M. T. CICERONIS, Epistolæ familiares, cum Commentariis clarissimorum uirorum,

HVBERTINI CRESCENTINATIS, MARTINI PHILETICI, IO. BAPTISTAE AEGNATII, ET BADII ASCENSII. ITEM GEORGII Merulæ Alexand. & Angeli Politiani obseruationes scitu dignissimæ. His adiectæ sunt annotationes M. Becichemi Sco. Io. Baptist. Aegnatii. N. Scoelsii, cum Indice copiosissimo, quo & Epistolarum omnium genera quibus de rebus tractent, & vocabula ipsa abunde dignoscuntur. Omnia accuratius & diligentius quàm unquam antehac impressa.

His accesserunt, candide lector, Petri Victorini uiri sane doctissimi Castigationes in locos aliquot subobscuros, nunquã antea satis ob menda cognitos, quosquidẽ suis quibusq; locis asterisco notauimus.

PARISIIS

Apud Ambrosium Girault, sub Pellicano, via ad Diuum Iacobum.

1545

GEORGIVS MERVLA ALEXANDRINVS STATIELENSIS DOMINICO SANVTO PATRICIO VENETO SALVTEM.

Xponenti mihi superiore anno discipulis nostris eam Cic. epistolam, quã ad Lentulum Spintherem de Alexandrino rege in regnum restituẽdo scribitue. Et si argumentum & summam negocii Strabone potissimum fretus copiose exposuisse uideeer, tu tamen tria dixisti cumulatius explauari per nos oportuisse: hoc est cuç regno Ptolomæus pulsus Roma. concessisset, postulans à Senatũ Populoque Romano ut in regnum reduceeetur. Tum autem cum dicat. Res igitur per eosdem creditores per quos cum tu aderas agebatur. Creditores ne an potius competitores ut quidam codices habent legeudum foret. Et qui pecuniã Regi credidissent. Postremo syllabæ sortẽ: quę in causa regia nou parui momenti erat: haud satis aperte explicatam à me fuisse quanquam Luca. secutus qui hæc scribat. Haud equidem immerito cumanæ carmine uatis, Cautũ ne nili pelussa tangeret ora Hesperius miles ripasq; æstste tumentes. Dixissem in uersibus sibilimis contiueri, miles Romane ægyptum caue: quo liberali & non interdicti hominis sermone motus quotieus historiis millorũ temporum legerem, curiose omnia perquirena atq; obseruans, quæ ad id, quod à me quæsiuisses intelligendũ pertinerent: apud Dionem rerum Romanarum scriptorem uberem atque facundum causam Alexandrini regis, ut in senatu tractata fuit, inueni simulque collatis nostrorum scriptorum & grecorum historiis rem ipsam me assecutum tibi dixi. Tunc diligentiam nostram laudãs simulque iis gratulatus, qui studiosi epistolarum ad Lent. sunt: aliud per me exponi uoluisti in quo me quandoq; dubitare uidisti immo ingenue cõfiteri incompertum illud nobis esse: hoc est quod senserit Liuius, ubi in primo ab urbe condita classes atq; centurias à Seruio Tullio pro habitu pecuuiarum institutas describit: hoc subiungẽs. Hæc omnia in diuites à pauperibus inclinata onera, deinde est honos additus, uon enim ut ab Romulo traditum cæteri seruauerãt reges uiritim suffragium eodẽmq; iure promiscue omnibus datum est: Sed gradus facti, ut neq; exclusus quisquam suffragio uideret, & uis omnis penes primores ciuitatis esset. Perobscurũ enim est quomodo nullus suffragio excluderet, & uis omnis penes primores ciuitatis esset. Hanc perdifficilẽ quæstionẽ cum sollicitissime inuestigarẽ ex Dionysii Alicarnasei antiquitatũ libris, quod uix fieri putabã, quo pacto fieret cognoui. Soluitur igitur pulcherrima ad agnitionẽ Romanæ historiæ quæstio de centuriatis & Curiatis comitiis. Sed ne te longius Sanute præfatione remorer, ad Alexandrinũ negociũ, quo maxime Ci. laborat Lentulo gratiã relaturus accedemus. Vale.

Ptolomæi Auletes

Egyptiorum reges à Ptolo. Lagi filio, qui primus Alexandro successit Ptolomæi appellati sunt: quorũ noĩa atq; ex moribus indita cognomina, cũ apud scriptores grecos leguntur, tũ ex ordine successionis iu ultimo geographiæ libro à Strab. cõmemorantur. Auletes uero ultimus Ptolomæorũ flagitiosus traditur utpote qui choraulam exercuerit, atq; in regia certamina celebrarit, ad quę ipse cum aliis concertaturus prodibat. huius frater fuit Pto. alter, cui Cyprus inditionem cesserat Vt idẽ Stra. refert. Hic cum aduersus Ro. bene de se meritos ingratum se præberet, sublatus & ipse est. Insula uero à Rom. occupata fuit: Sed auletes ad stabiliendũ regnum pecunias quibusdã Romanorũ proprias & mutuo acceptas ut amicus & socius Romanorũ appellaretur impendit, quas postea cum ab Aegyptiis per uim exigeret: molestus ciuibus erat, tum propter hoc: tum etiam ꝙ Romanis Cyprũ repetere uolebat: quã rem Alexandrini iubebant: uel repudiata Romanorũ amicitia & societate. Ergo cum nec eos ut quiescerẽt persuasisset, nec posset per uim cogere, peregrinum enim exercitũ nõ habebat, Romã ex Aegypto profugit, accusauitq; ægyptios ꝙ eum regno expulissent. Contigit autẽ ut de eo reducendo ageretur Lentulo Spinthere consule, cui Cilicia mandata fuerat. Interea Alexandrini dum ignorarent regẽ Italiã uenisse, quẽ mortuũ existimabant, Beronicẽ illius filiã in regno constituerunt. quę primũ Cybiosactẽ maritũ cœpit, & hũc diebus paucis eiecit, cum eius ignobilitatẽ illiberalitatemq; pati non posset. Pro illo alius uenit, qui & ipse se Archelaũ Mytridatis filiũ simulabat, qui Archilai quidẽ filius erat, eius qui contra Syllam bellũ gessit. Rex autẽ Ptolomæus Ro. profectus à Pompe. suscipitur, & senatui cõmendatur: hoc cũ Alexandrini resciuissent, centũ oratores Romã miserunt, qui responderent criminibus quibus à rege accusarẽtur, recriminarẽturq; illũ de ui & iniuria quibus eos affecisset: quo præcognito quãuis Romæ esset legatis rex insidiatus est: subsessoribusq; alio atq; alio dimissis in itinere multos eorũ priusq̃ Ro. uenirent interfecit: quosdã in urbe ipsa tolli curauit, alios perterrefaciens, uel pecuniis corrũpens persuasit, ut neq; conuenirent, & colloquerent magistratus de iis pro quibus missi fuerãt, neq; in totũ ullam memoriã de cæde aliorũ facere, quod ad negociũ occultũ fuit. Senatus autẽ grauiter rem tulit: causam eorũ acerrime Marco Fauonio alio agẽte modo. Nam multi legati sociorũ Ro. missi per uim perditi fuerãt. Preterea nõ pauci Roman. dona acceperãt, qui nõ permitterẽt Dionẽ qui unus erat legatorũ in senatũ ingredi, neq; mentionẽ ullã de cæde legatorũ quousq; is adesset facere. Cæso uero per dolũ Dione, neq; de eo pœnã rex dedit. At cũ Pom. ut supra diximus, regẽ domi suscepisset, illũ hoc facto admodũ subleuauit. cũ plurimi aũt inde accusarent, pauci admodũ cõuicti fuere: tantũ acceptio munerũ poterat, ut se inuicẽ ob propriũ quisq; periculũ iuuarẽt: & hęc quidẽ pecuniarũ gratia mortales faciebãt. Sed principio insequẽtis anni Iouis simulacro qđ in albano erectũ erat fulmine icto, per aliqđ tẽpus reductio Ptolomæi repressa est simul etiã ꝙ sibillinos uersus adeũtes hoc ascriptũ inuenere. Si ægypti rex auxilio quodã indigẽs uenerit, eius amicitiã ne abnueritis: sed illũ qdẽ cũ multitudine ne iuueritis quod si aliter factũ fuerit: labores & pericula habebitis. Ex hoc cõuenientiã uersuũ, ad ea quę tunc gererentur admirãtes, quæcunq; prius decreuissent rescidere C. Catoni tri. pl. in primis obtẽperãtes per quẽ sibyllinorum uersuum sententia in publicũ uenerat. Nam cum non liceret quicquã sibyllinorũ uersuum nisi prius senatus

prius senatus decreuisset, in uolgus enunciare, Cato ueritus ne sibyllæ sors occultaretur, sacerdotes coegit, priusquam responsum à senatu acciperent, oraculum sibyllæ aperire. Post hac uero cum sententiæ in senatu dicerentur, censerentq; quidam reditum regis Lentulo Spintheri, sed sine exercitu, alii uero rem deferrent Pom. ut eum cum duobus lictoribus redoceret: Pto. cognita sibyllæ sententia rogauit, ut per Pompe. redoceretur: Plu. uero Canidium tradit rogationem ad tribunos plebis tulisse, ut Pompe. sioe exercitu cum gemino lictore ad Ptolo. cum Alexandrinis conciliandum, destinaretor, cui rei non grauiter hæsisse uisus est Pompe. sed senatus id omisie causa honeste reddita, quod uiro timeret: simul etiam quod eo ad rem frumẽtariam oti uellet, quamquam ut iidem historici hoc est Dioo & Plutarchus tradunt. Lentul⁹ Spinther etiam consul maxime laborasse, ue præfectura annonæ Pompe. mandaretur, tradita illi omni potestate terrarum & maris, quę Ro. Po. parerẽt: hoc autem fecit Spinther oe ad maiorem magistratum Pom. promoto ipse ad regem Ptolomeum auxilio mitteretur: Aulus Plancus in collegio tribunorum recitauit literas, quibus notabatur Pro. orare ut pro Spinthere Pom. mitteretur. Cum uarias autem & diffidentes senatorũ sententias Ptolo. cognouisset, desperato reditu Ephesum concesiit apud eam. Postea uero quamquam Romani auxilium abnegassent, & grauiter eius largitiones ferrent, reductus est & regnum recuperauit. Hoc autem fecerunt Pomp. & Gabi. tantum enim potentia & pecunia tunc ualuerunt, ut præter populi uoluntatem, & Senatus decreta Pomp. Gabi. scripserit, quem Syriæ tum exercitu præfecerat, ut regem reduceret: nihil enim curarunt alter muneribus, alter uero gratia de Sibyllinis uersibus. Reus deinde Gabi. factus est, sed conoinci nou potuit tum Pompeii, tum pecuniarum gratia. Sed cum legamus Catonẽ Rhodi cum esset atque responsum Ptolo. Ciprii expectarent altero Ptolomæo ciuibus tunc pulso, & relicta Alexandria Ro. nauiganti ea spe, ut Pompeii & Cæsa. armis in regnũ reduceretur, consiliom optimum dedisse ut domum rediret, & cum suis ciuibus pacaretur. Dubitabit aliquis cur Dion tradat Alexandrinos ægre tulisse Ptolomæum pati Cyprum accupari à Romanis, cum ipse uiueret, & insulam in potestate haberet: illud addidimus quantũ tempora supputare potuimus, cum Alexandrini de rege eijciendo coosilia inirent, tunc Pomp. Claudium Pulchrum, qui author fuit tollendi Ptolomæi, in piratas incidisse, regémque rogasse ut se redimeret: sed precium perexiguum rex misit, adeo ut piratæ id excipere erubescerent. Remissa igitur regi pecunia, & remisso Clau. sine precio: tribonos deinde plebis creatus Clau. euicit: ut M. C. Cyprum mitteretur, eam ab rege ablaturus. Sed Ptolo. re intellecta priusquam ille aduentasset, seipsum interemit: Ca. insulam accepit, & regis opes uenundedit, pecunia omnis in publicum ærariom relata: qood Luca. significat cum dicit. Quod Ca. longinquam uexit super æquora Cypro. Ergo cum iussu populi mitteretur Ca. ad pecuniam accipiendam, satis Cyprus Roma. imperio parebat, cum in dignitate regni Aegyptiorum iuréque Alexandrini in qoo animo ferebant, iam insulam, cui per multos annos Ptolomæus imperauerat, in Romanorum iura cedere. Sueto. quoque significat post initam cum Po. Ro. societatem, Ptolo. Alexandria pulsum. Nam Ca. laborabat ut sibi Aegyptus prouincia plebiscito daretur, nactus extraordinarii imperii occasionem, quòd Alexandrini regem suum sociom atqoe amicum à senatu appellatum, expulerent. Igitur ut socius atque amicus Ro. Po. Ptolo. à senatu redoci postulabat, nec sine causa atq; iuste senatus de eo redoocendo tractauit: quã rem primũ à me Sanute quæsiuisti, qoæ autem foret uersuum sibillinorum sententia, satis supra demonstrauimus. Restat ut exponamus atqoe comprobemus creditores legendum esse non competitores. Sed hæc subiecta Cice. uerba ad Qu. fratrem confirmabunt. Creditores oero regis aperte pecunias suppeditaot contra Lentulum: sine dubio res à Lentu. remota uidetur esse tum magno meo dolore, quanquam multa feci, sed ualde miror cur domi. exponens illod Iuuena. Ipsi magna sonant, sed tunc cum creditor audit Præcipue. Inquit enim creditor qui pecuniam credit debitori. Creditor item cuios pecunia aliquid aliud agit: hoc loco, & apud Cice. res agitur per eosdem creditores: oogatoris plane hominis uerba, quæ nec coarguenda sunt. Nam quid aliud aliquid creditorum pecunia aduersus Lentu. ageret, oon intelligo, sed qui pecuniam regi crediderint, qood & tu querendom existimasti, nihil equidem, quod ex historia habebatur, inueni, prę̨terqoam ea quæ de Rabirio Posthomo Cice. scribit: is enim grandem pecuniam regibus Alexandrinis crediderat: pulsus interea regno Ptolo. dolosis consiliis, ut dixit Sibylla: postquam sensit Posthumus Romam uenit, huic egenti & roganti hic fęlix pecuniam credidie, nec tamen primum, nam regnanti crediderat absens, nec temere se credendum putabat, quod erat nemini dubium, quin is in regnum restitueretur à senatu, populóque Ro. In dando autem & credendo processit longius, oec suam solum pecuniam credidit, sed etiam amicorum: stulte quis negat? aut quis nõ admonet? quòd male cecidit, bene consultum putares? id est difficile, quòd cum spem magnam sit ingressus, id noo exequi usqoe ad extremum: supplex erat rex, multa rogabat, omnia pollicebatur: ut iam metuere Posthumus cogeretur, oe quod crediderat, perderet, si eredere coostituisset modum: nihil autem erat rege illo blãdius, nihil hoe benignius, ot magis pœniteret cœpisse, quæ desistere liceret. Per hæc Cice. uerba coostat Rabiriũ suam & amicorum pecuniam regi, & in Aegypto, & postquam polsus regno fuit, credidisse, quod cunuenit cum eo quod Dion scribit, regem dum regnaret, Romanis quibusdam pecunias stabiliendi regni gratia mutuo acceptas impendisse. Quod autem largitione regia multi corrupti fuissent, & sopra ex Dione demonstrauimus, & Cice. idem significat hæc sobiungens, hinc primum exoritur crimen illod, senatum cuerruptum esse dicunt: docetque Cice. ad sumptum itineris, ad magnificentiam apparatus, comitatúmqoe regium suppeditatam pecuniam à Posthumo fuisse: ergo ausim ego affirmare creditores regios, qui Lentulum pecunia oppugnarent, oõ alios fuisse quàm Rabirium & eius amicos, qui pecunias regi crediderant. Hinc suboritur alia dubitatio: si rex Ro. uenerat, cur scribit Cice. Amonium regis legatum aperte Lentuli partes pecunia oppugnare? respondem⁹ regem, ut supra demonstratum est, in consulatu Lentuli Spintheris, & Qu. Metelli nepotis Romam uenisse, illique non inimico Po. Ro. senatum datum: post uero cum uaria decernerentur, Ephesum cuncesisse, & aut Romæ legatum Amonium reliquisse, aut ex Asia misisse ad procurandam in regnom restitutionem: scribit in eadem oratione idem Cice. Rabirium posteaquam rex à Gabinio reductus fuit, in Aegypto mansisse, ot pecuniam exigeret, etiam infra dignitatem Ro. oominis: Lentu. oero coosulatu defunctus io prouinciam Ciliciam quæ ei mandata fuerat, concessit, ex qua facilis erat in Aegyptum trãsitus, & commode potuisset, siue cum exercitu, siue sine exercitu regem deducere. Quare in rege per se redocendo multum per amicos laborabat, & de creditoribus quidam regiis abunde, ut arbitror, dictum est. Ad cætera iam transeamus de uerbis Liuii: Li-

Aulus Plancus

Pompeius Gabinus

P. Claudi⁹ Pulcher

Creditor Indomitũ

Rabirius posthum⁹ Creditores regii

uianum illud in quo maxime continetur consuetudo ferendorum suffragiorum ad creandos præcipue magi-
Dionysius stratus, satis cognosci non poterit, nec explicari, nisi Dionysii Alicar. libros, qui de antiquitate Romana in-
Alicarna- scribuntur, audiuerimus, tum quæ is de ordine & diuisione graduum in ferendis suffragiis tradat, subtilius
seus pensitátes, cum uerbis Liuii cootulerimus. Magni momenti res hæc qoando frequẽter apud historicos & ora-
Blondus. tores de centuriatis curiatisque comitiis mentio fiat. Ignoscendum autem est Blondo foroliuiensi, qui in sua
Comitia Roma triumphanti de comitiis tractans, pręter ea fere nihil dixit, quę apud Gellium & Pompeium Festum le-
centuriata guntur: qui duo scriptores uelut per transitum, in quo hæc duo comitiorum genera differrent delibarunt. Ea
duntaxat uir nõ indoctus, quæ suis temporibus cognosci poterant, aperire ooluit: quanquam ex quibusdam
Cic. uerbis, ut infra dicemus, nescio quid, quod à ueritate non multum abest, de centuriatis comitiis tradide-
rit, non uero iam explicatius discrimine atque ordine ferendorum suffragiorum differemus, si illud præmo-
nuerimus sub regibus quinq;, hoc est, à Romolo ad Seruium Tullium, belli pacisq; munia uiritim facta idem
& suffragia in comitiis data, quod proprium fuit curiatorum comitiorum. Posteaquam uero census descri-
ptus fuit, distributęq; centuriæ ad centum oumerum, oneribus inclinatis à pauperibus in dites, hoc est, ut di-
uites pro copia opum & facultatum onera publica ferrent, qui plus conferebant in reip. usum, in plures par-
titi centurias, plura suffragia ferebant: de ordine autem gradu, ac numero centuriarum magis distincte loqui
Liuius noo possumus quàm oerba Liuii, quæ omnia subnotauimus: De Tullio sic scribit. Aggreditúrque inde pacis
longe maximum opus, ut quemadmodum Numa diuini author iuris fuisset, ita Seruium conditorem omnis
in ciuitate discriminis, ordinúmqoe, quibus inter gradus dignitatis fortunæque aliquid interlucet, posteri fa
ma ferrent: censum enim instituit, rem saluberrimam tanto futuro imperio, ex quo belli pacisque munia oon
Classes uiritim, ut ante, sed pro habitu pecuniarum fierent: tunc classes centuriasque, & hunc ordinem ex censu de-
Centuriæ scripsit, uel pace deorum, uel bello. Ex his qui centum milium æris, aut maiorem censum haberẽt, lxxx. confe-
Prima clas cit centurias, quadragenas seniorum ac iuniorum: primæ classis omnes appellati seniores ad urbis custodiam
sis ut præsto essent, iuuenes ut foris bella gererent. Arma his imperata, galea, clipeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære,
hæc ut tegumeota corporis essent: tela in hostem hastaque & gladius additæ huic classi duæ fabrum centuriæ:
Secunda quæ sine armis stipendia facerent, datum munus ut machinas in bello ferrent. Secunda classis intra centũ osq;
classis ad quinque & septuaginta milium censum instituta, & ex his senioribus iunioribusq; uiginti conscriptæ cen-
Tertia clas turiæ. Arma imperata scutum pro clipeo, & præter loricam, omnia eadem tertiæ classis in quinquaginta mi-
sis lium censum esse uoluit, totidem centuriæ: & eæ eodem discrimine ætatum factæ nec de armis quicquam mu
Quarta tatum Ocreæ tantum ademptæ. In quarta classe census & quinq; uiginti milium totidem centuriæ factę arma
classis mutata nihil præter hastam & uerutum datum. Quinta classis aucta centuriæ triginta factæ, fundas lapidésque
Quiota missiles hi secum gerebant. In his accensis cornices tibicinesqoe in tres centurias distributi. Vodecim milibus
classis hæc classis censebatur, hic minor census reliquam multitudinem habuit: inde una centuria facta est immunis
militia: ita pedestri exercitu ornato distributoq; equitũ ex primoribus ciuitatis. xii. scripsit cẽturias sex. Item
alias centurias tribus ab Romulo institutis sub iisdem quibus inauguratæ erant nominibus fecit. Ad equos
emendos dena milia æris ex publico data, & quibus equos alerẽt uiduæ attributæ, quę bina milia æris in annos
singulos penderent. Hæc omnia in dites à pauperibus inclinata opera: deiode est hooos additus: non enim ut
ab Romulo traditum cæteri seruauerant Reges. uiritim suffragium eadem ui eodémq; iure promiscue omni-
bus datum est. Sed gradus facti ut neq; exclusus quisquam suffragio uideretur, & uis omnis penes primores
ciuitatis esset: equites enim uocabantur primi. lxxx. inde primę classis cẽturię peditum uocabãtur: ibi si uaria-
ret, quod raro incidebat, ut secundæ classis uocarentur, nec fere uoquam infra ita descenderent, ut ad infimos
peruenirent. Nec mirari oportet hunc ordinem, qoi nunc est post expletas qoinq; & triginta tribus, duplicato
eorum numero ceuturiis iuniorum seniorúmq; ad institutam à Ser. Tullio summam non cõuenire. Hæc fere
eadem à Diooysio traduntur in libro. Vii. ubi narrat quo pacto damnatus fuit Martius Coriolanus: rem tamẽ
ipsam apertius declarat, docetq; qua ratione nullus suffragio exclusus uideretur, & uis omnis penes primores
ciuitatis esset. Nam quotiens populꝰ, permittente Senatu, in centuriatã à consule uocabatur, præfectus sacris
quibusdam ex lege, campum Martium, qui ante orbem erat, multitudo conueniebat sub centurionibus & si-
gnis posita, ut in bello, ferebántque calculos, non tamen omnes accipientes, sed per ordines quique singulos,
qui ordines centum nonaginta erant, in sex diuisi classes: ot supra ex Liuio demonstrauimus. quanquam nu-
merus centuriarum siue ordinum noo contingat hunc numerum: Sunt enim centuriæ. c. xc. annotatæ. Sed ad
præsens negocium hæc numerum discrepantia parum facit, nisi forte præter decem & octo centurias equitũ,
tres etiam à Romulo institutas annumerauimus. Igitur quotiens nonaginta tres cẽturiæ idem sensissent, tunc
in ea re, de qua agebatur, ferendorum suffragiorum finis aderat, neq; amplius dabant reliquis ceuturiis sex &
nonaginta ferendos calculos: quod si narrassent inter se primæ classis centurię quæ numero erant nonaginta
octo, connumeratis in eis decem & octo centuriis equitum, tunc secunda classis, quæ erat duarum & uiginti
centuriarum, uocabãtur, & tertia classis ae deinceps reliquæ, donec idem septem & nonaginta centuriæ senti-
rent. Sed persæpe certamina dignitatũ & magistratuũ finem per eas centurias, quæ primæ uocatæ erãt accipie-
bant: ita ut nou esset opus amplius in aliquo ultimis. Raro autem ita res uariabatur, ut ad ultimum usq; suffra
gium procederetur. Liquido de his Dionysii uerbis patet quomodo nullus excluderetur suffragio, cum om-
nes centuriæ io campum Martium prodirent, & ius omnium foret ad ferenda suffragia, uis autem ipsa penes
primores maneret, hoc est quotiens non uariassent, quorum tamen suffragia nunquam adeo uariabantur, ut
necesse esset admittere infimæ sortis homines. Hic fortasse quæres cur tantum septẽ & oonaginta centuriæ cer
tamina campi deciderent, ad quod dicimus hunc morem habuisse Romanos, & etiã ab Atheniensibus, ut Au-
gustinus scribit, seruatus est, ut in iudiciis quotiens pares essent sententię iudicum reus absolueretur. In crean
dis oero magistratibus, & in certaminibus campi, quia paria non poterant esse suffragia, quæ omnia numero
erant. cxciii. ubi primũ ultra dimidium uentũ erat, statim finis imponebatur. Ergo nonaginta septem finẽ sta-
tuebant, cum transcenderent dimidiũ. & hæc erant centuriata comitia in quibus suffragia ferebantur: ex censu
& ætate, quia centuriæ erant diuisæ bifariam seniorũ ad urbis custodiã, & iuniorum, qui foris bella gererẽt. Et
Aulus Gel quia Romanus populus his comitiis non multũ aberat ab instructo exercitu, pro militari munere diuisus erat
lius ideo dixit Aulus Gellius centuriata comitia intra pomeriũ fieri nefas esse, quia exercitũ extra urbẽ imperari
oporteat.

oportat.intra urbẽ imperari ius nõ fit, propterea cẽturiata in cãpo Martio haberi exercitũq; imperati pręsi
du causa solitũ, quoniam populus esset in ferẽdis suffragiis occupatus. Pręterea idẽ author tradit maiores ma
gistratus comitiis centuriatis fieri. Cice. quoq;, quod & Blondus notat, Luciũ Murenã defendens ambitus pe
titione consulatus accusatum inter alia argumenta hoc uno potisimum usus est. Murenam forma omnium
grauiore delectum fuisse illo die, quo auspicato comitiis centuriatis Lucium Murenam consulem renuncia-
uit. Erat enim grauissima forma comitiorum, quorum uis omnis penes potentes esset. Curiata uero comi- Comititia
tia, quę per lictorem curiatim calabantur, id est uocabantur, ex promiscuo suffragiorum genere constabant. curiata
Hæc enim ab Romulo & reliquis regibus instituta fuere, omnisque Ro. Po. ad curiatam concionem nocatus
in forum conueniebat, finibusque quibusdam loca fori concludebant: in quibus singulæ curiæ separa-
tim tanquam in septis sistebantur, uiritim suffragia laturæ, & fere plebiscita & leges curiatis comitiis ro-
gatione trinundinum facta ferebantur. In uestra autem Aristocratia ferendorum suffragiorum hic ordo non Aristocra-
habetur. In designandis autem magistratibus quotiens uniuersa concio in atrium amplissimum coit, per sub tia Vene-
sellia partiti patricii ad sortẽ electionis prout sors exierit, citantur: quæ diuisio subselliorũ habet quidpiã si- torum
mile uocationi tribuũ per septa discretarum. Est quotiẽs dux creatur, quia magistratus ille summus est, & per Ducis Ve-
petuus. Vnus & xl. uiri miro ordine, & quod uix fieri posse uidetur, sorte & consilio delecti, statutum modũ neti crea-
suffragiorũ habent: nam quis prior quinque & uiginti suffragiorum puncta tulerit, is statim dux salutatur, dif tio
ficiliusque est ad hunc numerũ peruenire, quam in generali concione, ut dicitis, mille suffragia tulisse: quod
s. grauiore iudicio, & maturiore consilio res tanta geratur. Differunt etiam suffragiorum qualitates: Nam in
quem plura puncta ẽ duobus aut quatuor competitoribus collata fuerint, is magistratui designatur: quæ lex
in Curiatis comitiis Roma. seruabatur. Ast in duce creando contentio suffragiorum non admittitur, hoc est
quis plura tulerit: quod in centuriatis comitiis seruabatur. Nam cum candidatus quispiam siue is consulatũ,
siue præturam aut quæsturam peteret. VII. & XC. de quib⁹ supra diximus, suffragia accepisset, illico designa-
tus habebat. Patauii, si licet maximis minima componere, in creando eo magistratu: qui ius inter scolasticos Rector Pa
dicat uestigia quædam curiatorũ & centuriatorũ comitiorũ apparent. Nam sacrarũ legum studiosi per natio- tauini stu
nes quasi centuriatim diuiduntur, tamen unaquæq; nationum delegit, cui potestas pro omni gente ferendi dii.
suffragii datur: qui nerò liberalibus artibus atq; philosophiæ incumbũt, uiritim latis suffragiis rectorẽ, sic e- Prærogati
nim is appellatur, creant. Et quia de comitiorũ ratione multa disseruimus, prætereundo non uidetur quid es ua
set prærogatiua suffragiorum, & quę pręrogatiuę tribus atq; centuriæ dicerentur. Pedianus ait prærogatiuas
tribus esse, quę primę suffragiũ ferunt ante iure uocatas. Mos enim fuerat, quo facilius in comitiis concordia
populi firmaretur, bina domo de iisdem candidatis comitia fieri: quorũ tribus primę prærogatiuæ dicebant,
quos uellẽt consules fieri: secũdæ iure uocatę, ꝙ in his sequente populi, ut sępe cõtigit, prærogatiuarũ uolun-
tate iura omnia complerentur: hęc elegantissimi & nobilissimi interpretis uerba, ut plenius & melius intelli-
gantur aliquid à nobis addendũ uidetur: quantũ ex Li. & reliquis historicis, ubi prærogatiuæ mentio fit, con-
iicere possumus: iure uocatæ tribus & centuriæ dicebantur: quæ iussu consulis aut tribunorum in concionẽ
ueniebant. hæ ad ferenda suffragia uocabantur: ut supra diximus. Sed antequam ad suffragia citarentur, non-
nunquam sermo in populo habebatur de dignis indignisue ut fierent. Cæteri diligentiores ad suffragia de
his ferenda, & plerunque is candidatus dignitatem consequebatur, in quem sermo populi inclinasset: diligen
tius quandoque mecum cogitaui, an in nostra republica præpotenti & recte instituta aliquid geratur, quòd
aliquam prærogatiuæ similitudinem referat: tandem depræhendi eos magistratus qui per scrutiniũ designan- Scrutiniũ
tur, quodammodo prærogatiuæ more designari. Nam sunt præfecturæ quædam in urbe quæ scrutinio patrũ
designatæ, mox uniuerso patritiorum ordine consentiente conferuntur, & fere, quod patribus placuit, hoc
uniuersa concio sequitur atque confirmat, siue leges ferantur, siue magistratus demandentur. Est tamen ali-
quando ut diuersa à patribus & à senatu concio statuat: hinc existimamus quod Ro. in democratia prærroga-
tiuam dixerunt, id nostris temporibus Venetos in sua Aristocratia scrutinium appellare: &, ut semel dicam
quod sentio, quicquid suffragiis uniuersalis concionis confirmandum atque ratificandum est: quanuis ro-
gati patres id decreuerint, prærogatiua senatus factum dici potest. Ad nostram sententiam tum confirman-
dam, tum apertius declarandam, quę Liui. XXI. lib. scribat ubi de Hannibale loquitur subnotauim⁹. Quin prę Prærogati
rogatiuam militarem qua extẽplo iuuenis Hãnibal intra prætoriũ delatus, imperatorq; ingenti omniũ clamo ua milita-
re atq; assensu appellat⁹ erat: fauor etiam plebis sequebatur. Pręrogatiuã militarem intelligimus ingentẽ om ris
niũ clamorẽ atq; assensum militum, cũ Hannibal appellatus est imperatur, quẽ mox plebs sequeretur: quę &
suo studio, suisq; suffragiis illũ imperatorẽ exercitus factura erat. Tertulianus itẽ in Apologetico: Liberius er
go, cuius tempore nomẽ Christianũ in sæculũ introiuit, annunciatũ sibi ex Syria palestinæ, quæ illic ueritatẽ Tertulia-
illius diuinitatis reuelauerat, detulit ad senatũ cũ pręrogatiua suffragii sui: Senat⁹, quia ipse nõ probauerat re nus
spuit: qd enim fuit prærogatiua suffragii Tiberii, nẽpe quia prius ille decreuerat Christũ nostrũ Deũ haberi.
Locus hic poscere uidetur ut de ꝓmulgatione legũ pauca disseramus. Nã leges ipsæ trinũdino ferri solitæ erãt
nec alio mõ rite à iure latę dicebãtur, nisi trino ꝓmulgatę nundino: ergo qd esset trinũdinũ prius dicendũ ui Trinundi
detur. Prisci Ro. ut Varro & Dionysius authores sunt, annũ ita diuiserũt, ut nonis modo diebus q in agro uer num
sarentur in aliquo opere faciendo urbanas res usurparẽt, reliquis septem ut rura colerent: de quo die intelle
xisse mihi uidetur Ouid. in fastis cũ ait, Est quoq; q nono semp ab orbe redit. Ergo nũdinis rustici tribus in
urbẽ ueniẽtes permutationes faciebãt rerũ uenaliũ, litesq; cõponebant, & de publicis, quorũ erant ex lege Do
mitii, & quæ permitteret ipsis senatus suffragia ferẽtes ea sanciebant: tunc Tribuni maxime plebis legem Pro-
mulgabant, diẽq; statuebant tertii fori siue trinundini. Nam primo foro legebatur lex: Itidem secundo foro:
at tertio foro cum turba ex agris uenisset, rogatio fiebat, & præco, subiiciente scriba, uerba legis populo reci-
tabat, tuncque populus sanciebat: ergo primo & secundo foro, uelut binundino, lex promulgabatur: hoc est,
ut exponit Pom. Festus, in uulgus edebatur. Est enim promulgare, quasi prouulgare: & ut dilucidius rem ostẽ
damus, tempore promulgationis licebat intercędere: cũ uero lata esset nequaquam: quam rem significat Ci-
cero in prima Antonianarum hæc dicens aduersus leges duas quas Antonius post Cæsaris mortem pro-
mulgauerat: hoc est de tertia decuria iudicum. Et ut de ui & de maiestate damnati ad populum prouoca-
rent si uellent: ait enim ac de his tamen legibus quæ promulgatæ sunt, saltem quæri possumus, de his quæ iam

latæ dicuntur, ne illud quidem licuit. Illę enim multa propagatione latæ sunt antequam scriptæ: quid est ergo quod dixit nulla promulgatione latæ sunt: nempe quod triundino populo recitatæ non fuerunt, nec licuit illis obsistere, aut contradicere: uel ut magis proprie intercedere. Vnde paulo post ait: loquor de legibus promulgatis, de quibus est integrum uobis, demonstro uitia, tollite: denuntio uim, arma remouete: hanc ferendarum legum consuetudinem maiores quoq; uestri Sanute optime in Aristocratia instituerũt. Nam quotiens grauior quædam res tractanda inciderit, de ea prius in curia sanctissima patres rogãtur aliquo dierum deliberatione permissa. Postea uero sanatusdecretum super ea re fit, prout censerint prudentissimi uiri: mox uero quæ senatus decreuit, ad concionem uniuersalem delata sciuntur siue sanciuntur: si tamen illud diuulgari licet: quod superiore anno factum uidimus: ubi lex sumptuaria lata fuit de moderando præcipue mulierum ornatu. Ea enim lex primum ad patres per principes senatus relata fuit: quam hi mox cum prærogatiua suorum suffragiorum concionari demandarunt, quæ patrum decreata magno studio sciuit.

EX ANGELI POLITIANI MISCELLANEIS.

☙ Quam multa in epistolis familiaribus quæ nunc habentur Ciceronis præpostera: tum quem in ordinem restituenda. Cap. XV.

NACTVS sum Ciceronis epistolarum familiarium uolumen antiquissimum, de quo etiam supra dixi, tum ex eoipso alterum descriptum, sicuti quidam putant Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumentis, quæ nunc omiserim. Sed hic posterior, quem dixi codex, ita est, ab indiligẽte bibliopola conglutinatus, uti una transposita paginarum decuria, contra quam nota sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publica gentis Medicæ bibliotheca. De hoc itaque uno quantum coniiciam cuncti plane quotquot extant adhuc epistolarum earundem codices, ceu de fonte capiteq; manarunt: inque omnibus præposterus & peruersus lectionis ordo: qui mihi nunc loco restituendus quasique instaurandus. Quare adhibe quæso animum quicũque liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo. Cęlii epistola ad Ciceronem sic incipit: Certe inquam absolutus est, me repræsentante pronunciatum est: & quidem omnibus ordinibus: sed & singulis in unoquoque genere sententiis. Vide modo, inquis, hucusq; ordo nondum interpellatus. Quæ autem statim sequuntur uerba. Literis ostenderis, & cætera: diuersa prorsus à superioribus atq; alterius epistolæ inuenias: Perge porro: ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequentis ad eam quæ sit quarta & uigesima, cuius ita principium: Non me Hercules. Nihil unquàm enim quæ cum superiore continuatur. Vt legas ita, Certe inquam absolutus est me repræsentante, pronunciatum est & quidem omnibus ordinibus: sed & singulis in unoquoque genere sententiis. Vide modo, inquis. Non me Hercules: nihil unquam enim: atque ita reliqua subtexe: donec ipsa, quam diximus alterius esse epistolæ perueneris ad sequentem decimam: cuius hoc initium: Si tu inquis Hircium: quam eousque lege dum in uerba hæc incidas. Si ullam spem: quæ simul offenderis. Totum hoc delebis, aut in recto uitii cætera mihi probabuntur. Totum hoc inquam delebis aut induces, quoniam aliena plane huic loco. Mox denuo recurres ad ea quæ posita perperam sunt in illa Cælii de qua primitus dictum, atq; ita continuabis lectionem. Si ullam spem literis ostenderis ita tractim legens ad epistolam peruenies tertiam ab hac & uigesimam sic uidelicet incipientem. Duabus eius epistolis respondebo: clausamque hac fini. Si enim nihil est in parietibus aut tecto uitii, cætera mihi probabuntur. Post eamque statim consequi debet epistola quæ nunc ab illa undecima: sic ordinans. Delectauerunt me tuæ literæ. Comprobat hunc ordinem quem posuimus non solum codex uterque, uel ille antiquus, uel hic ex eo statim natus à quo cæteros quoque omnis bibliòpolæ uitio deprauatos liquet. Sed intellectus etiam sensusq; ipse luce clarior sic ut acutius inspicienti quicquid usquam prorsus obscuri est ambiguiq; tollatur.

☙ Verba in Ciceronis epistolas ex Ennii Medea de Græca Euripidi. Cap. XXVI.

CICERO in epistola ad Trebatium. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, Quæ Corinthũ arcẽ altam habebant: matronę opulentæ optimates: quibus illa manibus gypsatissimis persuasit, ne sibi uitio illę uerterẽt quod abesset à patria. Nã multi suam rem bene gessere & publicam patriam procul. Multi qui domi ætatem agerent, propterea sunt improbati. Nemo ex his quorum edita sit sententia suspicatus est adhuc non esse ista plane Ciceronis uerba, sed poetæ alicuius magis: cui liceret uti uocibus, illiusmodi figuris, ceu sunt illa Quæ Corinthum arcem altam habebant, Et matronæ opulentæ optimates: neque saltem hoc uiderunt. iambos adhuc in his uersibus extare integros duos, aliorùmque quasi discerpta membra ueluti uocitari. Nos hæc ex Enni Medea uerba esse colligamus, non quidem suo prorsus ordine: sed quo commodissimum Ciceroni fuit allegata. Nam cum de græca Euripidi uersam ab Ennio Medeam in latinum cognouissemus, sententiam protinus horum uerborum de ipsa nimirum Euripidis tragœdia, quando illius Ennianę iacturam fecimus, libuit aucupari. Sic igitur in ea fabula cum matronis corinthiis loquens inducitur Medea, uti persuadeat non sibi uerti uitio oportere quod absit à patria. Quando multi, inquit, honesti etiam procul à patria, multi contra domi fuerunt inglorii. Mam male audiebant peregrinæ fœminæ, unde illud comicum. Adeon est demens, ex peregrina. Similiter taceri posse ait parmeno, Samiam fuisse Thaidis matrem tunc Athenis uictitantis. Versiculos autem Euripidis ipsos ex Medeæ persona ne quis fortasse desideret, hic ascribemus. κορινθίαι γυναῖκες ἐξῆλθον δόμων, μήμοί τι μέμφησθ᾽, οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο, τοὺς δ᾽ ἐν θυραίοις· οἱ δ᾽ ἀφ᾽ ἡσύχου ποδὸς δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥᾳθυμίαν. Quod autem diximus poetam Ennium de græco uertisse tragœdiam Euripidis Medeam, partim de uerbis ciceronis coniectamus, qui sic ait in primo de bonorum malorùmque finibus: quis enim tam inimicus pene nomini Romano est, qui Ennii Medeam, aut Antiopam Pacuuii spernat, aut reiiciat. qui se iisdem Euripidis fabulis delectari dicat, latinas literas oderit: partim etiam quòd Ennianæ tragœdię principium multis locis, ut à Quintiliano uolumine quinto, ut à Cicerone in libro de fato, ut item ab aliis authoribus identidem citatur: sed nusquam tamen longiore tractu quàm in rhetoricorum secundo eiusdem Ciceronis ad Herenniũ Quod si ex codicibus uariis emendatum subscribimus, ut illustretur obscuritas loci s aliquot in lingua latina aboriens: quotiens unus aut alter de eius tragœdiæ principio uersus allegatur, suppręsso authoris nomine, simulq; intellectu suspenso. ☙ Locus ipse apud Ciceronem sic est: Ne Ennium, inquit, & ceteros poetas imitemur: quibus

mum quibus hoc modo loqui concessum est. Vtinam ne in nemore pelio securibus Caesa, cecidisset abiegna ad terram trabes. Ne ne inde nauis inchoandae exordium coepisset, quae nunc nominatur nomine Argo: qua argius necti delecti uiri petebant illam pellem inauratam arietis Colchis imperio regis peliae per dolum. Nā nunquam egra errans mea domo efferret pedem Medea animo egro, amore leuo saucia. Est autem trabes in uersiculo secundo singularis numeri quemadmodum & Priscianus legit libro septimo. Vetustissimi enim ut ipse inquit, etiam trabes pro trabs proferebant. Euripidis uero tragoediae principium si cum Ennianae cōferas, feceris arbitror operepretium quod & subnectam: [illegible Greek]

Trabes pro trabs

Pannici terrores qui uocentur, eoque locupletissimi citati testes. Cap. XXVIII.

IN Ciceronis epistola ad Titonem, quae posita in extremo familiarium uolumine: sic scriptum est. Et Atticus noster qui quondam me commoueri [illegible Greek] intellexit idem semper putat, nec uidet, quibus praesidiis philosophiae septus sim. Hercle quod timidus ipse est. [illegible Greek] Panica uocantur, ut arbitror, à graecis repentini quidam terrores, & consternationes, quales utique lymphatici metus usque adeo irreuocabiles, ut non ratione modo sed mente etiam careant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticum libro quinto. Scis enim inquit quaedam [illegible Greek] dici. Facit item Hyginius de panico terrore mentionem quo loco de Capricorno, his uerbis. Hic enim dicitur cum Iuppiter titanas oppugnaret, primus obiecisse hostibus terrorē qui panicos dicitur: ut ait Aratosthenes. Quā fabulam & Germanicus innuit in Arateo cōmentario. Euripides in Medea sic ait. [illegible Greek] Panos autem uocat iras Euripides, sicuti est apud antiquissimum ipsius interpretem [illegible Greek] i. panicos terrores: [illegible Greek] Quoniam inquit repentinorum terrorum, & consternationum causam deo pani tribuunt. Et apud Synesium in libro de prouidentia sic inuenio ferme: [illegible Greek] Et panici tumult⁹ interdiu exercitum occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent hi denique terrores explicātur. Quin interpres etiā nescio quis ita uerba hec ipsa Synesii enarrat: ut panicos appellari terrores dicat, cum repente in exercitu uiri equique perturbantur nulla comparente causa. Solent enim inquit foeminae ui numinis instinctae panos orgia clamoribus concelebrare: quibus utpote repentinis, metu audientes afficiuntur. Sed & Nicetes Chomiates non aspernabilis omnino inter grecos author, panicorum meminit phantasmatum in oratione quapiam sua. Theon quoque Arati poetae interpres. Militasse ait pana deum aduersus Titanas, primumque eum uideri concham illam tortilem & turbinatam qua pro tuba utuntur inuenisse: quae graece Colchos appellatur: factumque ipsius opera uti se armandi sociis interim fieret copia dum sonitu quocunque illo qui panicos uocatur, in fugam Titanes agebantur. Sed & Nonnus poeta Dionysiacon decimo furētem describens Athamanta tunc insano panos flagello furiatum ait. Nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse panici saturni flagelli uerba ita sunt. [illegible Greek] Et item [illegible Greek] Quo autem nunc piaculo Valerii Flacci pulcherrimos poetę uersus taceam super hoc ipso positos in libro argonauticon tertio. Dant, inquit, ethere longe Signa tubae, uox & mediis emissa tenebris. Hostis habet portus, soliti rediere pelasgi. Rupta quies deus ancipitem lymphauerat urbem Migdoniae, Pan iussa ferens seuissima matris. Pan nemorum bellique potens, quem lucis ab oris Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes Setigerum latus: & toruae coma & sibila frontis. Vox omnes super una tubas qua cornus & enses. Qua trepidis auriga rotis nocturnaque muris Claustra cadunt, talisque metus non martia classis, Eumenidūque non tristis ab aethere Gorgo, Sparserit aut tantis aciem raptauerit umbris. Ludus & ille deo pauidum praesepibus aufert: Cum pecus & profugi sternunt dumeta iuuenci. Quint. libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam ad terrorem incutiēdum simulacra panos praetulit. Hispidus inque dei latuit terrore lycaei. Sed & Sozimus historiae graecus author in libro tertio monstroso aspectu quempiam apparuisse Pellitum dicit, Albanis Romanisque praelium commissuris. Etenim deum pana belligerum fuisse uel ex argumēto Nonni cognoscimus uel ex Theocriti fistula nam in ea sunt ista quoque uerba de Pana deo.

Pānici terrores — Panos Ira — Synesius — Nonnus — Sozimus

Eundemque fuisse Atheniensibus auxilio contra Persas cum alibi legimus, tum in ea ipsa quam diximus fistula: his uerbis.

Vitiosa quepiam in epistola Ciceronis, deque uocabulo quod est Sciamachia. Cap. XXXIIII.

RVSTICVM nimis & illepidum sordidumque adeo plane uocabulum Ciceronis epistolam occupauit, eam quae est ad Brutum isto principio Mirabiliter mi Brute laetor: sic enim in ea legimus, mexque ille uehementes contentiones tanquam scientia annihilatae esse uideantur. Quod quidam tamen hactenus corrigunt: ut dicant tanquam si iam annihilatae esse uideantur. Consulant quaeso aeruditi peritique idoneorum uerborum ueterumque lectionum, consulant suum quisque iudicium seorsumque, ac tum demum credere audeant annihilatas contentiones scriptum fuisse à Cicerone. Nos in codicibus duobus Mediceae familiae, quorum supra quoq; fidem allegamos, mendose id etiam sed tamen ut erroris adhue uestigium nō sit abolitum, sic reperimus tanque sciamachiae esse uideantur. Quare suspicamur legendum Sciamachiae. Sunt enim Sciamachie nihil sane aliud quam umbratiles pugnae. Sentit. n. Cicero hoc utique frigere iam se plane in senatu non succedentibus Bruto rebus, suasque illas uehementes contentiones, Sciamachias uideri. Vocabulum ipsum per quam est elegans apud graecos: & magnopere usitatū, Quin. Galienus quoq; medicus in lib. 2. sic ait

Inter celeres exercitationes quae tamen attentae uiolentaeque non sunt, & cursus annumerat, & Sciamachias. Denique uel Eustachius in Odysseae commentario Rapsodiae tertiae de uerbo eo sic meminit. Et. M. Varro satyram unam è suis illis

Sciamachiae — Eustachi⁹

stilis Menippeis Sciamachiam inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex antiquis exemplaribus lectio, nō ut quidam etiam scribunt Crimachia. Quin paulo etiam supra in epistola eadem Ciceronis uocabulum alterum quod est de græca scriptura depravatum migrauit in latinum. Nam pro eo quod erat factū iam optanō. Neq; autem hoc quoq; ab ullo hactenus animaduertitur. Quare sic legeris. Plane iam Brute frigeo. Organon enim erat meum senatus, ut quo pro organo Cicero, proque instrumento utebatur.

☞ Quod erat in Cicer. epistola uocabulum philotheoron, corruptum est improbe in nomen quod est philocteten. Cap. LXXXVII.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium. In equo troiano scis esse in extremo, sero sapiunt: ita scriptum fere, cunctis exemplaribus inuenitur. Deinde quod in Britannia non minus quàm Philocteten te præbuisti plane non reprehendo. Diu me torseram maceraueramque eliciendo sensu de uerbis his, neque procedebat. Quorsum enim de Philoctete hic Cic. Sed n. postea codicem illum uetustissimum Laurentii Medicis opera sum nactus: quem & superius citaui minus multo quàm cæteri deformatum, inquinatum, peruersum, cōturbatum. Nam in eo sic erat. Deinde quod in Britannia non minus Philotheorum te præbuisti plane non præbendo. Nam Philotheorus is est qui spectationum studiosus, qualem se Trebatius in Britannia præbuerat dum prælium fugitans ocio se affert in armis mediis. Ex quo Cicer. materia ioci & cauilli.

Philotheorus

EX AEGNATII LACERATIONIBVS.

☞ Notæ quædam literarum ex Cælii ad Ciceronem epistola obscuriores illuminatæ, necnon Frontini hac ipsa super re libello de aquæductibus correctæ, atque de Hieroglyphis Aegyptiorum literis scitu quædam digna, ibique Ausonii locus de litera Lacedæmoniorum explicatus. Cap. 3.

VIx ab Ouidio auocari æquo nos patiebamur animo. In cuius mehercle opera ad sexcentas annotationes pene, cum plus ocii, quietisue studiis impetrare licuerit meis edendas confecisse me iam nunc non tam audacter quàm uere profiteri possum, cum locus unus ex Cælii octaua ad Ciceronem epistola, cuius initium est. Quod M. Marcellus N.F. me ad se uel inuitū traxit. In qua epistola sunt hæ in frōte statim adpositæ notæ. D.E.R.I.C. quæ sane (ut uideo) sic omnes hactenus torserunt, ut cum multum illis percipiendis insudarint, tandem uelut animum despondrrent aut inenarratas relinquere, aut qui morbus iam late serpit, cum minus intelligerent, tanquam nihili cassasque eraserunt. Est quidem hac tempestate quorundam ea inscitia, dicā an insania, ut quæ non ipsi intelligant statim immutari, statim tolli iubeant, æque ac si Censores apud quos ne obscedo quidem tuta à multa fuerit, omnes notare, omnibus equum adimere, uel non adscripta causā ualeant. Nos uero quos non istæ prurigo uel potius rabies (ut alia sint) tenet, perquisitis diligētius multorum scriptis, aduertimus eas notas ex ueterum frequētiore usu sic adscribi sæpe solitum, quæ cum id tempori notissimæ essent, nunc desuetudine aut obscuriores, aut superfluæ (si diis placet) æstimantur. Interpretantur autem notæ illæ ad hanc ferme rationem. D. de. E. ea. R. Re. I. Ita. C. censerunt. tamen etsi Probus est author (Hunc credo cuius Gellius libellum de notis citat) pluribus maiores nostros usos, ut. s. semper ita plebiscitis & senatusconsultis singulares hasce adscriberēt literas. Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V.I.C. id est. Quod de ea re fieri placeret, De ea re uniuersi ita censuerunt. ut facile in eam sententiam ueniam q & Cælius hasce omnes adposuerit, sed sequenti seculo à scriptoribus, quod bis repetitum uidebatur, abrasum, amputatumque. Quod uitium, sed non æque tamen insigne & Frontini libellum de aquæductibus occupauit quibusdam in locis, quos tu adhuc modum restituas omnes iam facillime. Atq; hæc Romanæ urbi scribendi ratio probata est, illa uero Aegypto, ut animalia depingentes quicquid uellent significarent. Prætermitto uero quæ Diodo. quæue alii quidam. Hoc dixerimus quod in libello hac super re quandoque legimus sane quàm admirabile, q cū ingratum hominem notare noluissent, columbę effigiarent effigiem, q animal hoc cum primum adoleuit matrem rostro incessere atque impetere sit solitum. sed & cum tardum, Formicam Vespertilionis ala contectam figurabant, q credant formicam nunq inde exire quo uespertilio semel accesserit. sed & illud Augusti Cæsaris Tarde festina quàm scite: q Delphinum peruicissimum alioqui natantium, Anchora innexum pingebant. sed ut de tota hac literarum ratione quæ sparsim apud authores inueniūtur breui aliquid uelut apis colligam, placet & Ausonii ad Paulinum epistola nodum illum soluere: quænam scilicet sit illa litera quā Lacedæmonii Philippo Regi negarunt. est autem carmen.

Vna fuit tantum qua respondere Laconea Litera, & irato Regi placuere negantes.

Tu igitur scito literam illam fuisse ω græcam quam nemo non uel paulo modo humanior in græcis nō significare apud græcos nouit. Lacedemonii namq; Philippo Regi petenti nescio quid quod præstare nollent, sic scripserunt [illegible] ω. i. quæ petisti non. Plutarchus in Laconicis Apophtegmatis author. sed de his satis superq;. Credimus enim iam & super Cælii notis, & Frontini, nec non Ausonii litera, ut dubitandum sit nequaquam, explicatum perbelle locum. Cæterum & illud addimus ueluti corollarium. Duas illas in eadem Cælii epistola notas N. & F. nonis Februariis significare. quod addidimus ne quis hoc ita quoque attentare ausit, ut has quoque, quemadmodum in epistolis Mediolani nuper impressis priores illas erasere: sic credat aliquis. Nisi dixeris, Nobilis familiæ potius, quod displicet, interpretandum.

EX NICOLAI SCOELSII LVTTAREI LECTIONVM VARIARVM LIBELLO. LECTIO. XXXI.

☞ De Ciceronis Epistolarum stilo iudicium.

SIdonii iudicium in epistolari stilo de Cicerone damnatur ex Becichemo, ubi de arte epistolandi conscripsit. Qui tametsi beneuolentiam ac studium, quo se affectum eloquentia putat in Ciceronem declarat, amore tamen facile uinci se ostendit, cum neque huius ætatis quisquam sit, qui possit uere & uidere, ac sentire de Cicerone quicquam, tanta est enim suorum studiorū admiratio, qua doctissimus quisq; capitur, eaq; decipitur, ut in iudiciis cōferendis, amore impediat. Peopterādū igit ad uetustiorū est sniam, quorū acrior paulo, ac exquisitior, siue sincerior multo cuiuis iudicii

indicii opinio erat, atque inquisitio uel ingenii, uel sermonis. Et quod doctissimus quisque de Cicerone sentiit, ac discussit, eidem nostram tempestatẽ puto & assentiri; & parere oportere. Non tam igitur inimiciter Becichemum cum Sidonio rem istanr habere decuit. Qui fortassis non temere de Cicerone ad Constantinũ scribens, huiusmodi iudicium protulit. Nam de M. Tullio silere in stilo epistolari melius puto. Hæc Apollinaris. Sed Becichemus (andies oro) quàm in Sidonium copiose Ciceronem exoptans defensum habere cumulatéq; inuectus est. Merito (inquit) Franciscus Petrarcha uir doctissimus, & qui primus eloquentiæ iter Italis, tum barbaris iam factis ex latinis ntcũmque aperuit, taxat Sidonii temeritatem, qui ansus est alio orbe, alio seculo natus, Aluernus orator, non latio se fingere fratrem (ut ait ille) quod ipsum satis erat audaciæ, sed æmulum. Et (quod est grauius) irrisorem Ciceronii atque illi detrahere. Tum postea longa testinm serie, authores multos, & uarios, qni Ciceronem eloquentissimum omnium extra cuiusuis aleam positum iugenii adducit. Sed ne solus, qui tam acriter à Becichemo iudicatur (nam Petrarchæ uenia dari potest, quod illis temporibus fuerit natus lucis expertibus) Sidonius ille desipere uideatur, uidendum puto: & quantum de Ciceronis epistolari stilo decipimur, omnes quantum atque minoris culpæ Sidonius, nota est taxandus. Cuius quoque iudicium nõ ab ntroque & Calui, & Bruti doctissimorum, pariterque eloquentissimorum hominum mnltum segregatum est, quod utrique de Cicerone habuerunt. In quo etiam & Cornelius quóq; Tacitus uersatus est. Qui & Calui, ac Bruti referens sententiam, non longe ab utrorũmque suam sepoluit his nerbis. Satis constat quidem Ciceroni detractores defuisse, qnibus inflatus, & tumens, nec satis pressus, supra modum exultans, & superfluẽs, ut parũm antiquns uideretur, legisti utique & Calui, & Bruti ad Ciceronem missam epistolam. Ex quibus facile est deprehendere Caluum quidem Ciceroni uisum exangurm, ac tritum. Brutum autem ociosum, atq; disiunctum. Rursumq; Ciceronem à Caluo quidem male andiuisse, tanquam solntum, & eneruem. A Bruto antẽ (ut ipsius uerbis utar) tanquam fractum, atq; elumbem. Si me interroges, omnes mihi uideri uerum dixisse. Ee paulopost. Nam Caluum, & Asinium, & ipsum Ciceronem credo solutos & inuidere, & liuere, & cæteris humanæ imbecillitatis uitiis affici. Solum inter hos arbitror Brutum nõ malignitate, nec inuidia, sed simpliciter, & ingenne indicium animi sui detexisse. An inuideret Ciceroni, qni uidetur ne Cæsari quidẽ inuidisse? hęc Tacitus. Quid? Quod Cicero de se ad Pætum scribens ait: Veruntamen quid tibi ego uideor in epistolis? nonne plebeio sermone agere tecum? nec enim semper eodem modo. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? Quin ipsa iudicia non solemus omnia tractare uno modo: priuatas causas, & eas tenues agimus: subtilius, capitis, ant famæ scilicet ornatius. Epistolas uero quotidianis nerbis texere solemus. hæc Cicero. Cur igitur Sidonii qui iudicio detrahit, & Calui & Bruti illud non uidit, quibus detrahere etiã debebat, eo quod Ciceronem epistolari uitio accusabant? An quod illis minime, uti aliis fecerat, potuit? quod si istucipsum fecisset, fides negaretnr. Cum in idem Caluus, & Brutus cum Tacito descendant. Atq; illnd ad Pętum scribens ipse confirmet Cicero. Illud equidem sat scio Ciceronem ab omnibus doctissimis quibusq; uiris, qui in latinis maximo habentur precio, digne commendari, atq; pro meritis extolli, ipsũmq; oratoriæ uirum eloqnentiæ facile principem appellari: nullum tamen, quem uidere meminĩ, aut legisse, aut ab aliis accepisse scio, Ciceronem in epistolis præter alios commẽdare solitum. Sed in hor illi plurimos uel etiam detrahere, ad uitium usq:. Nobis autem, quibus quod Caluo, ac Bruto inerat, necnon Cornelio, maxime deest scilicet in iudicando acrimonia, siue perspicientia rerum & sermonum, licet dicere, in cæteris præter Ciceronem modo si alios ei comparabimus, placere neminem. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quando nec ipsa quidem iudicia uno eodẽmq; modo tractantur? ipsæq; epistolæ modo inter familiares uersentur, qnotidianis uerbis texendæ sunt, non laboratis, atq; selectis, uerborũmq; rontextus purus, aut simplex, non fucatus & tumens esse debet. ita ut rebus ipsis, de quibus agendum est, non uerbis epistola contexta uideri debeat.

Ex Seruii Sulpitii ad Ciceronem epistola Lectio Quinta.

Ciceronis epistolarum libro quarto in quadam Serui Sulpitii ad Ciceronem epistola, locum ostendit quendam beneuolentissimus, meorũmq; potissimns Iacobus Tarellus Fanensis, Latinis, Græcisque literis perquàm doctissimus, qurm uate potius quàm expositore indigere credo. Locus autem talis est. Ad. x. kalen. Iunii cum ab Epidauro Piræum naui aduectus essem Postero die cum ab eo digressus essem, eo cõsilio ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquámque iurisdictionem absoluerem, ille uti aiebat, supra Maias Italiam uersus nauigaturus erat. In quo ait Clericus Hubertinus. Supra Maias. Alii intelligunt supra Maias, nt subaudiamus dies. Sed dies in plurali constat masculini tantum esse generis, non autem fœminini. Præterea non est mos doctorũ ponere adiectiuum sine substantiuo. Ergo huic sententiæ minime assentior. Alii dicunt esse locum, quod & si adhuc apud neminem idoneum me legere memini, tamen magis probo, hæc ille. Alius quidam supra Maias exponit id est mense Maio peracto, propterea, sicut per Calẽdas, Nonas, & Idus dies significamus, sic & per Maias omnes Maii mensis dies significare intelligit. Quod minime placet, quod authoritate caret. Et is ipse in Hubertinum obloquitur, sed tacuisse satius fuisset. Licet (inquit) usitatius dies in masculino utamur, tamen non futilis anthor dixit, uenit post multas una serena dies. Sed meliorem uellem, aut antiquiorem uidere testem. Sed non est mirandum, immo uenia dari potest, pueris hæc mandat, quamuis nec pueris quidem satis digna uidentur. Matthæus uero Fortunatus Pannonius genere, mihi amicissimus, in literisque cõsummatissimus, qui egregie quidem Senecæ naturalia uitio purgauit, quum eum super hoc loco consulerem Patauii, ait se primum in hac re nihil præstare posse in qua quidem diu elaborauerit, & frustra, seque interfuisse retulit Venetiis sermoni, quem de hac re habebant non indocti homines quorum nomini parco honesti gratia, nihilque tandem accepisse. Cũmq; paulisper cogitabundus resedisset, en habeo inquit, mendum deprehẽdi, & uerisimile satis, atq; probabile, non absq; authoris fide non enim legendum puto supra Maias, sed suprema æstate. Quamobrem nihil est, quod huic lectioni, sensui aut ueritati posse repugnare uideatur. Assentior huic equidem, eóq; magis, quod fidem faciebat scripturę uitium. Nãmq; illud, supra, e in a corruptum fuit, cũmq; supra scriptum fuisset, Maias uero, prior syllaba ma, cum priori dictione iungenda erat, à qua fuerat disiuncta, ut sit suprema, quod reliquũ est, uidelicet ias, non caret uitio, literæ hic quidẽ mutatæ sunt, quum erat ais, quod æstatem significat. Nam ai, facit diphthongũ æ ut aulai, animai, pro aulæ, animæ, iccirco ais, reddit æs. quo æstatis tẽpus notatur. & temporũ inscitia, uel hominum, literarum ista mutatio facta est, hoc mihi facile persuasi, in quo fidem habere nõ est de-

mentis, inuentum laudaui, ipſumque Matthæum ad cœlum extuli. Mox Philetichi legens commentaria, ad uerbum hæc uidi. Seruius ſuprema æſtate Italiam uerſus nauigaturus erat, hoc eſt in fine æſtatis, & circa principiū Autumni. Quatuor enim tempora anni, tripliciter diuiduntur in nouum, adultum, & præceps, ſiue ſupremum: & nonam æſtatem dicim⁹ principium æſtatis, adultam æſtatem, æſtatis medium appellamus. Et ſupremam, ſiue præcipitem æſtatem, nuncupamus finem æſtatis. Et ſic de ſingulis, ut uer nouum, adultum, & præceps. hæc Phil. Quibus iam apparet, Fortunati ſententiam prius fuiſſe Philetichi, & ſi nunquam uiderit eum, quam tamen approbo ea de cauſa, quod æſtatis principiū prima æſtiua à Cicerone dicitur, ut in ſecunda epiſtola Fami. Proficiſci in Ciliciam Nonis Maiis, & cum prima æſtiua attigiſſem, militarémque rem collocaſſem, decedere ex ſenatuſconſulto, prima inquit æſtiua id eſt principia æſtatis, ſic ſuprema æſtate, pro illo quod eſt ultimum, uel ſummum æſtatis. Quamuis non ignorem Maleas, ſiue Maleam emendari poſſe, non Maias, ut ſit, ſupra Maleas Italiam uerſus nauigatur⁹ eram. Malea. n. eſt Laconię promontorium cuius in mari parum tuta nauigatio redditur, cōtrariis uentorum flatibus, hinc illud adagium uenit, ubi ad Maleam deflexeris, domeſticos obliuiſcere. P. Virgilius. Ioniòque mari, Maleæque ſequacibus undis. Propertius. Sæuiat hoſpitio ſæua Malea tuo. Apud quod promontorium Mirtoum mare nuncupatur inter ægeum & Ionium à Mirtylo Mercurii filio à Pelode illic deiecto. Vnde Hora. Mirtoum pauidum Nauta ſecet mare luctantem Icariis Fluctibus Africum. Quam lectionem, ut pro loco accipiatur, & ipſe non uiderit, magis approbat doctiſsimus Hubertinus. Neq; mirādum eſt quod idem refert, ſe apud idoneum minime uidere meminiſſe, illud in cauſa fuit, quod Maias pro loco acceptum, nemo unquam meminit, quod perperam ſic legitur, at Maleas, ſiue Maleam omnes norūt. Quæ lectio doctiſsimis quibuſque placere poteſt, modo liuor abeat. At in Maleæ declinatione atque ethimologia non parum diſsidii quidam affert. Nonnulli primi flexus putant, & à Maleo Argiuorum Rege dictum nolūt, in quo Maleoticum templum ſic appellatum conſtruxerit ille. Quidam uero putat Malea, ſeu Maleum promontorium Laconiæ à Maleo Tuſculanorum Rege, qui primus tubam æream inuenit. Quod dictum uideant alii, quanti faciendum erit. Nonnulli Maleum Tyrrhenorum regem fuiſſe tubæ repertorem, à quo nomen promontorium acceperit. Qui cum pirata mare infeſtaret, Apollini templum dicauit nomine Maleotrem. Alii dicunt Achaiæ montem eſſe, in quo ſimiliter ueneretur Apollo, & ab eo Amphiraus uates anxilia miſſa receperit.

❧ Epiſtolarum Familiarium. M. T. C. Index, quo epiſtolarum omnium genera. facile cognoſcuntur.

LECTORI.

Qvanquam erunt fortaſsis humaniſs. lector, qui nitio mihi adſcribendum cenſeant, quod indicem hunc familiarium. M. T. C. epiſtolarum ipſis cum eiuſdem Ciceronis epiſtolis imprimendum curauerim, attamen cum ſciam me rem nō ingratam facturum iis, qui Ciceronē ipſum ſibi imitandum proponunt, in eóq; ſtudio laborant, ut eidem q̄ ſimillimi eſſe uideantur, nō ab re mihi uiſum fuit, eum ipſum indicem typis excuſum mittere in manus ſtudioſorum, ut unuſquiſque inuenire poſsit ea omnia epiſtolarum genera, quæ deſiderat, ſcilicet commendatitias, gratulatorias, conſolatorias, hortatorias, facetas, expoſtulatorias, & alia, ut uidere eſt in ipſo indice. Ne autem multis morer, quid utilitatis ex ea re lectores ſint percepturi, ſilentio prætereo, nam hoc ipſum à doctis teſtatum uelim. In imprimendo autem huiuſmodi elencho, hunc ordinem ſeruandum cenſui, ut numerus librorum ponatur in prima linea per columnas, mox deinde numerus epiſtolarum ſequatur, idq; ut facilius inueniri poſsint ea, quæ deſiderantur. poterit igitur unuſquiſque epiſtolas ipſas, quæ ſingulis quibuſque libris habentur ſignare Arithmeticis numeris, qua tamen in re admonitum lectorem uelim, eam primi libri epiſtolam, quæ incipit, Periucundæ mihi fuerunt literę tuę, unam eſſe cum ea, cuius principium eſt in nonnullis codicibus, Quod rogas, ut tibi mea ſcripta mittam &c. ita ut primo ipſo libro decem tantum epiſtolæ habeantur. Vale.

❧ Ex epiſtolis familiaribus M. T. Ciceronis.

COMMENDATITIAE.

Libri primi, epiſtola tertia.
Secūdi, epiſtola quinta, tertiadecima,
Quinti, epiſtola nona.
Sexti, epiſtola nona, decimaſeptima.
Septimi, epiſtola quinta.
Noni, epiſtola tertiadecima
Vndecimi, epiſtola quarta, ſextadecima, decimaſeptima, decimanona. xx.
Duodecimi, epiſtola uigeſimaprima, uigeſimaquinta, uigeſimaſexta, uigeſimaſeptima.
Tertiidecimi, epiſtolæ uniuerſæ.
Quintidecimi, epiſtola quarta, decima, tertiadecima.

GRATVLATORIAE.

Libri ſecūdi, epiſtola ſexta, octaua. ix.
Tertii, epiſtola undecia, & duodecia,
Sexti, epiſtola duodecima.
Noni, epiſtola duodecima. xiiii.
Decimi, epiſtola duodecima.
Duodecimi, epiſtola tertiadecima.
Quintidecimi, epiſtola ſeptima, octaua, nona, duodecima. xiiii.

CONSOLATORIAE.

Libri quarti, epiſtola tertia, quinta, tertiadecima.
Quinti, epiſtola tertiadecima, quartadecima, ſextadecima, decimaſeptima, decimaoctaua.
Sexti, epiſtola prima, ſecunda, tertia, quarta, tertiadecima, uigeſimatertia.

ACTIONES GRATIARVM.

Libri decimi, epi. undecia, uigeſima.
Vndecimi, epiſtola ſecunda.
Quintidecimi, epiſt. undecima.

HORTATORIAE.

Libri. i. epiſt. ſeptima partim in calce.
Secūdi, epi. pria, nona, quartadecima
Decimi, epi. tertia, quinta, ſexta, decima, duodecima, quartadecima, ſextadecima, decimanona.
Vndecimi, epi. quita, ſeptima, octaua, undecia, duodecima, quintadecia. xx.
Duodecimi, epiſto. ſexta, octaua, nona, decima, uigeſimaquarta.

FACETAE.

Libri primi, epiſtola decima.
Secundi, epiſtola decima.
Septimi, epi. prima, decia, undecima, duodecia, deciatertia, decimaquarta, decimaſexta, decia octaua, uigeſimapria, uigeſimaſexta, trigeſima, trigeſimatertia
Octaui, epiſtola octaua, decima ſextadecima.
Noni, epi. quarta, decima, ſextadecima, decimaſeptia, decimaoctaua, decimanona, uigeſimaſecūda, uigeſimaquarta, uigeſimaquinta, uigeſimaſexta.

EXPOSTVLATORIAE VEL EXCVSATORIAE.

Libri ſecundi, epiſtola prima,
Tertii, epi. ſexta, ſeptia, octaua.
Quinti, epi. pria, ſecūda, quita.
Septimi, epiſt. uigeſimaoctaua.
Octaui, epi. decimaquarta.
Vndecimi, epi. ſecūda, tertia, uigeſimaſeptia, uigeſimaoctaua.

LACHRIMABILES Epiſtolę.

Libri quartidecimi, epi. prima, ſecunda, tertia, & quarta.

❧ Hubertini

HVIVS Voluminis epistolas, & si omnes communi appellatione Cicero. dicuntur, constat tamen ex earum inscriptionibus à multis uariisque eius sæculi doctissimis uiris diuersis etiam temporibus scriptas, tanta dicendi elegantia & gratia, ut si non ex eadem officina, ab optimo tamen artifice exisse quæq; uideantur: tanta fuit illius sæculi non modo in rei militaris laudibus, uerum etiam in omnium bonarum disciplinarum, præcipuéque rhethoricæ facultatis cognitione, & exercitatione, fœlicitas & gloria: quæ tamen ne nostro quidem sæculo cessit, si nosipsi nobis deesse nolimus, & nostræ negligentiæ culpam in ipsa tempora, in quibus tamen sine dubio plurimum momenti esse non negauerim, totam transferre desinamus, & ingeniorum nostrorum bonitate utamur. Quamobrem pueros adolescentésque omnes non solum exhortor, uerumetiam obsecro, ut eloquentiæ studiis, quæ maximam gloriam hominibus afferet, totis uiribus incumbant, atque adeò ex his familiaribus epistolis initia sumant, has die noctúque legant, has ediscant, has imitentur, in his se exerceant, his se oblectent: deinde alios Cice. non minus eruditos quam elegantes libros euoluant: & tamen alios quoque Romanæ linguæ probatos authores, ita tamen & legāt, ut hunc unum sibi uel uexilliferum, uel potius ducem constituāt, quem sequantur: neque enim sine causa à Quintil. dictum est eum posse scire se plurimum profecisse, cui Cicero placebit. Ego ita hoc opus declarare studebo, ut mea ope & interpretatione fretus, nemo iam aggrediendum dubitet. Vt igitur clarius harum ad Lentulū epistolarum argumentum appareat: ex Strabonis authoritate Ptolomeorum series breuiter primum narranda uidetur. Deinde Appiani & Plutarchi & reliquorum, qui de his rebus scripserunt, authoritate Cice. mentē ita delectare studebimus, ut industria nostra multis prosit. Sic igitur inquit Strabo libro decimoseptimo in descriptione AEgypti. Ptolomæus Lagi filius Alexandro successit, Ptolomæo autem Philadelpho Euergetes. Postea Philophater Agatoclis, postea Epiphanes, postea Phillomater filio imperium à patre accipiente: huic uero frater successit secundus Euergetes nominatus, hunc Phisconem dicunt: cui Ptolomæus cognomento Lathurus successit. Lathuro autem ætate nostra auletes Cleopatræ, sed omnes post tertium Ptolomæum male uixerunt delitiis corrupti. Pessime uero omnium. iiii. Vii. & ultimus Auletes, qui præter cætera flagitia etiam Chorauliam exercuit: & adeò in ea gloriabatur ut non cūctaretur certamine in regia celebrare, ad quæ & ipse cum aliis concertaturus prodibat, atque hic est quem Alexandrini exegerūt, & cum ei tres filiæ essent unam natu grandiorem, quæ legitima erat, reginam fecerunt: & quia eius filii infantes adhuc atq; inutiles regno exciderunt: Reginæ uiri ex Syria accersiti, præsertim Gibiosactes quidam, qui se ex Syriacorum stirpe simulabat, quē diebus paucis Regina eiecit, eius ignobilitatem & illiberalitatē nō passa, pro quo Archelaus, qui se Mithridatis filium simulabat, uenit, qui Archilai quidem filius erat eius, qui contra Syllam bellum gessit: & postea à Romanis in maximo honore habitus est. Interea Auletem Romam profectum Pomp. suscepit, & senatui commendat: de reductione eius ait, & de nece legatorum, qui supra centum contra regem uenerant, in quibus fuit Dion Academicus princeps legationis. Ptolomæus itaque ab A. Gabinio reductus Archelaum & filiam interemit: hæc Strabo cum quo & Appianus & Plutarchus cōsentiunt: & T. Liuius libro centesimoprimo, & hic fuit pater eius, per quem Pompeius est interemptus. Verum ait Plutarchus in uita Catonis: Ptolomęus quem Autellem appellauit Strabo: priusquā Romam ueniret accersitus à Catone Rhodum uenit: quo cum posteaquā locutus est cōsulente Catone: ne tanta fœlicitate relicta se laboribus & dispendiis & obseruationibus eorum, qui Romæ potentes essent, se subiiceret: quorum cupiditatem si uniuersa AEgyptus in pecuniam redigatur, uix explere posset, & orante ut domum rediret, & cum suis ciuibus pacaretur, & seipso Catone una nauigaturum & intercessurum pollicente. Rex tanquam ex insania quadam resipiscens, ueritatémque agnoscēs, & uirtutem Catonis admirās decreuit primum ita facere, ut Ca. suadebat, sed postea ab amicis in priorem spem reductus: cum Ro. eorum hortatu uenisset, statim errorem suum cognouit, damnauitque quòd non diuino Catonis consilio paruisset. Alia etiam dicit Plutarchus: quæ quia nihil ad rem faciunt omittuntur. Illud certissimum habeatur, & Strabo loco supradicto T. Liuii, & Plutarchi in uita Catonis authoritate hunc Ptolomæum à suis ciuibus fuisse exactum: & ob iniurias quas patiebatur Romam uenisse. Nam quem Vale. Maximus dicit à fratre minore expulsum, ex libro tertio commentario. belli Alexandrini, Iulii Cæsaris colligitur fuisse huius Ptolo. filius. Dicit enim in testamento patris scriptos fuisse hæredes ex duabus filiis maiorem, & ex duabus eam quæ ætatem antecedebat. Cúmque is Ptolo. se restitui curaret: idque maxime Lentulus qui in Ciliciam procōsulatum gerebat, facere cuperet, negotium suum cum ipse abesset Ciceroni mandauerat, cui pauloante ab exilio reuocandum plurimum opere & studii præstiterat, & instantissime affuerat. Dabat igitur operam Cice. ne per Lentulum reduceretur, sicut Lentulus ante discessum suum etiam in senatu egerat. Verum rex ut erat ambitiosus, per Pompeium quàm per Lentulum reduci malebat, idque corruptis nonnullis senatoribus assequi contendebat, erāt tamen qui aduersarentur, tanta erat uarietas sententiarum in senatu. Quamobrem cum hæc in senatu agerentur, Cicero admonet Lentulum de rebus omnibus & præcipue de sua erga Lentulum uoluntate & animo & officio, & quàm sint uariæ senatorum de hoc negotio Alexandrino sententiæ, latenter tamen innuit Lentulo non posse fieri, ut obtineatur: cum ostendit rem corruptā esse: & non esse in his fidem, in quibus summa esse debebāt: quæ omnia ostendunt difficultatem & quasi impossibilitatem rei. Huic autem reductioni regiæ difficultatem afferebant Sybillina carmina, quibus monebatur populus Ro. exercitum non esse mittendum in AEgyptum, ut & Appia. scribit & Lu. lib. quarto Pharsaliæ aperte declarat his uersibus. Noxia ciuili tellus AEgyptia fato. Haud equidem immerito Cumanæ carmine uatis. Cautum ne Nili peluxia tangeret ora. Hesperius miles ripásque æstate tumentes. Quid igitur de horum carminum religione sentiatur in senatu, Cicero declarat hac epistola.

Iodocus Badius Ascensius, Egidio Turrario Sacerdoti cumprimis & literato & probo unicéque dilecto Salutem dicit.

COgitanti mihi anxièque disquirēti, quanam purgatione tam loogi silentii culpam diluerem, quamquam Tabellatiorū qui tot menses uos non uiserunt pœnuriam merito excusare possem: in mentem uenit consilii cuiusdam oon quidem recti, sed tamen per errorem arbitrantis se obsequium præstare deo, Saulis uidelicet adhuc spirantis minarum & cædis in discipulos domini. Qui ut omniū manibus in protomartyrem Christi Stephanum lapides nefandos iaceret, seuius custos ad omnium lapidantium uestimenta consedit. Quid istius, inquies, simile cōmentus es Badi. Nempe, ut te in hac tot epistolarum froote ouncuparem eo uidelicet cōsilio, ut omnes. Nam multos fore confidimus, qui uel titulum huius epistolii legent, te uerbis meis saluere iubeant, tuisque deceotissimis moribus graui doctrinæ & suauissimæ humanitati adsurgant, quibus lucubratiunculas meas in totum hoc epistolarum opus tam uouenter dicatas intelligant. In quibus quanquam possumus precium dicere muneri, quid meruerimus nisi tuum tuiq; similium iudicium. De operis autem præstantia & authoris laudibus, tametsi consultius forsan sit tacere quàm pauca dicere, tamen illud citauero quod Marinus Scodrensis in medium attulit qui cootra Sidonium Apollinarem disputans, quippe qui in epistolari stilo silendum prorsus de Cicerone autumat: cumque irridet, Plinium illi præferens, adulescensque nescio, inquit, quos Titianos, & Frootonianos irrisionis suæ authores, in Ciceronis laudem, sic prorumpit. Quibus ego, inquit Petrarcha, simúlque omnibus idem sentientibus una uoce respoodebo: hoc solum sicut quidem uerum est, illud Senecæ, quoniam quiequid habet Romana facundia, quod insolenti Græciæ aut apponat, aut præferat, circa Ciceronem effloruit, uerúmque illud Quintiliani, ubi inter multa & gloriosa præconia uiri huius dono prouidentiæ genitum dicit, quo totas uirtutes suas eloquentia experiretur. Et post multa quibus hoc probat. Quare inquit, non immerito ab omnibus ætatis suæ regnare in iudiciis dictus est. Apud posteros uero id cousecutus: ut Cicero iam nou hominis nomen sed eloquentiæ habeatur. Hunc igitur spectemus hoc propositum nobis exemplum sit. Ille se profecisse sciat, Cicero ualde placebit. Sicut hæc ioquàm uera sunt, sic illud quoque uerissimum: quibus displicet Ciceronis oratio, eos uel non nosse ueram perfectamque facundiam uel odisse. Atque ut semel dicam quod uerisime sentio M. T. ut in omni eloquentiæ genere, ita in epistolari stilo sine dubio principatum obtinet, & uerborum & rerum ratione, quamuis à Seneca Ciceronem carpi sciam, quod in suis epistolis de familiaribus negociis multa reposuerit, Et iniotia. Namq; ea dum scribebantur necessaria erant, & nunc cognitu sunt non indigna. Post Ciceronem primum obtinet locum omnium iudicio Plinius Cæcilius, siue minor ut dicatur mauis, quē nepotis cognomine uulgo distingui iam cœptum, immo receptum uideo. Post quem longo interuallo sequuntur alii quamuis pauci. Ex quibus Seneca Anneus damnatur, uel Fabii & Gellii iudicio. Et diuus Hieronymus laudabatur à nobis: Tulliana enim eloquentia in eius epistolis minime desideratur iis duntaxat exceptis, quæ Hebraicis trauslationibus siue authoritatibus refertę, quæq; falso aut dubio titulo eidem adscriptæ sunt. Hæc ille, quæ quia grata tibi cæterisq; Ciceronis amatoribus putabam, in medium adducenda censui. Vale Turrarie optime & me, quod facis, ama. Ex officina nostra Chalcographi. quarto Cal. Iulias. M.D.XI.

Iodoci Badii Ascensii in epistolarum compositiooem compendium Isagogicum, breuitate & facilitate præditum.

De epistola & literis. Titulus primus.

EPISTOLAE, literæ sunt missiles aut mitti idoneæ, quib⁹ aut abseotes facim⁹ certiores si quid est quod eos scire aut oostra, aut ipsorum intersit, aut res graues de Philosophia, deque repu. tradimus, aut iubemus, aut familiares & iocosas significamus.

¶ Vode tria sunt epistolarum genera, de quibus titulo tertio. Dicta quidem est epistola ab epistello uerbo Græco quod est mitto: unde missiles dixi literas esse. Sane more Græco fit diminutiuum epistolium, quo Catullus utitur. Dicuntur autem literę oon tam, ut inquit Scodrensis, à literarum multitudine, quàm à literis quæ in epistolis fiunt: quòd noo ea cura mittuntur ad amicos & familiares, quàm cætera quæ non ad familiares perferuntur, quamuis & pro disciplinis & scriptis omnibus usurpētur. At literam dici quasi legiteram: eo quòd legenti iter præbeat, uel quòd in legendo iteretur: uel à lituris quòd scripta deleri posit quoniam pleruuque in ceratis tabulis antiqui scribere delerèque solebant, uel ab eo quod attramento liniatur, uel à linea, quæ γράμμα græce dicitur: quod ex linèa coostet, Seruius, Priscianus, Grammatici omnes docent.

De epistolæ & literarum consimiliūmq; quantum ad elegantiam cum numeralibus discrimine. Ti. II.

Epistola & quæcunque alia singularem habentia citra distributionem posita, distributiua refugiuot, quæ literæ & cætera in quouis significato singulari carentia etiam admittunt: sub distributione autem omnia indifferenter distributiua efflagitant, sed ad tantum pluralia non fiet singulariter relatio.

¶ Huius dicti quatuor suut membra. Primum quod singularem habētia distributiua refugiūt, distributionē admittant. Secundum quòd singulari carentia saltem in qua significatione à nobis accipiuntur, citra distributionem cum distributiuis pouipossunt: unde pro duabus epistolis rectè binas literas dixeris. Tertiū est quòd omnia distributinè posita siue singulari carent, siue non, cum distributiuis rite ponuntur, ut dedi pueris meis binas epistolas, id est singulis duas. Quartum est quod ad tantum pluralia nō fiant relationes singulares, quod te grammatica docuit puer, unde si dixeris dedi ad te binas literas, addes quarum unis aut alteris respondisti, non oni aut alteri. Cōtra si duas dedi pueris meis epistolas: addam quarum alteri: si tamen binis binas dederis & binis responsum sit, dices, quarū alteris. Similiter si propter adiunctum singulari careat: ut in Buco. Aurea mala decem misi: eras altera mittam, uidelicet decem.

Tria esse apud Ciceronem epistolarum genera. Ti. III.

¶ Epistolarum genera secundum Ciceronem tria sunt. Voum quo facimus certiores absentes si quid est quod eos scire, aut uostra, aut ipsorum intersit. Alterum seuerum & graue, ut de repu. & de philosophia, Tertium familiare & iocosum. Ad hæc autem cætera reduci possunt omnia.

De his uide

De his uide Ciceronem lib.ii.epiſtola.iii.ad Curionem.

☞In primo genere ſunt plurimæ apud Ciceronem & Plynium alioſque epiſtolæ quas ſcripſerunt, quia præſentes conuenire nõ poterant, obid enim inuentę ſunt epiſtolæ. In ſecundo ſunt Diui Pauli, Senecæ, Diui Hieronymi, Diui Auguſtini, multorũmq; grauium uirorum literæ: quas ſcripſerunt: aut quia ne tunc quidẽ, aut quia non ſemper conuenire poterant, quos docere uolebant. In tertio ſunt nonnullę apud Ciceronem, plures apud Philelphum, Pogium & alios qui res familiares aut iocoſas ſcripſerunt.

De epiſtolari officio ex Scodrenſi. Ti. IIII.

Hieronymus ad Marcellam ſcribens, Epiſtolare (inquit) officium, eſt de re familiari, aut de quotidiana conuerſatione aliquid ſcribere, & quodammodo abſentes inter ſe præſentes fieri, mutuóque aut quid uelint, aut quid geſtum ſit nunciare, licet interdum confabulationis tale conuiuium doctrinæ quoque ſale condiatur. Tullius ad Quintum Fratrem libro primo illud, quod eſt epiſtolæ proprium ut is ad quem ſcribitur, de iis rebus quas ignorat, certior fiat, prætermittẽdum eſſe non puto. Et ad Figulũ, Quærenti mihi &c. uide lib. quarto epiſtulam. xiii.

De epiſtolarum partibus. Ti. V.

Epiſtolarum autem familiarium partes quinque poni ſolent. Salutatio, Exordium ſeu principium, Narratio, Petitio, Concluſio. In grauibus quidem omnes orationis partes locum habere poſſunt, non tamen omnes neceſſariæ ſunt. In familiaribus autem inſani ſit capitis adhibere diligentiam ut omnes partes inſine, cum præter ſalutationem, quæ tamen omitti ſubinde poteſt, & præter rei quam monendo, commendando, recitando, poſtulando, conquerendo, gratulando, ridendo, iocando, fabulando, aut aliud faciendo ſignificare uolumus narrationem, & præter quamlibet concluſionem, neque inſinuatione opus ſit ulla. Vnde, ut inquit Scodrenſis, Narratio tenet totum fere corpus epiſtolæ, requirit tamen interdum orationis partes, diuiſionem, confirmationem, confutationem uti & exordium & concluſionem, ſed has frequentius, illas rarius.

☞Cicero enim in familiaribus raro aut nunquam exordüs utitur. Orationis autem partes à Sulpitio in opuſculo de epiſtolis explicantur, & late habentur in primo ad Herennium libro.

De ſalutatione & ſpeciebus eius. Ti. VI.

Salutatio eſt qua animus ſcribentis in eum ad quem ſcribit ſignificatur prima conuentio: eius autem ſpecies ſunt tres, ſubaudita, breuis, & plena.

☞Subaudita eſt, quoties properanter ſcribentes animos noſtros ſolo epitheto, hoc eſt, adiectiuo beneuolentię aut maleuolẽtiæ ſignificam⁹, hoc pacto: Suauiſsime fili. Nate dulciſsime. Parens optatiſsime. Pater deſideratiſsime, aut in primis colende, honorande, obſeruande. Frater optime, aut chariſsime. Mater præſtantiſsima. Probe adoleſcens. Iuuenis ſtudioſe. Amicorum integerrime, aut intime. Vicine bone. Compater dilecte, & ſimilibus. Ad quas addamus. Velim ſcias, aut opus eſt mihi hac uel illa re, hac cœna nos conuenito &c. Breuis eſt qua ſuppreſſo nominatiuo nomine eum ad quem ſcribimus, ſaluare iubemus: hoc modo, Salue dulciſsimum decus meum. Aue uirorum clariſsime. Saluus ſis fili indulgentiſsime. Saluere te gaudeo fili chariſsime. Saluum te eſſe uolupte eſt. Bene tibi ſit. Bene tibi eſſe uolumus. Optam⁹ ſalutem. Præmiſſa ſalute, aut ſalutems ſine alterius aſcenſione. Plena ſalutatio eſt quæ ultra ſalutandi partes & ſuperſcriptionis & ſubſcriptionis fungitur munere, ut Iodocus Badius Aſcenſius Chriſtiano Stichilo filiolo ſuo chariſsimo ſalutem dicit. Aliis autem ſalutem, aliis fœlicitatem, aliis ſanctam uitam dicere licet. Poteris autem uerbum ſubticere: nam ſatis erit, dum dices: Aſcenſius Stichilo ſuo ſalutem. Neque uero dices ſalutes plurimas, aut quot maris ſunt harenæ: aut ſalutes, nam ſalus plurali caret. Præcipiunt autem quidam magis audiendi nomen ſcribentis antequam eius ad quem ſcribit ponendum eſſe, etiam ſi minimus quiſque ad maximum ſcribat, idque Ciceronis authoritate firmatum uolunt, qui nomen ſuum ſemper præpoſuiſſe comperitur, ueruntamen cum conſularis fuerit uir, difficile ſuperiorẽ inueneris: quocirca non damnẽ eorum modeſtiam qui principium uirorum nomina præponũt, unde eſt illud Sulpitii Verulani ut in hac arte peritiſsimi, Clariſsimo uiro Falconi Simbaldo Patricio Romano, protonotario apoſtolico, apoſtolicique fiſci cuſtodi Ioannes Sulpitius Verulanus ſalutem: contra qui ſcribentis nomen præponendum cenſent, non utilibus tutantur nominibus. Nam & Terentia. M. Tullio Ciceroni ſalutem dicit prępoſito ſuo, utpote ſcribentis, nomine. Et Anacharſis Scytæ philoſophi ad Amnonem regem, epiſtolam ſic incipit: Anacharſis Amnoni ſalutem. Alexandri quoque ad matrem extat epiſtola, quam Aulus Gellius libro duodecimo cap. quarto recitat, ſic inchoata. Alexander Iouis Amnonis filius Olympiadi matri ſalutem. Scodrenſis autem ſuperſtitioſe quoſdam contendere dicit, & nimis illorum nomen ad quos literę ſcribuntur, nunquam nomini ſcribentis præponendum. Idem inquit Alexandrum magnum ſalutem nemini in epiſtolis dixiſſe: nihil Phocioni & Antipatro ſcribit Plutarchus, qui etiam author eſt Cæſarem primum mutua amicorum per epiſtolas colloquia excogitaſſe, cum ob negotiorum multitudinem & urbis magnitudinem uiuos urgentium cauſarum adfatus: haud tempus expectaree. Hæc ille. E quibus non putes ante Cęſarem neminem familiares epiſtolas miſsitaſſe. Hanc autem plenam ſalutationem non opus eſt præmittere niſi in literis apertis, & quales ſunt quæ ſcribuntur & imprimuntur continuẽ: aut in facie librorum, quando uero talis ſalutatio plena premittitur, non eſt neceſſe in fine nomen ſcribentis repetere niſi aut modeſtię, aut ſui commendandi gratia: tunc enim dicere licet ſic. Idem tibi deditiſsimus alumnus aut tui obſeruantiſsimus, ſeu amantiſsimus cliens, diſcipulus, famulus, prout in Sulpitio uidere licet. Sed has ſalutationis partes altius proſequamur.

De ſuperſcriptione. Ti. VII.

Superſcriptio eſt exterior ſuper epiſtolam ſcriptio, nomen, merita, locúmq; eius ad quẽ ſcribimus continens.

☞Sunt autem qui nomen proprium ante officii aut dignitatis præconia ponendum cenſeant, quod in ſubſcriptionibus quidem modeſtiæ gratia obſeruamus, ut Sixtus, dei gratia, ſeruus ſeruorum dei. Ludouicus prouidentia diuina Francorum rex, & cætera. Sed in ſuperſcriptionibus ſi officia & merita præpollent, præponenda cenſeam: ut inuictiſsimo atque Chriſtianiſsimo Francorum regi Ludouico duodecimo, & cætera. Tam uero proprium nomen quam eius epitheta in dandi caſu ponere ſolemus, quia ſubaudimus, aut dentur literæ, aut ſaltem dicit, Liceat tamen dicere. Ad magnificum equitem auratum & cætera. Locus

antem nel in accuſatiuo ponetur ſine prępoſitione ſi eſt proprium loci minoris, aut ſimplicis figurę, aut cum præpoſitione: ſi alind, uel in genitiuo ſeu ablatiuo expreſſo, aut facile intellecto nerbo, aut participio quietis & motus in loco, unde ſic ſcribere licet, Romam, ad ædem dini Petri: Lugdunum, ad diuum Ioannem Baptiſtam. aut ſic. Studioſo adoleſcẽti Pariſiis bonis literis inſudanti. Probo negociatori Burgis agenti. Gandaui reſidenti & cætera. Præconia autem pro dignitate iuſtum eſſe conficere, neque fas eſt uno gradu præditos, ſi differentibus ſunt meritis eodem modo affari. Nam licet ad quos ſcribimus omnes ſint bonarũ artium profeſſores, alios tamen doctos, alios cum primis, uel imprimis, nel inter primos doctos & eruditos: alios longe doctiſsimos, aut facile doctiſsimos, aut ſumma doctrina prędıtos nuncupabimus. Vitandæ autem ſunt nimiũ fucatæ aut calamiſtratæ compellationes, quæ adulationem ſuboleant: de qnibus uidebis Sulpitiana exempla: Epitheta antem quæ idem confuſè pouit ſic ſua quiſque accommodabit.

Summo pontifici adſcribenda epitheta.

¶ Sanctiſsimo diui Petri ſucceſſori. Summo Romanorum pontifici reuerentia omniqne obſeruatione digniſsimo Papæ antiſtitiq; Romanorum maximo. Sanctiſsimo Chriſti in terris uicario. Summo uigilantiſsimòque Chriſtiani gregis paſtori &c.

Imperatoribus apta.

¶ Dino atque innictiſsimo Romanorum imperatori. Fœliciſsimo totins orbis moderatori. Fauſtiſsimo rerum potitori. Incomparabili orbis monarchæ Dino Cæſari, ſemperqne Auguſto togatorum principi inclytiſsimo: totius orbis triumphatori. &c.

Cardinalibus apponenda.

¶ In primis reuerendo cardinalique preſbytero. Sanctiſsimo archipreſuli ac firmiſsimo Romani pontificatus Cardinali. Summa obſeruatione digniſsimo Romanorum pontificatus Cardinali. Multa reuerẽtia digno Romani poutificis adſiſtori cardineo.

Regi addicenda.

¶ Inuictiſsimo Romanorum regi. Magnanimo triumphatori & Chriſtianiſsimo Francorum regi. Clementiſsimo Hiſpanorum rectori, Sceptriferóque principi ac regi. Excellentiſsimo ſummáq; uirtute prædito Anglorum regi &c.

Archiepiſcopo connenientia.

¶ In primis ſancto patri & primatus Lugdunenſis Archipræſuli. Reuerendo admodum in Chriſto antiſtiti: & gerniorum Tornatorúmue præſuli. Sanctiſsimo præſuli, & inclyto Leodiorum Epiſcopo. Vigilantiſsimè gregi ſuperintendenti Cameracenſium Epiſcopo.

Archiduci duciqne congrua.

¶ Clariſsimo atqne inuictiſsimo Archiduci. Inclytiſsimo bellatori & innictiſsimo ſuorum ductori. Generoſiſsimo atque eidem ſplendidiſsimo duci. In primis ſtrenuo atque præter cæteros fortunato horum aut illorum duci &c.

Abbati & cæteris prælatis applicanda.

¶ Reuerendo patri. Obſeruando cum primis archipræſbytero. Religioſiſsimo niro eccleſiæ. N. Archidiacono. Vigilantiſsimo gregis dominici paſtori. Magno eccleſiæ. N. Curato. Eximio conuentus Carmelitarum præſidi. Obſeruantiſsimo diuinæ legis inter minores patri. Diſertiſsimo fratrum prædicatorum concionatori &c.

Comitibus equitibúſque auratis debita.

¶ Fideliſsimo imperatoriæ maieſtatis comiti. Inclytiſsimo Flandrini comitatus principi. In primis ſtrenuo bellatori equitique aurato. Aureo cingulo inſignito ſummáque uirtute prædito nec minus fœlici in bellis gerendis equiti. Alto quoque loco nato clariſque natalibus perſpicuo equiti &c. Forti admodum equiti &c. in primis ſtrenuo.

Religioſis & doctoribus qnadrantia.

¶ Venerabili patri. Viro religioſo admodum, & in primis colendo, multa ſanctitate perſpicuo. Summa caſtimonia claro. Excellenti abſtinentia ornato. Summa religione prædito. Viro diſertiſsimo Doctorum antiſtiti. Eloquii Romanorum principi. Iure conſultiſsimo. Medico peritiſsimo. Apollineæ artis expertiſsimo. Diuinarum literarum interpreti perfectiſsimo. Diuinæ paginæ profeſſori eximio. Doctiſsimo bonarum artium doctori &c.

Iudici & præfectis urbium accommodanda.

¶ Incorruptiſsimo iuris adminiſtratori. Sanctiſsimo legum executori. Integerrimo legum interpreti. Vigilantiſsimo urbis præfecto. Diligenti admodum ciuitatis moderatori. Optimo morum cenſori. Iuſtiſsimo ædili. AEquiſsimo iudici. Inuiolabili iuſtitiæ præſidi. Forti totins ſplendori &c.

Ciuibus & negociatoribus cæteriſq; bonis idonea.

¶ Splendido ciui. Prudentiſsimo uiro. Optimo ciui. Laudato admodum negociatori. Mercuriali uiro probiſſimo. Negociatorum optimo. Diligenti operario. Solerti opifici. Probo mercatori. Studioſo ſcholaſtico. Ingenuo adoleſcenti. Spectatæ indolis puero & cætera.

De ſubſcriptione Ti. VIII.

Subſcriptio autem eſt modeſta notificatio ſcribentis cum loci, temporis, ac meritorũ eius ſpecificatione poſt Vale ſub calce epiſtolæ poſita.

¶ Quatuor igitur ad eam pertinent loci unde epiſtola mittitur deſcriptio: temporis quo ſcripta eſt notificatio quæ duo continuo poſt uale ſcribi ſolent, item ſcribẽtis & eius meritorum modeſta declaratio, quę ſi humilis eſt ſcribens, in poſtrema parte poni ſolet, neque uero, ut dixi, ſi plena ſit, ſalutatio præmiſſa, neceſſe erit iterum ſcribẽtis nomen ad merita reponere, quinetiam negociatores temporis & loci in fronte meminiſſe ſolent. Locus autem iuxta regentis exigentiam, nunc in genitiuo, nunc in ablatiuo, nunc ſine præpoſitione, nunc cum præpoſitione ponetur: ut ex officina noſtra literaria Pariſiis. Ex Pariſiorum Lutetia. Datum Romæ. Scriptum Lugduni. Sed honeſtius talia ſubaudiuntur, ut Varia Lugduni. Calendis Martii &c. Aut Lugduno &c. Cicero enim frequenter utitur ablatiuis pro aduerbiis de loco poſitis. Tempus autem in ablatiuo ſine

præpoſi-

præpositione ponemus, aut cum præpositione in eo casu quem ipsa efflagitat: ut Lugduno anno millesimo quingentesimo septimo Calendas Aprilis, aut ad Calendas Aprilis. Cũ uero dicimus pridie Calendas, aut tertio Calendas perficitur, sic pridie .i. die præeũte, aut præituro Calendas. Tertio die ante Calendas, aut inter Calendas: unde quia subauditur ante ideo dies denominabitur à sequentibus, Calendis Nonis aut Idibus non præcedentibus. Et ideo quia primus cuiusq; mensis dies Calendæ sunt, ideo qui ab eo denominabuntur, dies erunt in mense præcedentibus ab his literis I M M O, id est Iulio, Martio, Maio, & Octobri, sex in reliquis, quatuor deinde in omnibus: Idus octo: post quas sunt Calendæ sequentis mensis: aut certius dies ab eis denominandi: Nam Calendarum, Nonarum & Iduũ unum duntaxat diem esse uolunt, quem in ablatiuo ponemus dicentes, Calendis Nonis aut Idibus Augusti &c. quasi dicamus Calendis ipsis. Cum uero dicimus ad Calendas, est quasi iuxta aut circiter Calendas, & dies incertus: sed pridie Calendas, est dies præcedens: propterea autem quod ablatiuõ hic includunt: licet dicere pridie Calendarum, nec est postridie idem quod cras, sed posteriori die: unde de præterito dici potest. Postridie quam pater defunctus erat, epulum dedi: & de futuro: postridie quam uxor morietur, uisceratione dabo & cætera. Item tertio Calẽdas est præcipue is qui tertius est, computando Calen. pro uno & pridie Calendarum pro altero. Sed ad tertium Calendas uolunt intelligi eum qui ad, id est iuxta est siue tertius, siue quartus: & ita in reliquis.

De forma & stilo epistolarum Tit. IX.

Texendæ familiares epistolæ uerbis tritis & quotidianis latinis tamen, & non fastidiosis stilo non multum elaborato, sed solerti quadam negligentia fulto.

Nam ut Cicero meminit in libro de perfecto oratore, quædam negligentia diligens est: itaque dãda est opera, ut si fieri potest in epistolarum contextu, nulla perluceat iunctura, dummodo uitetur plæbei sermonis nimia uulgaritas.

Sermo itaque erit purus, latinus & ad intelligendum facilis.

Vnde Aulus Gellius libro decimotertio capitulo octauo. diui Augustini epistolas elegantia sermonis neque morosa, neque anxia, sed facili & simplici laudat. Plin. quoque iunior ad Thusculanum ait. Et pressus sermo purusque ex epistolis petitur. Seneca item ad Lucilium epistola xl. inquit, Minus tibi accuratas à me epistolas mitti frustra quereris. Quis enim accurate loquitur, nisi qui uult putide loqui? Qualis sermo meus esset si una sederemus aut ambularemus, illaboratꝰ & facilis, tales uolo esse epistolas meas quæ nihil habent exercitatum nec fictum: sed si fieri posset offẽdere quàm loqui mallem. Non me hercule ieiuna esse & arida uolo, quæ de rebus tam magnis dicentur. Neque enim philosophus ingenio renunciat. Multum tamen operæ impendi uerbis non oportet. Epistola etiam XV. inquit. Sed, ne epistolæ modum excedam, qui non debet sinistrã manum legentis implere, in alium diem hanc litem cum dialecticis differam, hæc ille: qui sinistram manum legentis impleri significat, cum longior fuerit epistola: tunc enim & dextera & sinistra teneri necesse est.

Verba epistolarũ non tam erunt uetusta ut obsoleta & desita sint, nec tam recentia ut ignota, nec tam exculta ut morositatem præ se ferant, nec tamen ita neglecta ut fastidiant.

Apud Pathum plene uidebis an uetuste loquendum sit. Et apud Sulpitium disce. Ex obscuris & exoletis quæ omnino uitanda sunt, famam eruditionis non affectandam esse. Sunt enim qui se multa uidisse glorientur, & ex eo laudem captent, si nimis priscà uerba in sermonem quotidianum reduxerint.

De prouidentia in componendo habenda Tit. X.

Quicquid dicturus aut compositurus es, totum mentis oculis prinsquam inceperis præuidebis & excogitabis, excogitatum suo ordine dispones, & dispositum decenter exornabis.

Sunt enim tres obseruandæ pulchritudines, ingeniosa excogitatio siue inuentio, Venusta dispositio atque æconomia & decens uerborum sententiarũmque exornatio. In prima autem pulchritudine considerandæ sunt sex orationis partes: Principium siue exordium, narratio, diuisio, confirmatio, confutatio & conclusio, de quibus in rhetoricis Ciceronis uidendum, præterea,

Orationis membra quinq;: inuentio, dispositio, elocutio, memoria, & pronunciatio.

Oportet enim ut quas res dicere uelimus, diligenter excogitemus, excogitatas atq; inuentas ordine suo disponamus, dispositas eloquentiæ stilo mandemus, mandata scripto memoriæ commendemus, & demum fœcũde & cum decenti gestu pronunciemus.

De materia propria epistolis ex Scodren. Tit. XI.

Opus est eum qui diligenter scribere epistolas uelit, simplicem & perspicuam materiam proponere, & neque resecare, neq; producere supra quàm oportet, & exornare optima elocutione, non dictionibus turgidis & asperis, sed Attico more loqui & modice: perspicuitas ornet literas & gratia dictionum florida.

Omnino peritos sagittarios imitari debet, ne excedere signum, nec deficere à signo.

Vtendum est & historiis, & aliquæ fabellæ adducendæ: Aliquid ex monumentis antiquorum excerpendum

Semperq; illud Apollonii ad Scopelianum ante oculos ponendum: Genera orationis quinq; esse: philosophicum, historicum, oratorium, epistolicum, & commentariorum, ut hæc distinctis uoluminibus assignemus.

Habent autem epistolæ non tam elocutionem propriam, sed res quasdam peculiares, ut Aristote notauit, qui inquit,

Hoc non ad te scribo quoniam epistolicum non est. Nam si quis in epistola Sophismata, physilogiásque quæ ab epistola aliena sunt. Si quis rerum naturam Mathematicámue aliquid scribat. Is quidem scribit non utique epistolam quæ modesta ac prudens esse debet, uenustate decorata, legentibus obuia & grata, festiuitatis plena, de negocio simplici, simplicibúsque nominibus constans, simplicem habẽs narrationem. Pro uerbiis sint in ea crebra, quibus accepta congruáq; de qua agitur materia, ita sapienter scribi opinentur. Quid in epistolis ut cumq; uersũ custodit Horatius, quod epistola sicut prooerbium quidam commune ac uolgare sit: qui sententias scribit & adhortationes non similis uidetur narranti per epistolam, sed per consilium.

Qui decore sententiarum epistolam cupit implere: non iam, inquit Demetrius, loquentis similitudinem gerit, sed struentis aliquid. Et Dionysius sententias non pertinere ad epistolas clamat: quare Senecam olim in sectati sunt, nec hodie incessere desinunt eruditorum plurimi ꝙ disputationes pro epistolis scripserit.

Aristoteles & demonstrationibus, quæ propria sunt epistolarum utitur, ut cum nititur ostendere quod

æque magnis ciuitatibus & paruis benefaciendum sit. Dii inquit, in utrisq; æquales sũt, ergo benefacere oportet cum gratiæ deæ in his æquales tibi sint.

Epistolæ quæ plerunq; ad ciuitates & reges scribũtur, paululum elatæ sint, & aliquanto compositiores ac grauiores: consyderanda enim persona cui scribitur, quæ profecto elata est.

De epistolarum magnitudine Ex eodem. Titu.xii.

Scribentes epistolam, meminerimus nos epistolam scribere, ne sit uolumen loco epistolæ.

☞ Quemadmodũ Aristotelis ad Alexandrũ & ad Dionem familiares epistolæ Platonis. Nam Ciceronis epistolæ breues, immo breuissimæ sunt, præter paucas, quæ, ut dicam quod sentio: sentio autem quod de eius orationibus sensit Cæcilius, optimæ sunt, utq; aliæ bonæ res & bonus liber quoque, meliores quo maiores propter materiæ rationem. Idem author Cornelio Minitiano hũc in modum scribit: Quid enim mihi cũ tam longa epistola? Nolite ergo identidem quærere quid Romę geratur, & tamen mementote nõ esse epistolam longam, quæ tot dies, tot cognitiones, tot denique reos, causasque complexa est. Quibus uerbis innuit epistolas longas fieri posse de multis magnisque rebus, quę tamẽ longæ, cum tot & tanta contineant, non sint censendæ hęc illę, qui post multa diui Hieronymi de breuitate epistolarum testimonia, adfert illud diui Augustini ad Hieronymum, quod sane scripseram, nullum me librum aduersus te romam misisse, ideo scripseram, quia & libri nomen ab ipsa epistola discernebam.

Non tamẽ est nimia breuitas amãda, licet in ea nimis delectatus sit Libanius & Lucianus, in epistolis suis, quarum Phalaris author uulgo creditur: Et pro materia ratione dilatanda est oratio.

De stilo epistolari ex Scodrensi. Titu.xiii.

Demetrii Phalarei sententia est. In tenui humiliq; dicendi genere epistolam uersari, cuius dicẽdi modus & stilus gracilis esse debet. Et infra.

Et pressus sermo purusq; ex epistolis petitur. Stilus quoq; pro personarum ratione efferendus aut deprimẽdus est, & cum oportuerit: inter utrunque temperandus. Et quamuis aliqui negligentiam pro cultu in epistolis adserent, tamen cum pro munere mittantur diligentia magis probanda, ut Plinio placuit: utq; Dionysius iubet, concinnitas adhibenda quæ ab arte amouetur, Demũ cum epistola ambitione carere debeat, nec scribentis indolem ostentare non semper agere adfectat, quoniam non est dialogus, tametsi apud Ciceronem & alios interdum agat ea, puto, ratione quod dialogo sit affinis.

Cicero ad Pætũ in ea epistola quæ incipit: Ain eadem. Qualis debeat esse epistola paucis explicat, sic inquiẽs. Veruntamen quid ego tibi in epistolis esse uideor? nonne plebeio sermõe agitur tecum? Nec enim semper eodem modo. Quid enim simile habet epistola, aut iudicio aut concioni? Quin ipsa iudicia non solemus tractare uno modo. Priuatas causas & eas tenues agimus subtilius, capitis aut famæ, scilicet ornatius: epistolas uero quotidianis uerbis texere solemus &c.

☞ Idem ad Atticum libro primo treis eius Epistolas se accepisse scribit. Quæ inquit, fuerunt omnes rhetorũ pure loquuntur cum humanitatis sparso sale, tum insignes amoris notis.

Sunt tamen, sicut in oratione oratoria, tria stili genera in epistola, sed longe oratoriis inferiora: Infimus quidem oratoris stilus epistolari muneri summus est. Nec omne genus epistolarum unum, & eundem stilum habet, ut quidam arbitrantur: igitur gracili stilo proximus est stilus uitiosus qui aridus appellatus. Fit in tribus rebus. In sententiis, ut qui de Xerse inquit. Descendit Xerses cum omnibus suis, debuit enim dicere cum tota Asia, nam cum dixerit cum omnibus suis, ualde rem diminuit: in dictione cum res magnæ nominibus paruis enunciantur: ut ille qui de Phalaridi Tyranno dixit. Quæ enim Phalaris perturbauit Agrigentinis, non iis dictionibus expressit Tyranni crudelitatem, quæ magnis nominibus explicanda erat. In compositione quando incisa danda sunt: ut in Aphorismis, uita breuis, ars longa, tempus acutum, experientia dubia.

Demum stilus epistolæ gracilis est iunctus cum gratioso, si Demetrio & Dionysio credimus, qui opinati sunt duplici genere dicendi miscendam epistolam gratioso & tenui, gratiosus etiam in pluribus locis inuenitur in rebus ex prouerbio, ex fabula, ex similitudine, & hyperbole. In dictionibus cum nominibus pulchris aliquid exprimitur ut γηπολυςεφανος, terra multum coronata. Fit etiam ridiculũ quod profertur nominib᷒ uilibus & uulgaribus, quod destruitur ornatu elocutionis: nam qui ridicula graphice describit, similis est cuipiam simiam ornanti. Hæc ex Marino Becichemo Scodrensi, qui Ciceronis epistolas iustis laudibus extollit, & à Sidonii eleuatione defendit, ut in epistola nostra tetigimus.

De ordine & constructu uocabulorum. Titu.xiiii.

De construendis collocandisque uocabulis, tametsi lex certa dari nequit, ut plurimum tamen orator & grammaticus utuntur contrariis uiis, preterquam in dictionibus uim exordiendi habentibus, quas uterque in fronte locabit.

☞ Nam orator uocatiuum passim ubi concinnum uidetur, collocat: grammaticus in principio dumtaxat.

☞ Orator determinans sępe præponit determinabili, ut obliquum rectori, uerbum infinitiuũ finito, aduerbium uerbo, adiectiuum substantiuo: idq; frequenter aliquo interposito, ut multa uiri uirtus: degeneres animos timor arguit: determinans, Amare te non desinam: Multas ad res summæ conducit uirtus. Grammaticus quàm proxime potest determinabile locat.

☞ Orator sępe relatiuum antecedenti præponit, & utrunq; eidem rectori tribuit: ut quas credis esse has non sunt ueræ nuptiæ. Grammaticus contra antecedens præponit, nec ab eodem nisi bis posito regi patitur.

☞ Orator negationem includentia præsertim signa uniuersalia in finem reducit, grammaticus in principiũ, sic tamen ut resolutione facta obliquum postponat, ut qui te plus amet, habes neminem: Non habes quemquam qui te plus amet &c.

☞ Orator quæsitiua etiam fini datur, partes orationis quot sunt? grammaticus principio.

☞ Orator multa in subauditione relinquit, ut uerba generalia sum facio gero & ad loquelam spectantia, aut uerba ipsa sine suppositis collocat. Grammaticus nihil omittit quod ad integritatem sermonis aut sententiarum pertineat, ideoque omnia subintellecta reponit.

De particulis non commutandis. Titu.XV.

SVnt autem nonnullæ Particulæ, quæ nisi propriis locis ponantur, fœdant orationem: quare hæ semper sunt præponendæ: st in oratione: ast in carmine sequente uocali, sed, at, item, que, etiam in medio locantur: nec, neque, uel, aut, cæterum, enimuero, uerum, si, sin, quatinus, seu, siue, ni, nisi: ex his autem nullam in maioribus principiis non aliunde dependentibus collocabis, præterea in indignatione, aut, uel, seu, siue, & ni, postponuntur, que, ue, ne, quidem, quoq;, autem, uero, enim, & amãt apponi post primam dictionem clausulæ dependentis: præsertim autem, enim & uero, quæ alibi nisi post secundam non collocantur: ut cæteræ, quæ & quoque post illam dictionem quam coniunctio & præcederet locari uolunt.

Etenim potest præponi, uult autem in medio poni: ue, & ue, posteaquam, an, & uel, præcederent subiici amãt.

Cæteræ autem cõiunctiones fere omnes præponi supponique possunt: sed ex his aptæ sunt primis initiis: quoniam, cum, quanuis, etsi, quamquàm, licet, quia, q, ut, si: in minorum initiorum ad aliud depẽdentium fronte, Quocirca, quapropter, quamobrem & quare constituemus, ergo & igitur in breuioribus cõclusionibus: itaq;, plurimum, in maioribus.

Quin & non, præponuntur: utq; postponitur: sin, nunquam dicitur nisi præcesserit si, aut fuerit subintellectũ. ita, pro ualde postponitur.

Quia non ponitur ante sed, nec dicas concinne, Nõ uero, sed non autem, Nec neq; autem: sed neq; uero. Nec age autem, sed age uero. Nec sane autem, sed sane uero.

Nec iam autem, enim autem, at autem: sed iam uero, enim uero, tum uero, at uero. Post non & nec enim apponens, ut non enim, nec enim, uel neq; enim: non tamen dices, ne enim, aut ne uero.

Neq; non ponitur ante nam, nec equidem ante atq;, dicimus enim, nam neq; atque equidem: tum & geminamus quando partes sunt æquales: sed quando sunt inæquales præponimus cum, cum minore & postponimus tum cum maiore.

Versui fere semper postponitur: Tenus, frequenter, inter, propter, circa, contra, & similes non raro: reliquæ præponi gaudent, sed monossillabę post adiectiuum, & ante substantiuum, id est inter utrunq; poni solent.

De uenusta uocum maritatione. Titu. xiii.

Non solum quo ordine, sed etiam quicum qualibet dictio locanda sit summé attendendum est.

Omnis enim uult poni cum positiuo, aut comparatiuo, nunquam cum superlatiuo.

Contra quisque cum superlatiuo, aut uim eius habente: cum superlatiuo autem non ponimus uim superlatiuam habentia, sed cum positiuo, ut sunt imprimis, apprime, per, perquàm, sane, sanequàm, oppido, oppidoquàm: ponemus tamen cum eo longe facile, nimirum & quam pro ualde, quantum, modicum, parum, nihil & nihilum, satis: tantundem positiuis congruunt longe, facile, tanto, quanto, & similia in o, comparatiuis & superlatiuis.

☞ Dicemus ergo omnes boni uiri, optimi quiq; milites: tamen apud Ciceronem leges omnes summi uiri, sed id perinde est ac si dicas, omnes optimates, & aliquem dixeris quàm optimum, non ades genitiuum, quale sit, quàm optimum omnium.

De uenusta iunctura. Titu. xiiii.

Iuncturæ quoq; quæ est apta uòcabulorum structura & collocatio sine offensione accurate studendum est: in qua literarum syllabarumque lenitatem, & asperitatem attendimus.

Vitandus itaque est eiusdem literæ, syllabæ, aut dictionis frequens concursus literæ, s, cum similibus.

Cacocephaton, id est malum & turpem sonum aspernabimur.

Similiter cadentia, uel desinentia, uel declinata, pueriliter non adfectabimus.

Cauendum præterea est ne decrescat oratio & fortiori subiungatur infirmius, ut sacrilego fur. nam augeri & insurgere sententiæ debent.

Et iuxta ordinem naturæ & urbani sermonis obseruationem, prius uiros quam fœminas, deos quam homines, alios quam nos, genera quam species, communia quam propria, pones.

Cauebis ne ordo pariat ambiguitatem, neue prolixitas fastidium, aut breuitas obscuritatem: item ne longa sit uerborum continuatio, quam uno spiritu enunciare nequeas. Cauebis ad hoc, ne ordine permutato quid fiat superuacaneum: siquidem ut recte dixeris fratres geminos, & mulierem ancillam, ita superuacue geminos fratres & ancillam mulierem: sic enim gemini & fratres sunt, sic ancilla etiam & mulier est.

Cæterum si quo ordine res gestæ erunt, narrabuntur, multum iuuabunt intellectum.

Quin adeo in Metaphoris rerum gerendarum ordinem conspiciam.

☞ Sicut in illo Quintiliani duxit me similis ætas, uicerunt officia, cœpit fides, amantem odisse non potui: ubi consuetudinis seruatur ordo: Nam qui per consuetudinem amicitiam ineunt, primo loco ducuntur, ut liberi & nullo officio adstricti, aut uinculo capti: deinde ubi officia accedunt, uincuntur: ut etiam si nolint amici uideri debeant, at, ubi perspecta fides est, capiuntur, ac capti amantem odisse non possunt, quæ res in similibus est nobis animaduertenda. Nam præpostere dicas hanc aluit; peperit, genuitq; puerpers prolem: prius enim genuit quàm peperit, & peperit quàm aluit.

In rerum tamen narratione alius à poetis, alius ab oratore seruabitur ordo.

☞ Vnde de poetico ordine dicit Horatius in arte.

Ordinis, hæc uirtus est, ac Venus, aut ego fallor.
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat.

☞ Orator enim fere quo ordine res gestæ sunt eas narrat, poetæ autem sæpe à fine aut medio historiæ narrare incipiunt.

De elegantia sermonis obseruanda. Titu. XV.

Elegantiæ sermonis, uocumq; proprietates in epistolis ad unguem obseruabuntur, non minus quàm in oratione, tametsi non tantus erit uerborum splendor nec ornatus.

Veruntamen poetica, ut sunt caballus, genitor, genitrix, peregrina, ut sunt gaza, esseda, & summopere barbara: ut sunt guerra, bladum, & inepta, ut causare pro producere uel efficere, confiteri pro eo quod est cõfessionem

nem

nem audire, diligentius nitabimus.

De phuco & ornatu frequenti uitando. Tit. XVI.

Phucus autem frequens & ornatus nimius, uitabitur in familiari præſertim epiſtola.

De uenuſtis loquutionibus Tit. XVII.

Venuſtæ locutiones dummodo rebus congruant, non ſunt in epiſtolis (ut iam dictum eſt) fugiendæ. De quibus in auguſtinum Dathum latius diximus.

M. Tullii Ciceronis uita.

QVia ad epiſtolarum primi libri cognitionem nõ parum conduxerit, uitæ & caſuum authoris cognitio, eam complectar paucisſimis. M. Tullius Cicero Arpini natus: Romæ quo puer perductus fuerat, tantum in diſcendo profecit, ut in cauſis dicendis primum locum conſecutus ſit, tantumque ueritatis & reipu. ſtudio potuit, ut omneis honores ſuo ordine obtinuerit. In conſulatu autem ſic ſeſe geſsit, ut non minus ueræ gloriæ in toga meruerit, quàm alius quiſpiam in armis: liberauit enim urbem ab incendio, & ciuitatem à cæde coniuratorum Catilina duce: in quos cum animaduertiſſet, & Catilina iam in prælio cecidiſſet, primus in Toga triumphauit, primúſque parens patriæ appellatus eſt erectis eius gloriæ perpetuis monimentis. quæ res illi inuidiæ non parum peperit, præſertim apud Cæſarem: & paulopoſt apud Clodium uirum apprime nobilem, qui captus amore Pompeiæ uxoris Cæſaris in domo eius, in ueſte muliebri, depræhenſus eſt temeraſſe Feſta bonæ (maribus non adeunda) deæ. ob quã rem in ius uocatus, negauit ſe tunc in urbe fuiſſe: citatus autẽ Cicero in eum teſtis adſeruit Clodium eo die ſecum Romę fuiſſe, quod idem & alii præclari uiri teſtati ſunt. Clodius tamen iudicibus corruptis pecunia abſolutus eſt: Cæſar autem uxorem repudiauit, quod diceret domũ Cæſaris non ſolum crimine, ſed etiam ſuſpitione criminis uacare debere in Clodium, ut Ciceroni incommodet nihil grauius egit. At Clodius ultionis auiditate à patribus ad plebem per adoptionem tranſiuit, factuſq; tribunuſplebis Ciceroni diem dixit, quod nobiliſsimos ciues necaſſet indicta cauſa. Erant autem tunc conſules L. Piſo Cæſaris ſocer, & P. Gabinius, qui prouinnciarum ſpe Clodii conatibus fauebant. Quod intelligens Cicero cum neque à Pompeio, neque ab aliis amicis ſatis tutaretur, aufugit, abſenſq; damnatus eſt à Clodio, ut bonis eius publicatis quadringentis millibus paſſuũ ab Italia igni & aqua illi interdiceretur. Qui uero hoſpitio ſuſcepiſſet, exul eſſet, & ſua amitteret omnia. Additumque rogationi eſt ne quis de eo reducendo referret, diſputarẽtue aut pedibus in ſententiam iret, quæ omnia populus ſciuit atque approbauit, maxima ut ſemper fuit animorum mutabilitate. Clodius ita exulis uillas diripuit, & incendit, domum in palatio à fundamentis demolitus eſt, & in archa templum libertatis conſtituit. Fortunas omneis haſtæ ſubiecit, nec tamen in tota illa auctione ſector quiſpiam repertus eſt. Cicero in Macedoniam aufugit, ubi à Planco benigne exceptus eſt. Clodius autem ob uictoriam inſolentior factus, etiam Pompeium in publica concione contumeliis proſcĩdit, quęrens ut populus quod Pompeius is eſſet, reſponderet. Quis uno digito caput ſcaberet: quis uir uirum quæreret? & ſimilia. Qua cõtumelia irritatus Pompeius, fretuſq; Lentuli authoritate ad quem proximæ ſunt epiſtolæ, & qui Ciceroni amiciſsimus fuit, author fuit Tito Annio Tribuno ple. ut rogationem ad populum ferret de Cicerone reuocando. Quæ res ingentes turbas concitauit. Clodius enim cum ſactione ſua tribunitiæ obſtitit rogationi, eoque obnitente aliquandiu nihil agi potuit, certatũmque eſt interim in publico armis, tribunitiaq; poteſtas uiolata eſt, multi quoque interfecti, adeo ut Quintus Cicero Marci frater, inter cadauera latitans, ſit ſeruatus. Poſtremo Pompeius ingenti bonorum manu ad hoc ipſum ex tota Italia collecta Clodium foro expulit, auxilióque fuit ut populus ſine aliquo maiore motu rogaretur. Nunquam maior populi Romani de aliqua re conſenſus fuiſſe dicitur, neq; tam magnum alias totius Italiæ ſtudium, quæ ad hoc ipſũ Romam confluxerat, ut non magis eleganter quàm uere Cicero poſtea gloriatus ſit Italiæ ſe humeris ab exilio reportatum. Senatus charitate & beneuolentia cum populo certauit, decreuitq; ut publice laudarentur ciuitates quæ Ciceronem humaniter accepiſſent, ut domus & uillę eius publico inſtaurarentur ſumptu. Rediit ſextodecimo menſe, poſtquam urbe eiectus fuerat, in ſenatuq; aliquantulum floruit, quo tempore ad Lentulũ primi libri epiſtolas ſcripſit, deinde Ciliciam poſt Lentulum & Appium Claudium pulchrum, prouinciam obtinuit: unde reuerſus bella ciuilia inter Cæſarem & Pompeum offendit orta, quæ res effecit ut triumphare non potuerit, diu autem ad concordiam utrunq; fruſtra hortatus: Pompeium tandem ſecutus eſt, quo uicto & occiſo per Dolabellam generum ſuum Cæſari reconciliatus, cum in foro locus non eſſet, ad philoſophiam ſe contulit. Tandem Cæſare occiſo, cum libertatis publicæ gratia eius percuſſores tutaretur & in Marcum Antonium Cęſaris uindicem philippicas habuiſſet, poſtquam Antonius Lepidus & Auguſtus triumuiratum iniſſent, ab Antonio aliis conniuentibus proſcriptus eſt, & in fuga deprehenſus capite & manu, qua philippicas ſcripſerat, truncatus eſt. Nunc paucis argumentum repetam.

Argumentum epiſtolarum primi libri.

POſtquam Lentulo conſule & fautore, Pompeio autem referente & adiuuante Cicero ab exilio redierat, ſuauiter cum Pompeio & Lentulo Romæ uixit. Quo tempore ſuperuenit Ptolomęus Aulętes Aegypti rex ab Alexandrinis pulſus, aut ob mollem uitam nam choraulam imprimis exercuit, aut ob nimiam pecuniæ exactionem, aut quod Cyprum ob Romanorum fauorem uindicare ſibi, cum fratris prius fuiſſet, nollet, poſtulanſq; ab ſenatu populoq; Ro. in regnum reſtitui. Fugit autem clam ſuis, ita ut mortuum putantes Beroricen filiam eius natu maximam in regnum reſtituerint. Nupſerat autem prius Cybioſati Syro regia ſtirpe, ut ipſi credi nolebat, procreato: ſed paucis poſt diebus ob ſordidum ingenium regno expulſo, deinde Archilao eius Archilai filio qui contra Syllam pro Mithridate pugnauit, hac ergo nouis ſtudente rebus, Ptolomęus pater eius occulte Romam ingreſſus, Pompeio eſt ab initio conciliatus, & per eum patribus commẽdatus, actumq; eſt de eius reductione, ſimul & delegatorum cęde, qui ſupra centum ab Alexandria contra ipſum miſſi erant, & cum his Dion Academicus. Intelligentes enim Alexandrini ſe ab rege criminatum iri, tot oratores miſerũt recrimina-

recriminaturos eum & eius scelera detecturos: quo cognito rex iam Romę agēs multos eorum in itinere per insidias interficiendos curauit, quosdam etiam in urbe, alios pecunia corruptos oblegauit, effecitq; ut eorum querela minus procederet, desperans tamen honorificam reductionem, se in Ephesum recepit, relicto Hammonio legato qui absentis res curaret largitionibusq; quos posset, corrumperet non solum ut reduceretur, uerum etiam ut per principem rei militaris Gnæum Pompeium qui dissimulauit se uelle reducere propter Lentulum consulem, qui gloriosum putans de tanto rege optime meruisse, summopere contendit ut ab ea petitione Pompeius, quam unicé timebat, desisteret, fuitq; anthor patribus præfecturæ maritimæ & terrestris annonæ Pompeio decernendæ, ut maiorem ille dignitatem adsecutus de reducendo rege omnem curam abiiceret. Interea autem finito consulatu, proconsul fit Ciliciæ, regis autem legati, rege id petente, contenderunt, ut per Pompeium potius reduceretur, magnámque partem senatus pecunia ad hoc induxerant quam quidem pecuniā mutuo acceperat sub pollicitatione usuræ ab Rabirio posthumio adhuc in Aegypto agensi & á quibusdam aliis Romanis, qui uidentes nisi rex restitueretur, se pecuniam creditam amisisse, grandem de nuo pecuniam mutuo dedere, atque una cum legatis institere ut reductio per Pompeium fieret: quod intelligens Lentulus iá in prouincia agens scripsit ad Ciceronē de quo optime meritus fuerat, quia ut dixi, anthor fuerat eius restitutionis, ut cōtenderet reductionem regis sibi decerni. Nam prouincia Cilicia in uia ad Aegyptum est. Cicero autem hac epistola respondet se tantum pro eo laborasse ut omnibus satisfecerit præter quā sibi ipsi, eo quod non possit efficere quod uelit in causa eius. Dicit autem se oppugnari largitionibus legati, & res agi per creditores, scilicet eos qui regi pecuniam crediderant, docensq; quid super ea re in senatu actū sit, innuit cum Catone adhortante ut quindecim uiri ac sacerdotes, quibus Sibillinorum librorum inspiciendorum cura erat, ad senatum denuntiassent carmen Sibyllinum, quo cauebatur ne rex Aegyptiorū exercitu reduceretur, ut statim dicam. Quidam é senatu censuerunt reditum regis Lentulo decernendum, sed sine exercitu propter religionem. Alii Pompeio cum duobus lictoribus, aut eum mittendum cum totidem lictoribus ad Alexandrinos reconciliandos: quod Ptolomæo non omnino displicuit, sed senatui non satis tutum uisum Pompeium Alexandrinorum furori credere. Alii censuerunt ut tres legati regem reducerent, Sed studio Ciceronis effectum erat, ut senatusconsultum Pro Lentulo factum fuisset, nisi libri Sibyllini obstitissent, quorum carmen erat huiusmodi. Si Aegypti rex auxilio quodam indigens uenerit, eius amicitiam ne abnueritis sed illum quidem cū multitudine ne iuueritis, quod si aliter factum fuerit, labores & pericula habebitis: sic Georgius Merula. Alii carmen magis suis uerbis recitant. Sane cum ea res diu suspensa maneret, Aulus Gabinius, iniussu populi, sed adhortante Pompeio, Regem restituit: qui recepto regno filiam & archilaum maritum eius occidit, nec ipse diu superuixit, fatali morte adsumptus, relictis quatuor liberis, duobus filiis & totidem filiabus. Ex quibus maiores natu testamento patris regnare iussi sunt. Dionysius Ptolomæus qui puer adhuc, Pōpeium interficiendum mandauit, & Cleopatra quę Cæsari & deinde Antonio commixta est, post cuius necem Aegyptus in formam prouinciæ redacta est. Et hæc pro argumento. Nunc ad explanationem.

Ex Bechichemi Collectaneis in primum Plinii.

SCribit M. Varro, quod extremum dicebatur, eo tempore cœptum dici nouissimum, quod sua memoria seniores sæpe tanquam nimis nouum uerbum uitabant, inde Ciceronem eo abstinuisse uocabulo Gellius affirmat, sed fallitur, sæpe enim Cicero usus est: in oratore inquit. Nec in hac modo re, quæ ad uulgi sensum spectet, & ad aurium uoluptatem, quæ duo sunt ad iudicādum nouissima. Et in epistola ad Octauium. Nam ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis. Et in oratione pro Roscio Comœdo, itaq; perbreui tempore, qui in nouissimis quidem erat histrionibus, ad primos peruenit.

Ex eodem.

5 Apelles tantummodo tribus operibus inscriptionem apposuit, qua significaret illa absoluta, & nihil deesse, quæ in suis locis enarrabo, his anthor significauit se conscium esse suæ artis, quam ex omni parte, per omneis & numeros, & gradus in his expleuerit, nec aliquorum morsus liuidos timuerit: & iccirco multi inuidi insurrexerunt, & conati sunt detrahere aliquid ex illis. Apelles Cous in pictura (ut scribit Plinius) omneis prius genitos, futurosq; postea superauit, pluraq; prope contulit picturæ solus, quàm cæteri omnes. Is opera perfecta proponebat in pergula transeuntibus, & post tabulam latebat, ut uulgi iudicium auscultaret, uitiaque emendanda subnotaret, tantæ modestiæ fuit, ingeniique pudoris. Multa de eius laudibus, idē Plinius libro trigesimoquinto, narrat quantiq; Alexandro Macedoni fieret, multis argumentis comprobat, utq; inueterato edicto, ab alio se pingi uetuerit, quod ob comitatem illi gratior esset. Sed M. Cicero in quadam epistola ad Luceium, non gratia id factum his uerbis testatur. Neq; enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, & á Lysippo fingi uolebat, sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi glorię fore putabat. Huiusce rei Flaccus meminit in ultimo epistolarum.

Edictum fecit nequis se præter apellem
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra.

Verum, ut historico maior fides habēda est Plinio, q̄ Ciceroni, ut oratori: huius quę sint nobilissimi picturæ, dixit Plinius non esse facile enumerare: memorat tamen tria illa quæ absolute & perfectè inscripta traduntur, imaginem Veneris é mari exeuntis, Castorem, & Pollucem cum uictoria, & Alexandro Magno. Imaginem belli restrictis post terga manibus. Alexandro in curru triumphante. Inchoauerat & aliam Venerem eodem Plinio referente, cui superaturo priorem inuidit mors peracta parte, nec qui succederet operi ad præscripta liniamenta inuentus est. De qua puto locutus est Cicero ad Lentulum ita scribens. Nunc, ut Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partē corporis inchoatam reliquit. Fabius Quintilianus, & Plinius multa, qui ex ære, & ebore signa fecit nobilissima, diligentia, ac decore præstabilia, cui multi palmam dederunt. Iuuenalis.

Phidiacum uiuebat ebur, nec non Polycleti.

Error est in primo Tusculanarum, ubi de pictoribus agēs Cicero scriptum reliquit. An censemus, si Fabio nobilissimo

bilißimo homini laudi datum esset, quod pingeret, non multos etiam apud nos futuros Polygnotos, & Parrhasios: ubi pro dictione Polygnotos, facile librariorum lapsu scriptum est Polycletos. Neq; enim nota Ciceroni inurenda est, ut quum de pictoribus loquitur, statuarium Polycletum adducat. Fuit autem Phylognotus pictor antiquißimus, Fabio Quintiliano authore, utq; Plinius testatur picturę inuentum illi Theophrastus ascripsit, fallum id esse in quinto, & trigesimo libro ostendit Plinius, sed omnium primum picturæ plurimum contulisse. Verum sicuti commendat Plinius modestiam, & uerecundiam Apellis, & Polycleti, ita quodam in loco de Parrhasio contra refert, neminem insolentius, & arrogantius esse usum artis gloria, & cognomina usurpasse. Scribunt alii illum se principem artis dixisse, & ea perfecisse gloriari solitum.

Ex eiusdem uariarum obseruationum collectaneis.

5 Præter notam significationis non modo, siue modo non duobus modis elegantißime usurpatur, pro nedum, ut Trebonius ad Ciceronem. Non enim nescis quanti te faciam, & quàm pro ueterrimo amore omnibus tuis etiam minimis commodis non modo tanto bono gaudeam. Et pro fere, siue (ut uulgo dicunt) quasi. Et in hac significatione posuit Tibullus.

Iam modo non possum contentus uiuere paruo.

Et quoniam amicus inauditum hoc esse literis latinis clamitat, audiat Valerium de his, quæ nulla arte effici posse uidentur, inquit. Artis pictor equum ab exercitatione uenientem modo non uiuum labore, industria sua comprehendere, modo non, id est fere uiuum. Et Comicus, modo non montes auri pollicens, ait per prouerbialem hyperbolen. Est Atticismo Græcorum similis μονονού, siue secundum Atticos μονονουχί.

HVBERTINVS CLERICVS CRESCENTINAS BONACCVRSIO PISANO DISERTISSIMO ET HVMANISSIMO. S. P. D.

CVM iam multos & eosdem utiles libros, uir eruditissime, Bonaccursi Pisane opera tua imprimendos curaueris, non contentus ea quam iam plurimis labore tuo utilitatem attulisti, cupiens etiam indies maiorem afferre, sæpenumero me hortatus es ut quæ inter legendum interpretandúmque idoneos Romanæ linguæ authores, optima & probatissima adnotassem, me tandem ad studiosorum hominum utilitatem edere ne essent penes me tanquam ignis abstrosus in uenis silicum. Ego uero & si id libenter, te hortante, eram facturus, tamen quoniam multis & publicis & priuatis occupationibus impediebar, quo minus id satis commode facere possem, in hunc diem distuli: non ut tuæ honestissimæ uoluntati aduersarer, in re præsertim quæ esset mihi non minus beneuolentiam & gratiam conciliatura, quàm aliis utilitatem allatura. sed quod existimabam oportere esse & ingenio elaboratum & industria atque diligentia perfectum quod esset cōmune & liberum omnium iudicium subiturum. Quod & si plane, ut uolebam fieri, non potuit: nolui tamen diutius expectationem tuam morari, ne maius esset in mora incommodum, quàm in celeritate utilitas & gratia: præsertim cum epistolarum Ciceronis quas familiares appellant, interpretationem & commendationem à me factam exigeres: in quarum lectione & imitatione tanta est, & rudibus & longius prouectis utilitas, ut nesciam an in aliis eius libris ulla maior esse possit, quàm in his epistolis præter tersum quoddam & familiare dicendi genus. Inest etiam magna philosophiæ pars: unde utranque commoditatem & dicendi & uiuendi percipere possumus. Itaque id opus ea diligentia explicaui, ut sperem neminem fore uel mediocri ingenio præditum, quæ meæ industriæ opera, si modo paululum studii adhibere uoluerit, breuiter plurimum non sit profecturos. Nec quisquam deterreatur quòd sint aliquæ in hoc uolumine epistolæ, quarum obscuros locos & quædam quasi ænigmata non modo Oedipus ipse, sed ne Apollo quidem soluerit. Neque enim hac causa impediemur, quo minus ad dicendi commoditatem perueniamus, si tanto epistolarum numero aliquæ ignorentur quas uel ipse Cice. uel alii eius ætatis doctissimi uiri ita ex industria scripserūt, ne ab alia quam ab his ad quos scribebant, intelligerentur, re interdum ita exigente: in quibus uel præcepto Ciceronis libro primo officiorum. Ne conterendum quidem est tempus. Dicit enim in ipsa prudentia duo uitia uitanda. Primum ne incognita pro cognitis habeamus. Deinde ne nimium opere in iis rebus conteramus, quæ non sunt admodum utiles, eædemque non necessariæ. Obscure enim dicere, ut tu optime nosti, cum inutile est, tum uero unicuique sine præceptore & imitatione facile. Quantum tamen & ingenio nostro & multorum librorum diligenti inuestigatione cōsequi potui, effeci, ut ad huius operis interpretationē parum admodum desiderari possit: de quo tibi plurimum debebit studiosa iuuentus, quòd me adhunc laborem impulisti eius causa, cui, & ingenio tuo & labore assidue consulere studes, non modo Latinos, uerum etiam & Græcos codices ita in medium afferens diligenter impressos, ut iam nemo possit, qui non discat, nisi negligentiam suā accusare. Itaque ut quod instituisti perficias, libenter tibi morem gessi. Celerius autem id effeci cum efflagitante, tum uero addente calcar, ingenii & studiorum meorum amore & fauore, Christophoro Cambiago ducali secretario uiro, (ut scis) non solum mira quadam rerum prudentia, egregia probitate, & erga inuictissimum Galeacium Mariam Mediolanum Ducem Quintum spectata fide, etiam ita omnium bonarū artium cognitione excellente, ut fidelior secretarius, an melior orator sit, non facile sit iudicaturus. Itaque si & tuo & talis uiri clarissimo iudicio has laborum & uigiliarum mearum primitias probatum iri uidero, eædem propediē quæ & in primo Nasonis meta. & in officia Cice. non negligenter conscripsimus, deinde in idoneos authores. Quamobrem deum optimum maximum omnium bonorum operum authorem suppliciter precor, ut his cæptis meis ita aspiret, ut cum eius opere & numine opus meum uestrum iudicium meruerit, reliqua alacriori animo persequi possim. Vale. & me ama. Mediolani. t t tt. Idus Augusti.

A ante B
A 39
Ab 126
Abdncere 95. 116
Abduci 116
Ab aetate 62
Aberratio 363
Absui magnam partem & magna parte 94
Abiectus 114
Abs 39
Abntor 141
A ante C
Ac 98
Academiae 114
Accedit 116
Acerrime 354
Accessio 41. 321
Accessus 41. 127
Accidit 283
Accidunt mala 41
Accipio 4. 11
Accommodare 119
Accubo 245
Accuratissime 96
Accuso 39
Acta 59. 243. 287
Actiones 5
Actum 134
Actio 134
actor 2
actuosi 2
actus 5. 134
A ante D
Ad 42
Adamo 44
ademptus 99
adeo 94
adesse 107
adhibere fidem 132
adhibitus 95
adhuc 97. 107. 262
admiror 43. 323
admodum 117
adolescentia 41
adoro 3
ad summam 40
ad summum 40
aduento 45. 46
aduersus 289
aduerti animum 245
aduerto cum in 245
adnola 375
ad urbem significare nunc in loco 77
A ante E
Aedilis 52
Aedilitas 52. 55
aedilitium 55
aedilium genera 55
aegina 99
aeness cur pins 1
aeque ac 41. 338
aequo animo 112
aerarium 145
Aes alienum 175
aesculapius 112
aesopus 172
aestiua 82
A ante F
Affectus 43
affectio 43
afficio 10. 43
affuisse 16
a fronte 371
A ante G
Agamemnone 77
agere gratias 5. 301
agere causam 4
agere gratiam 124
agere tecum 132
agesilaus 139
agger 53
ager campanus diuidendus 24
aggregare 26
agitare 149
agnomen 39. 196
agnominatio 148
agnosco 6
ago 2. 51
ago cum populo 8
agrippa 242
A ante L
Alabanda 334
alacer.cris 43
alacritas 30
alarii 64
a latere 371
alere 260
alexander 237
alexandria 14
alicuius 143
aliptes 29. 191
aliquando 129. 104. 375
aliter 43
allatum 129
allobroges 252
alsia 219
alycia 367
A ante M
Amabilior 187
amabo 49
amantes 143
amanus 53. 80
amare 226
ambitio 289. 328
ambitiosus 76
ambitus 87. 228
amens 150
amicitia 105. 245
amicus 45
amo 52
amor 40. 105. 245
amphora 302
amplector 143. 375
amplius 8. 273
A ante N
Andabate 180
angustiae 311
anima 101
animaduersio 130
animaduerto cum in 245
animus 40. 161
animus liberalis 46
animi magnitudo 30
animum aduerti 245
annales 134
annona 345
an proconsul dicatur 1
ante post 41. 102
antiochia 77
A ante P
Apagete 130
aphricanus 242
apamea 63. 75. 79
apelles 135
aperte 120
appeto 5
appetitus 5
appium 62
applicare 88
approbare 95
appropinquo 45. 104
aprica 374
apricari 374
aptus 311
apud 7. 42. 106
apulia iapigia 3. 39
apio quam lauro 62
A ante Q
Aquinium 239
A ante R
Arabea 209
arabs 209
architecti 217
ardeo 132
area 235
argentens fluuius 159. 272
argumentum 44. 377
aristarchus 5. 88. 223
ariobarzanes 65
arma 98
arpinum 189. 318
arripere 133
aristoni 65
arrogans 123
ars 44
ars doctrina 44. 97
arscidae 213
artolaganus 235
arunci 304
A ante S
As 327
asia 46. 100
assentator 134
assentio.or 5
assentor 5
assessio 289
assidere 289
assis partes 327
asteriscus
astura 169
A ante T
At 218. 228
a tergo 371
atheuis 453
athenae 112
athenodorus 76
atque 41. 96. 328. 338
attamen 39
attellanae comoediae 230
attellani 315
attendo 176
atticus 216

A ante V

Author 5
authorare 5
authoratus 5
authoramentum 5
authoritas 5. 102
auertere 149
augures 102
auitus 329
a uobis est pro nester 235
auoco 377
aures 108
aure certior est oculus 45
aures consulendæ 1
ausonii 304
auster 309
auxesis 39
auxiliare 270
auxiliarii 270
auxilium 249

B ante A

Bacchanalia 57
Balbus 52. 234
Barcæ 14
Barcilia 334
Bauli 199

B ante E

Beatus 153
Beluaci 242
Bellum 154
Bellum incendio comparari 92
Bellus 184
Bellissimus 345
Bene est actum mecum 99
Bene 133
Bene esse 126
Beneficium 2
Bene uortat 66
Benignitas 115
Bessis 327
Beta 193

B ante I

Biduum 372
Biduo 273
Binæ literæ 117

B ante O

Boetia 112
Bona dea 28
Bona pars 133
Bonorum possessio 188
Bonum triplex 42
Bonum 19
Bonus 133

B ante R

Breuis 152

B ante V

Buccinator 37. 375
Bustarii 42
Butrothum 366

C ante A

Caius Lentulus 4
Caii 242
Caius duillius 236
Calamitas
Caldus 12
Calfacio 12
Calfactus 12
Calendarum ratio 4
Calisthenes 132
Callere 99
Callus 99
Callum 99
Calpe 269
Calumnia 3
Calumniari 3. 160
Candidati 264. 364
Cantharides 236
Canterius 233
Capena porta
Capere 47
Capitalea 173
Capitulum 110
Caput 110
Careo culpa 39
Caria unde 55
Carruearius 178. 369
Cassium 242
Cassius
Castellum 153
Castra 75. 87
Castrum 153
Casus 112
Catina 328
Cato 11. 242
Catoninum 191
Caue 165
Cauere 178
Cauillatio 3
Caunum 334
Causa.ssa 2. 26. 374
Causidicus 8
Cautiones 183
Cautio 183. 186

C ante E

Cecilia 242
Cæcilius 29
Cæcilii 242
Cædere 108
Cælandus 144
Celebrare 132
Celederis 66
Celeriter 88
Celo te hanc rem 122
Celte 164
Censere 90. 107
Censor.es 86. 90
Centoriæ 167
Centuria 36
Cerimoniæ 3
Cerno 137. 152
Certe 41. 105. 110. 152. 365
Certior fio 13
Certiorem facio 43
Certum facio 43
Cæsar lucam 25
Cæsares 242
Cæsari decreti noui honores 28
Cesana 379

C ante H

Charitas 41. 42
Charui 41. 42
Chilones 113
Chilo 113
Chirographum 186
Chirographa 291

C ante I

Ciceronis locus 80
Cicero legatus
Cicero.locus 17. 28. 36
Cicero & Appius collegæ
Cice.locus corrigitur 28
Cicero 242
Cicero dolore uictus Tulliolæ mortis 28
Crassus Ciceroni infestus 25
Cilicia 14. 55
Cilones 113
Circiter 112
Circulator 270
Circumcirca 99
Citheris
Citrici 223
Cines 43
Ciuitas 56. 243

C ante L

Clam 6. 102
Clarus 360
Classis 4
Clemens 13. 157
C.Lentus Marc. 4
Clemeotia 65
Clepsydra 374
Cliens 129
Clitella 238
Cliternini 238
Clitemnestra 172
Clinicus 29
Clodius quomodo absolutus 29

C ante O

Coactus 269
Coclea 223
Codicilli 113
Codicillus 113
Cogere 113
Cogito.are 45
Cognomen 39. 196
Cognosco 6. 43
Cohibere 100
Cohorticula 204
Colei 238
Colassus 15
Colligere 153
Colligo me 25
Colophon 338
Commagena 349
Comanus 93
Combibones 240
Comensii 93
Comes 338
Comitia curiata 36
Comitium 11. 9. 363
Comitium rogatio 9
Comitia cur dicta 38
Commeatus 268. 302
Comitia 30
Commemoratio 15
Commendo 100. 335
Commendo te principi 48
Cōmendo te apud principem 48
Commentarii 104. 106

Commentarium 136
Commentari 104
Commerere 115
Commissum 81
Committere 81. 371
Committo 100
Commodo 63
Commoueo 6
Comparo 44
Compilatio 50
Copiola 281
Compilo 50
Complectoe 108
Complura 248
Complecti 87
Complectae 117
Componere 374
Compositio 1. 50
Comum 92. 329
Communicare 93
Cooari 98. 103
Cooor 15
Concedi 4. 107
Conciliare 6
Concinoare 304
Concio 55
Concisum 271
Conciues 43
Condemoo te crimioe & crimi-
ois 40
Conditio 50
Condictio 50
Condueo 104
Coodueere 350. 366
Coofecissem 89
Conficere 131. 149
Cooficior.ci. 115. 342
Confidentia 167
Confirmare 108
Confirmatus 10
Confiteri 377
Cooflictati 241
Cooflueotes.ens 272
Cogitare 46
Cognosco 6
Congiarium 199
Coogressus 155
Coniectura 153. 287
Cooiunctio 375
Cornelii 242
Cooscribo 70
Conserui 293
Consilium 93. 96
Coosobrinus 67
Consolatio 69
Coniolor 58
Conspiratio 281
Coostantia, 30
Constiterat
Coostituere 177. 305
Consuetudo 40. 115
Consul 5
Coosul prætor trib.pleb. 7
Coosnlarii potestas 5
Consulares,ris 6. 15. 298
Consuli 181
Coosulatus inibatur Calend. Ia-
nua. 27
Consultor.tus. 69
Cootendere 11
Cootentio 3
Cootineotes 234
Cootingere 140
Cootingit 283
Cootinguot optata 41
Coutingunt booa 41
Continuo
Cootubeeoales.lis 113
Cootumeliosua 120
Cooversatio 40
Conuitium 11. 308. 363
Cooulctoees 356
Conuictus 138
Copia 43
Copiæ 43. 105
Copiis 53
Coracesium 66
Coeam 4. 98
Corcyræ 117
Corcyra 327. 366
Cordubæ 268
Coricus.ricum 29. 299
Coricius specus 299
Corinthus.rinthius 100. 233
Cornicioes 167
Correctio 1
Corngeee 143
Corte 43
Cossus 242

C aote R

Crassus 25
Ceebro 13. 16
Creditor 2
Ceedo 17. 47
Ceocum 299
Cruditas 363
Crudus

C ante V

Cubiculum 172
Cum imperio & potestate 5
Culpa 39. 260
Cumaoos 93
Cumæ 93
Cumeus 93
Cumprimum 39
Cnm & tnm 41
Cum tum 4. 41
51. 81. 83
Comulare 1. 28. 322
Cunctatio 271
Cuoctum 56
Cunnua 236
Cupidum 5
Cupio 5. 13
Curio 9
Cur
Curita
Cura 47 247
Curare 45. 101
Cnratio 47. 101
Cnrator 335
Curia Calabea 4
Cures 364
Cursus 87
Curiones oratores 9

C ante Y

Cybistra 350
Cybira 322
Cymbri 264
Cycioοe 322
Cyzicus 343

D ante A

Dalmatia 129. 261
Dare fidem 131
Dare potestatem 132
Dare ueniam 132
Dare uerba 132

D ante E

De 2. 42. 55
Decedo 41
Deceptus.ti. 140
Deceroere 5. 74
Decertare 127
Decimatus 55
Declamari.ri. 87. 373
Declamatiooes 87. 189. 197
Declamitare 375
Decretum 74
Decuriæ 167
Decursus 88
Decueio 328
Decuriones 167
Dederunt 161
Deduco 4
Defatiscor 43
Defectio 101
Defectus 39
Defendo pacem 93
Defeosio 14
Defensor 4
Deferre.ri. 94. 351
Defessus 43
Definiri 361
Deficio me & à te 60. 103.
Deficio te 103
Defungor 262
Defuoctus 25
Dein 144
Deinde
Deintegro 311
deliberatio 19
delecto.tor. 111
delectus militum 271
deleui 343
deligere 98. 113
delinitus 362
delinire 376
demophile 3
de modis exeqniarum apud antiquos 42
deoarius 270
deonociare 131
depooere 145
deportare 366
depositum 145
deprehendere 212
deprehensus 205
desideranda 126
desiderium 54. 97

Desidero.ror. 39. 244
Designati conss. 244
Desistere 121
Despondetne 296
Deterrere 121
Deunx 327
Dextans 327

D ante I

Dialogus 35
Diarium 134
Dibaphum 6. 62
Dicier 129
Dico 4. 6. 47
Dicere sententiam 19
Di
Dicta
Dictatoe 7
Didascalia 201
Didascalicos 201
Dies 12
Dies comitialis 9
Diespiter 4
Differre 15
Difficul 102
Dignitas 19. 51. 99
Digredi 305
Diligere 99
Diligentia 247
Diligo 52
Dilemma quid 79. 84
Dimittere 63
Diœcesis 78. 332
Dionysius 233
Diploma 164
Diripere 115
direptio 115
dirrachium 341
discedo 41
disceptatio 182
disceptator 324
discretus 148
disertus 234
discrimen 49
disputo 2
discupio 214
discutio 202
diserte 88
disertus 88
disenteria 192
disputo 2
dissentio 54
dissimulo 12. 19
dissolutio 122
dissuauiari 378.
disuria 192
diu 114
diuersorium 169
D.Augustinus 1
diuersoriolum 306
diuerticula 169
diuinare 90. 361
diuino 208
diuisio 40
diuortia 169
diutius 299
diuturnus 299

D ante O

Do 48
Dodrans 327
dolor 102
domicilium 393
dominatur 112
dominus 323
donec 46

D ante R

Drachma 63. 299

D ante V

Dubito 40
ducere 103
duci 116
dum 46. 278
duntaxat 144
duplex 289
dunm 302

D ante Y

Dysuria 181
dysenteria 181

E ante C

E 126
Ee quando 214
Ecquid 184
Ecquis 214

E ante D

Edissere 161
Edo 35

E ante F

Efferre 51
Efferuescere.scit 217
Efficio 12
Effundere 308

E ante G

Ego 1. 22. [illegible]

E ante I

Eieci 345
Eiures 230

E ante L

Elephanti 173
Eleutheros 254
Elico 374
Eloquentia 4
Eluxi 235

E ante M

Emissarii 174
Emissarius 374

E ante N

Endiadis 81

E ante O

Eo 276
Eodici 334

E ante P

Epaminundas 134
Ephesis.sus 73. 333
Epicurei 81. 154
Epidanum 112. 341
Epidaurus 112
Epiphora 377
Epistolarum genera 4. 43

E ante Q

Eques 24
Equidem 39. 53

E ante R

Erroe 260
Errata 375
Erga 1
Ergastula 279
Ergo 41. 215
Erotes 297
Erratum 146
Eruere 129

E ante S

Essedarius 369
Essedum 178

E ante T

Et 83. 231
etenim 40
ethesias 59. 359
etiam 69. 100
etiam atque etiam 108. 348
et si 39. 112

E ante V

Eueuta 17
euentus 17
Euertere 121
euestigio 113
euitari 2
eutrapelus 241

E ante X

Ex 126
ex animo 2
exarare 206
exequiæ apud antiquos 42
excedo 41
excellentia 76
excelsum 45
exceptiones 183
excipere 248
excitare 150
exedria 189
exemplarium 247
exemplum 92. 103. 245. 269
exemplar 246
exemplum fero 223
exercere 99
exercitatus 99
exercitus 99
exercitatio 42
exhauriri 140
exibilo 200
exigere 269
exilui 373
eximius 66
existimatio 354. 375
exitiosum 150
exitus 87
ex iure manu consertum 183
exoro 3
expectatio 60. 45. 353
expectatua 110
expectamus 247
expedire 89
expensum ferre 223
experientia 17
expeto 5
expiscatum 234
expleo 40
explicare 347
explodere 211
exploratum 249
explorare 249
explorate 345
Exploratores 249
expostulo 46. 84
expressa 88
expromere 132

Expugno 12
Exputare. 263
Exquisita 116
Exiat 143
Extingui 45
Extrieo 130
Exul 108
Exulcero 6

F ante A

Fabius maxi. 242
Fabii 242
Fabri 217
Facies.ei.cii. 31
Facilis.le. 31
Factum 2
Facinus 52
Facio 251
Facio certiorem 37
Facio satis 1
Facul 102
Facultas 143
Facundia 183
Falernum 4
Falsum gaudium 164
Fama rumor 20
Fames 372
Familias 130. 341
Familiaris 5
Fasti dies 134
Fasti libri 134
Fastus 134
Fatigatus 43
Fatum 45 320
Fauonius 239
Faxo 343

F ante E

Fœde 233
Fœdissimus 96
Fœmina 131
Fenus 126
Feriatum 305
Fero 51
Ferreus 365
Fessus 43

F ante I

Fidelia.lis. 195
Fides 6. 237
Fidicen 237
Fiducia 167
Fixa 343

F ante L

Flaccus 242
Flagito 46
Flagitare 88. 221
Floreo 115
Flute 193
Fluuius argenteus 255

F ante O

Fore 4
Forenses orationes 103
Forma 88 203
Formiæ 107 215 189
Formula 182
Fortitudo 14
Fortunare 358
Fortuna 41 54 112
Fortunæ 41
Forum 74 103 295

F ante R

Frabateria,ternus 239
Fracti 105 109
Frater 59 66 301
Fregella 339
Frons 31
Fruere 148
Fructus 22 337
Frugi 125
Fruor 141
Frui 110
Frustra 142

F ante V

Fultus 276
Functus 215
Funditus 148
Fungor 141
Funus 113
Furta 269

G ante A

Gabinius condemnatus 33
Gades 269
Galatæ 164 196
Gallia Narbo. 264
Gallinaria silua 238
Gaudium 16
Gaudeo 16

G ante E

Gestire 170

G ante L

Gladiator
Gloriosus 87
Gluten 289

G ante R

Gratificor 6
Gratiosus 8
Gratis 269
Grator.lor.latio. 16 48
Gratulari 48 336
Gratum 103
Grauissime 372

G ante V

Gubernator 47

G ante Y

Gymnosophistæ 114
Gymnasium 113

H ante A

Habena 373
Habeo 2
Habere fidem. 132
Habere gratiam 52
Habere rationem 67
Hactenus 40. 94
Hammonius 2
Haletes 188
Haruspicina 168

H ante E

Hector 2
Hedui 181
Helespontus 232
Helis 324
Heluellæ 193
Helluo 374
Hem 42. 100
Heraclea 331
Here heri 4
Herodotus 134
Hesiodus 168
Hæresis 362
Hæsitatio 89
Hexaphorum 113
Hesperia 32

H ante I

Hiberua 82 154
Hibernia 251
Hic illic istic 38. 77. 83 84. 108
Hidrus 369
Hipodidascalus 233
Hipotheca 334
Hipolitus 2
Hipomnematis 376
hipponax 191
hisce 99
hispaniensis 62. 270
hispania 62
hispanus 62
hispalii 270
historia 134
historia de tribus sororibus 29

H ante O

homeri uersus 76
homo.cio.culus 100
honos 47. 87
honores 99
horologium 350
hortensii mollities 5
horto.tor. 3. 58

H ante V

hui 214. 363
huic 40
humanitas 14. 372

H ante Y

hypotheca 313
hypomnematis 352
hypodidascalus 233
hybernia 251
hyberua 73
hyems 58

I ante A

Iacere 227
Iacent 96
Iactatus 43
Iactare 52
Iamdiu 114
Iamque 296
Iam 78. 97. 221. 296

I ante C

Iconium 72. 75. 352

I ante D

Id causæ 13
Idem 2
Id ætatis 369
Idonea 378
Idua 4
Iduare 4
Idus 4
Iduum 4

I ante G

Igitur 41
Ignominia 65
Ignorantia 65
Ignoscere 111

I ante L.

Illecebræ 362
Illic 38.83
Illuſtrare. 131
Illuſtre 45

I ante M.

Imminuo 361
Imitari 10
Impendent 118
Impedimenta 261
Impero 249
Implorare 270
Importuniſſimi 122
Impotentes 109
Improbitas 96
Improbus 242
Impudens 311
Impugnare 89
Immunitates 291

I ante N.

In 24.40
Inanis 350.362
Inaurari
Incanduit 211
Incendo 44
Inceſſere 51
Incidere 49.359
Incommodo 63
Inconſtantia 256
Incontinenti 302
Incumbo huic rei 211
Incumbo in hanc rem 211
Incuſo 41
In diem 65
In dies 65.261
Indixi 301
Indulgere 111
Inducere animum 107
Induſtria 47
Induſtrius 103.47
Inedia 372
Ineptus 311
Inertia 97
Infandum 40
Inferiæ 42
Infirme 350
inflammo are. 44
ingenium 40
ingenue 120
ingenuus 46
ingraueſcit 97
in horam in horas 65
inimicitiæ 63
innitor 100
in præſentia 98
in præſentiarum 98
inſeruio 90
inſignis 66
inſinuare 117
inſinuatio 117
inſolens 95
inſolenter 95
inſolentia 242
inſtare 251
inſtituo 4
inſtitutus 4
inſtituta 133
inſtitutio 4
in ſumma 40
intereſſe 43.109
intelligo 47
integellus 22.223
intercalare 166
intercalaris 166
interreges 181
integra res 11
intercapedo 278
interdicta 183
intendo 6
intercedo 8
interdico 274
intereſſe 44.105.109
inſerire 100
intermitti 40
interpoſitio 1
interrex 7
interſum 43
interuallum 13
intima 69
intimus 6.69
intricare 203
inuenio 43
inuenta 40
inuidia 3.227
inuitamentum 251
inuitare 99
inuitari 101
inuro 29

I ante O.

ionem lapidem 182
iocundus 39.50
iocundum 39.103

I ante P.

ipſe 94
ipſus

I ante S.

ia 208
iſaurius 6
iſocrates 3
iſſicus ſinus 53
iſſos 53
iſſum 53
iſtic 38.83

I ante T.

italia 46
iter 117

I ante V.

iubeo 249
iucundus 103 iucundum 34.41
iumenta 40.281
iuno Lucina 108
iuratio 101
iuriſconſultus 69
iurgia 252
iuriſdictio 112
iuriſperitus 184
ius 235
ius honorarium 65
iuſiurandum 121
iuuenta 41

L ante A

LAbefactare 308
Labefactatus 12
Laberius 181
Labos 47
Labor 223
Labrum 348
Lacinia 376
Laceſſere 306
Layda 241
Lamiarum familia 283
Lanuini 79
Laodicea 72.77.75
Lapſus 43
Lapygia 39
Largitas 3
Largitio 3.87
Lariſſa 324
Larius lacus 329
Laſſus 45
Latrones 58
Lauatio
Laurea ouantis 53
Laus Laudatio 41.357
Laudatio iudicialis 32
Laxus 45

L ante E.

Lectica 113
Lecticarii 113
Legare 158
Legatorum duo genera 2
Legatus 2
Leges ſumptuariæ 218
Lego 70
Lelenchia 78
Lenis 122
Leniri 122
Leniſſime 122
Lentuli 242
Lentulus 124
Lepidi 295
Lepta 76
Lepos 290
Lætitia 40
Lætor 40
Lætus 39
Leuare 97.102
Leucas 366
Lenidenſe 224
Leuis 16
Leuitas 16
Leuas 115
Lex curiata 36

L ante I.

Liber 62
Liberi 98
Liberius 3
Liberti 69
Libertas 19
Libertatis ſimulachrum poſitum in Cice. domo à Clodio 29
Libertinus 46
Libertus 68
Libra 327
Librarius 44.125
Licentia 19
Licet 39
Licere 108
Lictor 60.67
Licitator 174
Lilybeus 236.310
Limatulus 198
Limitare 80
Liuius emendatur 36
Lynx 217
Liſippus
Literæ 43

L ante O.

Locatio 29
Logeos 146
Longe 133
loramentum 213

L ante V.

luca urba 24
lucani 242
lucanus 242
lucanica 231
lucii 242
lucilius 88.304
lucina 108
lucius Paulus 102
luculus 5
lucallis
luctus 102.235
ludibrium 119
ludibundus 369
ludus ludi 55.23.
lugeo 202
lupercal 188
lusitania 271
lustrum 90
lutulentus 262
luculentus 262

M ante A.

MAceria 374
Maceries 374
Magnanimus 16
Magnanimitas 16
Magniloquentia
Magnitudo animi 30
Magnopere 44
Magnus 8
Magis
Maiores magistratus 36.109
Maias 113
Malus 193
Malus pro indocto 102
Manceps 145
Mancipium 143
Mandasti 85
Mandata 50
Mane & m aui 4
Manii 242
Manubiæ 29
Marcus bibulus 5
Marcus Antonius 151
M.Cato. 11.103
M.Scaurus 30
Marmora
Mars 189
Marcellus 4
Matresfamilias 130
Matrimonium 41
Mature 73
Maturo 249
Maturum 219
Maxime 137
Maximus 242

M ante E.

Medea 178
Medicus clinicus 29
Medicus 29
Mediocris 17
Meditor 17
Meditatio 147
Mediusfidius 301
Megara 99
Me hercule
Mestui fuisuestri 4
Meis uerbis 131
Melicensis 332
Memini 78
Memoria 41.105
Memoria tenere 105
Menda mendum 105
mensa
me quàm cęteri 154
mereo, mereor 3
meretrix
meritum 2
messanę 242
met 100
metellus pius 119
metior 246
metrum 35
metuo 40
metum est 37

M ante I.

miles 249
migrationes 373
migro 41
milassa 334
militum genera tria 74
mimi 2
minus pro non 258
minores 109
miranda 84
misere 298
miror 45
mityleni 106
minerua 68

M ante O.

moderatio 34
modestia 34.56
modo 101
modus 105
mœstus 114
moliri
moliar 101
moueo 3
monere 107
monumentum 23
monimentum 29.113.119
monimenta 230
morari 375.302
morderi 89
morosus 284
mors 99
mori quot modis dicimus 99

M ante V.

mulsitaria uocabula 63
multa 145
multo iungitur comparatiuo & superlatiuo 95
multum 124
munera 55
municipis 145.232
municepa 232.334
munitus 325
munus 26.359
mureux 193
mutia festa 37
mutuo 63

N ante A.

NAm 3
Narona 340
Naso 242
Natio 364
Nauare 151.359
Naufragium 23.271
Naufragus 23
Nauicularius 369
Nanitas 259
Nauiter 133
Nausea 399
Nauseare 193.309
Nautea 309

N ante E.

Ne 42.45.89
Ne an 42
Necesse est 36
Necessarius 66
Necessarii 111
Necessitas 66
Necessitudo 66
Nec ne 42
Nedum 148.194.
Nefarium 21
Negatio 39
Negligentia 56
Negociari 373
Negocium 20.45
Nemo 40
Nem 42
Nempe 41.42
Neque autem 135
Neque uero 47
Nero 242
Neruos 360
neuiamus 136

N ante I.

nicea 336
nihil dum 378
nihilo 372
nihilominus 114
nisi 326
niti 10.105
nitor

N ante O.

nobilis 66
nobilitas 66.76
noctuum uigilias diuidi 75
Noctua 153
nomen 39.189.379
nomina facientia accusa.in is. 5
nomina in osus 47
non 42
non nec neque 42
non autem 47
nonæ 4
nongenti 146
non modo 34.47
nonnunquàm 137
non solum 47
nostra ipsorum 167
nota 88
notare 88
nota de numero 35
nota de comitiis 36
nota Vall. 18
nota locum 29
nota historiam 22
nota Tigranis historiam 24

notus 309
nooendialis 42
nouihomines 16
nouum comnm 329

N ante V.

uudi 77
numidicus 243
numa 39
nunc 13
nuncium 112 nuncius 112
nuoquàm 69
nuptiæ 98
nusquàm 63.270

O ante B.

OB 98
Obelizo 223
Obeo 98
Obitus 98
Oblecto 111
Obsecro 40.41
Obsequium 2
Obseruo 328 Obseruare 245
Obseruantia 245
Obsides 256
Obtestatio 322 Obtestor 41
Obticeo 107
Obtrectatio 16 Obtrectare 16
Obrepo 372

O ante C.

Ocella 59
Occasus 91
Ociosus 20 Ocium 20
Ocium literarium 110
Ocium amatorium 110
Oculi 108

O ante E.

Oenomaus 230
Oenopia 99

O ante F.

Offendo 42
Offensiuncola 212
Officio 1
Officina 313
Officium 1 Officii finis 1

O ante L.

Olim 41
Olympias 90

O ante M.

Omitto 40
Omnis Omne 56

O ante P.

Opera 58.229.247
Opes 114
Opinio 16
Opportunitas 369
Opprimor 102
Oppugno 1 Oppugnare 2
Ops 114
Optare 92.115
Optio 47 Opto 5.18
Opus est 36
Opus 47.250

O ante R.

Oratio 35
Orator 2
Oro 1.49
Orbus 115
Ordinatim 99
Oratio 53

O ante S.

Oscæ osci 172
Ostreæ 193
Ostentare 245

P ante A.

PAcare
Pagina 57.246
Palam 4
Paludamentum 363
Paludamenta 209
Pansa 242
Panthera 55
Parasitus 33
Parcius 378
Parenthesis 11.42
Paro 45
Parthi 53
Patior 99
Patre 194
Patres 3
Parricida 293
Patricii 255
Patrimonium 41
Pattoous 58 Patruelis 67
Pauimentum 237
Pauli patria 63
Paolorum familia 359
Paolus 103
Pauones 233

P ante E.

Peccare 103
Peculium 2 Pecunia 2
Pædagogus 2
pedanus arguitur 18
pedetentim 227
pelimpsestus 181
pelopide 194 pelopidas 194
peloponnesus 194
pendeo animi 203
penes 7.106 peniger 197
penuria 87
per 10.40.55
perculsus 96
peræque 271
perferre 51 perfunctus 25
periclitari 257 periculum 229
perinde 246.268
perire 100
pernecessarius 328
pernicies 94
perofficiose 235
perpauci 108
perpetior 99
perpetuum 49
persecutus literis 249
persequor te amore 249
persequi 78
persoluo gratias 51
persona 102 personat⁹ 103
perspicio 66
persuadere 111 persuadeo 68
pertinaciter 260
peruersus 16 peruersitas 16
pessimum 56
petasum petasatus 362
petitiones 262 petere 261
peto postulo 46

P ante H.

phalæ 53
phalereus 377
phæreus 237
Philippus 24
philoctetes 197
philologia 375
philomelum 78
philoxenius 329
phrygia 332

P ante I.

pietas 1.21
pigmentarius 362
pilum 50 piudenissum 53
piræus 99.112
pisones 242

P ante L.

plenus 255
plancus 242
plaue 3.372
plotus 242
plote 193
plura 248
plusculum plus 133.273

P ante O

polypus 231
politici libri 199
pollentia 281
polliceor 81
pompeii infamia 14
pompa Lictorum 60
pompilius 115
populo, populo 1
popolare 360
porro 12.108
posse 108
possessio 188
possibile 339
post 102
posterius 362
posthumus 1
postridie 112.345
postulo 46
posco 46
potior 15
potitor rerum 20
potiri regni & rerum 15

P ante R.

præ 40
præceptor 18
præceptum 18
præcipoe 39
præda 29
præditus 94.103
prædium 376
præfari honorem 238
præfectus urbis 7
præmatura 250
præ me fero 39
præmium 26
prænomen 39.196
præ nobis 96
præposteri 362
prærogatiua 356
præscire 229
præscribo 324
præsertim 39
praes 63
præses 12
præsidium 24.15.249
præstantia 63

præsta 357
præstare 111
præstaturus 20
præsto esse 107
præsum 12
præter 5
præter iunctum cum ablatiuo 40
præterea 14
prætermitto 40
prætexta 62
prætores 65
præuaricator 210
pridem 227
primarius 131
principem 99
prima secunda uigilia 75.233
priscus 12.80
pristinum 12.80
priuatim 115
priui 5
priuilegium 5
pro 113
probo 95
proconsules quando creati 1
proconsules 48
procurare 307
procurator 307
proditores 12
prodo 12
productum 54
professio 377
proficiscor 10.15
profligare 300 profligatus 300
proinde 252.287
prolixum 80 prolixus 80
promitto 24.81
promptus 88
promulside 231
promulsis 234
prope 10
propediem 56
propemodum 56
propense 116.302
propinquus 67
proprium 247
propugnacula 2.348
propugnatio 14
prorsus 7.328
prosequor te amore 249
protrudimus 265
pro uiribus 111
proxime, proximus, proximũ 299
prudentiæ tres partes 68

P ante S.

pseustum 178
pseudo 190

P ante T.

ptolomais 14.15

P ante V.

publicani 146
pugio 113
pugno 2
pulcher 97
puellari 251
puluinus 233
punctum, punctus 155
puteoli 85.95
puto 2

P ante Y.

pyramus 87

Qu. ante A.

Quadrans 327
Quàm 55.10
Quammox 10
Quamobrem 41.82
Quamprimum 318.367
Quandiu 364
Quam cum positiuo 98
Quando 83.109.369
Quamquàm 39
Quapropter 41
Quare 41.105
Quatenus 96
Quatuoruiratum 269

Qu. ante E.

Quærere 114
Quæso 70
Quæstio 291
Quæstor 39
Quæstura 39

Qu. ante I.

Quid sit diuidere scientiam
Q.M.Sceuola pont. 37
Quidem 21
Qui pro cui 40
Quiddam 11.18
Qui 99.108
Quincunx 327
Quin 42.49.73.103.353
Quinquatria 55
Quinquatrus 56
Quint.Fab. 103
Quintiliani 242
Quintilis, sextilis 51.66
Quis 4.43
Quisque 4

Qu. ante O.

Quo die consulatus inibatur 27
Quomodo Clodius absolutus 29
Quoddam 11
Quo 142.271
Quoad 97.76.211.299
Quominus 259
Quinq: etiam 107
Quotidie 35.65

R ante A.

Rabulæ 184
Ranunculus 187
Rapinæ 269
Ratio 2.19.115.282
Raucus 217
Rauenna 199

R ante E.

Recipere 7.25
Recommendo non dicitur 335
Reconcilio 6
Reconditus 365
Recordor 42
Recreari 151
Recreatus 356
Recrudescunt 103
Recte 347.364
Rectum 49.93
Rectus ordo conflexus 21
Recula 61
Reddo grates 52
Referre gratias 52
Refero 4
Refero in senatu 4
Refigere 292
Reficere 300
Refigo 98
Refragor 47
Regium lepidi 289
Reiecta 221
Relegatus 282
Religio 3
Relinquo locum precibus 3
Reminiscor 102
Remitto 40
remunerari 221
renouare 105
renuncio 98
repente 96
repetere 288
reperio 43
repono 32.186
repugno 250
repulsa 213
res 2.3.108.109.285.359
rescire 212
rescisco 98
res gestæ 49
respondeo 40
retego 98.288
reticeo 107
retundi 300
reuelli 288
reuerto, reuertor 83
reus 32.335
rex 239
rhodanus 251
rhodos 63.106

R ante O.

rogatio 4.5
rogo 46.49
rostra 199

R ante V.

ructus 390
rudere 200
rumor 20.198
rusticitas 132

S ante A.

Sabbatia uada 279
Sacellum 211
Sacerdotes 49
Sacrarium 312
Sagum 130
Salacon, Salacnnia, Salacones 191
Salii 40
Salina 198.186
Salibra 26
Salua res est 157
Saltem 149
Saltarius 203
Saltus 203.268
Saluus 371
Salue 6
Samarobring 181
Samos 78
Sanctitas 94
Sanctissimus 115
Sane 345
Sane quàm 98
Saniones 231

Sapientia 14
Sapere 47
Sarcinatores 23
Sardianus 333
Sardinia 192
Satio 40
Satisfacio 1
Satis 124
Saturnalis 55
Saturnus 189

S ante C

Scelus 21
Scena 170
Scantinia lex 211
Scilicet 12.75.360
Schenobstes ta. 199
Sceuolarum stemma 37
Scipio 242
Scriba 144
Scribo 70 Scribere 306
Scriptor 44
Scriptura

S ante E.

Se se 21 Se 21
Secta 314
Sector 363
Secunda mensa 376
Secundum 112
Secundum Stoicos diues 185
Sed 40
Sed tamen 39
Seductus 265
Sedulus 20
Sedulitas 20
seiunctus 141
seleucia 77
selibra 327
semis 327
semissis 130.327
sempiternum 49
senatores 3
senatorum generatrix 3
senatoris dignitas 3
senatusconsulta 4
senatus quomodo fit. 7
senes 63
sententia 19.246
sentina 117
sentire 10
separatim 319
septimestrus 55
sepulchrum 114
sequi 102
seruio 90
sero 48 serotinus 48
serpens 242
seruitium 2
seruilius 6
seruo 29
sermo 4
seruus 113
serua 88
sestertius 125.315
sexatrus 55
sextilis 51
sexti 242
septunx 327
sextunx 327

S ante I.

sibilus 200
sica 293
sicarius 293
sicilia 329
siciliensis 329
sicyone 322
sydani 75
sigeum 135
silentium 12
sylua gallinaria 238
similis 52
simonia 328
symphonia 369
symphonium 242
simplex 289
simulo are 19.12 simulac 200
simulatq; 81
si 40
synadis 77
symiada 77
symadiea marmora 77
sin & si 40
syngrapha 189.200.377
singularis 94
sinuessanum 306
siquidem 88
syntagma 202

S ante O.

soboles 271
socius 45.338
solatio 69 solamen 69
solatium 374
solistimus 157
solitudo 62
sollicitatio 55
sollicitudo 55
sollicitus 54.94
sollicitum 55
soluendo non essent 77
sontes 115
sororius 67

S ante P.

specialiter 39
species 97
speculum 50
spectaculum 49
specto, spectator 49
spectrum 362
specula 62.94
specus 62
sperare 902.47
spero 18.233
spes 45.99
spissus 53 spissum 54
spolia 27
spondeo 24
sponsor 24
sportella 235
spurina 239

S ante Q.

squallor 119.343

S ante T.

stabianum 172
stare 28
statio 202
stator 67.259
statutum 151
stomachus 25
stomachari 113
stomachosus 113
stolidus 49
stator 63.26
strenne strenuus 245
studeo 13
studium 9
studiosissime 117
studium 5.41.90

S ante V.

suadeo 68
suauitas 132
subduco 4
subinde 246
subleuare 119
subleuaturus 376
subsnare 363
subscriptus 206
Subscriptor 208
Subsellia 81. 318
subsidia 70
subsidium 14.249
subrostrarii 129
subuereri 111
successa 375
sudum 374
suffectus 130
suffero 99
suffragium 47
suffragor 47
suffragatio 47
sum certus non certior 13
summa 273
summus 105
sumptuariæ leges 228
sumere sibi 154
superbus 110
supersedere 93
suppeditare 134
suppellit 238
suppetat 359
supplico 3
supplicare 3
supplicatio 59
supplementum 70
suppudere 216
sula 328
suspectus 87
suspicio 6.12
sustentes 336
sustineo 41.62
sustulit 181
susurrator 199
susurrus 199
sutorium attramentum 236

T ante A.

Tabellæ 49
Tabellarius 222. 227
Tabernæ 234
Taberna 113.378
Tabernaculum 113
Tabula 342
Tabularia 342
Taceo 107
Taciturnitas 12
Tamen 39.234
Tametsi 39
Tanq 39
Tantisper 217
Tantum 357

Tarentum 182
Taurus 59
T ante E.
Tebsraui 57.38
Tecturis 238
Te dignus 56
Temere 116.250
Temeritss 14
Tempersntia 35
Tempestas 354
Tempestates 34
Tempora 46.49
Tempus 108
Teneo 2.105
Tenus 199
Terentia
Terginersari 376
Terrachina 189
Terræ filii 180.189
Tessalonica 342
Testimoniorum duo genera 45
Testata 33
Testatum passine 42
Testatus 289 Testor 266
Tetradragma 299
texere 235
T ante H.
thelegonus
themistucles 134
theuphilus 108
thespiæ 323
thimæus 133
thimuleon 135
thimotheus 108
T ante I.
timeo 40
timiditas 49
tigranis historia 24
timoe 49
tyrannoctani 242
titi 242
tyrotarichum 221
titubatum 296
titus Pomponius 123
T ante O
toga 62
torquatus 153 torquati 140
torinum 56
totum 56
T ante R.
trabea trabei 215
trachina 189
trado,trade 48
teallis 72
trapezephoron 18.189
trebatius 91
trebia 289
trebunius 8
trebula 289
tresuiri 183
tribunorum genera 48
tribunorum officium 66
teibuni ple. 3.6.7
tricæ 203
triclinium 326
triena 327
trinundinæ 370
tripudium 157
tristitia 80
tristis 114
trita 230
truncus 63
truncarium
T ante V.
tua causa 124
tui causa 124
tubæ usua 164
tubicines 167
tudides 242
tullii 242
tumba 114
tumoe 215
tumultus 114 209
tumbus 134
tum tum 3.4.83
tunc 152
tuo nomine 42
tyrannus 310
tuie 18.101
tutor 335
tutorem 335
tuto 96
tyrannoctani 306
tyrotarichum 221
V ante A.
V Acet 39
Vscat 107
Vscas 31
Vscatio 220
Vsds sabbatia 274
Vadimonium 50
Vador 50
Vss 50
Valla arguitur 18
Vale 6
Valde 12.373
Valdius 12
Valdere
Valitudo 91.341
Veletudo 91.138.141
Valere 111
Vani 49
Vanitas 49
Vanus 49
Varicari 210
Varietas 9
Vatinius Beneuentanus 22
Vatiniani 22
V ante B.
Vbique 112
Vbiuis 149
V ante E.
Vehemens 5
Vel 4.19.46.97
Velificator 34.209
Velitari 234
Velitatio 234
Velites 234
Vendico 45
Venire 174
Venio in mentem 66
Vento 46
Vercelle 278
Vernæ 228
Vereor ne & ut 40.58
Vernacula lingua 228
Verna 214
Vernacule 228
Vero 30.40.102.219.372
Versari 95
Versor 50.115
Versus 45.80.100
Verum & bonum 19
Vesanus 5
Vescor
Vespere uesperi 4.217
Vestigium 118.227
Veternus 204
Vetus 5.43
Vexare 53
Vexor 342
V ante I.
Via 117
Viaticum 289
Vicem 283
Vicinus 67. Vicus 153
Videlicet 378
uideo,uidere 10.33.239
nidua 4
nienna 251
nilliens 376
nindico 21.45
uindicaturus 45
uinea 53
uir 343 nirtus 85
uitium 228
uis 369 Visere 239
uisa 285
nitellus 234
uitium 117
V ante L.
ulcus,ro,re 6
ulciscor 21
ultro 272.321
ulubræ 282
V ante N.
uncia 327
unctor 195
unde 99.181
ungula η unguicula 13
V ante O.
uocalium concursus 1
uoconii 260
nolo 100.358
uoluntas 31
noluptas 149.366
uolutari 218
uolutabra 218
V ante R.
urbanitas 378
urbs 56 Vrbanus 77
V ante S.
Vsque 305 Vsq; eo 209
Vsquequaq; 214
usura 69
usus usuuenire 70
ut 25.58.296.351
uter alter quis 43
utor 58 uti 69
uulnus 138.355
uultus 31
V ante X.
uxores 131
Xerxes togatus 5

FINIS.

M. T. CICERONIS EPISTOLAE FAMILIARES CVM HVBERTINI CRES

cētinatis commentario, Martino Philetico super epistolis electis, & Ioannis Baptistæ Egnatii Veneti Selectis, ac Nicolai Scœlsii additione super textū, quem aliter ex vetustissimo codice legit, quam ad vsque hunc diem ab omnibus lectum fuerit. Adest quoq; Iodici Badii Ascensii familiaris & succincta explanatio, vna cum Castigationibus Petri Victorini suis quibusq; locis asterisco notatis.

HVBER.

EGO omni officio. Sensus est. Ego omne officinm meum, aut multo magis pietatem in hac tua causa reductionis regiæ tibi ita præsto, ut nemo existimet quicquam à me prætermitti, aut diligentius effici posse, aut debere. Mihi autem nou ita uidetur, qui quantum pro te facio, minus officio meo puto. Officinm ab efficiendo dicitnr, eo quod quæritur qnid effi- (Officium) cere unumquenque conueniat pro conditioue personæ, nt Donatus inquit. Pertinet autem, teste Ascanio Pædiano, ad uirtutem, nt hominis est officiū pietatem colere, licet interdum dicamus Lenonis est officium insidiari pudicitiæ, & accusatoris officium est inferre crimina, sed frequentius ad uirtutem refertur. Pietate, id est intimo & quasi sacro af- (Pietas) fectu: pietas enim (ut Ci. de natura deorum inquit) est iustitia erga deos: unde Nou. Marcel. Pietatem hanc docti neteres esse uolueruot quasi penitus & iu penetralibus recoudatur, usurpatum est ut non soliū in deos, sed in parentes, & in eos quos ueneramur dicamur pii, nou autem erga inferiores, ut quidam male utuntur, nisi in eos quide eodem sunt saoguine, ut mater pia in filium, & pietas paterna dicitur, & filii in patrem. ut Vir. Sum pius Aeneas, & quia Deos, etiam patrem ab igne liberasset. Cæteris omnibus qui putant nihil posse à me pro te maius fieri.

M. T. CI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIB. I.

EPISTOLA I. M. T. Cice. Lentu. Procon. S. D.

EGO omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris satiffacio omnibus,

PHIL.

EGO in omni officio, inqnit, o Lent. in te colendo atq; obferuando cæteris omnib⁹ satisfacere uideor, mihi nero nullo modo. Nam pro tuorum erga me uel magnitudine, nel dignitate meritorum nihil efficio. Nunquam enim propter me conquienisti, donec perfecisti rem meam, ego uero quia nō idem in tua causa efficere possum, uitam mihi grauem & acerbam existimem. Sed in his quæramus nerborum iuncturā. Ego huiusmodi nocalium concursum in aliis accusarē, sed Cice. concedemus, qui cum demosthene, ut ait Fabius, modice respexerunt ad haoc partem. Nam & coeuotes literæ quæ συναλοιφὴ dicuntur, etiam leniorem faciunt operationem, qnasi omnia uerba suo fine claudantur. Et habet, ut ait Cic. ille tanquam hiatus & concursus uocalium molle quiddam, & qnod indicet nō ingratam negligentiam de re hominis magis, quàm de uerbis laborantis. Verum iu hoc quid medinm tenēdum est, nam ut negligentiæ est pars hoc pati, ita bumilitatis utique perhorrescere. Qui enim Theopompum & Isocratem secuti sunt, ab hniusmodi uocalium cōcursu nimiō abhorruerunt. Qui ut idem inquit Fabins, cū accidit hiat & intersistit, & qnasi laborat oratio, pessime longæ quæ easdē inter se literas cōmittuut sonabunt, præcipuus tamen erit hiatus earū quæ cauo aut maxime patulo ore efferunt. Verū sunt illiusmodi collisiones uocalium fugiendæ quæ reddunt deformē hiatum, & incoucinnā orationem, de quibus Cic. sic ait. Compositio est (Cōpositio) nerborum constructio æqualiter perpolita, ea conseruabitur si fugiemns crebras nocalium cōcursiooes, qnæ uastam atq; hiātem orationem reddunt. Quod ut Græci fugiant uocales abiiciunt, & earū loco signom apponunt, qđ ab eis ἀπόστροφος à nostris conuersio dicitur. Ego, ἐμφατικῶς dixit. Pronominà enim maioris sunt ponderis q̄ uocē ostendant: nā qđ non aperte dicūt, intelligere nolūt, ut illud Maro. Me oe incepto desistere uictam? sub illo pronomine me intellexit reginā deorum, sororem & coniugē Iouis. Sic nūc Cic. cum dixit ego, intellexit se illū talem qui cum Lent. familiarissime uixit, & qui tot beneficia ab eo acceperat. Officio omni (Officium) debita actione qnæ proficiscitur à uirtute pro rerum atque personarum dignitate próq; loco atque tempore (Officium) seruato. Est enim officium, ut inquit Marius uniuscuiusque personæ actus cōstruens secundū mores ciuitatis. (finis) Dicitur & officiū aliquando nitiosorū, sed perperam, nec satis recte diffiniri potest sine admistione finis. Spectat enim ad finem officii, & ita differt à fine ut officio quid agendum sit, in fine quid complectendum coosiderare debemns. Dictum quidem non ab officiendo, hoc est nocendo à contrario sensu, ut multi uolnerunt, sed ab efficiendo, quouiam id tale est quod effici debeat & si non fit in culpa est, & illam uirtntis actionē præ se fert, quam Græci πρᾶξιν dicuot. Ac potius pietate ἐπανόρθωσις correctio, qua tollitur qđ primo dictum (Correctio) est, & pro eo ponitur, quod magis idoneū uidetur, hoc autem animus anditoris maxime cōmouetur. Est uero (Pietas) pietas obseruantia quædam & reuerentia in parētes, in omnes maiores nostros, in deos immortales, quam (Aeneas) Græci εὐσέβειαν, hoc est religionem & quasi iustitiam quandam in deos appellant. Hinc Aeneas se pium facit, (cur pius) ut sim pius Aeneas, propter deos raptos ab hostibus & uectos in Latinm & patrem Anchisen, quem hume- (Pietas) ris sustulit, nt Ceruici imponere oostræ, Nec me labor iste grauabit. Cic. pietas est, inquit, iustitia erga deos, & (Interpositio) alibi pietatem dicit quæ erga patriam ant parentes, aut alios sanguine coniunctos officiom conseruare moneat. Quid qnod à deis in homines Virg. retulit, ut Dii si qua est cælo pietas quæ talia curet. Cæteris satisfacio omnibus. quoniam omnes existimant me ooo posse plus pro te facere, quàm facio. Et in his animaduertēdum est

Autes con dum est inter duos casus similes concinne ponimus aliquid tertium dissimile, siue præpositionem ut omnib⁹
sulendę in terris, siue uerbum, ant aliquid tale, ut, Cæteris satisfacio omnibus. Est enim honestius sic ista coniungere,
Facio satis quàm si dicas in omnibus terris, aut, Cæteris omnibus satisfacio. Verum consulendæ sunt aures. Interdũ enim
Satisfacio non admittunt similes inter se casus aliquid. Tenendum est igitur, ut uerba adaurescant. Sic in hoc uerbo satis
facio dicendum est, ꝙ & coniunctim & diuisim eo uti possumus, ut facio satis, & satisfacio, & tertiũ inter ipsas
duas dictiones adiungi potest, ut Cic. ad Marcellum, satis nostræ coniunctioni amoriq; facturum, hoe est, satis-
facturum. Cæteris, sic inflecte, ut pulcher, & ab eo dicitur, quod apud Græcos λοιποῖς nominatur.

IO. BE. V. IS est Lentulus, cui consulatum cum Metello nepote gerenti similis illi admodũ Histrio
Secundanus Spinter nomine, Spinteris cognomentum dedit, ut Metello Terentianus
ille Pamphilus, Pamphili, quiq; ædilis, Apollinaribus ludis primus carbasinis uelis thea-
Quis fue- trum totum induxisse dicitur. Plin. & Fab. sexto authores, & Valerius nono illud obiter
rit Len. adnotarim, Spinteri nomen ueteribus Græciæ comicis peculiare fuisse. De homine. Lbar
baro & phryge, quin & Tragœdiæ author hoc nomine celebris ab Heraclea, cuius fabulę
duæ, combustus Hercules, & afflata fulmine Semele legebantur. Is igitur Lentulus, & in
prætura, ne Cice. in exilium pelleretur, summo studio contenderat. Vt Cicero in episto
la ad Q. fratrem, & non multo post in Consulatu, ut de exilio restitueretur, enixissime curarat, Quare Cic. illũ
in orationibus parentem, & salutis suæ deum non ueretur dicere, qui post consulatum proconsul in Ciliciam
profectus restitutionẽ hanc regiam sibi potissimõ demãdari optabat. Cuius causa Cicero solicitus erat admo
dum, quod omnibus ferme huiusce libri testatur epistolis. Belli ciuilis inter cæsarem & Pompeiũ gesti initio,
secutus Pompeianas partes, dum Asculo præest decem cohortibus, aduẽtu Cæsaris deterritus, inde profugit,
mox Corphinii cum Domitio inclosus, beneficio Cæsaris, impetrata non sibi solũ, sed aliis quoq; Romanis ci
uibus uenia uixit, qua tamen sic abusus est, ut in Acie quoq; pharsalica contra Cæsarẽ steterit. Hirtius. Et quo
An procõ niam hunc Cicero proconsulem appellat, illud primo dixerim, non paruũ esse eorum lapsum, qui rectum hu
sul dicat. iusce nominis casum, & huic similium uitiant siquidem hæc omnia procõsule, proprætore, proquestore, recto
D. Augu- casu dicenda sunt, quod ex Salustii lectione ubi corrupti non sint codices aduertas. Sed diui Augustini in li-
stinus. bello, quẽ de grammatica scripsit, citabitur authoritas in hæc uerba. Sic enim ibi. Ab e litera uocali nullum la
tinum, nisi iuncta præpositione masculinum inuenitur. Vt proconsule, proprætore, Ergo iuncta præpositione
fiunt latina, ut dixit, proprætore, proquæstore. nam ueteres nominatiuo casu proconsul dicebant. Attenden-
Procõs. qñ tes nullum nomen apud latinos uirilis generis in e exire. Hæc August. Proconsules autem primũ Albo, & Sp.
creatis Fusio. Cons. creari cepti. cum infeliciter re gesta in Equis, dum alter Cos. Romæ delectum habet, Quintiũ pri-
mum proconsulem suppetias laturum collegæ, decernit, inde uero hoc nomen ductũ, ꝙ uice cõsulum sese ge
rerent, & sane insignia proconsulibus prope eadem, quæ & consulibus, præterquã quod sex tantum lictoribus
uti concessum iis est. Is si prouinciæ pacatæ præsit, quid agat quod sit eius officiũ, late à Iurisconsultis primo
de eius officio legas. Illud quod ad enxenia attinet, scitu non indignum Antonini & Seueri imperatorum ca-
uentinm, & ne omnino & ne semper, ne ue ab omnibus accipiant, mittebantur uero proconsules priscis tem-
poribus qui rebus militaribus præessent, qualis Scipio maior in Hispaniã & Marcellus in Siciliã, quibus qu o-
niam sine magistratu esse uiderentur, & ꝙ proconsule nemo ad eam diem triumpharat, & ꝙ amissa tantum re
cuperarant uegari triumphum placuit cum alioqui maximas res gessissent. Plutarch⁹ in Scipione, & Maximus
secundo, qui uero prouinciis præerant quales erant Hispaniæ, Asię, Cilicię, hi omnes post gestũ consulatũ sor-
te deligebantur. Adeo ut Cicero multo post gestum consulatũ in Ciliciã proconsul ierit, fuitq; sequentibus
temporibus hæc dignitas omnium maxima, adeo ut imperatores quoq; ipsi nec aliis maiorem dare possent, &
sibi quemadmodum tribunitiam potestatem, sic proconsulare imperium & ius quintæ relationis arrogarent.

Argumentum primæ epistolæ.

LEntulo primum Cicero hac epistola quãtum debeat tum quid de regis re, uel ad eius actum le-
gatis, uel à ciuitatis principibus & præsertim à Pomp. tentatum Senatúsq; totius deinde senten-
tiam, suúmq; ac in re studium & curam uel dehortandi Pompeii, uel aliorum excitandi, postre-
mo Senatorum diuersas sententias simúlque maleuolorum quorumdam in eum animum, & im
minutam suam gratiam quòd illi plurimum deberet, quódque complures gratificari se Pompe
putarent explicat. Nulla tamen in re quod & absens ipse & præsentes eius amici cognoscere poterunt, defu-
turum sese pollicetur.

ASCEN. EGO omni. Quoniam argumentũ huius epistolæ & fere totius primi libri iam explicauimus,
Ego satis fuerit pro more, quem hic seruare constitui, primo elegantem dictionum quorundam
Vocaliũ usum exponere, deinde ordinẽ cum explanatione subtexere. Ego pronomen non nisi ad em-
concursus phasim exprimi solitum in principio sermonis magnam uim obtinet ad quam depingẽdam
Officium posuit multas uocales continuas, quæ cũ mora & grauitate pronunciari uolunt, impediunt
enim fluxum orationis, ut ego omni officio &c. Officium est suum cuiusq; munus, ob quod
faciendum ipse factus, aut institutus sit, ut officium pręceptoris est pręcipere, discipuli disce-
re, boni uiri gratiam referre, bonæ ciuitatis caduceatoribus & summis magistratib⁹ obuiam prodire. Ob enim
Officio præpositio duo notat, propter & contra, unde officio, id est noceo, quasi contra id quod utile sit facio. Pietas
Pietas addit officio obseruantiam quandam, & uenerationem, & ita fere est in maiores, ut in deum, patriã, parentes,
quos amãter colere debemus, dico fere, quia Virg. pietatem pro pia custodia acceptam cælo. i. cælestibus in in-
Correctio feriores dedit dicens, Dii si qua est cælo pietas, quæ talia curet. Quia ergo Cice. Lentulo nõ solum officium, sed
Erga etiam pietatem, tanquã parenti impendit per ἐπανόρθωσιν. i. correctionẽ addit, ac potius pietate. Erga semper
beneuolentiã significat, contra fere hostilitatẽ utranq; affectionẽ. Mihi ipse, ita Cice. rarissime enim ipse ab eo
Officio componitur. Efficere est cum effectu & cõsummatione rei, & ita plus est quàm facere. Vitam acerbam, pulchra
Oppugno coniunctio, cum uita nihil sit iucundius. Oppugnat qui uim infert, expugnat qui capit & uincit. Creditores
Expugno sunt qui sua aliis credũt, hoc est quibus aliquid debetur. Ordo est. O Len. Ego, inquit Cic. satisfacio omni of
ficio. i. debito munere ac studio erga te ac potius. i. quod potius dicam, omni pietate. i. ueneratione & obser-
uantia erga te cæteris omnibus. i. in oculis cæterorum omnium, aut quantum cæteris uideri potest.

MIHI, quia tantũ me tibi debere puto, ut nullo officio aut pietate implere posſim. Tãta.n.eſt magnitudo, HVBER.
ratio eſt ſuperioris ꝓpoſitiõis, & eſt ſenſus tua erga me merita ita magna ſunt, quoniã tu nunq̃ cõquieuiſti ꝓ-
pter me, niſi impetrata reſtitutiõe mea, ut ego putẽ uitã mihi eſſe acerbã & inſuauẽ, quia nõ poſſum in cauſa
tua id efficere qđ cupis, ſicut tu feciſti in mea quod cupiebã. Merita dicunť pręſtita, & quoniã ſunt tam mala Meritum
quàm bona pro loco intelligendũ eſt, & meritũ plus q̃ officiũ. Acerbam inſuauẽ & plenã ſolicitudine & hoe
ridã. Putẽ, exiſtimẽ.i. ut uita uideatur mihi iniucũda, quia nõ officio, & cętera. Ordo autẽ eſt. Tanta eſt magni

Mihi ipſe nũquã ſatiſfacio. Tãta enim eſt magnitudo tuorum erga me meritorum, quoniã tu niſi perfecta re de me nõ conquieuiſti, ego q̃a nõ idem in tua cauſa efficio, vitã mihi eſſe acerbam putẽ. In cauſa hæc ſunt. Hammonius regis legatus aperte pecunia nos oppugnat. Res agitur ꝑ eoſdẽ creditores, per quos cum tu aderas, agebatur. Regis cauſa ſi qui ſunt qui velint, qui pauci ſunt, omnes rem ad Pompeium deferri volunt,

tudo tuorũ meritorũ, ut putẽ uitam mihi eſſe acerbã,
quia non efficio idem in cauſa tua.ſ.quod tu in mea effe
ciſti, quoniã tu nõ conquieuiſti de me, niſi re perfecta.i.
impetrato reditu meo in patriã. De me.i. propter me. De.
Nam de inter alia ſignificata ꝓpter ſignificat, ut Terent.
in Eunucho. Quantũ me amas de fidicina hac. IN cau-
ſa hæc ſunt. Facit attentũ Lent. cum ſummã rei ſe expoſi
turum oſtendit. Oppugnat, tranſlatũ eſt ex re militari, Oppugno
ut enim dicimus oppugno urbem tormẽtis, ita dixit Ci
ce. Hãmonius oppugnat nos pecunia.i. tentat ſententiã
noſtrã fauore pecuniæ opprimere, atq; euertere. Oppu
gnare autẽ eſt contra pugnare offendendi cauſa. Repu- Repugno
gnare, reſiſtere, & quaſi contra pugnam agere cauſa de- Propugno
fenſionis. Propugnare, defendere, unde & propugnacu- Expugno
la quæ ad defenſionẽ fiũt. ut, Et propugnacula bello Tu
ta parant. Expugnare uero eſt ui & propugnãdo uince-
re. Hammonius nomen propriũ legati qui nomine re
gis ſenatores pecunia corrumpebat, ut cõtra fautores Lentuli ſentirent & dicerent, deferrẽtq; hanc reductio-
nem Pomp. potius q̃ Lentulo. Creditores, quibus pecunia promiſſa eſt, ut regi faueant. Nam ut Cic. iuriſcon Creditor.
ſultus ait, digeſtis, Si certum petatur, creditores non intantum accipiuntur qui pecuniam crediderũt, ſed om
nes quibus qualibet cauſa debetur, ſi cui exempto, uel locato, uel ex illo alio contractu debetur. ergo inquit
Cic. tractatur hæc cauſa per eoſdem fautores regis, quibus promiſſa ſunt pręmia, per quos tractabatur cum tu
aderas. Nam ut in fine epiſtolæ oſtenditur ante diſceſſum Lentuli ab urbe iam rex corrumpi cœperat, & hic
eſt uerus ſenſus, neq; competitores eſt legendum. Poſſumus tamen etiam intelligere creditores qui pecuniam
mutuam fidei regis credidiſſent. Si qui ſunt qui uelint, ſcilicet reductionem. Cauſa regis, id eſt propter
ipſum regem. Qui pauci ſunt. nam uolebant quidem pleriq; regem reſtitui, ſed alii mouebantur officio po
puli, & hi Lentu. fauebant, alii mouebantur cauſa ipſius regis ideoq; ut maiore honore reduceretur, deferebãt
hanc reductionem Pompeio, utpote qui eſſet multo honoratior Lentulo.
IPSE, cum eodẽ põdere ut ego, & uſurpatũ tam in proſa oratione, q̃ in uerſu. Ars enim exigit ut ipſius nõ PHI.
ipſe dicamus, ut Terẽ. Ipſus mihi Dauus dixit. Nunq̃ plus habet negationis q̃ nõ. Tãta enĩ eſt poſt propoſitio
nem q̃ primũ rationẽ adiungit. nã quinq; partes habere debet argumẽtatio, propoſitionẽ, rationẽ, rationis cõ
firmationem, exornationẽ & concluſionẽ ſiue cõplexionẽ. Nulla eſt enim tam lõga materia quæ nõ his facile
complecti poſsit. Enim idem eſt qđ apud Græcos γὰρ, rationẽ cauſamq; ſuperioris ſenſus oſtẽdit, & eleganter
ſecundũ locũ poſsidet, ut hic. Tãta eni, aut tertiũ, ut fatendũ eſt eni. Primũ uero aut quartũ locũ nunq̃ tenet,
nec in ꝓpoſitione locari poteſt. Quod autẽ in ea legam⁹ epiſtola. Cur enĩ tibi hoc nõ gratificer neſcio, ne te fu
giat illud nõ eſſe principiũ epiſtolæ, ſed ſic poſuit.n. ut quaſi rõnem adiungeret, ꝙ in titulo P. Valeriũ iuriſcõ
ſultum eſſe dixerat. Magnitudo meritorum. Fuerat enim Tullius in exilium eiectus à Clo. & in Macedonia
exulauit, & ſexto decimo poſt fugã mẽſe. T. Annii Milonis & Len. opa ab exilio reuocatus, maxima cũ gloria
& gratulatione ciuiũ in urbem reuerſus eſt, de quo nunc meminit & addit. Tu niſi perfecta re de me nõ con-
quieuiſti. Meritũ enĩ ꝓprie & beneficium amicorũ ſunt, & gratuito conferunť. Meritũ etiã aliquãdo referť ad Meritum
malum, obſequiũ adulatorum eſt, ut illud in Scena dictum. Obſequiũ amicos, ueritas odium parit. Id etiam ad Obſequiũ
amicos relatum inuenimus, unde Quintil. Simul ut pleniori obſequio demererer amãtiſsimos mei. Seruitium Beneficiũ
uero ſeruitus eſt. Virg. Seruitio enixe tulim⁹, unde ſeruitia ꝓ ſeruis ſæpe legimus Pro meritis etiam bñficiis di Seruitium
cuntur officia, unde Quint. Duxit me ſimilis ætas, euicerunt officia, cœpit fides amantẽ, odiſſe non potui. De De
me, propter me. ut Teren. Quantum me amas de fidicina hac. Idem ſimile, non uoce nec ſcriptura, neutrum Idem
à maſculino diſiungitur: ſed quantitate. Conſtat autem prima breui quando neutrum eſt. Hora. in poetica. In- Efficio
uitum qui ſeruat idem facit occidenti, qñ maſculinũ longa. ut Iuppiter oĩbus idem. Efficio differt à facio, nã Facio
facere eſt in opere eſſe, efficere uero perfectam operã dare. Vitam. Hæc à uiuendo appellata, unde dicit eui- Vita
tari, quaſi à uita diſcedere, & id uetus uerbum Cicero ex antiquiſsimo poeta in Tuſculanis ſic habet. Priamo Euitari
uitam euitari, ſic compoſitũ ut exanimari. Acerbã, inſuauem & amaram Tranſlatio eſt, quæ debet eſſe mo- Exanimo
deſta, prudẽs, & cum ratione in rem conſimilem tranſeat, ut nunc ẽ pomis acerbis ad uitam. Putem frequen Puto
tius in fine clauſulæ locandum eſſe uerbum, uel in hac epiſtola quis facile intueri poteſt. Omnes enim (ut uide Diſputo.
mus) huius epiſtolæ partes quodammodo uerbis clauduntur. Quod imitari debemus quantum ad aures per-
tinebit, quæ in his conſulendæ ſunt. Et Quint. inquit. Verbo ſenſum claudere multo (ſi compoſitio patiatur)
optimum eſt. Putare enim exiſtimare eſt, ut putares non unq̃ accidere poſſe & conferre rationem. Plautus. Pu
tatur ratio cum argentario. In purgandis etiam arboribus putare dicimus unde naſcitur diſputare, quod eſt
eiectis & purgatis erroribus quæ cum ratione dicta ſunt colligere. IN cauſa hæ ſunt, docilem facit. Sed
quid cauſa ſit, quid ue inter cauſam & queſtionem interſit, non ignorare pulchrum eſt. Omnis materia quam
oratores agendã accipiunt, aut peculiaris eſt aut generalis. Si quidem peculiaris fuerit, eam Græci ὑπόθεσιν no
minabunt. Latini cauſam dicent, quæ ſic diffinitur. Cauſa eſt res quæ habet controuerſiam in dicendo poſitã, Cauſa
cum certarum perſonarum interpoſitione, ut ſi dicas, Ptolomeus eſt in regnum à Lentulo reducendus. Sin ue
ro generalis, extiterit à Græcis dicetur θέσις, à noſtris uero appellatur quæſtio, quã ſic diffiniũt. Queſtio eſt res Quæſtio
quæ habet controuerſiam in dicendo poſitam ſine certarum perſonarũ interpoſitione, ut ſi dicas regi expul-

 ſo reſtituen

Ratio ſo reſtituẽdum imperium, aliter cauſa eſt impetus animi ad aliquid peragendum, & differt à ratione. Ratio eſt, ut inquit Marius, ordo gerendarum rerum ex cauſa uenientium, ut quid quo loco facias aut dicas nõ igno- *Cauſſa* res. Sane ueteres cauſam per geminum ſſ ſcribere conſueuerunt, & in ſepulchro Bibuli cauſſa legitur. Et alibi. Rei gerendæ cauſſa. Quintilianus de hac meminit, & tunc geminatur, quando ſcilicet inter duas uocales longas media ponitur, aut poſt uocalem longam, ut cauſſa, caſſus, diuiſſiones, diſſignatores. Hammonius, præparato per exordium auditoris animo ad audiendum narrare incipimus ex ordine quæ geſta ſunt. Sicut Cice. in rhethoricis nos facere docuit, Eſt hæc διήγησις, quam Latini narrationem dicunt. Huius uirtus eſt, ut breuis, dilucida, & uериſimilis ſit. Narrat igitur quæ in ſenatu de reducendo in Aegytum Ptolomæo acta ſunt, poſtquam Lent. ad audiendum parauit. De proprijs perſonarum apud Græcos nominibus ſic habeto. Pauca *Hippoly-tus* aut nulla eſſe omnino ſine alterius rei ſignificatione ut Hippolytus ideo appellatus, quòd fuiſſet ab equis diſſolutus: ἵππος equum, λύω ſoluo ſignificat: aliud certe fuerat nomẽ prius, quod eſt ab hoc obſcuratũ. Sic He- *Hector* ctor dictus quòd ſolus haberet ſub ſua defenſione patriam; quaſi defenſor & tutor patriæ. Quod ſentit Pla. in eo libro qui κρατύλος ἢ περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων inſcribitur. Ait enim Hectorẽ ideo appellatum, ꝙ urbẽ con- *Teneo* tra hoſtium impetũ tenuerit, patriamq; defenderit ἔχω unde deducitur habeo & teneo ſignificat. Tenere ue- *Habeo* ro proprie eſt gubernare, tueri atque defendere. Vnde Virg. Omni ditione tenerent. Et in ſumma cuſtos Tarpeia Manlius arce Stabat pro templo, & capitolia alta tenebat. ſed Hom. huius nominis ſignificationem dilucidius explicauit ut Solus enim hic ſeruabat urbem & mœnia longi ambitus. Item Solo ſtabat Hectore Troia. poſſem de iis innumerabilia dicere, ſed ad hammonium redeamus. Hoc nomen ab arena dicimus appellatum, *Hãmoni⁹* quam Græci ἄμμον dicunt, unde & Iuppiter Hammon, quòd in arena Libyca coleretur, nominatus eſt. LE- *Legatus* GATVS. hunc Opici & Barbari ambaſciatorem dicere conſueuerunt, nos latine legatum & oratorem nun- *Duo genera legatorum* cupamus. Sed legatorum duo ſunt genera. Vnum eorum quia S.P.Q.R. Imperatoribus dabantur ut non opi ſolum & adiumento, ſed imperatoriam maieſtatem in exercitu abſente Imperatore retinerent, & cuſtodiæ atque rerum geſtarum cognitionem legatis imperatores committere ſolebant, propria tamẽ iuriſdictione uti non poterant, ſed duntaxat quæ ab imperatoribus mandabantur. Et ſi contigiſſet ꝙ Imperatores in prouincia morerẽtur, mandata tamen ſibi negocia legati exigere debebant. Alterum eorum de quibus Var. ſic ait. Legati qui lecti publice, quorum opera conſilioque uteretur peregre magiſtratus, qui ue nuncij ſenatus aut popu- *Orator* li eſſent. Hos etiam ORATORES dicimus ab orando, id eſt agendo, quoniam reipub. & aliorum mandata peragerent. unde Virgil. Centum oratores auguſta ad mœnia regis Ire iubet, quos Græci πρέσβεις dicunt. Aperte nos oppugnat, quoniam effuſa pecuniarum largitione multi ab eo Senatores corrumpebãtur. pecuniam non hic tantummodo pro nummis accipimus, ſed maiores noſtri omnẽ diuitiarũ modum ſub ho- *Pecunia* mine colligebant. Dictam pecuniam à peculio, & id à pecudibus appellatum uoluerunt, quibus conſtabat an- *Peculium* tiquorum uniuerſa ſubſtantia. Aperte huiuſmodi aduerbia à datiuo formantur o in e cõuerſo, ut docto do- *Pugno* cte, optimo optime. Inde illud e in nominibus præter bene & male ſemper longum. Oppugnat, inſectatur, *Expugno* hæc uerba ita differunt, ut pugnare non ad loca ſed ad perſonas referamus, non enim latine dicimus, pugnaui *Oppugno* caſtella, pugnaui muros, ſed pugnaui tecum, cum hoſtibus, cum feris. Expugnare uero ad perſonas & ad loca, licet ad perſonas non ita ſit in uſu, ut Expugnaui urbes, expugnaui naues, unde Liui. Vna duas naues expugnauit. Et Iuſtinus, occupata arce Tarẽtinorum expugnatis ueteribus incolis. Oppugnare autem ad perſonas & loca, ut Oppugnaui urbem, id eſt contra urbem intuli ut hic, Pecunia nos oppugnat, hoc eſt inſectatur largi- *Repugno* tione pecuniæ nos opprimere. Repugnare uero eſt pugnando reſiſtere, & quaſi pugnando ſe opponere, ne of- *Propugnacula* fendatur. At propugnare eſt procul ſe defendere. unde propugnacula nuncupantur quæ ad defenſionem ſunt facta. Virg. propugnacula bello Tuta parant. Res agitur per eoſdem creditores, hoc eſt expoſitio iſta pecu- *Ceeditor* niarum per eos fit, qui regi pecuniam mutuant. Quod & Cice. in epiſtola ad Qu. fratrem his uerbis oſtendit. In ea re Pomp. quid uelit non deſpicio, familiares eius quid cupiant omnes uident. Creditores uero regi aperte pecunias ſuppeditant contra Lentu. Qui ergo competitores hic legendum putant, ex hoc re errare cognoſcant, ſed ſunt creditores non modo qui pecuniam alicui credunt & mutuant, ſed quibus ob rem quiſpiã debet, ut uendiſti mihi paterã ſeſtertio, non dedi ſeſtertium, effectus es ergo meus creditor, qui debeo tibi ſeſtertium pro patera, & eſt hic confutatio, Len. enim dicere potuiſſet, qui ſunt iſti creditores? reſpõdet, hi ſunt; qui *Res* erant cum tu hic aderas. Res enim maximum habet in lingua latina principatum. Interdum pro eo quod poſ- *Pædagog⁹* ſidemus accipitur, ut Iune. Res minor eſt hodie here quàm fuit. Aliquando pro imperio, ut Virgil. Res Aga- *Actor* memnonias, uictriciaq; arma ſecut⁹. Nonnunquã pro utilitate. Terent. Si in re eſt utriq;. Sæpe pro negocio & *Actuoſi* cauſa, & maxime capitur apud oratores, & inter factum & rem hanc differentiam ponunt, ut Res illa ſit quæ *Mimi* certam ſui formam & ſpeciem circa cognitionem retinet, factum uero ſit quiddam confuſum & incertum. Sic *Factum* etiam ago innumeras ſignificationes amplectitur, uel in primis ſignificat ducere, & græcum eſt, unde pædago- *Ago* gus puerorum ductor. Interdum ante ſe pellere. Virg. Potum paſtas age Tityre, & recitare, ut acta ludis Megalenſibus, unde actor recitator & orator, & actuoſi mimi nominantur, ſignificat etiam loqui, ut Terent. in Adelphis, Eſt ne is de quo agebã, & fugare, ut Virg. in Georg. Membris agit atra uenenis, & rependere, ut cum dicimus, Ago gratias. Sed agere animam eſt mori, ut Cœlius ad Ci. Hortenſius cum has literas ſcripſit animam agebat, id eſt moriebatur. Et Martialis. Cum nil eſt quod agas Neuole agas animam, & hoc loco agere eſt & facere. Regis cauſa, propter regis petitionem. Si qui ſunt qui uelint, hoc eſt in reſtitutione iſta regis, ſi qui ſunt qui uelint, ut reducatur, omnes iſti hanc curam Pomp. deferendam uolunt, tanquam homini in ciuitate primario, ſed admodum pauci ſunt qui uelint huiuſmodi reductionem. Rem, curam & reductionem regis.

Ad Pompeium qui inter ciues erat illuſtris & maioris authoritatis & gratiæ quàm Lentulus, & illum intelligit qui cum Cęſare de imperio certauit, & tandem iuſſu Ptolomæi in Aegypto profugus occiſus eſt.

IO. BE. V. CREDITORES, hoſce Rabirium Poſthumum, & reliquos eius ſocios intelligi uult, qui regi & priuſquam regno pelleretur ut regnum ſtabiliret, & poſt expulſo ne datæ deperirent pecuniæ, magnam pecuniæ uim crediderant, qua magna ſenatus pars corrupta languebat. Cice. pro poſthumo, pulſus interea è regno Ptolomeus doloſis conſiliis, ut dixit Sibylla, id poſtquam ſenſit Poſthumus Romam uenit huic egenti & roganti hic infelix pecuniam credidit, nec tum primum, nam regnãti crediderat abſens quæque ſequuntur alia.

Quem Posthumum à Memio accersitum Cicero luculenta defendit oratione. Docens nec culpam corrupti senatus Posthumianam esse,nec quòd ille necessitate compulsus diœcetes fuerat regis palliatus dandum homini uitio.Quod ex Cice.epi.quoque ad Q.fratrem manifeste colligitur. Posthum.

IPSE, id est egomet.Nunquam satisfacio mihi,id est in oculis meis,aut iudicio meo. Pulchre quia repetit uerbum satisfacio omittitur particula at,sed,uero,aut,cæterum &c.Affert causam dicti,& est optimus modus orationis,dum quod sequitur præmissi causam affert. Enim,id est,quia, magnitudo tuorum meritorũ erga me est tanta,ut quoniam tu non cõquieuisti de me,scilicet restituẽdo ab exilio in urbem. Nisi re perfecta, id est donec me restitutum uideris.Quia non efficio in causa tua,id est quia non efficio,te uoti compotem,putem uitam esse acerbam mihi.Hæc scilicet quæ dicam sunt in causa,scilicet quod non idem efficio. ASCEN.

HAMMONIVS proprium est nomen legatus regis,scilicet Ptolemei,id est quem rex Romam misit ad solicitandam reductionem sui per Pompeium.Oppugnat nos,id est,contra nos pugnat aperte pecunia,id est largitione pecuniaria, qua senatus corrumpebatur. Res.i.lis & controuersia. Significat enim sine adiuncto litem,uenerem & diuitias,litem ut hoc loco,Venerem ut rem habuit cum uxore,diuitias,ut re sine nullus eris Cum adiuncto autem uaria notat,ut res literaria,respublica,res militaris &c.Inepte autem genitiuum rerum pro imperio poni censet Valla,ut Lacedæmonii diu rerum potiti sunt. Ego potius subaudiam ablatiuum imperio.Nec mirandum si tam uarie accipiatur,cum authore eodem Valla ipsum nomen res sit unum, ac nerũ transcendens de omni ente dicibile.Agitur per eosdem creditores scilicet regis.i. qui regi pecuniam crediderant,& in Aegypto,& in urbe quam ut reciperent summopere curabant regem potenter restitui,sunt tamen qui creditores dicunt commissarios esse quibus litis decidendæ negocium commissum fuerat,per quos agebatur cum tu aderas. Si qui sunt qui uelint super litem dirimi.Causa.i.ex utilitate & uoto regis, qui.s.id uolentes sunt pauci,hoc dicit ad consolationem Lentuli,Omnes nolũt rem.s.de qua lis est,hoc est, reductionem regis Aegypti.Deferri ad Pompeium.i.honorifice committi Pompeio.s.Cneo cognomento magno. Res

Senatus religionis calumniam, non religione, sed maleuolentia & illius Regiæ largitionis inuidia comprobat. Pompeium & hortari & orare & iam

SENATVS. Sensus est,senatus comprobat calũniam religionis nõ propter ipsam religionem,sed propter odium quod rex in sua largitione sibi conflauit. Neque enim omnes senatores erant corrupti. Calumniam quidam exponũt falsam interpretationem, quod mihi non placet,sed potius cauillationem.i. frustatoriã cõtentionẽ.Nam senatores nõ duo modo Sibyllina carmina interpretabantur. Probant igitur ne cum exercitu reduceretur,non tam ut tuerentur Sibyllæ sententiam quàm ne deferretur Pompeio qui tunc plurimum in ciuitate poterat,& Po.Ro.exercitus Imperator erat. Illius,hoc nomen in contemptum dictum est. Largitionis.i.pecuniariæ corruptionis,nam largitas dicitur rationabilis,& diffinitus liberalitatis effectus, largitio uero uitium,cum ob iniustam causam alicui largitur. Inuidia,odio,aliàs uero dicitur dolor alienæ felicitatis. Comprobat,suis sententiis affirmat. Pompeium,& hortari ut amicum. Orare,ut superiorem. HVBER. Calũnia cauillatio Largitas Largitio Inuidia Relinquo locũ precibus Contẽtio

SENATVS religionis calumniam comprobat.Altera confutatio est.Len.enim dicere potuisset postquã omnes pro Pompeio sentiũt,ut dicis.Senatus autem cui assentitur,à quo uult ut reducatur. Ait Cic.ꝙ nec tibi nec Pompeio Senatus fauere uidetur,sed libros sibyllinos præferendos, & quod ipsi præcipiunt faciendum putant. Sed quare calumniam dixit religionis.quia re uera de reducendo rege non loquebantur scripta Sibyllæ. Sed ne Romanus exercitus in terram Aegyptum prodiret, & isti dolo interpretabantur mentem Sibyllæ,ne rex reduceretur.hoc autem faciebant propter corruptionem regiæ largitionis, quoniam maximam ex eo infamiam Po.Ro.consequatur.Calumniam igitur non pro sua peculiari significatione, sed pro falsa interpretatione sumamus.Calumnia enim duo significat,caliditatem,ut Cic.sæpe optimas causas ingenii calumnia ludificari solet,& mendacem quandam infamationem,unde calumniari falso crimine accusare,& cauillari, & calumnia pro cauillatione dicimus, in qua etiam significatione nunc accipiendam putarem. Non religione, sciebant enim non uetari omnino religione ne rex reduceretus, sed ne exercitus in Aegytum proficisceretur.poterat enim sine exercitu reduci, ut paulopost ait,exercitum religio tollat. SENATVS,quem Græci σύγκλησι,uel σύγκλητον dicunt,nostri senatum appellant.Qui autẽ in eo erant senatores dicebantur apud Lacedæmonios uero ait Cicero qui amplissimum magistratum gerebant,ut erant sic etiam συγκλητικοὶ appellabãtur.Hos primo Romulus centũ creauit,quos à similitudine curę & ab honore patres,ab annis senatores,uel ut ait Plin.à pietate patres appellauit. Additi sunt inde centum & minorum gentium patres appellati. Tantæ erat authoritatis senatoria dignitas,ut ne reges quidem aut consules, aut alius magistratus inconsulto senatu aliquid moliretur. Et Tullus Hostilius diruta Alba senatorum ordinem expleuit. Tunc Tullios, Seruilios, Quintos,Goganos,Curiatios,Cocilios in senatores ascripsit.In senatu uero ante quintum & uigesimũ annum ascribebatur nemo,nisi præcellenti aliqua uirtute fuisset ornatus.Senatorũ uero tria genera.Patricii, pedarii, insiti.A patribus enim à Romulo constitutis,& patribus minorum gentium per censores & alios admisis,Patricii nominabantur.Pedarii qui sententiam in senatu dicere non poterant,sed in aliorum sententias pedibus ibant consentientes.Siue pedarii ad illorum differentiam qui sella curuli in senatum uehebantur,& ipsi pedibus irent necesse esset. Insiti uero quos alio uocabulo legitimos dicimus, erant qui decreto senatorum omnium senatui ascribebantur. Esse præterea inquit Varro equites quosdam quibus dicendæ in senatu sententiæ potestas non esset, tametsi in senatum accedere possent & in aliorum sententias ibant, & hi erant qui nondum à censoribus inter senatores ascripti erant,licet functi pluribus ante magistratibus fuissent. Religio cultura deorum est & metus. hinc Virgil. Religione patrum multos seruata per annos.Connexa enim sunt ista religio & metus nam ex timore nata est religio, ut statius ait. Primos in orbe deos fecit timor. Hinc pro timore religio,ut Terent.mihi nihil esse religio est dicere.Atque inde appellatam Masurius Sabinus scriptum reliquit,ꝙ propter sanctitatem aliquam remota ac seposita à nobis sit,nomen à relinquẽdo dictũ,tanquã cerimoniæ à carendo, siue ab oppido Cęre,quod est in Thuscia,pro quo lege Valerium, libros uero Sibyl- PHI. Calumnia Calũniari Patres Senatores Senatoria dignitas Tria genera senatorum Religio Cerimoniæ

Demophyle

lynos Demophyle Cumæa, siue, ut alii dicunt, Amalthea, Seruio Tullo regnãte Tarquinio prisco trecẽtis philippeis emendos portauit, qui cum nouem allati fuissent, sex incensi, tres empti fuerunt Apollinis templo dedicati, quibus primũ dati custodes duumuiri ex gẽte patritia, inde accessu temporis, quintus demũ ad quindecim creuit numerus. At Gellius ex antiquis annalibus refert anum incognitã Tarquinio superbo nouẽ libros attulisse, & pro eis grãde pretiũ postulasse, qua derisa sex incẽsis, tres eodẽ precio regi uẽdidisse, qđ pro oĩbus à principio postularet ex eo nui q̃ ampli⁹ uisam libros in sacrario positos quindeci uiros ad inspiciendũ adire institutos, si quãdo Dii immortales publice cõsulendi erant. Sed Plin. inquit inter omnes conuenire. Sibyllam treis libros attulisse, ex quibus duos igni cõcrematos, decẽ uero uirgines Sibyllarũ nomina sortitę sunt, quod quasi deorum consilia extitissent. Cumæa, Libyca, Persica, Delphica, Phrygia, Samia, Erythrea, Tiburtina, Cumana, Hellespontica, omnes suis authoribus celebratæ de quibus Varro & Lactan. meminerũt. Illius, ad contemptum. Regiæ largitionis inuidia, propter odium & infamiã corruptionis quæ secuta est ex largitione regis. Largitio enim est non ad liberalitatẽ, sed ad prodigalitatem referenda. Est enim uitiorũ, non uirtutũ, largitas uero uirtutũ, non uitiorũ. Inuidia autẽ non hic dicta qđ senatus inuideret, sed ꝙ odio haberet. Dupliciter enim inuidia sumitur. Aut pro dolore alienæ felicitatis, ut Martia. Rumpitur inuidia, & in hac, ut inquit Socra. inest hoc boni, ꝙ tormẽtum est habentibus. Aut pro odio & malenolentia, ut hoc loco. Aut pro detractione, ut est apud Ter. Sine inuidia laudem inuenias, & amicos pares. Comprobat, rationibus suis affirmat. Et hortari & orare. Et autẽ sic geminatũ species est membri orationis, quæ moram affert, & quandã tarditatem in dicendo, & idem significat partim & partim. Hortari autem impellentis est, & horto & hortor antiqui dicebant, ut popnlo, & populor, mereo, & mereor, Hortamur amicos, monemus filios. Cice. ad Plancum. Sic moneo ut filium, sic hortor ut proprium & amicissimum. Et ideo hæc ait, ut Lentulo demonstret nihil omnino prætermissum quod ad eius honorẽ pertinere uideretur. Orare uero inferioris est, unde Terent. Simo cũ apud seruũ hoc uerbo uti uellet, inquit, si æquum, oro te Daue, & differt ab exorare, adorare & supplicare. Est enim orare quasi ore precari. Exorare uero precibus impetrare, unde Teren. Oro, ubiq; exoro. Adorare est uenerari & honorem exhibere, ut in statuis & imaginibus deorũ facere cõsueuimus, quas nõ oramus, sed adoramus. Supplicare quod à plicatione genuum deductum est significat in aduersis magis gratiam postulare, & id tantum hominis. Adorare autem est etiam brutorum, unde elephantes, ut inquit Plin. solem adorare dicuntur.

Largitio
Largitas
Inuidia
Hortor
Horto
Populo
Populor
Mereo
Mereor
Moneo
Oro
Exoro
Adoro
Supplicare

Io. BE. V. ASCEN.

CALVMNIAM, Græci hanc διαβολὴν Iurisconsultus de uerborum significatu.

SENATVS .i. consilium senatorum, seu patrum conscriptorũ. Comprobat calumniã .i. callidã interpretationem religionis, hoc est, impedimentum tibi illatum per libros Sibyllinos uetantes regem cum exercitu reduci, contra quos facere religiosum .i. metuendum erat. Comprobat, dicit non religione .i. uero metu faciendi contra monita diuina, sed maleuolentia, quia tibi male uult. Et inuidia illius .s. famosæ & apertæ largitionis, id est profusionis pecuniæ ad captandum aut corrumpendum senatũ factæ. Regiæ .i. nomine regis, & per solicitatores eius, hoc est, odio in te sumpto, quia per largitionem omnes corrupti sunt. Pompeium &c. Prosequitur quæ pro Lentulo egit reliqua dicens.

liberius accusare & monere, vt magnam infamiam fugiat, non desistimus. Sed plane nec precibus nostris, nec admonitionibus reliquit locum. Nam cum in sermone quotidiano, tum in senatu palam sic egit causam tuam, vt neque eloquentia maiore quisquam, neque grauitate, nec studio, nec contentione agere potuerit, cum summa testificatione tuorum in se officiorum & amoris erga te sui. Marcellinum tibi esse iratum scies. Is hac regia causa excepta, cæteris in rebus se acerrimum tui defensorem fore ostendit.

HVBER.

Liberius

LIBERIVS, mos Cice. est ponere plerumq; comparatiuũ propositiuo. liberius quoq; pro ualde libere, id est nulla habita ratione & respectu. Mouere, ue familiarem: hæc autem omnia plerunq; facimus pro amicis, quæ pro nobis ipsis non faceremus, ut Cice. inquit in Lælio de amicitia. Ostendit igitur se nullam partem & officium suum erga Lent. prętermisisse. Nec reliquit locum precibus, nec admonitionibus, id est non passus est se aut orari, aut admoneri. Relinquere enim locum precibus est pati, ut preces ad se deferantur. Sic egit, sic dixit. Studio, uoluntate, & animi affectu. Contẽtione, ad uerba refertur: nam contentio est, ut inquit Cic. oratio uehemens, & ad persuadendum accommodata, ergo contentione ui sermonis. Tum in senatu .i. publice. Tum in sermone quotidiano .i. priuatim apud amicos. Eloquentia, dicendi ornatu, & ad uerba retulit. Grauitate, ad sententias. Studio affectu animi, & uehementi uoluntate. Cum testificatione, approbatione. Hac causa excepta, de reducendo rege. Acerrimum, uehementissimum. Fore, futurum.

Reliquere locum precibus

Contẽtio

PHI.

Accuso

Moneo

LIBERIVS. Nulla habita ratione dignitatis Põpeii. Accusare, non ad pares uel minores tantũ, sed ad omne genus hominum referri potest. Monere, id consulentis est, & ad rem futuram pertinet. Infamiam, fuisset infamiæ & dedecori Pompeio qui uir erat in ciuitate primarius, ut hoc sibi negotium committendum curaret, uel prę sertim quod se non curaturum dixerat.

Sed plane, nec precibus nostris, nec admonitionibus reliquit locum, nõ pertulit se amplius orari, sed dixit se uelle omnia facere, ad quę ipsum hortat⁹ sum, adeo quod pluribus precibus aut admonitionibus nõ op⁹ esse uideretur: & sic planè nullum orandi aut admonẽdi locum ipse nobis reliquit. Nam relinquere locũ precibus est nelle quòd ad se preces iterum deferantur. Planè, & huiusmodi aduerbia graui tono pronuncianda sunt in ultima enim βαρεῖαν accipiunt. Nam cum in sermone quotidiano, ratio est, & ait ꝙ sic Pompe. suscepit partes tuas, tam in senatu quàm etiam apud omnes homines, ut nemo maiore eloquentia aut grauitate, aut contentione suscipere potuisset, testificãdo merita complura in se tua, & amorem singularem quo se abs te complecti profitebatur. In hoc autem quod diximus, sic uerba collige. Exigit elegantia sermonis, ut Nam, semper primum locum in oratione sortiatur, aliàs sedes habere non potest nisi in compositione: ut quidnam igitur censes, & quonam pacto, & quianam, ut Heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi. Tum & tum, hoc est,

Relinquo locum precibus
Planè
Nam
Tum, tum

hoc est partim & partim,& sic dicimus quando partes orationis sunt æquales,quando uero partes sunt dispa res &inæquales,tuoc dicimus cum & tum.Sermo differt ab epistola.Is est,ut ioquit Cice. inter præsentes oratio quotidianæ locutioni finitima:Epistola uero,nt ante diximus,absentes alloquimur. Palam,ad omnes.Coram ad certas personas referimus, accentúmqne retinent in fine acutnm. Egit causam, defendit aut iudicauit.Agere causam & dicere causam defendere & iudicare est.Cic.in Tusculanis.Nec quoniam apud Græcos iudices res agetur,poteris adhibere Demosthenē tibi ipsi,pro te erit maxima in corona causa dicenda. Studio, ad uoluntatē. Contentiooe,ad uerba refertur.Est enim cōtentio,ut ait Cic.oratio uehemens,&ad persuadendum accommodata. Cnm in se.in loco publico, Tum in ser.quot.inter domesticos & familiares in loco priuato. Eloquentia,facuodia quamsi uolumus diffinire,dicendi exercitatiooem dicemns,& quatuor rebus cōficitur, natura, usu, exercitatione, arte. Necessario igitur, ut ait Fab. dantur in eloquentia præcepta dicendi. Quisquam in utroq; genere masculino & fœminino quisq; & qnisquam dicitur. Nec gra.quo ad sentētias ἐπαναληψις est,quam latine expetitiooem dicimus,hæc ad exornandam & augēdam oratiooem adhibetur multum habet nenustatis,plurimum grauitatis & acrimoniæ,ut inquit Cic. Testificatione, commemoratione, & approbatione. Officiorum,nnoc beneficiorum ut alibi.Odiosum sane genus hominum est officia exprobrātuim,quæ meminisse debet is,in quem collata sunt,non commemorare qui cōtulit. Marcellinum.M.Claud. Marcel.unus erat ex quindecim uiris,in quorum custodia libri Sibyllini tenebantur. Acerrimnm,nehementissimum. Tui defensorem passine dicimns,ꝙ ab eo defenderis.Nam mei,tui,sui,nostri & uestri semper passiue poouotur Virg.Quisq; sni memores alios facere merendo.Cic.qnod desiderium tui ferre nō posset.Quod autem antiqui mis,tis,sis,in iisdem genitiuis utebantur semper actiue ponebát,quod hæc Plautina uerba demonstrant,Da diem hnnc hospitem rebus mis agendis.Loco qnorum quando actiue loquimur, meus, tuus, suus recte dicimus.Sic oostrum & uestrum in genitiuo plurali, quæ à mis & tis nascuntur actiue taotum ponuntur.Sed istorum pronomioum elegantiā in ea epistola pluribus ostendemus.In qua multi ita legunt.Eam antem unius tui studio me assequi posse confido meo iudicio oon bene. Fore, cum futuri temporis sit,esse uero præseotis,ut alibi Tullius.Spero te amicum Lacedæmoniis & esse & fore, non exigit elegantia ut fore cū futuro iungamus.Noo enim lecturum dicimus,sed lecturum esse:sic etiam legendnm esse, noo legendum fore,nisi legēdum & huiusmodi pro nomine sumamus sine tempore,ꝙ sit aliquid dignum lectione.Quid enim aliud significaret lecturum fore,quàm lecturum futurum esse? quo nil absurdius dici potest, tameo interdum authores iungunt & legendum fore,& huiusmodi dici posse demonstraot,ego uero non ausim.

[Margin: Cnm / Tum / Sermo / Epistola / Palam / Coram / Agere causam / Contētio / Eloquētia / Quis / Quisqnā / Defensor / Mei tui sui nostri uestri / Pore]

MARCELLINVM, huoc puto C.Lentulum Marcellinum fuisse cōsularem,qui Pompeium in coocionibns sæpe lacerarit,qulq; cum in concione de Pompeii potentia grauiter conqnereretur,assensusq; illi clara uoce esset popul9.Acclamate,inquit,Qnirites,acclamate dum licet,iam enim uobis hoc facere impune non licebit.Hæc Maximus.sed Plutarch.in Pompe.tāquam infensissimi meminit.Illud Asconius adnotat . Marcellos Marcellinósque inter se gentiles fuisse. IO. BE. V. / C.Lentu. Marcel.

LIBERIVS, id est aliquando magis libere qnàm nos deceat,aut in nostra causa faciamus.Et mooere,ut illi bene consulentes, nt fugiat magnam infamiam quam incurret si contra te,cui tantū debet,faciat. Sed sup. Pompeius oec relignit plane.i.manifeste,aut omninn locum precibus nostris, nec admonitionib9 nostris.i.sic egit,ut non opus fuerit eum amplius precari aut monere. Nos non desistemus, in quo uerbo summa notatur diligentia:&.i.simul hortari Pompeium tāquam amicum,& orare tanquam principem, & accusare etiam. Nam ipse egit causam tuam.i.secundum te stetit, cum.s.ita sit ꝙ in sermone qnotidiaoo.i. familiari cum amicis confabulatiooe,tum.s.multo manifestius egit causam tuam palam.In senatu.i. consilio patrum conscriptorum. Sicut quisquam neque potuerit agere.s.causam tuam maiore oee eloqnentia, nec grauitate,quæ in gestu erat,nec studio quod in affectione,nec contentione.i.certamioe.Cum testificatiooe.i.protestatione summa.i. maxima tuotum officiorum.i.decēter & beoefactorum in se,& amoris sui erga te.i. quem habet in te. Tu scis q.d.ooo opus est dicto,Marcellinum alii Marcellum leguot.Esse iratum tibi,quia cum sit unns ex quindecim uiris,& ita Sibyllinorum librorum uaticinia maximi faciens,tu cootra eos facere paras . Sunt qui inratum legant,ut sit,tuis rebns etiam sacramento addictum,sed uulgatiorem sequimur lectionem. Is.s.Marcellinus,ant Marcellus . Ostendit.i.præsefert se fore.i.futurum esse accerrimum defensorem tui. Hæc causa regia.i. de rege reducendo accepta,quia cootra Sibyllinos libros nihil dicere ausit. ASCEN.

Quod dat accipimus,quod instituit referre de religione & sæpe iā retulit, ab eo deduci nō potest. Res ante idus acta sic est. Nam hæc idibus mane scripsi,

QVOD dat accipimns, male sentiunt qui sic interpretantur,quod dicit intelligimns nam potius prouerbialiter dictum est, qnod dat.i. qnod pro te facit. Accipimus,non spernim9, gratum habemns. Quod instituit,quod proposuit,decreuit. Referre,hoc in loco publice proponere,& in senatu dicere. De religione.de Sibyllino carmine, qnod omoino seruari uolebat. Dedncí, amoueri, & ordo est, noo potest deduci ab eo,quod instituit referre. HVBER. / Refero

QVOD dat accipimus,hoc est,quodcunque pro te aut facit assumimus.Sicut enim fermè uulgo dici solet.Verum accipere diffusæ significationis est:noo enim modo capere significat, ut Accipe,& hæc mannū tibi quæ monumenta mearum.Sint puer:nerum etiam intelligere,nt Accipe nunc Danaum insidias. In cuins significatione cui ounc hoc loco accipiunt, non bene sentire uidentur. Refertur etiam ad oculos, ut te fortissime Tencrum accipio.Agnoscóque libens.& item sentire,ut Ter.Aliter tuum amorem,atq; est accipis.Et tractare. Terent.Acceptus miseris modis.Est etiam adhibere conuiuam in mensa. Terent. Accipit homioem nemo melius.Et Virg.Illos porticibus rex accipiebat in amplis,Nec uelim exponas ut Martia.Serui. Dona. accipere pro pascere:id brutis damus,non hominibus. Instituit,proposuit.aliàs incepit:unde institutum, propositum, & inceptum aliquando significat,aliàs instituere est docere,unde institutiones præceptiones appellantur quib9 instituimur & docemur. De religione,honestius auferēdi casns datur cum de præpositione huic uerbo quàm accusandi:sed utrunq; ad consultationem ferre significat. Sæpe iam retulit.regem non reducendum esse cum exercitu. PHI. / Accipio / Instituo / Institutio

Refero in seoatu exercitu. Io quo animaduertendum est qnid sit referre in senatu, senatui, & ad senatum, & tibi, & ad te. Referre
senatui, & in senatu est expooere & renunciare, ot Virg. Referes ergo hæc, & nuocius ibis Pelidæ genitori. Li-
uius, Postquam legati coosulibus, & in senatu quæ gesta erant retuleruot. Referre uero ad seoatum & ad te est
Senatuscō sultum in cōsultatione ad senatum, uel ad te reducere ex quo oascitur Senatuscō. hioc Virg. Delectos populi ad proce
res, primúmque parentem Monstra deum refero. Et ut hoc apertius intelligeretur, adiunxit. Quæ sit sententia
Rogatio posco. Ad populum etiam referre in eadem sentētia erat. Ex quo fiebat Rogatio cuius nomine omnia plebisci
ta & priuilegia atq; leges confuso & indistincto oocabulo dicebātur. Et animaduertendū huiosmodi significa
tiooem non in oratione solum, sed aliquando etiam in re uersari. Quin. Ad patrem arma oon retuli. Hoc est
reportaui. Cic. Si ad unum omnia referenda sunt, dignissimum esse Pompe. pro conferenda in unom omnia.
Deduco Deduci, amoueri aliàs deducitur quis in lætitiam, & quis ducitur ad supplicium. Naues de terra deducūtur in
Subduco mare. De mari subducuntur in terram. Nam hæc idibus maoe scri. Omnia enim se scripsisse diligenter osten-
Rō caleodarum dit, quæ usq; ad idus Martias acta erant in senatu. Nec silentio prȩterirem Cal. Nonarum, iduúmq; ratiooem,
cum in epistolis admodum oecessaria esse uideatur, nisi hanc à multis diligentissime explicatam cognoscere-
mus, uel in primis de hac Macro. accuratissime disputauit. Nos igitur hic duntaxat ipsarum nomina expooe-
Idus mus. Tres sunt solennes dies quibuslibet mensibus attributi: calendæ, nonæ, idus, quæ taotummodo uomero
Nonæ multitudinis declinantur. Principio cuiusque mensis calendarum oomen impositum est, & id Iuooni sacrum.
Ouid. Vendicat Ausonias Iunonis cura calendas. & ideo Ausonias, quoniam Græci calendas oou habent, hinc
est illud facete dictum Augusti, quod in traoquillo scriptum inuenimus, cum aliquos debitores noo solutu-
ros agnosceret, illos ad calendas Grȩcas solutoros aiebat, quasi ounquā soluturos. Sanè calēdas ἀπὸ τοῦ καλῶ
appellatas apud Macro. legimus his uerbis. Itaque sacrificio à rege & minore pōtifice celebrato. Item ponit ca-
Coria Calabra lata. i. uocata in capitolium plebe iuxta curiam Calabram, quæ casæ Romuli proxima est, quot oumero dies à
calendis ad nooas superessent proounciabat, uerbum aotem καλέα græcum est, & uocare significat, & hunc
diem qui ex iis diebus qui calarentur primus esse, placuit calendas uocari, hinc & ipsi curiæ, ad quam uocaban
Classis tur, Calabræ nomen datum est, & Classi, quòd omnis in eam populus uocaretur, caleodas uero per c latinum
scribendas puto, in quo errare multos uidemus. Nam K. ut Fab. inquit, est Latinis omnino superflua, quoniā
inter c & K nulla est differentia. hinc Nigidius uir doctus, ut inquit Var. oeq; K neq; q in cōmentariis suis unq̄
usus est. His succedunt nonæ ideo appellatæ, quasi oouæ initium obseruationis, quoniā, ut inquit Macr. post
oouam lunam oportebat nonarum die populares qui in agris essent confluere in urbē accepturos caosas fe-
riarum à rege sacrorū, scituróśq; qnid esset eo mense faciendum, aut nonæ ideo dictæ ꝙ ab eo die semper ad
idus nouem dies putantur. Sicut apud Hetruscos plures habebantur nonæ, ꝙ hi nooo quoq; die regem suum
salutabant, & de propriis oegotiis cōsulebant. Nullis autē ouminibus dicatæ sunt. Oui. Nooarū tutela deo ca-
Idua ret. Qui sequuntur oonas idus nominanť Ioui sacræ, ut Idibus alba Ioui grandior agna cadit. Multas huius oo
Iduare minis Macro. ratiooes adducit, sed illam oībus oeriorem existimat, ut Idus uocemus diem numero multitudi-
Vidua nis tantū, qui diuidit mensem. Iduare enim Hetrusca lingua diuidere est, uode uidua, quasi ualde idua. i. ualde
Iduum diuisa oominata est. Placet adhuc aliàs uerbis Macr. ratiooes apponere. Iduū inquit nomē à Tuscis, apud quos
Idus is itis dies uocatur, sumptū est. Itim autē illi interpretanť Iouis fiduciā, nam cum Iouē accipiamus lucis author
Salii est uode & Lucre. Salii in carminibus canūt, & Cretenses Δία τὴν ἡμέραν uocaot, ipsi quoq; Romani Diespitrē
Deispiter dicūt, ut diei patrē. Iure hic dies Iouis fiducia uocať, cuius lux nō finitur cum solis occasu, sed splēdorē diei ac
Mane ooctis cōtinuat illustrāte luna, qđ semper in plenilunio. i. medio mēse fieri solet. Alii putant Idus ꝙ eo die ple
Mani na luna uideať, à uidendo quasi uidus appellatas, mox litera u detracta, sicut cōtra, qđ Græci ἰδεῖν nos u litera
Vespere addita uidere dicimus. Nōnullis placet dictas à uocabulo grȩco εἶδος ꝙ eo die plenā speciē luna demōstret.
Vesperi Sunt qui Idus ab oue idola dictas, quā hoc noie uocant Tusci, & oībus idibus immolatur Ioui à flamine. Ma
Here ne & mani, uespere & uesperi, here & heri dicebat antiquitas, dictum mane à mano, quod ueteres boourn uo-
Heri lebaot, ꝙ sit sanè melior pars diei, siue mane, ꝙ à manibus oriri uideatur, siue ab ortu manare.

ASCEN. NOS acci. i. gratum & ratum habemus. Quod dat. i. tibi concedit. i. quicquid in fauorem tui dicit gratum
est. Ipse non potest dedu. i. amoueri, & in contrarium adduci. Ab eo quod instituit. i. proposuit referre. s. in
consultationem senatus, aut P. R. adducere: & iam retulit sæpe. De religione. i. religiosa obseruatione uaticino
rum Sibyllinorum. Res, id est contentio. Acta est sic, id est in modum sequentem. Aote Idus scilicet Ianua-
rias, Vt proxima epistola patebit. i. ante decimumquartum diem. nam ego scripsi hæc idibus. i. ipso die. xiiii.
mane. In hunc autem modum res acta est.

Hortensii, & mea, & Luculli sentētia cedit religioni de exercitu. Teneri enim res aliter nō potest. Sed ex illo Senatusconsulto, quod te referēte factū est, tibi decernitur, vt regē deducas, *quod cōmodè facere possis, vt exercitum religio tollat, te autorem Senatus retineat.

HVBER. HORTENSII & Lucul. sen. hos tres dicit idem
sentire. s. ꝙ pareatur religioni, nam cedit religioni. i. pa-
ret religioni, approbat religiooem. De exercitu. s. oon
ducendo in Aegyptum. Teoeri, obtineri. s. pro te. Res
causa, reductio regis. Aliter, nisi cedēdo religioni. Sed
ex illo senatuscoo. quod te referente. Sensus est, per il-
lud senatuscon. quod est factum ante discessum tuum,
cum tu de reductione regia in senatu retulisti, decerni-
tur & statuitur, ut tu regem deducas, qnia cum sis uici-
nus Aegypto cōmode potes id facere, ut tu author sis
reducendi regis, & tamen seruetur senteotia Sibyllæ, ne
cum exercitu reducatur. Quod commodè facere possis. s. propter uicinitatem, quia es in Cicilia, quæ est pro-
pinqua Aegypto. Religio tollat exercitum, id est ut à reductiooe re moueatur exercitus, sicut religio, id est
Sibyllinum carmeo præcipit.

PHI. Hortensi⁹ HORTENSII & mea & Luculli sentētia. Qooniā dicere potuisset Lentu. audio, qnid senatus, quid Mar
cel. quid item Pomp. in hac re faciat, ut dicatur, tu antem ô Cic. quid sentis? quid item alii complures? ait Cice.
mea & Hortensii & Luculli seoteotia cedit religiooi de exercitu, ut. s. rex sioe exercitu reducatur. Et quare nos
ita sentim⁹, quoniā res aliter teneri nō potest. Fuit Hortēsius ciuis Roman⁹ tāta eloquētia prȩdit⁹, ut secūdus
à Cic. putaretur, & tāta mūditia & cultu corporis circūspectus, ut multa in eum, quasi in quendā mimū in ipsis
actionibus

actionibus,& causis dicta sint,ꝗ autem ita culte amictus incederet ait Macro.faciem in speculo quærebat,ubi se intuens totam corpori sic applicabat,ut rugas ne forte,sed industria locatas artifex nodus astringeret,& sinus ex composito defluens modum lateris ambiret.Is præterea dixit diem collegæ,qui sibi obuius offensu fortuito structuram togæ destruxerat,& capitale putauit,ꝗ in humero suo locum ruga mutasset.Eiusdem munditię Demosthenem fuisseapud Gel.legimus.Mores uero Lucul.& uitam Plutarchus ostendit.Fuit is L.Lucullus Imper.appellatus,ex uictoria,quam ex Armenia reportauit.Cedit,superatur.Aut cedit.i.obedit, & assentitur.De exer.ne in terram Aegyptum ducatur.Teneri,impetrari.Res,reductio regis. Aliter,quàm assentiendo carmini Sibyllino.Senatuscon.summo consilio senatorum.Tibi decer.deliberat,& comprobat,ut tu sine exercitu regem reducas.Commode hoc est reip.sunt qui putent ad commoditatem Len. referendum,ꝗ uicinus esset Aegypto,& ex hoc regem ipsum commode reducere posset,quod mihi non placet,superiorem laudo sẽtentiam.Rem,regis restitutionem.Authorem,quasi ducem, & gubernatorem. Decernere autem est de rebus magis certam perferre sententiam, unde dicitur senatus decretum.hinc Liui.decreuerunt enim cum populus regem iussisset,id sic ratum esset,si patres autho.fierent id est sua authoritate.comprobarent.Author uero ille dicitur qui rem facit aliquam,aut bellum,aut pacem gerit.Liui.de Aenea.Quod author pacis fuit,& reddẽdæ Helenæ.Sic oratores & poetas,& huiusmodi scriptores autho.nominamus,quasi operum conditores.Tutores etiam pupillorum ex sententia iure consultorum authores appellari possunt.Inde dicta est authoritas, quę est uis quædam,& dignitas cum honore.Duces etiam militum authores dicebãtur,unde authorare,quod est obligare deducitur,hinc authoratum subiectum,& obligatum.& authoramentum obligationem appellamus.Actor uero,ut ante diximus ab agendo, hocest,orando,siue recitando appellatus, oratorem significat, & causidicum,histrionem,& omnes qui comœdias,& tragœdias agunt.Hinc actiones,causæ forenses,& orationes appellantur.Hinc actus comœdiarum,atq; tragœdiarum, de quo sic flaccus.Neu minor quinto , neu sit productior actu.Fabula quæ posci uult,& spectata reponi.

Decernere
Author
Authoritas
Authorare
Anthoratus
Authoramentum.
Actiones
Actus

☞HORTENSII,& Luculli.Is est Hortensius,qui multum eloquentia,sed tamen infra Ciceronem ualuit adeo,ut unum & uiginti natus annum.L.Crasso& Scæuola Cons.prima sua forensi causa cum ipsorum Con. iudicio tum eorum,qui interfuere omnium probatus discesserit.Vir & ipse consularis,qui sub initio belli ciuilis inter Cæsarem,& Pompeium gesti,dum Cicero è Cilicia reuerteretur,obiit.Quod ipse Cicero in principio de claris oratoribus docet, & in calce sic addidit.Sic.Q.Hortensii uox extincta est fato suo,nostra publico.Et paulopost. Nos autem Brute,quoniam post Hortensii clarissimi oratoris uocem orbæ eloquẽtiæ, quasi tutores relicti sumus,domi teneamus eam septam liberali custodia.Sed Cœlius ad Ci Hortensius, cum hæc scriberem,agebat animã.Huic porro data est nimia mollities,& in toto uestitu supra, ꝗ credas anxia quædam elegantia,ut Collegæ diem dixerit,ꝗ in angustiorem locum obuiam sibi factus,togæ structuram fortuito deturbasset occursu.Adeo capitale in collega crimen duxit,Qua de re Torquatum illum & gesticulatricem , & Dionysiæ notissimę saltatricis nomine non potuit non appellare.Sed quantum Lucullus eloquentia inferior, tanto rei militaris scientia & rerum gestarum magnitudine clarior,ut qui bello Mithridatico prius Syllæ auspiciis,mox suis, clarissimas res gesserit,quique longe omnium clarissimam de Tigrane,& Mitridate uictoriã exiguis admodum copiis contra infinitas reportarit . In qua pugna , ut author Plutarchus est , cum magna pars militum obseruandum diem illum diceret,qui pridie nonas octobris esset, tanquam nefastum , quippe quo Cymbri Romanas delessent Cœpione duce copias,Confidite inquit,Ego illum uobis è nefasto, felicissimum reddã . Tandem cũ illum contentionum ciuilium pœnituisset,ocio se sic emancipauit nunc literis,nũc uoluptatibus aliis honestis uacans,ut &,in illis plurimum profecerit,& ex hisce Xersis Togati cognomentum sibi pepererit.Illud non possum non mirari,eminentissimos authores,latinum unum,græcum alterum, Ciceronem dico,& Plutarchum,quem haud satis dignoscas,fuerit ne grauior,an doctior,inter se dissidentes,Cum Cicero in eo libro cui titulus est lucullus,quem àlii secundum academicarũ quæstionum faciant rudem prorsus militaris disciplinæ Lucullum,sed ingenii incredibili quadam magnitudine,& diuina rerũ memoria nũc peritiores disciplinæ militaris percontando,'nunc res a maioribus gestas legendo effecerit,ut quæ laus imperatoria omnium prope opinione in illo desiderabatur,eam cumulatissimam, & absolutissimam maximis rebus felicissime a se gestis præstiterit. Plutarchus contra clarum illum & peritum admodum sub Sylla scribit bello Marsico,& paulopost contra Archelaum,Mithridatemq; strenuam nauasse operam.

IO.BE.V.
Hortensi mollities
Lucullus
Xerses Togatus.

☞SENTENTIA Hortensii,& mea,& Luculli cedit religioni.i.concors est religioni. De exercitu.i. uetanti regem deduci cum exercitu Romano.quia res non potest teneri.i.obtineri aliter.q.d.si aliter possemus,aliter sẽtiremus,sed sententia sup.Hortensii,mea & Luculli,Decernit.i.adiudicat tibi ex senatuscon.quod factum est. Te referente.i.in consultationem senatus adducente,an per te reduci debeat, decretum autem erat, ꝗ sic, sed postea incidit calumnia ex libris sibyllinis negantibus cum exercitu reducendum,ut autem S.C.seruetur , & contra religionem nihil fiat,decreuit sententia nostra ut tu deducas.i.honorifice in patriam reducas regem. Quod possis facere commode.i.sine obstaculo,sic sup.ut religio id est authoritas librorũ sibyllinorum. Tollat.i.demat tibi exercitum.i.ne deducas cum exercitu,& senatus qui decreuit per te reducendum , retineat te authorem.s.reductionis,& ita utrunque seruetur decretum,& senatus, & religionis,non enim uetuit religio deduci,sed cum exercitu.

ASCEN.

☞QVOD commode . hæc sunt uerba Victo.in hunc locum. . Accuratè olim , si non doctè , de hoc loco disseruimus,ueterem scripturam notam fecimus,quomodo ab aliis restitutus esset ostendimus , quid nostræ sententiæ foret liberè pronuntiauimus,& in omni re cum fide nos gessimus.Quòd ueterum codicum autoritati ualde tribuimus,iustè reprehendi non possumus,si nimis illis credentes, quandoq; decipimur : maluimus in hanc partem peccare,quàm contra illorum fidem de aliqua re pro arbitrio nostro statuentes in culpam incidere.De uerborum integritate quæstio esse potuit:De sentẽtia,Si COMMODO REIP.legi debet(quod facilè credimus,& tunc etiam secuti sumus)nihil ambigi potest.Sunt tamen docti uiri,qui ueriorem alteram esse putant,quòd & sententia illius magis delectentur,& quum studiose plurimos inspexerint, nullum manu scriptum codicem habere REIP V.inuenerint.

* PETRI VICT. castiga.

Crassus

Crassus treis legatos decernit, nec excludit Pom. Censet enim etiam ex iis, qui cum imperio sunt. Bibulus treis legatos ex iis, qui priuati sunt. Huic assentiuntur reliqui cõsulares, præter Seruilium qui omnino negat reduci oportere, & Volcatium, qui Lupo referẽte, Pom. decernit & Afraniũ, qui assentit Volcatio quæ res auget suspitionẽ põ. voluntatis. Nã aduertebatur Pompeii familiareis assentire Volcatio. Laboratur vehemẽter, Inclinata res, est Libonis & Hypsei nõ obscura cõcursatio & cõtẽtio, oimq; Pompeii familiarium studium, in eam opinionẽ rem adduxerunt, vt Põpeius cupere videatur. Cui qui nolũt, idẽ tibi,

HVBER. ☞ CRASSVS treis lega. pergit ostẽdere uarias fuisse in senatu de hac re sententias & primo Crassi, deinde Bibuli, postea cæterorũ. Qui cũ impe. sint. qui imperiũ habent, qui præsunt exercitui Romano. Priuati. i. sine magistratu. qui non suot cum imperio. Assẽtiuntur. adhærent, acquiescunt. Qui omnino. i. nec cum exercitu, uec sine exercitu. Lupo re. ex relatiõe. n. Lupi. qui erat pro Pom. etiam Volcatius pom. decernebat reducti ooem. Qui as. Vol. decernenti Pompe. Auget su. uo. Põ. .i. facit, ut omnes magis suspicentur Pom. uelle reducere, cum L. Afranius, & Volcatius simul decernant Pompeium.

☞ NAM ad amplificatio. suspitionis quod familiares Pompe. assentiantur Volcatio, qui Pom. decernit. Aduertebatur, cognoscebatur, impersonaliter dictum. Laboratur ue. prouerbialiter dixit. Multum inest oegocii. Inclinata res est, translatio sumpta a domo ruinam minante, ut Vir. in x. In te omnis domus inclinata recumbit, ergo inclinata res est id est iam incipit tua defeosio regiæ causæ deficere. Libouis, & Hypsei, qui pro Pompe. couteoderant. Coocursatio, quia non solum conueniebant, sed etiam hunc, & illum ambibant, & huc, & illuc coucursabant. Cui Pompeio. Qui nolunt. s. decerni reductionem regis.

PHI. ☞ CRASSVS treis legatos, ut a tribus electis a senatu redncatur. Ptolomæus inter hos tamen tres uult annumerari Pompeium, ut Pom. cum duobus aliis legatis authores reductionis fiant. Censet euim ex iis, qui cũ imperio sint, ergo Pompe. erat cum imperio, & tuoc præerat annonæ, quod imperium, & magistratum per quinquennium gesserat, unde legimus. legem consules scripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur, & Liuius de hoc meminit. M. Crassum illum intellige, qui cum Pompe. & Cæsare in repub. socii ita cousueuerunt, nt ne quid gereretur, quod displicuisset uni e tribus, de quo Luca. Facta tribus dominis communis Roma. Tris, potius in is, q̃ in es in accusatiuo faciunt nomina, quorum genitiuus pluralis in ium exit, quod pro dignitate sermonis nnnc hoc, nunc illud ponere debemus, ut Cæsar, omnis Galha in treis partes, non bene diceremus in tris partis, aut in tres partes, & Crisip. Omneis homines, non omnes homines. Varietas sermonis multum decoris affert. Bibulus, hic est ille, qui cum Cæsare consul fuit, pro tempore omnia ad arbitrium suum Cæsar administrauit, adeo, ut nonnulli cum quid signarent, non Cæsare, & Bibulo, sed Iulio, & Cæsare consulibus actum scriberent, & ex hoc hi uersus feraotur, quos a Tranquillo accepimus. Nou Bibulo quicquam nuper, sed Cæsare factum. Nam Bibulo fieri coosule nil memini. Qui priuati, hoc est sioe magistratu, ab eo dicti, ꝙ autiqui priuos singulos dicebant, unde priuilegiũ appellatum est. Huic, Bibulo. Asseotiuotur, adhærent huius opinioni. Asseutio, & assentior in una, & eadem significatione dicuotur. Consulares, qui consules fuerunt, consulès dum gerunt consulatum. Consules designati, qui per annum ante creabaotur, quàm inirent consulatum, & Consularis potestas. Præter Seruilium excepto Seruilio, alias præter contra significat, ut Tereutius præter ciuium morem. Volcatium, & Afranium intellige præter: hi etiam duo seotiebaut pro Pompe. Is est ille. Lucul. Afranius, qui cum Petreio. & M. Var. legatis in Hispania partes Pom. tutabantur. ad qnos proficiscens Cæsar, inqnit suis, se ire ad exercitum sine duce, & inde reuersurum ad ducem sine exercitu. Suspitionem, ut Pompe. cupere uideretur. Nã aduertebatur, cognoscebatur, exaggeratio est suspitionis. Familiares, amicos, uel domesticos. Caue pro famulis, & seruis familiares dicas, nisi consulte facias, ut honestiore uocabulo eos appellando ad te amandum allicias, quod antiqui facere cousueuerunt. Hinc Macro. inquit, maiores nostri omnem dominis inuidiam, omnẽ seruis cootumeliam detrahentes, dominum patremfamilias seruos familiares appellauerunt. Colant ergo te potius serui tui, mihi crede, quàm timeant. Laboratur. multum inest laboris utrique parti. Illi. n. pro Pompe. nos uero pro te laboramus. Sed illi nos superant, ex quo inquit, Inclinata res est ad Pom. metaphora à re ad consilium. Vehementer à ue, & mente nascitur uehemens, sicut quędam alia. Habet enim hæc particula ne, ut ait Gel. intentiouem quandam ut uetus ab ætatis magnitudine, & uehemens a mentis ui, & impetu. habet & diminutionem, ut uesanus. Libonis, & Hypsei. hi erant Pompeii familiares. Concursatio, nunc hos, nũc illos cõueniendo, & orando rem Pomp. curabant. Conteotio, quasi concertatio pro re Pompeii. Studium, immensa uoluntas. Cupere, cupimus, & appetimus immoderata, unde appetitus, & cupiditas est immensa & immoderata quædam auiditas. Optamus, & expetimus, quæ honesta, & moderata sunt. Cui qui uolunt. Siqui sunt qui Pompeio aduersantur, iidem tibi non sunt amici, quia amicus Pompeii fuisti, unde qui nolunt Pompeio, nolunt etiam tibi.

[Margin: Nomioa quæ faciunt in is accusatiuum. · Priui · Priuilegiũ · Assentio · Assentior · Coosul · Consularis potestas · Præter · Familiaris · Vehemẽs · Vetus · Vesanus · Studium · Cupio · Appeto. · Appetitus · Cupidum · Opto · Expeto]

IO. BE. V. ☞ CVM imperio, differt sane plurimum, cum imperio esse, & cum potestate ille enim cum imperio ad urbẽ esse dicebatur, cui nominatim a populo demandabatur imperium. Cum potestate, qui à populo alicui præficeretur negocio. Bibulos. Is est Marcus Bibulus, qui. C. Cæsari in consulatu datus collega, nulla pene in re se cõsulem gessit, adeo nt illum Cęsar obnunciantem foro repulerit. Vodè carmina in illum statim edita, Suetonius author, Noo Bibulo quicquam uuper, sed Cæsare gestum est. Nam Bibulo fieri coosule nil memini. Huic procõsuli Syriam administranti Cleopatra milites Gabinianos a quibus constabat liberos suos duos indolis egregiæ uecatos, uinctos misit, ut grauissimæ cladis ultionem arbitrio sno exigeret. Sed ea moderatione animi fuit, ut quo maius offerri beneficium alteri non potuisset, ultro contempserit. Non suam esse uindictæ potestatẽ, sed senatus dictitans. Secuto paulopost ciuili bello Pompeianas, quas semper secutus partes fuerat, fo-

[Margin: Cũ imperio & potestate · M. Bibul9]

uens uniuersæ classi præficitur. In hac præfectura dum nimis solerter nimisque pertinaciter se gerit, seu in pa
triam amore, seu in Cæsarem odio, in ualetudinem incidés, Corcyræ paulo post naturę concesit. Hic complu
ra & accurate scriptitauit, quamuis orator non esset, & egit multa constanter. Relicto post se tertio filio ex Ca
tonis Portia suscepto, qui de rebus gestis a Bruto libellum non inelegantem scripserit. Tranquil. Cice. Maxi.
Pli. Præter Seruilium, Intellige Isauricum, ab Isauris debellatis Ciliciæ populis dictum, quique Coryco, Olym Seruilius
po Phaselide oppidis expugnatis triumphum ex iis duxerit. Ouidius, Africa uictorem de se uocat alter Isau Isauricus
rum. Illud est, quod Valerius memoriæ prodidit animaduersione dignum, quod testimonio suo reum afflixe-
rit, qui cum illi in Laurentina uia occurrisset, loco admodum angusto descendere de equo noluerit. Hic po-
stea uita functus publico funere Romæ elatus est, author Eusebius. Fuit uero alter Pompeius Isauricus col-
lega Cæsaris in consulatu initio belli ciuilis creatus, author Appianus. Volcatium, & Afranium, familiares
hi Pompeii. Verum Afranius historiarum monimentis notior, & familiaritate Pompeii clarior. Hic consul cũ
Metello fuit, quem in epistolis ad Atticum Auli sæpe filium nuncupet. Pompeianos præterea exercitus ducta
uit in Hispania, & cum Pompeio uariis bellis militauit, postea dimissus a Cęsare liberaliter, cum iterum se bel
lorum tumultibus inseruisset, ac profligato in acie pharsalica Pompeio in Africam ad Iubam se contulisset
Captus a Cæsare, ob perfidiam occiditur. Inclinata res, translatio sumpta à parietibus. Libonis, & Hypsei, fami
liares hi Pompeio, sed Hypseus consularis, quique in consulatus petitione Milonis competitor fuerit. Huic
Pompeius genibus affixo, supplicantique, ut se ab imminentis iudicii periculo eriperet, facesse hinc, inquit,
nec cœnę mihi tempus eximas.

CRASSVS unus é patribus conscriptis. Decernit, i. pro sententia sua constituit treis legatos. s. cum rege ASCEN.
mittendos in Aegyptum, nec excludit Pompe. Enim pro quia. Censet. i. iudicat legatos sumendos, etiam ex iis
qui sunt cum imperio. i. qui sunt in magistratu aliquo præcipuo. Bibulus sup. censet sumendos treis legatos,
etiam ex iis qui sunt priuati. i. nullo magistratu fungentes. Reliqui sup. uiri consulares. i. qui aliquando consu
latum gesserunt, & ita primores patrum, assentiuntur huic. s. Bibulo, præter Seruilium, qui negat oportere. i.
expedire omnino sup. regem reduci, & sup. præter Volcatium. Qui decreuit, id est, adiudicauit Pompeio redu
ctionem. Lupo. s. senatore. referente. i. adducente in consultationem, & ita eiusdem sententiæ existente, & sup.
pręter Afranium, qui assentitur Volcatio. Quę res scilicet ꝙ assentitur Volcatio. Auget suspitionem uolunta
tis Pompeii. i. quæ habetur de Pompeio, quòd uelit regem reducere, licet propter Lentulum dissimulet. Nã
aduertebatur. i. comperiebatur a plerisque familiares Pom. assentire. Ergo utrunq; dicitur, & assentior depo-
nentaliter, & assentio actiue Volcatio. Laboratur. i. contenditur uehementer. Sunt autem impersonalia aduer
tebatur & laboratur, aut laboratur a familiaribus Pompeii, qui eius uoluntatem amplius cælare non possunt.
Quia res est inclinata. i. incipit tendere ad ruinam, hoc est consilium eorum incipit detegi, quia concursatio &
contentio nõ obscura. i. manifestaria, Libonis, & Hypsei. Et studiũ. i. diligẽs solicitatio omnium familiarium Põ
peii adduxerunt rem in opinionem, ut Pompeius uideatur cupere. s. reducere regem. Cui. s. Pompeio. Qui no
sunt. i. non bene uolunt, nec fauent, aut qui nolunt reductionem decerni, iidem, non sunt amici tibi.

quod eũ ornasti, non sunt amici. nos in
causa authoritatem eo minoré habem⁹,
quòd tibi debem⁹. Gratiá aũt nostrá ex-
tinguit hoĩm suspicio, quòd Põpeio se
gratificari putát. Vt í reb⁹ multo antequá
pfect⁹ es, ab ipso rege & ĩtimis ac dome
sticis Põpeii clá exulceratis, deinde pa
lam a cõsularib⁹ exagitatis & ĩ summá inui
diá adductis, ita versamur. Nostram fidé
oés, amorem tui absentis, præsẽtes tui
cognoscẽt. Si esset in iis fides ĩ quib⁹ sũ
ma esse debebat non laborarem⁹. Vale.

N. Scœlsii uariatio super textu ex antiquiori co
dice. Satisfacio cęteris omnibus. Tanta. n. est tuorũ
erga me meritorum magnitudo. Res agitur per eos
dem competitores. Regis causa si qui sunt, qui ue-
lint, qui tamen pauci sunt, omnes ad Pompeium
rem deferri uolunt. Tum amoris erga te sui. Vel.
Etiam amoris erga te summi. Marcellum tibi iratũ
esse scies. Tibi decernit, ut si regem deducas, quod
quomodo rem facere posis, ignoro, exercitum re
gio tollat. Vt pene is cupere uideatur. At nos in re
bus multo ante, quam profectus es. Amorem tui ab
sentis, præsentes tui cognoscent. In quibus summa
esse deberet.

QVOD eum or. oratione tua, nam Len. ante discessũ HVBER.
suum habuerat orationem honorificam pro Põ. Quod
tibi de. nam existimant me potius tibi fauere, quia sim
tibi obligatus, quam, quod existimem id fore honestũ,
aut utile pro Po. R. Gratiam, quæ mihi apud ciues e-
rat propter beneficia in rempu. collata. Extinguit, tran
slatio ab igni. i. omnino oppressit. Suspicio. opinio, nã Suspicio
suspitio est, & bona, & mala, ut inferius ad Curionem.
quod ualde suspicor fore, ut infringatur hominum im
probitas. i. opinor. Gratificari. rem gratam facere, si ei
faueant. Vt in re, sensus est, ut ante discessum tuum uer
sabamur in rebus causæ regiæ corruptis, & ita agitatis,
ut & magnum odium parauerit regi, & suis, ita etiá nũc
uersamur. Exulceratis, corruptis, translatio a corpori- Exulcero
bus, ulcus autem a græco ἑλκῶ, & corporis laceratio, Vlcus
unde ulcerare, lacerare, frangere, unde Hora in sermo. Vlcero
Mantica cui lumbos onere ulcerat, atq; equis harmos.
In sum. inui. in summum odium, quia superius dixit il
lius regiæ largitionis inuidia &c. Exagitatis, uarie com
motis. Ita uer. ita agitamur. Nostram fi. erga te. Pręsen-
tis & ab. i. omnes cognoscent me, & in absentem, & in
præsentem fidelem fuisse, & amicum. Non la. non uexa-
remur laboribus in obtinenda hac causa.

QVOD eum or. tua liberalitate, ut inquit in alia epi PHI.
stola, & pluribus beneficiis affecisti, de quo ipse etiam
nunc meminit Pom. ut cum summa testificatione tuo-
rum in se officiorum. Nos in causa. Suam ait authorita
tem in hac causa paruam esse, & eo minoris ponderis,
quo Lentulo debere uidebatur, cum non ratione, & cõ
modo reip. sed amoris uinculo moueri omnes eũ exi-
stimare poterant. Authoritatem uim, ac potestaté. Gra-
tiam, authoritatem, & beneuolentiam, quam benefi-
ciis in remp. amplissimis consequutus erat. Extinguit,
deprimit, apta translatio ab aqua & igni. Suspicio, opi-
nio, suspicantur. n. me officio moueri erga me tuo, non ratione in reipub. commodũ. Gratificari, rem gratam Gratificor
facere

Rem gratam facio — facere ſi tibi aduerſantur,& illa faueant.Sed plus eſt gratificari,q; rem gratā facere,gratificamur enimquaſi beneficia conferimus.Facimus uero rem gratam,cum obſequimur,& inſeruimus,unde deos hoībus gratificari dicimus,gratum uero facere non dicimus.

Verſor — Vt in re.regiæ reductionis. Hiperbaton eſt, & ordo uerborum huiuſmodi,ita nerſamur in rebus ut multo ante quām es profectus.ſ.in Ciliciam. Verſamur autem,hoc eſt uexamur,paſſiue dixit.

Clam — Intimus — Ab inti.Maiorem ui habet intimus , q̄ familiaris. Clā.a clauib⁹ deductū.his.n.claudim⁹ quę cœlari uolumus.

Vlcus — Vlcerare — Exulceratis,corruptis,apta metaphora,a morbo ulcus,unde fit ulcerare.Exagitatis,commotis largitione pecuniarum. Summam in grande odium ſenatus.

Fides . — Noſtram fi.opem & auxilium erga te , ut Vir. Tyrrhenāq; fidem. Multis enim modis ſumitur, diffiniturq; fides,uel in primis , ut ſit commendatorum fida executio,uel obſeruantia.item dictorum conuentorūq;conſtantia,& ideo appellata,φ fiat , quod dictum eſt Noſtram fi. largo,& uulgari ſumpto uocabulo pro amore & obſeruautia.Præſentis & ab. φ tam abſentem,q̄ præſentem ſingulari fide,& amore te ipſum proſecutus ſum.

Agnoſco — Cognoſco — Cognoſcent,nullam inter cognoſco & agnoſco differentiam facimus,ſed quidam cognoſcere antiquos debent.Laboraremus,nullo labore uexaremur in hac re conſequenda.Sed q̄ta ex hac re ſolicitudine afficeretur,uel ex eo demōſtrauit,quod ad. Q.fratrem ſcripſit. De rege,inquit,Alexādrino factum ſenatuſconſul.cum multitudine eum reduci periculoſum reipu.Reliqua cū eſſet in ſena. contentio Len.ne an Pom.reduceret,obtinere cām Len.uidebatur.In ea re nos,& officio erga Len.mirifice,& uoluntate Pom.præclare ſatisfecimus.

Vale — Salue — Vale.hac ſalutatione concludere ſolemus epiſtolas,& quod græci ἔρρωσο noſtri dicunt uale. Solemus & interdū addere ſalue,ut Ci.ad Tyronem , uale mi Tyro, uale & ſalue,ſed ualere proprie recedentis eſt ſaluere autem aduentantis. unde tranquillus in fortuna Galbæ, & ut liberti, ſeruiq; bis die frequentes adeſſent,ac mane ſaluere,ueſperi ualere ſibi ſinguli dicerent.

IO. BE. V. — NOSTRAM fidem,corrigenda in hunc modum uerba.noſtram fidem omnes & amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent.

ASCEN. — QVOD.i.quia ornaſti.i.honore affeciſti,& ſublimaſti eū.ſ.Pompeium.Nos habemus in cauſa.i.in hac controuerſia,eo.i.propterea,authoritatem.i.uim perſuadendi,aut perorandi minorem, φ debemus.i.obnoxii, & deuincti ſumus tibi.ſ.quia per te in urbem reſtituti.Sententioſe hoc dictum.nam facilius creditur alienis,q̄ neceſſariis,aut debitoribus aliquem commendantibus.illi.n.quod expedit, hi quod optant ſuadere uidentur. Autem pro ſed,ſuſpitio.i.latens opinio hominum. extinguit.i. deprimit,& adnihilat.gratiam noſtram.i.qua apud eos alioqui ualeremus.eſt.n.gratia poteſtas ea , qua quippiam ualemus , eo φ grati , & accepti ſumus. φ.i.quia homines ſup.putant ſe gratificari.i.rem gratam facere Pom.ſ.decernendo illi reductionem,& ita maior gratia Pompeii extinguit minorem Cice.Nos itaq; uerſamur, ut ſup.uerſabamur multo anteq̄ profectus es.ſ.in prouinciam in rebus.i.cauſis exulceratis.i.corruptis.clam.i.diſſimulanter,ab ipſo rege.ſ.Ptolomæo,qui ſummis uiribus annixus eſt a Pompeio reduci,& ab intimis ac domeſticis Pompeii, deinde ſup.in rebus exagitatis.i.eiectis uiolenter & ignominioſe,palam a conſularibus ſup.uiris,& adductis in ſummam inuidiam.i.odium,aut æmulationem,hoc eſt ſicut ante profectionem tuam prius occulte,deinde palam plurimi erant in hac cauſa corrupti,ita adhuc ſunt.Omnes tui.ſ. amici præſentes.i. qui in urbe ſunt.cognoſcent noſtram fidē, & amorem ſup.noſtrum.tui abſentis.i.quem habemus in te abſente.Alii legunt præſentisq;. ut ſit , omnes tui cognoſcent fidē noſtrā & amorem ſup.noſtrum.tui abſentis.i.qui nunc abes,& præſentis , quādo aderis.fides.i.fidelitas eſſet in iis,quibus ſumma fides debebat eſſe,utpote.in Pompeio,de quo optime meritus es,nos nō laboremus .i.ſine labore te uoti compotem faceremus.Vale. Particula uulgata, quam in huius epiſtolæ fine omnes textus habent.

HVBER. — IDibus Ianu.ſcri.Ci.ad Len.nihil idibus Ianu.de cauſa regia eſſe confectum in ſenatu,ꝓpter longam contentionem Len.conſulis & Caninii , ſed poſtridie cū dictæ fuiſſent ſententiæ uariæ.prima Bibuli,altera Hortenſii,tertia Volc.dicit placuiſſe pleriſq;, ut Bibuli ſententia diſcuteretur.quoniam de religione loqueretur, deinde oſtendit Ci.ſe agnouiſſe,cum apud Pom.cœnaſſet,quo animo ille eſſet ad cauſam regiam, cum tamen aliter uiderentur in ea re eius familiares , poſtremo ſignificat factum eſſe de hac re ſenatuſcon.eſſeq; perſcriptum, cum Cato , & Cani.illud impedire conarentur. Idibus ianua.xiii.die ianua.Nihil eſt cō.concluſum. Propterea,ideo propter hanc cauſam. Altercatiōe , iurgio, contentione,uerborum concertatio de Len. conſul. & Cani.tri.hi.n.uarie ſentiebant. Nam authore Plu.Cani. ad tri.ple.legem tulit,ut Pom.ſine exercitu cum gemino lictore ad Ptolomæum cum alexandrinis concilian dum mitteretur,eſt autem hic Len.cognominatus ſpinter,qui primus uſus eſt purpura,quam dibapham.i. bis tinctam uocant.

Dibaphū — Cōmoueo — Viſi ſu.i.uiſum eſt nobis.Commouere interdum perturbare,ut Ter.commoui hominem , ſed hic eſt a propoſito deflectere,& φ uolumus perſuadere,

Concilio — Recōcilio — ut apud Oui.ix.Met.Dicta Iouis mouere deos,neq; erat bene affectus.Len.Commemoratione,expoſitione,declaratione.i.uiſus ſum reddere tibi amicum ſenatum, cōmemorando tuam erga eum uoluntatem.Illum or. ſ.ſenatorum. Reconcilia.reddita amica , nam conciliamus nouos,reconciliamus ueteres , qui erant alienati. Appellādis,noīandis.Rogandis,interrogandis.ſ.ſententiam ſuam.De ordine rogandarum ſententiarum uide

M.T.C.Plu.Lentu.S.D.

IDibus Ianua.in ſenatu nihil eſt confectum propterea quod dies magna ex pte conſumptus eſt altercatione * Lētuli conſulis & Canininii tribu. ple. eo die nos quoq; multa verba fecimus, maxieq; viſi ſum⁹ ſenatum cōmemoratione tuæ volūtatis erga illū ordinē commouere Itāque poſtridie placuit,vt breuiter ſententias dicerem⁹.Videbatur.n. recōciliata nobis volūtas ſenat⁹ eſſe: qđ cum dicendo,tū ſingulis apellādis rogandiſq; pſpexerā.Itaq; cū ſentētia prima Bibuli ꝓnuntiata eſſet, vt tres legati regē reducerent. Scda Hortenſii,vt tu ſine exercitu reduceres.Tertia Volcatii, vt Pompei⁹ reduceret: poſtulatum eſt,vt Bibuli ſnīa diuideretur,quaten⁹ de religiōe dicebat. Cui rei quia clam obſiſti non poterat,Bibulo aſſēſum eſt de trib⁹ legatis

* frequētes ierūt ī alia oīa. Proxima erat Hortensii sn̄ia, cui Lupus tribu. ple. ꝙ ipse de Pompeio retulisset, intēdere cœpit, āte se oportere discessionē facere, q̄ cōsulares ei⁹ oratiōi vehemēter ab oib⁹

Au. Gel. li. iiii. c. x. ubi multa dicit, & apud eūdē lib. xiii. c. se. Inferius tū nobis dicenł, quę ad rē pertinebūt. Clā. ob. resisti, occulte, qa tuebał religionē. Frequētes ie. in. a. o. i. cōtra alia oia, nā & sentētia pedibus ferebał, ut Au. Gel. dicit lib. pri. cap. deci. oct. Proxima. secunda post sententiam Bibuli. Intendere, contra conari & moliri, uel intendere inicere, & quasi proponere. Oportere, decere, conuenire. Facere discess. i. senatusc. nam fiebat aut p rogationem, & per exquisitas sententias, cūres dubia erat, & rogaba tur unusquisq; sententiam, quam uerbis efferebat, aut per discessionem, hoc est, quando omnes, aut plerique idem sentientes in unam partem pedibus ibant, & discedebant, ut Au. Gel. loco superius dicto testatur his uerbis. Quid igitur cum senatusc. per discessionem fiebat nonne uniuersi senatores sententiam pedibus ferebant? dicebat ergo Lupus, quia esset tri. ple. oportere se prius facere senatuscon. quàm consules.

Intendo

Senatusc. quomodo fit

❧ Secundæ epistolæ Argumentum.

IO. BE. V.

Nihil Idibus Ianuariis, quo die Senatus est habitus, actum esse. Cōsulis Lentuli, & Caninii Tri. ple. contentionibus. Tum, q̄tum ipse senatum sibi in cā conciliasset, admonet. Postridie dictis omnium sententiis postulatum fuisse, uti de singulis referretur. In hac sententiarum uarietate, uarie senatū agitatum, tanto utrinq; studio, ut nihil eo die agi potuerit. Pompeium sibi ab hac restōne regia alienum uideri. Familares tamen eius nihil magis contendere, se tamen nulla in re defuturum pollicetur. Non in senatu modo, sed ad populū, q̄tum. s. saluis legibus consequi poterit. Lētuli Consulis. Hunc Lentulum Marcellinū puto, de quo supra, Caninii. Is est (qui authore Plutarcho) in Pompeii uitarogationem tulit, ut Pompeius regem gemino lictore restitueret. Sed Senatus rem eam cum inique ferret, Causam prætexuit, ideo se id nolle, ꝙ uiro timeret, Sententia Diuideretur. Sic Cicero in oratione pro Milone, Decernebat enim ut ueteribus legibus tantūmodo extra ordinem quereretur. Diuisia sententia est, hæc Cice. Sed Asconius diuidere, inquit, sententiam est cum aliquis in dicenda sententia duas, pluresue res, complectitur. Et si non omnes, eæ probantur, postulat, ut diuidantur. i. ut de singulis rebus referatur, fieri autē poterat huiusce diuisionis postulatio ab uno quoq; Senatorum, qui uel sedendo hoc postulasset, ut tamen integrum esset illi, qui orationem habebat, an diuidere uellet. Cum igitur tres hæc simul sententiæ, quasi coaceruatim dictę essent, postulatum est, ut de singulis referretur. Intendere. Translatio sumpta ab arcubus, qui proprie dicuntur intendi.

ASCEN.

Idibus Ia. Superiorem epistolam scripserat idib⁹ Ia. mane, hac autē indicat nihil idibus in senatu cōfectum, recitatq;, quę postridie actæ sint, cū modesta officii sui cōmendatione, demum pollicetur se Len. de oibus rebus certiorem facturū. Idus in singulis mēsibus dīr octo, ego poti⁹ credā singulas esse, sed idus octa. esse diē post nonas. Dictę. n. sunt idus ab iduo. i. uiduo, & diuiduo, eo ꝙ is dies fere mēsem per medium diuidit, est. n. in Ia. xiiii. Cætera cūordine explanabo. Ordo autem est. Nil est confectum. i. conclusum, & diffinitum in senatu. i. in curia senatoria. Idibus Ianu. propter: a ꝙ dies est consumptus ex magna parte. Altercatione. i. contentione Len. consulis quod dicit ad differētiā Lē. ad quē scri. qui erat procō. i. cōsulari ptāte in prouincia fungens. & Caninii trib. ple. qui aut de hoc, aut poti⁹ de altero negocio contendebant. nam si eorum contentio ad rē Len. ꝓcon. spectasset, Ci. eā expressisset. Nos quoq;. i. etiam nos fecimus eo die multa uerba. i. multa locuti sumus. Et uisi sumus. s. nobis. commouere. i. afficere bñuolentia in te. Senatum maxie. i. p̄cipue cōmemoratione uolūtatis tuę. i. eo ꝙ indicamus optimam uoluntatē tuam, erga illum ordinē. s. senatorum. Itaq; placuit, ut diceremus sn̄ias breuiter. i. sine longa disceptatione. Postridie. i. die sequēte idus. ideo aūt placuit, enim ꝓ quia uolūtas senatus uidebatur esse recōciliata nobis. i. in gratiam rediisse, ac iterum fauere nobis, hoc est causæ nostræ. Quod. i. quam rē. ego ꝓspexeram. i. dep̄henderā. Tū. i. pariter. Dicēdo. i. cum cām tuam dicerē, nam assentiri uidebātur. tū. i. pariter. Appellandis, & rogandis singulis. i. cum singulos alloquerer, & rogarē, quod sentirēt. Itaq; cum sn̄ia Bibuli, ut tres legati reducerēt Regē. s. Ptolomeum. esset pronunciata pria & sn̄ia Hortēsii. s. ut tu reduceres sup. eum sine exercitu, esset ꝓnunciata, secūda & sn̄ia Volcatii. s. Pom. reduceret esset ꝓnunciata tertia, postulatum est. s. a iudicibus, ut sn̄ia Bibuli diuideretur, quatenus. i. in q̄tum dicebat de religione, diuiderel inq̄ in duo mēbra, quorū unū esset non oportere contra religionem cum exercitu reduci, alterū, ut per tres legatos sine exercitu duceretur. Cui rei. s. quatenus dicebat de religiōe, quia non poterat obsisti. i. contra stari. Est autem impsonaliter dictum, hoc est, quia nemo audebat contradicere, assēsum est Bibulo, quia omnes approbauerunt non esse deducendū cum exercitu. De tribus legatis. i. q̄tum erat, ꝙ per tres legatos deducēdum censebat, frequentes. i. plurimi iudicum. ierunt. i. eundo sn̄iam, & uoluntatem suam declarauerunt in alia oia. i. in alias sn̄ias potius, q̄ in Bibuli. Proxima. i. secunda sn̄ia erat Hortensii. s. ut tu sine exercitu reduceres. Cni. s. sn̄iæ Lupus tribu. ple. cœpit intendere. s. impedimentum, ne approbaretur. eo ꝙ ipse retulisset. i. in consultationē aduxisset. de Pompeio. i. an ne potius per Pompeium reduci deberet. Intendit autē. i. obstitit, & impedimentum iniecit, eo ꝙ diceret, se oportere facere discessionem. i. adeundo ad cuiusq; sn̄ię authorem uellet eius sententiam approbare, propositis. n. sententiis, ne longum esset percunctari, iudices de singulis quid sentirent, iubebantur authores sententiarum ab aliis discedere, & iudices ad eum cuius sententiam approbarent accedere, & ita eundo ferebant sententiam, antequam consules.

* PETRI VICT. castiga.

❧ LENTVLI consulis. Codex Medicæus LENTVLI habet. Iam diu audiui fuisse nonnullos, qui L V C I I mallent. Nihil sanè certi statui potest: receptam tamen lectionem ueriorem puto. Peccabant autem sæpe antiqui librarii, quemadmodum alias docui, in huiuscemodi rebus. Cū enim notas illas non intelligerent, quod imperitis hominibus in mentem ueniebat, scribebant. Hæc autem omnia in Senatu agitata sunt, L. Philippo, & Cn. Lentulo Marcellino Coss. ut Dion etiam narrat, qui cum de reductione Ptolomæi regis egisset, adiungit, ταῦτα μὲν ἐπί τε λευκίου φιλίππου καὶ γναίου μαρκελλίνου ὑπάτων ἐγένετο.

❧ FREQVENTES ierunt in alia omnia. Vbaldinus Bandinellus, cum ab hinc x x. menses Romam proficiscens, Florentia iter faceret, diuertissetq; apud Carneseccam optimum, & maximis in rebus spectatum iuuenē à me conuentus est: cupiebam enim eum uidere, quem multis de causis plurimum amabam. Cumq; omni illo tempore

lo tempore(exiguum autem fuit)quod Florentię mansit,sępe unà fuissemus,multumq; sermonem de studiis literarum habuissemus,narrauit mihi omnia,quæ á manutio pro huius loci declaratione tradnntur:dixitq; arbitrari se maculam occupasse locum illum Sex.Pompeii,quæ tameu nullo negotio deleri posset, legiq; debebere,his uerbis præit omnis oidelicet causa, quod nos ualde probauimus. Vtinam qnemadmodum in eadem patria nati sumus,& iisdem studiis tenemus,ita iisdem quoq; in locis uiuere potuissemus:ex illius enim ingenio,& eruditione uon patuos fructus cepissem. & ille fortasse multis in rebus,& studiis,& officiis meis delectatus esset. Sed quoniam id non accidit,propter diuersam uitæ rationem,nactus hanc occasionem,uotū ei,& omnibus aliis facere uolui amorem quo illum prosequerer:& ne facile extingueretur, his etiam monimentis testatum relinquere,optimum esse iudicani.

reclamatū est. Erat.n.& iniqua,& noua. Cōsules neq; cōcedebant, neq; valde repugnabant. Diē cōsumi volebant, Id qđ est factū. Perspiciebant.n.i Hortensii sētētiā multis partib⁹ plureis ituros, q̄q̄ aperte Volcatio assentirētur. Multi rogabātur, atq; idipsum cōsulib⁹ iuitis. Nam hi Bibuli sñiam valere cupierūt. Hac controuersia vsq; ad noctē ducta, senatus est dimissus, & ego ea die casu apud Pompeium cœnaui, nactusq; tēp⁹ hoc magis idoneum, q̄ vnq̄ antea, ꝙ post tuū discessū is dies prim⁹ hoēstissim⁹ nobis fuerat in senatu. Ita sū cū illo locutus, vt mihi viderer aiam hois ab oī alia cogitatione ad tuā dignitatē tuēdā traducere. Quē ego ipsū cū audio, prsus eū libero oī suspitione cupiditatis. Cū aūt ei⁹ familiareis oīm ordinū video, pspicio id quod iā oib⁹ est aptū. Totā rē istā iāpridem a certis hoib⁹ no iuito rege ipsō, cōsiliariisq; eius, esse corruptā. Hæc scripsi ad xvi. calē. febru. ante lucē. Eo die senatus erat futurus. Nos i senatu, quēadmodū spero, dignitatē nostrā, vt potest, in tanta hoīm perfidia, & iniquitate retinebim⁹. Quod ad popularē orationem attinet, hoc videmur esse cōsecuti, vt ne qd

HVBER. RECLAMATVM. contradictū,& qnasi cum clamore responsum. Erat.n.ini. quod tribu. pręponeretur consulibus, qui teste Gel. etiam senatores in curiam uocandi ius habebant. & no. propter consuetudinem maiorū inaudita. Consules neq; cōce. neq; repugnabant.i. aduersabantur.s.Lupo. Diē.con.s.concione ne aliquid decerneretur. Id quod, id est, quod est.n. Ci. loquendi ornatus. In hor. sen. quæ erat ut tu reduceres sine exercitu, quod quidem consules noluissent. Quamquam.i. Vol. assentirentur, qui censebat ut Pō. reduceret, & hoc dicit, q̄q̄ consules aperte assentiebantur Volca. pro Pō. decernenti, tamē uolebant diem contendendo consumi, quia uidebant plures ex senatoribus probaturos sētentiam Horten. censentis ut Le. reduceret sine exercitu, qnod ipsi consules nomine uoluissent. Multi, ex senatoribus. Rogabantur.i. sñias. Aeq; idipsum.i. & hoc, & est ornatus loquendi modus, ut si duxero consecutus est maximum honorem, atq; id ipsum amicis tuis gaudentibus, inuitis consulibus.i. contra uoluntatem consulum. Nam. hi.s. consules. Bibuli sen. ua.i. habere locum.s. de tribus lega. Priuatis. Ad no. du. quia senatusc. aute ortum, aut post occasum solis fatum nou erat, ut Au. Gel. dicit authore Var. Dimissus, ex curia missus abiit. Casu, forte quadam nō edita opera. Apud Pom. id est cum Pō.

Apud — Apud autem loci, & personæ coniunctionē significat, ut apud amicā, penes uero potestatem & domininm, ue Ouidi.i. fasto. Me penes est unum uasti custodia mundi.

Penes — Nactus, inueni, uel reperi. Quam unq̄ antea.i. q̄ nullo alio tempore.s. essem nactus. Quod.i. quia. In dies, quod disceptatum est in senatu uariis sententiis causæ regiæ. Honestissimus, pulcherrimns, & plenus honoris, & est ordo eo die cœnaui apud Pom. & nactus tēpus magis idoneum &c. Vt mi. ui. traducere animum ho.s. Pō.i. a. restitutione regia. Ad tuam di. tuen.i. id efficiendum, ut reductio tibi mādaretur, hoc.n. ad dignitatem tuā pertinet. Quem ipm.i. quem Pū. sed ipm addidit, ut. q.d. quantum ipse significat. Cum andio.s. loquentem.

Prorsus — Prorsus omnino. Libero, absoluo, Cupiditatis. reducendi regem.i. iudico nihil prorsus esse de eo suspicandum, ꝙ appetat hanc restitutionem. Omnium ordinū. Au. Gel. dicit magistratus, per quos senatus haberi solet, hoc esse.

Dictantor Consul. p̄tor. tribu. ple. Inter rex Præfectus urbis. — Dictatorem, Consules, prætorem, tribu. ple. Interregem, pręfectum urbis quibus si contigisset eodem tempore Romæ esse ius senatus consulendi fuisse, quo supra ordines scripti essent. Extra ordinario autem iure addit Tribunos quoq; militares, qui pro consulibus fuissent. Item. x. uiros, quibus imperium consulare tum esset. Item triumuiros reipub. cōstituendæ causa creatos ius consulendi senatus habuisse, & hi sunt omnes ordines quos dicit. Cic. Totam rem istam.i. causam. Senatus erat futurus.i. habendus, uel conuenturus. Vt potest.s. retineri. In tanta per. quia in prima epistola dixit si esset in iis fides &c. Quod ad Po. Ro.i. ad rem populi, hoc est q̄tum pertinet ad id, quod populus facere, & præstare suis suffragiis potest. Nam timendū fuerat, ne si Pom. rogasset populum, cui erat charissimus, fortasse hæc reductio ad eum delata esset, sed Cice. fauens Len. puiderat, ne populus posset Pom. aliquid aduersus Len. præstare, quia faceret contra leges, & auspicia, sine quibus Popu. Ro. nihil magnum agendum putabat.

IO.BE.V. ERAT.n. iniqua & noua. Quid.n. iniquius? q̄ tribunorum.p. priorem sententiam in senatu referri? cum consulis suprema esset dignitas? Traducere, remouere, sed alibi infamare, quale illud in sacris literis, cum nollet eā traducere. græci hoc παραδειγματίζειν, unde epigrammatarius poeta, rideris, multoq; magis traduceris afer & Saty. Altera quos nudo traducit hallia tallo. Totam hanc rem nam pridem esse corruptam, uidetur hoc in loco Theophanis actum, & literas, quę diuulgabantur, innuere, quemadmodum Plu. in Pom. est author.

ASCEM. RECLAMATVM est uehementer ab omnibus, & orationi.i. assumpto eius. Enim pro quia. oratio eius erat iniqua, & noua.i. inaudita. In ferendis.n. sententiis prior locus erat consulibus, q̄ tribunis plebis. Consules neq; concedebant.s. assertionem Lupi, neq; repugnabant ualde.i. uehementer, quia ipsi uolebant diem consumi.i. sine approbatione sententiæ transigi, id, quod factum est. Volebant autem diem consumi.n. pro quia, ipsi

pro

ſpiciebant,id eſt perſpicaciter nidebant , aut proſpiciebant , id eſt prçuidebant,plures ituros in ſententiam Hnrtenſu ſup.àmultis partibus plures,inqnam,quàm in aliorum ſententiam,quamquàm ipſi qui irent in ſententiam Hnrtēſii,aſſentirentur aperte Vnlcatio,qui Pompeio honorem addixerat.Multi ſcilicet iudicum rogabantur.ſ.ſententiam,atq; idipſnm,ſi fiebat conſulibus inuitis. Nam ii.ſ.conſules uolebant ſententiam Bibuli ualere id eſt approbare.Hac controuerſia.ſ.de tribus ſententiis,ducta.i.agitata,& de induſtria prolongata uſq; ad noctē.i.pnſtq̄ ſic ducta eſt,ſenatus eſt dimiſſus ſcilicet domū, & ego cœnaui ea die aut eo die.i.in eius die ueſpere,apud Pnmpeium caſu,id eſt euentu fortuito,aut quia illi obuiam factus ad cœnam innitatus eſt, aut ab amico illuc adductus,& nactus,id eſt aſſecutus hoc tempns magis idoneum ſcilicet ad agenda cum Pōpeio quæ nellem.quàm unquam antea,ꝙ.i.eo quòd is dies fuerat nobis in ſenatu.Honeſtiſſimus id eſt hnnnrificentiſsimus poſt tuum diſceſſum.i.omninm dierum , quos habneram poſt tuum diſceſſnm,ant quia primus ſententiam rogatus,aut potius,quia ſenatum maxime permouere uiſus,& beneuole auditns fuerat,ſum locutus cum illo.ſ.Pompe.ita,ut niderer mihi tradncere animum hominis ſcilicet Pompeii.ab omni alia cogitatione ad tuendam dignitatem tuam,quæ uideretur lædi,ſi a petitione excideris.Qnem ipſum.i.nt dicunt in propria perſona,cum ego audio.ſ.de te lnquentem,libern eum prorſus.id eſt nmnino,omni ſuſpitinne cupiditatis ſcilicet reducendi regis,cum autem nideo familiares eius omnium ordinnm.i.in quocunque ſtatu & gradu dignitatis ſint , ego perſpicio, id eſt animaduertn id,quod eſt iam apertum,id eſt manifeſtum nmnibus, uidelicet totám rem iſtam ſcilicet de reductinne regis per te,eſſe iampridem corruptam a certis hnminibus,non inuito .i. annnente rege, & conſiliariis eius,qui ſcilicet malint eum per Pompeium reduci.Ego ſcripſi hæc ad decimum ſextum ſup.diem calen.ſ.qui eſt ante calendas,cōnumerato tamen die calendarum , qui primus eiusq; menſis eſt,februarii.ante lucem, hoc eſt ſummo mane.Senatus.i.congregatio,& concilium ſenatorum erat futurus id eſt habendus eo die.Non igitur qnntidie fiebat ſenatus.Nos quemadmodum ſpero, retinebimns dignitatem noſtram id eſt honeſte ſtabimus,& audiemur pro te lnquentes in ſenatu,ut id eſt q̄tenus poteſt ſup.fieri,aut retineri in tanta perfidia hominnm.Quo.i.quantum attinet ad rationem popularem id eſt uulgarem,hoc eſt qnantum pertinet ad iudicium populi, nam dum lis à ſenatu diſcidi non poterat , facta concinne referebatur ad populum,nos uidemur conſecuti.i.obtinuiſſe hnc,ut nequid.i.ut nihil poſſit agi cum populn.i.referri ad populum, aut rogari populum aut,tranſigi a populn,aut ſaluis auſpicis.quia populus rngari nnn poterat auſpiciis renuentibus, tunc autē Cl. oſtēderat, aut oſtendere paratus erat auſpicia abnuere,aut ſaluis legibus,qnia leges uetabant tunc populum rogari,aut denique ſine ui.i.uiolentia,quç quia nnn facile fit,cenſet iudicium pnpuli,qui Pompeio faueret,non magnopere timendum.

agi cum populo,aut ſaluis auſpiciis,aut ſaluis legibus , aut denique ſine vi poſſet,de his rebus pridie,q̄ hæc ſcripſi, ſenatus authoritas grauiſſima interceſſerat.Cui cum & Cato,& Caninius interceſſiſſent, tamen eſt pſcripta, eam ad tē eſſe miſſā arbitror.De cæteris reb⁹ quicquid erit actū,ſcribā ad te, & vt quàm rectiſſime agantur oīa, mea cura,opera,diligentia,gratia prouidebo. Vale.

❧ Ex.ii.Epiſtnla.In antiquiori.

Videbatur.n.nobis reconciliata eſſe uoluntas ſenatus quod cum dicendo tum ſingulis & cætera. Cuique rei clam obſiſti non pnterat.Cum Lupus Tribu.Pl. Lentu.&c.Eius nrationi ob nmnibus nehémenter reclamatum eſt.Atq;id ipm faciebant,conſulibus inuitis.Is primus dies hnneſtiſſimus &c.Ita ſum cum eo locutus.Cum autem omnes eius familiares. Senatus authoritas grauiſsima interceſſit. Cui , & Cato, & Caninius.

❧ AGI cū po.i.populum rogari, nam proprie agere cū populo,nt dicit Au.Gel.eſt populum rogare. Aut deniq; ſine ui.ſine uinlentia.i.qn fiat cōtra id quod iam ꝓ Lētulo ſit conſtitutū.Authoritas, ſentētia. Gratiſsima, ſanctiſſima,quā nō temere liceat infringi.Interceſsit,interpoſita eſt.Cui,authnritati.Interceſſiſſent,impedimēto fuiſſent,obtitiſſent. Nam intercedere interdum eſt interponi,& conſtruitur cū caſu habente ppoſitinnē, ut intereeſſi apud ſenatum de tua ſalute,uel ꝓ tua ſalute, interdum eſt obſtare,& impedimento eſſe & cnnſtruitur cum datiuo , ut meç ſententiç interceſſiſti id eſt impedimentn fuiſti.Ius autem interdicendi ne ſenatuſennſultum fieret,ut Aulus Gellius,anthnre Varrone dicit,fuit iis ſolis,qni eadem pnteſtate,quàm qui ſenatuſconſultum facere uellent,maioreue eſſent. Prouidebo,dabo operam.Cura ad animum . Opera ad corpus.Gtatia,ad amicos , & ad populum refertur . Diligentia,tam ad corpus,quàm ad animum. HVBER. Agn cum pnpulo Interceſſio.

❧ AVTHORITAS,ea erat,aut paulopoſt Cic.ne rex omnino reſtitueretur.Cato.& Cani.Duo Trib. pl. Pom. ſtudioſiſſimi,neq;.n.eſt ille Cato Vticenſis ſecundus,ſed ab hoc longe dinerſus. IO.BE.V.

❧ AVTHORITAS ſenatus grauiſsima.i,maximi ponderis,& uigoris,quia ſanctiſſima,interceſſit.i.interpoſita eſt,& addita,iis rebus.ſ.ne quid cū populo agatur,pridie.i.die ante,q̄ ſcripſi hæc.cui.ſ.authoritati,& approbatinni ſenatus,cum Cato,& Caninius inteceſſiſſent.i.ſuā authnritate ad impediendū interpoſuiſſent, & ita obſtitiſſent.tamē.i.nihilominns.ipſa eſt præſcripta.i.in rem iudicatā.& ut Galli dicūt,in areſtā tranſacta , hoc eſt irrefragabiliter ratificata. Videri poſſit mirō,quod Cicero uno uerbo in eadem fere clauſula tam diuerſe ntatur,nam ſenatus interceſſit.i.approbauit.& Catn interceſſit.i.impedire uoluit.uerum intercedere nnūm ſignificat,id uidelicet qnod partes componentes,ſed animus intercedentiū diuerſitatem facit,nam authoritas ſenatus interceſſit ꝓmulgationi legis,ut ratificaret.Catonis,ut refelleret,nō ergo dicā iuterceſſit.i. approbauit,ſed intercedendo approbauit & cæte.Ego arbitror eam authoritatem ſenatus, aut legem præſcriptam eſſe miſſam ad te. Ego ſcribam ad te de cæteris rebus,quicquid erit actum. & prouideboid eſt proſpiciam , omni cura mea , opera.i.labore, diligentia,& gratia,ut.i.cæteræ res agantnr qnàm rectiſsime.i.ualde decenter .Pulchta eſt auxeſis in iis uncabulis,cura, opera,diligentia,gratia.nam mnlti curāt per alins,nec quiſq̄ fere operā cura adhibet,nec diligentiam ſine opera, nec gratiam impartit ſine diligentia , qni.n. gratia ſua aliqnid facit quicqnid ꝑ ſe, aut per alins pōt,facit.San e licet inepte dixeris pner erit percuſſus ꝓ percutietur,nnn tamen inepte dixit,quicquid actū,erit non qnicquid agetur nō enim dum agētur,ſed dū acta erunt. ſcribēda cenſet. ASCEN.

M.T.C.Lētulo Proconſuli. S.P.

AVlo Trebonio,qui in tua prouincia magna negocia,& ampla,& expedita habet, multos annos vtor valde familiariter

HVBER. AVlo Trebonio .Trebonius cum ſub Cæſare in Gallia militans multa incommoda,& diſpendia contraxiſſet reparandę rei familiaris gratia in Ciliciam ad negociationem.i. mercaturam nauigauit, ubi cum Titi Appii Procōſulis benignitate multis immunitatesſuis negociis impetraſſet,ne ạpublicanis,aut aliis quibuſlibet uexaretur,cum poſtea Len.Appio ſucceſſiſſet.Cic.ipſum ei commendat,ut quod Titus Appius de eius rebus decreuit, ipſe omnino comprobet, & pręſtet oſtenditq; iuſtam eſſe ſibi cauſam commendandi hunc hominem propter ueterem familiaritatem, quę ſibi cum eo fuit.deinde quid in prouincia Cilicia omnibus prouincialibus ſemper gratiſſimus fuit,& ꝓpter eius uirtutum claritudinem,& propter commendationem ipſius Cic.& cæterorum amicorum; ſed nunc maxime confidere,ſe fore Len.gratiſsimum,a quo ſciret Ciceronem maxime a mari

Tertiæ epiſtolæ argumentum.

IO.BE.V. IN epiſtolis commendatiis hæc fer me ſunt,quæ obſerues, ut prius commēdationis alleges iuſtiſsimas cauſas.Tum quid nam id ſit,quod petas, breui,& dilucide explices.Poſtremo uel illum bñficii ſemper memorem uel te perpetuo debiturum polliceare. Sunt autē epiſtolæ in hoc gñe uulgaris cuiuſdam notæ. ſunt aliæ rurſus optimæ,prout uel beneuolentia maior uel commendationis honeſtior cauſa uideatur. Ducuntur autē illæ cauſæ uel a maiorum uetuſtiſſimo neceſſitudinis uinculo,uel ab ea,quam cum illo contraxeris pridem beneuolentia,uel ab ipſius,quem commendes perſonę dignitate, & probitate , uel ab alterius tibi amiciſſimi,qui rem abs te pro amico, cui negare nequaq̄ potueris, expoſcerit.Sed & ad rei ipſius explicationem ualet non parum honeſtas cauſæ, magnitudo,periculum in re magnum,ſumma utilitas,quam ſe conſecuturū ſperet.Sed & ſi qui ante in re illa idē ſenſerint,quod petas non parum proderit ,neq; non ualet,& id plurimum ad demerēdum cauſæ tuæ fauorem,quod in calce addas uirum optimum,grauiſsimum eſſe,ſemper bñficii memorē,ſemper illum cum tota familia debiturum.Te uero nunq̄ bñficii obliuiſci poſſe.Is uero

Treboni⁹ Trebonius eſt,qui in Galliis ſub Cæſare militans cum eo ſemper uſque ad belli ciuilis exitum fuit,quiq; inter huius belli initia a Cæſare ad oppugnationem Maſſiliæ pręfectus eſt. Tandem in Cæſarem conſpirans , inter Cæſaris conſpiratores unus , cum Aſiæ præeſſet poſt Cæſaris necem primus omnium coniuratorum a Dolobella conſule interficitur,capta inſidiis Smyrna,ipſoq; adhuc dormiente capto,Sed & eius caput in modum pilæ affixum a militibus Cæſarianis iactatum eſt,quoad contuſum contritumq; fuerit.

ASCEN. AVlo Trebonio &c.Hæc epiſtola commendatitia in quibuſdam exemplaribus ad finem præcedentis aſcripta eſt,in ſeorſum poſita,quæ ſequi malui,eo ꝙ ueriſimilius eſt eam Trebonio ad perferendam eiam,quando uelit traditam.Miro ſtudio, & aptiſsimis uerbis licet paucis hominem commendat,ita ut pueris ſit penitus ediſcenda hæc epiſtola,& pro exemplari habenda.In cuius principio animaduertant non ridiculum eſſe,quod Seruius dixit per accuſatiuum temporis cōtinui præſertim honeſtiorem eſſe locutionem, nā Cic.ita fere locutus eſt,ut multos annos,tot &c.quod nūc quaſi neceſſariū erat,eo ꝙ alter ablatiuus adeſt.

Ordo eſt.Ego utor ualde familiariter multos annos,quaſi dicat & ſum uſus iam multos annos Aulo Trebonio,qui habet in tua prouincia.ſ.Cilicia,quę tibi proconſuli decreta eſt,negocia,ut ſū t mercaturę, magna id eſt magnæ impenſæ,& ampla.i. honorifica, & expedita,id eſt nō implicita litibus , aut obnoxia publicanis.

Is cum antea,& ſuo ſplendore,& noſtra cæterorūq; amicorū cōmendatione gratiſſimus in prouincia ſemper fuit : tum hoc tempore ꝓpter tuū in me amorem, noſtrāq; neceſſitudinē vehementer cōfidit his noſtris literis ſe apud te gratioſum fore.

Is autem Trebonius cum uideretur primo, & putaretur eſſe amicus Cæſari,poſtea coniurauit cum Bruto & Caſſio in eius necem ipſe demū in Aſia a Dolobella interemptus eſt.In tua.p.cui pēes . Magna &.a. Inculca-

Magnus amplus tiodictionum, q̄uis alii dicant magnum,quod in cumulum ſui,& magnitudinē creſcit, amplum, quod late patet & per multa diffunditur, alii dicūt amplitudinē, & dignitatē , & laudem rei referri.Expedita, nō implicita litibus.Is,Trebonius.Antea,ſupiori tempore.In.p.Cilicia,Sua.ſ.propria uirtute,aut etiā nobilitate.Tū,maxime,nā cum ſemper minus ſignificat q̄tum,Neceſſitudinem,neceſſitudo interdum ſignificat uim, cui non facile reſiſtitur,interdum coniunctionē,uel ſanguinis,uel amoris.Confidit,certiſsime credit.Fore.g.futurū ualde

Gratioſus gratum,nam gratioſus plenus gratia dicitur.Liberos,quos in prouincia habet.Procuratores,dicuntur pro-

Procurator prie geſtores negociorum,nam actores cauſarum cauſidici dicuntur . Comprobes , confirmes.Ita tractes,ita

Cauſidic⁹ adiuues.Nō uulga.non uilem,non tepide ſcriptam.

TITVS Appius de hoc libro tertio plenius.

Quæ ne ſpes eum fallat vehementer te rogo,commendoq; tibi eius omnia negocia,liberos , procuratores , familiam.Imprimiſq;,vt quæ * Tit⁹ Appius de eius re decreuerit , ea cōprobes Omnibuſq; rebus eū ita tractes, vt intelligat noſtram commendationem nō vulgarem fuiſſe. Vale.

IO.BE.V. Is.ſ. Aulus Trebonius. Cum.ſ.ita,ꝙ fuit ſemper antea gratiſsimus in prouincia.ſ.iſta, &.i.ſimul. ſuo ſplen

ASCEN. dore.i.honeſtate ſumma uitæ,& cōmendatione noſtra, & cæterorum amicorū, ubi notet puer coniunctionē poſſe diuerſos caſus copulare,dummodo dictio regēs eos exigat,ut hoc loco.nam commendatione noſtrum non eſt in uſu , quod etiam notet,& commendatione noſtri non patitur ſignificatio.tum id eſt multo euidētius confidit hoc tempore propter tuum amorem in me.i.quia ſcit ꝙ abs te amor.& ꝓpter noſtram neceſſitudinem.i.uinculum amicitiæ,ſe fore gratioſum.i.plenum gratiæ & commendationis apud te iis literis meis.

T. Ampius. Multis locis ut his epistolis, ubi erat Appius AMPIVS reposuimus, ut penultima nostra in librum ad C. Memmium castigatione docuimus. Secuti autem sumus ueterum codicum fidem. Manutius postea argumento non insulse excogitato, antiquam scripturam confirmauit. Delector autem plurimum, cum uideo aliquos nouis rationibus ueteres animaduersiones meas comprobare. *PETRI VICTO. CASTI.

M.T.C. Len. procõsuli. S.D.

AD. xvi. Calendas februa. cum in senatu pulcherrime staremus, quod iam illam sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus, vnumque certamen esset relictum, sentẽtia Volcatii, res ab aduersariis nostris extracta est variis calumniis.

AD. XVI. Cal. Februa. Edocet Cicero Lent. ꝙ cum esset in senatu pro causa Lentu. magno honore, quia deiecerat sententiam Bibuli, variis cauillationibus & cõtentionibus res distracta est ut nõ potuerit concludi, cum in tanta uarietate sentẽtiarum uidetur esse obtenturus causam, & declarat quos habuerit amicos, quos aduersarios, ostenditq; senatum haberi non posse per totum Feb. per legem Pupiam, & fictã esse quandam interpretationem ab inimicis Lent. tam non ut impediretur Lentu. ab hac reductione, quàm ne quis uellet cum imperio proficisci in Aegyptum, postremo se prouidisse ne quid posset fieri aduersus Len. saluis aut legibus, aut auspiciis, neque tantum pro Lentulo efficere posse, etiam si uitam pro eo profunderet, ut posset minimæ parti beneficiorum Lentuli erga se satisfacere, facturum tamen, nisi fiat sibi uiolentia, ut obtineat amplitudinem, & dignitatem ipsius Lentuli. Ad XVI. Cal. subauditur, ante Calendas inclusiue tamen, ut dies Calendas etiam intelligatur. Cum sta. nam dicentes stabant. Pulcherrime, cũ maximo honore. Quod, quia. Fregeramus, deieceramus, uiceramus. Vnũ certamen, id est solum, scilicet sententia Volca. frangenda: quia uolebat, ut Pompeius reduceret. Extracta, distracta, producta, in aliud tempus dilata. Variis calumniis, uariis cauillationibus, uel falsis criminibus. HVBER.

Argumentum quartæ Epistolæ.

QVAE sextodecimo Calẽ. Februarias in senatu sint acta docet. Nam post Bibuli sententiam pridie a se infractam, cum optimam de re speraret, nihil per Volcatium tandem potuisse confici. Hic Curionis acerbitatem, Bibuli quandam pene æquitatem, Caninii, Catonisque iniquitatem fuisset, Comitiales postea dies secutos, qui lege Pupia diffiniti erant. Ad inuidis mentionem religionis ea tamen de causa inductã, ne cui restitutionis regiæ prætextu exercitus decerneretur, ipsius dignitatem hacteꝰ inoffensam, quòd si qui aduersarii fuerint, se enixissime curaturum, ne quid salnis legibus illi audeant, ut tamen interim nihil, aut de summo suo studio aut industria remittat, neque enim se diffidere dummodo uis absit, facile sibi omnia ex animi sententia cessura. IO. BE. V.

AD. XVI. Cal. &c. Protestatur se uiriliter pro Lentuli dignitate certasse, parum tamen obtinuisse ob quorundam iniuriam. Stare dicitur orator, & actor, dum ea quæ orat, aut agit placent. Comitia sunt dies & loca quibus & ad quæ coit populus ad creandos nouos magistratus, aut ad res graues decernendas. Ordo est. Cum nos staremus pulcherrime, id est cum actio nostra placeret & prospera esset in senatu. ad, id est circiter sextodecimo Calendas, id est ante Calen. Februarias, quòd id est quia nos fregeramus, id est abrogaueramus pridie scilicet eius diei, id est die eum diem præcedente, illam scilicet notam & sæpe dictam sententiam Bibuli de tribus legatis, scilicet pro rege sine exercitu mittendis, & unum certamen esset relictum, uidelicet sententia Volcatii, res est extracta, scilicet é manibus nostris ab aduersariis, uariis calumniis, id est iniquis cauillationibus. ASCEN.

Causam enim frequẽti senatu in magna varietate, magnaq; inuidia eorũ qui à te causam regiam alio trãsferebãt, obtinebamus. Eo die acerbũ habuimus Curionem, Bibulũ multo iustiorẽ, pene etiam amicũ. Caninius & Cato negarunt se le

TRANSFEREBANT alio à te id est tibi eripiebant & alium conferebant. Causam regiam reductionem regis. Acerbum aduersarium Bibulum, cuius pridie sententiam fregerat Cice. Ante comitia, quia post duodecim Calen. Februa. sequebantur comitia quibus populus congregabatur, & multa per se agere poterat seorsum à senatu qui propter dies comitiales haberi non poterat usque ad Calẽ. Mart. comitiales autem dies uocabant, ut uoluit Festus, cum in comitio conueniebant, qui locus à coeundo dictus est, quasi coitium. Comitiis uero rogabatur populus de rebus decernendis: unde à Rogatio dicta est secundum Festum cum populus consulitur de uno pluribus ue hominibus, & de una pluribus ue rebus, de quibus omnibus sentiatur, & rogare est populũ consulere uel petere ab eo ut id sciat quod ferat, ut Atreio capitioni placet, apud Aulũ Gellium rogatio est cum aliquod statuitur, siue plebs siue populus agat. Lex est generale iussum, rogante magistratu. Cato igitur & Canini trib. ple. uolebãt iis comitialibus diebus, ut rogationes & leges populi, aut confirmarentur à senatu, aut reiicerentur, neq; legem ullam promulgare uolebant ante comitia cõsularia quæ erant futura Cal. Mar. uolebãt enim rogationes populi olim intermissas iis diebus aut perfici aut reiici, qđ Cice. alibi HVBER. Dies comitiales Comitium Rogatio Lex

ad Quint. fratrem scribens iis uerbis significat. Itaque Cato concionatus est se comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies essent exempti: lege enim Pupia ita erat decretum ut iis diebus fierent tantum comitia populi, neque senatus nullo pacto haberi possit, quam rem in calumniam legis Pupiæ scribens Cic. alibi iis uerbis notat, Appius interpretatur nõ impediri se lege Pupia quo minus haberet senatum, & quod Sabina sancitum sit cogi à Cal. Feb. usq; ad Cal. Mar. senatum quotidie legatis dari, & idem Cic. ad Qu. fratrem scribens exponit hos dies appellatos comitiales iis uerbis. Reliqua, cum esset in senatu contentio. Lentu. ne an Pomp. reduceret, obtinere causam Lent. uidebatur, res calumnia extracta est per obtrectatores Lẽtuli, cũ secuti sunt dies comitiales per quos senatus haberi non poterat. Se esse laturos ullam legem, de causa regia. Ante con. s. consulatum, quæ usq; ad Cal. Mar. differebantur per legẽ Pupiam, usq; ad quod tempus eadem lege senatus haberi non poterat, ut dictũ est. Id quod scis, id est quod scis. Nisi perfectis, expeditis, aut reiectis in aliud tempus reseruatis, quia toto eo mense dabat senatus quotidie solis legationibus, non aliis causis. Fictæ re. id est falsæ, scilicet posse & debere regem reduci cum exercitu. Non tam ut impedirent te, qui non haberes exercitum. Alexandriam, urbem Aegypti: unde Ptolomæus Auletes fuerat exactus, ut diximus in argumento. Habitam esse rationem, id est respectum. Quo minus, ut non. Fieret discessio, senatusconsul. ut supra dictũ est.

Per aduer. i. ab aduersariis. Qui nunc Po. Ro. nomine re autem uera sceleratissimo latrocinio, qui nunc sub specie tuendi Po. Ro. sed re uera, ut tibi noceant si tentabunt aliqua facere, prouidi ne possint facere, quin faciant contra leges & auspicia, & quin faciant tibi uiolentiam. Studio, uoluntate, uel officio erga te. De iniuria nonnullorum, quorũdam tibi illata. Quid enim ratio prioris propositionis. Ostentem, iactẽ. Profundam, ponam, impendam. Assecutus. i. adæquasse uel attigisse. Aut de aliorum iniu. querar. ratio secũdæ propositionis, Quod. s. queri de iniuriis in te illatis. Imbecillitate. i. inconstantia uel timiditate.

gem ullam ante comiria esse laturos. Senatus haberi ante. Cal. Februarii per legem Pupiam, id quod scis, non potest, neq; mense Februario toto, nisi perfectis aut reiectis legationibus. Hæc tamen est opinio Populi Ro. à tuis inuidis atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impedirent q̃ ut ne quis propter exercitus cupiditatem Alexandriam vellet ire. Dignitatis autem tuæ nemo est quin existimet habitam esse rationem ab senatu. Nemo est enim qui nesciat quo minus discessio fieret per aduersarios tuos esse factũ. Qui nunc Po. Ro. nomine, re autem uera sceleratissimo latrocinio, si qua conabantur agere, satis prouisum est, vt ne quid saluis auspiciis aut legibus, aut iam sine vi agere possint. Ego neq; de meo studio neque de nonnullorum iniuria scribendum mihi esse arbitror. Quid enim aut ostentem, qui si vitam pro tua dignitate profundam, nullam partẽ videar tuorum meritorũ assecutus? aut de aliorum iniuriis quærar? qđ sine summo dolore facere non possum. *Ego tibi in hac præserti imbecillitate magistratuũ,

Io. BE. V. Varietas Curio — VARIETATE, hæc de coloribus proprie dicitur. Acerbum Curionẽ, à pomis immaturis sumpta translatio quæ minime grati saporis sunt. Hunc ego filium puto, qui multum eloquentia per ea tempora ualuit, & cum in tribunatu primum Cæsari aduersaretur, mox auro Cæsaris, & Gallicis captis spoliis in Cæsarianas partes transiit. Vir audax & acer, præcipuáque ciuilis belli fax. Quippe qui simulato metu cum Roma profugisset ad Cæsarem dicẽtem tunc ad Rubiconem in castra uenerit, illumque ad bellum quàm primum patriæ inferendum adhortatus sit. Missus postmodum à Cæsare in Africam, dum audacius quàm cautius bellum gerit, in insidias à Sabuea præcipitatus cum toto pene exercitu internitione occiditur. Ad hunc sunt Ciceronis epistolæ libro secũdo de eo Lucanus sic libro tertio cecinit Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma. Aut cui plus leges deberent recta sequenti. Sed & Cicero in libro de claris oratoribus hæc de Curione Curio si diutius uixisset, magnam esset eloquentiæ laudem consecutus, huius enim dicho in eo quod uerisimile uisum esset: facilis, soluta, acutæ, & crebræ sententiæ, ut nihil ornatius, nihil expeditius esse posset, is si me audire uoluisset, honores quàm opes consequi maluisset. Et paulo post. Huic inerat sine arrogantia grauitas, sine segnitie uerecundia, sed illum æstus quidam insolitæ adolescentibus gloriæ absorbuit, qui quia miles imperatori nauarat operam, imperatorem se statim esse cupiebat. Hic Cicero. Hæc ille est, qui duplicia illa theatra, quæ in amphitheatri formam duceret portẽtuosum plane opus linea construxit, quibus Roma. Pop. ueluti authoratum circunduceret, ut uideri possit uniuersum Romanum Popu. funebri patris munere ad eius tumulum depugnasse. Plin. septimo, tres perpetua serie Curiones oratores facit auum, scilicet patrem & filium. Sed pater nullis literis, nulla memoria, nulla liberalium artium cognitione domestico tantum quodam loquendi usũ tertius post Crassum & Antoniũ orator numerabatur. Sed & Curiones dicti ministri theatrales quorum uoce aliquid populo uulgaretur. Vnde Rufinus in Eusebii interpretatione Polycarpum per Curionem pronunciari placuit Christianum esse. Et Martialis scripta nostra Curione non egent. Plautus præterea in fabula aulularia Curionem pro curioso, nunc pro Macro, quasi curis confecto accipit, Author Nonius, & Festus. Varro quoque principes Curiarum Curiones dictos scribit. Februario mense erat enim hic mensis legationibus audiendis attributus. Studio uehemens animi applicatio ad aliquid peragendũ. Fabius. Præstare uerbũ iurisconsultorum, hic autem epistolæ finis totus moratus est, hac enim parte Cicero gratissimum suum erga Lentulum probat animum, qui si uitam ipsam profunderet, nullam meritorum Lentuli erga se partem sibi consecutus esse uideatur.

(Margin: Tres Curiones oratores; Studio)

ASCEN. — ENIM. i. quia nos obtinebamus causam, scilicet tuam supple in frequenti senatu, & magna uarietate. s. sen-

tentiarum

tentiarum à diuersis legatarum, & magna inuidia.i.odio eorum. Qui transferebant causam regiam à te alio.i. ad alium, utpote ad Pompeium. Nos habuimus Curionē, scilicet causidicum qui postea Cæsari adhæsit, acerbum, id est acrem aduersarium, & habuimus Bibulum iustiorem.i. æquiorem multo, & pene etiam amicum. Caninius & Cato qui intercesserant, ne lex ferretur, ne ad popu lũ.res referretur negarunt se esse laturos ullam legem ante comitia.i. prius quàm populus conueniret ad magistratus eligendos. Senatus.i. ut dicunt consistorium, curia senatorum, non potest haberi ante Cal. Feb. per legem Puppiam, quę cauet ut tantisper dum Comitia fierent, senatus non haberetur, id quod, id est quam rem tu scis non enim recens erat ea lex. Neq; senatus potest haberi toto mense Februar. nisi legationib⁹ perfectis, id est determinatis, aut reiectis.i. posthabitis, ita ut non placeret de eis quicquam agi. tamen.i. nihilominus, hæc est opinio P. Ro. nomen.i. mentionem religionis fictæ.i. simulatæ cum tamen uerum esset ita carmine Sibyllino cauere, sed potuit populus falso opinari id ab æmulis fictum inductum sup. esse ab inuidis & obtrectatoribus tuis, hoc est quos inuidos & detractores habes, ac pateris. sed sic Valla tui dicendum præciperet, non tam.i. non tantopere ea causa, nt impedirent te, q̃.i. quantopere, nt ne quis uellet ire Alexandriā.i. ad regiā urbē Aegypti, propter cupiditatem exercitus.i. quia uidebant exercitum tam cupidũ eius profectionis, aut quia cupiebant exercitũ. Autem.i. sed, nemo est quin existimet rationē.i. respectũ honorificũ tuę dignitatis esse habitā ab senatu. enim qa nemo est qui nesciat factũ esse per aduersarios tuos, quo minus.i. nt nō fieret discessio.i. latio sentētiæ cognitis iudicis senatus per discessionem ad suæ cuiusq; opinionis authorē factā. Nũc.i. deinceps, si.s. æmuli tui conabũtur agere qua.i. aliqua noīe Po. Ro.i. sub p̄textu referēdi ad populũ, eo ꝙ senatũ tibi fauentē uidēt. Autē.i. sed, re uera.i. nō simulata latrocinio sceleratissimo, qa per largitionē corrupti fas & nefas uenale habent, satis est prouisum.s. per authoritatem senatus, ut ne quid possint agere. Vacat ut quid, sæpe apud Ciceronē sic reperies.s. cum populo auspiciis saluis.i. auspicatu aut legibus saluis, aut iam postquā auspicia & leges refragantur, sine ui.i. uiolentia, quæ actio nulla foret. Ego neq; arbitror scribendũ esse mihi, neq; de studio meo.s. in te neq; de iniuria nonnullorum.i. quorundā. Enim.i. quia, quid.i. ad quid, aut ostentem me.i. iactem officiũ meũ in te, qui si profundā.i. abunde exponam, uitam.s. meam pro dignitate tua, nullam.i. non ullam, non uidear, assecutus.i. æquiparasse ullam partem meritorom tuorum.s. in me. Aut quid querar.i. conquerar de iniuriis aliorum, quod.i. quam rem non possum facere sine summo dolore? q.d. frustra.

EGO tibi à ui. Ipsi ut nunc legitur emendauimus: pręter enim antiquorũ codicum fidē uerba quæ sequũtur ita legi uidere ostendũt, VI EXCEPTA. Vis autē non tantum à Tribb. Pl. fieri poterat, sed etiam à priuatis hominibus. Id autē per se planum est, & à Cicerone declaratur, cum inquit, ad Q. Fratrē de Clodio, Qui etiam priuatus eandem manu poterit conciones concitare. Veriusque nis appellari potest, quæ à priuatis fit, q̃ quæ à magistratu. Qui enim publicā personam gerunt, quamuis contra leges faciant, rectè tamen atq; ordine se illa facere multis persuadent, quod Cicero etiā paulò supra declarat, cum inquit, Qui nunc Populi R. nomine, re autem nera, sceleratissimo latrocinio. *PETRI VICTO. CASTI.

præstare nihil possum, at ea excepta possum confirmare te, & Senatus, & Po. Roma. summo studio, amplitudinem tuam retenturum. Vale.

Ex.iiii. Epistola. In antiquiori

Cum in senatu pulcherrime extarem⁹. Res ab aduersariis nostris exagitata est uariis calumniis. Canini⁹ & Cato negauerũt se legē illā ante comitia esse laturos. Senat⁹ ante Cal. Februarii, per legē Puppiā, id qđ scis haberi nō potest, neq; mēse Februario toto. Dignitatis autē tuæ nemo est qui æstimet rationē esse habitam ab senatu. Si quæ conabunt agere, satis est improuisum mihi. Qui si uitam pro tua dignitate profundā, nullam partē tuorum meritorum uidear assecut⁹. Nisi ut hac re excepta possum cōfirmare te.

PRAESTARE, efficere. Excepta ui.i. uiolentia, id est, nisi fiat nobis niolentia. Possum tibi affirmare, quod defendemus. Amplitudinem tuam, id est dignitatem. Summo studio, summo fauore. Retenturum, seruaturum. HVBER.

EGO nihil possnm præstare.i. exhibere & efficere tibi in hac imbecillitate magistratuum.i. in qua magistratus fere corrupti sunt, at, id est sed, ea.i. imbecillitate magistratuum excepta, possum confirmare.i. certificare, te retenturum tuam dignitatem summo studio & Senat⁹ & Po. Ro.i. tam senatus, quàm Po. Ro. ASCEN.

M.T.C. Len. Proconsuli. S.D.

TAmetsi mihi nihil fuit optatius, quá vt primum abs te ipso, deíde à cæteris omnibus, quàm gratissimus erga te esse cognoscerer, tamen afficior summo dolore eiusmodi tépora post tuam profectionem consecuta esse, vt & meam & cæterorum erga te fidem & beneuolentiá absens experirere.

TAmetsi, respondens Cic. Len. qui ei gratias egerat, ꝙ diligēter & fideliter eius causam tueretur, dicit se dolore affici eiusmodi accidisse necessitatem temporũ, ut Len. cogatur nunc fidē & beneuolentiam Cice. & cæterorum amicorũ in dignitate sua experiri, licet semper optanerit se gratissimũ cognosci posse erga ipsum Lentulum, & quod ipse Lent. in absentia experiatur eandem esse hominũ fidē in dignitate sua, quæ fuerit olim in salute ipsius Cice. deinde subdit fauores, quos haberet pro Lentulo impeditos esse subita & nefaria promulgatione Catonis, qui legem ad populum tulerat, nt prouincia abrogaretur Lētulo, nam iis qui dicunt Catonem promulgasse legem de prorogan da prouincia Cæsari in alterum quinquennium, & ei dandũ stipendiũ, nō facile assentior, cum Plutar. in uita Cæsaris & Catonis longe aliter dicat, neq; Catonē unquā adduci potuisse, ut id sentiret, postea uero declarat Cic. quid speret posse fieri de causa Alexādrina, hortaturq; Len. ut si hanc reductionē obtinere non posit, pro sapientia magnitudineq; animi sui, existimet dignitatē suā nō in hac reductione, sed in uirtute, clarisq; rebus gestis esse positā: se aũt usurũ omni diligētia, adhibiturũmq; sociũ cōsiliorũmq; oim Q. Seliciũ hoiem prudentē, & Lent. amicissimũ, atq; de reb⁹ iam p̄teritis dicit se nihil scripturũ, sed de his quę tantũ pntanẽ esse futurę itáq; significat Pō. grauiter accusatũ à Catone uideri deposuisse oino oēm curā causæ Alexādrinæ. Dixitq; se HVBER.

quibusdam coniecturis perspicere φ rex ipse à Lent.reduci optabit, quando quidem uidet se non posse assequi,ut à Pompeio reducatur,sicut ante cogitauerat,& breuiter de animo quorundam Lent.certiorem reddit & hortatur ipsum ut forti sit animo. Tametsi.Sensus est,& si nihil unquam magis optaui quàm ut tu in primis deinde cæteri omnes me gratissimum cognoscerent,tamen doleo uenisse tempora post tuum discessum,
Quam quibus oporteat te absentem experiri fidem & amorem erga te meum & cæterorum amicorum. Quàm gra-
Per tissimus, ualde gratus: nam quàm cum superlatiuo iungitur, semper auget,sicut per cum positiuo: dici-
Quã mox mus tamẽ per quàm gratissimus & quàm mox,quod teste Festo significat quàm cito. Afficior sum.do.sum-
Afficio me doleo.Afficio & ad animum & ad corpus refertur: & quamuis affici malis tantum consuetudo præsumpserit,ut dicit Nonius Mar.tamen & de bonis positum est,M.T.officiorum lib.i. aliquo honore aut imperio affectos obseruare & colere debemus:significat autem secundum adiuncta, ut afficio locum luce.i. do lucem loco,ut Varro.Coronam ex auro & gemmis fulgentem getit luce locum afficiens:& afficio lętitia,id est do lætitiam,& sic in reliquis:ut tali uulnere affectus es,id est letaliter uulneratus. Eiusmodi, id est talia. Consecuta
Profici- euenisse, successisse. Post profe.i.post tuum discessum,scilicet ex urbe Roma. Nam proficisci quamuis signi
sco ficet omnem motum,tamen maxime de loco dicitur,ut Virg.in.i.Aenei.Hunc lætum Tyriisque diem, Troiaq; profectis Esse uelis.

Argumentum quintæ epistolæ.

IO. BE. V. QVANTO ipse afficiatur dolore, quantáq; molestia φ absens ille suam cæterorúmq; amicorum experiri cogatur fidem,quod & in restitutione sua euenisse sibi,ille uiderit,scribit. Tum C.Catonis audaciam nefariamq; promulgationem exortam admonet.Quidq; aut ab eo timendum aut regis restitutione sperandum sit certiorem facit. Adhortatúrq; ut quancunq; sortem fortuna dederit, magno eam animo erectòq; ferat. Atq; à uirtutibus suis præsidium petat.Cum interim & ipse & Qu.Selicius nihil non tentaturi pro rei cõfectione sint. Nũc id superesse spei,ut quãdo Pom.populo senatuq; libẽtibus iactatus sit,& perpetua pene Catonis oratione laceratus deposita plane ab illo causa,ad ipsum integra deferatur,quod facile consecuturum se speret dummodo Pomp.cui⁹ tarditatem timeat,placere id sibi annuerit. Necuero à Catone interim plane timendum quicquam aut à consularibus boni sperandum, Hortensio Lucullòq; exceptis. Cum alii aut occulte oderint,aut aperte irati sint.Sed tamen facile feacta Catonis leuitate, pristinum honorẽ dignitatẽmq; consecuturum non diffidit. Tametsi,epistolæ principium moratum.

ASCEN. TAmetsi &c.Lentulus egerat Ciceroni gratias ob gratum officium in tuenda causa sua.Cui Cicero nũc rescribens dicit sibi dolere ea tempora incidisse,ut Lentulus cogatur experiri fidem & beneuolentiam suorum,& præsertim ipsius Ciceronis erga se, docet etiam quód Cato legem tulerit de prouincia abroganda Lentulo,quam rem Lentulus uerebatur euenturam.De rege autem reducendo per Lentulum dicit se bene sperare cum uideatur rex ipse id uelle, Ordo est. Tametsi.i.quanquã nihil fuit mihi optatius quàm ut cognoscerer esse quàm gratissimus.i.ualde gratus erga te, primum abs te ipso, deinde à cæteris omnibus. Tamen ego afficior summo dolore,id est summe doleo,ea tempora consecuta esse post tuam profectionem.i. abitum ab urbe,ut absens experire.i.cogereris experiri,&.i.simul meam,&.i.simul cæterorum fidem.i.fidelitatem & beneuolentiam ergate.

Te uidere & sentire eandem fidem esse hominum in tua dignitate, quam ego in meam salutem sum expertus ex tuis literis intellexi. Nos cum maxime cõsilio, studio,labore, gratia de causa regia niteremur,subito exorta est Catõis promulgatio quæ nostra studia impediret & animos à minore cura ad summum timorẽ traduceret. Sed tamen in eiusmodi rerũ perturbatione,quanquã oĩa sunt metuenda,nihil magis q̃ perfidiã timem⁹, & Catoni(quoquomodo quidẽ se res habent) profecto resistemus. De alexandrina re, causáq; regia tantũ habeo polliceri, me tibi absenti,tuisq; præsentibus cumulate satisfacturum. Sed uereor ne aut eripiatur à nobis regia causa aut deferatur,

HVBER. TE autem. Sensus & ordo est.intellexi ex tuis literis sentire & cognoscere eandem esse fidem hominũ in tua dignitate,quã ego expertus sum in salute mea,qa multi quos tibi fidos putabas, sic te nunc deseruerunt, sicut olim me cum in exiliũ missus sum. Eandẽ,talẽ. Quã, id est,qualem, nam relatiua substantiæ sæpe pro relatiuis accidentis ponuntur non sum is quem credis.i.talis
Video qualẽ credis. Videre,cognoscere,sensus enim corporis plerunq; ad animum referuntur,ut non uides quãtum
Sentire erres.i. non cognoscis. Sentire, iudicare, & plus est, q̃ uidere. In.t.digni.quia oppugnabatur dignitas Lentu. quam sibi constituerat in reductione regis. In mea salu.i.uita quia Cic. in exilium misso aqua & igni interdictũ est. Niteremur,magnis uiribus laboraremus & age
Nitor remus:nam Niti inter alia significat etiã suo honore conati,ut M.T.Tusculanarum lib.iiii.Tum illud quod Sisyphus uersat saxum sudans, nitendo non proficit hilum. Consilio.i.cogitatis rationibus & prudẽtia. Studio,uehementi uoluntate & diligentia. Labore,& re & opera. Gratia, fauore & est articulus exornatio. Exorta est,translatiue,id est repẽte prolata & edita est. Promulgatio, quia Cato promulgauit legem de imperio Lentu.qui in Cilicia erat,abrogando: ut Cic. ad Quint. fratrem scribens testatur iis uerbis.Cato legem tulit de imperio Lent.abrogando,uestitum filius mutauit. Nostra stud. nostros fauores. A minore cura,scilicet defensionis Lentu.id est à cura tuendi Lentu. iam refrigerata. Ad summũ timorẽ traduceret.i.faceret,ut oẽs summe timerẽt fauorẽ Len. In eiusmodi perturbatiõe rerũ.i.in tali rerũ defensione. Quãq̃ oĩa sunt metuẽda,qa pturbatione rerũ nemo suas res habet tã certas ut possit cõfidere. Quã perfidiã.i.ne decipiamur ab iis qui fidẽ ꝓmiserũt,& q se nostros ostendũt & ꝓfitent. Quomodo,utcunq;,qualitercunq;. Habeo pol.græce dixit:ita eni dicit ἔχω ποιεῖν.i.habeo facere,& sic de singulis .i.possum polliceri. Tibi absenti,tuisq; pñtibus satisfacturũ,ita futurũ ut neq; tu absens à me plus possis exigere

gere quàm facio, neq; tui præsentes. Sed uereor ne eripiatur causa regia à nobis aut deferatur, ostendit quod sentiat de hac causa, & Lentu. lateoter significat hanc causam oon posse obtineri. Eripiatur à nobis ut alii detur. Aut deferatur, ut omnino per nullum reducatur rex.

quorum vtrū min⁹ velim, nō facile possum existimare. Sed si res coget, est quid dam tertiū, quod neq; Selicio nec mihi displicebat, vt neq; iacere regem pateremur nec, nobis repugnantibus, ad eū deferri, ad quem prope iam delatū existimatur. A nobis agētur oīa diligenter vt neq; si qd obtineri potuerit, nō contēdam⁹, nec si qd nō obtinuerimus repulsi esse videamur. Tuæ sapientiæ magnitudinisq; animi est omnem amplitudinē & dignitatem tuam in virtute atq; in rebus gestis tuis atq; in tua grauitate positā existimare. Si quid ex his rebus quas tibi fortuna elargita est, nonnullorum

QVORVM utrum .i. quod horum duorum. Minus uelim, minus desyderem. Quiddā tertium .i. unum tertium, nam quiddam cum adiectiuis iungitur, quoddam cum substantiuis, ut quiddam pulchrum, quoddā animal. Qu. Seli. hic, & si oon magni nominis uir nō tamen cootemnēdus, fuit boni cōsilii & Lentulo amicus. HVBER. Quiddā Quoddā

Pateremur .i. fineremus & permitteremus. Neq; ia .i. neq; deferri, quo minus restitueretur. Nec ad eū deferri, significat Pompeium. Ad quē prope iam delatū existimatur, ex studio amicorū Pom. multi iudicabant fere rem inclinatam esse ad Pomp. ut in præcedentibus epistolis apparuit. Prope, fere, est enim hoc in loco aduerbium. A nobis agentur omnia diligenter .i. utar omni diligētia in causa tua, ita tamen ut nō cōtendamus si nō poterit obtineri, & ne uideamur repulsi si nō obtinebimus. Et enim si. q. o. potuerit, nō contenda. est enim cō tendere de eo quod obtineri non possit & qui nimium cootendit de aliqua re si eam nō obtinet, uidetur repulsus ideo dicit se usurū ea diligentia: ut hoc sibi oon accidat. s. ut aut contendat frustra, aut repulsus uideatur. Prope Cōtēdere

Tuæ sapientiæ magnitudinisq; animi, quasi desperans negocium obtineri posse consolatur Lentu. & eum hortatur ut pro sapientia magnitudineq; animi sui existimet dignitatem suam non consistere in hac reductione regia, sed in bonis animi & præclaris rebus gestis. Ex iis rebus quas fortuna elargita est, honores enim & dignitates & magistratus & similia fortunæ sunt munera.

NEFARIA Catonis promulgatio quam de abrogando Lentuli imperio tribunus ple. tulerat. Cic. ad. Q. fratrem. C. Cato legem promulgauit de imperio Leotuli abrogando, uestitum filius mutauit. Illud lectorem admonitum uelim hunc esse Catonem ab Vticensi, si quidem hic. C. prænomine. ille Marci quod Cic. in epistolis ad Q. fratrē ostendit: nec uero Vticensis Tribunus hoc esse potuit tempore cum aliquot ante annis cum Metello Trib. Ple. fuisset, & in eo magistratu constantissimum uirum egisset Ciceronis & C. Antonii cōsulatu. Io. BE. V. C. Cato M. Cato.

Neq; eoim prudentiorem: tria tangit, quæ amico consilium dauti oecessaria sint, ut uidelicet prudenter res expendat, summa fide commissam sibi rem exequatur, sed & beneuolentiam non exiguam præ se ferat. Quid enim uel illius prudentiæ, uel fidei credas: cuius beneuolentiæ diffidas?

AVTEM, id est sed ego intellexi ex tuis literis te uidere & sentire eandem fidem .i. fidelitatem hominum in tua dignitate. s. seruanda, hoc est fictam & simulatam quam ego sum expertus in mea salute, cum. s. in exilio essem. Nos cum niteremur maxime de causa regia .i. reductione regis, consilio, studio, labore, gratia, in omnibus uiribus, nefaria promulgatio Catonis. s. ut tibi prouincia abrogaretur: est exorta subito, quæ. s. promulgatio impediret studia nostra. s. quibus nitebamur tibi reductionem decerni, & traduceret animos oostros à minore cura. s. reductionis obtinendæ. Ad summum timorem. s. prouinciæ tibi amittēdæ: sed quanquam omnia suut metuenda in eiusmodi perturbatione rerum, tamen nihil timemus magis quàm perfidiam. s. eorum, qui se amicos simulant, & resistemus Catoni quoquomodo .i. quomodocunq; res habeat sese. Ego habeo .i. possum tantum polliceri de re Alexandrina, & pro .i. causa regia .i. de reductione regis Alexandriam me satisfacturum cumulate .i. abunde, tibi absenti & tuis præsentibus. s. quantum tu audies & illi uidebuot. Sed uereor oe aut causa regia eripiatur à oobis, aut deferatur. s. ab senatu, & Po. Ro. hoc est oe rex aut per alium aut per nullū reducatur, quorum. s. duorum, utrum ego uelim minus, non possum existimare .i. iudicare facile. Sed si res coget. s. ad hoc deuenire, est quiddam perfugium tertium, quod neq; displicebat Selicio .i. amico tuo neq; mihi, ut neque pateremur regem iacere .i. neglectum esse, nec nobis repugnantibus .i. quia nos repugnaremus pateremus sup. negocium deferri ad eum scilicet Pompeium, ad quem existimatur iam esse prope, id est quasi delatum. Omnia agentur diligenter à nobis, ut neque noo contendamus si quid poterit obtineri, nec si quid non obtinuerimus uideamur esse repulsi. Est, scilicet officium, tuæ sapientię & magnitudinis animi, scilicet tui, existimare, id est iudicare, omnem amplitudinem & dignitatem tuam esse positam, id est contineri in uirtute, scilicet tua, atque in rebus tuis gestis, atq; in grauitate tua. ASCEN.

hoīm perfidia detraxerit, id maiori illi fraudi, q̄ tibi futurū. A me nullum tēpus prætermittitur de tuis rebus & agēdi & cogitādi, vtroq; ad oīa Q. Selicio. Neq; in. prudētiorem quēq; ex tuis neq; fide maiorē esse iudico, neq; amantiorē tui. Hic q̄ agātur, q̄q; acta sint, ea te ex literis multorū & nūciis cognoscere arbitror.

PERFIDIA, iniquitas, fallacia. Fraudi, pœnæ, periculo. Prætermittitur, relinquitur. Et agendi & cogitandi, aut histeron proteron est, quia prius cogitamus, deinde agimus, aut dicit se nō solū præstare amico operam suā io agēdo, sed curā & cogitationē in cōsulendo & excogitando, quæ ei possunt prodesse. Facilius enim pro aliquo aliquid agimus, quā pro eo cogitandi curā suscipimus, quia etiā pro nobis ipsis non nisi de rebus magnis hoc facim⁹. Neq; prudentiorē neq; fide maiorem neq; amantiorē tui, tria tetigit quę in omni cōsilio sunt expetēda, ut à sapiēte sit, à fideli, ab amico, oam si in unū horū desit, non est satis tutū. Hic. Romæ. Quæq;, duæ partes sunt .i. & quæ agunt nūc, quæq; acta sunt ante. Literis & nūciis. His eni duab⁹ reb⁹ amici certiores fieri & possunt & solēt, si qd eos intelligere oporteat. HVBER.

QVAE autem posita sunt in cõiectura.i.de quibus nõ potest afferri certa probatio, sed possunt aliquibus signis diiudicari. Fore.i.futura. Oportere,decere,cõuenire. Postea quàm Pomp.nõ epistola separata à superiori textu: scribit enim quæ sunt in cõiectura.s.Pompeiũ uideri ualde perturbatũ, postea quàm in senatu est ualde exagitatus,& à Catooe grauissime obiurgatus,cum ipse Pomp.defenderet Milonem, aduersaturq; Ca- toni. (Conuiciũ) Conuicio,conuicium quasi conuociũ dicitur,& est cauillatio & cõtumelia. Iactatus, & quasi agitatus, translatio à procellis. Maguo silentio,uel ipsius Pompe.qui non ausus est respondere,uel melius. Magno si- leotio.s.audientiũ,&,coosequẽter magna atteotione,ut Cicero lib.iiii.Rhetoricorũ ad Herenniũ , quæ dicit similitudo, qõ magnã populi cõmouerit iis reb⁹ expectationẽ,repẽte silẽtio facto uocẽ emittat acerbissimã &c.

Quæ autem posita sũt in cõiectura, quæq̃ mihi videntur fore, ea puto tibi a me scribi oportere. Postea q̃ Põpeius apud populum ad.viii.idus Feb. cum pro Milone diceret,*clamore conuicioq; iactat⁹ est in senatuq; a Catone aspere & acerbe nimiũ magno silentio est acusatus,visᵉ est mihi vehementer esse perturbat⁹. Itaq; Alexandrina causa , quæ nobis adhuc integra est(nihil enim tibi detraxit senatus,nisi id quod per eandem religionem dari alteri non potest) videtur ab illo plane esse deposita . Nunc id speram⁹,idq; molimur,vt cũ rex intelligat se se id quod cogitabat,vt a Põpeio reducatur,assequi non posse,& nisi p te sit restitutus, desertum se atq; abiectum fore proficiscatur ad te . Quod si, vlla dubitatione , si Pompeius paulo modo ostenderit sibi placere , faciet.

Alexãdrina causa.i.causa Ptolomæi Alexãdrini. Quæ adhuc est nobis integra.i. de qua nihil aliud adhoc est constitutũ,uel quæ est in priore & solito statu.Nam in- (Integra res) tegra res dicitur de qua nihil est immutatũ.Detraxit,diminuit,immutauit,abstulit. Per religionẽ.i.per Sibyllinam sententiã. (Parẽthesis) Nihil enim usq; ad,uidetur Parẽthesis idest interpositio sentẽtiæ,quæ tamẽ saluo sensu posset omitti. Videtur esse de.derelicta,omissa. Ab illo, scilicet Pom. Nunc.s.deposita , hae causa Pom. Molimur, enitimur , & magno conatu facimus uel meditamur.

Vt cum rex. Ptolomæus. Intelligat se oon posse assequi, se non posse obtinere. Quod co.s.ut à Pompeio reduceretur. Proficiscatur, ueniat. At te,ut eum ducas. Desertum,derelictum. Atq; abiectum, comtemptum. Fore,fututum. Quod,quã rem.s.ut ad te proficiscatur. Faciet.s.ipse rex. Si modo, tantummodo. Placere sibi.i.se oelle sibi gratum esse.

IO. BE.V. ELARGITA mire admodum hoc uerbo rem expressit.Cõiectura, στοχασμὸν Græci appellãt.Postq̃ Põ. locus hic tot⁹ exactis eorũ tẽporũ ab historia petẽdus. Plutarchus igit̃ in Põpcio est author. Qđ cum Põpeius causam pro qoodã diceret.Milonẽ(ut arbitror,intelligens Clodius sui similib⁹ stipatus in altiorẽ se locũ receperit, ibiq; aduocata populi coocione sic rogasse ait. Quis imperator impudicitia laboratur,Quis uir uirum quis uno digito scalpit caput? succlamatũ uero ad singula Pompeiũ illũ esse,Et paulo post,tristabat̃ uero magss ille q̃ senatus Clodii facto mirifice delectari nisus est.Dum desertum Cicero illi exprobrare studet. Cicero quoq; ad Qu. fratrem lib.iii. scribens hunc epistolæ locum subobscurum alioqui iis uerbis apertiorem facit,Pompeium à Clodianis in concione coouiciis & maledictis laceratum,Clodium à Pompeianis , quo illi parem referreot gratiam magnis clamoribus exceptũ uersusq; obscenissimos in Clodium Clodiamq; dictos. Addit præterea q̃ ex Plutarchio pauloaute recitauimus ab operib⁹ Clodianis factum,sed paulopost habito senatu ad Apollinis decretum esse factum,ut quæ ad sextum idus Februa.facta esseot,cootra rempub.facta essent,eo quoq; C.Catonem uehementer in Pompe. inuectum, Põpeiũmq; ab illo tanquã in reum perpetua oratione accusatũ , ubi multa de Ciceronis dixerit laudibus cũ perfidiam Pompe.exprobraret.Magno audiẽtium assensu & silentio,quare aut hic quoq;.V I. idus aut ibi ad. VIII.legendum puto.Asconius in Milonianã io hec uerba.Pomp. tamen cum defeoderet Milonem apud populum de oi accusante Clodio obstitit, & ut legimus apud Tyronẽ Cic. libertũ quarto de uita eius oppressum à Clodio Lent. Cæcilium prætorem coostat. Nisi id quod per eandem religionem dari alteri non potest . Hoc uidelicet est oe quis cum multitudine aot exercitu regẽ reduceret. Cic. ad Qu. factũ est senatus cõsultum cum multitudine eum reduci periculosum reip.uideri.

ASCEN. SI nonnullorum.s.quorundam hominum,ut Catonis & Pompeii,perfidia, detraxit tibi quid.i. aliquid ex iis rebus quas fortuoa est elargita tibi.i.ex hooor ibus & dignitatibus externis,aut prudentiæ tuæ est existimare,id fututum sup.esse maiori fraudi.i.detrimento illis.s. perfidis quàm tibi. Nullum tempus & agendi & cogitandi de tuis rebus prætermittitur à me , & utor ad omnia Quinto Selicio. Neq; enim iudico qoenquam ex tuis prudentiorem sup.eo.nec maiorem.i.præstantiorem fide.i.fidelitate, oeq; amantiorem tui.i. qui te magis amet. Hic &c.Io multis exemplaribus principiũ est alterius epistolæ & ita potius quàm cum superiore legatur. Ego arbitror te cognoscere literis multorũ & nuntiis quæ agaot̃, quæq;.i.quæ & acta sint,hic.i. Romæ autem.i.sed,ego puto oportere ea scribi à me tibi quæ posita sunt in coniectura,quæq;.i.& quæ uidentur mihi fore.i.futura esse.Postea quàm Pompeius cum diceret.s. causam pro Milooe.s.homicida, apud populum ad octauum idus Februarias , iactatus est.i. fere exagitatus est clamore & coooitio.s. populi.s. noo admittentis eius orationem,accusatus est quoq;.i.etiam in senatu,à Catone acerbe & silentio nimium magno, quod signũ erat Catonem accusaodo Pompeio senatui placere. Pompeius sup.uisus est mihi esse perturbatus uehementer. Itaq; causa Alexandrina quæ est oobis adhuc integra.Enim.i.quia senatus oihil detraxit tibi nisi id quod non potest dari.i.cõcedi alteri. Per eandem religiouem.s.librorum Sibyllinorum,hoc est oe cum exercitu reducas,uidetur esse deposita plane.i.omnino aut manifeste,ut res tota uidetur in plano sita, oos speramos oũc id & molimur id ut cum rex.s.Prolomeus intelligat sese ooa posse assequi id quod cogitabat à Pompeio reducatur,& se fore desertum atq; abiectum nisi sit restitut⁹ per te,ipse sup.proficiscatur,id est ueniat ad te,quod sup.rex faciet sine ulla dubitatione,si Pompeius ostenderit modo,id est solummodo, paulum, id est modico indicio,aut signo placere sibi,scilicet ut ad te proficiscatur.

CLAMORE

CLAMORE conuicióq; iactatus est. Mendosé, ut opinor, in Mediceo codice legitur IACTVS, pro IACTATVS: contrá, ac eodem hoc in libro IACTATA pro IACTA, in illo loco: Ea fundamenta iactata esse. Has autem maculas in optimis etiam exemplaribus indicasse utile esse existimo, ne omnibus in rebus illis fides habeatur. Quàm malé autem his diebus & in senatu, & ad populum, acceptus sit Pompeius, uberius à Cicerone exponitur in epistola ad Q. Fratrem cuius initium est, Scripsi ad te antea, ex qua etiã facile perspicitur exitium illius reip. non potuisse longé abesse, quæ permitteret optimum & fortissimum ciuem à petulantissimis & flagitiosissimis hominibus tantopere uexari: & in qua turbidè, ac tumultuosè maxime res agerentur. *PETRI VICTO. CASTI.

SED nosti hois. s. Pom. Tarditatẽ, quia nõ cito dicit sentẽtiam suã. Taciturnitatem, maturũ silentiũ. Silentiũ enim potest esse sine ratione, taciturnitas est cũ ratione. Cęteris iniuriis, ppter promulgationẽ nefariã de qua dictum est superius. Resistemus, repugnabimus, uincemus. Hortensium, & Lucullum, ambos præstantissimos uiros. Hortensii eloquentia, Lucul. liberalitate. Cæteri. s. senatores. Obscurius. i. obscure, clam. Iniqui, aduersarii, inimici. Non dissimulanter. i. aperte: nam dissimulare est occultare, & non demonstrare quod sit, Simulare ostendere id quod non sit. Fore, futurum. s. hoc. Vt conse. i. obtineas. Tuam pristi. digni. id est, imperium quod geris in Cilicia, nam tulerat legẽ de abrogãdo imperio Len. ideo dicit. Fracto impetu, id est uicta temeraria & irrationabili sententia hominis. Leuissimi. s. Catonis, neq; mirandum si leuissimum dixerit Catonem quem alibi grauissimum uirum appellat: nam pro locis & pro personis ad quas scribimus, solemus uariare sententias: hic ergo oppugnabat Lentu. amicum suũ, ut ipsi Lentu. placeat appellat leuissimum. HVBER. Silentium Taciturnitas Dissimulare Simulare

Sed nosti hois tarditatẽ & taciturnitatẽ Nos tamen nihil quod ad eã rem pertinet pretermittim⁹. Cæteris ĩiuriis quæ propositæ sunt a Catone facile (vt spero) resistemus. Amicum ex consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium & Lucullum. Cæteri sunt partim obscurius iniqui, partim non dissimulãter irati. Tu fac animo forti magnoque sis, speresq; fore, vt fracto impetu leuissimi hois, tuam pristinam dignitatem & gloriam consequare. Vale.

NOSTI hominis tarditatem & taciturnitatẽ, uitia hæc duo à Pompeii obtrectatoribus sæpe illi obiecta, quod & in Tiberio imperatore & in Pom. quodam Vicinio, probro datum est, qui. s. ut author est Gellius, tractim diceret tanquam singula uerba uelleret, dictaretq; non scriberet. Vnde quidam non infestiue ter dic aut nunquam ait. Cic. ad Qu. fratrem. Messallem tui studio sum e e arbitror Pom. etiã simulatorẽ puto, & ad Atticum lib. iiii. Pomp. fremit, queritur, Scauro studet. Sed utrum fronte an mente dubitatur. Leuissimi hominis Cic. Catonem non Vticensem, ut dixi, sed diuersum notat. Quid enim aut inepti⁹ dici aut minus credibile scribi de Catone potuit? Quam leuitatem uiro omniũ constantissimo obiectare. Atq; hic mihi Cice. Cato uidetur pro quo causam Scaurus M. Scauri filius dixit quẽ absolutum constat. Asconius. Io. BE. V.

Ex. V. Epistola in antiquiori.

Et animos senatorũ à minore cura ad summũ timorem traduceret. Quanquã omnia sunt metuẽda. Et Catoni quidẽ quoquo modo res sese habuerit, profecto resistimus. Me tibi absenti, tuisq; præsentibus accumulate omnino satisfacturũ. Sed uereor ne aut corripiatur causa regia à nobis, aut deseraꝛ à senatu Haud facile possum æstimare. Quod neque Selicio neq; mihi displicebit. Omnẽ amplitudinẽ & dignitatem tuã in uirtute & in grauitate tua atq; in rebus gestis tuis quas tibi fortuna largita est positã existimare, quib⁹ si quid hoĩm inuidia detraxerit, id maiori illis fraudi quàm tibi futurũ scias. Hic quę agantur &c. Nonnulli alterius epistolæ principiũ uolũt, sed re ipsa fallũtur, quod est uidere legẽdo, in meo autẽ uetustissimo & legitur hinc principiũ esse. Postea Pomponius & ad populũ &c. & reuera esse arbitror, & ita legendũ puto, ut ab alia diuidaꝛ, cũ multum hæc ab illa differat. Itaq; Alexãdrina causa quę quando nobis adhuc ingrata est. Nos tamẽ nihil qđ ad eam rem pertineat. Partim nõ dissimulanꝛ irati.

SED tu nosti tarditatem hominis. s. Pomp. & taciturnitatem, quia nec dicto nec facto uoluntatem suam indicare solebat, tamẽ nos nihil prætermittimus quod pertinet ad eam rem. s. ut inducam per Pompeium ad significandum se uelle regem per te reduci. Nos reducemus facile, ut spero, cæteris iniuriis quæ propositæ suna à Catone, qui. s. uolebat legem de abroganda Lentulo prouincia promulgare. Ego nemimẽ ex consularibus, id est ex iis qui consules fuerunt aut consulatum gesserunt. Alibi etiam ii consulares dicuntur qui consulatu digni censentur, uideo. i. considero, refertur enim ad iudicium animi, amicum tibi præter Hortensium & Lucullũ. Cæteri sunt iniqui. i. offensi in te, partim obscurius. i. occultius, partim sunt irati tibi nõ dissimulãter. i. aperte. Tu fac sup. ut, sed uenuste subauditur particula ut, sis animo forti & magno &, speres fore. i. futurum esse & euenturum, ut consequare. i. nanciscare, & obtineas tuam dignitatem, & gloriam pristinam. i. prioris status tui hoc est quam prius habuisti. Est enim pristinum quod ab aliquo prius est habitum. Priscum quod in prioribus fuit seculis in aliis nimirum hominibus, ut prisca frugalitas Romanorum, & hoc impetu hominis leuissimi, scilicet Catonis qui sine legitima causa te opponat, fracto. i. repercusso. Mirum autem est ꝙ Catonem cui grauitas propria erat leuissimum dicat. ASCEN. Pristinũ Priscum

M.T.C. Len. Proconsuli. S. D.

QVæ gerantur accipies ex Pollióe, qui oib⁹ negociis non interfuit solũ, sed præfuit. Me in summo dolore quem in tuis rebus capio, maxime scilicet consolatur spes qđ

QVæ gerantur. Pollio Lentu. & Cic. amicus interfuerat omnibus quæ Romæ agitata fuerant in causa Lentu. & de rege reducendo & maxime de imperio quod Cato uolebat ei abrogari. Itaq; cum nunc Pollio ad Lentu. in Ciliciam proficisceretur. dicit Cice. se breuius scribere, quia omnia intelliget ab ipso Pollióe coram scribit tamen in summo dolore, quẽ de rebus Len. capit, se unam habere consolationem, quód sperat nefariam promulgationem Catonis, &c. studia & cogitatio HVBER.

nes inimicorum & aduersariorũ Lent. posse ipso tempore debilitari & frangi. Deinde Cic. dicit aliam se habere consolationem quòd cum uideat quandam similitudinem suę olim causę cum missus est in exilium, & nunc causæ Lentu. cum oppugnatur in dignitate sperat eundem fore exitum. Cut quemadmodum bene successit Cice. ita bene succedat ipsi Lent. Postremo hortatur eum, ut se præstet uirum magni animi qualem præstitit à teneris annis. Quæ gerantur, quæ fiant. Accipies, intelliges, cognosces. Significat etiam odio, posco, tracto, gratum habeo, ut supra quod dat accipimus. Ex. i. a. Interfuit, præsens fuit quantum ad personam. Sed præfuit. i. etiam operam præstitit, & multum gessit, & tutatus est: nam præesse est tutelæ esse, unde & præsides prouinciarum dicti sunt. Me in sum. do. eleganter incipit oratio ab opposito, sed tamen non decet ita esse superstitiosus, ut hoc semper obseruetur. Nam plerunque, ut uoluit Quin. consulendæ sunt aures. Scilicet, certe, nam non ponitur declaratiue, quod raro apud idoneos reperitur, sed aut affirmatiue aut ironice, ut. S. iis superis labor est, & Terent. Id populus curat. S.

Accipio
Præsum
Præses
Scilicet

ASCEN. QVAE gerentur &c. Quia Pollio in Ciliciam ad Lentulum proficiscebatur, eum omnia ex eo cogniturum, quæ quia plausibilia & grata non sunt, hortatur Lentulũ ad fortitudinem & operam suam cum aliud non possit pollicetur illi strenuam. Ordo est. Tu accipies, id est intelliges ex Pollione sup. ea quæ geruntur sup. Romæ qui scilicet Pollio non solum interfuit, id est pręsens fuit omnibus negociis, sed sup. etiam præfuit, scilicet tanquam præses. Spes consolatur maxime in summo dolore, quem capio in rebus tuis scilicet tam aduersis, quàm id est, quia scilicet suspicor ualde. fore, id est futurum esse, ut improbitas hominum infringatur & i. simul, consiliis tuorum amicorum.

ualde suspicor fore ut infringatur hominum improbitas & cõsiliis tuorũ amicorum, & ipsa die qua debilitantur cogitationes & inimicorũ & ꝓditorũ. Facile secundo loco me consolatur recordatio meorum temporũ quorũ imaginem uideo in rebus tuis. Nã & si minore i re uiolatur tua dignitas ꝗ mea salus afflicta sit, tamen tanta est similitudo, vt sperem te mihi ignoscere, si ea non timuerim quæ ne tu quidẽ unꝗ timenda duxisti. Sed præsta te eum qui mihi a teneris (vt Greci dicunt) vnguiculis es cognitus. Illustrabit (mihi crede) tuã amplitudinem hominum iuria, à me omnia summa in te studia officiaꝗ expecta. non fallam opinionem tuam. Vale.

HVBER. VALDE, multum, & est syncopatum à ualide. unde producit e finale. Hora. posuit & ualdius pro ualidius in epistolis, ut nouit me ualdius ipso, sicut & caldus pro calidus, ut apud Mar. Iam defecisset portantes calda ministros, & alibi sæpius, & calfacio & calfactus, ut Ouid. in Ibin. Nondum calfacti uelitis hasta solum, & septimo Met. Cæde recalfecit: quibus dictionibus syncopatis tantũ in carmine utimur, nisi ualde, quod poetis & oratorib⁹ est commune quod autem caldus non dicendum sit in prosa Quint. libro primo institu. oratoriarum ostendit authoritate Cic. in Ora. ad Augu. an epist. Suspicor, opinor, arbitror, unde suspicio opinio tum in bonam, tum in malam partem, sed sæpius in malam. Fore, futurum esse. Infringatur, conteratur, ad nihil reducatur. Hominum improbitas, notat Catonem qui promulgauerat legem ut imperium Ciliciæ abrogaretur Lentulo. Improbitas, iniquitas, perfidia.

Valde
Valdius
Caldus
Calfacio
Calfactus
Suspicio

Consiliis, propter consilia. Tuorum amicorum, quos multos & optimos habes, qui te ab horum improbitate tuebuntur: & hoc maxime propter se dicit. Et ipsa die, id est ipso tẽpore: nam dies & si in fœmi. genere significat spatium xxiiii. horarum: tamẽ proprie ponitur pro tempore, ut Tibul. Longa dies homini docuit parere leones & iune. Longa dies igitur quod contulit, id est longum tempus. Proditorum deceptorum, nam prodere interdum est porro, id est longe dare, ut Virg. Prodimur, atque Italis longe disiungimur oris. Et prodere est indicare & decipere, ut Vnius ob iram prodimur unde proditores qui indicant quæ debent cælare, & decipiunt ideo perfidi deceptores dicuntur. Alia significat pro loco, & secundum diuersos grammaticos.

Dies
Prodo
Porro
Proditores

Ex. VI. Epistola. In antiquiori.
Et ipsa die quæ debilitat & corũ cogitationes & inimicorum perditorum. A me omnia summa in te studia officiaq; expectato. Sciendum autem studia in animo esse officia uero ipsa & in re atque in opere.

Qua de. imminuuntur. Cogitationes, consilia, deliberationes, omnia enim primo impetu animi maiora fiunt, debilitantur antem successu temporis, quia aut sequitur diffidentia perficiendi: quod primo si speraueras, aut aliquod impedimentum interuenit, unde bene monebat Cæ. apud Lu. Sit subitum quodcunque paras. Secundo loco, apud Cic. ornate dicitur pro secundo.

Recordatio, pro memoria. Meorum temporum. i. meorum casuum. Quorum ima. i. similitudinẽ: Video in rebus tuis, quia cum multi te deserant sicut olim me deseruerunt, ut postea mutati sunt, ut mihi fauerẽt, ita spero facturos erga te. Nota antẽ Pomp. de cuius fide Ci. non dubitabat, cum in exilium missus est, à quo tamẽ deceptus est quamuis postea mutato consilio Pomp. Ci. reuocandum curauerit propterea dicit se sperare inde facturum Pomp. in causa Len. quod olim fecit in causa Cic. ut quem oppugnauerit, eidem mutato consilio, faueat. quemadmodũ postea fauit Cic. quem ante contra promissam fidem deseruerat. Minore in re, quia minor est dignitas, quàm salus, tu enim certas utrum reduceas regem sicut promissum est tibi. In mea autem causa agebatur utrum essem uiuerem, cum fueram è patria eiectus. Afflicta sit, deiecta, prostrata. Tum tanta est si. Sensus est, Et si omnino non sit æqualis similitudo rerum tuarũ & mearũ, quia minore iure uiolaris ꝗ ego afflictus sum, quia ego in salute tu in dignitate es læsus. Tamen tanta est, ꝙ spero te esse nõ reprehensurũ, si ego non diffisus fuero in causa tua, quẽadmodũ neq; tu nunc diffidebas in mea, & hoc est quod dicit. Vt spe. mi. igno. dare ueniam non accusare. plerunq; enim credit esse amoris in causa amici non timere & habere fiduciã.

Non t. e. s. hos qui te impugnãt nunquã mutatũ iri ab improbitate sua. Quæ ne tu quidẽ, pro ne quidẽ sed inter ne & quidẽ semper aliquid inter ponendũ est aliter nunꝗ iunguntur. Vnꝗ, quo tẽpore agabat de salute mea. Duxisti, existimasti. Timenda, quia nec tu unquã de me timuisti, quin aliqn fierent mihi mitiores, qui me impugnabãt, & fortuna mea meliorẽ exitũ habitura esset. Sed ꝑsta. i. exhibe, ostẽde, redde. Te, e. i. talem.

Qui,

Qui,qualis.i.is co.a.t.uir.i.à teneris annis secundum prouerbium Græcorum qui dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων. Vnguiculа autem uerum est diminutiuum secundum formam,quamuis non seruet genus primitiuum,nam ungula denominatiuum est non diminutiuum. Vnguicula Vngula Illustrabit, clariorem reddet,quia quando quispiam oppugnatus uincit,aut iniuste oppugnatus intelligitur,fit clarior & magis laudatur.Amplitudinem dignitatē. Hominum,inimicorum.Iniuria.quæ in te infertur,ut abrogetur dignitas tua.A me omnia &c.i.spera me in te collaturum omnes summos fauores quos potero.Non fallam opinionem tuam.i. quæcunque à me expectaueris ea omnino efficiam.

ET ipsa die.i.tempore lōgo,quæ.s.dies aut mora debilitat cogitationes & inimicorum & proditorum. Recordatio meorum temporum.s.tam contrariorum,ut in exilium abeundum fuerit, consolatur me facile secūdo loco,quorum.s.temporum meorum,imaginem.i. imitationem & similitudinem ego uideo in rebus tuis. Nam & si.i.quanq̄ tua dignitas uiolatur in minore re,quia repulsa modica q̄ mea sit afflicta,quia ut dixi exilio,tāta similitudo est,ut sperem te ignoscere mihi,si ego ea nō timuerim quę ne tu quidē duxisti.i. existimasti unq̄ timēda sup.esse.Sed p̄sta.i.exibe te eū.s.forti aio hoiem q cognatus es mihi,ut Græci dn̄t.s.ut in puerbio Græcorū est.Græcis tn̄ uerbis, à teneris unguiculis.i.ab ineūte ętate,apta tn̄ est trāslatio:nā ab uno ungue toti⁹ cognoscit̄ leonis aius futurus.Crede mihi.iniuria hoim illustrabit.i.clariorē faciet dignitatē,sicut Iuno & Eurystheus Herculis auxerunt famam,& tyranni martyrū C H R I S T I gloriam. Expecta à me.i.polliceor tibi omnia summa studia,& officia in te.Ego non fallam opinionem tuam .s.de me. Vale. ASCEN.

M.T.C. Lentulo Proconsuli S.D.

LEgi tuas literas quibus ad me scribis gratum tibi esse ꝙ crebro certior per me fias de oibus rebus,& meā erga te beneuolentiā satis facile pspicias,quorum alterum mihi vt te plurimum diligam facere necesse est, si uolo is esse quē tu me esse voluisti:alterū facio libenter vt quoniam interuallo locorum & temporum disiuncti sumus,p literas tecū q̄ sæpissime colloquar,quod si rari⁹ fiet q̄ tu expectabis id erit causæ qđ non eius generis meæ literæ sunt vt eas audeam temere committere,quoties mihi certorum hominum potestas erit qui bus recte dem,non pretermittā. Qđ scire vis,qua quisq; in te fide sit & volūtate,difficile dictu est de singulis. Vnum illud audeo qđ antea tibi sæpe significaui,nunc quoq; re pfecta & cognita scribere vehementer quosdam homines & eos maxime qui & te maxime debuerūt & plurimum iuuare potuerūt, inuidisse dignitati tuæ, similimamq; in re dissimili tui tpis nunc & nostri quondā fuisse rōnē ut quos tu resp.causa læseras palam te oppugnarent, quorū authoritatē dignitatemq;,volūtatemq; defenderas,nō tam memores essent virtutis tuæ q̄ laudis inimici,quo quidem tempore vt per scripsi ad te antea cognoui Hortensium percupidum tui studiosum Lucullum. Ex magistratibus autem Lucium. Rutilium & fide & animo singulari.

LEgi lręteras tuas,qa Lē.ad Ci.scripserat sibi gratū esse,ꝙ crebro certior fieret ab eo de rebus omnibus suis,quæ in senatū agebant̄,& eum rogauerat,ut etiā scriberet qua fide & uolūtate quisq; esset erga se.Primū Ci.rn̄det se debere crebro scribere ad Leo. & libenter,ut uideatur esse memor & gratus erga eum, & qui de se optime meritus sit,& q̄uis dicat difficile esse singulorum uoluntatem & animū dicere, tn̄ multos cōmemorat uarie affectos erga Leo.& quomiā cū esset aliquantulum alienatus Pom.a Len.& ad eum Len. ita humane scripserat, ut eū sibi reconciliasset. Laudat Cice.hāc prudentiā Lē.q talem & tantū uirum sibi reconciliandū duxerit: deinde scribit qd Pō. secum cōicauerit de causa Len.& quid utiq; ipsorū uideatur, datq; ei quoddā cōsilium reducēdi regem, ita tn̄ ut ondat ꝗ si male successerit ipsi Lē.ab oibus accusabit̄. Hortat̄ igit̄ ut diligēter cōsideret qd sibi in hac re agendū sit.deinde rn̄det cuidā gratulationi Lē.erga se, & accusat quorundā improbitatem & perfidiā, & ondit eādem fuisse hominū fidē i causa sua,quę nūc est i causa Lē.sed fuisse dissimilem fortunā,quia ipse in salute sit læsus . Len. uero in dignitate & laude. Deinde eum hortatur ut ita gerat prouinciam,ut ad memoriam consulatus sui addat etiam gloriam bene administratę prouinciae.Rn̄det deinde quibusdam eius particulis, quæ facilius ex epistola colliguntur q̄ cōprehēdi possint argumēto. Certior fias.i.admonearis & itelligas.Per me.i. ex me:nā pro me aliud significat.i.uel loco mei uel causa mei.Certior aūt cōparatiuus est ꝓposito quo semp oratores uiūtur nuoq̄ licet oratori dicere facio te certū,sed certiorē,nec fio certus,sed certior.Dicimus autē sum certus, nō certior,ut apud A.G.Certi, inqt,sumus uir bone nō ignorare te qd uena appellat̄, & qd arteria : sunt etiam alia idonea exēpla, sed hoc unum,ut á ꝓbato uiro,satis sit . Crebro,pro crebre id est,sępe,& est teste Priscia no.nomen pro aduerbio. De omnibus rebus quæ Romæ fiunt. Facile haud dubie & clare, & iunctum cū noie exigit superlatiuum,ut facile doctissimus. Desyderat etiam comparatiuum & oīa significātia diuersitatem,ut facile dissimilis, & composita à præ,ut facile p̄stat,& ut dicit Donatus , ueteres facile pro certo dicebant,ut Cice.illius ciuitatis facile princeps, facilis autē hoiem exorabilem significat, ut Virg.Geor.quar.& faciles uenerare Napæas. Et in Bucco. Et quo sed faciles nymphæ risere sacello.Differt autē à clemente ꝙ facilis est cuius ira cito soluitur,clemens q non irascitur. Teren.in Adel. Re ipsa reperi facilitate nihil esse homini melius neq; clementia. Quorum alterum declaratio duarū propositarum partiū &.s.ꝙ scribat crebro, & ꝙ suā beneuolentiā ostendat Leo.& primo exeqtur ultimā sic.Alterū ot te .q.d.ut te uehemēter amem.Est enī .s.cogor facere.Quem tu me esse uoluisti,s.memorem, gratum HVBER. Certior fio. Sum cert⁹ nō certior Crebro Facile Clemens Facilis

gratum & bonum uicum, cum causam meæ restitutionis fideliter & amanter egisti, ut ostenderes quantum beneuolentiæ tibi deberem,& qd mihi agendum esset si usu ueniret. Alterum ut crebro te certiorem faciam. Vt quoniã.ordo est.alterum facio libenter ut loquar q̃ sæpissime tecum per literas.quoniam iotervallo loco-

Interuallũ rum & temporũ disiuncti somus.Interuallo, spatio,& tam ad tempus q̃ ad locum refertur ideo addit locorũ & temporum.Locorum.quia Roma longe distat à Cilicia.Temporum.quia iamdio te nõ oidi, & quanuis oõ admodom longum esset tempus,tamẽ ex affectu amicitiæ ita dixit.Disiuncti,diuisi,separati,ut Virg.pri. Aeñ.

Id causæ Atq; Italis longe disiungimur oris.Quo.s. loqui tecum pee literas. Quantum expectabis.i.quantum tu ooles & desyderabis.Id erit causę.i.ea erit causa, & ornate per genitiuum dicitur, & prooomen adiectioum in substantiuum conuersum ut hoc literarnm ad te dedi.i. has literas.Eius geoeris, eios conditionis.Committere, credere,& aliorum fidei tradere.ut Teren. Ouem lupo commisisti.Certorum.fidorum,ot Virg.secũ.Aeneid. Equidem per littora certos dimittam.Potestas,facultas. Recte tuto.Dem,dare possim. Noo prætermittam scilicet ad te literas dare.Quod scire uis.responsio ad aliam partem epistolæ Lentuli,in qoa petebat à Cicerone fieri certior,quo animo quisque in senatu erga se esset.Qua fide, quali fidelitate, & est fides mandatorum fida executio uel obseruantia.dicta ut oolust Cicero in quarto de republica,& prio de Officiis,quòd fiat quod dictum est.Difficile est dictu.i.memoratu,id est difficile est expooere.De singulis.i. de quolibet siogulatim, & separatim.Illud unum.ordo est.audeo scribere illud uoum ounc perfecta re,quod significaui tibi sępe.Significaui,leuiter ostendi.Quosdam homines inuidisse digni.i. doluisse, ꝙ consequeris hanc dignitatem.Qui debuerunt.s.iuuare, quia eras bene meritus de his, & ipsi tibi fidem dederant. Similimam ratiooem, ualde

Nunc similem causam.Tui temporis ouoc, nunc aduerb.temporis pro nomine posuit. Tui temporis nunc.q.d.tui temporis pręsentis,& quasi oõcini,si latinitas tale adiectiuum pateretur,ut crastini.In re dissi.quia mihi io salute,tibi in dignitate,& subauditur audeo scribere similimã fuisse ratiooem & c. Palam,aperte.Oppugnarẽt, tibi essent aduersi & infesti. Causa reipu.noo odio,neque utilitate tua.Authoritatem,existimatiooem.Noo tã memores essent uirtutis tuæ id est noo tam recordarentur,ꝙ recte egisses semper, oee tam respectum haberent tuæ uirtutis.Quam essent ioimici laudis.i.ꝙ dolerent laude tua.Vt perscripsi antea.s.in fioe epistolę,quæ incipit.Tametsi.Percupidum,amatorem,nam cupere pro amare pooitur, ot Terent.in Andria. Vel ꝙ ipsi be

Copio ne cupio Glycerio,ponitur tamen consequens pro antecedẽti,qoem enim amamus,ei bene cupimus. Studio

Studeo sum,fautorem.nam studere fauere significat,ut Naso.xii.meta Cui studeat deus omnis habet. Ex magistratibus.i.qui magistratum.i.officium administrant

Argumentum sextæ epistolæ.

IO.BE.V. Legi tuas literas.Leotuli literis responsurus Cic. osteodit in eo ꝙ & crebriores literas miserit,& magnæ semp beneuolentiæ arguměta dederit,iure id a se amoris,gratiq; erga illum animi testificatione factũ. Tum quæ hoim uolũtas,quę fides sit,quãtũ inuidorum,q̃tũ dissimulatorũ aptissime docet.Quo Hortensius,& Lucullus ex consularibus aio,quo cęteri.Quo ex magistratibus Rutilius, quo deniq; Põpeius.Quẽ fautorem,auditoremq; ad oia fore pollicetur.Sed & quid de regia restitutione, ex sua, Pompeiiq; senteotia tentandum existimet cõsilium dãs,ita admonet, ut ex eoeutu restitutionẽ illã, aut multum infamiæ,aut multum laodis allaturã potet.Io eo uero quod de familiaritate Milonis, de Clodii imbecillitate sibi gratuletur, nihil sese admirari,si ipse,ut optimus artifex,suis potissimum operibus delectetur.utcunq; tñ sit,incredibilẽ esse quorundã improbitatem,qui sede peistina iua uoluntate,nõ tam,ut dignitatis oblitus uideatur, q̃ ut & salutis ratiooem aliquãdo habeat,depulerint,qui sane eundem aim in ipsius oppugnanda dignitate,quem in salute sua dissimili tamen in re, declararint.Hortatur demum illum ad hæc forti animo, & erecto despiciẽda, cootra ad omnem gloriã consequendam,qualis reip.status sit,edocet,simulq; in eo,ꝙ de filię nuptiis sibi gratuletur,humanitatem laudans, ut filium suum tum aliis bonis artibus,tum precipue sui imitatione erudiat, rogat,quem a se mirabiliter amari fatetur.

ASCEN. Legi tuas literas &c. Respondens epistolæ Len.dicit se merito,& libenter de rebus Lẽ.ad eum scribere. polliceturq; se oullõ certum nunciũ prætermissurum,nã incerto credere taleis literas ooo sit tutum,quin ei ad Lẽ.literas det. Reiicit deinde culpam qua Len.nota dilata, ac impedita suot in quorundam perfidiam,tum laudat ꝙ ad Põ.humane scripserat.Tũ de rege reducendo cõsilium suõ aperit. Tum perfidiã quoruodã detestatur,& tandem Len.ad uirtutem accendit. Est aũt lõga & ita accurate scripta epistola.Ordo est.Ego o Lẽ.legi literas tuas, quibus scribis ad me,gratum esse tibi,ꝙ certior fias crebro per me de oĩbus rebus,& sup. ꝙ pspicias.i.agooscas facile,bõuolentiã meam erga te.Quorum alterũ.s.ut diligam plurimum te,necesse est mihi facere,si uolo esse is.s.talis,quem.i.qualem,tu uoluisti me esse,alterum.s.ut certiorem faciam, facio libenter,ot quoniã nos sumus disiuncti interuallo.i.interstitio,& distãtia locorũ & temporũ,oõ quod sint diuersis tẽporibos,sed qood nõ uoo tẽpore eadem audire & uidere possũt,ego colloquar q̃ sępissime tecũ p literas.Quod.s.me colloqui tecum p literas si fiet rarius q̃ expectabis,erit causæ,qnod meæ literæ non sũt eius gñis,ut audeã cõmittere.i.credere,& dare tabellariis eas temere.i.incõsiderate.Quoties potestas.i.facultas certorũ hoim erit mihi quibusdã.i.committã.recte.i.sine periculo nõ prætermittã sup.ad te dare.Quod tu uis scire qua fide id est fidelitate,& uoluntate sit quisq; in.i.erga,& aduersum te,est difficile dictu.i.ut dicatur de singulis. Ego audeo scribere ad te illud uoum,quod significaui antea sæpe tibi,nunc quoq;.i.etiam nonc,re perspecta,& cognita,quosdam homines,& maxie eos,qui & debuerunt maxie,& potueruot plurimum iuuare te inuidisse uehementer dignitati tuæ, & similimã rõnem tui temporis nunc.i.quod nunc est,& nr̃i temporis qnõdam fuisse in re dissimili,quia in dignitate tua,& in salute mea,ut sup.ii. quos tu læseras causa reipu. oppugnarent te, palam,& illi,quorũ defenderas authoritatem,dignitatem,& uoluotatem,nõ essent tã.i.tãtum memores oirtutis tuæ.q̃.i.quantum essent inimici laudis.s.tuæ. Quoquidem tempore,oe perscripsi, aut scripsi, aotea ad te, ego cognoui Hortensiom percupidum tui.s. iuuãdi,& Lucullum studiosum tui. Attem.i.sed,ego cognoui ex magistratibus.i.qui tuoe magistratu fungebantur,Lucium Rutilium,& fide, & aoimo singulari sup.in te. Et si quis dicat,quid de tua fide,& animo io Lentulum sentis Cicero? nunquid mious singulari fide, aut animo in eum es,aut fuisti,q̃ Rutilius? Respondet quasi tacitæ obiectioni,ac si dicat.dixi Rutilium singulari fide.

Nam nostra ꝓpugnatio,ac defẽsio dignitatis tuæ ꝓpter magnitudinem beneficii tui fortasse plerisq; officii authoritatem maiorem habere videatur, q̃ sententiæ. Præterea quidem de cõsularib⁹ nemini

❧PROpugnatio ac defensio,declaratio unius per alterum nam ꝓpugnatio eadem, quæ & defensio nisi ꝙ defensio quomodo fit,propugnatio per contentionem.Officii tui,in me collati in restitutione mea, & est sẽsus,quod pro te facio in defẽdenda tua dignitate, uidetur fortasse quibusdam potins me fieri ex officio, & ex debito accepti a te magni beneficii, q̃ quod ita sentiam,& iudicem te mereri.Sententiæ.cugitati,& pensati iudicii.Præterea,præter supradictos. Præterea interdum est simpliciter aduerbium ordinis,aut temporis.ut apud Hora.li.pri.sermonum. Præterea nec sic,ut qui iocularia ridens percurram.Interdum habet in se pronomen,tam singularis,q̃ pluralis numeri inclusum. singularis,ut Virgi.Si duo præterra tales idæa tulisset Terra uiros.i. prĕter eum.s.Aeneam.pluralis, ut hic præterea.i.præter eos,apud Cic.sæpius.& significat non solum prĕter eos,uel eum, sed etiam præter te, ut te doctũ existimo prĕterea neminem.i.prĕter te.& significat præter me,ut mihi credis præterea nemini.i. prĕter me. & eodem modo significat præter nos,præter uos,præter illos,& est aduertenda hæ significatio. HVBER. Propugatio. Defensio Præterea.

❧POSSVM esse testis nemini studii.i.neminem possum uere dicere tibi præstare officium aut studium,'aut animum amicum,nam testium est uera dicere.Et eni Pom.solum Pom.excipit,de quo dicit se nũ posse indicare,quia raro fuerit in senatu,cũ agebatur de rebus Len.A me pronocatus,à me inuitatus & ad loquendum de te deductus.Communicare.i.me participem facere,mecum conferre.Cui Pom.Proxime,nu perrime. Qnod.i. HVBER.

possum, aut studii erga te , aut officii, aut animi amici esse testis.Et enim Põpeium,qui mecum sæpissime non solũ à me prouocatus,sed etiam sua sponte de te communicare solet, scis temporibus illis non sæpe fuisse in senatu. Cui quidem literæ tuæ, quas proxime miseras (quod facile intellexerim) periucundæ fuerunt. Mihi quidem humanitas tua, vel summa potius sapientia non iucunda solum,sed etiam admirabilis uisa est Virum enim excellẽtem,& tibi tua præstanti in eum liberalitate deuinctum non nihil suspicantem propter aliquorum opinionem suæ cupiditatis ab te alienatum , illa epistola retinuisti, qui mihi cum semper fauere tuæ laudi visus est etiam ipso suspiciosissimo tempore Caniniano, tum vero lectis tuis literis perspectus est a me toto animo de te , ac de tuis ornamentis& commodis cogitare. Quare ea,quæ scribam,sic habeto,mecũ illo re sæpe communicata,de illius ad te sentẽtia atq; authoritate scribere. Quoniam senatusconsultum nullum extat,

quam rem.s.fuisse periucũdam . Vel quod intellexerim .i.inquantum intellexerim. Mihi quidem,laudat Ci.Lẽ. ꝙ pom.a se alienatum humanissimis literis sibi reconciliauerit,& retinuerit. Humanitas.i.mansuetudo, siue facultas,quę maxie decet hoiem,uel pro eruditione, & doctrina punitur.Dicit enim Au.Gel. Humanitas proprie est eruditio,& institutio,quam in bonas artes dicimus, quas qui synceriter cupiunt,appetuntq; , hi sunt maxime humanissimi,huiusce.n.scientię cura, & disciplina ex uniuersis animantibus uni homini data est ideoq; humanitas appellata. Vel summa potius sapientia.correctio est,nam plus est sapientia, q̃ humanitas,si quidem est sapientia humanarum diuinarumq; rerum cognitio,& moderatio. Non iucunda so.s.fuit.Sed admirabilis.i.magna & laudabilis. Visa est, & intelligitur admirabilis.Virum.s.Põ.Deuinctum.astrictum,coniunctum. Nonnihil,aliqnid. Suspicantem, male opinantẽ. Vel.i.etiam,ut Vir.Vel Priamo miserãda manus. Illa epistula.s.quam nuperrime miseras. Cum semper.i.& sẽper.Suspiciosissimo tempore Caninii.i. quo tempore omnes suspicabantur Caninium intercessisse senatusc. pro te facto,ut faueret Pom.ut uisum est in secunda epistola.Perspectus cognitus,Lectis tuis literis.i.postq̃ legit tuas lr̃as.Ornamentis,laudibus,& honoribus. Humanitas. Sapientia.

❧PROpugnatio, & defensio, nuia huiuscemodi notæ maxime a Cicerone in epistolis usurpari solent. SCIS non sæpe fuisse in senatu , uidetur tempus id innuere, quo Põ.ducta Cornelia,quę.P.Crasso Marci filio à Parthis interempto desponsata fuerat , ocio degeret procul ab urbis molestiis, in hortis,& amœnioribus Italiæ locis frequẽs non sine aliqua sua infamia , ꝙ cum resp. seditionibus agitaretur , ipse uxori uacans,reip.curam abiecisset. IO.BE.V. Pompeii infamia.

❧N A M nostra propugnatio.i. concertatio pro te, ac defẽsio.i.protectio dignitatis tuæ,uideatur fortasse plerisq; habere maiorem authoritatem officii.s.debiti per soluti,q̃ sententiæ.s.uero iudicio ad te latæ propter magnitudinem beneficii tui.Hoc est quia omnes nouerũt me tibi plurimum debere,eo quod te referente ab exilio reuocatus sum, minus creditum est mihi de te præclara prædicanti & pollicenti,putatum est enim a plerisq; me id facere,non quia de te ita sentirem,sed quia tibi plurimum deberem,quam sententiam etiam supra inseruit. Præterea quidem. Ordo est.quidem id est certe prĕterea.i.insuper, ac præter iam dictos.ego nemini id est non alicui, non possum esse testis alicui,aut studii,aut officii,aut animi amici erga te.Etenim.i. quia certe tu scis Pom. 'qui solet communicare.i. familiariter loqui mecum de te sepissime,nõ solum prouocatus.i.excitus prius ab hoc a me , sed etiam sua sponte.i.a nullo prouocatus,scis inquam Pompeium non sæpe fuisse in senatu illis temporibus scilicet quibus de tua causa agitatum est,& ita tacite Pompeium purgat,Cui scilicet Pompeio.quidem.i.certe literæ tuæ,quas miseras proxime,quod dicunt ultimate,fuerunt periucundæ.quod.i.quam rem,ego intellexerim facile. Quidem.i.certe, ut de Pompeio taceam humanitas,uel potius summa sapientia tua uisa est mihi non solum iucunda , sed etiã admirabilis.i.digna admiratione,Enim id est quia tu retinuisti scilicet in amicitia,illa epistola.s.quam proxime ad eum dedisti,uirum excellentem, & deuinctum id est obligatum tibi, tua præstanti liberalitate in eum, ASCEN.

suspicantem

ſuſpicantem nonnihil,immo multum,te alienatum.i.alienũ factum,& auerſum ab ſe,propter opinionem aliquorum.cupiditatis ſuæ.i.quam quidam habuerunt de cupiditate ſua reducendi reg is.Qui.ſ. Pompeius.cum .i.ita ſit,ꝙ uiſus eſt mihi ſemper fauere laudi tuę,etiam ipſo ſuſpicioſiſsimo tempore Caniniano.i.cum Caninius,& Cato rem ad populum referri uolebant,eo quòd patres conſcripti tibi fauere uidebantur tum nero .i.tunc precipue,& quaſi ad uerum.lectis literis tuis.i.poſtq̃ legerat literas tuas, ipſe Pompeius perſpectus eſt a me cogitatur toto animo de te,ac de ornamẽtis,ac commodis tuis.i.quomodo te aut ornare,aut commodo aliquo afficere poſſit.Sic habeto,ſic credito,ſic exiſtimato.De ſententia il.id eſt ex illius iudicio.Et authoritate.ſuaſione id eſt crede me ſcribere ad te ea,quæ ſcribam ita iudicare.& ſuadente Pom. Quoniam ſenatuſconſul.longum eſt hyperbaton,& obſcurus aliquantulum,& difficilis ordo,ideoq; explanandus eſt ſic ordo, quare habeto me ſcribere tibi,quæ ſcribam ex ſententia Pom.ſ.te.qui teneas Cyprum,& Ciliciam poſſe perſpicere,quid poſſis efficere,& conſequi.Quoniam nullum ſenatuſcon. extat qno reductio tibi ſit adempta,& quoniam ea authoritas,cui interceſſurum &c.Extat,apparet.perſcriptum eſt.

HVBER. ❧QVO,propter quod.Adẽpta,ſublata,ut alii mandetur.Eaq;,ſubauditur etiam,quoniam interceſſum a Catone & a Caninio,ut ſupra uiſum eſt. Ne quis omnino nam erat perſcripta authoritas.i.ſuaſio & ſententia quorundam ſenatorum,ut ne quis regẽ omnino reduceret.i.nec Pom.nec Len. nec quiſpiam alius quod magis ex iracundia quadam horum ſenatorum q̃ ex nero iudicio,& conſtanti conſilio factum eſſe Cic.dicit,ideo q; non ualere.Tantam uim habet.i.tantum ualet.Studium,uoluntas.Iratorum hominum,& ideo non poſſut recte iudicare.Quam conſilium,prudens deliberatio. Teneas,gubernes.Cyprum,& Ciliciam, his enim duab⁹ præerat Lentulus,quæ ſunt uicinæ Aegypto.Conſequi,obtinere.Facultatem,poſſibilitatem eius, quod ſequitur.ſ.ut poſſis tenere Alexandriam. Atq; Aegyptum.i. ut poſſis ire in Aegyptum. Eſſe, intereſſe. Tuæ, dig.i. tui honoris.Et noſtri imperii Romani.Te proficiſci.i. ire.Cum claſſe atq; exercitu.i.cum omni apparatu militari.Collocato Rege.i.poſito rege , interea dũ tu ibis in Aegyptũ.

Ptolomais Ptolomaide, quæ urbs eſt Pentapoleos inter Aegyptum,& Africam,olim teſte Seruio,& Strabone,

Barce Barce appellata.Aut propin.ſ.Aegypto.Vt Ptolomæus redeat.ſ.in patriam.Cum,i.poſtquam.Eam.ſ.Alexandriam,quæ erat irata Ptolomæo,quem expulerat, ut diximus in primo argumento. Præſidiis.i. tuis militibus

Præſidium poſitis ad tutelam loci,anteq̃ Rex reducatur,nam prę ſidium dicitur quod ponitur ad tutelam alicui⁹ loci, uel perſonæ ante periculum & dicitur a prę,& ſedeo.eſt autem quam dicimus mutationem loci uel perſonæ.

Subſidiũ Subſidium uero, quod datur in periculis a ſubſidendo , & eſt quem dicimus uulgo ſuccurſum. Ita fore , id eſt ita futurũ,ſubanditur.ſic habeto ita fore. Initio,ante diſceſſum Lentuli ut eſt uiſum ſuperius.Sine multitudine,ſine exercitu magno.Religioſi obſeruatores religionis.Illi pompeio.Probabatur,approbabatur,placebat. Vt uideremus,cognoſceremus. Exiſtimaturos , iudiciũ facturos.Ex euentu,ex eo, quod uel bene,uel tibi euenilſet.Cecidiſſet,ſimplex pro compoſito.i.ſi accidiſſet. Te ſapienter & fortiter id eſt cum magno cõſilio, & animo,ſubauditur dicturos feciſſe.Offenſum.i.lęſum,erratum,ceſpitatum.Eoſdem il.qui fuiſſent te laudaturi, ſi accidiſſet,nt uolumus.Dicturos, ſubaudi habeto dicturos.Cupide ex appetitu,contra id,quod dixit ſapiẽ-

Fortitudo ter.Temere.i.:conſiderate,contra fortiter. Nam fortitu-

Temeritas do eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborum perpeſſio cum ratione utilitatis,cui cõtaria temeritas.

IO.BE.V. ❧CILICIAM,Aſiatica hæc regio duplex, una Thebai-

Cilicia ca,altera Lyrneſia, quæ iterum ſic diuiditur , nt quædã Trachea, quędam campeſtris dicatur, Trachea maritima tota,& tauro ferme monte circunuallata . Campeſtris a pompeiopoli,& Tharſo fœcunda admodum eſt, & plana.Cyprum,maris Pamphylii inſula.Ceraſtis quãdoq; â promontoriorũ copia dicta, nouẽ olim regnorum ſedes, & Acamantis, & Amathuſia,& Macaria , & Sphecia Stephano,Plinio,Aſpelia,& Meionis,quam Aſtynomus , Crypton, ἀπὸ τοῦ κρύπτειν φ.ſ. frequenter aquis inundaretur putat prius dictam.quanuis alii a Cypro Cynirę filio malint.Hæc primo tyrannis ſubiecta mox Perſis,inde ad Ptolomaicos reges imperium tranſit, adempta mox Ptolomæo Cleopatræ patruo. Claudii Pulchri Trib.pleb.rogatione,qui iniquo tulerat animo,exiguum admodum precium pro ſui redemptione a rege miſſum,cum prius rex ſibi uiolẽtas manus intuliſſet,prętoria prouincia Marci Catonis opera facta eſt qui ex regia gaza maximam pecunię uim Romam tranſuexit.Pli.Strabo.Ste.Euſtathius.Alexandriam , ciuitas

Alexãdria lõge clariſſima,ab Alexandro conditore nomen ſortita,ac per excellentiam ciuitas dicta , duo deuiginti hoc

Ptolomais nomine cenſeutur urbes.author Steph.Ptolomaide,phęniciæ oppidum ſatis celebre Aceprius nũcupata,quoniam græci ἄκος medicamentum dicunt.Acem autem Claudius Iulus, qui Phænicia conſcripſit , hinc dictam putat,ꝙ cum Hercules laboraret ulceribus,quæ ex hydræ ueneno contraxerat,oraculo Delphico cõſulto reſpõſum

quo reductio regis alexandrini tibi adẽpta ſit,eaque qua de ea re ſcripta eſt authoritas, cui ſcis interceſſum eſſe , vt ne quis oĩno regẽ reduceret , tantã vim habet vt magis iratorum hominum ſtudium,q̃ conſtantis ſenatus conſiliũ eſſe videatur,te poſſe perſpicere,qui Ciliciam Cyprũq; teneas,quid efficere , quid conſequi poſſis:& ſi res facultatem habitura videatur, vt Alexandriam atque Aegyptum tenere poſſis , eſſe & tuæ & noſtri imperii dignitatis , Ptolomaide aut aliquo propinquo loco rege collocato , te cum claſſe atq; exercitu proficiſci Alexandriã,vt eã cũ pace præſidiiſq; firmaueris, Ptolomæus redeat in regnũ ita fore,ut per te reſtituatur,quemadmodũ ſenatus initio cõſẽſuit,& ſine multitudine reducatur,quẽadmodũ hoĩes religioſi Sibyllæ placere dixerunt . Sed hæc ſentẽtia ſic & illi & nobis probatur vt ex euentu hoĩes de tuo conſilio exiſtimaturos viderem⁹.Si cecidiſſet, vt volumus & optamus,oẽs te ſapienter & fortiter,ſin aliquid eſſet offenſum, eoſdẽ illos & cupide & temere feciſſe dicturos

ſponſum tulit poſt longam illum peregrinationem cõualiturum,cum primum ad flumen peruenißet, in cu-
ius ripis hydræ perquàm ſimilis herba naſceretur.Tandem cum in phæniciam perueniſſet,& fluuium inueniſ
ſet,animaduertit herbam hydræ perſimilem eſſe a capitum multiplicitate. quocunq; enim cederet , totidem
enaſcebantur Colaſaion autem herbæ nomen,cuius ſucco qui candidus emittitur lanatus,nomen urbi dedit Colaiſon
ſed & altera Pamphyliæ eſt,& altera Aegypti Thebaicę regionis græco ritu utẽs.De Phœnice autem Cic.omni
no ſentit.Si Rex,locus mendoſus,atq; ita reſtituendus.ſi rex amicis tuis,qui per prouinciam imperii tui pe-
cunias ei credidiſſent,fidem ſuam præſtitiſſet,& auxiliis eum.

QVARE habeto.i.teneto ſic ea quę ſcribam.q.d.ex conſilio utriuſq;,ut pote me ſcribere ad te de ſenten- ASCEN.
tia illius.ſ.Pom.atq; authoritate,re ſæpe communicata cum illo.Quoniam nullum ſenatuſcon.extat, quo re-
ductio regis alexandrini ſit adẽpta tibi,& ea authoritas,quæ ſcripta eſt de ea.ſ.reductione,ut ne quis omnino
reduceret,cui.ſ.authoritati cui ſcis interceſſũ eſſe.i. quoſdam ſe oppoſuiſſe,& ita non eſt præſcripta,nec rati-
ficata.habet tantam uim.q.d.fere nullam,ut pote tantummodo eam,ut uideatur magis eſſe ſtudium homi-
num iratorum,qui recte conſulere nequeunt,quia , impedit ira animum ne poſſit cernere nerũ , q̃ cõſilium
ſena.cōſtantis.i.firmi,& ratione conſultantis.Et habeto te,qui teneas Ciliciã & Cyprum prouincias;poſſe p-
ſpicere,quid poſſis efficere.ſ.in reducẽdo regem,& quid.ſ.emolumenti poſſis cõſequi.i.obtinere. Et pſpicere
poſſe ſi res.i.negociũ hoc uideatur habere facultatem,ut poſſis tenere.i.poſſidere,tãquã ꝓuincias,aut prouin
ciæ partes,Alexandriã, giã regñ Aegypti.Atq; Aegyptũ.ſ.reliquã.id ſup.eſſe dignitatis.&.i.ſimul tuæ &.i.ſi-
mul imperii noſtri.i.romani,hoc eſt pertinere ad dignitatem tuam, & totius imperii,te proficiſci.i.ut profi
ciſcaris Alexandriam,cum claſſe,atq; exercitu,& hoc rege collato Ptolomaide.i. in ea urbe Pentapoleos in- Ptolomais
ter Aegyptum,& Africam olim Barce dicta,aut aliquo.i.alio loco propinquo.ut cum.i.poſtquam firmaueris
eam.ſ.Alexandriam pace.i.concordia cum rege,& præſidiis.i. militibus tuis ad tutelam urbis,& ut in fide ſer-
uetur.Eſt enim præſidium,quod gallice dicitur garniſon,Ptolomęus redeat in regnũ.ita fore.i. futurum eſſe; Præſidiũ
reputa te perſpicere,ut.ſ.Ptolomæus reſtituatur per te quemadmodum ſenatus ex ſententia Hortenſii cẽſuit
initio & reducatur ſine multitudine.i.ſine exercitu,ſaltem tunc,cũ reſtitueretur præſente,unde callida pſpi-
citur religionis interpretatio,quẽadmodũ hoies religioſi.Aarchaiſmos eſt.i.amara irriſio.i.qui ſe fingũt reli
gione uictos ita ſẽtire.dixerunt placere Sibyllę.i.cõſilio Sibyllino,quod in pænota mentis recitauimus.Sed
hæc ſententia.i.hoc cõſilium probatur ſic.i.eatenus illi.ſ. Pompeio. & nobis.i.mihi, ut uideremus hoíes exi-
ſtimaturos.i.indicaturos de tuo cõſilio ex euentu.i.ſecundũ quod euenerit, & exitum habuerit inceptũ tuũ.
Si ſcilicet inceptum tuum , cecidiſſet.i. eueniſſet. ut uolumus.ſ.euenire,& optamus, uideremus omnes di-
cturos te feciſſe,& fortiter,& ſapienter.ſi aliquid eſſet offenſum.i.peccatum per te in eo conatu,eoſdem illos
dicturos eſſe te feciſſe & cupide,id eſt ambitioſe,& temere id eſt inſipienter,ac imprudenter.

Quare quid aſſequi poſſis,non tã faci-
le eſt nobis q̃ tibi,cui ꝓpe ĩ cõſpectu Ae
gypt⁹ eſt,iudicare:Id qdẽ nos hoc ſenti
m⁹ſi exploratũ tibi ſit poſſe te illi⁹regni
potiri,nõ eſſe cũctãdũ,ſidubiũ ſit,nõ eẽ
conãdũ.Illđ tibi affirmo,ſi rẽ iſtã ex ſẽ
tẽtia geſſeris,fore,vt abſẽs a multis, cũ
redieris,ab oib⁹collaudere offẽſionẽeſ
ſe piculoſã ꝓpter iterpoſitã authorita-
tẽ,religionẽq; video. Sed ego te , ut ad
certã laudẽ adhortor,ſic à dimicatione
deterreo.Redeoque ad illud , qđ initio
ſcripſi,totius facti tui iudiciũ,non tã ex
cõſilio tuo,q̃ ex euentu hoíes eſſe factu-
ros.Quod ſi hæc ratio rei gerẽdæ peri-
culoſa tibi videbitur placebat illud , vt
ſi res amicis tuis,*qui p ꝓuiciã imperii
tui pecunias ei credidiſſẽt, fidẽ ſuã præ
ſtitiſſet,& auxiliis eũ tuis,& copiis adiu
uares,eã eẽ naturã,& rõnẽ ꝓuiciæ tuæ,il
li⁹ reditũ vel adiuuãdo cõfirmares , vel
negligẽdo ĩpedires. In hac rõe qd res,
qd cauſa, qd tẽp⁹ ferat , tu facillie opti-
meq; pſpicies , qd nobis placuiſſet , ex
me putaui potiſſimum te ſcire oportere.

ASSEQVI,efficere de hac reductione. Nobis qui ſu HVBER.
mus remoti.Prope,fere In conſpectu,ante oculos. Nos
quidem q.d.quicquid tibi uideatur,ego ita ſentio.Sen
timus iudicamus.Exploratum,certum.Potiri illius re- Potior
gni.i.obtinere illud regnum.ſ.Aegypti,potiri autem eſt
aliquid cum difficultate,aut deſyderio aſſequi,ut poti-
or amica.& Cæſar tandem potitus eſt Gallia, conſtrui-
tur autem cũ ablatiuo,ut apud Virg.lib.I.Aenei Egreſ-
ſi optata troes potiuntur arena.& cũ genitiuo ut apud
Cic.in epiſtola ſequenti.Ocium exoptandum eſt,quod
ii præſtaturi uidentur,qui rerum potiuntur.Interdum
etiam iungitur cum actõ,ſed in raro uſu,ut Ter.patria
potitur commoda,& frequentius eſt tertiæ coniugatio
nis in uerbo excepto infinitiuo , ubi ſequitur quartã,
ſicut etiam in participio.Cunctandum,morandum , &
ſubauditur nos hoc ſentimus.Non eſſe conandum.i.tẽ Conor
tandũ,ut Virg. Ter conatus ibi collo dare brachia cir-
cum.Eſt enim conari fruſtra aliquid tentare.i. experi-
ri.ut Achelous uerſus in taurum conatus eſt Herculẽ
uincere,& Eunuchus conatus eſt mulierem comprime
re.Non eſſe conandum,quia turpius eſt repelli ab ince
pto negocio,q̃ nunq̃ eſſe aggreſſum.Affirmo tibi, cer-
tiſſimum dico. Rem iſtã.i. reductionem. Ex ſententia.i.
ex propoſito.ſ.tuo.i.ut tu cupis. Fore futurum . Cum
redieris ab omnibus collauderis,quia præſentia tua fa-
ciet,ut aliqui te laudent,qui abſentem non laudaſſent.
Offenſionem.i.errorem.ſ.tuum in reducendo rege.i.ſi-
quid ceſpitaueris in reducendo rege,piculoſum eſſe ui
deo,propterea ꝙ dicent te feciſſe contra religionem,&
authoritatẽ eorũ,qui interpretabãtur Sibyllina carmi-
na.Authoritatem, ſententiam, uel poteſt eſſe endiadis,
ut ſit ꝓpter authoritatem, & religionem.i.ꝓpter autho
ritatem religionis , uel melius authoritatem Catonis,
& Caninii,& aliorum,quos ſuperius religioſos appella
uit,qui dicebant ſine multitudine reducẽdum regem.
Sed ego te,oratio,in qua ego præponitur uerbo,ſemp
grauitatẽ, & ueritatẽ præ ſe fert,ut Virg. Aene. li.quar.
Ego

Ego te quæ plurima fando Enumerare uales, nunq̃ regina negabo Promeritam. Sunt multa alia exempla tum apud Cic. tum uero apud Terent. & alios. Ego te, dat consilium Lentulo, & adhortatur eum ad suscipiendam prouinciam reductionis regiæ, si res uidebitur habet facultatem, ut ex sententia confici possit. ita deterret & dehortatur eum a dimicatione. i. ne suscipiat rem, si habuerit litem, & difficultatem. ita, ut necesse sit deueniCommemoratio. re ad dimicationem. Redeoq; ad illud. commemoratio est exornatio rethorica, quoniam eandem sententiam sæpius repetit. Ex consilio, ex sententia. Quod si hæc ratio tertium consilium, quo possit reducere regem non offensa authoritate senatus, ut ipse rex sese fide obliget prouincialibus Lentuli, qui ei pecuniam credant, qua possit aliquos milites conscribere, & cogere, ita tamen, ut Lentulus suis copiis eum adiuuet. Dicit enim eam esse naturam prouinciæ, quæ sit uicina Aegypto, ut si Lentulus uelit ipsum adiuuare, omnino redeat in regnũ. Si uero negligat eum adiuuare, idem fit qu asi impediat ipsum quoniam nisi Lentulus uisus sit ei facere, neq; Aegyptus eum recipiet, neq; ipse rex solus quicquam efficere poterit. Confirmares, stabiliaris. Vel negligendo id est non curando scilicet reditum ipsius regis. Quid nobis placuisset, dicit se scripsisse de hac re sutu tione ea quæ sibi uidebantur esse facienda.

ASCEN. QVARE, id est quamobrem, non tam facile est iudicare nobis. i. Pompeio, & mihi quàm tibi, in cuius prope. i. quasi conspectu est Aegyptus quod possis assequi. s. an laudem, an uitop erationem Populi. Id quidẽ &c. hoc alii sic distingunt, ut particula id adhæreat superiori, & legatur. Nos quidem, alii coniungunt sic. Nos quidẽ sẽtimus id hoc. s. modo aut loco, si sit tibi exploratum. i. compertum, & certum, tracta metaphora ab exploPotiri regni & rerũ ratoribus uiarum tẽpore belli, te posse potiri illius regni sup. imperio, sed sicut non addimus ablatiuum cũ dicimus potior rerum, ita nec additur nunc genitiuo regni, quod Vallæ annotandum erat, qui de rerum tantum mentionẽ facit, nõ esse cunctandum. i. immorandum tibi, si sit dubium. s. utrum possit potiri regni, non esse conandum. i. frustra annitẽdum. Nam conamur fere in uanum, ac frustra. Ego affirmo tibi illud, si gesseris rem istam ex sentẽtia. i. ut sentis, hoc est ex uoluntate tua cum prospero euẽtu, fore. i. futurum esse, ut tu absẽs. i. tantisper dum aberis, collauderc. i. collauderis a multis, cum redieris sup. collaudere ab omnibus. Offensionẽ & cæ. Ordo est. uideo offensionẽ. i. errorẽ, & peccatum in tali causa, de qua iam locutus est, esse periculosam, propter authoritatẽ. s. senatus interpositam. i. quæ intercessit, cauẽs ne quid temere agatur, & propter religionẽ. i. metum, quẽ incusserunt libri sibyllini. Sed ut ego adhortor te ad certam laudẽ. s. si sine offensione rẽ peregeris, sic deterreo sup. te a dimicatione. i. concertatione dubia, hoc est a dubiæ laudis conamine. q. d. non ausim penitus consulere, cum sit res periculosa, sed tantum indicare, quid fructus consequare, si rẽ prospere gesseris monere uolui. Et redeo ad id. i. ad narrationẽ illius, quod scripsi initio, homines esse facturos iudicium totius facti tui. i. de toto facto tuo, non tam ex consilio tuo, quam ex euẽtu. Quale iudicium ægre ferẽs Sapho Ouidiana dicit. Exitus acta probat. i. dicis mihi, quod exitus acta probat. i. quod ex euentu res prud enter, aut impruđẽter suscepta cẽsebitur. Careat successibus opto, Quisquis ab euẽtu facta notanda putat. q. d. nunquam fœlicem habeat exitum rei, qui ab euentu prudentem incipiẽtem indicat. Nam sæpe p infortunium res prudẽter incepta infœlicẽ habeat exitum, & contra per fortunæ applausum res temerè incepta fœliciter finitur. Sed ut hic Cic. inquit, populus fere fortunam sequitur, & id prudẽter inceptum putat quod fœliciter euenit. quod si hæc ratio. i. forma rei gerẽdæ. s. quam modo adduxit, uidebitur tibi periculosa. Illud placebat. s. mihi hæc monẽti. ut si rex præstitisset fidẽ suam. i. exhibuisset promisionẽ de restituẽdis sibi creditis amicis tuis, qui credidissẽt ei pecunias, per prouinciam imperii tui, & adiuuares eum auxiliis tuis, & copiis, placebat autẽ dico eã esse naturam & rationem prouinciæ tuæ, ut uel confirmares reditum illius, adiuuando s. eum, uel impedires negligẽdo hoc est si senseris, q̃ per pecuniam a prouincialibus tuis mutuo datam restituendus sit tuo consilio, quod prouinciales nimirum sequantur, aut reducetur, aut negligetur rex, penes te ergo esset ei⁹ reductio. Tu pspicies facilime, & optime in hac ratione, quid res ferat. i. afferat. s. momẽti. quid causa ferat, quid tempus ferat. Ego putaui oportere te scire potissimum ex me quid placeat nobis. Vbi notet puNota de numero. er in prima persona licere modo singulariter, modo pluraliter, modo mistim de uno loqui. ut hoc loco, ex me & nobis & in sequenti particula.

PETRI VICT. castigatio. QVI per prouinciam imperii tui, pecunias ei cred. Sic in omnibus excusis libris, nulla uarietate legitur: in Mediceo ita scriptum est: Qui per prouinciam atq; imperii tui prouincias ei credidissent. mendosè prorsus & negligenter. Est tamen accurate uidendum, ex hac tam inquinata scriptura, an aliquid boni erui possit: si enim locus coniecturæ detur, ita libenter legerem, Qui per prouinciam, atq; imperium tuum pecunias ei credidissent. nam sæpe sic loquitur, ut etiam in hac epistola, cum aliquantulum ex prouincia, atq; ex imperio laudis accesserit.

Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, de leuitate & imbecillitate Clodii gratularis, minime miramur, te tuis, ut egregium artificem, præclaris operibus lætari, quamquàm est incredibilis hominum peruersitas (grauiore enim verbo vti non libet) qui nos quos fauendo in communi causa retinere potuerunt, inuidendo abalienauerũt, quorum maleuolentissimis obtrectationibus, nos scito devetere illa nostra diuturnaq; sententia prope iam esse depul-

HVBER. QVOD mihi de nostro statu. alia pars epistolæ in qua respondet Lentulo, qui ei gratulatus fuerat, q̃ haberet Milonem amicissimum, & q̃ omnibus constaret Clodium imbecillem, & leuẽ hominẽ esse qui nulla re offensus a Cic. ab eo tamẽ alienatus esset non culpa Ciceronis, sed quod uideret Milonem inimicum suum familiarem Ciceroni. De nostro statu. qui etiam nunc aliquam authoritatẽ, & dignitatẽ in rep. retinemus. Leuitate, uilitate. Et imbecillitate, inconstantia. Hoc autẽ dixit, quia cum fauore Cæsaris & Crassi factus fuisset Clodius tribunus plebis, ea mercede, ut Ciceronem ẽ Ciuitate eiiceret, Pompeio nihil audẽte aduersari cum hoc fecisset. restitutu postea Cicero studuit Clodium, quẽ habuerat infestissimum, sibi reconciliare, ne amplius eius seditionibus uexaretur, sed ille non permansit in amicitia, q̃a uidebat Ciceronẽ familiariter uti Milone. quẽ ipse maxime sibi inimicũ cognoscebat, iõ appellat

ſos,non nos quidem, vt noſtræ dignitatis ſimus obliti, ſed vt habeamus rationem aliquando etiam ſalutis. Poterat vtrunque præclare,ſi eſſet fides,ſi grauitas in hominibus conſularibus, ſed tanta eſt in pleriſq; leuitas, vt eos non tam conſtantia in republica noſtra delectet, quàm ſplendor offendat. Quod eo liberius ad te ſcribo, qui non ſolum temporibus iis,quæ per te ſum adeptus,ſed etiam olim naſcẽti, prope noſtræ laudi, dignitati,virtutiq́ꝫ præfuiſti.

cum leuem.i.contemptibilem, & nullo honore dignũ & imbecillum.i.inconſtantem, quia aliena culpa eum deſeruerit, neq; enim apud uiros graues aliena culpa nobis obeſt. Gratularis, cauſa mea gaudes, gratulamur enim noſtri, & gratulamur aliis .i. aliorum cauſa, gaudemus nobis.i.cauſa noſtra,ut idem Cic.lib.VI. Tibi gratulor,mihi gaudeo.Sed gratari eſt ſolum poetarum,gratulari uero & poetarum,& oratorum.Non miramur, utitur quadam ſimilitudine ſumpta ab artifice quæ talis eſt,ſicut egregiꝰ artifex delectatur ſuis pręclaris operibus,ita non miror te,qui quaſi artifex me fabricaſti & feciſti,cum ab exilio reuocaſti delectari. Tuis operibus.i. me, qui ſum opus tuum. Quamquã eſt incredibilis hominum peruerſitas, ac ſi dicat non eſt tamen nobis tãta fęlicitas in noſtro ſtatu, ut omnino nobis gratulandum ſit. Peruerſitas, iniquitas, malignitas, Nam peruerſus dicitur qui a bono in malũ uerſus eſt. Incredibilis maxima,quæ uix credi poſſit. Grauiore enim uerbo.i.acerbiore,ut puta ſi dixiſſet proditio,uel perfidia,uel aliud tale. Fauendo,ſi fauiſſent. In communi cauſa,i.in cauſa,& utilitate reipub. Abalienauerunt, remouerunt. Inuidendo,dum inuiderent laudibus, & uirtutibus meis, effecerunt ut a defenſione reipublicę alienatus ſim. Obtrectationibus,aduerſationibus, & oppugnationibus,nam obtrectare eſſe contra recte tractantes facere ut uoluit Feſtus. Diuturna,a diu,plus eſt quàm ueteri. Sententia,deliberatione,& iudicio,ſemp defendendi Rempublicam,& pluris faciendi eam,quam ſalutem propriam. Depulſos,contra uoluntatem amotos, nam depellimur a re grata, & iucunda, ut Virg. Depulſos lacte,domiq; clauderet agnos. Prope,fere, ut oſtendat ſe poſſe adhuc permanere in ſententia, ſi illi deſinant ei obtrectare, & in malum uertere, quæ pro Repub. recte & utiliter faciat. Non nos quidem, dicit Cic. ſe non deſtitiſſe, a ſentẽtia iuuandæ Reipub. ꝙ ignoret,& oblitus ſit,quid dignitas ſua poſtulet, ſed ut etiam habeat reſpectum,& curam uitæ ſuæ,quę eſſet in periculo,ſi contra uoluntatem iſtorum maleuolorum, & inuidorum ageret. Non nos quidem.ſ.ſcito eſſe depulſos. Vt.i.quia ſimus obliti.i.immemores. Noſtræ dignitatis, quid dignitas noſtra exigat,quæ ſuadet,ut Rempublicam tueamur. Aliquando,tandem, ac ſi dicat poſt multa pericula. Salutis .i. uitæ, ut ſaluus eſſe poſſim. Vtrunq;.ſ.& dignitatis,& ſalutis habere ratio. Præclare,optime. Grauitas conſtantia. Conſulares,conſulares dicebantur,qui aliquando conſulatum geſſiſſent,aut etiam qui conſulatu digni eſſent. ut Cicero inferius libro quar.ad Seruium Sulpitium. Nam & Qu.Maximus,qui filium conſularem magnis rebus geſtis amiſit. Sed tanta eſt in pleriſq;,ſenſus eſt,ſed multi adeo ſunt leues, ut potius eis diſpliceat ſplendor meus,& gloria, quàm adeptus ſum in Rep. quàm conſtantia mea,& ſtabilis perſeuerantia eos delectet. Leuitas,leuitas non inconſtãtia,ut quidam male interpretatur,ſed ut Gel.& qui recte proprie,atq; integre loquũtur, ſentiunt,leuitas eſt, quæ a nobis uilitas dicitur,& leues,quos nos uiles, & nullo honore dignos dicimus. M.T.ii. Antonianarũ, nã cũ genus quoddam ſordidiſſimæ uitę,atq; uictus M. Antonii idem modo ſtratutus eſſet, ꝙ in caupona delitesceret,quod ad ueſperum perpotaret,& ore inuoluto iter faceret, ne cognoſceretur. Hęc & alia huiuſmodi cum dicturus eſſet,uidete inquit hominis leuitatem,tanquam prorſus iſta dedecora hoc uitio notarentur ergo leuitas.i.uilitas,ignauia. Liberius,audentius,non timide,ingenue. Quæ ſum adeptus per te,quia tu es cauſa,ut nunc ſim in Republi. Sed olim antequam miſſus ſum in exilium. Prope,fere. Naſcanti,incipienti. Pręfuiſti,fuiſti iuuiſti.

Gratulor
Grator
Gaudeo
Peruerſitas
Peruerſus
Obtrectatio.
Obtrectare.
Conſulares
Leuitas
Leuis

IO.BE.V.

☞ LEVitate,& imbecillitate Clodii intelligit,leuitas hæc,& imbecillitas Clodiana ea eſt,de qua Cicer. ad Atticum quarto. ꝙ cum Catuli porticum,quæ iam ad tectum locatione Conſ. peruenerat,diſturbaſſet,cum.Q.fratris primo lapidum coniectu fracta,deinde coniectis ignibus inflammata fuiſſet domus, uiſa eſt ea res bonis omnibus periniqua,& noua. Quare poſt hunc furorem,cum iam omnibus ſe odio eſſe animaduerteret,ſeq; ad ſupplicium cunctorum uocibus expoſci,deſertus ab omnibus,ſeruos ad libertatem uocauit. Cic. pene in ſacra uia confecit. Domum Ciceronis,Miloniſq; poſtea expugnare,& incendere conatus eſt,tandem à Flacco è Milonis domo eductis uiris fortibus repulſus, interfectis è Clodiano latrocinio notiſsimis quibuſq; ipſoq; pene Clodio niſi in interiorem partem ædium ſe recepiſſet,necato, qui aduerſante præcipue Marcellino nec illud impetrare potuit,ut comitia ſua fierent. præturam enim ille, quo Miloni conſulatum petenti reſiſtere poſſet,petebat,& Miloni in conſulatus petitione mirum in modum aduerſabatur

ASCEN.

☞ QVOD mihi de noſtro ſtatu &c. Nos minime.i.nequaquam miramur,ꝙ tu gratularis mihi de ſtatu noſtro .ſ.proſpero,utpote de familiaritate Milonis,quem contra Clodii amicos Cicero poſtea defendit,de leuitate.i. inconſtantia,& imbecillitate.i.impotentia animi prępertim Clodii,minime inquam miramur,te ut egregium artificem lętari tuis præclaris operibus.q.d.per te enim Miloni conciliatus ſum,& per te eum ſim urbi reſtitutus,& Miloni carus, Clodio ſum inuiſus. Quamquàm.i.tametſi peruerſitas hominum.ſ.quorundam,ut Clodii,& Cæſaris eſt incredibilis.i.tam magna,ut uix credi poſſit,dicit peruerſitas,enim.i.quia,non libet uti uerbo grauiore,i.moleſtiore,& acerbiore,quale eſſet ſi dixiſſet, perfidia,immanitas,pernicies &c. Nam peruerſus dicitur,qui à bono in malum eſt uerſus,& inclinatus,etiamſi mali adhuc nihil egerit,qui.ſ.homines peruerſi, abalienauerunt.ſ.a ſe inuidendo.i.per inuidiam,ſup.eos,quos potuerunt retinere.ſ.in amicitia,fauendo.ſ.eis, in cau.communi.i.reipu.utilitate,ut in depreſſione coniuratorum in patriam. Quorum.ſ.hominum obtrectationibus.i. prauis,utpote a recta uia retractationibus,& obſtaculis, maleuolentiſsimis.i.ex ſumma maleuolentia ortis,ſcito nos eſſe prope.i.quaſi depulſos,iam a uetere illa diuturna ſententia noſtra.ſ.qua decreuimus cõtra omnium maleuolentiam Rempu. quacũq; ratione poſſemus ſemper iuuare. Loquitur autem de ſe uno,licet dicat nos. Nos quidem ſcito nõ ab ea ſententia depulſos eſſe,ut.i.ueluti ſimus obliti noſtrę dignitatis,ſed ut habeamus aliquando.i.tandem rationem ſalutis.i.ut conſulamus ſaluti noſtræ,nam cum prius ob ſtudium

Peruerſus

in

in Remp.fit in exilium actus,ueretur,si pergat,capite puniri.Vtrunq;.s.habere rationem,& dignitatis,& salutis,utrunq;.i.& nuper,& nunc Remp.iuuare contra maleuolos,poterat, sup.fieri præclare,si fides. si grauitas .i.constantia matura esset in hominibus consularibus.i.qui consules fuerunt,sed tanta leuitas.i. inconstantia & ad perfidiam facilitas,est in plerisque,ut constantia nostra in Rempu.nō delectet eos tam.i. tantopere, q̄.s. quantum splendor.s.noster offendat.i.lædat,& cruciet eos,quod ego scribo eo liberius ad te,qui aut, ꝙ pręfuisti non solum iis temporibus.s.fęlicibus,quæ sum adeptus per te,sed etiam pręfuisti olim nostræ laudi dignitati,& uirtuti,prope.i.quasi nascenti.

Simul quod video, non,vt antehac putabam, nouitati esse inuisum meæ, in te enim homine omnium nobilissimo similia inuidorum vicia perspexi, quem tamen illi esse in principibus facile sūt passi,euolare altius certe noluerūt.Gaudeo tuam dissimilem fuisse fortunam, multum enim interest,vtrū laus minuatur, an salus deferatur: me meæ tamen ne nimis pœniteret, tua virtute perfectum est.Curasti enim, vt plus additum ad memoriā nominis nostri, q̄ demptū,

HVBER. Noui homines. SIMVL.i.etiam.Nouitati meæ,nouos homines,ut inquit Seruius, appellamus eos, quorum nulli maiores clari sunt,sed per seipsos cum primum magistratum in Repub.adepti sunt,cuius significationis exempla multa sunt apud Ciceronem,ergo hic nouitati meæ.i.mihi homini nouo,qui per me nixus ad dignitates ascendi, non ratione meorum maiorum.Neq; enim omnino accedamus iis,qui dicūt nouos homines eos esse,qui nullam adhuc dignitatem,aut magistratum gesserunt.In te enim.arguit,ꝙ potius inuisum fit suæ uirtuti,quàm nouitati,propterea quod, si inuidissent nouitati, non inuidissent Lentu.qui non est nouus,sed habuit suos maiores clarissimos, cui dicit uehementer esse inuisum quoniam non passi sunt eum excellere,cum posset. In principibus.i.inter primarios, quasi diceret inter multos.Altius euolare, altius ascendere, & quodammodo excellere,& esse supra alios, quasi solum. Noluerunt.s. homines leues,& maleuoli. Euolare.translatio sumpta ab auibus accommodata ad homines, & dignitates, & ad altiora ascendentes, ut Horatius lib.pri. epistolarum.Maiores pennas nido extendisse loqueris.Dissimilem.s.meæ, quia plus est lædi in salute,quam in dignitate.quod declarat cum dicit.Multum interest.i.multum distat. Minuatur,non tollatur penitus quia si etiam non fueris assecutus,quod cupis,non tamen amittis omnem laudem & dignitatem tuam. Deferatur, quod plus est quam minui.Meæ.s.fortunæ.Tua uirtute, tua liberalitate in me restituendo præstita.i.fecisti, ut non multum possim quæri de fortuna mea,quia non passus es diutius me exulem esse.Curasti enim,ratio superioris propositionis,dedisti enim operam,ut plꝰ laudis,& glorię compararem post reditū, quam amisissem fortunarum,cum exulaui.

de fortuna videretur. Te vero moneo cum beneficiis tuis, tum amore incitatꝰ meo,vt omnem gloriam,ad quam a pueritia inflammatus fuisti, omni cura atq; industria consequare, magnitudinemq; animi tui, quam ego semper admiratus sum,semperque amaui, ne vnquam inflectas cuiusq; iniuria. Magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui. Hæc profecto vides quanto expressiora, quantoque illustriora futura sunt, cum aliquantum ex prouincia, atq; ex imperio laudis accesserit.

HVBER. DE fortuna,de bonis fortunę, quę multa amiserat dirutis etiam ædibus suis à Clodio. Te uero, nunc admonet,& hortatur Lentulum, ut ita gerat prouinciam, ut ad laudem comparatam olim in consulatu suo optime gesto addat etiā magnam administratæ prouinciæ gloriam.Id autem secum ex officio debito, tum ex bñuolētia cōsulere dicit.Incitatus,adductus coactꝰ.Amo. meo,erga te.Consequare, acquiras. Industria solertia. Magnitudinem animi tui.i. magnitudinem tuam. Sed aduertendum ꝙ Magnanimus & magnanimitas solūcō ueniunt poetis, nam oratores dicunt magni animi, uel magno animo uirum pro magnanimo,& magnitudinē animi pro magnanimitate. (Magnanimus. Magnanimitas.) Admiratus, laudaui tanquā egregiam.Inflectas mutes,uertas ab instituto. (Opinio.) Opinio secundum Seruium est spes,ut Mar.Tu ad Cæsarem.Post hac quod uoles a me fieri, scribito unicam opinionem .i.spem Idem Officiorum.ter.Opinionem afferunt populo eorum similes fore, quos sibi delegerint ad imitādum.Opinio etiam secundum Nonium Marcellum significat famam,ut Cic. ad Cæsarem iuniorem,lib.prio. Erat opinio bona de Plantio,bona de Lepido,ergo hic possumus intelligere pro utroque.Magna opinio.i.spes,uel fama de te,sed melius hic pro fama ponitur,ut sit sensus,multum & honorifice ab hominibus nominaris.Commendatio, laudatio. Liberalitatis, scilicet tuæ. Memoria consulatus tui.i.omnes libenter recordantur ea, quę pręclarissima gessisti in consulatu tuo. Hęc a te ante gesta,& commendationem tuę liberalitatis,& memoriam tui consulatus. Expressiora, manifestiora,& ueriora,tractum ab imaginibus,quæ exprimunt & repræsentant eos,ad quorum similitudinem sunt factæ. Illustriora,clariora,& excellentiora. Aliquantulum lau.aliqua pars laudis. Accesserit,additum fuerit.Ex prouincia atq; ex imperio,quia pręerat & prouinciæ,& exercitui simul.

ASCEN. Nouus homo. SIMVL.i.similiter eo,ꝙ uideo.i.considero non esse inuisum nouitati .i. ignobilitati meæ. Est enim nouus homo,qui primus in domo sua magistratum gerit, ut Cicero consulatum, ut putabam ante hac. Enim.i. quia ego perspexi similia uitia inuidorum in te homine nobilissimo omnium,quem tamen.s.te,illi.s. inuidi passi sunt facile esse in principibus.i.numero principum urbis,noluerunt certe euolare.i.celeriter prouehi altius. Gaudeo fortunam tuam,licet aduersam,fuisse dissimilem.s.meę. multum enim interest.i.differt utrum laus minuatur, ut tua,an salus deferatur, ut olim mea,ne tamen pœniteret nimis meæ.s. fortunæ,perfectum est uirtute tua, Enim.i.quia, tu curasti, ut plus esset additum.i.adiectum ad memoriam nominis nostri,quàm uideretur

retur demptum,id est ablatum de fortuna,quia quasi totius Italiæ humeris in urbem reductus est,Lentulo de eius reductione referente. Vero.i.sed,ego incitatus tum.i.pariter beneficiis tuis,tum.i.pariter amore meo,ut consequare.i.consequaris omni cura,atq; industria omnem gloriam , ad quam fuisti inflammatus à pueritia, & oe flectas unquam iniuria.i.propter iniuriam cuiusquam,magnitudiné animi tui,quam ego admiratus sum semper,& amaui semper.Magna opinio.i.æstimatio hominum est de te,magna commendatio.i.collaudatio liberalitatis.s.tuæ,& sup.magna memoria consulatus tui.s.quem tam splendide gessisti,ut profecto uides quanto expressiora.i.euidentiora, & quanto illustriora.i.clariora sint hęc futura,cum.i.postquam,aliquantum laudis accesserit.i.additum sit,aut aduenerit,ex prouincia,atq; ex imperio,scilicet quod in prouincia geris.

Quanq̃ te ita gerere volo,quæ p exercitũ atq; imperiũ geréda sunt, vt hæc multo ante meditere,huc te pares, hæc cogites,ad hæc te exerceas,sentiasq; id,quod quia semper sperasti , non dubito quin adept⁹, intelligas te facilime posse obtinere summũ atq; altissimũ gradũ ciuitatis:quæ quidem mea cohortatio,ne tibi inanis , aut sine causa suscepta videatur,illa me ratio mouet,vt te nostris euẽtis cõmunibus admonendũ putarem,vt considerares in omni reliqua vita,quib⁹ crederes,quos caueres.

QVAM.s.pecuniã,Volo,cupio.Gerere,administrare.Quæ per exercitum, subauditur in iis, quæ gerenda sunt administranda. Per imperium,per magistratum.i. per consulatum tuum. Meditere,meditari significat dicere,excogitare,&exercere,unde meditatio militaris.i. exercitatio,uidetur hie esse expositio,uel potius interpretatio,quoniam non iterat idem uerbum,sed mutat id,quod positum est alio uerbo,quod idem ualet,nam hęc uerba omnia hie posita ad idem fere significatũ referuntur.Meditere, in animo proponas, excogites. Senatus.i.iudices. Quin.ut non. Adeptus,tu adept.& cõsecutus.i.postquã fueris adeptus. Summũ gradũ,summum statũ,ut præsis aliis. Mea cohortatio, admonitio, sed ut uitaret arrogantiã,maluit appellare cohortatio-oẽ. Inanis,uacua,sine põdere. Sine causa.i.sine aliquo iusto respectu.Illa ratio,ille respect⁹.Mouit me, ut putarem te admonendum.i.suasit mihi,ut te admonerem ex iis,quæ utrique nostrum euenerunt,ut considerares post hac,quibus credendum,& quibus non credẽdum esset.Euentus,dicimus & euenta in neutro genere,pro iis,quæ casu,aut fortuna nobis eueniunt,tam mala,quàm bona,licet Donatus in Ecyra Terẽtii dicat,Euentus esse tantum de rebus bonis.In omni reliqua uita.i.in tota uita,quæ tibi superest.Quos caueres,quos uitares.

HVBER. Meditor Meditatio militaris. Euentus Euenta HVBER. Credo

CREDERES, fideres,nam credere significat fidere, ut Virg. in Buco. O formose puer nimium ne crede colori.Quod scribis,alia pars epistolæ responsiua de statu reip.præcipueq; de Cæsare, qui tunc erat in Gallia, cui de prorogando imperio in aliud quinquennium,& decernendo stipendio agebatur in senatu , de qua re erant uariæ sententiæ.Alii enim dicebant mittẽdum esse,qui ei succederet,alii indignum esse alium mitti, qui iam tot gentibus uictis Cæsarianæ laudis gloriam interciperet.Itaq; cum ille authore Plutar.rebus Galliæ optime dispositis in Cisalpinam traiecisset, clarissimi,& amplissimæ authoritatis uiri complures Lucã ad eum uenerunt.Pompeius,Crassus,& Sardiniæ prætor Appius, & Nepos Hispaniæ proconsul,ita ut lictores centum,& uiginti senatorii ordinis circiter ducẽtos fuerint,hi cõsilio constituto decreuerunt Crassum, ac Pompeiũ designare cõsules,oportere pecunias Cæsari suppeditari, & belli administrationem in aliud quinquennium prorogari.Quæ res à prudentib⁹ iniquissima iudicabatur, hæc Plutar.Itaq; Cicero nunc dicit. Summa dissensio.i. sententiarum uarietas. Contentio,certatio dispar.propter id,quod subdit. . Nam qui plus opibus, sensus est, qui enim sunt ditiores & potentiores tantum perfecisse uidentur,quia habuerunt stultos,& inconstantes aduersarios,ut sicut plus ualent opibus, ita etiam plus ualeant authoritate.i.plus credatur quicquid senserint, & suaserint. Stultitia.q.d.nulla alia ratione,nisi quia aduersarii,qui contra Cæsarem sentiunt,ita sunt stulti,ut nesciant tueri causam suam, & inconstantes, q᷑ in eo, q᷑ semel pro rep.senserint,perseuerare non possint. Ideoque dicit Cice. Stultitia,& inconstantia non iustitia,aut honestate causæ,sed quia non habent,qui aut sciant, aut uelint resistere. Authoritate , fide & grauitate sententiarum. Paucis aduersantibus.i.repugnantibus,quia pauci erant,qui auderent contra Crassum, Pomp.& reliquos uiros magnæ authoritatis sentire. Et quamuis ipse Cicero hic dicat sibi non probari , quæ de Cæsare erant decreta,tamen in oratione,quam habuit de prouinciis consularibus, longe aliter dicit , ubi ostendit se sensisse prouinciam Galliam iterum Cæsari decernẽdam,& decem legatos,& tandem in se gratiã Cæsaris propter reip.utilitatem redisse. Ita,aliter loquimur in epistola apud amicum, aliter in oratione apud senatum.

Quod scribis te velle scire, qui sit reipub. status, summa dissensio est,sed contentio dispar.Nam qui plus opibus, armis,potentia valent, perfecisse tantum mihi vidétur stultitia & incõstantia aduersariorum , vt etiam authoritate iam plus valerent . Itaq; per paucis aduersantibus, omnia , quæ ne per populum quidem sine seditione se assequi arbitrabantur, per senatum cõsecuti sunt:nam & stipendium Cæsari decretum est, & decẽ legati, & ne lege Sẽpronia succederetur, facile perfectũ est.

Sunt consequuti.i.obtinuerunt.Per senatum,senatu concedente. Quod per populũ quidẽ, quia facilius cõcedit populus,qui minus intelligit,quàm senatus.q.d.plus obtinuerunt,q̃ sperabãt, quia quod uix à populo, qui minus considerat se impetraturos sine seditione sperabant,impetrauerunt etiam à senatu,qui solet maturius deliberare. Nam & stipendium,dicit quid assecuti sint, ut stipendium.i. pecuniæ suppeditarentur Cæsari. Et decem legati,quos Cæ.petiuerat sibi dari.Perfectum est,obtentum,& impetratum est. Ne succederent Cæsa.in Gallia. Lege sempro.qua non licebat esse ultra id tempus,quod prius fuisset constitutum,nam Cæsar missus fuerat in Galliam tantummodo per unum quinquennium,quo finito lege Sempronia cõstituebatur ei successor,qui ne ei mitteretur,perfectum est ab amicis Cæsaris,quia pauci resistebant eis.

IO. BE. V. PERPAVCIS aduerſantibus. Catonem intelligit, Caronlſq; æmnlum Fauonium. Sane conſtat Catonẽ dum diem dicẽdo cupit eximere, à Trebonio trib. pleb. qui rogationem ferebat, in carcerem duci iuſſum. Sed tandem cum uictus uerecundia Trebonius eſſet, Catonem miſſum fieri iuſsit. Sequẽti mox die pulſo per uim Aquilio Tribunoplebis, fugatlſque optimatibus rogatio lata, protogatũmque Cæſari in Gallias ad alterum quinqnennium imperium. Decẽmqne legiones ad id bellum gerendum decretæ. Quo facto nil amplius ſibi cum plebe agendum cẽſens Cato ad Pompeium conuerſus admonuit canendum ſibi à Cæſaris potentia. Quã cum uellet, deponere minime poſſet. Verum hæc omnino Pompeins contempſit. Plutarch. Lege Sempronia, quam Smpronius tulit ne ſucceſſoe Cæſari daretur, quique contra de dandis Gabinio, Piſonlque, qnorum unns Syriam, alter Macedoniam imperio obtinebat, ſucceſſores lege cenſuit. Cice. in oratione de prouinciis Cic. locus corruptus conſularibus decernendæ ſunt nobis lege Sempronia duæ. Verum nt ingenne, quod ſentio dicam, corrupta mihi uidetur hæc lectio, nec Sempronia, ſed Trebonia legendnm. Plutarch. & Flor. quotum alter & in Catonis Vticenſis, & in Pompeii nita à Trebonio Trib. pleb. rogationem latam memoriæ prodidit, & ipſum Catonem rogationi aduerſantem in carcerem duci à Trebonio iuſſum, neque non interim ſtatim dinuſſum. Florus uero in hæc uerba. Is cum legem impediret, qua prouinciæ conſulares in quinquennium Pompe. Hiſpaniæ, Craſſo Syria, Parthicũmque bellum. Cæſari Galliæ, & Germania dabantue à C. Trebonio Tribu. pleb. legis authore in uincula ductus eſt, ut & illud in oratione de prouinciis conſularibus lege Trebonia non Sempronia legam. Decem Legati, quorum ſinguli ſingulis legionibus præeſſent. E quibus Quint. Cicero. frater unus fuerit.

ASCEN. QVANQVAM ego uolo te gerere ea, quæ gerenda ſunt per exercitum atque imperium, ita ut meditee. i. animo exerceas, & geras, hæc multo ante. ſ. quàm geras opere ipſo ut pares te huc. i. ad hæc gerenda, nt cogites hæc, nt exerceas te ad hæc, & ſeutias id, quod quia ſperaſti ſemper, non dnbito quin intelligas adeptus. i. cum ſis adeptus, ntpote, te poſſe facilime obtinere ſummnm, atque altiſsimum gradum cinitatis, ſcilicet Romanæ. Quæ quidem cohortatio mea ne uideretue tibi inanis, aut ſuſcepta, ſcilicet à me ſine cauſa, illa ratio mouet me, ut putarem te admonendum ex communibus cuentis noſtris. i. quæ utrique noſtrum euenetunt, ut conſiderares in omni uita reliqua, quibus. ſ. hominibus crederes. i. credere deberes & quos caueres. i. canere deberes. Summa diſſentio eſt. ſ. inter conſulares niros, ſed contẽtio. i. certamen eſt diſpar. i. diſparium nirium. Nam ſup. ii qui ualent opibus, id eſt diuitiis armis, & potentia. ſ. clientum, & fautorum uidentur mihi prrfeciſſe tautum. Stultitia & inconſtantia. i. propter ſtultitiam, & inconſtantiam aduerſariorum, ut etiam ualerent sam plus authoritate. Itaq;. i. & ita paucis aduerſantibus. i. cum panci obſtẽt, ipſi conſecuti ſunt per ſenatũ. i. ſenatu approbante, omnia quæ non quidem. i. non iam, aut non ſaltem aebitrabantue aſſequi per populnm ſine ſeditione. Nam & ſtipendium decretum eſt Cæſari. i. pro exercitu eius, & decem legati. ſ. qui cum eo proficiſcantur in Galliam, & perfectum eſt. i. impetratum per decretum, ne ſuccederetur. ſ. Cæſari antequam bellũ confecerit: lege Sempronia quæ erat lata ne ultra certum tempus qnis in pronincia imperium haberet, ſed eo finito illi ſucceſſor mitteretur, hæc nune ſibi diſplicere innuit Cicero, quia ſie Lentulo placere putat, in oratione tamen de prouinciis conſularibus aliter ſentit hæc eadem probans cum rep. tunc eſſe putaret.

HVBER. NON delectat me, non placet mihi. Scribo tamen philoſophicum conſilium magis ex ſchola Peripateticorum quàm Stoicorum, qui ſolam uirtutem & honeſtatem per ſe ſolam appetendam uolnnt, Peripatetici autem etiam propter aliud. Dicit igitur & quamuis ſcribat breuitrr, ſcribit tamen, nt admoneat ipſum Lentulum, id quod quamuis fuerit deditus omnibus literis à pueritia, tamen magis experientia quàm diſcendo didicit, nt donec res eius ſnnt integræ & immutatæ, & in ſolito ſtatu, diſcat non eſſe quærendam ſalutem & uitam, quæ ſit futura ſine dignitate, neque etiam quærendam dignitatem cum periculo ſalutis. Itaque conſuluit, ut Experientia utriuſque habeatur ratio propter utranque. Experiendo re ipſa probando, & ita dat maiorem fidem conſilio ſuo, quoniã res experiẽtia cognitæ certiores ſunt quàm quas ex libris diſcimus: experientia enim, nt unlgo dicitur, facit artem. Quod ipſe deditus, ſnbauditur quãuis deditns. Rebus integris, in priſtino ſtatu manentibus. Habendam rationem, habendum reſpectum & cu eam. Salutis ſine dignitate, qnæ enim nita eſſe poteſt quæ ſit ſine dignitate? Neq; dignitatis ſine ſalnte, quid enim prodeſt ſummis fungi dignitatibus ſine columitate & ſalute? Monet igitnr, nt curet dignitatem, ſed tamen ne ad eam ita contendat, ut ſalntem ſuam in diſcrimen, & manifeſtum prriculum coniiciat, aut agendo aut ſentiendo contra potentiores, quemadmodum ipſe Cice. ante fecerat contra Craſſum & Cæſarem & Clodium. Qnod mihi de filia, dnobus generis collocauit Ci. filiam ſuam Tulliam. Primum Piſoni Craſsipedi, qni parum cum ea uixit, poſt eins mortem tradita eſt Dolobellæ, eo tempore qno Cicero præerat Ciliciæ, ut infra epiſtola Ciceronis cognoſcemns. Nunc autem reſpondet Lentulo, qui gratulatus fuerat ei de matrimonio filiæ & Craſsipedis, quod dicit

Quod ego ad te breuius ſcribo, quia me ſtatus hic reipubli. non delectat, ſcribo tamen vt te admoneam ꝙ ipſe literis omnibus à pueritia deditus, experiẽdo tamen magis quàm diſcendo cognoui, tutuis rebus integris diſcas, neque ſalutis noſtræ rationem habendam nobis eſſe ſine dignitate, neque dignitatis ſine ſalute. Quod mihi de filia, & de Craſsipede gratularis, agnoſco humanitatem tuam, ſperoque & opto nobis hanc coniunctionem voluptati fore. Lentulum noſtrum eximia ſpe, ſumma virtute adoleſcentem cum cæteris artibus quibus ſtuduiſti ſemper ipſe, tum imprimis imitatione tui fac erudias. Nulla enim erit hac præſtantior diſciplina, quem nos quia tuus, & quia te dignus eſt filius, & quia nos diligit, ſemperque dilexit, in primis amamus, charumq; habemus. Vale.

Ex ue-

§ Ex uetustiori. VII.

Et eos maxime qui te amare debuerũt. Quod si hæc ratio rei gerẽdæ periculosa tibi esse uidebit, placeat illud ut si rex amicis tuis qui per prouinciã atq; imperii tui prouincias ei credidissent, fidẽ suam præstitisset, & auxiliis eũ tuis & copiis & adiuuares, eã esse & nostram rationem prouinciæ tuæ, ut eius reditum uel adiuuando confirmares, uel negligendo impedires. Alii sic, Eam esse naturam, & regionem prouinciæ tuæ &c. Poterat utrunq; præclare fieri, si etiã fides, si grauitas in hominibus cõsularibus esset. Qui non solum temporibus iis quę per te sum expertus, sed iam olim nascenti prope nostræ laudi, dignitatique, uirtutiq; simul fauisti, quod uideo nõ multo ut ante hac putabam nouitati esse inuisum meæ. In te autem homine hominũ nobilissimo similia inuidorum uitia perspexi. Quæ quidem mea cohortatione tibi inanis atq; suspecta sit, quæ mea cohortatio ne tibi inanis atq; suspecta sit quod quidem sine causa uideretur, illa mea oratio me mouet, ut te ex nostris euentibus communibus admonendum esse putarẽ, ut cõsideres in omni re & reliqua uita quibus credere res quos caueres. Et ne lege Sempronia succederet, facile perspectum est ad Cæsaris uoluntatem.

ex humanitate Lentuli fieri. Et opto, à diis peto', quorum beneficio hoc consequi possum, ut hæc coniũctio & affinitas mihi sit futura uoluptati. Lẽtulum nostrũ, more amicorum loquitur, nam filium Lentuli suum dicit, erat hic Lentulus adolescens lentuli filius quem ut instituat tum artibus liberalibus, sicut cœpit, tum uero magis exemplo & imitatione sui hortatur. Artibus, liberalib⁹. Studuisti, operam dedisti. Nulla disciplina, nulla eruditio, & institutio. Præstantior, melior, excellentior, Hac, quá ex imitatione tui acceperit, ut enim mala exempla domestica ad corrumpendos animos ualent, magnis cum subeant animos authorib⁹, ut inquit Iuue. ita probitates & bona exempla parentum & seniorum maxime instituunt adolescentiam. Quem nos, dicit hunc adolescentem á se duplici de causa amari, & quia est filius dignus tali patre, & quia ab eo & diligitur, & semper dilectus est, æquum est enim ut à quibus amamur eosdem redamemus. Filius dignus te, bono ingenio, bonisque moribus sicut tu es.

§ QVOD mihi de filia & Crassipede gratularis. Tulliolam filiã & Pisonem cognomẽto Crassipedem à pedum, scilicet crassitudine dictum intelligit, cui primo Tulliola nupserit, post cuius mortem de amicorũ sententia cum Cicero Ciliciam proconsule administraret, Cornelio Dolobellæ nupsit, ægre id ferente Cicerone, nec satis probante, quæ cum ex partu obiisset, quo tempore Cæsar contra Pompeii liberos bellum gereret molestissime tulit. Cúmque alia, ut inquit Lactantius, satis æquo tulisset animo, filiæ morte adeo consternatus est, ut tunc se à fortuna superatum plane fateretur. Illud non possum non mirari Pedianum scribere post Pisonis mortem. P. Lentulo nuptam Tulliolam, apud illum ex partu decessisse, nisi ita dicas P. Cornelium Dolobellam Lentulum dictum, quòd à Lentulo adoptatus, Lentuli quoque nomen assumpserit, qua de re plura in epistolis Cælianis dicemus.

IO. BE.V. Cic. dolore uictus Tulliolæ mortis

Pedianus arguit & cõciliatur

ASCEN.

§ QVOD. i. quam rem, ego scribo à te breuius. s. q̃ facerem, ꝙ hic status reipub. non delectat me. Scribo tamen ut admoneã te. i. ꝙ ego deditus. i. penitus addictus à pueritia omnibus literis. i. disciplinis, cognoui tamẽ magis experiendo q̃ discendo. s. è libris rerum gestarum, aut disciplinæ militaris, ut tu discas rebus tuis integris. i. tantisper dum integræ sunt & saluæ, neq; rationem. i. curam & respectum salutis nostræ habẽdam esse. i. haberi debere, sine dignitate, neq; dignitati siue salute, hoc est ne tantum nitamur dignitatem nostram tueri, ut uitam amittamus, nec uitam ut dignitate careamus: nam melius est mori q̃ cum dedecore amissa dignitate uiuere. Vnde Iuue. Summum crede nefas animam præferre pudori. Et propter uitam uiuendi perdere causas, quod tu gratularis mihi. i. mihi rem lætam euenisse, tibi iucundum esse contendis, de filia. s. Tullia & Crassipede, scilicet Pisone eius marito & Ciceronis genero, duobus enim nupsit Tullia Ciceronis prius Pisoni Crassipedi, qui cum parũ uixit, deinde Dolobellæ, cum Cicero (quam Lẽtulus nunc regit Ciliciam) regeret prouinciam, agnosco. s. in ea gratulatione, humanitatem. i. clementiam & beneuolentiá tuam. Et spero & opto. quod in plus se extendit. Speramus enim tantum quæ meritis nostris aut certis rationibus assequi possumus, Optamus quæcunque nobis cõmoda forent. Vnde Aenei. septimo. Turne quod optanti diuũ promittere nemo Auderet &c. & ita sperare non posset, licet optaret, unde hoc loco dicendũ uidetur & opto & spero. Nam plus est sperare q̃ optare, licet plures optent q̃ sperent, & plura optemus q̃ speremus. Hanc coniunctionẽ, scilicet cõiugalem, fore id est futurã esse nobis uoluptati. Et quia de filia gratulatus erat Lentulus, memor filii eius noĩe paterno uocati, dicit. O Lentule fac erudias Lentulũ nostrum. i. filiũ tuum, etiã mihi quasi paterna charitate dilectum, adulescentẽ eximia spe summę uirtutis. i. in quo est eximia spes de summa uirtute, scilicet futura: hęc est uera lectio, quam etiam Valla non diffitetur, sed ordinem non intellexit: nam non probauit diuersos casus ad unum referri, quapropter multi legunt summa uirtute, quod multis non placet: non enim uero simile fit in adulescente summam esse uirtutem, ideo genitiuus summæ uirtutis non construitur cum nomine adulescẽtem, sed cum nomine spe: fac inquã erudias eum, cum scilicet ita fit ꝙ cæteris artibus quibus ipse. i. tu studuisti semper, tum. i. tunc in primis. i. præcipuè, imitatione tui. i. ut talem patrẽ imitetur. Nulla enim disciplina erit præstantior hoc. s. facto, & ita potius legam q̃, ut alii dicunt, hac. Non enim in imitatione paterna uidetur disciplina, sed factum ac opus. Præterea si maxime censeret disciplinam esse in imitatione patris, uideretur Cicero dicturus fuisse istac. i. tua disciplina, qua te imitari eum docebis, potuisset tamen hac dixisse. s. quã tibi significo: cæterũ hoc quiddã urgentius habet. Quem. s. Lentulũ filiũ tuũ, nos amamus in primis. i. inter primos, & habem⁹ charũ &. i. simul, qa tuus est filius, &. i. simul qa filius est dignus te. i. tali ac tãta præstãti patre, &. i. simul quia diligit nos & dilexit nos semp. s. dum per ætatẽ potuit. Pulchre obseruat elegantiã, ut quod minus est, uidelicet diligere puero det, quod maius sibi, unde nõ cõgruerit summa uirtute eum dixisse.

Spero Opto

Nota Valla

M.T.C. Len. Proconsuli. S.D.

DE omnibus reb⁹ quæ ad te pertinẽt, quid actum, quid cõstitutum sit, quid Pompei⁹ susceperit, optime ex Emplatorio cognosces, q

HVBER.

DE omnibus rebus. Cice. in hac epistola excusat se apud Lentulum ꝙ non scribat de rebus, quæ ad eum pertinent, quia poterit melius de eis intelligere ex Emplatorio eius amicissimo, quem dicit, omnibus eius rebus in senatu tractatis interfuisse, & etiam prefuisse, deinde docet eundem, quo statu sit resp. ostendit q; se maxime hærere uoluntati Pomp. cum alii

nõ ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit,neque nullũ officiũ erga te hominis amantiſſimi,prudẽtiſſimi,diligẽtiſſimi prætermiſit.Ex eodem de toto ſtatu rerum cõmuniũ cognoſces , quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere. Sunt quidẽ certe in amicorũ noſtrorum poteſtate, atque ita vt nullã mutationem vnquam hac hominum ætate habitura res eſſe videatur. Ego quidẽ , vt debeo, & vt tute mihi præcepiſti,*& vt me dignitas vtilitasque cogit me ad eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus tibi eſſe adiungẽdum putaſti.Sed te non præterit quàm ſit difficile ſenſum in repu. præſertim rectum & confirmatum deponere . Veruntamen ipſe me confirmo ad eius uoluntatem, à quo honeſte diſſentire non poſſum , neque

male de rep.ſentiant , ita ut potius iam exoptet ocium & uacationem quandam à rep. quàm adminiſtrationẽ. Oſtendit deinde Cic.Pom.ualde amicum eſſe Lentulo, ita non dubitet Lentulum omnia poſſe fauore Pompe. conſequi,& ad hoc ſe uſurum omni diligentia. Poſtremo dicit res Lentuli maiori ſibi curæ eſſe ꝙ omnes res ſuàs,nihilq; poſſe ꝓ eo tantũ facere, ut plus nõ debeat, ꝙ poſsit. Actum,tractatũ, quantũ ad præteritũ. Conſtitutum,ad futurũ, Suſceperit,arripuerit,ſupra ſe acceperit cauſa tui. Interfuit & præfuit , quod differant, uide ſupra in epiſtola , quæ gerantur. Ex eodem Emplatario.Rerum cõmutandarũ,rerum publicarũ. Atq; ita ſunt in poteſtate amicorum. M. Craſsi , Cæſaris , & Pomp.nam & ſi Cæſar aberat , inerat tamen fœdus cũ Craſſo & Pom.ut ipſi conſulatũ peterent ſe enim eis auxilio ad hoc futurum multos ad ſuffragia milites mittendo qui conſules declarati fuiſſent,prouincias exercitúſq; decreuerunt , Cæſari Gallias in aliud quinquennium aſsignauerunt, author Plutarchus in uita Pomp.

Nullam mutationem , quia adeo ſunt potentes , ut ex eorum manu adminiſtratio reip.noſtra ætate nullo modo tolli poſſe uideatur. Vt debeo,propter tua erga me

Tute merita. Tute, tu,nam te additio eſt magis quàm compoſitio,& breuis eſt te,& additur ſolũ nominatiuo,non etiam aliis caſibus, Pręcepiſti mihi,non iuſsiſti,ſed inſtituiſti,& docuiſti,nam præcipere eſt docere unde pręceptor & præceptum,quod ut ait Sene. epiſtola octuageſima ſexta eſt particula re ad bene uiuendũ documentum,ut cum præcipitur,quid uir uxori,quid uxor uiro debeat,qd ciuis peregrino,peregrinus ciui. Et ut me diæta,temporis ratio modus.i.ipſa dies,ſignificat, ut locum domus,in quo totum uerſamur, & legem uictus, quidam tamen codices habent ut dignitas utilitáſq; cogit, ſed magis probo ut legatur diæta. Ad rationes, ad conſilia & facta. Eius,Pompe. In meis rationibus, cum ab exilio ſuo reuocatus , quia eius opera tibi utendum putaſti,ut ipſe Cice.in oratione pro domo ſua ad pontifices pleniſsime oſtendit his uerbis:illud uero eſt hominis ingrati tacere . Itaque libentiſsime prædicabo Cn.Pomp. ſtudio & authoritate æque unumquemque ueſtrum opibus,contentione,precibus,periculis,deniq; pro ſalute mea præcipuè laboraſſe:hic tuis P.Lentule cum tu nihil aliud dies & noctes,niſi de ſalute mea cogitares,conſiliis omnibus interfuit,hic tibi grauiſsimus author ad inſtituendam,fideliſsimus ſocius ad comparandam,fortiſsimus adiutor ad rem perficiendam fuit, hic municipia coloniáſq; adiit.Hic Italiæ totius auxiliũ cupientis implorauit,hic in ſenatu princeps ſententiæ fuit,idémque cum dixiſſet,tum etiam Po.Ro.pro ſalute mea obſecrauit. Sed te non præterit,non te fugit,nõ ignoras,quod enim præterit nos à nobis ignoratur. Senſum,ſententiã,opinionem. Præſertim rectum,quia quod intelligimus nos bene ſenſiſſe,pertinacius & firmius tenemus,& difficilius deponimus,præcipuè ſi uiri boni dici & haberi uolumus. Rectum,probatum. Confirmatum, ſemper à teneris uſque annis ita ſentiendo. Veruntamen,quamuis quod dixi ſit difficile.Conformo,accommodo , alii legunt confirmo quod idem eſt. Eius,Pompe. Diſſentire,diſcrepare.

Preceptor
Preceptũ

Argumentum octauæ epiſtolæ.

IO.BE.V. DE OMNIBVS rebus.Nihil ſibi de reipu.rebus ſcribendũ,cũ Emplatorius ad eum ueniret, affirmat.Cuius prudentiam & fidem in Lentuli negocio mirifice laudat, ex quo facile de uniuerſo reipu.ſtatu cognoſcat ſeſe in omnibus ad Pompeii uoluntatẽm ſententias ſuas accommodare,à quo honeſte diſſentire nequeat . Quod cum faciat magnis illius erga ſe meritis , & animi propenſiſsima ſemper in illum inductione id à ſe fieri probat. Ita tamen, ut ſi per amicitiam illius ſibi liceat, nihil antiquius ocio literario ſibi futurum non diſsimulet , quando dignitas iam illa ſenatoria tota cõciderit.Pompeium autem ſibi uideri amiciſsimum. A quo tamen ueſtigium nullum diſceſſurus,niſi perfecta re ſit,quando non minori ſibi curæ Lentuli dignitas quàm ſua ſit ꝙ facile cum literæ de reb⁹ in prouincia bene geſtis ab eo uenerint (nam rumor erat bene rem geſtam) extabit. DIAETA, & ſi quid ipſa ſit diæta non neſciam, magis tamen illa mihi probatur lectio , ut dignitas utilitáſque ſcribendum putem,quod & ue uetuſtiores codices præ ſe ferunt,neque enim adduci poſſum hoc uerbo nunc Ciceronem uti uoluiſſe quo aut nũquam aut quàm parciſsime hoc ſignificato uſus eſt, ſed & uix in ipſa Græcia tale quid inuenias.Nam aut ita diffinitur Galeno in eo libello cui titulus eſt ἰατρός,ut nihil ad hunc locũ faciat,aut pro ratione uictus quotidiani uſurpatur à doctis . Aut pro loco in quo aſſidue uiuamus a mutuo conuerſemur,aut pro ſententia quam arbiter dixerit.

ASCEN. DE OMNIBVS &c.dicit Emplatorium ad Lentulum proficiſcentem ubi aduenerit , omnia quæ ad rem Lentu.pertinerent nunciaturum.Quapropter Emplatorum ipſum,ut illi fides habeatur,non parũ cõmendat. Ordo eſt.Tu o Lentu. cognoſces optime.i.commodiſsime de omnibus rebus quæ pertinent ad te,quid ſit actum & quid ſit conſtitutũ,& quid Pom.ſuſceperit.ſ.faciendũ cognoſces inquã ex Emplatorio uiro illo præſtanti,qui non ſolum interfuit his rebus,ſed etiam pręfuit,ſcilicet tanquam præcipuus actor aut curator,neq; prætermiſit erga te ullum officium hominis amantiſsimi,prudentiſsimi,diligẽtiſsimi.Tu cognoſces ex eodem de toto ſtatu rerum omnium.i.reipu.quæ quales ſunt non eſt facile ſcribere. Sunt quidem certe in poteſtate amicorum noſtrorum.ſ.M.Craſ.C.Cæ.Cn.Pomp. Atque ita.i.taliter ſunt in eorum poteſtate, ut res nullam.i.non ullam, non uideatur habitura eſſe unq̃ ullam mutationem hac ætate.i. durante hac ætate hominum.

hominum. Ego quidem debeo,& ut tu te,id est tuipse, in nominatiuo propter tertiam personam uerbi tumeo non dicimus tumet,sed tute aut tutemet,præcipisti.i.mandasti mihi,& ut dignitas cogit,quia indecorum est habere simultatem cum summis uiris. Et utilitas cogit,quia durum est potẽtissimis resistere. Adiungo me ad rationes,id est consilia & negocia eius,scilicet Pompeii quem tu putasti adiungẽdum esse tibi,id est ad utilitatem tuam in rationibus,id est consiliis & factis meis. Sed non præterit,id est tu bene nosti,quam.i. quantum difficile sit deponere sensum.i.sententiam,& iudicium in rep.i.in gubernatione & iuuamine reip. præsertim rectum.i.non erroneum & confirmatum. Sentiebat autem Cice,nõ utile reip.fore gubernacula ad paucos deuolui,& quemoii unum aut paucos contra legem in magistratu stabiliri,& ita licet faceret Cæ. & Pomp. ut summis uiris,uerebatur tamen eorum potentiam reip. offuturam. Veruntamen ipse conformo.i. accommodo me,alii legunt confirmo,id est stabilio me ad uoluntatem eius.s. Pompe.à quo non possum dissentire. *PETRI VICTO. CASTI.

ET ut me dignitas,utilitasq; cogit: Emendauimus olim, VT ME PIETAS: neq; tamen causas attulimus huius castigationis,neq; priscæ scripturæ ullam mentionem fecimus:quare rectum uisum est,id nunc diligenter facere: maxime,cum interpretes etiam nonnulli horum librorum,ut quondam memini me legisse,de hac uoce DIGNITAS, ambigant,& de dicta,nescio quæ,loquantur,ut qui & ipsi ueterem lectionem odorati fuerant. Mediceus codex (iam enim de illo dicendum est,ut minus deprauato,uel potius ut omnium optimo) VT MEDIETAS, habet;quare paruo,& satis usitato errore sublato,legendum existimaui, ME PIETAS: has enim literas ueteres librarii sæpe inter se cõmotabant,ut in eodem exemplari in epistola ad Memmium,An DOTIVS libenter te Athenis:pro, POTIVS, & ad Tironem, A portu Corcyreorum ad Cassiodera:pro,Cassiopen,sicq; multis aliis locis. Reliqua,ut puto,perspicua sunt:sæpe enim utitur hac uoce,cum loquitur de Lentulo hoc,ad quem nunc scribit,& Gn.Magno autoribus suis salutis,& quibus pene debebat quæ filii parentibus : cunctique homines Diis immortalibus debent. Vulgata lectio probari nullo pacto potest; nedum enim,hoc,quod Cicero narrat se facere,quod adiungat se ad rationes Pompeii,augeat dignitatem illius,uehementer eam minuit, nisi dignitas est,rectum sensum in Republica deponere,& ad uoluntatem alterius se accommodare,quod prorsus nemo unquam dicet. Sed id aperte ostendit cum infra inquit, Dignitatẽ quidem illam consularem fortis,& constantis Senatoris,nihil est quod cogitemus.

id facio(vt forsitan quibusdam uideor) simulatione , tantum enim animi inductio,& me hercule amor erga Pompeium apud me valet, vt quæ illi vtilia sunt,quæ ille uult ea mihi omnia iam & recta & vera videantur . Neque(ut ego arbitror)errarẽt,ne aduersarii quidem eius,si cum pares esse non possent, pugnare desisterent. me quidem etiam illa res consolatur quod ego is sum, cui vel maxime concedant omnes,vt vel ea defendem quæ Pompeius velit, vel taceam, vel etiam id quod maxime lubet, ad nostra studia me referam literarum, quod profecto faciã , si mihi per eiusdẽ amicitiam licebit. Quæ enim proposita fuerãt nobis, cum & honorib⁹ amplissimis & laborib⁹ maximis pfuncti essem⁹

ID, ut confirmem me ad uoluntatem eius. Simulatione,quod nõ probem nec putem recte factum, quod ille faciat,at sentiat. Simulamus enim quod non sumus dissimulamus quod sumus. Tantũ probat quod non simulatione id faciat,sed uera sentẽtia,dicit enim se eam opinionem habere de Pomp.cum tantũ amare,ut oia recta putet,quæ utilia sunt ipsi Pom.aut quæ ille uelit. Inductio animi,persuasio,& propositũ quoddã. Tantũ ualet.tantũ.potest & efficit. Recta ad officium.s. honesta. HVBER. Simulo Dissimulo Verum Bonum Deliberatio

Vera.i.bona & utilia,nam uerũ plerunq; pro bono ponitur.Hora.in primo Epist.quod uerũ atq; decẽs curo, & rogo.Idem eodẽ lib.Metiri se quenq; suo modulo ac pede uerum.i. bonũ & utile,& dicunt dialectici,uerũ & bonum cõuertuntur, omnis autẽ deliberatio circa hæc duo est maxime.i.circa utile & honestum. Neq;,ut ego arbitror.Sensus est.neque errarent eius aduersarii si desisterent & cessarent aduersus eum cõtendere, cum omnino eis pares esse non possint. Neq; errarent aduersarii eius aduertendũ negationem negationi postpositam non semper affirmandi uim habere, sed & negandi magis cum altera pro uniuersali ponitur,& particulares sequũtur.hoc modo nullas accepi à te literas,nec breues, nec prolixas, quo genere usus est Virgil. in Buco. Nulla neque amnem Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Vbi memini quendã habitũ non indoctũ errare,qui quoniã hanc rationẽ non intelligeret, pro nolla diceret ulla esse legendum, quod nullo pacto est faciendum. Item ona sola negatio postposita negationi non affirmat, sed negat:ita tamen ut sequens iungatur cum quidem,ut hoc loco patet,ut si dixero. Non tibi hoc persuaderẽ,ne CHRISTVS quidẽ. Item,nõ possunt sine dolore ferre aduersa,ne Philosophi quidẽ. Huius autẽ rei & significationis negatiuæ duarum negatiuarũ hæc est causa,quia subauditur alia negationis pars sic. Non tibi hoc persuaderet,ne CHRISTVS quidem.i. nõ tibi persuaderet hoc aliquis,deinde ad maius significatum subiungo ne CHRISTVS quidem,cui omnino est credendum.s.persuaderet. Ergo his duabus rationibus cum particulares sequuntur uniuersalem , & cum secunda iungitur cum quidẽ,negationes iunctæ negant,& non affirmant. Interdũ tamen sine quidem duæ negationes negant cum una particularis omittitur,ut Terent. Agrum in his regionib⁹ meliorem,neq; pretii maioris nemo habet:subauditur enim neq; meliorem. Varro quoq; in uitis patrum ostendit duas negatiuas pro una accipiendas. Si autem duobus uerbis aut positis,aut intellectis addantur duæ negatiuæ, non dubiõ est quin negent,positis sic,nec me amas,nec mihi credis,intellectis sic,nec uirtuti studes,nec literis . Intelligit enim iterũ studes,& hæc de negatione hoc loco utiliter tangenda putauimus. Neq; errarent, benefacerent. Pares, æquales. Pugnare,contendere. Me quidem.q.d.me solum nemo reprehendit,si uel pro Pomp.quidpiam dixi,uel etiam tacui,uel etiam si non eo in senatum,sed ad libros & studia philosophiæ me refero,cui antea operã dedi. Vel,etiam,ut Virg.Vel Priamo miseranda manus.i.etiam Priamo. Maxime,libentissime,ut est apud Terent.sæpissime. Vt uel ea de. Vel interdum pro etiam ponitur,ut paulo ante dictum est:interdũ est disiunctiua particula,ut uel scribam uel ad te ueniam interdũ copulatiua,ut maxime me tibi amicũ facit uel uirt⁹ uel (Verum; Negatio; Vel)

doctrina tua, hic enim uel proponitur quod sæpissime apud idoneos authores reperitur, alias secundum Donatum correctionem significat, ut apud Cic. uel optimam me sane uitam, & teste Prisciano pro ualde frequenter ponitur, ut Cice. pro Murena, uel maximũ bellum Po. Ro. cum rege Antiocho gessisse. Maxime libet, præcipuè placet, Referam, reuertar, quia aliquantulũ intermiserat propter occupationes reip. Si licebit, cõcedetur. i. si eius amicitia me hoc facere patietur pro qua oĩa prætermitterem ut ei inseruirẽ. Est autem ornatus dicendi modus, non licet mihi per te hinc abire. i. non uis, uel tu non pateris me hinc abire. Quæ enim proposita ratio quare uelit se libenter ad studia literarum referre, quia non amplius ea sunt quæ solebant esse uersantibus in rep. quæ commemorat dignitatem, libertatem &c. Propòsita, præparata, oblata. Perfuncti essemus. i. administrassemus. Honoribus amplissimis, prætura, consulatu & cæteris magistratibus, sed tamen amplissimos houores intellexit præcipuè consulatum. Et laboribus ma. in administratione reipub. & præcipuè in opprimendo Catilina, & cæteris coniuratis. Dignitas, dignitas diuersis modis accipitur, nunc pro authoritate honesta, ut hoc loco, nuuc pro magistratuum administratione & pro honore, ut Cic. propria uirtute multas dignitates adeptus est, & dignitas sacerdotii maior est q̃ præturæ, interdum significat pulchritudinem uirilem, ut testatur Cic. lib. i. offi. cum dicit. Pulchritudinis dno esse genera, unum muliebre, quã uenustatẽ appel-

Diguitas lamus, alterum uirile quam dignitatẽ dicimus, ut Galeacius Maria princeps est egregia dignitate corporis. Dignitas etiam interdum pro merito accipitur, ut reddendum est unicuiq; pro dignitate sua. i. pro merito suo.

IO. BE. V. ❧ V T Quibusdam uidetur simulatione. Nam Cic. pleriq; incõstantiæ, instabilisq; animi notarunt. Vnde exiit illud nimirum si angustè sederet quibus sellis uteretur. Vtcunq; tamen sit propensior semper in Pompeii beneuolentiam fuit ut quamuis magnis Cæsaris beneficiis obstrictus quamuis genero suo Dolobella & Cælio, & aliis amicis obstantibus, ut aliquem in locum potius secederet quam bellis ciuilibus se immisceret, summo tamen suo cum discrimine nec satis Pompeianis copiis fideus ad Pomp. nauigarit. Vt quæ illi utilia sunt, hoc dicit quoniam cum exilio reuerius esset in Pompeii gratiam & dixit & fecit multa, multorũ inimicitias suscepit, & simultates sustiuuit, & Vatinium hominem unum omnium sibi infestissimũ adhortationibus Pompeii defendit, & cum Gabinio in gratiam rediit ut sequẽti epistola latius. Ne aduersariis quidem eius Crassum & Catonem, Catonisq; æmulos, & Clodianorum quosdam intelligit qui omnino Pomp. infestissimi erant. Perfuncti essemus, sic & hac epistola & sequenti. Alias ut in epistola ad Brutum defuncti uocabulo libentius est usus. Ordinem coniunctissimum, equestrem. s. intelligi uoluit Cicero sæpe à senatu alienatum, sæpe conciliatum, prout iudicandi ratio uel senatoribus deferebatur, uel à senatu translata, ad equites delata est, donec ex utroq; ordine iudices eligerentur, qua de re locis suis copiosius.

ASCEN. ❧ N E Q V E facio id, ut uidetur forsitan quibusdam, simulatione, id est per simulationem, aut simulanter, enim. i. quia, inductio animi, id est persuasio, quam induxi in animum meum Pompeium bene de rep. sentire, & Hercule me, scilicet ita iudicante uel uindicante ut uerum aut falsum dico, amor Pompeii. i. in Pompeium tantum ualet apud me ut ea omnia quæ sunt utilia illi & quæ ille uult, uideantur mihi iam & recta & uera. i. iusta. Neque ut arbitror, errarent ne quidem, id est non etiam aduersarii eius, scilicet Pompeii, si desisterent pugnare, id est repugnare aut contendere, scilicet cum Pompeio, cum non possent esse pares. Quidem, id est certe, & id est etiam illa res consolatur me, quòd ego sum is id est talis, cui omnes cõcedant, id est permittant, uel, id est etiam maxime, ut uel, id est aut defendam ea quæ Pompei9 uelit uel taceam, id est nihil de eius dicam, uel etiam id quod. i. quæ res libet maxime mihi referam, id est iterum applicem me ad studia nostra literarũ, quod ego faciam profecto, id est reuera, si licebit mihi per amicitiam eiusdem. s. Pompeii.

HVBER. ❧ S E N T E N T I I S dicendis. Sententia, ut uoluit Nonius, interdũ pro sensibilitate ponitur, interdũ pro

Sententia animi iudicio & cognitione, ut hic. Dicendis sententiis. i. dicendis iudiciis animi: & quę sentio, dicere sententiã duobus modis accipimus. Primum cum ad unum quenq; indifferẽter refertur, ut nemo est in nostra ciuitate,

Dicere sen tentiam cui non liceat libere sententiã suam dicere. i. efferre & pronunciare quod sentit. i. quod habet in animo. Deinde aliter accipitur, cum ad iuris partes refertur. i. cũ uel ex lege uel ex æquo & bono, uel ex alia parte & iuris sententia dicitur, ut iudex in causa mea dixit sententiã, id est sanciuit quid ius uellet: & ut Digestis de arbitris scribit Paulus, dicere sententiam existimatur is qui ea mente id pronunciat, ut secundũ hoc discedere eos qui litigant à tota cõtrouersia uelit. Libertas, potẽtia ingenua. Est enim libertas in bonũ: licẽtia uero in malũ cũ quis li-

Libertas bertate abutitur usq; ad temeritatẽ & procacitatem, ut

Licentia Quin. Quæ in aliis libertas est in aliis licentia uocatur, pro eo autẽ quod imperiti dicũt, hic dedit mihi licẽtiã ut scriberem, qui & recte sentiunt & ornate loquũtur, dicunt, hic dedit mihi potestatem, uel fecit mihi potentiam scribẽdi, uel facultatẽ scribendi, uel per hunc mihi licuit scribere. In repub. capessenda, defendenda, suscipienda ad tuendum. Ea. dignitas & libertas. Sublata, erepta, amota. Sed nec mihi, subandi sublata est,

Magis quàm reliquis, quia nemini iam licet cũ dignitate sentẽtiam dicere, aut libere remp. capessere. Nam, ratio superioris propositionis bipartita per disiunctionem. Aut assentiẽdum est paucis. i. descẽdendum in sententiam paucorum. Nulla grauitate, nulla authoritate & dignitate seruata, quia iudicium paucorum non uidetur anteferendum multorum sentẽtiis. Aut frustra dissentiendum. i. frustra aduersandum. Frustra autẽ dixit, quia omnino oportet succumbere, quoniã cum potentiores sint opibus, plus etiam possunt authoritate

Ratio & sententia. Maxime, præcipuè. De tuis rationibus,

dignitas in sententiis dicendis, libertas in rep. capessenda, ea sublata tota, sed nec mihi magis quàm omnibus. Nam aut assentiendum est nulla cum grauitate paucis, aut frustra dissentiendum. Hæc ego ad te ob eam causam maxime scribo, vt iam de tua quoque ratione meditere. Commutata tota ratio est senatus, iudiciorum, rei totius publicæ, ocium nobis exoptandum est quod ii qui potiuntur rerum, præstaturi uidentur, si quidam homines patientius eorum potentiã ferre potuerint. Dignitatem quidẽ illã consularẽ fortis & constantis senatoris nihil est quod cogitemus. Amissa est culpa eorum qui à sena-

tu & or-

tu & ordinem coniunctissimum & hominem clarissimum abalienauerût. Sed ut ad ea quæ cõiunctiora rebus tuis sunt, reuertar, Pompeium tibi valde amicum esse cognoui, & eo consule (quantum ego perspicio) omnia quæ voles tu obtinebis, quibus in rebus me ille sibi affixum habebit, neque à me vlla res quæ ad te pertineat, negligetur.

de rebus tuis & cõmodis, nam ratio interdum id significat, ut infra dicetur. Tota ratio. totus modus solutus, tota uia. Senatus, quia in eo modo habetur quo solebat, neque liberæ sententiæ dicuntur. Iudiciorum, iudicialium causarum quæ in foro corã iudicibus agebantur, qui ex ordine equestri eligi solebant, unde Horatius in primo Sermonum. Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat. Idem libr. ii. Sermonum. Tu cum proiectus insigni annulo equestri Romanoque habitu prodis ex iudice Damma. & Cice. sæpe in orationibus suis hoc demonstrat. Reipublicæ totius administrandę, nõ habetur ratio bonorum uirorum, sed pro libidine, dantur magistrat⁹, qui antea solebãt dare uirtuti. Ocium, tranquillitas, securitas: nam ociosus securum significat. Terentius in Andria. Ocioso iam nunc animo esse impero: nam nisi qui securus est non est ociosus, & negocium pro solicitudine ponitur, ut infra lib. iii. ad Appium Pulchrum. Cum est ad nos allatum de temeritate eorum qui tibi negocium facesserant. Potiuntur rerum, qui habent statum reipublicæ in potestate sua. De uerbo Potiri diximus supra in præcedenti epistola. Si quidem homines, non dicit qui sint, quoniam inter Ciceronem & Lentulum satis cõstabat qui essent, aut certe ita dicit, quasi Lẽtulus coniicere posset qui essent, neq; est legendum siquidem, ut quidam male præceperunt. Potuerint, poterunt futurum subiunctiui pro futuro indicatiui. Ferre, pati: quia quidã indignabantur, nec satis ferre posse uidebantur paucos in ciuitate tantum posse, ut quicquid uellent efficerent. Dignitatem illam. Sensus ait, non possumus iam expectare, ut amplius sit dignitas illa consularis, quæ solebat esse libera in fortibus & constantibus senatoribus, qui habita ratione nullius personæ nec metu nec gratia deterrebantur ab officio. Amissa est enim, probat, quasi illa dignitas nõ sit cogitanda, ut adhuc sit sicut solebat. Est enim amissa, perdita, ordinem plebeium significat, qui Cæsari fauebat corruptus muneribus, missus ab eo ex Gallia: alii intelligunt ordinem equestrem. Et hominem clarissimum, uidetur innuere Cæsarem, cui multa aduersabantur, ne Gallia prouincia in alterum quinquennium ei decerneretur. Sed ut omissis cæteris, ostendit qui sit amor Pompeii erga ipsum Lentulum. Reuertar, redeam. Coniunctiora, propinquiora, magis pertinentia, & dixit reuertar, quia in secunda parte epistolæ iam dixit in rebus Lentuli se confirmatum esse ad uoluntatem Pompeii quem supra non nominauit, sed significauit cum dixit, me ad eius rationes adiungo. Et eo consule, fuerat enim electus consul cum Crasso. Quibus in rebus, tuis obtinendis. Affixum, adhærentem, ut pro te ab eius latere nunquam discedam. Negligetur, prætermittetur, aut contemnetur etiam si sit parua.

Ociũ | Ociosus | Negociũ

☞PER HOMINEM clarissimum, intelligit Pompeium, non Cæsarem, quem Cicero cum primum redit ab exilio, senatui in primis conciliauit, quod ex epistolis Ciceronis ad Quintum fratrem præcipue cognoscas. IO. BE. V.

☞ENIM pro quia, ea dignitas in sententiis dicẽdis, id est in iudicio ferendo, Et ea libertas in repub. capessenda, id est gerenda & administranda, quæ fuerat proposita nobis cum essemus perfuncti, id est ad finem usq; functi, honoribus, id est magistratibus amplissimis, ut sunt cõsulares, & laboribus maximis in detegẽda & uindicanda coniuratione Catilinæ & coniuratorum: est sup. sublata, id est subtracta nobis tota sed nec magis mihi quàm omnibus, scilicet aliis. Nam aut assentiendum est paucis cum nulla grauitate, aut dissentiendum frustra, quia nimis potentes sunt. Ego scribo hæc ad te maxime ob eam causam ut meditere, id est cogites quoq, iam de ratione tua. Tota ratio senatus iudiciorum totius reipu. est commutata, & ita ocium est exoptandum nobis, quod, scilicet ocium, id est uacationẽ à repub. ii qui potiuntur rerum, scilicet imperio, id est dominantur, ut tres supradicti, uidentur præstaturi. Ergo præsto etiam præstatum facit, si quidam homines potuerint ferre patientius, id est æquiore animo patientiam eorum. Nihil est quòd cogitemus quidem illam dignitatem consularem senatoris fortis & constantis, scilicet quam nos gessimus & quales fuimus, & ideo non reprobo qui legunt dignitatem quondam illam &c. Sup. ea dignitas est amissa culpa eorum qui abalienauerunt à senatu ordinem coniunctissimum, scilicet senatui: utpote equestrem, ut uero simile est: & hominem clarissimum, id est, Cæsarem, cum uellent illi abrogare prouinciam quam equites illi prorogatam uolebant. Sed ut ego reuertar ad ea quæ sunt cõiunctiora rebus tuis, ego cognoui Pompeiũ esse ualde amicum tibi, & tu obtinebis omnia quæ uoles quantum ego perspicio, eo consule, id est dum consul erit. In quibus rebus, scilicet tuis, ille habebit me affixum sibi. Nec ulla res quæ pertineat ad te negligetur à me. ASCEN.

Potior rerum | Prestatur⁹

Neq; enim verebor ne sim ei molestus, cui iucũdum erit etiã propter idipsum, quod me esse gratũ videbit. Tu velim, ita tibi persuadeas nullam rem esse minimã quæ ad te pertineat, quæ mihi nõ carior sit q̃ meæ res omnes. Idque cum sentiam, sedulitate mihimetipse satisfacere possum, re quidem ipsa, ideo mihi non satisfacio, qđ nullã partem tuorum meritorum non modo referẽda, sed ne

☞NEQVE enim uerebor, occurrit obiectioni, quod quispiam fortasse diceret eum futurum molestũ Pom: ideo dicit quod non timebit, ut sit molestus Pomp. cui iucundum erit quicquid faciet Cic. pro Lent. etiam propter hoc ꝙ uidebit ipsum gratum erga Lentulum. Molestus, grauis, importunus, odiosus. Illi, Pomp. Cui iucundum erit, quod faciam pro te. Etiam. q. d. si nullæ essent aliæ causæ, quę sunt multæ. Quod me gratum uidebit. gratitudo enim animi omnibus iucunda esse solet, & quod ex officio & debito fieri debemus, non possumus non probare. Tu uelim, ostendit quantæ curæ sint sibi res omnes Lentuli. Persuadeas tibi, confidas, certum habeas. Minimam, ualde paruam, quanto magis quæ sunt maximæ. Idque cum sentiam, alii codices habent id quæcunque sentiam, alii ad, sed hæc est uera lectio, Idque cum sentiam & est sensus. Et cum sen- HVBER.

tiam, id est cum hoc in animo habeam, quod nulla res minima est, quæ ad te pertineat, quæ mihi nõ sit carior quàm omnes res meæ. Non possum mihimetipsi satisfacere sedu. id est instanti & fideli officio & diligentia, nam sedulus, teste Nonio & Donato, significat sine dolo & instanter. Re ipsa, effectu ipso, & uere. Consequi, æquare: & est sensus, non satisfacio mihi, id est non uideor facere quod debeo erga te, quia nõ solum non possum tibi referre gratiam in ulla parte tuorum meritorum erga te, sed neque etiam possum satis cogitare quod minus est. Rem te bene. dicit, quis rumor sit de rebus, quas Lentul. in prouincia egerat. Rumor erat, id est opinio uel fama: nam, ut Laurentius uoluit, rumor & fama idem sunt, licet fama interdum pro celebritate rei uel hominis ponatur, ut fama Camilli, & fama pyramidum Aegyptiarum adhuc uiuit. Est autem proprie fama & rumor sermo in populo sine certo authore in bonum uel in malum de recenti. Expectantur, à nobis. Studium, diligentiam. Extabit, erit, apparebit. In conueniẽdis, alloquẽdis pro te. Contenderimus, nixi erimus, intenderimus certauerimus pro te. Quàm possumus, quàm sunt uires meæ: & est communis loquendi modus. Quàm debemus, quia cum me salute adiuueris, non uideor posse tuis erga me meritis satisfacere.

Sedulus

Fama

Rumor

cogitanda quidem gratia consequi possum. Rem te valde bene gessisse rumor erat. Expectabantur literæ tuæ de quibus eramus iam cum Pompe. locuti, quæ si erunt allatæ, nostrum studium extabit in conueniendis magistratibus & senatoribus. Cæteraque quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus quàm possumus, minus tamen faciemus quàm debemus. Vale.

☞ Ex. VIII. Epistola. In uetustiori.

Optime ex Emplatorio cognosces. Atque ita ut nullam mutationem unquam hac hominum ætate habitura res esse iudicatur. Verũ tamen meipsum conformo ad eius uoluntatem. Neque id facio (ut forsitan quibusdam uideor) dissimulatione. Si quidem homines patientius eorum patientiam ferre potuerint. Et ego quátum perspicio, ex eo tu omnia quæ noles, obtinebis.

Io.BE.V. ☞ RVMOR erat hic, scilicet quòd in prouincia imperator à militibus appellatus esset, quódque summa fortitudinis & prudentiæ laude se gesserat. Quod sequenti epistola Cicero ostendit.

ASCEN. ☞ NEq; enim uerebor, ne sim molestus illi, s. Pompeio, cui erit iucundum etiam propter idipsum ꝙ uidebit me esse gratum. s. erga te. Tu uelim &c. Ordo est. uelim, ut sup. tu persuadeas tibi nullam rem minimam esse, quæ pertineat ad te quæ mihi non sit carior q̃ meæ res omnes. Cum sentiam id. s. quod dictum est nõ possum satisfacere mihimetipsi sedulitate. i. diligenti opera & seorsum à dolo facta, quidem. i. certe ego ideo non satisfacio mihi. i. iudicio meo, aut pietati meę, re ipsa. i. effectu ipso, ꝙ nullá. i. non ullam. Non possum consequi. i. obtinere aut æquiparare, ullá partem meritorũ tuorum. s. in me, aut de me non modo gratia referenda. i. æquali beneficio reddẽdo, sed ne quidem, id est non saltem cogitanda, scilicet gratia. i. in animo habenda. Rumor erat te gessisse rem. i. imperium tuum in prouincia ualde bene, literæ tuæ. s. ad senatũ mittendæ de quibus eramus locuti cum Pomp. expectabantur. s. à senatu, quæ si erunt allatæ nostrũ studium. i. diligens opera extabit. i. reliqua erit in magistratibus ꝙ senatoribus conueniendis. i. uisendis loquendi de te gratia, cætera quæ ad te pertinebunt sup. extabunt nobis procuranda, cum &, id est etiam contenderimus plus quàm possumus, tamẽ faciemus minus quàm debemus. Vrbane dictum, ut pueri adnotabunt, cum illa particula etiam honesta. Tu uelim ita tibi persuadeas &c.

M.T.C. Len. Proconsuli. S.D.

PEriucundæ mihi fuerunt literæ tuæ, quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem, quid enim dicam beneuolentiam? cum

HVBER. PERIVCVNDAE mihi fuerunt. M. T. C. epistolę omnes quo longiores, eo mihi elegantiores & utiliores uidẽtur. Itaq; eo diligentius à nobis interpretandæ sunt, neq; enim eis assentior, qui quasdã breuiores electas se habere iactant, quas solas proponendas asserũt quasi gemmas quasdam præcipuas, idq; quibusdam rerum imperitis haud difficile persuadẽt, quod non aliam ob causam à plerisq; factum arbitror, nisi quia difficilioris negocii arbitrarentur eas aggredi, & ingenio uincere, quæ plus artis, plus ingenii, plus historiarum, plus denique rerum omnium cognitionis haberent, imitati eos qui propter impotentiam rei pecuniariæ cum praeciosissimas gemmas emere non possint, quascunque emerũt uxoribus suis preciosissimas esse persuadere conãtur, cum tamen eorum artes & simulationes aliquando detegantur. Sed eos omittamus, & iam uiam omnibus uel ad difficilimas quàsque aperiamus, ut quæ ante hac à paucis intelligendæ difficultatis caritudine emi (ut ita dixerim) non potuerunt, iam producantur, & facilime nobis copiam facientibus comparantur, ut omnium commodis iam consuluisse intelligantur. Continet igitur hæc epistola multas partes, quas singulas enumerare tum molestum, tum uero non ualde utile puto, colligentur tamen quæ magis necessariæ esse uidebuntur, ut facilius habeatur totius epistolę argumentum, quod quidem hoc tandem esse putamus, primum respondet Cic. qui scripserat studia Cic. in se sibi gratissima fuisse, & ostendit id magis esse ex abundantia amoris ipsius Lentu. quàm quòd merita sua hoc exigant, aut si qua pro Lentu. feci, quæ quidem ita fuerunt debita ꝙ sine magna reprehẽsione prętermitti nõ potuissent, potuisse autẽ facilius Cic. erga se animum cognoscere si ambo Romę fuissent quo tempore fuerũt locorũ interuallo seiuncti, gratulatur tamẽ ipsi Lent. ꝙ prouinciam cum summa laude administraret, tametsi ille Romæ fuisset, dicit se facilius potuisse ulcisci eos qui eum oppugnassent, quia ille Cic. defendisset, Clo. tamen qui laudatus à Len. eum præcipuè oppugnasset, suis sceleribus iam hoc esse assecutum, ut nullam uel dignitatis uel libertatis partem in posterum sibi reliquerit. Deinde quia Lent. habebat multos aduersarios gratulatur ei Cic. ꝙ ille non habeat inimicos in re ita magna, sicut ipse cognouit, quia hoc in dignitate, Cic. uerò in salute læsus est, & quoniam cum intellexissent

Lentu.

Len.Cic.in gratiam rediisse cum Cæ.cum quo multum antea dissenserat ut etiam ipse fatetur in oratione de prouinciis consularibus,& cum Appio Pulchro,cum quo habuerat magnas simultates,scripserat se id non reprehendere uelle,tamen potissimum intelligere,qua causa adductus Cice.defendisset & laudasset Vati.quem ante tátopere oppugnasset,& in quem acerrime inuectus esset in causa Sextii,Cic.omnium harum rerum rationes reddit,& quemadmudum olim sine salutis suæ ratione remp.omnino tutatus sit, ita nunc existimasset habendam rationem salutis,neq; tamen deserendam remp.neq; dignitatis suæ opinionem. Reddit etiam rationem de reditu in gratiam cum M. Cras.á quo grauissimis iniuriis fuisset affectus, cum eius potissimum fauore adiutus fuisset Clo.in oppugnatione Cic.Reliquæ partes locis suis ita declarabuntur, ut omnino tota epistola intelligi possit.Periucundæ,ualde iucundæ,plenę delectationis.Perspicere, plane cognoscere. Pietatem,religiosam quandam animi uenerationem de pietatis significatione in prima epistola dictum est. Quid enim dicam beneuolentiam quæ multo minor est quàm pietas?Cum, ratio est huius interrogationis, quid enim dicam. Pietas

Argumentum.ix.Epistolæ.

PEriucundæ mihi fuerunt literæ tuæ. Tametsi prima laus epistolarum sit breuitas ut quæ alteram legentis manum implere non debeant,sæpe tamen fit uel rerum magnitudine & copia uel amore,& respondendi studio prolixiores ut simus.quam certe prolixitatem eatenus probes,quatenus ad rem oratio faciat,nihilq; omnino superfluat.quod & Cicero hac epistola facile arguit.Qui postea q̃ gratissimum erga Lentulum animum significauit suum,cum se illi nihil nõ debere fateatur,Tum quare Vatinium defenderit, quẽ acerbissime prius accusarat,respondet,repetitio tamen altius omnium cogitationum suarum principio, ita ut partim inimicorum suorum odio,partim Pompeii beneficiis & cæsaris contentione summa impulsus potius q̃ suo consilio adductus patrocinium illud suscepisse se affirmet. Ad quod præterea faciendum ipse quoq; reip.status iam plane immutatus,illum pene coegerit,cum sapientibus uiris nequaquam in una sententia reipu.gubernandæ perpetua sit laudanda permansio.Quare facilior multo de Crasso futura sit satisfactio, cum illi se reconciliatũ hisdem fere authoribus & causis quibus & Vatinio antea probet. Quod quidem si sibi integra omnia in reip.superioribus temporibus erát,forent facere debuisset : præsertim cum tantis Cęsaris beneficiis deuinctus sit:uel fratris sui legatione Gallica,uel ipsius humanitate,ut non ea probare quæ Cæsar uelit omnia non possit Qua in re imitandum sibiipsi Len.fuisse,qui qua animi magnitudine & simplicitate sit, multos quos reip.causa læserat,eisdem reipu.causam reconciliatus sit. IO.BE.V.

PEriucundæ.Epistola hæc sanè longa multa graphicè scrip.Gratiam captat Len.eiq; gratulatur.Clo.criminatur.Se inconstantiæ purgat.ꝙ cum Cæ.Appio pulchro, Vati.Crassoq; in gratiam redierit, factorum rationes afferendo,ac demum se Len.rursus commendatum facit, ut cum ordine patebit. Ordo autem est.Literæ tuæ fuerunt mihi periucundæ,quibus intellexi te perscribere.i.clare uidere meam pietatẽ.i. obseruantiam & uenerationem,in.i.erga te.Et quia dixit pietatem quæ in superiores est,ut in principio scripsi,addit.q.d.dixi pietatem.Enim pro quia.quid.i.ad quid dicam beneuolentiam. ASCEN.

ILLVD ipsum no. hæc pronomina habent emphasim.q.d.noíe nullum potest esse maius. Videatur le. putetur minus & longe uilius,q̃a non habeo uocabulũ quo possim uti ad declarandum animi mei affectũ,cũ nomen pietatis quo nullũ potest esse grauius, fit etiam uilius, & minus q̃ exigunt tua merita erga me.de eo eni Cice.ita scribit in oratione de reditu suo.P.Len.parens,deus salutis nostræ,uitæ,fortunæ,memoriæ, nominis, &c.Item in oratione pro domo sua ad pontifices sic inquit.Au.Ego cũ P.Len.Consul. optime de me ac de repu.meritus &c.Tuis meritis,beneficiis.Facis abundantia quadã amoris,quia multũ me amas,nam oĩa quæ ab eo quẽ amamus fiunt erga nos,etiã si minima sunt,solent tñ nobis esse ualde grata.Quæ prætermitti.i. omitti.Sine ne.sce.sine impietate & maxima ingratitudine & est sensus. ꝙ scribis ea esse tibi grata quæ pro te facio.Facis. quia multum amas, & ideo ea etiam grata habes quæ non solum facere debeo, sed etiã quę non possem prętermittere,quin maximũ scelus admittere uiderer.Tibi autẽ,hoc dicit ,perspexisti quid egerim pro te sed multo clarius cognouisses si fuisses Romę his tpib9 quibus abfuisti à nobis:quia facilius p̄sentibus quã absentibus ostendimus mentẽ nostrã. Nam in eo ipso. responsio est ad aliã partẽ epistolæ Len.ꝙ si fuisset Romæ floruisset cũ Cic.in administratione reipu.idq; aliquando se facturũ ostendebat.Dicit Cic.ita fuisse futurũ,quia ipsi oĩno floruissent in eo ipso , quod inferius dicit in sententiis senatoriis dicendis , & in omni actione &c.Floruissemus, excelluissemus. Paulo post.in processu epistolæ quam alii male diuidunt ab hac.Sensus, sententia.Et rescri.tibi,sicut incipit rescribere,cum dicit certiorẽ per literas &c. HVBER.

illud ipsum grauissimum & sanctissimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis esse videatur?Quod autem grata tibi mea erga te studia scribis esse; facis tu quidem abũdantia quædam amoris vt etiam grata sint ea qua prætermitti sine nefario scelere nó possunt. Tibi autem multo notior atq; illustrior meus in te animus esset, si hoc tẽpore omni quo seiuncti fuimus & vna & Romæ fuissemus. Nam in eo ipso, quod te ostẽdis esse facturum,quodq; & i primis potes,& ego a te uehemẽter expecto in sententiis senatotits,& in omni actione atq; administratione reipublicæ floruissemus, de qua ostendam equidem paulopost, qui sit me9 sensus & status. Et rescribam tibi ad ea quæ quæris. Sed certe & ego te authore amicissi

Sed certe,uel saltẽ,uel certe profecto, ut sit affirmãtis aduerbium.Te authore, consiliario nõ imperitissimo.i.consiliario non omnino indocto & imperito:uitat enim arrogantiã,ut nolit se dicere peritissimum.Fideli.hoe eni possum de me dicere ꝙ fideliter tibi consuluissem,& amãter,& est ordo, sed certe ego essẽ usus te authore amicissimo & sapientissimo.

Et tu.subaudi usus esses me consiliario fortasse &c.

Consi-

Consiliarius qui præbet cōsilium. Quanquam. qui hoc dicit se tamen lętari ꝙ ipse Lentu. imperator in Cilicia res bene gesserit. Victore aduersus Parthos & alios hostes Po. Rom. qui prouinciæ imminebat. Sed certe. q.d. quanquam lætor ꝙ absens beoe gesseris & res & prouinciam, tamen maluissem te esse Romæ, quia quæ tibi debeo multo melius præsenti quàm absenti pręstare potuissem, & ita tu fructus quos tibi debeo uberiores à
Fructus me præsens accipere potuisses. Fructus. translatio est sō pta ab agris., quæ enim amicis pro præstitis debemus, translatiue fructus appellantur: qoooiam, ut inquit Cicero, debemus imitari agros fertiles qui plus reddunt quàm accipiuot.

mo ac sapientissimo, & tu me consiliario fortasse nō imperitissimo fideli quidem beneuolo certe vsus es, quanquam tua quidem causa te esse imperatorem, prouinciamq́ bene gestis rebus cum exercitu victore obtinere, vti debeo, lætor. Sed certe qui tibi ex me fructus debentur, eos vberiores, & præstantiores præsens capere potuisses.

IO. BE. V. ☞SINE nefario scelere: magna uerborū nis uel illo nefario oel scelere. Siquidem oefarium dicamus quasi si-
Nefarium
Scelus ne farre, quo maiores nostri in sacris ad expiationes sunt usi, & scelus proprie id dicatur quod in patriam committitur. qoasi ita sentiat futurum illud plane scelus omnium maximū, si in Leotuli causa noo omni studio, cora, industria elaborasset. & sane nihil ingrato homine detestabilos. Consiliario fortasse non imperitissimo, forma modestię. Fideli & beoeuolo: tria uidelicet sunt qoę iu coosiliariis, ut diximus, requiras: prudentiam, fidem, beneuolentiam. Quanquam tua quidem causa. hoc ad superiorem epistolam pertinet, ubi de rumore rei bene gestæ scribit Cicero.

ASCEN. ☞CVM illud grauissimum & sanctissimum nomeo pietatis uideatur mihi esse leuius, id est minoris momen
Quidem ti, meritis tuis erga me, quòd autem scripsi mea studia erga te esse grata tibi, tu quidem, idest certe. Nō tamen significat proprie certe, sed cum sit expletiua coniunctio ad ornatum ponitur, uimq; quādam habet per aliam uocem noo explicabilem: facis sup. id quadam abundantia amoris, ut etiam ea quę prætermitti oou possuot sine nefario scelere siut grata, scilicet tibi. Autem. i. sed animus meus in te esset tibi multo notior atque illustrior, id est clarior & perspicatior, si fuissemus omoi, id est hoc tempore quo fuimus seiuncti, id est separati, .i. simul, una, id est uno loco, & Romæ, ubi de rebus tuis actum est. Nam oos floruissemus in eo tempore, quod, id est quam rem &c. alii legunt in eo ipso, quod tu ostendis facturum te esse scilicet cum aderis. & quod tu potes in primis: & sup. quod ego expecto uehementer à te. Floruissemus, inquit, sententiis senatoriis, id est in senatu dandis aut datis, & in omni actione atque administratione reipublicę, de qua scilicet republica equidem, ego quidem osteodam paulopost qui sit sensus meus, id est quid sentiam, & qui status suple eius aot meus in ea. & rescribam scilicet paulopost tibi ea quæ quęris. Sed certe, id est indubitate, & ego sup. usus essem te authore amicissimo, ac sapientissimo, & tu usus esses me cōsiliario noo imperitissimo fortasse, quod per modestiam addit, quidem, id est quod dicere licet usus esses consiliario fideli, & certe, id est omnino indubitanter, beneuolo si. s. si Romę fuisses. Quanquam ego lætor, ut debeo tua quidem causa. i. propter bonum tuum noo meum, te esse imperatorē. s. in Cilicia, & obtinere prouinciam rebus bene. i. fęliciter gestis cum exercitu uictore. sed. i. attamen, certe tu præseos, si præsens fuisses, potuisses capere ex me eos fructus qui debentur tibi ex me uberiores. i. fœcundiores, seo ampliores & præstantiores.

HVBER. ☞VLCISCENDIS, puniendis nel uindicaodis, nam ul
Vlciscor ciscor utrunq; significat, authore Asconio Pe. quam-
Vindico quam parū differre uidentur, sed hic melius uiodicaodis. Est autem ulcisci siue uindicare, iniuriam noo impunitam relinquere, & quasi par pari referre, ut summatim diffiniā, est maledictum aliquod, aut malefactū defendere. Partim inimicos esse. ostendit hic doas fuisse causas, quia sibi inimicos cōparauerit, aut quia defēdit Cice. aduersus impetum Clodii, aut quia pulcherrime, & cū sommo hoore egit prouiociam, ob quā multi ei inuidebaot, neq; oolebaot, ei decerni ea, quæ uictoribus imperatoribus a Po. Ro. decerni solebant. Propugnationem defensionē. Salutis meę, nitę meæ, cū in exilium exire coactus sū. Amplitudinem, dignitatem. Illius actionis, aut quod optime gesserit res in prouincia, aut certe propter ea, quæ in consulatu antea egerat, ut dixit superius. Magna est memoria cōsulatus tui, de quo multi inimici ei inuidebaot. Mirificum, magnum, & aodentem pluſquā existimet. Quamquā, quasi dicat habuimꝰ etiam deos nobis fauentes, quia ille sceleratus Clo. perpetuus inimicus omnium, qui de eo benemeriti suot ꝑ nobis uindictam fecit de seipso, quia propter sua scelera amisit omnem dignitatem, & libertatem in futurum.

In eis vero vlciscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis propter tuam propugnationem salutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem, & gloriam, mirificum me tibi comitem præbuissem, quamquàm ille perennis inimicus amicorum suorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus in te potissimum fractam illam, & debilitatam uim suam contulit, nostrá vicem vltus est ipse per sese: ea est enim conatus, quibus patefactis nullam sibi in posterum non modo dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit.

Quamquam ille noo dicit, qui sit, sed intelligit Clo. perpetuus inimicus amicorum suorum, qui semper male fecit iis a quibus est bene affectus. Ornatus, adiutus. Tuis maximis beneficiis, qui semper fauisti, & auxilium pstitisti, ut extolleretur. In te potissimum, præcipue in te, quamuis idem fecerit in alios. Fractam uim, quia iam amisit authoritatem, neq; taotū potest quantum poterat, cū me oppugnauit. Cootulit, coniecit, conuertit. Vl-
Sese tus est autē uicem nostrā ipse sese id est de seipso fecit nindictam pro oobis. Sese. i. in seipso. Se & sese. Seruius
Se io arte à Cæsare ita distingui ait, ut se dicamus, cum aliquem quid in alium fecisse ostendimus, ut hic fatetur se nocuisse mihi. Cum autem seipsum, tūc dicimus sese. Vicem nostram. i. quod nos facere debebamus. i. uice nostri.

stri.Est en ea,ostendit,quid egerit cootra seipsum.Est conatus,tentauit aggressus est. Ea quibus patefactis,sacrilegiū eius intelligit,cū ad sacra deæ bonæ muliebri habitu ausus est uenire, ꝑpter amorem Pōpeiæ uxoris Cęsa.Non modo dignitatis,quia ꝑpter fœditatem suorū scelerū oibus honoribus indignus habitus est. Neq; enim solū Pōpeiæ Cęsa.uxoris mœchus fuit,sed etiam cū duabus sororibus cōcubuit, quarū altera nupserat Lucullo,altera Metel.clarisimo uiro,quæ multis in locis Ci.cōmemorat.Refert etiā Liuios, & Plutarch⁹. Sed ne libertatis,quia liber esse nō potest, qui aliquó publico scelere est pollutus,neq;.n.potest, aut etiā audet se defendere,qui se infectū cognouit.Vn Iuuen.Vn tibi frontē libertatéq; parētis,Cū facias peiora senex:

PROPugnationē salutis,& amplitudinē actionis,utrunq; ad Len.consulatū referēdū est nā,ꝙ Cic.salutē tutatus acerrime sit,hoc Ciceronis inimici iniquissime tulerāt,quod uero summā ex eo facto laudē,cū apud populū Ro.& equestrem ordinem,tū uero apud senatū fortissimi.s.& constantissimi consulis, simul & gratissimi hois reportarat,ideo amplitudinē actionis addidit.quis.n.summo oīm ordinū studio Cic. in patriā redit⁹ expeteretur.& Pōp.iā uel ob,idꝙ Clodius ipsum insectari cœperat,hoc enixissime curaret, & Cice.frater, & amici alii summopere cōtenderent,Len.tamen,ut ex huiusce epistolis libri,orationibus apparet,tāq̄ authori & salutis suæ Deo,ut ipse sæpe in orationibus,etiā atq; etiā debebat, quippe qui cū primū cōsulatum iniit,nihil antiquius habuit,reiectis aliis oibus curis,q̄ ut ipsū Ciceronē ab exilio reuocaret. quare apparet(ut opinor)amplitudinē actionis ad Ciceronis restitutionē ꝑtinere. Agitur eni hie de rebus antea Leo.gestis,nō quę tunc in prouīcia gereret,sed & illud quēuis dormitantē admonere potuit. Tū ꝙ in orōnibus Cicero magnā ex hoc facto laudem Len.tribuit. Tū ꝙ superius addidit magnā esse memoriā cōsulatus illius neq; enī in tanta re quanta erat Cice. restitutio, ut pellendi Clodiani ferro,& armis de foro fuerint, priusq̄ referri tuto potuerit,exiguū,ant prudētiæ, aut cōstantiæ suę,aut fortitudinis specimē dedit,qn̄ cōtra maximas aduersariorū opes res erat gerēda.Quāq̄ ille perennis inimicus.Clodiū intelligit,qui cū antea amicus Cice.fuisset,mox illi in se ftisimus euasit,sed & cū Pōpeio studere in primis simulasset,in illū nō multo post Ciceronē expulsum ꝓbra grauissima iactauit,& insidias uitæ hois p̄stantissimi tetendit, ut hæc p̄cipue causa restituendi Cice. fuerit. Nostrā uicē ultus est ipse sese.nō uideo qui bn̄ de sacris bonæ deę uiolatis intelligi hoc in loco possit,cū res illa tribus ante annis gesta sit,& nunc Cice.ea potius innuat,quę post reditū suū gesta esse uideātur. quare mihi illa uidetur innuere potius,quæ post Cic.reditum ab illo summæ audacię facioora patrata sunt,quo.s.tp̄e & Ciceronē,& Cicero.frēm Quintū ferro appetierit,& basilicæ partē cū Ciceronis domo,quā instaurandā locarat,diruerit. Tū uero illū plane interfectum iā à Milone significet, cū.s.addit.nullā iam sibi partem reliquisse. IO.BE.V. Nota historiam.

VERO.i.sed ego præbuissem.i.exhibuissem me comitem, qui minor est,q̄ socius,mirificum.i.mira facientem,in ulciscendis eis,quos intelligis tibi esse partim inimicos,ꝑpter tuā ꝓpugnatiooem salutis meę.i.quia pugnasti ꝓ salute mea,& intelligis partim inuidere tibi ꝑpter amplitudinē,& gloriā illius actionis.s.qua reductionē Cice.obtinuit,nullo.n.modo de rebus gestis in ꝓuincia loquitur,cū antea,q̄ in ꝓuinciam abierit hāc inuidiam cōtraxerit oeq; de rebus gestis in cōsulatu, cum cōsulis nō sit agere causas,sed dicere snīas.Quāq̄.i. nihilominus ille perennis inimicus amicorū suorū.i.a quibus bñficium accepit,uidelicet Clodius,qui ornat⁹.i.honorifice adiut⁹ tuis maximis bñficiis,cōtulit potissimū in te suā uim illā fractā,& debilitatā,ita,ut nō posset nocere,ipse ultus est sese.i.i seipso uicē nostrā,aut sint accusatiui casus sese,sic,ultus est uicē nostrā.i.quē nos ulcisci debebamus,uidelicet sese.docet quomodo ultus sit. Eoī.i.quia,ipse conatus est ea,uidelicet sacrilegiū,adulteriū,& incestū,cū Pōpeia uxore Cæsaris noctu in ueste muliebri,dū agerentur sacra bonæ deæ non adeuodæ uiris.A quo tn̄ scelere ꝑ corruptiooē iudicū liberatus est.Cæsare potius dissimulaote,q̄ persequente ultionem criminis,repudiū tn̄ uxori misit,ꝙ diceret domū amplifici uiri oon solū culpa,sed etiā suspitiōe culpæ debere uacare,Ne tn̄ Cæsarē lędat Cicero nō dicit sacrilegiū ꝑpetrasse. quod etiā nō cōstat sed conatū esse,deꝓhēsus enim,& agnitus fuerat.Quibus.i.sceleribus eius patefactis,nā io ius uocatus est ob ea, sed ut dixi absolutus,oullā.i.nō ullam,nō reliquit sibi in posterū.i.in tempus post illa futurū.ulllā partē,oō modo dignitatis,sed oe quidem.i.nō saltem,aut oō etiā libertatis. Non enim liber est censendus tali scelere obnoxius. ASCEN.

Te autē & si mallē in meis rebus expertū,quā etiam in tuis,tamen in molestia gaudeo,eā fidē cognoscere hominū nō ita magna mercede,quā ego maxīo dolore cognorā: de qua ratione tota iam videtur mihi exponēdi tempus dari,vt tibi rescribā ad ea,quæ queris.Certiorē te per literas scribis esse factū,me cū Cæsare, & cū Appio esse in gratia, teq̄ id non reprehendere scribis. Vatiniū aūt scire te velle ostendis,quibus reb⁹ adductus defenderim,& laudarim.Quod tibi vt plenius exponam, altius paulo rationem consiliorum meorum repetam necesse est.Ego me Lentule initio rerum, atque actionum tuarum non solum meis,sed etiam reip. restitutum putabam,

TE autem, sensus est,& si mallem te potius expertū esse i rebus meis,quā in tuis,qualis sit fides hoīm,quia pluris facio res tuas,q̄ meas, tn̄ gaudeo, quod non cognoscas fidē hoīm tanto tuo dāno,q̄to dolore ego cognouerim.In rebus meis,in meis cōmodis. In molestia, quā capio de rebus tuis ita exagitatis.Gaudeo, accipio hanc lętitiam,& consolationem.Te cognoscere eam fidem,quia ut alibi Cicero. ita amicitia, & fides hominū aduersis probatur,sicut aurū igni.Noo ita magna mercede,non tā caro precio,ut uulgo dicimus, uel non tā magna impensa, & damno. Quam maximo. do.meo.q̄ maximo.i.q̄to maximo.Ego cognouerā fidem hominū quia oon tanta fuerat merces eorū, quæ dignitate tua uiolata amisisti,quantus dolor afflictę,& prope perditę salutis meæ.De qua ratione,de qua re & causa & negocio.Tempus,occasionē quandā, & opportunitatem. Dari,offerri quia incidenter feci mentionē de fide hominū,quā uariam erga me cognoui magno dolore eo tempore.quo à Clo.Clodianisque omnibus iniquissime sum uexatus.Vt rescribam tibi,ostendit igitur hanc epistolā totam esse responsiuā Ad ea,quę quæris, a me scire.Certiorem,non est initiū epistolæ, ut quidā male sentiunt,sed ut ex uerbis pręcedentibus aperte perspicitur,coniungitur cū superiori textu epistolæ. Factum certiorē edoctum esse,intellexisse.Appio,quidam frustra HVBER.

ſtra ſomniant Appium Clodium,per quem coactus eſt in exilium ire:cum apud nullum oĩno legatur ; quod cum eo reconciliatus ſit,ſed Appium intellexit pulchrum cognomento,ad quem multas epiſtolas ſcribit,li. ter.in quibus Cic.fatetur ſe in grãm rediiſſe,& ſimultatem depoſuiſſe.Vatinium autem,in hunc inuectus eſt Ci.uehementer in cauſa,& extat oratio Ciceronis admodum contumelioſa in Vatinium Teſtem.Oſtendis, ſignificas per literas tuas.Adductus,motus,compulſus , laudarim , & defenderim.his.n. duabus rebus maxime demonſtratur reconciliata gr̃a.Laudarim,quem ante malle criminibus onerarim.Defenderim, quem totis uiribus oppugnauerim.Planius, apertius.Neceſſe eſt repetam, ſummum , reuocem , & ſubauditur ut repetam. Altius lõgius,magis ab initio.Conſiliorũ,cogitationũ,d liberationũ . Ego,ut diximus ſupra,hoc pronomẽ in

Ego principio orõnis pre ſe fert grauitatem & ueritatem narrationis;Dicit.n.Cic.poſt reſtitutionẽ ſuã ſe ita fuiſſe gratum,ut non ſolum exiſtimaret ſe reſtitutum ſuis,ſed etiam multo magis ipſi reip.& non ſolum exiſtimaſſe ſe debere Lentu.a quo precipue fuiſſet adiutus,ſed etiam debere ipſi reipu.eum aim , quem antequam accepiſſet hoc ſingulare beneficium,debebat communi officio ciuium.Actionum tuarum, quæ in tuo conſulatu pro me reſtituendo apparuerunt.Aut reuera actionum tuarum in tuo conſulatu,cum egiſti de inſtaurandis ædibus meis,quæ per Clodium fuerant diruta,& de reſtituendis mihi reliquis,quæ amiſeram. Meis , fratri,& liberis,& amicis,& propinquis.

IO.BE. V. ❡CVM Appio,& Cęſare.De Appio,lib.ter.ꝙ uero addit de Cæſare,illud plane ſignificat tem , quo poſt legatum.Qu.frem Cæſari datum,& Treba.commendatum,ſumma plane familiaritate illi coniunctus ſit,adeo ut ſæpe Cicero in epiſtolis fateatur Cæſarem a ſe tantum amari,quantum excepto Pom.alium ferme neminem.

Vatinius Vatinium autem:Hic eſt.P.Vatinius cognomento Teſtis Calui oratoris inimicitiis clarus.qui cum ſe eloquẽtia Calui damnandum timeret,exurgens e ſubſellio,num,inquit,iudices,ſi iſte deſertus eſt,ideo me condemnari oportet,fuit hic non ludibrio ſolum Roma.Popu.ſed odio,ut illum quandoque edentem gladiatorum munus lapidibus petierint. Vnde Caſſelli facetum illud plane reſponſum. Qui poſt legem latam ,ne quis niſi pomum in theatro iaceret,interroganti an nux pinea pomum eſſet,ſi in Vatinium ieceris,pomum eſt,reſpõdit.Sed in eo iudicio,quo illum Caluus accuſauit,cum frontem ſibi Vatinius candido ſudario tergeret, idq; ipſum in inuidiam uocaret accuſator,quauuis,inquit, reus ſim,panem tamen candidum edo. Aſſecutus hic tribunatum Pompeii,Cęſariisq; fauore,illum totum ad Cæſaris gratiam geſſit,ſubinde uero, cum iiſdem fautoribus præturam peteret,turpiter priore die mẽtito Pompeio,quaſi de cælo ſeruaſſet,quoniam Marcum Catonem prima tribus prætorem rennunciarat,ſequenti magnis largitionibus fretus,uicit,Catoq; maximo po. Ro.dedecore repulſam paſſus eſt,ut Caluus illi occurrens petricainquit,frontem Vatini,ſi te digniorem putas prætorem,q̃ Catonem.Accuſarat & hunc prius Cicero magna quidem contentione & acerbiſſima oratione,quæ adhuc extat,lacerarat, nullumq; uiſus eſt flagrantiore odiſſe odio præter Clodium.Adeo ut Ouinio Vatinii liberto factus obuiam,cum de ualitudine dñi interrogaſſet,rectèque illum habere reſpondiſſet Ouinius,recte,ergo mortuus eſt,ſed & mire illum eluſit,cum glorianti Vatinio ſe bina milia iam ambulare poſſe,quando æger antea pedibus commodioris ualetudinis eſſet factus.Nihil mirum,inquit,dies enim longiores ſunt.Atq; idem eum de Vatinii morte nunciatum eſſet, cuius parum certus dicebatur author,interim,inquit,fruar uſura.Cæterum reuerſus ab exilio Cicero,Pompeii precibus,& Cæſaris contentione uictus non ſolum Vatinio reconciliatus eſt,ſed illum inſuper ſaluis eius rebus defendit Cic.in Philipp.XI.P.autem Vatinius,qui decimo anno iure laudatus a nobis, & hoc tempore merito laudandus eſt , aperuit olim Dyrrhachii portas Bruto,& exercitum tradidit,ſed & ipſe Vatinius in epiſtola clientem ſe Ciceronis appellat.Orto deinde ciuili bello ,ſecutus Cæſarem nauali prælio,Octauium Pompeianarum partium ducem uicit, & Dalmatiæ quibuſdam expugnatis oppidis imperator a militibus appellatus. Quint.Macr.Seneca, Plutar.Cæſar,fuit uero alter Vatinius beneuentanus Neronis temporibus ſutrinæ tabernæ alumnus inter fœdiſsima Neronianæ

Vatinius beneuentanus. aulæ portenta corpore detorto,qui Scurrilibus, primo,facetiis ad contumelias,ad optimi deĩde cuiuſq; criminationem comparatus,eouſq; ualuit,ut diuitiis,gratia,uiuiinocendi primus eſſet,huius celebrati ſunt Va

Vatiniani calices. tiniani calices Tacitus.Iuue.Martia.

ASCEN. ❡TE autem &cæ.Et ſi.i.quamquàm ego mallem te expertum eſſe in rebus meis,q̃ etiam in tuis.i. licet mallẽ in meo malo,quam in tuo te quorundam perfidiam deprehendiſſe,tamen ego gaudeo etiam in moleſtia.i.in re moleſta te cognoſcere eam fidem,quæ nulla eſt,hoc eſt perfidiam temporum non ita magna mercede,quia non in periculo uitæ,ut ego,ſed duntaxat dignitatis,quam.ſ.fidem hoim.i. perfidiam,ego cognoram maxio dolore.De qua ratione.i.conſideratione,aut re tota,uidetur tempus expouendi.i.ut exponatur,iam dari, ut ego perſcribam.i. reſpondeam tibi ad ea,quę quæris.Tu ſcribis te factum eſſe certiorem id eſt certificatum eſſe per literas,me eſſe cum Cæſare,& Appio .i.in gratia & reconciliatione . & ſcribis te non reprehendere id autem.i. ſed tu oſtendis te uelle ſcire,quibus rebus ego adductus.i.prouocatus,defenderim, & laudarim Vatinium manifeſtum nuper inimicum.Quod id eſt quam cauſam,ut ego exponam tibi plenius.i.ſatis plene,neceſſe eſt.ſupple ut repetam paulo altius rationem conſiliorum meorum. Ego o Lentule putabam me initio.i. ab initio rerum,& actionum tuarum.ſ.pro me,eſſe reſtitutum non ſolum meis.ſ.amicis,& neceſſariis,ſed etiam reipu.ut in ea florerem,ſicut ante exilium.

HVBER. ❡Et quoniam deberem tibi,ſenſus eſt.Et quoniam debebã ſummopere amare,ꝑ quem præcipue fuiſſem reſtitutus,arbitrabar me etiam debere reip.quæ fauiſſet tibi in reſtitutione mea,ſaltem cum aĩm,quem debebam antea,ſicut cæteri ciues,cum nondum eſſem affectus tã ſingulari beneficio.Incredibilem,maximum . Singularia, unica, præcipua , quaſi quæ pro nullo alio debeo. Studia,pluſquam amor.Adueniſſet, quia multorum ciuium optimorũ fauore eſt reſtitutus Ci.quos nunc intelligit per rempu.Certe,ſaltem. Eum, talem . Merito,

& quoniá tibi incredibilẽquẽdam amorẽ & oĩa in te ipſum ſumma ac ſingularia ſtudia deberem,reipu. quæ in me reſtituendo multum adiuuiſſit, cum certe me animum merito ipſius debere arbitrabar , quem antea tantummodo communi officio ciuium,nó aliquo erga me

ſingulari beneficio debitum præſtitiſſe. hac me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te conſule audiuit, & tu in noſtris ſermonibus, collocutionibuſque ipſe vidiſti, & ſi iam primis temporibus illis multis rebus meus offendebatur animus, cum te agente de reliqua noſtra dignitate aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura in me ſtudia cernebam. Nam neque de monimentis meis ab iis adiutus es, a quibus debuiſti, neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulſus, neque hercle in iis ipſis rebus, quæ quamquàm erant mihi propter rei familiaris naufragia neceſſariæ, tamen a me minimi putabantur in meis damnis, & ex authoritate ſenatus reſarciendis, eá voluntatem, quam expectaram, præſtiterunt. Quæ cum viderem (neque enim erant obſcura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quàm erant illa grata, quæ fecerant.

to, ſingulari beneficio reſtitutionis meæ. Tantummodo, non alia propria, aut ſpeciali obligatione. Communi officio, quia omnes cines communiter debent reip. ſuæ. Debitum, obligatum. Non aliquo ſingulari beneficio, ſicut nunc eſt debitus hoc tanto beneficio. Pręſtitiſſem, exhibuiſſem, demōſtraſſem. Hac mē. hoc propoſito, hac intentiōe. Te cō. cū eſſes cōſul. Vidiſti, cognouiſti, collocutionib⁹, familiarib⁹ cōgreſſionib⁹ inter te & me. Primis tē. poſtquā fui reſtitutus. Offēdebatur, moleſtia afficiebatur. Cum agē. te tractante. De re. ut p̄ter reditum meum reſtituerentur mihi reliqua, quę amiſerā. Aut oc. ſenſus eſt, aut cognoſcebā a quibuſdam me clā odio haberi, aut non ſatis a perte mihi faueri, ſicut debebant. Obſcuriora, aliquantum obſcura, non ſatis apta. Studia, fauores, uoluntates. i. cognoui, quod quidā mihi aperte fauere non auderent. Nam neque, dicit in quibus rebus maxime cognouerit quorundam uel occulta odia, uel obſcura ſtudia. Nam neq; ſenſus eſt, cum ageres de monimentis meis, de ui nefaria ulciſcendi, quam intulerat mihi Clodius, deniq; de reſtituēdis mihi omnibus iis, quæ ante amiſeram, non adiuuerunt te, qui debuerunt adiuuare, in quo cognoui, quod aut oderant me, aut aperte fauere non audebant, neque præſtiterunt eam noluntatem, quam ab eis expectabam. De monimentis, de domo mea, quam Clodius libertati dicauerat. De qua Len. ſæpe egerat in ſenatu, & apud pontifices, ut reſtitueretur Ciceroni, & extat orō ipſius Ci. de domo ſua ad pontifices, in qua oſtendit domum ſuā a P. Clodio iure concremari non potuiſſe petitq; eam ſibi reſtitui, quam multis in locis in ea orōne monimētum appellat, quod Clo. iactaret ſe eam conſecraſſe in monimentum, & perpetuam memoriam libertatis, cum potius eiecto Cic. amiſſa eſſet libertas, unde in prædicta orōne ſic inquit cum de libertate locutus eſſet. Hęc me domo mea pellet, hęc ultrix afflictæ ciuitatis reip. ſpoliis ornabitur, hæc erit in eo monimento, quod poſitum eſt, ut eſſet indicium oppreſſi ſenatus ad memoriam ſempiternā turpitudinis, & multis aliis in locis in ea orōne monimentum appellat domum ſuam. Eſt autem monimentum alicuius rei memoria, a mentis monitione dictum. De ui. uiolentia, quia Clo. eiecit Cic. armata manu. Cum fratre, qui, quanuis non fuerit eiectus ex urbe, eſt tamen eiectus domo ſua, quam Clo. incenderat, ut eſt in orōne pro Milo. & abſente fratre ita uexatus, ut cum de eius reſtitutione ageretur, orta contentione uno tribuno uulneratio, & multis aliis interfectis, ipſe non alia uia euaſerit, q̄ q ſe mortuum fingens inter cadauera per forum iacentia delituerit, author Plu. in uita Cic. Neq; hercle. Ordo eſt, neq; hercle p̄ſtiterūt eam uoluntatem, quæ expectabam in his rebus, quæ tamen minimi a me putabantur, quanuis erant mihi neceſſariæ propter naufragia rei familiaris. His ipſis rebus. q. d. minimis, & intelligit ſupellectilia, & agros, & cæ. quæ Cic. rapta fuerant, quę quanuis ille parui faceret tamē dicit ſibi fuiſſe neceſſaria propter magnum infortunium exilii, quod perpeſſus fuerat. Erant neceſſarię, quia in eiuſmodi caſu ſolent oīa eſſe neceſſaria, quę fortuna proſpera uidebantur ſuperflua. Minimi putabantur, quia nō erant uera bona, ſed fortunæ ſubiecta. Naufragia, comparat enim ſemper Cic. diſſenſiones ciuiles tempeſtatibus, damna uero, quæ ex eis patitur, naufragia appellat, ut in orōne p Milo. Equidem cæteras tempeſtates, & procellas in illis duntaxat fluctibus concionū &c. Naufragus autē dicitur naui fracta eiectus, & naufragiū ponitur modo pro nauigandi periculo, mo- Naufrag⁹
do pro nauigationis dāno, & infortunio & iactura. ergo hic naufragia iacturas, & amiſſiones intelligamus. Sarciendis, tractū a ueſtibus, quæ diſſutę ſarciuntur. i. cōponuntur, ergo ſarciendis. i. componendis, quia erant diſſipatę exilio meo, uel inſtaurandis, & emendandis, unde & ſarcinatores (teſte Nonio) ſutores dicuntur. Neq; .n. erant, parentheſis eſt. Obſcura, occulta, ſed apertiſſima. Non tamen acerba id eſt non tā iniquo animo ferebam hæc, in quibus non adiuuabā te cauſa mei, q̄ habebam grata ea, quę fecerant, cum me reſtituendum & cenſerant, & dixerant. Acerba, moleſta, grauia. Illa quæ fecerant; in me reſtituendo

Monimentum. Naufragiū Sarcinatores.

ET quoniam ego deberem tibi incredibilem quendam amorem, & omnia ſumma ac ſingularia in te ipſū arbitrabar me debere reip. quæ in me reſtituendo. i. in reſtitutione mei, adiuuiſſet te multum. Hoc. n. nomine Lē. Cic. reſtitutionē impetrauit: q oſtēderet reip. maxīe utilem fuiſſe, ac forte debere, in quā certe. i. ſaltē cū aim. i. eum affectū, merito. i. propter meritū ipſius, quē ego p̄ſtitiſſē debitū antea, tantūmodo. i. ſaltē cōmuni officio, ciuiū. i. quod oēs boni ciues reip. debēt. non aliquo ſingulari bñficio erga me. Et. i. ſimul. leuatus audiuiſe ex me te conſule. i. cum dicerem coram te conſule. &. i. ſimul ipſe. i. tu uidiſti. i. agnouiſti, eſt enim uidere teſte Auguſtino, cōe ad oēs ſenſus in nr̄is ſermonibus & collocutionibus. ſ. priuatis, me fuiſſe hac. i. huiuſmodi mēte. i. hoc animo in rēp. Et ſi. i. q̄q̄ animus meus offendebatur multis rebus iā primis illis tpibus, cū te agente de reliqua nr̄a dignitate. i. de reſtitutione in priſtinæ locum dignitatis, cernebā aut occulta nōnullorum odia, aut obſcura ſtudia in me. i. fauores dubios, ut ab iis, qui nō auderent, aut nollent adhuc indicare, q mihi ſtuderent. Nam neq; adiutus es ab iis, a quibus debuiſti. ſ. adiuuari. de monimentis meis. i. de domo mea, quam Clo. ut etiam æternum rei monimentum libertati dicauerat, mihi reſtituenda, neq; adiutus es de ui nefaria, qua eram expulſus domó cum fratre. Neq; hercle p̄ſtiterunt eam uoluntatem, cum expectarem in iis ipſis rebus. i. fortunæ bonis, quę quamquàm erant mihi neceſſaria propter naufragia. i. plenariam perditionem

ASCEN. Videre

tionem,nedũ iacturam reifamiliaris,quia in naufragio omnia pereunt,in iactura tantũ , quæ ad deonerandá nauim eiiciuntur,tamen putabantur.i.æstimabantur a me minimi.ſ.ualoris,in damnis meis reſarciendis.i.recuperandis ex authoritate ſenatus.Quę.ſ.eorum neglecta , aut odia in me cum uiderem.i.perſpicerem , neq; enim erant obſcura, tamen hæc non accidebant mihi tam,id eſt tantum acerba.quam id eſt quantũ illa , quæ fecerant.i.reſtituendo me urbi. Vide tamen an ne potius legendum ſit quæ feceram,ut ſit,licet ingrati eſſent in me,gratum tamen erat,ꝙ bene de illis meritus eram,erant grata ſcilicet mihi.

Itaque quamquàm & pompeio plurimú te quidem ipſo prædicatore , ac teſte debebam,& eum nó ſolum beneficio , ſed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam,tamen non reputás quid ille vellet, in omnibus meis ſenté tiis de republica priſtinis permanebá. Ego ſedente Cn.Pompeio,cum,vt laudaret Pompeium Sextius introiſſet in vrbem,dixiſſetque Teſtis Vatinius,me fortuna,& felicitate Cæſaris commotú illi amicum eſſe cœpiſſe , dixi me eam Bibuli fortunam,quam ille afflictam putaret,omnium triumphis , victoriiſque anteferre , dixique eodem teſte alio loco,eoſdem eſſe,qui Bibulum exire domo prohibuiſſent,& qui me coegiſſent. Tota vero interrogatio mea nihil habuit,niſi reprehenſionem illius tribunatus, in quo omnia dicta ſunt libertate, animoque maximo de vi , de auſpiciis, de donatione regnorum : nec vero hac in cauſa modo , ſed conſtanter ſæpe in ſenatu,quin etiam Marcellino, & Philippo conſulibus nonis aprilibus

HVBER. ITAQVE,cõcluſio,uel potius illatio quædam ex ſuperioribus,quibus dixit ſe nullius odio , aut alia cauſa potuiſſe unq̃ alienari à repu.Nunc igitur dixit, ꝙ q̃uis plurimum deberet Põpeio,nõ ſolum quia fuerat ab eo adiutus in reſtitutiõe,ſed etiam quia eum ſemper amauerat,& de eo ſẽper bñ iudicauerat, nõ tamẽ habuit tãtũ reſpectũ quid ipſe Pom.uellet,q̃ permãſit ſemper in priſtinis ſententiis ſuis de repu.Te prædicatore,te aſſeetore,& aperte dicente me ei plurimum debere. Iudicio meo,quod de eiſdem per optimũ habuerá. Non reputans,non conſiderans,aut cogitans.Permanebá , perſeuerabam.Priſtinis,conſuetis, quas ſñias habueram etiá ante exilium meũ.Sententiis de repu. uidetur hoc dicere,ꝙ quanuis plurimũ faceret Põ. cui plurimum debebat,& ipſe Pompeius faueret Cæſari,cui uolebat prorogare prouinciam in alterum quinquennium,cuius deniq; dignitatem omnino ſuſtinebas, & defẽdebat,cum in aliis tũ uero in diuiſione agri cãpani,tñ unq̃ ullo reſpectu Põpe.potuit deterreri , quo minus diceret pro repu.quod ſentiebat,cum maxime ſpreto Bibulo à Cęſare eius collega,ita ut unus q̃ in conſulatus dignitate noiaretur,non dubitauerit dicere ſe pluris facere iacentem fortuná & calamitatem Bibuli, q̃ Cęſaris authoritatẽ,quod ita declarat.Ego ſedente Cn.Põ.ut audiret orõnem Sextii.Cum Sextius ueniſſet in urbem,qui omnibus comitiis declaratus quæſtor uenerat ad urbem , ut de laudibus Pompeii diceret.Vatinius uero Teſtis dixerat Cicero. adductũ fęlicitate,& fortuna proſpera Cæſaris cœpiſſe eſſe illi amicũ,cui Cicero reſpondit ſe pluris facere fortuná Bibu.quá ipſe Vatinius afflictam putaret,q̃ omnem fęlicitatẽ,& oẽs uictorias Cæſaris,ut oſtenderet in eligenda amicitia Cæſaris ſe non fortuná, ſed iudicium ſecutũ eſſe.Dixiſſetq; Teſtis Vatinius, ita eſt ordinãdus textus,ut intelligamus,& cũ Vatinius Teſtis dixiſſet me commotum fortuna , & fęlicitate Cæſa. cœpiſſe eſſe amicum illi,ego dixi me anteferre fortuná Bibuli &c.Ná ſi Teſtis Vati.ſit parentheſis , ut quidam imperiti hiſtorię,& male intelligentes Ci.interpretãtur quis erit noiatiuus huius uerbi dixiſſet?neq; enim intelligi poteſt Sex.qui erat amiciſsimus Cicero.neq; hoc dixiſſet.ergo neceſſe eſt dicere.Dixiſſet Vati.Teſtis cõtra Mil.& Sex.ut patet in oratione aduerſus ipſum Vatinium.Cõmotũ,adductũ incitatũ.Ille,Vatinius. Vellet cuperet.Afflictá,quaſſatá,miſerá quia a Bibulo ſemper Vati.diſſenſit,& ut eſt author Cicero in orõne contra Vati.Teſtem,uoluit etiam eum in uincula ducere , cũ ipſe Bibu. bñ de repu.ſentiret , & nuq̃ progrederetur, cũ eſſet collega Cæſa.in cõſulatu,quinimo toto tpe ſui conſulatus teſte Ci.& Plutar.in uita Cęſa.continuit ſe domi clauſum,ſupuacaneũ puto ponere uerba Cic.in orõne contra Vati.quę hunc locũ declarãt. Eodem teſte,ſunt,qui putent intelligi eodem Vatini.teſte,quod non procedit,quia hęc non dixit Cic.teſte Vatinio,ſed dixit ipſi Vati.Eodem,ſubaudi Sextio. Teſte,præſente,audiente,& hic eſt uerus ſenſus.Eoſdem eſſe inuidos,& inimicos reip.Qui prohi.uetuiſſent.Exire domo,quoniá qui Cęſari fauebãt,coegerunt Bibu.ſe continere domi.Et qui me coegiſſent,exire domo,in exiliũ,Itaq; dicit ſe dixiſſe Vati.teſte Sex.ſe abeiſdem coactũ ire in exiliũ,qui poſtea Bibu.inimici fuiſſent. Tota uero interrogatio,tota oratio mea in Vati.illa enim oratio tota, ut patet iis,qui eam uiderũt,plena eſt interrogationibus de uariis rebus. Reprehenſionẽ illius tribunatus. Clo. & Vati.qui ambo Tribu.ple.fuerunt.De tribunatu Vati.his uerbis teſtatur Ci.in orõne in Vati.Factus eſt Tri.ple.Quid enĩ de te,hiſpanienſibus flagitiis tuis, ſordidiſq; furtis interrogem ? quęro primum quod genus & improbitatis,& ſceleris in eum magiſtratũ prætermiſeris? & Appi.li.ſecun. Tribunos uero declarauit Vati.& Clo.cognomine Pulchrum. Libertate anim.m.i.forti aio,& liberrimo,uſus eſt enim Cic.his uerbis.Erũpet.n. aliquando ex me uera uox,& dicá ſine cunctatione,quod ſentio.De auſpiciis,cõtemptus a Vati.ſic.n.dicit in p̃dicta orõne,cũ auſpicia,quibus hęc urbs condita eſt,quibus oĩs reſp.atq; imperiũ tenetur,contempſeris,initioq; tribunatus tui ſenatui denunciatis tuis actionibus,augurũ reſponſa,atq; eius collegii arrogantia impedimento non futura.De donatione regnorum inuidioſe dixit regna poteſtatem,quá hic ad opprimendá rep. Cæſari Põpeio,& Craſſo dari uellet,tametſi hoc Cicero diſsimulat in orõne in Vatiniũ, uel quoniá tulerat leges reip.pernitioſas,dixit donationem regnorum tribunatum Vatinii, & Clodii, cũ in Vatinium his uerbis utatur.Quæro cogitaris,ne in illo tuo intollerabili regno, nam cupis id audire,ſed latrocinio augurem fieri, & Appianus Tribunum tunc quidem ad Ciceronis inſidias parauit,cùm ille triũuirorum conſenſum ad monarchiam

narchiam aspirantiũ palam improbaret tribunatum.Modo, tantummodo.In hac causa contra Vatinium.Sed constanter,fortiter.In senatu,nã orationem in Vatinium non in senatu habuit,sed in foro.

SEXTIVS, fortasse.P.Sextius cuius in oratione cõtra Vatiniũ meminit Cic.& quẽ de ui accusatũ lucu- IO.BE.V. lentissima orone,quæ hodie legitur,defenderit.hic Tri.ple.creatus,Ciceronis restitutionem studiosissime cõplexus, parũ abfuit quin à Clodianis interficeretur.Bibuli,fortunã afflictã, eã nidelicet itelligit,quã ille suo in cõsulatu a.C.Cæsare passus est, cum rarissime in publicũ prodiret, Cæsare Rempu.totã p uim ad sese trahẽte,ut pleriq; in factis retulerint Iulio,& Cęsare Coss.Tranquil.Plut.author.De hoc repete,quæ supe tius diximus.Marcellino,& Philippo Coss.C.Lentulus Marcellinus is est,quẽ Cic. nõ indisertum unq̃ sibi uisum scribit.In consulatu uero etiã pereloquentem,non tardum sententiis,non inopem uerbis,uoce canora,facetum satis.Philippus uero Martiæ pater qui cum repulsam a. M.Herennio in petitione consulatu passus esset, non multo post consulatum adeptus,nõ parũ eloquentia ualuit.Nam summis duobus Crasso,uidelicet, & Antonio ita proximus accedebat,ut proximus tñ longo esset interuallo,sed tñ erat in illo libertas summa , facetiæ multæ satis creber in reperiendis,solutus in explicandis sententiis.Disciplinis uero grẹcis ita instructus,ut facile inter alios emineret,in altercãdo etiã cũ aliquo aculeo facetus, In consulatu cum grauiter esset in senatũ inuectus in concione,in Lucii Crassi consularis,& Drussi inimicitias grauissimas incidit, ut.L.Crassus eum sibi cõsulem esse negarit,cui senator ipse nõ esset,sed & Catulus mira mordacitate eum pupugit,cum.n.Philip. quid latras dixisset Catule,furem uideo, respondit.Hic quamuis disertus, & eruditus haberetur, solitus tñ ita est ad dicendũ surgere,ut quod primũ uerbum habiturus esset, nesciret,diceretq; cũ brachiũ concalfecisset, tunc se solere pugnare.sed nescio satis de hoc Philippo potius, an altero loquatur , qõ Philippum hunc constet ante mortem.C.Crassi fuisse consulem,cum Cic.eo tempore uix adolescentiam exuisset, quare alium hũc fuisse affirmare libet,& fortasse eius filium,qui per hæc tempora satis floruerit,non consulatu solum suo,sed paterni nois hæreditate.Sic enim Ci.in orone de prouinciis Consularibus,tuus pater Philippe,nõ uno tempore cum suis inimicissimis rediit in grãm,atq; hunc facile illum esse constare possit, quem Augusti Cæsaris uitricum historici faciunt.Atq; hic est,qui cum Seruio Sulpitio & L.Pisone legatus ad Antonium Murinam ob sideotem profectus est,ut Cicero in Philip.& Appianus authores sunt.Sueto.in Augu.De auspiciis legem, legem Aeliam,& Fusiam sublatam a Vatinio,& Clodio tribunis ple.intelligit.quæ certissima reipubli.propugnacula,muriq, tranquillitatis,& ocii semper fuerant,& tribunitios furores sæpe represserant. Erant autem leges hæ duæ,quæ cum alia multa ad auspicia seruanda sanciren,tum uero, ne quid Ioue tonãte, aut fulgnrante agi cum Po.posset .Tulerat uero Clodius,ne quis per eos dies quibus cum populo agi liceret,de cælo seruaret.quæ lege,obnunciatio,qua perniciosis legibus resistebatur, quam Aelia lex,& Fusia confirmauerant, erat sublata.Quæ oia ex Ciceronis oronibus in Vatinium,& Pisonem copiosius accipias.De donatione regnorum miror satis, quid alii uel de triũuirum potestate,uel de legibus hicã Vatinio latis senserint, cum Cicero ipse in oratione contra Vatinium apertissimẽ significet hæc à Vatinio fuisse tentata . Eius uerba ex oratione illa hæc sunt.Volo uti mihi respondeas,feceris ne fœdera Trib.plebei cum ciuitatibus,cum regibus,cum tetrarchis ? erogaris ne pecunias ex ærario tuis legibus ? quæ sane uerba innuunt à Vatinio in tribunatu suo multis ciuitatibus immunitates concessas,reges aliquot institutos, Tetrarchas prouinciis impositos.Nã & Ci. ad Atticum in hæc uerba.Clodium, Vatiniumq; oino iouiens.orbis hic in rep.est cõuersus citius oino,q̃ potuit id culpa Catonis,sed rursus improbitate istorũ,qui auspicia,qui Aeliã legem,qui Iuniã, & Licinium, qui Geliã & Didiã neglexerunt,qui oia remedia reipu. effuderunt,qui regna,qui pdia tetrarchis, qui immanes pecunias paucis dederunt.Asconius uero a Clodio,qui collega Vatinii in tribunatu fuit, tradit Tigranem Tigranis a Lucullo primum fracti a Põpeio demum debellati, filium in catenis depositum fuisse apud Flauium senatorem,qui postea cũ esset prætor eo anno,quo Tribunus Clodius fuit,petiit ab eo Clodius , ut Tigranẽ adduci iuberet,adductum & in conuiuio collocatum,Flauio minime reddidit, repetẽtreq; subinde Põpeio in nauem imposuit,missumq; fecit.Verum Tigrane tempestate Antium delato,cum ad eum auncium Clodius Sextum Clodium misisset. Flauius uero ad diripiendum regem accurrisset, pugna utrinq; cõmissa est,in qua multi ex utraq; parte cecidere, plures tamen ex Flauii,qui solus Romam uix perfugerit. Quibus iam constet, quare donationem regnorum Cic.inuidiose dixerit. Nota Tigranis historiam

ITAQ; q̃q; ego &.i.simul debebã plurimũ Põpeio, te quidẽ ipso pdicatore.i. publico assertore,ac teste, &.i. ASCEN. simul diligebã eũ,nõ solũ bñficio.i.suo in me,sed etiã amore, & quodam iudicio meo ppetuo,tñ ego nõ repn tans.i.agitaus aio,quid ille uellet,p ermanebã in oibus sententiis meis pristinis de repu.i.quas ante exiliũ habueram de rep.ut.s.libertas Romana cũ legibus uigeret. Ego cum sedente Cneo Pompeio.s.in sede iudiciali. Sextius introisset in urbẽ,ut laudaret Pompeium , & Vatinius testis.s.eorum quæ a Sextio in laudem Põpeii dicebantur.Dixisset me cõmotũ.i.prouocatum fortuna,& felicitate Cæsaris cœpisse esse amicum illi, dixi me anteferre oibus triumphis,uictoriisq;.s.Cęsaris,eam fortunam Bibuli,qui fuerat collega Cæsaris in consulatu,quam.s.fortunã Bibuli.s.Vatinius putaret afflictã.Dixiq; eodem.s.Põpeio teste,alio loco, eosdem esse, qui prohibuissent Bibulum exire domo,nihil enim agere audebat in cõsulatu,tanq̃ domũ pro exilio haberet, & coegissent me.s.exire domo,dicitur & domum sed frequentius domo. Vero pro sed,tota interrogatio mea nihil habuit,nisi reprehensionem tribunatus illius Vatinii cum Clodio,in quo,dicerem in qua.s.interrogatiõe, aut reprehensione mea oia dicta sunt libertate sup.maxima,& animo,de ui.i.uiolentia ipsorũ,de auspiciis.s.cõtemptis,de donatione regnorum.i.de traditione rerũ in manus Crassi, Pompeii,& Cæsaris, de quibus omnibus extant testimonia in orõne Ciceronis in Vatiniũ.Quæ quia inest manibus , & ab aliis cõmentariis citata, non fuit nobis afferenda.Nec uero sup.dixi in Vatinium,& eos quos ille reip.dominos imposuit.modo.i.solummodo in hac causa.s.quã agebam cõtra Vatinium,aut qua Vatinius testis me taxaret,sed sup.dixi sæpe constanter in senatu.Quin.etiam Marcello,& Phil.consulibus senatus est assensus mihi nonis Aprilibus,ut referretur in frequenti senatu,idibus maiis,de agro campano,quem Cęsar nolebat militibus suis diuidi.Cic.inter effsit,obtiouitq; in senatus,ut idibus maiis frequẽti senatu de ea referret,atq; ita ipedita est cupiditas Cęsaris. HVBER.

mihi est senatus assensus , vt de agro cãpano frequenti senatu idibus Maiis re

MIHI est assensus, sniam meã pbauit. Vt referret, Agrr cãpa nt pponeretur,nã id suadebat Cicero,ut referretur de nus agro cãpano,quẽ Cæsar uolebat diuidi,Cice.aũt oole- dens.

bat

bat,egitq; ut abrogarēt quicq̄d in ea causa esset decretum. In arcē, in sūmitatē, & hoc dicit, nō potui alti⁹ hāc cām tueri de agris cāpanis nō diuidendis. Inuadere, ingredi. Magis, quia inuectus est acerrime in Cæsarē, ita ut nō caruerit suspitiooe a se, & Bibulo, & Catone missum esse Vectium uirū popularem, qui Cæsarem, & Pōpeiū interficeret, idq; processus est Vectius & ensem sibi a Posthumio Bibuli lictore datū. Tēporum meorū, quibus coactus sum exire in exilium, quoniā aduersat⁹ essem uoluntati potentū, quorū tēporū dicit se oblitū,

ferretur ? Nō potui magis in arcē illius causæ inuadere, aut magis obliuisci temporū meorū, & meminisse actionū. Hac a me snia dicta magnus animorū motus est factus, cū eorū, quorū oportuit, tum illorum etiam, quorum nunq̄ putaram.

quia nō cōsideraret, quid sibi euenisset. Meminisse, actionō eorū quæ pro rep. egissem, aut agere deberē. Hac snia, ut referrē de agro cāpano contra Cęsarem, & Pompeiū, & cęteros, qui Cęsari fauebant. Mot⁹, tractū à mari, magnæ peeturbati ones animorū. Cū, partim. Quorū oportuit, nō ex ui uerbi dixit opoetuit, quorū, sed ex ui nois subintellecti. Quorum, subaudi motum. Oportuit, decuit fieri. Tum illorum, motus factus est. Quorum, motum. Nuoquam putaram factum iri, & est sensus, hac sententia à me dicta perturbati sunt & qui debuerunt, & quos nuoquam putassem peeturbari.

IO.BE.V. DE agro cāpaoo. C. Cæsar dictator in consulatu suo, cum turbulentum potius tribuoū, q̄ booum consulē ageret. Tulerat ad populū, ut ager Campanus & is in primis, qui stellatis nuocupabaē, uiritim populo diuideretur. Quę res & uectigalia publica imminuebat, & Cęsari gratam in primis reddebat romanam plebē. Sed cū ille post coosulatum suum in prouinciā profectus esset, teotata sæpius res illa uidetur, ut quod de agro Cāpano diuidendo Cæsar tulerat, irritum fieret, quod cum Cicero quoq; é repu. esse uideretur. Dicit se libere in totam causam inuectum esse, quod Pompeio, Cæsariq; permolestum acciderat, q̄n ipse p̄ter stellatem cāpum, agrum Campanū ad subsidia reip. uectigalem relictum extra sortem diuiserit, ac uiginti milibus ciuium, quibus terni, pluresue liberi essent, assigoarit. Suetooius, Plutarchus, Appian⁹. Nam quód de Vectio a Cęsare per Vatinium immisso refert commentator, & si uerum .i. nihil tamen ad hunc locum. Quod .n. ad Vectium attinet, coosulatu id Cæsaris actum est. Hoc uero, quod deagro Campano addit, Lentulo, Marcellino, & Philippo consulibus gestum, qui Consules creati suot post Ciceroois ab exilio reditum.

ASCEN. EGO potui oou iouadere magis io arcem .i. expugnationem illius causæ, quia qui arcem cœpit, urbe fere potitur, aut obliuisci magis temporū meorū, q̄ scilicet ea libertate utēdo in Cæsarem, & meminisse, repete magis, actionum .i. pristinarum. Hac sententia dicta .i. hoc iudicio lato a me, magnus motus animorum est factus cum .i. cum ita sit, ꝙ eorū .s. motus animorū sit factus, quorū opoetuit .s. eum fieri, hoc est quorum interfuit, tum .i. molto magis etiam eorum, quorum ouoq̄ putaram scilicet motum fieri propter ea.

HVBER. NAM, ostendit aliquem ex iis qui perturbati sunt.
In In meā sententiā, ꝑ mea snia. In enim interdum ꝑ cootra interdum loco proponitur, ut bene sentio io remp. & in hoc loco, obtinuit .n. Cic. ut fieret senatuscoosultum pro senteotia sua.

Pōpeius, qui Cæsari fauebat, & uoluisset eum obtinere de agris campanię diuidēdis. Cū osten. simulasset. Se nihil offensum, nihil læsum mea snia, oec causam sibi displicere.

Luca Lucam uenit, quę urbs est Hetturiæ, & ita scribit Plutarchus, nō aūt in Lucaniam, ut quidā codices habent mendose. Ibi. Lucæ. Quæstus, cū Pōpeio. De mea sententia, cōtra ipsum de agro campāno. Vidisset, Cęsar Crassum, qui ei fauebat, quia cōuenerant hi tres, ut Pompeius, & Crassus consulatū inirēt, & ipse Cæsar

Nam hoc senatusconsulto in meam sētentiam facto, Pompeius, cum nihil mihi ostendisset se esse offensum, in Sardiniam, & in Africam profectus est, eoꝗ itinere Lucā ad Cæsarem venit, vbi multa de mea sententia questus est Cæsar, q̄ppe aliasquod etiā Rauēnæ Crassum ante vidisset, ab eoq̄ in me esset

earū natiooū, quibus aote præfuissēt, imperio in alterū quinquennium p̄ficeretur. Sic mutuo cōsensu rempublicam inter se partiti sunt.

HVBER. INCENSVS, iratus, stimulatus. Io me cōtra me. Ab eo. Crasso, qui ei dixisset mè eius causæ diuidendorum agrorum, & præcipue qui circa Capuā esseot, aduersatum esse. Sane Pōpeium osteodit se iotellexisse, cū ex aliis multis, tum uero ex fratre Pompeium id ualde moleste tulisse. Maxime, præcipue. Ex fratre. Qu. Ciceroœ fratre meo. Cooueniss et, deprehendisset, casu inuenisset. Inquit, Pompeius. Te ipsum cupio, uerba iratum animū indicantia. Terentius in Andria. O teipsum quærebā, optato aduenis, aliquot me adierunt, ex me auditum qui aiebāt, filiā meā oubere tuo gnato, id uiso, tu, ao illi insaniant. Ita enim irati dicere solemus, teipsum cupio, te ipsum quærebā, & similia. Ergo sicut Chremeti irato apud Terentiū noo fuit satis dicere, o te ipsum quærebā sed addit optato aduenis, ita oūc Pōpeius perturbatus primū inquit. Teipsum cupio, deinde subdit. Nihil opportunius potuit accidere, q̄ ut te conuenirem. Cum M. fratre. M. Tulio Cic. fratre tuo. Egeris, quod mihi spopondit, ut pręstet, nam promiserat Qu. Cice. Marcum fratrem nihil facturum aduersus uolūtatem Pompeii. Oportunius, cōmodius, quam ut te coouenirem. Depēdeodum, ꝑsoluendum, tractum a pecunia, quæ pendebatur, quoniā apud antiquos pœnæ erant pecuniariæ.
Spondeo Vn̄ Virgi. io sext. Aeneidorū. Tū pendere pœnas Cecro
Promitto pidæ iussi. Spopōdisti, recepisti, plus est enim spōdere,
Sponsor q̄ promittere. Vnde sponsores dicti sunt. Quid multa,

incensus, sane moleste Pompeiú id ferre cóstabat. Quod ego cú audissē ex aliis maxime ex meo fratre cognoui, quē cú in Sardinia Pōpei⁹ paucis post dieb⁹, q̄ Luca discesserat cōuenisset, te inquit ipsum cupio, nihil opportuni⁹ potuit accidere, nisi cum Marco fratre diligenter egeris, depēdendú tibi est, quod mihi pro illo spopódisti. Quid multa? quæstus est grauiter, sua merita cómemorauit,

uit, quid egiſſet ſæpiſsime de actis Cæſaris cum ipſo meo fratre, quidq́ ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit, ſeque, quæ de mea ſalute egiſſet, voluntate Cæſaris egiſſe, ipſum meum fratrē teſtat⁹ eſt, cuius cauſam dignitatemq́ mihi vt cōmendaret rogauit, vt eā ne oppugnarem, ſi nollem, aut non poſſem tueri.

ita loquimur, cum uolumus breuiter cōcludere. Queſtus de me. Grauiter, acerbe. Commemorauit, expoſuit, & exprobrauit, ut Terentius, Iſtæc commemoratio eſt quaſi exprobratio immemoris beneficii. Quid egiſſet, locutus eſſet. Cum ipſo meo fratre, cum quo communicauerat multa de actis Cæſaris. Is, frater meus. Redegit in memoriam, fratri meo. Recepiſſet, promiſiſſet, & quaſi ſuper fidem ſuam ſpopondiſſet. Séque quæ de mea ſalute, ſenſus eſt, adduxit teſtē fratrem meū ſe feciſſe cōſenſu Cæſaris ea quæ feciſſet de ſalute mea, id eſt reuocatione mei ab exilio. Cuius, Cæſaris, Caoſam de agro campano & dignitatem, de prorogando imperio in aliud quinquennium. Vt commendaret, frater meus. Rogauit, Pompeius featrem meum. Vt ea nō oppugoarem, ut ſi oollem, uel non poſſem eam defendere, ſaltem non oppugnarem.

IN Sardiniam, & Africam, eam Pompeii profectionem innuit, cum præfectus rei frumētariæ per quinquennium ſuadeote id Cicerone, & mandata ei ampliſsima poteſtate, ut laboraoti ubi inopia ſuccurreret, in Siciliam primum, mox in Sardiniam & Africam profectus, cum. XV. legatos delegiſſet, magnam frumenti uim urbi intulit. Sed cum ſoluere ex Africa pararet, tempeſtatibus aduerſis noo audentibus ſe mari credere gubernatoribus, primus nauim conſcendit exclamans nauigare neceſſe eſt, Viuere non eſt neceſſe. Lucam ad Cæſarem. Cæſar cum magnas res interim gereret in Galliis, Domitii prætoris minis territus, qui ſi conſul creatus eſſet, ablaturum ſe Cæſari & prouinciam, & exercitum minabatur. Lucam è Galliis uenit, eóq; cum ueniſſet Pompeium, Craſsúmque, & omoes fere urbis magiſtratus exiuit, ut ceotum uiginti lictores tunc affuiſſe memoriæ proditum ſit, ibi inter eos ita pactum Pomp. Craſſuſque conſulatum peteret, ſibi in alterum quinquennium prouincias prorogarent. Craſſum ante uidiſſet, ab eoque in me eſſet incenſus. Fuit enim Craſſus iam ex quo Catilinam oppreſſerat Cicero, in ipſum animo infeſtiſsimo, quippe qui perſuaſum haberet, à Cicerone alitam ſuſpitiooem, tanquam Craſſus & ipſe cum Catilina in patriæ perniciem conſpiraſſet. Sed hiſtoriam de Craſſo paulo poſt latius. Recepiſſet, ſumptum hoc uerbum de iuriſconſultorum ſuppellectile, apud eos enim huius uerbi ea eſt ſignificatio, cum in data dote donatiooeue quis exceperit, quod eſt proprie receperit. Plautus in trioummo. Poſticulum hoc recepit, cum ædes uendidit. Sed & Cicero in ſecundo de oratore. Sed dicis tecum ædes uenderes, ne in erutis quidem & ceſis ouum tibi paternum recepiſſe. Vnde receptitii ſerui, qnem (ut arbi eror) Plau. io aſinaria dotalem quoque dixerit.

IO. BE. V.
Pōpeius an Africam.
Cæſar Lucam
Craſſus
Ciceroni infeſtus
Recipere

NAM hoc ſenatuſconlto facto in meam ſententiam, id eſt ut uolebam. Pompeius cum nihil oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, profectus eſt in Sardiniam, & in Africā, & uenit eo itinere, quod in Sardiniā faciebat. Lucam. i. ad eam urbem Italiæ, ad Cæſarem. Ibi uel ubi Cæſar queſtus eſt multa de mea ſola ſententia, quippe qui etiam ante uidiſſet Rauennæ Craſſum, & eſſet iocenſus ira, ab eo, ſcilicet Craſſo. in me cōſtabat Pompeiū ferre, id eſt pati. id, ſcilicet quòd Cæſarē offendiſſem, ſane, id eſt multū moleſte. Quod cum ego audiſſem ex aliis, cognoui ex featre meo, id eſt Quint. Cicero. Quē, ſcilicet fratrē meū cum Pompeius conueniſſet, id eſt acceſsiſſet colloquendi gratia, in Sardinia paucis diebus poſtquā diſceſſerat Luca, inquit, ſcilicet cum primū uideret fratrē, cupio te ipſum, nihil potuit accidere opportunius, id eſt quam ut te conuenirē. Niſi tu egeris diligenter cum Marco fratre, ſcilicet Cicerone, non tamen ponitur Cicerone, quia iratorum eſt breuiter loqui, dependendū id eſt perſoluendū eſt tibi, quod ſpopondiſti mihi pro illo, quaſi dicat looge aliter facit q̄ tu de illo pollicitus es. Quid multa, ſuple dicam, ipſe conqueſtus eſt grauiter. Cōmemorauit ſua merita in me, inquit Cicero. Et redegit in memoriā, quid egiſſet ſæpiſsime de actis Cæſaris cum ipſo fratre meo, hoc eſt quomodo acta Cæſaris, quæ Ciceronis oberaot, antiquauit, & q is, ſcilicet frater meus recepiſſet, id eſt pollicitus eſſet de me. Et teſtatus eſt, id eſt in teſtem ſibi aſſumpſit ipſum fratrem meum, ſe, ſcilicet Pompeiū egiſſe de uoluntate Cæſaris ſupple ea, quæ egiſſet de ſalute mea. Cuius, ſcilicet Cæſaris cauſam, & dignitatē rogauit Pompeius featrem, ut commendaret mihi, ut ſi nollem, aut noo poſſem tueri, id eſt protegere eam non oppugnarem eam.

ASCEN.

HAEC cum frater, cooclùdit, quia reconciliatus ſit cum Cæſare. Tamen, quāuis iam antea ea dixiſſet fratri meo. Cum mandatis, commiſsionibus. Vt reſeruarem integrum, ut nihil agerem, ut nihil agere inciperem. Ad ſuum reditū, donec ipſe reuerſus eſſet ex Africa, uel ex Sardinia, ubi locutus fuerat cum fratre. Collegi me, tractum à copiis ſiue exercitu, id eſt incepi mecū diligentius conſiderare. Et cum ipſa quaſi, quaſi dixit, quoniam oon cum republ. ſed tanquam cum repub. locutus eſt, id eſt finxi me cum repub. loqui, ut concederet mihi qui pro ea multa eſſem perpeſſus, ut etiam poſſem memorem & gratum me oſtendere erga eos, qui de me eſſent benemeriti, & ut concederet mihi, ut ea præſtarem, quæ frater meus de me ſpopōdiſſet Pompeio,

HVBER.
Colligo me

Hæc cum ad me frater pertuliſſet, & cū tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibullium miſiſſet, vt integrum mihi de cauſa campana ad ſuum reditum reſeruarem collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi republic. collocutus ſum, vt mihi tam multa pro ſe perpeſſo, atque perfuncto conſederet, vt officium meum, memoremque in benemeritos animum, fidemque fratris mei præſtarem, eumque,

ut ita uiderer uir bonus erga benemeritos de me ſicut ipſa reſpub. habuiſſet me erga ſe ciuem booum. Perpeſſo, qui eſſem perpeſſus, & toleraſſem. Atq; perfuncto. i. qui eſſem perfunctus. i. finiuiſſem tot mala pro ſe, nam perfuncti malis dicuotur, qui mala finierūt, & iam ſunt prope liberati, ſic & defuncti malis, ut Virgil. vi. Aenei. O tandē magnis pelagi defuncte periclis. Sed terra grauiora manent. Officium, debitum meum, quod mea intereſſet, ut oſtēdimus in prima epiſtola. Memorem, beneficiorum acceptorum, & gratum, in benemeritos, erga eos, à quibus eſſem bene affectus. Fidem fratris, quam frater pro me pompeio dediſſet. Præſtarem, exhiberem, re ipſa perficerem, uel dependerem & ſoluerē, ut ſi dixero ſic, quancunq; fidem pro me dederis, præſtabo, id eſt ſoluā, & exhibebo. Bonū ciuem, in defen-

Perfunct⁹
Defunct⁹

quem bonum ciuem semper habuisset, bonum virum esse pateretur. In illis autem meis actionibus sententiisque omnibus, quæ Pompeium videbantur offendere, certorum hominum, quos iam debes suspicari, sermones ferebãtur ad me, qui cum illa sentirent in republic. quæ ego agebam, semperque sensissent, me tamen nõ satisfacere Pompeio, Cæsaremque inimicissimũ mihi futurum gaudere se aiebant. Erat hoc mihi dolendum sed multo illud magis, quod inimicum meum, meum autem? immo vero legum, iudiciorum, ocii, patriæ, bonorum omnium, sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fouebant, sic me præsente osculabantur, non illi quidem, vt mihi stomachum facerent, quẽ ego funditus perdidi, sed certe vt facere se arbitrarentur. Hic ego quantũ humano consilio efficere potui, circunspectis rebus omnibus, rationibusq; subductis, summã feci cogitationũ mearũ oĩm quam tibi si potero, breuiter exponam.

danda patria in opprimendis coniuratoribus, & inimicis Po. Ro. Bonum uirum, erga amicum meum in præstanda fide, quæ esset de me data, & ut beneficii à Pompeio in me collati memor, & gratus essem, quod ad uirũ bonum pertinet. Actionibus in iis quæ faciebam. Et sententiis, ex iis, quæ sentiebam & dicebam in senatu. Pompeium offendere, Pompeio displicere, Certorũ, quorundam, uel potius certorum, prudentium, & fidelium. Quos, homines. Debes suspicari, id est quos & si non nomino, tamẽ debes putare, & existimare, qui sint. Cum sentirent, id est sententiis suis probarent, & semper probassent, eademque ipsi sensissent semper, aiebãt tamen se gaudere, quamuis idem sentirem, quod ipsi, tamen gauderent me aduersari Pomp. & quòd propter has sententias Cæsar esset mihi futurus inimicissimus. Non satisfacere, id est non respondere, nõ facere, qnod cuperet. Erat hoc mihi dolendum. q. d. quamuis hęc esset mihi magna, & iusta causa doloris, quòd illi gauderent me non gratificari Pomp. & facere mihi inimicum Cæsarem, tamen hoc magis erat dolendum, quòd blandiebantur inimico, ut mihi stomachum facerent. Erat hoc, quod dixit hos gauisos esse, Meum inimicũ, Clodium intelligit. Meum autem, correctio est. q. d. dixi inimicum meum. Immo uero legum, quas ille nullas obseruabat. Iudiciorum, quæ non timebat, cum & sacrilegus, & adulter fuisset. Ocii, quia rempub. uexabat, & omnes uiros bonos, per quos ciuitas gubernabatur.

Patriæ, cuius cupiebat euersionẽ, neque ob aliam rem Milonem impediebat, ne consul decerneretur, & crearetur, nisi quia uidebat eum solum esse, qui eius nefariis conatibus obsisteret. Bonorum omnium, quia uir scelератissimus bonus esse non potest. Sic amplexabantur, tractum à matribus, uel nutricibus quæ huiuscemodi blanditias filiis suis facere solent. Sic sic, repetitio est. Sic fauebant, sic tanquam in gremio, & in ulnis habebant. Me præsente, ut maior esset dolor uidentis. Non ut fa. id est non quod facerent, nam

Vt ut causatiua est coniunctio, & pro quoniam, uel quòd nel quia, in hoc loco ponitur. Stomachum, bilem, indignationem. Sed certe, saltem. Arbitrarentur, existimarent. Se facere, stomachum. Quem ego perdidi, iam enim assuefactus sum huiusmodi rebus, & iniuriis. Funditus penitus. Hic, tunc. Subductis, dispositis, compositis, & ut ita dixerim, calculatis &c. Terentianum uerbum. Summam, perseuerat in translatione mercatoris, & calculationis. Summam feci, id est omnes meas cogitationes quadam quasi computatione collegi. Breuiter, captat docilitatem. Si potero, ut ostendat multas esse harum cogitationum causas.

IO. BE. V. Stomach⁹ ❧ STOMACHVM facerent, patremfamilias Macrob. appellat stomachum, quasi totum animal solus gubernet, si enim ille ægrescat, tunc in ancipiti uita nostra est, neque enim alimonia in officio suo tunc est, cuius postea beneficio natura ita uolente uiuamus, atque ut author est Plin. hoc nomine est sub arteria iam carnosa inanitas adnexa spinæ ad latitudinem, ac longitudinem lagenæ modo fusa, græci nunc stomachũ, nunc [illegible] Aristoteles, Pollux, Suidas. Theodorus gulam utcunque uertit. Sensus igitur est eos ample. quidem Clo. quòd arbitrarentur Ciceronem ad indignationem excitari hoc facto posse, cum tamen iam diu occaluisset. Sed hoc totum à græcis sumptum, qui & ipsi hoc uerbum, & ab eo aduerbium in hunc pene sensum usurpent.

ASCEN. ❧ CVM frater, scilicet Quintus qui tulisset hæc ad me, & eum tamen, id est nihilominus Pompeius misisset ad me Bibulum cum mandatis, id est mandans, ut reseruarem mihi integrum, id est intactum totum negocium de causa campana, id est de agro campano non diuidendo sup. usque ad reditum suum. Ipse, id est ego collegi me id est uires rationis meæ, & collocutus sum quasi cum ipsa republic. ut ipsa concederet mihi perpesso atque perfuncto tam multa pro se, ut præstarem, id est exhiberem officium meum & animum memorem, id est gratũ in benemeritos, scilicet Pompeium & Cæsarem. Et præstarem, id est sanctam promissionẽ de me fratris mei, & pateretur cum me, scilicet me aut fratrem meum, quem habuisset semper bonum ciuem: quia reipublic. studiosum esse bonum uirum, quia amicis fidelem. Autem, id est sed, sermones certorum hominum, forte Catonis & Caninii quos tu debes iam suspicari, scilicet qui fuerint, referebant ad me, illis actionibus meis & sententiis omnibus quę uidebantur offendere, id est lædere Pompeium, qui scilicet homines cum sentirent in republi. illa quæ ego agebam, id est sentirent me recte agere, & sensissent semper tamen aiebant se gaudere me nõ satisfacere Pompeio, id est contra Pompeiũ. Pompeium uincendum, & Cæsarem futurum mihi inimicissimum hoc erat dolendum mihi, sed illud multo magis quòd sic amplexabantur sic habebant se in manibus, tanquam rem charissimam, sic fouebant, sic osculabantur me præsente. Clodium inimicum meum, meum autem, id est, dixi meum, immo inimicum legum, iudiciorum, ocii id est tranquillitatis, patriæ & bonorum omnium, non quidem sup. faciebant illi hoc, ut facerent mihi stomachum, id est concitarent bilem aut prouocarent ad iram, quem, scilicet stomachum ego perdidi funditus, sed certe ut ipsi arbitrarentur se facere, scilicet mihi stomachum, hic id est in hac re: ego quantum potui efficere consilio humano omnibus rebus circumspectis, & omnibus rationibus subductis, id est redactis in summam omnium cogitationum mearum, quam exponam tibi breuiter, si potero.

❧ Ego

Ego si ab improbis & perditis ciuibus rem pu. teneri viderē * sicut & meis tēporibus scimus & nonnullis aliis accidisse accipimus, * nō modo nō præmii quæ apud me minimū valent, sed ne periculis quidem compulsus vllis, quibus tamen mouentur etiam fortissimi viri, ad eorū causam me adiungerē, ne si summa quidē eorū in me merita constarent, cum autem in rep. Cn. Pom. princeps esset, vir is qui hāc potentiam & gloriā maximis in remp. meritis præstantissimisq; rebus gestis esset cōsecutus, cuiusq; ego dignitatis ab adolescētia fautor, in prætura autē & consulatu adiutor etiā extitissem, cūq; idē authoritate & sentētia per se cōsiliis & studiis tecū me adiuuisset, meumq; inimicū vnū in ciuitate haberet iimicū nō putaui famā incōstātiæ mihi ptimescēdā, si qbusdā in sententiis paulū me īmutassē, meāq; volūtatē ad

EGO, ostendit suum cōsilium fuisse honestissimū: dicit enim ꝙ si uidisset remp. teneri ab improbissimis uiris sicut temporibus suis, & aliis scit aliquādo accidisse, neq; præmiis neq; periculis ullis adduci potuisset, ut se unquā talibus uiris adiungeret, etiam si ab eis maxima accepisset beneficia. Perditis, omni uitio cōtaminatis, de quibus nulla omnino esset spes. Teneri, regi, administrari. Meis tēporibus, cum Clod. & Vatinius tribuni essent. Aut meis temporibus, cum eiectus sum in exilium. Et nonnullis aliis tēporibus, notat autē tempora Marii, & Syllæ præcipuè, deinde, aliorum, propter quos fuit seditio in rep. & est ordo si uiderē remp. teneri ab improbis & perditis ciuibus, sicut scimus accidisse in meis tēporibus & nōnullis aliis tēporibus, nō modo adiungerē me ad causam eorum impulsus præmiis, quæ apud me minime ualent, sed ne periculis quidē impulsus, quibus tamē &c. Impulsus, motus, coactus. Præmiis remunerationibus. Quæ apud me minime ualent, id est quæ ego satis facile contēno, quod est uiri fortis, ut ipse primo Officiorū dicit, nihil est tam magni animi q̄ pecuniā contēnere si non habeas si habeas, ad liberalitatē beneficētiāmq; conferre. Præmia autē, & munera differunt, quia Munera cuicunq;. Præmia uero tantū uirtuti & merentibus debentur. Aduertendū tamē præmium pro remuneratione mali interdum inueniri, ut apud Virg. ii. Aenei. Priamus ad Pyrrhū loquens. Sed ne periclu quidē uel amittendarū fortunarū, uel etiam uitæ. Sed ne periculis, quos enim præmia nō mouent, adducūtur plerunq; periculis, ut aliquid faciant, quod quidem dicit Cic. se non fuisse facturū tanquam uirum bonū, fortē, & uere stoicū quem nullis periculis à recto abduci decet, ut ipse Cic. multis in locis ostendit, & Hora. primo Epistolarū his uersibus. Vir bonus & prudēs audebit dicere Pentheu, Recto Thebanorū quid me perferre patiq; Inuitum coges, adimam tibi nempe pecus, Rem, Lectos, argentū tollas licet in manicis, & Cōpedibus sæuo te sub custode tenebo. Ipse deus simul atq; uolam, me soluet opinor. Hoc sentit, moriar, mors ultima linea rerū est. Quibus, periculis. Mouentur, flectuntur à proposito. Fortissimi uiri, sentētiæ pro loco accipiendæ sunt: nam aliter loquimur cum generaliter aliquid dicimus: aliter cū specialiter, aut de nobis aut de alio pro causa nostra loquimur, ergo quāuis Cicero alibi sentiat uirum fortē, neq; dolore neq; metu neq; periculo neq; ulla alia re à recto moueri oportere, tamē hic dicit fortissimos uiros interdū moueri periculis, ut magis se laudet qui eis nunquā motus sit. Ad causam, ad partem: nam Causa interdū pro quæstione implicita controuersiis accipit: Cicero diligēter egit causam Milonis: interdum pro excusatione, ut honesta est causa tui discessus: interdum pro parte: ut causa tua differt à mea ut Lucanus lib. i. Victrix causa deis placuit sub uita Catoni. Ne, id est non adiungerem. Si quamuis hoc est, si etiā affecissent me summis beneficiis. Constarēt, apparerent, probari possent. Merita, beneficia. Cum aūt, enumerat aliquot causas & rationes, quibus ostendit se honeste motū esse, ut assentiretur Pompe. & primū, ꝙ Pompeius principatus & potentiā quā haberet in republica & gloriā: non casu, sed meritis & rebus gestis clarissimis sit cōsecutus, & ꝙ eius dignitati ab adolescētia semper fauerit, & ꝙ non solū fauerit, sed etiam in prætura, & in cōsulatu suo eum adiuuerit, qđ plus est: deinde ꝙ ipse Pōpeius adiuuisset ipsum Cice. authoritate & sententia per se: cōsiliis uero & studiis simul cum Lētulo, & postremo ꝙ Pōpeius existimasset sibi inimicū Clodium, quia, Clodius esset inimicus Ciceroni, his causis dicit se motū, ut non uereretur haberi inconstans, si in quibusdā sententiis paululū se mutasset ab eo ꝙ solitus esset sentire & dicere. Princeps, primarius. Vir is, uir talis, tam excellens. Hanc potentiā quam maximā habet præter cæteros in administratione reip. Et gloriam, qua excellit, nō modo omneis Romanos ciues, uerū etiam omneis qui ubiq; clarissimi fuerūt, ut ipse ad Appiū scribens huius uoluminis lib. iii. de Pompeio loquens sic inquit. Tum alterius omniū sæculorū & gentiū principis, & idem alibi ad eundem Appiū scribens. Nec me hercle uidi aliter existimare Cn. Pompeiū, quem omnibus qui unquam fuerunt. P. Lentulū quem mihi ipsi antepono. Meritis, erga remp. ciuesq; suos, tum propter bella maxima & fere innumerabilia confecta, tum propter metum famis & penuriæ ab eo sublatum, cum eo facto imperatore, & proposito maximo bello, ut ipse Ci. in oratione pro lege manilia inquit, ex summa inopia & caritate rei frumentariæ, repente tanta utilitas consecuta est unius spe & nomine, quantā uix summa ubertate agrorum diuturna pax efficere potuisset. Rebus gestis præstantissimis, quæ à Cicerone in prædicta oratione, & à Plutarcho in eius uita commemorantur. Cuiusque, duæ dictiones sunt, hoc est & cuius dignitatis. Ego ab adolescentia, meà. In prætura autem & consulatu, non Pompeii, sed prætura mea, consulatu meo. Adiutor, qui plus est quàm fautor. Cùmque, idem Pompeius. Authoritate, qua plurimum ualet. Per se, id est, solus, quia ipse per se authoritate & sententia me adiuuit, cum in cæteris meis dignitatibus, tum uero in restitutione mea. Consiliis & studiis tecum, id est te socio, & participe consiliorum & studiorum suorum de restitutione mea. Meùmque inimicum, Clodium intelligit. Vnum, præcipuum, singularem. Famam, nomen, Inconstantiæ, instabilitatis, id est non putaui mihi uerendum esse ut diceret inconstans & instabilis, si paululum à sententia mea solita declinarem pro Pompeio, cum omnia antedicta extarent. Quibusdam sententiis, non omnibus, sed iis tantum quæ non essent contra rempub. & quibusdam sententiis intelligimus mutatum Ciceronem causa Pompeii ne aduersaretur Cæsari, contra quem antea senserat, & dixerat multa, ut ipse ostendit in oratione de prouinciis consularibus.

HVBER.]

Præmium
Munus

Caussa

ASCEN. EGO, ut dixi graues orationes sic Cicero auspicari solet. Ordo est. Si uerò uiderem rempub. teneri ab improbis & perditis ciuibus, sicut scimus accidisse & meis temporibus, id est in consulatu meo, & nonnullis aliis, ego non modo non compulsus ullis præmiis, quæ scilicet præmia minime, id est nequaquam ualent apud me, alii legunt minimum, alii minimi, sed ne quidem periculis. Quibus tamen etiam fortissimi uiri mouentur, adiungerem me ad causam eorum, ne quidem, id est non etiam si summa merita eorum in me constarent, id est certa essent. Autem, id est sed, Cn. Pompeius esset princeps in repub. is uir qui con'ecutus esset, id est, obtinuisset, hanc potentiam & gloriam maximis meritis, scilicet suis in rempubli. & præstantissimis rebus gestis, & cuius dignitatis ego extitissem fautor in adulescentia, id est cum esset adhuc adulescens. Autem. i. sed, extitissem. i. fuissem etiam adiutor. s. dignitatis eius in prætura & consulatu & quem idem, scilicet Pompeius adiuuisset me per se, id est sine socio authoritate, & sententia & tecum consiliis & studiis, id est fauoribus, & haberet inimicum meum, id est unicum in ciuitate, id est quem solum habebam inimicum, uidelicet Clodium, non putaui famam. i. infamiam inconstantiæ, pertimescendam mihi si ego immutassem me paulum in quibusdam sententiis, & aggregassem meam uoluntatem ad dignitatem uiri summi, & meriti optime de me.

*PETRI VICTO. CASTI. SICVT & meis temporibus scimus & multis aliis accidisse accepimus. Expunximus hinc olim extremam nocē, freti autoritate meliorū codicū, qui nullū ipsius uestigiū retinebāt: in Mediceo ACCIPISSE, legitur, nō ACCIDISSE. unde (quāadmodū arbitror) fluxit uerbū illud ACCIPIMVS. paruus enim ille error causa fuit maioris erroris, peccauerat librarius ꝙ P. pro D. posuerat quēadmodū etiā ad Terentiā in illo loco, Obuiā nobis ꝓdeas: Scriptū enī in eadē est, PROPEAS. cōtra ac supra illū in DIETAS fecisse docuimꝰ, ubi D. pro P. scripserat. Hoc autem animaduertisse, nō penitus inutile esse arbitrati sumus: nam & huic loco lucem affert, & superiorem illum confirmat.

NON modo præmiis. Ita quoque in Mediceo legitur, ut Manutii emendarunt: quòd eò etiam libentius aduotaui, ut paulatim perspiciatur, nihil in aliis sinceri esse, quod non hic quoque legatur, multaque in aliis multis fœde, & mendosè scripta esse, quæ hic non reperiantur.

HVBER. SVMMI uiri Pompeii. Optime meriti de me, qui me multis beneficiis affecisset, & præcipuè quòd eius studiis & sententiis potissimum esset in patriam restitutus. Aggregassem, latenter ostendit honestam fuisse mutationem suæ sententiæ, cum dicit aggregassem, non adiunxissem, ut ostendat multos alios cum eo sensisse, aggregamur enim non uni, sed multitudini, quoniam grex de multis dicitur. In hac sententia mutationis sententiæ meæ pro Pompeio. Complectendus, amandus, fouendus. Cæsar, cui Pompeius fauebat. Coniuncta, cum Pompeio, quoniam ille Cæsarē suscepisset adiuuandum & defendendum aduersus æmulos. Hic in hac re, ut complecterer Cæsarem, Enumerat autem aliquot causas propter quas ad Cæsaris fauorem sit cōuersus, cui ante multis sententiis aduersatus esset. Cum uetus amicitia, quæ ideo melior est quàm noua: quia uetus experientiis & periculis multis potest esse probata, de qua in oratione de prouinciis consularibus sic inquit. Ac primum illud tempus familiaritatis & consuetudinis, quæ mihi cum illo quæ fratri meo, quæ C. Varroni consobrino nostro ab omnium nostrum adolescentia fuit, prætermitto. Quam non ignoras mihi & Qu. fratri, ambos enim Cæsar multum dilexit, ita ut Quint. Ciceronem in Gallia apud se in maximo honore semper habuerit, & M. C. ut sibi legatus esset non solum suasit, uerum etiam rogauit. Humanitas, uel doctrina uel potius mansuetudo quædam. Eius, Cæsaris. Liberalitatis, prompta exhibitio beneficiorum, Vehementer etiam, alia maior & grauior ratio, quòd causa reip. desierit aduersari Cæsari, immo incepit ei fauere, ut idem in prædicta oratione de prouinciis consularibus fatetur his uerbis. Atque hoc si inimicissimus essem Cæsari, sentirem tamen atq; deinde in ea ipsa oratione explicat causas reconciliationis suæ cum Cæs. aut potius cōfirmationis sententiarum ipsius. Ipsa. q. d. cui omnia debeo, cui saluti salutem meam semper postponendam putaui.

Aggregassem

summi uiri, de meque optime meriti dignitatem aggregassem. In hac sententia complectendus erat mihi Cæsar, vt vides in coniuncta & causa dignitate. Hic multum valuit cum vetus amicitia quam tu non ignoras mihi, & Qui. fratri cum Cæsare fuisse, tum humanitas eius & liberalitas breui tempore & literis & officiis perspecta nobis & cognita. Vehementer etiá res ipsa publica me mouit, quæ mihi videbatur contentioné præsertim

IO. BE. V. MAXIMIS rebus gestis, in Gallia. Cum illis uiris. i. talibus uiris qualis esset Cæsar & Pompe. Ne fieret, contentio. Recusare, renuere, & quantum posset prohibere: quia cuilibet reipub. maxime utile est, cum omnes ciues suos, tum uero ipsos principes concordes habere. Grauissime, uehementissime, & est alia causa. In hanc mentem, in hoc propositum, in hanc dispositionem, Fides, promissio, & quasi spōsio quædam, ut supra dictum est, & in prædicta oratione testatur, sic dicens. Si deniq; Pompeius idem mihi testis de uoluntate Cæsaris, & sponsor est illi de me &c. Impulit, impegit, immisit. Fratris mei, fides. Pompeio dederat, ut ante dictū est. Erant præterea aliæ grauiores & uehementiores causæ, ne si ipsi qui principes in rep. habebant dissentirent, atque discordarēt, inimicitiarum & discordiarum aliis exemplum darent. Animaduertenda, diligenter consideranda. Diuinitus diuino quodam ingenio, nam Platonem & principem ingenii & diuinum hominem appellat Cice. Principes, qui dignitate & potentia aliis antecellerent. Reliquos ciues, inferiores. Tenebam memoria, recordabar. Nobis consulibus, me consule. Ea, talia. Fundamenta, firmamenta conseruandæ & stabiliendæ reipublicæ. Iacta, posita, facta, & est translatio sumpta cum ab omnibus ædificiis, tum uero à Cothonibus, id est portubus manu factis, quibus

maximis rebus à Cæsare gestis cum illis viris nolle fieri, & ne fieret vehementer recusare. Grauissime autem me in hanc mentem impulit & Pompeii fides, quam de me Cæsari dederat, & fratris mei quam Pompeio. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ sunt apud Platonem nostrum scripta diuinitus. QVALES IN

REPVB.

REPVB. PRINCIPES ESSENT, taleis reliquos solere esse ciueis. Tenebam memoria nobis consulibus ea fundamenta Calendis Ianuariis confirmandi senatus, vt neminem mirari oporteret nonis Decembribus, tantum vel animi fuisse in illo ordine vel authoritatis. Idemque memineram nobis priuatis vsque ad Cæsarem, & Bibulum consules cum sententiæ nostræ magnum in senatu pondus haberẽt vnũ fere sensum fuisse bonorũ omniũ. Postea cum tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres, neq; respublica

magna iaci fundamenta necesse est. Calendis Iannarits, cum primum coosulatum inii, nam eo tempore inibatur consulatus, ut Oui. primo Fastorum. Iámque noui præeunt fasces, ooua purpura fulget, Et ooua coospicuũ pondera sentit ebur. Confirmandi senatus, ut confirmaretur senatus, nam confirmandi oomen est non participium, & hoc dicit quoniam eum primum Cicero factus est consul, statim cogitauit quomodo Catilioæ, & reliquorum cooiuratorum fauorem opprimere posset, & senatus, ut ita faceret, ceosuit, coofirmatus & persuasus sententia Cice. in illo ordine senatorio. Tantum animi & authoritatis, ut dicere & ceoscere auderet omnino puniendos eos esse qui contra rempubl. suam coniurassent, qui patriæ euersiooem machinati essent, quod factum est nonis Decembribus. Idémque, scilicet ego. Nobis priuatis, id est me nullum gerente magistratum usque ad coosulatum Cæsaris & Bibuli. Pondus, authoritatem, fidem. Voum, id est eundem & coniunctum, & in nullo discrepantem. Sensum, iudicium, sententiam. Cum tu, ô Lentule. Hispaniam citeriorem, est enim & ulterior Hispania. Cum imperio cum exercitu. Quo die consulat9 inibatur

ASCEN. ❧ CAESAR, ut uides, complectendus erat mihi in hac senteotia, scilicet quam de Pompeio habebam, in causa & dignitate coniuncta: quia dixerat Pompeius se Cæsare fautore Ciceronem iuuisse, & tuoe temporis maxime cõcordes eraot Pompeius & Cæsar, hic, id est io hac re, & reconciliatione multum ualuit, tum, id est pariter, uetus amicitia, quam tu non iguoras fuisse mihi & Quinto fratri cum Cæsare, tum id est pariter humanitas & liberalitas eius, scilicet Cæsaris perspecta cognita nobis breui tempore & literis & officiis, id est beneficiis eius. Etiam respublica mouit me uehemeoter, quæ uidebatur mihi nolle contentiooem fieri scilicet à me, cum illis uiris, scilicet tam excellentibus. Præsertim maximis rebus gestis, id est postquam maximę res gestæ essent à Cæsare. Et respublica uidebatur recusare, id est renuere uehementer, ne scilicet cootentio fieret.

Autem, id est sed, & id est simul, fides id est sancta promissio Pompeii, quam dederat Cæsari de me, & id est simul fides fratris mei, qnam dederat Pompeio de me impulit grauissime, id est potentissime in hanc meotem. in hoe propositum, & io hanc uoluntatem. Præterea, id est insuper hæc erant animaduertenda sup. mihi, io ciuitate, quæ sunt scripta apud Platooem oostrum, id est cuius sectæ oos sumus, diuinitus, id est quasi à deo missa. Quales principes essent in rep. tales reliquos ciues solere esse. Ego tenebam memoria ea fundamenta senatus coofirmandi, iacta, id est constituta esse calendis Ianuariis nobis consulibus, id est cum essemus consules, ut neminem, id est non aliquem, non oporteret aliquem mirari tantum, id est tam multum, uel animi, id est animositatis, uel authoritatis fuisse io ordine, scilicet senatorio Nonis Decembribus. Idemque id est ego idem memineram nobis priuatis, id est cum nullo fungeremur magistratu usque ad Cæsarem & Bibulum consules cum sententiæ nostræ habereot magnum pondus, id est magnam authoritatem in senatu, unum fere sensum bonorum omnium fuisse, id est omnes fere bonos fuisse concordes in administratione reipu. Postea, id est deinde, cum tu ô Lẽtule obtineres cum imperio, id est exercitu, quia imperator. Hispaniam citeriorem, id est quę niciniores est Italiæ, neq; respub. haberet consules, scilicet sibi fauentes, & ita ueros, quia cõsules creantur, ut reipub. potissimum consulant, sed haberet mercatores prouinciarum, id est qui prouincias uenderent ut mercatores merces suas & seruos ac ministros seditiooum, quidam casus, id est fortuitus euentus noo dedita opera, iecit, id est immisit caput menm quasi causa certaminis, in mediam cootentionem & dissensionem ciuilem.

MVBRR. ❧ CONSVLES, qnamuis enim consules oomine dicerentur, re tamen ipsa consules non erant, quia non faciebant ea quæ ad coosules pertinebant, sed consulatu abutebantur: unde dicit Rempub. non habuisse consules. quia noo quærebant utilitatem & dignitatem reipub. Sed mercatores, qui proprium lucrum quærerent, & iustitiam oon redderent, sed uenderent, & prouinciarum administrationem potius mercarentur & uenderentur, quàm uirtute & meritis adipiscerentur. Seruos ac ministros, id est quasi famulos. Seditionum discordiarum suæ reipub. non autem concordiæ & amicitiæ authores. Quidam casus, non uoluntas mea, sed quidem euentus aut fortuoa. Iecit, immisit, Caput, uitam meam, in cootentionẽ ciuilem, quam illi mali & auari & seditiosi consules excitassent. Quasi certaminis causam, tanquã mihi esset aduersus illos certaodum, uel ut ego ita iniectus in ciuilem cootentiooem essem causa certaminis, & à multis pro me arma sumerentur. Quo in discrimine, in quo periculo salutis meæ, qui essem è patria eiectus, cui aqua & igni interdictũ esset. Cum mirifica senatus, id est cum & senatus & tota Italia & omnes boni, in me tuendo coosensissent. Senatus qui non solum uehemeoter doluit propter exilium Cice. sed, ut ipse testatur in ea oratiooe in qua post reditum suum egit gratias senatui, habitu etiam & indumẽtis testatus est mœrorem: sic enim inquit. Nostra memoria senatores oe in suis quidem periculis mutare uestem solebant, in meo periculo senatus

consules haberet, sed mercatores prouinciarum, & seditionum seruos ac ministros, iecit quidam casus caput meum quasi certaminis causa in mediam contẽtionem, dissensionemq́; ciuilem. quo in discrimine, cum mirifica senatus, incredibilis Italiæ totius, & singularis omnium bonorum cõsensio in me tuẽdo extitisset, non dicam quid acciderit, (multorum est enim & varia cul-

pa) tantum dicam breui non mihi exercitum, sed duces defuisse, in quo vt iam est in iis culpa qui me non defenderunt, non minor est in iis qui reliquerunt, & si accusandi sunt qui pertimuerunt, magis etiam deprehendendi sunt qui se timere simularunt. Illud quidem certe nostrum concilium iure laudandú est qui meos ciues & á me conseruatos & me seruare cupienteis; spoliatos ducibus, seruis armatis obiici noluerim, declarareque maluerim quanta vis esse potuisset in cósensu bonorum,

natus ueste mutata fuit: & idem in Vatinium. Deinde eius uiri discessum increpas, quem uides omnium ciuium desyderio, ipsius deniq; reipub. luctu esse reuocatum. & Plutarc. in uita eius dicit mutasse uestem cum Cice. uniuersum equestrem ordinem, & usq; ad uiginti milia hominum. Non dicam quid acciderit. mauult enim intelligi q̃ exprimere se á magnis & multis uiris fuisse desertum, à quibus defendi debuerat, tacet autem præcipuè propter Pom. qui passus facile fuerat eũ ciuitate eiici. Varia culpa. alii enim timiditate quame deseruerunt, alii maleuolentia, alii quod quibusdam se gratificari crederent, si mihi non adessent. Tantum dicam .q.d. hoc possum uere dicere. Breui. paucis: & absolutum est, ut breui concludam, breui ad te ueniam. Non exercitum quem maximum habere potuissem propter multorum in me beneuolentiam. Sed duces defuisse, qui regerent hos qui mihi fauebant, uel posuit pluralem pro singulari, ut dicat defuisse ducem scilicet se. i. se noluisse assentire iis qui erant parati eum defendere: qui si noluisset esse eorum dux, non esset illa passus: melius tamen duces intellexit. Pom. à quo desertus est: nam cum ad Põ. uenisset, ut ab eo auxiliũ imploraret, Põp. uidens q̃ si cũ eo locutus esset, honeste negare nõ posset propter mirificã Ciceronis in eũ fidẽ & beneuolentiam, cum ab initio huius contentionis in Albanum secessisset domo post posticum egressus iussit renunciari Cic. se abesse domo, & ita deseruit eum, testis Plutar. & Appia. Id autem rogatu Cæsa. fecisse creditur. In quo. in qua re, & defuerint mihi duces. Vt. quamuis. Qui non defenderunt, cum pro conseruatione reipu. mihi plurimum deberent. Non minor culpa. Qui reliquerũt. cum essent mihi ueteri familiaritate coniuncti: & latenter pulsat ut diximus, Pompeium. turpius est autem aliquem relinquere quem iam defendendum susceperimus, quàm non defendere quem nondum tueri cœperimus. Et si accusandi. grauiter reprehendendi. Qui pertimuerunt, uel tribunitium furorem, quia ut est author Plutarchus, tantum terrorem Claudiana arma iniecerant, quibus curiam obsederant, ut quidam senatores laceratis togis è curia fugerent, uel L. Pisonem & P. Gabinium consules, quorum Piso erat insensus Cice. quòd erat socer Cæsaris, cum quo aliquando dissenserat Cicero in republica alter P. Gabinius ob supplicium coniuratorum. Simulauerunt. sicut Pompeius, qui neminem debuerat timere, uel tangit alios qui in destitutione Ciceronis simularunt se timere Crassum, Cæsarem, & Pompeium, qui leuiter ferebãt Ciceronem eiici, aut etiam curabant, uel certe simularunt se timere arma tribunitia & inimicitias consulum. Illud quidem commendat Cicero quod fecit in discessu. cum enim & L. Lucullus uir magnę authoritatis, & pleriq; alii hortarentur, ut arma ad defensionem suam sumerent, & simul auxilium pollicerentur, ut eum retinerent in urbe, noluit Cicero ciues suos in certamen trahere, satis sibi esse dicens q̃ eorũ studia intellexisset, & simul cognouisset quid efficere potuisset si arma sumere uoluisset. Consiliũ, propositum, uel sapiens factum. Conseruatos, in oppressione coniuratorum. Spoliatos, priuatos, quasi hostes: tractatum est enim à militibus: Spolia enim dicuntur quæcunque hosti detrahuntur. Ducibus. Pompeio & cæteris, qui paratos ad defensionem hortari & regere debuissent. Seruis armatis, quos Clo. cõtra me in arma coegerat. Obiici, opponi tanq̃ uiles, uel inuisos, sic Dido apud Virg. quarto Aeneid. His germana malis oneras atque obiicis hosti. Declararéque maluerim, id est potius, quàm sinerem eos pugnare, noluerim ostendere quantum potuissent efficere uiri boni bene de repub. sentientes, si pugnassent pro me dignitatem retinente cum etiam afflictum, si ego permisissem excitare potuerint. Quanta uis, quanta potestas.

Spolia

IO. BE. V. CONSVLES habent, sed mercatores. Gabinium & Pisonem Coss. intelligit, quorum consulatu pulsus est furore Clodiano in exilium. Quasi certaminis causa illud innuit, quod uariis in locis Cicero affirmat, quæsisse Clodium non tam ut Ciceronem patria pelleret, quàm ut seditionem aliquam dum boni uiri Ciceronem defendunt, excitaret. Sperabat enim pulso Cicerone, & perturbata Repub. tum scelerum suorum impunitatem, tum facilimum, ad ea quæ machinaretur aditum sibi datum iri.

ASCEN. IN QVO discrimine, id est in quo periculo, cum consensio senatus extitisset, id est fuisset, aut euasisset, mirifica, & consensio totius Italiæ extitisset incredibilis, & omnium bonorum singularis intuendo, id est defendendo me. Non dicam quid acciderit, quia notum est eum à quibus protegi debuerat & potuerat desertum, in exilium eiectum, & enim culpa multorum & uaria. tantum, id est duntaxat, dicam breui, id est paucis uerbis exercitum, id est multitudinẽ populi quæ me defenderet, non defuisse sup. mihi, sed duces, id est principes uiros, qui defensionem susciperent. In quo, scilicet facto, ut iam culpa sit in iis qui non defenderunt me, non minor, scilicet culpa est in iis qui reliquerunt me. Et si accusandi sunt qui pertimuerunt, scilicet defendere me, reprehendendi sunt etiam magis qui simulauerunt se timere. Illud quidem consilium nostrum quod ducturus est, fuit laudandum iure, id est merito, consilium inquam nostrum, id est meum, qui noluerim ciues meos, & conseruatos à me, scilicet in coniuratione Catilinæ, & cupientes seruare, id est saluum facere me. Saluo enim uerbum in antiquorum usu nõ erat, sed Seruo, obiici seruis, scilicet Clodianis, armatis, scilicet in me & in meos spoliatos ducibus, quia Cic. illis dux esse nolebat cum tamen Lucullus, & quidã alii eum ad resistendum ui adhortarentur. Præterea dixit iam soli duces, non exercitum defuisse: & qui maluerim declarare quanta uis potuisset esse in consensu bonorum, si ii uidelicet boni restitissent, id est mansissent, pugna id est in concertatione, pro me stante, id est non expulso, qui potuissent excitare quasi de morte ad uitam, sup. me afflictum, id est summa calamitate affectum. Est fere similis sententia illã Saluatoris nostri. An nescitis q̃ possum rogare patrem meum, & mittet mihi &c. Nam uult dicere, cum posset maxime ui resistere noluit, contentus ostendisse se posse.

Seruo

BONORVM

*PETRI VICTO. CASTI.

BONORVM omnium consensus. Quid de hoc loco senserimus, facilè qui uult intelliget, tutò (ut arbitramur) in omnem partem: nam ueterem scripturam proposuimus, quid scrupuli in illa esset (& si omnibus apertum erat) indicauimus: quomodo etiam labes facta esse posset, exposuimus lectionem illam secuti sum⁹ quam etiam qui nunc nos accusant, antea probauerant: nisi enim ita fecissent, in suum certè librum eam non coniecissent: quæ illis (ut opinor) displicere cœpit, posteaquam uiderunt me quoq; ab ipsa nō penitus abhorrere. Nam quod mendacii me arguunt, quòd dixerim omnes uetustos codices illam retinere, ridiculum est: quomodo enim ipse omnes uidere potui? quòd si possem, etiam nollem: neq; enim mihi honestum esse puto omnē ætatē in ueteribus libris excutiendis cōsumere, & operā meā maioribus in reb⁹ utilē esse posse existimo. Vtinam potius tātū studiū in his rebus nō posuissē, quātū olim posui. Non loquor de Ciceronis libris, in quibus purgandis expoliendisq; omnē operam ab oībus præclarè collocari iudico, sed de aliis lōge minoribus autoribus, in quibus castigādis puer olim, iudicio peccās, multū diu q; laboraui. Oēs igitur, quos uidi scilicet, & perspexi, qui nec pauci omnino fuere, nec quemadmodum quotidie magis apparebit, pessimi.

si ii pro me stante, pugna non destitissent, cum afflictum excitare potuissent, quorum quidem animum tu non perspexisti solum cum de me ageres, sed etiam confirmasti, atque tenuisti. Qua in causa non modo non negabo, sed etiam semper & meminero, & prædicabo libenter. usus es quibusdam nobilissimis hominibus fortioribus in me restituendo, q̄ fuerant iidem in me tenendo, qua in sententia si constare uoluissent suam authoritatem simul cum salute mea recuperassent. Recreatis enim bonis uiris consulatu tuo & costantissimis atque optimis actionibus tuis excitatis Cn. Pompeio præsertim ad causam adiuncto, cum etiam Cæsar, rebus maximis gestis, singularibus ornatus, & nouis honoribus ac iudiciis senatus ad authoritatem eius ordinis adiungeretur, nulli improbo cui locus ad rēpu. uiolandam esse potuisset. Sed attēde quæso quæ sint cōsecuta.

HVBER.

SI ii, boni. Restitissent pugna: i. in pugna. i. pugnassent. Restitissent. s. aduersati essent, & opposuissent se aduersariis meis. Pro me stante, pro me nondum deiecto ex statu & dignitate. Nam stare interdum ponitur pro eo quod est in pristino statu manere, ut Virg. secundo Aenei. Troiàque nunc stares, Priamique arx alta maneres: neque intelligitur hic stante pugna, ut quidam male exposuit: sed ut dixim⁹, restitissent pugna pro me stante. Afflictum, fortuna concussum, iam dignitate deiectum ab inimicis meis. Quorum, bonorū. Cum ageres, diceres, tractares in senatu. De me talis iniuria mihi inferretur, ut ea patria carerem, quam conseruarem. Confirmasti, cōprobasti, quia laudasti quòd tam pii essent in me. Et tenuisti, cum Clo. niteretur eos à me alienare & contra me irritare. Qua in causa, meæ restitutionis. Non modo non negabo, non solum non silebo, & non dicam sic esse. Meminero, semper memoria tenebo. Et prædicabo, & aperte dicam. Nobilissimis hominibus. multos quidē, sed Pō. præcipue notat. Fortioribus, maioris animi in me restituendo, quia studiis & fauoribus Pompe. restitutus est Cice. Iidem, scilicet uiri nobilissimi. In me tuendo. anteq̄ eiicerer: quia ut supra notauimus non ausus est Pompe. prohibere eiici ex urbe Cicero. quem postea totis uiribus, ut multis in locis supra ostendimus, restituendum curauit. Qua in sententia. in quo proposito fortitudinis, qua nisi fuerant in me restituendo. Constare, constanter permanere & perseuerare. Recuperassent suam authoritatem, quam amiserant, cum facile passi sunt me iniuste à uiro sceleratissimo ex repub. eiici, de qua essē optime meritus. Simul cum salute mea, & hoc dicit, & authoritatē suam & meam salutem simul recuperassent. Recreati, corroborati, atque animati, quia fuerant ualde uexati & agitati à Clodio & Clodianis. Consulatu tuo, in quo à te & Pomp. & Annio Mil. trib. pleb. cœptum est agi de restitutione mea. Excitati, inflammati ad restituēdum me. Actionibus tuis, aduersus improbos de restitutione mea. Constantissimis, quia nullius minis aut inimicitiis deterritus es à proposito & à me iuuando. Cn. Pomp. quasi diceret omnium maxima, & quo socio ad eam rem nemo debuerat timere. Adiuncto, addito ad causam meæ restitutionis, quia; ut author est Plu. Pomductus pœnitentia, quòd Cic. ex urbe à Clo. pelli passus esset, subito mutata mente de illo reuocando cum ceteris amicis cogitare cœpit. Cum etiam Cæsar, alia ratio quare nulli improbo locus in urbe esse potuisset, quia cum authoritas senatus Cice. fauisset Cæsar à senatu bene affectus ei ordini adiunctus erat. Gestis, in Gallia. Singularibus, præcipuis. Et nouis, inusitatis: quia ei prorogatum est imperium in aliud quinquennium, quod ante nulli alii contigerat. Iudiciis senatus, quia senatus iudicauit Cæsarem dignum talibus honoribus. Adiungeretur, id est accederet. Ad authoritatem, & grauem uoluntatem & sententiam. Eius ordinis, scilicet senatorii. Locus, id est facultas. Violandam, lædendam, opprimendam, sicut à Clodio uiolata fuerat. Improbo, scelerato. Sed attende. facit attentum Lentu. narraturus prolixius, & longius repetiturus ea, quibus non modo adductus, sed compulsus est, ut Cæsa. reconciliaretur: hæc enim omnia eo tendunt. Attende, attente audi. Quæ consecuta, quæ postea euenerunt.

Sto

IO. BE. V. Noui honores Cæsari decreti. Cic. locus corripit.

ET Nouis honoribus, non de prorogato imperio sentiendum, quando aliis imperiū sæpe prorogatū constet, sed de supplicationibus quæ ob res feliciter in Galliis gestas à Cæsare nunc in dies nouem, nunc quindecim, nunc uiginti sunt illi decretæ, quod nulli ad eam diem contigisse alii Cæsar in cōmentariis suis affirmat. Sed & Cicero pro Balbo in hæc uerba. C. Cæsarem senatus, & genere supplicationum amplissimo ornauit, & numero dierum nouem, idem in angustiis ærarii uictorem exercitum stipendio affecit. Decem legatos decreuit, lege Sempronia succedendum non censuit, in quibus uerbis idem ferme error, cùm Trebonia lege scribendum fuerit. Quæ sint consecuta, locum hunc, ut corruptum existimem facit uerborum ordo inuersus, ut ex dictis nul-

ctis nullus omnino sit sensus, quare ita restituendam lectionem, ut non decerno, sic æstimo, primum illa furta muliebrium religionum, qui non pluris fecerat bonam deam quàm treis sorores, impugnitatem scelerum sententiis assecutus, cum Trib.ple.& quæ sequuntur. nam hoc alterum qui superfluum omnino sit necesse est. Erit autem uerborum ordo talis. primum illa furta muliebrium religionum sustulerunt exemplum præclarissimum uindicandæ seditionis in posterum, quando Tribu.pleb.pœnas uellet persequi à seditioso ciue, qui assecutus impunitatem scelerum sententiis, nõ pluris fecerat bonam deam q̃ treis sorores. atq; hoc pacto quæstio illa qua dicantur hæc consecuta cum multo ante gesta sint hæc omnia, nihil omnino diligentem lectorem perturbet. cum hæc dicantur à Cicerone per anticipationem, ut cum ea uelit dicere quæ sint consecuta postea q̃ Cæsar ornatus est nouis honoribus, anticipet quædam quæ à Clodio multo ante patrata facinora fuerant. sic igitur non dicit consecutũ esse id quod Clodius pollutarum religionum fuerit absolutus. Aut ꝙ monimẽtum suum cruentis literis iussisset, sed cum ante hęc omnia commisisset, ea postea secuta sunt, ꝙ in se restituendo pleriq; quã debuerant fidẽ non exhibuere.

Bona dea — Bonam deam hęc soror Fauni, qui in Latio regnauit, & cõiux fuit. Quam sentẽtiam Fatuam ideo dictam putat. C. Bassus, quia mulieribus fata caneret, quemadmodum ipse Faunus uiris, fuit uero hac in fœmina pudicitia tanta, ut eam quoad uixerit præter uirum suum uiderit nemo nemo nomen audierit. contra Sex. Clodiut retulit eo in libro quem gręce scripsit eam, ꝙ doliũ releuisset, uinũq; ebibisset, à marito uirgis myrteis cœsam. sed ea non multo post cum uirum facti pœniteret, deam factam esse, muliebriq; tantum cultu uenerandam, atq; in facti memoriam amphorã uini obuolutam in sacris poni Lactãtius author. Hãc Græci γυναικεῖαν dicunt Midæ regis matrẽ siue ex liberis matribus unam. huic tabernacula uirgineis intexta ramis, huic draco tribuitur, cui cum mulieres sacrificant nulli uiro ad ea sacra est aditus, erant autem sacra illa orphicis ferme orgiis similia. Pultarchus Lactan.

ASCEN. QVORVM .s. bonorum, animum .i. uoluntatem, tu non solum prospexisti, cum ageres de me, sed etiam confirmasti, atque tenuisti .i. perseuerare fecisti: in qua causa ego non modo .i. non solum non negabo sed etiã & meminero & prædicabo semper libenter, ut usus es quibusdam hominibus nobilissimis fortioribus .i. cum essent fortiores in restituendo me, quàm iidem fuerant in tuendo sup. me in urbe. Loquitur de Pompe. & Cæsa. in qua sententia .i. proposito, si uoluissent constare .i. perseuerare. Ipsi recuperassent suam authoritatem simul cum salute mea. Enim pro quia, bonis uiris recreatis .i. quod dicunt refectis, & ad pristinam animositatem restitutis, tuo consulatu, & excitatis .s. ad audiendum actionibus tuis optimis & constantissimis, præsertim Cn. Pomp. adiuncto ad causam, cum etiam Cæ. rebus maximis gestis, id est postquam res maximas gesserat, ornatus singularibus & nouis honoribus ac iudiciis, senatus adiunget ad authoritatem eius ordinis .i. bonorum senatorum, nulli .i. non ulli, locus non fuisset ulli ciui improbo ad uiolandam rempu. Sed attende .i. animaduerte diligenter quæso quæ sint consecuta.

*Primum illa furta muliebrium religionum, qui non pluris fecerat bonam deam q̃ treis sorores, impunitatem scelerum eorum sentẽtiis assecutus, qui cũ tribunis plebis pœnas à seditioso ciue per bonos uiros iudicio persequi uellet, exemplum præclarissimum in posterum uindicandæ seditionis de republica sustulerunt, iidemque postea

HVBER. PRIMVM illa furta. nota quòd Clod. fecit in sacris bonæ deæ, quibus nulli masculo licebat interesse & Iuue. & Tibul. ostendunt. Nam cum P. Clod. Cæsa. uxorem amaret, cum sacra per noctem fierent muliebri ueste domum Cæsa. qui pontifex erat ingressus, inter mulieres primo latuit, deinde cum errabundus per ædes incederet, rogatus ab ancilla Aureliæ matris Cæsa. quid quæreret, pedissequam Pompeiæ quærere se ostendit nomine Aurelia: illa ex uoce suspicata uirum, confestim clamorem extulit. Mulieres excitæ assurgunt, portas claudunt, domum perscrutantur, tandem latentem Clodium in quodam cubiculo deprehendunt. Is postea de pollutis sacris accusatus ad refellendam accusationem, se ea die abfuisse procul ab urbe allegauit accusator Cice. testem citari fecit, quòd ea die Clod. domi eius fuisset id erat uerum, & Cic. testatus est testati sunt & alii clarissimi uiri, sed tamen ille corruptela iudicum absolutus est. hæc Plu. Sed quomodo hæc consecuta sunt, cum ante exilium Cicero. eodem Plu. authore, facta sint, & illo testimonio Ci. iratus sit Clo. aduersꝰ eũ? solutio quidem difficilis esse uidetur, neq; ab ullo quod legerim aut audierim adhuc scripta aut dicta est, sed hanc esse puto, ut non dicat illa furta muliebrium religionũ cõsecu ta est, sed hoc sentit propter illam impunitatem, quam ex illis furtis muliebrium religionũ & uiolatorum deæ bonæ sacrorum Clo. corruptis iudicibus affecutus est, cum Trib. pleb. eum puniendum censeret sublatum exemplum puniendi cæteros, quoniam cum indultum Clo. in tanto scelere, non uidebãtur puniendi alii, si quam in populo seditionem excitassent, ne in peiori cõ ditione esset quam fuisset Clo. qui de maximis sceleribus fuisset absolutus. Furta, secreta & nocturna adulteria, ut Martisq; dolos, & dulcia furta. Muliebrium reli. sacrorum deæ bonæ quæ colebatur solũ à mulieribus quæ uiolatæ sunt à Clo. ut diximus. Qui. subauditur eius .s. Clo. Bonã deam, quia ut stuprauerat treis sorores suas, ita paruifecit uiolare sacra deæ bonæ. Treis so. diximus supra cuius fuerint uxores duæ eius sorores, cum quibus concubuit: de tertia non satis habeo compertum, nisi ꝙ Cic. etiam alibi ei obiicit, ꝙ cum tribus sororibus suis rem habuerit. Impunitatem absolutionem, indemnationem. Scelerum, & incæstus in sorores, & sacrilegii uiolatæ religionis. Sententiis iudicũ quos ille corruperat. Qui, iudices. A seditioso, Clo. qui seditiones cõcitabat cõtra Cic. quẽ in iudicium uocauit, ꝙ ante sententiam à senatu latam Len. Cethægumq; supplicio affecisset. Persequi, exigere. Per bonos uiros, qui sensebant talem hominem esse puniendum. Iudicio, publica damnatione. Sustulerunt amouerunt. Exemplum. nam cum uni parcitur, & alteri parcendum putatur; & ut Ci. alibi dicit, quo exemplo fit, id iure fieri putant. in posterum, in futurum. Vindicandæ, puniendæ, opprimendæ. Iidem, iudices. Postea q̃ Clo. absoluerãt incæstus & sacrilegii, ut ante diximus.

IO. BE. V. — Historia de tribus sororibus Clodis — QVAM treis sorores. ubiq; Cicero Clodio sororium incæstum obiicit, & quandoq; necem. Et constat Clodium omnino sorores treis, quæ clarissimis postea uiris nupsere, constuprasse. quarũ una Metelli Celeris uxor Quadrans dicta sit, ꝙ adolescens pro nummis argenteis æreos, quadrantes in ipsius Clodiæ loculos coniecerit. Nupsit & una Lucullo, de qua Plutarchus scribit, ꝙ cum Clodiam impurissimam fœminam repudiasset,

Catonis

Catnnis Scruiliá fnrorẽ duxit nihiln sanè melinrem, nisi ꝙ fraterno incæstu polluta nnn esset. Tertia Martio
Regi nnmine Terentia, & ipsa impudica lncata est. Plntar. in Ciceronis nita est authnr. Tri. pl. Fusinm (ut ar-
bitror) itelligit tribunum. de qun Cicero ad Atticum. Tri. ple. Fusius in concinnem produxit Pompeium, res
agebatur in Circo Flamminio. & erat in eo ipsn lnco illn die Nuodinarum [illegible]. Quæsiuit ex eo placeret
ne ei centum iudices à prętnre legi, quorũ cõsilin idem p̃tnr uteretur. id autem erat de Clodiana religione
ab senatu constitutum. atque alia epistnla. postea uero ꝗ Hortensius excogitauit, ut legem de religinne Fusi-
us Trib. pleb. ferret. In qoa nihil aliud à consulari rogatinne differebat, nisi iudicum genus, uindicandæ sediti
onis exemplum sustulerunt. Nam triginta illum iudices, quns fames magis qoàm fama commooerat, absolue
runt quinque & uiginti, summn quamuis proposito periculo condemnarunt. Satis enim cnnstat nullum un Quũ Clo-
quam turpinrem iudicum cnnsessum. Maculnsi Senatnres. tribuni ęrati uerius quàm ęrarii affuerunt, ut quã dius abso
uis testimnnium Cicero contra Clodium dixerit, quamuis uiri boni plerique inique Clodianum facinus fer- lutus
rent. Hnrtensin accusante, Catulo obtinente, tamen incertis iudicum sententiis nictnr abierit. tanto prius
metu iudicaturis iniecto, nel cnnductis serunrum nperis, uel populari faunre ut puocta in tabellis haud satis
dignnsci possent. Iidemque postea non meum mnnimentum. Histnria hnc habet. pulso Cicerone Clndiana
factinne pręter alias pœnas, hoc qunque irrogatum supplicii est, ut dnmus quam ille in occultissima Palatii
parte pnssederat, consterneretur, in qua libertatis quoque simulachrum literis incisis in base facti causam te- Nota locũ
stantibus positum est, cum antea qunq; à Menula nescio qun Anagninn Clodius statuam sibi poni passus es-
set. Sed reuersn pnst Cicerone, cum pontifices dnmus partem restitueudam decressent, atq; ex ærarin pecuni-
am ad eam construendam numerassent, uidentur tamen simnlachrum illud non nmninn sustulisse qund in-
iustum cruentis literis, nnn esse nmninn deletum Cicero uehementer dnlet. Quæ nmnia ex nrationibus Cice
ronis & ad Atticum epistolis percipies. in ea enim quam ad pontifices pro domn sua egit, his uerbis. Claudin
à Menula positam statuam docet, At tu etiam ereptor ciuitatis legem de iniuriis publicis tulisti Anagninn ne
scin cui Menulę per gratiam, qui tibi nb eam legem statuam in meis ædibus posuit & ducentissimn abhinc
uersu, cum de dnmn sua loquatur, ita addit. In qua si manet illud nnn mnnimentum urbis, sed sepulchrum
inimico nnmine inscriptum: demigrandom potins aliquo est, quàm habitandum in ca urbe, in qua trophea
& de me & de rep. constituta uideam. Hęc Cicero. Cæterum cum Ciceronis domus cum M. Flacci, qui cum C. Libertatis
Graccho contra Remp. fecerat, cuiusq; domum senatus euertendam censuerat, atq; in ea Q. Catulus pnrticũ simula-
aliquantn post ex cymbricis manubiis fecerat, coniuncta esset, totam scilicet porticum Catuli deleuit, & eam chrum po
cum Marci Ciceronis domn cnniunxit, & ea in libertatis simolachrum Tanagrææ uidelicet cuiusdam meretri situm in
cis lncauit. Cicero in eadem nratinne. At uode inoenta est ista libertas, quæsiui enim diligẽter. Tanagræa quæ Cicèronis
dam meretrix fuisse dicitur. Eius noo lnnge à Tanagris simnlachrm è marmore in sepulchro pnsitum fuit at- dnmn à
q; hnc tntum est quod dicit hoc in loco Cicero domum suam, nnn suum monimentum fuisse, sed senatus, cũ Clodin
scilicet senatus, ex ærarin data pecunia dnmnm inædificaodam Ciceroni censuit. In cuius tamen parte simula Tanagrææ
chrum positum uidetur permaosisse literis inscriptis, quæ à Clodin libertatem restitutam pnst Ciceronem
expulsum posteritati significarent. Cicero cum alibi, tum in Pisnniana nratione tntam hanc rem complexus
est in hæc uerba. Me conseqnentibus diebus in ca ipsa dnmn, qua tu me expuleras, quam incenderas, pontifi-
ces, Cnss. collncarunt, mihiq; qund antea nemini pecuniam publicam ad ędificandam dnmum censuerunt: &
ad Atticum lib. quar. superficiem ædium Cnss. De consilii sententia æstimarunt uicies. Cætera in re ualde li-
beraliter. Atque ex iis quæ recitata pauln uberius à me sunt, cnnstare iam cuiuis arbitror, quid Cicero hac in
parte uoluerit, cum alioquin hactenos innoluta essent omnia.

¶ PRIMVM secuta sunt illa furta religinoum moliebrium sup. eius, scilicet Clnd. qui non fecerat. i. nõ æ- ASCEN.
stimarat, pluris bonam deam quàm treis sornres, quia sicut treis snrores per incæstum polloerat, ita per sacri
legium sacra bonę deę ninlare parauerat, assecutus sententiis. s. corruptnrum iudicum impunitatem scel e-
rum, aut potius sic assecutus impunitatem scilicet incæsti & sacrilegii sui, sententiis scelerum, id est sceleratis-
simnrum hominum. Sicut in Teren. ubi est ille scelus qui me perdidit? Qui. s. scelesti homines, cum Tribunꝰ
plebis uel persequi pœnas à seditinso ciue indicin scilicet constitutn per bonns niros, sustnlerunt in postc-
rum, id cst nmne tempus futnrum, præclarissimum exemplum seditionis de rep. uindicandi. i. puniendi. Iidẽ
scilicet corrupti iudices, passi sunt postea.

¶ PRImum illa furia. Mirificè delectnr ueris Vbaldini laodibus, gaudeoq; nnn parum, mecum illũ sentire. *PETRI
Quòd si antea hanc lectinnem sequebar, nunc eam ualdè dilign, postquam illum audiui acerrimi iudicii hn VICTO.
minem ipsam quoq; sun ingenio excogitasse. Cùm antem quibusdam nnn insulsis (ut npinnr) rationibus eã CASTI.
ennfirmassem, nnn magis ipsam ui earum, quàm illius nnius testimnnin, uerã esse putn.

¶ MONIMENTVM. quidã dicunt statuã quam populns Cic. erexisset, causa hac inscriptinne Patriæ, sed sta- HVBER.
tua ex idoneis authoribns nnn satis mihi constat. Melius igitur intelligemus monimentum, memnriam earũ Moni men
rerum, quas ꝓ cõseruatinne reip. gesserunt. unde dixit. Nnn meũ moni. ut nstendat non tam sua ꝗ reip. fuisse tum
quę gessit. Nñ enim, ratio quare non suũ mnnimentũ. Manubiæ. Scr. in pri. Aenei. Virg. dicit in libris Etrusco- Mannbiæ
rum lectum esse iactus fulminum manubias dici. Asco. Pedianus dicit Manubias fuisse pręda imperatorum, Prẽda
de qbus qund uellent facerent, sed nmissis alinrum npininnibus uideamus quid sentiat. A.G. proprietatum

non meum monimentum, non enim il
læ manubiæ meæ, sed opis locatio mea
fuerat monimentum uero senatus hosti
li nomine, & cruentis inustum literis es
se passi sunt, qui me homines, quod sal
uum esse uoluerũt, est mihi gratissimũ,
sed uellem non solum salutis meæ, qué-

uerborũ diligentissimus exquisitor. Aliud nino inquit
præda, alind manubiæ in libris rerum uerborũq; uete-
rum scriptum est. Nam pręda dicitur corpora ipsa rerũ
quę capta sunt. Manubię uero appellatæ sunt pecuniæ
quæ à quæstnre ex uenditione prædæ sunt redactæ. Id-
q; probat authoritate Cic. in nratiõe quam dixit de le-
ge agraria Calen. Iauua. contra Rullum, dicit tñ qonsdã
nnn ignnbiles scriptores, ant temére ant curiose pręda
pro manubiis, ant manubias prn pręda posuisse. Sed ꝗ
proprie signateq; lncuti sunt, sicut Cic. in nrone, manu
bias pecuniam dixisse, In hac autem epistola Cic intelle

admodum medici, ſed etiã vt aliptæ virium & coloris ratioñe habere voluiſſent. Nunc vt Apelles Veneris caput, & ſumma pectoris politiſsima arte perfecit, reliquam partẽ corporis inchoatã reliquit, ſic quidam hoïes in capite meo ſolum elaborarunt, reliquũ corp⁹ imperfectũm ac rude reliquerũt, in quo ego ſpẽ feſelli, non modo inuidorum, ſed etiã inimicorũ meorũ, qui de vno acerrimo & fortiſsimo viro meoq́ iudicio oïum magnitudine animique & conſtantiæ

xit manubias fructũ, & laudem oppreſſæ cõiurationis. operis. quod præſtiteram reip. aduerſus coniuratores.

Locatio Locatio. quia Cice. locauerat opus ſuum ſenatui. i. ꝑ ſenatu fecerat cõtra cõiuratores, uel potius & melius.

Locatio oper. quod ei lucatum fuerat à ſenatu, cũ aduerſus coniuratos deſignatus eſt cõſul. locationis enim ſignificatio, ut Nonius ait, Manifeſta eſt, ut locatio operis, quod datur alicui faciẽdum, & locatio fundi, qui datur colono in fidẽ & curam. Ergo locatio operis id eſt opus ipſum opprimendę coniurationis meum erat, & mihi à ſenatu locatum. Monimentum uero. ſ. huius facti memoria non mea, ſed ſenatus. Id autem dixit non ꝙ monimentum non eſſet etiam ſuum, ſed ut à ſe moueret inuidiam, & Clo. & iudices quia paſſi eſſẽt id monimentum ita carpi & damnari, in odium inuidiamq; adduceret, cum nõ ſibi ſed ſenatui iniuriam factam dicat. Hoſtili nomine proditoris uel occiſoris ciuium, qa dicebat Clod. damnandum Cice. ꝙ indicta cauſa ciues R. necaſſet. Cruentis lib. titulo cruento, hoc eſt iniquiſ-

Inuro ſimo edicto quo in exilium ſum ejectus, quaſi fuiſſem hoſtis Po. Ro. non conſeruator. Inuſtum, ſignatum: & eſt tractum à ſignis quæ ferro candenti imprimuntur. ut Virg. notas & nomina gentis inurunt. i. imprimunt & ſignant. Paſſi ſunt, permiſerunt, cum deberent prohibere. Qui homines, qui ante hæc paſſi erãt. Me ſal. quia cõſenſerunt poſtea ut Cice. reuocaretur ab exilio, ergo ſaluum & incolumem, & in patriam reuocatum ab exilio, ubi mihi erat aqua & igni interdictum, & maxima pœna propoſita ſi quis me recepiſſet. & eſt ordo, qui homines ꝙ me ſaluum eſſe uoluerunt, eſt mihi gratiſsimum. Sed uellem ꝙ habuiſſent reſpectum non ſolum meæ ſalutis in me reuocando, ſed etiam dignitatum poſt reſtitutionem meam, ꝙ dicit per quandam ſimilitu-

Aliptes dinẽ ſumptã à medicis & aliptis. Aliptes dicitur ab ἀλίφω ꝙ eſt ungo: erat enim qui palæſtritas in gym-

Medicus naſio ungebat, à Martiale latine dictus eſt unctor. Nec rapit immeritas ſordidus unctor opes. Medicus uero q

Clinicus male ualẽtibus & in lecto iacentibus medetur, Clinicus dicitur ἀπὸ τῆς χλίνης. i. à lecto. Vnde Mar. Sotæ filia Clinici Labulla. Clinici. i. medici: nam aliptes ſanos paleſtritas curabat, ut & colorem & uires illis adderet. Ideo nunc Ci. dicit. Sed uellem habuiſſent rationem curam ſalutis uitæ, hoc eſt non ſolum cõſuluiſſent ſaluti meæ, ut medici ſolent conſulere, ſed etiam conſuluiſſent uiribus, & colori, ut aliptæ: per uires autem & colorem in-

Apelles tellexit dignitatem, & locum ſuum ſolitum in rep. Nunc ut Apelles. Apelles pictor & ingenio & gratia quam in ſe iactabat præſtantiſſimus, ita ut qui ante ſe fuerant & poſt ſe futuri erant ſuperaret, ita gratus Alexandro magno fuit, ut teſte Pli. inueterato edicto uetuerit ſe ab alio pingi. quod etiam Hora. libro ulti. epiſt. affirmat his uerſibus. Idem rex ille poema Qui tam ridiculum, tam care prodigus emit, Edicto uetuit ne quis ſe præter Apellem pingeret, aut alius Liſypo duceret æra. De hoc Pli. multa dicit lib. trige. quin. Et quanuis difficile dicat eſſe enumerare quæ ab hoc nobiliſsima picta ſunt, memorat tamen quædam inter quæ Venerem exeũtem ẽ mari, quam diuus Augu. poſtea dicauit in delubro patris Cæ. poſt hanc Apelles inchoauerat aliam Venerem Coiis ſuperaturus priorem illam ſuam, inuidit mors peracta parte, nec qui ſuccederet operi ad præſcripta liniamenta inuentus eſt. de hac Venere nunc intelligit Cice. ergo ſenſus eſt: nunc iſti laborauerunt ſolum in capite meo. i. in mea ſalute, & in cæteris me deſeruerũt, ſicut Apelles perficit politiſsime caput & pectus Veneris, & reliquam partem imperfectam reliquit. In ca. i. in ſalute, & perſeuerauit in ſimilitudine picturæ, quia dixit de capite & pectore Veneris. Reliquerunt. quia ut & ipſe ſuperi⁹ dixit, & Plutar. teſtis, multi qui iuuerãt Cic. in reſtitutione in patriam, poſtea ei inuiderunt. In quo. in qua re, ꝙ poſt reſtitutionem meam eſſem relictus ab aliis. Feſelli. i. decepi. Spem. quia aliter me geſſi q̃ ſperauerant inuidi, atq; inimici mei qui ſperauerant poſt reditum meum futurum animo abiectiore, cum longe aliter me præſtiterim. Qui, inuidi & inimici. Acceperunt falſam opi. falſo opinati ſunt, & iudicauerunt. De Q. Me. Qu. Cæcilius Metellus Numidicus, authore

Cæcilius Numicus Pli. & Liuio, de Iugurtha triumphauit. Is cum legem Apuleiam per uim latam iurare noluiſſet, in exilium actus eſt, quod Smyrnæ ſatis fortiter tulit. Li. dicit Rhodi. Nam cum poſtea Clodis Trib. Pleb. rogatione reuocatus eſſet, cum ludis in theatro literas accepiſſet, non eas prius legere dignatus eſt q̃ ſpectaculum finiretur, in quo oſtendit ſe forti animo illud exilium tuliſſe cum tamen nonnulli falſo ſuſpicati ſint, eum poſt reditũ animo fuiſſe abiecto, & fracto, cum potius fortiſsimo fuerit, quod Cic. arguit, & probat ex illius uolũtario diſceſſu, & egregia animi alacritate in abſentia, qui etiam redire non curaret, ut non ſit ueriſimile eum poſt reditum, fractum abiectũq; fuiſſe. Vno, quaſi ſolo, & cui alter non ſit fere repertus par. Acerrimo, erectiſsimo. Et for. in tollerandis aduerſis, & præcipue exilio.

ASCEN. ¶ MONImentum. i. ædificiũ perpetuę memoriæ rerũ a me geſtarũ, cũ titulo p̃ris p̃rię, non pecunia mea erectũ nõ. n. illæ manubię meæ. i. precia rerũ quæ duci ex præda cõpetunt. ſup. erãt. q. d. nulla ſpolia inhoneſtiſſima detraxi, ut ex manubiis arcus triumphales, aut tẽpla, aut alia monimenta erigerẽ, Sed locatio operis fuerat mea id eſt ære meo facta, monimẽtum uero ſup. fuerat ſena. qui publico impendio, id curauit eſſe inuſtum. i. cauterio inſcriptũ noïe hoſtili, & cruentis literis. Qui homines, ꝙ uoluerunt me eſſe ſaluũ, eſt gratiſsimum mihi, ſed uellem ſup. ut uoluiſſent habere rationem. i. reſpectum, & curam, non ſolũ ſalutis meæ id eſt uitæ quemadmodum medici. i. curatores ęgritudinum ſup. faciunt, ſed uoluiſſẽt habere etiam rationem uirium, & coloris. i. ſtabilimẽti, & dignitatis in ſenatu, ut aliptę. i. curatores membrorum morbidorum, & uulnerum, ac ulcerũ. Nunc ut. i. quemadmodũ, Apelles pictor nobiliſsimus, perfecit caput Veneris, & ſummas partes pectoris, ſup. eius, arte politiſsima, & reliquit reliquam partem corporis. ſ. Veneris, inchoatam. i. ut dicunt, tantũ protractã, ſic quidam homines elaborauerunt ſolum in capite meo. i. in uita mihi ſeruãda, & reliquerunt reliquum corpus. i. quæ pertinẽt ad ornatũ & ad dignitatem meã, imperfectum ac rude. i. non politũ hoc eſt de dignitate, & ornatu meo nullam curam habuerunt. In quo. i. in qua re, ego feſelli ſpem non modo inuidorum, qui occulti ſunt,

ſunt,ſed etiam inimicorum meorũ,qui manifeſti ſunt. Qui.ſ.inuidi,& inimici acceperunt quidam falſam opinionem de uno uiro acerrimo , & fortiſsimo,& meo iudicio pręſtantiſsimo omnium magnitudine & conſtantia animi,uidelicet Qu.Metel.filio Lucii,qui de. Iugurtha triumphauit, licet ſummam uictoriam illi Marius pręripuerit,quem.ſ.huiuſmodi maleuoli dictitant.i. frequenter dicunt fuiſſe poſt reditũ.ſ.ab exilio,quia noluit regi male aſſentiri animo fracto,& demiſſo.i.abiecto.

præſtantiſsimo Q.Metello Lucii filio quondam falſam opinionem acceperũt quem poſt reditum dictitant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. Eſt vero probandum, qui & ſumma voluntate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque ſane redire curaret, eum ob id ipſum fractum fuiſſe, in quo, cum omnes homines, tum. M. illum Scaurum ſingularem virum conſtantia, & grauitate ſuperaſſet. Sed quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur, de me idẽ cogitabant, abiectiore animo me futurum, cum reſpu. maiorem etiã mihi animum,q̃ vnq̃ habuiſſem, daret, quæ de claraſſet ſeſe non potuiſſe me vno ciue carere: cunque Qu. Metel. vnius tribuni plebis rogatio, me vniuerſa reſpublica duce ſenatu, comitante Italia, promulgantibus omnibus, referẽte cõſule,

PRAEſtantiſsimo oĩm,qui omnes magnitudine animi,& cõſtantia ſuperaret. Sunt autem magnitudo animi,& cõſtantia partes fortitudinis.Cõſtãtia,perſeuerãtia,quia ſemper cũ ſumma alacritate abſuit.Lucii filio, quia fuit alius Q.Metellus Macedonicus,& alius ipſius Numidici filius pius cognominatus , qui patrem aſſiduis lachrymis, & precibus ab exilio reuocauit.Dictitant, iactant, frequenter dicunt. Fracto,debilitato.Demiſſo,humili,& abiecto.Eſt ueto, confutat huiuſmodi opinionem Ci.& arguit non potuiſſe, ita eſſe.Eſt uero. uero dictio aperta ad ironiam, ut apud Virg.Egregiam uero laudem, & ſpolia ampla refertis Tuq; puerq; tu9. Vero.i.certe:,ironice. Eſt probandum.eſt uerisimile,eſt credendum.q.d.minime.Qui.ſubaudi Metellum. Ceſſerit,abierit,diſceſſerit,ex urbe in exilium.Summa uoluntate qui ſi uoluiſſet iurare in legem Apuleiam, potuiſſet eſſe in urbe,cũ a bonis ciuibus defẽderetur, nã, ut Liuius inquit,ne cauſa certaminum eſſet,in exilium uoluntariũ profectus eſt Rhodũ,ubi legendo, & audiẽdo magnos uiros,aduocabat,ergo Summa.i.libera uoluntate ceſſit.Et abſuerit. fuerit abſens ab urbe Roma. Egregia,præcipua, ſingulari.Alacritate, álacritas media eſt inter lætitiam, & triſtitiam eſt autẽ, authore Donato,alacritas propriе imitatio quædam uultus geſtientis in ſpem aliquam,interdũ tñ in malũ accipitur , ut apud Cic.in Tuſculanis,his uerbis,Vir igitur temperatus, cõſtans,ſine metu, ſine ægritudine,ſine alacritate,ulla libidine non uexatus.Secundum Aſconium Pedianum, alacris,ſiue álacer,utrunq; eni dicitur, is eſt, qui ingentis eſt ſenſus,quod eſt iudicium erecti animi, atq; ſublimis,ergo hic.Alacritate, erectiõe,& ſublimitate animi, non declinantis in triſtitiam q́ eſſet imbecillitatis neq; in lætitiã,quia eſſet dementiæ exilio, & malis ſuis lætari,ſed medium,ut diximus,retinet.Curaret,quia nunq̃ pro reditu ſuo ſupplicauit,& acceptas literas de reditu ſuo,uſq; ad finem ludorũ legendas diſtulit.Ob id ipſũ.q́ ſumma uoluntate,& animi alacritate tuliſſet.in quo .ſ.fortiter,& modeſte tolerãdo exilium.Superaſſet,uiciſſet.Cũ oẽs homines.i.oẽs alios qui fortiter unq̃ tulerunt exilium,& aduerſa.Tũ,precipue.M.illũ Scaurũ.q.d.præſtãtiſsimũ,& cui uix quiſpiã cõſtantia,& grauitate anteponatur,de quo uide apud Liuium, & Pli.de uiris illuſtribus.Singularem,unicum & nulli cõparabilẽ, quem tamen Metellus ſuperauit.Sed q́ quemadmodum inquit de illo Metello falſo acceperant,aut etiã ſuſpicati erant, ita etiã de me cogitabant, me poſt reditũ aĩo abiectiore futurum. Acceperant, intellexerant , quia multis annis ante fuerat. Aut etiã ſuſpicabantur,quaſi correctio,ut dicat eos potius hoc ſuſpicatos eſſe de Metello,q̃ ab aliquo accepiſſe.Idem,quod de Metello. Abiectiore,remiſsiore.Cum reſp.quaſi dicat,cum reſp.uidetur hortari me,ut multo maiori eſſem aĩo,q̃ ante fuiſſem,cum oſtendiſſet ſe non poſſe carere me ciue ſuo, quem tanto oĩm cõſenſu reuocaſſet.Præſtaret,exhiberet.Quæ, reſp.Declaraſſet,aperte oſtendiſſet.Me uno ci. quem tanto oĩm,ut diximus,conſenſu reuocaſſet, quod ſibi ad magnam gloriã, in oratione in Vat.adducit, his uerbis,Quid ergo homo imperitiſsime ſolidæ laudis, ac ueræ dignitatis præſtãtius mihi potuit accidere,quid optabili9 ad immortalitatẽ glorię,atq; ad memoriã mei nois ſempiternã:q̃ oẽs ciueis meos iudicare ciuitatis ſalutem cum unius mea ſalute eſſe coniunctã. Cũq; Met: probat ſe debuiſſe habere maiorẽ aĩm , q̃ habuiſſet Me.quia Metellus unius Clodii Tri.ple.lege reuocatus eſt,ſe autẽ non ſolum totius ciuitatis,ſed ſociorũ , & totius Italiæ conſenſu,quod declarat nunc in epiſtola,& in orone prædicta,ut etiã ſupra oſtendimus , & authores ſunt Appia.& plu.qui dicant de nulla unquam re tantum fuiſſe conſenſum , quantus fuit oĩm de reuocatione Cice.Duce ſe.i.primo,& maximo authore, qui teſte Appi.Cic.etiã exulem ciuitatibus,regibus , & potentatibus commendauerat.Italia comi.quia ex multis Italiæ ciuitatibus confluxerunt uiri boni,qui Cic. in patriã comitati ſunt.Promulgantibus; legem de reditu meo ferentibus.Referente,proponente de me. Cõſule,qui maior eſt q̃ Tri.ple.qui de reſtitutione Metelli rogationem tulerat. Rogatio , quid ſignificet dictum eſt ſupra in aliis epiſtolis.

HVBER.
Magnitudo animi.
Cõſtantia
Vero
Alacritas
Alacris
Alacer

QV.Metello,de hoc in orone,qua populo gras egit de reditu ſuo. Non ut pro. Qu.Metello Clariſsimo uiro iam ſpectata ætate filius.Non L.Dalmaticus conſularis ſumma authoritate uir.Non.Qu.Metellus cenſori9 non eorum liberi.Non Qu.Metellus nepos,qui tum conſulatum petebat.Fuit autem familia metellorum Romæ,adeo popularis,ut Neuius poeta carmen in illos tale factitarit. Saturnium Fato fiunt Metelli Romæ conſules.Quod cum iniquius accepiſſent,tanq̃ fortunæ,non eorum uirtuti tributæ dignitates uiderentur,eodẽ carminis genere reſponderunt.Dabunt malum Metelli Neuio poetæ.M. Scaurũ,ſenatus hic princeps quis patre,qui carbonariã exercuerat,natus ſummæ prudentię,& grauitatis habitus uir. Variis tamẽ procellis ſæpius agitatus.Nam & auaritię inſimulatus eſt,cum legatus inter decem ad Iugurtham miſſus eſſet,& ambitus a Rutilio in cõſulatus petitione competitore reus actus qui abſolutus Rutilium in iudicium uocauit.Verum hic

IO.BE.V.
Q.Metell9
M.Scaurus

Cicero neutrum horum (ut opinor) intellexit. ſed id tempus Scauri innuit, cum Q. Seruilius Cæpio Scaurum oblegationis Aſiaticę inuidiam, & aduerſus leges pecuniarum captarum reum fecit repetundarum lege, quam tulit Seruilius Glaucia Quo tempore Scaurus tanta animi magnitudine fuit, ut Cæpionem accuſatorem ſuum detulerit, & inquiſitiõis breuiori ſpatio accepto effecerit, ut prior cauſam Cępio diceret. ſed & non multo poſt eiuſdem Cępionis inſidiis petitus lege Varia in iudicium uocatus uenit, quam Varius Hiſpanus tulerat, ut quereretur de iis, quorum opera Italiæ populi rebellaſſent, ſperans quæſtionem opprimendi Scauri ſe ſe habiturum. Quare accerſitus per uiatorem ad Varium. lxxii. annos natus morbo adhuc grauis, ſic apud iudices egit. Q. Varius Hiſpanus M. Scaurum principem ſenatu ſocios in arma ait cõcitaſſe. M. Scaurus princeps ſenatus negat. Teſtis nemo eſt. Vtri uos Quirites conuenit credere? Cicero, Aſconius, Vale. Pli.

ASCEN. EST uero probandũ, nõ ſolũ dictitãdum, eũ, qui & ceſſerit. ſ. furori ciuium. Sũma uolũtate, & abſfuerit. i. in exilio fuerit, egregia alacritate animi, neq; ſane curaret redire, fuiſſe ob id ipſum fractũ. i. uictũ aio. In quo. ſ. facto, cũ ſuperaſſet oẽs hoĩes, tum Marcum illum Scaurũ uirum ſingularem conſtantia, & grauitate. Sed quod. ſ. inuidi, & inimici acceperant, aut etiam ſuſpicabantur de illo. ſ. Quin. Metel. idem cogitabant de me. ſ. me fuiſſe tum animo abiectiore. ſ. poſt reditũ. cum reſp. daret mihi maiorẽ animũ, q̃ unq̃ habuiſſem, quæ. ſ. reſp. declaraſſet ſeſe non potuiſſe carere me uno ciue. Cunq; rogatio. ſ. de uoluntate ſenatus, populiq; Romani, an placeret Metellum reuocare ab exilio, unius tribuni plebis. ſ. Clodii recuperaſſet Metellum, uniuerſa reſpu. recuperaſſet me ſenatu duce, Italia comitante, omnibus. ſ. iudicibus. promulgantibus. ſ. legem de me reducendo, cõſule qui maior eſt, q̃ tribunus plebis, referente id eſt rogante de me, comitiis centuriatis id eſt per centurias cõuocatis cunctis ordinibus, omnibus incumbentibus. i. procliuis ad me reducendum, & denique omnibus uiribus ſuis

comitiis centuriatis, cunctis ordinibus, hominibus incumbentibus, omnibus denique ſuis viribus recuperaſſet: neque vero ego mihi poſtea quicquam aſſumpſi neque hodie aſſumo, quod quemquã maleuolentiſsimum iure poſsit offendere, tantum enitor, vt neque amicis neque etiam alienioribus opera, conſilio, laborare deſim. Hic meæ uitæ curſus offendit eos fortaſſe, qui ſplendorem, & ſpeciem huius vitæ intuentur, ſolicitudinem autem, & laborem perſpicere non poſſunt. Illud vero nõ obſcure queruntur in meis ſententiis, quibus ornẽ Cæſarem, quaſi deſtiterim priſtina cauſa. Ego autem cum illa ſequor, quæ paulo ante propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere. Non offendes eundem bonorum ſenſum Lentule, quem reliquiſti, qui confirmatus conſulatu noſtro nonnunquã poſtea interruptus, & afflictus ante te conſulem recreatus abs te totus eſt, nũc ab iis, a quibus tuendus fuerat derelictus, idque nõ ſolum fronte, atque vultu, quibus ſimulatio facillime ſuſtinetur, ii declarant, qui tum noſtro illo ſtatu optimates nominabantur, ſed etiam ſenſu ſæpe iam tabellaque docuerunt.

HVBER. COMITIIS centuriatis, ubi cuinſq; cenſus, & ætatis hoĩes eſſent, ubi eſſent cẽturię populi pro reſtõne mea congregatæ, nam comitia authore, A. G. aut centuriata,

Comitia aut curiata dicebantur, cum ex ſenſu, & ætate ſuffragia ferebantur, & fiebant in campo Mar. curiata uero, cum de generibus omnibus ſuffragium ferebatur. Cunctis omnibus. Ordinibus, magiſtratuum Romanorũ. Incumbentibus, penitus adnitentibus fauentibus. Omnibus ſuis uiri. quantum oĩno poterant. Neq; uero. poſtquã oſtendit ſe, φ fracto, neq; abiecto animo fuiſſet, nunc oſtendit ſe etiam noluiſſe eſſe animo elato. Aſſumpſi, attribui, arrogaui. Hodie, nunc, hoc tempore. Quenquã male, quanto ergo minus amiciſsimos. Iure, merito, niſi uelint inique de me queri. Offendere, lædere, diſplicere, quia in tanto omnium fauore, ſeruaui tamen ſingularẽ modeſtiam ne etiã maleuolos offenderem. Tantũ, ſolum. Enitor, ſtudioſe conor. Alienioribꝰ, iis quos nũquam noui, uel iis, qui mihi non ſunt amici, quia alieni a me ſunt. Opera, fauore, ut puta dicendo. Conſilio, bene conſulendo. Labore, pro eis agendo. Hic curſus, hęc diſpoſitio. Hic modus, hoc genus uitæ meę, qui cum nõ ſim fracto animo, proſum tamen multis. Offendit eos. i. non placet eis, qui tantum uident, & conſiderãt me exterius. i. honores aliquos meos ſed non perſpiciunt labores, quos fero, ut hos honores mihi comparem. i. inuident mihi, quia uideor honorari, ſed non cognoſcũt quod labores, & ſolicitudines feram. Speciẽ apparẽtiã, pulchritudinem ſuperficiei. Huius uitæ, talis uitæ, quæ ſine abiectione animi multis prodeſt. Intuentur, reſpiciunt, conſiderant, Laborem, corporis. Solicitudinem, animi anxietatem. Perſpicere, intelligere. Illud uero, dixit eos fortaſſe offendi curriculo prædictę uitæ, hoc aũt affirmat, φ aperte cõqueruntur, φ ipſe Ci. ſuis ſententiis laudet, & ornet Cæ. contra quem toties ſenſerit, & dixerit, quaſi aperte nunc diſcedat a priſtina cauſa defendẽdæ reip. Non obſcure, palã, aperte. Ornem, honorẽ, laudem. Sententiis, quas in ſenatu dico, Deſiſterem, diſcederem, deficerem. Priſtina, conſueta. Cauſa defenſionis reipu. Ego autem. adducit alias cauſas, quibus dicit ſe mutaſſe ꝓpoſitum erga Cæ. Quæ paulo ante propoſui, de gñe uitæ meę. Nõ in po. liptote. i. in primis. Cœperã expo. quia dixerat incredibilẽ fuiſſe ſenſum totius Italię. & oĩm bonorũ in eo tuendo, & Len. uſum eſſe quibuſdã fortioribus in eo reſtituendo, q̃ fuerant in tuendo. ſed eos non conſtitiſſe in ſñia &c. & ideo nũc pergit exponere dicens mutatum eſſe ſenſum bonorum, inquiens. O Lentule, & ex affectu animi uſus eſt uocatiuo, ut Virg. Non hæc o Palla dederas promiſſa parenti. Nõ of. non inuenies, quia oſtendere etiam ſignificat in

Offendo. uenire. Eundem, talem. Senſum, ſñiam. Bonorum, ciuium. Quem qualem. Reliquiſti, cũ Roma in prouinciam profectus es. Confirmatus, corroboratus. Conſulatu tuo. te conſule, cum de me reſtituendo egiſti. Nonnunquam, aliquo tempore, interdum. Interruptus, intermiſſus, Afflictus, quaſſatus. Ante te conſu. antequam tu eſ

ses consul, Recreatus, ut paulo supra dixit. Recreati.n.boni uiri consulatu tuo &c. significat Cę.Pom.& Cras. Tuendus, seruandus, sustinendus. Idq;, quod ille sensus, qui fuerat tuendus sit derelictus. Declarant, apte demonstrant. Vultus, oris compositione ad uoluntatis suæ significationem, ná ut No. scribit, Vultus, & facies in hoc distant, uultus.n.est uoluntas, quæ ꝑ motu animi in facie ostenditur, Facies uero species. Sal. in Cati. ꝓri in facie uultuq; uerecundia inerat. Ser. etiá inquit. Vultus est uoluntatis indiciũ, qui pro uoluntatis uarietate mutatur. Vir. pri. Aenei. Spem uultu simulat. inde etiam cœli & terræ uultum appellamus, quia commutari contingit. Priscia. quoq; uultus inquit uoluntatis significat affectum in facie intelligi, quo metum, gaudiũ, tristitiam, lætitiam. & sicut a colo, cultus, ita a uolo uultus descendit &c. Facies tñ prædicto Nonio authore ꝑ totius corporis forma ab antiquis posita est, ut.n. ab aspectu species, a fingendo Figura, ita a factura corporis facies. Plau. in penulo. Sed earũ nutrix qua sit facie mihi expedi. Statura nõ magna, corpore aquilino ipsa est. neq; solũ dicitur facies de hominibus, sed de montibus, & de mari, & de cæteris rebus dicitur, Salu. lib. II. hist. Sardinia in affrico mari facie uestigii hũani, in occidenté, q̃ in orienté latior, antiqui auté, ut Gellius notat, declinabant hæc facies huius facięs uel facij. sicut etiã dies dij, pro faciei, & diei. Vir. lib. pri. Geor. Libra dies, somniq; pares ubi fecerit horas. licet Ser. legat die, & adducat rationes, At li. pri. Aenei. dicit Mũera lętitiãq; dii, ꝑ diei, non auté dei. Frõte, aspectu, uere autem, & diserte, Gellio teste, frons masculino gñe a Cęcilio ponitur hi sunt inimici pessimi fronte hilaro, tristi corde. Festus Põ. etiá idem dicit. Neoterici tamen fœminino utuntur genere, & sic a nostris grammaticis præcipitur. Quibus fronte, & uultu. Simulatio. fictio, quia facile fronte, & uultu fingere possumus, quę non habemus animo, ut Aeneas apud Vir. Spẽ uultu simulat, premit altum corde dolorem, Sustinetur, perficitur. Sensu sententia, quam aperte dicunt. Tabella. qua legibus instituerãt, quid fieri uellent ita enim quicquid uellent efficiebant, ut testante Appiano, neq; consulibus per singulos annos exercitus ducere, aut bellum gerere fas esset, hac uel in primis triumuirorum potentia prohibitus quicquam agere. Docuerunt ostenderunt.

Vultus

Facies

Facies huius facii

Frons

ASCEN.

NEq; uero ego assumpsi postea, neq; assumo hodie quicquam, quod posit offendere. i. iusta ratione quanquam maleuolentissimum. i. quanuis sit maleuolentissimus. Ego enitor. i. manifeste laboro. tantum. i. tantũmodo, ut neq; desim amicis, neq; etiam alienioribus. s. a me, opera, consilio, labore. Hic cursus uitæ meę offendit fortasse eos, qui intuentur splendorem, & speciẽ. i. decentiã huius. i. huiusmodi uitæ. autem. i. sed, non possunt perspicere solicitudinem, & laborem. Vero. i. sed, ipsi queruntur non obscure. i. manifeste, illud in meis sententiis, quibus ornem Cæsarem, quasi desisterem. i. discederem, a causa pristina. i. defensione reipu. Ego autem cum sequor illa, quæ proposui paulo ante tamen sup. sequor hoc, de quo cœperam exponere, non in postremis id est non inter minimum curanda. O Lentule tu non offendes. i. non inuenies cum redieris, eandem sententiam bonorum. s. quam reliquisti. cum id est prouinciam abiisti, qui scilicet sensus. aut consensus bonorum confirmatus consulatu nostro, nunquam est postea interruptus, & afflictus ante te consulem id est antequam esses consul. est totus recreatus. i. reformatus, & refectus a te. Derelictus nunc ab iis. a quibus fuerat defendendus. Et ii, quia nominabantur, tum id est tunc illo nostro statu, id est, cum esset status noster, hoc est cum nos staremus, & placeremus in senatu. optimates id est optimi in ciuitate. declarant id est sensum bonorum esse derelictum, non solum fronte, qua perspicitur animi iudicium, & uultu, quo agnoscitur uoluntas. quibus. s. duobus membris fronte, & uultu simulato. sustinetur. i. conseruatur, sed docuerunt. i. ostenderunt, etiam sæpe. i. sensu. i. sententia, & tabella. i. publico scripto.

Itaque tota iam sapientiũ ciuium, qualem me & esse & nũerari volo, sentẽtia & voluntas mutata esse debet. id enim iubet idem ille Plato, quem ego authorem vehementer sequor, tantum contẽdere in repu. quantum probare tuis ciuibus posis, vim neque parenti, neque patriæ afferre oportere atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingendæ reipu. fuisse, quod cum offendisset populum Atheniensem prope iam desipientem senectute, * cunque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset, cum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur, Mea ratio fuit alia, quod neque desipiente populo, ne integrare mihi ad consulendum capesserem ne rempubli. implicatus tenebar. Sed lætatus tamen sum,

ITAq; infert ex ꝑdicta mutatione optimatium, ꝙ etiá reliqui ciues minores, q & esse, & haberi boni uolunt, mutare debent sentententiam suam. Qualem, sapienté. Nũerari. quia non debemus negligere. que opinio de nobis sit, & quales habebamur. Snía, uerborũ & oronis suæ, in senatu pronunciata. Voluntas animi motus, & institutio ad aliquid, uel appetendum uel fugiendũ. Id.n. locus ab authoritate. Idem ille quem paulo ante dixit diuinitus scripsisse, quales essent in repu. principes, tales reliquos ciues esse solere. Sequor authorem, suasorem, præceptorem uiuendi. Contendere, eniti. Probare, ostendere, & persuadere recte factum probabile efficere non ultra. Vim uiolentiam, idem nihil esse faciendum inuitis parentibus, aut inuita patria. Ait Plato. Hanc causam, dicit Plato se propter hanc causam abstinuisse ab administratione reip. ꝙ cum inuenisset populum Atheniensem ita prope desipientem, ut nec persuasionibus, nec ui regi posse uideret in ꝑsuasionibus nullam esse fiduciam ad eum regendum, non existimauit fas esse eum cogere, itaque maluit non attingere eius administrationem, & regimen. Attingendę, suscipiendę ad administrandum. Offendisset, inuenisset. Prope, fere. Desipiẽtẽ, delyrantem. Senectute, quia Areopagitæ, quibus tradita erat cura reipu. tantummodo extremæ senectutis electi erant, difficilius est autem senes ab aliquo instituto remouere, q̃ iuuenes. Nec persuadendo, uerbis. Cogendo legibus, institutis, & cæteris rebus. Diffideret, desperaret nullam haberet fiduciam. Fas esse, licere Cogi a se, quia existimabat non licere ciuem alium ciuem etiam ad benefaciendum per uim cogere. Mea ratio, conditio. Alia, diuersa a Platone. Populo. s. Romano, & est sensus, mea ratio diuersa fuit a Pla. quia ille ob prædictam causam noluit attingere rempu. Ego uero

HVBER.

Voluntas

rē eram incertus an remp. capesserem, cum neque populus Ro. desiperet, neq; in mea potestate esset consultare, an id facerem, quia si etiam non probassem suscipiendam remp. quorundam tamen causa adducebar, nt id facerem. Ordo notandus est, quia multis & ordo, & sensus ignoratur, ita ut etiam textus in quibusdam eo dicibns sit corruptus. Sic ergo ordinatur. Mea ratio fuit alia, qua tenebar implicatus capesserem ne remp. neq; populo desipiente, neq; re integra mihi ad consulendum. Integra re. i. libera, & in potestate mea. Ad consulendum, ad deliberandum. s. an capesserem, quia si etiam non placuisset mihi, qnorundam tamen causa adducebar, ut hoc facerem, ergo tenebar impl:catus, impeditus, incertus, Ne. i. an Capesserem remp. susciperem administrandam, quia hic me aduocabat animus, inde impellebat causa amicorum, quibus non licebat aduersari. ideo dixit, re non integra ad consulendum. Sed tamen, in hac difficultate capessendæ reipubli.

Rectus ordo contextus.

quod mihi liceret in eadem causa & mihi vtilia, & cuiuis bono recta defendere. Huc accessit commemoranda quædam, & diuina Cæsaris in me, fratremq; meum liberalitas, qui mihi quascunq; res gereret, tuendus esset. Nunc in tanta felicitate, tantisq; victoriis etiam si in nos is nō esset, qui est, tamē ornād9 videretur: sic enim te existimare velim,

HVBER. QVOD liceret mihi, quod possem omnibus permittentibus. Mihi ntilia, quæ mihi prodessent. utile antem fuit. Cic. Pom. & Cæsa. obsequi. Recta, honesta, de his autem duobus, ntili, & honesto maxime consultamus, neqne improbatur consilium sententia de utili, dummodo non repugnet recto, & honesto, sicut nunc Cice. fecisse uidemus, qni & ntilia sibi, & recta defendisse dicit cum nihil contra remp. pro Cæ. se sensisse fateatnr in oratione de prouinciis consularibus. Huc accessit, alia excusatio. Huc, ad hoc, quod supra diximus. Accessit, addita est. Commemoranda, recusanda obliuioni non tradenda. Liberalitas, quam ut supra dixit, & officiis, & scriptis significauit. Fratrem meum. Qn. Ci. cui, ut diximns, Cę. multa beneficia contulit, & eum in Gallia legatum habuit. Quascunq; res gere. i. etiam si non tam magnas, & præclaras. Nunc id est. s. quascunq; res gereret mihi erat tuendus, multo magis talibus, tantisq; rebus gestis mihi erat ornandus & laudandus, etiamsi non esset talis in me, & fratrem meum, qualis est, & fuit. Tanta feli. dignitatis in alterum quinqnennium prorogatæ, & tot rerum gestarum. Tantis. tam magnis & egregiis. Victoriis, quas in Gallia consecutus est, præter cæteras, quas ante fuerat adeptus. In nos, in me fratremque menm. Is, talis, qualis est, tam liberalis. Videretur, putaretur. Ornādus, mea sententia, & laude honestandus. Sic enim sensus est, uelim sic existimes, φ te, Pompeioq; excepto, nemo est, à qno magis gaudeam accepisse beneficia, quàm à Cęsa. Velim existimare sic. i. certum putare, eum discesserim a nobis, scilicet te, & Pompe.

ASCEN. ITAq;. i. ita tota sententia, & uolnntas einium sapientium, qualē. s. ciuē sapiētem ego uolo me. & . i. simnl esse. & . i. simul numerari. i. reputari Ab eo quod sequitur. id est quod præcedit, quia qnos nnmeramus cum sapientibus, aut inter sapientes, reputamus sapientes. debet iam. i. deinceps esse mutata. Enim. i. quia ille idem Plato. s. diuinus philosophus, quem anthorem ego nehementer sequor. iubet id. s. contendere. i. ut contendas tantum in rep. quantum possis probare. i. persuadere, & ostendere beneficium esse, ciuibus tuis. Et iubet neq; oportere afferre uim. i. uiolentiam parenti, neq; patriæ. Atq; ille quidem ait hanc causam, non attingendæ resp fuisse sibi, φ cum offendisset. i. comperisset populum Atheni. iam prope desipientem senectute. Cumq; nidisset enim nec persuadendo, nec cogendo regi posse, cum diffideret posse persuaderi, quia ut senex debitns in errore persisteret, & non arbitraretur fas sup. eum cogi. commentarii intelligunt desipientem senectute, eo φ in Areopago. i. maris uico, fere seniores sententiam dicebant, ac iudices erant, quod mihi minime uidetur, nō enim tales pręficiebantur indiciis, ut delyrare præter cæteros putarentur, sed de toto populo Atheni. sentire uidetur Plato, φ iam senectute desiperet. i. inueteratus praua consuetudine fere incorrigibilis esset dum enim noua instituitur resp. omnes suo funguntur cum sedulitate officio, nt de religionum sectis uidere licet, at nbi consenuerit institutio labascunt animi. Mea ratio. i. ut uulgo dicunt, conditio, aut consideratio gubernandę reip. fuit alia. s. a Platonis ratiōe, φ tenerer implicatus. i. perplexus, & incertus. ne. i. an. caperem. i. susciperem regendam remp. neq; populo. s. Romano desipiente. i. cum populus Ro. nondum desiperet, amauit. n. adhuc libertatem reip. neq; re. i. conditione ant statu reip. integra ad consulēdum, quia resp. a paucis tota occubatnr. Sed tamen. i. licet, res non esset penitns integra, lætatus sum φ liceret mihi in eadem causa. i. in eodem statu reip. defendere, & . i. simul, ntilia mihi, & recta. i. insta, & honesta cuinis bono, quia licet illi tres principes solirerum potiri uellent, non tamen iniqua indicia reciperent, huc. i. ad has rōnes accessit quædam commemoranda. i. digna commemoratione, & diuina liberalitas Cæsaris in me, & fratrem mem. s. Quintum. Scio grammaticorum ordinem exigere, ut sic construam. Quædā liberalitas Cæsaris cōmemoranda, & diuina accessit. i. addita est adhnc, sed non tam constructionem illam q̄ continnationem sermonis, & explanationem mō lector, qui. s. Cæsar, quia optime de nobis meritus, esset tuendus. i. defendēdus, mihi. i. à me, quascunq; res gereret. i. etiā si minimū laudabiles. Nūc etiā si non esset is. i. talis in nos, qui. i. qualis est, tū uideretur ornād9. s. a nobis orōne, & obseruantia, in tanta fęlicitate, & tantis nictoriis. Sic. n. uelim te existimare. i. iudicare de causa mea.

*** PETRI VICTO. CASTI.** CVMQVE eum nec persuadē. n. c. r. p. n. Hunc locum qnem ualde qnidam suspectum habent, nnllam in optimis exemplaribus uarietatem habere cognoui. quod si cogitemus, quum Cicero de Platone inquit, Cumqne eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse uidisset: à se Platonem intellexisse. ab aliis enim, qui cogere non dnbitassent, regi potuisset: omnis scrupulus euelletur. de se antem uno platonem locutum esse, superiora uerba declarant. Intellectus totius loci, et si apertus est, à me tamen breuiter exponetur. Cum Populus Atheniensis iam desiperet senectute, deque uia recta discessisset, necesse erat ei, qui ipsum corrigere uellet, aut qnod illi rectum esse intelligeret ei persuadere, aut uim afferre, & inuitum cogere: in qnorum neutro sibi elaborandum esse Plato existimabat: cum rationes illum contempturum esse existimaret, ac se frustra omnem operam in ea re positurum esse arbitraretur: Imponere antem necessitatem patriæ nefas esse indicaret: cuius rei causam ipse reddit accuratissimè, partim in epistola ad Perdicam in qua hæc sunt:

πρὸς

πρὸς δὲ ταῦτ' εἰπεῖν, ὅτι πλάτων ἀξιοῖ ἐν τῇ πατρίδι γίνεσθαι. καὶ τὸν δῆμον κατιλῆσθαι ἀδυνατεῖ πρεσβύτερον, καὶ ἰδιωτῶν ὑπὸ τῶν ἰατρικῶν, πολλὰ καὶ ἐνόμισα τῇ ἑαυτοῦ ξυμβουλῇ πράττειν. ἐπεὶ πάντων ἂν ἀδικώτατος πατρὶ συμβουλεύειν αὐτῷ, εἰ μὴ μάτην μηδὲ νοσοῦντας ἐπόντο. πλεῖν δ' ἄλλην ποιεῖν. partim in priore epistola ad Dionis propinquos, quæ qui scire uolent, apud authorem ipsum quærent.

cum a vobis meæ salutis authoribus discesserim, neminẽ esse, cuius officiis me tam esse deuinctum non solũ confitear, sed & gaudeã. Quod quoniã tibi exposui, facilia sunt ea, quæ a me de Vatinio & Crasso requiris. Nã de Appio quod scribis, sicut de Cæsare te nõ reprehẽdere, gaudeo tibi cõsilium probari meum.

CVM discesserim a uo. modus est dicẽdi pro eo, q̃d est uobis exceptis, ut si dicas, cum discessi a parentibus meis, nemo est mihi te charior, id est parentibus meis exceptis. Officiis, bñficiis. Tam deuin. tam astrictum & obligatum. Confitear aperte dicam. Sed etiam ga. quia interdum aliquid profitemur, quod tñ nobis est ingratũ. Quod me officiis Cæsaris lętari. Quod requiris, postulas à me. De Vatinio, & Cras. quibus sum reconciliatus, cum ante eis fuissem inimicus. De Appio, cum quo etiã redii in gratiam, ut in epistolis ad eum scriptis uidebimus, quod Len. scribebat se non reprehendere. Cõsilium meum. meum factum, uel deliberationẽ meam redeundi in gratiã cum Appio. HVBER.

DE Vatinio autẽ. dicit Põ. causam fuisse, ut ipse Cic. rediret in gratiam cum Vatinio, quẽ ante in senatu oppugnasset. Reditus in grãm. recõciliatio cum Vatinio, Intercesserat. Interuenerat, interpositus erat. Per Pom. a Põ. Pompeio intercedente. Statim, ut cũ primũ, uel statim, subito. Vt postquã. Ille Vatinius. Petitionem, præturæ eius Vatinii. Oppugnassem, tanq̃ hostis impugnassẽ, & restitissem, ne ipsam p̃turam cõsequeretur. Grauissimis, probatissimis. Illius Vatinii. Defendendi Ca. qui Vatinio aduersabatur in petitione p̃turæ. Post autẽ. primñ inquit causa Põ. sum illi reconciliatus, sed postea secuta est petitio Cæsa. de eadem reconciliatiõe, immo, ut & illũ defenderẽ. Mira. maxima, incredibilis. Contẽtio, petitio. s. à me. Defẽderem, illum Clodium. Cur autem laudarim. q. d. cũ Cæsar à me petiuisset solũ, ut eũ defenderẽ, cur etiã laudauerim, peto a te hoc ne requiras, neq; in Vati. neq; in aliis reis, nec nunc scribã ad te idẽ, q̃d postea erit etiã dicẽdũ corã, cũ ueneris. Ne requiras, ne postules, exigas à me. In hoc reo. Vatinio, quem & defẽdi, & laudaui. Reus aũt dicitur quicũq; in aliqua est cã, etiam si nihil admiserit. i. contra quem quispiam agit in aliis quos defenderim aut laudauerim. Reponam, iterum dicam. Idem, ad te nunc scribi uis. Cum ueneris. Ro. quia cum ueneris Ro. dicam tibi corã. Tametsi, q̃q̃, possimus, subaudi exponere. Vel. i. etiã. Absenti. i. ita possum tibi nunc dicere, sicut essem dicturus postq̃ rediisses Romam. Recordare, dicit Cicero. se idem fecisse, quod fecisset Lent. qui eos laudasset, quos ante habuisset, inimicos, & aduersarios. Recordare, memẽto, reduc ad memoriam. Quibus hoĩbus, ad quos hoĩes, est enim datiuus casus. Laudationem, orõnem, in qua eos laudasti. Ex ul. ter. remotissimis, quidam intelligunt ex Hispania, quã Hora. appellat ultimã Hesperiã, sed possumus etiã intelligere Ciliciã, cũ ipse Cic. ex Cilicia scribat ad Curionem inferius in epistola. Sera gratulatio. Lõge enim absũ, sero audio. Nec pertimueris. i. nec pertimeas recordari. Nã ratio quare nõ debet p̃timere, quia eosdẽ ego laudo, & laudabo, quibus tu misisti laudationẽ tuam, & non dicit, qui sint, quidam intelligũt publicanos, quod nõ probo. alii probabilius intelligunt Põ. aduer satum esse aliquantulum Len. in obtinẽda prouincia. ob idq; inter eos quãdam simultatem fuisse, postea uero Len. laudasse Pom. & quosdam alios, qui cum eo sensissent, & ad eos ex Cilicia laudationem, quod misisset, fortasse significauit in prima epistola Ci. cum dixit. Cui qui nolunt, iidem tibi non sunt amici, ꝙ eum ornasti, dicit igitur Cic. ne ipse Len. recordetur, quos laudauerit ante à se oppugnatos, & sibi inimicos, se enim idem fecisse. Iidem, quibus laudationem tuam misisti. HVBER. Reus Hesperia

De Vatinio autem primũ reditus intercesserat in gratiã per Põpeium statim, vt ille prætor est factus, cum quidẽ ego eius petitionem grauissimis in senatu sententiis oppugnassem, neq; tam illius lædendi causa, q̃ defendendi, atq; ornandi Catonis, post autem Cæsaris, vt illũ defenderem, mira contentio est consecuta. Cur autem laudarim peto a te, vt id a me ne ue in hoc reo, ne ue in aliis quæras, ne tibi ego idem reponam, cum veneris, tametsi possum vel absenti. Recordare enim quibus laudationẽ ex vltimis terris miseris, nec hoc p̃timueris nam a me ipso laudantur, & laudabuntur iidẽ,

LAVdationem eã. s. intelligi uult, quam adhiberi in iudiciis solitam postea Pompeius lege lata sustulit. Idẽ postea cum Munatium Plancum reum laudaturus accessisset, Cato aures obstruxit, nequid contra legẽ cõmitteret. Plu. Tranquillus ne laudatione quidem iudiciali data Augustus Tacitus in subselliis sedit. Ex ultimis terris Hispanias intellige, ubi pręturam tunc temporis gessit Lentulus. IO. BE. V. Laudatio iudicialis

CVM ego discesserim a uobis. s. te & Põpeio, authoribus salutis meę. i. cum non respexerim ad uos, hoc est uobis exceptis, neminem esse, cuius officiis. i. beneficiis, ego non solum confitear. Sed & gaudeã me esse deuinctum. i. obligatum, tam. i. tantopere, ut cum Cæsare. Quod. i. cuius rationem, quoniam exposui, id est declaraui tibi, ea, quę requiris à me de Vatinio, & de Crasso sunt facilia. s. ad purgandum, aut stabiliendum rationibus. Nam ꝙ scribis te non reprehendere de Appio. i. ꝙ audisti me reconciliatum Appio, sicut non reprehendis de Cęsare. i. ꝙ audisti cum Cæsare in gratiam redisse, gaudeo meum consilium probari tibi. Autem. i. sed, de Vatinio, id est quantum est de Vatinii reconciliatione, reditus in gratiam. i. reconciliatio eius, intercesserat per Põpeium statim. Vt. i. postquam, ille scilicet Vatinius est factus prætor, cum quidem oppugnassem, id est pugnando, & resistendo molestassem in senatu, petitionem scilicet præturæ eius. i. Vatinii, sententiis grauissimis, id maximi ponderis, neq; sup. oppugnassem petitionem eius, tam id est tantum, causa eius scilicet Vatinii lædendi, quam id est quantum, sup. causa Catonis defendendi, atq; ornandi Autem, id est sed, mira contentio. i. instan ASCEN.

tia

tia Cęſaris,ut defenderem illum,ſcilicet Vatinium reum factum,eſt conſecuta poſt ſcilicet illam oppugnatio nem meam.Autem, id eſt ſed,ſupple cur laudarim,id eſt laudauerim Vatinium,quaſi dicat,ſi rogas,cur etiam laudauerim eum,nedũ defenderim,Peto à te,ut nõ requiras,id eſt eius rei cauſam à me,neue in hoc reo.ſ. Va tinio,neue in aliis ſupple reis.Eſt autem reus omnis cui cauſa dicenda eſt,id eſt qui ſe purgare debet, & qui accuſatur,aut poſtulatur,etiam ſi innocentiſsimus fuerit,ne ego reponam, id eſt iterum accumulati⁹ dicá,cũ ueneris ſcilicet è Cilicia Romam.Et ita uidetur accipi,ut in primo uerſu Iuuenalis.nunquam ne reponã? Eſt autem reponere iterum ponere,ponimus autem cum aliquid primũ ſcribimus,ut in poetica, quia ponere to tum neſcit,aut cum aſſerimus,unde poſitio dialecticis,aut cum mutuo,aut accommodato damus,quaſi appo nentes,unde reponere eſt aut iterum,& ita emendatius ſcribere,ut in arte poetica.Scriptor honoratum ſi for te reponis Achillem,aut reſtituere,quæ nobis poſita ſunt,id eſt credita,aut aliqnid pro illis,unde Iuturna Vir giliana ad Iouem.Hęc rapta pro uirginitate reponis? Tametſi,id eſt quamq̃, ego poſſum,ſcilicet oſtẽdere cur Vatinium laudarim,uel id eſt etiam abſenti ſ.Lentulo.Enim pro quia,o Lentule recordare,id eſt reduc ad me moriam,aut tu recordaris,quibus ſcilicet hominibus tu miſeris laudationem,id eſt orationem commendato riam ex ultimis terris,id eſt aut ex Hiſpania,aut potius ex Cilicia, quod potius dixero.Nam citeriorẽ Hiſpa- niam tenuerat Len.q.d.nimirũ,Cæſari, Põpeio,Craſſo,& ſimilibus,nec pertimueris.i.nolim pertimeſcas , hoc ſcilicet feciſſe.i.eis laudationem miſiſſe.nam iidem.ſ.homines laudantur,& laudabuntur a meipſo.

Reus Repono

HVBER. ☞SED tamen.alia cauſa præter ſupradicta,quare Vatiniũ defẽderit, ut ſtomachũ faceret quibuſdã,qui ut ſto machũ Cic.facerent,Clo.ipſius inimicũ nõ ſolũ amarent,ſed etiã in eius cõſpectu eũ amplexarẽtur & in ſena tu cũ eo,quaſi ipſum magnificarent,loquerẽtur ſeorſum quaſi de rebus magni cõmẽtaturi.Sumit autẽ ſimili tudinẽ huius propoſiti ſui ſtomachũ faciendi ſuis inimicis ex Eunucho Terentii.Sed tameu .q. d.licet cauſa Pom.& Cæſaris hoc fecerim.Ille ſtimulus,illud calcar,illa inſtigatio,atq; impulſio,& eſt tractum ab equis,uel bobus qui tardiores ſtimulo excitantur,atq; impelluntur.De quo ſtimulo.In iudicio.in ipſa cauſa. Quiddã. rem quandam.Paraſitus Gnato Militi , Thraſoni.In Eunucho , nomen eſt comœdiæ Terent. Vbi nominauit

Sed tamen defendendi Vatinii fuit etiam ille ſtimulus,de quo in iudicio, cum illum defenderem,dixi me facere quiddam,quod in Eunucho paraſitus ſuaderet militi . Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam continuo , ſi quando illa dicet Phædriam intromittamus commeſſatum,tu,Pamphilam cantatum prouocemus . Si laudabit hæc illius formá, tu huius contra,denique * par pari referto , quod eam mordeat . Sic petiui à iudicibus , vt quoniam quidam nobiles homines,& de me optime meriti nimis amarent inimicum meum, meque inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerent,modo familiariter, atque hilare amplexarentur, quoniamque illi haberent ſuum Publium, darent mihi ipſi alium Publium , in quo poſſem eorum animos mediocriter laceſsit⁹ leuiter repungere,neq; ſolum dixi, ſed etiam ſæpe facio diis, hominibusque approbantibus . Habes de Vatinio , cognoſce de Craſſo.Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet , q̄ eius omneis grauiſſimas iniurias communis concordiæ cá voluntaria quadá obliuione cõtriuerá,

Phædriam,totus hic textus eſt Terentii , & omnia uerba Gnatonis,uſq; ad eũ locũ ſi petiui, ubi adaptat hanc ſimilitudinem dicẽs, q̄ ſicut Gnato perſuadebat Thraſoni,ut hæc ad indignationẽ Thaidis faceret,ſi fortaſſe blandiretur Phædriæ, ut faceret ſtomachum , & dolorẽ ipſi Thraſoni,ita dicit ſe petiuiſſe a iudicibus, ut concederent ſibi.P. Vat.ad indignationem quorundam nobilium hominum,qui ut facerent ſtomachum Cicer.eius inimicum Clodium fouebant , & amplexabantur. Vbi. quando. Nominabit. Thais. Phædriam riualem tuum. Tu Pãphilã, noíato.Cõtinuo,ſtatim, ut Thais non tam Pãphilã amari,q̃ ſibi uicem dari putet. Hæc Thais.Formam.pulchritudinem.Illius.Phædrię.Tu huius.Pãphilę formam laudato.Contra.hic contra uicem ſignificat. Deniq;,ne ſingula enumeret,quæ non poteſt contra eũ facere cõcludit,ut contra iniuriã quãlibet , aliã ipſe iniuriã paret.Par pari,,puerbialiter dixit. Quod.par, uel abſolute.Quod.i.quę res.Mordeat,lædat, offendat.Sic. accommodatio ſimilitudinis.A iudicibus. qui de Vatinio eſſent iudicaturi,ordo eſt,ſic petiui a iudicibus, ut ipſi darent mihi aliũ.P.quoniã quidã nobiles haberent ſuũ P.quoniã illi nobiles optime meriti de me amarent nimis inimicũ meũ &c.poteſt & ſic ordinari , quoniam quidam nobiles & de me optime meriti amarẽt nimis inimicum meum & me inſpectãte modo ſępe ſeuere ſe ducerent in ſenatu,modo amplexarentur familiariter, atq; hilare,petiui a iudicibus,ut ipſi darent mihi alium Publiũ,quoniam ipſi haberẽt ſuum Publium,quo poſſem &c.& hic poſterior ordo magis probatur . Optime meriti de me,qui me olim beneficio affeciſſent , uel in reſtitutione mea,uel in dignitatibus obtinendis.Inimicum.P.Cl.Modo,interdum.Seducerẽt,ſeorſum ab aliis dicerent quaſi de rebus grauibus ſecreto locuturi. Mei in conſpectu meo,ut mihi ſtomachum facerent.Amplexarentur fa.ſine grauitate , quod ſolemus apud amicos facere.Quoniam illi,nobiles.Suum.P.ſ.Clo.Darent concederent.Alium Publium.P. Vatinio.In quo, Vatinio.Poſſem re.remordere,uiciſſim offendere . Leuiter, pauliſper,aliquantulum.Laceſsitus,iratus,prouocatus, ab illis,q̄ blandirentur inimico meo. Dixi.ſ.in iudicio. Sed facio,quia & defendo ,& laudo ipſum Va.quem illi oderunt.Diis,hominibus que approbantibus id eſt iuſte,& merito,quia & dii,& homines ſentiunt rectum eſſe,ut illi par pari referam,qui non aliam ob cauſam amant Clo.niſi,ut mihi ſtomachum faciant . Habes intelligis,cognoſcis. Eſt autem hic tranſitio exornatio rhetorica.De Craſſo.quare ei reconciliatus ſum.Ego , primũ oſtendit,quo pacto gratia,quę ſibi olim cum Craſſo fuerat ſit reſciſſa cum in defenſionem Gabinii Cic.non laceſſentem ipſum laceſſiſſet.Deinde ſubdit cauſam reconciliationis.Ego, ordo eſt,ego tuliſſem defenſionem

Gabinii

Gabinii quem proximis diebus oppugnassem, si suscepisset eam sine contumelia, cum magna gratia iam esset mihi cum illo, quod contriueram uoluntaria obliuione omnes eius grauissimas iniurias causa cōmunis concordiæ, Gratia, beneuolentia. Cum illo, Crasso. Quod, quia. Contriueram, deleueram, obliteraueram. Omnes iniurias illius, quia Crassus olim irritauerat Clo. contra Cice. & ei fauerat ad consequēdum tribunatū, ut facilius Cice. eiiceretur ex urbe, erat enim infestißimus Cic. ꝙ dicebatur ab eo fuisse nominatus inter conscios coniurationis. Nam Cic. in oratione, quam de consulatu suo habuit, refert Crassum ad se noctu uenisse cum literis Catilinæ, quib⁹ cum tanquam conscium hortabatur Catilinam ad confirmandam coniurationem, & ob hanc causam semper oppugnauit Ci. Cōis, publicę. Voluntaria obli. cū nullus me impulisset, ut ita facerem.

SED tamen etiam ille stimulus. i. occasio me urgens, & pungens fuit laudandi Vatinii, de quo dixi in iudicio, cum defenderem illum. s. Vatinium, dixi inquam me facere quiddam, quod parasitus. s. Gnato, suaderet militi. s. Trasoni, qui erat miles gloriosus, in Eunucho. i. comœdia illa Terentiana. Suadet autem his uerbis. Vbi scilicet Thais meretricula nominabit phædriam. s. riualem Thrasonis, tu continuo sup. nominato Pamphilam scilicet puellam egregiam, ad quam Thais suspicabatur militem adiecisse animum. Si illa. s. Thais dicet, quando. i. quandoque, intromittamus o Thraso, Phædriam comessatum. i. ut comedat nobiscum, tu sup. dicito prouocemus Pamphilam ad cantandum. Si hæc. s. meretricula Thais, laudabit formam illius scilicet amatoris sui Phedriæ, tu contra. i. econtrario, laudato, sup. formam, huius. s. puellæ nostræ Pampbilæ, Deniq; referto par pari id est pro quouis uerbo tibi molesto, alterum æque molestum illi. Quod mordeat. i. acriter pugnet eam. s. me retriculam, quam ut inuisi nominis propter iniuriam illatam non nominat parasitus. Est autem Parasitus cibi captator, cuius gratia aut adulatur, aut plausibilia dicit, & facit diuitibus prodigis. Sic. i. eo modo, petiui à iudicibus, ut quoniam quidā homines nobiles, & optime meriti de me, ut Cæsar, & Pompeius, amarent nimis inimicum meum, uidelicet Clo. & seducerent. i. seorsum ab aliis ducerent, tanquā, arcana cum illo cōsultaturi, aut communicaturi cum illo, mō. i. interdum illum in senatu, me spectante sæpe eum, & amplexarentur, mō. i. interdum eum familiariter, atq; hilare. i. hilariter, & quoniā illi. s. nobiles, uolentes mihi facere ꝙ doleret, haberent suum. i. sibi charum, ut simulabāt saltē. Publiū. s. Clodium, ipsi darent mihi alium Publiū. s. Vatiniū in quo. s. Publio, ego lacessitus. i. prouocatus ad irā possem repungere. i. cōtrario, aut uicissim pungere leuiter. i. modica offensa, animos eorū. s. nobiliū hominū. Neq; dixi sup. illud solum. i. sine effectu, sed facio etiam sæpe. i. repungo animis eorū, diis, & hoībus approbātibus, aut quia oibus iustū uideref, aut quia prospere succederet. Habes. s. rationē recōciliationis de Vatinio, cognosce sup. rationē de Crasso, ego cum magna gratia. i. grata cōmunicatio, & beneuolētia mutua esset mihi iam cum illo. s. Crasso, ꝙ contriuerā oēs iniurias eius grauissimas, hoc modo non inepte ponitur omnis cum superlatiuo, ut omnes optimates, quod est ac si dicas, omnes optimi uiri, contriuerā inquā. i. aboleuerā, quadā obliuione uoluntaria, causa concordiæ cōmunis, tulissem. i. [illegible]

PAR pari. In Medicæo codice, PAR PRO PARI legitur: quemadmodum Paulus in ueteri exemplari se reperisse testatur: id nos etiam antea adnotaramus: sed cum neq; in Terentio, quem olim Politianus cum uetustißimo, & probatißimo illo petri Bembi contulerat, ita legeretur, neque in altero perantiquo, quem domi habeo, ullum uestigium huius lectionis reperiretur, nihil immutare ausus sum, magisque Terentii librorū testimonio sua in re standum esse censui, quàm aliorum, qui sæpè in alieno negocio negligentes esse consueuerunt, animaduerteram præterea Ciceronem Libro. xvi. ad Atticum uel potius Atticum ipsum ita locutum esse, Prouide si cui quid debetur, ut sit unde par pari respondeatur. Cognoui tamen postea studio, ac diligentia amicorum uetustum Terentii exemplar, quod in Vaticana bibliotheca est, PAR PRO PARI, habere, & ipse quoq; in alio, quod in diui Marci Florentię est, eandem scripturam inueni: quare quamuis alii aliter emendarint, hanc ueram esse puto Terentiani carminis restitutionem. *PETRI VICTO. CASTI.

repentinam eius defensionem Gabinii, quem proximis superiorib⁹ diebus acerrime oppugnassem, tametsi sine vlla mea cōtumelia suscepisset, tulissem, sed cum me disputantem, non lacessentem, læsisset, exarsi, nō solum præsenti (credo) iracundia (nam ea tam vehemens fortasse nō fuisset) sed cum inclusum illud odiū multarum eius in me iniuriarum, quod ego effudisse me omne arbitrabar, residuum tamen insciēte me fuisset omne repente apparuit: quo quidem tempore ipso, quidam homines, & iidem illi, quos sæpe nutu, significationeꝗ appello, cum se maximum fructum cepisse dicerēt ex libertate mea, meꝗ tum denique sibi esse visum reipubli. qualis fuissem, restitutū: cumꝗ ea cōtentio mihi magnum etiam foris fructum tulisset, gaudere se dice-

REPENTINAM, subitā, quia ante oppugnauerat cū Gabini⁹, qui infensus erat Cic. ꝑpter damnationē cōiuratorū. Erat aūt. L. Pisonis soceri Cæ. in cōsulatu collega uir audacissimus, & seditiosus, & amicus Cæsari, autbor Appi. Suscepisset illam defensionē. Cōtumelia, iniuria. Disputantē, sentētias dicentē & dilucidantem. Non lacessentē, nō prouocantē ipsum Crassum. Exarsi, excandui, incēsus sum. Præsenti. i. ex ea ꝓuocatione orta. Nam ea, parēthesis est. Tam uehemēs, si fuisset solus ex pṡenti iracūdia. Sed illud odiū, sed occurrūt (inquit) oēs iniurię, quas mihi ante tulisset, quarū odiū putabam in me extinctū, cū tñ adhuc me insciente residuū fuisset. Inclusum, in pectore meo recōditū. Od, odiū. Effudisse, eiecisse, euomuisse. Arbitrabar, quia plerunq; cessantibus iniuriis ita obliuiscimur odii, qd cōcepimus, & pectore recōdimus, ut iam nesciam⁹ illud in nobis esse, facta autē noua iniuria stati apparet illud odiū, quod ita erat sepultū, ut iam nō putaremus ampli⁹ esse in nobis, &. i. qd Cic. nunc dicit. Residuū tñ, subaudit cū, ut sit cū tū. [illegible] fisset residuū. i. resedisset ī corde meo Me insciēte, quia eo quiescēte ab iniuriis, ego quoq; ita quieuerā, ut nescirē aliquid odii in me resedisse. Residuum, reliquum. Fuisset, quidā male legunt fuisse, & male ad Crassum referunt, etiā si legatur fuisset, cū Cice. de odio suo in Crassum intelligat, si fuisset legatur, quod nō placet, dicaf fugisset. s. ex memoria mea, ut putabam. Tamē residuū. i. tamē relictū. s. in pectore meo. Apparuit, exarsit, subito exiit in lucem, factum est palam,

Ei

Margin notes: ASCEN. — Parasitus — HVBER.

bant mihi & illum inimicum, & eos qui in eadem causa essent, nunq̃ amicos futuros, quorũ iniqui sermones cum ad me per hoies honestissimos perferrentur, cumq; Põpeius ita cõtendisset, vt nihil vnq magis vt cũ Crasso redirẽ in gratiã,

ram, cum ante lateret. Apparuit autẽ, quia cum primũ lacessiuit me in causa Gabiniana, exiluit memoria odii mei in eum propter ueteres iniurias. Quo tẽpore, cõtentionis de Gabinio, & incipit numerare causas, quare reconciliatus sit Crasso. Quidam ho. nõ puto. Pom. & Crassum intelligi, quia eos dicit inferius suasisse cõcordiam inter Crassum, & Ci. Nutu. nõ noie proprio, sed quibusdã signis, quasi oculis. Significatione demõstratione. Fructũ. i. utilitatẽ. Ex libertate mea, qui quod sentirem, libere dicere auderẽ, nullius habita ratione. Tum, cum niderent me Crasso libere respondente, & repugnante in causa Gabinii, quem ille defendendum suscepisset contra me, cum eum oppugnasset. Visum si. dicerent. Qualis fu. ante exilium meum. s. liber, & magno, atque infracto animo. Ea contentio, cum Crasso de Gabinio. Etiam fo. apud externos extra urbem. Gaudere se di. cum supradicta inquit, se ita haberent, isti dicebant tamen se gaudere, ꝙ haberem Crassum inimicum, & omnes, qui Gabinio fauerent, nunquam essent mihi futuri amici. Illum, Crassum. In eadem cau. defensionis Gabi. in qua erat Crassus. Quorum, hominũ, quos dixit se nutu appellare. Iniqui, maleuoli, quia cum fructum ex mea libertate se capere faterentur, tamẽ dicebant se gaudere, quod ego mihi inimicos parassem. Honestissimos, optimos & probatissimos, uel honoribus insignes. Cunq; , alia causa, quare redierit in gratiam cum Crasso, quia Pomp. uehemẽtissime, ne ita faceret, ab eo petinerat. Contendisset, nehementer petiuisset. Vt nihil nnquam magis. s. contenderit à me.

IO. BE. V. REPENTINAM defensionem Gabinii, is est, qui Collega. L. Pisonis à Pompeio in cõsulatu post. C. Cæsarem datus est, quos & in cõsulatu acerrima oratione insectatus est, & cum ab exilio rediisset, memor sese ipsis prodentibus patria pulsum, nunquam destitit proscindere, tandemq: magnis conatibus euicit, nt Gabinio Syria, Pisoni Macedonia turpiter reuocatis auferrentur. Cæterum Gabinius cum præter alia scelera in pronincia perpetrata, tum nero ꝙ nullo S. C. facto, de Pompeii tantum uoluntate, Ptolomæum restituisset in regnũ cum exercitu, quod per senatusconsul. cautum fuerat, ne fieret, accusatus est. Cice. ad Qu. fratrẽ, uexatus est Gabinius, & quarto post libro Gabiniũ tres adhuc factiones postulant. L. Lẽtulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit. T. Nero cum bonis subscriptoribus. C. Memmius Trib. pleb. cum. L. Capitone, & paulopost apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium &. T. Neronem &. C. Antonium, in quos. R. M. F. putabamus fore, ut Mẽmio daretur, & si erat Neronis mira contentio. Quid quæris? bene premitur, nisi nostet Põp. diis, hominibusque inuitis negociũ euerteret & alia, additque mox Gabinium de ambitu fecit reum. P. Sylla subscribente priuigno Memmio Cæcilio Syllæ filio. Cantradixit. L. Torquatus, omnibusq; libentibus nõ obtinuit eum tamen Cice. absolutum scribit graui admodum iudicum fama, & Lentuli accusatoris ignominia, liberatus tamen dictaturæ Pompeii rumore. xxii. sententiis condemnatus est, cum. lxx. tulisset, ut affirmet Gabiniũ absolutionem legem impunitatis esse. Appianus tamen facit Gabinium accusatum, & condemnatum, quoniam regem restituisset, ut non possim non mirari, nisi absolutum fortasse aliis criminibus dicas. Cõdemnatum maiestatis. Cnm hoc tandem Cicero in gratiam rediit contendente maximis precibus Pompeio.

Gabinius Gabinius cõdẽnat⁹

ASCEN. REPENTINAM. i. subditam defensionem eius. Gabinii. i. quia ipse defendit Gabinium, & ita genitiuus eius actiue significat, Gabinii passiue, quem. s. Gabinium ipse Crassus oppugnasset, superiorib⁹ diebns proximis. i. tunc proxime transactis, tametsi suscepisset. i. defensionem Gabinii, sine ulla contumelia mea. Sed cum Crassus lacessisset. i. iniuria prouocasset, me disputantem, non lacessentem, exarsi. i. incensus sum non solum præsenti. i. quæ tunc inferebatur iniuria, credo. i. ut credo, nam ea. s. præsens iniuria nõ fuisset fortasse tam nehemens, sed cum illud odium multarũ iniuriarũ eius. s. Crassi in me, inclusum. s. adhuc in pectore quod ego arbitrabar effudisse omne. i. simul totũ, tamen. i. nihilominus, fuisset residuũ. i. residens adhuc. i. pectore, me insciente, sup. ipsum apparuit repẽte omne. i. totũ simul. Quo quidẽ tempore ipso. s. quo Crasso aduersarer, quidã hoies, & iidem illi, quos appello. i. uoco, sæpe nutu. i. indicio, & significatione. s. quædã per facta, & mores eorum nõ per propria noia. intelligere autẽ uidet Catunẽ & Bibulũ, similesq; reip. amatores, cum dicerẽt se cepisse maximũ fructũ ex libertate mea. s. dicendi in Crassum summũ uirũ, & dicerent me deniq; tum. i. tunc tandẽ, uisum est sibi, restitutũ reip. qualis essem. i. ex integro cum pristina libertate dicendi, & cũ ea cõtentio. s. cũ Crasso, tulisset. i. attulisset mihi etiam foris. i. extra senatũ, magnum fructũ, ipsi dicebant se gaudere, & illum inimicũ. s. tam nobilem, & eos qui essent in eadẽ causa, ut Pom. Cæs. & Gabiniũ nunquã futuros amicos mihi. Quorũ sermones iniqui, quia ꝓpterea, ꝙ libere pro rep. starẽ, gaudebãt mihi summos uiros perpetuo hostes fore, cũ perferrent ad me per hoies honestissimos, & cũ Põp. ita contẽdisset, ut nihil sup. cõtenderit unq̃ magis, ut redirẽ cũ Crasso in gratiã, & Cæsar ostenderet per literas se affectum maxima molestia ex illa contentione, habui rationem. i. considerationem, & respectum non solum eorum temporum, quibus illi uiri omnia poterant.

HVBER. CAESAR QVE, alia causa propter Cæs. Contentione, controuersia mea, & Crassi. Per literas, quas ad me scripsit. Affectũ mo. accepisse molestiam, & dolorẽ. Rationem, id est respectum. Temporum, quia propter multa aduersa, quæ mihi acciderant, & propter mutatã erga me fidem hominum, potius pacem, quàm discordiam suadebat. Sed etiam natnræ meæ, quę est mitis, & facilis ad placandum. Crassusque, hoc etiam dicit Plu. Crassum ita recõciliatum. Cic. ut ante quàm ad bellnm parthicum proficisceretur, apud eum cœnauerit. Quasi te, id est tanquam illa cœna aperte demonstrasset Po. Ro. nos in gratiam rediisse. Testata, testimonio cõprobata, in significatione passina, ut inferius ad Curio. ut apud animum tuum testatum relinquã, quid senserim. Gratia no. mea, & Crassi reconciliata. A laribus, à do-

Testatus

Cæsar per literas maxima se molestia ex illa contentione affectum ostenderet, habui non temporum solum rationem eorum, sed naturæ etiam meæ, Crassusque, vt quasi testata populo ro. eẽt nostra gratia, pene à meis larib⁹ in prouinciam est profectus, nam cum mihi cõdixisset, cœnauit apud me in mei generi Crassipedis hortis. Quamobrem eius causam, quod te scribis audisse, magna illius cõmendatione

mendatione

mendatione susceptam, defendi in senatu, sicut mea fides postulabat. Accepisti quibus rebus adductus, quamcq́ rem, causamcq́ defenderim, quicq́ meus in repub. sit pro mea parte capessanda stat⁹, de quo sic velim statuas, me hæc eadem sensurum fuisse, si mihi integra omnia, ac libera fuissent. Nam neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes, neque delendum, etiam si id fieri posset, summorum ciuium principatum, neque permanendum in vna sententia, cōuersis rebus, ac bonorum voluntatibus mutatis, sed temporibus assentiendum. NVNQVAM ENIM PRAESTANTIBVS in repub. gubernanda viris laudata est in vna sententia perpetua permansio. Sed vt nauigando obsequi tempestati artis est, etiam si portum tenere non queas, cum vero id possis, mutata velificatione assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quem ceperis potius, quàm eo commutato, quo velis tandem peruenire. Sic cum omnibus nobis in administranda republic. propositum esse debeat, id quod ad me sæpissime dictum est, cum dignitate ocium, NON IDEM SEMPER DICERE,

mo in prouinciā Syriam aduersus Parthos. Pene, quia fere existimat eum cœnasse domi suæ, cū cœnauit apud se in hortis generi. Nam cum, dicit Crassum non inuitatum ab ipso Cice. sed ꝙ amoris fuit indicium ipse obtulit cœnaturum apud Cice. Condixisset, denunciasset se uelle cœnare apud me in hortis, & in uiridario. Crassipe. Pisonis, ita enim cognominabatur primus gener Cic. Quamobrem, infert Cic. ꝙ ex hac reconciliatione gratiæ suscepit causam Crassi de parthico bello defendendam fideliter, sicut promiserat Crasso, quia cum ille auidissime illam prouinciā suscepisset propter cupiditatem, & auaritiā urbe egredienti, multa quidē, & dira tribuni annūtiauerunt, & ne Parthis huius malis prorsus indignis bellum inferret, monuerūt, cui minime parenti publicas execrationes extulerunt, author. Appi. ergo quia assumpserat sibi illam prouinciā, tribunis, & aliis multis aduersantibus, Cic. suscepit illā causam defendendā. Commendationē, laudem, quia eum ualde laudauit. Quod, quā rem: s. me defendisse cām Crassi. Mea si. quā ei discedenti promiserā. Accepisti, properat Cic. ad cōclusionē. Quibus rebus, quia precib⁹, & suasionibus amicorū, ut dixi supra, & utilitate mea. Quam rem, causamq;, quia Cæsarem, & causam de agro campano, & Vatinii causam, & Crassi de bello parthico defendit. Status conditio. Pro mea parte, quantū possum.
De quo. statu. Statuas, iudices. Hæc eadē, quæ sensi. Si omnia fuissent integra, & libera, arbitrio. i. si etiam nunc essem in libertate mea adhuc sentiendi, quæ uellē ne supradictis reb⁹ essem cōpulsus. Nam ratio qua idē sentiret, qđ semet sensit. Pugnandū resistendū. Tantas opes, tantā Cæ. Pom. & Crassi. Delendū, é ciuitate tollendum. Principatum, dominationē, & præeminentiā.
Summorum, ciuium, Cæs. Pom. & Crassi. Si fieri posset, si esset possibile. Nec permanendū, persistendū. s. arbitrarer. Vna, semper eadē. Conuersis rebus, cum res sint mutatæ, & iam uoluntates bonorū. Assentiēdum, obsequendū, cedendū. Temporibus, qualitatibus temporum. Nunquā enim ratio, & est sentētiæ exornatio, & est sensus. Nunquā est laudatum ꝙ præstantes uiri in gubernanda rep. semper permaneant in una sententia, sed sicut nauta qui iter suum in aliquem certum locum disposuerat, mutato uento mutat propositum itineris, neque contra tempestatem nititur. Ita in administratione reipub. mutatis rebus & uoluntatibus multorum, sapientis est etiam mutare propositū, & bene gubernatorem reipub. gubernatori nauis comparat, quia populus comparatur fluctibus, & tempestatibus à Virgi. & Cic. in oratione pro Milone, respu. uero naui, administratoe gubernatoei nauis. Præstantibus, excellentibus.
Permansio, perseuerantia. Perpetua, immutabilis. Sed, ex similitudine probat cedendum temporibus. Artis est habetur ars. quia etiam de nauigatione dicitur ars. Obsequi, cedere, non ire contra. Etiam si portum, id est etiam si ita cedendo tempestati, uideas tamen te non posse ad portum peruenire. Cum uero, argumentum à minori ad maius, & est sensus, si obsequendum est tempestati, etiam si non possis ad portum peruenire, stultum est certe non obsequi tunc, cum mutata nauigatione & obsequēdo tempestati ipsum portum omnino tenere possis. Velificatione, nauigatione, nam uelificare nauigare significat à uelis faciēdis. i. ponendis, ita Velifico
enim dicitur, ut Virg. Vela fecit tamen, & Iuuena. Creditur olim uelificatus athos. Assequi id. i. portum tenere. Stultum est. i. dementiæ est uelle potius perseuerare cum periculo in nauigatione. Quem ceperis, quàm peruenire in portum ad salutem ea nauigatione mutata. Cursum, nauigationem. Quo uelis. s. portum. Sic adaptat similitudinem. Cum omnibus nobis. s. cum nos omnes debeamus nobis proponere ocium cum dignitate, non debemus semper idem facere, & eandem semper habere sententiam, sed debemus idem spectare, id est respicere ad illud ociū cum dignitate, ut ipsum quacunq; uia assequi possimus, dūmodo honesta. Ocium, quies, conc. dia. Cum dignitate, cum honore. Idem dicere, quod semel à nobis sit dictum, & in eadem perseuerare sententia.

SED etiam naturæ meæ, quæ placabilis & exorabilis est, hoc est redii cum Crasso in gratiam. Et Crassus ASCEN.
est profectus in prouinciā. i. Parthicam, pene. i. quasi, à meis laribus. i. ædibus & penatibus, ut nostra gratia esset quasi testata. i. testimonio certo cōprobata Populo Ro. Nam cum. s. Crassus, cōdixisset. i. denunciasset se uelle cœnare domi meę, ipse cœnauit apud me in hortis Crassipedis. s. Pisonis generis mei. i. mariti Tullię filię meę.
Quamobrem ego defendi in senatu, sicut fides mea postulabat, causam eius susceptam. s. à me magna cōmendatione illius. s. Crassi, qui mihi causam suam maximopere commendarat, quod. i. quam rem, tu scribis te audisse. O Lentule tu accepisti. i. intellexisti, quibus reb⁹ ego adduct⁹ defenderim, quāq;. i. unāquāq; rem, & causam aut quamque sint duæ particulæ, sic & accepisti, quam rem & causam defenderim & accepisti, qui. i. qualis sit status meus in reip. capescenda. i. amplexanda & defendenda, pro parte mea. s. uirili. De quo. s. statu meo in repu. ego uelim super. ut statuas. i. cōstituas sic me esse sensurum. i. iudicaturum in animo meo, hæc. s. quę nunc

id est potius. Magnum & ex.ad remittendum & obliuiscendum iniurias. Apertum, quià non aliter sentis, aliter simulas, Simplicē, syncerum, nō duplicem & tortuosum. Tales, tali animo ita mutatus. In te, erga te. Eadem, eadem ratione. Mouissent te, ut consuleres mihi faciendum quod feci. Quæ moneruot me, adduxerunt me ut id facerē. Sed quocunq; tempore.q.d.hæc feci te absente, sed quotiescuoq; potero te habere præsentē, semper habebo te gubernatorem oim consiliorū meorū. Potestas, facultas. Fuerit mi.mo.tēperator gubernator. Coosiliorū meorū, quia nihil putabo faciendū nisi qnod tu sensueris. Tibi erit, sicut olim habuisti curā meæ salutis, cum me restituēdum curasti, ita habebis curam meæ dignitatis. Tibi eidem, tibi ipsi. Socium opere, & labore. Comitem.i.sentiendo & consulendo, nel te sequendo quoqoo ieris. Actionū omniū qnæ ages, Sententiarum, omnium quæ dices. Voluntatum, iudiciorum & opinionum tuarum.

SED debemus spectare.i.spectando conari assequi semper idem. Quamobrem ut posui.i.dixi pauloante, ASCEN.
si omnia essent mihi solnta.i.libera tamē nō essem alius in rep.atq;.i.q̄ sum nunc. Vero.i.sed cū ego, &.i.simul alliciar.i.blande inducar beneficiis hominū, & impellar.s.uiolenter, iniuriis hominū, in hunc sensum.i.in hanc senteotiā, ego facile patior me sentire ac dicere de rep.ea maxime quæ putem conducere.i.utilia esse, multū, cū scilicet ita sit ꝙ mihi, tum.i.multo magis rationibus.i.commodis reip. Autem.i.sed, ego ago.i.tracto, & dico, hæc apertius ac læpius, ꝙ.i.quia, &.i.simul.Q.frater meus est legatus Cæsaris.i.missus cum Cæsare in Galliā, ad uices illius (si opus fuerit) gerendas, &.i.simul nullū dictum meū minimū.i.etiā minimū, nō modo.i.non solū factum pro Cæsare quod.i.fecerim pro Cæsare, intercessit.s.ad impetrandū aliqnid à Cæsare, quod ille, s. Cæsar, noo acceperit sup. cum gratia ita illustri.i.perspicua & clara, ut putarē.i.putare possem, eum deuinctū.i.obligatum mihi. Itaq;.i.& ita ego fruor sic, &.i.simul omni gratia eius quæ summa est, & opibns quas intelligis esse maximas, ut meis. Nec uideor mihi potuisse aliter frangere cōsilia perditorum hominū de me nisi coniunxissem cum iis præsidiis.i.tutaminibus uitæ meæ, uidelicet doctrina, eloquio, fide, constantia, integritate, qnæ ego habui semper, ounc etiam beneuolentiam potentiū.s.uirorum. Si ego habuissem te præsentem his consiliis.i. cum inirem hæc coosilia ego essem usus eisdem, ut opinio mea fert.i.ut opinior, quia tu eadem suasisses. Ego enim oou temperantiam & moderationem oaturæ tuæ, ooni animum tuum, cum.s.ita sit ꝙ amicissimū mihi, tnm.s.multo uerius est ꝙ nulla malenolentia in cæteros suffusum.i. infectum aspersumue. Et contra.i. econtrario, noni cum, cum.s.ita sit, ꝙ magnum & excelsum, tum etiam apertum.i. non dissimulatum & simplicem.i. non fraudulentum. Ego uidi quosdam tales io te, qnales potuisti uidere eosdem in me ea quæ mouerutt me, scilicet ad ineuodum in gratiam, eadem mouissent profecto te. Sed quocuoque tempore, potestas.i. facultas tui præsentis fuerit mihi, tu eris moderator omnium consiliorum meorum etiam dignitas mea erit tibi eidem curæ cui salns mea fuit curæ. Certe tu habebis me socium tanqnā parem & comitem.i.ut minorem, actionum, sententiarum, uoluntatum, deniq;.i, & ut semel dicam, omninm rerum tuarum.

neq; mihi in omni vita res tam erit vlla proposita q̄ vt quotidie vehementius te de me optime meritū esse lætere. Quod rogas vt mea tibi scripta mittā, quæ post discessum tuum scripserim, sunt orationes quædam quas Menocrito dabo, neq; ita multæ vt pertimescas. Scripsi etiam carmina quædā (nam ab orationibus disiungo me fere, referoq; ad mansuetiores musas, quæ me maxime sicut iam à prima adolescentia delectarunt.) Scripsi etiam Aristotelico more (quēadmodum quidem volui) treis libros in disputatione ac dialogo de oratore, quos arbitror Lentulo tuo fore non inutiles. abhorrēt enim à cōmunib⁹ præceptis, & omnē antiquorum & Aristotelicam & Isocraticā rationem complectuntur. Scripsi etiam versibus treis libros de temporib⁹ meis, quos iam pridem ad te misissem, si esse

NEQVE in omni uita, hoc est in tota uita mea nihil erit quod tam faciendo proponam quàm ut ita me gerā qđ quotidie magis gaudeas te cōtulisse in me beneficia. Proposita, instituta, deliberata, lætere ue. magis gaudeas, Te esse optime meritum de me, te contulisse io me beneficia. Si cui fortasse uideor in explanatione huius epist. fuisse prolixior & loquacior, existimet ingens pelagus inermi cimba non esse tentandū. Quod rogas. Hæc pars superioris epistolæ omnino esse uidetur, licet à plerisq; pro epistola ponatur, quod ideo putatum est, quia à mentione Appu Cæs. Pompe. Crassi & Vatinii discessit, sed hic respondet aliis partibus epistolæ Lentul. quia & omnibus supra memoratis quæsiuerat Lentul. insuper rogauerat eum, ut quæ post profectionem suam in Ciliciam scripsisset, ad se mitteret. Itaque osteodit Cice. quæ sint ea scripta inter quę maxime laudat libros quos de oratore scripsit ad Qu. fratrem, & postea adducit causam qnare nondum ediderit libros quos de temporibns suis scripserat. Deinde pollicetur diligentiam suam in rebus domesticis Lentu. de quibus dicit se oon posse ab eo rogari sine dolore, commēdat postea ei negocinm quoddam Quint. fratris quod uidetur fuisse de emptiooe cuiusdam fundi io Cilicia, quem Quint. Cice. magnificaret, subdit deinde uarias quasdam sententias de successiooe Lentul. io ipsa prouiocia, quia Appius cuperet ei succedere. Hortatur autem Lentu. ut ei prouinciam concedat. Postremo ei consulit, ut sibi reconciliet publicanos quos à se aliquantulum alienauerat. Quod rogas, quod oras, & est respondendi modos. Orationes. Oratio uariis modis accipitur, sed hic pro oratione, quæ partibus rhetoricis constat. Neque ita multæ, id est tot, tam multæ. Vt pertimescas, multitudinem earum. Carmina poemata. Fere, ne uideatur relinquere penitus. Ab orationibns, à soluto dicendi genere, quod enim certo pedum numero non constat, oratio appellatur, sed certe. Ab orationibus, à causis forensibus, in quibns solebā multum uersari. Mansuetiores, amœniores. Delectant enim carmina, qnasi Syrenū cantus longe magis qnàm oratio soluta. Refero me, quia antea eis operam dederat, ut ipse dicit. A prima adolescentia, quia, ut Seruius est author, quęlibet ætas treis partes habet. Primam, mediam, & præcipitem. Scripsi, composui. Dialogo, Dialogus

Margin: HVBER. (beside NEQVE); Oratio (beside "pondendi modos. Orationes. Oratio uariis modis")

Dialogus non est, ut imperiti interpretātur, sermo duorum, à dia quod est duo, quod nusquam legitur, sed est quælibet oratio, ubi disputantes introducuntur quotquot authori libuerit. Dicitur autem à uerbo Græco διαλέγομαι disputo. Ideo dixit Cicero disputatione. Et, stat expositiue, id est. Quemadmodum uolui, arbitrio & iudicio meo. De operato quo opere Cic. uehemēter gloriatur, ut inferius lib. vi. epistolarum ad Leptam scribens in quadam epistola quæ incipit, Simul accepi. Aristotelico, non quod Aristoteles aut Isocrates dialogo utantur, sed hoc dicit quod scripsit libros de oratore more Aristotelico & Isocratico, scilicet relicto forensi dicendi genere, sicut illi reliquerunt, ut ipse Cicero in primo offici. Eodem modo de Aristotele & Isocrate iudico, quorum uterq; suo studio delectatus contempsit alterum, uel quia idem fecit, quod Aristoteles & Isocrates qui post philosophiæ tractatus scripserunt etiam præcepta Rhetorices, sicut Cicero ostendit in libro de diuinatione his uerbis. Cum Aristoteles & Theophrastus cum subtilitate, tum copia excellētes uiri, cum philosophia, dicendi, & præcepta coniunxerunt, nostri quoq; oratorii libri in eundem librorum numerū referendi uidentur. Isocrates autem Gorgiæ Leontini Philosophi auditor fuit, cuius domus, ut Cicero in Bruto refert, quasi ludus quidam, atq; officina dicendi patuit, de quo ita dicit. Quanquam forensi luce caruit, intra parietes aluit aliam gloriam quam nemo quidem meo iudicio postea est consecutus, cuius è schola uelut in oratione meminit, uelut ex Equo Troiano innumerabiles oratores prodierunt. Versibus, metris, sed metrum nomen est declarationis, quo raro utuntur authores, nisi declarationis causa, ut si grammaticus dicat metrorum multa sunt genera, non autem legi metra tua, nec in oratione soluta, nec in carmine, sed uersus, carmina, numeros, musas. Aut utemur periphrasi, hoc est circumlocutione, ut ponendo nomen unius musæ pro carminibus, aut cytharam Apollineam, aut cantus phœbeos, & pierios, & similia. Metrum apud poetas idoneos nunquam memini legere. Temporibus non omnibus temporibus uitæ meæ, sed iis, quibus primum in repu. florui in consulatu meo, deinde ab inimicis uexatus in exilium missus, & deinde reuocatus, hæc enim sua tempora appellat, ut inepta, sicut & meis temporibus scimus, & nonnullis aliis accidisse.

(Margin: Metrum)

ASCEN. ❧ NEQVE res scilicet aliqua, erit mihi tam id est tātopere proposita, id est affectata, in omni id est tota, uita scilicet mea quam ut lætere quotidie id est in dies, uehementius te esse meritum optime de me, hoc est, quam ut me tibi gratissimum iudices. Ponitur ergo quotidie etiam cum incremento, quo in dies & in horas non carent. Quod rogas &c. hic quædam exemplaria principium nouæ habent epistolæ, eo quòd alterius uidentur, quæ continentur in hac parte argumenti, sed potuit Lentulus in epistola sua primum scripsisse de studio Ciceronis in se, deinde de reconciliatione cum diuersis, ad quem hactenus respondit: & demum de studio literario, ad quod nunc respondet, & ita una fuerit epistola, ut pluribus placere uolo: unde nō erat interserenda particula Vale. Ordo igitur est, quod id est quia rogas, ut mittam tibi scripta mea, quæ scripserim post discessum tuum sup. ea sunt orationes quædam quas dabo scilicet portādas ad te, Menocrito. s. tabellario neq; sup. sunt ita multæ, ut pertimescas sup. eas perlegere, & est iocose aut modeste dictum, quasi uero cruciandus sit multarum lectione. Scripsi etiam carmina quædam, nam disiungo. i. separo me. Ab orationibus. s. habendis, unde patet nō ita habitas esse orationes, ut scriptæ sunt, nā & cultius, & accuratius postea scripsit nōnullas, & refero me ad Musas mansuetiores, ut pote, in quibus nulla est cōtentio, quales sunt uersus de astrorū ratione, quibus Aratum transtulit, quæ. s. Musæ mansuetiores, sup. delectant me maxime, sicut delectarūt me iam à prima adolescentia, non tamen optimam habuit in eis uenam. Scripsi etiam more Aristotelico, quidem. i. certo quemadmodum uolui. i. quantum conatus sum, treis libros de oratore in disputatione, ac pro. i. dialogo. i. diuersorum disputantium sermone, non enim dicitur dialogus duorum sermo, sed disputatio quotcunq; inter se loquuntur, à uerbo διαλέγομαι dialegomæ, quod est comprobo, disputo &c. quos. s. libros, ego arbitror fore non inutiles Lentulo tuo. s. filio. Etenim. i. quia abhorrent. i. alieni sunt à præceptis cōmunibus, & ita qui singularis euadere uult non debet in triuialibus uersari, & complectuntur. i. continent, omnem rationem oratoriā antiquorum, & Aristotelicam & Isocraticam. Scripsi etiam uersibus treis libros de temporibus meis quos emisissem iam pridem id est iam à plusculo tempore, & adhuc mitterem, si putassem edendos esse. i. edi & emitti debere, quia autem tales non fuerunt opinor deperiisse.

(Margin: Quotidie; Dialogus)

HVBER. ❧ EDENDOS, exhibendos, proferendos. Nā edere ab e & do compositū significat proferre, & maxime ut est digestis de edēdo, significat copiā describēdi facere, & in hac significatione potest optime hic accipi. Meritorum, ostēdit in prima epistola, Meæq; pietatis. s. erga te, in prima epistola. Ego omni officio, ac potius pietate. Sed subaudi nō putaui edendos. Quia ue. timebā. Læsos, offensos, quod scripsissem me ab eis iniuste oppugnatū, aut eos mihi inuidisse, ut dixi supra. Id feci. i. læsi. Parce, moderate, non etiā quantū merebantur. Molliter, nō acerbe, indigēti animo, quia nō in eos acriter inuectus sum. Sed eos, subaudi uerebar. Erat infinitū, res infinita, & quodammodo impossibilis. Nominare omnes, omnes noīatim declarare, quia fuerant pene innumerabiles. Cōmittam, credā, tradā. Recte, tuto & fideliter.

(Margin: Edo)

Atq; istam pollicetur se esse cōmunicaturū cum Lent. quæcunq; scribet aut leget. Vitæ, quā cōsummo in scribendo. Consuetudinis, quia cōsueuerat Cice. assidue uersari i literis. Quātū literis declarat, quæ sit illa pars.

Literis, cognitione literarū. Veteribus, quibus à teneris annis operā dedimus. Delectationis. liberaliū disciplinarū. Consequi, efficere. Cōferemus, attribuemus ad arbitriū tuum, ut uoles. Hæc amasti. i. his delectatus

edendos putassem. Sunt enim testes, & erunt sempiterni meritorū erga me tuorum, meæq; pietatis, sed quia verebar nō eos, qui se læsos arbitrarentur, (etenim id feci parce & molliter) sed eos quos erat infinitū bene de me meritos omnes nominare, quos tamē ipsos libros, si quē cui recte cōmittam inuenero, curabo ad te perferendos, atq; istam quidem partē vitæ, consuetudinisq; nostræ totā ad te defero. Quantum literis, quantū studiis veteribus, nostris delectationibus consequi poterimus, id omne ad arbitriū tuū, qui hæc semp amasti, libētissime cōferemus. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæq; mihi cōmēdas, ea tātæ mi

hi curæ

hi curæ sunt, vt me nolim admoneri, rogari vero sine magno dolore vix possũ. Quod de Qu. fratris negocio scribis, te priore æstate ꝙ morbo impedit⁹ in Ciliciam nõ transieris, cõficere nõ potuisse, nunc autem omnia factururũ, vt conficias, id scito esse eiusmodi, vt frater meus vere existimet adiuncto isto fundo patrimonium fore suum per te constitutum. Tu me de tuis reb⁹ omnibus, & de Lentuli tui nostriq́, studiis exercitationibus velim quàm familiarissime certiorem, & quàm sæpissime facias, existimesque neminem cuiquam neq; chariorem neq; iucundiorem vnquam fuisse quàm te mihi, idq; me nõ modo vt tu sentias, sed vt omnes gẽtes, etiã vt posteritas ois intelligat esse facturũ. Appi⁹ in sermonib⁹ antea dictitabat, postea dixit etiã in Senatu palam sese si licitũ esset legẽ Curiatã ferre, sortiturum esse cum collega prouinciam, si Curiata lex non esset, separaturum cum collega, tibique successurum, legemque Curiatam consuli ferre opus esse, necesse non esse se, quoniam ex senatusconsulto prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturũ.

es. Hæc, id est talia. Domesticis familiaribus, priuatis. Nolim admoneri quia propter meum in te amorem, per me ipse recordor. Rogari, orari. Sine dolore, quia puto diffidere beneuolentiæ nostræ. Quod de Quint. fratris ad aliam epistolæ Lentuli partem respondet, in qua se excusauerat, quod non potuisset Quint. Cic. negocium conficere, quia priore æstate morbo implicitus in Ciliciam ire nõ potuisset, se tamen daturum operã, ut conficere, uidetur autem, ut dixi, negocium hoc fuisse fundus, quem Quint. Cic. opera Lentuli emere cupiebat, quem ab eo tanti fieri dicit Cice. ut eo sibi adiuncto existimet patrimonium suum per ipsum Len. fuisse constitutum. Implicitus, impeditus. Transire, ex Cypro. Nam ut uisum est in epistola, quæ incipit. Legi tuas literas, præerat Lentulus Cypro, & Ciliciæ. Conficere, perficere, exequi, absoluere. Nunc facturum, subaudi, quod scribis te. eiusmodi, tale, talis momenti. Adiuncto, addito sibi uel rebus suis. Constitutum, confirmatum, stabilitum. Studiis, literarum. Exercitationibus, quid potissimum scribat, & in quo exerceat. Existimes iudices. Neminem, id est neminem ab aliquo magis fuisse amatum quàm te à me. Idque neminem fuisse chariorem cuiquam quàm te mihi. Sentias, cognoscas. Omnes gentes, tam externæ quàm Italæ. Etiam posteritas, etiam qui post nos nascentur. Appius dicit, quid Appius diceret de succedendo ipsi Lentulo. In sermonibus, collocutionibus amicorũ priuatis & familiarib⁹. Dictitabat, sæpe & frequenter dicebat. Etiã in senatu, quasi i loco publico, ubi uellet uerba sua põd⁹ habere.

FERRE, promulgare. Legem Curiatam, lex Curiata non à Curio latore, sed à Curiatis comitiis, de quibus supra diximus, dicta est, quoniam à Comitiis Curiatis erat cõstituta: quæ lex prohibebat prouinciam cuiquam designari sine sorte, hoc est ne prætores aut proconsules, aut Imperatores succedere in prouinciis possent, nisi eas prius inter se sortiti fuissent. Huic contraria fuit lex Cornelia, qua permittebatur, ut prouinciæ etiam sine sorte designari possent siue senatu. Creatus igitur consul Appius dicebat ꝙ si liceret ferre legẽ Curiatam, sortiretur cum Collega prouinciam. Si autem lex Curiata non esset quæ prouinciam sortiri iubebat, dicebat se separaturum prouinciam cum Collega, ut collegæ consulatus in urbe, sibi uero in prouincia obtingeret, succederétque Lentul. neque necesse esse sibi qui esset consul ferre illam legem Curiatam: quia iam senatus per legem Corneliam decreuisset, ut ille prouinciam haberet non obstante lege Curiata: & quoniam introisset in urbem ad petendum consulatum, dicebat se habiturum imperium, quia tempore comitiorum, qui consulatum peteret adesse necesse erat. Author Appia. libro secundo ubi de Cæsaris consulatu loquitur. Opus esse consuli, scilicet ferre legem Curiatam sibi, necesse non esse ferre legem Curiatam: & subaudi dixit. Videntur tamen esse contraria opus esse, & necesse non esse: sed non ita est, nam opus esse ad officium pertinet: necesse uero quòd se aliter habere non potest, ut opus est præceptori bene instruere discipulos, sed non est necesse, sic ergo dicebat Appius ad consulem pertinere ferre legem Curiatam, sed non esse, quia ad hoc non cogeretur, quia esset cõsul, quomodo ergo dixit si licitum esset. soluitur, quia aut tempora comitiorum prohibebant, quæ fortasse tunc non fiebant, aut quia illa lege (teste A. Gellio) minoribus magistratibus creandis magistratibus dabatur, sicut maiores magistratus centuriatis comitiis fiebant. Ergo si licitum esser quia magistratus erat maior, quia ea lege non dabatur. Maiores autem magistratus (eodem Gellio teste) sunt censores, consules, & prætores: reliqui minores appellantur. Prætores autem consulum collegæ esse poterant & eodem auspicio creabantur. Separaturum, diuisurom sine sorte: alii codices habent se pacturum, quod non displicet mihi, ut pacturum, id est conuenturum. Cum Collega, ut ille in Italia remaneret, ipse uero in prouinciam proficisceretur.

HUBER. Lex Curiata

Opus est Necesse est

Maiores magistratus

APPIVS in sermonibus, uerba adeo mendosa sunt ut ea in integrum restitui posse nequaquam sperem: quæcunque autem ad hanc diem exemplaria uidere mihi licuit, uidi autẽ quamplurima eandem lectionem habent, ut cumq; tamen sit ea in medium afferamus, quæ si uerba ipsa non emendarint: quid tamen Cicero hac in parte sibi uelit explicaturi sumus. Altius igitur præfabimur de uniuersa comitiorum ratione, ut locus hic facilior intellectu omnino sit. Comitia igitur aut Centuriata erant, aut Curiata, aut Tributa. Cẽturiæ primis, secundis, Curiæ tributis loci & regiones unde conuenirent, nomen dedere, ne uero in his immorer, quæ uel ab A. Gellio, aut Festo, aut ab iis qui nostro seculo aliquid de his scripsere, Comitia Centuriata asserimus tum habita cum sacerdoti, & maiores dignitates demendarentur à populo. Adeo ut si quando Dictatorem populus dixisset, Comitiis Centuriatis dictum putem. Centuriatis autem Comitiis non tantum magistratus demandari solitos, quod quidam opinati sunt, sed rogationes quoq; ad populos uideo, Cicero in oratione ad populũ de reditu suo. Huius consilia P. Lentuli sentẽtiam, Senatus authoritatem uos secuti in eo me loco, in quo uestris

IO. BE. V.

Ciceronis locus corruptus

Nota de Comitiis scitu digna

Cẽturiata Comitia

beneficiis fueram iisdem Centuriis,quibus collocaratis,reposuistis,& ad senatum,quo die nos Comitiis Centuriatis,quæ maxime maiores iusta dici haberiq; uoluerunt,accersiuit in patriam,ut eædem Centuriæ,quæ me consulem fecerant,consulatum meum comprobarent.Sed & hac epistola referente cons.Comitiis Centuriatis restitutum se testatur. Sed & leges omnes,dummodo ad rem militarem non attinerent,Centuriatis Comitiis latas aduerto.unde & Cicero legem Centuriatam in oratione pro lege Agraria dixit,quæ,scilicet Comitiis Cẽturiatis lata esset.At uero Curiata Comitia longe ab his diuersa. Nam ut cẽturiata in demandãdis patritiis magistratibus,tributa plebeis instituta sunt,sic Curiata auspiciorũ & militaris tantũ rei gerendæ causa remansere ut consuli prætoriue,siue cui alii cum imperio,si legem curiatam non haberet,attingere rem militarem nõ liceret atq; hæc, quæ dicta à me sunt de re omnium difficilima Ciceronis in oratione pro lege Agraria,& Liuii testimoniis confirmabuntur.Ille igitur in oratione.Nam cẽturiata lex censoribus ferebas. Tum curiata cæteris patritiis,magistratibus,quæ uerba manifeste arguunt,priscis tẽporibus curiatis magistratus patritios designari solitos, qua postea auspiciorũ relq; militatis tantũ causa ad speciẽ atque usurpationẽ uetustatis per triginta lictores constituta sint.Et paulo post idem Cicero.Nunc quia prima illa comitia tenetis centuriata, & tributa, curiata auspiciorum causa remanserunt.Hic autem Trib.ple.quia uidebat potestatem neminem iniussu populi,aut plebis habere posse,Curiatis ea Comitiis,quæ uos non sinitis,confirmauit:Tributa quæ erant uestra sustulit.Nam ꝙ nisi Curiata lex lata esset, res militaris administrari non posset, idem ostendit Cicero.x.ab hinc uersu.Consulibus legem Curiatam ferentibus à Tribu. plebis sæpe intercessum est.Hic Trib.pleb.lege Curiata,quã Popu.Roma.ferat adimit intercedendi potestatem.Atq; hoc cum in eo reprehẽdendum est,ꝙ per Trib.pleb.tribunitia potestas minuitur, tum in eo deridendũ ꝙ consuli si legem Curiatã non habet : attingere rem militarem non licet,huic cum uetat intercedendi potestatẽ,etiam si intercessum sit,tamen eandẽ constituit,in epistola quoque ad quintũ fratrẽ tertia. Appius sine lege Curiata confirmat se Lentulo nostro successurũ. Liuius uero lib.secundo ab urbe condita,cum de Volerone loquitur, ne uerbo quidẽ uiolatis consulibus rogationem tulit ad populũ,ut plebeii magistratus tributis Comitiis crearentur,& paulo post Lex silentio, perfertur.Tum primũ tributis Comitiis creati tribuni sunt.Illud uelim admonitũ diligentẽ lectorẽ frequens esse in exẽplaribus uitiũ,ubi tribunitia Comitia pro tributis legantur.Sed redeo ad rem de Curiatis comitiis, quorũ causa hæc omnis instituta oratio sit.Liuius igitur nono ab urbe condita de his in hęc uerba.Papyrius.D.Ianiũ bubulcum magistrum eqnitũ dixit,atque ei legẽ curiatã de imperio ferenti,triste omen diem diffidit(sic enim scribere, quàm quod omnia habẽt exemplaria diffudit,malo) quòd saucia curia fuit principium duabus insignibus cladibus Captæ urbis,& caudinæ pacis,quòd utroque anno eiusdem curiæ fuerat principiũ. Macer Licinius tertia eam clade,quæ ad Cremerem accepta est abominandã eam curiam facit. Dictator postera die auspiciis repetitis pertulit legẽ,idem in quinto, ubi de Camilli restitutione hæc de Curiatis Comitiis,& lege addit,accepto inde senatus decreto,ut & comitiis Curiatis reuocatis uideretur, & paulo post, non prius profectum ab Ardea, quam comperit legem latam,quòd nec iniussũ populi mutari finibus posset nec nisi dictator dictus auspicia in exercitu habere lex Curiata lata est,sed & sexto ab urbe condita Camilli uerba hæc sunt.Comitia Curiata quæ rem militarem continent,Comitia Centuriata quibus Consules Tribunosq; militares creatis,ubi auspicato,nisi ubi assolent fieri possunt?Quibus testimoniis facile adducor, ut sensum corruptissimorum alioqui uerborum huncesse putem, quòd Appius qui ex senatusconsulto prouinciam Ciliciam nominatim haberet,ex quo poterat rem militarem administrare:etiam sine lege Curiata,quando scilicet Conf.imperiũ obtineret,prædicabat ubique quòd si lex Curiata ferretur inter se & Collegam, sortiri prouinciam uellet, sin Curiata lex non ferretur,uelle se prouinciam quam Senatusconsulto teneret, non iam sortiri, sed pacisci cum Collega, ut scilicet ille omnino Cilicia prouincia cederet,quam ipse per Senatum haberet certam,ne in aleam illam uocaret,quòd igitur dicit si Coss.legem Curiatam ferre liceret,id intelligit si Tribun.pleb.non intercessissent,quando illi sæpe,ut Ciceronis ostendimus testimonio,intercederent, ne cupidius uidelicet quam è republ.esset,ii qui prouincias peterent,rem militarem administrarent.Cum uero dicit Consuli ferre opus esse,se non esse necesse,id dicit.Aliis quidem consulibus quicunque rem militarẽ attingere nellent,non licet id prius quam lex Curiata prolata esset,se necesse minime esse quoniam Senatus ille nominatim cum imperio prouinciam censuisset:quod ille ita interpretabatur,ac si per senatusconsultũ demandata sibi prouincia , rem militarem posit attingere,etiam sine Curiata lege,qua res militaris demandari semper sit solita,ut si ita legas & ordines:non inepte quantum ego coniicio,rem percipias.Appius in sermonibus antea dictabat,postea dixit etiam in senatu palam sese si licitum esset Consuli legem Curiatam ferre, sortiturum esse cum Collega prouinciam, si Curiata lex non esset,se pacturum cum Collega,tibique successurum, legẽmque Curiatã Consuli ferre opus esse,non esse necesse se,quoniam ex S.C.prouinciam haberet.Quæ tamen omnia non iudicantis, sed æstimantis esse hominis uolo.Illud non parum me perturbat,quod legitur lege Cornelia imperium habiturum quòd in urbem introisset.Nam ut sciam quid Cornelia sit lex, de qua copiosius aliis à me libris differetur, & quantum ualeat introire in urbem non nesciam , tamen non tantum elaborare potui, ut superioribus adglutinare satis commode potuerim, nisi quoad in urbem pro quod legas, ut Appius extra urbem uideatur tunc fuisse, quando qui cum imperio esset,urbem introire non posset.Quæ ex readmonemur,cum multa nos,quæ alii hactenus non adnotarint, de tota hac comitiali ratione in medium protulerimus,quæ aliis militarem uiam præmonstrent,non tortuosas semitas,homines tamẽ non esse, quibus omnia scire nequaquam liceat. Conferat igitur diligentius candidus lector hæc nostratia:inueniet (ni fallor) multos multorum errores, negligentiam etiam deprehendet,ut sæpe dormire his satius fuerit quàm hæc tam somniculosa memoriæ mandare. Nos uero primi (ut opinor) Cẽturiatis comitiis leges quoq; ferri,nos tributis plebeios magistratus demandari,nos quid tributa à Curiatis distent,quæ alii magno errore eadem esse putarunt, nos curiatis comitiis & legibus rem militarem tamen,& auspicia procurata retexìmus.Verum de his satis.

Curiata Comitia

Liuius Comitia tributa. Comitia Curiata. Liuiꝰ emẽdatur

ASCEN. SVNT ENIM & erunt testes sempiterni, cui sententiæ fata inuiderunt , meritorum tuorum erga me, & pietatis meæ, scilicet in te,aut potius in rempublicam. Sed quia uerebar nominare non eos, qui arbitrarentur se læsos. Etenim ,id est quia certe , id feci, id est læsi aliquos, parce, id est sobrie, & molliter,id est leniter, sed supple uerebar nominare cos quos benemeritos de me erat infinitũ nominare omnes. Quos ipsos, id est licet tales sint libros,tamen si inuenero quem,id est aliquem,cui committam recte, ego curabo perferendos,

dos,id est perferantur ad te.Atque defero ad te, id est tibi transmitto istam quidem partem uitæ,& consuetudinis nostræ totam ,quia omnia scripta in ocio illi communicanda censent,unde addit. Quantum delectationis poterimus consequi literis, & quantum studiis nostris ueteribus, id omne conferemus ad arbitrium tuum , qui amasti semper hæc scilicet studia literaria. Ea quæ tu scribis ad me de rebus tuis domesticis,& quæ commendas mihi,sunt mihi tantæ curæ, ut nolim me admoneri. Autem , id est, sed,uix possim rogari, scilicet à te , sine magno dolore , quia qui multum rogat, diffidere uidetur. Quod scribis de negocio Quinti fratris scilicet mei, te non potuisse conficere sup.ipsum æstate priore,ꝙ id est quia, tu impeditus morbo non transieris,scilicet è Cypro in Ciliciam,autem,id est,sed tu scribis nunc te facturum omnia, ut conficias,id est absoluas & expedias , scito id,scilicet negocium, esse eiusmodi , ut frater meus existimet uere isto fundo quem petit,adiuncto scilicet rebus suis,patrimonium suum constitutum , sup.esse per te.Tu me & cæ. Ordo est,uelim sup.ut tu facias me certiorem,id est doceas me quàm familiarissime,& quàm sæpissime , id est ualde,aut summe familiariter & frequēter,de omnibus rebus tuis,& de studiis & exercitationibus Lentuli tui, scilicet filii naturalis & nostri scilicet cura. Visum est mihi,ideo potius dici, facio te certiorem, quàm certum quod certior fiat, qui prius aliquantum certus erat,certus etiam qui nihil sciuerit,quia ergo amantius petimus certiores nos fieri,& modestius dicimus nos certiores alios facere,ideo sic loqui institutum est, & existimes neminem fuisse cuiquam neque chariorem neq; iucundiorem unquam quàm te mihi : hic tres negationes non plus efficiunt quàm duæ,& me esse facturum: ut non modo tu senties id , sed ut omnes gentes supple sentiant,& ut omnis posteritas intelligat, scilicet per scripta , aut narrationes hominum . Appius dictabat, id est frequenter dicebat in sermonibus, id est confabulationibus non iuridicis , postea dixit etiam palam in senatu, si esset licitum se ferre legem Curiatam , id est ad populum curiatim , hoc est per curias conuocatum, latamsupple se sortiturum esse prouinciam cum Collega , id est cum eo qui secum Consul erat in annum sequentem: lex autem Curiata non permittebat prouinciam obtineri sine sortitione,& si lex Curiata non esset,id est si non esset licitum eam ferre, dixit supple se separaturum , id est diuisurum cum Collega , & successurum tibi,scilicet in Ciliciam,quod etiam contingit & dixit ferre legem Curiatam esse opus , id est utile & operæpretium Consuli:quia sic uterque sorte iudicio prouinciam , aut urbem regendam obtinens suspitione imperiositatis ac auaritiæ absoluebatur , & dixit ferre legem Curiatam non esse necesse: quia dixit se quoniam haberet prouinciam ex senatusconsulto,habiturum imperium lege Cornelia,quam ipsum sine sortitione permittebat.

Facio certiorem.

¶QVOAD in urbem introisset post comitia centuriata,quæ in campo Martio extra pomeria habebantur,& consuli qui post senatusconsultum ex comitiis introiisset in urbem,licebat & permittebatur per legem Corneliam ire cum imperio in prouinciam quam haberet ex senatusconsulto. Itaque hac lege Cornelia dicebat Appius se successurum Lentu.sine lege Curiata, quam non esset ei necesse ferre , propter causas supradictas. Se imperium habiturum.subaudi dixit. Quod in urbē introisset,quia centuriata comitia inter pomeria fieri nefas esset,quia exercitum extra urbem imperari oporteat,intra urbem imperari ius non sit. author A.Gellius.Quod ad te scribat.tibi esse agendum de dimittenda prouincia successori.Varias opiniones. diuersas esse sententias an Appius tibi iure succedere posit per legem Corneliam,an non.Sunt qui publi.declarat unam opinionem.Sine lege Curiata, sine qua successor dari non potest.Sunt etiam qui. subaudi putant . Relinqui substitui loco tui. A te.sine authoritate senatus . Mihi. ponit consilium suum,dicitq; ꝙ non tam certum habet quid sit de iure,quāquam nec de hoc quidē ualde dubitat,quàm certum habet ꝙ ad eius summam amplitudinem & dignitatem pertinet prouinciam statim successori concedere,ne uideatur fuisse nimium cupidus illius prouinciæ retinendæ.Qua,liberalitate.Frui solere, id est delectari.Sine ulla mora. statim sine iussu senat⁹. Illius, Appii.Cupiditatē.erat enim cupidissimus obtinendi illam prouinciam . Ego utrunque.excusat se ꝙ ei uideatur dedisse consilium suum,dicit igitur ad se ꝑtinere & dicere Lentulo,quod sentiat,defendere quicquid ille fecerit. Vtrunq;,scilicet quod sequitur. Quod feceris.siue bene siue male. Scripta iam epistola.hæc enim additio quædam epistolæ. De publicanii. contra quos Appius quædam decreta noua fecerat ei damnosa.Qnibus, literis.Non probare,laudare & confirmare. Aequitatem tuam.quia cognoui te æquitate adductum contra eos fecisse,quod feceris.Facilirate autem. benignitate ignoscendo.Consequi, efficere. Ne offenderes, ne læderes.Eius ordinis,publicanorum.Ornasti,laudasti,& honorasti.

HVBER.

quoad in urbem introiisset . Ego quid ad te tuorum quisque necessariorū scribat, nescio, varias esse opiniones intelligo.sunt qui putent posse te non decedere,ꝙ sine lege curiata tibi succedatur. Sunt etiam qui , si decedas , à te relinqui posse,qui prouinciæ præsit. mihi nō tam iure certum est(quāquam ne id quidem ualde dubium est)quàm illud ad tuam summam amplitudinem, liberalitatem,dignitatem qua te scio libentissime frui solere,pertinere te sine vlla mora prouinciā successori concedere,præsertim cum sine suspitione tuæ cupiditatis,non possis illis cupiditatem refutare.Ego vtrunq; meum puto esse , & quid sentiam ostendere, & quod feceris defēdere. Scripta iam epistola superiore accepi tuas literas de publicanis quibus æquitatem tuam non potui non probare, facilitate autem quod vellem consequi potuisses,vt eius ordinis, quem semper ornasti, rem, aut uoluntatem offēderes.

¶QVOAD,id est donec introisset in urbem scilicet Romam.Ego nescio quid quisque necessariorum tuorum scribat ad te, intelligo uarias opiniones esse : sunt qui putant te non posse decedere,scilicet prouincia,ꝙ succedatur tibi sine lege Curiata:sunt etiam qui putāt, si decedas,scilicet de prouincia supple uicarium posse relinqui à te qui præsit prouinciæ.Non tam certum est mihi

ASCEN.

mihi de iure.i.quid potius facere oporteat,quanquam ne id quidem est ualde dubium, q̃.i.quantum ,supple certum mihi est.illud scilicet te concedere successori prouinciam,sine mora,pertinere ad summam amplitudinem tuam,qua tot functus es honoribus, dignitatem qua eis perfunctus es,liberalitatem qua scio te solere
Meum est frui libenter,& qua de tuo iure uidearis uelle concedere,præsertim,quod dicunt specialiter , cum non posis refutare cupiditatē illius,scilicet successoris tui, sine suspitione cupiditatis tuæ. Ego puto utrunque esse meū id est,mei officii,raro aut nunquam reperitur mea,cum uerbo est,& id est simul,ostendere,quid sentiam sup. faciendum,defendere quod feceris.Scripta iam epistola superiore.ergo hoc erat principium nouę epistolæ,accepi literas tuas de publicanis.i.publici uectigalis redemptoribus,quibus scilicet literis,aut de quibus publicanis,ego non potui non probare id est,coactus sum approbare æquitatem tuam,scilicet qua eos condemnasti æquissime,uellem autem sup.ut potuisses,scilicet æquitate id permittente,consequi id est obtinere,facilitate.i.per facilitatem & exhortabilitatem tuam,ne offenderes .i.lęderes rem,aut uoluntatem eius ordinis,scilicet publicanorum,quem ornasti semper.

* PETRI VICTO. CASTI. LIbertatem.Si authoritati librorum standum est,facilè omnes pro nobis iudicabunt : longè enim superiores in hac re sumus:Medicæus certè,& uetustate,& integritate cęteros uincit.Si argumentis,non parua etiam à nobis prolata sunt.Nam quod nonnulli excogitarunt,inane est,esse antitheton SVSPICIONE CVPIDITATIS, superiori uoci LIBERALITATEM:nouum enim hoc est Ciceronis argumentum. Antea exposuerat,quæ in Lentulo erant,quæ hortarentur ipsum statim prouinciam successori tradere:addit postea, quid alii de ipso existimaturi sint,si aliter.

HVBER. EQVIDEM.sensus est.non cessabo defendere quicquid decreueris in prouincia, sed exemplis aliorum edoceri debes dum scias quales soleant esse publicani in eos qui aliquid cōtra uolūtatem eorū decernūt. Hominum,publicanorum.Ipsi illi. habent emphasim geminata ꝓnomina.q.d.tam ęquo , & iusto. Qu.Scæuolę.iuris peritissimo. Tibi tamen.q̃q̃ eos offendisti. Sum author suadeo,consulo.Quibus re.aliquibus rōnibus.

Reconcilies, reducas in gratiam.Aut mitiges.placatiorem reddas,ne tam grauiter sit tibi inimicus.Id.uel reconciliari,uel mitigari ordinem publicanorum.Difficile.quia ualde sunt irritati,& tibi infesti,propter tua in eos decreta.Esse prudentiæ tuæ. tuæ sapientię, utquacūq; ratione eum ordinem tibi reconcilies.

SCIS quàm grauiter inimici illi ipsi fuerit . Q.Scæ-
IO.BE.V. uolæ.Tres Scæuolas Qu.pręnomine fuisse inuenio.Pri-
Nota mum eum quem augurem Cicero libello de amicitia,
Scęuolarū & de claris oratoribus dicit socerum C.Fanii & Lælii.
stemma Alterum pontificem maximum,quem lōge pręstantissimum ciuem & ingenio & industria fuisse constat.quiq; adeo coniuncte cum Len. Crasso uiro Consulari , &
Q.M.Scæ- censorio uixerit, ut præter Tribunatū,quē anno post-
uola pōt. quam Crassus gessit,& censuram quam nemo utiq; Scæuolarū petiit:omnes cum Crasso gesserit magistratus. Tertium uero & ipsum augurem dictum , qui peritissimus iuris, idemq; percomis est habitus aliquanto post Scęuolā pontificem.Verum hic de Qu. Mutio Scæuola pontifice intelligendum arbitror , qui in libro primo
Mutia fe- Ciceronis de oratore disputat,quique iurisconsultorū
sta. disertissimus est habitus. Tametsi ipse in Scæuolis nullam admodum fuisse eloquentiam fateatur.Hic uero post consulatum,Asiam pro consule rexit ea integritate & innocentia,ut prouincia decedenti, quædam festa totius Asiæ populi in eius honorem constituerint,quę Mutia dicerētur. Asconius, ut inde Cicero in tertia in Verrem actione inuidiosissimè dixerit,ut ad Rutii innocentiā referatur. Hic deniq; cū partes foueret Syllanas à C. Marii filio in uestibulo ædis Vestæ occisus est. Florus.De hoc,opinor, intellexit Cice. in epistola didascalica ad Q. fratrem his uerbis.Nam Græci sic te uiuentem intuebuntur,ut quendam ex annalium memoria, ut etiam de cælo diuinum hominem esse in prouinciā delapsum putēt.Pomponius quoq; de origine iuris primum hunc ius ciuile constituisse tradit,generatim in libros decem & octo redigendo Cuius postea fuere discipuli sane quàm multi celebres,Aquilius, Gallus,Lucilius,Balbus,Seruii Sulpitii præceptor.Illud uelim diligētem admonuisse lectorem in Pompo.si Ciceroni potiꝰ credas, ea in parte ubi de iurisconsultis agit,magnū errorem deprehendi memoriolæ.scilicet ubi L.Crassū nominat,quē Cic.P.prænomine in lib. de claris oratoribꝰ

Equidem non desinam tua decreta defendere , sed nosti consuetudinem hominum. Scis quàm grauiter inimici illi ipsi Q. Scæuolæ fuerint , tibi tamen sum author, vt quibus rebus posis , eū tibi ordinem, aut reconcilies , aut mitiges.Id & si difficile est tamen mihi videtur esse prudentiæ tuæ.

Ex uetustiori.

Facis tu quidem abundantia quadā amoris in me tui.Si hoc tempore omni quo disiuncti fuimus , & una,& Romæ fuissemꝰ.Cū exercitu obtinere,uictoriæ,ut debeo,lętor. Nostram uicem ultus est ipse sese.Nō tā magna mercede q̃ ego maximo dolore cognoram.Et rescribam tibi ad ea quæ quæris. Certiorem te per literas scribis esse factum. Hic alteriꝰ est principium epistolæ.Cum Cæsare & Appio esse in gratia &c. Aut occulta nōnullorum odia aut obscuriora in me studia cernebam. Tota uero (fateor quidem interrogatio mea nihil habuit . Quin etiā Marcellino & Philippo consulibus . Vbi multa de mea sententia quęstus est Cęsari.Et cum tamē Pōpeius ad me cum mandatis Bibulum misisset . Cæterorum hominū quos iam debes suspicari. Sed multo illud magis,quod inimicū,meum autem,meum? immo uero legum . Summam feci cogitationē mearum omnium rerū.Et nonnullis aliis accedisse scimus.Tenebam memoria nobis consulibus ea fundamenta iacta ex Calēdis Ianuariis . Et si accusandi sunt,si qui pertimuerunt,reprehendendi etiam magis,si qui timere se simularunt.Declarariq; maluerim,quanta ui esse potuissem cōsensu bonorum, si hi pro me stante pugna non reliquissent. Alii codices,pugna non restitissent.Recreatis enim bonis uiris cōsulatu meo,alii codices habēt cōsulatu eo,nōnulli cōsulatu tuo.Qui cū Tribunus plebis Lē.poenas à seditioso ciue per bonos uiros iudicio persequi uellet. Et egregia cū animi alacritate affuerint. Aut quidē etiā suspicabantur. Quibus ornē Cæsarem,qua si disciderim pristina causa.Non offendes eundem bonorum sensum Lentule quē reliquisti, qui confirmatus consulatu nostro, nunq̃ postea interruptus,afflictus recreatus abs te totus est . Nunc ab iis à quibus tuendus fuerat , derelictus senatus. Cumq; eum nec persuadendo nec rogando, nec cogendo

gēdo regi posse uidisset. Ne temp. implicatus teneretem. Tū memorandus uideretur, tametsi possum, licet abscoti. Io quo possem eorum animos oon mediocriter lacessitus, leuiter repungere. Habes de Vatinio, cognosce nunc de Crasso. Sed cum disputantem & non lacessantem lacessisset. Quamobrem, ut paolo ante proposui, si essent omnia mihi solutissima, tū in republica alius nō essē, ac nunc sum. Quæ maxie cum mihi, tum multum etiam reipu. rōnibus putem cooducere Itaq; eius causa, omni etiam gratia, quæ summa est, & opibus quas intelligis esse maximas, sic fruor, ut meis.

QVod rogas, ot mea tibi scripta mittā &c. Alterius epistolæ principium, quod noo displicet, cum quod ea, quę præcedunt, finem ostendere uidētur, tum oero, quod hæc incipienti epistolę similia uerba continent. Sed librorū uetustas in hoc fidem pstare potest, à quibus haud satis tuto dissentiēdum arbitror. Suot enim testes & erunt sempiterni meritorum erga me tuorum meæq; pietatis in te. Ea ut aote mihi curæ fuot, meq; oolim admoneri, rogari oero sine magoo dolore uix possum. Sed acturum esse cum collega, tibiq; successurum. Lege cornelia imperium habiturū, quod in urbem introisset. Sūt etiam qui si discedas. Facilitate autem qood uellē, quod coosequi potuisses, nec eius ordinis quem sēper ornasti, rem aut uolūtatem offenderes, & quod equidē nō desinā etiā tua decreta defēdere. Id etiā si difficile est tū mihi uidet interesse prudētiæ tuæ.

M. T. C. Lu. Valerio Iurisconsulto. S. D.

CVr enim tibi hoc non gratificer, nescio, præsertim cum his temporibus audacia pro sapiētia liceat vti. Lentulo nostro egi per literas tuo nomine gratias diligenter: sed tu velim desinas iam nostris literis vti, & nos aliquando reuisas, & ibi malis esse, vbi aliquo numero sis, quam istic, vbi solus sapere videare: quamquam qui istinc nunc veniunt, partim te superbū esse dicunt, quòd nihil respondeas, partim contumeliosum, q male respōdeas. Sed iam cupio tecum coram iocari. Quare fac vt quam primum venias, neque in Appuliam tuam accedas, vt possimus saluum te venisse gaudere. Nam illo si ueneris tanquam Vlysses cognosces tuorum neminem. Vale.

fuisse scribit. Qui frater fuerit P. Scęuolæ. Q. Scęuolæ auguris patris. Tū hōc consultorū disertissimū putet à Cicerone dictum, cū nō P. Scæuolam Cicero dicat iorīscōsultorū disertissimū. sed Qu. hūc Mutium Scæuolam, de quo hac in epistolæ parte, quo longe melius ex monumentis Ciceronianis agnolcas. Fuere igitur, ut ad summam rem totam breui colligam, Scæuolę duo. publiorum prænominibus prædictus pootifex maximus & cōsularis. Qui P. Crassum & Qu. Mutium filios reliquit. Crassum Mutianum dictum. P. oero Scęuolam. Qu. Scæoolæ patrem fuisse. Cum uero is io suo proconsulatu publicanorum offendisset ordinem, qui potentissim⁹ erat oegocium illi postea reuerso exhibuere non minimum. quod & hoc in loco taogens ab exemplo admonet Lētulum, ot publicanorum ordini sese omnino reconciliet.

EQVIDEM, id est ego qoidem, qoaotum ad me attinet, noo desioam defendere decreta tua, scilicet quæ contra eos decreuisti, sed oosti consuetudinem hominum scis quam. i. quantum grauiter illi ipsi fuerit inimici Q. Scæuolæ. Tamen, id est tametsi æque contra eos iudicasti, ego sum author id est, cōsiliator & admonitor, ut aut recooclies aut mitiges tibi eum ordioem scilicet publicaoorum, quibus, aut si quibus, id est aliquibus rebus posśis. Id, & si est difficile, quia turpe est decreta, præsertim iusta reuocare, tamen uidetur mihi esse prudentiæ tuæ scilicet ut posśis id honeste efficere inueoto booo medio. ASCEN.

CVr enim Hæc epistola non scribitur ad. P. Lē. ad quem superiores, sed ad L. Valeriom, qui se iurisconsultum profitebatur, & appellari gaudebat. Itaque in hac epistola eum irridet Cice. & deinde hortatur, ut tandem Romam reuertatur, ne toties literas ab amicis expectet, & malit esse Romę, ubi multi alii sunt iurisconsulti, quàm in Cilicia ubi solus sapere uideatur. Deiode qoaouis cum eo iocari oideatur, tamen eum arrogantiæ carpit. Cur enim, quidā dicuot deesse principium huic epistolę, quia enim particula nou conueniat principio orationis, sed ooo aduertunt priucipium epistolæ iunctum esse cum fine tituli epistolę nam cū dicit. M. T. C. S. D. L. Valerio iurisconsulto subdit. Cur enim tibi hoc ooo gra. ne. hoc est nescio, cur in hoc tibi oou morem geram, ut te iuriscoosultum appellem. Gratificer. gratum faciam, quia scio te hoc nomine delectari. Audacia, quia hic Valerius usurpat sibi nomē iurisconsulti, cum tamen haberet paruam cognitionem legum, ot ipse Cice. libro tertio ad Appium. L. Vale. iurisc. ualde tibi commendo. etiam si oon est iurisconsul. melius enim ei cauere uolo, q ipse aliis solet. erat autem hic. L. Vale. in Cilicia apud Lentu. ibique māsit post discessum Lentu. cum Appio, qui ei successerat, ot ex prædictis uerbis Cice. facile cognoscitur. Pro sapientia, sicut tu uteris. Egi gratias, dixi gratias. Tuo nomine, tuis oerbis, tua (ut dicam) parte, quia bene meritus erat Lentu. de hoc Valerio. Desioas, cesses, omittas. Vti nostris literis, uel qoas ad te scribo, uel ad alios pro te. Aliquaodo, taudem. Reuisas reuideas, ad uidendum uenias. Malis potius uelis. Ibi, Romę. Aliquo numero, filium tui, & corum, qui sunt legum periti. Solus, quia es ioter barbaros & imperitos. Quamquam, nunc. Cice. licet uidetur iocari, tamen serio carpit eum. Istic, ubi tu es nam hic significat locum præsentem ei, qui loquitur. Istic, ad eom, qui aud it. Illic locum significat absentem ab utroq;. eodem modo significant pronomina, hic, iste, ille, & reliqua omnia aduerbia ab eis deducta qoemcuoque motum significent. Partim ordo est, quāquam qui istinc ueniuot, subaudi eorum. Partim dicunt. i. pars dicit, ut declarat A. Gel. & probat exemplis. Superbum, elatum, arrogantem. Quod nihil respoodeas, superborum enim est salutantibus, aut petentibus ooo respondere. Coutumeliosum, iniuriosum. Male, inhumane, cum cootumelia. Sed iam ne aduertat hæc serio dicta, statim intulit sed iam. Coram, uerbis, Quare, conclusio. Fac, modus hortandi potius, q imperaodi. Quamprimum HVBER. Hic Istic Illic

Quamprimum **Cumprimum** **Appulia** **Iapygia** primũ una eſt dictio compoſita,& ſignificat ualde cito. Quamprimum uero duæ partes ſunt, neceſſeque eſt eis adiungere duo uerba, ut eſt illud Vergilianum. Quamprimõ paſti repẽte præſepia tauri. Si qua tui Corydoni a habet te cura, uenito. Appuliam tuam, uel unde hic eſſet oriuodus, uel in qua ille diutius cum aliqua gratia fuiſſet. Eſt autem Appulia prouincia Italiæ mari Adriatico contermina, quæ & Iapygia dicta eſt ab Iapyge Dædali filio, qui eam regionem tenuit uſque ad Dauniam. Saluum incolumen ſcilicet te ueniſſe huc non in Apuliam. Illo illuc. Tanquam Vlyſ. qui poſt longos maris errores cum domum rediſſet tam a ſuis non cognoſcebatur, quàm eos non cognoſcebat, ita quòd a Thelogono filio, quem ex Circe ſuſceperat, per imprudentiam eſt interemptus. Soli tamen canes, teſte Homero, caudarum adulatione aduentum domini exceperunt.

Nemo **Nullus** Neminem, nullum & eleganter dictio negatiua locatur in fine orationis, nullus autem generaliter ad omnia refertur, ut nullus homo, nullus ager, nullus lapis. Nemo uero tantum ad homines, licet Virgi. dixit. Turne quod optanti diuum promittere nemo Auderet. Nemo enim improprie pro nullus poſuit, cum de deis loqueretur, quod poetæ conceditur, oratori nullo modo.

Vltimæ epiſtolæ argumentum.

10.BE.V. VALERIVM iuriſconſultum irridens, hortatur ad domum reuiſendã,& ſuos, ne ſolus ibi eſſe uelit, ubi ſapiens, inter inſipientes uideatur. Futurum autem id plane teſtatur, ut cum domum reuiſerit, propter tam longam abſentiam agnoſcat neminem. Nihil reſpondeas, hoc peculiare iuriſconſultorum eſt uerbum, ut dicantur iis reſpondere, qui eos conſuluerint. Vnde eſt illud apud Pomponium de origine iuris, quòd ante tempora Auguſti ius non dabatur a principibus publice reſpondendi, ſed qui fiduciam ſtudiorum ſuorum habebant, conſulentibus reſpondebant, neque reſponſa utique ſignata dabant. ſed plerõque iudicibus ipſis ſcribebant. primus hoc Auguſtus cauit, ut ex authoritate ſua reſponderent, quo maior uiri authoritas accederet: ſed Adrianus imperator, cum uiri prętorii peterent, ut ſibi liceret reſpondere, reſcripſit, hoc non peti, ſed præſtari ſolere. & ideo ſiquis fiduciam ſui haberet, non ſe id prohibiturum, quo minus populo reſponderet. Conceſſum hoc eſt Maſſurio denique Sabino a Tiberio principe, qui grandis natu quinquagenarius uidelicet in equeſtrem ordinem receptus eſt propter ſcientiæ opinionem.

ASCEN. CVR enim & cætera. Ex hac epiſtola potiſsimum conuincitur ſalutationem eſſe de integritate epiſtolæ, ad eam enim reſpicit principium eius. Nam quia Valerium quendam arrogãtem hominem per iocum dixerat iuriſconſultum, ſalutando ſic. Valerio iuriſconſulto. addit quaſi dicat dixi iuriſconſulto. neſcio enim, cur non gratificer, id eſt in gratiam tuam faciam, aut dicam hoc, id eſt, te iuriſconſultum ſaltem, præſertim cum liceat uti his temporibus id eſt, tam corruptis, audacia pro ſapientia. Ego egi diligenter Lentu. noſtro ſcilicet amico gratias. Tuo nomine id eſt, pro te, per literas, ſed uelim ut ſupple tu deſinas iam uti literis noſtris, & reuiſas id eſt, iterum uiſum uenias nos, aliquando .i. tandem, & malis eſſe ibi ſcilicet Romæ, ubi ſis aliquo numero, id eſt precio, quia homines nihili non numerantur, quàm iſtic ſcilicet in prouincia, ubi nunc es, ubi uideare ſolus ſapere. quamquam id eſt, tametſi. ſup. ii, qui ueniunt iſtinc id eſt, ab eo loco, ubi es, dicunt partim te eſſe ſuperbum, quòd nihil reſpondeas, partim contumelioſum id eſt inferre multas cõtumelias, quòd reſpondeas male. Sed ego cupio iam iocari tecum corã, id eſt in præſẽtia. quare fac, ut uenias quamprimum id eſt, ualde cito neque accedas in Appuliam tuam ſcilicet patriam, ut poſsimus gaudere te ueniſſe ſaluum. Nam ſi ueneris illo id eſt in Appuliam neminem tuorum cognoſces, tanquam ſcilicet eſſes Vlyſſes, qui poſt decennale bellum, & plurium annorum errorem ad ſuos reuerſus, & a nemine agnitus, tandem a Thelogono filio eſt interfectus. Dixi plurium annorum errorem. Nam ſi Thelogonum, a quo interfectus eſt, ex Circe ſuſtulerat neceſſe eſt plus quam decem annorum illi demus errorem, aut dicamus longe poſt reditum ab illo interfectum. Licet autem a nemine eſt cognitus, neminemque cognoſceret, canes tamen, teſte Home. caudarum adulatione aduentum domini exceperunt, quos longæuos fuiſſe neceſſe eſt ſi dominum agnouerunt.

*** PETRI VICTO. CASTI.** CVR enim tibi hoc. n. g. n. Iam accuratè olim de hac re diſputauimus, totque argumentis ſententiam noſtram confirmauimus, ut nihil nũc addere poſsimus, neque etiã neceſſarium eſſe exiſtimemus. Nam quod putant nonnulli, ſe exemplis iis (quibus declararunt aliarum quoque epiſtolarũ initia ex titulis pendere) quod uolunt comprobaſſe, nullam uim habet: neque enim nos id negamus: Sed quod tunc docuimus, ſententiam illam frigidam eſſe arbitramur. nunquam autem nobis obſcurum fuit, quoſdam ſenſus in principiis epiſtolarum ex titulis pendere, nam ille etiam huiuſcemodi eſt.

Finis Libri Primi.

*** PETRI VICTO. CASTI.** CVRIVS M. CICERONI SVO SAL. S. V. B. ſum enim χρήσει μὲν tuus: κτήσει δὲ Attici noſtri. Illud denique ſuſpicionem nobis hanc monit, quòd totam epiſtolam ante ad exitum perueniſſe uidemus, quàm aliquid epiſtola dignum in expoſitum ſit aliud denique eſt, quod hic deſideramus, & quod facit, ut non paruam partem ipſius amiſſam eſſe credamus.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS.

M.T.C. C.Curioni. S.D.

QVanquam me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo; tamen non tam mihi moleſtum fuit accuſari abs te

QVanq̃ me nomie.Hic Curio ad quem HVBER.
nunc Cicero ſcribit.Auum, & patrem
egregios oratores habuit,& ipſe in di-
cendi facultate clariſsimus, quod in-
ter fortunæ exempla annumerari po-
teſt,hic poſterior in initiis diſſenſio-
num Pompeii,& Cæſa.tribunus elect9
eſt populo acceptiſsimus.Cæſaris inimiciſsimus,addicē
dum paratiſsimus,quem poſtea plurimo ære alieno op
preſſum,ut pro ſe ageret Cæſa.facile adegit, author Ap
pia.lib.II.Ante uero hęc tempora, cū adhuc pene ado-
leſcens magiſtratum gereret in Aſia, per literas accuſā-
uit Cic.negligentiæ cooquerens , ꝙ ab eo nihil literarū
acciperet,ad quem Cicero reſpondet huiuſcemodi ac-
cuſationē præ ſe ferre quēdā amorem,cū oſtendat ſe de
ſyderare officiū Cic.inſcribendo.E xcuſat tñ ſe Cic.ꝙ non fuerit negligens,ſed plures ad eū lr̃as ſcripſerit,q̃ ab
eo acceperit.Promittiq; ſe poſthac ſæpius ſcripturum.Deinde oſtendit in q̃ta expectatione ſit ipſe Curio,hor
taturq; eum,ut ſpem de ſe ſuſceptā ſuſtineat,& tueatur,& ita ſe gerat, ut aliquando cōſolationi eſſe poſsit ſe-
nectuti ipſius Cic.cuius p̄ceptis optime fuerat inſtitutus . Quanquam ſenſus eſt,licet doleam , quod habeas
me ſuſpectum negligentiæ,cum quæreris,quod nihil literarum ad te ſcripſerim, tamen oon tam moleſte tuli,
quòd accuſes officium meum in ſcribendo prætermiſſum,quàm fuit mihi iucundum , quod ipſum te quæſi-
ueris,& deſyderaueris.

QVanq̃ me.Appia.in Romana hiſtoria diligentiſsimus, Curionem,de quo nunc agimus,ſiogulari PHI.
eloquentia,graui cōſilio,& magno animo fuiſſe oſtendit lib. ſecun.de bello ciuili,& diſſentienti
bus Cæ.& Pō.eñ in Senatu tribunū ple.fuiſſe commemorat, & grauiſsimas ante bellum ciuile cū
Cæſa.inimicitias habuiſſe.Exorto inde paucis poſt temporibus inter Cæ.& Pō.bello ciuili,muta-
to cōſilio partes Cæ.ſecutus eſt,& in Libyam miſſus a Cæ.cōtra Varū,& Iubā Imperator appella-
ri uoluit,& puguans apud Bragadam fluuiū haud longe ab Vtica interfectus eſt, & ipſi caput abſciſſum,& Iu-
bæ delatum.Hic eſt,de quo meminit Hieronymus his uerbis,Curio promptus, & popularis orator Romę ha
betur inſignis,qui deinceps in Africa pudore amiſſi exercitus mori maluit q̃ euadere.Et item Tranquil.in ui-
ta Cæ.Hunc autem mira quadā neceſsitudine Cice.coniunctum fuiſſe, uel ex eorū literis facile poſſumus in-
tueri.Is adhuc admodum adoleſcens quæſturam gerebat in Aſia,& per literas conquæſtus eſt,quantum con-
iectura colligimus,Cice.nimis inſcribendo negligentem eſſe,nihilq; ad eū literarum dare,tunc has ad eum li-
teras ſcribendas putauit,quibus duo complectitur,in primis purgat obiecta,demonſtrans ſe nou eſſe in ſcri-
bendo negligentē,inde ad tutandam opinionē ſummæ uirtutis de ſe concitatā , Curionē uehementer hortaſ.
Et quoniā,ut diximus quæſtores erāt in Aſia,primo quid ſit quęſtura docebimus.A quęrenda pecunia publi Quęſtura
ca,maleficiiſq; indagandis,quæſtores dicti ſunt.Duo primum, inde plures tā ex plebe,q̃ ex gente patritia con Quæſtor
ſtituti ſunt.Horū autem triplex eſt genus,& qui publico ærario, quos ætate nr̃a camerarios,ſiue camerlengos
uulgus appellat,& qui maleficiis,dandiſq; iudiciis p̄ſunt,quos maleficiorum iudices hodie nuncupamus , &
qui militiæ,ſenaſchali exercitus uulgo nominantur. Eſt profecto antiquiſsima huius magiſtratus origo adeo
ꝙ multi a Romuli , & Numæ tp̄ibus inſtitutū exiſtiment.Verū ego ante Tullum Hoſtilium quæſtores fuiſſe
oon inuenio,qui fuit tertius a Romulo.Gereudorū præterea bouorum,dicendęq; in ſenatu ſententiæ princi
pium quæſturam fuiſſe comperio.Quāq̃ me oomine negligentiæ ſuſpectū tibi eſſe doleo. Tametſi dolori mi- Qoanq̃
hi eſt,ꝙ in ſcribendo ad teipſum,tu me ſuſpicaris negligentem eſſe.Quāq̃,& aliis eiuſdē ſignificantiæ dictioni
bus,ut tametſi,& ſi cū indicatiuo ſemper in principiis orationū,ita uti debemus, ut non modo Ciceronem,
ſed alios oēs uſos fuiſſe cōſpicimus.In rhetoricis.n.ſic habet.Etſi negociis familiaribus impediti uix ſatis ocii Etſi
ſtudio ſuppeditare poſsumus.Et in officiis.Quanq̃ te Marce fili annū iā audientem Cratippū,idq; Athenis,a-
bundare oportet.Et Teren.Quam hæc inter nos nup notitia admodū eſt.Nolim tñ exiſtimes quin etiam in a-
liis uerborū modis interdum poſsis has dictiones apponere.Nam principiis orationum exceptis,quę ſibi lo-
ca peculiariter aſciſcunt,cum aliis modis uti poſsumus,ut Plinius ad Cornelium Priſcum.Dedit.n.mihi q̃tum
maxime potuit, daturus amplius ſi potuiſſet. Tametſi,quid homini dari poſſet maius, q̃ gloria,laus &, æterni Tametſi
tas?Eiuſdē etiam ſignificationis ſunt.licet,& quanuis,ſed non eiuſdē naturę, quoniā in oibus locis tā cū indi Quanuis
catiuo,q̃ cū ſubiunctiuo indifferenter coniungi poſſunt.Noīe,appellatione,ꝙ me negligeotē appellas.Nomē Licet
alii quaſi notamen per cōtionem dicunt,nos grecum putamus ab eo dictum,qood illi [illegible] quod eſt tribuo ap Nomen
pellatū uolunt.Nulla eſt.n.res cui non ſit nomen aliquod attributū.Illumq; uere ſapientem eſſe crediderunt,
qui potuit rebus oibus nomē oſtēdere.Oē autē,quod loquimur nomē eſt,omneſq; partes orationis ooīa ap-
pellari poſſunt,cū prima noīs ſignificantia rerū omniū appellatiooe oerſetur.Sunt & aliæ complures noīs ſpe
cies,inter quas prænomen,cognomen,& agnomen inuenimus,quæ ſic inter ſe diſcrepant. Prænomē quod an Prænomē
tefertur oomini,& id aut una,aut duabus,aut tribus literis explicatur,ut P.Publius, duabus,ut.Cn.Cneus.tri
bus,ut Sex.Sextus.Id quidem a Sabinis & Romanis exortū eſſe percuſſo fœdere inter eos manifeſtō eſt.Sabi-
ni eni Romanorū noīa ſuis noībus anteferre cœperunt,eodem mō Romani Sabinorū ſuis, ut maiori bn̄uolē
tia iungerentur.Cognomen maiorū eſt a ſanguine uel familia deriuatū,ut Iulius a Iulio Aſcanio.Cornelius a Cognomē

Corneliorum

Agnomen / Tamen

Corneliorũ familia appellatur. Agnomen tribus modis accipitur, a Fortuna ut Africanus, a Corpore, ut Crassus ab Animo, ut Pius Aeneas, & Tarquinius Superbus. Tamen. Sensus est, non tantum moleste tuli, φ tu me negligẽtiæ accusabas, q̃tũ profecto lætatus sum, φ dum me ita accusabas, meũ scribendi ad te officiũ requirebas. Solent pleriq; post huiusmodi dictiones, quãq̃ tametsi, quanuis, licet, & si adiungere nihilominus pro tñ, barbare faciũt nõ latine, exigũt enĩ istæ dictiones, ut in oppositũ ipsarũ locetur tamen. Interdum etiã sine illis apponimus tamen, & tunc, aut præintelligimus quanq̃nã. aut idem significat, quod uerũ, & sed cũ relatiuo cõiunctum, ut si sic dicas: Curio uir fuit eloquentissimus, cui tamen in eloquentia Cic. anteponas, quod est idẽ si dixeris, uir fuit eloquentissimus Curio, sed cui Ciceronem anteferendum putas. Hæc duo, sed tamen, aut, at & tamen, elegantia aliquantulum differunt, latinitate non differunt, & cũ alterũ eorũ sufficeret, coniungunt, ut Nil mihi rescribas, attamen ipse ueni. Et Cicero. Sed tamen dulcẽ, & optatũ amorẽ tuum. & ab eo quod antiqui dicebant tamen idẽ dictum est & tandem, & tñ. Accusari, dicit, quod uolunt alii, nos accusare dicimus tã in redarguendis, reprehendendisq; uitiis, q̃ in deferendis criminibus iudici, uel censori, aliisq; quibuscunq;. Incusare uero in redarguendis moribus, adhibita quadam querela sine relatione ad iudices, & utroque sic ad omne genus indifferenter utimur. Terent. Quid me incusas Clitipho? Et idem. Quam ob causam accuset, nescio. Virgi. Talibus incusat. Incuso te iudici non dicimus, sed accuso te iudici. Abs te. Has tres ablatiuas præpositiones a, ab, abs. sic cum literis collocamus. Abs cum te, ut abs te, & abs Tullio accepimus: Aliquando cum qui, ut Terent. Abs quiuis homine beneficium accipere gratum est. ab uero cum duabus liquidis, ut ab Romulo Roma nomen accepit, & ab legibus Numa appellatus, cum omnibus prẹterea dictionibus incipientibus a uocali, ut ab Olympo Olympiadas dixerunt, cum iota consono, ut ab Ioue principium. A uero cum cæteris iungitur, ut a Sublica pons Sublicius dictus est.

(Margin: Sed tamẽ / Attamen / Accuso / Incuso / A ab abs / Numa / Vndej)

ASCEN. QVanq̃ me noie negligentiæ &c. Hæc epistola prima secundi huius libri, ut multæ aliẹ scribitur ad Curionem adulescentem magnæ spei, nã ad eloquẽtiã uidebatur natus, & patrẽ, atq; auum oratores p̃clarос ẹquaturus, quem tñ uernali lingua Lucanus cecinit, φ cũ in tribunatu, quẽ gessit in principio dissensionis Cæsaris, & Põpeii a senatu, grauis esset Cẹsaris oppugnator, postea in principio belli ciuilis, quod cõtra Põpeiũ suscepit, grandi pecunia corruptus, eiusdem factus est defẽsor. Sua quidẽ mercede, nã in Africa ad Bragadã cõtra Vatũ, & Iubã tanq̃ imperator pugnãs p Cæsare, cecidit, eiusq; caput ad Iubã allatũ est. Nunc aũt ad eũ scribit Cice. cũ adhuc quæsturã in Asia gereret lõge ante bellũ ciuile, respondens epistolæ, quæ tarditatis arguerat, significansq; illã accusationem sibi non molestã, eo φ ex amore sit profecta, tametsi immeritã. Deinde ad uirtutẽ cohortatur. Ordo est, q̃q̃. i. tametsi o Curio ego doleo me esse suspectum tibi, noie. i. ratione, aut p̃textu negligentiæ, quia nõ scripserim ad te, tamen non tam. i. non tantopere molestũ fuit mihi.

officium meum, quàm iucundum requiri, præsertim cum in quo accusabar, culpa vacarem: in quo autem desyderare te significabas meas literas, præ te fers perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. Equidem neminem prætermisi, quem quidem ad te peruenturum putarem,

HVBER. ¶ OFFICIVM, debitũ meũ, quod pro amicitia tibi prẹstare debeo sæpe scribendo. Accusari. reprehendi, φ intermittatur. Requiri. desyderari a te. Præsertim, probatio superioris præpositionis. Cum uacarẽ. cũ carerẽ, & uacuus essem. In quo accusabar. i. in eo, in quo accusabar, hoc est in negligentia, quia nulla in me fuit. Significans, demonstrans. Præ te fers, ostendis, aperte iudicas, Perspectum, cognitum. Sed tamen. q. d. licet cognoscam me a te amari, tamen mihi dulce est, & optabile, ut istũ tuum amorem ita mihi testificeris exigendo à me literas, & scribendo officium. Equidem, incipit excusare dicens se neminem p̃termisisse, quem putaret ad curionẽ uenturum, cui literas ad eum non dederit.

PHI. ¶ IVCVNDVM, nullã ponas differentiã, siue iocũdũ, siue iucundũ dicas, nã o. & u. affinitate iunguntur sine discrimine, & quodcũq; uoluptatẽ nobis, atq; lætitiã affert, iocũdũ appellamus. Errãt qui pro lætis iocundos uocant: Potest & Thersites, tristis, infelix, & stultus meo Thomæ iocundus esse, qñ ex eius infelicitate, & insania capit uoluptatẽ. Tam, & q̃. non tantum superlatiuis iũgi possunt, ut Terent. q̃ minima spe si tuus erit, tã maxime patris parem in leges conficiet suas, quantũ etiam comparatiuis, & positiuis ut Vergi. Tam magis illa tremẽs & tristibus effera flãmis. Quã magis effusæ crudescũt sanguie pugnẹ positiuis uero hoc loco. Præsertim, p̃cipue. Caue dicas specialiter pro p̃sertim, aliud est enim specialiter, aliud prẹsertim, & præcipue, & si nunc ponitur, ut quod dictum est comprobet. Accusabar, Accusabatur. n. negligentiæ scribendi, At Cicero dicit se fuisse diligẽtissimum, & complures ad eum literas misisse, unde merito se uacare culpa. Est autem culpa error, nec uelim intelligas culpam pro defectu, in qua multi errant. nã Defectus a deficiendo appellatur, qñ deest, & deficit, ut deficiunt libri. ergo defectu librorũ literis operam dare non possum. Iuuenalis. Quod nil salit Arcadico iuueni culpa docentis. s. arguitur, φ nesciuit ipsum docere, aut neglexit, non autem defectus arguitur φ defuerit. Nam prẹsto fuit, & non docuit. Tũc defectus argueretur docentis quando defuisset. Vacarem, latinius, ac elegantius, quam si dixisset culpa carerẽ, nõ enim proprie, dicimus, careo culpa, careo detrimento. tametsi Horati. dicat in epistolis, Stultitia caruisse, & Cice. Misimũ prẹter culpã, ac peccatum qua semper caruisti, & carebis. Est enim proprie carere, quibus indigemus. Cicero in Tusculanis quæstionibus. Satiatis uero, & expletis iucundius est carere, q̃ frui, quãq̃ non caret is, qui non desyderat. Alias uacare quãdo datiuo iungimus, significat operam dare, ut literis uacamus. Econtrario cũ a præpositionem ablatiuo iungimus, ut a literis uacamus, cessare significat. Interdum uacet, impersonaliter dicimus pro placere, aut tempus uacuum esse. Virgi. Et uacet annales nostrorum audire laborũ. Desyderare. de re absenti, & futura, a sydere deductum. Vnde apud Liuiũ legimus. Desyderata sũt decẽ millia hominũ. i. defuerunt. Præ te fers. demõstras, præ me fero dicimus. præ te fers. præ se fert, & præ se ferunt. In prima uero ac secunda persona multitudinis nunquam audiuimus, neq; legimus. Perspectum, antea cognitũ multis in rebus. Equidem, excusationis initiũ quã diligens fuerit in scribẽdo demonstrat, dicitq; neminem p̃termisisse, ad Curionem iturum putaret, quin per eum literas perferendas curaret. Equidem apud Virgilium non nisi cum prima persona iungitur, ut Equidem per littora certos dimittam, & Haud equidẽ tali me dignor honore.

(Margin: Iocundũ / Iucũdum / Lætus / Tanq̃ / Specialiter / Prẹsertim / Præcipue / Culpa / Defectus / Careo culpa / Vacat / Desydero / Præ me fero / Equidem)

nore. Apud alios authores indifferentee legimus cū omni persona positū. Persius. Per me equidem sint omnia protin us alba, & Cicero multis in locis idem facit. Neminem, in utroq; gñe nsi sunt ueteres. Terent. Vnū hoc scio neminem huc peperisse. Siquidem hanc distinctionē in fine clausulæ locare uolemus, ornate dicemus. Ci. illo si ueneris tanq̃ Vlysses cognosces tuorū neminē. Pretermisi. prætermittere est negligentia, siue ignorantia officium suū non facere. Cic. Quod a Panætio prætermissum esse miror. Omittere est omnino relinquere. Teren. Omitte mulierem. & Horat. aut spem deponas, aut partem illius omittas. Remittere, quasi suspendere est & per aliquot tempora non exercere. Intermittere uero ex aliqua uocatiōe ab opere cessare, ut Cicero in Tusculanis, Retuli me Brute te hortante maxime ad ea studia, quæ retenta animo, remissa temporibus, longo interuallo intermissa reuocari.

Nemo
Prætermitto
Omitto
Remitto
Intermitto

OFFICIVM meum accusari, id est culpari nomine negligentiæ abs te, q̃. i. quantū, aut quanto peruicundū fuit supple officium meum requiri, id est exigi abs te, prsertim φ uacarem, id est uacuus essem. culpa sup. eius aut in eo, quo accusabar. Antem, id est sed in quo. i. in eo, φ significabas te desyderare literas meas, præ te fers, id est indiciis manifestis ostendis, amorem tuum sup. in me. quidem. i. certe, perspectum. i. agnitum mihi, sed tamen. i. nihilominus, dulcem, & optatum. Quidem. i. certe, aut ego quidem. i. certe neminem prætermisi, quidem id est ne mentiar, dico neminem, quem putarem peruenturum ad te.

ASCEN.

cui literas non dederim. Etenim quis est tam in scribēdo impiger, quàm ego? A te vero bis, ter ve ad summum, & eas perbreueis accepi. Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine, sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. Sed de literis hactenus, non enim vereor, ne nō scribendo te expleam, præsertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego te abfuisse tandiu a nobis

CVI literas non dederim, ad te pferendas. Is eni, per quem literæ mittuntur, in datiuo frequentissime ponitur cum hoc uerbo do. Is ad quem mittuntur in accusatiuo cum præpositione ad, ut ducali tabellario literas ad te dedi, neq; est opus addere perferendas, aut aliud simile, quia elegantius intelligitur, q̃ exprimit, etiam apud Cic. misi literas ad te, & tibi per proprium tabellarium. Tā impiger. i. tā promptus, & est liptote, minus enim dicit & plus intelligit. A te uero. incipit accusare ipsum Cice. quod rarius ab eo literas acceperit q̃ ad ipsū dederit. Ad summū. φ dicimus ad plus. Et interest utrū ad summum dicas. Ad summum enim respicit numeri comprehensionem, ut bis aut ter ad summum te uidi, ad summā, orōnis antedictæ aut rei ante memoratæ affert cōclusionem. Sic Ci. Socratem, Aristotelem, Demosthenem ingenio doctrina, & dicendi elegantia superauit. Ad summam uno Ci. dicendi facultate nemo præstātior inuentus est. Tale est illud Iuue. Ad summam non Maurus erat nec Sarmata nec Thrax, Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis. Et eas, ornatus est apud Cic. post substantiuum ante adiectiuum addere hoc relatiuum. Is ea id nolla tamē necessitate nisi ornatus causa. Vel etiam idem eadem idem. Quare, cōclusio suæ excusationis, & accusationis Curio. Iniquus, iniustus, qui de me iniquè iudices, falsoq; suspiceris me negligentem esse. Eodē cri. negligentiæ. Dicimus autē cōdēno te crimine & criminis. Salan Catil. Præter rerum capitalium cōdēnatis, ubi etiā notādū est præter iūctum cū abltō. Noles, nō uoles. Id. ut te negligentiæ accusem. Aequum. ne me inmerito accuses. Sed de li. quas quæreris a me intermissas. Hactenus. sit dictum. Non uereor, non dubito. Ne expleam te. ne tibi satisfaciā. Scribendo, ad te sæpe. Non aspernabere, non fastidies, non respues. Studium meum, diligētiam scribendi. In eo ge. literarum, Ego artificiose, incipit hortari ipsum Curionem. Tandiu tanto tempore, fuerat enim fere duos annos in Asia.

HVBER.
Ad sūmū
Ad sūmā
Condemno crimine & criminis.
Præter iunctum cum abltō

CVI literas non dederim, Qui fert literas in datiuo, ad quem pferuntur in accusatiuo cum ad præpositiōe ponimus. Crispus, Vulturno literas ad Catilinam dat. Et qui fert, reddit. Ad quem feruntur, accipit. Scito etiam qui pro cui ueteres scriptitasse, & monosyllabū esse. Virgi. Cui pr intactā dederat. Sed per diæresim duarū syllabarum interdum apud poetas fieri, ut est illud. Ex ordinè fulgens Cui dat nomen Sinopes, quod carmen sodaticum est, ex duobus ionicis a maiore, & tribus trocheis. Eodem modo huic, ut Statius. Fallus huic pennas, & cornua sumere terræ, A te ueru. purgatis obiectis transfert culpam, siqua culpa est, in Curionem. Vero multis modis accipitur. Interdum cōsentientis aduerbium, alias confirmantis, aliquando conuenit ironię, ut Virg. Egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis. Ad summum. spectat ad numerum, multi tamen summū hic legunt nomen pro aduerbio, ut infandum, & Toruum, ut Nauibus infandum amissis, & toruum tuentibus hircis. Sed non placet. Dicimus enim ad summum quando ad numerū referimus, ut hoc loco, & alibi p Milone. Vnus aut ad summum duo inimici sunt, qui Milonis cām non probarent. Et ad. L. Messenium, excepto uno inquit, & ad summum altero. Quando oero ad summam dicimus, & in summa ad finem referimus alicuius prædictæ materiæ. Quintilianus in corpore proiecto. In summa non recedo. Et Iuue. Ad summā non Maurus erat, nec Sarmata nec Thrax. Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis. Etenim. i. nam est enim causalis coniunctio. Perbreues. ualde breues. Maiorem tñ uim habet in compositione præ q̃ per, nec cum oībus uocabulus indifferenter coniungi possunt. Nam præ quædam aspernantur, quædam amant, & econtrario per, ut prępotens, præcelsus, prælatus, non enim perpotens, percelsus, perlatus dices. Item periucundus, pergrauis, perpulcher, perbreuis dicimus, præ autem ista non admittunt. Accepi, accipere literas dicimus, recipere literas nō dicimus, si Tullium uolumus imitari. At Pli. Ne quos recipere literas dicit frequentissime. Quare. utriusq; partis querelarum conclusio. Iniquus iudex. ut me in scribendo neglīgētem existimes. Eodem crimine. eadem suspitione negligentiæ. Nam nunc crimen pro suspitione ponitur, ut Virgilius. Formidine crimen aceruat & semperq; odiis & crimine Drances Infensus iuueni. In me. ut Quid meus Aeneas in te committere tantum. est enī in, tam in appositione q̃ in compositione dictio media, ut amor in te meus, hoc est erga te. & si iniquus in me iudex, hoc est contra me. in compositione uero nunc intentionem habet, ut Teren. Quia me imitatum uidet, & incuruum senem. Nunc diminutionem ut iniquum, non æquum. Insanum non sanum, φ pro ualde sanum. & magnum interdū accipimus, ut Persius. Insani dicta Catonis. Sin me id facere noles. ut negligentem dicam, Aequū. appellando me in scribendo negligentem. Sin nunquam ponimus, nisi precesserit si, ut Terent. Si illi relinquo,

PHI.
Qui p cui
Huic
Vero
Ad sūmū
Infandum
Toruum
Ad sūmā
In summa
Etenim
Præ per
In
Sin
Si

relinquo, eius uitæ timeo, sin opitulor huius minas. Nec aliter differunt si & sin quã præcedentia. Errant, qui dicunt sin pro si non. Sed de literis hactenus, non modo poetis, sed oratoribus interdum dimittere uerbũ cõcessum est, quod pluribus in locis Cic. factitauit, ut de his alias pluribus. & nũc de literis hactenus. & ibi, hiccine est ille quis urbẽ, quem Senatus. Duobus uero modis accipitur Sed. aut discretiue, ut non modo doctus, sed apprime eruditus, & inceptiue, ut Teren. Sed Pamphilũ uideo pro atq;. Hactenus. ex hac & tenus, quod significat finẽ, dictũ est, quã dictionem diuidit plerũq; thmesis, ut Virgi. Hac Troiana tenus fuerit fortuna secuta, quod prosa oratio non admittit, Non enim uereor tres plerũq; negationes idẽ significant quod duæ, quod sæpissime Cic. facere consueuit. Huius uerbi natura est tã cũ negatione, quã siue negatiõe idẽ efficere, ut uereor ne illum pater imprudentem opprimat, & uereor illũ pater imprudentem opprimat. Eiusdem naturæ sunt timeo & metuo, quæ uerba differunt a uereri: hoc eni filiorũ, illa uero seruorũ esse dicimus. Expleã. reddã, satisfaciã, loquendi modus per translationem, & differt a satiari. Hoc ad immodestiam, illud ad modestiam pertinet. Ci. queq; expleri ac satiari nullo modo possunt. Eo genere. officio scribẽdi. Non aspernabere. contemnes, aut respues. Studium. in scribendo diligentiam. Ego te absuisse. aggreditur secũdam partẽ, quã diximus, & artificiosa exhortatione est usus, & primo colligit ab eo beneuolentiã, quod tametsi exordiũ sit, possumus tamen per totum corpus orationis seruare. Tandiu. Nam per duos propemodum annos fuit in Asia.

Sed — Hactenus — Vereor — Dubito — Timeo — Metuo — Expleo — Satio — Diuisio — Cõsuetudo — Cõuersatio

ASCEN. ¶ CVI nõ dederim literas. Etenim. i. nã certe, quis est tam impiger. i. diligens in scribẽdo. quis. i. quantum, ego sup. sum? q. d. nemo, aut perquam rarus. Vero. i. sed. ego accepi su p. literas a te bis. ue pro uel. ter ad summum. i. ut plurimũ, & eas pb reues. i. ualde breues. Quare. i. quãobrẽ. si tu es iniquus iudex in me, condemnãdo. s. me tarditatis, ego cõdãnabo te eodẽ crimine sin. i. sed si, tu noles me id facere. i. te condẽnare, tu debebis prębere mihi te æquũ. s. iudicẽ. Sed hactenus sup. scripsi de literis. q. d. confidenter. Non enim uereor ne non. i. ut non expleã. i. satiẽ te scribendo. Notum est cum uerbis timendi & uerendi idem efficere affirmationem & negationem, ut uereor ne facias, & ut facias, caue facias, caue ut facias, idẽ sunt & hic, uereor ne non & non, idem sibi uolunt, præsertim si non aspernabere studiũ. i. diligens obsequiũ, meũ, in eo genere, scilicet scribendi amico.

Vereor ne & ut

& doleo ꝙ carui fructu iucundissimæ consuetudinis, & lætor, ꝙ absens omnia cum maxima dignitate es consecutus, quodq́ in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna respondit. Breue est, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. Tanta est expectatio vel animi vel ingenii tui, vt ego te obsecrare, obtestarique non dubitem, sic ad nos confirmatus reuertare, vt quam expectationem tui concitasti, hanc sustinere, ac tueri possis. Et quoniam meam tuorum erga me meritorũ memoriam nulla unquam delebit obliuio, te rogo, vt memineris, quantæque tibi accessiones fient, & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses.

HVBER. ¶ ET doleo, & lætor, diuisio est, rem enim a re semouens utranque absoluit ratione subiecta, ut patet Doleo, ratio prioris partis. Fructu. uoluptate. Consuetudinis, conuersationis. Et lętor, absoluit secundam partem. Quod absens, a nobis remotus. Omnia, laudem & de te spem optimam. Breue. facit docilem, ne existimaretur futur⁹ loquacior in principio. Breue. breuis res, breue quiddã. Quod. breue. Pręcipere tibi te docere uel admonere. Incredibilis. maximus, quod uix posit credi. Tanta. præceptum antecedente ratio. Expectatio. res bona. Animi tui. bene a natura instituti partibus honestis, hoc est prudentia, iustitia, fortitudine, & temperantia quæ omnia animi sunt. Vel ut diximus supra, uel pro & sępe ponitur ut hic, nam utrunq; in eo esse uult. Vel ingenii. ad omnia intelligẽda. Est enim ingenium uis quædam naturalis nobis insita ad intelligendum. Obsecrare. per sacra rogare. Obtestari. adiuuare, & plus est q̃ obsecrare, ut patet hic & apud Horatiũ lib. pri. epistolarũ. Quod te per genium, dextramq;, deosq; penates Obsecro, & obtestor uitæ me redde priori. Non dubitem. immo audeam. Redeas. ex Asia. Confirmatus. disposit⁹, & bene institutus. Tui. de te. Sustinere. seruare. Tueri. plus est quam sustinere, & significat defendere. Et quoniam rogat Cicero Curionem, ut meminerit quicquid fuerit assecutus se nunquam fuisse assecutum, nisi paruisset ei, cum puer esset sub preceptis & institutione Ciceronis. Quãtæcunq;. magnæ, uel etiam quot, nã quãtus interdum pro quot legimus apud diuum Ambrosium. raro tamen apud historiographos, melior tamen est prior sensus. Accessiones. incrementa. Fortunæ. conditionis. Et dignitatis, amplitudinis. Puer. tu cum esses puer. Fidelissimis. fidei plenis. Et amantissimis plenis amore, quæ duo, ut supra diximus, in omnibus consiliis esse debent. Paruisses, assensus esses & re ipsa fecisses. instituerat enim eum Cicero, ut rempu. aute omnia charam haberet, ac defenderet.

Vel — Ingenium — Obsecro

PHI. ¶ ET doleo, & lætor. Διαίρεσιν quod Cic. diuisionem appellat, & sic diffinit. Diuisio est quę rem semouens a re utranq; absoluit ratione subiecta, & est sensus. Tũ doleo ꝙ frui consuetudine tua non pot⁹ i. tũ gaudeo, ꝙ absens multũ nois & gloriæ cõsecutus es, & in re tua uotis meis fortuna satisfecit. Abfuisse. b. nõ mutat in. f. differẽtiæ causa, ne a uerbo adsũ deduci uideatur. Cõsuetudinis. ꝓ cõuersatione. Sed tu ne dicas cõuersationẽ, hoc nomen apud Cic. nõ memini me legisse, licet alii utãtur. Et lætor. Secunda pars διαιρέσεως. Lætamur uultu, gaudemus aio. Oia, puta laudem, & gloriã, & spem. apud oẽs de te maximã. Respondet, assentitur, satisfacit. Virgi. Dictis respondent cætera matris. Sed respondere ꝓprie est priorem alloqui, dictum sane quasi spondere. i. uerba fundere. Breue est, hortatur ut quã de se apud Romanos opinionẽ cõcitarat, eã nõ modo sustinere, sed tueri, atq; defendere conaretur, & uno uerbo docilem facit. Cũ ait. breue est, breuis res. Pręcipere. tãquã ipsius admonere, & docere. Amor ad res oẽs referri potest. Charitas duntaxat ad hoẽs, a χάρις quod est gra. Incredibilis, adeo magnus, ut uix credi posit. Expectatio est, quasi, ut ita loquar, reputatio, & bona spes. Et aĩaduertendũ mistã esse rationẽ cũ præcepto. Animi, ad intelligentiã. Nã animus est ꝓprie quo sapimus, atq; intelligim⁹, quo uirtus, quo setat error. Ingenii. ad naturæ subtilitatem, & ꝓ natura ingeniũ dicimus, & pro utroq; Græci

Lætor — Respõdeo — Amor — Charitas — Expectatio — Animus — Ingenium

φύσιν

φίλος appellát. Obsecrare, obtestari, plus est obtestari q̃ obsecrare. Sed obsecrare maiorē uim habet, q̃ rogare, aut orare, & orō semp debet augeri. Obtestamur uero quēpiā, cū adiuramꝰ eū, quē rogamꝰ. Reuertare, ex ꝓuincia redeas. Cōfirmatꝰ, uirtute īstitutꝰ. Tui, de te ipso. Cōcitasti, cōmouisti. Sustinere, à sursum & teneo, cōseruare. Etq̃m, hoc est, quoniā quoad uixero tua bñficia recordabor. Quoniā & qa ut plurimū tenēt primū locū in orōne, nisi postponant interiectionibꝰ, siue aduerbiis, & cōiunctionibꝰ. Quātæcūq;, ad magnitudinē potius, quā ad numerū referf. Memoriā, quæ est, ut ait Ci. firma animi rerū & uerborū, & dispositiōis pceptio. Te rogo, ut tu etiā meorū in te officiorū memineris, ac si tecū cogites, istas te nō potuisse habere, fortunā, dignitates & gloriā, nisi tu meis, cū puer esses, cōsiliis paruisses, & meā fuisses doctrinā secutꝰ. Ex quo intelligimꝰ Cu. Ci. fuisse discipulū. Accessiones, incremēta, & amplificationes. Differt. n. Accessio ab accessu, nā Accessus est in aliquē locū præfectio. Accessio aūt est amplificatio, & incrementū quarūcunq; rerū. Hæc autē duplici significātia uerbi, colligūtur, à quo descēdunt, quod est accedo. Id. n. interdū significat adire, & appropinquare, ut Ter. Accede ad hunc ignē, iam calesces plus satis, unde accessus. Interdum uero crescere, & adiungere, ut Aedilitati tuæ accessit dictatura, hoc est adiūcta est & increuit, unde accessio. Fortunę, fælicitatis, & amplæ cōditionis, unde fortunas numero multitudinis diuitias nūcupamus. Dignitatis, status. Puer, à teneris annis, hoc etiā noīe filiū, Greco more appellamꝰ, ut Virg. Tuq; puerq; tuus. Greci dicūt παῖς ut Home. [illegible] Olim p̄teriti tpis, ut Ter. Aliū nunc cēses esse me, atq; olim cum dabā, alias futuri, ut Hunc tu olim cœlo spoliis orientis onustū accipies. Aliqn̄ præsentis, ut tumidis qd̄ fluctibus olim tundif. Cōsiliis, hæc sunt hoim oia cōsilium, factum, successus, cōsilium animi est, factum corporis, successus fortunæ. Consilium uero plenum debet esse fide, & amore. Ideo adiunxit. Fidelissimis atq; amantissimis. Paruisses, obediuisses, & executioni mādasses.

Obsecro / Obtestor / Sustineo / Memoria / Accessio / Accessus / Fortunæ / Olim

❧ EGO, &. i. simul, doleo te abfuisse tādiu à nobis, ꝙ. i. qa, carui fructu. i. uoluptate, iucūdissimę cōsuetudinis. i. cōuersationis tecū, &. i. simul, lætor, ꝙ tu absens cōsecutꝰ es oīa. s. expectāda cū maxima dignitate, quodq;. i. & ꝙ fortuna rn̄der meis optatis. i. uotis, in oibꝰ rebꝰ tuis. Breue est qd̄ incredibilis amor meꝰ in te, cogit me p̄cipere tibi. Tāta expectatio est uel animi. i. uolūtatis, uel ingenii tui. i. intellectꝰ & industrię tuę, ut ego nō dubitē obsecrare. i. p sacra, utpote p amicitiā rogare, & obtestari. i. fidē deorū, & tuā obtestādo postulare, supple, ut reuertare. i. reuertaris ad nos cōfirmatus sic, ut possis sustinere. i. exhibere, & tueri. i. ꝓtegere, hāc expectationē, tui quā excitasti. i. ut tantus redeas, quantū te reditum indoles tua & cœpta studia pollicentur. Et quoniā nulla obliuio delebit unquā memoriā tuorū meritorū erga me, rogo te, ut memineris quātęcūq; accessiones. i. quātacūq; incrementa & fortunæ, & dignitatis fient tibi, te nō potuisse consequi eas. s. accessiones, nisi tu puer. i. cum esses adhuc puer, paruisses. i. obediuisses olim, consiliis meis fidelissimis atque amantissimis. i. ob amorem tui datis. ASCEN.

❧ QVODQVE in oibus tuis rebus. Sunt qui existimēt se solos hūc locū rectè distinxisse, qui uereor ne decepti sint: ego. n. sensum, qui ex priore interpūctione eliciebaf, ueriorē esse puto: Cum. n. causam suprà diligenter reddidisset, cur unā, & eandē ob rē diuersis de causis, & dolorē, & uolptatē cepisset: addidit, se preterea absentia illius lætatū esse, ꝙ oibus in rebus fœlix, fortunatusq; fuisset, adeò ut nihil à fortuna postulare potuerit, quod ipsi prosperū eueniret, quin illa Curioni cumulatè largita sit: id. n. est rn̄dere optatis: nam particula QVE si accuratè perpendaf, manifestò ostēdit, cū superiore sententia hanc partē cōiungi debere. Quia tn̄ magna in re leuiter Cic. illū admonere uult, ne ferocis animi adulescens ægre ferret (iniquo enim aīo ea ætas reprehensiones accipere cōsueuit) ideo breue esse dicit, & se ꝓpter admirabilē amorē illud reticere nō posse affirmat. Quid aūt sit, stati exponit, postquā bn̄uolentiā illius sibi cōciliauit, & spūs nobilissimi adulescētis aliquātulū mitigauit. *PETRI VICTO. CASTI.

Quare hoc animo in nos esse debebis, vt ætas nostra iam ingrauescens, in amore, atq; in adolescētia cōquiescat tua. Vale.

❧ QVARE, conclusio exhortatiōis. In nos, erga nos, quorū cōsiliis es multa cōsecutus. Ingrauescens, fenescens. Cōquiescat, cōsolationem accipiat, & recreet. In adolescētia tua, & ingenii, & animi dotibus ornata. Adolescētia autem apud Cic. etiam pro iuuenta ponif ubique. Sed maxime id perspici potest in Catone maiore, ubi sic inquit. Qui adolescentia citius senectuti obrepit, & alibi. Atq; senex meliore conditione est quā adolescens, & multis aliis in locis. At iuuenta poeticum est. HVBER.

Adolescētia / Iuuenta

❧ QVARE, quapropter, quamobrem, in maioribus sane conclusionibus ergo, & igitur in minoribus uti solemus. Hoc animo, hoc est ita dispositus erga nos, qui bona tibi consilia dedimus. Ingrauescens, consenescens. Adolescentia, ab adolesco, quod est cresco appellata. In nulla enim ætate ita crescunt corpora, ut in adolescentia, quæ etiam pro iuuenta ponitur, cum ætas apud antiquos tripartita fuerit, in pueritiam, adolescentiam, & senectutē. Hinc ait Cic. in Cato. maiore. Quin adolescentia citius senectuti obrepit, quàm adolescētia pueritiæ. PHI.

Quare / Quapropter / Quāobrē / Ergo / Igitur

❧ QVARE tu debebis esse in. i. erga nos hoc. i. hmōi aīo, ut ætas nr̄a iam ingrauescēs cōquiescat in amore, atq; adulescētia tua. Nihil enim iucundius est senibus ac uidere adulescentes, qui optime uolunt uirtuti incūbere.

Adolescētia

M.T.C. Curioni. S.P.D.

2 Graui teste priuatꝰ sum amoris sum mi erga te mei, patre tuo clarissimo viro, qui cum suis laudibꝰ, tum vero te filio superasset omnium fortunam, si ei cōtigisset, vt te ante videret, quam à vita discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus: tibi patrimonium dii fortunent: me certe habebis,

GRAVI teste. Curio an̄ reditū suū ex Asia in Italiā miserat p̄rem suū. Romæ, q optime nosset q̃tū C. amaret filiū suū. Itaq: dolet Ci. i. hac epistola eiꝰ testioniū amoris sui erga Curio. sibi ereptū, callide tū cōfirmat sibi Cur. amicitiā, dicēs se sperare eā nō egere testibꝰ, cū iā debeat esse cōfirmatissima. Postremo pollicef se Cu. loco p̄ris. Graui, fide pleno, magna authoritate, & existimatione. Teste amoris mei, q optime sciret meū i te amorē, & de cotestis esse posset. Clarissimo, multis p̄claris rebꝰ gestis spectatissimo. Cū. i. &, sed ut diximꝰ, minꝰ significat quā tū. Suis laudibꝰ, ꝓpter laudes quas sibi merito cōparauit. Tū uero, & maxime. Te filio, ꝓpter te filiū. s. tale tātę expectatiōis. Superasset oim fortunā. i. oim fortunatissimus fuisset, Fortunā bonā, hoc est fęlicitatē, nā interdū & mala intelligif ꝓ loco, ut apud Virg. i. Aenei. Nunc eadē fortuna uiros tot casibꝰ actos insequitur. Itē in. vi. Quæ fortuna uiros fortunaue mersit. Si ei p̄ri tuo. Cōtigisset, euenisset, quasi res felix & optata. Cōtingūt. n. optata. i. si hoc munꝰ, & ut ita dicā, hāc grām à deo obtinuisset. Vt ante, felicitatis. n. existimaf aut mori inter nostros, aut saltē eos, q sunt nobis charissimi, posse ante mortē nostrā uidere. Vnde queritur Ariadne apud Ouid. Ergo ego nec matris lachrymas moritura uidebo.

ASCEN. / HVBER. / Cum / Tum / Fortuna / Cōtingūt optata

Fi Nec

Patrimonium
PHI.

Nec mea qui digitis lumina condat erit. Testibus quia satis puto eam tibi perspectā, egent enim testibus, quæ sunt dubia, & obscura. Tibi, optanti felicitatem. Patrimonium, rem à patre relictam. Fortunent, secundent.

GRAVI teste. Aliud scribendi genus est epistolarum, aliud orationum publicarum & forensium. In his enim ut negocia ueniunt, ita etiam aut sine arte, aut cum artificio exponuntur, in orationibus autem semper uti artificio solemus, reddit hic eum de morte patris certiorē, cuius obitu se dolere ostendit, q grauissimum testem amiserat amoris, quo ipsum Curionem complectebatur. Verum se sperare commemorat, suam in eum amicitiam tātam esse, ut nullis egere testibus uideatur, & se illum loco filii habiturum pollicetur. Patri uero etiam nomen erat Curioni. Fuit & alius eodem nomine appellatus, eademque disciplina insignis, eadem & familia & domo oriundus. Graui, seuero, & magno, cui maxima erat fides adhibenda. Sum, inquit, ego priuatus o Curio patre tuo uiro clarissimo, qui testis erat amoris summi erga te mei, obiuit enim mortis diem. Testimoniorum uero duo sunt genera manifestum, & cæcum. Manifestum est, cum certos testes & præsentes habemus. Cæcum uero cum multitudinem, aut ciuitatem non ignorare dicimus, ut Cice. pro lege Manilia. Testis est tota Sicilia. In cæco etiam iusiurandum, tabulæ & absentes personæ adhibentur. Clarissimo, rebus gestis & eloquentia illustrissimo. Cum & tum, ita ponuntur, ut cum præcedat, tum sequatur, & cum aliquid generale, tum aliquid speciale complectatur, & plus significat tum quàm cum. Adde q exigunt ut semper indicatiuo iungantur, nisi ambæ sub eodem uerbo claudantur, ut nunc uidemus. Et Quintilianus. Quod cum omnibus confidendum est, tum nobis præcipuè qui ratione dicendi à bono uiro non separamus. Suis, propriis, ut sunt hic etiam sua præmia laudi. Laudatio est oratio, quæ alicuius laudem complectitur, ita laus continetur, laudatio continet. Te filio, cum suo pondere dixit te, hoc est tali tantaque uirtute prædito. Fortunam, felicitatem. Contigisset, contingunt bona & optata, accidunt mala & insperata, sed ista apud authores confunduntur. Ante uideret. Mori enim inter suos fortunatum putāt, & mortem minus grauē. Hinc Aeneas. O terque quaterq; beati, Queis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. Et Ariadne. Nec matris, inquit, lachrymas moritura uidebo. Nec mea qui digitis lumina condat erit. Ante & post habent uim quandam comparatiui tam in sensu, quàm in constructione. A uita discederet, moreretur. In eadem significatione migrare, decedere, excedere dicimus, sed necesse est addamus oppositum ex uita, ut Ci. Antequam ex hac uita migro, sine apposito nō satis intelligam migrare pro mori. Sic excidere cum apposito dicendum, ut idem Cice. Meditatione adeundi sui muneris excessit e uita. Decedere uero sine appositione uitæ, pro mori etiam sumemus, ut decessit, hoc est mortuus est. Spero idem est q credo. Martialis. Spero me assecutum esse tale temperamentum. Et Quint. innocentiam puellæ satis ut spero defendimus. Testibus, illa dicuntur testibus egere, quæ sunt ambigua, sed amicitia nostra non est ambigua. Patrimonium, quod possidemus à patre relictum, nō tamen matrimoniū pro eo quod est à matre relictū, sed pro maritali teda dicimus. Dii, quasi optantis est. Fortunent, secundent. Certe, affirmantis est, ut alibi Cice. Certe contra Cæsarem ingressus est armatus, Aeque, ac, hoc est sic ut, uel tam & quàm, eodem modo æque & atque, ut Brutus ad Cice. Hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque atque ullam aliam rem pertinere arbitror, & Terent. Aeque miser atque ego.

Testimoniorū duo genera
Cū, & tū.
Laudatio
Laus
Cōtingūt bona
Accidunt mala
Ante, post
Discedo
Migro
Decedo
Excedo
Patrimonium
Matrimonium
Certe
Aeque
Atq;
ASCEN.

GRAVI teste &c. significat sibi dolori esse mortē patris Curionis oratoris clarissimi & uiri grauissimi. Ordo est. Ego, inquit Cic. priuatus sum graui teste summi amoris mei. i. de summo amore meo erga te, uidelicet patre tuo uiro clarissimo, qui. s. pater tuus cōscius amoris in te mei, & ita optimus testis cum sup. superauit fortunā omniū, laudibus suis. i. sibi propriis, tum uero superasset te filio. i. eo q habuisset te filiū si cōtigisset. i. cum difficultate quadam datū fuisset ei à diis aut fatis, ut uideret te. s. reuersum è prouincia, nam aliter sæpe & diu uiderat, antequam discederet è uita. Sed spero amicitiā nostram non egere testibus. Dii fortunent. i. secundēt, & prosperum faciant tibi patrimonium. i. quod derelictum est à patre, tu certe habebis me.

IOCVI, mihi. Aeque, tam. Ac, q̄. Charus & iocūdus.

cui charus æque sis, & piucundus, ac fuisti patri. Nēpe studiū nō defuit declarādorum munerū tuo noīe, sed nec mihi placuit, nec cuiquā tuorū, quicq̄ te absente

HVBER.
Charus
Iucundus

chari dicunt, quos in precio, habemus, utpote qui aliqua necessitudine nobis sunt coniūcti, ut filii parentes, fratres. Iucundi, qui aut uirtutibus aut morum suauitate nobis sunt uoluptati, & quoniā aliquis potest esse charus, & non iucūdus, ideo solent hæc duo iungi, ut apud Iuue. Iucūdum & charū sterilis facit uxor amicū, & multis in locis apud Cice. & præcipuè ostendit libr. i. de finibus bonorū, & malorū his uerbis. Nam diligi, & charū esse iucundū est. i. est uoluptati, nam eo in loco de uoluptate loquitur, Nēpe, audito nūcio de obitu paterno Curio, ut eum meritis honoribus, prosequeretur, instituit ludos gladiatorios edere popu. Ro. ut hac liberalitate pop. Ro. fauorem, & gratiam sibi conciliaret, quoniā in funeribus clarorū uirorū spectacula edi solebant, & in primis ludi circenses & gladiatorii. Sed cum abesset ipse Curio, id negociū dederat Cice. & quibusdā aliis amicis, ut populo denūciarent ea munera nomine Curi. quæ esset editurus, cum uenisset, quod se diligenter fecisse rescribit Cice. sed tamen non placuisse sibi, ut ipse Curio ante aduentū suum amicis declarasset se factutū eos ludos, maluisset enim eum reseruare hanc declarationem usq; ad aduentū suum, ut cum uenisset fuisset in eius potestate, an uellet facere nec ne, & huius sententiæ suæ rationem dicit se scripturū pluribus. Ad aduentū eius reseruaturū ut ei coram eam exponat, & tamen ei dicit fuisse melius facturū, si alia ratione fauorem populi sibi conciliandum putasset. Postremo ostendit quantū onus sustineat satisfaciendi expectationi hominū, quę de eo est maxima, cui satisfecerit, & dicit illud fore munus & maximum & gratissimum, & ipsi Cice. & ciuibus suis & uniuersæ reipublic. Nempe, legendū est nempe, scilicet non nuper & certe. Studiū, non placet ut hic pro uoluntate ponatur, sed pro diligentia, quia non dicit se uoluisse hoc fieri, sed tamen diligenter fecisse. Declarandorum, denūciandorū pop. Ro. Tuo nomi. tuis uerbis. Munerū, ludorū, quæ esses editurus in funere paterno cum primū ad urbem uenisses, nec intelligamus ea dona fuisse, quæ ciuibus distribui suo nomine iussisset Curio, quia nō dixisset declarandorū, neq; enim declarātur dona priusquā dentur. Deinde ostendit contrariū locus sequens cum dixit, nec quisquam est, quin iam satietate defessus sit, neq; enim fatigatio aut satietas donorum quenquam capit. Sed nec, quanquam dicit se diligenter declarasse populo q Curio esset editurus hæc munera, tamen dicit, nec sibi nec cuiquam ex propinquis aut amicis Curionis placuisse hoc, ut aliquid fieret in eius absentia, quod postea non esset in eius potestate cum uenisset. Te absente, ab urbe.

Nempe
Studium

IOCHARVS

PHI.

Charus / Charitas / Iucundus

¶ CHARVS, gratia & amore coniunctus, unde charitas, & aspiratur. At pro penuria caritas, & carus sine aspiratione à carendo appellant, quo uerbo Terent. etiam est usus, ut Tum annona cara est. Consuetudo tamen usurpauit ut sine aspiratione carum pro gratum etiam scriberemus, sicut cætera multa, ut fama fuga, & quoniam unum ex his sine altero esse potest, ideo recte iunguntur, ut Iuuenalis. Iucondum & charum sterilis facit uxor amicum. Nempe, agitur de muneribus Curionis per Cic. & cæteros eius amicos declarandis Po. Ro. quæ in honorem funebrem patris sui Curio celebranda decreuerat, postquam de eius morte sibi renunciatū fuit, hoc enim eum ipse non adesset. Cice. negocium dedit & quibusdam aliis familiaribus suis. At Cice. suam de his sententiam omnino non ostendit, sed omnem de ipsis disputationem in reditum Curi. differre commemorat. In calce uero literarum adiungit, maximo teneri desyderio Popu. Ro. Curionis aduentus, ut eius opera & auspicio respub. defendatur. Hoc ad argumentum. Sed quænam munera fuerant illa est hominum diuersa sententia. Nos autem ita sentimus. Mortuo Curione, quem huius Curionis patrem fuisse diximus, quadam coniectura colligimus, ut filius tanti nominis adolescens decreuisset, ut meriti honores paternis manibus præstarētur. Et quoniam, ut scimus, aberat in Asia tunc quæstor, ad Ci. literas dedit, ut huiusmodi futura munera Pop. Ro. declaranda curaret, quæ funebres ludos fuisse dicimus, & maxime gladiatores atque circenses, sed funerū pompa, ut uaria, ita etiam maxima apud antiquos fuit. Placet autem quosdam exequiarum modos recēsere, nec erit ab instituto nostro alienum. Essedones defunctorum funera cantibus prosequebantur, ossaq; capitum argento, gemmis, & auro cælata in poculorum usum tenere dicebantur. Adde, quòd ut ait Herodotus, eorum cadaueribus uescebantur ammistis pecudū carnibus. Assyris non prius condebant sepulchro corpora quàm laniarentur à feris. Parthi uero parentes extinctos feris & auibus deuorandos abiiciebant. Inde ossa carnib⁹ exuta sepeliebant. Aegyptii mortuos suos aromatibus conditos domi conseruabant. Persæ, ut corpora quamplurimum durarent cera circunlita reponebant. Plebs hircana publicos alebat canes, optimates uero domesticos, sic quisque pro sua facultate nobiles parabat canes, à quibus laceraretur. Quotienscunque etiam aut reges aut principes moriebantur, una cum ipsis ad eorum pompas dilecti equi aut serui, & apud indos una de uxoribus charior incendebatur. Adde quòd in fortium uirorum sepulchris captiuos necare consueuerunt, quod apud Homerum in Patrocli funeribus factum legimus ubi Achiles post multos cæsos boues & pecudes, post infusum mel & oleū, post etiam occisos .iiii. equos .ii. canes .xii. captiuos Troianos occidit, & pyræ iniecit. Quid præterea Aeneas in palladis funere factitauit Virg. Homerum secutus carminibus suis inseruit. Et in funeribus institutum apud Romanos, ne crudum illum sequerentur morem mactandorum hominum, ut gladiatorum paria dimicarent, à bustis gladiatores Bustuarii appellati, & ea sacra Inferiæ dicebantur, quoniam in foris præstabātur, & quoniam per nouem dies fieri consueuerunt nouēdiales dicti pro copia rerum, próque uirorum conditione colebantur, quos Aeneas Anchisæ patri ludos in Sicilia faciundos curauit. Totus quintus Aeneidos plenus est, hic ergo munera funebres pompas accipiendas dico, non dona, quæ darentur populo, ut quidam intelligunt. Idque nobis probabilius uideri facit gladiatorum munus, & duo theatra, quæ Curio maxima ex ligno in paterno funere uersatili libramento post reditum faciunda curauit. Nempe studium, declarauimus, inquit, funebres ludos in honorem patris tui faciundos, ut tu iusseras declarare atque renunciare po. Ro. Sed nec mihi placuit, nec cuiquam amicorum tuorum, ut aliquid te absente fieret, quod cum uenisses non esset in potestate tua positum. Nempe, affirmantis est, & primum locum in oratione potissimum sibi uendicat. Sic Persius. Nempe hoc assidue, est interdum quasi respondentis aduerbiū, ut Cui tot annos inseruio nempe principi gratissimo. Et nem pro nempe antiqui dicebant. Studium & exercitatio sic differunt. Studium animi ad aliquid agendum diligentiam, Exercitationem uero suscepti actus continuationem appellamus. Desuit, de aliquando minuit, ut demens, desum. Interdum auget, ut defessus, ualde fessus. Tuo nomine, inepti dicunt tua parte. Tu dices, tuo nomine, meo nomine. Ex te, ex me. Verbis tuis, uerbis meis. Tuo iussu, meo iussu, ut meo nomine Aristophilo. S.P. dices. Nec, per apocopen nascitur à neque. c. n. & q. literæ sunt affines, & eodem loco nec & neq; poni possunt, & à non differunt, quia non negat solum, nec & neque negant, & copulant, significantque & nō. Aliquando nec pro non accipimus, ut Fabius, Persolui gratia non potest nec malo pati.

De modis exequiarū apud antiquos

Bustuarii / Inferiæ / Nouendiales

Nempe / Nem / Studium / Exercitatio / De / Tuo noiē / Non, nec neque

ASCEN.

¶ CVI sis æque charus, & periucundus, ac .i. sicut fuisti patri. Nempe studium. Interrogauerat Curio quare Cice. non curasset patri ludos funebres, ut gladiatorum paria populo in arena exhiberi, credebat enim misertima gentilium superstitio fraude demoniorum seducta sanguinis effusionem defunctorum manibus gratam, ad hoc respondet. Cic. Nempe &c. unde rectius nempe quàm nuper legitur. Et uerius noua est epistola quàm superioris pars, Ordo autem est. Nempe, id est certe, ut rationem assignem ad quęsita tua, studium, id est diligēs cura munerum, id est spectaculorum gladiatorii certaminis populo quasi pro munere in funere parentis, declarandorum, id est exhibendorum, nomine tuo, id est nominis tui, non defuit sup. mihi, sed nec placuit mihi, nec coiquam tuorum.

fieri, quod tibi, cum venisses, nõ esset integrum. Meam quidem sententiam aut scribā ad te postea plurib⁹, aut ne ad eam meditere, imparatum te offendam, corāque cõtra istam rationem, meam dicam, vt aut te in meam sententiam adducam, aut certe testatum apud animū tuum relinquam, quidnam senserim, vt siquādo

HVBER.

¶ FIERI, à nobis in declaratione horum munerum. Integrū, in tua potestate, ut posses tuo arbitrio cōmutare, nam qđ semel declarauimus nos esse facturos, non est nobis integrū, hoc est non est in potestate nō facere, quia turpe omne est difficile uiro claro id non præstare, quod semel promisit. Cum uenisses, Romā. Equidē dicit se postea scripturū sententiā suā, quare nō placuerit ei hæc munera declarari populo ante aduētum eius. Quid sentiam, quæ sit sententia mea. Postea, alio tēpore, non nunc. Pluribus, subaudi uerbis. Aut ne .i. reseruabo aduentum tuū, ne interea mediteris aliquā obiectionem ad ea quæ dicā. Ad ea, cõtra ea, quę in me dicenda sunt. Meditere, cogites, præpares. Offendam, inueniam. Imparatū, improuisum, nō paratū, impræmeditatum. Coram, non literis, sed uerbis. Istam .i. tuam. Adducam te in sen. i. persuadebo tibi, quod sentio, trahā te in opinionē meam. Testatum, apertum declaratū, & ut diximus, habet significationē passiuā. Vt siquando,

Testatum passiue

quia occurrebat eum posse respondere, ad quid adduces me in sententiam tuam, postquam res acta est, neque amplius mihi integra. Ideo dicit Cicero, ut saltem si tuum consilium cœperit tibi aliquando displicere, posśis recordari meum consilium. Siquando, aliquando. TVVM consilium, de declarãdis muneribus. Meum, quod tibi olim dederam, antequam declarentur. Debemus enim intelligere Cice. consuluisse ante Curioni, ne ederet hæc munera, neq; etiam declaret ante aduentum suum, etiam si uellet edere, sed Curione ita iubente Ciceronem diligenter declarasse, cum tamen ei hoc ut ipse dicit non placuisset. Recordari in memoriam reducere, quo poteris cognoscere me tibi fideliter & amanter consuluisse.

(quod nolim) displicere tibi tuum consilium cœperit, posśis meum recordari. Breui tamen sic habeto, in eum statum temporum tuum reditum incidere, ut iis bonis, quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt, facilius omnia, quæ sunt in republ. amplisśima, consequi posśis,

¶ QVOD NOLIM, quod utinam ita non sit, ut tibi displicere incipiat consilium tuum, & est parenthesis. Breui, absolute ponitur, id est paucis uerbis. Sic habeto, sic existimato. Tuum reditum, ex Asia. Incidere, deuenire. Incurrere in eum statum, id est in talẽ statum & conditionem temporum. His bonis, his muneribus. A natura. Triplicia enim bona philosophi esse uolunt animi, corporis, & fortunæ. A natura quæ bona animi & corporis ferre solet. Animi bona sunt Iustitia, prudẽtia, fortitudo, & temperantia: quæ quidem à natura originem habent, ut uoluit Cicer. libro primo officiorum. Bona corporis, uires dignitas siue pulchritudo, agilitas, facundia, & similia, quæ omnia abunde erant in Curione. Studio, diligentia, ut est eloquentia, cognitio liberalium disciplinarum, quæ studio cõparantur. Fortuna, fortunæ bona, quæ & externa dicuntur, sunt honores diuitiæ, clientelæ, amicitiæ, affinitates & similia, quibus abundabat Curio, quibus omnibus rebus dicit Cice. eum potuisse facilius consequi omnia quæ erant amplisśima in repub. quàm illis muneribus, quæ erat exhibiturus, quorum satietas iam multos cœperat quia à multis quotidie edebantur.

Bonum triplex

PHI. ¶ FIERI, in declarandis muneribus aliquid à nobis fieret, Cum uenisses. Coniunctiui modi particula indicatiuo dari non potest. Cum uenis non dicimus, nisi cum pro temporis aduerbio capiatur, ut cum pro quando uenis. Integrum, hoc est in potestate tua positum. Sic in Tusculanis. Atq; ei ne integrum quidem fuit. Sententiam, quare hæc populo declaranda fuisse non placuerit ante reditum tuum. Pluribus, scilicet uerbis. Ad eam meditere, ne quid ut contra sententiam meam cogitare posśis, & obiicere, aut ea leges, & intellige quæ dicturus sum. Ad, contra, ut Prima quod ad Troiam pro charis gesserat Argis: aut super, ut Terent. Tum si quis magistrum ceperit ad eam rem improbum. Ne, non solum negantis uim habet, sed imperantis: hinc est quòd nunquam cum prima persona singularis numeri iungi potest, nisi intelligatur pro ut non, ut si dixeris. Ne dicam doctus, sed admodum eruditus. In illa uero particula non uis negantis est, & cum omnibus personis indifferenter iungi potest. Imparatum, impræmeditatum. Offendam, inueniam. Terent. in Eunucho. Offendi aduenïens quendam mei loci atque ordinis. Et Plautus in Amphitryone. Aduenïens tenebrosum offendi domi. Alias est lædere. Horatius in Poetica. Nec dicet cur ego amicum offendam in nugis. Idem, Et crassum unguentum, & sardo cum melle piper offendunt. Coram, præsentibus uerbis. Contra istam tuam rationem, ne funebria fierent munera. In meam sentẽtiam adducam, tibi persuadebo, ut quod ipse sentio, tu quoque faciendo existimes. Ad in compositione ualde significat, ut Terent. Sancte te adiurat. Testatum expositum, pasśiue dictum. Apud animum, in cogitatione tuæ mentis. Apud & penes ita differunt, ut inquit Pomponi9, quòd apud personam cum loco significat. Penes uero personam & dominiũ, ac potestatem, quod trahitur à penitus. Maioris itaque significationis est penes quàm apud. Penes me libri sunt qui mei sunt. Apud me libri sunt, qui mei non sunt. Siquando, interdum, quasi obiectioni respondet. QVOD nolim parenthesis est, quam latine interpositionem sententiæ appellamus. Consilium, de declarandis muneribus. Meum consilium, scilicet à tuo alienum, quod in reditu tuo audies de non declarandis. Recordari accusatiuo potius antiqui quàm ablatiuo iungebant, quo & nos uti posśumus. Breui tamen sic habeto paucis uerbis intellige. Hæc oratio dicendi finem ostendit. Sunt enim quædam uerba, quæ ad operis finem pertinent, ut habes, Marce fili munus mea quidem sententia magnum: & alibi. Habes quæ sentiam Brute de ratione dicendi, & Fabius. Habes Marcelle Victori. & alibi. Hæc sunt quæ putaui dicenda hoc tempore. Statum, conditionẽ. Incidere, à fortuna uenire dedita opera, ut in reipu. tempus non incideris, sed ueneris. Iudicio enim tuo non casu in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum. His bonis, uirtutibus, & auxiliis. Natura, à qua animi bona oriuntur & corporis. Sunt enim animi bona uirtutes, corporis uero ualetudo, pulchritudo, & huiusmodi, quibus omnibus Curio erat ornatus. Studio, omnium bonarum artium disciplina. Fortuna, diuitiis, opibus & aliis huiusmodi, quæ peripatetici inter bona externa numerare consueuerunt, cum tria bonorum genera prædicassent animi, corporis, & fortunæ. In repub. statu ciuitatis libero.

Ad
Ne
Offendo
Ad
Apud
Parẽthesis
Recordor

ASCEN. ¶ QVICQVAM fieri te absente, quod non esset integrum .i. intactum tibi cum uenisses è prouincia. Equidem .i. ego quidem, aut scribam ad te postea pluribus, sup. uerbis sententiam meam, aut ne meditere .i. exercendo te cogites ad eam, offendam te imparatum .i. omnino improuisum, ut non admonitum, & dicam coram .i. tibi præsenti, rationem meam cõtra illam .s. tuam .i. tecum disceptabo, ut aut adducam te in sentẽtiam meam, aut certe .i. saltem, si non adduxero, relinquam testatum .i. protestatum apud animum tuum, quid senserim, ut siquando .i. aliquando consilium tuum cœperit displicere tibi. QVOD, id est quam rem, nolim .s. accidere posśis recordari meum. Tamen, id est nihilominus, licet aut pluribus alias aut nihil tecum de ea re agere constituerim, habeto .s. sententiam meam breui .s. narratione, utpote habeto, tuum reditum incidere in eum statum temporum, ut posśis consequi omnia, quæ sunt in repu. amplisśima, facilius iis bonis .i. per hæc bona quæ sunt tibi data, natura, studio, fortuna. Miror cur præcipuum hominum bonorum datorem deum prætermittat, natura datur facundia, firmum latus, bona ualetudo, & gratia ex eis, studio prudentia & cæteræ uirtutes morales quas nisi deus charitate imbuat, nullæ sunt, fortuna, diuitiæ, & popularis aura.

MVNERIBVS. ludis. Facultatem,poßibilitatem. Nemo admiratur,nemo laudat,aut amat aut existi HVBER.
mat laudabilem. Est enim facultas munerum. Copiarum, diuitiarũ,significat & exercitum in plurali. Non Copiæ
uirtutis,hoc dicit,facultas ludorum publice est diuitum,non uirorum bonorum,qui alia rat.one amorem po
puli sibi parare student. Quin. qui non. Defessus, fastiditus. Satietate, tædio, quia quotidie non deerant Quin
ludi.Sed aliter ostendit ea sibi excidisse quæ supra dixit de sententia sua. Aliter,contra. Atque, id est quàm.
Ostenderam,proposueram,quia dixerã me postea scripturum pluribus quid sentirem,aut dicturum coram

quàm muneribus: quorum neque facultatem quisquã admiratur (est enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est quin satietate iam defessus sit. Sed aliter, atque ostẽderam,facio,qui ingredior ad explicandam rationem sententiæ meæ. Quare omnem hanc disputationem in aduentum tuum differo. Summa scito in expectatione te esse, eaque à te expectari, quæ à summa virtute, summoque ingenio expectanda sunt. Ad quæ si es, vt debes paratus (quod ita esse confido) plurimis maximisque muneribus,&nos amicos, & ciues tuos vniuersos,& rempubl.afficies. Illud profecto cognosces, mihi te neque chariorem, neque iucundiorem esse quenquam. Vale.

cum uenisses. Ingredior,incipio,procedo. Explicandam,declarandam. Omnem,totam. Disputationem, de ratione sententiæ meæ. Differo,reseruo, prorogo.
Expectatione, ut etiam dixit in fine primæ epistolæ ad eum scriptæ. Expectari, scito. A summa, id est ab homine summæ uirtutis. Summo ingenio ab homine summi ingenii,qualem omnes te existimant. Ad quę, quæ à te expectãtur. Paratus,dispositus, instructus,ut ea præstare poßis. Quod,te esse paratum. Confido, certißimus sum. Plurimis muneribus,id est æstimationibus nos plurima maximaque munera à te accepisse,& multo plura & maiora quàm sint ista quę es editur⁹, si satisfeceris expectationi, quæ de te summa est. Ciues uniuersos omnes usque ad unum.
MVNERIBVS. ludis funebribus, gladiatoriis. PHI.
Facultatem,quod facere poßis,cum diuitiis & opib⁹
abundas. Admiratur,admiramur uirtutes.Cic. Sæpe- Admiror
numero admirari soleo.Miramur uero moles,ædificia, Miror
& huiusmodi. Miratur molem Aeneas Magalia quondam,dicit autem quòd nemo miratur quòd huiusmodi munera præstare poßis. Copiarum, ad copias rerũ & diuitias pertinet.Est enim copia tam singulari nume
ro quàm multitudinis rerum abundantia, sed cum co- Copia
pias tantum pluratiue dicimus,exercitum significam⁹. Copiæ
Teren.Proh quantas secum copias adducit. Non uirtutis,ad opulentos inquit ista pertinẽt edendorum mu
nerum populo, non ad bonos uiros qui uirtutibus nõ ludis populo grati conantur efficere. Satietate, quasi
tædio istorum,scilicet munerum quotidie spectandorum. Defessus,fastidio & despicientia affectus,à defatis Defessus
coe. Sunt quædam participia quæ eiusdẽ significationis esse uidentur,sed longe discrepant:Fessus,defessus,las Defatiscor
sus,lapsus,laxus,fatigatus,iactatus.Nam Fessus animi est & corporis,Defessus plus est quàm fessus,Lassus præ- Fessus
terea animi est & corporis,sed quadam laboris molestia quasi cõfectus.Lapsus item corporis est, atque animi, Defessus
sed qui labitur.Laxus uero qui lentus,qui mollis est,ut habena,funis,chorda.Virgil. Et premere, & laxas sciret Lassus
dare iussus habenas.Fatigatus dicitur terris.Iactatus mari. Sed aliter atq; ostenderam facio,hoc ideo subiunx- Lapsus
xit,ne contra institutum facere uideretur:dixerat enim rationem sententiæ suæ nolle,donec ipse rediret,expli Laxus
care:unde quasi ista excedisse demonstrat. Atque pro quàm. Aliter,contra.Virgi. Diis aliter uisum. Hanc Fatigatus
non bene dixisset istam uel illam. Differo prorogo. Ostenderam,pollicitus fueram, cum ista constitueram Iactatus
differre in aduentũ tuum. Ingredior,accedo,incipio. Summa scito,missa de muneribus quæstione ad aliam Aliter
rem transit:quod tamen facere non solemus,nisi primo fecerimus auditores attentos, interpositis huiusmodi
uerbis,ut De his hactenus.De his alias pluribus. De his satis, & huiusmodi. A summa uirtute summoque ingenio,hoc est hominibus,qui summa uirtute summoque ingenio præditi sunt,qualem te ipsum omnes intelligunt. Ad quæ omnia,quæ à te expectantur. Vt debes,debemus enim omnia pro salute reipu. uitam etiam liberorum & nostram.Brutus & duo Decii sunt exemplo. Paratus,dispositus. Confido, certã fidem & spem
habeo. Pluribus,ad numerum. Maximis,ad magnitudinem. Ciues & conciues dixissent multi. Qui enim Ciues
dominus ciuitas est,is homines illius ciuitatis suos ciues appellat.Qui uero non dominus,sed ex eadem ciuita- Conciues
te oriundus conciues suos dicit.Verum huiusmodi differentiam neque à Cice.neque ab aliis doctißimis uiris obseruatam inuenio,quorum exemplis nos uti poterimus, & ciues & conciues indifferenter dicere milites ue
ro cõmilitones,seruos,liberti collibertos,discipuli cõdiscipulos appellant. Vniuersos,quasi usque ad unum Affectio
omnes appellatos. Afficies,afferes,& dabis plurima & maxima beneficia. Sed tam in bonum quàm in malum afficere dicimus, ut afficio te iniuria, dolore, molestia, damno,morte,& afficio te gaudio,uoluptate,diuitiis,
muneribus. Et si uoles diffinire quid sit afficere dices, Afficere est affectionem quandam animorum afferre, Affectus
unde affectus affectionesque dicuntur.Affectionem Cice.ita diffiniuit.Affectio est animi & corporis & tempo Affectio
re de causa mutatio,quam etiam perturbationem poßumus appellare.Affectus autem Cic. in huiusmodi signi Cognosco
ficatione non est usus,sed Quint.& alii. Cognosces,considerabis,& intelliges neminem me habere teipso chariorem.Nam cognoscere est diligenter & accurate considerare & intelligere.
QVAM muneribus,id est largitionib⁹ munerum arenæ,quorum scilicet munerum,neque quisquam ad- ASCEN.
miratur facultatem,est enim ea facultas copiarum,id est opulentiæ non uirtutis, neque quisquam est quin sit iam defessus satietate,scilicet spectandi ea. Sed ego facio aliter atque ostenderam,id est indicaueram me facturum,qui ingredior,ad explicandam rationem sententiæ meæ. Quare ego differo omnem hanc disputationẽ, in.i.usque ad aduentum tuum,scito te esse in summa expectatione, & ea expectari à te quæ expectanda sunt à summa uirtute,& summo ingenio,ad quæ,scilicet exhibenda, si es paratus ut debes,scilicet esses qđ confido esse:ita afficies & nos amicos & ciues tuos uniuersos, & rempub. plurimis & maximis muneribus, id est re, quæ gratior erit,quàm si dederis plurima & maxima munera.Profecto tu cognosces illud,quenquam neq; chariorem neque iucundiorem esse mihi,te,id est quàm tu es.

HVBER. EPISTOLARVM. proponit Ci. tria potißimum epistolarũ genera, quorum cum nullo sibi ntendnm esse probet, ad illud maxime deuenit quod intendit, ut Curionẽ cohortetur ad laudem & gloriam, qnam dicit posse comparari bonis artibus, in quibus hortatur ut uehementer elaboret. Est autem artificiosum hortationis genus, qni non ex abrupto exposuit qnod nellet. Non ignoras, scis. Geneta, species. Illud unum, illud præcipuum. Res ipsa, ipsa epistola.

M.T.C. Curioni. S.D.

3 EPistolarum genera multa esse nõ ignoras: sed vnum illud certissimum, cuius causa res ipsa inuenta est,

PHI. EPistolarum. Ex qno respu. labefactari iam prope, & extingui uidebatur, & Curionẽ Pop. Ro. aio esse magno & excelso cognoscebat, spem in eo maximam tutãdæ reip. collocauit tanquam qui ex omnib⁹ unus auderet ac posset eam ipsam inueterem dignitatem ac libertatem uindicare. Quamobrem nil aliud huius epistolę uerba prę se ferre uidentur q̃ Curionem ad capessendam hanc immortaltem conseruandæ libertatis gloriam adhortari, & quibusdã quasi insinuationib⁹ ad id genus accedit. Non enim audet ex Cæsaris timore apertius loqui de repub. Genera, amat Cice. pro qualitate genus dicere, qno uocabulo Cic. opera plena sunt. Multa profecto epistolarum genera dicit esse, sed duntaxat hæc tria complectitur. Vnum, cuins causa inuenta est epistola. Alterum familiare & iocosum. Tertium seuerum & graue, quæ in multas epistolarum species distunduntur. Sunt enim aliquæ paramythiacæ. Sunt & paracaleticæ, paratecæ, parangelmaticæ, & id genus innumerabiles sunt Cic. & aliorũ epistolæ. Sunt etiam eroticæ, & id magis poetarum qnàm oratorum. Extant eroticæ Tibulli, Nasonis, Propertii: & item Sapphus epistolæ, præterea sunt ethicæ, ut ad Lucillum Seneca. Adde theologicas epistolarum species, nt Platonis de rebus diuinis, Pauli, Petri, Ioannis, Hironymi, Augustini, Cypriani, quæ leguntur hodie. Sunt item pragmaticæ, hypotheticæ, prosphoneticæ, proseuticæ, & aliæ complures. Et nullam aliam facimns inter epistolam & literas differentiam, nisi quòd unam epistolam dicimus: unam literam non dicimus, numero tantum multitudinis literas pro epistola ponimus: ex quo unas literas pro una epistola recte scribimus, nt Cice. Vnis literis totius æstatis res gestas ad senatum perscriberem. Vnus enim tunc pluralem numerum accipit quãdo cum nomine tantũ pluratiuo cõiungitur, ut nuptiæ, arma, literę. Terent. Ex unis nuptiis, duas propterea epistolas, non binas epistolas, & econttario, binas literas, non duas literas dicimus, redarguit Cice. filium in hoc errantem. M.T. Poetæ uero maiore sumpta scribẽdi licentia, litera pro epistola uti possunt, ut apud Sappho. Nũquid ubi aspecta est studiosæ littera dextræ, Protinns est oculis cognita nostra tuis. Inuenta melius quàm reperta. Inuenimus enim ex industria & labore, reperimus casu & fortuna, ut Oui. Tu non inuenta reperta es. Res ipsa, hoc est epistola.

Epistolarũ genera — *Epistola* — *Litera* — *Literæ* — *Inuenio* — *Reperio*

ASCEN. EPistolarum. Diserte tria enumerat epistolarum genera, quorum cum nullius sibi sit argumentũ, non est qnod ad Curionem scribat, ne tamen nihil scribat ad uirtutem adhortatur nerbis memoratu dignissimis. Ordo est. O Curio tu non ignoras multa, qnia tria esse genera epistolarum, sed illud unum certissimum, cuius causa ipsa res, id est epistola est innenta.

vt certiores faceremus absentes, si quid esset quod eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Huius generis literas à me profecto non expectas. Domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores & nuncios. In meis autem rebus nihil est sane noui. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: vnum familiare & iocosum, alterum seuerum & graue, vtro me minus deceat vti, non intelligo. Iocer ne tecũ per literas?

HVBER. VT certiores faceremus absentes, id est admoneremus absentes: & si qnid esset quod propter eos, aut propter nos oporteret eos intelligere, hac enim causa maxime inuenta est epistola. Ouid. in Heroidibus. His arcana notis terra pelagóque feruntur, Inspicit acceptas ab hoste notas, & diuus Hieronymus ad Marcellam epist. decimoqninta. Epistolare officium est de re familiari, aut de quotidiana conuersatione aliquid scribere, & quodammodo absentes interdum præsentes fieri, mutuóque quid ant nelint, aut qnid gestum sit nunciare liceat: interdum confabulationis tale conuiuium doctrinę quoqne sale condiatur, & Cicero ad Nigidium libr. iiii. epistola quæ incipit, Quærenti mihi, epistolarum quoque genera commemorat. Interesset nostra, utile esset nobis. Aut ipsorum interesset, ipsis esset utile, & ad ipsos pertineret. Huius generis, huius qnalitatis, id est huiusmodi literis, quibus te faciã certiorem. Tnarum enim, reddit rationem quare tales literas à se non expectet. Domesticarum, familiarium, de quibus uelis fieri certior. Scriptores, qni scribant præter me. Nuncios, qui uerbis referant, ut se habeant, res tuæ. In meis autem, quia occurrebat scribẽdum fuisse Ciceroni de suis, respondet se nihil habere noui. Reliqua, præter illud unum, de quo diximus. Vnum, ex duobus. Familiare & iocosum, in quo & familiariter scribimus & cum iocis. Alterum, secundnm horum duorum. Seuerum & graue, quod de rebus seueris & grauibus tractat. Vtro horum duorum: nam uter de duob⁹ tantum dicitur quis de plnribus & duobus. Non intelligo, nescio utro horum generum minus conueniat me uti, quia neutro omnino me uti licet Iocer ne, prima pars horum duorum generum. Iocer ne, debeo ne iocari. Per literas quia interdnm iocamur etiam uerbis coram, & est interogatio.

Vter — *Quis*

PHI. VT certiores faceremus absentes, hoc est absentib⁹ significarem⁹. Causa est q̃ dicit epistolã inuentã esse de quo Hierony. ad Marcellã sic habet. Epistolare officiũ est de re familiari aut de quotidiana conuersatione aliquid scribere, & qnodãmodo absentes interdnm præsentes fieri, mutuóq; quid aut uelint, aut quid gestum sit nunciare. Et Naso inquit. His arcana notis terra pelagóq; feruntur. Inspicit acceptas hostis ab hoste notas. Facio te certũ, in prosa oratione non dicimus, sed facio te certiorem. Poetæ tamen facio te certum dicunt. Virgi. Anchisen facio certũ, nam uersus heroicus & elegiacus certiorẽ non capit: & alia huinsmodi multa breuẽ inter duas

Certũ facio — *Certiorẽ facio*

duas longas habentia, ut Cinitas. Et cane etiam dicas, ago te certnm aut certiorem, id nusquam lectum est. Si quid esset, quod eos scire aut nostra, aut ipsorum interesset, hoc est aliqnid esset, qnod aut ad ipsorum aut ad nostram ntilitatem accederet. Interesset enim ntile esse significat: & ideo appellatum quasi in re esse, hoc est utile alicuius esse: nam res utilitatē plerunque significat, ut Terent. Si in re est utrique: hinc puto interesse ab in & re & esse compositū. Ex quo mea, tua, sua, nostra & uestra, & quia interesse dicimus, nil aliud profecto significamus quàm in re mea tua & huiusmodi esse. Sic etiā ipsorū interesse, hoc est in re ipsorū esse. Scriptores. Ratio est: quia ad eum eiusmodi literas non mittat. Scriptor operis est auctor & conditor. Librarius, qui scriptoris opera transcribit aut uendit, quem bibliopolā dicimus, sed hic scriptoees qni ad te scribant, & nuncios qui nuncient & referant. Nil noui, nullū nouum quod possim ut debeam tibi significare. Nil literarū, nullas literas: honestius genitiuū neutro diuersi casus adiungemus. Ci. Id quod datur ocii libenti⁹ in philosophia consumere consueuimus. Idem ne parū authoritatis esset in fabula. Magnopere, pro ualde & uehementer, quo etiam disiunctiue uti possumus, ut magno delectant opere literæ tuæ. Familiare, quo ad amicos familiariter scribis. Iocosum, qno plerunq; per literas animi gratia iocamur cum amicis. Seuerum & graue, quo ees graues præsertim ad statum ceipub. ad religionē, ad deos immortales pertinētes exponimus, quæ ees aut mediocri figura dicendi, aut ubertate cōplectendæ sunt. Tres enim sunt stili, quos alii characteres, alii genera, alii figuras orationis appellant: quibus omnis scriptorū materia explicatur. Gracilis, quē Cic. infirmū & extenuatū appellat, in quo cauendū, ut inquit Hora. ne uergat ad unum, quod appellatur siccū, aridū & exangue. Mediocris siue medius, ad quē qui peruenire non possunt, & pee cōfinia huius stili uagantur, in uitiū cadunt, quod dissolutum & fluctuans appellatue. Grauis deniq; uberius, in qno maxime fugiendū est quod suffultum, turgidū & inflatum dici potest. Id autē cōmittitur, ut inquit Ci. cum aut nouis, aut priscis uerbis, aut duriter alinnde trāslatis, aut grauioribus q̃ res postulat aliquid dicitur. Vtro, iocoso, aut graui. Vter & alter de duob⁹ tantū, Alius de pluribus. Quis de duobus & pluribus. Intelligo, intelligere est rem certā tenere: compositū sane ab inter & lego, nam. r. in. l. conuertitur, ut inteelego, intelligo, perlego, pellego, perluceo, pelluceo. Iuue. Criticee pelluces.

Interesse

Scriptor

Librarius

Magnopere

Vti, utor, dicimus quādo res saluo usu nobis subministratur amicis. Abutor uero, quando rem & usum deperdimus. Iocer, interrogatio est ad illud: Vnū familiare & iocosum: iocamur uerbis, ludimus factis, sic iocus in uerbis, ludus in factis. Sed interdū ista cōfunduntnr, ut iocus in factis, ludus sit in uerbis. Ouid. Hos ignara iocos tribuit natura puellis, Materia ludunt uberiore uiri. Et Iuue. Quoties uoluit fortuna iocari.

ASCEN.

☞ V T faceremus absentes certiores, si quid esset quod eos scire interesset. i. in re & utilitate aut damno esset, aut nostra. i. qui scribimus, aut ipsorum ad qnos scribimus. Tu profecto non expectas à me literas huius generis: habes enim & scriptores & nuntios rerum tuarum domesticarum. Autem. i. sed, nihi est sane, id est multū noui in meis eebus, scilicet domesticis. Reliqua genera epistolarum sunt duo, quæ delectant me magnopere: unum familiare & iocosum, alterum seuerum & graue, sed sup. non intelligo, utro id est quo horum duorum minus deceat me uti. Iocer ne id est non decet ut iocer tecum per literas, & ita utar iocoso genere. Respōdet. Mehercule, scilicet ita tractante ut uerum dico.

ciuem mehercule nō puto esse, qui temporibus his ridere possit. An grauius aliquid scribam? quid est quod possit grauiter à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de rep.? Atqui in hoc genere hæc mea causa est, vt neque ea quæ nunc sentio, velim scribere. Quamobrē quoniam mihi nullum scribendi argumētum relictum, est, vtar ea clausula, qua soleo, teque ad studiū summæ laudis cohortabor. Est enim tibi grauis aduersaria constituta & parata, incredibis quædā expectatio: quam tu vna re facilime vinces, si hoc statueris, quarum laudūgloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparātur, in iis esse

HVBER.

☞ C I V E M, subiectio qnæ latenter continet solutionem, ut probet sibi non esse iocandū, qnia nullus ciuis sit qui hoc tempore iocari possit, ergo ne sibi quidem. An grauius, secūda pars. Quid est. q. d. nihil, ut ostendat nihil sibi grauiter omnino scribendū esse. A Cice. habent significantiā uel emphasim hæc nomina à Cice. ad Curionem. q. d. à uiro graui ad grauissimum. In hoc genere, in hac conditione. Quæ non sentio, quæ in animo non habeo, quæ non probo. Ficti enim hominis est ea dicere & scribere quæ non sentiat. Qnamobrē, conclusio in qna ostendit qnid sibi scribendnm relinquatue. Argumentum, materia. Nullum, eorum generū epistolarū quæ esse solent. Clausula, conclusione, particula orationis. Qua soleo uti, cum ad te scribo. Est enim, proponit causam exhortationis: deinde exhortationem, & est sensns. Est enim quædam expectatio de te, qnæ tanquam grauis aduersaria quædam est tibi constituta & patata, quam solis bonis artibus & recte factis possis superare. Aduersaria, substantiuum est, & est oedo: qnædam expectatio incredibilis est constituta & parata tibi aduersaria granis, id est tāquam aduersaria granis, expectatio enim quæ de nobis est, tanquam aduersaria & concertatrix nostra non sinit nos quiescere, ut eam uel æquare nel superare possimus aduersaria antem in fœminino genere quia de expectatione loquitue. Quam, expectationem adnersariam tuam. Vinces, superabis. Vna re. quæ sequitur scilicet. Si con. si decreueris. Hoc, id est quarum laudum, & est ordo si hoc constitues esse tibi elaborandum in iis artibus, quib⁹ artibus hæ laudes comparantnr, quarum laudnm gloriam adamaris.

elaborandum. In hanc sentētiam scriberem plura nisi te tua sponte satis incitatum esse confiderem, & hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

☞ E L A B O R A N D V M, insudandum, incumbēdū. His artibus, honestis, uel his uirtutibns. Nam ars interdum pro uirtute ponitur. Quibus cō. la. quia laus sempet sequitur uirtutem, & uoluit Cic. in officiis. Omne quod honestum est, etiam si à nullo laudetur, tamen per se laudabile est, sed raro fit ut uirtutibus & bonis artibus non comparentur laudes. Gloriam quarū laudum tu adamaris, pro adamaueris. i. quarum laudū glo-

Ars

ria semper es delectatus, quia semper amasti gloriam quæ ex laudibus nascitur. Io hanc sententiam, cohortaodi te ad amorem laudum. Tu spon. per te ipsum, sioe ullius impulsione. Iocitatum, stimulatū. Et hoc quicquid .i. hoc quod. Attigi, leuiter & paucis tetigi & commemoraui. Inflammandi, incendendi, & est translatio ab igni: sed plus est inflammare quàm incendere. Virg. quarto Aeoeid. His dictis incensum aoimum inflammauit amore. Testificandi, aperte declarandi, quasi testimonio quodam. Amoris mei, erga te.

Ioflāmare

PHI. CIVEM Romanum intellige: ὑποφορὰ hoc est subiectio, quam demoostrat se etiam iocari oon posse, cum oullius sit cuius qui iocari posit. Mehercule, per Herculem, per quem iurare poterant solum uiri, ut per Castora solum fœminæ, per Pollucem uterque sexus. His temporibus, miseris & afflictis, & his habet emphasim. An grauiter, ad illud quod ait, alterum seuerum & graue. A Ciceroоe ad Curiooem, ἐμφατικῶς ista protulit, quasi adamante rempub. ad amantissimum & studiosissimum reip. In hoc genere, graui & seuero, in quo oersatur respub. Quæ noo sentio, laudo & approbo. Quamobrem. Ex conclusione prædictorum demonstrat quid ad scribendum relictum sit. Argumentum, materia: hoe enim oomine, ut ioquit Fabius, complectimur omnia quæ Græci ἐνθυμήματα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις uocaot. Nos commentum sententiam cum ratione & quo tertio diximus qnandam conclusionem appellamus, sed Valgius ἐπιχείρημα aggressiooem uocat. Celsus argumentum, quo aliquid probaturi sumus mente conceptum & si oondum uerbis explaoatum sit. Quidam rationē, Cicero ratiocinamentum & quasi syllogismnm queodam appellat: ἀπόδειξιν uero Fabius audieotē probationem esse demonstrat, quam Cælicius ab epicheremate solo genere conelusioois distare commemorat. Natura uero omnium argumentorum est ratio quædam rei dubiæ faciens fidem per ea quæ certa sunt. Reliqua sunt argumentorum geoera duo. Voum quo fabulæ comœdiarum exponuntur, quod à Cicerone sic diffinitū est.

Argumentum Argumentum est res ficta quæ tamen fieri potuit uelut argumeota comœdiarum. Alterum est omnis materia ad scribendum destinata, in cuius significatiooe hic accipimus. Et Cicero ad Brutum. Et si, inquit, argumentum simile noo erat. Hinc etiam opus, ut ait Fabius, paulo numeriosius uulgo appellatur argumentosum. Clausa. περιοδῷ, id est eo ambitu & breuitate. Ad studium summæ laudis. In conseruaoda libertate ciuitatis est summa laus, de qua Virgilius. Vincit amor patriæ laudumque immensa cupido. Est enim. ratio est futuræ exhurtationis, & ait quandam incredibilem de eo expectationem esse, & eam sibi paratam esse, sicuti quandam aduersatricem, quam solum bene faciendo superare posset. Et sicut aduersarium dicimus sic aduersariā substantiuum. Et est ordo. Quædam incredibilis expectatio est constituta, & parata tibi grauis aduersaria quæ tecum est certatura. Iocredibilis, adeo magna quod uix credi posit. Expectatio, ut ipse solus saluam rempublicam reddat. Est enim expectare impatienter cupere sine præscriptione temporis. Expecto uero uix certum tempus desiderare. Si hoc statueris, quasi præceptum pooit, quo intelligat quid facieodum, ut aduersariam sibi constitutam & expectatiooem uincere posit. Ordo est, si hoc statueris elaborandum esse in iis artibus, quibos artibus hæ laudes comparantur, quarum laudum gloriam adamaris. His artibus, his uirtutibus conseruandæ libertatis. Ars enim concisione primitiui, quod est apud Græcos ἀρετὴ oominatur, quo oomine uirtutem accipimus. Artis uero, hoc est uirtutis species suot quatuor prudentia, temperantia, iustitia, & fortitudo. Laudes co. quoniam laudes semper sunt comites uirtutum. Omoe enim quod hooestum est, ut ait Cicero, etiam si à oullo laudetur, tameo per se laudabile est. Gloriam, frequentem famam cum laude: ex laudibus enim nascitur

Adamo gloria, Adamaris, id proprie amatorum est, ut Quintilianus. Omnes matres liberos suos tanquam adamarēt,

Comparo amant. Comparantur, acquiruntur, & coostituuotur. Tereot. Atque ex incommodis alterius sua ut comparet commoda. Incitatum, commotum, acceosum. Coosiderem. Certe & constanter crederem. Attigi, leuiter tetigi. Inflammandi tui, ut te ipsum inflammarē, sed ut testificarer amorem erga te meum. Metaphora ab igni deducta, & plus est ioflammare, quàm incendere. Maro, His dictis ineensum animum ioflammauit amore.

Inflammo Et est duplex loquendi modus. Grammaticus per gerundium, ut oon feci te inflammandi gratia, sed testifican-

Incendo di amorem meum, & orationis per participium, ut inflammandi tui causa, & eum dicimus causa, dicere etiam possumus studio uel gratia inflammandi.

ASCEN. NON PVTO ESSE ciuem, scilicet in tota urbe, qoi posit ridere his temporibus. An scribā aliquid grauius. Sed supple quid est quod posit scribi grauiter à Ciceroоe ad Curiooem nisi de republic. Atque, aut potius atqui, hæc mea causa est in hoc genere, ut neque uelim scribere hęc quæ seotio nunc. Quamobrē, quoniam nullum argumentum, id est oulla materia scribendi est relictum mihi, ego utar ea clausula qua soleo, & cohortbaor te ad studiū summæ laudis. Enim, id est quia, aduersaria grauis est constituta & parata tibi scilicet expectatio quædam incredibilis, quam tu uinces facilime una re, si statueris, id est constitueris in animo tuo hoc scilicet. Quarum laodum gloriam tu adamaris pro adamaueris, ergo adamamus etiam honeste, & qoibus artibus eæ, id est eiusmodi laudes comparentur, id est acquirantur, esse supple tibi laborandum in iis, scilicet artibus. Ego scriberē plura in hanc sententiam, id est ad formam huios senteotiæ, nisi con siderarē te esse incitatum satis tua sponte, id est spootanea uoluntate, & quicquid attigi hoc, id est huiusmodi noo feci causa tui inflammandi, sed causa amoris mei scilicet in te testificandi.

HVBER. HAEC oegocia, osteodit Cice. quā in periculoso statu sit respubl. & gratulatur Curioni, quod absit duplici de causa, uel quòd reipu. pericula & uexatiooes oon uideat, uel quòd absens omnia cum summa laude consequatur. Deinde cum dicit se dubitare utrum ei gratuletur quod sit uenturus, an doleat, latenter eum incendit ad defensionem reipubli. ad quam tamen in fioe epistolæ eum aperte & modeste hortatur. Hęc oe, quæ Romæ geruotur in repub. Ne epist. quidē, quę solet esse liberior, multo ergo minus nuociis auderem narrare. Vbicunque es, etiam

M.T.C. Curioni. S.P.D.

HAEC negocia, quomodo se habeant, ne epistola quidem narrare audeo tibi. etsi vbicunque es (vt scripsi ad te antea) in eadem es naui, tamen quod abes gratulor, vel quia non

in locis

uides ea quæ nos, uel quod excelſo & illuſtri loco ſita ſit laus tua in plurimorũ & ſociorum, & ciuium conſpectu: quæ ad nos nec obſcuro, nec uario ſermone, ſed & clariſsima, & una omnium uoce perfertur. Vnum illud neſcio, gratuler ne tibi, an timeam, quod mirabilis eſt expectatio reditus tui. non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominum non reſpondeat: ſed mehercule, ne cum ueneris, non habeas iam quod cures, ita ſunt omnia debilitata, & iam prope extincta. ſed hæc ipſa neſcio

in locis remotiſsimis. In eadem naui in eodem periculo, & eſt tractum à nauigantibus, qui cum ſunt in eadẽ naui in eodẽ ſunt periculo. Perdita enim republica cõmune eſt malum & abſentium & præſentium dolor, tamen maior præſentium, qui uideant. Antea. alia epiſtola, quæ non eſt in hoc uolumine. Gratulor. tua cauſa gaudeo. Vel. &. Quæ nos uidem⁹. Vel alia cauſa. Excelſo, alto. Illuſtri, cõſpicuo, claro, eorũ enĩ qui ſunt in dignitate, nullum uerbũ aut factũ poteſt eſſe obſcurũ. Sita. poſita, conſtituta. Sociorum. populi Ro. erant enĩ ſocii Po. Ro. qui cum eo erant fœdere coniuncti. Ciuiũ Romanorum qui ſunt in Aſia. Quæ laus tua. Nec ob. ignoto. Nec uario. Varius ſermo dicitur de aliquo, cum non eadem dicuntur. Clariſsima, contra id quod dixit obſcuro. Et una, eadem. & perſeueranter, & eleganter dicitur una uoce & uno ore pro uno conſenſu & uno fauore, ut Cice. in Lælio de amicitia. De quo omnes uno ore &c. Perfertur. nunciatur. Vnum illud. q. d. de abſentia ſcio me poſſe tibi gratulari, ſed illud unum eſt, de quo dubito an tibi gratuler, an potius timeam ꝙ aduẽtus tuus mirabiliter ab omnibus expectatur. Non ꝙ ue. excuſat hanc dubitationem ſuam. Ne. i. ut Non reſpondeat. non ſatisfaciat. Opinioni. expectationi. Mehercule. iurantis eſt aduerbium. Ne cum ue. Romę, & ſubauditur uereor. Quod cures, Curantur quæ habent ſpem ſalutis cum difficultate tamen, quià curari proprie teſte Curare
Donato, dicitur ꝙ quaſi arduum & graue eſt, & ideo uſus eſt uerbo medicorum, ad quos curare pertinet. Ita debilitata, quia dixit cures, uſus eſt etiam uerbo ad ægrotum pertinente. Debilitata. male affecta. Et prope extincta: prope deleta, & conſumpta. Extingui enim eſt mori, ut Oui. in Heroidibus. primoq; extinguar in æuo. Extingui
& Virg. in ſexto Aenei. Infelix Dido uerus mihi nuntius ergo Venerat extinctam ferro. ergo extincta, quaſi deſperata: quia de extinctis nulla eſt omnino ſpes, hæc autem dicit quia adminiſtratio reip. erat tantum modo in poteſtate quorundam potentum, qui magis pro libidine q̃ pro ratione agebãt Hæc ipſa. quę ſcripſi. cum multo plura ſint, quæ non audeam ſcribere.

HAec negocia. Cæſar, Craſſus & Pompeius ita rempu. oppreſſerant, ut omnino debilitata iam prope & PHI.
extincta uideretur. Nec audebat Tullius timore trium potentiſsimorum aperte hæc ipſa dicere, uel maxime ꝙ Cæ. ad ſecundum conſulatum ſpirabat, & ad id hortatus erat, ut legem ferret. demonſtrat autẽ in quãto periculo reſpu. ſita ſit, & gratulatur ꝙ abſens ea nõ uideat mala, quæ ipſi uidebãt in rep. quodq; laudem propemodum immortalem abſentia conſequatur. Inde hortatur Curionem, tanq̃ in eo unicum præſidium libertatis ſitum ſit, ut ea paret, meditetur, cogitet, quæ debeat is cogitare qui ſit remp. defenſurus. Hęc. ſ. quę ſunt in rep. Negocium ſane in multas res diffunditur, ſed apud oratores negocium eſt congregatio per Negociũ
ſonarum, locorum, temporum, cauſarum, modorum, caſuum, factorum, inſtrumentorum, ſermonum, ſcriptorum, & non ſcriptorum, & tale negocium Græci [illegible] dicunt aliquando negocium pro labore ſumitur, ut Quinti. Quid negocii eſt iſta poetarum portenta conuincere, & Da mihi hoc negociũ. Ne epiſtola quidem, quæ nec erubeſcere, nec timere conſueuit, ergo longe minus hæc ipſa nunciis narrare auderem. Aduerte Ne
animum, ꝙ ne & quidem nunq̃ iungi patiuntur ſine medio. Quintilia. Nam mihi ne dicere quidem uideretur. Cic. ad Herenniũ, ne ad ſolarium quidem. Et in Tuſculanis. Atq; ei ne integrum quidem fuit. Audeo. in rebus Aure certi
arduis dicimus. Naui periculo, [illegible] à nauigantibus, ut dicitur, In portu nauigat, qui eſt ſine periculo. or ẽ ocul⁹
Si reſpu. peribat, communis omnium calamitas ſequebatur, tam abſentium q̃ præſentium. Et quæ nos. ſupple Excelſum
uidemus. Magis enim mouent quę uidentur q̃ quæ audiuntur, nam ore certior eſt oculus. In excel. & illuſtri. Illuſtre
plus eſt illuſtre q̃ excelſum. Sociorum. confœderatorum. P. R. Amicus & ſocius ita diſcrepant. Amicus eſt qui Socius
alicui uſu uitæ ſimilis, pio ac ſyncero & perfecto amore coniungitur. Socius uero qui cum aliquo ad aliquid Amicus
peragendũ aliquo pacto coniungitur. unde Ci. hæc duo coniungere ſolet, ut ſocios. P. R. atq; amicos, & in lib. de inuentione. Firmiſsimas ſocietates atq; ſanctiſsimas amicitias. Ciuium qui cum eo erãt in Aſia Curionis laudẽ uidebant. Clariſsima, exornationis genus quod Græci [illegible], noſtri contrarium uocant. breuibus & cõtinuatis uerbis perfectũ eſſe debet. Vna uoce. ut dicitur uno ore. i. uno conſenſu. Terent. uno ore omnia dicere. Vnum illud, ꝙ abſens ſis, congratulari me poſſe tibi cognoſco. Sed unum eſt quod uereor, an tibi congratuler, an timeam ꝙ tantopere deſideratur aduentus tuus. Non quod uerear. excuſatio dubitationis. Reſpondeat. ſatiſfaciat. Scio inquit ꝙ uirtus tua ſuperat omnium hominum opinionem. Virtus enim eſt habitus ani- Virtus
mi in naturæ modum, ut ait Martius rationi conſentaneus. Ne, pro ut. Cures, quid arduum ſignificamus & graue, hoc uerbo quod eſt proprie medicorum, & ad hoc alluſit, cum ſubſecutus eſt. Ita ſunt omnia debilitata. i. quaſi uiribus confecta. Extincta, quaſi deſperata, [illegible], unde extingui mori dicimus. ſed tranſitum ſignificat ad alterius rei mentionem.

HAec negocia &c. Gratulatur Curioni ꝙ abſit à tanta reip. perturbatiõe, cum neq; uexationes eius uide ASCEN.
at, neq; abſens ſumma laude priuetur, deinde monet ut ita inſtructus redeat, ut poſsit rem priſtinæ dignitati reſtituere. Ordo eſt. Ego ne quidem. i. non etiam aut non ſaltem audeo narrare tibi epiſtola, quomodo hęc. ſ. reip. noſtrę negocia habeant ſe, & ſi. i. q̃q̃, ubicunq; es, tu es in eadem naui. i. in eodem periculo, ut ſunt qui in eadem naui periclitantur, ut ſcripſi antea ad te, ergo non omnes Ciceronis epiſtolæ collectæ ac ſeruatę ſunt, tamen gratulor. i. tibi de tuo bono applaudo, ꝙ abes, ſ. ab urbe, uel quia non uides ea quæ nos ſup. uidemus, uel ꝙ laus tua ſit ſita ſup. in loco excelſo & illuſtri. i. perſpicuo & claro, ut pote in conſpectu plurimorum & ſociorum & ciuium. Quæ. ſ. laus tua perfertur ad nos, nec obſcuro nec uario. i. uacilãte ſermone, ſed uoce: &. i. ſimul clariſsima & una omnium. Ego neſcio illud unum an gratuler tibi an timeam. i. timere debeam tibi. i. pro te, ꝙ expectatio reditus tui eſt mirabilis, non ſup. ideo timeam, quod. i. ut uerear, ne pro ut

uirtus tua respondeat.i satisfaciat opinioni hominum. Sed mehercule,sup.ideo timeam,ne cum ueneris non habeas iam quod cures, ita omnia sunt iam debilitata,& prope id est, quasi extincta. Sed nescio ne id est, an hæc ipsa sint commissa.

recte ne sint literis commissa. Quare cætera cognosces ex aliis. Tu tamen siue habes aliquam spem de rep.siue desperas,ea para,meditare, cogita,quæ esse in eo ciue ac viro debent,qui sit remp.afflictam,& oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus in veterem libertatem,ac dignitatem vindicaturus. Vale.

HVBER. RECTE.tuto.ne quispiā se à me tantum offendi putet. Cætera,quæ non audeo scribere.Tu tamen. subaudi quanuis dixerim omnia debilitata & extincta. Si ue habes,hoc est siue speras remp.posse adhue ad salutem reduci,siue nullam omnino habes spem. Para.re

Cogitare bos ipsis.Meditare.consulta.Cogita.inueni,nam cogitare frequentatiuum est à cogo.& est sensus.cogere ad aliquid inueniendum. Viro.non ad Sextum nunc,sed uirtutem retulit. Vindicaturus,recepturus, restitur⁹ Afflictam,debilitatam. Oppressam. deiectam & uiolentia prostratam.Miseris,infelicibus. Perditis,pessimis. Veterem.pristinam & solitam. Libertatem,quia timebat Cic.reip.quoniam Cæsar tribunos ple.iam hortatus erat,ut legem ferrent,quam Cæsari, quanuis absēti secundum consulatum petere liceret,præterea omnia in trium potestate erant.

PHI. RECTE,sine periculo,ne ad aures Cæsaris peruenirent.Literis com.Committere,ant mandare,literis scri-

Spes bere. Cætera.s.detrimenta reip.quæ scribere non audeo.Spem.Spes incertarum rerum,Expectatio certarū.

Expectatio Para.meditare,cogita,articulus est.Meditari uero est exercere à uerbo græco μελετᾶν.L.in D.conuerso,ut eō

Paro trario sella sella.parare ad rem meditari ad consilium,cogitare ad inueniendum retulit. Ac uiro. Exaggeratio est,nam inter ciues etiam uiles homines numerantur,sed uir nō nisi qui uirtute præditus sit dici potest,ut a-

Cogito pud Græcos,& nunc uirum ad uirtutem proprie referimus Perditis.iniquissimis & improbissimis. Iuue. Audacia perdita.Moribus.& bonus & malus mos esse potest,ut pharmacon ueneuum, ualetudo. Veterem quæ antea sortita erat.Senex,antiquus, uetus hoc modo differunt. Senex, qui ad senilem peruenit etatem, &

Vetus ad uitam duntaxat ipsius propriam referendum est.Vetus ad publica tempora superiora.Antiquus nero tam de senibus dici potest q̄ de ueteribus,ut homo iste est antiquus,& antiqui nostri facere consueuerunt,nisi ꝙ habet nescio quid plus uetus q̄ antiquus.unde Iuue. Antiquum & uetus est alienum posthumo lectum Concu

Vendico tere. Vindicaturus in libertatē reuocaturus.Inter uēdico,& uindico hoc discrimē est uendicamus nobis au

Vindico thoritatē.i.attribuimus,& quasi nostrā propriā esse facimus. Oui. Vendicat ausonias Iunonis cura calendas.

Vindicaturus Vindicamus uero iniurias,hoc est ulciscimur,& punimus:uñ uindicta dr̄.Iuue. Vindicta nēo magis gaudet q̄ fœmina.Vindicare etiam significat reuocare in libertatem ut hoc loco,& ad Cæsarem Iuniorem. Qui si nihil ad beneficium addere, quo me una cum rep.in libertatem ut uindicassent, & in academicis. Aliqua potestas sic uindicet in libertatem,& liberare atq; defendere.Cice.in Catone maiore.Senectus est natura loquacior,ne ab oibus eā uitiis uidear uindicare.Quare hic uindicaturus p i.& nō per e legendum est,in quo multi errant.

ASCEN. REcte.i.decenter lr̄is. Quare.i.quamobrem quia de his dubito, tu cognosces cætera ex aliis. Tñ.i.nihilominus,tu siue habes aliquam spem de rep.s.restituenda,siue desperas.i.de ea, para.i.meditare,& cogita ea quæ debent esse in eo ciue ac uiro qui sit uindicaturus.i.uindicando iniurias restituturus in ueterem libertatem, ac dignitatem remp.afflictam & quod plus est,oppressam temporibus miseris,ac moribus perditis.

M.T.C. Curioni. S.D

Nondum erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum Sextum Iulium Milonis mei familiarem cum his ad te literis misi: sed tamē cū appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Asia Romam versus,

HVBER. NOndū.Clodius,in primo lib. exposuimus non solum Cic.sed eius amicorū hostis atq; inimicus fuit,uerum cum Clodius præturam peteret, & eodem anno Annius Milo consulatum, in quo competitores quosdam satis potētes haberet, Metellū, Hypseum,& Scipionem,cum uideret Clodius præturā fore debilem & quasi mancam consule Milone ei uehementer aduersabatur,ne consulatum adipisceretur, & eius competitoribus studebat. Cic.autem quia à Milōe fuisset bene affectus in restitutione sua ab exilio, cupiens gratum animum in eum ostendere, summopere ꝓ eo laborabat, ut ipsum cōsulatum obtineret.Itaq; cum Curio ex Asia Romam uenturus esset, quem cognosceret posse multum in hac re & prodesse Miloni, misit ei obuiam has lr̄as,in quibus primum ostendit quantum sibi sit laborandum pro Milone & artificiose ostendit necesse sibi esse,ut Curio cui plurimum deberet,nunc etiam in Milonis causa rogaret,ut ei in hac competitione consulatus ita faueat,ut omnino ipsum consequatur. Adducit autem rationes multas quibus ostendit petitionem suam esse honestissimam.Deniq; ex quatuor rebus, quas Seruius in omni petitione seruandas dixit, nulla omnino deest.Siquidem honestatem habet,cum pro amico salutis suæ authore rogat.Possibilitatem,cū ostendit Curionem posse id efficere,quod petit, si modo uoluerit. Modum etiam declarat cum fauorem eius in consulatu Milonis se petere ostendit,& ut præbeat se ducem suffragiis aliorum quæ se habere dicit:postremo subdit spem remunerationis,& per se & Annium Milonem.Est autem hæc epistola,omnium commendatitiarum Cic. artificiosissima,& uehementissima. Aduentare,propinquum esse,appellare. Appropinqua

Aduento

Appropinquo re, propinquum esse non loco, sed tempore, ut si dixero.Circa festū natalis CHRISTI appropinquat aduētus Ducis Mediolani.i.propinquus est ut ueniat, quia eo tempore solet maxime Mediolanū petere.Ita in hoc & si Curio erat adhuc remotus,& nondum ad Italiam aduentabat,tamen putabatur eius aduentus esse propinquus,quia cum iam constaret eum ex Asia discessisse,paucis diebus erat uenturus. Putaretur.existimaretur:

Versus quia finitum est tempus tui magistratus.Romam uersus.hæc præpositio eleganter postponitur, ut hic patet. Constaret,notum esset.

PHI.

Nondum erat. In scribendis epistolis possumus uti nel non uti artificio. Id enim io nostro arbitrio situm est. Sed cum negocium habet aliquod pooderosum, Cicero magna ex parte loqui studet. Hanc epistolam si quis diligenter atteodat, oihil inueniet quod non sit laude & admiratione dignissimum. Est enim arte & subtilitate dicendi admodum plena. In qua exordienda in primis auditotem facit attentum, cum reoi magnam pollicetur allaturum, ut magnitudo reifecit, ut oon uereremur oe nimis cito mitteremus. Et ibi beneuolum reddit. Ego si mea in te essent officia solum Curio tāta. Item à persooa auditoris. Sed quia tua in me uel nota omnibus. Docilem facit cum paulopost ioqoit. In Milonis consulatu fixi & locaui. Est aliud præterea animaduertendom hanc petitionem illis quatuor rhetoricis partibus coostare, ut sic præstaodi facultas, sit honestum quod petituc, habeat modum, sequatur remoneratio. Possibilitatem osteodit, cum ait. Huic te uoum taoto adiumento esse si uolueris, posse intelligo. Modum uero, cum ait. Habemus hęc omnia, & ut subuenias huic meæ solicitudini, oel ut uerius dicam proprię saluti tuum studium dices: deniq; remunecationem ostendit, ut de ipso T. Annio tantum polliceor. Sed qood à Cicerooe petatur, facilius cognosci posset, breuiter argumentum exponere uisum est. Id autem est hoiusmodi T. Annius Milo consulatum magna quadam contentione petebat, cuius tunc erant multi competitores potentissimi oiri, Scipio, Hypseus, & Metellos, quæ res non minori curę Ciceroni q̃ Milooi cum propter amorem ioter se maximum, tum uel in primis ptopter magnitudinem meritorum quæ in eum Milo contulerat, nam eius opera Tullius ab exilio reuocatus maxima cum gratulatione ciuiom in orbem. Romam reuersus est. Igitur Ciceco tanti non immemor beneficii in rebus nel præsertim in eo consulatu beoemeriti gratiam referre conabatur, ut talem magistratum Cic. industria consequeretur, nel maxime ꝙ illi Clodins Ciceronis inimicus plurimum aduersabatur, & com petitoribus fauebat. Erat enim eodem anno Clodius pręturam petiturus, qoo Milo consulatū, nec ignorabat Milone consule parui pondetis in repu. futuram esse præturam suam. Quapropter omni atte Milonem insectabatuc, ne consulatum adipisci posset. Tullius uero multum ac diu in hac re perficienda laborauit. Nec dū consecuta res erat, cum ex Asia Romam Curio renerteretur, Et quoniam non ignotabat ꝙ quicquid erat amplissimum in repu. Curio propter opinionem quam de se concitaret, facile consequi posset, oon dubitauit id per literas ab eo petere, quod erat illi maximum, maximeq; necessariom, ut ipse consulatum à senatu pro Milone peteret quem certo sciebat non negaturum esse. Nondnm. eiusdem ferme naturæ sunt dum & donec, (Dum) sed elegātia differunt. Nā ne, non, nec, commode coniunguntur cum dum: nunq̄ tamen cum donec. Significāt (Donec) etiam dum & donec usq; ad, uel q̄diu, & donec subionctiuo, dum iodicatiuo conueniunt, ut literis insertū iam donec moriar. i. usq; ad mortem, & tua merita recordabor, dom oioo. i. q̄diu uiuo. Ad Italiam. Varro & Timæus à copia boum, quæ in Italia esse dicitur, appellatam existimant. ἰταλὸι enī oeteri liogua Græcorū bouem (Italia) significat. Virgilius uero à duce dictam Sicolo fuisse commemorat, ut Nunc fama minores Italiam dixisse ducis de noīe gentem. Aduentare. Ventare & aduentare dicimus frequentatiuum à uenio. (Vento) Ex Asia. in qua (Adoento) gesserat magistratum ab Oceani. & Thetyos filia, & Iapeti conioge Asiam inquit Hesiodus appellatam. Lydi. (Asia) uero ab Asio Eotyi filio nominatam fuisse commemorat. Et etiam eius nominis palus in Lydia Caistro proxima gruibus abundantissima. Romam uersus. sic exigit elegaotia, ut hęc particula uersus postponatur dictioni. Sic Sulpitius ad Ciceronem. Megaram uersus nauigarem. Quid autem de nobis Romæ appellatione sentimus in libro de honoribus publicis diximus.

ASCEN.

Nondum erat &c. Multo artificio & summa accuratione commendat Curioni causam Milonis consulatum petentis, cuius adeptione nihil gratius contingere sibi posse late declarat, ideoq; ostēdit eum se literis admoneodum habuisse, ne aduersarii eius & præcipue Clodii causa in cootrariam sentētiam trahatur. Doceteq; cei quam petit facilitatem si modo Curio anouerit, Sane nos docemur ex hac epistola in re graui exornationibus uti posse. Ordo est. Nondum erat auditum te aduentare ad Italiam, cū ego mihi Sextū Iulii familiarem Milonis mei. s. amici ad te cum his literis. Sed tn̄ cum tuus aduentus putaretur appropinquare.

profectum esse constaret, & magnitudo rei fecit, vt nō vereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te q̄ primum literas perferri magnopere vellemus. Ego si mea in te essent officia, solum Curio, tanta quanta magis a te ipso prædicari q̄ à me ponderari solent verecundius à te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. GRAVE est enim homini pudēti petere aliquid magnum ab eo de quo se benemeritū putet, ne id quod petat exigere magis q̄ rogare, & in mercedis potius q̄ in beneficii loco numerare videatur. Sed quia tua in me vel nota omnibus vel ipsa nouitate meorum tēporum clarissima & maxima beneficia extiterunt. Estq; animi ingenui cui multum debeas, eidē plurimū velle debere.

HVBER.

PROfectum, discessisse. Magnitudo rei. i. res magna & magni momenti atq; ponderis. Vt non uereremur. timeremus. Ne, ut. Nimis cito, ante aduentum tuum, Cum uellemus, cum cuperemus. Has literas. nostras commendatitias pro Milone. Quamprimum, ut diximus supra, subito, ut ante aduentum tuum esses admonitus, quid aote fieri uellem. Ego. iam incipit sibi conciliare animum Curionis, non tam Curionem sibi debere, q̄ se Curioni. Ideoq; ut ei magis debeat, dicit se non dubitasse ab eo per literas petere id quod esset omnium maximum & necessarium. Officia in te. merita mea collocata. Solum, tantummodo. A te ipso prædicari, poblice laudari. Magis, potius. Ponderari à me. æstimari à me, quia non tāti ea æstimo, quantum tu prædicare ea soles. Verecundius. rōne huius uerecundiæ. Graue, molestum, difficile. Pudenti, uerecundo, pudoris pleno. De quo putet se beoemeritum, cui præstiterit beneficia. Magis, potius. Loco mercedis, pro remuneratiooe sui meriti. Exigere, poscere. Quam beneficii, pro quo ei debeat. Vel nota, cognita. Clarissima. nulli obscura. Nouitate meorum tem. quibus mihi noua & boois ciuibus insueta acciderunt, quæ autem beneficia præstātur temporibus aduersis, solent esse maiora & clariora, quia non possunt latere. Estq;. iungitur cum superiori sic, & quia est animi ingenui &c. Ingenui. liberalis & simplicis. Velle debere,

re,uelle esse obligatū.Cui debeas,ei cui merito obligatus sis,id autē libēter facit ingenuus animus. Rusticus aūt & seruilis animus spernit ei debere,a quo bñficia acceperit,& ne debeat,pleruq; non uult petere,aut capere beneficiū.Debeas,secunda persona pro tertia eleganter ponitur tam in carmine quam in oratione soluta.Virgi.quar.æneidos.Migrantis cernas,pro cernat aliquis.

PHI. ¶ PRofectū,discessisse.Constaret,manifestū esset.Magnitudo,attentum facit.Nimis cito,ante aduētum.Vellemus,optaremus.Ego si mea.ordo est.Ego contenderem,& est principiū cōciliādę grę Curionis ad se ipsum, demonstrat se plus Curioni debere,q̃ Curio Ci.deberet.Sed pro magnitudine animi pollicetur se illi accumulatissime satisfacturū.Magis,ꝓ maius,a positiuo magnū,nō.n.dicimus magis studeo,sed maius studeo, nec maius potuit Scipio q̃ Annibal.Pō.tñ ab eo dictū existimat,quod græci μᾶλλον dicunt.Prædicari,apte laudari. Ponderari,μετεωρισθῆναι ꝓ existimari.Contenderē,peterē. Graue est.n. Sensus est,ꝙ cū quis hō prudēs,& modestus aliquod in quempiā bñficiū cōtulerit,sitq; postea ipse ab eo aliquid magnū petiturus,molestū est petere, quoniā putat ne bñficiū,quod prior ipse contulerat,repetere,& ꝓ eo quasi mercedē exigere uideatur,& est exornatio,quam græci γνώμην nostri sententiā dicūt. Petere,petimus grā,poscimus meritis, postulamus iure,expostulamus quærela,flagitamus ardore,rogamus præcibus. De quo se be.pu.in quē ipse bñficia contulerit. Loco mer.ꝓ remuneratione collati beneficii. Exigere,debitum repetere. Tua,beneficia. Nouitate meo. temporum. dum fuit in exilio,nouitas.n.pleruq; pro tēporū perturbatione ponitur & tpa pluratiue ad fęlicitatē ue plurimū referūtur.Cic.O tempora,o mores,& quæ aduersis temporibus bñficia pstantur, solent esse chariora & magis cognita,unde subiungit,clarissima & maxima extitere.Sunt & tpa fęlicitatis,sed raro sine epitheto ponuntur. Estq; animi ingenui.pertinet ad aīm liberalem & nobilem,nā rusticorum animi recipiendis beneficiis iacent,nisi temeritate aliter se gerant.Ingenuus ille dicitur,qui liberis parentibus natus est,nec postea factus seruus,econtrario Libertinus,qui insta seruitute manu missus est. Debeas,eleganter ponitur secunda persona pro tertia tam in uersu q̃ in prosa oratione.Iuuenalis.Dicas forsitan unde ingenium patriæ. Debere, obligatum esse,huius uerbi significationem Cic.in paradoxis explicauit hoc modo.Tu posse ee dicito, quoniā quidem potes,debere te ne dixeris,quando nihil quis debet,nisi quod est turpe non reddere.

Peto
Postulo
Posco
Expostulo
Flagito
Rogo
Tempora
Ingenuus
Libertinus

ASCEN. ¶ ET constaret te profectū esse iam ex Asia Romā uersus,magnitudo rei fecit,ut non ureremur,ne mitteremus nimis cito,cum uellemus magnopere.i.magna cura,& diligentia,has literas perferri ad te.quā primū.i.ualde cito, o Curio si mea officia essent in.i.erga te,solūtā,q̃ta solent pdicari magis a te ipso, q̃ ponderari à me contenderem id est obnixit peterem,uerecundius à te,siqua.i.aliqua magna res esset petenda mihi.Enimid est quia graue.i.molestū est homini pudenti.i.habenti pudorem,aut uerecundo, petere aliquid magnū ab eo, de quo putet se bñmeritū,ne uideatur magis exigere.i. uiolenter expostulare q̃ rogare quod petat & numerare, sup.illud pe[illegible]us in loco mercedis,q̃ in loco bñficii.s.gratis facti.Sed quia tua bñficia in.i.erga me, extiterunt. uel nota oibus.uel clarissima.i.euidentissima & maxima.ipsa nouitate.i.propter ipam nouitatē.i.raritatē temporū meorum.i.eorū quæ acciderūt tpibus nris,hoc est quibus cōsulatū gerebamus.Videntur.n. tpa esse cōsulū quodāmō eo,qđ ab eis denoīabātur olim anni.Estq;.i.& est animi ingenui.sup.officiū.i.pertinet ad animū ingenuū.i.minime seruilem,uelle debere eidē,cui debeas plurimū,sup.ideo ego non dubitaui.i.nō sum ueritus.

non dubitaui id a te per literas petere, quod mihi omnium esset maximū, maximeq; necessarium. Neq;.n.sum veritus, ne sustinere tua in me vel innumerabilia beneficia non possē, cum præsertim considerē nullā esse gratiā, quā vel non capere animus meus in accipiendo, vel remunerando, vel cumulando illustrare possit. Ego oīa mea studia, oēm operā, curā, industriā, cogitationē, mentē deniq; omnem in Milonis consulatu fixi, & locaui, statuiq; in eo me non officii solū fructum, sed etiā pietatis laudē debere quærere: neq; vero cuiq̃ salutē suam, ac fortunas suas tantæ curæ fuisse vnq̃ puto, quantæ mihi sit honos eius in quo oīa mea studia esse decreui: huic te vnū tāto adiumēto eē, si volueris, posse intelligo, ut nihil sit præterea nobis requirendum. Habemus hæc omnia, bonorum studium conciliatum ex tribunatu:

¶ NON dubitaui,ausus sum.& est ordo, sed quia tua in

HVBER. me uel nota oibus &c.non dubitaui.Per lrās,quia es absēs,nec possum tecū corā loqui.Neq; enim,occurrit obiectioni dicens.ꝙ q̃uis innumerabilia bñficia a Curione accipiat,confidit tñ se posse oīa sustinere. Vel id est etiam. Grām,beneficiū.Capere in accipiendo.i. cuius bñficii animus meus non esset capax, quia liberalis animus,ut uoluit Aristoteles,etiā in accipiendo beneficiū

Animus liberalis

cognoscitur,quia non dubitat accipere qui se dignum cognouit. In remunerando,reddendo parem grām. Vel cumulando,uel etiā augēdo qđ accepissem. Illustrare,ornatiorem & clariorem reddere. Studia,affectus animi,desyderia. Oēm mentem,intentionem omnem mentis. Fixi,posui, firmaui. Statui,iudicaui,uel decreui.Fructum,uoluptatem.i. existimaui me nō solum debere ita facere,ut uidear in eum usus officio meo,sed ꝙ plus est,ut lauder fuisse pius tanq̃ in prēm.Officii.meriti.Pietatis,quę plus est q̃ officium.Laudē, cōmendationem apud oēs.Neq; uero,ex quadā cōparatiōe ostendit quātæ curæ sit sibi,ut Milo cōsequat hūc consulatū, & est sēsus,cū quilibet naturaliter habeat curam suæ salutis & suarū rerū,nō puto ppriam salutē & pprias res fuisse unq̃ tātæ curæ alicui,quātę curæ sit mihi eius honor.Suam,ppriā.Honos,ut cōsulatū cōsequat. Fortunas,res,diuitias.In quo uel honore uel Milone.Studia, fauores.Huic, petitionis possibilitas.Te unum,te solū. Si uo.quasi astringit eum ut faciat.Præterea, præter te, uel postea.Habemus, ostendit adiumenta, quę habeat ad hanc causam,& ea numerat.Studium fauorem,& uoluntatem. Ex tribu.Milonis,qui tulit legem de reuocādo Cicerone,cum esset tribunus plebis.

¶ NON dubitani,dirige sic uerba,Sed quia tua &cæ.

PHI. Per lrās,nō expectando reditū tuū.Neq; enim sum ueritus.refutatio est & quasi responsio obiectioni.Vel,pro

Vel etiā ut Teren.uel ex, & in Phormione,uel occidito.Interdū ꝓ ueluti.ut Terē.uel hic Pāphilus.Alias est disiunctiua

ctiua cōiunctio,plerunq; correptionem significat,ut Ci.uel optimā me sane nitā.Cōsiderē,ꝓ cōstāti haberem
posse aecumulatissime grās referre.Grām,bñficium.Capere,cū nt id quod in nobis est,assumimus,capere di- Capere
cimus,qui se dignū in accipiendo bñficio cognoscit,illud accipere nō dubitat &id magni & liberalis hoīs es
se philosophi tradiderunt.Cumulando,plura refereodo ꝗ acceperat. Ego oia mea studia Articulus est.Studia
uoluntates,& affectus animi.Curá differt a curatione,hæc ꝓprie medicorū,cura oero reliquorū esse dicitur, Cura
nō a curādo,nt inquit Priscianus,appellata,sed ab eo ꝙ cor urat.Hine Ennins quasi hui⁹ nois originē explicās Curatio
inquit.Curāue leuasso.Quæ nunc te coquit.Hác greci μέριμναν dicūt.hāc etiā ꝓ amore latini capiūt. Virg.At
regina grani iādudum saucia cura.Industriā,a qua oō fit industriosus,sed indnstrius,ficut nec a uirtute uirtu Industria
osus,licet Boetius uirtuosū tu nō dicas.Has.n.deriuatiōes latinitas aspernatur,sed ꝓ uirtuosū Tul.dicit, bo- Industrius
nū,iustum,studiosū,fortē,nūꝗ uirtuosum apud Cice.inuenies,ex quo aít,tametsi uitiosū dicit,uirtuosū tū di-
cere nō ausim.In eo.cōsulatu.Officii,qđ ꝓ meritis in me suis efficere debeo,fructus est uoluptas,gauderem.n.
multū nō solū uideri usus officio in Milonem, sed landari pius in eū fuisse.pietatis.nunc pro singulari amore
pietatem accipimus,& plus est ꝗ officium ut supra diximus.Laudem,cōmendationem.Debere,querere ut Mi-
lo cōsulatū oino cōseqnat,& illud proprie queri dicit,qđ cū difficultate inuenit. Nō solum,& non mō semp Nō solum
exigunt post se,aut sed,aut uerū,ut nō solū Athenis cognomen deportasse,sed prudentiā & humanitatē intel Non mō
ligo,& in epistola ad Appiū.Ita est hō non mō prudēs,uerūtiam qđ uidi,curiosus.Sed caue dicas ne dum ꝓ
nō solum.Est.n.alius loquendi modus.Exigit.i.ante se orōnē hoc mō.Adirē pro te mortē nedū uerba prote fa
cerē,& sub uno uerbo utrāq; sniam cōplecti hoc mō.Adirē pro te mortē nedū laborē. At nullo mō dicendum
est,sic.Nedū laborē pro te adirem,uerūetiā mortem,in qno multi errauere.Neq; uero,ex quadā quasi cōpara Nedum
tione dicit, ꝙ null⁹ unꝗ tāti fecit aut fortunā,aut salutē suā,quāti ego cōsulatum Milonis mei.Et aiaduerte ꝙ Neq; uero
nec & neq; eleganter iūguntur cū hac particula uero,sed autē nunꝗ pati possunt,quod iure sibi uendicat non. Non autē
Dicimus.n.autē nec uero,& neq; uero.Salutem,neq; dicas salutes,numero.n. multitudinis non inuenit apud Honos
doctos uiros.Honos,ut adispiscatur cōsulatū,honos & labos pro honor & labor nō tam uersu ꝗ prosa orōne Labos
dici possunt.Sic in Tusculanis,honos alit artes,quod Vir.Semper honos nomēq; tuū.Oia mea, nihil excepit
sed animi,corporis,& rerum æternarū bona intellexit esse posita pro honore Milonis,ut magis Cui moueret,
ad id agendū,qđ Tullius pro milone petebat.Si uolueris,uim habent hæc uerba quasi ad cogendum ut faciat. Intelligo
Intelligo,plus est ꝗ si dixisset Credo,nam quæ intelligimus certa sunt, quæ uero credimus talia esse possunt. Credo
Præterea,pter te unum.Habemus hæc oia,petit statum causæ,& rei peragēdæ facilitatē ostēdit,& Milonis mo-
res,& grām,& adiumēta,quæ habeat paucis enumerat.Bonorū studiū,habemus inquit in primis bonorū ciui
um,hoc est patriciorum uolnntatem,qui cōsulatū Miloni uolunt.Conciliatum,in beneuolentiā Milonis & fa-
uorē adductum.Ex tribunatu ipsius Milonis,quando de reuocando ab exilio Cicerone legem tulit.

¶ PEtere id à te per lr̄as quod esset mihi maximū oim.s.expectandorū,& est maxime necessarium. Artificio- ASCEN.
sissime, ut dixi, ad obtinenda quæ unlt incepit.Nam quasi aliud agēs rei quā petit,& honestatē & necessita
tē ostendit.Vn̄ addit.Neq;.n.sum ueritus.ne.i.ut nō possem,dico oe.i.ut.Nam satis esset ne possem siue nō,cū
igit apponat nō,ne quod ualet per se ut,nō ualet tantū ut,qđ iō accidit,ꝙ ut dixi,uerba timoris & uetādi,quę
tacitā negationē important,idem efficiūt cū & sine negatione,& ita,tres negationes nō plus efficiunt ꝗ duæ,su
stinere.tua uel.i.etiā,innumerabilia bñficia in me,p̄sertim cū cōsiderē nullam esse grām,quā anim⁹ m eus nō
posset uel capere.i.cōprehendere in accipiendo.i.cū acciperet,uel illustrare.i.illustriorem facere remunerādo
& cumulādo.i.augēdo eā.Ego &c.Post lōgā insinuationē tādem aperit quid petat dicens.Ego fixi.i.firmaui &
locaui in cōsulatu Milonis omnia studia mea,oēm operā supple meā.oēm sup.curā industriā cogitationē, de
niq; oēm mentē statuiq;.i.& cōstitui me debere querere in eo,nō solū fructū.i.utilitatē officii.s. bene locati,
sed etiā laudem pietatis.Neq; uero puto salutem ac fortunas cuiq; suas fuisse unꝗ tantæ curæ,ꝗtæ.s.curæ. Ho-
nos eius.s.Milonis,sit mihi,in quo.s.honore eius, ego decreui omnia studia mea esse . Ego intelligo te unum
posse esse si uolueris huic.i.huiusmodi amico meo,tanto adiumento,ut nihil sit requirēdum nobis,pręterea:
.i.præter te unum.Nos habemus hæc omnia.s.adiumenta.utpote studium.i.fauorem,bonorū.s.ciuium. conci
liatum.i.conquisitū Miloni ex tribunatu.s.eius,quem decenter gessit, conciliatum , dico studium bonorum.

propter nostrá (vt te spero intelligere) causam . vulgi,ac multitudinis,propter magnificentiam munerú , liberalitatéq; naturæ: iuuētutis,& gratiosorú in suffragiis studia , propter ipsius excellentem in eo generevel gratiá,vel diligentiam: nostrá suffragationem , si minus potentem,at probatam tamen,& iustam, & debitam,& propterea fortasse etiam gratiosá.Dux nobis & author opus est, & eorum ventorum quos proposui,moderator quidam,& quasi gubernator:qui si ex omnibus vnus exoptandus esset , qué tecum conferre possemus,non haberemus.Quamobré si me memoré,si gratú,

¶ PROPTER nostrā cām. quia boni uiri cū uidissent HVBER.
Ci.a Clo.uexatum,& a Milone reuocatū atq; defensum,
conciliati sunt ualde erga Milonē,qui de Ci.reuocatio
ne tā diligenter egisset. Vulgi & multitudinis.i. plebis.
Munerum,ludorū,quos Milo magnificentissimos ante
exhibuerat,quibus sibi cōcilianerat aios multitudinis,
quoniā ūs plebecula gaudet.Vulgi,&.m.suoaudi studi-
um habemus.Naturæ.Milonis qui nō coactus,sed natu
ra liberalis est.Iuuentutis,iuuenū Romanorū.Gratioso
rum,qui apud populū grām habent.Suffragiis, fauori- Suffragiū
bus,sunt.n.suffragia quasi uoces , quæ dicebātur in co-
mitiis & in tabella scribebātur , cū quisquā suā declara
bat uolnntatē de aliquo eligēdo in magistratū,inde po
nitur ꝓ auxilio, & suffragari est auxiliū & fauorem fer Suffragor
re,& refragari est pugnare, sed cauēdum ne abutamur Refragor
sic dicendo.Lacedęmonii suffragia miserunt Athenien-
sibus quia auxilia dicendū est quæ ꝓprie de re militari
dicūtur,ꝗuis & alia referātur.Suffragiū uero in uoce tā
tū dicitur,& sic suffragari & refragari.Ipsius. Milonis.
Diligentiā,quā adhibet ut oibus sit gratus. Nostrā mei
Cic.Suffragationem , fauorem, ut diximus. Si minus si
non.Potentem,magnę authoritatis. At saltē.Probatam,
bonam & laudatā.Iustam,propter eius probitatē.Iustū
est enim

est enim fauere bonis. Debitã, propter eius in me merita. Propterea, propter id.s.q̃d sit debita. Gratiosam, quia solent esse grata ea, quæ ex debito ab aliquo fieri putantur. Ingratum enim & immemorem nemo est qui non oderit. Dux, princeps, tractũ a militia, ubi milites sine duce minus audent & ualent. Vnde Virgi. Vrget p̃sentia Turni. Dicimus autem opus est mihi duce, & opus est dux. Ventorũ, uulgi & multitudinis, quam uentũ apellauit propter instabilitatem, aut quia ex multitudine, seditio plerunq; mouetur, quæ ut supra diximus tempestati comparatur, sicut etiã tempestas seditioni. ut Vir. pri. Aenei. Ac ueluti magna in populo, cũ sæpe cohorta est Seditio, sæuitq; animis ignobile uulgus. Proposui, ante dixi. Moderator, rector. i. cuius sapientia & authoritate ducantur, ut idem Virgil. Tum pietate grauem ac meritis si forte uirum quem Conspexere, silent, arrectisq; auribus astant. Gubernator, quia de uentis locutus est, Gubernatorẽ etiam trãsitiue dixit, cũ proprie de
Gubernator nani dicaẽ gubernator, ut Vir. in. sex. Aenei. Ecce gubernator sese Palinurus agebat. Ergo perseuerauit in translatione nauigãtiũ, ut ita intelligat, ꝙ quemadmodũ nauigãtibus, ut ad portũ pueniãt, opus est qui arte & prudẽtia sciat moderari uentos, & est opus bono gubernatore, ita & sibi opus est duce aliquo, qui regat istã multitudinem, & seruet eã in fauore Milo. ut cõsequaẽ cõsulatũ, ne ipsa multitudo & uulgus tanq̃ uenti sine mo-
Opto deratore muteñ. Vnus solus. Ex oĩbus. Ciuibus Romanis. Exoptãdus, eligendus, Optare enim eligere diciẽ.
Optio Virg. pri. æneí. Pars optare locũ tecto. Et Terentius in Andria Quæ sese optauit hic diuitias inboneste parare potiusquã in patria pauper honeste uiuere, unde & optio dicitur electio pro optatio. Conferre, comparare, quia neminẽm potiusquam te eligendum putarẽ. Si gratũ, in referenda gratia, nam ut inquit Cic. beneficium male locatum maleficium puto, & stultum est in immemorem, & ingratum beneficium conferre.

PHI. ☞ PRopter nostrã (ut spero te intelligere) cãm, q̃ uenuste inter duas causas similiter cadentes diuersa interposita sũt uerba, p causã uero nr̃am ab exilio reductionẽ intelligit, de quo sępe dixim⁹. Vulgi ac multitudinis, repete habemus studium, & per uulgus ac multitudinem plebeios intelligit. Propter magnificentiam munerũ. ludorum quos populo antea Milo p̃buerat, quibus maxime plebeiorũ aĩos ad se amãdũ allexerat. Iuuentutis, repete habemus studia iuuentutis, & aliorũ, qui gratiosi erãt in dãdis suffragiis. Oẽs. n. Miloni fauebãt, cum ipse in dandis suffragiis maxima prudentia uteref, ut neminem offendere & multis gratificari uideretur. Sunt enim suffragia, & suffragationes in eligendis magistratibus uoces & auxilia, quorũ uarius est modus. Alibi fa-
Suffragiũ bis utuntur, alibi pilulis ex pãno factis, alibi uocibus in tabella ascriptis, ut Senatus apostolicus in eligẽdo Põtifice facere cõsueuit. Inde Suffragari pro auxiliari dicimus, & Refragari pro repugnare, & Suffragiũ pro auxilio ponif, nõ tñ dicas, Carthaginenses suffragia miserũt Annibali & huiusmodi, tũc. n. auxilia dicim⁹, nõ suffra-
Suffragatio gia, quæ huiusmodi uocibus, ut ita loquar, accõmodãda sũt in eo gñe, in dãdis suffragiis. Nr̃am suffragationẽ, intellige habem⁹. Minus potentẽ, nõ multæ grãæ uel authoritatis, quoniam omnes sciebãt, Ci. Miloni primum
Suffragor debere, ideo in hac petitiõe Milonis parũ authoritatis habebat. uidebaẽ. n. non rõne, sed grã & debito moueri,
Refragor aut ad euitandã arrogantiã inquit minus potentẽ. At saltẽ. Gratiosã, ex debito. Solent. n. iucunda & grata esse,
Nomina in osus quæ a debito proficiscuntur, quis. n. laudat ingratũ? nẽo. Noĩa in osus desinentia, copiã, habitationẽ, uehemẽtiã, & quãdã affectionẽ præ se ferunt. Dux nobis & author, opus est, qui ad optimum finem hanc rem ducat, & metaphora a militibus esse potest, qui sine duce nõ multũ proficiũt. Opus est mihi illa res, illius rei, illã rẽ, & illa re dicimus. Ventorũ, a nautis metaphora, & uulgus ac multitudinẽ intellexit, in quibus nulla solet esse constantia tanq̃ in uentis, & facile ut uenti mutantur, & ut plurimũ in contrariã sententiã. Virg. Scindiẽ incertum studia in contraria uulgus. Moderator, cuius persuasione moueãtur, ut est illud Maronis, Tũ pietate grauem, ac meritis si forte uirũ quẽ Cõspexere, silent arrectisq; auribus astãt. Gubernator, μεταφορικῶς a naui, cuius rector gubernator diciẽ, ut Virgili. Ecce gubernator sese Palinurus agebat, & in metaphora nauigãtiũ perseuerauit, cũ uentos nominasset qui ut arte regũtur, ita regi a certo duce huiusmodi multitudinẽ oportebat, ne tanq̃ uenti mutareẽ, sed cõstans esset in fauore Milonis. Vnus, precipuus. Exoptandus, eligendus. Si memorẽ. s. bñficiorũ, ac uerborum iunctura te uti nolim, ut ab eadẽ syllaba sumaẽ initiũ dictionis, in qua superior desinit, qñ facit incõcinã orõnẽ. ut illud Maro. Et dorica castra. eodem modo ab eisdem syllabis dico. Videndũ est inquit Fabius, ne syllabæ uerbi prioris ultimę sint primæ sequẽtis. Id nequis p̃cipi miretur. Cic. excedit in carmine. O, fortunatã natã me consule Romã. Quamobrem, cõclusio in qua ostendit nihil sibi denegandũ. a Curione ex iis, quæ petit. Memorem beneficiorũ acceptorũ. Si gratũ, in referenda gratia, beneficium inquit Ci. male collocatum maleficium puto, & stultum est in immemorem & ingratum beneficium conferre.

ASCEN. ☞ PROpter nostram causam, ut spero te intelligere, & studium uulgi ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, & liberalitatem naturæ. i. naturalem Milonis, & sup. studium iuuentutis. i. multitudinis iuuenũ, & gratiosorum. i. eorum qui habent multam gratiam & prærogatiuam in suffragiis propter excellentem uel gratiam uel diligentiam ipsius in eo genere scilicet hominum conciliando, & sup. propter nostram suffragationem, si. i. licet forte minus potentem. at. i. certe, probatam & iustam & debitam, & propterea fortasse etiã
Opus gratiosam. Dux & author. s. huius petitionis, est opus. i. necessarius nobis, & quidam moderator eorum uentorum. i. aurarum, hoc est fauorum & suffragiorum, quæ sæpe facilime ut uenti leui momẽto mutantur. Et quasi gubernator, qui. s. moderator & gubernator, si unus sit exoptandus nobis ex omnibus, non habemus sup. quempiam quem possumus cõferre tecum. Quamobrem si potest existimare. i. iudicare me uirũ memorem. s. beneficiũ habendi in animo si gratum in beneficio referendo.

☞ SI bonũ uirũ, cui iucũdũ & dignũ benefacere. Vel, ex
HVBER. hoc ipso, ꝙ Miloni uiro bono faueat, posse existimari se esse uirũ bonũ. Laborem, curem, solicitus sim. De id est propter. Si dignũ, generaliter dicit, si me ob aliquã rem putas, in quẽ beneficia tua cõferas. Subuenias, succurras, auxilieris. Meæ solicitudini, labori & anxietati, quã de Milone suscipio. Laudi, quia sperabat maximam laudẽ si eius studiis Milo adeptus sit cõsulatũ, uñ supra dixit, sed etiã pietatis laudẽ debere quærere. Vel ut uerius dicã, correctio est. Propriæ, meæ. Saluti existimat enĩ
Dico in Milonis cõsulatu cõsistere salutem suã. Dices, dicare

si bonũ uirum uel ex hoc ipso, quod tam uehemẽter de Milone laborẽ, existimare potes: si dignũ deniq; tuis beneficiis iudicas: hoc à te peto, vt subuenias huic meæ solicitudini, vt huic meæ laudi, vel (vt verius dicã) propriæ saluti tuum studium dices; de ipso. T. Annio tantũ tibi

& dare

& dare uelis,est autem dico primæ cõiugationis,& est authore Donato plus q̃ dare,dicatur enim perpetuo.datur ad tempus.Teré.in Phormione,operã hanc tibi dico.Vir. pri.æneı.Propriáq; dicabo.De ipso,ultima pars petitionis,hoc est remunerationis oblatio ex persona Milo.& ex persona sua.Ti. Annio Milone.appellatus est enim Titus Annius Milo.Complecti,suscipere defendendum.

polliceor, te maioris animi, grauitatis, constantiæ, beneuolentiæ erga te: si cõplecti hominem volueris, habiturum esse neminem. Mihi vero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, vt eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem, cum hæc ad te scriberem quantum officii sustinerem, quantopere mihi esset in hac petitione Milonis omni non modo contẽtione, sed etiam dimicatione elaborandum, plura scriberem. Nunc tibi omnem rem, atque causam, meque totum commẽdo, atque trado. Vnum hoc sic habeto, si a te hanc rem impetraro, me pene plus tibi, q̃ ipsi Miloni debiturum. Non enim mihi tam mea salus chara fuit, in qua præcipue sum ab illo adiutus, quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. Eam autem tuo vnius studio me assequi posse confido. Vale.

HVBER. ANIMI, fortitudinis in aggregandis rebus magnis. Grauitatis,authoritatis.Cõstãtiæ, perseuerationis erga te.Mihi nero, ostendit quã sibi gratum sit hoc futurũ, quod ꝓ Milone faciet. Adiunxeris,pro adiunges.Vt eũdem,ut cognoscã te ita fuisse promptum ad ea,in quibus agitur salus mea,sicut olim fuisti in salute.Eundem talẽ tã benignũ Qui,qualis. Ego nunc adducit causam; quare pluribus eũ non rogat, quia Curio satis intelligat q̃ obligatus sit Cicero ipsi Miloni.Quantum officii, quantum debiti.Sustinerem,esset mihi impositum. Cõtentione,uerborũ.Dimicatione,concertatione,si sit opus.Trado,tradere est fidei alicui⁹ credere. Vir.in Buc. Nuper mihi tradidit Aegon. Tibi,propter studium & fauorem tuum Miloni præstitum. Pene,fere. Quam ipsi,qui adiutor fuit in salute mea. Neq; enim sensus est. Nam non tam mihi chara est salus mea,in qua ille præcipue me adiuuit,q̃ erat iucunda pietas in ferenda gratia.Præcipue,maxime,quia etiam ab aliis.Referenda gratia reddendo per meritum.Eam pietatem. Studio fauore.Tui unius,tui solius,si uolueris Miloni studere. Trado

PHI. SI bonum uirum.repetitio est, & conferre beneficia bono uiro iucundum est. Quod.s.me esse memorem. De Milone.qui est uir bonus.De.i.propter.Dices, primæ coniugationis uerbũ,ut Virg. Propriamq; dicabo. Et plus est dicare q̃ dare,nam dicamus perpetuo, dam⁹ uero ad tempus.Vel ut di.correctio est. De ipso T.Annio.T.Annius Milo dicebatur, remuneratio petitionis Maioris animi articulus.Si complecti hominem mod⁹ loquendi apud disertos uiros frequentissimus,pro amare, & defendere, & fauere.Solent & addere amore, uel beneuolentia,fauore,& huiusmodi,& ita dicere,magno te amore complector,& hominem pro illum ponere,ut uidisti hominem,hoc est uidisti illum.Mihi uero, quam grande beneficium sit in eum collaturus ostendit,si hanc sumet pro milone prouinciam.Eundem,ita diligẽtem,& benignum.In laude mea, maximæ sibi laudi futurum existimabat si eius opera Milo consulatum adipisceretur.Qui qualis.In salute, quando ab exilio reuocatus est.ubiq; locorum suam ab exilio reuocationem salutem appellat.Ego ni te. ordo est.ego plura scriberem,ni te.&c.His uerbis causam ostendit,cur non pluribus uerbis secum agat, cum sciat Tullium Miloni plurimum debere.Officii,in me collati ab eo.Commendo,indocti,dicunt recommendo,& recommitto, & recommendationem.Tu fac dicas commendo,committo,commendationem,& interest multum cum commendo te principi dicimus,& commendo te apud principem.Nam commendo te principi,est committo te. Commendo te apud principem,est laudo te.Atq; tra.est enim tradere alicuius fidei se committere,& sub eius præsidio esse.Habeto ad finem spectat,ut diximus ante,Præcipue,ante alios.Pietas,singularis obseruantia amoris. Studio,opera & diligentia,& fauore.Sane legendum,Tuo unius studio,non tui unius. Confido,constanter teneo,uel credo,ut alibi Cic.Quanquam Cratippo nostro principe huius memoriæ philosophorum hęc te assidue audire,atq; accipere confido.

Dico Do Commen do te Principi Cõmendo te apud principem

ASCEN. SI uirum bonũ,uel,id est etiam,ex hoc ipso.s.facto meo,ꝙ laborem tam uehementer de Milone,id est de honore Miloni augendo.deniq; si iudicas me dignum tuis beneficiis, ego peto hoc a te,ut subuenias huic solicitudini meæ,ut dices id est dedicas aut dedas & quasi consecres, & proprium facias studium tuum huic laudi, uel ut dicam uerius,saluti propriæ.Ego polliceor tibi de ipso Tito Annio.s.Milone,tãtum.i.tam multum aut id solum,te neminem,id est non aliquem,non esse habiturum aliquem maioris animi,grauitatis, constantiæ beneuolentię erga te,sup.quam ipsum,si uelis complecti,id est in amicitiam tuam acceptare hominem.Vero, id est sed,tu adiunxeris mihi tantum decoris,tãtum dignitatis,ut ego agnoscam facile te fuisse eundem in laude mea,qui fueris in salute,scilicet mea,hoc est in recuperando reditu ab exilio.Ego ni, idest nisi, scirem te uidere,id est perspicere cum scriberem ad te,quantum officii,scilicet Milonis in me sustinerem, & quantopere esset mihi elaborandum in hac petitione,scilicet consulatus Milonis,id est qua Milo consulatũ petit,non modo,id est non solum omni contentione, scilicet uerborum,sed etiam omni dimicatione,id est concertatione, qualis est armorum,scriberem plura.Nunc quia ita est,quod rem omnem nosti ,commendo tibi omnem rẽ atq; causam,& me totum commendo,atq; trado:id est tibi dedo.habeto, id est firmiter teneto hoc unum sic si ego impetrauero hanc unam rem a te,me debiturum sup.esse tibi,plus quã ipsi Miloni.Non enim mea salus fuit mihi tam chara,in qua sum adiutus,Pręcipue ab illo,scilicet Milone.quam,id est quantum, pietas,scilicet mea,in referenda gratia erit iucunda, id est delectabilis sup.mihi.Autem pro sed, ego cõfido me posse assequi, id est obtinere,eam scilicet pietatem in Milonem.studio,id est annixu & fauore tui unius,id est solius.

HVBER. SEra gra.post finitum tempns magistratns,qnem Curi.gesserat in Asia.renersus Romam creatus est Trib. ple.eui Cic.ex Cilicia scribens primum excusat se de sera gratulat ione huins dignitatis,Deinde ei gratu latur,& simul hortatur,ut prudentia sua ita se regat ne aliorum consiliis auferatur.intelligebat.n.Ci.Cu ri.a Cę.solicitari in partes suas,quem nt diximus,ære alieno oppressum tandem adegit.Itaq; nūc Ci.eum landans hortatur , nt sit fortis & constans in tnenda rep.& cum sit sapientissimus , ita ut alus posit consulere, mnlto melius dicit eum posse consulere sibiipsi.Postea Ci.dolet ꝙ non sit Romæ,ut posset aut spectare quę p̄ clara a Curione geruntur,aut etiam eum consilio iuuare.Postremo rogat eum,ut det operam ne tempus pro uineię ei prorogetur,quemadmodum dicit se enm rogasse Romæ coram.

M.T.C.Proconsul Curioni Tri.Ple. S.P.D.

SEra gratulatio reprehendi non solet,præsertim si nulla negligentia prætermissa est, longe enim absum, audio sero.Sed tibi & gratulor,& vt sempiternæ laudi tibi sit tribunatus , exopto. teque hortor , vt omnia gubernes,& moderere prudentia tua ne te auferant aliorum consilia . Nemo est, qui tibi sapientius suadere posit te ipso. nunquam labere,si te audies.Non scribo hoc temere : cui scribam , uideo. 1

Gratulatio Gratulor Sera,tarda.Gratulatio,est gaudium ex aliena fęlicitate,alias uero pro actiōe gratiarum ponitur,& gratulari pro agere gratias. Teren.Desine muliet gratulando deos obtundere.Prætermissa,ad temp⁹ omissa.Absum , quia Cilicia procul abest ab nrbe Roma,& est accusatio seræ gratulationis. Sero audio , quæ 6 Romæ fiunt propter longinquitatem locorum & itinerum difficultatē.Sed tibi,dicit se nune facere quod distulit,ut gratulet̃ Ci.de tribunatu adepto.Exopto, uotis & precibus exposco.Iste,tuus. Sempiternæ laudi. ut ita eum geras,ut consequere sempiternam laudem. Gubernes,tractum ut diximus supra ab eo,qui nauem regit.Moderere,cum modo & ratione regas. Aliorum cō silia,neminem nominat,sed latenter significat Cæsa.q nitebatur Cnrionem in partes suas,ut diximns, trahere.Auferant,abducant a recto pre posito & sentētia defendendæ reipu.Suadere, consulere.Labere, penultima producta id est errabis,& est translatio. Audies te, auscultabis tibi , & consilium tuum sequi uolueris , nam andire præcepta alicuius dicimur,cum eis paremus. Temere,sine causa. Cui,qnali quasi dicat sapientissimo & constantissimo ciui.

PHI. SEra gratulatio,congrat ulatur Cnrioni,ꝙ ex Asia reuersus tribunatum consecutus sit , quemmagistratum aduisse & factum Cæ.inimicū Appianus scriptum reliquit. Sed eum tandem ære alieno oppressum Cæ. in suas partes adduxit,ut ante diximus.Hortaturq; Curio. ad suscipiendam reip.defensionem , & perpaucos intelligat esse Romæ,qni saluam remp.uelint adhibeat in consilium neminem,sed se solum audiat,sibi obtemperet,suum duntaxat consilium sequatur.Inde dicit se dolere ꝙ abest ab nrbe,& spectare non potest,quæ ab eo geruntur in repn.Postremo rem suam Curioni commendat,ne sibi in Cilicia prorogetur imperinm.Erat autem tum Cic.cum has ad eum literas scriberet,in Cilicia proconsul,Curio Romæ Tri.ple.Ex quo uidēdum in primis cuiusmodi magistratus isti fuerint.Procōsules erant,qui cum potestate consulari,extra ordinē in pronincias belli gerendi causa mittebantur,& eandem propemodum potestatem habebant , qnam consnles,nisi ꝙ sex tantnm lictores secum ducebant,illi duodecim. Et siquidē is aliqua occupatus causa, ad prouinciam sibi traditam accedere,aut ibi adesse nequiuisset,legatum subrogabat, qui propemodum parem procō snlis potestatem gerebat.Res enim grauiores administrare nequibat,quæ proconsuliprocurandæ deferebant. Proconsularis nero dignitas fuit primum eo tempore,ut arbitror instituta,qno posthumus Albus , & Sp.Fuscus consulatum gerebant,quorom alter aduersus Equos bellum gerens obsessus est , alter in nrbe remāserat, & is nt collegæ ferret auxilium.T.Quintum proconsulem creauit,ante ipsum inuenio neminem. Hæc deinde Ita diffusa & obseruari cœpta est,ut qui consules fuissent exacto eorum officio sequenti anno proconsules remanerent,& ad diuersas belli gerendi causa prouineias mitterentur.Tribunorum tria sunt genera.Celerum, Militum & plebis.Tribnni celerum.ecc.milites ad continuum & regis,& reip.præsidinm sub se habebāt,quos primns omnium Romulns ex qnaq; euria,qnas ipse.xxx.constituerat.x.asciuit,& his tres niros præfecit, eosq; quoniam a tribnbus elegerat,tribunos uoluit appellari.Celeres uero celeritate pleriq; dictos existimant.Sūtq a Celere,qui Remnm occiderat,& qui primo his ordinibus a Romulo præfectus fuerat appellatos putent.Tribuni uero militum totius exercitus defensores erāt,ne uis aliqua uel seditio inter milites oriretur. Et tres primum ad postulationem plebis constituti,qui eandem cum consulibus habebant potestatem , cum bella sęnirent,& ex plebe delectns fieret,ne graniter ferret.Tres inquam constituti fuerunt, Sempronius, Attracinus. L. Acti.&.C.Cælius niri patritii.M.Geni.&.P.Cnriatio.coss.Ante hos tamen tri.ple. erant. qui aduersus omnem Senatum plebem defenderent.Istorum uero creandorum causa initio fuit successio ple.a patribns in montē sacrum facta,qui tertio lapide distat ab nrbe.Fuit & Menetii Agrippæ diligentia hae conditione reuocata , ut plebeios magistratus in urbe haberet.Tūe duo creati sunt Tri.pl.Aulo Virginio,&.T.Vetulio coss. Additi deinde fuerunt tres alii.T.Quintio & Appio Clandio coss.Demum.v.alii.Q.Minutio,&.M.Hora . Pnluillo coss. quorom qnidem tribnnorum tanta erat authoritas,ut omnia Senatus decreta irrita tenerentur , nisi per eos approbata,ipsorumq; signata sigillo fuissent.Verum quæ & quanta fuerit tribunorum potentia A.G.Labeonis sententia,atq; Varronis ostendit,quod in eo legere poteris. Sera gra. quandam excusationem præmittit, quoniam aliquantulum tardus in gratulando fuisse uidebatur.Sera tarda.Martia.Nil facis, & sernm est alium mihi querere regem.Longe absum,multum.n.distat ab urbe Ro.Cilicia,in qua tune Ci.proconsul. Audio sero,quę Romę geruntur,hoc est tarde.Nee tu dicas bonum sero pro bona uespera,id.n.nusq̄ lectum est,tamet si non solum tarde significet,sed post solis occasum,unde Serotinus.Sed tibi.Nnne se gratulari dicit,ꝙ longinquitas locorum abstulerat. Gratulor.Gratari & gratulari significatione non differunt,sed stilo.Gratari.n.poetarom est,& historicorum,Gratulari uero oratorom,significantq; uerbis ostendere te gaudere alicuins fęlicitate apud eum,qui fęlix est,& datinum uolunt,ut Gratare sorori,& tibi Gratulor,& ad nos ipsos interdum referri

Procōsule

Tria tribnnorū gn̄a

Sero Serotinus Grator Gratulor

referri potest ob aliquam fęlicitatem nostram, ut si dicimus, Gratulor scriptis meis. Sempiternæ, nunquā peiturę. Sempiternū diis damus. Perpetuum hominibus. Moderere, cum modo regas & ratione. Prudentia, quæ est rerum bonarum, & malarum per omne tempus scientia. Ne te auferant, in eorum sententiam ducāt, defensionem reipub. deferendo, & hoc propter Cæ. dixit, qui eum in partes suas adducere conabatur, quod tandem fecit. Aufero ex ab & fero, & b. in u. mutatur. Laberis, in errorem cades, accentū in penultima, μικρῶς ... dixit. Temere, stulte, sine causa. Si te audies, si tuum consilium sequeris. Cui scribam uideo, quasi dicat, se uidere ad prudentissimum uirum scribere. Emphasis est.

Sempiternum
Perpetuū

Era gratulatio. Quo tempore Curio Romam redierat, & tribunus plebis creatus fuerat. Ci. Cilicā prouinciam regebat, e qua eum audisset tandem Curionis successum, gratulatur ei, purgans tarditatē gratulationis, & simul adhortans, ne quorumuis consiliis ab reipub. studio auferatur, in qua re tacite Cæsarem notabat, demum rogat, ut Curio faciat ne sibi prouincia prolongetur. Ordo est. Gratulatio de bono alterius, sera. i. licet tarda, non solet reprehendi, præsertim. i. hoc præasserto, si supple gratulatio, nulla. i. non ulla, non est prætermissa ulla negligentia. i. per ullam negligentiam, subaudi qualis est nostra. Enim. i. quia, ego absum. s. ab urbe longe, utpote in Cilicia, audio. s. quæ illic gerantur sero. i. tarde, aliquando sero est nimis tarde. ASCEN.

S. Sed licet, sero, o Curio ego & gratulor tibi, & exopto ut iste tribunatus sit tibi sempiternæ laudi. i. ad perpetuam laudem. Et hortor te, ut gubernes omnia, & sup. ut moderere. i. temperes omni prudentia tua, ne consilia aliorum, præsertim Cæs. & Pom. auferant te. s. à recto tramite iustitiæ & curæ reip. Nemo est, qui possit suadere tibi sapientius te ipso. i. quàm tu ipse. Tu nunquam labere. i. cades in errorem aut turpe facinus, si audies te. i. sequeris iudicium tuum. Ego non scribo hoc temere. i. inconsulte. uideo. i. animaduerto cui scribam.

Noui animum, noui consilium tuum: non vereor ne quid timide, ne quid stulte facias, si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quod in id reipu. tempus non incideris, sed veneris (iudicio enim tuo, non casu in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatū tuum) profecto vides, quanta vis in repub. temporum sit, quanta varietas rerū, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominū voluntates, quid insidiarum, quid vanitatis in vita sit nō dubito, quin cogites. Sed amabo te cura, & cogita nihil noui, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loquere, te adhibe in consilium, te audi, tibi obtempera. Alteri qui melius dare consilium possit, q̄ tu, non facile inueniri potest: tibi vero ipsi certe nemo melius dabit. Dii immortales, cùr ego nō adsum vel spectator tuarum laudum, vel particeps, vel socius, vel minister cōsiliorum? tametsi hoc minime tibi deest, sed tamē efficeret magnitudo, & vis amoris mei, consilio te vt possem iuuare. Scribam ad te plura alias. Paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios, vt quoniam sane feliciter, & ex mea sententia remp. gessimus, vnis literis totius æstatis res gestas ad senatum perscriberem.

ANIMVM, fortem, & studiosum libertatis. Consilium prudentiā. Timide, quia dixit noui animū tuum, est, enim timiditas cōtraria fortitudini. Stulte, propter id quod dixit noui consilium, quia stultitia est contraria prudētiæ. Senties, iudicabis. Recta, honesta, nam rectum dicitur, quod cum officio fit, idem & honestū dicitur. Quod, quia. Incideris, casu ueneris. Sed uene. i. iudicio & certa sententia ueneris, nam incidere est casu incurrere & uenire, ut incidi in latrones, incidi in magnam perturbationē reip. Iudicio. i. certa sententia, cōsulto. Non casu, nō inconsiderate; non fortuito. Contulisti tribunatū in ipsum discrimen. i. uoluisti esse tribunus in ipso periculo reip. Discrimen, nunc periculum, alias experientiā significat & differentiam. Rerū, imperii & status Romani, ut Virg. ii. Aenei. Postquā res Asiæ. Contulisti, coniecisti, distulisti. Vis temporū, impetus & uiolentia temporū, tempora autē pro cōditione temporū ponuntur, ut Cic. o mores, o tempora. Varietas, diuersitas, alii enim gaudent isto statu, alii dolent. HVBER.

Timiditas
Rectum
Incidere
Discrimē
Tempora

Incerti, ignorati, dubii. Insidiarū, fraudum, proditionum, ut, accipe nunc Danaum insidias. Vanitatis, mendaciorū, & infidelitatis, nam ut inquit. A.G. Vani sunt, non ut uulgo decipientes, & hebetes, aut inepti, sed ut ueterum doctissimi dicunt, mēdaces & infidi, & Nonius insidiosos & subdolos dici ostendit. Amabo, blandientis est particula comicis ualde familiaris. Initio huius epistolæ, repetit autē eandē sententiā diuersis uerbis. Tecum lo. idem est quod supra. Nemo est qui suadere tibi prudentius possit &c. Obtempera, obserua. Tibi, tuo iudicio. Alteri. i. alii. Tibi, argumentū à minori ad maius, ut qui aliis cōsulere sciat, se multo melius consulat. Dabit, cōsiliū. Dii immortales, exclamatio prę magno desiderio Curionis. Non adsum, Romæ. Spectator, in spectator, cognitor. spectamus enim quæ sunt uoluptati, unde, & Spectacula laudū, uirtutum, uel re uera commendationum, quas ex tribunatu tuo adipisceris. Particeps, cōmunicator, uel passiue. i. cui tu participares consilia tua. Socius, in laboribus. Minister, suggestor. Hoc. s. habere consilia. Minime, deest, quia per te multum sapis.

Vanitas
Vani
Spectacula

Vis, uehementia, potestas. Iuuare, auxilio esse. Consilio, meo. Alias, alio tempore. Paucis diebus. i. intra paucos dies. Domesticos, proprios meos, nam erāt tabellarii publici. Tabellarios, nuncios, qui literas deferunt à tabellis ferendis. Vt quoniā, ordo est ut unis literis res gestas totius æstatis ad senatum perscriberem, quoniā sane feliciter &c. Feliciter, prospere, quia uictoriam habuerat aduersus Parthos. Ex mea sententia, secundū uota & optata mea. Gessimus, in hac prouincia. Vnis literis, una epistola. Totius æstatis, quas una æstate gessi, tunc enim tempus est gerendi belli.

NOVI animū. s. magnificū, laudem, & gloriā appetentē, & libertatis amantissimū. Noui cō. esse sanissimū, & reip. profuturū, quod ex aio tuo nascitur. Timide, ad aīm referē. Timor enim est cōtra magnanimitatē. Stulte, ad consiliū, species est malitiæ, nā stultitia est prudentiæ cōtraria, ex qua nascitur consiliū. Senties, censebis. Nō incide. sed ueneris. Vnū in casu & fortuna, alterū in iudicio, & cōsilio positū est. Iudicio, cōsilio, consulto, & PHL.

Timor

dedita opera. Casu,fortuito. Discrimen re.periculum reip.ut eam defenderet,nam res pro statu reip.posuit,
Res ut.Res agamennonias,uictriciáque arma secutus. Virg.per tot discrimina rerum, alias differentiam significat.
Virg.Tros,Tyriúsque mihi nullo discrimine agetur, Contulisti,cooiecisti. Tribunatũ tuum,ꝙ tribunus esse
uoluisti,cum tanto periculo resp.laboret. Temporum,perturbationum. Quid insi.quoniam nusquam tuta
fides,numero taotum multitudinis insidias dicimus,& fraudes atq; proditiones significant. Quid ua.refertur
enim uanitas ad fingenda mendacia,& perfidiã,& differt à stoliditate, cuius rei memioit Apollinaris, authore
Vanus Nigidio,apud Gelliũ his uerbis.Vanos proprie dici nõ,ut uulgus dicit,desipientes,hebetes,aut ineptos,sed ut
ueterum doctissimi dixissent,mẽdaces,& infidos,& leuia inaniaq; pro grauibus & ueris astutissime componen
Stolidus tes.Stolidos autẽ oocari non tam stultos,& excordes,quàm tetros,& molestos & illepidos, quos græci μοχθηροὺς καὶ
βδελυροὺς dicunt. Quin ꝙ non,ut Quin autem insanã aspicias.Alias quin pro immo etiã, aut atq; etiam, ut quin
Quin aspera Iuno.Interdum pro cur non.Vir.Quin tu aliquid potius, quorũ indiget usus,Viminibus molliq; paras
detexere iunco,& indicatiuo iungitur tam in prosa oratione q̃ uersu.Fabi⁹.Quin tu potius amittis iouenis cõ
silii rationem. Amabo,adoerbio blandientis est,& in antepenultima habet acceotũ.Teren. Dic amabo. Cura
& cogita,imperãtis uerba,oam cura & cogitatiooe,ut quidã legunt. Nihil oouí,nolo,inquit,aliquid noui eo
gites, aut cures. Sed illud idem, quod initio scripsi.s.ne te auferant aliorum consilia, & huiusmodi superius
dicta.Tecũ loquere,eodẽ sensum cum superioribus per diuersa uerba. Consiliũ,qoia nemo ita fauebat reip.
Spectator ut ipse Curio. Spectator,qui aspicerem laudes tuas,quas ex tribu oatu cõsequaris.Spectare enim ad oia refer
Spectare tur,sed proprie ad uoluptatem pertinet,unde Spectacula nuncupant. Tametsi hoc tibi minime deest,quoniã
Spectaculum per te sapis,& potes oia,& oẽs laudũ tuarũ spectarores esse poterũt. Tabellarios,literarũ latores. In ceratis enĩ
tabolis scribebat antiquitas,unde Tabellæ pro literis dicebantur,& tabellæ pro testamento.Iuuena. Signatæ ta
Tabellæ bulæ dictum feliciter. Ex mea sententia ut uolui,nam Parthos superauerat. Rempu.gessimus,cõmodum rei-
pub.fecimus,ad eoitandam arrogantiam oumero plurali est usus.Tribus enim modis plurali pro singulari nu
mero uti possumus. Ad magnificentiam stili Luca. Bella per æmathios plusquam ciuilia campos Iúsque datum
sceleri caoimus.Ad exprimendam indigoationem.Vir.Moriemur inulti,sed moriamur ait. Et ad humilitatẽ
osteodendam.Cic. Non spe moti uenimus ad scribendum. Vnis, nominibus adhærescit plurali oumero tan-
Res gestæ tummodo declinatis,ut arma,literæ. Res gestas,in administratione magistratus,& ad rempub. pertioentibus,
inque rebus publicis,ac maioribus, & ad plurimos etiam spectantibus & maxime in re militari res gestas dici-
mus. Totius æstatis,quas tota æstate gesseram.

ASCEN. ☞AGNOVI animum,& noui consilium tuum, & uereor oe facias quid.i.aliquid timide.s.ne pecces per timo
rem,ut faciunt quid scioot, qui facieodum sit, sed faciunt quod potentioribus placet, & sup. ne facias quid.i.
aliquid stulte ut faciuot imprudentes, qui cum benefacere uelint nesciuot,si defendes ea,quæ ipse.i.tu senties
esse recta. Tu uides profecto ꝙ noo incideris.s.casu, fortuito, in id.s.tam turbulentũ tempus reip.cum.s.resp.
est in periculo ne opprimatur,sed ueneris.i.spõte te immiseris.Enim pro quia.tu cõtulisti tribunatũ tuum,in
ipsum discrimen.i.periculũ rerum,in quo.s.discernitur quis rerũ potiatur,iudicio tuo.i.dedita opera,nõ casu.
Ego non dubito quin cogites,quaota uis.i.uiolentia aut potestas temporũ.s.periculosorũ,cum resp.ad pauco
rum gubernationẽ lapsura uideatur,& quanta uarietas rerũ sup.sit,quàm.i.quaotũ incerti exitus, q̃.i.quãtum
flexibiles.i.mutabiles sup.siot uoluotates omniũ,quid insidiarũ & quid uanitatis.i.mendacii & falsitatis sup.sit
Amabo in uita.s.humana,aut eorũ,quos ipse oouit.Sed Amabo te, blandiendi uerbũ,quod cum casum regat licet blan
de ponatur uerbũ manet & accentũ suũ retinet,cura & cogita nihil noui,sed & illud idem quod scripsi initio.
Loquere tecũ.i.cũ iudicio tuo,adhibe te in coosiliũ,audi te.i. obedi tibi,obtẽpera.i. acquiesce tibi, sup.aliquis
qui possit melius q̃ tu dare coosiliũ,alteri oõ potest inueniri facile,uero.i.sed certe oemo dabit tibi melius.s.cõ
silium,repete q̃ tu.Dii.i.o dii immortales,cur ego nõ adsum. Vel spectator laudũ tuarũ, uel particeps, uel so-
cius,oel minister consiliorũ,tametsi.i.quanquã,hoc.s.habere ministrũ consiliorũ,minime deest tibi,sed tñ.i.ni
hilomious,magnitudo & uis.i.abundaotia amoris mei,
efficeret ut possem iuuare te cõsilio. Ego scribã alias.i.
alio tẽpore,plura ad te,enim.i.quia,sup.cũ hæc scriberẽ
missur⁹ eram,paucis diebus.s.post, hoc est post paucos
dies, tabellarios domesticos.i. qui perferunt tabellas,&
literas domesticas,nõ publicas,ut quooiã gessimus rẽp.
sane.i.multũ feliciter,& ex sentẽtia mea.i.ex uoto meo,
pscriberẽ ad seoatũ res gestas totius æstatis unis literis.

HVBER. ☞DE sacerdotio,sacerdotes oẽs à sacris dicti,ut uoluit
Sacerdotes Varro.Erant autẽ sacerdotũ uaria genera, alii enim põ
tifices à posse & facere,secundũ Scæuolã dicti,uel ut ma
luit Varro à põte,quia sublicius pons ab his factus pri
mum & restitutus sæpe,erant autẽ & maximi pontifices
& mioores.pootificibus uero,teste Macro.erat permis-
sa potestas memoria rerum gestarũ in tabulas conferen
di,& hos annales appellant maximos, quasi à pontifici-
bus maximis factos, onde & Virg. ait ex persooa Aeneæ
Põtificis maximi.Et uacet annales oostrorũ audire labo
rum,ex aliis sacerdotibus alii appellaot flamines, diales
alii Martiales,& deniq; ab eo deo, cui essent sacrati no-
men accipiebãt.Igitur Curio aliqđ sacerdotiũ opa & fa
uore Cic.de quo nũc scribit Cic.se multũ laborasse.Dif
ficili,quia fortasse multos aduersantes haberet.Mi Cur.
incipit ei blãdiri. Incredibili,maxima. Singulari,egre
Oro gia & iocomparabili. Oro,plus est in sensu,q̃ Rogo.Ne
Rogo patiare,ne sinas,oe permittas. Molestiam prouincialẽ,

De sacerdotio tuo quantam curam adhi-
buerim,quanquam difficili in re, atq; cau
sa cognosces ex iis literis, quas Thraso-
ni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro
tua incredibili in me beneuolentia,meã-
que item in te singulari, rogo atque oro,
ne patiare mihi quicquã ad hanc prouin-
cialem molestiã tẽporis prorogari. Præ-
sens tecũ egi,cum te Tri.ple.isto anno fo
re non putarem. Itaq; petiui sæpius per li
teras, sed tum quasi à senatore nobilissi-
mo, tum adolescente etiam gratissimo:
nunc à Tri.ple.& à Cu.Tri. non vt decer
natur aliquid noui,quod solet esse diffici
lius:sed & ne quid noui decernatur:& vt
senatuscõsultũ & leges defendas, eaq; in i
hi cõditio maneat,qua pfectus sum. Hoc
te vehemẽter etiã atq; etiã rogo. Vale.

quam

qnam in hac prouincia capio, Ostendit enim se innitum illic esse. Prorogari, id est differri. Egi te. rogani te, locutus sum tecum. Præsens, coram, cum essem Romæ. Sed tum, ostendit hanc suam petitionem maiorem habere uim debere, quia ante petiuerat à Cu. tanquã senatore solum, nunc nero à Cu. etiam tribuno. Fore, quia nondum erat facta mentio aliqua de tribunatu suo. Adolescente, iuuene. Gratiosissimo, ualde grato & accepto. A trib. pleb. q.d. à magistratu, qui nunc per te ipsum potes, quod ante per alios erat faciendum, & primo generaliter dixit à tribuno propter supradictam causam, quòd plus haberet authoritatis quàm ante, deinde subdit. Et à Curio. q.d. qui totus es meus, quem nihil mihi negare decet, & qui poteris quantum uoles. Magna enim uis est in nomine proprio. q.d. non à quouis tribuno hoc peto sed ad eo qui potest. Non subaudi peto.

Aliquid noui, id est præ hnc meo procõsulatu, uel imperio. Quod, decernere aliquid noui. Difficilius, quia difficilius aliquid noui deliberat pro aliquo in magistratu, quàm seruatur id, quod fuerat ei promissum. Sed scilicet peto. Vt ne, pro ne, id est ut non. Decernat quid noui, id est ut senatus nihil omnino decernat de hoc meo imperio, nisi ut qua conditione profectus sum in prouinciam, eadem mihi seruetur, quod declarat dicens. Sed, peto. Senatusconsultum, quo mihi decreta fuerat prouincia tantum in annum. Et leges, qnibus cauetur, ut finito anno magistratni detur successor. Conditio, conuentio ea enim conditione iuerat in prouincia, ut post annum inde discederet. Maneat, constet, seruetur, ut Virgilius Aeneidos secundo. Tu modo promissis maneas, id est non discedas à promissis. *maneat*

DE sacerdotio tuo, hanc sacerdotiũ dignitatem Curio affectabat, pro ea uero impetranda Cice. non mediocriter laborauit. Ex patribus enim, ut de huius dignitatis origine aliquid dicamus. Numa secundus à Romulo Martium. M. Fa. Pontificem primum elegit, eique sacra, ut inquit Liuius, omnia exscripta, exsignatáq; attribuit. Quatuor exinde ex gente patricia, & totidem ex plebeia pontifices constituti sunt, quorum unus dicebatur maximus, qui solus templo Vestæ palladiique custodiæ una cum sacerdote maxima præsidebat, & eius authoritate omnia sacra regebantur. Huic autem sacrorum rex suppositus erat, ne regis appellatione regiam dignitatem inuaderet, quibus sacra primum fuisse constituta manifestum est, quod tamen ne penitus ab hominum memoria extingueretur, unus tantum sacerdos post reges exactos à repub. institutus est, qui rex sacrorũ, sacrificulúsq; diceretur. Et quoniam erant uaria sacerdotum genera, Flamines, Diales, Martiales, Quirinales, Salii, Pontifices minores, Pontifices maximi, reges sacrorum, sacrificuli, & qui etiam Cybelles sacra facerẽt, qui, Galli dicebantur, & quidam alii. Non ausim dicere quodnam sacerdotium ex iis omnibus Curio appetebat, satis est exponere quod sacerdotium cupiebat, pro quo Cic. adipiscendo diligenter operam dedit. Difficili, propter competitores. Te mi Curi. ad rem suam accedit, rogatq; Curionem, ut det operã, ut exacto tempore magistratus, quem tunc in Cilicia gerebat, ne sibi prorogetur imperium, sed ad constitutam diem redire possit in urbem Romam. Libentius enim manebat in urbe sine magistratu, quam cum magistratu extra urbem, quod & in ea demonstrauit epistola, Vrbem mi Ruffe cole, & in ista luce uiue. Mi Curio, suauitatem quandam dicẽdi & nim amoris ostendimus quando huiusmodi appellationes inserimus, Mi Curio, mi Marcelle, mi Ruffe. Molestiam, quam in hac prouincia patior, cum inuitus illic esset. Præsens, à minori ad maius. Prorogari, in longum & ultra constitutum tempus deduci. Sed tum, scilicet egi tecum, & locutus sum de hac re mea, quando non eras Trib. ple. sed certe senator nobilissimus, & adolescens gratiosissimus. Nunc nero, cum hæc eadem à te peto, es Tri. ple. ꝙ multo magis hanc rem mihi conficere poteris. Nunc à tri. ple. omnes codices, quos ego hactenus uidi hunc locum mendosum habent, dicúntque nunc à tyranno Pu. Lentulo est autem hoc modo legendum. Nunc à Tri. ple. & à Curione tribuno, nec tyrannus pro tribuno ponitur. Et à Curione tribuno, nõ diuersam personam dicit, sed eandem, & sic dicit, à Curione tanquam ab eo qui totus esset ipsius Cice. & proprium nomen artificiose posuit in exaggeratione quadam, & tãquam ab eo tribuno diceret hoc se petere, qui plurimum posset in republi. Quod solet esse difficilius, ut aliqui noui & præter patrum morem decernatur, quod tunc fieret, si tempus Cice. prorogaretur. Sed ue nequid noui decernatur, quod à contrario sensu solet esse facilius, ut finito anno è prouincia decedat. Vt senatusconsultum; quo decretum est per annum hoc mihi. Et leges defendas, quibus cauetur, ne quis ultra constitutum tempus in magistratu manere posit. Qua profectus sum, hac enim conditione & lege in prouinciam iuerat, ut finito anno è prouincia decederet. Legendum sane conditio sine. c. Distat enim conditio atque condictio, à condicendo enim condictio nascitur, quæ pronuntiationem quandam, & actionem significat, à condendo uero conditio deriuatur, quæ pro fortuna & sorte, & quasi electione, & conuentione quadam accipitur. Caue referas ad naturam, nam non moris est, sed fortunæ. Itaque maledicunt quidam bonæ aut malæ conditionis quempiam, si ad naturam referunt. At si ad fortunam optime dicunt bonæ, aut malæ, paruæ, aut magnæ conditionis hominem ue aut pauper sit, aut diues, & huiusmodi, quæ fortunæ sunt non naturæ, ut apud Liuium, multis in locis legimus conditiones pacis ablatas. In quo etiam animaduertendum, quòd qui offerunt conditionem nunquam aliis uerbis ferme quàm istis utuntur, fero, pono, offero conditionem, qui uero conditionem accipiunt, nunquam alio uerbo, quàm accipio. Sic Terent. de Glycerio, accepit conditionem. Et Liuius conditionem acceperunt. Verum si mentis qualitatem significare uoluerimus, non conditionem dicemus, sed naturam, aut ingenium, ut bonæ, aut malæ naturæ, benigni, aut maligni ingenii adolescens. Maneat, seruetur, firma sit.

PHI.

Conditio
Cõdictio

TV cognosces ex iis literis quas dedi, scilicet ad te Thrasoni liberto tuo, id est à te manumisso & libertate donato, quantam curam ego adhibuerim de sacerdotio tuo, id est quod me intercessore cõsequi sperasti, & inquàm. i. quantum difficili re atq; causa. O mi Curio, ego rogo atq; oro te, pro tua incredibili beneuolẽtia in me, & pro mea singulari beneuolentia in te, ne patiare quicquam temporis prorogari. i. prolongari & extendi mihi, ad hanc molestiam prouincialem, id est regendæ prouinciæ. Ego præsens, id est cum essem tecum Romæ cum non putarem te fore, id est futurum tribunum plebis isto anno, egi tecũ, & petiui sæpius per literas ita, scilicet ut non patiaris mihi prouinciam prorogari. Sed petiui sup. tum, id est tũc quasi à senatore, id est patricio nobilissimo, & adolescente etiam gratiosissimo, id est pleno maximæ gratiæ, nunc sup. peto à tribuno pleb. & à Curione. q.d. potentissimo & prudentissimo & amicissimo tribuno, non sup. peto aliquid noui decernatur, scilicet per senatuscõsultum, quod. s. decernere aliquid noui solet esse difficilius, sed ut nequid noui decernatur, qualis esset progatio imperii, quæ sine nouo decreto non fieret, ut defendas senatusconsultũ & leges. s. uetãtes

ASCEN.

ultea præſcriptum tempus prouinciam tenere, & ea conditio, qua profectus ſum, ſcilicet ut expleto tempore legitimo redeam domum, maneat mihi. Ego rogo te hoc uehementer, etiam atque etiam, id eſt frequenter. Vt Rogo commentarii dicunt, ſed non declarant, minus eſt in rogando quàm in orando. Rogare enim eſt proprie diſ Oro quirere an uelis facere, & ita precari ut facias, ſi ita uideatur. Orare uero eſt quaſi oratorio more precari & implorare. Quia ergo parum eſt per ſe rogare, addit uehementer & etiam atque etiam.

M.T.C. Proconſ. M. Cælio. Rufo Aedili Curuli. S.P.D.

7

QVid? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, vt mihi gladiatorum compoſitiones, vt vadimonia dilata, & Chreſti compilationé mitteres, & ea quæ nobis, cum Romæ ſumus, narrare nemo audeat? Vide quantum tibi meo iudicio tribuam, nec mehercule iniuria, πολιτικώτερον enim te adhuc neminem cognoui: ne illa quidem curo mihi ſcribas, quæ maximis in rebus reipubl. geruntur quotidie, niſi quid ad me ipſum pertinebit, ſcribent alii, multi núciabút, perferret etiá multa ipſe rumor. Quare ego nec præterita, nec præſentia abs te, ſed vt ab homine longe in poſterum proſpiciente, futura expecto, vt ex tuis literis cum formam reipublic. viderim, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſsim. Neque tamen adhuc habeo, quod te accuſem: neque enim fuit, quod tu plus ꝓuidere poſſes, quàm quiuis noſtrum. In primiſque ego, qui cum Pompeio cóplureis dies nullis in aliis, niſi de repub. ſermonibus verſatus ſum:

HVBER. QVID tu, Ci. in Ciliciam proficiſcens mandauerat Cælio Rufo, ut ad eũ de ſtatu reipu. ſæpe ſcriberet, in quo ut ei ſatiſfaceret Cælius ſcripſerat quæcunque etiam minutiſsima agebantur. Itaque ſcribit nunc Ci. ſe non expectare ab eo quæ quotidie fiũt, quæ à multis aliis ſcribi poterunt, ſed expectare quæ putantur futura tanquam ab homine prudentiſsimo & reipub. peritiſsimo. Id autem dicit Cic. quia iam multo ante olfaciebat diſcordiam ciuilem, diſſentioné inter Cæ. & Pompe. quo cum dicit ſe multum locutum, & ab eo ſecreta intellexiſſe de repub. quæ literis non ſunt committenda affirmat tamen eum bene de repu. ſentire, hortatur itaque Cælium ut ei adhereat & eum ſequatur. Poſtremo rogat ipſum Cælium, ut det operam ne tempus prouinciæ ei prorogetur, quia cupiebat finito anno magiſtratus Romam redire. Quid, modus eſt familiariter corripiendi, & eſt ſenſus, cum ego mandaui ut ad me ſæpe ſcriberes, quidquid exiſtimas me mandaſſe tibi, ut etiam ea ſcriberes, quæ priuata fiunt. Quid, deeſt uerbum, & ſubauditur uel dicis uel reſpondes. Mandaſſe,
Mandata commiſsionem dediſſe: nam mandata propriè uerbis
Cõpoſitio fiunt. Compoſitiones, proprie dixit, hoc eſt comparationes & coniunctiones, nam alter contra alterum gladiatorum eligebatur, ut pares pugnarent, & illa talis cõparatio appellabatur compoſitio, quia uidebatur ad cõparationé poni. Hor. in ſermonibus, Rupili & perſi par pugnat, uti non cõpoſitus melius cum Bitho Bacchius.
Vadimonia, fideiuſsiones. Dilata, à prætore. Iuue.
Vador Differt uadimonia prætor. Vadari eſt fideiubere, inde
Vadimonium uades fideiuſſores, ut uoluit Feſtus, qui dantur in re capitali inueniuntur tamen & pro cuiuſlibet fideiuſſoribus. Chreſti, raptoris cuiuſdam nomen propriũ. Cõ
Vas
Cõpilatio pilationes, furta, rapinas, à pilis telis Romanorum, non
Compilo autem à pilis uellendis, quæ dictio corripit primam ſyl-
Pilum labam, Compilo autem producit. Hora. in ſermonibus. Ne me compillaſſe putes Criſpini ſcrinia Lippi. Dicuntur autem cõpilare milites, qui occiſis hoſtibus in bello tollũt inſignia. Mitteres, ſcilicet literis. Et ea quæ, non placet mihi ut carpat hic Pompe. Cæ. & Craſ. quoniam in hac epiſtola laudaturus eſt Pomp. Audeat, ne fortaſſe offendat aliquem narrando ea quæ ſunt contra ius & honeſtum. Vide pro audi, uel intellige: nam ſenſus ſæpe pro ſenſu ponitur, ut uideo quantum me ames, pro intelligo & cognoſco, dictũ eſt ſuperius. Quantum tribuam tibi quanti te æſtimem. Iniuria, immerito, id eſt tibi tribuo multum. πολιτικώτερον, i. ciuiliorem: eſt autem comparatiuum ſecundum formá græcam, quoniam & à dictione græca deducitur πολιτικὸς, id eſt ciuilis & ciuitatis peritus. Nec il. dicit quæ nolit ad ſe ſcribi. Curo, cupio. Niſi. q. id eſt niſi quòd uidebitur tangere uel rem uel honorem meum. Nunciabunt uerbis. Ipſe rumor, fama ipſa quæ nihil poteſt tacere. Præterita nec præ quæ quiſque non ſtultus facile poteſt intelligere. Sed ut, id eſt ſicut. In poſterum, in futurum.
Longe proſpiciente, ualde prouido & futura etiam intelligente, quod contingit ſolum prudẽtiſsimis. Expecto, deſydero. Formam, quaſi deſignationem: translatio ab architectis, ut Ci. in primo officiorum. Formã quidem ipſam. M. fili & tanquã faciem honeſti uides. Viderim, cognouerim. Aedificium, perſeuerat in tranſlatione, & eſt ſenſus, ut cum uiderim ex tuis literis qualem opinionem habes de repub. poſsim cognoſcere qualis ſit futurus ipſe ſtatus reipub. Nec tamen, more amici excuſat eum, quòd nihil adhuc de his rebus ad eum ſcripſerit. Adhuc, hucuſque. Fuit, aliquid. Prouidere, proſpicere, ante uidere. Quiuis, quilibet. Noſtrũ, mei & cæterorum ciuium Romanorum, In pri. præſertim. Ego, ſubaudi quàm, ut ſit quàm ego. Complu-
Verſor res, id eſt multos: abſolute enim ſine comparatione ponitur. Verſatus ſum, aſsidue fui: nam uerſari eſt in aliqua re eſſe.

ASCEN. QVID &c. Scribit ad Cæliũ Rufum, cui Cic. in Ciliciã proficiſcẽs mãdarat, ut ſæpius ad ſe de republica ſcriberet, Cælius aũt ludicra reſcripſerat. Vnde Cicero. Quid: modus eſt interrogãdi exiſtimas tu me mãdaſſe tibi hoc, ut mitteres mihi. ſ. in ſcriptis, compoſitiones. i. paria, nam pares fere componebant ad certamen gladiatorũ. ſ. in arena, & uadimonia. i. fideiuſsiones ſiſtendi ſe aut alium in iudicio, dilata. ſ. à prætore, & compilationem. i. furta, & ſpoliationem Chreſti. i. rem quam Chreſtus fur notorius fecerit. Et ea quæ cum ſumus Romæ nemo audeat narrare nobis, eo ꝙ nimis uilia ſunt. Vide quantum ego tribuã tibi meo iudicio

dicio, nec mehercule iniuria sup. tribui tibi tantum, enim.i.quia, ego neminem cognoui adhuc πολιτικώτερον po liticoteron.i.ciuiliorẽ te, πολιτικὸς grece est ciuilis aut urbanus, unde fit cõparatiuus πολιτικώτερος.i.ciuilior & urbanior. Ne quidẽ.i.non etiã, curo, ut sup. scribas mihi illa quæ geruntur quotidie in maximis rebus reip. nisi quid.i.aliquid sup. eorum pertinebit ad me: alii scribent.s.ea, multi nunciabunt sup. ea, & ipse rumor, qui incertum habet authorem perferet etiam multa. Quare.i. quamobrem, ego nec expecto abs te nec præterita nec præsentia, sed futura, ut ab homine prospiciente longe in futurum, ut cum uiderim ex tuis literis formam reip. possim scire, quale ædificium.i.qualis structura status eius, sit futurum.i.futura, aut futurus, metaphora ab ædificio, cuius conspecto fundamento facile summa perspicitur. Neque tamen habeo adhuc quod, id est propter quod, ego accusem te. Neque enim fuit sup. aliquid quod, aut causa quod tu posses prouidere plus quàm quis nostrum: & in primis.i.præcipuè ego, id est quàm ego qui uersatus sum cum Põpeio cõplures dies in nullis aliis sermonibus nisi de republica, in sermonibus inquam eorum quæ &c. sic exponit Hubertinus: potest etiam sic accipi.

quæ nec possunt scribi, nec scribendã sunt, tantum habeto, ciuem egregium esse Pompeium, & ad oĩa, quæ prouidẽda sunt in rep. & aĩo, & cõsilio paratũ. Quare dã te homini, complectetur, mihi, crede. Iam iidẽ illi & boni & mali ciues videntur, qui nobis videri solẽt. Ego cum Athenis .x. ipsos dies fuissem, multũmque mecum. C. noster Caninius, proficiscebar inde pridie nonas Quintiles, cũ hoc ad te literarum dedi. Tibi cum omnia mea cõmendatissima esse cupio, tum nihil magis, q̃ ne tempus nobis prouinciæ prorogetur, in eo mihi sunt omnia. Quod, quãdo, & quomodo, & per quos agendũ sit, tu optime constitues. Vale.

¶ QVAE, subaudi eorũ, ut fit in sermonibus eorũ.i.earũ rerũ. Quæ nec possunt scribi, propter multitudinẽ, quia pene infinita locuti sumus. Nec scribenda sunt, quia arcana sunt, neque literis diuulganda. Habeto, scito. Egregium, optimum. Paratum, promptũ, animo, audacia, & fortitudine. Consilio, prudẽtia. Prouidentia, præparanda. Da te homini, sequere hominẽ, & ei obsequere. Homini. Pompeio. Complectetur, accipiet, cum amore & charitate. Illi. Pompe. Videntur, iudicantur.i. eosdem existimant, & bonos & malos ciues, quos ego bonos & malos iudico. Ipsos decem, id est totos decem dies. Multum, sæpe per illos decem dies. Mecum, subaudi fuisset. Noster, amicus utriusque. Proficiscebar, discedebã. Inde. Athenis. Quintiles. Iulias. Pridie nonas: sexto die Iulii, qui est pridie nonas. Cum, quando, quo tempore. Hoc literarum, has literas, hoc substantiue ponitur. Tum, maxime. Nihil magis, cupio esse commendatũ. Quam, subaudi hoc. Ne tempus, spatium temporis, administratio. In eo, ne tempus prorogetur mihi. Omnia sunt, omnia constitui: quia nihil aliud peto, si modo id assequi potuero. Quod, quæ res, ne prorogetur tẽpus. Quando, quo tempore, an statim acceptis literis meis, an expectata oportunitate alius tẽporis & diei. Quomõ, qua uia, qua ratione. Per quos, quorum fauore & suffragio. Agendum, tractandum. Tu, qui es sapientissimus, & es Romæ. Constitues, iudicabis, uel dispones. HVBER.

¶ QVAE.i.quæ res habitæ cum Pomp. nec possunt scribi, quia multa sunt, & disceptãdo sine diffinitione aliqua inter nos dicta, nec sunt scribenda.i.talia quæ debent scribi, eo q̃ multa sæpe cũ amicis fabulando dicimus quæ nolumus scriptis mandare. Tantummodo habeto.i.pro certo teneto. Pompeium esse ciuem egregium.i. non uulgarẽ, sed excellenter laudabilem, & paratũ, & animo.i.uoluntate & consilio.i.prudentia, ad omnia quæ sunt prouidenda in rep. Quare.i.quamobrẽ, da.i.accõmoda, aut dede te homini.s. Pomp. cõplectetur sup. te.i. te suscipiet, crede sup. id mihi. Illi iidem uidentur iam nobis & boni, & mali ciues, qui solẽt uideri, hoc est illi boni, qui solẽt uideri boni, & illi mali qui mali. Ego cum fuissem Athenis decẽ dies ipsos.s.quibus cum Pompeio in sermonibus de rep. uersatus sum, & Caius Caninius noster.s. amicus aut familiaris, fuisset multũ.i.pro multa parte temporis, proficiscebar.i.discedebã inde pridie nonas quintiles.i.quæ nunc sunt Iuliæ, cum.i.quo tempore, ego dedi.i.misi, ad te hoc literarum.i.has literas. Attende non recte scriptum fuisse Nonas Iulias, quia quo tempore hæc scripta sunt nondũ Quintilis.i.Iulius, qui quintus à Martio, & Sextilis.i. Augustus, qui sextus est ab eodem, à Iulio & Augusto denominationem sumpserant. Cum.s.ita sit quod cupio, omnia mea.s. negocia esse commendatissima tibi, tum nihil magis.i.uehementius sup. cupio, quàm ne tempus prouinciæ.s.gubernandæ prorogetur.i.prolongetur & extendatur mihi, in eo.s.obtinendo sunt mihi omnia mea sup. uota aut cõmoda.s.curare ne prouincia prorogetur mihi, quando.i, quo tempore, & quomodo & per quos sit agendum cõstitues.i.iudicabis & discernes, optĩe.i.cõmodissime. ASCEN. Quiotilis Sextilis

M.T.C.M. Cælio Rufo Aedili Curuli designato. S.P.D.

PRimum tibi, vt debeo, gratulor, lætorq; cum præsenti, tum etiam sperata tua dignitate, serius, non negligentia mea, sed ignoratione rerũ oĩm. In iis.n. sum locis, quo & p̃pter lõginquitatẽ, & p̃pter latrocinia tardissime oĩa perferuntur. Et cũ gratulor,

PRIMVM tibi, creatus erat Cælius ædilis curulis, competitore, ut quidam uolunt, Attilio quodam homine & glorioso iactatore, qui ante repulsam ædilitatus iactauerat se habere quosdam iuuenes gratiosos, quorũ suffragiis omnia posset obtinere quæ uellet, quos & tunc etiam iactabat. Itaque primũ Cic. gratulatur Cælio, q̃ factus sit ædilis: deinde agit ei gratias quòd dedisset ei quem posset ridere: nam scripserat Cælius, quæ solitus esset iactare cõpetitor suus Attilius, quem in petitione ædilitatis superasset, de quo tantum se risisse scribit Ci. ut pene uideretur desipere. Postremo significat suum erga Cælium amorem meritũ debitũ. Præsenti, ædilitate. Sperata, futura: quia postremum te ad maiora uenturum spero. Serius, tardius, subaudi gratulor. Ignoratione, rerum omnium, qui ignoro omnia quæ HVBER.

nia quæ Romæ tam publica quàm priuata fiunt, propter longinquitatem locorum ut subdit. Quo, ad quæ loca. Tardißime, post multum tempus. Latrocinia, grassationes & pericula latronum, qui obsident uias.

PHI. PRimum tibi. Cice. Cælium Rufum singulari beneuolentia complectebatur, & amicorum est rebus secundis amicorum gaudere, aduersis dolere, lætatur itaq; Cice. plurimum, itaque illi gratulatur, quod ædilitatem Curulem consecutus sit, uel præsertim quòd in ea petenda. C. Attilium competitorem euicerat iactabundum hominem, qui dicere solitus erat omneis adulescẽtes Romanos habere se, qui in eo magistratu consequendo suffragarentur. Agltq; ex hoc illi gratias, quod hominem dederat, quem semper ridere posset, scripserat enim Cælius quæ Attilius iactare solebat, quibus Ci. risu emori quodammodo uidebatur, singularem deinde suum amorem Ci. in Cælium ostendit. Dignitas Dignitate, nunc ædilitatem intelligit, sed dignitas est, ut à Cic. diffinitur, alicuius honesta, & cultu & honore digua authoritas, cuius uero potestatis esset ædilitas superius diximus. In iis enim sum locis in Cilicia. Quo, inquam Ciliciam. Tardißime, post longum temporis spacium.

Propter latrocinia, quæ à uiolatoribus fiebant, prius quàm Ci. prouinciam ingrederetur. Sed inquit Strabo Pyratæ quòd multa in latrocinia exercebantur, unde & pyratæ Cilices appellantur. Sed Cilices ut pyratæ fierent causa Latrones fuit Triphon, & regum ignauia, quia tunc Ciliciæ Syriæ ex successione imperabant. Latrones uero in bonã partem accipiebant antiquitus, & pro eis qui conducti militabant, à λατρεύω quod est colo & seruio appellati, nunc autem pro grassatoribus & qui in uiis ex latere adoriuntur & grassantur, aut latenter & ex occulto insidiantur.

Perferuntur tam in simplici quàm in composito multas id uerbũ significationes amplectitur. Est enim ferre, Fero portare, ostentare, habere, pati, conserere, disturbare, dicere, dare, exhibere, dirigere, ducere. In compositione Efferre uero pro qualitate compositi significantiam sumit, ut efferre, ad sepulchrum portare. Terent. Effertur funus, Differre & extra ferre. Liuius. Omnia ex oppido efferuntur. Differre, in longum trahere. Cic. In aliud tempus differendũ Perferre puto. Virg. Distulit in seram commissa piacula mortem, & differentiã esse, ut murus & paries differunt, & hoc loco perferre significat portare & denunciare, alibi uero tolerare & pati. Ter. Omnes perferre ac pati, & huiusCũ & tum modi multa cum hoc uerbo composita uariam significationem accipiunt. Et cum gratulor. Cum & tum interdum significant quamuis & tamen, ut hoc loco intelligendum puto & alibi Ci. cum in omnibus causis grauioribus. C. Cæsar initio dicendi commoueri soleam uehementer quàm uel usus, uel ætas mea uidetur postulare, tum in hac ita me multa perturbant.

ASCEN. PRIMVM. Gratulatur Cælio quòd ædilitatem cum explosione aduersarii assecutus sit, quod quasi assentiatur facit, sed perplexè, unde obscurior est epistola. Ordo autem est. Ego gratulor primum tibi, ut debeo, & lætor, id est gaudeo, cum præsenti dignitate tua, quia ædilitatem assecutus es, tum etiam sperata quia sperat reliquos magistratus cum tempore assecuturum, aut sperata à nobis priusquam obuenisset: gratulor inquam serius, id est tardius quàm deceat, aut aliquantulum tarde, non negligentia mea, sed ignoratione rerum omnium. s. quæ geruntur Romæ. Ego enim sum in his locis, quo, id est ad quæ omnia perferuntur tardißime, & id est pariter, propter longinquitatem, & id est pariter, propter latrocinia, id est impedimenta & pericula, propter latrones & obsessores uiarum. Et cum. s. ita sit quòd gratulor.

tum vero quibus verbis tibi gratias agã, non reperio, quod ita factum sit, vt dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quẽ semper ridere possemus. Itaq; cum primum audiui, ego ille ipse factus sum. Scis quem dico, egique omnes illos adolescenteis, *quos ille iactitat. difficile est loqui, te autem contemplans absentem, & quasi tecum coram loquerer, non æde pol quantam egeris rem, neque quãtum facinus feceris, quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud, incredibile hoc factu obiicitur, repente vero incessi omnibus lætitiis. In quo cum obiurgarer, quod nimio gaudio pene desiperem, ita me defendebam, ego voluptatem habui nimiam.

HVBER. TVM uero, maxime præter gratulationem. Quibus Ago uerbis, qua oratione. Gratias agam, quia hanc rem sibi adeo gratam ostendit, ut se ei obligatum existimet. Ita factus, ita consecutus quod uolebas. Semper, quia habebimus ritum, de quo scribis, perpetuam risus & ioci causam & materiam. Audiui, inanem iactantiam hominis. Ille ipse factus sum, representaui illum & factus sicut ille. Scis. q. d. non uult a parte nominare. Egi, representaui, finxi: uerbum comicum. Iactitat, ostentat, inaniter laudat. Adolescẽtes, iuuenes. Difficile est loqui, ne intelligatur ab omnibus. Contemplans, considerans. Absentẽ, à me, quia es Romæ. Quasi, tanquã.

Coram, in præsentia. Egeris perfeceris consilio. Facinus, Ago factum in bonam partem. Feceris, quia agimus Facio animo & consilio: facimus rebus. Præter opinionem, præter expectationem, quia fortasse aliquid scripserat Cælius esse factum, quod Cice. nunquã esset opinatus, & est sensus. Ego contemplans te absentem, non cõtemplans quãtum egeris facinus, referebam me ad illud &c. quia contemplabar non autem id quod fecisses, ideòq; uidebatur mihi incredibile. Referebam me, reuocabã me, redibam. Ad illud, ostendit quid sit illud, scilicet.

Incredibile, grauius est enim incredibile, quàm inopinatum & præter spem, & subaudi incredibile esse, uix enim poterat Ci. credere. Factum obii, id est occurrit mihi esse factum à te, quod scripseras. Obiicitur. i. quasi ante oculos offertur. Repente, statim, ut credidi esse Incessere factum. Incessi, ingrui, inuasi. Omnibus lætitiis, id est omnia gaudia. Incessere enim datiuo iungitur, ut Virg. quatro Geor. Nam sæpe duobus Regibus incesit magno discordia motu, quidam tamen uolunt hæc omnia uerba incredibiliusq; ad hunc locum, omnibus lætitiis esse ex ueteri comedia, quia lætitiis in plurali, non uideatur Ciceronianum uerbum. In quo, in qua re, quòd redundarem omnibus lætitiis. Obiurgaret, reprehenderet: quia uidebar facere præter grauitatem meam, nam nimia lętitia indicium est tum imprudentiæ, tum leuitatis, ideo dixit. Pene, fere. Desiperem, insanirem. Defendebam, aduersus obiurgantes. Ego, subaudi existimo. Voluptatem lætitiam. Nimiam, immoderatam, hoc est non puto homines posse satis seruare modum in uoluptate sua.

PHI.

QVIBVS uerbis tibi gratias agam adeo mihi rem gratam fecisti, ut tibi perpetuo me debiturum agnoscã, & quomodo satis tibi dignas agere gratias possim non reperio. Agimus uerbis gratias, habemus animo, referimus factis. Plancus ad Ciceronem. Immortales ago tibi gratias, agamque dum uiuam, nam relaturum me affirmare non possum. Cice. ad Vatinium. Nec enim tu mihi gratiam habuisti, uerum etiam cumulatissime retulisti. Sed referre gratiam tam in bonam quàm in malam partem dicere possumus. In bonam Cice. quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. In malam. Teren. Quicquid uenire in mentem nunc mihi possit, qui referã illi sacrilego gratiam, qui hunc soppos uit nobis. Reddere uero & persoluere grates dicunt Poetæ. Virg. Grates persoluere dignas. Aliud præterea notandum puto, ut semper dicas. Ago gratias pluratiue, & habeo gratias uel gratiam utroque numero, & refero gratiam numero singulari, raro autem uel nunquam refero gratias numero multitudinis dicimus. Illud uero quód in hac significatione multi regratior dicunt, non est latinũ sed barbarum. Nec referre deo gratiam dicimus, sed agere, aut habere, eodem modo quo salutamus deos. Quod ita factus. q. d. quod optabas adeptus sis. Dederis, constitueris. Quæ semper ridere possemus, ea uidelicet, quæ C. Attilius competitor tuus iactabat, aut quem legendum, ut de eo sic intelligat: dedisti nobis unum, qui nobis perpetuam præberet ridendi atque iocandi materiam, contemplando eius ineptias. Cum primum audiui, quæ ad me de Attilio scripseras, siue ipsum Attilium quem mihi tuæ literæ attulerunt, tanquam loquentem me coram. Ego ille factus sum, præsentando illum tanquam minus, quasi sum factus ille Attilius. Scis quem dico, nolebat ab aliis intelligi, sed Attilium dicebat. Ego tãquam minus repræsentaui gestu & uerbis. Quos ille iactitat in laudem suam, & dicit omnes se habere adolescentes Romanos in suffragiis gratiosos. Iactare est inaniter gloriari. Virg. Illa se iactet in aula. Facinus, nunc factum bonum, interdum & malum, ut mos, & uenenum. Egeris & feceris, agimus animo & consilio, facimus re ipsa, & manu. Sed ista confunduntur. Opinionem, expectationem. Scripserat enim aliquid fortasse Cælius, quod Cicero minime cogitabat, contemplans contemplatur enim non quid egerit sed illud absentem. Referebam, reducebam. Ordo est, contemplãs te absentẽ referebam me ad illud. Incredibile hoc factũ obiicitur. Verba, ut sint, quæ Attilius dicere solebat, & quo magistratum impetrare non potuit, quem Cælius consecutus & admirans, & dolens Attilius dicebat. Obiicitur hoc in factum incredibile, quòd Cælius potius magistratum consecutus sit, quàm ego, alii aliam afferunt sententiam, quæ mihi non placet. Omnibus læ. bene lætitiis & non gaudiis. Est enim gaudium sapientis, lætitia insipientis, ut in Thusculanis Cicero dixit. Et sunt ista non Cice. uerba, non enim ipse lætitiis pluratiue dixisset. Sed ex Cæcilio ueteri comico in hunc cum Cælio sermonem ad maiorem animi uoluptatem accepta.

Ago gratias
Habeo gratiam
Refero gratias
Reddo grates
Persoluo grates
Iactare
Facinus

Ego uoluptatem habui nimiam, deest uerbum puto, quod ex nimia lætitia, aut indignatione plerunque dimittitur, tam apud oratores quàm apud poetas. Et est sensus. Puto ego immoderatam hominum uoluptatem seruare non posse rationem & modum.

ASCEN.

TVM uero, id est multo uerius, non reperio quibus uerbis agam tibi gratias, quòd ita factus sis, scilicet ædilis, ut dederis nobis quemadmodum scripseras ad me, sup. C. Attilium hominem uanum & futilem, quẽ possemus ridere semper. Itaque, id est & ita, cum ego audiui primum, ego factus sum ille, scilicet per imaginationem, id est finxi quem dico, quasi dicat factus sum C. Attilius, & egi id est repræsentaui etiam me esse illum, tu scis per imaginationem, omnes illos adulescentes, scilicet gratiosos. Quos ille iactitat, scilicet sibi suffragaturos fuisse. Difficile est loqui, scilicet ne intelligar ab omnibus, aut potius, quia risu impedior cum ista quæ scripsisti recolo. Autem, id est sed ego cõtemplans te absentem & quasi loquerer tecum coram, ædepol, id est per ædem Pollucis, non sup. contemplans, quantam rem egeris, neque quantum facinus feceris, scilicet uincendo Attilium, quod. s. per imaginationem assumpsisse personam Attilii sine contemplatione uictoriæ meæ, id est adhuc talis qualis erat antequam uictus esset, acciderit mihi præter opinionem, nihil tale optanti, nec putanti quod personam eius assumpserim in animo meo, referebam me ad illud. i. totus uersabar in ea cogitatione ac si essem Attilius, & sup. hoc incredibile. s. quod tu eum sic uicisti, obiicitur. s. cogitationi meæ, uero. i. sed incessi, alii ab incesso, ego ab incedo deductũ puto. i. pompose ingressus sum, sup. cum omnibus lętitiis. s. quod, cum illius personam egissem repente ad me reuersus per imaginationem, tamen intellexi te uictorem, in quo. s. superbo incessu propter lætitias, cum obiugarer. s. phãrastice, quod desiperẽ pene. i. insanirẽ quasi nimio, gaudio defendebam. s. per imaginatiunẽ quasi in sumno, me ita. s. his uerbis. Ego habui nimiam uoluptatem, & ita nimium risi. Facile adducar in eorum sententiam qui censent hunc locum esse totum in aliqua ueteri comœdia, sicut in primo libro locum ex Eunucho Terentii non multo minorem assumpsit. Nam lætitiis Cicero non dixisset. Sunt ista uerba alicuius gloriantis de se, quæ cum quadrent homini Cælio uicto, adducuntur à Cic.

*PETRI VICTO. CASTI.

QVOS ille iactitat. In ambabus suis editionibus Manutii IACTITABAT: in iis tamen, qui antea excusi erant, & in manu scriptis, quos uidimus IACTITAT, legitur, Quid illi secuti sint, non uideo, nec ipsi expo suerunt: cupio à doctioribus cogitari, an melius legi possit, IACTITAT: ut in eodẽ pene uerbo ludat. Mihi sané hæc lectio uehementer placet, quamuis in nullo manu scripto codice eam inuenerim. Nam quod in nostro legitur. Quod ita factus sis, é ueteribus libris erutum est, & sané ita legi debet: quemadmodum enim supra ei gratulatus erat, ꝙ ædilitatem adeptus esset, ita nunc ipsi gratias agit Cicero, ꝙ ita ædilis factus sit. i. cum inimici sui ignominia: deiecerat enim Hirrum Cælius ædilitate, & industria sua, ut ille repulsam pateretur, effecerat, ita frequenter loquitur Cicero, ut in Pisonem: Sed omitto, ut sit factus uterque nostrum.

Quid quæris? dum illum rideo, pene sum factus ille. Sed hæc pluribus, multaq; alia & de te, & ad te, quamprimum ero aliquid nactus otii. Te vero mi Rufe diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dingitatis meæ, vltorem non modo inimicorum, etiam inuido-

HVBER.

QVID quæris, quid plura, quid opus est uerbis, est enim dicendi modus cum paucis uolumus ostendere aliquid, Hora. in epistolis. Quid quæris uiuo & regno simul ista reliqui. Illum, ciuem, dedisti mihi ridendum. Sum factus ille, id est fere factus alius deridendus, quia nimio gaudio pene desipiebam. Ille, id est ridiculus sicut ille. Pluribus. Subaudias uerbis, scribam de hac re. Multa, alia, scribam. De te, de rebus tuis. Ocii, quietis, uacationis à negociis meis. Rufe, appellabatur enim M. Cælius Rufus. Amplificatorem, quia semper fauerat Cic. in obtinẽdis dignitatibus. Vltorem, uin-

 dicatorem.

rum meorum, vt eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

dicatorem. Inimicorum, qui mihi nocuerunt. Inuidorum, qui fortunæ & dignitati meæ inuiderunt, quidam nolunt hic Pompeium à Cice. latenter pulsari, qui impulerat competitorem Cælii, ut candidatus peteret ædilitatem, quo succumbēte dicit Pompeium, qui eum impulerat uindicatum esse à Cælio pro Cice. cui Pompeius uidebatur inuidisse, quoniam passus est eum mitti in exilium, sed non placet ut de Pompeio intelligatur, sed potius generaliter de omnibus inuidis eius. Scelerum, quia me inique eiecerunt ex urbe, & ad inimicos retulit. Ineptiarum, ad inuidos, qui multa inepte in me dixerunt & fecerunt.

PHI. ☞DVM illum rideo C. Attilium. Pene ille factus sum, hoc est ut ego ita essem omnibus ridiculo habendus ex nimio risu & lætitia, ut Attilius nobis erat ineptiis suis ridendus. Cum primum, duæ dictiones. Ero nactus, inuenero. Sunt enim quædam participia quæ significationē sui uerbi non habent, ut nactus. Diligo, minus est diligere quàm amare. Cic. ad Brutū. L. Clo. ualde nos diligit, aut ut uerius dicam, ualde nos amat. Et alibi. Sic facies, ut me aut amabis, aut quod contentus sum diliges. Inimicorum Clodianus intelligit. honestum, publicum, inimicum priuatum accipimus. Inuidorum, non audet aperte loqui, sed Pompe. intelligit, qui Cice. defensionem contra Clodium recusauit, & eum passus est in exiliū mitti, & in petitione ędilitatis fauit Attilio, de quo nunc agitur, immo eum ad petendam ædilitatem in competentia Cælii compulit, in qua est superatus à Cælio contra uoluntatem & uim Pomp. Scelerum suorum, cum omnia Cice. bona dissipassent, quando in exilium iniectus est, & ad inimicos referendum est. Ineptiarum, quod Pompeius Cic. opem petenti aduersus Clodium præstare noluisset, & hoc inuidos. Potest & id esse generaliter dictum, sine aperta nota Pompeii,

Diligo
Amo

ASCEN. ☞QVID quæris.s. finem phantasiæ aut imaginationis meæ. Dum ego rideo illum.s. à te uictum Attilium, factus sum pene.i. quasi ille.i. ridiculus ut ille. Sed hæc sup. scribentur a me, pluribus sup. uerbis, multáq; alias & de te.s. dicta, & ad te dicta, sup. scribētur à me pluribus, cum primum nactus ero aliquid ocii. Vero pro sed ô mi Rufe ego diligo te, utpote quem fortuna dedit mihi amplificatorem dignitatis meæ, & sup. ultorem non modo inimicorum, sed etiam inuidorum meorum, ut pœniteret eus, partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum, ut eum quem nunc taxat, in quo se ultum dicit Cice. eo φ sibi quoque aduersarius esset.

M.T.C. Impera. M. Cælio Rufo ædili Curuli designato. S·P.D.

9. TV vide quàm timide, cum ad me literæ non perferantur, non enim adduci possum vt abs te, postea quàm Aedilis factus es, nullas putem datas: præsertim cum esset tanta res, tantæ gratulationes de te, quia quod sperabam, de nihilo, balbus. n. sum, quod nō putaram. Atqui sic habeto, nullā me epistolā accepisse tuā post comitia ista præclara, quæ me lætitia extulerunt, ex quo vereor, ne idem eueniat in meas literas.

HVBER. TV uide, Primum Cic. dicit se nullas à Cælio literas accepisse postquam sit factus ædilis: uereriq; ne & suæ redditæ non sint Cælio: deinde breuiter exponit quid in Cilicia gesserit cum magna sui nominis laude & gloria. Tu uide, id est audi. Quàm timide, quanto timore perferentium, & subaudi perferātur. Quàm non, correctio φ dicitur, imo quàm non perferantur, quia non modo timide perferuntur, sed nullæ omnino, puto tamen textum fuisse deprauatum, ut pro uide additum sit timide, cum ita debeat legi, tu uide q̄ ad me literæ tuæ non perferantur. Non enim probat quòd nō perferantur: quia nullas ab eo accepit, nec sibi persuadere potest eum nullas scripsisse. Adduci, compelli, ad credendum persuaderi. Vt putem, ut existimem. Datas, tabellariis ad me. Tanta, tam magna, tanti pōderis, scilicet ædilitas tua. Gratulationes, amicorum tuorū: quia superaueraueris competitorē tuū, fuit autem scripta hæc epistola ante superiorē, ut aperte patet. Quia de nihilo, eclypsis, deest enim uerbum & subauditur consequutus est de nihilo.i. de minima impensa tua. Quod sperabam ædilitatem & uictoriam aduersus competitorem tuum. Balbus enim quia nō expressit uerbum: ideo subaudit balbus sum, nō audeo efferre quod sentio. Nam balbi dicuntur qui uitio linguæ non bene possunt exprimere uerba. Persius. Rancidulum quiddam balba de nare locutus. Quod, quam rem, me esse balbum. Non putaram, quia putaram me posse libere loqui, sed ideo difficile esse loqui. Comitia tua, postquam creatus es ædilis, nam in creatione ædilium fiebant comitia in campo Martio, ubi congregabatur populus, ædilis autem magistratus erat qui non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum ædium curam gerebat. Erat autem ædilis curulis qui ex patribus creatus sella curuli uehebatur, ædilis autem plebs hæc munera habebat, ludos instituere, & curare, ut cloacæ publicæ & aquæ ductus cæteráq; ædificia, lauta, munda, integráq; seruarentur. Item φ uitiosum pro sincero, malum pro bono, fractum pro integro uenisset ædilitio edicto redhiberetur, & mensuras & pondera iusta curabat & cætera similia. Præclara, quia cum magno honore tuo declaratus est ædilis illis comitiis. Extulerunt, arrexerunt, & sublimauerunt me gaudio, nam ut dicimus premi dolore, ita arrigi lætitia. Virg. His animum arrecti dictis & fortis Achates, Et pater Aeneas. Ex quo, ob quam rem, quia nullæ tuæ literæ perlatæ sunt ad me. In meas, de meis literis ne ad te perferantur, sicut nec tuæ ad me.

Balbus
Aedilis

ASCEN. TV uide. Queritur se nihil ab Rufo literarum accepisse, reiiciens culpam in tabellarios: unde ueretur suas quoq; interceptas: scribit tamen quid in Cilicia gesserit, non sine laudis suæ amplificatione. Ordo est Tu uide q̄ timide sup. perferantur literæ, aut agant tabellarii, qui propter latrocinia non audent in Ciliciam proficisci, q̄.i. quantum non.i. φ omnino non perferantur literæ ad me. Non enim possum adduci.s. in opinionem, hoc est persuaderi, ut putem nullas literas datas abs te, postea q̄ factus es ędilis: pręsertim cum esset tanta res & tantæ gratulationes de te. Quia qđ sperabam de, uolebat aliquid dicere, quod quia non audet literis committere, addit Nihilo. q.d. de nihilo dico, sum enim balbus.i. factus sermone imperfecto & semipleno, quod non putaram.s. euenturum. Atqui.i. sed, si dubitas cur dubitem ad te scribere, habeto sic. Me nullam

epistolam

epistolam tuam accepisse post comitia ista prçclara.i.post tempora quibus coeunte populo ad creandos magistratus declaratus es ædilis curulis,quę.s.comitia extulerunt.i.quasi extra me ipsum tulerunt & exultare fecerũt me lętitia,ex q no.i.eo quare hoe est ob quam rem,quia.s.nullam à te accepi,egouereor oe idem.s.ꝙ oõ perferantur,eueniat in literas mea.i.in perniciem l iterarum mearum.

Equidem nunquam domum misi unam epistolam,quin esset ad te altera, nec mihi est te iucundius quicquam, nec charius,sed balbi non sumus. Ad rem redeamus,vt optasti,ita est. Velles.n.vt ais tantummô vt haberem negocii, quod esset

EQVIDEM.affirmatiua particula,& dicit se sæpe scripsisse. Domum.Romam,ad meos. Altera.epistola,quam ad te scribebam. Balbi uoo sumus.quia iam aperte loquitur. Ad rem.ooo ad mentiooem ipsius Cælii intellexit,de quo supra dixit, sed ad rem suam, qnia incœperat loqui de literis,quas ad Cælium scripserat. Vt optasti,de me fore. Ita est.ita euenit. Velles.dicit quod id optasset, nam Cælius dicebat ꝙ uellet Ciceroaem habere tantum oegocii in Cilicia,quantum satis esset ad obtinendam laureolam.ꝙ sibi euenisse dicit. Ais uelles. dicit ꝙ uelles & cuperes. Tantum HVBER. Equidem
modo.solummodo. Negocii.subandi id negocii. Quod esset satis.quod sufficeret.

AD laureolam.ooo triumphum intelligit,qui dabatur confecto bello,quod noudum Cic.fecerat, quia in Lautea sra dicet,dubitabat adhuc de anoo futuro,sed ouatiooem dicit,quæ ob aliquam insiguem uictoriam dabatur Onatio node & Domitiaous deuictis Sarmatis triumphum repudiauit. Lauream tantum uolnit, hoc est ouationem, Parthi quæ erat minor triumphus:dicebatur autem onatio à uoce militum fiebat, geminata o littera per impositio Copiis nem ut. Parthos.Populos Asiæ. Times.propter me. Quia diffidis. oon credis, non es securus. Copiis. exercitu.i.quia non putas copias oostras posse eis resistere:Copiæ in plurali pro exercitu maxime ponitur.

ad laureolam satis: Parthos times, quia diffidis copiis nostris. Ergo ita accidit. Nam Parthico bello nunciato, locorũ quibusdam angustiis, & natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi satis probe ornatum auxiliis, & quadam authoritate apud eos qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim in his locis. Hiccine est ille, qui urbem? quem senatus? nosti cætera. Cum venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est, diuisus aquarum diuortiis: Cassius noster, quod mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab Anthiochia hostem reiecerat, Bibulus prouinciam acceperat. Interea cum meis copiis omnibus vexaui Amanienses hostes sempiternos. multi occisi, capti, reliqui dissipati. castella munita improuiso aduentu capta, & incensa.

Ita accidit.ut dicam tibi:nam declarat quomodo acciderit, Bello Parthico.i.cum primũ oñciatum est mihi bellum à Parthis moueri. Fretus.tutus, munitus.

Aogustiis.faucibus.i.angustiis & stirictis locis, quibus locis parua manu possem multos repellere. Natura mootium.qui sunt difficiles hostibus ad asceodendum.& apti ad repelleudum. Amanum.montem. Amanus mons, qui teste Straboue lib. xi.scioditur cum antitauro à quodam moote,qui à gręcia lyciaq; iocipiens ibi nee latitudinem mentiooem dignam osteodit, nee altitudioem,porrigitur autem Amanus ad Euphratrem usq; ad Melitinam,ad qnam commageena Capadociæ adiacet:deinde mootes sequuotur,qui trans Euphratrem suot cum prędictis continui, oisi quaotum flumen per medium fluens interrumpit. Ornatum.iostructum,munitum. Probe.commode, sufficienter. Amanus

Auxiliis.i.auxiliaribus militibus collectis ad auxilium meum. Auctoritate. fama & æstimatiooe. Mei nominis quod olim præclaris rebus gestis illustre reddidi iu consulatu meo,oppresso furore coniuratorũ.

Non ooraot. præsentia qui me nunquam uiderant, nec sciebant me imperatorem prouinciæ esse eum Ciceronem,de quo tauta andissent. Multum magnum, subaudi nomeo meum. In his oris.in his regiouibus totius Asiæ. Hiccine. probat magnum & celebre esse oomeo suum,quia de eo ita dicitur. Hiccine.hic oe, admiratiue. Vrbem.Romam seruauit à furore coniuratorum,est autem eclypsis, quia deest uerbum. Seoatus.subandi pleno consensu ab consensu ab exilio reuocauit. Nosti cætera.quasi dicat nou est opus dicere cætera,quæ nosti de me dici posse,ut pater patriæ,ciuis amaotissimus reipu. Qui mons.Amanus. Communis cum Bibulo.quia Bibul⁹ pręerat Antiochiæ,quę & finitima erat Amano. Diuortiis aquarum.diuisionibus aquarum,qnoniam à parte Australi,quæ est Taurus,qni Armeniam distermioat à Mesopotomia fluunt Tigris & Euphrates,qui Mesopotamiam circundant, inde exeuot & alii fontes. Cassius.qui præfuerat Authiochiæ ante Bibulum. Reiecerat.expulerat. Hostẽ .i,hostes Parthos:& est intellectio,cum singularis pro plurali ponitur,ut pœnus pro pœni. Feliciter.cum uictoria. Quod.eum reiecisse hostes. Amanieoses.incolas Amani montis. Hostes.Po.Ro. Vexaui exagitaui:perturbaui:dicitur autem à ueho,sed maiorem habet uim q̃ primitiuũ,Virg. Dulichias uexasse rates. Dissipati.dispersi,fugati. Mnnita.rebus bellicis & muris ac fossis roborata. Improuiso.repentino,insperato,qnia superato,quia superueni aoteq̃ aduerterent,& præuiderent aduentum meum. Vexare

EQVIDEM.i,ego certe,nũquam misi domum nnam epistolam,qnin altera,scilicet epistola esset ad te, Nec quicquam est mihi iucuodius,nee charius,q̃.s.ad te.scribere,sed supple modo ooo sumus balbi.i. impediti lingua. Redeamus igitur ad rem,ita est.i.ita se res habet ut optasti. Tu enim ais,uelles.i.ꝙ uelles, ut haberẽ, scilicet in prouincia,modo.i.solum tautum uegocii,qnod esset satis ad laureolam.i.minorem speciem triumphi,hoc est ouationem,quę contingebat in non satis ampla uictoria, aut quæ esset in hostes ooo satis iustos, ut triumph⁹ in eos decernatur.Quia uero à triũphaturis laurea mitti solebat,dicit per diminutionẽ laureolã. ASCEN.

Tu

Tu times Parthos.i.non uis me obire pericula iusti triumphi,qualia darent bella cũ Parthis.quia diffidisce piis nostris,id est multitudinis exercitus nostri. Ergo accidit, ita ut laureolam metuerim. Nam bello Parthico nunciato, ego fretus.i.adiutus & confisus quibusdam angustiis locorum,adduxi exercitum ad Amanũ scilicet montem,qui cum antitauro à Tauro monte sciuditur : & ad Euphratem & Melitinam usq; progreditur.Crescit autem multum in latum & altum & multifidus est,pars australior est Taurus,qui à Caria Lyciæ q; incipiens,porrectus uero ad orientem conualles apud Ciliciam complectitur,ut auctor est Strabo libr.xi.

Duxi inquam exercitum ornatum.i.instructum,probe.i.decenter. Auxiliis & quadam auctoritate nominis nostri apud eos qui me non norant,scilicet prius. enim.i.quia,nomen,sup.nostrum.i.fama, est multum, id est ampla,in his locis.scilicet in quibus sum. Dicunt enim qui me primum uident,hiccine est ille, scilicet Cicero qui urbem,scilicet preseruauit à coniuratis,quem senatus.scilicet pleno consensu quasi in humeris totius Italiæ ab exilio reductum uoluit:nosti cætera,quasi dicat non opus est tibi explanem quid de me dicant, non tamen nunc balbus est.Sed ut Tacitus dicit.Quinetiam sapientibus cupido gloriæ nouissima exuitur.Cũ uenissem ad Amanum,qui mons est communis mihi cum Bibulo,quia Bibulus Anthiochiæ præerat,quæ Amano adiacet:diuisus.s.inter nos,diuortiis.i,interstitiis,& in diuersa uersis fluctibus aquarum, tuncsup. Cassius noster.s.amicus,aut cõciuis, reiecerat feliciter hostem ab Antiochia,quod mihi fuit magnæ uoluptati, &sup. Bibulus acceperat prouinciam,scilicet pacatam. Ego uexaui,id est excogitaui interea cum omnibus copiis meis,id est simul omnes copiæ meæ uexauerunt,aliter non dixisset cum.Amanienses.ut ab Athenæ Atheniensis.alii Amanenses,ut à Verona Veronensis,legunt.certum autem est in accusatiuo dici Amanienses,& scribi posse Amanienseis , hostes sempiternos.s.Popu.Roma.multi,supple hostium sunt,supple occisi,multi supple capti,reliqui dissipati,castella munita,scilicet mœnibus aut situ locali,capta & incẽsa sunt aduẽtu improuiso.

Ita victoria iusta * imperator appellatus apud Issum,quo in loco sæpe,vt ex te audiui , Clytarchus tibi narrauit Darium ab Alexandro esse superatum:adduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem.Ibi.v.&.xx.iam diem aggeribus, vineis,turrib9 oppugnabam oppidum munitissimũ Pindenissum tãtis operibus, tantoque negocio, vt mihi ad summam gloriam nihil desit,nisi nomen oppidi. Quod sic(vt spero) cœpero ,tum vero literas publice mittam . Hæc ad te in præsenti scripsi , vt speres te assequi id quod optasses . Sed vt redeam ad Parthos, hæc æstas habuit hunc exitum satis felicem : ea quæ sequitur , magno est in timore. Quare mi Rufe vigila , primum vt mihi succedatur , sin id erit , vt scribis , & vt ego arbitror , serius; illud quod facile est , ne quid mihi temporis prorogetur.De republi.ex tuis literis,vt antea tibi scripsi,cum præsentia, tum etiam futura magis expecto.Quare,vt ad me omnia hæc diligentissime perscribas,te vehementer rogo. Vale.

HVBER. VICTORIA iusta.legitima,quia talis fuit, ut merito possim appellari imperator. Apud Issum. nomen est loci in Syria,quæ Antiochia cognominatur,de quo Pomponius Mela lib.primo in descriptione ipsius Syriæ sic inquit.At in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darii spectator ac testis, nunc ne minima

Issos quidem tunc ingenti urbe celebris Issos fuit,& hac re si-

Issicus sin9 n9 Issicus dicitur:hęc ille.nunc Cic.hanc historiam tangit,quę supradictis uerbis declaratur. Clytarchus.puto esse alium q̃ eum qui Alexandrum secutus illius gesta scripsit. Infestissimam. inimicissimam. Ibi.in ea

Pidenissũ parte quæ esset infestissima Ciliciæ. Pindenissum. oppidum Syrię, non Ciliciæ. Quinque & uiginti id est uigintiquinq; dies,sed eleganter minor numerus p̃ponitur. Opp[...]guabam.premebam bello. Operibus

Agger uiribus. N[...] labore. Aggeribus. Agger dicitur proprie lapid[...]t terræ coaceruatio improprie tamen,quanuis raro,de cæteris etiam rebus dicitur: ergo

Vinea aggeribus quos erexi circa muros. Vineis.uinea instrumẽtum bellicum , quod testud·ueus appellant ob similitudinem,quod ea milites tanquam uitibus tegantur. Turribus.aut lateritiis ex tempore factis, aut qđ magis placet ligneis & mobilibus , quas phalas uocant.

Phalæ Nomen oppidi. nisi ut oppidum sit captum : nam ex oppugnationis arte & labore summam quidem gloriam sum adeptus. Cepero.Expugnauero. Publice. ad senatum populumq; Romanum.Optasses.ut laureolam obtinerẽ. Hæc.ea.quæ ea gessi quæ scripsi. Exitum.finem. Sequitur uentura est. Est in timore.s.mihi, hoc est ualde timetur à me. Vigila. diligenter cura. Sin id scilicet ut mihi succedatur. Erit spissius.dif-

Spissus ficilius aut tardius:quia spissus tardũ significat,authore Nonio Marcello.Illud,subaudi uigilia uel cura.Quid temporis aliquid spacium temporis. Antea.aut illa epistola,quæ incipit, quid tu , aut alia fortasse epistola, quæ non sit in hoc uolumine. Magis potius. Tanquam ab homine longe in posterum prospiciente,ut supra di-

Per xit. Perscribas.plene scribas:nam per auget significatum actus.

ASCEN. ITA.i.& sic ego,sup.sum appellatus ab exercitu Imperator uictoria iusta.i.satis magna, ut imperator appellet,apud Issum partem illam Syriæ.in quo loco,ut audiui ex te,Clytarchus author græcus narrauit sæpe tibi, Darium regem Persarum esse superatum ab Alexandro rege Macedonum. De Isso autem Pomponius Mela in descriptione Syriæ sic inquit.In recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexan-

Issum dro Persarum.fugientisq; Darii spectator ac testis,nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris Issos fuit,& hac re sinus Issicus dicitur.Hęc ille, referente Hubertino,qui alium putat esse Clytarchum,q̃ qui Alexandrum secutus illius gesta scripsit,quod nullo modo est dubitãdum,si accipimus Clytarchum narrasse Cœlio ore proprio.Nam multo post tempora Alexãdri hæc contigerunt. Verum ego intelligo Ciceronẽm id uelle dicere.Cœlium diligentem esse historiarum lectorem,atq; ita eum censere solitum, quæ legerit in libris authorum ea se ab illis audiuisse narrantibus,sed ad iudicium cuiusq; refero. Abduxi, scilicet ab Isso exercitũ

ad partem

ad partem,scilicet Syriç infestissimam Ciliciæ,id est prouinciæ nostrç.Ibi oppugnabam, iam scilicet cum ista scriberem,quintum & uigesimum diem.Ecce quomodo minorem numerum rite prçponit,& accusatiuo incõtinuato utitur,aggeribus,scilicet aggestis ante oppidum,ne quis exeat,uineis,id est testudinibus,hoc est contexturis ex scutis & pluteis supra capita militum contra immissa desuper tela, ut solemus sub uineis in latum ductis á sole protegi,& turribus id est phalis ligneis ad oppugnationem utilibus,Pindenissum oppidum, scilicet Syriæ,unde prius dixi,non partem Ciliciæ sed ad partem infestissimam Ciliciæ, munitissimum tãtis operibus.i.difficultatibus sustinendi belli,& tanto negocio,id est studio & labore,ut nihil desit mihi ad summam gloriam,nisi nomen oppidi, quod scilicet exiguum putatur , sic quidam. Alii quibus potius accedo, sic accipiunt,oppugnabam Pindenissum oppidum minutissimum,aggeribus,uineis,turribus,& sup.tantis opibus, id est, uiribus,& tanto negocio.ut nihil desit mihi ad summam gloriam,nisi nomen oppidi,id est ut dominer ab eo Pindenissus,sicut á Numantia Scipio Numantinus,quod oppidum,si cepero,scilicet me capturum esse tum uero.i.ad uerum & sine dissimulatione:unde innuit has literas missas ædili eo animo, ut senatui legẽdas det,licet illud aperte non dicat,mittam literas publice.i.ad senatum ut publicentur. Ego scripsi ad te hæc in præsenti,ut speres,te assequi id quod optasses scilicet ut haberem tantum negocii quod esset ad laureolam satis. Sed ut redeam ad Parthos.i.ad narrationem de Parthis, quos Cælius scripsit se timere , hæc æstas habuit hũc exitum satis fçlicem,quia nihil agẽdũ fuit cum Parthis,sup.æstas quæ sequitur est in magno timore.i. multum timenda,quare ô mi Rufe uigila.i.uigilanter cura primum,ut succedatur mihi.i.ut non prorogetur mihi prouincia,sin . i.sed si,id erit.i.succedetur mihi ut scribis & ut ego arbitror,serius.i.multum tarde. Aliquibus magis accedo q legunt spissius,id est tardius.Nã ut inquit Nonius Marcellus,spissum duo significat, nam spissum dicimus densum.Virgilius secundo Georg.In sua posse negabunt ire loca,& scrobibus superabit terra repletis Spissus ager.Cicero de oratore libro secundo. Et principia tarda sunt,& exitus tamen spissi & producti esse debent. Spissum significat tarde.Plautus in penulo. Heu quàm habeo aridos auruspices , quia quod boni promittunt pro spisso euenit,id quo male prçsentare est.Næuius in Gymnasti. At enim tu nimis spisse atque tarde incedis.Hæc ille in quibus primum exemplum Ciceronis quod pro denso Marcellus citat mihi etiam pro tardo accipiendum uidetur:nam ut id se significare indicet,addidit & producti . Productũ enim est porro,id est in longum ductum,id autem tardum est.Sane spissum unum significat per se, uidelicet densum, alterum ex consequenti & per metaphoram uidelicet tardum,eo quòd res spissa tarde penetratur,terra spissa tardum iter facit homo spissus fere tardus ingreditur,& omnia spissa lenta sunt , unde contra , lentum in compositione plenum & quasi spissum uocamus . Sed hæc latius diximus , eo quòd quidam homines nõ indocti,forte tamen non accipientes uim uocabuli pro spissius serius supposuerunt.Sed cum ad hominem in primis literatum scribat Cicero, uidetur ex industria usus non uulgatis uocabulis,ut hoc quod proxime subditur,uigilane quid temporis.Non enim uigilia id prçstare possit,sed uigilans cura: dicam statim fortasse illa epistola.Quid?tu &c.quia illa admonuit ne scribat præsentia,sed ad ordinem redeo:uigila,id est uigilanter cura illud quod facile est,ne quid temporis prorogetur mihi,id est ut successor suo tempore mittatur. Ego expecto,scilicet ut dicunt noua,de repu.ut scripsi tibi antea,fortasse illa epistola.Quid?tu &c.ex tuis literis,cum scilicet ita q expecto prçsentia,tum etiam magis futura. Quare ego rogo te uehementer,ut scribas ad me omnia quàm diligentissime,id est ualde diligenter.

succedatur | Spissum | Productũ

I M P. appellatus apud Issum. Ad Att.de eadem rescripsit,uberiusque aliquãto totum hoc negotium narrauit:quo in loco se ipsum quoque lusit facetissimè.est autem.ccclxxiiii. Antipater poeta scripsit Epigramma, quod incidi uoluit in sepulchro Persarum , qui in eo prælio pro rege suo pugnantes ab Alexandro cæsi sunt,in quo etiam Issum appellauit:quia autem id elegantissimum est,placuit mihi hic illud scribere. * PETRI VICTO. CASTI.

ἰσσῶ ἐπὶ προβολῇσιν ἀλὸς παρὰ κύμα κάι ἰσσῶ
ἄγριον, αἱ πιγεδρ μίμιθα μυριάδες.
ἴργον ἀλεξάνδροιο μακηδόνος, οἱ ποτ' ἔκαστι
Δαρείω χωμάτην οἰ μορίσμα πμίθα.

M.T.C. Imper.Cælio ædili curuli S.P.D.

PVtares ne vnquam accidere posse, vt mihi verba deessent, neque solum ista vestra oratoria, sed hæc etiã leuia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quod mirifice sum solicitus,quidnam de prouinciis decernatur. Me mirum desyderium tenet urbis, incredibile meorum, atque in primis satietas actæ prouinciæ. Vel quia uidemur eam famam consecuti, ut non tam accessio quærenda , quàm fortuna metuenda sit: vel quia totum negocium

PVtares ne.Primũ.Cic.ita solicitum esse dicit quid decernatur de prouiciis,ut nihil ei succurrat qđ scribat.solicitus autẽ erat quod uerebatur ne ei prorogaretur pronicia, ex qua iam discedere cupiebat deinde quoniam petiuerat ab eo Cælius aliquot pantheras quas posset exhibere populo in ludis quos erat facturus,dicit Cice.miram esse paucitatem,se tamen daturum operam ut capiantur,& ad eum mittantur, propterea q magnæ curæ sit sibi ædilitas eius. Putares ne. magis admiratio q̃ interrogatio est,quod nemini debeat uideri uerisimile Ciceroni deesse uerba ad scribendũ. Accidere.euenire. Oratoria, s.deesse,quia nunq̃ putares,qui scis me habere miram quandã dicendi copiam. Leuia.uulgaria,non exquisita. Nostratia.patria, quæ uel sponte occurrunt,& obnia sunt loqui uolentibus. Desunt.dicit ea deesse sibi,& adducit causam. HVBER.

Quod. quia. Solicitus.anxius. Decernatur.statuatur á senatu. De prouinciis. appropinquabant enim comitia quæ fiebant de prouinciis consularibus,quibus comitiis aut noui magistratibus decernebãtur in prouincias,aut ueteres in senatusconsulto confirmabãtur:timebat igitur, ne prorogaretur sibi prouincia : in qua,ut in multis locis ostendit,erat inuitissimus & iam propter multas causas quas in hac epistola & in aliis exponit

non eſt dignum viribus noſtris,qui maiora in republ. onera ſuſtinere & poſſim, & ſoleam: vel quia belli magni timor impendet, quod videmur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus.

ponit diſcedere cupiebat.' Mirum.cauſæ,quare cupiat
Deſyderiũ diſcedere propter deſyderium urbis Romæ, deſyderiũ autem de abſentibus ſemper dicitur,& ſæpe pro abſentia ponitur. Incredibile.ſubaudi deſyderium, Satietas. quaſi faſtidiũ quoddam,quod ſuperius oſtendit,cũ dixit ad hanc prouincialem moleſtiam. Vel. quia, aliæ cauſæ tres maiores. Vel.&c. Videmur.i.uideor mihi, pluralis pro ſingulari. Conſequuti.adepti. Acceſſio incremẽtum,quia nihil uidetur poſſe addi ad gloriam meam. Fortuna me.ne metuatur mihi quoniam rebus lætis libẽter ſolet inuideri,& ut inquit Luca.in ſe magna ruunt.& Terent.O fortuna ut nunquam es perpetuo bona. Vel quod.alia cauſa,quia ipſe Cice.idoneus ſit maiori negocio q̃ adminiſtrationi illius prouinciæ. Totum ne huius prouinciæ. Qui antecedens huius relatiui incluſum eſt in pronomine Poſſeſſiuo noſtris. Maiora, onera,quia dixit uiribus,perſeuerauit in tranſlatione:nam qui plus ualent uiribus,plus oneris ſuſtinere poſſunt. Soleam,quia gẽſſit conſulatum in urbe cum magna laude,quod fuit maius & difficilius negotium q̃ præeſſe prouinciæ. Vel quia.tertia cauſa imminet magnum bellum á Parthis,quod uidetur ſibi poſſe uitare ſi ad tempus conſtitutum diſceſſerit ex prouincia. Impendet.imminet,futurus eſt. Timor.quia in pręcedenti epiſtola dixit. Hæc æſtas habuit exitum ſatis fęlicem, ea quæ ſequitur in magno eſt timore. Quod. bellum. Videmur nobis id eſt quod ego uideor. Effugere. euitare. Ad diem conſtitutam, ad tempus mihi ſtatutum in prouincia. quia uſque ad illud tempus non incipiebatur bellum.

PHI. PVtares ne:Duo complectitur,deſyderium in primis quo â prouincia decedẽndi tenebatur, inde cum Cœlius á Cicerone per literas petiuiſſet,ut eius opera Pantheræ caperentur,quas in apparatu ædilitii muneris habere cupiebat,quid de illis captum ſit eum facit his literis certiorem. Putares ne.cum admiratione miſta cum interrogatione legendum eſt. Mihi ἐμφατικῶς dixit mihi,qui totum ferme terrarum orbem impleui ſcriptis meis.Iſta ueſtra. iſte,audientis perſonam oſtendit, hic uero dicentis.Ille autem ad tertiam refertur. Teren.in Ecyra. Aut iſtæc mihi ætas,& forma eſſent, aut tibi hæc ſententia.Et Virg.Ille meos primus qui me ſibi iunxit amores,Abſtulit.ille habeat ſecum,ſeruetq; ſepulchro. Leuia,extenuata,non exquiſita,& quaſi triuialia.Noſtratia,ad contemptum dixit quaſi uernacula. Solicitus,anxietate & perturbatione affectus. Errant qui ſolicitum pro diligente appellant. De prouinciis, quas popu. Ro.diuiſerat, & ad eas gubernandas cum magiſtram ciues mittebat. Sed, ut inquit Strabo,aliter atque aliter diuidebantur,quarum aliæ Cæſaris,aliæ populi dicebantur.In ſuas pręfecturas Cæſar ipſe adminiſtratores mittebat,In populi prouincias,populus imperatores,uel conſules mittebat,ſicut poſtulauerat.Ab initio duas conſulares fecerat Libiam,& Aſiam,Ciſtialiam,& montem Taurum.Prætores uero decem.Europam,Hiberiam,Sardiniam,Siciliam,Illyriam,Macedoniam,Acheam,Cretam,Cyprum,Bythiniam.Cæteras Cæſar prouincias habebat,in quarum alias procuratores mittebat conſulares uiros,in alias prætorios,in alias homines ex equeſtri ordine. Decernatur,inſtabant enim comitia,quibus aut noui eligebantur magiſtratus,aut qui in magiſtratu erant,ex ſenatuſconſulto prorogabatur imperium.Mirum,ratio eſt.Satietas,moleſtia enim afficiebatur eſſe amplius in prouincia,quod & hoc loco & alibi pluribus demonſtrauit.Fortuna poetæ deam faciunt,ut Nos te facimus fortuna deam, cœloq; locamus.Virg. fortuna omnipotens & ineluctabile fatum,græci fatum εἱμαρμένην dicunt,fortunam τύχην.Fatum uero Chryſippus diffiniuit hoc modo. Fatum eſt ſempiterna quędam & indeclinabilis ſeries rerum,& cathena uoluens ſeipſam,& implicans per æternos conſequentiæ ordines,ex quibus arcta,nexaq; eſt.Homer⁹ uero nullo in loco uoluminis ſui τύχην appellat,quod uocabulo græcis fortuna nominatur,ſed θεὸν dicit deum rectum,& ſolum,cui omnia gubernanda committit. Negocium, adminiſtratio huius prouinciæ. Maiora onera,μετάφορα ad uires,nec arroganter dictum, nam eius potiſsimũ conſilio reſp.regebatur,cuius opera fuit ſalua,ex quo pater patriæ nominatus, & ipſe de ſe dicit. fortunatam natam me conſule Romam,bene ergo ſoleam dixit.Magni.tres poſuit cauſas,quibus ad diſcedendum mouebatur,ſed hæc tertia erat potiſsima,ꝙ parthicum bellũ inſtabat,& id effugere poſſe uidebatur,ſi ad conſtitutã diem decederet,hoc eſt finito anno.Impendet,imminet.

(margin: Solicitus; Fortuna; Fatum)

ASCEN. PVtares ne &c.dicit ſibi prę ſolicitudine pene uerba deeſſe,nimis ſe cupere in urbem redire,& pantheras quas Cœlius populo exhibendas populo petierat eſſe captu difficilimas. Ordo eſt.o Cœli putares non. poſſe accidere unquam,ut uerba deeſſent mihi,non ſolum iſta ueſtra oratoria.i. quibus uos qui ſenatu aut ad populum loquimini,utimini,ſed etiam hęc leuia.i.facilia,noſtratia.i.quibus noſtræ ſectæ homines,hoc eſt rei bellicę intenti utuntur. Deſunt autem.ſ.uerba propter hanc cauſam,quod ſum ſolicitus mirifice. Quid nã decernatur.i.ſenatu ſconſulto & populi rogatione cõſtitui debeat,de prouinciis.ſ.abrogandis aut prorogãdis,Mirum deſyderium urbis, & incredibile deſyderium meorum.ſ.familiarium & amicorũ,tenet.i. afficit me atq; in primis id eſt præcipue,ſatietas prouinciæ actę id eſt peractæ,uel quia nos uidemur conſequuti eam famam,ut acceſſio id eſt incrementum & additio ad eam,non ſup.ſit tam id eſt tantum,quærenda.q̃.i.quantum fortuna.ſ.aduerſa ſit metuenda.Vel quia totum negocium,id eſt hoc bellum cum barbaris & indoctis hominibus,non eſt dignum uiribus noſtris qui poſſemus etiam doctos regere, quia ego & poſſim & ſoleam ſuſtinere in rep.maiora onera,uel quia timor magni belli impendet.i.imminet,quod.ſ.bellum nos uidemur effugere id eſt euitare,ſi decedemus.ſ.de prouincia ad diem conſtitutam.i.ad tempus conſtitutum.

De pantheris per eos, qui uenari ſolent agitur mandato meo diligenter: ſed mira paucitas eſt,& eas quæ ſunt,valde aiũt quæri, quod nihil cuiquam inſidiarum in mea prouincia,niſi ſibi fiat.Itaq; cõſtituiſſe

HVBER. DE pantheris,quas appetis tibi mitti.Panthera animal uarii coloris homini amicum,cui in candido breues macularum oculi ſunt,nam Panthera & Tigris macularum uarietate prope ſolæ beſtiarum ſpectantur. Sunt qui tradant ſu harmo huic ſimilem lunę eſſe maculam creſcentem in orbes,& cauantem pari modo cornua. Abundat autem præcipue in Africa & Syria, hoc animal a Romanis in ſpectaculis ludorum ſæpe exhibe-

(margin: Panthera)

tuisse dicuntur in Cariam ex nostra prouincia decedere. Sed tamen sedulo fit, & in primis à Patischo, quicquid erit, tibi erit: sed quid plane esset, nesciebamus. Mihi mehercule magnæ curæ est ædilitas tua: ipsa dies me admonebat. Scripsi enim hæc ipsis megalensibus. Tu uelim ad me de omni reip. statu quam diligentissime perscribas. Ea enim certissima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.

batur, nam & Scaurus peimus ædilitate sua uarias centum quinquaginta nniuersas misit. Deinde Pō. magnus quadringentas decem. Diuus Augustus quadringentas uiginti. Denique de hoc animali, uide Pli. libro octauo capitulo decimoseptimo. Agitur, fit, inquiritue. Mandato, ita enim mandaui ut diligentee perquirantur. Miraq; magna. Paucitas pam. i. admodum pauce sunt. Et eas iocatur Cice. cum Cœlio. Queri, cōqueri, lamentari, nō autem quæri, inquiri. Insidiarum, quia huiusmodi feræ plerunq; insidiis capiuntue. Nisi si. ipsis pantheris. Cuiquam latenter se commendat, cum ostendit ita a se teneri prouinciam, ut nulli fiant insidiæ. Constituisse, decreuisse dicuntur pantheræ. In Ca. quę est finitima prouincia. Nostra prouincia. Cilicia. Sedulo instanter, diligenter. A Patischo, huic enim mandauerat Ci. ut inquireret pantheras. Quicquid, pantherarum. sedulo

Erit, inuenietur. Tibi erit, tuum erit. Quid esset. quid posset inueniri. Admonebat. s. ædilitatis tuæ. i. reducebat mihi ad memoriam ædilitatem tuam. Scripsi, dicit quare admonitus sit ædilitatis Cœlii, quia scripsit, hæc megalensibus festis magnæ matris, quibus ædiles solebant celebrare ludos. Certissima, uerissima. Ex te, prudētissimo, qui perspicacissime intelligis, & amicissime, qui non nisi uera scriberes. Cognouero, intellexero.

DE pantheris, pro munere ædilitio habendis a Cœlio. De his Pli. sic habet, Pantheris in candido breues maculae eum oculi ferunt, colore earum miee solicitari quadrupedes cunctas, sed capitis toruitate terreri. Quamobrem occultato eo reliqua dulcedine inuitatas corripiūt. Sunt qui tradūt in harmo iis similem lunæ esse maculam crescentem in orbes, & cauantem pari modo cornua, & quid mirandum de Panthera, Demetrius physicus scriptum reliquit. Cum fœta esset, catulis procul in foueam delapsis, hominem ad illos fouea extrahendos blandiens & murmurans duxit. Syria atq; Lybia his animalibus abundant, quæ in spectaculis Romani plurimum adhibebant. Et primus sua ædilitate Scaurus misit centum & quinquaginta. Pom. quadrigentas uiginti. Panthera a πᾶν appellatur, & θὴρ quod tota omnino fera sit. Valde aiunt queri. iocus Cic. quo iustitiam, & uirtutes suas ostendit, cum dicat illa animalia solum de Cic. quęrelas afferre, quod nihil insidiarum cuiquam nisi sibi fieret, & quod in ea prouincia omnes prætee ipsa tuti erant, ex quo ait illa constituisse ex Cilicia in Cariam decedere. Est enim Caria regio post Rhoddum, & ab Eleunte & Lorymis, ut ait Strabo, flexum quendam habet ad Aquilonem. Cares, ut idem inquit, sub Minoe fuerunt, & tunc Leleges dicebātur, & insulas habitant, postea facti sūt continentis habitatores, multumq; maritimę oræ, & mediterraneæ occupauerunt. Dicta quidem a Caea rege, qui primum auguria reperit, ut inquit Pli. Est Caria, quæ in minori Asia sita est inter Ioniam, & Lyciā. In mea prouincia, Ciliciam dicit a Cilice Agenoris filio appellatam, minoris Asiæ regionem, & ut ait Pli. Syriæ proximam, & Tauro monti suppositam. Strabo ultra Taurum inquit esse, & diuidi in Ciliciam, Thraciam, & campestrem. Thracia oram habet maritimam. Campestris uero a Solis, & Tharso Issum usque pertendit. A Patischo, uenatore primario, cui Cice. hanc uenandi curam dederat. Tibi erit, ad te mittetur. Erit, capitur. Aedilitas, quem græci ἀγορανομίαν dicunt, & ædiles ἀγορανόμους. Horum duo genera, Plebei, & Curules, Quorum duo ex patribus Curules, Duo plebei ex plebe constituti sunt. Maioris tamen dignitatis Curules, qui à sella in qua uehebantur appellati, quam Curulem sellam Tullus Hostilius Romæ primus habendam in magistratibus instituit, cum debellasset Hetruscos, quorum magistratibus hæc erant insignia. Primi autem ex patribus ædiles creati sunt, dictatore populum rogante. Cn. Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio addidit duos. C. Cæsar, qui annonæ præessent, & Cereales nuncupati sunt. Aediles uero plebei & curules ędibus publicis, priuatisq; cloacis, aquarum ductibus, & aliis quibuscunq; publicis ædificiis, ludis, ac templis, rebus emundis, nendundisq;, ac mensuris præerant, ab ædibus appellati. Aedilitium uero munus id erat cuiusq; ædilis proprium, prius ædilis factus theatrum suum tanta impensa fundatum incredibili ludorum pompa dicauit. Nonne etiā Attilius Serranus, & L. Scribonius ædiles facti, & senatus, & plebis loca in celebrandis ludis lacrauerunt. Minime igitue mirandum, si Cœlius pro ædilitio munere faciundo, uel ex Cilicia pantheras deferēdas curabat. Admonebat, in memoriam reducebat ædilitatem tuam, quoniam hæc ipsis Megalensibus scripsi, quibus ipsi ædiles in honorem Cybelis ludos celebrare solebant. Megalensibus, ludis Cybeli consecratis. M. Iunius Brutus, ut inquit Liuius de bello Macedonico, ędem magnę matris deum in magno palatio dedicauit, & ludos ob eam dedicationem factos Megalensia appellatos. Hi etiam ludi diis magnis præstabantur. Erant enim ludorum species quatuor Megalenses, Funebres, Plebei, & Appollinares. Quam diligentissime, quam pro ualde duntaxat superlatiuo iungitur. Per autem pro ualde tantum modo positiuo, non ergo dicimus per diligentissime, per optime, per maxime, sed quam diligentissime, quam optime. Item non dicimus quam diligenter quam belle, sed perdiligenter perbelle. Et si quam pro quantum accipimus, nunquam superlatiuo, sed positiuo semper adiungitur, ut quam mites sunt liberis suis parentes. Certissima, uerissima. Ex te. qui solitus es semper uera dicere.

PHI.
Panthera
Caria unā
Cilicia
Aedilitas
Duo ædilium gña
Aedilitiū munus
Ludi
Quam
Per

AGITVR diligenter mandato meo de Pantheris. i. eo quod petisti, ut tibi mittam Pantheras. i. animalia illa maculosa, & aspectu iucūda, per eos qui solent uenari sup. eas, sed mira paucitas sup. earum est, & aiunt. s. homines, eas quæ sunt queri id est conqueri ualde, quod aut nihil insidiarum fiat cuiquam in prouincia mea nisi sibi, itaq; ipsæ Pantheræ dicuntue constituisse. i. proposuisse decedere ex prouincia nostra in Cariam. Sed tamen sup. negocium aut uenatio fit sedulo. id est diligentee, quasi sine dolo, & in primis. i. præcipue. A Patischo proprium est uenatoris. Quicquid erit, scilicet captum, erit tibi, sed nos nesciebamus plane quid esset. s. captū cum hęc scriberemus. Aedilitas tua est mihi, mehercule magnæ curæ, ipsa dies. s. qua hæc scribebam admonebat me. scripsi enim hęc ipsis Megalensibus. i. eo tempore quo spectacula exhiberi solēt Cybeli, seu magnæ matri deum. Ego uelim sup. ut tu perscribas ad me quam diligentissime de omni statu reip. Ego enim putabo ea certissima, quæ cognouero ex te. ASCEN. 24

SOLICITVS

est annuociabantur mihi. Quinquatrsis, id est ludis & festis Mineruæ, habitis ex more, quinto die post idus, dico inquit, quinquatriis, nã oondũ audiebamus citeriora. i. quæ facta essent citra quinquatria aut tẽpore uiciniore uobis, quia minus preterito, q̃ sint quinquatria. Sed tamen oihil solicitabat me magis. i. uehementius, q̃ me non ridere tecum in his molestus, scilicet quas patior iu prouincia, si qua, id est aliqua essent ridenda. Sũt enim multa, sup. ridenda. Videtur contrarium quod dixit siqua essent, & postea dicit sunt enim multa, sed nõ est. Nam sensus est, priusq̃ certior essem factus per alios, nihil solicitabat me magis q̃ me non posse ridere tecum, siqua esseut ridenda, ubi autem certior factus sum, scio multa fuisse ridenda. Sed ego non audeo scribere ea, ne forte incidant in manus eorum quos rideat. Ego fero moleste illud, scilicet me nihil habere adhuc literarum tuarum de his rebus scilicet quæ tunc contigeruut. Quare & si, id est q̃q̃ cum tu leges hæc, ego confecero, id est finiero iam munus, id est officium annuum, tameo uelim ut sup. literæ tuæ fiot obuiam mihi, quæ scilicet literæ erudiant me de omni, id est, tota rep. ne ueniam plane, id omnino, hospes, id est ut hospes & peregrinus, ignarus omnium rerum nrbaoarum.

☞ I T A tumultuosæ conciones, ita molestæ quinquatrus. Siue cooiciones molestæ, & noo tantum tumultuosæ, à Cicerone appellatæ fuot, siue quinquatrus ipsæ molestæ appellatæ sint, quòd eo potissimum die turbidæ, & nefariæ cooiciones habitę sint, necessario intelligimus diem, quo res illæ Romæ gestæ sunt, non quo Cicero in io prouinciam allatæ: oon enim lectionem illam ullo pacto probamus, quæ iu impressis antea erat. Docuimus enim olim bonos scriptores potius hoc genere io hoc nomine usos esse, quàm oeutro, castigauimusq; locum Taciti, qui in hac uoce corruptus erat. Cicero etiam ad Cornificium inquit, Quiuquatribus frequenti Senatu causam tuam egi. * PETRI VICTO. CASTI.

obuiæ mihi velim sint literæ tuæ quæ me erudiant de omni repu. ne hospes plane veniam. hoc melius quàm tu, nemo facere potest. Diogenes tuus homo modest9 a me cum Philone Pessinúnte discessit, Iter habebant ad Deiotarum regem, quamquam omnia nec benigna, nec copiosa cognouerant. Vrbem mi Rufe cole, in & ista luce viue. Ois enim peregrinatio (quod ego ab adolescentia iudicaui) obscura, & sordida est iis, quorũ industria Romæ potest esse illustris. Quod cum

ingenium, honesta exercitatio. Illustris. clara, nobilis. i.

probe scirem, vtinam in sententia permansissem: cum vna mehercule ambulatiuncula, atque vno sermone nostro omneis fructus prouinciæ non confero. Spero me integritatis laudem consecutum. Non erat minoris contemnenda, quàm ex conseruata pr[illegible]incia spe triúphi. In qua satis glori[illegible] triumpharẽ, si non essem tandiu qui[illegible]n in desyderio rerum mihi charissi[illegible]um. Sed (vt spero) propediẽ te videb[illegible]u mihi obuiá mitte epistolas te dign[illegible]. Vale.

☞ O B V I AE, cum ueniam Romam. Erudiant, informent, ut ita dicam. Hospes, quasi ignarus omnino reipu. qnoniam hospitum atque peregrinorum officium, ut uoluit Cice. est quid io alienis ciuitatibus fiat, nescire. Modestus, ad maximam laudem priuatis hominibus tribuitur modestia. Pessimõte. Pessimou locus est Phrygiæ, unde Cybele Romam aduecta est ob quam rem appellata est Pessimontia. Iter habebant. Omnia uec be. nõ dicit Cice. quamquàm omuem meam benignitatem oõ tia dum cognouerant, sed hoc sentit, quamquàm omnia nec benigna nec copiosa esse cognouerant apud eum, ad quem proficiscebautur, ad illum tamen ibant. Benigna, exprompta, liberalia, & ad animum refertur benignitas. Vrbem. Romam, hortatur eum ad colendõ orbem, in qua uirtus potest elucere. Ista lu. quasi alia loca fiut teoebræ, ubi nõ possit emergere & elucere uirtus hominis. Peregrinatio, ἀποδημία peruagatio locorum, absentia a patria sua. Obscura, ignobilis, quia parum laudis comparat. Sordida, inhouesta, quia habet iuterdum inspitionem quæstus, & auaritię. Industria, qui tales sunt, ut corũ industria Romæ cognosci possit. HVBER. Modestia Pessimou Pessimoo tia

☞ PROBE. optime. In sententia, qua dixit se ab adolesceotia id iudicasse. Ambulatiuncula, congressione breui consuetudine, id est cum breui spatio temporis, quo tecũ delectationis gratia deambulare pussim. Fructus, utilitates & uoluptates. Confero, comparo, quia omnia minoris puto, quam unam ambulatiunculam. Iutegritatis, inuocentiæ, hoc est spero me id esse assecutũ, ut omoes laudent me nulla re corruptum unq̃ fuisse, sed prouinciam integerrime administrasse. Nõ erat, occurrit obiectioni, ꝙ remaneat in proniucia, & hoc dicit, cum in mea potestate sit remanere in prouincia, ooo minus triumphũ spero ex contẽnenda & omittenda ipsa proniucia, q̃ ex eo ꝙ cõseruauerim eam ab impetu Parthorum. In qua. prouiucia. Triumphárem. animo lætarer quasi triumphans. Nisi. hoc est nisi desyderatem multa, quæ habeo Romæ mihi charissima, quæ noo sinunt me esse animo tranquillo. Obuiam mitte, aduenienti. HVBER.

☞ D E omni repu. ad maiorem significantiam mutauit nominis proprietatem. nam omne, totum, & cuoctũ discrepaut. Omne de uniuersis, nt oẽs homines qui sese studet præstare cæteris animãtibus, sũma ope nitẽ decet. Totũ ois de uuius corporis plenitudie dicim9, ut Cice. Meq; totũ tibi cõmendo. Cũctũ uero quasi omne, & totum in uno loco coniunctum, ut cuncti Cic. coocionem audiebant. Coofuoduntur tamen ista plerunq;, ut hic, & Statius. Totos io pœnam ordire nepotes. & Maro. Omnemq; reuerti per Troiam. Obuiæ mihi uelim sint literæ tuæ. Variatur is loquendi modus, dicimus. n. Obuius sum tibi, obuio tibi. Fio obuius tibi. Do me tibi, atq; offero me tibi obuium. Eodem modo aduerbialiter obuiá dicimus, ut obuiam profectus sum regi. Et paulopost, mihi obuiam mitte epistolas te dignas. Hospes. quasi omnium rerum ad remp. pertinentium ignaros. Est enim hospitum ignorare, quæ in alienis ciuitatibus fiuut. Diogenes. Libertus Cœlii. Philonæ. Milesius fuit, & Cice. amicus. Pessimoote. Emporium est Phrygię, &, ut inquit Strabo, templum maximũ habet magnę uenerationis matris deum, quam Angidistam uocant. PHI. Omne Totum Cuoctum Pessimon

uocant. Hic locus magnifice ab Attalicis regibus structus est,& templo,& porticibus ex albo lapide Romani
Vrbs celebre reddiderũt,educta inde deæ statuta,& Pessimontia appellata. Nec be.nec copiosa, non ad se referunt
Ciuitas sed ad regem. Hyacton. regem Asiæ maximi nominis. Vrbem mi Rufe cole. Multi diuidunt hãc epistolã a supe riot, & aliam esse uolunt. Nos unam cum superiori facimus,& desyderio urbis Cælium ad incolendam urbẽ uehementer hortatur. Vrbis nomine per excellentiam Romam accipimus, ut per Poetam apud Græcos Homerum, apud nos Vir. ab urbo urbs dicta quę mœnia, muros, parietes, domos significat, ut a ciendo ciuitas, quæ uiros urbem habitantes ac iure in ea uiuentes ostendit. Ista luce, bene lucem dixit ubi potest uirtus elucescere,& ita alibi sicut Romæ. Peregrinatio, quasi nauigatio quædam per aliena loca. Obscura, sine luce alicuius laudis, Sordida. ex suspitione lucri & auaritiæ. In sententia permansissem, ut nunq̃ Roma discessissem sicut ab adolescentia iudicaui. Confero, in comparationem pono, pluris enim minimam uoluptatem faciebat, quam cum amicis Romæ capere poterat, q̃ quosq; amplissimos fructus, quos ex prouincia colligere potuisset. Integritatis, ut omnes me laudent innocentet,& sine auaritia prouinciam gubernasse. Leguntur hæc lib. quint. epistolarum ad Atticum. Ex contemnenda. cum in meo sit arbitrio,& uoluntate in prouincia remanendi, spero non minorem triumphum ex contemnenda,& dimittenda q̃ ex cõseruata prouincia me habiturum. Triumpharẽ, letarer, ut Teren. Id uero serio triumphat,& allusit uero triumpho, qui dabatur uictori pro re bene gesta, & ẽ sensus, Lætarer ego plurimum in hac prouincia nisi tanto desyderio tenerer urbis,& incredibili meorum. Re
Propediẽ rum charissimarum. has res charissimas intelligit esse urbem, remp. amicos & domesticos suos. Propediem, ac
Propemodum cẽtum pone in antepenultima, aduerbium est, quasi prope sit dies appellatum, ut propemodum quasi prope mensuram dictum. Te dignas. tui dignas non dicimus.

Te dignas NEMO potest facere melius hoc, scilicet ne plane hospes ueniam, q̃ tu. Diogenes tuus scilicet procurator
ASCEN. rerum tuarum, homo modestus, discessit a me cum Philone, Pessimunte, id est ab eo loco insigni in Phrygia, quod inde Cybeles Romam transuecta sit, quæ Pessimuntia dici solet, declinatur autem Pessimus Pessimũtis, ut opus opuntis, amathus amathuntis, hiericus hiericuntis &c. Ipsi scilicet ambo, Diogenes & Philo habebãt iter, id est ire debebant ad Laium regem, scilicet Asiæ. Alii legunt ad Deiottarum alii ad Hyacton, quamquam ipsi cognorant omnia, scilicet quæ essent agẽda cum rege, nec benigna nec copiosa, id est magni fructus. O mi Rufe cole, id est inhabita, urbem, scilicet Romam, quæ cum urbs per se ponitur semper intelligitur,& uiue in ista luce, scilicet clarorum uirorum. Omnis enim peregrinatio est obscura & sordida, quod ego iudicaui ab adolescentia, iis quorum industria potest esse illustris Romæ. QVOD cum ego scirem probe, id est decenter & probabiliter, utinam permãsissem in sententia. Mehercule, scilicet ita tractante, ut uerum dico, ego non confero, id est non comparo in ualore & iucunditate, omneis fructus prouinciæ, cum una ambulatiuncula, sup. nostra, atq; uno sermone nostro, quam & quem simul habere solemus. Ego spero me consecutum laudem integritatis, id est ꝙ integram & minime auaram gesserim in prouincia uitam, spes triumphi non erat minor ex ꝓuincia contemnenda, id est quam contemnerem amplius tenere, quam ex prouincia conseruata, sup. fuisset si eam conseruare, id est diutius cum imperio seruare uoluissem, aut minor spes triumphi, id est magnæ gloriæ erat. ex prouincia, si eam contemnere uoluissem q̃ ex conseruata, id est per curam meam. In qua, scilicet prouincia conseruata, ego triumpharem gloriose quidem, id est certe, si non essem tandiu in desyderio rerum charissimarum mihi, id est amicorum & familiarium. Sed ut spero ego uidebo te propediem id est tempore mox futuro, tu mitte obuiam mihi epistolas dignas te. i. quæ censeantur a te missæ & scriptæ.

HVBER. RAras tuas. ostendit Cic. quanti faciet literas Cæl. quas & si raras, suaues tamen sibi esse dicit, præsertim quasdam quibus dicit se admonitũ fuisse a Cælio, ut concorditer ageret cum Appio, quod tamen se ita facere constituisse dicit, & adducit rationes & causas multas quare debeat amare Appium, ostendit q; quæ fuerit causa, quare quidã falso suspicati sint eos dissentire. Postremo optat Ci. esse Romæ, cum ut possit uidere cum Cælio & aliis amicis, tum ut possit ædilem uidere. Fortasse e. Parenthesis,& excusat Cælium, quod fortasse ille scribit, sed eius literę non perferantur. Suaues, dulces, iucundas. Vel. etiam, aut præcipue. Proxime, nouissime. Quam prudentis. s. officii & consilii. Et quam multi. quam magni. Officii. humanitatis. Consilii quia consulebas, ut fugerem omnium inimicitias, & præcipue Appii. Cõstitueram. decreueram. Vt tu admonebas scilicet mihi esse agenda. Confirmantur, deliberatoria fiunt,& certiora. Sentimus, cognoscimus. Prudentibus qualis tu es. Fideliter. syncere, sine dolo. Idem uideri idem iudicari, eandem sententiam haberi. Ego iam serio, ostẽdit se nullam causam habere quare oderit Appium, sed potius causam diligẽdi. Cœptum, inceptum. Me diligi ab eo. i. inceptum esse, ut ego ab illo diligeret Vt. postq̃. Simultatẽ, odium quoddam occultum, quod ante erat inter nos, & dicta est simultas a simulatione. Deposuimus. quia fuerant reconciliati Ap. & Cice. cum ante fuisset inter eos simultas, propterea quod in causa quam Cice. egit apud pontifices de domo sua. Ap. uehementer eum oppugnauit. Vnde Ci. lib. ter. ad Appiũ.

M. T. C. Imper. M. Cælio ædili-curuli S. P. D.

RAras tuas quidem (fortasse enim non perferũtur) sed suaueis accipio literas, vel quas proxime acceperam, q̃ prudentis, q̃ multi & officii, & cõsilii? Et si omnia sic cõstitueram mihi agenda, vt tu admonebas, tamẽ cõfirmantur nostra cõsilia, cũ sentim' prudentibus, fideliterq; suadẽtibus idẽ videri. Ego Appium (vt sæpe tecum locutus sum) valde diligo, meq; ab eo diligi statim cœptum esse, vt simultatem deposuimus, sensi. Nam & honorificus consul in me fuit, & suauis amicus; & studiosus studiorum etiam meorum. Mea vero officia ei nõ defuisse, tu es testis: quoniam νομικὸς μάρτυς (vt opinor) accidit Phania, & mehercule etiam pluris eum feci, quod te amari ab eo sensi. Iam me Pompeii totum esse scis. Brutum a me amari in-

telligis

telligis: quid est causæ, cur mihi non in optatis sit complecti hominem florentẽ ætate, opib⁹, honorib⁹, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis? collegam meũ præsertim, & in ipsa collegii laude

Reditus illustris in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidẽ errari potest siue suspitione perfidiæ. Nam honorificus, arguit in causis probabilib⁹, quare debuerit eum diligere. Honorificus in me, id est cũ esset consul prosecutus est me honore. Studiosus, fautor. Studiorum, uoluntatum, quia quod uolui, ille cõfirmauit. Mea uero, dicit se idem fecisse contra Ap. ut in nullis studiis, & officiis ei defuerit, teste Cæl. Tu scis, tu es testis, quoniam κωμικὸς sententia ex aliqua uetere comœdia, in qua Phania aliquis testis alicuius rei introduceretur, nam de Phania Terent. non satis placet, nec uidetur conuenire, sensus autem est, tu scis mea officia ei non defuisse, quia Phania comicus testis accidit, id est quoniam tu accidisti tanquam Phania comicus testis, loquitur enim de Cæl. tanquam de tertia persona, hoc est sicut Phania testis est in comœdia, ita tu testis es quid pro eo egerim μάρτυς testis, dicitur autem & μάρτυς attice, & μάρτυρ lingua communi, κωμικὸς Comicus, qui in comœdia de aliqua re certissime testificatur. Et ideo dixit, ut opinor. Eum, Appium. Quod, quia. Te amari ab eo, causa tua, quia scio eum tibi esse charum. Iam me, alia ratio quod causa Pompe. & Bruti, quos habet amicissimos, diligat etiam Appi. iis necessitudine cõiunctum, si enim diligit Pom. & Bru. debet etiam diligere, qui cum eis sunt affinitate & necessitudine cõiuncti. erat autem Appius socer Bruti, & filii Pompe. ut ostendit Cic. ad Appium lib. tertio, epist. xii. his uerbis. Duos enim duarum ætatum plurifacio. Cn. Pompe. fi. tuæ socerũ, & M. Brutum generum tuum, & in epistola, quæ incipit. Cum est ad nos allatum, circa finẽ. Quis unquam tanti quenquam fecit, quanti ego Cn. Pomp. socerum tuæ filiæ, & in epistola sequenti quæ incipit. Cum essem in castris, sic inquit. Lætor uirtute, & officio, cum tuorum necessariorum, meorum amicissimorũ &c. Ergo cum dixit. Iam me to. Põp. e. s. sc. uoluit quasi innueret necesse Ap. qui sit socer filii Pom. à se amari, qui totus sit Pom. Brutum, eius generum. Quid ca. quæ causa. In op. inter optata mea, inter ea, quæ maxime sunt mihi chara & optata. Complecti, amare. Hominem. Appium. Florentem æta. adhuc uiridi ætate, quia senes ideo facilius contemnuntur, quoniã non possunt diutius, aut prodesse, aut obesse, cum sint propinqui morti, dicit igitur hunc fuisse amandum, quia florebat ætate. Opibus, erat enim App. opulentissimus, uel opibus, potentia, qua ualet in urbe nostra, unde & lib. iii. ad App. Quid cõmodis meis aptius, q̃ hominis nobilissimi, atq; honoratissimi cõiunctio, cuius opes ingeniũ, liberi, affines, propinqui mihi magno, uel ornamẽto, uel præsidio esse possent. Honoribus, quibus auxerat App. Liberis, habebat enim multos filios & filias, & clarissimis familiis collocatas, est autem in his dictionibus articulus. Collegam, in auguratu, ut ostendit Cic. inferius ad ipsum Ap. Amplissimi sacerdotii collegiũ in quo nõ modo amicitiam uiolari, apud maiores nostros fas non erat, sed ne optari quidẽ sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus, fuerunt igitur collegæ Ci. & App. Ipsa laude sua:

R Aras &c. Dicit literas Cælii Raras quidem, sed iucundas ad se dari & gratas, & præsertim eas, quibus hortatus erat Cælius, ut ipse Cic. cum Appio gratiam ineat, ad quam ineundam idem Cic. dicit multas sibi causas esse, rursusq; desyderio urbis se teneri, ut cum amicis rideat, scribit. Ordo est. Ego accipio tuas literas quidem. i. certe raras, licet multas forte scripseris, fortasse enim non perferuntur, sed suaues. i. iucundas, uel. i. etiam, eas quas acceperam proxime, quàm. i. quantum prudentis, & quàm. i. quantũ multi & officii & consilii. q. d. plurimi, Et si. i. quanquam, ego constituerã. s. prius quam admoneres omnia agenda mihi sic ut tu admoneas, tamen nostra consilia confirmantur. i. stabiliuntur, cum sentimus idem uideri prudẽtibus & suadentibus uidelicet, sup. quod nobis. Ego ualde diligo Appium, ut locutus sum sæpe tecum, & sensi me cœptum diligi ab eo statim, ut. i. postquàm, deposuimus simultatẽ. i. latens odium & æmulationem simulatam. Nam ipse fuit &. i. simul honorificus. i. honorẽ faciens, cõsul in. i. erga me, & amicus suauis, & studiosus, etiam studiorum meorum, uero pro sed, tu es testis mea officia. i. debita obsequia nõ defuisse ei. Quoniam μάρτυς. i. martyr, hoc est testis, κωμικὸς comicus, hoc est qualis inducitur in comœdia utriq; nota, ex comœdo. s. Phania libertus, accidit ut opinor mihi, hoc est sicut in comœdia aliquis, qui rem optime norat, eo ꝙ iam fere gesserat, aut uiderat, ita Phania libertus eius de quo in prima epistola. iii. lib. ꝙ rem optime nouit, mihi certissimus est testis, martys dicitur attice, & cõmuni grecorum lingua martyr testis. Et mehercule, ego feci. i. æstimaui sup. Appium etiam pluris, ꝙ. i. quia ego sensi te amari ab eo. Tu iam scis, me totum Pompeii, & intelligis Brutũ amari à me, quid igitur causæ est, cur non sit mihi in optatis. i. inter cætera optata, complecti hominem florentem ætate. i. qui est in flore ætatis, uidelicet Appium, & florentẽ opibus, honoribus, ingenio, liberis. i. ligitima prole propinquis. s. consanguinitate, affinitate. i. propinqui uxoris amicis scilicet acquisitis, præsertim collegã meum scilicet in collegio augurum, & studiosum mei in ipsa laude, & scientia collegii. ASCEN.

& sciẽtia studiosum mei? Hæc ego pluribus scripsi, quod mihi significabát tuæ literæ subdubitare, qua essem erga illũ voluntate. Credo te audisse aliquid: falsum est, mihi crede, si quid audisti. Gen⁹ institutorũ, & rationũ mearũ dissimilitudinẽ nonnullã habet cũ illius administratione prouinciæ. Ex eo quidã suspicati fortasse sunt animorũ contentione, nõ opinionũ dissensiõe me ab eo discrepare. Nihil autem feci vnquã, neq; dixi, qđ contra illius

ET scientia, hoc est, cum ex sacerdotio magnã laudẽ assequeret, & esset peritissimus, mei tñ semp studiosus fuit. Eo, ꝓpter id. Significabant, tacite demonstrabãt. Subdubitare, paululũ dubitare. Voluntate, aio. Erga illum Ap. Credo, quia subdubitas de uolũtate mea erga illum. Falsum est, qđ audisti. Genus, dicit ꝓpter qđ hoies existimauerint Ci. nõ esse bono aio erga Ap. quia cũ successisset ei Ci. in ꝓuincia, & mutasset quædã, quæ App. ante instituisset, aliterq; administraret prouinciã, q̃ ipse administrasset, existimauerunt quidam hoc fieri, quia essent inimici, quod nõ ita erat, sed quia plerunq; accidit, ut in eadẽ re uaria sit opinio, sed tñ utraq; bona, sicut erat Ap. & Ci. in administratione prouinciæ, & ideo nũc dicit. Genus, modus, forma quædã. Institutorũ, decretorũ, ordinationũ mearũ quas feci in ꝓuincia post discessum Ap. illius. Ap. Dissimilitudinem, differentiã, quędã eñi mutauit Cic. ut pleni⁹ apparet li. iii. ex HVBER.

Hi omnibus

existimationē esse vellem. Post hoc nego cium aũt & temeritatē nostri Dolabellæ, deprecatorē me ꝓ illiꝰ periculo præbeo. Erat in eadē epistola veteranus ciuitatis, gaudebā sane, & cõgelasse nostrũ amicũ lætabar ocio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. Quid ais? Cæsarem nõ defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nã ita in via putaui. Dii immortales quàm ego risum nostrũ desydero. Mihi erat in animo, quoniã iurisdictionē confeceram, ciuitates locupletarã, publicanis

oĩbus epistolis, quas ad Ap. scribit. Ex eo, ꝙ mea instituta habēt quandã dissimilitudinē cũ illius administratione. Quidã, maleuoli, & ut infra dicet, nos quo animo inter nos sumus esse nollent. Suspicati sunt, existimauerunt. Contētione, cõtrouersia. Animorũ, in quibꝰ stat beneuolentia & maleuolētia. Dissentione uolũtatum, quæ etiã inter eos, qui nõ sint inimici, esse potest, ut in eadem re diuersam habeāt uoluntatē, nam dissensio est sententiarũ diuersitas. Discrepare, discõuenire, discordare. Feci, re. Dixi, uerbo. Existimationē, authoritatē, reputationē. Post hoc negociũ, hoc est præter hoc, ꝙ aliter sensi de administranda ꝓuincia q̃ ipse. Et te. uo. Do. hoc dicit, cum Dolabella gener Cic. quiddã temere egisset cõtra Ap. accusando eũ ambitus, oppugnabatur ab Ap. Cic. quia erat gener suus, eũ defendit, & ideo dicit, post temeritatē defensam à me, temeritatē autē attribuit Dola. quia erat audacissimus, qđ & Ap. Alexandrinus lib. iii. cõfirmat. Nostri, uel generi, uel nři utrinsq; amici, & mei & tui. Deprecatorē, rogatorē supplicatorem, plusquam si diceret defensorem. Illius, non Dolabellæ, sed Ap. Periculo, quia præter ambitũ etiam maiestatis fuerat accusatus, ut lib. iii. patebit defendebatur autē à Ci. absente per literas deprecante multos pro eo.

Erat ueteranus ciuitatis, sunt uerba Cælii, quibꝰ ut quibusdã placet, latēter pulsat Pom. nam Cæl. eum ueteranum ciuitatis appellauerat. Gaudebã. s. ꝙ ad me scripsisti de ueterano ciuitatis, qđ, quid, aut quale esset non satis intelligere possumus. Congelasse, refrixisse, cessasse. Nostrum ami. non ausim affirmare, quē intelligit, nam & ipse intelligi noluisse demonstrat, cum dicit nostrũ, ita enim loquimur, cum ab eo tãtum intelligi uolumus, cum quo loquimur. Lætabor ocio, quia dixit congelasse, siue enim Pom. siue alium quempiã intelligit, fortasse ille aliquantulũ dimiserat animũ ab aliquo cœpto, in his autē epistolis satis sit, ꝙ ex uerbis capiamus fructum, & ex sententiis, quæ mores respiciũt, nam in sensibus occultis, qui nihil adferunt ad commoditatē dicendi, nihil refert si minus sagittã ipsam in meta figere possumus. Extrema pagella, in fine epi. qua erat, aut liberti, aut alicuius scribę sui manu exarata, addiderat Cæl. manu propria hæc uerba. Cæsa. non defendit Curio, quod Cic. quasi ridens ostendit se credere, quia sciebat Cur. corruptũ esse à Cæsa. qui ut supra diximus, eum grandi ære alieno liberauerat, de corruptiõe autē Cur. uisus est suspicari Cic. in epi. quæ incipit, Sera gratulatio, in qua tam multis uerbis eum hortatus est ad defensionem reip. Pagella externa. i. extrema pars pagellæ tuæ, hoc est

Pagina epistolæ, siue chartæ. Paginæ autē sunt, ut uoluit Festus, ꝙ suam quæq; obtineant regionē, ut pagi, uel à pagendo, ꝙ in illis uersus pagũtur. i. infiguntur. Pupugit, percussit. Tuo chirographo, tuo scripto, quod manu tua exarasti, nam solebant interdũ dictare aliis scribentibus. Quid ais, admiratiue. Cæsarem, cum admiratione etiam pronunciandũ, & subauditur ais. Quis hoc putaret, ironice. q. d. non credo. Præter me, qui noui Curio. In uia putaram, modus est dicendi, ita putarã in itinere. Risum uestrum, quem scio uos habere propter huiusmodi mutationes rerũ. Mihi, dicit Cic. quid constituerit facere. Mihi erat in animo, constituerã, propo sueram. Locuplerare, ditare ciuitates Ciliciæ. In publicanis, quibus eram daturus modum exigendi uectigalia nam hi sunt, qui maxime spoliant ciuitates, genus, ut uoluit iurisconsultus, audax. Quoniam cõfeceram, finieram. Iurisdictionem lustrationem iurisdictionis meæ.

ASCEN. ☞ EGO scripsi hec pluribus, id est compluribus sup. uerbis, aut pluribus quàm alioqui fecissem, quòd literæ tuæ significabant mihi, te subdubitare, id est occulte, aut aliquantulũ dubitare, qua uoluntate ego essem erga illum, uidelicet Ap. Credo te audisse aliquid, id est simultatis, aut odii mei in eum. Crede mihi Rufe, si audisti quid. i. aliquid. s. tale supra id esse falsum. Genus. i. ratio, & forma institutorum. i. motum, & rationum mearũ, scilicet uiuendi, habet nonnullam. i. quandam dissimilitudinem, cum administratione prouinciæ illius. Nam Cic. Appio successerat in prouinciam, quidam suspicati sunt fortasse ex eo. i. ex ea dissimilitudine regendi, me discrepare ab eo, contentione, id est pertinaci pugna, animorum. i. uoluntatum, non dissensione opinionum.

Autem. i. sed, ego nihil feci, aut dixi unquam, quòd uellem esse contra existimationem. i. iudicium illius. Alii legunt æstimationem. i. reputationem, & authoritatem illius. Autem. i. sed, post hoc negocium. s. quòd in forma gubernandæ prouinciæ ab eo dissenserim. Et post temeritatem Dolabellæ nostri. s. generi, nam post mortem Crassipedis, Tulliam duxit Cice. filiam, præbeo me deprecatorem. i. intercessorem & supplicatorē, ut ignoscatur pro periculo illius. s. App. In eadem epistola. s. tua, erat Veteranus ciuitatis. i. scripsisti de ueterano quodam ciuitatis, qui cum molestiam inferret communi amico repulsus est, unde ait Cicero. Gaudebam sane. i. multum, & lætabar amicum nostrum congelasse. i. torpuisse ocio. i. sic illo Veterano cessante ab infestatione, refrixisse, ut congelari censeatur. Extrema pagella, id est tabella, in qua scripta erant superiora à manu secretarii Cælii, pupugit, id est stimulauit, me tuo chirographo, id est scripto tua manu, nã qui dictãt epistolas priusquam claudantur, & obsignentur, pars solent interdum quædam ascribere manu propria, quæ uolunt scribas, suos scire. scripserat autem Cælius Curionem non defendisse causam Cæsaris, unde Cicero. Quid ais? Curio non defendit Cæsarem. Quis putaret hæc præter me? quasi dicat nemo. Ego tamen debebam putare, ut qui Curionem ad hoc induxerim, ut nullis consiliis præter quàm suis acquiesceret, postea tamē nimium Cæsari adhæsit. Affert tamen Cicero aliam rationem de industria dicens, nam ego putaui ita, scilicet ꝙ non defenderet Cæsarem, in uia. O dii immortales, quàm, id est quantum, ego desydero risum nostrum. Hactenus ad epistolam Cælii. In animo erat mihi, scilicet cum hæc scriberem, quoniam confeceram, id est finieram, iurisdictionem, id est tempus, quo ius prouincialibus dicerem, locupletare, id est ditare, ciuitates, scilicet Ciliciæ, etiã in publicanis, id est in publicanorum exactione refrenanda.

*PETRI VICTO. CASTI. ☞ QVOD mihi significabãt tuæ literæ subdubitare. Medicæus codex. Quod nihil significabãt. Quare animaduertendum est, an melius legi possit, Quòd nonnihil significabant. hoc intellectu, ut dicat Cicero, in Cælii epistolis quædam uerba esse, quæ obscure significent hanc suspitionem in animo illius residere, de alienata uo

luntate

luntate ipsius erga Appium, dictio illa MIHI non magnam ullam oim habere uidetur eo in loco, nam si id significabant literæ Cælii, non magis Ciceroni quàm omnibus aliis qui eas legissent, significabant, nec tamen sit mitudinem aliquam hoc argumentum habet, quare de tota re nihil adfirmamus.

etiam, superioribus lustris reliqua sine sociorum vlla querela conseruata: priuatis, summis, infimis, fueram iucundus: proficisci in Ciliciá Nonis Maiis, & cum prima æstiua attigissem, militaremq́ rem collocassem, decedere ex senatusconsulto. Cupio te ædilem videre, miroq́ desyderio vrbs afficit, & omnes mei, tuq́ in primis. Vale.

ETIAM, superioribus, sensus est, etiam cum ante lustraui prouinciá, reliqua quę ad publicanos non pertinebant, conseruata sunt sine ulla querela. Sociorum. i. ita, ut nullus ex sociis nostris, hoc est ex iis qui nobis cũ fœdere essent iuncti, queri possent, solebant autem magistratus lustrare, hoc est circuire totam iurisdictionem suam, & prouidere ubi opus esset, quod dicit se fecisse Cic. & nunc, & ante, sine ulla querela sociorũ. ergo, In superioribus lustris. i. cum ante lustraui prouinciá. Cõseruata, subaudi sunt. Iucundus, quidam codices habent iustus. In priuatis, sensus est, fui iucundus in omni ordine, & genere hominum, quod declarat dicens. In priuatis sine magistratu. Sũmis, principibus. Infimis, plebeis. Proficisci, subaudi erat in animo. In Ciliciam, erat enim in locis finitimis prouinciæ, quia lustrauerat eam. Aestiua, loca ubi milites æstate sunt, sicut hyberna ubi habitant hyeme. Attigissem, aduenissem. Nonis maii. vii. die maii. Nec uideatur cuiquam inconueniens, ꝙ dixerit æstiua, cum tunc nondum uideatur esse tempus æstatis, quoniam ut uoluit Vlp. iurisconsult. Aestas, ut peritiores uoluerunt, incipit ab æquinoctio uernali, & desinit in æquinoctio autumnali, ita æstas sex mẽsium, & hyems toridẽ generaliter dicitur. Collocassem, in æstiuis. Decedere, subaudi erat in animo. Ex senatusconsulto, quo erat decretum, ut finito annuo magistratu Cicero posset discedere, ut ostendit supra ad Curionem, ut senatusconsultum, & leges defendas, &c. Te ædilem, qui erat factus ædilis absente Cicerone. HVBER.

RELIQVA, præter publicanorum negocia conseruata sunt superioribus lustris, id est lustrationibus, & censuris, sine ulla querela sociorum. Iucundus, aut iustus fueram in priuatis, id est non gerentibus magistratum, in summis, & infimis, & repete. In animo erat proficisci in Ciliciam forte ex Cypro, nam utranque partem tenebant proconsoles in Ciliciam missi, aut ab ea parte, quæ est iuxta Amanum montem, nonis maiis, scilicet tunc proxime futuris. Et in animo erat decedere ex senatuscõsulto, id est sicut senatus decreuerat, cum attigissem prima æstiua, id est tempora apta militiæ, & bello gerendo, & collocassem, id est deposuissem rem militarem. Ego cupio uidere te, & urbs, scilicet Roma afficit me miro desyderio, & omnes mei sup. afficiunt, & tu in primis sup. afficis me miro desyderio. Sunt, qui superiora sic ordinent. Sine querela sociorum in priuatis, summis, & infimis, iucundus. i. lætus fueram proficisci in Ciliciam & cætera, sed sequar priorem sensum. ASCEN.

M.T.C. Imperat. M. Cælio Aedili Curuli. S.P.D.

FAbio viro optimo, & hoĩe doctissimo familiarissime vtor, mirificeq́ eum diligo, cum propter summum ingenium eius, summamq́ doctriná, tum propter singularem modestiam. Eius negocium sic velim suscipias, vt si esset res mea. Noui ego vos magnos patronos, hominẽ occidat oportet, qui vestra opera vti velit. Sed in hoc homine nullam accipio excusationem, omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabi⁹ vti volet. Ego res Ro. vehemẽter expecto, & desydero: in primisq́ quid agas, scire cupio. Ná iádiu ꝓpter hyemis magnitudinẽ nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

FAbio. Commendat Ci. Fabium Cælio, ea fere forma, qua solet uti in cõmendandis amicis, rogàtq; ut eum in omnibus rebus cõmendatũ habeat. Fabio, laudat Fabiũ à bonitate, & doctrina. Mirifice uehementer, mirabiliter. Cum propter, dicit propter quæ eũ maxime amet. Modestiá, probitatẽ. Negociũ, causam, quá fortasse ille habebat Romæ in qua ei op⁹ erat auxilio Cælii. Suscipias, defendendũ capias. Vt, sicut. Si esset res mea, quá nõ dubito tibi esse cõmẽdatissimá. Noui, iocatur cum Cælio, & fortasse etiam serio loquitur. Vos. i. similes tui. Patronos, causidicos. Hominẽ, hoc dicit, adeo estis magni patroni, q̃d non suscipitis causas nisi magnas, & in quib⁹ agaẽ de capite alicuius, ex qbus plus emolumenti cõsequimini. Hoiem, ordo est, oportet ut is occidat hoiem, qui nelit oti urã opera. i. uestro patrocinio, & defensione. Occidat hoiem, habeat cãm capitalẽ, & magná, qualis est de cæde hois. Sed. q. d. q̃uis nõ nisi magnas causas suscipere soleas. In hoc hoĩe. Fabio. Accipio, admitto. Relinques, nõ solũ postpones, sed omittes. Res Romanas qd Romę agaẽ. Hyemis, tẽpestatis, quę ꝓhibeat quempiá ex Roma huc nauigare. Hyems aũt interdũ ꝓ tẽpe ponit, ut Vir. in Geor. Hyems ignaua colono, interdũ pro tẽpestate, & ui uenti, ut idẽ in. i. Aenei. Vicit hyems. Irẽ Sępe illos aspera põthi Interclusit hyems. Nil noui, de rebus Romanis. Ad nos, huc in Ciliciam. Afferebatur, nunciabatur. HVBER. Hyems

FAbio uiro. Multæ in hac sententia reperiuntur epistolæ Cic. imitatione dignissimæ. Vult Cælio amici causam cõmendare, & initio quanta eum beneuolentia prosequatur ostẽdit. Inde causam eius cõmendat, & hominẽ. Postremõ, quãto cognoscendarũ rerũ Romanarũ desydero teneatur, adiungit. Viro op. & hoĩe doc. Laus est á bonitate, & doctrina, sed contra rationem dicendi, quod minus est secundo loco posuit, crescere enim debet ratio. Vir autẽ maiorem uim habet, q̃ homo, ut ad Marcellũ. Neq; monere te audeo præstanti prudentia uirum, neq; cõfirmare maximi animi hoiem uirúmq; fortissimũ. Et ad Sextiũ, Hortarer, ut & hoiem, & uirum esse meminisses. Præterea plus est bonum esse, q̃ doctũ esse. Et Cic. primũ dixit optimo, inde doctissimo. Eodem ordine est usus in epistola ad Thermum, aut. A. Malio iam pridẽ utor familiarissime optimo uiro, atq; PHI.

homine gratißimo. Et ad eundem alibi dixit. Hoc ipso uincit uiros optimos, hominésque innocentißimos legatos tuos. Sed animaduertẽdũ est, ꝙ in omni cõpositiooe, ut ait Fabios, tria suot necessaria, ordo, iunctura, numerus. In ordine cauendũ, ne decrescat oratio, & fortiori subiungatur aliquid infirmius, ut sacrilego, fur. Augeri enim debent sententiæ, ut ibi Cice. Tu inquit istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate. Est & alius naturalis ordo, ut uiros ac fœminas, diem ac noctẽ, ortum & occasum dicas potius quàm

Vtor Hortor Consolot Vereor — retrorsum, quo ordine, & hic est usus Cice. & alibi, ut diximus. Vtor. Commune apud antiquos uerbum erat, ut hortor. Eodem modo consolor, & uereor, lege. A. G. lib. xv. Suscipias supra te capias ad defendendum. Antiqui susum pro sursum dicebant, & succipio pro suscipio, & sic Virg. posuit, ut Suscepit ignem foliis, & suscipere & capere ita utimur, ut ad curas, sũptus, inimicitias suscipere potius referamus. Capere uero ad labores, molestias, & dolores potius accommodemus.

Vt — Vt, tanquam, multis enim modis hæc particula in oratione colligitur, interdum pro postquam, Virg. Vt belli signum. Aliquando pro sicut, hoc modo. Ita Pompe. rem oppreßit, ut Cæsar. Plerunq; significat quomodo. Virgi. Vt uidi, ut perii, hoc est postquam uidi, quo modo perii. Alias pro quod. Interdum causam amplectitur superioris sensus, ut do operam literis, ut doctus euadam. Interdum ad exornandum orationem accipitur, ut Fabius. Quis credat me fecisse, ut stipitem filio negarem, hoc est quis credat stipitem me negasse filio. Noui uos ma. pa. Confutatio est, & patronos causarum defensores dicimus, ut

Patroous — Terent. Huic opus est Patrono, quem defensorẽ paro. Et eos, qui seruos manumiserunt suos, ut Mar. Cauimus, & domini ius omne remittimus ægro. Munere dignus erat conualuisse meo. Sensit deficiens sua præmia, méq; patronum Dixit ad infernas liber iturus aquas. Vos, ac si dixisset te, & tui similes. Hominem oc. opor. hoc est ut habeat causam capitalem, & arduam, qualis est de homicidio, quoniam parua causa nõ est digna patrocinio uestro, & eloquentia, qui res graues defendere poßitis, & soleatis, non leues, ut hæc ipsa est Fabii, quam tibi cõmendo. Est autem loquendi modus, ad ostendendam magnam uiri authoritatem, qui rebus uilibus, & abiectis non se misceret, sed magnis & grauibus, qualis esset, si quis hominem occidisset, & eum iste offenderet, ut Cic. Milonem. Sed in hoc homine. Fabio, hoc est tametsi nõ nisi arduas causas suscipiatis, tamen in Fabio meo, nullam excusationem, ut uel paruum, uel magnum sit negocium eius. Tua opera, patrocinio, & defensione, opera est

Opera Opus Hyems — actio, opus est finis, & fructus. Sed interdum Opus pro Opera sumitur. Virg. Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit. Hyemis. Varro latinum facit ab hiando appellatum. At ego magis græcum puto, ab ὕω quod est pluo denominatum, & anni partem significat, & tempestatem, nunc anni.

ASCEN. — Fabio &c. Cõmendat Cælio Fabium dicens. Ego utor familiarißime Fabio uiro optimo, & homine doctißimo, & diligo eum mirifice, cum scilicet ita sit, ꝙ propter summum ingenium eius, & summã doctrinam, tum supple multo magis propter singularem modestiam eius. Ego nelim sup. ut suscipias, scilicet ad iuuandum negociũ eius sic, ut si esset res mea. Ego noui uos, hoc est te, & tui similes magnos pa. id est defensores magnorum reorum, oportet sup. ut is, qui uelit uti opera uestra, occidat hominem, iocose id dictum est. Sed ego nullam accipio, id est admitto, excusationẽ in hoc homine, tu relinques omnia, si amabis me, cum id est, quãdo. Fabius uolet uti opera. i. diligentia, & labore tuo. Ego expecto uehemẽter, & desydero res Romanas, id est ut res Romanæ scribantur ad me, & cupio imprimis scire quid agas. Nam propter magnitudinem hyemis nihil noui afferebatur, scilicet cum hæc scriberem, iamdiu id est à multis diebus, ad nos.

M.T.C. Imperator. M. Cælio Aedili Curuli. S.P.D.

NON potuit accuratius agi, nec prudẽtius quàm actum est à te cũ Curione de supplicatione, & me hercule cõfecta res ex sentẽtia mea est, cum celeritate, tum quod is, qui erat iratus, competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornauit res nostras diuinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quæ sequuntur, ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primum laudari, deinde etiam amari. Nam ea, quæ speras Tulliæ meæ prudẽtia temperari posse, scio cui epistolæ tuæ respondeant. Quid si meá legas? quá ego tum ex tuis literis misi ad Appium, sed quid agas? Sic uiuitur. Quod actũ est, dii approbẽt,

HVBER. — NON potuit. Re bene gesta in Cilicia à Cicerone procurauerant Cælius, & Curio ei supplicationem decerni, quod cum obtinuissent, laudat Cicero eorum in hac re & diligentiam & prudentiam: dicitq; se sperare triumphum: deinde scribit de Dolabella genero, & Tullia filia, quæ Dolabellæ absente Cic. locata fuerat, ut ipse Cice. scribit lib. iii. ad Appium: postea ostendit se esse solicitum de republica, & excusat se ꝙ de prouincia decedens Cælium quendam adolescentẽ ei præfecerit, ostenditque id tum optima ratione tum exemplo, & imitatione excellentium uirorum hoc fecisse. Accuratius, diligentius, studiosius. Supplicatione, mihi decernenda, ob rem bene in Cilicia gestam. Nam supra dixit. Hæc æstas habuit exitum satis felicem. Cõfecta res impetrata supplicatio, & decreta mihi. Ex sententia, ut uolebam. Tum celeritate, propter celeritatẽ dicit, duplici de causa esse confectam rem ex sententia sua: primum quia celeriter, deinde quia Attilius competitor ipsius Cælii assensus est huic rei. Quod is. Attilium innuit, de quo diximus supra. Competitor, tu. & idem me. hic enim Attilius qui paulò antè fuerat competitor Cælii in ædilitate, uidetur etiam fuisse competitor Cic. in petitione prouinciæ Ciliciæ: ideo dicit. Iratus, quia non potuit obtinere quod uolebat. Est assensus, fauit, dedit suffragium. Ei, innuit Cicero, cum quo Cælius egerat de supplicatione. Ornauit, commendauit. Res meas, gestas à me in prouincia. Diuinis, maximis, immortalibus, habuerat enim Curio orationem de laudibus rerum gestarum Cicer. Sperare, expectare. Quæ sequuntur, triumphum dicit se sperare, cum iam obtinuerit supplicationem. Ad quæ, ad quem triumphum. Para, ut ita mihi adsis, sicut affuisti in supplicatione. Dolabellam, locata erat Tullia Ciceronis filia matrimonio Dolabellæ, eo tempore, quo Cicero præerat Ciliciæ. Itaque scripserat Cælius honorifice de Dolabella, & laudauerat eum apud Ciceronem,

quare

qnare dicit se gaudere optaréque, ut sibi & filiæ suæ, hæc affinitas sit fęlix. Laudari à te, placere tibi, commendari. Amari, charum esse. Nam ea scripserat Cælius Dolabellam eum temerarium, sicut eum appellauit supra Cic. sed sperare posse aliquando ad melinra reduci. Tulliæ, uxoris eius prodentia, qnod Cic. affirmat ita fore dicens. Scio, confido, qnia noui filiam meam. Posse temperari, mitigare, minui: quia uitia naturæ, aut etiam longi babitus minui quidem possunt, tolli autem minime. Ea quæ speras, scalicet posse temperari: intelligit autem prodigalitatem & temeritatem, alii tamen accipiunt, speras times, ut sit acyrnlogia, nt illnd Virgilia. Hunc ego si tantũ potui sperare dolorem: placet tamen magis prior sensus. Cui, Tullię meæ. Respondeant, ad eam dirigantur. i. cui fac ut tuæ literæ respondeant, hoc est ad eam, non ad me mittantur de Dolabella. Qnid si, dicit se etiam scripsisse de Dolabella ad Appium, oportere eum ferre, quem fortuna sibi generum dederit, non ipse elegerit: erat enim absens Cice. Meam, epistolam. Ad Appium, puto esse illam epistolam tertii libri, quæ incipit, Gratulor tibi prins. Ex tuis literis, propter tuas literas, id est nactus materiam ex tuis literis, quibus ad me de Dnlabella scripseras multa. Sed quid agas, prouerbialis dicendi modns, cum irreuocabile est qund semel actnm. Sic uiuitur. q.d. non cum perfectis, sed qui aliqua ex parte possunt reprehendi. Sic Persius. Sic uiuitur illa Subter Cæcum uulnus habes. Dii approbent, dii fortunent, & fęlix faciãt. Qnod actum est, hoc matrimonium. Fore, Dolabellam. Iucundum, ex quo etiam possim aliquando uoluptatem & incunditatem capere.

NON potuit &c. Re bene gesta à Cicerone in Cilicia, procurauerunt Cælius & Curio supplicationem ei decernendam, pro qua eis gratias agit, dicitque se sperare triumphum, demum nonnihil de Dnlabella genero sno meminit. Ordo est. O Cæli, non potuit egi accuratius. i. cum maiori cura, quàm actum est à te cum Curione, de supplicatione, scilicet mihi pro re bene gesta decernenda. Est autem supplicatio, quam rogationem, ac processionem generalem nulgo appellant, quæ pro summa uictoria decerni solet, unde magna oritur illi gloria, qui eam pepererit, & me hercule res est cnnfecta, ex sententia mea, cum scilicet ita sit, quòd cõfecta est celeritãte, tum quòd is competitor tnus, scilicet in ædilitate, id est qui tecnm petiuerat ædilitatem, iratus, scilicet quòd repulsam acciperet, & idem meus scilicet competitor in obtinenda prouincia, assensus est ei, scilicet aut Pompe. aut Cæs. ant alteri amico, qui ornauit, id est decorauit res nostras diuinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quæ sequuntur, id est quæ sequi solent, supplicationem, uidelicet triumphum, ad quæ scilicet nbtinẽda mihi tu para te. Ego gaudeo primnm Dolabellam generum menm laudari abs te, deinde etiam amari. Nam ea quæ tu speras posse temperari, id est moderari prudentia Tulliæ meæ, scilicet filiæ, uxnris Dolabellæ, scio cui epistolæ tnæ respondeant, id est unde id te sperare significas. Quid, supple scriberes, aut diceres, si legas meam epistolam, quam ego misi. tum, id est tunc, ex literis tuis scilicet excerptam, ad Appium. Et cum per imaginationem Ciceronis, ad hæc Cælius miraretur, quasi dicat nnn debuisse ex literis suis epistolam mitti, respondet Cicero. Sed quid agas? uiuitur scilicet nunc tere ab omnibus sic, id est ut talia faciant. Dii immor. approbent, id est secundent quod actum est. ASCEN. Supplicatio

Spero fore iucundum generum nobis: multum in eo tua nos humanitas adiuuabit. Respublic. me valde solicitat, faueo Curioni: Cæsari honestissime cupio: pro Pompeio eiuori possum: sed tamen ipsa republica nihil mihi est charius, in qua tu nõ valde te iactas. Districtus enim mihi videris esse, quod & bonus ciuis & bonus amicus es. Ego de prouincia decedens, quæstoré Cælium præposui prouinciæ, puerum inquis? at quæstorem, at nobilem adolescentem, at omnium fere exemplum. Neq; erat superiore vsus honore, quem præficeré. Pontinius multo ante discesserat. à Quint. fratre impetrari non poterat: quem tamen si reliquissem, dicerent iniqui non me plane post annum, vt senat⁹ voluisset, ex prouincia decessisse, quoniam alterũ me reliquissem. Fortasse & illud adderét, Senatum eos voluisse prouinciis præesse, qui antea non præfuissent, fratrem meũ triennium Asiæ præfuisse. Deniq; nunc solicitus non sum, si fratré reliquissem omnia

NAM spero eum muturarum mores prudẽtia filię meæ, uxorum enim prudentia multum snlet mederi uitiis maritnrũ. In eo, ut sit nobis iucundus gener. Humanitas, doctrina, sapientia, uel ingenii mansuetudo & facilitas. Adiuuabit, si eum tuis in consiliis moderatus fueris. Respubli. dicit Cice. se esse solicitum ualde de republica, & maxime qnia quamnis amet Pompe. Cæsa. & Curionem, qui uidentur eam perturbare, tamen magis amat ipsam rem pn. Cupio Cęsarem honestissime, subaudi esse. i. n pro, ut Cęsar ualde honoretur. Terent. in And. Vel quod ipsi bene cupio Glycerio. Emnri, uis tam effundere, qund plus est quàm nel fauere, uel honestissime cupere. Iactas, exerces, immisces, laboras. tractum à nauigantibus, qui in mari tempestate iactantur. Nam supra diximus perturbatio reipublicę tempestati comparatur. Districtus, illigatus, in neutram partem declinans, hoc est neque ad istnrum, quos supra nominaui, neque ad reipu. fauorem inclinatus. Quod quia, reddit rationem quare Cęlius in neutram pendet partem: qnia neque rempublicam neqne amicos uellet deserere. Bonus ciuis, cuins nfficium est rempublicam nõ oppugnare, si nnn possis tueri. Bonus amicus, qnia nõ uis etiam propter defensionem reipubl. amicitiam deserere, ergn dixit. Videris districtus, quod unlgo dicimus, uideris mihi tenere pedem in utroq; calceo, & latenter eum carpit, ꝙ propter amicitiam rempublicam deserat. Ego: nnnc dicit se discedentem ex prouincia reliquisse loco sui Cęlium quendam adolescentẽ, quod ne uideatur temere fecisse, excusat multis rationibus factum snum. Quæstorem, meum. Præposui, præfeci, scilicet lnco mei. Puerum, obiectio, quam sibi posset facere hic Cælius, ad quem scribit. Inqnis, tu ô Cęli. HVBER.

Puerum, subaudi prępnsuisti ô Cicero: nõ quòd esset puer, sed adnlescens. Sed ita solet nobis obiici, nt ꝓ adolescente pner quispiam dicatur. Ad quęstnrem, respon sio Cice. & hoc dicit, puerum quidem Cęlium prępnsui, sed

timerem. Poſtremo non tam mea ſponte, quàm potentiſsimorũ duorum exemplo, * qui omneis Caſsios Antonioſq; complexi ſunt, hominem adoleſcentem nõ tam allicere volui, quàm alienare nolui. Hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt, mutari eni non poteſt. De Ocella parum plane ad me ſcripſeras, & in actis nõ erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, vt trans montem Taurum etiam de matrimonio ſit auditum. Ego niſi quid me Etheſiæ morabuntur, celeriter (vt ſpero) vos videbo. Vale.

ſui, ſed tamen queſtorem meum & nobiliſsimum adoleſcentem, & qui compnſitus mnribus nmniũ ſere pnſſit eſſe exemplum. Neq; erat, ſubaudi quiſpiam. Vſus functus. Superinre, quàm hic Cæli. Quem præficerem, id eſt quem poſſem præficere prouinciæ, & eſt ſenſus, non erat alius qui fuiſſet in maiore hnnnre, aut dignitate quàm Cæli. qnem præponerem, prapnnebátur enim qui eſſent uſi maioribus hnnnribus, ut nſtendet in epiſtnla penultima hnius ſecũdi libri ad Thermũ cũ dicit. Habes enim neminem hnnnris gradu ſuperinrẽ.

Pontinius, antipnplnra eſt, quia nccurrebat Cæl. reſponſurum Põrinium pntuiſſe præfiei dicit eum é prouincia diſceſsiſſe, neque Quintum fratrem uoluiſſe remanere, neque etiam ſine reprehenſione ſua eum relin qui potuiſſe. Impetraui, obtinui, ut præeſſet prnuin-
Frater ciæ me diſcedente. Alterum me, dicitur enim frater ſere alter: ego nnn uiſus fuiſſem diſcedere. Fnrtaſſe, alia cauſa, quia frater eius ante triennium Aſiæ præfuiſſe, ſenatum autẽ noluiſſe eum præeſſe prouinciæ, qui antea nnn præfuiſſet. Denique, concludit ſe lnnge melius præfeciſſe Cæli. adnleſcentem prouinciæ quàm fratrem. Omnia, infamiam, reprehenſionem, & reliqua quæ de fratre poſſunr timeri. Pnſtremn excuſat factum ſuum imitatinne alinrum, & maxime Pompe. & Cæli. Complexi, ſcilicet amauerunt, charos habuerunt. Caſſins, ad Pompe. refertur, qui plurimum amauit Caſsinm. Antonins, prnpter Mar. Antn. quem Cælius charum habuit. Hominem adnleſcentem. Cæli. Nnn tam allicere, hnc non tam feci, ut hunc Cælium allicerem hoc beneficin quàm alienarem, negandn ei qund meritn poſſem præſtare. Hnc tu, familiariter cum amico lnquitur, de re enim acta deliberare ſtultum eſt. Conſilium meum, qnia maluerim præficere prouinciæ Cæl. quàm
Ocella alium. Neceſſe eſt, quia mutari nnn poteſt qnnd ipſe declarat. De Ocella, quidam uolunt blandimenti cauſa appellatam uxnrem Cæl. ego uero putn eſſe nnmen prnprium nnn uxoris, ſed cuiuſdam uiri qui aliquid in urbe egiſſet, qund eſſet dignum referri in acta, quamuis relatum non eſſet, & de eo à Cæl. non ſatis plane ad ſe ſcriptum, & hic poſterinr ſenſus magis probabilis uidetur: nam ſi de uxore intellexiſſet, dixiſſet de Ocella tua.

Acta In actis, in geſtis publicis, quæ acta dicebantur. Iuue. Fient iſta palam, cupient & in acta referri. Non erat, ex hoc patet qund nnn intelligit de uxnre: quia in actis nnn ponebantur niſi ea, quæ ad reipub. rationes pertinebant. Res tuæ geſtæ, nmnia quæ agis. Notæ, celebres, claræ. De matrimonin, qund inter Dnlabellam & Tul
Taurus liam filiam tuis auſpicis eſt factum. Trans Taurum mnntem. Taurus mnns Ciliciæ, qui (ut inquit Snlinus) ab indicn primum mari ſurgit: deinde à ſenpulis Cælidonis inter Aegyptum & Pamphiliam pelagus nbiectus ſeptentrioni dextero latere, leuo meridianæ plagæ: occidenti obuerſus frnnte profuſa. Is quoque uerſus mari allnitur, procedit in prnminentias, & pro gentium & linguarum uarietate plurifariam nominatur, eius nomi-
Etheſiæ na uideantur apud ipſum Solinum, ubi de Cilicia ſcribit, & de hoc mnnte longe multa. Etheſiæ, uenti quos Strabn libr. iii. eoſdem ſubſolanns, id eſt euros appellat, hos uentns libr. xvii. idem dicit incipiente æſtate flare é Borealibus plagis, & à pelago apud Alexandriam Aegypti urbem, qnare Alexandrini optimam æſtatem agunt. Diodnrus idem uidetur ſentite dicens. Nilum creſcere incipere ſolſtitio æſtiuali, nondum etheſis flãtibus, cum decreſcat æquinoctio autumnali eiſdem etheſis quieſcentibus. Item aſfirmat Pomponius Mella libro primn, ubi de incremento Nili tractat.

ASCEN. ☞ EGO ſpero Dolabellam ſup. fnre, id eſt futurum eſſe, generum iucundum nnbis. Tua humanitas iuuabit nos multum in eo. Reſpublica, id eſt ſtatus reipub. ſolicitat me ualde. Ego faueo Curioni, qui Cæſarem nppugnat. Egn cupio hnneſtiſsime, id eſt ut hnneſtiſsima contingat Cæſari, pnſſum, id eſt en animo ſum, ut poſsim emnri pro Pnmpeio, ſed tamen nihil eſt mihi charius republ. in qua tu non iactas, id eſt nſtentas, te ualde. Tu enim uideris mihi eſſe diſtrictus, id eſt arctatus ne libere agas, quòd, id eſt quia tu es, & id eſt ſimul bnnus ciuis, & ita nihil uis contra rempublicam agere, & bonus amicus, ſcilicet enrum, qui cum republic. contendunt, & ita nihil uis contra eos agere. Ego decedens prouincia, ſcilicet Cilicia, præpoſui prouinciæ Cæli. ſcilicet alterum quæſtorem, id eſt qui erat quæſtnr, quem receptorem uulgo dicunt. Tu inquis, id eſt dicis mihi ſupra, præpoſuiſti prouinciæ puerum, ſup. præpoſui, fateor: at, id eſt ſed quæſtorem, at id eſt nobilem adoleſcẽtem, at exemplum fere nmnium. Neque erat ſupple alter in exercitu uſus ſuperinre, id eſt altiore honore, quã præficere ſcilicet prnuinciæ. Nam Pontinius diſceſſerat multo ante, & nnn pnterat impetrari à Quintn fratre ſcilicet men, ut præficeretur, quem tamen ſi reliquiſſem, iniqui dicerent me nnn deceſsiſſe ex prouincia plane pnſt annum, nt ſenatus uoluiſſet, qnnniam reliquiſſem ſcilicet in prouincia alterum, quia frater dicitur quaſi fere alter. Et ſupple iniqui adhærent fortaſſe illud ſenatum unluiſſe ens præeſſe prouinciis, qui nnn præfuiſſent antea, & ſupple fratrem meum præfuiſſe Aſiæ triennium, id eſt per ſpatium trium annorum. Denique ego nnn ſum nunc nec ſolicitus, & ſi reliquiſſem pro me in prouincia fratrem, egn timerem nmnia. Poſtremn non tam ſponte, id eſt propria uoluntate, & inclinatinne mea, quàm exempln duorum potentiſsimnrum, ſcilicet Cæſa. & Pnmpe. qui cumplexi ſunt, id eſt charos habuerunt, & fnuerunt nmnes Caſsins, ut Pnmpeius & Antonius, ut Cæſar, ego nnn tam unlui allicere, ſcilicet in amicitiam meam hominem adnleſcentem, ſcilicet Cælium, quàm nnlui ſup. eum alienare à me. Neceſſe eſt ſup. ut tu laudes hoc conſilium meum, nnn poteſt mutari, id eſt aliter ſe habere, quia iam factum eſt. Tu ſcripſeras ad me parum, id eſt non ſatis plane, id eſt plene, de Ocella, id eſt de actis Ocellæ, & nnn erat, ſcilicet factum eius in actis, ſcilicet ad me miſsis. Res tuæ geſtæ, ita ſunt notæ, ut ſit auditum etiam de matrimnnio, ſcilicet tuo, trans Taurum montem, ſcilicet maximum in ennfinin Ciliciæ. Ego uidebo uns celeriter, ut ſpero niſi Etheſiæ, id eſt uenti illi ſubſnlani. i. Euri: æſtate tamen à Boreali parte flantes, morabuntur, id eſt diſtinebunt in mnra me.

☞ AT nm.

A T omnium fere exemplo. Nonnulli se ita huoc locum, qui mendosus erat, castigasse aiunt, de quo cum illis non pugnamus, neq; tamẽ furti oos reos agere statim oportebat, præsertim cũ in oibus manu scriptis oul lo discrimine, quemadmodum legi debet, scriptũ inueneeimus. Præter antiquorũ codicum fidem ita illam tractauimus, ut diu nos, diligeotérque de ea quæsiuisse planum omnibus feeerimus. *PETRI VICTO. CASTI.

Q V I omnes Casios, Aotoniósque complexi sunt. Suot qui in sensu horum uerborum tradendo noo parum decepti sint: noo eoim narrat Cicero, se iccirco Cælium præposuisse prouinciæ, quòd uellet sibi gratiam reliquorum eiusdem familiæ coociliare, oeque arbitratur Pompeium & Cæsarem id coosilium io præficiendis Quæstoribus secutos fuisse: sed inquit, se id penè fecisse coactum, exemplo potentissimorũ uirorum, qui Quæstores suos omni ratione, qua potueruot, ornaruot, & illorum gratiam omni beneuolentiæ genere iniueruot: id eoim est C O M P L E X I S V N T, ut paulo aote cum de App. Claudio sermo esset. Quid est causæ cur mihi noo sit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, &c. Nisi enim Quæstorem & ipse præposuisset, timebat illum iratum, qui iniquo animo tulisset se honorẽ illum à Cicerooe impetrare nõ potuisse: quem antea Quæstores Cassius & Antonius à suis proconsulibus & Imp. accepissent. Quòd autem Cassios & Antonios numeeo multitudinis dixit, non nouum est apud Ciceroocm, sed usitatum & elegans: ut in episto. ad Pætum. cxxvii. Itaque te cum uideo, omnis mihi Granios, omnis lucilios, uerè ut dicam, Crassos quoque, & Lælios uidere uideor. Sed etiam doctissimus & politissimus scriptor Plato io Symp. ἐξ ἐρῶν δὲ φαίδρος ἀγάθωνος, ἐρυξιμάχου. παυσανίας ἀρεστοδήμου, ξωκράτη δ᾽ αὐτὸν τί δεῖ λέγειν. Hanc esse senteotiam huius loci inde etiam intelligi potest, quòd epistola ad Quiot. Thermum Prop. quæ penultima huius libri est, Cicero magnopere ei suasit, ut prouinciæ præficeret Quæstorem: docens id rectum esse, & fieri debere: ostendensque, nisi ita fecisset, multas fortasse molestias, ae pericula illum sibi coociliaturum esse: quòd quæstoe ignominia affectus merito illi semper iratus erit, & nactus aliquam accasiooem nocendi cum sibi id iure posse facere uideatur, nunquam illam dimittet. *PETRI VICTO. CASTI.

M.T.C. Imperator. M. Cælio Aedili Curuli. S.P.D.

MAgno dolore me affecissent tuæ literæ, nisi iam & ratio ipsa depulisset omneis molestias, & diuturna desperatione rerum ob duruisset animus ad dolorem nouum. Sed tamen quare acciderit, vt ex meis superioribus literis id suspicarere, quod scribis, nescio. quid enim fuit in illis præter querelam temporum, quæ non animum meum magis solicitum haberet, quàm tuum? Nam non eam cognoui aciem ingenii tui, quod ipse videam, te id vt non putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, vt existimares, aut me tam improuidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam & prope iacentem desciscerem, aut tam inconstantem, vt collectam gratiam florentissimi hominis effunderem, à meq; ipse deficerem, & quod initio, semperq; fugi, ciuili bello interessẽ.

MAgno dolore. Fuoctus Cic. magistratu prouinciæ cum in Italiã uenisset, ostendissetq; iam bella ciuilia exardere inter Cæsarem & Pompeium, in Cumanum se receperat, quia eum oon esset locus in urbe auctoritati uirorum, quia pudebat eum esse in urbe cum cõtemptu: qui io prouincia triumphum meruisset, quem tamen noluit, quia existimauit indignum patria lugente triumphare: scripserat autem ad Marcum Cælium literas, quibus cooquerebatue de temporibus ita turbulentis, quibus lectis existimauit Cælius Cie. contra Cæsa. esse animatum pro Pompeio, deinde quia erat in locis maritimis suspicatus est eum elegisse illa loca ut cõmodius posset ad castra Pompeii nauigare, quare hortatus fuerat ipsum Cælius ne immisceret se his bellis ciuilibus, maxime cootra Cæsarem, idque facerẽt sui ipsius, & filii sui Mar. Ciee. & generi Dolabellæ, & filiæ causa, ad quæ omnia ita respõdet Cic. pleoe, ut ostendat Cælium falso omnia de se suspicatum, seque nihil uoquam magis cupiuisse quàm pacem, quam etiam si consequi oõ possit, uult tamen ut omnes intelligant se fugisse bella ciuilia. Reliqua uidebuntur in textu epistolæ. Tuæ literæ. quibus declarasti mihi magnas discordias ciuiles, & pericula reipubl. Ratio, prudens & considerata cogitatio, ratiooe enim doeemur oon esse ineonsolabiliter dolenda, quæ neeesse est pati. Depulisset, amouisset ex animo meo. Obduruisset, induratus esset, & assuefactus, & iam quodammodo (ut ita dixerim) calum fecisset. HVBER.

Ad dolorem, tolerandum. Diuturoa, longi temporis, quod enim desperatur necesse est æquo animo ferre. Nam (ut ait Seneca) Stultum est timere, quod uitare oon possis. Desperatione, quia uidebam nullam esse de republic. spem, ideo indurуerat animus meus ad dolorem. Sed tameu nunc ostendit eum falso suspicatum esse Ciceronem studere partibus Pompeianis, uel profecturum ad bellum. Literis superioribus, noo puto eas literas esse in hoc uolumine, quicquid alii dicãt.

In illis, literis meis. Quærelam temporum, querebar enim de temporibus quibus ciues ita esse ut inter se discordes, ut nullam haberent ratiooem reipublicæ. Quæ, querela. Haberet solicitum, præmeret solicitudine. Quam tuum, à quo scio amari remp. uel legatur, haberent, & tunc intelligemus quæ tempora nõ magis afferent mihi solicitudinem quàm tibi. Nam non, probat animum eius noo minus solicitum, quàm suum, & est sensus, ego noo noui ingenium tuũ tale, ut noo putem te uidere, & cognoscere, id quod ego ipse uideã. Eam aciem, id acumen. Eam. i. talem & tam hebetem. Videre, cognoscere. Illud, accusat eum, quod facile crediderit Cice. deserturum Cæ. ut faueret Pompe. Adduci, persuaderi tibi. Penitus, intus, & intcute, ut dicitur. Nosse. prudentem & consideratum. Improuidum, inconsideratum. Desciscerem, deficerem, discederem. Excitata, erecta scilicet Cæ. qui iam coegerat Pomp. ex Italia discedere. Inclinatam, pendentem, & ruinæ proximã, & ut

 diximus

diximus supra, tractum, ab ædibus minantibus ruinam. Iacentem, quasi prostratã, & sine spe, & intelligit fortunam Pompeii, quæ iam fuerat multis cladibus afflicta. Aut tam inconstantem, subaudi existimares. Inconstantem, instabilem, mutabilem. Vt effunderem, abiicerem, translatio à rebus liquidis, quæ effundi solent, Gratiam, beneuolentiam, amicitiam. Collectam, comparatam, acquisitam. Nominis florentissimi, non Pompe. intelligit, sed Cæs. cuius gratiam sibi collegerat, ut uisum est in primo libro in epistola longa, ergo hoc dicit Ci. Miror quòd cum penitus nosse debeas qualis sim, potueris tibi persuadere me esse, uel improuidũ, uel inconstantem. Improuidum, ut desererem uictorem, & hærerem quasi uicto. Inconstantem, ut mitterem gratiam Cæs. charissimi & florentissimi uictoris, quam ipse mihi collegi, & comparaui ei fauendo. Deficerem me, relinquerem me: ille dicitur deficere se, qui abiicit uel spernit ea quæ ad tuendum sunt necessaria, ne, perstat in proposito. Initio, quo bellum est inceptum. Semperque, in toto processu bellorum. Interesse, id enim nã detur inconstantiæ, ut nunc interessem bello, quod semper effugi & damnaui.

Deficio me

ASCEN. ❧ MAGNO dolore &c. quia rediens è prouincia intellexerat bella ciuilia inter Cæ. & Pom. orta, noluit in urbem redire, sed in Cumanum agrum se recepit, questus per literas ad Cælium missas de calamitatibus temporũ suorum, quibus prohibebatur triumphare, immo locum se dignum in rep. recipere. Intellexerat autem Cælius eo consilio in Cumano mansisse, ut facilius posset ad Pompeium transire contra Cæsarem, quod ne faciat dehortatus erat idem Cælius per salutem filii & generis. Vnde nunc se purgat Cic. nihilominus adhæsurus Pompeio. Ordo est. Literæ tuæ affecissent me magno dolore, nisi iam cum allatæ sunt, & i. simul ratio ipsa depulisset omnes molestias, & i. simul animus. s. mens obduruisset. i. obduratus fuisset, diuturna desperatione rerum, ad. i. contra, dolorem nouum. Sed tamen nescio quare acciderit, ut suspicareris ex superioribus literis meis, id quod scribis. s. me in Cumano mansisse, ut à Pompe. contra Cæsa. transirem. Quid enim fuit in illis. s. superioribus literis meis, præterquã querelam temporum. i. de temporibus nostris, quæ. s. querela, non haberet animum magis solicitum quàm tuum. Nam ego nõ cognoui aciem. i. acumen ingenii tui, eam. i. talem aut tale, ut nõ putẽ te uidere, id qđ ipse. i. ego uideã. Ego miror illud, uidelicet te potuisse adduci, qui deberes nosse penitus me, ut existimares, aut me tam improuidũ, qui. i. ut desisterem. i. transirem, ab fortuna. s. Cæs. excitata. i. uigente & exurgente, ad fortunam sup. for. Pompeii, inclinarem. s. ad casum, & prope. i. quasi iacentem, aut tam inconstantem, ut effunderem. i. penitus perderem, gratiam hominis florentissimi, uidelicet Cæs. collectã. l. longa manu, & deficerem à me. i. à salute, & bono meo, & interessem bello ciuili, quod fugi in initio & semper.

Quod est igitur meum triste consilium? vt discederem fortasse in aliquas solitudines? Nosti enim non modo stomachi mei, cuius tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum in hominũ insolentium indignitate fastidium. Accidit etiã molesta hæc pompa lictorum meorum, nomenq; imperii, quo appellor, eo si onere carerẽ, quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem. Sed incurrit hæc nostra laurus non solũ in oculos, sed iam etiã in

HVBER. ❧ QVOD est, facit interrogationem, quæ sibi fieri posset, & ad eum respondet. Consiliũ, deliberatio. Triste, quia his temporibus nihil potest deliberari, nisi triste. Vt discederem, subiectio interrogationis. Solitudines, in loca sola, & deserta. Nosti enim, reddit rationem huius subiectionis. Stomachi mei hoc est animi, & est translatio, quia ut stomachus facile mouetur, cum sentit aliquid à quo abhorret, ita & animus delicatus. Cuius, stomachi. Similẽ, qui ita facile indignaberis, cum uidebas aliquid, qđ tibi displiceret, sicut ego nunc Quondam, nam nunc assuefecisti. Fastidiũ, molestia, tedium, indignatio. Insolentium, arrogantium. Fastidium oculorum, indignatio uisus. Indignitate hoc est, cum uideo homines insolentes esse indignitate. i. cum nullam habeãt dignitatem. Accedit, ad supradictas causas. Hæc Pompa lictorum, quos habeo propter dignitatem imperatoriã. Pompa omne spectaculum dicitur in lætis, & aduersis à græco πέμπω. i. mitto dicitur enim pompa nuptiarum, pompa sacrorum, pompa funerum, Lictores uero dicuntur ministri consulis, proconsulis, præsidis, prætoris, siue imperatoris, consuli autem dantur duodeni, aliis tantum seni dicti, ut uoluit A. G. ex authoritate Valgii, à ligando, q̃ cum magistratus populi Romani quempiam uerberari iussisset, crura eius & manus ligari uincirique à uiatore solita sint, isque qui è collegio uiatorem officium ligandi haberet, lictor sit appellatus. Sed idem dicit Tironem Tullium M. C. liberũ scripsisse lictores à lino uel à licio dictos: nam qui magistratibus (inquit) præministrabant cincti erant, addit alia multa. A. G. quæ licet apud eum uidere. Nonius etiam à ligando lictorem dictum uoluit. Festus Pompeius, quòd fasces uirgarum ligatos ferunt, & parentes magistratibus delinquentibus plagas inferunt. Molesta, grauis mihi, alii codices, & quidem uetusti habent, accedit huic molestiæ. Quo appellor, quia ab omnibus dicor imperator. Eo honore, ut non nominarer imperator. Quibusuis. q. d. etiam incommodis & minus claris. Latebris recessu aliquo, & loco ubi possem latere. Laurus nostra, gloria triumphi, quem merui ob res præclare gestas in Cilicia, Lauro autem coronabantur triumphantes & uictores. Incurrit, obiicitur, hoc est non solum clare uidetur à maleuolis meis, sed etiam de ea loquuntur ipsi maleuoli ut uolunt.

Pompa lictorum

Lictores

voculas maleuolorũ, quod cum ita esset, nihil tamen nunquam de profectione, nisi vobis approbãtibus, cogitaui. Sed mea prædiola tibi nota sunt: in his mihi necesse est esse ne amicis molestus sim. Qđ autẽ in maritimis sum, facile moueo nónullis suspitionem velle me nauigare, qđ tamen fortasse non nollem, si possem ad

HVBER. ❧ VOCVLAS, detractiones, oblocutiones. Quod, nostram laurum incurrere in oculos, & uoculas maleuolorum. Cum ita esset, id est quamuis ita esse scirem. De profectione, discessu meo ex Italia. Nisi uobis approbantibus, nisi nobis assentientibus & laudãtibus me ita facere, Prædiola, meæ possessiunculæ. In iis, prædiolis. Molestus amicis, si sim urbe. Maritimis, uicinis mari. Mouet, facit, inficit. Enauigare, naui discedere. Quod, enauigare. Non nollẽ, uellem. Ad otiũ, ad pacem, & ad tranquillitatem uitæ. Qui, quomodo. Conuenit, consentaneum est. q. d. nullo modo præsertim cum sim cupidior otii quàm belli. Præsertim, pro-

bat quare

otium. Nam ad bellum quidem qui con uenit? præsertim contra eum, cui spero me satisfecisse, ab eo, cui tamen satisfieri nullo modo potest. De inde sententiá meam tu facilime perspicere potuisti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obuiam venisti *. Nó enim te celaui sermonem. Sed nonne tum prouidisti, q̄ abhorrerem ab vrbe relinquenda? quod cú audissem, nóne tibi affirmaui, quiduis me poti⁹ perpessurú, q̄ ex Italia me ad bellú ciuile exiturum? quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nonne

bat quare non sit uerisimile eum discedere Contra eũ. Cæs. Satisfecisse. significasse me ei esse amicum, cum feci pro eo quod uolebat. Ab eo. Pomp. i. enauigare à Pom. i. partibus Pompeianis contra ipsum Cæs. Nullo modo propter incredibilia eius in me merita, ut diximus in. pri. lib. super epistola longa. Sententiam meam. quam tibi exposui. Iam ab illo tempore. post illud tempus. In Cumanum. ubi habeo prædia mea. Venisti. obuiam mihi redeunti à Cilicia, Celaui te. s. quid animi haberem. i. aperte omnia tibi exposui: dicimus autẽ celo te hãc rem. Ouid. in Heroi. Hoc te celauimus unũ & de hac re Ci. ad Metellum lib. v. Scito te a fratre magnis de rebus fuisse celatum. Prouidisti. prospexisti, & cognouisti. Quàm. quantum. Abhorrerem ab. alienus essem à discedendo ab urbe, ex quo nunc debuisti suspicari me esse nauigaturum aliquo. Quod cum audiuissẽ. te prouidisse me esse alienum ab urbe relinquenda. Affirmaui. certo promisi. Quiduis. quodcunq; malum. Quid ergo. infert ex supradictis nullã habendam fuisse suspitionem de discessu suo. Quid ergo accidit? cum interrogatione legendũ est. Cõsilium. deliberationem nõ discedẽdi ex Italia ad bellum ciuile.

¶ IGITVR quod triste consilium meũ. s. quod mihi obiicis fortasse, ut discederẽ in aliquas solitudines. i. desertas terras. Tu enim nosti, non solum fastidiũ. i. aspernationem superbam stomachi mei. Cuius. i. stomachi mei similem, tu quondam habebas, sed etiã fastidiũ oculorum in indignitate. i. indignis honoribus hoim insolentium. i. superborum & petulanter agentium. Etiam hæc Pompa molesta. s. mihi, lictorũ meorũ, quos procõsul ac imperator nondum remiseram, accedit. s. ad fastidiũ, & nomen imperii quo appellor, si ego carerem eo onere. s. suscepti honoris & nominis, contentus essem latebris Italiæ, quis. i. q̄tumuis paruis. Sed hæc nostra laurus. i. hic triumphus noster, incurrit. i. obiicit, non solum in oculos, sed etiam in VOCVLAS. i. obtrectatiunculas maleuolorum. Quod cum esset ita, tamen nihil cogitaui unq̄ de profectione. i. de discessione ab Italia, aut urbe, nisi uobis approbantibus. Sed prædiola mea sũt nota tibi. oportet me esse in his. s. prædiolis, hoc est paruis prædiis meis. ne sim molestus amicis, sup. meis. quia si Romæ esset alterutri fauere cogeretur. uterq; autem amicus erat, & dum alteri faueret alterum sibi & suis inimicum haberet. Quod autem sum in maritimis sup. locis. i. uicinis mari, mouet facile nonnullis. i. quibusdam suspitionem, me uelle enauigare. i. excedere Italia nauibus, quod nõ nollẽ, quod minus est q̄ uellẽ, quia coactis quędã sunt, quę neq; uolũt neq; nolũt, quia nolle nõ possunt, & uelle non debent, si possem. s. enauigare ad otium. s. alibi obtinendum, nam quidem. i. certe. qui. i. quomodo conuenit. i. conueniens, & utile sit, sup. enauigare ad bellum: præsertim contra eum. s. Cæ. cui spero me satisfecisse, & ita nullam illi esse occasionem belli in me, & enauigare ad bellum: ab eo. i. discedendo ab eo. s. Pompeio, cui tamen nullo modo potest satisfieri, quia salutem suam Cicero illi debebat. Deinde. i. secundo loco, tu potuisti perspicere facilime sententiam meam, iam ab illo tempore, cum. i. quo uenisti obuiam mihi in Cumanum. s. agrum. Non enim celaui te sermonem. s. de ea re. Sed nonne. q. d. maxime, tu prouidisti. i. prouidentia tua cognouisti, tum. i. tunc, q̄. i. quantum, ego abhorrerẽ. i. alienus essem & repugnarem ab urbe relinquenda. Quod. s. te prouidisse me abhorrere ab urbe relinquenda, cum audissem, scilicet ex te aut tuis, nonne affirmaui tibi me perpessurum potius quiduis, id est quodlibet incommodum, q̄ exiturum sup. esse ex Italia, ad bellum ciuile. Quid ergo accidit, cur mutarem consilium. s. meum. q. d. nihil, unde addit. ASCEN.

¶ QVOD autẽ in maritimis facilimè sum. Sic in meo libro scribi uolui, quia in antiquis codicibus ita scriptum inueni, & eum sensum, quem ita collocata uerba præ se ferrent, meliorem iudicaui. In aliis cũctis impressis. Quod autem in maritimis sum, facilè moueo. Quod in maritimis facilimè sum, id est, Quod in maritimis prædiis libenter maneo, quòd ualde delector uillis meis, quæ mari propinquæ sunt: id enim significat facilimè sum lib. ii. de Orat. ccix. Quod & dici ornatissimé possunt, & audiri facillimé, id est, cum delectatione & suauitate. libro xiii. ad Atticum: Locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. Qui autem me uident in maritimis esse, non existimantes me id facere inductione animi, neq; scientes me mirificam capere uoluptatem ex his meis uillulis, suspicantur me id facere, quòd nauigationem expectem, & hinc auolare cupiam, nec tamen illi hoc stultè cogitabant, & rationem habebat hæc ipsorum suspicio: Quod autem facilimè in maritimis esse consueuerat Cicero, cum causa etiam ipse faciebat, nam iuxta mare uillæ in mediterraneis locis positis præponebantur, & ut Græci dicunt, παραθαλάσσια, uel παράλια χωρία magni æstimabantur. Id etiam confirmat Plutarchus grauissimus scriptor in Sympos. libro primo cap. quar. Qui, inquit, usurpari à multis in sermone hanc sententiam, ambulationem iuxta mare, & nauigationem iuxta terram suauissimam esse: cuius rei ipse causam quoq; reddit, [illegible] ὁ παρὰ γῆν πλοῦς [illegible] ὁ παρὰ θάλασσαν περίπατος. Ad quam sententiam arbitramur nos respexisse doctissimum poetam Vergilium libro secundo. Georgicorum, cùm inquit, sermonẽ cũ Mæcenate habens, ades, & primi lege littoris oram: declarauit enim iis uerbis se illum ad rẽ iocũdam inuitare. Astura autem Ciceroni uilla maritima erat, ut Plutarc. quoq; in Cicerone his uerbis, docet: [illegible] PETRI VICTO. CASTI.

¶ NON enim te celaui amorem. Cùm hic locus antea manifestò corruptus esset, à me est, quemadmodum in nostris uides, restitutus: quod tamẽ diligentia potius, quàm industria ulla mea factum est: ueterẽ enim scripturam reposui, quam ne parua quidem immutatione facta in Medicæo reperi: illam cur reiicerem nihil erat. Si qua in hoc loco obscuritas est, ea ab historia nascatur, quam ignorari mirum uideri non debet. PETRI VICTO. CASTI.

OMNIA

HVBER. ❧ OMNIA. subaudi acciderunt. Miseriis. malis. Aliquando. tandem. Ea desperata, id est pacis spe amissa. Puto, scilicet spero futurum. Nunquam pœniteat. ne semper læter me fuisse in hoc proposito, & in eo perseuerasse. Etenim. exemplo extollit factum suum, & consilium fugiendi bellum ciuile. Nam si Hortensius gloriabatur non interfuisse bello, à quo propter ignauiam abstinuerat, quanto magis gloriari potest Cicero, qui uoluntate ipsa bello non interfuerit. Hortensium. oratorem optimum, eum qui Cato. uxorem ad procreandam sobolem concessit, familiarẽ Cic. ut ipse testatur.

potius oĩa, vt in sententia permanerẽ? credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, ex his miseriis nihil aliud querere, nisi vt homines aliquando intelligant me nihil maluisse, q̃ pacem: ea desperata, nihil tam fugisse, q̃ arma ciuilia. Huius me constantiæ puto fore, vt nunquam pœniteat. Etenim memini

HVBER. ❧ IN HOC genere. in hac causa, in simili conditione. Illustrior. clarior, maior. Ignauiæ, timiditati. est enĩ ignauia contraria fortitudini. Id. quod simus ignaui, qui multa ostendi documenta fortitudinis, in consulatu meo, & in administratione prouinciæ. Nec me ista, respondet ad ea quæ Cælius dixerat esse respicienda propter suos, quibus Cic. dicit se non terreri. Proponuntur, commemorantur, & quasi ante oculos mihi ponuntur. Fidelissime. quia scio te hoc & fideliter & amanter facere, quia nolles incommoda mea. Ad timorem. mihi faciendum, ut terreas me. Nulla est enim. hoc dicit si quid mali ex hoc bello accidet, omnibus accidet, & hoc malum si possem meis incommodis & damnis à repu. remouere, libenter facerem. Acerbitas calamitas. Perturbatione. tumultu ciuili. Impendere. imminere. Priuatis. propriis. Incommodis. damnis iacturis. Vel istis. i. etiam istis: & significat omissionem fortunarum infelicitatem liberorũ & generi Dolobellæ. Redimissem. remouissem. quasi dando mea priuata, ut respub. careret illis incommodis. illud enim proprie est redimere, ut captiuitatem tuam meis fortunis redimi. i. dedi fortunas meas pro captiuitate tua. In memoria nominis mei. quia nullum pulchrius & præstantius relinqui patrimonium à parentibus potest suis filiis, q̃ rerum præclare gestarum gloria & memoria. unde & ipse Ci. lib. pri. officiorum. Licet enim mihi M. fili apud te gloriari, ad quem & hæreditas huius gloriæ & factorũ imitatio pertinet. Nulla erit. s. resp. hoc est si perdita & oppressa fuerit. Separatim. seorsum. i. nihil ei accidet, quod non accidat cæteris. Cum scias. hoc est cum duplici de causa scias eum mihi esse charissimum, & propter eum quẽ semper amaui, & propter filiam meam. quę cum sit mihi charissima, necesse est eius maritũ mihi charum esse: nam generi maxime amantur propter filias. Respiciã. intuear, & ipsius respectũ habeam. An dubitas. Ordo est. quod rogas, ut respiciã &c. an dubitas, quin ea cura me uehementissime solicitet. Eo magis solicitet. Specula. non pro loco edito & eminenti in hoc accipitur: unde aliquid uidere & speculari possumus: ut apud Virg. in Buc. Specula de montis in altum Deferat. sed blandimenti gratia usus est diminutiuo à spe, ut sit, Hac specula, hac una parua spe, ut enim à res recula, ita à spes specula. Speculam autem intelligit filiam Tulliam, in cuius sermõe & suauitate, ut ipse ad Seruium Sulpitiũ lib. IIII. ait omnes curas & molestias deponere consueuerat. nam ne ita ordinetur textus: hac tamẽ oblectabar specula. Dolabellam meum ab his molestiis uacuum fore, nõ placet neq; conuenit, cum de filia fecerit mentionem dicẽs: an dubitas, cum scias quãti cum illum, tum uero Tulliam meam faciam, quin ea cura me solicitet: deinde subdidit, & eo magis ꝙ in cõmunibus molestiis hac tamen oblectabar specula, quam sine dubio intellexit de filia sua, sequentem autem textũ ita ordinare. Dolabellam meum uelim esse uacuum ab his molestiis & c. ostendit inferius, ubi dicit de Dolabella, ꝙ scripsi suadeo uideas tanq̃ si tua res agatur: nam significat uelle, ut opera Cælii liberetur.

Redimo

Specula
Recula

in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Hortensium, ꝙ nunquam bello ciuili interfuisset. Hæc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignauiæ: de nobis id existimari posse nõ arbitror. Nec me ista terrent, quæ mihi a te ad timorem fidelissime, atque amantissime proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur. quam quidem ego a republica meis priuatis & domesticis incommodis libẽtissime, vel istis ipsis, quæ tu me mones, vt caueã, redimissem. Filio meo quem tibi charum esse gaudeo, fierit vlla respublica satis amplum patrimoniũ relinquam in memoriam nominis mei. Sin autem nulla erit, nihil accidet ei separatim a reliquis ciuibus. Nam quod rogas, vt respiciam generum meum adolescentem optimum, mihique charissimum: an dubitas, quin scias quanti cum illum, tum uero Tulliam meam faciam quin ea me cura vehementissime solicitet? & eo magis quod cõib⁹ miseriis hac tantum oblectabar specula.

ASCEN. ❧ NOnne oĩa sup. acciderunt potius, ut permanerem in sententia. q. d. maxĩe. Ego uelim sup. ne credas mihi hoc qđ puto te existimare. i. iudicare me, sup. me nihil querere aliud ex his miseriis. s. quas patiebaẽ in agro, nisi ut hoĩes ĩtelligãt aliq̃n me nihil maluisse, . i. magis uoluisse q̃ pacẽ. Et ea despata. i. cũ esset despata à me nihil fugisse tã. i. tãtopere, q̃. i. q̃topere, bella ciuilia. Ego puto me fore. i. futurũ esse huius cõstantię, ut nunq̃ pœniteat sup. me huius sentẽtiæ. Etenim ego memini Hortensium familiarẽ nostrũ solitum esse gloriari in hoc genere. s. uiuẽdi, ꝙ nunq̃ interfuisset bello ciuili. Hæc laus nostra, ꝙ abstinebimus à bello ciuili erit illustrior. i. clarior & nobilior, q̃ Hortensii, & non interfuisse bello ciuili tribuebatur illi. s. Hortẽsio ignauiæ. i. ad ignauiã, & imbecillitatẽ, & arbitror id. s. ꝙ propter ignauiã abstinuerim⁹ nos, nõ posse existimari. i. iudicari de nobis, quia prouinciam impacatã petierat, unde uixdum reuersus erat cũ merito triũphi. Nec & non, & ista quę proponun-

propoountur mihi fidissime,atq; amantissime.i.ut ab amico fidissimo,utpote à te,ad terrorem.i. ut deterrear à susceptione belli ciuilis,ne uidelicet filio & filiæ ac genero graue inimicum paret,non terream me.Nulla enim acerbitas est,quæ non uideatur impendere .i.imminere hac perturbatione terrarum,omnibus.s.uiuenti bus,siue bello interiint,siue noo,quam.i.perturbationem.ego quidem redimissem libẽtissime à rep.meis incommodis priuatis & domesticis,uel.i.etiam idipsis,quæ tu mones me,ut caueam.Hoc est libenter passus essem,ut liberi me paterentur,quæ illis impendere mones incommoda, & respu.his malis sit libera. Qui enim aliquid redimit unũ pro alio dat.& ita Cicero nellet redimisse perturbationẽ reip.perturbatione domus suæ .i.effecisse per incõmoda domus suæ,ut reipu.nulla acciperet,unde addit,ego relinquam filio meo.s.M.Ciceroni satis amplum patrimonium,usdelicet memoriam nominis mei,si ulla resp.erit.s.futura finito bello,sin autem.i.sed,si nulla erit nihil accidet ei separatim à cæteris ciuibus.i.qnod non idem acciderit cæteris ciuibus & ita dilemmate concludit frustra timeri pro filio.Nam quod rogas,ut respiciã,scilicet miseranter,generum meum,nidelicet Dolabellam adolescentem optimum,& mihi charissimum. an dubitas quin ea cura solicitet me uehementer,cum scias quanti faciam,id est æstimem,cum.s.ita sit ꝙ plurimi faciam illũ, scilicet generum meum Dolabellam,tum uero multo apertius est,ꝙ plurimi faciam Tulliam meam. scilicet filiam, & eo magis supple solicitet me, ꝙ ego oblectabar in communibus malis tantum.i.duntaxat hac specula.i.parua spe, de filia mihi reliqua Notum est diminutiua in quinta declinatione fieri deponendo.s.& addendo cula,nt dies diecula,spes specula, res recula, uerumtamẽ ego hoc loco non damnem eos,qui sic exponunt.hac specula.i. speculatione aut loco ad spectandum apto,sup.qna.

DOLABELLAM.ordo est.uelim Dolabellã fore nacuum &c. Velim.cupio,& quasi te rogo. Fore uacuum.cariturum per te & opera tua. Communibus.quę non ad me solum,sed alios quoq; ptinent. Liberalitate sua.ad excusationem Dolabellæ dixit liberalitatem, cum melius prodigalitatem dixisset:potest legi libertate,ut sit audacia quadam,& quasi temeritate.nam liber dicitur qui nullius habito respectu,quod sentit dicit & facit. Contraxerat.sibi fecerat. In urbe dum fuit,nam tunc cum Cice.scribebat,erat in castris cum Cæsare. HVBER. Liber

Sustinuerit. tolerauerit, nam sustinemus quæ sunt oneri & molestiæ. Acerbos.graues. Non honestos mihi,quia multa oportuit me facere pro eo quæ non erant satis conuenientia dignitati meæ. Hispaniensem casum. hoc bellum qnod in hispania nunc geritur à Cæsare contra Petreium & Afranium, quos apud Ilardam obsederat. Expecto. ut multi existimant qui credunt me expectare, ut pro euentu illius belli nouõ capiam coosilium, & deliberem quid sit agendum. Hispanum, dicimus hominem ex Hispania, Hispaniensem uero qui licet sit in Hispania tamen non est de Hispania:unde dicimus Romanum exercitum Hispaniensem.i.qui in Hispania militat. Exploratum.certum manifestum. Vt tu scribis.ꝙ Cæsar omnino sit futurus uictor.sic.n.conjicimus à Cælio scriptũ fuisse.astute,callide,ut mearum rerum rationem habeam & non dignitatis publicæ. Locus.in ipsa ciuitate sicut cæteris. Noo erit.ciuitas. Tu ipse.quia perdita ciuitate & rep. noo magis erit tibi locus q̃ mihi. Solicitudines.recessus, loca remota. Consedisse.constituisse, commoratos esse. Sustineo Hispania Hispaniensis Solitudo

Sed ego.ꝙ fortasse omnia erunt meliora q̃ dicit,quia uaticinatur,& non ex certa ratione dicit. Vaticinor. diuino. Et hæc omnia.quæ tantum timoris nobis offerunt. Exitus fines. Meliores.q̃ uaticinamur & putamus. Recordor.argumentum ab ætate,se enim senem nunc desperare dicit, sicut olim adolescens uidit alios senes desperasse,quæ tamen meliora euenerunt, ex defectu enim sanguinis senes sunt timidiores, & ideo ut plurimum desperant,cum adolescentes contra ex abũdantia sanguinis multum audeant & sperent. me adolescente.cum essem adolescens. Imitor.eos & facio sicut illi faciebant. Aetatis ultio.nã senes semper solent prædicere multa futura,& ut diximus,promptiores sũt ad desperationem & timorem q̃ ad spem. Velim ita sit.utinam ita sit,ꝙ naticiner more senum, ꝙ hæc omnia meliores habeant exitus.Sed tamẽ. hic locus est difficilimus propter deprauationem textus, nam alii legunt, Ab ætate

Dolabellam meum, vel potius nostrum uidebam fore ab iis molestiis, quas in liberalitate sua contraxerat,liberum. Velim quæras,quos ille dies sustinuerit in urbe dum fuit,q̃ acerbos sibi q̃ mihi ipsi socero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum expecto, de quo mihi exploratũ est,ita esse,ut tu scribis,nec quicquam astute cogito. Si quãdo erit ciuitas,erit profecto nobis locus sin autem non erit, in easdẽ solitudines tu ipse(vt arbitror) venies,in quib⁹ nos consedisse audies.* Sed ego fortasse vaticinor:& hæc omnia meliores habebũt exitus. Recordor enim desperationes eorum,qui senes erant adolescente me, nunc eos ego fortasse imitor, & vtor ætatis vitio.velim ita sit. Sed tamen togã prætextam texi Appio,puto te audisse. Nam Curtius noster dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. Hæc aspersi, vt scires me tamen in stomacho solere ridere.De Dolabella,quod scripsi,videas suadeo,tanquam si res tua agatur. Extremum illud erit:nos nihil turbulente, nihil temere faciemus. Te tamen oramus,quibuscunq; erimus i terris,vt nos, liberosq; nostros ita tueare, vt amicitia nostra,& tua fides postulabit. Vale.

Ex.xv.epi.Magno dolore.

Vt existimares, ant me tã improuidũ, q ab excitata fortuna ad inclinatã,& ꝓpe iacentẽ disiungerẽ,aut tã incõstantẽ, ut collectã gratiã florẽtissimi hoĩs effunderẽ,& quod initio,sempq; fugi,ciuili bello interessẽ,à meq; ipse deficerẽ. Quod ẽ igit̃ meũ triste cõsiliũ?ut descẽderẽ fortasse in aliquas solitudĩes? Non enim te celaui sermonem tam pium, uidisti q̃ abhorrerem ab urbe relinquenda, cum audiuissem, nonne tibi affirmaui? Dolabellam menm,nel potins nostrum fore ab his molestiis,quas libertate sua contraxerat,liberum cupio.

Apio gunt,togam prætextam texi apio, alii Appio:placet tamen melius apio,ut sit sensus coniunctus cum superio-
Appio ri,hæc omnia fortasse meliores habebunt exitus , sed tamen texi togam prætextam apio: hoc est imperatoriã
Toga uestem meam texi amaritudine.Toga enim uestis communis omnium Romanorum tam mulierum quirorũ.
Prætexta Prętexta uero erat insigne magistratuum,ab Ethruscis à Tullo Hostilio rege Romanorum tertio ad Ro.translatum,quem habitum eo tempore pueri non usurpabant,sed postea à Tarquinio Prisco cum de Sabinis triũphasset,data est prętexta cum bulla aurea filio annorum quatuordecim,φ hostem manu percussisset,& inde usurpatum ut pueri quoq; ea uterentur:quoniam igitur erat insigne magistratuum,& Cicero procõsul & imperator in Cilicia fuerat,ideo dixit. Texi.ornaui. Togam prętextam.imperatoriam dignitatem. Apio Amaritudine,quasi dicat,quam magis decebat tegi & ornari lauro,nam ut supra diximus, licet meruisset triũphum Cicero,non tamen existimauit triumphandum lugente patria. Apium enim pro amaritudine & do-
Apio q̃ lore posuit,est enim herba amara. Virgilius.Floribus atque apio crines ornatus amaro , licet Seruius in eo lo
lauro co exponat amaro,id est uiridi. Puto te audiuisse me texisse togam prætextam apio. Curtius noster is erat
Appium utriusque amicus. Dibaphum.purpuram bis tinctam significat.nam δὶς bis, βάπτω tingo significat.ponitur e-
Dibaphũ tiam pro ueste duplicis coloris,ut puto hic intelligi,ut dicat.Cice. Curtius cogitat uestem duplicis coloris, sed eum tinctor expectat,qui faciet eam unius,metaphorice enim loquitur,Curtium utriusq; partibus & Cæsarianis & Pompeianis studere,sed necesse fore ut unius tantum sit. Infector.βαφεύς tinctor. Moratur expectat. Aspersi , leuiter tetigi. & iocatus sum:In stomacho in molestia,in indignatione: Quod scripsi.ut sit liber à molestiis suis. Extremum.epistolæ.id est hæc erit conclusio. Turbulenter.iracunde, impetuose, temere.inconsiderate. Liberos.filios. Literas ad te. Caninius Salustius quæstor erat Bibuli,qui præerat Antiochiæ,is ad Ciceronem duas epistolas scripserat,unam plenam uariis petitionibus & interrogationibus,quibus omnibus respondet Cice.ut ex prima parte epistolæ colligitur,nam superfluum est numerare partes. In alia epistola petiuerat Caninius à Cice.ut eum Bibulum prætori diligenter per literas suas commendaret: qđ q̃uis se facere dicat Cice.adducit tamen quasdam rationes , quibus ostendit commendationem suam parum ponderis apud Bib.habituram.

ASCEN. ☞VIDEBAM.Dolabellam meum.s.generum uel potius nostrũ.s.amicum cõmunem.fore uacuum.i.immunẽ: alii legunt liberum ab iis molestiis quas contraxerat,liberalitate.i. largitate sua.alii tamen prodigum dicunt, & sunt qui hic libertate legendum censerant , ut sit , quas contraxerat liberius in loquendo in Pompeium, eis autem tunc uacuus fore uidebatur φ in castris Cæsaris militans ab eo tutandus esset , si liberalitate legendum est,sensus est.eum suspectum suisse Cæsari propter liberalitatem fore in Pompeium aut aliquem amicorum eius,qui difficilis est in re huiusmodi,quã satis erat & scribentem,& eum ad quem scribebat intelligere: præsertim cum ex industria sæpe mentem suam alios si forte in eorum manus inciderint literæ celet. Velim quæras.i.disquiras,quos.i.quales dies,ille.s.Dolabella sustinuerit.i.passus sit dũ fuit in urbe,q̃.i.qtũ acerbi q̃.i. qtũ non honestos mihi socero.s.illius.q.d.acerbissimos,& minime honestos, forte indigna cõtumelia ꝓpter Cęsarem à Pompeianis affectum dicit, non tamen palam propter Cic. & liberalitatem suam læsum , unde tacite laudat φ ad Cæsarem in castra profectus est,id tamen facit qui ita Cælio placere uidet,cum tamen Dolabellam retrahere à Cæsare aliquando conatus sit. Itaq; neq; ego expecto hunc casum Hispaniũ.i.qui continget in Hispania.quo contra Petreium & Afraniũ Pompeianos duces,Cęsar exercitũ suum duxerat.hoc est non simulo me alterius amicum,donec de casu Hispaniensi certior fiam : casum autem dicit aut dubium euentũ belli,aut poti⁹ cladis reip.uteruter uicerit,de quo.s.casu exploratum,id est perspectum & clarum est mihi ita esse sicut tu scribis,hoc est φ ualeres pro Cæsare militem,nec cogito quicquam astute.i.callide & dissimulãter,si ciuitas.i.communicatio & libertas ciuium erit quando,id est aliquando sup.Romę, profecto locus erit nobis,sup.in ea:sin autem.i.sed,si ciuitas non erit.sed sup.dominium alicuius in urbe: non enim uidetur ciuitas nisi ubi ciuilia mea.i.ex sententia ciuium dominantur:tu ipse,ut arbitror,uenies.s.tandem,in easdem solitudines.i.desolationes, & uacuitates ciuium, in quibus audies nos.s.seniores consedisse.q.d.licet pro tempore forsan speres tibi aliquam remp.& ita aliquam ciuitatem fore,tamẽ nos uidebis solitudinem ciuium in urbe,etiam si plena sit hominum,ut propheticum illud,Quomodo sedet sola ciuitas plena populo,ad intelligẽtiam huius loci facit. Sed ego uaticinor.i.diuino fortassis.i.ut diuinantes uana coniectura futura hæc dico, & hæc omnia habebunt meliores exitus. Recordor enim desperationes eorum qui erant senes me adulescẽte.i.cum essem adulescens,tempore forte Syllano & Mariano,ego imitor fortasse nunc eos , & utor uitio ætatis.s.senilis, quæ φ parum habet sanguinis meticulosa est. Velim ita sit,ut.s.uitio ætatis hæc licet non euentura,metuunt. Sed tamen &c.locus hic sane obscurus est,& per metaphoram intelligendus:intelligitur autem dupliciter,nam alii texi à tergo deducunt,alii à texo, & priores apio legunt,posteriores Appio,priorum sensus est. Sed ego texi.i.operui togam prętextã,i.uestem triumphalem apio.i.herba illa qua triumphantes olim utebantur,unde ille.Est apium dictum φ apex hoc ferre solebat Victoris,ueterum fieret dum more triũphans.q.d.Cicero,ego paro iam mihi apparatum triumphalem,prius enim dixerat se sperare triumphum.Hubertinus quidem legit apio,& texi à tego præteritum,sed in alio sensu,ut sit apio.i.amaritudine, est enim herba amara,sed id non placet,quia se ridere cũ hęc diceret fatetur,puto te audisse.s.φ texerim prętextã apio.Posteriorum sensus est. Sed puto te audisse togam prętextam.i.uestem triumphalem,texi.i.operi textorio fieri, Appio.s. pulchro , hoc est sperandum est, φ ille triumphum obtinebit in ea calamitate temporum, quod per irrisionem dicit,cum sciat illum id frustra sperare. Nam curtius noster cogitat.i. prætendit obtinere dibaphum,id est uestem purpuræ bis tinctam:nã δὶς dicitur bis,& βάπτω tingo.Hubertinus tamen intelligit φ Curtius utriusq; partis esse uelit , & ita ab utraq; purpuram expectet,ego mallem de utriusq; uana spe in obtinẽdo triumpho intelligere,sed infector.i.tinctor græce βαφεύς,moratur.i.tenet in mora eum scilicet Curtiũ,quominus haberet dibaphum. Ego aspersi hæc scilicet de Appio & Curtio,ut scires me tamen.i.tametsi in stomacho.i.cum bili,& indignatione summa,solere ridere. Quod scripsi de Dolabella suadeo uideas.i.prospicias, tanquam si tua res agatur. Illud erit extremum.s.huius epistolæ, uidelicet φ nos nihil faciemus turbulenter nihil temere,tamen nos oramus te,in quibuscunq; terris erimus,ut tueare nos & liberos nostros,ita ut amicitia nostra & fides tua postulabit. Vale.

SED

SED ego fortasse uaticinor. Rectè hoc uerbum declarat Paulus, eodemq; & ipse intellectu accipiendum puto: quam autem uim hic habet uaticinor, eandem in Phormione par huic assimileq; uerbum habet Ariolor. Potuisset hoc aliquos fallere, quòd & rarior est hic significatus huius uerbi, & senes etiam oraculis diuinationibusq; gaudent, & ipsi res futuras diuinare libenter solent, quod lepidissimus poëta Aristophanes in sua comœdia docuit, cũ inquit, ὁ δ' γέρων σάλλεται. Sed ut diximus uerus ille sensus est, nam inquit statim: Recordor enim desperationes eorum, qui senes erant adulescente me: & quæ sequuntur. Aristot. autem lib. II. de arte dicendi, quo loco mores & studia omnium ætatum refert, appellat ipsos δυσέλπιδας, quòd nihil unquam boni sperent, aut uix omnino ægreque sperent: quod duabus de causis fieri affirmat, quas ipse acutissime, quemadmodum alia omnia, excogitauit. PETRI VICTO. CASTI.

M.T.C. Caninio Salustio Propræt. S.P.D.

Literas à te mihi stator tu⁹ reddidit Tharsi ad sextum decimum calen. sextileis. His ergo ordine, vt videris velle, respondebo. De successore meo nihil audiui, nec quemquam fore arbitror.

Literas. epistolam. A te, noĩe tuo, uel literas ad te. i. literas in as, ut si dicam, hæc sẽtentia est ab Aristotele, pro est sententia Aristotelis. Stator. is dicitur qui apud magistratum assidue est à crebra statione, ponitur pro satellite & apparitore, qui reos in ius uel in carcerem ducit quispiã, igitur stator Caninii reddiderat eius literas Cicero. Tharsi. Ciliciæ Metropolis, quam Perseus Danaes proles nobilissima locauit hanc Cydnus fluuius interfluit. fuitq; Pauli Apostoli patria. His. literis tuis. Ordine. Particulatim, ut omnia soluam, quæ à me petiuisti. De successore. prima responsio, cupiebat enim scire Caninius utrum esset uenturus successor Ciceroni. HVBER. Stator Patria Pauli

QVIN discedam. ut non discedam. Ad diem. statutam. s. mihi ad hanc prouincialem administrationem ad finem anni Metu. Parthorum. quem de parthis habebamus. Sublato. amoto, quia transierunt in prouĩciam suã, postq̃ a nobis multas acceperunt clades. Commoraturum, cessaturum, facturum moram. Nusquã. nullo loco, significat autem in loco, & ad locũ, ut nusquã fui & nusq̃ uado. Hora. in sermo. Quæ nusquam prurepit. Rhodum. ibi enim erat filius Cicero. & nepos ideo dixit, causa Cice. puerorum. Est autem Rhodos insula in mari Pamphylio una ex cycladibus, dicta ut quidã uolunt, ꝙ augurio capiti rosæ illic inuentæ sit condita, nã ῥόδον græce rosa dicitur, Diodoro tamen placet dictam, a rhodo filia Neptuni a Ioue dilecta, ut Homerus cecinit. dicitur autem & urbs & insula eodem nomine, sicut & Chios. Certum est mihi. i. constitutum & deliberatum, ut accedam Rhodum. Vrbem. Romam, per anthonomasiam. Ratio. reipu. Gubernabit. hoc est licet dixerim me nusquam commoraturum, & uenturum quamprimum ad urbem, tamen regam iter meum, ut uidebitur interesse reipu. Maturare, accelerare aduentum suum. Vt possis conuenire me. quia ante discessero ex Asia, q̃ tuus successor ueniret. cupiebat enim Caninius loqui cum Cice. sed non licebat ei discedere, nisi successor eius prius uenisset, quem in dies expectabat. De rationibus. ad aliã partem respondet, quia consuluerat Caninius Ciceronem utrum consuleret reddendã rationẽ pecuniæ, quia erat quæstor, cum Bibulus prætor faceret ei potestatem, uellet ne referre an non. Itaq; consulit Cice. ne redderet rationem ullã si posit, licet dicat eũ cogi ad referẽdum per legem Iuliam, quam & si Bibulus non uult seruare, dicit tamen seruandam esse Caninio. Referendis. reddendis rationibus pecuniæ, & administrationis prouinciæ. Incommodum. tibi, liptote. i. tibi erat ualde utile. Quam potestatem. arbitriũ. s. non reddendi. A Bibulo. prætore tuo. Id. s. ut nullam referas rationem. Legem Iuliam. quam tulerat Iuli⁹ Cæsar, quæ quæstores & cæteros magistratus rationem administratæ prouinciæ reddere iubet. Quam legem Iuliam. Bibulus. quasi per contemptum eum sæpius nominat. Certa ratione. propter ueteres inimicitias, quæ sibi fuerant olim cum Cæsare in consulatu, ut declarauimus lib. pri. in epistola lõga. Tibi qui es quæstor, & qui fortasse non habebis eam executionem, quam habebit Bibulus. Apamea, urbs est Asiæ, in quam Antiochus Soter homines transtulit ex Celinis, & urbem appellauit de nomine matris Apameæ, auctor est Straboli. xii. & Solinus, ex ea urbe remouerat Cic. p̃sidia, sublato iã, ut supra dixit, metu Parthico quod Caninius non probauit, & multi alii ea de re Ciceronem imprudentiæ arguebant, HVBER. Nusquam Rhodos Apamea

Quin ad diem decedam, nulla causa est, præsertim sublato metu Parthico. Cõmoraturum me nusquam sane arbitror. Rhodum Ciceronum causa puerorum, accessurum puto, neque id tamen certũ. ad vrbem volo quamprimum venire: sed tamen iter meum reipub. & rerum vrbanarum ratio gubernabit. Successor tuus non potest ita maturare vllo modo vt tu me in Asia possis conuenire. De rationibus referendis, non erat incommodum te nullam referre, quam tibi scribis a Bibulo fieri potestatẽ: sed id mihi vix videris per legem Iuliam facere posse, quam Bibulus certa quadam ratione nõ seruat: tibi magnopere seruandã censeo. Quod scribis Apamea præsidium deduci non oportuisse, videbam idem cæteros existimare, molesteq; ferebam de ea re min⁹ commodos sermones malevolorum fuisse. Parthi transierunt nec ne, præter te video dubitare neminem. Itaque omnia præsidia, quæ magna, & firma paraueram, commonitus hominũ non dubio sermone dimisi. Rationes mei quæstoris nec verũ fuit me tibi mittere, nec tum erant cõfectæ. eas nos Apameæ deponere cogitabamus. De præda mea præter quæstores vrbanos id est po

pulum Roma. Triuncium nec attigit, nec tacturus est quisquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, vt & mihi, & populo cautum sit sine vecturæ periculo. Quod scribis ad me de drachmis cccliii. nihil est quod in isto genere cuiquam possim cōmodare. Omnis enim pecunia ita tractatur, vt præda a præfectis, quæ autem mihi attributa est a quæstore curatur.

arguebāt quod urbem immunitā reliquisset, quos ser-
mones sibi molestos esse dicit. Præsidium. milites quos
ad tutelam loci in ea urbe posneram. Nam subsidium
dicitur quod datur laborantibus & post periculum. De
duci. remoueri. Non oportuisse. non decuisse, neq; uti-
le fuisse. Idem. quod tu. s. non oportuisse. Minus com-
modos. i. non honestos. nec mites. Ea de re. deductione
præsidii. Transierint. in prouinciā suam. Præter te. quia
cæteris omnibus est certissimum. Omnia præsidia quæ
non solum Apameæ, sed ubiq; erant. Commotus. addu
ctus. Nō dubio. certissimo. Firma ualida, & robusta. Di
Dimittere misi. deduxi ex locis ubi erant, a me dimisi. Dimittere
enim ad multitudinem & maxime ad milites pertinet.
Terent. in Eunucho. Iam iube exercitum dimitti. Ratio
nes, scripserat Canini9 ꝙ intellexerat Ciceronem ad se
mittere rationes sui quæstoris, quod Cic. negat esse uerum, quia nec misit, nec potuisset mittere cum nondū
essent confectæ. Eas. rationes. Deponere. relinquere apud aliquem. De præda. quam de Parthis uictis sum ade
ptus, uolebat autem Caninius scire quid de ea actum esset. Itaq; dicit Cic. nihil a quoq̃ esse de ea tactum, nisi
a quæstoribus Populi Roma. Vrbanos. quia erant & alii quæstores prouinciales, sicut quęstor Cice. & Canini
ns quæstor Bibuli. Hi autem urbani quæstores remissi a populo acceperant partem prædæ, ideo declarat. Præ-
ter quæstores. i. populum Romanum, nam ꝙ isti acceperant, nomine Populi Romani acceperant. Triuncium.
Triunciū Triuncius dicitur a tribus unciis, ut uoluit Varro, eundē Festus appellat triuncium, eadem ratione, ꝙ sit triū
unciarum, est enim genus nummi. Laodiceæ. urbs est Anthiochiæ. Prædes, fideiussores, dicuntur tamen pro
Præs prie, secundum Asconium Pedianum, prædes satisdatores locupletes pro re, de qua apud iudices lis est, ne in-
terea qui tenet diffidens causæ possessionem deteriorem faciat, tecta dissipet, excidat arbores, & culta deserat.
Festus autem dicit ꝙ præs est is qui populo se obligat, & interrogatus a magistratu si præs sit, ille respondet
præs. Cautum sit mihi ut tutus sim per ipsos fideiussores de pecunia publica. Sine periculo uecturæ. ut possit
tuto aduehi in Italiam sine periculo meo & P. R. quia prędes tenentur ad omnia pericula. Quod. s. coniicimus
Caninium petiuisse mutuo a Cice. quingentas drachmas, cui respondet se non posse mutuare, quia illa præda
Drachma non sit in potestate sua. sed eorum, qui a Pop. Rom. essent pręfecti illi pecuniæ. Drachma, δραχμὴ pro pondere
ponitur & constat ex decē & octo siliquis, uel tribus scrupulis. Idem etiā sentit Priscianus, & dicit octo drach
mis unciam confici, significat etiam genus monetæ, eadem ratione quam dixim9 de pondere, quia omnes mo
Cōmodo netæ ponderabantur, a plerisq; latinis scribitur p[illegible] dragma. In isto ge. pecuniarum publicarum. Commo-
Mutuo dare notandum uerbum improprie positum, nam co[illegible]modantur, quæ redduntur eadem numero & specie, ut
uestis, equus, liber. Mutuantur ea quæ non redduntur eadem numero, sed specie, ut uinum, frumentum, num
mi. Interdum tamen commodare ponitur simpliciter pro eo quod est commodum, & utile facere & gratifica
Incommodo ri, sicut contra incommodare permolestum esse & nocere. Terē. in Andri. Magis adeo ut mihi incommodet,
quam ut obsequatur Gnato. Itaq; forsan non absurde hoc in loco accipietur commodare pro commodum fa
cere gratificari & inseruire. Vt præda. tanquam præda, quę non mea est, sed publica. A præfectis. ab his qui prę
sunt ipsi pecuniæ. Attributa est mihi. pro portione mea mihi assignata & data. Curatur. administratur. A quę
store. qui est mihi datus a Populo Romano.

ASCEN. Literas &c. Scribitur hæc epistola ad Caninium Salustium e Cilicia, unde in epistolarum collectiōe nō
habitus est respectus temporum, sed personarum, ad quos missæ sint, cum loco unde missæ. Quia ergo
e Cilicia fere missæ sunt huius secundi libri epistolæ, prius collegit Tyro quæ ad Curionem datæ sunt,
deinde quæ ad Cælium, tum treis ad alios datas, quæ tamen prius scriptæ erant quam superior. Nam superio-
rem a Cumano misit. Erat autem Caninius iste quæstor Bibuli qui præerat Anthiochiæ, qui ad Ciceronem
duas miserat epistolas, unam plenam uariarum petitionum, ad quas Cicero respondet, alteram qua petuit a Ci
cerone, Bibulo prætori suo commendari, quod Cicero se facturum dicit, sed uereri ut literæ suæ parū sint ha
bituræ pōderis apud Bibulū. Ordo est. Stator. i. minister, stare solitus, paratus ire quo eū miseris, reddidit mi
hi Tharsi. i. cū essē Tharsi ad. xvi. Cal. Sextilis. i. Augusti, literas, sup. datas uel scriptas a te. Ego r̃ndebo his ordīe
. i. ad singulas particulas, quo ordīe scriptæ sunt, ut. i. quēadmodū, tu uideris uelle. De successore meo. i. quod
petisti de successore meo an haberē, & quis esset, ego nihil audiui, neq; arbitror quemq̃ fore. i. futurum esse,
& tamen nulla causa est quin decedam ad diem. s. constitutam a senatu præsertim metu Parthico. i. de bello cū
Parthis gerendo, sublato. i. de medio lato, & amoto. Ego arbitror sane. i. multum, me cōmoraturum. i. tracturū
moram. nusq̃. i. in nullo loco. Puto sup. me accessurum Rhodum ad urbem aut insulam illam in mari Pamphi
lio, unam ex Cycladibus, causa Ciceronum puerorum. s. filii & nepotis, qui illic erāt, neq; tamen certum. sup.
est id, uolo uenire q̃primum. i. ualde cito, ad urbem. i. Romam. Sed tum ratio. i. qualitas & status reipu. & re-
rum urbanarum gubernabit iter meum. Successor tuus. i. qui tibi succedet, nō potest ullo modo maturare. i.
accelerare, sup. iter suum, ita ut tu possis conuenire me in Asia. De rationibus. i. computis, ut dicunt, referen-
dis. i. reddendis de quæstura, coram deputatis & prætore, non erat incommodum. s. tibi, qui nullam. s. rationē,
referre, quam potestatem scilicet non referendi rationem, ut scribis fieri tibi a Bibulo. s. prætore tuo. Sed tu
nīx uideris posse id facere, per legem Iuliam, quæ iubet unūquēq;, legem, rationem, magistratus a se gesti, & p̃
cipue quæsturæ referre debere. quam scilicet legem, Bibulus non seruat quadam ratione certa. s. sibi, ego cen-
seo seruandam tibi magnopere. Quod scribis non oportuisse præsidium. i. illud militū, quod erat impositū ut
urbem defendat ab hostibus & in fide teneat, deduci Apamea, ab ea urbe Asiæ. Ego uidebam cæteros existima
re. i. censere, idem, & ferebam moleste sermones maleuolorum fuisse minus commodos de ea re. i. de abductio-
ne præsidii. Ne. i. an, Parthi transierint. s. in prouinciam nostram, nec ne. i. an non, uideo neminem dubitare p̃
ter te, quia omnes sciunt ꝙ non. Itaq; ego commonitus non dubio sermone hominum dimisi omnia Pręsi-
dia. s. urbium, quæ parateram magna & firma, nec fuit uerum me mittere. i. ꝙ mitterem tibi rationes. i. compu
tos,

quæstoris mei, nec erunt confectæ tum.i.tunc, cum eas deceret mittere. Cogitabamus, deponere.i. relinquere quasi deposito apud aliquem Apameæ. Quisquam præter quæstores urbanos.i.urbis Romæ.i. populum Roma.nec attigit, nec tractaturus est de præda mea, triuociũ.i.ualorem trium uociarum æris. Ego arbitror me acceptorum Laodiceę, quæ urbs Antiochię est, prædes.i.fide iussores omnis pecuniæ publicæ, hoc est quæ ad ærarium Ro. pertinet, ut cautũ.i.caute prospectũ sit, & mihi, & populo, s. Romano, sine periculo uecturæ.i. quod est in uehendo per regiones, unde inuenti sunt quos bancarios uocant. Quod tu scribis ad me de. D.i.quingentis, alii tantum.ccclui.drachmis.i.ponderibus æris constantibus octodecim siliquis uel tribus scrupulis.s. tibi mutuo dandis, nihil est quod possum commodare id est commodum facere aut præstare cuiquam in isto genere, scilicet officii. Omnis enim pecunia tractatur ita a præfectis. Vt præda, autem.i. sed, ea pecunia quæ est attributa mihi, curatur a quęstore, id est in manu est quæstoris.

Quod quæris, quid existimem de legionibus, quæ decretæ sunt in Syriam, antea dubitabam venturæ ne essent: nunc mihi non est dubium, quin, si ante auditum erit otium esse in Syria, venturæ non sint. Marium quidem successorem tarde video esse venturum, propterea q senatus ita decreuit, vt cum legionibus iret. Vni epistolæ respondi: venio ad alteram. Petis a me, vt Bibulo te quàm diligentissime commendem, in quo mihi voluntas non deest, sed locus videtur esse tecum expostulandi. solus enim tu ex oĩbus, qui cũ Bibulo sunt, certiorem me nunq̃ fecisti, q̃ valde Bibuli voluntas a

QVOD quæris.ad aliam partem. Decretæ.in Syriã, quæ in Syriam mitti debebant. Antea.superioribus diebus priusquam Parthi transirent. Nunc.sensus est, nunc certus sum q omnino non uenient, si modo antequam discedant ex Italia auditum fuerit Syriam esse pacatam & sine periculo propter discessum Parthorum. Quin non scilicet ut quin omnino non ueniant. Si ante, scilicet q̃ discedant ex Italia. Ocium.pacem. Successorem.tuum. Iret.ueniret. Cum legionibus.quas si duxerit non ita properare poterit, sicut si solus ueniret, solutus cura exercitus regendi. Petis.incipit respondere secundæ epistolæ. Bibulo. prætori Syriæ siue Anthiochiæ, nam utroque nomine eadem prouincia appellatur. In quo. ut commendem te. Voluntas, quia libenter facio. Expostulandi. querendi de te, & te accusandi. Locus.occasio, tempus. Ex omnibus. qui erant apud Bibulum, a quibus factus sum certior de eius erga me animo, a te solo nihil unquam mihi scriptum est. HVBER.

ABHORRERET a me.alienata & disiuncta esset. Sine causa.quia nulla re eum offenderam. Permulti, probat apertissimo & certissimo multorum testimonio, q Bibulus a se abhorreret.nam imminente magno periculo Antiochiæ, cum multi dicerent uirtute & exercitu Ciceronis posse ei prouinciæ facile subueniri, solebat dicere Bibulus se poti⁹ passurum quoduis malũ & periculum, quàm uideri eguisse auxilio Cice.quod est argumentum magnæ alienationis animi & pessimæ uoluntatis.nam in magnis periculis, nisi simus omnino animo peruersissimo, solemus ab omnib⁹ uel inimicissimis auxilia libenter accipere, & neminem prorsus aspernari. Solitum.s.Bibulum, solitum autem quia non semel, sed sæpius id dixisset. Quiduis.quodcunq; malum incommodum. Quod.s. dictum Bibuli. Non moleste non grauiter, indulgebam.n. tibi. Adductum.motum. Officio quæstorio, quod sub eoprętore gerebas, propter quod non ausus es id ad me scribere, ne fortasse tibi illud officium eriperet. Tractarere. ab ipso Bibu.a quo te male tractari audiebam, licet tu non auderes dicere, q̃ ille de me dixisset. Ad Thermum.is etiã in Asia proprætor erat, ut ex sequenti epistola cognoscetur. Præerat autem ei parti Asiæ, quæ dicitur Bithynia. Literam, non epistolam dicit, sed literam pro elemento ponit, ut est a.b c.q.d. Cũ ad Thermum, qui erat remotior scriberet de bello quod Parthi inferrent Ciliciæ, ne unam quidem literã ad me misit, ad quẽ sciebat pertinere illud bellũ quia eram uicinior Parthis. Tantum. hoc dicit, solum scripsit ad me de auguratu filii sui, quia res sua erat. filius.n. Bibuli uoluerat fieri augur, in quo quærebat fauorem Ciceronis, qui auguratum cum summa gloria gesserat, & in ea magnam habebat auctoritatem. In quo.in qua re. Misericordia propter filium eius, qui fortasse erat uir bonus, & oppugnabatur iniuste a quibusdam ne auguratum assequeretur. Ei.non ad eum, ut pleriq; omnes male arbitrantur, sed pro eo, dicimus enim scripsi tibi literas pro pretura tua, hic enim tibi significat pro te. Scriberem.commendatitias literas. Offendor, lędor .i.non moleste fero. In me esse maleuolum, quia puto esse ferendum in me, quod facit in alios omnes. A me.solũ, & non ab aliis. Proderunt. quas accipiet ab eo a quo sit HVBER.

me sine causa abhorreret. Permulti enĩ ad me detulerunt, cum magnus Antiochiæ metus esset, & magna spes in me, atque in exercitu meo, solitũ dicere, quiduis se perpeti malle, quam videri eguisse auxilio meo. Quod ego officio quæstorio te adductum reticere, de prætore tuo non moleste ferebam: quamquam quemadmodum tractarere, audiebam. Ille autem cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me literam nunq̃ misit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. Tantum de auguratu filii sui scripsit ad me: in quo ego misericordia commotus, & quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam, vt ei quàm humanissime scriberem. Ille si omnibus est maleuolus, quod nunquã existimaui, minus offendor in me. sin a me est alienior, nihil tibi literæ meæ proderunt. Nam ad senatũ, quas Bibulus literas misit, in iis, quod mihi cũ illo erat cõe, sibi soli attribuit, se ait curasse, vt cũ quæstu populi pecunia permutaretur.

fit alienus. Nam ad senatum alias probationes eius, seu maleuolentiæ, seu alienationis animi adducit, quia cũ scripsisset Bibulus ad senatum, quæ sibi communia essent cum Cicerone, sibi soli attribuebat, quia erant ad laudem, quæ uero erant sua solius communicabat cum Cicerone, quia ex eis aliquid reprehensionis metebatur, quę autem ea sint Cicero declarat. Se ait curasse.i.quod sibi soli attribuit, cum id esset sibi commune cũ Cicerone. Pecunia.quam ex præda contraxi. Quæstu.lucro. Permutaretur uel in aliam pecuniam quæ redderetur postea Romæ, uel in aliquas merces, quibus aliquod lucrum haberetur, ut interdum fieri solet, quod cũ fuisset consilium tam Cice.q̃ Bibuli. Bibulus tamen sibi soli attribuebat.

ASCEN. QVOD quæris quid existimem de legionibus, quę decretæ sunt in Syriam, ego dubitabã antea, ne pro an, uenturæ sint, nunc non est dubium mihi quin si auditum erit antea, otium.i.cessationẽ a bello, eo quod Parthi abierunt, esse in Syria, legiones sup.uenturę non sint. Ego uideo quidem Marium, hominem illius ætatis, successorem.i.qui debeat succedere aut prætori aut tibi, esse uenturum tarde, propterea quod senatus decreuit ita, ut iret.s.in prouinciam cum legionibus.i. certorum numerorum copiis. Ego respondi uni epistolę.s.tuę.uenio ad alteram. Petis a me ut commendem q̃ diligentissime, Bibulo.s.prętori tuo, te, in quo.s.nego cio, uoluntas non deest mihi, sed locus expostulandi.s.agẽdi de iniuriis ant querelãdi tecum uidetur esse sup. mihi. Tu.n.solus ex omnibus, qui sunt cum Bibulo, nunquam fecisti me certiorem, q̃.i.quantum ualde, nolutas Bibuli ABHORreret.i. aliena esset & aduersa a me sine causa. Permulti.n.detulerunt.occulte nuncia uerunt mihi, cum magnus metus esset Antiochię, de aduentu Parthorum, atq; magna spes in me & in exercitu meo, Bibulum sup.solitum dicere, se malle perpeti quiduis.i.quodlibet incommodum aut malum, q̃ uideri eguisse auxilio meo. Quod.s.dictum Bibuli, ferebam uũ moleste te adductum.i.ad hoc inductum, officio quęstorio.i.eo quod esses quęstor Bibuli, & ita illi deuinctus, reticere de prætore tuo, q̃q audiebam quemadmodum.i.ad quem modum & formam, tu tractarere.i.tractareris a Bibulo.q.d.miseris modis. Autem.i.sed, ille.s. Bibulus, cũ scriberet ad Thermum, pro prætorem Asię, seu Bithiniæ, de bello Parthico, nunquam misit literas ad me, ad quem intelligebat periculum eius belli.s.Parthici, pertinere.eo q Cilicia Antiochiæ propinquior ẽ q̃ Asia sup. Bibulus scripsit tantum ad me de auguratu filii sui.i.ut filius suus adoptaretur in collegium augurum, quod sine Ciceronis assensu facere non poterat, cum Cicero augur esset, in quo scilicet facto aut filio eius, ego commotus misericordia, & q fui semper amicissimus Bibulo dedi operam ut scriberem ei q̃ humanissime. Si ille.s.Bibulus est maleuolus omnibus, quod nunquam existimaui.i.iudicaui de eo, ego minus offendor in me.i.si est maleuolus in me. Sin autem.i.sed, sup.est alienior a me q̃ a cæteris, literæ meę.s. commendatitię, nihil proderunt. Nam in iis literis quas Bibulus misit ad senatum. ipse sup.attribuit sibi soli, quod erat mihi commune cum illo. Nam ait se curasse ut pecunia populi, scilicet Romani, permutaretur, id est daretur negociatoribus in prouincia, & reciperetur alia Romæ cum quæstu.i.cum lucro.

HVBER. QVOD antem, ecce pueril animi indiciũ, qui sibi soli attribuebat, quod erat ei commune cum Cicerone, & quod esset proprium ipsius Ciceronis, sibi quoq; asscriberet. Id autem hoc erat, nam cum haberet Cicero in Cilicia milites Italos ad tuendam prouinciam missos, ea pacata discessu Parthorum, Cicero milites dimittendos censuit, ut Populum Romanum eius stipendii impensa leuaret, cuius rei cum Bibulus nec conscius quidẽ fuisset, scripsit ad senatum se quoque milites illos censuisse dimittendos, ut usurparet Ciceronis de ea re cõmendationis partem. Proprium, non alius cuiusquam .s.ut negarem uti, ut dicerem me nolle uti. Alariis.equitibus, qui alarii dicuntur, q uice alarum pedites tegãt. Militaria autem uocabula, ut uoluit A u.Gel.tradita sũt ab ipsis rebus, quæ ita nominantur proprie, quarum rerum in acie instruenda sui cuiusq; uocabuli imagines ostenduntur. Sunt autem fere hæc quibus instructa certo modo acies appellari solet. Frons, subsidia, cuneus, orbis, globus, forfices, serra, alę, turres, cornu. Et itẽ quędam alia inuenire est in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt. Transpadanis, Longobardis ultra Padum habitantibus. Id etiam sicut ego, cum nihil omnino sciret. Populo, ut eius gratiam hoc facto quæreret. Quod uero erat solius, quod ipse solus fecerat me insciente mecum communicat, & quod hoc sit declarat.s. equitibus auxiliariis, hæc sũt uerba Bibuli, quæ scripserat ad senatum & populum Romanum, cum enim peteret plus frumenti a populo Romano pro uictu equitũ, qui erãt in Asia a sociis in auxilium missi, immiscuit Ciceronem qui nihil petebat, quoniã satis prouiderat suis. Bibulus autem scribebat id plurali numero. Postularemus, quasi dicat ego & Cicero, est autem oratio imperfecta, cuius pars tantummodo posita est ad iudicandum maleuolentiam Bibuli, qui Ciceronem admiscere ei rei, cui⁹ omnino esset ignarus, debuerat enim dicere cum postularem. Illud uero aliud euidentissimũ argumentum maioris maleuolentiæ, q Ariobarzanem

Alarii

Militaria uocabula

Quod autem meum erat proprium, vt alariis transpadanis vti negarem, id etiã populo remisisse se scribit. Quod vero illius erat solius, id mecũ communicat: Equitibus auxiliariis egere se inquit, cũ amplius frumenti postularemus. Illud vero pusilli animi, & ipsa maleuolentia ieiuni, atque inanis, quod Ariobarzanem, quia senatus per me regem appellauit, mihique commendauit, iste in literis non regem, sed regis Ariobarzanis filium appellat. Hoc animo qui sunt deteriores fiunt rogati. Sed tibi morẽ gessi: literas ad eum scripsi, quas cum acceperis, facies quod voles. Vale.

Ex.xvi. Epistola. Literas a te mihi Stator.

Nec quicquã fore arbitror, quin ad diẽ discedã, null la causa est, præsertim summoto metu Parthico. De rõibus referẽdis flõ erat incõmodũte nullã referre, quã tibi scis a Bibulo fieri potestatem. Itaq; oĩa p̃sidia, quæ & magna, & firma parueram, cõmotua hominũ oõ dubio sermõe dimisi. Ratiões mei quæstoris nec uerũ fuit me tibi mittere, neq; tũ erãt cõfectę. Laodicec me p̃des acceperũ aebitror oĩs pecuniæ. Vt p̃da a præfectis, quæ haud mihi attributa ẽ, a quæstore curetur. Mariũ quidẽ successorẽ taudẽ uideo esse uenturũ. Sol⁹ enim tu ex oĩbus, qui cum Bibulo sũt, certiorẽ me nusquã fecisti. Q.d uũq existimaui, min⁹ offẽdit me. Sin autẽ a me ẽ alienior. Literas ad eũ scripsi, q̃s cũ acceperis, facies ut noles. literis

literis suis dedignatus est appellare regem, quia senatus cum opera & suffragio Cic. regem appellasset, & ipsum Ciceroni commendasset. Ariobarzanes Rex Cappadocum, quem senatus Romanus regem appellauit, commendauitq; Cic. ut eius regnum salutémq; defenderet, ut optime apparet libr. xv. huius uoluminis in epistolis ad Marcum Catonem & Senatum, hunc bibulus ob maleuolētiam in Cic. in literis quas ad seuatem scripsit, ubi opus erat eum nominare, noluit regem appellare, ne uideretur Cic. honorare, cuius causa fuerat à Senatu Rex appellatus. Pusilli animi, parui, & minuti & uilis animi, id enim faciebat, ut ulcisceretur odium & maleuolentiam suam in Cic. uindicta autem delectari, pusilli animi est. Iuuena. Quippe minuti semper & infirmi est animi exiguiq; uoluptas ultio. Ieiuni & inanis, insatiabilis, inexplicabilis, tractum à ieiuno & à uacuo & esurienti stomacho, qui non facile satiatur cibo, ita & animus iniquus non facile expletur maleuolentia, Iuue. Satyra penultima. Hinc seiunium odium. Per me, opera mea. Commendauit, ut eius quasi patronus essem, & salutē regnúmq; tuerer. Iste. Bibulus, ad contemptū autem dixit iste, quasi iniquus & maleuolus, qui dedignatus est quod Senatus est dignatus, scilicet appellare eum regem Ariobarzanis, nam & pater eodem nomine appellabatur. Hoc animo, tali, tam malo & peruerso. Fiunt deteriores, fiunt peiores. Rogati. s. ab aliquo, cum quispiam rogauerit eos, ordo, qui sunt hoc animo quo est Bibulus, rogati, fiunt deteriores. Sed. q. d. licet sit tam malo animo, ut rogatus à me uideatur futurus deterior. Sed tibi morem gessi, obsecutus sum tibi, quia te ei commendaui. Literas, commendaticias pro te. Quas, literas, misit enim eas Cic. ad ipsum Caninium. Quod noles, uel reddes ei uel omittes, ut tibi faciendum uidebitur. (Ariobarzanes rex Cappadoc.)

AVTEM, id est sed, ipse scribit se remisisse. i. relaxasse, tanquam onus, populo, scilicet Romano, id quod erat meum proprium. i. meo solius consilio & adiutorio factum, ut. s. negarem uti Alariis. s. militibus, in alis. i. cornibus aciei locandis, transpadanis. i. sumendis ex populo transpadū incolenti, ut sunt Patauini Veneti &c. Vero, pro sed, ipse communicat mecum. i. mihi etiam attribuit, id quod erat illius solius. s. consilio aut opera factum, inquit enim in epistola ad senatū, cum postularemus equitibus. i. pro equitibus auxiliariis, amplius. i. plusquam, frumenti &c. id autem Cicero pro suis non postulauerat. Illud uero quod sequitur, supple fuit animi pusilli & ieiuni. i. sterilis & infœcundi, quantum ad liberale facinus, ipsa maleuolentia. i. propter maleuolentiam ipsam, quod quia senatus appellauit Ariobarzanem, per me. i. suasu meo, regem. s. Cappadocum, commendauit mihi eum. s. tutandum, iste. s. uilis, quia maleuolus & turpiter agens, uidelicet Bibulus, appellat in literis suis non regem, sed filium regis, quia pater eius etiam Ariobarzanes nomine Rex fuerat. Ii, supple qui sunt hoc, id est huiusmodi animo, scilicet tam maleuolo, fiunt deteriores, id est adhuc minus boni, rogati, id est si rogentur, sed ego gessi morem, id est obsecutus sum tibi, scripsi literas ad eum, quas cum acceperis, facias quod uoles, id est aut dabis aut retinebis eas. ASCEN.

M.T.C. Imperator. Qu. Thermo Proprætori. S.P.D.

OFficium meum erga Rhodonem, cæteráq; mea studia, quæ tibi ac tuis præstiti, tibi homini gratissimo grata esse vehemēter gaudeo: mihiq; scito indies maiori curæ esse dignitatem tuam, quæ quidem à teipso integritate, & clementia tua sic amplificata est, vt nihil addi posse videatur. Sed mihi magisq; quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium quod initio Aristoni nostro, vt ad me venit, ostendi, graueis te suscepturum inimicitias, si adolescens potens, & nobilis à te ignominia affectus esset, & hercle sine dubio erit ignominia. Habes enim neminem honoris gradu superiorem.

OFficium. Scribit Ci. ad Thermum pretorē siue procōsulem Bithyniȩ, qui scripserat ad Ci. sibi grata fuisse officia quæ in Rhodonē cōtulisset & etiam quæ in ipsum Thermū & cæteros præstitisset, quare dicit se uehementer gaudere. Deinde quia discessuro Thermo ex prouincia cōtendebat quȩstor eius cū legatis, ut potius ipse præponeretur q̄ ipsi legati, & Thermus magis uidebatur inclinari ad legatos præficiēdos, hortatur Ci. ne hoc faciat, ne irritet animū ipsius quæstoris nobilissimi, probátq; interesse & utilitatis & honoris Thermi præponere ipsū quȩstorē legatis, quis autem fuerit hic quȩstor, neq; Cic. hic dicit, neq; adhuc mihi est compertū. Rhodonē, hunc intelligimus fuisse amicum quempiā aut forte etiā necessariū Thermi. Officium, bñficiū, & prōptā humanitatē. Studia, fauores. Indies, dietim, sed hoc minus est in usu, nō incongruū tamen. Dignitatē, autoritatē. Integritate, continētia, cōtra auaritiā. Clementia, mā̄suetudine, & est contraria iræ, remittit aūt clementia de eo quod posset quispiam de iure persequi & punire. Sed mihi, dat ei consiliū ut præponat potius quæstorē prouinciæ q̄ legatos, & reddit rationē sui consilii. Rationibus, negociis & utilitatibus tuis. Aristoni. is à Thermo ad Cic. missus fuerat de hac re, cui Ci. dedit hoc idem cōsilium, quod nunc dat Thermo per literas, qđ graueis esse suscepturus inimicitias, si legatis quæstorē præponeret. Quod ostendi, quod declaraui. Vt, postq̄. Ignominia, iniuria, dedecore. Ignominia (auctore Nonio) dicitur nominis nota. Potens, rebus & amicis. Et hercle, affirmatio sententiæ suæ. Habes enim, ratio quare erit ignominia. Superiorem, maiorem. Gradu honoris, quia apud prætorem maior dignitas erat quæstura, æquū autē erat eum præponi, qui honore esset superior, ut uisum est supra in epistola quæ incipit. Non potuit accuratius. HVBER. (Clemētia) (Ignominia)

OFFICIVM meum. Valde iucundum est, cum quis officium in quempiam confert, ut illud accipiendi gratū esse cognoscat. Hinc est illud Terentiani Sosiæ dictum, gaudeo si quid feci, aut faciam, quod placeat Simo, & id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam. Eodem modo nunc Cice. qui in Thermum, & Rhodonem eius beneficia contulit, illa Thermo grata fuisse uehementer gaudet, erat autem Thermus proprætor in Hellesponto & de prouincia discessurus, & quênam in prouincia suo loco dimitteret, agitabat. Contentio erat inter quæstorem eius & legatos maxima, cum quisque ipsorum Thermi loco relinqui conaretur. Thermus autem magis assentiri legatis, quàm quæstori uidebatur, unde has Ci. ad eum literas perferendas curauit, quibus eum uehementer hortatur, & multis rationibus pbat, ut uelit quæstorem suū legatis anteferre. Sed priusq̄ hanc epistolā PHI.

Prætores explicemus, pauca de hoc magistratu dicamus. Prætorum tria esse genera diximus, cum de honoribus publicis
tractaremus, urbanum, peregrinum & prouincialem. Prouinciales autem ad gubernandas, tutandasq; prouin-
cias cum exercitu legebantur, qui & proprætores dicebãtur, quæstoresq; secum ducebãt, & legatos, & tot pro-
prætores creabantur, quot urbes in deditionẽ P. R. deuenerant. Vrbani uero prætores ubi præsidebant, apud
quos ius omne & publicum, & priuatum erat. Et eorum quidem tanta erat auctoritas, ut ob honorũ ius, quod
Ius honorarium ab ipsis ferebatur, Honorarium diceretur, & nouum ius concedere, & uetera abrogare poterant, & consularem
propemodum dignitatẽ obtinebant. Lictores tamen sex duntaxat habebant. Sed cum Paulus Aemilius in His-
paniam prætor proficisceret. xii. lictores secum duxisse à Po. Ro. concessos inuenio. Trabea item ipsius erat &
Curulis sella, & cum ipsi abessent præfectus urbis constituebatur eorum loco, & post tribunorũ militum digni
tatem fuerunt bellica tempestate instituti, propter grauissimũ otius, quod consules sustinebant. Peregrini po-
stremum additi urbanis prætoribus fuerant, cum admodũ impediti essent, rebúsq; gerundis satisfacere nequi-
uissent, qui peregrinos audirent. Prætores uero ideo appellati, ꝙ populo præirent. Id Lucilius, quẽ Varro testa
tur, ait. Ergo prætorẽ est ante & præire, & eodem auspicio creabantur, quo consules, hinc & coninlum collegas
Præsto fuisse dicebant. Officium, nunc beneficiũ. Rhodonem, fororiũ Thermi. Præstiti, accommodaui ad id facien-
Præstantia dum quod petitur. Sed huius uerbi significatio peculiaris est melius esse. Item excellere, unde dicitur præstãtia
Indies excellentia. Hi uero loci pleni sunt omnes beneuolentia, ut auditorem alliciant. Indies, hoc est quotidie. Verũ
Indiem indies, & indiem, & quotidie differunt. Indies enim utplurimum cum comparatiuo iungimus, & ἄρθρον habet, ut
Quotidie hoc loco, indies maiori curæ. Etiam sine cõparatiuo, sed sua cum ἄρθρον. Indiem uero multi duntaxat in præsen
In horas ti die rationem accipiunt, & cum hoc uerbo uiuo, ut plurimũ coniungi uolunt. Sic Fabius, non ut feræ nolu-
In horam cres præseutis modo temporis memores indiem uiuunt. Verum ego in longi temporis rationẽ Terentianã Py-
thiam accepisse intelligo cum ait. Credo, sed indiem istud Parmeno fortasse quod minitaris, tu iam pendebis.
Eodem modo in horas, & in horam dicimus. Quotidie uero tam cum ἄρθρον quàm sine ἄρθρον dici potest unde, ex
elegantia sermonis quotidie lego dicimus, indies lego nõ dicimus, & cum cõparatiuo, ut paulopost. Mihi ma-
gis magisq; quotidie de rationibus tuis cogitanti. Dignitatem, præturã in Hellesponto. Quod autẽ ibi magi-
stratum gessisset, aliæ nobis ad eum literæ significauerũt. Omnia (inquit) tibi cõmendo negocia eius, quę sunt
in Hellesponto, & alibi. Siquid habebit cum aliquo Hellesponto cõtrouersiæ, ut in illam administrationẽ reii-
cias. Integritate & elementia, de his etiam alia in epistola. Sed tamen cum me nõ fugiat quanta sit in prætore
auctoritas, præsertim ista integritate, grauitate & clementia, qua te esse in omni constat. Sed mihi consiliũ su-
um aperit, ut quæstorem relinquat in prouincia suo loco non legatos. Rationibus, de rebus ad temp. pertinẽti
bus, & honorẽ, & salutem tuam. Aristoni. is. n. ad Ciceronẽ pro hoc negocio à Thermo missus fuit, & idem de
dit illi consiliũ, quod nunc dat Thermo. Grauissimas. s. inimicitias suscepturũ, si legatos quæstori præponeret.
Inimicitiæ Inimicitias. Caue dicas inimicitiam numero singulari. Nusquam. n. inimicitiam leges nisi apud Ennium, qui
sic habet. Ego eo ingenio natus sum, amicitiam atq; inimicitiã in fronte promptã gero. Adolescens, quæstorẽ
Ignominia dicit. Ignominia affectus, si tu de prouincia discessurus alterum reliqueris, q̃ quæstorem tuum. Ignominia,
iniuria, est. n. hæc nominis nota, atq; macula. Habes, argumentum ab auctoritate. Et est ratio quare sit ignomi
nia. Honoris gradu seperiorem, quoniam quæstura pluris apud prætorem erat q̃ legatio. Thermus enim quę-
storem habebat & legatos. Nam uice imperatoria quæstores in exercitu ex decrero. Po. Ro. fungebantur.

ASCEN. OFFICIVM &c. Thermus proprætor seu procõsul Bithynię scripserat ad Ci. sibi eius officiũ in Rhodonẽ
gratũ fuisse, de quo se gaudere nunc dicit Cic. monetq; ne legatos quæstori, pręsertim tam nobili & po
tenti præferat. Ordo est. Ego gaudeo uehementer officiũ meũ erga Rhodonẽ, & cętera studia mea, quę
præstiti tibi ac tuis. s. amicis esse grata tibi homini gratissimo, & scito dignitatẽ tuam esse mihi curæ indies ma-
iori, quæ quidẽ dignitas tua amplificata est à teipso, integritate & elementia tua, sic ut nihil uideatur posse ad
di. s. ad eam. Sed illud meum cõsilium, quod ostẽdi Aristoni nostro. s. cõi amico, initio, ut. i. postq̃, uenit ad me,
placet mihi quotidie magis magisq;, uidelicet te suscepturum esse graueis. i. molestas tibi inimicitias, si adule-
scens. s. quæstor tuus, quem non nominat, potens & nobilis, affectus esset à te ignominia. s. in præferendis illi le
gatis, & hercle erit ignominia sine dubio. Enim pro
quia, tu neminem habes superiorem gradu honoris.

HVBER. ILLE autẽ, ostendit quare præponẽdus sit legatis,
quia præter nobilitatem familiæ suæ maximã, est etiam
quæstor, neq; quęstor alterius, sed ipsi⁹ Thermi, ex quo
magis adduci debet Thermo, ut ei faueat, & præponat
prouinciæ. Viros optimos, laudat legatos, ut magis lau
det ipsum quæstorem, quẽ in oĩbus eis anteponit. Hoc
ipso, hac ipsa re, præcipue. Qđ, quia. Et quæstor tuus.
nã si quęstor cuiusuis esset, deberet tñ eum præponere,
nunc multo magis, ꝙ quæstor tuus est. Nocere. Antipo-
phora utitur, dicit enim quæ à Thermo possent obiici,
quòd paruifacit inimicitias ipsius quæstoris, quia nihil
à quoquã ei nocere potest, ad qđ sapiẽter respõdet Cic.
& caute innuit, ꝙ si nunc nõ posset nocere, posset tamẽ
in futurũ. Sed tñ. s. licet uideã neminem tibi posse no-
cere. Treis fratres, habebat eni ille quæstor duos alios
fratres uiros præstantissimos, quos nunc Cicero metuẽ
dos esse dicit. Summo loco, illustri prosapia, extollit. n.
animũ, & audaciorem facit originis nobilitas. Prõptos
intrepidos, fortes. Nõ indisertos. Liptote, eloquentissi-
mos. Prodest autem multum eloquẽtia ad conciliandũ
fauorem populi, & hęc oia posuit, ut deterreat Thermũ
ab eorum inimicitiis. Inimicos, quia si unum ex ipsis

Ille autem, vt omittam nobilitaté, hoc ip
so vincit viros optimos, hominesq; inno
cẽtissimos legatos tuos, quòd & quæstor
est, & quæstor tuus. Nocere tibi iratũ ne-
minem posse perspicio: sed tamen treis
fratres summo loco natos, promptos nõ
idisertos, te nolo habere iratos, iure præ-
sertim, quos video deinceps trib. ple. per
triennium fore. Tempora autem reipub.
qualia futura sint, quis scit? mihi quidem
turbulenta vidẽtur fore. Cur eo te velim
incidere in terrores tribunitios? præser-
tim cum sine cuiusquam repræenhsione
legatis quæstoré possis anteferre? Qui si
dignũ se maiorib⁹ suis præbuerit (vt spe-
ro, & opto) tua laus ex aliqua parte fuerit.

læseris.

læseris. Iure, quia plærunque aliqui fiunt nobis inimici nullo iure, nulla nostra culpa, quòd non est magnopere curandum, sed nunc timendum est cum iure facimus nobis inimicos. Quos, fratres. Deinceps, per ordinem. Per triennium, per tres annos, quia alius succederet alii. Nam simul & eodem tempore tres fratres tribuni esse non poterāt. Fore, futuros. Tribuni ut habetur digestis de origine iuris à plebe creati sunt, qui essent plebei magistratus, iisdem temporibus cum plebs successisset, anno uero. xvii. post reges exactos dicti tribuni, quia tunc in treis partes populus diuisus erat, & ex singulis singuli creabantur, partes autem in quas populus esset diuisus, erāt Rhānenses, Luceres, & Tatienses. Tribuni autem plebei ex tribunis militum, ut uoluit Varro, primum facti sunt, qui plebem defenderent in secessione crustumerina, acceperunt autem nomen tribu. mili. quòd terni tribus tribubus Rhānium, Lucerum, Tatiensium olim ad exercitū mittebantur, horum officium quando tribunorum mentio incepta admonet, non uidetur esse absurdum referre, ut & aliis locis possit hæc cognitio succurrere. Tribunorum igitur militarium officium, ut est digestis de re militari, uel eorum qui exercitui præsunt, erant milites in castris continere, ad exercitationem producere, claues portarum suscipere uigilias interdum circuire, frumentationibus cōmilitonum interesse, frumentum præbere, mensuræ fraudem coercere, delicta secundū suam auctoritatē his modis castigare, principiis frequenter interesse, quærelas cōmilitonum audire, ualitudinarios inspicere, officiū regentis exercitū non tantū in danda, sed etiam obseruanda disciplina consistere. Quis scit. q.d. nemo, quia quotidie aliqua innouantur. Mihi, dicit iudicium suum. Videntur putantur. Turbulenta, tristia, plena perturbationis. Incidere, deuenire, incurrere. Terrores tribu. ut timeas, illos treis fratres futuros tribunos, quoniā magna erat auctoritas, & potestas tri. ple. qui plerunq; populū quo uellent flecterent. Cur uelim, quare debeo uelle. q.d. nulla est causa, cum & te diligā, & tu facile prouidere possis. Præsertim, ostendit quomodo possit prouidere. Præsertim. q.d. præcipue existente causa. Cum pos. ante cum possis præponere quæstorem legatis sine reprehensione cuiusquam, quia quisq; scit id esse iustum & honestum. Qui, quæstor. Dignū ma. si imitatus fuerit maiores suos, & se pro fama illorū gesserit. Ex aliqua parte, quia ex una parte erit laus eius, qui se bene gesserit, ex altera tua, qui eum in aliam prouinciam erexeris.

Tribuni

Officium Tribunorum

NOBILITATEM, raro sine adiuncto ponimus. Meson est. In laudem uergit, & in uituperationem, dicta quidem quasi noscibilitas, & nobilis quasi noscibilis, unde nobile scortum, nobilem latronem dicimus. Eiusdē sunt naturæ eximius & insignis, unde meretricem insignem & eximiam appellamus. Hoc ipso hac re quod est quæstor. Nocere. Antipophora est. Respondit, enim tacitæ obiectioni, quam Thermus facere potuisset, & dat ei consiliū, ut euitet inimicitias. Perspicio, antiqui spicio sine cōpositione dicebant, hoc tempore sine compositione utimur, & pro qualitate coniuncti significationē amplectitur. Tres fratres, habebat, enim quæstor eius fratres duos. Dictus frater, quasi fere alter, unde Cice. de Quin. fratre dixit, quòd alterum me reliquissem. Siue à lingua græcorum antiquissima, φράτηρ qui ἀδελφὸς hodie nuncupatur. Summo loco natos, dat his auctoritatē & locū pro nobilitate generis capimus, alias argumentum significat extra notam eius nominis significationē.

PHI.

Nobilitas

Nobilis

Eximius

Insignis

Perspicio

Frater

Promptos, diligentes, & strenuos. Non indisertos, eloquentes, maximam. n. uim habet ad concitandum populum eloquentia. Dicuntur enim hæc omnia ad perterrendum Thermum, ne quæstori tuo legatos anteferat. per triennium fore, quoniam tres erant fratres, & quisq; per se tri. ple. futurus erat. Triplex est enim in his quæ tempus significant dicendi modus. Aut in accusatiuo sine præpositione. Teren. Tandem non ego illa caream si sit opus, uel totum triduum. Aut in ablatiuo sine præpositione. Ci. paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios, aut in accusatiuo cum præpositione. Quintilia. Post impetratam studiis meis quietem, quam per xx. annos erudiendis iuuenibus impenderam. Turbulenta. Metaphora, uidebat enim Cæsarem & Pomp. uelle rempub. occupare. Tribunitios. t. ex quo tres fratres dixit per triennium trib. ple. futuros, & bene terrores dixit, maxima enim erat tribunorum auctoritas, omnia enim decreta Senatus irrita habebantur, nisi per eos approbata fuissent. Adde quòd. q. t. p. licet uocationem non haberent, ut inquit Varro non modo priuatum, sed etiam consulem in rostra uocari iusserunt. Sed quare ius uocandi non haberent, cum summā coercendi potestatem habuissent. A.G. explanauit. Et alibi nos de tribunis locuti sumus. Præsertim, hac potissimum ratione. Sine re, quoniam iustum & honestum.

AVTEM. i. sed, ille scilicet quæstor tuus, ut omittam. i. taceam nobilitatem eius, uincit hoc ipso, legatos tuos optimos, & homines innocentissimos, quòd est, & id est simul quæstor, & id est simul quæstor tuus. Quæstor autem à conquirendo, & colligēdo dictus est, qui publica uectigalia recipiat, & stipendium militibus ponit. Ego perspicio, ne forte id dicat aut cogitet aut addit, neminem iratum, id est licet sit iratus posse nocere tibi sed tamen nolo te habere inimicos tres fratres natos summo loco, id est clarissimis natalibus promptos, id est expeditos ad dicendum & faciendum, non indisertos, id est non imperitos artis dicendi, quos uideo. i. animaduerto, fore deinceps. i. per ordinem trib. ple. per triennium. Autem. i. sed, licet nemo tibi his rebus stantibus nocere possit, quis scit qualia tempora sint reipub. futura? q.d. nemo. Quidem. i. certe, ea uidentur mihi fore turbulenta, sicut maxime fuerunt, ut ex ultima epistola ad Cælium ædilem patuit, igitur, cur. i. qua de causa. q.d. nulla iusta. Ego uelim te incidere in terrores tribunitios. q.d. licet nocere forte non poterunt, terrere tamen poterunt. Præsetrim cum possis anteferre legatis quæstorem sine reprehensione cuiusquam, qui. s. quæstor, si præbuerit se dignum maioribus suis, ut spero & opto, sup. eum se præbiturum esse, fuerit, sup. id laus tua ex aliqua parte, quia tu primus eum ad dignitatem promoueris, sin id est sed si.

ASCEN.

sin quid offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciā proficiscebar, existimaui me ad te oportere scribere. Tu quod egeris, id velim dii approbent. Sed si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis ocio consules. Vale.

SIN offen. peccauerit. Quid, aliquid. Sibi, contra se, in dedecus suum. Nihil tibi, nihil in dedecus tuum, & ita arguit, quod utcunq; sit ille administraturus prouinciā, ipsi Thermo nulla omnino futura est reprehensio. Quæ enim ostendit Cice. se adductum iure amicitiæ hæc scripsisse. Quæ. u. in. m. quæ cogitatione ipsa cōprehendebam. Nam uenire in mentem interdum est recordari, interdum cogitare. Pertinere ad te spectare ad tuum cōmodum. Oportere, decere, propter amicitiam nostram.

HVBER.

Venio in mentem

nostrã. Quod,quia. Proficiscebar in Ciliciã, fuerat.n. in Cappadocia cum Ariobarzane rege. Tu quod, sensus est,dii bene nertant quod egeris,& id tibi bene sucedat. Andis me,mihi credes,mihi oscultabis,& obtemperabis. Consules,prospicies prouidebis. Ocio posteritatis,quieti etiam tuorum qui post te futuri sunt.

Ex.xvii.Epistola.Officium meum. Cur ergo te uelim incidere in rumores tribunitios? præsertim cũ sine cuiusq̃ reprehẽsione qnęstoris legatis quęstorẽ posis anteferre? Sin quẽ offenderit, sibi totũ,tibi nihil offenderit.Quod in prouinciam ꝓficiscebar,existimaui me ad te oportere scribere.

PHI. OFFENDERIT,in aliquo errauerit. Nihil ti.of.in nullum detrimẽtum tuũ siue dedecus cadet.Sed si quid mali & dedecoris erit,sibi erit. Proficiscebar in ci. nam cum Ariobarzane rege ibi steterat. Oportere,conuenire,iure amicitiæ nostræ,qna motns hæc omnia ad te scribenda putaui. Dii ap.ꝙ tibi bene succedat.Dii bene uortant,apnd antiquos dici solebat, quando aliquid præter spem ueniebat , cum aliter euenire timuissent, quibus rebus ita se in utranque partem uertentibns, Vertũnũ deum præesse putabat antiquitas. Si me au.mihi auscultabis,& si meis nerbis audiens fueris. Nee ausim dicere. Si meis uerbis audies, licet in Captiuis Plautus dixerit.Haud audiebat facto. dicimus enim audiens sum tibi, pro obedio tibi, & audiens sum te,audio te.

Bñ uortat

Posteritatis.o.ut tu & posteri tni omnes tranquille & quiete uiuatis,hoe eonsequi poteris, si quæstorẽ istum beneficiis ruis afficies . Est enim tibi cõsulere,tibi prouidere.Lncanus.Consulite extremis angusto in tempore rebns.sed ad corporis & rerom extremarum magis quàm ad animi bona pertinere uidetur.

ASCEN. IPSE offenderit,id est peccauerit,totum sibi, id est detrimentum & dedecus suum, nihil tibi,quia tu eum quem debes prætuleris. Ego existimaui me oportere seribere ad te ea quæ ueniebant mihi in mentem,quæ arbitrabar pertinere ad te,quod scilicet hæc scribens proficiscebar in Ciliciam, ego uelim dii approbẽt id quod tu egeris.Si andies me,id est obedies mihi,tu uitabis inimicitias , & eonsules, id est prospicies,otio,id est paci, posteritatis,id est post te futurorum,quia ex simultate iacta longa surgere solet discordia.

HVBER. CVm optatissimum. Voluptatem ostẽdit, quam cœperat qnòd Cælius sibi quæstor obtigisset,& molestiam quòd nimis tardare uidebatur,timebat enim ne autequam Cælius in prouinciam ueniret ipse de prouincia decessisset.Demũ omnia pro eo se facturum pollicetur,& maxime hortatur,maturet accessum,& id reip. ae utriusq; ipsorum plurimum interesse commemorat. Is est ille Cælius, quem Ci. de prouincia decedens prouinciæ pręposuit,nt in superiori dixit epi. ex quo apparet has epistolas non esse ordine collocatas. Inquit,enim ego de prouincia deeedens,quęstorem Cęlium præposui prouinciæ. Nuncium , tam pro eo qui nunciat , quàm pro re ipsa quæ nunciatur , masculino genere dicimus.Eam sortem,fortunam,quòd scilicet mihi quæstor obtigisset. Eo & qno,tanto & quanto.

HVBER. MAGNI enim, facta propõne rationem adiungit, pro qua maxime has dictiones locare solemns , nam.n. nanq;. Magni.i.plurimę utilitatis, & magni momenti.

Neeessitudo. Necessitudinem, coniunctionem & amicitiam . Est.n. necessitudo, ut inquit Gellius quoddam uinculum religiosæ coniunctionis & eiusdem significationis dicit esse necessitas,à qua necessarii aliquo iure affinitatis,atq; familiaritatis coniuncti appellautur.Altera utriusq; uocabuli significantia nota est omnibus. Quod antem necessitas pro iure amicitiæ ae affinitatis uinculo posita sit,Cæsa.in Plancia rogatione ostendit his uerbis. Equidem mihi uideor pro nostra necessitate,non labore,nõ opera,non industria defuisse.Est autẽ sensus,mihi quid præstantissimum esse uideatur,quod ad nostram cõsuetudinem , quæ diu inter nos fuit etiam ista neeessitudo & coniunctio quęsturæ accederet,quam sors ipsa, & fortuna nobis dedit,ut quæstor meus esses. Consuetudinem.Ci.nunquam dixit conuersationem. Accedere, adiungi in Cilicia.huius prouincię initiũ dicũt esse Coracesiũ,oppi.sed Artemiodorus Celederim ciuitatẽ,ad xii.calen.quintileis,circiter.xx.diem Iunii.Sed animaduerte cum decim⁹ dicimo calen.& addecimũ calen.nam per.x.calen.dies certus ostendiꝫ,qui est decimus à calẽ. futuri mensis.Sed cũ dicimus,ad decimũ calẽ.nõ ipsum decimũ diem accipimus, qui est ante calen.futuri mensis,sed aliquẽ diẽ illis proximũ.Itaq; ad pro circiter accipiendũ est. Quintilis uero mensis à numero appellatus est,qui erat quintus à martio,à qno annus cœpit initiũ Inde qm̃ Cæ.eo mense natus est,in cins honorem Iulius nominatus est & qui sequiꝫ sextilus dicebaꝫ, nũc Augustus ab Octauio Augusto dictus est. September Germanici nomen accepit.Inde Octobrem Domitianns iussit sno noie appellari.Sed ubi infaustum, nt ait Macro.nocabulum uisum est,ex omni ære nel saxo placuit eradi.

Necessitas
Necessari⁹
Coracesiũ
Celederis
Quintilis

M.T.C. Imperator. C. Cælio Lucii filio. S.P.D.

CVm optatissimum nunciũ accepissem, te mihi quæstorem obtigisse , eo iocundiorem mihi eam sortem sperabam fore , quo diuti⁹ in prouinciam mecum fuisses.

Magni enim videbatur interesse ad eam necessitudinem, quam nobis sors tulisset,consuetudinem quoq; accedere. Postea quàm nihil mihi neq; à teipso , neq; ab vllo alio de aduentu tuo scriberetur, verebar,ne id ita caderet,qđ etiam nunc vereor,ne antequam tu in prouinciã venisses,ego de prouincia discederem. Accepi autem à te missas literas in prouinciam,cum essem in castris ad.xii.calend. Quintileis scriptas humanissime,quib⁹ facile & officium, & ingeniũ tuum perspici possit:sed neque vnde, neque quo die datæ essent , aut quo tẽpore te expectarẽ, significabãt:nec is, qui attulerat, à te acceperat, vt ex eo scirem , quo ex loco,& quo tempore essent datæ . Quæ cũ essent incerta , existimaui tamen faciendum esse,vt ad te statores meos, & lictores cum literis mitterem:quas si satis opportuno tempore accepisti , gratissimũ mihi feceris si ad me in Ciliciam q̃primum veneris. Nam qđ ad me Curius cõsobrinus tuus,mihi(vt scis) maxime ne-

cessarins

cessarius. quod item cõsul Virgili9 propinquus tuus familiarissimus noster de te accuratissime scripsit: valet id quidẽ apud me multum, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commẽdatio: sed tuæ literæ de tua præsertim dignitate, & de nostra cõiunctione maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrẽ quæcunque à me ornamenta in te proficiscentur, elaborabo, vt oẽs intelligant à me habitam esse rationem tuæ, maiorumq́ tuorum dignitatis. Sed id iam facilius cõsequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & repub. & maxime tua interesse arbitror. Vale.

Ex.xviii. Epistola. Cum optatissimũ nunciũ. Magis enim interesse uidetur ad meam necessitudinem, quã nobis sors attribuisset cõsuetudinẽ quoque accedere. Ne antequam tu in prouinciam uenisses, ego de prouincia decederem. Accepi autem à te & missas literas in Ciliciam, cum essem in castris ad x. calen. quintileis, & humanissime scriptas. Qđ item cõsul Virgilius propinquus tuus, familiaris noster, de te humanissime, accuratissiméq; scripsit, ualet id quidem apud me multũ, sicuti debet hominũ amantissimorum diligens commendatio. Sed tuæ literæ præsertim de tua dignitate. FINIS.

Menses quoq; usurpatione tyrannicę appellationis exuti sunt. Cautio postea principum diri hominis infausta uiuentium mensibus à septem usq; ad decem prisca nomina reseruauit. Faciendum, caue dicas fiendum. Vale. potest, & habet magnum pondus. Sicuti.d.c. quia commendatio amicissimorum nostrorũ multum apud nos ualere debet. De tu.q.d. si multum ualerent pro dignitate alterius, quanto magis pro tua. De nostra coniunctione, de nostra beneuolentia, & necessitudine huius tuæ quæsturæ. Maximi ponderis, maximę auctoritatis, maximi effectus. Quæcunque ornamenta, omnes honores, ponitur enim hic quæcuuq; simpliciter pro omnia, neq; habet aliquam uim relatiui in hoc loco. Proficiscentur.a.t. uenient ad te, in te couferentur. Habitam ratiouem, habitum respectum habitam considerationem. Tuorum.m. qui hominer clarissimi fuerunt.

Consequar, efficiam. Interesse, utile esse, hunc autem Cælium eum sine dubio esse puto, quem Ci. de prouincia discedens, prouinciæ præposuit, ut uisum est in epistola quæ incipit. Non potuit accuratius, unde apparet non esse obseruatum, ut epist. in hoc uolumine ex ordine ponerentur, quo essent scriptę, nam hanc scriptã ante memoratam ad Cæl. ædilem omnibus sane intelligentibus facilime cõstat. Itémq; est de multis aliis in aliis libris dispositis & maxime, quæ sunt in sequẽti libro ad App. scriptæ, qui fuit procõsul & imperatoe in Cilicia ante Cic. cum in præcedentibus appareat eum iam fuisse in prouincia & successisse App. debuerat igitur hic tertius liber, qui sequitur præponi secundo.

CVM &c. C. Cælius adolescens nobilissimus & optimus designatus fuerat quæstor Cice. in Cilicia, quare primum Ci. se ualde gaudere ostendit. Deinde quia iam diu neque à Cælio, neq; à quoquam alio literas acceperat de eius aduentu in Ciliciam, & appropinquabat finis magistratus. Ci. dicit se uereri ne Cælius tantum differat aduentum suum, ut ipse Cic. ante discesserit ex prouincia. Ex quibusdã autẽ literis eius dicit se nihil percipere potuisse quia, in his neq; dies neq; locus erat scriptus, unde essent datæ, deniq; ostendit Ci. quod licet Cæl. à quibusdam sibi amicissimis fuerit cõmendatus: nulla tamen cõmendatio maioe apud se esse potest de eius dignitate, q̃ litera ipsius. Quamobrẽ rogat ipsum, ut ueniat q̃primũ, pollicetur enim se omnia in eum collocaturum, quod facilius efficere poterit si fuerit in Cilicia apud eum. Optatissimũ, gratissimum, iucũdissimũ. Te obtigisse, te uenisse, electum esse eam sortem, eam fortunam, quod obtigisses mihi quæstor: nam sorte eligebantur. PHI.

Eo, tanto. Quo, quanto. Diutius, longiori tempore, quia multum temporis fuerat hic Cælius cum Cic. in prouincia, antequam factus esset quæstor. Magni interesse, plurimi referre, magni esse ponderis & momenti. Consuetudinem, conuersationem, quam habuissemus ante simul in prouincia. Necessitudinem, coniunctionem scilicet quæsturæ. Sors, fortuua. Accedere, addi, adiungi.i. uidebatur mihi esse maximum quiddam quod ad couuersationem, quæ antea iuter nos fuisset in prouincia adiungeretur etiam ista necessitudo quæsturæ, quam fortunam, quæ te quæstorem meum esse uoluit nobis dedisset. Scriberetur, pro scribebatur, eleganter apud Cic. sæpe ita legitur. De aduentu tuo, quando esset futurus. Verebar, timebam uel dubitabam. Caderet, accideret, simplex pro composito. Decederem, abirem de prouincia ante tuum aduentum. Accepi, dicit ex eius literis cognouisse eius ingeniũ optimum, sed nõ quo tempore esset uenturus. Humanissime, eruditissime. Officium erga me. Ingenium eruditissimum. Perspici, cognosci. Sed neque significabant, non indicabant. Vnde, ex quo loco, an Roma, an aliunde. Quo tempore, an sero an cito. Nec is, nec ille. Ac tulerat, ad me literas tuas. Acceperat a te, sed ab alio, cui fortasse tu ante dedisses ferendas. Ex eo, quia qui accipit literas ab eo, qui scripsit aut misit, scit quo loco & quo tempore sint datæ, quod scire non possunt, qui interdum per iter ab aliis accipiunt. Quæ de aduentu tuo. Statores, ut diximus supra satellites. Lictores, ministros meos, ut dictum est supra: existimaui faciendum, ut mitterem, eleganter utitur Cice. pro existimaui mittendos, existimani faciẽdum, ut te admonerem, pro existimaui te admonendũ, & sic de reliquis. Oportuno, idoneo, ut possis accelerare, anteq̃ ego finito magistratu discedam. Quàmprimũ, raptissime, celerrime. Nam quod dicit nullius literas commendatitias de Cæl. plus apud se ualere q̃ literas ipsius Cæl. licet istorum, quos nominat literas plurimum ualere dicat. Necessarius, amicus. Propinquus, sanguine non habitatione. Statores, hos uernaculo sermone prouisionatos dicimus, à sistendo uel stando appellatos, unde Iupiter stator, quòd stare fecerit fugientes Romanos, & qui apparitores magistratuum nuncii tabellariiue fuerint statores appellati sunt. Lictores, à ligando appellatos uult Gellius ex opinione Valgi Ruf. Tiro tamen Ci. libertus à lino, uel à litio, quo cincti erant & magistratibus ministrabant, lictores dictos refert. Propinquus, ad genus, loca & sanguinem, uicinus ad loca. Consobrinus, quasi sororius dictus est. Sobrini enim sunt ex duabus sororibus ex fratre. Cõsobrini ueco ex fratre, ac sorore cum alter ex fratre ex sorore alter natus sit. Ac ex duobus fratribus patrueles nominantur. Necessarius, amicus. Maxime. Pom. plurimũ facio pro cuiuscunq; cõmendatione: sed præsertim pro dignitate & honore tuo. Proficiscentur, conferent. Ornamenta honores & commoda. Habitam esse rationem, habere rationem, cum genitiuo positum significat respectum habere,

Stator
Lictor
Propiqu9
Vicinus
Consobrinus
Sororius
Patruelis
Habeo rationem

sed quando ablatiuum ponimus, cum hac præpositione cum significamus habere commercium atque negocium. Ci. in Cat. maiore. Rationem habet cum terra quæ nunquam recusat imperium.

ASCEN. CVM optatissimum &c. Gratulatur Cælio Lucii filio, uno quidem superiori sed alteri, quod sibi quæstor sit designatus. Ordo est. Cum ego accepissem nuncium optatissimum, utpote te obtigisse, id est sorte quadã euasisse quæstorem mihi, id est in prouincia mea mecum, sperabam eam sortem, id est sortionem fore mihi iucundiorem eo, id est tanto, quo id est quanto, fuisses diutius mecum in prouincia oon enim solebant quæstores assidue aut statim esse in prouiocia, sed cum pecunia publica recipienda & militibus persoluenda esset, enim id est quia, uidebatur, scilicet mihi interesse, id est referre magni ad eam necessitudinẽ, id est uinculum amoris, quam sors tribuisset nobis quoq; i. etiam. Consuetudinem. i. familiarẽ conuersatiouem accederet. i. addi sup. Posteaquã nihil scriberetur mihi, neq; à teipso, neq; ab ullo alio, de aduentu tuo uerebar, quod etiam nunc uereor, ne id caderet. i. eueniret ita, ne pro ut, priusquam uenisses in prouinciã decederẽ de prouincia. Accepi autem, cum essem in castris, ad. i. circiter. Duodecimum. s. diem, calendas. i. ante, aut inter calendas, quintiles. i. Iulias, literas missas à te, scriptas humanissime, quibus & officiũ, & ingenium tuum posset perspici facile. Sed literæ illæ neque significabant, id est neque exprimebant, unde. i. de quo loco, oeque quo die essent datæ, aut quo tempore ego expectarem te. Nec is attulerat, supple eas à te, ut scirem ex eo, ex quo loco & quo tempore essent datæ. Quæ, scilicet quo loco, & quo tempore &c. cum essent incerta, tamen. i. nihilominus ego existimaui esse faciendum, ut mitterem ad te statores meos. i. satellites, & nuncios ad me paratos, quales suot, quos postos dicunt Galli, & lictores. i. ministros publicos, cum insignibus suis, cum literis meis, quos si accepisti tempore satis opportuno, ut scilicet ea quæ mandarem exequi posses, tu feceris mihi gratissimum si ueneris, quàmprimum, id est ualde cito ad me in Ciliciam. Nam quod Curtius consobrinus tuus, id est sororis, patris tui filius, necessarius mihi maxime, id est maxima necessitudine deuinctus mihi, ut scis: item quod Virgilius propinquus, id est consanguineus tuus familiaris noster scripsit accuratissime de te, id quidẽ ualet multum apud me. Tantum enim ualuit, quod eum postea uicarium reliquerit, sicut diligens commẽdatio hominum amicissimorum debet, scilicet multum ualere, sed literæ tuæ præsertim de tua dignitate, & de oostra coniunctione, scilicet per uinculũ amicitiæ, sunt apud me maximi ponderis. Nemo potuit obtingere, id est sorte euenire mihi, quæstor optatior, scilicet quam tu, quamobrem quæcuoque ornamenta proficiscentur à me in te, hoc est, quibuscunque te ornabo, ut omnes intelligant ratione, id est respectum & curam, dignitatis tuæ, & maiorum tuorum esse habitam à me. s. in te ornando. Sed ego consequar iam facilius, id. s. ut te ornem pro dignitate tua, si ueneris ad me in prouinciam, quod scilicet te uenire in prouinciam priusquam discessero, ego arbitror interesse. i. tuo re, & utilitate esse, & mea, & reipub. & maxime. i. præcipue tua. Quia decreuerat eum derelinquere uicarium donec successor adueniret, quod etiam ex superioribus fecisse constat. Vale.

N. Selsii Luttarei in Epistolarum Familiarium Ciceronis Librum. ii. additiones.

In. i. Epistola. Quanquam me nomine

Etenim quis est tam impiger tibi in scribendo, q̃ ego? Et eas quidem perbreueis accepi. Quódq; in omnibus rebus tuis fortuna meis optatis respondit. Eas te non potuisse cõsequi, nisi meis puer olim fidelissimus, atq; amantissimus consiliis paruisses. Vt ætas nostra iam ingrauescens in amore atque adolescentia tua conquiescat. Non enim uereor ne non scribendo te expleam, id est satisfaciam animo tuo, quod sic in Ecyra. Terentius. Exple illius animum.

Ex. ii. Epistola. Graui teste priuatus sum

Quam è uita decederet. Me certe habebis, cui & charus æque sis, & periocundus, ac fuisti patri. Nempe studium non defuit. Hic in uetustissimis quibusdam codicibus ad Curionem principium est alterius epistolæ. Alii legunt. Nuper studiũ non defuit. Equidẽ sententiam meam aut scribam ut te uerbis pluribus, aut ne ad ea meditere, imparatum te offendam. Quidnam senserim. Vt iis bonis, quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt. Ingenium, natura, doctrina, studiũ, amicitia, authoritas, dignitas, Fortuna, diuitiæ solicitudines con sequuntur, quæ omnia hæc à Cicerone dinumerantur in Curionis gratiam

Ex. iii. Epistola. Epistolarum genera.

Atque in hoc genere mea causa est hæc, ut neque ea, quæ non sentio uelim scribere. Quarum laudum gloriam admiraris.

Ex. iiii. Epistola. Hæc negocia.

Hæc negocia, quomodo modo sese habeant, ne epistola quidem audeo narrare tibi. Non quod uerear, ne tua uirtus, quæ & in eo cine, ac uiro esse debent. Qui rempubli. afflictam, & oppressam, miseris temporibus ac perditis hominum moribus in ueterem dignitatẽ, & libertatem uendicaturus sit.

Ex. v. Epistola. Nondum erat.

Cum Seruilium Milonis mei familiarem. Nonnulli sic. Cum Sextum Seruium Milonem esse. Ego omnia mea studia, omnémque operam, curam, industriam, cogitationem, meotémque, denique omnem in Milonis consulatu fixi & locaui. Studia uoluntatis, opera corporis, cura animi, industria exercitii, cogitatio consiliorum, mens ingenii sunt. Quod tam uehementer de Milone laboro. Eam autem tuo unius studio me assequi posse confido.

Ex. vi. Epistola, Sera gratulatio.

Noui animum, nous consilium tuum, non enim uereor, ne quid timide, ne quid stulte facias, si ea defendas. Timiditas animo, stultitia consiliis tribuitur. Vnde magnanimitas & pusillanimitas, ae propterea omni animum, noui consilium. Te mi Curio pro tua incredibili in me beneuolentia, meáq; item in te singulari fide. Præsens tecũ egi, cum te tamen Tribunum Plebis Tiranno cum P. Lentulo fore non putarẽ, idémq; petiui sæpius per literas, sed tum quasi à Senatore nobilissimo, & adolescente etiam grauissimo, nunc uere à Tribuno Plebis, & à Curione homine mihi amicissimo. Adolescente grauissimo placet potius quàm gratissimo, itaque cum grauitate adulescentiæ leuitatem moderatur. Sed ut ne quid noui decernatur, itaq; senatusconsultum & leges defendendas.

Ex. vii. Epistola. Quid tu me hoc.

Et Chresti compilationes mitteres. Alii sic. Et Chresti compositiones mitteres. Nisi quid ad me ipsum pertineat. Quo te accusem. Multúmque mecum Gallus noster, Caninius proficiscebat inde, pridie nonas Quintileis cum hoc ad te literarum dedi. Tibi cum laturum omnia mea commendatissima esse cupio.

Ex. viii. Epist.

☞ Ex.viii. Epiſtola.Primum tibi.

Serius uero non negligentia mea, ſed ignorantia omnium. Tũ uero qnibus tibi uerbis gratias agam non repeeio, quod ita factus ſis. Scis quem dicam. Qui ſem per ridere poſſemus. Repente uero inceſsi omnibus lę titis, in quibus cum obiurgarer, ita me defendebam. ego uoluptatem habui nimiam? quid quæris? Nonnulli ſic legunt, & fortaſſe rectius. Ego uoluptatem homini nimiam, quid quæris? Sed hæc pluribus, multàq; alia & de te, & à te cum primó ero aliquid nactus ocii ſcribam. Te uero mirifice diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ.

☞ Ex.ix.Epiſtola.Tu uide.

Tu uide quàm tarde, quàm ad me literæ non perfetantur. Nec eſt te iucuodius mihi quicquam. Præſertim cum eſſet tanta res tantæ gratulationis. Et quadam etiam auctoritate apud omneis, qui me oon norant. Ibi quintum & uiceſimum iam diem aggeribus, turbinibus oppugnabam oppidum munitiſsimum Pindenuſium. Sin id erit, ut ſcribis, & ut ego arbitror, ſæpius illud, quod facile eſt. Sæpius ad illud uigila referendum eſſe uidetur.

☞ Ex.x.Epiſtola.Putares ne.

Vel quia totum negocium non eſt digoum uiribus noſtris, qui maiora onera in repub. ſuſtinere & poſsimus, & ſoleamus. Ipſeus me admonebat, ſcripſi hæc ipſis Megalenſibus.

☞ Ex.xi.Epiſtola. Solicitus equidem.

Nam certiora noodũ audiebamus. Diogenes tuus homo moleſtus, à me Peſsimonte diſceſsit. Iter habebant ad Ithacum regem, quanquam omnia nec beoigna, nec copioſa, nec facilia cognorant. Cum una me hercules mihi etiam ambulatiuncula, atq; uno ſermone ueſtro omneis fructus prouinciæ non confero.

☞ Ex.xii.Epiſtola. Raras tuas quidem.

Cum ſentimus prudenter, fideliterq; ſuadẽtibus idem uidere. Mea uero officia ei oõ defuiſſe tu optime ſcis, & es teſtis, quooiam comico μάρτυς, ut opinor, audit Phania. Cneus inſtitutorum, & rationnm earum diſſimilitudinem habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. Mihi erat in animo quam iuriſdictiooem conferam, conctæ res locupletantur in publicanis etiam ſuperioribus luſtris.

☞ Ex.xiii.Epiſtola.Fabio uiro optimo.

Sed in hoc homine nullam excipio excuſationem.

☞ Ex.xiiii.Epiſtola.Non potuit accuratius.

Cæſarem honeſtiſſime eſſe cupio. Diſtractus enim mihi uideris. Ego de prouincia decedens, quæſtorẽ Cęlium propoſui à dignitate prouinciæ. Multo ante diſceſſerat à Qu. fratre, uode imperari non poterat. Nõnulli ſic recipiũt lectiooem iſtam. Pontinius multo ante diſceſſerat à Qu. fratre Pontinio imperari ooo poterat. Senatum eos noluiſſe prouinciis præeſſe, qui ante præfuiſſent. Denique oune ſolicitus non ſum, nam ſi fratrem reliquiſſem, omnia certe timerem.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIB. III.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S. P.D.

SI ipſa reſpubli. tibi narrare poſſet, quomodo ſeſe haberet, non facili⁹ ex ea cognoſcere poſſes, quàm ex liberto tuo Phania, ita eſt homo non modo prudens, verum etiam (quòd vidi) curioſus, quapropter ille tibi omnia explanabit. Id enim mihi & ad breuitatem eſt aptius, & ad reliquas res prouidenti⁹. De mea autẽ beneuolẽtia erga te, & ſi potes ex eodẽ Phania cognoſcere, tamẽ videntur etiá aliquæ meæ partes. Sic enim tibi pſuade, chariſſimũ te mihi eſſe, cú pro

SI IPSA reſpub. Rogatus Cic. ab Appio pulchro imperatore in Cilicia, ut ſępe ad eum ſcriberet, quid in rep. ageretur, dicit ſe breuius ſcribere, quia Phania eius libertus uir curioſiſsimus omnia diligentiſsime explanabit, quẽ ſummopere laodat. Itaque hac cauſa de rep. parcius ſcribit: de amore autem ſuo erga eum ita ſummatim ſcribit, ut dicat eum ſibi chariſsimum, & propter humanitatẽ eius, & propter gratitudinem. Itaque pollicetur ſe eſſe reſarturum quicquid intermiſſum eſt, officiis, & literis. Poſtea laudat etiam Cilicem libertum Appii, ita tamen ut ei uideatur anteponere Phaniam, de quo in principio epiſtolæ dixit. Poſtremo commendat ei. Val. quendam iuris profeſſorem quem & gratum erga Len. eſſe oſtendit, & maximam, habere fiduciam in literis Ci. de ſe cõmendaticiis ad Len. Ipſa, quæ optime ſe nonit. Narrare poſſet. haberet linguam, ut poſſet ipſa ſtatum ſuum exprimere. Quomodo, in quo ſtatu. Facilius, clarius. Liberto. Libertus is dicitur, qui cum eſſet ſeruus manumiſſus eſt, & libertate donatus. Ita eſt oon modo prudens, intelligens & memor eorum quæ uidit, aot audiuit. Nam prudentiæ tres ſiunt partes, intelligentia præſentium, memoria præteritorũ, prouidentia ſuturorũ. Curioſus, ſolicitus diligens in inueſtigandis rebus. Quòd oidi. i. quantum uidi & cognoui. Explanabit, plane declarabit. Id enim dicit dupliciter ſibi prodeſſe, quod Phania omnia Ap. explanabit. Id. ſ. ꝙ oĩa tibi explanabit. Ad breuitatem literarum, ot breuius ſcribam, prima commoditas. Et ad reliquas res. i. cæteras in repu. tractandas: ſecunda commoditas. Prouidentius, aptius & utilius. De mea, dicit ſua intereſſe aliquid ſcribere de ſuo erga Appium amore, licet Phania poſsit etiam aliquid referre. Aliquę meę partes, aliquantum mea intereſſe, & eſſe ex aliqua parte officium meum. Perſuade ti. certiſſimum habe, cõfide. Suauitates, delectationes ingenii quo plurimum polles, ego autẽ ualde delector iogenioſis. Humanitatis doctrinæ. Officii, quod aſsiduæ præſtas

HVBER.

Libertus

Tres partes prudẽtiæ

 in ſeruanda

in ſeruanda amicitia noſtra. Tum, alia cauſa quare babet ipſum amiciſſimum, quia nouerit ipſum gratiſsimum acceptorum à ſe beneficiorum. Accidiſſe, eueniſſe. Quæ.p.ſ.quæ collata ſunt à me in te.

pter multas ſuauitates ingenii, officii, humanitatis tuæ, tum quod ex literis tuis, & ex multorum ſermonibus intelligo, omnia quæ à me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſsima.

PHI. SI IPSA reſpu. Fuerat olim inter Cic. & Ap. ſingularis beneuolentia, & iucundiſsima conſuetudo, quæ aliquantum intermiſſa, hic nunc literis reuocatur in gratiam. Meminit ueteris inter ſe conſuetudinis, & ita narrat omnia, ut ſimultatis oblitus eſſe uideatur. App. in Cili. proeon. & imperator, erat exercitus, ad eum Phãnia ſe confert, cum cõſert, cui dat Ci. ad App. literas breuiores quàm inſtituerat, quoniam relaturum eſſe Phanniam omnia diligentius putabat, quæ in repub. gerebantur. Tangit adhuc quædam de amore ſuo in Ap. quem dicit eſſe ſibi chariſſimum, & longi temporis uſuram, qua caruerunt literarum crebritate reſartturũ. Laudat & item Phannia, & in calce literarum ei. L. Vale. commendat. Reſpu. Roma. apud Diony. inquit ſe audire multas eſſe apud Græcos & Barbaros rerum publicarũ formas: tres uero ex omnibus eſſe ab eis, qui utantur ſumme laudatas, nec ullam tamen earum eſſe ſinceram, uerum peſtes adeſſe quaſdam unicuique ingenitas, ita ut difficilis fieret optime electio, uidebàtque eos per ocium conſultantes dicere utrum ſe ab uno gubernari, an à paucis uellent, an conſtitutis legibus populo permittere reipu. patrocinium. Narrare, tanquam res animata. Quomodo, quo in ſtatu & fortuna. Prudens, ut meminit omnia, quæ uidit & audiuit in repu. Prudentiæ partes ſunt: memoria, intelligentia, & prouidentia. Curioſus, diligens, & accuratus ad indagandas & perſcrutandas res. Id enim quòd Phannia ſit ita prudẽs, & quod facilius omnia explicabit. Ad reliquas res prouidentius, cum ea quæ ſunt ſecreta rerum in rep. tractanda, quæ tuis literis committi non poſſint, ipſe tibi omnia explicabit. De mea autẽ beneuolentia. Id nunc non diceret, niſi ſimultas inter eos fuiſſet exorta intermiſſa amicitia. Meæ partes, officia & effectus, partes enim numero pluratiuo, idem ſignificant quod officium, ut meæ partes ſunt, hoc eſt meum offĩciũ, & ad me attinet, ad me pertinet, mei muneris eſt. Perſuade, certiſsimum puta. Suademus facilia, perſuademus difficilia. Et ſuadere facientis eſt, perſuadere perficientis. Ingenij, optimæ
Hũanitas naturæ: & eſt [illegible]. Officii, quo me proſequeris. Humanitatis, nũc manſuetudinẽ, quam Græci φιλανθρωπίαν
Suadeo dicunt, alias eruditionẽ ſignificat, in qua ſignificatione nunc etiam capere poſſumus: unde humanitatis ſtudia
Perſuadeo nuncupantur. i. eruditionis, quã [illegible] Græci uocant, quod in Ca. maiore uidetur accepiſſe, cum ait. Non ſolum Athenis cognomen deportaſſe, ſed prudentiam, & humanitatem intelligo. Quod tamẽ apertius Varro demonſtrauit. Praxiteles inquit, qui propter artificiũ egregium nemini eſt paulum modo humaniori ignotus.

ASCEN. SI IPSA reſpub. &c. Hæc eſt prima. iii. lib. epiſtola ad Appium pulchrum, ad quem reliquæ fere ſcribentur. Eſt autem amicitiæ reconciliatiua, & imitatione digna. Primum commendat Phaniæ prudentiam. Deinde, amorem ſuum in Appium modeſte cõmemorat, & Ap. mirifice laudat, tum Ciliæem libertum eius extollit, & demum Vale. laudat. Sane, quia Cic. Ap. in Ciliciam ſucceſſit, unde. ii. libri epiſtolæ miſſæ ſunt, conſtat argumenta tertii libri ante. ii. argumenta eueniſſe. Vnde non contexitur hæc hiſtoria in epiſtolarum ſerie. Ordo autem uerborum hæc eſt. Si ipſa reſpub. poſſet narrare tibi ô Ap. quomodo ipſa haberet ſeſe, tu poſſes facilius cognoſcere. ſ. id ex ea quàm ex Phania liberto tuo, ita. i. uſq; adeo eſt ipſe homo, non modo, id eſt non ſolum prudens, uerum etiam, quod. i. quantũ uideo, uir æquus. i. iuſtus & curioſus. i. ſolers, ſcrutator rerum, quapropter ille explanabit tibi omnia. ſ. negocia reipub. id enim eſt mihi, &. i. ſimul aptius ad breuitatem, & prouidentius. i. conſultius ad reliquas res. Et ſi. i. quanquam, tu potes cognoſcere ex eodem Phania de beneuolẽtia mea erga te, tamen etiam aliquæ partes uidentur meæ. i. ad me ſpectare, ut inſinuem tibi. Enim. i. quia perſuade tibi ſic, te eſſe chariſſimum mihi, cum. ſ. ita ſit ꝙ propter multas ſuauitates ingenii. Offici, humanitatis tuæ, tum. i. multo magis, quod intelligo ex literis tuis, & ex ſermonibus multorum, omnia quæ profecta ſunt à me, in te idem omnia beneficia, quæ in te cõtulerim, accidiſſe gratiſsima tibi.

HVBER. QVOD, quæ res. i. quòd omnia quæ in te contulit tibi acciderint gratiſsima. Efficiam, conſequar re ipſa & effectum faciam. Sarciam, reficiam, emendam. Tranſlatio ſumpta à ueſtibus, quę ſciſſę & ruptę dicuntur reſarciri. Terent. in Adelph. Veſtes ſcindit reſarcientur, ita per tranſlationem dicitur reſarciri res, quæ ſunt interruptæ & intermiſſę. Vſuram, uſum fructum. Qua, uſura. Intermiſſa, interrupta, ceſſante. Et gratia, beneuolentia, & hæc ſunt quibus uult reſarcire uſuram temporis. ſ. gratia ad amorem crebritate & magnitudine, ut frequẽtiora, crebriora & maiora fiant quàm conſueuerũt. Id, ut reſarciã, & gratia & crebritate & magnitudine officiorum. Non inuita Minerua, non repugnante natu-
Minerua ra & ingenio meo: nam Minerua plerunque apud Ciceronem pro ingenio ponitur. Item Hora. Tu nihil inuita facies dicẽſue Minerua. Quoniam tu ita uis quoniam ita tibi placet, & ſentis quòd nõ inuita Minerua omnia faciam. Quam quidem, Mineruam. i. promptitudinem ingenii. De tuis, ſcriptis & officiis ſumpſero. i. ſi ſumpſero idem ingenii officium, quod præſto non ſolum appellabo. i. Mineruam tuam. Pallada, hoc eſt ſuo nomine, ſed Appiada, ut à te accipiat nomẽ. q. d. ingenium & manſuetudinem quandam Appianam. Appias autem habet formam patronymici ab Appio, hæc Appias Appiadis. Cilix. laudat hunc libertum. Serui enim

Quod cum ita ſit, perficiam profecto, vt longi temporis vſuram, qua caruimus, intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia, & crebritate, & magnitudine officiorum meorum ſarciam. Idque me (quoniam tu ita vis) puto non inuita Minerua eſſe facturum: quam quidem ego, ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus, ſed vt mihi reddidit à te literas plenas amoris, & officii, mirifice ipſe ſuo ſermõe ſubſecutus eſt humanitatem literarum tuarum. Iucunda mihi eius oratio fuit, cum de animo tuo, de ſermonibus, quos de me haberes, quotidie mihi narraret. Quid

plerunq;

quæris? biduo factus est mihi familiaris ita tamen, vt phaniam valde sim desideraturus: quem cum Romam remittes, quod (vt putabamus) celeriter eras facturus, omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me voles, mandata des velim. Lucium Valerium iurisconsultum valde tibi commendo, sed ita etiam, si non est iurisconsul. melius enim ei cauerevolo, q̃ ipse aliis solet. Valde hominem diligo. Est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias sed idem scribit, meas literas maximum apud te pondus habituras. Id eum ne fallat, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

plerunq; à prouinciis accipiuut nomina, ut à cilicia Cilix, à Syria Syrus, eadem nomina retinent facti liberti.

Minus notus, incognitus. Sed ut. sed postquam amoris tui erga me, illis literis demonstrati. Mirifice. ualde. Subsecutus. imitatus: nam sicut tu humane scripseras ita & ipse humane mecum loqnutus est suo sermone qnem mecum habuit de te. Iucunda. grata. Oratio. sermo. Cum de. hoc est, cum maxime mecum loqueretur, & ꝙ me ames, & ꝙ de me quotidie honorifice loquaris. Quos. sermones. Haberes. diceres. De me, de mea commendatione honorifice. Biduo duobus diebus. q.d. breui spatio temporis. Ita tamen subaudi est factus familiaris, & præponit Phaniã huic Cilici. Sim desideraturus. expectaturus. Quẽ Phaniam. Cum remittes. ex Cilicia. Quod remittere ipsum Romam. Celeriter. breui. Vt putabamus. quia sciebamus multa esse, quæ Romæ esses missurus.

Des mandata. ei mandes & cõmittas. Agi. tractari.

Lucium Valerium. commendat ei amicum & familiarem suum. Iurisconsul. iurisperitum & sapientem. Ita enim se appellabat, ut dictum est in ultima epistola primi libri. Sed ita etiã. subaudi commendo. Si q̃uis. Non est. nam arrogat sibi id nomen: dicit ergo Cic. eum tibicommendo, etiam si non est is, qnem profitetur. Cauere. consulere, prouidere. Quàm ipse aliis, qu ia propter imperitiam iuris plerunq; amittit causas, quas suscipit defendendas. Hominem. Valerium. Intimis propinquioribus: ab intra enim deducitur intimus. Omnino, ostendit eum esse gratnm erga App. quia gratias agit Appio de his quæ erga eum fecit. Idem. Len. Scribit. ad me ex Cilicia. Literas. commendatitias. Id. quod meæ literæ habebant magnum pondus apud te. Intimus

Ne eum fallat. ne hac opinione decipiatur.

☞ VSVRAM, commercium illius temporis, quo simul usi non sumus. Et uti ponitur pro uiuere. Terent. Dederis unde utatur, id est uiuat. sic usura dicitur etiam uita, ut est illud. Vnius usura more gladiatoris isti uim dedisset. Sarciam. reficiam, à scissis uestibus ducta metaphora, quæ resarciri dicuntur quando scissæ sunt. Quoniam tu ita uis. ita uideris petere a me. Non in. M. non repugnante natura. Sic Maro. Quid faciam crassa Minerua mea est. & Horat. Tu nihil inuita facies dicésue Minerua. Quam mineruam, & promptam naturam. Non solum Pallada, sed Appiada: allusit utriq; nomini Mineruæ, quæ etiam Palla nominatur & Appiis: unde à Minerua dixit Pallada. ab Appio Appiada. q.d. ingenium quoddam Appianum, & Minerua à uerbo πάλλω, quæ est quatio Pallas nominata, & ab Appia Appiados. Quod autem uim minetur, Minerua nuncupatur. Cilix Phania. Errant qui alium credunt. Seruorũ nomina multis sumebantur modis. Aut à nationibus, ut Cilix Missis Syrus. aut à moribus, ut Pseudulus. Dauus. aut a negocio, ut Dromo. aut ab accidentibus, ut Lesbia, aut ex specie formæ, ut Pinatius, nec mutabant nomina, & si liberti fiebant. Literarum tuarum. Nota quòd sicut uerba bene in fine adaurescunt, sic etiam pronomina. Iucunda. quę mihi lætitiam & uolupeatem attulit. Quotidie. non semel, sed assidue. Quid quæris. quid opus pluribus. Sed ita. scilicet tibi commendo. Et si nõ est iureconsultus, quamuis non sit iurisconsultus, id enim sibi nominis arrogabat. Cauere. prouidere, consulere: iocatur Tullius commendando Vale. Ap. Erat homo fortasse non multum eruditus, ideo sic de ipso loquitur. Solet interdum cum amicis iocari, cum esset admodum facetus, in Lentu. enim generum suum inquit, Quis generum meum gladio alligauit? Et in Vatinium consulem. Magnum inquit ostentum anno Vatinii factũ est, quod illo cõsule nec bruma, nec uer, nec estas nec autumnus fuit. Item in eundẽ. Volui in cõsulatu tuo uenire, sed nox me comprehendit. Itẽ semel interrogatus post Cæsaris uictoriam, cur in electione partis errasset, respondit iocatus in Cæsa. Præcinctura me decepit. Et item ad Cassium de Cæsa. morte, uellem Idibus Martiis me ad cœnam inuitasses, profecto reliquiarum nihil fuisset, nunc me reliquiæ uestræ exercent. Plurimum his iocis Cic. delectatus est, ex quibus Tiro eius libertus libros fecit. Dicitur autem iureconsultus & iurisconsultus à consultando appellatus, unde etiam consultor. Sed consultus est, qui doctus & sapiens, dignus quidẽ à quo petatur consilium, tam participio q̃ nomine. Consultor uero qui consilium dat aliis, & qui ab aliis consilium capit. HOMINEM illum. L. Valerium. Etiam atque etiam. pro uehementer: interdum etiã significat adhuc. Teren. Non satis me pernosti etiam qualis sim Simo. Et alibi, nil supicans etiam mali. De Ciceronis facetiis Iurecõsultus Cõsultor Cõsultus Etiam

☞ QVOD. id est quæ res, scilicet omnia à me perfecta tibi gratissima accidisse, cum sit ita, ego perficiam profecto, ut sarciam id est reficiam, hoc est reficiam profecto, usuram, id est usumfructum, commercium & mutuum nostri usum longi temporis, id est quo & qua uti potuissemus, & non sumus usi per longum tempus, utpote quo caruimus consuetudine, id est familiari conuersatione. intermissa, id est ad tempus omissa, sarciam inquit, & gratia & crebritate, id est fauore meorũ, & frequentia & magnitudine officiorum, scilicet in te collocatorum, & ego puto me facturum, id quoniam tu uis, ita scilicet ut id putem, Minerua, id est naturali industria mea, ac ui ingenii mei non inuita, id est astipulante. Vnde Flaccus. Tu nihil inuita facies dicésue Minerua: quam scilicet Mineruam. si ego forte sumpsero de tuis scilicet rebus ordinandis, ego nominabo non solũ Pallada, ut ulgo dicitur, sed etiam Appiada, hoc est nomie à te ducto, ut sit Minerua Appias, aut quasi Appii filia, aut quòd ad Appium pertinens: nam forma patronymici fœminei, sæpe pro possessiuo utimur. Cilix, id est homo è Cilicia, non Phania, sed alter, libertus tuus, fuit mihi minus notus antea, sed ut reddidit mihi literas à te, scilicet missas plenas, & amoris & officii, id est honorifici obsequii, ipse subsecutus est, id est, comprobauit sermone suo mirifice humanitatem literarum tuarum. Oratio eius fuit iucunda mihi, narraret mihi quotidie, de animo tuo, scilicet in me, de sermonibus, quos haberes de me. Quid quæris, scilicet exitum rei, ipse factus est mihi familiaris biduo. i. spacio duorum dierum, ita tamen, ut sim ualde desideraturus Phaniam, ASCEN.

niam,ergo non idem est,quod Phileticus tamen asserit,quem scilicet Phaniam,cum tu remittes Romam, qđ facturus erat,f.cum hæc scribet emus celeriter,ut putabamus,uelim supple ut des ei mandata, id est ut dicunt commissiones de omnibus rebus,quas uelles curari á me. Ego commendo tibi Lucium Valerium iurisconsultum,quo nomine eum irrisit in ultima epistola primi libri,quæ ideo forte ad finem huius erat ponenda,qđ non sub Lentulo,sed sub Appio in Calicia esset,unde nunc addit. Sed ita sup.commendo eum,etiam si non est iurisconsultus,ego enim nolo canere,id est consulere,& prouidere melius ei,hoc addendo.posset enim dicere Appius se nullum Valerium iurisconsultum illic nosse. q̃ ipse solet,scilicet cauere aliis,scilicet quos defé. dit. EGO diligo hominem ualde.ipse est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. Ipse agit omnino tibi gratias,scilicet de impensis beneficiis,sed idem scribit meas literas habituras maximum pondus apud te,rogo te etiam atque etiam,ne id quod scribit fallat eum. Vale.

In M.T.C.Epistolarum Tertium librum additiones.

Bx.pri.Epistola. Si ipsa respu.

Si ipsa respu.tibi narrare posset quomodo sese habet non,facilius ex ea cognoscere posses, quàm ex liberto tuo Phania,ita est homo non modo prudens,uerum etiam(quod uidi) æque curiosus. Alii sic uerum etiam (quod uidi)æquus,& curiosus.Nonnulli sic.Ita est homo non modo prudens uerum etiam æquus & (quod uidi)curiosus.Id enim mihi & ad ueritatem est aptius, & reliquas ad res prudentius.Quod cũ ita sit,perficiam profecto,ut lõgi temporis amicitiam,qua caruimus intermissa nostra consuetudine & gratia,& crebritate, & magnitudine officiorum nostrorum reficiam.Sed ut mihi reddidit à te literas & amoris & officii plenas.Iucunda mihi eius oratio fuit,cum de aío tuo,de sermonibus, quos de me tu quotidie haberes, mihi narraret . Lentulum Valerium iureconsultum tibi ualde commendo.Valde hominem diligo,& est ex meis domesticis,atque intimis etiam familiaribus.

HVBER. CVM &.Nec queras ordinem epistolarũ non enim extat.nam supra Cice.in prouinciam proconsulem fuisse legimus, nunc uero nondum profectum uidemus.Successit Appio,& illi priusq̃ in ꝓuinciam se contulisset hac epistola blãdiendum putauit. Sciebat enim Appiũ moleste laturum dari sibi in prouicia successorem maxime Cic.cuius administratione eius laudes, & bene gesta facile obscurari possent.optabat etiam Appius in ꝓuincia diutius permanere.Quapropter nunc Cice.contra uoluntatem suam sibi accidisse conatur ostendere, ut in prouinciam proficiscatur ; sed ad consolationem suam hoc duntaaat unum inquit accedere,quod nemo unquã Appio succedere potuisset , q esset ei amicitior q̃ Cice.nec Ciceroni quispiam tradere prouinciam quá expeditissimam maluisset,q̃ Appius,& ad id faciẽdum, & ad mutuum inter se amorem conseruandum uehementer hortatur.Hanc ob causam Cic.in Caliciam mittebatur,quoniam maximus Parthici belli timor instabat. Contra uoluntatem. Inuitus enim ab urbe discedebat. Cum imperio.præessem exercitui, contra Parthos. Hæc una precipua.& quasi sola. Occurrebat.eueniebat mihi , ueniebat in mentem. Quod ne.hæc est illa consolatio. Qui mallem.magis uellet q̃ tu. Explicatam.liberam,omnibus controuersiis solutam. Ab ullo.a quoq; alio . Quod.dixit quid speret ab Appio, nunc dicit quid si App.eãdem habuerit spem de eo minime falletur. Ea.spes.

M.T.C.Procon.Appio Pulchro Imperatori.S.P.D.

CVm & contra volũtatem meam, & præter opinionem accidisset , vt mihi cum imperio in prouinciam proficisci necesse esset:in multis & variis molestiis, cogitationibusq; meis, hæc vna consolatio occurrebat,quod neq; tibi amicitior,q̃ ego sum,quisquá posset succedere : neq; ego ab vllo prouinciam accipere,qui mallet eam mihi q̃ maxime aptam,explicatamq; tradere . Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes,ea te profecto nunq̃ fallet. Ate maximopere pro nostra summa coniunctione,tuaq; singulari humanitate etiá atq; etiam

Nunq̃ Nunq̃ pro non.ut Nunq̃ hodie effugies, & Nunq̃ hodie omnes moriemur inulti. possumus tamen intelligere nunq̃ nullo tempore Ea te.adiutat nunc ipsum Appium , ut ei tradat prouinciam

PHI. CVM &. Designatus Cice.imperator in Cicilia,& successor Appii , cum eius ingenium nosset, quod ægre laturus esset dari sibi successorem,quia uoluisset diutius esse in prouincia,& maxime Cicero, qui singulaei prouidentia potuisset laudes Appii,si quas esset adeptus in administratione prouinciæ,obscurare.existimauit Cicero hac epistola Appium esse leniendum,& sibi conciliandum . Itaq; ad executionem suam ostendit,quod contra uoluntatem suam,& opinionem accidisset ei,ut imperator in Ciliciam proficisceretur,succederetq; Appio In multis & uariis molestiis suis hanc consolationem accipit,quod neq; quisquam posset succedere Appio qui esset ei amicitior q̃ ipse Cicero, nec Cic.posset succedere alii qui mallet ei tradere paouinciam liberam & expeditam q̃ Appius.quod quidem ita de se affirmat esse,hortaturq; Appium,ut eodem modo erga eum sit affectus,ut ei prouinciam tradat liberam, & expeditam,ut facilius sit ei administratio,quod si feoerit pollicetur,& affirmat fore,ut ipse Appius magnam ex hac re capiat uoluptatem. Contra uoluntatem. quia nolebam hoc negocium prouinciæ administrandæ,cum multo libentius essem Romæ. Opinionem,quia nunquam opinatus essem,ut qui solitus sum gerere consulatum ad proconsul.& minorem magistratum eligerer. Accidisset.euenisset. Cum imperio.cum dignitate imperiali,& exercitu. In prouincia.Cilicia,cui tu præes. Necesse esset. cogerer ex senatusconsul. In multis. ad numerum:

Solatiũ
Solamen
Cõsolatio

quia multas habebat molestias. Variis.diuersis ad qualitatem. Necesse est.quasi cogeretur à senatu. Consolatio.solatium & solamen in re est , consolatio in uerbis. Occurrebat. in mentem ueniebat,alias obuiare significat

significat.Iuuenalis.Occurrit matrona potens. Amicitior.ab eo quod est amicus amici fit amicitior, errant qui amicioe dicunt.

CVM & contra &c. Argntissime significat Appium gaudere debere se illi successorem esse designatu m cum sciat Appium id minime uelle;uel quod prouinciam sibi prorogari mallet,uel mi norem successoré, dari,ne Cicero sui nominis splendore & uitæ integritate, famam ac gloriam Appii deprimat:dicit ergo contra uoluntatem suam accidisse, sed quia accidit se curaturum, ut Appio gratum fit. Ordo est.Cum accidisset,&, id est pariter contra uoluntatem meam,&,id est pariter opinionem, ut necesse esset mihi proficisci in prouinciam.sup.tuam,quod tamen non dicit,cum imperio,id est tanquam imperatori, hæcuna con solatio,quam dicturus est,occurrebat mihi in multis,& uariis molestiis & cogitationibus meis, uidelicet quod ne quisquam amicior. Ereant ergo qui amicior dicant tibi quam ego sum,posset succedere tibi neq; ego supple possem accipere prouinciam ab ullo qui mallet,id est uellet magis,scilicet quam tu,tradere mihi eam,quam maxime.i. summe aptam ,& explicatam.i. euacuam & expeditam, omnibus curis & impedimentis. Quod si tu quoque habes eandem spem de uoluntate mea erga te, profecto ea.s.spes,nunquam fallet te. ASCEN.

peto,& quæso,vt quibuscunque rebus poteris (poteris auté plurimis) prospicias, & consulas rationibus meis. Vides ex senatusconsulto prouinciá eé habédam,si eá (quo ad eius facere potueris)quam expeditissimá mihi tradideris, facilior erit mihi

QVAESO.cogo. Peto.geatis exigo. Coniunctio-ne.amicitia. Prospicias. prouideas , quod declarauit cum dixit consulas,nam Cósulere hoc in loco pro peo uidere accipitur. Rationibus.utilitatibus & negociis. HVBER

Poteris autem . parenthesis est. Ex senatuscon.non mea uoluntate , sed quia ita senatus decreuit. Si eam. oedo est.si tradideris eam mihi quam expeditissimam,quod quidem facere poteris,quasi decursus mei temporis erit facilioe.

QVASI decursus.administratio:translatio est,ideo dixit quasi. Quod qui.quam rem.s. tradere eam mihi hi expeditissimam. Tui consilii.tuæ delibecationis.i.tuum est consulere & deliberare. In eo genere.in hoc negocio componendæ, & expediendæ prouinciæ,quam milu tradas. Ego, sensus & ordo est. Ego ualde rogo te id,quod ueniet tibi in mentem,interesse mea,hoc est mihi esse utile,& ad me pertinere. Veniet in menté cogitabis. Pluribus.dicit tribus de causis se non pluribus ad eum scribere. Si autem. prima causa:humani.n. uiri non expectant longam orationem. Aut.n.a.amico enim satis est significare, quid ab amico uelit. Pateretur. sineret, permitteeet. Id.scribere ad te plutibus. HVBER.

quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. Ego te quod tibi veniet in mentem, mea interesse valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem,si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret:aut id fieri nostra amicitia pateretur : aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas,si rationibus meis prouisum a te esse intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

Aut res.tertia causa.i.si res egeret uerbis: honesta eni res non eget multitudine uerborum, quia spóte sua se se commendat. Ac non.subaudi si. Ipsa,res. Non loqueretur.pro se.pro commendatione sua:uidetur auté honesta res loqui pro se, quia inuitat, & quodam modo cogit homines ad se suscipiendam aut faciendam.

Hoc uelim.pollicetur remunerationem hujus petitio nis,si eam impetrauerat:quia Appius capiet magnam & perpetuam uoluptatem ex eo quod fecerit,quia cognoscet se præstitisse officium grato uiro.

QVAESO.núc rogantis est,aliás obiuegátis.Quo ad eius.hoc est inquantum.Sic in rhetoricis. Cúassentione auditoenm,quo ad eius fieri poterit. Coniunctione.familiaritate. Rationibus.utilitatibus & negociis. Decursos. administratio prouinciæ [illegible]. Tui consilii.ad te pertinet consilio tuo decernere. Genere expediendę prouinciæ. Pluribus.treis enim causas ad ducit non plura scribere oportere. Rationibus.nego cium & estremuneratio beneficii, si quod petit Cicero faciet Appius.Magnę enim uoluptati est se cognoscere grato & bono uiro beneficium pręstitisse,& sic á sensu cótrario,magno dolori est ingrato & malo uiro beneficium præstitisse. Magná uoluptaté.remuneratio,quæ securura est,si quod petitum est,conferetur. PHI. Quæso

Ex secunda.Epistola Cum & contra uoluntatem.

Cum contra uoluntatem meam,& præter opinionem etiam meam. Quod neq; tibi amicitior,quam ego sum,quisquam posset succedere. Qui mallet eá quam maxime mihi aptam,explicatamq; tradere.

EGO peto á te,& quæso.i.quæro maximopere.i.maxima diligentia & opera,etiam atque etiam.i.iterum at que iterum,pro summa nostra cóiunctione,& tua singulari humanitate.i. propter uel summam coniunctionem nostram,& singularem humanitatem tuam,ut prospicias & consulas rationibus.i.rebus meis in prouincia obeundis,quibuscunque rebus tu poteris, poteris autem plurimis. Tu uides,quia scit ei scriptum esse, prouinciam esse habendam.i.oportere haberi a me,ex senatusconsulto, si tradideris mihi eam expeditissimam.i. minime implicatam:quod quidem poteris facere,facilior erit mihi quasi decursus.i. leuis transitus mei temporis.Est tui consilii.i.pertinet ad consilium tuum prospicere quod possis efficere in eo genere.Ego rogo ual de te.s.ut facias,id quod ueniet tibi in mentem.i.quod considerabis interesse.i.in utilitate esse mea. Ego scriberem ad te pluribus uerbis,si aut humanitas tua expectaret orationem longiorem,aut nostra amicitia pateretur id fieri.aut res desideraret uerba,ac ipsa.s.res non loqueretur pro se. Ego uelim sup.ut persuadeas tibi hoc,si intellexero esse prouisum.i.consultum rationibus.i.rebus meis,á te,te capturum ex eo.i.ex ea re,uoluptatem magnam & perpetuam. Vale. ASCEN.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S.P.D.

A D.XI.Calen.Iunias Brunduſium cum veniſſem, & Quintus Fabius legatus tuus mihi præſto fuit, eaq; me ex tuis mādatis monuit, quæ non modo mihi, ad quem pertinebant, ſed vniuerſo ſenatui venerant in mentem, præſidio firmiori opus eſſe ad iſtam prouinciam.

HVBER. A D.XI.Cal. Electus imperator, ut diximus Cice. proficiſcens in Ciliciam, cum eſſet Brunduſii, dicit ſe edoctum à Quinto. Fabio legato Appii ex eius mādatis, opus eſſe plutibus militibus ad tuendam prouinciam, rogabaturq;, ut daret operam, ut hi milites mitterentur. Itaque ſcribit hoc uenisſe in mētem, noo ſibi ad quem pertineret, ſed uniuerſo ſenatui, ſeq; id diligenter agitaſſe, antequam diſcederet Roma ſed nihil potuiſſe cōfici ante diſceſſum, quia omnes inſtabant, ut celeriter diſcederet. Poſtea uero rogat Appium ſicut in præcedenti epiſtola, ut ſtudeat ei tradere prouinciam q̃ expeditiſſimā. Deide quia ſcripſerat Appius ad ſenatum ſe dimiſiſſe multos milites, Fabius autem dixerat eum nondum dimiſiſſe, ſed tantummodo cogitaſſe dimittere, rogat eum, ut ſi nondum dimiſit, oollit ullo pacto dimittere, nec uelit imminuere illas p̄uas quas habet, ne Ci. inueniat poſtea prouinciam uacuam, & ſpoliatam militibus, quod à ſenatu ita decretū eſſet idem. Poſtremo dicit ſe nauigaturum Ciliciam uerſus, cum primnm. G. Pontinius legatus uenerit Brundusium, oppidum eſt (auctor Pomp. Mella) in Calabria. Mihi præfuit mihi præſto ſe obtulit. Ex mandatis tuis. ſecuodum mandata tua, ita enim ei mandaueras. Ad quem pertinebant. q ui debuerant hæc multo magis q̃ aliis cogitare. Firmiori. ualidiori. Præſidio, militum munitione, nam ut ſupr a diximus, quæ ad tutelam locorum ponuntur, præſidia appellamus à pręſidendo, ꝙ ante ponantur quàm periculum adueniat. Nam ſubſidia dicuntur, qui laborantibus periculo mittuntur, ergo firmiori præſidio, maiori copia militum. Iſtam ubi tu es, & ſubaudit tuendam.

Præſidia
Subſidia

ASCEN. A D.XI.&c. Significat ſe ſolicitaſſe ſicut Appii legatus monuerat, ut ſuplementum pręſidii firmioris pro tuenda prouincia ſcriberetur. Deinde rogat Appium ea curet, quæ ſibi cooducibilia norit. Demum tacite innuit ideo ſupplemento opus eſſe, quod intellexerat Appium multos dimiſiſſe. Ordo eſt. Cum ego ueniſſem Brunduſium. i. in eam urbem maritimam Italiæ, ad undecimum Calen. Iunias. Quintus Fab. legatus fuit mihi præſto. i. præſens, & monuit me ex tuis mandatis, ea quæ uenerant in meotem, nō mihi ad quē pertinebant, ſed uninerſo ſenatui, uidelicet op⁹ eſſe ad iſtam prouinciam. ſ. quam regis, utpote Ciliciam tutandā, p̄ſidio. i. p̄tectiōe, & cuſtodia militū fideliū, firmiori ſ. q̃ habeas. Eni. i. quia, omnes fere. ſ. patres conſcripti.

HVBER. ¶ CENSEBANT. dicit quo pacto uenerat in mentem ſenatui, quia fere omnes iudicabaot, ut milites cōſcriberentur in Italia, qui ſupplerent legiones & Bibuli, & Cice. Cenſebant. iudicabant. Scriberetur. uerbum militare: ſcribi enim & conſcribi dicuntur milites, qui ad militiæ ſtipendium capiuotur. Supplemētum. quia cum legiones continerent ſex milia ſexcentos ſexagiota ſex milites: ioterdum deerat legitimus oumerus, & qui conſcribebantur ad ſupplendas illas legiones, dicebantur ſupplementum. Meis. quas habeo in Cilicia. Bibuli, qui præeſt Syrię, quæ eſt meæ prouinciæ finitima. Se paſſurum, ſe permiſſurum, ut ſcriberetur ſupplemeutum. Nos. ego Cicero. Multa. multum. Sed cō. communis uoluntas, & concors ſententia. Vt profi. ut diſcederemus Ro. & ueniremus in Ciliciam. Parendum ut. ſ. ut obediendum, & obſequendum fuerit.

Scribo
Cōſcribo
Lego
Supplmentum.

Itaq;. duæ ſunt dictiones. i. & ita fecimus, quia celeriter diſceſſimus, nulla facta concluſione de hoc ſupplemento cooſcribendo. Literis. ſuperiorem epiſtolam ſignificat, in qua idem petiuit. Commodare. commodum facere, ut notauim⁹ ſupra in epiſtola, quę incipit, Literas à ſtatore. Tradit. finito magiſtratu, & qui poteſt ſi uult facere multa commoda ſucceſſori. Ea. quæ poteſt commodare. Complectare. conficias. Pro noſtra. adiurat eum. Exemplum. copiam, ut uulgo dicitur: literarum enim quas ad ſenatum Appi⁹ ſcripſerat, miſerat etiam exemplum ad Cice. Recitari. pronunciari. Dimiſſos. licentiatos, gratia enim declarationis utor uerbis minus uſitatis. Demonſtrauit. ſignificauit, narrauit. Cogitaſſe. deliberaſſe, in animo dimittere. Integrum. nulla ex parte diminutum, nullis adhuc militibus dimiſſis. Cum. d. a. t. nam quid poſt eius diſceſſum feceris, non ſatis ſciri poteſt, Id ſi ita eſt, ut adhuc ſit integer numerus militum. Iſtas cop. exi. iſtum tuum paruum exercitum. Quia minimū. i. oulla om

Cenſebant enim omnes fere, vt in Italia ſupplementum meis, & Bibuli legionibus ſcriberetur, id cum Sulpitius conſul paſſurum ſe negaret, multa nos quidem queſti ſumus, ſed tantus conſenſus ſenat⁹ fuit, vt mature proficiſceremur, parendum vt fuerit. Itaque fecimus nūc quod à te petii literis iis, quas Romæ tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ ſit, vt quæ ſucceſſori cōiunctiſſimo, & amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ea * pro noſtra conſtantiſſima voluntate cura, ac diligentia tua complectare, vt omnes intelligāt, nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere, nec te amicitiori potuiſſe prouīciam tradere. Ex iis literis, quarum ad me exemplum miſiſti, quas in ſenatu recitari voluiſti, ſic intellexeram permultos a te milites eſſe dimiſſos. Sed mihi Fabius idem demonſtrauit id te cogitaſſe facere, ſed cū ipſe à te diſcederet, integrum militum numerum fuiſſe. Id ſi ita eſt, pergratum mihi feceris, ſi iſtas exiguas copias, quas habuiſti, q̃ minimum imminueris, qua de re ſenatuſconſul. quæ facta ſunt, ad te miſſa eſſe arbitror. Equidem pro eo q̃ti te facio, quicquid feceris, approbabo.

Sed te quoque confido ea esse facturũ, quæ mihi intelliges maxime esse accommodata. Ego C. Pontinium legatum meum Brũdusii expectabam, eumque ante cal. Iunias Brundusium venturum arbitror. Qui cum venerit, cum primum nauigãdi nobis facultas data erit, ea vtemur. Vale.

¶ Ex.tertia Epistola.Ad.xvi.Cal.Iunias. Sed mihi Fabius eidem demonstrauit id te cogitasse facere. Pergratũ mihi feceris, si istas tam exiguas copias minime imminueris.

oo ex parte. Imminueeis.pro imminues,dimittendo aliquos. Quas de ee seoatusc.ut ooo diminuas istas copias. Quæ facta sunt.quæ senatus decreuit. Pro eo quanti te fecit.pro tanto,quãti te facio.i.pro meo erga te amore,pro taoto, quanti te existimo. Approbabo. laudabo, affirmabo, ratum habebo. Quicquid. siue bene,siue male factum. Accommodata.utilia. Facultas.potestas. Ea.facultate.

¶ CENSEBANT.i.iudicabant,ut supplementum scriberetur in Italia,legionibus meis.i.mihi decretis,& legiooibus Bibuli.i.Bibolo,ut Antiochiam ducat,assignatis. Idque.i.& id,& cum Sulpitius consul.i.anni illi⁹, negaret se passurum id.i.talem descriptiooẽ militum, oos quidem.i.certe,questi.i.cõquesti sumus multa, sed tantum cooseosus senatus fuit,ut proficisceremur.i.in prouinciam,maxime.i.celeriter,ut fuerit parendum.i.ut necesse fuerit parere senatui,& nos fecimus ita.i.statim profecti sumus. ASCEN.

Nunc uelim id sit tibi curæ,quod petii a te iis literis,quas dedi Romæ tuis tabellariis, ut complectare.i.suscipias pro nostra coostantissima uoluntate erga te,cura & diligentia tua, ea quæ is q prouinciã tradit, potest commodare.i.commode facere, successori sup. sibi coniuoctissimo.s.necessitudioe amicitiæ, ut omnes intelligant, nec me potuisse succedere cuiquam beneuoleotiori, nec te potuisse tradere prouinciam amicitiori.magis amico homini. Ego intellexeram ex iis literis,quarum exemplum.i.quod dicuot duplum,& imperiti copiam,misisti ad me,& sup.quas uoluisti recitari in senatu sic,uidelicet permultos milites eẽ dimissos à te.Sed idem Fab.s.legatus tuus demoustrauit mibi,te cogitasse facere id,sed integrum oumerum militũ fuisse,cum ipse discederet à te. Sed.i.ita.si dimiseris multos,tu feceris mihi pergratum, si imminueris q̃ minimum.i.ualde parum,& q̃ minime potest istas.s.tuas copias.s.militum exiguas, de qua re ego arbitor missa esse ad te ea,quæ facta sunt,senatusconsulto.i.per decretum senatus super ea re consulti. Equidem.i.ego quidẽ, apeobo quicquid feceris pro eo.i.tanto,quaoti te facio,sed ego coofido te quoque facturum sup.esse ea, quæ tu intelliges esse accommodata mihi maxime. Ego expectabam Brũdusii Caium Pontiuium legatum meum, id est ad Ciliciam regeodam mihi datum,& arbitror eum uenturum Brũdusium aute Calendas Iunias quasi dicat intra decem dies, qui cum ueoerit, cum id est ubi primum, facultas oauigaudi erit data scilicet à deo, & natura.nobis,nos utemur ea.

¶ PRO oostra cousociatissima uoluotate. Multis modis peobari potest,oeriorem,melioremq; esse antiquã lectiooem à uobis restitutam:noo enim loquitur tantum Cicero de uoluutate sua erga Appium, sed de mutuis animis:& hoc maiorem uim habet ad persuadendum Appio quod uult,si osteudat animos ipsorum inter se coniunctos esse,nec se ullo pacto dubitare de uoluutate ipsi⁹,& animi propensione erga se: nam respoodet hæc uox superiori CONIVNCTISSIMO, & aliis etiam in locis Cicero hęc uerba copulauit tertio libro de Fiuib. Ad ciuilem communitatem coniuncti,& consociati sumus. Si acutè perpẽdãtur superiora uerba, declarabuut, CONSOCIATISSIMA legi debere:nam & coniunctissimo & amicissimo conueniunt animis mutuis,ac paribus uoluutatibus:quod ioclusum quoque est in ea uoce CONSOCIATISSIMA, minimè uero in CONSTANTISSIMA: oam in uulgata lectiooe est, ERGA TE, ut de uolontate taotum Ciceronis erga Appium intelligi oporteat,noo de Appii quoq; erga Ciceronem: oam si sine uerbis illis ERGA TE legatur,falsum omnino esset,quamuis ita quoque oon ualde uerum sit:nam dubitari noo potest, quin graues interillos inimicitiæ fuerint. Quamuis autem Cicero ostendere postea conetur uoluntatem suam erga illum imminutam uoo esse,parcius tamen loquitur, oeque quemadmodum hic facit coustaotissimam illam appellat sed constantem,& adiungit cõscientia:aliis enim aliter uidebatur. In uetere lectione NOSTRA complectitue etiam uoluntatem Appii: in uulgata uerò Ciceroois taotùm quanto magis hæc officia expectari debeant ab illis,quorum uoluotates tuis respoodent, & cum tuis consociatæ & coniunctæ sunt, quàm ab illis: qui quamuis tu illos diligas,parem erga te animum oon habeaut,apertum est. Addo etiam minimè hic accommodatum fuisse oerbum CONSTANTISSIMA, & potius quàm Appium hortari, aut impellere posset (si ita locutus esset) ad id quod studebat,læsurum fuisse: cùm negare noo posset simultates inter eos intercessisse: nã exprobrasset,culpa illius factum fuisse,quòd amicitia interrupta esset, si affirmasset uolũtatem suam erga illũ coostantissimam fuisse. infra autem ubi ita loquitur,se purgat,& apertè culpam huius incommodi in illum transfert, inquit enim, Itaq; conscientia meę coustantis erga te uoluutatis rescripsi tibi sobiratus. Vox autẽ ipsa CONSOCIATISSIMA,oemini molesta aut suspecta esse debet,quia Cicero multis in locis usus est. Horatius Dissociari,opposito sẽsu dixit in epistola ad Quintiũ: Cõtinui mõtes nisi dissociẽtur opaca ualle. Quare cũ in optimis ea exẽplaribus reperiatur,& huic sentẽtiæ ualde accõmodata sit,nõ uideo cur debeat repudiari. *PETRI. VICTO. CASTI.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S. P. D.

PRidie nonas Iunii,cum essem Brundusii, literas tuas accepi, quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum mecum loqui velles, eum sane expectabam, vt ea,

PRidie.cum Ci.adbuc esset Bruodusii,dicit se expectare Leut. Clo.quem Ap.scripserat se ad eum mittere cum multis mandatis suis, ut intelligat quid afferat ab ipso Ap.& quanuis existimet animum,amorémq; suum in Ap.esse ei satis coguitum,tamen dicit se declaraturum in his, in quibus poterit maxime sibi esse curę,eius auctoritatem,& dignitatem. Addit etiam intellexisse a quibusdam, quos oominat in epistola, se plurimi fieri ab App.quod etiam multis signis dicit se intellexisse, sed præcipue quia Ap. ad eum auguralem HVBER.

librum

librum scripsisset. Itaque pollicetur se omnia pro eo facturum, quem ut amet dicit multas esse causas, quas cõmemorat. Pridie nonas. quarto die Iunii. Mandasset. mandata dedisset, commisisset. Quæ subaudi ea. Illum. Clo. A te afferret, quæ nomine tuo esset mihi narraturus. Studium promptam uoluntatem, animum. Maxime. præcipue. Significare. ostendere. Existimationẽ. auctoritatem. Egomet. etiam sine demonstratione eorum. Argumentis, signis, Augurali. in quo de iure augurali tractasti, nam in eo erat Ap. peritissimus. Amantissime. cũ summo amore, Necessitudinis. amicitiæ. Cõstabant. apparebant. Nam dicit quare omnia necessitudinis officia debeant in eum constare, quia ex quo incepta est inter eos beneuolentia Cice. non solum propter ipsum semper pluris fecit, sed etiam propter Põp: & Brutum, qui essent ipsi Appio affinitate coniuncti.

Accesserunt. additæ sunt. Duos enim. declarat qui sint his necessarii. Duarum ætatum, Pomp. enim iam senex, Brutus autem iuuenis erat. Socerum. nam filio Pompeii nupserat filia Appii, altera Bruto. Collegii coniunctio. quia Ci. & Appius fuerant collegæ in collegio augurũ. Honorifice. quia semper me honorasti, ut supra in epistola quæ icipit. Raras tuas, ubi dicit de Ap. præsertim in ipsa collegii & laude & scientia studiosũ mei. Non mediocre. maximum. Copulandas. coniungendas. Ex sermone, secundum sermonem illius, hoc ẽ secundum ea, quæ mihi retulerit nomine tuo. Manendi. in Cilicia, diutius quàm fueras facturus. Eam causam. eum respectum. Vt conuenires. alloquereris me priusquã istinc discederes. Ne mentiar, ut uerum dicam. Scripserat Ap. se fuisse discessurum citius ex prouincia, nisi expectasset Cic. eum quo loqui uolebat eaque causa se mansisse diutius, quod Cicero scribit sibi gratum fuisse.

quæ à te afferret, quamprimum cognoscerem. Meum studium erga te, & officium, tametsi multis iam rebus spero tibi esse cognitum, tamen in iis maxime declarabo, quibus plurimum significare potuero: tuam mihi existimationem & dignitatem charissimam esse. Mihi & Quintus Fabia. Virgilianus, & C. Flaccus. L. filius, & diligentissime M. Octauius Cn. filius demonstrauit me à te plurimi fieri: quod egomet multis iam argumenris ante iudicaram, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissime scriptum suauissimũ misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipsum, ex quo tẽpore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris feci, tum accesserunt etiam coniunctiones necessariorum tuorum. Duos enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pomp. filiæ tuæ socerum, & M. Bru. generum tuum. Collegiique coniũctio præsertim tam honorifice à te approbata non mediocre uinculum mihi quidem attulisse uidetur ad uoluntates nostras copulandas. Sed si Clodium cõuenero, ex illius sermone ad te scribam plura, & ipse operam dabo, vt te quamprimum uideam. Quod scribis tibi manendi causam eam fuisse, vt me conuenires, id mihi, ne mentiar, gratũ est. Vale.

❧ Ex quarta Epistola. Pridie nonas.

Pridie nonas Iunii cum essem Brundusii, literas tuas accepi. quibus erat scriptum te Lentulo, & Clodio mandasse, quæ illos mecum loqui uelles, eos sane expectabam, ut quæ à te afferrent, quamprimum ea cognoscerem. Duos enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pompeium filiæ tuæ socerum, & meum Brutum, generum tuum.

ASCEN. Pridie nonas &cæ. Rursus indicat beneuolentiam suam in Ap. pulchrum, commemoratq; se grauiũ uirorum testimonio comprobatum habere Ap. in se amorẽ. Quapropter multas causas affert cur Ap. non uulgariter colat. Ordo est. Ego accepi literas tuas pridie id est die immediate præcedẽte nonas Iunii, quæ sunt quinto eiusdem mensis die, cum essem Brundusii, ergo nondum discesserat illic, quibus erat scriptum te mandasse Lent. Clodio sup. ea quæ uelles illum loqui mecum. Ego expectabam sane. i. multum eum. s. Clo. ut cognoscerem quamprimum. i. ualde celeriter, ea quæ afferret. s. in mandatis à te. Tametsi ego spero, meum studium erga te & officium, esse iam cognitum tibi multis rebus, tamen ego declarabo. s. studium & officium meum erga te. Maxime in rebus, quibus potero significare, plurimum. i. abundantissime, existimationem. i. iudicium, & auctoritatem tuam, & dignitatem tuã, esse charissimam mihi. Qu. Fab. Virgilianus, & Ca. Flaccus filius Lucii, sup. demõstrauerunt, & Mat. Octauius filius Cnei. s. Octauii, monstrauit diligentissime, me fieri. i. æstimari, plurimi. i. maximo precio, aut uirum maximi precii à te. Quod. i. quam rem, egomet, hoc est ego per meipsum iudicaram pro iudicaueram ante multis argumentis: i. approbationibus, aut mediis approbandi, & maxime illo libro augurali. i. de arte augurandi, quem scriptum amantissime ad me. i. ad illustrationem nominis mei, tu misisti mihi suauissimum. i. iucundissimum. Omnia mea officia necessitudinis. i. coniunctionis necessariæ tecum constabunt. i. euidentia erunt in te, summa. i. maxima. Vnde licet non apte dixeris, omnia summa officia, quod tamen non penitus absurdum sit, tamen aptissime dicere licet, omnia officia mea constant, aut sunt in te summa. Nam cum. s. ita sit, ꝙ ego feci quotidie pluris teipsum, ex sup. eo tempore. i. post id tempus, quo tempore tu cœpisti diligere me, tum. i. multo manifestius, accesserunt etiam coniunctiones. i. deuinctiones necessariorum tuorum. Ego. n. facio plurimi, duos. s. uiros, aut proceres duarum ætatum. s. Cn. Põpeium socerum filiæ tuæ, quia filia tua nupsit filio eius, & ita Põpe. iam senior est, & Mar. Brutum generum tuum. i. cui filia tua nupsit, & ita iunior est. Vnde eos duarum ætatum dixit coniunctio. i. commercium aut societas, collegii. s. auguralis, præsertim approbata a se. s. in libro tuo aut scientia, & uita tua, tam honorifice, uidetur mihi quidem attulisse non mediocre, immo ingens uinculũ. ad copulandas uoluntates nostras. Sed si ego conuenero. i. adiero Clodium. s. Lentulum, non Publium, qui summus inimicus Cice. erat, ego scribam plura ad te ex sermone illius, & ipse. i. ego dabo operam, ut uideam te quamprimum,

te quamprimum, id est ualde cito: Quod scribis eam fuisse tibi causam manendi.s. in prouincia, ut conuenires me.s. loquereris mecum. id est mihi gratum, ne mentiar, si aliter dixero.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S.P.D.

Ralleis veni ad. xiii. Cal. Sextileis, ibi mihi præsto fuit. Luc. Lucilius cum literis, mandatisque tuis: quo quidem homine nemine potuisti, nec mihi amicitiorem, nec (vt arbitror) ad ea cognoscenda, quæ scire volebam aptiorem, prudentioremve mittere. Ego autem & tuas literas legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc quoniam & tu ita sentis, scribis enim quæ de nostris officiis ego ad te scripseram, & si tibi iucunda fuerint, tamen quoniam ex alto repetita sunt, non necessaria te putasse, & re vera confirmata amicitia, & perfecta fide, cõmemoratio officiorũ superuacanea est, eam partem orationis prætermittam. Tibi tamẽ agam, vt debeo, gratias. Animaduerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in reb⁹ habuisse rationem, vt mihi cõsuleres, restitueresque, & præparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior, & solutior esse posset, hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam, sequitur illud, vt te existimare velim, mihi magnæ curæ fore atque esse iam, primum vt ipse tuique omnes, deinde etiam vt reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, ii mihi nolle magis hoc animo nos esse, quàm non intellige re videntur. Sed profecto intelligent. neque enim obscuris personis, nec paruis causis res agetur. Sed hoc fieri melius, quàm dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurus ne me sis in prouincia, ea res sic habet. Brundusii cum loquerer cum Phania liberto tuo, veni in eum sermonem, vt dicerẽ, libenter me ad eam partem prouinciæ primũ esse uenturum, quo te maxime

Ralleis. significat Cic. se accepisse ab Ap. literas, quas libenter legerit, & audiuisse diligenter. Lu. Lucilium, quem Ap. ad se misisset, cum multis mandatis, quem hominẽ plurimum laudat, agitq; gratias Ap. de officiis inter se collatis. Deinde ostẽdit quãti faciat, quod cognouerit Ap. consuluisse eius rationibus administrandæ prouinciæ, sicut ab eo petiuisset duabus epistolis superius declaratis. Et quoniam scripserat in præcedenti epistola se ea causa remansisse in prouincia, ut conueniret Cice. & literis quibus nunc respõdet, dicebat se nunc dubitare, quod iter esset facturus, Cic. profecturus in prouinciam, dicit se accommodaturum iter suum ad uoluntatem Appii, paucis tamẽ ostendit, quod iter facere instituerit, seq; secundum processum facturum certiorem ipsum Ap. de omni ratione suorum itinerum, magniq; interesse dicit ut prius colloquantur, q̃ ipse discedat. Postremo quoniam scripserat Ap. & rogauerat Scæuolam quendam, ut uellet præesse prouinciæ se absente, donec Cice. uenisset, caute & honeste ostendit Ci. id nõ esse uerum, quia inuenit hũc Scęuolam Ephesi, neque ei aliquid de ea re dixit, quod fecisset si fuisset uerum, ꝙ Ap. ab eo id petiuisset. Trallis. urbs Asiæ sita est in uertice quodam plano, qui promõtorium natura munitum habet, cuius circuitus satis bene septus est, ea optime habitatur, & ab omnibus opulentis, si qua alia Asiaticarum urbium, hanc autem urbem ab Argiuis conditam dicunt, & a Thracibus quibusdam. Hæc Stra. lib. quar. quo etiam auctore sunt aliq Tralleis in Phrygia Meandrum fluuium transeunt, in medio fere itinere, ubi sunt Cariæ fines. Declinatur autem tantum pluratiuo numero, & mittit tam nominatiuũ, q̃ accusatiuũ in is tantum sicut Alphis, Syrtis, Sardis, auctor Priscianus. Quo homine, laudat hunc. L. Lucilium. Aptiorem. magis idoneum. Cognoscenda. s. mihi. Scire. intelligere ex mandatis tuis. Prudentiorem quem uulgo dicimus magis discretum. Nũc autem. scripserat. Cic. de officiis inter se & Ap. mutuo collatis antea, quæ Ap. superuacanea esse dicebat, quia confirmata amicitia non est opus hac commemoratione officiorum. Itaq; nunc Ci. confirmat ita esse, & ideo nullam facit amplius de eis mentionem, tantum agit eis gratias. Nunc. ordo est. Nunc eam partem orationis prætermittam, quoniam tu ita sentis, scribis enim &c. Sentis. iudicas, ita tibi uidetur. Scribis enim. per parenthesim omnia dicta sunt usque ad eum locum, eam partem orationis. Exalto. ex remoto, longe repetita inchoata. Et uera, ex persona sua confirmat sententiam Ap. dicit. n. re uera ita est, inter eos, qui habent inter se firmam amicitiã & qui fidem mutuam perspexerũt, superuacaneum est commemorare præterita officia. Eam partẽ orationis. de commemoratione officiorum. Animaduerti. perspexi. didici, intellexi. Rationem. considerationem. Consuleres. prospiceres. prodesses. Restitueres, ordinares.

Ratio. uia, modus administrandæ prouincię. Solutior. liberior, expeditior. Officium. præparationis & ordinationis rationum prouinciæ. Sequitur. consequens est, nam si est mihi gratissimum, quod fecisti pro me consequenter debes existimare te esse mihi magnę curæ. Primum. duplici ratione dicit tum sibi magnæ curæ esse, primo ut ipse Appius, & eius propinqui, secundo ut & cæteri omnes intelligant, ꝙ sit ei amicissimus. Quod. me esse amicissimum tibi. Quibus. antecedens est ii, ut sit ii, quibus non est. Satis perspectum, bene cognitum. Magis nolle magis dolere, & non esse contenti. Hoc animo. ita amico & coniuncto. Quàm non intelligere, quia re uera intelligunt quo animo simus, sed quia dolent, nolunt dare intelligere. Intelligent. etiam inuiti. Res agetur ostendetur beneuolentia. Obscuris. ignobilibus

in

in quibus minus apparent beneficia collata. Paruis.parui ponderis,sed in maximis. Sed hoc.hoc est malo hæc rebus & effectu ostendere,q̃ uerbis. Fieri.a me,quod respondet alii parti epistolæ Appii. Ratio,dispositio institutio. Addurere in dubitationem,facere te dubitare. Sis uisurus me antequam discedas. Ea res. ratio meorum itinerum. Brūdusii.dicit nnne non satis esse rertum,quod iter faciat,ut conueniat Appium,quoniā Phania eius libertus dixerat rum discessurum naui.Itaq; forr ei accommodatum,si Cirero ad illam maritimā partrm accessisset & nauigasset,ex qua esset discessurus Appius,quod cum ita instituisset Cicero facere,osten dit se postea aliter intellexisse a Lentulo Clodio, qui fuerat,ab Appio ad Ciceronem,cum multis mandatis missus,abeo enim intellexit Cice. Appium fore Corcyrę ad aduentum suum,quod quidem erat commodum Ciceroni,quia iter erat breuius.Postea uero dicit Appium mutasse propositum itineris prius instituti,permit tit tamen ei,ut statuat qnid fieri possit.Quo.ad quam partem.

HVBER. ❧ T E uelle,sciliret me uenire. Classe. nauibus. Perfo re,futurum , subaudi dixit. Accommodatum. utile & commodum scilicet tibi. Maritimam. uiciniam mari. Partem. unde eras discessurus. Itaque. duæ partes,hoc est,& ita fecissem. Corcyræ.aduerbialiter ponitur, id cum esset Corcyræ, quæ insula est in mari Ionio olim cum Phæa patria Alcinoi regis. Minime nullo pacto.

Id esse faciendum.ut accederem ad illam partem ma ritimam. Te Laodiceæ fore.id est te futurum Laodiceæ, subaudi nisi dixisset. est autem Laodicea urbs Syrię,te ste Pōponio Mella,in ea pte cui antiochię cognomē rst.

velle arbitrare,tunc mihi ille dixit, classe te velle decedere, perfore accommodatum tibi, si ad illam maritimam partē prouinciæ nauibus accessissem. dixi me esse facturum, itaque fecissem, nisi mihi Luc. Clodius noster Corcyræ dixisset,minime id esse faciendum:te Laodiceæ fore ad meum aduentum. Erat

ASCEN. TRalleis ueni &c.Primum dicit se Trallibus con uentum ab Lucio cum literis,& mandatis App. Deinde eundrm aptissimum fuisse ad indicanda ea,quæ maximopere scire uolebat.Tum gratias agit Appi.dr benrficiis eius,ae demum quod Ap.de Scæuo la scripserat refellit. Ordo autem est. Ego ueni Tralleis.i.in eam urbem Asiæ ad.xiii.calendas sextilis.i.Augusti.ibi Lucius Lucilius fuit præsto.i.præsens & paratus mihi ab expedienda ea,quę uellet mecum agrre,cum literis & mandatis tuis.Quoquidem homine,neminem.i.nun aliquem hominem,non potuisti mittere aliquem nec amicitiorē mihi,nec ut arbitror aptiorem ad cognosrēda,sciliret ex eo,ea quæ uolrbam scire, ue pro uel, prudentiorem. Ego autem & legi literas tuas libenter,& audiui Lucilium diligenter. Nunc quoniam tu sentis ita,scribis enim ea,quæ ego scripseram ad te de officiis nostris & si ea fuerunt iucunda tibi,tamen quoniam repetita sunt ex alto.i.ex primordiis causarum,amicitia confirmata, id est postquam amicitia est confirmata,& fide facta,aut potius perfrcta.i.perfecte cognita,commemoratio officiorum est superuacanea.i. superflua,ego prætermittam eam partem orationis.s.quæ esset de commemoratione beneficiorum. Tamen.i.nihilominus ego agam tibi gratias,ut debeo. Animaduerti.n.& didici ex literis tuis,te habuisse in omnibus rebus rationem.i.considerationem & propositum,ut cōsuleres.i.quasi consulendo prodesses,mihi, & ut restitueres .s.ablata,& præparares quodammodo omnia tam uetera,q̃ restituta,quo id est ideo,sit mea ratio.i.meum negociū in prouīcia, posit esse facilior & solutior.i.liberior & expeditior.Cū egō dicam hoc officiū tuū esse gratissimum mihi,illud sequitur,ut uelim te existimare,fore.i.futurum esse,atque esse.s.nunc, mihi magnæ curæ, iam primum.i.illud primum,ut tu ipse,& omnes tui,deinde etiam,ut reliqui possunt scire,me esse amicissimū tibi,quod.s.me esse amicissimum tibi,ii quibus non est adhue perspectum satis, uidētur mihi nolle magis nō esse hoc.s.tam beniuolo animo, quàm non intelligere, quia licet intelligant,tamen quia inuident nobis, & nolint nos esse concordes,dissimulant se perspicere amicitiam nostram. Sed profecto ipsi intelligent, neque enim res agetur personis obscuris ner causis paruis. Sed ego uolo hoc fieri mrlius, q̃ dici aut scribi. Quod rō itinerum meorum uidetur te adducere in nonnullam dubitationrm,ne,id est an, sis uisurus me in prouincia, ea res habet sic. Cum ego loquerer Brūdusii,cum Phania librrto tuo, ueni in eum sermonem,ut dicerem me libenter uenturum esse primum ad eam partem prouicię,quo.i.in quam,ego arbitrarer te uelle maxime.s.me uenirr,tunc ille,scilicet Phania,dixit mihi,perfore.i. multum fore accommodatum tibi,si accesissem nauibus ad illam partem maritimam prouinciæ.quo id est ad quam, ❧ Velles decedere rlasse,ego dixi me esse facturū sup.id. Et ita fecissem,nisi Lentulus Clodius noster.s.communis amicus dixisset Corcyræ.i.in Corcyra insula

Laodicea Vrbs id minime.i.nequaq̃ faciēdum,& nisi dixisset,sup.te fore ad,id rst usq;,ad meum aduentum.Laodiceę.Quæ est urbs Syriæ,teste Pomponio Mella in parte cui Antiochiæ cognomen rst.

HVBER. ❧ I D. uenire Laodiceam. Accommodatius,aptius. Te ita malle, id est potius uelle, quàm id quod dixisset Phania. Arbitrarer. quia mihi ita dixerat Lentulus uir prudentissimus, cui mandata dederas. Tua ratio tuum propositum. Statues. iudicabis. Possit fieri. an possis me uidere an non, quia id erit secundum rationem tui discessus. Consilium.deliberationem. Accipitur. a me. Ex publica perturbatione. quia illic erat accepturus pecuniam,quæ postea Romæ erat reddenda ei,qui mutuasset,ita enim iusserat senatus, ideo dixit, ex publica permutatione,quod uulgo dicimus per literas cambitionis.Deinde. postquam accepero dictam pecuniam.

Iconium Iconium. oppidum Cappadociæ optime olim habitatum fortunatiorem regionem habēs alterum est in Asia in pontica regione apud Trogetem lacum,autor Strabo.

id mihi multo breuius,multoq; commodius,cum præsertim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc quid fieri possit, tu facilime statues, ego tibi meum consilium exponam. Prope Calen. Sextileis puto me Laodiceæ fore per paucos dies,dum pecunia accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur commorabor. deinde iter faciā ad exercitū, vt circiter idus Sextileis putē me ad Iconiū

SI qoid fallit me, si quid erro. In scribendo.s.itinere quod sum facturus. Procul, parenthesis. Simul ac, postquam,ut primum. Progredi,procedere ulterius prouinciam uerlus. Qnam creberrimis,pluribus. Oneris,significat Cice.lateoter Appium fugere ne conueniatur,ideo dicit magni interesse,ut conueniant,& colloquantue,sed non audere tameu ei instare,nisi quantum cõmodo eius fieri posit. Nec debeo, quia non sum ita de te meritus,ut liceat tibi aliquid oneris impouere. Quod,quę res.s.ut conueniamus. Tuo cõmodo,tua cõmoditate. Quam facultatem,quam posibilitatẽ. Constabunt,apparebũt.i. faciam tamen omnia quæ prote debuero. Secus,aliter minus. Ac,q̃ ut,non secus ac iulsi faciunt. Mandaturus,commissurus. Desperaro, spẽ amisero. Agere,loqui. Corá in præsentia. Quod te,latẽter innuit falsum esse,quod scripserat de successore prouinciæ. Eum.Scæuolam. Ephesi,quæ urbs est Ioniæ celeberrimo Dianæ tẽplo clara. Mecũ,apud me, HVBER. Ephesis

fore. Sed si quid nunc me fallit in scribẽdo (procul enim absum à re ipsa, & locis) simul ac progredi cœpero, quam celerrimis potero, & quam creberrimis literis faciam vt tibi nota sit omnis ratio dierũ, atq; itinerum meorũ. Oneris tibi imponere nec audeo quicquá, nec debeo. Sed, quod tuo commodo fieri posit, vtriusque nostrum magni interest, prius vt te conueniam, quàm decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, mea tamen in te omnia officia constabunt, nõ secus ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturꝰ per literas, quàm desperaro coram me tecum agere posse. Quod te à Scæuola petisse dicis, vt dum tu abesses, ante aduentum meum prouinciæ præesset: eum ego Ephesi vidi, fuitq; mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quicquam audiui, quod sibi à te mandatum diceret. Sane autem vellem potuisse obsequi voluntati tuæ, nõ enim arbitror noluisse. Vale.

Ex.v.Epistola. Tralleis oeni.
Scribis enim quæ de nostris officiis ego ad te scripseram,& si iucunda fuerant. Animaduerti enim & didici ex tuis literis,& per alios,te oibus in rebus habuisse rationem. Te mihi magnæ curæ fore atque esse, iamprimum,ut ipse tu,tuique omnes, deinde etiam ut reliqui.maximéque maleuoli, scire posint,me tibi esse amicisimum.

Triduum,totos treis dies. Illud.s.triduum. Quod, quia tantum triduum commoratus sum Ephesi. Nec ex eo.Scæuola. Quicquam, quod ab eo petiuisses,ut tibi succederet,quod declarat dicens. Quod me, scilicet ut tibi succederet,quod quidem dixisset mihi,si esset uerum & ita latenter & callide conuincit eum mendacii. Potuisse,subaudi Scæuolam. Voluntati tuæ,in succedendo tibi.

ID, scilicet iter,erat mihi breuius multo, & multo cõmodius, præsertim cum arbitrarer te malle.i. magis uelle,ita.s.me facere.Sequentia statim explanabo. Sane Corcyra est insula in mari Ionio, unde mirandum est; quod uomen insulæ in genitiuo posuit,quasi aduerbialiter,nisi dixerimus in ea insula urbem esse eiusdẽ nominis,quod sæpe cõtingit, ut de rhodo supra diximus: ASCEN.
Tua ratio.i.propositũ tuũ cum ratione,est mutata.i. mutatum postea,nunc tu statues.i.constitues, & ordinabis facilime quid posset fieri,ego exponam.i.declarabo tibi meũ consiliũ. Ego puto me fore Laodiceæ prope Calendas Sextileis.i. ad primum diem Augusti per dies paucos, dum.i.donec, pecunia quæ debetur mihi ex permutatione publica,uulgo cambium dicunt, alii bancã,accipitur.s.à trapezitis aut negociatoribus, quã restituendam acceperant,deinde iter faciam, id est iterabo ad exercitum,ut putem me.
FORE ad Iconium oppidum Cappadociæ optime habitatum olim,circiter Idus Sextileis.i.decimum tertium diem Augusti. Sed si quid fallit.i.decipit me nũc in scribẽdo.i.dum hæc scribo, ego enim absum procul à re ipsa,& locis,faciam quàm.i.quantum,potero celerrime, & quàm creberrimis.i. plurimum crebris literis, ut omnis ratio dierum atq; itinerum meorũ fit uota tibi simul ac.i.statim, postquam.i.aut potius eodẽ tempore,qoo cœpero progredi. Ego nec audeo,nec debeo impouere tibi quicquam oneris, sed quod posit fieri sup.commodo tuo,interest.i.refert magni,utriusq; nostrum.s.& tua & mea,ot conueniam prius te quam decedas.s.de prouincia. Quam facultatem.s.conueniendi,si quis casus eripuerit,tum.i.nihilominus,omnia officia mea constabũt.i. constaoter fient in te, non secus.i.nõ aliter,ac.i.quàm,si uidissem te. Ego nihil sum mandaturus tibi de negociis nostris per literas ante qnàm desperaro pro desperauero,me posse agere tecum coram.i.in præsentia. Quod dicis te petisse à Scæuola,ut præesset prouinciæ,dum.i.donec,tu abesses ante aduentũ meum,supple uon est sperandum,quia. Ego uidi eum Ephesi,quę urbs est Ionię,olim propter templum Dianæ clarissima,& fuit mecum familiariter triduum illud, quod ego cõmoratus sum Ephesi,nec audiui ab eo qnicquam,quod diceret mandatum, supple esse tibi à te.
Autem.i.sed ego uellem sane.i.multum, aut sano consilio, supple eum potuisse obseqni uoluntati tuæ, oon enim arbitror sup.eum noluisse obsequi.i.obtemperare uoluntati tuæ. Vale.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S. P. D.

CVm meum factum cum tuo comparo, & si nõ magis mihi faueo in nostra amicitia tuẽda quàm tibi, tamẽ, multo magis meo facto dele-

CVM meum. Maxima pars huius epistolæ in præcedenti epistola aperitur, in qua cum [illegible] dubitare Appios uiinrus ne esset Cic.an[illegible] sum suõ ex prouincia,exposuit Cic. ratiouẽ & propositum itineris sui, & cõmemorat oẽm institutionẽ & disputationẽ factã iter se & Appiũ,de literis& nũciis de ratione itineris,in quo & officiũ suũ laudat,quod quantum potuit intelligere uoluntatẽ Appii studuit ei satisfacere,ut eum coouenirt,cum eum longe aliter fecisse queratur,qui oe conueniretur à Ci. non expectauit eũ Laodiceæ ueluti constituerat,quæ erat io finibus pro- HVBER.

ctor, quàm tuo. Ego enim Brundusii quæsiui ex Phania, cuius mihi videbar & fidelitatem erga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret: quã in partem prouinciæ maxime putaret te velle vt in succedẽdo primum venirem. Cum ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quàm si ad Sydam nauigassem: & si minus dignitatis habebat ille aduentus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamen ita me dixi esse facturũ. Idem ego cum L. Clodium Corcyræ cõuenissem, hominem ita mihi coniunctũ, vt mihi, cum illo loquerer tecum loqui viderer: dixi ei me ita facturum esse, vt in eam partẽ, quam Phania rogasset, primũ venirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset, magnopere à me petiuit, vt Laodiceã protinus irem: te in prima prouincia velle esse, vt quamprimũ decederes, quin nisi ego successor essem, quẽ tu cuperes videre te antea, quàm tibi successum esset, decessurum fuisse. Quod quidem erat consentaneum cum iis literis, quas ego Romæ acceperã: ex quibus perspexisse mihi videbar, quàm festinares decedere. respõdi Clodio me ita esse facturum, ac multo quidem libentius, quàm si illud esset faciendum quod promiseram Phaniæ. Itaque & consilium mutaui: & ad te statim mea manu scriptas literas misi, quas quidem ex tuis literis intellexi satis mature ad te esse perlatas.

uinciæ, sed in interiorem prouinciam se recepit itinere multorum dierum, ut quamuis esset iam functus magistratu, reddebat iura, & prouinciam tractabat quasi ad se pertineret, cum id nõ liceret facere iam dato tibi successore, quod tamen Ci. ostendit se non modo nõ moleste tulisse, uerum etiam gauisum esse, quia uideret se leuatũ molestia administrationis prouinciæ unius mensis, quo ille administrasset, quasi adhuc esset procõsul. Deinde accusat eum, quod dimiserit treis cohortes, cũ esset rogatus à Cic. per literas, ut uisum est superius, ne id faceret, & grauissime conqueritur quod nullo pacto scire possit ubi cum cõueniat, dicit tamen se facturum ut omnes intelligant se bonum amicum fuisse, cum Appius aliter fecerit, quod erratũ rogat eum, ut uelit corrigere. Postremo ostẽdit ubi sit, & qd iter faciat. Cum meum factum, id quod ego feci. Comparo, ad comparationẽ adduco utrum sit magis ex officio. Non. s. m. non magis tueor partem meam quàm tuam, quod uulgo dicimus non magis do ius mihi quàm tibi, & est ornate dictũ. Delector. m. s. laudo quod ego feci, quàm id quod tu fecisti. Ego enim, repetit nunc omnem disputationem itineris factam per nuncios & literas, & primum quæ dixerat Phania libertus eius, & Len. Clodius, quem ille miserat cum mandatis, ut usum est plene in præcedentibus epistolis, deinde quod scripserat ipse Appius ad Cice. cum adhuc esset Romæ, in quibus omnibus dicit se studuisse quantum potuit satisfacere eius uoluntati. Et nosse locum, scire quem locum ille haberet apud te, quia erat ex intimis Appii, cuius consilio maxime utebatur, laudat autem eum Cic. ut probet fuisse credẽdum quod ille dixisset. Quam, in par. textus hic est facilis, & in superiore epistola declaratus.

Sydam. Sydam. Syda urbs Lyciæ portum habens, autor Pompe. Mella libr. primo. Minus. d. minus honoris. i. etsi non erat mihi satis honestus aduentus meus Sydam. Minime a. i. etiam incommodus ad multa faciẽda. Tamen quia intellexeram te ita uelle. Ita. s. i. uenturum Sydã. Idem. e. q. d. in eo quod Phania dixisset, officium amicitiæ & beneuolentiæ erga te declarare constitueram. Corcyræ, ut in superiore epistola. Tecum, id est ut uiderer audire alterum te, uel potius teipsum, ita uidebatur nosse mentem tuam, & quicquid in pectore habes. Te. u. e. subaudi dixit. In. p. p. in prima parte pro

Quin uinciæ Italiam uersus. Quin, pro quinetiam, id est insuper præter id. Te. s. d. subaudi dixit, nisi ego essem tibi successor, quem præcipue cuperes uidere. Quod quidem, te cupere me uidere, ne ꝙ uelles aliter discedere, nisi me conuenisses. Erat consentaneum, conueniebat, concordabat. Festinares, properares. Ita. s. ut Laodiceam irem. Quod. p. Pha. s. ut irem Sydam, sicut ille dixerat te uelle. Consilium, sententiam, ne irem Sydam. Mea, quasi dicat propria, ut ostenderem tibi promptum animum meum in obsequendo tibi quocunque iuberes me uenire.

Mature Satis. m. satis in tempore. Nam mature dicitur fieri, teste. A. G. auctore Nigidio, quod neque citius neque serius fit, sed medium est quiddam temperatum, unde scite Virg. primo Aeneid. dixit Maturate fugam, id est nõ celeriter, sed temperate facite, ne ex celeritate euersæ forent naues Troianorum. Ex tuis, quas ad me scripsisti ex argumento mearum.

ASCEN. CVM meum &c. Conqueritur Cic. quòd Appius uisus sit occasionem quæsisse ne conueniatur à se, & nolle magistratu ire cum illo adhuc fugatur in prouincia, quod tamen Cic. in æquiorem partem accipit. Accusat tamen Appium, ꝙ treis cohortes dimiserit, & rursus ꝙ Appiũ conuenire non potest, pollicetur tamen se amicitiæ in illum partibus functurum. Ordo est. Cum, id est quando, ego comparo factum [illegible] cum tuo, etsi. i. quanquã, ego non faueo magis in amicitia nostra tuenda. i. protegenda mihi q̃ tibi, ta[illegible] delector multo magis meo facto q̃ tuo. Ego. n. quæsiui ex Phania. s. liberto tuo. Cuius. i. Phaniæ, ego [illegible] mihi, &. i. simul, perspexisse fidelitatẽ erga te, &. i. simul nosse. i. cognoscere, locũ. i. gradũ æstimationis, quem is teneret erga te, in quam partem prouinciæ ipse putaret te uelle maxime, ut ego uenirẽ primũ, in succedendo. s. tibi, cum ille. s. Phania, respõdisset mihi, me nihil gratius posse facere tibi, q̃ si nauigassem ad Sydã. i. urbem illam Lyciæ, aut portũ eius, habet enim portũ urbs ea, etsi. i. quanquã, ille aduentus. s. in Sydã, habebat minus dignitatis, & erat minus aptus. s. quã cæteri, mihi ad multas res. s. honeste gerendas, tamen ego dixi me esse facturum ita. s. ut illic consuluerat. Ego cum conuenissem Corcyræ. i. in ea insula, aut urbe eius, Lentulũ Clodium, hominem ita cõiunctum tibi, ut cum loquerer cum illo, uiderer mihi loqui tecum, dixi me facturũ esse idem. i. eandẽ rem, aut idem dixi ita, ut uenirẽ primũ in eam partẽ, quã Phania rogasset, tunc ille cum egisset gratias mihi, petiuit à me magnopere, ut irẽ ꝓtinus Laodiceã, & sup. dixit, te uelle esse in prima ꝓuincia. i. in

prima

prima parte Romam nersos,nt decederes quampeimũ, id est ualde cito, quin id est insuper dixit,te fuisse decessurum,nisi ego essem successor, quem tu cuperes uidere antea quàm successum esset tibi. Qood.s.dictum Lentuli,erat quidem.i.certe consentaneum.i.consoonũ & eiusdem sentẽtię,cum iis literis,scilicet tnis,quas ego acceperã Romæ. Ex qoibus.s.liteeis,ego uidebar mihi perspexisse.i.clare uidisse,& intellexisse,quàm.i.quantum,festinares decedere.s.é prooincia,unde decedere non eit per se mori,sed de loco,aut officio, aut prouincia cedere,sicut nec defungi est moei,sed à rerũ functione abire, quod morientes faciunt. Ego respondi Clodio.s.Lentulo me facturum esse ita,ac quidem multo libentius, quàm si illud quod promiseram Phaniæ esset faciendum. Itaque.i.& ita,ego,&.i.simul, mutaui consilium, & misi statim ad te literas scriptas. Manu mea, quas quidem ego intellexi ex literis tuis,esse perlatas ad te satis mature.i.tempestiue,aut cito.

Hoc ego meo facto valde delector: nihil enim potuit fieri amantiꝰ. Considera nũc vicissim tuum, non modo ibi non fuisti vbi me quamprimum videre posis, sed eo discessisti,quo ego te ne persequi quidem possem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (vt opinor) Cornelia constituti essent: vt tuum factum illis,qui quo animo inter nos simus ignorát,alieni hominis (vt leuissime dicã) & fugientis congressum: meũ vero cõiunctissimi, & amicissimi esse videatur. At mihi tamẽ ante,quã in prouinciã venissem, red ditæ sunt à te literæ: quibꝰ & si Tharsum proficisci demonstrabas,tamen mihi nõ dubiam spem mei cõueniendi afferebas: cum interea credo equidẽ maleuoli homines (late enim patet hoc vicium,& est in multis) sed tamen probabilẽ materiã nacti sermonis,ignari meæ cõstantiæ,conabantur alienare à te voluntatẽ meã: qui te forum Tharsi agere,statuere multa,decernere,iudicare dicerent,cũ posses iam suspicari tibi esse successum: quæ ne ab iis quidem fieri solerẽt,qui breui tempore sibi succedi putarẽt. Horũ ego sermone non mouebar, quinetiã (credas mihi velim) si quid tu ageres,leuari me putabã molestia,& ex annua prouincia, quæ mihi longa videretur,prope iam.xi.mensiũ prouinciã factam esse gaudebã,si absenti mihi vnius mensis labor detractus esset.

HOC ego,repetit commẽdationem & officinm sui facti. Amantius,cum maiori amore, amorosius. Cõsidera inspice. Vicisim,cootra,sicut meũ aperui. Toũ, factum. Noo modo,ostendit ꝙ non solom fefellit fidẽ in eo quod promiserat,qnia oon uenit ad loca constituta,sed etiam ita abiit longe,ut Cice. non posit eum persequi triginta diebos, nam ut diximus in interiorẽ prooiociam se receperat,quæ quidem erat maxima. Lege Cornelia,qua permittebator ut finito anouo magistratu liceret tantũ esse in prouincia triginta dies. Cõstituti,decreti. Ad.s.ut tibi succederetur,nam aliter oõ esseot tibi constituti. Vt, subauditur ita discesisti, ut diximus longe,ut illi qui nesciunt animum nostrũ inter nos coniunctissimo, dicant factũ tuom fuisse hominis alieni à beneuolentia. Leuissimi,oullios existimationis,uel etiam inconstantissimi. Et fugientis cõgressum,collocutionẽ amici & cooventionẽ. Meum,factũ, subaudi ut. Videatur,potetur. Cohiunctissimi, contra id quod dixit alieni. At mihi, adhuc cõoincit eum incõstantiæ ex promissione literarom suarum,quibus ille promittebat fore,ut cõueniret Cice.licet iret Tharsum, quam urbem diximus esse Ciliciæ, erat aotem ex ioteriore parte. Nõ dubiam,quasi dicat certam. Cum interea,laudat Cic. coostantiã suam aduersus incõstantiam Appii,ꝙ cum multi tentareot alienare eum ab Appio,dicentes Appiũ Tharsi ita statuere,iodicare, decernere,quemadmodõ antea,cum esset procõsul,quod uideretur præiudicare dignitati Cic.dicit tamen se ounq̃ moleste tulisse,sed potius gauisum esse. Late enim,parenthesis. Hoc uiciũ,malruolentiæ,& detractionis. Late patet,in multis locis regnat. Nacti,adepti. Probabilem,uerisimilem,& latenter moedet Appium,quẽ licet maleuoli, tamen ob aliquam iustam causam accusarẽt. Ignari meæ cõstantiæ, qui nesciebãt me ita esse cõstantem,ut non facile eorum detractionibus mouerer,nec uerbis ab amicis alienarer. Conabantur, frustra tentabant,& nolebant. Qui,maleuoli. Agere forũ. Forum multa significat,ut Scribit Festus Pompe. at agere forũ dicitur præfectus prouinciæ,cum ciuitatibus connocatis de earum negociis & controuersiis cognoscit,ergo forum agere iura reddere, & causas audire. Statuere, facere statuta. Decernere,firmitee deliberaee,sancire, unde & decreta dicuotur sanctiones quædam eorum, qui habent autoritatem, ut principum, consulum,senatus. Iudicare, de caosis & controuersus ferre iudicia, quæ non debuisses facere cum posses. Suspicari, opinari. Esse successum, datum sibi successorem, ad quem pertinet supradicta facere. Quæ succes. scilicet forum agere, statuere &c. Ne ab his quidem,quasi dicat si hæc non facerent,qui breui expectarent successorem,quanto minus tu facere debuisti, qui poteras existimare iam tibi esse excessum. Non mouebar nõ irascebar tibi. Credas uelim,hoc dicit, quia uix est credibile; ut magistratui soccessuro placeat prædecessorem suum agere, quæ ad se pertineant. Si quid ageres,si quid statueres & iudicares, ut audiebam à te fieri. Leuari,exonerari. Molestiã,labore. Et ex annoa,sensus est,& ex administratione unius anni,quod tempus uidetur mihi longum, gaodebam iam unom mensem esse confectũ te administrante, remaneretque mihi tempus breuius, & molestiam quæ erat annua redactam esse in undecim menses. Prouinciam, oodecim mensium, id est administrationem undecim mansium. Esse factam. m. quia iam uoum mensem administrasses. Longa,qoia cootra uoluntatem meam mittor in prouinciam. Labor,administrationis. Detractus,diminotus tua administratione.

HVBER.

Forum

Decernere

Decretum

HOC &c. Ego delector ualde hoc facto meo quod prænarratum est. Enim pro quia, nihil potuit fieri amantius.i.magis amanter,aut cum maiore amore meo in te. Considera nunc uicissim tuum.s.factum. Tu

ASCEN.

non modo,id est non solum non fuisti ibi.s.Laodiceæ,ubi posses uidere me quamprimum.i.ualde cito,sed discessisti eo quo ego ne quidem.i.non etiam,triginta diebus.i.spacio triginta dierum, possem persequi.i.ad cõsummationem sequi,hoc est sequendo attingere te,qui.s.triginta dies essent constituti tibi,ut opinor,ad succedendum tibi.i.Quibus lege Cornelia decedendum tibi erat prouincia. Hoc,aut ut,factum tuum uideatur illis,qui ignorant quo animo sumus inter nos.i.qui ignorant beneuolentiam nostram mutuam,esse hominis alieni,ut dicam leuissimi.i.cum leuissima nota simultatis, aut hominis fugientis congressum meum non coniunctissimi & amantissimi mei. Attamen literæ sunt redditæ mihi à te.s. scriptæ antequam uenirem in prouinciam,quibus.s.literis,etsi.i.quanquam demonstrabas te proficisci Tharsum.i.ad urbem Ciliciæ,tamen afferebas mihi non dubiam.i.certam spem,conueniendi mei.i.q̃ conuenires me, cum interea, credo equidem, homines maleuoli.Nam hoc uitium.s.maleuolentiæ & inuidiæ,patet.i.extenditur late, & est in multis, sed tamen.i.nihilominus, quamuis maleuoli suspicari possent, nacti materiam probabilem sermonis.s.de nobis faciendi,aut quem de nobis habuerunt,ignari constantiæ meæ,conabantur alienare uoluntatẽ meã à te,qui dicerent te agere Tharsi Forũ.s.iudiciale,statuere.i.statuta condere,decernere,& iudicare multa,cum posses suspicari successum esse iam tibi. Quæ.s.iã dicta officia,forũ agere,statuere&c.solerent quidẽ.i.certe,fieri ab iis, qui putarẽt succedi.i.successionẽ fieri sibi breui tempore.i.ut Hubertinus intelligit,post breue tempus,nam quando decedendũ est,solent diligentissime reliqua munera prouinciæ explere,sed Appius sero id tunc fecisset,cum sibi successum esse suspicari debebat.Aliis uidetur hoc dicere Appiũ eo animo id facere quo qui putaret successionem Cic.breui tempore fore.i.parum duraturã,& ita noluisse intermittere munera prouincię. Ego non mouebar.s.à constant amore,sermone horum.i.huiusmodi hominũ, quinetiam (uelim credas mihi) ego putabã me leuari.i.deonerari,molestia.i.molesto negocio,si tu ageres,quid.i.aliquid in prouincia.s. Et gaudebam prouinciam esse factam mihi prope.i.quasi.xi.mensium ex prouincia annua.i.xii. mensium,quæ uideretur mihi longa,gaudebam inquam si labor unius mensis esset detractus mihi absenti.

Illud(vere dicam) me mouet in tanta militũ paucitate abesse treis cohortes, quæ sunt plenissimæ: nec me scire vbi sint. Molestissime autẽ fero,quod te, vbi visurus sim,nescio: eoq; ad te tardius scripsi, quod quotidie teipsum expectabam, cum interea ne literas quidem vllas accepi,quæ me docerent,quid ageres, aut vbi te visurus essem.Itaq; virum fortem, mihiq; in primis probatũ Antonium præfectum euocatorum misi ad te,cui (si tibi videretur) cohortes traderes:vt dum tempus anni esset idoneum, aliquid negocii gerere possem. In quo, tuo cõsilio vt me sperarem esse vsurũ, & amicitia nostra, & literæ tuæ fecerant:quod ne nunc quidem despero. Sed plane quando, aut vbi te visur⁹ sim,nisi ad me scripseris,ne suspicari quidẽ possum. Ego,vt me tibi amicissimum esse & æqui & iniqui intelligãt,curabõ. De tuo in me animo iniquis secus existimandi videris nonnihil loci dedisse. Id si correxeris,mihi valde gratum erit. Et vt habere rationem possis, quo loco me saluã lege Cornelia conuenias,ego in prouinciam veni pridie Calend. Sextileis, iter in Ciliciam facio

HVBER. ILLVD, cum accusat de tribus cohortibus præmissis. Mouet, turbat, molestum est. Paucitate militum, in tam exiguis copiis militum, ut in superioribus epistolis dixit. Abesse,à prouincia. Nec me scire,subaudi mouet me,nec scire,id est quòd nesciã ubi sint. Plenissime, integerrime, conscripto ab ipsis cohortibus supplemento. Molestissime,quasi dicat,licet quòd dixi moleste feram, tamen hoc molestissime fero,quòd &c. Eo,propter. Teipsum, te præsentem non amplius literas tuas aut nuncios. Interea,dum te expecto. Ne literas quidem quod minus est quàm teipsum. Edocerẽt, instruerent,informarent. Fortem,magni animi hominem. Probatum, spectatum, & mihi gratum. Præfectum euocatorum,qui præest euocatis militibus, Tria autem erant militiæ genera, ut Seruius in primo & in septimo Aeneid.declarauit,legitima eorum qui singula iurabant pro repu.esse facturos,nec discedebant nisi completis militiæ temporibus. tumult⁹ uero eorum qui ad unum bellum militabant,utputa si fuisset bellũ Gallicum,uel Italicum, in quibus ex periculi uicinitate erat timor multus. Euocatio uero fiebat cum ad diuersa loca diuersi propter cogendos mittebantur exercitus. Cui.Antonio.Traderes,cõmitteres meo nomine. Si tibi uideretur, si putares tradendas, mansuete enim cum eo loquitur tãquam cum homine superbo, ne irritet eum ad iram,aut indignationem,quod fortasse fecisset si dixisset cui traderes cohortes sicut debes. tempus anni, quia erat æstiuum tempus aptum bellis gerendis. Erat enim Augustus mensis, ut in superiori epistola uisum est, & in fine huius. Aliquid negocii, aliquid belli. In quo,in qua re,scilicet ut possem gerere aliquid negocii. Amicitia, quæ mihi dabat spem de te optimam. Et literæ, quibus multa mihi pollicebaris. Fecerant,persuaserant mihi. Tuo consilio,ut etiam mihi consuleres quomodo mihi esset agendum.

Tria militũ genera

Quod.s. me usurum tuo cõsilio. Ne despero, non sum sine spe. Quando, quo tempore. Aut ubi quo in loco. Suspicari, opinari, existimare, multo minus scire. Aequi,boni & amici. Iniqui,maleuoli & inimici. De tuo, accusat eum, quòd dederit materiam maleuolis suspicandi de animo suo erga Ciceronem aliter quàm sit, quia existimauerunt eum esse alienatum. Ordo est,uideris dedisse nonnihil loci iniquis existimandi secus de tuo animo in me. Nõnihil loci,aliquid occasionis. Secus aliter,uel quàm ego dederim,uel quàm sit,quia existimant te esse alienatum à me, cum non sis. Id scilicet quòd dedisti occasionem &c. Si correxeris,si emendaueris, ut nunc des occasionem existimandi bene. Et scilicet subaudi gratum erit. Habere rationem,constituare. Salua lege Cornelia,quæ non plures,quàm triginta dies constituebat ei, postquam uenisset successor. In prouinciam,in Asiam.

per Cappadociá, castra moui ab Iconio pridie Calé. Septébreis. Núc tu & ex diebus, & ex róne itineris, si putabis me esse cóueniendú, cóstitues, quo loco id cómodisime fieri posit, & quo die. Vale.

Ex. vi. Epistola. Cum meum factum.

Idem ego cum L. Clodium Corcyræ cóueniſſem hominem ita tibi coniunoctum ot mihi, cum illo colloquerer, tecum loqui uideret, dixi ei me ita facturum esse, ut in eam partem quam Phania rogasset, primum uenirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset.

PER Cappadociá, quæ est Asiæ regio regnum Ariobarzanis. Castra, exercitum, milites, interdó enim pro loco ubi stant milites, interdum pro militibus ipsis ponuntur castra, ut nos castra mouemus. Iconio, oppido, ut diximus. Cappadociæ. Ex diebus, quib⁹ dixi me mouisse castra, & est sensus, computatis diebus mei itineris, & diebus quibus per legem Corneliam, licet tibi esse in prouincia, si existimabis, quòd posis me conuenire, constitues quo loco, & quo die id cómodisime fieri posit, scilicet ut me conuenias. HVBER. Castra Iconium

ILLVD, dicam uere, mouet. i. afficit dolore me, treis cohortes quæ sint plenisimæ. i. perfectisimæ, abesse. i. dimissas à te, in tanta paucitate militú, nec me scire ubi sint, ut uidelicet eas reuocem. At. i. sed, ego fero molestisime, ꝙ oescio obi uisurus sum te, & eo. i. idcirco, scripsi ad te tardius, ꝙ expectabam quotidie teipsum, cum interea ne quidem. i. non saltē, accepi ullas literas. s. à te, quæ. s. literæ docerent me, quid ageres, aut obi uisurus essem te. Itaq;. i. & ita, ego misi ad te uirum fortē & probatú mihi in primis, uidelicet Antoniú præfectum. s. militum, euocatorú. i. qui per euocationē militát. Tria enim, ut Seruius docet, erant militú genera, legitimum onum, corú qui singuli iurabant pro rep. se esse facturos, & ii nō discedebát nisi cōpleto militiæ tempore, alterum tumultus, corú uidelicet qui orto tumultu ad unum bellú militabát, ut in bello Gallico & Italico; tertiú euocationis, cum ad diuersa loca diuersi propter cogendos mittebant exercitus. Cui. s. præfecto euocatorum, tu traderes cohortes, si uideretur tibi. i. ita faciendú, ut possem gerere aliquid negocii, dum. i. donec tempus anni esset idoneú. s. ad bellú gerendú. In quo. s. negocio gerendo, & amicitia nostra, & literæ tuæ fecerant, ut sperarē me esse usurú consilio tuo. Sed plane. i. omnino, ne quidē. i. non saltē suspicari possum, obi aut quando sim uisurus te. Ego curabo, ut æqui & iniqui intelligant me esse amicisimú tibi, tu uideris dedisse iniquis nonnihil loci. i. occasionis, & quasi ansam, existimādi. i. iudicandi, secus. i. aliter de animo tuo in me, si tu correxeris id, erit ualde gratú mihi. Et tu posis habere rationē. i. modú, quo loco conuenias me, lege Cornelia salua. i. intra trigesimō diem, ego ueni in prouinciá pridie Calen. Sextileis. i. ultimo die Iulii, & facio iter in Ciliciam Per Cappadociam. Ego moui castra ab Iconio oppido illo Cappadociæ, pridie Calen. Septembreis. i. ultimo die Augusti, nunc tu constitues, & ex diebus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conueniendum, quo loco & quo die, is scilicet conuentus noster posit fieri commodisime. Vale. ASCEN.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S.P.D.

PLurib⁹ verbis ad te scribá, cú plus ocii nactus ero. Hæc scripsi subito, cú pueri Laodiceæ me cóueniſſent, & se Romá properare dixiſſent. Itaq; nullas iis, præter ꝗ ad te, & ad Brutum dedi literas. Legati Apameá mihi volumé à te plenú querelæ iniquisimæ reddiderunt, quod eorú ædificationé literis meis impediſſem. Eadé epistola petebas, vt eos ꝗprimú, ne in hyemé inciderent, ad facultaté ædificandi, liberaré: & simul peracute querebaris, quòd eos tributa exigere vetaré, priusquá ego re cognita pmisiſſem, gen⁹ enim quoddá fuiſſe impediédi, cú ego cognoscere nó poſſem, nisi cú ad hyemé me ex Cilicia recepiſſem. Ad oia accipe, & cognosce æquitaté

PLuribus. discesserat Appius ex prouincia, & iam Romam se receperat, unde ad Ciceronem legatos cum literis plenis querimoniæ miserat, quòd Cice. edicto impedisset eorum ædificationem, quam facerent in memoriam & gloriam Appii, exactis tributis ex prouincia, ad quod respondet Cice. plene, & se excusat, callide accusans Appium, quòd prouinciam ita oppresserit, ut plures sint, qui recusent soluere tributa ꝑ hac ædificatione, quàm qui uelint. Deinde quia quest⁹ erat Appius, quòd Cicer. ei uenienti ex prouincia obuiam non exisset, dicerétque id fecisse, quòd se contēneret. Primum Cice. se excusat diligenter, ostenditque se usum omni diligentia, ut in hoc satisfaceret officio suo, sed culpam fuisse Appii, qui non reddiderit eum certiorem, qua uia esset uenturus, ostenditque multas fuisse causas quibus ei obuiam prodire debuerit, quas commemorat, ipsum tamen Appium, quodámodo irridens, & quoniam cōmemorauerat Appius Lent. exisse sibi obuiam, Ci. autem noluisse, quasi comparatione Sen. nobilisimi deprimeret Ci. irritatus Cice. cōparatione eius superbiam aperta reprehensione retundit, ostendēs se nulla re esse inferiorem uel Appio, uel Lentulo, quia uera nobilitas non cōsistit in uetustate, & splendore generis sed in uirtutibus, & recte factis, quibus dicit se ei parem esse, idque opinione clarisimorum uirorum ita esse affirmat. Postremo dicit, ꝙ si contemneretur ab ipso Appio, habebit tamen alios nō eo inferiores à quibus honorabitur, se tamen seruaturum beneuolentiá suam in eum quádio ille uolet. Plus ocii, plus cōmoditatis tēporis. Nactus ero, habuero. Cito. raptim, properanter. Pueri, serui. Præter, id est ad alium neminem præter quàm ad te. Postponenda est enim dictio, quàm, nam nisi postponatur, dicetur præter te, & non præter ad te. Legati, hi enim ab Apamea ad Cicer. missi fuerant propter ædificationem, quam essent facturi in honorem Appii. Volumen, inuidiose dixit. q. non literas, sed uolumen, id est uerbosissimam epistolam. Plenum querelæ, tuæ querimoniæ. Eorum, legatorum. Literis meis, quibus scripseram, ne quid facerēt, priusquam ego rem cognouissem. Eadem epistola, quam supra appellauit uolumen. Liberarem, liberos facerem, darem eis licentiam, quia impediebantur mandato Cice. Ne in hyemem, cum incommodissime fiunt ædificationes propter frigora. Incederent, deuenirent, scilicet tempore ædificationis. Et simul, id est HVBER.

etiam. Peracute,calide,astute, quasi inoueres tibi iniuriam fieri. Tribota, quæimposita erant propter illã ædificationem. Exigere,reposcere. Vetarem,prohiberem. Permisissem,coocessissem,scilicet exigere tributa. Re cognita,honestate rei intellecta. Genus,id est quod acute dixit eum esse questum, cum enim Cicer. uetaret fieri ædificationem priusquam rem cognouisset, dicebat Appius hunc esse quendam prohibendi modum qoia cum non posset Cice.cognoscere rem propter remotionem locorum, uetabat tamen ædificationẽ fieri,donec cognosceret,qđ quidem quid aliud est quàm quodammodo aperte dicere se nolle fieri? Quoddam genus,quandam rationem,quendam modum. Me recepissem,rediissem. Ad hyemem,ad hyberna,tempore enim hyemis recipiunt se milites in hyberna. Accipe,audi, ut Accipe nunc Danaum insidias. Ad omnia,quætu scribis. Aequitatem,ironice,quasi dicat quæ nulla est sed potius iniquitas.

EXPOSTVLATIONIS, querimoniæ. Additum ad me adoentũ ad me. Dicimus enim adeo te,& ad te. Intolerabilia,nimis grauia. Exigit,propter istam ædificationem. Quid iniquitatis,qoid iniustitiæ,quasi dicat nihil. Haboit.s.hoc. Me scribere, ad eos qui exigebãt tributã. Ne facerent,ne exigerent ea. Rem causamq;, id est causam rei. Non poteram,obiectio. Quasi uero, uerba ironica cõfutationi apta. Ad me,qui essem pro consul.cuius opera agebaot. Tam longe,obiectio,quę posset ab Ap.fieri. Quid,confutatio obiectionis.

expostulationis tuæ. Primum cum ad me additum esset ab iis,qui dicerent à se intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne facerent ante, q̃ ego rẽ causamq́ cognoscerẽ? non poterã credo ante hyemẽ: Sic enim scribis,quasi vero ad cognoscẽdũ ego ad illos, nõ illi ad me venisse debuerit. Tã lõge inqs!

ASCEN. Plurib⁹ uerbis &c. Discedendo Appius ex prouincia cum Apameæ esset, inde ad Ciceronem legatos miserat cum literis plenis querelarũ,quòd Cicero edicto impediuisset ædificationem, quam Apameani cœperant, in gloriosam memoriã Appii, exactis tributis ex prouiocia. Ad quod respondet Cice.se purgans,& Appium callide accusaos,ꝙ prouinciam oppresserit. Deinde purgat, ꝙ Appio non ierit obuiam, refellitque, ꝙ Lentuli nobilitatem suæ nouitati tantopere, prętulerit Appius. Ordo est. Ego scribam ad te pluribus uerbis.s.quam nunc, cum nactus ero plus otii. Ego scripsi hæc subito,cum pueri.i.serui Bruti conuenissent.i.uenissent ad me Laodiceæ.i.in ea urbe Antiochiæ,&

Apameæ

Laodiceæ dixissent se properare.i.properanter iter parare Romam. Itaqoe.i.& ita,ego nullas.i.non ullas,nõ dedi iis.i. eis ullas literas præterquam ad te,& ad Brutum. Legati Apameani,id est ab Apamea urbe Antiochiæ. Sunt tamen qui Appiani legant,sed errant,ut patebit in epistola quæ incipit. Vix tandem, reddiderunt mihi à te,scilicet missum,uolumen.i.libellum plenum querelæ iniquissimæ.i.ioiostissimæ, ꝙ.i.quia ego impediuissem literis meis ædificationem eorum, scilicet legatorum, uidetur potuisse dicere suam. Tu petebas eadem epistola,ut liberarem.i.liberos facerem,& potestatem ẽis facerem ad facultatem ædificandi,id est ut possint ædificare,quamprimum,id est ualde cito,statim uisis literis tuis,ne incederent in hyemem,quia magna ædificia fieri non solent,& querebare,id est querebaris simol.peracute,id est multum subtiliter,quòd ego uetarem eos exigere tribota.s.ad ædificationem perficiendam,erat autem io honorẽ Appii cœpta,prius.i.antequam ego permisissem re cognita,hoc est,quòd non prius exigerent quàm permisissem,& nollem permittere nisi re cognita. Autem,id est sed,querebare.i.querendo dicebas,fuisse quoddam genus, id est formam aut rationem impediendi, me non aliud quæsiuisse, quam ut impedirem ædificationem, cum ego noo possem cognoscere.s. rem,nisi cum ad hyemem recepissem me ex Cilicia,in hyeme autem,ut dixi,ædificatio minus apte fieret. Accipe,sup.responsum ad omnia,& cognosce dignitatem,quam nullam putas,expostulatioois tuæ, id est manifestæ postulationis iniuriarum de me primum,cum aditum.i.accessum esset ad me,ab iis.s.Calcibus,qui dicerent tributa intolerabilia.i.grauissima exigi à se,quid iniquitatis habuit me scribere.i.quòd scriberem,ne.i.ut non facerẽt aotequã cognoscerẽ rem & causam. Credo,sic enim scribis,nõ poterã sup.cognoscere rem & causam ante hyemẽ,& est per ironiam dictũ unde addit. Quasi uero ego debuerim ire ad illos.s.legatos,qui pecuniã exigebant,& illi nõ debuerint uenire ad me. Inquis.i.scio ꝙ iam dicis,uenirent illi ad te,tam longe?

HVBER. QVID, subaudi dices. Nũ.an. Arbitrabare, existimabas.q.d.immo existimabas. Hoc ergo infert Ci.qoare non ita poterant uenire ad me longe, ut hac causa cognosceretur sicut erant uenturi, allaturi ad me literas tuas. Tametsi,qoaoquã. Ridicule.i.irrisorie. Post brumam!, cum iam esset præteritũ tempus æstatis, quo tempore petebatur in literis,ut posset ædificare. Bruma.breuior pars hyemis,à breuitate dierum dicta,quasi βραχύμερ. Recusent,renuãt,ut exigatur. Hactenus.s. dictum sit. A Pausania, accusat nunc arrogantiæ Appium, & se excusat. Lentuli, is enim præfuerat Ciliciæ ante Appiũ,nam ei Appius successerat. Secũ,cum ipso Pausania. Prodiissem,exissem. Oboiam,cum discederes ex prouincia, & ego uenirem. Scilicet, dictio apta ad Ironiam,ut.s.is superis labor est. Contẽpsi te ita.n. dicis. Nec potest fieri,dicis uihil omnino me esse superbius,qui dedigoat⁹ sim tibi obuiã prodire. Cũ puer, incipit Ci.se excusare,ꝙ usus sit omni diligẽtia,ut exiret obuiã,sed nesciuisse uiã,qoa ille esset uẽturus. Puer seru⁹. Scđa uigilia. Nox.n.apđ milites ĩ uigilias diuidit, qm̃ seruãt castra uicissim per uigilias,& dicebat̃ prima, scđa,& tertia uigilia, & ipsi custodes dicebant̃ uigiles.

Scilicet

Noctẽ in uigilias diuidi

Prima secũda & tertia uigilia.

Quid, cũ dabas iis literas, per quas mecum agebas ne eos impedirẽ,quo minus ante hyemẽ ædificarẽt,non eos ad me vẽturos arbitrabare? tametsi id quidẽ fecerunt ridicule. Quas.n.literas afferebant, vt op⁹ æstate facere possent,eas mihi post brumam reddiderũt. Sed scito, & multo plureis esse,q de tributis recusent, quàm qui exigi velint:& me tamen, qđ te velle existimem,esse facturũ. De Appianis hactenus à Pausania Lẽtuli liberto,ac Cessonio audiui,cum dicerent,secum te esse questũ, quod tibi obuiã non prodiissem, scilicet contempsi te: nec potest fieri me quicquam superbius. Cum puer tuus ad me secũda fere vigilia venisset, isq; te ante lucem Iconiũ mihi venturũ nũciasset,

incertuḿq; vtra via, cum eſſent duæ: altera Varronem tuum familiariſsimum, alteráque Leptam præfectum fabrũ meũ tibi obuiam miſi, mandaui vtrique eorum, vt ante ad me excurrerent, vt tibi obuiam prodire poſſem. Currens Lepta venit mihique nũciauit te iã caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium veni, cætera iam tibi nota ſunt. An ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde imperatori? deinde more maiorum? deinde (quod caput eſt) amico? præſertim cum in iſto genere multo etiam ambitioſius facere ſoleã quàm honos meus, & dignitas poſtulat. Sed hæc hactenus. Illud idem Pauſania dicebat ſe dixiſſe, quid ni Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſsit obuiã, Cicero Appio noluit. Quæſo, etiam ne tu has ineptias, hõ mea ſentẽtia ſumma prudentia, multa etiã doctrina, plurimo rerũ vſu, *addo vrbanitatẽ, quæ eſt virtꝰ, vt Stoici rectiſsime putãt: vllã Appietatẽ, aut Lẽtulitatẽ valere apud me plꝰ,

quid caput

HVBER. INCERTVMQVE, uel nunciaſſet, uel etiam mihi incertum. Vtra, qua. Ambæ, tantum duæ, nam ambo non dicitur, niſi cum præceſſerint duæ dictiones, ut Ci. & Virg. ambo docti, uel hæc dictio duo, ut uidi duos homines ambos mihi amiciſsimos, uel poſtremo cum de his loquimur quæ tantummodo ſunt duo, ut ambos perdidit ille oculos, & ambas aures, & ambas manus. Præfectum fabrum, qui præeſſet fabris, hoc eſt architectis meis, uel fabris lignariis, qui in caſtris haberi ſolent ad faciendas machinas. Fabrum, pro fabrorum per ſyncopam. Vtriq;, & Leptæ, & Varroni. Excurrerent, approperarent. Prodirem, prodire poſſem. Prætergreſſum, tranſiuiſſe te. Cætera, quæ à me facta ſunt pro officio amicitiæ. An obuiam, nunc oſtendit multas ſibi fuiſſe cauſas, quare ei obuiam prodiret, irridet tamen eum. An non prodirem, id eſt nonne debueram prodire obuiam? Primum Ap. Clodio, quaſi dicat nobiliſſimo ciui. Deinde impe. gerenti dignitatem & magiſtratum ampliſsimũ. More maiorum, inſtituto maiorum noſtrorum, qui uoluerunt, ut ſucceſſores deſcendentibus magiſtratibus obuiam prodirent. Quod caput eſt, quod eſt ſummũ omnium, nam uis amicitiæ omnibus ante dictis præſtat. In iſto genere, præſtandum officium meum honorandi magiſtratus. Ambitioſius, quia interdum plus facio quàm debeo, quod ſolent facere ambitioſi, ut ſibi poſtea reddantur uiciſsim pares honores. Hactenus dicta ſint, id eſt ſatis. Quid ni, ſcilicet certe: exprimit autẽ affectũ animi indignãtis. Appius Lẽtulo, quaſi dicat nobiliſsimi nõ indignati ſunt ſe uiciſsim honorare prodeundo obuiã alter alteri. Et Cic. noluit, quaſi dicas ignobilis, & nouus ciuis. Quæſo, interrogantis eſt cũ reprehenſione. Has, id eſt ſubaudi dixiſti. Vſu, experientia, qua deberes eſſe ſapientior. Vrbanitatem, quæ græce dicitẽ ἀστεισμός morum facilitas & honeſtas, media inter ſcurrilitatem & auſteritatem. Stoici, ut oſtenditur in ethicis. Putant, opinantur. Appietatẽ, cum contemptu dicit gentem uel nobilitatem Appiorum & Lentulorum, quia dixerat Appius Lent. Lentulus Appio proceſsit obuiam. Valere apud me, pluris à me fieri. Ambitioſus

ASCEN. QVID? modus interrogandi, cum dabas iis literas per quas mecum, ne impedirem eos, quo minus, id eſt ut non aut quia ædificarent ante hyemem, non arbitrabare eos neuturos ad me? Tameſi, id eſt nihilominus, tamen etiam ſi non arbitratus eſſes ipſi fecerunt quidem id eſt uenerunt ad me, ridicule, id eſt ſtulte, ita ut rideri poſſent. Enim id eſt quia, ipſi reddiderũt mihi poſt brumam, id eſt breuiſsimũ tempus lucis, hoc eſt poſt medium hyemis, eas literas, quas afferebant, ut poſſent facere opus æſtate, ſcilicet durante. Sed ſcito, & id eſt ſimul, plures multo eſſe qui recuſent, ſcilicet exactionem de tributis, quàm qui uelint ſup. ea exigi, & tamen, id eſt nihilominus, me eſſe facturum, quod exiſtimem te uelle. Hactenus ſup. reſpondi aut ſcripſi de Apameanis, ſcilicet legatis. Ego audiui à Pauſania liberto Lentuli, ac à Cæronio cum dicerent, id eſt audiui eos dicentes, te queſtum, id eſt conqueſtum eſſe ſecum, quòd non prodiſſem obuiam tibi, ſcilicet redeunti è prouincia. Scilicet id eſt ſcire licet, quamobrem quia cõtempſi te, nec quicquam poteſt fieri ſuperbius me. Cum puer, id eſt ſeruus tuus, ueniſſet ad me ſecunda uigilia noctis, & is nunciaſſet te uenturum Iconium, id eſt in eam urbem Cappadociæ, ante lucem, & incertum ſup. eſſet utra uia, id eſt qua duarum uiarum, ſcilicet uenturus eſſes, cum duæ ſcilicet uiæ eſſent, ego miſi altera uia obuiam tibi, Varronem familiariſsimum tuum, & altera, ſcilicet uia Leptam, præfectum meum fabrum pro fabrorum & mandaui utrique eorum, ut excurrerent, id eſt extra ordinem ac pompam præcurrerent ad me, ut poſſem prodire obuiam tibi. Lepta currens uenit & nunciauit mihi, te iam prætergreſſum eſſe caſtra ſcilicet Romana. Ego ueni confeſtim, id eſt cum feſtinatione Iconium, id eſt in eam urbem Cappadociæ. Cætera ſuns iam nota tibi quaſi dicat ſcis quòd aperte ſteterit, quo minus te cõuenerim. An. i. utrum uériſimile eſt quòd ego non prodirem obuiam, primum Appio Clodio, ſcilicet pulchro? quaſi dicat homini nobiliſsimo, deinde imperatori, deinde more maiorum. i. ex uetere inſtituto, deinde quod eſt caput, id eſt præcipuum momentum rei amico præſertim cum ſoleam facere in iſto genere, ſcilicet officiorum, etiam multo ambitioſius, id eſt copioſiꝰ & curioſius, quàm honor meus & dignitas ſup. mea poſtulat. Sed hæc hactenus ſup. ſint dicta. Illud &c. Idem Pauſania, ſcilicet libertus Lentuli dicebat te dixiſſe illud. Quid ni? id eſt cur non ita fieret: eſt ironia. Appius, ſup. proceſsit obuiam Lentulo redeunti è prouincia, cum ille ſuccederet, Lentulus proceſsit obuiam Appio. ſ. ex eadem redeunte, hoc eſt nobiliſsimus nobiliſsimo, Cice. homo nouus, noluit. ſ. procedere obuiam Appio. Lepta

Quæſo, id eſt quæro ex te, tu ne, ſup. effutiuiſti. Has. i. huiuſmodi ineptias, homo, cum ſis homo, mea ſententia. i. quantum ego de te ſentio, ſumma prudentia. i. habens ſummam prudentiam, etiam multa doctrina. i. habens multam doctrinam, & plurimam, uſu rerum, addo urbanitatem. i. aſteiſmon, hoc eſt morum honeſtatem, quæ in urbibus potius quàm in agro eſt, quæ ſcilicet urbanitas eſt uirtus, ut Stoici putãt. i. cenſent rectiſsime, exiſtimas, id eſt iudicas tu, illam Appietatem, id eſt nobilitatem & gentilitatem Appiorum, aut Lentulitatem, id eſt nobilitatem Lentulorum, ualere plus, id eſt eſſe maioris æſtimationis apud me.

*PETRI VICTO. CASTI. ❧ADDO urbanitate, quæ est uirtus, ut Stoici rectissime putant. Multum huic nomini tribuisse Stoicos ostendit etiam plutharcus in commentario, quo declarauit, quomodo deceat adulescentes legere poetas: diuersam enim & penitus contrariam uim apud illos habere ἀστεῖον nomen alteri quod est ἀμαθὴς intelligitur ab eo qui locum eum Plutharcli accuratè animaduertit: differit autem quemadmodum Stoici nihil commune esse iudicarent uirtuti, ac uitio: & quemadmodum Vrbanus apud illos (ita autem uocabant uirtute præditum) omni culpa uacaret, & omnes res rectè facere posset. Imperitus autem (id erat apud illos uitiosus) omnibus criminibus obnoxius esset, & in omni tempore negotio laberetur, uerba ipsius hæc sunt: πολλὰ πάνυ τοῖς κοινοῖς χρῆσθαι φράζουσι μήτε τι φαῦλον ἀρετῇ προσεῖναι μήτε κακίᾳ χρηστὸν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν ἀμαθῆ περὶ πάντα δ' αὖ κατορθοῦν τὸν ἀστεῖον. Hæc adnotasse mirifice utile esse credo ad huius loci perspicuitatem qui aliter obscurissimus esset.

quàm ornamenta virtutis existimas? cum ea cõsecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima, tamen ista vestra nomina nunquam sum admiratus: viros eos, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea vero quàm ita & cœpi, & gessi maxima imperia, vt mihi nihil neque ad honorem, neq; ad gloriam acquirendam deesse putarem: superiorem quidem nunquam, sed parem vobis me speraui esse factum. Nec me Hercule aliter vidi existimare vel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui vnquam fuerunt vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono. Tu si aliter existimas, nihil errabis, si paulo diligenti⁹, vt quid sit ἐξοχὴ, quid sit εὐγένεια intelligas: & si Athenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, attenderis. Sed vt ad rem redeam, me tibi non amicum modo, verumetiam amicissimũ existimes velim: profecto omnibus meis officiis efficiam, ut ita esse vere possis iudicare. Tu autem si id agis, vt minus mea causa, dum ego absum, debere videaris, quàm ego tua laborari: libero te ista cura. πάρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι, Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. Si autem natura es φιλαίτιος, illud non perficies, quominus tua causa velim: hoc assequere, vt in quam partem accipias, minus laborẽ. Hæc ad te scripsi liberius, fretus conscientia officii mei, beneuolentiæq;, quam à me certo iudicio susceptã, quoad tu voles, conseruabo. Vale.

HVBER. ❧ORNAMENTA uirtutis, uirtutem ipsam, quæ ornat hominem. Amplissima, maxima. s. honores & dignitates. Opinione, quia secundum Stoicos non sunt bona. Ista uestra nomina. Appiorum & Lentulorum, quæ ita iactatis. Viros magnos, excellentes, qui uirtute sua nobilitassent familiã suam. Ea, nomina. Posteaquam ante non admirabar, sed postquam administraui magna imperia & magistratus amplissimos, ita ut nihil deesset ad honorem & ad gratiam populi acquirendam, non putaui me superiorem uobis. i. uobis anteponendum, qui habuistis uestros maiores claros. Sed parem, æqualem, nec omnino inferiorem. Nec me Hercule, locus ab autoritate ne uideatur ipse temere de se præsumpsisse, & iudicasse. Lentulum, eum qui præfuerat Ciliciæ ante quàm Appius, ad quẽ scriptę sunt epistolæ primi libri.

Aliter, quàm Pompe. & Lent. qui iudicant me esse uobis parem. Paulo diligentius, acutiore iudicio ἐξοχὴ. i. excellentia, εὐγένεια. i. nobilitas, quæ differt ab excellentia, quæ est generis & maiorum.

Excellẽtia Nobilitas — Nobilitas uero est generis, & sui ipsius, ut ostendit Iuue. Tota licet ueteres exornẽt undique ceræ Atria, nobilitas sola est atq; unica uirtus

Atheno-dorus — Athenodorus. Athenodori, ut scribit Strabo libr. xiiii. duo fuerunt, quorum unus Cordilion dictus est: alter Sandonis filius, à uico quodam Cananita dict⁹. Cæsaris præceptor fuit, & in summo honore apud illum habitus, is nobilitatem sola uirtute metiebatur. Vt ad rem, quia inter multas causas quas dixerat sibi fuisse, ut ei obuiã prodiret. Dixerat deinde quod caput est, amico postea diuerterat ad eum reprehendendum. Ita, scilicet me tibi esse amicissimum. Tu autem, ego inquit omnibus officiis faciam, ut intelligas me tibi esse amicissimũ. Tu autem, si agis id, ut in absentia mea uidearis minus, debere & esse obligat⁹ mea causa, quàm ego laboraui tua causa non curo, nolebat enim Appio uideri debere Cice. qui multum antea eius causa laborauerat, & dedignabatur eum laudare à quo fuerat & multum & sæpe laudatus. Laborauerim, curauerim, effecerim. Tua, scilicet causa. Libero, absoluo. Ista cura, ne uidearis debere mihi, hoc est non curo, quia si nõ honorabor ab Appio, honorabor ab aliis, quod declarat uerbis Agamemnonis apud Homerum in primo Iliados, sic loquentis

Versus Homeri — aduersus Achillem πάρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς, id est apud me, & alii qui me honorabunt, maxime autem consiliarius Iupiter φιλαίτιος querulus uel litiũ cupidus & amator φίλος amicus αἰτία causa & accusatio. Illud nõ perficies, hoc est non assequeris, non obtinebis. Quo minus, duæ sunt partes. Quo id est ut. Velim minus, tua causa, id est minorẽ pro te, & utilitate tua habeam uoluntatem. Assequere, perficies. Vt mi. laborem ut minus curem. In quam partẽ, an in bonam an in malam. Accipias, scilicet id quod tua causa uelim. Liberius, apertioribus & pluribus uerbis.

Fretus, tutus, cõfisus. Officii mei erga te, quod in nulla re tibi defuit. Et beneuolentiæ meæ erga te. Certo iudicio, non temere. Susceptam, inceptam,

Quoad — Quoad, quousque, quandiu.

ASCEN. ❧QVAM ornamenta uirtutis? quasi dicat longe erras, nam cum nondũ consecutus eram ea, quæ sunt amplis-

❧Ex. vii. Epistola. Pluribus uerbis.

A pausania Len. liberto, ac à Cosso meo audiui, cum dicerent. Tamen ista uestra nomina nunquam sum admirat⁹, uiros eos qui ea nobis reliquisset, magnos arbitrabar. Tu si aliter existimas, q̃ hi senserint, iude, errabis. Tu autẽ si id agis, ut mea causa minus, dũ ego absũ, debere uidearis, q̃ ego tua laborari, libero ista te cura, & adsunt mihi alii qui me honorabunt, maxime autem cõsilio plenus Iupiter. πάρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. Sin aũt natũ est φιλαίτιος, illud non perficies, quo minus tua causa uelim. Hoc assequere, ut quam in partẽ accipias, minime laborẽ.

simo

sima opinionibus.i.secundum opiniones hominum.uidelicet consulatum & triumphos,tameu.i.nihilomin⁹ ego nunquam sum admiratus.s.tanquam rem admiratione dignam, ista scilicet quæ iactatis nomina uestra, sed sup.arbitrabar uiros,qui reliquissẽt uobis ea.s.noia præclara,magnos,nã nisi illi magni fuissẽt, nõ reliquissent posteris suis noia preclara.Vero,id est sed postea q̃ ego cœpi,i.audiui,& gessi imperia maxia.ita ut putarẽ nihil deesse mihi,neq; ad honorẽ sup.acquirẽdũ neq; ad gloriam acquirendã,speraui me esse factũ nunq̃ quidem superiorem,sed parem uobis. Nec me Hercule ego uidi uel Cnæum Pompeium,quem antepono omnibus,qui unquam fuerunt,uel Lentulum quem antepono mihi ipsi,existimare,id est censere & iudicare aliter, scilicet q̃ ꝙ par uobis factus essem. Tu ô Appi si existimas.i. iudicas aliter,nihil errabis,si ut intelligas quid sit ὑπεροχή.i.excellentia,quid sup.sit εὐγένεια.i. nobilitas & bona natiuitas. attenderis, idest animaduerteris, quid Antenodorus filius Sandonis,additur autem id,quia ut Srabo refert fuit etiam alter Cordolion dictus: hic autem Sandonis filius fuit prætor Cæsaris,dicat de his rebus,quia nobilitatem uirtute metiebatur, dicebatq;,quod Iuue. Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ Atria,nobilitas sola est atq; unica uirtus. sed ut redeam ad rem.i.quod ad utilitatem faciat. Ego uelim sup.ut existimes,me nun modo.i. non tantum, amicum tibi,uerum etiam amicissimum.Profecto ego efficiam omnibus officiis meis, ut tu posis iudicare ita esse uere. Tu autem si agis.i. prætendis id, ut tu uidearis debere minus sup.laborare mea causa.dum.i. donec ego absum,q̃ ego laborarim pro laborauerim tua sup.causa,ego libero te ista cura.i.sum contentus,ut mea causa nõ labores:nam ut inquit Agamẽnon Homericus ad Achillem iratum in primo Iliados, πάρ' ἐμοί γε.i.apud me καὶ ἄλλοι.i.& alii sup.sunt οἵ κέ με τιμήσουσι qui me honorabunt μάλιστα δὲ, maxime autem μητίετα cõsiliarius Ζεύς Iupiter.quasi dicat Cic.si tu minus honorabis,me honorabunt alii,si autem es natura.i.per naturam φιλαίτιος.i.querulus, tunc non perficies quominus.i.ut nõ uelim,scilicet laborare aut prodesse in causa tua,aut sic quo, id est ut uelim minus sup.propterea in causa tua, sed sup. tu assequere.i.obtinebis hoc,ut laborem.i.curẽ,minus in quã partẽ accipias,scilicet hæc à me scripta, siue in bonam, siue in malam. Ego scripsi has ad te liberius.i. multũ libere aut liberius q̃ par est, fretus conscientia officii mei,& beneuolentiæ sup. meæ. quam susceptam certo iudicio à me,conseruabo quoad.i.quandiu tu uoles.

M.T.C.Appio Pulchro Imperatori.S.P.D.

ET si quãtum ex literis tuis intelligere potui, videbã te hanc epistolam cũ ad vrbem esses, esse lectũrum, refrigerato iam leuissimo sermone hominũ prouincialium. tamen cum tu tam multis verbis ad me de improborũ oratione scripsisses, faciendũ mihi putaui, vt tuis literis breui responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ tacita mihi quodãmodo relinquenda sunt. Nihil eni habent, quod aut definitũ sit, aut certũ: nisi me vultu & taciturnitate significasse tibi non esse amicum. Id q̃ pro tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conuiuiis intelligi potuisse. Hoc totũ nihil esse possum intelligere: sed cũ sit nihil, ne quid dicatur quidẽ intelligo. Illud quidẽ scio meos multos & illustres, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cũ tua summa laude, & cum magna significatione nostræ familiaritatis, ad te vere potuisse deferri. Nã quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit, aut elegantius, aut iustius, q̃ vt sumptus egentissimarum ciuitatum minuerem sine vlla imminutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis ciuitatibus postulantibus? Nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium, notum non erat. Apameæ cum essem, multarum ciuitatum

HVBER.

ET si. Hæc epistola fere tota est responsiua epistolæ Appi.nisi in fine.conquestus eni fuerat primum,quod Cice. uultu & taciturnitate significasset se non esse amicum Appii,quod Cice. dicit se non intelligere quia nihil fuit. Deinde conquestus erat,quod cum ciuitates prouinciæq; decreuissent mittere publico sumptu legationes Romam ad laudãdum Appium in senatu,Cic.edicto suo,& decreto prohibuisset ipsas legationes,de qua re se excusat diligenter. Addiderat Appius ꝙ Cice.de eius fama in prouincia detraxisset,quod omnino negat Cice.& dicit Appium aut hoc improbe finxisse,aut si audiuit ab aliquo eum errasse, tamen quod nimis temere & leuiter crediderit.Postremo ostendit sibi gratum esse,quod admonit⁹ fuerit de rebus urbanis ab Appio quem rogat,ut agat cum Hortensio familiari suo,ut omnino non approbet ꝙ Cicero remaneat in prouincia per duos annos. Breuius demum admonet Appium ubi nunc sit,& quid noui sit in Cilicia. Videbam.intelligebam. Hanc meam. Ad urbem.in urbe.Significat enim nunc in loco, ut prima quod ad Troiã pro charis gesserat argis. Refrigerato.remisso,diminuto,cessante,sicut contra feruere ponitur pro crescere,& frequentari.Leuissimo sermone.id est leuissimorũ hominum sermone. prouincialium.illius prouinciæ, id est Cilicum,qui gaudẽt inter nos dissidium ponere.

Ad nrbem significare nunc in loco

Multis uerbis.longiore epistola. Faciendum putaui.id est uisum est mihi. Breui.i. paucis uerbis. Capita.capitula,primæ partes, uel clausulæ primę. Tacita.sine ulla mentione & responsione. Diffinitum. determinatum. Certum.expressum:uidentur enim esse somnia quæ in principio epistolę scribis. Vultu.faciei qualitate,qua possumus significare animũ nostrũ, ut puta si rideamus,cum quispiam detrahit de honore alterius,significamus nos non esse ei amicos,quia non rideremus.Cum uero propter illas detractiones obducimus aut rugamus frontem, ostendimus nos amicos, qui reuolumus audire eius detractiones, deprehẽdi autem uultu animi qualitatem ostendit.Iuue.Deprehendas animi tormenta latentis Et ægro corpore,deprehẽdas & gaudia,sumit utrunq; Inde habitum facies. Taciturnitate.quia si detrahentibus nihil contra respon-

demna

demus,uidemnt confirmare,ergo. Vultu.ostēdendo lætitiam cum tibi detrahebatur. Taciturnitate.tacen do,& quodammodo affirmando quæ de te dicebantur,id.me non esse tibi amicum. Pro tribu.i.in tribunali. Nam pro hic pro in ponitur.In tribunali autem.i.cum ius redderem. In conuiuiis.quibus interfueram.

Hoc totum quod dicis me significasse uultu & taciturnitate in tribunali & in conuiuiis me non esse amicū tibi. Nihil esse à me,nūq̄ à me esse factū. Ne quid dicatur.quia ex nihilo nihil potest elici. Illud.dixit se oul la re ostendisse se esse inimicum Appio,nec unq̄ ei detraxisse,nunc dicit se etiam eū sæpe laudasse. Illud.qd sequitur.i.meos sermones. Habitos.dictos à me. Illustres.claros, honorificos. Ex superiore loco.in tribunali. Ex æquo inferiore,ut in conuiuiis & cæteris locis. Laude tua. cum magna tua cōmendatione. Ex significatione.demonstratione,testificatione. Quod ad legatos.respondet alii parti epistolæ de impeditiōe legationum. Elegantius.dignius. Aut iustius.cum maiori iustitia. Egentissimarū pauperrimarum. Sumptus.qui imponebantur pro mittendis legationibus. Postulantibus à me,ut imminuerem sumptus earum, neq; enim mea sponte motus sum,ut id facerem. Genus legationum.i.quales essent omnes legati,qui proficiscuntur Romam. Tuo nomine.tua causa,ut te laudarent.

ASCEN. ET SI. Respondet epistolæ Appii,qua multa obiecerat,quæ purgat uti legenti facile patebit. Ordo autem est.Etsi.q̄q̄,ego uidebā quātum potui intelligere ex literis tuis,te lecturum sup.esse hanc epistolam cum uenisses ad urbem.s.Romam,sermone leuissimo.i.inconstantissimo,hominum prouincialium,qui iniq; conquesti fuerunt de Ci.refrigeratū.i. temperatum & sedatum iam tū cum tu scripsisses ad me tam multis uerbis,de oratione.i.locutione hominum improborū,ego putaui faciendū mihi.i.me debere facere,ut respondere breui.i.breuiter,uel breui,sup.epistola uel responsiōe,literis tuis. Sed duo prima capita.i.principales sentētiæ epistolæ tuæ.relinquenda sunt mihi quodāmodo.tacita enim.i.quia.nihil habent quod sit aut diffinitum.i.determinatum,aut certum,nisi me significasse uultu & taciturnitate.i.eo q̄ uultum iratum haberē, & nihil dicerem,me sup.non esse amicum tibi,idq;.i.& id potuisse intelligi pro tribunali.i.ante tribunal,cum aliquid ageretur,& nonnullis.i.quibusdam conuiuiis. Ego inquit Cicero,possum intelligere hoc totum nihil esse.i.ex uana suspitione esse ortum.sed cum nihil,scilicet in te,nec quidem.i.non etiam aut nunc saltem,intelligo quid dicatur. Quidem.i.certe,ego scio illuc multos sermones meos habitos & illustres.i.claros , & ex superiore loco.i.cum in sede magistrali sederem, & in loco æquo.i.plano,cum ut priuatus loquerer cum summa laude tua,& cū magna sollicitudine.i.anxietate,& significatiōe familiaritatis nostræ,potuisse deferri.i.delatorie afferri ad te,uere.i.ueraciter. Nam quod attinet ad legatos qui communibus sumptibus solebant Romam proficisci,ut Appium publice laudarent,quid potuit fieri à me,aut elegantius.i.decentius,aut iustius, q̄ ut minuerem,sumptus.i.expensas ciuitatum egentissimarum,sine ulla imminutione dignitatis tuæ,præsertim ipsis ciuitatibus postulantibus super illud,quasi dicat nihil. Nam totum genus legationum.i. legatorum proficiscentium.i.abeuntium tuo nomine,non erat notum mihi.i.non erat approbatum à me,cum nescirem iustam rationem earum. Cum ego essem Apameæ.i.in ea urbe Antiochiæ,aut(ut alii dicunt)Phrygiæ,sed Strabo dicit sic.Antiocensibus ad Austrum Apamea est,in mediterraneo sita. Et paulo ante de Antiocēsi prouincia,

Apamea Aotiochia Seleucia Laodicea — quæ est pars Syriæ loquēs,dicit.Vocatur etiam tetrapolis ex insignibus urbibus quę ibi sunt,& si plures sint, maxime tamē quatuor sunt Antiochia apud Daphnem,& Seleucia in Pieria,& Apamea & Laodicea,quæ propter concordiam sorores dicebantur.Eas Seleucus condidit. Maxima ab eius patre Antiodoco Antiochia dicta est,minutissima ab eo,Apamea uero ab eius uxore, Laodicea autem à matre nominata est. Alibi tamen dicit Apameam & Laodiceam Phrygiarum urbium maximas.Sed Phrygia generaliter ea quoque pars dicitur.

HVBER. ☞PRINCIPES.primates. Detulerunt ad me.renunciauerūt mihi. Decerni.statui in prouincia. Soluēdo nō

Solnendo non essent — essent,soluēdi facultatē nō haberent. Hic.tunc:est enim

Hic — aduerbiū tēporis,ut hic Regina grauē gemmis, auroq; poposcit,Impleuitq; mero paterā.aliàs loci,ut,Hic illi⁹ arma,hic currus fuit. Vrbanū.ciuilē, cultis maioribus.

Vrbanus — Vt nunc loquimur.quia uerbū erat temporibus Cic. nouum.ut ostendit Quintilianus lib.viii.ubi tractat de ornatu orationis,& adducit hunc locum Cice.isto genere legationum.i.talibus legationibus , quæ nulla necessitate proficiscerentur, sed tantum ut te laudarent.

Synnadis Syonadica marmora — Synnadis,quod est oppidum Phrygiæ ad Cariæ fines unde marmora effodiuntur, quæ synnadica dicuntur.

Id.s.te non delectari hoc genere legationum. Primum,scilicet dicebam.Appium Claudium.s.te. Myndesium. Myndum oppidum Cariæ. Sponte per.ipsum.i.sua causa & nō testimonio legationum.In ea.n.dicit quare potius dixerit Myndesium q̄ aliorum populorum,quia in ciuitate mentio facta est de hac re. Senatui.à senatu,datiuus pro ablatiuo. Deinde.s.dicebam. Accidisse.contra eorum uoluntatem euenisse. Eorū causa,ut eos laudarēt. Tempus.occasionem dari. Laudandi.eos quorū causa uenissent. Studia.dicebam mihi placere uoluntatem eorum , quod essent grati erga te,propter merita tua bene administratæ prouinciæ, sed.

Consilium. deliberationem proficiscendi Romam tua causa. Minime.nec quia ut dixi tua sponte satis est laudatus senatui & Populo Romano. Officiū suū

principes ad me detulerunt sumptus decerni legatis nimis magnos , cum soluendo ciuitates non essent. Hic ego multa simul cogitaui. primum te hominem, non solum sapientem , verum etiam(vt nunc loquimur)vrbanum, non arbitrabar isto genere legationum delectari: idq̄ me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputauisse. Primum Appium Claudium senatui, populoque Romano non Myndesiū testimonio (in ea enim ciuitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatum. Deinde me ista vidisse accidere multis, vt eorum causa,legationes Romam venirent:sed his legationibus non meminisse vllum tempus laudandi,aut locum dari. studia mihi eorū placere, quod in te benemerito grati essent:cōsiliū totū videri minime necessariū. Si autē vellent declarare in eo officiū suū,laudaturum me;si quis suo sumptu functus esset officio : concessurum,

id est,

id est, si uellent demonstrare se esse gratos, sicut eos esse decet. Laudaturum. subaudi dixi. Esset functus officio, uenisset Romam ad laudandum te. Sumptu suo. proprio, non autem sumptu publico, qui exigitur contra uoluntatem multorum. Concessurum. permissurum, ut fungeretur officio.

si legitimo: nō permissurum, si infinito. Quid enim reprehēdi potest? nisi quod addis, visum esse quibusdā, edictum meum, quasi cōsulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum? Iam vero non tantum mihi videntur iniuriam facere ii, qui hæc disputant, quam si cuius aures ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum, nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me venissent, vt de tuo edicto totidem verbis transferrem in meū diligētissime scriptū. Caput est, quod ptinet ad minuendos sumptus ciuitatum: quo in capite sunt quædam noua, salutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere

LEGITIMO. s. sumptu. i. honesto, moderato. Infinito nimio, & immoderato. Esse enim, quasi dicat quosdā existimasse. Quasi consulto. q. d. dedita opera & tantummodo ad hoc, ut impedirem legationem, & non ꝓdessem prouinciæ. Accommodatum. adaptatum factū, HVBER.

Iam. inceptiua particula in hoc loco. Disputant. ꝓferunt. Hæc talia. s. me fecisse edictum de industria, ut impedirem legationes tua causa profecturas. Cuius. alicuius. Patent. sunt exposita, quod est signum inconstātiæ & amoris nō ueri. Nam inquit Ci. in Lælio de amicitia. Addendum eodem ut nec criminibus inferendis delectetur amicus, nec credat oblatis, quæ pertinēt omnia ad inconstantiam. Idem in eodem libro paulo inferius. Iam deinde non solum ab alio oblatas criminationes repellere, sed neq; ipsum quidem esse suspitiosum semper aliquid existimantem ab amico esse uiolatum. Edictum. decretum. Publicani. qui publica tractāt & cōducunt. Samum. Samos tantummodo dicitur ꝓ insula, Same uero & Samus ꝓ urbe dicitur, autor Strabo lib. x. Romæ. cum essem Romæ, ubi nihil suspicabar de huiusmodi legationibus. Addidi. occurrit obiectioni, ne diceret eū forte postea consulto id addidisse. Caput. capitulum, quod ego transtuli de tuo edicto in meum. In capite. de minuendis sumptibus. Noua. à te nō cogitata. Salutaria. utilia. Quibus. salutaribus Iam

PRincipes multarum ciuitatū detulerunt ad me. i. clausula insinuauerunt mihi, sumptus nimis magnos decerni. i. decreto adiudicari, legatis. s. Romam ituris, cum ciuitates non essent soluendo. i. ut soluant. Ego cogitaui multa simul, hic. i. in hac re, aut hoc tempore. primum arbitrabar te hominem, non solum sapientem, uerū etiam, ut nunc loquimur, urbanum. i. politū, sermone & moribus, non delectari isto genere legationum. s. quæ in unum exhaurirent egentissimas ciuitates. Ego arbitror me disputasse id multis uerbis. pro tribunali. i. in tribunali Synnadis. i. in eo oppido Cariæ, ubi uis est marmorum, quæ synnadica inde dicuntur. Alii Phrygiæ quoq; eam addicunt: quia uicina sunt loca, Phrygiaq; maior ea complectitur. Est autem forma ablatiui pluralis. Primum sup. dixi disputādo, Appium Claudium esse laudatum senatu & Pop. Ro. i. à senatu & populo Ro. aut coram senatu & Populo Ro. non testimonio Myndensium. i. legatorum è Myndo oppido Cariæ, mētio enim legationis mittendæ facta est in eo oppido, sed sua sponte. i. sine alicuius intercessione. Nam senatus de republica benemeritos sponte laudare solebat. deinde sup. dixi, me uidisse ista accidere multis ut legationes uenirent Romam, causa eorum. s. laudandorum, sed dixi me non meminisse, ullum tempus aut locum laudādi datum his. i. huiusmodi legationib⁹. Sicut Agrecius dicit. memini exigit præsens tempus, ut memini uidere non uidisse & hic dari non datum esse. Idq; Cic. fere obseruat. Valla tamen in Raudensem improbat. Certum autem est Vir. in Geor. dixisse. Memini Coritium uidisse senem, & Persium, memini somniasse, sed frequētior est per præsens locutio. Dixi sup. studia eorum qui ire aut mittere uolebant, placere mihi, ꝙ essent grati in te benemeriti, sed sup. dixi consilium totum. s. de mittendis legatis uideri minime necessariū. Si autem uellent declarare officium suum in eo. s. consilio aut incepto, dixi sup. me laudaturum, si quis functus esset officio. s. legationis Romam tui laudandi gratia, suo. i. proprio sumptu, non ciuitatum egentium, & dixi concessurum, si sup. functus esset suo sumptu legitimo. i. rationabili, qualem leges permittunt, & sup. dixi me nō permissurum si infinito. s. sumptu, quia cederet in detrimentum reip. cui expedit ut unusquisq; re sua bene utatur. Disputaui autem, publice, aut fateor me disputasse publice: quid enim potest reprehendi. s. in meo facto, nisi quod addas uisum esse quibusdam edictum meum, esse accommodatum. i. applicatum, quasi consulto. i. consilio præuio ad istas legationes impediendas. Iam uero ii qui hæc disputant. i. uariis sermonibus agitant, non uidentur mihi facere iniuriam, tantum. i. in tantum, q̄. i. quantum, sup. is si cuius. i. si quis talis sit ꝙ eius aures patent ad hanc disputationem, tacite notat Appium, qui detractores libenter audit, modestius tamen dicit si cuius, q̄ si diceret ut multi loquntur. q̄ ii quorum &c. ant, is cuius &c. Ego composui edictum Romæ. i. cum adhuc Romę essem, nec quicquam de legationibus istis suspicarer, & nihil addidi, nisi id quod publicani. i. qui pub. ut uectigalia conducunt & tractant rogarunt me cum uenissent ad me Samum. i. in eam urbem insulæ eiusdem nominis, sed urbs etiam Same dicitur: insula tantum Samos, ut transferrem. i. transmutarem, de edicto in meū. s. edictum, scriptum diligentissime, totidem uerbis, quot esset scriptum in tuo edicto, hoc est ut quod erat in tuo edicto, ponerē aliter, in quo capite sunt quædam noua salutaria ciuitatibus, quibus ego delector magnopere.

ASCEN. Soluendo Memini Samos

delector. Hoc vero, ex quo suspitio nata est, me exquisiuisse aliquid, in quo ego te offēderem, translatitiū est. Neq. n. erā tā desipiens, vt priuatæ rei causa legari putarem, qui & tibi non in priuato, & pro re non priuata sua, sed publica, non in priuato, sed in publico orbis terræ con-

DELector. quia cum præsim prouinciæ, omnia refero ad eius utilitatem. Offenderem te, facerem contra te. Translatitium. fictitium in me falso translatum. HVBER.

Neq; enī reddit rationem quare hoc sit trāslatitium. Priuatæ rei. sed poti⁹ causa publica. Legari. mitti. subaudi eos. Qui mittebantur. i. Romam. Tibi non. ꝓ. qui

Alii ita legendum transferrem in meum. Diligentissime scriptum caput est, quod ei multi aiunt

qui gesseras magistratum. Non priuata sua. non ipsorum tantum prouincialium. Edixi decreui, statui. Iniussu meo. sine meo mandato. Exclusi. excepi. Persequi me. uenire ad me, qui eram admodum longe. Taurum. montem quem Cice. transierat. Ridiculum. dignum risu, quia sine ratione dictum

silio. i. in senatu, vt gratias agerent, mittebãtur. Neq̃ cũ edixi nequis iniussu meo pficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, & q trãs Taurũ psequi nõ possẽt. Nã id maxĩe est in tuis literis irridendum.

HVBER. QVID enim erat. hoc dicit nullam fuisse causam quare eum persequerentur trans Taurũ, quia anteq̃ transiret Taurum, ita egerat iter suũ, ut non modo illæ legationes, uerũ etiã legationes oĩm ciuitatũ potuerint eũ cõuenire. Ad Iconiũ. unde paulo ante mouerat castra, ut in superioribus epistolis ostendit. Dioecesiũ Dioecesis scribitur per œ diphtongũ, & significat gubernationem, administrationem: nã *διοικῶ* significat guberno, ergo diœcesium iurisdictionũ, gubernationum prouinciæ. Cis, citra. Magistratus, officiales Philomeli. quod ẽ oppidum Phrygiæ in magna planitie à septentrione, autoe. Strabo. Istius ge. huiusmodi quæ mitteretur causa laudandi te. Atq;. dicit se nihil decreuisse sua sponte de huiusmodi legationibus, nisi quod postulationibus principum ciuitatis coactus est facere. Remittẽdo. pro dimittendo Postulauissent. rogassent. In uenditionem tributorum. quia plerunq; uenduntur tributa his qui postea ea exigunt sine ulla clementia. Acerbissimam. crudelissimam, accipiendo pignora & subhastãdo bona eorum qui debent tributa. Capitum atq; ostiorum quæ per capita & per ostia fit & imponitur. Inducerentur. imponerentur, & quasi in malam consuetudinem reducerentur. Minime necessarii. & ideo non tolerabiles: nam sumptus necessarii etiã si sint graues, æquius tolerantur. Ego autem cum hoc suscepissem. aggressus essem, ut defenderem. Adductus. motus. Miseriis. calamitatibus. Perditas. afflictas, consumptas. Per suos magistratus. latenter pulsat Appium. Non negligens. liptote. i. diligentissimus. Non debuisti. ut ostendimus supra, esse officium boni amici & constantis. Aliis. multi enim sunt qui multa fingunt, & ea falsa attribuunt amicis, quos pessimos esse ostendit Horati. in sermonibus his uerbis. Fingere qui non uisa potest, secreta tacere Qui nequit, hic niger est hũc tu Romane caueto. Minime liberale. minime honestũ.

Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent: cum ego Laodicea vsque ad Iconium iter ita fecerim, vt me omnium illarum diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum ciuitatum magistratus, legationes conuenirent. Nisi forte postea cœperunt legare, quàm ego Taurum transgressus sum: quod certe non ita est. cum enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synadis, cum Philomeli, cum Iconii essẽ, quibus in oppidis omnibus commoratus sum, omnes iam istiꝰ generis legationes erant constitutæ. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumptu legationum aut minuendo, aut remittendo decreuisse nihil, nisi quod principes ciuitatum me postulassent, ne in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum, atque ostiorum, inducerentur, sumptus minime necessarii. Ego autem cum hoc suscepissem, non solum iustitia, sed etiam misericordia adductus, vt leuarẽ miseriis perditas ciuitates, & perditas maxime per magistratus suos: non potui in illo sumptu nõ necessario negligẽs esse. Tu, cũ istiusmodi sermones ad te delati de me sũt, nõ debuisti credere. Si aũt hoc genere delectaris, vt quæ tibi in mẽte veniãt, aliis attribuas, genus sermonis inducis in amicitiam minime liberale

ASCEN. VERO pro sed. hoc ex quo suspitio nata est, me exquisiuisse. i. excogitasse aliquid, in quo offenderem te, est tralaticium. i. seu translatitium. i. fictitium & falso in me translatum, ex malitia eorum qui talia cogitãt & faciunt. Neq; enim eram tam desipiens ut putarem sup. eos legati causa rei priuatæ, qui mittebantur ut gratias agerent, & tibi non priuato sed publico magistratu functo, & nõ pro re priuata sua id est, sibi propria, sed sup. & non. s. gratias agerent, in priuato scilicet loco, sed in pub. consilio orbis terræ. i. in senatu scilicet Romano. Neq; enim cum edixi. i. publico mandato iussi, ne quis proficisceretur. s. Romam iniussu. i. sine iussu, meo, exclusi eos qui non possent persequi. i. ad finem usque sequi. Non enim semper in malum accipitur, me in castra Persequi & qui non possent persequi me trans Taurum scilicet montem. quia qui ne quis dicit, omnes includit sub uetatione sua. Nam id est maxime ridendum in literis tuis. Scripserat enim Appius mordendo Ciceronem, q cum prohibuisset quenquam iniussu suo pficisci Romam, non prohibuerit proficisci secum in castra & trãs Taurum, immo dicit Cicero generalem se fecisse prohibitionem, neque opus fuisse ut legationes mitterentur secum aut in castra aut trans Taurum. Quid enim erat quod. i. propter quod persequerentur in castra, ue pro uel, transirent Taurum, nomen est maximi montis Armeniã à Cilicia dirimentis. cum ego fecerim iter à Laodicea. i. ab ea urbe Antiochiæ aut Syriæ seu Phrygiæ maioris, usque ad Iconium oppidum Cappadociæ, ita ut magistratus & legationes omnium diœcesium. i. iurisdictionum ac gubernationum, à uerbo *διοικῶ*, quod est guberno, unde secunda per œ scribitur, & tertia à Græcis per η. & ita ambæ sunt longæ. est *διοίκησις* Dioecesis diœcesis, dispositio, gubernatio, iurisdictio, quæ sunt cis, id est citra Taurum, & omnium illarum ciuitatum, conuenirent me, scilicet agendi mecum de rebus suis gratia, nisi forte legati sup. cœperunt legari. i. mitti postea q̃ ego transgressus sum Taurum, quod certe non est ita. Cum enim essem Laodiceæ, cum essem Apameæ, cum, repete essem, Synadis, cum. s. essem Philomeli, cum essem Iconii, quæ sunt oppida iam nota in prouincia sita: Iconium quidem in Cappadocia, Philomelum in Phrygia. s. maiore,

maiore, quod situm est in magna planitie à septentrione: cætera prius dicta sunt. Synnada quidem urbs est Synnada Asiatica ad Cariæ fioes, & ut Strab. dicit, non magna est, ad quam planicies iacet oleis cõsita. LX. fere stadiorũ. Vlterius est Dorci uicus & Synnadici lapidis fodina. De declinatiõe aũt ne quid hæsites, quia Ci. Synnadis aduerbialiter dicit: credam uti abltõ plurali ut sit nominatiuus Synnada syooadorũ. Calepinꝰ tñ dicit apud Sydonium declinari Synnas synnadis, quod hoc dici nõ posset, nã ab eo otõ diceretur hoc Synuade aut synnadi nõ syonadis, in quibꝰ omnibus oppidis ego cõmoratus sum .i. moram traxi, oẽs legationes istius geoeris, s. quæ mitterẽtur tui laudãdi gratia, erãt cõstitutæ .i. translatæ. Atq; ego uolo te tñ scire, hoc me nihil decreuisse .i. decreto constituisse, de isto sumptu legationum, aut minuendo aut remitteodo. s. illis qui eo onerabantur, nisi quod principes ciuitatum postulassent maoe .i. matutino tempore eius diei quo decreueram, ne sumptus minime .i. omnino non necessarii ducerentur in ueoditionem tributorum: interdum enim tribota ueoduotur, & qui ea emunt acerbissime exigunt, & illam acerbissimam exactionem capitum atq; ostiorũ .i. de singulis capitibus atq; ostiis domus, quã tu non ignoras, quia eius tẽpore uigebat, aut ab eo ut eius gratia instituta erat.

Ego autem cum suscepissem .i. facieodum recepissem hoc. s. ne fierent sumptus non necessarii, adductus. s. ad hoc non solum iustitia, quæ nimiam exactionem prohibet, sed etiam misericordia, ut leuarem .i. deonerarẽ miseriis ciuitates perditas .i. pereuntes, & perditas maxime per magistratus suos, nõ potui negligens esse in illo sũptu nõ necessario. s. uetando. Tu cum sermones istiusmodi. s. detractoru & inimicitiarum generatiui, essent delati ad te de me, non debuisti credere. Si autem delectaris hoc genere .i. fictionum aut sermoonum, ut attribuas aliis .i. dicas tibi dicta esse ab aliis, quæ ueoiant tibi in meotem .i. quæ putaris dicta aut facta esse potuisse, tu inducis in amicitiã genus sermonis minime .i. nequa q̃ liberale .i. libero homine dignum.

Ego si in prouincia de tua fama detrahere vnquam cogitassem, non ad generũ tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brundusii, neque ad præfectum fabrum Corcyræ, quem in locum me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimis hominibus autoribꝰ, quorum sunt de amicitia gerenda præclarissime scripti libri, genus hoc totum orationis tollere. Disputabant, ego contra differebam. dicebant, ego negabam. An mihi de te nihil esse dictum vnquam putas? ne hoc quidem, quod cum me Laodiceam venire voluisses Taurum ipse transisses? quod iisdem diebus meus cõuentus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli. tuus Tharsi? non dicam plura, ne in quo te obiurgem, idipsũ videar imitari. Illud dicam, vt sentio, si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis, tua summa culpa est. Sin alii tecũ hæc loquuntur, tua tamen, quod audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra constans, & grauis reperietur. Quod si quis me astutiorem fingit: quid potest esse incallidius, quàm cum te absentem semper defenderim, cum præsertim mihi vsu venturũ nõ arbitrarer, vt ego quoque absens à te defendendus essem, nunc committere, vt tu iure optio me absentẽ deserere posses? Vnũ genus excipio sermonis, in quo persæpe aliquid dicitur, quod te putẽ nolle dici: si aut legatorũ tuorũ quispiã, aut præfectorũ, aut tribunorũ militũ maledicit.

EGO. probat ꝙ nũquam detraxerit de fama Ap. neq; enim consequens est, ut qui studeat aliom hoonrare, detrahat de eius fama. se autem dicit studuisse honorare Appium, cum retulerit ad generum eius, ad Phaniam libertum, & leptam præfectum fabrum suorum, in quẽ locum Appius uellet eum uenire, se enim uenturũ quocuoque uenisset. Ergo non est oerisimile quod cogitauerit ei detrahere. Ad li. ad Phaniam, ut supra in aliis epistolis. Præfectum fabrum, Leptam ut supra. HVBER.

Venire. ut mecum loqui posses. Quare. concludit huiusmodi sermones delatos, quod Cicero ei detraxisset. oioo non fuisse credendos. autoritatem eorum qui de amicitia scripserunt, ut probauimus supra ex Lælio Ciceroois. Autoribus. doctoribus, suasoribus .i. doctissimorum uirorum sententia. Gerenda. colenda, seruanda. Orationis, detractoriæ, & transferendi criminationes falsas in amicum. Tolere remouere, non credere. Disputabant. ostendit qoid debuerit facere Appius, quia debuerat refellere criminatiooes, quæ ad se deferebantur de Cice. sicut ipse refellebat ad se delatas.

Differebam. disputabam credo esse uerba sumpta ab aliquo, qui dicat in amicitia ita esse faciendum. Contra ea quæ mihi deferebantur, ita ut facere debueras. De te. quod faceres contra honorem meũ. Nec hoc quidem. s. putas esse dictum. Venire me. sicut indicauerat mihi Lucius Clodius, ut in præcedentibus epistolis est uisum. Conuentus .i. iurisdictio, quia illuc conueniebant populi ubi erat proconsul. Apamea, & Laodicea. Phrygiarum urbium maximę sunt. Tuus Tharsi. quia illic decernebas, statuebas, iudicabas, forum habebas, ut supra in epistola quæ incipit Cum meum factum. Tunc enim maleuoli homines detulerant Cice. Appium præiudicare eius honori: quia adhuc ita prouiociã administraret, quasi Cice. pro nullo esset. Idipsum quod attribuam tibi, quod in mentem uenerit. Obiurgem. accusem te, quia te accuso ꝙ id feceris. Si ista. dilemma argumentum, quod ex utraq; parte concludit. Ipse sẽtis. ipse iudicas & credis. Culpa: qoia temere credis. Sin autem. altera pars argumenti. Quod audias. ꝙ his patefacias aures, qoia non deberent aures tuę patere delationibus istorum. Nonnulla. aliqua sed maior q̃ superior. Qood si quis. argumentatur aliis rationibus, ꝙ nulla fieret causa, quare debuerit ei detrahere, & occurrit obiectiõi, si quispiam fortasse diceret eũ esse calidũ & uersutum, quod quidem esse non posset, si ei detraheret, quem ante laudasset eo tempore, non sperabat euenturum, ut in aliqua re posset postea laudari ab Appio, nunc autem cum egeat huius fauore, quomodo ue risimile est quod egisset ut mereretur ab eo deseri. Fingit.

Apamea
Laodicea

Dilemma

git.putat. Astutiorem.comparatiuum pro positiuo. Quid potest.ostendit ꝙ hæc essent contra astutiam, quæ dicitur fecisse. Incallidius.stolidius,simplicius. Vt.ordo est, quid potest esse incallidius, ꝙ committere ut tu optimo iure me deserere posses,cum te absentem defenderim,cum præsertim non arbitrarer &c. Defenderim.olim Romæ. Te absentem.ab urbe,cum esses in prouincia. Præsertim.non fortasse dicatur fecisse,ut idem ab eo postea acciperet. Vsu uenturum.euenturum.Nam usu uenire,euenire & contingere significat. Ablens.nunc cum sum in prouincia. Quoq;.sicut te defenderam. Committerem.facerem. Iure optimo.merito ipso iustissima causa,qui si tibi detraherem,nunc merito me deserere posses. Vnũ genus.in uno tantum dicit Cic.se fortasse offendisse Appium,si fortasse audiuit aliquos ex tribunis uel præfectis Appii minus honorifice de eo loquẽtes,quod tamen etiã dicit ratum fuisse.Excipio,quia dixi me nũquam cogitasse detrahere tibi,excipio. Vnũ genus sermonis.quendam loquendi modum. Nolle dici.quia non uideatur esse tibi honorificum,& declarat quod sit illud. Si aut quis,id est aliquis. Male dicit male loquitur de te.

Vsu uenire

ASCEN. ☞ SI ego cogitassem nnq̃ detrahere de tua fama in prouincia,nõ tulissẽ ad Lentulũ generũ tuũ.i.ad iudicium & uoluntatẽ generi tui Cnæi Lẽtuli,neq; ad libertũ tuũ.s.Phaniã Brundusii , cũ adhuc essem Brũdusii,quæ est urbs Italię,neq; ad p̃fectũ fabrũ ꝑ fabrorũ,Corcyræ.i.cũ essẽ Corcyræ aut in Corcyra insula,in quẽ locũ nolles me uenire.s.ad cõueniẽdũ te,aut ut cõueniar à te.Quare tu potes doctissimis hoibus autoribus.i.id approbãtibus,quorũ.s.autborũ libri sunt.i.extãt scripti p̃clarissime de amicitia gerenda,tollere hoc totũ genus orõnis.s.quale est dicẽtiũ. Sup.hoies aut inimici disputabãt.s.de alicuius pfidia.Ego disserebã.i.diuersa ab eis asserebã cõtra. Ipsi dicebãt.s.aliquid mali de te aut de alio,ego negabã.Talia enim solẽt dicere,qui nolũt uideri amici cũ nõ sint,quia fingunt se refellisse ea quæ nũq̃ dicta,sunt,ut nõ ipsi,sed alii ea dixisse putent,sic tñ ut licet dicãt se cõtradixisse,putẽt inimicos illorũ de qbus talia dicta narrãt,uera censere,nõ oẽs intelligunt hũc locũ. An o Appi,putas nihil unq̃ esse dictũ mihi de te?ne quidẽ.i.nõ saltẽ hoc,qđ cũ noluisses me uenire Laodiceã,ipse trãsisses Taurũ, & ꝙ tuus cõuẽtus.i.iurisdictio erat Apameę,Synnadis,Philomeli,& tuus cõuẽtus erat Tharsi iisdẽ diebus,qđ argumẽtũ erat te nolle ꝓuincia decedere. Nõ dicã plura,ne uidear imitari id ipsum in quo ego obiurgẽ te. Ego dicã illud ut sentiu,si ipse.i.tu,sentis.i.ex sñia tua asseris ista quę dicis alios loqui,ẽ tua sũma culpa,sin autẽ.i.sed si, alii loquũtur hæc tecũ,tñ tua culpa est nõnulla.i.ex aliqua pte, qđ audis .s.tales. Mea rõ.i.forma faciẽdi & dicẽdi reperietur cõstans & grauis in tota amicitia nostra. Quod si quis fingit me astutiorẽ.i.callidiorẽ,qđ põt esse incallidi⁹.i.magis nõ callidũ.hoc est stultius & simplicius,q̃ cũ ego defenderim semp te absentẽ,præsertim cũ ego nõ arbitrabar usu uenturũ.i.euẽturũ mihi.Vt ego essem defendẽdus à te absens,ego committerem nũc ut tu possis optimo iure.i.æquissimis rationibus deserere me absentẽ.i. existentẽ in ꝓuincia. Ego excipio unũ genus sermõis.i.. nihil dico de eo i quo aliqd dicit̃ p̃pe,qđ putẽ te nolle dici.i.ut dicat̃.si aut q̃spiã legatorũ tuorũ.i.q tui in ꝓuincia legati fuerãt,aut tribunorũ militũ,male dicit,s.de te

HVBER. ☞ QVOD ip̃m.ut malediceret de te. Me audiente. corã me. Grauius.asperius. Impurius.inhonestius. In eo gñe.in eiusmodi sermone. Minus fœlicem.moderate eñ rep̃hendit,nolim dicere,te male tractasse ꝓuiciã, sed fuisse infęlicem,nõ tua culpa,sed aliorũ improbitate,iniquitate aliorũ,qui essent sub te in administratiõe prouinciæ quorum improbitate dedecus ad te redundauit.Hos tales, dicit quare hos sermones audierit, & eos non represserit,ne audiret. Tuam existimationem, tuam autoritatem & dignitatem,quia non tua sed aliorum culpa diceris minus fęlix fuisse. Non lac.i.non captaui,nõ prouocaui,non quæsiui aut inuitaui. Repressi.i.uetui dici. Si quis est.dilemmate quodã ostendit omnino contemnendos esse eos qui ista deferunt Appio de Cice.Dicit.n.se reconciliatum esse Appio bona fide, quod si quis fortasse credit,dicit propter hoc se nõ probari perfidum, sed potius eum qui nõ credat,& est prima pars argumenti. Coarguit.comprubat. redierat enim in gratiam ut uisum est superius, reditus in gratiam illustris & cætera.Indicat suam.quia qui perfid⁹ est, credit & existimat alios esse perfidos . De te quem eodem modo existimat non bona fide esse reconciliatum, sicut nec me. Sin autem. altera pars argumenti à dissimilitudine,quia alia suntmea alia fuerunt tua instituta. Recte fecerit, quia uterque nostrum habuit rationem iustitię & honestatis in his quæ a nobis statuta sunt. Non idem. quia ego aliter & tu aliter statuisti. Hunc talem uirum, cui non placent mea instituta,cũ sint recta,quia dissentiũt a tuis,quia mea magis restrinxerunt impensas q̃ tua.Liberalitas. latẽter & caute mordet Ap. ꝙ prouinciã nimis magnis sumptibus

Qđ tamẽ ipsũ nõ me hercule adhuc accidit me audiẽte: vt aut graui⁹ diceretur aut ipuri⁹,quã mecũ Corcyræ Clodi⁹ est loquutus:cũ in eo genere maxĩe quereretur,te aliorũ iprobitate minus felicẽ fuisse.Hos ego sermões,ꝙ & multi sũt,& tuã existimationẽ,vt sẽtio, nõ offendũt,lacessiui vnq̃,sed nõ valde repressi.Si quis est,qui neminẽ bona fide in gratiã putet redire posse,non nostrã iis pfidiã coarguit,sed indicat suã : simulq; nõ de meis peius,q̃ de tuis existimat.Sin aũt,quemq̃ mea instituta in ꝓuincia nõ delectãt: & quadã dissimilitudine institutorũ meorũ ac tuorũ,lædi se putat,cũ vterq; nostrũ recte fecerit, sed non idẽ vterq; secutus sit:hũc ego habere amicũ non curo. Liberalitas tua , vt hoïs nobilissimi latius in ꝓuĩcia patuit.nostra si angustior erit: & si de tua plixa,beneficaq; natura limitabit aliquid posterior ãn⁹,ꝓpter quãdã tristitiã temporũ:nõ debent mirari homines cũ & ipse natura semp ad largiendũ ex alieno fuerit restrictior,& tpib⁹,q-b⁹ alii mouẽtur,iisdẽ ego mouear: nõ eẽ acerbũ sibi,vt sim dulcis mihi. De rebus vrbanis quod me certiorẽ fecisti, cum p se mihi gratũ fuit, tum quod significasti oĩa mea mandata tibi curæ fore.in quib⁹ vnũ illud te præcipue rogo,vt cures, ne quid mihi ad hoc negocii , aut oneris

oneraſſet,

onerasset, quoniam cum large expenderet, large etiam pecuniã exigebat, quod se facere, nolle dicit, & propter asperitatem temporum, & quia natura est restrictior ad largiendum de alieno, quod latenter significat fecisse Appium. Liberalitas. noluit dicere largitas, aut prodigentia, quam tamen intelligit. Patuit. apparuit. Vt tanq. Nobilissimi. cuia natura sit ingenita liberalitas, quia nobiles solent esse liberaliores. Nostra, liberalitas. Angustior. tenuior. Prolixa. larga, ut Teren. Accipit nemo melius neq; prolixius, id est largius. Limitabit. moderabitur, minuet, præscribet. Posterior. sequens post tuum magistratum. Tristitiam infelicitatem, quia sunt aliqui anni asperiores, qui nõ possunt ferre sumptus solitos. Natura. ingenio meo, naturaliter, quod officium est iustitiæ, neque enim ut in primo officiorũ inquit, eripiendum est alii quod aliis largiamur. Temporibus. i. tristibus. Mouentur, efficiuntur, & est alia ratio quare sit restrictior. est autẽ sensus & ordo, & cum iisdẽ temporibus tristibus & malis quibus alii mouentur. Iisdem ego. moueat me non esse acerbum eis, ut sim dulcis mihi. i. ut mouear non nolle quærere commodum meum cũ in commodo aliorum, quod qui facit est acerbus aliis ut sit dulcis sibi. Acerbum, iniquum. Sibi. i. ipsis, s. aliis nõ esse legendum est, & non me esse, quoniam ita in emendatis codicibus legitur, & aliter sensus stare non potest. De. rebus. ostendit duplici de causa sibi gratum fuisse, ꝙ ab eo redditus sit certior de rebus quę ratione fierent, & quia intellexit ea quæ cupiebat de rebus urbanis, & quia cognouit mandata sua fuisse curæ Appio, cui mandauerat ut sæpe ad se scriberet. Per se sponte sua. Tum alia causa. In quibus. mandatis. Negoci. administrandæ prouinciæ. Oneris. onerosi officii. i. ne aliud onus addatur mihi ut faciam plura ꝗ facio aut feci. Prolixum Limitare

QVOD ipsum. i. male dicere de te, me hercule, non accidit adhuc me audiente, ut sup. quicquam diceretur, aut grauius. i. molestius. aut impurius. i. obscœnius. s. de te, ꝗ Clodius. i. Lentulus est locutus mecum Corcyræ, cum quereretur. i. conquereretur, maxime in eo genere scilicet sermonis te fuisse minus fœlicẽ scilicet in gubernanda prouincia, im probitate. i. propter improbitatem aliorum, hoc autem dicendo significauit non bene rexisse prouinciam. non infelix est, qui bene regit. Ego nunquam lacessiui id est, prouocaui hos id est, huiusmodi sermones de te, quod ipsi sunt, & simul multi, & ita non erant lacessendi id est captandi aut prouocandi, cum gratis fierent, & ꝙ non offendunt existimationem id est autoritatem tuam, nescio an rectius legatur æstimationem tui, ut ego sentio, sed ego non repressi ualde, id est, permisi eos fieri. Si quis est. putat neminem posse redire in gratiam bona fide id est sine deceptione, is non coarguit perfidiam nostram, quia non sumus tales, aut non scit nos tales etiam si sumus, sed indicat suam scilicet perfidiam. simul. i. & simul. is, id est, talis non existimat. i. iudicat. peius de me quàm de te. Sin autem. i. sed si, mea instituta. i. mores mei in prouincia, non delectant, quem. i. aliquem, ac putat se lædi quadam dissimilitudine institutorum meorum. i. morum meorum, aut rerum institutarum à me, cum uterque nostrum fecerit recte, sed uterque nostrum non sit secutus id est ego non curo habere hunc id est huiusmodi amicum. Liberalitas patuit latius in prouincia, ut hominis nobilissimi, si nostra sup. liberalitas erit patebit angustior. i. strictior & minus lata. & si annus posterior. i. qui tuum annum secutus. Tacite autem taxat profusionẽ Appii. Quia sicut agricolis raro sunt duæ messes fertiles continuæ, eo ꝙ prioris abundantia fœcunditatem terræ exhaurit, ita cum Ap. anno suo quem fertilem censet, tantum pecuniæ exhauserit, non est mirandum si posterior sit sterilis. limitabit. i. arctabit & restringet aliquod. de tua natura. i. tuo ingenio. prolixa. i. larga. Vnde Comicus. Accipit nemo prolixius. quod tamen ad tempus referri potest, & benefica. i. inclinata ad benefaciendum, limitabit dicit propter quandam tristitiam. i. infelicitatem & infœcunditatem temporum, quia sicut læta dicimus quæ fœcunda sunt, ita tristia quæ sterilia, sane argute uitia Appiana in tempora transfert, homines non debent mirari, cum ego fuerim semper restrictior. i. parcior. & a. simul natura. i. per naturã & indolem meam ad largiendum ex alieno, quod Ap. fecit. Et. i. simul moueat id est commoueat iisdem temporibus scilicet tristibus, quibus alii mouentur me esse acerbum sibi, ut sim dulcis mihi. i. ut non lædam conscientiam meam largiendo de alieno. Vnde quia non largior quibus Ap. largitus est, sum illis acerbus, aut mihi quia rectæ sententiæ conscius sum, dulcis sum. Sunt qui in emendatis codicibus scriptum afferant, non esse acerbum, ubi nos legimus me esse acerbum, dicamque sensum aliter stare non posse, sed ego contra sentio, quod fecisti me certiorem de rebus urbanis. cum scilicet ita sit quod fuit gratum mihi per se, tum sup. magis fuit gratum quod. i. quia significasti omnia mandata mea fore tibi curæ. In quibus scilicet mandatis, ego rogo te, illud unum præcipue, ut cures ne quid aut oneris aut temporis. i. prorogationis. ASCEN. Prolixus Tristitia

ET quadam dissimilitudine institutorum meorum ac tuorum lædi se putat. Si accuratè perspicies, bone lector, hunc locum uidebis TE PVTAT, legi debere, te inquam ò Appi: de illo enim agitur: & quidam suspicabantur, nullam aliam ob rem tanta continentia, & æquitate uti in prouincia Ciceronem, nisi ut Appii furta, & improbitatem argueret. demumque ut existimationem illius uiolaret, quos tamen Cicero ipse diligẽter refellit, & in his epistolis, & ad Atticum. Nihil enim aliud significat totus ille locus ad Cælium xxviii. Genus institutorum, & rationum mearum & cætera. & ille ad Attic. cclxxix. Hanc nonnulli amici Appii ridiculè interpretãtur, qui me iccirco putent benè audire nolle, ut ille malè audiat, & rectè facere nõ meæ laudis, sed illius contumeliæ causa. * PETRI VICTO. CASTI.

accedat, aut temporis Hortensiumque nostrum collegam, & familiaré roges, vt si vnquam mea causa quicquam aut sensit, aut fecit, de hac quoque sentẽtia bima decedat, qua mihi nihil potest esse inimicitius. De nostris rebus, quod scire vis, Tharso nonis Octobris Amanum uersus profecti sumus. Hæc scri-

ACCedat. addatur. Aut temporis. i. plus temporis maneam in prouinciam, ꝗ erat mihi statutum. i. ultra annum. Aut sensit. iudicauit sentẽtiam, & opinionem habuit propter me. Decedat de hac sententia bima, omittat, etiam hanc sententiam duorum annorum, senserat enim Hortensius cum multis aliis, ut Cice. per duos annos remaneret in prouincia, de qua sentẽtia ut recedat, uult eum rogari ab Appio. Quo. qua sententia bima. Inimicitius. magis aduersum, quia nihil est quod minus uellem. Amanum uersus. hæc præpositio uersus eleganter nominibus locorum postponitur, ut Italiam uersus, Romam uersus. Amanus autem mõs est, ut supra docuimus, inter Ciliciam & Antiochiam. Pomponius Mella prima HVBER. Versus Amanus

ma est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur, & in ora eius urbs Seleucia, Hippatos &cæ. Tum mõs Amanus, & ab eo statim Miriandros, & Cilices. Postridie ei⁹ diei.i.die quiest post nonas Octobris. Mosheſtiæ. nomen est loci in Asia. Adiungam. illis quas mitto ad meos. De Parthis. quęsierat Appius a Cice. an Parthi ingressi essent prouinciam, quia audiuerat tumultũ in ea fuisse, itaque rescribit Cice. se arbitrari nullos fuisse. Qui fuerunt. in prouincia. Admisto ornatu Parthico. quia Arabes acceperunt habitum armaturæ Parthorum, qui omnes dicebãtur reuertisse in prouinciam suam. Hostem. pro hostes. De quo, statu reipu. Solicitus. anxius. Nostrum. mihi amicum, tibi etiam affinitate cõiunctum, quia filius Pompeii erat gener Appii, ut supra uisum est.

ASCEN. ACCEdat.i. addatur mihi, ad hoc negocii. s. prouincialis, & sup. ut roges Hortẽsium collegam nostrum in auguratu, & familiarem, ut si unquã aut sensit, aut fecit quicq̃ mea causa, decedat quoq;.i. etiam de hac sentẽtia bima.i. biennii mihi prorogãdi, qua. s. sentẽtia nihil potest esse mihi inimicitius.i. magis cõtrariũ. Quod uis scire de rebus nostris. Nos sumus ꝓfecti Amanum uersus, semper postponitur uers⁹, & est Amanus mõs inter Ciliciam & Antiochiam. Tharso ex ea urbe Ciliciæ, nonis Octobris. Ego scripsi hæc postridie eius diei.i. die sequẽte nonas Octobreis, cũ haberem castra in agro Mosheſtiæ, quę in Asia est. Scribã ad te si egero quid.i. aliquid neq; mittã unq̃ literas domum ad meos, quin adiungã sup. literas quas uelim reddi tibi. Id quod quæris de Parthis, an. s. uenerint contra Romanos, ego puto nullos, scilicet Parthos fuisse, & Arabes qui fuerunt parthico ornatu admisto, quia partim uestiti erant more Parthico, dicuntur omnes reuertisse sup. se in patriam. Negant. s. homines aut exploratores, ullum hostem esse in Syria. Ego uelim sup. ut tu scribas ad me q̃ sæpissime.i. ualde sæpe, & de tuis rebus. s. priuatis, & de meis, & de omni statu reipub. de quo sum solicitus, eo magis quod cognoui ex literis tuis Pompeium nostrum. s. cõmunem amicum, iturum in Hispaniam.

psi postridie eius diei, cum castra haberẽ i agro Mosheſtiæ. Si quid egero, scribam ad te neq̃ domum vnquam ad meos literas mittam, quin adiungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis, quod quæris, fuisse nullos puto. Arabes qui fuerunt admisto Parthico ornatu, dicuntur omnes reuertisse. Hostem esse in Syria negant ullum. Tu velim ad me q̃ sæpissime & de tuis rebus scribas, & de meis. & de omni reipub. statu, de quo sum solicitus eo magis, ꝙ ex tuis literis cognoui Pompeium nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

Ex xviii. Epistola. Et si quantum ex literis. Nihil enim habent, quod diffinitum sit, aut certũ, nisi me uultu taciturnitatis significasse, tibi nõ esse amicum. Illud quidem scio meos multum & illustreis, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, & cum magna solicitudine significationis nostræ familiaritatis ad te uere potuisse deferri. Alii sic. Illud quidem scio, meos multos etiam, illustres & ex superiore, & ex æquo loco, sermones habitos cum tuæ summę laudis solicitudine & magna cum significatione familiaritatis nostrę, ad te uere potuisse deferri. Iã uero tantũ mihi uidentur iniuriã facere ii, qui hoc disputãt q̃ iis, cuius aures ad hanc disputatiunẽ patẽt.

HVBER. Vix tãdẽ. Vt ex superioribus epistolis cognitũ est, cõquestus fuerat Appius, quod Cic. ædificationẽ quãdã quæ in honorẽ Appii fieret, impedisset, & quod legationes quæ Romã ad eũ laudãdũ erãt ꝓfecturę ꝓhibuisset. Ita eni malcuoli quidã retulerãt Appio, anteq̃ ex Asia discederet, sed postea quã Romã aduenit intellexit in suis qua obseruantia & constãtia tuendis oĩbus officiis erga Appiũ fuisset. Ci. itaq; scripserat ad eũ humanissime, ostẽderatq; se falsum intellexisse. Quãobrẽ Ci. nũc cũ eo iocat, dicẽs se nũc tandẽ accepisse ab eo humanitatis plenas literas, quia postq̃ uenit ad urbẽ, urbanitatẽ pristinã recuperauit, cũ ante ex itinere scripsisset aliqñ rusticius & asperi⁹. Deĩde ei gratulat, ꝙ scripserat se sperare triũphũ, quẽ cũ prim cõsecut⁹ fuerit, rogat ut eũ lõga episto. certiorẽ reddat. Postea uero rogat eũ ut absoluat libros Augurales, quos ei ꝓmiserat, ꝓ quorũ remuneratiõe dicit sibi diligẽter cõsiderandũ, qd dignũ afferre possit. Eũ postremo rogat, ut det operã, ut supplicatiões ei decernãtur, ꝓ re bñ gesta i ꝓuĩcia, de qua dicit, q̃re seri⁹ ad senatũ scripserit. Vix tãdẽ. post multũ tpis, ut uix tandẽ magnis Ithaci clamori b⁹ actus, cõposito rũpit uocẽ. neq; tñ tã refertur ad diuturnitatem temporis, q̃ ad effectum expectantis. Dignas App. quasi dicat homine nobilissimo, quem quidem humaniorem esse decet. Aspectus. u. ostendit magni interesse quibus in locis uersemur, quia ex aliis rusticitatem, ex aliis urbanitatem, trahimus. Vrbis. Romæ. Pristinam. consuetam, solitam, non autẽ recte diceremus priscam, quia priscus alienę & remotæ ætatis est, pristinus autem ante actæ, sed tamen nostræ ætatis, neque ualde remotæ. Reddidit. restituit, quia eam amiseras cum esses inter barbaras gentes in prouincia.

Pristinum

Priscus

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S.P.D.

VIx tandem legi literas dignas App. Clodio plenas humanitatis, officii, diligentiæ, aspectus videlicet vrbis, tuam tibi pristinam vrbanitatem reddidit.

ASCEN. Vix tãdem. Multa questus fuerat de Ci. Appius, ut supra uidimus, sed postquã in urbẽ redierat, & fauorẽ Ci. in se intellexerat amicas scripsit lr̃as. unde nũc familiarius omissa simultate ad eũ scribit dicẽs. Ego uix.i. cũ difficoltate, legi tãdem lr̃as dignas Appio Clodio.i. quæ scriberẽtur ab Appio Clodio, ut potè plenas humanitatis, officii, diligẽtiæ. Videlicet.i. uidere licet, unde euenit, quia aspectus urbis. s. Romæ reddidit tibi urbanitatem.i. comitatem & ciuilitatem pristinam.i. quam habueras priusquam urbe exiueras.

HVBER. NAM quas. dicit quare nunc tandem acceperit ab eo literas plenas humanitatis, quia superiores fuerant plenę querelæ. Ex itine. ex uia, cum Romam uersus proficisceris. Egressus. exiuisti. Vnas. distinguit quę sunt illę literæ, unas quibus respondit in præcedenti

Nam quas ex itinere ante, q̃ ex Asia egressus esses, ad me literas misisti, vnas de legatis à me ꝓhibitis ꝓficisci, alteras

de

de Apameorum ædificatione impedita, legi permuitus. Ita conſcientia meæ con ſtãtis erga te volũtatis reſcripſi tibi ſubiratus. His vero literis lectis, quas Philotimo liberto meo dediſti, cognoui, intellexique in prouincia multos fuiſſe, qui nos, quo animo inter nos ſumus, eſſe nollent. Ad vrbem vero, vt acceſſeris, vel potius, vt primũ tuos videris, cognoſce te ex iis, qua in te abſentem fide, qua in omnibus officiis tuendis erga te obſeruantia, & conſtantia fuiſſem. Itaque quanti illud me exiſtimare putas, quod eſt in tuis literis ſcriptum? ſi quid inciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, & ſi vix fieri poſsit, tamen te parem mihi gratiam relaturum. Tu vero facile facies. NIHIL eſt enim, quod ſtudio, & beneuolentia, vel amore potius effici non poſsit. Ego, etſi ipſe ita iudicabam, & fiebam crebro à meis per literas certior, tamen maximam lætitiam accepi ex tuis literis de ſpe minime dubia, & plane explorata triumphi tui. Neque vero ob eam cauſam, quo ipſe facilius conſequerer. (Nam id quidem ἐπικούρειον eſt) ſed mehercule, quod tua dignitas, atque amplitudo mihi eſt ipſa cara per ſe. Quare quoniam plureis tu habes, quàm cæteri, quos ſcias in hanc prouinciam proficiſci, quod te adeũt fere omnes, ſi quid velis: gratiſsimum mihi feceris, ſi ad me, ſimulatque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, literas miſeris. Longi Subſellii (vt noſter Pompeius appellat)

epiſtola. Alteras. de ædificatione, quibus Cicero reſpoodit in epiſtola quæ incipit. Pluribus uerbis. Perinuitus. ualde oon libenter. Conſcientia. quia ſciebam me nihil egiſſe cõtra dignitatem & bonorem tuũ.

Subiratus. aliquantulum iratos, ut in præcedentibus epiſtolis reſponſiuis uidere licet. Multos. maleuolos. Nollent. dolerent. Quo quali. ſcilicet fido & concordi. Vt. poſtquam, Vel potius. correctio eſt. Cognoſcere. ſubaudi intellexi. Ex his. ſcilicet tuis. Obſeruantia. reoereutia.

OMNIBVS officiis, omnibus quæ à me effici deberent. Quanti æſti. qoaoti fecere, quaſi dicat maximi. HVBER.

Et ſi quid. ſententia eſt ſumpta ex epiſtola Appii, quia ita ſcripſerat ad Ci. in haoc ſententiam, quam pooit hic Cic. ſed ubi ille dixerat quam dignitatem tuam. Ci. quia de ſe loquitur, dicit dignitatem meam. Etſi. quanquam. Vix fieri poſsit. uix ſit poſsibile, ut mihi parem referas gratiam. Relaturum. redditurum, ut ita pro me faceres ſicut ego pro te feceram. Tu uero. quia App. dixerat uix fieri poſſe, ut parem ei gratiam refetre poſſet. Ci. refutat, & dicit id facile fieri poſſe, quia nihil eſt tam difficile quod nou facile ſit uolenti. Facies; id eſt referes mihi parem gratiam. Facile. quia ille dixerat uix. Nihil. ratio facilitatis. Studio, prompta uoluotate. Vel amore potius. correctio eſt, quia plus amor quàm beneuolentia, quia ex eo beneuolentia oaſcitur, ut oſteudit Ci. iu Lælio de amicitia his uerbis. Amor enim ex quo uominata eſt princeps eſt ad beneuolentiam couiungendam. Ego. uunc ei gratulatur quòd ſcripſerat ſe ſperare triumphum, quod & ſi à ſuis ſe ante intellexiſſe dicit, tameo oſteodit ſibi gratiſsimum fuiſſe ſe eius literis cognouiſſe. Ita. ſcilicet te uon dubiam habere ſpem triumphi tui. De ſpe. tua. Triumphi tibi decernendi, propter res in prouincia geſtas. Explorata. certa. Neque uero. oecurrit obiectioni, ne dicatur cœpiſſe lætitiam de hac ſpe triũmphi cauſa ſua, ut ſi triumpbus decerneretur Appio, etiam ipſe qui multo plura egiſſet, houeſtius poſſet petere. Ipſe. ego.

Conſequerer. obtinerem, ſcilicet triumphum, ſi tu obtinuiſſes. Ideo, ſcilicet optarẽ triompbum tibi mea cauſa. Eſt ἐπικούρειον, id eſt epicureũ. Epicurei enim ut Ci. multis in locis, omnia ad ſuã uoluptatẽ, & ad ſuum commodum referuut. Sed mehercule. aduerbium eſt iurãtis, & ſobaudi, cœpi maximã lætitiam, ſcilicet ideo. Epicurei

Quod. quia. Per ſe. ſua ſponte, ꝓpria cauſa ſua. Quare. infert ex ſupradictis ſibi gratiſsimum fore ſicut primum adeptus fuerit triumphum cum literis ſuis admonoerit. Plureis. accuſatiuus eſt caſus pluralis numerí, plureis autem intellige ipſos noocios uel tabellarios.

Quam cæ. qui ſuut Romæ, ne fortaſſe dieeret Appi. eum poſſe admoneri aliorum literis. Quos. nuocios.

Quod. ratio quare ſciat plures peoficiſci in prouinciã quàm alii, quia nemo fere ibat in prouineiam, qui nõ adiret ipſum Appium, & peteret ſi qoid uellet ſcribere quia cum fuiſſet ante impetator in prouincia, exiſtimabant omues eum aliquid etiam habere, de quo uellet ſcribere. Velis. aut ſcribere, aut agi per eos pro te in prouincia. Simulatque. dictio compoſita, & ſignificat cum primom uel poſtquam. Quod tu coofidis, quod certo credis te adepturum, & intelligit triumphum. Simulátq;

Longi ſub. Subſellia dicuntue ſedes & pulpita, in quibus ſpectabantue ludi à ſob ſedẽdo. Per. Troſſulus exultat tibi per ſubſellia leuis, hic autem per contemptum roſtra ſenatorum appellauit ſubſellia, dixit ergo literas lõgi ſubſellii. i. longe conſultationis & iudicationis, quia in ſubſelliis longo tempore morantnr, qui delectant ſpectaculis. huiuſmodi autẽ loquendi modũ uſurpauit Pompeius in contemptũ ſenatorũ, qui tam dio in roſtris morarentur in ſobſelliis, hoc eſt pulpitis, qui ſpectarent ludos, eſt autẽ ſenſus, mihi rem gratiſsimã feceris ſi cumprimũ adeptus fueris triumphum quem confidis te adepturum, miſeris ad me literas illius longæ deliberatio ois ſenatus, quia quotidie differebat ſenatus hanc deliberationem decernendi triumphum ipſi Ap. Subſellia

NAM ego legi inuitus, id eſt ualde inuitus literas, ſcilicet binas; quas miſiſti ad me, ex itinere priuſquam egreſſus es ex Aſia, unas de legatis prohibitis à me, proficiſci ſcilicet Romam, alteras de ædificatiooe Apameorum impedita, ſcilicet ut quærebaris à me. Ex hoc loco patet ſupra legendũ eſſe Apameani legati, non Appiani. Itaque, id eſt & ita, ego ſubiratus, id eſt aliquaotulum iratus tibi, conſcientia mea, id eſt propter conſcientiam meam. uoloneatis conſtantis erga te. i. quia mihi conſcius eram nihil in te peccaſſe, oero. i. ſed, his literis quas dediſti Philotimo liberto meo, lectis, cognoui intellexiq; multos fuiſſe in prouincia, qui oollent nos eſſe, id eſt uellent nos non eſſe eo animo, id eſt ea beneuolentia inter nos, quo & qua ſumus. Vero pro ſed, ubi ASCEN.

recesseris ad urbem, uel potius, ut primum uideris tuos, scilicet amicos & necessarios, intellexi sup. te cognosse pro cognouisse, alii legunt cognoscere, ex iis, scilicet tuis, qua fide, id est fidelitate fuissem, in te absentem, qua obseruantia & constantia fuissem erga te in tuendis, id est protegendis & conseruandis.

OMNIBVS officiis, quæ.s. amicus amico debet. Itaque.i.& ita, quanti putas me æstimare.i.appreciari illud quod est scriptum in literis tuis. Si quid inciderit quod pertineat ad meam dignitatem.i.quod noris ad meã dignitatem pertinens te posse facere, etsi id est quanquam, uix posset fieri, scilicet ut referas mihi parem gratiam, tamen.i.nihilominus, te relaturum sup. esse mihi parem gratiam.q.d.nimirum maxime. Verum.i.sed, tu facies facile.s.id quod uix fieri posse dixeras, enim.i.quia, nihil est quod non possit effici studio & beneuolentia, uel potius amore. Et si ipse.i.ego per me iudicabam ita, & fiebam crebro.i.frequenter certior per literas à meis.s.datas ad me, tamen ego cœpi maximã lætitiam ex literis tuis de spe triumphi tui minime dubia & explorata.i.tanquã explorata & perspecta. Neq; uero sup. cœpi maximam lætitiam de spe triumphi tui, ob eam causam, quo.i.ut, ipse.i.ego cõsequerer.i.obtinerem facilius.s.triumphum in consimili negocio. Nam quidẽ id est certe, id.s.lætari de bonis amici, quatenus ad suum cõmodum faciant, est ἐπικούρειον.i.epicureum & ad epicureos pertinens, qui omnia ad suam uoluptatem & commoda propria metiuntur bona, sed mehercule, ob eam, sup. causam lætabar, ꝙ dignitas tua atq; amplitudo ipsa est cara mihi per se.i.etiam sine respectu cõmodi mei. Dixi prius raro Ciceronem componere pronomen ipse & se, unde non dixit per seipsam, sed ipsa per se.

Quare quoniam tu habes plures quàm cæteri. Quos scias proficisci in hanc, ubi ego sum, prouinciam, uidelicet in Ciliciam, ꝙ.i.quia fere omnes uenientes.s.in Ciliciam adeunt te.s.sciscitãtes si quid uelis, tu feceris mihi gratissimum, si miseris ad me literas, simulatque.i.statim postquam aut eodem tempore, quo adeptus eris id quod & tu confidis, scilicet te adepturum esse, & ego opto uidelicet triumphum.

iudicatio & mora, si quem tibi item vnũ alterumve diem abstulerit (quid enim potest amplius?) tua tamen dignitas suum locũ obtinebit. Sed si me diligis, si à me diligi vis, ad me literas, vt quamprimum lætitia afficiar, mittito. Et velim, reliquum, quod est promissi, ac muneris tui mihi persoluas. Cum ipsam cognitionẽ iuris augurii cõsequi cupio, tum me hercule tuis incredibiliter studiis erga me, muneribúsque delector. Quod autem à me tale quiddam desideras, sane mihi considerandum est, quonam te remunerer potissimum genere. Nam profecto non est meum, qui in scribendo (vt soles admirari) tantum industriæ ponam, committere, vt negligens in scribendo fuisse videar: præsertim cum id non modo negligentis, sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. Verum hoc videbim⁹. Illud quod polliceris, velim pro tua fide, diligentiaq́;, & pro nostra non instituta, sed iam inueterata amicitia, cures enitare, vt supplicatio nobis quàm honorificentissime, quamprimũ decernatur. Omnino serius misi literas, q̃ vellem, in quo cum difficultas nauigandi fuit odiosa, tũ

HVBER. Endiadis IVDICATIO & mora. endiadis est, id est iudicationis mora, iudicatio autem hoc loco significat deliberationem. Quem unum, aliquem unum. Alterum secundum, id est unũ duos aut treis dies, prouerbialiter locutus est intelligens aliquot dies, sic Terent. in And. postquam amator accessit unus atque item alter &c. id est aliquot amatores. Abstulerit. eripuerit, ne tam cito decernatur tibi triumphus. Quid enim. parenthesis. Amplius quam, scilicet auferre aliquot dies. Locum, statutum suum, eundẽ tamẽ obtinebit triumphũ.

Sed. ostendit quàm sit cupidus audiendi & intelligendi, ab eo triumphum esse impetratum. Vt afficiar læti. ut læter tua causa non mea ut supra dixi. Et uelim. nunc rogat ipsum, ut perficiat libros augurales, quos Ci. promiserat. Reliquum mu. quod restat de munere promisso, nam partem iam ad Ci. miserat. Persoluas, perficias, cõpleas. Cum. dicit duab⁹ de causis se expectare hos libros. Primum quia cupidus sit auguralis disciplinę, quę in illis libris optime explicabatur ab Appio, sed multo magis quia incredibiliter delectetur omnibus muneribus & studiis, quæ ab Appio proficiscuntur, & ita uidetur magnifacere ingenium eius. Sed quo-

Cum & tũ niam posuit Cum & tum, plus ponderis ostendit esse in secunda causa, nam tum (ut sæpe diximus) magis significat quàm cum. Cognitione. scientia. Iuris. erat sius augurum sicut hodie ius pontificum. Quod autẽ. excusat se apud Appium, qui aliquid tale ab ipso Cice. petiuerat, id est ut Ci. etiam aliquid componeret quod ad se inscriberet, ad quod respondet Cic. diligenter sibi considerandum esse, quo munere eum remuneret, ut aliquid tale faciat, ne uideatur fuisse negligens erga eũ, in quem etiam posset uideri ingratus, nisi aliquid magnum redderet. Tale quiddam. aliquid tale, quod ex studiis meis proficiscatur. Non est meum. non decet me, non est officii mei. Qui. ego. Industriæ. diligẽtiæ.

Committere Committere. facere, & ut plurimum in malam partem accipitur, significat enim peccare, unde & commissum

Commissum peccatum dicitur. est autem ordo, non est meum qui ponam tantum industriæ in scribendo, ut tu soles admirari committere, ut negligens in scribendo fuisse uidear, præsertim &c. Admirari. admirabatur enim Appius scripta Cice. ita esse tersa & emendata, ut nihil addi aut reprehendi posse uideretur, de quo nunc se Ci. latenter laudat. Videar negligens. quod quidem mihi accideret, nisi pro tali & pro tanto tuo munere aliquid egregium excogitarem, quo te remunerem. Præsertim. addit unam uehementissimam causam huius diligentiæ adhibendam, quia non solum uideretur negligens, sed etiam ingratus erga talem uirum. Crimen. culpa, imputatio. Videbimus. considerabimus. Illud. rogat

Polliceor Promitto Ci. Appium, ut det operam supplicationis ei decerni, sicut sponte promiserat. Polliceris. sponte promittis, pollicemur enim sponte, promittimus rogati, licet interdum hęc confundantur. Fide. quia dicis esse facturum ut fiat quod polliceris. Pro fide. tua mihi scilicet promissa. Non instituta. nõ noua, & nũc incepta. Inueterata.

ueterata, iam diu inter nos apta, & quodammodo facta netera. Enitare, re ipsa perficias. Supplicatio, quæ præcedebat triomphum. iam enim multa in prouincia fęliciter gesserat Ci. pro quibus petebat supplicationē sibi decerni. Quam honorificentissime, quia supplicationes poterant fieri interdum cum maiore honore, interdum cum minore. Quamprimum, petit enim ut cito decernatur. Omnino, excusat tarditatem suarū literarum ad senatum de rebus à se gestis. Serius, tardius. In quo, in qua re, ut serius mitterem literas. Difficultas na. ostendit duo incommoda sibi fuisse in his literis, & ꝙ non facile possent nauigare qui uenirent ex Cilicia, ꝙ credit literas suas in discessum senatus incidisse, sed hāc ultimam causam, ꝙ literæ sołæ in discessu senatus inciderint, dicit non fuisse sine ratione, quia Ap. eum hortatus fuerat ut ita faceret. Odiosa, molesta, & ingrata mihi. Incidisse, deuenisse, allatas & redditas esse. In ip. d. s. quidam uolunt intelligi, cum senatus faceret sententiarum discesionem, de qua satis molta in primom librum diximus, cum expooeremus illum locum io secunda epistola, ante oportere se facere discesionem, quàm consules. Alii discessum legendom putāt à discedendo, ut intelligamus in ipsum discessum. i. in contentiooem & discordiam senatus. Harum duarū sententiarum, prima esset fortasse probabilior sed utraque nequaquā uera, quia neqoe discessus usquam legitur pro discessione de qua diximus ex autoritate A. G. neque Ci. absens potuerat scire quando senatores facerent senteotiarū discesionē. i. expeditionē, ergo melius est intelligere discessum, cum senatus ab urbe discederet, quia in maximis caloribus solebāt senatores rus succedere ualetudinis causa, qđ quidē, quaodo esset Ci. satis scire poterat ex consuetudine, nam hoc maxime Augusto mense fiebat. Hora. in epistolis. Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum. Sextilem totum mendax desideror, atqui Si me uiuere uis sanum rectéque ualentem, Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti Mecœnas ueniam &c.

¶ IVDICATIO & mora longi subsellii. i. plurimorū qui in subselliis sunt, qui & multi sunt & diu consultāt, cum si perperam iudicent facile reprehendantur, ut Pompeius noster. s. cōmunis amicus, appellat, si abstulerit tibi quem. i. aliquem diem. s. priusquam triumphus, item. i. similiter, adhue unum diem, ue pro uel, alterum. i. tertium, quid enim potest amplius. s. auferre. q. d. nihil. tamen dignitas tua tenebit suum. i. sibi debitum locum id est statutum triumphum. Sed si tu diligis me, & uis diligi à me, mittito ad me literas, ut afficiar lætitia. i. lęter, quamprimum. i. ualde cito. Etiam oelim persoluas mihi reliquum quod est promissi ac muneris tui, hoc est quod de augurali scientia te perfecturum promisisti, quod tamen quia priusquam promitteret non debebat, addit ac muneris. In superioribus ante constat librum de augurali scientia Appium Ciceroni dicatum misisse. Nam sup. cum ita sit, quod cupio consequi ipsam cognitionē iuris augurii, tum me hercule, sup. multo magis est, quòd delector incredibiliter studiis tuis erga me & muneribus tuis, quod antē desideras à me quiddam tale, id est literarium munus tibi nuncupatum, saoe id est ualde consideraodum est mihi quonam genere potissimum, id est è plurimis, egó remunerer, id est referendo munus donem te. Nam profecto, noo est meum, id est officii mei, qui ponam (ut soles admirari) tantum industriæ. i. studiosæ operæ, in scribendo, committere. i. pati, ot oidearis fuisse negligens in scribendo, præsertim cum id futurum sit crimen, non modo. i. nō solum, animi negligentis, sed etiam iograti, uerum. i. sed, oos uidebimus hoc. i. quid de hoc agemos. Illud quod polliceris &c. Sunt qui putent de augurali adhuc libro perficiendo loqui, & ita legunt. Enitare autē &c. quasi duo precentur, alii utruoque ad supplicationem referunt sic. Ego uelim cures & sup. enitare, illud qood polliceris. s. te curaturum, pro fide & diligentia tua, & pro nostra amicitia, non instituta, id est incepta sup. noper, sed iam inueterata. i. longa consuetudine firmata. Vt supplicatio. i. ut dicunt totius populi, ut nunc fit in ꝓcessione generali gratiarum actio pro re bene gesta, decernatur. s. per senatusconsultum nobis quam honorificentissime, quamprimum ego misi. s. ad senatum de uictoria omnino serius. i. tardius, quàm uellem literas. In quo. s. in mitteodis literis, cum. s. ita fuerit quod difficultas nauigandi fuit odiosa. i. molesta nobis, tum sup. magis odiosum fuit, quod credo literas meas iocidisse in ipsum discessum senatus. i. cum uacationes fierēt in senatu, nō enim semper senatus cogebatur, alii aliter intelligunt. ASCEN.

in ipsum discessum senat⁹ incidisse credo meas literas. Sed id feci autoritate, adductus, & consilio tuo: idq́ à me recte factum puto, quod non statim, vt appellatus imperator sim, sed aliis reb⁹ additis, æstiuisq́ confectis literas miserim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum ostendis: meq́ totum, & mea, & meos cōmendatos habebis. Vale.

¶ Ex. ix. Epistola. Vix tandem legi
Quare, qoooiā plureis tu habeto q̃ cæteri, nuntios,
Pręsertim cū id nō modo negligentis, sed etiā ingrati animi crimen futurū sit. Verū hæc prouidebimus.

¶ FECI id. ut meæ literæ inciderent in discessum senatus. Adductus. motus. Autoritate. grauitate, qui talis es qui facile potueris mihi persuadere. Et coosilio, ita enim consuluisti ut facerem. Statim. repente, subito. Vt. postquam. Appellatus imperator, id est quia non statim cum datum est mihi nomen imperatoris, uolui scribere ad senatum. Aliis de rebus, ut puta prouincia bene constituta, multis etiam uictoriis partis. Additis scilicet ad nomen imperatoris. Confectis æstiuis. finitis. i. educto exercitu ab æstiuis ad hyberna, nam ut supra diximus æstina dicuntur loca militum in æstate. Hyberna uero in hyeme. Hæc. & de libris auguralib⁹ absoluendis, & de supplicatione mihi decernenda. Ostendis. i. literis & promissionibus tuis significas te esse facturum. Me totum. hoc satis poterat esse ad declarāda quæ infra dicet, nam me totum significabat personam meam dignitatem & rem, & meos omnes sed à genere, ut plerumq; facit, descendit ad speciem, declarauit quid sit me totum, scilicet & mea & meos. HVBER. Aestina Hyberna

¶ SED feci id. i. serius misi literas meas, adductus. i. persuasus & ad hoc induct⁹ autoritate, & cōsilio tuo, & puto id factū à me rectū, quod nō miserim statim, ut sum appellatus. s. ab exercitu pro iusta uictoria imperator. Obtenta. n. legitima uictoria solebat exercit⁹ ducem suum salutare imperatorē, & oō aliter literas. s. ad senatū aliis rebus additis & æstiuis confectis. i. eo qđ aliæ res etiam honore dignæ sint additæ, & æstiua iam sint confecta, ut non sit timor de nouo bello. Igitur hæc erunt tibi curæ. i. ad curā, quemadmodum ostendis, & habebis me totum & mea. s. negocia aut bona, & meos. s. amicos & necessarios commendatos, scilicet tibi. ASCEN.

M.T.C. Appio Pulchro Imperatori. S. P. D.

CVm est ad nos allatū de temeritate eorum, qui tibi negocium facesserēt, & si grauiter primo nuncio cōmotus sum, quòd nil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen vt me collegi, cætera mihi facilima videbantur, quod & in te ipsum maximā spem, & in tuis magnam habebam: multaq́ mihi veniebant in mētem, quamobrem istum laborē tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli, q̄d certissimū & iustissimū triumphū hoc inuidorum consilio, èsse tibi ereptū videbā.

HVBER. CVM est. Cum intellexisset Cic. Ap. ambitus accusatum esse, eum hac epistola consolatus est, dicens se ita confidere & in eius innocentia, & in præsidio amicorum eius, ut non dubitet istum laborē & uexationem accusationis fore ei honori, & quia inuidorum quoq; maleuolentia triumphum obtinere Ap. non poterat, quæ scripserat se cōfidere adepturū esset, hortatur etiam Cic. ut æquo animo id ferat, se autē pollicetur omnino defensurū eius nomen & dignitatē in prouincia, neq; de hoc dici se posse rogari sine iniuria Rogat deinde Appiū ut det operam, ne quid temporis sibi prorogetur in prouincia, ut possit Romæ suū fauorem ei præstare, & quoniā scripserat Appius se cognouisse incredibilē beneuolentiā omniū ordinū erga se, respondet Cic. se minime mirari, cum talis sit qui mereatur fauorē omnium bonorū uirorum Multis postremo nerbis se excusat Cic. ꝙ non impediuisset legationem quæ Romæ mittebatur ad laudes ipsius Appii, & adducit rationes quare id facere nec uoluerit, nec debuerit usq; ad finē epistolæ. Allatū, nūciatum. De temeritate, de audacia & impudētia. Negociū Facesserēt negociū, darent tibi laborē & impedimentū, nam negocium pro labore plerunq; ponitur. Grauiter cōmotus, uehementer perturbatus. Primo nuncio, statim, ut primum audiui. Quod. quia, & est ratio quare primo nūcio sit grauiter cōmotus. Præter meā opinionē. i. tam præter meam spem, omnia enim existimassem, potius tibi euentura, quàm hoc ut accusareris. Vt. postquā. Collegi mihi. diligentius cōsideraui. Cætera. reliqua, quæ pertinent ad defensionē tuā. Cætera autē dixit, quia accusationē non poterat uitare, quæ iam facta erat. In te ipsum. i. quē scribā & sapientissimum & innocentē. In tuis amicis & propinquis. qui defensionē tuā fortissime susciperent. Multáq;. subaudi & quod multa. Veniebant in mentē. cogitabantur à me. Quāobrem. i. propter quæ multa, nam quamobrē cum ponit causatiue tam plurali respōdet q̄ singulari. Singulari sic. Vnū est quāobrem oēs te amandū putent. i. propter quod unū. Plurali sic. Quatuor sunt quāobrē imperator maxime laudetur. i. propter quæ quatuor. Quāobrē Istū laborē. istā executionē. Honori. ad honorē. Fore. futurū. Illud dicit se multū doluisse, cū uideret Appiū inuidorū maleuolentia triūphū ut sperauerat obtinere nō posse. Illud, q. d. præ cæteris omnibus incōmodis tuis. Inuidorum consilio. non autem tua culpa, quia eum optime merueras.

ASCEN. CVM est ad nos. Cum intellexisset Cice. Appium ambitus accusari, consolatur eum dicens, se confidere eam curam & iniuriam aliquando ad honorem eius facturum. Et quia triumphum sibi inuidorū obtrectatione ereptum quæstus erat, hortatur magno id animo ferat, pollicetur se eius nomen in prouincia protecturū. Rogat deinde Appiū ut det operā ne quid sibi tempus ad prouinciā prorogetur. Dicitq; se nō mirari fauorē omniū ordinū in Appiū cum eo dignissimus sit. Postremo accuratissime attestatur se non impediuisse legationē prouincialiū ad laudandū Appiū in senatu mittendā, ut cū ordine patebit. Ordo est. Cum. i. quando allatū est ad nos. Sunt qui legant cum nobis allatum est, cuius eadem est sententia, sed forma dicendi Ciceroniana, de temeritate eorū, qui facesserint. i. fecerint tibi negociū. i. curā & molestiā purgandi te de crimine ambitus, quo accosabant, qui largitionibus, precibus, minis, promissis, alijsq; corruptionibus, magistratum petebant, cuius conuicti de saxo tarpeio, ut Mallius Capitolinus olim præcipitabant. Etsi. i. quanquā cōmotus sum grauiter primo nuncio, quod. i. quia, nihil potuit accidere, tam. i. tantū, cōtra opinionē meā, quàm sup. illud tamen, ut. i. postquā collegi me. i. uires animi mei ex ea cōmotione. Cætera. i. quę restarent. s. ut absoluaris, uidebantur mihi facilima, ꝙ habebam maximam spem in teipso. i. innocentia ac dignitate tua, & magnam spem in tuis. s. amicis & necessariis, & multa ueniebant mihi in mentem. i. occurrebāt cogitationi meæ, quamobrem. i. ob quæ putarem istum laborem. s. purgandi, fore. i. futurum esse tibi, etiam. i. insuper, honori. i. ad honorem. Ego tuli. i. passus sum, illud plane. i. omnino moleste, ꝙ uidebam triumphum certissimum & iustissimum esse ereptum tibi, hoc consilio inuidorum.

Quod tu si tāti facies, quanti ego semper iudicaui faciendū esse, facies sapienter, & ages victor ex inimicorū dolore triūphum iustissimū. Ego. n. video plane fore neruis opus, sapientiaq́ tua, vehementer, vt inimicos tuos pœniteat intēperantiæ suæ. De me tibi sic obtestans omneis deos promitto, atq́ confirmo me pro tua dignitate (malo. n. dicere q̄ pro salute) in hac prouincia, cui tu præfuisti: rogando deprecatoris: laborādo propinqui: autoritate chari hois (vt spero) apud ciuita-

HVBER. QVOD, hoc relatiuum refert sensum totius clausulæ ut sit quod, scilicet triumphū tibi ereptū esse inuidorum consilio. Quod si ego iudicaui faciendum, qui nunquam in talibus felicitatē esse existimaui, neque in maxime expetendis esse duxi. Facies sapienter, quia si non magnificeris, nō multū etiam cruciaberis, ꝙ eis priueris, nam his quæ expetenda existimantur, moleste caremus. Hora. in epistolis. Siquid mirabere ponas inuitus. Ages tri. ex dolore inimicorū. i. triumphabis de dolore inimicorū, qui nolent te triumphare, neq; intelligit enim esse re uera triumphū, quē meruerat acturū, sed tantūmodo habiturū triumphū de dolore inimicorum, si ipse æquo animo tulerit hanc iniuriā, & de ereptione triūphali. Neruis, robore, uiribus. Terent. Vbi tu neruos intendas tuos, qui locus non est, ut quidam existimant, obscœue intelligendus, sed neruos robur & uires. Sapientia. s. ut sapienter te geras, ut facias inimicos tuos pœnitere temeritatis suæ. Intemperantiæ, te-

tes

tes grauitate,imperatoris suscepturũ officia,atq; partes. Oia volo à me & postules,& expectes. Vincã meis officiis cogitationes tuas. Quintus Seruilius perbreueis à te mihi literas reddidit,quæ mihi tamen nimis longæ visæ sunt. Iniuriã.n. mihi fieri putabã,cũ rogabar. Nollẽ accidisset tempus, in quo perspicere posses, quanti ego te, quanti Põpeiũ,quẽ vnũ ex omnibus facio,vt debeo,plurimi:quanti Brutũ facerẽ, quanquã in consuetudine quotidiana perspexisses, sicuti pspicies. Sed quoniã accidit, si quid à me prætermissum fuerit, cõmissum facinus, & admissum dedecus confitebor. Pontinius, qui à te tractatus est præstanti ac singulari fide, cuius tui beneficii sum ego testis: præstat tibi memoriam, beneuolentiãq; que,quã debet. qui, cum maximis suis rebus coactus à me inuitissimo decessisset,

meritatis,qua usi sunt in te. Contestans,adiurans,& in testimonium adducens. Confirmo,certifico. Malo.n. parenthesis. Malo, est sensus magis contentus promittere tibi pro dignitate quàm pro salute,quæ pluris solet fieri quàm dignitas,quia illa semel amissa nunquam recuperatur, dignitas uero potest recuperari. In hac prouin. Cilicia. Præfuisti, quã administrasti ante me.

Deprecatoris.s. me suscepturũ officia atq; partes deprecatoris,quia pro te precabor quẽcunq; uidebo esse necesse. Laborãdo,quia propinqui maxime solẽt suscipere laborẽ,p nobis. Autoritate chari,quia qui charus est plurimum ualet autoritate,qua plurima & maxima plerunq; efficiuntur. Grauitate,ueneratione, quæ mihi habetur propter nomen imperatoris quo appellor, & est ordo. Cõtestans omnes deos,sic ,pmitto atq; cõfirmo de me,me in hac ,puincia cui præfuisti, suscepturũ officia atq; partes deprecatoris rogãdo, ,ppinqui laborando,hois ut spero chari apud ciuitates autoritate,imperatoris grauitate,horũ autem genitiuorũ cuiuslibet subaudiendũ est officia atq; partes,& est distributio exornatio rhetorica, quia negocia quædã certa in plures personas distribuunt,& articulos,quoniã singula uerba interuallis distinguunt cæsa oratione. Chari, dilecti.

Vt spero,uitat arrogantiã,ne affirmet se esse charũ ciuitatibus,dicit autẽ Cic.se nihil prætermissurũ esse,qđ pro Appio efficere posit. ut postules,posis familiariter & iure quodã amicitiæ petere. Expectes,speres,credas omnino te impetraturũ. Vincã, sensus,plura in te beneficia conferã,q̃ tu cogitare posis. A te,noie tuo.

Nimis magnæ,propter causam frequentẽ,quia existimabã mihi iniuriã fieri,cum à te rogabar, qui potius uel petere familiariter,uel iubere debuisses. Pompeiũ,filiæ tuæ socerũ. Brutum,generũ tuum, hos.n. duos cum magnificaret Ci.propter eos ostendit necesse esse,ut & Appium,qui eis affinitate coniunctus erat,in omni re tueretur. Quanquã in eõ.quo.q.d.etiam si non accidisset, ut in prouincia ostenderẽ tibi meũ erga Pompe.& Bru.amorẽ & obseruantiã,tum etiã ratione in cõsuetudine, hoc est cõuersatione quotidiana tibi declarassem. Sicuti perspi.quia cum ero Romæ faciã,ꝙ cognosces quãti faciã & Pompeiũ & Bru. quia eorũ causa nihil erit quod pro te nõ suscipiã. Sed quando.i.quoniã,nam quãdo hoc loco causatiuũ est non temporale. Ita ac.ita euenit,ut propter negocia tua,& hic in prouincia & Romæ,propter accusationẽ uel ereptionẽ triumphi perspicere quanti facerẽ Pompeiũ & Bru.& te. Facinus &.adhoc est confitebor me & male fecisse,& fecisse contra decus & honorem meum,si quid prætermisero, quod pro te à me fieri debeat. Pontinius, hic fuerat cum Appio in Cilicia,& postea remanserat cum Cic.hunc autem ab Appio optime tractatum dicit Ci.esse in eum & gratum & beneuolum. Tui be.erga ipsum Pontinium. Præstat,exhibet,ostendit.Quam de.propter singulare beneficium à te acceptum. Coactus ma.suis re.i.non libenter,sed compulsus negociis suis magni ponderis & momenti. A me inui.i.qui omnino noluissem ipsum discedere. Quando

❧QVOD,id est quam ereptionem triumphi factam esse tibi,si tu facies.i.æstimabis tanti,quanti ego iudicaui semper faciendum esse,hoc est minimi.Quia Cic.nunquam in talibus felicitatem constituit, nec triumphũ inter expetenda locauit,tu facies sapienter,& tu uictor.i.uoti cõpos spernẽdo, sicut Christiani boni uincunt mundum,ages triumphum iustissimũ ex dolore inimicorum.s.tuorũ,quibus dolebit quod tibi non doleat,& quod tam constanter contumeliã erepti triumphi feras. Ego.n.uideo fore opus plane.i.omnino, neruis.i.uiribus,constantia,& sapientia tua uehementer,ut pœniteat inimicos tuos,intemperãtiæ.i.immodestiæ, aut potius petulantiæ & insolentiæ. Ego obtestans.i. in testimoniũ uocans omnes deos promitto atq; cõfirmo tibi de me suscepturũ pro dignitate tua, malo.n.dicere sic, q̃ pro salute.s.tua.i.quàm dicere me suscepturum pro salute tua,non.n.putat salutem in periculo esse,aut si putat, euitandi mali hominis gratia dicere non uult, in hac prouincia cui tu præfuisti,officia atq; parteis.i.munera & debita obsequia deprecatoris.i. præcãtis,ne culpæ detur,rogando.s.pro te.officia propinqui.s.consanguinitate,laborando.s.pro te, officia hominis chari,ut spero.s.me esse apud ciuitates,autoritate.i.per autoritatẽ meam intercedendo & officia ac parteis imperatoris,grauitate.i.per grauitatẽ,qua utar in te laudando. Ego uolo sup. ut postules & expectes omnia.s.officia à me,ego uincam.i.superabo,cogitationes tuas officiis meis.i.plus faciam pro te quàm cogitare poteris. Quintus Seruilius reddidit mihi à te.s.datas perbreueis literas,quæ tamẽ uisæ sunt mihi nimis longe,ego.n.putabã iniuriam fieri mihi,cum rogabar.s.à te. Ego uellẽ sup.ut tempus accidisset,in quo posses perspicere.i.clare uidere,quanti ego facerẽ te,quãti ego facerẽ Pompeiũ.s.socerũ filiæ tuæ,quẽ unũ præ oibus,ego facio ut debeo plurimi,quanti facerẽ Brutũ,quanquã perspexisses in quotidiana consuetudine.i.conuersatione.s.cum in urbe fuissem. Et perspicies.s.quoniã adero,sed quoniã sup.tale tempus accidit,si quid.s.officii,fuerit prætermissum à me,ego cõfitebor facinus.i.factũ turpe cõmissum,& dedecus admissum.s.à me.i.me incurrisse in ipsum. Pontinius. Argumento à beneuolentia Pontinii sumpto,argumentatur multorũ studiis rem Appii adiutũ iri. Fuerat is Pontinius cum Appio in Cilicia,& cum discedere pararet,quia intellexit Appii interesse,uti illic diutius eius nomen defensurus maneret,ab itinere reuersus est.Ordo est.Pontinius,opinor publicanum esse,qui tractatus est à te in Cilicia.s.præstãti & singulari fide, cuius beneficii tui.i.in eum, ego sum testis,præstat.i.exhibet tibi memoriam.i.gratitudinem,sicut memores gratos dicimus,& beneuolentiam quam debet,qui cum coactus maximis rebus suis decessisset à me inuitissimo,quia uoluissem eum retinere. ASCEN.

tamen vt vidi tua interesse, cōscendēs iā nauem, Epheso Laodiceā reuertit. Talia cum te studia videam habiturum esse innumerabilia, plane dubitare nō possum, quin tibi amplitudini ista solicitudo futura sit. Si vero efficis, vt censores creētur, & si ita gesseris censuram, vt & potes & debes non tibi solum, sed tuis omnibus video in perpetuum summo te præsidio futurum. Illud pugna, & enitere, ne quid nobis temporis prorogetur: vt cum hic tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te beneuolentiam nauare possimus. Quæ de hominum atque ordinum omniū erga te studiis, scribis ad me, minime mihi miranda, & maxime iucunda acciderunt, eadémque ad me perscripta sunt à familiaribus meis. Itaq; capio magnam voluptatem, cum tibi cuius mihi amicitia non solum ampla, sed etiam iucunda est, ea tribui, quæ debeātur: cum vero etiam remanere nunc in ciuitate nostra studia prope omnium cōsensu erga fortes, & industrios viros: quæ mihi ipsi vna merces semper tributa est laborum, & vigiliarū mearū. Illud vero mihi permirum accidit tantā temeritatē fuisse in eo adulescente, cuius ego salutē duobus capitis iudiciis summa contentione defendi: vt tuis inimicitiis suscipiendis, obliuisceretur patroni omniū fortunarū ac rationū suarū præsertim cū tu omnibus vel ornamentis, vel præsidiis redundares: illi (vt leuissime dicā) multa deessent. Cuius sermo stultus, & puerilis erat, iam antea ad me à M. Cælio familiari nostro perscriptus: de quo itē sermone multa scripta sunt abs te. Ego autē citius cū eo, qui tuas inimicitias suscepisset, veterē coniunctionē diremissem, quàm nouā

HVBER. Reuerto & reuertor — VT uidit, id est postquam cognouit. Interesse tua, tuum esse cōmodum, ad rem tuā pertinere. Reuertit, redit, dicimus autem reuerti & reuersus sum. Reuerto autem raro legimus. Reuertor enim utimur frequentius. Talia, sensus est satis clarus talis, cum uideā te habiturum talia studia, hoc est tales uolūtates & animos promptos talium uirorū qualis est Pontinius, qui omnia diligenter facit, quæ ad tuam utilitatē pertinere existimat. Non pos.d. id est omnino confido, quod hæc. Solicitudo, id est anxietas, quam nunc tibi præbēt inuidi tui, erit tibi. Amplitudo, id est incrementū dignitatis, & conuertetur in honorē tuum. Sin uero, procurabat enim Appius ut censores crearentur, inter quos & ipse creari uolebat. Gesseris, administraueris. Vt de, propter imitationem illius proaui tui clarissimi censoris Appii cæci. Et po. quia es sapientissimus & doctissimus. Præsidio, adiumento, plurimum.n. prodest posteris uirtus & gloria maiorum suorū, causa & memoria multa assequuntur, quæ aliter assequi nō possent. Pugna, contende contra eorum sententiam, qui in alterū annum administrationem prouinciæ mihi prorogari uolunt. Hic Istic Illic — Hic, in prouincia, Istic quoque, etiam Romę ubi tu es, nam (ut supra diximus) hic ad personam loquentis refertur, istic ad personam secundam, illic ad personam absentem. Satisfecerimus pro te, quæ debuerimus & potuerimus. Nauare, diligenter præstare. Voluntate, scilicet bona & prompta. Minime mi. minime digna admiratione. Et — Et, pro sed ponitur. Eadem, quæ scripsi. Cum — Cum tri.i.

HVBER. Cum Tum — CVM tri.i. tribui. Tum.i. sed, magis significat quàm cum, ut sæpius diximus. Studia, uolūtates promptas. Quæ mihi, quod præmiū, scilicet studiorum. Omniū prope consensu, quia semper habuisti studia prope omnium bonorum. Dicit autem se duplici de causa gaudere, & quia ea tribuuntur Appio quæ debentur, & quia uideat adhuc prōptas uoluntates erga uiros bonos remanere fere omnium consensu. Laborum, quos pro tuenda repub. suscepi. Vigiliarum, propter studia literarum, quæ maxime uigiliis consecutus sum, uel uigiliarum, cum diligentia mea & uigilantia oppressi coniurationem Cati. Iuue. Sed uigilat consul, uexillaque uestra coercet. In eo adolescente, quidam intelligunt Dolabellam à quo Ap. fuisset accusatus. Alii malunt Vatinium, quod magis probo, licet & Dolabella fuerit acerrimus inimicus & oppugnator Appii. Salutem, uitam. Duobus periculis ca. quia bis accusatus est capitis Vatinius, & bis à Cic. defensus. Obliuisceretur, qui cum sciret te à me amari, debuerat ratione mei, qui fueram eius patronus, & defensor desistere à te accusando & oppugnando, & à suscipiendis inimicitiis tuis. Ornamētis, propter honores à te administratos optime. Vel præsidiis, propter nobilitatem familię, & multitudinem propinquorum & amicorum, quę omnia solent essent præsidio, maior enim respectus solet haberi horum his qui omnibus prædictis abundant. Redundares, plenus esses, Illi. Vatinio, accusatori tuo. Vt lenissime dicam, id est ne iniuriose dicam & acerbe. Multa dees. ecce quomodo lenissime dixit, noluit enim dicere, cum ille nihil eorum haberet, quod fuisset acerbius & iniuriosius. Stultus, insipiens, sine consideratione. Puerilis, sine ratione, quia puerorū loquacitas est sine ratione. De quo, scilicet sermone. Item, etiam. Ego autem, sensus est. Si ille qui tuas inimicitias suscepisset, fuisset mihi coniunctissimus, potius diremissem & dimisissem ueterem coniunctionem cum eo causa tui, quàm conciliassem nouam, ut intelligeret quanti te facerem. Diremissem, dimisissem, abstulissem.

ASCEN. Miranda — TAMEN ut.i. postquā, ut uidit.i. cognouit, interesse tua.i. in re & utilitate tua, esse reditū suum in prouincia, conscendens iam nauē, scilicet ut in Italiam transfretaret, reuertit.i. rediit. Epheso Laodiceā. Cum ego uideam te habiturum esse innumerabilia talia studia.i. fauores in te, ego non possum plane.i. omnino, dubitare quin ista solicitudo sit futura tibi amplitudini, id est ad amplitudinem & maiorem dignitatem. Si uero efficis ut censores creentur, & si tu gesseris censuram, ergo uidetur consequens esse si censores creentur, Appium censorem fore, quod ex eo forte argumentatur Cic. quod nouit Appiū id maximopere contendere, aut quia quis

anno

anno præterito prouinciam laudabiliter rexerit, censuram fere adeptus sit, ita ut debes, ne à maioribus tuis præcipue ab Appio Cæco degeneres,& potes,quia uir prudens,ego uideo id futurum summo præsidio, non solum tibi,sed sup.etiã omnibus tuis.Sunt qui legant summo te præsidio,ut sit,uideo te futurũ summo præsidio &c.sed decentius dicitur quęsturam laudabiliter gessisse, futurum Appio præsidio,quàm ipsum Appiũ sibi. Pugna.i.quasi pugnando contende & enitere illud , uidelicet ne quid temporis prorogetur uobis.i.in prouincia,ut cum satis fecerimus tibi hic,ubi nunc sumus, possimus nauare.i.grauare exercere,nostrã beneuolentiam in te,quoque.i.etiam istic.s.Romæ ubi tu es.Ex hoc loco potuit Valla facile agnoscere quod de hic & istic præcipit. Et quæ tu scribis ad me de studiis omniũ hominũ atque ordinum erga te , acciderunt mihi minime miranda , quia miramur quorũ causam ignoramus, aut quæ tam magna sunt,ut uix agnoscamus aut tam bona ut imitemur,& acciderũt maxime iucunda,& eadẽ sunt perscripta ad me à familiaribus meis. Itaq; capio magnam uoluptatẽ,cum scilicet ita sit,quòd capiam uoluptatẽ,ea tribui quæ debeantur tibi,cuius amicitia est mihi non solum ampla,id est honorifica,sed etiã iucunda,tum uero,id tunc magis uerũ est,quod uoluptatem capiã,stultitia,scilicet hominũ:remanere etiã nunc,quasi dicat in perditissimis temporibus, in ciuitate nostra,erga fortes & industrios,id est solertes uiros,prope id est quasi,consensu omniũ, quæ merces,scilicet quòd studia hominũ fere sint erga fortes & industrios: est & tributa semper mihi ipsi, una id est sola,laborum & uigiliarũ mearũ. Vero,id est sed,illud accidit mihi permirũ, id est ualde mirũ, tantam temeritatẽ fuisse in eo adulescente,cuius salutẽ, id est uitã, ego defendi summa cõtentione in duobus iudiciis capitis, id est in quibus agebat de periculo capitis eius,uidelicet Vatinii; ut ipse obliuisceretur tuis inimicitiis suscipiẽdis id est dum tuas inimicitias susciperet,patroni,id est protectoris oim fortunarũ & rationũ,uidelicet mei:q.d. Cicero,si ad me respexisset cum sciret me tibi summũ esse amicũ,non suscepisset tecum inimicitias,præsertim cum tu redundares omnibus uel ornamentis uel præsidiis,& sup.multa deessent illi,ut dicam leuissime,id est minime grauiter in eum,quia si uerum uellet aperte dicere,diceret illi omnia deesse. Cuius.s.adulescentis,ut pote Vatinii sermo stultus & puerilis erat iam antea perscriptus ad me à marco Cælio familiari nostro,de quo item sermone multa scripta sunt abs te,id est à te, sed abs uenuste præponitur q & t. Ego autem sup.si Romæ fuissem citius diremissem,id est soluissem & dirupissem, ueterẽ coniunctionẽ cum eo qui suscepisset tuas inimicitias,citius inquam quàm conciliassem nouam,scilicet cum eo,si non fuisset coniunctus.

Hic & istic

Miranda

conciliassem . Neque enim de meo erga te studio dubitare debes:neque id est obscurum cuiquã in prouincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis literis suspitio quædam,& dubitatio tua,de qua alienum tempus est mihi tecum expostulandi, purgandi autem mei necessarium. Vbi enim ego cuiquam legationi fui impedimento , quominus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui,si te palam odissem,minus, quod tibi obesset,facere? si clam,magis aperte inimicus esse? Quod si essem ea perfidia, qua sunt ii qui hæc in nos cõferunt,tamen ea stultitia certe non fuissem,vt aut in obscuro odio apertas inimicitias, aut in quo tibi nihil nocerem, summam ostẽderem voluntatem nocẽdi. Ad me adire quosdam memini, *nimirũ ex Epicteto, qui dicerent nimis magnos sumptus legatis decerni:quibus ego nõ tam imperaui,q̃ censui, sumptus legatis,quammaxime ad legem Corneliam decernendos , atque in eo ipso me nõ perseuerasse,testes sunt rationes ciuitatum:in quibus, quantũ quæque voluit,legatis tuis datum indixit. Te autẽ quibus mendaciis homines leuissimi onerarũt: nõ mõ sublatos sumpt᷒,sed etiam à ꝓcuratorib᷒ eorũ qui iam ꝓfecti essent,repetitos & ablatos,eamq; causam

CONCILIASSEM, coniunxissem. Studio,uoluntate. Id,studium meum. Obscurum, incognitum. In prouincia & Rom.ubi ostendi omnibus quo animo in te essem. Dubitatio,de meo studio erga te. Alienum,non aptum,nec congruum,quia alia sunt mihi facienda. Expostulandi,conquerendi. Purgandi, excusandi. Necessariũ,ne tacẽdo uideat esse in culpa. Vbi enim,incipit excusare quod ei obiecerat Appius quòd impedisset legationes, quæ pro laudibus eius Romam mittebantur, quod probat optimis rationibus & argumentis omnino esse falsum. Quo minus , ut non. Ad tuam laudem,ut te laudaret in senatu Romano. Aut, ratio approbabilis , si inquit palam te odissem in quo potui tibi minus nocere quàm impedimẽto huiusmodi legationis. Palam,aperte. Sic,impediẽdo ea quæ pertinerent ad laudem tuam. Magis aperte,magis clare,cum deberem quęrere potius esse occulte inimicus; quia te palam non oderam. Quod si,confutat rationẽ aduersariorum, qui cum essent perfidi,non erubescebant hęc dicere de Cicerone,& hoc dicit,si etiam essem ita perfidus sicut sunt illi qui in me hęc conferunt,tamen non essem ita stultus & demens , ut cum odium meum sit in te occultũ, uellem in occulto odio sumere inimicitias apertas: illud enim esset stulti nec etiam essem ita stultus , ut uellem ostendere me habere summam uoluntatem nocendi in eo quo nihil tibi nocerẽ Sapiens enim si uidet se non posse nocere , dissimulat etiam uoluntatẽ nocẽdi, quod ego etiam fecissem, quẽ scis non esse stultum. Nocerem nihil,quia si etiam impediuissem legationem,tu tamen nihil amisisses de dignitate tua,& ita nihil tibi nocuisset. Ad me, has fere sententias etiam dicit supra in epistola quæ incipit . Et si quantum. Adire memini, notandum est elegantissime iungi huic uerbo memini præsens tempus infinitiui,ut hic,ut memini audire, memini legere.Rarissime autem memini audisse, memini legisse, nisi necessitate carminis,ut apud Virg.in Geor.Namq; sub œbaliæ memini me turrib᷒ altis Corcyrũ uidisse senẽ. Imperaui, iussi,quod si fecissem, fortasse posses me accusare. Cẽsui,probaui,iudicaui. Ad legem Corneliam.i.secundũ legem Corneliã, quæ sumptum legatis diffiniebat. In eo ipso.i.in eã sententiã.s.ut sumptus ad legẽ Corneliã decernerentur. Non perseuerasse,nõ permansisse. Rationes,

HVBER.

multis omnino nō eundi fuisse. Quererer tecum, atque expostularem nisi (vt supra scripsi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accusare te mallem, idq; putarem esse rectꝰ. Itaq; nihil de te, quod credideris de me: quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Nam si me virū bonum, si dignum iis studiis, eaq; doctrina, cui me à pueritia dedi: si satis magni animi, nō minimi cōsilii in maximis rebus perspectū habes: nihil in me non mō

tiones, comparationes. in quibus, ciuitatibus. Quantum uoluit, non autem quantum decernebat lex Cornelia, sicut ego consueueram prius, & ita apparet quòd non perseueraui in ea sententia. Quibus, qualibꝰ. q.d. perfide confectis & compositis, & cum admiratione legendum est. Onerarunt, impleuerunt. Leuissimi, ui lissimi, nullo honore digni. Sublatos, remotos ipsis legatis. Repetitos, exactos, reuocatos. Procuratoribꝰ, gestoribus negociorum, quos uulgus factores appellat. Profecti essent, uenissent Romam. Ablatos, ereptos. Eamque causam, quia uiderem me tollere sumptus legatis profecturis, uel repetere à procuratoribꝰ eorum, quia iam essent profecti, multos noluisse proficisci Romam ad te laudandum. Atq; pro & ponitur: nam expostulare quanti significat. Id, scilicet pugnare me potius quàm queri tecum. Rectius, honestius. Nam si,

Expostulo

Quid sit dilemma

utitur argumento quod graece dilemma dicitur, latine uero diuisio, cum rem semoueotes è re utramque absoluimus, ratione subiecta. Dicit enim quod siue bonus uir & sincerus, siue malus & astutus ab Appio est existimatus, nihil tamen omnino fuisse facturus existimandus est. Nam si, prima pars argumenti. Studiis, humanitatis & eloquentię, quę non possunt nisi in uirum bonum cadere: quia oratorem uirum bonū esse oportet, & ad iustitiam hoc retulit, propter quam maxime, ut in officiis inquit, uiri boni nominantur. Magni animi, satis fortem in grauitate constantiaque seruanda, quod ad fortitudinem & magnificentiam pertinet. Non minimi uitauit arrogantiam ne diceret de se magni consilii. In max. rebus, in quibus maxime cognoscitur hominis prudentia: maximis autem dixit praecipue propter oppressam coniurationem. Perspectum, cognitum, quod plus est quàm existimare. Nihil, subiicit rationem primæ partis.

ASCEN. NEQVE enim debes dubitare de studio meo erga te, neq; id. s. studium meum in te est obscurum cuiquā in prouincia, nec fuit, scilicet cum illic essem, obscurum cuiquam Romæ. Sed tamen suspicio quædam significari tuis literis, & dubitatio tua, de qua tempus est alienum. i. importunum, expostulandi tecum, id est arguendi te iniuriarū, quod ioique suspiceris ac dubites tempus autem purgandi mei, id est ut me purgem, est necessarium. Nam quæ obiecit, uera non erant. Vnde dicit. Enim. i. quia, ubi fui ego impedimento cuiquam legationi, quominus, id est ut nō mitteretur Romam ad tuam laudem? Aut si ego odissem te palam, in quo potui minus facere quòd obesset, id est noceret tibi, si essem iam magis aperte inimicus? quod si essem ea perfidia, qua sunt ii qui conferuot hæc in nos, tamen ego certe non fuissem ea stultitia, ut aut ostenderem in odio obscuro, si obscure te odissem, inimicitias apertas, aut ostenderem summam uoluntatem nocendi, sup. in eo in quo nihil nocerem tibi, ut in impedienda legatione. Ad me &c. Memini, hoc uerbum ut dixi præsente gaudet, id est memoriam teneo quosdā adire, id est quòd quidā adireot me, qui dicerent nimis magnos sumptus decerni, id est decreto pretorio attribui legatis, scilicet Romam mittendis, quibus ego non tam imperaui, id est iussi auctoritate imperatoria, quàm, id est quantum, censui id est probaui & iudicaui tanquam consilii dator, sumptus decernendo quàm maxime, scilicet fieri posset, aut proxime ad legem Corneliam, id est secundū legem Corneliam, quæ diffinierat sumptus legatis decernendos. Atque me non perseuerasse, id est permansisse, in eo ipso, scilicet iudicio aut cōsilio meo, testes sunt rationes, id est supputationes ciuitatum, in quibus, scilicet rationibus, quasque ciuitas indixit, id est inscripsit sup. tantum, quantum uoluit gratum sup. esse legatis, non quantum lex Cornelia uelit. Autem pro sed, quibus id est qualibus mendacis hominus leuissimi, id est uanissimi onerarunt te uidelicet sumptus legatorum, non modo, id est non solum sublatos, id est subductos & imminutos, sed etiā repetitos, & ablatos à procuratoribus eorum, qui iam profecti essent, id est discessissent, & eam causam fuisse multis omnino non eundi. Quererer tecum, id est de te, atque postularem tecū, id est agerem de iniuriis, nisi ut supra scripsi, nollem purgare me tibi hoc tempore tuo, scilicet aduerso & periculoso cum potius inuadas ab amico quàm accusandus sis, quàm accusare te, & nisi putarem id, scilicet ut me purgem, esse rectius, quàm ut te accusem. Itaque nihil sup. dicam de te quod credideris, scilicet non credenda de me, & sup. dicam pauca, quamobrē non debueris credere, scilicet talia de me. Nam si tu habes perspectum, id est euidenter cognitum & exploratum in maximis rebus, me sup. uirum bonum, & dignum iis studiis & ea doctrina, cui dedi aut dedidi, id est addixi me à pueritia, si sup. perspectum habes me esse uirum satis magni animi, & non minimi consilii in maximis rebus, quod superiori quadrat, uidelicet particulæ perspectū, tu nihil debes agnoscere in me, non modo, id est non solum.

PETRI VICTO. CASTI. NIMIRVM ex Epicteto. Mirantur nonnulli quòd dixerim, in omnibus quos uidi manu scriptis, tria hæc uerba esse, cum ipsi in nullis inuenerint: quod tamen sine causa faciunt: illa enim merito admirationem mouere debent quorum causa obscura est & facile explicari non potest: huius rei ratio procliuis & aperta est quia tantæ uetustatis, ac probitatis codices nacti non sunt. Quòd si illi, qui & eruditi satis, & diligentes sunt, ea repudiarunt, postquàm à me declarata & confirmata sunt, miratur librarios imperitos, & negligentes homines, quamuis in libris, unde exscribebant, inuenerint, ea reliquisse? Omnes qui nescirent Epictetum regionem esse, monstra uerba illa putarent. Cur autem tantopere displicere debeant non uideo, nec ipsi aliquid afferūt. Num barbara sunt, & parum Cicerone digna? aut aliarum sententia absurda est? Atqui docebo aliis in locis, cum de simili re ageret, Ciceronē eodem pacto locutum esse: nam de puritate harū nonum ambigi nō potest. In Verrem. lxxxi. De qua expugnatione cum legati ad C. Neronem in Asiam, Samo uenissent: eandem enim uim hic habet Samo, quod supra ex Epicteto. Neque ego tam impudens, aut stultus essem, qui hæc fingerem, quæ facile redargui possunt: semper enim præ me tuli ex duobus maxime hæc exemplaribus accepisse, quorū alterum est in Diui Marci, alterum in nobilissima Medicæ familiæ bibliotheca, illa autem omnibus diei horis ab unoquoque uideri, ac tractari possunt. Contuleram iam hunc libellum, quum Lodouicus Faber, ac Donatus Ianoctius humanissimi, atque eruditissimi uiri, hanc industria sua, ac diligentia laborem meum adiuuare uolentes,

lentes,ut qui his ingenuis literis ualde delectantur,& mihi honorique meo amicissimi sunt,ad me scripserũt, se quoque hæc sæpe suis sedibus iniustè exturbata uerbain duobus manu scriptis exemplaribus repperisse, qui sunt optimi,ac liberalissimi hominis Ioannis Gaddii,quod mihi audire iucundum fuit: illa enim Romæ posita in illustri,ac studiosis hominibus semper aperta,atque hospitali domo,fidem meam defẽdent & me ab omni crimine uindicabunt.

perfidiosum,& insidiosum,& fallax in amicitia,sed ne humile quidem,aut ieiunum debes agnoscere. Sin autẽ me astutum,& occultum libet fingere,quid est quod minus cadere in eiusmodi naturam possit,q̃ aut florentissimi hominis aspernari beneuolentiam? aut eius existimationem oppugnare in prouincia,cuius laudem domi defenderis? aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obsis? aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertissimum sit, ad nocendum leuissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cum te ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi prope necesse esset eas agere partes,inimicũ mihi fuisse cognouissem? Cumvero reditum nostrum in gratiam vterq; expetisset, quid in consulatu tuo

PERFIDIOSVM & insidiosum.cum perfidia & insidiis factum,quod esset cõtra iustitiam & fortitudinem, quia quem fortem dicimus,eundem bonum & iustum philosophi etiam uolunt. Ne humile. quod esset simpliciter contra fortitudinem,& magnificentiam,cuius est ut res magnas & excelsas expetere & gerere, ita res humiles omnino cõtemnere, ergo humile retulit ad id quod dixerat magni animi,aut ieiunum, insipidbile,ut supra diximus. Iuuenalis. Hinc ieiunum odium. Sin autem.altera pars Astutum. simulatorem. Fingere. facere,mentiri cum non sim. Quid est. subiectio rationis huius secundæ partis, qua diluit propositionem id est se non esse astutum nec occultum. Eiusmodi naturam,id est in omnes talis naturæ,quia astuti & occulti non aspernant beneuolentiam hominum potentum & florentissimorum,sed potius eam captant,etiam si eos oderint. Aspernari.respuere, contemnere,fastidire. Existimationem.autoritatem,reputationem. In prouincia.ubi nimis possem tibi nocere. Domi. Romæ. Defenderis.secunda persona pro tertia pro defẽderit aliquis,hoc est defenderim ego. Aut.alia ratio.
Nihil obsis.nihil nocere posis: quia hoc esset contra astutiam. Aut.alia ratio. Indicandum odium. quod astutus potius occultaret. Leuissimum.minimũ, quia si hoc fecissem indicassem apertissime odium meum in te,neque tamen tibi multum nocere potuissem.
Quid erat.postquam Cicero arguit ex ingenio & natura sua hoc nõ fuisse faciendum,quód Appius ei obiiciebat,nunc arguit ex partibus & causis Appii, contra quem oppugnandum ostendit nullam fuisse causam, cum cognouerit eũ nõ fuisse sibi inimicum, tunc cum maxime esse posset eo tempore,quo Cicero oppugnabat Clodium,qui erat de familia Appii. Implacabilis. iratus,inimicus. In te.contra te. Fratre meo teste, cui omnino credo. Prope.fere. Necesse esset. quia sine reprehensione non possumus deserere.propinquum, cum agitur de eius salute. Eas partes agere.id est id facere,ut scilicet esses mihi inimicus:quia oppugnabam Clodium gentilem tuum, cuius causa erat fere necesse te mihi inimicum esse. Cum uero.alia potior causa.Vterque expetisset.uterq; desiderasset & quæsisset,tũc maxime firma debet esse reconciliatio, cum ex utrinsque uoluntate prouenit. Quid.quasi dicat nihil,omnia enim feci,quæ me rogasti. Egisti.rogasti.

HVBER.

frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cum te Puteolis prosequerer,in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? Quod si id est maxime astuti,omnia ad suam vtilitatẽ referre: quid mihi tandem erat vtilius, quid commodis meis aptius, quàm hominis nobilissimi, atque honoratissimi coniunctio?cuius opes,ingenium, liberi,affines, propinqui mihi magno vel ornamento, vel præsidio esse possent?quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potius sapientia secutus sũ.

FRVSTRA.sine effectu. Sentire.iudicare,ex sentẽtia mea in senatu dicere. Mandasti.dixisti faciendum, commisisti:mandamus enim uerbis. Puteolis.ciuitas Campaniæ,quæ secundum Festum dicta est ab aquę calidę putore,licet alii putant à multitudine puteorum earundem aquarum gratia factorũ:dicta est autem Dicæarchia à iustitia administrationis & gubernationis,& cõdita est à Samiis, ut uoluit Eusebius,eo tẽpore quo Tarquinii à Bruto ab urbe expulsi sunt. Prosequerer. assidue sequerer,tecum uenirem. In quo. quod mihi mandasses. Non uicerim expectationem.i. non facerem plusq̃ sperasset,& putasses me esse facturũ. Quod si.commoratio est & exornatio:permanet enim in hoc ut probet contra astutiam fuisse,ut eum oppugnaret. Si est.i.quia est:affirmatiue enim ponitur hæc dictio si. Maxime.quia cum alios curet,aut curare uideatur astutus,maxime tamen utilitatem suam quærit. Tandem. compendiosam significat conclusionem. Aptius.conuenientius. Hominis.tui Appii.s. Nobilissimi. ex familia. Honoratissimi. propter doctrinam, uel propter dignitates administratas. Cuius opes.hæc omnia quę sequuntur in Appio esse significat. Opes.ingenium,articulus est exornatio. Ornamento. honori.
Præsidio.adiumẽto ad consequenda ea quæ uellem.
Quæ tamen.occurrit obiectioni,quia negauerat se esse astutum,ne respectus & enumeratio supradictorum uideatur eum mouisse.dicit se esse secuturum supradicta omnia non astutia sed sapientia quasi sapientis est

HVBER. Mandasti Puteolis.

ea

ea considerare in amico.

ASCEN. ¶ PERfidiosum.i.plenum perfidiæ,& insidiosum & fallax in amicitia, sed ne quidem.i. non saltem humile.i. uile & abiectum. Nunq̃ eni humile laudatur à neteribus, aut ieiunū.i. timide & dissimulāter dictū aut factū ut uiri minus integri solent. Sinautem.i.sed,si libet.s.tibi fingere,non enim id uere dicere posset,me sup. uirū etiam astutum,id est uersipellem & perniciose callidum,& occultum.i.tectum & fraudulētum,quid est quod minus posset cadere in naturam huiusmodi.s.tam astutam & duplicem,q̃ aut aspernari beneuolentiam hominis florentissimi,qualis erat Appius,aut oppugnare in prouincia existim.i. authoritatem, aut æstimationem .i.famam eius,cuius laudem defenderis domi,aut ostendere animum inimicum in ea re,in qua nihil.i.in nullo,obsis.i.noceas? Id Cicero callide non semel asserit,ut saltem id credidisse putetur,nam Appius credidit plurimum obfuisse,si enim legati ipsum laudaturi Romam uenissent forte ambitus accusatus non fuisset. Aut eligere id ad perfidiam.s.exercendam:quod sit apertissimum aut potius apertissimum ad indicandum.i.prodendum odium,latens.s.prius in animo,& sup.leuissimum.i. minimi momenti & ualoris ad nocendum? Autē .i.sed,quid erat,cur.i.quamobrem,ego essem tam implacabilis in te?cum cognouissem ex fratre meo.s. Quin. Cicerone,te ne quidem,id est non saltem tunc fuisse inimicum mihi cum esset tibi prope.i.quasi necesse agere eas partes.s.inimici,hoc est cum agerem reum Publium Clodium propinquum tuum,nam hic Appius dictus est Clodius,cognomento pulcher. Cum uero uterque nostrum expetisset reditum in gratiam.i.reconciliationem:quid egisti mecum,modestius dicit q̃ quid petisti à me in consulatu tuo.i.cum consul esses, frustra .i.sine obtentione eius,quod uoluisses me facere aut sentire,quasi dicat nihil. Quid mandasti mihi cum prosequerer,id est honorifice sequerer te,puteolis .i.cum essemus puteolis urbe Italiæ, in quo ego non uicerim .i.superauerim diligētia mea expectationē tuam?quasi dicat nihil,quod si id est sup.hominis astuti maxime referre omnia ad utilitatem suam,quid tandem erat mihi utilius,quid aptius commodis meis,q̃ coniunctio hominis nobilissimi atq; honoratissimi,cuius opes,ingenium,liberi,affines,propinqui,possent esse mihi magno uel ornamento uel præsidio?quasi dicat nihil. Quæ tamen omnia ego secutus sum in expetēda amicitia tua, non astutia quadam.i.malitiosa calliditate,sed potius sapientia.

Quid? illa vincula, quibus quidem libentissime astringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suauitas cōsuetudinis, delectatio vitæ atque victus, sermonis societas, literæ interiores. atq; hæc domestica. Quid illa tādem popularia? reditus illustris in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidem errari potest sine suspitiōe perfidiæ: amplissimi sacerdotii collegium, in quo nō modo amicitiam violari apud maiores nostros fas nō erat, sed ne optari quidem

HVBER. ¶ QVID. subaudi dicam. Vincula. urgentissimæ & strictissimę causæ. Quanta.quasi dicat maxima. Studiosorum. humanitatis & philosophiæ. Similitudo. quia ita es eis delectaris sicut ego. Consuetudinis:conuersationis, quæ ut Cice. in Lælio de amicitia inquit, auget beneuolentiam. Vitæ ac uictus.uita cum multa alia significat,tum uero teste Donato,fortunam accidentem uiuentibus,& accipitur pro moribus uiuendi, ut hic. Victus autem uerbo,ut est digestis de uerborum significatione continetur,quæ esui, potuique corporis atque huiusmodi necessaria sunt, utrūque igitur dicit sibi fuisse cum Appio scilicet uitæ & uictus consuetudinem. Sermonis.collocutionis, quæ maxime uel contingit,uel auget beneuolentiam. Literæ interiores. secretiores. Hæc. supradicta. Domestica.s.sunt. Popularia.magis nota populo, & quæ sint declarat. Redit⁹, restitutio in gratiam,cum inter eos,ut supra uisum est, fuissent magnę simultates. Illustris.clarus omnibus notus. Per imprudentiam per ignorātiam: & est sensus, in quo etiam si quicq̃ errare per imprudentiam possum,putaui potius errasse perfidia q̃ imprudentia. Sacerdotii.auguralis dignitatis,quæ apud antiquos sacerdotium erat. Amplissimi maximi & dignissimi. Violari.offendi. Fas.licitum. Sed ne optari.i.nec eligi quidem, quod minus est.

Vita

Victus

sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quæ ut omittam tam multa atque tanta: quis vnquam tanti quemquā fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium socerum filiæ tuæ? Et enim si merita valent, patriam, liberos, salutem, dignitatem, memetipsum mihi per illum restitutū puto. Si consuetudinis iucunditas, quæ fuit vnquam amicitia consularium in nostra ciuitate coniunctior? si vlla amoris atque officii sigña, quid mihi ille non commisit? quid non mecum cōmunicauit? quid de se in senatu, cum ipse abesset, per quemq̃ agi maluit? quib⁹,

HVBER. ¶ SACERDOTEM.augurem. Ex collegio augurum quia erat horum sacerdotum collegium. Quæ.ante dicta omnia. Omittam.præteream. Tam multa.tot numero. Tanta.tam magna,tanti ponderis,quæ potuerant prohibere ab inferenda tibi iniuria. Quis unquā. addit alias causas,quibus ostendit sibi nullo pacto fuisse offendendum Appium.s.respectu Pompeii & Bruti, quos Cicero ostēdit sibi esse charissimos, quorum causa innuit oportuisse etiam Appium esse sibi charum, qui esset eis affinitate coniunctus. Et enim si merita.beneficia maxima. Valent.ad obligationem amoris. Patriam,liberos,articul⁹,quia cum opera Pompeii sit hæc omnia consecutus,propter restitutionem, dicit se existimare hæc omnia sibi à Pompeio restituta. Si consuetudinis.alia ratio de beneuolentia sua erga Pompeium scilicet iucunda consuetudo,quia fuerunt omnium ciuium Romanorum coniunctissimi. Iucunditas, suauitas:& subaudi ualet. Signa.indicia. Commisit, credidit,meæ fidei tradidit, quod est signum amoris. Communicauit scilicet mecum.i.quid est cuius me participē non fecerit,quod nō fecisset nisi me summopere amasset. Agi.tractari. Maluit potius uoluit.s.q̃ per me. Cū abesset.cum non esset in urbe. Quibus rebus.q.d.omni

ille

ille me in rebus nó ornatum voluit am plissime? qua deniq; ille facilitate, q̃ humanitate tulit contentionem meam p Milone, aduersante interdum actionib⁹ suis? quo studio puidit? ne q̃ me illi⁹ tpis inuidia attingeret, cú me cósilio, cú authoritate, cú armis deniq; texit suis?

bus. Ornatissimum.honoratissimum. Amplissime. cum magna dignitate. Qua.quali,admiratiue.q.d.incredibili. Facilitate.mansuetudine. Tulit.passus est.

Contentionem.orationem uehementissimam pro defensione Milonis, qui Clodium interfecerat. Actionibus.i.institutionibus, gestis illius Pompeii. Quo studio. qua diligentia,quasi dicat maxima. Inuidia. homines inuidi. Illius temporis. quo defendebam homicidam Milonem. Attingeret.læderet, quia disposuit armatos ad defensionem meam, ut tuto possē dicere: hoc idem ostendit in exordio orationis Milonianæ. Consilio.sapientia. Armis.quæ pro templis disposuerat,ut diximus. Texit.defendit. Virgilius, Nec Apollinis infula texit.

¶QVID illa uincula.s.necessitudinis,quibus ego astringor libentissime,quanta sunt.q.d. maxima nimirum ASCEN.
uidelicet,similitudo studiorum,suauitas consuetudinis,delectatio uitę atque uictus.i.conuictus, societas sermonis,literæ interiores.i.secretiores,ut de re augurali,aut alia quæuis arcana,atque hęc domestica.s.negocia?

Quid tandem sup.sunt dicenda aut censenda,illa popularia.i.populo nota & plausibilia, uidelicet reditus in gratiam.i.reconciliatio nostra,illustris.i.clara & perspicua omnibus.in quo .s.reditu,ne quidem.i. non etiã aut saltem, potest errari.s.ab aliquo.i.error aliquis committi per imprudētiam.i. licet esset per imprudentiã & non per malitiam,sine suspitione perfidiæ,quia si quid peccetur post reconciliationem, licet per ignorantiam factum fuerit, putabitur per perfidiam factum.item collegium.i.compar munus & societas sacerdotū amplissimi.s.auguralis,in quo.s.collegio,non modo.i.non solum, fas non erat apud maiores nostros amicitiam uiolari.i.ut uioletur,sed ne quidem,id est non saltem aut non etiam licebat,optari.i.eligi sacerdotē, qui esset inimicus cuiq̃ ex collegio.Notū est eleganter inter ne & quidē id poni,cui quid conuenire maxime uidetur,& tamen non conuenit,ut ne deus quidem facta infecta facere potest,ne optare quidē licebat &c.hac autem Cicero frequenter & eleganter utitur. Quæ.s.popularia aut necessitudinum uincula,omittam tam multa atque tanta.i.tam magna,scilicet alias:quis unquam fecit aut facere potuit aut debuit unquam tanti quemquã, quãti sup.fecit Cn.Pompeium socerum.i.patrem mariti filiæ tuæ. Etenim si merita ualent.id est ad aliquem magni faciendum,ut certe ualere debent. Ego puto patriam,quo donatus erat,liberos,salutē,dignitatē, memet ipsum restitutum mihi per illum. Si iucunditas consuetudinis sup.ualet ad hoc, quæ amicitia consularium sup.uirorum,id est eorum,qui aliquando consulatum gesserunt fuit unquam in nostra,id est Romana ciuitate coniunctior,quàm scilicet nostra,id est mea & Pompeii? quasi dicat,nulla. Si ulla signa amoris atque officii,repete ualent ad hoc. Quid ille,scilicet Pompeius,nō commisit.i.credidit ac mandauit mihi. q.d.nihil, & ita omnia commisit: quid non communicauit meeum.q.d.etiam nihil,& ita omnia communicauit mecum. Quid maluit agi per quemquam alium scilicet quàm per me,de se in senatu cum ipse abesset,quasi dicat nihil per quemcunque. In quibus rebus,ille scilicet Pompeius non noluit,me ornatum amplissime? quasi dicat; in nullis non noluit, & ita in omnibus uoluit. Legi potest sine negatione in eadem tamen sententia sic. In quibus rebus ille uoluit me ornatum amplissime.q.d.in omnibus. Et quadrat cum sequenti particula,priore modo quem magis sequor cum præcedentibus. Denique.i.ut simul multa dicam,ac tandem concludã,qua fęlicitate.q.d.maxima,qua humanitate.i.mansuetudine,ille tulit.i.passus est contentionem meam pro Milone, aduersantem interdum actionibus suis.q.d.etiam maxima.Pompeius autem,propter affinitatem cum Clodianis interdum pro Clodio egerat.Quo studio.i.qua diligētia,sup.Pompeius prouidit.i. prospexit & cauit, ne qua inuidia.i.molestia illius temporis, attingeret mecum,texit.i.Protexit me,consilio.s.suo,cum texit me authoritate.s.sua,deniq; cum texit me armis sup.suis:non est igitur ordo,texit cum armis suis,sed cum.i.quando.pro quo etiam cum scribitur,texit armis suis &c.q.d.maximo nimirum studio.

Quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo vt Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis fecisti sed ne summorum quidem hominū maleuolis de me sermonibus crederet. Huius igitur filius cum sit gener tuus, cúq; præter hanc coniunctionem affinitatis q̃ sit Cn. Pópe. charus q̃q; iucundus intelligam, quo tandem animo in te esse debeo? cú præsertim eas ad me is literas miserit, qui bus etiam si tibi, cui amicissimus sum, hostis essem, placaret tamen, totumque me ad eius uiri ita de me meriti voluntatem, nutumq; conuerterem? Sed hæc hactenus. pluribus etiam fortasse ver-

¶QVIBVS temporibus.Clodianis. Phrygi aut Ly- HVBER.
caonis alicui.i.alicui leui homini & mēdaci, quales sūt Phryges & Lycaones:nam Phrygia & Lycaonia regiões sunt Asiæ. Quod.quam rem scilicet credere leuissimis hominibus. In legatis. qui dicebantur à me impediti.

Fecisti.credidisti. Summorum.quorum dignitas potuisset excusare Pompeium,si eis de me credidisset. Maleuolis sermonibus.sermonibus maleuolorū, qui apud eum de me detrahebant, quibus quidem ille non credidit. Huius Pompeii. Quo.q.d.optimo & amicissimo.

Debeo.propter supradictas causas omnes. Cum præsertim.addidit aliam causam, quia Pomp. miserat literas ad Ciceronem,ut eius causa haberet commendatam dignitatem Appii. Is.Pompeius.Placarer.redderer amicus.Conuerterem.traducerem. Demeriti.qui tot & tãtis me affecit beneficiis. Nutum.signum & significationem,quam mihi solo nutu faceret. Hactenus dicta sint. Perfecta.peracta, ad exitum deducta. Instituta.incœpta. Pro dignitate.pro honore tuo amplificãdo. Quã pro periculo.i.q̃ ut tibi noceamus & periculū aliquod afferamus. Propediem.cito. Censorem. scilicet factū Censor
& creatum. Cuius magistratus.s.censuræ. Officia.administrationem. Quæ sunt maximi animi. quia censuræ officium ad uiros maximi animi pertinet: quia censores

res dicuntur magiſtri morum, dicti a cenſendo .i. arbitrando, quia illis ſummum erat arbitrium aliorum morum, licet Feſtus dicat dictos, quòd quiſque tanti ſuam exiſtimare ſoleret, quantum illi cenſuiſſet, quod quidem non eſt abſurdum, nam & rerum erant cenſores & morum. Agimus. facimus. Accuratius. maiori cura, quia hoc magis pertinebit ad laudem tuam ſi diligenter cogitaueris quomodo geras officia cẽſuræ, potius quàm quæ me contra te feciſſe dicis.

bis, q̃ neceſſe fuit, ſcripta ſunt. Núc ea *quæ a me perfecta, quæq; inſtituta ſunt cognoſce. Atq; hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, q̃ p periculo tuo. Te enim (vt ſpero) propediem cenſorem audiemus, cuius magiſtratus, officia, quæ ſunt maximi animi, ſummique conſilii tibi diligentius & accuratius, q̃ hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe cenſeo. Vale.

Ex .x. Epiſtola. Cum eſt ad nos allatum.

Pontinus, qui à te tractatus eſt præſtanti, ac ſingulari fide cuius tui beneficii ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriam, beneuolentiamque & immortalitatẽ. Qui, cum maximis ſuis rebus coactus, à me tã iniquiſſime deceſſiſſet, tamen tua ut uidit intereſſe, conſcendens iam nauem, Epheſo Laodiceam reuertit. Talia te cum ſtudia uideam habiturum eſſe innumerabilia, plane non dubitare poſſum, quin tibi amplitudo iſta ſolicitudo futura ſit. Aut id eligere ad perfidiam, quod ad indurandum odium aptiſſimum ſit, ad nocẽdum leuiſſimum? Quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit non modo ut Phrygi alicui, aut Achaico Lycaoni, quod tu in legatis feciſti. Sed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet unquam.

ASCEN. QVIBVS quidem temporibus, ſcilicet propter factiones multorum periculoſis, hæc, id eſt, huiuſmodi grauitas, & hæc altitudo animi fuit in eo, non modo ut nõ crederet de me alicui Phrygi aut Lycaoni id eſt, nato in Phrygia aut Licaonia, quod tu feciſti i legatis, ſcilicet quos illi credidiſti à me prohibitos, ſane Phrygia & Lycaonia regiones ſunt Aſiæ, & plurimæ urbes in quibus ſe Cicero egiſſe in ſuperioribus commemorauit ſunt Phrygię, ſed nec quidem ꝙ tamen magis debuiſſet, credidit maleuolis ſermonibus hominum ſummorum de me. Priuſquam cætera proſequar aperiendus eſt mihi locus de uſu negationum: nam cum Laurentius Valla argutiſſime doceat has praticulas nõ ſolum, non tantũ affirmatiuam conſtituere orationem, niſi altera ſubdatur negatio, dum enim dico, non modo te diligo, ſed etiam amo, non nego me diligere te, ſed tantum diligere, & ita negatio nõ cadit in uerbum, ſed in particulam reſtrictiuam: Guillielmus tamen Budęus uir acutiſſimo ingenio & multa exercitatione prẹditus, q̃ plurimis exemplis probat ſummos uiros dictis particulis tanquam negatiuis uſos ut uidere eſt in annotationibus Pãdectarum, id autem mirum eſt aut Vallam non animaduertiſſe aut illos commiſiſſe, niſi dicamus Vallam putaſſe errore imperitorum librariorum negationem ſublatã, quæ tamen repetenda non eſt, ubi principali uerbo negatio præponitur, ut hoc loco, ſed ne ſummorum quidem, tunc enim negatio pro utraque clauſula agere cenſebitur: quapropter cum repetii, & putem ſic loqui potuiſſe ſi uoluiſſet, non modo ut non Phrygi alicui aut Lycaoni &c. Phryges autem & Lycaones, ut Cretes & cæteri fere Græci mendaces ſunt, unde græca fide mercari apud comicos eſt pręſenti pecunia: Græcis enim propter mendacia & perfidiam non creditur. Igitur, id eſt ut ad rem redeam, filius huius Pompeii, cui tantum tribuo, cum ſit gener tuus .i. maritus filię tuæ, cumque intelligam q̃ .i. quantum charus, quanq; .i. & quantum iucundus ſis Cnæo Pompeio, præter hanc coniunctionem affinitatis, quia filius eius tibi gener eſt, quo tandem animo debeo eſſe in te pręſertim cum is ſcilicet Pompeius miſerit ad me eas, id eſt eiuſmodi literas, quibus, id eſt cuiuſmodi, etiam ſi eſſem hoſtis tibi. cui ſum amiciſſimus, tamen, id eſt nihilominus placarer, id eſt fierem amicus & tranquillo in eum animo, & conuerterem me totum ad uoluntatem & nutum, id eſt ſignum uoluntatis eius, id eſt talis uiri meriti, ita .i. taliter de me, ſed hæc ſupple ſcripta ſunt hactenus, id eſt in hanc uſque partem, & in hunc locum aut hoc tempus. Sunt enim ſcripta fortaſſe pluribus uerbis quàm fuit neceſſe. Nunc .i. deinceps cognoſce ea quæ ſint perfecta, id eſt conſummata à me. Quæq;, id eſt & ea quæ ſint inſtituta, id eſt incepta. Atq; nos agimus & agemus hæc magis pro dignitate, ſcilicet tua, id eſt ut nihil detrahatur de dignitate tua, quàm pro periculo tuo, id eſt ut euites periculum ſalutis tuæ, quod nullum putamus tibi impendere, enim pro quia, nos audiemus prope diem, id eſt ſtatim, quia prope eſt dies (ut ſpero) te cenſorem, cuius ſcilicet cenſuræ, magiſtratus, id eſt magiſtralis honoris & poteſtatis, officia quæ ſunt maximi animi, ne ſcilicet formidet potentes notare, & ſummi cõſilii, ne meritos notet, ego cenſeo eſſe cogitanda tibi, id eſt à te diligentius, id eſt maiore opera, & accuratius .i. maiore cura, quam hæc quæ nos agimus de te, id eſt ut accuſationem ambitus expugnes, aut q̃ hæc quæ nos in prouincia agimus .i. diſputamus, de te, de quibus ſupra conqueſtus erat, ꝙ non amice agerentur à Cic. Cenſor dicitur arbiter motũ & rerum, quia eius officii erat mores taxare, & ab ordine priſtino ſi meruerint amouere, & ornamenta ut equos & phaleras adimere, præterea quantum aliquis licitè poſſideret æſtimare, & pro eo cenſum imponere.

*PETRI. VICTO. CASTI. QVAE à me profecta atq; inſtituta ſunt. Mediceus codex profecta, habet, & alter etiã non melius, quorũ autoritatem ſecuti ita & nos legimus. Huius autem uominis in hoc loco uis aperta eſt: quo etiam ſenſu accepit in epiſtola ad Catonem, cùm inquit: A me autẽ hæc ſunt profecta, quę ego in beneficii loco nõ pono, ſed in ueri teſtimonii ac iudicii. Incluſam autem illud in ſe habet alterius uerbi uim, quod quidem malunt: nam niſi perfecta, & abſoluta eſſent, non rectè dici poſſent profecta, ſed adhuc eſſent inſtitutã, & inchoata. Sed hæc minuta, & puſilla ſunt: illud momẽti maioris, ꝙ noſtram animaduerſionem iidem nõ probant, qua indicanimus, quædam paulo poſt deeſſe. illa autem mirificè nobis placet, & ut audio aliis doctis, & ingenioſis uiris: nã quod illi arbitrantur in commentario de iis rebus egiſſe Ciceronem, quem ad Appium miſerit, hoc uerũ eſſe nullo pacto credere poſſum: nã ſtatim inquit, Atque hæc agimus, & agemus, &c. quaſi cõmentarius inter hæc & ſuperiora uerba inculcari poſſet, aut de commentario in his epiſtolis unquam Cicero locutus ſit.

CVM

HVBER. CVM essem. Cic. primum dicit sibi gratissimum iucundissimumq; fuisse, quod ex literis Appii intellexit, quod tamen antea nunciis & fama cognouerat, eum absolutum esse maiestatis, cuius, ut supra uidimus, fuerat accusatus, & eo magis se esse lætatum, ꝙ intellexit eum ab uniuersa repub. esse defensũ & ꝙ Pompei & Bruti singularẽ fidem & beneuolentiã laudauit. Deide alteroi eius literis respondẽs significat gratissimum quoque sibi fuisse, ꝙ Appius formam reipub. ita ad eum misisset epistola sua expressã, ut facile potuerit cognoscere, quo in statu esset respu. & quo animo esset Appius erga eam. Postea uero dicit se nunc in eis magnis negocus oon expectare ab eo libros augurales, quos se missurum promiserat, quorum loco expectat eius orationes. Postremo quia Appius scripserat se accepisse à Cice. quasdam stomachosas literas, quas cognouerat cum animi perturbatione à Cicerooe scriptas, quia essent minus elegantes. Primo Cice. excusat illam indignationem qua scripserat, & petit ab eo ueniam. Deinde iocans dicit eum existimare debere quascunque literas uiderit minus disertas & elegaotes ooo esse Cice. Iocus In castris. apud milites, nam castra io plurali numero dicuotur loca ubi stant milites, quasi castrata, uel ꝙ ibi castretur libido, quia mulieres inde disciplina militaris abesse iubebat. Castra Ad, apud, ut Virg. pri. Aenei. Prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Idem, Phrygii Simoentis ad uodam. Pyramum. Pyramus fluuium Ciliciæ ad Aminodem promontorium, qui autore Pompooio Mella, urbem Malosoo præterflu it. Thaeso. ex Tharso, de qua diximus supra, fuisse (autore Solino) à Perseo cooditam, licet Eusebius à Sardanapalo. Dies. quæ data erat. Asscripta. subscripta, notata. Nonarum. quæ suot die quioto. Recentior. posterior, magis oouа. Noo erat. s. ascripta. Superiori. priori, scilicet epistolæ. Per multum antea. i. ualde aotea, hoc est multo tempoee ante. Literis. quia ad me fuerat hoc scriptum te fuisse absolutum. Nuociis. qui uerbis id mihi retulerũt. Fama. publico rumore. quia ubique ferebatur. Nihil enim pareothesis est usque ad tamen. Clarius. magis ootum. Noo quo. non quia. Aliter. ꝙ est factum. i. ꝙ oon absolueris, quia omnea putabaut te absolutum iri, quia nulla re maiestatem læseras. insignibus. præclaris, egregiis. Ad laudem. nã ea quæ nuociaotur ad uituperationem timidius nunciantur & obscurius, quæ uero ad commendationem insignium uirorum spectant, ea apertissime efferuntur. Tamen. quanuis literis & ouaciis intellexissem. Nõ solum. duplici de causa osteodit ea sibi fuisse lætiora ex eius literis ꝗ ex nuociis, & quia Appius apertius & abũdantius scripserat, ꝗ alii nuociassent, & quia uidebatur ei magis gratulari, cum de eius rebus ab eodem ipso iotellexisset. Planius. apertius Vberius. copiosius absolutiooe tua. Sermo uulgi. i. fama ipsa, scilicet loquebatur. Complexus sum uisus sum te amplecti cogitatione & imaginatiooe. ipsa enim uoluptas quędam imaginaria, ut osteodit Seruius in Buco. Virg. qua etiam absentibus fruimur, ut patet in secunda Aegloga de Corydone & Alexi. ea autem est & de rebus honestis, ut cũ amicum absentem cogitatione ipsa alloquimur, osculamur, complectimur: & de rebus turpibꝰ, ut de Biblide, quæ cum Cauno fratre cogitatione & imaginatiooe ipsa concumbebat. Cogitatione. animo. Osculatus. quod solemus facere causa magni amoris, cum literæ ab amicis de rebus lætis nobis redduntur. Gratulatus. gauisus etiam mea causa. Ingeoio. ingeniosis uiris, & uirtute præditis, qualis tu es. A populo. à senatu. horum enim consensu absolutus fuerat Appius. Assentior. blaodior mihi, placeo mihi: melius enim assentor ꝗ asseotior legitur. Fiogo, puto. Ea, scilicet ingenium, industriam, uirtutem. Mihi qooqoe. sicut tibi quia ea quæ tribuuotur similibus nostris uidentur tribui oobis: ordo est, quæ enim tribuuntur ingeoio & c. à cuncto populo, a senatu & iudicibus, puto ea qooque tribui mihi: quia ipse fortasse assentor mihi, cum fiogo ea esse io me, ille uero sibi ipsi dicitur asseotari, qui sibi persuadet ea in se quæ non suot, quod plerunque faciunt assentatores aliis,

M. T. C. Appio Pulchro (vt spero) Censori. S. P. D.

CVM essem in castris ad flumen Pyramum, redditæ mihi sunt vno tempore a te duæ epistolæ quas ad me Q. Seruiliꝰ Tharso miserat. Earum in altera dies erat adscripta nonarũ April. in altera, quæ mihi recentior videbatur, dies non erat. Respondeo igitur superiori prius, in qua scribis ad me de absolutione maiestatis, de qua & si per multum ante certior factus eram literis, nunciis, fama denique ipsa, (nihil enim fuit clarius, non quod quisquam aliter putasset, sed nihil de insignibus ad laudem viris obscure nunciari solet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ, non solum, quia planius loquebantur, & vberius, quàm vulgi sermo, sed etiam, quia magis tibi videbar gratulari, cùm de te, ex te ipso audiebam. Complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolã uero osculatus, & ipse mihi gratulatus sum (quæ enim à cuncto populo, à senatu, à iudicibus, ingenio, industriæ, virtuti tribuuntur: quia mihi ipse assentior fortasse, cum ea esse in me fingo: mihi quoq; ipsi tribui puto)

ASCEN. CVM essem &c. Gratulatur primum ꝙ absolutus sit maiestatis uniuersę pene reipubli. suffragio. Deinde alterai eius literis respondens gratias agit formam reipubli. ab Appio sibi expressam. Et quia in magno oegocio fuit Appius ooo petit ab eo libros augurales, quos supra perficiendos monebat, sed orationes eius. Purgans demum quod nisus est scripsisse ad Appium literam stomachosam. Ordo est. Cum ego essem in castris apud fluuium Pyramũ, qui est in Cilicia. duę epistolæ tuæ sũt redditæ mihi uno tempore, quas Quintus Seruilius miserat Tharso. i. ex ea urbe Asiæ. Dies, scilicet qua data erat asscripta in altera earum, uidelicet nonarũ Aprilium, in altera quæ uidebatur mihi recentior dies non erat, s. asscripta. Respondeo igitur

tue prius superiori, scilicet in qua dies asscripta erat. In qua scribis ad me de absolutione maiestatis, scilicet affectatæ. De qua.s.absolutione,& si.i.qnaoquam certior factus eram per multum, scilicet temporis ante literis.i.per literas,nunciis.i.pee nuucios,deniq;.i.tandem,fama ipsa.i.per famam ipsam. Nihil enim fuit clarius.i.euideotius aut illustrius nunciatum,non sup.ita fuit clare ounciatum,ꝙ quisquam putasset aliter, scilicet futurum.sed ꝙ nihil solet nunciari obscure de uiris insignibus.i.insignitis laude,aut non segnibus ad laudem,quia sūt etiam insignes ad uitia,tamen literæ tuæ feceruot mihi eadem illa.s.à tot nunciata,lætiora,id est iucuodiora,ooo solum,quia scilicet literæ tuæ loquebaotue planius.i.manifestius,eo quòd in plano sita melius uidentueq̃ inter colles.uberius.i.abundaotius,q̃ sermo uulgi,sed etiam quia ego uidebar magis gratulari tibi,cum,i.quādo,ego aodiebam,scilicet tam lęta,de te ex te ipso.Igitue ego complexus sum cogitatiooe.i.per imaginatiouem,te absente. Vero pro sed,ego osculatus sum epistolam,& ipse.i.egomet,gratulatus sum mihi.i.fœlicitati,quæ mihi io tua fœlicitate speraoda erat. Quæ enim tribuuntue ingenio.i. bonæ indoli & ui nobis iugenitæ,industriæ.i.solertiæ,exercitatione acquisitæ aut auctæ,& uirtuti iam ratiooe stabilitæ,à cuncto populo,,à senatu,à iudicibus,qui omnium suffragiis absolutus fuerat,ego puto tribui,quoque.i. etiam mihi ipsi quia ipse.i.ego assentior.i.blandior fortasse mihi,cum ego fingo.i.imaginoe ea.s.iam dicta ingenium, industriam & uirtutem esse io me.

nec tam gloriosum exitum tui iudicii extitisse, sed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu vero quid interest inquies, an de maiestate? Ad rem nihil: alterum enim non attigisti, alterum auxisti. Veruntamen est maiestas (vt Sylla voluit) vt in quemuis impune declamare liceret. Ambitus uero ita apertā vim habet, vt aut accusetur iprobe, aut defēdatur. Quî.n.facta,& non facta largitio

HVBER. Gloriosus ❧GLORIOSVM.splendidum, cum tauto tuo honore & gloria. Et ootandum gloriosum hic in bonam partē accipi, cum alias iactabundum significet. Iudicii quo maiestatis absolutus es. Exitū fioem, quia q̃to maioe
Exitus fuit oppugnatio,tanto gloriosior fuit absolutio. Tam prauam.tam iniquam, ot te innocētem & immeritum
Ambitus oppugnareot. De ambitu uero, quia quidam dicebaut Appium oon solum maiestatis,sed etiam ambitus accusaudum fuisse.Ideo ounc Ci. ostendit nihil iuteresse utrum ambitus an maiestatis fuisset accusatus,quia utriosq; æq; fuisset absolutus. Inquis.dicis mihi ô Appi. Quid inteeest.quid refert,quæ differeutia. De ambitu.s.fueris accusatus, qui erat crimen affectati houoris largitionibus & corruptionibus. Nihil interest. q̃tū ad te pertinet: quia in oeutro peccasti, oihil eoim intee est utrum aliquis accusetur furti an homicidii, cum utriusque est inuocens. Alterum,ambitum, quia honores potius merere studuisti q̃ petere. Alterum.maiestatem Pop.Ro. Verūtamneo.pouit quandam differentiam inter ambitum & maiestatem. Veruntamen quamuis dixerim nihil interesse de maiestate ao de ambitu &c. Vt Sylla uoluit.i.legibus cauit. In quemuis.in quemlibet,oisi omnino posset probari maiestatē esse læsam.
Declamari Declamari.dici,exhortationis causa.Solebaut enim Romaui adolescentes eloquentiæ studiosi exercendi ingenii gratia iouehi oratiooibus suis in eos,quos scirent aliquo crimioe posse uotari.accusabaut enī eos,ut dicit Quintilianus,& Cicero primo officioeum. Sylla uero lege cauit, quòd si quispiam accusaret alium maiestatis,qui non posset probare crimen,teneretur ad pœnam talionis,& ideo dixit. Impune.sine pœ
Declamationes na. Declamari.dici:nam declamare est iu ficto themate se exercere:unde declamationes Quiotiliani & Senecæ. Declamari in quemuis.i.quemuis sub prętextu exercitationis & declamationis accusari. Aptam uim.manifestā oatu eam:ita aperte cognoscitur. Aut accusetur improbe.i.aot iniusta fiat accusatio, ita ut prima facie ab omuibus cognoscatur esse improba. Aut defendatue.si etiam ooo excusetur improbe. Qui,quomodo.Ratio quaee accusetur improbe,quia si quisquam largitionibus corrumpit senatum aut populum, nō possent illæ largitiones esse occultę, ergo si onllis apparentibus largitionibus quispiam accusetur,improbe accusatur,sicut Appi⁹ accusabatur.
Largitio. Largitio.corruptio, quæ fit pecunia,aut cæteris muneribus:de ea dictum est in prima epistola primi libri.

ignorari potest? Tuorū autē bonorū cursus, cui suspectus vnquā fuit? me miserū qui non affuerim: quos ego risus excitassem? Sed de maiestatis iudicio duo mihi illa ex literis tuis iucūdissima fuerūt. vnum quod te ab ipsa republica defensum scribis, quæ quidē etiam in sūma bonorum,& fortium ciuium copia, tueri taleis viros deberet: nunc vero eo magis, quo tāta penuria est in omni vel honoris, vel ætatis gradu, vt tam orba ciuitas taleis tutores cōplecti debeat. Alterū, quod Pōpeii,& Bruti fidē beneuolētiamq́ mirifice laudas: lætor virtute & officio cum tuorū necessariorū, meorū amicissimorum tum maxime alteri omnium sæculorū, & gentiū principis,

HVBER. Cursus Honro Suspectus ❧IGNORARI.nesciri, q.d.nullo modo. Cursus.continua administratio,dicitur enim cursus hooorum gradus,cum Honoe hooori succedit, ut ædilitati prætura, consulatui censura. Suspectus.i.æstimatus, male quęsitus. Cui.q.d.oemini. Me miserum. ex magno affectu amoris hoc dixit. Affuerim. Romæ tuuc,cum es accusatus maiestatis. Quos risus.q.d. magnos. Excitassem. commouissem.s.de accusatoribus tuis,quos ostendissē ridicule fecisse,cum te immerito accusarunt. Illa duo, illæ duę partes. Vnum.s.fuit mihi iucundissimum, & est prima pars. Ab ipsa repu. qood fuit maximi hooo-ris,ꝙ respu.susciperet defensiouem tuam. Quæ etspu. Iu summa copia.i.quæ etiam si abūdaret uiris bonis & fortibus deberet tamē tueri tales uiros,qualis tu es,ee go multo magis cum magna sit penuria similium tui.
Penuria Penuria.inopia. Hoooris,dignitatis,ut puta in ordine ædilitio,uel prætorio,uel senatorio,uel aliorum bonorum. Vel ætati.i.& iuuenum & senum. Comple-
Cōplecti cti.amare,fouere. Alterum.subaodi fuit mihi iucundissimum in literis tuis. Fidem erga te. Virtutem. quan-

tum

tum ad fidem. Officin. quantum ad beneunlentiam, quæ & amicis & affinibus ex officio præstanda est Cum tnorum. i. & quia sunt tui necessaris & affines. Tum maxi. i. & præcipue, quia sunt uiri clarissimi. Alterius. Pompeii. Principis nmnium sæculnrum & gentium. i. qui antecellit nmnes, qui nmnibus sæculis unquã fuerunt, aut qui nunc in nmnibus gentibus usquam sunt.

NEC mirabar tam gloriosum exitum iudicii. i. de te habiti fuisse, sed sup. mirabar mentem tuorum inimicorum, fuisse tam prauam, iniquam & peruersam. Tu uero quia ego prius dixi q in epistnla ad me scribis de absolutione maiestatis, inquies, quid interest de ambitu. s. sim accusatus & absolutus, ac. i. q̃ aut an de maiestate. q. d. nihil, unde & Cice. respondet. Nihil sup. interest ad rem. i. ad litem & negocium tuum, cum utrinsque sis innocens. enim. i. quia tu nnn attigisti alterum. s. ambitum & auxisti alterum. i. maiestatem, quam tam glorinse gessisti, alii exponunt ad rem. i. molem criminis, qnia conuictus maiestatis, non minus punitur, quã ambitus, sed facilius est conuincere ambitus q̃ maiestatis. Maiestatis enim reus est qui arguitur ambitione quadam affectasse maiestatem, aut decerni sibi aut prorogari indecenter. Ambitus uern, qui largitionibus, precibus, minis, pollicitatinnibus & aliis corruptinnibus, ad magistratum uiam affectat. Vnde ambitin & crimen maiestatis in animn est ambitus in npere ipsn & rebus exterinribus, & ideo quia de occultis nñ est agendnm sine testibus, Sylla noluit declamatinnes fieri in reum maiestatis, reum autẽ ambitus licebat unicuique agere, dum in probationibus non deficeret. unde addit. Veruntamen maiestas est sup. talis ut Sylla noluit. i. lege cauit & sanciuit, ne. i. ut non liceret declamari. i. declamatinnem fieri de crimine maiestatis, in quemuis. i. quemlibet, impune. i. passim sine punitinne. Declamatin autem est ad utranque partem de crimine & absolutinne alicuius, & de faciendn aut nnn faciendo aliqun negocin disputatio, quã exercitationis gratia rhetorum discipuli facere snlebant, non sine clamore, ut induerent animos & formam in ueris causis agẽdis, uero. i. sed ambitus habet uim ita apertam. i. manifestam, ut aut cẽseatur improbe, utpute, quando accusatur innocens, aut defendatur improbe. s. à patrono manifesti criminis. Enim. i. quia. qui. i. qunmodn potest largitin facta, & unn facta. i. an facta an nnn facta sit ĩgnorari? quasi dicat nulln modo, cum fiat publice nec paucis, imperium enim aut dnminatio non potest a paucis dari. Sed dubium est dum largitiones fiunt qun animn fiant, quod coniectura qnadam ex uerbis & cæteris factis largientis perspicitur. Autem pro sed, curius. i. continnatio, honnrum. i. magistratuum tuorum, cui fuit unquam suspectus quasi dicat nulli. Me miserum. Modeste ne excandescere uideatur subticet particulam o, qui nñ affuerim. s. in absolutione tui. Qnos risus ego excitassem. i. in accusatores tam temerarios? q. d. maximos. Sed de iudicio maiestatis, qun. s. absnlutus erat, illa dun fuerunt mihi iucundissima ex literis tuis. Vnum q scribis te defensum ab ipsa rep. quæ. s. respu. hnc est omnes eius gubernatnres, deberet tueri id est, protegere tales uiros scilicet qualis tu es, quidem. i. certe, etiam in summa copia ciuium bonorum, & fortinm, nunc uero sup. debet eo magis qund tanta penuria. i. paucitas & difficultas inueniendi tales uiros, est in omni gradn uel hnnoris. i. tam magistratuum q̃ priuatorum, uel ætatis. i. tã senum quàm iuuenum, ut ciuitas tam nrba. i. priuata patronis, debeat complecti. i. fouere tales tutores. Alterũ scilicet mihi iucundum fuit, q laudas mirifice fidem & beneuolentiam Pnmpeii & Bruti. lætor uirtute & nfficio id est, propter uirtutem & officium, cum. s. ita sit quod tuorum necessarinrum. s. Pompeii & Bruti qui sũt tibi affines & ita necessarii, & amicissimnrum meorum, tum maxime. s. lætnr uirtute & officin, alterius. s. Pompeii, principis nmnium sæculorum & gentium. i. omnium hominum, qui sunt aut fuerunt in quauis natione, & sup. uirtute & officio alterius. s. Bruti, iampridem. i. iam à plusculo tempnre, principis sup. iuuentutis. s. Rnmanæ, & sup. futuri celeriter ut spero, principis ciuitatis. s. totius, excepto tamen Pompeio, hoc est lætor primum tantum uirtutis & nfficii esse in uiris tibi maxime necessariis & mihi amicissimis, deinde & multo magis in uiris summis & principibus, altero totius mundi & omnium temporum, altero nunc iuuentutis, & mox totius ciuitatis futuro.

alterius, iampridem iuuẽtutis, celeriter (vt spero) ciuitatis. De mercennariis testibus suis ciuitatibus notandis nisi iã factum est aliquid per Flaccũ, fiet à me,

ALTERIVS. Bruti. Iuuentutis, subaudi principis. i. qui excellit iampridem omnes iuuenes Romanos, erat enim & ipse iuuenis. Celeriter id est, mnx cum erit pauln maturior. Ciuitatis. omnium ciuium Rnmannrum. De testi. quidam testes mercede cnmpulsi falsum testificati erant contra Appium, quos puniendos curauerat Appius, rogaueratque Ciceronem, ut hnc faceret, cui Cicero respondet, q si Flaccus cui mandauit, de hoc nihil egit, omninn ipse faciet. HVBER. Celeriter

cum per Asiam decedam. Nunc ad alteram epistolam venio. Quod ad me quasi formam communium temporum, & totius reipu. misisti expressam, prudentia literarum tuarum valde mihi grata est. Video enim & pericula leuiora, quã timebam, & maiora præsidia, siquidem (vt scribis) omneis vires ciuitatis se ad Pompeii ductum applicuerunt, tuumq; simul promptum animum, & alacrem perspexi ad defendendam rempub. mirificamque cœpi voluptatem, ex hac tua diligentia, q in summis tuis occupatio

CVM per Asiam decedet. Nntãdis, ignnminia & probro afficiendis, notabantur autem ignominia & probro quotiẽs probabãtur fuisse falsi, & cauetur publice ne amplius testes esse possint tanquam infames & falsi conuicti. Nnta enim, ut inquit Festus, nunc signum in pecoribus significat. Virgi. in Geor. Cnntinuoq; notas & nnmina gentis innrunt. nunc literas singulas aut binas, nunc ignominiam. Item Nonius inquit. Nnta dicitur probrum. Lucilius lib. xxx. Qnem scis scire tuas nmnes maculasque nntasque, inde nntare dicitur. Iuuena. Sed quæ Fabritius censor notet. Horat. Magna cum libertate nntabant. Mercennariis. mercede conductis nñ ueritatis tuendæ gratia. Ab suis ciuitatibus. uolebat enim à singulis ciuitatibus de quibus fuissent hi testes, eos notari & puniri. Aliquid. s. nisi iam sunt cœpti notari. Fiet à me. nntabuntnr à me. Decedam. iter faciã decedens. Quod ad me. ad aliam partem epistnlæ respõdet, quia Appius scripserat ad Ciceronem formam status reipu. Quasi trãslatiue. Formam. designationem, ut supra, HVBER. Nnta Quid Lucilius Nntare Fnrma

nibus, mihi tamen reipublicæ ſtatum per te notum eſſe voluiſti. Nam augurales libros ad commune vtriuſque noſtrum ocium ſerua. Ego enim à te cum tua promiſſa per literas flagitabam, ad vrbem te ocioſiſſimum eſſe arbitrabar. Nunc tamen (vt ipſe polliceris) pro auguralibus libris orationes tuas cõfectas omnes expectabo. Tullius, cui mandata ad me dediſti, non conuenerat me, nec erat iam quiſquam mecum tuorum, præter omneis meos, qui ſunt omneis tui. Stomachoſiores meas literas, quas dicas eſſe, non intelligo. Bis ad te ſcripſi, me purgans diligenter, te leuiter accuſans in eo, quod de me cito crediſſes quod genus querelæ mihi quidem videbatur eſſe amici. Sin tibi diſplicet, non vtar poſt hac. Sed ſi, vt ſcribis, hæ literæ non fuerunt diſertæ, ſcito meas non fuiſſe. Vt enim Ariſtarchus Homeri verſum negat, quem non probat: ſic tu (libet enim mihi iocari) quod diſertum nõ erit, ne putaris meum. Vale, & in cenſura, ſi iam es cenſor, vt ſpero, de proauo multum cogitato tuo.

Expreſſa — ut ſupra, ut cum formam reip. cognouero, quale ſit futurum reliquum ędificium intelligam. Expreſſam. aperte figuratam, repræſentatam, quaſi uiderem ipſam rem pu. prudentia, quia mihi ipſam formam reipu. expreſſiſti. Leuiora, minora. Præſidia. pro defenſione reipub. Maiora. ſ. q̃ putabam.

Siquidem — Si quidem. quoniam eſt ratio leuiorum periculorum, & maiorum pręſidiorum. Omnes uires. i. omnes qui in ciuitate aliquid poſſunt.

Applicare — Ad ductum. ad imprimendum, ad uoluntatem. Applicauerunt. adiunxerunt. Promptum. expoſitum, paratũ.

Promptus — Alacrem. erectum atque ſublimen. Diligentia qua uiſus es in ſcribendo. In ſummis occupationibus. quibus niſi fuiſſes diligens, potueras reuocari a ſcribendo Augurales libros, quos te miſſurum promiſeras. Ad commune ocium. cum uterque noſtrum min⁹ erit negociis implicitus, tu Romæ, ego in prouincia.

Serua — Serua. differ, reſerua.

Flagitare — Flagitabam. inſtanter poſcebam. Ad urbem id eſt in urbe. Tuorum. quos ad me miſiſſes, exiſtimabat enim Appius Tullium quendam ex ſuis eſſe apud Ciceronem. Qui. ſ. mei. ſunt tui. quia amicorum omnia communia. Stomachoſiores. iracundas, plenas indignationis. Literas. ſ. meas. Bis. ut uiſum eſt in præcedentibus epiſtolis. Purgans. excuſans, quia quęrebaris ꝙ ego impediuiſſem legationẽ, quæ ad laudes tuas Romam erat profectura. Leniter. non acerbe. Accuſans. in proxima præcedenti epiſtola. Amici. quibus interdum licet reprehendere alium amicum beneuole. Eo genere querelæ. i. non ulterius. ut amplius quærar de te. Vt ſcribis. quia ſcripſerat Appius eas literas non fuiſſe elegantes, quia erant cum ſtomacho ſcriptæ.

Diſertæ — Diſertæ. eloquentes, elegantes.

HVBER. ☙ DE teſtibus. i. quod ſcribis, de teſtibus mercennariis. i. mercede conductis ad dandum contra te falſum teſtimonium, notandis. ſ. nota infamiæ a ciuitatibus ſuis, niſi aliquid factum eſt iam per Flaccum. ſ. pręſidem illis à me conſtitutum, fiet à me cum decedam. ſ. de prouincia per Aſiam. Venio nunc ad alteram epiſtolam. Quod miſiſti. ſ. in altera illa epiſtola, ad me, quaſi formam. i. deſignatiõem & ſpeciem temporum communium & totius reipu. expreſſam. i. expreſſe deſcriptam, prudentia literarum tuarum eſt mihi ualde grata. Video enim & pericula leuiora quam timebam maiora præſidia. ſ. reipu. ſup. q̃ ſperabam, ſiquidem. i. quoniam, aut ſi duæ ſũt particulæ, quidem. ſ. certe, ſi ut ſcribis, omnes uires ciuitatis applicauerant, ſe ad ductum. i. auſpicium, fęlicitatẽ & prudentiam ducendi Pompeii, & proſpexi ſimul tuum animum promptum & alacrem. i. acrem & ſtrenuum ut ſumus in rebus quas alacres facimus, ad defendendam, rempu. & cœpi mirificam uoluptatem ex hac diligentia tua. Si dicas ergo hic ad ſecundam quoque perſonam reſpicit. Dicam unam rem a duobus poſſideri poſſe & ita ad diuerſos fieri reſpectum. Vnde Cice. ad diligentiam Appii, quia ab eo profecta eſt, dicit, hac. q. d. quæ in his literis quas teneo ſcripta eſt. Quod in ſummis occupationibus tuis, uoluiſti tamen. i. nihilominus, ſtatum reipublicæ eſſe notum mihi per te. Nam ſerua. i. cõcedo ut ſerues libros augurales, quos ſupra perfici petiit, ad ocium commune utriuſque. i. donec & tibi ſcribendi & mihi legendi eos dabitur ocium. Ego enim cũ flagitabam. i. exigebam per literas à te tua promiſſa. ſ. de perficiendis libris auguralibus, arbitrabar te eſſe ocioſiſſimum ad urbem. i. in urbe. Raro tamen ad pro in ponitur, ſępius pro apud, quocirca poſſet dici ad urbem. i. circa res urbanas. Nunc tamen expectabo, ut ipſe. i. tu polliceris, orationes tuas omnes confectas. i. abſolutas libris auguralibus. i. loco auguralium. Tullius coi dediſti mandata ad me. i. quæ mihi diceret non conuenerat me. i. non uenerat allocuturus mecum, nec quiſq̃ tuorum. ſ. familiarium erat iam mecum, pręter omnes meos qui ſũt omnes tui. Ego non intelligo quas literas meas dicas eſſe ſtomachoſiores. i. ex nimis magno ſtomacho. i. indignatione ſcriptas. Ego ſcripſi ad te bis, purgans diligenter. ſ. de crimine perfidiæ ac leſæ amicitiæ, accuſans leuiter te in eo ꝙ crediſſes cito de me. Quod genus querelæ uidebatur quidem. i. certe mihi eſſe amici. i. pertinere ad amicum hominem, quia reconciliatoria eſt amicitiæ potius offenſiua talis quęrela. Sin. i. ſed ſi, id genus querelæ, diſplicet tibi, non utar eo amplius poſt hac. i. poſt hoc tempus. Sed ſi ut ſcribis, hæ literæ. ſ. ſtomachoſiores non fuerunt diſertę, ſcito non fuiſſe meas. hoc iocoſe & confidenter dicit.

HVBER. ☙ MEAS. qui neſcio ſcribere niſi eloquẽter, & q̃uis uideatur Cicero iocari, tamen ſe laudat.

Ariſtarch⁹ — Ariſtarchus. is fuit optimus grammaticus, qui Homerum interpretatus eſt. Homeri uerſum. ſ. eſſe. Quem. uerſum. Non probat. non approbat iudicio ſuo. i. qui ei non placet, multa enim carmina creduntur eſſe inſerta Rapſodiæ Homeri, quę ab eo poeta nunquam fuerunt condita. Dicit igitur quemadmodum Ariſtarchus uerſum, qui in Homero minus ei placet, negabat eſſe Homeri. Itaq; tu quodcunque ſcriptum minus diſertum & elegans uideris, ne putes eſſe meum. Libet enim iocari. parentheſis, qua utitur, ut uitet arrogantiam. Quod ſcilicet ſcriptum. Ne putaris. pro ne putes. In cenſura. in adminiſtratione cenſuræ. Si es cenſor. ſi iam creatus es cenſor. Vt ſpero. quia ſcripſerat Appius ſe laborare ut cęſor crearetur. Cogitato de proauo tuo. habeto proauum tuum clariſſimum cenſorẽ in animo, ut eum moribus & reipſa imiteris, is autem fuit Appius cæcus.

☙ Ex.xi.Episto.Cum essem in castris.

Alterum quod Pompeii, & Bruti fidem beneuolentiamq; mirifice collaudas. Quod genus querelæ mihi quidem uidebatur esse amici, sin tibi displicet, nõ utar eo posthac.

M.T.C. Appio Pulchro Imperat. S. P. D.

12 GRatulor tibi prius (ita enim rerum ordo postulat) Deinde ad me conuertar. Ego vero vehementer gratulor de iudicio ambitus, neque id, quod nemini dubiũ fuit, absolutum te esse, sed illud quid quo melior ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quo plura virtutis, industriæ ornamenta in te sunt, eo mirandum est magis: nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse abscõditam maleuolentiam, quæ te impugnare auderet. Non horum temporum, nõ horum hominum, atq; morum negocium, nihil iam sum pridem admiratus magis. De me autẽ, suscipe paulisper meas parteis, & eum te esse finge, qui ego sum, si facile inueneris quid dicas, noli ignoscere hæsitationi meæ. Ego vero velim mihi, Tulliæque meæ (sicut tu amicissime, & suauissime optas) prospere euenire ea, quæ me insciente facta sunt à meis

☙ VT enim Aristarchus negat uersum supple esse Homeri quẽ non probat.i.non approbat, sic tu, libet enim mihi iocari, quod nõ erit disertum ne putaris.i. nolim ut putes meum supple, esse. Vale. & cogitato multum de proauo tuo.s. Appio Cæco, qui clarissimam gessit censuram, in censura, id est in gerẽda censura, si es iam censor ut spero; scilicet te esse. ASCEN.

GRatulor. Huius epistolæ argumentum in duas partes diuiditur, nam primo Ci. gratulatur Appio de absolutione ambitus, cuius ut supra uidimus, fuerat accusatus, deinde quia Ci. filia Tullia eo absente in prouincia locata fuerat Dolabellæ inimicissimo Appii. Appius uehemẽter questus erat de C. ꝙ cõtraxisset affinitatem cum eo, quem sciret sibi inimicissimum. Itaque Ci. se excusat ꝙ se absente id factum sit, ꝙ si fuisset domi nihil fecisset sine cõsilio ipsius Appii. Et postremo affirmat ꝙ propter hanc affinitatem nihil omnino est alienatus ab Appio. Sed promittit se pro eo multo maiora esse facturum, q̃ antea fecisset. Tibi. causa tui. Ita ut tibi gratuler prius. Ordo rerũ, prius de rebus amicorum, deinde de nostris dicere debemus. Ad rem meam, ad excusationẽ meã. Ambitus. quo es absolutus. Neque id. subaudi mirandũ fuit quod paulo inferius ponit. s. esse absolutum. Nemini dubium. nemo enim dubitasset te absolutũ iri, quia ambitũ nunquam attigisti. Quo. quanto. Melior uir. hoc dicit, nõ est mirandum te fuisse absolutũ, quia nemini hoc dubiũ erat Sed quanto est melior uir & clarior eo magis est mirandum quod accusatione tua ubiq; apparuerit maleuolentia hominũ in te. Ne in tabellę latebra, hoc est ne in occultissima quidẽ parte tabellæ, in qua est scripta accusatio tua. Absconditã, occultã: quia erat apertissima. Auderet, quasi contra ius. Impugnare te. te criminari, tibi esse aduersarius. Horum talium, tam corruptorum. Non negociũ. s. fuisse absconditũ in latebra tabellæ Negocium. quod tibi facesserent. Nihil magis. quã hoc. s. ꝙ ita aperte fueris impugnatus, cũ sis uir clarus & fortis, cum habeas multa ornamenta industriæ & uirtutis. De me, nũc incipit de se dicere. Suscipe meas partes. i. finge te esse me. Pone te loco mei. Et eum. declaratio est superioris orationis, suscipe personam meam. Quid dicas. contra id quod factum esse quereris. Noli ignoscere. q.d. tunc non petã ueniam. Hęsitationi. i. dubitationi, uel melius ignorationi meæ. Velim. prouolo. i. cupio. Me sciente quia eram ut scis in prouincia. A meis. ab uxore & amicis. HVBER. Impugnare Hæsitatiõ

GRatulor &c. Gratulatur Appio de absolutione ambitus, purgatq; quòd Tullia se absente data sit nuptum Dolabellæ homini Ap. inimicissimo. pollicetur propter illam se nihil de amicitia appiana detracturum. Ordo est. Ego gratulor, aut gratulabor tibi prius. i. priore parte epistolæ, deinde cõuertar ad me. i. ad rem meam purgandam. ordo enim rerum postulat ita, sic fieri ut prius de amicis, deinde de nobis agamus. Ego uero gratulor supple tibi uehementer, te absolutum esse de iudicio ambitus. i. in quo causam dicebas de ambitu. i. maiestate malis artibus attenta, neque id quod nemini dubium fuit. s. futurum, uidelicet te absolutum esse, mirandum sed est illud quòd quo. i. quanto melior ciuis es, quo. i. quanto uir clarior, quo. i. quanto, amicus fortior. i. constantior es, eo est mirandum magis, nullam. i. non ullam maleuolentiam, quæ auderent. s. tam impudenter oppugnare te non fuisse absconditam, ne quidem. i. non saltem in latebra. i. angulo aliquo. Tabellæ. i. libelli accusatorii, hoc est quòd ipsa præ uerecundia si quam habuisset, se non absconderit in aliquo loco abdito tabellæ accusatoriæ & diffamatoriæ, sed palam te accusare ausa sit. Non enim negociũ quod factum est tibi, fuit horum temporum in quibus uirtuti adhuc locus & honos est & boni florent, non horum hominum qui boni fere sunt & tibi fere necessarii, atque morum sup. horum hominum & temporũ, & ita ego nihil sum admiratus magis iampridem. i. iam à plusculo tempore. s. quàm quòd inuenti sint tam impudentes, ut auderent non modo per occultam delationem, sed etiam per manifestam accusationem in publico iudicio te ambitus postulare, quod Cice. satis assentanter dicit, præcipue cum antea ei de eadem re gratulatus sit, sed uidetur Appius assentationis appetens, & potuerunt superiores literæ non esse perlatæ, idq; Ciceronem uereri. De me autem. aggreditur secũdam partem epistolę dicens. Autem. i. sed, de me. i. quantum ad nuptias filiæ meæ attinet, suscipe paulisper. i. per paulum temporis, partes meas. s. purgatiuas, finge te esse eum qui ego sum, si tu inueneris facile, quid dicas. i. respondeas, ad purgandum factum ipsum aut damnandum, noli ignoscere. i. parcere aut ueniam dare hæsitationi. i. perplexitati & tarditati meæ in loquendo. Ego uero. i. certe, uelim ea quæ facta sunt à meis me insciente, euenire prospere mihi, & Tulliæ meæ. i. filiæ, hoc est nuptias eius cum Dolabella sicut tu optas amicissime & suauissime, moris enim est dum de nouis nuptiis aut loquimur aut scribimus dicere fœliciter, unde Iuuen. dictũ est fœliciter aut dii bene uertant, aut quas dii secundent, quod & Appius uidetur scripsisse magis ex more, aut per Ironiam quàm ex animo, Cicero tamen callide interpretatur ex animo scriptum, sed cecidisse, id est casu euenisse. ASCEN.

ita cecidisse, vt agerentur eo tĕpore, spero omnino cũ aliqua fœlicitate & opto. Veruntamen plus me in hac spe tua sapientia & humanitas cõsolatur, q̃ opportunitas temporis. Itaq; quemadmodũ expediam exitum hui⁹ institutæ orationis, non reperio. Neque enim tristius dicere quicquam debeo, ea de re, quam tu ipse omnibus optimis prosequeris: neq; non me tamen mordet aliquid, in quo vnum vereor, ne tu parũ prospicias ea, quæ gesta, sint, ab illis esse gesta, quibus ego ita mandaram vt cum tam longe absuturus essem, ad me ne referrent, agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit, quid tu igitur si affuisses? rem probassem: de tempore nihil te inuito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me iamdudum laborantem, ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendã. Leua me igitur hoc onere: nunquã enim mihi videor tractasse causam difficiliorem.

HVBER. SED ita cecidisse. sensus est spero, q̃ fœliciter eueneerit, ut fieret hic contractus affinitatis, eo tĕpore quo eram absens. Cecidisse, pro accidisse. Cum aliqua fœlicitate, quasi dicat, nõ sine numine diuum. Veruntamen, ostendit quòd plus consolationis potest ei afferre de hac affinitate contracta Appii sapientia, si non ægre tulerit, si considerauerit casum. Quã opportunitas tĕporis, id est commoditas, scilicet hoc actum sit me insciente, propter quod nõ est quòd de me queraris. Ita demonstrat Cic. sollicitudinem & anxietatĕ animi sui, quia propter perturbationem animi dicit se nescire inuenire conclusionem huius orationis. (Expedire) Expediam, explicem, absoluam. Exitum, finem, conclusionem. Institutæ, inceptæ. Tristius, infelicius, quod protendãt malum futurum, nam quando est factum, non debeo dicere mihi displicere hoc esse factũ quod fortasse esset signum infelicitatis futuræ, & præcipue putatur in matrimoniis, quotiens altera pars dicit se pœnitere facti, habetur pro malo omine. Eam rem, id matrimonium, eam affinitatĕ. Quã rĕ. Prosequeris optimis ominibus idest quã tu in literis tuis dicis optare fęlici auspicio esse confectam, cui optas optima omnia, nulla enim matrimonia fiebant, nisi prius captis auspiciis. Luca. Contentique auspice Bruto. Iuuena. Veniat cum signatoribus auspex. Idem Signatæ tabulæ dictum fœliciter. Virgil. i. Aeneid. Cui pater intactã dederat, primisq; locarat Oibus. (Mordet) Mordet. angit, cruciat. In quo. in qua re. Non uereor. i. in quo non dubito te parum perspicere ea esse gesta non à me, sed ab illis, quibus ita mandarã, ut me absente facerent, quod eis uideretur utile. Non uereor, non dubito, scio. Ne. i. ut, Parum perspicias, non consideres diligenter tam longe in Cilicia, quæ est (Ne) remotissima ab urbe. Ne referrent ad me. non nunciarent mihi, non redderĕt me certiorem, nisi inuenissent ubi commode locarent filiam meam. Agerent. subauditur, sed mandaram ut agerent. Quod probassent, quod eis placuisset, quod utile putassent. In hoc, quod dixi esse factum me insciente, quia mandaueram ue nihil referrent ad me propter longinquitatem locorum. Occurrit. obiicitur, uenit in mentem à te posse dici sic. Quid igitur. obiectio Appii. Quid, scilicet fecisses o Ci. Si affuisses. si fuisses Romæ, dedisses ne eam Dolabellæ. Rem, factam conditionem, & est responsio obiectionis. Probassem. laudassem, id est placuisset mihi conditio. Et notanda prudentia Cic. cui, quamuis non multum placeret Dolabella, tamen post factum non de eo male dicit. De tempore. s. conficiendi illius negocii. Te inuito. te nolente, quia distulissem quantum uoluisses. Sudare, hoc dicit ut ostendat hanc rem sibi magnæ esse sollicitudini, sudamus enim aut corporis defatigatione, aut calore, aut denique animi angore & sollicitudine. Alii legunt sua de re, alii suadere, sed neutrum conuenit menti Cic. Laborantem. curantem, quomodo defendam id quod tuendum est mihi, hoc est id quod iam est factum, & tamen non faciam contra uoluntatem tuam, quod quia est difficile, ideo dicit sudare. Leua me hoc onere, aufer mihi hoc onus, poteris enim si acceperis excusationem meam, & existimaueris hoc à me dedita opera factum non esse. Tractasse, egisse difficiliorem quàm hanc. s. tueri ea quę tuenda sunt mihi, & te nõ offendã. Sic habeto, significat propter hanc affinitatem se nihil esse alienatũ ab Appio, dicit enim quòd si iam egisset omnia eius negocia sicut debuit nunc nunciata sibi hac affinitate ageret ea nõ maiore studio, quia non posset, sed saltem clarius & apertius, ut intelligeret Ap. ipsum Cice. nihil esse erga se immutatũ. (Confecissem) Confecissem. composuissem. Negocia tua. quæ hic in prouincia habes, & de ædificatione tua, & de legatione ad laudes tuas Romam mittenda. Pristinum studium. pristinam uoluntatem & morem. Nihil addi. quia erat summum. Maiore studio. quia non potuissem, quia ut dixi nihil uidebatur posse addi.

ASCEN. ITA ut agerentur eo tempore. s. quo abessem, aut quo dissensiones orirentur inter principes. Dolabella enim Cæsari adhæsurus uidebatur, Appius & Brutus Pompeio, spero omnino & opto, supple cecidisse cũ aliqua sed incerta mihi fœlicitate, ueruntamen sapientia & humanitas tua consolatur me plus in hac spe. s. de fœlicitate nuptiarum quàm oportunitas temporis, quia difficile est in dissensione principum ciuitatis fœliciter uiuere. Itaq; non reperio quemadmodum expediam. i. expedire faciam exitum. i. finĕ huius orationis institutæ. i. inceptæ, de nuptiis filiæ. Neq; enim debeo dicere quicquã tristius in eam rem. i. nuptiis filiæ, quam tu ipse prosequeris ominibus. i. præcationibus, auspiciis, optationibus, uotis optimis, nam dum boni & prudentes uiri bona præcantur & optant aliquibus cœptis, omĕ est. i. indicium boni euentus, neq; non. i. attamen aliquid mordet. i. tristitia afficit me, in quo non uereor. i. non dubito, unum, uidelicet ne. i. aut quin. Notum est cũ uerbis notandi timendiq; idem facere negationĕ & affirmationĕ, ut uereor ne facias & ut facias, & perspicias. i. cognoscas parũ, ea quæ gesta sunt de contractu matrimoniali, esse gesta ab illis. s. amicis & necessariis meis, quibus ego. s. discedens mandarã ita, cum essem absuturus tam longe. s. ab eis, ne referrent ad me. i. ne cõsulerent me, supple illi agerent, quod probassent. In hoc autĕ. s. dicto, ad ostendendũ meo cõsilio non esse factum, occurrit. i. obiicitur, hoc est obiici potest mihi illud. Igitur o Ci. quid tu supple fecisses si affuisses. Respondet. Ego ꝓbassem. i. approbassem rĕ. i. cõtractũ matrimonialĕ. Sed supple quia dicis hoc tpe tã periculoso nõ debuisse fieri, ego nihil egissem te inuito, & nihil egissem sine cõsilio tuo de tpe. i. nuptiarũ celebrãdarũ.

Vides

Vides me sudare.i.angore quodam opprimi, iamdudum.i.ab eo tempore quo incœpta est mentio de nuptiis filiæ,laborantem quomodo tuear.i.defendam,ea quę mihi sunt tuenda.i.defendenda,& non offendam.i.lędā te. Igitur leua.i.libera me hoc onere.q.d.quod purgare uix possum fer. Ego enim nunquam.i.nō unquam, non uideor mihi tractasse unquam causam difficiliorem. Tamen habeto sic.i.pro certo teneto,nisi ego confecissem iam.i.perfecissem iam tunc.s. cum talia mihi nunciata sunt diligentissime omnia negocia cum summa dignitate tua, tametsi nihil uidebatur posse addi ad pristinum studium meum erga te,tamen hac affinitate.s. cum Dolabella inimico tuo nūciata mihi.i.si fuisset prius nunciata, equidē.i.ego equidē, defendissem dignitatem tuam.s.in prouincia,non maiore studio,quia id fieri non potuisset.

sed acrius,apertius,significantius,dignitatem tuā defendissem.Decedenti mihi, & iā imperio annuo terminato,ante nonas Sextileis, cum ad Sydā naui accederem, & mecū Q. Seruilius esset, literæ à meis sunt redditæ, dixi statim Seruilio (Etenim uidebatur esse cōmotus) vt oīa à me maiora expectaret. Quid multa? beneuolentior tibi,q̄ fui, nihilo sum factus: diligentior ad declarandū beneuolentiā multo. Nam vt vetus nostra simultas antea stimulabat me vt cauerē, ne cui suspitionē fictæ reconciliatæ gratiæ darem, sic affinitas nouam curā affert cauendi, ne quid de summo meo erga te amore detractum esse videatur. Vale.

ACRIVS. vehementius,instantius. Significantius, cum maiori significatione & testificatione mei erga te animi. Decedenti.dicit Cice.se non solum nunc polliceri hoc Appio,uerum etiam multo ante dixisse Seruilio,qui in prouincia agebat negocia Appii. Terminato,finito iam enim fere finierat annum Cice.in prouincia, cum redditæ sunt ei literæ de hac affinitate, quo quidem tempore dixit Seruilio,ut multo maiora beneficia à se expectaret quàm ante, uidebat enim esse perturbatus & ægre ferre illam affinitatē quia sciebat Dolabellam esse inimicissimum Appio. Sydam. urbem Liciæ,quæ portum habet. Commotus. perturbatus hoc nuncio. Maiora. quàm ante præstitissem. Expectare. speratum me pro te facturū. Nihilo beneuolētior, nihil auctius in amore, quia nihil poterat ad erga te beneuolentiam addi. Diligentior, promptior. Vetus simultas. quæ aliquando inter nos fuerat. Stimulabat, hortabatur, est autem sensus, sicut propter ueterem simultatem quæ inter nos fuerat; cogebar ita facere ne darem suspitionem hominibus me esse tibi ficte & nō uere reconciliatum,ita nunc noua affinitas facit,ut caueam ne propter eam uideatur aliquid de meo erga te amore esse diminutum. Detractum,diminutum. HVBER.

Ex.xii.Epistola.Gratulor tibi prius

Nulla in tabella quidem & latebra fuisse abscōditā maleuolentiam,quę te oppugnare auderet,non horum temporum,non horum hominum, atq; morū negociū est. Et prospere euenire ea,quę mihi insciente me facta sunt à meis, sed ita cecidisse illo ut agerētur tempore,sperō omnino in aliqua fęlicitate oīa, & opto. Neq; nō tñ me mordet aliquid. Vides sudare me iādudū laborāte,quō ea tuear,quę mihi tuēda sunt,teq; non offendā? Sic habeto tñ,nisi iā tum oīa negocia cū summa tua dignitate,diligētissime cōfecissem,tametsi nihil uidebat ad eum erga te pristinū studiū addi posse,tñ hac mihi affinitate initiata,non maiore equidē studio,sed acrius,apertius, significantius dignitatē tuā defendissem. Decedenti etiā mihi imperio annuo terminato an̄ diē nonas sextileis,cū ad Sydā naui accederē. Dixi statim Seruilio(etenim uidebatur esse cōmotus) ut oīa à me expectaret.

SED acrius,apertius, significantius, id est cum maiore euidentia,eo quòd suspectus fuissem. Sed sup. literæ sunt redditæ à meis,mihi decedēti.scilicet de prouincia, & annuo imperio iam terminato ante nonas Sextileis,id est augusti mensis, quia uenerat in prouinciam pridie Calendas sextiles,ut supra dixit, cum accederem naui,id est in naui, ad Sydam urbem Liciæ, aut portum eius,unde hic & prius præpositionem posuit, & Quintus Seruilius esset mecum. Dixi statim Seruilio,ideo statim, etenim.i.quia ipse uidebatur esse cōmotus quòd talem nuncium accepissem, ut expectaret à me omnia,scilicet officia maiora,scilicet quàm prius. Quid multa,sup.dicam, ego nihilo, id est in illo sum factus beneuolentior tibi quàm fui, quia putat id fieri non potuisse, sed sup. factus sum multo diligentior ad beneuolentiam declarandam. Nam ut,id est quemadmodum, uetus simultas nostra, id est latens odium & æmulatio, stimulabat id est urgebat me antea ut cauerem ne darem cui,id est alicui,suspitionem gratiæ recōciliatæ,id est iterum initæ & renouatæ,ficte, id est simulanter & non uere, sic affinitas,scilicet cum Dolabella,affert mihi nouam curam cauendi ne quid uideatur esse detractum de summo amore meo erga te. Vale. ASCEN.

M. T. C. Appio Pulchro Impera. S. P. D.

QVasi diuinarem tali in officio fore mihi aliquādo expetendū studiū tuū, sic cum de tuis reb9 gestis agebatur, inseruiebā honori tuo. Dicam tamen vere, priusquā acceperas, reddidisti. Quis eni ad me nō præscripsit te

QVASI. Hac epistola ostendit Cicero quàm gratia habuerit, quæ in absentia sua intellexit ab Appio sibi præstita fuisse quem in nullo genere officii sibi defuisse fatetur. Deinde pollicetur se fore socium & coniunctum ipsi Appio in administratione reip. de qua dicit utrunq; idem sentire, nec minus etiā se fore coniunctū in uita quotidiana, postea uidet eum latenter rogare, ut tandem deponat inimicitias suas in Dolabellā, quod eum facturum se sperare dicit. Postremo pollicetur Ci. se facturū, ut intelligat Appius nihil esse detractū de amore suo erga eum. Quasi.tanquā. Diuinarē præscirē,immo prouiderē. Et notandū hoc artificiose esse dictū à Cic. ut ostendat bñficia Appii erga se non sibi præstita, q̄ reddita fuisse, & est sensus, ego antea cum agebat de rebus tuis, sic inseruiebā honori HVBER.

 tuo,

non solum autoritate orationis, sententia tua, quibus ego à tali uiro contentus eram, sed etiam opera, consilio, domum ueniendo, côueniendis meis, nullū onus officii cuiquā reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multo sunt, q̃ illa ipsa, propter quæ hæc elaborantur. Insignia enim virtutis multi etiam sine virtute assecuti sunt: taliū virorū tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitiæ nostræ ipsam amicitiam, qua nihil est vberi⁹, præsertim in his studiis, quibus vterq; nostrum deuinctus est.

tuo, quo quasi præsagirē & præuiderem fore aliquādo opus ut tu idem pro me facturus esses in tali officio. s. tuendi honoris. Expetendum. rogādum, exigendum.

Studium. fauor tuus. Prōpta uoluntas. Sic. adaptatio similitudinis, refertur autem ad quasi. Inseruiebā. præstabam operam meam. Inseruire autē est uolūtatis & amoris. Seruire uero necessitatis & conditionis. Honori tuo. ut tuerer. Dicam tamen. hoc subdit Ci. ne uideatur obiecisse beneficiū Appio. Dicam uere. ingenue fatebor, dicam ueritatē. Plus. in quo laudat eum iustitia, in qua ut iubet Hesio. debemus imitari agros fertiles, qui plus reddunt q̃ acceperint. Quis. q. d. quilibet.

Seruio / *Inseruio*

Autoritate orationis. grauissima oratione tua pro me in senatu dicta. Sententia. i. Sentiendo de me optime. Quibus. s. autoritate orationis & sententia. A tali uiro qualis tu es, quia loco maximi muneris nobis esse debet, cum uiri clarissimi & grauissimi u obis, uel orationis suæ autoritatem uel sententiā præstant. Contentus eram. nihil ultra requirebā. Sed etiam. i. sed quod plus est & signum maioris humanitatis & beneuolentiæ. Opera. pro me laborando. Consilio. sapientibus suasionibus tuis domum ueniendo, propter id quod dixit opera. Conueniendis meis, alloquendis meis, & dando eis consilium quidnam pro me agere deberent. Nullum onus officii cuiquam reliquum fecisse, hoc est nulli omnino eliquisse aliquod de me quia totum suscepisti, & oīa pro me ita fecisti, ut nihil reliqueris aliis quod facerent. Reliquum fecisse, pro reliquisse, eleganter dictum, sicut missum facere pro dimittere. Hæc quæ à te præstita sunt mihi. s. opera & consilium tuum. Multo ampliora. multo maiora & prius æstimanda. Illa ipsa, honores & dignitates meæ. Propter quæ. s. illa ipsa. i. propter quos honores & dignitates. Hæc. quæ à te fiūt. Elaborātur. cum labore fiunt. Insignia. tum est superioris propositionis. Insignia uirtutis. i. honores & dignitates, hæc enim sunt insignia uirtutis quia honor præmium est uirtutis. Assecuti. adepti. Sine uirtute, quia fortunæ fauore multi sine uirtute magnas dignitates adepti sunt. Talium. i. clarissimorū & optimorū, qualis tu es, Sola uirtus. quia boni non possunt conciliari malis, quia sunt omnino diuersi. Fructum. utilitatem & uoluptatem. Ipsam amicitiam. non autem ea quæ per te consecutus sum, quia nostra amicitia uulgaris esset. Nam ut inquit Naso. Vulgus amicitias utilitate probat. Qua. amicitia. Nihil uberius, quia parit innumerabiles fructus, quia uera est. His studiis, philosophiæ, & artis dicendi. Deuinctus. astrictus, omnino deditus.

PHI. QVASI diuinarem. Cum adhuc Ci. in Cilicia cum imperio moraretur, multorū literis intellexerat Appium plura in Ciceronis familiam beneficia contulisse, quod quàm sibi gratum fuerit, hac epistola significauit, quæ tota plena est beneuolentiæ, & amoris. Inde profiteor, quod est amicorum proprium idem uelle, & idem nolle, cum Appio tam in repub. quàm in re priuata, in quibus omnibus se illi socium fore pollicetur. Tangit adhuc quædam obscurius de Dolabella genero suo, cum quo simultates Appius habere uideretur, ad quas deponendas, tacito quodam sensu ab eo Cic. uidetur exposcere, & Appium confidere depositurum. Demum ostendit, cum hæc scriberet, eum creatum esse censorem. Quia pro re censoriam dignitatem hic aliquantulum uideamus. Censores eodem rogabantur auspicio, quo etiam consules, atq; prætores, & magistri morum dicebantur, censui & moribus regendis castigandisque, Lustrisque condendis præerant, quibus sub quinquennio tota ciuitas cum suppliciis publicis lustrabatur, præcedebatque censoris scriba, & sæculare carmen decantabat, ut dii remp. in annos redderent meliores, quotq; Romani ciues in illo lustro fuissent censebantur, quod primo Seruius Tullius instituit, cum omnem exercitum perfecto censu, sub tauris tribus lustrauit, quo quidem Lust. M.LXXX. ciuium censa dicuntur, qui arma ferre possent, hinc quinque annorū spatium Lustrum appellatum, quod Olympias græce dicitur. Duo tantum censores erant, ad quorū censionem. i. iudicium, tota ciuitas censeretur. Est enim Censere iudicare, arbitrari, & interdum suadere, & decernere, unde censores nominati. Verum quod proprie fuerit censoris officium Liuius. xxiiii. lib. docet his uerbis. Censores uacui ab operum locandorum cura propter inopiam ærarii, ad mores hominum regēdos animaduertunt, castigandaq; uitia, quæ uelut diutius morbus ægra corpora ex se gignunt. Nata bello erant, & quemq; à magistratu senatuq; abdicare poterant, si eo indignus uideretur. Quod ex Catone maiore censorio. T. Flaminii frater expertus est, ex senatu eiectus, qui exhortatione meretricis quempiā reum securi feriri iussit, & inde mortui censoris loco alius subrogari nō poterat. Is autē primū in urbe magistratus institutus est à senatu, cū nulla per multos annos ciuium censura, nullum in urbe Lustrum factum fuisset, ut inuenirentur, qui huic rei gerundæ præessent, duo tamen censores creati sunt, Papyrius, & Sempronius, Geganio Maretino, & T. Quinto Capitolino Coss. per quinquennium id munus duraret, institutum est, quod tādem Mamertius Aemylius dictator ad annum redegit. Iulio Virgilio, & M. Appio coss. Quasi diuinarem, tanquam prænoscerem, & præuiderem, est autem id artificiose dictum à Cicerone, quo uult latenter intelligi Appium nō tam beneficia in Ciceronē, & eius familiam præstitisse, q̃ reddidisse. Et est census Cum in te aliquando beneficia conferebam, quasi diuinabam quod necesse esset aliquando mihi, itidem in me faceres, quod ego in te feci, & ipsa abs te beneficia acciperem. Sed dixit Appiū longe maiora, ac plura, q̃ acceperat reddidisse. Diuinari proprie est uera dicere de futuro, unde prouerbiū esse ueteres noluerunt, diuinare sapientē. Tali in officio, defendendi honoris. Fore expetendū, flagitandū, oēs Ciceronis epistolæ, quas ipse legerim sic habēt, sed fore cum participio futuri tpis iungi nō satis dicā, licet qdā posuerint, ut ān diximus. Inseruiebā. studiū meū pbebā. Seruimus dñis, inseruim⁹ amicis, illud enim coacti facimus hoc uero uolūtate & beneuolētia. Dicā tamē. hoc adduxit, ne Appio exprobrasse bñficia uideret. Plus. laus à gratitudine. Orationis. quā in senatu egit Appius in tuēdo honore Cicerōis. Sentētia. bñ de me sentiēdo. Cōtētus. nil ultra requirēdo. Domū. nūc ipsū domiciliū, & tā quartæ q̃ sedæ inflectionis est sed quartæ parietes, sedæ locū, quē quis tenet in domo significat. Cōueniēdis, dādo cōsiliū p me ipso.

Censores / *Lustrum* / *Olympias* / *Censere* / *Diuinare* / *Prouerbiū uetus* / *Seruio* / *Inseruio*

ipso. Nullum onus officii cuiquam reliquum fecisse, quod nihil omnino reliquerit aliis faciendum, quod ad honorem, & commodum Ciceronis pertineret, quod enim faciẽdum erat ipse solus Appius diligẽter obiuit, & sic dictum est reliquum fecisse pro reliquisse, ut sæpissime apud Terent. missum facere pro dimittere. Hæc, scilicet quæ tu mihi præstitisti, & meis. Ampliora. pluris facienda. Quam illa ipsa. s. honores mei. Hæc. s. quę tu mihi & meis præstitisti. Insignia. honores & dignitates & est exornatio sententię, & ratio superioris propositionis. Sine uirtute, ut. M. Terent. Varro, qui sine uirtute uirtutis insignia, hoc est cõsulatum, quem cum Paulo Aemilio gessit consecutus est. Talium uirorum, qualem te ipsum esse cognosco. Sola uirtus, quoniã uirtute præditi non nisi cum præditis uirtute conueniunt. Itaque mihi propono fructũ amicitiæ uostræ ipsam amicitiam, hoc est ꝙ pluris facio ipsam amicitiã, quàm illud quod á te consecutus sum, & fructum qui ex ipsa amicitia nascitur, & ipsam amicitiã omnibus fructibus anteferendã puto. Non enim propter utilitatẽ amici esse debemus sed propter ipsam amicitiam, per se enim ipsam colenda est amicitia, nõ propter aliud. Vberius, quoniam & si innumerabiles fructus ex ea nascuntur, tamen non propter illud collitur amicitia.

QVASI diuinarem. Gratias quodammodo agit Appio ꝙ se habente plurima in familiam suam beneficia contulerat, quocirca profitetur se cum Appio in omnibus conaturum, annixurũq; ut Dolabellam in cõmunes partes trahat. Et demum dicit se sperare Appium Censorẽ esse, unde epistola tota beneuolentiæ significatiua est. Ordo autem est. Ego inseruiebam honori tuo, cum agebatur. i. disceptabatur de rebus tuis gestis. s. in prouincia, si quasi diuinarẽ studium tuum fore aliquando expetendum mihi in tali. i. cõsimili officio, ubi fore cum futuro uidetur adhærere. Sentio, tu reddidisti plus quam acceperas. s. beneficii. Quis enim non perscripsit? q. d. nemo, hoc est unusquisq; perscripsit ad me, te nullum onus officii fecisse cuiquam reliquum. i. reliquisse cuiquam faciendum, cum tu uniuersum solus obires, non solum autoritate orationis & sententia, quibus eram. i. fuissem, ut in Ser. decies centena dedisses. Nil erat. i. fuisset in loculis. Virg. in Geor. laurus erat pro esset. contentus á tali. i. tam excellenti uiro, sed etiam opera, consilio, ueniendo domum. s. meam, & sup. conueniendis. i. uisitandis colloquẽdi gratia, meis. s. familiaribus. Hæc. s. officia tua sunt idest reputantur aut æstimãtur, mihi ampliora multo, quam illa ipsa. s. supplicationes aut triumphos, propter quæ laboratur. i. cum labore fiunt. Enim pro quia, multi assecuti sunt insignia uirtutis, ut honores seu magistratus & triumphos. Sine uirtute, quia alii ui, alii malis artibus, alii fortuna, sed sup. sola uirtus potest assequi tanta studia talium uirorum, accurate loquitur, quia magni uiri interdum indignis leuia studia impendũt, & tanta studia interdum conferuntur, sed non à talibus uiris. Itaque ego propono. i. constituo mihi fructum. i. ultimum finem expetẽdæ amicitiæ, ipsam amicitiam. i. nihil amplius peto in amicitia quàm ipsam amicitiam, qua, scilicet amicitia nihil est uberius. i. abundantius præsertim in iis studiis, scilicet auguralis & legalis scientiæ, quibus uterq; nostrum deuinctus. i. obligatus est. ASCEN.

Nam tibi me profiteor & in republica socium, de quo idẽ sentimꝰ: & in quotidiana vita coniunctũ, cũ iis artibus, studiisq́, quæ colimus. Velim ita fortuna tulisset, vti quanti ego omneis tuos facio tanti tu meos facere posses, quod tamen ipsum, nescio qua permotus animi diuinatione, non despero. Sed hoc nihil ad te, nostrũ est onus. Illud velim sic habeas, quod intelliges, hac re nouata, additũ potius aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quàm quicquam esse detractum. Cum hæc scribebam, censorem iam te esse sperabam, eo breuior est hæc epistola, & vt aduersus magistrũ morum modestior. Vale.

PROFITEOR, aperte denuncio & polliceor. Sociũ auditorẽ quia socius in periculis aut rebus magnis dicitur. Idem sentimus, quia ambo uolumus eum optime defendi & conseruari. Quotidiana, familiari in rebus priuatis. Colimus, sequimur, seruamus. Vellem, latenter ab eo petit, ut tandem reconcilietur Dolabellæ genero suo, cui Appius erat inimicissimus. Tulisset, uoluisset, permisisset. Oẽs tuos, quos uehementer amo & plurimi facio. Posses, omnibus odiis, & inimicitiis depositis. Meos, propter Dolabellã, ut supra diximus. Quod ipsum. s. posse te tanti facere meos, quanti ego facio tuos. Non despero, immo pene cõfido. Nescio qua. q. d. latenti quadam & non sine causa excita. Diuinatione, præsagio, animus enim meus uidet mihi dicere ita fore. Nihil ad te, nostrum est onus. s. pertinet, quia parum tibi obesse possunt inimicitiæ Dolabellæ, & parum prodesse eius amicitia. Onus nostrum. i. ad me pertinet, hoc mihi faciendum est, ut tu eis reconcilieris. Habeas. i. credas. Quod intelligẽs, quod re ipsa cognosces. Nouata hac re, facta hac noua affinitate. Additum. i. adiunctum. Ad studium, ad amorem erga te. Cui, studio. Addi, quia erat summum, ut in præcedenti epistola dixit. Detractum, diminutum. Hæc, hanc epistolam. Eo, propter hanc causam, quia sperabã te esse censorem. Magistrum morum, censorem, nam cẽsores apud Romanos præerant moribus corrigendis. Modestior ne me aut loquacitatis, aut imprudentiæ notes. HVBER.

NAM tibi, aperit uim amicitiæ. Republica, duobus constat, publico & priuato. Profiteor, quasi polliceor, atque demonstro. Idem. Crispus. Idem uelle, atque idem nolle ea demum firma amicitia est. In quotidiana uita coniunctum, in re priuata. Vterque similibus studiis & moribus tenebatur. Amicus enim mihi alius esse non potest, nisi mei similis existat. Est enim amicus, ut ante diximus, qui mihi usu uitæ similis, pio ac fideli amore coniungitur. Quæ colimus, oratoria dicit, & philosophica studia. Est enim studium ad aliquã rem assidua, & uehemens animi cum magna uoluptate occupatio. Velim, propter Dolabellam id dicere uidetur, quem sciebat ab Appio non amari. Tanti facere, existimare. Quod tamen ipse. s. quòd tu tanti meos facere posis, quanti ego tuos facio. Nihil ad te. q. d. parum refert, an Dolabella te amet aut non amet, cum tibi parum eius amicitia prodesse & parũ inimicitiæ obesse possint. Onus nostrum, ad me ipsum attinet, quĩ rogo illum abs te ob amorẽ nostrũ non expellas. Habeas, tibi persuadeas. Renouata, facta affinitate cũ Dolabella. qui gener meus est factus. Quam quicquã esse detractũ, licet Dolabellã nõ ames, nõ tamen diminutũ est aliquid de amore meo erga te. Eo breuior, quod. s. te censorẽ esse sperabã, ne caderẽ in censoriã notã, cum censorũ sit, mores hoim iudicare, ne si lõgior extitisset epistola, accusatione digna uideretur, nã uel leuissima PHI. Studium

causa censores nota afficere solebãt homines, unde equitem Romanum nimis comptum, & nitidum, & equũ macilentũ habentẽ à censoribus interrogatum, cur ipse tam splendidus, & equus tam macilentus esset, respondentẽ, quoniã egomemetipsum curo, equum uero Statius meus. ignominia affecerunt. Aduersus. pro apud ut Terent. Et id gratũ fuisse aduersum te habeo gratiam, dicitur enim & aduersus & aduersum. Magistrum morum, censorem. Est enim mos tam bene, quàm male uiuendi consuetudo. Significat interdum similitudinem, ut in morem apri genuinum fregit. Magistri ideo appellati, quòd magis quàm cæteri omnes posśint, unde magistratus qui per imperia potentiores sunt. Antiqui magistrare pro regere & moderari dicebant.

ASCEN. NAM ego profiteor me tibi, & id est simul socium in repub. de qua sentimus idem, & coniunctum sup. fore in uita quotidiana, cũ iis artibus & studiis quæ colimus. Ego uelim fortuna tulisset ita, ut tu posśis facere omnes meos tanti, quanti ego facio omnes tuos, hoc dicit propter Dolabellam generum suum Appio inimicum, quod ipsum, scilicet te posse omnes meos tanti facere, tamen. i. nihilominus non despero. s. aliquando fore, nescio qua diuinatione. i. quo præsagio animi. Sed hoc nihil ad te sup. pertinet, onus hoc est nostrum. i. nobis id curandum est ut ita fiat. Velim sup. ut habeas. i. certum teneas, illud scilicet quod iam dicam, uidelicet quòd intelliges, hac re nouata, id est per hanc rem nouatam, potius aliquid additum quàm detractum esse ad meum studium erga te, cui scilicet studio, nihil uidebatur posse addi. Ego sperabam cum scribebam hæc, te iam esse cẽsorem, eo, id est & propterea hæc epistola est breuior, & modestior, id est temperatior in uerbis, ut, scilicet esse debet, aduersus, id est erga magistrum morum hoc est censorem.

FINIS TERTII LIBRI.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Familiarium Liber Quartus.

M. T. C. Seruio Sulpitio. S. P. D.

CAius Trebatius familiaris meus ad me scripsit, te ex se quæsisse, quibus in locis essem molesteque ferre, ꝙ me propter valetudinem tuam, cum ad vrbem accesśissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecum, si propius accesśissem, de officio vtriusꝗ nostrum cõicare. Vtinã Serui saluis reb⁹ (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos. Profecto aliquid opis occidenti reipub. tulissemus. Cognoram enim iam absens te hæc mala multo ante

HVBER. CAius Trebatius. Reuersus Ci. Romam ex Cilicia, ubi cum maxima laude prouinciam gesserat, cum offendisset ciuilium discordiarũ motus, & Cæsaris atque Pompeii dissensionẽ utriusque amicos concilians, Pompeium mitigare non desistebat, sed cum nihil proficere uideret, abiecta spe triumphi in prædiola sua circa campaniam & oram maritimam cum fascibus & lictoribus, quos populus Roma. ei concesserat ut esset remotus ab oculis uulgi, & à populari tumultu se contulerat. Inde autem raro ad urbem ueniebat, quoniã incertũ erat quid sibi esset agendum, ꝙ in Pompeio fractas opes, & non probanda consilia, in Cæsare uero flagitiosam belli causam esse uidebat Itaque cum ad alterum officio, ad alterum ratione salutis inclinandũ esse uideret, cupiditate pacis ab utroque reuocabatur. Tandem tamen honestatem utilitati anteposuit, & ita cum Cæsare post fugam Pompeii locutus est, ut aperte ostenderet nihil esse sibi ipsa repub. carius. Itaque cum iam orbis terrarum arderet bellis ciuilibus, & ad eum scripsisset. C. Trebatius Seruium Sulpitium moleste tulisse, quod mala ualetudine laborasset, cupere autem eum & uidere & alloqui de eo, quod utrique esset agendum. Respondet Ci. quod si potuissent colloqui re integra & salua, profuissent aliquid reip. quoniam cum semper cupidum pacis esse cognouit, sicut & ipse fuit. Sero autem nunc esse cõuenturos pro repub. hortatur tamen conueniant, ut si reipu. iam consulere non possunt, saltem rebus suis cõsulant, pollicetur que se esse uenturum ad urbem si opus fuerit, & si Seruius cum eo colloquendum existimauerit.

Trebatius Trebatius is iurisconsultus fuit amicisśimus Cicero. à quo Cælio. cum esset in gallia diligentisśime commendatus est, ut uidebimus infra lib. vii.
Quæstio Quæsisse, interrogasse unde & quæstio pro interrogatione ponitur
Valetudo Valetudinem, scilicet malam, nam ualetudo bona dicitur. Hora. lib. primo epistolarum. Quid faueat dulci nutricula manus Alumno. Quam sapere, & fari posśit, quæ sentiat, & cui gratia, fama, ualetudo contingat abunde distinguitur autem uel epitheto, ut bona ualetudo, uel mala, uel distinguitur locis, ut his duobus exemplis præcedentibus, nam in hac epistola necessario intelligimus ualetudinem, apud Horatium uero bonam. Ad urbem. ex prædiis meis. Vellet te. subaudi scripsit. Hoc tempore tam turbulento. De officio. de eo quod utrunque nostrum facere oporteat. Vtinam, dolet Cice. perniciem publicam nimis progressam esse antequã
Occasus colloqui potuerit. Saluis. integris, nondum ita afflictis. Occidenti. pereũti, ad exitum labenti. Occasus enim de rebus maioribus dicitur, ut Virg. Aeneidos. ii. Testor in occasu Troiæ nec tela nec ullas Vitauisse uices Danaum. Absens. cum adhuc essem in Cilicia. Hæc mala bellorum ciuilium.

prouidentem, defensorẽ pacis, & in consulatu tuo, & post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Sero enim venerã: solus eram, rudis esse

HVBER. PROVIDENTEM. à longe cognoscentem. In consulatu, fuerat enim consul cum Marco Marcello eo anno quo Cicero fuerat in prouincia. Probarem. laudarem. Consilium tuum. de pace quærenda. Idem sentirem, idem uellem quod tu, scilicet pacem. Proficiebã. assequebar, nihil poteram facere. Sero. quia iam erant inflammati animi, ita ut non facile restringi possent. Solus, alii enim erant cupidiores belli quàm pacis. Ru-

videbar in causa: incideram in hominũ pugnandi cupidorũ insanias. Nunc quoniam nihil iam videmur posse opitulari reipubli. si quid est in quo nobismetipsis consulere possimus, non vt aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed vt quàm honestissime lugeamus: nemo est omnium, qui cum potius mihi, quàm tecum cõmunicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum similes esse debemus exẽpla: neque doctissimorum, quos semper coluisti, præcepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsissem, te frustra in senatum, siue potius in conuentum senatorum esse venturum, ni veritus essem ne eius animum offenderem, qui à me, vt te imitarer, petebat. Cui quidem ego, cum me rogaret, vt adessem in senatu, eadem omnia quæ à te de pace & de Hispaniis dicta sunt, ostendit me esse dicturũ. Res vides, quomodo se habeat: orbem terrarum imperiis distributis ardere bello, vrbem sine legibus, sine iudiciis, sine iure, sine fide, relictam direptioni & incendiis. Itaq; mihi venire in mentem nihil potest, non modo quid sperẽ, sed vix iam quid audeam optare. Sin autem tibi homini prudentissimo videtur vtile esse nos colloqui, quanquã longius etiam cogitabã ab vrbe discedere (cuius iam etiã nomẽ inuitus audio) tamen propius accedam. Trebatio mandaui, vt si tu eum velles ad me mittere, ne recusaret: idq; vt facias velim. Aut si quem tuorũ si deliũ vales ad me mittas, ne aut tibi exire ex vrbe necesse sit, aut mihi accedere. Ego tibi tantum tribuo, quantũ mihi fortasse arrogo: vt exploratum habeã, quicquid nos cõmuni sententia statuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

N. Scelfii. ii. Additiones super. iiii. Epistolarum Familiarum Ciceronis librũ.

Ex. i. Epistola. Caius Trebatius familiaris

Sero enim uenerã, solus eram rudis, & si uidebar in causa, incideram in hominum pugnãdi cupidorum insanias. Nũc, quoniam nihil iam uidebimur opitulari posse reipu. Res uides, quomodo se habeant. Si quid tu, cum uelles admittere, ne recusaret.

dis. nouus, non instructus rerum, quæ Romæ gerũtur, quia abfueram diu. Incideram. incurreram, casu deueneram. Insanias. insani enim sunt, qui bellum malunt quàm pacem. Opitulari. opem ferre, subuenire. Consulere. prouidere. Ex pristino statu. ex solita dignitate quia uideo fere impossibile esse. Quàm honestissime, quanto maiore honore fieri poterit. Lugeamus simus in mœrore propter calamitates reipubli. Nemo omnium. ad maiorem significationem addidit omniũ, quasi dicat ne ex amicissimis quidẽ. Qui cum. i. cum quo: est autem anastrophe. Communicandum. conferendũ: colloquendum: ordo autem est. Nunc quoniam uidemur nihil opitulari posse reipu. nemo est omnium qui cum potius cõmunicãdum putem, q̃ tecum, si quid est in quo &c. Exempla. propositiones clarorum dictorũ, aut factorum, quibus maxime excitantur animi hominum. Quorum, clarorum uirorum. Similes, imitatores: similis autem cum ad morum imitationem refertur genitiuo iungitur, ut Pyrrhus nõ fuit similis Achillis, & uersus Lucani nõ sunt similes uersuum Virg. Hora. in sermonibus. Similésque meorum Mille die uersus describi posse Trebati. Cum uero ad formam refertur, datiuo iungitur. Virg. i. Aeneid. Os humerósq; deo similis. Fugiunt. ignorantur à te: eleganter enim dicimus, non fugiunt me præcepta Ci. pro eo quod est scio præcepta Cic. Immo potius. correctio. In conuentũ. quia conueniebant quidem senatores, sed nequaquam erat senatus, quia ibi non ualebant sententiæ, quę pro republic. dicerentur. Frustra. quia non admitteretur quod sentires, & agendum esse diceres. Ni ueritus essem. nisi timuissem. Eius scilicet Cæsaris. De Hispaniis. quæ fuerant decretæ Pompeio, & uniuersa Africa simul, quam per legatos administrabat: autor est Plutharcus in uita Cæs. & idem in uita Ci. sic inquit. Cicero. in prædiis commorantem Cæsar uidit, & nonnulla aduersus eum questus, tandem rogauit ut ad urbem adesset, cui Cic. nihil summisse, nihil nisi cum dignitate & magno animo respondit, ostendens quas sententias dicturus foret si adesset, quas reipub. calamitates prolaturus: non enim placere senatui exercitum Popu. Ro. contra alium mitti. Item Popu. Ro. exercitum in Hispanias duci non in Græciam transportari &c. De Hispaniis, quas nolebat Cæsar administrari à Pompeio per legatos, sed uolebat ut ipse proficisceretur, de qua re, quod dixerat Seruius, idem dicit Cicero. se fuisse dicturum: quod autem dixisset non exprimit, sed possumus coniicere idem dictum fuisse à Seruio de Hispaniis, quod scripsit Hircius primo commentario belli ciuilis responsum à Pompeio, si Cæsar in Galliam reuertatur, si Arimino excedat, se in Hispanias profecturum. Quomodo, quasi dicat pessime. Ardore, cõparatur enim frequenter bellũ incendio. Imperiis distributis in diuersas partes missis, nam ut Appianus lib. ii. inquit, Cæsar Lepidum Aemilium urbi præfecerat, tribunum autem M. Antonium Italię exercitibúsque, qui circũ eum essent præsidere uoluit, Curionem Catonis loco Siciliæ imperare, Quintum Sardiniæ, ad Illyricos C. misit Antoniũ, Licinio Crasso Galliã, quæ intra alpes est regendã tradidit &c. Pompeius autem ex Capua Nuceriã ex Nuceria deinde Brundusiũ se contulerat, ut Ionio mari superato in Epyrum traiiceret, in eum itaque locum delatus belli apparatum aggrediebatur, gentibus omnibus, prætoribus, dynastis, regibus ac ciuitatibus per literas imperat, ut quàm maxima quibusque possunt celeritate ad bellum se conferant, & hæc quidem magna gentium multitudine diligentiaque parabantur. Pompeii exercitus in Hiberia cõsederat, omnibus in promptu paratis &c. Ideo nunc Cice. dixit orbẽ terrarum ardere bellis, imperiis distributis. Vrbem, scilicet Romam. Relictam. quia Pompeius & cæteri senatores fugerant. Direptioni. depopulationi. Nam, ut

Exempla

Similis

Bellum incendio sępe comparari

inquit Appianus, thesauros usque in illam diem à nemine contactos militibus Cæ. rapere concessit. Sine legibus, quoniam uoluntate aut potius libidine uictoris, non autē legibus omnia agebantur. Luca lib. iii. Phœbea palatia complet, Turba patrum nullo cogendi iure senatus. E latebris educta suis, non consule sacræ Fulserunt sedes, non proxima lege potestas. Prætor adest, uacuæq; loco cessere curules. Omnia Cæs. erat &c. Quia sperem. quia omnia uidentur desperanda. Optare. quod est facilius quàm sperare. Speramus enim quæ uidentur possibilia, optare autem etiam impossibilia licet, sed rem ad tantam calamitatem deductā dicit, ut non solum habeat quid speret, sed neque etiam quid audeat optare, quia quamuis optare possimus quod fieri nō potest, stultum tamen est. Colloqui. simul loqui. Longius. scilicet quam nunc sum. Inuitus. quia semper renouat mihi dolores. Propius. ad urbem. Mandaui. commisi, ut ita dicam. Ne recusaret. ne respueret, scilicet uenire. Quid. id est, propter aliquid. Quem. aliquem. Accedere. ad urbem, ad quā inuitus uenio. Tribuo. do autoritatem & fidem. Arrogo. id est, mihi temere attribuo, id est sicut fortasse arrogāter de me præsumo, ita uere de re existimo & iudico. Exploratum. certum. Communi sententia. tuo & meo iudicio. Probaturos. approbaturos & dicturos recte statutum.

Sperare

Optare

ASCEN. CVM Trebatius &c. Reuersus è Cilicia offendit Cicero motus belli ciuilis inter Cęsarem & Pompeium, attamen utriusque amicos ad concordiam sollicitans Pompeium mitigare satagebat, ut compositis rebus triumpharet. Qua spe deposita in Campanum agrum secessit, raròque in urbem redit, cum incertus esset utrius partes sequeretur. Nam Pompeii opes iniustiori causa tractas uidebat, Cæsaris in minus iusta florentes. Quocirca tandem pro repub. cum Pompeio contra Cæs. stetit, ci manifeste significans nihil sibi rep. charius. Itaque cum abesset ab urbe scripsit ad eum Trebatius, Seruium Sulpitium desyderare dum de reip. commodis inter se agerent, cui respondens innuit id sero futurum se facturum, tamen ubi Seruio conueniens uideatur. Ordo est. Caius Trebatius familiaris meus, qui sub Augusto postea propter legalem scientiam in honore fuit, scripsit ad me, te quęsisse ex se in quibus locis essem, & sup. te ferre moleste quòd non uidisses me cum accessissem, propter ualetudinem tuam, scilicet malam, & scripsit te uelle hoc tempore cōmunicare mecum de officio utriusque nostrum. s. circa reipub. curam, si accessissem propius. s. ad urbem, aut ad te. O Serui utinam potuissemus colloqui inter nos, rebus. s. publicis & nostris saluis. Sic enim est dicendum, hoc dixi rebus saluis, quia mihi saluæ non uidentur, profecto nos tulissemus aliquid opis. i. auxilii, reipu. occidenti. i. tendenti ad interitum. Ego enim absens cognoram pro cognoueram, te prouidentem hæc mala, multo ante. s. quàm euenirent, fuisse defensorem. i. protectorem pacis, & . i. tum in consulatu tuo, & . i. tum post cōsulatum. s. tuum. Ego autem cum probarem consilium tuum, & ipse. i. egomet, aut per me sentirem idem, nihil proficiebam. i. utilitatis faciebā. Enim pro quia, ueneram. s. è prouincia, sero. i. nimis tarde, ego eram solus. s. in ea sententia, uidebar esse rudis. i. minus expertus in causa, incideram. s. improuisus in insanias hominum. i. Cęsaris & Pompeii, cupidorum pugnandi, alii legunt, rudis & si uidebar, incideram tamē in hominum &c. Sed id minus placet, non enim illud tamen congruit cum proprie particula, non enim ideo minus uidebatur incidere posse in insanias illas quòd rudis esset, unde potius legam, incideràmque uel rudis, ut esse uidebar incideram &c.

Nunc quoniam nihil. i. non aliquid. Nos non uidemur posse iam opitulari reipub. i. auxiliari aliquid. i. in aliquo, si quid est in quo possimus aut possumus consulere. i. consulto prodesse, & opitulari nobismetipsis, non sup. id dico, ut retineamus. i. quasi sperem non posse retinere aliquid ex pristino. i. priore & prius à nobis habito, statu nostro, sed ut lugeamus. s. statum nostrum ac reipu. quàm honestissime. i. ualde honeste, nemo est omnium. s. mortaliū, quis cum. i. cum quo, ego putem potius cōmunicandum sup. esse mihi sup. consiliū meū, quàm tecum. Nec enim exempla uirorum clarissimorū. i. nobilissimorū, quorum similes esse debemus. s. in moribus, unde in genitiuo dixit, neq; præcepta doctissimorum. s. uirorum quos coluisti semper fugiunt te. i. scientiam tuam, hoc est te non latent, illis autē duobus maxime prudentes euadimus. Atq; ipse. i. ego, scripsissem antea ad te, te uenturum esse frustra in senatum, siue potius in conuentū senatorū. Nō enim senatum iam putat cum libertas decernendi ablata sit, ni. i. nisi essem ueritus, ne offenderem animū eius. s. Cæsaris, qui petebat à me ut inuitarem te. s. ad ueniendum in senatū, cui. s. Cęsari. quidem. i. certe, cum rogaret me ut adessem in senatu, ostendi me esse dicturum. i. decreturū, omnia quæ dicta sunt à te, de pace, & de Hispaniis s. administrandis per legatos, nō per Pompeiū ipsum, ut uolebat Cesar. Tu uides rem. i. statum reipu. quō habet aut habeat se, ut pote uides orbem terrarū ardere bello, imperiis distribut. s. s. Cæsarianis & Pompeianis, & uides urbem. s. Romam relictam direptioni & incēdiis, sine legibus, sine iudiciis, sine iure, sine fide. Itaq; nihil potest uenire mihi in mentē. i. nihil possum cogitare, non modo. i. non solū, quid sperem. i. sperare debeā, sed iam uix sup. in mentem uenit quid audeā optare, ut supra dixi cum in plus se extendat, minoris difficultatis est optare quàm sperare. Optamus enim omnia quę utilia sunt: speramus duntaxat ea quę ob merita nostra, aut ex benignitate eius à quo ea speramus nobis contingare posse confidimus. Sin autem. i. sed si, nos colloqui, uidetur homini prudētissimo esse utile, quanquam ego cogitabā discedere ab urbe, etiā. i. adhuc longius q̄ sim ciuius. s. urbis, ego audiā iam inuitus etiā nomē, tamen accedā propius. Ego mandaui Trebatio, si tu uelles eum mittere quid. i. aliquid, ad me, ne recusaret. s. mittere illud, & uelim ut facias id. i. mittas ad me aliquid per Trebatium, aut si uoles mittas ad me quē. i. aliquē, tuorū fideliū, ne necesse sit aut tibi exire ex urbe, aut mihi accedere. s. urbem. Ego tribuo tibi tantū. s. prudentiæ & autoritatis, quantū arrogo. i. arrogāter sumo fortasse mihi, ut habeam exploratū. i. certissimū, quicquid nos statuerimus, sententiā cōmuni oēs homines probaturos id. Vale.

HVBER. AD. iii. Cal. Sicut in superiori epistola uidimus, Seruius Sulpitius cupiebat loqui cum Cicerone de officio utriusque ipsorū in tumultu bellorum ciuilium, & de hoc scripserat ad Ciceronem per Philotimum quendam, sed eo breuius, quod putauerat ipsum Philotimum allaturum literas ad Ciceronē, eiq; reliqua expositurum coram, sed cum Philotimus misisset literas per alium, Ci. ostendit eum male fecisse. Deinde dicit quemadmodū Postumia uxor Seruii, & Seruius eius filius laudabāt, ut ipse Seruius ueniret ad Cic.

M. T. C. Seruio Sulpitio. S. P. D.

2 AD. iii. Cal. Maias, cum essem in Cumano accepi tuas literas quibus lectis cognoui non satis prudenter fecisse Philotimum, qui cum abs te mandata haberet, vt scribis,

scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breuiores fuisse, quod eum perlaturum putasses: Sed tamen postquam literas tuas legi, Posthumia tua me conuenit,& Seruius noster. His placuit vt tu in Cumanum venires: quod etiam mecum, vt ad te scriberem, egerunt. Quod meum cõsilium exquiris: id est tale, vt capere facilius ipse possim, quam alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi homini summa autoritate, summaque prudentia? Si quid rectissimũ sit, quærimus, perspicuũ est. Si quid maxime expediat, obscurum. Sin hi sumus, qui profecto esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectũ honestũque sit: non potest esse dubium quid faciendum nobis sit. Quod existimas meã causam coniunctã esse cũ tua, certe

in Cumanum, ut cum eo loqueretur, rogarentq; Cicero, ut ad eum ita scriberet. Deinde respondens Seruio Sulpitio qui quærebat quod esset eius consilium his miseris temporibus, dicit id esse difficilimum, si utilitati consulendum sit, si uero honestati, esse satis perspicuũ. Et ita significat omnia esse suscipienda pro defensione reipub.& consuluit esse discedendum Roma, sed cõsultandum esse ad quæ loca maxime se conferre debeat. Quod si idem Seruius sentit, dicit non esse necesse ut ad se ueniat Sin uero habeat aliam sententiam, cum se expectare dicit. Cumano.i.in agro Cumano: habebat enim iuxta Cumas Cicero prædia sua, appellat autem locum absolute Cumanum, eo quod esset in agro Cumano, sicut Tusculanum à Tusculano oppido. Est autem Cumæ oppidum in litore Campano conditum ab his qui ex Calcide urbe Euboeæ uenerunt, quæ hodie dicitur Niger pons. Comum uero urbs est iuxta lacum Larium, à qua fit deriuatiuum & Comanus & Comensis, à Cumis autem possessiuum tum Cumæus, tum Cumanus. Mandatum abs te. commissionem a te, id est cui tu dixisses omnia quæ uelles illum mihi referre. Misisset. per alium, cum ipse deberet afferre. Eum. Philotimũ, qui suppleuisset id quod tu minus scripseras, quia dederas ei de omnibus rebus mandata. Conuenit me. locuta est mecum. Tua scilicet uxor, ut hanc tua Penelope. Seruius. filius tuus. Noster. tuus natura, meus amore. His. Posthumiæ & Seruio. In Cumanum. ubi sum. Egerunt mecum. me rogarunt. Scriberem. scilicet ut uenires in Cumanum. Quod iam. incipit respondere his quæ Seruius per literas à Cicerone quæsiuerat.

Cumæ

Comum
Comanus
Comensis
Cumeus
Cumanus

Meum consilium. mea consultatio, deliberatio. Id, scilicet consilium meum. Capere. eligere. Virg. lib. pri. Aenei. Aut capere aut captas iam despectare uidentur. Idem, Atque oculis capere ante locum. Facilius quia plerunque necessitate coacti capimus consilium, quod aliis non daremus, præcipue uiris quos lõge prudentiores nobis existimamus. Quid est. quasi dicat nihil, cum tu non indigeas suasione mea & consilio, qui melius potes aliis consulere. Suadere. consulere, hortari ut facias. Si, utitur diuisione,& concludit singula membra diuisionis. Rectissimum. optimum cum uirtute & officio, tetigit autem duas partes deliberationis, scilicet honestatem & utilitatem. Recte enim secundum Ciceronem dicitur, quod cum uirtute & officio fit. Perspicuum. clarum, apertum, quia ueritas ipsa per se elucet: perspicuum enim quod non debemus deserere rempu. cui omnia debemus. Quid maxime ex.i. quid utilissimum sit,& tangit secundam partem deliberationis. Obscurum. scilicet est, hoc est non satis exploratum & manifestum. Hi. tales. Qui. quales. Esse debemus.i. boni ciues & boni uiri. Vt nihil. declarat quales esse debeant, scilicet ut nihil existiment esse utile, nisi quod honestum sit: nam ita debent existimare uiri boni, ut uoluit Cic. in officiis & in paradoxis. Quid faciendum sit, quia intelligemus aut consulendum reip. si poterimus, si non poterimus, saltem consulendum saluti nostræ quam honestissime fieri poterit. Coniunctam cum tua.i. esse in eadem conditione qua tu.

Rectum

AD tertium Cal.&c. Accusat Philotimum quod ad se non uenerat cũ mandatis Sulpitianis: deinde dicit uxorem & filium Seruii consulere ut in Cumanum ad se ueniat. Tum de reipub. auxilio quam difficile sit disputat,& demum quo consilio ad se in Cumanum uenire possit explanat. Ordo est. Ego accepi literas tuas ad tertium Cal. Maias.i. biduo ante primum diem Maii, cum essem in Cumano scilicet agro, quibus lectis cognoui Philotimum fecisse non satis prudenter, qui cum haberet mandatum abs te supple loquendi mecum, de omnibus rebus ut scribis, ipse.i. quod dicunt in persona, nõ uenisset ad me, & supple misisset literas tuas, quas intellexi fuisse breuiores, quod putasses eum perlaturum,& ita reliqua dicturum. Sed tamen postquam legi literas tuas, Posthumia tua scilicet uxor conuenit me, id est uenit ad me,& Seruius noster: quia tuus filius & mihi charus, sup. conuenit me, placuit iis, scilicet uxori & filio, ut tu uenires in Cumanum.i. agrũ qui etiam egerunt mecum, id est induxerunt me, ut scriberem ad te. Quod tu exquiris, scilicet per literas tuas, consilium meum, id.i. consilium meum est tale, ut ipse, id est ego, possim facilius capere.s. consilium quam dare alteri. Quid enim est quod audeam suadere homini summa autoritate & summa prudẽtia. q.d. nihil. Si quærimus, id est disquirimus quid sit rectissimum, scilicet factu. id supple est perspicuum.i. euidens, quia rectissimum est in repub. etiam usque ad mortem stare. Si sup. quærimus, quid expediat.i. utile sit maxime obscurum sup. est. Sin.i. sed si, nos sumus qui debemus profecto esse. utpote ii.i. tales, ut arbitremur nihil expedire .i. utile esse nisi quod sit rectum & honestum, non potest esse dubium quod sit faciendum nobis.i. quid facere debeamus. q.d. certum est quod debeamus pro repub. certare usque ad mortem. Quod tu existimas meã causam esse coniunctam cum tua.

ASCEN.

similis in vtroque nostrum, cum optime sentiremus, error fuit. Nam omnia vtriusque consilia ad concordiam spectauerunt: qua cum ipsi Cæsari nihil

SIMILIS error. quia ambo decepti sumus, quia credebamus Cæsarem posse deduci ad conuentionem pacis, cuius simulabat se esse cupidum, cum latenter bellum optaret. Idem sentiremus, eandem haberemus sententiam, scilicet de pace. Spectauerunt. respexerunt, directa sunt. Inire gratiam ab eo. ei gratificari, & quasi beneficium præstare, quia sicut erat inferior iustitia & honestate

HUBER.

& honestate caus§,ita etiam putabatur futurus inferior victoria,sed fortuna es fanit,& nt inquit Lucanus. Victrix causa displicuit,sed victa Catoni. Quantum fefellerit nos.quia longe aliter fuit,quia Cæsar mallebat bellum q̃ pacem. In quem locum,in quem statum.q.d.in pessimum, ita ut fere nulla sit amplius spes. Geruntur.nunc. Qui cursus.quæ dispositio. Exitus.finis, quem potest uidere & perspicere tantũmodo uir prudentissimus, qualis tu es. Ergo.ex superioribus infert quid uideatur esse faciendum. Probare.laudare, affirmare quæ fiunt uoluntate Cęsaris, siue bona siue mala. Interesse.in senatu. Etiam si non probes.secũda persona pro prima uel tertia.i.etiam si quibusdam non probet quod fit,oportet tamen interesse,ut in superiori epistola ostendimus ex uerbis Luca. Turpis. non digna uiro bono, quẽ non decet probare nisi quæ recta sunt. Altera periculosa. interesse si non probes quia si affueris & nõ probaueris quæ fiunt, offẽdes uoluntatem Cæsaris, ita ut postea tibi noceri possit, ob hanc igitur causam,ut scribit Plutaechus, non dubitauit Cicero magno animo Cæsari respondere,ut in præcedenti epistola ostendimus,& ostendere quas sententias dicturus esset,si adesset, quas cum Cæsa. dici nolle respondisset,ita putabam inquit Cicero,atque ideo nolo adesse,ꝙ aut mihi dicenda sunt quæ sentio, & nullo modo silere possum, aut non uiuendum. Restat. ex sufficienti enumeratione,scilicet cum sit turpe probare quæcunque fiunt etiam si sint mala, uel cum periculo interesse si non probes. Restat.sequitur. In quo. in qua discedendi sentẽtia. Quæ loca sequamur,ad quæ nos conferamus. Difficilior.durior,& alterum sequitur ex altero,in rebus enim miseris non potest esse nisi difficilima deliberatio. Constitui. deliberaui. Incurrat.incidat. Difficultatem.periculum, sequendo siue Pompeium,siue Cæsarem,item siue manendo siue discedendo: quia adhuc non satis exploratum habemꝰ quid sit futurum. Si habes statutum.si statuisti & decreuisti. In quo,scilicet quod putes agendum. Tuum

Consiliũ consilium.tua deliberatio. Non sit coniunctum cum meo,scilicet consilio,id est in quo non idem constituas quod ego dixi constituisse,scilicet ut discedamus, &

Supsedere uideamus quomodo & ad quę loca. Supersedeas abstineas,omittas. Hoc labore itineris.id est omittas ad me uenire,quod non potes facere sine labore propter ualetudinem tuam.supersedeo autem cum ablatiuo iũ

Communicare. gitur & significat omittere. Sin autem est.scilicet tibi, id est si habeas. Communicare mecum.mecum conferre. Quod scilicet uenire ad me. Fiat tuo commodo. ut uenias cum tibi fuerit commodius uenire quamprimum. Placere. quia rogauerat Cicero ut ad Seruium scriberet,ut ad se ueniret causa consulendi de officio utriusque.

ASCEN. ❧ CERTE similis error fuit in utroque nostrum, cũ sentiremus idem. Nam omnia consilia utriusq; spectauerunt.i.attenderunt, ad concordiam, scilicet Cæsaris & pompeii. Quanq̃ nihil esset utilius ipsi Cæsari,bello.i.quàm bellũ, tamen sup. nos arbitrabamur nos in-

Defendendo pacem ire quoq;.i.etiam gratiam ab eo scilicet Cæsare, defendenda pace.i.defendendo pacem. Vbi notabit grammaticus Ciceronem malle loqui per ablatiuos plurales in designatione sequelæ positos,q̃ per gerundium cum casu ab eo recto,sed frequentius per ablatiuos plurales,ut in præfatione officiorum, legendis nostris pro legendo nostra &c. Tu uides quantum,scilicet opinio aut spes fefellerit nos, & in quem locum.i. statum res deducta sit. Neq; perspicis solum quæ geruntur quoq;.i.& quæ non gesta sunt,sed etiam qui cursus & quis exitus rerum sit futurus. Ergo oportet scilicet te qui es in urbe,& quemlibet alium,aut probare.i.approbare,& consensu confirmare,ea quę fiunt,scilicet in urbe,& præcipue in senatu,aut interesse.i.præsentem esse,etiam si nõ probes.i.non approbes ea,quarum scilicet rationum ac conditionum, altera ratio, scilicet probantis ea quæ fiunt,cum non sit probanda,uidetur mihi esse turpis,altera ratio,scilicet eius qui interest iis quæ non probat uidetur etiam periculosa,quia iram prouocat eorum qui probari cupiunt. Restat.i. reliquum est,ut putem discedendum,scilicet à Roma,ubi sine turpitudine aut periculo uitæ esse non liceat,in quo, scilicet quod ce-

stat,

esset vtilius, gratiam quoque nos inire ab eo defendenda pace arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta sit,vides. Neque solũ ea perspicis,quæ geruntur,quæque iam gesta sunt: sed etiam qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea quæ fiunt, aut interesse etiã si non probes. quarum altera mihi turpis,altera etiam periculosa ratio videtur. Restat, vt discedendum putem.in quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quæ loca sequamur. Omnino cum miserior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurras in magnam aliquam difficultatem. Tu,si videbitur,ita cẽseo facias: vt si habes iam statutum quid tibi agendum putes, in quo non sit coniunctum consilium meum cum tuo,supersedeas hoc labore itineris.sin autẽ est quod mecũ cõmunicare velis,ego te expectabo.Tu,quod tuo commodo fiat quamprimum velim venias,sicut intellexi & Seruio & Posthumiæ placere. Vale.

❧ Ex secunda epistola. Ad ter. Cal. Maias.

Sed tamen,postquam literas tuas legi, eo Posthumia tua me conuenit, & Seruius noster. Sin hi sumus,qui profecto esse debemus, ut iam nihil arbitremur expedire,nisi quod rectum,honestissimũque sit,non potest esse dubium, id quin faciendũ nobis sit. Non omnia utriusque consilia ad cõcordiã spectauerant, quamquam ipsi Cæsari nihil esset utilius,gratiã quoque nos inire defendenda pace arbitrabamur,quantum nos fefellerit, & quem in locũ res deducta sit,optime uides. Sic ergo, aut probare ea,quæ fiunt oportet,aut interesse, etiam si non probes,quarum altera mihi turpis, altera & periculosa etiam ratio uidetur. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in aliquam magnã difficultatem. Aliqui sic. Nihil enim construere potes,quo non incurras in aliquam magnam difficultatem. Tu,si uidetur,ita sentio,facias.

hoc est in discedendo, uidetur deliberatio esse reliqua.i.relicta, quod consilium & quæ loca sequamur in discessu.i.discedendo, cum scilicet ita sit, ꝙ res miserior.i.ꝗ patriam fugere, & nescire quo te recipias, nunquã accidit nobis, tum scilicet multo uetius est ꝙ ne quidem.i.non etiam deliberatio accidit sup. nunquam difficilior. Nihil enim potest constitui.i.deliberare, statui, quod non incurrat.i.celeriter incidat in aliquam magnam difficultatem. Si uidebitur, scilicet consultum & utile, ego censeo sup. ut facias ita, ut si habes iam statutum, id est decretum, quid putes agendum tibi, in quo scilicet agendo, consilium meum non sit coniunctum cum tuo, supersedeas.i.non utare hoc labore itineris, scilicet ueniendi ad me, sin autem id est sed si, est supple aliquid, quod uelis communicare mecum, ego expectabo te scilicet in Cumano. Ego uelim tu uenias quãprimum.i.ualde cito, quod fiat tuo commodo, sicut intellexi placere, &.i.simul, Seruio, scilicet filio tuo, &.i.simul, Posthumiæ scilicet uxori tuæ.

M. T. C. Seruio Sulpitio. S. P. D.

VEhementer te esse solicitum, & in cõmunibus miseriis præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. Quod ꝗꝗ minime miror, & mecum quodammodo agnosco: doleo tamen te sapientia præditum prope singulari, non tuis bonis delectari potius, quàm alienis malis laborare. Me quidem, & si nemini concedo, qui maiorem ex pernitie, & peste reipub. molestiam traxerit, tamen multa iam consolantur, maximeꝗ conscientia consiliorum meorum. Multo enim ante, tanquam ex aliqua specula, prospexi tempestatem futuram: neꝗ id solum mea sponte, sed multo etiam magis monente, & denunciante te. Et si enim absui magnam partem consulatꝰ tui, tamen & absens cognoscebam, quæ esset tua in hoc pestifero bello cauendo, & prædicendo sententia, & ipse affui primis temporibus tui consulatus, cum accuratissime monuisti senatum collectis omnibus bellis ciuilibus, vt & illa timerent, quæ meminissent & scirent, cũ superiores nullo tali exemplo antea in rep. cognito, tam crudeles fuissent, quicunꝗ postea rẽp. oppressisset armis, multo intolletabiliorem futurum.

VEhementer. Cum præesset Seruius Sulpi. Achaiæ post bellũ pharsalicum, afflictis &, concussis partibus Pompeianis & Cæsare multa agente pro libidine sua, grauiter multumque angebatur, quod cum Cice. multorum sermone intellexisset, eum hac epistola consolandum duxit. affert igitur & enumerat multas causas consolationis, inter quas præcipue enumerat rectam conscientiam & studia literarum, quibus ostendit esse acquiescendum. Postremo ostendit Seruium eius filium studiosum esse liberaliũ artium, seque uehemẽter ab eo diligi. Solicitum. anxium, commotum. Cõmunibus. quæ ad omnes pertinent. Miseriis. Calamitatibus. Præcipuo. non uulgari, sed maximo. Deferunt. renunciant. Quod. s. angi præcipuo dolore. Minime miror. quia scio quantum ames ipsam rempub.

HVBER. — Solicitus — Deferre

Meum. scilicet dolorem. Quodãmodo. quasi quodam speculo. Agnosco. recordor, quia quando uidemus aliquem dolere ea re qua nos recognoscimus quodammodo dolorem nostrum, & reducimus in memoriam, & nobiscum dicimus, talis est dolor meus. Præditum. ornatum, prope, fere. Singulari. egregia, quasi quæ in te solo sit. Tuis bonis. tua sapientia & honore, quem tibi præstat Cæ. qui & dignitatem curat, & tuas res integras esse uoluit. Alienis malis. quæ aliis acciderunt. Laborare. cruciari. Ne. enumerat Cic. ea ex quibus consolationem capit, ut ostendat ea posse etiam esse consolationi ipsi Seruio. Nemini concedo. à nemine uincor, nemini sum inferior. Traxerit. acceperit. Maiorem. quàm ego. Pernitie. calamitate, excidio. Consiliorum. quæ semper spectauerunt ad cõcordiam & utilitatem reipub. Multo ante. ꝗ mouerentur bella ciuilia. Tempestatem futuram. i. cladem belli ciuilis, quam comparauit tempestati. Virg. Quanta per ideos seuis effusa Micenis Tempestas ierit campos &cæ. Tanquam ex aliqua specula. translatio sumpta uel à rusticis uel à nautis qui ex aliquo loco eminenti solent præuidere uentos & tempestatem futuram. Specula non significat simpliciter fenestram, ut uulgus imperitior usurpat, sed dicitur quilibet locus unde longe speculari possumus siue sit mons, siue turris, siue quid aliud eminens. Virg. in Buc. Specula de montis in altum deferar. Idem in secundo Aenei. Specula Miscenus ab alta Dat signũ. Oui. in heroid. In speculis omnis abidos erat &cæ. Mea sponte. per meipsum solum, consilio meo. Monente, consulente. Denunciante. apte significante ipsam cladem futuram. Multo magis. s. ꝗ mea spõte. Et si, probatio qua monẽte Sulpitio præuiderit tempestatem: & est sensus, licet enim abfuerim maximam partem temporis, quo gessisti consulatum, tamen semper cognoui quæ esset sẽtentia tua de hoc pernitioso & calamitoso bello, quod & prædixisti, & caueri posse demonstrasti. Absui. quo tempore eram in Cilicia. Magnam partem tui consulatus. i. magnam partem temporis tui consulatus. dicimus autem absui magnam partem, & magna parte. Consulatus. quia eo tempore Sulpitius gerebat consulatũ, quo Cicero profectus est in prouinciam. Cognoscebam. uel opinione quam de tua prudentia habebam, uel relatione multorum. Cauendo. uitando. primis temporibus, consulatus, quia in principio consulatus tui eram Romæ. Accuratissime. diligentissime. Collectis. connumeratis, ante oculos audientium positis. Bellis ciuilibus. superiore tempore gestis. Quæ meminissent. quæ tenerent memoria accidisse superioribus. Et scirent. ordo est, cum collectis bellis ciuilibus monuisti, ut illa timerent quæ meminissent, & ut scirent, cum superiores fuissent tam crudeles in repu. nullo exemplo, postea futurum intolerabiliorem quicumque oppressisset rempu. armis. Intolerabiliorem. crudeliorem.

Præditus — Singularis — Pernitie — Specula — Ab fui magnã partẽ — Ab fui magna parte — Accuratissime

VEHEMENTER

ASCEN. VEhementer &c. Cum præesset Seruius Solpitius Achaiæ post bellum pharsalicum, grauiter angebatur multa per Cæsarem imperiose geri in urbe, quod cum Cicero ex multis intellexisset, eum hac epistola consolatur, adducens multas causas consolatorias, inter qoas pręcipue adducit rectam scientiam & studia literarum, quibos ostendit acqoiescendum esse. Postremo scribit Seruium Sulpitii filium studiosum liberaliũ artiũ, ipsũq; ē se, & se ab eo uehemẽter diligi. Ordo ē. Multi deferũt ad nos quotidie. i. denũciãt nobis, te esse solicitũ uehemẽter, & angi. i. angustiari & premi, quodã dolore pcipuo. i. singulari & pter cæterorũ dolores magno, in missis cõmunibus. Quod quanq̃ miror minime, & agnosco, id est, in dolore tuo, quodammodo meum. s. dolorem, quia æqualis & de consimili causa est, doleo tamen te præditum sapientia, prope, id est qoasi, singulari, id est tam magna tibi soli cõtingat, non delectari potius tuis bonis, scilicet animi, hoe est uirtutib9 & scientiis, quam laborare, id est angi, malis, id est uitiis, alienis, ut Cæsaris tyrannide. Quidem. i. certe, et si. i. quanq̃, nemini concedo, qui. i. ut is traxerit maiorem molestiam. i. cruciatum animi, ex pernicie, id est erumna & peste. i. calamitate reipub. tamen molta consolantur iam me, & maxime conscientia consiliorum meorum, hoc est quia mihi conscius sum nihil me consuluisse Pompeio aut alteri, ob quod hæc mala subsecuta sint. Enim pro qoia, ego prospexi tanquam ex aliqua specula. i. loco alto ad speculandum apto, multo ante scilicet quàm oeniret, tempestatẽ futuram. Neq; sup. feci id. i. perspexi tempestatem futurã, solum. i. solũmodo: mea spoote. i. propria natura & instigatione, seu ut dicunt, meo solius instinctu, sed etiam multo magis, te monente & denunciante. i. significante futurum, quasi ex certo augurio, ot pullarii denunciare solebant. Enim. s. quia, & si. i. quanq̃, a bfui. s. ab urbe, magnam partẽ. i. durante magna parte (Vnde manifeste patet Ciceronem tẽpus continuum in accusatiuo libenter ponere) consulatus tui. i. temporis, quo consul eras, tamen &. i. partim, absens. i. cum abessem, cognoscebam, qoæ. i. qualis sententia toa esset in cauendo. i. fugiendo, & pędicendo. i. denunciando, hoc bello pestifero. s. Cæsaris & Pompeii, quo respu. periit, &. i. partim, affui primis temporibus consulatus tui, cum. i. quaodo, monuisti accuratissime. i. cũ summa cura & diligentia senatum. i. patres conscriptos, omnibus bellis ciuilibus collectis. i. simul commemoratis, in oratione & admonitione tua monuisti dicit, ut. s. patres conscripti, &. i. simul, timerent illa. i. similia eorum quæ meminissent. i. memoria tenerent iam transacta, & scirent, quicũq; postea. i. temporibus futuris, oppressisset armis rempu. futurũ intolerabiliorẽ multo. s. q̃ superiores, cum superiores. s. oppressores reipu. ut Sylla & Marius, fuissent tam crudeles, nullo tali exẽplo cognito in repu. i. licet nullum haberent, cuius crudelitatẽ imitarentur, eo ꝙ primi libertatis oppressores erant, & ita magis debebant uereri uiolare tam atrociter rempu. q̃ qui aliorum exempla sectarentur.

Nam quod exemplo fit id etiam iure fieri putant. Sed aliquid atque adeo multa addunt, & afferunt de suo. Quare meminisse debes eos qui authoritatem, & cõsilium tuum non sunt secuti, sua stultitia occidisse, cum tua prudentia salui esse potuissẽt. Dices quid me ista res cõsolatur in tantis tenebris, & quasi perpetuis reipublicæ? Est omnino vix consolabilis dolor, tanta est omnium rerum amissio, & desperatio recuperãdi. Sed tamen & Cæsar ipse ita de te iudicat, & omnes ciues sic existimant: quasi lumen aliquod extinctis cæteris elucere sanctitatem, & prudẽtiam & dignitatẽ tuam. Hæc tibi ad leuandas molestias magna esse debent. Quod autem à tuis abes, ideo leuius ferendum est, quod

HVBER. ☞ NAM ꝙ. ratio superioris propositionis, est autem sententiæ exornatio. Exemplo. imitatione. Iure. sine reprehensione. Adeo multa. ualde multa, quia nemo repente fuit turpissimus. Afferunt. de suo aliquid etiam ex se nouom addunt, quod ex imitatione nullius habent. Quare. cooclusio huius consolatioois, quam ex conscientia consiliorum esse uult. Occidisse. periisse. Sua stulti. ignorantia, qua non cognouerunt quàm recte eis consuleres. Salui incolumes. Tua prudentia, quæ eos monebat, quomodo possent periculum uitare, si modo parere uoluissent. Dices. ponit obiectionem quam posset facere Seruius. Quid, ecce obiectio. Ista res. ꝙ qui non sunt secuti consilium meum sua stultitia perierint: quia malum alterius nihil faciat ad consolationem nostram. Vix consolabilis. qo i uix ullam possit recipere consolationem. Et desperatio recuperandi. quia quæ amissa aliquando recuperari posse sperãtur tolerabiliora sunt, q̃ ea de quibus nulla spes est. Sed te. hucusque fuit obiectio. nunc ponit responsionem. Ipse. hoc pronomen habet maximã uim, quasi dicat cuius iudicio nullum potest esse pręstantius. Qoasi. tanquam. Aliquod lomen. nam uirtutes ipsæ & uiri excellentes luminibus comparantur. i. tanqoam aliquã splendidam faciem & lucem. Sanctitatem. integritatẽ, fortitudinem. Extinctis. mortuis, & perseuerauit in translatione: dixerat. n. lumen. Cæsaris. s. luminibus, & intelligit præstãtissimos oiros, qui in bello ciuili perierunt. Hęc. supradicta omnia & conscientia consiliorũ tuorum, & iudicium, quod Cæsar & cæteri ciues de te habent. Magna. efficacia. Leuandas. minuendas. Quod autem. consolatus est Cicero Seruium de communibus miseriis, nunc uero consolatur eum de absentia eius à patria, quam molestissime ferebat.

Adeo

Ipse

Sanctitas

eodem tempore à multis, ac magnis molestiis abes: quas ad te omnes præscriberem, nisi vererer ne ea cognosceres absens, quæ quia non vides, mihi videris meliore esse cõditione, q̃ nos qui videmus. Hactenus existimo nostram consolationem recte adhibitam esse,

NVBER. ☞ EODEM tempore. id est cum abes à tuis, ipso eodẽ tempore abes etiam à multis & magnis molestiis, quas necesse esset te habere, si Romæ esses. Qoas mo. à quibus abes. Nisi uererer. nisi timerem, ne si scriberem tu absens ea cognosceres, qoæ quia oon uides existimo tibi magnæ esse fœlicitati, & esse in meliori conditione, quam nos simus qui ea uidemus, ergo uult significare Cicero, nolo hæc ad te scribere, ne meis literis cogaris cognoscere ea quæ prodest tibi ooo uidere. Hactenus. hucusque: & est sensus: hucusq; existimo me adhibuisse

Hactenus

quoad

quoad certior ab homine amicissimo fieres de iis rebus, quibus leuari posset molestiæ tuæ. Reliqua sunt in te ipso, neq; mihi ignota, nec minima solatia, & (vt quidem ego sentio) multo maxima. quæ ego ipse experiens quotidie, sic probo, vt ea mihi salutem afferre videantur. Te autem ab initio ætatis memoria teneo, summe omnium doctrinarum studiosum fuisse, omniaque, quæ à sapientissimis ad bene viuendum tradita essent, summo studio, curaq; didicisse:

omnem coosolationem, ut tanquam amicissimus te certiorem facerem de rebus omnibus, quæ possent tibi molestias & dolores auferre. Adhibitam.adiunctam, appositam. Certior fieres.admooereris, iostrueretis. Recte iure amicitiæ. Quoad.quatenus, inquaotum, uelot. Adhibitus Quoad

Reliqua solatia. præter ea de quibus factus es à me certior. In te ipso.oon in alioiquia oon sunt externa booa, sed animi & tua. Neque ignota mihi.quia noui uirtutes & doctrinam tuam. Neque minima.i.oeque paruæ efficaciæ ad cousolandum. Et ut.est quasi correctio, quia dixerat oeque minima, neque putarentur etiam mediocria, subdit molto maxima. Et ootnodum multo tam superlatiuo q̃ comparatiuo iungi. Vt ego sentio, ut ego iudico, ut est mea senteotia. Quę scilicet quæ in te ipso suot maxima. Ego ipse.ne uideatur alieno testimonio hæc dicere, dixit egomet. Experiēs. probans cognoscens re ipsa. Quotidie. qoia Seruius assidue ad Ciceronem aliquid scribebat, & multa eum præmooebat. Probo.laudo, sic mihi placet. Salutem.conseruatiooem oitæ & fortunarum mearum. Teoeo memoria.recordor. Studiosum.cupidum, amatorem. Omnium doctrioarum.omnium disciplioarum liberalium. A sapientissimis.à philosophis, à quibus traduotur pręcepta bene uiuendi. Hora.io epistolis. Ioter cuncta leges, & percuoctabere doctos. Qua ratiooe queas traducere leniter æuum, &c. & paulopost. Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum. Bene, laudabiliter & hooeste. Multo Probo

NAM.sup. fere omoes homines, putant id quod fit exemplo.i.ad exemplum, fieri etiam iore, sed ipsi addūt & afferunt aliquid, atque adeo.i.ad hoc usqoe, q multa adduot de suo.i.proprio ingenio atque more. Quare tu debes meminisse eos, quiooo sunt secuti authoritatem & coosiliom tuum, occidisse.i.perisse stultitia sua, cum potuissent esse salui, prudentia tua.i.per prudentiam tuam. Dices.i.respoudebis. Quid.i.in quo, ista res consolatur me in tantis & quasi perpetuis tenebris.i.obscurationibus & oppressiooibus reipublicæ? Respoodet Cice. Dolor de amissiooe reipu.est omoino uix coosolabilis.i.consolatione mitigabilis, tanta est amissio omoium rerum, & desperatio recuperandi sup.earum aut eas, sed tamen.i.nihilominus, &.i.tamen. Cæsar ipse, scilicet caput omnium malorum, iudicat ita de te, & omnes ciues existimant sic sanctitatem.i.in corruptionem uitæ, & prudentiam, & dignitatem tuam elucere.i.maoifeste lucere, taoquam aliqnod lumen.s.magaum, cæteris.s.luminibus, aut talibus uiris extinctis. Hæc scilicet quæ de te creduntur, debent esse tibi magna, id est magni momeoti, ad molestias, scilicet animi tui leuaodas, id est mitigandas & minuendas. Quod autem abes à tuis, erat enim in Achaia, sup.id ferendom.i.patiendum & tolerandum est leuius.i.facilius, ideo q abes eodem tempore, à multis & magnis molestiis, quas scilicet molestias, ego perscriberem ad te omnes, ni si nererer oe id est ut tu absens cognosceres ea, scilicet mala urbis, quæ quia ooo uides, uideris mihi esse meliore conditiooe.i.statu uitæ, q̃ oos qoi uidimus sup.ea. Ego existimo oostram consolationem esse adhibitam scilicet recte. id est, decenter, id est ad huoc fioem. quoad, id est, quatenus aut quatinus, fieres certior.i.scientior, ab homioe amicissimo, de iis rebus quibus molestiæ tuæ possent leuari.i.mioui Reliqoa solatia sunt in te ipso nec minima, nec ignota mihi, & qoidem.i.certe, ut ego sentio, multo.i.longe maxima, quæ.s.solatia, ipse.i.ego experiens quotidie probo.i.comprobo sic.ut ea.i.cōsimilia uideantur afferre mihi salutem. Autem.i.sed, ut rem de qua loqoor aperiam, ego teneo memoria, te fuisse ab initio ætatis, hoc est ab ineunte ætate studiosum summe, id est summopere, omnium doctrinarum.s.liberalium, & didicisse summo studio & cura, scilicet summa, omnia quę essent tradita à sapientissimis ad uiuendum bene, quę scilicet tradita à sapientissimis. ASCEN.

quæ quidem vel optimis rebus, & vsui, & delectationi esse possent. His vero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus. Nihil faciam insolenter: neque te tali vel scientia, natura præditum hortabor, vt ad eas te referas artes, quibus à primis

QVAE quidem.scilicet tradita à sapiētissimis uiris. Vel optimis.i.etiam secundissimis. Vsui.utilitati. quanto ergo magis possunt esse utilitati rebus aduersis. His temporibus.quasi dicat miserrimis & turbuleotissimis. Nihil aliud.præter illa præcepta. Acquiescamus.requiescamus, depo namus curas & solicitudines quātum autē prosit ad deponendas curas studiū philosophiæ, ostendit Cicero in Tusculanis quæstionibus, & io procemio libro secuodo officiorum. Nihil faciam cum dicat se audere hortari Seruium: latenter tamen eum hortatur, ut se ad philosophiam conferat, est autem occupatio, quia maxime dicit q negat se dicturum. HVBER.

Insolenter.arroganter, audacter: nam insoleos audacem significat & arrogantem & superbum, ut Cice. pro M. Marcello. Et uictoria quæ oatura sui insolens est. significat etiam insuetum & iosolitum. Cice. pro Deiotaro. Moueor etiam insolentia loci. Salu. Insolens uero audiendi. Tereot. Quid to Athenas insolens. Tali. tā excellenti. Scientia doctrina. Vel natura.subaudi tali, id est tam bona, & duo dixit oaturam & scientiam. Quibus homines maxime docentur, quid in uita deceat, ut ipse in primo officiorum ostendit. Referas te, recipias te, tedeas. Insolenter Insolens

temporibus ætatis studium tuum dedisti. Tantum dicam, quod te spero approbaturum, postea quàm illi arti cui

STVDIVM, animom, curam. Tantum.quasi dicat unom solum dicam. Approbaturum.coonfirmaturū. à me dictum esse uere. Illi arti.dicendi. Cui studebam.cui dabam operam. Nihil loci.nihil precii, nihil æstimationis esse, neque admitti. In curia. quantum HVBER. Approbare

ad genus

ad genus deliberatiuum: Neque in foro. quantũ ad iudiciale genus, quia in curia deliberabatur à senatu, quid reipub. maxime conduceret: in foro uero agebantur causæ iudiciales, quæ ideo & forenses dicuntur.

Curam. animi intentionem. Operam. laborem. Tuæ scientiæ, id est cognitioni legum, quam sępe Cicero scientiá appellat: erat autem Seruius Sulpitius iurisconsultus optimus. Singulari egregiæ. Non multo plus loci est relictum. i. non multo plus sunt in precio q̃ ars mea oratoria, quia quod Cæsari placebat. Pro legibus erat. Quare concludit huiuscemodi latentem exhortationem. Non moneo te. qui es me sapientior, utitur frequenter occupatione, & ut uitet arrogantiam, & ne ægre ferat Seruius si aperte admoneatur. Ita persuasi mihi. ita induxi in animum. Te quoque. sicut me.

Versari Versari. exerceri. Quæ. res. Si minus prodessent. si

Abducere etiam nullam afferrent utilitatem. Abducerent. amouerent: quanto ergo magis debes uersari, cum & prosint & animum à solicitudine abducere possint. Seruius. ultima pars epistolæ, in qua commendat studium Seruii eius filii, & eius amorem erga se. Seruius. filius tuus. Ingenuis. liberalibus, quæ ingenuos, id est liberos homines decent. In hac. scilicet philosophia mo

Acq̃escere rali. Acquiescere. recreari, deponere curas. Ita uersatur. ita exercetur, ita incumbit. Vt excellat. ut maxime emineat inter æquales. Tibi uni concedam. te uno sim inferior, à te solo uincar in eo amando. Præterea. id est præter te. Nemini. scilicet concedam. & est sensus. ita eum amo, ut post te qui es eius pter, nemo alius magis eum amet quàm ego. Refertur gratia. id est refert mihi uicem, quia sicut ille à me amatur, ita ego ab illo amor sic enim refertur gratia amoris, cum ab his redamamur quos amamus. In quo. inqua re. scilicet referendo mihi gratiam. Ille existimat. sensus est, referenda mihi gratia amoris ille existimat se facere etiam tibi rem gratissimam quod facile appareat, & cognoscatur φ colat me. Tibi quoque. sicut mihi Gratissimum. quia scit me à te amari, existimat se tibi gratissimum facere, si & ipse amat. Facile. clare. Appareat. intelligatur. Obseruet. reuereatur: est autem ordo, in quo ille existimat se facere gratissimum quod facile appareat, cum me colat & obseruet. In eo. scilicet φ appareat φ me colat.

studueram, nihil esse loci, neque in curia, neque in foro viderem; omnem meam curam, atque operam ad philosophiam contulisse. Tuæ scientiæ excellenti, ac singulari non multo plus, quàm nostræ, relictum est loci. Quare non equidem te moneo: sed mihi ita persuasi, te quoque in iisdem versari rebus, quæ etiam si minus prodessent, animum tamen à solicitudine abducerent. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, inprimisque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, vt excellat. A me vero sic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini: mihique ab eo gratia refertur: in quo ille existimat, quod facile appareat, quod me colat, & obseruet, tibi quoque in eo se facere gratissimum.

Vale.

❧ Ex tertia Epistola. Vehementer te esse. Quicunque postea rempublicam oppressisset armis, hũc multo intollerabiliorem futurum. Quod autem à tuis abes, ideo leuius tibi ferendum est.

ASCEN. ❧ QVIDEM, id est certe, possent esse, uel, id est etiam optimis, id est in lætissimis rebus, & id est simul usui id est utilitati, &, id est simul, delectationi, id est uoluptati, uero pro sed. nos nihil habemus aliud in quo acquiescamus, id est contenti simus, his temporibus, scilicet malis. Ego nihil faciam insolenter, id est supra modum & superbe, neque hortabor te præditum tali uel scientia, scilicet acquisita, uel natura, id est naturali prudentia, ut referas te ad eas artes, quibus dedisti, id est addixisti, studium tuum quàm primis temporibus ætatis, scilicet tuæ. Ego dicam tantum. i. tantummodo, sed id quod spero te approbaturum, uidelicet me contulisse omnem curam meam atque operam ad philosophiam postquam uiderem nihil loci esse, neque in curia. i. in senatu, neque in foro scilicet iudiciali, illi arti scilicet oratorię, aut benedicendi, cui studueram. Solebant autem orationes in tribus locis fieri, in senatu, ad patres conscriptos, in iudicio ad iudices, & in concione ad quirites, unde orantes supple compellaut aut patres conscriptos, aut iudices, aut quirites, id est populũ Romanum. Non multo plus loci, id est expetitionis & usus, relictum est scientiæ tuæ scilicet legali, excellenti ac singulari, quam nostræ scilicet oratorię & causidicæ. Quare equidem. i. ego quidem, non moneo te, sed persuasi ita mihi. i. indico ita mihi uisum esse, te quoque uersari id est, utile esse si etiam tu uerseris in iisdem rebus scilicet philosophicis, quæ scilicet res, etiam si prodessent minus. i. non satis, tamen abducerent animum a solicitudine. Quidem. i. certe, quasi dicat quicquid tu facturus sis. Seruius tuus. s. filius, uersatur in omnibus artibus ingenuis. i. ingenuo dignis, hoc est liberalibus, & in primis in hac supple arte, hoc est in philosophia, in qua scripsi, id est paulo ante, me acquiescere scilicet contentum esse & quietem animi inuenire. Vero pro sed, ipse diligitur sic a me, concedam. i. locum dem, tibi uni. i. soli ut præterea, id est præter te, nemini. hoc est ut plus tamen diligatur à te, sed a nemine altero, & gratia refertur mihi ab eo, id est quantum amoris à me accipit tantum refert, & ita non minus me diligit quam diligatur à me. In quo scilicet facto hoc est in gratia referenda & inmutuo amore mihi præstando, ille existimat sup. id quod facile apparet, id est euidens satis ꝙ se in eo φ colat & obseruet me, facere quoque, id est etiam tibi gratissimum. Vale.

HVBER. ACcipio. Cum Serui. Sulpitius Achaiæ præfectus, sæpius ad Cic. literas eodem exemplo scripsisset, intellexissetque Cice. id admirari, se excusauerat duplici de causa id fecisse. Primum propter negligẽtiam & improbitatem eorum, qui cum epistolas accipiant ferendas sæpenumero non reddant. Se igitur scripsisse multas eodem exemplo, ut saltem aliquæ redderẽtur. Deinde id fecisse inopia dicendi & paupertate

M. T. C. Seruio Sulpitio S. P. D.

ACcipio excusationem tuam qua vsus es, cur sæpius ad me literas vno exemplo dedisses. Sed accipio ex ea parte, quatenus

quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epistolas accipiant, fieri scribis, ne ad nos perferantur. Illam partem excusationis, qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) iisdẽ verbis epistolas sæpius mittere, nec nosco, nec probo. Et ego ipse, quem tu per iocum (sic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non esse verborum admodum inopem agnosco. εἰρωνεύεσθαι enim non necesse esse. sed tamen idem (nec hoc εἰρωνευόμενος) facile cedo tuorum scriptorum subtilitati & elegantiæ. Consilium tuum, quo te vsum non scribis, hoc achaicum negocium non recusauisse, cum semper probassem, tum multo magis probaui lectis tuis proximis literis. Omnes enim causæ, quas commemoras, iustissimæ sunt, tuaque authoritate, & prudẽtia dignissimæ. Quòd aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis, id tibi nullo modo assentior. Sed quia tanta perturbatio, & confusio est rerum, ita perculsa, & prostrata fœdissimo bello iacẽte omnia, vt is cuique locus, vbi ipse sit miserrimus esse videatur: propterea & tui consilii pœnitet te, & nos qui domi sumus tibi beati videmur.

tionis, quia nesciret epistolas eiusdem fere argumẽti uariis modis scribere, sicut potest facere Cic. quem dicebat posse idem uario modo dicere, quia haberet copiã magnam & diuitias orationis. Itaque Cice. ei respondẽs dicit se accipere primam causam excusatiõis de improbitate eorum, qui non reddãt literas. alterã uero minime ꝙ propter inopiam orationis eodem argumento sæpe scribat, cum etiam ipse cedat eius scriptorum subtilitati & elegantiæ. Deinde quia scripserat quo consilio & qua ratione motus Achaicum negocium suscepisset. Respondet Cice. eum bene sensisse, nec rem aliter accidisse q̃ ipse putasset. s. ꝙ non esset libenter in Achaia dicit hoc non esse propter molestiam prouinciæ, sed quoniam res ita perturbatæ sunt & confusæ & prostratæ ciuilibus bellis, ut nullus locus esset amœnissimus nec cuiq̃ grat⁹ esse possit aut iucũdus. Postea uero exponit qua humanitate & liberalitate C. Cæ. senatui roganti. M. Marcellum restituerit, dicitq; quomodo se egerit erga Cæ. pro hac restitutione. Postremo laudat plurimũ & probitatem & doctrinam Seruii eius filii. Accipio. acceptam habeo, & approbo. Eodem exemplo. eadem forma, eisdem uerbis. Ex ea parte. quia excusationem in duas partes diuiserat, ut diximus in argumẽto. Quatenus. inquantum, alias uero significat quando. Negligentia. incuria, cum non curant reddere improbitate ꝑfidia eum nolunt reddere, quia sint improbi. Fieri accidere. Illam partem. secundam, quam notauimus in argumento. Paupertate. inopia qui non sis copiosus in dicendo. Sic enim scribis. usus enim fuerat Ser. hoc uocabulo, paupertate quod magis est translatum q̃ proprium, & ideo non uideretur Cice. abuti eo uocabulo, attribuit id Seruio. Nec nosco. quia uideo te habere copiam orationis. Nec pro. nec approbo, nec affirmo. Per io. serio hoc dixerat Ser. Cic. habere diuitias orationis, sed ipse ut arrogantiam uitet, dicit se accipere dictum ioco non serio. Diuitias. copiam, translatiue, sicut etiam paupertatem posuit, sunt enim hæ contraria diuitiæ & paupertas. Admodũ io. cum non possit negare omnino quod est manifestum, attenuat, ut uitet arrogantiam, & assentetur aliquãtulum Seruio. Non admodum. non ualde, εἰρωνεύεσθαι simulare, ironice loqui. Non est necesse. quia me nosti. Idem. ego ipse. Nec εἰρωνευόμενος, nec simulans, sed uere & sincere loquens. Cedo subtilitati. sum inferior subtilitate tuorum scriptorum. Atque elegantiæ. ornatui, subtilitatem autem dixit q̃tum ad inuentionem spectat, elegantiam ad elocutionem. Consilium. alia pars epistolæ. Consilium. ratio, cogitatio. Te usum non re. i. te usum ut non recusares. Negocium achaicum. prouinciam achaicam, quã Cæ. tibi obtulit. Semper. antequam scriberes aliquid. Tuis literis. quibus reddis rationem, quare non recusaueris Dignissima tua authoritate. i. tales quales deceat auferri a uiro eius authoritatis, & prudentiæ, cuius es & habeeris. Quod. ad aliam partem epistolæ. Cecidisse. uenisse. Atque. i. q̃ Opinatus sis. eum scripsisti id negocium, scripserat enim Ser. cum est profectus in prouinciam se nunquam opinatum fore, ut sibi molestum esset commorari in Achaia, nunc uero esse sibi molestum, quia in ea inuitus moratur, ad quod respondet Cice. ꝙ si etiam esset Romæ, non minus inuitus esset, qui propter miseriam temporum quisque inuitus est ubicunque sit. Assentior. sum tuæ sententiæ. Sed quia. sed quia omnia ita sunt perculsa & prostrata fœdissimo bello, ut is locus uideatur cuique miserrimus ubi ipse sit, ideo pœnitet te suscepisse negocium achaicum, & nos qui sumus Romæ, uidemur tibi esse beati. Perculsa. concussa, à percello perculli perculsum. Prostrata. uiolẽter deiecta. Fœdissimo. crudelissimo, ut Salu. Fœdi oculi. Iacent. in contemptu sunt. Is locus. etiam optimus & amœnissimus. Videatur. non autem reuera sit, quia infœlicitas rerum facit nobis ingratum esse quem libet locum. Propterea. ideo propter hanc causam, quia omnia iacent. Tui consilii. quod susceperis achaicũ negotiũ: est autem ordo, sed quia tanta est perturbatio & cõfusio omnium rerum, & quia omnia ita iacẽt perculsa & prostrata fœdissimo bello, ut cuique uideatur esse miserrimus is locus, ubi ipse sit; propterea pœnitet te consilii tui.

Quatenus
Negligẽtia
Improbitas
Consiliũ
Atque
Percussus
Prostrata
Fœdissim⁹
Iacent

Accipio excusationem. Purgauerat se Seruius Sulpitius, ꝙ multas eiusdem exempli literas misisset, quia dubitaret an priores essent perlatæ, & ꝙ inopia sermonis alterius exempli scribere nequiret, quarum excusationum priorem Cice. accipit non posteriorem, laudat deinde consilium Seruii quo achaicum negocium non recusauerat, hortaturque eum tacite Cæsaris clementiæ confidere, & filium rursus laudat. Ordo est. accipio. i. approbo excusationem tuam, qua usus es cur dedisses ad me sæpius literas eodem exemplo, eadem forma uerborum, sed accipio. i. approbo eam ex ea parte, quatenus scribis, fieri aut negligentia aut improbitate eorũ qui epistolas accipiant. i. perferendas, ne perferãtur ad nos. Ego nec nosco. i. deprehẽdo in scriptis tuis, nec probo illam partem excusationis, quam tu scribis te mittere sæpius epistolas iisdem uerbis, pau ASCEN.

pertate

pertate.i.inopia,sic enim appellas,orationis.i.rationis dicendi. Ego ipse quem tu dicis per iocum, ego enim accipio.i.intelligo sic.s.te id dicere,habere diuitias orationis,agnusco me nõ esse admodum.i.ualde, inopem uerborum,enim id est quia,non necesse εἰρωνικῶς.i.ironice ac dissimulanter loqui,sed tamen idem.s.ego, nec ἀνειρωνεύτως id est ironice loquens,sed uere,& ex animo,hoc.s.quod dicam,cedo facile id est fateor me succum bere,subtilitati elegantiæ tuorum scriptorum.quasi dicat sincere loquens , nec te inopem sermonis nec ditiorem q̃ ego sim æstimo. Cum ego semper approbassem hoc consilium tuum quo usum.i. cum sis eo ūsus, scribis te non recusauisse hoc negocium achaicum id est quod publice geris in Achaia , tam probaui multo magis proximis literis tuis lectis.Omnes enim causæ quas commemoras sunt iustissimæ & dignissimæ tua authoritate & prudentia,id est quæ à te tali uiro approbarentur,aut quæ te tam prudentem & magnum uirum ad huc adducerent. Quod existimas rem cecidisse aliter atque.i.q̃ sis opinatus , ego nullo modo assentior.i. astipulor & concedo tibi id,sed quia tanta perturbatio & confusio rerum est,omnia iacent ita perculsa & prostrata fœdissimo,quia ciuili & inter affines,bello,ut is locus uideretur cuique miserrimus,ubi ipse sit propterea.i.& ideo,&.i.simul pœnitet te consilii tui,&.i.simul,nos qui sumus domi uidemur tibi beati.

At contra , nobis, non tu quidẽ vacuus molestiis, sed præ nobis beatus , atque hoc ipso melior est tua,quàm nostra cõditio,quod tu,quid doleat, scribere audes:nos , ne id quidem tuto possumus: nec id uictoris vitio,quo nihil moderatius,sed ipsius victoriæ, quæ ciuilibus bellis semper est insolens.. Vno te vicimus,quod de Marcelli collegæ tui salute paulo ante, quàm tu , cognouimus: etiam me hercule , quod quemadmodũ ea res ageretur , vidimus . Nam sic fac existimes,post has miserias , id est post quàm armis disceptari cœptum est , de iure pu. nihil esse actum aliud cum dignitate. Nam & ipse Cæsar accusata acerbitate Marcelli(sic enim appellabat) laudataque honorificentissime & æquitate tua , & prudentia , repente præter spem dixit , se senatui roganti de Marcello , ne hominis quidem causa negaturum, Fecerat autem hoc senatus, vt cum a Lucio Pisone mentio esset facta de Marcello , & cum C. Marcellus se ad Cæsaris pedes abiecisset , cunctus consurgeret senatus , & ad Cæsarem supplex accederet. Noli quærere:ita mihi pulcher hic dies visus est, ut speciem aliquam viderer videre, quasi reuiuiscentis reipu. Itaq; cum omnes ante me rogati gratias cæsari egissent, præter Volcatium ,Is enim (si eo loco esset , negauit se facturum fuisse) Ego rogatus mutaui meum consilium.

HVBER. AT contra uicissim,& q̃ dicitur econuersu. Nobis. qui sumus Romæ. Non uacuus.non carens. Præ nobis

Præ nobis comparatione & respectu nostrum. Hoc ipso , hac ipsa re,si etiam nulla alia esset. Quid doleas.i.propter quid doleas.i.causam tuorum dolorum. Audes.quia non habes qui te apud Cæ.accusent,aut qui moleste ferant. Tuto.sine periculo . Nec id.s.q̃ non audemus scribere.Vitio.culpa.s.fit Victoris.Cæs.Quo.Cæ. Moderatius. humanius.Insolens.superba & arrogans , ut supradiximus. Vno te uicimus.una re sumus te beatiores. Salute restitutione, exultauerat enim quia fuerat aduersarius Cæ.in consulatu suo neq; postea poterat æquo animo ferre oppressionem reipu. Tandem deprecante senatu & C.Mar.eius fratre Cęsar liberaliter concessit ut in patriam rediret,sed cum ille nollet etiam literis Cice. ut infra uidebimus & suorum uehementer rogatus, differetque reditum suum , à Magio Chilone familiari suo pugione interemptus est. Collegæ. fuerat enim consul una cum Ser.Sul.Vidimus,quia interfuimus,eum a Cæsare impetratus est eius reditus in patriam. Cum dignitate.cum honore.Aliud.q̃ restitutionem Marcelli.Disceptari armis de iure pu.i.contendisse armis,cuius causa esset iustior.Loc.Iusque datum sceleri canimus.i.ius armis ciuilibus quæsitum . Accusata acerbitate.i. cum dixisset Marcellum fuisse nimis acerbum erga se,& esse ęquum uirum & prudentem. Acerbitate. asperitate & pertinacia.Sic enim dicit Cæsarem formaliter usum esse hoc uerbo acerbitate , quia Marcellus aduersabatur ei,dicebatque se non posse ferre eius tyrannidem.Prudentia.quia putasti esse cedendum temporibus,& cum tu uidisti te non posse ei resistere,non putasti aduersandum. Repente. subito. Rogaui.ut Marcellus restitueretur. Præter spem.quia cum dixisset uerba supradicta, omnes credebant eum nunquam esse induturum Marcello. De Marcello. propter Marcellũ.Ne hominis quidem causa.i.non solum non negaturum causa senatus rogantis,sed neque etiã causa ipsius Marcelli à quo fuisset offensus.In quo ostenditur maxima clementia Cæsaris,& sapiẽtia,qui ut faceret gratam restitutionẽ Marcello,dixit non solum concedere eam causa senatus rogantis,sed etiam causa ipsius Marcelli. Hominis.i.Marcelli. Fecerat.quia dixerat superius quemadmodum ea res ageretur,uidimus, ideo nunc ostendit quemadmodum acta sit.Fecerat. constituerat hoc quod sequitur. Vt cum mentio. sensus est.ita ordinauerat senatus ut L.Piso primo ita iniiceret mentionem apud Cæsarẽ de Marcello,&.C.Marcel.eius frater abiiceret se ad pedes Cæ.supplicaturus.Deinde totus senatus assurgeret & ipse etiam Cæsari supplicaret pro Marcello.Facta mẽtio,iniecta uerba.A L.Pisone.is magnæ erat authoritatis apud Cæsarẽ,quippe q̃ erat eius socer pater Calphurniæ uxoris Cæ.Marcellus.L.Marcellus.Abiecisset.proiecisset,prostrasset. Ad pe.quod faciunt supplicantes,& petentes misericordiam. Ouid. Et iacet ante pedes græcia mœsta tuos.Cunctus.uniuersus. Noli quærere.elegans dicendi modus quasi dicat crede mihi. Pulcher. honestus,lætus. Viderer uidere.q.d.licet resp.sit oppressa,tamen hoc egit Cæ.cum tanta dignitate, ut uideretur respu. quodammodo reuiuiscere,& recuperare pristinã formam. Reuiuiscentis. translatio est.Dixit enim in prima epistola huius quarti,occidenti reipub.i.pereunti.ergo nunc dixit reuiuiscentis .i.in uitam reuertentis,

Tuto

Repente

tentis, hoc est in pristinum statum. Speciem. apparentiam. Rogati. quia, ut diximus in primo libro, rogabantur singuli senatores sententiam suam. Ante me. non in conspectu meo, sed antequam ei rogatus essem. Is. Volcatius. Eo loco, in senatu. Facturum. ut ageret gratias Cæs. dedignabatur enim hoc facere in tali loco. Consilium, propositum, deliberationem. Species

☞ A T. id est sed sup. tu uideris nobis contra, id est econtrario, non quidem uacuus molestiis, id est omnino sine molestiis, sed beatus præ nobis. i. respectu nostri. Atque tua conditio. i. fortuna aut forma uiuendi, est melior quàm nostra, hoc ipso. i. propter hoc ipsum, quòd tu audes scribere quid doleas, nos ne quidem. i. non saltem possumus. id. s. scribere quid doleamus, tuto. i. sine periculo, nec id sup. accidit uitio uictoris. s. Cæsaris, quo nihil sup. est moderatius. i. temperantius, utens uictoria, sed sup. uitio ipsius uictoriæ, quæ est semper insolens. i. immoderata & superba sup. in bellis ciuilibus, eo quòd domi semper habet qui uictor est occultos hostes reliquos. Nam uicimus te. i. beatitudinem tuam superauimus, uno. i. una re, quòd cognouimus de salute Marcelli collegæ tui. s. in cōsulatu, cui Cæsar ignouit, paulo. i. modico antequam tu. etiam, me hercle, quod uidimus, quemadmodum ea res. i. reconciliatio Marcelli agebatur. Nam existimes. i. censeas sic, nihil aliud actum esse cum dignitate, post has miserias. i. postquam cœptum est disceptari armis de iure publico. i. imperii Romani, unde Luca. Iusque datum sceleri. Nam & ipse Cæsar, acerbitate. i. pertinaci constantia Marcelli, ipse enim Cæsar appellabat sup. constantiam Marcelli, sic. i. acerbitatem, castigata. i. reprehensa, & æquitate & prudentia tua, laudata honorificentissime, dixit repente præter spem se ne quidem. i. non saltem causa hominis. i. licet Marcellus nimis acerbus esset, se negaturum senatui roganti de Marcello. s. reductione Marcelli in urbem cum bona uenia Cæsaris. Autem. i. sed, senatus fecerat hoc. s. quod dicet, ut cum mentio facta esset de Marcello à Lucio Pisone, & cum Marcellus. s. Lucius frater Marci Marcelli abiecisset, se ad pedes Cæsaris. s. Iulii, ipse. s. senatus, consurgeret cunctus. i. simul totus, & accederet supplex ad Cæsarē. Noli quærere sup. quomodo Cæsar senatum ad se accedentem acceperit, quia hic dies quo hæc contigerunt, uisus est mihi ita pulcher, ut uiderer, scilicet mihi, uidere aliquam speciem, id est repræsentationem & effigiem, quasi reuiuiscētis, id est iterum uitam capientis & renascentis reipub. Itaque cum omnes rogati, scilicet sententiam ante me, id est antequā ego, egissent gratias Cæsari, de reuocatione. M. Marcelli præter Volcatium. Is enim negauit se esse facturum, id est rediturum ad Cæsarem, aut eius gratiam si esset eo loco, scilicet quo Marcellus, scilicet in eo statu. Sunt qui intelligant in eum locum, id est in senatu, & negauit se facturum, ut ageret gratias, sed turpiter errāt: quomodo enim rogari poterat sententiam si non erat in senatu. Rogatum autem fuisse indicat particula præter. Ego rogatus, scilicet sententiam de reditu Marcelli, mutaui consilium meum. ASCEN.

Nam statueram, non me hercule inertia, sed desyderio pristinæ dignitatis, in perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium & Cæsaris magnitudo animi, & senatus officium. Itaq; pluribus verbis egi Cæsari gratias: neq; metuo, ne etiā in cæteris rebus me honesto ocio priuarim, quod erat vnicū solatium in malis. Sed tamē quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitraretur me hanc remp. non putare, si perpetuo tacerem: * Modice hoc faciam, aut etiam intra modum: vt & illius voluntati, & meis studiis seruiā. Nam & si à prima ætate me omnis ars & doctrina liberalis, & maxime philosophia delectauit: tamen hoc studium quotidie ingrauescit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam & his temporum vitiis, vt nulla res alia leuare animum molestiis possit. A quo studio te abduci negociis intelligo ex tuis literis: sed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt.

☞ N A M statueram dicit quod esset suum cōsilium. s. usquam amplius habere orationem in publico pro quoquam. HVBER. Non inertia. i. ignauia, quia nescirem, nam inertia contraria est industriæ, & ad animum refertur, Inertia potest tamen etiam hic accipi pro negligētia corporis, ut sit. Non in. i. non quia pigeret me. Desyderio pri. Desyderiū di. i. amissione pristinæ & præteritæ dignitatis, dicitur enim desyderiū proprie de rebus aut amissis, aut quibus caremus. Cice. in Lælio. Ego si Scipionis desyderio me moueri negem &c. ergo dixit quia uideo me amisisse pristinam dignitatem. Tacere. nunquā amplius publice dicere. Fregit. uicit, mutauit. Et Cæs. duo dixit fregisse consilium suum ne perpetuo taceret: magnitudinem animi Cæsaris, qui motus est ut parceret inimico, & ei in patriam redeundi potestatem daret. Deinde & officium senatus, quem pro tali uiro supplicare, & gratias agere Cæ. non puduerat. Magnitudo animi, id est magnanimitas, quæ maxime cernitur in parcendo inimicis, ut ipse libro primo offic. Nec uero audiendi sunt, qui grauiter inimicis irascendum putant, idque magni animi & fortis uiri esse censent. Nihil enim laudabilius, nihil magno & præclaro uiro dignius placabilitate & clementia. Officiū. humanitas in agendis gratiis, quia pro restitutione tanti uiri non putauit turpe agere gratias Cæ. Pluribus uer. uel multis uel pluribus quàm alii, nam habuit orationem, quæ hodie etiam extat, quæ pro M. Marcello inscribitur, quæ incipit, Diuturni silentii. Priuari honesto ocio. existimabat enim honestum ocium nō ire in senatu, neq; pro quoquàm aliquid dicere, quo uidebatur se priuasse, quia nūc inceperat, & qui semel incœpit aliquid agere, nō uidet habere honestam causam desinendi. In cæte. re. quibus exigat ut idem faciam quod feci in restitutione Marcelli. Quod, scilicet honestum ocium, id est tacere. Erat unum solatium. erat mihi solum leuamen dolorū, nam & ipsa oratione Marcellina, dicit se usum diuturno silentio, partim dolore, partim pudore. Sed tamen adducit rationem quare adductus sit ut priuaret se hoc ocio, ne ostenderet uoluntatem Cæs. quæ existimaret Ci. si perpetuo taceret hoc facere, quia existimaret rempub. Cæsare eam tenente nullam esse. Ne ergo Cæsar hanc opinionem de se caperet, dicit se & dixisse pro. M. Marcello, & esse dicturum interdum pro aliis, sed nō crebro. Effugi. uitaui. Offensionem. ne ostenderem uoluntatem Cæ. & ei displicerem. Non pu. hanc rempub. scilicet esse eo regnante, sed esse penitus perditā. Modice. seruato modo non frequētissime. Hoc. ut ueniā ad exercitationem

Ars, doctrina — Ingrauescit — Leuare — Iam

citationem dicendi. Intra.m.i.etiam minus quàm Modice,quasi dicat rarisime. Seruiam.obsequar,optemperem, satisfaciam. Et meis stu.quæ sine exercitatione quodammodo excrescerent & deficerent , quia cum omnia alia studia,tum uero studia eloquentiæ magnam exigunt exercitationem,ut ipse in primo lib.ad Herenninm,& in oratore dicit. Ars & doctrina.ars quæ collectione præceptorum constat ut grāmatica & rhetorica.Doctrina uero exemplis & institutionibus perficitur,ut doctrina philosophiæ & legum,licet & iurisconsultus artem appellat largo modo,quasi uirtutem quandā, artes igitur intellexit,grammaticā,rhetoricā,geometriam,musicā,arithmeticā,quibus oībus Ci.dedit operā,quia ut ipse in orarore ostendit,& Quin.affirmat. sunt necessariæ oratori. Philosóphia.f.ethica.i.moralis. Hoc studiū.eloquētiæ & agēdi causas. Ingranescit augetur,fit grauius,& magis perfectum. Credo. duas subdit rationes quare hoc studium qnotidie magis ingrauescat,& crescat.primum,quia ætas eo fit prudentior,quo fit maturior. Deinde quia in his miseris temporibus nullum aliud habet solatiū & leuamen molestiarū suarum. Credo. subaudi ingrauescat magis quotidie. Maturitate.perfectione,aptitudine,tractum à fructibus, qui eo sunt perfectiores & meliores quo maturiores,Virg.Aeneid.i.maturus Acestes. Aetatis.senilis. Ad prudentiam. sicut enim maturitas fructuū est ad dulcedinem,ita ætatis maturitas ad prudentiā,quæ est senectutis,sicut teneritas adolescentiæ; quanto autē quispiam prudentior est,tanto aptior est studiis philosophiæ, cuius ut inquit Aristo.in.i.ethi. Adolescens nō est capax auditor , propterea quód non est multa expertus. Et his uitiis temporū.f.credo hoc studiū ingrauescere. His uitiis.propter hæc uitia. Temporū.quibus nullus locus est relictus arti dicendi,neque in foro, neque in curia,nec amplius retinemus nostram pristinā dignitatē.Et subaudi ita ingrauescit, Vt nulla alia res, præter studia literarū maxime philosophiæ. Leuare. leuē facere. Molestus. angoribus quos capio de oppressione reip. A quo studio.f.philosophiæ, Abduci. abstrahi.remoueri.Negociis.occupationibus,quæ sunt tibi maxime in ista prouincia. Noctes tēpora nocturna,quibus resarcies studēdo, quæ subtrahuntur tibi negociis diurnis,ita enim facere solent studiosi. Iam.mox,quia incipiunt esse longiores.

ASCEN. ❧NAM statueram tacere in perpetuum.f.in senatu.i.nullam sententiam dice.non me hercule.f.ita iudicante ac tractante , ut uerum dico sup. id statueram inertia.i.propter inertiam.i.carentiam artis & industriæ, sed desyderio dignitatis pristinæ.i.prius habitæ. Et.i. simul magnitudo animi Cæsaris.&.i. simul officium senatus qui ita pro Marcello intercessit, fregit hoc cōsilium meum,de perpetuo silentio in senatu habendo. Itaq; ei Cæsari gratias pluribus uerbis.f.quàm cōstitueram,aut pluribus.i. uerbis multis. Neque propterea quód semel sentētiam dixi,metuo me priuari, ocio honesto.i.uacatione à negocio reip.decenti etiam in cæteris rebus,quod.f.otium,erat unum.i.solum,solatium in malis. Sed tamen quoniam effugi offensionem eius.f.Cæsaris, qui arbitraretur fortasse me nō putare.i.censere,hanc quæ nunc est,sup.esse remp. si tacerem perpetuo, ego faciā hoc modice.i.parce loquar in senatu,aut etiam intra,alii legunt intra aut citra.i. non usque ad modum.i.iustam mensuram,sed sicut dicimus extra modū pro supra modū,ita intra modū pro infra modum, ut seruiam.i.inseruiam & consequar,&.i.simul,uoluntati eius,&.i.simul,studiis meis. Nam & si.i.quanquā, omnis ars & doctrina liberalis & maxime philosophia.f.moralis,delectauit me à prima ætate,tamen hoc studiū.f. philosophiæ, ingrauescit.i.fit grauius & maioris authoritatis quotidie , credo &.i.simul maturitate ætatis ad prudentiā,quia iuuenes authore philosopho sunt philosophiæ moralis inutiles auditores, eo ꝙ mores probati eis non sapiunt,& his uitiis.i.propter hæc uitia temporum,quæ tanta sunt ut nulla alia res,præter philosophiā possit leuare animū à molestiis.Cōsulto in multis locis ab expositione Hubertini discedo.. Is enim ita exponit,hoc studiū eloquētiæ & agendi gratias.Sed errat.Nam ideo intra modū dicit se dicturū sententiā iam ut studiis suis inseruiat , nō quidē eloquentiæ sed philosophiæ moralis. Quæ studia licet illi in prima ætate iucunda fuerunt,tamen eorū authoritas & amor cum ætate crescit,præsertim ea malitia temporū, qua nō licebat in senatu & iudiciis eloquentiā exercere. A quo studio.f.philosophiæ,ego intelligo ex tuis literis,te abduci negociis.i.per negocia,sed tamē noctes quæ longiores tūc fiebāt,adiuuabūt te iam.i.deinceps, aliquid.i. in aliquo. Non ergo de eloquentię,sed philosophię studio locutus est non enim eloquentia noctu exercetur.

*PETRI VICTO. CASTI. ❧MODICE hoc faciam,aut etiam intra modum. Aul.Gellius Libro.XIII.cap. mentionem huius loci fecit his uerbis,sed postea in libro M.Tullii epistolarum ad Ser.Sulpitiū,sic dictum esse inuenimus,Intra modū,ut intra Cal.dicunt,qui dicere citra Cal.nolunt.Quē locum eo libentius addnxi, quia ostēdit,quomodo ueteres citare soliti sint testimonia horū librorū:neq; enim tunc Primus, Secundus, Tertius appellabatur:sed liber nomen sumebat ab eo,ad quem prima epistola scripta esset,quod nos uetustatis amatores obseruauimus.

HVBER. ❧SERVIVS. dicit quantum colatur à Seruio eius filio. Vel potius.correctio. Noster.utriusque nostrū, tuus,ut supra diximus,natura,meus amore. Omni ꝓbitate.omni bonitate. Que.magis hic ponitur declaratiue,quàm copulatiue,ut sit. Que. hoc est. Sūma uirtute.pręcipua & egregia ante omnes æquales suos. Delector.capio uoluptatem. Tum.maxime & præcipue.Is. Seruius tuus filius. Mansione.commoratione,in prouincia Achaia. Et decessione,id est decessu hoc est, an sis mansurus, an decessurus. Mecum. quasi cum patre, quod est signum maxime beneuolentiæ. Adhuc,hactenus, usque ad hunc diem. Velle. cupere , ut regamus nos sicut nolet. Res.conditiones rerum. Huiusmodi. tales. Nihil possit delectare te . nihil possit tibi afferre uoluptatem , & esse iucundum. Præter tuos. exceptis tuis , quia de reliquis potius caperes molestiam quàm uoluptatem. De reliquis.quæ Romæ sunt.Ipso.Cæsare,cui natura dedit singularem clementiā. Cæteri. qui sunt apud Cæsarem. Et cæ.quę ab eis geruntur. Huiusmodi.talis conditionis. Alterum.uel audire uel uide-

Vel — Tum — Adhuc

Seruius tuus,vel poti⁹ noster, summa me obseruātia colit:cui⁹ ego cū omni probitate, summaq́; virtute, tum studiis, doctrinaq́; delector. Is mecū sæpe de tua māsione, aut decessione cōicat. Adhuc in hac sum sentētia, nihil faciam⁹, nisi qđ maxime Cæsar velle videatur. Res sunt eiusmodi, vt si Romæ sis, te nihil præter tuos delectare possit. De reliquis nihil meli⁹ ipso est, Cæteri & cætera eiusmodi , vt si alterutrum necesse sit , audire ea malis, q̄ videre. Hoc nostrum consiliū nobis minime iucūdum est, qui te videre cupim⁹: sed consulimus tibi. Vale.

❧Ex.iiii.

re. Malis.potius uelis. Quã ui.quia minor est dolor, ut inferius dicet, in sensu aurium, q̃ in sensu oculorū, hoc est in andiendo quàm uidendo. Consilium.quod damus tibi, ut malis audire quàm uidere, hoc est, ut malis abesse, quàm uenire Ro. Minime est iu. minime est gratum, quia do tibi inuitus, quoniam uellē te uidere. Sed cō.t.i.prospicimus tibi, & utilitatem tuam quærimus, quæ est ut absis, non ut uoluptatem oostram, quæ esset si Romam oenires, & te uidere possemus.

☞ Ex.iiii.Epist. Accipio excusationem tuam. Is enim id, eo si loco esset, negauit se facturum fuisse. Itaque pluribus uerbis Cæsari egi gratias, meq; me tuo, ne etiam in certis rebus honesto ocio priuarim.

☞ SERVIVS tuus.s.filius, uel potius noster.s. cōmunis filius, tuus per oaturam, meus per amorem paternū, colit, id est ueneratur me summa obseruantia. Cuius, scilicet seruii tui, ego delector, cum scilicet ita sit quòd delector, omni probitate, & summa uirtute, tum sup. multo uerius est, quòd delector studiis. & doctrinalis, scilicet Ser. cōmunicat, id est cum familiaritate loquitur mecū sæpe de mansione, aut decessiooe tua, scilicet in, aut de prouincia. Ego sum adhuc in hac senteotia, ut nihil faciamus, nisi quod Cæsar uideatur uelle maxime. ASCEN.

Res suut eiusmodi.i.ita se habent, ut si sis Romæ nihil possit delectare te præter tuos, de reliquis.i. inter reliquos, qui non sunt tui, nihil est melius ipso Cæsare, cæteri.i.homines cætera.s.negocia sup.sunt, eiusmodi.i.talia, ut si sit necesse alterutrū.i.unū duorū, aut uidere, aut audire ea, tu malis.i.magis uelis audire ea, quàm uidere. Hoc consiliū nostrū.s.quo deterrimus te à uidendis, quæ Romæ fiant, est minime.i.omnino noo iucuodum nobis, qui cupimus uidere te sed nos consulimus.i.prospicimus, & utile consilium damus tibi. Vale.

Seruius Sulpitius M.T.C.
S. P. D.

POsteaquàm mihi nunciatū est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanequàm pro eo, ac debui grauiter, molesteque tuli: communemq́ eam calamitatem existimaui: qui si istic affuissem, neque tibi defuissem, coramq́ meum dolorē tibi declarassem. Et si genus hoc cōsolationis minimū, atq; acerbum est, propterea quia ꝑ quos ea cū fieri debet, propinquos ac familiareis ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lachrymis multis id conari queunt: vt magis ipsi videantur aliorum cōsolatione indigere, quàm aliis posse suum officium præstare, tamē quæ in præsentia in mentē venerunt, decreui breui ad te scribere, nō quod ea te fugere existimem, sed quòd forsitan dolore impedit9, min9 ea perspicias. Quid est ꝙ tātopere te cōmmoueat tuus dolor intestinus? Cogita quemadmodū adhuc fortuna nobiscum egerit, ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minus, quàm liberi chara esse debent. patriam,

POSTQVAM. Tulliola Ci.filia quæ primo nupserat Pisoni Crassipedi, deinde Dolabellę post mortem Pisonis, tanti fuit ingenii, & morum suauitatis, & elegantiæ, ut merito ita à patre amaretur, ut sæpe animulam suam appellaret, ounquam tantis molestiis angeretur, quin eas omnes in sermone filiæ deponeret. Ea mortua iam repub. occupata, & oppressa à Cæs. cum inconsolabiliter doleret Ci. Seruius Sulpi. eius amicissimus uir magno ingenio, & præstanti doctrina, hac epistola elegātissima eum coosolandum duxit, adductis & collectis uudique, & rationib9 & exemplis, qui possent omuem dolorem uon modo lenire, uerū etiam fere penius tollere, arguit enim & à necessitate generali moriendi, & ab authoritate, & dignitate, & sapiētia Ci. quē non decet lachrymis luctuique indulgere, deinde ostendit hunc obitum eo tempore utiliter filiæ suæ contigisse, ut magis quodāmodo ei gratulandū nunquā dolendum. Renunciatū.i.nunciatū, compositū pro simplici. HVBER.

Obitu.morte, obire enim quod uunc simpliciter mori significat, apud antiquos cum additioue ponebatur ut obiit mortem. Virg. Morte obita qualis fama est uolitare figuras. Iuue. siue additione posuit. Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni. significat adire, unde obire mortem est ire ad mortē. Sane quàm pro eo. ordo est, sane tuli quàm grauiter ac moleste pro eo ac debui, uidetur aliquaotulū durus ordo, & durior adaptatio uerborum, sed quamuis hic fuerit doctissimus, non tamen habuit eam facilitatem quam Ci. Quam gra. notandū hic, quàm iunctum cum positiuo, quod apud Ci. aut nusquam, aut rarissime reperitur. Ac de. qui exponunt sicut debui, non satis probant quod dicunt, cum ac noo id significet, sed potius dicēdum est ac debui.i. & debui.s. ferre grauiter & moleste, quia sum tibi amicissimus. Communē. noo geoeralē omnibos, ut quidam interpretaotur, sed & meā & tuam, ut supra in epistola huius quarti libri, quicquid cōmuni consilio statuerimus. Cōmunem autem, quia amicorū omnia sunt cōmunia. Qui.s. ego Istic. Romæ. Postquam &c. Audita morte Tulliæ filiæ Cic. consolaē eū Seruius Sulpicius, cuius est hæc consolatoria epistola usque adeo Ciceronianis in stillo similis, ut quod Valla ait sublato nomine uix internoscas. Ordo est. Postquā renunciatū est mihi de obitu Tulliæ filiæ tuæ, ego tuli sup. eum saoe q̃ id est perq̃ grauiter & moleste, pro eo ac.i.ꝙ debui & existimaui.i.iudicaui eam.s. amissionē liberorū sup. esse communē calamitatē omnium pareutū. Qui.s. ego, si affuissem istic.i. Romæ aut ubi tu es. Defuissem eoosolando. Corā. apud te in conspectu tuo. Meum dolorē, ut intelligeres te à me amari, & tu ęquius ferres tunm nam, ut inquit Ci. in Lælio de amicitia. Aduersa quo pacto ferre possemus, nisi essent, qui grauius ac nos ferrent. Hoc genus. quo ego utor. Durū difficile. Ipsi.i. propinqui & familiares. Ea quæ ad consolatiouē pertinent. Pari, æquali ei, quem cōsolati sunt. Id tu.s. cōsolari. Conari. tentare, efficere. Vt. subauditur ita ut. Suum officiū consolandi, qđ ideo dixit officiū, quia ad amicos pertinet. Tamen. quāuis durū sit hoc gen9 consolatioois, quia pari molestia afficior. Venerūt in mentē. quæ recordatione & cogitatione cōplexus sum. Breui.i. paucis uerbis, & captat docilitatē.i. audiēdi attentiouē. Nō quo nō quia. Ea fugere.i. ea à te ignorari. Minus pspi. minus nūc ea cōsideres q̃ ego. Quid.q.d. nihil. & est interrogatio. Cōmoueat. cōmouere & perturbare debeat. Dolor intestinus. dolor interior animi. qa est etiā dolor exterior, ut est dolor capitis, &

Obeo

Quã iuonctum cum positiuo.

Ac

Coram

Conari

cæterorum membrorum,interdum ex percuſsiooe aliqoa. Cogita.uult arguere ſæpius hoc incōmodum eſſe
æquo animo ferendum,cum neceſſe fuerit ferre,quæ multo maiora fueruot,quæ quidem enumerat. Quem-
Liberi admodum.quàm male & acerbe. Egerit nobiſcum.nos tractauerit.Eſſe,ſcilicet cogoita. Quam liberi.quos tu
taotopere luges,nam liberorum appellatione,etiam una filia iotelligitur, ut infra uidebimus, & Terent.Cui
tu liberos committas tuos. Patriam,ſcilicet ereptam oobis,qoia occupata eſt à tyranoo.

PHI. POSTQVAM. Habuit Ci.Terentiam uxorem,ex ea liberos Tulliolam,& Cice.procreaſſe, & illis parum
fœlix fuiſſe maoifeſtum eſt. Nam filius haud quaquam bonæ expectatioois eſt habitus. Filiam uero
Tulliolam , cum propter ſuauitatem uel animi, uel ingenii, & morum ipſius eam tantopere amaret, ꝙ
& animulam,& corculum,& animæ ſuæ dimidium ſæpeoumero appellarit,Mors acerbiſsima eo tempore io-
tercœpit,quo Cæſar in Hiſpania contra Pompeii filios bellum gerebat, cuius obitum Ci. grauiſsime tulit,in
eius conſolatiooem multi ſcripſere, uel ipſe Cæſar, qui ex Hiſpania ad cooſolandum Cicerooem literas mi-
ſit.Item Brutus,& Seruius Sulpitius has ad eum literas dedit,cōſolationis plenas,& multi cōſilii. Primo quan
tum ipſe Sulpitius dolorem accepiſſet, oſtendit. Inde ſeipſum ad conſolationis geous accommodat, in quo
multas rationes adducit,& argumentatur à neceſsitate naturæ, cum omnioo moriendum ſit omnibus , & ab
authoritate,& ſapientia Ciceronis,quem ita in luctu eſſe turpiſsimum uidebatur , & qoædam adhuc exempla
Renuocio commemorat quibus,non aliquorum morte dolendum eſſe demonſtrat. Reounciatum ſignificatum,multa
Retego à re compoſita cootrariam à ſimplici ſignificationem accipiunt,ut rego retego,quod eſt aperio.Figo,refigo,
Refigo quod fixum erat euello.Claudo recludo. Sigoo reſigno. Vello reuello. Alia uero complura non ſunt huioſ-
Reſciſco modi,ut eſt repeto,remaneo,reuello,reſciſco,qood proprie eſt aliquid, poſtquam geſtum ſcio, quod neſcie-
Obire bam,& reouncio aliquid poſtquã factum eſt,alicui ſignifico uel dico,quod neſciebat. De obitu.morte, obire
eoim mori ſignificat , etiam ſine adiuocto. Sed ſolemus interdum addere mortem uel mortis diem, ut obit
mortem,obit mortis diem,& obire diem ſuum. Quinetiam dicimus obire alias res, ut obire romam, hoc eſt
Ob ire ad Romam.Ennius.Ob Romam ooctu legiones ducere cœpit.Obire legatiooem, fungi officio legationis.
Obitus Et ob in compoſitione noo modo ſignificat ad,ſed circum,ut obſidere urbem,alias propter,ut obſides, quaſi
obſides appellati,qui ob fidem præſtandam dantur, & obitus ooo modo mortem ſignificat , ſed occaſum ſi-
gnorum. Virgil. Nec fruſtra ſignorum obitus ſpeculamur , & ortus.Et obitus pro aditu legimus.Sane quàm,
hoc eſt multum,& ualde aduerbia,ut oppido,quanquam poſitioo iuoguotur,ut ſane quàm grauiter & mole
Sane ꝗ ſte tuli.Et Cecilius ad Cicerooem,ſane quàm literis Cæſaris ſumus commoti.Et Brutus ad euodē. Saoe quàm
gauiſus ſim.Liuius.Oppido quàm parua erant.Io his ſenſus eſt.Poſtquam intellexi filiam tuam eſſe mortuam
ualde grauiter,& moleſte tuli. Communē, quia amicus,oam amicorũ omnia debeot eſſe commuoia Cice.in
Lælio.Aduerſa quo pacto ferre poſſemus,niſi eſſeot,grauius ac oos ferreot,proprie dictum ioter doos,à con,
& munus,quaſi munus duorum, his uerbis beneuoleotiam collegit. Calamitatem pro omni detrimento, &
iofœlicitate calamitas dici poteſt, ſed proprie ruſtici calamitatem grandinem dicuot, ꝙ καλαμὴν hoc eſt ſtipu-
lam & calamum,ac ſegetem cōminuat. Affuiſſem.præſens fuiſſem. Defuiſſem.io te cooſolando. Genus.mo
re ſuo pro qualitate,dicit enim genus hoc cooſolationis,quod affertur à me tibi eſt quod minimom, & acer-
bom,eo quòd qui ſunt familiares & propioqui,per quos ea conſolatio fieri deberet,ipſi æque dolent ac tu ip
ſe. Propterea quia,ordo eſt. Propterea, qoia ipſi.ſ. familiares & propinqui , per quos propinquos , & fa-
miliares,ea conſolatio fieri deberet.Quod autem iungi uidebatur ipſi,& ſic dicere ipſi propinqui, ac familia
res,iunxit relatiuo,quod eſt per quos,& ornatius inquit,per quos ea fieri debet propinquos ac familiares,eſt
enim hæc rectior,atque ornatior in relatiuis locutio,qua multi ſuot oſi poetæ, & oratores, uel in primis Ci-
ce.Sic enim habet de officiis primo. Quorum autem officiorũ præcepta traduntur, ea quaoquã pertineot ad
fioem bonorũ,& ſic intelligendũ noo ſignrate apud Terentiũ.Qnas credis eſſe has , noo ſunt ueræ ouptiæ, &
populo quas feciſſet fabulas.Eodem modo Virg.Vrbem quam ſtatuo ueſtra eſt. Id conari. conſolatiooem af
ferre. Lachrymis.Gellius aſpiratiooem addendã ceoſet.Sed græci λαχρύμα dicunt. Vt, intellige ita ut. Suum of
Io pſentia ficium.conſolaodi moous. Io præſentia,dicitur & in præſeotiarũ,& tam præteriti ſunt temporis, quàm futu
In præſen- ri.Fabius.Quia pauci aderaot,noo putauit in præſeotia differeodũ.Lucius Annæus.Sed ſi calumniator aderit
tiarum differendum in præſentia erit. Io mentem mihi ueoeruot. qoæ cogitaui. Noo minus elegaoter diceremus,
ſi aut occurrere, aot ſuccurrere, aut ſubire io eadem ſignificatiooe uteremur. Decerni breui. paucis uerbis
hoiuſmodi deſineotias fuge,incoocinnã enim oratiooē efficiuot.Hoc loco atteotum facit. Te fugere.multis
id modis ueouſte dici poteſt. Te latere,neſcire, ignorare,clam te eſſe,ignarum eſſe,te fallere,noo te capere,te
præterire,& à ſeoſu cootrario,ooo mious uenuſte dicimus. Perſpicias, mediteris. Quid eſt. cooſolationis
initiom,& narratio earũ rerum,quæ ad cooſolationē pertineot. Inteſtinos.adeo magnus, ꝙ intus in præcor
diis fixus eſſe oideatur,qui dolor eſt animi interior,quomodo fit etiam exterior corporis. Cogita.argumen
tum à cōmuni,& maiori iactura,quorũ cōparatiooe hæc quę mioora ſuot,æquiore etiam animo ferenda ſunt.

Quemadmodum. quã peſsime. Fortunam. baoc dicit Criſpus in omni re dominari. Verum Cicero dixit.
Virtuti fortuna ipſa cedit,quod à Xenophonte accepiſſe uidetur. Inquit eoim & alibi Criſpus.Fortuna cum
moribus immutatur,eſt enim hæc ioconſtans,fragilis,perfida,lubrica, oec quos illuſtrat perpetuo fouet , nec
Liberi quos deſerit perpetuo premit. Egerit.ſeſe habuerit,nos tractauerit. Liberi pro quibus tu tantopere lameo
Arma taris.Pro uoo etiam filio uel filia nnmero multitodinis liberos appellamus,ut arma,ouptiæ.Sed animaduer-
Noptiæ te,ꝙ unos, binos,ternóſue liberos ooo dicimus,ſed duos,tres,qnatuor,ut duos habeo liberos,uoum ex con
cubina,alterũ ex uxore,& intellige filium. Patriam.Articulos eſt.Sed in huiuſmodi exornationibus adhibeo
dis,ſeruaodũ eſt ne nimis crebre collocentur.Inquit enim ipſe ad Herenniũ.Exornatiooes,ſi raro diſponētur,
diſtinctam,ſicuti coloribus,ſi crebro collocantur,obliquam reddunt orationem.Hæc autem.quæ ipſe cōme-
morat,uel in primis patria,non minus nobis chara, quàm liberi eſſe debent. Patriam.à Cæſare occupatam.

ASCEN. NEQVE defuiſſem tibi,id eſt tibi affuiſſem auxilio,& cooſolationi,& declaraſſem tibi coram.i.in præſen-
tia,meum dolorem. Et ſi,id eſt qoaoquã,genos boc cooſolationis eſt minimũ,atque acerbũ,quia de grauiſſi
ma iactura, propterea quia ipſi per quos ea.ſ.genera, aot officia cooſolationis debent fieri, utpote, per pro-
pinquos ac familiares. Reſpoodet eleganter præcedeoti , oam io cōmuni loquela diceretur propioqui ac fa-
miliares,afficiuntur pari,id eſt æquali moleſtia,neque poſſunt conari id,id eſt cōſolari propinquum io mor-
te liberorũ

te liberorũ ſine multis lachrymis,ut ipſi uideantur magis indigere conſolatiooe aliorum, quàm præſtare aliis officium ſuum.ſ.conſolandi ſibi charos,tamẽ ego decreui perſcribere ad te breui,ſcilicet epiſtola,aut oratione,ea quæ uenerunt ſupple mihi in mentẽ,in præſentia,id eſt modo.nota ꝙ alii legunt quo,ſed minus placet id eſt quia exiſtimẽ ſupple ea,quæ uenerunt mihi in mentẽ,fugere,id eſt latere te.ſed ꝙ impeditus dolore perſpicias ea forte minus,id eſt oon ſatis,aut minus,id eſt non perſpicias ea,aut minus ſupple, quam ego. Quid eſt quod,id eſt propter quod,dolor inteſtinus,id eſt intra uiſcera tua inhærens,cõmoueat,id eſt conturbet,& afficiat tantopere,id eſt tam uehementer te. Cogita quemadmodum fortuna egerit ad hoc nobiſcum,uidelicet,ea erepta eſſe nobis,quæ debent eſſe chara hominibus non minus, Quam liberi,utpote,patriam.

honeſtatem,dignitatẽ,honores omneis, hoc vno incõmodo addito, quid ad dolorem adiũgi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atq; omnia minoris æſtimare? *An illius vicem doles? Quoties in eam cogitationem neceſſe eſt & tu veneris, & nos ſæpe incidamus, hiſce temporibus non peſsime cum iis eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita commutare. Quid autẽ fuit, quod illam hoc tẽpore ad viuẽdum magnopere inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? vt cum aliquo adoleſcente primario coniunctam ætatem ageret?

HVBER. Dignitas Hooores

❧HONESTATEM. rationem honeſte uiuendi, quia nemini licet dicere,quod ſentit. Dignitatem authoritatem,& locum,quem quiſque habeat pro conditione ſua. Honores.adminiſtrationes magiſtratuum,qui honores dicuntur,ut conſulatus & prætura, quæ proprie honor dicitur, unde ius honorarium.i. ius prætoris. Ouid.primo Faſtorũ.Verbàque honoratus libera prętor habet. Reliqui tameo magiſtratus, etiam largo modo honores dicuntur, ut paulo infra honores ordinatim petituri eſſent.Luc. Ille ſemel raptos nunquam dimittet honores. Hoc uno.hoc ſolo de obitu filiæ tuę. Quid adiungi potuit. quid potuit addi ad dolorẽ quẽ ex ſupradictis rebus capiebamus.q.d.nihil, quia tantus erat dolor ex amiſsione prædictarum rerum ut addito hoc incõmodo filiæ tuæ, nihil tamen potuerit addi ad illum tantum dolorem,quia oihil eſt fere in comparatione illius. Aut qui.alia ratio,quia ab aſſuetis non eſt tanta paſsio,dicit ergo animus illis incommodis ex doloribus de amiſsione patriæ,bonorũ,& dignitatis oõoe iam debet feciſſe callũ & ita induruiſſe, ut iam non ſentiat hunc nouum dolorẽ.Exercitatus,aſſuetus,uerſat⁹. In illis re.incommodis reipub.& amiſsionibus prædictarum. Qui.quomodo,aut cur.Horati.Qui fit Mecœnas,ut nemo,quàm ſibi ſorte, Seu ratio dederit,ſeu ſors obeicerit ulla Contentus uiuat,qui enim accipitur pro quomodo aut cur. Non debet callere.i.iam feciſſe callum & aſſuetudinem,& eſt trãſlatio.Eſt enim callus durities carnis,quæ fit propter aſsiduitatem laboris. Omnia.quæ accidunt aduerſa.Minoris æſti.i.minoris facere quàm ſi nunquã expertus eſſet mala. An illius.incipit confutare ſingula,quæ Ci. obiicere poſſet. Vicẽ. ſortem,fortunam mortis. Quotiens.q.d.ſæpiſsime.Eſt autem ſenſus cum interrogatione, quàm ſæpe ô Cice. neceſſe fuit,ut tu deueneris,& ego inciderim in eam cogitationem, quod fœliciter euenit his, qui potuerunt his tẽporibus mori ſine dolore. Veneris.ſponte. Et nos incidimus.i.caſu deuenimus,cum nõ curaremus id cogitare. Non eſſe factũ peſsime cum iis,id eſt nõ male,eleganter enim dicimus.Bene eſt actum mecum, pro eo quod eſt,mihi bene euenit. Quibus licitum.i.qui potuerunt mortem cum uita commutare.i.mori. Sine dolore.ſ.amiſſæ patriæ & dignitatis &c. Quid autem.occurrit alteri obiectioni,oſtenditq; nihil fuiſſe his temporibus,quare ualde debuiſſet optare uitam,& commemorat fere,quæ ſolent homines ad uitæ cupiditatẽ inuitare. Quid fuit.q.d.nihil. Inuitare.allicere,hortari. Quæ res.præſentis temporis. Quæ ſpes.futuri. Quod ſolatium,quæ recreatio animi in multis malis. Vt cum aliquo,quia dixit nihil eſſe,quod poſſet eam inuitare ad uiuendum,percurrit omnia,quæ potuiſſent inuitare,& oſtendit partim eum cõtigiſſe, partim talia eſſe, ut oe optanda quidem fuerint. Ageret ætatem,uiueret toto tempore uitæ ſuæ ſine diuortio.

Qui — Callum — Bene eſt actũ mecũ — Inuitare

PHI. Honores

❧HONESTATEM. bene & honeſte uiuendi rationem. Et libertatem. libere loquendi. Dignitatem. authoritatem in ſenatu. Honores.magiſtratus, qui proprie honores appellantur. Luca.Ille ſemel raptos nunquam deponit hooores. Qui.quomodo, ut Tercut. Qui nocare. Hoc uno incommodo.ſ.morte filiæ. Quid ad dolorem adiungi potuit.quem ex hooribus amiſsus capiebam.q.d.nihil cum is dolor cõparatione nihil ſit. In illis rebus,erepta patria,& cæteris. Exercitatus aſſuetus,exercitus uero fatigatus. Vir.Nate iliacis exercita fatis. Callere,quaſi callum iam feciſſe,& ita induruiſſe,ut nullum dolorem nouum ſentire poſſet. Sane dictum μεταφορικῶς, à callo pedum,uel manuum ex nimia exercitatione proueniente,inde callere etiam dicimus quod optime noſſe. An illius.confutatio in ea,quæ Cice.potuiſſet obiicere. Vicem.locum,& ſortem, quę eſt mortalis,& fortaſſe uelles non uiuere propter iſta mala reipublicę. Cogitationẽ,ſcilicet fœliciter his eueniſſe,qui potuerunt ſine dolore ex hac uita decedere his miſeris temporibus. Veneris. ex te ipſo. Incidimus caſu ducti, cum nobis id cogitare curæ non eſſet. Hiſce.comicum eſt, quo etiam oratores, & poetæ utuntur. Conſueuerunt antiqui ce omnibus articularibus per omnes caſus addere, ut hicce, huiuſce, hæcce, hocce nunc uero his additur caſibus,qui ex exeunt in ſ.ut huiuſce,hiſce,hoſce,haſce.Et aduerte nouum,ꝙ etiã nominatiuum pluralem hiſce antiqui ſoliti ſunt dicere,quod in Eunucho legimus, ut hiſce hoc munere arbitrantur ſuam Thaidem eſſe. Non peſsime actũ,optime ueniſſe,modus loquendi elegantiſsimus, ut bene eſt actum cum Philethico,id eſt bene euenit. Sine dolore.qui non uiderunt perditã remp. Licitum eſt.potuerunt. Mortẽ cum uita cõmutare.mori,quod multis dicitur modis,ut obire diem ſuũ.Sulpitius. Nunciatũ eſt marcellum diem ſuum obiiſſe,& oppetere.Virg.Contigit oppetere.Addimus & mortem. Cicero de diuinatione,æquius eſſe cenſuit ſe maturã oppetere mortẽ,ꝗ̃.P.Africani filiã.Migrare de uita.Sine appoſito migrare pro mori nõ dicimus,Cic.antequã ex hac uita migro,cõſpicio in meo regno, in his tectis.P.Corneliũ Scipionẽ,alias excedere,diſcedere,& decedere dicimus è uita.Cic.Antonius in ipſa cura, & meditatione adeundi ſui muneris exceſsit è uita.Idem d Curionem.Si ei contigiſſet, ut te ante uideret quã à uita diſcederet. Et in Catone maiore.Idẽ fieri de ſtatione,& præſidio uitæ decedere.Alias defunctũ uita,quaſi perfunctũ uiuẽdi munere.

Exercitat⁹ — Exercitus — Callere — Hiſce — Moriquot modis dicimus

nere. Virgi. Defunctáque corpora uita. Alibi. Neque adhuc crudelibus occubat umbris. Et nunc cassum lumine lugent. Quid? quód agere animam est mori. Cælius ad Ci. Hortensius quando has literas scripsit, animam agebat. Martia. Attale ne quid agas, agas animam. Item perire, interire, extinctū esse, expirare, animā effundere, uitam cum sanguine fundere, uitā fugere, animā linquere, animā exhalare. Virgil. Animā exhalasset opimam, & aliis huiusmodi innumerabilibus modis. Hoc tempore. tam misero, tam infœlici, argumentū ab utili, utile fuit illi mori, ne uideret infœlicia tempora. Quid autē fuit. altera confutatio obiectionis, quam ei Ci. facere potuisset, & multa cōmemorat, quibus homines ad uiuendum magnopere mouentur. Inuitare. nunc exhortari & trahere. Quæ res, ad præsens. Spes ad futurum tempus refertur.

Inuitare

Spes

ASCEN. HONESTATEM, scilicet uitæ, dignitatē, scilicet personæ, honores omneis ab aliis impēdi solitos, hoc uno incōmodo. s. de morte filiæ, quod respectu superiorum paruum censet, addito, quid potuit adiungi. i. addi ad dolorem. q. d. parum aut nihil, quia tantus esse debuit, ut nō admittat accessionē, aut qui. i. quis animus exercitatus in illis rebus, scilicet malis & multis ac diuturnis, non debet iam callere, id est obdurescere & callū contrahere. q. d. nullus non debet, & ita omnis debet, atq; debet æstimare. i. appretiari, omnia minoris supple quā illa. An credo, quod per ironiam inserit, doles. i. dolenter fers, tu uicem. i. sortem, illius. s. filiæ tuæ defunctæ? Quotiens necesse est. q. d. frequētissime, supple, ut tu ueneris. s. ordinate propter obiecta tibi præsentia, & nos incidimus. s. casu, quando aduersa urbis afferuntur, aut occurrunt nobis sæpe in eam cogitationē. i. ut cogitemus non pessime, immo bene actum esse, hisce. i. huiusmodi tam malis temporibus, cum iis quibus licitū est commutare mortem cum uita. i. accipiendo mortē dare uitam, sine dolore. s. alio, utpote amissæ patriæ, honoris, dignitatis &c. Quid autem fuit, quod posset inuitare, id est illicere, magnopere, illam, scilicet filiam tuam ad uiuendum? quæ res? quæ spes? quod solatium animi? quasi dicat nulla, & nullum.

*PETRI VICTO. CASTI. AN illius uicem (credo) doles? Non uideo cur immutari scriptura debeat: habet enim recepta quæ eadē est cum antiqua, idoneum, & accōmodatum sensum. Cum supra exposuisset, nihil esse quod magnopere lugere deberet, quòd filiā amisisset, ex persona ipsius, quia maiora cōmoda amiserit, & tanta, ut hoc additum non magnam uim ad dolorē afferre posiit. Nunc declarat ex persona filiæ, nihil etiam esse cur tantū dolorē suscipiat, nihil enim illa, aut non multum damni fecit, quòd tam miseris temporibus è uita discesserit.

Licitum est tibi credo pro tua dignitate ex hac iuuētute generum deligere, cuius fidei liberos tuos, & te tuto committere putares. An vt ea liberos ex se se pareret: quos cum florenteis videret, lætaretur: qui rem à parente traditam per se tenere possent honores ordinatim in repub. petituri essent? in animorum negociis liberalitate sua vterentur? Quid horum fuit, quod non prius, quâm datū est, ademptū sit? At vero malum est liberos amittere, malum nisi hoc peius sit, hæc sufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem cōsolationem attulit, volo tibi cōmemorare, si forte eadem res tibi dolorem minuere possit. Ex Asia rediens cū ab Aegina Megarā versus nauigarē, cepi regiones circū circa ꝓspicere, post me erat Aegina, ante Megara, dextra Pyræus: sinistra

HVBER. LICITVM est tibi. respondet supradictæ obiectioni, & ut multi uolunt ostendit eam nō debuisse optare ui tam propter hoc, quia in tota iuuentute Romana, quæ erat ualde corrupta nō potuisset eligi maritus Tulliæ, sicut exigebat dignitas ipsius Ci. dicit ergo. Licitum est tibi, cum interrogatione. i. potuisti. Deligere, optare, excerpere. q. d. non. Ex hac iuuentute. q. d. tam mala & corrupta, placet tamen melius, ut affirmatiue dicat, potuisti credo eligere ex iuuentute Romana generum te dignum, ut si hoc debuerit ipsam inuitare ad uitam ostendat ei nō debuisse, quia infra dicet, adolescētibus primariis nuptam fuisse, & sic seorio dicendū. Libe. tu. tuam filiam, ut supra diximus. An. subaudi hoc poterat eam inuitare ad uiuendum. Florē. prospera fortuna utentes. Læta. quia nulla re magis lætant parentes, quàm fœlicitate filiorum. Virgi. Latio ne tacitum pertentant gaudia pectus. Rem. patrimoniū Honores. magistratus. Ordinatim. gradatim, quia primo petuntur minores, deinde maiores. Libet. defendendo amicos, & adiuuando remp. ex quibus duabus rebus maximam gloriam comparabant adolescentes Romani ut docet Ci. in offi. Quid horum. q. d. nihil, & ita ostendit ea nō fuisse optanda. Ademptum. sublatum ereptum nobis. Priusquā datum sit, hoc est impossibile, ut aliquid nobis adimatur priusquam detur, sed phisice locutus est. Harum enim rerum tam breuis est usus, ut uideantur nobis eripi priusquam dari. Aut uero. alia obiectio, quod malum sit admittere filios. Nisi. q. d. concederem, nisi etiam esset peius pati, quæ nunc fiūt in urbe, quæ si patimur quare non debemus pati amissionem filiorū? Sufferre & perpeti. plus semper significant pati & perpeti, quàm sufferre, hoc enim molestiā solū corporis, alia uero etiā animi significat. Hora. in epistolis. Rure meo possum quid uis perferre patique. Quæ res. ordo est, uolo tibi cōmemorare, quæ res attulit mihi consolationem &c. Cōmemorare. exponere. Eadē res. quæ tulit mihi consolationē. Ego. ostendit Seruius omnia subiecta esse morti, & exitio necessitate naturæ uel casu. Aegina. urbs Aeaci, quā nomine matris æginę appellauit, in quā habitauerunt Myrmidones, qui ex formicis secundū fabulas facti sunt hoīes, prius appellata est Oenopia teste Ouid. lib. vii. metamor. Oenopia ueteres appellauere, sed ipse Aeacus æginā matris de nomine dixit. Ea autē fuit, teste Pomp. circa Pelopōneson in Aegeo Epidaurico littori proxima. Megara uero urbs fuit olim in Attica, autore Strabo. lib. ix. Pompo. dicit esse in Megaride, quæ est in Thessalia, hæc olim dicta est Alchatoe nota est infortunio Nisi regis à Sylla filia crine purpureo spoliati, ut scribit Oui. late circa principiū lib. viii. metamor. sunt autē in Europa, nec uideatur inconueniens, quia dixerit ex Asia rediens potuerat enim ex Asia rediens ad has urbes Europæ peruenisse, ut si quis dicat, ex Hispania rediens cum Mediolanū uersus ita non tamen sequitur, quòd mediolanū sit in Hispania. ab Aegina ex Asia enim redeunti prius occurrit ægina. Circuncirca omni parte. Post me retro me, quia ab eo discesseram. Pyræus, id est in attica, fuit urbs & portus Atheniensium.

Diligere · Ordinatí · Adempt⁹ · Suffero · Patior · Perpetior · Aegina · Oenopia · Megara · Circūcirca · Pyræus

Licitum

LICITVM est. potuisti. Generum diligere, habuerat enim duos ex Tulliola generos, primum Crassipedem PHI.
Pisonem quem priusquam in Ciliciam iret extinctum uidit, alterum Cornelium Dolabellam. Liberos tuos.
Tulliolam dicit. Committere. plus est quàm commendare. Cõmittimus enim magna, & quæ periculo subie- Cõmitto
cta sunt. Aut. poterat illam ad uidendum inuitare hoc quod sequitur. Vt ea Tulliola. Florentes. in aliqua Cõmendo
dignitate & honore. Lætaretur. lætantur enim matres bona filiorum fortuna maiorem in modum. Rem. hæ-
reditatem. Ordinatim. ex ordine senatorio, in quo ante quintum & xx. annum admittebatur nemo, nisi quis
piam aliqua præcellenti uirtute ornatus & primo minores petebantur magistratus, inde maiores. Inimico-
rum negociis, in defendendis amicis. Quid horum fuit. nihil. Priusquam datum, dari enim ex his quæ dixi-
mus, aliquid non poterat, quoniam id omne prius à Cæ. ademptum fuerat, unde datum à parentib⁹ ademptũ
à Cæ. At uero. alia cõfutatio obiectionis. Hæc sufferre ac perpeti. s. quæ fiunt in urbe, & cum ista, quæ in urbe Suffero
fiunt mala patimur, cur etiam filiorum amissionem non patimur. Sufferimus enim corpore, patimur uero Patior
corpore, & animo. Itaque plus est pati, & perpeti, quàm sufferre. Terent. in Andria. Facile omnes perferre, ac Perpetior
pati, cum quibus erat. Quæ res. melius, ut cum inferiore sententia coniungamus, quàm cum superiore, & sic
exponamus ut dicat. Volo tibi commemorare rem, quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, si for Volo
te &c. Volo autẽ ab eo dictum, quod græci βούλομαι. Ex Asia. Asia Europæ cõiungitur ad Tanain fluuiũ, eam di Asia
uidit Taurus mons bifariam, cuius partẽ ad Aquilonem, partem ad meridiem relinquit. Vnam interiorẽ, Græ-
ci alteram exteriorem appellant, bene ergo rediens ex Asia ingressus Europam uidit oppida, quæ dicit, & sunt
in Europa. Aegina. hæc urbs & insula, primo Oenopia dicebatur, inde ab Aegina Asopi filia, quam Iup. ada- Aegina
mauit, & ex ea Rhadamãthũ, & Aecum filios suscepit, ægina nominata, de qua Naso sic habet in metamorpho- Oenopia
seon. Oenopiam ueteres appellauere, Sed ipse Aecus Aeginam matris de nomine dixit. Megara. Asiæ regionis Megara
pars ut ait Strabo. Megaricum solum extitit. Sed urbem ipsam Megaram heraclidæ cum fuissent prælio uicti,
& Megaricam terram tenuissent mœnibus cinxere, & hæc Megarensium ciuitas, ut idem inquit, multa fortu-
næ uarietate perfuncta est. Habuit & philosophorum studia, quos appellauere Megaricos, qui Euclidi Socra
tis auditori successere. Est autem Megarensis ager, sicut & Atticus asper, miniméque ferax, cuius partem am-
pliorem continent montes, quos Oneos. i. Asinarios uocant. Pomponius Mella non in Attica regione, sed in
Megaride, quæ quidem etiam in Thessalia dicit esse, nota quidem est fabula regis Nisi & Syllæ quæ Minois
amore corrupta aureum crinem abrupit patri. Versus. semper postponitur dictioni, mutátque accentum in Versus
pœnultima. Dextera Pyræus. Portum & urbem in Attica regione fuisse docent multi, uel in primis Strabo & Pyræus
Plinius: hi enim locum ipsum maximis laudibus extulerunt, & ibi ædem Iouis Saluatoris esse dixerunt, & Mi-
neruæ templum, de quo loco quomodo multa Strabo uerba fecisset, tandem sic finem fecit. Pyræum quoque
portum in habitaculorum angustias contraxerunt, & ædem Iouis Saluatoris, porticus ipsa templi admirabi-
les habet tabulas clarissimorum artificum, impluuium autem spectabiles habet statuas. Cæterum longi muri
dissipati fuerũt. Primum quidem Lacedæmoniis emollientibus, postea uero Romanis. Qua potestate Sylla &
Pyræum, & oppidũ per obsidionem expugnauit. urbs ipsa saxum est in plano, quaqua uerso habitato, quo in
saxo uetustum Mineruæ templum surgit. In quo lucis extinctæ lichnus est, & uirginis domus, quam Ictinus con
didit, ubi palladium est ex ebore perfectum opus Phidiæ.

AN sup. ut ipsa coniuncta, scilicet matrimonio, duo enim uiri eius mortui fuerant. Credo inquit Seruius, ASCEN.
licitũ est tibi pro dignitate tua. i. quæ est dignitas tua, diligere, id est de multis legere, generũ, id est maritũ fi-
liæ si adhuc uiueret, cuius fidei tu putares cõmittere tuto liberos tuos, & te. An sup. ideo, ut ea pareret ex sese
scilicet ipsa, liberos quos cũ uideret florentes, scilicet in ciuitate libera, lætaretur? qui possent tenere per se. i.
sine præsidio alterius, rem traditã à patre. i. matrimoniũ auitum, & qui essent petituri ordinatim. i. ex ordine,
honores. i. magistratus, & sup. qui uterentur in negociis amicorũ libertate sua. i. libere suos defenderent. q. d.
frustra hæc speres, unde addit. Quid horũ fuit. s. sperandũ filiæ, quod non sit prius ademptũ. i. ablatum, quia
impeditũ ne daretur, quàm datum. q. d. nihil. At uero &c. Obiicit alia dolenda, quæ mox purgat dicens. At. i. sed, ue
ro. i. pro certo, malũ est amittere liberos. i. legitimã prolẽ, unde hic, & in Terentio de unica filia liberi dicun-
tur. Malũ sup. fit, nisi hoc sit peius, uidelicet sufferre & perpeti hæc, scilicet dicta incõmoda de amissione li-
bertatis, & honoris. Ego uolo cõmemorare tibi, quæ res attulit mihi non mediocrẽ, id est excellentẽ consola
tionem, si forte eadẽ res posset minuere tibi dolorẽ. Ego rediens ex Asia, cum nauigarẽ ab Aegina urbe Aea-
ci in Aegeo mari circa Pelopõnessum Epidaurico litori proxima, in qua habitasse dicuntur Mirmidones, ex
formicis secũdum fabulas homines facti dictáque prius erat Oenopia. unde Ouidius. Oenopiam ueteres ap-
pellauere, sed ipse Aeacus Aeginã matris de nomine dixit. Megarã uersus, id est ad eam urbẽ olim in Attica cla
ram, cepi circunspicere regiones circũ circa, id est quæ iacebant in circuitu. Aegina. i. urbs erat post me, Me- Aegina
gara erat ante me, Pyræus urbs, & porticus in Attica olim non longe ab Athenis, erat sup. dextra sup. parte. Megara

Corynthus, quæ oppida quodam tem-
pore florentissima fuerunt, nunc pro-
strata, & diruta ante oculos iacent, cœpi
egomet mecum sic cogitare. Hem, nos
homũculi indignamur, si quis nostrum
interiit, aut occisus est quorum vita bre
uior esse debet: cum vno loco tot op-
pidorum cadauera proiecta iaceant. Vis
ne tu Serui cohibere & meminisse ho-
minem te esse natum? crede mihi, cogi-

CORYNTHVS fuit urbs Achaiæ sup. Isthmo odo HVBER.
medio maris Ionii & Aegei, aliquando cognominata Corynth⁹
Corcyra, authore Strab. postea Ephyre, deinde instaura
ta à Coryntho Orestis filio, Corynthus est appellata.
Olim celeberrima & ditissima, frequentata à nautis &
mercatorib⁹ propter multitudinem meretricum, quæ
illic habitant. Quæ oppida. i. urbes, nam & oppidũ pro
urbe ponitur. Virg. lib. i. Geor. Ascræumq; cano Roma
na per oppida carmen. Quodam tempore. q. d. remoto
à memoria ætatis nostræ olim. Prostrata. deiecta. Di
ruta. ruinosa. Hem. interiectio corripientis seipsum,
uel indignantis. Homunculi. uiles homines. est enim
diminutiuum. Item & homuntio, & homulus, & homu
lulus. Indignamur. moleste ferimus. Nostrum. ho-
minũ. Interiit. morte naturali consumptus est. Oc-
cisus. ab aliquo interemptus. Quorũ. hominũ. Bre-

 uior.

tatione ea non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas, modo vno tempore tot clarissimi interierunt, de imperio præterea tanta diminutio facta est, omnes prouinciæ conquassatæ sunt: in vnius mulierculæ animula, si iactura facta est, tantopere commoueris? quæ si hoc tempore non suum diem obiisset,

uiot, quia nrbes comparatione hominum uideotur habituræ æternitatem. Cadauera. de nrbibus dixit translatiue ab hominibns. Vis oe. adhuc sunt uerba, quæ secum cogitauit.

Cohibere

Cohibere. ceprimere, colligere te, & ad rationem reducere. Hominem. quasi dicat mortalem & corruptibilem. Crede. iam conuertit sermonem suũ ad Ci.

Confirmatus

Confirmatus. coeroboratus cootra dolorem. Idem. quod ego feci, aut tu similiter cogites. Proponas ante oculos. fingas te uidere. Modo. paulo ante, cũ gerebantur bella ciuilia. Tot uiri. Pompeius, Marcus Cato, & alii quamplurimi. De imperio. nostro Romano. Conquassatæ. magna clade perculsæ. Omnes. Lu. Totus pugnatum est uiribus orbis. Mulierculæ. consolationis gratia usus est diminutiuo, & ad id refertur quòd dixit tot uiri clarissimi. Animula, quasi dicat quæ non erat si uixisset res ullas magnas factura. Iactura. amissio: dicimus autem feci iacturam in mortem patris, non autem habui, uel accepi iacturam. Tantopere. tam uehementer, tam inconsolabiliter. Fuit moriendum, necessario fuerat moritura.

PHI. Coryntḣ

CORYNTHVS. in Achaia urbs quondam florentissima, quæ Corcyra primo dicta, inde Epyra, demũ cum deleta fuisset, & ab Orestis filio restituta, qui Corynthus nocabatur, Corynthi nomen accepit, quam deinde Romani funditus deleuerunt L. Munio. Postremo iterum à diuo Cæsare restituta est, de quo Strabo sic ait. Corinthus uero deserta diutius manens à diuo Cæsare denuo restituta, propter bonum terrę ipsius ingenium, missis eo colonis frequentibus generis libertinorum, qui rudera sollicitantes, & sepulchra refodientes plurima inueniebant fictilia ostracea que toreumata permulta etiam ænea, ornata subinde mirati opera tam fabre facta nullum indiscussum dimisere sepulchrum. Vnde inuentis talibus locupletati, multóque disponentes precio, urbem Romam mortuis repleuere Corynthiis. Sic enim de sepulchris exceptam prædam nominabãt ostraceam. Oppida florentissima. præsertim Pyræus & Corynthus, de qua Corynthο sic etiam Strabo loquitur. Ciuitas ipsa Corynthiorum amplissima usque fuit & opulentissima, seu uiros innumerabiles ad ciuile regimen peritissimos, siue exunias opificum artes animo uertis. Egomet illud met, assumptiue dicimus potius quam compositiue, & paragoge est, & prima persona omnibus casibus iungi potest, in secunda uero in nominatiuo non ponimus, ne si tumet diceremus uerbum esse uideretur, & sciendum, quòd aut differentiæ, aut significantiæ causa adiungitur met.

Met

Hem. indignantis, & seipsum increpantis aduerbium. Quidam uero en leguot, quod non probo.

Hem

Homunculi. quæ in o desiount si diminutiua sunt, o in u conuertunt, & culus accipiunt, ut homunculus. Plautus in rudente, Homunculi quanti estis eiecti. dicitur etiam homuntio, homulus, & homululus. Plaut. in eodem. Homulus ex argilla & luto factus.

Homũculus
Homũcio
Homulus
Homululus

Interiit. natura. Occisus est. uiolentia. Oppidorum. omnes urbes præter Romam hoc nomine appellantur. Roma uero ab excellentia peculiare urbis nomen accepit. Dictum sane oppidum, quod illuc opes conferantur. Cadauera ἀντιφραστικῶς ab hominibus. Breuior. comparatione oppidorum. Vis ne tu te Serui cohi. Quæ secum dicebat Seruius illa cogitans. Cohibere. ad rationem te ducere & colligere. Hominem esse natum. & intelligit se moriturum: nam omnia orta occiduot, & Flaccus. Debemur morti nos nostráque. Idem, Mortalia facta peribunt. Confirmatus. ad omnia. s. æquo animo perferenda, quæ nobis affert necessitas naturæ, inter quæ mors in primis numerari potest, uidetur ad euitandum arrogantiã, ne tanto uiro præcipere uideretur, tot uiri non modo de Romanis intelligendum esse, sed generaliter dictum. Interierunt. interire est rerum omnium finem habere. Vnde leuior res est perire, quàm interire. Plautus in Captiui. duo, qui per uirtutem perit, at non interit.

Interire
Perire

De imperio. non solum de Romano sed generaliter de omnibus per totum orbem terrarum, sed magis Romano. Conquassatæ. non tam à fortuna, quàm à natura, & motibus agitatæ, & percussæ magna strage. Iactura. perditio: feci iacturam dicimus, habui uerò, aut accepi iacturam non dicimus. Mulierculæ animula. non ad displicentiam diminutione est usus, sed ad comparationem tam præclarissimarum rerum, quę omnes interierunt, & ad consolationẽ eius, quomodo tot uiri excellentissimi interiissent, interire etiam potuit ista.

ASCEN.

CORYNTHVS urbs in Achaia olim florẽtissima, prius Ceoyra, ac demum à Corynthο Orestis filio, à quo erat instaurata Corynthus dicta, sup. erat sinistra. s. parte florentissima, nunc iacet ante oculos. s. hominũ prostrata. Egomet cœpi cogitare mecum sic. Hem. indignantis particula, nos homunculi, indignamur. i. ægre patimur, si quis nostrum interiit. s. propria morte, aut occisus est, quæ mors est uiolenta, quorum uita debet esse breuior, cum cadauera. i. reliquię, & ruinæ, tot oppidorũ, iacent proiecta uno loco: hoc est spatio parũ distante. O Serui. alloquitur seipsum, uis ne tu cohibere. i. continere intra terminos mortalitatis tuę, te, & meminisse te esse natum hominẽ. i. animal mortale? Crede mihi ô Cic. sup. ego sum. Confirmatus. i. firmior factus ad mortem meam aut meorũ, æquo animo ferendã non mediocriter, immo summe aut excellenter ea. i. eius cogitatione de interitu oppidorũ præstantium. Fac si uidetur tibi. s. utile, aut faciendum, sup. ut proponas tibi ante oculos. s. mentis, hoc idem. s. urbium desolationem, sup. & ꝙ &c. aut hoc. s. quod dicam, item. i. consimiliter, aut hoc idem. i. cõsimile, uidelicet. Tot uiri clarissimi interierũt modo. i. paulo ante uno tẽpore. s. conflictus pharsalici, & ex illo etiam alii, ut Pompeius & Cato, qui postea perierunt. Præterea tanta diminutio facta est de imperio. s. Romano. Omnes prouinciæ sunt conquassatæ. i. frequenter concussæ, cõmoueris. i. conturbaris, tu tãtopere, si iactura. i. perditio facta est, in animula. i. uita, unius mulierculæ. s. filiæ tuæ, omnia diminuit ad leuandum dolorem iacturæ. Quæ. s. muliercula, hoc est filia tua, si non obiisset. i. consummasset, diem suum. i. tempus uitæ suæ, tamen. i. nihilominus moriendum fuit. i. necesse fuit ei mori.

HVBER.
Etiam

PAVCIS post annis. quasi dicat, quid igitur accessio paucorum annorum eam iuuare potuisset. Nata homo. quòd animal ex parte diffinitionis suę mortale est. Etiam. non copulatiua est particula in hoc loco, sed hortantis: ponitur etiã pro eya. Hisce. talibus, quibus

paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ad cognitionem

nem tuam auoca: atque ea potius reminiscere, quæ digna tua persona sunt: illam quamdiu ei op' fuerat, vixisse: vna cum repub. fuisse: te patrem suum prætorem, consulem, augurem vidisse: adolescentibus primariis nuptam fuisse: omnibus bonis prope perfunctam esse: cum respu. occideret, vita excessisse. Quid est quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine quæri possis? Denique noli te obliuisci Ciceronem esse, & eum qui aliis cõsueueris præcipere, & dare cõsiliũ: neq; imitari malos medicos, qui i alienis morbis ꝓfitẽtur se tenere medicinæ scientiá, ipsi se curare nõ possunt:

doles. Aduoca. collige. Reminiscere. recordare. reduc in memoriam. Tua persona. conditione, & qualitate tua. Cicero in offi. Intelligendum est etiam duabus nos á natura indutos esse personis, alias significat laruam. Illam, scilicet reminiscere. Vna cum repu. i. uixisse, cum uiueret resp. Prætorem. consulem. augurem, his omnibus magistratibus functus est Cice. Vidisse. quod potuit ei multum satisfecisse ad uitam, qua non poterat te uidere maiorem. Primariis. ex primis, & optimis urbis nostræ, Pisoni & Dolabellæ. Bonis. commodis fortunę. perfunctam. usam. Occideret. periret, quia amissa repub. quid solatii in uita habere potuerat. Quid est, quasi dicat nihil. Hoc nomine. hac causa mortis. Denique. post multas rationes deponendi doloris. Ciceronem quasi dicat tantum & talem uirum, de quo tanta est apud omnes opinio. Et eum scilicet te esse. Præcipere. præcepta dare fortitudinis, & constantiæ, quod maxime fecit in libris officiorum. Neque imi. sequere, & est modi imperatiui: imitamur autem mores, facta, & dicta, & gestus, sequimur uero corpus. & sequi interdum pro imitari ponitur. ut Tulli. Filius non est secutus patrem. Imitari uero nunquam pro sequi ponitur: neque enim recte dicimus, tu præcedis, ego te imitor, sed potius sequor dicendum est. Malos. imperitos. Profitentur. aperte dicunt. Tenere habere.

Imitor
Sequor

Imitari
Sequi

PHI. PAVCIS post annis, quoniam uita nostra breuis est. hic Naso. Cito pede labitur ætas. & Flaccus, Heu Posthume, Posthume labunt anni & nihil est annis uelocius. Post. clam, ante, tam accusatiuæ erant præpositiones, q ablatiuæ, ut, Multis ante diebus: & longo post tẽpore uenit & sic dictũ paucis post annis, quasi ꝙ nihil profuisset prorogatio paucorũ annorũ. Quoniá homo nata fuerat. i. mortalis. oĩa enim quæ nascuntur occidũt & hac lege inquit Cice. nati sumus, ut omnibus telis fortunę præposita sit uita nostra neque esse recusandum quo minus, qua nati sumus conditione uiuamus, neue tam grauiter eos casus feramus, quos nullo consilio uitare possumus, euentuque aliorum memoria repetendo nihil accidisse nobis noui cogitemus. Etiam. nunc est hortantis. Ea reminiscere. accusatiuum exigit, ut recordor. Digna tua persona. conditione & qualitate qui philosophus, qui orator, qui pater patriæ primus omnium appellatus fuisti. Alias persona significat laruam. Vnde personati appellantur laruati. Vixisse. similiter desinens, & articulus. uixit enim tanto tempore, q̃to respu. in libertate, & patriæ dignitate permansit, & ipsa in omni suauitate uiuendi uersari potuit. nam si diutius uixisset profecto uidisset multa, quæ noluisset. Itaque utile fuit mori. Prætorem. primo quæstor fuit in Cilicia, & tunc Romæ penuria rei frumentarię annonam mittendam curauit, ædilis ui factus est: postea prætor urbanus inde consulatũ consequutus in quo Catilinã, Galbã, C. Authoniũ & Q. Cornificũ cõpetitores habuisse, Plutarchus ostendit: á Catilinaria coniuratione patriam liberauit, quo tempore pater patriæ primus omnium Romanorum nominatus est. Fuit etiam item Augur post Crassi interitum. Inde paulopost proconsul missus in Ciliciam. Augures enim, ut de muneribus publicis diximus, captandis auguriis auspiciisq; faciundis ad ineundas res magnas præerant, & prudentissimi uiri, & magnæ authoritatis habebantur, á Numa primum quatuor ex gente patritia, quatuor ex plebe constituti: nihil enim quodámodo moliebantur Romani præsertim in adeundis magistratibus, nisi prius sumptum fuisset augurium. His autem omnibus mirifica fides adhibebatur, q̃ maxime L. Tarquinio prisco. Actius Neuius Cato, & nouacula confirmauit: qui uero spreuerunt, in maximas clades incidere. L. Crassus, cum spretis auspiciis exercitum duxit in Parthos, & Claudius Pulcher, ut inquit Suetonius, apud Ciliciam non pascentibus in auspicando pullis per contemptum religionis in mari demersis quasi ut biberent quando esse nollent: prælium nauale iniit superatus, cum dictator dicere á senatu iuberetur, uel iterum deludens discrimini publico Hybciam uiatorem suum duxit. Mansit autem, ut Dionysius inquit, diu. Romanis hic mos auspiciorum, nec sub regibus tantum, cum esset urbs, sed post regum eiectionem in consulum & prætorum creatione: obsoleuit autem ætate nostra, nisi quatenus imago eius quædam adhuc relicta est, quæ sit huius causa. Collocantur enim qui sunt magistratus accepturi, exurgentes, ꝙ sub lucem precationes quasdam faciunt aperto cælo præsentiumque aliquis auspicum, qui mercedem de publico accipiunt, fulgur eis indicare á sinistris, dicit etiam si nullum fuerit. Illi autem capto auspicio ex uoce abeunt ad magistratus capescendos, & ex auibus Caras primus, auguria reperit ait Plinius. Adolescentibus. Pisoni, & Dolabellæ. Hoc nomine. mortis causa. Præcipere. docere, unde præceptor doctor in omni genere uitæ. Cicero dare præcepta & consilia consueuit, uel in consulendis hominibus non pauca scripta reliquit, unde de consolatione librum fecit, & in omni bene uiuendi officio libros, quos de officiis appellauit. Imitari. ad facta & dicta, moresque aliorum refertur. Sequi uero ad personam. Virg. Sequiturq; patrem non passibus æquis: & ut Omnibus est magnum uates imitatus Homerum. Nunquam enim lectum est imitari pro sequi positum, ut si dicas præimitabor, sed præsequar. Malos. indoctos & rudes. Profitentur. denunciant. Curare. mederi. Vnde curatio, quæ proprie medicorum est. Medicinæ scientiá. hanc Hieronymus inquit in tres partes esse diuisam: in doctrinam, rationem, & usum cuius inuentorem Apollinem fuisse dicunt. ut, Inuentum medicina meum est, opifexque per urbem Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis. Socrates, & multi alii apud Aegyptios inuentam esse commemorant. Plato in partes quinque diuisam esse confirmat. Pharmaceutiam, Chirurgicam, Diæticam, Nosognomonicam, & Verethicam. Hieronymus inquit medicinam utilissimam esse mortalibus.

Post
Clam
Ante
Etiam
Reminiscor
Persona
Personat?
Augures
Imitari
Sequi
Mulus pro indocto
Curare
Curatio

POST. id est postmodum, paucis annis. i. intra paucos annos: quoniam fuerat nata homo. Vbi homo de muliere ASCEN.

liete dicitur. Etiam tu aduoca.i.abduc, cogitationem tuam ab hisce.i.huiusmodi rebus, quæ te cruciant, atque reminiscere potius ea, quæ sunt digna persona tua.i.uiri consulatis, & oratoris clarissimi, philosophique præstantis, reminiscere itaque illam uixisse quandiu fuerat opus.i.utile ei fuisse scilicet in uita, una.i.simul cũ resp. pub. scilicet Romana, uidisset te patrem suum consulem sup. & augurem.i.sacerdotem in collegio augurum fuisse nuptam. Adolescentibus primariis scilicet in urbe, ut pote Crassipedi, & Dolabellæ, esse prope.i.quasi, perfunctam omnibus bonis, quia bonis naturæ cum esset elegans & facunda. bonis fortunę, ut honoribus, diuitiisque, bonis animi, ut uirtute & scientia, præterea bonis matrimonii, liberis, & fide matrimoniali, excessisse uita cum resp. occideret. Quid est quod tu possis, aut illa.i.filia tua possit quæri cum fortuna hoc nomine.i.causa talis mortis quasi dicat nihil. Denique noli obliuisci te esse Ciceronem, & eum qui consueueris præcipere aliis, & dare consilium, neque imitare medicos malos. qui profitentur se tenere scientiam medicinæ in morbis alienis, & non ipsi possunt curare.

HVAER.
Tute
Molliat

TVTE. tuipse: nam te adiectio est. Subiice. præpone tibi ad consolationem. Longiquitas. diuturnitas. Molliat. mitiget, si penitus auferre non potest. Hoc tempus. uéturum. quod minuat dolorem. Non occurrere ei rei.i.non præuenire, & anticipare eam rem, scilicet medicinam temporum. Tua sapientia. per tuam sapientiam quæ debet tibi auferre eum dolorem, quem tempus auferret. Si quis sensus inferis.i.si in morte est aliquis sensus, qui certe est. Inferis. mortuis: quia ad inferos descendunt, ut credebant antiqui, ut Ouid. Tendimus huc omnes. Iuue. Esse aliquos manes, & subterranea regna. & paulopost, Illuc heu miseri traducimur. Qui ordo est. illa non uult te facere hoc pro illo amore, quia amor illius fuit in te, & pro illa pietate, quæ pietas illius fuit in omnes suos.

sed potius, quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tibi subiice, atque apud animum propone. NVLLVS dolor est, quem non longiquitas temporis minuat, atque molliat. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientia tua te occurrere. Quod si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit, pietasque in omnes suos, certe hoc illa te facere non vult.

DA. concede, quia non uult te hoc facere. Mœrent tuo dolore, mœrent quia doles. Virgil. Et nostro doluisti sæpe dolore. Consilio tuo. quo non posset uti, si premeris luctu filiæ amissæ. Denique. ultima ratio consolationis: & est sensus. Denique quoniam deuenimus in eam fortunam, ut secundum aliorum iudicium uiuere oporteat noli facere ut quisquam existimet si diutius fueris in luctu, te potius lugere, quia Cæ. occupauerit rempub. & uictor fuerit, quàm ꝙ filiam amiseris. In eam fortunam in hanc conditionem malam, nam cum fortuna & bona, & mala dicatur, pro locis intelligere debemus. Seruiendum huic rei. obtemperandum huic rei, ut sequamur tempora. Committere afficere Tempora reipub. mutata & mala. Aliorum. Cæsarianorum, quos fortasse offendemus, si existimabunt nos lugere, quia uictores fuerint, & nobis nihil tamen proderimus. Diffidere prudentiæ. non credere te satis prudentem, si plura pręcepta subdidero. Nam intelligenti pauca sufficiunt. Vnum. quod sequitur. Pulcherrime. cum magna laude, sine elatione, & superbia quod ipse Cice. præcepit in primo officiorum his uerbis: Atque etiam in rebus prosperis, & ad uoluntatem nostram fluentibus, superbiam magnopere, fastigium, arrogantiamq; fugiamus.

Da hoc illi mortuæ: da cæteris amicis, ac familiaribus, qui tuo dolore mœrẽt. Da patriæ, vt si qua in te opus sit opera, consilio tuo vti possit. Denique, quoniam in eam fortunam deuenimus, vt etiam huic rei nobis seruiendum sit: noli committere, ut quisq̃ te putet, non tã filiam, q̃ reipu. tempora, & aliorum uictoriã lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc vnum proposuero, finem faciam scribendi. Vidim' aliquoties secũdam pulcherrime te ferre fortunam, magnãq; ex ea re te laudẽ adipisci. Fac aliquando intelligamus,

Tute
PHI.
Animua
Anima

TVTE. assumptiue, ut egomet, sic Cicero pro Murena quasi tute noris salutas. Apud animum, intellectũ & mentem. Nam animo sapimus, anima uiuimus. Iuue. Principio indulsit communis conditor illis Tantum animas nobis animum quoque, ut nos Affectus petere auxilium, & præstare iuberet. Nullus dolor. Sententia est. Quod enim longinquitas temporis est allatura .i. nos ante capere prudentia, consilio, tolerantia, ratione debemus. Si quis etiam inferis. sensus est, ꝙ anima sit immortalis, & sentiat quemadmodum Pherecides Syrus primus omnium tradidit, cuius opinionem Pythagoras, & item Plato, multique alii excellentes uiri secuti sunt. Inferis. qui ad inferos & Elisios campos descendunt, ut credidit antiquitas. Iuue. Heu miseri traducimur. & Oui. Tendimus huc omnes. Verum umbras mortuorum inferos petere, aut corpore interire, & earum loca esse simulachrum ante inferos: animas uero solum ascendere existimabant. Non uult. ut lachrymes, & doleas eius morte, quæ potius immortalitas appellanda est, q̃ interitus: & illuc est profecta ubi æuo fruatur sempiterno: Hæc autem uita mors est. Cum quis illuc peruenerit, tunc uiuere incipiet, qua ratione adductus Socrates, cum sibi mortale iudicium pararetur, Spes inquit me tenet haud mediocris bene mihi euenire, ꝙ quamprimum mihi moriendum est, Nam uideor cælum ascendere. Nolunt mortui nos eorum interitum deflere. Quod etiam Ennius dixit. Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu Faxit. Homerus. Nil prosint lachrymæ uitali lumine functis, Nec uitam reuocare ualent, nec fata moueri. Da. concede, nec amplius doleas. Mœrent. quia uident te mœrere, & dolere. Sic Virg. Et nostro doluisti sæpe dolore. Mœrere uero cum dipthongo dolere significat, morte uel mala parte ductum. Virg. Sola domo mœret uacua. Sine diphthongo autem idem est ꝙ mereor, ut si bene quid de te merui, aliàs significat militare, ut Aere merent paruo. Aliquando quæstum sordidissimum capere, unde meretrix

trix appellatur. Fortunam conditionem, ut consilio & iussu aliorum nos uiuere oporteat. Nobis seruiendum. obediendum, & id tu non aliter dicas q̃ cum datiuo, in huiusmodi sermone, ut mihi dicendum est, mihi legendum, non à me dicendum, nec à me legendum. Huic rei ne aliquis putet præsertim Cæsar, ad cuius uoluntatem omnia erant accomodanda, te non tam filiæ mortem, q̃ aliorum uictoriam lugere, utputa Cęsaris & suorum. Lugere. quasi lucis egere dicitur. Cum enim quis dolet, amat obscurum. Vnde luctus, qui differt á dolore, uultu enim & habitu luctus ostenditur. Dolor uero animi est. Dolorem uetare non possumus. Luctum uetare possumus. Lugeo Luctus Dolor Secundam fortunam. non minus laboris est fœlicem ferre fortunam, ut quid ea committamus, quid accusandum sit, q̃ aduersam. Ex quo Cicero libro officiorum primo sic præcepit. Atque etiam in rebus prosperis, & ad uoluntatem nostram fluentibus superbiã magnopere, fastigium, arrogantiamq; fugiamus: diu enim est usus secũda fortuna Tullius, uel p̃sertim cum consul esset. Pulcherrime. maxima cũ laude.

ASCEN. SED potius tute. i. tu ipse, subiice tibi ea quæ tute. i. tu ipse. soles præcipere aliis, atque propõe sup. ea, apud animũ. s. tuum Nullus dolor est. i. tam magnus, quem longinquitas temporis minuat, atque molliat. i. mitiget.

Turpe est tibi. s. uiro prudenti expecta re hoc tempus. s. longum, ac te non occurrere ei rei. i. mitigationi doloris per longinquitatem tẽporis, hoc est præuenire illam rationem mitigãdi doloris sapientia tua. i. per sapientiam tuam. Quod si quis sensus. i. perceptio rerum, quæ hic fiãt, est etiam inferis, qui amor. i. is enim fuit amor illius, scilicet filiæ tuæ in te, & sup. quæ pietas, hoc est ea pietas fuit illius in omnes suos, illa certe nõ uult te facere hoc. i. expectare mitigationem doloris ex longinquitate temporis. Da. i. concede, hoc scilicet, ut dolorem mitiges illi. s. tam charæ filiæ tuæ mortuæ, & cęteris amicis & familiaribus, qui mœrent tuo dolore, da patriæ, ut si opus sit in qua. i. aliqua re, ipsa possit uti opere, & consilio tuo. Deniq;, quoniam deuenimus. in eam fortunam, scilicet miseram, ut etiam seruiendum. i. prospiciendum sit etiam huic rei, noli committere, ut quisquam putet, te lugere non tam filiam, q̃ tempora reipublicæ scilicet calamitosa, & uictoriã aliorum præcipue Cæsaris. Plura &c. Pudet me scribere plura ad te de hac re. i. de consolatione tui ob mortem filiæ, ne uidear diffidere prudentiæ tuæ. Quare ego faciam finem scribendi. si. i. postquam, proposuero hoc unum. Nos uidimus aliquoties te ferre pulcherrime fortunam secũdam. i. prosperam, ut in consulatu, & reditu ab exilio, & te adipisci. i. acquirere magnam laudem ex ea re, fac supple. ut intelligamus aliquando. i. tandem, te posse ferre æque. i. æquo animo, aut æqualiter, secundam.

HVBER. ADVERSAM. s. fortunam. ut idem sis in aduersis, qui fuisti in prosperis, quoniam præclara est æqualitas in omni uita, idemq; semper uultus, eademq; frons. Neq; uideri. subaudi fac intelligamus non uideri tibi maius onus, q̃ debeat. i. te nõ magis moleste ferre, q̃ postulat iactura tua, quod quidem fieri non debet. Iuue. Flagrantior æquo, Non debet dolor esse uiri nec uulnere maior. Ex omnibus uirtutibus. quę in te sunt. Hæc una fortitudo & animi magnitudo in aduersis ferendis. Tranquilliore. quietiore magis sine dolore, qui perturbat ipsum animum. Hic. in Achaia cui præsum. Habeat se. in quo statu sit.

aduersam quoque te æque ferre posse, neque id maius, q̃ debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc vna tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cum te tranquilliori animo esse cognouero, de his rebus, quæ hic geruntur, quemadmodum se prouincia habeat certiorem faciam. Vale.

Ex. v. Epistola. Posteaq̃ mihi renunciatũ est, Quod ad me attinet, cum te tranquilliore animo esse cognouero, de his rebus, quæ hic geruntur, quemadmodum quoque se prouincia habeat, certiorem te faciam. Vale.

PHI. ADVERSAM. in prosperis, & in aduersis eundem esse oporteat, & Socratem imitari, qui nunquam mutabat frontem, ut in isto casu filiæ. Sed in omni aduersa fortuna se constantissimum fuisse ostendit, uel maxime quoniam in exilium à Clodio deiectus est, & eius bona publicata sunt, domus euersa, uillæ incensæ, de quo in paradoxis etiam meminit his uerbis. At uide, quám ista tui latrocinij tela contempserim, iactat ma. & emissam à te nefariam in me iniuriã semper dixi, peruenisse eã ad me nunq̃ putaui, & alia huiusmodi multa quibus se cõtempsisse aduersã fortunã oñdit. Neq; uideri. ut Iuue. Flagantior æquo, Nõ debet dolor esse uiri, nec uulnere maior. Hæc una. s. tolerantia doloris. Quæ hic geruntur Grœciam dicit, ibi enim magistratum gerebat a Cæsare missus. de quo Cicero meminit ad Cecinnã ut Cassiũ sibi legauit, Brutum Galliæ præfecit, Sulpitium Græciæ.

ASCEN. ADVERSAM supple fortunã, neq;. i. & nõ fac, ut & intelligamus, id non uideri tibi onus maius, q̃ debeat, ne hæc una uirtus, scilicet magnanimæ patientię, uideatur deesse tibi ex oĩbus uirtutibus, hoc ẽ, cũ alias oẽs habeas. Quod. i. quę res, aut quantũ, seu quatenus attinet ad me, ego faciã te certiorẽ de iis rebus, quæ geruntur hic, hoc est in prouincia, & quemadmodum prouincia scilicet Achaia se habet, tunc sup. certiorem te faciam, cum cognouero te esse animo tranquilliori. i. habere animum tranquilliorem.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

EGo vero Serui vellem, vt scribis, i meo grauissimo casu affuisses. Quátũ enim præsens me adiuuare potueris, & cõsolando, & ppe æque dolẽdo, facile ex eo ĩtelligo, qd̃ literis tuis lectis, aliquátũ acquieui. Nã & ea scripsisti, quæ leuare luctum possent: & in me consolando, mediocrẽ ipse animi dolorem adhibuisti.

HVBER. EGO uero. Respondet Cicero superiori epistolæ Seruii Sulpitii, quem non sine causa dicit optasse in grauissimo casu, proptereaq; si absens literis ei profuit, multo magis profuisset, si sibi affuisset. Dicit tamen nullum officium consolationis, quæ posset in tali casu afferri, prętermissum esse à Seruio eius filio erga se. Deinde commemorat ea, quæ faciant dolorem suum grauiorem, & intollerabiliorem mõrte filiæ. Postremo multis de causis dicit se cupere uidere, & alloqui ipsum Seruium, & pręcipue, ut inter se conferant, & constituant quomodo utrique traducendum sit illud tempus, quo respublica erat in potestate Cæsaris, ut etiam scribit in prima epistola quarti libri. Ego. ut supra notauimus, & ueritatem & grauitatẽ sententiæ præ se fert Ego in

in principio orationis: Vt scribis.quia ut scripserat Seruius,qui si istic affuissem &c.Quantum.ratio quare uellet enm affuisse.Præsentia.scilicet tua.id est si præsens fuisses. Est autem argumentum à minori ad maius: & est sensus, quantum potueris me iuuare tuis coosolando, si præsens fuisses, clare ex hoc intellexi, ꝙ lectis literis,multum consolationis accepi. Prope æque.fere æqualiter,ut enim in præcedenti epistola notauimus,communicatio doloris solet eum facere leuiorem, Ex eo.ex ea re. Acquieui.mitigatus sum. Ea.talia,adduxit enim Seruius & exempla,& rationes efficacissimas,ot uisum est supra. Leuare,minuere,leuem facere. Luctum.mœrorem. Moo mediocrem.i.maximum,liptote est. Adhibuisti.adiunxisti.Dolorem,dixerat enim Seruius.Saue q̃ pro eo ac debui,grauiter molesteque tuli.Deinde paulo post.coramque meum dolorem tibi declarassem.

PHI. EGO uero.Quaoti apud Ciceroοem ponderis fuit huiusmodi consolatio,quam exposuimus, his literis facile cognosci potest.Demonstrat in primis consolationis effectum, qui lectis eius literis aliqoantulum acquieuit,multo magis si ipse affuisset. Dicit præterea,quod Seruius eios filius omoia ei præstitit in illo acerbissimo casu,quæ ab homine amicissimo præstari potuissent. Inde doloris sui causas ostendit,& quæ languorem suum acerbiorem esse faciuot.Demum redditum eius expectare se dicit,ac eum desiderare maxime multas ob causas quamprimum uenire, uel potissimum ut inter se constituant quonam pacto illud tempus otrique ipsorum traducendum sit, quo ad manua Cæsaris omuia peruenerunt: Ego Vero Ego,cum suo poudere,& iu principio orationis maiorem grauitatem in dicendo præ se fert. Vero.ouoc coosentientis est,ut apud Terent.Ego uero maneo. Quantum enim.ratio quare ooluisset,ut Seruius affuisset.Præsens.à minori ad maius est argumeotum. Atque.à simili,oam cum quempiam similiter dolere,ut oos uidemus dolor oobis omnino fit leuior. Facile.Caue dicas faciliter, quo antiqui otebantur pro benigne.dicebant etiam facul,& difficul,pro facile & difficile. Leuare.lene reddere. Virgil. Nostrumq; leues quæcunq; laborem.rationes intellige, quibus Seruius est usus. Dolorem.ex eo quod scripserat Seruius.Sane q̃ grauiter,& moleste tuli.Et item.coramq; meum dolorem tibi declarassem.

Facul Difficul Leuare

ASCEN. EGO uero &c.Respondet superiori epistolæ Seruii Sulpitii, eumq; præsentem sibi fieri mire exposcit, ut de ratiooe uitæ inter se cousultent,ut cum ordine latius patebit.Ordo aotem est. O Serui,ego uero .i. pro certo,& citra simulatiooem,uellem sup.ut affuisses,ut scribis,io meo dolore grauissimo,scilicet de morte filiæ. Enim pro quia,ego facile intelligo quantum potueris.i. potuisses me adiuuare præsē.i.si præsens fuisses.Alii leguot præsentia,sup.tua,quod quadrat cum particula literis,& consolando, & dolendo prope.i.quasi,æque.i.ęqualiter,atque ego intelligo inquam ex eo quòd acquieui aliquantulum literis tuis. Nam tu & id est,simul scripsisti ea quæ possent leuare,id est diminuere luctum,& ipse id est, tute adhibuisti, nou mediocrem, sed ingentem dolorem animi, io me coosolaodo. Tamen id est, licet, præsens non fuisti, & absens satis fecisti.

Seruius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declarauit,& quanti ipse me faceret, & q̃ suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore.cuius officia iucundiora scilicet sæpe mihi fuerunt,nunquā tamen gratiora. Me autem non oratio tua solum,& societas pene ægritudinis sed etiam authoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, non me ita ferre casum meum, vt tu tali sapientia prædi tus ferendum putas. Sed opprimor interdū,& vix resisto dolori, quod ea me solatia deficiunt, quæ cæteris (quorum mihi exempla propono) simili in fortuna non defuerunt. Nam & Qu. Maximus, qui filium consularem clarum virum,& magnis rebus gestis amisit:& L. Paulus, qui duos septem diebus,

HVBER. TVVS.filius.Officiis.debitis. Illi tempori.iam luctuoso & tristi. Declarauit.aperte ostēdit. Quod gratom.quia demoostrauit ꝙ si ita faceret erga me,faceret tibi rem gratissimam. Fore.futurum. Talem animō tam officiosum & humaoum. Cuius.Seruii tui. Iucūdiora.cum ooo erat de rebus lugubribus. Nunquam gra.quia oūquam suot gratiora beoeficia, q̃ cum io necessitate pręstantur. Oratio tua prudētissima, abundās & exemplis & sententiis. Et societas ægri.i.communicatio quædam doloris tui cum meo propter casum meum. Aothoritas Authoritas.existimatio & opinio, quæ de te optima habetur. Turpe. non inconueniens mihi. inhonestum. Vt.sicut. Tali.tam excellenti,quia authoritas hominis plurimum ualet ad persuadendum: unde Virg. Tum pietate grauem ac meritis si forte uirum quem Cōspexere, sileot arrectisq; auribus astant.Ille regit dictis animos,& pectura mulcet. Opprimor Opprimor.deiicior,obruor,ipso dolore. Vix resisto dolori, oix fero & uinco dolorem. Quod. qoia. Deficiuot me.derelinquuot,absunt à me. Cæteris. quos inferius oominat. Io simili fortuna.io obitu filiorom. Qo.Max..Q.Fabius,qoi Haonibalem mora fregit,de quo Ennius. Vous qui nobis cuoctaodo restituit rem. De hoc & Liuius,& Plinius in uiris illustribus plene scripsit, & Plutarchus plenius. Consularem uirum. qui consulatum aliquando gesserat. Magnis rebus gestis. qui magna & præclara gesserat,quo fuerat magis dolendum: oam quanto pluris suot homines,tanto graoios ferri solent eorum obitus. L.Paulus L.Paulus.L.Aemilius,is qui de perse rege Macedoniæ triomphauit.Is ut inquit Vale.Max.lib.v.c.olti.cum ex qoatuor filiis iure adoptionis in Corneliam Fabiamq; gentem patris fuoere suo quartum aote diem præcessit:alter in triumphali curru conspectus post diem tertium expirauit.Itaque qui ad donandos osque filios abuodauerat, in orbitate subito destitutus est,quem casum quo robore auimi sustinoerit,oratione quam de rebus à se gestis apud populum habuit,hanc adiiciendo clausulam,nolli ambiguum reliquit. Cum in maximo prouectu fœlicitatis uostræ Quirites timerent, oequid mali fortuna moliretur.Iouem Optimum Maximum,Iunooemq; reginam, & Mineruam precatus sum,ut si quid aduersi populo immineret,totum io meam domom coooerteretur. quapropter bene habet,annuendo enim uotis id egerūt,ut uos potius meū casum doleatis,q̃ ego uestrum ingemiscam, Hæc Valerius,

rius. M.C.senior, qoſut ſcribit Plutar.in eius uita ex duobus filiis, alterum maiorem natu cum imperator M.Cato
bella gereret amiſit cuius mortem modice ac ſapieoter tulit,nec poſtea reipu.minus intentus fuit,de quo Ci.
in Lælio de ami.quòmodo,nt alia omittam,mortem filii rulit.

SERVIVS tameo tuus.ambo Seruii dicebantur pater & filius.Quantum igitue iſta Ciceroni conſolationē
præiens attulerit,non paucis exponit.Illi tempori.clamitoſo, infœlici & mœſto. Quanti faceret.i.exiſtima- PHI.
ret tibi gratum. Tibi gratum.non ſolum mihi,ſed tibi gratum,cum ita ſe haberet in meo luctu. Iucundio
ra ſæpe.nunquam tamen gratiora.Iucuodnm in rebus lætis dicimus, Gratum in rebus adnerſis. Quod in epi- Iucundū
ſtola ad Lucium oſtendit.amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his literis, quas à te proxime accepi, Gratum
ſed ille quidem ignotus , ſed tamen gratus,& optatus,dicerem iucundum,niſi id uerbum in omne tempus p-
didiſſem.Ineſt etiam iucundo gratia quædam oblectamenti.In grato autem quędam utilitas,& fructus.Oratio
tua.ſuauiſſimis,& ſapientiſſimis ſententiis plena,& exemplis. Societas. prope æque dolendo. Authoritas
exiſtimatio tna,quæ profecto apud omnes homines eſt maxima. Turpe. non mihi conuenieos. Præditus.
tam uirtute,q̃ uitio præditum hominem dicimus.Itaque oon recte præditum pro ornato,ſed pro habente ex Præditus
ponemus,ut præditus ſum uirtute , habeo uirtutem.& præditus ſum uitio,habeo uitia.Terent. Qui haberem
filiūm tali ingenio præditum.Et Cic.pro Sylla.Singulari inhumanitate & crudelitate præditum,nec dicas,à te
prędictus ſum uirtute.id enim latinitas noo admittit. Reſiſto dolori.obluctor,& uix dolorem perpeti poſſū
Exempla.eſt enim exemplum,ut ait Ci.dicti aut facti certi authoris nomioe facta propoſitio. Deficiunt.defi- Exemplū
cio te,& deficio à te,primum ſignificat relinquo te,abſum tibi alterum,recedo à fide tua, & quaſi rebello , ut Deficio te
Boii defecerunt à Romanis:unde defectio pro rebellatione ponitur ,& noo deficiūt,pro reliquuor, quia poſt Deficio à
ſe tenet accuſatiuum, Simili fortuna.morte filiorum. Qu.Fabius Max.hic eſt ille de quo Ennius.Vnus ho te
mo nobis cunctando reſtituit rem,& molta de eo præclara legūtur,uel potiſſimum apud Liuium in bello Pu Defectio
nico contra Hannibalem Carthaginenſium ducem filium habuit , qui conſul fuit & magnis rebus geſtis illu- Q.Fabius
ſtratus,& uiuo patre extinctus eſt,in eius funere pater orauit in foro,& orationem inde,quam habuit in lucē Maxi.
edidit.Lege Plutar.in nita Qu.Fabii Max.L.Pa. Aemilium dicit,qni de Perſe Macedoniæ rege triumphum e- L.Paulus
git.Audi quæ de hoc homine Vale.loqnit lib.v.Cnm ex quatuor filiis iure adoptionis in Corneliam,Fabiam
q; gentem patris funere ſuo qnartum ante diem præceſſit:alter in triumphali curru conſpectus poſt diem ter
tium expiranit. Itaque qui ad donaodos uſq; filios abundauerat,in orbitate ſubito deſtitutus eſt , quem caſū
quo robore animi ſuſtinuerit,oratiooe quam de rebus à ſe geſtis apud populum habuit,hāc adiiciendo clau-
ſulam,nulli ambiguum reliquit.Cum in maximo prouectu fœlicitatis oostrę Quirites timerem ne quid mali
fortuna molliretur,Iouem Op.Max.Iunonemq; reginam,& Mineruam precatus ſum,ut ſi qnid aduerſi popu-
lo immineret,totum in meam domum conuerteretur.Quapropter bene habet,aonuendo noti id egerunt, ut
uos potius meum caſum doleatis,q̃ ego ueſtrum ingemiſcam.Sed uberioribus uerbis hæc apud Plutar. legi-
mus in uita Pauli Aemilii,cuins ſententiam ita traduximus.Cum quatuor eſſent Aemilio liberi, duos in ad-
optionem dedit alienæ familiæ,Scipionem & Fabium.Duos uero qoos deinde ex altera uxore ſuſceperat, io
ſua familia retineri duxit.Sed eorum alter annos.XVI.natus, quinque duntaxat ante diebus q̃ triumphum a-
geret,extinctus eſt.Alter uero.XII.aonum agens,tertia die poſt triumphum obiuit mortis diem. Triumpha-
uit antequam primum poſt fuous primi filii.Deinde uero poſt triumphum magnanime dictum altero extin-
cto filio.Pop.Ro.in concionem nocauit,ubi luculentiſſimam orationem habuiſſe dicitur , quam etiam Plu-
tar.ſuis uerbis complexus eſt,ubi eam leges.

SERVIVS tuus.i.filius,declarauit omnibus officiis.i.quę potuerunt tribui illi tempori.&.ſimul,qnanti ip ASCEN.
ſe faceret me,& q̃.i.quantū,putaret talem animum ſuum erga me,fore.i.futurum gratum tibi. Cuius.ſ.filii
tui officia fuerunt, ſcilicet.i.quod ſcire licet,cum ſit euidens,ſæpe iucuodiora mihi,quia io re læta, in qua eſt
iucunditas,tamem nunquam fuerunt gratiora.i.acceptiora & utiliora mihi. Autem.i.ſed, non ſolum oratio
tua & pene.i.quaſi,ſocietas.i. æqualitas ægritudinis.ſ. animi ex dolore , ſed etiam authoritas tua conſolatur
me. Ego enim exiſtimo turpe me non ferre ita caſum meū,ut te præditus.i.præ cæteris deo & natura ac ſtu-
dio tuo donatus tali ſapieotia,putas fereodum,ſup.eſſe. Sed ego opprimor ſcilicet dolore interdum,& uix
.i.cum difficultate reſiſto dolori,quod ea ſolatia id eſt, ex res conſolatoriæ,deficiunt,id eſt deſerunt me,quæ
non defuerunt in ſimili fortuna cæteris, quorum propono mihi exempla. Nam & Quintus.ſ.Fabius Maxi
mus qui amiſit filium conſularem .i.qui conſulatum geſſerat,uirum clarum.i.illuſtrem magnis rebus geſtis.i.
poſtquam magnas res geſſerat. Et Lucius Paulus.ſ.Macedonius,qui Perſam regem in triumphum duxit,qui
ſeptem diebus.i.ſpatio ſeptem dierum,amiſit duos.ſ.filios.precatus deos , ut ſi quid detrimeoti reipu.para-
reot,in domum ſuam deflecterent.

& noſter Gallus, & M. Cato.qui ſūmo ingenio,ſumma virtute filiū perdidit: his tēporibus fuerunt, vt eorū luctū ipſorum dignitas conſolaretur ea,quā ex republica conſequebantur.mihi autem amiſſis ornamētis iis, quæ ipſe commemoras,quæque eram maximis laboribus adeptus: vnum manebat illud ſolatiū, quod ereptum eſt. Non amicorum negociis, non reipublicæ procuratione impediebantur cogitationes meæ: ni-

NOSTER Gallus utrinſque amicus.His temporibus HVBER.
.i.talibus temporibus. Eorum ipſorum.i.propria.Cō M.Cato
ſolaretur,quia compenſabat amiſſiooem filiorum ho-
nore dignitatis . His.ei uel illi.Commemorat.pro com
memoraſti io epiſtola tua ſcilicet prima digoitate,ho-
neſtate &c. Maximis laboribus. ſtudiis & uigiliis. Vnū
ſolum. Quod ereptum eſt.i. remanebat mihi filia,quę
erat mihi ſolatium unum poſt ea ornamenta amiſſa.

Negociis amicorum.i.defēdendis amicis: ideo in rhe
tori.ad Heren . Et ſi negociis familiaribus impediti, id
eſt defenſionibus familiarium & amicorum, non autē
familiaribus, id eſt domeſticis, quod declaratur ex hoc
loco . Impediebantur. occupabantur, detinebantur.
amouent enim ſolicitudinem animi huiuſmodi nego-
cia. Ouid.in epiſtol. Herus ad Leandrum. Vos modo
uenaodo modo rus geniale colendo Ponitis in uaria tē
pora longa mora.Aut fora uos retinent, aut unctæ do-

na

hil in foro agere libebat: aspicere curiam non poteram: existimabam id, quod erat, omnes me, & industriæ meæ fructus, & fortunæ perdidisse. Sed cũ cogitarem hæc mihi tecum, & cum quibusdam esse communia: & cum frangerem iam ipse me, cogeremque illa ferre tolleranter: habebam quo fugerem, vbi conquiescerem, cuius in sermone, & suauitate omnes curas, doloresque deponerem. Nunc autem hoc tam graui uulnere, etiam illa, quæ consenuisse uidebantur, recrudescunt. Non enim vt cum me à republi. mœstum domus excipiebat, quæ leuaret, sic nunc domo mœrens ad remp. confugere possum, vt in ei⁹ bonis acquiescã.

na palestræ. Procuratione administratione. In foro.i.non me delectabant causæ iudiciales, in quibus antea multum uersabar. Aspicere curiam quanto ergo minus adire eam, si etiam non poteram aspicere quia uidebam nihil libere in ea agi posse, & ita ostendit se omisisse genus deliberatiuum, quod in curia agebatur. Id quod erat, scilicet uerum. Me perdidisse. amisisse.

Fructus industriæ, & fortunæ, id est omnes dignitates, & honores, quos partim mihi industria, & ingenio meo comparaueram, partim fortuna ipsa mihi dederat. His enim duabus rebus, aut altera earum, honores & dignitates comparamus, sed ut plurimum plus ualet fortuna siue industria, q̃ industria sine fortuna. Sed. ostẽdit quam consolationem de amissione harum rerum acciperet, quod scilicet uideret hęc eadem multis accidisse, nam ut uulgo fertur, Solatium est miseris socios habere pœnarum. Cum quibusdam. aliis quibus eadem essent erepta, quæ mihi, intelligit autem M. Marcellũ, Brutum & Cassium, & reliquos qui fuerant Pompeiani. Frangerem me.i.animum meum uincerem. Quo confugerem.i.in quo esset mihi profugium solatii scilicet filiam meam. Etiam. non solum noua consenuisse tempore debilitata, tractum ab ætate qua senescens debilitatur.

Recrudescunt

Recrudescunt. renouantur, tractum à uulneribus, quæ agitatione nimia interdum recrudescunt, id est cruda & noua fiunt. Non enim, ratio quare etiam uetera recrudescant, & granius ferat nunc amissionem reipub. q̃ aute amissam filiam: & est sensus: sicut tunc mœstus propter rempub. habebam domi filiam, in cuius sermone omnem mœstitiam deponerem, ita nunc amissa filia, non habeo rempu. ad quam possim cõfugere, ut in ea deponam meos dolores: ordo est ut tum domus excipiebat me mœstum à repub. quæ leuaret me nunc mœrẽs domo non possum confugere ad rempu. ut quiescam in eius bonis. Non. adiungenda est dictio non uerbo possum, sicut notauimus in ordine. Tum scilicet cum amisimus ea ornamenta, quæ commemoras, & amissa repu. Quæ. domus. Leuaret. s. me mœstitia. Sic nunc. amissa filia. Domo. domestico incommodo obitus filiæ. Confugere. auxilii & solatii causa uenire. Virg. Ad te confugio, & supplex tua nnmina posco. Bonis eius. reipu. quia amissa sunt.

PHI.

☞ NOster Gallus. ciuis Romanus iureconsultus. M. Ca. censorium intelligit, duos hic filios habuit matrib⁹ diuersis, & ætatibus longe dispares, ut inquit Gellius. Nã iam adolesceute altero, matre eius amissa, ipse quoq; multum senex, Sidonis clientis sui filiam uirginem duxit in matrimonium, ex qua natus est ei M. Cato Solonianus. Alter eius filius natu maior, de cuius morte nunc agitur, prætor designatus, patre niuo mortuus est, egregios de iuris disciplina libros reliqnit. At Plutarchus in uita Catonis ait. Ex duobus filiis alterum maiorem natu cum bella imperator gereret amisit, de quo etiã meminit Cice. in Lęlio suo. quomodo, nt alia omittam, mortem filii tulit.i.tam æquo animo & sapienter tulit. His temporibus. quibus respu. florentissima erat. Amicorũ nego. indefendendis amicis, quorũ maximus numerus fuit. Inter quos defensus est L. Flaccus repetũdarum opinione omniũ damnatus. Et alii innumerabiles. Reipu. procuratione. In administranda rep. in qua tantum gloriæ consecutus est. In foro. genere indiciali. Aspicere curiam non poteram. in genere deliberatiuo.

Forum Forenses orationes

Est enim forum quo iura tractantur, unde forenses Ciceronis orationes dictæ sunt illæ, quas egit in foro, ut ꝓ Qu. Ligario, pro Roscio Sex. pro A. Cluentio, proque multis aliis qnos hic esset longum dicere. In curia uero magna cum laude uersatus est, & quas habuit in curia, & ad populum oratiões has publicas appellamus, ut de lege Manilia, de lege Agraria, de proscriptorum filiis, deq; multis aliis rebus & personis, quas in eius nita possumus.

Industria

Industriæ. exercitationis in rebus honestis, ab indulgendo appellatam, hoc est operam dando siue abutendo, quod maximum habeat in rebus agendis ardorem. Hæc. quæ dixi. Fructus. honores dicit & dignitates, quas tum industria Ciceronis dederat, tum fortuna: his enim ista comparantur, sed maiorem uim habet in his fortuna q̃ industria. Sed cum cogitarem. demonstrat quam consolationem accepisset. Et cum quibusdam, quasi dicat cum omnibus qui reipubli. statum & libertatem colunt, ut Brutus & Cassins. Frangerem. uincerem me ipsum. Habebam quo confu. Tulliolam apud quam omnem animi mei molestiam & mœrorem deponebam. Graui uulnere. morte filiæ. Consenuisse, iam debilitatam esse, translatio à senibus.

Recrudescunt. renonantnr. Translatio à uulnere. Non enim. ratio est quare illa mala recrudescerẽt, & cur grauins nunc amissam rempub. ferret, q̃ ante mortem filiæ. Sensus est, cum eram aliquando mœstus à repu. cõfugiebam domnm ad filiam, quæ leuaret mihi mœstitiam At nunc domo filia mœrens non habeo ad rempu. confugere possim, quæ leuet luctum mihi. Ordo, non possum sic nnnc domo mœrens ad rempu. confugere, nt tum me à republi. & cætera.

ASCEN.

☞ ET Gallus noster. s. familiaris. & M. Cato qui perdidit filium, summo ingenio & summa uirtute.i. habentẽ summum ingenium, & summam uirtutem, fuerunt. s. omnes docti, iis.i.talibus temporibus, nt dignitas ipsorũ quam consequebantur ex repu. consolaretur, tum.i.tunc, eos. Autem.i.sed, unnm illud solatiũ, quod ereptũ est uidelicet filia indulgẽtissima, manebat.i.reliquum, aut reliqua erat mihi, iis ornamentis, quæ ipse.i.tu cõmemoras, hoc est consulari, & augurali dignitate, & quæ eram adeptus maximis laboribus amissis. s. per occupatiouem reipu. à Cæsare. Cogitatioues meæ nou impediebantur negociis amicorũ, non impediebantur ꝓcuratioue reipu. quia nihil libebat sup. mihi agere in foro. s. iudiciali pro amicis, & non poteram præ indignatioue aspicere curiam.i.senatum, ubi pro repub. stare solebã. Ego existimabã.i.iudicabam, id quod erat. s. me perdidisse omnes fructus, &.i.simul, industriæ.i.naturalis artis, & fortunæ meæ.i. per fortunam, acquisitos.

Sed

Sed cum ego cogitarem hęc.ſ.incommnda & damna,eſſe mihi communia tecum,& cum quibuſdam,ſcilicet aliis bonis,& cum ipſe id eſt egomet,frangerem iam me.i.propoſitnm meum dnlendi de amiſſinne hnnorũ & bonorum,nnn filiæ,& cogerem me ferre toleranter,ſcilicet patienter,illa.i.tam inſignia aduerſa, uidelicet amiſſinnẽ fructuũ induſtriæ & fnrtunæ,ego habebam,ſcilicet ante mortem filiæ.qno.i.ad quam,confugerem,ſcilicet ſolatiũ habiturus,& ubi,id eſt in qua,conquieſcerem,id eſt tranquillitatẽ animi inuenirem, & in cuius ſermnne & ſuauitate,ſcilicet ſermonis & morum,ego deponerem,id eſt exuerem,& reiicerem nmnes curas & dnlnres. Autem,id eſt ſed,nunc ſcilicet pnſt mortem filiæ,etiam illa quæ uidebantur conſenuiſſe, id eſt antiquata & ẽ memoria per longitudinem temporis delata. Recrudeſcunt,id eſt recentia rurſus fiunt,& in prinre ægritudine,hnc nulnere tam grani,ſcilicet de mnrte filiæ accepto. Non enim &c. Ordo eſt. Enim, id eſt qnia,ut,id eſt qnemadmodum,domus,id eſt familia,& præcipue filia excipiebat me,tum, id eſt tunc ante mnrtem filiæ,& ſtante repu.mœſtnm.i.reuerſum mœſtum à repub.id eſt ſi quid aduerſi in republi. uidiſſẽ, excipiebat inquit,quæ id eſt talis quæ,aut quæ id eſt , ut leuaret me,ſcilicet ab ea ægritudine,ſic ego mœrens nunc dnmn propter mortem filiæ nnn poſſum confugere ad rempublicam,nt acquieſcam,id eſt tranquillitatem animi accipiam, in bnnis eius.

Itaq; & domo abſum,& foro, quod nec eũ dolorem,quem à repu.capio,domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum reſpu. Quo magis te expecto,teq; videre q̃primum cupio. Maior mihi ratio fore nulla poteſt, q̃ coniunctio conſuetudinis,ſermonũq; noſtrorũ, quã q̃ ſperabã tuum aduentum(ſic enim audiebã)

ITAQVE. refert ex ſupradictis,ꝙ neq; inuat eum eſſe domi,nec in fnro. Dnmo.propter mœrorem filiæ, cuius eſt neceſſe me meminiſſe cum ſum dnmi. Et foro.prnpter incommndum reipub. Qund.quia, & eſt ratio quare abſit dnmo. Nec dnmeſticum,ratin quare abſit foro,quia nec in domn inuenit amplius conſnlationem de amiſſa repub.nec in foro habet cnnſolationem amiſſæ filiæ:quia amiſſæ ſunt dignitatei, quæ potuiſſent ipſum conſolari. Qun , propter quam rem. Magis,q̃ expectarem,ſi mndo eſſem in hnc dolore. Nulla ratio.ſcilicet conſolationis. Maior efficacinr.Conſuetudinis.cnnuerſatinnis. Sermonum nnſtrorum collocutionum. HVBER.

APPROPINQVARE.propinquũ eſſe.Appropinquare non ad locũ hic,ſed ad tẽpus refertur ut ſupra notanimus alin loco.De multis.propter mnltas. Tũ etiã.maxime.Cõmentemur.conferamus, colloquamnr,diſputemus.Cic.in Lælio de amicitia.cũ in hnrtos Decii Bruti cõmentãdi cauſa, ut aſſolet , ueniſſemus. Traducendũ agendũ,prætereundũ. Hoc tẽpore.qun reſpu.eſt in poteſtate Cæſaris. Vnius.Cæ.nt ſupra Adhuc ſum in hac ſententia nihil ut faciamns,niſi quòd maxime Cę.uelle uideatur.Et prudentis Cæ. Nec à me alieni.quia non me ſpernit,immo uidetur amare.Cũ ita ſit .i.quis ita ſit ꝙ Cæſar neq; à me ſit alienus,& tibi ſit amiciſſimus.Magnę.cnnſideratæ,& prudẽter,& diu cogitatæ.Ineunda.aggredienda , ſuſcipienda. Non agendi. quia facultas agendi aliquid nnbis erepta eſt. Quieſcendi . uiuendi in ncio,ut in pri.libr.Ocium nnbis exnptandum eſt. HVBER. Appropinqun Cõmẽtari

appropinquare . Ego autem cum multis de cauſis exopto te q̃uamprimum videre : tum etiam , vt ante commentemur inter nos , qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totum ad vnius voluntatem accommodandum, & prudentis , & liberalis , & vt perſpexiſſe videor, nec à me alieni, & tibi amiciſſimi. Quod cum ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis non agendi aliquid,ſed illius conceſſu , & beneficio quieſcendi. Vale.

DOMO abſum & foro,ꝙ nec dnmi,nec in repu.aliquid iam conſolatinnis inuenin,quod & filiã perdiderim,& rẽpublicã. Mainr ratio.cũ multas attuleris rationes,ut hunc dolnrem æqno aĩo ferã,nulla uidetur maior ratio afferri poſſe,q̃ quod primũ ueniai & conmnctinnẽ cõſuetudinis,& ſermnnũ noſtrorum habeamus. Cõmentemnr,meditemur,conferamus. Traducendũ percurrendũ.Hoc tẽpus.ſ.reipnb.calamitoſũ & in pnteſtate Cæſaris poſitũ.Vnius. Cæſarẽ dicit. Videor.exigit elegantia ſermnnis latini , ut ſi dicamns uideor tibi benedicere,uideris mihi bene ſcribere,& ille uidet mihi optime diſputare,& uidemur nnbis errare,uos mihi uidemini,illi mihi uidentnr ludere,caue dicas uidetur tibi,& ego benedicam,uidetur mihi ꝙ tu bene ſcribas, & uidetur mihi ꝙ nos male agamus,& hniuſmodi. Nec à me alieni.amabat eũ Cæſar atq; Cice.amicitiã habere uehemẽter nptabat.Principio enim belli ciuilis bortatus eſt eũ Cæ.nt cũ ipſn ſẽtiret. Sed maluit cũ Põpe.uinci,q̃ cũ Cæſare uictorẽ eſſe,pnlſo ex Italia Põp.Rnmã profectus Cæſar multa de Cic.conqneſtus,tandẽ orauit ut Romæ uellet eſſe,cui Cice.reſpõdit,ſibi adeſſe non poſſe,ubi quid ſibi dicendũ eſſet,tacere opnrtere , reſpondit Cæſar ſuper hnc deliberandũ,paulopoſt iterũ ſcripſit ſe illi ignnſcere, qnod non adfuiſſet , idq; in optimam partem accipere.Inde poſt uictoriã in Pharſalia, Cæſar in Italia redeunti Cice.apud Tarentũ factus eſt obuiã,quẽ Cæſar perhnmaniter cõplexus eſt,& multa cũ en locutus.Inde Rnmã ſe cõtulerunt , & qnoniã ſũma rerũ arbitrin unius tenebatur,Tullius ocin literarin ſeſe tradidit,& in uilla ſua morabatur, in urbẽ non ueniebat niſi ſalutandi gratia,aut alicuius amici ſui defendendi cauſa,nt pro Quin.Ligario,pro Deiotaro rege,pro.M.Marcel.quos apud Cæ.ualde iratũ defendit. Illius conceſſu & beneficio,ut ſi quid cuncedit,aut donat nnbis Cæſar in en conqnieſcamus,nec aliud agamus,ut alibi dixit Tullius,adhuc ſum in hac ſententia, nihil ut faciamus niſi quod maxime Cęſar uelle uideatur. PHI.

Ex.vi.Epiſto. Ego uero Serui uellem.

Quod com ita ſit,magnæ eſt tamẽ deliberationis, quæ ratin ſit ineunda nobis , nnn agendi aliquid, ſed illius conceſſu,& beneficio acquieſcendi. Val.

ITAq;.i.& ita,ego abſum,& domo,& foro,ꝙ.i.quia, nec dnmus poteſt iã conſolari.i. conſolando leuare, ASCEN.

cum

eum dolorē quem capio à repub.nec respublica potest cōsolari dolorē domesticū.i.quē capio domi ob mortē filiæ,quo,id est quocirca,ego expecto te magis.i.q̄ expectarē,si aliunde consolationem inuenirem,& cupio uidere te quamprimum.i.ualde cito. Maior, ratio scilicet ad consolationem nulla potest afferri mihi,q̄ con iunctio cōsuetudinis.i.frequētis cōuersationis,supple tuæ,& sermonū tuorū,q̄q̄.i.tametsi,sperabā aduentū tuū propinquare,audiebam enim sic. Ego autem cum.s.ita sit ꝙ exopto te uidere q̄primū, de multis causis.i.ob multas causas,tum.i.multo magis,etiā ut cōmentemur.i.comminiscēdo disquiramus inter nos,ante.s.q̄ tēpus, aut opportunitas elabatur,qua ratione.i.uia & modo, hoc tempus sit traducendum.i. transigendum nobis, quod tempus est accommodandum .i. conformandum totum ad uoluntatem unius.s.hominis.utpote Cæsaris & prudentis,quia modeste & sagaciter usus est uictoria , & liberalis , quia clementer multis etiam gratis ignouit,& ut uideor prospexisse.nec.i.non etiā alieni à me,quia Cæsar Ciceronem monuerat,ut à bellis ciuilibus abstineret,& post uictoriam eum sæpe amice ad curiam inuitarat,& amicissimi tibi, quia sæpe absentem laudarat.Quod cum sit ita,tamen est magnæ deliberationis,quæ ratio sit ineunda , id est incœptanda nobis, non agendi aliquid,sed quiescendi, concessu, id est, per concessum,& beneficio,id est,per beneficium illius, scilicet Cæsaris. Vale.

M.T.C. M.Marcello. S.P.D.

ETsi eo te adhuc consilio vsum intelligo, vt id reprehēdere nō audeā(nō q̄n ab eo ipse dissentiā, sed ꝙ, ea te sapiētia esse iudicem,vt meum consiliū non anteponā tuo)tamē & amicitiæ nostræ vetustas, & tua summā erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita est, me hortata est, vt ea scriberem ad te, quæ & saluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multo ante videris, consulatum magnificentissime atque optime gesseris, præclare memini.

HVBER. ETsi.M.Marcellus qui collega Ser, Sul. fuerat in consulatu initio bellorū ciuilium,tunc partes Pomp. maxime secutus esset,& adiuuisset. Postea uicto Pō.pharsalico p̄lio,cōtulerat se Athenas,ubi cōstituerat agere exilium perpetuum,quia putabat se non posse esse tutum Romæ,quia Cæsaris aduersarius fuisset . Verum cum iam Cic.& pleriq; alii iam essent restituti in patriam concedente Cæsare,Cic.id agebat,ut.M. quoq; Marcellus restitueretur, quod quidē Cæ.iam promiserat se concessurū,licet diceret se adhuc habere suspectā uoluntatem Marcelli.Marcellus uero perstabat in proposito uelle omnino abesse Roma,& ut uitaret pericula,quæ sibi Romæ essent,& ne uideret oppressionem reipub.Itaque Cice.hac epistola nititur persuadere ut omnino redeat in patriam,existimetque ubicunque sit se esse sub potestate Cæsa.& quòd si nō uiderit oppressionem reipu.& tyrannidem Cæsa.cogetur tamen audire,in quo non erit multo minor dolor. Ne autem indignetur Mar.ꝙ Ci.ei consulat,laudat Ci.in principio epistolæ & prudentiā,& consiliū eius , quod & si huc usq; honestum fuit,tū nunc mutandū dicit. Adhuc.huc usq;,Eo consilio.ut.s.abesses a patria. Quin.ut non. Dissentiam ab eo:quia re uera dissentio,neq; mihi placet.Sed ꝙ.ratio qua non audeat id reprehendere,cum ei nō placeat. Ea sapientia,tali sapientia. Non anteponam tuo.modo existimē esse melius tuo , quia puto te multo sapientiorem esse q̄ me, & licet non probem tuum consilium, existimo tamē nō sine causa à te sapientissimo uiro esse susceptum. Tamen.licet non audeam reprehendere tuum consiliū. Vetustas.antiquitas,quia iam multis annis est inchoata.Cice.in Lælio de amicitia:maxima est enim uis uetustatis & consuetudinis.

Adhuc

Quin

HVBER. ☞QVAE Beneuolentia tua erga me. Hortata est.induxit,quia tenemur quærere utilitatē eius a quo amamur.

Conduco Conducere.utile esse, conduco.n.datiuo iunctum significat prodesse,& utile esse. Non aliena.non absurda. A dignitate.s.tua,quā existimarē nō esse cōtra dignitatem & honorem tuū.Nā consilia oīa debent respicere non solum utilitatē amici,sed honestatē, quæ duo dicit Cice.à se seruata. Ego.laudat Cic.prudentiam M. Mar.& consilia quibus usus est , & ante bella ciuilia , & in ipsis bellis,ut facilius persuadeat quod ei faciendum sit post finem horum bellorum ciuilium.Consulatum. in quo habet collegam,ut diximus Serui.Sulpi. Preclare.optime.

PHI. ETsi eo. Post uictoriā Cesar. è bello ciuili aduersus Pō.Pōpeiani diuersa cōsilia secuti sunt,quibusdā renouare bellū,quibusdam pati sub Cæsare seruitutē uisum est,quibusdā neutrū placuit.In hac extrema sorte Marcellus numerari poterat,qui neq; Cæsari obedire,neq; aduersari decreuerat,sed oīno carere p̄ria & domo & quiete uiuere si posset i exilio.Quod cū Ci. accepisset,has ad eū l̄ras misit,quibus uehementer hortatur domi,& in patria eū malle uiuere,q̄ in externis locis.Athenas.n.se cōtulerat,& ibi ꝑpetuo in exilio ꝑmanere decreuerat.Putabat.n.Romæ.s.nō posse ꝑpter Cæsarem tuto uiuere,à cuius s̄nia semꝑ fuerat alienus.Demū qđ ipse facit,idē Marcello faciundū censet,nō ut aliquid agāt,sed Cæsaris cōcessu & b̄n̄ficio cōquiescant.Nec amplius dubitabat Tullius de Cæsaris uolūtate erga Marcellū.Nā ei ꝑmiserat uelle Marcello parcere.Ex quo illi ꝑsuadere conatur ut redeat,putetq; seip̄m ubicūq; fuerit sub potestate Cesaris esse mansurū. Eo consi.ut Romæ esse nolis. Non au.ꝑpter authoritatē & sapientiā tuā,cū t̄n reprehendendū sit.Laudat.n.hāc ob cām Marcelli consiliū,ne indignū putet à Cicer.sibi dari cōsiliū,cū ipse maximi consilii atq; sapientiæ esse diceret.Quod te.qđ nō à consilio tuo dissētiā,q̄a uere dissentio,uidetur.n.mihi te Romæ debere uiuere cū tuis.Et aīaduerte,ꝙ in hoc exordio ad beneuolentiā,& attētionem colligendā multa dicūtur.Sapientia est humanarū atq; diuinarū rerū ꝑfecta scientia,quā greci σοφίαν dicunt. Non anteponā.præferā,quoniā te lōge sapientiorē existimo,q̄ me ipsū, & q̄uis cōsiliū tuū nō ꝓbem, tū illud à te uiro prudētissimo nō sine causa susceptum puto. Vetustas.hæc maximā in amicitia uim habet,& cariores esse dicuntur amici ueteres q̄ noui.Ex quo Satyrus inquit. Quāuis digressu ueteris cōfusus amici.

Sapientia

citiæ.inter amorem & amicitiam hocinterest, quòd amor in eos esse potest, quos etiam nescimus & nunquā uidimus.Amicitia uero non nisi inter eos,qui se norunt. Est enim amicitia reciprocus quidam animorū affectus,& utrunque nomen ab amando deductum est,& antiqui amicitiam pee e dicebant,& amecū & beneuolum. Saluti tuæ.attentum facit. Conducere.utile esse,datiuo iunctum. Non ali.di.cōtraria honori tuo.Duo dicit utile & honestum,de quibus aliter philosophi sentiunt,aliter qui reipub. student, & in ciuitate uersantur.Socrates inquit nihil esse utile,quod non honestum sit,& nihil honestū,quod non utile est, & apud stoicos disputatio. καλὸν, hoc est quod honestum sit id solum bonum esse. Id enim per se solum placet nulla adiuncta gratia.est aliud honestum,quod medium appellatur,quod est cum utilitate coniunctum.Tertia est cōmoditas quædam,quæ solum lucris studet,omni depulsa honestate,philosophicum,quod dicimus honestum soli uirtuti intentum est,omni adiecta utilitate,hic ergo uult persuadere Marcello non illud honestum,quod phisophicum est,nun cōmoditatem quæ ad peritos homines pertinet,sed illud medium, quo diximus honestum & utile,quod in ciuitate uersatur.Sunt autem quædam uerba,quæ nec omnino sunt personalia, nec omnino impersonalia,ut iuuat,decet,oportet,& conducit pro utile est. Ducerem.existimarem.Virgi.Tanto me crimine dignum duxisti.Cicero in Verrem. hoc sibi amplissimum pulcherrimúmque ducebant. Ego eum te esse,laus à prudentia, cuius pars est prouidentia , per quam aliquid futurum uidemus antequam factum sit. Laudat enim Marcelli consilium atque prudentiam,quibus in bello ciuili est usus,ut illi quid post bella ciuilia faciendum sit,facilius persuadere possit. Consulatum.consul erat quando,ut ait Tranquillus in uita Cæsaris,retulit ad senatū,ut Cæsari ante tempus succederetur.Præuiderat enim Marcellus quorsum illa tenderent, quæ Cæsar faciebat,omnes enim quos poterat beneficiis astringebat uel libertos & seruos,quib⁹ plane palam bello ciuili opus esse dicebat,reges quoque & prouincias per orbem alliciebat beneficiis, & exornabat precipuis opibus,ex quo omnes cœperunt esse attoniti.Collegam habuit in eo consulatu Sulpitium.

Amoe · Amicitia · Cōducere · Ducere

¶ E T si &c.Marcellus collega Seruii Sulpitii in consulatu, Pompeianas partes secutus, post pharsalicā cladē se Athenas contulit, ut ibi reliquum uitæ ageret,uerū cum Ci.& alii multi pro eo intercessissent,annuit Cæsar,modo ille redire uellet,quod ut uelit nunc agit Cic. hac epistola dicens. Etsi ô Marcelle , ego intelligo te usum adhuc.i.in hoc usq; tēpus,eo.i.tali consilio,ut non audeā reprehendere id, nō quin.i.ꝙ non ipse.i.ego dissentiam, ab eo.s.consilio tuo,sed quod iudicem te esse ea sapientia,ut non anteponā tuo consilio,meum.s. consiliū,tamen uetustas amicitiæ nostræ,& summa beneuolentia tua erga me,quæ cognita est mihi iam à pueritia tua,non dicit mea,quia minor erat Marcellus,hortata est me,ut scriberem ea ad te,quæ arbitrarer conducere.i.utilia esse,saluti tuæ,& quæ ducerem.i.existimarem,esse non aliena à dignitate tua.i.nihil factura contra dignitatem tuam. Ego memini praclare.i.egregie te esse eum.i.talem qui uideris initia horum malorū multo ante,scilicet quàm euenerunt,& qui gesseris consulatum magnificentissime,atque optime. ASCEN.

Sed idem etiam illa vidi, neque te consilium ciuilis belli ita gerendi, neq; copias Cnæi Pōpeii, nec genus exercitus probare, semperq; summe diffidere. qua in sententia me quoque fuisse, memoria tenere te arbitror. Itaque neque tu multū interfuisti rebus gerēdis: & ego id semper egi, ne interessem. Non enim his rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, authoritate, causa, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis, & viribus, quibus pares nō eramus. Victi sumus igitur: aut, si vinci dignitas non potest, fracti certe, & abiecti. In quo tuum cōsilium nemo potest non maxime laudare, quòd cum spe vincendi, simul abiecisti certādi etiā cupiditatē: ostendistiq; sapientem, & bonum ciuē initia belli ciuilis inuitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idē cōsiliū, quod tu, secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos.

¶ S E D idem,id est ego idem,qui memini supradicta. Vidi illa,scilicet quæ sequuntur,ordo est,sed ego idem uidi illa te neque probare consilium belli ciuilis ita gerendi,nec copias &c. Cōsilium.modum. Ita. sic ut gestum est. Copias.exercitū. Sic enim significant in plurali.Salu.Ingētes hostiū copias parua manu fusas.Virg. tamen metri causa dixit. Quæ sit me circū copia lustro. Neque copias.s.quas haberet minores,quæ tanto bello essent necessariæ. Genus exercitus . qui magis esset ex togatis imperitis belli, & ex Cappadocibus, & Asianis, & omnibus peregrinis,quàm ex militibus Italicis, cum Cæ.haberet robur militum exercitatissimorum, quod non placebat Mar. Te non probare. te non laudare,tibi non placere. Diffidere.subaudi & memini te diffidere, id est nullam habere fiduciam uictoriæ Pompeianæ propter supradicta. Summe.ualde. In qua sententia.in qua opinione,ꝙ Pomp.non esset futurus uictor. Te tenere memoria. te meminisse quia tecum communicabam. Itaque. quia neque probabamus exercitum Pomp.& semper diffidebamus. Rebus gerendis. quia postquam uidisti male credere Pom. discessisti à bello. Egi ne interessem.non negat se interfuisse,sed egisse ne interesset si potuisset. Quibus. rebus. Consilio . authoritate,hæ sunt res,quibus dicit se potuisse ualere,& contendere cum Cæsa. si his rebus esset pugnatum sed pugnabatur uiribus corporis,quibus longe erant inferiores,Cæsarianis exercitatis,& induratis multis, & diuturnis bellis. Causa.honestati causæ, qua potuissemus esse superiores,quia nos,pro repub.illi contra rempu. pugnabant. Lacertis.subaudi pugnabamus. Pares. scilicet nostris hostibus,id est æquales, & apti ad resistendum. Igitur.propter supradictam causam,quia pugnabamus uiribus,& lacertis,quibus non eramus pares hostibus,non authoritate,& causa, quibus eramus superiores. Aut si. quasi correctio est, quia occurrebat uirtute non posse uinci,ideo dixi. Fracti, quassati, debilitati. Virgil. Fracti bello fatisque repulsi. Idem. Fractæ uires auersa deæ mens. Certe. saltem. Abiecti.in contemptum deducti & humiliati. In quo.in qua re. Nemo potest non laudare.i. impossibile est quin omnes laudent. Abiecisti. deposuisti. Cupiditatem certandi. uoluntatē pugnæ,quia discessisti à bello. Cum spe uincendi , cum nō sperares uictoriā posse amplius Pom.

HVBER. · Copiæ · Summe · Fracti · Certe

coniungere poſt cladem pharſalicam, ergo ſic intelligendnm eſt, quòd cum ſpe nincendi abieciſti decertandi cupidstatem, id enim eſt ſapientis, quod declarat cum dicit. Oſtendiſti ſapieutem, & bonnm &c. Inuitum. uon libenter ſed officio coactum. Extrema. fiuem bellorum. Non libenter. ne bellum uideatur potius ſuſceptum cupiditate quàm officio. Idem quod tu, ſcilicet non perſequendi libenter extrema belli. In duo genera. iu duas conditiones.

PHI. ILLA nidi te, ſcilicet non probare ciuilis belli conſilium, non Pompeii copias, nou denique genus exercitus uoſtri, & in eadem ego ſententia permanebam. Vidimus enim multo ante qnod nunc patimur, unde factũ eſt à nobis, ut tu non multum interfuiſſes, & ego ne intereſſem ſemper fugiſſem. Copias. ad bellum impares, quod inſtabat. Genus exercitus. ex barbaris nationibus coactum, & ex tyronibus Romanis, apud Cæſarẽ uero firmiſsimus militum apparatus, & ex hoc merito diffidere. Exercitus uero iſtorom genera cuinſmodi fuerint, Luca oſtendit. Summe. uehementer. Qua in ſententia. quod Pompeiani futuri nõ eſſent uictores.

Memoria tenere. Memoria tenere. te meminiſſe, & in memoria habere, quòd plus eſt quàm ſcire. Nam quæ ſcimus obliuiſci poſſumus, quæ uero memoria tenemus nunquã amittimus. Saue notaudũ apud Cicero. ſic dici memoria teneo, uõ memoriter, qno tamen dicendi modo nſus eſt Plinius, ut tu facilime iudicabis, qui tam memoriter tenes, & ecõtrario, dico, narro, recito memoriter dicimns nõ memoria, nt Ci. multa narrare de C. Lælio ſocero ſuo memoriter, & iucunde ſolebat. Repetere tamen & cõplecti memoria, & memoriter dicimus. Ci. ſi memoria repetere uolumus, quæ didicimus, & Liui. memoriter omnia complecti poterat. Caue dicas, aut menti, aut mente tenus, ut quidam inepti dicunt, ut didici menti, & habeo mente tenus, quem ſermonem omnino latinitas fugit. Itaque tum uon probando noſtrum exercitum, tum etiam diffidendo copiis uoſtris. Interfuiſti. id uerbum datino iunctum præſentiã ſignificat. Rebus gerendis. bellis ciuilibns. Egi. conatus ſum, uon penitus dicit ſe non iuterfuiſſe, ſed ſe couatum fuiſſe ut non intereſſet.

Intereſſe. Non enim. ratio eſt cur Cic. uon interfuit bellis ciuilib9. His rebus. ſcilicet conſilio, authoritate, & cauſa, quibus potentes eramns, & eſt articulus. Iuſtior enim erat cauſa noſtra q̃ Cæſaris, & maior authoritas, & non minus conſiliũ. Sed lacertis & uiribns. armis. Pares. Pompeiani Cæſarianis. Victi ſumus. cum pares Cæſari in bello non eramus uicti ſumus, & in pharſalia huiuſmodi calamitatem duce Pomp. ſenatus accepit, ubicunqne ponimus ergo uel igitur ueceſſario conclusionem oſtendimus, & ad breuiores pertinent conclusiones quàm illa.

Quare. Quare, quapropter, quamobrem. Fracti. debilitati, ut Fracti bello fatiſque repulſi. Dignitas. Stoice magis quàm ciuiliter dixit, ut in Parado. de. M. Regulo, quomodo corpus eius caperetur, certe ipſe capi non potnit, & eſt correctio cum ſpe uincendi, cum ſpem non haberes poſſe uincere, pugnandi etiam cupiditatẽ abieciſti, nou enim multum rebus gerendis interfuit. Sapienti. quoniam uidebas non poſſe uincere. Bonum ciuem. cui bella diſplicerent. Inuitum ſuſcipere. aliqũantulum interfuit, ſed iuuitus & exemplum de ſe dedit ſapientis & boni ciuis. Extrema. libenter non proſequi. Ad illud, quod ait certandi cupiditatem cum ſpe uincendi abieciſſe. Non idem conſilium. ut cupiditatem certandi cum ſpe uincendi amitterent, & quod erat medium ſequerentur ut tu.

ASCEN. SED ſup. ego idem uidi, id eſt animaduerti etiam illa, uidelicet, ueque probare, id eſt approbare & laudare, conſilium belli ciuilis gerendi, ita ut geſtum, neque copias, id eſt potentias exercitus, uec genus exercitus Cnæi Pompeii. & diffidere ſemper, ſumme, id eſt ſummopere, id eſt in qua ſentẽtia ego arbitror te teuere memoria, me quoque, id eſt etiam me fuiſſe. Itaque, id eſt & ita, neque tu interfuiſti multum rebus gerendis, & ego egi ſemper id, ne intereſſem, ſcilicet rebus bellicis gerendis. Enim, id eſt quia, nos uõ pugnabamns, id eſt certabamus, iis rebns, quibus poteramus ualere, uidelicet conſilio, authoritate, cauſa, quæ. ſ. tria dicta erant ſuperiora, id eſt meliora & priora, in uobis, ſed ſup. pugnabamus, id eſt pugnabatur. Lacertis, id eſt robuſtis brachiis, & uiribus, quibus non eramns pares. Igitur qnia pares non eramus uicti ſumus, ant ſi dignitas nou poteſt uinci, nos certe ſumus fracti, id eſt debilitati, & abiecti. In quo nemo poteſt nou laudare, id eſt quiſq; cogitur laudare maxime conſilium tuum, quòd abieciſti cum ſpe uincẽdi etiam cupiditatem certandi, & oſtendiſti, ſcilicet per factum tuum, ciuem ſapientem & bonum ſuſcipere inuitum initia belli ciuilis, & non perſequi libenter extrema, in quibus eſt multorum innocentum trucidatio, ut uictor ſecurior uiuat. Ego uideo eos qui non ſunt ſecuti idem conſilium quod tu, ſcilicet ſecutus es, eſſe diſtractos. ſ. diuiſos in duo genera.

Aut enim renouare bellum conati ſunt, hiq; ſe in Africam contulerunt: aut quémadmodum nos, victori ſeſe crediderunt. Medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſe humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à pleriſq;, vel dicam ab omnibus, ſapiens tuum conſiliũ: à multis etiam magni, ac fortis animi iudicatũ. Sed habet iſta ratio, vt mihi quidem videtur, quendam modum: præſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas omneis obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud eſſe qđ dubitationẽ afferret ei, penes quẽ eſt poteſtas, niſi q; vereretur, ne tu illud beneficiũ oĩno nõ putares. De quo quid

HVBER. AVT enim. primum genus. Conati ſunt, id eſt fruſtra tentauerũt.

Conari. Nam conari proprie eſt fruſtra aliqnid tentare, & aggredi. Virgi. Ter conata loqui.

Niti. Niti autem cum effectu, licet interdum confundantur. Iuue. Quid tanto dextro pede concupis, in te conatus nõ pœniteat uotique peracti.

Renouare. Renouare, inſtaurare, quod uidebatur iam finitum morte Pomp. In Africam, cum Catone ad Iubam regem, apud quem reparatæ ſunt uires & maximi exercitus. Contulerũt ſe, receperunt ſe, id eſt iuerunt. Aut. alterum genus. Quemamodum nos. ſicut ego Cic. Medium. quia uoluiſti renouare bellum nulla ſpe uictoriæ, nec exiſtimare te uictum. Qui. reddit rationem utriuſque. Hoc. ſcilicet exiſtimare te uictum. Humilis. abiecti, uilis, ſicut fuerunt Marc, & Cato. Illud. ſcilicet renouare bellum nulla ſpe uictoriæ. Pertinacis. obſtinati, ſicut Scipio ſocer Pomp. & plerique alii. Duceres. exiſtimares. Fateor. deſcendit Cice. paulatim ad perſuadendum ut iam uelit flecti, & diſcedere ab eo propoſito, & Romam reuerti, præſertim cum tempus adiuuet hanc mutationem conſilii. A pleriſque. à multis. Vel dicam. correptio capiens, quia exiſtimaſti ſine ſpe uictoriæ eſſe pugnandum. Magni ac fortis. quia nunquã tñ exiſtimaſti te uictum. Iſta ratio. iſta

ſentiam,

sentiam, nil attinet dicere: cum appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si iam ita constituisses, vt abesse perpetuo malles, quàm ea, quæ nolles, videre: tamen id cogitare deberes vbicunque esses, te fore in eius ipsius quem fugeres, potestate.

uia tui propositi, siue consilii supradicti. Quendã modum quẽdam terminum, ne minus progrediatur. Præsertim. ratio ualidissima ad mutandam rationem illius cõsilii. Omnes fortunas. patrimoniũ & dignitates tuas. Præter uoluntatem. s. tuam, id est nihil deesse tibi, nisi ut tu uelis, quia Cæsa. est paratissimus omnia tibi restituere. Ei. Cæsa. Penes quem. in arbitrio & dominio cuius. Nam penes cum ad personam refertur, & dominium & laudem & uituperationẽ significat. Cice. penes quos laus adhuc fuit. Quintil. Culpa uideatur penes patrem. Ouid. 1. Fastorum. Me penes est unum uasti custodia mũdi. seruit etiam loco. Cic. Sed penes scænam, & huiusmodi locos exercitatus sis, id est apud scænã, apud tamen locis melius seruit, ut apud forum te uidi. Iuue. Aut apod Isiacæ potius sacraria lenæ, & cum ad personã refertur familiaritatem significat non dominium, ut fui apud te, id est tecum uel domi tuæ. Quod ueretur. timeret. Ne non putares, id est ut nõ putares. Illud beneficium, scilicet quòd te restituisset in patriam. De quo. de qua re, utrum debeas putare illud esse beneficium uel non. Nihil attinet. nil opos est. Quid sentiam. quid iudicem. Appareat. omnibus sit notum. Quid fecerim. quia reuersus sum in patriam, & quod ipse feci potes existimare me aliis esse suasurum. Sed tamen. iam incipit confutare obiectiones quas posset facere Mar. & primum quod constituerit abesse ne uideat Ro. ea quæ sine maximo dolore uidere non posset, hoc est rempub. quæ solebat esse libera, nunc esse in potestate tyranni. Perpetuo. semper. Malles. potius uelles. Quã ea. seruitutem patriæ & esse Ro. sub potestate Cæsa. & similia. Tamen. aduertendum est alterum tamen uacare in sensu. Vbicunque esses. quia iam fere uniuersus orbis est ei subiectus. Eius. ipsius Cæsa.

Penes

Apud

AVT enim. expositio duorum generum quæ dixit. Conati sunt. frustra tentauerunt, ut Ter sunt conati imponere ossam pelio. Renouare bellum. id unum est quod dixit genus, quo in genere scipionem & Iubam accipimus, & omnes qui eos secuti sunt, quos in Africa, ut ait Tranquillus, refouentes Cæsar deuicit, & Pompeii liberos in Hispania, cum quib⁹ ancipiti fortuna dimicauit, adeo, quod desperatis rebus de asciscenda sibi morte cogitauit. In Africam. ut Scipio Iuba & Cato uticensis. Nam apud Iubam regem reparatæ sunt uires non parui exercitus contra Cæsa. ut Pompeii filii in Hispania, & an ipse Pompeius in Alexandrinam fugiens ab Ptolomæo fuerat iussus occidi. Aut se uictos. alterum genus. Nos, ego Tullius & quidam alii. Mediũ tuum consilium, quod nec te uictum penitus credidisti, nec bellum cum aliis renouasti. Qui. ratio est. Hoc. humilis animi, abiecti & uilis credere & fateri te uictum. Illud pertinacis. renouare bellũ aduersus Cæs. Fateor. laudat illud Marcelli consilium, quod medium fuisse diximus, & ei suadet ut iam redeat, argumẽta sumens ab utili & à tempore, uel dicam. Sapiens. quòd interesse noluisti. Magni. quòd mediũ secutus. Ista ratio. qua tu motus es, & uia supradicti consilii. Modum, mensuram, ne protendat ulterius. Præter uoluntatem, quod tu non uis, nam si uelles haberes omnia à Cæsare. Ei. Cæsari. Penes quem circuitio ad Cæsarẽ significandũ. Beneficium. ut teipsum in gratiã, & beneuolentiã acciperet. Cum appareat ipse quid fecerim, à consilio ꝙ ipse secutus est, damnat Marcelli consiliũ, qui non idem faciat. Consilium autẽ Ciceronis fuit non agendi aliquid in repub. sed Cæsaris concessu & beneficio quiescendi, & in patria permanendi. Sed tamen argumentum à necessario, & est confutatio obiectionum, quas M. facere potuisset, uel in primis, quòd abesset ne ea uideret Romæ, quæ sine dolore uidere non posset, & iacentem rempublicam. In eius ipsius potestate. dominatione Cæsaris, ut alibi ubicunque es in eadem es naui, cum ferme totus orbis seruiat Cæsari.

PHI.

Modus

AVT enim conati sunt renouare bellum, scilicet contra Cæsarem, ut Cato uticensis. Iique, id est & ii, contulerunt se in Africam ad Iubam regem, aut crediderunt se esse uictos quemadmodum nos sup. credidimus, hoc est ego credidi. Non enim, licet ad Marcellum loquatur; Marcellum demonstrat, quod nouum uideretur ignorantibus in prima persona licere pluraliter de uno loqui, in secunda non licere, quod autem Marcellum non demonstret, patet ex eo quod subdit. Consilium tuum fuit quoddam mediũ, quia neque se plane uictũ fatebatur, neq; renouare bellum probabat, utpote qui duceres, id est existimares fortasse hoc, id est posterius dictum, scilicet se uictum fateri sup. esse animi humilis. i. abiecti, illud. s. renouare bellum pertinacis. s. animi esse. Fateor tuum consiliũ iudicatum, sup. esse à plerisque, uel dicam ab omnibus. sapiens. i. sapientis hominis, & à multis etiam, id est insuper sup. iudicatum esse, animi magni ac fortis, quod ad eam rem plus facit. Nam sapiens inquantum sapiens, sapit quid faciendum, magnanimis & fortis, quod sapit, audet. Sed ista ratio, id est consideratio consilii tui, habet, ut quidem uidetur mihi, quendam modum, id est quandam mensurã, aut formam faciendi, præsertim cum arbitrer nihil deesse tibi. Præter uoluntatem ad obtinendas omnes fortunas, id est opes tuas. Ego enim intellexi sic, uidelicet, nihil aliud esse, quod afferret dubitationem ei, scilicet Cæsari, penes quem est potestas, nisi quòd ueretur ne, id est ut tu non putares, id est æstimares omnino, illud, scilicet recipere fortunas tuas, beneficium, sup. esse. De quo, scilicet consilio tuo quid sentiam, nihil attinet dicere, cum appareat, quid ipse, id est, ego fecerim, quasi dicat non uidear aliud consulturus quàm ipse fecerim, recepi autem fortunas meas à Cæsare. Sed tamen si tu cõstituisses, id est proposuisses iam ita, ut malles abesse, scilicet ab urbe, perpetuo, quàm uidere ea quæ nolles, tamen tu debes cogitare id ubicunq; es, quia tunc fere mundi monarcha erat Cæsar, te fore in potestate eius, quem fugeres, id est fugere uelles.

ASCEN.

constituisses

qui si facile passurus esset, te carentem patria, & fortunis tuis, quiete, & libere viuere: cogitandum tibi tamen esset, Romæne, & domi tuæ, cuiusmodi res esset: an Mitylenis, aut Rhodi malles viuere. Sed cum ita late pateat eius potestas, quem veremur, vt terrarum orbem complexa sit;

QVI. Cæsar, probat autẽ omnino eum debere reuerti hoc argumento, ꝙ si etiam Cæs. daret ei optionẽ, ut ibi esset, ubi maxime uellet, deberet tamen Mar. cogitare melius esse Ro. uiuere. Passurus permissurus. Quiete. sine persecutione. Cuiuscemodi res. qualis res. Esset. s. uiuere. Et domi. & declaratiue ponitur pro id est. An Mityle. aue Rhodi. posuit pro quibuscunq; locis externis. Mitylene insula in ægeo, quę & lesbos dicitur. Vernacula lingua Metalinũ. Rhodos. urbs inquit Strabo super orientali promõtorio sita, & portu-

HVBER.

Mitylene

Rhodos

bus &

bus & uiis & mœnibus & cætera fabrica tantũ alias excellit, ut nullam ei æqualem nedum præstantiorẽ proferre ualeamus, mira est eius iustitia, & diligentia cum circa reliquam reipu. gubernationem, tum circa res uenales, quibus multo tempore mari dominata est, & pyratas sustulit, & Ro. amica fuit, & regibus Ro. ac Græcorum amicissima. Nam per eos libera mãsit, & multis donis fuit exornata, dicta autem Rhodos quòd capulo rosę illic inuento sit ædificata. Nam ῥόδον græce rosa dicitur. Complexa sit. comprehenderit, ut totus fere orbis sub eius imperio fuerit. Quem ue. quẽ timemus. Mauis. potius uis, id est optius debes uelle. Alienæ, scilicet domi. Equidem. alia suasio multo afficacior, quòd si etiam esset certus nõ posse uiuere sine periculo, uelle tamẽ potius mori in patria sua quàm in aliena. Oppetenda m. obeunda, id est si mihi esset moriendũ. Externis. peregrinis. Sentiunt. idem quod ego nũc suadeo tibi. Quorum, scilicet qui te diligunt. Rationẽ. respectum, cur tibi hæc suademus. Rei fami. patrimonii & bonorum tuorũ. Dissipari. dispergi. Perpetua: quia si quicquam amitteres, statim recuperares. Propterea. ratio quare res familiaris non possit accipere iniuriam, quæ sit futura perpetua. Is. scilicet Cæs. Patitur. permittit, immo prohibet. Prædonum. latronũ, raptorum, qui in huiusmodi tumultibus & mutationibus rerum gaudent diripere domos diuitum, & maxime eorum, quos putant suspectos Cæsa. Qui essent hi prædones. Confiderem. certus essem. Hic. in hoc, ut Romã uenias. Solicitudines. curæ. Proximi. post Mar. quia post eum nullus est qui maiore cura de te afficiatur quàm ego. Tardiores. segniores ad precandũ Cæs. Quod, ratio, nõ enim satis cõmode possumus esse deprecatores alterius apud eum apud quem necesse fuit adhibere deprecationem pro nobis, quod se fecisse Ci. dicit. Non habemus ius a. non possumus eum adire, cum opus fuerit nobis deprecatore apud eum. Gratia fauore. Quantum uicti. qui parum possunt. Studio. prompta uoluntate. Consilio. quo possumus eum iuuare. Marc. fratri tuo, qui sæpe communicat mecum de tuis rebus. A reliquis. præter Marc. fratrem. Non adhi. non uocamur ad res tuas, neque consulimur. Ad omnia. quæ pro te fieri possunt.

nonne mauis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi, atq; in patria mallem, quàm in externis, atq; alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna pro tuis maximis, clarissimisq; virtutib⁹ multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam & si nullã potest accipere iniuriã, quæ futura perpetua sit, propterea quod neque is, qui tenet rempub. patietur, neq; ipsa respub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem, qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere confiderẽ. Hic te vnius solicitudines, vnius etiam multæ & assiduæ lachrymæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur: nos cura, & dolore proximi sumus: precibus tardiores, quod ius adeundi, cum ipsi deprecatione eguerimus, non habemus. Gratia tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus. A tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus. Vale.

❡ Ex. xvii. Epistola. Et si eo te adhuc consilio.

In quo tuum consilium nemo potest nõ maxime laudare, quod cum spe uiuendi, simul abiecisti & certandi iniquitatem, ostendistique sapientem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum suscipere, extrema uero libenter non prosequi. Qui si facile passurus esset, te carentem patria, & fortunis tuis quiete, & pacifice uiuere. Hoc te etiam unius solicitudines, unius multæ etiam & assiduæ lachrymæ. C. Marcelli fratris optimi deprecantur. Nos cura, & labore proximi sumus, precibus tardiores, quod ius adeundi, cum ipsi deprecatione eguerimus non habemus.

PHI. ❡ QVI. Cæsar. argumentum ab utili quo probat omnino Marcellum reuerti debere, etiam si Cæsar contentus esset, ut ibi uiueret Marcellus ubi uellet, deberet tamen eligere Romæ uelle uiuere potius q̃ extra. Fortunis tuis. numero pluratiuo diuitias, & opes accipimus. Cuiusmodi. uel perdita uel salua. Mitylenis. has posuit pro omnibus locis externis, inter Metymnam & Maliam iacent ciuitates, maxima est insula in Aegeo, quæ & Lesbos dicitur, æolicarum urbium Metropolis, & duos, ut Strabo dicit, portus habet, quorum australis clausus est, & quinque triremium ac nauium capax, borealis uero magnus est, ac probus aggere protectus, clarissimos uiros habuit, inter quos Pyttaeum fecitẽ septem, & Alceus poeta, & Antimenides Alcei frater, & Sappho poetica, Diophanes orator, Potamon, Lesbos, Crenagoras, & Theophranes rerum scriptor, Pompeii familiaris, & ab eo ciuitate Romana donatus. Rhodi. Idem Strabo dicit urbem esse super orientali promontorio posita, & portubus, uiis, & mœnibus, & cætera fabrica tantum alias excellit, ut nulla ei æqualem nedum præstantiorem proferre ualeamus, mira est eius iustitia & diligentia, cum circa reliquam reipublicæ gubernationem tum circa res nauales, quibus nullo tempore mari dominata est, & pyratas sustulit, & Romanis amica fuit, & regibus Romanorum, ac Græcorum amicissima. Nam per eos libera mansit, & multis donis fuit exornata, á græco uocabulo dicta Rhodos, quæ rosam significat, quam in fundanda ciuitate conditores inuenerunt. Late pateat per totum orbem terrarum, & ubicunque es in eadem es naui, & necubi securius esse poteris quàm in patria. Equidem. aliud ad suadendum efficacius argumentum, quorum magna multitudo, scilicet illorum qui te diligunt. Rei fami. rerum domesticarũ. Rationem. considerationem. Nam & si. laus Cæ. á benignitate, iustitia, clementia. & ait ꝙ Cæsa. non pateretur ꝙ inimici tui res tuas caperent, unde nulla unquam iniuria in rebus tuis regnante Cæ. posset esse perpetua & lõgo tempore duratura. Qui te. remp. circuitio Cæsa. Hoc te. ut Romam uenias, & est argumentũ á pietate in suos, ut si rationibus moueri nõ posset pietate moueretur & lachrymis Marc. fratris sui. erant, n. duo germani fratres. M. Cla. Marcel. qui consul fuit, & C. Cla. Marcel. qui octauiã neptẽ Cæs. duxerat uxorẽ proximi post. C. Marcel. Nullus. n. post illũ tãta cura afficiebatur q̃ Ci. Quod ius ad. nõ ha. Ratio est quare tardiores ad orandum

dum Cæsarem,quoniam opus fuit pro re sua apud Cæ.deprecatore. Adeundi.conueniendi Cæsaris. Gratia. beneuolentia & fauore Cæsa. erga M. Quantum uicti. hoc ait, tantæ sumus authoritatis & gratiæ apud Cæsa. quantæ esse solent qui uicti sunt,quasi dicat se paruæ admodum authoritatis esse. Sed tamen.hoc est quamois paruæ simus authoritatis,tamen Marcello tuo ooo desumus. A tuis reliquis ooo adhi. quasi dicat quod si adhiberemur,scilicet ad res tuas,quia ooo est quiad illas me uocet præter Marcellũ fratrem tuum. Ad omnia.quæ tuæ saluti conducunt,& ad honorem tuum pertinere putamus.

QVI. scilicet Cæsar,si,id est tametsi,passurus esset facile te carentem patria,& fortunis tuis,niuere,scilicet extorrem,quiete & libere,id est sine persecutione,tamen cogitandum esset tibi,ne,pro an, malles uinere Romæ & domi tuæ,cuiusmodi.i.qualis res.i.utilitas tua esset,uidetur tamen scribendum cuiusmodi.i.cuiuscuoq; modi, hoc est qualiscuoq; res esset siue perdita siue salua, ao Mitylenis.i.in ea urbe in Mitylene insula in mari ægeo,quæ & Lesbos dicitur clarissima, aut Rhodi. In ea urbe Rhodi insulæ, onoe quoq; præclara. Sed cum potestas eius.s.Cæsaris,quem ueremur,pateat ita late,ut sit complexa orbem terrarum, nonne mauis.i.magis uis esse domi tuæ sine periculo,q̃ sup.domi alienæ cum periculo. Ex hoc loco reor Vallam sumpsisse genitiuũ domi admittere tãtum adiectiua quæ loco coogruaot, ut meæ,tuæ,suæ,nostræ,uestræ,alienæ,propriæ. ubi est mauis legendum credam magis.i.malis uelis. Equidem.i.ego quidem etiam si mors esset oppetenda.i. fortiter obeunda,mallem,sup.oppetere mortem,aut niuere domi atq; io patria,quám in locis externis atq; alienis. Omnes qui diliguot te,sentiunt hoc idem.s.faciendũ tibi,quorum.s.te diligentium,est magna multitudo pro tuis maximis & clarissimis uirtutibus. Nos etiam habemus ratiooem.i.booum respectum, rei tuæ familiaris, quam nolumus dissipari. Nam & si,sup.res tua familiaris,nullam potest accipere.i.pati iniuriã,quæ sit perpetua,propterea ꝙ neq; is.s.Cæsar,quem tameo ot inuisum Marcello non nominat,qui tenet rempu.patietur.s. iniuriam tibi perpetuam fieri,neque ipsa respub.patietur,tamen oolo impetum prædonum, ut erant satellites Cæsariani,fieri in fortunas tuas. Autem.i.sed,ego auderem scribere qui essent ii.s.prædones,nisi confiderem te intelligere.s.quæ siot sollicitudines unius.i.solius etiam si noo esseot plurium,etiam multi, & assiduæ lachrymæ unius uidelicet Caii Marcelli,fratris.s.tui optimi,deprecantur te hoc.i.ne patiaris fortunas tuas diripi. Nos sumus proximi.i.simillimi fatris tui, aut facto eius,cura & dolore.s.pro te susceptis,sed sup.sumus tardiores.s.quám frater tuus, precibus.s.faciendis pro te Cæsari,quòd cum ipsi.i.nosmet,eguerimus.s.ante ueniã obteutam,deprecatore.i.qui pro oobis intercedat, aut alii legunt, deprecatiooe.i.intercessiooe alicuius pro nobis,noo habemus ius adeundi.i.Cæsaris,aut Cæsarem. Nos possumus.s.erga Cæsarem tantum gratia.i. per gratiam nostram,quantum, supple possunt uicti. Sed tamen noo desumus Marcello.s.fratri tuo, consilio,& supple studio,nos adhibemur,scilicet ad cõsilium reliquis tuis,scilicet amicis,sed supple parati sumus ad omnia,id est etiam ad aliis consilia daoda si exposcerent. ASCEN.

Vale.

M.T.C. M.Marcello. S.P.D.

NEque monere te audeo, præstanti prudentia virum: nec confirmare maximi animi hominem, virumque fortissimum: consolari vero nullo modo. Nam si ea quæ acciderunt,

NEQVE monere. Huius epistol.argumentum ex superiore colligitur, nam cum abesset M.Mar. ut supra diximus. Primum Ci. osteodit se oeq; audere monere eum,oeque consolari,&adducit ratiooes.Postea uero pollicetur se præstaturum Mar. ac suis omnia quæ pro eo possit. Postremo eum hortatur ut uelit in patria reuerti,& cur hoc facere debeat,adducit rationes ualidissimas. HVBER. Monere. coosilium dare. Præstanti p.qua potes melius aliis coosulere, quám aliorũ expectare consiliũ. Monere Confirmare.corroborare adferenda aduersa. Maximi animi.qui oullus perturbationib⁹ succumbere debet. Confirmare Nam si ea. ratio quare oon audeat eum consolari, & utitur argumeoto dilemmate, quod concludit ex utraque parte, scilicet siue fortiter ferat aduersa,siue opprimatur dolore,se tameo noo audere eum consolari.

ita fers, vt audio: gratulari magis virtuti debeo, quám cõsolari dolorem tuum. sin te tanta mala reipub. frangunt, nõ ita abundo ingenio, vt te cõsoler, cum ipse me non possim. Reliquum est igitur, vt tibi me in omni re eum præbeã, præstemque, vt ad omni[a] quæ tui velint, ita sim præsto, vt me non solum oĩa debere tua causa, sed ea quoq;, etiã quæ nõ possim, putẽ. Illud tamẽ vel tu me monuisse, vel

ITA, scilicet forti & magno animo. Virt. fortitudini tuæ quę est uirtus. HVBER. Sin secunda pars. Fran.deiiciũt & opprimunt te,& á statu rationis remouent. Noo ita ab.id est noo ita sum ingeniosus, oon habeo tantũ ingenium. Vt cõ.ut consolari possim. Reliquum est, id est restat,& sic cõcludit hanc particulam. Igitur,quia te consolari ooo possum.Eum.talem. Præstem,paratũ me exhibeam,& plus est,quàm præbeo, uode & præsto dicitur ut pręsto adsum. Præsto Debere obligatum esse facere. Ea quæ oon possim,id est etiã plura,quàm possim præstare ea. Illud tamen.quia supra dixit se oon audere eũ mooere,ne uideatur sibi contradicere, daturus coosilium Marcel. dicit Cic. ot Mar. accipiat id quod est dicturus siue nomine monitionis,siue iudicii & opiooonis suæ.siue quòd propter suam erga eum beneuolentiam tacere ooo potuerit, & hoc caute dicit ne uideatur uelle dare consilium sapieutiori. Puta.finge,pooe. Monuisse.loco monitionis dixisse.

NEQVE monere.Idem propemodum io hac est argu.quod in superiori epist.Monet enim Mar.sententiam mutet,in urbem ueniat,cum suis uiuat,ad illud inducat animum,quod Cic.faciebat,ut quomodocuoque res se se haberent ab urbe non abiret.Laudat enim Cæ.mirum immodum,ut animum Mar. ad redeuudum alliciat.Et tota hæc epist.plena est oon modo coosiliis,sed beneuolentia,& amore. Monere.ad consilium suscipiendum cum prudens esset Confirmare.ad ferendam fortuoam aduersam, cum esset animi excellentis. Si ea ratio est,cur eum monere, & consolari oon audeat, & ex duobus contrariis id ostendit, ot quocunque Marcellus se habeat,uel quod æquo animo incõmoda fortunæ,uel quod nõ ferat,se tamen illum PHI.

monere, & consolari non audeat. Est igitur diuisio & argumentū, quod διλήμμα nuncupatur, quàm accidere mala reipub. ut audio. Intellexerat enim Marcellum æquo animo ferre calamitatē reip. sed non ita esse credebat.

Adesse / Præsto esse — Frangunt. perturbant, opprimunt. Eum. talem. Præstem. faueam. Adesse & præsto esse, significatione non differunt, significat enim fauere & præsentem esse. Verum adesse tam ablatiuo, cum ista præpositione in coniungitur, quàm datiuo. Tullius. Vellē in meo grauissimo casu affuisses. Et in Philippicis. Omnibus his pugnis Dolabella affuit. Ita etiam præsto esse significat præsentem esse. Ci. pro Murena. Tu interea Romæ amicis præsto fuisti. Idem in epistolis. Stator tuus mihi cum literis præsto fuit.

Quoq; / Etiam — Quocunq; etiam. bene iunguntur, quoniam diuersa significant. Nam quoq; similiter etiam aliquando adhuc significant. Terent. Nihil etiam suspicans mali. Et Virg. Idemque etiam. Illud tamen. Paulatim accessit ad consilium suum Marcello dandum, & ne seipsum ostenderet Marcello prudentiorem esse, clanculum id egit, & quod ipse faciendum censet, ex beneuolentia tacere non potuisse commemorat. Monuisse. loco consilii dedisse.

ASCEN. NEQVE monere &c. Argumentum quadrat cum superiore, ut cum ordine patebit, qui talis est. Neque audeo monere te uirum prudentia præstanti, nec sup. audeo confirmare hominē maximi animi, & uirum fortissimum, indifferenter ergo dicimus uirum præstanti prudentia, & præstantis prudentiæ. Nam postquam dixit uirum præstanti prudentia adiecit, hominē maximi animi. Vero pro sed, nullo modo, sup. audeo consolari, scilicet talem uirū. Nam consolamur desolatos, & animi egentes. Nam si fers ea, quæ acciderunt ita, ut audio, id est accipio, & intelligo te ea ferre, ego debeo magis gratulari uirtuti singulari, scilicet tuæ, quàm consolari dolorem tuum. Sin, id est sed si, tanta mala, id est incōmoda reipub. frangunt te, ego nō abundo ingenio, ita, id est usque adeo, ut consoler, id est possim consolari te, cum ipse, id est egomet non possim, scilicet consolari me. Igitur cum neque audeam te consolari, si consolationis non indiges, neque possim, si indiges, reliquum, id est relictum est, ut præbeam, & præstem tibi me in omni re eum, id est talem, ut ita sim præsto ad omnia, quæ tui uelint, ut putent, sunt qui putem legant, me debere causa tua, id est propter te. non solum omnia supple, quæ possum, sed etiam ea quoque, quæ non possum. Illud tamen &c. Tamen puta, id est existima, me monuisse uel si monere te non debuissem.

censuisse puta, vel propter beneuolentiā tacere non potuisse: ut qd ego facio, tu animum inducas, si sit aliqua respub. in ea te esse oportere iudicio hominū, teq; principem necessitate cedentē tēpori: sin autem nulla sit, hunc tamen aptissimum esse etiam ad exulandū locum. Si enim libertatem sequimur, qui locus hoc dominatu vacat? Sin qualemcunq; locum, quæ est domestica sede iucundior? Sed mihi crede, etiam is qui omnia tenet, fauet ingeniis: nobilitatem vero, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipsius causa concedit, amplectitur. Sed plura quam statueram. Redeo ergo ad vnū illud me tuum fore cum tuis, si modo erunt tui. sin minus, me certe in omnibus rebus satis nostræ coniunctioni, amorique facturum. Vale.

HVBER. / Censere — CENSVISSE. iudicasse, & pro opinione quadam dixisse. Vel reseruauit ad ultimum, qd nolebat eum potius credere. Et tacere nō potuisse, quia amor cogit nos aperte dicere, quod putamus utile fore amicis nostris. Si sit. hoc est, quod non potest tacere, & est ordo, puta me non potuisse tacere illud, scilicet si sit aliqua respublica. Oportere iudicio hominum te in ea esse. est etiam hic dilēma, id est diuisio, cuius prima pars est, si sit aliqua respub. Aliqua. aut parua, aut magna, id est si omnino non perierit. Iudicio hominum. ut homines iudicant. Te principem. i. oportere esse. Cedentem tempori. sequentē tempus. Necessitate. quia non possis aliter facere, & ita nihil facies contra tuam dignitatē, cum non uoluntate, sed necessitate subiicias te Cæ. Sin autē, altera pars dilēmatis. Nulla sit. si penitus perierit. Hunc locum. i. Romā. Ad exulandū. per similitudinem dixit exulare eum, qui in patria rempu. & fortunas suas amiserit; sicut exulant, qui extra patriā sunt. Si enim, probat multo melius esse Ro. manere etiā cum aliquo incōmodo, quàm alibi, & occurrit obiectioni Marcelli, qui potuisset dicere se uelle libertatem, quam Ci. dicit nusquam inueniri posse, cum nullus locus sit, qui non sit in potestate Cæsa. Sequimur. quærimus. Quis locus, quasi dicat nullus.

Vacat — Vacat. uacuus est, caret. Hoc dominatu. hac dominatione Cæsaris. Qualemcunque. uel liberum, uel subditum, subaudi sequimur. Sede domestica, habitatione domus suæ, & propria patria Oui. in tristibus. Nescio quia natale solū dulcedine cunctos Detinet. Idem, Nun dubia est Ithaci prudētia, sed tamen optat Fumum de patriis posse uidere focis. Sed mihi. quasi dicat est hæc potissima causa quare redeas, quia Cæ. delectatur uiris ingeniosis, qualis tu es. Is Cæ. Fauet ingeniis. amat ingenia, & ea tuetur. Amplectitur. fouet amat. Nobilitatem, & dignitatem, id est eos, qui & nobiles sunt, & aliqua dignitate ornati. Res. utilitas. Et causa, id est honestas causæ, quia nō dicebat, ut eo modo amplecteretur, & adiuuaret eos, qui fuerant aduersarii, quo eos qui eius causam tutati erant.

HVBER. / Concedit — CONSEDIT. permittit, patitur. Plura, scilicet scripsit. Quam statueram. quam proposueram, quia nō putaueram te admonendum esse. Redeo ad illud, quia supra dixerat. Reliquum est igitur, ut tibi & Cæsa. Si modo erunt tui. i. si non desererent te, & si non discedent ab officio propinquitatis & amicitiæ. Sin minus. hoc est si non, subaudi erunt tui. Satisfacturū. fecit thema sim, quia diuisit dictionē decompositam, dixit satis nostræ coniunctioni facturum. Coniunctioni amicitiæ.

PHI. / Taceo / Reticeo / Obticeo / Inducere animum — CENSVISSE, iudicii loco dixisse. Tacere. Tacemus consilia, reticemus dolores, obticemus pudēda. Quod ego facio. obsequebatur Cæsari. Animum inducas. inducere animum est animo suo desuadere. Si sit. alterū dilemma ex duobus contrariis, ut aut si sit, aut si omnino non sit aliqua respublica. Concludit, quod omnino necesse sit, in ea qualiscunq; fuerit permanere. Iu-

Ex. viii. Epistola. Neque monere te.

Vt ad omnia quæ tui uelint, ita adsim præsto, ut me non solum omnia debere tua causa, sed ea quoque, quæ nō possim, putent, ut quod ego facio, tu quoq; animum inducas si sit aliqua resp. in ea te esse oportere iudicio hominum. Redeo ergo ad unum illud, me tuum etiam fore cum tuis, si modo erunt tui.

dicio

dicio hominum.quod omnes ita iudicant.Teque principem.repete oportere esse, pudet adhuc enim oratio. Necessitate.hac demonstrat Marcellum nihil esse facturum contra honorem suum, si Cæsari seipsum dederit, quoniam id nõ uoluntate,sed necessitate coactus faciet. Cedentẽ tẽpori. nã pro tempore facere sapiẽtis est, hinc ait Socrates,Omne intempestum triste, & Naso. Temporibus medicina ualet. Cedere uero proprie superati significat, & tempori cedere est, quasi necessitati obedire. Nulla sit.plus est,quam si dixisset perierit & est altera pars argumenti. Ad exulandum locum.& si solum non mutassent exules essent à rep. Exul enim quasi extra solum dictus est,sed si libertate priuarentur, exulare etiam dicerentur. Si enim libertatem,constitutio obiectionis,quam facere potuisset Marcellus,& dicere se uelle libertatẽ sequi,ad quod inquit Cicero, necubi libertatem inueniri posse cum omnia sint subiecta Cæsari. Quis locus.quasi in toto orbe terrarũ nullus. Qualemcunque locum.supple sequimur. Sede domestica.ad patriam & natalem terram referendũ,hinc Naso.Nescio qua natale solũ dulcedine cunctos Detinet.Idem,non dubia est Ithaci prudẽtia,sed tamen optat Fumum de patriis posse uidere focis. Sed mihi crede. laus Cæsaris à beneficentia & humanitate in uiros doctos.Argumentum ab utili,quo redire debeat. Is qui omnia tenet.Cæsar,circuitio est.Fauet ingenus amat doctos.Idem in epistola ad Au.Cecinnam,in Cæsare hæc sunt,mitis clemensque natura,accedit quòd mirifice ingeniis excellentibus,quale est tuum,delectatur. Res.status & imperium.Tantum enim amplectitur hominũ dignitates,quantum sibi obesse non possit. Aut res.hoc est utilitas & honesta causa, ut omnes pro qualitate personarum complecteretur,& amaret.Non enim honestum fuisset,sic eis fauere,qui Põpeiani fuerant, ut eis qui partes Cæsa.secuti sunt. Amplectitur.sine adiuncto etiam pro amare ponitur, ut si complecti hominem uolueris.Cum adiuncto.ad alias res etiam refertur,ut mente,& ratione complector,id est considero,& amore complector,hoc est amo. Statueram.non enim eum monere statuerat,ut inquit,neque mouere &c. Ad illud unum,dixerat enim reliquum est igitur. Sin minus.si non erunt tui,ut dico,qui & amicitiæ,& propinquitatis,non sequantur officia,& teipsum deserant. Cedere Exul Res Cõplector

HOC CENSVISSE,id est iudicasse pro opinione,multum,id est abundanter,uel si etiam censere non debui,non potuisse tacere,propter beneuolentiam,ut quod ego facio, qui tempori cedo, tu quoq; inducas animum, ut facias sup.idem.monuisse,inquam uel censuisse,uel non potuisse tacere illud, si aliqua.i.qualiscunque respu. sit,te oportere esse in ea,iudicio.i.secundum iudicium hominum,teque.i.& te,oportere esse in ea,principẽ.i. præcipuum,& quod dicunt principalem,cedentem temporis necessitati,id est quia aliter non posset esse. Sin autem,id est sed,si nulla sit,scilicet fortuna reip.tamen,id est nihilominus,hunc locũ scilicet in quo ego sum, hoc est Romam,esse locũ aptissimũ etiam ad exulandũ,ut in ea sis tanquam in exilio,eo quòd procul à repu. Probat assumptũ suum,dicens. Enim,id est quia,si nos sequimur,id est sectamur, id est quærimus libertatẽ, quis locus uacat hoc dominatu,scilicet Cæsaris?quasi dicat nullus. Siu,id est sed si, sequimur sup. qualemcunq; locũ,quis scilicet locus,est iucundior,sede domestica,id est propriæ domus.q.d.nullus. Multi textus habent,qui locus,& qui est,sed apertior locutio est quis.Scio tamen sequente dictione incepta per.C.literã,uenuste dici,qui pro quis,ut nec qui sim quæris alexi.Et,Attamen ille deus,qui sit da Tytire nobis. Sed ô Marcelle,crede mihi,etiam is.s.Cæsar,qui tenet omnia.i.in potestate sua,fauet ingenus. Vero pro sed, amplectitur nobilitatẽ,& dignitatem hominũ,quantum res.i.utilitas,aut opportunitas,& causa ipsius rei, concedit.i. permittit. Sed plura sup.scripsi,quàm statuerã sup.scribere. Ergo quia non sunt plura dicenda,aut scribenda,ego redeo ad illud unum,me fore tuũ cum tuis.s.amicis & necessariis, si modo.i.dummodo supple aliqui erunt tui,si minus.i.si non supple aliqui erunt tui.i.si nunquã recuperabis res tuas,& ita nulli erunt tui,redeo supple ad illud,me satisfacturũ certe in omnibus rebus,coniunctioni nostræ,& amori supple nostro. Vale. ASCEN. Qui

M.T.C. M. Marcello. S.P.D.

ETsi perpaucis ante diebus dederam Qu. Mutio literas ad te pluribus verbis scriptas,quibus declaraueram, quo te animo censerem esse oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen cum Theophilus libertus tuus proficisceretur, cuius ego fidem erga te beneuolentiamq́ perspexeram,sine meis literis eum ad te venire nolui. Iisdem igitur de rebus etiam, atq; etiã hortor, quibus superioribus literis hortatus sum,vt in ea repub.quæcunq; est, q̃ primũ velis esse. Multa videbis fortasse quæ nolis:nõ plura tamen,q̃ audis quotidie. Nõ est porro tuum, vno sensu solũ oculorũ moueri: cũ idẽ illud auribus percipias, qd etiam maius videri solet minus laborare.

ETsi.Hortatur Ci.M.Marcel. sicut etiam superius fecit ut omnino uelit reuerti ad patriã, nec tam moleste ferat omnia ad solum Cæs. esse delata, cuius modestiam & clementiã in uictoria laudat,ostenditq; utilius esse q Cæs.fuerit uictor q̃ Pomp.quẽ dicit fuisse futurũ multo crudeliorem Cæ.si adeptus fuisset uictoriam sicut Cæ.denique nititur excusare Cæ.si aliquid fecit quod minus omnibus placet, & ualidissimis rationibus arguit eum non solum debere reuerti Ro.uerum etiam facturum contra officium si non reuertatur. Postremo dicit fugienda esse pericula uitæ, quæ & si ubicunque sunt parata, ostendit tamen paratiora esse in extremis locis quàm Ro. Perpaucis diebus.ante paucis diebus præteritis, ita autem dixit ante diebus,sicut Virg.Longo post tempore uenit. Ad te.s. ferendas,sed magis intelligendũ est quàm ponẽdum in oratione. Pluribus uerbis.longiores: puto eam epistolam esse quæ incipit.Et si eo adhuc te consilio, quãuis multas etiam scripserit quæ non sunt in hoc uolumine,neq; usquã reperiuntur. Quid faciendum.quia hortabar ut redires in patriã. Proficisceret.ad te iret. Cuius.Theophili. Fidem,fidelitatem. Et beneuolentiam.hæc duo maxime in libertis erga dominos esse debent. Etiam,atq; etiã plurimũ. Quæcunq; est,qualiscunq; est etiam si non sit ea quæ ante esse solebat. Multa,ea ponit quæ posset dicere Marcel. & eis respondet, atque confutat. Quæ nolis.s.rempublicã oppressam, multos uiros bonos non tenere locum & dignitatem HVBER. Etiã atque etiam

 suam,

ſuam, & ſimilia quæ tibi diſplicebunt. Non plura.ſ.uidebis. Audies. quia rumor ad te multa deferet ex his quæ Romæ fiunt. Non eſt porro.ſenſus eſt,non decet te moueri ſolo ſenſu oculorum,cum illud idem auri-
Porro bus percipias quod etiam ſolet uideri maius quàm id quod oculis uidetur. Porro. deinde. Non eſt tuum. non te decet. Moueri uno ſenſu oculorum.i. moueri & perturbari ſolum iis quæ uidentur,nam per ſenſum oculorum intelligit uiſum. Auribus.auditu. Quod.ſ.auribus percipere. Solet uideri maius,quia ea quæ audimus ſemper maiora exiſtimamus quàm ſint. Minus laborare. ſubaudi ſolet.i. minus angi & cruciari, quia quamuis maiora exiſtimemus quàm audiamus,tamen minus laboramus quàm his quæ uidemus.

PHI. ¶ E T ſi perpaucis. Argumentum non quærimus:eſt enim idem ſenſus in hac qui fuit in ſuperiore:hortatur Marcellũ ut mutet ſententiam & Romam ſe conferat,ubi tutior eſſe poterit quàm alibi & cõtra officium eum eſſe facturum ſi non redibit.Quid de Pomp.ſi uictor fuiſſet:intollerabiliorẽ enim ipſum cenſet futurum fuiſſe quàm Cæſ. quid item de bello ciuili ſentiat.Quo denique animo in Marcel. & omnes ſuos affectus ſit explicat,& Cæ.excuſare conatur,ſi quid facit aut dicit,quòd multis non placeat, & eum à clementia laudat & mo-
Perpauci deſtia,quibus maxime utitur in ipſa uictoria. Perpaucis.cum uolumus poſitiuis incrementũ adiungere hanc
Theophilus præpoſitionem damus,ut permulti,perpauci. Terent.Res perpaucorum hominum. Theophilus.id latine ſonat dei amator,ut Timotheus honor dei,& ſic hominis propria apud Grçcos nomina,ut Nicolaus,uictoria po-
Thimotheus puli.Hieronymus,ſanctum nomen.Demoſthenes,populi potentia. Aſtyanax,urbis rex. Agamemnon,nimiũ tolerans.Adraſtus non conficiens.Philetichus amator morum,& alia huiuſmodi,ut ſuperius diximus. Fidẽ. quæ in libertis apud patronos debet eſſe ſyncera.duæ in libertis uirtutes appetũtur,peculiaris fides, ut ait Simo Terentianus, & taciturnitas, adde & tertium beneuolentia. Quæcunque.quomodo nulla quodammodo ſit:habent enim huiuſmodi uerba minutionem quandam,ut Virgi.Tu mihi quodcunq; hoc regni. Multa uidebis. confutatio eſt ad ea quæ Marcel.dicere potuiſſet. Non eſt porro tuũ, ad te nõ attinet ſenſu oculorum moueri. Nam quæ audies,potes etiam uidere. Sed in epiſtola ad Torquatum aliter ſentit, inquit enim, equidem nos quod Romæ ſumus miſerrimum eſſe duco, non ſolum quòd in omnibus malis acerbius eſt uidere quàm audire,ſed etiam quod ad oẽs caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus quàm ſi abeſſe-
Porro mus. Porro.certe. Græcum eſt,idem ferme quòd autem & uero:ſed hæc duo nunquam primũ locum in oratione ſortiuntur,ſed ſecundum aut tertium:ſed porro etiam primum locum ſibi uendicat,& ſignificat longe, ultra,profecto,poſtea. Oculorum ſenſu.his perturbari quæ uidentur.Quinque enim ſunt ſenſus in homine,
Oculi quos Græci αἰσθήσεις nominant, ut auditus,uiſus,guſtus,odoratus,tactus,quorum primus oculorum eſt,è quibus fit iter ad mentis oculos,quibus intelligimus atque cognoſcimus omnia. Oculi autem ab oculendo, hoc
Iuno eſt occultando appellati. Latent enim ſub ſuperciliis,quas partes Iunoni dicatas eſſe uoluerunt. Nam ſuperciliis
Lucina oculorum proteguntur,oculis uero lucem accipimus,quam Iuno dare naſcentibus perhibetur, unde à poe-
Aures tis Iuno Lucina eſt appellata. Terentius,Iuno Lucina fer opem. Aures uero quaſi audes nominatæ ſunt. Nam R & D ut ait Papyrianus apud antiquos cedebant inuicem ſibi,ut Aruena Aduena,Aruenio Aduenio,Aruocatus Aduocatus quam uocem iuniores aſperam iudicantes penitus deleuerunt, & nos hanc & huiuſmodi nimis priſcas & horridas uoces fugere ac uitare debemus.Quod Cæſar faciendum his uerbis oſtendit, tanquam ſcopulum ſic fugiendum eſſe inauditum atque inſolens uerbum,ſiue,ut inquit Lactan.ab audiendis uocibus aures appellantur,cuius nominis æthimologiæ Virgi.alluſiſſe uidetur, cum inquit, Vocemq; his auribus hauſi. Senſu oculorum.intelligimus uiſum. Auribus percipias, auditum dicit. Quod ſæpe etiam.ſcilicet percipere auribus & audire. Maius uideri.exiſtimantur enim interdum quæ audiuntur eſſe maiora quàm illa quę uidentur,hinc Iuuenalis.Vt perhibent quæ de magnis maiora loquuntur. Minus laborare.minus perturbari & commoueri ſupple ſolet: & eſt ſenſus, quod tametſi maiora cenſeamus eſſe quæ audiuimus, tamen minus his angimur & perturbamur quàm illis quæ cernimus.

ASCEN. ¶ E T ſi perpaucis. Hortatur rurſus Marcel.ad patriam reuerti,nec tam moleſte ferre quòd Cæ. omnia eſſe-cint,cum Pomp.uictoria moleſtior fuiſſet:monetque uitanda pericula,quæ ubicunque eſſet,niſi in Cę.gratia ſit,magna ſint. Ordo eſt.Et ſi.i.quanquam,dederam perpaucis diebus ante.ſ.harum dationem. Q. Mutio ad te literas ſcriptas,pluribus.i.multis uerbis, quibus ſup.literis ego declaraueram quo animo ego cenſerẽ oportere te eſſe,& quid arbitrarer faciendum tibi : tamen cum Theophilus libertus tuus proficiſceretur.ſ. hinc ad te,cuius,id eſt Theophili,ego perſpexeram fidem,id eſt fidelitatem & beneuolentiam erga te,nolui eum uenire ad te ſine literis meis. Igitur ego hortor te etiam atq; etiam,id eſt accuratiſsime,de iiſdem rebus, quibus; id eſt de quibus,ego hortatus ſum te literis ſuperioribus,ut uelis eſſe quamprimum , ſcilicet ualde cito in ea repub.ſcilicet quam Cæſar tenet. Quæcunq; eſt,id eſt ſiue aliqua,ſiue nulla. Tu uidebis fortaſſe multa quæ nolis,id eſt uelis non uidere,tamen non uidebis plura quàm audis quotidie porro,id eſt ſed,non eſt tuum,id eſt tuæ naturæ aut dignitatis,moueri,id eſt turbari,ſolum,id eſt dũtaxat,uno ſenſu oculorum,id eſt in iis quæ uides,cum percipias illud idem auribus,id eſt audiendo ſup.illud quod uideri ſolet etiam maius,id eſt euidentius,laborare, id eſt in periculo eſſe minus.

At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias:aut faciendum,quod nõ probes. PRIMVM TEMPORI cedere, id eſt neceſsitati parere, ſemper ſapiẽtis eſt habitum: deinde non habet , vt nunc quidem eſt, id vitii res . dicere fortaſſe, quæ ſentias non licet: tacere plane licet. omnia enim delata ad vnum ſunt. is vtitur conſilio, ne ſuorum quidem, ſed ſuo. Quod non multo ſecus fieret ſi is remp.

HVBER. ¶ A T tibi. alia obiectio. Quod non ſentias. quod non habeas in animo. Quod non probes. quod non putes rectum. Primũ reſpondet huic obiectioni. Cedere tempori. obſequi tempori, & eſt prima ratio. Id eſt.declarat quid ſit cedere tempori. Parere neceſsitati,id eſt facere quod cogaris. Habitũ.exiſtimatũ. Deinde. ſecunda ratio. Res. conditio rerum. Vt nunc eſt. qualis nunc,id eſt ſecundum hæc tempora. Non habet id uitii, id eſt non habet eam reprehenſionem ſi dicamus quæ non ſentimus, uel faciamus quæ non probamus,quia tempora ipſa nos excuſant. Dicere.oſtendit
Licere Cicero eum poſſe eſſe Romæ honeſte,quia ſi non lice-
Poſſe bit dicere quod ſentiet , licebit tamen tacere. Non licet,id eſt non potes: quia Cæſar nõ uult.licet enim per

teneret, quem secuti sumus. An qui in bello, cum omnium nostrum coniunctũ esse periculũ suo cerneret, certorũ hominũ minime prudentium consilio vteretur: eum magis communem censem⁹ in victoria futurum fuisse q̃ cæteris in rebus fuisset? Et qui nec te consule tuũ sapientissimũ consilium secutus esset, nec fratre tuo consulatum ex authoritate tua gerente uobis authoribus vti voluerit, nũc oĩa tenentẽ nostras sentẽtias

alios, possumus per nos. Omnia. ratio quare licet tacere. Ad unum, Cæsa. Is Cæsar. Ne suorum quidem. quanto minus ergo uolet consilium tuum si non utitur consilio suorum. Non multo secus. non multo aliter. Is. Pom. An. adducit rationes, quibus probat quod Pomp. idem faceret quod Cæs. si uictoriam obtinuisset: & est sensus. cum Pompu. gereret bella communi periculo omnium nostrum & haberet causam coniunctam cum nostra, non tamen utebatur consilio nostro, sed suo. quod si fecit tunc, quomodo speramus eũ fuisse facturũ, si obtinuisset uictoriam? quasi dicat fuisset multo superbior, & minus usus esset nostro cõsilio.

An, primum argumentum & prima ratio q̃ Pom. nõ esset usus consilio suorum. Coniunctum. i. pertineret ad nos omnes, & ageretur causa omnium nostrum.

Minime prudentium. i. qui etiam non essent prudentes, quia id fuisset tolerabilius si usus fuisset cõsilio prudentium. Vteretur. pro utebatur. Magis communem. magis communicantem & participantem nobiscũ.

Consilia sua. & est ordo, an censemus eum fuisse futurum magis communem in uictoria qui uteretur suo consilio & cæterorum hominum minime prudentium, tunc cum periculum omnium nostrum esset coniunctum. Censemus. arbitramur quasi dicat non. Et qui. iungitur sic cum superiore qui uteretur consilio, suo & cæterorum consilio, & qui nec secutus esset consilium tuum &c. Sapientissimum consilium. quod dedisti Pompe. cum esses consul ante initium bellorum ciuilium. Fratre tuo, L. Marcel. & est ordo: neque nobis authoribus uoluerit uti fratre tuo gerente consulatum ex authoritate tua. Vti. s. t. i. adhibere fratrem tuum ad res suas. Gerente consul. quia fuit consul una cum Lentu. Nobis authoribus. i. nobis suadentibus, uteretur fratre suo. Ex authoritate tua. quia ita agebat, ut tu consulebas. Nunc tenentem omnia scilicet Pom. i. si omnia teneret, & esset dominus.

AT tibi ipsi. Anthypophora est: necesse inquit erit ut tu aliquid dicas quod non sentias, & aliquid facias quod non laudes, quoniam non pro ratione rerum, sed pro uoluntate Cæ. & dicas & facias oportebit. Primum tempori cede. sententia est & responsio Anthypophoræ. Tempus uero si quis quærat quid sit, Macrobiũ legat. Siquidem inquit Tempus est certa dimensio, quę ex cœli conuersione colligitur. Parere ne. nil est aliud q̃ cogi id facere, quod non habet id uitiũ res. non est hoc uitium nunc in re, & conditione rei, & temporum si dicas, quæ non sentias: quia non licet aliquid dicere quod sentias. Tacere autem licet, si offendit Cæsar. quod dicis, unde si tu dicis, quæ non sentis, non es in uitio & reprehensione alicuius. Licet enim sine uitio & reprehensione dicere quæ non sentis, & Cæsa. in omnibus assentiri, cum ad unum. s. Cæsa. delata sint omnia atque uniuersa ad eius uoluntatem accommodanda sint. Res uero cũ diffusæ significationis sit adiunctum, uidetur exposcere, ut uenustior atque dilucidior fiat oratio. possessiua igitur nomina aptissime dare poterimus, uel in primis ut ita dicamus. Res familiaris. Resp. Res militaris & huiusmodi. Is. Cæsa. hic & is cum sint eiusdem ferme significationis: hoc tamen differunt ut hic demõstrãtis sit & de propinquiore, is uero referentis & de longiore spatio dicatur. Dicere. argumentum ab honesto, potes inquit Romæ honeste uiuere cum si non licet dicere quæ sentis, licet tamen tacere. Quod tamen tacere liceat rationem adducit, ut omnia & cæ. Ne suorum quidem. multo minus tuo uti uolet. Si is tempu. Pom. Non multo secus. argumẽtum à simili. Secus idem est q̃ aliter: utrunque libenter cum multo & longe coniungitur. Terent. Verum multo aliter euenire intelligit. Quem secuti sumus. Pomp. Et docet quo animo in remp. & quomodo amicos se habiturum fuisse crediderit si uicisset quemadmodum Cæ. uicit, quibus intelligit longe intollerabiliorem futurum fuisse Pompe. q̃ esset Cæs. qui uictor erat: quarum rerum comparatione molestiam Mar. mollire conatur. Suo consilio. Cic. consilio nunquàm uti uoluit, quod erat Pom. fidelissimum & utrique admodum salutare: de quo Cic. ad Cecin. Dicerem quæ antea futura dixissem ni uererer, ne ex euentis fingere uiderer. Sed tamen plurimi sũt testes mei, & initio, ne coniungeret se cum Cæ. monuisse Pom. & postea ne seiungeret coniunctionem, frangi Senatus opes disiunctione, ciuile bellum excitari uidebam, atque utebar familiarissime Cæsa. Pompeium faciebam plurimi: sed erat meum consilium cum fidele Pom. tum salutare utrique. Quæ præterea prouiderim prætere o. Nolo enim hũc de me optime meritum existimare ea me suasisse Pomp. quibus ille si paruisset, esset hic quidem clarus in toga & princeps: sed tantas opes quantas nunc habet non haberet. Eundum in Hispaniam censui: quod si fecisset, ciuile bellum omnino nullum fuisset. Rationem haberi absentis non tam pugnaui, ut liceret, q̃ ut quando ipso consule pugnante pop. iuberetur, Causa belli orta est, quid ego prætermisi, aut monitorum, aut querelarum, cum uel iniquissimam pacem iustissimo bello anteferrem. Victa est authoritas mea non tam à Pompe. nam is mouebatur, q̃ ab his qui duce Pomp. freti per opportunam, & rebus domesticis & cupiditatibus suis illius belli uictoriam fore putabant. Susceptum est bellum quiescente me, depulsum ex Italia manente me quoad potui. Ergo usus est suo & aliorum imprudentium hominum consilio, non Cic. & aliorum qui sapiebant. Vnde si tunc in periculo & in bello hoc fecit, quid in uictoria fecisset multo certe crudelior in uictoria fuisset quàm fuit in bello in quo nunquam consilio nostro est usus. Fratre tuo. C. Claudio Marcel. Gerente con. in quo Lentu. collega. Nobis authoribus. hortantibus, ut tuo fratre uteretur. Authoritate tua. ut tu uolebas, ita fratet tuus omnia faciebat. Tenentem. in omnibus dominantem Pompe.

PHI.

Tempus

Res

Hic, Is

AT. i. sed. aliquid dicendum erit tibi ipsi. s. in curia, quod non sentias. s. dicendum. aut aliquid erit faciendũ quod probes. i. approbes faciendum. Primum cedere tempori. i. parere necessitati, est habitum. i. existimatum, semper sapientis. s. uiri factum. Deinde quidem. i. certe, ut nunc est, res non habet id uitii. i. mali quod obiici solet nam fortasse sup. dices mihi. Non licet Romæ dicere quæ sentias. Responsio, licet plane. i. omnino tacere. Omnia enim sunt delata. i. redacta ad unum. i. potestatem unius. s. Cæ. Is utitur consilio ne quidem

ASCEN.

dem.i.non saltem suorum,sed suo.s.unius,quod fieret ooo multo secus.i.aliter. ' Si is.s.Pompe.quem secuti,teneret rempub.ut tenuisset si in Pharsalico conflictu uicisset.Et quia dicere potest Marcel.id male de Pō. suspicari,probat illud ex euidenti coniectura,dicens. At censemus eum.i.Pomp.qui cum io bello periculū omniū nostrum esset coniunctū suo.s. periculo, uteretur minime coosilio cæterorum hominū prudeotium, censemus,dico eum fuisse futurum magis communem.i.communicantem cōsilia sua,in uictoria.i.si usus fuisset uictoria q̄ fuisset in cæteris rebus suis,quasi dicat id noo esse censendum. Et censes eum sup.qui nec te cōsule.i.cum esses consul,& ita à primario dignitatis in urbe,secutus esset coosilium tuum sapientissimum.i.licet sapieotissimum,nec uoluerit uti fratre tuo.s.Co.seu L.Marcello gereote coosulatum ex authoritate.i.approbatione tua,nobis authoribus.i.id factum eius approbantibus, censes inquam esse teoentem omnia habentem omnia si modo habuisset,ut Cæsar tune habebat in potestate sua.

desyderaturum censes fuisse? OMNIA SVNT MISERA IN BELLIS CIVILIBVS: quæ maiores nostri, ne semel quidem, nostra ætas sæpe iam sensit. sed miserius nihil, quàm ipsa victoria: quæ etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores, impotentioresque reddit: vt etiam si natura tales non sint, necessita te esse cogantur. MVLTA ENIM VICTORI, eorum arbitrio, per quos uicit etiam inuito, facienda sunt. An tu non videbas mecum simul, quàm illa crudelis esset futura victoria? Igitur tunc quoque patria careres, ne quæ nolles videres? Non, inquies. Ego enim ipse tenerem opes, & dignitatem meam. At erat tuæ virtutis in minimis tuas res ponere: de republi. vehementius laborare. Deinde, qui finis istius consilii est? nam adhuc & factum tuum probatur, & vt in tali re, etiam fortuna laudatur. factum, quòd & initium belli necessario secutus sis, & extrema sapienter persequi nolueris.

HVBER. DESYDERATVRVM.quæsiturum.quasi dicat non desyderasset. Ne semel quidem.i. nunquam. Sæpe. quia fuerunt bella Sertorii, Syllæ & Marii, Carbonis, Catulli, Cinnæ, quæ licet ante fuissent, fuerant tamen Cic.ętate.Postremo bella Cæ.& Pompe.& mortuo Pompe.Catonis & Scipionis aduersus Cæ. Sed.licet omnia sint misera. Quæ.uictoria. Ad me.ad eos qui sunt mites & iusti. Ferociores.crudeliores. Impotentiores. (Impotētes) incootinentiores qui noo possuot suis appetitibus imperare impoteotes dicuotur. Tales.crudeles. Necessitate.quia aliter facere oan possuot. Multa,ratio quare necessitate cogantur. Arbitrio. iudicio & uoluntate. Eorundem.per quos uicit.i.eorum quorum auxilio & fauore fuit uictor. An.ostendit hæc quæ fiunt à Cæsa. oune noo euenisse præter opinionē Marcel.quia semper præuidit,& cognouit ea ita futura.

Ao noo uide.i.an oon cognoscebas quasi dicat immo apertissime uidebas. Illa. siue Cæs.siue Pompe. Igitur.infert ex hac interrogatione q̄ oon debeat carere patria nuoc,quia audiat molta quæ nolit,cum ooo curauerit ea tuoc cum uidebat q̄ crudelis esset futura hęc uictoria. Igitur careres.i.carere debueras, quod ooo fecisti. Ne uideres quæ oolles. quæ iam uidebas usq; tuoc,saltem aoimo & cognitiooe. Non. ponit respoosiooem quam posset facere Marcellus. Ioquies.dices, repoodebis. Noo subaudi debueram carere patria.

Cum tenerem opes & dignitatem.i.cum haberem omnia mea adhuc integra,& nihil diminuta. At,confutatio hui us obiectiooís. Tuæ uirtutis erat.i pertinebat ad uirtutem & magnitudinem animi tui. Pooere in mi.minimi facere & æstimare. Res tuas.i.opes quas dicis te retinuisse tunc,& dignitatem tuam. Laborare.curare,solicitum esse. De repu.i.propter rempob. Deinde. alia ratio quare debeat discedere à proposito. Nam quod aliquando est oecesse, melius est deponere, & cito & sponte: dicit ergo. Qui finis istius coosilii.i. qualis finis est istius tuæ deliberatioois, & propositi carendi semper patria. Adhuc. hucusque. Factum. quod fecisti antehac. Vt in tali re.i.pro qualitate rei,ut in tali re subaudi laudari potest. Factum.declarat ea duo quæ proposuit. Necessario.noo uoluotate.ut supra in prima epistola ad M.ostendit.

PHI. DESYDERATVRVM.petiturum,quasi diceret non omnia sunt misera. Senteotias.damnat bella ciuilia, à quibus semper alienus fuit. Maiores nostri.omnes qui ante oos uixerunt:sicut minores omnes posteros appellamus,in quo Seruius med iocriter errasse uidetur qui dixit,mioores non dicimus nisi quoties graduū deficit oomen,ut pater,filius,oepos,pronepos,aboepos,adnepos,ubi isti gradus defecerunt merito iam dicimus mioores,sicut etiam noo dicimus maiores,nisi quando ooo amplius ipsis inuenit latinitas nomen.Cic. in Catone Maiore.Nec dubitat agricola quanuis sit senex,quæreoti cui serat, respondere diis immortalibus, qui me oon accipere modo hæc à maioribus noluerunt, sed etiam posteris prodesse.& Virg.Nostrosq; huius meminisse minores. Ne semel quidem. hoc est ounquam. Nostra ætas sæpe longum esset dicere bellorum ciuilium tempora:ut Syllæ,Marii,Ser.Car.Cinnæ,Ca.Cæ.&po.Ca.atq; Scipio.hæc omnia Cic.temporibus bella fueruot.Quæ,expositio uictoriæ è bello ciuili quid afferat mali. Meliores.ut mites sint & benigni

Impotentiores.crudeliores,& qui nimium insolentes sunt,& qui sibiipsi atque suis cupiditatibus imperare oon possunt:& impotentia crudelitas dicitur & insolentia. Tales.aut ferociores,aut impotentiores.Sane animaduertendum io his duobus talis& qualis,ad orationis ueoustatem satis esse alterum ex his ponere.Vir. Quales apes æstate noua,& talia iactant:& talibus illiooeus.Iunguntur etiam,sed raro,ut Virg.Qualis in Eurothæ ripis,talis erat Dido, talem se lęta ferebat. Multa suot quare cogaoent id facere. Necessitate.maxime propter illorum importunitatem,quorum auxilio uicerunt. An.quasi diceret , oon præter opiniooem euenit. Nam tu & ego ita futurum esse iudicauimus. q̄ crudelis.siue Cæsar,siue Pompeius uinceret. Igitur.ex quo uidebas futuram esse uictoriam crudelem,tūc quoque carere patria debuisses,ne ea quæ nolles aspiceres.

uode

unde quomodo non caruisti tunc patria, minime tunc carere debes. Careres, carere debueras, quod minime abs te factum cognouimus. Non inquies, responderes ꝙ non debuisses carere tunc patria, & causam afferres talem: ego enim tenerem opes, & possiderem res meas omnes &c. At erat ait Cicero per confutationem obiectionis à Marcel. At erat tuæ uirtutis, pertinebat ad uirtutem tuam hoc quod sequitur. In minimis, minime quidem existimare res tuas, & magni rempubli. facere. Deinde qui, argumenta ab utili, & hoc ilo in mutando consilio pro qualitate temporis. Consilii, propositi tui carendæ patriæ. Et ut in tali re, pro qualitate negocii. Factum, exponit quę dixerat repetendo factum & fortunam: & subaudi laudatur in utroque. Necessario, ut in superiori Epistola dixit. Persequi uolueris, quod tunc id ostendes si Romam ueneris, & teipsum Cæsa. obsequentem præbueris.

FVISSE desyderaturum, i. expectaturum sententias nostras, i. quid nos sentiremus in senatu de iis quæ ipse ASCEN. ex sententia sua facere constituisset, quasi dicat, id non esse censendum. Omnia sunt misera, i. miseranda, non tam quantum ad eos qui instruot, ꝙ qui ea patiuntur, sed tamen etiam quodammodo quantum ad inferentes, quia cum multos habeant inimicos in ciuitate sua coguntur tyrannum agere in bellis ciuilibus, quæ, scilicet bella ciuilia aut potius misera, quæ contingunt in bellis ciuilibus maiores nostri, ne quidem, i. nō saltem, semel supple senserunt, ætas nostra sensit iam sępe. Sub Sylla & Mario, Sub Sertorio, Carbone, & Perpenna ac Cinna, sub Cęsare & Pompeio, sed nihil sup. est io bellis ciuilibus miserius ꝙ ipsa uictoria quæ uictoria etiam si uenit ad meliores, i. pro republica, tamen reddit, i. efficit eos ipsos ferociores & impotentiores, i. minus sibi imperantes, & se ab illicitis minus cohibentes post uictoriam, ut etiam si non sint. Tales, i. feroces & impotentes, natura, i. per naturam, cogantur esse tales necessitate. Enim, i. quia, multa facienda sunt uictori etiam inuito arbitrio, i. ad arbitrium eorum per quos uicit. An tu non uidebas simul mecum, ꝙ, i. quantum, crudelis illa uictoria essetfutura? quasi dicat maxime. Igitur careres, i. carere debebas, quoq; i. etiam tunc patria, ne uideres quæ tu nolles, i. uidere? Inquies, i. respondebis mihi. Non, supple carerem tunc patria. Ego enim tenerem opes sup. meas & dignitatem meam. Obiectio. At, i. sed, erat uirtutis tuæ, i. pertinebat ad uirtutem tuam, ponere tua in minimis, i. inter minima reputanda, & supple laborare uehementius de republica. Deniq; aut potius deinde, i. ut secūdo loco obiiciam qui, i. quia fuis istius, i. tui consilii est? Nam & factū tuum probatur adhuc, & fortuna tua laudatur etiam adhuc, ut in tali re, i. in qua nihil pleoe laudabile contingit. Factum inquam tuum probatur ꝙ secutus sis necessariæ initium belli scilicet contra Cæsarem, & nolueris sapienter, i. in quo fecisti sapienter, persequi extrema, i. belli ciuilis, ut illi qui in Africa perierunt.

fortuna, ꝙ honesto ocio tenueris, & statum & famam dignitatis tuæ. Nunc vero nec locus tibi vllus dulcior esse debet in patria, nec eam diligere min⁹ debes, quod deformior est, sed misereri potius: nec eam multis claris viris orbatam, priuare etiam aspectu tuo. denique si fuit magni animi non esse supplicem victori, vide ne superbi sit, aspernari eiusdem liberalitatem. Et si sapientis est carere patria, duri non desyderare. Et si republi. non possis frui, stultum est nolle priuata. Caput illud est, vt si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tutior non sit. magna gladiatorum est licentia: sed in externis locis minor etiam ad facinus verecundia. Mihi salus tua tantæ curæ est, vt Marcello fratri tuo, aut par, aut certe proximus sim. Tuum est consulere temporibus, & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

FORTVNA, subaudi laudatur. Statum & famam, HVBER. quia noluisti uideri humilis & abiecti animi supplicando uictori, nec te ipsum interficere sicut Ca. sed consilium fuit medium sicut supra. Nunc uero, quia dixit adhuc factum tuum probatur & cæte. immo dicit nunc non probabitur factū tuū: quia est alia ratio temporū & rerum, & hoc est quod dicit. Nunc, hoc tempore. Eam, patriam. Minus diligere, minus amare, & charam habere. Quod deformior est, id est quia est priuata multis suis dignitatibus. Est autem translatio sumpta à muliere, quasi dicat, quemadmodum mulier, utputa mater tua, quæ tibi fuerit chara, etiam si facta sit deformior, non debet minus diligi, ita etiam respu. amissis multis ornamentis suis non debet tibi minus esse chara. Sed misereri, subaudi debes. Nec priuare, scilicet debes, i. cum sit orbata & priuata tot uiris claris qui perierunt in his bellis ciuilibus, non debes eam priuare etiam aspectu tuo, ut non magis possit uidere te uiuum quàm alios qui mortui sunt. Denique, arguit à decoro seruando in mutationem propositi, re & tempore suadente, & est sensus, sicut hucusq; fuit magni animi nolle supplicare Cęsa. uide nunc ne attribuatur tibi pertinaciæ & obstinationi spernere id quod Cæsar liberalitate sua tibi libenter concedit sine precibus tuis. Non esse supplicem, quod hucusque facere noluisti. Victori, Cæsari. Vide, considera diligenter. Superbi, elati & inflati: non autem reuera fortis & magni. Aspernari, respuere. Liberalitatem, humanitatem quam tibi præstat in te restituendo. Et sapientis, est quasi alia obiectio. Carere patria, abesse à patria sua oppressa. Duri, quasi dicat, potius est duri & inhumani non desyderare patriam suam, ꝙ sapientis abesse. Et si rep. quia posset dicere Marcellus, cur debeo esse in patria, cum non possim frui repub. quæ est in potestate unius solius. Respondet Ci. ꝙ si non possit frui rep. stultum est nolle saltem frui re sua priuata. Caput, summa ipsa & potissima ratio terret autem ipsum Mar. periculo uitæ. Ista uita, cōmorandi in externis & peregrinis locis. Commodior, quietior, quia noui multa quæ nollis uidere. Superbi.

NE tutior, i. an sit tutior, magis sine periculo ꝙ esse Ro. Licentia impugnitas, gladiatorum, interficiēdi homines. Minor uere, minor respectus ꝙ Ro. Mihi, hoc dicit Cice. uideo pericula tibi esse magis parata in externis locis ꝙ Ro. tantam autem curam habeo salutis tuæ, ut nemo maiorem habeat pręter Marcellum fratrem tuum. Par, æqualis, ut ab eo nō uincar. Aut proximus, secūdus HVBER. Certe

dus ab eo. Certe.saltem.Consulere temporibus. habere rationem temporum. Incolumitati.saluti. Vitæ.dignitati,& conditioni uiuendi. Fortunis.rebus,diuitiis quæ dissipabuntur te absente.

PHI. ☙HOnesto ocio. Duplex est enim ocium: honestum

Ocium literarium quale studium literarum, quod ocium literariũ appellatur,ut Cic.Quid dulcius ocio literario.& inhonestũ,

Ocium amatoriũ quale est amatorium.Oui. Ocia si tollas,periere cupidinis arcus.Significat enim ocium uacationem quandam à labore. Statum & dignitatem.non supplicando Cæ. nec illi bellũ mouendo,sed medium tenendo consiliũ. aut interdictum est, deformior sine libertate. Orbatã. tanquam matrem dixit patriam esse orbatam filiis: & illos intelligit qui in bello ciuili ceciderunt.Metaphora à fœmina. Denique.aliud argumentum à decoro sumptum in mutando proposito pro conditione temporum & rerum Cæ.pollicente clementiam. Liberalitatem.qua te complecti uult: multis in locis de liberalitate Cæ.agitur.Sapientis est carere patria.exulem esse à patria tyrannis oppressa:perseuerat enim in confutãdo obiectiones Mar.& est color qui dicitur sententia.Duri.inhumani.& est sensus:uide ne potius sit duri hominis non desyderare in patria uiuere q̃ alibi esse.Sapientis carere patria. hoc est abesse à patria. Et si repu. alia confutatio.Dicere enim Mar.potuisset,cur non debeo carere patria cum repu.frui non liceat?cui respondet Tullius,stultum esse nolle saltem priuata re frui,cum repu.frui non possit:præstantius est enim aliquid habere q̃ nihil.

Frui Frui.fructum & uoluptatem reipub.capere oblectando teipsum in ea.Nam his frui dicimus,ex quibus fructum &delectationem accipimus.Non ab re Mar.uictorem Cæsa.timebat.Is enim consul erat,quãdo Cæ.è Gallia deuicta rediens alterum sibi consulatum decernere postulauit, & à Mar.in primis contradictũ est,assentiente Pom.Inde decretum est à senatu,ut in urbem Cæsar nisi dimisso exercitu nõ ueniret,& ex Mar. consilio & authoritate Pomp.cum imperio missus Luceriam,ubi tunc legiones erant, Cæsar tunc Rauennam

Caput se contulit. Caput.quasi quid potissimum rationis tuæ.Translatio est. Caput enim principale membrum

Capitulũ est omnium animantium:unde totum hominem ab eo dicimus,ut capitulum lepidissimũ,& lepidum caput. dictum saue,ut ait Varro, ꝙ inde sensus initium capiãt.& id totum subiacet arieti,de quo Marcel. Manilius, Aries caput est ante omnia princeps sortitus. Vita.peregrinatio. Commodior.non uidendo ea quæ uidere nolles:perterrere enim his uult Marcellum, ut redeat. Gladiatorum.nunc grassatores & prædones intelligit. Tantæ curæ est,peruenuste uerbum substantiuum datiuo iungimus,quotiescunque quid honestũ, quid utile & uoluptuosum & dulce significare uolumus,aut contrarium.ut magnæ mihi uoluptati fuerunt literæ tuæ,& dolori mihi est casus tuus.

ASCEN. ☙FOrtuna,supple.tua laudatur,ꝙ tenueris sup.in ocio honesto,quia literario, utpote Athenis, & statũ sup. tuum,& famam dignitatis tuæ. Nunc uero,nec ullus locus debet esse tibi dulcior patria.i,q̃ patria, nec debes diligere eam minus supp.propterea ꝙ est deformior.s.q̃ prius, sed misereri potius sup.eius, nec priuare eam orbatam.s.spoliatam.s.multis claris uiris:etiam aspectu tuo scilicet quo eam aspicias,aut aspectu tui quo aspiciaris,aut potissimum aspectu tuo.i.facie & præsentia tua. Denique si fuit magni animi,non esse supplicem uictori,uide.i.animaduerte,ne.i.an sic,aut uide.i.caue ne.i.ut non sit,superbi sup.animi,aspernari.i.contemnere liberalitatem eiusdem scilicet uictoris.Et si est sapientis carere scilicet sapienter patria,est duri.i.pertinet ad durum.& immitem,non desyderare sup.patriam. Et si non possis frui rep.stultum est nolle sup.frui priuata sup.re. Illud scilicet quod modo dicetur,est caput.i.principale momẽtum.ut si ista scilicet in ocio,& terra peregrina,uita uideatur tibi esse iucundior,tamen cogitandum sit supple tibi,ne sit non tutior.s.q̃ esset in urbe.Magna est licẽtia gladiatorum:nã facile possit aliquis Athenas mitti,unde occidaris, & reuera paulopost à Magio Chilone familiari suo,pugione interemptus est,sed minor etiam uerecundia ad facinus.s.tale perpetrandum est in locis externis. Salus tua est mihi tantæ curæ,ut sim Marcello.s.C.aut Lucio fratri tuo,aut par .i.æqualis in cura tali, aut certe proximus. Tuum est.i.ad te pertinet. Raro aut nunquam legitur tua cum uerbo est.Consulere.i.consilio prospicere,temporibus. i.ne tempora ista periculosa tibi noceant,& incolumitati,& uitæ,& fortunis tuis,ne.s.eis noceatur.

Vale.

Ex.ix.Epistola. Et si perpaucis ante.

Etsi peractis ante diebus dederam Quinto literas ad te pluribus uerbis scriptas, atque ipsi tibi dicẽdum erit aliquid,quod non sentias,an qui in bello communium nostrum coniunctum esse periculum, suo & externorum hominum minime prudentium consilio uteretur. Quæ etiam si ad meliores uenit, tamen eos ipsos ferociores,imprudentioresque reddit, ut etiam si natura tales non sint, necessitate esse cogantur. Factum quod & initiũ belli necessario secutus sis,& sapiẽter extrema prosequi nolueris.Denique si magni fuit animi non esse uictori supplicem, uide ne superbi sit eiusdem aspernari liberalitatem.

HVBER. ETsi, eiusdem est argumenti & sentẽtiæ hæc epistola,cuius est superior, mutatis tantum quibusdam uerbis, hortatur enim Marcel. ut quamprimum in patriam redire uelit expectatus multum à suis. Nihil noui.præter q̃ quę à me aliis literis intellexisti. Magis. potius q̃ tu expectares meas. Vel potius.correctio. Te ipsum.non literas:ipsum habet Emphasim, quasi dicat te præsẽtem:nam ant est,iam literas tuas,aut alium pro te. Non potui nihil dare.i.aliquid dedi,non potui facere,quin aliquid darem. Cura.da operam,cogita.

Expectat⁹ Expectatus.i.desyderatus.Virgil.Expectate uenis. Omnibus.his etiam qui nulla necessitudine tecum coniũcti sunt. Venit in mẽtem subuereri.i.interdum aliquãtulum uereor. Tarda decessio.serus decessus abstis locis,ubi nunc ès. Quod eadem ratio,qua usus est in præcedenti epistola, cum dixit. Non est porro tuum

M. T. C. M.Marcello.

S. P. D.

ET si nihil noui quod ad te scriberem habebam, magisque literas tuas iam expectare incipiebam, vel te potius ipsum:tamẽ cum Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei literarum dare.Cura igitur, vt quamprimum venias:venies enim(mihi crede)expectatus,

neque

neque ſolum nobis, id eſt tuis, ſed prorſus omnibus. Venit enim mihi in mentem ſubuereri interdum, ne te delectet tarda deceſſio. quòd ſi nullum haberes ſenſum, niſi oculorum, prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles videre. ſed cum leuiora non multo eſſent, quæ audirentur, quàm quæ uiderētur: ſuſpicarer autem multum intereſſe rei familiaris tuæ, te quamprimum venire, atque in omnes parteis valere: putaui ea de re te eſſe admonendum. Sed quoniam, quod mihi placeret, oſtendi: reliqua tu pro tua prudentia conſyderabis. Me tamen velim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

uno oculorum ſenſu mooeri, & c. & eſt ſenſus. ſi haberes tantum ſenſum oculorum, & oou etiam aurium putarem tibi parcendum, ſi oolles uenire Ro. ne uideres multa quæ nolles ſed cum neceſſe ſit te eadem audire, & utile ſit te eſſe in patria, putaui te admonēdum. Ignoſcerem. iodulgerem, parcerem. Quoſdam Cæſarem, & reliquos qui eum coutra rempub. ſecuti ſunt. Non multo leuiora. multo minus acerba. Suſpicarer. i. exiſtimarem, & ſubaudi, cum ſuſpicarer. Iotereſſe. otile eſſe, pertinere ad rem tuam familiarem quam præſens poteris conſeruare. Quod primum uenire. i. ot ſubito uenias. Atque ualere. ſubaudi cum ſuſpicarer. Valere in omnes partes. i. ualere ad omnia, ot tu uenires. Intereſſe

Admooendum. meis literis exhortandum, & dandū tibi couſilium. Quando. i. quoniam. Reliqua. quæ noo ſcripſit. Pro tua prudentia. i. ſecundum tuam prudentiam, ut es ualde prudens. Ad quod tempus. an cito, an ſero ſis oenturus. Quando

PHI. ETſi oihil. Marcellum iam mutaſſe ſeotentiam Cice. coguoſcebat, & eſſe iam perſuaſum Romam ueoire, quapropter his eum hortatur, quamprimum ueniat, cum adhuc Cic. aliquautulum uereretur ne eum delectaret tarda deceſſio poſtremo eum rogat, quo tēpore ipſum expectent, det operam literis ſuis intelligat. Vel te potius. Teipſum, cum pondere ſuo prooomen. Expectatus. deſyderatus. ut, Expectate uenis, ait Maro. Omuibus. uel ipſis qui tibi nulla amicicitia iuncti ſuut. Subuereri. aliquantulum timere. Sub enim compoſitiue, quid claoculum, aut diminutiuum ſignificat. Virg. Olli ſubridens. & Cice. Pudor pene ſubruſticus. aliàs ſub pro interdum pooitur. Virgil. Ipſe ſub ingeoti luſtrat dum ſiogula templo. Aliquando ante, uel per, uel circa. Virg. Sub ooctem cura recurrat, & poſteiſq; ſub ipſos, Nituutur gradibus. Et in Georg. Sub lucem exportaut calathis. hoc eſt ante lucem. Ne te delectet. alteram exigit conſtructionem delecto, alteram oblecto, aliam delector. Sic euim his utimur. Delectarūt me mirum iu modum literæ tuæ. &, oblecto me literis. &, ego plurimum te ipſo delector. Tarda. corporis eſt: aliàs animi & intellectus: ut, huic tardus es. Ignoſcerem. ueniam darem, parcerem. Caue dicas indulgere pro ignoſcere: nam maximam habent inter ſe diſtantiam, cum indulgere ſit dare operam alicui rei peragendæ. Incumbere, uigilare, ſtudere: uel in primis cooeedere rem aliquam, rē mollem & effœminatam, & quaodam quaſi clementiam monſtrare, qua parentes io liberos ſuos plurimum errare uidentur, oimium illis indulgentes, & delicate tribuentes: & eandem dicit rationem quam ſuperius dixit de uiſu & auditu. Quoſdam. ut Cæ. & ſuos. Suſpicarer. opinarer: & intellige iterum cum. Valere. ſup. cum ſuſpicarer, & exiſtimarem. In omues partes. io omnia ad te pertinentia. Admoneodum. adhortaodum. Reliqua. quæ forte ſcribeuda erant. Pro tua prudentia. ſecundum tuam prudeotiam. Nam pro loco in, ante & ſecuudum aptiſſime collocamus, ut pro templo, ante templum, pro curia, ante curiam. Salu. Quod ni maturaſſet pro curia ſignum ſociis dare. Pro uiribus. ſecuudum uires. Virg. Summis iocurrant uiribus arcus. pro ſe quiſq; uiri. pro roſtris, pro tribunali, roſtris, fungitur interdum interiectioois officio cum. ut pro Iuppiter, pro deum, atq; hominum fidem. Cooſiderabis. conſideramus futura, cogitamus præſentia, ſed iſta confuoduotur.

Subuereri

Delecto
Oblecto
Delector
Ignoſcere
Iodulgere

Prouitib⁹

ASCEN. ETſi. Eiuſdem fere argumenti eſt cum ſuperiore: hortatur enim Marcellum, quamprimū domum redire. Ordo eſt. Etſi. i. quamquam, nihil oovi habebam quod ſcriberem ad te, & incipiebam magis expectare literas tuas, uel potius teipſū, tamen cum Theophilus. ſ. familiaris tu⁹ proficiſceretur. ſ. Roma ad te, noo potui oihil literarum ad te. i. quin aliquid literarum darem ei. Igitur, quia te tautopere expectamos, cura ut uenias quamprimum. Eoim. i. quia, crede mihi, tu uenies expectatus. i. deſyderatus. & optatus, neque ſolum uobis. i. tuis, quia oos tui ſumus, ſed prorſus. i. omnino. Omnibus. Venit enim mihi in meutem. i. cogitando compellor, ſubuereri. i. aliquantulum uereri interdum, ne deceſſio. ſ. ab Athenis, tarda. i. ſera, delectet te, hoc eſt, oe tædio afficiaris Romam reuerti, quòd ſi nullum haberes ſeoſum niſi oculorum, ego ignoſcerem prorſus. i. omnino tibi, ſi, ſcilicet tunc oolles uidere quoſdam, ut reip. oppreſſores. Sed cum ea, quæ audireotur. ſ. à te, eſſent nou multo leuiora, quàm quæ uidereotur, ſcilicet, ſi Romæ eſſes. Autem, id eſt ſed ſuſpicarer intereſſe, id eſt ad utilitatem pertioere, rei familiaris tuæ, te uenire ſcilicet domum, quamprimum atque ualere, id eſt, utile eſſe, io, id eſt, ad omnes partes, putaui te eſſe admonendum de ea re. Sed quando aut quoniam, oſtendi ſupple id quod placeret mihi, tu conſiderabis reliqua, id eſt ad recte ſententiam, pro tua prudeutia, id eſt, ſecundum prudentiam tuam. Velim tamen facias me certiorem ad quod tempus, expectemus id eſt, expectare debeamus te. Vale.

PETRI. VICTO. CASTI. ❧ ET ſi nihil nooi, quod ad te ſcriberem habebam. In medicæo, quæ extrema hic eſt dictio non legitur, nec alia pro illa reſtituitur: quod oitio librarii factum eſt, qui in exſcribenda epiſtola omiſit, quod aote io capite libri, dum indicem faceret, poſuerat: ita enim legendum eſt: Et ſi nihil erat nooi, quod ad te ſcriberem, magiſque literas tuas: & quæ ſequuntur.

HVBER. Plurimum. Multis epistolis, & in his quas supra uidimus, & aliis quæ non reperiuntur Cic. hortatus fuerat Marc. ut in patriã reuerteretur, neque liberalitatẽ Cæ. aspernaretur. Deide gratulatus etiam ei fuerat, ꝙ senatus uniuersus, & boni uiri uno conseusu supplicassent Cæsar. pro restitutione eius. Itaque respoodens Mar. dicit se, & semper & hoc potissimum tempore tanti fecisse authoritatem Cice. ꝙ citius est flexus & persuasus eius literis, ut mutaret propositum, & Romam ueniret, q̃ & consiliis & precibus C.M. fratris qui assidue obsecrabat eum, ut nollet perpetuo abesse, sed uteretur consilio amicorum & suadeotium, ut rediret. Deinde ostendit se habuisse gratam gratulatiooem Cicero. quia ex animo factã intelligebat, gratius tamen sibi fuisse, ꝙ inter paucos amicos qui ei fauerent, coguouit Cice. sibi amicissimum, ob quam causam ostendit se potius redire Romam, ut possit esse cum cicerone, & cæteris talibus amicis, quàm propter aliquid aliud. Plurimum ualuisse. habuisse maximum poudus, & multum potuisse. Obsecraret precibus. adiuuaret etiam precando, quod plus est q̃ dare consilium. Persuadere. i. animũ inducere. Quàm effectum. q̃ est persuasum. Vteret uestro consilio. facerem sicut uos cousulebatis. Potissimum. præcipue, potius quàm coosilio aliorum qui fortasse consulebaot ei, ut abesset. Res acta. i. impetrata restitutio mea: quia Cice. ad eum scripserat, sicut etiã supra ad Seruium Sulpitium. Gratulatio. ꝙ Cæ. ostenderit ooo me paruifacere, & ꝙ senatus pro me supplicauerit. Optimo animo. i. cum beneuolentia sine simulatione. In summa paucitate. i. in ualde paucis amicis. Erant autem pauci respectu eorum qui debuerant ei fauere, neque tamen fauebaut. Necessariorum. Necessarii, authore Festo, dicuutur cognati, aut affiues io quos oecessaria officia conferuutur. Cupidissimum. amautissimum. Præstitisse. ostendisse. Singularem. præcipuam, plusquam omoes alii. Reliqua. cætera præter te, & alios paucos qui mihi fauerunt: reliqua igitur .i. fortuoæ meæ & dignitates, & similia. Eiusmodi. i. talia, & talis conditionis. Quibus. scilicet reliquis. Carebam æquo animo. i. carebam sine sollicitudine, sine dolore. Tempora. coudities temporum. Hæc .i. talia ita misera, & mala. Hoc. hanc rem. s. quæ sequitur. Statuo. iudico: est autem ordo, hoc statuo esse eiusmodi, ut quisquam, oeque io aduersa, oeque in secuoda fortuna possit uiuere sine beueuolentia talium uirorum & amicorum scilicet qualis tu es. Gratulor mihi. gaudeo mihi. In hoc. in hac re, ꝙ talem habeam amicum. Præstabo. ostendam. Re. effectu, oon uerbis. Officium. beneficium.

Persuadere

Necessarii

M. Marcellus. M. T. Ci. S. P. D.

Plurimum ualuisse apud me tuam semper authoritatem, cum in omni re, tũ in hoc maxime negotio, potes existimare: cum mihi C. Marcellus frater amantissimus mei, non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non prius mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis ut uterer uestro potissimum consilio. res quemadmodum sit acta, uestræ literæ mihi declarãt. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quòd ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multo iucundius est & gratius, quòd in summa paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum qui uere meæ saluti fauerent, te cupidissimum mei, singularemque mihi beneuolentiam præstitisse cognoui. Reliqua sunt eiusmodi, quibus ego (quoniam hæc erant tempora) facile & æquo animo carebam. Hoc uero eiusmodi esse statuo, vt sine talium uirorum, & amicorum beneuolentia, neque in aduersa, neque in secunda fortuna quisquam uiuere possit. Itaque in hoc ego mihi gratulor. Tu uero ut intelligas, homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi præstabo. Vale.

☞ Ex. xi. Epistola. Plurimum ualuisse. Non solum consilium daret, sed precibus quoque me ooeraret.

PHI. Plurimum ualuisse. Quaotam uim. quem etiam effectum habueriot apud Marcel. Cice. epi. his Mar. literis facile cognosci potest: eius cousilio persuasus Romam se uenturum pollicetur, & ibi malle uiuere, ubi clarissimorum uirorum cousuetudine uti posset, & maxime Ci. quem sibi amicissimum esse cognouerat, & ꝙ nec Marcel. frater oec multi alii ex amicis illi persuadere potuerunt, persuaserat Cice. ostendit etiam quàm sibi grata fuerit gratulatio ipsius, ꝙ S.P.Q.R. Cæ. supplicatum accesserat, ut Mar. restitueretur io patriam. Valuisse. habuisse poodus, uel potuisse. Habet hoc uerbum in oratiooe multum uenustatis, uel in primis si cum ablatiuo iuogamus hoc modo. M. Ci. plurimum eloquentia ualuisse uemo est qui nesciat. Sine ablatiuo, sic, ualet id quidem apud me multum sicuti etiam hominum amicissimorum diligens commendatio. Exigit etiam post se accusatiuum, sed quaudo refertur ad precium, in his utimur genitiuo tanti, & quanti, in reliquis accusatiuo, ut quauti ualet, taoti ualet annona, aureos. xx. ualet annona. Authoritatem. dignitatem, & existimatiouem tuam. Cum. i. &. In omni re. subaudi alia. Tum maxime. i. & præcipue. In hoc uegocio. in hac causa mei reditus. Amaotissimus mei. qui me ualde amat. Hoe uego. mei reditus. Cousilium, quo intelligerem redeundum esse mihi Ro. Sed precibus. ut hoc te unius sollicitudiues, unius etiã multæ lachrymæ C. Mar. fratris optimi deprecantur. Obsecraret precibus. maiorem uim habet quàm dare cousilium. Potissimum. nolim dicas potissime: id enim ounquam legi nisi apud Priscianum, qui dicit à potius uasei potissime. Res acta. restitutio mea impetrata, ut ex Cic. epistola acceperat. Gratulatio. quod pro eo supplicauerat senatus ꝙ ei pepercerat Cæ. ac esset Ro. rediturus. Optimo animo. non simulata mente. Paucitate amicorum. pauci. n. erant, cum multi esse debuissent qui ei fauerent propter præstantiam eius. Cupidissimum. amantissimum. Præstitisse.

Valere

Præstare

stitisse.demonstrasse.numerosæ significationis uerbum, Nam est dare,concedere,exhibere,cum quibus accusatiuum iungimus.ut,si meam fidem præstiteris,quod confido te esse facturum.interdum antecellere, & tunc ultra datiuum ablatiuum damus,ut Cicero cæteris omnibus præstabat ingenio,& doctrina.Aliquando meliꝰ esse.Virg.Sed motos præstat componere fluctus.Quid,quod præstare iureconsulti uolũt esse,cauere ne quid damni fiat alicui.Cicero de officiis. Emptorem indemnem damno præstari oportere. Reliqua.tam fortunæ,q̃ dignitatis,& huiusmodi. Aequo animo.sine molestia,multis id modis dicere possumus:moderate,facile,modice,modeste,fortiter,quod quasi uulgo dicitur patiẽter.Et à contrario sẽsu hoc modo.Iniquo animo, ægre,grauiter,moleste,peracerbe,immodice. Tempora.nouitates. Hæc.tam misera. Hoc, quod sequitur: & est ordo,hoc statuo esse huiusmodi, eius conditionis, status. Talium uirorum.qualis tu es. Gratulor.gaudio afficior. Hæc mala. In hoc.ꝙ talem amicum habeam. Re.effectu.Cicero in Paradoxis Cum te ac factis longe aliter iudicassent. Præstabo.efficiam, demonstrabo. Aequo animo

PLurimum &c.Quid Cic.epistolæ apud Marcellum ualuerint,Marcellus ipse hac epistola significat, dicẽs se ab eo quasi suasum Romam uenturum,& quæ pro se acta essent cum Cæsare grata habere. Ordo est. O Cicero,tu potes existimare.i.iudicare, tuam authoritatem ualuisse semper plurimum apud me, cum .s.ita sit,quod potes existimare illud in omni re,scilicet alia,tum maxime in hoc negocio scilicet domũ redeũdi. Cum Caius Marcellus sup.meus,amantissimus mei,non solum daret mihi consilium,sed quoque.i. etiam Obsecraret.i.ob sacra oraret me precibus , non potuit prius persuadere mihi,q̃ effectum est literis tuis, ut uterer potissimum consilio nostro,scilicet amborum.Literæ uestræ.i.tuæ & fratris, declarauit mihi quemadmodum res.i.reconciliatio mea aut ueniæ datio,sit acta,scilicet in senatu,cum Cæsare. Gratulatio tua,& si.i.quãquam,est mihi probatissima.i.maxime approbata,quòd.i.quia,fit ab optimo animo, tamẽ hoc est mihi iucũdius,& gratius multum,ꝙ cognoui in summa paucitate amicorum,propinquorum,ac necessariorum,qui fauerent uere.i.non ficte,saluti meæ,te cupidissimum mei,& præstitisse mihi beneuolentiam singularem. Reliqua,s.bona,quæ ante habebam,sunt eiusmodi,quibus.i.ꝙ eis,ego carebam facile,& æquo animo, quoniã hęc .i.huiusmodi erant tempora.s.tam mala. Vero.i.sed,ego statuo hoc.s.quod mihi præstitistis,esse eiusmodi, ut quisquã neque possit uiuere in fortuna aduersa,neq; in fortuna secunda.i. prospera, sine beneuolentia talium uirorum,& amicorũ.itaque ego gratulor mihi in hoc. Vero pro sed,ego præstabo,scilicet effectu ipso, ut intelligas te tribuisse homini amicissimo,uidelicet mihi.officium.i.opportunum beneficium. Vale ASCEN.

Seruius Sulpitius M. T. Ci.
S. P. D.

ETsi scio nõ iucundissimũ nuntiũ me uobis allaturum,tamẽ quoniam CASVS ET NATVRA in nobis dominatur,uisum est faciẽdum,quoquo modo res se haberet,uos certiores facere. Ad decimũ Calẽ.Iunii,cũ ab Epidauro Piræũ naui aduectꝰ essem , ibi Marcellum

ETsi.M.Mar.multis literis Ci.persuasꝰ tandem decreuerat Rom.uenire,cum Cæ.liberaliter ei concessisset, ut id facere posset,uerum ante quam discessisset ex Græcia,cum non longe ab athenis esset,à P.Magio Chilone eius familiari pugione interemptus est. Itaque cum Seruius qui prę erat Achaiæ,intelligeret quantum Cice.dilexisset Mar.hac epistola nunciat ei grauissimũ casum mortis ipsius Mar.& simul ostendit quanta cura & officio primum curauerit ei subuenire adductis medicis.Deinde postquam est mortuus, ut honorifice sepeliretur. Et si.principium est accommodatum rebꝰ tristibus nunciandis. Non iucundissimum.à contrario .i.tristissimũ & plenũ doloris.Nõ iucũdissimũ à cõtrario sensu mœstissimum,& attẽtum facit. Casus & natura.tribus enim humana uita, ut inquit Honoratus, continetur.Natura,cui ultra centum & xx. solstitiales annos concessum non est,fato cui nonaginta anni,hoc est Saturni tres cursus exitum creant,nisi forte aliarum stellarum benignitas tertium eius superet cursum.fortuna hoc est casu.qui ad omnia pertinet,quæ extrinsecus sunt,ut ad ruinam,incendia,naufragium,cædes.nerum casus differt à fortuna,ut Aristotelis uerba demonstrant secun.physico. lib. tam enim in agentibus per intellectum uim habet casus,q̃ in non agentibus per intellectum, & in plures res cadit q̃ fortuna,ut decidẽs a tecto tegula prætereuntem occidit.& Chilo,à quo nihil mali suspicabatur Marcel.eum occidit:fortuna uero duntaxat uim habet in agentibus per intellectum,ut aranti agricolæ argenti lamina se offert. Et bene casum, & naturam dixit in bonis dominari:omnia enim inter ista claudenda sunt, adeo quod omnia ane secundum naturam fiant necesse sit,ut nunc uiolentiam & inopinatam mortem Mar.casu contigisse putemus. Verum, ut ait Gellius, cum apud Cice.legisset.i.Philippicarum,ut si quid mihi humanitus accidisset.Multa autem impendere uidentur præter naturam,& præter fatum.Considerandum equidem puto,atq; id maxime requirendum qua ratione dixerit accidere multa humanitus posse præter fatum,cum sit ratio,& ordo , & inseparabilis quędam necessitas fati.Item Virg.Aenei quar.de Phœnissa.Nam quia nec fato,merita nec morte peribat: tãquam in faciendo fine uitæ,quæ uiolenta sunt,non uideantur e fato euenire.Sed in hoc quid sentimus in lib. Tus.explicauimus.Sed posset quis quærere quid sit natura,quæ tripartita consideratur in homine,animi, corporis,& extrinsecus.inquit Cice. naturam ipsam definire difficile est. Sed quæ ratio sit,cur naturæ diffinitio difficilis sit Victorinus docet hoc modo. Apud sapientes contentio est, quid prius sit, deus an natura? Si natura prior est,ergo deus natus est,atqui deum nasci non posse. Rursus si deus prior est,nata est natura.Quod si nasci potuit natura,incipit non esse natura.Itaque naturæ difficilis est definitio, sed cum dixerit esse difficile,non tamen negauit definire nõ posse.Itaque quidam philosophi sic definiendam putauerũt. Natura est ignis artifex quadam uia uadens in res sensibiles procreandas. Plato sic definit. [illegible] hoc est,natura, est dei uoluntas. Visum est faciendum uos facere certiores. hoc est putaui ut uobis significarem:dicendi modus huiusmodi apud doctos uiros. Iunias.narratio est,& animaduerte,ꝙ plus decoris habebit oratio,si pro mensium genitiuis possessiua eorundem mensium ponemus, ut si Calendas Iunias dicemus HVBER. Et si

non

Epidaurus

non Iunii, Augustas non Augusti. Epidauro.in Achaia,ut ait Pli.est ciuitas,de qua etiam Strabo sic ait. Epidaurus autem antea Epitaurus uocabatur,eam Cares,Aristo.teste occupauerunt,& non alibi patũ insignis est ciuitas, præsertim ex Aesculapii claritate nobilitata,quem uaria morborum genera curasse somniati sunt homines:erat uero templum egrotantium multitudine usquequaq; refertum,pendentibusq; tabellis,in quibus sanati languores erant inscripti.Sita quidem urbs est in ipso Saronici sinus recessu intimo, Epidamnus uero urbs est Epiri,quam & Dirrachium dicunt.

Epidãnus

PHI.

ET si scio.Vide quemadmodum omnibus telis fortunæ proposita sit uita nostra.Inimicus enim Mar.peperoerat,iuuentus est amicus Publius Magi.Chilo qui eum occideret. Nunciae igitur Ci. Sulpitius,qui tunc in Achaia magistratum gerebat,non sine magno dolore Marcellum Cic.amicum occisum esse.Mortis etiam genus ostendit,& officia quæ in eum ita affectum contulit. Postremo quibus eum sepulturæ & exequiarum honoribus honestauerit.Nuncium.nuncius masculino genere & rem nunciatam,& eum qui nunciat significat.Virg.I.æneì.& nuncius ibis Pelidæ genitori. idem in sexto.Infœlix Dido uerus mihi nuncius ergo Venerat.In neutro uero genere rem nũciatam tantum significat.Casus,euentus per accidens,qui ut ostendit Arist.lib.secũ.phy si.ca. viii.sic differt à fortuna, quia casus habet esse tam in agentibus per intellectum q̃ in non agentibus per intellectum,& in pluribus est q̃ fortuna, ut si lapis cadens de tecto frangat caput transeũtis, & si quispiam ab aliquo interficiatur,à quo propter familiaritatem nullum periculum timeret,sicuti M.Mar.à Chilone. Fortuna uero habet esse in agentibus per intellectum tantum,ut si fodiens sepulchrum inueniat thesauros.Et natura dominatur.quia à iure naturæ omnia orta occidunt,ut inquit Salu. Dominatur.imperat,quia & casui & naturæ subiecti sumus.In bonis,dominor, iungitur cum ablatiuo cum præpositione,ut hic,& apud Virg.ænei.secũ.Incensa Danai dominantur in urbe, iungitur datiuo Virg.Et uictis dominabitur Argis. Iungitur etiam accusatiuo cum præpositiõe in. Ouid.pri. meta.Et q̃ dominari in cætera posset Natus homo.& Cice.in Catone maiore.Fœlix senectus si usq; ad ultimũ spiritum dominatur in suos.Visum est faciendum facere,modus est dicendi quo frequenter etiam Ci.utitur, uisum est faciendũ ut te admonerem,pro putaui te admonendum.Ad decimum.incipit narrare.Epidauro.Epidaurus,ut scribit Soli.est urbs Achaiæ,Aesculapii sacello celebris,cui incubantes ægritudinum remedia capessunt monitis somniorum.Inde Aesculapius Epidaurius dicitur.Ouid.in.pri.de põ.Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,Sanabit nulla uulnera cordis ope.Epidamnus autẽ urbs in Epiro est, Dyrrachium appellata.Piræus.portus Atheniensium,ut ostendit Stra.lib.nono.cui urbs coniungebatur muro protracto ex oppido in modum duorum crurum.

Nuncius
Nuncium
Casus
Fortuna
Dñatur
Aesculapius
Epidaurus
Piræus

ASCEN.

ET si scio &c.Deflet M.Marcelli necem à. P.Magio Chilone familiari eius acceptam, recitatq; studium suum in communis amici sepultura,dicens.Et si.i.quamquam sciu me allaturum uobis.s.qui Romæ estis,nuncium non iucundissimum,modo tristissimum, tamen quoniam casus & natura dominatur in bonis, quia etiam boni aut casu aut natura cogẽte sæpe pereunt. Visum est.s.mihi faciendum,facere.i.ut facerem uos certiores, quoquo.i.quocunq; modo res haberet se.Cum ego aduect⁹ essem naui ab Epidauro urbe Achaiæ,Aesculapii sacellu insigni, Piræum.i.ad portum illum Atheniensium.ad.i.circiter.x.Cal.Iunii,ego conueni, id est adiui, colloquendi & uisendi gratia,ibi,scilicet in Piræo.

collegam nostrum conueni, cumque ibi diem consumpsi, vt cum eo essem. Postero die cum ab eo digressus essem, eo consilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque iurisdictionem absoluerem: ille, vti aiebat, supra Maias in Italiá versus nauigaturus erat. Postridie eius diei,cum ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimá noctis, P. Posthumius familiaris me⁹ ad me venit, & mihi nunciauit M.Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus à P. Magio Chilone familiari eius pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse, vnum in stomacho, alterum in capite secundum aurem: sperare tamen eum viuere posse: Magium seipsum interfecisse.postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nunciaret: & rogaret, vti

HVBER.

COLlegam.fuit.n.eius collega olim in consulatu,at tunc non erat. Ab Athenis in Bœotiam irem.Nulla te regula grammaticorũ impediat, quin nominibus locorũ propriis addas præpositionem uel non addas quocunq; spectantibus, indifferenter.n. omnes docti uiri sunt usi,ut ab Athenis & Athenis uenio ad Romam, & Romam uado.Sic Sulpitius,cum ab Aegina Megaram uersus nauigarem,his exemplis plenus est Liuius. Athenæ uero,ut inquit Stra.à Posidone siue Neptuno, & Athena.i.Minerua appellatiuue deorum sortitæ sunt. Regio in qua sũt Attica nominatur, de qua Cecrops primum multitudinem in ciuitates duodecim habitandas digessit. Theseus uero postea duodecim illas in hanc unam congregasse ciuitatem memoratur. Bœotia coniũcta est Atticæ,à qua illam montanæ atticæ plagam disiũgit,à boue appellata,quam ibi Cadmus Agenoris filius reperiens immulauit.Diodo.uero Siculus à Boete Neptuni filio,ex Arne Aeoli filia dixit appellatã esse Boetiam.Absoluerem. perficerem. Reliquamque iurisdi.i. reliquum quod restat de administratione etiam in Bœotia,nam Seruius habebat iurisdictionem non solum in Achaia,sed etiam in regionibus finitimis. Supra Maias alii intelligunt supra Maias,ut subaudiamus dies,sed dies in plurali constat masculini tãtum esse generis, non autem fœminini,præterea non est mos doctorum ponere adiectiuum sine substantiuo,ego huic sententiæ minime assentior.Alii dicunt esse locum quod & si adhuc apud neminem idoneum me legere memini, tamen magis probo.Postridie diei eius.ut supra notauimus alio loco diei,abiectio est,ut ubi locorum,nam & postridie & ubique per se plena sunt. Proficisci.discedere.Circiter.pro iuxta ponitur,quando uero significat,ad temp⁹ tamen solet pertinere, ut circiter calendas, interdum ad locum, ut Cassius Emina, lapidem fuisse quadratum

Athenæ
Bœotia
Postridie
Vbiq;
Circiter

tum circiter in media arce iunctum caleodis, frequentiua tomen ad numerum, ut Papia distat Mediolano circiter uiginti milia. Circiter ergo pro circa. Decimam ho. quia hora nona cœnabatur. Marti. Incipit extructos frangere nona thoros. Iuue. carpit Mariū Priscum quòd ante nooam horam cœnaret. Exul ab octaua Marius Bibit. Dies autem incipiebat apud Romanos à media oocte, ut digestis de feriis lege mora Ro. Chilone, cognomentū à labris, nam (ut inquit Ser. io arte) Ciloes sine aspiratione dicunt, quorum capita looga & cōpressa sunt. Chilones autem cum aspiratioue ex Græco à labris improbioribus, quæ illi uocant χεῖλη, nnde & pisces improbius labeati Chilones dicuntur. Pugiooe. pugio genus est teli, à puogo dictus, quo facile apprehenditue. Secundum, id est iuxta. Virg. lib. iiii. Geor. Pascuntur uero syluas & plena secundum Flumina. Sperare tamen. subandi dixit, uel ounciauit se sperare, id est spem habere. Eum. Marcellū. Seipsum. propria manu. Se missum. subandi dixit C. Posthumins. — Chilones / Ciloes / Pugio / Secūdū

COLLEGAM. non nunc sed antea, cum simul gessimus consulatū. Ibi. in Piræo. Postero die, scilicet sequenti die. Digressus essem. Virgi. Hos ego digrediens lachrymis affabar obortis. Iuueoa. Quamuis digressu ueteris confusus amici. Eo consi. ea mente, ea deliberatione. In Bœo. quæ est finitima Atticæ. Dicta est autem Bœotia à bone à Cadmo inuenta, cuius augurio urbem coodidit. Vnde Oui. Mœnia fac coodas, Bœotiáq; illa uocato. Diodo. tameo lib. v. dicit appellatam fuisse à Bœotio, quem Neptuous genuit ex Arne filia Aeoli. Iurisdictiooem. administrationem, hanc enim ooa modo io Achaia, sed io regiooibus uicinis habebat. Seruius. Suprema æstate Italiam uersus nauigaturus erat, hoc est in fine æstatis, & circa principium Autumni, Quatuor enim anni tempora tripliciter diuiduntur, io oonum, adultū & præceps siue supremū, & oouam æstatē dicimus initiū æstatis, adultā æstatem, æstatis mediū appellamus, & supremā siue precipitē æstatem nuncupamus finem æstatis, & sic de singulis temporibus, ut Ver nouū, adultū & preceps. Postridie. postera die, cras, eerāt qui postridie dicūt post tres dies, adiuxit etiā Sulpitius diei eius, & sic legeodū postridie diei eius, nec maioris, aut alterius significationis est q̄ postridie, ut cū dicimus ubiq; gentiū, ubiq; locorū nō aliud significamus q̄ ubiq;. — PHI. / Bœotia / Iurisdictio / Postridie

Decimam ho. hora. ix. dabatur cœna, hinc ait Valerius Martia. Incipit extructos frāgere noua thoros, hinc Mario Prisco apud Iuue. datur uitio, quòd ante horam nonā cœnaret, ut, Exul ab octaua Marins bibit. Chilone. P. Magius cognomine Chilo à labris grossioribus dictus est, qui Marcellū occidit. χεῖλος enim apud Græcos labrum significat. hinc aspiratur prima, sed cum c tenui Cilo illum significat qui oblongum & compressum caput habet, ut Genuenses habere conspicimus. Circiter. ad numerum in primis refertur, potest & ad tempus & ad locum referri. Tu ne dicas tantummodo temporis esse Prisciani errore ductus. Hoc autem loco & ad tempus, & ad numerum pertinet. Pugione percussum. genus est gladii. Nec dicas, cum pugiooe percussum. Nam quando significat instrumentum uoo apponitur cum, noo enim latine diceremus. Scribo enm calamo, uulnero te cum gladio, sed scribo calamo, uulnero te gladio, & huiusmodi. Stomacho. addo ootā aspirationis io fine. Stomachus, etiam pro ira & odio, sæpe pooitur, C. in Tuscu. Iotelliges ea stomacho non agere. Hora. Magnum stomachūmq; teneto, unde stomachari est pro indignari, & ira cōmoueri. Cic. in Tuscu. An ne ro uir fortis nisi stomachari cœpit, non potest fortis esse? Inde etiam Stomachosus indignatiooe & ira accensus. Hora. epistolarum. i. Leua stomachosus habena dicet eques. Secuodum. est frequentissime positum pro post apud Liuium. Sic Quintilia. Nam quod unum mihi secundum patrem fortuna uidebatur parasse præsidium, id ego separare in illa sorte noo poteram. alias pro iuxta ponitur ut nunc, & Maro. Dulcibus illa quidē illecebris, & plena secuodum Flumina. aliquaodo significat pro, ut secuodum te ad Cæsarē scripsit, hoc est pro uoluntate & sententia tua. Io aliis uero significationibus ootum est. — Chilo / Circiter / Pugio / Stomachus / Stomachari / Stomachosus / Secundū / Cogere

MARCELLVM collegam oostrum. s. quondam in consulatu, & consumpsi eum diem ibi, ut essem cum eo, scilicet Marcello. Cum digressus essem ab eo die postero, id est sequenti, cum quo coouoneram, eo coosilio irem ab Athenis in Bœotiam, quæ Atticæ uicina est regio, & absoluerem reliquam iurisdictionem, s. prouinciæ susceptæ, ille, scilicet Marcellus, nauigaturus erat, ut aiebat, Italiam uersus supra Maias, id est Maio mense peracto cuius adhuc sex aut septem restabāt dies. Huber. quia dies in plurali masculinum est, censet de diebus intelligendum ooo esse, & licet apud oullum idoneum erit, probet locum maiarum nomina significari. Ego cōtra sentio, nam licet usitatius in masculioo utamur, tamen non futilis author dixit. Venit post multas una serena dies. Præterea sicut per Calen. nonas & idus dies significamus, sic & per maias, omnes maii mensis dies significatos intelligo, noo tamen dixero dies maias, sicut nec Caleodas, sed maiarum ut Calendarum. Quidam textus bis habent supra maias, sic ut ab Athenis supra maias in Bœotiam irem &c. quod si est, uoo potest accipi pro loco, sed pro tempore, sed non putem bis legendū, eo quòd Seruius iam digressum se dicit, ut scilicet statim oon supra maias in Bœotiam iret, nam addit. Postridie eius diei, id est die sequente eum diem, cum haberem in animo proficisci ab Athenis, Posthumius familiaris eius. s. marcelli, aut familiaris meus, uenit ad me, circiter horam decimam ooctis. s. post meridiem cōputando horas, & ounciauit mihi M. Marcellum collegam nostrū percussum esse post tempus cœnæ, à Publio magio Chilo ne familiari eius, pugiooe, id est gladio acuto quo punctim uulnera fiunt, & accepisse duo uulnera, unum in stomacho, alterum io capite, secundum. i. pone & post aurē, tamen sperare eum posse uiuere. Magium interfecisse seipsum, aut desperatione uitæ, aut dolore quòd ebrius amicum sic uulnerasset, repete & mihi ounciauit se postea missum à Marcello ad me, ergo familiaris marcelli erat, qui, id est ut ounciaret mihi hæc, & rogaret sup. me, uti, id est ut. — ASCEN. / Maias

cogerem medicos. coegi, & è uestigio eò sum profectus prima luce. Cū non longe à Piræo abessem, puer Acidini obuiā mihi uenit cū codicillis, in quibus erat scriptū, paulo ante lucē Marcellū diem suū obiisse, Ita uir clarissimus ab homine deterrimo acerbissima morte est affectus: &

COGEREM in unum colligerem, congregarem. Virg. in Buc. Tityre coge pecus. E uestigio. statim. Prima luce. prima parte lucis, hoc est circa ipsam lucem, eleganter enim dicitur prima nocte, uel multa nocte, & prima luce, & multa luce, uel ad multam uoctem, & ad multam lucem ueni ad te. Puer. seruus. Acidini. nomen proprium. Codicillis. tabellis, literis. codex enim diminutiuum facit codicillus. Paulo ante lu. paulo ante diem, cum ego prima luce ad eum irem. Ita. quasi dicat ita crudeliter & miserabiliter, est enim miserantis. Virda, M. Marcellus. Coactus sum. noo ab aliquo — HVBER. / Cogere / E uestigio / Codicilli

sed à me ipso, & est dicendi modus pro eo quod dici-
Lectica tur, fuit mihi necesse. Illa lectica. & quia nõ habebam
aliam qua posset deferri. Erat autem lectica cathedra &
& sedes quædam, qua ferebantur diuites & potentes,
dicta quod puluinari & lectulo esset strata, græce dici-
Hexaphoron tur Hexaphorun, quia à sex seruis ferretur. Iuue. Cum
iam sexta ceruice feratur, Hinc atque inde patens ac nu
da pene cathedra. Idem. Cum ueniat lectica Mathonis
plena ipso. Idem etiam significat lecto fuisse stratã. Cũ
dicit, Qui dedit ergo tribus patruis Aconita uehetur
pensilibus plumis, id est lectica. Item alibi. Cõducit co-
mitem, sellam, puluinar, & idem. Namque facit somnũ
Lecticarii clausa lectica fenestra. Meis le. id est meis seruis, qui le
cticam ipsam ferebant. Referre. reportare. In ur. Athe
nas, unde ego ad eum ueneram. Pro ea co. secundum
eam copiam, quia non fuit tanta quanta fuisset Romę.
Funus Funus. pompam & honorem funeralem. Satis am. id
est dignum & honorificum.

cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus est amicus qui ei mortẽ afferret. Ego tamen ad tabernaculũ ei⁹ perrexi: inueni duos libertos & pauculos seruos: reliquos aiebant ꝑfugisse metu perterritos, ꝙ dominus eorũ ante tabernaculum interfectus esset. Coact⁹ sum in eadẽ illa lectica, qua ipse delatus eram, meisq; lecticariis in vrbẽ eũ referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, fun⁹ ei satis amplum faciendũ curaui. Ab Atheniẽsibus locum sepulturæ intra vrbem vt darent,

HVBER. IMPETRARE. obtinere. Impediri. prohiberi. Religione, scilicet sua, qua prohibebantur qui nõ fuissent
ciues intra urbem suam sepeliri. Neq; tamen. ne uideretur hoc fuisse magis negatum Marcello quàm aliis, di-
cit ꝙ antea nemini unquam id concesserant. Id. ut intra urbẽ sepeliretur. Permiserunt. concesserũt. Quod
Gymnasiũ fuit proxi. i. quod fuit primum post hoc ne sepeliretur intra urbem. Vti, pro ut. Gymnasio. gymnasiũ dice-
batur locus ubi palestritæ exercebant nudi & oleo uncti, nam γυμνὸς græ. nudũ significat. Dicitur tamen gym-
nasiũ locus quilibet ubi aliquis exercetur unde & gymnasia literarũ dicuntur, erant autẽ Athenis extra urbẽ
multa gymnasia philosophorum secundum uarias eo-
rum sectas, inter quæ nobilissimum erat gymnasiũ Aca
demiæ, ubi Plato docuerat, quem locum dicit Seruius
se elegisse ad sepulturam Marcelli, quia in eius potesta
te fuerat eligere ex multis quod uellet. In q. uel. quia
Deligere multa erant. Delegimus. elegimus, accepimus ex mul-
tis. deligere enim est ex multis eligere. Cui ini. Cæsaria
Taberna ni, contrarium, exoratio. Tabernaculum. diuerso-
Tabernaculum rium, à taberna fit tabernaculum. Est enim taberna nõ
modo ubi uinum uenundatur, uerum etiam locus ad
habitandum, & ubi quæq; res ad uendendum exponun
Officina tur. Iuue. Ne pudeat dominum monstrare tabernæ. offi
cina uero est ubi res fiunt, quæ etiam potest esse taber-
na, si ibidem res uenduntur. Ci. sed tamen ut ex eadem
Monumẽtum officina exisse appareat. Monumentum. insigne sepul
chrum, quod monumentum dicitur à monendo, quòd
moneat nos, & memoriam faciat. Locarent fa. merce-
de faciendum darent alicui huius rei perito. Oia offi.
scilicet mea. i. oia quę à me debebantur Marcel. Pro col.
ut decuit collegã. Pro propin. i. ut decuit propinquũ,
qualis ei eram, nam Ser. erat propinquus Mar. fueratq;

impetrare non potui, ꝙ religione se impediri dicerent: neq; tamen id antea cuiquam concesserant. Quod proximũ fuit, vt in quo vellemus gymnasio, eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiæ, locum delegimus, ibiq; eum combussim⁹: posteaq; curauim⁹ vt iidẽ Athenienses in eodem loco monimentum ei marmoreum faciendum locarẽt. Ita, quæ nostra officia fuerũt, pro collegio, & pro propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei præstitimus. Vale.

D. Prid. Calen. Iun. Athenis.

Pro eius collega in consulatu. Pro. i. secundum. Et ui. quem semper amauimus & honorauimus. Et mor. quia
eum honorifice sepeliendum curaui. Supra ubi diximus supra Maias, ut ex characteribus ueteris codicis con-
ieci, puto fuisse scripta suprema æstate, id est ultimo tempore æstatis, quod neque ausim affirmare, quia non
bene poterat legi textus, neque tamen improbo, uolui tamen notasse, ut uideant docti, quid probent.

PHI. COGEREM. in unum colligerem, ut Virg. Tityre coge pecus. Cic. Tusculanarum primo. Cœlum hoc in
quo nubes imbrésque coguntur. alias significat urgere & non stringere. Terent. Iubeo, cogo, atque impero.
Codicill⁹ Cum co. literis prima positio est codex. Inde codiculus, ex quo nascitur codicillus, quo in numero singulari
non utimur, licet Iustinus sit usus. Affectus est M. interfectus est. Inimici, Cæsariani. Pepercerant. dederant uĩ
tam, licet fuisset eis aduersarius. Dignitatem. nobilitatem, & familiæ & probitatis. Amicus. quia ut supra di
xit, erat eius familiaris, & putabatur amicus. Tamen. licet ante aduentum meum audiuissem eum mortuum.
Ad ta. ad hospitium eius, ad locum ubi habitabat, nam ut inquit iurisconsultus digestis de uerborum signi-
Taberna ficatione. Tabernæ appellatio declarat omne utile ad habitandum ædificium, dicte ex ea taberna quòd tabu-
Tabernacula lis claudebatur, inde tabernacula & contubernales dicti. neque est diminutiuum tabernaculum, sicut nec cœ
naculum. Perrexi. iui à uerbo pergo. Reliquos. qui cum eo esse solebant. Perterritos. timentes ne & ipsi
Contubernales interficerentur. Coactus. à me ipso non ab aliis, est quidam huiusmodi dicendi modus. Seruos. Mancipia
à seruando non autem à seruiendo appellatos. Emebantur enim bello seruati. Dominus. ipse Marcel. sunt
Seruus enim ista correlatiua dominus & seruus ut libertus, & patronus, sed est hoc tyrannicum & odiosum nomen,
quod sibi Domitianus attribuit, & non solum dominus, sed deus uoluit appellari. Tu principem dicito
potius quàm dominum, si quem hac appellatione dignum uidebis. Quantum enim ista discrepent demon-
Lectica strauit Ouidius, Vt domini nomen, principia ille tenet. Lectica. hac nobiles Romani & clari uiri plurimum
Hexaphoron utebantur, & à numero Lecticariorum Hexaphorum dixerunt, & huiusmodi, de quo Martia. Cum tibi non
essent sex millia Ceciliane. Ingenti latere uectus Hexaphoro, & Iuue. Quæ sexta ceruice feratur. Sed hunc le-
cticarum usum Cæsar, ut inquit Tranquillus, & conchiliatæ uestis & margaritarum, nisi certis personis
& ætatibus, perque certos dies ademit. Et ideo Lectica est dicta, quia lecto & puluinari sternebant,
unde

unde inquit. Qui dedit ergo tribus patruis aconita uehetur Pensilibus plumis. & qui eam ferebant, Lecticarii dicebantur. In ur. Athenas. pro ea co. quasi dicat non pro meritis & dignitate Marcelli, qui maiorem honorē merebatur, sed secūdum copiam, quæ Athenis esse poterat minor quàm Romæ. Funus. exequias, à funalibus appellatur, siue ab eo quod magis placet, quod apud Græcos φόνος mortē ac cædem significat. Satis am, huiusmodi status est hæc dictio sat, ut minuat potius quàm augeat cū quo iungitur, plus enim fuisset si dixisset amplum quàm satis amplum. Intra ur. quoniam mos non erat apud eos intra urbem quempiam sepelire. Neque tamen. ne uideretur hoc magis negatum fuisse Marcello quàm aliis. Id. ut intra urbem sepeliretur. Proximum. ad honorē. Gymnasio. tam corporis quàm animi exercitationis locus, sed maxime ubi palestræ ludus erat, qua qui certabant nudi & oleo peruncti erant, unde nomen accepit, γυμνὸς nudum significat, erant & philosophi Gymnosophistæ appellati de quibus Stra. sic habet. Onesicritus missum se scribit ut cum sophistis colloqueretur, quod cum Alexander audisset nudos eos incedere, & tollerantiam exercentes in honore maxime haberi, ad alios autem, nec uocatos ire, sed iubere, ut alii ad se uenirent, si quid assequi uellent, quod ab eis ageretur, & diceretur, & cum tales essent nec decorum uideretur, ut Alexander ad illos accederet, ne etiam inuitos cogeret, ut quicquā facerent præter prima instituta. Academiæ. Athenarum dicta ex instituto M. Tullii Ci. qui Academica illa sua conscripsit. Academia locus nemorosus ab Athenis mille passibus distans, dicta ab Academo heroe, secundum Eupolidem, gymnasium Platonis celebratissimū. Hora. in epistolis, Atque inter syluas Academi, quærere uerum. fuit, & uilla memoratu digna ab auerno lacu puteolos tendentibus imposita littori, celebrata porticu & nemore, quam & uocabat M. Ci. Academiam ab exemplo Athenarum, ibi compositis uoluminibus eisdem nominibus, in qua & monumentum sibi instaurauerat. Ceu uero non & in toto orbe terrarum fecisset, hæc & plura Pli. de hac Academia. Ca. lib. xxxi. cap. ii. Combussimus, cremauimus eius cadauer. Ita enim solebant facere antiqui, & maxime Romani, cum Aegyptii odoribus condita cadauera diutius reseruarent. de hac consuetudine, & eius causis uide Ser. in i. Aeneid. super eum locum. Animumque sepulchro condimus &c. Academiæ. locum in agro Atheniensi ab urbe ipsa Athenarū distante mille passibus plurimum syluoso, ut Hora. inquit, Atque inter syluas Academi quærere uerum. ueterem Academiam Plato primus instituit, & ab Academo eius prædii domino uoluit appellari. ex quo illustris illa Academicorū secta multo post tempore ita floruit, ut omnibus aliis anteferri uideretur, accessit inde Archesilaus, & mediocrem Academiam fecit, Demum Acacydes nouam constituendā curauit, erant & multa Athenis extra urbem gymnasia uariis philosophorum sectis instituta, quorum omnium illustrissimum fuit academicorū, de quo nunc agitur. Fuit & altera academia in terra Itala, haud longe Puteolis imposita, ut inquit Pli. littori, porticu & nemore celebrata, & ab exemplo. Combussimus. instructa pyra, id usque ab Homeri temporibus factitatum, ex quo legitur primo Iliados, munimentū, dicimus munimentū à muniendo appellatū, quicquid uallo, fossa, aggere murorum, aut lignorum strue, & alia huiusmodi re contra hostium aduentum munitum est. Monumentum uero per o & n scriptum, quod in mortuorum memoriam factum est à monendo deductū, quod præsentes moneat præteritarum rerum, ut exempla, statuæ, sepulchrum, quod & sepultura, tumlus tumba, Pyramis dici potest, in quibus faciendis maximum apud antiquos studium fuit, præsertim apud externas nationes miranda quidem & incredibilia sunt profecto quæ de pyramidibus præsertim Memphiticis leguntur posse de Mausoli sepulchro, deque multis aliis magna impensa factis, & multo labore structis dicere, sed hæc qui nolēt, Strabo. legant & Plinium. Mirabuntur in Stra. sepulchrum meretrici ab amantibus fundatum, quā Sappho Doricam uocat, & fratris sui Caraxi amicam, leges & ibi miraculum quod Strabo memorat in Pyramidibus se uidisse. Quod acerui quidem ex tritura lapidum ante pyramides iacerent, in quibus lapilli, & forma & magnitudine lentis inueniebantur, quidam ut ordei grana. Pro. secundum. Collegio. quod meus collega fuerat in consulatu. Propinquitate. fuerat enim Seruius mar. consanguinitate coniunctus.

Lecticarii — Funus — Gymnasiū — Gymnosophistæ — Academiæ — Monumētum — Munimentum — Sepulchrū — Tumulus — Tumba — Pro

COGEREM, id est congregarem, & in unum locum compellerem, medicos, scilicet manuales, id est chirurgicos. coegi, sup. eos, & sum profectus eo, id est Athenas, ad Marcel. è uestigio, id est continuo, quasi non mutato uestigio, prima luce, id est prima parte diei, aut diluculo ipso, cum nō abessem longe à Pyræo, scilicet portu, puer, id est seruua Acydini, uiri utrique noti, uenit obuiā mihi cum codicillis, id est tabulis in quibus erat scriptum Marcellum obiisse diem suum paulo ante lucem. Ita uir clarissimus affectus est morte acerbissima ab homine deterrimo, id est perditissimo, & inuētus est amicus, saltē simulatus aut ebrius, qui afferret ei mortem, cui inimici ut Cæ. pepercerant propter dignitatem, scilicet eius. Ego tamen, id est licet, obiisse intellexeram, perrexi ad tabernaculum, id est diuersorium & hospitiū eius extra urbem, inueni sup. illic duos libertos sup. eius & pauculos seruos, aiebant. s. qui aderant reliquos. s. seruos profugisse, id est procul fugisse, perterritos metu, quia dominus eorū interfectus esset ante tabernaculū, scilicet suum. Nam serui tenebantur corpora sua pro domino obiicere. Coactus sum, scilicet officio, eum, scilicet Marcel. referre in urbem, scilicet Athenas, in illa eadem lectica, qua ipse, id est ego eram delatus, scilicet à Pyræo, & lecticariis meis, id est qui me portare in lectica, id est instrumento ad modū cathedræ ad portandū hominē in humeris suis apto, portabantur enim tunc à seruis potentiores, ut nunc à iumentis, ut corpora sanctorū in supplicationibus circunferuntur, & ego curaui ibi, id est in urbe, funus, id est pompam funebrē, faciendū ei, satis amplum pro ea copia, scilicet hominum, quæ erat Athenis. Ego non potui impetrare ab Athenien. ut darent sup. ei locum sepulturæ intra urbem, quod dicerent se impeditos religione, quia prohibitū erat quenquā, qui non esset ciuis natus in urbe sepeliri, neq; tamē, hoc est licet, superstitiosum uideretur, aut quęsitæ occasionis, tamē non cōcesserāt id cuiquā antea. Permiserūt nobis, sup. id quod fuit proximū. s. ad honorē sepeliēdi, intra urbē, uti. i. ut sepeliremus eū, in quo uellemus gymnasio. i. exercitatorio literario, quæ fere extra urbē erant, & nos delegimus locū in nobilissimo gymnasio orbis terrarū. s. in gymnasio Academiæ, in quo Plato docuerat, cum distaret ab urbe mille passus, & spinis horreret, unde Hora. in epistolis. Atq; inter syluas Academi quærere uerū. Dictā autē uolūt academiā ab academo heroe, & eius loci quē Platoni cōcessit dño, & cōbussimus eū. s. Marcellū ibi, & curauimus postea, ut iidē Athenië. locarēt. i. mercede statuta opificibus darēt monumentū marmoreū faciendū ei. s. Marcello in eodē loco. Itaq; nos præstitimus ei. s. Marcello & uiuo & mortuo, sup. ea quæ fuerūt officia nr̄a pro collegio in cōsulatu collega illius fuerat, collegæ aūt, ut cōcorditer rē gessisse uiderent, semp deinceps inter se amabant & propinquitate. s. sanguinis. Vale A. scriptū in quibus est D. i. datū aut data est epistola pridie Cal. Iunias Athenis.

ASCEN. — Lectica — Academia

M.T.C. Figulo Nigidio S. P. D.

QVærenti mihi iamdiu quid ad te potissimum scriberem, nō modo certa res nulla, sed ne genus quidem literarum vsitatum veniebat in mentem.

HVBER. QVAERENTI. P. Figulus Nigidius, cum doctrina singulari, tum uero authoritate & dignitate maxime inter Romanos ciues secutus Pōpeianas, & reipub. partes, uicto Pomp. & oppressa patria sua, non sponte quidem, sed ita nolente Cæsa. exulabat, aberátque à patria, angebatúrque uehementer nō tam de fortuna sua, quàm de oppressione reipub. Quàobrem Ci. hac epistola eum nititur consolari, adductis multis & pulcherrimis rationibus, pollicetúrq; ei omnem operam & gratiam & authoritatē suam apud Cæs. & Cæsarianos, ut Figu. restituatur in patriam quod dicit se sperare cito fore. Quærenti. principia à participiis sucipientia grauitati, & liberationi maxime conueniunt, ideóque uel orationibus artificiosis uel longioribus epistolis accōmodantur. Iamdiu, iam multo tempore ante, & ita excusat tarditatem & uarietatem suarum literarum. Potissimum. præcipue. Certa res. utputa de rebus meis, uel de statu reipu. & de cæteris huiusmodi. Sed ne genus lit. i. nulla materia scribendi, cum multa sint epistolarum genera, ut epistola. iii. secundi libri ostendimus.

PHI. ¶ QVAERENTI. Quo animo ferret Tullius cōmunem reipub. calamitatem, his potissimum, quas scribit ad Figulum Nigidium literis facile cognosci potest. Deplorat enim miserrima tempora, & libertatē omnino deperditam nullámque de ea spem amplius superesse, inde Figulum non tam suam quàm reipub. infœlicitatē mœrentem consolatur, ꝙ gratiam esset à Cæ. initurus, & in bonis suis domi, & in urbe Roma uicturus, hortatúrque hominem optimo sit animo ad omnia perferēda, & optimam in Cæs. spem habendā, qui ut clementissimus aliis pepercerat, parcet & Figulo, qui singulari uirtute ornatus, & maximæ authoritatis Pompeianas partes secutus exiliu uagabatur inuitus, & in patriam restitui cupiebat, ad quod impetrandū operam suā Ci. pollicetur. Quærenti. eandem prope modū sententiā in hac epistola complexus q̄ in illa ad Curionem epistolarū genera. Quo animaduertendū est in omni oratione deficiendarū rerum uarietatē afferre, huiusmodi uero rationum initia à participiis habita, ut est illud, cogitanti mihi sæpenumero, grauitatē quandam maiorē præ se ferunt, & longiorē omnino futuram orationē ostendunt.
Quærere Quærere uero ad illud referre quod præsto nō est.
Diu Diu. & iamdiu longi temporis significationē ostendūt, & solet Ci. in huiusmodi sermone illa duo cōiungere.
Iamdiu Sæpe & multum pro iamdiu, ut sæpe & multū hoc mecū cogitaui, & recte quidē hæc duo coniunguntur Quintiliani sententia. Nam si unum tantūmodo ponitur, diutinā cogitationē non satis ostendit. Certa. quod haberem aliquid certi de re mea, aut de statu reip. aut certe deliberati propositi, ut interea medium Aeneas iam classe tenebat Certus iter. Vsitatum. q. d. nulla scribendi materia, ne usitata quidem ueniebat in mentem.

ASCEN. ¶ QVAERENTI. P. Figulus Nigidius uir doctrina singulari, Pompeio (cuius partes secutus erat) uicto, exulabat, angebatúrque cum sua, tum reipub. calamitate, quocirca consolatur eum Cicero, pollicetúrque operam suam in ipso restituendo. Ordo est. Non modo nulla res certa, sed ne quidem, id est non etiam aut uō saltem usitatum genus literarum, ueniebat in mentem, id est occurrebat mihi, quærenti, id est disquirenti iamdiu, quid potissimum scriberem ad te.

Vnam enim partē, & consuetudinē earū epistolarū, quibus secundis rebus vti solebamus, tempus eripuerat: perfeceratq; fortuna, ne quid tale scribere possem, aut omnino cogitare. Relinquebatur triste quoddam, & miserum, & his temporibꝰ cōsentaneum genus literarum. Id quoq; deficiebat me, in quo debebat esse, aut ꝓmissio auxilii alicuius, aut cōsolatio doloris tui. Quid pollicerer, non erat. ipse enim pari fortuna abiectus, aliorum opibus casus meos sustentabam, sæpiusque mihi veniebat in mētem queri, quod ita viuerem, q̄ gaudere, quod viuerē. Quanq enim nulla meipsum priuati pepulit insignis iniuria, nec mihi quicquam tali tēpore in mentem venit optare, quod non vltro mihi Cæsar detulerit: tamen nihilominus eis conficior curis, vt ipsum, quod maneam in vita, peccare me existimē. Careo enim cū familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut di-

HVBER. ¶ VNAM partem. iocosam & familiarem. Tempus, hoc infelix & miserum, ut ibi. ciuem mehercule nō puto, esse temporibꝰ his qui ridere possit. Eripuerat. uim habet hoc uerbum. Cogitare. quoniam non de ioco & risu, sed omnino de lachrymis cogitandum sit. Ne quid ta. iocosum & familiare. Relinquebatur. restabat Triste ge. id autem elegiacū possumus appellare, quod in miseriis uersatur.
Mœstus Animo mœsti sumus, uultu uero
Tristis tristes, & utroque miseri. Deficiebat me. deerat mihi. Auxilii ali. qui pollicerer auxilium, ut facere in rebus afflictis consueui. Ipse enim, ratio quare non erat quòd
Abiectus polliceri posset. Abiectus, prostratus. Sustentabam.
Opes molliebā. Pari for. iniqua & aduersa, æquali tuæ. Opi
Ops bus. auxiliis consolationum, sed proprie numero multitudinis opes diuitias, opem auxilium, & possibilitatem appellamus. Queri. querelas afferre. prima breui. Ita. sine honore perdita libertate, & est sensus quasi desperati hominis cum omnia animalia natura appetant uiuere, & ipse Ci. dicat conquerendum fuisse potius q̄ gaudendum, quòd uiueret, cum in tot miseriis & calamitatibus uersaretur, mors præstantior erat quàm uita. Insignis. magna & noscibilis. Priuatim. in rebus meis familiaribus, has enim mihi Cæsar. omnes tutas esse uoluit. De communi igitur calamitate non de priua
Optare ta conqueritur. optare enim non modo est desiderare, sed eligere. Vir. pars optare locum tecto. Pepulit. per-
Nihilominus cussit. Nihilominus. non minus, & iungendum est tamen. Conficior. passiua quidē literatura significat fer-
Conficior me quod pereo, cōsumor, torqueor. Vnde senio & ætate confectum dicimus. Virgi. confectum ætate parentē, aliis etiam incommoditatibus confectum quasi pereuntem appellamus, ac etiā confectū iam factū dicimus, ut

straxit fuga: tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis cōciliarat per me quondam te socio defensa respublica: versorq́ in eorum naufragiis, & bonorum direptionibus: nec audio solum

confecta res est in Senatu. Careo enim, ratio est quare sibi molestum sit niuere, Mors e. in bello ciuili. Peccare. peccatum esse nō mediocre ꝙ uiuam extincta repub. Minoris culpæ est peccare quàm cōmerere. Terēt. quid feci? quid commerui? quid peccaui pater? Fuga. partim in Aegyptum, partim in Libyam, partim in Hispaniam. Quorum be. quos mihi beneuolos fecerā ex defensa repub. Te so. adiutore ad defendendam rempub. Qnoudam, Catilinariam coniurationem intelligit, qua detecta & punita saluam & incolumen rempu. conseruauerit. Versor. sensus est, careo non solum amicis sed eorum bona dissipari uideo, quod æque mihi molestum est. Versor. duas uerbum compositiones exposcit aut in, aut circa, ut Cic. potest in pacata ciuitate uersari. Et ethica uersatur circa bene uiuendi ratiouē, hoc est constat in beue uiuendi ratione. Est & aliud uerbum uerso frequentatiuum à uerto. Virg. Nunc fluctus habent, uersantque in littore uenti. Nanfragiis. translatio à uautis qui naufragium faciunt, & pro damno, aut malo capimus. Direptionibus. rapinia.

Peccare — Cōmerere — Versor

VNAM enim partem, scilicet iocosam & familiarem. Et cō. quia solebam scribere læta & iucunda. Tempus. conditio temporum, ut supra, ueque enim ciuem esse puto qui bia temporibus ridere possit. Fortuna. infelicitas, quæ nobis & reipub. accidit. Quid ta. i. aliquid tale. s. iocosum & familiare. Aut omnino eo. quia his temporibus cogitandum est de fletu, nou autē de ioco & risu. Relinquebatur. restabat mihi. Triste. mœstum. Miserum. infœlix. Consentaneum. conueniena. His tē. ita malis & miseris. Id. s. genua triste literarum. Deficiebat. reliuquebat me, deerat mihi. In q. s. in eo in quo. Promissio au. quam solemus facere temporib⁹ tristibus. Aut cō do. quæ fit uel adductis rationibus quibusdam, uel authoritate & sententia doctorum uirorum. Quod. probatio primæ partis. Non e. subaudi aliquid, quid pollicerer, promitterē me facturū pro te. Ipse enim ratio quare non esset quid polliceretur. Pari. & simili & æquali tuæ. Abiectus prostratus. Sustentabam. tuebar, subleuabā. Casus me. infortunia mea. Opibus, auxiliis aliorū non meis, qui nihil poteram. Veniebat in mē. que. i. sæpius putabā esse querendū. Quod ita ui. i. ꝙ essem uiuus in tantis malia, & miseris. Quam ga. ꝙ ui. & est sensus. quāuis quisq; naturaliter gaudeat se esse uiuū, tamen sæpius putabā conquerendū quòd tam misere uiuerem, q̄ gaudendū, ꝙ essem uiuus, sicut clausi in carcere magis qureuntur & dolēt, & ita uiuunt q̄ gaudeant ꝙ uiuant. Insignia. singularis, notabilis, magna & ad laudem & uituperium refertur. Priuatim. separatim, particulatim. in rebua meis solis, quia fortuna percussit me in iactura publica, non autem in priuata, quia nihil mihi soli accidit, sed idem & omnibus, ut repub. oppressa libertate careremus. Pepulit. percussit. Optare. expetere. Quod. s. optaudum à me. Vltro. s. sponte sua, me nou petente. Nihilominus. uon minua. Conficior. torqueor, cōsumor. Peccare, idipsum ꝙ maueā in uita. i. peccare ꝙ uiuam. Careo enim. ratio quare tedeat ipsum uitæ, & putet se peccareꝙ hoc tempore uiuat, quia caret hia amicis, sine quibus putat uitam nullo pacto esse appetendam. Mors e. nam multi in bellia ciuilibua interierant. Distraxit. dissipauit, & separauit me, sicut te & Marcellum, & alios multos. Fuga. exilium. Quorum be. i. quorum amorem mihi comparaueram ex defensioue reipub. cum etiam tu esses socius & adiutor eiusdem defensionis, & ita ostendit fideliores esse tales amicos, quibua amicis tristiorem & magis solicitā esse uitam. Quondam. antea cum oppressi furorem Catilinæ & eius coniurationem. Versorque. hic dicit non solum eis amicis careo, uerum etiam quod est mihi grauiua & molestius uideo quotidie eorum bona dissipari & diripi. Naufragia. calamitatibus, tractum ab his qui in mari periclitantur. Bonorum. fortunarum, ut diuitiarum eorum. Direptionibua. rapinis, nam diripere est diuerse rapere, unde urbes dicuntur diripi, cum in prædam uertuntur. Ci. in primo offi. De diripiendis autem euertendisque urbibus &c. Necau. ab alia.

PHI. — Insignis — Priuatim — Nihilominus — Conficior — Naufragia — Direptio — Diripere

VNAM enim, id est quia, tempus eripuerat unam partem, & consuetudinem earum literarum, quibus solebamua uti rebus secundis. i. cum essent secundæ, & fortuna. s. aduersa perfecerat, ne possem scribere quid. i. aliquid tale. s. lætum & iucundum, aut omnino cogitare. Quoddam genua literarum triste & miserum & cōsentaneum hit temporibus. relinquebatur. s. mihi, sed id quoque deficiebat. i. relinquebat me, in quo debebat esse, aut promissio auxilii alicuius, aut consolatio doloris tui, nam nou erat quod pollicerer. Enim. i. quia, ipse. i. ego, obiectua pari fortuna qua tu, sustentabam casus meos. i. me inter multoa casua opibus. i. potentiia & auxiliia aliorum, & ueniebat mihi in mentem sæpius queri. i. ut querar, ꝙ uiuerem ita. i. tam misere, q̄ gaudere ꝙ uiuerem. Quanquam enim nulla insignis iniuria pepulit. i. percussit, me ipsum priuatim. i. peculiariter, nec quicquā uenit mihi tali tempore in meutē, optare. i. ut optem quod Cæ. nou detulerit. i. præsentauerit mihi ultro. i. etiam prius q̄ rogarem tamen ego nihilominus conficior. i. consumor, eis. i. eiusmodi curis, ut existimem me peccare, ipsum. i. propter idipsum, aut in eo ipso, ꝙ maueam in uita. Etenim. i. quia, careo cum. s. ita sit quod multis familiarissimis, quos aut mora eripuit nobis, aut fuga distraxit. i. in diuersa loca traxit, tum sup. multo euidentius est, quòd careo omnibus amicis, quorū resp. defensa quondā per me, te socio, cōciliarat nobis beneuolentiā, & uersor. i. assiduua sum, in naufragiis eorū & direptionibua bonorū, nec solum audeo.

ASCEN.

(quod ipsum esset miserū) sed etiam video, quo nihil est acerbius, eorum fortunas dissipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium extinxim⁹. & in qua vrbe modo gratia, authoritate, gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. Obtinem⁹ ipsius Cæsaris summam erga nos humanitatem: sed ea plus

QVOD ipsum, scilicet audire eorum bona dissipari. Quod, scilicet uidere bona eorum dissipari. Esset mi. quia audire calamitatea nostrorum amicorum miserum est per se, sed miserius uidere, nec posse eis subuenire, aut opitulari. quo. qua re. s. uidere. Acerbius. durius. Eorum. amicorum. Quibus ad. quibus adiuuantibus me, quorum auxilio. Illud incen. Catilinæ intelligit coniurationem, quam comparat incendio. Extinximus. perseuerat in translatione incēdii. i. deleuimua, sustulimus. Gratia. beneuolētia apud omnes, quibus plurimum amabamur. Authoritate. quia multum poteramua. Gloria. splendore, qui gessi consulatum & alios

HVBER.

non poteſt,quamuis & mutatio omnium rerum,atq; temporũ.Itaq; orbus iis rebus omnibus,quibus & natura me,& voluntas,& cõſuetudo aſſuefecerat: cum cæteris,vt quidẽ videor,tum ipſi mihi diſpliceo.Natus enim ad agendum ſemper aliquid dignũ viro,nunc nõ modo agendi rationẽ nullá habeo,ſed ne cogitádi quidem,& qui antea aut obſcuris hoĩbus,aut etiam ſontibus opitulari poterá,nunc P. Nigidio vni oĩm doctiſsimo,& ſanctiſſimo,& maxima quondá gratia, & mihi certe amiciſsimo, ne benigne quidẽ polliceri poſsim. Ergo hoc ereptũ eſt literarum genus.Reliquũ eſt,vt cõſoler,& afferam rationes,quibus te à moleſtiis coner

amplisſimus magiſtratus. His.ſcilicet gratia authoritate & gloria. In ea,ſ.urbe. Obtinemus.reſpondet tacitę obiectioni,quia poſſet dicere Figulus dictum eſſe à Ci. ſupra,nihil uenire ſibi in mentẽ optere eſſe,quod Cæſ. ultro ad eum non detulerit, ergo eum non carere gratia,& authoritate &c.reſpondet Ci. ꝙ licet humaniſsime tractetur à Cæſ. tamen non plus ualet illa humanitas Cæ. ut faciat quæ ei placeant. Quamuis. uiolentia,

Orbus ſubeudi ualet,ut ea fiant quibus doleat. Orbus. priuatus, trectum à parentibus qui liberis priueti orbi dicunt.Iuue. Tunc orba tigride peior. Natura.tria poſuit, quæ maximam habent uim ad omnia quæ egimus.Cic. in Cati. admiratus eſſem Catilina ſi ab ea emẽtia diſceſſiſſes,ad quam te natura creauit,uoluntas exercuit,fortuna ſeruauit: fortunã enim pro conſuetudine poſuit, quoniam ſecundum fortunam conſuetudinẽ facimus.

Cõſuetudo eſt autem conſuetudo uſus alicuius rei. Cum cæte. & aliis.Tum. multo maxime mihi. Natus. optima ratio, quare pœniteat eum uitæ ſuæ,quia cũ ſit natus ad agendum ſemper aliquid dignum uiro,uidet non ſolum ſibi ereptam facultatem agendi, uerum etiam facultatẽ cogitandi, quod plus eſt. Natus.i.à natura inſtitutus, quæ dedit mihi ingenium & doctrinam. Dignum ui.i. honeſtum & utile reipu. id enim uiro dignum dicitur, quod rectum eſt & cum officio fit. Rationem.modum,facultatem. Sed ne co.quia cogitationes meæ,nauę & irritæ futuræ ſunt,cum eo redacte ſit reſpub.ut ei amplius opitulari non poſsim.& hęc eſt ratio quare dixit cogitandi,nam aliter quiſque habet liberam cogitandi poteſtatem. Et qui.alia ratio,quia cum ante oppreſſam rempub.potuiſſet Cic.opitulari omnibus ignobilibus,& qui aliquod facinus admiſiſſent,dolebat ꝙ nunc nõ poſſet non modo præſtare,ſed ne polliceri quidem aliquid opis & auxilii. Obſcuris,ignobilibus,non claris,

Põpilius qualis fuit C.Pompilius Lenas Picenę regionis homo,quem Ci. non minore cura ꝙ eloquẽtia defendit,à quo

Lenes poſtea interemptus eſt Ci.ut oſtendit Vale.Maxi.lib.v.cap.iii. Sontibus.nocentibus, qui aliquid mali perpe

Sontes traſſ:nt,ſicut Miloni,qui interfecerat Clodium. Opitulari.ferre opem,ſubuenire. Nunc. hoc tempore, quo Cæ.omnia tenet. P.Nigidio maxima uis eſt in proprio nomine. Doctiſsimo.præſtantiſsimo doctrina ſuper

Sãctiſsim⁹ alios omnes. Sanctiſsimo.integerrimo,optimo,& eſt contra id quod dixerat ſontibus. Maxima gratia apud populum.i.qui eſſet ualde gratus,& dilectus populo,& opponitur obſcuris hominibus. Et mi. cer.ami.q.d. quod ipſum ſolum ſatis eſſe deberet,quia amicitiæ omnia debemus quæ præſtari poſſunt. Benigne. large,li-

Benignitas beraliter,nam benignitas,ut docet Cic.i.offi. Eademque & liberalitas dicitur. Ne polliceri quidem. quod minus eſt quàm opitulari. Hoc genus literarum. in quo debeat eſſe prouiſio alicuius auxilii ut ſupra dixit. Reliquum eſt.reſtat,relinquitur mihi. Vt te conſoler, quia duo genera poſuit ſuperius, & dixit in quo debeat eſſe aut promiſsio auxilii alicuius,aut conſolatio doloris. Coner.tentem.

PHI. ❧QVOD ip.audire eorum bone diſsipari. Nihil eſt a.ut in epiſtola ad Torquatũ.Equidem nos,quod Romæ ſumus miſerrimum eſſe' dien, non ſolum quod in omnibus malis acerbius eſt uidere quàm audire,& eſt ſenſus,noſtrorum amicorum infortunia audire miſerum eſt, & acerbum, ſed acerbius eſt atque miſerius illa uidere,& illis ſubuenire nõ poſſe. illud in.quod Catilina parauerat patriæ,cum in exercitum in Hetruriam exul confugiſſet,Len.Cethego iuſsit cædes in urbe & incendia perarent,& ſe cum exercitu propediem affuturum ſignificauit.pararunt igitur ut iuſſerat futura nocte in.xii.regionibus urbem incendere. Gratia.amore, & beneuolentia in nos Po.Ro. Authoritate.nam multum poteremus in urbe & conſeruata repub. Gloria quam ex omnibus magiſtratibus reportauit maxime ex conſulatu belli Catilinario,& eſt hic articulus. Flo-

Floren ruimus.tranſlatio,quæ multum ſplendoris affert in oratione,quando parce & accommodate fit.floreo autem ablatiuo coniungitur uenuſtiſsime,ut clereo fulgeo,ſplendeo,luceo. Obtinemus, habemus inquit gratiam Cæſa.qui me amat,antipophora eſt,& confutatio quædem. Nam dicere Figulus potuiſſet à Cic.dictũ eſſe paulo ſuperius nihil ſibi optandum uenire in mentem,quod ultro ſibi Cæſar.nõ offerat,ergo non carere gratia, ad quod Ci.reſpondet,obtinemus &c. Quam mu. temporum, quoniã plus apud nos poteſt mutatio & perturbatio temporum ad dolorem commouendum,quàm beneuolentia & gratia Caſe.ad lætitiã dandam,quod quamuis habeam Cæſa.gratiam,tamen ea contentus & lætus eſſe non poſſum, cum uideam me libertate priuatum. Naturam.maximam hæc tria uim habent in omnibus,nam uoluntas,& conſuetudo,de quibus in Catilinam Tul.ſic habet admiratus eſſem Catilina ſi ab ea amentia diſceſſiſſes,ad quam te natura creauit uoluntas exercuit,fortuna ſeruauit. Natus enim ad agen.ſem.ali.di.ui.ſine arrogantia pro meritis ſuis id dicere poterat homo uere natus ad agendum ſemper aliquid claro uiro digniſsimum tam domi quàm foris, tam in repub.quàm in doctrina.nam in repub.patriam ſeruauit,in doctrina precipuum linguæ latinæ lumen fuit.Duo maxima munera adimpleuit ocium literarum, & negocium rerum geſtarum. Tria præclara in eo uiro fuere, magnitudo ingenii,uigilantia naturæ,& excellentia omnium bonarum artium diſciplinæ,quibus ampliſsime negocia,& ocia literarum obire potuit. Natus.à natura inſtitutus, & eſt ratio quod ſibi moleſtum ſit eſſe in uita. Dignum ui. utile & honeſtum reip. Rationem.facultatem,& modum. Obſcuris. ignobilibus, qualem fuiſſe legimus.C.Pompilium Lenam Picentem à Cic.defenſum,qui poſtea in referenda gratia C.necidit. & Sex.Roſcium Amerinum accuſatum de parricidio,damnante L.Sylla defenſum à Tullio non plures quàm treis & uiginti annos nato, ut ait Cornelius Nepos,ſed ut placet Feneſtellæ annos natus ſex & uiginti banc cauſam dixit. aut etiam ſontibus,ut. T.Annio Miloni, qui Clodium interfecit. P.Nigidio uni Figulo.Emphaſim habet nomen proprium.

QVOD ipsum, scilicet audire, esset miserum sed etiam uideo, quod nihil est acerbius, fortunas eorum dissi pari, quibus non solum adiutoribus nos extinximus. Illud incendium. s. quod á coniuratis paratum erat. Et in qua urbe nos floruimus, modo. i. paulo ante, gratia, authoritate, gloria in ea nunc quidem caremus omnibus his. s. gratia, authoritate, gloria. Nos obtinemus summam humanitatẽ ipsius Cæsaris, qui. s. caput totius rei est, erga. i. aduersum nos, sed ea. s. humanitas Cæsaris, non potest plus quàm uis. i. uiolentia, & mutatio omnium rerum atque temporũ. Quibus uerbis innuit perplexitatem, in qua. s. tyrannus est, qui tametsi clemens per naturã sit, tamen quia occupãdo remp. omnes offendit, cogitur si uiuere uult suos in subiectione tenere, quod sine austeritate non possit, cum nesciat quales sint suorũ in se animi. ideo autem Cæsarẽ laudat, ut Nigidio spem reditus faciat. Itaque ego sup. orbus. i. priuatus, oibus iis rebus, quibus & natura, & uoluntas & cõsuetudo assuefecerat me, cum. s. ita sit ꝙ, ut quidem uideor, displiceo cæteris, tum multo magis est, ꝙ displiceo mihi ipsi. Etenim. i. quia, ego natus. i. per naturam aptus ad agendum semper aliquid dignũ uiro, habeo nunc non modo nullam rationem agendi, sed ne quidem. i. non saltem, cogitandi, & qui poteram antea opitulari. i. opem ferre, aut hominibus obscuris. i. ignobilibus, aut quorũ innocentia in obscuro erat, aut etiã sontibus. i. manifeste nocentibus, ut Miloni & Vatinio, nunc ne quidem. i. non saltem, possum polliceri. s. aliquid opis, Publio Nigidio uiro doctissimo, & sanctissimo omnium, & quõdam maxima gratia. i. qui quondam maximam gratiam habuerat, & certe. i. ꝙ indubitatum est, amicissimo mihi. Ergo hoc literarũ genus. s. quo opem polliceamur, est ereptum. Reliquum est. i. id solum restat, ut consoler. s. te & afferam rationes, quibus coner. ASCEN.

abducere. Ad ea quidem facultas, vel tui, vel alterius consolandi, in te summa est, si vnquam in vllo fuit. Itaque eam partem, quæ ab exquisita quadam ratione & doctrina proficiscitur, non attingam, tibi totam relinquam. Quid sit forti, & sapienti homine dignum, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta vita tua, quid studia, quid artes, quibus á pueritia floruisti, á te flagitent, tu videbis. Ego qd intelligere, & sentire, quia sum Romæ, & qa curo, attẽdo, ꝙ possum id tibi affirmo, te in istis molestiis, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum. In his autem, in quibus etiam nos sumus, fortasse sẽmper fore. Video mihi perspicere primum ipsius animum, qui plurimum potest, propensum ad salutem tuam. Non scribo hoc temere: quo minus familiaris sum, hoc sum ad inuestigandũ curiosior

ABDVCERE, remouere, eripere. Ad ea. ostendit maximam partẽ huius consolationis esse in ipso Nigidio, qui & seipsum & alios multo melius posset consolari quàm Ci. facultas, potestas, modus. Si unquam in ullo fuit. si unquam aliquis potuit alium consolari, tu potes maxime, itaq; infert ex superiori clausula nõ esse sibi op⁹ uti rationib⁹ sumptis á philosophis, & ab aliis uiris doctissimis, cum ea melius teneat Nigidi. q̃ ipse. Partem. s. consolationis. Proficiscitur. prouenit, sumitur. Exquisita. subtili, diligenter excussa & disputata. Ratione. qualis est Stoicorum, ꝙ solus sapiens sit diues, ꝙ qui amisit pecuniam, domos, pecora & cætera similia, non amiserit bona, & ideo non esset taliũ rerum iactura dolendum, & reliqua quæ disputantur á philosophis ualidissimis & efficacissimis argumentis & rationibus. Ratio autem cum multa alia significat, tum uero quæ aliquid ita esse probat, ut dictũ est. Non attingam, non cõmemorabo, nullã faciam de ea mentionem. Tibi. cui est notissima. Quid sit. declarat quæ sit illa consolatio, quæ ex ratione & doctrina proficiscitur Forti dignũ. est enim, ut uolunt philosophi, forti & sapienti homine dignum, sicut non extolli nimium prosperis, ita frangi, neq; deiici aduersis. neq; est aũt ordo, tu uidebis quid sit dignum forti, & sapiẽti homine &c. Grauitas. authoritas, existimatio, quæ de aliquo habetur. Altitudo animi. quæ debet superare omnia aduersa, & uincere ferendo. Acta tua uita. i. præterita tua uita. est enim turpe eum qui cum laude uixerit, & sapienter se gesserit, non seruare constantiã, nec eundem esse etiam si aliqua uis fortunæ ingruat. Studia. quia etiã turpe est eum qui sequitur studia philosophiæ non parere ei, nec aliquam utilitatem accipere ex studiis suis. Artes. bonæ & liberales. Flagitent. exigant, poscant, quæ uidentur poscere á te, ut ita te geras ne uidearis frustra ea secutus, nec fecisse contra dignitatem tuam, & institutionẽ uitæ anteactæ. Ego. hæc consolatio, quã ei potest afferre, ut intelligat Nigidius se non posse diutius esse in his molestiis carendi patria. Est autẽ ordo, ego affirmo tibi, quod possum intelligere & sentire, quia sum Romæ, & quia curo & attento. s. te nõ posse diuti⁹ esse in istis molestiis. Sentire. iudicare. Quia sum Romæ, ubi de suis rebus tractatur ubi est Cæ. ibi eius consilia tractantur. Curo. ad animum refertur. i. animum adhibeo, & cogito. Attento. considero, perspicio, & ad corpus refertur. Diutius. longiori tempore. In his etiam. i. præter hoc, quod affirmo tibi te diutius non esse cariturum patria, affirmo etiam nos non futuros fortasse diutius in his molestiis, in quibus nunc sumus. i. ut semper careamus dignitate & libertate. Primum. ratio quare Nigidius nõ sit futurus diutius in illis molestiis. Videor perspicere. cognoscere. Qui plurimũ potest. i. Cæ. Propensum. pronum inclinatũ. Ad salutẽ tuam. ad te restituendũ & seruandũ incolumen. Non scribo, ne uideatur hoc dicere magis ut eum consoletur q̃ quod ita sit. Temere, sine causa, frustra. Virg. Non temere est uisum conclamat ab aggere Volscens. Quo minus, sensus est, quanto minus sum familiaris Cæ. & minus cum eo uersor: tanto sum curiosior, & diligentior ad inuestigandum eius animũ & uoluntatẽ. Familiaris sum. s. Cæ. quia Ci. parũ cum eo uersabatur. Curiosior, solertior, diligentior. Inuestigandum. diligenter inquirendũ, tractũ á uenatoribus qui per uestigia quærunt feras. HVBER. Abducere Exquisita Ratio Attendo Propẽsus Temere

ABDVCERE. ducimur quo uolumus, abducimur quo nolimus. Coner. leuius est conari quàm facere, aut niti. Raro enim conari habet effectum, niti uero, & facere ut plurimum sortiuntur effectum. Flagitent: flagitamus, ardentius, postulamus remissius. Antea postulabant, inquit Ci. nunc flagitant. Sanctissimo. contra illud quod dixerat sontibus. Maxima g. ad illud quod dixerat obscurius. erat enim is P. R. gratissimus. Amicissimo. in fine posuit orationis qd erat amplissimũ, debemus enim oĩa amicis: ergo hoc ereptũ est literarũ gen⁹, in quo pmissio alicuius officii debebat esse, ut superius dixit. Molestiis. erat. n. in magna molestia Figulus, ꝙ PHI. Duci Abduci Conari Niti

Cæsa.timebat iratum,& ex hoc Romã nenire non audebat,secutus enim fuerat Pomp.unde tali molestia eum maxime cariturum ostendit, sed aliis molestiis quæ sibi cum cæteris omnibus cõmunes erant nuoquã omnino se cariturum affirmat,hoc autem erat,ꝙ libertas reip.omnino perierat onoquã amplius reditura, oee dominatio Cæ.peritura. Hoc tempore.quo Ro.non es. At ea.plurimã huius cõsolationis partẽ in Nigidio esse positam ostendit,qui seipsum melius consolari posit ꝗ Ci.Si in ul.un.fu.si quispiã unquã potuit aliquem cõsolari tu potes.Itaque concludit non esse partis suæ Nigidiũ consolari,quum ipse Nigidius omnes consolandi rationes melius teneat ꝗ Cic. Exquisita.diligenter disputata. Partem.s.consolandi. Tu nidebis.qui hæc omnia ex tuo & Stoicorum sensu disputare & in medium afferre potes forti uiro dignum habere despicientiam rerum humanarum,non extolli rebus secundis,& non opprimi aduersis. Grauitas. in existimatione. Altitudo.ferendo res aduersas. Acta ui.qui solitus es cum laude uiuere, nunc uero frangi aduersis turpissimũ oideretur. Studia.philosophiæ. Flagitent.exposcant,nidentur enim exposcere,ut in istis aduersis,ita te habeas,ut ex illis studiis philosophiæ quæ secutus fuisti, maximum fructũ te reportasse iudiceris. Ego,consolationis genus quod Ci.potest afferre Nigidio , & ei denunciat non posse eum esse diutius in illis molestiis carendæ patriæ,quia curabat,& attendebat,quæ Ro.apud Cæsa.de restitutione Nigidii tractabantur. Non diu.quoniam cito te Cæ.amplecteturs,& ista te molestia liberabit. In qui.etiam s.propter amissam libertatem has tibi molestias non sempiternas fore denuncio. Qui plurimum p.circuitio. His molestiis,carendo patria. Primũ.ratio est qua demonstratur Nigidius non diutius esse patria cariturus, & esse in his molestiis. Quo minus.parum enim cum Cæ.uersabatur,ex quo dicit quanto minorem cum Cæ.consuetudinem habeam,tanto sum ad perscrutandum eius animum diligentior,maxime in reductione tua. Iouestigandum.tractum à uestigiis ferarum,quæ canes & uenatores sectantur,& quærunt.

ASCEN. ABDVCERE te à molestiis. At.i.sed,ea quidem facultas cõsolandi,uel te,uel alterius,est summa,id est maxima, in te si fuit unquam in ullo.s. homine. Itaque ego non attingam eam partem , scilicet consolatoriam, quæ proficiscitur.i.oritor ab ratione quadam exquisita,exquisita.i.cogitata ac singulari,& à doctrina,quia ea in te summa est,& ideo relinquam tibi sup.eam totam. Tu uidebis,id est considerabis per te ipsum , quid sit dignum homine forti & sapieote , id est quid facieodum sit decenter homini forti & sapienti in re aduersa, & quid grauitas,quid altitudo animi,quid uita tua acta,quid studia.s.tua,quid artes.s.tuæ,quib[us] floruisti à pueritia.flagitent.i.acriter deposcãt à te. Ego quod possum intelligere & sentire,id est percipere sensu,quia sum Romæ,& quia curo & attendo,scilicet animum ad eam rem,affirmo tibi id,te non futurũ diutius,in istis molestiis,scilicet exilii,in quibus es hoc tempore,& sup.fore,id est futurum esse fortasse semper in iis.s.molestiis, in quibus etiam nos sumus,uidentes.s.rempub. ad unum reuolutam. Ego uideor mihi perspicere.i.clare uidere,primum animum ipsius.s.Cesaris,qui potest plurimum,propensum.s.inclinatum ad salutem tuam. Ego non scribo hoc temere.i.inconsiderate & sine ratione,quia quo.i.quanto,ego sum minus familiarissimus,scilicet Cæsari,hoc,id est tanto,sum curiosior ad inuestigandum,id est scrutandum animum eius.

Quo facilius, quibus est iratior, respondere tristius posit, hoc est, adhuc tardior ad te molestia liberandum. Familiares vero eius,& hi quidem,qui illi iucundissimi sunt,mirabiliter de te,& loquuntur, & sentiunt. Accedit eodem vulgi voluntas, vel potius cõsensus omnium:

HVBER. QVO fa.responsio ad obiectionem, quia posset dicere figulus,si Cæs.propensus est ad salutẽ meam ut ais, quare tamdiu differt restitutionem meam? Respondet Cice.quòd hoc noo facit propter ipsum Figulum , sed ut acerbius & liberius posit respõdere his quibus est iratus , quod ooo posset facere si iam restituisset Figulum,quia dicerent alii,id quod Cæs.Figulo cõcessisset, aliis etiam esse concedendum . Itaque ne eripiatur sibi hæc occasio & libertas reprehendendi inimicos suos,dicit eum tardiorem fuisse ad restitutionẽ Figuli. Quo. ordo est,Cæsa.adhuc eo tardior ad liberandum te molestia,quo facilius posit respondere his,qoibus est iratior,pro iratus,comparatiuum pro positiuo. Eo.propter id. Quo.ut. Facilius.liberius,nulla sibi facta obiectione,quia uni fecerit,quod alii non faciat. Tristius. acerbius,cum maiori stomacho & indignatione,quod posset si te restituisset,quia dicerent quod tibi coocessisset Cæs.idem sibi concedendum. Tardior.longior, serior. Ad liberandum te mol.qua afficeris,quia cares patria , id est ad restituendum in patriam. Accedit. secunda causa quia dixerat primum ipsius animum &c.

Accedit subdit. Accedit. id est additur & adiungitur. Eo. ad id quod est supradictum, scilicet prædictæ rationi siue causæ,quòd putem te non posse esse diutius in his molestiis. Vulgi.plebis. Vel potius.correctio,quia parũ uidebatur esse uolontas uulgi quod parum potest:ideo correxit, & dixit. Consensus omnium . coniunctus, quia omnes in eadem sunt uoluntate,ut restituaris.

etiam illa,quæ minimũ nunc quidem potest. Sed posit necesse est,resp.quascunque vires habebit , ab iis ipsis quibus tenetur , de te propediem,mihi crede, impetrabit. Redeo igitur ad id , vt iam tibi etiã pollicear aliquid, quod primo omiseram. Nam & amplectar eius familiarissimos, qui me admodum diligunt , multumque mecum sunt:& in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clausit,insinuabo:& certe oẽs vias persequar,

HVBER. ETIAM. præter consensum uulgi & omniũ. Nunc minimum potest.quia est oppressa, & omnia sunt ad libidinem unius, uel paucorũ Cæsaria. Sed enim est p. quia non poterit diutius in taota oppressione, prædixit autem hoc loco Ci.latenter cædem Cæ.scribit enim quod cõstituissent qui fuissent amatores libertatis Bru. & Cassius & alii quidam. Quascunq; uires.sensus,ipsa respub.quæ licet nunc parum posit,tamen est necesse ut posit omnibus uiribus suis. Impetrabit.restitutionem tuam,ordo est,etiam illa respub. quæ nunc minimum potest,sed est necesse ut posit,impetrabit prope diem de te ab his ipsis quibus tenetur omnibus uirib[us] quascunque uires habet. Impe.obtinebit. De te.propter te. Quas.ui.ha.subaudi uiribus quascunque uires habet. Ab his ip.à Cæsare & Cæsarianis ipsis autẽ plurατiue protulit,ut ostẽdat Cæ.multa fecisse ad arbitriũ

quar, quibus putabo ad id quod volumus, peruenire posse. In hoc toto genere plura faciam, q̃ ſcribere audeo. Cætera, q̃ tibi à multis prṓpta eé certo ſcio, à me ſũt paratiſſima, nihil ĩ re familiari mea é, ꝙ ego malĩ meũ eé q̃ tuũ. Hac de re, & de hoc genere toto hoc ſcribo

eorum per quos uicerat, ut ſupra dixit. Igitur quia eius animus eſt propenſus ad ſalutem tuam, & quia reſp. de te impetrabit. Redeo. reuertor, coofero me. Ad id quod o. ſu. cum eſt dictum ꝙ polliceretur non erat. Cõplectar. cooſiliabo mihi, aſtringam mihi. Ipſius. Cæ. Conſuetudioem familiaritatem & conuerſationem. i. faciam ut aliquo modo conſequar cõſuetudinem eius, quę mihi hucuſque non contigit propter pudorem nõ autem ipſius culpa. Pudor mihi clau. erubeſco. u. cum eo uerſari, cui antea fuerim aduerſarius. Clauſit. impediuit. Inſinuabo. latenter & cum arte me immittam. Inſiouare. n. latenter & ex obliquo ingredi, à ſioibus oeſtium aut uelorum tractum, inde Inſiuuatio pars exordii dicta eſt, ꝙ artificioſe & diſſimulanter ingrediatur ad cauſam. Oẽs uias. oẽs rationes & modos. Ad id quod uolumus. ad reſtitutionem tuam quam ualde curamus. Toto genere. tota cauſa tuæ ſalutis & reſtitutionis curaodæ. Audeo. ne uidear iactare animum & officium meum. Paratiſſima à me. quia alios uolo lõge ſuperare quaotum ſuperlatiuum diſtat à poſitiuo. Tibi, in auxilium & fauorem tuum. Io re familiari mea. in meis rebus priuatis & domeſticis. Malim. potius uelim. Eſſe meũ q̃ tuum. quia ita uolo eſſe tuum ſicut meum quia amicorum omoia communia. De hac re, & toto genere. de hac tota materia, ꝙ nihil habeo quod malim eſſe meum q̃ tuum.

Cõplectar
Cooſuetudo
Inſinuare
Inſinuatio

QVO facilius. confutatio obiectionis, quam Figulus facere potuiſſet, & ita dicere, ſi Cæſar, ut dicis propenſus eſt ad ſalutem meã: quare me noo ſinit Ro. ueoire. Ad quod Ci. ita rñdet Cæſarem oõ id facere propter ipſum Fig. nã eius reditum cupit, ſed propter alios Pompeiaoos, quibus eſt ipſe ualde iratus, & reprehẽdere eos cupit, & ſi tam facilem uidiſſent Cæſ. in Figulum fuiſſe, ardentius reſtitutiooem à Cæſ. petiuiſſent, quo dignitas Cæſa. & reprehendeodi poteſtas aliquantulum minui uideretur, & ex hoc tardiorem ad reſtituendum Figulum dicit eſſe Cæ. Triſtius. cum maiore indignatione: dicerent. n. ꝙ Figulo cooceſſit Cæſar, cur oon etiam oobis coucedendum putat? Ad li. te mo. tunc enim moleſtia liberatus fuiſſet Figulus, quando in patriam fuiſſet reſtitutus. Accedit. adiũgitur eodem ꝙ ſe diutius eſſe in his moleſtiis oou putem. Vel potius. correctio. Sed oe. eſt poſ. Quia hoc diutius durare ooo poterit, quaſi uates Cæſaris mortem ſignificauit, quam ei poſtea Brutus & Caſſius aſciuerunt. Etiam il. reſp. Vide quemadmodum creuit oratio, primo familiares, ſecuudo uulgus, tertio totam remp. hoc idem oelle demonſtrat, ut ei parcat Cæſ. & ſua eum manſuetudioe cõplectatur. Admodum. Valde. Terent. Nuper notitia admodum eſt. Iuſinnabo. per obliquas uias incedam, & immittam in eius conſuetudinem. Vnde dicitur inſinuatio. Vias. ratiooes. Virg. Fata uiam iouenient. Metaphoricos tamen ita dicitur, cum uia ſit per quam ambulabamus, iter actio euodi. Toto genere. in iſta cauſa reſtitutionis tuæ. Audeo. ne uidear plura dicere q̃ facere. Paratiſſima. ſuperaodo io beneficiis erga te omnes alios. Tibi, in auxilium tuum. Malim meum eſſe q̃ tuum. expreſſit apud Græcos uerbum de amicis τὰ τῶν φίλων κοινὰ πάντα, hoc eſt amicorum omnia communia.

PHI.
Accedit
Admodũ
Inſiouare
Inſiuuatio
Via
Iter

QVO. i. ut, poſſit reſpondere triſtius ſup. iis quibus eſt iratior. i. dare reſpouſum triſtius. hoc. i. ideo, eſt adhuc tardior ad liberandum te moleſtia. q. d. contentus fuerit te petentem ueniam triſti reſponſo afflixiſſe, daturus mox ueniã. Vero. i. ſed, familiares eius, & quidem. i. certe ii, qui ſuot iucundiſſimi illi, &. i. ſimul loquuntur, &. i. ſimul ſentiunt mirabiliter de te. Voluntas uulgi uel potius cõſenſus oĩm. accedit. i. addiť, eodem. i. ad cõfirmationem eiuſdem rei. Etiam illa. ſ. reſp. quæ oune quidem poteſt minimũ, ſed neceſſe eſt, ſup. ut poſſit. ſ. plurimũ, quaſcũq; uires habebit, ab iiſipſis qbus teneť. ſ. Cęſarianis, impetrabit, crede mihi ꝓpediem, i. ſtatim, aut intra paucos dies, de te. i. reſtitueodo patrię. Igiť ego redeo ad id, ut pollicear etiã tibi aliqd qđ omiſerã primo, qa dixerat ſe nihil polliceri poſſe. Nã &. i. ſimul. cõplectar familiariſſimos eius. ſ. Cęſaris, qui. ſ. familiariſſimi eius diligunt me admodum. i. ualde, & ſuut multum mecũ, &. i. ſimul, inſiouabo. i. ingeram, me inconſuetudinem ipſiꝰ. ſ. Cæſaris, quã. ſ. conſuetudinem eius, pudor meus clauſit mihi adhuc, & certe perſequar omnes uias. i. omnia media, quibus putabo poſſe peruenire ad id quod uolumus. Ego faciam plura in hoc toto genere. i. ambieodi pro te, q̃ audeo ſcribere. Cætera. ſ. auxilia, quæ ego ſcio certo eſſe prompta. i. parata tibi à multis, ſuot paratiſſima à me. Nihil eſt in re mea familiari, quod ego malim eſſe meum q̃ tuum.

ASCEN.

parcius, ꝙ te id quod ipſe confido, ſperare malo te eſſe vſurum tuis. Extremũ illud eſt, vt te horter & obſecrem animo vt maximo ſis: nec ea ſolum memineris, quæ ab aliis magnis viris accepiſti: ſed illa etiam quæ ipſe ingenio ſtudioque peperiſti. Quæ ſi colliges, & ſperabis omnia optime, & quæ accidét qualiacunque erunt, ſapienter feres. Sed hæc tu melius vel optime omnium. Ego quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſsime omnia diligentiſsimeque curabo, tuorumque triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo. Vale.

PArcius. breuius, ſioe pluribus pollicitatiooibus. Tuis. rebus, potius q̃ meis. Quod. quã rem. ſ. te uſurũ tuis, potius q̃ meis. Cõfido te ſpe. certiſſimus ſũ ſperare. Extremũ. ultimũ, & cõcluſio epiſtolæ ueſtrę. Et obſecrẽ. qđ plus eſt q̃ hortari. Ab aliis, philoſophis & eruditis uiris. Accepiſti. cognouiſti. Iogenio t. acri & prõpto. Peperiſti. effeciſti ꝓprie tua: ſcripſerat eni multa Nigidius ex foote philoſophiæ ſumpta. Quæ. omnia & ab aliis accepta, & ingenio ac ſtudio tuo parta & effecta. Si colliges. Si cooſyderabis. Et ſperab. i. hoc eſt uerbum quod dirigit clauſulam, nec impeditur à dictione & cum duplicat &c. Si mihi beoefeceris, & me cognoſces gratum, & lætaberis officio. Sperabis omuia optime. i. optimã de rebus oĩbus ſpem habebis. Quæcũq; erunt. i. qualiacũq; acciderint. Sapienter. ut decet ſapientes. Sed hoc tu. ſubaudi intelligis, uel noſti. eſt enim Eclypſis. Melius me. melius q̃ ego. Vel. correctio. Optime oim. multo melius q̃ oẽs alii, quia es omnium doctiſſimus

HVBER.

ctiſsimus. Studio.libentiſsime,promptiſsimo animo. Tuorum.hoc eſt recordabor eorũ beneficiorum quæ contuliſti in me,meo triſtiſsimo tempore,cum ex urbe eiectus irem in exilium. Meritorum officiorum,præſtitorum. Tempore t.infœliciſsimo,miſerrimo, cũ ab his etiam derelictus ſum,à quibus minime putaſſem.

PHI. PArcius.remiſsius,non multa pollicendo, & quare, quia ſpero & opto te uſurum rebus tuis,& quòd alienis rebus non egebis. Quod.ſ.te uſurum tuis potius q̃ meis. Animo maximo. Exhortatio ad omnia fortiter perferenda,& ſicut dicimus bono,magno, maximo animo ſis,ſic etiam præſẽti animo ſis: pro forti animo. Ter.Fac hoc animo ut præſenti dicas. Accepiſti. ab aliis philoſophis audiuiſti. Fuit enim is Nigidius apprime doctus & eruditus. Peperiſti.tranſlatio eſt: ꝙ autem parturire & parere diſtent,Liui.his uerbis oſtẽdit,

Parturire Parere ꝙ diu parturit animus,uidetur aliquando parias. Hora. Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.quæ omnia tam ab aliis accepta, q̃ per teipſum inuenta. Sperabis optime.ſpem optimam habebis. Sed hæc ſup.noſti. Vel.i.etiam:& eſt correctiu. Optime omnium.

Studioſiſsime. melius q̃ omnes alii,cum omnes doctrina ſuperas. Studioſiſsime, q̃ libenti & prompto animo. Triſtiſsimo. quando in exilium eiectus. Memoriam conſerua. nõ immemor ero,& tibi pro beneficiis in me tuis gratiam accumulatiſsime referam.

Ex.xiii.Episto. Quærenti mihi.

Vnam enim partem & conſuetudinem earum epiſtolarum quibus ſecundis rebus uti ſolebamus temp⁹ iam eripuerat,perfeceratq; fortuna ne quid ſcribere poſſem,aut omnino cogitare. Relinquebatur triſte quidem & miſerum,& his temporibus conſentaneum genus literarum.nec mihi quicquã tali tempore in mentem uenit optari,quod nõ ultro mihi Cæſar obtulerit.nec audio ſolum, ꝙ ipſum eſſet miſerum:ſed uideo etiam, quo nihil eſt acerbius fortunas ipſas diſsipari, quibus non ſolum adiutoribus illud incendium extinximus,ſed in qua urbe modo gratia, authoritate, gloria floruimus,in ea nunc his quidem omnibus caremus Nunc Publio Nigidio uni omnium doctiſsimo & ſanctiſsimo & maxima quadam gratia, & mihi peramiciſsimo ne benigne quidem polliceri poſſum. Ego quod intelligere & ſentire,quia ſum Romæ,& quia curo attendoque,poſſum,id tibi affirmo. Accedit eodem uulgi uoluntas uel potius conſenſus omnium,& illa quæ minimum quidem poteſt nunc,ſed poſsit,neceſſe eſt,reſp.quæſcunq; uires habebit ab iis quibus tenetur, de te redituq; tuo propediem(crede mihi) impetrabit.

ASCEN. EGO ſcribo parcius.i.magis ſobrie,& de hac re,& de toto genere.ſ.ſubueniẽdi per rem ſuam amico, ꝙ malo .i.magis uolo te ſperare te uſurum eſſe tuis.i.rebus,id quod.i.quam rem,ipſe.i.ego confido. Illud.ſ.quod nunc dicam,eſt extremum,ut horter & obſecrem te,ut ſis alo maximo:nec memineris ſolum ea, quæ accepiſti.i.didiciſti ab aliis magnis uiris,ſed etiam illa quæ ipſe.i.tu peperiſti.i.excogitaſti,& inueniſti ingenio & ſtudio.ſ.proprio,quæ ſcilicet à te parta,ſi colliges.i.ad animum reduces tuum,&.i.ſimul ſperabis omnia optime, & feres.i.patieris,aut portabis ſapienter quæ accident qualiacunque erunt. Sed tu ſup. diceres hæc melius.ſ. quàm ego uel optime omnium. Ego curabo ſtudioſiſsime & diligentiſsime omnia quæ intelligam pertinere ad te,& conſeruabo ſcilicet apud me,memoriam tuorum meritorum erga me,tempore meo triſtiſsimo .i. quo exulabam. Vale.

*PETRI VICTO. CASTI. VT te horter & obſecrem. Ea eſt in Mediceo libro ſcriptura,ut inde utraque lectio duci poſsit:neutram enim ille integram habet, & utriuſque non parua ueſtigia retinet ita eni:habet. Vt te orem & obſecrem.quam olim ueriorem eſſe cenſuerimus,quibusq; argumentis uſi,omnibus notum:nihil tamen decerno.

M.C.S.D.Cn.Planco.

BINAS à te accepi literas Corcyræ datas,quarum alteris mihi gratulabare, ꝙ audiſſes me meam priſtinam dignitatem obtinere, alteris dicebas te velle, quæ egiſſem, bene & fœliciter euenire.

HVBER. Binas.Cn.Plancus,ad quem nunc ſcribit Cicero,idem eſt ad quem multæ Cice.epiſtolæ lib. x.ſcriptæ ſunt:ſed illas poſt mortem Cæ. has duas feruentibus bellis ciuilibus ſcriptas conſtat ideo diuerſis uoluminibus poſitæ ſunt:nunc autem Cice.reſpondet Planco qui ei gratulatus fuerat,ꝙ intellexerat eum retinere dignitatem ſuam apud Cæ.quod quidem oſtendit non ita eſſe multis rationibus. Deinde quia optauerat Planc. Cice. fœliciter euenire,quod egiſſet. Reſpondet Cice.ſe confidere ita eſſe,ut dicit,oſtenditque cauſam quare id egerit,quod quid,& quare fuerit dicam loco ſuo in epiſtola. Poſtremo pollicetur ipſi Planco,quicquid operà, conſilio,& ſtudio,per eum fieri poſsit.

Binæ lſæ Binas literas.eleganter dixit & proprie:nam duas literas non dicimus,nec binas epiſtolas,ſicut Cice.ad filium ſcribens oſtẽdit,authore Ser.nam binas iungitur cum his quæ tantum plurali numero declinantur. Quint.tamen dixit & binos pedes & quinas ſyllabas libro nono. Alteris.non autem altera,nam ſi totum pluralis eſt numeri tantum, partes quoque pluralis numeri eſſe debent, ut hic. Si uero totum,licet pluralis numeri ſit, ſingularem habeat,tunc partes omnes, ſingulares eſſe debent,ut delector duobus poetis,altero græco,altero latino.

Corcyra Priſtina Corcyræ.quæ inſula eſt uicina Adriatico mari,nonnunquam Phæcis appellata, Alcinoi regis patria, de qua libro tertio, plura diximus. Priſtinam.priorem, ſolitam. Alteris.ſcilicet literis. Velle.optare. Euenire.ſuccedere. Bene.fœliciter.erant uerba quibus utebantur antiqui.confectis matrimoniis. Iuue.dictum fœliciter. Quæ egiſſem fecerim ſcilicet de matrimonio nouo, ita enim puto intelligi. Nam ut ait Plutar.in uita Cicero.cum præeſſet Ciliciæ,illa mala fortuna,quæ in rempubli.ſæuierat,non minori impetu domum Ci.inuaſerat,ſiquidem, & Quin.frater,& Qu.Cicero fratris filius inimico animo in ipſum Cice.facti ſunt, nec Terentia uxor in fide permanſit,quæ præter cætera flagitia patrimonium Cice. parum diligenter,parumque fideliter adminiſtratum ſumptibus iacturisque exinaniuit,peruerſe denique omnia facere moliriq; uidebatur, quibus tandem rebus tenetſus Cice.Romam coactus eſt ſummorum uirorum exemplo eam dimittere. Super hæc omnia grande æs alienum ſub uſuris ſumptum indies omnis deuorabat, & accedebat reſtitutio dotis Terentiæ facienda quibus cum aliter ſatiſfieri non poſſet eandem ex amicorum ſententia Publiam,cui ampla hæreditas erat,uxorem accepit,de qua nunc intelligit.

Binas &c. Scribitur ad Cn. Plancū, ad quē lib. x. cōplures scribentur post cædē Cæsaris: hæc añt scripta est ferventibus bellis ciuilibus. Rñdet autē Plaoco, qui gratulatus fuerat Cice. ꝙ dignitatem suā retioeret apud Cæs. qđ Cic. oñdit aliter esse. Et quia optauerat fœliciter euenire, qđ Cic. egerat, dicit se id quoq; cōfidere, pollicēs demū Plaoco se & operā suā omuē. Ordo est. Ego accepi. s. à te binas literas. i. duas epistolas, datas Corcyræ. i. io ea iosula, quæ est uicioa Adriatico mari, quia tñ in genitiuo posuit, putō esse nomen urbis in ea insula, quarum. s. literarum alteris, tu gratulabare mihi ꝙ audisses me obtioere pristinam dignitatem meam. s. apud Cæsarem, alteris dicebas te uelle ea quæ egissem eueoire bene & fœliciter. ASCEN.

Ego autem, si dignitas est bene de repu. sentire, & bonis viris probare quod sẽtias, obtineo dignitatem meam. sin autē in eo dignitas est, qđ sentias, aut re efficere si possis, aut deniq; libera oratione defendere: ne vestigium quidem vllum est reliquum nobis dignitatis. Agiturq; præclare si nosmetipsos regere possumus, vt ea quæ partim iā adsunt, partim impendēt, moderate feramus. quod est difficile in huiusmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem ostẽtat, ex altera seruitutem. Quo in periculo nō nihil me cōsolatur, cum recordor hæc me tum vidisse, cum secundas etiam res nostras, non modo aduersas pertimescebam, videbamq; quanto periculo de iure publico disceptaretur armis. Quibus, si vicissent hi, ad quos ego pacis spe, non belli cupiditate adductus accesseram: intelligebam tamen & iratorum hominum & cupidorum & insolentium quàm crudelis esset futura victoria. sin autem victi essent, quātus interitus esset futurus ciuium, partim amplissimorum, partim etiam optimorū, qui me hæc prædicentem atque optime consulentem saluti suæ, malebant nimium timidum quàm satis prudentem existimari. Quod autem mihi de eo quod egerim gratularis, te ita velle, certo scio. Sed ego tam misero tempore nihil noui consilii cepissem, nisi in reditu meo nihilo meliores res domesticas q̃ rēp. offendissem. Quibus, n. pro meis immortalib⁹ beneficiis charissima mea salus, & meæ fortunæ esse debebāt, cum

EGO autem. rñdet primę epistolæ de gratulatiooe dignitatis, arguens illam oon appellandā dignitatē: dat enim quandā definitiooē dignitatis, quæ si esset uera, secundū eā dicit se obtinere dignitatē suā, sed cum oō sit uera innuit se nō obtioere. Beoe sen. bene suspicari, aīm beoe dispositū habere ꝓ rep. Et ꝓbare. probabile facere & oñdere bonis uiris. Quod sētias. i. senteotiā tuā. Est autem secūda psona elegauter posita ꝓ pria & pro tertia secuudū locos, & est sēsus. Si in bñ sētiēdo de rep. & probādo boois uiris booā seoteotiā de repu. consistit dignitas: possum dicere me obtioere dignitatem meam. Sio. ponit alterā & uerā definitionem dignitatis scđm quā dicit se oullā obtinere dignitatē: oā cum dignitas sit, nō sentire bene de rep. simpliciter, sed efficere & defēdere libere & id qđ sentias, id facere Ci. noo posit, sequitur ꝙ nullā oioo retioeat dignitatem. Re. effectu. Libera. sioe respectu & timore alicuius. HVBER.

Ne uestigium quidem reliquum est. i. noo modo dignitas nulla relicta est nobis, sed oe uestigium quidem aliquod, quod minus est. Vestigium. signum, apparētia: nā uestigia ꝓprie dicuotur signa pedum. Reliquū est. i. restat, relioquitur: omnem eoim dignitatem penitus amisimus, quia oō licet efficere & defeodere libere quod sentimus, io quo cōsistit ipsa dignitas. Agitur p̄. s. nobiscū. i. beue oobis succedit. Nosmetipsos. & non alios, neq; remp. Assuot. pñtia suot. s. mala. Impendent. immineot, futura suot, sed impendeot, & imminēt tantū mala. Futura autem dicimus & bona & mala. Moderate. sine perturbatiooe animi. Quod. ferre moderate hæc mala eiusmodi. ciuili tā oefario & misero. Cui⁹. belli. Exitus. finis. Ex alte. cę. ex Pōpeiana occisiooē multorum oñdit. Ex alte. Cæsariaoa, quia si uicerit Cæ. actū erit de libertate Romaoa. Periculo. discrimine cædis, & seruitutis. Noooihil. multum. Pertimesce. res se. i. cum timebam etiam uictoriam Pomp. Non modo. nō tautum. De iu. pub. i. uter imperaret, uter meliorem haberet causam, ut supra ad Ser. Sul. postq̃ de iure pub. disceptari cœptum est &c. Quaoto periculo. q̃ maguo: quia nō agebatur solū Cæ. & Pō. & eorū q eos seqoebāt, sed pop. Ro. & totius orbis terrarū. Si. ui. hi. i. Pōp. quos secutus erā cupiditate pacis, oō belli. Et actorū. Pompeiaoorū qui eraot irati Cæsarianis. Cupidorum. qui cuperent res oouas. Iosolentium. superborū, & qui uellēt se esse primos, & aotecellere omnes. Victi. Pompeiani à Cæsarianis. Quantus ioteritus. quaota cædes, subaudi iotelligebā: nā supra dixit, cuius exitus, ex altera parte cædem ostētat, ex altera seruitutem. Amplissimorū. qui esseot ornati dignitate, qui esseot principes iu urbe oostra, qoos oidebā oēs crudeliter interituros. Qui, uiri amplissimi & optimi. Prædicentem. uaticiuautem. Hoc. eos esse crudeliter iuterituros. Coosuleotem saluti suę, quia hortabar, ut pax compooeretur inter Cæ. & Pom. Malebant. potius nolebāt. Timidum q̃ prudeotem. existimabaut enim me magis hoc dicere, quia timerem q̃ quia præuiderem & cognoscerem ita futurum: oec uoloerunt mihi credere. Quod autem, secundæ epistolæ rñdet de gratulatione affinitatis & nouæ oecessitudiois. Quod egerim. ut sopra diximus intelligit matrimooium Publiæ. Te ita uelle. te ita cupere, ut scribis. s. ut mihi bene fœliciterq; eueniat. Sed ego. oñdit se oecessitate nō oolūtate hoc fecisse. Nihil oooi cōsilii. nullū nouū cōsiliū. Offen. inoeoissem. Io reditu meo. ex Cilicia. ut supra diximus: nā & rēp. & rem familiarē suam perturbatam & imminutam inuenit. Quibos. notat Q. fratrem & eius filium & uxorem Tereotiā, quos oēs pꝭde se gessisse erga Ci. ostēdimos, authoritate Plutar. Immortalibus bñficiis. i. maximis & dignis æterna memoria.

EGO autē si dignitas est bene seotire de repub. & ꝓbare. Quod sentias bonis uiris. i. sentētia bouorū uirorū, obtinebo dignitatem meā. Sin autem. i. sed si, dignitas est in eo, uidelicet aut posse efficere te quod sentias, ASCEN.

Vestigiū
Reliquum
Impedēt

tias,aut deniq; defēdere qđ ſentias uoce libera,nequidē.i.noo ſaltē,ollom ueſtigium dignitatis eſt reliquū nobis,agit.ſ.oobiſcū p̄clare,ſi poſſumus regere noſmetipſos,ut feramus moderate ea qoę partim adſuot,& partim impendeot.i.imminent,qđ eſt difficile in eiuſmodi bello,cuius exitus oſtentat ex altera parte.i. Pompeiana,cædē.i.occiſionem omniūeorū q contrarem p.cum Cęſare ſteteriot,& ſop.oſtētat ſeruitutē,ex altera ſup. parte,uidelicet Cæſaris,qui ſi uictor eſſet in ſeruitutē redacturus uidebat.Ergo dices,Ci.ſentit Pōpeiū crudeliorem fore ipſo Cæſare: certū eſt ꝙ ſupetbior fuerit,quia noluit parē pati in rep.& Cæſar parem qdē,ſed non ſuperiorem ferre poterat,& forte benignior etiā erat Cæſar per oaturā,ſed cauſę diuerſitas hāc opiniooem de exitu belli.Si enim Pōpeius uiciſſet,ſenatuſdecreto oēs Cęſariani hoſtes iudicati fuiſſent, ſi Cæſar cum ſolus regnaret facile qnibus imperaret peperciſſet. In quo periculo nō nihil.i.in aliquo cōſolatur me, cū recordor me uidiſſe & cognouiſſe hæc.ſ.mala.tum.i.tuoc,cum.i.qn̄,ego p̄timeſcebā etiam res noſtras ſecundas.i. proſperas,nō modo.i.nedum adoerſas,& uidebam quanto periculo diſceptaretur armis de iore publico.i.ad rēp. pertinente,quibus.ſ.armis,ſi u.i.pōpeiani uiciſſeot,ad quos ego acceſſeram, adductus ſpe pacis.i.ut traherem Pōpeiū ad concordiā,non cupiditate belli. Tn̄.i.nihilomious,intelligebā q̄.i.qoantum crudelis eſſet futura uictoria,hominum iratorum.ſ.ob illatā iniuriā,& cupidorū.ſ.terum,honorū, aut uiodictæ,& iuſolentium.i. ſuperbe agentium. Sin autem.i.ſed ſi , uicti eſſent.ſ. Pompeiani, intelligebam quantus ioteritos eſſet futurus,partim ciuium ampliſſimorum,partim etiam optimorum,qui malebant me prædicentem hæc atq; conſulentem optime ſaluti ſuæ,ut uidelicet potentiæ Cæſaris cedant,exiſtimari.i.iudicari,aut exiſtimare.i. iudicare,nimium timidum,q̄ ſatis prudentem.Quod autem gratularis mihi de eo,quod egerim.ſ.de nuptiis cū noua uxore,ſcio certo.i.pro certo.te uelle ita.Sed ego nihil noui conſilii cœpiſſem.tam miſero tempore.ſ.bellorum ciuilium,niſi offendiſſem in reditu meo.ſ.è Cilicia prouincia,res domeſticas quas uxor diſſipauerat, nihilo.i.nullo meliores q̄ rem. Enim.i.quia,ſup.is,uidelicet Quintus frater qui in Ciceronem orationem ſcripſerat,qoam Cæſari recitaret,& Quinti fratris filius qui de nece Ciceronis patrui ſui cogitarat,& Terētia quę impodice uixerat,& patrimonium diſſiparat,unde eam repudiauit,quam Saluſtius Ciceronis inimicus factus ut ex ea eius ſecreta ſciret quæ criminaretur duxit,quibus mea ſalus & meæ fortunæ debebant eſſe chariſſimę pro immortalibus beneficiis meis,cum uiderem nihil mihi tutum intra parietes meos.i.in propria domo, & nihil uacuum inſidiis.

HVBER. PRopter eorum ſcelus.nā Q.frater eum deſeruit, & orationem cōtra ipſum ſcripſit,quam apud Cæ. recitaret.& Q.fratris filius de nece Ci.cogitauit. Terent.abſēte marito impudice uixit,eiuſque patrimoniū diſſipauit.Intra parie.iotra domū meā: nam parietes tantū priuati ſunt,muri uero & publici & priuati. Nooarum neceſ.nouarum propinquitatum & amicitiarum: quia eram derelictus à ueteribos neceſſariis.Muoiēdū.corroboraodū.Perfidiā.improbitatē. Satis.ſubaudi diximꝰ.

Vel etiam.correctio.Nimium multa.qui dolet ſe habuiſſe cauſam dicendi hæc de ſuis. De tuis.rebus. Id eſt.declarat quo aoimo eſſe debeat. Præcipue.'corſum ab aliis,quod ab aliis etiam timendum noo ſit.Qoicunq;,qualiſcunq;,oel bonus,uel malus,uel ſub Cæ.uel ſub Pomp.Expertem.immunem,ſine parte.Nam. ratio quare oideat Plan.fore expertem omnium periculorum. Alteros placatos Cæ.factos tibi amicos qui erāt tibi irati,quia eos non ſequebaris.Alteros nūquam iratos.Pōpeianos nonquam tibi fuiſſe inimicos.cum nec tu quidem ei inimicus fueris. De mea. pollicetur nunc operam ſuā Plaoco.eſt autē ordo.uelim ſic indices de mea uolūtate in te me futurum præſto rei,famæ , ſaluti tuæ, opera,conſilio,ſtudio, quibuſcunque rebus intelligā eſſe opus,quamquam uideam qois ſim hoc tempore,& qoid poſſim.Quamquā uideā quis ſim.i.q̄q̄ iotelligam me nō eſſe magnæ authoritatis. Et quid poſſim.quia ualde parum poſſum. Opera.labore,agendo pro te.

Coosilio.conſulendo tibi & tuis. Certe ſtudio.ſaltem uoluntate prompta. Futurum præſto. futurum promptum,& paratum.

propter eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil inſidiis vacuū viderem:nouarum me neceſſitudinum fidelitate,contra veterum perfidiam,muniendum putaui. Sed de noſtris rebus ſatis,vel etiam nimium multa.De tuis velim vt eo ſis aío, quo debes eſſe, id eſt,vt ne quid tibi præcipue timendū putes. Si enim ſtatus erit aliquis ciuitatis,quicunque erit,te omnium periculorum video expertem fore . Nam alteros tibi iam placatos eſſe intelligo, alteros nunquam iratos fuiſſe.De mea autem in te voluntate ſic velim iudices,me quibuſcunque rebꝰ opus eſſe intelligā, quamquam videam, quis ſim hoc tempore,& quid poſſim: opera tamen & cōſilio,ſtudio quidem certe rei,famæ,ſaluti tuæ præſto futurū. Tu velim & quid agas,& quid acturum te putes,facias me q̄ diligentiſſime certiorem. Vale.

ASCEN. PROPTER ſcelus eorum.qnia Cato nullam cenſoit adulteram quæ nō eadem ſi poſſet, uenefica eſſet. Putaui me muniēdum fidelitate nouarum neceſſitudinū.i. affinitatum cum noua uxore, cōtra perfidiam ueterū.ſ. neceſſitudioum. Sed ſatis ſup. ſcripſimus de rebus noſtris,uel etiam nimium multa,ut de tuis,ego uelim , ſis eo animo,quo debes eſſe.i.ut oequid.i.aliquid,non potes aliquid timendum tibi præcipue.i.ſingulariter, aut præ cæteris:ſi enim aliquis ſtatus ciuitatis.ſ. Romanæ erit,ſiue ſub Pomp.ſiue ſub Cæ.ego uideo te fore.i.futurum,expertem,i.immunem omnium periculorum.Nā intelligo alteros.ſ.Cæſa.eſſe iam placatos tibi.i.remiſiſſe iram io te ſuam,alteros.ſ.Pompeianos,nunqoam fuiſſe iratos,ſcilicet tibi. Aūt.i.ſed,ego uelim indices ſic de mea uoluntate in te,q̄q̄ uideā,qui.i.qualis ſim:alii legunt quis ſim,ſed honeſtius ad euitandum ſibilum deponitur S,ut in Buc.Attamen iſte deus, qui ſit da Tityre

Ea.xiiii. Epiſtola.Binas à te accepi.

Sin autem in eo dignitas eſt,ſi quod ſētias, aot re efficere poſſe,aut denique libera ratione defendere,ne ueſtigium quidem ullum nobis relictum eſt dignitatis.qoi me hæc præuidētem, atque optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebaot nimium timidum,q̄ ſatis prudentem exiſtimari.

te oobis.&,Despectus tibi sum,nec qui sim quæris Alexi. hoc tempore.s.tam periculoso, & mihi aduerso,& quid possim.q.d.uideo φ minimum,tamen quibuscunque rebus iotelligam opus esse,sup.tibi,opera,& coosilio:certe,quidem,studio.i.indubitanter studio,si parum opera,aut consilio posset, futurum præsto.i.paratū & auxiliarem rei,famæ,sup.& saluti tuæ. Tu uelim sup.ut facias me certiorem q̄ diligentissime,& quid agas.s. modo,& quid putes te acturum.s.deinceps. Admonui supra ex Laurentio Vallen.in oratione soluta, raro aut nuoquam dici facio te certum,sed certiorem

M. T. C.Cn.Plan.S. P. D.

ACcepi perbreues tuas literas quibus id quod scire cupiebam,cognoscere non potui: cognoui autem id quod mihi dubium non fuit. namq̄ fortiter ferres communes miserias non intellexi, q̄ me amares facile pspexi: sed hoc sciebam. Illud si scissé, ad id meas literas ac commodassem. Sed tamé etsi antea scripsi, quæ existimaui scribi oportere, tamen hoc tempore breuiter commonendum putaui, ne quo periculo te proprio existimares esse. in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possū. Vale.

Ex.xv.Epistola.Accepi perbreues.

Sed tamen,& si antea scripsi,quæ scire te existimaui oportere.

HVBER. ACcepi.scripserat Plā.ad Ciceronem. quāto amore eū complecteretur. Quod Cic.dicit sibi coegnitum esse,maluisset autem eū scripsisse,q̄ forti & constanti animo ferret calamitates publicas:quoniam si de eo scripsisset,accommodasset Cice.literas suas ad eam materiam:breuiter tameo eum monet id qđ io superiori epistola mouuit nihil esse quod sibi præcipue timendum putet, oec existimet se esse in aliquo periculo in quo alii ooo sint. Perbreues. ualde breues.

Quod ooo fuit mihi dubium. de quo nō dubitabā. Nā q̄ fortiter.hoc est,quod maxime cupiebat intelligere. Cōmunes miserias.calamitates reipublicæ. Quàm me amares.quaotum me diligeres,quanto amore me cōplectereris. Facile,aperte:quia id ad me scripsisti. Sed hoc scieram.quia me amares. Illud.q̄ fortiter ferres cōmunes miserias. Ad id,eā materiam. Accommodassem.adaptassem.i.rescripsissem tibi ad id. Oportere scribi,debere scribi à me. Antea superiori epistola,& fortasse aliis,quæ oon suot in uolumine. Breuiter.paucis uerbis.Proprio.tuo solo,in qno alii non sint. In cōmuni.quod ad omoes pertinet,cuius null9 erit expers.

Facile

Accommo dare

Propriam. tuā,quæ nemini alii cootingat. Præcipuā. specialem, quæ noo multis eueniat. Postulate.expostere.aut recusare cōmunem, aut eam oolle accipere, quæ omoibus euenerit. Eo animo.amico & constaoti. Sperare de te.bene & proprie dixit.Nam de aliis possumus sperare, de nobis polliceri,ideo dixit. De me præstare & effectu ostendere,& efficere.

Sperare

ASCEN. ACcepi &c.Argumentum perspicuum est. Ordo autem est. Ego accepi literas tuas perbreues.i. ualde breues, quibus noo potui cognoscere id qnod cupiebam scire: cognoui autem id quod non fuit mihi dubium. Nam oon intellexi q̄.i.quantum fortiter ferres miserias communes.perspexi facile q̄.i.quātum amares me,sed scieram hoc.s.posterius dictum,si scissem illud.i.prius dictum, uidelicet q̄ fortiter ferres communes miserias,accommodassem literas meas ad id. Sed tametsi.i.oihilominus,& si.i.quanq̄,scripsi antea,qnæ existimaui oportere scribi,tamen putaui te commooendum breuiter hoc tempore,ne existimares te esse,in quo.i.aliquo periculo proprio,non sumus omnes in magno.s.periculo,sed tamen communi. Quare aoo debes postulare,aot fortunam propriam,aut præcipuam.i.præeminentem,aut recusare.i.renuere communem.s.fortunam. Quapropter simus inter oos eo animo,hoc est beneuolo,quo fuimus semper, quod.s.ita fore,ego possum de te & præstare.i.exhibere & efficere de me. Vale.

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIB. V.

Quintus Metellus Celer Quin.filius Proconsul S.D.M.T.Ciceroni.

SI uales bene est. Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro recōciliata gratia, nec absētem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite, ac fortunis per te oppugnatū iri. quē si parum pudor ipsi9 defendebat, debebat, uel familiæ nostræ dignitas, vel meū studium erga vos remq; pub.satis

HVBER. Metellus Pius. SI oales.Metellorum familia uirorum uirtute & titulis illustris fuit,ioter quos præcipue memoraotur,Metellus à deuicta Macedooia Macedooicus cognominatus,& Numidicus, qui de Iurgutha Numidiæ rege triumphauit.Huius filius quia patrem lachrymis & assiduis precibus ab exilio reuocauit,Pius cognominatus est.Fuit & Q.Metel.Cretic9s, & Lælius Metellus:& hic Q.Metellus Celer Lucii frater Babeaticus coguominatus.Hic Celer, cum ulteriorem Hispaoiam p̄tor obtineret,intellexit fratrē suū Lælium Metelā Cic. capite & fortunis oppuguari. Itaq; hac epistola minat Ci.ut eum deterreat ab oppugnatiooe fr̄is, quis reuera Ci.noo tam eum oppugnaret,q̄ ei repugnaret q Cic. sequebatur,& capite mulctandum dicebat, quia ciues Rom.inconiuratione deprehensos indicta causa occasset,ut io sequenti epistola plenius uidebimus. Si uales. ex antiqua cōsuetudine hoc principiū epistolis p̄ponebatur:desneuit aūt multū Cic.tēporibus,non tamen oino.Mutuo animo meo in te,& tuo in me:da hæc dictio ne

Cōciliare Recōciliare Ludibriū — ne mutuus diximus plenius in pri.li. Recōciliata.renouata,instaurata.Cōciliamus enī nouos,recōciliamus ueteres. Me absentem.quia absentes lædere maligni est hominis. Læsum iri,lædendū esse.est futurū infinitiui pasſiui. Ludibrio.derisione,cōtemptu.Oppugnatū iri.oppugnādū esse. Capite.iudicio capitali.i. periculo capitis. Et for.di.hoc est ubi ageretur de capite & diuitiis eius. Ob dictū.propter uerbū qd cōtra te dixisset.Quā fratrē meū. Pudor.uerecūdia,quā fortasse nō seruauit in te. Parū defen.i.si nō uidebať habendus respectus eius pudoris,debebatis tamen habere respectū familiæ nostræ & mei,qui de uobis & rep.sum optime meritus.

HVBER. Subleuare — SVBLEVARE. adiuuare. Circumuentum. insidiis & periculis inuolutum,tractum à uenatoribus, qui feras laqueis retibus & canibus circumuenire solent. Minime cō.i.decebat.s.me esse desertum.Itaq;.quia uideo fratrē circūuentū & me desertū.Luctu.mœrore, Et squalore.sorde & illuuie qualem habēt qui ī mœrore uersātur. Dř autem squalor à squamis. Præsum.præfectus sū. Prouinciæ.Hispaniæ ulteriori. Qui bellum gero.hoc dixit ad exaggerandum meritum suum in remp.& iniurias aliorum in se. Quæ.quas res ,oppugnare fratrem meum,& lædere me absentem uel me desertum esse.

Squalor

Clementia maiorum.i.secundum clementiam maiorū nostrorum,qui etiam grauiter offensi, nunquam tamen quenq̄ capite oppugnassent.Non erit mi.quia de distis mihi causam. Etiam.accusat Ci. leuitatis & incōstantiæ.Meosq; propter fratrem. Mobili.mutabili:qa semper antea uisus es amicus meus. Me. ne haberetur suspectus,ꝙ propter hanc iniuriam minus pstaret officium reip.ideo subdidit. Interea.donec potero facere, ut uos pœniteat.Iniuria cuiusq̄.uel in me, uel in fratrē illata. Abducet.remouebit. A republica,ab utilitate reipublicæ.

subleuare. Nūc video illū circūuētum, me desertū, à quibus minime cōueniebat. Itaq; in luctu & squalore sū,qui prouinciæ,qui exercitui præsum,qui bellū gero. Quæ quoniā nec ratione,nec maiorum nostrorum clementia administrastis,non erit mirandum si vos pœnitebit. Te tam mobili in me meosq; animo esse,non sperabam. Me interea,nec domesticus dolor, nec cuiusq̄ iniuria à repub.abducet. Vale.

N.Scelsii M.super.v.Epistolarum familiarium libro additiones.ex Epi.pri.

SI uales bene est. Existimarā pro mutuo in nos animo & pro recōciliata gratia.Quem si parū pudor ipsius defendebat,debebat tamen uel familiæ nostræ dignitas,uel meum erga uos,remq; publicam studium subleuare. quæ quoniam nec ratione, neq; maiorum nostrorū clemētia administrastis,nec erit mirandum si uos pœnitebit,& si mobili in me, meosq; animo esse nō sperabam. Me interea nec domesticus dolor,nec cuiusq̄ iniuria ab repub.abducet,nec separabit.

ASCEN. SI uales &c.Hæc quinti libri epistola acerbe quidē est in Ci.scripta,sed ideo præposita,ut sequentium,quibus se purgabit Cicero,argumenta aperiat. Scribitur à Quin.Metello imperatore in Hispaniis agente,qui intellexerat fratrem suum à Cicerone ob dictum ac uerbum unum grauiter oppugnari: Ordo est.Si uales bene est.i.recte se res habet. Ego existimaueram pro mutuo animo inter nos, & pro gratia recōciliata.i. propter beneuolentiam & reconciliationem,neq; sup.me absentem læsum iri.i.offendendū esse,ludibrio scilicet tuo præcipue in fratrem.Nec Metellum fratrem.s.meum oppugnatum iri,per te,capite ac fortunis.i.eiusmodi accusatione ubi ageretur de periculo uitę ac rerum eius. Quem.s.fratrem meum, si pudor ipsius defendebat parum.s.à te,uel dignitatis familiæ nostræ,uel studium meum erga uos.s.te & fratrem tuum ,aut omnes qui Romæ estis,& erga remp.pro qua in Hispania bellum gerebat,debebat subleuare.s.ab onere talis oppugnationis satis.Nunc uideo illum.s.fratrem meum,circumuentum.i.insidiis captū & seductū,& me desertum.s. auxilio & ope,aut honore,sup.ab illis à quibus conueniebat.i.condecens erat minime.i.nequaq̄.q.d.à te,de quo optime meriti sumus. Itaq;.i.& ita,ego sum in luctu & squalore.q.d.talis sum, qualis frater qui capite oppugnabatur:tales enim rei,ut iudicū aut populi misericordiā promereanť squalida,& demissa barba & uestibus situ & pedore uictis è carcere prodibant: ego inquit,qui præsū puinciæ,ꝙ præsū exercitui,& qui gero bellū pro rep.in Hispania , ut dixi. Tales autem debebant apparere læti & maiestatis ac dignitatis pleni. Quæ.s.prouinciam,exercitum & bellum,quoniam nec administratis.i.tractatis ratione,nec clementia maiorum.i.qualis erat priscis Romanis maioribus nostris in absentes.non erit mirandum si pœnitebit uos. Pluraliter loquitur inuidiose,quasi à multis lædatur,non tamen honoris gratia ad unum Ciceronem pluraliter loquitur, ꝙ Galli linguam suam sequentes facile dicerent: sed licet præcipue Ciceronē taxet,tamen ad iudices omnes loquitur. Etiam non sperabam sup.uos esse in me,& meos præsertim in fratrem,animo mobili.i.tam uariabili. Interea scilicet dū tales eritis.nec dolor domesticus,nec iniuria cuiusq̄, abducet me à repub.i.procuratione salutis eius. Facile apparet à perturbato & iracundo homine epistolam scriptam, præsertim cū uera non sint quæ scribat.

M.T.C.Quin.Metello Qu. filio Celeri Proconsuli.S.P.D.

SI tu exercitusq; valetis, bene ē. Scribis ad me,te existimasse ꝑ mutuo iter nos aīo, & ꝑ recōciliata gratia nūq̄ te à me

HVBER. SI tu. Respondet Ci. particulatim epistolæ Metelli, & primū ꝓbat animū Metel.non fuisse mutuū, sicut ille scripserat: & ꝓbat se nō habuisse ipsū ludibrio, sicut quest9 erat in epistola sua: deinde miratur cur gratiā recōciliatā dixerit,quæ nūq̄ fuerit imminuta.Postea uero.ostendit se nō oppugnasse eius fratrem capite & fortunis ob dictum,ut ille scripserat , sed defēdisse se aduersus eū,à quo ipse oppugnaretur:dicebat enim frater Metelli Ci.eadem pœna esse afficiēdū,qua ipse affecisset ciues Romanos,& multa egerat publice cōtra ipsum Ci.ostendit autem Cic.se usum esse potius erga eum officio,& clemētia q̄ iniuria aliqua. Postremo quoniam Metel.ei minatus fuerat,orat ipsum,ut æquum iudicem se præbeat,& existimet ipsum Ci.nihil inique fecisse,si se acerbe & crudeliter oppugnatum defendit,polliceturq; seruaturum amicitiam quoad Metel.uolet.

Si tu,eodem genere salutationis usus est,quo ipse Metellus usus fuerat.

HVBER. QVOD.s.læsum in ludibrio.. Cuiusmodi.quale sit.Sed tamen.ostendit in quo putet Metel.existimasse ludibrio læsum à Ci.quam suspitionem probat esse falsam,cum potius eum semper honorauerit q̃ ludibrio habuerit. Allatum.nuuciatum. Propinqnos,instituerat Metel.habere orationem de laudibus Cice.qui cõiurationem Catilinæ oppressisset:postea uero cum mutasset propositum,Ci.qui fuerat cupidissimus laudationis Metel.dixerat in senatu Metellum propter propinquos suos, qui eum rogassent, destitisse ab ejus laudibus de quibus prius instituisset dicere,& cũ addidisset Ci.quanta fuisset expectatio sua de oratione Met.multi senatores incœperunt ridere,qnod Ci.tam grauiter ferret se caruisse testimonio & laudibus Metel. quod cum nnnciatũ esset Metel. existimauit illum risum secutum fuisse propter se,nõ aũt ,ppter Ci.ideo dixit.Ludibrio. derisione.Dolerent.quia inuidebant gloriæ meę,quam ex ea re mihi paraueeam. Propinquos.consanguineos.

Impetrasse.obtinuisse. Vt reticeres. ut non diceres.

Statnisses.decreuisses & proposuisses. Quod.quã rem.s.tnos impetrasse, ut ea taceres quæ de mea laude statuisses dicere. Adiunxi.addidi. Dispartitum.diuisum. Ab intestino.ciuili,q̃ intra urbem esset. Tu ab armatis host.quia,ut ostendit Salu.in Cati.historia,tẽpore coniurationis erat Qn.Metellus Celer in agro Piceno prætor,cui permissum erat,ut pro tẽporis periculo exercitum compararet. Atq; hãc so.p̃clari mu.i. conjunctionem præclari officii erga remp.cum tu ab armatis hostibus Italiã, ego uero à domesticis insidiis, & ab intestino scelere urbẽ defendi. Labefactatã. cõmotam, perturbatã,& subaudi adinnxi uel addidi. Qui cũ,id est qui timerent ne fortasse tu redderes mihi aliquam uicem & partem mutuæ uoluntatis in me laudando,cũ te honorificentissimis rebus ornassem. Mutuæ.similis amicitię,sicut mea fuerat erga te. Hoc ser.quem supra dixi. Quæ.quanta. Expectatio.desyderium. Tuæ orationis.de laudibus meis.i.quantum expectassem,ut me tua oratione laudares. In quanto mœrore uersatus essem.i.cum à me exponeretur in quanto mœrore & tristitia fuissem, qnia tu impulsus precibus tuorum propinqnorũ tacuisses ea quæ de me fuisses dictnrus. Oratio mea.qua indicabam me cupidum laudationum de me tuarum. Est uisa.senatoribus audientibus. Non iniucunda.i.faceta & digna risu.quia ostendebã me tantopere doluisse q̃ caruissem testimonio tuarum laudationnm. Et mediocris risus est consecutus.& oẽs mediocriter cœperunt ridere. Non in te. non propter te, quem dixeram impulsum fuisse,precibus propinquorum,nt de me taceres,quę dicenda statuisses.Sed in mœrorem meum.sed propter tristitiam meam in qua dixissem me uersatum,quia de me tacuisses.

ludibrio læsum iri. Quod cuiusmodi sit,satis intelligere non possum: sed tamen suspicor ad te esse allatum, me, in senatu cum disputarem,permultos esse qui rempub.à me conseruatam dolerẽt, dixisse:à te propinquos tuos, quibus negare nó potuisses,impetrasse, vt ea quæ statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda,reticeres. Quod cum dicerem, illud adiunxi, mihi tecum ita dispertitum officium fuisse in reipub. salute retinenda,vt ego urbem à domesticis insidiis,& ab intestino scelere:tu Italiam & ab armatis hostibus, & ab occulta coniuratione defenderes: atque hác nostram tanti,& tam præclari muneris societatem à tuis propinquis labefactatam:qui cú tu à me rebus amplissimis,atque honorificentissimis ornatus esses, timuissent neque mihi pars abs te volũtatis mutuæ tribueretur. Hoc in sermone cum à me exponeretur quæ mea expectatio fuisset orationis tuæ, quantoque in errore uersatus essem:uisa est oratio non iniucunda, & mediocris quidam est risus consecutus, non in te, sed magis in errorem meum,

Labefact9

ASCEN. SI tu & cæ.Respondet particulatim epistolæ superiori, refellitq; singula fere eius dicta, probans nec animũ nec amorẽ Metelli fuisse mutatum, nec se habuisse ipsum ludibrio, nec gratiam reconciliatam,nec se fratrem eius ob dictum capite oppugnasse, sed se aduersũ eũ defendisse, cum dictitaret ea pœna Ciceronem affici debere q̃ ipse ciues Rõanos affecisset,uidelicet Catilinã,Lentulũ,Cæthegũ,& cæteros cõiuratos.At cõtra significat se uñ erga fratrẽ Metelli:oĩ humanitate & clementia,seq; Metelli amicitiã conseruaturum, rogans ut simili in se sit animo. Oedo est.Si tu & exercitus ualetis bene.i.recte res se habet. Scribis ad me te existimasse pro mutuo inter nos animo,& ,p recõciliata gratia,te nunq̃ læsũ iri.i.lædendũ fuisse,à me ludibrio.i.cõtumeliosa irrisione,p̃sertim in facto:cũ iocus sit uerbis, qđ .s.scriptũ aut dictum tuũ, cuiusmodi sit,non possũ intelligere satis,sed tñ suspicor esse allatũ ad te.i.tibi denunciatũ me dixisse in senatu,cũ disputarẽ.i.disputando assererẽ,pmultos esse q dolerẽt rẽp.seruatam sup.esse à me, propinquos tuos,quibus non posset.s.decẽter negare,hoc est fratrem tuũ, impetrasse à te ut taceres ea quæ statuisses dicenda,sup.esse,tibi.i.à te,in senatu de laude mea,hoc est eos impediuisse, ne à te laudarer.

Quod cum dicerem,adiunxi illud officium fuisse mihi in retinenda salute reipu. dispartitum.i.diuisum tecum,ut ego sup.defenderẽ urbẽ.s.Romã ab insidiis & ab scelere intestino.i.quod à ciuibus oriri possit,utpote ab incendio ædiũ ac cæde bonorũ,tu defenderes Italiam,& ab hostibus armatis.s.authore Catilina,sub Malho quodam.Nam Q.Metellus Celer ad quem hæc scribuntur,tempore belli Catilinarii prætor erat in agro Piceno,cui permissum erat exercitum comparare,ut scribit Sallust.& ab occulta coniuratione.i. ne aliæ ciuitates cõspirarent,atque sup.adiunxi hãc societatem nostrã tãti,i.tã magni & tã præclari muneris utpote conseruationis reip.Romanæ,labefactatam.i.debilitatã,& dissolutã à propinquis tuis.fratrem ubiq; tangit.qui cum tu ornatus esses à me rebus amplissimis atq; honorificentissimis,quia prætura & authoritate exercitus deligẽdi,timuissent ne qua pars uoluntatis.i.beneuolentiæ mutuæ,tribueretur mihi abs te.i.à te. Cum in hoc sermone exponeretur à me,quæ.i.qualis,aut quanta expectatio mea orationis tuæ esset.i.quantopere expectassẽ orationem tuam de laude mea. Et in quanto mœrore uersatus essem.oratio sup.mea uisa est.s. audientibus, non iniucunda,& risus quidã non mediocris consecutus est, non in te,sed in mœrorem meum.

ET

HVBER. ET quod.i.propter simplicitatem aut ambitionem meam:quia aperte & syocere coofitebar me cupisse laudari abs te. Aperte.clare.sioe simulatione & insiouatione uerborum,ut multi faciunt. Iogenue.liberaliter, syncere. Iam.dicit hanc suam orationem non potuisse sine honore & laude Metel.esse. Nou hooorifice.sine hooore. Io te.pro teoel de te. Hoc,scilicet.Meta.no.i.quanuis mea facta essēt & clara & magna,;ita ut non egereut testimooio,me tamen desyderasse habere testimonium tuæ orationis. Quod.respoosio ad aliam eius epistolæ partem. Nescio.quia cum dicis pro mutuo ioter nos animo,uideris bene intelligere quid dicatur mutuum,cum animus tuos oon fuerit mutuus, ut tu scribis. Equidem.ponit iudicium suum,& defioitiooem huius dictionis mutui quantum perti oet ad amicitiam. Par uoluotas.ut ab eo ameris quem ames, ab eo tibi benefiat,cui beoe facias. Ego.incipit disputare parem uoluntatem uou esse redditam. Prætermisisse.cum eam habere possem. Leuior. stultior. Meæ ratiooes,utilitas, & res meæ. Ita tulerūot.ita postulauerūot,ut eam prætermitterem maxime tua causa.Eius consilii.eius deliberationis & propositi mei,quod tua causa prætermisissem prouinciam. In dies sin.per quoslibet dies. Illud,q.d.uerissimum & certissimum. Vt primum.cum primum. Deposuerim.recusauerim. Io concioue.in cooueutu & congregatione populi. De concione dictum est alibi plene quot significata habeat. Traderem.ad te deferrem. Nihil di. occupatio color rhetoricus:quia maxime dixit quod se dicturum negat. De sortitioue.de diuisioue prouiociarum quæ fiebat per sortes,ut in penul.epistola pri.libri patet. Suspicari.putare. Per collegam me.C.Anto.qui mecum consul fuerat. Me iosciẽn.sed potius omnia esse facta me scieote,coosentiente & hortante. Coegerim. congregaoerim. De te.in laudem tuam. Hooorificam io te.i.fuisse io hooorem tuum. Sed etiam con.coo-

Contumeliosus Senatuscõsultum Præscriptio

uitiosam, pleuam iniuriis. Io col.tuos contra alios prætores:tantum enim te extuli,ut alii uiderentur uituperari. Senatuscoosultum decretū senatus de prouiocia tibi decernenda. Præscriptione. titulo. Vt dum .i.dooec. Extabit.durabit quod erit diu.seruabantur diligentissime senatuscoo. Officiom menm in te.id quod pro te amicissimo animo feci. Obscurum. incognitum:quia illa præscriptio senatuscoo.quid egerim iudicabit.puto enim fuisse scriptum M.C.opera & causa datam fuisse prouinciam Metel. Postea ue. commemorat alia beoeficia,quæ in eum cootulit,postquam profectus est in prouinciam. Profectus es.discessisti in prouinciam. Concionibus. conneotibus populi. Quas. quales,& q̄ liberales. Quæ omnia. à me in te collata.

Cum col.cum diligenter coosyderaueris,& in uuam cogitationem reduxeris. Tu ipse iu.tumet sis iudex.

Ne.an. Respondisse.satisfecisse, coouenisse. Mutuo.æqualiter: quia iudicabis tuum aduentum proximum non respoodisse his quæ pro te feci. Imminuta.fracta & immutata. reconciliatur eoim quod semel est mutatum. Quod scribis.respondet pluribus uerbis huic parti, propter quam oidebat Metellum multum esse commotum. Illum animum .i. talem animum, qui multom doleat iniuria fraterna. Probari. laudari. Mihi.à me. Fraternam uoluotatem. quæ debet esse in mutuo amore.

ASCEN. ET quod coufitebar aperte atq; ingenue.i,simpliciter & sine dissimulatiooe, ut ingeuuum decet me cupisse laudari abs te,propter quem risum forte Metell9 se ludibrio habitum scripserat,in quo errauit, uude addit.

Iam hoc oon potest esse dictum in te,non honorifice me uoluisse habere aliquod testimoniū uocis.i.orōnis tuæ,tamē.i.tametsi, in clarissimis atq; amplissimis

& quòd me abs te cupisse laudari, aperte atque ingenue cõfitebar. Iā hoc nō potest in te nō honorificet esse dictū, me in clarissimis meis, atque amplissimis reb9 tamē aliqd testimoniū tuæ uocis habere uoluisse. Quòd autē ita scribis, Pro mutuo in ter nos aio: quid tu existimes esse in amicitia mutuū, nescio: equidē hoc arbitror, cum par uoluntas accipitur & redditur. Ego si hoc dicam me tua causa prætermisisse prouinciam, tibi ipse leuior uidear esse. meæ enim rationes ita tulerunt, atque eius mei consilii maiorem in dies singulos fructum, uoluptatemque capio. illud dico, me, vt primum in concione prouinciam deposuerim, statim quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpisse. Nihil dico de sortitione uestra: tantum te suspicari uolo, nihil in ea re per collegā meum me insciente esse factum. Recordare cætera: q̄ cito senatū illo die facta sortitione coegerim: q̄ multa de te uerba fecerim, cū tu ipse mihi dixisti orationē meam non solum in te honorificam, sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam illud S. C. quod eo die factum est, ea præscriptione est, ut dum id extabit, officium meum in te obscurum esse non possit. Postea uero quàm profectus es, uelim recordere quæ ego de te in senatu egerim, quæ in concionibus dixerim, quas ad te literas miserim. Quæ quum omnia collegeris, tu ipse uelim iudices, satis ne uideatur his omnibus rebus tuus aduentus, cum proxime Romam uenisti, mutuè respondisse. Quòd scribis de re conciliata nostra gratia: non intelligo cur reconciliatam esse dicas, quæ nunquam imminuta est. Quòd scribis non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari: primum hoc velim existimes, animum mihi istum tuum uehementer probari: & fraternam plenam humanitatis, ac pietatis uoluntatem. deinde si qua ego in re fratri tuo reipublicæ causa

rebus meis,quaſi dicat quæ laudibus non egerent. Quod autē ita ſcribis,pro mutuo inter nos animo,neſcio quid tu exiſtimas mutuum eſſe io amicitia. Equidem,id eſt ego quidem arbitror hoc,ſcilicet mutuum eſſe in amicitia,cum par,id eſt ſimilis, & æqualis uoluntas accipitur, & redditur. Ego ſi dicam uidelicet me prætermiſiſſe, prouinciam, ſcilicet Hiſpaniam, tua cauſa,ut, ſcilicet tu eam obtineres.ipſe,id eſt ego uidear tibi eſſe leuior,id eſt oimis leuis, & inconſtans io amicitia,& iactantior in dicto. Rationes enim meæ,id eſt diſpoſitiones, & conditiooes ſtatus mei, tulerunt, id eſt exigerunt, ita ſcilicet ut tibi prouinciam permitterem, atque capio in dies ſingulos maiorem fructum, & uoluptatem eius conſilii mei. Ego dico, id eſt affirmo illud me, ut primum depoſuerim in cōcione, id eſt recuſauerim prouinciam,cœpiſſe ſtatim cogitare,quemadmodum ego traderem eam tibi. Ego nihil dico de ſortitione ueſtra,id eſt tua,& collegæ,ego tantum,id eſt duntaxat, uolo te ſuſpicari nihil eſſe factum ea re per collegam meum, ſcilicet Caium Antonium, qui mecum conſul fuit, me inſciente,& ita non minus per me, quàm per collegā prouinciā ſortitus es. Recordare,id eſt reduc ad memoriam cætera,quàm cito coegerim,id eſt congregari fecerim,ſenatum illo die,ſortitione,ſcilicet prouinciarum facta,quàm multa uerba fecerim de te,cum tu ipſe dixiſti mihi orationem meam fuiſſe,non ſolum honorificam in te,ſed etiam contumelioſam in collegas tuos,id eſt competitores. Iam,continuatiua eſt particula,illud ſenatuſconſultum,quod factum eſt eo die, eſt ea præſcriptione,id eſt habet eam præſcriptiooem, id eſt titulum,ut dum,id eſt donec,id,ſcilicet ſenatuſconſultum,extabit, ſcilicet ſcriptum in publicis actis,officium meum non poſſit eſſe obſcurum in te. Vero,id eſt ſed,uelim recordere, quæ ego egeram in ſenatu de te poſtea quàm profectus es, quæ ego dixerim de te, in concionibus, id eſt quantum amicabiles ego miſerim literas ad te.Quæ,cum collegeris, id eſt ad memoriam reduxeris omnia,uelim ſup.ut tu ipſe iudices, ne id eſt an,tuus aduentus,cum aduenisti proxime,id eſt breuiſsime poſt Romam, uideatur reſpondiſſe mutuo, ſatis omnibus his rebus, id eſt officiis meis in te, quaſi dicat ſcio quòd nequaquam. Non intelligo ſup. id quod ſcribis de gratia noſtra reconciliata,cur dicas ſup. gratiam noſtram reconciliatam, quæ nunquam imminuta eſt. Quod ſcribis non oportuiſſe Metel.fratrem tuum oppugnari à me ob dictum, ego uelim exiſtimes primum hoc,iſtum animum tuum, ſcilicet in fratrem tam pium, & uoluntatem fraternam pleoam humanitatis, ac pietatis, probari, id eſt comprobari,& placere mihi uehementer. Deinde ſup. uelim,quòd à ſuperiore repetitur,alii addiderunt peto.

reſtiterim, peto vt mihi iguoſcas. Tam enim ſum amicus reipub. quàm qui maxime. Si vero meam ſalutem contra illius impetum in me crudeliſsimum defenderim: ſatis habeas, nihil me etiam tecum de tui fratris iniuria conqueri. Quem ego cum competiſſem, omnem ſui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atq; meditari: *egi cum Claudia vxore tua,& cum veſtra ſorore Mutia, cuius erga me ſtudium pro Cn.Pompeii neceſſitudine, multis in rebus perſpexeram, vt eum ab illa iniuria deterrerent. atque ille (quod te audiſſe credo) pridie calend. Ianua.qua iniuria nemo vnquam *in aliquo magiſtratu improbiſsimus ciuis affectus eſt,ea me conſulem affecit, cum rem pub.conſeruaſſem: atque abeuntem magiſtratu concionis habendæ poteſtate priuauit: cuius iniuria mihi tamen honori ſummo fuit. Nam cum ille mihi nihil, niſi vt iurarem,permitteret: magna voce iuraui veriſsimum,pulcherrimumq; iuſiurandū,quod populus idem,magna voce me vere iuraſſe iurauit. Hac accepta tā inſigni iniuria, tamen illo ipſo die miſi ad Metel. communeis amicos, qui agerent cum eo, vt ab illa mente deſiſteret. quibus ille reſpondit, ſibi non eſſe integrum.etenim paulo ante in concione di-

RESTITERIM fratri tuo,repulerim fratrem tuū, & ei aduerſatus ſim. Cauſa reip. qua uidebatur offendere Metellum, cum iniuſte necatos diceret eos, qui eam opprimere uoluiſſet,qui eius conſenſu fuiſſent,necati. Ignoſcas, parcas. Quam qui ma.ſ.eſt amicus.i.tam amo rempub.q̄ ille qui plurimum amat. Si uero.incipit tueri cauſam ſuam,& oſtendere ſe potius fuiſſe oppugnatum, q̄ oppugnaſſe eius fratrem. Salutem,uitam. Impetum defen.furorē, quo in me ſæuiebat. Satis habeas, ſufficiat tibi. De iniuria fratris, in me collocata. Quem. fratrem tuum. Omnē co.omnes uires,quicquid poterat. Sui tri.erat enim tribunus,cum oppugnaret Ci. In meam per. in meum interitum,perditiooē. Parare.meditari, animo cogitare. Egi cum Clo.i.rogaui Clodiam uxorem tuam. Cuius.i.Mutiæ ſororis ueſtræ. hæc autem Mutia erat nurus Pomp. Studium,amorē. Neceſsitudine,amicitia,& coniunctione, quæ erat mihi cum Pōp. Deterrerent,dehortarent, remouerēt. Ab illa iniuria, quam in me inferebat. Ille,frater tuus. In aliquo,ne io minimo quidē,Improbiſsimus,cui iure,& merito potuiſſet inferri iniuria. Me conſulem,qui eſt maximus magiſtratus. Abeuntem magiſtratu, diſcedentē à magiſtratu, deponentem conſulatum. nam Calen. Ianua. deponebantur magiſtratus, & fiebant noui. Ouid.1.faſtorū,Ecce noui præerunt faſces, noua purpura fulget, Et noua conſpicuū pōdera ſentit ebur. Priuauit po.ha.cō.eripuit mihi poteſtatem habendæ orationis in fine magiſtratꝰ mei,ſicut erat mos. Cuius.fratris tui. Iniuria, ꝙ me priuaret poteſtate habendæ orationis. Nam. dicit quare fuerit ſibi ſummo honori nam Metel.tri.ple. noluit ꝙ Cic.aliud diceret, q̄ ut iuraret quæcunq; feciſſet, ſe feciſſe reipu, cauſa,ſperans populum idem approbaturum, quod cum iuraſſet Ci. populus magna uoce iuramento affirmauit eum uere iuraſſe. Iuſiurādum, iuramentū, Quod,iuſiurandū. Iurauit, iureiurando affirmauit. Magna uo.ut oēs audirēt. Inſigni,notabili,quę nulli unq̄ ciui iprobiſſimo facta fuerat. Cōes ami.q eſſent & illius & mei amici. Agerent cum eo,eum rogarēt. Deſiſteret,ceſſaret. Ab illa mē.ab illo propoſito perſequendi me. Quibus,amicis. Non eſſe inte.ſi.non eſſe in poteſtate ſua: dicebat enim nō licere ſibi per-

HVBER.

Mutia

Deterrere

Iuſiurandum

Inſignis

Deſiſtere

xerat: ei qui in alios animaduertisset indi cta causa, dicendi ipsi potestatem fieri nó oportere. Hominem grauem, & ciué egregium, qui qua pœna senatus consensu bonorum omnium eos affecerat qui vrbem incédere, & magistratus ac senatum

sequi ea, quæ iniuste fecisset, immo subdit. Etem &c. dixerat enim Metel. frater tuus nõ debere dari facultatem dicendi aliquid ei, qui ciues Ro. sine defensione causæ suæ necasset, sicut ego fecerã. Animaduertisset, alios puniuisset. Causa indicta. i. non dicta. nõ dato termino se defendẽdi, in carcere enim sunt necati multi, ut ostendit Salu. Hominem gra. ironice. q. d. leuissimum, & improbissimũ hominem, & pessimum ciuem fratrẽ tuum. Qui, frater tuus. Iudicaret, sensus est & ordo. Qui iudicaret eum qui liberasset curiam cæde, urbem incendiis, Italiam bello, esse dignũ eadem pœna, qua senatus, omnium consensu affecerat, & punierat eos, qui noluissent incendere urbẽ, & trucidare magistratus, & senatum, & conflare maximum bellum. Senatus affecerat, non autem ego sicut ille dicebat. Nam post orationem Ca. in qua censuerat de confessis, sicuti de manifestis rerum capitalium more maiorum supplicium sumendum, omnes consulares, itemque senatus magna pars sententiam eius laudauerunt. Senatus decretum factum est, sicut ille censuerat. Vrbem incen. quia Cati. Cethego, Lentu. cæterisque, quorũ promptam audaciam nouerat, mandauerat, quibus rebus possent opus factionis confirmarent, insidias consuli maturarent, cædem, incendia, aliaque belli facinora pararent, & reliqua quæ plenius Salustius persequitur.

ASCEN. ❧ SI ego restiterim fratri tuo, in qua, id est aliqua re, causa reipubli. ut ignoscas mihi. Ego enim sum tam, id est tantopere amicus reipu. quàm. i. quantopere supple is est, qui maxime est amicus eius. Si uero defenderim salutem meam contra impetum eius crudelissimum in me, habeas satis. s. esse me nihil conqueri tecum etiam de fratris tui iniuria, quem. s. fratrem tuum, cum ego comperissem parare, atque meditari. i. exercere, omnem conatũ tribunatus sui in perniciẽ meã, egi cum Claudia, seu Clodia, uxore tua, & cũ Mutia sorore uestra cuius studium. i. fauorẽ erga me, ego perspexeram. i. cognouerã in multis rebus pro necessitudine Cn. Põpeii. i. quę erat nobis cum Pompeio, ut deterrerent eum ab illa iniuria. s. mihi inferenda. Atq; ille. s. frater tuus (quod credo te audiuisse) affecit pridie. i. die precedẽte, Calen. Ianua. hoc est ultimo Decem. me consulem ea iniuria, qua nemo ciuis improbissimus. i. licet esset improbissimus, affectus est unquã in aliquo magistratu. i. dum gereret aliquem magistratũ, licet infimũ, affecit inquã me iniuria, cum conseruassem remp. atq; priuauit me abeuntem magistratu. s. consulari, potestate concionis. i. orationis ad populũ conuocatum habendæ, cuius iniuria fuit tamen. i. nihilominus, sup. mihi summo honori. Nam cum ille. s. frater tuus, nihil permitteret mihi. s. agere, aut dicere, nisi ut iurarẽ. s. iuste cõtra cõiuratos processisse, ego iuraui magna uoce, ut oẽs audirẽt iusiurandum. i. iuramentũ uerissimum, atque pulcherrimũ. i. honestissimũ, quod populus idem. s. cui coactus sum iurare, aut quod idem populus iurauit magna uoce me iurasse uere. Hic. i. hoc tempore & loco, ego tam insigni iniuria accepta. i. postquam tam insignẽ iniuriam acceperã, tamen. i. nihilominus, misi illo ipso die ad Metellum. s. fratrem tuum, amicos cõmunes. s. nobis, qui agerent cum illo. i. rogarent, & monerent illum, ut desisteret ab illa mente. i. uoluntate tam iniqua in me, quibus ille respondit non esse integrum sibi. i. se non habere amplius integram potestatẽ. s. desistendi. Etenim. i. quia, ipse dixerat pauloante in concione. i. oratione, ad populum habita, non oportere potestatem ad dicendum fieri ei ipsi, qui animaduertisset in alios, id est acriter puniuisset alios, scilicet coniuratos, causa indicta, id est non purgata, hoc est non dato reis ad se purgandum loco. Hominem, ironia est, quæ ut non uideatur extra nasci, non adiecit particulam o, id est o hominem grauem, & ciuem egregium, uidelicet Metellum fratrem. Est (ut dixi) ironia, qui iudicaret dignum eadem pœna, qua senatus affecerat consensu omnium bonorum eos, qui noluissent incendere urbem.

*PETRI VICTO. CASTI. ❧ EGI cum Claudia uxore tua. Hæc est Clodia illa P. Clodii soror, quam in oratione pro Cælio Cicero uexat multis contumeliis. Impudica enim fuit, & existimata est cum P. fratre stupri consuetudinem habuisse. Appellabant ipsam uulgo, Quadrantariam, quòd cum amatorem suum grandem pecuniam illa poposcisset, callidi ingenii adulescens, qui sine damno rei familiaris uellet libidinem suam explere, quadrantes, abiectissimam pecuniam ex ære, ut argenteos nummos, in loculos ei immisit: qua re cognita, & fabula peruulgata, illa postea ita appellata semper est. Tangit hãc rem obscure Cicero pro Cælio, cum inquit: Nisi forte mulier potens quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori, & toto illo loco. 622. Audita, & peruulgata, & percelebrata sermonibus res est: nam quod in fine inquit, Nisi oia quę cum turpitudine aliqua dicerẽtur in istam quadrare apte uiderentur. allusit illo uerbo adhoc nomen Quadrantariam. Plutarchus totam historiam narrat in Cicerone. Et obscurissimum Quintiliani locum interpretari conemur, arbitramur nos Quadrãtariam Clytemnestram Claudiam hanc esse, quam Quadrantariã appellauerit Cœlius ex fabula supra exposita. Clytemnestram autem, quia illa coniugi suo Q. Metello mortem attulisse credita est, quemadmodum Clytemnestra Agamemnoni, quamuis hæc ferro, illa ueneno grassata in maritum sit. Agit de hac suspicione Cicero in oratione pro M. C. 619. cum inquit. Proh Dii immortales, cur interdum in hominum sceleribus maximis, aut conniuetis &c. nam in fine huius loci apertius adhuc: Ex hac igitur domo progressa ista mulier de ueneni celeritate dicere audebit? nonne ipsam domũ metuet, ne quam uocẽ eiiciat? nõ parietes conscios? nõ noctẽ illam funestã, ac luctuosam perhorrescet? Verba Quintiliani sunt hæc in. VIII. libro cap. de Tropis, cum de ænigmatibus loqueretur: Et oratores nonnunquam, ut Cælius: Quadrantariam Clytemnestrã. ita enim legi debet, non ut in uulgatis Cælicius: Cæliciua enim Poeta Comicus fuit, nõ orator. Sed aliis etiam in locis apud Ciceronẽ, ut quondam ostendimus, hæc nomina inter se commutata fuerant. Ex uerbis quoque Ciceronis paulo ante citatis magnum mendum sustulimus.

*PETRI VICTO. CASTI. ❧ IN anno magistratu. Vt quondam docui Mediceus codex in animo magistratu, habet: aliorum iudiciũ non reprehendo: sed quia unicuiq; licet, quid ipse sentiat proferre, suspicor legendum esse, INANIMAGISTRATV, deleta posteriore parte mediæ uocis, priore autẽ cum primo monosyllabo copulata: ita enim & antitheton erit & parua immutatio fiet, natum hic esse mendũ arbitror ex principio consequentis dictionis.

❧ Trucidare

trucidare, bellum maximum conflare voluissent, eadem dignũ iudicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendiis, Italiã bello liberasset. Itaq; ego Metello fratri tuo præsenti restiti. Nam in senatu Calen. Ianua. sic cum eo de Repu. disputaui, vt sentiret sibi cum viro forti, & constanti esse pugnandum: Ad. III. Non. Ianu. cum agere cœpisset, tertio quoq; verbo orationis suæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quicquã deliberati⁹ fuit, quàm me, quacunque ratione posset, non iudicio, neque disceptatione, sed vi, atque impressione euertere. Huius ergo temeritati, si virtute, atque animo dum non restitissem: quis esset, qui me in consulatu nõ casu potius existimaret, quàm cõsilio fortem fuisse? Hæc si tu Metellum cogitare de me nescisti, debes existimare te maximis de rebus à fratre esse celatum. sin autem aliquid impartiuit tibi sui consilii: lenis à te, & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulem.

HVBER. TRVCIDARE, cedere, interficere, sicut narrat Salust. eos constituisse. Conflare, concitare, facere. metaphora sumpta à metallis, quæ conflando conficiuntur. Iuue. An dubitet totum solitus conflare Tonantem. Curiam. senatores. cõtinens pro contento metonymia. Itaq;. quia ille sic locutus erat de me. Restiti, obstiti, à resisto. Præsenti, qui aderat, cum ei respondi. Disputaui, contendi, feci uerba. Sentiret, cognosceret. Cum ui. s. cum uiro intrepido, & maximi animi. Ad. iii. nonas. i. tertio die ante nonas inclusiue, hoc est die. iii. Ianua. Agere, dicere orare. Tertio quoq; uerbo, quolibet tertio uerbo: quisq; enim (ut alio loco plenius diximus) superlatiuis iungitur, & noibus ordinalibus, ut quisq; sapientissimus. & quintus quisq; locus. Quisq; Appellabat, nominabat me, conuertebat in me sermonẽ. Nec quicquã. sensus, nihil erat, φ magis deliberasset, q̃ euertere me quacunq; uia posset. Non iudicio. facit quandã exceptionẽ, quia iudicio, & disceptatione possumus euertere aliquẽ. dicit φ neq; iudicio, neq; disceptatione deliberauerat eũ euertere, qa iudiciũ fit uisa, & cognita causa, qua Cic. fuisset superior, ergo nõ iudicio. i. sententia lata à iudicibus uel à senatu. Neq; disceptatione. i. cõtentione, & disputatione, quia non habebat quod diceret pro tuenda parte sua. Sed ui. i. uiolẽtia. Impressione. i. oppressione, impetu. quod quidẽ est belluarũ. Nam (ut inquit Ci. i. offi.) duo genera sunt decertandi, unum per disceptationẽ alterũ per uim. quorũ illud est hominis, hoc belluarũ. Disceptatio Euertere, deiicere, prosternere, tractũ ab ædificiis, quæ cum diruuntur, dicunt euerti. Virg. Aut quid in euersa uidi crudelius urbe. Item Ci. i. offi. De diripiẽdis autẽ euertẽdisq; urbibus &c. Euertere Temeritati, stultæ audaciæ. Virtute, atq; a. i. fortitudine animi. Fortem in consulatu, cum non timui insidias coniuratorũ, & nullum periculũ fugi pro rep. defendenda. Casu, fortuna quadam, quia nihil mihi euenisset aduersi in quo posset probari animus meus. Quam cõ. i. quàm ratione, & sapientia. Te celatum fuisse de ma. rebus, cum non cõmunicasse tecũ res maximas, quia etiam cõmunicasset hanc rem. ut supra notauimus. dicimus Cælo te hanc rem. Ouid. in hero. Hoc te celaui m⁹ unum. & iungitur ablatiuo, ut hic. Cælo te hanc rem Impartiuit, participauit, cõmunicauit. Consilii sui, de me persequendo. Lenis, mitis benignus. Expostulem, conquerar. De his ipsis re. quas contra me fecit. de quibus posses etiam tu iure accusari, si eas tibi impartiuit, cum tu eas non curaueris prohibere. Lenis

Et si intelligis non me dicto Metelli, vt scribis, sed consilio eius, animoq; in me inimicissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatẽ meam, si humanitas appellanda est in acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio. Nulla est à me vnquam sententia dicta in fratrem tuũ, quotienscunq; aliquid est actum, sedens iis assensi qui mihi lenissime sentire visi sunt. Addam illud etiam, quod iam ego curare non debui, sed tamen fieri non moleste tuli: atque etiam, vt ita fieret, pro mea parte adiuui, vt senatuscõsulto me⁹ inimicus, quia tuus frater erat, subleuaretur.

HVBER. ET si. probat se non esse cõmotum in Metellũ ob dictum, ut Celer scripserat, sed ob inimicissimũ eius in se animum. Consilio, deliberatione pessima, ut me euerteret. Cõmotum, iratum. Humanitatẽ, consuetudinem. Si humanitas appellanda est, quia remissio animi acerbissima iniuria potius appellãda uel stultitia, uel simplicitas quædã, q̃ humanitas. Remissio animi, mollificatio, pacatio. Dissolutio, pl⁹ est quàm remissio. est enim libera relaxatio animi, & negligentia quædã. Dissolutio Acerbissima iniuria, quæ non solũ fieret in fortunas meas, sed etiam in salutẽ. Nulla, probat remissionem animi sui. Assensi his. i. secutus sum tantum sententiã eorũ, qui mitius contra fratrẽ sentire uidebantur. Lenissime. mitissime. Lenissime Addam etiã, plus dicam, & adiungã. Id quod non debui curare, quia non tenemur defendere inimicos, quos si non uolumus oppugnare: non tenemur tamen curare, ut subleuentur, quod Cic. de Metello se fecisse dicit. Nõ moleste tuli, non dolui, φ frater tuus subleuaretur senatuscõsulto. Atq; etiã adiuui, quod est pro mea parte plus, quantum ego possem, & ualerent suffragia mea. Subleuaretur, fauorem haberet, fortasse accusatus fuerat de administratione tribunatus sui, aut aliquid petiuerat, quod Cice. adiuuit, ut obtineret. Quia erat tuus frater, non alia causa eum adiuui, nisi tua quia erat frater tuus.

ASCEN. TRVCIDARE, id est truculenter occidere magistratos, scilicet annuos, & senatum, id est patres cõscriptos, & uoluissent conflare, id est construere bellum maximum, eum, qui liberasset curiam, scilicet patrum cõscriptorum cæde, & liberasset urbem incendiis, & Italiam bello. Itaque ego restiti Metello fratri tuo præsenti. Nam ego disputaui in senatu Calendis Ianuariis de repub. sic ut sentiret pugnandum esse sibi cum uiro forti, & constanti, quod idem est, ac si dicat Cic. mecum disputat. Cum, id est Metel. frater tuus, agere. i. disceptare, cœpisset ad tertium nonas Ianua. appellabat me tertio quoque uerbo. i. de tribus uerbis orationis suæ semper

uno,& minabatur mihi. Neque quicquam fuit deliberatius ei,id est magis deliberate constitutum ab eo,scilicet fratre tuo,q̃ euertere me,quacunq; ratione posset,non iudicio,neq; disceptatione,sed ui, atq; impresſio ne.i.uiolento impetu. Si ego non restitiſſem uirtute,atque animo temeritati huius.i.huiusmodi inimici,quis esset,qui non existimaret me fuiſſe fortem in consulatu.s.meo,potius casu,q̃ consilio.i.proposito deliberato. q.d.nullus. Si tu nescisti Metellum.s.fratrem tuum, cogitare hæc de me, tu debes existimare te esse cælatum.i. occultationem tibi factã à fratre.s.tuo de rebus.s.maximis. Sin autẽ.i.sed si,sup.frater,impartiuit tibi.i.cõmunicauit,tecũ aliquid consilii sui,ego debeo existimari à te leuis,& facilis.i.inconstans,& minime strenuus,qui non expostulẽ tecum.i.agam tecum iniuriarũ de ipsis rebus.i. propter ipsas res. ☞Et si intelligis me nõ esse cõmotum dicto.i.solo uerbo Metelli.s.fratris tui (ut scribis) sed consilio eius , & animo inimicisſimo in me, cognosce nunc humanitatẽ meã,si remisſio ac dissolutio.i.fractio animi in iniuria acerbisſima est appellanda humanitas.q.d.potius appellabitur ignauia,aut inertia,seu pusillanimitas, nulla sententia est dicta unquam à me,in.i.contra fratrem tuum,quotienscunque aliquid est actum.s.in fratrẽ tuum,ego sedens,& ita parum intentus assensi his,qui uisi sunt mihi sentire leuisſime.i. facilime,& minimũ grauiter in fratrẽ tuum. Ego addam etiã illud,quod ego nõ debui,iam.s.animo eius cognito,curare,sed tamen tuli fieri.i.ut fieret,non moleste.i.non grauate. atque etiam audiui pro mea parte,ut fieret,uidelicet ut inimicus meus,qui erat frater tuus, subleuaretur,id est ab accusatione liberaretur,senatusconsulto,id est decreto totius sanatus.

Quare non ego oppugnaui fratrem tuũ, sed fratri tuo repugnaui: *nec ĩ te, vt scribis, animo fui mobili, sed ita stabili, vt in mea erga te voluntate etiam desertus ab officiis tuis permanerem. Atque hoc ipso tempore tibi pene minitãti nobis, per literas, hoc rescribo, atq; respondeo: ego dolori non solum ignosco, sed summã etiam laudẽ tribuo. me⁹ enim me sensus quanta vis fraterni sit amoris admonet. A te peto, vt tu quoq; æquum te iudicem dolori meo præbeas: si acerbe, si crudeliter, si sine causa sum à tuis oppugnatus,

HVBER. ☞QVARE.concludit se non oppugnaſſe Metellũ, ut eius frater scripserat, sed repugnaſſe.nã

Oppugnare

oppugnare est contra pugnare nocendi causa. repugnare uero

Repugnare

est contra pugnare defendendi causa. Repugnaui. restiti. Mobili.mutabili.nam scripsit Metel.in epistola superiore. Etiam mobili in me,meosq; animo non fore sperabam. respondet igitur Cic.huic parti dicẽs, Se non fuiſſe animo mobili , sed potius ita stabili, ut etiam desertus ab officiis eius , qui debuerat eum defendere contra fratrem,à quo iuste oppugnabatur tamẽ permaneret in pristina uoluntate erga eũ. Ab officiis tuis.qui debueras me tueri. Minitãti.frequentatiui uerbi est participium . minitanti.i.prædicenti, & prænuncianti mihi mala,quia scripserat . Non erit mirandum si uos pœnitebit. Ignosco. quia ex fraterno affectu prouenit. Summam laudem tribuo.uehementer laudo , quia facis quod debet frater pro fratre. Meus sensus.meus affectus,& motus animi naturalis. Quanta uis fraterni amoris,quantum ualeat amor fratris.ideo ignosco tibi , immo etiam laudo, q̃ tantopere cõmouearis pro periculo fratris. A te peto.& est fere sensus. Sicut ignosco tibi,quòd pro iniuria fraterna doleas , ita peto à te ut æque etiam, & iuste iudices de dolore meo,nec uelis iudicare,aut existimare me õtemere motũ esse cõtra fratrẽ tuum. Dolori meo quem accepi de acerbisſima iniuria à fratre tuo mihi illata. Si acerbe.sententia est. Peto à te iudices non solum licuiſſe mihi defendere me,uerum etiam me fuiſſe defendendum tuo auxilio,& exercitus tui in tali causa,ubi agebatur de salute mea,quia acerbe crudeliter,& sine causa sum oppugnatus à fratre tuo

Si

Si,affirmatiue ponitur, non dubitatiue.

Acerbe

Acerbe aspere , crudeliter ad persecutionem uitæ. Sine causa quia nec ipse fuerat unquam à me offensus,nec quicquam etiam feceram contra rempub.sed potius pro republica.

*PETRI VICTO. CASTI. ☞NEC in te ut scribis animo fui mobili,sed ita stabili. Omnes sciunt stabilem animum mobili oppositum esse,quod testimonio etiã hoc Ciceronis confirmatur:non tamen omnes spondeos stabiles mobilibus trimetris opposuiſſe Horatium in libello de arte poetica nouerũt. Corruptus enim locus ille est,& pro mobilibus, in cunctis impresſis codicibus Nobilibus legitur,cum quidam manu scripti MOBILIBVS retineant.quam ueram esse illius loci lectionem,qui attente cum legent,facile animaduertent:tradit enim non multo ante eo ptum esse inseri trimetris spondeum,cum apud antiquos poetas in eo genere carminis raro reperiretur. Appellat autẽ mobilia trimetra,quæ ex iambis ac pedibus,qui syllabas breues habent constarent:labuntur enim illa,& miram celeritatem in se continent. Si quis lente hanc castigationem probaret, & uulgata lectione teneretur, autoritate Aristotelis uictus, sententiam mutare debebit, qui in primo libro περὶ ποιητικῆς iambica & tetrametra κινητικὰ,id est,mobilia appellauit,cum antea heroicum metrum στασιμώτατον,id est,maxime stabile appellaſſet,quod multos in se spondeos recipit.

vt statuas mihi non modo non cedendum, sed etiam tuo, atq; exercitus tui auxilio in eiusmodi causa vtẽdum fuiſſe. Ego te mihi semper amicum esse volui. me vt tibi amicisſimum esse intelligeres, laboraui. maneo in voluntate, & quoad voles tu, permanebo: citiusque amore tui fratrem tuum odiſſe desinam, quàm illius odio quicquam de nostra beneuolentia detraham. Vale.

HVBER. ☞STATVAS. iudices,existimes. Non ce.mi.fratri tuo.i.non repugnandum ei. nam cedere alicui oppugnanti,est ei non repugnare. Tuendum.defendẽdum,& à te,& ab exercitu tuo. laboraui. curaui, dedi operam. Maneo.perseuero. In no.ut sim tibi amicisſimus.

Quoad

Quoad.quantum,quamdiu. Citius.quamuis odium meum in fratre tuo iustum sit , tamen citius causa & amore tuo eum desinam habere odio,quàm propter odium illius quicquam diminuatur de nostro amore. Detraham.diminuam.

ASCEN. ☞QVARE ego non oppugnaui fratrem tuum,sed repugnaui fratri tuo. Oppugnat enim ille, qui prior inuadit,& aggreditur. Repugnat uero ille, qui oppugnanti resistit. Expugnat autem qui nos oppugnat uincit,& capit. Nec fui in te (ut scribis) animo mo-

bili,

☞ Ex.ii.Epistola.Si tu exercitúsque.
Qnod cum dicerem,illud adiunxi etiam,mihi tecum ita dispertiturum officium fuisse in reip.salute obtinenda. Iam nero hoc non potest in te honorificentissime esse dictum,in clarissimis me meis,atq; amplissimis rebus,tamen aliqnid testimonium tuæ uoluntatis, atque uocis habere uoluisse. Quod autem ita scribis, pro mutuo inter nos amore, quid tu existimes esse in amicitia mutuum non intelligo. Egi cum Claudia uxore tua & cum uestra sorore Mutia,cuius erga me studium pro Cnæi Pōpei necessitudine multis in rebus perspexeram, ut illum ab illa iniuria deterrerent. Atqne ille (qnod te andisse credo) pridie Calen.Ianua.qua iniuria nemo unquā in aliquo magistratu improbissimus ciuis affectus est. Etenim paulo ante in concione dixerat ei, qui in alios animaduertisset, non dicta causa adiiciendi potestatem fieri non oportere hominem grauem,&ciuem egreginm. Et si intelligis non me ob dicta Metelli. Nulla est nnqnam à me sententia in fratrem tuum dicta,qnomodocunque aliqnid est actum,sed etiam iis assensi,qui leuissime sentire mihi uisi sunt. Atq; etiam, ut ita fieret,pro mea parte adiuui,ut senatuscōsulto, me⁹ inimicus,qui tuus frater erat,subleuaret. Citiusq; amore tui fratrem tuum odisse desinā, q̄ illius odio quicquam de nostra beneuolentia detraham. Vale.

bili,id est uariabili, hoc est non habui animnm mobilem,sed fui animo ita stabili,ut ego desertus ab officiis tuis permanerem in mea uoluntate,id est beneuolentia erga te,atq; rescribo, atq; responedo hoc ipso tempore tibi pene minitāti nobis per literas. Rescribo inquam quæ sequnntur. Ego non solum ignosco dolori tuo, quē de fratris aduersitate cepisti, sed tribuo,sup.ei etiam summam laudē. Enim.i.qnia sensus meus.i.proprium ingeniū & propria natura, admonet me,quanta.i.quā magna sit uis.i.potestas amoris fraterni. Expertus enim erat in Quintum fratrem suum. peto.i.(quod dicunt) requiro,qnoqne à te,ne præbeas te iudicem æquū dolori meo, si ego sum oppugnatus à tuis,acerbe,si crudeliter,si sine causa. Vt statuas.i.in animo tuo iudices,non modo non cedendum,sup.fuisse mihi,sed etiā sup. me fuisse tuendū.i. protegendum,in eiusmodi causa.s. pro repu. auxilio tuo,atq; exercitus tui. Ego uolui te esse semper amicum mihi,& laboraui ut intelligeres me esse amicissimum tibi. maneo in uolūtate,& permanebo quo ad, id est donec uoles, & ego desinam citius amore tui.i. propter amorē meū in te odisse fratrē tuum,q̄ quicq̄ detrahaē de beneuolentia nostra odio illius. Notū est odisse,licet præteritę sit uocis,etiā p̄sentis esse significationis,à uerbo odi. nā odio in usu peritorū nō est, nisi forte odias semel apud Ci. ꝑ oderis scriptū uelis.

Quin. Metellus Nepos S. D. Ciceroni.

3 HOminis importunissimi cōtumeliæ,quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officiis leniuntur: & vt sunt

HOMINIS. L. Metellus Qu. Metelli frater,de quo in superioribus epistolis uidimus, non solum Romæ oppugnabat Cic.uerum etiam crebro ad fratrē suum scribebat literas contumeliosas de Ci. qui tamen nunquā desistebat ab officio erga Qu. Metellum, sed quanto magis eiua frater Qui. Metellus contra Cice.irritari uidebatur,tanto magis Cice. permanebat in uoluntate, & qnotidie plura faciebat pro Qu.Metello, qui tandem cognita iniquitate fratris scribit ad Cice. se patisfacere querelas fratris hominis importunissimi, & leuissimi, uelleqne eum habere loco fratris. Postremo dicit quare non scripserit de rebus prouinciæ, nisi ad Lælium. Hominis. fratris mei. Importunissimi.infestissimi,tædiosissimi,qui nulla habita ratione tui,qui fueras laudādus,nbiqne damnat,aut mei,qui gero bellum,quotidie scribit ad me contumeliose de te. Contumeliæ.iniuriæ de te. Onerat.fastidit,obtundit, implet. Concionibus crebris.i.crebris literis prolixis, quales sunt conciones. nam concio (ut supra diximus) significat suggestum, unde uerba fiunt, & congregationem populi, & orationem qnæ habetur ad populum.ideo nunc appellauit literas Metelli fratris cōciones propter prolixitatem, ut supra alio loco literas longi subsellii,ut noster Pompeius dicere solebat,id est cōciones. Tuis officiis.his quæ quotidie pro me humanissime facis. Leniuntur.mitigantur,minoris à me fiunt,minus me monent. HVBER. Importunissimi Concio Liniri Lenis

leues ab eiusmodi homine,à me despiciūtur:libenterq; commutata persona,te mihi fratris loco esse duco. De illo ne meminisse quidem volo,tametsi bis eum inuitum seruaui. De meis rebus ne vobis multitudine literarum molestior essem, ad Lælium perscripsi,de rationibus prouinciæ quid vellem fieri, vt is vos doceret,&commonefaceret. Si poteris,velim pristinam tuam erga me voluntatem conserues. Vale.

☞ LEVES. contemptibiles, nullius æstimationis. HVBER. Commutata persona.posito te loco fratris mei. Duco.pono,puto. Meminisse,quia non possum meminisse sine eius molestia, cū uideo eum ita leuē. Bis. fortasse enim bis fuerat oppugnatus, non solnm à Cic.sed ab alio. Seruaui. tutatus sum, ne damnaretur. Meis rebus, quas in prouincia gessi. Multitudine literarū.scribēdo ad singulos. Doceret uos. redderet nos certiores (nt uulgo dicimns) informaret nos. Si poteris.hoc dicit propter ininriam,qnam acceperat ab eius fratre.

HOMINIS &c. Hoc epistolio Metellus reconciliata gratia forsitan epistola superiore, etiā contempto fratre,cōmendat Cice. rem suam quam ad Lælium perscripserat dicens. Contumeliæ, id est contumeliosæ de te querelæ,hominis importunissimi,uidelicet fratris mei,qui cum tecum in gratia esse,mihi & gratnm, & iucūdum sit discordiam inter serere nititur, quibus onerat.i.usq; ad fastidiū me fatigat, ASCEN.

☞ Ex.iii.Epistola.Hominis importunissimi. De illo quidem meminisse nolo.

crebris concionibus.i.literis tam prolixis,& accurate scriptis,quasi ad populum contra te orare, leniuntur.i.mitigantur,tuis officiis.i,officiosis dictis,& factis erga me. & huiusmodi homines tam frater quàm alii, ut sunt leues.i.faciles & inconstantes,despiciuntur à me.& libēter duco.i.[illegible] esse mihi loco fratris,persona.s.fratris cōmutata.s.in tuam,ut tu sis mihi fratris loco.& ille quia leuis,& iniurius in te, sit mihi p[illegible]oste habendus,ut te immeritum habneram. Ego ne quidem,id est non saltem. uolo meminisse, id est [illegible]

 [illegible]nem

nem amplius facere de illo.tametsi seruaui eum bis inuitum,id est nolentem seruari, sed sese periculo committere uenientem,siue in foro,siue in bello ignotum est.Ego perscripsi ad Lælium de me,& rebus meis, ne essem molestior, id est plus quàm decet molestus uobis, hoc est tibi & cæteris amicis multitudine literarum,ut is doceret uos,& commonefaceret quid uelim fieri de rationibus prouinciæ.Velim si poteris, supple id facere,ut supple conserues pristinam uoluntatem tuam erga me.

M. C. S. D. Qu. Metello Nepoti consuli.

Literæ Qu.Fratris,& T.Pōponii necessarii mei tantum spei dederant, vt in te non minus auxilii, quàm in tuo collega mihi cōstitutum putarem. Itaque ad te literas statim misi,per quas,vt fortuna postulabat,& gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petii. Postea mihi non tam meorum literæ, quàm sermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum significabant. quæ res fecit vt tibi literis obstrepere non auderem.Nunc mihi Quin.frater meus mitissimá tuam orationem quá in senatu habuisses,perscripsit,qua inductus,ad te scribere sum coactus: & abs te quantum tua fert voluntas,peto,quæsoq;, vt tuos mecum serues potius, quàm propter arrogantem crudelitaté tuorum me oppugnes. Tu tuas inimicitias,vt reipub. donares,te vicisti:alienas vt contra répu. cófirmes,adduceris?Quòd si mihi tua clementia opem tuleris,omnibus in rebus me fore in tua potestate tibi confirmo. Sin mihi neque magistratum, neq; senatum, neque populú auxiliari propter eam vim, quæ me cum repub.vicit,licuerit:vide,ne cum velis reuocare tempus omnium reseruandorú,quum qui seruetur,non erit, non possis. Vale.

HVBER. LITERAE. Scribit Cice. ad Qu.Metel. Celerem se primum posuisse maximá spem de restitutione, & salute sua in eo propter literas,quas à Qu.C.fratre suo, & à Tito Pōponio acceperat de optima mente ipsius Metelli. Sed postea intellexisse eum mutasse animum,destitisséque ipsum tueri. Itaque eum rogat,ut uelit eum seruare dum potest, ne eum uelit postea reseruare cum nō poterit.Videtur autem hæc epistola scripta,cum Cice.eiectus fuisset in exiliú per Clodium & Clodianos. Quin.fratris.s.mei.appellabatur enim Qu.Ci.frater Cic. T.Pomponii.is est qui Atticus cognominatus est,quod ab Athenis singularé sapientiam reportarit, ut ostendit in prucemio Catonis maioris de senectute. Necessarii. amici familiaritate coniuncti. Constitutū. positū, firmatū. Quàm in tuo collega,alii Pansam dicūt,ego Lentulū censeo, qui consul cum Metello fauit plurimū Ci.ut restitueretur in patriá,ut in primo lib. uisum est Minus au. in meis miseriis,& malis. Itaq;. quia tantū spei in te constituerá. Gratias egi.dixi tibi gratias de eo,quod fecisses pro me. Vt fortuna postu labat. ut exigebat fortuna miseri & exulis,quæ postulabat,ut essem sub missus, & ei gratias ageré, qui mihi benefecisset. De reliquo tempore.de futuro,ut mihi nō deesses. Non tam meorum,excipit suos,ne faciat eos suspectos aut inuisos Metello. Eorum.Romanorū. Hac.per hanc regioné. existimant quidá eum tūc fuisse Dyrrachii. Immutatum contra me ualde mutatū,ut amplius mihi non faueres.Obstrepere lit.literis tibi aliquid dicere,& auribus tuis insonare. Non auderé. quia intelligeré te immutatū, & factū mihi inimicū. Nunc. nuper. Mitissimam.humanissimá. Qua oratione tua mitissima. Inductus.motus,persuasus. Coactus.cōpulsus,quia aliter uisus fuissem ingratus. Quantum tua no.fe.i.quantū uis. Tuos.amicos & propinquos, qui non potuerunt esse satis tuti me pereūte. Arrogantem.superbam,temerariam. Tuorum. intelligit Metellum eius fratrem, de quo in precedentibus epistolis uidimus,& Clodium qui tribu.plebis Ci. eiecerat in exilium.ut alibi diximus plenius. Me oppu.mihi noceas mihi sis inimicus. Tu.argumentum à maiore ad minus.& est sensus.Tu inquit proprias inimicitias reip. causa deposuisti, & oblitus es. & poteris sustinere, & confirmare alienas contra rempub. quasi dicat non facies. Donares reipub.id est reipub.causa deposuisti. Vicisti te. superasti animum tuum, qui te ad uindictam trahebat. Alienas.fratris tui & aliorum. Contra rempub.qui me oppugnant faciunt contra rempubl. quam ego semper defendi,cuius sum pater,& patronus. Adduceris.moueberis,quasi dicat non. Quod si. ostendit quàm grato animo sit accepturus eius beneficium. Opem tuleris. auxiliatus fueris. Confirmo. certissime promitto.

T. Pomponius Atticus

Coactus

Arrogans

HVBER. FORE in tua potestate. facturum quicquid iusseris. Magistratus.prætores,consules, & alios qui honores, & officia habent. ordo est. Si neque licuerit magistratus,neque senatum,neque populum auxiliari mihi propter eam uim,quę uicit me cum republi. uide ne cum uelis te reuocare tempus omnium seruandorum non possis,cum non erit qui seruetur. Si neq; magistratus licuerit auxiliari.si magistratus enim potuerunt mihi auxiliari. Cum repub. quia contra uoluntatem reipub.illata est mihi uis & iniuria.

ASCEN. LITERAE &c.Verum est,quod Comicus dicit, rerum esse uicissitudinem in superiori epistola,cum Cice.adhuc in senatu staret,& Metel.in Hispaniis ageret,eguit Metellus opera Cice.quam illi,qua erat humanitate & prudentia præditus non grauate impensam,nunc cum factione Clodii ob cædem ciuiū exularet Dyrrachii, repetit dicens se maximam spem de restitutione sui in Metello posuisse ob literas quas

Ex.iiii.Epistola.Literæ Qu.fratris.

Tu contrarium tuas inimicitias,ut reipubl. donares te uicisti. Quod si mihi tua clementia opem tuleris, omnibus in rebus me fore in tua potestate optime confirmo.Si mihi neque magistratum,neque senatū, neque etiam populum auxiliari propter eam uim, quæ me cum repub.uicit.licuerit.

acceperat,

acceperat,se intellexisse illum mutasse animum,& se uelle deserere,quod ne faciat,rogat,& ut accurrat interea dum potest. Ordo est,Literæ Quinti fratris,scilicet mei,& Titi Pomponii necessarii mei,dederunt mihi tantum spei,ut non minus auxilii fuerit constitutum.i.animo conceptum,mihi in te,quàm in collega tuo.s.Lentulo.de quo in prima primi libri epistula dictum est. Itaque.i.& ita.ego misi statim literas ad te, per quas, ut fortuna postulabat,quia (ut dicitur in Hecyra Terentiana) profecto (ut puto) hoc sic est omnibus nobis,ut res dant sese,ita magni atque humiles sumus,&.i.simul,egi tibi gratias,&.i.simul, petii auxilium.s.tuum, de.i. pro reliquo tempore. Postea non tam literæ meorum, q̃ sermones eorum , qui faciebant iter hac.i.per hunc locum ubi sum,hoc est ut plures uolunt per Dyrrachium,significabant mihi animum tuum immutatum,quæ res fecit , ut non auderem obstrepere.i.inuite audituro strepitum facere , literis meis. Nunc Quintus frater meus,scripsit mihi orationem tuam mitissimã,id est placatissimi animi indicem,quã habuisses in senatu,qua oratione.i.cuius orationis fiducia,ego inductus,sum coactus.i.cõpulsus,ne præter officium facerem,scribere ad te,peto abs te,quantũ uoluntas tua fert.i.patitur.s.rogari,& quæso.i.oro,ut serues potius tuos.s.necessarios,ut fratrem & Clodiũ mecum,q̃ oppugnes me propter arrogantiã.s.superbam crudelitatẽ tuorũ. Tu uicisti teipsum.i.iram tuam,ut donares reipub.i.ob amorẽ,& utilitatẽ reipub.inimicitias tuas.s.quas concepisti in me,& adduceris.i.sinis aut sines te adduci,ut confirmes alienas.i.inimicitias,ut Clodianas,contra rempub. Quod si tuleris mihi opem,clementia tua.i.propter clementiã tuam. ego confirmo.i.firmiter promitto, me. Fore in potestate tua in omnibus rebus. Si neque licuerit.i.licitum fuerit, magistratũ.i.eos qui publicum gerunt honorem,neque senatũ.i ordinem patrũ conscriptorũ,auxiliari mihi propter eam uim.i.uiolentiã,quæ uicit me cum repub.hoc est tribunitiã uim,quam Clodius exercuit,uide ne cum uelis renouare tempus omnium reseruandorũ,id est iterum seruandorũ,quod uulgo dicitur saluandorum, non possis,supple reuocare cum is qui seruetur non erit,quasi dicat cum Clodius effecerit,quod Catilina conatus fuerat.

M.C. S.D. Caio Antonio M. F. Imperatori

ET si statueram nullas ad te literas mittere nisi cómẽdatitias (non q̃ eas intelligeré satis apud te valere, sed ne iis,qui me rogarét, aliquid de nostra coniunctione imminutum esse ostenderem) tamen cum T. Pó-ponius homo omnium meorum in te studiorum,& officiorum maxime conscius, tui cupidus,nostri amãtissimus, ad te ꝓficisceretur,aliquid mihi scribendú putaui,præserti cú aliter ipsi Póponio satisfacere nó possé.Ego si abs te summa officia

ET si.Caius Antonius collega fuit Cic. quo tempore coniurauit Catilina contra patriã,quẽ Ci.cũ pactione prouinciæ,ut Salu.scribit,in agrum Pistoriensem aduersus Catilinam cum exercitu misisset, q̃ ei diffidabat, ne in defendenda repub.& opprimẽda coniuratione ab eo dissentiret,ille cum cognouisset id à Ci.hac causa esse factum,alienatus est aliquantulum ab eo, & dicebat se comperisse Cice. multa in se & dixisse & fecisse indigna amicitia sua.Itaq; his de rebus Cic. eum corripit,& ostendit longe contra esse, quia affecerit Ci. Antonium multis officiis, quibus ille nullam gratiã reddidit.suorum autem in eum officiorum testẽ esse Senatum & populum Romanum , in quibus dicit se constanter perseueraturum, si modo ille non fuerit penitus ingratus.Postremo cõmendat ei T.Põ.cuius causa dicit se scripsisse ea , quæ scripsit præter cõmendationem,quia fuisset conscius eorum quæ Cic. contulit in C.Antonium. Statuerã. decreuerã. Nisi cõmendatitias. nisi in quibus aliquem tibi cõmẽdarem coactus & cõpulsus non mea sponte, quia literas cõmendatitias,ut plurimũ scribimus rogati & coacti ab amicis. Satis ualere,multũ pondus habere,& prodesse his quos cõmendarem. Sed ne.sed ne per me intelligerent aliquid esse diminutũ de nostra amicitia, quod quidem fieret,si his qui me rogarent,recusarem scribere, quia dicerent me id facere quia essem à te alienatus. Coniunctione.amicitia, quæ ex coniunctione cõsulatus inter nos fuit. Tamen. licet statuissem scribere ad te nullas literas, nisi cõmendatitias. Studiorum.beneuolentiæ. Et officiorũ eorum quæ pro te fecerim. Maxime conscius.maxime gnarus,id est qui maxime scit. Tui cupidus.qui tibi bene uult,ut ostendat eum esse cõmunem amicum,& ideo magis credenda,quæ ei dicet. Præsertim. licet putauerit credendum aliquid, tamen dicit præcipuã causam fuisse Pomponiũ,qui instabat ut scriberet. Satisfacere.facere quód uellet. Aliter.nisi ad te scriberem. Ego iam.incipit exponere mentẽ suam,& est sensus.nemo debet mirari, si ego à te desidero maxima officia,quia ego pro te feci,quæ ad honorẽ,& cõmodum tuum pertinebant. Debeat. pro debet, uel debebit. Videri mirum ne.id est nemo debet mirari. HVBER.

ET si statueram. Cum innumerabilia in C.Antoniũ M.T.Ci.beneficia cõtulisset,sane q̃ pro eis ac nõ debebat ingratũ esse cognouit.Quare ad eum has literas dedit,quasi in exprobrationẽ quandã immemoris beneficii,& pro eo quid egerit,quid etiam acturus sit,si nũ ingratũ esse senserit, breui oratione demonstrat.Testem uero suorũ in eum officiorũ dicit esse senatum, & populũ Ro.& in calce literarũ T.Pom. familiarem suum illi magnopere cõmendauit.Item ille Anto.qui in consulatu,quo Cice.Catilinã in patriã coniurantem oppressit,collega eius fuit,& cum Cice.aliquantulũ uereretur,ne in opprimendis coniurationibus ab eo dissentiret,& ex hoc saluam reddere rẽpub.non posset,in sortiendo prouincias in agrum Pistoriensem contra Cati.ut inquit Salu.eum cum exercitu mittendũ curauit.quod cum intellexisset Antonius hac ratione factum,grauiter & moleste tulit,& ab eius amicitia se disiunxit,ac de Cic. non mediocriter conquestus aiebat,multa in se,& dicta,& facta à Cic.fuisse indigna graui uiro,& amico.Ea hoc autẽ Ci. has ad eum literas misit,quibus cum uehemẽter increpat,ostẽditq; longe aliter esse q̃ senserat,quomodo eum plurimis maximisq; beneficiis semper affecerat,& ab eo nunquã ipse aliquid officiorũ acceperat.Legatus is etiã postea Cęs.fuit,de quo Sueto.sic.Nullã cladẽ passus est oĩbus bellis ciuilibus præter per legatos suos, quorũ C. Curio in Africa periit.C.Antonius in Illyrico in aduersariorũ deuenit potestatẽ. Cõmendatitias.qbus aliquid tibi cõmendarem.Sed quare tantũ cõmendatitias,quoniã has nõ sp õte nostra,sed rogati ab amicis scribere solemus , uult PHIL.

enim uerbis referre quòd ad eum non scriberet, nisi ut aliis ostenderet se non esse factum ab Antonio alienum, quem sibi iratum esse uidebat immerito. Valere, multi ponderis esse apod te. Satis. satis finem amplectitur. Multum finem non habet. Coniunctione. amicitia, & cõsuetudine. Conscius. qui in primis sciret, articulus est. Aliquid. præter cõmendatitias. Satisfacere. nisi scribendo ad te in signum beneuolentiæ. Sed ego. expositio est animi & mentis suæ in Antonium, & ait, ne cui debet mirum uideri, si ego abs te non modo desyderem, sed repetam beneficia. Multa enim pro te gessi quæ honori tuo & utilitati conduxerunt.

Multum, Satis

ASCEN. ☛ ET si statueram. Diximus supra epistolas Cic. non esse collectas pro ratione temporis, sed personarũ, nam huius epistolæ argumentum contigit longe ante superiores à Metello, & ad Metellum epistolas, quia quo tempore Cic. adhuc consulatum gesit. Vnde C. Antonius Ciceronis in consulatu collega, cum Ciceronis persuasione rem extra urbem in agro Pistoriensi gereret, eo consilio ut minus periculi ab eo cum foris esset, reipub. immineret, & ut melius coniuratos opprimeret, primum id æquo animo tulit, arbitrans & uberiorem, & non minus honorificam eam esse conditionem, sed ubi consilium Ciceronis resciuit, ægerrime tulit, scripsitq; Ciceronem in se multa iniqua dixisse atq; fecisse, quæ Cicero partim purgat, partim negat. Ordo est. Etsi. i. quanquam statueram nullas. i. non ullas, non mittere ad te ullas literas, nisi cõmendatitias. i. quibus tibi aliquẽ cõmendarem, non ꝙ intelligerem eas ualere satis apud te, sed ne ostenderem. s. renuendo, iis qui rogarent me. s. ut se cõmendarem tibi, aliquid esse imminutum de cõiunctione nostra. i. uinculo amicitiæ nostræ, tamen cum Titus Pompo. homo maxime conscius omnium studiorum & officiorũ meorum in te, & cupidus tui, & amantissimus nostri, proficisceretur ad te, putaui aliquid scribendum mihi, præsertim cum non potuissem satisfacere aliter ipsi Pomponio.

desyderem, mirum nemini uideri debet. omnia enim à me in te profecta sunt quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerẽt. Pro iis rebus nullam mihi abs te relatam esse gratiam, tu es optimus testis. Contra etiá esse aliquid abs te profectũ, ex multis audiui. nam cõperisse me nõ audeo dicere: ne forte idipsum verbum ponam, quod abs te aiunt falso in me solere conferri. Sed ea, quæ ad me delata sunt, malo te ex Põponio, cui non minus molesta fuerunt, q̃ ex meis literis cognoscere. Meus in te animus quàm singulari officio fuerit, & senatus & Popu. Rom. testis est. Tu quàm gratus erga me fueris, ipse existimare potes. quantum mihi debeas, cæteri existiment. ego quæ tua causa antea feci, voluntate sum adductus, posteaque constantia.

HVBER. ☛ DESYDEREM. expetem, tanquam quæ minime præstes, nam desyderamus quæ absunt. Omnia enim, ratio quare desyderet ab eo summa officia. Profecta sunt à me in te. collata sunt, peruenerunt. Ad dignitatem. ad amplitudinem, & existimationẽ tuam. Pro his. quę à me in te profecta sunt. Nullam gratiam red. nullam uicem officii redditam. quia reddere gratiam est facto beneficium acceptum referre, agere uerbis, habere animo. Tu es optimus testis. tu ipse scis. Aliquid contra. per contrarium aliter quàm debuisses facere. Profectum. processisse contra me. Comperisse. cognouisse, probasse. Salu. Compertum habeo cõ militonem & c. id est cognitum. Ipsum uerbum. ipsum uocabulum. s. comperisse. Quod uerbum. Conferri in me. ascribi mihi. Falso. contra ueritatẽ, quia aiunt te dicere comperisse me fecisse quiddam contra te. Ego autem nolo dicere me comperisse, sed audiuisse. Ex multis. quia unus facilius posset fingere & mentiri quàm multi, nam in ore duorũ uel trium constat omne uerbum testimonii. Sed quia nõ dixit quæ sunt illa quæ audiuit, dicit se uelle eum potius intelligere ex uerbis T. Pomponii, quia coram narrabit, quàm ex literis suis. Malo. potius nolo. Nũ molesta. quàm mihi, qui non minus ægre tulit & doluit quàm ego, quòd ea de me falso diceres, cum ille sciat aliter esse. In te. erga te, pro te. Singulari, egregio, ꝙ pro multis aliis non fecissem. Ipse. iumet, quasi dicat do tibi optimos & amplissimos testes, quàm singulare fuerit officium meum in te, de tua autem relatione gratiæ de tanto beneficio te solum nolo testem, tu enim potes existimare, qui scis in nulla re retulisse mihi gratiam. Cæteri existiment quantum debeas mihi, cæteri qui sciunt quantum pro te egerim, existiment quantum mihi sis obligatus. Ergo ne uideatur Cice. quæ fecit temere fecisse, dicit se iudicio ea fecisse, & præseruaturum in uoluntate si Antonius gratus fuerit. Adductus uoluntate, id est certo indicio, & mea sponte motus autem temeritate quadam, neque tuis in me beneficiis adductus, quæ nulla fuerant. Antea. superiori tempore. Posteàque constantia. & postea perseuerantia & stabilitate subaudi sum adductus, ne uiderer esse instabilis. si te deseruissem, pro quo multa antea feceram.

Desydero

Reddere gratiam

Agere gratiam

Habere gratiam

PHI. ☛ DESYDEREM. apto uerbo est usus ad ea quæ dicit, quasi non habiturus sit ea. apud Liuiũ legimus, desyderata sunt decẽ millia hominũ. Omnia, enim ratio cur ab eo desyderet summa beneficia. In te profecta sunt ornatissimus loquendi modus nascitur ex hoc uerbo in diuersam significationem, ut profecta sunt, hoc est feci. Sic alibi, omnia quæ à me profecta sunt, & in te tibi accidisse gratissima. Quæ ad tuum. repetitio. His rebus. pro beneficiis maleficia retulisti. Idipsum uerbum. i. comperisse re à me aliquid contra te factũ esse. Malo. nolo potius à T. Pomponio intelligas quàm ex meis literis, ipse tibi omnia poterit explicare, quæ ad me delata sunt te egisse ac dixisse, & tu non ignoras. Contra. s. honorem meum, ut per cõtrarium, & aliter quàm facere debuisses. Nam comperisse me nõ audeo dicere. Noluit enim dicere comperi, sed audiui à multis, ꝙ est minus suspectum, in quo uocabulo. s. comperisse, accusat Antonium, qui dicebat se cõperisse Ciceronẽ contra Antonium fecisse, unde nunc Cicero dicit, ego nolo dicere sicut tu, me cõperisse, sed audiuisse à multis te cõtra me aliquid fecisse. Ex multis. ut uerisimilius uideatur non ex uno, qui non facile probat, quod uult apud iudicem. Ego. ne id quod egit in Antoniũ temere egisse uideretur, ait se uoluntate & ex animo id egisse, atq; in postremũ esse facturũ, si eum non ingratũ esse senserit. Posteàq; cõstantia. supple sum motus, ne instabilis esse iudicarer, si te relinquerẽ. Reliqua. quę à me pro te ipso facienda sunt. Tua causa. differt à tui causa. Tunc enim tua causa dicimus q̃ñ ad tuam, ut ita loquar, petitionẽ & respectũ aliquid alteri contulero, uel boni, uel mali

Tua causa

Tui causa

mali,uerum tui causa quando aliquid tibi præstitero cum quo loquor,unde hic tui causa potius q̃ tua causa legendum puto. Posteaq; constantia.primo uoluntate ductus multa pro te feci,inde ut in sententia,& constātia permanerem,in te beneficia confeere non destiti.

ASCEN. SI ego desyderem abs.i.à te,summa officia,sup.id nemini debeat uideri mirum, oīa enim quæ pertineeent ad commodum tuum,quæ ad honorem tuū,quæ ad dignitatem tuā,profecta sunt à me in te,& sup. tu es optimus testis nullam gratiam esse relatam mihi abs te. Audiui etiā ex multis,aliquid esse profectum abs te, contra.i.in contrariū.Nam non audeo dicere me comperisse, ne forte ponam ipsum uerbum quod aiunt solere conferri falso abs te in me,dicentes.s.q dicere soles te comperisse multa mala à me in te profecta,quod uere dicere non potes.Sed malo.i.magis uolo,te cognoscere ex Pomponio,cui fueeunt non minus molesta.i.q̃ mihi,q̃ ex literis meis,ea quæ delata sunt ad me.Et.i.simul, Senatus & Populus Romanus testis est,q̃,id est quantum,singulari officio animus meus fuerit in te. Tu potes existimare,id est iudicare,ipse,id est pee teipsum.q̃.i. quantum,gratus fueris erga me,cæteri existiment.i.iudicent,quantum debeas mihi. Ego sum adductus,sup. ad ea facienda,quæ feci antea,scilicet q̃ te ingratum offenderem,causa.id est in causa tua,uoluntate.i.beneuolentia mea in te,& postea.i.quæ postea feci,sup.sum adductus,constantia.s.mea,ne arguae inconstantiæ.

Sed reliqua mihi crede, multo maius meum studium,maioremque grauitatē, & laborem desyderant. Quæ ego si nō profundere,ac perdere videbor,omnibus meis viribus sustinebo. sinautē ingrata esse sentiam,nō committam,vt tibi ipse insanire videar.ea quæ sint, & cuiusmodi, poteris ex Pomponio cognoscere.atq; ipsum tibi Pomponium ita commendo, vt q̄q̄ ipsius causa confido te facturum esse omnia,tamen abs te hoc petam, vt si quid residet in te amoris erga me, id omne in Pomponii negotio ostendas.Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

Ex.v.Epistola.Et si statueram.

Sed ne iis,qui me rogarent aliquid de tua,& de nostra coninnctione imminutum ostenderem, tamē cum Ti.Pomp. homo omnium meorū officiorū, & studiorum maxime conscius. Ego si à te summa officia desiderem,mirū nemini uideri debeat. Alicuius alterius epistolæ exordium est,argnitq; Antoniū alieuius ingratitudinis nomie.Omnia enim à me in te perfecta sunt quæ tunm ad commodū quæ ad honorem, qnæad dignitstem pertinerēt, quod iis reb⁹ nullam mihi abs te relictam esse gratiam,tu es optimus testis.Sed ea,qnæ ad me perlata sūt,malo te ex Pōponio, cui nō minus molesta fuerūt,q̃ ex meis lr̃is cognoscere. Tu uero q̃ grat⁹ erga me fueris,ipse existimare potes, q̃tū aūt mihi debeas,cęteri existimēt.Sin aūt ingrata esse sentiā.

HVBER. REliqua.cætera,quæ ꝑ te facienda à me sunt,Maius studium.maiorem diligentiam q̃ alia, quæ ante feci.Desyderāt.exposcunt. Quæ.studiū, grauitatem, & laborē. Peofundere.abiicere,tractum ab aqua quæ profūditur ex uasis.Perdere.amittere.Sustinebo.tueboe, efficiam. Oibus meis uiribus,q̃tum p me fieri poterit. Sentiā.ad uertam,cognoscam. Ingrata tibi,nō grata neq; accepta ea quæ faciam.Non committam nō faciam,non patiar. Insanire uidear. quia insanus uidetue, qui in inuitum cōfert beneficium. Salu. in prooemio Iugurthinæ historiæ.Frustra autem eniti,ac nihil aliud q̃ odium quærere,extremæ dementiæ est.Ea. quæ desyderāt mai⁹ meum studiū &c.Cuiusmodi. qualia. Ipsū ex quo poteris es intelligere,ordo est,atq; commendo tibi ipsū Pomponium,nt tū abs te petā ut si aliquid &c.Quanquam. quasi quædā interposito.Cōfido.sum certissimus.Causa ip.quia est uit,ut dixi,tui cupidus & bonus,qui oēm fauorem meretur. Residet.remanet,fixum est, si quid me amas. Id omne,id est amoris.Negocio.causa, in qua egebit auxilio tuo. Hoc.hac.re. Residet

PHI. Mihi crede.huiusmodi interpositiones sententiarū quæ parenthesis appellantur,plurimum uenustatis afferunt,&leporis si raro in oratione fuerint collocatæ.Desyderāt.exposcunt.Profundere.ab aqua quæ peofunditue ex nasis,methaphoea.Ac peedere.ē quasi expositio præcedentis.Nam in profundo est inanis.iactura,& perditio.Insanire.si ingrato benefacere conaretur,apud mimos legitue,beneficium dando accipit qui digno dedit,& econtrario bñficinm dādo pdit qui indigno dedit & Salnsti.in Iugurth.Fenstra autē eniti ac nihil aliud q̃ odiū quærere,extrema demētia est.Ea.reliqua,quę pro te fieri oporteret,aeposcunt studium meum.Atq; commendatio admodum gratiosa.Si quid amoris residet.hoc est si quid me amas.

ASCEN. SED crede mihi,reliqua.i.ea quæ restant tibi peragēda,desyderant.i.expetūt, studium meū multo mai⁹.i.q̃, quod hactenus impendi, & grauitatem, & laborem, sup.multo maiorem,quæ.s.studium,grauitatem, laborem,si non uidebor profundere ae perdere,ego sustinebo.i.faciam,ut persistant erga te omnibus uiribus meis. Sinautē.i.sed si,ego sentiam esse ingrata.s.tibi.ego non committam.i.non efficiam id,nt ipse.i.egomet. Videar tibi insanire,ut faciunt qui in inuitos grata conferūt beneficia,siquidem ipsorum gratia & nō dei potius id præcipientis,aut consulentis faciunt. Tu poteris cognoscere ex Pomponio.s. Tito,quæ & cuiusmodi sint ea.s.quæ restant. Atq; ego commendo tibi ipsum Pomponium,ita nt q̄q̄ ego confido te esse facturum omnia causa ipsius,tamē ego petam abs te hoc,nt si qnid amoris erga me residet.i.reliquum manet in te,ostēdas id omne in negocio Pomponii.Tu nihil potes facere mihi gratius hoc.i.q̃ sit hoc. Vale.

M. C. S.D.P.Sextio L.fi. Proconsuli.

CVm ad me Decius librarius venisset, egissetque mecum, vt operam darem,ne tibi hoc tempore succederetur: quanq̃

CVM ad me. Hæc epistola nescio quomodo in hunc librum traducta est, cum scribatur ad eūdem Publinm Lentulum, ad quem sunt multæ in primo libro,sed nt alibi diximns, constat non recte seruatum ordinem in multis aliis epistolis Sed ita dispositas,& redactas in nolumen à Tirone liberto Ciceronis,prout ei ad manns ueniebant. Erat igitue, ut in primo libro ostendimus, Publius Lentulns proconsul Ciliciæ,& Cypri,& qnamuis primo scripsisset ad Ciceronem,ut daret operam in senatu ne ei succederetue, tamen

tamen Decius librarius eius amicus eum rogauerat nomine Lẽtuli, ut daret operam, ut ei succederetur, quod idem posteaq̃ intellexit etiã à cornelia eius uxore, quę cum Terentia Ciceronis locuta erat, dicit Cicero se diligenter ad id operam dedisse. Deinde scribit quemadmodum ex eius gratulatione emerit domum à Marco Crasso, deinde iocatur cum Lentulo de difficultate pecuniæ pro satisfactione eius domus.

illum hominem frugi, & tibi amicum existimabam, tamen quod memoria tenebã cuiusmodi ad me literas antea misisses, non satis credidi homini prudẽti, tam valde esse mutatã volũtatẽ tuam.

Librarius Librarius. proprie dicitur exscriptor librorum: interdum ponitur pro bibliopola, id est uenditore librorum, sed hic puto esse cognomen familiæ. Egisset mecum. me rogasset nomine tuo. Ne succederetur tibi. daretur tibi successor in prouincia.

Frugi Frugi. Donstus dicit frugi utilem & necessarium significare, sicut fruges necessariæ sunt humano generi. Cicero uero in Tusculanis dicit frugalitatem treis uirtutes cõplecti fortitudinem, prudentiam, & iustitiam, ergo frugi hominem bonum & uirtute p̃ditum intelligemus. Amicum tibi. qui non dixisset, nisi ei ita mandasses. Tamen. licet Decius mecum egisset, ut dixi, Quod. quia Tenebam memoria. memineram. Cuiusmodi. quales, cuius sententiæ. Antea. superiori tempore, priusquam Decius ad me uenisset. Non satis credidi. non facile habui fidem. Homini prudenti. Decio frugi, & prudenti uiro. Mutatam. ut nunc uelles succedi tibi. cum antea scripsisses, ut darem operam, ne tibi succederetur.

ASCEN. CVM ad me &c. Hæc epistola secundum Hubertinũ, & uetusta quædam exemplaria ad Lentulum procõsulem scripta est, habens in superscriptione P. Lentulo, ubi Aldinum exemplar habet P. Sextio, quod cur potius sequamur in fine huius particulæ dicam. Docet autem quid egerit pro Sextio in senatu, dicitq; se emisse domum Crassi, ob quam se ære alieno oppressum ioco dicit. Ordo est. Cum Decius librarius scilicet tuus. i. scriptor librorum tuorum, uenisset ad me, & egisset mecum. i. rogasset, aut monuisset me, ut darem operam. i. diligenter curarem, ne succederetur tibi. s. in prouinciam, hoc tempore, q̃q̃ existimabam illum. scilicet Decium hominem frugi. i. non uanum sed sedulum & amicum tibi, tamẽ q. i. quia tenebam memoria, cuiusmodi literas misisses antea ad me, quia petentes, ut tibi succedatur. Ego non satis credidi, uoluntatem esse mutatam, tam ualde, homini prudẽti, uidelicet tibi, cui non est cõmittendum, ut dicat non putabam &c.

HVBER. CORNELIA tua. s. uxor. Terentiam. uxorem meã. Conuẽnit. allocuta est, de hac re, ut curarem tibi succedi. Quinto Cornelio. affine tuo, fratre uxoris tuæ.

Vt adessem. quotiescunq; senatus fuit. i. quotiescunq; senatus habitus & congregatus est, ut adessem in ipso senatu. Plurimum neg. hab. i. multum laboraui. Vt cogerem credere. i. facere potius eos credere meis uerbis, q uelles tibi succedi, q̃ literis tuis quas ad eos scripseras, ut darent operam ne tibi succederetur. Tota res. de eligendo successore. Reiecta. dilata, remissa. In mensẽ Ianuarium. tũc enim ut alio loco supra diximus fiebãt noui magistratus, & deponebantur ueteres. Facile obtinebatur. facile impetrabatur, & omnes assentiebãtur, ut daretur tibi successor. Ego. nunc dicit de emptione domus à Mar. Crasso. Tua gratulatione. priusq̃ Ci. emisset illam domum, iam sparsus erat rumor eum emisse. Itaq; Publius Len. ex Cilicia per literas suas ei gratulatus fuerat de ea emptione, optaueratq; eam rem ei fœliciter euenire, quare Ci. inductus huiuscemodi gratulatione, q̃ miseras ad me de emptiõe dom⁹ anteq̃ ego emissem.

Commotus. adductus. Pridem. ante. Te uelle. te optare. Bñ uenire. bene succedere mihi. De Marco Crasso. i. à Marco Crasso, ab eo. qui à Parthis est interemptus. Eam ipsam. de qua gratulatus fueras mihi. Sestertiis.

Sed postea quam & Cornelia tua Terẽtiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus sum, adhibui diligentiam, quotiescunque senatus fuit, ut adessem: plurimumque in eo negotii habui, ut Q. Fusium Tribu. pleb. & cæteros, ad quos tu scripseras, cogerem mihi potius credere, quàm tuis literis. Omnino res tota in mensem Ian. reiecta erat, sed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commot⁹, quòd ad me pridem scripseras uelle te bene euenire quòd de Crasso domum emissem: emi eam ipsam domum X X X V. aliquanto post tuam gratulationem.

Sestertius Sestertius dicitur & sestertium, & scribitur per S. continet autem duas libras & semis. Dicitur enim sestertius quasi semis à tertia. de hoc alio loco plura diximus.

HVBER. ITaque. iocatur nunc Cicero, ut quemadmodum erat gloriosus, ita habeat occasionem commemorandi laudes suas, & maxime de oppressa coniuratione, qua tãtum gloriabatur, ut multis locis id dixerit, & in libris de temporibus suis non dubitauerit exclamare. O fortunatam natam me consule Romam. Me habere tantum æris alieni. i. me tantum pecuniæ debere, me oppressum esse tantu debito. Vt cupiam coniurare: ecce q̃ optime fecit commemorationem de coniuratione in laudem suam. nam inter alias causas coniurationis Catilinæ dixit Salu. fuisse, q ingens æs alienum per omnes terras persoluendum erat: allusit igitur Cicero ad coniurationem Catilinę, quæ maxime causa æris alieni facta est.

Si quis me recipiat. in coniurationem. Odio inducti. maleuolentia incitati in me. Excludunt. expellunt me à coniuratione. Vindicem. ultorem. Non credunt. non habẽt fidem. Insidias. dolos: quia non cre-

Itaque nunc me scio tantum habere æris alieni, ut cupiam coniurare, si quisquam recipiat. sed partim odio inducti me excludunt, & aperte uindicem coniurationis oderunt: partim nõ credũt, & à me insidias metuunt: nec putant ei numos deesse posse, qui ex obsidiõe fœneratores exemerit. Omnino semissib⁹ magna copia est. Ego autem meis rebus gestis hoc assecutus sum, vt bonum omen existimer. Domum tuam, atque

ædificationem

ædificationem omnem perſpexi & vehementer probaui. Antonium & ſi ei⁹ in me officia omnes deſyderant, tamen in ſenatu grauiſsime ac diligentiſsime defendi, ſenatumque vehementer oratione mea atque authoritate cõmoui. Tu ad me velim literas crebrius mittas. Vale.

dunt me habere cauſam coniurandi. Et. mihi Cice. Fœneratores. qui exercent fœnua & nummos ad uſuram mutuant. Exemerit. liberauerit. Ex obſidione. coniuratorrũ, qui decreuerant dirripere pecuniam fœneratotum: dicit ergo ꝙ coniurati non credunt Cicero nem egere pecunia, quia habet fœneratores amicos, qui non paterẽtur egere. Fœnus autem, autore Nonio, dictum eſt, ꝙ pecuniam pariat creſcente tempore, quaſi fœtus & fœtura: Græce eni fœtus τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίκτειν. i. à parere. Sum aſſecutus hoc, id eſt, hoc feci. Meis rebus geſtis. propter ea quæ in conſulatu meo geſſi. Bonum nomen. i. nomen uiri boni & fidelis, & amatoris reipublicæ, & ideo coniuratores non credunt mihi, & ita Cicero hactenus iocatus eſt, tamen cum laude ſua. Domum. iuſſerat Lentulus fieri domum magnificam Romæ, quo tempore erat in Cilicia, quam Cicero dicit ſe uidiſſe, & ſibi placuiſſe. Antonium, collegam meum in conſulatu, ad quem præcedentem epiſtolam ſcripſit. Omnes deſyderant. i. omnes uident deeſſe mihi, neque præſtari ut debent: deſyderantur enim quæ non fiunt, & fieri debent. Grauiſsime. cum ſumma authoritate. — Fœnus

Commoui. induxi, ut ei fauerent. Oratione mea. meis uerbis, quibus eum defendi.

☞ SED posteaq̃, & Cornelia tua, ſcilicet uxor conuenit Terentiam, ſcilicet uxorem meam, & ego locutus ſum cum Quinto Cornelio adhibui diligentiam, ut adeſſem quotieſcunque ſenatus fuit, & habui in eo plurimum negocii, id eſt difficultatis, & ut cogerem Quintum Fuſium tribunum plebis & cæteros ad quos tu ſcripſeras credere potius mihi quàm literis tuis. Res tua reiecta eſt, id eſt dilata omnino nũc in menſem Ianuarium, ſed obtinebatur facile, ſcilicet ut tibi non ſuccederetur. Quia uero Lentulo ſucceſſit Appius, & Appio Cicero, nõ putem Lentulo, ſed Sextio ſcriptam. Hubertinus tamen neſcio quomodo exponit. obtinebatur, ut tibi daretur ſucceſſor, qui tamen legit prius ne ſuccederetur, id eſt ne daretur inquit tibi ſucceſſor, cum legendum eſſet, ut ſuccederetur ſecundum illius ſententiam. Sed uide ſequentia. Ego tua gratulatione &cæ. Hoc manifeſte arguit ad Lentulum non ſcriptam eſſe hanc epiſtolam. Nam, emit enim domum Craſſi, cum Lentulus eſſet in prouincia, ſed antequam in exilium abiiſſet, Lentulo autem ſcripſit ab exilio reuocatus ſcribitur ergo ad Sextium. Ordo eſt. Ego commotus gratulatione tua, quòd ſcripſeras, pridem ad me te uelle bene uenire, id eſt proſpere ſuccedere, quòd emiſſem domum de Craſſo ditiſsimo illo ciue qui in parthis poſtea periit, emi eam ipſam domum aliquanto poſt tuam gratulationem, trigintaquinque milibus nummûm pro nummorũ. Hubertinus legit ſeſtertiis, ſunt qui nummorum ſcribant, ſed cum nomine numerali apta eſt ſyncope. ITAQVE ſcito me habere nunc tantum æris alieni, id eſt tantum debiti contraxiſſe, ut cupiam coniurare, id eſt facere coniurationem, cum aliis debitoribus multi æris in omnes diuites, ut fecerat Catilina cum Lentulo & Cethego aliiſque præcipue, ut Saluſtius aſſerit ob æs alienum ſubleuandum. Loquitur autem Cicero ironicos, immo ſatis dicaciter & inſolenter quibuſdam uidetur quæſiſſe occaſionem taxandæ cõiurationis à ſe oppreſſæ, ſi quiſquam ſcilicet perditorum hominum recipiat me, ſcilicet in ſocietatem coniuratorum, ſed ſupple tales homines excludunt me, ſcilicet à coniuratione facienda, aut à ſocietate ſua. partim, id eſt pro parte, inducti odio, ſcilicet in me ſumpto, eo quòd coniuratos perſecutus ſum, & oderunt aperte, ſupple me uindicem, id eſt ultorem coniurationis. partim, id eſt pro parte, non credunt ſcilicet me cupere coniurare, & metuunt inſidias à me, quaſi uelim eos indicare, nec putant nummos poſſe deeſſe ei qui exemerit, hoc eſt mihi qui exemerim, id eſt ex obſidione ſcilicet cõiuratorum qui iam animo diuitum domos obſidebant, fœneratores, id eſt ad fœnus & uſuram dare ſolitos, & qui dederant Catilinæ ac ſociis eius. Magna copia, id eſt poteſtas huius, ſcilicet coniurationis faciendæ, aut huiuſmodi, ſcilicet recipientium cupientem cõiurare, eſt homini ſemiſſi, id eſt qui nihil emit, aut molitur quod pluris ſit ſemiſſi. i. dimidio aſſis. Ego autem aſſecutus ſum meis rebus geſtis, ut exiſtimer adeptus bonum nomen ſcilicet hominis iuſti & potentis. Ego perſpexi domum tuam atque omnem ædificationem, quia locauerat eam ædificandam, & probaui. i. commendaui, eam uehementer. Ego defendi Antonium. C. Caium collegam meum, in ſenatu grauiſsime & diligentiſſime, etſi. i. q̃q̃, omnes deſyderant. i. omnes dicunt, non extare officia eius in me. Deſyderamus enim quæ abſunt, & non extant. Vnde in bello legimus tot ſũt deſyderata militum milia. i. occiſa eſſe, & periiſſe. & commoui, ſcilicet ad faciendũ. quod orabam ſenatum uehementer oratione mea. Ego uelim ſup. ut tu mittas ad me literas crebrius, quod etiam Len. non conuenit, qui ſatis crebro ſcripſerat. Vale. — ASCEN. — Deſyderãda

☞ Ex. vi. Epiſtola: Cum ad me Decius.

☞ Cum ad me Decius libraris, Nonnulli liberius. Alii liberarius legũt. Vt Q. Fuſium Tribunum Plebis, cæterosque, ad quos tu ſcripſeras, cogerem mihi potius, q̃ tuis literis credere. Omnis res tota in menſem Ian. reiecta erat. Itaque nunc me ſcito tantũ habere æris alieni, ut cupiam cõiurare, ſi quiſq̃ recipiat. Nec putãt ei nũmos deeſſe poſſe, q ẽt obſidiõe fœneratores exemerit, oĩ ſemiſſib⁹ magna copia ẽ. Quidã ſic, cui ſemiſſibus magna hoĩ copia ẽ.

M. T. C. M. filius. S. D. Cn. Pompeio CN. filio Magno impera.

7 SI tu exercitusq; valetis, bene eſt. Ex literis tuis quas publicè miſiſti, cœpi vna cũ oĩbus incredibilẽ voluptatẽ: Tantã enim ſpem ocii oſtendiſti, quantã ego ſẽper omnib⁹ te vnò fretus pollicebar.

SI tu. Quo tempore Cice. remp. à coniuratione Catilinæ liberauit, Cn. Põ. ut ſcribit Salu. in extremis terris bellum gerebat. quod alii interpretantur in Hiſpania, ego uero authoritate Plutar. &. Ci. puto eum geſſiſſe bella aduerſus Mythridatem, quo uicto de liberis eius & Tigrane, & Tigranis filio, autore Liuio li. c. & Plutarcho in uita Pom. tertium & ultimum reportauit triumphum, quod & Ci. oſtendit pri. offi. his uerbis. Mihi quidem certe uir abundans bellicis laudibus C. Põ. multis audientibus hoc tribuit, ut diceret fruſtra à ſe triumphum tertium deportatum fuiſſe, niſi meo in rẽpu. beneficio ubi triumpharet eſſet habiturus. Præterea Liui. lib. xcyii. dicit Cn. Pom. cum Mythridatem ſequeretur — HVBER.

tue in ultimas ignotasq; gentes penetrauit, Hiberos, Albanos, qui transitum non dabant, prælio uicit, uidetur igitur Pomp. gessisse illud bellum, quo tempore Catilina coniurauit contra patriam, ad quod bellum fuerat electus maxime hortante Cic. egregia oratione, quę hodie etiam extat. cum igitur scripsisset Pomp. ad senatum populumque Ro. quæ egisset, & se facturum putaret, dicit Ci. se ex eius literis maximam spem pacis accepisse, accusat tamē eum latenter ingratitudinis, ꝙ cum maiori significatione beneuolentiæ ad eum non scripserit, uoluisset. n. Ci. ꝙ. Pom. ei gratulatus fuisset de his quæ egisset Romæ in reprimenda coniuratione, excusat tamen eum, quare putet id non fecisse, ne fortasse offenderet animum reliquorum, qui dolerēt gloria Ci. extollit autem ipse factum suum, ut ostendat, necesse esse, se non minus ab eo amatum iri, q̃ Lælius olim à P. Scipione amatus est. Publiee. ad omnes, ad senatum populumque Ro. Vna. simul. Incredibilem. maximam. Ocii. pacis & quietis, profugato Mythridate, & expulso ultra Colchos & Ethicos. Quantam spem.

Pollicebar. quia in oratione pro lege Manilia de eligendo imperatore Pom. ostendit Cic. eum solum esse, qui posset illud tantum bellum conficere. Fretus te uno. te solo confisus.

PHI. SI TV. Ante bellum ciuile Pom. ex toto ferme terrarum orbe uictoeias eéportanit, in primis Syllam secutus est. Tres duces Carinum, Cælium, & Brutnm contra seipsum sentientes ita deuicit, ut & ciuitates omnes Pōpe. cesserint. Carbonem in Sicilia persecutus cepit, & spectante se ussit. In Celtibeeia, quam illi prouinciam Metellus tradidit, præclarissimas res gessit. Siliciam à Pom. gestam, Perpennate occupatam recepit. Inde Mominio suæ sororis uiro, in custodia Siciliæ dimisso, in Africam ad superandum Domitium missus est, & cum illuc appulisset, septem milia hostium ad Pomp. defeceeunt, & ibi Domitins cum eius uallum à Pompeianis oppugnaretur interiit, Arabas rex captus, qui cum Domitio sentiebat, & Hiempsali regnum datum est. Numidiam paucis post diebus subegit. omne belli Africani tempus, & uictoriæ. xl. dierum fuit. xxvi. annos natus triūphum egit. In Hispania Sertorium superauit. Mox intra. xl. diem Piratas mare, & terram uastantes subegit. Tygranem in deditionem accepit. Mythridatem Ponti regem ita attriuit, ut ad necem ueneno asciscendam compulerit. de quo Lu. Prælia barbarico nix consummata ueneno. In oriente, Parthos, Iudæos, Arabas: in septentrione Caspios, Colchos, Hiberos, Albanos magno terrore affecit. Inde cum Cæ. bellum ciuile conseruit, quo superatus, & in Aegyptum fugiens à Photino iussu Ptolomei occisus est, ex quadam igitur istarum rerum gestarum uictoria literas ad Senatum miserat, quibus Cic. nunc se dixit maxima uoluptate affectum, & illi plurimum congratulatur. Sed ipse conicio ex illa congratulari uictoria, quā deuicto Mythridate reportauit. Quo enim tempore Ci. nefariam coniurationem Catilinæ detexit, & saluam remp. reddidit: tunc Cn. Pomp. aduersus Mythridatem bella gerebat, ad quod maxime hortāte Tullio, & pro eo orante in Senatu electus est, & hāc sententiam in primis Plutar. in uita Pomp. secutus esse uidetur: id præterea nobis quod sentimus facit esse probabile Ci. lib. de offi. pri. ait enim. Mihi quidem certe uir abundans bellicis laudibus C. Pom. multis audientibus hoc tribuit, ut diceret frustra se triumphum tertium deportaturum fuisse, nisi meo in rempu. beneficio ubi triumpharet esset habiturus. Quod autem Salu. dicat Pom. eo tempore quo Cic. patriam à coniuratione Catilinaria liberauit, bellum in extremis terris gerere, & multi Hispaniam intelligunt: ego uero Mythridatis regnum intelligo. quod & Plutarchus ostendit, & Liuius sic ait. Cn. Pomp. cum Mythridatem persequeretur in ultimas, ignotasque gētes penetrauit. In de tacite quodāmodo cōqueritur, & afficit hominem ingratitudinis nota, quod non idem ipse Pompe. egerit, ex rebus quas Ci. pro repu. gesserat. rem enim gratissimam Cic. Pom. fecisset, si ita ei congratulatus fuisset ex liberata ab eo repu. ut ipse nunc Pom. de adepta uictoria contra Mythridatem & liberos eius Ci. gratulatur. In calce tamen literarum excusat hominem, dicitq; se arbitrari id nō fecisse, ne aliquorum animos offenderet, qui Ci. gloriæ inuidebant. Si ualetis, bene est. Valere & bene esse ita differebāt, ꝙ ualere est sanitatem habere: at bene esse quasi placere est, & rem ipsam bene se habere. Ex. ab, de,

Valere
Bene esse
A
E
Ex
Ab

à, é, præpositiones eiusdem & significationis & constructionis sunt, sed differunt iunctura uerborum. Nam é & à nunquam uocali sequente ponuntur. Ex uero & ab uocalibus anteponi possunt, & consonantibus, si nulla uetabit uocis asperitas. Ex uero & è sunt ut plurimum temporalia, ut ex quo Deucalion, & Virg. ex illo fluere. Sic & apud Græcos Homerus. De autem idem est ꝙ apud Græcos. Publice. quasi ad S.P.Q.R. & omnes Romanos. Vnā. idem est ꝙ simul, plerūq; in oratiōe geminatur, idemque significat ꝙ tum, & tamen. Virg. Sic memorat, simul Aeneam in regia ducit Tecta, simul diuum templis indicit honorem.

Ocii. pacis, deuicto Mithridate, quem eum Pompeius persequeretur, ut inquit Liuius, in ultimas ignotasq; terras penetrauit, Hiberos, Albanos qui transitum non dabant prælio uicit. Pollicebar omnibus de ea meminit oratione quam habuit de laudibus pompeii, quæ inscribitur de lege Manilia, & eam nos inter. xv. alias exposuimus.

ASCEN. Si tu &c. Quo tempore coniurationem repressit Romæ Cicero, Cnæus Pompeius Mythridatem Ponti regem deuicit: unde literas ad senatum dederat, è quibus nunc Ci. dicit se sperare ocium à bellis externis. Deinde quia in literis ad se datis Pompe. parum honorifice meminit de re bene gesta ab ipso Cice. significat se in ea re desyderare gratulationem eius, iucundas tamen fuisse literas, præsertim cum putet gratulationem omissam ne offendat maleuolos. Ordo est. Si tu & excercitus tuus ualetis, bene est. Ego cœpi una cum omnibus, scilicet aliis, incredibilem uoluptatem ex literis tuis, quas misisti publice. i. ad senatum publice legendas. Tu enim ostendisti tantam spem ocii. s. ab externis bellis futuri, quantum ego pollicebar semper omnibus, fretus i. confisus & adiutus te uno. i. solo.

HVBER. SED scito. sed scias. Hostes ueteres. Lucullum & Cæsarem notat, quos ex inimicis Pompeius sibi reconciliauerat amicos qui nunc audita fama uictoriæ Pompeii perculsi sunt, doluerunt que eum esse uictorem. erant enim eo tempore simultates inter eos. Iacere, prostratos esse. Deturbatos. deiectos, ut Virg. Puppi deturbat ab alta. Magna spe. quam habebant, si fortuna tibi aduersa fuisset. Ad me. quia Pompeius scripserat ad Ciceronem priuatim & seorsū á senatu: nunc Cicero ostendit eas literas sibi iucundas fuisse, quamuis non si-

Sed hoc scito, yeteres hosteis, nouos amicos vehementer literis perculsos, atque ex magna spe deturbatos iacêre, Ad me autem literas quas misisti, quanquam exiguam significationem tuæ erga me voluntatis habebant, tamen mihi scito iucundas fuisse. nulla enim re

tam

tam lætari soleo, quàm meorum officiorum conscientia: quibus si quando non mutuè respondetur, apud me plus officii residere facilime patior. Illud non dubito, quin, si te mea suma erga te studia parum mihi adiunxerint, Respub. nos inter nos conciliatura, coniuncturaque sit. Ac ne ignores quid ego in tuis literis desyderarim: scribam aperte sicut & mea natura, & amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis literis & nostræ necessitudinis, & Reipub. causa gratulationem expectaui.

gnificarent illum amorem erga se, quem significare debuerant. Exiguam, paruam. Significationem. demonstrationem. Tuæ uoluntatis. parum enim significabas tuum erga me animum, cum non gratulabaris mihi de his quæ egissem Romæ, & maxima & utilissima reipublicæ. Nulla enim. reddit rationem quare fuerint sibi iucundę, etiam sine significatione eius uoluntatis: & est sensus. nulla res solet mihi afferre maiorem lætitiam, quàm cum sum mibi conscius me bene fecisse, quod si fortasse non reddatur gratia beneficiis meis, tamē libenter sum contentus potius uincere alios officiis quàm uinci ab aliis. Conscientia meorum officiorum. i. cum scio me contulisse officia. Quibus. officiis meis. Si non responde tur mutuo. i. si non redditur par uoluntas & gratia. Patior facilime. contentus sum, non ægrefero. Plus officii residere in me. i. esse in me plus officii erga alios quàm reddatur mihi ab aliis. & ita arguit latenter Pompe. ingrati animi, qui non mutue responderit officiis eius erga se. Illud. commendat Cicero factum suum, & dicit quod si Pompeius non amat eum propter ea officia quæ in eum contulit, non dubitet, quin sit eum amaturus propter beneficia nuper in rempublicam collata, quia cum sit bonus ciuis, & amet rempubli. amabit etiam eum qui pro republica maxima fecerit. Studia. fauores, beneuolentiam & officia. Conciliatura factura amicos. Ac ne. dicit Cicero quid ex eius literis desyderauerit, scilicet gratulationem de oppressa coniuratione. Ne ignores. ut scias. quid desyderauerim in tuis literis. quid defuerit literis tuis, uel quid in literis esse optauerim. Aperte. sine circuitione uerborum. Mea natura. quæ non solet esse simulata. Nostra amicitia. in qua omnia debent esse aperta. Res eas. res tales, exponit quid desyderauerit in eius literis. Aliquam gratulationem. aliquam significationem, quod eis rebus gauderes. Causa nostræ necessitudinis. id est amicitiæ, quæ postulabat, ut mihi gratulareris. Reipu. quā si amas debueras eius causa mihi gratulari, quod tantum ab ea periculum repulissem. Expectaui. desyderaui, ut, Expectate uenis.

PHI.

¶ VETERES hostes nouos amicos. qui nuper facti erant amici, cum antea fuissent inimici, & intelligit Crassum & Luculum, qui tametsi ostenderent se reconciliatos esse Pompe. maximum tamen erat inter eos odium & maleuolentia, & tunc audita Pompe. uictoria grauiter dolebant, & perculsi erant. Perculsos. quia intellexerunt istam te consecutum esse uictoriam. Perculsum animo, percussum corpore dicimus. Iacere. ita animum amisisse, ut quasi mortui uideantur. est id uerbum prolixæ significationis. Interdum enim mortuum esse significat. Ouidius, iacet ecce Tibullus: aliquando in longum porrigere. Vt Virgil. Terrasq; iacentes. Plerūq; sordere, ut sine Cicerone lingua latina iaceret. in sua propria significatione notum est omnibus. Virgil. Syllenum pueri sumno uidere iacentem. Magna spe. quia sperabant te uinci à Mythridate, & te nunquam rediturū. Deturbatos. deiectos. Exiguam. quia parum significabas uoluntatem bonam erga me tuam, non gratulando mihi de rebus gestis in republica liberata, sicut gratulari debebas. Nulla enim. ratio est quare iucundæ fuerint eius literæ, tametsi paruam eius uoluntatis significationem tulissent. Conscientia. cognoscere me bene fecisse & malle esse, ut Socrates aiebat, quàm uideri & beneficia contulisse. Quibus. s. officiis meis. Facile patior. quia uideor superare amicos meos in benefaciendo. Respondetur. satisfecit. Illud non dubito. commendat rem suam Cicero. & est sensus. Quod si non amat eum Pompeius ex beneficiis in eum collatis, amabit ex meritis in rempubli. conseruatam. Studia. beneficia quę in te contuli. Conciliatura nos amicos. factura Respubli. quam ego liberaui. Quid desyderarim. uolebat enim Cicero quod Pompeius congratulatus ei fuisset rebus gestis ipsis, quę profecto non minores esse uidebantur, quàm illæ quas ipse Pompeius gesserat, & hoc defuit in literis Pompeii. Natura & amicitia. tribuit id quod dicturus est naturæ & necessitudini, ne uideretur arroganter dictū, ut suis rebus gestis congratulandum putaret. Natura. quæ est simplex & apta. Amicitia. in qua nihil ficti, nihil simulati esse debet. Eas. tales, tam magnificas: & est expositio desyderii sui. Reipubli. debueras enim ob amorem in rempublicam mihi congratulari, quum eam tanto periculo liberassem.

Percussua
Perculsus
Iacere

ASCEN.

¶ SED scito hoc, hostes tuos ueteres, amicos nouos, id est qui fortunam sequentes se iamdudum amicos simulant, perculsos. i. attonitos & stupefactos uehementer literis, scilicet tuis. Atque iacere deturbatos. i. conturbatione deiectos, ex magna spe quā conceperāt de interitu tuo. Autē. i. sed, scito has lr̄as, quas misisti ad me, quanquam habebant exiguam. i. exilem & modicam significationem. i. notificationem uoluntatis tuæ scilicet bonæ erga me, tamen fuisse mihi iucundas. Enim. i. quia, ego nulla. i. non ulla, non soleo lætari ulla re, tam. i. tātopere, quàm. i. quantopere, conscientia meorum officiorum. i. decenter factorum, quibus scilicet officiis meis, si quando. i. aliquando, non respondetur mutuo. i. non satisfit, ab his quib9 ea impendi, patior facilime. i. æquissimo animo, plus officii residere. i. quasi ociosum esse apud me. Ego non dubito illud, quin si summa studia mea erga te, adiunxerunt parum mihi te respublica sit nos conciliatura, & coniunctura inter nos. Ac ne ignores, quid ego desyderarim. i. non inuenerim, inuenisse tm̄ uoluerim, in literis tuis, scribam aperte, sicut & natura mea quæ nihil simulare nouit, & amicitia nostra quæ omnia manifesta esse uult, postulat. Ego gessi eas. i. tam insignes res, scilicet in oppressione coniuratorum, quarum ego expectaui in tuis literis aliquam gratulationem. causa, &. i. simul, necessitudinis nostræ, &. i. simul. reipub. quam. s. gratulationē, ego arbitror esse prætermissam à te, quod uerebare. i. timebas, ne offenderes. i. læderes, cuius. i. alicui9 animum, sed scito ea quæ nos gessimus pro salute patriæ, comprobari iudicio & testimonio orbis terrarum.

¶ QVAM

quam ego abs te prætermissam esse arbitror, quòd uerêre ne cuius animum offenderes. Sed scito ea, quæ nos pro salute patriæ gessimus, orbis terræ iudicio, ac testimonio cõprobari. Quæ cũ ueneris, tanto consilio, tantâ que animi magnitudie à me gesta esse cognosces, ut tibi multò maiori quàm Africanus fuit, tamen non multò minorem quàm Lælium, facile & in Repub. & in amicitia adiunctum esse patiare.

Ex.vii.Epist.Si tu.exercitusq;

Si tu, exercitusque ualetis, bene quidem est. Nõnulli sic incipiunt, si tibi est, quomodo tibi, exercituiq; uis, bene est. Sed hoc scito tuos ueteres hostes, nouos amicos uehementer literis perculsos atque magna ex parte spe perturbatos iacere. illud enim nõ dubito, quin si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerint.

HVBER. QVAM. gratulationem. Prætermissam. omissam in literis tuis. Verebare. timebas. Cuius. alicuius ex his qui mihi inuiderent. Offenderes. displiceres, faceres quod nollet. Sed scito. q.d. hoc non fuit timendum, quia totus orbis terræ ea comprobat & laudat quæ pro salute reip. gessi. Cum ueneris. redieris iu patriam. Cõsilio. prudentia, detegendo coniurationem, & occurrendo insidiis & periculis, quæ mihi & patriæ parabantur. Sic ipse in primo officiorum. Neque enim in rep. periculum fuit grauius nuquam, nec maius odium. Itaque consilio diligentiaque nostra de manibus audacissimorum ciuium delapsa arma ipsa ceciderunt. Et magnitudine animi. in contemnendis inimicis pro repu. & puniendis sceleratis. Tibi mul. ma. q̃ Afri. fuit. i. tibi qui gloria rerum gestarum & bellicarum Scipionem Africanum antecellis, me in administratiõe reipu. non multo inferiorem Lælio, libenter amicum accipies. Anteponit autem Pomp. Scipioni in rebus: se autem comparat Lælio, quia negocium suum in opprimenda cõiuratione magis urbanum & domesticum fuit q̃ bellicum & militare, ut ipse ostẽdit in pri. officiorum. Lælii autem gloria magis domi q̃ militiæ claruit. Fuit autem par amicorum singulare Scipionis Africani & Lælii.

PHI. ABS te prætermissam. hoc addit in excusationem Pomp. Verebaris arbi. ne tali congratulatione animum alicuius offenderes, qui res meas gestas non libenter audiret. Sed scito. confirmatio argumenti, & ait hoc nõ fuisse timendum, cum ea quæ pro repu. gessit ab omnibus laudarentur. Testimonio orbis. hoc genus testimonii cæcum diceretur, ut ante diximus. Tanto consilio. sapientia qua tunc plurimum usus est in defendenda & liberanda patria à tot insidiis, à tam magno incendio, à perpetua seruitute, à tam maximis periculis, de quib[us] etiam meminit in lib. de offi. primo his uerbis, Neq; enim in rep. periculum fuit grauius, nec maius odium. Itaque consiliis diligentiaque nostra de manibus audacissimorum ciuium delapsa arma ipsa ceciderunt. Vt tibi. comparat Pompe. Scipioni Africano, & seipsum Lælio, quod ut olim illi & amici & socii in republi. fuerint: sic Pompeius & Cice. & audet Scipioni anteferre Pompeium in rebus gestis, & seipsum dicere in administratione reipu. & iure amicitiæ non multo minorem esse q̃ Lælium. Scimus utrinsq; res gestas, & duos Scipiones Africanos, duos item Lælios fuisse. Et in repu. & in amicitia, ut Lælii Scipionibus fuere. Cum quatuor apud ueteres amicorum paria memorantur, de quo meminit in lib. de amicitia Tul. ut uix tria aut quatuor paria, & intellexit ut arbitror Theseum & Pyrithoum, Achillem & Patroclum, Nisum & Eurialum, Damona, & Pythiam: sed possem his addere Pyladem & Orestem, Herculem & Philoctetem. Quintum par esse noluerunt Scipiones & Lælios, de quibus in eo libro non pauca diximus. Sed Lælius magis domi claruit q̃ militiæ.

ASCEN. QVAE, scilicet gesta mea, cum ueneris scilicet Romam, tu cognosces esse gesta à me. Tanto consilio & tãta magnitudie animi, ut patiare facile, me nõ multo minorẽ. i. inferioris uirtutis q̃ Lælius, nobilissimus amicus Scipionis, supple fuit. adiunctum esse tibi multo maiori q̃ Africanus, s. Scipio, ab Africa deuicta sic dictus. fuit & in rep. & i amicitia. Modeste se Lælio nõ multo minorẽ dicit: sed tñ satis iactãter gesta sua cõmemorat. Vale.

M. T.C. S. D. M. Licinio. P. fi. Crasso.

QVantum meum studium extiterit dignitatis tuæ uel tuendæ, uel etiam augendæ, non dubito quin ad te oẽs tui scripserint. Nõ enim fuit aut mediocre, aut obscurum, aut eiusmodi, quod silentio posset præteriri. Nam & cum C O S S. & cum multis Consularibus tanta contentione decertaui, quanta nunquam antea ulla in causa: suscepique mihi perpetuam propugnationẽ pro omnibus ornamẽtis tuis: ueterique nostræ necessitudini iamdiu debitũ, sed multa uarietate tẽporũ interruptũ officiũ cumulate reddidi:

HVBER. QVantum. Inter Cice. & Mar. Crassum ex magna gratia incidit simultas, immo & dissensio & odium propter defensionem Gabinii, quã Crassus susceperat contra Cice. cum enim ante oppugnasset, ut latius est declaratum in primo libro in epistola longa: tandem instantibus Pompeio & Cæsare, reconciliata est inter eos gratia, ita ut pene à laribus Cice. Crassus in prouinciam aduersus Parthos profectus sit: ad quẽ gerentem bella in prouincia Cic. nunc scribit, se ita pro eius honore & dignitate contendisse in senatu, ut omnes intellexerint suum erga eum studium. ostenditque ea quæ de se ad eum delata fuerãt, ex inuidia & maleuolentia quorundam fuisse delata, cum semper omnibus declarauerit se esse erga eum optimo animo. Pollicetur que ita operam & studium suum Crasso, ut ne filius quidem eius se cessurum dicat, & libenter se omnia facturum, quæ admonitus fuerit pertinere ad eius amplitudinem. Itaque rogat ipsum ut non solum de rebus magnis sed etiam de minimis ad se scribat tanquã ad amicissimum.

Studium Studium. uoluntas & diligentia. Extiterit, apparuerit, fuerit. Aut mediocre, sed maximũ. Aut obscurum. occultum. Aut eiusmodi, tale ut puta uile aut tenue. Silentio præteriri. nam res maximæ & præclarissimæ silentio præteriri nõ possunt.

Decertare Decertani. contendi uerbis. Contentione. ui uerborum & uehementi oratione. Antea. superiori tempore. Nunq̃. s.

decertaui.

decertaui. Suscepi.aggressus sum. Propugnationem.defensionem. Perpetuam.quã semper seruabo. Veteri.antiqua,quia ut dixi in argumento, fuerat inter eos ante gratia. Debitum. quia amicis semper debemus officium. Interruptum.intermissum. Varietate temporum.i.mutatione temporum,quibus etiam si uoluissem,non potuissem reddere officium debitum. Cumulate ample.ita ut nihil. Cumulate ASCEN.

❧QVANTVM. Inter Cice.& Crassum post amicitiam magnam inciderat simultas magna,præsertim ob defensionem Gabinij:tandem per intercessionem Cæsaris & Pompeii sic facti sunt amici,ut Crassus in Parthicũ bellum fere ex hortis Crassipedis generi Cic.sit progressus,ad quem nunc Cice.scribit,se ita pro eo in senatu contendisse,ut omnes intellexerint suum erga Crassum studium, ciliei.ditque quæ Crassus audierat non esse uera,pollicens se illi constantem seruaturum uoluntatem, rogansq; ut talem erga se seruet, scribatq; de rebus suis omnibus. Ordo est.Ego non dubito quin omnes tui scripserint ad te, quantum studium meum extiterit.i.eminuerit aut fuerit dignitatis tuæ, uel tuendæ.i. protegendæ, uel etiam augendæ. Enim.i.quia, sup.studium meum non fuit aut mediocre sed ingens,aut obscurũ,id est occultum,aut eiusmodi.i.tale quod possit præteriri.i.aboleri silentio.Nam ego decertaui.s. pro te.&.i.simul cum consulibus & cum multis consularibus.i.qui prius consulatum gesserant, tanta contentione,quanta nunquam.s.decertaui antea in ulla causa & suscepi mihi.i.ad placitum meum,perpetuam propugnationem.i.decertationem pro omnibus ornamentis tuis,& reddidi cumulate.i.abundanter officium debitum ueteri necessitudini nostræ.i. coniunctioni quasi necessariæ animorum, & interruptum multa uarietate temporum: quasi dicat non culpa nostra sed temporũ.

Neque me hercule vnquá mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas defuit: sed quædam pestes hominum laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. Sed extitit tempus optatum mihi magis, quàm speratum, vt florentissimis tuis rebus, mea perspici posset & memoria nostræ voluntatis, & amicitiæ fides. Sum enim consecutus nõ modo, vt domus tua tota, sed vt cuncta ciuitas me tibi amicissimum esse cognosceret. Itaque & præstantissima omnium fœminarum vxor tua, & eximia pietate, virtute gratia tui Crassi, meis consiliis, monitis, studiis actionibusque nituntur. Et S.P.Q.R. intelligit tibi absenti nihil esse tàm promptum, aut tam paratum, quàm in omnibus rebus, quæ ad te pertineant, operam, curam, diligentiá, authoritatem meá. Quæ sint acta, quæq; agantur, domesticorum tibi literis declarari puto. De me sic existimes, ac tibi persuadeas vehementer velim, non me

❧NEQVE defuit uoluntas.i. licet nõ potuerim antea reddere officium debitum,tamen nunquam defuit uoluntas & amandi & honorandi si contigisset. Pestes. pestem appellat detractores & inuidos: quia sunt pestis.i.destructio & calamitas amicitiarum. Dolent.i.ũ. nam proprie inuidia est dolor alienæ fœlicitatis. Alienarunt te à me.te ab amicitia mea remouerunt. Immutauerunt:modestius dixit se non alienatum,sed aliquantulum immutatum. Extitit. fuit. Optatum. quia assidue optabam dari mihi opportunitatem, ut posses & nostræ uoluntatis pristinæ memoriam & amicitiæ fidem perspicere, quæ quidem opportunitas tandem data est. Magis quàm,scilicet quia licet ita optarem,tamen te tantum ab inuidis & detractoribus meis alienatum à me uidebam,ut non sperarem posse eueniri illud tempus. Sum con. re ipsa effeci. Tua do.tua familia. Cuncta ci.omnes ciues nostri. Crassi tui subaudi filii.s.Mar.& P.Crassi. Eximia.precipua,egregia. Pietate.amore in te. Virtute scilicet eximia. Et gratia apud populum.i.ualde grati omnibus. Nituntur. utuntur & fidunt. Monitis.quibus dico quid uitent & non agant. Consiliis. quid agant. Studiis.fauoribus. Actionibus.negociis & defensionibus meis. Domesticorum.familiarium tuorum. Existimes.iudices & opinionem habeas. Persuadeas.certissime credas.Incidisse.deuenisse. Amplectendam.suscipiendam, defendendam. HVBER. Pestis

❧REPENTINA uoluntate aut fortuito.duo posuit quæ minuũt merita beneficiorum,cum prosimus fortuito, non putantes prodesse, uel cum repentino quodam motu sine considera tione & iudicio: tunc enim non habenda est magna gratia beneficii.Cice. officiorum lib.i.Multi enim faciunt multa temeritate quadam sine iudicio uel modo repentino quodam quasi uenti impetu animi incitati: quæ beneficia æque magna nõ sũt habenda.His igitur duabus de causis dicit se non incidisse in defensionem amplitudinis ipsius Crassi,sed consideratione diligenti,quam declarat cum dicit. Sed ut primum.i.cum primum. Attigerim.fo. pro attigi forum.i. cum primum forenses causas agere cœpi. Spectasse.habuisse animum. Quo ex tempore.post quod tempus, quo forum attigi. Obseruantiam.reuerentiam & honorem erga te. Si qua. hortatur Cice. Cras.ut ea quæ postea euenerunt inter ipsos, magis suspitione quàm re aliqua mandentur obliuioni. Interciderunt.interuenerunt. Re.effectu. Quàm suspicione. quæ etiam plerunque res optimas & sanctissimas in malam partem accipit. Falsa. non uera. Inania. HVBER.

repentina aliqua voluntate aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse: sed vt primũ forum attigerim, spectasse semper, vt tibi possem q̃ maxime esse coniunctus. quoquidem ex tempore, memoria teneo, neque meam tibi obseruantiam, neque mihi tuam summam beneuolentiá ac liberalitatem defuisse. Si quæ interciderunt, nón tam re, q̃ suspicione uiolata, ea cum fuerint & falsa, & inania, sint euulsa ex omni memoria, vitaque nostra. Is enim tu vir es, & cum me esse cu

nia.uana,fine fundamentis rationis. Sint euulsa.p euellentur,& omnino amoueantur.Memoria utraq nostra.i.ex memoria uitæ, ut nunq̃ amplius recordemur,aut de eis uerba faciamus. Is.talis. Incidim⁹. deuenimus. Sperem fore laudi utriq; nostrum.sperem utrũq; nostrum comparaturum esse laudem ex coniunctione & amicitia nostra. Singulare.præcipuum. In omni genere officii:in omni quod pro te efficere potero. Spectet. pertineat. Omnes. qui tibi officium præstabunt. Contènderint.certauerint mecum,ut plus faciant pro te q̃ ego. Superabo,omnes uincam. Cum omnibus iudicibus.i.& iudicio omnium. Tum maxime Crassis tuis iudi.i. etiam iudicio filiorum tuorum.

ASCEN. ☞NEQVE me hercule uoluntas tui aut colẽdi, aut ornandi, id est honorandi defuit mihi unquam, sed quędam pestes hominum,id est quidam homines pestiferi, qui non merentur homines dici, dolentium laude aliena,&.i.simul alienarunt,id est alienum fecerunt,nõnunq̃, id est nterdũ te à me,& immutarũt

pio,ut quoniam in eadem reipubli.tempora incidimus, coniunctionem, amicitiamque nostram vtrique nostrum laudi sperem fore. Quamobrem tu quantum tuo iudicio tribuendum nobis esse putes, statues ipse,& vt spero, statues ex nostra dignitate.Ego vero tibi profiteor,ac polliceor eximium, & singulare studium meum i omni genere officii,quod ad honestatẽ,& gloriam tuã spectet,in quo etiam si multi mecum contendent,tamẽ cum reliquis oĩbus, tum Crassis tuis iudicibus, oẽs facile superabo, quos quidẽ ego ãbos

me aliquando tibi.i.ut alius tibĩ uiderer. Sed tempua optatum mihi magis q̃ speratum: non enim sperare poterat,cum non haberet præsentia ad hoc merita,nec euidentes uidelicet causas, optabat tamen quia bonum quodlibet optabile est.extitit,id est emersit & exortum est.ut rebus tuis florentissimis,id est in summa fœlicitate tua,&,id est simul,memoria mea nostræ uoluntatis,id est beneuolentiæ pristinæ,& fides amicitiæ, id est in amicitia conseruanda,posset percipi,id est clare uideri & agnosci. Sum enim consecutus, id est obtinui,ut non modo,id est non solum domus tua tota,sed supple etiam,ut cuncta,id est uniuersa ciuitas, scilicet Romana,cognosceret me esse amicissimum tibi. Itaque &,id est simul,uxor tua præstantissima.i. quæ est præstantissima omnium fœminarum,& Crassi,scilicet filii tui,eximia pietate,uirtute,gratia, id est qui habent eximiam pietatem.s.in te eximiam uirtutem & gratiam in oculis omnium,nituntur.i.suffulciuntur consiliis,monitis,studiis & actionibus meis,& id est simul,senatus & populus Romanus intelligit,nihil esse tam promptum aut tam paratum tibi absenti q̃ operam,curam,diligentiam,autoritatem meam,in omnibus reb⁹ quæ pertineant ad te. Ego puto declarari tibi literis domesticis, quæ sint acta & quæ agam, scilicet pro te.

Ego uelim uehementer supple ut existimes.i.iudices de me,ac persuadeas tibi,me non incidisse aliqua uoluntate repentina,id est subitanea aut fortuito,scilicet casu,ad amplectendam,id est prosequendam amplitudinem tuam,officiis meis,sed ut primum attigerim forum,scilicet iudiciale.spectasse,id est tetendisse ad hoc semper,ut possem esse q̃ maxime coniunctus tibi. Quo quidem tempore teneo memoria,neque obseruantiam meam,id est meam uenerationem & cautionem ne te lædam,defuisse tibi, neque summam beneuolentiam ac liberalitatem tuam defuisse mihi. Si qua,id est aliqua, scilicet discordiæ semina interciderunt non tam re q̃ suspicione uiolenta,ea cum fuerint & falsa & inania,sint euulsa ex omni id est tota memoria & uita nostra. Tu enim es is.i.talis,uir & ego cupio cum esse.i.talem,ut quoniam incidimus in eadem tempora reipu.ut simul remp.tractemus,ego sperem coniũctionem & amicitiam nostram, fore.i.futuram esse,utrique nostrum laudi,id est ad laudem,quia honestum est bonos inter se amare & iuuare. Quamobrem tu ipse statues.i.constitues in animo tuo,quantum putes.i.putare debeas,tribuendum nobis,iudicio tuo.i.secundum iudicium tuum,& ut spero,tu statues supple illud, ex dignitate nostra.i. secundum dignitatem nostrã.

Ego uero profiteor tibi atq; polliceor eximium & singulare studium meum,in omni genere officii,quod spectet ad honestatem & gloriam tuam. In quo etiam si multi contendent mecum tamen superabo facile omneis.i.contendentes mecum,cum.s.fit,q superabo reliquis omnibus iudicibus.i.ita iudicantibus, tum.i. multo euidentius.Crassis tuis scilicet filiis,iudicibus quos ambos scilicet liberos tuos.

☞VNICE.singulariter.In M.Crasso filio tuo. Beneuolentia impari.nõ æquali amore, subaudi sum.i. non æque amo atque Publium. Hoc magis. affert rationem quare magis P.amet, quia & hoc tempore & alio tempore semper ab eo maxime est amatus & obseruatus. Alterum.secundum post te. Has literas.Ci.ita affirmat se facturum ea quæ promisit Crasso,ut uelit p has suas literas habere cum & pondus fœderis & solennis obligationis,nõ epistolæ solum.

Fœderis.quod quidem ita solemniter feriebatur apud antiquos,ut liceret illud inuiolare. Vim. põdus & effectum. Recipio.plus est q̃ promitto, quasi suscipio facienda,& cum obligatione promitto.Sanctissime:inuiolate,integerrime,& constantissime.

Quæ à me.dicit Cic.se perseueraturum in defensione dignitatis eius,non solum propter amicitiam, sed etiam propter constantiam,ne uideatur leuis.

Permanebo. perseuerabo. Intelligerem pertinere.me ipsum cognoscerem. Mea sponte.mea uolũtate,à nullo rogatum. Admonitus.edoctus, factus

Quippiã certior.Quippiam.aliquid. Nihil te,scripsi.s.frustra

vnice diligo, sed in Marco beneuolẽtia impari.hoc magis sum Publio deditus, quod me q̃q̃ à pueritia sua semper, tamen hoc tẽpore maxie, sicut alterũ parentẽ & obseruat & diligit.Has literas velim existimes fœderis habituras esse vim, non epistolæ: meque ea quæ tibi promitto, ac recipio, sanctissime esse obseruaturũ, diligẽtissimeq; eẽ facturũ. Quæ à me suscepta defensio est te absente dignitatis tuæ, in ea iam ego, non solũ amicitiæ nostræ, sed etiã constantiæ meæ causa, permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbitratus sum, hoc ad te scribere: me, si

quid

quid ipse intelligerem aut ad voluntatẽ, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea sponte id esse facturum: sinautem quippiam aut à te essem ad monitus, aut à tuis, effecturum vt intelligeres nihil neque te scripsisse, neq; quenquam tuorũ frustra ad me detulisse. Quãobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribus rebus, vt ad hominem amicissimum: & tuis præcipias, vt opera, cõsilio, authoritate, gratia mea sic vtantur in oibus publicis, priuatis, forensib⁹, domesticis, tuis, amicorũ, hospitũ, cliẽtũ tuorũ negotiis, vt quoad ei⁹ fieri possit, præsentiæ tuæ desyderium meo labore minuatur. Vale.

Ex.viii.Epistola.Quantum ad meum studium. Tanta contentione decertani quanta nulla antea causa. Alii sic, quanta nunquam antea ulla in causa. Itaq; & præstantissima omnium fœminarũ uxor tua, & eximia pietate, uirtute, gratia tui Crassi in eius consilus, monitis, studiis, actionibúsque nitnutur. Quo quidẽ ex tempore memoria teneo, neque meam tibi obseruantiam, neque mihi tam summam beneuolentiã ac liberalitatem defuisse. Si quæ interciderint, non tam re quàm suspitiõe, uiolenta ea cum fuerint & falsa, & inania. In quo si multi tecum contenderent, tamen eam tum reliquis omnibus, tum Crassis tuis iudicus oẽs facile supabo. Quæ tibi ꝑmitto, ac recipio sanctissime esse obseruaturũ, diligentissiméq; etiã facturũ.

Vt ad ho.amicissi.i.tanquã ad eum à quo scias te plurimum amari, cui possis omnia mandare. Nam nisi quispiam sit nobis amicissimus, si sit uir alicuius authoritatis, non audemus ei mandare, ut aliquid paruum pro nobis faciat, ne uideamur illum paruifacere, neq; de rebus maximis, ne uideamur impudentes, aut temerarii, imponentes ei tantum oneris. Petit igitur Ci. à Crasso, ut se talem amicũ existimet, cui putet omnia posse mandari, & minima, maxima & mediocria. Et præcipias.mandes, iubeas. Tuis. propinqs & amicis qus Romę agunt res tuas, ut in oibus negociis utantur opera & consilio meo. Publicis. discurrit per genera negociorũ, quibus uult exigi operam suam. Pub.quæ pertinebãt ad remp. Priuatis. ad rem familiarẽ tuam, uel aliquorũ tuorum. Forensibus.ciuilibus, quæ agentur in foro. Domesticis quæ ad domum tuam spectabunt. Tuis.quæ tua intererunt. Amicorũ.tuorum. Clientum. quos in pa-
trocinio tuo habere consueuisti. nam cliens & patro- Cliens
nus nomina sunt ad aliquid dicta. Opera.labore, a- Patronus
gendo in supradictis negociis. Authoritate. existimatione, quæ est mihi apud senatũ & populum, quæ plurimum prodest negociis amicorum. Cõsilio.monendo & cõsulendo quid agere debeant. Vt quoad eius.sensus est, ita utantur consilio & opera, ut quantum per me fieri poterit, minus pigeat eos absentiæ tuæ, cum me uideant uicem tuam gerere, & ita facere ut si tu adesses. Quoad eius.i.inquantũ. Fieri pos-
sit.quia scio quod penitus fieri non posset, ut ab eis Quoad
non desydérareris. Desyderium præsentiæ tuæ.i.sollicitudo quam capiunt pro desyderio præstantię tuę id est desyderãtes ut adsis in urbe. Minuatur.fiat leuior. Meo labore.quem eis pro te præstabo.

EGO diligo unice.i.ut unicos filios diligerẽ, sed ASCEN.
beneuolentia impari.i.minore in Marco. s. filio tuo, ego sum deditus.i.addictus magis Publio.s.filio tuo, quàm Marco, hoc.i.propter hoc ꝙ quanquam, sup. obseruauit & dilexit me semper à pueritia.s. sua, tamen obseruat & diligit me maxime hoc tempore, sicut alterum parentem.i.patrem, Has &c. Velim sup.ut existimes has literas habituras esse uim.i.potestatem fœderis.s.tecum icti, non epistolæ.s.dũtaxat, & me obserua-
turum esse sanctissime & diligentissime, ea quæ promitto, ac pro.i.recipio tibi. Recipere enim interdũ est pro Recipere
mittere, interdũ reseruare, interdum seruare, unde canere receptui, interdũ accipere dedita. Ego permanebo non solũ causa amicitiæ nostræ, sed etiã causa constantiæ meæ.i.ut cõstans sim & uidear, in ea sup. defensione dignitatis tuæ, suscepta sup.est à me, absente. Quamobrẽ ego arbitratus sum, satis esse hoc tẽpore, scribere ad te, hoc.s.sequentia, si ipse.i.ego, intelligerẽ quid.i.aliquid pertinere, aut ad uoluntatẽ sup.tuam, aut ad cõmodum sup.tuũ, aut ad amplitudinẽ tuã, me facturũ esse id spõte mea.i.quod dicũt proprio instinctu. Sinautẽ.i. sed si, essem admonitus, aut à tuis, sup.me effecturũ.ut intelligeres, nihil neq; te scripsisse, neq; quenquã tuorum detulisse, id denunciasse ad me frustra. Quamobrẽ uelim sup.ut, &.i.simul, ipse.i.tute, scribas ad me de omnibus rebus minimis, maximis, & mediocribus, ut.i.tanquã ad hoiem amicissimũ, &.i.simul, ꝑcipias tuis.s. necessariis & amicis, ut utantur sic opera, cõsilio, authoritate, gratia mea, in oibus negociis tuis publicis, quæ magistratum concernunt & remp. priuatis, quæ ad rem priuatã spectãt. forẽsibus, quæ in foro iudiciali agun-
tur, domesticis.i.familiaribus, & sup.amicorũ hospitum, clientũ tuorum, ut desideriũ præsentiæ tuæ minuatur Quoad
quoad eius.i.quatenus id possit fieri, labore meo.i.per laborem meum, cum faciam fere quæ tu si adsis. eius

Vatinius Imperator. Ciceroni suo. S. D.

SI vales bene est, ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas, Publius Vatinius cliẽs ad te venit, qui pro se causam dicier vult. Non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Ego autem quem poti⁹ adoptem aut inuocem, quâm illum, quo defendẽte

SI uales. Cum gereret bellum Vatinius in Illyriis, HVBER.
& ob res bene gestas optaret sibi decerni supplicationes, quidam maleuoli & inuidi impugnabant eum, & honori eius detrahebant. Quare in hac epistola rogat Cicer. ut quemadmodum ante in periculo capitis eum defendit, ita nunc defendat in honore. Deinde pollicetur se daturũ operam, ut Diony. Ci. seruus fugitiuus aliquo modo inueniat, profugerat enim in eas regiones. Consuetudinem.Ci.libenter in defensionibus amicorũ uersari consueuit. Patrociniis.defensionibus, aduocationibus, nam pa-
tronus defensor causarũ dicitur.i.aduocatus, patro- Patrocinia
cinium, defensio. Publius Vatinius.ego Vatinius, lo- Patronus
quitur enim de se tanquã de tertia persona. Cliens. Dicier
defensione egens, est enim qui patronum colit, & sequitur, ut ab eo defendatur. Causam dicier. causam

Vardarii,id est in eo oppido in Illyriis de quo tu mandasti nihil,scilicet ut curem comprehendendum,ego tamen præmandaui,id est antequam eo perfugeret,nt conqniereretnr terra mariq;,& profecto ego reperiam tibi id est,ad utilitatem tuam,illum,nisi aufugerit in Dalmatiam,seu Delmatiam quæ est pars Illyriæ & tamen,id est licet,eo fugerit,ego ernam,id est auellam eum,aliquando,id est tandem,inde.i.ab eo loco. Tu fac supple ut ames nos. Vale. Ex castris Narona.i.in eo loco,ad tertinm Idus quintileis.i.Iulias.

Vatinius.Ciceroni suo. S.

SI vales bene est, ego qdé valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico:&eo minus, q me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiá hic refrigerauit. Sed tamen non desistam, quin illum aliquando eruá. Sed tamé omnia mihi dura imperas. De Catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligentissime. Apagete cum nostro Sex. Seruilio. nam mehercule ego quoq illum amo, sed huiuscemodi vos cliétes, huiusmodi causas recipitis? hominem vnum omnium crudelissimum, qui tot ingenuas matresfamilias stuprauit, tot ciues Romáos occidit, arripuit, disperdidit, regiones vastauit? Simius, non semissis homo cótra me arma tulit,& eum bello cepi. Sed tamen mi Cicero quid facere possum? Oia mehercule cupio quæ tu mihi imperas. Meá animaduersioné,& suppliciú, quo vsurus erá in eú qué cepissé, remitto tibi & códono. qd illis rńdere possú, q ob sua bóa direpta naues expugnatas, fratres, liberos, parétes occisos, ×actióes expostulát? si mehercules

HVBER.

SI uales. Primũ scribit Vatnins ad Ci. se nihil adhuc certi habere de eius seruo fugitiuo nomine Dionysio. Sperare tamen se aliquando erutnrũ illum ex Dalmatia. Deinde qnia Ci.& Seruilius deprecati fuerant ipsum pro quodam Catilio pyrata, quẽ ille bello acceperat, addurit multas causas quare nõ debeat ei parcere, rogátque Ci. ut eum defendat Romæ, quia potuissent supplicationes sibi decerni pro rebus Dalmaticis bene gestis: Sed Cæsar qui debebat proponere in senatu de ea re nondum proposuerat, ob quã rem ostendit sibi fieri iniuriã,& cõmemorat quædam á se in Dalmatia gesta, deinde se totum Ci. tradit,nt ab eo defendatur. Dionysio.ita enim uocabatur seruus fugitiuus Cice. erat autem nomen accõmodatum seruis,sicut Syrus,Dauus &c.Hora. Tu ne Syri Daue,aut Dio.filius audes deiicere ex saxo. Extrico,explico,expedio,libero.Extrico enim penultima producta,libero,soluo,& expedio significat.Hora.in car. Seu pugnet densis extricata ceruа plagis Vir.& inextricabilis error.Dicit igitur se nihil extricare,id est certũ habere.Eo mi.subaudi extrico. Dalmaticum. est enim regio satis frigida. Eiecit.expulit. Illinc.ex Dalmatia,nam Vatinius coactus fuerat discedere propter frigus. Refrige. ferit frigus. Non desi. non cessabo. Dura.difficilia,non propter Dio.seruũ hoc dixit,sed propter Catilium. Nescio. quasi dicat non satis honeste & iuste,ita enim solemus dicere in contemptum, dixisti nescio quid uerborum , nescio quid deprecationis &c. Apagete.familiariter, corripientis est,quasi dicat abi in bonam rem. Cum nostro Ser.qui etiam idem á me petit quòd tu, ut hunc dimittam. Vos.habet emphasim, quasi dicat qui habemini uiri boni,& non deberetis defendere nisi bonos. Huiusmodi.tales ita sceleratos,sicut fuit hic Catilius. Causas huiusmodi . ita iniustas & inhonestas. Hominem subandi recipitis. Ingenuas . liberas, unde maior est iniuria,ingenuas auté dixit,quia & matresfamiliæ libertinæ esse possunt , ut paulo infra ex uerbis iurisconsulti declarabif. Matresfamilias.honestissimas mulieres,nam materf. ut scribit Aul. Gel. dicitur ea sola quæ in mariti manu mancipióque sit, quoniam non in matrimoniũ tantum,sed in familiam quoq; mariti,& in sui hæredis locum uenisset, & Festus dicit, matremfami.non ante dici,q̃ uir eius paterfa.appellaretur,nec multæ in una domo esse possunt,nec uidua hoc nomine appellari potest,quæ sine filiis est.Item iuriscon.ff.de uerb.signi.melius ostendit,quę materfa.his uerbis Matremfa.accipere debemus eam quæ non inhoneste uixit . Matrem enim familias á cæteris fœminis mores discernunt, atq; separant, proinde nihil intererit nupta an uidua sit ingenua, an libertina, nam neque nuptiæ,neq; natales faciunt matresfami.sed boni mores,uidetur ergo male diffiniuisse Festus,cum dixit uiduam eo nomine appellari non posse, familias autem genitiuus est ad imitationem græcorum, qui fœmininorum in a purum desinentium genitiuos in as mittunt,dicimus tamen & materfami.& materfamiliarũ. Arripuit.captiuos fecit. Semissis, quidam distingunt sic, uastauit semissis , ut sit accusatini casus, id est fecit monetam adulterinam, quia semissis genus est & mensuræ & monetæ , sed non probandus est ille intellectus, quia uiolentus est,melius ergo intelligitur sic. Simul.deinde. Vero.expletiua est coniunctio, neque legendum est non. Semissis homo,id est homo uilis,& quasi semi homo,sicut semissem,semiassem dicimus. Bello.cuius iure licet ipsum punire , sed tamen significat se causa Ci. cupere ei indulgere uitam , sed non licere, cum ille fuerit sceleratissimus & multos læserit , nunc ab eo pœnas exigunt. Quid.p.f. quasi dicat nihil, nisi eum condemnare,si modo iustitiam ipsam sequi uelim. Omnia c. subandi facere. Quæ.t.im.s.nt eum dimittam incolumen. Sup. pœnam. Animadner.punitionem,propter offensionem. Remit. dimitto tibi. Quid illis.dixit se condonare quæ ad se pertinẽt,quæ uero ad alios spectant,qui iniuriã acceperunt, dicit se cõdonare nõ posse,inquit ergo. Quid respondere possum. quasi dicat nihil quod habeat honestatẽ aut æquitatem. Direpta. in prædam conuersa. Expugnatas. ui & prælio uictas. Occisos. quod peius est,quasi arrepti fuissent. Anthores. mouentes causam & litem. Expostulant.querunt de damnis & iniuriis sibi á Catilio illatis.

Extrico

Apagere

Matresfamilias

Familias

Semissis

Animadnersio.

ASCEN.

SI uales.Idem Vatinius ex eadem prouincia hanc ad Ci.dedit epistolam in qua primum scribit se nihil certi adhue habere de Dionysio seruo fugitiuo, sperare tamen posse eum aliquando eruere é Dalmatia. Deinde quia Ci.& Seruilius deprecati fuerant pro quodam Pyrata Catilio nomine,quem Vatinius bello ceperat,ad-

ducit multas causas quare ei non debeat parcere,rogátque Cicerooem ut causam snam defendat Romæ,qnia potuissent supplicationes sibi decerni pro rebus in Dalmatia bene gestis.Sed Cæsar qui debebat referre de ea re nibil adhuc retulerat,quod iniquum censet,cõmemorans quædam præclare gesta. Deinde se totum Ci.ab eo defeodendum tradit. Ordo est.Si uales,bene est,ego quidem ualeo. Ego nihil adhnc extrico,id est expedio,& extricis & inuolucris eruo,de Diooysio tuo,scilicet seruo fugitiuo,id est oihil adhuc certi afferre possum,& eo,id est tanto minus sup.extrico aliquid,quòd frigus Dalmaticum quod eiecit sup. me illinc, id est è Dalmatia , refrigerauit,id est iterum frigus generauit,etiam hic,scilicet ubi ouocsum,id est in hac parte Illyriæ,qnasi dicat propter frigus nihil hactenus potui agere,nnde etiã pigrũ à Vir. dicitur, quia pigros facit, sed non desistam quin eruam,id est extraham,quasi feram è latebris,illum, scilicet seruum tuum , aliquando, id est taodẽ. Sed tameo tu imperas mihi omnia dura,id est difficilia factu. Scripsisti nescio quid deprecationis diligentissime,id est quàm diligẽtissime precatus es,ne animadnertã in Catiliũ,de Catilio,scilicet pyrata à me capto.Apagete,Comicus & Plauto familiaris sermo,qno more supra dixit dicier pro dici.Videtur antem græcum uerbũ ab apo & ago compositũ.Nam & ago græce dicitur,ut sit apagete,id est amonete, procul agite, ut sup.cum Sexto Seruilio nostro,nam me hercule ego amo quoq; illũ,scilicet Seruiliũ,quare dixerat nostro Seruilio,sed recipitis uos,scilicet tam sancti & prudẽtes uiri,causas huiusmodi clieotis.i.rei, scilicet pyratæ.q.d. id non decere. Suscipitis inquam defeodeodũ bominẽ unum.i.solum crudelissimũ omnium, qui stuprauit tot ingennas.i.oulla seruitute lua,aut maiorũ suorũ notatas matresfamilias,& sup.qui occidit tot cines Romanos,qui arripuit,disperdidit.s.tot ciues Romaoos,& sup.q uastauit regiones.Simul nero homo semissis.i.uix asse & dimidio eius æstimandus,nnde prius homini semissi legeodũ dixi,tulit arma cõtra me,& cepi eum bello.s.iusto. Sed tamen mi Ci.quid possum facere.s.in hac re. quidem.i.certe, ego cupio sup. facere omnia,me hercle,quæ tu imperas. Ego remitto tibi.i.ad placitũ tuum condono, meam animaduersionẽ.i.iustam punitionem Catilii,& supplicium,quo eram nlurus in eum quẽ cepissem,qnid possum respondere illis qui actores.i.cum sint actores & accusatores,expostulant,id est iuste & manifeste postulant. Booa sua direpta,scilicet à Catilio,nanes expugnatas,captas & uictas ab eo,fratres,liberos,parentes occisos,scilicet ab eodem? quasi dicat nihil possum honeste respondere si eum absolno.

*PETRI VICTO. ACTIONES expostulant. Ita legendum est, quemadmodum etiam uetusti codices habent non ut Manutii in priore,& in posteriore sua editione scripserunt, Actione expostulant. In Verrem.cxv.Actionem eius rei postulant.

CASTI.

HVBER. APPIVM. qui ut supra uidimus , potens erat & superbus uir,qui noo satis curaret, quid de se bomines loquerentur. Cnius.Appii. Suffectus.substitutus,nidetur enim fuisse prius Imperator in ea pronio cia Appius. Sustioere.tueri fuisse recte factum si haberem Appium defensorem meum. Hoc.quod eum dimitterem impune ꝑpter quos offendit. Quid ergo est.s.quid uelim pro te facete de Catilio. Ea res. ea defensio tui Quin. Volusii, discipuli tui. Fugare. deterrere. Adnersarios.ne eum persequant̃ amplius. Io en.io ea re. Istic.Ro. Cæsar.conqueritur de Cæs. quod eius culpa (qnia uoluerit referre in senatu)nõ fiant ei supplicationes. Adhuc. hucusque. Non re. non ponit in senatu. Quasi.tanqnam. Vero.ironice dictum.Res iustis.tri.i. quæ res mereantur iustissimũ triumphum. Nam si.boc dicit contra sententiã Cæs. qui dicebat non ei dandas supplicatiooes,donec totam Dalmatiã cepisset,quod quidẽ dicit esse difficilimum, quia.xx.oppida Dalmatiæ plusquã sexaginta alia oppida sibi adiunxerunt,quæ oia necesse est uincere,ut totum bellũ conficeretur. Si expectandũest. nt mihi decernaotur supplicationes. Dum.donec. Cooficiam,finiam. Asciuerunt.adiunxerunt. Expugno.uinco. Lõge.ualde.Salu. Lõge mihi aliena mẽs. P.cõ. Alia.aduersa. Qnã cæteri.quibus decretæ sunt supplicationes,cum etiam multum belli superesset.

ASCEN. ME hercle,si haberem Appium, scilicet pulchrũ, hominem cauillosum & cautum supple adiutorẽ aut defeosorem,in cuius locum ego sum suffectus.i.substitutus,tamen non possem sustinere boc, id est hanc iniquissimam absolutionẽ , ant expostulatiooẽ tam iustam in Catilium agentium. Ergo supple inquies quid est.s.reliquũ. Ego faciam sedulo.i.seorsum à dolo,diligenter omnia quæ sciam te uelle. Sup. Catilius defenditur contra actores, à Quin. Volusio discipulo tuo,si forte ea res.i.fama patroni,poterit fugare aduersarios.s.eius,spes est maxime in eo. Tu defendes oos istic.i. nbi tu es,hoc est Romę,si quid erit opus . Cæsar facit mihi adhuc iniuriam de supplicatiooibus meis , & non refert adhuc, id est non affert in cõsultationẽ senatus, de rebus gestis, scilicet à

Appiuin haberem, in cuius locum suffectus sum,tamẽ hoc sustinere non possem. Quid ergo est? Faciá omnia sedulo, quæ te sciam velle. Defenditur à Quint. Volusio tuo discipulo . si forte ea res poterit aduersarios fugare, ĩ eo maxime spes est. Nos si quid erit istic opus,defendes.Cæsar adhuc mihi iniuriã facit.de meis supplicationibus & rebus gestis Dalmaticis adhuc nõ refert:quasi vero nõ iustissimi triumphi in Dalmatia res gesserim.Nam si hoc expectandum est, dum totum bellũ cõficiam , viginti oppida sunt Dalmatiæ antiqua : quæ ipsi sibi asciuerunt,amplius sexaginta.hæc nisi omnia expugno , si mihi supplicationes nõ decernuntur,longe alia conditione ego sum,ac cæteri Imperatores. Vale.

Ex.x.Epistola. Si uales,bene est,ego quidem ualeo.de Diooysio.

De Dionysio tuo adhuc nihil extrico.Hoc principiũ habent nõoulli codices,in qnibus relinquit̃, qđ cæteri habẽt si Vales,bene est,ego quidẽ ualeo. sed lectorum sit iudiciũ.Simius oõ semissis hõ contra me arma tulit.oía quidẽ me hercle cupio, quæ tu mihi imperas.Quid illis respondere possum,qui sua bona direpta,naues expugnatas,fratres,liberos,parẽtes occisos,actiones expostulant? Si me hercule Appiũ haberem,in cuius locũ erectus sum, tñ huoc sustioere nõ possem.de meis quidẽ supplicatiooibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert.hoc existimás,neminem te tui amantiorẽ me habere. Vale & me ama, ut soles,útque cupio.d.v.Decenbris Narona.

me,

me, Dalmaticis, id est in Dalmatia, quasi uero non gesserim in Dalmatia res iustissimi triumphi, id est triumpho dignissimas. Nam si hoc, scilicet referre de rebus meis sit expectandū, dum, id est donec conficiam, id est finiam, totum bellum, uiginti oppida sunt Dalmatiæ antiqua, quæ asciuerunt, id est attraxerunt sibi amplius sexaginta sup. oppida, quæ dicuntur Dalmatia noua, nisi ego expugno, id est capio, hæc omnia, supplicationes non decernuntur mihi? quasi dicat id iniquum esse. Ego sum. si hoc fit: longe alia, quia deteriori conditione, ac, id est quàm cæteri imperatores. Vale.

Vatinius Ciceroni suo. S. D.

EGo post supplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus sum: sex oppida vi oppugnando cepi: vnum hoc, quod erat maximum, quater à me iam captū: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, et arcem eorum totam ex qua me niues, frigora, imbres detruserunt: indignèque mi Cicero oppidum captum, & bellum confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad cæsarē meam causam agas, mèque tibi in omneis parteis defendendum putes: hoc existimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale.

Data Nonis Decembris Narona.

EGO post. Hoc uidetur esse contrariū eius quod supra dixit, nam quæstus est, quòd non decernantur sibi supplicationes, nūc dicit fuisse decretas: ad quod alii respondent eum petiisse multas supplicationes, & aliquas obtinuisse, quod non placet, quia non multę supplicationes petebantur. alii dicunt inter scribendū epistolam accepisse supplicationes sibi fuisse decretas, quod ideo non uidet uerisimile, quia dicit post decretas supplicationes se profectum in Dalmatiam, & multa oppida expugnasse, quod non potuit fieri eo tempore solo, quo scripsit epistolam. Ego puto esse principium breuis epistolæ, aut potius chirographi alicuius subito scripti, quo breuiter cōmemorat quid egerit in Dalmatia post decretas supplicatiōes. Oppugnando, contra bellando. Vi. per uim. Vnū hoc, quod nūc oppugno. Quater captum. quia quatuor turres & quatuor muros cepit, ideo dixit se quater cepisse. Vir. ter uincendum esse dixit eum qui treis animas habebat. Cui treis aīas Feronia mater Horrēdum dictu dederat, terna arma mouēda: Ter leto sternendus erat. Arcem. ἀκρόπολιν, locum eminentiorem & munitiorem in urbe. Detruserunt, ui expulerūt, & amouerunt. Captum. quod iam ceperam, quia expugnaueram loca munitiora. Confectum. finitum, quia uicto illo oppido, quod erat omnium maximum, ut dixit, uidebatur sibi confecisse bellum. Agas causam meam, dicas ut tuearis partes meas. Ad Cæsarem. is enim aliquantulum obstabat honori Vatinii, neque erat Cæs. tunc in Gallia, ut quidam uolunt, dicentes eum oppugnasse Vatinium per alios, quod si esset, non diceret nunc apud Cæ. In omnes partes. i. per omnia. Neminem amantiorem tui. neminem qui te magis amet. HVBER.

EGO. Principium est nouæ epistolæ. Ego sum profectus in Dalmatiam post supplicationes decretas mihi, scilicet à senatu, ego cepi sex oppida oppugnando sup. ea, ui. Vnum sup. oppidum quod erat maximum, captum sup. est à me iam quater, cepi enim quatuor turres & quatuor muros, & totam arcem, id est quod dicunt fortelitium eorum, ex qua, scilicet arce, niues, frigora, imbres, detruserunt me, & ò mi Cicero coactus sum indigne, id est quod indigne ferendum est, relinquere oppidum captum, & iam confectū. Quare rogo te, agas causam meam, ad, id est apud Cæsarem, si sit opus, & putes me defendendum tibi in omnes partes, existimans hoc, te neminem habere amantiorem tui. Vale. &c. ASCEN.

M. Cicero Vatinio Imper. S.D.

GRata tibi mea esse officia non miror: cognoui enim te gratissimū omnium, idq; nunquam destiti prædicare. nec enim tu mihi habuisti modo gratiam, verum etiam cumulatissime retulisti. Quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me studio erga te, & eadem voluntate cognosces.

GRATA. Scripserat Vatinius, se intellexisse quæ Cice. pro se fecisset Romæ, & de eis egerat gratiā: quare Cic. uehementer laudat eius gratulationem, & pollicetur se perseueraturum in eadem uoluntate erga eum, in qua ante fuit. Deinde quia Vatinius ei cōmendauerat uxorem suam Pompeiam, scribit Cice. se diligenter dedisse operam, ut illa intelligeret se omnia facturum, quæ illi opus essent, & ita hortatur Vatinium, ut ad eam scribat, deinde de Dionysio seruo rogat, ut quacunque ratione poterit eum adducat. Gratissimum omnium, super omnes ualde gratum & ideo nō est mirum quòd grata habeas, quæ pro te feci. Id. te esse gratissimum omnium. Nunquam destiti prædicare. nunquā cessaui publice & aperte dicere. Mo. tantūmodo. Habuisti gratias. i. gratū habuisti officium meū, quia ut ante sæpius diximus, agimus gratias uerbis, habemus aīo, referimus re. Cumulatissime. plenissime. Retulisti. reddidisti, qa gratitudo animi, apud me existimatur plena satisfactio. Reliquis. in qbus erit opus officio & opera mea. Pari. simili, sicut añ feci. Studio. diligētia & fauore. HVBER.

Quòd mihi fœminam primariam Pompeiam vxorē tuā cōmendas: cum Sura nostro statim tuis literis lectis locutus sum, vt ei meis verbis diceret, vt quicquid op⁹ esset, mihi denūciaret: me oīa, quæ ea vellet, summo studio curaq; facturū: itaq; fa-

PRIMARIAM. principem, egregiam. Sura. proprium nomen unius ex domesticis Vatinii. Nostro. communi amico. Meis uer. meo nomine, meā parte. Denunciaret. significaret, notificaret. Ea. s. uxor tua. Itaque. i. & ita faciam, duæ partes sunt. Ipse. egomet. Conueniam. alloquar. Difficilis. refert ad magnam, quia res magnę difficiles esse solent. Aut parū me digna, ad paruā retulit, quia plerunq; nō audemus hominibus alicuius authoritatis cōmittere res paruas, HVBER. Primarius Meis uerbis Denunciare

quia uideantue eis indignę. Cic. autem nunc nō nult eum respectū de te liabere. Sic supra ad Marcū Crassum. Quamobrē uelim ita ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribúsq; reb⁹, ut ad hoiem amicissimū. Nō laborioſa.i. facilia, quantū ad res magnas. Et honesta.i. me digna, & cū hoonore meo facta, quantū ad res paruas. Si me amas. modus est adiu-
Conficere randi. Confice. exequere, & effice quod promisisti.
PHI. GRATA. Cum quispiam est de aliquo benemeritus & accipiens quod facie gratum esse cognoscit, lætatur quin & magis atq; magis accenditur ad alia cōfereoda. Ci. Vatinium laudat à gratitudine cum molta in eum beneficia contulisset, illi grata extitisse cognouit, uel maxime quod ad Ci. scripserat, & de beneficiis in se collatis suaues ei gratias egerat. Itaq; & lætatue plurimum officia sua bene collocasse, & illi atque uxori Pompeiæ, qnam Ci. per literas cōmendarat, acommbus suis nunquam defuturum esse pollicetur. Est tota hæc epistola amoris plena suauitatis, & gratiæ. P. nero Vatinius ciuis Romanus tunc aduersus Dalmatas erat imperator exercitus, & ibi peæclara multa gesserat, de quo in epistola ad Cice. Vatinius sic ait, Cæ. adhuc mihi iniuriā fecit, de meis supplicationibus & rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert, quasi uero non iustissimi triōphi in Dalmatia res gesserim. is est ille Vatinius quē olim Cice. à periculo capitis defenderat, quod & ipse Vatinius meminit in epistolis suis. Vt si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas P. Vatioius cliens aduenit, qui pro se causam dicier uult, non puto repudiabis in bonore, quem in periculo recepisti, & quem potius adoptem quàm illum quo defendente uince-
Prædicare re didici. Prædicare. publice dicere. Reddidisti. nam reddere & referre gratiā idem est, sed quomodo Vati-
Reddere nius gratiam tunc retulit Cice. pro relatione gratiarum Cice. gratitudinem animi eius accepit, quam etiam
gratiam pluris fecit, quàm alteram satisfactionem officiorum. Quamobrem. ex qoo mea officia tibi grata esse intelli-
Referre go. Reliquis. in quibus erit opus opera mea. Studio. diligentia & cura. Primariam quasi principem. Fœmi
gratiam nam. à fœmine, id est femore, fœminæ sunt appellatæ, crassioribus enim sunt fœminibus mulieres quàm uiri.
Fœmioa Vxorem. quasi onxores sunt uxores appellatæ, ab ungendis maritorum postibus lanâque figenda, quod ou-
Vxores beotes puellæ faciebant. Sura. utrique familiaris erat. Statim. quasi nno statu appellatum, unde Plautus. ita statim quasi staot ignari, ut illico quasi in loco, è uestigio ex primo motn pedum. Itaque. & ita, diuisim legendum. Neque tam paruam. ut in epistola ad M. Crassum. Velim ita ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribúsque rebus, ut ad hominem amicissimum. Cooueniam. ibo, & alloquar. Difficilis. ad magnā
Parum di. ad paruam rem, quæ hominibus summæ authoritatis cōmitti non solet, uode & in illa epistola legimus, bominem occidat oportet, qui uestra opera uti uelit. Laborioſa. ad magnam referas. Honesta. ad parnam. Confice. quod per literas toas promisisti. De Dionysio. is erat qnidā seruus Cicero. fugitiuus anagnostes, de quo Vatinius ad Cic. sic ait. Dicitur mihi tuus seruus Anagnostes Vardaci esse, de quo tu nihil mandasti. Ego tamen mari, terráque ut conquireretur mandaui, & profecto illum tibi reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit, & inde eum aliquando eruam. idem in alia ad eum epistola. de Diooysio tuo adhuc nihil extrieo, & eo minus quod me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit etiam hic refrigerauit, sed tamen non definam quin illum aliquando eruam. de quo Cicero nunc illi respōdet. Si me amas. quasi aduerbialiter dictum, ut amabo.
ASCEN. GRATA &c. Non respondet superiori epistolæ, sed alteri, qua Vatinius egerat Ciceroni gratias pro impensis beneficiis, pollicetur igitue se in officio & nolantate permansurū, monétque ut uxori scribat eam sibi commendatissimam esse, & demum monet ut fugitiuum persequatur Dionysium uidelicet. Ordo est. Ego non miroe officia mea esse grata, id est accepta tibi, cognoui enim te gratissimum supple esse omnium, scilicet hominum, & ego nunquam destiti prædicare id, aliter tamen Appio scripsit. Etenim, id est quia, tu nec modo, id est non solum, habuisti, scilicet in animo, gratiam mihi, uerum etiam retulisti, id est reddidisti re ipsa. supple gratiam, cumulatissime, quamobrem tu cognosces pari studio & eadem uoluotate erga te, supple in reliquis rebus tuis omnibus. Quod, id est quia, tu commendas mihi fœminam primariam, Pompeiam, scilicet nomioe, uxorem tuam, ego locutus sum statim lectis literis tuis, id est postquam legeram literas tuas, cum Sura nostro, scilicet familiari, ut diceret ri, id est uxori tuæ, uerbis meis, id est nomine ant ex mandato meo, ut supple ipsa denunciaret mihi quicquid opus esset supple illi, & me facturum supple esse, omnia quæ ea uellet, summo studio & cura supple summa, & si oidebitur opus, id est operæ prætium esse, ego ipse. i. egomet, conueniam eam, id est ibo ad eam. Tamen ego uelim supple ut tu scribas ei, ut nullam reputet neque tam magnam, neque tam paruam, quæ uideatue mihi aut difficilis, si sit sane magna, aut parum digna me, id est opera mea, si sit nimium parua & facilis. Omnia quæ agam in tuis rebus. uidebuntur mihi, & non laborioſa, id est noo difficilia, nec multi laboris, & honesta. Confice, id est consumma, & finem fac, de Dionysio, scilicet seruo fugitiuo, ut redeat, si amas me.
HVBER. QVAMCVNQVE. sensus, quicquid ei promiseris id efficiam. Præstabo. re efficiam, & seruabo. Quam-
Improbus cunque fidem dedereis ei, quamcunqne promissionem ei feceris data fide. Improbus. perfidus, ut cum promiserit sub fide sua redire postea nolit. Io triumpho cum triumpbabis, ducebantue enim captiui in triumpbo post currum imperatoris. Dalmatis. in gratiam Vatinii, execratur nunc Ci. Dalmatas, qui ei magnum negocium & laborem darent: laborabat enim multum in uincendo eos. Dii male faciant Dalmatis. dii perdant
Illustrare Dalmatas populos Illyricos. Molesti sunt. id est qui afferunt tibi magnam molestiam & laborem. Illustrabunt. clariores facient, nam quanto est difficilioe uictoria, tanto est illustrior. Habiti. existimati. Bellicosi. aptu bello, ideo erit tibi gloriosius eos uincere.
PHI. QVAMCVNQVE fidem ei dederis. hoc est quodcunque ei promiseris ego efficiam. Varius est enim in hoc uerbo significādi modus, dicimus enim
Dare fidē dare fidem pro quidpiam spondere, aut iurare, aot confirmare. Vnde Terent. Thraso. Do fidem futurū.

ciam, eamq́; si opus esse videbitur, ipse cōueniā. Tu tamen ei velim scribas, vt nullam rem neq; tam magnā, neq; tam paruā putet, quæ mihi aut difficilis, aut parū me digna videatur. Omnia quæ in tuis rebus agā, & non laborioſa mihi, & honesta videbūtur. De Dionysio, si me amas, cōfice.

quamcunque fidem ei dederis, præstabo. Si vero improb⁹ fuerit, vt est, duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis dii ma-

le faciant, qui tibi molesti sunt. Sed, vt scribis, breui capientur, & illustrabunt res tuas gestas. Semper enim habiti sunt bellicosi. Vale.

Ex.xii. Epistola. Grata tibi esse mea.

Neque enim tu mihi modo tantum gratiam habuisse, uerum etiam cumulatissime retulisti. Cum Sura nostro storrim tuis lectis literis locutus sum, ut ei, etiam meis uerbis diceret. Omnia quæ in tuis rebus agam, non laboriosa mihi, sed perhonesta uidebunt.

Adhibere & habere fidem est credere alicui. Tetent. Nam propemodum habeo iam tibi fidem, in quorũ uerborum usu atque significatione audio multos errare, cum dicant dare fidem, idem esse quòd habere fidem. Do uero cum aliis dictionibus coniunctum alias significationes amplectif, ut dare uerba est decipere: dare ueniam est ignoscere, & interdum quasi cõcedere. Dare potestatem est cõmittere alicuius arbitrio, & longe differt ab eo quod dicitur facere potestatem: cum dicamus feci potestatem tibi meorũ librorum, feci copiam mearum pecuniarum tibi. Nõ autem dedi potestatem aut copiam. Præstabo. quasi obseruabo, & (ut ita dicam) ratum habebo, uel efficiam. Improbus. ut nolit redire. Dalmatis. Dalmatiæ populis. Plinius quarto natura. histo. Quæ pars ad mare Adriaticum spectat, appellatur Dalmatia, & Illyricum ad septentrionem Pãnonia uergit. finitur inde Danubio, idem Liburniç finis, & initium Dalmatiç Scardona, mediam uero Dalmatiam (ut ait Strabo) mons diuidit Adrius, hinc ad mare, hinc ad terram reliquam. Qui tibi molesti sunt. quoniam in eos superãdo maximam molestiam & laborem capiebat. Male faciant. perdant. Semper enim habiti sunt bellicosi, bellum gesserunt per multos annos cum Romanis, ex quo ait Strabo, Ea gens annos complures aduersus Romanos bella gessit. Vbi Vatinius sex oppida ui expugnando cepisse commemorat. Et in eadem inquit epistola: Nam si hoc expectandum sit, dum totum bellum conficiam. Viginti oppida sunt Dalmatiæ antiqua, quæ ipsi sibi asciuerũt amplius sexaginta. Bellicosi. bello deditι, & ideo gloria tua erit maior atque præstantior. — Adhibere fidem — Habere fidem — Dare uerba — Dare ueniam — Dare potestatem

QVAMCVNQVE fidem dederis, id est quicquid ei promiseris de me, utpote quòd cum nõ cedat, nec minus amet, aut propterea uituperet & similia. Ego præstabo, id est exhibebo & seruabo sup. eam. Si uero fuerit improbus, id est improbandus & incorrigibilis, ut est, duces eum captiuũ in triumpho. Dii malefaciãt Dalmatis, qui sunt molesti tibi, sed ut scribis, ipsi capientur breui. Ridicula est & assentatoria imprecatio in hostes, propterea quòd non sinunt se capi ad uoluntatem hostilis imperatoris cupientis de eis triumphare. & illustrabunt, id est illustriores & clariores facient, res tuas gestas, quia quanto uictoria fuerit difficilior, & quanto hostis fortior & animosior, tanto corona ac triumphus continget gloriosior, unde addit. Enim, id est quia ipsi, id est Dalmatæ, habiti, id est existimati & reputati, aut inuenti sunt sempet bellicosi. Et eam ob rem dicunt Alexandrũ regem noluisse cum Amazonibus confligere, cum uictoria parum honoris utpote de muliercul is haberet, & fuga æternum dedecus. Blanditur ergo Ci. Vatinio. Imitanda tamen est alioqui epistola. ASCEN.

M. C. S. D. Lucio Luceio Qu. Filio.

Coram me tecum eadẽ hæc agere sæpe conantẽ deterruit pudor qdá pene subrusticus: quæ nũc expromá absens audacius. epistola enim nõ erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neq; vt ego arbitror, reprehẽdẽda, nomẽ vt nostrũ scriptis illustretur, &

CORAM. L. Luceius uir dicendi peritissimus Italici ciuilisque belli historiam conficiebat, in qua se facturum mentionem de Ci. & eius rebus gestis nonnunquam significauerat, uerum cum Cic. auidissimus esset gloriç, & uideret Luceium hanc rem differre, non ausus præ pudore ei coram dicere, hac epistola aperte ab eo petit, ut suarum rerum gestarum commentarios conficiat & breuiter ostendit quæ ab eo scribi uelit, precipue de coniuratione Catilinæ oppressa, & de patria ab eo liberata, & de exilio suo, qd per iniuriam & inuidiam, passus est, & denique de glorioso eius reditu in patriam qui omnium bonorum consensu restitutus sit, & pene totius Italiæ humeris reportatus. laudat autem uehementer & ingenium & genus scribendi Luceii, quo se magna cupiditate incitatum scribit, ut res suæ gestæ monumentis literarum ab eo mandentur, quod si ille facere noluerit, ostendit Ci. semet de rebus suis scripturũ, licet arrogantiæ habeatur res suas commendare & laudare, se tamen facturum exemplo aliorum uirorũ clarorum. Postremo præter excellentiam ingenii Luceii, quo se inflammatum dicit, subdit aliam causam quare tantopere festinet, ut donec uiuus est, uideat res suas scriptas & illustratas & diuulgatas, & sic uiuus possit ex gloria sua uoluptatem capere. HVBER.

Coram. in præsentia, & ut dicimus ad faciem, & hoc loco aduerbii uim habet, & ad personas tantum refertur, palam ad omnia, est etiam sensus. cum nellem coram, & in præsentia tibi eadem hæc dicere, quæ nunc scribam audacius, prohibitus sum à pudore timiditatis pleno, & non satis rationabili. Agere tecum. te rogare, uerba tecum facere. Conantem. tentantem. Virg. Ter conata loqui. Pene subrusticus. pene abenus à uiro ciuili, qui non debet uereri in re honesta, qualem à te petiturus sum. Rusticitas autem pro inepta & timida uerecundia accipitur. Ouid. in arte. Et si rusticitas non uetat, ipsa rogat. Quidam, quasi dicat non satis cum ratione. Deterruit. prohibuit. Expromam, proferam, enarrabo. Nunc. cum scribo. Audacius. minus timide quàm coram egissem. Epistola. quæ ad absentes loquitur. Non erubescit. non habet pudorem, quia non uidet eum ad quem loquitur, neque habet sensum, et ideo audacius loquitur. Ouid. in epistolis Phedræ. Dicere quæ puduit, scribere iussit amor. Ardeo. incipit expromere quid uelit à Luceio. Ardeo. inflammatus sum. Incredibili. maiori quàm quispiam credere possit. Neque reprehenden. hoc dixit Ci. quia meminit in .i. officiorum dixisse. Cauenda est etiam gloriæ cupiditas, eripuit enim libertatem pro qua magnanimis uiris omnis debet esse contentio, ideo dicit hanc suam cupiditatem gloriæ non esse reprehendendam, quæ ex recte factis requiritur, in officiis autem intellexit non ueræ sed inanis gloriæ cupiditatem, & eam nimiam. Illustretur. fiat illustre & omnibus notum. — Coram — Palam — Agere tecũ — Conari — Rusticitas — Expromere — Ardeo

ASCEN. CORAM &c. Lucius Luceius uir dicendi peritissimus Italici ciuilisq; belli historiam scribebat, in qua se facturum mentionem gestorum à Cicerone significauerat, uerum cum Cicero auidissimus esset gloriæ, uideretque Luceium rem differre stimulat eum, monétque, quæ & qua forma de se scribi uelit, quæ si Luceius recusauerit, ipse de se scripturus sit, magnorum uirorum exemplo. Ordo est. Pudor quidam, pene, id est quasi, subrusticus, id est aliquantum rusticus & agrestis. rustici autem uerentur sæpe, ubi uereri nô debeant, eo quòd nesciant quàdo bene faciant, deterruit me conantem sæpe hæc eadem agere. i. tractare tecū, coram, id est in præsentia, quæ ego absens exponam, id est declarabo nunc audacius. Etenim, id est quia epistola non erubescit, & ita longe audemus plura scripto, quàm uerbo petere. Ego ardeo, id est uror cupiditate incredibili, neque reprehendenda, ut ego arbitror, quia de re honesta, uidelicet ut nomen nostrum illustretur. i. nubilitetur, & clarius fiat.

*PETRI VICTO. CASTI. M. Cicero S. D. L. Luceio Qu. F. Quod in Mediceo codice constanter seruatum animaduertimus, id ipsi quoque custodiuimus. LVCCEIVS, scilicet esse illius nomen, non Luccius. Quod quamuis parui momenti esse uideatur, non multi quoque laboris est retinere, postquam antiquis monimentis fidem habere uolumus, præterquam quòd semper hic per duo C C scribitur, uidimus etiam Romæ in antiquo lapide hoc nomen ita scriptum esse.

D. M.
LVCCEIAE
SECVNDINAE
TI. CLAV.
PRISCVS VITRICVS
VIX. AN. II. MEN. V.

Sed alium etiam Arretii esse scimus, in quo idem etiam nomen eodem pacto scriptum sit.

celebretur tuis. quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum etsi erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam: mèque ita vel cepit, vel incẽdit, vt cuperem quàm celerrime res nostras monumentis commendari tuis. Neque enim me solum cõmemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit: sed etiã illa cupiditas, vel vt autoritate testimonii tui, vel indicio beneuolentiæ, vel suauitate ingenii, viui perfruamur. Neque tamen hæc cum scribebam, eram nescius quantis oneribus premerere susceptarum rerum, & iam institutarum. sed quia videbam Italici belli, & ciuilis historiã iam à te pene esse perfectam (dixeras autẽ mihi te reliquas res ordiri) deesse mihi nolui, quin te admonerem, vt cogitares, coniunctè ne malles cũ reliquis reb⁹ nostra cõtexere: an, vt multi Græci fecerũt, Callisthenes Troicũ bellũ Timæ⁹ Pyrrhi, Polybi⁹ Numãtinũ(q oẽs

HVBER. CELEBRETVR. diuulgetur, & laudetur. Quod.
Celebrare at celebres nomen meũ. Ostendis. promisionibus tuis. Festinationi. accelerationi meæ, qui tibi instẽ, neque expectem ut tu sponte sponte facias. Genus. artificiose träffert causam huius festinationis in laudem Luceii. Expectatum. desyderatum. Vicit opinionem meam. i. maius & præstantius est, quàm opinatus sum. Cepit. allexit, alligauit me. Vel incẽdit. inflammauit, quod plus est. Rumores nostros. famã quæ est de me, & meis rebus gestis. Monomẽtis tuis. tuis historiis quæ sunt futuræ monumẽta rerũ. Neque. adducit aliquot causas propter quas ostendit se optare laudari à Luceio. Cõmemoratio posteritatis id est laudatio, quæ est futura de me apud posteros, si de meis rebus scripseris. Spem immortalitatis. ad spem æternæ memoriæ, nam per scripta clarorum uirorum, nõ autem per picturas & statuas nominis immortalitas comparatur. Illa. quæ sequitur, quasi maxima. s. Vt uel autoritate. i. fide existimatione, plus enim credimus hominibus doctis & claris, quàm imperitis. Indicio beneuolentiæ. capiam enim uoluptatem te significasse tuum erga me amorẽ. Suauitate.
Suauitas facilitate, & prõptitudine eleganter exprimendi quę
Perfrui uelis. Perfruamur. capiamus fructum & uoluptatẽ. Neq; tamen. ostendit Ci. nun arrogantia, sed opportunitate temporis se adductum esse, ut hanc rem hoc potissimum tempore à Luceio peteret. Oneribus. molestiis & laboribus. Institutarũ. inceptarũ. Italici quod in Italia gestũ est, dictum sociale contra Latinos, Hethruscos, Marsos, & Sãnites. in quo bello Cato Ethruscos domuit, Sabinos Marsos, Carbo Larinos, Sylla Sãnites. Strabo uero. Pompeius omnia flãmis & ferro populatus non prius ceditũ finem fecit, quàm Asculi euersione. Ciuilis belli. non Pompe. & Cæ. bellum quod fuit post oppressam coniurationẽ. sed Syllæ & Marii. Ordiri. inchoare. Reliquas. quæ post bellum Italicũ & ciuile fuerunt. Nolui deesse mihi. nolui culpa mea omittere & esse negligens. Quin. ut non. Malles. potius uelles. Contexere. coniungere,
Quin tractum à telis, sicut & ordiri. An ut multi. ostendit artificiose ex eo quod dicit alius historiographos fecisse, Luceium quoque facere debere, ut ciuilem coniurationem à Cice. oppressam à reliquis bellis separet. ordo est, ut cogitares an malles contexere nostra cum reliquis, an tu quoque malles seiungere ciuilem coniurationem ab hostilibus & externis bellis, ut multi græci fecerũt Callisthenes Troicũ bellum, Timæus Pyrrhi, &c.
Callisthenes Callisthenes. subaudi seiunxit bellum Troicum à reliquis bellis. Troicum. troianum, gestum aduersus græcos. x. annos, qui Helenã à Paride raptam repetebãt, nota est fabula. Callisthenes philosophus fuit & scriptor historiarũ, Aristotelis discipulus, non solum ingenio, sed etiam eloquẽtia præstanti, quẽ ut scribit Iusti. lib. xv. cum Alex. Macedo, propter salutationis Persicæ interpellatũ morem insidiarũ, quæ sibi paratæ fuerãt, conscium fuisse, iratus finxisset, truncatis crudeliter membris, abscissisq; auribus ac naso & labiis, deforme, ac miserandum spectaculum reddidit. Cum uero cum cane clausum cauea ad metum cæterorũ circunferret. Lysimachus eius

eius discipulus miseratus táti uiri, nõ culpæ sed libertatis pœnas pẽdentis, uenenũ ei in remedium calamitatũ dedit. Ante uero q̃ Alexandro suspectus fuisset, cum eo militans scripsit bella, quæ Alexan. gessisset, & itẽ alia aliorum. separauit autẽ bellum Troianum à reliquis: utpote quod magnum & memorabile p̃ter aliqua fuisset. Timæus. philo. Locrensis patria amicissimus Platonis. Pyrrhi. i. bellum, Pyrrhum autem intelligit non Achillis filiũ, sed Epirotarũ regẽ, qui multa bella aduersus Romanos gessit, tãdẽ à M. Curio Dẽtato ex Italia pulsus, & in Græciá reuersus, dum Argos oppugnaret, ictu tegulæ interfectus est. Polybius. is licet græcus, studiosissimus oominis Scipionis Africani, eius qui Numãtiam Hispaniæ urbẽ deleuit, cum historiam scriberet multorum bellorum, Numantinum bellum separato uolumine scripsit.

Tymæus
Pyrrhus
Polybius

ET celebretur. i. celebre fiat, scriptis tuis. Quod. i. quã rẽ, & si. i. q̃q̃, ostendis mihi sæpe te esse facturum, tñ uelim, sup. ut ignoscas huic festinatiooi meæ. Eoim. i. quia, genus scriptorũ tuorũ, & . i. q̃q̃ erat semp spectatũ, & . i. optatum à me, uehementer tñ uicit. i. superauit, opinioοẽ meam. i. elegantius & melius est q̃ opinabar, & oel cepit. i. affecit quasi captiuũ, uel incẽdit. i. inflãmauit, me ita, ut cuperẽ rumores nr̃os. i. sermões, incertorũ authorũ, q̃ habentur de rebus à me gestis, cõmendari. i. laudari, aut cõmitti, monumẽtis tuis. i. testimoniis scriptorũ tuorũ, quæ legentẽ mooeãt rerũ à me gestarum, q̃. p p q̃ celeriter. Rarũ genꝰ locutionis, p̃sertim apud Ci. in quo q̃ p ualde ponatur cũ positiuo, nã scd̃m Vallã dicẽdũ esset q̃ celerrime, nisi fortassis dicas, q̃. i. o q̃tũ celeriter, sicut in Andria Terẽ. Reiecit se in eã fleos, q̃ familiariter. i. o q̃tũ familiariter, ut exponit Valla cũ possit dici q̃ p pquã positum, ut hoc loco. Nõ. n. solum cõmemoratio posteritatis. i. eorũ qui post nr̃am ætatẽ futuri sunt, rapit me ad quãdã spem immortalitatis. s. famę & nois, sed etiã illa cupiditas, ut uiui pfruantur authoritate testimonii tui uel iudicio beneuolentiæ. s. tuæ in me, uel suauitate iogenii. s. tui, in cõtexendis historiis, uiui inquã. i. tãtisper dũ uiuamus. Nã oõ dubitat quin cessãte inuidia, ut post obitũ inuisorũ fieri solet, uirtus defuncto in honore sit. Neq; tñ cum scribebã hæc. i. has literas, erã nescius. s. nõ ignorabã, quãtis oneribus rerum susceptarum. s. à te, ut eas pscribas, & in debitã formã historiæ digeras, & institutarum. i. inceptarum iam, unde instituere est quasi à primordiis rerum erudire quẽq̃, & inde institutum dicit̃ quasi pposito & inceptum, instituta uero mores à principio alicuius ciuitatis instituti. Institutiones autem sunt formæ & ratiooes instituendi ac præceptiones, ut Valla obseauauit, tu p̃merere. i. quasi obruereris, hoc est quãtæ molis sit rẽ talẽ pficere. Sed quia uidebã historiã belli Italici. i. socialis, quod cũ Italis à Romanis gestũ est, & ciuilis, qd̃ inter ciues Romanos gestũ est, de quo Appianus scripsit, esse iã pene. i. quasi perfectã à te, dixeras autẽ mihi te oelle ordiri. i. ex ordioe aggredi, aut incipere, reliquas res, nolui deesse mihi. i. honori meo, quin admonerẽ te ut cogitares, ne. i. an malles. i. magis uelles. cõtexere. i. sub uno filo & ductu or̃onis per modũ rapsodiæ conscribere, nostra. i. res à nobis gestas, cũ ceteris rebus, an ut multi Græci fecerunt, utpote Callisthenes, sup. fecit seorsũ bellũ Troicum. Timæus supple bellum Pyrrhi Epirotarũ regis cũ Tareotinis contra Romanos bellum gereotis. Polybius Numãtinũ supple bellũ, qui oẽs separauerũt ea quæ dixi bella.

ASCEN.

Quam cũ positiuo

Institutiones

Instituta

à perpetuis suis historiis ea quæ dixi, bella separauerunt) tu quoq; item ciuilé coniurationem ab hostilibꝰ, externisq; bellis seiungeres. Equidé ad nostrá laudé non multum uideo interesse: sed ad properationem meá quiddam interest, non te expectare dum ad locú uenias, ac statim causam illam totam, & tempus arripere. Et si mol si uno in argumẽto, unaq; in persona mens tua tota uersabitur: cerno iam aĩo, quanto omnia uberiora, atq; ornatiora futura sint. Neq; tamen ignoro q̃ impudenter faciam qui primú tibi tantum oneris imponam: potest enim mihi denegare occupatio tua. deinde etiá ut ornes me, postulé. quid si illa tibi nó tátopere uidétur ornáda? Sed tamé, qui semel uerecundiæ fineis transierit, eú bene, & nauiter oportet esse impudenté. Itaq; te plane etiam atq; etiam rogo, ut ornes ea uehemẽtius etiam, q̃ fortasse sentis: & in eo leges historiæ negligas: gratiamq; illam de qua suauissime quodam in procemio scripsisti, á qua te flecti nó magis potuisse demóstras, quám Herculem Xenophontium illú á uoluptate. ea si me tibi vehementius cómendabit, ne aspernére: amoriq; nostro plusculú etiá, q̃ cócedet ueritas, largiare.

PERpetuis. cõtinuis. Oui. pri. meta. Ad mea ppetuũ deducite tpa carmẽ. Tu q. sicut supradicti. Ciuilẽ. coniuratiooẽ Catilinæ & Cethegi, & aliorũ quorũdam cõiurationẽ dicit, quã Ci. ingenti animi magnitudine oppressit, quã uellet á reliqua serie historiæ ita separari à Luceio, quasi memorabile & maximũ facinus, sicut à p̃dictis authoribus p̃dicta bella separata suot a reliqois bellis. Hostilibus. quæ cõtra hostes gessimus, cũ hæc cõiuratio fuerit inter ciues, oẽ q; bñ cõueniat cũ bellis hostilibꝰ. Externis. pegrinis, sicuti cõtra Parthos, Carthaginenses, & alios qui extra Italiã sunt. Seiungere. separe. Equidẽ. dicit se ualde optare ut acceleret scribere has suas res gestas, anteq̃ ueniat ad locũ illius historiæ. Nõ mul. inter. nõ esse magni momẽti & ponderis, quia tãta erit laus mea si scripseris cũ ordo historiæ postulabit, sicut si p̃ueneris, sed expectãdo locũ ordinis nõ satisfacies cupiditati meæ, quia (ut ante dixi) oellẽ id q̃primum uidere. Quiddã. aliqd. Ad expe. ad desyderiũ & cupiditatẽ meã. Ad lo. ad obseruatiooem ordinis, ut pcius scribas quæ gesta sunt ante cõiurationẽ & consulatũ meũ, deinde scribas de cõiuratione. Illã causã. illum tractatum cõiurationis. Arripere. celeriter rapere, & p̃occupare. Et simul. alia ratio quare cupiat res suas gestas ab aliis separari à Luceio, quia si igeniũ Luceii uersabit̃ solum in uoa materia multo uberius & elegãtius eã scriberet, q̃ si in diuersis materiis & gñibus historiarũ uersetur. Voo arg. ona & simplici materia cõiurationis. In. u. per mea cõmendanda. Cer. a. p̃uideo & cognosco. Vberiora. copiosiora. Quã impu. q̃ aodacter & sine nerecuodia. Tantum one. tantum laboris, ut totam historiam de meis rebꝰ scribas. Duo dicit se facere impudenter, primum ꝙ taotum laboris Luccio imponat, deinde ꝙ petat ut ab eo laudet̃.

HVBER.

Arripere

De

Deinde

Dene. ut fuſcipias tantũ oneris ꝑ me. Deinde. ſecundo loco. Ornes. laudes, & illuſtres me tuis ſcriptis. Quid .ſ. dicam. Illa. quæ ego geſſi, & te laudari & ornari poſtulo. Sed tamen. reſponſio ad hanc obiectionem, eſt autem ſententiæ exornatio & eſt ſenſus, qui ſemel nerecundiæ terminos tranſinit, neceſſe eſt eum ualde impudentem eſſe, neq; poſtea facile erubeſcere, ſic Iu. in ſa. Exemplo quodcunq; malo inquit, Quando recepit eiectum ſemel attrita defronte ruborem. Bene. ualde, quantitatem enim nunc qualitatem ſignificat, nam bonus magnum & multum interdum ſignificat. Horat. At bona pars hominum decepta cupidine falſo. Bona pars .ſ. magna, ſic etiam Perſi. At bona pars procerum tacita libabit acerra. Naniter. diligenter, audacter, magno animo. Itaq;. igitur, quia ſemel terminos uerecundiæ tranſiui. Plane. aperte. Etiam atq; etiam. nehementiſſime. Quam ſentis. i. quàm iudicas eſſe laudanda. In eo. in ea re, in laudandis meis geſtis. Leges. conditiones.

Bene

Bonns

Bona pars

Nauiter

Etiam atq; etiam

Hiſtoriæ. quæ tantum rea neras ſcribit. Volo. n. ut de me etiam plura ſcribas q̃ geſſerim. illud enim eſt negligere leges hiſtoriæ, ſcribere etiam quæ non ſunt uera. Gratiamq;. quodam procemio Luceius ſcripſerat ſe nunq̃ flexurum animum á ueritate propter gratiam aut amicitiam alicuius, ſicuti nec Hercules propter uoluptatem deflexus eſt á uia uirtutis, ut ſcribit Xenophon au. Græcus. nunc igitur petit Cic. á Luceio, ne aſpernetur hanc gratiam: ſed eam potius ſequatur, & propter eam uelit eum etiam uehementius cõmendare, q̃ ueritas exigat. ordo pendet á ſuperioribus propter copulá q;: ſic & rogo ne aſpernere gratiam, de qua in quodam procœmio ſuauiſſime ſcripſiſti, á qua demonſtras te nõ magis potuiſſe affici q̃ illum Herc. Xenophontiũ á uoluptate, ſubandi affici potuiſſe ſcribis. Gratiá. amicitiæ & beneuolentiæ reſpectum. Affici potuiſſe: capi & delectari. Xenophon. de quo Xenophon ſcripſit, qui Her. cũ exiſſet in ſolitudinẽ, ut inquit Ci. pri. offi. & & ambas uias uidiſſet, alteram uoluptatis, alteram uirtutis, diu multumq; ſecum dubitauit utram melius eſſet ingredi. Tandem tñ nõ potuit allici á uoluptate, ut á uia uirtutis diſcederet. Illũ. q. d. ab oĩbus celebratũ.

Ea. ſ. gratia. Si me ti. con. ſi uidebitur hortari te, ut pro me aliquantulum á ueritate, & á lege hiſtoriæ diſcedas. Ne aſpernere. ne reſpuas. Largiare. condones, indulgeas. Pluſculum. aliquanto plus.

Pluſculũ

ASCEN. ☛ A PErpetuis. i. cõtinuatis hiſtoriis ſuis, hoc eſt ea bella ſeorſũ ſcripſerunt, & in Rapſodia aliorum non poſuerunt, ut noſtris tẽporib⁹ Ant. Sabellicus præter Rapſodiam ab ordine mundi, ſcripſit ſeorſum res Venetorum, tu quoq;. i. etiá, tu item. i. ſimiliter, ſeiungeres. i. ſegregares, cõiurationẽ ciuilẽ. i. Catilinæ & ſociorum, ab hoſtilibus & á bellis externis, equidẽ. ſ. ego quidem, uideo intereſſe. i. referre non multum ad laudẽ nſam .i. quantum ſit ad laudem noſtram, ſed quiddam. i. quædam certa res, intereſt ad properationem meam, non expectare donec. ſ. ſcribendo cætera, uenias ad locum ubi ciuilia bella eſſent ſcribenda, & arripere ſtatim cauſam illá totá. ſ. ſuſcepti ac oppreſſi belli ciuilis, & tempus. i. quibus conſulibus oppreſſum ſit. Et ſimul. i. præter properationem meam, cui ſic facilius ſatiſfiat, ego cerno iam animo. Cernere enim proprie ad exteriora ptinet, unde adiecit animo, quanto oĩa futura ſint uberiora atq; ornatiora, ſi mẽs tua uerſabitur tota in uno aegumento. i. in una materia, & in una perſona, ſignificat perſoná ſuá, quaſi uero collega nihil egerit. Neq; tñ igno to q̃. i. quantum, impudenter faciam, qui primũ imponam tibi tantũ oneris, occupatio enim tua poteſt mihi denegare. ſ. quod peto, deinde qui poſtulem etiá ut ornes me. i. honorifice de me ſcribas. Quid ſup. dicẽdum ſit, ſi illa. ſ. quę peto, non uideantur tibi ornanda. i. laudibus decoranda, tantopere. ſ. ut ego poſtulem. q. d. obmuteſcendum ſit. ſed tñ oportet eum qui tranſierit ſemel fines uerecundiæ. i. qui ſemel inuerecunde egerit, aut petierit, eſſe impudentem bene. i. multũ, & nauiter. i. ſtrenue, alioqui rubore ſuffunderetur. Itaq; q. d. quia ſemel uerecundiæ fines tranſiui, ego rogo te plane. i. manifeſte: etiam, atq; etiam, ut &. i. ſimul ornes ea. ſ. quæ á me geſta ſunt, uehementius q̃ ſentis fortaſſe. ſ. ornanda eſſe, & negligas in eo leges hiſtoriæ, quarũ prima eſt, omnia uera & nihil ad gratiam alicuius dicere, & ne aſpernere. i. ne contemnas gratiam illá, de qua ſcripſiſti ſuauiſſime in quodam procœmio. ſ. ꝙ multos ſubuertat, & á uero deflectat, á qua demonſtras te nõ potuiſſe affici. i. moueri á uero magis q̃ Herculem illum. ſ. nobiliſſimum, Xenophontium. i. de quo ſcribit Xenophon. Quomodo. ſ. ut narrat in primo officiorum, Hercules in deſertum adductus, uidit duas uias, alterá uoluptatis, quæ amœniſſima erat, ſed mortem habebat in exitu. alteram uirtutis, quæ aſpera & ardua in principio immortalitatem promittebat in exitu, grauibus uerbis uoluptatem increpitans uirtutem eſt cõplexus, potuiſſe. ſ. affici á uoluptate, qui nullo modo affici potuit. ſi ea. ſ. gratia, cõmendabit me uehementius, ſcilicet q̃ deceat, & largiare. i. indulgeas, amori noſtro pluſculum. i. aliquanto plus, etiam q̃ ueritas concedit.

Cerno

Herculis ad uoluptatẽ uerba

HVBER. ☛ QVOD. quam tem. Adducemus. perſuadebimus tibi. laudat materiam rerum ſuarum, quas dicit eſſe dignas facultate & eloquẽtia Luceii. Facultate. ingenio & doctrina. Copia. eloquẽtia, quæ copia uerborũ maxime conſtat. A principio. artificioſe proponit Luceio modum quendam & ordinem ſcribendæ hiſtoriæ ſuæ. A principio coniurationis. quo tempore neceſſitate deſignatus ſum conſul, propter maximũ periculum reipub. Ad reditum. ab exilio. Corpus. uolumen. tranſlatiue dixit corpus. Modicum. non parum, ſed mediocre. paulo enim poſt oppreſſam cõiurationem eiectus eſt Cic. in exilium, á quo poſt mẽſes. xvi. reſtitutus eſt in patriam. Illa ſcientia, ſcilicet mea. i. mea cognitione & inueſtigatione, qua uſus ſũ in cognoſcendis cõſiliis coniuratorum. Vel in explicãdis. i. aperiendis, & declarat quibus apparuerit ei⁹ ſcientia. In remediis incõmodorũ. i. in prudendo periculis poſtq̃ cognoui cauſas. Duces. exiſtimabis. Cõprobabis. collaudabis. Agendũ liberius. loquendum liberius & apertius. Vt cõſueuiſti. ut es ſolitus: & hoc dicit Ci. ut magis incitet Luceium ad loquendum libere, & ſcribendũ quod ipſe uult. Perfidiam. impro-

Quod ſi te adducemus, ut hoc ſuſpicias, erit (vt mihi perſuadeo) materies digna facultate, & copia tuá. A principio enim coniurationis vſque ad reditum noſtrũ, uidetur mihi modicum quoddam corp⁹ confici poſſe. in quo & illa poteris vti ciuilium commutationum ſcientia, vel in explicandis cauſis rerũ nouarũ, vel in remediis incõmodorum, cum & reprehendes ea, quæ vituperãda duces: & quæ placebunt: exponendis rõnibus cõprobabis, & ſi liberius, vt conſueuiſti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis. Multam etiam caſus noſtri tibi varietatem in ſcribẽdo

bitatem

bitatem. Insidias quæ paratæ sunt mihi à coniuratis,cū statuissent me interficere: hæc oīa optime notauit Salu. Casus uostri.nr̄æ fortunæ,quia cum patriā liberassem fun.ct⁹ amplissimo magistratu:& pater patriæ appellatus essem. Postea in exilium actus sum,& inde reuocatus totius senatus & omnium bonorum magno consensu.

suppeditabunt, plenam cuiusdam uoluptatis, quæ vehementer animos hoīnū in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum uarietates fortunæque uicissitudines.quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ. HABET ENIM PRAETERITI doloris secura recordatio delectationem.Cæteris uerò nulla perfunctis propria molestia, casus autem alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est iucunda. Quem enim nostrū ille moriēs apud Matineam Epaminundas non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi auelli iubet spiculum, posteaq̄ ei percontanti dictum est, clypeū esse saluum: vt etiā in uulneris dolore æquo aīo cum laude moreretur.

HVBER. Suppeditare

SVPPEDITABVNT.suggerent, subministrabūt, & dabuur. Varietatem.quia modo fœlix,modo miser urius sum. Cuiusdam,certę. Voluptatis,quia lectores uoluptatem capiunt ex uarietate rerum. Vicissitudines.permutationes,quæ sunt uicissitudines fortunæ. Optabiles in experiendo. quia nemo uellet qui utitur fortuna secunda experiri eius uicissitudinem. Secura.sine metu,siue periculo,unde illud Virgil.Forsan.& hæc olim meminisse iuuabit. & Seneca.Quod fuit durum pati, dulce est meminisse. Cæteris.sēsus est & iun.ct⁹ est superiori fortunæ:uicissitudines etiam si in experiendo nō fuerunt optabiles,tamen in legendo sunt iucūdæ.cæteris uero qua nullam propriam molestiam habuerunt,sed alienos casus sine ullo dolore intuentur, etiam ipsa misericordia est iucunda. Perfunctis nulla propria molestia,id est qui nullam molestiam aut periculum ꝓprium habuerunt. Intueutibus. consyderautibus legendo. Alienos casus.qui aliis acciderunt. Iucunda.quia non meminimus exilii Ciceronis, & aliorum incommodorum eius,quia ad nos ea nihil ꝑtinent.ideo ipsa misericordia nobis est iucunda, id est,delectat uos misereri. Quem nostrum.quasi dicat quemlibet: probat quod dixit misericordiam in alienis casibus iucundam esse. Ille.uir celeberrim⁹, qui melior fuerit imperator an philosophus incertū est: Theban⁹ patria aduersus Lacedæmonios pugnās acerrime in prælio uulneratus: postquam est in castra relatus,semianimus uocem spiratumque collegit,& id unum à circuustsutibus requisiuit:num cadenti sibi scutum ademisset hostis,quòd ut seruatum audiuit, allatum uelut laborum gloriæque socium osculatus est.iterum quæsiuit utri uicissent:uti audiuit Thebanos,bene habere se rem dixit,atque uelut gratulabundus patrię expirauit.De hoc Epaminunda,uide plenius apud Iustinum in fine libri sexti.

ASCEN.

QVOD si adducemus te,id est persuadebimus tibi,ut suscipias hoc,scilicet bellum Catilinarium perscribendum,erit ut persuadeo mihi materies digna facultate,facili.potestate,& copia,id est abundantia tua, scilicet in scribendo. Enim, id est quia,quoddam corpus modicum,id est quoddam uolumē, aut qnidam tractatus per te:uidetur mihi posse confici,id est compleri à principio coniurationis,usq; ad reditum uostrum scilicet ab exilio,in quo scilicet corpore poteris uti,&,id est etiam,illa sententia ciuilium coniurationum id est quæ lata est in couiurationes ciuiles.sunt qui legant scientia, id est cognitione, uel in explicandis causis rerum nouarum,id est cur res innouatæ sint à cōiuratis,scilicet ob æs alienum uel in remediis incommodorum,quæ scilicet secuta fuissent,repete explicandis,cum &, id est simul,reprehendas ea quæ duces,id est existimabis uituperanda,& sup.dum comprobabis,explicandis rationibus,id est explicaudo rationes,supple eorum,quæ placebunt. Et si putabis agendum liberius,ut consueuisti supple,agere in descriptione rerum, tu notabis perfidiam insidias,proditionem multorum in nos. Casus etiam nostri,id est uaria euenta,aut ærūnę suppeditabunt,id est subministrabunt tibi in scribendo narietatem plenam cuiusdam uoluptatis:quæ scilicet uoluptas possit retinere uehementer animos hominum in legendo scripto,id est in eo quod scriptum est. Nihil enim est aptius ad delectationem lectoris, quā uarietates temporum & uicissitudines fortunæ: quę scilicet uicissitudines, & si,id est quanquam,non fuerunt optabiles uobis experiendo, id est dum eas experiremur:erunt tamen iucundæ in legendo,id est dum a nobis legentur. Enim,id est quia, recordatio secura,id est sine timore & cura,doloris præteriti habet delectationem. Vero pro sed, etiam ipsa misericordia est iucunda cæteris,nulla id est non ulla,non perfunctis ulla propria molestia,intuentibus.i. dum uidēt casus alienos sine ullo dolore. Quem enim &c.Probat iucundam esse lectionem alienæ cladis,qui misericordia prosequamur exemplo Epaminudæ Thebani imperatoris fortissimi & philosophi acutissimi,qui contra Lacedæmonios uiriliter pugnās letale uulnus accepit:relatusque in castra quæsiuit,num scutum ademisset hostis: quod ut saluum audiuit, osculatus est ipsum tanquam socium laboris, deinde sciscitando audiēs suos uicisse lubens expirauit. Ordo est.Enim,id est quia,Epaminundas ille,scilicet nobilissimus imperator Thebanorum moriens apud Mantimiam,ut Strabo scribit Mantineam.Est autem locus ubi prælium cum Lacedæmoniis commisit.quem nostrum non delectat cum quadam miseratione,quasi dicat nullum non,& ita unumquemque delectat. Qui iubet,scilicet ut narratur in historiis,quæ rem quasi præsentem oculis legētium exhibent,unde præsenti utitur tempore:tum denique,id est tunc primum,spiculum,id est telum acutum,auelli,scilicet a corpore suo,postea q̄ dictum est ei percontanti, id est disquirenti, num clypeus ablatus sit,clypeū esse saluum : ita supple auelli spiculū ut etiam moreretur in dolore uulneris æquo aīo,cum laude.

Epaminūdas

Cuius studium in legendo non erectum Themistocli fuga, redituque retinetur? Etenim ordo ipse Annalium mediocriter nos retinet quasi enumeratione fastorum. At uiri sæpe excellentis ancipites, uariique casus habent admirationem, expectationem, lætitiam, molestiam, spem, timorem. Si uerò exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissima lectionis uoluptate. Quo mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à cõtinentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, euentorumque nostrorum. Habet enim uarios actus, multasque actiones & consiliorum & temporum. Ac non uereor ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demonstrem, me à te potissimum ornari, celebrarique uelle. Neque enim tu is es, qui, quid sis, nescias: & qui non eos magis qui te non admirentur, inuidos, quàm eos qui laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipse quoq; in me cõmendando propriam ingenii gloriam consequatur.

HVBER. CVIVS.q.d.cuiuslibet. Themisto cles: Themistoclis.ducis Atheniensium, cuius adolescentis prima gloria & futuræ imperatoriæ uirtutis prima indoles apparuit eo prælio, quo duce Miltiade Persę sub Dario rege uicti fusiq; sũt, deinde dux belli aduersus Xerxem nõ solum patriam sed uniuersam Græciam à Barbarorum periculo & seruitute liberauit, ut apud Iust.li.secũ.scriptum est. Is postea per inuidiã à suis ciuibus in exiliũ actus, & deinde cũ magna omnium lætitia reuocatus est. Ordo: Ordo, series, obseruatio. Annales: Annaliũ, librorum, qui tãtummodo qd quoquo anno gestum sit demonstrant. de differẽtia annalium, historiarum, & diarii Au.G. scribens dicit Annales tantummodo esse cum res plurium annorum obseruato cuiusq; anni ordine componuntur. Cum uero non per annos, sed per dies singulos res gestæ scribuntur, Diarium: diarium est. Historia: Historiam uero aiunt rerum gestarum esse uel expositionem, uel demonstrationẽ uel quoquo alio modo dicendum est. Denіq; historia tanq̃ genus est, annales tanq̃ species. nam oẽs annales historiæ sunt, sed non cõtra. Taceo quod dicit Ser. in pri. Aenei. quia à nullo uiro docto probatur, quod de ea differentia sentit. Fasti dies: Fasti dies dicebantur, quibus sine periculo prætoribus licebat certa uerba fari. s. do, dico, abdico, dicti ut uoluit Priscia. à fando. Fasti libri: Fasti uero libri, teste Festo, in qbus totius anni fit descriptio. Fastus: Nam fasti dies festi sunt, & est secundæ declinationis, licet Lu. dixerit, Nec meus eudoxi uincetur fastibus annus. pro superbia uero & elatione quartę est declinationis semper. Ancipites. dubii, pleni periculis. Varii. modo prosperi, modo aduersi. Admirationem. audientium & legentium Expectationẽ. spem, ut cum legimus Ci. in exilium actum speremus propter eius excellentiam eum reuocatum iri. Lætitiam. lætamur enim cum uidemus uirtuti dari præmia. Molestiam. de infortuniis excellentium uirorũ. Exitu. siuè ut uiri boni ĩ uita exitum habeat uel fœlicem, uel plenum miserationis, ut de Pom. de Cic. ipso, cuius caput & manus amputata est. Quod. ut expleatur animus iucundissima uoluptate. Secernas. seiungas, separes. Quasi fabulam. tanq̃ fabulam quãdam & comœdiam. Euentus: Euentorum. casuum, successuũ. Euenta: Euenta autem secundæ, & euentus quartæ declinationis dicitur. Habet enim. dicit historiam suam posse in partes diuidi, sicut & comœdiam: partes autem principales fabulæ dicuntur actus quæ neq; plures neq; pauciores quinq; esse debent. Hora. in arte poeti. Neue mi. quin. nec sit productior actu Fabula, quæ posci uult & spectata reponi. Actus: Actus autem unus interdum multas scenas habet, Actio: actio uero est pars secũdaria, quę qualibet scena continetur: ut puta partus Glycerii. Consiliorum. meorum, quæ fuerunt uaria pro necessitate rerum. Ac non. ostendit Cice. se uero iudicio non assentatione aliena cupere se laudari potissimum à Lu. neq; se uereri, ut Lu. eũ habeat suspectum assentationis, cum ille seipsum optime cognoscat, & potius eos inuidos existimet, qui eum non admirentur & laudent, q̃ eos assentatores à quibus laudetur. Aucupari. arte quærere, tractum ab his qui auibus insidiantur, & qui arte utuntur. Qui sis ne. qui sis ignarus, & non cognoscas teipsum. Admirentur. plus est Assẽtator: q̃ laudent. Inuidos. inuidere tibi, cum cognoscas doctrinam tuam mereri admirationem. Assentatores, blãditores, adulatores. Neq;. alia ratio ex persona sua. & est sensus. non sum ita demens, ut nisi cognoscerem te eum per quem possem uere laudari, laudes tuas appeterem, non potest autem alium ueris & sempiternis laudibus celebrare, qui ipse propriam gloriam ingenii non assequatur, quia cito pereunt eius scripta, cuius ingenium & doctrina non putatur excellens.

ASCEN. CVius studium nõ tenetur erectum. i. uigilans & attẽtum, in legendo. i. dum legit historiam Themistoclis ducis Atheniensium fortissimi, cuius adolescentiæ prima gloria & futuræ imperatoriæ uirtutis prima indoles apparuit eo prælio, quo duce Miltiade Persæ sub Dario rege uicti fusiq; sunt. Deinde dux belli aduersus Xerxem factus non solum patriam, sed uniuersam Græciam à Barbarorum seruitute liberauit, ut scribit Iustinus li. secun. Is postea per inuidiam à suis ciuibus in exiliũ actus, deinde cum magna omnium lætitia reuocatus est. Cuius inquam studium non tenetur erectum in legendo, fuga. i. per fugam, & reditu. i. per reditum honorificum Themistoclis. q. d. nullius non retinetur, & ita uniuscuiusq; retinetur. & est aptum exemplum ꝑ fuga redituq; Ci. Etiam ordo ipse. s. series, annalium. i. librorum, quibus singulorum annos magistratus & gesta per seriem scribuntur. Hoc enim exigit ordo historiæ, ut primum gesta prima scribantur, Poeseos sæpe cõtra. unde Flaccus, Ordinis hæc uirtus est & uenus, aut ego fallor. Vt iam nunc dicat iam nunc debentia dici. Pleraque differat & præsens in tempus omittat. i. ut aliqua quo ordine gesta sunt dicat poeta, aliqua longe postea. i. inuento loco breuiter narrandi, retinet nos in legendo mediocriter quasi enumeratione fastorum librorum, in quibus totius anni per ordinem festa cum causis eorum scribuntur. Talia enim pro cuiusque

affectione

affectione & ut dicuut deuotioue libenter leguntur. At casus ancipites.i. dubii & uarii & uiri excellentis habent sæpe admiratiouem,lætitiam,molestiam,quia affecti illis dolemus aduersis legendis,spem timorem. Vero.i.sed,si sup.tales casus concluduntur exitu notabili.i.insigni,ut de suo exitu prætendit Ci. sed finalẽ exitum non uidebat hæc scribens animus expletus uoluptate lectionis iucundissimæ. Quod acciderit mi hi.i.in historia mea optatius,si fueris in hac sententia,si secernas.i.separes à scriptis tuis continentibus.i. con tinuatis,& perpetuo filo currentibus,in quibus complecteris perpetuam.i.non interruptam historiam rerũ gestarum,hanc quasi fabulam.i.ut fabulosam narrationem,quæ à poetis solet interseri ad uoluptatem legẽ- tium,rerum & euentorum.i.eorum quæ euenerunt nobis.Vt Valla notat in singulari dicitur hic euentus.t⁹. tui.in plurali hęc euenta.torum.sed etiam euentus legimus,& euenta sunt sæpe quæ euenerũt,euentus,est mo dus eueniendi.Enim.i.quia sup.hæc historia nostra,habet uarios actus,sicut in comœdiis quinq; solent esse actus,qui tuuc finiuutur dum proscenium derelinquitur uacuum,& multas actiones.s.in foro habitas,con- siliorum & temporum.i.pro uarietate temporum,& quia uarios actus habet,bene quasi fabulam dixit. Ac non uereor ne uidear aucupari.i.captare,quomodo aucupes captant & inescant aues,suaui aliquo bolo pro posito,quadam assentatiuncula.i.leui assentatione,gratiam tuam,cum demonstrem hoc, uidelicet me uelle ornari & celebrari potissimũ à te.Neq; tu es is.i.talis,q.i.ut,sis nescius,& qui nõ arbitrere magis inuidos eos, qui non admirentur te,q̃ assentatores eos qui laudent te. Neq; autem: Valla diceret, neque uero ego sum ita demens,ut uelim me commendari sempiternæ gloriæ,per eum qui non consequatur quoq;.i.etiam,pro- priam gloriam ingenii in me,commendando.i.laudando,aut commendando gloriæ sempiternæ.

Euentus

Neq; autẽ

Neque enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi uolebat: sed quòd illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices corporis simulachra ignotis nota faciebant: quæ uel si nulla sint, nihilo sint tamen obscuriores clari uiri. Nec minus est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neq; pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborarunt. unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omneis imagines omnium, statuasque superauit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiã animi, & ad memoriæ dignitatẽ, si in tua scripta peruenero, quàm si i cæterorum: quòd nõ ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam autoritas clarissimi & spectatissimi uiri, & in reip. maximis grauissimisque causis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non solum præconium, quod cum in Sigæum uenisset Alexander, ab Homero Achilli tributũ esse dixit, sed etiam graue testimonium impertitum clari hominis, magnique uideatur.

HVBER.

J NEQVE.quod non fuerit desyderaturus à Lu.sẽ- piternæ gloriæ monumenta,nisi nosset eum propri- am ingenii gloriam assecuturum,probat Cic.exem- plo sumpto ex facto Alexandri Magni, qui ut etiam inquit Hora.in episto.Edictum fecit ne quis se præ- ter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret æ- re.i.ne quisquam faceret eius picturam præter Apel- lem,aut statuam præter Lysippum,non assentatione aliqua,sed ꝙ intelligebat artem eorum fore sempi- ternæ glorię & ipsis artificibus,& præcipue sibi, qui esset à tam celebribus artificibus pictus aut fictus. Apelles autẽ patria Cous pictor eximius fuit,à Quin ti.lib.xii.& à Pli.lib.xxxv.& à multis aliis scriptorib⁹ celebratus,de quo uide apud prædictos authores.Ly sippus quoque statuarius optimus,& arte sculptoria clarissimus,de quo est etiam uidere apud prædictos authores.Martia.quoque eius meminit.Nobile Lysip pi munus opusque uides. Atq;.ostendit Cice. mul to pluris facienda esse monimenta scriptorum q̃ pi- cturarum aut statuarum: idq; probat exemplis uiro rum clarorum,qui tantummodo monimentis litera rum sine pictura & statuis magnam gloriam adepti sunt. Illi artifices.i.pictores & fictores siue statuarii, scilicet Apelles & Lysippus. Simulachra,effigies.Cor poris .non autem animi,sicut scriptores qui nõ cor- poris solum,sed etiam animi dotes exprimũt. Hora. Neque enim melius per ænea signa, Quàm per uatis opus mores animiq; uirorum Clarorum apparent.

Apelles

Quæ.simulachra. Vel.i.etiam. Spartiates.Lace dæmonius,à Sparta urbe Laconiæ. Agesilaus.rex Lacedæmoniorum, qui ab eis dux cõstitutus est ad- uersus Conona Atheniẽsium ꝓ Artaxerxe rege Per- sarum bellum gerente, qui multas & præclaras uicto rias in Asia adeptus est , & patriæ plurimum gloriæ peperit.de quo scripsit Iustinus lib.vi. Non minus perhibendus.non minus laudandus & commemo- randus. Fictam. sculptam. Laborarunt. magnam curam posuerunt. In eo genere.ut pingerentur aut fingerentur. Vnus.solus:& est ratio quare non min⁹ sit perhibendus sine pictura aut fictura,quia plus ua luit in eo laudando solus libellus Xenophontis,quẽ de eo scripsit, q̃ potuissent ualere omnes imagines uel pictæ uel fictæ. Atq;.hoc dicit quare magis sit habiturus gratum, ꝙ scribatur de se à Luceio , q̃ ab alio, quia est habiturus ab eo non solum fructum præstantis ingenii & eloquentiæ,sed etiam testimonium autho ritatis uiri clarissimi,& in maximis rebus reipu.probati,cuius laudatio est futura multo amplior & grauior.

In cæterorum.subaudi scripta si peruenero. Suppeditatum.subministratum,datum. Timoleonti à Ti mæo.subaudi suppeditatum est solum ingenium.Timoleon uir Corinthius iudicio omnium clarissimus ut Timoleon enim ait Cornelius Nepos,huic uni contigit ꝙ nescio an ulli alii,ut patriam in qua erat natus à tyranno op- pressam liberaret,& à Syracusanis,quibus auxilio missus erat,seruitutem depelleret, totamque Siciliam diu bello uexatam,à Barbarisq; oppressam suo aduentu in pristinum restituerit:de eo scripsit Cornelius Nepos, & plenius Plutarchus.eius etiam res gestas scripserat Timæus historiographus Græcus, de quo supra. Hero doto,

doto.historiographo clarissimo,qui à Quintil.etiam cum laude commemoratur, qui & facta Themistoclis scripsit. sed isti duo autores potueruut his de quibus scripseruut solum suppeditare ingenium,Luceius uero Cice.uon solum ingenium poterit suppeditare sed etiam authoritatem nomiuis,quia uersatus est multum in repu. Spectatissimi.probatissimi. In primis,præcipue & ante alia. Probati,bonis moribus. Præconium.commeudatio,laudatio magna & aperta. Sigæum. promontorium apud Troiam, ubi erat sepulchrũ Achillis,ad quod cum uenisset Alexander Magnus,dixisse fertur. O fœlix Achilles cui magni Homeri diuiuo ingenio & ore cani coutigit.Præcouium ergo dixit commeudationem ingenii. Impartitum.communicatum & datum:laus enim quæ nobis offertur à uiris bonis,testimonium est uirtutis nostræ.

Præconiũ

Sigæum

ASCEN. NEQVE enim Alexander ille.s.nobilissimus Macedonum rex uolebat pingi.s.coloribus iu tabella aut peplo seu muro,potissimum.i.præcipue,immo secundum quosdam solum ab Apelle nobilissimo & artificiosissimo pictore, causa gratiæ.i.beneuolentiæ,qua prosequebatur Apellem:& fiugi.i.sculpi aut fundi seu conflari & ad uiuum iu imagine exprimi,à Lysippo optimo plaste & statuario,repete causa gratię:sed quòd putabat artem illorum fore gloriæ.i.ad gloriam,cũ scilicet ita foerit ꝙ ipsis tum etiam sibi:unde Flaccus iu epistolis.Edictum fecit ne quis se præter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret ære. Atque illi artifices faciebant simulachra.i.effigies corporis nota,iguotis.i.exteruis & ignorautibus, quæ scilicet simulachra si uel.i.etiam,nulla sint: tamen clari uiri nihilo.i.in nullo suut obscuriores. Nec euim Agesilaus ille.i.notissimus,Spartiates.i.Lacedæmoniorum rex,Spartæ geuitus:nam Lacedæmou & Sparta seu Sparte una est ciuitas.perhibendus,id est commemorandus est minus,qui neque passus est imaginem suam esse pictam ueq; fictam,q̃ supple ii,qui laborarunt multum in eo genere,id est qui se fiugi,& piugi anxie curauerunt. Enim.i.quia,unus libellus Xenophontis superauit in eo rege laudãdo facile omnes imagines & statuas bominum quod poematis tribuit Horatius dicens.Neque enim per ahenea sigua:Quam per uatis opus mores animique uirorum Clarorum apparent. Atque hoc fuerit mihi præstantius.i.efficacius,& ad lætitiam animi, & ad dignitatem memoriæ,si peruenero in tua scripta.i.si à te scriptus fuero,quàm si supple perueuero in cæterorum supple scripta,ꝙ non solum ingenium tuum fuerit suppeditatum.i.administratum & impensum mihi,sicut ingenium suppeditatum est Timoleouti à Timæo,qui Timoleontem Corinthium uirum louge clarissimum,ut qui patriam tyrannide & Siciliam seruitute liberauerit,descripsit.Aut Themistocli ab Herodoto,qui Themistoclem descripsit.uult dicere ꝙ nõ solum historia sua clarior & nobilior erit, ꝙ à tali iugenio perscripta sit,ut historiæ Themistoclis & Thimoleontis clariores sunt propter ingenia describentium,sed etiam authoritas uiri clarissimi & spectatissimi & cogniti in republica,causis maximis & grauissimis, atque in primis probati,sup.erit mihi suppeditata,ut non solum præcouium.i.bucciuatio,quod.i.quale,Alexander.s.Magnus,cum uenisset in Sigæum,id est Sigæi maris prumontorium, ubi erat sepulchrum Achillis dixit esse tributum Achilli ab Homero:dixit enim, O fœlix Achilles cui magni Homeri diuino iugenio & ore cani cõtigit:sed etiam graue testimonium clari & magni hominis,uideatur impartitum,id est impensum mihi.quod pulchrum esse docet diceus.

VNVS enim Xenophontis libellus,iu eo rege laudando.De Agesilao sermo est, & intelligit laudatiouem ipsius à Xenophoute cousectam & appellatam Agesilaum,quæ ad uostra etiam tempora peruenit. Neque tamen ea est,ut quidam crediderunt, quæ inter uitas Plutarchi legitur, & mores,resque ab eo gestas continet: liber enim ille à Plutarcho scriptus est, qui & ipse Agesilai uitam quemadmodum multorum clarissimorum uirorum edidit:sed unà cùm aliis Xenophontis commentariis legitur. Veneti tamen Plutarchi codices,illam ut uon ueram Plutarchi nota illi adposita habent, qui error ab eo ortus est,qui epistolam confecit, qua diuinum illud Plutarchi opus commendauit:in hac enim re falsus est.multa quæ in ea uita leguntur, manifesto arguunt, illam Chærouei esse,& louge aliam ab ea, quam mouimentis literarum Xenophon prodidit.

* PETRI CASTI. VICTO.

HVBER. NEVIANVS.de quo Nenius poeta scripsit, & induxit eum dicentẽ nõ cupere solũ se laudari,sed laudari à laudato uiro. Non impetro.non obtiueo.

Hoc est.astute Cicero subdit causam,quæ possit impedire Luceium,quo minus de se scribat si fuerit occupatus,quod cum nou sit, uult inferre omniuo eũ debere suscipere hoc negocium. Multi reprehẽdũt.damnaueruut:immo & ipse Cicero in officiis suis dicit, Turpe est etiam de se prædicare. Exemplo.imitatioue,uude non uidebor ita reprehendendus, cum faciam quod fecerunt multi alii uiri clari. Quod te non fugit.quod non ignoras,quod optime scis.

In hoc genere.scribeudi de seipso. Verecundius.modestius & parcius. Prætereant.omittaut,taceant.

Si quid reprehendẽdum.si quod uitium est in nobis.uemo enim nisi admodum excors seipsum uituperat,aut uitia commemorat. Minor fides sit.minus credatur quod de nobismetipsis dicimus:quia nulli testi de seipso creditur. Authoritas.existimatio:quia putatur leuis,qui de seipso scribit. Præcones. tubicines. Gymnicorum. palestritarum & athletarum.

Magna.alta,ut ab omnibus audiri possint: erat enim mos ut declararetur nomen uictoris per præconem,& daretur corona,ut ostendit Virgilius in.v.Aenei. Victorem magna pręconis uoce Cloanthum Declarat,uiridiq; aduelat tempora lauro. Eorum.uictorum. Ipsi.præcones. Donentur corona.accipiant &

placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari se lætatur: sed addit etiá, à laudato uiro. Quòd si à te non impetro, hoc est, si quæ te res impedierit(neque enim fas esse arbitror quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortasse facere quod nonnulli sæpe reprehendũt:scribam ipse de me, multorum tamen exemplo & clarorum uirorum. Sed quod te non fugit, hæc sũt in hoc genere uitia, & ut uerecundius ipsi de sese scribant necesse est, siquid est laudandum & prætereant, si quid reprehendẽdũ est. accedit etiam ut minor sit fides, minor autem autoritas: multi denique reprehendant,& dicant verecũdiores esse præcones ludorum gymnicorum,qui cum cæteris coronas imposue-

rint

rint uictoribus, eorumque nomina magna voce pronunciant, cum ipsi ante ludorum missionem corona donétur, aliú præconem adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos uitare mus:& si recipis causam nostram, uitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere cur, cum mihi sæpe ostenderis te accuratissimè nostrorum temporum consilia, atque euentus literis mandaturum, à te id nunc tanto opere, & tam multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis, quòd alacres animo sumus, vt & cæteri uiuentibus nobis ex libris tuis nos cognoscant, & nosmetipsi uiui gloriola nostra perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi uelim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omniú. Sin autem differs me in tempus aliud, corám tecum loquar: tu interea non cessabis, & ea quæ habes instituta, perpolies, nosque diliges. Vale.

ipsi coronam, quia bene pronunciauérunt nomina uictorum. Ante missionem ludorum. antequàm dimittantur ludi, & finiantur. Alium præconém. à quo ipsi præcones laudentur bene pronunciasse.

VERECVNDIORES esse præcones, ludorum gymnicorum. Elegantissima sententia, qua etiam usus est doctissimus uir Plutarchus in commentario, quo docet, quomodo quis possit sui ipsius laudes citra inuidiam prædicare: nec tamen à Cicerone minus elegãter aut copiosè exposita est. Græci autoris uerba hæc sunt, quæ cum Latinis conferre inutile non erit, ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφανουμένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἕτεροι νικῶντας ἀναγορεύουσι, τὴν ἀηδίαν τῆς περιαυτολογίας ἀφαιροῦντες. — PETRI VICTO. CASTI.

VICTORES. in pronunciatione & declaratione, non autem in pugna. Prædicent. quod esset turpe. Hæc. uitia supradicta. Causam. negocium nostrum, ut de me scribas. Ac ne forte. eas causas quas in principio dixit, cur tantopere festinet, atque instet, id quod Lucceius se facturum ostenderat, quam causam dicit præcipue, ut uiuus uolitet per ora uirorum, & possit per frui gloria sua, quaquidem non frueretur, si de eo scriberet postquam esset mortu9. Alacres. arrecti, & ualde læti. Animo. spe animi. Commentarios. breuem collectionem. Rerum omnium. quas gessi, ut possis inde sumere materiam. Dicimus autem commentarium in neutro genere in singulari, in plurali melius in masculino. Perpolies. elimabis, exornabis. Instituta. Incœpta. — HVBER. — Commentarium — Commentarii — Perpolire

PLACET enim mihi Hector ille Neuianus, id est qui à Neuio in fabula inducitur, qui non tantum lætatur se laudari, sed addit etiam, à laudato uiro. Valla tamen in epistola nuncupatoria elegantiarum dicit: ut ille apud Acciú inquit. Gaudeo abs te laudari pater laudato uiro. unde oportet aut idem ab Accio dictum esse, aut memoriam Vallæ lapsam, cum Accium pro Neuio citet. Quod. scilicet abs te laudari, si non impetro, hoc est si qua, id est aliqua res impedierit te. Neq; enim arbitror fas esse me rogantem non impetrare quicquam abs te. i. à te, cogar fortasse facere id quod nonnulli reprehendunt sæpe, hoc est ipse scribam de me, tamen supple id faciam exemplo multorum & clarorum uirorum. Sed quod te non fugit. i. quod bene scis, hæc uitia sunt in eo genere, scilicet de se scribentium, q̃ scilicet necesse est supple, ut ipsi scribant uerecundius de se si quid est laudandum, & prætereant si quid est reprehendendum. — ASCEN. — Hector Neuianus

Accidit etiam ut minor sit fides, & supple minor authoritas, & supple denique, ut multi reprehendãt & dicant præcones, id est commendatores tubicines publicos ludorum gymnicorum, id est palæstritarú, qui nudi sese exercent, esse uerecundiores, scilicet quàm rerum suarum descriptores, qui scilicet præcones gymnici, cum, id est postquam, imposuerunt cæteris uictoribus coronas, & pronunciauerunt nomina eorum magna uoce, cum ipsi scilicet præcones donentur, scilicet si bene functi fuerint officio, corona, ante missionem, id est dimissionem & consummationem ludorum, adhibeant alium præconem, ne ipsi prædicent sua uoce, se esse uictores, scilicet suo officio præconum. Nos cupimus uitare hæc scilicet uitia seipsos describendo, & uitabimus si recipis causam nostram, id est aggrederis onus describendi res nostras, & rogamus ut facias id. Ac ne mirere forte, cur petamus à te id nunc tãtopere & tam multis uerbis, cum ostenderis mihi sæpe te mandaturum literis, id est descripturum accuratissime consilia temporum nostrorum, atque euentus, id est exitus fortuitos. unde patet apud Ciceronem quoque euentus dici. Responsio. Illa cupiditas incendit nos, de qua scripsi initio scilicet epistolæ, uidelicet festinationis, quòd sumus alacres, id est arrecti & læti animo, & ut, id est simul, cęteri cognoscant nos ex libris tuis, nobis uiuentibus, id est dum adhuc uiuemus, & nosmetipsi uiui, id est adhuc uiuẽtes perfruamur gloria nostra, id est fructum ultimum & uoluptaté capiamus

E.xiii. Epistola. Coram me tecum.

Quæ nunc exponam absens audacius. Meque ita uel agit, uel incendit, ut cuperem quàm celeriter, rumores nostros monumentis illustrari tuis. Neque enim me solum commemoratio posteritatis ad speciem quandam imortalitatis rapit, sed etiam illa ipsa cupiditas, ut uel authoritate testimonii tui, uel iudicio beneuoléntiæ, uel suauitate ingenii uiui perfruamur. Itaque te plane etiam, atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quàm fortasse ipse sentis. Me tibi uehementius commendabit, ne aspernere amori, animoque nostro plusculum etiam, quã concedit ueritas, elargiare. In quo & illa poteris uti ciuilium concitationum sententia, uel in explicandis causis rerum nouarum, uel in remediis incõmodorum. Quę & si nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in relegendo tamen erunt iucundæ. Si quod est laudandum, prætereant, si quod est reprehẽdendum, taceant. Accidit etiam, ut minor sit fides, minorque authoritas. Multi enim reprehendant & dicant, uerecundiores esse præcones ludorum gymnicorum, qui cum cæteris coronas imposuerint uictoribus, eorum qui nomina magna uoce pronunciauerint. Vt & cæteri uiuentibus nobis ex literis tuis nos agnoscant.

capiamus ex gloria oostra.Velim supple ut rescribas mihi,quid acturus sis de his rebus si non est molestum tibi scilicet rescribere. Si enim suscipis causam,id est negocium hoc perscribendum, ego conficiam commẽtarios,id est breuiaria & summaria, omnium rerum,scilicet à me gestarum. Sinautem,id est sed si, differs me,id est uoluntatem meam aut res meas in aliud tempus, ego loquar tecum coram, id est facie ad faciem, quod nuue se dixit erubuisse.tu ooo cessabis,id est non eris ociosus interea, & perpolies, id est ad summam polit iooem perdnces, ea quæ habes instituta,id est incœpta,& diliges oos. Vale.

M.C.S.D.L.Luceio Q.fi.

QVanquam ipsa consolatio literarum tuarum mihi gratissima est,declarat enim sũmam beneuolentiam coniũctam pari prudentia: tamen illum fructum ex his literis vel maximũ cepi,quòd te præclarè res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum armatumque cognoui. Quam quidem laudem sapientiæ statuo esse maximam,non aliunde pendere,nec extrinsecus aut bene, aut male viuendi suspensas habere rationes. Quæ cogitatio,cum mihi non omnino excidisset(etenim penitus insederat) vi tamẽ tempestatum,& concursu calamitatum erat aliquantum labefactata,atque conuulsa:cui te opitulari & uideo,& id fecisse etiam proximis literis,multumque profecisse sentio. Itaq; hoc sæpius dicendum, tibique non significandum solum,sed etiam declarandum arbitror nihil mihi esse potuisse tuis literis gratius. Ad consolandum autem cum illa valent, quæ eleganter copioseque collegisti:tum nihil plus,quâm quòd firmitudinem, grauitatemque animi tui perspexi:quam non imitari turpissimum existimo.itaque hoc etiam fortiorem me puto, quàm teipsum præceptorem fortitudinis,quòd tu mihi uidêre spem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora. Casus enim gladiatoru similitudinesque eæ, tum rationes in ea disputatione à te collectæ, uetabant me Reipublicæ penitus diffidere. Itaque alterũ minus mirũ,fortiorem te esse, cum aliquid speres: alterum mirum, spe ulla teneri.

HVBER. QVanquam. Bellis ciuilibus & Cæsaris tyrannide rep.afflicta,cum Ci.uehemeoter mœreret, & ut supra ad Seruium Sulpitiũ scripsit io uillas suas se recepisset,oe uideret reipu.oppressiones & iniurias;Luceius ad eum literas consolatorias miserat, ostenderatq; q̃ fortiter ipse ferret commuoes miserias.Itaque nunc respondeos Cice.Luceio idem se ex eius literis maximum fructum accepisse, uelleq; ita facere, ut ille præcepit,prælertim cum,ut ille scripserat,conscins sit,uullum officium suum reipu. defuisse.Postremo dicit Ci.uelle se transferre ad studia literarum,sicut Luceius monebat, futurumque cum eo quantum licebit. Beneuolentia coniuncta pari prudeotia. Duo dicit quę in omni consolatione exigim⁹ beoeuoleutiam & prudentiam.Fructum.utilitatem.

Quod te.aliorum enim exempla & maxime eorũ qui ad oos scribuut,plurimum ualent ad nos coosolandos.qui enim uult alium consolari non debet ipse mœrore cõfici:unde apud Maronem Aeneas. Spẽ nultu simulat,premit altum eorde dolorem. Dicit quoque Cic.se maximam utilitatem cœpisse ex eonsolatione Luceii,quæ à uiro forti & optimis rationibus,cootra fortuoam armato profecta sit. Maximá. secundum Peripateticos,qui maxime uirtutem expeteodam dieuot,non autem secundum Stoicos qui in sola uirtute & laudem & summum bonum ponnnt. Statuo.iudico. Pendere alium. ex alia re expectare p̃sidiũ,utputa nõ ex bonis corporis aut fortunæ,sed ex bouis animi. Extrinsecus, exterius.i.in bonis externis,quæ maxime appellãtur bona fortnnæ,quia extra uos,i.extra potestatem oostram sunt. Suspensas.iocertas, ad casum accommodatas, sed firmas & ratiooe coustitutas. Quæ cogitatio.ut nou peoderem aliuude q̃ ex me ipso,nee suspensas haberem uiuendi ratioues. Excidisset ex animo meo, omnino esset elapsa. Insederat.inhæserat animo, & locata erat. Vi.impetu & uiolentia. Tempestatum,infœlicium temporum. Cõcursu.agmine,& multitudine, quia multæ calamitates simul mihi acciderunt: amisi enim filiam,amisi patriam, amisi libertatẽ, honestatem,dignitatem &c. Labefactata.commota.

Couuulsa.uiolenter extirpata. Cui.cogitationi.

Opitulari Opitulari subuenire, opem ferre tuis sapientissimis consolationibus. Id.te opitulatum esse. Proximis.quas à te onpertime aecepi. Profecisse.profuisse,& maximum fructum attulisse. Declaran dũ. clare & aperte demonstrandum,ꝙ plus est q̃ significare. Ad eoosolandum.dicit nuoc Cie.ꝙ quãuis maximum fructum accepit ex rationibns quas elegãtissime & copiose Luceiua ad consolandum adduxerat, tamen multo plus profecit exemplum fortitudinis animi eius, quam existimat sibi turpe esse ooo imitari. Hoc.hac re. Præceptorem fortitudinis. qui mihi das præcepta fortitudinis. nonnullam spem.i. quandam spem, & ideo habes causam fortitudinis. Casus enim. scribebat Luceius se sperare res aliquãdo fore meliores, adducebat casus gladistorum,qui modo fugiunt,modo insequnntur,modo caduut,modo surgunt,& modo eedunt,modo nincunt,adducebatque alias similitudines & ratiooes,quibus ostendebat sperandum aliquãdo fore melius. Casus gla.qui interdum cum nicti putentur,tameo etiam uincunt. Similitudines.comparationes. Diffidere reipn.i.reliquere fiduciam reipu.eam aliquaodo fore meliorem. Alterum.unum Te esse for.oõ enim mirandũ ꝙ sis fortior me: q̃a habes reliquã spẽ.Alterũ.aliud.Mirũ spe ulla teneri.i.mirũ est ꝙ habeas aliquã spẽ

Qnaoquam.

QVANQVAM &c. Bellis ciuilibus & Cæsaris tyrannide repub. afflicta, cum Ci. mœstissimus se in agrum ASCEN. ne talia uideret abstulisset, scripsit ad eum Luceius cõsolatorias literas, quibus nunc Ci. respõdens ait se magnum fructum ex illis cœpisse, & uelle acquiescere, & se ad literarũ studia trãsferre, sicut Luceius monuerat. Ordo est. Quanquam ipsa consolatio literarum tuarum est gratissima mihi: declarat enim summam beneuolentiam coniunctam pari prudentia, ubi gratia præpositionis ablatiuus regitur, tamen ego cœpi ex literis tuis illum fructum, uel.i. etiam maximum quòd cognoui te contemnentem præclare res humanas, & paratum atque armatum optime contra fortunam. Quam laudem sapientiæ quidem statuo maximam.s. non pendere.i. non esse suspensum ad salutem habendam aliunde.s. quam a se, nec habere rationes uiuendi bene aut male suspensas extriunsecus, unde illud Persianũ, Nec te quæsiueris extra. Quæ cogitatio cum non excidisset mihi omnino.i. cum adhuc in memoria aliquatenus esset. & enim.i. quia certe, ista insederat.i. sedem occupauerat, penitus, id est penes interiora, scilicet cordis, tamen erat labefactata atque conuulsa aliquantulum, ui.i. uiolentia, tempestatum.i. malorum temporum & concursu.i. subita accumulatione calamitatum. Cui, scilicet cogitationi, ego uideo te opitulari, & sentio te fecisse etiam proximis literis profecisse multum. Itaque.i. & ita ego arbitror, hoc.s. quod sequitur, dicendum sup. esse sæpius ubique, non solum significandum.i. signis indicandũ, sed etiam declarandum.i. manifeste exprimendũ, nihil potuisse esse gratius mihi tuis literis. Autem.i. sed, cum, scilicet ita sit, quòd illa quæ collegisti, id est citasti & adduxisti seu allegasti eleganter & copiose, ualent ad consolandum, scilicet me & quemlibet alium, tum supple uerius est, quòd nihil plus supple ualet, ad consolandum me, quàm quòd perspexi firmitudinem & grauitatẽ animi tui, quam, scilicet firmitudinem animi tui, non imitari, ego existimo supple esse turpissimum. Itaque, id est & ita, ego puto me fortiorem quàm teipsum præceptorem fortitudinis, hoc, id est in hoc, aut propter hoc, quòd tu uidere, id est uideris mihi habere nonnullam, id est aliquam spem, hæc futura, id est ut sint futura, aliquando, id est aliquo tempore futuro, meliora, scilicet quàm nunc sint. Enim, id est quia, casus gladiatorum, id est quod adduxisti mihi de casibus gladiatorũ, quorum nunc hi, nunc illi superiores fiunt, & hæ similitudines, tum, id est multo magis, rationes collectæ, id est allegatæ, à te in ea disputatione, scilicet de mutatione statuum etiam reipub. uetabant me diffidere penitus reip. id est restitutionis eius. Itaque alterum, scilicet duorum quæ dicet, est sup. minus mirum te fortiorem esse supple tunc, cum aliquid speres. Alterum supple est magis mirum, uidelicet te teneri nulla spe. dico te fortiorem tunc non fortiorem me, quia prius contrarium dixit Cicero, uidelicet se fortiorem esse quàm Luceium præceptorem fortitudinis, eo quòd ipse nihil, ille aliquid speret quocirca possit hic subaudiri me, ut sit, alterum minus mirum est uidelicet me fortiorem esse, cum scilicet ita sit, quòd tu aliquid speras, ego nihil, & hanc expositionem credam esse de mente Ciceronis, ut infra dicam: Ratio tamen superioris dicti subobscura est. Non fortior est qui aliquid audet sine spe, sed potius temerarius, sed intelleginius propterea Ciceronem censere se fortiorem sine spe, non quòd aliquid tentet aut moliatur, sed quòd decreuit infractum animum tenere, & in philosophiam, eo attentius incumbere, quòd à foro sine spe reuertendi exclusus sibi uideatur. Probat mirum esse Luceium aliquid adhuc sperare, dicens.

Quid est enim non ita affectum, vt id non deletum, extinctúmque esse fateare? Circunspice omnia membra Reipub. quæ notissima sunt tibi: nullum reperies profecto, quod non fractum, debilitatúmve sit. quæ persequerer, si aut melius ea viderem, quàm tu vides, aut commemorare possem sine dolore. quanquam tuis monitis, præceptísque omnis est abiiciendus dolor. Ergo & domestica feremus, vt censes: & publica paulo etiam fortius fortasse quàm tu ipse qui præcipis. Te enim spes aliqua consolatur, vt scribis: nos erimus etiam in omni desperatione fortes, vt tu tamen idem & hortaris & præcipis. das enim mihi iucundas recordationes conscientiæ nostræ, rerúmque earum quas te in primis authore gessimus. Præstitimus enim patriæ non minus certe quàm debuimus: plus profecto, quàm est ab animo cuiusquam, aut consilio hominis postulatũ. Ignosces mihi de meipso aliquid prædicãti. quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine voluisti, earum etiá

QVID est enim. ponit rationem quare nõ deberet HVBER. habere aliquã spem, quia omnia reipub. membra sunt omnino quassata. Affectum. dispositũ. Membra. partes: trãslatio à corpore quod habet membra sua, & ita respub. Membra autẽ reipub. sunt consulatus, prætura, ædilitas, & cæteri magistratus. Persequerer. exponerem. Tuis mo. quia ita mones & præcipis. Domestica. mea incõmoda priuata. Vt censes. ut existimas esse ferẽda, in desperatione omniũ, cum nihil omnino speremus. Das. addis. in. Da nunc ut uolucrẽ sceptro quę surgit eburno. Conscientiæ nostræ. bonę quę semper recte sensit de repub. ualet autẽ conscientia bona plurimum ad consolandũ, quæ secundũ Stoicos etiam sine alia remuneratione satis præmii per se habet: unde illud Virg. Dii tibi si qua pios respectãt numina, si qd Vsquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti Præmia digna ferant. Te authore. te suadente & consulente. Præstitimus. bene fecimus. Animo. cogitatione.i. plus quam quisquã potuisset cogitare. Aut consilio. prudentia.i. plusquã quisque scauisset dicere esse præstandum. Prædicanti. laudanti. Quarum enim. sensus est. Mea facta quę suades mihi ut cogitem ad leuandã ægritudinem meam, me non solum delectat cogitare, sed etiam cõmemorare. Lenimur. demulcemur, delectamur. Angoribus. solicitudinibus, quæ animũ angũt. Abducam. remouebo. Ad ea. id est ad studia literarũ. Quibus. sunt enim studia literarum diuitibus & utentibus fortuna prospera ornamẽto, infœlicioribus uero etiam adiumẽto. Aetas utriusque. iam senilis, quæ non ita patitur consuetudinem crebram & conuersationẽ, sicut iuuenilis. Valetudo. ambo enim propter ætatem interdum mala ualetudine laborabant. Coniunctione animorum. animi enim interuallo locorũ disiuncti cogitatione & beneuolentia facile coniungi possunt. Nonnunquam. interdum & sæpe.

commemoratione lenimur. Itaque vt mones, quantum potero, me ab omnibus molestiis & angoribus abducam, transferámque animum ad ea, quibus secundæ res ornantur, aduersæ adiuuantur: tecúmque & ero tantum, quantum patietur vtriusque ætas & valetudo. & si esse vna minus poterimus, q̄ volemus, animorú tamen coniunctione iisdemq́; studiis ita fruemur, vt nunquam non vna esse videamur. Vale.

ASCEN. ❡ QVID enim est non ita affectum, id est cōcussum & saucium, ut non fateare id omne deletum & extinctum, quasi dicat nihil. Circunspice omnia membra reipub. quæ notissima sunt tibi, id est omnes fauentes reipub. & libertati cōmuni ciuium, & profecto nullō scilicet membrum inuenies quod non sit fractō & debilitatum. Videtur non debito ordine id quod alterū includit præponere: nam dices si fractū ergo debilitatum, sed nouimus fractum dici, quod est concussum & debilitatum etiam si non sit ruptum: ut Aenei. secūdo Fracti animo fatisq; repulsi ductores Danaûm. fractū ergo. i. concussum, & pro. i. debilitatum. Quæ. s. membra, aut quę detrimenta reipu. ego prosequerer, si non uiderem ea melius quàm tu uides ea, aut si possem cōmemorare ea supple sine dolore, quanquā omnis dolor est abiiciendus tuis præceptis & monitis. i. secundō pręcepta & monita tua. Ergo nos feremus. i. tolerabimus & patiemur, &. i. simul domestica, scilicet incommoda, ut censes. i. indicas ea ferēda, &. i. simul feremus publica. s. incōmoda aut mala, fortasse etiam fortios quàm tuipse qui precipis. s. ea ferenda. Enim. i. quia,

❡ Ex. xiiii. Epist. Quanquam ipsa consolatio. Itaque alterum mirum minus fortiorem te esse, cum aliquid speres, alterum omnino mirū, spe ulla teneri te. Quarum enim tu rerum cognitione nos leuare ægritudine uoluisti.

aliqua spes consolatur te, ut scribis. nos erimus fortes etiam in omni desperatione, tamen sic erimus fortes, ut tu hortaris & præcipis. Hinc patet exponendum illud fortiorem te esse, sic. me esse fortiorē te. i. quàm tu sis &c. Tu enim das mihi iucundas recordationes conscientiæ nostræ, & earum rerum quas gessimus te authore in primis. i. præcipue. Nos enim præstitimus patriæ. s. conseruandæ in libertate, certe. i. indubitate, non minus quam debuimus, & sup. profecto plusquam est postulatū animo aut consilio cuiusquam hominis. Tu o Lucei ignosces mihi prædicanti aliquid de meipso. Enim. i. quia, nos lenimur. i. demulcemur & consolamur, cōmemoratione. i. enarratione & recitatione etiam earum rerum, quarum rerum cogitatione tu uoluisti leuare. i. liberare aut deonerare nos egritudine. s. animi, hoc est ideo dabis ueniam prædicanti de me aliquid, quia sicut monuisti ut recordarer, á me præclare gesta pro repu. ad leuandam ægritudinem animi, sic eorum prædicatio & cōmemoratio lenit dolorem aut animum meum. Itaque, ut mones, abducam me quantum potero ab omnibus molestiis, & angoribus, & transferam. i. tradocam animum. s. meum, ad ea quibus secundæ. i. prosperæ res ornantur, & aduersæ supple res adiuuantur, non ut maiores fiant, sed ut tolerētur aut minuantur, hoc est ad philosophiā moralem, & ero tecum quantum ætas utriusque. s. nostrum, & ualetudo patietur, quia & senes & ualetudinarii ambo esse ceperant. Dicitur autem ualetudo quia secunda producitur quasi á ualendo, nam á ualidus fieret ualitudo, etsi. i. quanquam poterimus minus esse una. i. simul, quàm uolumus, tamen fruemur iisdem studiis coniunctione animorum ita, ut nunquam non, id est semper uideamur esse una.

Nunq̄ nō

L. Luceius Q. F. S. D. M. Tullio M. F.

SI vales, bene est: valeo sicut soleo: paulo tamen etiam deterius q̄ soleo. Te requisiui sæpius, vt viderē. Romæ quia postea non fuisti, *quàm discesseras, miratus sum: quod item nunc miror. Non habeo certum quæ te res hinc maxime retrahat. si solitudine delectare, cum scribas, & aliquid agas eorú quorú consuesti, gaudeo: neq; reprehendo consiliú tuum. nam nihil isto potest esse iucundius, nó modo miseris his tēporibus & luctuosis, sed etiá tráquillis & optatis: præsertim vel aio defatigato tuo, qui núc requiē quærat ex magnis occupationib⁹: vel erudito, qui semp aliquid ex se promat qđ alios delectet, ipsú laudib⁹ illustret. sinaūt sicut hic dú eras,

HVBER. SI uales. Quia ut supra diximus Ci. repub. oppressa receperat se rus. Luceius hac epistola dicit se laudare eius consilium, si hoc fecit, ut aliquid eorum agat, quæ consueuit legendo & scribendo aliquid, qđ sit aliis profuturum. Sin uero dedit se lachrymis & tristitiæ reprehendit eum & accusat, quòd ita moleste ferat casum reip. quasi id quod accidit fuerit ei improuisum, & ostendit eum non debere mœrori luctuique uacare, cum nihil proficere posit lugendo. Sicut sol. scilicet ualere. solebat enim Luceius laborare interdū podagra. Requisiui te. hoc in loco repetitionem uel augmentum actus significat, uel requisiui pro quæsiui. Miratus sum. te nō fuisse Romæ posteaquam à me discessisti. Maxime. præcipue, præter aliam causam. Hinc. Roma. Solitudine. loco non frequentato, ubi non sit multitudo hominum. Scribas. componas. Quæ consueuisti. s. agere. Consilium. deliberationem habitandi potius rus quàm urbem, uel istic scribendi & agendi aliquid eorum quæ consueuisti. Isto. consilio tuo. Optatis. quia bona tempora optata dicuntur. Defatigato curis reipub. qui nunc huiusmodi studiis potest recreari. Requiem. cessationē, ocium. Ex ma. oc. post magnas occupationes. Vel erudi. s. animo tuo. nihil potest esse iucundius. Promat. emittat, proferat. Illustret. clarum faciat. ex scriptis enim quę ex ingenio nostro promūtur, clariores efficimur. Sin autem. laudauit Luceius quod Ci. se rus receperit, si ea fuit causa, ut aliquid scriberet. & ex ingenio suo promeret, quod & alios delectaret, & ipsum illustraret. Nunc dicit, quòd si est ruri ea causa ut doleat, & lachrymis indulgeat, uehementer est reprehendendus & accusandus. Sicut. uel postquam, uel ueluti discesseras. i. cum

Maxime

Solitudo

desperatione

lachrymis ac tristitiæ te tradidisti, doleo, quia doles & angere: nec possum te non (si concedis, qđ sentimus, vt liberius dicam⁹) accusare. quid enī? tu solus aperta nō videbas, qui ꝑpter acumē occultissima perspicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? nō intelliges duplicari solicitudines, quas eleuare tua te prudentia postulat? Quòd si non possumus

desperatione rerum. Lachrymis ac tri. id est ad lachrymandum & dolendum, postquā hinc discessisti. Angere. pro angeris, id est cruciaris. Nno pos.n.ac.i. non possum facere quin te accusem. Si cō. ut libe. di. id est si pateris & permittis ut libere & sine respectu dicam quod sentio. Quid. modus interrogandi. Tu so. non ui. id est in tanto numero hominum qui hoc præuidebant futura quæ acciderunt, ut solus non uidebas: interrogatiue. q.d. immo uidebas. Aperta. manifesta omnibus nota. Occultiss. etiam secretissima, ergo multo magis aperta uidebas. Acumen. i. subtilitatem. s. ingenii. Nō. q.d. immo debes intelligere. Nihil pro. quo. que. id est licet quotidie queraris, nihil tamen ualere querelas tuas. Duplicari. augeri. Virg. in buc. Et sol crescēteis decedens duplicat umbras. Postulat. exigit, quasi rem debitam, quia prudentem decet solicitudines sibi mouere & tollere. Quod si. sensus est, si non possum suadendo efficere, & tibi persuadere ut omittas solicitudines: saltem peto à te hoc gratia.

ff acumen

QVAM discesserat. Antiqua hic olim à nobis, & elegans lectio restituta est, quàm tamen quibusdam non probauimus, spero tamen illam doctis aliis, & ingeniosis uiris probatum iri. Libro VIII. epistolarum ad Att. Cicero eodem pacto locutus est. Quum enim Pompeii peccata colligeret, & omnis de eo sermo esset, nomen ipsius nunquam posuit. Aluerat Cæsarem, eundem repente timere cœperat, conditionem pacis nullam probarat, &c. Possemus & alia exempla adferre: sed hoc, quod ualde accommodatum est, contenti erimus, & alios etiā fore arbitramur. Postquam autem illius elegantissimæ epistolæ & cum magno ardore animi scriptæ, mentionē fecimus, ostendemus in Græcis uerbis, quæ in ipsa inclusa sunt, nihil uitii contineri, nec illa Aristophanis esse, quemadmodum nonnulli crediderunt, qui ualde in hac re falsi sunt. quamuis autem huius rei maturum tempus nondum sit, semper tempestiuum esse puto, studiosos literarum adiuuare. In optimo nostro epistolarum exemplari ita leguntur, ut à nobis exscripta sunt, nec non in commentariis Suidæ: quod mihi non paruum argumentum est, illa recte habere. Animaduerti postea ipsa à Clemente usurpari in VI. Stromate: & eodem pacto ibi legi, ut in epistolis Ciceronis, & in commentariis Suidæ, nam uetustos etiam libros Suidæ inspexi, eosque nihil ab excusis dissentire cognoui: quare his tot, tamque incorruptis testibus de synceritate illius lectionis credendum puto. Qui ea nuper ad Aristophanis lectionem redigere uoluerunt, non animaduerterunt hanc præclaram sententiam ab alio poeta accepisse Aristophanem, & eam ad sensum suum exponendum accommodasse, quemadmodum crebro facit, & ut nonnullos etiam Latinos poetas facere notum est. Quicquid autem sensui suo non quadrabat, lepidissimus comicus commutauit. Sed in extremo, quod planum facit, ueterem eam sententiam fuisse, & non ab ipso tunc primum prolatam: nam quòd uerus ipsius autor dixerat, καὶ τὸ δίκαιον σύμμαχον ἴσως, καὶ ὁ μηδὲν ἄλλο κατὰ πράσσων (id autem perspicitur ex commentariis Clementis, & Suidæ, qui plura eius sententiæ uerba, quàm Cicero adducunt) Aristophanes ita conformauit: καὶ ὁ μηδὲν ἄλλο πρὸς τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκεῖνος· δειλὸς καὶ λακκοσχεπτύγων. Post sentētiam illam suis uerbis expositam Clemēs eruditissimus scriptor hæc adiungit, quæ uim, intellectúmq; illius non parum aperiunt. αὕτη δὲ ἰσοῦνταί ἐστι τὸ ὅσιον τὸ πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαιον διασώζει, καθαρὰν τὴν ψυχὴν φυλάττουσα διὰ σεμνῶν σιωπῇ καὶ λόγοις ἁγνοῖς καὶ τοῖς δικαίοις ἔργοις. Verba autem ipsa, quæ sunt elegantissima, cum ad eum locum deuenienius, accuratius declarabimus, & omnem uim illorum studiose illustrabimus.

*PETRI VICTO. CASTI.

aliquid proficere suadendo, gratia contendimus, & rogādo, si quid nostra causa vis, vt istis te molestiis laxes, & ad conuictum nostrum redeas, & ad consuetudinem, vel nostram cōmunē, vel tuam solius, ac propriam. Cupio non obtūdere te, si non delectare nostro studio. cupio deterrere, ne permaneas in incepto, cum duæ res istæ cōtrariæ me conturbent, ex quibus aut in altera mihi velim, si potes, obtemperes, aut in altera non offendas. Vale.

CONTENDIMVS. plus est quàm petimus. Rogando. precibus. Nostra causa. propter me. Laxes. liberes. Conuictum. sodalitatem, uel societatem uiuendi. Consuetudinem. conuersationem. Vel c. qua uterq; nostrum utebatur indulgēdo stu. literarum. Tui so. ad pro, id est ad consuetudinem tuam solam, qua non es solitus indulgere lachrymis, sed scribere & facere aliquid dignum uiro plusquam cæteri. quasi dicat ad eam saltem consuetudinem, quam tu solus seruare consueuisti. Cupio non ob. si non, id est cupio non esse tibi molestus meis uerbis, si non delecteris monitionibus meis. obtundere autem tractum ab incude, quæ sæpe malleis tunditur, ita obtundere est aliquem uerbis lædere, & quodammodo ferire. Studio. meis scriptis, quæ ex studio & amore proueniunt. Cupio de. uellem remouere te ab hoc proposito. Ne per. ne perseueres. In in. in tristitia & lachrymis. Duæ r. e. nam nolle obtundere aliquem, & uelle deterrere ab incepto contraria sunt, quia nō possumus deterrere quin obtūdamus, quia id multis uerbis fieri necesse est. Cōturbēt. incertum faciant. Ex qui. duabus rebus. Obtemperes. morē geras obsequaris, & facias quod uolo. In al. id est ne permaneas in incepto. In altera. ut obtundaris uerbis meis. Non offendas. qui enim amice & beneuole non accipit admonitiones amicorum, sed eis obtunditur, offendit, & rem ingratam amicis facit.

HVBER.
Cōtūdere
Cōuictus
Consuetudo.
Obtūdere
permanere
Obtēpero

Ex. xv. Epist. Si uales bn̄ est, ego ua. sicut soleo.

Mirat⁹ eni sum, qđ in te nūc miror. Nisi solitudine delectare, cū scribas. Qui oñc requiē quęrit ex magnis occupationib⁹. Sin aūt hic dū eras, & sicut dixeras, lachrymis, ac tristitiæ te tradidisti, doleo, quia doles, & plangere. nō possum te. Nā si cōcedis, qđ sentimus, ut liberius dicamus, accusare. quid. n. solus tu apta nō uidebis, q ꝑpter acumē ingenii occultissima ꝑspicis? Et ad conuictū nostrū redeas, & ad cōsuetudinem, uel ad nostrā cōmunem, uel tuam solius, ac propriā naturā.

ASCEN. Si uales &c. Hac epistola dicit Luceius se approbare consiliū Cice. si eo se animo in rus abduxerit ut legendo & scribēdo alios in re literaria iuuet, sin ut se lachrymis dedat damnare, ꝙ ita lugeat casum reip. quasi non præuiderit futurum. Præterea docet inutile esse, cum res immutari nequeant. Ordo est. Si uales, bene est. Ego ualeo sicut soleo, & etiam paulo.i.modico deterius.i.minus bene ꝗ soleo. Ego requisiui sæpius ut uiderem te. Ego miratus sum quod item.i.similiter miror nunc te non fuisse Romæ posteaquā discesseras à me. Non habeo certum.i.exploratum aut perspectū, quæ res.i.quæ occasio retrahat te. Maxime.i.precipue hinc.i. ab urbe. Si delectare.i.delectaris solitudine, cum scribas & agas aliquid eorum quæ consueuisti.s. agere pluri mi tamen textus habent quorum consueuisti sup. aliquid agere, sed Huber. legit, quæ gaudeo, neq; reprehendo consilium tuum. Nam nihil potest esse iucundius isto.s. genere uitæ cum literis, & musis non modo his temporibus miseris & luctuosis, sed etiam tranquillis & optatis, præsertim uel animo tuo lugere & in mœrore esse fatigato, qui quærit nunc magnis occupationibus requiē, uel erudito, qui semper promat aliquid ex se, quod delectet alios, & sup. illustret teipsum laudibus. Sin autē.i. sed si tradidisti te & lachrymis & tristitiæ, sicut dum eras hic.i.Romæ, doleo quia tu doles, & angere.i.angeris, hoc est afficeris angore animi. Si tu concedis.i.permittis, ut dicam liberius quod sentimus.s. ego & reliqui amici tui, alioqui numerum mutaret. Sed dicunt Grāmatici licitum esse in prima persona de uno, modo singulari, modo plurali, modo utroque numero loqui, ceruntamen aptior est sermo dum numerus obseruetur idem, quocirca multi legunt dicamus, sed potest, ut dixi, de se dicere dicam, & de se ac aliis sentimus, præsertim cum scribatur etiam illis qui dicamus legunt, possum nō possum non accusare te, id est quin accusem te. Quid enim? principium accusandi sumptum à particula indignatiua, tu solus non uidebas aperta, id est manifestaria & euidēter futura, qui perspicis occultissima, id est abditissima, propter acumen, scilicet oculorum tuorum mentalium, non enim de exteriore loquitur perspectione. Et sup. tu tam prudens homo non intelliges, id est permittetur quòd non intelliges te, nihil, id est in nullo proficere, cōmodū facere aut remediū mali inuenire, querelis quotidianis? quasi dicat id non esse uero simile. Tu nō intelliges solicitudines duplicari, id est geminari, quas tua prudentia postulat te eleuare, id est imminuere. tracta metaphora à bilance, in qua res minoris ponderis eleuatur, unde quia minoris quoque æstimatur, solet eleuare pro diminuere, de laude ac precio alicuius usurpari. Quod si nos non possumus proficere suadendo, scilicet tibi, ut à lugendo desistas, nos contendimus, id est instamus gratia, scilicet qua apud te ualemus, & rogando, si nis sup. facere, quod, id est aliquid causa nostra, ut laxes te istis molestiis, & redeas ad conuictum nostrum, id est ad cōmunionem uitæ, seu ad conuersationem nostram. Et ad consuetudinem, id est consuetam rationem uiuendi, uel nostram cōmunem, id est qua simul uti solemus, uel sup. ad consuetudinem tuam solius, id est unius, ac propriam, id est peculiarem tibi. Notum est quia in significatione actiua possessiua genitiui, mei, tui, sui, nostri, & uestri, qui tantum pasiue significant construi non possunt, pro illis possessiua pronomina poni, cum quibus uel continue uel coniunctionis interuentu cætera quæ recte in genitiuo regi possunt construuntur, ut mea unius opera, tua solius cura &c. Ego cupio non obtundere, id est non hebetare, id est auditum tuum mentalem, id est te non onerare multis uerbis. Si tu non delectare, id est delectaris studio nostro, id est quo nos delectamur. Ego cupio deterrere te, ne permaneas in incœpto, id est proposito, lugendi procul ab urbe. Cum istæ duæ res contrariæ, scilicet nolle obtundere & uelle eum deterrere ab incœpto, conturbent me, ex quibus, scilicet duabus rebus, ego nelim sup. ut aut obtemperes mihi si potes in altera, id est non manendo in proposito, aut non offendaris in altera, scilicet dum à nobis obtunderis.

Valetudo

M.C. S.D. L.Luceio Q.F.

Omnis amor tuus ex oībus partibus se ostendit in his literis, quas à te proxime accepi, non ille quidē mihi ignot⁹, sed tamē gratus & optatus: dicerem iucundus, nisi id verbum in omne tempus perdidissem. Neq; ob eam vnam causam, quā tu suspicaris, & in qua me lenissimis, & amantissimis verbis vtens, re grauiter accusas: sed quòd illius tanti vulneris, quæ remedia esse debebant, ea nulla sunt. Quid enim? ad amicosne confugiā? quàm multi sunt? habuimus enim fere cōmunes: quorum alii occiderunt,

HVBER. OMNIS. Cum uersaretur Ci. in maximis mœroribus & luctibus propter reip. calamitates. L.Luceius non solum præcedēti epistola eum consolatus est, sed etiam multis aliis, quæ in hoc uolumine non reperiuntur, neque hodie extant, sed id ex uerbis Ci. intelligimus. Dicebat autem Luceius se mirari, ut uisum est in præcedenti epistola, quòd ab urbe abesset, se tamē id laudare, si ea causa faceret ut scriberet, & faceret aliquid eorum quæ consueuit, sin autem propter mœrorem & lachrymas se uehementer reprehendere & accusare, hortabatúrque ut in urbem rediret ad cōiunctam & solitam consuetudinē utriusq;. Itaque Ci. respondens dicit se cognouisse amorem Luceii erga se, sed eum non intelligere causam doloris sui. dicit enim se non tantopere angi propter damna, quæ reipub. euenerunt, sed quòd etiam nullum uideat remedium, in quibus quidem miseriis dicit solum literarum studium esse sibi relictum, à quibus non medicinā perpetuam malorum capit, sed aliquam obliuionem: itaque dicit se eis dare operam, quod quidem si fecissent ante ambo, dicit ꝙ potuissent esse una omni tempore, fuissentq; literæ lenimento ualetudinis Luceii, & mœroris ipsius Ci. Ex omni. parti. nulla enim clausula uel potius nullum uerbum est in epistola tua, unde non percipiam magnum tuum erga me amorem. Ille. amor tuus. Non igno. immo multo ante perfectus.

HVBER. IVCVNDVS. delectabilis, plenus uoluptatis, & tamen latenter ostendit fuisse iucundus. Id.u. iucundus. Perdidis. quia nunquam amplius potero dicere aliquid esse mihi iucundum, propter maximas calamitates, quæ mihi acciderunt. Eam u. eam solā. Suspicaris. arbitraris, existimabat enim Luceius eum tantopere mœrere propter amissam filiam, propter quā amice & familiariter probat non esse tantopere dolendū. Re, effectu ipso, quia quamuis uerba non uiderentur acerba, re tamen ipsa me grauiter accusabas.

Volnus Vulneris. damni & doloris. Vir. Aeternū seruans sub pectore uulnus. Ea. remedia. Quid enim. probat nulla esse remedia, quæ esse debebant: remedia autē ma-

ciderunt, alii nescio quo pacto obduruerunt. Tecum viuere possem, equidem & maxime vellem: vetustas, amor, consuetudo, studia paria. quod vinculú, quasi deest nostræ coniunctionis. Possumúsne igitur esse vna? nec mehercule intelligo quid impediat: sed certe adhuc non fuimus cum essemus vicini in Tusculano, in Puteolano. Nam quid dicá in Vrbe? in qua, cum forum cómune sit, vicinitas non requiritur. Sed casu nescio quo in ea tempora nostra ætas incidit, vt cú maxime florere nos oporteret, tú viuere etiá puderet.

lucum nostrorom & dolurum sunt amici, ad quus possumus confugere consolationis causa, sibi autem dicit præcipuum remedium potuisse esse Lucciũ, sed nõ potuisse cum eo esse: superesse igitur solas literas, in quibus posit habere perfugiũ, sed eas quoq; nnn posse omninu eum cõsolari. Quá mul. sunt. q.d. paucissimi, ut tu nosti. Pere oẽs. ná qui erãt mihi amici etiá erant tui. Occiderõt. perierõt in bellis ciuilibus. Obduruerũt. facti sunt duri cõtra me, ut nõ amplius misereantur mei, reliquerõt enim me propter mutationem fortunæ, quia ut inquit Oui. Tẽpore fœlici multos numerabis amicos. Tẽpora si fuerint nubila solus eris. Tecũ. dicit ꝙ cum ex multis amicis qui partim obduruerũt, partim perierũt, Luc. permansit in fide & bñuolẽtia: superest ut cũ eo uiuere possit & uelit, latenter tñ accusat Lu. ꝙ eius culpa nõ simul uiuãt, quia cũ essent ambo in Tusculanu & Puteulano uicini nõ tñ una fuerũt, ex quo innuit eos, multo minus fore simul nũc, cum locorũ interuallo sunt disiuncti. Obduruerunt

Vellẽ. optarẽ. Vetustus amor. antiquus & iam multis annis incept⁹, in quo magna est uis, ut ipse ostẽdit in Lælio de amicitia. Paria. similia, qa ambo uersati sumus, & uersamur in studiis literarũ. Quod uincu. i. quæ studia paria sunt uinculum nostræ coniunctionis, quia nihil est quod magis alliciat atque attrahat ad amicitiam quàm morũ similitudo & paritas studiorũ. Quid impe. quid prohibeat, quominus una esse possumus. Non mar. Luna. Vicini. propinqui habitatione, ex quo facilius una esse poteramus. Puteolano. rus erat Cic. apud Puteolos in cãpania, & sic Tusculanũ. In urbe. subaudi cũ essemus, qđ plus est. Vicinitas, non re: quia ex diuersis partibus urbis omnes ad forũ conueniunt, ita ut illud habeatur pro uicinitate, forum autem causarum intelligit. Casu. infortunio. Oporteret. deceret. Flore. esse in fortuna secunda. Puderet etiam ui. quia amisimus dignitatem & libertatem, & deuique rempub. sine quibus uir magni animi uitam optare non debet.

OMNIS amor &c. Quia multis uerbis consolatoriis damnarat Luceius mœrorem Cic. dicit Cic. se agnoscere amorem Lucceii in se, sed eum nõ capere causam mœroris, quæ erat ꝙ nullum uiderat remedium. Ordo est. Omnis. i. totus amor tuus ostendit se ex omnibus partibus in his literis, quas accepi proxime à te, non quidẽ ille. s. amor tuus ignotus mihi, sed tamen gratus & optatus, dicerem iucũdus, nisi perdidissem id uerbum, s. iucundus, quod non nisi rei lætæ competit. Ex hoc autem loco accepit Valla differentiam, quam ponit inter iucundus & gratus, allegans hęc Ci. uerba, ut gratum sit utile & acceptum, licet non habeat delectatiunẽ annexã, iucundum tantum uoluptuosum. Præterea signandum ꝙ omnis pars orationis uerbũ dicatur, nam iucundus quod nomen est, hic uerbũ dicitur, in omne tempus. s. futurom. Neq; sup. perdidi illud uerbum ob eam unam causam, quam tu suspicaris. s. ꝙ resp. amissa sit. Huber. exponit ꝙ filia mortua sit, sed de filia nihil meminit in superiori epistola Lucceius, & in qua. s. causa, tu utens uerbis lenissimis & amãtissimis, accusas me grauiter re. s. in sententia ipsa. Nam turpe est uiro forti lugere, quæ neq; uitare potuit priusquá euenirent, neque emendare ubi euenerint, qualia erant incõmoda reip. sed ꝙ ea quæ debebant esse remedia tanti uulneris. i. tanti doloris, sunt nulla. i. non extant. Quid enim. i. nam quid faciam? Confugiam ne ad amicos, q̃. i. quantum, multi sunt sup. amici? q.d. nimirum paucissimi. Et si quærat Lucceius cur id à se petat Cic. addit, ideo peto, enim. i. quia, nos habuimus fere. s. omnes sup. amicos cõmunes, & ita si scis q̃ pauci sint tibi amici reliqui, facile etiá scias q̃ pauci sunt mihi. Quorum. s. amicorum cõmunium, alii. i. aliqui, occiderunt. i. mortui sunt, ab occido pe. breui, alii nescio quo pactu. i. modo, obduruerunt. i. durissimi facti sunt, ut uõ misereantur mei, & ita me dereliquerunt. Equidem, ego quidem, possem uiuere tecum. Respicit id quod Luceius rogauerat, ut ad cõuictum suũ redeat, & uellem maxime. s. uiuere tecum. Nam sup. amor noster est uetustus, consuetudo sup. est uetusta, studia sup. nostra sunt paria. i. consimilia, & ita quod uinculũ, quæ res deest coniunctioni nostræ? q.d. certe nullũ & nulla. Ergo possumus ne esse una. i. in uno loco? Nec me hercule, sup. ita iudicante ut uerum dico, intelligo. i. non perspicio, quid impediat. s. nos una esse, sed certe i. quod euidenter scio, nos nõ fuimus adhuc. s. una cum essemus uicini in Tusculano. s. agro, ubi Cicero erat, & Tusculanas scripsit quæstiones, & sup. in Puteolanu sup. agro, ubi Lucrius erat. Nam quid dicamus in urbe. i. cum ambo essemus in urbe. s. Roma, in qua cum forum sit cõmune, in quod omnes conueniant præsertim causidici. nam de foro iudiciali intelligit, uicinitas non requirit, & non erant simul quia nullus erat bonis uiris in foro locus. Sed nostra ætas incidit nescio quo casu in ea tempora, ut cum oporteret. i. deceret & iustum esset, nos florere maxime, scilicet in curia & foro, cum omnibus perfuncti essent honoribus, puderet tum, id est tunc, etiam uiuere, cum sine dignitate uiuant. ASCEN.

Quod enim esse poterat mihi perfugiũ spoliato & forensibus, & domesticis ornamẽtis, atque solatiis? literæ credo, quibus vtor assidue. quid enim aliud facere possum? sed nescio quo modo ipsæ illæ excludere me à portu & perfugio videntur: & quasi exprobrare quòd in ea vita maneam, in qua nihil insit nisi propagatio miserrimi temporis. Hic tu ea me ab-

QVOD enim. interrogatio. Domesticis or. propter filiam, propter rem familiarem à Terentia male administratam, quæ denique ab eo discessit, & Salustium secuta est. Forensibus. quia ut supra dixit, nihil in foro agere debebat &c. Literæ. subiectio, & responsio ad interrogationem, & subaudi poterant esse profugiũ mihi. Aliud. quàm uti literis. Nescio quo modo. q.d. præter naturam suam, cum soleant fœlicibus temporibus ornamento, & miseris solatio esse. Excludere. prohibere, expellere. A portu. à quiete, à recreatione. translatio sumpta à nauibus, quæ in portu quietem habent. Ouid. Tu citius uenias portus & aura tuis. Exprobrare. i. cum probro & contumelia obiicere. HVBER.

esse vrbe miraris, in qua domus nihil delectare poss it, summũ sit odium temporũ, hominũ, fori, curiæ? Itaque sic literis vtor, in quibus consumo omne tẽpus, nõ vt ab his medicinã perpetuã, sed vt exiguam obliuionẽ doloris petã. Quòd si id egissemus ego atque tu (quod ne in mentem quidẽ nobis veniebat propter quotidianos metus) omne tẽpus vna fuissemus: neque me valetudo tua offenderet, neque te meror meus: quod quantũ fieri poterit, consequamur. Quid.n.est vtriq; nostrum aptius? Propediẽ te igitur videbo. Vale.

Ex.xvi.Epistola.Omnis amor tuus.

Neque eam unam ob causam, quam tu forte suspicaris. Quid enim faciam? ad amicosne confugiam? Vetustas, amor, consuetudo, studia paria, quod uinculum, quæ res, id est nostræ coniunctionis, possumus igitur esse una? Nec me herele intelligo, qnid impediuat. Quod enim poterat esse mihi perfugium. filii, refugium habent. sic postea & perfugio legunt. Sed ut exigam obliuionem doloris, expetamque.

obiicere. In qua uita. Propagatio. dilatio, nam quaoto diutius uiuam, tãto plures miserias expecto, quod quidẽ literæ, hoc est philosophię precepta, dissuadẽt quæ iubent potius moriendum in libertate & honestate, quàm uiuendum in seruitute. Hic.nuoc. Domus, quia amisi ornamenta domestica, ut aote dixi. Summum odi. tẽ. subaudi io qua urbe sit summum odium temporum, id est summũ fastidium & molestia & eorum, quæ his temporibus fiuot. Hominũ.s. sit summũ odium, quia nihil eorum aguot pro repu. quæ debent. Fori. in quo nihil agere libet propter oppressa iudicia & leges. Curiæ. in qua non licet cuiquam dicere, quod sentiat. Medicinam. remediũ & medicamen malorum meorum, translatio sumpta ab ægrotantibus, quibus datur medicina ad tollendũ morbum. Perpetuam. ad omoe tempus. Exiguam obli. ut interdum obliuiscar doloris mei, nam saltem dum lego, noo recordor malorum meorum. Quod. quam rem. Egissemus. ut essemus usi literis. Quod noo ue. in men. quod nõ cogitabamus. Motus quot. turbationes & mutatiooes, quæ quotidie fiebant in repub. Valitudo. s. mala. Mœror. quem ex miseriis & domesticis & publicis capio. Quod. ut oeque tua ualitudo me offendat, nec te mœror meus. Consequamur. efficiamus, scilicet utẽdo literis, & simul uiueodo. Aptius. quàm literis uti, una esse qnantum

Propediẽ fieri poterit. Propediem. qnamprimum, cito.

ASCEN. QVOD enim profugium, quod dicũt refugium, poterat esse mihi spoliato, id est uiolenter exacto & priuato, &.i. simul ornamentis domesticis.i. quibus ornabar domi meæ, & forensibus, id est quibus ornabar prius in foro, & solatiis, scilicet domesticis, & forensibus, quasi dicat nullum, quod per locum à maiore declarat. Credo sup. quòd literæ, scilicet poterant mihi esse profugium. quibus, scilicet literis, ego utor assidue, quid enim possum facere aliud, scilicet quàm literis iocumbere? quasi dicat nihil, sed nescio quomodo illæ ipsæ, scilicet literæ, uidẽtur excludere me à portu & profugio, id est à requie & securitate, & quasi exprobrare, id est probro dare quòd maneam in ea uita, in qua nihil insit, nisi propagatio.i. extensio, temporis miserrimi. Tu miraris hic.i. in hac cooditione uitæ & temporũ, me abesse ea urbe, io qua domus.s. propria nihil possit delectare, & in qua sup. sit summum odium, temporũ, hominum, fori.s. iudicialis curiæ.s. senatus. Itaque quia io urbe esse non licet, ego utor literis ut, sic in quibus cõsumma omne tempus, noo ut petam ab his.s. literis, medicinã perpetuam, sed ut sup. petam exiguam.i. modicam obliuiooem dolo. Quod.s. ita uti literis, si ego atque tu egissemus, quod.s. agere oe quidem.i. non saltem, ueniebat nobis in meotẽ, propter quotidianos metus, qui usum rationis impediebant, nos fuissemns omoe tempus una.i. simul. Dixi signandum Ci. libenter uti actõ temporis contiooi, tam cum oota cootinuationis, ut hic omne, quàm sine ea, ut alibi sæpe. Neque ualetudo tua.s. uaria & oõ bona, offenderet.i. læderet me, oeq; mœror meus sup. offenderet te. Quod consequamur.i. obtineamus, quantum poterit fieri, quid enim aptius sup. est utriq; nostrum? quasi dicat nihil. Igitur ego uidebo te propediem.i. mox, ita ut prope sit dies.

*PETRI VICTO. CASTI. EXCLVDERE me à portu, & perfugio uidentur. Eadem metaphora usus est Plutarchus, & eadem uerba coniunxit, cum de domo Tribuni Pl. loqueretur, cuius fores claudi leges noo sioebant, sed & noctu ac die patebant, ut quilibet omoi tempore præsidio ipsius uti posset, io explicatione rerum R. celii. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν αὐτῷ κλείεσθαι νόμιμον, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἀνέῳκται καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ὥσπερ λιμὴν καὶ καταφυγὴ τοῖς δεομένοις. Tanquam, inquit, portus qu.dam, ac perfugium cuoctis, qui ope illorum indigerent.

M. Cicero. S. D. Titio.

ET si vnus ex omnibus minime sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cepi doloris, vt consolatione ipse egerem: tamen cum longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quàm tu⁹, statui necessitudinis nostræ esse, méque in te beneuolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu: sed adhibere aliquam modicam cõsolationẽ, quæ

HVBER. ET si unus. Cum uehmẽter doleret Ti. ciuis Roma amissis liberis, eo tempore quo respu. erat in potestate Cæ. Ci. hac epistola eum coosolatus est, adductis multis rationibus & à lege oaturæ, & à qualitate temporum, oou esse lugendam mortem puerorum, aut adolescentium, qui uidentur miseriis erepti. Denique arguit à tenore uitæ ipsius Ti. & à reliquis ratiooibus quibus usus est etiam Serui. Sul. ad Ci. lib. iiii. epistola. v. Vnus. ego solus. Accommodatus. aptus, idoneus. Quod. quia, & est ratio quare ooo sit accommodatus ad consolandum.

HVBER. MOLEstiis. angoribus solicitudinibus. Longius q.t.qa ꝓpius te attigit casus tu⁹ quã meus. Acerbitate Acerbitate. uehemẽtia, asperitate.i. cũ meus luctus esset minus acerbus q̃ tuus. Statui. insti. Modicã. mediocrẽ. Le. leuẽ & mi. facere. Si mi. potui sana.i. penitus amonere. Peruulgata. q̃ sere oẽs utunt. In ore. ut eũ semper dicamus. In aio. in cogitatiooe & recordatiooe.

PHI. ET si. Amiserat libe. Titius ciuis Ro. & Cice. amicus, amissa repu. & quum eorum mor. plusquam deceret grauem & sapientem uirum dolere uideretur:

leuare

leuare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio peruulgata illa quidem maxime, quam semper in ore, atq; in animo habere debem⁹,

has ad eum Cic. literas dedit, eiusdem sententię cuius illa Sulpi. ad Cic. de obitu filię. Accōmodatus. aptus & idoneus. Quod. ratio est quod aptus non sim ad te consolandum. Longius. quoniam magis te tangit & perturbat quàm me ipsum casus tuus. Acerbitate. asperitate. Translatio quæ plurimum splēdoris affert in oratione parce detorta. Modicam. mediocrem. Leuare. mollem & leuem efficere. Leuare

ASCEN. ET si unus. Consolatur Ti. ciuem Ro. dolentem super morte liberorum suorum, quos sub dominatu Cæ. ami. docens id perperam ab eo fieri. Ordo est. Et si, id est quanquam, ego sum unus ex omnibus, minime accommodatus, id est aptus ad consolandum te. quòd. i. quia, ego cepi tantum doloris ex mœstitiis tuis, ut ipse, id est egomet, egerem cōsolatione: tamen cum do. meus abesset longius ab acerbitate summi. i. maximi luctus quàm tuus, statui. i. putaui esse necessitudinis nostræ & beneuolentiæ meæ in te. i. pertinere ad necessitudinē nostram & beneuolentiā meam in te, non tacere tam diu in tanto. i. tam uehementi dolore tuo, sed adhibere aliquam consolationem meam, quæ posset leuare, id est imminuere, dolorem tuum: si minus, id est non satis, potuisset sanare, id est penitus abolere dolorem tuum, dum enim ægritudo sanatur, perit, dum homo conualet. Est autem consolatio peruulgata, maxime quidem illa, quam debemus habere semper in ore.

Homines nos vt esse meminerimus: ea lege natos, vt omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neq; esse recusandū, quo minus ea, qua nati sumus, conditione viuamus: neve tam grauiter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possimus: euentisque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse noui nobis cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris vsurpatæ, memoriæq; literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatissimi sint qui liberos non susceperūt: minus autē miseri qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdē, bona, aut denique aliqua Reipubl. perdidissent. Quòd si tuū te desyderium mouet, aut si tuarum rerū cogitatione mœres: non facile exhauriri tibi istum dolorem posse vniuersum puto. Sin illa te res cruciat, quæ magis amoris est, vt eorum qui occiderunt, miserias lugeas: vt ea non dicam, quæ sepissime & legi & audiui, nihil mali esse in morte. in qua si resideat sensus, īmortalitas illa potius, q̄ mors ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat quæ

HVBER. HOMIMES. mortales. Telis. ictibus, translatio ab hostibus. tela autem fortunæ sunt, paupertas, repulsa, priuatio honorum & magistratuum, amissio amicorum & liberorum & propinquorum & cæterorū huiusmodi. Qua nati sumus ut subiaceamus omnibus telis fortunæ. Nullo cō. nulla prudentia, quia multi casus sunt, quos etiam uir prudens uitare non potest. Euentis ca. nam si cogitamus quid alus eueniat, intelligemus nihil noui nobis accidere. Hæ cō. quas nunc tibi affero. Vsurpatæ. à sapiētissimis, quibus frequenter usi sunt uiri. Status. conditio. Perditorum. miserrimorum, de quibus nulla fere spes. Beatissimi. quia nullum omnino dolorem ex filiis susceperunt & nesciunt quid sit amittere filiōs, nec prosperis nec aduersis tēporibus. Minus mi. fecit duos gradus eorum, qui non sunt habendi infœlices talibus temporibus, primum, eorum qui nonquā susceperunt liberos, quos etiam beatissimos dixit. Deniq; eorum qui potius amiserūt eos temporibus miseris quàm fœlicibus. Bona. secūda. Aut ali. i. aut saltem non penitus delata. Quod si. facit Ci. dilēma quoddam. i. argumentum diuisum, dicit enim Titiū moueri & dolere uel propria causa, uel causa eorum quos amisit. qd si dolet propria causa, dicit ei facile nō posse adhiberi consolationem. sin uero dolet causa eorū qoos amisit, quia existimet eos esse miseros, & aliqd mali passos esse, dicit nihil mali esse in morte, itaque nihil mali eis accidere potuisse. Præterea ostendit eà imminere & futura esse, quæ qui reliquerit, non uideatur deceptus neq; miser, sed potius beatus. Tuū de. i. proprium desyderium & amor tui ipsius, desyderium enim pro uehemēti amore ponitur, sic apud Iuue. Cur desyderio Bibulæ Sertorius ardet. interdū pro absentia rei gratæ & optatæ, & pro morte. Cic. in Lælio. Ego si Scipionis desyderio me moueri negem, quàm id recte faciam, uiderint sapientes. Mouet te. dolore afficit. Exhauriri. euacuari, penitus auferri. Vniuersum. totum, quin aliqua particula relinquatur quotiescunque cogitabis de rebus tuis. Istum. tuum. Illa res. quæ sequitur. s. ut eorum qui occiderunt &c. Occiderunt. perierunt. Legi. apud Philosophos. Audiui. à uiris sapientissimis & preceptoribos. Nihil ma. huiuscemodi disputationem tractat Ci. in Lælio & plenius in libr. 1. Tusc. quæstionum. Resideat. remaneat. Sensus. ut anima omnino non deleatur, quod est uerum. Immortalitas. æternitas quædam uiuendi. Amissus. scilicet sensus. Debeat. pro debebit.

Dilemma

Desyderiū

Exhauriri

PHIL. HOMINES. hæc est illa peruolgata sententia & diffusa & generalis consolatio, quam dicit: & est argumentum à lege naturæ. Sed intersit ne aliquid inter homines & mortales Fronto Gellianus audiendus est. Ego (inquit) sic existimo longe itaq; esse amplius prolixius & fusius in signanda totius prope multitudine ciuitatis mortales quàm homines, namque multorum hominum appellatio inter modicum prope numerum cohiberi atque includi potest. Multi autem mortales nescio quo pacto & quodam sensu inenarrabili omne fere genus; quod in ciuitate est, & ordinem & ætatem & sexus comprehendūt, & ex eo hæc disputatio est orta, qood apud Clodium Quadrigarium sic legerant, concione dimissa, Mar. in capitolium uenit cum multis mortalibus, inde cum domū proficisceretur tota ciuitas eum reduxit. Ea lege. constitutione fatorum & syderū. Telis fortunæ. metaphora à re militari. Sunt enim tela fortunæ, omnia incōmoda, & oīa mala quæ hoibus possunt acci-

 dere.

dere. Proposita.tanquam signum sagittandi,quod græci σκοπὸν dicunt. Nullo consilio.tria in homine specta re possumus,consilium,factum,& successum,quæ sunt animi,corporis,& fortunæ.& multi sunt casus,qui nul lis his rationibus uitari possunt. **Hic euentus his.tis. Hæc euenta.torum** Euentis.multi non intelligentes corrumpunt hunc locum,& pro euentis le gunt euentibus,putãtes tam in singulari quàm in plurali quartæ inflexionis nomen.Sed in singulari est quartæ & masculini generis.In plurali uero secundæ,& ut plurimũ generis neutri.Ci.ad Atticum,sempet enim causæ euentorum magis mouent,q̃ ipsa euenta. Vsurpatæ. in frequenti usu habitæ tam dictis q̃ factis.Ci. in parado.prædicare enim hoc est usurpatum à doctissimis. **Scribere** Memoriæ proditæ.hoc est scriptæ.Nam scribere multis modis apertissime dicitur,ut exarare,literis cõmendare,memoriæ prodere,literis dare,scriptis mandare,literis cõmittere,literatum monumentis tradere. Status ipse ciuitatis.cum pondere suo,dixit ipse,qui est infœlicissimus,& tanta calamitate oppressus,ut omnino non sit amplius aliquis status ciuitatis: adeo φ ut ait,nẽs illi beatissimi atq; fortunatissimi habeudi sunt, qui his temporibus perditis liberos non habuerunt, & illos minus miseros dicit esse,qui cum liberos habuissent illos amiserunt,q̃ si eosdem liberos in florente rep.perdi dissent. Quod si tuum te desyderium mouet.mordet,& sollicitat,ut non propter filium qui sit extinctus,sed propter teipsum qus cateas utilitate & dulcedine filii doleas.Id autem desyderium si te mouet,non puto om nino tolli posse.Et facit argumentum quod dicitur dilemma siue diuisio, quod fit ex duabus contrariis sen tentiis hoc modo:aut doles propter teipsum & propriam utilitatem:aut propter liberos.si quidẽ propter teipsum doles, non facile consolari possem:si uero propter liberos doles, quomodo eos existimes esse miseros propter mortem,dico tibi in morte nihil.m.& miseriæ, & illis ex hoc quod mortui sunt,nihil.m.accidere po tuisse.ex quo tibi cõcludo non esse dolendum. **Desyderiũ** Desyderium.amor, alias pro absentia rei optatæ. Exhauriri. penitus auelli. Quæ ma.amo.est ut luges filiũ non propter te,sed propter seipsum.Quod autem si mortuus: lætari magis debes,q̃ dolere: cum nihil.m.sit in morte,& nihil boni sit in uita. Legi & audiui:addere & tertiũ poterat,scripsi.Nam primo Tusculanarum hæc omnia uberrima oratione tractauit: legit etiam apud philoso phos,& audiuit à suis præceptoribus. Si resideat sensus.ut anima nõ moriatur cum corpore.& est argumentum à necessario,ut aut remaneat sensus,aut omnino pereat,nõ est aliqua futura miseria ex morte. Vnde etiã nec morte alicuius dolendũ est.prima tusculanarũ hæc omnia disputantur. Occiderunt.à cado mortui sunt.

ASCEN. ATQVE in animo, ut meminerimus nos esse homines natos ea lege, ut uita nostra sit proposita omnibus telis fortunæ. Neque id esse recusandum,quo minus.i.ut non, uiuamus ea conditione qua sumus nati, ue.i. uel,ne feramus tam grauiter eos casus,quos nullo consilio possumus uitare,& cogitemus repetẽdis memoria euentis.i.dum repetimus memoria euenta aliorum,nihil noui accidisse nobis. Neq; hæ.i.huiusmodi,neq; ceteræ.s.tales consolationes,quæ sunt usurpatæ.i.in usum adductæ,& proditæ.i.mãdatæ memoriæ, & literis.i.scriptis,à uiris sapientibus,uidentur debere proficere.i.profectum facere,tantũ quantum,status ipse ciuitatis nostræ,& hæc perturbatio temporũ perditorum,cum illi qui liberos non susceperunt.i.sustulerunt, aut genuerunt,sint beatissimi. Autem.i.sed, illi sup. qui amiserunt liberos suos his temporibus , sint minus miseri,q̃ si perdidissent eosdem,rep.supplente bona,aut deniq;.i.saltem,aliqua,cum iam sit nulla. Quod si desyderium tuum.s.in filios tuos,mouet.i.afficit te,aut si mœres.i.in mœrore es, cogitatione rerũ tuarũ, ego puto istum dolorem non posse exhauriri tibi facile uniuersum.i.simul omnem. Sin.i.sed si, illa cruciat te, quæ est magis amoris,ut lugeas miserias eorum qui occiderunt.i.liberorum tuorum, ut non dicam ea quæ legi & audiui sæpe,nihil mali esse in morte,id est in eo quod est esse mortuum,in qua,scilicet morte,si sensus,id est perceptio & sensio resideat,id est permaneat,illa,scilicet res,quæ dicitur mors,dicenda sit potius immortalitas q̃ mors.

non sentiatur. hoc tamen nõ dubitans cõfirmare possum,ea misceri,parari,impendere Reipubli. quæ qui reliquerit , nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur.Quid est enim iã non modo pudori, probitati,virtuti,rectis studiis,bonis artibus, sed omnino libertati, ac saluti loci? non mehercule quenquam audiui hoc grauissimo, & pestilentissimo anno adolescentulum,aut puerũ mortuũ, qui mihi non à diis immortalib⁹ ereptus ex his miseriis,atq; ex iniquissima conditione vitæ videretur.Quare si tibi vnum hoc detrahi potest,ne quid iis,quos amasti,mali putes cõtigisse: permultũ erit ex mœrore

HVBER. SENTIATVR. sensu aliquo percipiatur.nam nemo potest esse miser,qui nihil sentiat,sic Ci.in Lęlio. Sin autem illa uereor, ut idem interitus sit animorũ & corporum, nec ullus sensus maneat, ut nihil boni est in morte,sic certe nihil mali.sensu enim amisso fit homo quasi natus non esset omnino. Tamen licet etiam nihil mali sit in morte. Non dubitans,sine dubio. Misceri.confundi,sine ratione & perturbate fieri.Vir.interea magno misceri &c. & alibi. Miscet agẽs telis nemora &c. **Impẽdere** Impendere.imminere, futura esse. Reliquit,scilicet morte. Nullo modo de.id est nullo.uideatur male sibi consultum esse, sed potius sibi bene euenisse, **Decepti** decepti enim dicontur quibus aliter euenit, quàm putabãt. Quid est enim.probat ea uel misceri uel imminuere.Quę qui reli.nõ uideatur esse deceptus. Quid loci,id est quis locus. Pudori.uerecundiæ,timori,infamiæ,& ignominiæ,est enim uirtus pudor. Rectis.probis. Bonis ar.quia sunt etiam malæ. Libertati.quæ oppressa est. Ereptus.liberat⁹. Inquinatissima.sordidissima & fœdissima. A diis immor. qui recte sciunt consulere homini , ut testatur Iu. Charior est illis homo , quàm sibi. Hoc unum. **Cõtingere** hoc precipuum, & quasi solum. Detrahi. amoueri ex animo. Contigisse.euenisse:& notandum cõtingere de malo dictum , sicut & apud Cice.accidere de bono dicto notauimus.

tuo diminutum . Relinquetur enim simplex illa iam cura doloris tui,quæ non cũ illis cõmunicabitur,sed ad te ipsum proprie referetur. in qua non est iam grauitatis,&

HVBER. RELINQVETVR. supererit,restabit. Simplex.unica. Non co.cum il.non erit cõmunis cum illis,si enim existimabis eis nihil mali accidisse,nullam curam doloris de eis capies. Referetur. retorquebitur. Ad teipsum . cuius causa solũ dolebis . In qua, scilicet cura doloris propter teipsum. Grauitatis.au

tis & sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatius casum incómodorum tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseria, maloque seiunctus. Et enim eum semper te, & priuatis in rebus, & publicis præstitisti, tuenda ibi ut sit grauitas, & constantiæ seruiendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas quæ maximos luctus uetustate tollit, id nos præripere consilio, prudentiaque debemus. Etenim si nulla fuit unquam liberis amissis tam imbecillo mulier animo quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus: neque expectare temporis medicicinam, quam repræsentare ratione possimus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse assecutum. sin minus forte ualuissent, officio tamen esse functum beneuolentissimi, atque amicissimi: quem me tibi & fuisse semper existimes uelim, & futurum esse confidas. Vale.

☞ Ex.xvi.Epistola. Et si unus ex omnibus.

☞ Et quasi resideat sensus, immortalitas illa potius, quàm mors dicenda sit. Hoc tamen non dubitans cõfirmare possum, eam miseriam parari, & impendere reipubli. quam qui reliquerit. Relinquetur enim simplex illa iam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad teipsum proprie perfertur. nonnulli defertur.

thoritatis, & constantiæ. Præstitisti, exhibuisti, ostẽdisti. Immoderatius. uehemẽtius, sine moderatione. Qui. casus. Seiunctus, separatus, semotus. Eum. talem. Tuenda. seruanda. turpissimum enim non respondere pristinis uirtutibus. Seruiendum. obsequẽdum. Constantiæ, ut perseueres eodem tenore uitæ, quæ ante præstitisti. Diuturnitas est alla. i. ꝙ longinquitas temporum est factura, ut obliuiscamur dolorum, id debemus cõsilio sapientiaque anticipare. Sic supra Seruius ad Cice. Nullus dolor est quem temporis longinquitas non minuat ac molliat, hoc te expectare tempus tibi turpe est, ac non ei rei sapientia tua te occurrere. Etenim. facit argumentum à minori ad maius dicens, ꝙ si mulieres quæ sunt animi imbecilliores, amissis filiis aliquando lugendi finem faciunt, multo magis debent uiri consilio & prudentia anticipare id quod necessitate temporis aliquando fit. Imbecillo. infirmo. Aliquando. tandem. Lugendi. mœrendi. Repræsentare. ad præsens afferre. Profecissem. profuissem tibi. i. si persuasissem tibi ut dolorem deponeres. Quiddam. i. aliquid assecutum, effecisse. Valuissent. s. literæ meę ad te consolandũ.

Seiunctus

Aliquãdo

Functurum esse. subaudi existimabam. Quem. i. qualem. s. beneuolentissimum & amicissimum.

☞ SENTIATVR. nam si non sentitur, non potest dici miseria, quis enim negat? Et hoc in Lælio, ut Sin autem illa uereor, ut idem interitus sit animorum & corporum, nec ullus sensus maneat, ut nihil boni est in morte, sic certe nihil mali. Misceri. commoueri, & perturbari. Impendere. instare & uentura esse.

PHI.

Articulus. & ea intelligit futura & præsentia reip. detrimenta, quæ quis morte reliquerit, non pessime cum illo esse actum uideatur. Reliquerit. euitauerit. s. morte. Deceptus. male egisse cum fortuna, sed bene sibi contigisse, ꝙ sit mortuus. & ille dicitur deceptus cui aliter accidit q̃ putabat, ut Virg. deceptam morte fefellit. Quid loci. quoniam Cæ. inuaserat omnia, & est ratio superioris sententiæ. Pudori. articulus. Non hercule. eorum fœlicitatem ostendit, qui mortui sunt, & à cõtrario eorum infœlicitatem qui uiuũt. A diis immortalibus. secundũ Stoicos qui dicunt deos habere curam rerum humanarum, & omnibus posse recte cõsulere, de quo Satyrus noster, Charior est illis homo, quàm sibi. Dicuntque unum deum esse, sed pro qualitate officiorum mutari nomina, & esse participem utriusque sexus. Simplex. ut solum doleas propter teipsum. Ad te ipsum. cuius causa solum doleas. Referetur. reuoluetur. In qua. demonstrat hunc etiam proprium dolorem eiiciendum esse. Qui sit se. semotus & disiunctus casus tuorum incommodorum. Miseria. qua illi mortui liberati sunt, & tu doles coesse ista miseria liberatos, id est mortuos, quoniam qui mortui sunt, omni sunt miseria liberati & malo, & illuc profecti ubi æuo sempiterno fruantur.

Deceptus

Eum. talem. Priuatis ac publicis. Tres sunt ethicę partes, Monastica, Oeconomica, Politica, duas ex his nunc tangit. Oeconomicam quæ in gubernanda re familiari uersatur. & optimas de seruis, de liberis, de uxoribus, de uniuersa domorũ familia leges ostendit, & Politicam quæ reip. administrationẽ amplectitur, & quo pacto quis cum summa laude in ea se habere possit, plane demonstrat, de quo multa cõscripsit. Plato. Priua. ad Oeconomicam. Publicis, Ad Politicam. Tuenda tibi. conseruanda, quoniam pristinis non respondere uirtutibus turpissimum esse uideretur. Ipsa diuturnitas: hanc Sulpitius longinquitatem dixit, & eandem sententiam posuit, ut nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat ac molliat. sed hoc te expectare tempus tibi turpe est, ac non ei rei sapientia tua te occurrere: quod extremum Cice. sic ait id uero præcipere consilio, prudentiaque debemus, quæ duo sapientiæ membra sunt. Etenim à minore ad maius argumentum. Quod si fœmina amissis liberis lugendi finem facit, multo magis debent uiri, nec expectare temp⁹ ut adimar, sed illum à se consilio & prudentia amouere. Dies allatura. longinquitas temporis, fœminino autem genere dies, ut plurimum pro tempore sunt usi. Neque expectare temporis medicinam. ut Sulpi. Hoc te expectare tempus tibi turpe est. Profecissem. hoc est tibi persuasissem, ut dolorem istum abiiceres. Quiddam. quid maximum. Valuissent. s. literæ meæ, ad te consolandum potuissent. Officio functum. fungimur officio uel officium. Teren. Tu illorum officia fungeris. Vtimur consilio & huiusmodi, & abutimur, quod est male utimur, accusatiuum etiam antiquitus petebant. Terent. abusum meretricem dixit. Potimur, in nostra potestate habemus. Virg. Connubio Aeacide Pyrrhi sceptrique potitum. Frui ad omnem animi delectationem accommodamus. Nec illi hoc audiendi sunt, qui dicunt frui tantummodo ad res diuinas pertinere, cum etiã ad humanas referri possit. Naso. Est aliqua ingrato merita exprobrare uoluptas. Hac frui, hac de re gaudia so-

Partes ęthicæ

Dies

Fungor
Vtor
Abutor
Potior
Fruor

la feram. Vefcimur cibis, unde antiquitas uefci pro comedere pofuit. Virg. Vefcitur Aeneas fimul & Troiana iuuentus. Sed alibi pro uti accepiffe uidetur, ut Quod fi fata uirum feruant, fi uefcitur aura. Beneuolentiffimi & amiciffimi. bona iunctura uerborum, ut primo beneuolum, inde amicum dicamus. Beneuoli enim effe poffumus, & non amici. Sed amici effe non poffumus, nifi etiam beneuoli fumus, & erefcit oratio.

ASCEN. SIN. i. fed fi, fup. fenfus fit amiffus, nulla miferia debeat uideri, quæ non fentiatur. Recte concludit animos aut animas non mori: aut nõ pati fi moriantur, fed non conuincit quin noxiorum animæ crucientur, non. n. fequitur habet immortalitatẽ, habet ergo beatitudinem. Hoc tñ. Tamen ego non dubitans poffum confirmare hoc. f. ea, fup. ea mala, aut incommoda mifceri. i. conflari, parari, impendere pe. longa. i. imminere reip. quæ f. mala, is qui reliquerit fcilicet moriendo: uideatur mihi quidem nullo modo effe deceptus, i. defrandatus, conditione uitæ, cum meliorem adierit, quã hæc effe pofsit, aut faltem malam euaferit. Enim. i. quia, quid loci eft iam non modo. i. non folum, pudori, probitati, uirtuti, rectis ftudiis, bonis artibus, fed omnino libertati ac faluti. q. d. nihil. Me hercule ego non audiui quemq̃ adolefcentulum aut puerum mortuum hoc anno grauiffimo & peftilentifsimo, qui non uideretur mihi ereptus à diis immortalibus ex his miferiis, atque iniquiffima conditione uitæ, in qua unus dominatur oibus, nec locum probitati relinquit. Quare fi hoc unum põt detrahi tibi, ne quid. i. ut nihil mali putes contigiffe his quos amafti. f. liberis tuis permultum erit diminutũ. i. detractum ex mœrore tuo. Etenim. i. quia, iam. i. tunc, cura doloris tui relinquetur. Simplex. i. fine refpectu liberorũ, utpote quę nõ cõicabitur cũ illis. f. defunctis, fed referetur proprie. i. peculiariter & unice ad te. In qua. f. cura, iam non eft grauitatis ac fapientiæ tuæ, quam præftitifti. i. exhibuifti à puerili ætate ferre immoderatius cafum incommodorum tuorum; qui fit feiunctus. i. feparatus à miferia & malo eorũ quos dilexeras. Etenim tu præftitifti. i. exhibuifti femper te eum, id eft talem, in priuatis & in publicis rebus, ut grauitas fit tuenda tibi, & feruiendum fit tibi conftantiæ ut eã teneas. Nã nos debemus præripere confilio & prudentia, id quod ipfa diuturnitas, quæ maximos luctus tollit, uetuftate eft allatura. Etenim fi nulla mulier fit tam imbecillo. i. debili animo, amiffis liberis, quæ non fecerit aliquando, id eft tandem modum, id eft finem lugendi, certe nos debemus anteferre id confilio, quod dies, id eft diuturnitas eft allatura, neq; expectare medicinam temporis, quam poffimus repręfentare. i. in pręfens exhibere, ratione, id eft per rationem. Si ego pro fecissem. quid id eft in aliquo, his lr̃is, ego exiftimabã me effe affecutum quiddam optandũ. Sin, id eft fed fi, forte hæ literæ ualuiffent minus, id eft non fatis, tamẽ exiftimabã me effe functũ officio. f. hominis bñuolentiffimiatq; amiciffimi, quem uelim ut exiftimes me & fuiffe femper, & confidas effe futurum. Vale.

HVBER. NOn obliuione. P. Seftius Cice. amiciffimus, cũ Clodius Cice. infequeretur, & rogatione fua ex urbe eiiciendum iudicaffet, pro eo acerrimé una cum Milone aduerfus Clodium & Clodianos pugnauit, adeo ut etiam grauiter uulneratus in templo Caftoris pro occifo relictus fit. Deinde accufatus ꝙ homines emiffet, coegiffet, parafiet cum id ꝑ falute Ci. feciffet, Ci. poft reditum fuum elegantifsima oratione defendit, quæ adhuc extat, tandem tamen iniquitate iudicum damnatus in exilium eiect⁹ eft, quem Cic. hac epiftola cõfolatur, excufans intermiffionem literarum ad eum fuarum, oftendens nõ fuiffe propter obliuionem ueteris amicitiæ, fed cum propter calamitates reipu. tum propter acerbifsima incõmoda ipfius Seftii, quem femper & amaffe & tutatum fuiffe fatetur. hortaturque ut forti magnoq; animo ferat hunc cafum memor aliis etiam uiris clariffimis & Ro. & aliis ciuitatibus fimiles cafus eueniffe. Deinde laudat pietatem eius filii erga patrem, ex quo dicit eum debere magnam confolationem accipere, ꝙ talem habeat filium, magnam etiam ex amicis, quos habet fidiffimos. Poftremo Cice. pollicetur omnem operam & officium fuum ipfi Seftio. Intermiffione con. id eft ceffatione meæ cõfuetudinis fcribendi libenter ad amicos. Priora. cum eram i exilio.

M.C. S.D. P. Seftio P. filio.

NON obliuione amicitiæ noftræ, neque intermiffione confuetudinis meæ, fuperioribus temporibus ad te nullas literas mifi, fed ꝙ priora tempora in ruinis reipu. noftrifq; iacuerunt, pofteriora autem me à fcribendo tuis iniuftiffimis, atq; acerbifsimis incõmodis retardarunt. Cũ vero & interuallum iam fatis longum fuiffet, & tuam virtutem, animique magnitudinem diligentius effem mecum recordatus: non putaui effe alienum inftitutis meis hæc ad te fcriberee.

Ruinis. cladibus, tranflatio fumpta ab ædificiis. Iacuerunt. proftrata fuerunt. Pofteriora. quæ fecuta funt reditum meum. Retardarunt. retinuerunt, fecerunt ut differrem ad te fcribere. Interuallum. fpacium, diftãtia temporis. Mecum. intra me, in animo meo. Alienum inftitutis meis: contrarium effe meæ confuetudini & uoluntati.

ASCEN. NON obliuione. Quo tempore Clodius Ci. acerrime perfequebatur, eiiciendumq; urbe fatagebat, P. Seftius una cũ Milone aduerfus Clodiũ & Clodianos reftitit, non uerbis modo fed armis, ita ut grauiter uulneratus in æde Caftoris pro occifo derelictus fit. Deinde accufatus factionis, eleganti oratione quæ adhuc extat à Ci. defenfus eft, poft modũ tamen in exilium miffus, quo ad eum nunc fcribit Ci. confolans eũ, & primo fe purgat, ꝙ nõ fæpius fcripferit, deide filii ipfius Seftii pietatem laudat, & operam fuã Seftio pollicetur, hortaturq; demũ forti ac conftanti fit animo. Ordo eft. Ego nullas, id eft non ullas, non dedi ad te ullas literas temporibus fuperioribus, non obliuione, id eft non propter obliuionem amicitiæ noftræ, neq; intermiffione, id eft per tẽporis interruptionẽ, confuetudinis meæ, qua confueui ad amicos fcribere: fed ꝙ priora tempora, fcilicet poftq̃ prætermifi fcribere ad te, iacuerunt in ruinis reipu. & noftris, pofteriora autem, fcilicet tempora retardarunt me à fcribendo, iniuftifsimis atq; acerbifsimis incommodis. Cum uero &, id eft fimul, interuallum iam fatis longum fuiffet, & recordatus effem mecum diligentius uirtutem tuam & magnitudinem animi non putaui effe alienum inftitutis, id eft à moribus meis fcribere ad te hæc, fcilicet quæ fequuntur.

Egote P. Sesti,& primis tẽporibus illis quibusin inuidiã absens,& in crimen uocabare,defendi:& cum in tui familiarissimi iudicio,ac periculo tuum crimen coniungeretur,ut potui accuratissimè te, tuamque causam tutatus sum: & proxime recenti aduentu meo cum rem aliter institutam offendissem, ac mihi placuisset si affuissem,ta men nulla re saluti tuæ defui. cum que eo tempore inuidia annonæ, inimici non solum tui, uerum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicii, multaque alia reipub.uitia plus,quàm causa ipsa,ueritasque ualuissent: Publio tuo neque opera,neque consilio,neque labore,neque gratia, neque testimonio defui. Quamobrem omnibus officiis amicitiæ diligenter à me, sanctèque seruatis, ne hoc quidem prætermittendum esse duxi te vt hortarer, rogaremque, vt & hominem te, & virum esse meminisses: id est, vt & communẽ, incertumque casum, quẽ neque, vitare quisquam nostrum, neque præstare vllo pacto potest, sapienter ferres:& dolori fortiter, ac fortunæ resisteres:cogitaresque,& in nostra ciuitate, & in cæteris,quæ rerum potitæ sunt,multis fortissimis atque optimis viris, iniustis iudiciis tales casus incidisse. Illud vtinã ne vere scriberem,ea te repub.carere, in qua neminem prudentem hominem res vlla delectare possit. De tuo autem filio vereor,ne,si nihil ad te scripserim,debitum eius virtuti videatur testimoniũ nõ cedisse. sinautem omnia,quæ sentio, per scripserim,ne refricem meis litteris desy derium,ac dolorẽ tuum. Sed tamen prudentissime facies, si illius pietatem, virtutem, industriam, vbicunque eris, tuam esse, tecum esse duces. NEC ENIM minus nostra sunt, quæ animo complectimur,quàm quæ oculis intuemur. Quamobrem & illius eximia uirtus, summusq; in te amor, magnæ tibi consolationi debet esse:& nos, cæterique qui te non ex fortuna,sed ex virtute tua pendimus, sẽperque pendemus:& maxime animi tui conscientia, cum tibi nihil merito accidisse reputabis, & illud adiunges, HOMINES sapientes turpitudine, non casu:& delicto suo, non aliorum iniutia

¶ EGO lon.repetit & beneuolentiam & officium suum erga Sestium. In inuidiam.i.in odium. In crimen.in causam, in iudicium. Tui fa.puto intelligi Milo. cum quo Sesti.senserat contra Clo. Periculo con.quia si damnatus fuisset Milo,necesse erat, ut Sesti.in eodem esset periculo. Accuratissime. diligentissime. Proxime.nupeerime. Recenti.nouo. Institutam.dispositam. Offendissem. inuenissẽ. Ac.q̃. Inuidia annonæ.quã contraxeras ex liberalitate annonæ,quam populo distribuendam cueaueras. Inimici Clod.& cæteri qui Clo.fauebant. Iniquitas totius iudicii. quia omnes inique iudicarũt. Multa uitia.multi defectus,utpote mali magistratus & similia. Publio tuo. subaudi filio. Testimonio.testando te fecisse causa reipub.quæ fecisses. Sancte.syncere & constanter. Hominem.q.d. subiectum telis fortunæ. Virum.i.fortem, & munitum ad ferenda aduersa. Id est.declarat Cice. quid per hominem & uirum intelligat. Communem incer. id enim hominis est. Et dolori fortiter.id ad uirum pertinet.Præstare.superare. In nostra ciuitate.i. Ro. Multis fortissimis.ut Furio Camillo, Africano superiori, Africano posteriori,& aliis multis quos Vale.li.v.ca.ter.commemorat,& Cic.in oratione pro P. Sestio. In cæteris.s.ciuitatibus.Quæ potitæ sunt rerum.i.quæ imperauerunt, sicut apud Athenienses accidit Aristidi, Themistocli, Theseo, Alcibiadi, & Phocioni.apud Lacedæmonios Lycurgo.apud Carthaginẽses Annibali,lege Vale.libro prædicto, & orationẽ Cice. pro Sestio. Vtinam.dicit Cic. rempu. Romanam talem nunc esse,ut non debeat Sestius multum dolere,ꝙ ab ea absit cum in ea nihil sit, quod possit quempiam hominem prudentem delectare. Vtinã ne scribeeem.i.utinam non possem hoc uere scribere. Debitum te.i.uereor ne non uidear testari eius uirtutes,sicut debeo. Refricem.renouem,tractum à uulnere,quod plerunque fricãdo renouatur. Tua esse te.i.apud te habere. Animo.cogitatione. Intuemur.cernimus. Amor in te.i.quo te prosequitur. Nam Cice.in oratione prædicta sic inquit. Neq; hic unquam puer,qui his lachrymis, qua sit pietate declarat,amisso patre suo propter me, meipsum incolumen uidebit. Et nos.s. debemus esse magnæ consolationi.Pẽdimus.põderamus,æstimamus.Nõ ex fortuna.non ea rebus externis.Ex uirtute.quam cũ etiã exul retineas,non minoris æstimamus te exulem, q̃ si esses in patria. Merito.iuste,sed ob inuidiã & iniquum iudicium inimicorum tuorum. Adiunges. ad consolationem tuam. Turpitudine.flagitio aliquo.i.cum aliqua turpitudine deprehensi sunt.Non casu.qui ut dictum est, uitari non potest. Delicto su.si quid peccassent. Iniuria aliorum.quæ ab aliis infertur. HVBER.

Refricare

¶ EGO ô Publi Sesti defendi te,&.i.simul,primis illis temporibus quibus absens.s.ab urbe, uocabare.s. ab inimicis tuis,in inuidiam.i.odium,& in crimen.i. criminationem & accusationẽ de crimine, &.i.simul cum tuum crimen coniungeretur in iudicio ac periculo familiarissimi tui.s.Milonis, qui in simili causa si fuisset coniunctus,etiam Sestius conuictus fuisset, quia de similibus debet idem esse iudicium, tutatus sum te & causam tuam,ut.i.quantum,potui acuratissime,& proxime recenti aduentu meo.s.cum offendissem,i.præter spem inuenissem eem.i. litem tuam, institutam aliter,ac.i.q̃,placuisset,si affuissem tamen nulla re.i.in nullo auxilio defui saluti tuæ.i. in omni ASCEN.

re affui

re affui & auxilio fui. Cumque.i.& cum.Sita fuerit, ꝙ inuidia annonæ.i.quam contraxisti ex liberali largitione annonæ, non solum inimici tui.s.Clo.uerum etiam amicorum tuorum & sup.iniquitas iudicii, quo condemnatus es, & multa alia uitia reipub.i.eorum qui rempub.tractabant, ualuissent plusquam causa ipsa & ueritas, nunquam defui Publio tuo, scilicet filio, neque opera.i.diligentia, neque consilio, neque labore, neque gratia qua apud alios ualebam, neque testimonio quod de illo perhibebam. Quamobrem omnibus officiis amicitiæ seruatis diligenter & sancte.i.inuiolabiliter à me, ne quidem.i.non saltem, aut non etiam, duxi.i.æstimaui hoc.s.quod modo faciam, esse prætermittendum ut hortarer & rogarem te, ut meminisses te esse hominem & uirum.i.ut ferres sapienter casum communem & incertum, quem quisquam nostrum, neque potest uitare, neque præstare ullo pacto.i.modo, hoc est nim fortunæ, in quam non habemus potestatem. Et resistetes fortiter dolori ac fortunæ, & cogitares tales casus ut exilia, incidisse iniustis iudiciis.i.per iniusta iudicia, multis fortissimis atque optimis uiris, ꝙ in nostra ciuitate, ut Furio Camillo, utrique Africano, Cice.&c.& in cæteris.s.ciuitatibus, quæ potitæ sunt rerum.s.imperio, ut Themistocli, Aristidi, Theseo, & Alcibiadi apud Athenienses, apud Lacedæmonios Lycurgo, apud Carthaginenses Hannibali. Illud autem utinam ne scriberem uere, te carere ea repub.in qua nulla res neminem prudentē hominem possit delectare. Autem.i.sed, ego uereor ne si nihil scripserim ad te de filio tuo, ego uidear non cepisse testimonium debitum.i.non exhibuisse conueniens testimonium uirtuti eius. Sin autem.i.sed si, ego perscripserim omnia quæ sentio, uereor sup. ut refricem.i.renouem meis lr̄is desyderium ac dolorem tuum: quia graue esset tam excellentis filii præsentia carere. Sed tamen facies prudentissime, si ubicunque eris, duces.i.reputabis, pietatem, uirtutem, industriam illius esse tuam tecū. Nec enim minus nostra sunt quæ cōplectimur aio.i.quæ cōtemplamur, ꝗ quæ intuemur oculis.s.exterioribus. Ergo intueor dicitur inspicere. Quamobrem.i.simul eximia uirtus illius.s.filii tui & summus amor in te, debent esse tibi magnæ consolationi.i.ad magnā cōsolationem, & nos cæteriq; qui pendimus.i.æstimauimus, & pendemus.i.æstimabimus semper te nō ex fortuna tua sed ex uirtute tua, & maxime amici cōscientiæ tuæ sup.debemus esse tibi consolationi, cum reputabis nihil accidisse tibi merito.i.iuste & ob peccatū tuū, adiunges &.i.etiā illud hoīes sapiētes cōmoneri turpitudine.i.si aliquid turpe admiserit, non casu.

HVBER. ☞COMMOVERI.angi, & cruciari, pturbari. Monitus me.u.e.a.i. quem uetus amicitia nostra faciet memorem tui. Obseruantia filii tui.i.reuerentia qua me ꝓsequitur. Leuan.iuuādū. Perficiam reipsa faciā. Frustra.sine effectu, incassum.

Frustra

ASCEN. ☞ET commoueri delicto suo, non iniuria aliorum. Ego monitus memoria ueteris amicitię nostræ, & uirtute atque obseruantia.i. reuerentia, erga me, filii tui, nullo loco deero, neq; ad consolādū, neq; ad leuandum fortunam tuā.i. infortunium tuum. Tu si forte scripseris quid.i.aliquid ad me, perficiā ne arbitrere te scripsisse frustra. Vale.

cómoueri. Ego & memoria nostræ veteris amicitiæ, & virtute, atq; obseruátia filii tui monitus, nullo loco deero, neq; ad consolandú, neq; ad leuádú fortuná tuá. Tu si quid ad me forte scripseris, perficiam, ne te frustra scripsisse arbitrere. Vale.

Ex.xvii.Episto.Non obliuione.

☞Cum rem aliter institutā offendissem, ac mihi nō placuisset, si affuissem tā nulla re saluti tuæ defui.

M.C.S.D.Tito Fabio.

ET si egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem grauius tuli iádiu, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor solum, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, uirumque præbeas: & qua conditione omnes homines, & quibus temporibus nati sumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quá fortuna abstulit, propterea ꝙ adeptus es, quod non multi homines noui: amisisti quæ plurimi homines nobilissimi. Ea denique uidetur conditio impédere legum, iudiciorum, temporum, vt optime actum cum eo videatur esse, qui quàm leuissima pœna ab hac Repub. discesserit. Tu vero qui & fortunas, & liberos habeas, & nos, cæterosque necessitudine & beneuolentia tecum coniunctissimos: quumq; magná facultatem sis habiturus nobiscum, & cum omnibus tuis viuendi: & cú vnú sit iudicium ex tam multis, quod reprehédatur, vt quod

HVBER. ET si.Tit.Fabius uir nouus alioqui magno ingenio sua uirtute atq; industria & magnas fortunas & amplas dignitates assecutus fuerat, sed postea occupata repu.à. Cæsa.priuatus dignitatibus omnibus in exilio uiuebat in summo mœrore. Itaq; Cicero enim hac epistola consolatur, hortaturq; ut forti animo ferat incōmoda sua, cū ea amiserit, quæ multi alii uiri nobilissimi, & præterea propter cōditionem tēporū, quibus possint existimari fœlices, qui nō grauiori pœna multarētur, quàm multatus esset ipse Fabius. deinde quia adhuc remansissent ei fortunæ suæ & liberi & amici, cū quibus aliqn̄ sit habiturus facultatem uiuēdi, & cū oēs bene de eo iudicēt, uno excepto, cuius tā sentētia rep̄bendatur. Cōsolandus sum, consolatione egeo. Colligas te.diligentius consideres. Virū.fortē.Terent.Fac te uirū præbeas. Qua cōditiōe.qa nati sumus, ut subiaceamus oībus telis fortunæ ut sæpius diximus. Quibus.quia malis & miseris tēporibus nati sumus. Dedit.acquisiuit. Fortuna abstulit.quia uirtute adeptus es laudē & gloriā, fortuna uero abstulit tantūmodo patriā & dignitatē. Non multi.pauci. Noui.non illustrati à maioribus suis. Nobilissimi.qa ut in præcedēti epistola uidimus, huiuscemodi casus multis uiris clarissimis acciderūt. Ea.talis. Quàm leuissima.minima & nō ualde grauia.acerba. Fortunas.res tuas. Facultatē.cōmoditatē. Nobiscum.qui sumus tibi beneuolētia cōiuncti. Et tā multis.s.iudiciis aliorū. Vnū.solū.i.Cæ. Quod rep̄hendatur.qui solus de te male iudicat, ꝙ iuste multeris exilio, cū alii aliter sentiāt. Vt.sicut, tāq̄. Quod.iudiciū.

vna ſententia:eaque dubia, potentia alicuius condonatum exiſtimetur:omnibus his de cauſis debes iſtá moleſtiam quàm leuiſsime ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos ſemper, quem tu eſſe vis, & qui eſſe debet. Vale.

VNA ſententia.ſententia unius. Dubia.incerta. Alicuius,non nominat,ſed innuit Cæ. Iſtam moleſtiam.tuum dolorem. Quem.qualem. HVBER.

ET ſi una ego. Fabi. ciuis Ro.ſed homo inquilinus,Cice.amicus, eum grandes diuitias & ampliſſimum patrimonium ſua uirtute comparaſſet, magnas etiam dignitates conſecutus fuiſſet,& occupata repu.omnibus dignitatibus a Cæ.priuatus in exilio maxima cum moleſtia uagaretur, eom hac epiſtola Cic.eonſolandum pntauit,& eo utitur ſcribendi modo, quo in huiuſmodi eonſolationibus uti cõſueuit. Nam principio illius incommodo ſe dolere oſtendit:inde mœroris adhibet medicinam, multasque inducit cauſas & rationes,quibus illam animi moleſtiam omnino deponendam eſſe cognoſcat, & eum uehementer hortatur, omnem aduerſam fortunã patienter ut ferat,cum ea quæ ſibi multis accideruot msla,ſit ipſe praterea res ſuas liberos & amicos ad eommoditatem uiuendi pro eonditione temporum habiturus. Colligas. conpeſcas dolorem tuum,& ne te abiicias atque proſternas. Virum.emphaticos: intelligir enim fortem & rerum humanarum contemptorem. Qua.hac.ſ.ut omnibus tęlis fortunæ propoſita ſir uita noſtra,& omnes res ooſtræ qnæ modo buc,modo illuc tranſportantur. Quibus temporibus.malis & perditis. Homines noui.inquilioos accipimus.Sed proptie nouum dicimns quod nunquam fuit.Item recens.mirum & magnnm ut,Pollio & ipſe facit noua carmioa. Non multi. pauci adepti ſunt, quod tu.ſ.uirtutem & amplas fortuoas, & dignitates. Quæ.ſ.amiſerunt,puto dignitates & honores in repub. Ea.talis. Nobiliſsimi. patritios dicit. Legum.articulus:erant hæc omnia noius uoluntati ſubiecta,quæ uoluntas pro ratiooe ualebar. Vt optime actum.ut illud eſt Sulpitii,non peſſime cum his eſſe actum. Fortunas.diuitias,& res tuas. Faculratem uiuendi.commoditatem & opportunitatem:remanſerant enim Fabio fortunę,liberi,& amici,cum quibus uiuendi facultatem habere poterat.Id autem uerbũ in oẽs rẽs honeſtiſsime diffundi poteſt, nt facultatẽ dicẽdi eloquentiam dicamus,facultatem agri colendi agriculturam,& huiuſmodi. Reprehendatur,qnód ſolus Cæſar te male iudicat exilio.ſ.puniendnm eſſe te,plus eſt corrigere quàm reprehendere. Nam qui reprehendit non ſtatim corrigit.Et eſt in hoc ſenſus,ꝙ omnes de Fabio bene dicant præter unum ſcilicet Cæſarem, cuius tamen ſententia reprehendatur. Vnum indicium.unius Cæſaris,qui te iudicat exilio puniendum. Ex tam multis.aliorum iudiciis,qui bene de te ſentiunt. Vt.tanquam. Alicuius.Cæſar.intelligit. PHI.

Nouus

Facultas

Corrigere

Reprehendere.

ET ſi egomet.Conſolatur Titum Fabium, hominem quidem nouum,ſed qui præſtanti uirtute & indnſtria ad ſummos honores ante Cæ.tyrannidem euectus fuerat,ſed Cæſare regnãte in exilio degebat in mœrore. Hortatur ergo ut forti animo ferat communia damna,cum ſint qui grauiora patiantur.Nam fortunas & liberos atque amicos adhnc incolnmes habebat, & propter Cæſa. potentiam non ob peccatum aliquod exulabat.Ordo eſt.Et ſi egomet qni cupio coofolari te, ipſe uidetur uacare,aut me aut ipſe,ſed ad emphaſim utrunq; ponit,conſolandus ſum.ſ.ab aliis,propterea ꝙ nullam rem tuli.i.paſſus ſum,iam diu grauius.i.moleſtius,quàm incommodum tuum,tamen ego non ſolum hortor te magnopere,ſed etiam rogo pro amore noſtro atque oro ſupple. Vt colligas te.i.uires animi tui, metaphra tracta à merce facta,ſic ut fragmenta nullius ſint momenti & ita proſtrata iacent,nt nullus colligere uelit,& prębeas.i.exhibeas ſupple te uirum.& cogites qua conditione,quia ea ut aliquando moriamnr,& multa ſi diu uiuimus patiamur,& quibus temporibus nati ſumus,qnia peſsimis,in quibus omnib⁹ nobis neceſſe eſt pati plurima,uirtus tua dedit tibi plus.ſ.ueri boni & honoris,quàm fortnna abſtulit, propterea ꝙ adeptus es,ſup.id qnod non mnlti homines noui.i.qui primi in familia ſua ad eum honorem peruenerunt, ſup.adepti ſunt,hoc eſt ſummos quoſque magiſtratus.amiſiſti ſup.id quod multi nobiliſsimi,uidelicet adminiſtrationem reipub. Denique.i.ut,quod ſummnm eſt dicam,ea.i.talis,quia peſsima conditio legum, iudiciornm,temporum, uidetur impendere.i.imminere,ut uideatur actum eſſe optime cum eo.i.optime contigiſſe ei,qui diſceſſerit ab hac.ſ.tam miſera reipu.pœna leuiſsima,qnale eſt exilium. Tu uero qui habes & fortunas.i.diuitias,& liberos,& nos & cæteros coniunctiſsimos,tecum neceſſitudine & beneuolentia, & qui ſis habiturus magnam facultatem.i.commoditatem uiuendi nobiſcum,& cum omnibus tuis, & cum unum ſit iudicinm ex tam multis quod reprehẽdatur.ſ.de exilio tuo,cum de omnibus eiectis in exilium tu unus inii ſte eiectus iudiceris,id potius dicã,quàm ꝙ unius Cæſaris iudicio exulet,ſed tamen propter Cæſarem id pronunciatum innuit dicens,& id.ſ.iudicinm exiſtimetur coodonatum.i.indnlgenter datum,una ſententia.ſ.Cęſaris,qui contradicere non audebant,& ea,ſ.ſententia dubia.i.non ſatis euidente,potentia.i.propter potentiam alicuins,uidelicet Cæſaris:Valla dixiſſet cuiuſdam.tu debeas de his omnibus cauſis.i.ob has omnes cauſas, ferre.i.tolerare,quàm leuiſsime.i.facilime.iſtam iniuriam.ſ.exilii tibi illatam. Animus meus erit in,erga te & liberos tuos ſemper,ſup.talis,quem.i.qualem,tu uis ſup.eum eſſe,& qui.i.qualis.debet eſſe.q.d.beneuolentiſsimus. Vale. ASCEN.

Alicuius

* M.C.Rufo.S.D.

* ET ſi mihi nunquam dubium fuit, quin tibi eſſẽ chariſſimus,tamen quotidie magis id perſpicio, extatque id, quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc

ET ſi mihi.Titus Rufus Cice. quæſtor fuerat in Cilicia ante Caium Lælium quem Cice.diſcedens quæſtorem reliquerat,ut lib.ſecundo ad Cælium Rufum ſcriptum uidimus, & ultima eiuſdem lib.epiſtola.Cum igitur, ut multis in locis diximns, Ci.ex prouincia Romam reuerſus incidiſſet in diſcordias ciuiles, & diſſẽſionem Cæſ.& Pom.ſtudioſus reipu.hortatus fuerat hunc T. Ruf.ut adhæreret partibus Pompeii, & reipub.quod idem latenter hac epiſtola facit, oſtendens id eſſe uiri boni & fortis,neque eñ aliter facere debere: quod ſi in- HVBER.

Quin
Extat

Qno

ſi inſtituerit facere hnrtatur nt ad ſe ueniat. Quin. ut nnn. Extat.apparet,eminet. Studioſiorem.diligentinrem.Quàm in prouincia.in Cilicia ubi fueras qnæſtor meus. Ad officium prouinciale.i. ad id qđ in prouincia mihi tribuiſti ſicut debebas. Nihil ad. qa officio tuo erga me cumulatiſsime ſatisfeci.Quo. propter qnod. Liberius.largius & apertius.i.licet nihil poſſet addi ad id qund feciſti erga me in prouincia,ut indicium tuum & bona uoluntas in me poſſet eſſe clarior & manifeſtior.

te ſtudioſiorem in me colendo fore, q̃ in prouicia fuiſſes (etſi meo iudicio nihil ad tuum prouinciale officiũ addi poteſt) quo liberius iudicium eſſe poſſet tuum. Itaque me, & ſuperiores literæ tuæ admodum delectauerunt, quibus &

* PETRI VICTO. CASTI.

CICERO Rufn. Hos titulos epiſtnlarum quemadmodum in antiqnis exemplaribus inuenimus, ita ſcripſimus: id alii poſteà facere neglexerunt. Qnòd ſi res magni pnnderis non eſt, non eſt ſortaſſe tam lenis qnàm quiſpiam exiſtimaret. Ita frequenter ſcribere ſolitos eſſe ueteres duobna in locis, quòd nunc meminerim, teſtatur Cicero: in qnibus etiam nnn parum referre docet, prænomina ponantur, & tituli honorumque gradꝰ an nominibus tantum, qui ſcribit, ntatur: alter eſt in epiſtnla ad Vnlumnium cv. Quòd ſine prænomine, familiariter ut debebas, ad me epiſtnlam miſiſti, &c. alter in oratione pro dnmo ſua vc. Literas in concione recitaſti, quas tibi à C. Cæſare miſſas diceres. CAESAR PVLCHRO. Cum etiam es argumentatus amoris eſſe hoc ſignum: cùm nominibus tantum uteretur, neqne ad ſcriberet Proconſul, aut Tribuno Pl. ita enſ legendus ille locus eſt, nnn Prnconſuli: pertinet enim ad Cæſar uox illa, qnemadmodum alia ad PVLCHRO. Tertium exemplum eſſe poteſt, ſi quis his contentus non ſit, titulus epiſtnlæ M. Antonii quæ in XIII. Philip. incluſa eſt. Huius autem & ſequentis epiſtolæ nnmina nuda ſunt in priſcis, & bonis libris.

* PETRI VICTO. CASTI.

ET ſi mihi nunquàm dubium fuit. Si temporum ordn ſeruatus eſſet ab eo, qui has Ciceronis epiſtolas retulit in nolumina, qnædam (arbitrnr) nobis magis plana eſſent, neque in multis locis tantopere hæſitaremus. Hæc, niſi fallor, illam ſequi debebat, cuius initium eſt: Quoquomodn potuiſſem. non præcedere. Obſcurum eſt totum negntium, de qun hic agit: quid tamen ſentiamus, liberè pronuncibimus. freti æquitate lectnrum. Cùm illa nnn multo poſt, quàm è prouincia Cicero rediit, ſcripta ſit: hæc iam ſuſceptn ciuili bello, & pulſn ex Italia Pompein, ſcripta eſt. Exnrnabat iam Tullius fugam, & in caſtra Pompeiana proficiſci cngitabat, cupiebatqne comitem habere illius cnnſilii & itineris Rufum: de quo ipſe Rufus in epiſtola ſua ſpem aliquam Ciceroni dederat; qund tamen cum cupidè Cicero optaret, modeſtè, cautèque rogat: quia res multum periculi, ſi emanaſſet, habebat, ideo nbſcurè loquitur, ne ſi fortè literæ in alienas manus incidiſſent, aliquid mali, moleſtiæque ex ea re ſuſciperet.

HVBER.
Amanter

EXpectatum. deſyderatum. Amanter. cum amore. Cecidiſſet. pro accidiſſet. Ac. q̃. Conſilio. qnod dediſſem tibi. Iudicii. npininnis certæ, & propoſiti cuinſdam. Officii. debiti. Iudicii. delarat utrunque cũ & ex iudicio & ex officin eius magnum fructum accepit. Fortes. magni animi. Bnni. iuſti, quia iuſtitia ipſa eſt, ex qua uiri bnni dicuntur. Rectum. hnneſtnm, & cum uirtute, id enim ſnlum à uiro bono debet exiſtimari utile. Officii. lubaudi magnum fructum accepi. Quod. quia. Polliceris fore. ideſt, quia promittis te futurum mecum quicquid deliberaſſem facere. Quo. qua re, ꝙ ſis futurus mecum. Tibi honeſtius. qnia landaberis eſſe ſecutus id quod ego deliberauero, neque diſſenſiſſe à cnnſilio men. Mihi. dicit Ci. ſe iam diu accepiſſe conſilium ſunm, & deliberaſſe quid ſit agendum, de qun dicit ſe hucuſque nihil ſcripſiſſe ad T. Rufum. non qđ eum celare uoluerit conſilium ſuum, ſed ne communicando uideretur eum uel potius petere & efflagitare, ut idem ille faceret, & Cice. decreuiſſet facere: nam cum alicui amico dicimus quid conſtituerimꝰ facere, uidemur quodammodo eum admonere, uel petere, ut idem ipſe faciat. Communicatin. participatio tecum. Tali tempore. ita miſero, quo non poſſumus ſine labore & periculo aliquid deliberare, ut oſtendit epiſtola ſecun. lib. quar. ad Sulpitium, Omnino cum miſerior res nũquam accidit, tum ne deliberatin qnidem difficilior: nihil enim conſtitui poteſt quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Quaſi qnædam. i. quodammodo tacita.

Admonitin. ſignificatio. Coeundam. coniungẽdam. Cum uero. dixit Cice. ſe antea uoluiſſe ad eũ ſcribere de conſilin ſun ne uideretur eum petere in ſocietatem laboris & pericoli. Nunc nero dicit, ꝙ cum ex eius literis cognouerit eius uolnntatem & beneuolentiam promptam erga ſe, quia ſcripſerat Rufus ſe eſſe facturum quicquid Cice. placuiſſet, libenter eius talem animum amplectitur, & hortatur ut ita faciat, quod ſi ſecerit, dicit ſe habiturum magnam gratiam. Ea

Amplectnr

uo. ea diſpoſitio animi, ut ſis futurus mecum quicquid conſilium ceperim. Amplector. accipio & gratum habeo. Talem animum. talem diſpoſitionem animi tui.

expectatum meum aduentum abs te amáter videbam, & cũ aliter res cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum: & his proximis literis magnũ cœpi fructum & iudicii, & officii tui. iudicii, quod intelligo te, id quod omnes fortes ac boni viri facere debent, nihil putare vtile eſſe, niſi quod rectum honeſtumque ſit. officii, ꝙ te mecum, quodcũque cepiſſem conſilii, polliceris fore: quo neque mihi gratius, neq; vt ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quicquam poteſt. Mihi conſilium captum iam diu eſt: de quo ad te non quo celandꝰ eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilii tali tempore, quaſi quædam admonitio videtur eſſe officii, vel potius efflagitatio ad coeundam ſocietatem vel periculi, vel laboris: Cum vero ea tua ſit voluntas, humanitas, beneuolentia erga me, libenter amplector talem animum:

ET ſi mihi & cætera. Titum Ruſum qui Cice. quæſtor id eſt, publici æris quæſitor & receptor fuerat ante C. Cælium, quem diſcedẽs quæſtorem reliquerat, cohortatur ut Pompeianis partibus adhæreat. Reuerſus enim è prouincia Cice. offendit ciuiles diſcordias inter Cæ. & Põpeium. ſimulque docet uiri fortis & ciuis boni partium eſſe fouere pias cauſas & reipub. fauentes, dicitque ſi eo ſit animo ad ſe ueniat. Ordo eſt. Etſi.i. quamquam, nunquam fuit dubium mihi quin eſſem chariſsimus tibi, tamen ego perſpicio id quotidie magis, & id quod oſtenderas mihi quibuſdam literis, uidelicet te fore hic id eſt, in urbe mecum, ſtudioſiorem .i. diligentiorem in me colendo, quàm fuiſſes in prouincia. extat.i. apparet & eminet, ut res quæ extant.i. extra ſunt, & non intus latent, & ſi meo iudicio nihil poteſt addi ad officium tuum prouinciale.i. quod in prouincia mihi impendiſti, quo.i. per quod, aut propter quod, iudiciũ tuum, ſcilicet de me colendo poſſit eſſe liberius .i. apertius & largius. Itaque &.i. ſimul, literæ tuæ ſuperiores.i. quas prius miſiſti, & quibus ſignificaſti te hic ſtudioſiorem mei fore, delectarunt admodum.i. ualde me, quibus &.i. tum, uidebam aduentum meum, expectarũ amanter.i. ut fit ab amante, abs te, & cum res cecidiſſet.i. accidiſſet aliter, ac.i. quàm putaſſes, uidebam te lætatum magnopere conſilio meo, &.i. ſimul, cepi magnum fructum.i. uoluptatem, & iudicii & officii tui, his literis proximis.i. ultimo miſsis. Iudicii inquam fructum capio, ꝙ.i. quia, ego intelligo te ſup. facere id quod omnes fortes & boni ciues facere debent, uidelicet putare nihil eſſe utile, niſi quod ſit rectum .i. iuſtum & honeſtum. Officii ſup. fructum capio, ꝙ tu polliceris te fore mecum, quodcunque.i. quicquid cõſilii cepiſſem. Quia quicquid reſoluitur in quodcunq;, & nõ in quodquod: id enim non dicitur. ideo quodcunque dum ponitur pro quicquid genitiuum regit tanquam ſubſtantiuum ut hoc loco, dũ pro quodquod ãdiectiue conſtruitur, ut ſi dicatur quodcunque conſilium &c. Quo.ſ. officio aut facto, quicquam neq; poteſt eſſe gratius mihi, neq;, ut ego arbitror, honeſtius tibi. Conſilium eſt captum.i. initum mihi iandudum.i. à pluſculo tempore, decreui enim partes Pompeianas ſequi, de quo.ſ. conſilio meo, nihil ſcripſi ad te antea, nõ quod.i. de quo, aut lege non ꝙ, celandus.i. occultandus eſſes. Noue id dictum uidetur: nam potius dicendum fuit, non quod celandum te, aut tibi eſſet, ſed quia communicatio conſilii tali tempore uidetur eſſe quædam admonitio officii, uel potius efflagitatio.i. aſpera expoſtulatio ad coeundam.i. conciliandam ſocietatem uel periculi uel laboris. Vero.i. ſed cum uoluntas, humanitas, beneuolentia tua ſit ea.i. talis erga me, ego amplector.i. accipio libenter talem animum.i. ſe ultro offerentem.

ASCEN. Extat. Celaudns

ſed ita (non enim dimittam pudorem in rogando meum) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam. ſi non feceris, ignoſcam: & alterum timori, alterum mihi te negare non potuiſſe arbitrabor. Eſt enim res profecto maxima. quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt. ita tamen, vt, ſi nos ii ſumus, qui eſſe debemus, id eſt ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducant quæ ſunt rectiſſima. *Quare tu ſi ſimul placebit, ſtatim ad me venies. ſin idem placebit, atque eodẽ modo, nec continuo poteris: omnia tibi vt uota ſint, faciam. Quicquid ſtatueris, te mihi amicum: ſin idquod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.

HVBER.

☞ SED ita. cum hac conditione, ſubaudi amplector talem animum. Non enim. parentheſis eſt. Non dimittam pudorem. non impudenter à te petam, ſed modeſte. Habebo gratiam. debebo, ero obligatus.

Ignoſcam. dabo ueniam. Alterum ſi feceris timori ſcilicet nõ potuiſſe negare Alterũ.ſ. ſi feceris. Res maxima. quam conſtitui facere. Quod rectum ſit ap. ſic ſupra ad Seruium Sulpi. ſi quid rectiſsimum ſit quærimus, perſpicuum eſt, ſi quid maxime expediat obſcurum, ſin hi ſumus, qui eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum honeſtũque ſit, nõ poteſt eſſe dubium, quid nobis faciendũ ſit. Eundem igitur ſenſum hoc loco Cicero proſequitur. Quæ. conſilia mea. Eodem modo. quo ſcilicet mihi placet. Continuo. ſtatim. Poteris, ſcilicet uenire ad me. Quicquid ſtatueris, id eſt quicquid deliberaueris, ſcilicet uel ſequi conſilium meum, uel non ſequi. Sin id quod opto. ſubaudi ſtatueris, ut ſequaris conſilium meum.

ASCEN.

☞ SED ita. non enim dimittam pudorem meum.i. uerecundiam meam in rogando, hoc eſt non rogabo te impudenter, ſi feceris id quod oſtendis.ſ. te facturum, habeo ſup. tibi magnam gratiam, ſi non feceris ignoſcam.i. ueniam dabo, & arbitrabor te non potuiſſe negare alterum.ſ. non facere quod oſtendis, hoc eſt non ſequi partes Pompeianas mecum, timori.ſ. quem de Cæſaris potentia conceperis, & alterum.ſ. ſi feceris arbitrabor te non potuiſſe negare mihi. Enim.i. quia, res eſt profecto.i. re uera, maxima.i. maximi momenti. Apparet.i. euidens eſt. quid ſit rectum.i. decens & honeſtum, quid expediat.i. utile ſit, & tutum & obſcurum: quia licet Cæſar uideretur potẽtior quia tamen iniquiorem habebat, cum incertum erat an uictor euaſurus eſſet, tamen ita eſt ſcilicet obſcurum, ut ſi nos ſumus ii qui debemus eſſe.i. digni ſtudio ſcilicet philoſophiſtico, & literis noſtris, non poſſimus dubitare, quin ea conducant.i. utilia ſiant, maxime quæ ſunt rectiſsima.i. æquiſsima & decentiſsima.

Quod ſi placebit ſimul.i. pariter tibi. Alii legunt. Quare tu & cætera uenias ſtatim ad me. Sin, ſcilicet ſed ſi, idem placebit, atque eodem modo, ſcilicet quo mihi, nec poteris ſup. facere aut ſequi continuo id eſt, ſtatim, faciam ut omnia ſint uota tibi. Quicquid ſtatueris ſcilicet facere, ſiue timori ſiue amori cedere, ego iudicabo te amicum mihi. Sin.i. ſed ſi, ſupple ſtatueris id quod opto.i. ſequi partes Pompeianas, iudicabo te etiã amiciſsimum mihi. Accurate inuitat hominem ad partes ſuas, ut ſi eas ſectatus non ſit, amicus tamen maneat, & ſe deferre erubeſcat.

☞ QVARE tu. Penè eandem ſcripturam habet Mediceus liber cum illa quam Manutius in omnibus ſuis manu ſcriptis inueniſſe ſe tradit. QVAE enim in eo legitur, non QVE, quod minus à recepta lectione diſcrepat. nam ſi forte ex QVE, QVARE fieri debet, duas literas addere neceſſe erit: ſi ex ea ſcriptura, quam nos inuenimus, unam. Quid tamen facere oporteat, doctiores cogitabunt. *PETRI VICTO. CASTI.

QVOMODO.

M.C.Rufo.S.D.

QVomodo potuissem, te conuenissem, si eo, quo constitueras, venire voluisses. Quare & si mei commodi causa commouere me noluisti: tamen ita existimes velim, me antelaturum fuisse, si ad me venisses, voluntatem tuam cómodo meo. Ad ea, quæ scripsisti, commodius equidem possem de singulis ad te rebus scribere, si M. Tullius scriba meus adesset, à quo mihi exploratum est, in rationibus duntaxat referédis (de cæteris rebus affirmare non possum) nihil eum fecisse scientem, quod esset contra aut rem, aut existimationé tuá.

HVBER. QVomodo. Vt in præcedenti epistola diximus, Rufus fuerat quæstor Ci. in prouincia, cum esset facieoda ratio pecuniarum prouiucialium ioter quæstorem & proconsulem uel imperatorem Ciceronem. Cice. reliquerat id negocium seruo scribæ & cancellario suo, & ipsi Rufo, sed postea scripserat se Rnfus fuisse deceptum in rationibus, & factum esse contra utilitatem & authoritatem suam: itaque Cic. hac episto. se excusat, ꝙ Rusus oeq; á se, neq; á seruo suo scienter sit deceptus. Deinde rñdet ad quædam alia, quæ ad hanc pecuniam pertinebant. Hæc epistola quanuis sit inuoluta satis & obscura, & á multis p̄mitti soleat, quia parum habet suauitatis, tamen dabo operam, ut quàm optime fieri poterit, declaretur. Quomodo. quacunque ratione. i. etiam si cum maximo incommodo meo fuissem id facturus, & ut uulgo dicimus, si quatuor pedibus ad te uenire necesse suisset. Coustitueras. decreueras: constituerat enim se uenturum iu quendam locum ad Cice. neq; uenit. Commouere. esse mihi impedimento & perturbationi, si uenisses: oam seripserat Rufus seuoo uenisse, ne esset incommodus Ciee. Cicero autem dicit ꝙ si uenisset, præposuisset eius uoluntatem omni commodo suo. Antelaturum. præpositurum. Scriba. i. caucellarius, nomen est officii. Exploratum. certũ hoc dicit se certo scire scribam suum nihil fecisse contra Rufum iu rationibus referendis. Nam de cæteris dicit se uou audere affirmare. Rationibus. calcationibns, pecuniarum prouincialium. Duntaxat. solummodo. Referendis. reddendis, computaudis. De cæteris affirmare non possum. parentbesis est. Scientem quòd sciret, nisi fortasse fecèrit per ignorantiam. Rem. utilitatem. Existimationem. authoritatem, reputationem.

Scriba

Duntaxat

ASCEN. QVOMODO potuissem &c. Cum facienda esset ratio pecuniarum proaincialiũ inter quæstorem Rufum & imperatorem Ci. Ci. id muneris reliquerat seruo scribæ, & cancellario, ut aiũt suo & ipsi Rufo, aut potius, ut hic dieet fratri eius obeundum, ꝙ cum obiissent, scripsit Rufus se in ea ratioue læsum. Cic. ergo hac epistola purgat se & seruum dicens, neutrius culpa læsum. Deiude respoudet ad quædam alia á Rufo io eadem epistola obiecta, præsertim de cẽtum sestertiis prætermissis. Est autem epistola subobscura, ꝙ res uota erat Rufo, nec scriptam pluribus opus erat fuisse, nec operæpretium erat, ut aliis innotescat, quin etiam Cice. scindendam & aonihilaudam censet. unde suut qui ab eius lectione supersedeaut, aliis negata placent. Ordo est. Ego conuenissem te. i. uenissem ad te, quomodo potuissem, si uoluisses uenire co quo constitueras. s. uenire. Quare etsi. i. quamquàm, noluisti me commouere. i. disturbare causam commodi mei. alii legunt causa, ut si noluisti commouere. i. impedire me, causa commodi mei. i. propter commodum meum, tamen uelim existimes. i. iudices de ea re sic me antelaturum. i. prælaturum fuisse, commodo meo uoluntatem tuam si uenisses ad me.

Ad ea. i. quantum ad ea quæ scripsisti, equidem. i. ego quidem, possem scribere commodius ad te de singulis rebus, si Tullius scriba. i. cancellarius, & ratiouum scriptor meus adesset. i. præsens esset mihi, à quo. s. Tullio scriba meo exploratum est mihi. i. certum & euidens, duntaxat. i. solummodo, in rationibus referendis. i. in reddendis & recognoscendis supputatiouibus, non possum affirmare de cæteris rebus, quia in aliis noo erat scrutatus curam eius exploratum inquam est mihi, eum nihil fecisse scienté. i. quod scierit, quod esset contra aut rem. i. utilitatem, aut existimatiouem. i. authoritatem tuam.

dein si rationum referendarum ius vetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, nisi tecum pro coniunctione nostræ necessitudinis contulissem, cófecissemque, non fuisse. Quod igitur fecissem ad urbem, si consuetudo pristina maneret: id, * quando lege Iulia relinquere rationes in prouincia necesse erat, easdemque totidem verbis referre ad ærarium: feci in prouincia. neque ita feci, vt te ad meum arbitrium adducerem: sed tribui tibi tantum, quantum me tribuisse nũquam pœnitebit. Totum enim scribam meum quem tibi video nunc esse suspectum, tibi tradidi: tu ei M. Mindium fra-

HVBER. DEIN. pro deinde: dicit Cic. ꝙ si seruaretur ius & uetus mos autiquus referendarum rationum, ounquam retulisset rationes cum Rufo, nisi fecisset gratia coniunctionis & amicitiæ. quia ueteri more nõ tenebatur imperator aut præses prouinciæ referre rationem cum quæstore: sed postea lege Iulia id cantũ est, ut relinquerẽtur rationes in prouiocia in aliqua ex primis urbibus prouinciæ, ut apparet lib. secando i epistola ad Caninium Salustium quæ incipit Literas à te. sed copia ipsarum ratiouum quæ relinquebantur in prouincia, deferebatur Romæ & deferebatur ad ærarium Romanorum ita ut unum exemplum esset in prouincia, alterum Romæ io ærario, ut paulo infra uidebitur. Dein. pro deinde. & subaudi scito uel possum scribere me oõ suisse relaturum ratioues. Contulissem. simul calculassem & tractassem. Quid igitur. ponit obiectioné sibi ipsi & eam soluit. Ad urbem. iu urbe: & est solutio obiectionis. i. cum suissem in urbe, si consuetudo pristina maoeret, fecissem ratiouem cum quæstore urbauo, non autem cum meo prouinciali. Quãdo. i. quoniam. & est ordo: feci id in prouincia quando lege

Deiu

Quando

trem

trem tuum adiunxisti.rationes cōfectæ me absente sunt tecū: ad quas ego nihil adhibui præter lectionē.Ita accepi librū à meo seruo scriba, vt eundē acceperim à fratre tuo.Si honos is fuit, maiorem tibi habere non potui:si fides,maiorē tibi habui quàm pene ipsi mihi.si prouidēdum fuit nequid aliter,ac tibi & honestū & vtile esset,referretur: nō habui cui potius id negotii *darem,q̄ Tullio scribæ. Illud quidē certe factum est,quod lex iubebat, vt apud duas ciuitates Laodicensem & Apamēsem, quæ nobis maximæ videbantur .quum ita necesse erat,rationes *confectas,& consolitas deponeremus. Itaque huic loco primū respondeo,me, quanquam iustis de causis rationes deferre properarim,tamen te expectaturū fuisse, nisi in prouincia relictas rationes pro latis haberē. Quamobrem de Volusio quod scribis,nō est id rationum. docuerūt enim me periti homines, in his cum omniū peritissimus,tum mihi amicissimus C. Camillus,ad Volusium transferri nomen à Valerio non potuisse: prædes Valerianos teneri. neque id erat sestertiis X X X. vt scribis,sed sestert. X I X. Erat enim nobis curata pecunia Valerii mancipis noīe:ex qua reliquū quod erat, in rationibus retuli. Sed sic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, (quod minime tamen laboro) mediocris etiam prudētiæ.

Iulia necesse erat relinquere rationes in prouincia, & & referre easdem totidem uerbis ad ærarium, ubi seruabatur publica pecunia & thesaurus Romanorum; uam ab ære dicitur ærarium. Totidem uerb. ut nihil additum, nihilue imminutum esset, ut solet fieri in exemplaribus, quę fideliter extrahuntur uerbum de uerbo. Ita. ea causa. Adducerem. traherem. Ad meum ar. ad id quod ego uellem. Tribui. tantum authoritatis dedi. Totum. ut tu atereris eo sicut tibi placeret. Adiunxisti. dedisti socium, ut ipsi duo componerent rationes. Adhibui. apposui. Præter le. quia solū eas legi, eis nihil aliud addidi. Ita. nulla re addita, sicut frater tuus ostenderat mihi librum rationū, ita ostenderat mihi seruus meus scriba, nulla re addita, aut imminuta. Si honos. nunc Cice. ostendit se fecisse quicquid debuerit facere in ipsum Rufum. Tullii. scribæ, qui fuerat semper mecum in prouincia, & nouerat optime omnia. Confectas. conclusas. Consolidatas. calculatione hincinde confirmatas: alii codices habent consulatas, id est consyderate deliberatas. Deponeremus. relinqueremus sub fide, unde & depositum dicitur quicquid sub fide alicui traditur: unde supra ad Caninium Salustium epistola prædicta, rationes mei quęstus nec uerum fuit me tibi mittere, nec tamen erant confectæ: eas nos Apameæ deponere cogitabamus. de Apamea & Laodicea dictū est eadem epistola. Necesse erat. propter legem Iuliam, quæ ita cogebat. Deferre. Romam. Pro la. i. tanquam si fuissent lata in ærariū. Nam posteaq̄ deposuerat eas Apameæ, nihil poterat immutari. Et idem erant quasi fuissent delatæ in ærarium: itaque frustra expectasset Rufum. Quamobrem. scripserat quantum coniicimus Rufus, quòd cum Valerius fuisset pręs, & fideiussor pecunię Ci. intellexerat Vale. à Volusio quodam reuelatum fuisse fideiussione, quod Ci. negat esse uerum: quia dicit se intellexisse à uiris peritis & præcipue à Camillo quodam & perito & sibi amicissimo, obligationē non posse transferri à Valerio ad Volusium: sed Valerium & Valerianos fideiussores teneri, & esse obligatos. Docuerunt. demonstrauerūt mihi. In his, scilicet peritis, id est inter eos. Nomen. obligationem, debitum proprie, sicut & Ci. in Topicis, & Sueto. usus est, & Asconius interpretatur. Prædes. fideiussores: de hoc nomine diximus lib. secundo in epist. quæ incipit Literas à te. & eodem loco de sestertio. Nomine. causa. Mancipis. Manceps (ut scribit Festus) dicitur qui quicquam à populo emit, conducitque: quia manu sublata significat se authorem emptionis esse &c. Mancipes etiam sunt publicanorum principes, qui quęstus sui causa decimas redimunt. Laboro. curo.

Aerarium

De

Nomen

Prædes

Manci

ASCI

DEINDE. id est insuper, si uetus ius rationum referendarum, id est discutiendarum, & mos antiquus maneret, me non fuisse relaturum rationes, id est quod dicunt, daturum computum, nisi contulissem, id est cōmunicassem & fecissem tecum pro cōiunctione necessitudinis nostræ. Igitur feci id quod ego fecissem ad urbem id est in urbe, cum quæstore urbano, si consuetudo pristina, id est prisca & antiqua maneret: feci inquā in prouincia. Quando. id est quandoquidem, necesse erat, scilicet lege Iulia, relinquere rationes in prouincia, & referre easdem, scilicet rationes ad ærarium, id est fiscum Romanum, totidem uerbis, id est nihil additum, nihilq; detractum sit. Neque feci ita ut adducerem te ad arbitrium meum, id est curam te redderem, tales rationes quales uellem, sed tribui tibi tantum, scilicet obseruantiæ, quantum nunquam pœnitebit me tribuisse. Tradidi enim tibi, scilicet discutiendum totum scribam meum, scilicet Tullium, quem uideo esse suspectum nunc tibi, tu adiunxisti ei, scilicet scribæ meo, Marcum Mindium fratrē tuum, & rationes sunt confectæ, id est consummatæ, tecum me absente, ad quas ego nihil adhibui præter lectionem: ita enim accepi librum à seruo meo scriba, ut acceperim eundē à fratre tuo, nullo, scilicet immutato. Si is fuit honos, ego non potui habere tibi maiorem, scilicet honorem, si fides. i. credulitas, & bona æstimatio de te sup. fuit, ego habui tibi maiorem. s. fidem. i. plus tibi credidi. pene. i. quasi, q̄ mihi ipsi. Si fuit prouidendū ne quid referretur. i. recenseretur, cōputaretur aliter, ac. i. quàm, honestum & utile esset tibi, nō habui sup. aliquem cui darem potius id negocii, quàm Tullio scribæ, scilicet meo. Quidem, id est ut cætera omittam, certe illud factum est, quod lex, scilicet Iulia iubebat, ut deponeremus, id est custodiæ derelinqueremus, quoniam ita erat necesse, apud duas ciuitates, scilicet Laodicensem & Apamensem pro Apameecensem, quæ uidebātur maximę, prouinciæ illius, rationes confectas & consolidatas. i. confirmatas. Itaque respondeo primū huic loco me, quanquā properarim. i. festinauerim iustis de causis. i. ob iustas causas. deferre. s. Romā rationes, tamen fuisse expectaturū te, nisi haberē. i. existimarē rationes reliquas in ꝓuincia pro latis. i. tanq̄ latas. Quāobrē qđ scribis de Volusio, nō est rōnum. i. nō pertinet ad rationes.

nts. Enim, id est quia, homines periti, & in his C. Camillus, cum, scilicet ita sit quòd est peritissimus omnium ... tum, scilicet multomagis est amicissimus mihi. docueruot oomen, id est debitum, ooo potuisse transferri à Valerio ad Volusium, & ita prædes, id est fideiussores Valeriaoos, teneri, id est obligatos adhuc esse neque id ... id est noo tenebantur ut scribis, sestertiis triginta id est .lxxv. libris, sed oouemdecim sup. sestertiis .t.xlvii.li... cum semis: nam sestertius aut sestertiū dicitur quasi semitertiū, id est duo cum dimidio tertii, ut sestertia sin... quinque libræ. Enim.id est quia, pecunia erat curata, id est cum cura aceruata, oomine ualerii mancipis, id est qui eam rem à populo manum leuatam teoente redemerat, ex qua pecuoia quod erat reliquum, id est oon debitum Valerio, retuli in rationibus, id est ut dicunt computis. Sed tu priuas me sic, scilicet sentiendo aut censendo de me, fructu liberalitatis & diligentiæ, & quod licet sup. dico, tamen minime laboro, id est oequaquam curo, etiam mediocris prudentiæ.

*P.V.C. ID cum lege Iulia relinquere ratiooes P. N. E. E. Q. T. V. R. A. ærarium. De lege Iulia idem dicit in oratione in Pisonem 651. quo loco inducit ipsum cum genero suo Iulio Cæsare ita loquentem: Ratiooes ad ærarium retuli cootinuo, sicut tua lex iubebat: oeque ulla alia in re legi tuæ parui.

*P.V.C. QVAM darem. Cum fide olim aotiquam lectiooem reposuimus: quid autē oostri iudicii esset, noo ualde aperuimus: alii quid ipsi cooiicerent exposuerunt: quos qui probabuot, sequi poteruot: ea nobis nimis dura & uiolenta uideotur.

P.V.C. CONFECTAS & solidatas. Cur oō meodum tollam ex diuinatiooe in Verrem, nactus aliquam huius rei occasiooem? cupio enim omni tempore, om...que in oegotio studiosos literarum adiuuare. Scias ...tur locum illum mendose legi. liiii. At enim solum ...st, ut me Siculi maxime uelint, alterum illud cre... obscurum est: legeodum enim est, Solidum, hoc ...tellectu: cum eoim planum fecisset autea se patro...um fortuoarum suarum Siculos maxime optare, idque ita confirmasset, ut labefactari oon posset, incipit de altero capite disserere. Solidum id sit: id est, firmum, stabile quòd de gradu & sede sua deiici non possit. Quemadmodum etiam oos eleganter sermone oostro familiari dicimus: retinemus enim pene Latinam uocem, eáque cum idem significare uolumus, passim utimur.

HVBER. LIBERALITATIS. subaudi fructu priuas. Legatum, puto Volusium iotelligi. Præfectum. id est fabrorum, ut uisum est supra in epistolis ad Appium. Leuatos maxima calamitate, id est magnis incommodis esse releuatos. Id autem attribuebat Rufus potius scribæ Ci. quàm ipsi Ci. Docuerat enim Ci. obligatiooem pecuniæ noo potuisse à Valerio ad eos trāsferri. Diligentiæ. subaudi etiam fructu priuas. Dicebat enim officium quod fuerat à Ci. ad supradictos collatum, inscienter ab eo esse collatum, eum id fecisset eius scriba, Ci. oihil sciente. Tanto periculo. quia agebatur de pecunia publica, pro qua fuissem obligatus pro eis, nisi iure eos leuassem. Scribam re. subaudi existimas. Prudentiæ. subaudi fructu priuas, & sic respoodit omnibus partibus, quas supra proposuit.

Mulcta Ioita est ratio. Iouentus modus. Mulcta, id est pœna, condemnatio. Depelleretur, amoueretur, oe dimuaretur. Hi enim ambo fideiusserant, & erant obligati pro ea pecunia. Probant animo & consensu. Laudāt. uerbis, & uoce ipsa. Verum scire. hoc dicit Ci. quasi rem secretam. Populum ser. id est non ooceret populo. De Luceio. hic etiam ut cooiicimus tractabat hāc pecuniam. Authore. suasore. Io fano. id est in templo, illic enim seruabatur pecunia. Meo iussu. non autem solummodo iussu scribæ mei, sicut tu dicis. Sestius. subaudi est usus. Ascriberem. scriptura mea attestarer. Grauissimis. maximis, quæ non facile possuot corrumpi, nam fueraot multi testes: erant & alia signa quibus coguoscebat quòd iussu Ci. illa pecunia fuerat à Rufo posita in fano, sed uoluisset Rufus quòd Ci. ascriberet ita esse. Testata. quodam quasi testimonio comprobata. Cui data. subaudi fuerit, id est cui fuerint credita & commissa. Quibus. tuis: quia ambo scripsimus, ot Sestio daretur. Vestigiis. signis. Impressa. notata, signata.

...tata

liberalitatis, quòd mauis scribæ mei beneficio, q̄ meo, legatum meum, præfectumq; Quint. Leptam maxima calamitate leuatos: cum præsertim non deberēt esse obligati: diligētiæ, quòd existimas de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec scisse me quicquam nec cogitauisse: scribā, quicquid voluisset cum id mihi ne recitauisset quidem, retulisse. prudentiæ, cum rem à me non insipienter actam, ne cogitatam quidem putes. Nam & Volusii liberandi meum fuit consilium: & vt mulcta tam grauis Valerianis prædibus, ipsiq; T. Mario depelleretur, à me inita ratio est: quam quidem oēs non solū probant, sed etiam laudant, & si verum scire vis, hoc vni scribæ meo intellexi non nimiū placere. sed ego putaui esse viri boni, cū populus suū seruaret, cōsulere fortunis tot vel amicorū, vel ciuium. Nam de Luceio est ita actū, vt authore Cn. Pōpeio, ista pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iussu esse factū qua pecunia Pōpeius est vsus vt tua, quā tū deposueras ex tuis. Sed hæc ad te nihil intelligo pertinere. Illud me nō animaduertisse, moleste ferrē, vt adscriberē, te in fano pecuniā iussu meo deposuisse, nisi ista pecunia grauissimis esset, certissimisque monumentis testata: cui data, quo senatusconsulto, quibus tuis, quibus meis literis Pu. Sestio tradita esset. Quæ cum viderē tot vestigiis impressa, vt in his errari non posset, non adscripsi id quod tua nihil referebat. ego tamen adscripsisse mallem, quum id te video desiderare. Sicut scribis, tibi id esse referendum, idem ipse sentio: neq; in eo quicquam à meis rationibus

LEGATVN

LEGATVM meum, præfectúmq; Q. Leptam. Nihil ab ea, quæ in nostris impressis est, lectione, discedendũ puto: nec duas illas dictiones ullo pacto delendas censeo. Nam quod Manntii argumentũ primũ est, qui eas inducit, in antiquo libro illas nõ esse, Medicæus codex eas habet, & nos olim illi uoci nominiq;, illius exemplaris authoritatẽ secuti, prænomen addidimus. Alia item eiusdẽ argumenta nullo negotio tentari refelliq; possunt. *PETRI VICTO. CASTI.

VT tua quam tu deposueras Sestius. Sic etiam legitur, ne minima quidẽ uarietate, in Medicæo: quod olim quomodo nos præterierit, nescio: certe si id animaduertissemus, non tantopere laborassemus. *PETRI VICTO. CASTI.

discrepabũt tuæ. * Addes enim tu, meo iussu, quod ego quidem non addidi: nec causa est cur negem: nec si causa esset, & tu nolles, negarem. Nam de sestertiis nongentis milibus, certe ita relatum est, vt tu, siue frater tuus referri voluit. Sed si quid est, quũ de Logeio parũ. gratiosum est, quod ego in rationibus referendis etiam nunc corrigere possim, de eo mihi, cum S. C. non sum vsus, quod per leges liceat, considerãdũ est. te certe * ĩ pecunia exacta ita afferre ex meis rõnibus relatis nõ oportuit,

DISCREPABVNT. different. Si causa esset, id est si etiam haberem causam negandi, non negarem si tu nolles quòd negarem. Nongẽtis. nouem centum, ex integro & corrupto componitur: & quoniã non præcedit c. cõmutatur in g. ut quingenti pro quinq; centum. Frater tuus. Mindius, quem adhibuisti cum scriba meo ad rationes cõficiendas. Quando. quoniam, causatiuum est. De Logeo. quidam uolunt nomen esse uiri proprium alii putant non absurde locum esse, ubi de rationibus esset tractatum: nam λόγος cum alia multa, tum uero rationem significat: inde λογεῖον rationarium, ut ita dixerim. Corrigere, emendare, si quid aliquibus non probatur. Te certe. Cicero familiariter reprehẽdit Rufum, q uoluerit eum corrigere in referendis rationibus, quod non decuit. HVBER. Nongenti Quingẽti

LIBERALITATIS inquam fructu me priuas, quòd mauis, scilicet dicere legatum meum, & Quintum Leptam præfectum meum, leuatos, id est liberatos, maxima calamitate, bñficio scribæ mei. i. Tullii q meĩ. præsertim cũ ipsi non deberent esse obligati. Diligentiæ, q existimas me nec scisse nec cogitasse quicquã de tanto officio meo, & etiam de tanto periculo. Prudentiæ. repete fructu me priuas, cum putes rem ne cogitatã quidem à me non insipienter, aut lege actam, sic cum putes rem actam à me non insipienter, ne cogitatam quidem. Nam & consilium liberandi Volusii fuit meum, & ut mulcta, id est pœna tam grauis depelleretur prædibus, id est fideiussoribus Valerianis, & ipsi Tito Mario, ratio, id est uia, est inita, id est inuenta à me, quam quidem, scilicet rationem omnes non solum probant, sed etiam laudant quod plus est. Et si uis scire uerum, ego intellexi hoc non placere nimium, nni, id est soli, scribæ meo, cui tamen Rufus iam accepta tulerat, dicẽs ab eo, non à Cicero. acts. Sed ego putaui esse uiri boni, id est pertinere ad uirum bonum, cum seruaret populum suum, consulere, id est prospicere, debito consilio & prouidentia, fortunis & facultatibus tot amicorum uel ciuium. Nam actum est de Luceio, ita ut authore Cnæo Pompeio, ista pecunia, scilicet quam mihi obiicis, poneretur in fano, id est æde sancta, in qua publica asseruabatur pecunia. Ego agnoui id omne factum iussu meo, qua pecunia Pompeius est usus, ut tus, id est tanquam à te deposita, quam tamen Sestius deposuerat. Sed ego intelligo hæc nihil pertinere ad te. Ego ferrem illud moleste, uidelicet me non animaduertisse, ut ascriberem, scilicet ad rationes consolidatas, te deposuisse iussu meo pecuniam in fano, nisi ista pecunia esset testata, id est corroborata & munita grauissimis & certissimis monumentis, id est testimoniis, cui data esset, quo senatuscõsulto, quibus literis tuis & quibus literis meis esset tradita Publio Sestio. Quæ. scilicet omnia cum uiderem impressa tot uestigiis, id est tot sigillis signata, quæ imprimendo signant, ut non posset errari, id est error fieri in his, non scripsi id, scilicet te iussu meo, deposuisse eam pecuniam, quod nihil referebat, id est intererat tua, ego tamen mallem ascripsisse, quando, id est quoniam, uideo te desyderare id. Sicut scribis id esse referendum, id est reddendum & computandum contra, deputatis, ut dicunt tibi, id est à te, ipse, id est ego, sentio idem, neque rationes sup. tuæ, discrepabunt quicquam, id est in aliquo à rationibus meis. Tu enim addes, scilicet ad scripta de rationibus nostris meo iussu, scilicet te deposuisse aut fecisse, quod ego nunquam addidi: nec causa est cur negem, scilicet addi posse, nec si causa esset, & tu nolles, scilicet eam causam esse, negarem. Nam de nõgentis, id est nouies centum milibus, sestertium: sunt qui sestertiis scribant, sed puto Ciceronem sestert. duntaxat scripsisse, aut aliis signis eam summam expressisse. Veruntamen quia numeralia petunt genitiuum syncopatum, & neutra habentia singularem in um, nolunt syncopari ideo fere legimus expensum quadragies sestertium, ut sit singularis numeri: legi tamen potest sestertium per syncopam hoc loco, quia & sestertius dicitur. certe relatum est, id est scriptum in lib. rationum ita, ut tu sup. noluisti, siue ut frater tuus referri uoluit. Sed si quid est, quando, id est quoniã, parum gratiosum, id est plausibile est de Logeo, id est quod scribis de logeo, id est rationatorio. λογεῖον enim rationatorium seu locus referendarum rationum dicitur λόγος ratio: quod ego possum corrigere etiam nunc in rationibus referendis, de eo non sum usus mihi, id est ad placitum aut commodum meum, senatusconsulto, id est decreto senatus: sunt qui legant uisurus, sed omnia sunt obscura: considerandum est quid liceat per leges, certe quicquid leges aut senatusconsulta permittant, non oportuit efferre, id est extollere te ita, id est tantopere, in pecunia exacta ex meis rationibus relatis, id est iam redditis. Logeon

ADDES etiam tu iussu meo, quod ego nunquam addidi. Suspecta mihi hæc lectio semper fuit, præsertim cum in melioribus exemplaribus aliter scriptũ sit, & tota etiã epistola non paruam obscuritatem in se habeat. Medicæus ita legit: Quod ego qui non addidi. quod diligenter considerandũ est: nihil tamen adhuc certi ex uetere scriptura elicere potui, nam per se etiã uox illa NVNQVAM hoc in loco mihi parum probatur: etsi coniecturam nostram non contemnendam putamus, qui olim particulam QVI superuacaneam iudicauimus, eámque sustulimus, NON autem retinuimus. Nunc tamen ut unusquisque quid sui consilii sit sequi possit, antiquam scripturam omnibus proposuimus. *PETRI VICTO. CASTI.

IN pecunia exacta ita efferre. Ita nos quoq; olim scribi uolebamus ex melioribus codicibus, in quo tamẽ una in litera nostri librarii peccarunt: prisca certe scriptura hæc est. In pecuniæ exactæ ita efferre. ut facile inde hæc lectio concinnari possit: rectum tamen esse iudicauimus, in re obscura lectori omnia indicare. *PETRI. VICTO. CASTI.

HVBER. NISI quid me fallit. nisi aliqua re fallor. Peritiores, scilicet te. Interesse tua. ad te pertinere. Quod scribis. solebant imperatores denunciare, qui se præclare gessissent in bellis, ut postea à populo meritis muneribus uel certis præmiis donarentur: quod cum faciebat imperator, dicebatur beneficium facere. itaque Cicer. dicit se fecisse tantummodo de quibusdam ex suis. & dicit sibi molestum esse quòd non reliquerit illud beneficium Rufo, ut istos deferret.

Deferri

Deferri. denunciari, referri senatui & popu. Roma. Alias accusare significat, & alias pro loco. Tribunos. diximus supra de tribunis.

Contubernalis

Quibus. scilicet diebus triginta. Contubernales. qui in castris in eodem erant tabernaculo, qui simul erant. Ambitioni tuæ. tibi qui es ambitiosus, qui uoluisses deferre istos.

HVBER.

Diffinitū

Erratum

IN integro. in potestate, ut adhuc possit & fieri & omitti. Definitū. determinatū, ut possent scire quid eis dari posset. Smyrna. urbe de qua supra diximus. Errati. fraudis, erroris. Fratris tui & Tul. qñ ambo confecerunt rationes. Depositis. sub fide relictis, ut supra uidimus apud Apameam & Laodiceā. Quam. spem, facultatem. Tum. eo tempore cum redii ex Cilicia, erāt eni tenues, quia fuerant dissipatæ facultates meę à Terentia, ut alio loco plenius notauimus. Obligatum. quia licet rescripserim humanissime, non tamen me tibi obligatum puto. Sic accepisse. cum molestia. Ad me tanquam ad Imperatorem, præter illam quæ perueniebat ad Popu. Rom.

Publicani

Publicanos. publicani sunt qui publica cōducunt, quos datiarios uulgo dicunt. Abstulisse. rapuisse, ut uteretur, ut paulo supra uisum est. Eo minus. quòd Pomp. abstulit, & non potuit tibi uel subministrare cibaria tua, uel præstare liberalitatem meā, sicut oportuisset & uoluisset. Quod. nunc Cice. dicit quòd si etiam Rufus tulisset illa centum sestertia expensa fuisse à Ci. tamen cōficit pro eius suauitate & amore in se, quòd nunc nollet ab eo æstimatione, id est ut Cic. nunc redderet illa centum sestertia Quæ tua est sua. id est pro ea suauitate, quæ tua est, ut supra Seruius ad Ci. qui illius in te amor fuit, hoc te certe illa facere non uult. est frequens & elegans dicendi modus. Sin. uel. id est si uellem numerare ipsam pecuniam, quā tu diceres à me expressam fuisse. Non erat. id est non habebam quod numerarem. Ad rem. ad honnrem nostrum. Scindi. dilacerari. Causa nulla est. quia neque elegantiam habet & erit testimoniū dissensionum nostrarum.

ASCEN. NISI quid. id est aliquid iuris fallit me, sunt enim peritiores in legali scientia, sup. quam ego. Caue dubites illud, scilicet quod sequitur quin ego faciā omnia, scilicet quæ restant adhuc, quæ existimem, id est iudicem. interesse, id est in re & utilitate esse tua, aut etiam te uelle, si possim facere ullo modo. Quod scribis, id est quantum ad id quod scribis, de beneficiis. s. delatis non per te. Solebant enim Imperatores peracta prouincia denunciare, qui se præclare gessissent in bellis, ut à senatu populóque Romano præmiis donarentur, quod cum faciebat Imperator dicebatur beneficium facere, ne ad hoc obligatus putetur, id autem uoluisset Rufus per se factum fuisse: unde dicit Cice. scito tribunos militares & pręfectos, & contubernales duntaxat meos esse delatos, id est denunciatos à me, in quo quidē ratio. i. supputatio fefellit me, quia debuissem etiam Rufum & alios denunciasse, aut ratio. i. opinio, existimabā enim liberū tempus ad deferendos. i. denunciādos eos, dari mihi. postea sum factus certior necesse esse deferri triginta dieb⁹. i. post triginta dies. Quibus. i. post quos retulissem rationes. Tuli sane. i. ualde moleste, illa beneficia. s. denunciandi, nō esse reseruata potius ambitioni. i. cupiditati honoris. tuæ, q̄

nisi quid me fallit. sunt enim alii peritiores. Illud caue dubites, quin ego omnia faciam quæ interesse tua, aut etiam velle te existimem, si vllo modo facere possim. Quòd scribis de beneficiis scito à me & Tribunos militares & præfectos, & contubernales duntaxat meos delatos esse. In quo quidem me ratio fefellit. liberū enim mihi tempus ad eos deferendos existimabam dari. postea certior sum factus, triginta diebus deferri necesse esse quib⁹ rationes retulissem. Sane moleste tuli, non illa beneficia tuæ potius ambitioni reseruata esse, quàm meæ, qui ambitione nihil vterer. De centurionibus tamen, & de Tribunorum militarium contubernalibus res est in integro. genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquū est de sestertiis centum milibus, de quibus memini mihi à te Myrina literas esse allatas, non mei errati, sed tui: in quo peccatum videbatur esse, si modo erat fratris tui & Tullii. Sed cum id corrigi non posset, quòd iam depositis rationibus ex prouincia decessimus: credo me quidem tibi pro animi mei voluntate, proque ea spe facultatum, quam tum habebamus, quàm humanissime potuerim rescripsisse. Sed neque tum me humanitate literarum mearum obligatum puto, neque me tuam hodie epistolam de sestertiis centū sic accepisse, vt ii accipiunt quibus epistolæ per hæc tempora molestæ sunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuniā, quæ ad me saluis legibus peruenisset, Ephesi apud publicanos deposuisse: id fuisse sestert. XXII. eam omnem pecuniam Pompeium abstulisse. quod ego siue æquo animo, siue iniquo fero, tu de sestert. centum æquo animo ferre debes, & existimare eo minus ad te, vel de tuis cibariis, vel de mea liberalitate peruenisse. Quòd si mihi expensa ista sestert. centum tulisses, tamen quæ tua est suauitas, quiq; in me amor, nolles à me hoc tempore æstimationem accipere: nam numeratum si cuperem, non erat. Sed hæc iocatum me putato, vt ego te existimo. Ego tamen, cū

Tullius rure redierit, mittam eum ad te, si quid ad ré putabis ptinere. Hanc epistolá cur nó scindi velim, causa nulla est. Vale.

Ex.xix.Epistola.Quomodo potuissem.

Quare & si mei incommodi causa cómoocre noluisti. Nihil eum fecisse scienter, quod esset contra aut rem, aut existimationẽ tuam. Demum si ratioon referendarũ uis uetus, & modos antiquus maneret. Id quooiam lege Iulia relinquere rationem in prouincia oecesse erat. Si retribuis tibi tantum, quantũ me tribuisse nuoquam pœnitebit. Noo habui, cui id potius negotii darem, q̃ Tullo tibi darem. Tamen te expectaturum fuisse, nisi in prouincia relictas rationes pro ratis habetem.in ooonullis sic.nisi in prouincia relictas rationes probatis haberẽ. Docuerunt enim me parati homines, io his cum omniũ peritissimus, tum mihi amantissimus. Est quoq; sic in aliquibus uidere. in his cum oĩm paratissimus, tum mei amãtissimus. Et quod minine tamen laboro mediocris etiá prudentiæ libertatis. Quod maius scribæ mei beneficio, q̃ meo, legatũ meum, pręfectũque & Leptá. Quondá maxima calamitate leuatos. Quod existimas de taoto officio meo, tanto etiam periculo, nec scisse me quicquá, nec cogitasse, scribá, quicquid uoluisset, cũ id mihi ne recusasset quidẽ retulisse, & prudentiæ, cum rẽ à me non insipiẽter excogitatá quidem putas. Et ut multi tam grauius Valerianis prædibus. Hoc uoũ uoi scribæ meo iotellexi non nimiũ placere. Nec causa est, cur negem, oec si tamen esset, & tu uoles, negarẽ. Nam de sestertiis nunc centum millibus. De centurionibus tamen, & militarium contubernalibus res est iu integro.

meæ, qui scilicet ego, nihil uterer ambitione. Tameo res est in integro.i.adhuc sui iuris sine præscriptionẽ temporis de ceoturionibus & contubernalibus.i.cohabitatoribus tribunorum militarium. Genus enim horum beneficiorũ ooo erat definitũ.i.limitatum, lége. Reliquum.s. querelæ tuæ, est de centum milibus sestertium, aut de sestertiis centies mille, legunt tamen quidam de sestertiis centum millibus, forte signis delusi, cum scriptũ fuerit C.M. Vallæ enim nó uideretur constare ratio congruitatis, ut dicatur millibus sestertiis, cum mille declinatũ sit substantiuũ genitiuũ exigens. Visi tamen sunt Liuius & quidá alii noo multũ differenter loqui ab eo quod est in euangelio, duodecim milia signati. de quib⁹ memini literas esse allatas mihi à te Smyrna, id est ex eo oppido iu quo tũc eras, literas dico errati, nõ mei sed tui in quo oidebatur esse peccatum, si modo erat.s.peccatũ fratris tui & Tullii, qui inter se ratiooes supputauerant, sed quomodo erit erratum Rufi.s.fratris & Tullii, oempe & Rufus cui non debebat Ciceroni imputabat. Alii legũt erat ut sit, noo erat mei, sed tui, in quo &c. sed Cice. diceret meum & tuum &c. Sed cum id.s.erratum, noo posset corrigi, ꝙ id est quia, decessimus ex prouincia ratiooibus depositis i.m.s.apud Laodiceá & Apameam, credo quidem rescripsisse tibi q̃, id est quaotũ, potui humanissime, pro uoluntate.i.beoeuolẽtia animi mei, & pro ea spe facultatum.i.diuitiarom, quam habebamus tum.i.tunc, in propriis diuitiis, quas Terentia paulo post dissipauit. Scripsisse autem uidetur si quidẽ erratum fuerit in publicis rationibus, id se de proprio repositurum. Sed puta, id est existima, te obligatum, id est deuinctum noo fuisse tum, id est tunc humanitate literarum mearũ, neq; me accepisse hodie epistolá.s. tuá, de centũ sestertiis oõ relatis, sicut ii quibus epistolæ sunt molestæ, per tẽpora.s.periculosa, accipiunt.s.epistolas, hoc est in deteriorẽ partẽ, simul debes cogitare illud me deposuisse Ephesi apud publicaoos.i.publicanorum uectigaliũ redemptores, omnẽ pecuniá quæ peruenisset ad me.i.ad possessionẽ meam, saluis legibus, & debes cogitare id.s.pecuniæ fuisse uigintiduo millia sestertiũ, aut, & uicies mille sestertia. Sunt qui leguot solũmodo oigintiduo sestertia, sed quõ diceret eam omnẽ pecuniá, & Rufum debere de centũ sestertiis, æquo aĩo ferre, quasi de longe minori summa, aut quõ ad Imperatorẽ nõ, nisi uigintiduo sestertia ptinereut, & Pompeiũ abstulisse omnem eam pecuniá, quod siue ego fero æquo aĩo siue iniquo, tu debes ferre æquo aĩo, de sestertiis centum per errorẽ noo adductis, & existimare eo minus, quia ablata erat tota pecunia, peruenisse ad te, uel de cibariis tuis.i.tibi ab Imperatore debitis, uel de liberalitate mea, quá tibi impendissem, quod si tulisses expẽsa mihi ista centũ sextertia.i.si cõputasses ea tanquá expensa & à me recepta, hoc est si ea pro me exposuisses, & io rationem retulisses, tamen quę.i.ea, est suauitas tua, quiq;.ĩ.& qui, hoc est & is est amor.s.tuus io me, tu nolles accipere æstimationẽ.i.ualorem, centũ sestertiũ, à me hoc tẽpore.s.tam calamitoso mihi, ná si cuperẽ numeratũ supple reddere, noo erat. Sed putato me iocatum.i.per iocum scripsisse hæc, ut ego existimo te.s.iocatum. Ego tamen cum Tullius.s.scriba, redierit rure, mittá eum ad te, si quid putabis pertinere ad rem.i.cõmodum tuum. Nulla causa est cur oon uelim hanc epistolam sciodi, id est lacerari. Vale.

M.C. S.D. L. Messino.

GRatæ mihi tuæ fuerũt literæ: ex quibus intellexi, qđ etiam sine literis arbitrabar, te summa cupiditate affectum vidẽdi mei. quod ego ita libenter accipio, vt tamen tibi nó concedam. nam tecum esse, ita mihi omnia quæ opto, contingant, vt vehementer velim. Vt enim cú esset maior & virorum, & ciuium bonorú, & iucundorum hominum, & amantiũ mei copia, tamen erat nemo quicú essem libentius, quàm tecum, & pauci quibuscú essem

GRATAE. In tumultu bellorõ ciuilium, cum exercitus esset in Africa, rebus io potestatem Cæs.Ro.redactis T. Messinus mœrore oppressæ libertatis secesserat rus, ut careret molestiis urbanis tali tempore. Scripserat autẽ ad Ci.se cupidũ esse eum uidendi. Itaq; rescribens Ci. dicit se ita arbitrari, quòd Messinus fuerit cupidus eum uidendi etiá si nihil scripsisset, quia & ipse esset cupidissimus eũ uidendi. Nam si semper libeotissime cum eo fuit, cum haberet maiorem copiam amicorũ multo magis nunc cum multos amiserit, dicit se desyderare eius cõsuetudinẽ, quia in urbe dicit Cie.se nihil habere quo delectetur, pręter literas ad quas retulit, & præter conscientiá suorũ recte factorũ, & consiliorõ quæ semper spectauerũt ad pacẽ & utilitatẽ reip. Deinde consolatur ipsum Messiuũ, ut forti animo ferat fortuná aduersam. Postremo suadet ut fruatur ocio secessionis, neq; ueniat ad urbẽ. Sine literis.s.tuis.i.etiá te nihil scribente, quia de tuo in me animo ouoquá dubitabatur. Accipio.admitto, credo. Non cõ.ti. noo uincar à te, quia nõ minus cupio te uidere q̃ tu me. Nam te.sensus est, ita oĩa quæ opto ueniant mihi cõmunia, ut uehementer uelim esse tecum. Vt enim, facit Cic. argumentũ ualidissimũ ꝙ cum Messino esse cupiat, quia si libentius cum eo q̃ cum cæteris om- HVBER.

 nibus

nibus esse consueuit, cum erat maior copia bouorum uirorum & amicorum suorum, nuuc plerósque amiserit, dicit se libentius consumpturom cum eo unum diem, quàm totum illud tempus cum eis, quibus coouiuere cogitur.

PHI. GRATAE. Acceperat Tul. à T. Messioo ciue Ro. literas, quibus certior factus quanta ille uidendi Ci. cupiditate fuisset affectus, his eum alloquitur, quibus talē erga se animū sibi uehementer gratū esse significat, dicitq; nō mioori desyderio se teneri uidendi eius. Et quoniā quę acciderūt reip. non nisi moleste ferre poterat, nonnihil etiam de his miseris temporibus querelarū adiungit, & rerum Africanarū exitum expectare. Illuc enim se contulerat exercitus Pomp. occupata repu. & ob hanc rem solum Ro. detineri se dicit, & ibi nihil aliud se habere commemorat, quo delectetur, q̄ literas & cousciantiam mentis suæ ad pacem spectantis & utilitatem reip. Hortatur inde amicum ocio fruatur suo & quiete uiuat ruri, ne Romā ueniat, & ipse si uidebitur recte fieri posse, ad illum se iturō pollicetur. Secesserat enim ab urbe Messinus, & ruri se tenebat, ne ea uideret quæ in urbe oppressaq; repu. gerebantur. **Accipio** Accipio. admitto, intelligo. Non coocedam. noo abs te uincar ut magis tu me uidere cupias q̄ ego te. Nam tecum. ordo est, nam ita omnia quæ opto contingant mihi communia, ut uehementer uelim esse tecum. Vt enim. argumentū à comparatione aliorū, quo demoustrat libentius cum eo esse uelle q̄ cum omnibus aliis. Nam cum esset ei maxima amicorū copia, iucūdius erat ei cum Messino uiuere, q̄ cum quouis alio. Nuoc uero in tanta paucitate amicorum multo magis & libentius se consumpturum dicit uuum diem cum Messiuo, quàm omoe tempus cum plerisque eorum, quibuscum oecessario uiuere cogebatur. Qnam te. præpooit ipsius consuetudinem omnibus aliis.

ASCEN. GRATAE &c. In tumultu bellorum ciuilium cum exercitus esset in Africa, rebus in potestatem Cæsaris Romæ redactis, Lucius Messinus mœrore oppressæ libertatis secesserat rus, ut interea molestiis urbanis leuaretur, scripserat autem se Ciceronē uidere uelle, ad quod Cicero amice rescribit dicens. Literæ tuæ fuerunt mihi gratæ, ex quibus iotellexi, qnod etiam arbitrabar sine literis te affectum esse summa cupiditate uidendi mei, quod ego accipio libenter, ita tameo ut oō coocedam tibi, id est nō uincar à te in consimili cupiditate, utpote tui uidendi. Nam ita cootingant mihi omnia cōmunia quæ opto, id est quæ ad rempub. spectant quibus nihil gratius Cicerooi esset, uel omuia quæ opto, eueniant mihi ita cōmunia, id est mediocria, nisi cōmoda legendum putemus, aut priorem rationē amplectendā, ut uelim uehementer esse tecum. Vt enim. id est uam, uidetur enim nna particula, nam ut aliter uacare uideretur. cum. i. quāuis, esset maior copia & uirorum & ciuiū bonorum, & hominū iucundorum, & amantium mei. i. qui me amabāt, tamen nemo erat, qui cum. i. cum quo, ego essem libentius quàm tecum, & pauci sup. erant, quibuscum. i. cum quibus essem æque libenter sup. ac tecum.

***PETRI VICTO. CASTI.** ITA mihi omnia. Medicæus liber, & alii ueteres, COMMVNIA OMNIA: Io quibus uerbis uitium inesse manifestum est: quomodo illud emeudari posse arbitrati simus, spectari potest: & fortasse nou iuelegantius, q̄ alii qui castigaruot, COMMODA OMNIA: magna enim uis est illorū uerborū, Ita mihi omnia, quæ opto, contingant. Cupimus enim sæpe, præcamúrque a Diis immortalibus noo oobis tantum cōmoda, sed amicis etiam & aliis qui oobis chari sunt, nō paruámq; ex ea re, si impetramus, uoluptatē capimns. Honestius enim est amicis, suisq; cōmoda q̄ sibi ipsi optare. Hæc ratio fecit, & alia etiam argumenta, ut priorē uocē deleremus: arbitramur enim cum OMNIA scribere uellet perperā librarium COMMVNIA scripsisse: cúmq; erratum suum cognouisset, OMNIA postea scripsisse, oec priorem uocem inducere curasse, qnod multis locis facit.

*** PETRI VICTO. CASTI.** VT enim cum esset. Hæc est Medicæi codicis, & aliorum etiam ueterum lectio, quam tamen nonnnlli damnant qui olim & ipsi eam ualde amaoerant, etsi ut omnia componerent, infra suo ex ingenio lectionem muta-nerant. Quam restituerunt lectionem nullo modo probo: oeque hoc facio coocertationis studio, sed qnòd ita uerum esse existimo, siquis acute perspiciet, si ETENIM (quemadmodum illi noluut) legatur, uidebit multo minus uerba inter se cohærere, quàm si prisca lectio conseruetur. Quare peccasse nobis oon uidemur, qui si aliquis error est, una cum antiquis libris peccare uoluimus. Potius animaduerteudum est, an sit é genere eorum, quæ speciem solœcismi habere uidentur, de quibus oos aliis in locis locuti accurate sumus, & Paulus etiam in eo quod sequitur scholio agit.

HVBER. AEQVE libeoter. tam libeuter, scilicet quàm tecum. Absint. à patria, uel uolūtario uel oecessario exilio. Mutati uo. quia destiterūt mihi esse amici, & mutauerūt uoluntatē postq̄ fortunā mutatā uiderūt. **Mediusfidius** Mediusfidius. iurantis est. Significat autē per Iouis filiū. Necessario. necessitate coactus non autem uoluntate. Posuerim. propooam. Solitudinem. locum desertum. Quam ser. qui uoo multum habēt, quod me delectet. Profugio. scilicet. Literulis, id est studio literarū. Conscieutia consi. meorum. subaudi utor. Quam meo. ci. id enim proprium est eius qui reipu. præsit, ut omnia quæ faciat ad utilitatem publicam & suorum ciuium referat, oblitus commodorum suorum. Is. Cæ. significat potius quàm Clodium, uel M. Antonium. Ipse bea esset. alii codices habent esses, quod magis probo, ut sit, & tu ipse & omoes alii boni beati essetis. Vim. uiolentiam. Ocium. pacem. Hooestum. quod esset cum honore nostro. Idem. i. ego. Illa ar. ciuilia quæ Cæsa. mouit. Il. cō. bo. i. iudiciū & uoluotatē booorū ciuium. Quem, consensum. Effeceram. quia meis persuasionibus omues uiri boni ad defensionē patriæ cōsentiebaut. Quāuis pacē. quālibet ētiā satis hooestā oobis. Tota cō. i. omni conditione. Cōua. cū potentiore. Licebit. i. dabitur facultas. Hæc. subaudi dicere.

æque libenter: hoc vero tempore, cum alii interierint, alii absint, alii mutati voluntate sint, vnum mediusfidius tecum diem libentius posuerim, quàm hoc omne temp' cum plerisq; eorum, quibuscū viuo necessario. Noli enim existimare, mihi solitudinem non iucundiorem esse, qua tamen ipsa vti non licet, quàm sermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto vno, aut summum altero. Itaque vtor eodem perfugio quo tibi vtendum censeo, literulis nostris: præterea conscientia etiam consiliorū meorū. Ego enim is sum, quémadmodū tu facilime potes existimare, qui nihil vnquam mea potius, quàm meorū ciuium causa fecerim: cui nisi inuidisset is, quem tu nunquá amasti (me enim amabas)

& ipse

& ipse beat'esset, & omnes boni. Ego sum qui nullius vim plus valere volui, q̃ honestū otiū. idemq́ cū illa ipsa arma, quæ sem per timuerā, plus posse sensi, q̃ illū cōsensum bonorū, quē ego idē effeceram: quāuis tuta cōditione pacē accipere malui, quàm viribus cū valētiore pugnare. Sed & hæc, & multa alia coram breui tempore licebit. Neque me tamē vlla res alia Romæ tenet,

NEQVE. sic uel tam. Alii. repetitio. Interierūt. PHI.
maior pars periit in bello ciuili. Alii absint. in Hispa Aeque
nia & Libya, uel alibi in exilio. Mutati uo. quod recesserunt ab amicitia, & se mutauerunt cum fortuna. Voluntatis autem effectus est ipsa ratio. Nec uoluntas dici potest sine ratione, & uoluntas pro fauore sæpe ponitur. Ter. uolūtas nostra si ad poetam accesserit date operam. Ad uoluptas. cum p. scriptū nomen qđ Græci ἡδονὴν uocāt tam in bonam q̃ in malā partē accipimus cuius genera sunt tria. Vnum naturale & necessarium. Alterum naturale & nō necessariū. Tertium neq; naturale neq; necessariū, quæ neq; à natura data sunt, & sine illis uitā quisq; posset uiuere. Mediusfidius. iurātis aduerbium, & compositum uidetur μὲ quod est apud Græcos per, ut μάδιος χεῖρα & διὸς cuius nominatiuus est δῖος & fidius, quod antiqui pro filius dicebant. Nam loco s. literas d. ponebāt. Vnde medinsfidius significat per Iouis filium, & intelligimus herculem, plerique tamen intelligunt per diui fidem, nonnulli per diuini temporis fidem, cuius opinionis est Pomp. Plerisque. antiqui plerus ra. rum. dicebant. Iuniores ueroq; coniunctionē adiunxerunt significatione nominis non mutata, ut plerúsq; pleráq; plerúmque. Solitudinem iucundiorem, iucundus esset mihi esse soli q̃ cum istis uersari, qui frequentant domū meam, & eos uitare non possum, illos intelligebat, qui cum Cæs. uictores fuerunt. Literulis no. studiis literarum, hæc erant profugia molestiæ Ciceronis, & solamen mali. Conscientia consiliorum. quæ semper fuerunt salubria reipub. Recordatio autem multorum benefactorum iucundissima est. Mei causa. ꝙ fecisset potius pro salute cōmuni, q̃ pro seipso huiusmodi institutio esse debet regentis rempub. ut omnia ad rempu. & utilitatem cōmunem pertinentia suis propriis cōmodis præferenda existimet, ut Cice. facere consueuit, & Brutus patriæ libertatem filiis non pepercit. Quem tu nunquam ama. Cæsarem dicit. Ipse beatus esset. Cæsarem intelligit, nam & ipse quoq; fuisset beatus in rep. non oppressa, & omnes homines boni publica libertate contenti. Multi legunt esses, ut sit sensus, ꝙ tu & omnes boni beatique essetis. Vim. uiolentiam. Ocium. pacem. Honestum. pro dignitate senatus. Aut uim. potentiam. Et ho. ocium. literarum studium, quod pluris faciebat, q̃ Cæ. potentiam, sed melior sensus prior. Arma. Cæ. & bella ciuilia. Bonorum senatorum. Effeceram. consilio enim Ci. effectū fuit, ut omnes boni uiri ad defendendam patriam sentirent. Quamuis pa. quālibet pacem honestā, aut inhonestā pro uoluntate uictoris. Tota. pro omni. Quam ui. cum ua. pu. rectum, & sacrum consiliū, sed non auditum à Pomp. Melius enim erat quacunque conditione pacem accipere quàm pugnare, & uinci. Licebit hæc. poterimus hæc alias dicere.

VERO, id est sed, hoc tempore, cum alii, scilicet ex amicis interierint, alii absint mutati uoluntate, quia ASCEN.
fortunam secuti. mediusfidius, id est ita me Hercules Iouis filius iudicet, aut mediante fide mea, ego posuerim libentius, id est cum uoluptate maiore tecū unū diem, q̃ hoc omne tēpus cum plerisque eorū, quibuscū, id est cum quibus uiuo necessario, quia tempori inseruiendū erat, aut quia alios non habebat. Ego enim nolim te existimare solitudinē non esse iucundiorē mihi, qua tamen ipsa non licet uti, q̃ sermones eorū qui frequentāt domum meā, excepto uno, aut ad summū altero, id est secundo. Itaque. id est & ita quia non lubet uersari cū iis hominibus qui Romæ sunt, ego utor eodē profugio. i. linimine curarū, ad quod profugio, quo senseo. i. indico, utendū tibi, uidelicet literulis nostris, id studiis philosophiæ potissimum, quæ literulas uocat, aut modestiæ gratia, aut ꝙ illis temporibus modica esse permittebantur, aut ꝙ plus literarū censeat in causis forensibus expediendū si liceat. Præterea, id est præter literulas nostras, utor etiā, scilicet ad sedandā animi molestiā, cōscientia consiliorū meorū. i. eo ꝙ mihi cōscius sum, nihil cuiquā consuluisti unde resp. iacturā fecerit. Et ecōuerso multa multis quæ si sequi uoluissent resp. adhuc staret. Ego enim sum is, quemadmodū tu potes existimare, id est iudicare facilime, qui nihil fecerim unquā potius causa mea, id est proprii cōmodi gratia, q̃ causa ciuium meorū, quod dicit quia consul & Imperator iam tum fuerat, aut quia usitatū est ciuiū meorū pro conciuium dici. Cui. scilicet mihi nisi is, scilicet Clodius, ut opinor potius q̃ Cæsar, quē tu nunquā amasti, amabas enim me, inuidisset, & procurasset. s. mittendū in exiliū, &. i. simul, ipse esset beatus, & oēs boni. Alii legunt beatus esses eo quòd de Cæsare intelligunt, qui tunc beatus uidebatur, & ita non diceret beatus esset sed esses, uerū de Cæsare non intelligi manifestū est, nunquā enim Cic. apertas inimicitias cum Cæsare habuit, quoc rea potuit quis, ut etiam plures supra uidimus, utrosque amasse, cum iam dictū sit, ideo Messinū nunquā amasse illū quòd Ciceronē amabat. Ego sum supple is qui nullius. i. non ullius, non uolui uim. i. potentiā aut uiolentiam ullius ualere plusquā ocium honestū, ut est literarū, idēque. i. ego idem, cum sensi illa ipsa arma. s. Cæsaris, quæ timueram semper, posse plusquā illū consensum bonorū, scilicet ciuiū, quē, scilicet consensum, ego idem effeceram, conuocatis enim senatoribus Cic. ea fundamenta pacis iecerat, quæ nunquā interrūpi posse uidebātur, malui accipere pacē conditione, quāuis, id est quantumuis torta. i. uiolenta & iniqua, q̃ pugnare uiribus cum ualentiore. i. potentiore uiribus. Sunt qui legāt tota, ut sit quāuis tota conditione pacis. i. nihilo detracto de conditionibus pacis, quas Cæsar proposuerit. Sunt etiam qui tum legunt ibi, idemque tum illa &c. sed plures cum legunt. Sed licebit supple nobis dicere aut disputare coram. i. in præsentia mutua, breui tempore, id est intra breue tempus, hæc, scilicet iam dicta & multa alia. Neque tamen ulla alia res tenet me Romæ.

nisi expectatio rerum Africanarū. videtur enim mihi res in propinquum adducta discrimē. puto autem mea nonnihil interesse: quanq̃ idipsum quid intersit, non sane intelligo. veruntamē quicquid illinc nunciatum sit, non longe abesse à cōsiliis ami-

EXPECTATIO rerum Africa. ut intelligā qui HVBER.
finis sit illarum rerum, erant enim tunc exercitus Romani in Africa. Tenet Ro. facit nunc me esse in urbe. Propinquum di. in propinquum periculum quia breui alter uincet. Interesse mea. ad me pertinere. Quāquam correctio quędam. Illinc. ex Africa. Abesse dis. subaudi intelligo. Causas. bellorum. Multum inter. quia altera, scilicet Pom. est honesta, utpote pro repu. altera, scilicet Cæ. turpis est contra patriam suam. In-

ter ui. quia si uterque uicerit, uideo uictoriã fore crudelem. Desperatis. s.rebus. Confirmatus. quia desperatio plerunq; addit fortitudinem. Quem. animum meum. Iuuit me. placuit mihi, gauisus sum. Literas tuas, quas didicisti, id est doctrinam tuarum literarũ. Profuisse tibi. ad te consolandum. Scripserat ad eum Mes. se accepisse magnum fructum ex studio literarũ suarum quę eum multum consolatę fuerant. Verum enim scri. non assentabor tibi, sed dicam tibi uerum. Teneriore. pro tenero, id est molli, & imbecillo ad resistendum doloribus. Ingenua. libera, molestius enim ferunt seruitutem, qui nati sunt ingenui, & duxerunt uitam ingenuam. Beata. opulenta, quæ aliis imperabat.

Funditus bat. Funditus. penitus, radicitus. Euersam. deiectam. Hoc boni, id est hoc bonum, & hoc cõmodum. Contemnere. paruifacere, nõ timere. Nullũ, scilicet, quia post mortem nihil mali sentire possumus. Sic affec. sic dispositi, sic infelices. Sed etiam op. eligere uel etiam desyderare. ita enim uidetur suadere philosophia, ut

Fruere supra dixit in multis locis. Fruere. delectare, fructum cape. Isto ocio. quem habes dum abes ab urbe. Tibi persu. simile est illud supra ad P. Sexti. & illud adiunges homines sapientes turpitudine, non casu, & delicto suo, non aliorum iniuria commoueri. Pręter cul. & pec. id est nisi quid deliquerit, & peccauerit. Nihil. neque amisionem fortunarum, neque exilium, neq; mortem, neque cætera similia. Mutandum cõ. mutanda deliberatio, scilicet ueniendi á te. Tu. i. s. concludit epistolam ex sententia principii, quia supra dixerat Messinus se esse cupidum uidendi Ci. scribit Cice. ut ita sit cupidus eum uidendi, tamen nõ discedat ex loco ubi erat præcipue, quia non bene habebat. Infirma. imbecilla. Quæsieris. interrogaueris. Per li. scribendo ad me. Seruias. indulgeas, sis intẽtus. Trãquillitati animi. ut careas molestiis, & sis animo trãquillo.

PHI. RERVM Afri. illuc enim Scipio, Iuba, Cato, ut re-

Discrimen nouarent bellum accessere. Discrimen. nunc pericu-

Discretus lum, alias differentiam significat. Vnde discretum diuisum dicimus. In quo caue ne erres, & hominẽ discretum dicas pro modesto, ut multi inepti in epistolis dicunt, Paulo discreto uiro salutem. Quanquam correctio est. Idip. expectare rerum Africanarum euentũ. Non sa. non ualde intelligo, quoniam si illi in Africa uicissent, non tamen ex eorum uictoria libertas in repub. seruaretur ex uitio uictoriæ. Quod. subiungit tamen inter uictorias non multum interfuturum potẽ. Quanquam. correctio est. Illinc. ex Afric. Abesse. dissentire, & sup. intelligo. Intersit. differentia sit. Causa. quoniam Pomp. honesta, Cæs. inhonesta. Desperatis. Vna salus uictis, nullam sperare salutem. Desperatio enim confirmare, & fortes reddere uictos solet. Iniuria ma. & par. Contumelia uero semper magnæ iniuriæ sunt, ut inquit Ci. quæ aut pulsatione corpus, aut conuitio aures, aut aliqua turpitudine uitam cuiuspiam uiolat. Iuuitque me. delectauit me. Prof. ti. utiles fuisse ad consolandum. Nam Messinus Ci. scripserat, quòd ex studio literarum magnam ipse consolationem capiebat in ferenda iniqua fortuna. Literas t. doctrinam dicit, qua fortiter iniuriam perferendam didicit. Verum. nunc ueritatem. Teneriore. quasi molli, & effœminato ad perferenda aduersa. Ingenua. grauius enim ferunt seruitutem, qui nati sunt liberi, quàm qui serui sunt. Ille se. ut Sulpi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrime te ferre fortunam, fac aliquando intelligamus aduersam quo-

Agnominatio que te æque ferre posse. Aduersam euer. Agnominatio est, commutatio literarum. Hoc boni. hoc bonum, scilicet ut mortem optemus, cum mors sit omnium malorum finis. Quam etiam. debent contem-

corum. Est enim res iam in eum locũ adducta, vt quanquã inultum intersit inter eorum causas qui dimicant, tamen inter victorias, non multum interfuturum putem. Sed plane animus, qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis confirmatus est multum: quem etiam tuæ superiores literæ confirmarunt. quibus intellexi quàm fortiter iniuriam ferres: iuuitq́ me, tibi cum summam humanitatem, tum etiã tuas literas profuisse. Verum enim scribam, teneriore mihi animo videbare, sicut omneis fere, qui vita ingenua, in beata ciuitate & in libera viximus. SED VT ILLA secunda moderate tulimus: sic hãc non solum aduersam, sed funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus: vt hoc saltem in maximis malis boni sequamur, VT MORTEM, QVAM ETIAM beati contẽnere debeam⁹, propterea quòd nullum sensum esset habitura: nunc sic affecti non modo contemnere debeamus, sed etiam optare. Tu si me diligis, fruere isto otio, tibique persuade, PRAETER CVLPAM AC PECCATVM qua semper caruisti, & carebis, homini accidere nihil posse quod sit horribile aut pertimescendum. Ego, si videbitur recte fieri posse, ad te veniam breui. si quid acciderit, vt mutandum consilium sit, te certiorem faciam statim. Tu ita fac cupidus mei vidẽdi sis, vt istinc te ne moueas tam infirma valetudine, nisi ex me prius quæsieris per literas quid te velim facere. Me velim, vt facis, diligas, valetudinique tuæ & tranquillitati animi seruias. Vale.

Ex. xx. Epistola. Gratæ mihi tuæ literæ.

Te summa cupiditate affectum esse uidendi mei. Nam tecum esse ita communia mihi omnia tua, quæ opto, contingant. Nolim enim existimare mihi non solitudinem iucundiorem esse, qua tamen ipsa mihi non licet. Idémque ipsa cum illa arma. Quamuis tota conditione pacem accipere malui, quàm uiribus cum ualentiore pugnare. Sed & hæc, & alia multa coram loqui breuiter licebit. Verum etiam scribam, teneriore mihi animo uidebare, sicut omnes fere, qui uita ingenua in beata ciuitate, & in libera uiximus. Sed ut illa secunda moderatione tulimus, si hanc non solum aduersam, sed funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus.

nere non ſolum miſeri & infœliees ut nos ſumus. Saltem & ſaltim differunt. Maxima profecto ineſt utilitas in cognoſceudis uocabuloru m differeotiis,ut pro uerborum qualitate eloqui poſsit. Saltem à captiuorũ uoce ſumptum eſt,qui cum ſalutem petere uolebant,ex feſtinantia ſermonis ſaltem dicebant. Saltim uero à ſaltu nominatum eſt. Saltem Saltim Nullum ſen.ut Epienrei ſentiunt,quibus cum morte omnia extinguuntur,nec remanẽt ſeoſus. Sic aſ.infœliees,& diſpoſiti,ut omnia in rep.ornamenta ſint nobis extincta. Perti. Nihil poteſt inquit homini pertimeſcendum accidere niſi culpa, & peccatum,ſed hoc tu timere non potes, in quo nulla unquã fuit culpa,nec futura eſt.eadem fere ſeutentia eſt ad Seſtium,homines ſapientes turpitudine noo caſu,& delicto ſuo uon aliorum iniuria commoueri. Mutandum,conuenieodi ad te. Tu ita.ſ.admonet, quid pro ſua ualetudine faciendum ſit.Namq; eum non recte ualere ſenſerat,& quia dixerat ſe teneri cupiditate uidẽdi Ciee.admonet ne diſcedat prius, q̃ ab eo factus ſit certior.

NISI expectatio rerum Africanarum.i.quid Cato & cæteri Pompeiani in Africa contra Cæſarẽ fecerint.Enim.i.quia,res uidetur mihi adducta in diſcrimen.periculum propinquũ,ita ut paucis diebus de ſumma rerum in Africa concertandum ſit. ASCEN. Autem.i.ſed,ego puto oonnihil.i.aliquantulũ intereſſe.i.referre mea.ſ. utra pars uictoriam habitura ſit,q̃q̃ non intelligo ſaoe.i.multum,quid idipſum.ſ.utra pars uicerit,interſit.i.diſeriminis habeat. Veruntamen,quicquid ouneiatũ ſit illinc.i.ex Africa, ego uelim nõ abeſſe conſiliis amicorũ. Res enim adducta eſt in.eũ locũ,ut q̃q̃ multũ interſit.i.differẽtiæ ſit,inter cauſas eorum,qui dimicãt,quia melioe eſt Pompeianorũ fuiſſe uictoriã. Sed plaue.i.oĩno,animus.ſ.meus,qui fuerit.i.permittam⁹,ut fuerit, forſan infirmior,rebus dubiis.i.cum res eſſent dubiæ,cõfirmatus eſt multũ,rebus deſperatis, quem ſupple aim, literæ tuæ ſuperiores cõfirmarunt etiam quibus.ſ.literis,intellexi,q̃.i.quantũ fortiter ferres iniuriã,& iuuit.i.delectauit me cũ.ſ.ita ſit,quod iuuit me ſummã humanitatẽ tuã ꝓfuiſſe.i.utilem fuiſſe tibi, tum etiã ſup.iuuit me lr̃as tuas ꝓfuiſſe tibi. Scribã eni uerũ. Tu uidebare mihi fuiſſe aĩo teneriore.i.multum tenero,aut teneriore,q̃ decuit,ſicut fere oos oẽs ſup.uidebamur fuiſſe,qui uiximus uita ingenua.i.nulla ſeruitute notata, in ciuitate beata.i.opulenta,ac fœliei,& libera. Sed ut tulimus.i.portauimus,moderate.i.tẽperanter,illa ſecunda.i.ꝓſpera,& læta,ſic debemus ferre fortiter hãc fortunã noo ſolum aduerſam, ſed etiam euerſam funditus .i.á primis fundameotis,q̃tum ad libertatem,ut conſequamur in maximis malis,ſaltem hoc boni,ut debem⁹, nunc affecti ſic.i.deſperatioue ſalutis aut libertatis,noo mõ.i.uõ ſolũ cõtẽnere,ſed etiã optare mortẽ, quã.ſ. mortẽ,nos debebamus cõtẽnere etiã beati.i.cũ eſſemus beati.ꝓpterea,quod ipſa nullũ ſenſum eſſet habitura. quod dicit ſcd̃m Epicureos,quos tamen alibi reprehendit, uiſi forte putemus ꝓpterea,dicere,ꝙ beatis tãta fuerit lætitia,ut tormenta mortis nõ ſentiant. Vñ nõ dicit ſe in morte,aut poſt mortẽ nullum ſenſum habituros fuiſſe,ſed mortem ipſam. Tu,ſi diligis me,fruere iſto ocio.i.cape fructum,& nolũ ꝓtatem ex iſto ocio,quod nactus es,& perſuade tibi nihil poſſe accidere,aut accedere.i.addi homini,quod horribile, aut pertimeſcẽdum, præter culpam,ac peccatũ.qua.ſ.culpa,tu caruiſti.i.uacuus fuiſti & carebis ſemper. Ego ueniã breui.ſ.tempore,ad te,ſi uidebitur poſſe fieri recte,ſi quid acciderit,ut.i.ita,ut conſilium ſit mutandum, ego faciam ſtatim te certiorem. Tu fac ſup.ut ſis cupidus mei uidendi ita,ut ne.i.non moucas te iſtinc.i.ab iſto loco.ualetudine ſup.tua,ante tam infirma,niſi quęſieris prius ex me per literas,quid uelim te facere.i.ut tu facias. Velim.ut facis,ſup.ut diligas me,& ſeruias.i.inſeruias ualetudini tuæ,& tranquillitati animi.ſ.tui. Vale.

Quinti Libri Finis.

M·T·CICERONIS Epiſtolarum Familiarium Liber Sextus.

M.C.Aulo Torquato. S.D.

ET ſi ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quemq; fortunæ maxime pœniteat, nemoq; ſit, quin vbiuis, quàm ibi,vbi eſt,eſſe malit:tamen mihi dubium non eſt,quin hoc tempore bono viro Rom.eſſe, miſerrimum ſit. Nam etſi quocunque in loco quiſquam eſt, idem eſt ei ſenſus,& eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum,& ſuarum: tamẽ oculi augent dolorem, qui ea,quæ cæteri

HVBER. ET ſi ea. Torquatorum gentem in urbe oon obſcuram egregia quadam gloria, at nominis titulo illuſtrauit primus. Torquati T.Man.ob detractũ aureum torquem Gallo cuidã prouocatori Torquat⁹ cognominatus, ex ea gente longa ordinis ſerie fuit hic A. Tor.ad quem nunc Cice.ſcribit, nam cũ fuiſſet Pompe.deuicto Pom.bello Pharſalico,& ob potentiam tyrannidemque Cæ. deductus rebus in magnam deſperationem,cum adhuc per Pom.& Cæ.aſſidue pugnaretur, contulerat ſe Athenas,ubi deflebat communes miſerias,& ualde angebatur,cum de rebus ſuis,tum uero de repu. Itaque Cic hac epiſtola eum conſolatur, iiſdem uero rationibus,quibus ſupra conſolatus eſt Ser. Sulp. Fuerant enim ambo in eadem cauſa, ambo ſocii in bello,& ambo per ea tempora erant Athenis licet hac epiſtola ſignificet Cice.ſe intellexiſſe Ser. paulo ante ab Athenis diſceſſiſſe,quod dicit ſe dolere Tor.cauſa, ꝙ ex eius conſuetudine maximum fructum percipere potuiſſet. Seoſus totius epiſtolæ erit clarior inſpicienti epiſtolam quam ſupra diximus ſcriptam ad Ser.quæ incipit.uehemẽter te eſſe ſolicitũ, & nos erimus minus uerboſi in explanatione, quia quæ in multis ſuperioribus epiſtolis diximus,ſuperuacaneum uideretur ſæpius commemorare. Et ſi.ſeoſus eſt, licet omnia ita ſiot perturbata, ut cuique diſpliceat fortuna & conditio ſua, & nemo ſit contentus loco ubi eſt,ſed potius cupiat eſſe io quolibet alio loco, quàm in eo ubi ſit,tamen non dubito quin hoc tempore

pore ita misero sit miserrimum uiro bono esse Ro. Omnium re.& publicarum & priuatarum. Fortunæ suæ, suæ conditionis. Pœniteat.pigeat. Quin. Qnin qni non. Vbiuis Vbiuis in quocunque loco. Bo.ui.cui ini qua displicent,& maxime calamitas reipu. Nam etsi ratio est quare uiro bono miserrimum sit esse Romæ. Nam licet quisque quocunque loco sit, habeat eundem dolorem ex amissione rerum pub.tamen acerbius est uidere,q̃ audire. Acerbi.augor,dolor.Idẽ. similis. Oculi.i.sensus oculorum,quia certior aut ar Auertere biter est oculus. Intueri .aspicere. Auertere . decliuare,amouere. Multarum re.sicut est uidere tuos frui fortunis tuis,frui solita dignitate,uidere rempub.in Confici statu suo,& similium rerum, Confici.affligi. Quod Ro.dolebat enim præcipue Torqua.ꝙ Ro. nõ esset, quod quidem dicit Cice.ei non esse dolendum. Tuos.propinquos,& amicos. Illa.s.tui,& tua. Tenent. retinent,& conseruant. Adesses. Rom. Pro.præcipuo.in quo alii non sint. Post.exigere. Præcipuam.s. quæ aliis non accidat. Communem.quæ omnibus accidat. Recusare. spernere.

audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miseriis cogitationem sinũt. Quare & si multarum rerum desyderio te angi necesse est, tamen illo dolore, quo maxime te confici audio, quòd Romæ non sis, animum tuum libera. Et si enim cum magna molestia tuos, tuaque desyderas, tamen illa quidem, quæ requiris, suum statum tenent, nec melius, si tu adesses, tenerent, nec sunt vllo in proprio periculo. Nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præcipuá aliq̃ fortuná postulare, aut cõem recusare.

ASCEN. ET si &cæ. Aulus Torqua.post Pharsalicam cladem se Athenas contulit,ut pleriq; alii, interea dum bella adhuc sæuirent inter Cæ.& Pompeia. Eum ergo à mœrore auocat hac epistola Cice.dicens. Et si ea perturbatio est omnium rerum,ut quemque pœniteat maxime fortunæ suæ, ut nemo sit quin malit esse ubiuis.i.ubilibet,q̃ ibi,ubi est,tamẽ non est dubium mihi quin miserrimum sit bono uiro esse hoc tempore Romæ. Nam etsi quocunque in loco quisquis est,idem sensus est ei, & eadem acerbitas ex interitu rerum,& publicarum,& suarum.s.priuatim,tamen oculi.i.uisus,augent dolorem,quia cogunt.s.nos intueri.i.inspicere ea quæ cæteri audiunt, nec.s.oculi sinunt.i.permittunt,sup. nos auertere cogitationem à miseriis.i. quamobrem,& si.i.quamquàm necesse est te angi,id est premi,& affici uehementer,desyderio multarum rerum, tamen libera.i.solue,animum tuum illo dolore,quo audio te confici maxime scilicet ꝙ non sis Romæ. Enim id est quia, & si desyderas cũ magna molestia.i.magna molestia animi concomitante,tuos.s.amicos,& necessarios,& tua scilicet bona,tamen illa quidem,& quæ requiris.i.exigis,tenent statum suum.i. sibi debitum, nec tenerent melius si tu adesses, nec sunt in ullo periculo proprio. Nec tu debes, cum cogitas de tuis scilicet amicis,& rebus,aut postulare scilicet adeo,fortunam aliquam præcipuam.i.excellẽtem,aut recusare communem.s.fortunam.

HVBER. ❧ DE teipso.iam demonstrauit Cic.quare Torqua.angi non debeat propter suos,aut sua, nunc ostẽdit quo modo debeat de seipso cogitare, & qualem animum de seipso habere debeat.dicit enim eum non habere, Agitare aut desperare aut timere,& adducit rationes. Agi.uersare, cogitare. Non adhi.de.i.ne ita cogites de teipso,ut spẽ amittas. Nec enim.ratio quare non sit adhibenda desperatio,quia Cæ.qui fuit iniustus in ipsum Torqua. dedit magna signa animi sui mitigati erga Torqua. & quia ipse Cæ. non est certus salutis tuæ.Is. Cæ. Ad.hactenus. Iniu. quia adhuc non reuocauit te in patriam.

HVBER. ❧ NEC tamen.quasi dicat cum alii ab eo petant salutem,& uitam,posset fortasse interire,itaque non est desperandum. Exploratam,certam,nondum enim finis bellorum ciuilium. Cũq;.posuit rationes, quare non debeat desperare, nunc uero declarat quare nõ debeat timere, quia utra pars uicerit uel Pompeia. uel Cæ.dicit Torquatum non debere sibi timere. Ab al.Cæ. Seiunctum.separatum. Ab inte.omnium.à cæde & calamitate,immo pernicie omnium,ita nihil accidet tibi,quod non accidat oibus. Ab altera. Pom. Nunq̃ tibi quia semper ei fauisti. Reliquum est.probauit Ci.ꝙ Torquatus,neque propter suos neq; propter res suas,neque propter seipsum, debet uehemẽter dolere, nunc remouet etiam ei dolorem ex parte reipub.de qua Torquatus uehemẽter augebatur. Id.ip.quasi dicat ut ex eo tu capias dolorem,& crucieris,quod ego pono loco consolationis. nam Torquatus excruciabatur,quod periculum reipub.commune esset, Cice.uero ex ea re consolationem capiebat,quia quod sæpius dixit,& dicet in epistola sequẽte,non debemus recusare id periculum, quod est nobis commune cum multis. Tanti. ma.quod periculũ reipu.sit commune. Docti.u.philosophi. Vera.quæ posit omnino tollere dolorem. Præter il.i.excepta

De te autem ipso Torquate est tuum sic agitare animo, ut non adhibeas in consilium cogitagitationum tuarum desperationem, aut timorem: nec enim is qui in te adhuc iniustior, q̃ tua dignitas postulabat, fuit, non magna signa dedit animi erga te mitigati. nec tamen is ipse à quo salus petitur, habet explicatam, aut exploratam rationem salutis suæ. CVMQVE omnium bellorum exitus incerti sint, ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio, quod quidem seiunctum sit ab omnium interitu: ab altera teipsum nũquam timuisse certo scio. Reliquum est, vt teipsum, quod ego quasi cõsolationis loco pono, maxime excruciet, commune periculum reipu. cuius tanti mali, quãuis docti viri multa dicant tamen vereor, ne consolatio vlla posit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quantum in cuiusque animo roboris est, atque neruorum. SI enim bene sentire, recteque facere satis est, ab bene, beateque uiuendum,

non

vereor,ne eum qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit,miserum nefas sit dicere. Nec enim nos arbitror,victoriæ præmiis ductos, patriam olim,& liberos,& fortunas reliquisse:sed quoddam nobis officium iustum, & pium,& debitum reipub.nostræque dignitati videbatur: qui neque cum id faciebamus,tam eramus amétes, vt explorata nobis esset victoria. Quare si id euenit,quod ingredientibus nobis in causam,propositum fuit accidere posse,non debemus ita cadere animis, quasi aliquid euenerit, quod fieri posse nunquam putarimus.

illa consolatione,quam quisq; sibi ipsi præstare potest ex fortitudine,& magnitudine proprii animi. Quantum ro.quantum fortitudinis. Neruorum. constantiæ. Si enim.sententia est stoicorum,qui dicunt rectam conscientiam,& actionem bonorũ, etiã sine aliis adiumentis esse satis ad bene beateq; uiuẽdum,& ipsam uirtutem esse unicuiqne pro præmio, quia uirtus propter seipsam expectanda est,hanc autem sententiam Cic.frequentet usurpat,& Virg. pri. æneі.Dii tibi si qua pios respectant numina, si quid, Vsq̃ iustitiæ est,& mens sibi cõscientia recti, Præmia digna ferant. Bene.s.rectam habere sententiam neq; precio,neque metu,neque alia re corrumpi,nec á ueritate deflecti. Recte fa.quia secundum Ci.in pri. of.Virtutis omnis laus in actione consistit. Non ue. ne sit ne.i.non dubito quin sit nefas. Sustentare sustinere, defendere. Nefas.iniquum,& indignum.Miserum quia esset cõtra id,quod dixit,satis esse ad bene beateque uiuendum. Victoriæ præ.ut per ipsam uictoriam efficeremur ditiores & potentiores.

Reliquisse pa.tunc cum discessimus, ut bello interessemus cum Pom. Olim. cum uideremus uires Cæ.metuendas. Videbatur no.of.actus nobis congruus,& conueniens.nam,ut Cic.in pri.offic.sæpe ostendit,Prima officia debentur diis immortalibus, secunda patriæ, tertia parentibus & cætera.Dicit ergo uidebatur esse quasi quædam oblatio, quam haberemus erga patriam. Quod quasi dicat præscriptum,& quod non liceret effugere,aut prætermittere sine reprehensione,quod declarat per adiuncta, cũ dicit iustum,pium.nam quę iusta,& pia sunt,sine nefario scelere prætermitti non possunt. Cum fa.id.cum relinquebamus patriam,liberos & cætera. Amentes.i.inconsiderati. Explorata.certa,& indubitata. Amens enim est,qui cum bellum ingrediatur,confidat,& indubitate speret uictoriam, quoniam,ut supra dixit,omnium bellorum exitus sunt incerti. Id quod fuit pro.id quod cogitauimus scilicet ut ita possemus uinci sicut uincere. Ingredientibus in cau.cum inciperemus resistere Cæ.remp.oppugnanti. In.cau.scilicet defensionis patriæ. Ita ca.animis.id est,deficere,& animos dimittere.Quasi.tanquam. Posse fieri.posse accidere. Nunquam pu.pro nunquam putassemus.quæ enim prętet opinionem eueniunt,solent molestius ferri,q̃ ea,quæ existimata sunt posse euenire. Amens

AVTEM.i.sed, ó Torquate tuum est.i.officii tui, agitare animo sic de teipso, ut non adhibeas in consiliũ cogitationum tuarum desperationem scilicet melioris fortunæ aliquando habendæ, aut timorem scilicet dę peiore. Nec enim is uidelicet Cæ.qui fuit adhuc iniustior in te,quã dignitas tua postulabat, non dedit, hoc est dedit,nam nec non affirmatiua uox est,magna signa.i.indicia,animi scilicet sui,mitigati erga te. Nec tamen si ipse uidelicet Cæ.á quo salus petitne,habet rationem.i. uiam,& modum salutis suæ explicatam .i.prõptam, aut exploratam.i.euidentem, quod paulopost patuit in senatu tribus &.xx. uulneribus interemptus est. Cumque.i. & cum, exitus omnium bellorum sint incerti,quia nondum finitum erat bellum ciuile.q.d. ego perspicio.i.intelligo clare,nullum periculum esse tibi ab altera uictoria scilicet Cæ.qui tibi placato est animo, quidem.i.certe,quod periculum sit seiunctum.i.separatum ab interitu scilicet libertatis omnium, & certo scio te nunquam timuisse ab altera scilicet uictoria,utpote Pompeianorum. Reliquum est.i.restat,ut commune periculum reipu.excruciet maxime teipsum, quod scilicet solum à communi periculo cruciari,ego pono quasi loco consolationis. Cuius,tanti mali,quanuis .i.licet docti uiri,uidelicet philosophi,aut docti ciues,dicant multa scilicet remedia, aut legamus multas, ut sit, quanuis dicant multas sup.consolationes ab eo,quod sequitur,tamen uereor,ut ulla consolatio uera possit reperiri,hoc est uereor nullam ueram posse reperiri.Idem enim efficit uerbum uereor,cum negatione,& sine ea, præter illam scilicet consolationem, quæ est tanta, quantum roboris.i.fortitudinis,atque neruorum id est,uirium firmarum,est in animo cuiusque. Si enim sentire bene, & facere recte est satis ad uiuendum bene, & beate, secundum stoicos, qui in uirtute beatitudinem ponũt.non uereor ne nefas sit dicere eum esse miserum qui possit sustentare sese cõscientia.i.eo,quod sibi conscius est optimorum consiliorum. Nec enim arbitror nos ductos.i.inductos,præmii uictoriæ.i.quæ uictoria talis afferre solet, reliquisse olim scilicet dum Pompeium secuti sumus, patriã & liberos, & fortunas.i.diuitias,sed uidebatur nobis quoddam officium iustum,& pium,& debitum reipu. & dignitati nostræ, qui nec cum faciebamus id.i.cum derelinquebamus nostros,& nostra,eramus tam amentes.i.insani,ut uictoria esset.i.reputaretur nobis explorata .i.certa. Quare si id, quod propositum fuit possę accidere nobis ingredientibus causam, id est, quod uidebamus ante oculos, hoc est Cæsarem uictorem fore, euenit, nos non debemus cadere animis ita, quasi aliquid euenerit, quod putarimus nunquam posse fieri. ASCEN.

Simus igitur ea mente,quam ratio & veritas præscribit, vt nihil in vita à nobis præstandum præter culpam putemus: eaque cum careamus,omnia humana placate,& moderate feramus. Atque hæc eo pertinet oratio,vt perditis rebus omni-

SIMVS. hortatur Cice.Torquatum,ut sit eo animo,ut existimet nihil esse præcipue dolendum, nisi quod delicto,& culpa sua euenerit. Simus. imperatiui est modi.Præscribit.designat,proponit.Nil præstan.præ.culp. sic supra ad P.Sestium. Cum tibi nihil merito accidisse reputabis, & illud adiungas, homines sapientes turpitudine non casu, & delicto suo non aliorum iniuria commoueri. Item ad.T. Messinum epistola præcedenti. Tibique persuade præter culpam,ac peccatum, quo semper caruisti, & care- HVBER.

bis

esset mihi alterutrum.i.alterum duorum.de euentu, atque exitu rerum. possem promittere explnratius.i.certius id, quod euenit, nidelicet Cęsarem uicturum in conflictu Pharsalico, ant simili, si contigisset confligere cum Pompeianis. Nns enim, qui Pompeium sequuti sumus, præstabamus.i.meliores eramꝰ his.i.huiusmodi rebus, quæ nō prodeunt in aciem.i.contra armatam manum hostinm. Autem.i.sed, nos eramus inferiores usu armornm, & robore militnm. Sed quæso tu adhibe nunc illum animum, qun censebas me npnrtere esse tunc. Ego scripsi hæc eo.i.propterea, ꝙ Philargyrus, nomen est liberti ipsius Torquati, quando antem appellatinnm est, dicitur amator argenti, hoc est auarus, tuus.i.libertns, narrauit mihi requirenti omnia de te: narrauit dico animo fidelissimo, ut quidem nisus est mihi.s.narrare, quia fraus interdum occulitur. te snlere esse interdum snlicitum uehementius.i.uehementer, aut uehementius, q̄ deceat, qnnd non deberes facere, nec dubitare, quin sis futurus sup.is, qui debes esse, aliqua rep. scilicet futura, aut rep. sup. perdita.i.si sit perdita, sututus sis conditinne.i.statu uitæ, non afflictiore, q̄ cæteri. Vero.i.sed, tu debes ferre hoc tempus, quo noi omnes sumus exanimati.i.prinati animo.

& suspensi sumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quòd & in vrbe ea es, vbi nata & alita est ratio ac moderatio uitæ: et habes Seruium Sulpitium quem semper unice dilexisti, qui te profecto & beneuolentia & sapientia consolatur, cuius si essemus & autoritatem & consilium secuti, togati potius potentiam, quàm armati victoriam subissemus. Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quàm necesse fuit. illa quæ maiora sunt, breuius exponam. Ego habeo, cui plus quàm tibi debeam, neminem: quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos huius mihi belli casus eripuit. qui sim autem hoc tempore, intelligo. sed quia N E M O E S T tam afflictus, quin si nihil aliud studeat, nisi id quod agit possit nauare aliquid & efficere: omne meum consilium, operam, studium certe uelim existimes tibi, tuisque liberis esse debitum. Vale.

HVBER. ❧ SVSPENSI.soliciti. Ea nrbe. Athenis. Alita. nutrita, ab alendo: quia dicuntur nmnes artes liberales Athenis, & natæ & perfectæ fuisse. Seruiū Sulpitium, qui, ut uisum est lib.quar. & ipse Athenis erat. Sapiētia. erat enim uir sapiētissimns. Cnius. Seruii.

Tngati. sine bello. nam cōsilia Seruii spectauerunt ad pacem, & concordiam, ut Ci. supra ad ipsum Seruium, cognnrā enim abiens te hæc mala multo ante ꝓuidētem defensoris pacis, & in cōsulatu tno, & pnst consulatum. Maiora. maioris mnmēti, & ponderis.

Casus belli. calamitas belli ciuilis. Eripuit. quia pleriq; interierūt, pleriq; me deseruerunt. Qui sim. qasium paruæ autnritatis, & parum possum. Sed quia. sententia est exornatio rhetnrica: & est sensus, sed qa nemo est tam afflictus, qui si uni rei tantūmodo intēdat, non possit aliquid præstare, & efficere, nelim existimes, quicquid cōsilin, npera, & studin efficere possim, id esse debitum, & obligatum tibi, & tuis. Nihil aliud nisi id, qnnd agit.i.non intendat nisi ei rei, quā agat. Nanare. diligenter præstare. Debitum. nbligatum, & ideo nullo modo defuturum. Nauare

ASCEN. ❧ ET suspensi.i.stupefacti, animn mnderatiore, scilicet q̄ reliqni. hnc.i.propter hoc. ꝙ.i.quia, tu es.i.simul in ea urbe.s. Atheniensi, ubi ratio & moderatio uitæ est nata, & alita.i.nutrita. Et.i.simul, habes Seruinm Sulpitium, quem dilexisti semper unice, qui ꝓfectn consolatur te, & beneunlentia, & sapientia, cuius si nos essemus secuti authnritatem & consilium, nos subissemns potius togati.i.in pace, potentiam, q̄ armati uictnriam. Sed hæc, scilicet cōsnlatnria uerba, fuerunt fortasse longinra q̄ fuit necesse, ego exponam breuios illa, quæ sunt maiora. Ego neminem habeo, cui debeam plus, q̄ tibi, & casus belli eripuit mihi eos, quibus debebam, scilicet si uiuant, tantum, quantum tu intelligis. Autem.i.sed, egn intelligo, qui.i.qualis, & q̄ miser sim hoc tempore: sed quia nemo est tam afflictus, qui si nihil studeat aliud quàm id, quod agit, ubi studeo cum accusatiuo cōstruitur, non possit, & ita quilibet posit nauare & efficere aliquid scilicet aduersns Cæsarem. Ego uelim sup. ut existimes, omne consilium meum, nperam, scilicet meam omnem, certe.i.haud dubie, studium sup. meum omne esse debitum tibi, & liberis tuis. Vale.

M.C. Aulo Torquato.S.D.

PETO à te, ne me putes obliuione tui rariꝰ ad te scribere, quàm solebam: sed aut grauitate ualetudinis, qua tamen iam paulum uideor leuari: aut quòd absim ab Vrbe, vt qui ad te proficiscātur, scire non possim. Quare velim ita statutum habeas, me tui memoriam cum summa beneuolentia tenere, tuasque omneis res non minori mihi curæ, quàm meas esse. Quòd maiore in va-

HVBER. PEto à te. Eodem fere argumēto scripta est hæc epistola, quo & superior, addncit enim Cice. multas rationes, quibus pcnbat nihil esse, quod Torqnatus moleste ferat, ꝙ adhuc non sit consecutus, quod nolebat, & ꝙ ea causa sua uersata sit in maiore uarietate, quàm quisque npinatus esset. In principio tamen epistolæ excusat se Cicero de raritate literarum suarum ad Torquatum. Peto. à te. qnasi dicat iure amicitiæ nostræ, hnc à te exigo. Obliuinne.i.quia sum oblitus tui, aut amicitię nostræ. Sed aut. duas ponit causas quare ratius scribat. Aut grauitate.i.magnitudine. Valetudinis, scilicet malæ, & aduersæ: & est prima causa, Aut. secunda causa. Qui profi. qui ueniant: nam cum non sim in nrbe, multi me insciente discedunt. Qnare. concludit Cice. se nulla obligatione prætermisisse scribere. Statutum. indicatum, & certum. Quod. incipit nunc consolari Torquatnm. Varietate. diuersitate fortnnæ, quia fuisti Statutum

fuisti narie exagitatus. Volebant.cupiebant. Aut o- opinabaotur.i.existimabant,quia oemo uoquã opinatus fuisset cãm tuã, ita uarie uersatũ iri. Pro malis temporũ.i.scdm mala tpm, quia qñ tẽpora generaliter suot mala, minus moleste solemus ferre incõmoda, quæ uobis acciduot, quàm temporibus bonis.
Noo est.non habes. Necesse est.facit Cic.diuisionem tripartitam:& singulis partibus probat nihil esse quod Torquat.male ferat. Vrgeri.premi. Sempiternis.perpetuis, ita ut ounquã amplius emergat, ut libertatem recuperet,& est prima pars. Positis.
Recreari pro depositis,aphæresis. Recreari.resumere uires, & respitare. Aliquando tandem:est autem secunda pars. Aut funditus.radicitus. Ioterire.deleri, ita ut oe uestigia quidem reipu.remaoeant:est autem tertia,& ultima pars. Si armis.respoodet primæ parti, & dicit, ꝙ si respu b.armis fuerit oppressa,ooo erit ꝙ Torquatus timeat,uel à Cæsarianis uel à Pompe. Eos.Cæsarianos. A quibus re. quod uoo sis secutus.Nec eos quos adiuuisti.oec Pompeiaoos, quibus præstiti auxilium.

rietate versata est adhuc tua causa, quàm hoĩes aut volebant,aut opinabantur: mihi crede,nõ est pro malis temporũ,ꝙ moleste feras.Necesse est eni aur armis vrgeri rẽpubli.sempiternis,aut his positis recreari aliquando, aut funditus interire. Si arma valebunt,nec eos à quibus recessferis vereri debes,nec eos quos adiuuisti.

ASCEN. PETO. Argumeotum est,quale inperioris epistolę. Adducit enim Cicero multas ratiooes, quibus probat nihil esse,ꝙ Torquatus merito moleste ferat,ꝙ oon sit adhue consecutus id,quod uolebat,& ꝙ causa eius sit obseruata in maiore uarietate,quàm quinis opinatus esset. Purgat autem in principio,ꝙ raro ad eum scripserat dicens. Peto à te.ne putes me scribere ad te rarius,quàm soleam,obliuiõe.i.propter obliuionem tui,sed aut grauitate ualetudiois.i.ægritudinis, qua tamen ego uideor leuari.i.liberari,iam paululũ.i. modicum, aut modieule,aut supple ideo ꝙ absum ab urbe,ut non possim scire,qui proficiscantur ad tẽ.s.Athenas. Quare ego uelim,ut supple habeas statutum.i.coostitutum,& firmatum me teoere memoriam tui,cum beneuolentia summa.i.maxima,& omnes res tuas esse mihi ooo mioori curæ, quàm meas,scilicet ees. Quod,scilicet ut scribis,causa tua uersata est adhue in maiore uarietate,quàm homines aut uolebant, aut opinabaotue crede mihi uon est supple, aliquid tibi pro malis.i.secuodum mala temporum,quod feras .i. ferre debeas moleste. · Necesse est enim aut temp. urgeri armis sempiternis,aut eempo.recreari aliquando,his.s.armis,positis.i.depositis,aut supple eam interire funditus.i.à fundo,uel ad fundum usque.

Si armis aut conditione positis, aut defatigatione abiectis, aut victoria detractis ciuitas respirauerit:& dignitate tua frui tibi & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M.Antonius iam tũ timebat, cum tantum instare malorũ suspicabatur, misera est illa quidem consolatio:tali præsertim ciui & viro, sed tamẽ necessaria, NIHIL esse præcipue cuiquã dolendum in eo, quod accidat vniuersis. Quæ vis insit in his paucis verbis(plura enim committenda epistolæ non erant)

HVBER. Si armis.respondet secundæ parti dieens, ꝙ si aliqua ratiooe depositis armis respu.recreata fuerit, ipse Torquatus poterit retinere dignitatem, & fortunas suas. Conditiooe.aliqua cooentiooe. Defatigatione.tædio,cum utraque pars ita erit defatigata,ut cogat depouere arma. quod sæpe solet accidere,cum diu dutaote bello neutra pars potest uiocere,sed æquo prælio se sustinent. Detractis.ablatis,amotis:nam uictores sæpe solent detrahete arma uictis,ne postea possint amplius insurgere. Respirauerit.recreata fuerit,& est traoslatio sumpta à corpore semianimo. Licebit tibi permittetur tibi ab omnibus. Frui dignitate tua.habere & possidere dignitatem tuam. Si.tertia pars quam proposuerat. In-
M.Anton. terierint.deleta fuerint. Exitus.finis. M. Autonius.auus M.Autonii,inimici Cice.orator summus,& ciuis optimus,& sapientissimus.Iam.tuoc,temporibus suis. Cum ma.cum dissensionibus Marii & Syllæ præuidebat ma.regnaturos,dicens bella ciuilia non habitura finem, donec eespub.penitus esset euersa, &
Iostare deleta. Suspicabatur.putabat. Iostare.imminere, prope esse. Illa quidem conso.scilicet nihil esse doleodum,præcipue quod omnibus accidat. Est misera.infœlix,& quæ solet extremis rebus dari:nam malum aliorum nihil nobis prodesse uidetur ad consolatiuoem. Necessaria.quia aliter noo ferremus mala oostra,oisi uideremus alios, uel eisdem,uel maioribus malis uersari. Sic Iuuenalis cõsolatur Clauinum his uerbis. Intercepta decem qoereris sestertia fraude Sacrilega,quid si bis centum perdidit alter? Hoe arcana modo,maiorem ter.ille Summam, quàm patulæ uix ceperat angulus arcę,& idem,Te ouoe diuitias extra communia ceoses Pooeudum,quia tu gallinæ filius albæ & cætera. Quæ .i.quanta. Vis.potestas, & sententia. Insit. includatur.i.quantum poo.habeant hæc pauca uerba. Plura enim,paren. est.

si attendes,quod facis:profecto etiam sine meis literis intelliges, te aliquid habere, quod speres, nihil quod aut hoc, aut aliquo reipu. statu timeas. Omnia si interierint,cum superstitem te esse reip. ne si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, præsertim quæ absit à culpa. Sed hæc hactenus. Tu velim scribas

HVBER. ATTENDES, diligenter considerabis. Quod facis.quia certe atteudis,quid significeot, hæc pauca uerba etiam sine meis literis,etiam me nihil scribente. Nihil. subaudi iotelligeres te habere. Hoe statu,tali,qualis ouoe est. Aut aliquo.ur oon omnino deleto,sed ex aliqua parte permaneute. Omnia si. sensus est:si omoia interieriot, intelliges fortunam, in qua oou sit culpa tua ferendam esse æquo animo, cum ooo uelis uiuere, etiam si possisre pub. amissa: ordo est,intelliges fortuoam esse ferendam:præsertim,quæ absit à culpa,cum ne uelis & esse superstitẽ reipu.si liceat,omnia interierint. Superstitem reip.

ad

ad me quid agas, & vbi futurus sis, vt aut quo scribam, aut quo veniam scire possim. Vale.

.i.uiuere post rempub. quia bono ciui & magnanimo qualem te semper præstitisti, ingrata omnino debet esse uita, amissa repu. Si liceat.i.posis, si permittatur tibi fortunam ferēdam esse.subaudi intelliges. Hæc hactenus, suaubdi dicta sint. Vbi futurus sis. supra uidimus eum fuisse Athenis, sed fortasse decreuerat discedere. Quo scribam.ad quem locum debeam mittere literas tuas. Aut quo ueniam.si uelim te uidere, & connenire.

ASCEN. Si arma ualebunt, nec debes uereri eos.s.Cæ.& Cæsarianos, à quibus recesseris, uec eos, quo[...] delicet Pompeianos, si aut armis positis.i.depositis, conditione.i.pactione, aut abiectis de[...]one, aut detractis uictoria.s.alterius partis, ciu itas.s.Romana, respirauerit, licebit tibi frui & dign[...]te tua, & fortunis tuis. Si omnia.i.reipu.iura interierint omnino.i.ex omni parte, & is exitus.s.bellorum fuerit, quem Marcus Antonius orator insignis, qui fuit auus illius Marci Antonii, qui triumuir Ciceronem postea proscribendum curauit, & proscriptum comprehendendum, ac trucidandum, præcipue ob Philippicas orationes in eū scriptas, uir prudentissimus, timebat iam tum.i.tunc, cum suspicabatur tantum malorum instare. Consolatio illa est quidem misera præsertim tali ciui, & uiro, sed necessaria, uidelicet nihil esse dolendum, cuiquam præcipue .i.singulariter, aut peculiariter in eo, quod accidit uniuersis. Quæ uis & cæ. Si tu attendes, quod facis, quæ uis sit in his paucis.s.proximo loco iam habitis, pauca autem ideo scripsit. Enim.i.quia, plura.non erant cōmittenda epistolæ, quæ breuitate gaudet, tu profecto intelliges etiā sine literis meis, te habere aliquid, quod speres.i.sperare possis, & nihil sup.habere, quod timeas.i.timere debeas, aut hoc, aut aliquo statu reipu.sup.extante. Si omnia interierint, cum ne uelis quidem si liceat te esse superstitem.i.superuicturum reipubli. intelliges supple fortunam esse ferendam, præsertim, quæ absit à culpa. Sed hæc supple, scripta, sint hactenus. Velim supple ut tu scribas ad me, quid agas, & ubi sis futurus, ut quo possim scire, aut scribam, aut quo ueniam. Vale.

M.C.A.Torquato.S.D.

3 SVPERIORIBVS literis beneuolentia magis adductus, quàm quòd res ita postularet, fui longior.

HVBER. SVperioribus literis. Hæc epistola uidetur iure optimo prēponenda superiori quia uidetur esse scripta post primam, in qua plura, ut uisum est, adduxit ad consolandum ipsum Torquatum, propter quæ dicit se nunc debere esse breuiorem. consolatur etiam eum hac epistola quātum potest, licet dicat eum esse in ea urbe, ubi uel ipsi parietes ornatiora loqui possint, quàm ipse Cice. quod dicit ad laudem Athenarum, in qua urbe maxime florebant studia philosophiæ. Superioribus. quas autē scripsi. puto autem eas esse, quæ incipiunt: Etsi ea perturbatio. Quam φ res ita postularet. q̄ φ esset opus apud te ita facere, & multis uerbis loqui, ut te consolarer.

PHI. MVlta.superius dixit in ea epistola, cuius initium est: Et si ea perturbatio, quibus A.Torquatum consolatus est, & maxime confirmauit ad omnia æquo animo toleranda, quæ accidisse detrimenta reip. uidebātur: idem in hac tractat epistola, fitque breuior in dicendo, cuius breuitatis causas ostendit, & qualis belli finis futurus sit, se uidere commemorat, illiusque calamitatem sola morte uitari posse, simul & in tali rerum perturbatione uiuere dicit esse miserrimum, & mori esse miserum, sed quid fœlix & beatum. Est is A.Torquatus ex illa illustri familia longo post tempore oriundus T.Mālii, qui ob torquem cuidam Gallo ad pugnam prouocanti singulari certamine abreptum, Torquati cognomē accepit, à quo postea omnes ex familia Torquati appellati sunt. cuius historiam P.Q.Claudius scripsit: nec obscurata gens est Torquatorum hoc homine, sed cum doctrina, tum etiam cæterarum eius uirtutum præstantia, & rebus gestis est admodum illustrata, & bello ciuili Pompeianas partes secutus, acerrimum se reipubli.defensorem ostendit. Deuicto tandem eorum duce Pompeio, oppressaque libertate R.P.à Cæsare, Athenas se contulit, ubi miserias reipubli.deplorabat. Consolatur autem ipsum nunc Cicero, ut diximus, tametsi eum dicat Athenis esse, cuius ciuitatis uel ipsi parietes magis sapere uideantur quàm Cice. Superioribus. in illis quæ incipiunt, Et si ea perturbatio. (Torquat⁹)

ASCEN. SVPERIORIBVS literis &c. Hæc epistola, inquit Hubertinus, uidetur præponenda superiori, quia scripta uidetur post primam, in qua Ci.multa adduxit ad consolandum Torquatum, propter quæ dicit se nunc breuiorem debere esse. Consolatur tamen eum etiam hac epistola, quātum potest, licet dicat Torquatum esse in ea urbe, utpote Atheniensi, ubi uel ipsi parietes ornatius, q̄ Ci.ipse loqui possint. Ordo est. Ego fui longior .s.q̄ decet, aut aliquātulum longus superioribus literis quarum initium est, Et si ea perturbatio &c. adductus, scilicet ad hoc, magis beneuolentia, q̄ φ res.i.necessitas, postularet ita.

Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua: neque erat ea mea causa atque fortuna, vt ego cui ipsi omnia deessent, alterum confirmarem. Hoc item tēpore breuior esse debeo. siue enim tum nihil op⁹ fuit tam multis verbis, nihilo magis nunc opus est: siue tum opus fuit, illud satis est, præsertim cum accesserit nihil

HVBER. NEQVE enim.ratio quare res non postularet, ut esset longior. Virtus. fortitudo animi tui. Ea. talis. Cui ipsi.scilicet mihi. Siue enim.quodam dilemmate.i.duplici diuisione probat Cice.se hoc tēpore debere esse breuiorem.dicit enim, φ siue tunc, cum scripsit illam longiorem epistolam, non fuit opus uti multis uerbis, nihilo magis, etiam nunc debet uti.si autem tunc opus fuit, satis debet esse id, quod semel fecit, præsertim cum nihil noui additū sit ad id, quod supra scripsit. Nihilo magis nunc.non magis nunc subaudi est opus tam multis uerbis. Accesserit. additum sit. Nam etsi.diluit obiectionem, quam

perſpexi id,id eſt qualis futura ſit uictoria,optime,id eſt perfectiſsime,ego uideo ſup.ipſum tale,ut nihil,id eſt non aliquid,ut aliquid mali non uideatur futurum,ſi uel,id eſt etiam id quod proponitur, ſcilicet nobis ab inimicis, uel,id eſt etiam maxime ad timorem,id eſt ad incutiendum nobis timorem,hoc eſt mori,aut occidi,ceciderit ante,ſcilicet perfectam alterutrius uictoriam. Enim.id eſt quia, uiuere ita ,id eſt in ſeruitute quadam publica,ut,id eſt qualiter, uiuendum ſit tunc, ſcilicet poſt alterutrius uictoriam, eſt miſerrimum. Autem.id eſt ſed,nemo ſapiens dixit,aut duxit mori miſerum.Vnde Maro, Vſqueadeo ne mori miſerum eſt?

IT A enim uiuere ut non ſit uiuendum. Manu ſcripti codices, ut tum ſit uiuendum, habent:quantum autem intelligo,ex utraque lectione idoneus ſenſus elicitur:ex recepta,ut opinor,hic:Viuere amiſſa dignitate,miſerrimum eſt:docti enim & graues uiri rectum non eſſe iudicabant uiuere illi,qui dignitatẽ perdidiſſet. Quod etiam uetere prouerbio declarabatur, quo Cicero ipſe uſus eſt in epiſtola tertia ad Marium , Vbi non ſis qui fueris , non eſſe cur uelis uiuere. ex antiqua uero hic : Viuere ut uiuendum tum eſſet ſi Cæſar aut Pompeiani Rempub.oppreſſerint.quod omnino euenturum Cicero arbitrabatur miſerrimum.Eam unuſquiſque lectionem ſequatur quam ueriorem putat. * PETRI VICTO. CASTI.

ne beato quidem. Sed in ea es vrbe,in qua hæc vel plura & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe videantur. Egotibi hoc confirmo,& ſi leuis eſt cõſolatio ex miſeriis aliorum,nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe,quàm quemuis,aut eorũ qui diſceſſerint,aut eorum qui remanſerint.alteri dimicant,alteri victorẽ timent.Sed hæc cõſolatio leuis eſt: illa grauior,qua te vti ſpero:ego certe vtor. nec enim dum ero, angar vlla re,cum omni vacẽ culpa: & ſi non ero,ſẽſu omnino carebo.Sed rurſus γλαῦκας εἰς ἀθήνας,qui ad te hæc.Mihi tu,tui,oĩa tua maximæ curæ ſunt,& dũ viuã,erunt. Vale.

NE beato qui.i. nec etiam . qui ſecunda fortuna utatur:multo ergo minus miſerum erit homini infœlici mori.In ea urbe.erudita,& docta,& intelligit Athenas. Vel plura , id eſt etiam plura. Parietes ipſi. ipſi muri,prouerbialis hyperbole. Leuis.parua,ut in præcedenti epiſtola.Miſera eſt illa quidem conſolatio,tali præſertim,& ciui,& uiro,ſed tamen neceſſaria, nihil eſſe præcipue dolendum cuiquam in eo,quod accidit uniuerſis. Alteri dimicant.qui ſunt cum Cæſ. Alteri timẽt uictorem.qui diſceſſerunt à bello , timent ne Cæſar ſit uictor. Grauior. maior. Illa. quæ ſequitur. Nec enim.hæc eſt illa conſolatio, hominem non debere uehementer angi ulla re , niſi culpa , & delicto ſuo. utitur autem ſæpe Ci.hac conſolatione rectę conſcientiæ. Angar.excruciabor. Dum ero.dum uiuã. Cum uacem.cum caream. Omni culpa.quia nihil ſenſi,aut feci unquã contra remp.ſed ſemper ei optime cõſului. HVBER.

Si non ero, id eſt ſi nõ uiuam. Omnino carebo ſenſu.non ſentiam hæc mala. Sed rurſus . quia ſupra dixit,Sed in tali es urbe,in qua hæc,uel plura ornatiora ipſi parietes loqui poſſe uideantur,& poſtea rurſus reuerſus eſt ad conſolandum Torquatum.ideo nunc dicit,ſed rurſus. γλαῦκας εἰς ἀθήνας, id eſt noctuas ad Athenas,ſubaudi porto.Erat autem prouerbium,quali ſolemus uti,cum deferimus aliquas res ad locum ubi ea res abundet,ut dicamus aquam mari addis.Abundat enim Attica regio noctuis, unde finxerunt Poetæ noctuam eſſe in tutela Mineruæ , quæ maxime colitur Athenis. Dicit ergo nunc Cic.noctuas Athenas porto,ſcilicet præcepta philoſophica ad te ſcribo. qui es in urbe, ubi uel ipſi muri ea ſciunt, γλαῦξ ſignificat noctuam. Qui.ſcilicet ego. Ad te.ſubaudi ſcribam Mihi.concludit epiſtolam dicens,& ipſum Torquatum & omnia ſua eſſe ſibi maximæ curæ,foréque dum uiuet. ASCEN. Prouerbiũ Noctua

NE beato quidem.non modo infœlici,ſed ne beato quidem miſerum eſt mori. Beatus uero ille dicitur propriè,qui multa poſſidet bona,ab habẽdo eſt appellatus. Sed in ea es urbe.quoniam iſta,quæ ad cõſolationem eius de morte tolleranda in aduerſa fortuna dicebat,magis philoſophica uidebantur,quàm ciuilia: dicit illum eſſe Athenis,ubi parietes iſta ſapere,& loqui uidebantur. Multis in locis hanc laudem Athenis attribuit. Nihilo ma.diſcri. Confirmo inquit tibi hoc Aule te non eſſe in maiori periculo, quàm quemuis illorum , qui in caſtris remanſerunt,aut illorum, qui receſſerunt. Caue dicas caſtrum pro loco, in quo tentoria ſunt militum. ab eo diminutiuum dices caſtellum pro uico muris auctum, ſine muris uero uicum dices. Leuis.ut alibi. Nihil eſt præcipue dolendum cuiquam in eo,quod accidit uniuerſis. Illa grauior.maior,quæ ſequitur uidelicet. Dum ero.quoad uixero. Angar illa re.commouebor aliquo dolore. Cum omni uacem culpa. De hoc pluribus in locis mentionem facit, quod in ſuſcipiendo bello ciuili nullam culpam commiſerit, uel in alia ad Torqua.epiſtola . Conſcientiam rectæ uoluntatis maximam conſolationem eſſe rerum incommodarum , nec eſſe ullum magnum malum præter culpam,à qua quando tantum abſumus,ut etiam optime ſenſerimus, euentuſque magis noſtri conſilii,quàm conſilium reprehendatur,& quando præſtitimus, quod debuimus, moderate quod euenit feramus. Non ero.mortuus fuero. Senſu carebo,non ſentiam amplius aliquid, uel mali, uel boni. γλαῦκας εἰς ἀθήνας.Id prouerbiũ in eos dici ſolet,qui ſapientioribus dare conſilium uolũt.Sonant enim uerba latino ſermone , noctuas ad Athenas , & ſupplendum eſt uerbum porto , & ſic dicendum , porto noctuam ad Athenas,hoc eſt philoſophica præcepta ad te uirum ſapientiſsimum mitto , qui es Athenis ubi eſt ſtudium ſapientiæ. & in eos etiam tale prouerbium dici poteſt , qui res uenales aliquo deferunt nihil ſibi fructus allaturas,tanquam ſi noctuas Athenas ducant ad uendendum,quod tamen non multum facit ad rem:γλαῦξ autem noctuam ſignificat,qua plurimum abundare dicuntur Athenæ.hinc datus eſt locus huius prouerbii, & fabulæ,ut noctua in tutela Mineruæ,quæ Athenis colitur eſſe dicatur, ut coruus in tutela eſt Apollinis. & pauo Iunonis, ciconia Concordiæ.Et tale prouerbium eſt illud,quod ut ait Cleander in ſecundo prouerbio, Hercules Adonis ſtatuam conſpicatus dixit quòd poſtea in eos dici cœpit, qui potentioribus & ſapientioribus aduerſari uolunt.Quod Theocritus poſuis in apolico,ut quem nos latinum fecimus,& hunc uerſum ita traduximus.Cecropiam contra ſus eſt,tenditque Mineruam.eſt & aliud,ut dicitur, Sus Mineruam docet.Et item aliud ab Hercule tractũ eſt,quod idem Theocritus ſcripſit,ut Is enim cum in Macedonia Dion urbẽ intraſſet,uidit multos ex quodã ſacello prodeũtes, & uolens ipſe etiam ingredi. cuinam dicatũ eſſet interrogauit,cumq; audiuiſſet Adoni reſpondit hoc eſt nihil ſacrum quod eſt PHI. Beatus Caſtrum Caſtellum Vicus

nulla te dignum, delectantur Græci huiusmodi prouerbiis multum, ut est illud. Ad Seolum nec ipse uadet, nec alteri comes ibis. Est enim Scolus in ora Asopia pagus sub Citherone, locus iniucundus & asper. Item qui Crotoniatarum postremus est, is reliquorum Grecorum primus. Item Crotone salubrius afferit, & aduersus incredulos. Tale prouerbium. .i. hoc, re apud Sagram gesta uerius est. Item hero est Temese higrinm sibi dicat nemo, item in eos, qui dissimulant scire, quod sciunt. Cretes nescit Pelagus. Tu. Articulus, & ait Torquatum, & omnia eius sibi fore, quoad uixerit maxime curæ.

ASCEN. NE Quidem. id est non saltem, beato, hoc est cum, ut Flaccus dicit, mors ultima linea rerum sit, & ita finis malorum saltem huius mundi, ita uidetur mors miseris optanda, beatis fugienda, unde Boetius mortem censet fœlicem, quæ se nec dulcibus annis Inserit, & mœstis sæpe uocata uenit, tamen sapientes in beato quidem miserum putant mortem interuenire, cum sit ineuitabilis & citra culpam nostram, ob culpam tamen primi parentis occidere possit, uerū Christianis placet quod dicitur, Preciosa in conspectu domini mors sanctorū eius. &, Beati qui in domino moriunt, & contra, Mors peccatorū pessima: sed reuertamur ad ordinē. Sed tu es in ea urbe. s. Atheniensi, in qua ipsi parietes uideantur posse, propter frequentē lectionē philosophiæ: unde Iuuena. simili hyperbole utitur satyra prima. Frontonis platani conuulsaque marmora clamant, Semper & assiduo ruptæ lectore columnæ, loqui hæc, uel plura, & ornatiora. Ego confirmo tibi hoc, etsi. i. quanquā, consolatio ex miseriis aliorū est leuis. i. modici pōderis & momēti, quia licet Solatiū est miseris sociū habere in pœnis, tamē nō minus cruciant, qui cum multis, cruciātur ꝙ si soli essent, te nihilo. i. nullo modo, esse nunc in discrimine. i. periculo, maiore, ꝙ quemuis, aut eorū, qui discesserunt. s. ab urbe, aut eorū, qui remanserunt. Alteri. s. qui recesserunt ab urbe secuti alterutrū ducem, dimicant. i. certant pro uictoria, & ita in periculo uitæ sunt, alteri. s. qui remanserunt tanquam neutrius factionem approbantes, timent uictorem. s. tam Cæsa. ꝙ Pomp. Sed, ut iam dictum est, hæc. i. huiusmodi, cōsolatio, est leuis. i. modici momenti, illa. s. quam dicet, est sup. grauior. i. maioris pōderis, qua. s. cōsolatione, ego spero te uti, ego certe utor sup. ea. Nec enim angar ulla re, dum. i. donec, aut quādin ero. s. in hac uita, cum uacem. i. uacuus & purus sim, omni culpa, etsi non ero. s. in hoc mundo, carebo omnino sensu, id est perceptione earum rerum, quæ hic gerentur. Est ergo magni momenti consolatio, qua dilēmate quodam conuincit uirum bonū & sapientem nō debere angi pro rebus, quæ hic accidant. Nam aut interierit malis huius uitæ, aut non, si interierit non angetur eis, quæ citra culpam suam cōtigerunt, ut mala belli ciuilis, cuius Cicero neutri fuerat author. aut non interierit, & ita non sentiet, saltem cum dolore, cum sine culpa sua contigerint, uidetur tamen Epicurice innuere, nullum manere post mortem in homine sensum, cuius contrarium alibi docet. Sed rursus sup. mitto γλαῦκας. i. noctuas, εἰς. i. ad, Ἀθήνας i. Athenis, ubi maxima uis noctuarum est, hoc est prudentiorem me doceo, quasi sus Mineruam, qui. s. scribo hæc ad te. s. hominē tam doctum tu, tui, & tua omnia sunt mihi curæ, & erūt dum, id est quandiu, uiuam. Est autem Zeugma ab inferiore. nam per conceptionem diceret, estis & eritis.

M. C. S. D. A. Torquato.

NOui quod ad te scriberē, nihil erat: & tamen siquid esset, sciebam te à tuis certiorem fieri solere. De futuris autē rebus, & si semper difficile est dicere, tamen interdum coniectura posſis propius accedere, cum res est eiusmodi cuius exitꝰ prouideri posſit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum: & si idipsum nonnullis videatur secus. Equidem cum hæc scribebam aliquid iam actū putabam, non quo ego certo sciam, sed ꝙ haud difficilis erat coniectura. Nam cum omnis belli Mars communis, & cum semper incerti exitus præliorum sint: tum hoc tempore magnæ vtrinque copiæ, ita paratæ ad pugnandum esse dicuntur, vt vtercunque vicerit non sit mirum futurū. Illa in dies singulos magis, magisque opinio hominum confirmatur, etiam si inter causas armorum aliquantum intersit, tamen inter victorias non multum interfuturum. alteros propemodum iam sumus experti: de altero nemo est quin cogitet, cum sit metuendus iratus victor armatus.

HVBER. NOVI quod. Huius epistolæ argumentum parum distat à superioribus. ostendit enim Cicero impendere periculum ex bellis ciuilibus, utercunque sit futurus uictor. postea uero consolatur Torquatum fere iisdem rationibus, quibus consolatus est in aliis epistolis, & maxime in prima huius libri. Si quid esset, scilicet noui. Difficile. quia futurorū nulla est scientia.. Possis. pro possit aliquis. Accedere propius, scilicet non omnino diuinare, uerum

Colligere tamen non longe aberrare. Coniectura. collatione

Coiectura multarum rerum. nam coniicere est simul iacere: inde coniectura dicitur quoties multa concurrunt ad demonstrationem alicuius rei. uide Cice. primo Rheto. ad Herennium, ubi tractat de partibus coniecturalis constitutionis. Eiusmodi, talis naturæ & conditionis. Exitus. finis: multa enim sunt quorum exitus non potest coniecturis deprehendi, multa quorum potest. Prouideri. prospici, multo ante aduerti. Non diuturnum, id est longum: scilicet fore. Secus. aliter, qui putant fore diuturnum. Mars communis. subaudi sit. Vtrinque. ex utraque parte, & Pompeianorum & Cæsarianorum. Vtercunque. uel Cæsar, uel Pompeius, quamuis multi sentiant eum iam interiisse, & Quint. Pompeium suscepisse bellum post mortem patris. nam in epistola sequenti dicit Cice. Postremo is uir interiit &c. Non sit mirum. quia utercunq; habet maximas copias. Inter uictorias. quia utercunque uicerit, opinantur homines uictoriam fore crudelem. Alteros. Pompeianos. Sumus experti. re ipsa cognouimus, quàm sint insolentes. Iratus. quia negatus ei est triumphus. Victor. quia etiam si sit bonus, necesse est quodammodo, ut fiat insolens & immoderatus. Armatus. & ob id erit crudelior. omnia enim Emphasim habent.

HOC

Hoc loco si videor augere dolorem tuum, quem consolando leuare debeam, fateor me communium malorum consolationem nullam inuenire, præter illam, quæ tamen si posis eam suscipere, maxima est, quaque ego quotidie magis vtor: Conscientiam rectæ voluntatis maximam consolationem esse rerum incommodarum: nec esse vllum magnum malum præter culpam, à qua cum tantum absumus, vt etiam optime senserimus: euentusque magis nostri consilii, quàm consiliũ reprehendatur:

HVBER. HOC. loco. cum debeat Cice. consulari Torquatum, & hæc dicat, quæ dolorẽ afferãt, excusãt se, quare id faciat, & affert consolatiouem, quam diximus ab eo usurpari de conscieutia rectæ uoluntatis. A qua. culpa. Absumus, sumus remoti. Euentus. qnia quamuis bonum consiliũ ceperimus, tamen nobis male euenit.

ASCEN. NOVI quod ad te scriberem &c. Consimili fere argumento cum superioribus ostendit Cicero magnũ impendere periculum ex bellis ciuilibus, siue Pomp. siue Cæsa. uictor futurus sit. deinde consolatur Turquatum fere iisdem rationibus, quibus in superioribus, & præcipue in prima epistola. Ordo est. Nihil noui erat, sup. mihi, quod scriberẽ ad te, & tamen si quid sup. noui esset, sciebam te solere fieri certiurem, id est te edoceri à tuis, scilicet familiarib⁹ & necessariis. Autem. id est sed, etsi, id est quanquam, dicere de rebus futuris est semper difficile præsertim de cõtingentibus, qualis est exitus belli, ad quem furtuna multum potest, tamen tu posis, id est quilibet posit, accedere, scilicet ad ueram cognitiunem, propius, id est aliquautum, aut multum prope, coniectura, id est per coniecturam, tunc, supple cum, id est quandu res est eiusmodi, cuius, id est eius ut exitus posit prçuideri. Nus uidemur nunc intelligere tantũ, bellum non diuturnũ, supple futurum, etsi, id est licet, idipsum, scilicet bellum nuu futurum diuturnum uideatur nonnullis, id est aliquibns, aut quibusdam, secus, id est aliter, hoc est, etsi uideatur quibusdam diuturnum fore, ubi etsi construitur cum subiu uctiuo uerbo. Equidem, id est ego quidem, cum, id est quandu, scribebam hæc, putabam iam aliquid. s. de bellu finiendo, actum, non, supple id scribo, quo, id est quòd, legam, aut quo, id est per quud, sciam certo, sed quòd, id est quia, cuniectura erat haud, id est uon difficilis, hoc est quia facile puteram per coniecturam cousequi, quod sequentibus probat, unde uon subscribam tollentibus uegationem. nam cum omnis Mars, id est authoruictoriæ, belli sup. sit communis, id est neutri parti adiuratus, & cum exitus præliorum sint semper incerti, tamen magnæ copiæ dicuntur esse huc tempore paratæ utrinque, id est ab utraque parte, ad pugnandum, ita ut ntercunqne, scilicet exercitus uicerit non sit futurum mirum, id est mirandum, utercunque, id est qnicunque duorum, uicerit: quia uterque exercitus uptime instructus erat: illa opinio optima, quam dicturus est, confirmatur, id est augetur, & ruboratur in singulos dies magis & magis, opinio autem est, etiam si, id est quãuis, intersit, id est differentiæ sit aliqnantum inter causas armorum, quia Pompeiani iustiorẽ causam, eo quòd à repub. stabant, habebaut, tamen nun multũ interfuturum, id est differeutiæ futurum inter uictorias, eo quòd utraque pars uictoria insulenter usura uidebatur. Nos sumus experti propemodum, id est quasi, alteros, scilicet Pompeiauos. Nemo est quin cogitet de altero, scilicet Cæsare, scilicet qnin insulenter sit usurus uictoria, cum sit metuendus iratus, eu quòd est iratus, ub negatum triumphum & imperii prorogatiouem, uictur, id est si fuerit uictor, eo qnòd uicturia insulentiores facere solet, armatus, id est cum sit uicturus ui armorum præditus. Si ego uideor augere dulorem tuum hoc loco, id est dicto huius loci, quem, scilicet dolurem debebam, aut debeam, leuare, id est minuere, fateor me nullam, id est non ullam, non inuenire ullam consulationem malorum communium. i. reipub. præter illam quã dicet, quæ tamen est maxima, si posis suscipere, id est in usum tunm conuertere eam, & qua ego utor quotidie magis, uidelicet conscientiam uoluntatis rectæ, esse maximam consolatiunem rerum incommudarum, id est uociuarum, hoc est si quis sibi conscius sit, quòd ad mala quæ euenerunt nou præbuerit consensum, nec ullum malum esse magnum præter culpam, id est si non adsit culpa de qua scilicet culpa, quandu, id est quoniam, nos absumus tautum, ut etiam senserimus optime, quia pacem qualemcunque potius quàm bellum suscipiendum, & euentus consilii nostri, quo duximus Cæsari resistendum, reptehendatur magis quàm consilium, scilicet nostrum, quia licet male euenit, bene tamen consuluimus, unde Sappho Ouidiana ægre ferens consilium suum damnari ab illis qui dicunt. Exitus acta probat, addit. careat successibus opto, Quisquis ab euentu facta notanda putat.

& quando præstitimus quod debuimus, moderate quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non sumo, vt te consoler de communibus miseriis, quæ ad consolandum maioris ingenii, & ad ferendum singularis virtutis indigent. Illud cuiuis facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Eius enim qui tardior in te leuando fuit, quam fore putaremus, non est mihi dubia de tua salute sententia: de aliis autem non arbitror te expectare quid sentiam. Reliquum est vt te angat, quod absis à tuis tamdiu: res molesta, ab iis præsertim pueris, quibus nihil potest esse

HVBER. PRAESTITIMVS. effecimus, scilicet patriæ & ciuibus nostris. Non sumo. non assumo, nec capiu. Maiuris in. quàm sit meum, quia dixit ad Marcellum: sin tanta mala reipubli. te frangunt, uon ita abuudo ingeniu, ut te cõsuler. Virtutis. furtitudinis. Cuiuis. cuilibet etiam, qui non sit ualde doctus. Docere. probare, ostendere rationibus. Eius. Cæsa. Sententia. indicium uel deliberatio. Non est du. quia nõ dnbito, quin sentiat te omnino restitnendum in patriam. De illis. Pumpeianis. Non arbitror te expectare. quia tu ipse scis quid sentiam. Reliquum est. cum nou debeas desperare de salute tua: reliqnum est, vt nihil debeat te cruciare, nisi ꝙ absis à tuis & præcipue à filiis tuis, qui sunt iucundissimi pueri. Ab his pueris. filiis tuis. Sententia

festiuius. Sed, vt antea ad te scripsi, tempus est huiusmodi, vt suam quisque conditionem miserrimam putet: & vbi quisque sit, ibi esse minime velit. Equidem nos quòd Romæ sumus, miserrimum esse duco, non solum quòd in omnibus malis acerbius est videre, quàm audire, sed etiam quòd *ad omneis casus subitorum periculorum magis obiecti sumus, quàm si abessemus. Et si me ipsum consolatorem tuum, nõ tantum literæ, quibus semper studui, quantum longinquitas tẽporis mitigauit. Quanto fuerim dolore, meministi. In quo prima illa consolatio est, vidisse me prius, quàm cæteros, cum cupiebam, quamuis iniqua conditione pacem. Quod etsi casu non diuinatione mea factum est, tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, ꝙ mihi ad consolationẽ cõmune tecum est: si iam vocer ad exitum vitæ, non ab ea republ. auellar, qua carendum esse doleam, præsertim cum id sine vllo sensu futurũ sit. Adiuuat etiam ætas, & acta iam vita: quæ cum cursu suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quo nos iam natura ipsa pene perduxerit Postremo, is vir, vel etiam ii viri hoc bello occiderunt, vt impudentia videatur eãdem fortunam, si res cogat,

HVBER. FESTIVIVS. iucundius, lætius. Vt scripsi antea. in prima epistola. Videre quàm audire. quia ut supra dixit, oculi augent dolorem. Obiecti. suppositi. Literæ. studium literarum, ut sæpe supra dixit. Longinquitas temporis. quia ut supra scripsit Seruius Sulpitius. Nullus est dolor, quem longinquitas temporis non minuat atque molliat. Me uidisse. s. mala reipub. futura. Quamuis. quamlibet. In qua conditione. etiam cum aliquo dãno nostro. Casu nõ diuinatione mea. non enim ita euenit, quia diuinarim, sed casu. i. quia ita fortuna tulit. Inani laude. qua dicat ante alios præuidisse hæc futura. Deinde. alia consolatio, quæ ad utrunque pertinet, dicit Cic. quòd si esset moriturus non uideret rempub. ita florentem ut pigeat eam relinquere, magis enim inuiti deserimus res prosperas, & quib[9] delectamur, quàm aduersas. Hora. Si quid mirabere pones inuitus. Commune tecum. quia hæc cõsolatio, ita pertinet ad me sicut ad te. Ad exitum uitæ. ad mortem. Non auellar. non abstrahar, non separabor. Ab ea. à tali. Qua doleam esse carendum. quia est miserrima, & nullus est dolor carere rebus miseris. Sine ullo sensu. quia ut in præcedenti epistola dixit. Si non ero, sensu omnino carebo. Aetas senilis. quæ magis cõtemnit mortem, ut Anchises apud Virg. Acta. cursu naturali functa. Cursu suo. est enim uita hominis, quasi cursus quidam, ut Paulus apostolus. Omnes quidem currimus, sed unus accipit brauiũ. Vim. uiolentiam, scilicet mortis. In eo. in ea re, in senecta, ut ipse in Catone Maiore inquit: Nihil est tam naturale quàm senibus mori. Is uir. Pompeius. Vel ii uiri. correctio est, quia alii multi interierant, non quòd Pom. in pugna sit interemptus, sed quòd mortuus est tempore belli in Aegypto à Ptolomæo iussus interfici. Bellum autẽ pro toto tempore quo pugnat̃, & gerũtur prælia accipitur, ut bellum Troianum fuit decem annorum. Prælium uero est ipse conflictus. Impudentia. temeritas.

qua conditiã fuer

Bellum

Prælium

ASCEN. ET quãdo. i. quoniam, præstitimus. i. exhibuimus, & effecimus quod debuimus, feramus. i. patiamur, moderate. i. temperato animo id, sup. quod euenit, licet malum sit, sed tamen ego non sumo. i. non attribuo, & arrogo mihi, unde rectius dicatur uir sibi multa sumens, quàm uir præsumptuosus, ut uulgo dicunt, hoc, ut cõsoler te de miseriis communibus, quæ scilicet miserię cõmunes indigent maioris ingenii, sup. quàm meum sit, ad consolandum. i. ut consolentur, passiue, hoc est, ut de eis consolemur, & indigent singularis uirtutis ad ferendum, id est ut ferantur. Facile est cuiuis, id est cuilibet, docere illud cur tu nihil debeas dolere præcipue, id est præter cæteros. Enim. id est quia, sententia de tua salute, eius, scilicet Cæsaris, qui fuit tardior in leuando, scilicet ab exilio, aut timore, quàm putaremus fore, id est futurum esse, non est dubia mihi, hoc est, est mihi perspecta, scio enim quòd te saluum esse cupit. Autem. id est sed, non arbitror te expectare, quid sentiam de illis. s. Pompeianis, si forte uicerint, quia omnes sciunt te Pompeio semper fauisse. Reliquum est. i. id solum restat, ut ꝙ absis tamdiu à tuis, angat. i. cruciet, & torqueat te, appositorie res molesta. i. ꝙ est res molesta, præsertim, sup. abesse, ab iis pueris, id est filiis, quibus nihil potest esse festiuius, id est lætius, & lepidius. Sed, ut scripsi antea ad te, tempus est huiusmodi, id est tale, ut quisque putet conditionem suam, id est statum uitæ suæ, miserrimam, ut quisque minime. i. nequaquam, uelit esse ibi, ubi sit. Equidem. i. ego quidem, hoc est certe, duco. i. existimo, miserrimum. i. rem miserrimam esse, ꝙ sumus Romæ, non solum ꝙ. i. quia, in omnibus malis acerbius est uidere, sup. ea quàm audire, sed etiã ꝙ nos qui Romæ sumus, sumus magis obiecti ad omnes casus periculorũ subitorum quàm si abessemus. Etsi literæ. i. sciẽtiæ philosophicæ literis cõmendatæ, quibus studui. i. operam diligentem dedi semper, non sup. mitigauerunt tantum. i. intantum, aut tantopere, meipsum consolatorem tuũ. Valla diceret tui, nisi quodammodo possessio importetur, quantum longinquitas. i. prolixitas temporis mitigauit meipsum &c. tu meministi. i. memoria tenes, sup. in quanto dolore fuerim, in quo. s. dolore, illa est prima consolatio, me uidisse prius quàm cæteri, sup. uiderint. Aliter diceret quàm cæteros, cum cupiebam pacem conditione quãuis. i. quãtumuis, iniqua, sup. id quod etsi. i. quanquã factũ est casu. i. alea belli, nõ diuinatione mea, hoc est Cæsarẽ uictorẽ fore, tamen ego delector hac inani. i. friuola laude prudẽtiæ. i. prouidentiæ, ꝙ ita fore ꝓuidebã. Deinde, sup. consolat̃ me, aut mihi cõsolationi est, id qđ est mihi cõe tecũ ad cõsolationẽ, uidelicet ꝙ si ego uocer iã ad exitũ uitæ. i. ad mortẽ, ego nõ auellar inuitus ab ea. i. eiusmodi rep. quę. i. cuiusmodi doleã carẽdũ esse. i. ꝙ carere debeã, ꝑsertim cũ id sit futurũ sine ullo sensu. Videt̃ iterũ Epicurice loqui, forte ꝙ Torquat[9] eius sectę erat. Epicurei. n. dictabãt oẽm sensum hoĩs in morte perire. Nã Epicurus impie iactitabat se genus humanũ liberasse duobus maximis malis, timore. s. deorũ in uita, cũ doceret deos nõ curare mortalia, & cruciatu post hãc uitã, cũ doceret aĩos cũ corporibus interituros more pecuino. Aetas. s. senilis adiuuat me, & uita iã acta. i. cõsummata fere, quę. s. uita cũ. s. ita sit, ꝙ delectat̃, cursu suo cõfecto. s. cõsũmato, bñ. i. decẽter, tã. i. multomagia,

Sumere sibi

Me quàm cæteri

Epicurei Paradoxa

uetat

uetat timere nim eo,id est in morte,quo,id est ad quam ipsa natura perduxerit iam pene eos. Postremo.id est ultimo loco,me consolatur,quòd is sup.scilicet Pomp.occidit,id est occubuit. Vel etiam.id est tales uiri,occiderunt,id est cæsi & mortui sunt,hoc bello,scilicet ciuili,ut impudentia uideatur,uel ut uideatur impudentiæ recusare eandem fortunam,quam illi passi sunt,si res cogat.

AD omnes casus subditorum periculorum. Sic etiam locutus est doctissimus, & politissimus poeta Catullus in hendecasyllabo ad Furium:Nec casus alios periculorum.Totum autem carmen & elegans est,& summo artificio confectum:ludit enim Furium mendicum hominem,& qui omnibus bonis fortunæ carebat, quẽ tamen iocans fortunatum esse , ac beatum hominem ostendit,cum ea ipse quoque haberet,quæ uitam beatam constituere existimantur. Nam ualentem esse, bene concoquere,non metuere fures,non alia incommoda,quæ opulentos homines continue augere, ac sollicitare solent:omnibus denique huiuscemodi malis carere,est fortunatũ esse: & quibucũsq; hæc sunt, illis bene,ac beate est,ut poeta ipse loquitur.Est autẽ captiosa oratio: quãuis enim beati homines ipsi quoque hæc, quæ uidentur commoda,habeant, non tamen necessario,qui ea habent, statim beati sunt: nam qui nihil, quod amittant,habent,ii quoque non metuũt fures: & qui propter egestatem famem explere nequeunt, pulchre cibum concoquunt, nec cruditate unquam laborant. Hæc fallax ratio cõcludendi ab Aristotele exagitata est,& uitium illius accurate expositum in 11. libro de arte dicendi,& in cõmentario, quem appellauit [illegible], ac tota deniq; res elegantissimis exemplis explicata. Late autem patet hoc uitium, quemadmodum ipse in Elenchis ostendit, & multos hæc captio in fraudem inducere consueuit.Nam in Rhetorice docet eum, qui cum Alexandrum Priami regis filium laudibus ornaret, argumentatus erat illum magnanimum esse quòd spreta consuetudine multorum, in Idæ montis solitudine degeret: hac captiuncula usum esse:Quamuis enim magni animi uiri multitudinem fugiant, ac sola, desertáque loca libenter frequentent:non tamen necessario,quicunque in syluis,desertisque locis morantur,magnanimi sunt.Inde autem error ducitur, quòd putant totam rem conuerti, & ut Dialectici loquuntur, τὴν ἀκολούθησιν ἀντιστρέφειν, quod falsum est.Eadem ratio erat eius,qui exules beatos esse prædicabat,quòd possent sedem,ac domicilia sua ponere,ubicunque terrarum ipsis uisum esset:quia (inquit Arist.) hæc illis,qui beati existimantur , adsunt: omnes, quibus hæc adsunt,beati uideri possunt. Si quis tamen acute perspexerit, intelliget, rem magnum discrimen habere:aliterque (ut in exemplo Catulliano permaneamus) mendicos non metuere fures,& aliter diuites:nam auget etiam uitam beatam,habere res suas ita clausas,ac custoditas, ut fur damnum afferre non posit. Quare quum hæc captio appelletur παρὰ τὸ ἑπόμενον, deduci etiam posse Aristoteles adfirmat ad aliam , quæ παρ' ἔλλειψιν uocata est,quòd quædam desiderentur,nec sermo plenus & absolutus sit. * PETRI VICTO. CASTI.

recusare. Equidem mihi omnia propono: nec vllum est tantum malum quod putem impendere:SED cum plus in metuẽdo mali sit, quàm illo ipso quod timetur, desino, præsertim cum id impendeat,in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futur᷒ sit. Sed hæc satis multa, vel plura potius, quàm necesse fuit . facit autẽ non loquacitas mea, sed beneuolentia longiores epistolas. Seruium discessisse Athenis moleste tuli.nõ enim dubito,quin magnæ tibi leuationi sit solit᷒ esse quotidian᷒ congressus, & sermo, cum familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. Tu velim te,vt debes & soles, tua virtute sustentes. Ego,quæ te velle, quæque ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia studiose,diligenterq́ curabo, quæ cum faciam,beneuolentiam tuam erga me imitabor,merita non assequar. Vale.

Ex.iiii.Epistola.Noui quid ad te.

Sed hoc mihi tamen non assumo, ut te consoler de communibus miseriis.

RECVSARE.non accipere. Propono mihi.animo cogito. Impendere.imminere. Desino. scilicet metuere. Id impendeat.id immineat, id sit futurũ,scilicet mors. In quo.in qua morte. Finis do.quia ut dicit Hora.Mors ultima linea rerum est.Plura quàm fuit ne . quia scio te esse animi fortissimi , & es in ea urbe, ubi hæc optime traduntur. Loquacitas naturalis loquendi abundantia. Beneuolentia.qua te cõplector, ex abundantia enim cordis os loquitur.Seruium.Sul. Leuationi.diminutioni curarum,& creationi. Congressus.consuetudo, conuersatio. Tum.id est &. Sustentes.fortẽ præbeas,non sine te cadere animo. Quæ cum fa.ut studiose & diligenter curem omnia quæ ad te pertineant. Imitabor be.tuam erga me,id est ostendam me beneuolum in te, sicut tu fuisti in me. Non assequar.non æquabo,scilicet studio,& diligẽtia mea. Merita.officia mihi prestita,id est nunqnam potero facere tantum quantum tu de me meritus es. HVBER. Cõgressus

EQVIDEM.id est ego quidem , propono mihi omnia, scilicet mala obeunda , nec ullum malum est, quod non putem impendere, id est in perniciem meã imminere,sed cum plus mali sit in metuendo, scilicet in metu mortis,quàm in illo ipso quod timetur , hoc est quàm in morte ipsa,desino, sup. metuere, præsertim.id est precipue,cum id impendeat,id est immineat uidelicet interitus, in quo non modo, id est non solum,nullus dolor sit futurus,uerum etiam, id est insuper,finis doloris fuit futurus. Sed hæc.sup. sunt satis multa, uel fortasse plura quàm fuit, necesse. Autem. id est sed non loquacitas mea,id est auiditas loquendi sed beneuolẽtia mea facit epistolas longiores.s.quàm alioqui essent. Ego tuli moleste. Seruiũ, scilicet Sul. discessisse Athenis , non enim dubito quin solitus sit esse tibi magnæ leuationi,scilicet de miseriis animi,cõgressus & sermo quotidianus,tum,id est simul,hominis familiarissimi,scilicet tibi,tum,id est simul,uiri optimi, & prudentissimi. Velim, sup. ut tu sustentes te tua uirtute , ut debes, & ut soles. Ego curabo studiose, q; pro & diligenter,omnia quæ arbitrabor,te uelle,quæque,id est quæ arbitrabor,pertinere ad te,& ad tuos,quę scilicet omnia cum faciam imitabor beneuolentiam tuam erga me,non assequar,id est non æquiparabo,merita,scilicet tua,erga me,conferendo,scilicet patria in te,quia id non potero. Vale. ASCEN.

M. C. S. D. A. Cæcinnæ.

QVotieſcunque filium tuum video(video auté fere quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meum, & operam ſine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis : gratiá autem, atque authoritatem cum hac exceptione, quátum valeam, quantũq; poſsim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligétiſsime. Res & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt. quæ quidé quotidie faciliores mihi, & meliores vidétur: multiſq; video magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filiú ad te perſcripſiſſe certo ſcio. His auté de rebus, quas coniectura conſequi poſſumus, non mihi ſumo, vt plus ipſe reſpiciam, q̃ te videre, atque intelligere mihi perſuaſerim. Sed tamé quia fieri poteſt, vt tu ea perturbatiore animo cogites, puto eſſe meú, quid ſentiam exponere. Ea natura rerum eſt, & is temporũ curſus, vt non poſsit iſta aut tibi, aut cæteris fortuna eſſe diuturna:

HVBER. QVotieſcunq;. A. Cæcinna uir præſtantiſsimi ingenii Pompeianarũ partiũ ſtudioſiſsimus, ſcripſerat quæ ſuis temporibus eſſent geſta, & laudauerat multos ciues, qui reip. ſtudioſi fuiſſent, multos qui eam oppugnaſſent notauerat, dãnauerat, & præcipue Cæ. qui contra eam arma mouiſſet, & oppugnaſſet. Quamobrem Cæ. interdixerat ei patriam, ſicut & multis aliis. Cum igitur uehemẽter angeretur, & cruciaretur Cæcinna deſyderio patriæ & ſuorum Cic. hac epiſtola eum conſolatur ſere eiſdem rationibus, quibus conſolatus eſt Torquatum, oſtendẽs eum non poſſe eſſe diutius in his malis. Poſtremo pollicetur omnia ſua ipſi Cæcinnæ & eius filiis. Video. a. f. q. parentheſis eſt, quia potuiſſet dicere Cæcinna filium ſuum raro uideri à Cic. & ideo raro promitti ſtudium ſuum. Studium. diligentiam, & uoluntatem. Sine exceptione. i. non excipiendo laborem, aut occupationẽ aliquam meã, aut temp⁹ aliquod, quia nolo q̃ habeat reſpectũ alicuius rei. Gratiam. quæ eſt mihi apud Cæ. & alios, ſubaudi polliceor. Cum hac exceptione. i. nõ abſolute ei promitto, ſed ſolum inquantum poſſum, quia imminuta eſt aliquantulũ authoritas mea. Liber tuus. quem miſiſti mihi uidendum. Cuſtoditur. ſeruatur ne exeat in manus alicuius. Meliores. i. melioris conditionis. Video magnæ eſſe curæ. ſ. res & fortunas tuas. De ſtudio quo. ſcilicet multorũ quibus res tuæ ſunt curæ. Filium. tuum. Fieri poteſt. id eſt, eſt poſsibile. Ea. eas res tuas. Perturbatiore. ſcilicet q̃ ego. Quid ſentiam. quid iudicem, quid in animo habeam. Curius. diſpoſitio. Is. talis. Iſta. mala, & aduerſa. Et cæ. qui ſunt exules ſicut tu.

ASCEN. ☞QVOTIEſcunque. A. Cæcinna Pompeianæ factionis uir inſignis, ſcribendo temporis ſui geſta, laudauerat Pompeianos, & carpſerat Cæſarem, quamobrẽ Cæſar ei urbem interdixerat, cuius cum deſyderio angeretur, conſolatur eum Ci. dicens. Quotieſcunque uideo filium tuum, uideo autem fere. i. quaſi quotidie, ſup. toties polliceor ei quidem. i. certe, ſtudium meum, & operam ſine ulla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis. Autem. i. ſed, ego polliceor ei gratiam atque authoritatem, ſup. meam, apud Cæſa. ſ. cum hac exceptione. i. cum hac clauſula exceptiua, aut reſtrictiua, quantum ualeam, quantumque. i. & quátum poſſum. Liber tuus. ſ. de geſtis tui temporis, &. i. ſimul, lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſsime. Res. i. negocia, & fortunæ. i. diuitiæ tuæ, ſunt mihi maximæ curæ, quæ. ſ. res, & fortunæ, quidem. i. certe, uidentur mihi quotidie faciliores, & meliores, faciliores quidem res. i. negocia, meliores autem fortunæ, & ego uideo. i. animaduerto, ſup. res & fortunas tuas eſſe multis magnæ curæ. De quorũ ſtudio ſcio certo filium. ſ. tuum, perſcripſiſſe. i. complete ſcripſiſſe ad te, & de ſpe ſua. ſ. quam habet de reſtitutione tui. Autem. i. ſed, ego non ſumo. i. attribuo, aut arrogo mihi, ut ipſe. i. ego perſpiciam plus de his rebus, quas poſſumus conſequi. i. intelligere futuras, coniectura. i. per coniecturam, plus inquam, quám perſuaſerim mihi te uidere atque intelligere. Sed tamen, quia fieri poteſt, ut tu cogites ea, animo perturbatiore. ſ. quam ego, puto eſſe meum, id eſt mei officii. Exponere. id eſt declarare tibi, quid ſentiam. Ea natura rerum, & is curſus temporum eſt, ut iſta, ſcilicet aduerſa fortuna, non poſsit eſſe diuturna, aut tibi, aut ceteris.

neque hærere in tam bona cauſa, & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. Quare ad eam ſpem, quá extra ordinem de te ipſo habemus, nó ſolum propter dignitaté, & virtuté tuam (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum aliis communia) accedunt tua præcipua propter eximium ingenium ſummamq; virtutem : cui mehercules hic, cuius in poteſtate ſumus, multum tribuit. Itaque ne punctum quidé temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatú putaſſet. quod ipſum lenitur quotidie: ſignificatúrque nobis ab iis, qui ſimul cú eo viuunt, tibi hanc ipſam

HVBER. ☞HAERERE. permanere, fixa eſſe. Tam acerba. ut priuet te patria, & aſpectu tuorũ. Extra ordinẽ. i. præter ordinem, & numerum aliorũ. Accedunt. adiunguntur. Hæc enim ornamẽta. ſ. dignitas, & uirtus, eſt autẽ parentheſis. Præcipua tua. quæ ſunt tua peculiaria, & non cõmunia cum aliis. Ingeniũ. uim innatã ad oĩa percipiẽda. Virtutẽ. hic accipit uirtutẽ pro animi fortitudine, ut ſæpe ſupra uidimus, eſt autẽ ordo, quare tua præcipua propter eximiũ ingeniũ atq; uirtutem accedũt ad eam ſpẽ quã habemus &c. Cui. ingenio & uirtuti, nam ſupra ad Mar. dixit. Sed mihi crede etiam is qui oĩa tenet, ſauet ingeniis. Hic. Cæ. Tribuit. præbet autho. & ho. Punctum. momentũ, punctus. n. & punctũ (utrunq; enim dicitur) res eſt minima, itaq; ponitur pro momento, & particulis temporis uel horæ. Hora. in epiſt. Nihil propriũ eoiquã puncto quod mobilis horæ. Nunc prece nunc precio, nunc ui, nunc mo. ſu. Per do. &c. Bono tuo. ingenio. Se uiolatũ. ſe offenſum, quia ſcripſiſti cõtra eum. Quod ipſum. quę ipſa. ſ. q̃ putet ſe uiolatũ à te. Lenitur, mitigatur, quia;

Punctus

Punctum

opinonem

opinionem ingenii apud illum plurimum profuturam. Quapropter primum fac animo forti atque magno sis: ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, vt tibi id faciendum sit. deinde spem quoque habeas firmissimam propter eas causas, quas scripsi. A me vero tibi liberisque tuis omnia paratissima esse confidas velim. id enim & vetustas nostri amoris, & mea consuetudo in meos, & tua multa erga me officia postulant. Vale.

quotidie æquiori animo fert, quod in eum scripsisti. Opinionem inquã habet de ingenio tuo. Ita natus. ex tali genere ortus. Educatus. nutritus. Eas causas. i. naturã rerum, cursum temporũ & opinionẽ, quã Cæ. habet de ingenio tuo. Vetustas. antiquitas, quę maiorem debet habere uim, q̃ nouitas amoris, ponit autem tria, quibus ostẽdit se id facere debere, uetustatẽ amoris sui in ipsum Cæ. consuetudinẽ suam in omnes amicos, quibus semper solitus est libenter esse paratus, & postremo beneficiorum sibi acceptorum á Cæci.

NEQVE tam acerba iniuria, ut est exulare á patria, sup. possit hærere. i. firmiter inesse, in tam bona causa, & in tam bonis ciuibus. Quae tua, sup. ornamenta præcipua. i. peculiaria, propter eximiũ ingenium summamq; uirtutem, sup. tuam. cui me hercule. i. ita iudicante, ut ex animo loquor, hic. s. Cæsar, in cuius potestate nos sumus, tribuit multum, accedunt. i. adduntur, ad eam spem, quam habemus de teipso, extra ordinem. i. singulariter, nõ solum. i. nedum propter dignitatem, & uirtutem tuam, hæc enim ornamenta. s. dignitas, & uirtus, sunt tibi cõmunia etiam cum multis. Itaque. i. & ita, quia Cæ. tibi tantum tribuit, fuisses ne quidem, id est non saltem punctum, id est minimam partem temporis in ista. s. aduersa fortuna, nisi, scilicet Cæ. putasset se uiolatum eo ipso bono tuo, scilicet eximio ingenio in scribenda historia, quo delectatur, quod, scilicet se uiolatũ putare ingenio tuo, lenitur, id est minuitur quotidie, & significatur uobis ab iis, qui uiuunt simul cum eo, scilicet Cæs. hanc ipsam opinionem ingenii profuturam sup. tibi plurimum apud ipsum, scilicet Cæsarem. Quapropter fac primum, sup. ut sis animo forti atque magno. Enim, id est quia, tu es natus ita, educatus ita, doctus ita, & cognitus etiam ita, ut id sit faciendum tibi, id est ne te deceat ita facere, hoc est forti, & magno animo esse. Deinde, sup. fac, ut habeas quoque, id est etiam, spem firmissimam, propter eas causas, quas scripsi. Vero. id est sed, aut pro uero, uelim, sup. ut confidas omnia paratissima esse tibi, & liberis tuis á me. Enim. id est quia, & id est simul, uetustas amoris nostri, & consuetudo mea, in, id est erga meos, & multa officia tua erga me, postulant id, scilicet ut mea omnia sint tibi tuisque liberis paratissima. Vale. ASCEN.

QVARE ad eam spem. Nulla uarietas in Mediceo, neque in aliis bonis exemplaribus. *P.V.C.

M. C. S. D. A. Cæcinnæ.

VEreor ne desyderes officiũ meum, quod tibi pro nostra & meritorum multorum, & studiorum, & partium coniunctione deesse non debet: sed tamen vereor, ne literarũ á me officiũ requiras. quas tibi iampridẽ misissem, nisi quotidie melius expectãs gratulationẽ, quã cõfirmationẽ animi tui cõplecti literis maluissẽ. nũc aũt, vt spo, breui gratulabimur.

VEREOR. Cum Ci. iamdiu intermisisset literas suas ad A. Cæcinnam, sperãs quotidie se ei gratulaturum fore restitutione & reditu eius in patriam, postea q̃ uidit rem longius q̃ putabat protrahi, eum hac epist. uel consolari, uel cõfirmare statuit, diuinãs eum breui reditur ũ in patriam, acceptis auguriis suis, & á natura temporum, & á natura Cæs. quæ est clementissima, & prona ad indulgendum. dicit autem Cæ. hactenus distulisse eius restitutionẽ, propter alios, quibus cum esset iratus non potuisset eis denegare reditum in patriam, si concessisset Cæci. á quo magis fuerat offensus. Postremo consolatur eum á conscientia rectorum consiliorum, & factorum, & pollicetur Cæciu. & eius filio omne studium, & operam suam apud Cæ. & familiaris Cæ. á quibus dicit se quotidie magis amari. Desyderes. requiras, tanquam desit tibi. Meritorum. beneficiorum, quæ mutua inter nos fuerunt. Pro coniunctione, respectu coniunctionis. Studiorum. uoluntatum. Partium. Pompeianarum & reipub. quia ambo studuimus iisdem partibus. Sed tamen. licet non debeat tibi deesse propter supradictas causas. Officium literarum. ut scribam ad te sæpius, sicut est officium amici. Melius. scilicet aliquid de rebus tuis. Complecti. comprehendere. Gratulationem. lætitiam quandam de rebus melioribus. HVBER.

VEREOR &c. Purgat primo loco, q̃ ad Aulum Cæcinnam diu non scripserat, quod sperarat ob reditum Cæcinnæ ei gratulatorias potius quàm consolatorias propediem scripturum. Deinde promisso ex augulari scientia cito reditu, cur reconciliatio eius tantum dilata sit, docet, uidelicet, quòd Cæsar nollet una cum Cæcinna reliquis Pompeianis, á quibus magis offensus erat, tam cito ignoscere, quod tamẽ fieri decuisse, utpote in pari fere causa. Tum consolatur Cæcinnam á conscientia rectorum consiliorũ, pollicetur que demum Cæcinnæ, & eius filio omnem quam possit operam. Ordo est. Vereor ne, idem esset si diceret ut, desyderes officium meũ, hoc est ne dicas me non functũ esse officio meo in te, aut confirmãdo, aut iuuando, desideramus enim quæ non adsunt, quod. s. officiũ, non debet deesse tibi, pro coniunctione nostra. i. propter cõiunctionem nostrã, & studiorũ. s. literariorũ, præsertim auguralis scientiæ, & partium. s. bellicarũ, quia uterque Põpeium secutus fuerat. Sed tamen uereor ne requiras. i. exigas á me officiũ literarum. i. epistolarũ ad te missarũ, quas. s. literas, ego misissem tibi pridem, etiã Esedi, Sic quæ uidi exemplaria habent omnia, sed cõmentarii nihil exponunt, uidetur autem loci nomen, cuius tamen Strabo, & plerique alii non meminerunt, neque si maxime locus esset recte dici uideretur, nam si quo mittãtur literæ significaret, diceret Esedũ, si unde, Esedo, nisi sit Essio legendum, quod oppidum Italiæ est. unde sunt qui essedis, id est uehiculis legendum putent, aut e sede, sicut e uestigio, id est statim, ut sedẽs scripserim literas, locus certe obscurus est, si certius quid inuenero, in tabula dicam in uocabulo Esedũ. nisi ego expectans quotidie melius, scilicet quiddam de te, maluissem complecti literis, id est scribere gratulationem, scilicet de reditu tibi concesso, quàm confirmationem. i. corroborationẽ animi tui, contra dolorem de exilio contractũ, nunc ut spero, gratulabimur, scilicet tibi breui. i. inter paucos dies. ASCEN.

 Argumentum

itaq; in aliud tempus id argumentũ epistolæ differo. His autẽ literis animum tuum, quem minime imbecillum esse & audio,& spero: etsi non sapientissimi, at amicissimi hominis authoritate, confirmandum etiam atque etiam puto. nec iis quidem verbis, quibus te consoler vt afflictum, & iam omni spe salutis orbatum, sed vt eum de cuius incolumitate non plus dubitem, quàm te memini dubitare de mea. Nam cum me ex repu. expulissent ii qui illam cadere posse, stante me, non putarunt: memini me ex multis hospitib⁹, qui ad me ex Asia in qua tu eras, venerant, audire, te de glorioso & celeri reditu meo confirmare. Si te ratio quædã Hetruscæ disciplinæ, quã à patre nobilissimo, atq; optimo viro acceperas, nõ fefellit, ne nos quidẽ nostra diuinatio fallet: quam cum sapiẽtissimorũ

HVBER. ¶ ARGVMENTVM epistolæ. materia epi. gratulatoriæ. His præsen. quas nunc ad te scribo. Minime imbecillem, non infirmum & debilem, sed fortem, & cõstantem. Et si non sapientissimi. s. mei, qui non sum sapientissimus. At. i. certe, uel saltem. Nec iis n. subaudi puto confirmãdum. Vt, tanquam. Afflictum. deiectũ, & prostratum mœrore. Orbatum. priuatum. Omni spe. quia adhuc multæ, & magnæ spes tibi supersunt. De mea. s. incolumitate. i. salute, tunc cum ego etiam eram in exilio, sicut tu nunc es. Ii. Clodius & alii scelerati, qui ei fauebant. Qui non putarunt. id est cupidi euersionis reipu. putauerunt eam non posse cadere, si ego essem incolumis. Me stante. me incolumi. Cadere. ruere, euerti. Hospitibus. peregrinis. In qua tu eras. illis enim temporibus quibus Cic. exulauit, Cęcinna erat in Asia, ex qua multi hospites qui ad Cice. ueniebant, dicebant ipsum Cæ. nihil dubitare de eius salute, & de glorioso, & celeri eius reditu in patriam: quod idem dicit nunc se facere de Cæcinna, affirmat enim fore, ut celeriter redeat in patriam. Disciplinæ. scientiæ auguralis. Vetustę. antiquæ, quæ ab Hetruscis habuit originẽ, unde & Tusci peritissimi fuerũt, quorum libris, & cerimoniæ deorum, & omnia dubia explicabantur, author est Vale. Ma. lib. a. ca. 1. & Lu. Hæc propter placuit Tuscus de more uetusto Accari uates, Oui. 11. Fa. Augur erat, nomen longis intercidit annis, Nuper ab Hetruscis uenerat exul homo. A patre. tuo, qui fuit peritissim⁹ augur. Acceperas. didiceras. Nõ fefellit. sed certissimam tribuit tibi cognitionem meæ salutis, fefellit autem dixit, quia multi fortasse non bene periti artis fallebantur, unde Virg. Ni frustra augurium uani docuere parentes. Diuinatio nostra, quam faciemus de salute tua, & de celeri reditu tuo in patriam, diuinationem non sum consecutus per disciplinam auguralem sicut tu, sed per libros sapientissimorum hominum, qui scripserunt de uarietate & mutatione temporũ, rerum, & fortunæ & consecutus sum magna experientia tractandæ reip. & denique ex magna uarietate nostrorum temporum. Cum. partim.

virorum monumentis, atque præceptis, plurimoq;, vt tu scis, doctrinæ studio, tum magno etiam vsu tractandæ Reipubl. magnaq; nostrorum temporum varietate cõsecuti sumus. Cui quidẽ diuinationi hoc plus confidimus, quòd ea nos nihil in his tam obscuris rebus, tamq; perturbatis vnquam omnino fefellit. Dicerẽ quæ ante futura dixissem, ni vererer ne ex euentis fingere viderer. Sed tamen plurimi sunt testes, me & initio, ne coniungeret se cum Cæsare, monuisse Pompeium, & postea ne seiungeret. coniunctione frangi senatus opes, disiunctione ciuile bellũ excitari videbam. Atque vtebar familiarissime Cæsare, Pompeiũ faciebam plurimi: sed erat meum cõsilium cum fidele Pompeio, tum salutare vtrique. Quæ præterea prouiderim, prætereo. Nolo enim hunc de me optime meritum existimare, ea me suasisse Pompeio, quibus ille si paruisset, esset hic quidẽ clarus in toga, & princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet.

HVBER. ¶ MONIMENTIS. scriptis. Tum. partim & præcipue. nam plus significat quàm cum. Vsu experientia. Tractandæ. gubernandæ. Nostrorum. meorum, quibus interdum florui, interdum fui in summa fœlicitate &c. Confidimus. credimus, & damus maiorem fidem. Obscuris difficilibus iudicatu, de exitu bellorũ Cæsa. & Põpeii. Ex euentis. ex his quæ euenerunt, non autem quia ita prœuiderim esse futura. quia enim post factum dicit se aliquid præuidisse, creditur fingere magis quia euenerit, quàm quia ita euenisse præuiderit. Seiungeret. separaret. Frãgi. imminui, quia si ipsi duo coniuncti essent, & consueuissent, obtinuissent multũ contra senatum, ita quòd potestas senatus multũ fuisset imminuta. Ciuile bellum. sicut excitatum. Salutare, quia ambos hortabar ad pacem. Hunc. Cæsa. In t. inter togatos. In pa. sine bello. Tantas o. tantas uires, quia omnia solus potest.

ASCEN. ¶ ITAQVE. i. & ita, argumentum, id est materia epistolæ, scilicet gratulatoriæ, differetur in aliud tempus. Autem. id est sed, ego puto animum tuum, quem & audio, & spero esse minime. i. nequaquam, imbecillem. i. fragilem, aut infirmum, confirmandum esse his literis, etiam atque etiam, authoritate hominis, & si. i. quanquam, non sapientissimi. at. i. tamen, aut certe, amicissimi, quasi dicat authoritate mea, sed modestius de se tanquam de alio loquitur. Nec quidem. scilicet puto animum tuum confirmandum, iis. i. eiusmodi uerbis quibus consoler te ut afflictum, & orbatum iam omni spe salutis, talis enim non erat, sed ut eum, de cuius incolumitate. i. salute non dubitem. i. non debeam dubitare, plus quàm memini te dubitare. i. cũ dubitares de mea, Valla diceret dubitasse. Nam cum ii expulissent me ex repub. i. administratione eius, qui putarant, id est putauerant. illam, scilicet rempub. non posse cadere, me stante, id est tantisper dum ego starem in ea, memini me audire, iterum cum præsenti ponit memini iuxta regulam Agretianam, ex multis hospitibus qui uenerant

Memini

rant

rant ad me ex Asia, in qua tu eras, te confirmare.i.ꝙ tu confirmares, & assereres firmiter, de reditu meo.s.in urbẽ ab exilio, glorioso, & celeri. Si ratio quædam disciplinæ uetustæ.i.diu obseruatæ, uidelicet auguralis apud Hetruscus repertæ. Vnde Luca. Hæc propter placuit Tuscos de more uetusto Acciri uates. Et Ouid. Augur erat, nomen longis intercidit annis, Nuper ab Hetrusca uenerat exul homo & cętera. quam acceperas à patre, sup. tuo uiro nobilissimo, atque optimo, non fefellit, cum diceres me cito rediturum, nec quidem nostra diuinatio fallet nos.s.de reditu tuo, quam.s.diuinationem, hoc est diuinandi peritiam, nos consecuti sumus.i.obtinuimus, tum.i.partim, monimentis, atque pro.i.præceptis, uirorum sapientissimorum, & plurimo studio doctrinæ.s.auguralis, ut tu scis, tum.i.partim, magna uarietate temporum nostrorum, in qua multa experiri licuit. Cui quidem diuinationi nos confidimus plus, hoc.i.propter hoc, ꝙ es, nihil fefellit oino nos unquam in his rebus tam obscuris, tanq;.i.& tam perturbatis. Dicerem.i.recitarem tibi, quæ dixissem antea futura, ni.i.nisi uererer, ne uiderer fingere, sup. ea, ex euentis.i.iis quæ euenerunt. Sed tamẽ plurimi sunt testes, me &.i.simul, commonuisse initio.i.ab initio belli, Pompeium ne coniungeret se.s.per affinitatem cum Cæsare, & postea ne seiungeret.i.separaret se à Cæsare, quia, sup. uidebam opes senatus frangi coniunctione.s. duorum principum uirorum, & bellum ciuile excitari, disiunctione.i.dissensione eorum. Atqui.i.sed quo modo ego utebar Cæsare familiarissime, & faciebam Pom. plurimi, meum consilium erat tum.i.simul, fidele Pompeio, tum.i.simul, salutare utriq;.s.tam Pom.ꝙ Cæsari. Prætereo quę uiderim.i.prænouerim, pꝫterea.i.pter iam dicta. Enim id est quia, ego uolo hunc.i.Cæsarem, meritum optime de me, existimare me suasisse Pompeio ea, quibus si ille, scilicet Pompeius paruisset, diuisset. hic, id est Cæsar, esset quidem clarus in toga.i.in senatu pacifico, sed non haberet tantas opes, nunc habet.

Eundum in Hispaniam censui. quod fecisset, ciuile bellum nullum om fuisset. Rationem haberi absentis non tam pugnaui, vt liceret, quàm vt, quando ipso consule pugnante populus iusserat, haberetur. Causa belli orta est. Quid ego prætermisi aut monitorum, aut querelarũ, cũ vel iniquissimã pacẽ iustissimo bello anteferrem? Victa est authoritas mea, non tam à Pompe. (nam is mouebatur) quàm ab iis, qui duce Pompe. freti per opportunam & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsum ex Italia, manente me quoad potui. sed valuit apud me plus pudor meus, quàm timor. veritus sum deesse Pompe. saluti, cum ille aliquando non defuisset meæ. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, vt in fabulis Amphiaraus, sic ego prudens, & sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus. Quo in bello nihil aduersi accidit non prædicente me. Quare, quando vt augures, & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te authoritatem augurii, & diuinationis meæ: debebit habere fidem nostra prædictio. Non igitur ex alitis uolatu, nec ex cantu sinistro oscinis, vt in nostra disciplina est: nec ex tripudiis solistimis,

EVNDVM in Hispaniam.ut Pomp. iret in Hispa. quæ prouincia erat ei decreta, quod si Pompe. fecisset, dicebat Cæ. se uenturum ad urbem sine exercitũ. Rationem, respectum. Absentis. Cæ. ut ei decerneretur consulatus sequentis anni. Licet ab.n.hoc.ipse p amicos suos petiuerat. Vt liceret.ut permitteretur & concederetur etiã contra consuetudinem. Ipso cõsule. Paulo Aemi. quẽ Cæsar mille & quingẽtis sestertiis facile corruperat, & in partes suas traxerat, cum ante aduersaretur ei. Anteferrem. præponerem.i. cum mallem etiam pacem cum incommodo nostro, ꝙ gerere bel. Iustissimum. sic sup. ad T. Messi. quanuis tota conditione pacem accipere maluí, ꝙ uiribus cum ualentiore pugnare. HVBER.

MOuebatur. meis monitis.i.assẽtiebatur meis suasionibus. Putabant ui.il.i.putabãt quod si Põ. fuisset uictor potuissent ipsi augere rem familiarem suam, & consequi omnia quæ cupiebant. Quiescente me .i.nihil agente, nec faciente uerba de hoc bello. Manẽte. remanente. Domi. cum non exirem ad illud bel. ut su. ad. M. Mar. epi. quę incipit. Et si itaque neq; tu multum interfuisti, & ego id semper egi, ne interessem. Pudor. uerecundia, pudebat eum me non sequi Pompe. & eius salutem non tueri, qui meę saluti non defuisset, cum me in exilium eiectum restituendum curauit. Aliquando. aliquo tempore. Itaq; dicit Cic. se honestis & excusabilibus causis motum profectũ fuisse ad illud bellum, sciens, & cognoscens omnes Pompeianos succubituros, & comparat se Amphiarao uati filio Oeclei, unde & Oeclides dicitur ab Ouid. & à Statio. Hic cum sciret se esse periturum in bello Thebano latebris se occuluerat, id nemine sciente præter Eriphylem uxorem, quæ corrupta à Polinice monili aureo Argiæ uxoris suæ, indicauit maritum, qui compulsus profectus est ad bellum Thebanum, licet sciret se esse periturum, & ibi hiatu terræ absorptus est, ut late scribit Sta. Dicit ergo Ci. se imitatum fuisse Amphiaraum, quia licet uideret exitum belli, & sibi & Pompeianis aduersum, tamen ad id profectus est. Prudens. per me intelligens. Sciens. per alios. Pestem. cladem. Prædictis. superioribus diuinationibus, quas feci ante hæc bella. Constitus. collocaui. Augures. qui ex garritu auium futura prædicebant, hæc scientia nunc omnino interiit. Astrologi, qui ex cursu motuque, & natura astrorũ plerunque futura deprehendunt, sed interdum etiam falluntur. dicit ergo Cice. Non igitur.i. non facio tibi diuinationem meam rebus tuis ex uolatu uel garritu auium, uel ex aliis rebus quas obseruant augures. Sed habeo alia signa multo certiora, scilicet naturam, & mores Cæsa. & naturam temporum ciuilium. Ex uolatu alitis. Virgil. & præpetis omnia pennæ.

Oscines næ. Oscinis. uolucris, qui uoce, & o re dat augurium. Nam uolucres, ex quibus capitur augurium, aut dicun-
Aues tur oscines, quod ore canant, aut præpetes. i. uolantes, ꝙ uolatu deut augurium. Disciplina. scientia augurali
Præpetes Ex tripudiis. ex saltationibus quibusdam, quæ quadam obseruatione in sacris fiebant, unde cum in dedica
Prouerbium tione Capitolii, ut scribit Liuius nunciato aduentu hostium, cæteri omnes acceptis armis, relicto sacrificio cis occurrissent, solus senex inuentus est saltans, quę res effecit ut piaculum admissum non esset, unde natum
Salua res est est prouerbium, Salua res est, saltat senex. Tripudium autem dicitur, quasi tritio pedum. Solistimis. terre-nis, à solo, ꝙ in solo fierent huiusmodi tripudia, alii dicunt locum esse ubi aues uersantur, quod non satis ꝓ
Tripudiū bo. Solistimus autem dicitur, sicut legitimus, ubi additio nihil significat.
Solistim⁹ ☞ EGO censui, dicit quæ negauit se dicturum Pompeio, eundem, sup. fuisse in Hispaniam, quod si fecisset. i.
ASCEN. si iuisset in Hispaniam, bellum ciuile nullum fuisset. Ego non iam. i. tantopere. pugnaui. i. quasi pugnando asserui, ut liceret rationem. i. respectum beneuolum in consulatu conferendo, absentis. s. Cæsaris, quia Cæsar absens petiit consulatum sibi deferri, quod illi lege negatum est, quam sup. pugnaui, ut haberetur. s. ratio absentis, postquam licuit, quando ipse populus iusserat, ipso consule. s. Paul. Aemi. pugnante. i. acriter decertante pro eo, quia Cæsar eum pecunia in sententiam suam traxerat. Causa belli orta est, eo ꝙ consulatus, & ꝓrogatio imperii Cæsari negata. Quid aut monitorum aut querelarum ego prætermisi? quasi dicat nihil, cum anteferrem bello iustissimo, pacem, uel. i. etiam, iniquissimam? Authoritas mea est uicta. i. oppressa, non tam à Pompeio, nam is monebatur. s. authoritate mea, q̃ ab iis qui freti duce Pompeio, ut Cato, Marcellus, Seruius &c. putabant uictoriam belli fore peropportunam. i. ualde accommodatam, &. i. simul, rebus domesticis suis, &. i. simul, cupiditatibus suis. Bellum est susceptum. s. contra Cæsarem, me quiescente, bellum, sup. est depulsum ex Italia, quia in Epirum, & deinde in Pharsaliam translatum, me manente. s. in Italia, quoad, id est quandiu potui, sed pudor meus ualuit apud me plus quàm timor, hoc est plus feci propter pudorem, qui ne deessem Pompeio me traxit ad bellum, q̃ timor quem de infœlici exitu cœperam, retraxit. nã, sup. ueritus sum deesse saluti Pompeii, eum ille. s. Pompe. non defuisset aliquando meæ. s. saluti, quia eo rogante reductus sum

Itaque ego uictus, alii legunt inuitus uel officio. s. Pompe. debito, uel fama bonorum. s. uirorum, qui Pompeium sequebantur, uel pudore, ego ut Amphiaraus, aut Amphiareus, sup. profectus est, ad bellum Thebanũ cum Argiuis, ut in fabulis. i. sicut habetur in fabulis, ꝙ coactus est ire ad id bellum unde præuiderat se non rediturum. Cum. n. Amphiaraus Oeclei filius esset diuinandi peritissimus, & uidisset si ad id bellum quod Argiui Thebanis inferebant iret, se non rediturum, occuluit se, sola uxore Eryphile nomine conscia, quæ corrupta à Polinice monili aureo Argiæ uxoris eius indicauit maritum, atque ita compulsus ad bellum profectus est, in quo præuiderat se periturum, periitque. nam ut Ouid. tangit, & ad longum in Thebaide Statius narrat, hiatu terræ ibi absorptus est. profectus sum sic prudens, & sciens ad pestem. i. perniciem, ante oculos. s. mentales positam, in quo bello nihil aduersi accidit me non prædicente. i. quod non fuerit à me prædictum.

Quare quando. i. quandoquidem, aut quomodo. i. quoniam, ut augures. Astrologi qui solent, ego quoque. i. etiam, augur publicus, quia in augurum collegio sacerdos, constitui apud te ex prædictis meis superiorib⁹, qui. s. uera comperta sunt authoritatem augurii. s. scientiæ auguralis, & diuinationis meæ, prędictio. i. prophetia nostra debet habere fidem. i. credulitatem passiue. Igitur ego non auguror tibi ex uolatu alitis. i. auis, nec ex cantu sinistro. i. à sinistra parte, aut aduerso, oscinis. i. ore canentis auis. Vt est in disciplina nostra. s. augurali, nec ex tripudiis solistimis. i. solo tenus, aut super solum factis.

☞ SOMNIIS. quæ ut scribit Vale. lib. pri. certis inter
HVBER. dum imaginibus uelata sunt, sicut probat exemplis, de generibus eorum quæ uidimus in somniis, scribit abunde Macrob. Obseruem. inspiciam. Illis. s. signis quæ ex cantu, uel ex uolatu auium capiuntur, & ex cæteris, quæ supra dixit. Via. ratiõe. Hæc sunt. s. signa.
Clemens Clemens. dicitur qui etiam remittit de eo quod posset persequi iure. Querelarum tuarum. nam Cæcinna querebatur, illo libro, quod cum Cæsar esset tam mitis, & clementis ingenii, inductus esset ad occupãdam rempub. Delectatur, Cæsa. Cedit, indulget, obtemperat. Incensis officio, quæ ex officio & debito proueniunt, sicut sunt, quæ pro te à me & cæteris amicis tuis fiunt ex officio quia ita tenemur. Non inanibus. uanis, sine causa. Ambitiosis. quæ ex ambitione proueniunt, non autem ex officio. Hetruria, Tuscia, unde est tuæ gentis origo. Consentiens. petens nobiscum ut tu restituaris. Mouebit. flectet ipsum C[æs]atem. Cur hæc. ponit obiectionem, quam posset facere Cæcinna, quare his rationibus, quas supra dixit adhuc non sit reuocatus. Profecerũt. ualuerunt. Quia. responsio obiectionis. Iustius, quia non solum fauisti Pompeio contra eum, sed etiam scripsisti in eum. Quæ spes ab irato? quid ergo sperare ab eo possem, si mihi iratus est. Eodem. responsio obiectionis, & dicit cur spes sit habenda, quia Cæsar sperat se posse laudari aliquando ab eo, à quo notatus fuerat, & uituperatus, & idem ingenium ei aliquãdo profuturum, à quo ante sit læsum. Acutus. subtilis ad intelligendum. Parte Italiæ minime contemnẽda. i. Hetruria egregia regione, & industria hominum

a aut somniis tibi auguror: sed habeo alia signa quæ obseruem. quæ & si nõ sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notantur autem mihi ad diuinandum signa duplici quadam via. quarum alteram duco è Cæsare ipso: alteram è temporum ciuilium natura, atque ratione. In Cæsare hæc sunt: mitis, clemensque natura, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarũ. accedit, quod mirifice ingeniis excellentibus quale est tuum, delectatur. præterea cedit multorum iustis, & officio incẽsis, nõ inanibus aut ambitiosis voluntatibus. In quo vehementer eum cõsentiens Hetruria mouebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui iustius videtur irasci posse, concesserit. Quæ est igitur inquies, spes ab irato? Eodem fonte se hausturum intelligit laudes

suas

ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus. Poſtremo homo eſt valde acutus, & multũ prouidens: intellgit te hominem in parte Italiæ minime contemnenda facile omnium nobiliſsimum, & in communi republi. cuiuis ſummorum tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi Romani parem, non poſſe prohiberi repu. diutius. Nolet hoc temporis potius eſſe aliquando beneficium, quam iam ſuum. Dixi de Cæſare: nunc dicam de temporum, rerumque natura. Nemo eſt tam inimicus ei cauſæ, quàm Pompeius animatus melius, quam paratus ſuſceperat, qui nos malos ciueis dicere, aut homineis improbos audeat. In quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiam, & ſapientiam Cæſaris. nunquam niſi honorificentiſsime Põpeiũ appellat. At in eius perſonam multa fecit aſperiꝰ.

præſtanti. erat enim Cæcinna Hetruſcus gente. Parẽ cuiuis ſummorum tuæ ætatis.i. qui ſis pae cuilibet eorum, qui in ætate tua ſunt ſummi. Nolis. ſenſus eſt cum Cęſa. intelligat ſe non poſſe diutius prohibere te patria, & neceſſe eſſe, ut te aliquando reſtituat, nolet, ne uideatur magis facere ex neceſſitate temporis, quàm ex beneficio ſuo. Dixi de Cæ.i. de ſignis quæ ex Cæſ. capiebam. Melius animatus quàm paratus.i. maiori animo & uoluntate defendendæ reipub. quã apparatu armorum & militum. Qui audeat dicere nos malos. qui audeat dicere male feciſſe, & eſſe ciues malos. quamuis enim fortuna nobis male reſponderit, tamen nemo audet reprehendere id quod fecimus, licet ſit inimicus cauſæ Pompeianæ. Admirari. cum quadam admiratione laudare. Appellat. nominat. Niſi honorificentiſſime, id eſt cum ſummo honore, quod quidem ſignum magnæ eſt grauitatis, nam fere omnes ſolent de inimicis ſuis maledicere.

At. obiectio, quaſi dicat quid prodeſt quod eum honorificentiſsime appellet, ſi in eius perſonam multa acerba fecit, quia eum oppugnauit, & perſecutus eſt ad mortem.

☞ AVT ex ſomniis, ſed habeo alia ſigna quę obſeruem. Quæ. ſ. ſigna, etſi. i. quamquàm, non ſunt certiora illis, ſcilicet auguralibꝰ, quod dicit, quia illi ſcientiæ iuratus erat, habent tamen minus, uel obſcuritatis, uel erroris. hoc quoque aſtrologi prætendere ſolent, ſcientiam uidelicet eſſe certiſsimam, ſed multos per errorem propter obſcuritatem labi, & cum uix quiſquam ſit qui non erret, deum excuſant qui aſtris imperet. Autem. i. ſed, ſigna notantur mihi ad diuinandum quadam uia duplici, quarum. ſ. uiarum, ego duco alteram à Cæſare ipſo. i. capite rei, alteram à natura, & ratione temporum ciuilium. Hæc ſcilicet ſigna reconciliationis tuę ſunt in Cæſare, natura mitis & clemens, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarum, accedit. i. additur, quòd Cæſar delectatur mirifice, ingeniis excellentibus, quale eſt tuum. Præterea Cæſar cedit uoluntatibus multorum iuſtis, iucenſis officio, non inanibus, aut ambitioſis. In quo ſcilicet propoſito Hetruria, ſcilicet patria tua, conſentiens, ſcilicet reductioni tuæ, mouebit, ſup. eum uehementer. Igitur, ſupple dices, cur hæc ſcilicet ſigna quæ in Cęſare ſunt, profecerunt adhuc parum. ſ. ad te reſtituendum. Reſponſio. Quia Cæſar putat ſe non poſſe ſuſtinere cauſas multorum, ſi conceſſerit tibi, cui uidetur poſſe iraſci iuſtius ſcilicet quàm illis, cum tamen minus iraſcatur. Igitur, inquies, qua ſpes eſt ab irato ſcilicet Cæſare, Reſponſio. Cæſar intelligit ſe hauſturum laudes ſuas eodem ſonte ſcilicet ingenii tui, è quo ſit aſperſus. i. ſparſim notatus, leuiter. i. modice. Poſtremo homo, ſcilicet Cæſar, eſt acutus ualde, & prouidens multum intelligit, ſup. ſe non poſſe prohibere diutius à repub. te hominem facile nobiliſsimum omnium, in parte Italiæ contemnenda minime, uidelicet in Hetruria, & intelligit te in republi. communi ſcilicet Romanis, & Hetruſcis municipibus, hoc eſt Romana. Alii legunt in communi repub. te parem, cuiuis. i. cuilibet, ſummorum, ſcilicet uirorum ætatis tuæ, uel ingenio, uel gratia, uel fama populi Romani, & nolet hoc ſcilicet reſtitutum eſſe reipubli. eſſe aliquando, id eſt tandem, potius beneficium temporis, quia prohibere diutius non poſſet, quàm ſuum, ſi eum poſſet prohibere noluerit. Dixi de Cæſare, dicam nunc de natura tẽporum & rerum. duas enim has diuinandi uias præſcripſit. Nemo eſt tam inimicus ei cauſæ quam Pompeius ſuſceperat. ſ. tutandam, eſt, ſup. animatus melius, quàm paratus. i. inſtructus, qui audeat dicere nos. ſ. Pompeianos, ciues malos, aut homines improbos, in quo. ſ. uerecundiæ genere, ego ſoleo admirari grauitatem, & iuſtitiam, & ſapientiam Cæſaris, qui, ſupple nunquam appellat, id eſt nominat, Pompeium niſi honorificentiſsime. At, id eſt ſed dices, ſupple ꝙ Cæſar fecit in, id eſt aduerſus perſonam eius. ſcilicet Pompeii, multa aſperius, id eſt ualde, aut nimis aſpere. Reſponſio. ASCEN.

Armorum iſta, & victoriæ ſunt facta, nõ Cæſaris. At nos quemadmodum eſt cõplexus? Caſſium ſibi legauit, Brutum Galliæ præfecit, Sulpitium Græciæ, Marcellum, cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. Quo igitur hæc ſpectant? Rerum hoc natura, & ciuilium temporum non patietur, nec manens, nec mutata ratio feret: primum, vt non in cauſa pari eadem ſit & conditio,

☞ ARMORVM. diluit obiectionem, dicens Cæſa. ea feciſſe contra Pompe. non natura ſua, ſed natura bellorum, & uictoriæ quæ faciunt, ut interdum inſolentiores ſimus, quàm deceat. Iſta ſunt armorum, id eſt iſta ex armis proueniunt. Nos. me Cic. & alios, qui fuimus ſibi aduerſarii. Legauit ſibi. legatum ſuum fecit, licet fuiſſet Pompeianus. Brutum M. Brutum. Præfecit Galliæ. ſcilicet fecit præfectum & prætorem Galliæ. nam ei à Cæſare magna fides habebatur, qui hanc præturam aſſecutus erat quartum in annum conſul futurus competitori Caſſio prælatus, author Plutarchus in uita Cęſaris. Marcellum. M. de quo ſupra libro quarto. Reſtituit. conceſſit reditum in patriam, ut ſupra libro quarto ad Seruiũ Sulpitium epiſtola quæ incipit. Accipio excuſationem, & epiſtola Seruii quæ incipit. Et ſi iucundiſsimum. HVBER. Legare

Quo.

Quo.quorſum,ad qoid. Spectant. pertinent.Hæc. quæ dixi.Nec manens.permanens in eodem ſtatu. Nec muta.nec tacens,ſed loqnens pro te.Feret.patietur. Vt non in cauſa pari.i.ut enm Brutus,Marcellus,Caſſios & Seruius fuerint io eadem cauſa,& Cæſar eis placatus ſit,in eadem canſa nõ placetur, & mitigetur etiam tibi, & eandem habeas fortunam,quã ipſi habuerunt. Deinde ſubaudi ooo faceret ratio. Notati.infecti. Nulla ignominia. nulla infamia, qui nihil mali admiſerunt. In qnam.ciuitatem. Tnt condemnari ſcelerum,id eſt tot homicidæ,& alii ſceleratí oiri.Quo non nterer.id eſt quod non dicerem tibi,ſi de eo haberem aliqood dubinm,ſed poti⁹ cõſolarer te ex conſcientia tuorum conſiliorum,& factorum.Explorata.certa,noo dubia. Noo nimis laudandum.quia oõ eſt magni animi offerre ſe tantum his rebus,de quibns oullum omnino nidet eſſe periculum, ſed obiicere ſe periculis cum ratiooe utilitatis. Poſſe accidere ot uince. id eſt poſſibile, ot ita poſſemns nioci,ſicut uiocere. Noo debere.ſubaudi uterer eaconſolatione, ſcilicet te nnn debere eſſe paratum & cæte.Literæ.id eſt ſtudia literarum Recentium norum. Externos.peregrinos,utputa Græcos, Carthaginenſes,Athenienſes,Thebanos,quibus peſſimi,& infœliciſſimi caſus enenerunt,ſicut Hannibali, Themiſtocli,Cimoni, Epaminundæ, & aliis quam plurimis. Quaſi,tanquam,& quodammndo. Communis.generalis omnibus, cum uidemus nemioem eſſe immnnem caſuum fortnoæ.Turba. turbatione.

Hic, Romæ. Perdita.amiſſa. Quam bona. quàm proſpera,quàm ſi eſſet io flore. Hnc geoere.i.conſolationis.

HVBER. ☞HVIC.filio,habebat enim filium Romæ,cui Cice. dicit ſe pollicitnm eſſe omnem operam. Ani.quãtum ad coofilia,& cogitationes. Corporis. eundo in ſenatom ad Cæ.& ad alios pro eo, & agendo reliqua,quæ opus eſſent. Detuli.præſtiti. Hoc amplius tanto magis,ſnbandi pollıecor. Amplectitur. fouet,capit in numerum ſuorum. Familiares eius. ſubaudi amplectuntur me, Sicuti neminem.i.ita, ut neminem alium ſic amplectantur. Apud quem.ſ. Cæſarem. Quicquid nalebo.quicquid potero. Tibi,pro te,in fauorem tuom. Cum fortitudine.conſtantia,& fortitudine. Spe optima. quæ ſolet maxime ſuſtinere homines. Suſtentes.tuearis, te fortem

ASCEN. præſtes.

☞ISTA.ſ.quæ duriora ſunt,ſuot facta armorum, & uictoriæ, oon Cæſaris. At.i.ſed,e contrario,quemdum eſt complexns nns.ſ.Pompeiann.q.d.humaniſſime,quia legauit id eſt legatum conſtituit ſibi Caſſium, præfecit Galliæ Brutum,à quibus duobus potiſſimum poſtea occiſns eſt,præfecit,ſup. Græciæ.Sulpitium.ſ.Seruiom,reſtituit Marcellum cui maxime ſuccẽſebat.i.iraſcebatur,cum ſumma dignitate illius.ſ. Marcelli,qni tamen patriam uidere non potuit à familiari ſuo Atheois interfect⁹.Igitur quo.i.ad quid, ſpectant hæc? Natura rerum & temporum ciuilium .ſ.bellorum,quæ tandem ſedari debẽt,noo patietur, oec ratio manens.ſ.in pectoribus hominum,nec mota.i. quæ non eſt ſcripta, ſed in animn lncata, feret.i. patietur,primum.i.id primum oon patietur,nec feret,ut non ſit eadem & conditio, & fortuna omniũ

Reuertor in cauſa pari,deinde, ut uiri booi, & nulla ignomi-

& reuerto nia ontati,nnn reuertantur in eam ciuitatem,in quã reuerterunt. Ergo utrunqne dicitur, & reuertor, & reuerto, ſed reuertit quis,quaſi ſe hoc ſponte ſua, reuertitur quodammodo ab alin,ſed nt ex hoc loco patet, confundetur, tot.ſ.ciues condemnati,ſup. cri

& fortuna omnium: deinde, ut in eam ciuitatem boni viri, & boni ciues nulla ignominia notati non reuertantur, in quam tot nefariorum ſcelerum condẽnati reuerterunt. Habes augurium meum; quo, ſi quid at dubitarem, non potius uterer,quàm illa conſolatione,qua facile fortem uirum ſuſtentarem. Te,ſi explorata victoria arma ſumpſiſſes pro republi.(ita enim tum putabas)non nimis eſſe laudãdum.ſin propter incertos exitus, euentusque bellorum, poſſe accidere ut uinceremur, putaſſes: non debere te ad ſecundam fortunam bene paratum fuiſſe,aduerſam ferre nullo modo te poſſe. Diſputarem etiam quanto ſolatio tibi conſcientia tui facti,quantæ delectationi in rebus aduerſis literæ eſſe deberent.Commemorarem non ſolum veterum, ſed horum etiam recentium, uel ducum, vel comitum tuorum grauiſsimos caſus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT ENIM DOLOREM COMMVNIS QVASI LEGIS, ET, HVMANAE CONDITIONIS RECORDATIO. Exponerẽ etiam quemadmodum hic,& quanta in turbatione, quantaque in confuſione rerum omnium viueremus.neceſſe eſt enim minore deſyderio perdita republi.carere, quàm bona. Sed hoc genere nihil opus eſt: incolumen te cito, vt ſpero, vel potius, vt proſpicio, videbimus. interea tibi abſenti, & huic, qui adeſt imagini animi, & corporis tui, cõſtantiſſimo, atque optimo filio tuo,ſtudium, officium, operam, laborem meum: iampridem & pollicitus ſum, & detuli. Nunc hoc amplius: q me amiciſſime quotidie magis Cæſar amplectitur: familiares quidem eius ſic, vti neminem. apud quem quicquid valebo, vel authoritate, vel gratia,valebo tibi. Tu cura, vt cum & fortitudine animi tum etiam ſpe optimorum ſuſtentes. Vale.

☞Ex.vi. Epiſtula. Vereor ne deſyderes.

☞Exponerem etiam quemadmodum hic, & quanta in turba,quantaq; in conſuſione rerum omnium uixerimus.Tu cura,ut cum firmitudine te animi, tũ etiam ſpe optima ſuſtentes.

ſcilicet

mine scelerum nefariorum hoc est in ciuitatem Romanam. Tu habes, id est, intelligis augurium meum, quo scilicet augurio, non uterer potius si addubitarem quid, id est aliquid, quàm illa consolatione, quàm sustétarem, ne labatur animo, facile uirum fortem. Consolatio autem est, te non esse nimis laudandum, si sumpsisses arma, uictoria parta pro repub. tu enim putabas tunc, scilicet cum arma sumeres ita scilicet pro repu. arma te sumere, & à republi. uictoriam statutam. Sin, id est, sed si putasses posse accidere, ut uinceremur, propter incertos exitus, & euentus bellorum, te non debere fuisse paratum bene. i. decenter, aut multum, ad fortunam secundam. i. prosperam, & sup. nullo. i. non ullo, non posse ferre ullo modo aduersam scilicet fortunam. Etiam siquid addubitarem de augurio meo, disputarem. i. disputando adducerem contra te, quanto solatio conscientia, scilicet recta, facta, facti tui, sup. deberet esse tibi. ue pro uel, quantæ delectationi, literæ. i. scientiæ, & doctrinæ tuæ, deberét esse tibi in rebus aduersis, quia maximę. Turpe enim est homini docto id non posse facere, quod faciendum ex philosophiæ præceptis didicerit, ac aliis faciendum esse subinde præceperit, præsertim in moralibus, quæ non discimus, ut sciamus, sed ut boni efficiamur. Commemorarem, sup. etiam grauissimos casus non solum ueterum. s. ducum. Sed etiam horum recentium, uel ducum, uel comitum tuorum, etiam nominarem multos claros uiros externos, ut Lacedæmonios, Thebanos, Athenienses. Enim. i. quia recordatio quasi cõis legis, & cõditionis hũanæ, leuat. i. minuit, aut mitigat dolorẽ. Etiã exponerẽ tibi quemadmodum uiueremus, hic. s. Romę, & in q̃ta turba & in quanta confusione rerum omnium. Enim. i. quia necesse est, carere sup. cum minore desyderio, repu. perdita, quàm bona. i. salua, & locuplete, sed nihil opus est sup. tibi hoc genere. s. consolationis, nos uidebimus, ut spero. Vel potius, ut prospicio, te cito. i. propediem incolumen. Interea ego iampridem. i. iam à plusculis diebus, & pollicitus sum, & detuli. i. exhibui tibi absenti, & huic imagini animi tui, & corporis tui. s. filio tuo constantissimo. s. in paterna pietate, aut uirtute, & optimo, qui adest. i. presens est nobis, studium, officium, operam, laborem meum. Nunc sup. deferam, uel est. Hoc amplius, ꝙ Cæsar amplectitur me amicissime quotidie magis, quidem id est certe, familiares eius scilicet Cæsaris supple amplectuntur me, sicuti neminem. i. ita, ut neminem tantopere, apud quem scilicet Cæsarem, quicquid ualebo, uel authoritate, uel gratia, ego ualebo tibi. s. ad utilitatem tuam. Tu cura, ut sustentes te, cum. s. ita sit, ꝙ sustentes te fortitudine animi tui, tum. i. tunc, magis decet, ꝙ sustentes te spe optima, scilicet de reditu habenda.

Aulus Cæcinna M.C.S.D.

7 QVod tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro & miserere temporis. Filius (vt audio) pertimuit, neque iniuria, si liber exisset (quando non tam interest, quo animo scribatur, q̃ quo accipiatur) ne ea res inepte mihi noceret, cũ præsertim adhuc styli pœnas dẽ. q̃ quidẽ in re singulari

HVBER. QVod tibi. Eiectus fuerat in exilium Cæcinna, ut supra diximus, quia, non solũ secutus fuerat partes Pompeianas, sed etiam quia scripserat contra Cæsarem, petiuerat autem Cic. sæpe eum librum à Cæcinna. Itaque Cæcinna se excusat, ꝙ tardi⁹ hic liber redditus sit Ci. quia eius filius ad quem miserat, non ausus fuerat eum edere, ne fortasse noceret patri, si in alicuius ex inimicis suis manus peruenisset. Postea uero ostendit, q̃ difficile genus scribendi aggressus sit, & præcipue, cũ nõ ausus sit laudare, quod debuerat neque etiam reprehendere, quæ reprehendẽda fuerant. Postremo orat Ci. ut eius defensionem suscipiat, neq; respiciat filium suum, quoniam est adolescens, & imperitus rerũ, neq; expectet dũ rogetur, sed sponte faciat quicquid putabit interesse ipsius Cæcinnæ. Tam celeriter. tã cito ut uolebas. Miserere temporis. indulge conditioni temporis. Filius. meus, ad quem miseram librum. Pertimuit. sensus, & ordo est, filius meus timuit ne ea res noceret mihi inepte, si liber exisset ex manibus suis. Inepte. stulte. Ea res. s. dare librum. Quando. quoniam. Non tam interest. non tam refert. Quo animo. multa enim bono animo simpliciter scribuntur, quæ interdum in malam partem accipiuntur. Dem pœnas. patiar pœnas. Stili. scripturæ. In qua re. s. quod dem pœnas stili.

sum fato. NAM cum mendum scripturæ, litura tollatur, stultitia fama multetur, meus error exilio corrigitur: cuius summa criminis est, quòd armatus aduersario male dixi. Nemo nostrum est, ut opinor, quin vota victoriæ suæ fecerit, nemo quin etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipso tempore, vt quamprimum Cæsar superaretur optaret, hoc si non cogitat, omnibus in rebus fœlix est. si scit, & persuas⁹ est: quid irasci tur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem: cum ignorit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra eius sa-

HVBER. SVM fato singulari. sum infortunio præcipuo, & quod nulli alii euenit, nisi mihi. Mendum. uitium. dicitur enim & hoc mendum, & hæc menda fœmini generis. Tollatur litura. nam quotiens aliqua scriptura habet mendam solet tolli menda linendo, & fœdando ipsam scripturam. Stultitia. subaudi cum stultitia multetur fama. i. patiatur pœnas fama, quia de stulto omnes libere loquuntur. Fama. i. infamia, maledicendo in ea. Meus error. quem admisi scribendo male de Cæs. Corrigitur. multatur. Exilio. quia eiectus sum è patria. Cuius. erroris. Summa est. i. uniuersa causa & omnium rationum collectio. Armatus. cum pugnarem aduersus eum. Aduersario. Cęsari. Maledixi. scribendo. Nemo probat se fuisse omnium infœlicissimum, quia punitus sit ob minorem culpam, q̃ alii: dicit enim omnes fecisse uota diis, ut Cæsar uinceretur, & tamen de huiusmodi uotis neminem esse multatum, se autem multatum sola scriptura. Nostrorum. ciuium Romanorum. Quin. qui non. Victoriæ suæ. ut esset uictor. Cum. quando. Immolaret. sacrificaret diis.

Mendum

Menda

periculum struas, non ascensum pares, sic tot malis cum victum, tum fractum studium scribendi, quid dignum auribus, aut probabile potest afferre? Cum vero ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore contremisco, non pœnæ metu, sed illius iudicii. totum enim Cæsarem non noui. quem putas animum esse, vbi secum loquitur? Hoc probabit, hoc verbum suspitiosum est, quid si hoc muto? at vereor, ne peius sit. Age vero, laudo aliquẽ? nũ offendo? cũ porro offendã, quid si nõ vult? Armati stilũ persequitur, victi, & nondũ restituti, quid faciet? Auges etiã tu mihi timorem, qui in oratore tuo caues tibi per Brutũ, & ad excusationem sociũ quæris.

dignum auditu, & quod satis probari possit. Male hærentes, male fixos. Struas efficias: & est secunda persona pro tertia, & struas pro struet eleganter positum, tempus pro tempore. Non pares. non parabis. Ascensum. cuius causa maxime efficiuntur scalæ. Si. adaptatio similitudinis. Victum. fatigatum. Et fractum. penitus debilitatũ. Quid. quasi dicat nihil. Dignum auribus. dignum auditu.

Probabile. quod probari & placere possit. Veni ad nomen Cæsaris. i. cum fuit mihi nominandus Cæsar.

Contremisco. propter timorem. Non illius. dicit se non tremere propter timorem pœnæ quam expectat à Cæsare: sed propter timorem eius iudicii, de qua uoluntate & proposito scriptorum, ne fortasse in aliam partem accipiat, quàm scripserat Cæcinna, & iudicet aliter, quàm ipse senserit. Pœnæ. punitionis. Totum Cæsarem. i. totum animum Cæsaris. Loquetur secum. dicit intra se ea, quæ de eo scripsi. Hoc probabit. aliud dicet bene scriptum esse. Suspitiosum est. quia potest trahi ad uituperium suũ. Quid si. ratiocinatur secum Cæcinna, & dicit se non posse non timere iudiciũ Cæsaris: quia si etiam mutet id, quod est suspitiosum, neretur ne peius sit. Age laudo, scilicet Cæsarem, uel laudo aliquem. i. scribo de laudibus alicuius. Non offendo, scilicet cum laudo aliquem. Cum offendam. i. quanuis offendam. Quid si. ratio est quare offendat, cum tamen nõ offendat, quia fortasse non uult Cæ. Cæcinnam aliquem laudare. Armati. i. mei, qui adhuc gero bellum cum eo. Victi. scilicet mei. i. quid faciet, cum ero uictus. Auges timorem. facis me magis timere. In oratore. in libro, quem de oratore scripsisti. Caues. prouides tibi. Per Brutum. quem facis loqui de Cæsare, times ne tu uidearis de eo locutus esse. Socium. nam quod multis peccatur, multum est: quæris ergo socium Brutum, ne uidearis solus eum offendisse.

¶ AVTEM. i. sed, quis ignorat, hoc genus scripturæ, quo publice gesta scribuntur, debere esse non modo. i. non solum liberum, scilicet ab omni formidine. & fauore, sed supple etiam incitatum. i. stimulatum & uehemens, atque latum. i. diffusum quasi dicat, nemo. Maledicere alteri putatur esse solutum. i. liberum legibus, tamen cauendum est ne incidas in petulantiam. Laudare seipsum putatur esse impeditum, ne uitium arrogantiæ subsequatur, uerum. i. sed, solum laudare alterum putatur liberum, de quo scilicet genere laudãdi, quicquid detrahas, necesse est sup. ut assignetur, aut infirmitati, aut inuidiæ. At nescio an acciderit tibi ô Cicero, gratius. i. utilius & opportunius scilicet ꝙ parce, quàm si prolixe te laudarim. Nam primum. i. prima lex, aut primum decorum erat, non attingere, quod non poteram scilicet perficere, preclare quales putat laudes Ciceronis, secundum sup. erat facere beneficium, quàm peritissime. i. callidissime, hoc autem fit dissimulãter laudando, nam qui in laudem propensior est minus proficit, ꝙ deuinctus putatur, sed tamen, ego quidẽ sustinui me. i. personam historiographi iussi minus multa, & me quidem. i. non saltem posui. i. attigi complura. Quemadmodum & c. Probat se in ea perturbatione non potuisse seruare decorum scribendi, dicens. Igitur quemadmodum si gradus scalarum tollas. i. auferas, alios. i. quosdam, & incidas alios, relinquas nonnullos male hærentes. i. infixos, tu struas periculum ruinæ, & non pares ascensum. sic studium scribendi tum, i. partim uictum, tum. i. partim fractum, tot malis. i. aduersis rebus. Quid potest afferre dignum auribus, aut probabile. q. d. nimirum nihil. Vero. i. sed cũ ueni ad nomen ipsius Cæsaris, ego contremisco, plus est, q̃ si dicat ego contremui. q. d. adhuc timorem perseuerare, toto corpore, nõ metu pœnæ. s. inferendæ à Cæsa. sed iudicio, aut metu iudicii ipsius. i. propter iudicium faciendum de ipso Cæsare, non enim noui totum Cæsarem. i. animum eius, aut propter iudicium, quod de scriptis meis facturus sit Cæ. Nam quem animum putas esse sup. scriptori, ubi loquetur secum, dicens sup. Cæ. probabit hoc uerbum: hoc uerbum est suspitiosum. i. quod in malam partem interpretari possit, quid sup. erit si ego muto hoc. s. uerbum, at uereor ne sit peius. s. quod in illius locum inferetur. Age uero, est in deliberando adhortantis, & disputantis contra remorsum conscientiæ, si ego laudo aliquem. num. i. nunquid offendo. q. d. non, alii textus habent non, & in idem redit. Vero. i. sed, cum. i. quanuis, offendam, quid sup. fiet, si non uult. i. non admittit genus scribendi. Ipse persequitur stilum armati. s. adhuc contra se, & ita publici hostis, quid faciet sup. de stilo uicti, & nondum restituti. q. d. multo magis persequetur. Tu etiam ô Cice. auges mihi timorem, qui caues. i. prospicis tibi in oratore tuo. i. in libro de oratore per Brutum, & quæris socium ad excusationem. s. scripti. ASCEN.

Vbi hoc omnium patron⁹ facit, quid me veterem tuum, nunc omnium clientem sentire oportet? IN HAC IGITVR calumnia timoris, & cæcæ suspitionis tormento, cum plurima ad alieni sensus coniecturam, non ad suum iudicium scribantur, quàm difficile sit euadere

¶ VBI. sensus est: si tu patronus & defẽsor omniũ times loqui de Cæsare, quid oportet me facere, q nullius sum patronus, sed uetus cliens tuus, & à te sæpe defensus. Sentire. existimare, iudicare quasi dicat oportet me multo magis timere. Calumnia. uexatione. Calumniari enim interdum significat per fraudem, & rationem subdolosam uincendi causa litibus alium uexare. Tormento. cruciatu. Cæcæ. occultæ. Ad coniecturam. ad existimationem. Alieni sensus. alienæ interpretationis, & intellectus. Euadere. effugere, ne quenquam offendam, & periculum incurrem. HVBER.

Calũniari

pro me fiant. Proficiscantur, id est originem capiant, & ueniant, & perducantur ad exitum, id est optatum finem per te. Tu potes multum apud ipsum, scilicet Cæsarem, & potes plurimum apud amicos eius, quod Cicero ipse scripserat epistola superiore his uerbis. Nunc hoc amplius, quod me amicissime quotidie magis Cæsar amplectitur, familiares quidẽ eius secuti neminem. Si persuaseris tibi unum, scilicet hoc quod sequitur, hoc non esse muneris tui, id est non pertinere ad munificẽtiam tuam, ut facias si fueris rogatus, quid, id est aliquid, & supple aliter non, quanquam id. i. facere quod rogatus fueris, est magnum & amplum, sed persuaseris tibi, omne onus esse tuum, tu perficies, scilicet uotum meum de reditu, nisi forte ego impono tibi onus nimis stultũ in miseria, id est eo quod sum miser, & miseris uicina est stultitia, id est nimia affectio fœlicioris status, aut nimis impudenter, id est inuerecunde in amicitia, id est eo quòd sum tibi coniunctus uetere amicitia, licet autem amicorum deberent omnia esse communia, impudentis tamen esset omnia expostulare. Sed consuetudo tuæ uitæ, qui facilis & benefiens in omnes esse soles, dat utrique rei, scilicet & stultitiæ & impudentiæ excusationem. Nam quòd. i. quia tu consueuisti laborare pro amicis ita. i. tam attente, & accurate, ut omnia pro ipsis audeas, ut patuit de Milone, & aliis multis, quos in causa difficilima defendit, & absolutos reddidit. familiares. s. tui, non sperant, iam sic. s. te, pro se facturũ, quod tamen magnũ esset, nam non speramus nisi de quibus spes sit, sed imperant etiam tibi, sic. i. & stulte & impudenter, & tamen fœliciter, quia quæ imperant impetrant. Est ergo epistola imitatione digna, & ideo à Cicerone Ciceronis libro cum Ciceronianis collecta, & perpetuitate donata. Nam non est dubium nisi longe plures, aut responsiuas, aut à Cicerone scriptas fuisse, sed eas duntaxat conseruatas in rebus, aut dicendi maior est uenustas, aut ad eas, quæ conseruatæ sunt intelligendas maior opportunitas. Quod att. net ad librum. s. historiarum bellorum ciuilium, quem filius dabit tibi, peto ne exceat a te, aut ut corrigas ita ne noceat mihi. Prius autem dictum est. Sed tamen ego filio dixerã librum tibi legeret, & auferret, aut ea conditione daret si reciperes te correcturum, hoc est sit totum aliud taceres. Modestius ergo in sua persona de libro statuit in filii, nam non auferendum, sed sic duntaxat corrigendum, ut non noceat, monet.

M. C. A. Cæcinnæ. S. D.

CVm esset mecũ Largus homo tui studiosus locut⁹, cal. Ianuarias tibi præfinitas esse: quòd omnibus in rebus perspexeram quæ Balbus & Oppius absente Cæsare egissent, ea solere illi rata esse, egi vehementer cum his, vt hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, vti esse liceret. Qui mihi consuessent, aut libenter polliceri, si quid esset eiusmodi, quod eorum animos non offenderet, aut etiam negare & afferre rationẽ, cur negarent: huic meæ rogationi potius non continuo responderunt, eodem die tamẽ ab me reuerterũt: mihi hoc dederũt, vt esses in Sicilia, quoad velles, se præstaturos, nihil ex eo te offensionis habiturũ. Quum quid tibi permittatur cognouisti: quid mihi placeat, puto te scire oportere.

CVM esset. Cæcinna, ut supra diximus, uel e prohibitus edicto Cæsaris erat in Sicilia. consuluerat autẽ Cic. censeret ne ei diutius commorãdum in ipsa Sicilia, an in Asia proficiscen dũ quasi permitteretur ei esse in ipsa Sicilia si uellet, cum per edictum Cæsaris non liceret esse ultra calendas Ianuarias. Id enim tempus præfinitum ei fuerat à Cæsare, Cic. qui interrogauerat Balbum, & Oppium intimos Cæsaris, qui eius mentem nossent & exequerẽtur: scribit quid ei liceat facere, quantum audiuit ab istis. Deinde dat cõsilium suum, ut cõmoretur in Sicilia potius quàm in Asiam, & adducit rationes huius consilii. Postremo pollicetur se commendaturum eum Tit. Furfano, & cæteris familiaribus suis, cum primum Mutina redirent. dicit ex petitione amicorum Cæcinnæ scripsisse literas commendatitias ad Furfanum pro ipso Cæcinna, quorum exemplum infra scribit. Studiosus, tui amator. Præfinitas. assignatas, determinatas. Quod. quia. Rata. firma, stabilita. Illi. Cæsari, id est Cæsarem approbare oĩa, quæ illi egissent. Egi cum his. rogaui eos. Darent concederẽt, facerent mihi hanc gratiam. Liceret tibi permitteretur tibi, daretur tibi licentia. Esse. cõmorari. Quoad. quousque, quãdiu. Qui mihi. subaudi ipsi. Non offenderet, id est qui non consueuissent mihi promittere & concedere libẽter si quid esset quod i. õ displiceret eis. Et afferre rationem. quod signum grauium uirorum, & amicorum. Huic rogationi. quam de te feceram, ut liceret tibi esse in Sicilia. Non continuo. non statim, ut solebant, petierunt esse enim spacium ad respondendum. Tamen. licet non continuo respondissent. Eodem die. quo de te rogaueram. Dederunt. uel dixerunt. ut Virg. Sed tamen iste deus qui sit da Tityre nobis, id est dic, uel permiserunt, & concesserunt. nam supra dixit, ut darent hoc mihi. Præstaturos. effecturos. Nihil offensionis habiturum, id est quod nemo te offendet. Ex eo. scilicet quòd moreris in Sicilia, quamdiu uoles. Quando. quoniã. Oportere. decere. Quid placeat mihi. quid censeam tibi esse faciendum. HVBER. Dederunt

Actis his rebus literæ à te mihi sunt redditæ, quibus à me cõsilium petis, quòd sum tibi author in Sicilia ne subsidas, an vt ad reliquias Asiaticæ negociationis proficiscare. Hæc tua deliberatio non mihi conuenire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum, tibi non licere in Sicilia

ACTIS his rebus. impetrata à Balbo, & Oppio cõmoratione tua in Gallia. A te. nomine tuo. Sum author tibi. consulam tibi: & dicitur sum tibi author huius rei, & huic rei. Terent. in Adel. His rebus quas author. Subsideas. remaneas. Vir. Ima galea subsedit Acestes, licet eo loco alii sensus afferantur. Reliquias. id est ad ea, quæ ex negociatione, quã habes in Africa tibi restant agenda, ut epistola superiori de Asiatico itinere &c. Deliberatio. utrum remaneas in Sicilia, an proficiscare in Asiam. Conuenire. concordare, consentire, HVBER.

sentire, ut illud Ouidiannm. Non bene conueninnt, nec in una sede morantur Maiestas & amor. Ille. Largus loquutus est mecum, tanquam non permitteretur tibi remanere in Sicilia, tu uero petis consilium, quasi sit in tua potestate remanere, uel non. Siue hoc. quòd tibi sit cõcessum. Siue illud quod nõ liceret tibi diutius commorari, ut locutus est mecũ Largus. Censeo. iudico, consulo. Propinquitas. ratio quare censeat commorandum in Sicilia, & est duplex, quia propter propinquitatem crebriores literas, & nuncios mittere poterit ad impetrandum reditum deinde, quia impetrato celerins poterit Romam redire ex Sicilia, quàm ex Asia. Impetrandum. obtinendum, scilicet reditum tuum, à Cæsare.

diutius commorari, ita loquutus erat: tu autem quasi concessum sit ita deliberas. Sed ego, siue hoc, siue illud est, in Sicilia cẽseo commorandum. Propinquitas locorũ, vel ad impetrãdum adiuuat crebris literis, & nunciis, vel ad reditus celeritatẽ, re aut impetrata, aut qđ spero, aliqua rõne cõfecta.

ASCEN. CVM esset mecum &c. Cæcinna urbe prohibitus, & in Sicilia ad calendas usque Ianuar. manere permissus, consuluerat Ciceronem an contra prohibitionem Cæsaris in Sicilia amplius maneret, an in Asiam proficiscatur, Cicero itaque cum amicis Cæsaris se egisse significat, ut illic manere possit, licet non bene impetrarit, consulit tamen ut potius immoretur, pollicetur que se commendaturum Cæcinnam familiaribus Cæsaris, & pro eo ad ipsum scripturum. Ordo est. Cum Largus homo studiosus tui, id est studens multum saluti & utilitati tuæ, esset loquutus mecũ, calendas Iannarias esse præfinieas, id est limitatas, & præfixas tibi, ne amplius esses in Sicilia, quòd, id est quia, ego perspexeram, id est cognoueram ea, quæ Balbus, & Oppius egissent, Cæsare absente, solere esse rata, id est firma, & approbata illi, scilicet Cæsari, ego egi uehementer cum iis, ut darent, id est concederent tibi hoc, uti liceret tibi esse in Sicilia, quoad. i. quãdiu uellemus. Qui. scilicet Balbus, & Oppius, cum consueuissent, aut polliceri mihi libenter siquid esset eiusmodi, qnod nõ offenderat animos eorum, aut etiam negare, & afferre rationem cur negarent, potius, id est libentius, non responderunt huic rationi meæ, ipsi tamẽ reuerterunt eodem die ad me, & supple dederunt, id est permiserunt, aut cõcesserunt mihi hoc, ut esses in Gallia quoad uelles, & supple præstaturos, dicitur ergo utrunque præstaturus & præstiturus, te nihil offensionis habiturum supple esse, ex ea re.

HVBER. T. Furfano. is erat ea tempestate prætor in Sicilia. Legatis. qui dabantur pretoribus, consulibus, proconsulibus, & imperatoribꝰ. Mutinæ. quæ urbs est Italiæ non longe à regione Lepidi. Similium tui. id est doctorum, & bonorum. studiosi. amatores. Venient in mentem. cogitabo. Mea sponte. per meipsum. De eo. scilicet quòd ignorabo. Admonitus. factus certior, uel à te, uel aliis. Vincam studia omnium, id est ero omnium studiosissimus, & diligentissimus pro te. Coram. uerbis, &, ut ita dixerim præsentialiter. Ita. ut nihil sit opus literis meis, id est & si ita diligenter de te ei dicam, non sit necesse me scribere ad eum literas commendatitias de te, tamen, ut tuis morem gererem, scripsi literas, quas ei redderes. Earum. literarum mearum. Exemplum. copia, exemplum autẽ posterius, exemplar prius, unde exemplum sumitur.

Quamobrem censeo magnopere commorandum. Tito Furfano, Posthumio familiari meo, legatisque eius, item meis familiaribus diligentissime te commendabo, cum venerint. Erant enim omnes Mutinæ: viri sunt optimi, & tui similiũ studiosi, & mei necessarii. Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam. Si quid ignorabo de eo, admonitus omnium studia vincam. Ego & si coram de te cum Furfano ita loquar, vt tibi literis meis ad eum nihil opꝰ sit, tamen quoniam tuis placuit, te habere meas literas, quas ei redderes, morem his gessi. Earum literarũ exemplũ infra scriptum est. Vale.

ASCEN. QVANDO. id est quoniam, tu cognouisti, quid permittatur tibi, puto oportere te scire quid placeat mihi, his rebus actis. i. postquam hæ res essent actæ. literæ sunt redditæ mihi à te, id est quæ missæ erant à te quibus petis cõsilium à me, quòd sim tibi author, id est approbator & consultor ne, id est an, subsidas, id est locũ manẽdi capias in Sicilia prouincia, an ut proficiscare ad reliquias negociatiõis Asiaticæ, id est quæ in Asia obeunda susceperas. Hæc deliberatio tua non est uisa mihi conuenire cum oratione, id est sermone Largi. Ille enim locutus erat mecum ita, quasi non liceret tibi commorari diutius in Sicilia, tu autem deliberas ita, quasi concessum sit tibi. Sed siue hoc. s. quod tu innuisti, siue illud quod Largus dixit, est: ego censeo commorandum tibi in Sicilia. Nam supple propinquitas locorum adiuuat, uel ad impetrandum, scilicet reditum, crebris literis, & nunciis, uel ad celeritatem reditus, re ant impetrata, aut confecta, id est trãsacta, quod spero, aliqua ratione. Quamobrem censeo magnopere commorandum, supple esse in Sicilia. Ego commendabo te diligentissime Tito Furfano Posthumio familiari meo, & legatis eius, item, id est similiter, familiaribus meis, cum uenerint, scilicet in urbem. Erant enim, scilicet cum hæc scriberem, omnes Mutinę, id est in ea urbe Italiæ non longe mea sponte à Bononia, uiri sunt optimi, & studiosi similium tibi, ingeniosi, & necessarii mei. id est necessitate coniuncti. Ego faciam mea sponte, id est etiã non rogatus à te, ea quæ arbitrabor pertinere ad te. Si ego ignorabo quid, id est aliquid, scilicet pertinens ad te, ego admonitus, id est cum fuero admonitus, uincam, id est superabo, studia omnium. Ego etsi loquar cum Tito Furfano, scilicet Posthumio de te, coram, id est in præsentia eius, ut nihil opus sit tibi literis meis ad eum, tamen quoniam placuit tuis, scilicet necessariis, & amicis, habere literas meas, quas redderes ei, ego gessi ita his, scilicet tuis morẽ, id est illis, obsecutus sum, exemplum earum literarum est scriptum infra, id est quod sequitur.

CVM

M. C. Furfano procos. S. D.

CVm Aulo Cæcinna tanta mihi familiaritas, consuetudoq́ semper fuit, vt nulla maior esse possit. Nam & patre eius claro homine, & forti viro plurimum vsi sumus: & hunc à puero, quòd & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæq́ eloquētiæ, & viuebat mecū cōiūctissimè, non solum officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, vt non vllo cum homine coniunctius viuerem. Nihil attinet me plura scribere: quòd mihi necesse sit, eius salutem, & fortunas quibuscunque rebus possim tueri, vt vides. Reliquum est, vt cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reipub. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi vt ad eam voluntatem quam tua sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tātus cumulus accedat cōmendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratiꝰ facere nihil potes. Vale.

CVM Aulo. Hac epistola Cice. commendat Tito Furfano Cæcinnam, ostendens causam esse sibi iustissimæ commendationis, & ex amicitia, quę sibi fuit cum eius patre uiro claro, & ex consuetudine & familiaritate, quam cum eo habuerit usque à pueritia, & postremo ratione communium studiorum. Itaque rogat Cice. T. Furfanum, ut ad id, quod sua sponte esset facturus erga Cæcinnam, tantus cumulus accedat eius commendatione, quanti scit se fieri ab ipso Furfano, id esse fore sibi gratissimum. Consuetudo. conuersatio. Et spem. rhetorice de puero spem dixit, non autem facta. Eloquentiæ. in eo futuræ. Probitatis. uirtutis. Studiis communibus. literarum quibus ambo operam damus. Attinet. opus est. Necesse est. pro amicitia, quæ mihi cum eo est. Salutem. uitam, incolumitatem eius Cæcinnæ. Fortunas. res. patrimonium. Tueri. defendere. Reliquum est. restat. Bonorum. ciuium. Fortuna. statu, conditione. Sentires. iudicares, quia cognoui te existimare indignum esse bonos uiros aduersa fortuna uexari. Volūtatem. benefaciendi Cæcinnæ. Cumulus. augmētum. Accedat. adiungatur. Quanti. id est quāti me facis, & quantum me amas, tanto plus causa mea augeas uoluntatē, quam per teipsum. Habiturus esses. erga ipsum bene dispositum. HVBER.

☞ C V M Aulo &c. Commendatio est, quam in fine superiuris epistolæ promisit. Ordo est. Tanta familiaritas, & consuetudo fuit mihi semper cum Aulo Cæcinna, ut nulla esset maior. Nam nos usi sumus plurimum patre eius homine claro, & uiro forti, & semper dilexi à puero, hunc, scilicet Aulum, quòd, id est quia, & id est simul, afferebat mihi spem summæ eloquentiæ, id est simul, uiuebat mecum coniunctissime, non solum officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus, scilicet eloquentiæ, & postea auguralis scientiæ, sic inquam dilexi, ut cum nullo homine uiuerem coniunctius. Nihil attinet, scilicet ad rem, me scribere plura, quòd necesse est mihi tueri, id est protegere, salutem & fortunas eius, quibuscunque rebus possim, ut uides. Reliquum est, ut cum, id est postquam, cognorim, id est cognouerim, pluribus rebus, quid tu sentires de fortuna bonorum, scilicet uirorum, & de calamitatibus reipub. nihil petam à te, nisi ut tantus cumulus accedat cōmendatione mea ad eam uoluntatem, quam habiturus es tua sponte erga Cæcinnam, quanti ego intelligo me fieri, id est æstimari à te, quasi dicat quicquid pro me facturus sis pro illo facias. Nihil gratius potes facere mihi, quàm hoc, id est habere Cæcinnam tibi quàm commendatissimum. ASCEN.

M.C. Trebatio. S. D.

EGo quanti te faciam, semperq́ fecerim, quanti me à te fieri, intellexeri, sum mihi ipse testis. Nam & consilium tuum, vel casus potiꝰ diutius in armis ciuilibus commorandi, sēper mihi magno dolori fuit: & hic euentus, q̄ tardiꝰ quàm est æquum, & quàm ego vellem, *receperis fortunam, & dignitatē tuam, mihi non minori curæ est, quàm tibi sēper fuerint casus mei. Itaq; & Posthumuleno, & Sestio, & sæpissime Attico nostro,

EGO. Trebatius ciuis Romanus eadē causa, qua Marcellus, Sulpitius, Figulus, & plerique alii, & patria, & fortunis suis carebat, prohibebatur autem eo magis à Cęsare redire in patriam, quo non statim discesserat a bello Pōp. sed diutius perseuerauerat, licet semper maluisset pacē, quàm bellum. Itaq; Ci. declarat, quàm cupidus sit satisfacere, & eius liberis quacunque re possit. Deinde dicit, quod si posset tantum gratia, & authoritate quantum deberet posse in ea patria de qua est optime meritus, non passus esset Trebatium diutius carere patria, & fortunis suis, pollicetur autem, quicquid potest apud Cæsarem, & eius familiares. Postremo excusat quare antea ad eū nō scripserit, quod neque putabat eum cōsolandum, qui fortiter & sapienter ferret fortunam neq; erat quod polliceretur, quod nunc se habere dicit. Sum testis mihi, id est scio. Quanti faciam. quanti existimem. Vel casus potius. correctio, quasi dicat quodam casu, & infortunio potius commoratus es in bellis ciuilibus, q̄ consilio, quod dolui. Euentus. hæc mala fortuna. Quod. quia, & est declaratio huius euētus. Aequum. iustum & debitum. Reciperes. recuperares. Minori curæ. minori molestiæ. Quam fuerint casus mei tibi, id est quàm, fuerint tibi infortunia mea, cum iniuste eiectus sum è patria. Posthumuleno & Sestio, hi omnes amici erant Trebatio, quibus Cic. apparuit, quo animo esset in ipsum Trebatium. HVBER.

☞ RECVPERARAS fortunam. Quia Medicæus RECIPERAS habet, ego olim scripsi RECVPERAS, quē ad modum tunc adnotaui. Alii RECVPERES malunt, res sane parui ponderis: sed mea ut arbitror lectio uerior. *P.V.C.

proximeq; Theudæ liberto tuo totum me patefeci: & hæc his singulis sæpe dixi, quacunq; re possem, me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque tu ad tuos velim scribas: hæc quidem certe, quæ in potestate mea sunt, vt operam, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omneis res paratam putent. Si authoritate & gratia tantũ possem, quantum in ea repu. de qua ita merit⁹ sum, posse deberem: tu quoque is esses qui fuisti, cum omni gradu amplissimo dignissimus, tum certe ordinis tui facile princeps. Sed quum eodem tempore, eademque de causa nostrum vterque cecidit: tibi & illa polliceor quæ supra scripsi, quæ sunt adhuc mea: & ea quæ præterea videor mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquiis pristinæ dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, vt multis rebus intelligere potui, est alien⁹ à nobis: & oẽs fere familiarissimi eius casu deuincti magnis meis veteribus officiis, me diligenter obseruant & colunt. Itaq; si quis mihi erit aditus de tuis fortunis, id est de tua incolumitate, in qua sunt omnia, agendi (quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus adducor vt sperẽ) agam per me ipse, & moliar. Singula psequi nõ est necesse: vniuersum studium meũ & beneuolẽtiam ad te defero.

HVBER. PROXIME. nuperrime. Patefeci. me totum indicaui, omnem animũ meũ aperui, ut ita dixerim, pectus meum. Singulis. omnibus ad unum, omnibus separatim. Satisfacere. officium meum præstare, facere quod à me expectas. Id. scilicet me cupere, satisfacere tibi, & tuis liberis, quacunque re possim. Hæc. scilicet quæ sequuntur, operam, fidem, &c. Quæ in potestate mea sunt. quæ possum præstare. Parata. eleganter per neutrum genus adiectiuum respondetur pluribus substãtiuis, unius, uel diuersi generis, ut hic, & Salustius in Iugurthino. Plerosque uelocitas, & regio hostibus ignara tutata sunt. & multis aliis locis inuenitur similis constructio. Ita meritus sum. propter immortalia mea in eam beneficia. Is. talis. Qui. qualis. Cum &c. Tũ. maxime. Ordinis. senatorii. Princeps. primus. Eadem causa. defendendæ patriæ. Cecidit. ex gradu dignitatis suæ delapsus est. Illa. quæ supra scripsi, operam, consilium, rem, fidem. Ex aliqua parte. non integre neq; plene in potestate mea. Ex reliquiis pristinæ dignitatis, id est ex his, quæ mihi de pristina dignitate sunt relicta. Pristinę. prioris, solitæ. Neque enim. arguit à persona Cæ. à qua dicit non esse à se alienum. Deuincti. astricti, obligati. Casu. quia eis præstiteram beneficia nulla tali intentione & causa. Obseruant. respiciunt, reuerentur. Si quis aditus erit. si potero ipsum adire, & alloqui. Incolumitate. salute, ut restituatur tibi, & patria, & pristina dignitas. Quod. quam rem, ut pro tua incolumitate agam. Adducor. persuadeo. Per me. mea spõte. Et moliar, id est enitar. ꝓ omnibus uiribus utar, ordo est: itaq; si quis aditus erit mihi, ipse agam per me, & moliar de tuis fortunis, id est de tua incolumitate, in qua sunt omnia agenda, quod quidem, ut sperem, adducor magis ex sermonibus eorum. Persequi dicere. Singula pro te facturus sum. Vniuersum studium. totam diligentiam, & fauorem meum. Defero ad te. tibi attribuo.

ASCEN. EGO quanti &c. Trebatius ciuis Romanus egregius, ob eandem causam, ob quam Marcel. Sulp. Figulus, Cæcinna, & plerique alii patria, & fortunis suis carebant, urbe exulabat, à qua prohibebatur eo magis, quòd uicto Põpeio eius causam non deseruerat. Hunc Cic. docet, quantum cupidus sit, & satisfaciẽdi, & eius liberis subueniendi, pollicetur q; se pro eo intercessurum, purgãs quòd nõ prius scripserit. Ordo est. Ego ipse sum mihi testis, quanti faciam te, & semper fecerim, & quanti intellexerim me fieri à te. Nam & consilium tuum, uel potius casus manendi semper, scilicet post uictũ Pomp. in armis: fuit mihi magno dolori, & hic euentus, id est inopinatus exitus, quòd receperis fortunam, & dignitatẽ tuam tardius, quàm æquum, id est iustum est, & quàm ego uellem, est mihi non minori curæ, quàm casus mei. i. ærumnæ meæ, fuerint tibi semper. Itaque id est & ita, ego patefeci me totum, id est aperui penitus animum meum Postumuleno, & Sestio, & sæpissime Attico nostro, scilicet intimo amico, & proxime, id est diebus proxime præteritis, Theudæ liberto tuo, id est à te libertate donato, & dixi sæpe his singulis hæc, me cupere satisfacere tibi, & liberis, quacunque re possem. Et uelim supple ut tu scribas id ad tuos, ut putent quidem, id est saltem, hæc certe, id est indubitanter, quæ sunt in potestate mea, utpote, operam, studium, consilium, rem, id est diuitias, fidem meam, esse supple paratam sibi ad omnes res. Si ego possem authoritate, gratia tantum, quantum deberem posse in ea repub. scilicet Romana, de qua sum meritus, ita, id est tam egregie, tu quoque esses is, qui, id est talis, qualis fuisti, cum, scilicet ita esset, quòd esses, aut quòd es dignissimus omni gradu amplissimo, tum certe supple esses, aut dignissimus es, qui esses facile princeps tui ordinis, scilicet senatorii, aut potius iurisperitorum. Sed quoniam, aut quando, id est, quoniam, uterque nostrum cecidit eodem tempore, & eadem de causa, ego polliceor tibi, & illa quæ scripsi supra, operam, studium, consilium, rem, fidem, quæ sunt adhuc mea, id est mihi non erepta, & ea quæ uideor præter ea retinere ex aliqua parte, tanquam ex reliquiis dignitatis pristinæ. Neque enim ipse Cæsar, ut potui intelligere multis rebus, est alienus à nobis, & omnes fere familiarissimi eius, ubi rursus omnis cum superlatiuo, quasi deuincti, id est obligati, magnis meis officiis, ueteribus, ubi duo adiectiua, sine cõiunctione media, obseruant, scilicet ne offendant, & colunt diligenter me. Itaque si quis aditus erit mihi, scilicet ad Cæsarem, ipse agam, & moliar, id est cum difficultate nitar, per me, id est sine intercessore, & precatore, de fortunis tuis, id est de incolumitate, id est salute tua. in qua, scilicet incolumitate tua, omnia sunt agenda. Non est necesse persequi singula, ego defero ad te, id est in potestatem, aut utilitatem tuam, uniuersum studium meum, & beneuolentiam, scilicet meam.

Omnia
Nota

Interest

Sed magni mea intereſt,hoc tuos omneis ſcire:quod tuis literis fieri poteſt,vt intelligát omnia Ciceronis patere Trebatio. Hoc eo pertinet, vt nihil exiſtiment eſſe tam difficile, quod non pro te mihi ſuſceptum iucundum ſit futurum. Antea miſiſſem ad te literas, ſi genus ſcribendi inuenirẽ. Tali enim tẽpore, aut conſolari amicorum eſt, aut polliceri. Conſolatione nõ vtebar, quod ex multis audiebã, quàm fortiter, ſapienterque ferres iniuriam temporum, quámque te vehementer conſolaretur conſcientia factorum, & conſiliorum tuorum. quod quidem ſi facis, magnũ fructum ſtudiorum optimorũ capis, in quibus te ſcio ſemper eſſe verſatum: idque, vt facias, etiam atque etiã te hortor. Simul & illud tibi homini peritiſſimo rerũ, & exemplorum, & omnis vetuſtatis, ne ipſe quidẽ rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, q̃ vellẽ & in rebus, atq; vſu plus etiam, quàm vellẽ verſatus: ſpondeo, tibi acerbitatem iſtam, & iniuriã non diuturnã fore. Nam & ipſe qui plurimum poteſt, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipſa cauſa ea eſt, vt iam ſimul cum repub. quæ in perpetuum iacere nõ poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atque recreetur: quotidieque aliquid fit lenius, & liberalius, q̃ timebamus. Quæ quando in temporũ inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt, oia momenta obſeruabimus, neque vllũ prætermittemus tui iuuandi, & leuãdi locum. Itaq; illud alterũ, quod dixi literarũ genus quotidie mihi, vt ſpero, fiet procliuius, vt etiam polliceri poſſim: id re, quàm verbis, faciã libentius. Tu velim exiſtimes, & plureis te amicos habere, quàm qui in iſto caſu ſint, ac fuerint, quantũ quidẽ ego intelligere potuerim: & me cõcedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod eſt in vno te. quæ ſunt in fortuna, temporibus regentur, & conſiliis noſtris prouidebuntur. Vale.

❧ Ex. ſu. Epiſtola. Ego quanti te faciam.

❧ Sed magis mea eſt, hoc tuos omnes ſcire.

❧ INTEREST mea, magni eſt momenti, multum ad me attinet. Quod. ſ. omnes tuos ſcire. Poteſt fieri literis tuis, ſi tu ad eos ſcripſeris. Patere. expoſita eſſe & parata. Eo. i. ad id. Tam difficile. tã graue, & laborioſum. Pro te. cauſa tua. Antea, excuſat ſe Ci. ꝙ antea non ſcripſerit. Genus. argumentũ, materiam. Inuenirem. pro inueniſſem. Tali tempore. tam miſero, eadem ſententia Ci. lib. iiii. ad P. Nigidium epiſtola, quæ incipit. Quærenti mihi. Polliceri. promittere aliquod auxilium. Iniuriam temporum. fortunã aduerſam, quam fers his temporibus, quibus Cæ. plurimum poteſt, & omnia ſub poteſtate ſua tenet: quæ enim uel bene, uel male fiunt, interdũ temporibus aſcribuntur. Conſcientia. uſitatiſſima cõſolatio Ci. ad omnes amicos, ad quos ſcribit in calamitatibus poſitos. Quod ſi facis. ut conſcientia tuorum, & factorum, & conſiliorum te conſoletur. Capis fructum. colligis & accipis magnum fructũ ex ſtudiis literarũ, quibus operã dediſti, quæ nihil aliud præcipiunt, quàm res aduerſas fortiter ſapienterq; ferre. Etiam atq; etiam. uehementer Vt facias id. ut conſolationẽ capias ex bona conſcientia tua. Simul etiam, & præterea: & eſt ſenſus: præterea homini doctiſſimo, & rerum, & exemplorum, ego qui non ſum omnino rudis, ſed fortaſſe minus uerſatus in eis, quàm uellem, polliceor & affirmo iſtam acerbitatem & iniuriã, quã nunc pateris, non fore diuturnã. Rerum. quas uidiſti. Exemplorum. quæ maxime ſunt demonſtratiua rerum, & plurimum ualent ad imitationem: ſic ad Sulpitium, cuius epiſtola in lib. iiii. nec enim clarorum, quos ſimiles debemus eſſe exemplo, neque doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. Ipſe. Cæ. Delabi. deſcendere. Ad naturam rerum. quæ tempore ipſo maturantur, & quotidie mitiores fiunt. Ipſa cauſa, quã ſecuti ſumus. Reuiuiſcat. reſuſcitet, quaſi iam mortua: eſt autem tranſlatio ſumpta ab animalibus. Lenius. mitius. Quàm timebamus. i. q̃ id quod timebamus. Paruis inclinationibus temporum. paruis mutationibus temporum quia breui tempore homo mutatur. Momenta. Puncta. Perſius, Momento tpis exiit Seruus Dama. Obſeruabimus. i. diligenter inſpiciemus, quid in ſingulas horas mutetur & fiat. Leuandi. minuendi tibi labores. Locum occaſionem, opportunitatem. Illud alterum, ſcilicet pollicendi aliquid. Procliuius. pronius, magis aptũ: quia cum hæc ſit natura Cæ. quã dixit, & rerũ quotidie, ut ſpero magis potero polliceri. Id. ſ. qd poſſum polliceri. Re. effectu. Quã uerbis. i. libentius faciã, q̃ dicã. Tu uelim. hortatur ipſum Trebatium, ut ſibi perſuadeat ſe plureis amicos habere, q̃ alios omnes, qui ſunt uel fuerint in tali caſu. Eſt autẽ mos ita dicendi eis quos uolumus conſolari, etiã ſi ita non ſit. Quantum. ꝓ inquantũ. Et me concedere. ſ. uelim exiſtimes inter tot amicos, me nemini eorum eſſe inferiorem. Qd. ſ. habere animum fortem & magnũ. Eſt in te uno. eſt poſitum in te ſolo, qa eſt ex bonis animi. Quæ ſunt in fortuna. quæ ſunt ex bonis externis, ut puta qđ reſtituaris, & recipias dignitatẽ tuã Tpibus. quæ ſolẽt mitigare res oẽs. Conſiliis noſtris, quibus utemur, ut rebus tuis prouideamus.

HVBER.

Reuiuiſcit.

❧ SED magni intereſt mea. i. in re mea eſt, oẽs tuos: ſ. familiares & amicos. ſ. hoc. ſ. qđ, oia defero ad te, quod. i. quæ res, poteſt fieri tuis literis, ut intelligant omnia. i. omnes facultates Ci. patere Trebatio. Hoc. ſ. dictũ pertinet eo. i. ad id, ut ſup. tui nihil exiſtiment eſſe, tã difficile, qđ non ſit futurũ iucũdum mihi, ſuſceptũ. i. ſi fuerit pro te. Ego miſiſſem antea literas ad te, ſi inuenirem genus ſcribendi. Enim. i. quia, ſnt cõſolari eſt amicorum. i. ptinet ad amicos, tali tpe. ſ. tam calamitoſo, aut polliceri. ſ. opem, aut operam, & gratiã. Ego non utebar conſolatione. ſ. tui, hoc eſt, non ſum te cõſolatus, ꝙ audiebam ex multis, q̃. i. quantum, fortiter, & ſapiẽter ferres. i. patereris, & portares iniuriam temporũ.

ASCEN.

quanque,id est & quam uehementer,conscientia factorum,& consiliorum tuorum,scilicet rectorum consolaretue te. Quod quidem si facis.i.consolationem eectorum consiliorum,& factorum recipis. Tu capis magnũ fructum.i.utilitatem studiorum oprimorum,quibus ita facinndum didicisti, in quibus.s. oprimis studiis, ego scio te esse uersatũ semper, idque.i.& id, & hortor te etiam,atq; etiã, ut facias id.i.magnũ fructũ sic capias. Simul ipse ne quidẽ.i.nõ etiã,rudis.i.minus exercitatus,sed erudit⁹,& satis tritus,sed minus.i.rarius in studio,fortasse,q̃ uellem,& uersatus in eebus,atq; usu fortasse etiam plus,q̃ uellem, spõdeo tibi homini peritissimo rerũ, & exemplorũ,& ois uetustatis,istam acerbitatẽ,& iniuriã non fore diuturnã,nam & ipse Cæsar,qui potest plurimum,ui detur mihi delabi quotidie ad æquitatẽ,& ad naturã rerũ,quæ bonis bene esse uult,& ipsa causa.s.exilii est ea.i.talis,ut reuiuiscat,atq; recreetur necessario iam cũ eep.quæ non potest iacere in perpetuũ,& aliquid fit qootidie lenius,& liberalius,q̃ timebamus.s.à Cæs.faciendũ esse. Quæ.s.lenia,& liberalia quoniã posita sunt sæpe in paruis inclinationibus.i.ut dicunt,in influentiis temporũ. Vnde Iuuena. Plus etenim fati ualet hora benigni,Quã si te Veneris cõmendat epistola Marti. Ad hos autẽ tẽpestiuos Cæsaris aditus putatur allusisse Virg. in.iiii.Aeneid.cum ad Annã dicit Dido de Aenea,Sola uiri moles aditus, & tempora noras. nos obseruabimus omnia momenta,neq; prætermittemus ullũ locũ.i.oportunitatẽ , iuuandi, & leuandi te. Itaq; illud alterũ genus literarũ,quod dixi.s.quo polliceamur auxiliũ,duo enim proposuit.alterũ, quo cõsolamur, alterũ quo pollicemur opem,fiet mihi ut spero quotidie procliuius.i.facilius,ut possim etiã polliceri. Sed sup.ego faciam,id quod.s.quæritur in eo genere,hoc est auxiliabor libentius re,quàm uerbis. Velim sup. ut tu existimes, &.i.simul,te habere plures amicos,q̃ qui sint ac fuerint in isto casu.s.in quo tu es, hoc est in exilio aut me certe propter fauorem Pompeio præstitum,quidem.i.tu quantum ego potuerim intelligere,& existimes me concedere, id est locum dare tanquam uictum,hoc est succumbere nemini eorum. Fac supple ut habeas animum fortem, & magnum,quod.i.habere animum fortem, & magnum , est in te uno.i.in potestate tua solius , ea quæ sunt in fortuna.i.potestate fortunæ,regentur temporibus,& prouidebuntur consiliis nostris. Vale.

M.C. S. D. Trebatio.

DOlabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil erã:nec enim acciderat mihi opus esse:& ille mihi debebat, quod nõ defueram eius periculis. Nunc tanto sum deuinctus eius beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit,vt nemini plus debeam. Qua in re gratulor tibi ita vehementer, vt te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. alterum omnino non desydero: alterũ vere facere poteris. Quod reliquũ est,quando tibi virtus,& dignitas tua reditum ad tuos aperuit:est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi,quid amiseris obliuisci: quid recuperaueris, cogitare. viues cum tuis, viues nobiscum. plus acquisiuisti dignitatis,quàm amisisti rei familiaris: quæ tamen ipsa esset iucũdior, si vlla esset respu. Nestorius noster familiaris ad me scripsit te mihi valde gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te vti facile patior, cũ apud alios, tum me hercule apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus,ea prudẽtissimo cuiq; maxime probata esse volumus. Te cupio videre quamprimum. Vale.

§ Ex.xxi.Epistola.Dolabellam antea.

§ Alterum uero,facere poteris.

HVBER. DOlabellam. Cum fauore, & intercessione Dolabellæ apud Cæ. Trebatius obtinuisset reditum in patriam,Ci.ita sibi hanc rem gratã esse ostẽdit,ut se etiam Dolabel. obligarũ dicat,cuius opera id impetrauerit, Deinde ei gratulaẽ,& hortatur,ut obliuiscatur,eorũ,quę amisit. Postremo dicit se gaudere ea esse grata Treba.quæ ꝓ eo fecit. Obligatus. quia nullum in me beneficium cõtulerat. Necenim hoc subiunxit Ci.ne uidereẽ non esse obligatus Dolabel. eius culpa,sed quod nõ acciderat Ci.ut opus esset eius opera,& officio. Opus esse.s.eius. Beneficio.in me. Debebat.erat obligatus. Eius pericu. cũ eum defendi bis, ut lib.iii.epist.quæ incipit. Cum est ad nos allarũ.illud uero permirũ accidit tantam temeritatẽ fuisse in eo adolescente, cuius ego salutẽ duobus capitis iudiciis summa cõtentione defendi,licet eo loco alii aliũ intelligant. Deuinctus.astrictus. Tãto.tam magno. Quod quia.& est causa obligationis,quia & alias in re,& nũc in salute Trebatii fecit ipse Dolabella,quod Ci.optauit. Satisfecit mihi.respondit uolũtati meæ. Cumulatissime.plenissime,ita ve nihil desit. Vt.subaudi ita ut. Gratulor.gaudeo causa tua. Malim:potius uelim. Alterum non desydero.s.te agere gratias mihi. Alterũ facere potes.s. gratulari mihi. Quod reliqoũ est. quod restat. Dignitas & uirtus.i.quoniã propter uirtutẽ & dignitatẽ tuã est cõcessus tibi reditus ad tuos. Quando.quoniã. Est tuæ sapientię. pertinet ad sapientiam tuam. Quid eecuperaris, quia plus recuperasti q̃ amisisti. Viues.ecce quod recuperauit. Quę.dignitas. Si resp. esset ulla.i.si haberet aliquẽ statum. Nestorius. propriũ uiri. Agere gratias.ꝙ in reb⁹ tuis fuerim diligentissimus. Prædicatio tua , cõmendatio tua de me, quod prædices,& aperte fatearis me fuisse in reb⁹ tuis promptissimũ. Facile patior. permitto libenter &, ut ita dicã,sum cõtentus. Syronẽ.hic fuit Epicureæ sectę philosophus,præceptoe Virg.ut ostẽdit Seruius in Bucoli. Maxime probata esse.maxime placere & laudari.

ASCEN. § DOLABELLAM &c. Cum per intercessionem Dolabel. qui inuito Ci.partes Cæ.secutus fuerat , Trebatius reditum in urbem obtinuisset, dicit Ci. sibi gratũ esse,gratulaturq; Treba. monens eum , ot amissorum obliuiscatur,ac demum dicit se gaudere quod grata essent Treba.quæ ꝓ eo fecerat. Ordo est. Ego diligebã tantũmodo.i.dũtaxat,qđ minus est q̃ amasse,Dolabe. s.generũ Ci.quod.i.quia nihil erã obligat⁹ ei.i.nec enĩ acciderat mihi esse opus.s.auxilio illius.& ille.s. Dolabel.debebat mihi,quod.i.quia non defuerã,immo auxilio aderam,periculis eius. Nunc sum deuinctus.i.obligatua

gatus tanto beneficio eius. Quòd.id est quia,ipse satisfecit mihi cumulatissime,& id est simul,aotea io ee,scili cet tua festinanda,& hoc tempore in salute toa,supra ut oemini debeam plus.f.quàm ipsi debeo,licet aliis etiā debeam. In qua re.f.io salutis tuæ receptiooe ego gratulor tibi ita uehementer,ut malim te quoque gratulari mihi ob rem lætam,quæ mihi in salute tua contigit,quā agere gratias,quòd pee generum meum contigit,quia non desydero omnino alterum.f.te agere gratias mihi,& tu potsis facere uece alterum.f. gratulari mihi ob uerum gaudium quod eootigit. Quod reliquum est.i.quantū ad hoc,quod adhoc restat,quando.i.qoando quidem,uirtus & dignitas tua,aperuit tibi reditum ad tuos,est sapientiæ tuæ,& magnitudinis animi.i.pertinet ad sapieotiam tuā & magnitudinem animi,obliuisci quid amiseris,& cogitare quid recuperaueris. Tu uiues cum tuis,uiues nobiscum,tu acquisiuisti plus dignitatis,quā m amisisti rei familiaris, quæ ipsa res.f.familiaris, esset tameu incuodior, si ulla eesp. esset. Nestorius familiaris ooster scripsit ad me,te ageee mihi maximas gratias. Hæc prædicatio tua.f.de meritis meis in te,est mihi ualde grata,& patioe facile.i.libenter feeo,uti ea.i.eiusmodi re,cum,scilicet ita sit,quòd apud alios, tum mehercule, apud Syronem amicum nostrum. Enim. id est quia, nos uolumus ea quæ facimus esse probata,id est approbata maxime, cuique prudentissimo, id est omni ualde prudenti. Ego cupio uidere te quamprimum.

Cicero Appio S. D.

GRratulor tibi mi Balbe, vereq́ gratulor: nec sum tā stult⁹, vt te vsura falsi gaudii frui velli, deide frági repéte, atq; ita cadere, vt nulla res te ad æquaté al postea possit extollere. Egi tuā causā

GRATVLOR. Balbos hic, ad quem ouoc Cice. scribit, alius est ab eo, de quo ultima epistola ad Cæcionam meutiooem facit ille enim amicissimus Cæs.& eius uices in multis rebus gerebat, hic aotem cum Pompeianas partes secutus iam diu exulasset à patria,taudem reditum à Cæ.impetrauit,iuteeceedeotibus Pansa,Hircio,Oppio,& Balbo,& quibusdam aliis familiaribus Cæsaris, simul cum Cicerone, licet oondum esseut impeteatæ literæ restitutioois in patriam.Itaque Cic.ei gratnlatur primum, deinde ostendit, quàm aperte egerit eius causam cōtra temporum conditionem.Postea uero dicit quare Cæsar statim coocesserit literas restitutionis,quas quidem affirmasse dicit Pansa se celeritee allaturum. Deinde osteudit cum semper fuisse magni animi, ot significet ita etiam nunc esse oportere, licet subdat ea tali consolatione potius alio tempore opus fuisse, q̄ nunc. Vere.i.ex uera causa, peopter impetratam promissiooē Cæsaris de restitutiooe tua. Stultus.insipiens. Vt te usura.i. ut te uelim iu falsum gaudium coonicere.Falsum enim gaudiū dicitur cum sioe iusta causa gaudemus. Frui.fructum,& uoluptatem capere.Vsura.usu. Deinde postquā usus fueris falso gaudio. Fraogi.rumpi,ubi cognoueris gaudium esse falsum. Cadere.prosterni. Vt nulla ees possit extollere ad æquitatē,quia qui cognoscit se semel falso gauisum esse,nō facile pōt postea erigi,ut æquo aio ferat quæ accidūt. Extollere.erigere. Aequitatē.moderatiouē. HVBER. Falsom gaudium

GRatulor &c. Scribit ad Balbum,nō quidem eum de quo ultima in epistola ad Cæcinnam memioit,utpote,qui Cæsaris partes secutus fuerat,sed ad alterum alienom à Cæsare,exulaotem prius, ouoc autem restitutom patriæ,quanquam literas restitutionis uoodum haberet. Gratulaturque ei de restitutione, docens quomodo contea temporis qualitatē pro eo orauerit,& cur literæ restitutionis dilatæ sint. Ordo est. O mi Balbe,ego gratulor tibi & gratuloe uere.i.ob ueram causam,nec sum tam stultus,ut uelim te frui osura.i. fru ctu immodico falsi gaudii,deiode.i.postquam perceperis te deceptum,te frangi repente,atque cadere ita,ut oulla res posit extollere te postea ad æquitatē animi. ASCEN.

apertius quàm tépora mea ferebant. Vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui charitate, & meo perpetuo erga te amore, culto à te diligentissime. omnia promissa, confirmata, certa, & rata sunt, quæ ad reditum, & salutem tuam pertinent. vidi, cognoui, interfui. etenim omneis Cæsaris familiareis satis opportune habeo implicatos consuetudine, & beneuolentia, sic vt cum ab illo discesserint, me proximum habeant. hoc Pansa, Hircius, Balbus, Oppius, Marius, Posthumius plane ita faciunt, vt me vnice diligát. Quod si mihi per me efficiendum fuisset, nō me pœniteret pro ratione temporum ita esse molitum. sed nihil est à me inseruitū temporis causa, veteres mihi necessitudies cū his oībus intercedūt, quibuscū ego agere de te nō destiti. Principē tamen habuimus

APERTIVS. promptius. Mea tempora. quæ non erant satis fœlicia,quia carebant dignitate,gratia,& authoritate solita. Ferebant.exigebant. Tuam causam. restitutionis tuæ. Vincebatur. eatio quare apertius egerit eius causam quàm sua tempora ferebant, & est sensus, fortuna debilis gratiæ meæ uincebatur à charitate tua,& beneuoleutia mea erga te, ita ut plus cogeretur facere quàm posset. Fortuna,scilicet mala. Gratiæ debilitatę.i.imminutę. Charitate tui.i.beneuolentia tua io me, Culto. obseruato. Promissa, à Cæsare. Certa. indubitata. Rata. firma, stabilita. Reditum in patriam. Salutem.incolumitatem. Cognoni. intellexi,est autem articulus. Opportune.commode. Implicatos. alligatus,astrictos. Cum ab illo discesserint.modus est dicendi,idest post illum.utitue autem interdum Ci.etiam alio loco hoc genere dicendi. Ab illo,scilicet Cæ. Proximom.i.me ament post Cæ.nullo aute me posito. proximus enim dicitor, cui oullus interponitue. Paosa,Hircius.hi omues qoos enumerat iu textu erant familiarissimi Cæ.& apud eum plurimum poteraut,à quibus Ci.dicit se nehementer amari. Ita faciunt ut me & cæ.id est me uoice diliguot. Est etiam genus dicendi ornate,ego faciam,ut te plurimō amem.i.plurimū amabo,faciam,ut tibi promisi.i. pro dero. Quod.dicit Ci.se tantū fecisse pro Balbō, q̄ si p salute sua efficiendū fuisset,non oideretur sibi parum ita fecisse, sicut fecit pro Balbo. Non pœniteret.non parum uidetur.Teren.quantum hic operis fiat me pœnitet.Virg. Nec te pœniteat calamo triuisse labellum. Pro ratione temporum.i.secundū consideratione,& conditionē temporum. Esse molitum.i.fecisse, oam molirs inter HVBER. Proximū Pœnitet

liti inter cætera facere significat. Virg. Moliriue moram. Nihil est inseruitum. nullum commodū tibi factum, nulla opera tibi præstita. Necessitudines. amicitiæ, coniunctiones. Intercedunt. sunt. Cum his omnibus.

Pan sam, tui studiosissimum, mei cupidū: qui valeret apud illum non minus authoritate quàm gratia. Cymber autem Tullius mihi plane satisfecit. Valent tamen apud Cæsarem non tam ambitiosæ rogationes, quàm necessariæ: quas quia Cymber habebat, plus valuit, quàm pro vllo alio valere potuisset. Diploma statim non est datum, quod mirifica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius veniam tibi dari, quem illi appellabant tubam belli ciuilis: multaque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum incidisse.

HVBER. ❧PANSA, Hircio, & cæteris supra memoratis. Agere de te. tuam causam tractare. Cymber, alias ad nomen gētis. Sunt enim Cymbri populi Galliæ, quos Marius apud aquas Sextinas uicit. Item authore Appiano in libro qui Illyrius inscribitur, Celtæ dicti sunt à Celto filio Polyphemi, & Galatæ, alii tamē malunt à claritudine dictos, hic autem Cymber proprium est uiri. Satisfecit. functus est officio suo, fecit quod ab eo expectabam. Valent tamen. hoc dicit Cæsarem moueri magis iustis precibus amicorum & propinquorū alicuius, q̄ ambitiosis, & inanibus, sicut supra A. Cæcinna. Præterea cædit multorū istis & officio incensis, nō inanibus, aut ambitiosis uoluntatibus. Necessariæ, quæ ex officio perueniunt. Quas. necessarias rogationes. Quia Cymber habuit. erat enim propinquus Balbi. Plus ualuit. pro te. Diploma. pro literis restitutionis ponitur hic diploma, licet literaliter significet omnes literas, à uerbo Græco διπλόω. i. duplico, inde δίπλωμα duplicatio literæ, eo ꝙ duplicentur. Non est datū. nobis à Cæs. Mirifica. maxima. Veniam dari tibi. tibi indulgeri, tibi cōcedi reditum. Quem. te. Appellant tubam. i. dicunt incitatorem belli ciuilis. nam tubæ usus succendendorum militum gratia repertus creditur. Quasi. tanquam. Non gaudeant. cum uehementer læti sint. Id bellum. ciuile. Incidisse. euenisse.

[margin: Cymbri; Celtæ; Galatæ; Diploma; Tubę usus]

ASCEN. ❧EGO egi causam tuam apertius quàm tempora, scilicet periculosa, ferebant, id est exposcebāt aut patiebantur. Enim. i. quia, ipsa fortuna uincebatur debilitate gratiæ nostræ. Alii legunt debilitatæ, ut sit participium genitiui casus, sic fortuna gratiæ nostræ debilitatæ uincebatur charitate tui. i. quanquam debilis erat mihi gratia, tamen propter charitatem tui ipsa resumpsit uires, & amore meo perpetuo erga te, culto diligentissime à te. Omnia quæ pertineant ad reditum & salutem tuam, sunt promissa, confirmata, certa & rata. Ego uidi, cognoui, interfui. s. dum tibi reditus concederetur. Etenim ego habeo satis oportune, omnes familiares Cæsaris implicitos consuetudine. i. familiaritate, & beneuolentia sic, ut cum discesserint ab illo. s. Cæsare, habeant me proximum. i. coniunctissimum sibi. Pansa, Hircius, Balbus, Oppius, Matius, Posthumius, qui omnes sunt Cæsaris amici, faciunt hoc ita, ut diligāt me unice. i. singulariter. Quod. s. factum Pansæ, Hircii, Balbi, & cæterorum pro te, si efficiendum fuisset mihi per me. i. quod dicunt in propria persona. Hubertinus exponit pro me. i. pro salute mea, sed ueri textus habent per me. nō pœniteret me. i. non uideretur mihi parum esse molitum. i. ꝙ essem molitus ita pro ratione temporū, quia illis temporibus non erat opportunitas instandi, etiam si quis uelit urgentius anniti. sensus autem est, ita amicos illos pro Appio Balbo intercessisse, ut si ipse Ci. ita fecisset cōtentus esse potuisset. Sed nihil est inseruitum à me, ubi impersonale ablatiuū habet loco suppositum. i. nihil inseruiui, nec cuiquam supplex fui causa temporis, nam consuetudines ueteres, uidelicet ante ciuile bellum contractę, intercedunt. i. sunt, Conciliatæ mihi cum his omnibus, quibuscum. s. cum quibus, ego non destiti agere de te, tamen nos habuimus Pansam principem. i. præcipuum, utpote studiosissimum tui, cupidum mei, qui. s. Pansa ualet apud illum, uidelicet Cæsarem, non minus authoritate quàm gratia. Autem. i. sed, Cymber, uir ille Tullius cognomento, satisfecit mihi plane. i. omnino. Tamen. i. nihilominus, quamuis urgenter illi intercesserint, rogationes ambitiosæ. i. ambitiosè factæ, ualent tam. i. tantum, apud Cæsarem, quàm. i. quātum ualent rogationes necessariæ, quas. s. rogationes, quia Cymber habebat, ipse ualuit. s. pro te, plus q̄ potuisset ualere pro ullo alio. Diploma. i. duplum actorum, non est datum statim. s. postquam reditus tibi concessus est, ꝙ. i. quia, mira improbitas est in quibusdam, qui tulissent acerbius, id est nimis acerbe ueniā dari tibi, quem illi, appellant tubam. i. buccinatorem & prouocatorem summum belli ciuilis, & dicunt multa, ita. i. in detestationem belli ciuilis, quasi non gaudeant id bellum incidisse, cum tamen in tanto honore non essent.

Quare visum est occultius agendum, neq; vllo modo diuulgandū, de te iam esse perfectum: sed id erit perbreui: nec dubito, quin legente te has literas confecta iam res futura sit. Pansa quidem mihi, grauis homo & certus, non solum confirmauit, verumetiam recepit perceleriter se ablaturum diploma. Mihi tamen placuit, hæc ad te perscribi. minus enim te firmum sermo Epuleiæ tuæ, lachrymæque Appiæ declarabant, quàm significant literæ tuæ. atque illæ arbitrabantur, cū à te abessent ipsæ, multo in grauiore te cura futurū. Qua-

HVBER. ❧QVARE. quamobrem, quia multi erant qui moleste tulissent, si tibi per literas concessus esset reditus. Occultius. secretius, ne omnes intelligerent de reditu tuo tibi promisso. Diuulgandum. publica fama spargendum. Esse perfectum de te, id est iam esse impetratum, quod de te uoluissemus. Id. ut diuulgetur de te esse perfectum. Perbreui, scilicet tempore, sed absolutum est per se, ut perbreui ad te ueniam, subauditur tempore, quod tamen interdum additur à Cice. & ab aliis. Legente te: id est cum habueris has literas in manibus & eas leges. Certus, fidelis, cui uere est credendum. Recepit. promisit, suscepto hoc onere in se. Tamen. licet res adhuc occulte agatur, & nondum allatū sit diploma. Epuleiæ. uxoris tuæ, cum qua locutus sum. Minus firmum. in ferenda iniuria & exilio isto. Quam literæ tuæ declarabant, id est quàm scripseras ad nos. Appiæ. filiæ tuæ. Cum à te abessent, id est eis remotis à te, multo maiori solicitudine futurū cum illis præsentibus esses in magna.

LEuandi.minuendi.Pro certis quæ essent certa.i.ut sint certa,ita certa ad te perscribenda putaui. Explora HVBER. tam.certam,qui antea nō habebā certā spem salutis tuæ sicuti nūc,sed ita scribebā,ut cōsolarer te. Nisi eam.s. spem salutis. Hic ardor.hoc incendium belli ciuilis. Esset extinctus.esset deletus:quia mnto bello uidebā sperare rēp.allaturā salutem,& tibi & aliis bonis ciuibus.Recordare.redige ad memoriā. Animū ma.quē nūc nō seruare eūdem tibi turpe est.Quod.s.te habere talem aim. A primis tpibus.nā ut Maro inquit, adeo à teneris cōsuescere multū est. In discrimina.in pericula, quibus es assuefactus ad labores ferendos. In hoc bellū.ciuile. Victor beatus.i.ut nō solū esses fortunatus uictor. Sed sapiens uictus.i.etiā uictus sapienter ferres fortunā,& in hoc ostenderes sapientiā tuā. Prodēdis.tradēdis.Memoriæ posterorū.i.cū scribas facta uirorū fortiū. Cōmittendū.efficiendū. Quāobrem.ꝓpter quod. Quos laudas.in tuis scriptis. Similē:fortem,sicut ipsi fuerunt.Quæ effugisti, quæ pterierūt quibus indigebas cōfirmatiōe. Hæc ferenda. ꝙ resp. nostra iacet,& oppressa sit. Vnū.solū.i.doctrina,& literæ.i.doctrina literarum.Modo.tātummodo.Nunc. his temporibus aduersis.Etiā salutē. quia sine eis nō possemus uiuere. Caue dubites.uide ne dubites. Caue enim negationem in se habet,ut Caue facias.i. uide ne facias.Potest etiam addi ne. Vale. Cane

re magnopere putaui angoris,& doloris tui leuandi causa,pro certis ad te ea, quæ essent certa,perscribi oportere. Scis me antea sic solitum esse scribere ad te, magis vt consolarer fortem virum,atque sapientē,quàm vt exploratam spem salutis ostenderem,nisi eam, quam ab ipsa repu. cū hic ardor extinctus esset, sperari oportere cēserem.Recordare tuas literas, quibus & magnum animum mihi semper ostendisti,& ad omneis casus ferendos cōstantem,atque paratum:quod ego nō mirabar,cum recordarer te & à primis temporibus ætatis in repub.esse versatum, & tuos magistratus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarumque communiū: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum vti victor beatus,sed etiam,vt (si ita acidisset)victus & sapiens esses.Deinde,cum studium tuum consumas in virorum fortium factis memoriæ prodendis,considerare debes nihil tibi esse committendum,quamobrem eorum,quos laudas,non te similem præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora quæ iam effugisti. Nunc vero tantum te para ad hæc nobiscum ferenda. quibus ego si quam medicinam inuenirem, tibi quoque eādem traderem.sed est vnum perfugium,doctrina ac literæ,quibus semper vsi fuimus,quæ secundis rebus delectatio nem modo habere videbantur, nunc vero etiam salutem. Sed vt ad initium reuertar,caue dubites, quin omnia de salute,ac reditu tuo pfecta sint. Vale.

QVAre uisū est,sup.nobis tibi fauentibus, agēdū ASCEN. sup.esse occultius, neq; diuulgādū esse ullo mō; sup. negociū de te.i.de reditu tuo,esse iā pfectū, sed id.s. ꝙ non diuulgabitur,aut ꝙ diuulgabitur; utrūq; eni in idē recidit,erit pbreui, sup.tpe, nec dubito quin te legente.i.cum legebas has literas,res sit futura iam cōfecta.i.penitus trāsacta.Quidē.i.certe.Pāsa hō grat9 mihi & cert9,nō solū cōfirmauit.uerūetiā recepit .i.pmisit,& ad se onus accepit, se ablaturū.s.è manibus inuidulorū,diploma.i.ut dixi duplū instrumētū, quo cōtinet ueniā tibi datā esse.pceleritee.i.ualde cito.Tū placuit mihi hęc pscribi ad te.Eni.i.quia, sermo Epuleiæ,alii legūt Epulię,tuæ.s.uxoris,& lachrymæ Appiæ.s.filiæ tuæ,declarabāt,te,sup.esse minus.i. nō tātū mū.i.forti aim ad ferēdū longū exiliū,q̄.i.q̄tū,firmū literę tuę significabāt te esse,atq;illę.i.uxor & filia,arbitrātur,cū ipse abesset à te,te futurū cura multo grauiore. Quare ego putaui magnopere ea Pro quæ essent certa perscribi ad te pro certis.i. tanq̄ certa,causa angoris.i.angustiæ ai,& doloris tui leuādi.i. minuēdi. Tu scis me solitū esse scribere antea ad te sic,ut magis cōsolarer uirū fortē atq; sapientē,q̄ ut ostenderē spem salutis.s.tuæ,exploratā.i.certā,& cōpertā mihi,eā.s.spem,quā cēserē oportere sperari ab ipsa rep.cū hic ardor.s.belli ciuilis,& itarū inde contractarū esset extinctus.Recordare.i.redue ad memoriā,literas tuas, quibus ostendisti mihi semp,&.i.simul,magnū aim,&.i.simul cōstātē atq; paratū ad oēa casus ferendos, quod ego non mirabar cum recordarer te,&.i.simul,esse uersatum à primis tpibus, ætatis.s.tuæ,in rep.&.i.simul, magistratus tuos incidisse in ipsa discrimina.i.pericula, salutis, & fortunarū cōmuniū,& esse ingressum in hoc ipsum bellum, nō solum uti.i.ut,esses uictor beatus, sed etiam ut, si accidisset ita,esses uictus,&.i.etiam, sapiens id est sapiēter laturus aduersitatem. Deinde consumas studiū tuum in factis uirorum fortium prodendis memoriæ.i.in scribendis gestis uirorum fortium, tu debes considerare nihil esse committendum tibi quamobrem.i.ob quod non præbeas te,similem eorum quos laudas. Hoc est fortium uirorum. Sed hæc oratio esset magis apta ad illa tempora scilicet ante reconciliationem, quæ effugisti.i.euasisti, & transegisti sine incommodo. Vero.i.sed,para te,nunc tantum ad ferenda.i.toleranda nobiscum hæc scilicet incommoda reipub. oppressæ,quibus si ego inuenirem.i.inuenire possem,quam .i.aliquam, medicinam, id est, aliquod remedium,ego traderem, quoque.i.etiam, tibi eandem,sed unum est profugium scilicet à præsentibus miseriis,doctrina ac literæ,quibus fuimus semper usi,quæ uidebātur habere modo.i.solummodo,delectationem, rebus secundis.i.cum res essent prosperæ,uero.i.sed,uidentur nunc habere etiā salutē.Sed ut ego reuertar ad initiū .i.ad id, quod in initio dixi,aut dicere institui,caue dubites quin omnia sint perfecta, id est plene transacta, & compromissa de salute ac reditu tuo.s.in urbem. Vale.

exploratam

HVBER. ET si tali. Quintum Ligariũ ante bellorũ ciuiliũ initia, cũ C. Cõsidio cõsule legatus in Africã ꝓfectus est. Deide cõsidio ex ꝓuincia discedẽte, Ligarius ꝓuinciæ præfuit. Postea uero inter Cæsarẽ, & Põpeiũ ciuilibus discordiis, & bellis, Ligarius nullo negocio se implicuit, sed arrepto imperio ꝓuinciæ à Publio Varo. ꝑtore, Ligarius in ipsa ꝓuincia ex necessitate ꝑmãsit, ad quã cũ L. Tubero iusto sibi imperio à senatu dato uenisset, ꝓhibitus est à Quin. Ligario, ut ipse Tubero asserebat, qui postea ad Põpeiũ in Macedo. se cõtulit, sed postea restituto L. Tuberone in patriã Qu. T. L. filius apud Cæsa. Liga. accusauit, ꝙ cõtra eum in Africa fuisset, ob quã cãm Ligari. exilio multabatur, eius tñ fratribus Romæ manentibus, ita Ci. hac epist. excusat tarditatẽ suarũ ad eũ literarum, quã ideo fuisse dicit, ꝙ nõ uidebat quo pacto posset lenire eius dolorẽ. Sed postea q̃ cœpta ẽ haberi spes eius incolumitatis dicit se parasse aliquid ad eũ scribẽdũ. Scribit igit̃ se ꝑspicere Cæ. nõ futurũ in eũ diutius durũ, aut acerbũ, idq; arguit ex eius natura, quã mitẽ esse dicit, & ex tẽpore oñdit se cũ fratribus Ligarii ita fecisse apud Cæ. ut nihil sit ꝙ eum tributurũ nõ speret, adducitq; ratiões, quare tardiꝰ hoc fecerit, pollicet̃ autẽ oẽm operã suã fratribus Ligarii ꝓ eo. Postremo hortat̃ eum ut forti aĩo sit, & eũ cõsolatur maxie & cõscientia recte factorũ. ꝓ hoc Qu. Ligario extat or̃o egregia Cic. qua eũ defendit apud Cæsarẽ. Tali tpe. tã misero quo exulas à patria & à tuis. Nõ feci. nõ scripsi. Quia. rõ quare scripserit. Lenire. mitigare. Or̃one. meis uerbis. Fore. futurũ esse. Haberemus. in patriã reciperemus. Sententiã. opinionẽ, iudiciũ. Dies. tẽpus. Opinio ho. quã uidet erga se bonã. Mitiorẽ. molliorẽ. benigniorẽ. Quibus. familiarissimis eiꝰ. Ex eo tempore. post id tempꝰ. Quorum. fratrum tuorum. Virtute. fortitudine animi. Pietatem. incredibili in te affectu. Tantum profecit. tantum ualuit.

ASCEN. ☞ ET si tali &c. Scribit ad Quintũ Ligariũ, qui ante bella ciuilia cũ Cõsidio consule in Africa legatus eiꝰ ꝓfectus fuerat, & post cõsulis abitum ꝓuinciæ præfectus fuerat, post bella exilio dãnatus, fratribus eius in urbe manẽtibus. Eum itaq; docet cur tardius scripserit, pollicetur q; Cæsarẽ placatiorẽ futurum, & se intercessurum eidẽ, monens, ut forti sit aĩo. Extat autem Ciceronis ꝓ hoc Ligario oratio. Ordo est. Etsi. i. q̃q̃, oportebat ꝓ nr̃a amicitia. i. ꝓpter nostrã amicitiam, me scribere aliquid ad te, tali tpe tuo. s. tã calamitoso, cã tui, aut cõsolãdi, aut iuuãdi, tñ ego nõ feci id adhuc, Quia neq; uidebar posse lenire, neq; leuare dolorem tuum or̃one. s. mea. Vero. i. sed, postea q̃ cœpi habere magnã spẽ, fore. i. futurum esse, ut haberemus te incolumen breui tẽpore, nõ potui facere q̃n declararẽ tibi & sententiã, & uolũtatẽ meã. Igitur ego scribã primũ q̃d intelligo, & ꝑspicio. i. deprehendo, Cæsarẽ nõ fore. i. futurũ duriorẽ. s. q̃ est, aut multũ durũ in te, nã & res. i. utilitas, & status rerum, & dies. i. tpis ꝓlixitas, & opinio hoĩm, qui censent irã remittendã, & ut uidetur mihi, etiã natura sua facit eũ. s. Cæsarem, mitiorẽ quotidie, & cũ. s. ita sit, ꝙ sentio id, de reliquis. s. exulibus, tum. i. multomagis est, ꝙ etiã audio ex familiarissimis eius. s. Cæsaris de te, quibꝰ. s. familiarissimis eiꝰ, ego nõ destiti supplicare una cũ fratribꝰ tuis, ex eo tpe. i. stati post illud tẽpꝰ quo nũcius. s. tuus, uenit prĩm ex Africa, quorũ. s. familiarissimorũ eius, quidẽ. i. certe, & uirtute, & pietate, & amor singularis in te, & assidua & ꝑpetua. i. nõ intermissa cura salutis tuæ, ꝓfecit tantũ, ut nihil sit, quod non existimẽ ipsum Cæ. tributurum, sup. esse tibi, & si. i. q̃q̃, sit tardius q̃ uolumus, quia, sup. magnis occupationibus. i. ꝓpter magnas occupationes eius. s. Cæ-

M.C.Quin. Ligario. S.D.

ET si tali tempore me aut consolandi, aut iuuandi tui causa, scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque leuare posse dolorem tuum. Postea vero quàm magnam spem habere cœpi, fore vt te breui tempore incolumen haberemus: facere non potui, quin tibi & sententiam & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam quod intelligo & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, & (vt mihi videtur) etiam sua natura mitiorem facit: idque cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis eius, quibꝰ ego ex eo tempore, quo primũ ex Africa nuncius venit, supplicare vna cum fratribus tuis non destiti: quorum quidem & virtute, & pietate, & amore in te singulari, & assidua, & perpetua salutis tuæ cura tantũ profecit, vt nihil sit quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem. Et si tardius fit quàm volumus, magnis occupationibꝰ eiꝰ, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt. & simul Africanæ causæ iratior, diutius velle videtur eos habere solicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum. sed hoc ipsum intelligimus eum quotidie remissius, & placatiꝰ ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutius non futurum. Quando quid sentirem exposui: quid vellem tua causa, re potius declarabo, quàm oratione. Et si tantum possem, quantum in ea repub. de qua ita meritus sum, vt tu existimas, posse debebam: ne tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquæ gratiæ valebunt: studium, consilium, opera, gratia, fides

mea,

mea, nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti, primum ob eas causas, quas scripsi: deinde, quod eas de republi. semper uoluisti, atque sensisti, ut non modo secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia aduersa essent, tamen cō scientia, & factorum, & consiliorum tuorum quæcunque acciderent, fortissimo, & maximo animo ferre deberes.

Vale.

saris, á quo oīa petūtur, aditus ad eū fuerūt difficiliores, & simul, sup. fuit iratior. s. q̄ cæteris, causæ Africanæ. i. iis q deuicto Pōpeio bellū i Africa reparauerūt, uidetur uelle habere solicitos diutius eos, á quibus putat se esse conflictatum molestiis diuturnioribus: Sed uos intelligim⁹ ipsū ferre hoc quotidie remissi⁹, & placatius, quare, crede mihi, & manda memoriæ, me affirmasse tibi id. s. te nō futurū diutius. i. multū diu, in istis molestiis. s. in quibus nūc es. Quādo. i. qm̄ quidē, ego exposui quid sētirē, declarabo potius re, q̄ orone. i. q̄ uerbis, quid uellē causa tua. i. p utilitate tua. Etsi ego possem tātū q̄tū debeā posse, ut tu existimas, in ea repu. de qua sum meritus ita. i. tā bene, ut parens patriæ primus meruerit appellare, ne quidem. i. nō saltē, aut nō etiā tu esses in istis incōmodis. Enī. i. quia, eadē cā. s. fauor i rep. fregit opes meas, quę adduxit salutem tuam in discrimē. i. in periculū. Sed tamen quicquid imago, quasi dicat, aliud nō restare, ueteris. i. pristinæ dignitatis meæ & quicquid gratiæ reliquę. i. quæ restant, adhuc ualebunt, studium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit fratribus tuis optimis. s. in causa tua. Tu fac, sup. ut habeas fortem animum quem habuisti semper, primum ob eas causas, quas scripsi, deinde q. i. quia tu uoluisti & sensisti semper de republi. ea. i. eiusmodi res, ut debeas non modo. i. non solū sperare, secunda. i. prospera, sed etiam si omnia essent aduersa, tamen deberes ferre animo fortissimo, & maximo quæcunque acciderent, conscientia. i. p pter conscientiam. &. i. pariter, factorum & consiliorum tuorum. Vale.

M.T.C. Q. Ligario. S.D.

ME scito omnem meum laborem, omnem operam, curam, studiū in tua salute consumere. nam cum te semper maxime dilexi, tum fratrum tuorum, quos æque atque te summa beneuolentia sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus, nullum me patitur officii erga te, studiique munus, aut tempus prætermittere. sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te literis, q̄ ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosisque rebus, semperque magis aduersos rerum exitus metuens, quàm sperans secundos, is ego sum: & si hoc uitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad .v. calen. intercalareis priores, rogatu fratrum tuorum uenissem mane ad Cæsa. atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem, & molestiam pertulissem: cum fratres, & propinqui tui iacerēt ad pedes: & ego essem locutus, quæ causa, quæ tēpus tum postulabat: non solum ex oratione Cæsa. quæ sane mollis, & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & uultu, & multis præterea signis, quæ facilius perspicere

HVBER.

ME scito. Ostendit Ci. se diligenter laborare pro salute Ligarii, idque facere ex sua in eum ueteri beneuolentia, & in eius fratres, á quibus assidue dicit se rogari pro eius salute. Deinde declarat, quam spem & fiduciam de eius reditu & incolumitate acceperit, non solum ex uerbis Cæsa. sed etiam ex uultu, & multis aliis signis, & hortatur, ut eūdem animum præstet rebus redactis in tranquilliorem locum, quē animum præstitit rebus turbidissimis. Me scito. q. d. noli dubitare. Cōsumere. ponere. In tua salute. ut incolumis restituaris in patriam. Cum, copulatiua est particula, ut supra dixim⁹ significat autem &, sed minus significat q̄ tū, & iungitur indicatiuo. Atq;. tam. Atq;. q̄. Patitur. sinit, quia assidue me mouet, ut omnia pro te agam quæ debeo. Munus. onus. Malo. potius uolo. Honestius enim puto officium meum ab aliis laudari, quàm à meipso. Confidam. certum habeam, & credam. Exploratum. cognitum. Nam si. ne uideatur Cice. temere hæc sperare de Ligario, dicit se esse timidum in rebus magnis & periculosis, & semper magis timere aduersa, quàm sperare secunda sed cum audiuisset Cæs. sē cognouisse ex eius uerbis, & multis aliis signis nihil esse dubitandum de salute Ligarii. Aduersos. īfœlices. Exit⁹, fines. Is. s. timid⁹, & magis metuēs aduersos exitus q̄ sperās scdos. Hoc ti. in magnis reb⁹ &c. Est ui. quia uidet̄ esse cōtra fortitudinē, quæ á se amouet oēm desperationem. Ego idē. quia sum timidus &c. Calē. interca. de ratiōe intercalatiōis Macro. ī Satur. abūde scribit. Itaq; nō puto hic esse opus tā multa referre. Appellabat̄ aūt mēsis intercalari⁹ siue intercalaris, utrūq;. n. dr̄, quo interferebant̄ dies, qui deerāt ad cōplendū annū, diuersis quidem rationibus diuerso tempore, ut idem Macro. ostendit. Is autem mensis erat Februarius, quoniam erat ultimus mensis anni, non tamen intercalabantur in fine mēsis, sed post uigesimum & tertium terminalibus iam peractis, deinde reliquos Februarii mensis dies qui erant quinque post intercalationem subiungebant netere legationis suæ more, ut Februarium omnino Martius sequeretur. Intercalares igitur calendæ, dicuntur calendæ mensis intercalaris. i. Februarii. Alii intelligunt etiam appellatas calen. intercalares, calendas Martias, nō q eo mense intercalarentur dies, sed q essent proxime diebus intercalatis

Intercalaris mensis

calatis.i.ꝙ statim sequerentur intercalationem,quinqoe tantum diebus interpositis,ut diximus.Intercalariu autem mensem dicimus Februarium ,& Macro.ut ostendimus declarat , & Asconius Pædianus his uerbis,Pompe.interrogatus à seruio Sulpi.quinto calen.Martias intercalario mense consul creatus est,statimq; consulatum iniit.Indignitatem.quia non habita est maioe ratio mei quàm si fuissem minimus ciuis.Et mole. quia difficilimum habui ad eum aditum. Iacerent.prostrati essent,ut est mos supplicantium, sicut usum est supra Seruium Sul.de restitutione Marcelli , & cum Mar.se ad Cæ. pedes abiecisset,&c. Tuum tempus.con ditioni temporis. Mollis.non acerba. Libeealis.benigna, & quæ ueniæ se promptam ostenderet. Oculis.uultu,quibus sæpe cognoscimus animi qualitatem,& iram uel placabilitatem.Iuuena.Deprehendas animi tormenta latentis in ægro Corpore,Deprehendas & gaudia,sumit utrunque. Inde habitum facies.

potui, quàm scribere:hác in opinionem discessi,vt mihi tua salus dubia nó esset. Quamobrem fac animo magno , fortiq; sis, & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus sic adero , vt difficilimis , neque Cæsa. solum, sed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognoui, pro te, sicut adhuc feci , libentissime supplicabo. Vale.

HVBER. IɅQVAM scri. quia non facile est scribere omnia signa uultus,& oculorum. Opinionem. spem. Et si. duæ partes sunt. Tuebidissima.infœlicissima, plena perturbationis . Tranquilliora læte feeas.i.ut antea sapiēti animo tulisti aduersa,ita nunc prosperioribus lætare. Adero.fauebo,subueniam. difficilimis.i.tanquam difficilimis,hoc est licet ees tuę factæ sint tranquilliores, non tamen minori cura & diligentia in eis utar, quàm si essent difficilimæ.

ASCEN. ME scito &c.Rursus ostendit se totis uiribus contendere pro salute Ligarii , deinde spei suæ causas aperit , ac demum,ut fortior sit monet.Ordo est.Scito me consumere omnem laborem meum,omnem operam,curam,studium,sup.omne, in salute tua scilicet procueanda.Nam cum scilicet ita sit,ꝙ dilexi semper maxime te,tū scilicet magis, uerum est,ꝙ singularis pietas,& amor fraternus scilicet in te , fratrum tuorum quos sum compleaus summa beneuolentia.æque.i.æqualiter , atque.i.ac te,nullū .i.non ullum,non patitur me prætermittere ullum munus officii & studii erga te,aut ullum tempus. Sed malo te cognoscere ex literis illorum scilicet fratrum tuorum quàm ex meis,quid faciam scilicet modo, & quid fecerim pro te.autem .i.sed quid sperem aut confidam & habeam exploratum.i.compertum de salute tua,uolo id declarari tibi à me. Nam si quisquam est timidus in rebus magnis & periculosis,& semper metuēs magis caitus rerum aduersos,quàm sperans secundos.i.prosperos,ego sum is.i.talis,& si hoc est uitium.s.meticulositatis,aut pusillanimitatis,ego confiteor me non carere eo.Ergo, ut alibi notaui , caremus etiam iis quæ habere nolimus.Ego tamen idem scilicet qui propensior ad timorem sum,cum uenissem ad secundum Calen.inteecalaees.i.bissextiles,priores.i.in Februa.Locus uidetur non satis integer,nam secundo Calen.negant dicendum , eo quòd pro illo dicimus pridie,uerum illud facile purgatur,nam licet aptius dixeris pridie Calen.quàm secundo,non ꝙ ut dicunt Calendæ præcedunt,& secundus à sequendo dicitur, nam licet secundus dies Calendas præcedat, sequitur tamen tertium,sed ꝙ magis proprium est uocabulum,tamen pro eo,quod est ad secundum Cal.non recte dixeris pridie Calen.tunc enim ad secundum dicitur , cum iuxta secundum sit,siue ipso secundo,siue tertio,pridie autem duntaxat de die immediate præcedente . Preterea cum intercalatio.i.unius diei,qui bisseatus dicitue interpositi,duntaxat in Februario fiat,uidetur non recte addi priores, præsertim cum Calendæ Februarii sint præter primum diem in Ianuario,unde uidetue ideo additum priores ut Calendas præcedentes intercalationem intelligamus,& ita de penultimo Martii, cuius sunt priores intercalarea Calendæ,licet in Feb.sint præter primum diem,& posteriores sint Aprilis.sed in Martio, ad Cæ.mane, rogatu.i.ex rogatione & requisitione fratrum tuorum,atque pertulissem omnem indignitatem.i.humiliationem contra dignitatem meam,& molestia illius scilicet Cæ.adeundi & conueniendi.i. colloquendi, & cū eo agēdi,gratia uisitandi,cum featres & propinqui tui iacerent ad pedes,& ego essem locutus,sup.ea, quæ causa & tempus postulabat.tum id est tunc,ego discessi,non solum ex oeatione Cæsaris,quæ fuit sane.i.ualde mollis,& liberalis,sed etiam ex oculis & uultu,& præterea ex signis mutis.i.tacitis,quàm potui scilicet tunc perspicere.i.agnoscere facilius,quàm scribere scilicet nunc,discessi,inquit,in hanc opinionem,ut salus tua non esset mihi dubia. Quamobrem fac,sup.ut sis animo magno & forti & si tu ferebas sapienter tuebidissima,feras lęte tranquilliora.Ego tamen adero.i.auxilio ero,rebus tuis sic,ut difficilimis quasi dicat uigilantissime, neque.i.& non,& supplicabo pro te,non solum Cæsa. sed etiam amicis eius , quos ego cognoui amicissimos mihi,sicut feci adhuc libentissime. Vale.

M.T.C. Basilio. S.D.

TIBI gratulor , mihi gaudeo, te amo , tua tueor: à te amari , & quid agas , quidque agatur, certior fieri volo. Vale.

HVBER. Tibi gratulor.Basilius ciuis Romanus egerat aliquid præclari cū in aliqua esset prouincia cui præfuisset.Vnde Cicer.ei nūc gratulatur.

ASCEN. Tibi & c. Breuis est gratulatio,& admonitio de re scribenti & lecturo.duntaxat nota. Ordo tamen est.Gratuloe tibi scilicet pro re fœliciter gesta,aut quæ fœliciter euenit, gaudeo mihi.i. ꝓ cōmodo meo,eo ꝙ tua bona mea sunt , ego amo te, tueoe.i.protego tua,uolo amari à te, & fieri certior, quid agas , & quid agatue scilicet ab aliis qui istic sunt. Vale.Ea hoc loco trahi potest nota differentia inter gratuloe,& gaudeo,quia gratulamue alienis commodis,gaudemus nostris.

Bythinius Ciceroni. S.D.

16 SI mihi non tecum & multæ, & iustæ causæ amicitiæ priuatim essent, repeterem initia amicitiæ ex parẽtibus nostris. quod faciendum his existimo, qui paternam amicitiam nullis ipsi officiis prosecuti sunt. Itaq; contẽtus ero nostra ipsorũ amicitia, cuius fiducia peto à te, vt absentẽ me, quibuscũq; in rebus opus fuerit, tueare, si nullũ officiũ tuũ apud me intermoriturũ existimas. Vale.

SI mihi. Cum abesset Bythinius ab urbe, roganit Ci. hac epistola, ut absentem quibuscunque rebus posset tueretur, idq; eum facere debere ostendit ex amicitia non solum parentum ipsorum, sed multo magis ex amicitia utriusque ipsorum, multis, & iustis causis confirmata. Si non. i. nisi. Et iustæ. honestæ ut puta causæ uirtutis & morum & similitudinis studiorum. Repeterem. reuocarem, resumerem. Ex parentibus nostris, qui inter se fuerunt amicissimi. Quod. quam rem. s. ut repetantur initia amicitiæ à parentibus. HVBER.

☞ SVNT prosecuti nullis officiis. i. qui paternæ amicitiæ nulla propria & sua officia addiderũt, sicut nos addidimus per ipsam amicitiam paternã, & multis officiis prosecuti sumus. Nostra ipsorum. i. nostrorũ metipsorum, neque nũc per amicitiam paternam aliquid à te petam. Cuius. s. amicitiæ nostræ ipsorum. Fiducia. bona est, confidentia mala, licet Virg. fiduciam pro cõfidentia posuerit, Tanta ne uos generis tenuit fiducia uestri? Officium. Beneficium, quod in me sit collatum. Intermoriturum. periturum, tanquam conferatur in ingratum. HVBER. Fiducia Confidentia

☞ Si mihi & c. Commendat se & sua Bythinius Ciceroni, lepide quidem ac docte, dicens: Si causæ amicitiæ, & multæ & iustæ, non essent mihi tecum, repeterem initia amicitiæ ex parentibus, id est progenioribus nostris, quod, scilicet petere initia amicitiæ ex parentibus, id est progenitoribus nostris, ego existimo faciendũ iis, qui ipsi, id est in propriis personis, aut per se nullis officiis prosecuti sunt, id est continuauerunt amicitiã paternam. Itaque, id est & ita, quia aliter inter uos est, ego contentus ero amicitia nostra ipsorum, & id est quæ nobis est propria. Sic dicimus nostra omnium, mea unius & c. cuius scilicet amicitiæ nostræ, ipsorum fiducia, id est per cuius fiduciam ego peto à te ut tueare, id est protegas me absentem, in quibuscunque rebus opus fuerit, si existimas nullum officium tuum intermoriturum, id est periturum & obliuioni perpetuæ dandum apud me. Vale. ASCEN. Nostra ipsorum

M.C. Bythinio. S.D.

17 CVM cæterarum rerum causa cupio esse aliquando rempubli. constitutam, tum velim mihi credas accedere id etiã, quo magis expetam promissum tuum, quo in literis tuis vteris: Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua volũtas est, facisque nihil alienum à necessitudine nostra, iudiciisque patris tui de me, summi viri. Nam sic habeto, beneficiorum magnitudine, eos qui temporibus valuerunt, aut valeant, coniunctiores tecum esse, quàm me necessitudine neminem. Quamobrem grata mihi est & memoria tua nostræ coniunctionis, & eius etiam augendæ voluntas. Vale.

☞ Ex Epistola. Cum. cæterarum.

Cum cæterarum rerum causa percupio aliquando esse rempubli. constitutam. Nam sic habeto, magnitudine beneficiorum eos, qui temporibus ualuerunt, ut ualeant, tecum esse coniunctiores, quàm me necessitudine neminem.

CVm cęterarum. Scripserat Bythinius ad Ci. se cupere cum eo uiuere, si aliquando respubli. quæ diu agitabatur, constitueretur. Itaque Ci. rescribit se uehementer cupere, ut respu. tandem constituatur, & in bonum statum reducatur, & aliarum causa, & hac præcipue ut possit exigere à Bythinio promissum, ut secum uiuat. Deinde dicit Cice. esse aliquos, qui quia plurimum potuerint sint coniunctiores Bythinio magnitudine officiorum quàm ipse Cice. necessitudine uero & beneuolentia neminem esse coniunctiorem. Cætera rum. aliarum multarum. Constitutam. firmatam, in statu suo collocatam. Aliquando. tandem, aliquo tẽpore. Tum, præcipue. Accedere. adiungi ad illas cæteras res. Id. quod sequitur, scilicet. Quo. id est ut. Expetam. exigam à te. Quo scilicet promisso. Si ita sit. s. ut resp. sit constituta. Tua uo. uiuendi mecũ. Alienum ne. no. id est nihil facias, contra necessitudinem nostram. i. nihil facis ꝙ sit contra amicitiam nostram cum petis mecum uiuere. Nam sic. sensus est, crede eos qui habuerunt gratiam, aut authoritatem, his temporibus, contulisse in te maiora beneficia, quàm ego qui non ualui, sed necessitudine, & beneuolentia neminem esse tibi coniunctiorem. Necessitudine neminem, subaudi coniunctiorem esse. Eius. coniunctionis. Augendæ uoluntas, id est cupio iam augere. HVBER.

CVm cæterarum & c. Respondet epistolæ Bithynii, nõ quidem superiori, sed alteri, quæ non extat, significans gratam sibi cum eo cõsuetudinem, si respub. uigeret, fore. Ordo est. Cum, scilicet ita sit, quod cupio causa cæterarum rerum rempu. constitutam, sup. esse, aliquando. i. tandem, tum. i. multo magis, uelim credas mihi, id etiam accedere. i. addi, aut accidere. i. contingere, ut respub. sit constituta. i. stabilita, quo, id est ideo, ut expetam. i. exigam à te magis promissum tuum, quo scilicet promisso, uteris in literis tuis, nõ tñ, ut dixi in superioribus. Scribis enim si sit ita, te esse uicturum mecũ. Volũtas tua est gratissima mihi, & facis nihil alienũ. i. diuersũ à necessitudine nostra, & iudiciis patris tui uiri summi, de me. i. quæ habuit de me. Nam habeto sic. i. teneto ASCEN.

id ra-

id rarissimũ, eos qui ualuerũt temporibus, id est quibus tẽpora fuerunt secuoda, ant qni ualeaot scilicet modo temporibus, esse coniuoctiores tecum magnitudine beneficiorum quàm me: quia cum illis tempora essent prospera potueruot facile in te conferre beneficia quàm ego, sed, sup. oeminem iup. esse coniuoctiorem tecum quàm me, necessitudine .i. uioculo oecessariæ cooiuoctionis ex parentibus contractæ. Quamobrem .i. simul, memoria tua scilicet actiua, coniunctionis nostræ, passiue .i. quàm habes de coniuoctiooe nostra, est grata mihi, & uoluntas eius .s. coniunctioois nostræ etiam angendæ est mihi .i. habeo eam. Sæpe Ci. uni substaotiuo potissimum uerbali adiungit, aut duos genitiuos, & loco alterius prouomeo possessiuum, quorum alter passiue, alter siue alterum actiue aut passiue significat, ut studium Seruii iuris ciuilis, prior genitiuus actiue, posterior passiue accipitur.

* PETRI VICTO. CASTI. ¶ CVM cæterarum rerum causa. Noo respondet hæc Ciceronis epistola, quemadmodum ègo existimo, superiori Bithynii: id autem, qui attentè ambas legerit, facilè animaduertet. Scripserat alias literas Bithyuius ad Ciceroo em, quibus cupere se osteoderat, cum eo uiuere. quæ aut postea periere, aut iu hæc uolumina relatæ ooo suot.

Cicero Leptæ S.D.

S* Imul ac accepi à Seleuco tuo literas, statim quæsiui è Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit eos, qui facerent præconium vetari esse in decurionibus: qui fecissent non vetari. Quare bono animo sint & tui, & mei familiares: neque enim erat ferendum, * cum qui hodie aruspicinam facerent, in senatu Rom. legerentur, eos qui aliquando præconium fecissent, in municipiis decuriones esse non licere. De Hispanis nihil noui: magnum tamen exercitum Pompe. habere constat. Nam Cæsar ipse ad nos misit exemplum Paciaeci literarum, in quo erat, illi vndecim esse legiones: scripserat enim Messalla Q. Salasso. P. Curtium fratrem eius, iussu Pompeii, inspectante exercitu interfectum, quòd consensisset cum Hispanis quibusdam, si in oppidum nescio quod Pompeius rei frumentariæ causa venisset, eum comprehendere, ad Cæsaréq; deducere. De negocio tuo, quod spõsor es pro Põpeio, si Galba consponsor tuus redierit, homo in re familiari nõ parum diligẽs, non desinam cum illo communicare,

HVBER. SImul ac. interrogauerat Lepta Cic. utrũ prçcooes & aruspices possent per leges fieri decuriooes municipiorũ, de quo Ci. dicit se cõsuluisse Balbũ iurisconsultum, exponitque eius sententiam, deinde facit eum certiorem quid audierit de rebus Hispanis: erant enim eo tempore io Hispania exercitus Cæs. & Pomp. deiude quia Lepta laudauerat opus Cice. de oratore: dicit Cice. uehementer gaudere, dicitque se cupere, ut Leptæ filius lepta eo delectetur: & postremo hortatur eum ut filium ad discendum Hesiodum inducat, & præcipue quatuor eius carmina, quæ in fioe epistolæ subdit. Simul ac Simul ac. posteaquam, cum primum. Quæsiui. interrogaui. E Bal. pro ex Balbo, iurisconsulto, qui oouit quid leges statuaot.

Codicilli Codicillos. breues literas, ut lib. quar. in epistola Sulpitii de morte Marcelli. Puer Acydini obuiam mihi uenit cum codicillis: est enim diminutiuum à diminutiuo: Codicul⁹ codex enim facit codicul⁹, inde codicill⁹. Iurisconsulti pro genere quodam testimoniorum accipiuot. Quid esset iu lege .i. quid lex statuerit de eo quod petisti. Qui facerent præconi. qui nuoc Præcones essent præcones in municipiis. Præcooes autem qui publice aliquid ore & uerbis denuociant, ut Virg. in .v. Aenei. Victorem Aeneas præconis uoce Cloanthum Declarat. idem tubicines, & cornicines dicuo-Tubicines tur, ꝙ sonitu tubæ populum ad se ducãt. Iuue. Quõ Cornicines dam hi cornices, & municipalis arenæ Perpetui comites, notæque per oppida buccæ. dicuntur autem à præ & cano, ꝙ ante canaot, & denuocieot quod est facieodum: hi autem uiles eraut, unde ouue dicit rescriptum esse à Balbo, qui exercereot præconium, ue-Decutiones tari per leges, esse in Decurionibus. Decurioues autem authoribus Festo, & Nonio, à oumero militiæ cui præerant dicti suot, ꝙ deuis equitibus præessent, sicut Centuriones. Erant tameu Decurioues alii urbani, alii muuicipales. Vrbanus Decuio turmæ præerat, quæ duobus & triginta eqnitibus coostabat: neque uero belli solum, sed domi quoque. Decurio dicitur nomeo quoddam præpositure turmæ significans, ut Sueto. in Domitiani uita. Saturius Decurio cubiculariorum. Iu municipiis autem Decurio idem creditur qui & senator: nam qui in senatu, & coosiliis reipu. municipalis interesse poterant, Decuriones erant: ut Cice. in oratione pro P. Sestio. Recita quæso Sesti quid decreuerint Capuæ Decuriones. Romanum autem & municipalem Decurionem differre, declarat Plio. iunior epistola quadam libro primo. Puto autem uerius dictos Decuriooes, ut sensit Pomponius iuriscon. de uerborum significatiooe, ꝙ ioitio cũ deducerentur Coloniç coosiliũ publici gratia decima deductorum conscribi solita sit. Decuriones igitur in hoc loco noo pro equitibus, aut qui præessẽt decem equitibus accipiuntur, sed pro his qui iu senatu & consiliis reipub. municipali interessent, ut declarat Cice. ipse hac epistola. Decurias autem oobiliorum. Centu-Decuriæ Centuriæ rias inferiorum diei Pedianus uoluit, ergo. Esse in Decurionibus .i. esse in senatoribus muoicipalibus. Qui fecissent. subaudi præconium: nam quidã frustra, & falso adduut, qui aruspicinam fecissẽt, cum aruspicina superfluum esse coostet. hoc enim sentit Cice. rescripsisse Balbum eos qui nuoc facerent præconium prohiberi esse io Decuriooibus, qui uero aliàs fecissent & noo prohiberi. Familias. amicos, propter quos fortasse quæsiuerat hoc Lepta à Cic. Neque enim. arguit à mioori ad maius, ꝙ si illi qui in præsenti faciuot aruspicinam, possunt eligi senatores in urbe Roma, multo magis poterunt eligi Decuriones, qui in municipiis præco

nium

nium fecissent, & in præsenti nõ faciant, cum minus sit esse Decurionem in municipiis, quàm senatorem Romanum. Aruspicinam facerent.i. qui essent aruspices. Aruspicina erat diuinandi disciplina per inspectionem extorum & uiscerum animalium, quæ non satis honesta putabatur, ergo dicit, non erat tolerandum cum illi eligerentur in Senatu Ro. qui facerent hoc tempore aruspicinam, ꝙ illi non possent esse Decuriones in municipiis, quia antea fecissent præconium. Legerentur.eligerentur. In senatu Ro.ut possent esse Rom. senatores. Aliquando.aliquo tempore, non nunc. Non li.uetari per leges. Esse Decu.in mu.ꝙ minus est q̃ eligi in senatu Ro. Constat.apparet, manifestum est. Illas.f.legiones Pom. Inspectante exercitu.conspectu totius exercitus. Consensisset.coniurasset. Nescio quod.ita solemus dicere cum ignoramus nomē. Causa rei frumentariæ.i.causa prouisionis frumenti. Comprehendere.capere, ligare. Quo.uescio. Est sponsor pro Pompeio.i.qui pro Pompeio fideiussisti.fide iusserat enim Lepta simul cum Galba quodam ꝓ Põ.de re pecu.& quærebat se liberari illa fideiussione: scripseratq; ad Ci.ut id communicaret cũ Galba, quod se facturum dicit. Consponsor.simul sponsor. Aruspicina

¶ SIMVL ac &c. Interrogauerat Lepta Ciceronem utrum præcones possent per leges fieri Decuriones municipiorum. De quo dicit se consuluisse Balbum iurisconsultum, exponitque eius sententiam, deinde scribit quid audierit de rebus Cæsaris & Pompeii in Hispanias, & hortatur ut filius Leptæ ediscat librum de oratore, & carmina illa Hesiodica, quæ posuit. Ordo autem est. Simul ac accepi literas tuas à Seleuco, statim quæsiui è Balbo.f. iurisconsulto, per codicillos.i. per literulas, quid esset in lege.f. quod iuris esset, de eo quod quæsiuisti. Rescripsit eos, qui facerent præconium.i. præcones publicos adhuc officium exercentes, uetari esse in Decurionibus.i. in numero Decurionum, eos supple qui fecissent scilicet præconium, & non amplius facerent, non uetari. Quare & tui & mei familiares sint bono animo. Neque enim erat ferendum.i. tolerandum, eo ꝙ esset iniquum, eum sup. ii qui facerent hodie aruspicinam.i. qui essent aruspices.i. inspectores oblatorum, legerentur Romæ in senatu.i. ut sint in numero senatorum, & non licere eos qui fecissent aliquando præconium, esse Decuriones in municipiis, i. in urbibus Italiæ, quorum ciues essent munerũ Romanorum capaces. Nihil noui sup. est de Hispaniis: constat tamen Pompeium habere magnum exercitum. Nam Cæsar ipse misit ad nos exemplum.i. diploma, aut duplum literarum, Patiatii.i. quas Patiatius ex Hispania miserat, i quo.f. exemplo erat, illas legationes, f. quas Põpeius in Hispania habebat esse undecim. Enim.i. quia, Messala scripserat Quinto Selasso P. Curtium fratrem eius interfectum iussu Pompeii, exercitu inspectante, ꝙ.i. quia, ipse interfectus consensisset cum quibusdam Hispaniis, si Pompeius uenisset causa rei frumentariæ .i. ad obtinendum frumentum, in nescio quod oppidum.i. in oppidum, cuius nomen ignoro comprehendere eum.f. Pompeium, & deducere ad Cæsarem, qui inimicus eius erat, ꝙ.i. quia, sponsor es pro Pompeio, si Galba consponsor tuus.i. qui tecum sponsor pro eodem est, homo non parum.i. multum diligens in re familiari, nõ desinam communicare cum illo de negocio tuo. ASCEN.

¶ SIMVL accepi. Ita sanè in Mediceo hic legitur: ueruntamen quemadmodum postea animaduertimus, cum indicem epistolarum huius libri consuleremus, offendimus sic ibi scriptum esse, CICERO LEPTAE. Simulatq; accepi. Quare statim ita in meo codice emendaui: non quòd nesciam, (quod nonnulli me insimulant) SIMVL etiam à bonis autoribus siue AC aut ATQVE crebrò usurpari: frequens enim id est apud poëtas, & pueri omnes sciunt. Terent. etiam in Phormione inquit: Hic simul argentum repperit. Quin ipse potius nõnullis exemplis adlatis docui, aliis in locis ita Ciceronem locutum fuisse: sed cum ex maiore parte illi in uulgatis codicibus aliter legerentur, nolui uideri parum firmis uti testibus. Multa sunt autem quæ conceduntur poëtis, quibus qui soluta oratione scribunt, abstinent. *PETRI VICTO. CASTI.

¶ C V M qui hodie aruspicinam facerent in Senatu Romæ legerentur. locus (nisi fallor) in Cæsarem, qui in eum ordinem indignissimos elegerat: suppleuit enim ille Senatum, nam multi ciuilibus bellis Senatores defecerant. *PETRI VICTO. CASTI.

si qd expediri possit, quod videbatur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere à te probari vehementer gaudeo. Mihi quidē sic persuadeo, me, quicquid habuerim iudicii de dicendo, in illum librum contulisse. Qui si est talis, qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin quantum de illo libro, tantundem de mei iudicii fama detrahatur. Leptam nostrum cupio delectari iam talibus scriptis: & si abest maturitas ætatis, iam tamen personare aureis eius huiusmodi vocibus non est inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ partus. Sed cum ea, quemadmodum spero, satis firma sit, teneor tamen, dum à Dolabellæ procuratoribus exigam pri-

¶ EXPEDIRI. explicari & liberari. Oratorem. alii uolunt esse oratorem quem ad Bru. scripsit: ego sentio esse libros de oratore, de quibus facit mētionem epistola penultima primi libri, quos dialogo scripsisse dixit, & magnopere commendauit, sicut etiam hic, utrunque tamen opus elegantissimum. HVBER.

A te probari. tibi placere. De dicendo. de arte dicendi. Contulisse. posuisse.. Aliquid sum.i. alicuius pretii. Detrahatur. diminuatur. Leptam. filium tuum. Etsi. quamquam. Maturitas ætatis. q̃a iudiciũ uix potest esse maturũ adolescentibus, propterea ꝙ per ætatem non sunt multa experti. Abest. deest ei. Personare huiusmodi uoci.i. audire assidue huiusmodi uoces. Nam quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. Partus. quia nuper peperit, nec propter id licuit mihi honeste discedere. Satis ualida. Teneor. impedior uenire. Procuratoribus Dolabellæ, qui gerunt negocia Dolabellæ, aberat enim eo tempore Dolabella, & mãdauerat Ciceroni, ut à procuratoribus suis exigeret primam pensionem rerum suarum. Pensio autem à pendendo dicitur, quæ datur pro usu alicuiꝰ rei, ut agri, aut domus. Et mehercule. alia causa quare moratus sit diutius Romæ: dicit enim Cicero se non ita delectari peragrare loca multa, & ire peregre, sicut ante delectatus est: est enim magis iuuenũ, quàm senum. Aedificia Pensio

dificia mea me delectant.id est delector esse domi meæ. Ocium domus.quies domestica. Quæ.dnmus. Cedat. id est sit inferior:quia non minus neiũ est mihi domi meæ,quàm in meis uillis. Maius nmni regione desertissima.id est ncinm maius quàm ubi fere nulli habitant:loca enim minus habitata pl⁹ habent ocii. Interpellatione. intermissione temporis,id est assidue.Quare.concludit Cicero ex supradictis causis,quod potius ueniet Lepta Romam,quã

Ediscere Cicero est ad eum. Ediscat,nõ solum cognoscat,sed & memnriæ mandet:id enim significat ediscere. He-

Hesiodus siodum poetam,quem quidam uoluut antiquiorem fuisse Homero: scripsit autem de agricultura apud Græcos,quem nnster Virgilius in Georgicis, cum magna laude imitatus,creditur superasse.Fuit autem ex Ascra uico Bœotiæ admodum parun & aspero, ut scribit Strabn,unde & Maro nnster, Ascræumque cann Romana per oppids carmẽ.& alibi. Ascræo quos ante seni. Habeat in nre.i.assidue memoret, & pronunciet carmina quæ sequuntur,quia mxime hortantur ad amplectendas uirtutes.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,
ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται
ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα,

Horum autem carminum,ut fere uerbum de uerbo interpretemur :hic est sensus.

Virtutis sudorem Dii immortales antepofuerunt,lõga autẽ est & ardua uia ad ipsam, & aspera primum, ubi enim in cacumen uentum est,facilis est, quæ dura,& aspera extiterat,ea carmina multi usrie tradncuut uersibus,sed non interpretantur uerum sensum poetæ, uns igitur ita traduximus. Virtutem pnsuere dei sudore parandam. Arduus est sd eam, longusque per ardua callis. Asper & est primum, sed nbi alta cacumina tanges: Fit facilis,quæ dura prius fuit inclyta uirtus.

mam pensionem. & me hercule non tam sum peregrinator iam,quàm solebã.ædificia mea me delectant,& ocium domus est, quæ nulli uillarum mearum cedat,ocium omni desertissima regione maius. Itaque ne literæ quidem meæ impediuntur, in quibus sine vlla interpellatiõe uersor. Quare(vt arbitror) prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis. Lepta suauissimus ediscat Hesiodum, & habeat in ore.

τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,
ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται
ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα,

☞ Ex epistola.Simul accepi.

☞ Quare bonn animo sint, & tui,& mei familiares, neque enim referendum erat. Nam Cælaripie ad uns misit exemplum Platiaeci literarum. Ocium omni desertissima reginne maius.Itsque ne literæ quidem meæ impediuntur,in quibus sine ulla interpellatione uersor.

ASCEN. ☞ Si quid possit expediri.i.transigi,& absolui,ꝙ ille,scilicet Galba uidebatur mihi,confidere, scilicet ꝙ aliquid posset expediri. Ego gaudeo uehementer,oratorem meum.i. opus de nratnre, siue quod ad Brutum scripsit,siue potius alterum,probari.i.approbari,tantopere à te, quidem.i.certe,ego persuadeo mihi sic, me contulisse in illum librum quicquid habuerim iudicii de dicendo.i.de arte lnquendi,qui,scilicet liber, si est talis,qualem tu scribis,sup.eum uideri tibi,ego quoque sum aliquid. Sin autem.i.sed si.aliud supple est.i. si non est talis,ego non recusn quin quantum detrahatur de illo libro.i.de laude illins libri, tantũdem detrahatur de fama iudicii mei. Egn cupio Leptam nnstrum,scilicet filium, tibi per naturam, mihi per curam & amorem,delectari iam talibus scriptis.etsi.i.quamquam,maturitas ætatis abest,scilicet ab illo, tamen non est inutile aures eius persnnare huiusmodi uncibus. Vnde errant qui barbaris & ineptis uocibus ūtẽtes rhetoricem, aut poeticem,sut etiam grammsticem doceant. Partus Tulliæ meæ, scilicet filiæ,tenuit omnino Romæ. Sed cum ea sit satis firma,quemadmodum spero, tamen ego teneor, scilicet Romæ,dum.i. donec, ego exigam à procuratoribus Dolabellæ msriti eius, primam pensionem.i. pretium pro usu rerum eius, quod à pendendo dum reponitur pensio dicitur. Et me hercule,ego iam non sum tam.i.tantopere, peregrinator, quàm.i.quantopere,aut qusntum solebam,ædificia mea delectant me, & ocium domus quæ nulli uillarum mearum cedat,quæ nulla inferior sit, enim ocium maius omni regione desertissima. Itaque.i. & ita,ne quidem.i.non saltem,literæ meæ impediantur,scilicet strepitu,aut uulgo.in quibus,scilicet literis,ego uersor sine ullo interpellatore.i.obturbatore.Interpellatnr enim est qui in medio npere aliquem compellit ac turbat. Quare ut arbitror, nos,supple uidebimus te hic.i.Romæ,ubi nos sumus, prius quàm tu uidebis nos istic,scilicet ubi tu es.Vbi inuenitur differentia,quam ponit Valla inter hic,& istic &c. Lepta suauissimus, scilicet filius tuus,ediscat, id est memoriter discat,Hesiodum,scilicet poetam Græcum, qni opera, & dies & deorum generationem scripsit,& habeat in ore, supple illud carmen Hesiodicum,qund de uerbo ad uerbũ translatum subieci,conferat qni uelit latina Græcis,sed Græcorum penitus ignar⁹ sciat τῆς esse articulum,quo Latini carent, δ' significare autem,sed sequente uocali colliditur, & dicitur pro de aretes daretes.uertitur ergo τῆς δ' ἀρετῆς,uirtutis autem,ἱδρῶτα,sudorem,θεοὶ.i.dei, & ita consequenter.Carmine autem sic uertit Hubertinus,Virtutem posuere dei sudnre parandam.Arduus est ad eam, longusq; per ardus callis.Asper & est primum,sed ubi alta cacumina tanges: Fit facilis,quæ dura prius fuit inclyta uirtus.

HVBER. MAculã.Macula quidam ciuis Romanus inuitauerat Leptam, & Cice.ad uillam suam.itaque Cice.eam laudat erat autẽ in Falerno Campaniæ loco optimi uini feracissimo:deide,quia Lepta cupiebat esse in familiaribus Cæsa.& ob eam causam parauerat munera,& Cæ.& cæteris,qui apud eum plurimũ poterant:hortatur Cice.Leptam,ut neque curet esse apud Cæsa.nec faciat ea munera,& adducit rationes

Cicero Leptæ.S.D.

MAculam officio functum esse gaudeo.eius Falernum mihi semper idoneum visum est diuersorio.si modo tecti satis est ad comitatum nostrũ

ſtrum recipiendum. cæterum is quidẽ mihi locus non diſplicet, nec ea re Petrinum tuum deſeram. nam & villa, & amœnitas illa commorationis eſt, non diuerſorii. De curatione aliqua *munerum regiorũ cum Oppio locutus ſum. nam Balbum, poſtea quàm tu es profectus, non vidi. tantis pedũ doloribus, vt ſe conueniri nolit. Omnino

pollicetur tamen quid fuerit, in quo ſit ſpes, ſe tentaturum, & facturum, quod poterit. Functum officio. non finiuiſſe officium quoddam, quod geſſerat, ut quidam male interpretantur, ſed feciſſe officium & debitum ſuum. Falernum eius. ubi habet uillam: inter ſex enim loca quę ſcribit M. Varro præcipuis quibuſdam rebus abundare, affirmat Falernum feraciſſimum eſſe, quæ ut facilius memoriæ mandentur, infra ſcripto epigrãmate meo placuit complecti, quod iam multis annis ſcripſeram ad Octauianum uicomercatum, nunc iuriſconſultorum Mediolanenſium decus, & ornamentum maximum, quem mihi diſcipulum fuiſſe, & meorum elegantia literarum doctrina facit, ut me non pœniteat. Sex cognoſce ſuis inſignes fructibus agros: Carminibus uates, quos celebraſſe leges. Dat Cererem Campanus ager, dat uina Falernus, Caſſinas oleæ dicitur eſſe ferax. At de Tuſculeo molles tibi ſumere ficus, Déque Tarentino dulcia mella potes. Præcipuos Tyberina dabunt tibi flumina piſces. Hos tibi, quem malis, nat lupus inter aquas. Piſce lupo melius multi nil eſſe probarunt: Inter ſi pontes uixerit ille natans. Diuerſorio. id eſt iucundo & grato hoſpitio. Diuerſorium enim locus quilibet dicitur, quo homines de uia quieſcendi aut reficiendi corporis cauſa ad tempus diuertere ſolent: nam diuortia & diuerticula alia dicuntur, ut ſupra alio loco diximus. Si modo ſatis tecti eſt, id eſt ſi habet tantum tecti, quantum ſufficit ad ſuſcipiendos comites noſtros, quos nobiſcum ducemus. Cætera, id eſt per cætera, uel ſecundum cætera. Virgil. Cætera graius. Hora. in epiſtolis. Hæc ego dictabam poſt templum putre uacunæ. Petrinum. nomen uillæ apud Sinueſſam. Hora. in epiſto. Sinueſſanóm que Petrinum. Nam & uilla Iulia. comparat nunc uillam Iuliam Falerno & Petrino, quas uillas dixit eſſe aptas diuerſorio. Iuliæ autem uillæ amœnitatem, non diuerſorium ſolum eſſe, ſed & commorationis, id eſt habitationis, & permanſionis. Regiorum. quæ Cæſ. paras: ſed inuidioſe dicit regiorum, quoniam & illud nomen erat inuiſum Romanis. Curatione. improprie dixit, quia proprie, ut ait Donatus, Curatio eſt medicorum, cura reliquorum. Tantis. tam magnis.

Diuerſorium
Diuortia
Diuerticula
Pettinum
Curatio
Cura

*PETRI VICTO. CASTI.

MVNERVM regiorum. Sciebam ſane nonnullos REGIONVM in ſuo codice ſcripſiſſe, contra impreſſorum, & meliorum omnium codicum fidem: in quo quòd illos imitarer non fuit: Hiſtoriam huius loci in meis caſtigationibus explicaui, quod prætermiſi ut planum, ac notum omnibus. Cur regia appellaret munera, paucis exponam. quæ Cæſar dictator daret quem regem uocat multis in locis (ut etiam regiam domum eius: Te plane uiſum in regia non reprehendo, & reginam uxorem) quòd regiam Romæ poteſtatem haberet, & cuncta pro arbitrio ſuo adminiſtraret. Cum ſexcenta alia exempla huius nominis afferre poſſem, uno contentus ero, quod huic rei docendæ mirificè accommodatum eſt: agitur enim in eo quoq; de curatione ludorum, etſi diuerſi ludi fuerint, quos curauerat Matius ab his, quos Lepta curare cupiebat. In epiſtola ad Matium clxx. Sed te hominem doctiſſimum non fugit, ſi Cæſar rex fuerit, quod mihi quidem uidetur: & quæ ſequuntur: quamuis autem munera per ſingulas urbis regiones Cæſar ediderit, nemo unquam munera regionũ illa appellaret, niſi omnia fallunt. Vocaſſe autem regem quandoque Ciceronem, quem Græci τύραννον dicunt, perſpicuum eſt: unde libet locum in Oratione prima cõtra Catilinam emendare: Si in hunc animaduertiſſem, crudeliter, non egregie factum eſſe dicerent. Legendum enim eſt, ET REGIE, id eſt, τυραννικῶς. Hanc ſcriptu ram, ſua ſponte planam, confirmat authoritas optimi codicis: uidi enim librum literis Longobardis exaratum, qui continebat hiſtoriam Saluſtii, & quædam Ciceronis, in quibus erant orationes hæ in L. Catilinam, in quibus ita legebatur.

de tota re, vt mihi uideris, ſapientius faceres, ſi non curares. quod enim eo labore aſſequi vis, nullo modo aſſequere. Tanta eſt enim intimorum multitudo, vt ex his potius aliquis effluat, quàm nouo ſit aditus, præſertim qui nihil afferat, præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit, ſi modo ipſum ſciet non accepiſſe. Sed tamen aliquid videbimus, * in quo ſit ſpecies: aliter quidẽ, nõ modo non appetendũ, ſed etiam fugiendũ puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror cõmoraturum, quoad ille quandoq; veniat. Vale.

HVBER.

DE tota re. id eſt neque de tantis muneribus, neque de quærendo locum apud ipſum Cæſarem. Tanta eſt multitudo intimorum, id eſt tam multos habet apud ſe intimos, & familiariſſimos. Effluat. eiiciatur ab ipſo Cęſare. Aditus. ſubaudi ad ipſum Cæſarem. Qui. ſcilicet nouus. Nihil afferat, nihil præſtet Cæſari. In qua. opera. Non accepiſſe. ſcilicet operam tuã, qui putabit te ſibi obligatum, ſi non acceperit operam tuam, quam es allaturus eſſes: eſt enim hæc natura potentum, & diuitum uirorum, ut oſtendit Cicero libro ſecundo officiorum. Videbimus. experiemur. In quo ſit ſpes. in quo ſperemus poſſe aliquid tibi prodeſſe. Aliter. ſi non erit ſpes. Sed etiam fugiendum. quia turpius eſt repelli, quàm non tentaſſe. Aſturæ. oppidum eſt non longe à Terracina, & eius cognomine fluuius. Quoad. quoadusque. Ille. Cæſar.

Aſtura

Ex Epiſtola. Maculam officio functum.

Cæterum qui mihi locus non diſplicet. De cura omni alia munerum regiorum cum Oppio locutus ſum. Omnino de tota re, ut mihi uidetur, ſapiẽtius faceres, ſi nihil curares. Quod eni eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere. Tanta eſt enim multitudo in-

ASCEN.

MACVLAM &c. Macula ciuis Romanus inuitauerat Leptam & Ciceronem in uillam ſuam: Itaq; Cicero eum laudat. Dehortatur autem Leptam ne ſe inſinuet in amicitiam Cæſaris, & Cæſarianorum per munera. Ordo eſt. Ego gaudeo Maculam, proprium eſt ciuis Romani, eſſe functum officio. i. feciſſe, ut dicunt debitum ſuum, falernum eius. i. hoſpitium, quod habet in Falerno agro uicino Campaniæ, optimi uini feraciſſimo. uiſum eſt ſemper mihi

 idoneum

timorum.ut ex his aliquis potios effluat, quàm no... sit additus. Aliter nõ modo quidẽ nõ appeteodũ. sed fugiendum etiam puto. Ego me in Astura diutius arbitror commoraturum.

idoneum diuersorio, id est ut sit nobis diuersorium, modo, id est dũmodo, satis tecti, id est ædificii est, supple in eo, ad recipiendum comitatum oostrum. Cæterum. id est sed, quidem, id est certe, locus non displicet mihi, nec deleram ea re, id est propter tam rem, Petrinum tuum, scilicet hospitium apud Sinuessam: uode Horatius io epistolis, Sinuessanúmque Petrinum. Nam & uilla. id est domus io agro, & amœnitas illa, scilicet quæ est præcipua in falerno Maculæ, est commoratiouu, id est ad commoraudum apta, uoo diuersorii, id est ad tempus illic agendi, ut in dioersorio solemus, & ita Petrinum non deseret: pro uocabulo illa legit Hubertinus Iulia, sed nõ recipitur. Ego locutus sum cum Oppio amico Cæsaris, de curatiooe muoerum regiorum, quæ Cæsari parasti, taoquam regi donanda. Nam oõ uidi Balbum postea quàm, tu es profectus, id est discessisti hinc & ita non potui cum eo loqui, supple. Balbus afficitur tantis doloribus pedum, ut oolit se cõueniri, id est uisitari. Tu faceres omnino de tota re sapientius, ut uidetur mihi, si non curares, & ita nihil faceres. Tu enim oullo modo assequere, id est obtinebis, id supple quod uis assequi eo labore. i. ut sis de familiaribus Cæsaris. Eoim. id est quia, multitudo intimorum, scilicet amicorum Cæsaris est tanta, quód aliquis effluat, id est dematur, ut liquor è uase nimis pleno, potius ex iis, scilicet qui suot, quàm aditus, id est accessus sit oouo: præsertim qui oihil afferat præter operam, id est laborem, & industriam suam, in qua ille, scilicet Cæsar, putabit se dedisse beneficium, si modo sciet se non accepisse ipsum, scilicet beneficium operæ tuæ. Sed tamen nos uidebimus, id est experiemur aliquid, in quo sit spes: aliter quidem puto, ooo modo oon appetendum, sed etiam fugiendum. Ego arbitror me cũmoraturum diutius Asturæ, id est in eo oppido ooo longe à Terracina, quoad, id est donec, ille, scilicet Cæsar ueniat, quaodoque, id est aliquando.

*P.V.C. ❧ IN QVO sit species. Si rem semel, de qua bic agit, oonoulli iotelligere uoluissent (poterant autem ex epistolis ad Att. omnia accipere: his enim quæ à me pro huius loci declaratione scripta sunt, fortasse parum fidebaot) non tam multa peccasseot, & ueterem lectionem, quæ in Medicæo est, à me restitutam, ueriorem esse eognossent. Sententia huius loci, & uis illius nominis, copiose à me in meis castigatiouibus explicata est: addam tamen huius oominis eodem significatu exemplũ, è primo de Oratore ad Qu. Fratrem: Et quanquam in utroque uostrum summum esse ingenium, studiũmque perspexi: tameo hæc quæ sunt in specie posita, &c. Sed magis adhuc simile huic loco est illud in L. Pisooem: At fuit pompa, fuit species, fuit incessus. nam locus ille ad Att. noo parum lucis rei, de qua hic agit, adfert 504 Balbum eonueni: Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eum perduxerat.

Cicero Torano. S. D.

DEderam triduo ante pueris Cn. Planci literas ad te: eo nunc ero breuior: teque, vt antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse vtilius, quàm ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam præter nauigationis lõgæ, & hyemalis, & minime portuosæ periculũ, qđ vitaueris, ne illud quidẽ negligendũ, quáuis subito, cum certi aliquid audieris, *te istinc posse

HVBER. DEDERAM. Toranus eandem causam secutus, quam Cæcinna, & pleriq; alii, cum exilio mulctaretur, essetq;, ut puto in Sicilia, sicut & Cæcinna, decreuerat inde discedere, quod Cicero suadet oe faciat propter opportunitatem loci uicini, ex quo facile poterit intelligere quicquid de restitutione sua actum fuerit, & subito discedere. Deiode quia Cæsari ex Hispania redeuoti uolebat Toranus se offerre, idq; Cicero ei dissuadet. Deinde coosolatur eum, ut forti animo ferat communem casum. Triduo. ante tribus diebus superioribus. Pueris. seruis. Eo. propter id, quia dedit literas pueris Plauci ad te desereodas. Vt sicut. Antea. superiori tempore. Mooebo. dabo coosilium. Ibidem. id est ibi, scilicet ubi tu es. Opperiri. (Opperior, Operio) expectare, ut Virgil. Reginam opperiens. scribitur autem gemioo p. & est depouens: oam operio actiuum simplici p. scriptum tegere significat. Præter periculum. excepto periculo. Hyemalis. tempestuosæ. Minime portuosæ. quę uon habet multos, & idoneos portus. Incommodissimum est enim nauigare per ea loca, ubi non reperiuuturportus. Quod. periculũ. Vitaueris, ibidem. Ne illud quidem oon negligendum, non coutemnendum. est autem liptote, id est illud quoq; si expectaueris plurimi faciendum. Quamuis subito, id est ualde subito: ponitur enim pro quantumuis.

*P.V.C. ❧ TE istinc posse proficisci. Hic potissimũ olim adnotauimus, io antiquis codicibus ISTIM pro ISTINC legi, cstauimusque multorum locorum testimooia, plura etiam ounc afferre possemus: nam dum accurate uersamus prisca exemplaria, in hanc uocem crebro incidimus, uel potius raro aliter scriptam animaduertimus. Addimus nuoc ad ea ILLIM quoqoe pro ILLINC nos sæpe positum in iisdem libris aoimaduertisse: nam libro VII. ad Att. in optimo illo sic legitur: Ista magis expecto, quid illim afferatur. Accurate igitur considerandum, an huius aoimaduersionis auxilio locus Cicerouis in epistola ab Brutum emendari possit, siue ita aduerbium hoc pronunciare, ac scribere ueteres soliti sint, siue frequenter io eo exscribeodo ab antiquis librariis, & eodem semper modo peccaretur, quod uix puto. Verba Ciceronis sunt à Quintiliano adducta libro. v. Veritus fortasse, ne oos in Catouem nostrum transferremus illi mali quid est, etsi argumentum simile nõ erat. Arbitror igitur legendum, traosferremus illim aliquid, etsi argumeotum &c. ut sit ILLIM pro ILLINC, nam in manu scriptis nonnullis EST, nõ uidi: quò facilius hic locus nunc corruptissimus ita restitui potest: totam tamen rem arbitrio doctiorum permittimus. Animaduertimus postea Germanos in suo Quintiliano, quem multis locis castigatum ediderunt, hunc etiam locum restituere cooatos esse: nam ita scripseruot. Transferremus illinc mali quid: & si &c. nam quod EST sustulerunt, quodque ILLINC desiderari in hac sententia iudicarunt, nobiscum faciuot: non tameo ex reliquis duabus uocibus ALIQVID compooere, quod ouo minus desiderari uidebatur, potuerunt.

❧ Proficisci.

Proficisci. Nihil est præterea cur aduenientibus te offerre gestias. Multa præterea metuo, quæ cum Chilone nostro communicaui. quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti, ex quo te quocunque opus erit, facillime, & expeditissime conferas. quod si recipiet ille se, ad tempus aderis: sin (quoniam multa accidere possunt) aliqua res vel eum impediet, vel morabitur, tu ibi eris, vbi omnia scire posis. hoc mihi prorsus valde placet. De reliquo, vt te sæpe per literas hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac causa nihil habere, quod tibi timendum sit, præter communem causam ciuitatis: qui & si est grauissimus, tamen ita viximus, & id ætatis iam sumus, vt omnia quæ non nostra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desyderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura vt valeas & te istinc ne temere commoueas. Vale.

Ex Epistola. Dederam triduo ante pueris.

☞ Vt omnia, quæ non nostra culpa accidant, fortiter, atque constanter ferre debeamus. Tu cura, ut ualeas, & te istinc, ubi es, temere non commoueas.

☞ PROFICISCI. discedere istic. Aduenientibus. Cæsarianis. Gestias. uehementer cupias. Est enim gestire motu quodam corporis lætitiã animi significare. Virgilius, Incassum uideas studio gestire leuandi. Offerre te. obuiam dare, occurrere. Nostro. familiari & amico. Opportuniore. commodiore rebus tuis. Quocunque. aduerbium est, in quemcunq; locum. Opus erit. scilicet te conferre. Ille. Cæsar. Recipiet se. redibit scilicet in patriam. Omnia quæ agentur, & ad te pertinebunt. Hoc. scilicet quòd sis tibi. Prorsus. omnino. In hac causa. quam secutus es simul cum Pompeio, & multis aliis. Communem. cuius nemo est expers, aut immunis. Ita uiximus. cum ea honestate, & rectitudine: est autẽ consolatio à conscientia, qua Cicero sæpe utitur. Id ætatis sumus. id est in ea ætate sumus: est autem ornatus quidem dicendi modus, quasi dicat, ita sumus iam senes, ut fortem animum omnibus rebus præstare debeamus, quæ nostra culpa non acciderunt, senes enim magis debent cõtemnere mortem, quàm iuuenes, propterea quod parum uitæ superest eis, qui uiuere possint. Hic. Romæ. HVBER. Gestire Quocũq;

☞ DEDERAM &c. Toranus eandem cum Cæcinna causam secutus, & cum eo in Sicilia exulans decreuerat inde discedere, à quo Cicero eum dehortatur, suadensq; ne Cæsari ex Hispania redeunti obuius fiat, fortitudinis enim admonet. Ordo est. Dederam triduo ante, scilicet quàm hæc scriberet pueris, id est seruis Cnæi Plantii, literas ad te, eo, id est eam ob rẽ, ego ero nunc breuior, ut consolabar te antea, scilicet in dictis epistolis, ita supple monebo te hoc tempore. Ego nihil puto utilius tibi, quàm operiri, id est expectare ibidem, scilicet ubi nunc es, quoad, id est donec, posis scire, quid sit agendum tibi: nam præter periculum nauigationis longæ, & hyemalis, & minime portuosæ, id est ubi paucissimi sunt portus, quod scilicet periculũ tu uitaris, id est uitaueris opperiendo, & manendo in Sicilia, ne quidem, id est non etiam, aut non saltem illud, scilicet quod dicam, est negligendũ te posse proficisci, id est discedere istinc, id est ab isto loco ubi es, quamuis, id est quantumuis cito, cum audieris aliquid certi. Præterea nihil est, id est nulla est causa, cur gestias, id est nimium cupias. Ita, ut gestu cupiditatẽ indices, offerre te aduenientibus, scilicet Cæsarianis ex Hispania. Præterea ego metuo multa, quæ communicaui cum Chilone nostro, scilicet amico. Quid supple scribam tibi multa. Tu nullo loco opportuniore potuisti esse, in his malis, id est durantibus his malis quàm supple ubi es, tu conferas, id est traducas te facillime & expeditissime ex eo, scilicet loco quocunque erit opus, id est utile, aut expediens, quo, id est ad quem locum, si ille, scilicet quem metuis hoc est Cæsar, recipiet, id est tanquam in locum tutiorem conuertet se, tu aderis ad tempus. Sin, id est sed si, quoniam multa, scilicet impedimenta possunt accidere, aliqua res impediet eum uel morabitur, id est retinebit, cum tu eris ibi, ubi posis scire omnia. Hoc. scilicet consilium placet mihi prorsus, id est omnino, ualde. De reliquo, ut sum hortatus te sæpe per literas, uelim supple ut persuadeas tibi ita, te nihil habere in hac causa, quod sit timendum, præter communem casum ciuitatis, scilicet Romanæ, qui scilicet casus communis, etsi est grauissimus, tamen nos uiximus ita, & sumus iam id ætatis, id est in ea ætate, ut debeamus ferre fortiter omnia quæ non accident culpa nostra. Omnes tui, scilicet necessarii & amici, ualent hic scilicet Romæ, & desyderant te summa pietate, id est charitate cum obseruantia, quam debent inferiores maioribus ut liberi parentibus, & nos omnes deo, & diligunt & colunt. Tu cura, &, id est simul, ut ualeas, & id est simul, ne commoueas te istinc, id est à loco ubi nunc es, temere, id est inconsulte. Vale. ASCEN.

Cicero Torano. S. D.

ET si cum hæc ad te scribebã, aut appropinquare exitus huius calamitosissimi belli, aut iam aliquid actũ, & confectum videbatur, tamé quotidie commemorabam te vnum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, &

ET si cum. Cõsolatur Ci. hac epistola Toranum, ut forti animo ferat ea, quæ acciderunt: præsertim cum ipsi soli præuiderint quod esset futurũ, siue Pomp. siue Cæ. uicturus foret, ostenditque fuisse timendũ, cum aliquid caueri potuit. Nunc uero cum nulla spes rebus euersis supersit, omnia ferenda moderate, præcipue cum mors sit omniũ extremum, & finis laborum, & miseriarum. Postremo addit consolationẽ sibi assuetam rectæ conscientiæ. Calamitosissimi. perniciosissimi. Belli. Africani: nam mortuo Pom. Cato in Africã se cõtulit ad Iubam, contra quem postea pugnauit C. Confectum. finitum. Commemorabam. referebã, dicebam. Assensorem. quia idem dicebas, quod ego. HVBER.

me tibi; solosque nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima, quæ aut interitum allatura esset, si victus esses: aut si vicisses, seruitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi viri, & sapientes Domitii, & Lentuli timidum esse dicebant (eram plane: timebam enim, ne euenirent ea, quæ acciderũt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus sum. Cum aliquid videbatur caueri posse, tum id negligi dolebam. nunc vero euersis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, vna ratio videtur, quicquid euenerit, ferre moderate: PRAESERTIM CVM OMNIVM RERVM MORS SIT EXTREMVM: & mihi sim cõscius, me, quoad licuerit, dignitati reipub. consuluisse: & hac amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi, non vt de me ipse dicerem, sed vt tu, qui coniunctissima fuisti mecum & sententia, & voluntate, eadem cogitares. MAGNA ENIM a consolatio est, cum tecordare, etiam si secus acciderit, te tamen recte, vereque sensisse. Atque vtinam liceat aliquãdo aliquo reipublicæ statu nos frui, interq̃ nos conferre solicitudines nostras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse quod timeas, præter vniuersæ reipublic. interitum, tibi confirmo. de me autem sic velim iudices, quantum ego possim, me tibi, saluti tuæ, liberisque tuis, summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

HVBER. NOS solos. duos, me & te. In eo bello. ciuili, quod gerebatur inter Cæ. & Pomp. Exclusa. eiecta, quia nulla erat spes pacis. Ipsa uictoria. utriuscunque futura esset, siue Cæ. siue Pom. Interitum. maximam cladem & perniciem ciuium. Domitium. Cn. Domitium dicit, & Lentulũ, qui Cic. timidum appellabant, quia bellum timeret: dicit autem Cic. se non timuisse bellum, sed euentum belli, & ne ea acciderent, quæ acciderunt. Eram plane. scilicet timidus. Idem. ego. Ad omnem euentum, id est ad omnia, quæ euenerint. Caueri. uitari, aut prouideri. Dolebam negligi. dolebam quòd non prouideret aliquid, & quod nõ curaretur. Euersis. prostratis, tractum ab ædificiis. Consilio. prudentia, quia nullus est adeo sapiens, qui amplius possit prouidere. Vna ratio. una uia, unus modus. Ferre moderate, quicquid erit, tale illud Maro. Quicquid erit superabundás omnis fortuna ferenda est. Extremũ. Hora. Mors ultima linea rerum. Mihi sum conscius. scio. Quod licuerit, quantum potuerim. Consuluisse. prouidisse. Hac amissa. dignitate reipub. oppressa, & perdita. Eadem cogitares. eandem consolationem acciperes. Recordare. id est recordaris, & in memoriá redigis. Etiam si acciderit se. id est etiã si aliter euenerit, quàm uolebas & sentiebas. Conferre sollicitudines nostras. ut enim Cice. superius dixit ad Luceium. Habet preteriti doloris secura recordatio delectationem. Virg. Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. Idẽ, Iuuat euasisse tot urbes Argolicas, mediosque fugam tenuisse per hostes. Conferre. simul colloqui. Tum. eo tempore. Præter interitum uniuersæ, id est præter communem calamitatem, & perniciem reipub. Futurum præsto. id est paratum, & promptum.

ASCEN. ET si &c. Consolatur eundem Toranum fere consueto modo consolandi, dicens, Et si. id est quanquã, cum ego scribam hæc ad te, aut exitus huius belli calamitosissimi. quia ciuilis, & in perniciem reipub. urgentis, uidebatur appropinquare, aut aliquid uidebatur iam actum, & confectum, scilicet de bello. Tamen ego commemorabam. i. memoria reuoluebã, quotidie te unum fuisse in tanto exercitu assensorem mihi, & me tibi, quia ambo sentiebant potius pacis iniquæ conditiones suscipiendas, quàm bellum obeundum, & nos solos uidisse. i. considerasse, quantum mali esset in eo bello, in quo spe pacis exclusa, ipsa uictoria utriusque scilicet partis, esset futura acerbissima, quæ aut esset allatura tibi interitũ si esses uictus, aut seruitutem sub dominationem Pompeianorum si uicisses, aut accipiatur generaliter secunda persona pro quacunque: nam utriusque partis uicti interitum passuri erant, & uictores seruitutem, cum alteruter uictor uidebatur remp. oppressurus. Ita quòd ego, quem illi uiri, scilicet nobilissimi Domitii, & Lentuli, fortes & sapientes tum. i. ut tunc uidebantur, dicebant esse timidum, eram plane timidus. Timebam enimue ea, quæ acciderũt euenirent. Loquitur ergo de bello Africano, aut alio post Pharsalicum cõflictum gesto, idem nunc nihil timeo, & sum paratus ad omnem euentum. Causam affert cur tunc timuerit, & nunc non timeat. Cum, id est quandiu, aliquid uidebatur posse caueri, tum, id est tunc, dolebam, id est ægre ferebam, illud negligi, nunc uero omnibus rebus euersis, cum nihil possit profici, id est nullus possit fieri profectus, cõsilio, una, id est sola ratio uidetur, scilicet amplectenda, utpote ferre moderate quicquid euenerit, præsertim cum mors sit extremũ omnium rerum, unde Flaccus in epistolis. Mors ultima linea rerum est. & supple cum sim conscius mihi me consuluisse reip. quod licuerit, & uoluisse retinere salutẽ, hac. s. repub. amissa. Ego scripsi hæc, non ut ipse dicerem de me, sed ut tu qui fuisti, & sententia & uoluntate coniunctissima mecum, cogitares eadem. Magna enim consolatio est, cum recordare, id est recorderis, etiam si acciderit secus, id est aliter, te tamen sensisse recte & uere. i. iuste, atq; utinã liceat aliquãdo nos frui aliquo statu reip. & conferre inter nos sollicitudines nostras, quas pertulimus. Id enim iucundum esse innuit Aeneas apud Maronem sic, forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

tunc cum

Ex Epist. Et si cum hæc.

Et si cum hæc ad te scribebam, aut appropinquare. Quæ aut interitum allatura esset, si uictus esses, aut si uinceres seruitutem. Cum aliquid uidebar tum caueri posse, tamen id negligi dolebam. Sed, ut tu, qui coniunctissimus fuisti mecum & sententia, & uoluntate, eadem cogitare.

cum putabamur, timidi. sup. ideo quia dicebamus futura eaque facta sunt. Ego confirmo, id est firmiter assero tibi nihil esse, quod timeas, id est timere debeas, de eebus tuis, pratee interitum uniuersæ reipub. quasi dicat non esse specialitee notatum, ant inuisum cuiquam. Autem. id est sed, ego uelim sup. ut iudicesde me sic me futurū semper præsto, id est paratū auxilio tibi, saluti tuæ, & liberis tuis, cum summo studio, id est summo studio concomitante, si enim pro instrumento acciperet, non adderet propositionem.

M. T. C. Domitio S. D.

NON ea me res deterruit, quo minus, posteaquam in Italiam venisti, literas ad te mitterem, quòd tu ad me nullas miseras: sed qa nec quid tibi pollicerer ipse egens rebus omnibus: nec quid suaderem, cum mihimet ipsi consilium deesset, nec quid consolationis afferrem, in tantis malis reperiebam. Hæc quanquam nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multo desperatiora, tamen inaneis esse meas literas, quàm nullas malui. Ego si te intelligerem plus conatum esse suscipere Reipublicæ causa muneris, quàm quantū præstare potuisses: tamen quibuscunque rebus possem, ad eam conditionem te viuendi, quæ daretur, quæque esset, hortarer. Sed cum consilii tui bene, fortiterque suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestorque te pro vetere nostra coniunctione, ac necessitudine, proque summa mea in te beneuolentia, & tua in me pariter, te vt nobis parenti, coniugi, tuisque omnibus, quibus es, fuisti que semper charissimus, saluum conserues: incolumitati tuæ, tuorumque, qui ex te pendent, consulas: quæ didicisti, quæque ab adolescentia pulcherrime à sapientissimis viris tradita memoria, & scientia comprehédisti, his hoc tempore vtare. quos coniunctos summa beneuolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desyderium, si non æquo animo, at forti feras. Ego quid possim, nescio: vel potius me parū posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me quæcunque saluti, dignitatique tuæ conducere arbitrabor, tanto studio esse facturum, quanto semper tu, & studio, & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam optimam fœminam, tuique amantissimam detuli. Si quid ad me scrisperis, ita faciam, vt te velle intellexero. Sin autem tu minime scripseris, ego tamen omnia, quæ tibi vtilia esse arbitrabor, summo studio diligenterque curabo. Vale.

detuli

HVBER. NON ea. Post cladem pharsalicā, Cum hic Domitius in Italiam se receepisset, neque Cicero ad eum qoicquam scripsisset, hac epistola se exeusat, ostendens eam solam fuisse causam, quòd in tantis malis nullam haberet consolationem, quàm ut ad eum scribeeet, cum ipse consolatione indigeret, nunc tamē eum consolatnr, quòd hoc bellnm ingressus sit ea intentione, nt reipub. prodesset quantum potest, quòd si secus accideret statuisse sibi finem peopositi sui, quem ortum ab ipsa dedisset, hortatue deinde eum, ut cueet diligenter salutem, & incolumitatem suam. Postremo pollieetue ei Cicero, quicquid pro eo efficere poterit. Non ea res. hoc dicit Cicero se non prætermisisse scribere ad ipsum Domitium ob eam causam, quia nullas ab eo accepisset liteeas. Deterruit. detinuit remouit. Quominus. ut non. Suaderem. consulerem. Hæc. scilicet tempora, uel conditiones horum temporū. Nihilo meliora. erant ante. Etiam atque etiam. multo desperatiora sine comparatione, magis sine spe, & in deteriori conditione, & ut apeetius declarem, quod uulgo dicimus: centies millies magis sine spe. Inanes. uacuas, sine eo pondere uel pollicitationum, uel suasionum, uel consolationnm, quas uoluissem posse afferre. Quàm nullas. quàm nihil scribere. Ego. adducit rationes ualidissimas, quare debeat ferre ea, quæ acciderunt, peæsertim cum secutus sit illud bellum ea mente, ut sibi constitueret eum finem, quem fortuna uoluisset. Conatum. tentauisse. Muneris. honoris. Præstare. efficere. Teeminum. finem. Nostrarum contentionum. nostraeum discordiarum, & bellorum. Qui pendent ex te. qui sine te non possunt esse incolumes, quia eorum incolumitas est ex te. Quæ didicisti. hortatur ut utatur his precibus, quæ ex philosophia didicit. Si non æquo. si non qnieto & coutento. At. certe, saltem. Forti. constanti & magno, qui nincant perturbationes omnes. Vel potius. correctio. Conducere. utilia esse. Detuli. significaui. Minus scripseris. non scripseris aliquid.

Ex ultima Non ea res.

Hii hoc tempore curare, quoi coniunctos summa beneuolentia, plurimisque officiis amisisti.

ASCEN. NON ea me res &c. Cum Domitius post cladem Pharsalicam in Italiam se eecipisset, neq; Cice. quicquā ad eum scripsisset, hac se epistola excusat, & operam suam illi pollicetue, dicens. Ea ees. quòd tu nullas literas miserai ad me posteaquam uenisti in Italiam, non deterruit me quo minus mitterem literas ad te, hoc est non ideo misi ad te postea literas. Sed quia nec reperiebam quid pollicerer tibi, ipse egens rebus omnibus,

nibus,nec quid suaderem tibi, cum consilum deesset mihimetipsi, nec quid cõsolationis afferrem in tantis malis. Hæc scilicet omnia iam dicta, quanquam nihilo.i.in nullo sunt meliora nunc, & supple sunt etiam , atque etiam.i.cumulate, desperatiora multo,tamen malui meas literas esse inanes.i.friuolas,& inefficaces,quàm nullas. Ego si intelligerem te conatum esse suscipere causa reipublicæ , plus muneris.i.obsequii & laboris , quàm quantum potuisses,scilicet uerisimiliter,præstare.i.exhibere,tamen.i.nihilominus,ego hortarer te, quibuscunque rebus possem ad eam conditionem uiuendi, quæ daretur.i.concederetur tibi,& quæ esset, sed cum tu statueris tibi eum finem consilii tui suscepti bene.i.decenter & fortiter,quem ipsa fortuna noluisset esse terminũ, id est exitum contentionum nostrarum. Ego oro & obtestor te pro nostra uetere coniunctione, ac necessitudine,& pro summa beneuolentia mea in te,& pariter tua,scilicet beneuolentia in me , ut conserues te saluum nobis,parenti,coniugi, & omnibus tuis, quibus es,& fuisti semper charissimus, & supple ut consulas,id est cõsilio tuo,auxilio sis,& prospicias incolumitati tuæ,& tuorum,qui pendent,id est quorum salus pendet ex te, & supple ut utare.hoc tẽpore iis,quæ dedicisti & comprehẽdisti memoria , & scientia pulcherrime ab adulescentia,scilicet tua,tradita scilicet tibi,à uiris sapientissimis , hoc est feras desyderium , id est mortem , & absentiam eorum,quos coniunctos,scilicet tibi summa beneuolentia,& plurimis officiis amasti,feras inquam,si nõ æquo animo,at,id est saltem,forti,scilicet animo. Ego nescio quid possim,uel potius sentio me posse parum,tamen ego polliceor tibi illud me esse facturum,quæcunque arbitrabor conducere,id est utilia fore saluti,& dignitati tuæ,tanto studio,quãto studio,& officio, tu fuisti semper in rebus meis. Ego detuli.i.denunciaui,hanc uoluntatem meam,ad matrem tuam,fœminam optimam & amantissimam tui. Si scripseris quid.i.aliquid ad me, ego faciam ita, ut intellexero te uelle. Sin autem.i.sed si, tu minime.i.nequaquam scripseris, ego tamen.i.nihilominus,curabo summo studio & diligenter omnia,quæ arbitrabor esse utilia tibi. Vale.

FINIT LIBER SEXTVS.

M.T. CICERONIS EPISOLARVM FAMILIARIVM LIB. VII.

M.T.C. M.Mario. S. D.

SI te dolor aliquis corporis,aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit , quominus ad ludos venires, fortunæ magis tribuo , quàm sapiẽtiæ tuæ. Sin hæc,quæ cæteri mirantur,contemnenda duxisti, & cum per valetudinem posses venire, tamen nõ uisti: vtrunq; lætor, & sine dolore corporis te fuisse,& animo valuisse,cum ea,quæ sine causa mirantur alii,neglexeris:modo vt tibi constiterit,fructus ocii tui,quo quidem tibi perfrui mirifice licuit , cum esses in ista amœnitate pene solus relictus. Neq; tamen dubito,quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforasti, & patefecisti Seianũ,per eos dies matutina tempora lectiunculis consumpseris : cum illi interea,qui te istic reliquerunt,spectarent cõmuneis mimos semisomni. Reliquas vero ptes diei tu cõsumebas his delectationibus, quas tibi ipsi ad arbitriũ tuum compararas.nobis autẽ erant ea perpetienda,quæ

uel appa-

HVBER. SI te dolor.M. Marius ciuis amplissimus,cum podagra laboraret, receperat se rus,uerum cum intellexisset interea Ro. celebratos esse magnificentissimos ludos scripserat ad Cicer.ut aliquid ad se scriberet,quo min⁹ eos ludos prætermisisset, neque eis inter fuisse pœniteret.Itaque Ci. hac epistola attenuat uoluptatem illorum ludorum quantum potest, non tamẽ quòd neget eos magnificentissimos fuisse , sed quòd uiris grauibus, qui & aliis studiis grauioribus delectari solent,dicit potius fuisse allaturos molestiam q̃ uoluptatem,esseque animi magni & excelsi ea contemnere,quæ cæteri admirantur.Laudat autem ocium ipsius Marii sicut modo id transtulit in literarum & lectiones rerum egregiarum.Describit autem fere totum apparatum,& magnificentiam ipsorum ludorũ. Postremo dicit se cupere ita leuari quibusdam negociis quibus impeditur , ut possit cum eo in uilla uictitare. Si te.facit argumentum in duas partes diuisum : est autẽ sensus:si non uenisti ad ludos,quia per ualetudinẽ malam tibi non licuerit,nõ attribuo id sapientiæ tuæ,sed fortunæ potius, quæ te infirmitate detinuit, si autem non uenisti,quia ea contemnenda & paruifaciẽda putaueris,quę cæteri admirant̃,& si propter hãc causam. quòd ea contemnas non inuenisti, cum non impediẽte ualetudine uenire posses,duplici causa lætor.& q̃ sine dolore corporis fueris,& quòd magnum animum habueris ad hæc contemnenda. Infirmitas . debilitas, quia potest etiam esse bona ualetudo. Fortunæ.casui. Quam sapientiæ tuæ. quia si impeditus mala ualetudine propter eam prætermisisti uenire,non autem quia ut sapiens non curaueris, non cõsilio sed fortuna hoc fecisse uideris. Sin.alia pars. Cæteri.quàm uulgares. Duxisti.existimasti. Per ualetudinem.ualetudine permittente,& non impediente. Tamen . quamuis posses. Vtrunque.i.utraque causa. Et si do.prima causa. Et animo ualuisse , id est habuisse animum magnum nec uictum ab huiusmodi inanibus cupiditatibus , & est secunda causa.quia sunt res nanæ,neq; admiratione dignæ. Neglexeris.non curaueris. Modo. ut pro dummodo,uel sic distinguendum,cum neglexeris ea, quæ alii mirantur, modo pro dũmodo.s.neglexeris.s. ea. Vt fructus. ut utilitas. Constiterit. pro extiterit,

uel apparuerit, uel suppetierit. Quo. ocio. Licuit tibi. permissum est tibi, potuisti. In ista. in ea ubi tu es. Neque. hoc dicit Cic. quòd quamuis Marius parasset sibi uillas ad amœnitatem aptas, non tamen dubitat quin consumpserit tempora matutina in lectiunculis aliquibus. Cubiculo. locus ubi cubatur, & dormitur, cubiculum dicitur. Stabianum & Scyanum, nomina sunt uillarum. Perforasti. fecerat enim fenestras, ut ex cubiculo longe posset prospicere. Patefecisti. apteruisti, deiecto aliquo modo. Lectiunculis. usus est diminutiuo, ut ostẽdat eum uel aliquid legere debuisse. Interea. dum tu legebas. Illi. amici tui. Isthic. ruri. Semisomni. cum enim spectamus aliquid quo non delectamur, obrepit nobis somnus. Communes. uulgares, quotidianos. Mimos. histriones, gesticulatores scenicos. Reliquas partes. præter matutina tempora. Ad arbitriũ. ut uolebas. Comparaštas. constituebas. Nobis. qui eramus Romæ & spectabamus ludos. perpetiẽnda. cum magna molestia ferenda. Cubiculũ Stabianũ Scyanum

Si dolor &c. M. Marius ciuis amplissimus podagra laborans ruri agebat, quocirca, cum audisset Romæ celebratos esse ludos magnificentissimos, absentiam suam ægre ferens, scripserat ad Ciceronem, ut de eis ad se scriberet. Cui nunc respondens Cicero extenuat illorum magnificentiam, laudatque ocium Marii, describitque fere totum apparatum ludorum superuacuum. Et postremo dicit se uelle expeditis negociis cum eo in uilla ocio uacare. Ordo est. Si aliquis dolor corporis, aut infirmitas. i. debilitas ualetudinis. i. sanitatis tuæ tenuit te, quo minus. i. ut non uenires ad ludos, scilicet Romæ exhibitos, ego tribuo magis fortunæ tuæ, quæ noluit te frustra acciri Romam, quàm sapientiæ tuæ: quia per ipsam non steteris, quòd non uenisti. Sin. i. sed si, tu duxisti. i. existimasti hæc, scilicet ludicra, quæ cæteri, utpote plebeii, mirantur, esse contemnenda, ego lætor utrunque, scilicet & simul te fuisse sine dolore corporis, & . i. simul, te ualuisse animo, cum neglexeris ea, quæ alii mirentur sine causa, eo quòd non sunt admiratione digna, modo ut. i. dũmodo ita fit, ut fructus. i. utilitas ocii tui, constiterit. i. notus fuerit tibi, quia non omnes, qui beati esse possunt cõtinuo beati sunt, eo quod nesciũt, unde Maro. O fortunatos nimium bona si sua norint Agricolas. quo, scilicet ocio, licuit tibi perfrui. i. ad plenum frui mirifice cum esses relictus pene. i. quasi solus in ista amœnitate, scilicet rurali. Neque tamen dubito quin cõsumpseris per eos dies tempora matutina lectiunculis. i. legendo subinde libros aliquos, ex illo cubiculo tuo, ex quo perforasti mihi. i. ad notum meum, alii tamen habent tibi, Stabianum, partem uillæ sic nominatam, & patefecisti Scyanum, alterum locum uillæ, forte à σκιὰ scia. i. umbra dictum, unde patefecit eum faciendo fenestras, cum ante esset umbrosus, cum illi, qui reliquerunt te isthic. i. ruri, aut in uilla tua, spectarent interea cõmunes. i. uulgares. mimos. i. histriones, & actores ludorum: gesta corporum. Eutei, sup. semisomni. i. qui non nisi ad dimidium satis dormierant, aut propter lentam actionem somno oppressi. Vero. i. sed, tu consumebas reliquas partes diei. i. præter matutina tempora, his delectationibus, quas ipse. i. tute, comparaštas, id est conquisiuerras ad arbitrium tuum. Ea autem. quæ, scilicet Spurius Metius, prætor Vrbanus, Prætor enim ludos celebrandos cõducebat, luue. Nullius fibula durat uocem uendentis prætoribus, interdum tamen ædiles curules ludos curabant, ut patet de comœdiis Terentianis. Sunt qui pro Spurio Publium legant. ASCEN.

ET patefecisti Seianum. Quæ scriptura esset in Mediceo, olim exposuimus: quamuis autem multi multa dicant, à recepta lectione discedendum non puto, nisi aliquid firmius, uerius que reperiatur. Existimaui semper nomina esse locorũ: nam de stabiis dubitari non potest. Columella etiam in hortulo mentionẽ illarũ facit. *PETRI VICTO. CASTI.

Fontibus & stabiæ celebres.

De Seiano obscurius est: potest tamen oppidi ignobilis, uel montis nomen esse, à quo etiam Seianus ille fortasse uocatus sit, qui tantam potentiam apud Tiberium Imp. consecutus est. nihil tamen nedum certi, quod sine culpa temeritas affirmari possit: nam ille Seianus à Seio possessore appellatus est. Qui autem SCENAM putant legi debere, meo iudicio falluntur, quod facile intelliget, qui σοφὴν Ciceronis huius epistolæ scribendæ acute spectabit.

scilicet Spurius Mæcius probauisset. Omnino, si quæris, ludi apparatissimi, sed nõ tui stomachi: coniecturam enim facio de meo. nam primum honoris causa in scenã redierãt ii quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar. deliciæ vero tuæ noster Aesopus eiusmodi fuit, vt ei desinere per omneis homines liceret. is iurare cũ cœpisset, vox eum defecit in illo loco, SI SCIENS FALLO. Quid tibi ego alia narrẽ? nosti enĩ reliquos ludos. quid? ne id quidẽ leporis habuerũt qđ solẽt mediocres ludi. Apparatus enim spectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu non dubito quin animo æquissimo carueris. quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra? aut

SCILICET. ironice dictum, & indignationem, & stomachationẽ animi ostendit. Sp. Mæcius. is erat prætor, qui & histriones, & cantores, & alios huiusmo di conducebat ad ludos celebrandos. Inue. Nullius fibula durat uocem uendentis prætoribus. Si quæris modus est dicendi pro si scire uis. Tui stomachi. id est appetitus animi tui, id est qui tibi potuissent placere, est autem translatio à corpore. Coniecturã enim facio. id est coniicio ex stomacho meo, cui non placuerunt ista, quòd non placuissent etiam tuo. De meo. stomacho. Nam primum. ostendit quare hæc non placuerunt, dicit enim quòd quidam, qui discesserant ex scena, & putabantur discessisse, & esse amoti honoris causa ne essent dedecori, redierunt postea in scenam, ut honestarent ludos. Discessisse causa ho. i. discessisse ne dehonestarẽt ludos. Delitiæ tuæ, quẽ habes charissimum. Aesopus. mimi & actoris scænici nomen est hoc loco, nam alius fuit fabulator in Phrygia, de quo scribit Gellius, cuius extant suauissimi apologi. Eiusmodi fuit. ita se gessit. Vt liceret ei per omnes homines desinere, id est ut omnes essent cõtenti, quod desineret à recitatione, quia male se gessit. Is. declarat quare omnes æquo animo ferrent, ut desineret. Cum cœpisset iurare. erat locus in tragœdia, quam pronunciabat, ubi erat aliquod iuramentum, quod cum ille HVBER. Aesopus

in equo Troiano craterarum tria millia? aut armatura varia peditatus & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent. Quòd si tu per eos dies operam dedisti Protogeni tuo, dummodo is tibi quiduis potius, q̃ orationes meas legerit: nę tu haud paulo plus, q̃ quisquá nostrum delectationis habuisti. Non enim te puto Græcos aut Oscos ludos desyderasse: præsertim cũ Oscos ludos vel i senatu nostro spectare possis: Græcos ita nõ ames, vt ne ad vllá qdẽ tuá via Græca ire soleas.

ille incœpisset, statim uox eũ defecit, id est dereliquit, ita quod non potuit pronunciare. In eo loco. dicit qui fuerit locus tragœdiæ. Si sciens fallo. hic erat locus in quo incipiebat iurare paratus, cum uox eum defecit. Reliquos ludos. in quibus non recitabantur comœdiæ, sed fiebant, aut gladiatorum certamina, aut Venationes aliquæ. Leporis. suauitatis. Apparatus enim. dicit tantum fuisse rerum apparatum, quod ludi ipsi spectari cum delectatione non poterant. Animo æquissimo. id est ualde libenter, sine dolore aliquo.

Clytemnestra — Quid enim. iam describit apparatum. Clytemnestra. Clytemnestra uxor Agamemnonis maritum interfecit, de qua tragœdia facta est, & ab ea appellata, quam nunc intelligit, dicit igitur representatione huius tragœdię fuisse apparatum sexcentorum mulorum, sicut uisum est Mediolani sæpe in oblationibus portarum, ubi uel currus, uel equi multi, & multi etiam onerati auro & argento & uestibus sericis ducũtur. In equo Troiano. alia tragœdia, quæ continebat proditionem, quam fecerunt Græci Troianis per equum æreum, siue ligneum, sicut scribit Virg. lib. secundo Aeneid. Craterarum. paterarum. uidi etiam Mediolani, q̃ plurimas crateras ferri ad Pompam, quum fiũt oblationes. Varia. diuersi generis. Popularem admirationem habuerunt, id est quàm populus tantũ admiratus est. Tibi. uiro grauissimo. Protogeni. nomen est liberti. Anagnostæ Marii, id est qui Mario legebat. Quiduis. quamlibet. Potiusquam. uitat arrogantiam. Dedisti. operam intendisti. Ne. hic non ponitur pro certe, aut quidá putant quia sensus non patitur, sed sic. Ne haud paulo plus. id est paulo plus, nam duæ negationes affirmant. Non enim. occurrit obiectioni, ne fortasse diceret Mari⁹ se desyderasse alios fortasse ludos, ut puta Gręcos & Oscos, respondet Ci. se non credere eum tales ludos desyderare, & adducit rationes cum ioco, aut etiam scõmate quo

Osci — dam: dicit enim Ci. quòd non credit Marium desyderasse ludos, uel Oscos, uel Græcos, quia Oscos non modo

Osce — in theatro, sed etiam in senatu ipso spectare possit: tangit autem quosdam senatores, qui fœde, & obscœne loquerentur, quos dicit quodammodo representare ludos oscos scænicos. Nam oscos, qui & Capuenses dicuntur, appellata sunt authore Festo ab oris fœditate. Dicit ergo Cice. credo te non desyderasse ludos Oscos, quia eos spectare potes in senatu nostro, ubi sunt, qui osce loquuntur, id est fœde. Addit præterea eum non desyderare Græcos ludos, quia ita oderat Marius Græcos, ut cum esset uia, quæ ad uillam eius ducebat quæ Græca appellabatur, propter odium Græcorum nollet ire per eam uiam. Romani autem ludorum morem ex diuersis gentibus, & patriis acceperunt.

ASCEN. ¶ SCILICET autem. per indignationem ponitur, quasi dicat si diis placet, probauisset, erat nobis perpetienda, ea quæ indoctis placent sint doctis cruciatui. Si quæris omnino, scilicet scire quales fuerint ludi, ludi sup. fuerunt apparatissimi, id est maximo sumptu, & apparatu instructi, sed non sup. fuerunt stomachi tui. i. qui tibi saperent, ac placerent, facio enim coniecturam de meo, scilicet stomacho, cui non sapuerunt. Nam primũ ii, quos ego arbitrabar decessisse de scæna, id est de proscænio, hoc est loco in quo agebantur ludi causa honoris, ne, scilicet præsentia sua ludos dehonestent, cum essent inhonesti, redierunt in scænam causa honoris. i. ne ludos honorificent. Vero. id est sed, Aesopus noster, scilicet Histrio nobilissimus, appositorie delitiæ tuæ, id est in quo tantopere oblectaris, fuit eiusmodi, id est talis in agendo, ut liceret ei per omnes homines, id est nullo reclamante, cum omnes satiati essent ante finem ludorum, desinere, scilicet ab agendò, is cum cœpisset iurare, ut fit in fabulis, uox defecit, id est deseruit eum in illo loco, id est cum diceret illa uerba. Si sciens fallo. Quid. id est ad quid, ego narrem tibi alia. Tu enim nosti reliquos ludos, in quibus, scilicet parum decoris esse solet. Quid? sup. dico reliquos, hi sup. ne quidem, id est non saltem, habuerunt id decoris, quod ludi mediocres solent, scilicet habere. Enim. id est quia, spectatio, id est frequens inspectio apparatus, tollebat omnem hilaritatem. Quo quidem apparatu non dubito quin carueris æquissimo animo. Enim. id est quia, quid delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra, scilicet per pompam deducenda in fabula, aut tria milia craterarum. i. id genus poculorũ. Dicitur hic crater, in accusatiuo hũc cratera, unde fit nominatiuus hæc cratera. Huiusmodi autem crateræ ostentabantur pro inclusis in equo ad usum potandi, nisi sit legendũ cratium, quibus equus intrinsecus intexebatur. Certum est quòd Clytemnestra est nomen fabulæ, sicut equus Troianus, quæ denominantur à re præcipua in eis acta. Clytemnestra autẽ erat uxor Agamemnonis, principis exercitus Græcorũ, quæ cum Aegistho adulteriũ cõmisit absente marito, & reuersum eius cõsilio interfecit, unde ab Oreste filio interfecta est. Cum ergo ageret imperatricẽ sexcẽtis mulis in fabula usa fingebatur. In equo autẽ Troiano quàm plurimi græcorum fuerant inclusi, unde ad pompam illis tria milia craterarum in fabula assignabantur, & armatura uaria peditatus, & equitatus in aliqua pugna, quid delectationis habet, quasi dicat nihil. Quæ. scilicet supradicta in apparatu superfluo consistentia, aut ea, quæ habuerunt admirationem popularem, nullam delectationem attulissent tibi. quod si tu operam dedisti per eos dies, scilicet quibus ludi tales exhibebantur, Protogeni, scilicet liberto, & Anagnostæ. i. lectori tuo, sonat aũt Protogenes id, quod primus generis, dummodo is, scilicet Protogenes, Anagnostes tuus, legerit tibi potius quiduis. i. quamcunque aliam rem, quam orationes meas, ne. i. certe, tu habuisti haud. i. non paulo plus, immo multo plus delectationis, q̃ quisquam nostrum. Modeste autem dicit quàm orationes meas, quasi uero in illis, aut operam perdidisset, aut minus delectationis habuisset. Non enim puto te desyderasse ludos græcos, aut oscos. i. aut apud Græcos inuentos, ut sunt fere comœdiæ, & tragœdiæ, aut apud oscos, ut sunt Athelanæ fabulæ, sed per iocum rationes affert, cur tales non debeat desiderare, præsertim, cum possis spectare ludos oscos. i. ab obscœnitate oris denominandos, uel. i. etiam, in senatu nostro. i. Romano, in quo uterque erat. q. d. illic esse qui obscœnitate loquẽdi oscos representẽt. uero id est sed, cũ tu ames Græcos ita. i. tãto odio prosequaris, ut ne quidẽ. i. nõ saltẽ, soleas ire ad uillã tuá uia græca.

Nam quid

Nam quid ego te Athletas putem desiderare, qui gladiatores cõtempseris? in quibus ipse Pompeius confitetur se, & operam, & oleum perdidisse. Reliquæ sunt venationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat. sed quæ potest *esse homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transuerberatur? quæ tamen si uidenda sint, sæpe uidisti: neque nos, qui hæc spectauimus, quicquam uidimus noui *. Extremus elephantorum dies fuit: in quo admiratio magna vulgi, atque turbæ, delectatio nulla extitit: quin etiã misericordia quædam consecuta est, atque opinio

HVBER.

ATHLETAS. certatores, pugiles, luctatores. Qui con. gla. qui paruifeceris spectare gladiatores, in quibus poterat esse maior delectatio, q̃ in Athletis. Operam & oleum, prouerbium est, ꝗ Macro. scribit, quẽdam docuisse picam proferre. Est autem tractum, uel à Palestritis, quibus dabatur oleum, ut iungerentur, uel ab his, qui multum, & frustra uigilãtes oleum cõsumunt. unde est in prouerbio studiosorum, plus olei, q̃ uini cõsumpsi. unde Iuuen. de historiographis. Vester porro labor fœcundior historiarum scriptores, perit hic plus temporis, atque olei plus. Binæ. duæ, quod in usu, & apud Cice. & apud Quintil. & Liuium inueni etiam cum his, quæ declinantur in singulari. Magnificæ. s. fuerunt. Sed quæ. quamuis fuerint magnificæ, dicit tamen eas homini ciuili non fuisse allaturas delectationem. Politico. ciuili nam πόλις ciuitatem significat. Valentissima. ut leone, aut urso, qui sæpe in eiusmodi spectacula ducebantur. Hora. in epist. Ducuntaut ursũ, aut pugiles; nam plebecula gaudet. Trãsuerberat. Trãsfigitur. Vidẽda. digna ut uideantur. Sæpe. alio tẽpore, itaque nũc debes minus ea desiderare. Quicquid noui. i. aliquid quod non uiderimus alio tempore. Extremus dies. spectaculorum. Fuit elephan. fuit quo elephanti exhibiti sunt. In quo. in qua re. i. ꝗ elephanti exhibiti sunt in spectacula. Vulgi. quod omnia etiam minima solet admirari, & stupere. Quinetiam. insuper, immo. Misericordia, commotio quædam animi. Eiusmodi. talis.

Prouerbiũ

Quinetiã

HOMINI esse polito. Mediceus liber, & Petrarchæ manu (ut putant) scriptus, hanc lectionem retinent, quã non uideo cur reiici debeat: est enim elegans, & huic loco ualdè accommodata. tantæ autem hi apud me autoritatis sunt, &, nisi fallor, apud alios propter fidelitatem erunt, ut testimonio duorum illorum magis credam, quàm reliquorum omnium. II. etiam de Orat. cxciiii. Cicero hac uoce usus est: uel quòd ipsum oratorẽ politum esse hominem significat, quòd eruditum, quòd urbanum. Græci, ut opinor, huiuscemodi homines χαρίεντας appellant. Arist. libro primo de uita & moribus, ubi de uita beata differit, inquit: [illegible] οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες λέγουσι. & non multo post iterum.

* PETRI VICTO. CASTI.

EXTREMVS elephantorum dies fuit. Diõ libr. xxxix. magnificentiam, & apparatum horum ludorum copiosissime narrauit: multaque de elephantis, & de misericordia, quæ in animis uulgi exorta est, disputauit. Quod autem Cicero inquit, uenationes binæ per dies quinque. Dion tradit, quingentos leones quinq; diebus ferro absũptos esse. Sed quia historicus ille rarus inuẽtu est, magnã partẽ eius loci hic adponamus. [Greek passage illegible]

*P.V.C.

eiusmodi, esse quandam illi belluæ cum genere humano societatem *. His ego tamen diebus, ludis scenicis, ne forte videar tibi non modo beatus, sed liber omnino fuisse disrupi pene me in iudicio Galli Caninii familiaris tui, quod si tam facilem populum haberem, quàm Aesopus habuit, libenter mehercule artem desinerem, tecunque & cum similibus nostri viuerem. Nam cum me anteà tædebat, cum & ætas, & ambitio me hortabantur, & licebat deniq; quem nolebam, non defendere: tum vero hoc tempore vita nulla ẽ. Neq; enĩ fructũ vllum laboris ex his peto, & cógor nonnũquã homines nõ optime de me meritos rogatu eorum, qui bene meriti sunt, defendere. Itaque quæro

HVBER.

QVANDAM societatem. in quandam conuenientiam. Cum genere hu. i. cum hominibus. De elephantibus Solinus sic scribit. Elephanti iuxta sensum humanum intellectus habent, memoria pollent, siderũ seruant disciplinam, & post multa de eis mirãda, rursus sic inquit, propter fœminas nunquam dimicant; nulla enim nouerunt adulteria, inest in illis clementiæ bonum. Quippe si per deserta uagabundum hominem forte uiderint, ductus adusque notas uias ꝑbent, uel si consertis pecoribus occursitent, itinera sibi blanda, & placida manu faciunt, neque animal interimunt conflictu fortuito. Si quando pugnatur non mediocrem habent curam sauciorum, nam fessos uulneratosque in medium receptant, cum captiuitate uenerint in manus hominum, mãsuescunt ordei succo, maria transmeaturi naues non prius subeunt, quàm de reditu illis sacramentum luatur. Dicit ergo nunc Cice. ꝗ in illa uenatione ubi exhibiti sunt elephanti, cognitum est, ꝗ elephanti uiderẽtur habere quandam conuenientiam cum hominibus; de elephantis etiam multa scribit Plin. His ego. dicit nunc se his diebus, quibus ludi scenici acti sunt, non tamen caruisse molestia, quia necesse fuit, ut defenderet causam Caninii cuiusdã. Scenicis. theatralibus, nam scæna pars est theatri. Sed liber. quia fui in offi

Elephanti

cio

frui liceret, propter molestissimas occupationes meas: quibus si me relaxaro (nã vt plane exoluam, non postulo: & ipsos quidem multos annos, nihil aliud commentor) docebo profecto quid sit humaniter viuere. Tu modo istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustenta, & tuere, vt facis: * vt nostras villas obire, & mecum simul lecticula concursare possis. Hæc ad te pluribus verbis scripsi, quàm soleo, nõ ocii abundantia, sed amoris erga te, quo me quadam epistola subinuitaras, si memoria tenes vt aliquid ad te huiusmodi scriberem, quo minus te prætermisisse ludos pœniteret. Quod si assecutus sum, gaudeo, sin minus, hoc me tamen consolabor, quod posthac ad ludos venies, nos ꝗ vises: neq; in epistolis relinques meis spem aliquam delectationis tuæ. Vale.

Nicolai Scelsii Luttarei super. vii. Epistolarum familiarium Ciceronis libro. additiones.
Ex pri. Episto. Si te dolor.

¶ Neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo mihi stabianum perforasti, & patefecisti seni, nuper eos dies matutina tempora lectiuunculis consumpseris. Alii alió modo, sic enim legunt. & patefecisti scæuam per eos dies matutina tempora lectiuunculis cunsumpseris, Cum illi interea, qui te istic reliquerunt, spectarent mimos semisomni, reliquas uero partes diei tu consumas his delectationibus, quas tibi ipse ad arbitrium tuum compararas. Cum aut homo imbecillus á ualentissima bestia laniatur. Nam tum antea te debat, tum & ætas, & ambitio me hortabatur, & licebat denique, quem uolebá, non defendere. Neque enim ullum fructum laboris ex eis expecto. Quod si Romæ esses, tamen nos neque lepore tuo, neq; te, si quis est in me, meo, frui liceret. Et ipsum quid multos annos aliud commentor? Quod si assecutus sum, gaudeo, sin minus, hoc me tantum consolor.

M.T.C. M.Mario S.D.

MAndatum tuum curabo diligenter. Sed homo acutus ei mandasti potissimum, cui expediret illud venire quàplurimo. Sed eo vidisti multum, quod præfinisti, quo ne pluris emerem. Quod si mihi permisisses, qui meus amor in te est, confecissẽ cũ cohæred ib⁹,

cillitatem. infirmitatem. Obire. adire. Concursare, cõuenire, frequentare. Non ocii abundantia. i. non ꝙ superfit mihi tempus, quo caream negociis. Sed amoris, scilicet abundantiam. Subinuitaras. latenter inuitaras, significaras. Si assecutus sum. si effeci, ut nõ pœniteat te prætermisisse ludos. Sin mi. s. assecutus sum. Neque relinques spem. i. uenies ad uidendos ludos, neque expectabis, ut ego meis literis tibi afferã delectationem, sed eam quęres ueniendo ad ipsos ludos uidendos.

¶ ITAQVE. i. & ita. quæro aut quæso. s. á diis omnes causas. i. uias, uiuendi aliquando. i. tandem arbitratu meo, & laudo uehementer, & probo. i. approbo te, & istam rationem ocii tui. quodque. i. & ꝙ, minus. i. non, interuisis. i. interdum uisitas nos, fero hoc animo æquiore, ꝙ. i. quia, si tu esses Romæ, tamen non liceret uos frui lepore. i. uenusto sermõe tuo, neq; te meo, si quis, scilicet lepor, est in me, propter occupationes meas molestissimas, quibus scilicet occupationibus, si relaxaro. i. leuauero me, nam non postulo, ut exoluam. i. liberem me, plane. i. omnino, & quidẽ. i. certe, commentor. i. animo agito, multos annos ipsum scilicet ut absolui possim, nihil aliud. Alii legũt sic, & ipsum quidem, ꝙ multos annos nihil aliud commentor, docebo te profecto & c. sed non placet, ut dicat se talem uirum docere uelle, præsertim id quod nõ ipse faciat, docebo profecto. i. reuera, quid sit uiuere humaniter. i. benigne, & ut homine dignũ est. Tu modo. i. solummodo, aut nunc sustenta, & tueri. i. protegere ne quid deterius patiatur, istam. i. tuam imbecillitatẽ. i. infirmitatem ualetudinis, ut facis, ut possis obire. i. circumire nostras uillas. i. domos in agro positas, & concursare mecum simul lecticula, in qua senes, & potentes portabantur á seruis. Ego scripsi hoc ad te pluribus uerbis, quam soleo, non abundantia ocii, sed amoris erga te, quo. i. per quem amorem, tu subinuitaras. i. occulte inuitaueras me quadam epistola, si tenes memoria. i. si non es oblitus, ut scriberem ad te aliquid huiusmodi, quo. i. per quod, minus. i. non, aut non tantopere pœniteret te prætermisisse ludos. s. Romæ celebratos. Quod. s. scripsisse, quo te minus pœniteret, si sum assecut⁹. i. si obtinui, & effeci, gaudeo, sin minus. i. si non sum assecutus, tamen ego cõsolabor me, hoc, id est hac re, ꝙ uenies posthac ad ludos, & uises nos, neque relinques aliquam spem delectationis tuæ in epistolis. i. quam capies ex eis, cum hæ non delectent. Vale. ASCEN.

¶ VT nostras uillas obire, & mecum simul lecticula concursare posis. Ad Q. Fratrem cclxxxv. Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem. Sed etiam quod hic Cicero inquit, Tu modo istam imbecillitatẽ ualetudinis tuæ: eodẽ in loco ad Quintum idem traditur. Sed hominem infirmum in uillã apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare nolui. *P.V.C.

MAndatum tuum. Scriptus fuerat Cice. testamento cuiusdam prædii hæres, cum quibusdam aliis cohæredibus. hoc prædium cum Marius emere cuperet, mandarat Cic. ut illud emeret. Præfinieratq; ei precium, quod non præteriret, uel quod impenderet pro eo prædio. Quare Cice. iocans eum carpit imprudentiæ, ꝙ mandasset id negocium ipsi Cice. cui⁹ interesset illud prædium uendi quamplurimo, serio tamen postea dicit se curaturum diligenter eius negocium. Deinde scribit se uicisse in iudicio Bursam quendam. de quo dicit se scire Marium uehementer lætari, quia conatus fuerat omni ui oppugnare Ci. HVBER.

Mandatum tuum. id quod mihi mandasti, & commisisti, ut pro te facerem. Sed homo acu. subaudies, ironi-

ce

Ex secun.Epist. Mandatum tuum curabo.

Hic simiolus animi causa mei, in quem inueheretur delegerat.

sta est.cum uictus est hic Bursa. Fortiores. maioris animi.Eius.Crassi,qui elegerat indices,& tñ illū condemnauerunt contra fauorem Crassi.Nisi meus dolor fuisset dolori iis.nisi doluissent meo dolore.i.nisi doluissent, quia ego dolebam. Multitudine & celebritate.i.multis, & celebribus, hoc est claris iudiciis, quia semper uincimus.Detinemur.sumus occupati.Intercaletur.fiat intermissio,nam intercalare est interserere,siue interponere,siue interuocare ut supra declarauimus plenius. Vale.

NVNC.quoniam ego qui sum in parte hæres,noui precium.i.quanti tibi sit,ego ponā potius in licitationem,id est uenditionē,quæ cedat plus cæteris offerenti,q̄ illud.s.prædium,ueneat.i.uendatur minoris.i.q̄ pluris.sed satis est de ioco.Ego agā negociū tuum diligēter sicut debeo.q.d. ꝓpter pciem meā nō curabo, ut pluris ueneat q̄ par sit.Ego certo scio te gaudere de Bursa.i.ꝙ Bursam uicerim,sed tu gratularis mihi nimis uerecunde.Putas enī,ut scribis,me putare illā lætitiā minus magnā ꝓpter sordes hos.s.uicti.Velim,sup.ut credas mihi,me magis lætatū hoc iudicio,qđ cōtra Bursā latū est,q̄ morte inimici.Enī.i.quia, prim malo.s.uictū esse,iudicio q̄ gladio,deīde gloria.i.cū gloria amici,ꝑ quo Ci.cōtra eū egit,q̄ calamitate,quæ secuta fuisset,si gladio uindictā sumpsisset.Et in primis delectauit me tātū studiū bonorū extitisse in me cōtra incredibilem cōtentionem uiri clarissimi,& potentissimi Crassi,qui ꝓ Bursa steterat. Postremo,quod uidetur fortasse incredibile,ego oderā multo peius.i.grauius,& cū maiore execratione,& mali in illū optione, hunc.s. inimicū, q̄ illū ipsū Clodiū.i.singularē inimicū,& huius amicū.Enī.i.quia ego oppugnatam.s.prius illū.s.Clodiū,& ita merito inimicus fuit,& defenderā hunc.s.Bursam, qui postea factus est inimicus.Et ille.s.Clodius,cū oīs respub.esset habitura discrimen.i.periculū,in meo capite.i.si ego in periculo essem,spectauit.i.prætendit,quiddā magnū.i.quoddā emolumentū singulare,nec quidē sua spōte.i.ꝓprio ingenio,aut naturali industria, sed auxilio eorū qui nō poterant stare me stāte.i.si ego mãsissē in statu meo.Hic.s.Bursa.Simiolus.i.turpis imitator Clodii,delegerat causa animi.i.ut satisfaceret malitiæ animi sui,me in quem inueheretur,& psuaserat nōnullis inuidis meis se fore semꝑ emissarium in me.i.qui inueheretur in me,& semꝑ ꝓprius esset,ut emittatur in me.Quāobrem ego iubeo.i.uolo,sed tamen aliquantulum imperiose,quod ex gaudio dicit, Seruius autē ad illud Aenei.Infandum regina iubes,dicit.i.uis,sed tamen Aeneas modeste potuit dicere Reginā iubere. te gaudere ualde,quia sup.magna res est gesta,nunquam fuerunt ulli ciues fortiores,q̄ qui ausi sunt condemnare eum.s.Bursam,contra tantas opes eius.s.Crassi,à quo ipsi erant lecti iudices,quod ipsi nunquam fecissent, nisi dolor meus fuisset iis dolori.Nos detinemur hic multitudine,& celebritate iudiciorum,& nonis legibꝰ, ita ut faciamus quotidie uota,ne intercaletur, id est ne fiat intermissio,& suspensio iudiciorum, & possimus uidere te quamprimum, quod non liceret, nisi iudiciis absolutis. Vale.

M.T.C. M.Mario S.D.

PEr sæpe mihi cogitāti de cōmunibꝰ miseriis, in quibus tot annos versamur,&(vt video) versabimur, solet in mentem venire illius tēporis,quo ꝓxime fuimus vna, quin etiā ipsum diē memoria teneo. Nā ad tertiū idus Maias * Lentulo & Marcello consulibus,cū in Pōpeianum vesperi venissem, tū mihi solicito animo præsto fuisti. Solicitum autē te habebat cogitatio,tū officii, tum etiā periculi mei. Si manerem in Italia, verebare, ne officio deessem:si proficiscerer ad bellum periculum te meū cōmouebat. Quo tempore vidisti profectò me quoq; ita conturbatum, vt nō explicarē, quid esset optimū factu. Pudori tamen malui, famæq; cedere, q̄ salutis meæ rationem ducere. Cuiꝰ me mei facti pœnituit, nō tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa quæ ibi offēdi, quo veneram. primū neq; magnas copias, neq; bellicosas, deīde extra ducē, paucosque præterea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, vt ipsam victoriam horrerem. maximum autem æs alienum amplissimorum virorum.

HVBER.

PErsæpe.Quo tempore Cæ,ab illo uniuersę Galliç bello reuersus est,creati erant cōsules L.Lē. &.M.Marcellus,infesti & aduersi eius dignitati, qui cum in Italiam profectus intellexisset duas legiones ad se remissas,quæ ex senatuscōs. ad parthicum bellum duci deberent,per M.Mar.Cn.Pompeio traditas,atq; in italia retentas esse,posteaquam aliquantulum passus est,tamen multis acerrimis in se Pom. & aliorum sententiis,tum infamia duarum legionū, quas diximus à Pompe.in Italia retentas, rem ad arma deduci studebat.Itaque data sibi opportunitate, & discessu fuga tribunorum, qui se ad eum Ranēnā contulerant,incensis oratione sua militum animis, tandem occupato Arimino bellū incœpit,quod postea extra Italiam translatum est in Thessaliam, ubi Pompe.superatus est,cui bello dicit Cice.se interfuisse magis officio q̄ uoluntate,discessisse autē posteaquàm uidit nullam esse spē uictoriæ, elegisse ex multis conditionibus potissimum esse Rom.quanuis id quoque miserum sit,ostendit autem se maximam cōsolationem capere ex conscientia rectorum consiliorum suorum,habereq; duas res, quibus maxime in his aduersitatibus se sustentet,scientiam liberalium, & optimarum artium, & gloriam rerum gestarum. Tot an.postquam Cæ.reuersus è Gallia incœpit esse contra patriam. Versabimur. quia uicto Pompe, Cato ad Iubam confugit, ubi reparabat exercitum, itaque nondum erat finis bellorum ciuilium. Proxime.non nuperrime, nam iam multum tempus erat quo non fuerant una sed proxime postquam non cōuenimus, nec simul fuimus, nam proximum dicitur quod etiam longe positum est, longe interueniēte,unde si duobus annis præteritis à te literas acceperim,post quas nihil postea scripseris,recte dicam ꝓximas literas tuas quia re uera sunt proximæ si nullas alias post eas misisti. Quinetiam.immo insuper. — Proximē

Lentulo

neque magnas, neque bellicosas, deinde reliqui extra. i. præter ducem, & præterea. i. præter eum, paucos. Loquor de principibus. i. ut dicunt nunc de capitaneis, supple. fuerunt primum rapaces in ipso bello, deinde ita crudeles in oratione, ut horrerem ipsam uictoriam, quia si uictores euasissent, multo crudeliores futuri uidebantur. Autem. i. sed, supple offendi, aut ibi fuit maximum æs alienum. i. debitum, uirorum amplissimorum scilicet ante bellum. Quid quæris? scilicet plura. Nihil boni, supple fuit illic, præter causam quæ contra Cæsarem iusta erat. Quæ cum uidissem, ego desperans uictoriam, cœpi primum suadere pacem, cuius fueram semper author. i. approbator. Deinde. cum Pompe. abhorreret. i. alienus esset & dissentiret ualde ab ea sententia scilicet pacis componendæ, institui. i. cœpi suadere, ut duceret. i. produceret, & extéderet bellum, donec meliorem haberet exercitum. Pompeius probabat interdum hoc scilicet bellum producendum, & uidebatur fore in ea sententia, & fuisset fortasse, nisi cœpisset confidere suis militibus, ex quadam pugna scilicet prospere contra Cæsarianos gesta.

Ex eo tempore vir ille summus, nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit. victus turpissime, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cum integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deueniendum in victoris manus aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certe nihil fuit præterea, si te victori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim

VIR ille. Pompe. Summus. tot uictoriis, & triumphis insignis. Nullus fuit. i. amisit quicquid antefecerat. Contulit signa. congressus est, conseruit manū. Tyrone. pro tyronibus. i. nouis militibus, & inexercitatis. Collectitio. undique contracto, ex omni genere hominum. Cum legionibus scilicet Cæsa. quæ erant exercitatæ decennali bello in Gallia, & robustissimæ. Turpissime. cum magno dedecore. Amissis castris. quia non potuit etiam tutari locum ubi erant milites. Solus fugit usque ad tempe thessalica, ut scribit Plu. & Lu. deinde per tempe ad mare delatus est & cætera. Hunc finem. cum Pompe. est superatus. Hæc pu. sensus est cum non potuissemus esse Pares Cæsarianis, quando eramus integri, & non dum clade affecti, putaui non esse possibile, ut essemus superiores postquam essemus fracti, & diminuti. Itaque putaui bello discedendum. Superiores. uictores. Aut in acie ca. i. moriendum pugnando. Commemorat autem multas cōditiones malas, quæ fuerant necessariæ, nisi discessisset ab eo bello. In manus uict. in captiuitatem. Iubam. regem Numidiæ amicissimum Popu. Roma. Capiendus. eligendus a me, sponte mea. Tanquam exilio. i. tanquam missus sim in exilium. Consciscenda. tribuenda, capienda. Nihil fuit præ. i. nihil fuit ultra prædictas conditiones. Si te. ponit unam conditionem, quæ poterat esse cum reliqua, sed ostendit eam neque tutam neque honestam fuisse. Nolles. pro nollet aliquis, more suo ponit secundam personam pro tertia. HVBER.

innocenti, vbi nulla adiuncta est turpitudo. addo etiam, cū ea vrbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sine dolore. Ego cum meis (si quicquam nunc cuiusquam est) etiam in meis esse malui. quæ acciderunt omnia, dixi esse futura. Veni domum, non quo optima viuendi conditio esset, sed tamen, si esset aliqua forma reipub. tanquam in patria vt essem: si nulla, tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa non visa est. cur optarem, multæ causæ. VETVS EST ENIM, VBI NON SIS, QVI FVERIS, NON ESSE, cur velis viuere. Sed tamen vacare culpa magnum est solatium, præsertim cum habeam duas res, quibus me sustentem, optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi viuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidē

INNOCENTI. i. ei qui i nulla esset culpa. Vbi. uel quando, uel in quo innocenti. Addo. i. accedit & alia causa, quod exilium sit tolerabilius, quia si exul sis, nihil sit quare debeas carere urbe Ro. in qua omnia sint misera. Si quicquam. correctio. Cuiusquam. quia nemo potest dicere quicquam esse suum. Dixi. existimaui. Optima. fœlicissima, quia sciebam causam mihi esse non posse. Tanquam in pa. quasi in patria, quia Ci. non audet amplius uere nominare Romam patriam, sed tanquam patriam. Si nulla. sub audi esset forma reipu. Tanquam in exi. tanquam fuissem exul, & extra patriam. Non uisa est causa. idonea ut meipsum interficerem. Optarem. cuperem. Multæ. quia amiseram ea propter quæ maxime iuuabat me uiuere. Vetus est enim sub audi dictum uel prouerbium, & est ratio quare essent multæ causæ cur optaret sibi mortem, quia quando homo desinet esse is qui consueuit, nun est quare multum debeat appetere uitam. Vbi. quando. Qui fue. is qualis esse consueueras. Cur uelis uiue. cur optes uitam, quia uiuimus propter honores & dignitates, quibus amissis deficit causa optandæ uitæ. Vacare. carere. Altera ne eri. nt. f. scientia optimarum artium, quia remanet, & hominis uitam nunquam deserit, quocunque ierit, sola enim morte aufertur. Altera ne mortuo quidem. quia gloria rerum gestarum est æterna & immortalis. Verbosius. pluribus uerbis. HVBER.

EX eo tempore. i. post illud tempus, uir ille summus. f. Pompei. fuit nullus. i. nullius ualoris imperator, contulit signa. f. militaria. i. uexilla ad committendum ASCEN.

dum prælium, exercitu Tyrone.i.nouitio,& collectitio.i.ex uariis collecto.cum legionibus robuſtiſſimis, quia ueteranorum & ex Gallica gente bellicoſiſſima,& ipſe uictus turpiſſime, etiam caſtris amiſſis fugit ſolus, ut Luca.cecinit, ad Regem ægypti, cuius aſſenſu obtruncatus eſt. Tunc ego feci mihi ·finem belli nec putaui, ſup.nos fractos fore.i.futuros ſuperiores, cum non fuiſſemus pares integri. Ego diſceſſi ab eo bello, in quo aut fuit cadendum.i.moriendum cadendo in acie, aut incidendum in aliquas inſidias, aut deueniendum in manus uictoris, aut confugiendum ad Iubam.ſ.Regem in Africam, aut locus.ſ.aliquis erat capiendus.i,eligendus tanquam exilio, aut mors uoluntaria.i. propria manu, aut iuſſu illata, conficienda.i peragenda ſup.erat certe, nihil fuit præterea.i.præter dictas conditiones belli, ſi nolles aut non auderes committere uictori.ſ.Cæſari te. Autem.i.ſed, nihil eſt tolerabilius, ex omnibus his incommodis, quæ dixi, exilio.i.quàm exilium, præſertim innocenti, ubi nulla turpitudo.ſ.proprii peccati eſt adiuncta, addo etiam cum careas ea urbe.ſ.Roma, in qua nihil ſit quod poſſis uidere ſine dolore. Ego malui eſſe cum meis.ſ.neceſſariis, & ſi quicquam nunc eſt cuiuſquam, malui eſſe etiam in meis.ſ.regionibus. Ego dixi oĩa futura quę acciderũt.

Veni domum, non quòd optima conditio uiuendi eſſet.ſ.domi, ſed tamen ſi eſſet aliqua forma reipubl. ut eſſem tanquam in patria, ſi nulla.ſ.forma reipu.eſſet, eſſem tanquam in exilio. Cauſa.i.iuſta, non eſt uiſa.ſ. mihi cur conſciſcerem.i.accelerarem & concitarem mihi mortem. multæ cauſæ ſup.uiſæ ſunt, cur optarem.ſ. mortem honeſtam. Eſt enim uetus.ſ.dictum, ubi.i.poſtquam non ſis qui fueris.i.in ea dignitate in qua fueris non eſſe.ſ.cauſam, cur uelis uiuere, aut ibi, aut ſimpliciter. Sed tamen licet triſte eſt amiſiſſe dignitatem, tamen magnum ſolatium eſt, uacare.i.uacuum,& purum eſſe culpa, præſertim cum habeam duas res quibus ſuſtentem me.ſ.ne in deſperationem, aut ſummam miſeriam cadam, uidelicet ſcientiam optimarum artium, ut legalis, auguralis, oratoriæ, philoſophiæ,& gloriam maximarum rerum.ſ.geſtarum in conſulatu, in quo in toga non minus gloriæ nactus eſt, quàm quiuis imperatorum in armis, præterea Siciliam prouinciam glorioſe rexerat. Quarum.ſ.duarum rerum, altera.ſ.optimarum artium ſcientia, nũquam eripietur mihi uiuo, quin etiam bonæ ſcientiæ, quibus hic deum ueneramur, ne mortuis quidem eripiũtur, unde Hieronymus noſter. Diſcamus ſcientiam in terris, quæ nobiſcum manebit & in cœlis. Caſu tamen ut uulnere capitis, aut morbo poteſt labi memoria,& perire ſcientia in terris, altera.ſ.maximarum rerum gloria, nunquam eripietur mihi, ne quidem.i.non ſaltem mortuo, immo mortuis augetur gloria, quam quiuis detraxerat liuor. Hæc & cætera. Ego ſcripſi hæc.ſ.ſupradicta uerbo.i.nimis uerboſe ad te, & moleſtus tibi.ſ.multitudine uerborum, ſed ſcripſi ideo ꝙ cognoui te amãtiſſimum.i.maximum amatorem, tum.i. pariter reipubli. Ego uolui omne conſilium meum eſſe notum tibi, ut ſcires primum me nunquam uoluiſſe quemquam neque Pompeium neque alterum poſſe plusquam uniuerſam rem pub.licet in repub. uoluerit unum plus poſſe quàm alium.

Hæc ad te ſcripſi verboſius, & tibi moleſtius fui, quòd te cum mei, tum reipublicæ cognoui amantiſſimum. Notum tibi omne conſilium meum eſſe volui, vt primum ſcires me nunquam voluiſſe plus quemq̃ poſſe, quàm vniuerſam rempubli. poſtea autem quàm alicuius culpa tantum valeret vnus, vt obſiſti non poſſet, me voluiſſe pacem amiſſo exercitu, & eo duce, in quo ſpes fuerat vno: me voluiſſe etiam, reliquis omnibus poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli. nunc autem, ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me: ſi non, exulem eſſe non in commodiore loco, quàm ſi Rhodum, aut Mitylenas contuliſſem. Hæc tecum coram malueram: ſed quia lõgius fiebat, volui per literas eadem: vt haberes quid diceres, ſi quando in vituperatores meos incidiſſes. Sunt enim, qui cũ meus interitus nihil fuerit reipub. profuturus, criminis loco putant eſſe, quod viuam. Quibus ego certo ſcio non videri ſatis multos periſſe: qui ſi me audiſſent, quamuis iniqua pace, honeſte tamen viuerent. Armis enim inferiores, non cauſa fuiſſent. Habes epiſtolam verboſiorem fortaſſe, q̃ velles: quod tibi ita videri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi quæ volo expediero, breui tempore te, vt ſpero, videbo. Vale.

HVBER. ❧PLVS quemq̃ poſſe.i.me uoluiſſe, ꝙ aliquis tantũ poſſet, ut ipſa reipub.non retineret ſtatum,& dignitatem ſuam.i.plus amaui reipu. quàm quemq̃ alium. Vnus.Cæ.quia omnia ſolus poterat. Alicuius.non dicit quis fuerit, ſed innuit ipſum Pomp.qui antea tãtum ſtuduerat partibus Cæ.ꝙ poſtea cognouit ſe male feciſſe, eius enim cauſa fuerat Cæſa.confirmata prouincia in alterum quinquennium. Eo duce.Pompe. In quo uno.in quo ſolo. Voluiſſe.eſt ordo, uoluit, ut ſcires me etiam uoluiſſe feciſſe finẽ belli mihi ipſi. Poſteaquam non potuerim reliquis omnibus ſcilicet feciſſe finem belli.i. poſtquam non potui facere, ut reliqui omnes diſcederent à bello, uolui ego ipſe diſcedere, hæc omnia declarantur in uita Cice.ſcripta à Plutarcho. Ciuem eſſe me.ſubaudi nolui ut ſcires me uoluiſſe eſſe ciuem & cætera.

Si non.ſ.hæc ciuitas. Exulem, etiam Romæ. Mitylenas, Leſbum, de Rhodo,& Mitylenis diximus abunde alio loco. Malueram.ſubaudi loqui. Fiebat longius.i.trahebatur in longum, ut tecum corã loqui poſſem. Eadem.ſ.dicere, quæ dicturus fueram coram. Nihil profuturus. nullam utilitatem allaturus, immo potius nociturus. Loco criminis .i.putent me peccare, quia uellent ꝙ potius me interimerem quàm uincerem. Satis multos. quia uellent, & alios perire. Quanuis iniqua.quia iniqua pax eſt, ubi qui meliorem habet cauſam ſubit conditiones eius qui iniuſtam cauſam fouet. Niſi longiorem remiſeris.nam ſi tu quoque ad me multa reſcribes, intelligam meam epiſtolam non uiſam fuiſſe tibi nimium uerbuſam. Vale.

❧AVTEM

Ex.iii.Epiſtola.Perſæpe mihi cogitanti.

Perſæpe mihi cogitanti de communibus miſeriis, quibus tot annos nexamur,& ut nides etiam nexabimnr. Solet in mentem uenire illius temporis recordatio, qunm etiam ipſum diem memoria teneo. Cnm in Pompeianum ueſperi conceſſiſſem, tu mihi ſolicito animo præſto adfuiſti. Si ad bellum proficiſcerer, periculum te meum ualde cōmouebat. Primum neque magnas copias, neqne paratas illas, neque bellicoſas. Reliqui primum in ipſo rapaces, deinde in opera omnes ita crudeles, ut ipſe uictoriam perhorreſcerem. Suadere inſtitui, ut bellum produceret. Tunc ego mibi belli finem feci, hæc pntaui, cum integri pares non fuiſſemus, fractos ſuperiores fore? Diſceſsi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliqnas inſidias incidendum. Tandem conſcientia mori uoluntaria. Nonnulli ſic atque conſciſcenda eſſe. Certi nihil fuit præterea. Ego cum eis (ſi quicqnam nunc cuiuſquam eſt) etiam in meis eſſe malui, quæ acciderunt omnia prædixi futura. Sed tamen ſi eſſet aliqua fortuna reipub. tanquam in patria ut eſſem. Vetus eſt enim urbi, cum non ſis, qui fueris, non eſſe, cur uelis uiuere. Sed tamen uacare culpa magnū eſt ſolatium, præſertim quod habeam duas res, quibus ſuſtenter. Hæc ad te ſcripſi uerſibolius, etiam tibi moleſtius, aliqui uero ſic. etiam tibi moleſtior fui. Hæc tecum malueram coram loqui.

AVTEM. id eſt ſed poſteaquam unus, ſcilicet Cæſar ualeret culpa, id eſt propter culpam alicuius, quaſi dicat unius quiſquis ille fuerit, certum tamen eſt quòd de Pompeio loquatur, cuius primum fauore in Cæſarem, Cæſari cōfirmata erat prouincia in alterum quinquennium: deinde eius culpa ut uidimus, male pugnatum fuerat, maluit tamen alienius quàm cuiuſdam dicere, ne de certo uideatur loqui, ut non poſſet obſiſti, ſcilicet illi, ſcires me uoluiſſe pacem, exercitu amiſſo, & eo duce, ſcilicet Pōpeio amiſſo in quo uno ſpes, ſcilicet uictoriæ fuerat: ſcires etiam me uoluiſſe feciſſe finem belli mihiipſi, poſtquam non potuerim, ſcilicet feciſſe pacem reliquis omnibus. Nunc autem ſi hæc ciuitas eſt, repete ſcires me eſſe ciuem, ſi nō ſup. eſt ciuitas: ſcires me eſſe exulem loco non incommodiore, id eſt non magis incommodo, ſed æque commodo, quàm ſi contuliſſem me Rhodum, aut Mitylenas: Mitylenæ in Leſbo ſunt inſulæ: Rhodus autem & urbis & inſulæ nomen notum. Ego malueram, ſup. agere, aut narrare tecum hæc, coram, ſcilicet te, hoc eſt in præſentia tua: ſed quia, ſcilicet coram agere, fiebat longius, id eſt differebatur nimis, uolui, ſcilicet agere, aut cōminiſci eadem per literas, ut haberes quid aut quod diceres, ſiquando incidiſſes in uituperatores meos: Valla diceret mei, id eſt qui me propterea uituperant, quòd poſt Pharſalicum conflictum me Romam cōtulerim. Sunt enim qui cum. id eſt quamuis, interitus meus nihil fuerit profuturus reipub. putant eſſe loco criminis, id eſt pro crimine habendum quòd uiuam. Quibus ego certo ſcio uideri non ſatis multos periiſſe, qui, ſcilicet extincti, aut interempti, ſi audiuiſſent me, id eſt obediuiſſent mihi. Non enim ſemper audio pro obedio datiuo iungitur, ſed audiens participium frequentius, quamuis uiuerent pace iniqua, id eſt iniquis conditionibus comparata, uiuerent tamen, id eſt nihilominus honeſte, fuiſſent enim inferiores armis non cauſa. Si dicas non modo fuiſſent, ſed & nunc fuerunt res, quia pro iuſta cauſa perierunt, dicam, ut fuerunt. ita fuiſſe ſi audiſſent Ciceronem, ſed honeſte uixiſſent, quòd cum uincere nequirent pacem accepiſſent. Habes epiſtolam fortaſſe uerboſiorem quam uelles, quod ego putabā uideri tibi ita, id eſt quod uerboſior ſit hæc epiſtola, niſi miſeris mihi longiorem. Ego uidebo te breui tempore, ut ſpero, ſi expediero, ſup. ea quæ uolo, ſcilicet prius expedire, id eſt tranſigere, & conſummare. ASCEN. Mors Audio

M.Cicero S. D. M.Mario.

A D. IX. Cal. in Cumanū ueni cum Libone tuo, vel noſtro potius. in Pompeianum ſtatim cogito. ſed faciam ante te certiorem. Te cum ſemper valere cupio, tum certe dum hic ſumus. vides enim quāto poſt vna futuri ſimus. Quare ſi quod conſtitutum cū podagra habes, fac vt in alium dié differas. Cura igitur vt valeas, & me hoc biduo aut triduo expecta. Vale.

A D.IX.Calden. Iocatur Cicero Cum Mario qui laborabat podagra, nam cum dicat ſe ad eum iturum, hortatur, ut conſtituat cum podagra, ut per id tempus eum non uexet. Tuo amico uel propinquo. Cogito. ſcilicet uenire. Ante. quàm ueniam. HVBER.

CVM ſemper. & ſemper & omni tempore. Dum ſumus hic, in Cumano. Quanto poſt. quaſi dicat non multo, id eſt quàm cito. Quare. nunc iocatur cum eo, ut ſi habet conſtitutionem aliquam cum podagra differat eam conſtitutionem in aliud tempus: conſtituere autem eſt locum uel tempus determinare. Biduo aut triduo. intra duos aut tres dies. Vale. HVBER. Conſtituere

A D. ix. &c. Scribit. ex agro ad Marium ad quem ſe profecturum pollicetur, monens ut cum podagra paciſcatur, ne ab ea dum adierit uexetur. Sane quia nondum erant Calendæ Iuliæ, ſed ſeſtiles, aut certe etiam Cæſare uiuente Iuliæ cœperant appellari, ſunt qui Iunias legant. Ordo eſt. Ego ueni cum Libone tuo uel potius noſtro, id eſt communi amico, in Cumanū, ſcilicet agrum ubi Cicero uillam habebat: ad. ix. Cal. Iulias aut Iunias, cogito ſup. ire aut proficiſci ſtatim in Pompeianū, ubi Mario erat uilla, ſed faciam certiorem ante, ſcilicet quàm uenero. Cum. ſcilicet ita ſit, quòd cupio te ualere ſemper, tum, id eſt tunc maxime ita eſt quòd dum, id eſt quamdiu, nos ſumus hic, id eſt in agro. Tu enim uides quanto. ſcilicet tempore poſt, ſcilicet hoc tempus, nos ſumus futuri una, id eſt pariter, in unis ædibus. Quare ſi habes quid conſtitutum cum podagra, id eſt habes aliquod commercium tranſigendum cum ea, hoc eſt cum dolore pedum tuorum, & ita conſtitueris ei diem, fac differas in alium diem. Igitur. hoc eſt ut aperte dicam, cura ut ualeas, & expecta me hoc biduo, aut triduo, id eſt intra biduum, aut triduum proximum. Vale. ASCEN.

HVBER. VIDE. Cæsar semper magnifecit Ci. Itaq; cupiens ei gratificari, humanissime scripserat sibi esse uehementer gratũ M.Myrtium quendam, quem Cic.ad eum miserat, quod si haberet alium aliquem amicum ad se mitteret: se enim ornaturum eum. Innitat⁹ igitur Cic. hac humanitate Cæ. commendat ei hac epi. C.Trebatium iurisconsultum. Vtiturq; singulari quodam genere cõmendationis. Persuaserim mihi. confisus sim. Te esse alterum me, id est esse mihi uere amicissimum, nam uerus amicus dicitur alter ego. Quocunque exirem. quocunque mitteret extra urbem. Mecum ducere. occulta quædam commendatio hominis. Studiis. fauoribus. Beneficiis. commodis. Domum. Romam. Commoratio. tardatio. Non ignota tibi. quam tu optime nosti. Profectionem. discessum ab urbe in prouinciam. Aut certe. correctio. Quid sum. quid attribuerim mihi, quid de te mihi sumpserim. Expectare à te quę à me. id est speraret te ei facturum eadem quæ ego ei fecissem, si eum mecum duxissem. Prolixe. large, nam prolixus largum significat. Terentius in Eunucho. Accipit nemo melius neque prolixius. Casus. opportunitas fortuita. Opinionis. spei, quam de te habebam. Quibus in extremis. pro quarum in extremo, eleganter dictũ, id est in fine quarum. Vel regem Galliæ: erat in potestate Cæs. tanquã imperatoris Romani facere regem Galliæ. Quem ornem. cui dem aliquam dignitatem. Sustulimus. eleuauimus ad cœlum, quasi agentes gratias diis, qui nobis tam optatum casum attulissent mittendi ad te Trebatium, quia petebas mitteretur ad te alius quem ornares. Non uideretur. non putaretur à nobis Fortuitũ. à casu & à fortuna datum. Sed diuinum. sed ex diuina quadam institutione. Mitto igitur. optime præparato & lenito animo Cęsa. Ci. ei commendat Trebatium Inuitatu. inuitatione & petitione. Comitate. humanitate, facilitate. Complectare. suscipias. Per me. causa mea. Adduci. moueri, incitari. In hunc unũ. in hunc solum, quæ pro omnib⁹ meis amicis faceres uelim pro hoc solo facias. Spondeo. promitto, & quasi fideiubeo. Verbo. sententia. Lusisti. derisisti me. Iure. scripserat enim Ci. Milonem esse uirum bonum, & fortẽ, præterquam Cæsa. eum iuuaret. Cæsar autem scripsit hanc commendationem esse uulgarem, quæ simpliciter amicum laudaret. Itaque nunc laudat Trebatium comparatiue, & ostendit eo neminem esse uel meliorem, uel prudentiorem.

Cicero Cæsari Impe. S. D.

VIde quàm mihi persuaseri, te me esse alterum, non modo in his reb⁹, quæ ad meipsum, sed etiam in iis quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocunque exirem, mecum ducere, vt eum meis omnib⁹ studiis, beneficiisque ornatissimum domum reducerẽ. Sed posteaquam & Pompeii commoratio diuturnior erat quàm putaram, & mea quædã tibi nõ ignota dubitatio, aut impedire profectionem meam videbatur, aut certe tardare: vide quid mihi sumpserim: cœpi velle ea Treba. expectare à te, quæ sperasset à me. Neq; mehercule minus ei promisi, de tua volunrate prolixe, quàm eram solitus de mea polliceri. Casus vero mirific⁹ quidam interuenit, quasi vel testis opinionis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ. Nam cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro loquerer accuratius, domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in extremis scriptum erat, *M. Orfium, quem mihi commendas, vel regem Galliæ faciã, vel hunc *Leptæ legatũ. Si vis tu, ad me alium mitte, quem ornem. Sustulimus manus & ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, vt illud nescio quid non fortuitum, sed diuinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, vt initio mea sponte, post autem inuitatu tuo mittendum duxerim. Hunc mi Cæsar sic velim omni tua comitate cõplectare, vt omnia quæ per me possis adduci vt in meos cõferre velis, in vnũ hunc cõferas. de quo tibi homine hæc spõdeo, nõ illo vetere verbo meo, quod cum ad te de Milõe scripsissem, iure lusisti: sed more Romano, quomodo homines non inepti loquuntur: probiorem hominem, meliorẽ virum, prudentiorẽ esse neminẽ.

VIDE &c. Cæsar, ut Ciceroni gratificaretur ante bellum ciuile scripserat sibi M.Myrtium aut potius M. Rufum à Cicerone missum gratum esse, monueratque si alium amicum haberet quem ad se mitteret se eundem ornaturum, qua beneuolentia erectus Cice. commendat eidem C. Trebatium iurisconsultum, utiturque exquisito commendationis genere, propterea, quòd doctus ad doctum, & de homine docto scribit. Ordo est. Vide. id est consydera, agnosce ô Cæsar, quàm id est quantum, persuaserim mihi, te esse alterũ me. i. ut uerum amicũ, unũ uelle & nolle mecũ, non modo. i. non solũ in iis rebus, quæ pertinẽt ad me ipsum, sed etiam in iis quę pertinent ad meos. i. amicos, & necessarios. Cogitaram ducere mecum quocunque irem, tanquam fidelissimum, & iucundissimũ hominem: unde ut dixi, callide est commẽdatus C. Trebatiũ, ut reducerem eum domum. s. suam, ornatissimum omnibus studiis & beneficiis meis. Sed postea q̃ & . i. simul, cõmoratio. i. tardatio. Põpeii, qui tunc adhuc amicus cõmunis erat. erat diuturnior, q̃ putaram. s. futuram, & quędam dubitatio fort: de uoluntate Pompeii, non ignota tibi. i. quã bene nosti, uidebatur aut impedire profectionem meam, aut certe. i. saltẽ, tardare. i. differre. uide quid. i. quantum, sumpserim. i. arrogauerim mihi, cœpi uelle Trebatium expectare ea. s. beneficia, & ornamenta à te, quæ expectasset à me, si, scilicet mecum profectus fuisset. Neque me hercule promisi ei minus prolixe, id est ampliter de uoluntate tua, scilicet erga eum, quàm erã solitus polliceri de mea. s. uoluntate. Videtur cum res sit eadem pro eodem accipere, promittere & polliceri. Nisi forte rogatus à Trebatio promiserit quæ

sponte

ſponte de ſe pollicitus fuerat. Caſus uero quidam mirificus interuenit, ſcilicet inter ſupradictas cogitationes, quaſi uel teſtis opinionis meæ, qua opinabar te eſſe alterum me, & facturum pro me Trebatio quantum facturus fuiſſem, uel ſponſor, id eſt quodammodo obſes humanitatis tuæ. Nam cum loquerer accuratius .i. diligentius cum Balbo noſtro, ſcilicet communi amico, de hoc ipſo Trebatio, ſcilicet de quo nunc mentio eſt, literæ dantur mihi domi, id eſt cum eſſem domi à te, ſcilicet miſſæ, quibus, ſcilicet literis, ſcriptum erat in extremis, ſcilicet partibus M. Rufum &c. uerba ſunt Cæſ. uſque ad eum locum. Suſtulimus manus &c. Ordo eſt. Ego faciã inquit Cæſar Marcum Rufum quem commendas mihi, uel regem Galliæ, qui Gallos regat nomine imperatoris Romani, ut reges eos ſuo nomine regere ſolebant, uel legatum Leptæ, quem in Galliam imperatorem mittere conſtituerat. Si tu uis, mitte alium ad me, quem ornẽ ſ. honoribus & magiſtratibus. Nos, hoc eſt, & ego & Balbus, qui tunc aderat ſuſtulimus .i. ſurſum, hoc eſt ad cœ[lum] [ſu]ſtulimus manus, ut faciunt qui deo gratias agunt, tanta opportunitas fuit, ſcilicet munificentiæ oblatæ, ut illud neſcio quid, id eſt incertum oblatum tuum: quia de quocunque uellem, uideretur non ſurtuitum, id eſt à fortuna cecidiſſe, ſed diuinum, id eſt diuina prouidentia datum. Nam dei propriũ eſt prouidere: unde interdum prouidẽtia pro deo ponitur, & deus græce θεὸς theos à theoro quod eſt inſpicio, quia omnia uidet, dicitur. Igitur quia ita polliceris. Mitto ad te Trebatium, atque mitto ita, ut dixerim, id eſt iudicauerim, initio mittendum ſponte mea, id eſt proprio, ut dicunt inſtinctu. autẽ id eſt ſed, poſt, id eſt poſtquam, legi literas tuas, tuo inuitatu, id eſt quia ad hoc me inuitaſti. O mi Cæſar, ego uelim, ſup. ut complectare hunc omni comitate, id eſt benigna affabilitate tua, hunc, id eſt Trebatium ſic, ut conferas in hunc unum omnia quæ ut uelles conferre in meos poſſis adduci, id eſt perſuaderi per me. De quo homine, ſcilicet Trebatio ego ſpondeo hæc, non illo uetere, id eſt conſueto uerbo meo, quod cum ſcripſiſſem ad te de Milone, tu luſiſti .i. ludendo riſiſti iure .i. merito, ſed more Romano, quomodo homines non inepti loquuntur, uidelicet neminem eſſe hominem probiorem, uirum meliorem, prudẽtiorem. ſ. quàm Trebatium. Prouidentia Deus

M. ORFIVM. Nonnulli conantur oſtendere diuerſum hunc eſſe, de quo hic agit Cæſar, ab eo quem Cicero commendat Qu. Fratri in epiſtola quæ eſt .cclxxxvii. potuit tamen fieri, ut domeſtici negotii cauſa ab exercitu diſceſſerit, & Romam uenerit, uel ab Imp. miſſus fuerit, cum autem in Gallias rediret, epiſtolam ei dederit M. Cicero, qua illum fratri conciliaret: nam tunc primo eum ad Cæſarem profectum non eſſe, illud aperit, quod inquit de hoc ad fratrem ſcribens, Eſt Trib. mil. in exercitu ueſtro. Si enim tunc primum illum ad Cæſarẽ miſiſſet, ita locutus non eſſet, nec affirmaſſet eum Trib. eſſe: neſciebat enim an id à Cæſare impetraturus eſſet. Orfium autem ipſum literas Ciceronis ad Cæſarem attuliſſe, quæ peterent ab eo, ut ipſum Trib. mil. faceret, Cæſaris uerbis intelligitur. *P.V.C.

LEPTAE delega. Vereor ſane ne in his uerbis mendum ſit, nihil tamen auſim immutare: alii uulgatæ lectionis ueſtigiis hærentes, hunc locum emendare conantur, quod prorſus faciendum non fuit: uериſimile enim eſt, in uetere ſcriptura minorem (ſi ulla eſt) labem eſſe: peritiores hoc diligenter conſiderabunt. Ad Atticum Cicero eundem modum loquendi uſurpauit, qui hic eſt in priſcis exemplaribus 504. Quinto delegabo, ſi quid æri meo ſuperabit, & emptionibus. Sed etiam aliis in locis. Quare uidendum eſt an omnis obſcuritas naſcatur ex rei ipſius ignoratione. Quòd ſi hiſtoriam illius negotii teneremus, omnia plana eſſent, & in uerbis nullam maculam eſſe intelligeretur. *P.V.C.

Accedit etiam, *quòd familiam ducit in iure ciuili: ſingularis memoria, ſũma ſcientia. Huic ego neque tribunatum, neq; Præfecturam, neq; vllius beneficii certum nomen peto: beneuolentiam tuam & liberalitatem peto: neque impedio quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiã hiſce eum ornes gloriolæ inſignibus. totum denique hominẽ tibi ita trado de manu (vt aiunt) in manum tuam iſtam & victoria & fide præſtantem. Simus enim ~~putidiuſculi~~, quàm per te vix licet: verum, vt video, licebit. Cura vt valeas, & me vt amas, ama. Vale.

ACCEDIT. additur ad illas uirtutes eius. Ducit familiam. id eſt ducit genus, neque placet, ut dicatur: ducit, id eſt nutrit, quaſi haberet familiam pauperem quam ipſe nutriret, quia eſt inepta ſententia neq; ſignificatio uerbi id patitur. Singularis me. fuerãt.n. multi ex ea familia iuriſcõſulti. Huic ego. hac modeſtia petitionis, qua ſe nihil certum petere dicit: plus obligat Cæſ. ad præſtandum, quaſi diceret quid ab eo uellet. Neque impedio. ſignificat Ci. ſe contentum eſſe, ut Trebatius ornetur à Cæſ. tribunatu uel præfectura, licet dixerit ſe nihil certi petere. Inſignibus, ornamentis. De ma. in manu. prouerbialiter dictum. Iſtam. tuam. Victoria. quam conſecutus es in iſto bello Gallico. Et fide. qua plurimũ polles. Sumus enim. quia tantopere extulit Cæ. ſubdidit. Sumus putidiuſculi. hic locus ut plurimum ita legitur, & exponitur. Putidiuſculi. id eſt faſtidioſi, & auribus triſtiores, inſuaues, auſteri, rãcidi, ſicut ſcribit No. Mar. uerum hic ſenſus non uidetur cõuenire, melius ergo legitur pudentiuſculi, ut ſit à pudendus pudentiuſculus, id eſt uerecundiuſculus, puto autem factum errorem in tranſmutatione literarum. Quam licet per te .i. quàm poſtulet facilitas & humanitas tua. Verum licebit. ſignificat enim ſe aduertere quo ſpectaret Cæſ. HVBER.

pudentiuscul

ACCEDIT. id eſt additur etiam ad eius commẽdationem ſingularis memoria iure ciuili, & ſumma ſcientia, quod, id eſt quæ res, inducit familiaritatem, quia ex tali homine quaſi ex promptuario quodam poſſis quælibet haurire. Ego neque peto huic tribunatum, neque præfecturam, neq; certum nomen, id eſt inſigne ullius officii, peto beneuolentiam & liberalitatem tuam. Neque impedio, id eſt obſto, quominus .i. ut nõ, ornes enim etiam hiſce .i. huiuſcemodi inſignibus gloriæ, ut ſunt tribunatus & præfectura, ſi placuerit tibi ita. Denique .i. ut uno uerbo concludam, ego trado tibi totum hominẽ de manu, aut (ut aiunt) in manũ tuam iſtam præſtantem .i. quæ manus tua præſtat, & uictoria & fide. Sumus enim pudẽtiuſculi .i. aliquanto plus pudentes, & uerecundi, quàm uix licet per te, uerum licebit, ut uideo .i. conſydero. Locus uidetur mihi obſcurus. Nam propter illud uerum licebit, putem legendum impudentiuſculi .i. aliquanto plus impudentes, quàm uix licet per te: uerum licebit aliquando, prioris tamen clauſulæ bonus eſt ſenſus legẽdo pudẽtiuſculi, ut ſit quia oĩa obtuliſti, ut licet nobis à pudentibus, ſed quõ licebit? niſi ad aliud referas. Cura ut ualeas, & me ama ut amas. Vale. ASCEN.

*P.V.C. QVOD familiam ducit. Hunc locum antea mendosissimum castigauimus, elegantissimum modum loquendi, pluribus Ciceronis exemplis adductis, explanauimus. Accusant tamen nonnulli, quòd existimarim, Ciceronem dixisse, Trebatium ipsum ducere familiam: intelligiq; uolunt (quod non reprehendo) inter alias Trebatii laudes hoc bonum, quòd legum scientiam habeat, & in iure ciuili singulari memoria sit, præstare omnibus aliis ipsius bonis. Scio Ciceronem μεταφορικῶς aliis in locis hoc modo dicendi usum esse, ut in IIII. de Finibus (qui locus à me olim adductus est) cum inquit: Sed primum illud uide, grauissimam illam nostram sententiam, quæ familiam ducit, &c.

Cicero Trebatio S. D.

IN omnib⁹ meis epistolis quas ad Cæsarem aut ad Balbum mitto, legitima quædam est accessio cōmēdationis tuæ: nec ea uulgaris, sed cum aliquo insigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. Tu modo ineptias istas & desyderia urbis & vrbanitatis depone: & quo consilio profectus es, id assiduitate & virtute cōsequere. Hoc tibi tam ignoscem⁹ nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthum arcem altam habebant matronæ opulentæ, optimates: quibus illa manibus gypsatissimis persuasit, ne sibi vitio illæ verterent quòd abesset à patria. Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul: Multi qui domi ætatem agerēt, propterea sunt improbati. Quo in numero tu certe fuisses, nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus alias. Tu qui cæteris cauere didicisti, in Britannia ne ab essedariis decipiaris, caueto: *& quum Medeam agere cœpi, illud semper memento, QVI IPSE SIBI SAPIENS PRODESSE non quit, nequicquam sapit. Cura vt valeas. Vale.

Ex.v.Epistola. In omnibus meis epistolis.

Sed cum aliquo indicio meæ erga te beneuolentię. Quibus illa manibus gypsatissimis sparsis persuasit.

HVBER. IN omnibus. Pœnituerat Trebatium profectum fuisse in Galliam, scripserat [illegible] pere reuerti Rom. quod cum Ci. dis[illegible]ceret, à quo fuerat missus, hortatur [illegible] ut deponat huiusmodi cupiditates [illegible] ne[illegible]ptias redeundi Ro. & quo animo profectus est, eo uelit perseuerare, laudabiliusq; esse ostendit, rem bene foris agere, quàm male domi. Ad Balb. qui plurimum potest apud Cęs. Legitima. iusta. Accessio. adiunctio: nam præter ea quæ de aliis rebus ad eos scribo addo, etiam commendationes de te. Indicio. declaratione. Ineptias. stultitias. Vrbanitatis. ciuilitatis. commorandi in ciuitate. Prosequere. perfice. Id. consilium. Profectus es. discessisti Ro. in Galliam, hoc ut quo consilio discessisti id perficias. Ignoscemus. concedemus. Medeæ. adducit fabulam. Medea enim cum à patre fugisset, interempto fratre secuta Iasonem, & ab eo deinde etiam expulsa, Corinthum peruenit, ubi admirantibus mulieribus Corinthiis, quòd mulier regia domo abesset, & per alienas urbes uagaretur, illa eis persuasit sese recte facere, quòd patria abesset. Medeæ. filiæ Oetæ regis Colchorum. Matronæ. mulieres. Habebant. habitabant. Corinthum. urbem Achaiæ in Isthmo sitam, ut alio loco diximus. Altam arcem, quá Acrocorinthon appellauerunt: est autem Corinthus locupletissima Isthmo imminens, ut scribit Strabo, eius ascensus ad stadia. xxx. in acutum terminatur cacumē: Acrocorinthon autem eam nominant, cuius quidem pars in aquilonem uersa maxime in arduum recta consurgit. Opulentæ. diuites. Manibus gypsatissimis. notāda est distinctio: nō enim dicendum est persuasit manibus gypsatissimis, sed illa manibus, id est habens manus gypsatissimas, id est candidissimas: gypsus enim genus est cretæ: inde Tibullus. Nota loquor, regnum ipse tenet, quem sæpe coegit Barbara gypsatos ferre catasta pedes. Alii malunt intelligi gypsatissimis, rapacissimis: nam γὺψ uulturē significat: sed magis probo priorem sensum. Ne uerterent. ne uitio darent. Nam multi. sententia est ad confirmationem allata. Propterea. propter id, ea causa Improbati. uituperati. In quo numero. eorum qui domi ætatem agentes improbantur. Extrusissemus. eiecissemus, & quasi inuitum emisissemus extra domum. Cauere. uerbum est legale, id est dare cautiones in iure. In Britannia. tunc enim Cæs. erat in prouincia. Essedariis. carrucariis, id est ab his qui esseda uehunt aut ducunt. Est enim essedum genus uehiculi Gallici. Hora. Esseda dicuntur pileuta, petorita, naues. Inde essedarii dicūtur, sicut & carrucarii qui carrucas ducunt. Cœpi agere Medeam, id est cœpi facere mentionem de Medea. Qui ipse. sententia est exornatio: sensus autem est: qui sapiens sibi non prodest frustra sapiens est, ut ostendit Cicero, sapientis esse primum sibi prodesse præcipue, deinde aliis: hoc autem prouerbium sic græce dicitur: μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Acrocorinthus

Corinth⁹

Gypsus

Cauere

Essedum

Essedarius

Carucari⁹

ASCEN. IN omnibus. Pœnituerat Trebatium profectionis in Galliam, quod Ci. damnat, docens honestius esse rem bene curare foris quàm domi male. Ordo est. Accessio, id est augmentatio quædam legitima, id est iusta, commendationis tuæ, est in omnibus epistolis meis, quas mitto ad Cæsarē, aut ad Balbum, nec ea, scilicet accessio est uulgaris, sed cum aliquo insigni, id est singulari. Iudicio. id est significatione beneuolentiæ meæ erga te. Tu modo. id est solummodo, depone istas, scilicet tuas ineptias & desyderia urbis, scilicet Romæ, & urbanitatis. i. urbanæ ciuilitatis Romanæ, & consequere assiduitate, & uirtute id quod. i. quod profectus cōsilio. s. tuo. Nos amici. s. tui ignoscemus tibi, hoc. s. quòd rem bene geras foris, tam. i. tantum, quàm. i. quātum. matronæ opulentæ. i. diuites, optimates. i. inter optimas habitæ, quę habebāt. i. habitabant Corinthum urbem Achaiæ in Isthmo, altam. Vnde Acrocorinthus ea pars dicitur, ignouerunt Medeæ. scilicet quod extra patriam ageret: prodito enim

dito enim thesauro paterno seu aureo uellere,& interfecto fratre,Iasonem secuta est,qui Creusam Corinthi regis superduxit filiã,quibus.s.matronis illa.s. Medea,manibus gypsatissimis.i.maxime indicantibus eã esse quasi seruam uenalẽ,eo ꝙ tali amatori inseruiret:nam serui dum uenundabantur habebant pedes gypsatos:unde Tibullus,Nota loquor,regnũ ipse tenet quẽ sæpe coegit Barbara gypsatos ferre cauata pedes.Ingenui autẽ ligulã nigræ alutæ induebant,ancillæ uero uidentur ue inhonestum sit pedes ostentare manus habuisse gypsatas, aut gypsatas intelligemus ex opere assiduo.persuasit, id est ad hoc induxit, ne illæ, scilicet matronæ uerterent sibi uitio,quòd abesset à patria:docuit enim qui mores hominum multorum uiderint & urbes,meliores euadere. Nam multi bene gessere rem suam, id est propriam , procul à patria, multi qui agerent ætatem domi sunt improbati propterea. In quo numero,scilicet improbatorum,tu certè fuisses, ni extrusissemus te, id est ui quadam exire coegissemus.Sed nos scribemus alias plura. Tu qui didicisti cauere cæteris , eo quòd sit intersperius. In Britannia,ubi tunc Cæsar agebat,nunc dicitur Anglia,caueto ne decipiaris ab essedariis,id est carrucariis,hoc est qui esseda.id est uehicula, quibus homines in Anglia uehuntur de oppido in oppidũ, quod genus hominum ubique cauillosum esse solet,ue dum in Anglia. Et quando.id est quoniam,cœpi agere Medeam,id est citare quæ in fabula Medeæ habentur:memento semper illud. Qui sapiens nequit ipse prodesse sibi, sapit nequicquam,id est nullo modo sapiens. Cura ut ualeas.

ET quum Medeam agere cœpi,illud semper memento,Qui ipse sibi sapiens prodesse non quit, nequicquã sapit. Ita loquitur Cicero, ut aperte ostendat, hæc uerba è Medea fabula sumpta esse, uersiculum autem Græcum,unde expressa sunt,posuit in epistola ad C.Cæsarem,qua commendauit Præcilium,& illum Euripidis esse docet . Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad uera præcepta Εὐριπίδου. μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. Eundem etiam Plutarchus in commentario,quo disseruit si honeste utilitérque pronunciatum est τὸ λάθε βιώσας. nec tamẽ in Græca Euripidis Medea hic senarius inuenit̃:quomodo hic nodus dissolui possit fateor me ignorare.Nonius Marcellus cum Ennii testimonium è Medea adduceret,fabulæ illius nomen, MEDEA EXVL, esse noluit,atque id duobus in locis,in eliminare semper: sic enim eum locum aliquantulum deformatum legendum arbitrantur.Ennius Medea exule, *PETRI VICTO. CASTI.

> Antiqua herilis fida custos corporis
> Quid sic ante ædes exanimata eliminas?

Quin autem intelligat Medeam fabulam,quam hodie habemus,Euripidis,dubium esse nõ potest:nam sentẽtia illa ex his uersibus,qui à custode liberorum Medeæ cum eiusdem nutrice loquente pronũciantur, accepta est.

> Παλαιὸν οἴκων κτῆμα δεσποίνης ἐμῆς,
> Τί πρὸς πύλαισι τήνδ' ἄγουσ' ἐρημίαν
> Ἕστηκας, αὐτὴ θρεομένη σαυτῇ κακά,

Tertio adhuc loco in CERNERE Nonius Medeam exulem,hanc fabulam uocat.Ennius Medea exule,

> Nam ter sub armis malim uitam cernere.

Esse autem hanc sententiam in Græca, quam habemus , notissimum est. Inde autem quispiam suspicari posset duas Medeas scripsisse Euripidem , ambasque Ennium expressisse. in Græco poeta tituli illius uestigium nullum quemadmodum Iphigeniæ,de qua cum duas fabulas confecisset, nominibus quoque ipsas separauit.Docti uiri totam hanc rem accurate cogitabunt , ego scrupulum qui me diu solicitum habuit, alius notum facere uolui.

M. Cicero Trebatio S. D.

EGo te cõmendare non desisto : sed quid proficiam, ex te scire cupio. Spem maximam habeo in Balbo,ad quem de te diligentissime & sæpissime scribo . Illud soleo mirari, non me toties accipere tuas literas quoties à Qu. fratre mihi afferantur . In Britannia nihil esse audio neque auri , neque argenti . Id si ita est , essedum aliquod capias suadeo,& ad nos quamprimum recurras. Si autem (sine Britannia tamen) assequi quod uolumus possumus:perfice vt sis in familiaribus Cæsaris : multum te in eo frater adiuuabit meus,multum Balbus:sed mihi crede tuus pudor , & labor plurimũ. Imperatorem liberalissimum,ætatem opportunissimam,commendationẽ certe sin

EGO te. Exponit Cice. diligentiam suam in commẽdando Trebatio. Deinde cum eo iocatur,petitq; ab eo,ut studeat quãprimum Cęs.cõmendatus esse,quod facile posse facere probat. Quid proficiam, scilicet cõmendationib⁹ meis,id est quid ualeant meę commendotiones. A Quin. fratre. is enim erat legatus Cæ.& in Britãnia,sicut Trebati⁹: dicit igitur quòd miratur quòd Trebatius nõ scribat ad se totiens quotiens Quin. frater suus. In Britannia. iocatur Ci.quia sciebat Trebatiũ auidiusculum pecuniæ. Si id ita est quod non sit aurum,aut argentum. Capias. celeriter accipias. Essedum.uehiculum. Recurras. reuertaris. Id qđ nolumus.ut diceris. In eo.ut sis in familiaribus Cæs. Frater meus . qui est legatus Cæsa. & apud eum plurimum potest . Pudor & labor plurimum , id est multo magis proderit tibi, si & honeste uixeris, & laboraueris multum. Pudor. honestas. Imperatorem. ostendit Cice. omnia ita esse Trebatio opportuna , ut debeat timere ne ipse solus sibi defuisse uideatur. Imperatorem.Cæsa.per quem poteris omnia maxima cõsequi. Aetatem. iuuenilem & aptam laboribus. Cõmendationem . meam , quam de te apud eum feci , & quotidie facio. Singularem . egregiam & non uulgarem. Vnum.una sola. Ipse. tumet,quia reliqua omnia habes opportunissima,ita quod si non consecutus fueris Cæsar. gratiam & fortunam bonam, uidebitur fuisse culpa tua. Vale. HVBER.

ASCEN. EGO te commendare. Declarat diligentiam suam in commendando Trebatio, iocaturque cum eo, ut legendo patere poterit. Ordo est. Ego non desisto commendare te, scilicet Cæsari, sed cupio scire ex te quid proficiam, id est quantum commendatus sim Cæsari. ego scribo sæpissime spem maximam, scilicet de te cõceptam. Soleo mirari illud uidelicet, me non accipere toties literas tuas, quoties afferuntur mihi, sup. literæ non tuæ sed illius, à Quinto fratre. Ego audio nihil esse in Britannia neque auri neq; argenti, quasi dicat per iocum te illic nihil lucrari, id si est ita. i. si nihil est auri ac argenti, suadeo, sup. ut capias aliquid essedum id est pilentum aut uehiculum. Et recurras ad nos quamprimum, id est ualde cito. Sin autem. id est sed si, tamen. i. nihilominus, nos possumus assequi quod uolumus. i. te per Cæsarem ad gloriam & honorem promoueri. Perfice. ut sis in familiaribus. i. in numero familiarium Cæsaris. Enim. i. quia, frater meus. s. Quintus, adiuuabit te multum in eo. s. ut sis in familiaribus Cæsaris, Balbus adiuuabit te multum, sed crede mihi, pudor. i. uerecundi mores, & labor tuus, sup. iuuabunt te plurimum in eo. Tu habes imperatorem, scilicet Cæsarem, liberalissimum, ætatem, scilicet tuam iuuenilem opportunissimam, scilicet ad laborem, habes certe, id est haud dubitanter, commendationem singularem, scilicet à me, ut unum sit timendum tibi, uidelicet ne ipse, id est tute uideare pro uidearis, defuisse tibi, id est utilitati tuæ. Vale.

gularem habes, vt tibi vnum timẽdum sit, ne ipse tibi defuisse videare. Vale.

Ex.vi. Epistola. Ego te commendare.

Maximam spem habeo in Balbo, ad quem de te diligentissime & sapiẽtissime scribo. Sin autem sine Britannia, tamen, quod uolumus, assequi possumus.

HVBER. SCRIPSIT. Accusat Cic. latenter Trebatiũ quod nondũ insinuauerit se Cæ. Cui dicit se cõmendasse: deinde eundem reprehendit, quod tribunatum à Cæsare sibi oblatum spreuisset: præsertim cum posset habere ipsius tribunatus commoda sine labore, in quo iocatus ostendit eum stulte fecisse. Sed certe fore. s. te ei familiarem scripsit. Studii. amoris, & fauoris. Officii. beneficii. Præproperam. id est nimis properã & subitam. Festinationem. quiã non potes expectare tempus. Tribunatus. cõmoda, utilitates, & stipendia, quæ dantur Tribuno. Potuerat enim Trebatius fieri Tribunus militum, habereque cõmoda ipsius magistratus sine labore, sed spreuit. Vacerra & Manilio: erant enim amici, & propinqui ipsius Trebatii.

ASCEN. SCripsit ad me &c. Argumentum patet. Ordo est. Cæsar scripsit ad me perhumaniter, se nondum esse satis familiarem tibi propter occupationes suas: sed fore. i. futurum, certe. i. infallibiliter. Cui quidem ego rescripsi, quàm. i. quantum gratum esset futurum mihi, si contulisset in te. i. si benefice tribuisset, quamplúrimũ. i. ualde multum studii, officii sup. & liberalitatis suæ. Sed ego cognoui ex literis tuis quãdam festinationem tuam præproperam. i. nimis properantem, & admiratus sum simul, cur contempseris commoda tribunatus, præsertim labore militiæ dempto. Hoc per iocum dicit, quòd uero Trebatius tribunatum affectauerat priusquam meruerit, aliis serio dictum placet.

properam.

Cicero Trebatio S. D.

SCripsit ad me Cæsar perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarẽ propter occupatiões suas, sed certe fore. cui quidem ego rescripsi, quàm mihi gratum esset futurum, si quamplurimum in te studii, officii, liberalitatis suæ contulisset. Sed ex tuis literis cognoui præproperam quãdam festinationem tuam: & simul sum admiratus, cur Tribunat⁹ cõmoda, dẽpto præsertim labore militiæ, contempseris.

HVBER. QVERAR. de stultitia tua, qui spreueris magistratum sine onere. Cuius. Cornelii. Periculo. experientia, consilio. Stultus es. quia tibi cõsuluit, ut eum magistratum sperneres. Quando. quoniã. Sapere didicisse. i. didicisse sapientiam, cum nullã habeas. Quin. hortatur eum Ci. ut omnino accipiat hunc magistratum, neque omittat hanc oppotunitatem, quia fortasse non poterit eum consequi alias ita facile cum uoluerit. Quin. cur non. Vrges. arripis, sequaris. Occasionem. opportunitatem habendi nunc tribunatus. Prætiano. aut nomen proprium, aut deriuatum à loco Britannicas. de rebus Britannicis.

ASCEN. QVERAR cum Vacerra & Manilio. s. communibus amicis, quibus te cõmendaui. s. q te permittũt ita desipere. Nam nihil audeo dicere Cornelio, cuius cũ periculo tu stultus es, quando. i. quandoquidẽ, tu profitearis te didicisse sapere ab eo, & ita si tu erras etiam ille errat, unde cum periculo eius stultus es, siue eo cõsultore tribunatum oblatum spreueris, siue immeritum affectaueris. Quin. i. cur non, cur tu non urges. i. instanter persequeris, istam occasionem & facultatem scilicet obtinendi tribunatus qua nunquã reperietur melior. Quod scribis de illo Prætiano. aut proprium est nomen, aut à loco, aut à precio deductum, notum

periculo.

Querar cũ Vacerra & Manilio: nam Cornelio nihil audeo dicere, cuius tu periculo stultus es, quum te ab eo sapere didicisse profiteris. quin tu vrges istã occasionẽ & facultatẽ, qua melior nũquã reperietur? Quod scribis de illo Præciano iureconsulto, ego te ei nõ desino cõmendare. scribit enim ipse mihi, te sibi gratias agere dẽbere. De eo quid sit, cura vt sciam. Ego uestras Britannicas literas expecto. Vale.

Ex.vii. Epistola. Scripsit ad me Cæsar.

Scripsit ad me Cæsar perhumaniter, nõdum se tibi esse familiarem. Quin tu urges istam occasionem, & facultatẽ, quæ nunquã melior reperietur. Præsertim Balterra mortuo. Sed tibi consilium non deest. quod constitueras, cupio scire, Cn. Octauius, Antonius Cn. Cornelius tibi familiaris summo genere natus, terræ filius is me, quem scit tuum familiarem esse.

Trebatio, qui petiit se ei commendari inreconsulto, ego non desino commendare ei te. Ipse etiam scribit mihi te debere agere gratias sibi, eo quòd de te bene meritus sit. Cura ut sciam, de eo quid sit. Ego expecto literas uestras Britannicas, id est è Britannia, & de rebus Britannicis, à te & à fratre scriptas. Vale.

Cicero Trebatio S. D.

IAndiu ignoro quid agas: nihil enim scribis. Neque ego ad te his duobus mēsibus scripserā, quòd cum Qu. fratre meo non eras: quo mitterem, aut cui darē, nesciebam. Cupio scire quid agas, & vbi sis hyematurus: equidem velim cum Cæsare. sed ad eum *propter eius occupationes nihil sum ausus scribere: ad Balbum tamen scripsi. Tu deesse tibi noli. serius poti⁹ ad nos, dum plenior. Quid huc properes; nihil est, præsertim Vacerra mortuo: sed tibi cōsilium non deest. Quid constitueris, cupio scire. Cn. Octauius est, an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, Terræ fili⁹, is me, quia scit tuum familiarem esse, crebro ad cœnam inuitat. adhuc non potuit perducere sed mihi tamē gratum est. Vale.

IANDIV. Hortatue etiam Ci. Trebatiū ne festinet Romā redire, primū tñ dicit se exoptare eius literas. Nō eras. cū Qu. fratre meo, ad quem cum sæpe scriberē, misissem etiā aliquas ad te literas. Quo. ad quem locum, quia nesciebam ubi esses. Hyematurus. futurus in hybernis, moraturus in hyeme. Cum Cæ. s. te hyemare. Noli deesse tibi. noli esse negligens & amittere opportunitates, quas habes amplificandæ fortunę tuæ. Serius. tardius. Ad nos. subaudi reuertere. Dum. dummodo. Plenior. ditior & magis pecuniosus. Quod. propter quod. Vacerra. in eo fortasse plurimum confidebat, & sperabat Trebatius. Quid cōstitueris. uenire an remanere in prouincia cum Cæ. Cn. Octauius. ita debet esse solum: nam superfluo additum est. An. Cn. Coenelius. Terræ filius. alii legunt Leræ, ut sit nomen proprium: puto tamen ironice & iocose dictum esse summo genere natum, qui esset ignobilis: deinde additum Terræ filius, ut ostendatur nouus & ignobilis esse: nam Terræ filii dicuntur, quorum fere parentes ignorantur, & qui nullis maioribus claris nati sunt: alii uolunt terræ filios dici, quorum origo maiorum ignoratur propter longā seriem prosapiæ. Persius Satyra ultima. Præsto est mihi Manius hæres progenies terræ. Et paulo post. Adde etiam unū. unum etiam terrę est filius. HVBER. Terræ filii

IANDIV ignoro quid agas. Nihil enim scribis: neque ego scripseram ad te his duobus mensibus, quia non eras cum Quinto fratre meo: nesciebam quo, id est ad quem locum mitterem, aut cui darem, cupio scire quid agas, & ubi sis hyematurus. i. hyberna tempora transacturus. Equidem. i. ego quidem, nelim sup. ut sis hyematurus. Cum Cæsare, sed nihil ausus sum scribere ad eum propter occupationes eius: scripsi tamen ad Balbum. Noli tu deesse tibi. id est utilitati tuæ. Redi sup. ad nos potius serius, id est tardi⁹, quàm sup. citius, dum, id est dummodo sup. redeas plenior, scilicet rebus & honoribus. Nihil est quod. id est propter quod, aut quid, id est cur. properes, id est festines, huc, id est Romam. præsertim Vacerra, qui tibi prodesse poterat, mortuo. Sed consilium non deest tibi. Cupio scire quid constitueris sup. facere. Cnæus Octauius, aut Cnæus Cornelius sup. incertum est. Quidem. i. certe, familiaris tuus natus summo genere, quia filius terræ. i. homo minime generosus, qui nescit an se Octauiorū an Corneliorū familiæ mentiatur, cum proximiorem nesciat citare propinquitatē, quàm ꝙ sit filius terræ: filii autem terræ habebātur, qui originem suam nesciuerunt ignobilissimi, ut gigantes qui cum uasto essent corpore filii terræ dicebantur: ad quod alludens Iuue. dicit. Vnde fit ut malim frater cuius esse gigantum, id est ignobilissimus, quàm ob nobilitatem periclitari. Is. scilicet homo uanus, quia scit me esse familiarem tuum, inuitat me crebro ad cœnam: sed sup. non potuit adhuc perducere, scilicet me ad cœnam suam. Sed tamen gratum est mihi quòd eo, scilicet animo sit. Multa autem ad Trebatium sic scribit Cicero, ut nescias ioco ne an serio loquatur. ASCEN.

*PROPTER eius occupationes. Accurate de hoc loco in nostris explicationibus disseruimus. & quomodo legi posset nō inepte (ut arbitror) ex historia iudicauimus: quare nihil ad ea quæ tunc à me dicta sunt addimus: defendemus tantum ipsa ab argumentis quæ contra ea à nonnullis excogitata sunt. In duobus meis antiquissimis, & optimis codicibus (in quibus illius uocis nullum uestigium manet) nihil spatii relictum est, quo recipi aut illa, aut alia possit, quemadmodum illi in suis relictum esse narrant. Quòd Græcam potius uocem deesse credunt, quàm Latinam, id paruam, aut nullam uim habet: quasi non sæpe in scribendo dictio aliqua imprudentia prætermittatur, quemadmodum in optimis his etiam libris factum esse quandoque ostendimus. Græcas uoces Latini librarii scientes omittebant, sermonis inscitia: sedē tamen illis, ac regionem, in qua collocari possent, relinquebant: quod hic factum non est, ut testimonio Medicæi codicis, & alterius, non multo deterioris, comprobauimus. Addo etiam, in Latinis authoribus quandoque uoces Græcas abundare, non solum deesse: quod docuisse, ad id quod nolumus probandum accommodatum erit, & sua sponte etiam gratum esse debebit. Quintilianus libro primo: Noto quidem illo, ut traditur, uersu ex Philocteta frequenter usus, Turpe esse tacere, & Isocratem pati dicere. Sic enim legi debet, non ut in omnibus impressis codicibus. Id autem & ratio docet, & uetera exemplaria confirmant. Versus autem, qui importune inculcatus erat, intelligi hic, non legi debet: interpretatur enim illum diligenter Quintilianus, quod non faceret, si in suo libro posuisset. Eodem modo apud eundem authorem peccatum erat lib. VIII. Sic autem legi debet, Neque alio Platonis inuenta sunt quatuor illa uerba, quibus in illo pulcherrimo operum in Piræum discendisse significat plurimis modis scripta. Voces enim illæ Græcæ κατέβην χθὲς εἰς πειραιᾶ intelligi debent, non adponi. *P.V.C.

M. Cicero Trebatio S. D.

LEgi tuas literas, ex q bus intellexi te Cæsari nostro valde iurisconsultum videri. Est qđ gaudeas, te in ista loca venisse, vbi aliquid sapere videre. Quod si in Britanniam quoque profectus esses, profecto nemo in illa tanta insula peritior te fuisset. Veruntamen, rideamus licet: sum enĩ à te inuitatus: subinuideo tibi vltro te etiam accersitum ab eo, ad quem cæteri, non propter superbiá eius, sed propter occupationem aspirare nõ possunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus, quæ mehercule mihi non minori curæ sunt quàm meæ. Valde metuo ne frigeas in hybernis: quam obrem camino luculento vtendum cẽseo. Idem Mutio & Manilio placebat, præsertim qui sagis non abundares: quanquam vos nunc istic satis calere audio: quo quidem nuntio valde mehercule de te timueram, sed tu in re militari multo es cautior, quàm in aduocationib9: qui neq; in Oceano natare volueris studiosissimus homo natandi: neque expectare essedarios, quem antea ne Andabatam quidem defraudare poteram9. Sed iam satis iocati sumus. Ego de te ad Cæsarem quàm diligẽter scripserim, tute scis: quàm sæpe, ego. Sed mehercule iam intermiseram, ne viderer liberalissimi hominis, meique amantissimi voluntati erga me diffidere. Sed tamen his literis, quas proxime dedi, putaui esse hominem commonendum. id feci. quid profecerim, facias me velim certiorem, & simul de toto statu tuo consiliisq; omnibus. Scire enim cupio quid agas, quid expectes, q̃ longum istum tuum discessum à nobis futurũ putes. Sic enim tibi persuadeas velim, vnũ mihi esse solatiũ quare facilius possem pati te esse sine nobis, si tibi esse id emolumento sciam. sin autem id nõ est, nihil duobus nobis est stultius, me qui te nõ Romam attraham: te, qui nõ huc aduoles.

HVBER. LEGI tuas. Scripserat Trebatius magnam esse de se apud Cæs. opinionẽ, seque existimari ab eo in iure ciuili peritissimũ, in quo Ci. iocatur eum Trebatio, & eum familiariter irridet de multis rebus. Deinde quia sæpius commendauerat eum Cæsar, dicit se cupere intelligere quid profecerint eius commendationes. Postremo dicit se ferre æquo animo eius absentiam, si est ei emolumento & utilitati, sin minus, suadet ut Romam reuertatur. Valde iurisconsultũ. ualde sapientem in iure ciuili. Quod. propter quod. In ista lo. Galliæ: tunc enim nondum iuerat in Britanniá: quod autem superius dixit, expecto uestras literas Britannicas, non est mirum, quia non sunt epistolæ positæ eo ordine quo sunt scriptæ: nam ex his quæ sunt in hoc uolumine, alias in Galliam, alias in Britanniá missas constat. Insula. id est Britannia: est enim insula. Peritior. scilicet iuris. Rideamus licet. significat Cic. se iocaturum cum Trebatio. Sum inuitatus à te. dedisti mihi causam ut riderem. Subinuideo. aliquantulum inuideo. Accersitum. uocatum, admissum. Ab eo. Cæs. Non propter superbiam. nam est humanissimus. Aspirare. accedere. Ne frigeas. iocatur Cic. quia sciebat Trebatium esse auarum. Camino luculento, id est magno foco & splendido igni: nam caminus dicitur fornax ubi ignis fit: alii legunt Camino, ut sit nomen proprium, sed male. Sagis. uestimentis: est enim sagum uestis militaris. Satis calere. uel propter timorem belli, uel propter auaritiam, quod magis placet. De te. propter te, quia scio te esse auidum & rapacem: & isti populi capitales sunt, ut infra dicetur. Sed tu. quasi diceret non est opus timere, quia cum sis cautus in aduocationibus & consultationibus causarum, es tamen cautior in re militari: & hoc ironice dictum. Natare. exercebantur enim iuuenes ad natandum, ut aptiores essent militię. Hora. in primo carminum. Cur timet flauum Tyberim tangere. & etiam milites interdum natabant, qui etiam erant periti natandi: dicit autem nunc Trebatium noluisse natare: quod aliqui uolunt allegorice intelligi, id est noluisse sumere res magnas, sed placet melius ut intelligamus simpliciter eum noluisse natare, neque expectare essedarios exercentes certamen currẽdi, ut significet eum timidum, neque aptum rei militari. Quem. te. Ne Andabatam quidem. apud solum sanctum Hierony. memini legere hoc nomen, qui significat Andabatas quosdam fuisse fortasse populos, qui oculis clausis pugnarent: sic enim inquit epist. prima contra Iouinianum. Melius est quod dicitur oculis clausis Andabatarum more pugnare, quàm directa spicula clypeo non repellere ueritatis. dicit ergo, quem ne claudentem quidem oculos decipere poteramus, quanto ergo aperiens oculos & tibi cauens fraudari poteris? alii dicunt à Plini. mentionem fieri de his populis, sed non memini. Quàm sæpe. scilicet scripserim. Ego. scilicet scio. Intermiseram, id est minus rare scribere incœperam. Diffidere si ei fuissem molestus multitudine literarum. Commonendum. reuocandum in memoria tui. Vnum. solum. Quare. i. propter quod solatium. Id. s. te esse sine nobis. Emolumẽto. utilitati. Non est. scilicet emolumento. Nihil nobis duobus est stultius, id est nos duo stultissimi sumus. Me. s. nihil est stultius. Qui. ego. Te. nihil est stultius. Aduoles huc. celeriter huc uenias, si non est tibi utile abesse.

Sagum

Andabatæ

ASCEN. LEGI literas &c. Scripserat Trebatius magnã esse de se apud Cæsarẽ opinionẽ de peritia iuris ciuilis, in quo Cic. iocat nunc cũ Trebatio, & cũ familiariter ridet multis de reb9: deinde dicit se uelle scire q̃tũ ꝑfecerint cõmẽdationes suæ, ac demũ cõsulit ut

utilitati

utilitati suæ cõsulat, aut manendo diutius cum Cæsare, aut redeundo q̃primum. Ordo est. Legi literas tuas, ex quib⁹ intellexi te uideri Cæsari nostro. s. cõmuni amico & patrono, ualde iureconsultũ. i. cõsultũ in iure dicendo, aut consultum. i. peritum iuris. Est quod. i. propter quod gaudeas. i. gaudere possis, te uenisse in ista loca, ubi uideare sapere aliquid. q. d. per iocum, cum si Romæ esses nihil sapere uidereris. Quod si profectus esses quoq;, id est etiam in Britanniam, profecto nemo fuisset peritior te in illa tanta insula, quæ reuera maxima & potentissima est. Veruntamen licet. i. licitum est, supple ut rideamus, id est ioco loquamur: sum enim inuitatus, scilicet ad ridendum à te, scilicet per literas tuas ridiculas. Subinuideo. i. latenter aut aliquantulum inuideo tibi, te esse accersitum. i. aduocatum & assumptũ in familiaritatem ab eo, scilicet Cæsare, ad quem cæteri nonpossunt aspirare. i. spem perueniendi habere: non propter superbiam eius, sed propter occupationẽ eius. Sed tu nihil scripsisti mihi de tuis rebus in ista epistola, scilicet tua, quæ scilicet res tuæ sunt mihi, me hercule non minori curæ q̃ meæ, scilicet res. Ego metuo ualde ne frigeas. i. torpeas potius ocio q̃ frigore, in hybernis, id est locis ubi hyemabis, quamobrem censeo utendum, scilicet tibi, camino. i. igni, luculento. i. claro: allegoricos, ut reor, aut adhortatorem ad uirtutem intelligit, aut igniculum gloriæ. Est autem camin⁹ ignis ipse in foco, non fumarium, quod uulgus caminum uocat. Idem scilicet ut camino utaris: placebat Mutio & Manilio communibus amicis meis, præsertim supple tibi, qui non abundares sagis, id est tegminibus militaribus, quæ uillosa sunt quanquam ego audio uos satis calere istic, scilicet ubi estis, calore quidem auaritiæ, aut potius metu nauigationis & belli, quo licet præcordia frigeant, facies tamen sudare solet. Quo nuncio, scilicet de metu belli ineundi, ego me hercule timueram ualde de te. Sed tu es multo cautior in re militari, q̃ in aduocationibus. Quia in re militari non commisit se periculo aut labori, in aduocationibus præstãdis sæpe operam perdiderat, quia meli⁹ alus q̃ sibi prospexit: unde addit Cicero, qui neque uolueris natare in Oceano: homo, id est cum sis homo studiosissimus natandi, sed in Tyberi. Oceano autẽ natare nõ solent, nisi qui naufragium fecerint: unde sensus mihi uidetur, Trebatium non esse ingressum Oceanum, nec Britãniam profectum timore naufragii: unde prius dixerat, Quod si in Britanniam quoque profectus esses &c. Neq; uolueris expectare Essedarios. i. gubernatores curruum, qui contumeliosi & iniuriosi fere sunt, quem nos antea nequidem. i. non saltem, andabatam. i. more andabatarum, qui (authore diuo Hyeronimo in prima epistola ad Iouinianum) oculis clausis pugnãt, clausos oculos habentẽ, poteramus defraudare, cum esses calidissimus, unde nunc cautior factus uidetur, eo ꝙ ne uidens quidem ausus sit expectare Essedarios Britannicos: ridet ergo ꝙ non sit profectus in Angliam, aut propter periculũ maris, aut propter petulãtiam Essedariorũ, qui sunt in Britannia. Sed nos sumus iam satis iocati. i. per iocum locuti. Tute. i. tuipse scis, q̃. i. q̃tum diligenter ego scripserim de te ad Cæsarem. q. d. tu scis quantum id tibi profuit, quod si multũ profuit, etiam me multum diligenter scripsisse scis, aut iudicas. Ego scio q̃. i. quantum, sæpe sup. scripserim. q. d. sæpissime. Sed me hercule ego iã intermiseram. i. ad tempus omiseram ad Cæsarem de te scribere, ne uiderer diffidere uoluntati erga me, hominis liberalissimi & amantissimi mei. s. Cæsaris. Sed tñ putaui hominẽ esse cõmonendum his literis, quas dedi. s. ad eũ proxime, id est nuperrime, & feci, id est cõmonui eum. Velim sup. ut facias me certiorem, quid profecerim, id est utilitatis tibi fecerim, mittendo ad eũ literas cõmonitorias, & simul sup. facias me certiorẽ de toto statu tuo, & consiliis omnibus. Cupio enim scire quid agas, quid expectes. i. quid boni speres tibi, futurum, quam longum putes futurum istum discessum tuum à nobis. Velim enim supple ut persuadeas tibi. i. firmiter credas sic, unum solatium esse mihi, id est me habere unum solatium de absentia tua, quare. i. ob quod, possum pati facilius. i. minus moleste, te esse sine nobis, si uidelicet sciam id, uidelicet te sine nobis esse: esse tibi emolumento, id est lucro & commodo. Sin autem, id est sed si, id non est. i. nullum est tibi emolumentum ex absentia, nihil est stultius nobis duobus me scilicet nihil est stultius qui non attraham te Romam, & te qui non aduoles, id est q̃ celerrime uenias Romam.

Vna me hercule nostra vel seuera, vel iocosa congressio pluris erit, quàm nõ modo hostes, sed etiam fratres nostri Hedui. Quare omnib⁹ de rebus, fac ut quam primum sciam: aut consolando, aut consilio, aut re iuuero. Vale.

Ex. vii. Epistola. Legi tuas literas.

Vna me hercle nostra, uel seuera, uel iocosa congressio pluris erit, q̃ non modo hostes, sed etiam fratres nostri hac etiam diu.

VNA. dicit Cicero quanti facienda sit ipsorum consuetudo. Congressio. collocutio, conuersatio. HVBER.

Non modo hostes. quos magni facis posse superari. Hedui. populi Galliæ, de quibus Cornelius Tacitus libro undecimo sic inquit. Hedui primi senatorum ius in urbe adepti sunt, datum id fœderi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cũ Popu. Rom. usurpant. & Plutarchus in uita Cæsa. deinde receptis in fidem, quos facti pigeret haud destitit, quo ad Heduorum gentem, qui aduersus bellũ susceperant, deuicit. hi superiore tempore fratres se Ro. prædicantes, magnificentissimis habebantur honoribus & cætera. Aut consolando. si quid fuerit quod doleas. Aut consilio. si quid agendum deliberabis. Aut re. i. opera, si quid minus per te efficere poteris. Iuuero. pro iuuabo. Hedui

ME hercule una congressio nostra uel seuera, uel iocosa, erit pluris. i. maioris pretii ac ualoris seu æstimationis, propter uoluptatẽ, quam ex ea caperemus, quã sup. sint non modo. i. non solum hostes. scilicet Britanni, quorum congressio si uicti fuerint plurimi esset facienda: sed ridet Trebatium, qui uisus est eorum congressum uitauisse, sed etiam Hedui populi in Burgundia fratres nostri. i. populi Romani, antiquo iure: unde grata deberet esse Trebatio congressio hospitalis cũ illis: aut sensus est, pluris faciendum Ciceronis & Trebatii congressum, quàm illius & hostium aut sociorum populi Romani, cum hostis timeat, sociis parum charus aut clarus sit. Sane ut Cornelius Tacitus libro. xi. scribit: Hedui primi senatorum ius in urbe adepti sunt, datum id fœderi antiquo: & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Roma. usurpant, quod etiam Plutarchus in uita Cæsaris attestatur. Quare fac ut sciam quamprimum. i. ualde cito, de rebus tuis: nam supple iuuero te, aut consolando, aut consilio, aut re. i. auxilio & ope. Vale. ASCEN.

M.T.C. Trebatio S.D.

NISI ante Roma profectus esses, nunc eam certe relinqueres. quis enim tot interregnis iureconsultum desyderat? Ego omnibus, vnde petitur, hoc consilii dederim, vt à singulis interregibus binas aduocationes postulent. Satis ne tibi videor abs te ius ciuile didicisse? Sed heus tu, quid agis, & quid fit? video enim te iam iocari per literas. Hæc signa meliora sunt, quàm in meo Tusculano. Sed quid sit, scire cupio. Consuli quidem te à Cæsare scribis, sed ego tibi ab illo consuli mallem. quod si aut fit, aut aut futurum putas, perfer istam militiam, & permane. Ego enim desyderium tui spe tuorũ commodorũ consolabor. Sin autẽ ista sunt inaniora, recipe te ad nos. Nam aut erit hic aliquid aliquando: aut si minus, vna mehercule collocutio nostra pluris erit, quam omnes Samarobrinæ. Denique si te cito retuleris, sermo nullus erit: sin frustra diutius abfueris, non modo Laberium, sed etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco. Mira enim persona induci potest Britannici iureconsulti. Hæc ego non rideo, quanuis tu rideas: sed de re seuerissima tecum, vt soleo, iocor. Remoto ioco tibi hæc amicissimo animo præcipio, vt si istic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desyderium, honestatem, & facultates tuas augeas. Sin ista frigebunt, recipias te ad nos. Omnia tamen, quæ vis, tua virtute profecto, & nostro summo erga te studio consequere. Vale.

HVBER. Nisi. Hortatur Cic. Trebatium hac epistola sicut & superiori, ut libenter absit ab urbe: præsertim tot seditionibus & tumultibus ciuilibus, deinde latenter innuit, ut agat diligenter rem suam. profectus esses. discessisses. Antea. & alias superiori tempore. Quis de. q.d. nullus. Tot inter. tot seditionibus, quæ fiunt interregnorum causa. Interreges autem dicti sunt proprie apud maiores centum patres, qui mortuo rege Romulo, donec alius rex crearetur, rempu. gubernabant, ex iis enim unus, authore Fenestella, decernebatur, cuius quinque dierũ spacio finiretur imperium, & ita per totum annum omnes finiebant imperium: apud minores uero Romanorum, cum reipub. causa abessent consules, neque comitiis interesse possent, qui initio creati consules essent, si dictatorem comitiorum causa dici nõ potuisset, res ad interregnum deducebatur, ac per interregem consularia comitia habebantur: hæc igitur interregna nunc intelligit Cic. in quibus cum essent discordiæ, dicit non desideratos iurisconsultos, quia eorum dictis & responsis non paretur. Vnde. à quibus, aduerbium pro nomie, ut genus unde latinum. Dederim. pro dabo. A sin. quoniam cum multi eligerentur, singuli tamen imperabant, & ius reddebant. Binas. iocatur, cum uix una per quinque dies posit peti. Satis. quia fortasse hoc nõ poterat per leges fieri. Sed he. iam incipit familiarius agere, & iocari cum Trebatio, scripserat enim quemadmodũ ei magna fides à Cæ. haberetur. Hæc si. quid uideo te iocari. Meliora quàm in meo Tusculano. ubi eras tristior, & nõ poteras iocari. Quid. s. ꝙ ita ioceris. Consuli. de iure, unde iuriscon. dicuntur, & iurisconsultorum responsa, quia interrogabantur & respondebant. Consuli abl. allusit ad uerbum quod duo significat, interrogari & consilium dare siue ꝓuidere, sed in postremo iungitur datiuo, hoc autem dicit, mallem quod Cæ. consuleret tibi quàm consuleret. i. prouideret tibi quã interrogaret te, facete autem iocamur per huiusmodi uerba homonyma, tale est in Neronem distichon. Quis negat Aeneæ magna de stirpe Neronem. Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem, uam sustulit & portauit & interfecit significat. Quod. quæ res, ut tibi consulat. Perfer. tolera. Istam mili. istum laborem militiæ, & commorandi in castris. Ego enim. talis fuit in superiore epistola sententia. Sic enim tibi persuadeas uelim unum mihi esse solatium, quare facilius posim pati te esse sine nobis, si tibi esse id emolumento sciam. Desyderium. absentiam tuam. Ista sunt inaniora. i. sine emolumẽtis. Recipe te. reuertere. Aut erit hic aliquid. i. aut hic aliquod cõmodũ cõsequeris. Aliqñ tandẽ, aliquo tẽpore. Aut si minus. s. erit aliquid emolumenti. Samarobrinæ. i. quàm omnes urbes, talis qualis est Samarobrina, si multæ essent Samarobrinę, est enim Samarobrina urbs Britanniæ. Retuleris. receperis in patriam. Sermo nul. erit, nemo de te loquetur, omnib[9] linguam auelles. Diutius. per longum tempus. Frustra. quin aliquod emolumentum consequaris. Non modo La. equitem Romanum uirum magnæ libertatis in loquendo, qui neque Cæsari pepercit, acerrimis uerbis in eum inuectus, cum iam admodum senex, iussus esset à Cæsare agere mimus, ut scribit Macro. in satur. Sed etiam Vale. qui licet sit molestior in loquendo, tamen si diu abfueris, quin aliquid agas, te maledictis lacerabit. Mira enim. hoc dicit sicut repræsentantur personæ ex comediis ad iocum & delectationem, ita sument personam tuam ad ridendum. q.d.

Interreges

Vnde

Consuli Iurisconsultus.

Sustulit

Samarobrina

Laberius

Ex viii. Epistola. Nisi à me Roma.

Ego omnibus, unde petitur, hoc consilii dederim, ut à singulis interregibus, & aduocatoribus binas aduocationes postulent. Nam aut erit hic aliquid aliquando, aut si minus, una me hercule consolatio nostra plus erit, quàm omnes Samarobrinæ. Sed de re seuerissima tecum, ut soleo, remoto tamen ioco. Tibi hoc amantissimo animo præcipio.

poterunt

terunt facere de te comœdiam,& abducere personam tuam quasi pro persona comici, qua rideant. Britannici iurifcon.i.tui,qui in Britannia fuisti. Sed de re seuerissima.i.de re grauissima, & non negligenda. Remoto io.i.sine ioco.i.ut serio loqnar.Præcipio.non iubeo, sed potius admoneo te , do tibi hoc præceptum.

Mea commendatione.quia Cæ.propter commendationem meam te charum habeat. Præferas de.no. æquo animo feras nobis carere. Honestatem.honorem & dignitatem. Facultatem.utilitatem. Ista.dignitas & facultas. Frigebunt.cessabunt,deerunt tibi.Terent.nimirum hi homines frigent. Omnia quæuis.i.quæcunq; cupis etiam maxima & difficillima. Studio.amore,& fauore, quia nō desistemus te cōmendare Cæsari.

SI NISI.Hortatur Trebatium ut libenter absit ab urbe, quia si adesset cuperet abesse,propter seditiones ciuiles,monetque ut res suas diligenter curet.Ordo est.Nisi profectus esses.i.discessisses,Roma,tu certe relinqueres nunc eam. Quis enim desyderat iurisconsultum tot interregnis.i.uacationibus regnorum , cum omnes in senatu regnare uelint,& nulli ab aliis admittantur,aut uacationibus in consulatu,cum qui consules dicerentur interreges,inter se concordari non possint. Ego dederim.i.uelim dedisse omnibus,unde.i.à quib⁹ petitur sup.consilium,sup.hoc consilii,ut postulent binas aduocationes.i.patrocinia aduocatorum,aut iura aduocandi,à singulis interregibus.i.magistratibus , ad quos consulatu & olim regno uacante ius consulis ac regis pertinebat,ideo autem binas,quia cum toties mutarentur per seditionem singulæ non sufficissent,& tamen dicit,ut dicit Huber.uix una pro quinque diebus aduocatio peti posset,unde iocando addit. Videor me tibi didicisse satis ius ciuile abs te,hoc est dederim ne tale consilium satis ex sententia iurisconsultorum. ASCEN.

Sed heus tu,quid agis?ecquid fit.s.à te. Video enim te iam iocari per literas. Hæc signa,id est , indicia animi tui sunt meliora quàm sup.erant in Tusculano meo.s.agro cum uilla, ubi tristis Trebatius longe aberat à iocis. Sed cupio scire quid sit.i.φ ita animum mutasti. Scribis quidem te consuli.i.consilium peti à Cæ.sed ego mallem,consuli.i.prospici & prouideri,ac rem utilem fieri tibi à Cæ.Quod Cæsa.tibi consuli , si aut fit,aut putas futurum perfer.i.ad finem usque fer istam militiam , & permane.s.apud Cæsa.usque ad finē belli. Ego enim consolabor.i.quasi per consolationem medicabo, & sustinebo desyderium tui.i.quod habeo ex absentia tua,spe tuorum commodorū.i.quam habuero de commodis tuis.Sin autem.i.sed si,ista.s.quę sperem sunt inaniora.i.nimis inania,recipe.i.reduc quasi in locum utiliorem te ad nos,nam aut aliquid.s.cōmodi erit hic.s.Romæ aliquando,aut si minus.i.si non sup.erit hic aliquid,me hercule una collocutio nostra erit pluris.i.maioris emolumenti & uoluptatis,q̄ omnes Samarobrinæ.i.ciues eius urbis in Britannia,si fuerint à te capti,aut cæsi. Denique si retuleris.s.è Britannia te cito,sermo.i.de te ac constantia tua,erit nullus, quia omnes putabunt te remissum à Cæ.aut noluisse suscipere conditiones ab illo oblatas, si abfueris diuti⁹ frustra.i.nihil concesso à Cæ.ego pertimesco non modo Laberium equitem Romanum in loquendo & mordendo libertimum,qui ne Cæsari quidem pepercit acerrimis uerbis in eum inuectus,cum iam admodum senex iussus esset à Cæ.mimos agere, ut autor est Macro.in Saturnalibus,sed etiam Valerium sodalem.i.conuictorem nostrum,quia mira.i.multum ridicula persona iurisconsulti Britannici,hoc est tui potest induci .s.in fabulam de te factam. Ego non rideo.i.non ridendo puto,aut non dico ioco,quamuis tu rideas,sed iocor tecum ut soleo de re seuerissima quasi dicat illud Horatianum.Quanquam ridentē dicere uerum Quid uetat. Ego præcipio tibi hec aio amicissimo,ioco remoto.s.cū remitto, ut si obtinebis.s.apud Cæs.ubi nūc es,tuam dignitatem.i.locum honoris te digni,commendatione mea.i.per commendationem meam,perferas .i.ad finem usque feras,desyderium nostri, & sup.augeas honestatem & facultates. Sin autem.i.sed si, ista.i.dignitas & facultates,frigebunt.i.frigide obuient tibi, recipias te ad nos. Tu enim consequere.i.obtinebis.s. Romæ,omnia quæ uis,profecto,&.i.simul,uirtute tua,& studio nostro summo.i.maximo,erga te. Laberius

M.T.C. Trebatio S.D.

MIRABAR quid esset,quod tu mihi literas mittere intermisisses. Indicauit mihi pansa meus Epicureum te esse factum . O castra præclara : quid tu fecisses,si te Tarentum , & non Samarobrinam misissem ? Iam tum mihi non placebas , cum idem intuebare , *quod & Tityus familiaris meus. Sed quonammodo ius ciuile defendes, cum omnia tua cá facias,non ciuiū? Vbi porro illa erit *formula fiduciæ , ut īter bonos bene agier oportet?q̄s.n.est,qui facit nihil nisi sua cá?

Mirabar. Intellexerat Cic.Trebatium effectum Epicureum,quod quidem ostendit esse turpissimū , præsertim iurisconsulto, quem æquum esse decet, quod esse non poterit,si omnia sua utilitate metietur , sicut faciunt Epicurei,& licet simulet se iocari,tamen serio loquitur.Epicureū,& hæc erat causa quare literas intermiserat,quia ista secta nullum omnino uult laborem. O castra præclara.ironice quasi dicat ubi cum deberes esse factus laboriosus tradidisti te delitiis & uoluptatibus. Quid tu fecisses.q.d. multo mollior & delicatior factus esses. Si te Tarētum misissem.quæ ciuitas est Calabrię,primum à Tara filio Neptuni condita & nominata,ut uoluit Seruius,deinde à Phalanto octauo ab Hercule expulsis ueteribus incolis occupata & habitatā. Inde Vir. Hinc sinus Herculei,si uera est fama,Tarenti Cernitur. sunt autem ciues eius urbis admodum delitiosi. Inde Iune.dixit,Atque coronatum & petulans madidumque Tarentum. Non sa.quæ est magis barbara & rustica,& quæ minus inuitat ad uoluptates. Idē intue.idem spectabas, habebas eandem sententiam. HVBER. Pansa Tarentum

Quod Ethicus.hic enim sentiebat uoluptatem esse appetendam. Quonammodo quasi dicat nullo modo. Tua causa Epicurei enim dicunt fugiendas esse multas amicitias,quoniam non possint esse sine laboribus,& esse consulendum ocio & utilitati propriæ. Non ci.s.causa,cum decet omnia referri ad utilitatem ciuium , & obliuisci commodorum uostrorum si uolumus uiri boni & iusti esse,ut ipse Cice.in pri.offi.

Porro.deinde.

Formula Porro.deinde. Illa for.fidu.i.lex fiduciaria. Inter bo.bene agi.i.ut inter bonos seruetur æquitas & iustitia,uidetur iniuria.formula autem pro lege & institutione ponitur.Ci.in.ter.offici. Nondum enim Aquilius protulerat de dolo malo formulas. Inter bonos bene agier.uerba sunt iuris,ut idem Cic. ostendit loco su prædicto in tertio officiorum,ubi tractatur plenius hæc materia. Quis est?pro qualis est, quasi diceret simillimus pecoribus,quæ natura prona & uentri obedientia finxit.non enim interrogat de substantia,sed de qualitate,ergo non est quis,quasi diceret nullus, sicut quidam male interpretantur: nam multi sunt. Communi diuidendo.diuisioni rerum communium,quæ quo iure diuidebant, tractant iurisconsul.titulo de rerum diuisione.

ASCEN. Mirabar & c.intellexerat Cic.Trebatium effectum Epicureum,quod detestatur,dicens.Mirabar quid esset,ꝙ tu intermisisses mittere literas mihi. Pansa meus.s.amicus uetus indicauit mihi te factũ esse Epicureum.i.uoluptati studentem,& omnia ad commoda propria referentem. O castra præclara. Ironia est,quasi dicat ô præclare tecum in castris actum,cum in tantam dementiam deueneris,quid fecisses, misissem te Tarentum.i.in eam ciuitatem Calabriæ, ubi uoluptuose uiuitur.unde Iuue.Atque coronatum & petulans madidumque Tarentum.non Samarobrinam.i.in eam urbem Britanniæ regionis frigidæ & bellicosæ. Tu non placebas mihi tantum.i.ab eo statim tempore,cum intuebare.i.inspectabas inhiando,quod &.i. Titius.alii legunt Ethitius,familiaris meus.i.ad lucrum aut uoluptatem,ut ille. Sed quonammodo defendes ius ciuile.s.quod profiteris.cum facias omnia causa tua.i.proprii commodi,non ciuium,cum ius ciuile dictũ sit,eo ꝙ ciuium utilitati consulat. Porro.i.sed profecto,ubi erat illa formula fiduciæ id est illa lex & regula iuris,è qua fiduciam habeamus,uidelicet inter bonos &c.Quidam textus habent ut inter & cætera. sed uidetur particula ut redundare,nisi sit oportet agier.i.bene,ut.i.ueluti,inter bonos.i.perinde ac decet inter bonos agi. formula autem est ut dixi lex aut regula, ut libro ter.offici. Nondum enim Aquilius protulerat de dolo malo formulas. Quis enim est supple bonus,qui nihil facit nisi causa sua?quasi dicat nullus,& ita formulæ illi non esset locus,aut quis.i.qualis est.q.d.inhumanus & auarus est & c.

*PETRI VICTO. CASTI. QVOD & Titus familiaris meus. Diuersa ab hac scriptura est in Medicæo codice: ita enim ibi legitur, Quod Zeius familiaris meus. Quare accuratè uidendum est,an SEIVS legi debeat,quod sanè mihi non displicet: pro S,enim antiqui librarii,ac fabri Z,sæpe ponebant,quod Romæ in multis lapidibus uisitur,& à doctis,ac diligentibus uiris adnotatum est. Seius autem Ciceroni familiaris erat, quod intelligitur his uerbis ex Episto.ad Varronem cxxii. Cœnabam apud Seium,cum utrique nostrum redditę sunt à te literæ.clxvi. Cognosse ex M.Seio arbitror,qui nostro sermoni interfuit.Quia hoc nomen crebro legum interpretes usurpant,& Trebatius iurisconsultus erat,ideo(ut opinor)aliqui, cùm locum mendosum putarent, ET TITIO reposuerunt.

*P.V.C. FORMVLA fiduciæ ut inter bonos bene agier oportet. Cõsentiunt prisci,quos uidi,codices cum impressis.Et nobilissimus omnium Medicæus eandem, quam uulgati libri lectionem seruat:aliis doctioribus quid faciendum sit,iudicandum relinquo:ipse contra tot exemplariorum consensum nihil ausim statuere.

HVBER. Iouem Lapidem. QVOD ius.quasi diceret pessimum & iniquissimum. Nihil commune.sed potius omnia propria. Iouem lapidem. Lapidem siliceem tenebãt iuraturi per Iouem,hęc uerba dicentes.Si sciens fallam,me dispiter salua urbe arceque bonis eiiciat,ut ego hunc lapidem,autor Festus Pompe. dicit ergo nunc Iouem lapidem id est qui repræsentat Iouem.Iouem esse iratum nemini posse.quia Epicurei tenent, & arcte defendunt,deos non curare mortalia,ut,Nec curare deum credis mortalia,nec precibus aut ira moueri. Vlubræ Vlubrano.est enim Vlubræ,ciuitas Italiæ,ubi fortasse habebat Trebatius agros & res suas,de ea Iuue. Vacuis edibus Vlubris.Hora.Est Vlubris animus,si te non deficit æquus. Quid fiet.s.à te quasi dicat pessime & iniustissime.πολιτεύεσθαι.i.administrare rempu.uersari. in rebus ciuilib⁹.Si deficis à nobis. tractum est à subditis,qui dicuntur à dominis deficere, cum discedũt ab eorum gubernatione & imperio. Plane.omnino. Sin est commodum.si tibi est utile. Assentari Pãsæ,blandiri Pansæ,& ei dicere ꝙ sis factus Epicureus, cum non sis,ut ei complaceas,quoniam & ipse gaudet uoluptate,uel si Pansæ est commodum assentari.s.mihi,sed nunc posteriorem sensum minus probo. Modo.dummodo.

Quod ius statues communi diuidendo, cum commune nihil possit esse apud eos, qui omnia voluptate sua metiuntur? Quomodo autem tibi placebit Iouem lapidẽ iurare,cum scias Iouem iratum esse nemini posse? Quid fiet porro populo Vlubrano si tu statueris πολιτεύεσθαι non oportere? Quare si plane à nobis deficis,moleste fero,sin Pansæ assentari commodum est, ignosco: modo scribas aliquãdo ad nos, quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari velis. Vale.

ASCEN. Iouem lapidem QVOD ius statues supple de communi diuidendo,cum nihil possit esse commune apud eos,qui metiuntur omnia.s.bona sua uoluptate.i.qui nihil ducunt bonum nisi unde singulariter captent uoluptatem quasi dicat nullum. Autem.i.sed,quomodo placebit tibi scilicet ex iure Romano,iurare Iouem lapidem.i.repræsentatum per lapidem,quem iurans in manu tenebat. Sicut enim nunc quidam iurant Brachium sancti Antonii,aut ignem sacrum,ita olim Iouem lapidem,tenentes.s.lapidem ac dicẽtes, ut Festus Pompeius dicit.Si sciens fallam me diespiter salua urbe arceque bonis eiiciat,ut ego hunc lapidem, quo dicto,lapidem eiiciebant.cum scias.s.ex paradoxo Epicuri qui dicebat deum nõ curare mortalia,& quòd deus,ut dicit Luc. Nec bene pro meritis capitur,nec tangitur ira.Iouem nemini posse esse iratum? Porro quid fiet populo Vlubrano.i.colenti Vlubras, oppidum Italiæ satis desertum, de quo Hora.Est Vlubris animus si te non deficit æquus,si tu statueris non oportere πολιτεύεσθαι.i.administrare rempubli.quasi dicat ab omni Politia deserentur. Quare fero moleste,si deficis.i.desciscis, plane à nobis scilicet stoicis, sin.i.sed,commodum est scilicet tibi assentari Pansæ.s.Epicureo, ignosco modo.i.dummodo scribas aliquando,quid agas, & quid uelis agi, quid fieri,aut curari à nobis. Vale.

M.T.C. Trebatio S.D.

ADEO ne me iniustum esse existimasti, vt tibi irascerer, quod parum mihi constans, & nimiũ cupidus decedendi viderere, ob eamque causam me arbitrarere literas ad te iamdiu non misisse? Mihi perturbatio animi tui, quam primis literis perspiciebam, molestiam attulit. neque alia fuit vlla causa intermissionis literarum, nisi quod vbi esses, plane nesciebam. Hic tu me etiam insimulas nec satisfactionem meam accipis. Audi mi Testa, vtrum superbiorem te pecunia facit, an quod te imperator consulit? moriar ni (quæ tua gloria est) puto te malle à Cæsare consuli, quàm inaurari. Si vero vtrunque est, quis te feret præter me, qui omnia ferre possum? Sed vt ad rem redeam, te istic inuitum non esse vehementer gaudeo: & vt illud erat molestum, sic hoc est iucundum. Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, istic Non ex iure manu consertum, sed mage ferro Rem repetunt, regnumque, vadunt solidaui. Neque est quod illam exceptionem in interdicto pertimescas, quod tu prior vi omnibus armatis non veneris. Scio enim te non esse procacem in lacessendo. Sed vt ego quoque te aliquid de vestris cautionibus admoneam, Treuiros vites censeo: audio capitales esse, mallem auro, argento, ære essent. sed alias iocabimur. Tu ad me de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentissime. Ad IIII. nonas Martias. Vale.

ADeo ne. quia reprehenderat Cic. Trebatium quod esset tam cupidus redeundi Romam, & postea intermiserat diu ad eum literas, Existimauit Trebatius eum sibi iratum fuisse, & propterea intermisisse ad eum scribere, quod quidem ostendit Cicero non fuisse causam suæ intermissionis literarum, sed quod ignorabat ubi esset. Deinde cum eo iocatur, appellans eum superbum. Postremo hortatur ut caueat illos populos, & præcipue treuiros, quos audit esse feros. Parum con. id est, aliquantulum instabilis. Perturbatio animi tui. quem pœnitebat in ista loca profectum esse. Hic. nunc uel in hoc. Insimulas. accensas. Satisfactionem. excusationem. Audi mi Testa. blanditur ei ut æquius ferat quòd superbus appelletur. Testa. appellabatur enim Treba. Testa, ut infra. ego tamen Scæuolæ & Testę assentior. Vtrum, id est, es ne magis superbus, quia factus es diues, an quia Cæsar te consulit, id est interrogat, & à te consilium capit. Pecunia facit super. sic Terent. Quia paululum tibi accessit pecuniæ, elati sunt animi. Moriar. dicit Cice. se cognoscere Treba. ita esse gloriosum, ut maluit consuli à Cæsare q̃ ditari. Moriar. mos est dicendi cum uolumus aliquid affirmare ita esse. Inaurari. auro impleri, uel ditari. Si uero utrunque est, scilicet & te cõsulat, & te inauret. Quis te feret, quis te tolerabit, quasi dicat nullus, quia effi ceris superbissimus. Qui possum ferre omnia, quia sum patientissimus. Non in. id est libenter, scripserat enim postea Trebatius se libenter esse foris, cum initio longe aliter scripsisset. Vt illud. s. quod esses animo perturbato & inuito. Sic hoc quod nunc non sis inuitus. Tantum. solum. Artificium. industria uel scientia legum. Tuum. ius ciuile. Istic. in istis regionibus, ubi tu es. Non ex iure manu consertum. i. non ex legitimis actionibus, & ex iure ipso. Ex iure manu cõsertum inquit Au. Gel. lib. ulti. noctium atticarum, uerba sunt ex antiquis actionibus & c. qui uult uidere causam & originem horum uerborum uideat ipsum Gellium libro prædicto, à quo multis uerbis declarantur. Sed magis. potius. Ferro. armis. Adhibere fa. ad uim, quæ non habet locum, ut Ennius. Pellitur è medio sapientia, ui geritur res. Spernitur orator bonus, horridus miles amatur. Haud doctis dictis certantes nec maledictis. Miscent inter se inimicitiam agitantes. Non ex iu. ma. con. sed mage ferro Rem repetunt regnumque petunt, uadunt solida ui. à quibusdam legitur, & tu soles ad uim faciendam adhiberi, quod minus probo, neque enim est consentaneum iurisconsultum ad uim inferendam adhiberi, sed potius. Facundiam. eloquentiam, ornatum, & grauitatem uerborum, quæ non prosunt inter arma ut ex uerbis Ennii declaratur, & Cice. Silent enim leges inter arma. Neque est. i. nõ oportet. Exceptiones. sunt enim exceptiones quædam prætoriæ, ut iuriscõsulti declarant. Interdicto. interdicta dicebantur formæ & conceptiones uerborum, quibus prætor aut iubebat aliquid fieri, aut prohibebat, & dicitur interdum prohibitio à possessionis turbatione. Prior. antequam prouocareris, nam grauius puniendus est qui incipit contentionem aliquam, q̃ qui superuenit iam inceptæ. Procacem. i. impudentem. In lacessendo, in prouocando & irritando alios. De nostris cautionibus, quia cautiones propriæ dicuntur legales, ideo nũc Cic. dixit de nostris. q. d. quæ non sunt legales, sed tantum oratoriæ. Treuiros. ineptias quorundam, qui hoc loco exposuerunt treuiros quosdam fuisse qui authoritatem iudicãdi non haberent, nisi tres simul essent, & præerant rebus capitalibus, ò supremam ignorantiam, hi triumuiri non treuiri dicebantur, nã treuiri de quibus nunc Cice. dicit, populi sunt Galliæ transalpinæ. Luca. Te quoque lætatus uenissem in prælia treuir, & de his Cęsar in commentariis. Capitales. i. manu promptas ad cædẽ, id enim significat intedũ capitalis, interdũ autem dignum puniri capite. Mallem auro. non est intelligendum, mallem esse capitales auro, sed mallem auro contenderent uel carerent. Alias alio tempore.

HVBER.

Ex iure manu consertum

Facundia

Exceptiones

Interdicta

Cautiones

Treuiri

Capitales

ASCEN. **A** Deo ne. Dicit se intermisisse dare literas ad Trebatium, non quia irascebatur illi, sed ꝙ nesciebat ubi nam ille esset iocansque uocat eum superbum monetque, ut treuiros præsertim prouocare timeat. Ordo est. Ne.i.an, existimasti.i.iudicasti me esse adeo iniustum, ut irascerer tibi ꝙ uiderere.i. uidereris mihi parum constans & nimium cupidus decedendi, & arbitrarere me non misisse iamdiu literas ad te ob eã causam.s.ꝙ tibi irascerer. Perturbatio animi tui, quam perspiciebam primis literis tuis, attulit mihi molestiam, neque ulla alia causa intermissionis literarum fuit, nisi ꝙ nesciebam plane.i.omnino ubi esses. Tu insimulas.i.occulte arguis & accusas etiam hic.i.in hac purgatione mea, nec accipis satisfactionem meam.i. purgationem, qua tibi conor satisfacere. O mi, blandiendi uox, Testa.i.tu Trebati, qui & Testa appellaris. appellatur enim Trebatius Testa, sed affectanter Testam nunc uocat, quasi durum & fragilem, & ita inaniter de suribus superbientem, audi, sup. quod quæro, & dic utrum.i.quod duorum facit te superbiorem, pecunia, an ꝙ Cæsar consulit te.i.petit consilium à te. Moriar ni.i.nisi, puto te malle cõsuli.i. consilium peti, à Cæsa.q̃ inaurari.i.honore portandi aurei ornamenti decorari, quæ.i.quia, ita magna est gloria.i.cupiditas gloriæ tuæ.

Si uero utrunque est.s.quod & pecunia, & quod Cæsar te consulit, te superbum facit, quis feret.i.tolerabit te præter me, qui possum ferre omnia.i.etiam superbissimos mores tuos quasi dicat nemo. Sed ut redeam ad rem, ego gaudeo uehementer te non esse istic inuitum, & ut.i.quemadmodum.illud.s.te superbum factum esse erat molestum, sic hoc sup. est iucundum. Ego tantum.i.duntaxat, metuo, ne artificium tuum.i.peritia iuris prosit tibi parum. Nam ut audio, non manu consertum ex iure sup. est istic.i.in Anglia, hoc est non iudicantur res legitimæ ex iniectione manus per legitimas actiones, more ciuili, sed repetunt rem.s.ablatam aut debitam alioqui, magis.i.frequentius. Ferro.i.ui armorum, & tu soles adhibere facundiam.i.naturalem eloquentiam tuam, ad uim.i.uiolentiam, hoc est tu soles uim aliorum reprimere eloquentia tua. Neque est sup. causa aut legitima ratio, hoc est non oportet, ꝙ tu pertimescas.s.agendo in Britannia, illam exceptionem .i.prohibitionem quæ nota est in actionibus Romanis, ꝙ tu non ueneris prior in oĩbus armatis.i.ut nõ occupes rem ui armata, sed ex iure procedas, quia ui illic omnia aguntur. Scio enim te nõ esse procacem in lacessendo.i.prouocando, hoc est petulantem & nimis molestum. prouocatorem ad iram. Sed ut ego quoque moneam te aliquid de cautionibus.i.ut dicunt, cautelis nostris, censeo sup. ut uites. Treuiros.i. populos illos Germaniæ trans rhenum, quia audio sup. eos esse capitales.s.hostes, hoc est caput potius q̃ rem hostium petẽtes. Mallem sup. esse capitales.i.perniciosos in auferendo, non capite, sed auro, sed argento, ære.i.materia unde fierent (quas amas) pecuniæ, tunc enim facilius & libentius eos inuaderes. Sed nos iocabimur alias.i.alio tempore. Velim sup. ut tu scribas ad me, de omnibus rebus istis q̃ diligentissime. Scriptum sup. Romæ. ad tertium Nonas Martias.

M.T.C. Trebatio S.D.

CHrysippus Vectius Cyri architecti libertus fecit vt te non immemorem putarem mei, salutem enim mihi verbis tuis nuntiauit. Valde iam lautus es, qui grauare literas ad me dare, homini præsertim prope domestico. * Quod si scribere oblitus es, minus multi iam te aduocato causa cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam vt istuc veniam ante quam plane ex animo tuo effluo. Sin æstiuorum timor te debilitat, aliquid excogita, vt fecisti de Britannia. Illud quidem per libenter audiui ex eodem Chrysippo, te esse Cæsaris familiarem. Sed mehercule mallẽ, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm sæpissime cognoscere. Quod certe ita fieret, si tu maluisses beneuolentiæ, quam litium iura perdiscere. Sed hæc iocati sumus, & tuo more, & non nihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari tum volumus, tum etiam confidimus. Vale.

HVBER. **C**Hrysippus. Ostendit se conqueri Cice. iocose & familiariter de Trebatio, ꝙ nihil ad eum scriberet, sed tamen reuera serio eum accusat. Architecti. principis fabrorum. Tuis uerbis. tuo nomine. Valde iam lautus es.i.ualde delicatus, & irridet eũ Cice. & latenter accusat. Qui grauare. quem pigeat. Quod si. hoc dicit Cice. si omnino oblitus es scribere ita ut amplius nescias, non eris amplius aduocatus, & pauci perdent litem te aduocato, sin autem es oblitus tantummodo scribere ad me, ueniam ad te antequam excidam penitus ex memoria tua. Minus multi. non multi, pauci. Cadent causa, amittent litem, quod faciunt qui non recte egerint. Te ad. litem agente. Nostri. mei Cice. Effluo. excido. Si æstiuorum, confutat aliam causam quam posset afferre. Trebatius. Timor æstiuorum. timor commorandi in æstiuis. Excogita, inueni, meditare. Vt fecisti de Britannia, in qua ne morareris causas inuenisti. Mallem ex tuis literis.s. quàm ex uerbis aliorum. Cognoscerem. deest ut cognoscerem. Id quod erat æqui.i.id quod magis decebat, nam debueras tu potius scribere de rebus tuis. Iura beneuolentiæ quàm litium.i.si ita uoluisset studere quomodo seruetur beneuolentia, sicut didicisti quomodo agãtur lites.

ASCEN. **C**Hrysippus &c. Conqueritur, ut uidetur, ioco, sed tamen serio, ꝙ Trebatius nihil scripserat, dicens. Chrysippus Vectius libertus Cyri architecti.i. principis ædificatorum, fecit ut non putarem te immemorem mei, nunciauit enim mihi uerbis tuis salutem. Tu es iam ualde lautus.i.delicatus, qui grauare.i.grauaris, dare literas ad me, præsertim homini prope.i.quasi domestico, uidelicet Chrysippo. Quod si oblitus es scribere, minus multi cadent, sup. à causa sua.i. amittent rem in lite, te aduocato, cum aduocati soleant defensiones scribere. Si tu es oblitus nostri, dabo operam ut ueniam istuc.s.ubi tu es,

tu es, antequam effluo.i.celeriter elabor, plane.i.omnino, ex animo tuo. Sin.l.sed si, timor æstiuorum.i.bellorum, quæ proxima æstate gerenda sint. debilitat te, excogita aliquid.i.aliquam occasionem non proficiscẽdi ad locum prælii, ut fecisti de Britannia, iam enim in Germaniam res translata erat. Audiui quidem illud libenter ex eodem Chrysippo, te esse familiarem Cæsaris, sed meherenle mallem id quod erat æquius.i.iustius uidelicet, me cognoscere quam sæpissime ex tuis literis, quàm ex relatu aliorum, de rebus tuis, quod certe fieret ita, quod tu faceres, si maluisses perdiscere iura beneuolentiæ scilicet in amicos, quàm litium.i.si tam legem amicitiæ, quàm iuridicam calleres. Sed nos iocati sumus hæc, & tuo more qui libenter iocaris, & non nihil etiam nostro.s.more. Nos amamus ualde te, & tum.i.simul uolumus, tum id est, simul confidimus etiam nos amari à te. Vale.

QVOD si scribere oblitus es. Lusit in hoc uerbo Cicero eleganter: nam scribere dicuntur iurisconsulti, cum clientibus suis scripto cauent. Cum literas ad se nullas Trebatius mitteret, aperit Cicero quod incommodum ex ea re oriturum sit: transit tamen ad alium minus communem huius uerbi significatum. Minus multi iam te aduocato causa cadent, paucos habebis clientes, nec multi ad te causas suas deferent. In qua etiam re exponenda, carpit illum, ut malum aduocatum, & defensorem causarum: quasi omnes qui ad eum patronum confugerent, causas amitterent, nec ius suum tueri possent. Vtitur autem in ea etiam re narranda uocibus peculiaribus iurisconsultorum. Vidi antiquum exemplar Topicorum, in quo locus ille ita scriptus esset: Etenim cùm tu mihi, meisque, multa sæpe scripsisses. cùm formis excusi omnes CAVISSES. *P.V.C.

M.C.T. Trebatio S.D.

QVàm sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest, moleste ferebam antea te in uitum istic esse: pungit me rursus, quod scribis te esse istic libenter. neque enim mea commendatione te non delectari facile patiebar: & nunc angor, quicquam tibi sine me esse iucundum. Sed tamen hoc malo nos ferre desyderium, quàm te non ea, quæ spero consequi. Quod vero in C. Marii suauissimi, doctissimique hominis familiaritatem venisti, non dici potest, quàm valde gaudeam: qui fac vt te quàm maxime diligat. mihi crede, nihil ex ista prouincia potes, quod iucundius sit, deportare. Cura vt valeas.

HVBER. QVam sint. Primum moleste tulerat Cic. ut uisum est superius, quod Trebatius inuitus esset in Gallia, nunc autem sibi etiam molestũ esse dicit, quod scripserit se libenter esse, quæ quidem uidentur esse contraria, sed hoc ex amore fieri asserit. Quam.q̃tum. Morosi. uariis moribus mutabiles. Qui ama. qui prosequuntur aliquem amore. Vel.i.maxime. Pungit. offendit, displicet mihi. Neque enim, ratio primæ partis, quare moleste ferret, quod inuitus esset cum Cæsare. Non dele.com.mea.i.non habere commendationem meam gratã, quod ita esse uidebatur, quando nolebas ea uti. Et nunc. ratio secundæ partis. Sine me.i.me absente, uellem enim ut essemus una. Malo. potius uolo. Hoc desyde. absentiæ. Quæ spero. honorem & facultates.. Venisti in fami. iudicio tuo non casu fecisti eum tibi amicum & es familiaris. Qui. Marius. Quod iucundius sit.s.ut diligaris ab ipso Mario tali uiro.

ASCEN. QVam sint. &c. Iocando dicit se moleste ferre id quod prius placuit Galliam uidelicet placere Trebatio, deinde laudat & commendat familiaritatem eius cũ Caio Mario, quem, ut ex superioribus epistolis patet, Ci. ipse magnopere obseruabat. Morosus à moribus, prima longa dicitur, qui difficilis est, & uarius in moribus, ut cuius mores alii ferre non possunt, ut pote cui nunc hoc, nũc illud placet, & utrunque sine comitate. Morosus Sed ordo est. potest intelligi, utrunque, impersonaliter capitur, quàm.i.quantum morosi.i.anxii & uariorũ & difficilium morum sint, sup. ii qui amant, uel.i.etiam, ex hoc.i.ex hac re, quam dicturus est. Ego ferebam.s.antea moleste te esse istic.i.in Gallia, aut apud Cæ. inuitum, pungit.i.dolore afficit me rursus.i.è cõtrario, quod scribis te esse istic libenter. Probat utrunque, addens. Neque enim patiebar facile te non delectari commendatione mea.s.qua te commendabam Cæsari, hoc autem ideo fiebat quia inuitus apud illum erat, quod Cic. tunc moleste ferebat, & ego angor nunc, quicquam esse iucundum tibi sine me. Sed tamen ego malo.i.magis uolo, nos ferre.i.pati, hoc desyderium.s.tui absentis, quàm te non consequi.i.obtinere à Cæ. ea quæ spero.s.te consecuturum. Vero, pro sed, non potest dici, quàm.i.quantum, ualde gaudeam, quia uenisti in familiaritatem Cai Marii hominis suauissimi, & doctissimi, qui.s.Marius, fac ut diligat te quàm maxime. Satis cõsueto more ponitur qui, sed non cõstruitur cum uerbo fac, sed cum diligat consuetius diceretur, sed non elegantius, fac igitur ut is te quàm maxime diligat &c. Crede mihi, tu nihil potes portare ex ista prouincia.s.in qua apud Cæ. militas, quod sit iucundius.s.quàm diligi à tali uiro. Cura ut ualeas.

M.T.C. Trebatio S.D.

INequo Troianno scis esse in extremo, sero sapiunt. tu tamen mi vetule non sero: primum, illas rabiosulas sat fatuas

HVBER. IN equo troiano. Cupiebat Trebatius cito consequi aliquem magistratũ, quod cum fieret serius q̃ uolebat, questus fuerat de Ci. qui eum misisset in prouinciam ubi tantopere nihil adhuc egisset, ad quod Cic. respondet satis facete. Deinde petit ut scribat quando in Italiam uenturus sit. Postremo dicit se intellexisse à Balbo eum futurum diuitem, sed cupere intelligere quomodo intelligat diuitem, an opinione philosophica, an opinione communi & maxime Romanorum. In equo troiano, nomen est tragœdiæ

dedisti: deinde quod in Britannia non minus, quam Philoctetem te præbuisti, plane non reprehendo: nunc vero in hybernis iniectus mihi videris: itaque te cõmouere non curas. Vsquequaque sapere oportet: id erit telum acerrimum. Ego si foris cœnitarem, Cn. Octauio familiari tuo non defuissem. cui tamen dixi, cum me aliquoties inuitaret, oro te, quis tu es? Sed mehercule extra iocum, homo bellus est, vellem eum tecum abduxisses. Quid agatis, & ecquid in Italiam venturi sitis hac hyeme, fac plene sciam. Balbus mihi cõfirmauit te diuitem futurum, id utrum Romano more locutus sit, bene nũmatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, OMNEIS esse diuites qui cælo & terra frui possunt, postea videro. Qui istinc veniunt, superbiam tuam accusant, quòd negant te percũctantibus respondere. sed tamen est quod gaudeas: constat enim inter omneis, neminem te vno Samarobrinæ iuris peritiorem esse.

Vale.

gœdiæ, ut diximus supra epistola pri. huius libr. vii. In extremo, in fine. Sero sapiunt. i. homines sero cognoscunt quid utile sit, cum non possunt proui-[illegible] est autem sententia in omnes quos facti mi-[illegible]derati pœnitet, sicut Troianis accidit, qui [illegible]uerunt non fuisse fidendum equo & hostibus, [illegible]tentiam Græci sic dicunt ἄφαρ νήπιοι ἔγνω. i. passus [illegible]ltus cognouit. Tu tamen. accommodat sententiam Trebatio per contrarium. Pigebat enim eum expectare opportunitatem temporis quo sibi à Cæ. prouideretur, quare dicit eum non sero sapere, quia cito uellet rebus suis consulere. Nõ sero, subaudi sapis, deest enim uerbum. Primas illas. s. literas tuas. Rabiosulas. asperas, mordaces, & pro me conquerentes uehementius. Fatuas. insipidas, neque enim erat iusta causa querelæ, dicuntur enim fatui multũ loquẽtes, & qui nec quod ipsi, nec quod alii fantur intelligunt. Deinde scripserat Trebatius se fuisse Cæsari in Britannia fidelissimum, sicut olim fuerat Philoctetes Herculi, cui fuerat amicissimus, nota est fabula. Non mi. quàm Philo. i. non minus fidelem, & socium Cæ. quàm Philoctetes Herculi. Non reprehendo. i. laudo, liptote. Iniectus. impositus, inclusus. Vsquequaque. assidue, semper. Telum. translatio est, telum enim pro defensione ponitur & tutamine. Accerrimum. ualidissimum. Foris. apud alios, extra domum meam. Non defuissem. in cœna. i. ei obtemperassem. Cui. Cn. Octauio. Aliquotiens. sæpiuscule. Oro te. interrogãtis est. Quis tu es. s. qui uelis habere in cœna apud te talem, qualis ego sum. Sed mehercule ut uitet arrogantiam ostendit Cic. se potius ea uerba ioco quàm serio dixisse. Extra iocum. i. sine ioco. Bellus. non pulcher intelligitur, sed bonus, est enim bellus diminutiuum à bono. Ecquid. i. an, uel ne, uel nunquid. Donatus in Eunucho. Romani enim qui pecuniis abundant, eos diuites dicunt. Bene nummatum. bene pecunio sum. Hora. At bene nummatum decorat suadela Venusque. Frui cœlo & terra, id est uita. Vir. Quem si fata uirum seruant, si uescitur aura Aetherea. Percunctantibus interrogantibus, sic supra ad. L. Vale. Qui istinc ueniunt, partim te superbum dicunt, ꝙ nihil respondeas. Sed tamen est. deridet eũ Cic. nulla enim aut parua laus est inter imperitos peritissimum iudicari. Samarobrinæ. ubi nullus est qui iuris cognitionem habeat. Iurisperitiorẽ. i. qui melius intelligat ius ciuile, is enim dicitur Iurisperitus. Hora. Agricolam laudat Legum iurisque peritus.

Bellus

Ecquid

Iurisperitus

ASCEN. ¶ IN equo troiano &c. Questus fuerat Trebatius ꝙ nondum magistratum assecutus erat, cui respondet Ci. hac epistola iocando, disputatque quomodo intelligat Trebatium futurum diuitem. Sane controuersia est inter doctos de lectione huius epistolæ. Angelus enim Politianus, homo anxie doctus non Philoctetem, sed Philoctheorum legendum esse contendit, quod eius imitatori Petro Crinito non placet, qui libro tertio ca. xii. disciplinæ honestæ ita scribit. M. Cice. locus exponendus est in epistola ad Trebatium iureconsultum, quo loco de Philoctete agitur, cui similem dicit Trebatium in locis uariis peragendis, deinde in Britannia inquit non minus quàm Philoctetem te præbuisti plane nõ reprehendo. Quibus uerbis Cice. significat Trebatium ipsum parum certo loco consistere, sed peregre uagari, & spectacula complura quęritare ad exemplum Philoctetis, ut ex Græcis quoque fabulis colligimus, in quibus Philoctetes inducitur post acceptam iniuriam ꝑ uarias urbes ac regiones deferri. Sed eiusdem Ci. uerba repetenda sunt ex epistola ad Qn. fratrem, ut apertius intelligamus quàm sit absurda hoc loco mentio de Philotheorum. De repu. inquit nimium te laborare doleo, & meliorem ciuem esse, q̃ Philoctetem, qui accepta iniuria illa spectacula quęrebat, quę tibi acerba esse uideo. Ex his autem uerbis nemo est qui non uideat Philoctetem esse legendum non Philotheorum, quando & ueteres quoque codices huic sententiæ astipulantur. Quod ego cum Politiano retulissem, ingenue quidẽ & amice professus est, non fines modo se hac in re, sed ipsam quoque possessionem concedere. Hæc ille, quibus astipulãdum cẽseo. Ordo autem est. Tu ò Trebati, scis esse in equo troiano. i. in ea fabula, quæ ab equo troiano nomen sumpsit, in extremo. i. in extrema parte fabulæ. Sero sapiunt sup. Phryges, quod in prouerbium abiit, de iis qui post rem prudentes fiunt cum serum est. Vñ nascitur in similem sententiam alterum adagium, passus stultus cognouit, hoc est accepto uulnere, aut incommodo cognouit primum se male agere, prudẽtis autẽ est, ut Ci. alibi docet, nõ cõmittere, ut dicendũ sit nõ putarã. Sed ordinẽ ꝓsequamur. Tũ tn mi uetule. i. aliq̃tulũ ueterane & expte, nõ sero sup. sapuisti, prim sup. ꝙ dedisti illas &c. aut nõ sero. i. nõ minus tarde dedisti, illas primas. s. lr̃as tuas rabiosulas. i. mordaces & litigiosas, unde tales homines more canino mordaces Rabulas uocant, sat. i. satis, fatuas. i. insulsas, & sine ratione mordẽtes. Deinde nõ reprehendo plane, qđ ꝓbuisti te in Britannia nõ minus q̃ Philoctetem. i. solertem comitẽ Cæsaris, ut Philoctetes erat Herculis, & indagatorem locorum minorum, & uariorum spectaculorum, ut ex uerbis à Crinito citatis iam clare patuit. Vero. i. sed, tu uideris mihi nunc hybernis. i. cum sis in hybernis. i. locis tutis, ubi milites hyemare solent, dum per tempestatem rem gerere non licet, iniectus. i. torpens & immobilis, ut iniectus aut in saccum, aut glis in antrum suũ tẽpore Hyemali quod dormitãdo absumit. Itaq; i. & ita, cũ sis quasi iniectus secur⁹ & torpẽs, tu

Rabulæ

non

nnn curas te commnuere,quod laudabile non est,quia oportet sapere usquequaque,id est omni loco & tempore,id telum,id est id uerbum reprehensorium erit acerrimum,scilicet cui resistere nequeas, cum nnn possis inficias ire quin uerũ sit,& si uerum est,nullus erit lncus,nullumque tempus inertiæ & ignauiæ. Nu nc redit ad aliam partem epistolæ Trebatianæ,scripserat enim Trebatius gratum sibi fore,si Cic.familiaritatem cum Cnęo Octauio contraheret,ad quod Cic.more sun incans dicit. Si egn cœnitarem,id est essem eius consuetudinis, ut cœnatem frequenter foris,id est extra domum meam, nõ defuissem,id est in cœna, Cnæo Octauio familiari tun,cui tamen dixi, scilicet satis superbe & cõtumeliose,cum inuitaret me,scilicet ad cœnam aliquoties,id est aliquantulum frequẽter,nro te.i.quæso,dic mihi, quis es tu?.s.ut apud te cœnem. Sed me hercule extra incum sup.loqunr,aut dempto ineo.qnn uti nescit,ipse est hnmo bellus,id est aliquãtulum bonus & lepidus,uellem abduxisses eum tecũ.s.in expeditionẽ, ut te oblectet.q.d.mihi enim uoluptatẽ afferre nequit. Fac sciã plane.i. omnino,quid agatis.s.uns nmnes,Cæsar,tu, & reliquus exercitus, & ecquid.i.an ne, uenturi sitis hac hyeme in Italiam. Balbus confirmauit mihi.i.firmiter asseruit te futurũ diuitem,ego uidern.i.disquisiuern , hoc est disquiram,aut permitte ut disquiram postea,utrum.s. Balbus locutus sit te diuitẽ fututum more Rnmano.i.qun Romani aliquem diuitem censent,ut pote te futurnm bene.i.multum,nnmmatum.i.nummis abundantem,an quo modn Stnici dicunt omneis esse diuites,qni possunt frui cœlo & terra.i.hac uita, in qna uescimur & aura secundum ætherea,& terra crescentibus.aut quęcunque contingunt & in hac uita,quæ per terram significatur , & futura Stoicum quæ per cœlum,si modo dixero,Stnicos cognnuisse uitam hominũ in cœlo futuram. Sup.homines aut nuncii,qui ueniũt istinc.i.è Gallia ubi tu es,accusant.i.arguunt & reprehendũt superbiam tuam,ꝗ negẽt te respnndere.i.quia dicunt te nõ respũdere pereunctãtibus.a.te sciẽdi causa aliquid interrogãtibus. Sed tamẽ est quod diues id est propter qund gaudeas. Enim.i.quia,constat.s.sine controuersia tenetur inter omneis, neminem esse peritiorem iuris te unn.i.snlo,Samarubrinæ.i.in ea urbe Britanniæ,per quam tntam insulam intelligit. Vale.

Cicero Trebatio S. D.

EX tuis literis,& Qu.fratri gratias egi,& te aliquando collaudare possum , ꝙ iam uideris certa aliqua in sententia constitisse.Nam primorum mensium literis tuis vehementer commouebar , quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in vrbis vrbanitatisꝗ desyderio: interdum piger, interdũ timidus in labore militari: sæpe autẽ etiã,quod à te alienissimũ est,subimpudẽs videbare.

HVBER. EX tuis.Opera Qu.fratris Cic.Trebatius qui antea inuitus fuerat in Gallia , mutauerat animum,& scripserat se libẽter esse,de qno dicit Cice.se egisse gratias Qu.fratri suo, & laudare ipsum Trebatium,qui cõstantis animi esse cœpit.Deinde dicit se ferre eius desyderium prnpter eius utilitatem & commemnrat quàm diligenter eum cõmendauerit Cęsari,& quanti fecerit Cæsar commendationes suas . Itaque eum hortatur ut fruatur commoditate & hominis,tẽpnris,& loci. Ex tuis literis. prnpter tuas literas, quibus ad me scripsisti te ab eo adiutum fuisse. Aliquando . tandem. Constitisse . fecisse cnnstantiam,cõfirmatum esse. Primnrum mensium. quibus in prouinciam prnfectus fueras. Commouebar.indignabar. Pace tua di.honestus reprehendendi mos,prius captata uenia. Pace tua.i.tua uenia,te non irascente. Leuis . mutabilis. Vrbanitatis. uitæ ciuilis uiuendi in nrbe. Impiger.prõptus. Timidus.ecce leuitas,quia qui impigrum se interdum ostendebat,interdum timidus uidebatur. Sæpe etiam. subaudi commnuebar. Alienissimus à te,id est extra te & fere sine ratione,neque is qui esse consueueras. Subimpudens.id est aliquantulum sine uerecundia.

ASCEN. ☞ E X tuis literis &c. Laudat Cicero quòd Trebatius ex consilio Qu.fratris sui Gallis placeat,monetq; ut utilitati suæ consulat,& utatur commoditate temporis,& Cæsa.cui eum diligenter cnmmẽdat. Ordn autem est. Ego &,id est simul,egi ex literis tuis.i.postquam legi literas tuas,ex iis quæ in literis tuis erant,gratias Quinto fratri,scilicet men,est enim Cicero frater,& possum collaudare te aliquandn,id est tandem , quòd uideris iam constitisse in sententia certa,id est proposito firmo. Nam egn commnuebar uehementer literis primorũ mensinm , id est quas primis mensibns postquàm hinc profecturus eras ad nos dedisti , quòd uidebare mihi interdum,dixerim,id est liceat mihi hic dixisse,pace sua,scilicet salua,leuis,id est mobilis & inconstans,in desyderio urbis,scilicet Romæ,& urbanitatis, id est urbanæ uitæ & pollitiæ Romanæ , & uidebare interdum impiger , id est acer & strenuus,interdum timidus in labore militari,& ita inconstans ac leuis fuit,autem,id est sed uidebare etiam sæpe subimpudens,id est aliquantulum licet nnn plane impudens , quia ea quæ non debebat petebat, ut supra patuit,tribunatus commoda sine labore militiæ,qund,scilicet esse impudentem,& alienissimum à te, id est à consuetis moribus tuis.Probat impudentem fuisse.

tanquam enim syngrapham ad imperatorem , non epistolam attulisses , sic pecunia ablata,domũ redire ꝑperabas. nec tibi in mentẽ veniebat,eos ipsos,qui cũ syngraphis venissent Alexãdriam,nummum adhuc nullum auferre potuisse.Ego si mei cõmodi rationem ducerem , te mecum esse maxime vellẽ.Non enim mediocri afficiebar vel voluptate ex consuetudine nostra, vel vtilitate ex consilio atque opera tua.

HVBER. ☞ TANQVAM enim.prnbat qnòd uideretur subimpndens,quia uoluisset statim ditari à Cæ. tanquam attulisset ad eum cedulam & scriptnm aliqund de accipiendis pecuniis,& non literas cnmmendatitias. Singrapham . scriptum de capienda pecunia faciens fidẽ. Ablata.quasi arrepta & subito accepta. Nec ueniebat in mentem.i.nec cogitabas. Alexandriam. ubi sc.apti fuerant milites. Ego.nstendit Ci.se ferre desyderium Trebatii propter eius utilitatẽ , nam si suã respiceret, deberet magis optare eius præsentiã.Dncerem rationem mei cõmndi.i.si respicerẽ & æstimarem commndũm meũ. Mecum.apnd me. Ex consuetudine,ex cõuersatione,& cõsilio,qnnd mihi dabas utilissimũ.Opera.auxilin.quod mihi præstabas. Cnntulisses te.dedisses te. Tuendũ.defendendum. Ornandũ.dignitatib9 a.i. decorandum.

decorandum. Ex quo.scilicet tempore. Id opinatus sum.existimaui. In prouinciam.quæ erat mihi decreta. Exiturum.profecturum Roma. Ratio.institutio.
Trado Est cō.quia decreui nō exire in prouinciam. Tradidi. eius fidei credidi.Vir.nuper mihi tradidit egon.Hora. in epistolis. Si licet ut tibi se laudare & tradere coner. & ipse supra ad Cæs.Totum denique hominē tibi trado. Grauissime. honorificentissime. Quod. quam rem.s.quód ei recōmendauerim & tradiderim. Accepit.charum habuit. Verbis. dicendo tibi. Et re.i.effectu,quia te multum subleuauit. Hunc.talem. Virgil. Hunc ego te Euryale aspicio. Nactus. qui inuenisti. Ne dimiseris.p ne dimittas.i.ne relinquas. Et si. duæ partes sunt. Offenderit te. displicuerit tibi, affecerit te molestia. Occupatione. cum erit intentus maioribus negociis. Aut dif. cum erit durior in te admittendo,& cum non ita tibi assequetur ut uelles. Perferto. tolerato. Vltima. finem. Est autem optimum præceptum ad eos qui apud magnos uiros uiuunt,ut tolerent,si qua in principio minus prospera eueniunt, & expectēt finem,quia modo bene agas,quod differtur, nō aufertur,cum agas apud uiros liberales qualis erat Cæ. Iucunda & honesta, id est læta & plena honoris. Præstabo.efficiam. Tantum.solummodo. Moneo te. dico tibi. Vberioris. ditioris. Neque æta. quia nunquam eris aptior laboribus quàm nunc. Vt uos. iurisconsulti. In ue.li.legalibus,ubi soletis ita dicere, hoc Scæuolæ placet, & affirmatis sententias uestras autoritate aliorum. Idem ui.Q.Cor.i.idem existimat Qu. Cor.s.ut tu expectares ultima, & finem rerum, quem tibi lætum & honestū reddam. Te nō esse profectum. non iuisse,scripserat enim Trebatius se noluisse ire in Britanniam sed remansisse in Gallia. Quod &. dicit duas causas esse, quare gaudeat Trebatium non iuisse in Britanniam,quia trebatius labore caruit, qui fuisset ferendus in Britannia,& ipse Cic. non audit Trebatium querentem de illis rebus Britannicis. De rebus illis.asperis & periculosis.Hyematurus. mansurus hac hyeme. Quæ spe. scilicet melioris uel deterioris fortunæ. Conditione.præsenti statu.

Sed cum te ex adolescentia tua in amicitiam & fidem meam contulisses, semper te non modo tuendum mihi, sed etiam augendum, atque ornandum putaui. Itaque quoad opinatus sum me in prouinciá exiturú, quæ ad te vltro attulerim, meminisse te credo. postea quàm mea mutata ratio est,cum viderem me à Cæsare honorificétissime tractari,& vnice diligi,hominisq; liberalitatem incredilem, & singularem fidem nossem,sic ei te commendaui, & tradidi, vt grauissime, diligentissimeq; potui. Qđ ille ita & accepit,& mihi sæpe literis significauit:& tibi & verbis,& re ostédit, mea commendatione sese valde esse commotum. Hunc tu virum nactus, si me, aut sapere aliquid, aut velle tua causa putas, ne dimiseris. & si qua te forte res aliquando offenderit,cum ille aut occupatione,aut difficultate, tardior tibi erit visus, perferto,& vltima expectato,quæ ego tibi & iucunda,& honesta præstabo. Pluribus te hortari non debeo: tantum moneo,neque amicitiæ confirmandæ clarissimi, ac liberalissimi viri, neq; vberioris prouinciæ, neque ætatis magis idoneum tempus, hoc si amiseris,te esse vllum vnquá reperturum. Hoc quemadmodum vos scribere soletis in vestris libris, idem Qu.Cornelio videbatur. In Britanniam te non esse profectum vehementer gaudeo,q; & labore caruisti,& ego te de reb9 illis non audiá. Vbi sis hyematurus,& qua spe, aut conditione,perscribis ad me velim. Vale.

ASCEN. [illegible]ENIM. id est quia tu properabàs pecunia,scilicet ex stipendio assignata,ablata, properare domū sic tanquam attulisses ad imperatorem.i. Cæs.syngrapham.i. cedulam,expectatione conscriptam,in qua obligatus esset Cæsari eam afferēti statim pecuniá numerare, & non sup.attulisses epistolam.s.commēdatitiam,qua te ali cōmendaueram, ut in militia te humaniter tractaret,non ut recepta pecunia statim abires. Nec ueniebat tibi in mētem eos ipsos qui uenissent Alexandriá id est in eam urbem, ubi scripti fuerant milites,cum syngraphis.i.scriptis obligatoriis,nullum potuisse adhuc auferre nūmum. Ego si ducerem rationem.i.haberem respectum cōmodi mei, uellem maxime te esse mecum, non enim afficiebar mediocri uel uoluptate,ex consuetudine.i.conuersatione & cōione nostra,uel utilitate ex consilio.s.tuo,& opera tua.i.labore & industria. Sed cum contulisses te ex.i.ab,adolescentia tua, in amicitiam & fidem meam,ego putaui te semper,non modo tuendum.i.protegendum mihi.à me,sed etiam augēdum atq; ornandum.s.honoribus & diuitiis. Itaque.i.& ita, quoad.i.quàdiu, opinatus sum me exiturum in prouinciá, credo te meminisse,quæ attulerim ultro.i.non rogatus,ad te.q.d.promisi te mihi legatum aut Quæstorem fore. Posteaquam mea ratio.i.conditio est immutata: quia prouincia non erat mihi commissa, cum uiderem me tractari honorificentissime à Cæ.& diligi unice.i.singulariter,ut parentes unicum diligunt filium,& nossem.i. cognouissem, liberalitatem hominis.s. Cæsaris, & incredibilem & singularem fidem.i.fidelitatem, in amicitia conseruanda,aut pollicitis exequendis. Ego commendaui & contradidi.i.fidei cōmisi,ei.s.Cæsari te sic,ut potui,grauissime & diligentissime,quod.i.quam commendationem meá,ille, scilicet Cæsar,&.i.simul,accepit ita scilicet grauissime & diligentissime à me factá, & significauit.i.indicauit mihi sæpe literis.s.suis,& ostendit tibi uerbis & re,sese esse ualde cōmotum.i.affectum erga te, commendatione mea. Tu nactus.i.adeptus hunc,id est talem uirum,ne dimiseris.i.caue dimittas,si tu putas me aut sapere aliquid,aut uelle aliquid causa tua.i.p utilitate tua.Videtur hoc loco aut,copulatiue debere accipi,nam alterum nō sufficeret. Si.n. maxime saperet Cicero,& non bene uellet Trebatio,stultus esset si illi acquiesceret,& cōtra, si optime uellet nec quicquá saperet non esset illius consilio standum. Et si qua.i. aliqua res, offenderit.i.læserit, & displicentia affecerit forte aliquando te, scilicet apud Cæ.Cū ille.s. Cæsar erit uisus tibi tardior.s.ad uota tua perficiēda, aut occupatione.s. sua,aut difficultate.i.rei quam petieris,perferto.i.ad finem usq; ferto,& expectato ultima,id est exitum rei,quę

scilicet

scilicet ultima, ego præstabo, id est efficiam aut exhibebo tibi, iucunda & honesta. Ego non debeo exhortari te, pluribus, scilicet uerbis. tantum, id est duntaxat, moneo, scilicet te, tempus sup. nullum esse aut fore magis idoneum, id est aptum, neque amicitiæ uiri clarissimi ac liberalissimi, uidelicet Cæsaris, confirmandæ, id est stabiliendæ, neque prouinciæ uberioris, id est pinguioris, in qua tibi posset consulere, neque ætatis, cum sis in ætate, in qua & labores obire, & gratiã promereri facillime possis. Si tu amiseris hanc, scilicet temporis, id est hanc opportunitatem & occasionem, quia Fronte capillata post est occasio calua. sup. moneo te, te nullum repertu-rum esse unquam, scilicet aliud tempus tantæ commoditatis. Hoc idem, scilicet quod te moneo, uidebatur Quinto Cornelio uiro prudenti & tibi amico, quod sup. per eius autoritatem confirmo, quemadmodum uos, scilicet iurisconsulti, soletis scribere in libris, instrumentis uestris, dum opiniones uestras confirmatis opinionibus aliorum iurisconsultorum subscribentium uobis. Ego gaudeo uehementer: & tamen prius risit, te non esse profectum in Britãniam, superius tamen iocando dixit eum Philoctetem, ob talem deambulationem, quòd, & id est simul, caruisti labore. Et ego si illic esses, non audiam te de rebus illis, quas illic agas. Velim sup. ut perscribas, id est ad perfectum & plane scribas, ad me ubi sis hyematurus, id est hyemem in Hybernis transacturus, & qua spe aut conditione, id est quam conditionem tibi Cæsar obtulerit, de qua speres. Vale.

Cicero Trebatio S. D.

ACcepi à te aliquot epistolas vno tempore, quas tu diuersis tẽporibus dederas: in quibus me cætera delectarunt. Significabant enim te istam militiam iam firmo animo ferre, & esse fortem & virum constantem. Quæ ego paulisper à te ita desyderaui, non vt imbecillitate animi tui, sed magis vt desyderio nostri te æstuare putarẽ. Quare perge vt cœpisti, forti animo istam tolera militiã. Multa, crede mihi, assequere (ego enim renouabo commẽdationem) sed tempore. Sic habeto, non tibi maiori esse curæ, vt iste tuus à me discessus q̃ fructuosissimus tibi sit, q̃ mihi. Itaq; quum vestræ cautiones infirmæ sunt, græculã tibi misi cautionem chyrographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiorẽ facias ego enim ignauissimo cuiq; maximã fidem habeo. Sed vt ad epistolas tuas redeam, cætera belle: illud miror, quis solet eodẽ exemplo plureis dare, qui sua manu scribit? Nã q in Palĩpsesto, laudo equidẽ parsimoniã: sed miror quid in illa chartula fuerit quod delere malueris, q̃ hæc scribere: nisi forte tuas formulas. nõ enim puto te meas epistolas delere, vt repõas tuas.

ACCEPI. Cum antea Trebatius inuitus esset in prouincia. & C. ad quem scripserat de hac re molestiã attulisset. Postea multis epistolis eodẽ exemplo scriptis, ut saltem una redderetur, ei significauit se iam forti animo ferre labores militiæ & libenter esse cum Cæsa. quod quidem rescribit Ci. sibi esse gratũ, & sæpe etiã ab eo desyderasse, non quòd æstimaret eum esse animo imbecilli, sed fortasse, quia nimio amore ipsius Ci. abesse non posset. itaque cum hortatur, ut perseueret in proposito, se enim denuo cum opus fuerit commendaturũ cum Cæ. Postea uero iocatur cũ ipso Tre. qui raserat quandam chartam, ut in ea rursus scriberet. Postremo quędam de seipso cum laude dicit, simulans iocari. Aliquot. multas. Cætera. pendet sensus usq; ad eum locum, sed ut ad epistolam &c. Significabant. ostendebant literæ meæ. Fortem. in toleranda militia. Constantẽ. perseuerãdo in proposito. Paulisper. aliquantulum. Desyderaui à te. optaui te facere. Non enim excusat Treb. ne uideatur eum excusare leuitatis. Dicit enim se ab eo ita desyderasse, non propter imbecillitatem eius animi, sed quod putaret eum uehemẽter incensum eius amore, ita ut tamen facile posset abesse. Vt p.i. q putarẽ. Aestuare. ardere, iocendi. Vt cœ. ferre istã militiã, & seruare cõstantiã. Assequere adipisceris, cõparabis. Renouabo cõ.i. rursum & denuo te cõmendabo Cæ. Sed t. subaudi renouabo cõmendationem.i. cũ uidebo esse opus. Fructuosissimus. utilissimus. Quàm mihi.s. est curæ. Itaque. dicit se manu propria scripsisse gręce cautionẽ quãdã ad ipsum Treb. quia uidebat eius cautiones legales nõ multum ualere ad consequenda ea, quæ cupiebat. Cautionẽs. scieotiæ legales. Cautionẽ g.i. præceptũ & institutionem græce scriptã. Chyrographi. scripti manus meæ: nam χεὶρ manũ significat, γράφω scribo. De ratione ga. bel.i. quomodo geratur istud bellum in Gallia. Cætera. illud est. supra dixit cætera me delectarunt. Belle.i. satis bene: est autem eclypsis: deest enim scripsisti ut fecisti. Plures.i. literas uel epistolas. Nam quod in palimpsesto. quidam habiti non eruditi exposuerunt palimpsestum librum esse, in quo Treb. de parsimonia scripsisset. quidam autẽ uir doctrina & fide grauis, mihique familiaris, & literis notauit, & mihi dixit, atque affirmauit se uidisse scriptum manu Guarini Veronensis uiri eruditissimi, quodam in codice epistolarum. vi. genus ciborũ, quos consortinos appellant. Palimpsesta autem consortinos recoctos, quod miror dictum esse à tali uiro, quia nulla est huius sensus ratio, & tamen ut ab eo dictũ credam, faciat autoritas eius qui retulit, & codici suo ab illius manu inseruit, quasi delphici Apollinis responsum. Sed nõ oia possumus omnes. & quandoq; bonus dormitat Hom. Verus igitur est hic sensus. Psestum tabulam dici siue chartam, quæ raditur postquam est scripta: nam ψάω rado significat, inde ψῆφος tabella rasa, qualis solet esse tabella abaci: palimpsestus autem tabella iterum rasa: nam πάλιν iterum significat: coniiciamus igitur Trebatium rasisse chartam, quæ semel fuerat rasa. Latenter autẽ Cic. notat eum auaritiæ. Quod in Palimpsesto. subaudi scripsisti.i. in charta iterum rasa. Parsimoniam. parcitatem, diligentiam tuam in conseruandis rebus: nam parsimonia est uirtus diligenter res suas seruans: est autem medium inter auaritiam & prodigalitatem: ironice tamen locutus est. Delere. tollere, abradere. Nisi forte. iocatur Cic. dicit se credere epistolas suas deleri à Trebatio, ut in illis chartis reponat Treba. nõ epistolas suas, sed formulas legales, id est capita uel titulos legum. Reponas. scribas, iterum ponas. Tuas. scilicet epistolas, ubi erant meæ.

HVBER.

Cautio

Chirographum

Palimpsestus

Rapono

ASCEN. ACCEPI à te &c. Aegre tulerat Ci. quòd Trebatius significarat se inuitũ esse in prouincia, quod cum accepisset, scripsit multas epistolas Ci. significans se fortiter militiã ferre, & libenter cum Cæ. esse. Quod Ci. nunc sibi placere dicit: iocose tamen more suo cum eo agens. Ordo est. Ego accepi à te uno tempore aliquot epistolas, quas tu dederas, id est miseras ad me, aut dederas tabellariis diuersis temporibus, in quibus cætera, id est præter quàm, quòd non essent suo tempore perlatæ, placebant mihi. Significabant enim te ferre iam animo firmo istam militiam, scilicet sub Cæsare, & esse uirum fortem & constantem, quæ, scilicet duo iam dicta. Ego desyderaui paulisper. id est per parum temporis, ita ut non putarem te æstuare imbecillitate animi tui. i. pusillanimitate, sed magis putarem te æstuare. i. ardere, desyderio nostri. Quare perge. i. procede, & perage inceptum ut cœpisti, & sup. tolera istam militiam animo forti, tu crede mihi, assequere multa. s. commoda per eam: ego enim renouabo cõmendationẽ. s. tui apud Cæs. sed tẽpore. s. tempestiue. Habeto sic. i. firmiter tibi persuade nõ esse tibi maiori curæ, q̃ mihi, ut iste discessus tuus à me sit tibi fructuosissimus. i. utilissimus. Itaq; quando. i. quandoquidem, cautiones uestræ. i. quas uos milites facitis imperatori uestro de militia perferenda, sunt infirmæ. i. parum creditæ apud imperatorem, nisi tibi, quam Cæsari dares, cautionem græculam. i. more Græco, non literis, ut Hubertinus interpretatur scriptam, hoc est qua pro te me & mea obligo. Nam Græci nulli solent adhibere fidem, nec quicquam uendere nisi præsenti pecunia, qua qui quid emunt dicunt se apud Comicos Græca fide mercari, chyrographi mei, id est obligatoris manu mea scripti. Ego uelim sup. ut tu facias me certiorem, de ratione, id est forma & conditione belli Gallici. Ego enim habeo fidem maximam. i. maxime credo, cuique ignauissimo, id est nihil ualenti ad rem bellicam. Sed ut redeam ad epistolas tuas, cætera sup. scripsisti aut scripta sunt, belle, id est bene & decẽter, illud miror, scilicet quòd plures uno exemplo scriptas ad me dedisti literas. Quis enim qui scribit sua manu, & non dictat, quæ alii excipiant & scribant, solet dare plures, id est epistolas aut literas, exemplo, scilicet eisdem uerbis & forma scriptas, quasi dicat nemo: accidit tamen aliquando dum tabellarii incerti sunt. Nam sup. quòd scripsisti in palimpsesto, id est in iterum raso, siue tabella siue chartula aut membranula. Equidem. id est ego certe, laudo persimoniam tuam, qui noluisti tabellas nouas perdere dando eas ad me, & ita tacite notat Trebatium auaritiæ. Sane ψάω psao rado significat. inde ψῆσ, ees ut tabella aut alia rasa, & πάλιν iterum significat. Vnde palimpsestus res iterum rasa. Sed miror quid fuit in illa chartula, scilicet rasa, quod malueris delere quàm scribere huc, id est ad nos, nisi forte malueris delere formulas tuas, id est regulas iuris aut formas instrumentorum conficiendorum. Non enim puto te delere epistolas meas radendo, scilicet membranas, in quibus scribo ut repones, id est iterum in eisdem scribas tuas, scilicet epistolas.

P. C. V. QVAM hæc scribere. Verane sit nonnullorum coniectura, alii iudicabunt: meliores certe libri, ac manuscripti fere omnes à nostris nihil discrepãt. Ita quondam legebatur hic locus, ut nõ malus omnino sensus ex ea scriptura eliceretur, atque ille quidem satis planus, Quam hæc non scribere. ut dicat Cicero, se mirari, quid nam ibi scriptum ante fuerit, ut sine culpa deleri posset, ut quæ scripserat postea deponerentur. Solemus enim insulsa, malaq; delere, ut bona reponamus: nihil autem deterius iis, frigidiusque esse poterat. Quare ostendit, se non probare consilium eius, & in hac re facetissime ludit. Veruntamen optima exemplaria dissentiũt, unum tamen ex multis quod negantem illam particulam haberet studio, ac diligentia amicorum inuentum est.

An hoc significas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi suppeditari? Iam ista tua culpa est, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris. Ego te Balbo, cum ad vos proficisceretur, more Romano commẽdabo. Tu, si interuallum longius erit mearum literarum, ne sis admiratus. erã enim absfuturus mense Aprili. Has literas scripsi in Pontino, *cum ad villam Metrilii Philemonis diuertissem, ex qua iam audieram fremitum clientium meorum, quosquidem tu mihi conciliasti. Nam Vlubris honoris mei causa vim maximã ranunculorũ se cõmosse cõstabat. Cura vt valeas. VI. Idus Apriles, de Põtino.

HVBER. AN hoc. dicit Ci. fortasse hoc fieri à Trebatio, ut significet se nihil facere & nihil lucrari in prouincia, q̃ si ita est, dicit hoc fieri ex eius uerecundia, qui non audeat petere à Cæsa. An significas hoc. an fortasse uis hoc mihi significare & ostendere. Nihil fieri. à te. Frigere te. te cessare, te ociosum esse. Terentius. Nimirũ hic homines frigent. Ne chartam quidem. ergo multominus maiora. Suppeditare. subaudi te suppeditare tibi, scilicet suggerere, sufficere, subministrare. Tua culpa. quod nil facias. Extuleris. exportaueris. Verecundiam. pudorem & timorem quendam in petendo. More Ro. id est diligentissimo, sicut etiam supra dixit. Tu. petit excusatiõnẽ tarditatis & dilationis suarum ad eum literarum. Ordo est. Tu ne sis admiratus, pro ne admireris si interuallum mearum literarum erit longius. Affuturus, id est discessurus ab urbe. In Pontino. rus in sinu Cumano, ubi & Põtina palus erat de qua Iuue. Et Pontina palus & Gallinaria pinus. Illuc enim se cõtulerat ad uillam amici, ut ipse dicit. Diuertissem, gratia recreationis iuissem. Metrilii Philomenis. nomen proprium uiri. Ex qua uilla. Metrilii. Clientum meorũ. qui moleste ferrent discessum meũ. Quos conciliasti mihi. quos tu mihi coniunxisti ante discessum tuum in Galliam. Vlubris. oppido Campaniæ, ut supra diximus. Vim. i. copiam. Ranunculorũ. iocatur Cic. uocat enim per iocum ranunculos Vlubrenses, qui de Cic. loquerentur, eo q̃ clamarent tanq̃ ranæ, quæ proprie dicuntur coaxare. Constabat. manifestũ erat. Cõmosse. pro cõmouisse: à rana autem cum diminutiuum deberet esse ranula, usurpatum est ranunculus, quod neque formationem neque genus seruat.

ASCEN. AN significas hoc, nihil fieri. s. lucrorũ tibi in exercitu, te frigere. i. ociosum esse, nec quidẽ. i. & non saltem, suppeditare. i. administrare tibi chartam, aut si est suppeditari, lege, ne quidem. i. non saltem chartam suppeditari. i. subministrari tibi ad scribendũ. Iam ista culpa. s. qua te tam prudenter taxo, est tua, qui extuleris. i. extra urbem tuleris tecũ, & nõ reliqueris hic nobiscũ uerecundiã. Ego cõmendabo te Balbo more Romano. i. ingenue & fideliter, ut Romanum decet, cum. i. quãdo, sup. Balbus proficiscet. i. istinc discedet ad uos. Tu si interuallũ. i. intercapedo & intermissio literarũ mearũ, erit longius. i. diuturnior, ne sis admiratus: eram enim absfuturus,

scilicet

ſcilicet domo menſe Aprili. Ego ſcripſi has literas in Pōtino,id eſt agro illo in ſinu Cumano,cum diuertiſſem id eſt cauſa hoſpitii à me uertiſſem ad uillam,id eſt domum in agro ſitam, Metrilii Philomenis, uiri ſic dicti,& utrique noti,ex qua,ſcilicet uilla,ego audieram iam ſtrepitum clientum meorum, id eſt hominum liberorum me coleutium,ut illis patrocinium præſtarem,quos quidem clientes tu cōcilīaſti,id eſt comparaſti mihi,eo φ pro eis Cic.Trebatium conſulere ſolebat. Nam conſtabat,id eſt manifeſtum & in cōfeſſo erat,maximam iam, ſed eſt multitudinem,ranunculorum,paruulorum hominum , ruſtice ſimul loquentium , in morem ranarum, commoſſe,id eſt commouiſſe,ſe Vlubris,id eſt in eo oppidulo ioculto,cauſa honoris mei,id eſt ut me honorificè acciperent. Cura ut ualeas.Scriptum ſup.de Pontino,id eſt de eo loco.Sexto Idus Aprilis. Ranunculus

❧CVM ad uillam Metrilii Philomenis. In cunctis antea impreſsis ita legebatur:manu etiam ſcripti quos uidi, neque inter ſe, neque ab impreſsis diſſentiunt. Scripſerunt tamen nonnulli , ſatis leui coniectura ducti.M. Aemilii Philomenis. quos,niſi aliquid certius inuenerint,non ſequar.Non mirum autem uideri debet, tenuis hominis,ac libertini mentionem alibi non reperiri. *P.V.C.

Cicero Trebatio S. D.

*EPiſtolam tuam,quā accepi ab L. Arruntio,conſcidi innocēter. nihil enim habebat quod non vel in concione rectè legi poſſet. Sed & Arrunti' ita te mandaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. Verum illud eſto:nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, præſertim tam nouis rebus. Vale.

EPISTOLAM. Mandat Trebatius epiſtolam quandam, quā Ci. ſcripſerat lacerari,quod Ci.ſe feciſſe ſcribit,licet nihil haberet propter quòd deberet lacerari. Cōſcidi. laceraui. Innocenter.ſine culpa, non merentem lacerari, quia in ea nihil erat male ſcriptum. Vel. id eſt, etiam in concione.in medio populo,palam. Mandaſſe.ei dixiſſe. Ita.ut laceretur. Illud eſto. concedentis eſt qua ſi dicat,factum ſit non curemus. HVBER.

❧EPISTOLAM &c. Mandarat Trebatius epiſtolam quandam quam ad Cic. ſcripſerat ab eo lacerari, quod ſe Ci.feciſſe dicit, cum nullam agnoſceret cauſam cur reſcindi deberet, ſuſpicans forte aliā miſiſſe quæ ad ſe nō ſit perlata. Ordo eſt.Ego conſcidi,id eſt, dilaceraui,innocenter,id eſt ſine culpa mea ac epiſtolæ, niſi ſit legendum innocentem, id eſt rem ſic meritam. Illa enim nihil habebat,id eſt ſcriptum continebat,quod non poſſet legi rectè,id eſt decenter & impune, uel,id eſt etiam,in concione,in concilio & cœtu totius populi,& id eſt etiam Arruntius qui eam attulit, aiebat,te mandaſſe ita,id eſt ut ita facerem,& tu adſcripſeras,id eſt ad cætera mādata tua in fine epiſtolæ ſcripſeras, ſup.ita. Verum eſto illud.ſcilicet quòd mandaras,illam à me reſcindi ſine cauſa,& non potius aliam quam nō uiderim,demiror,id eſt multum miror.Nam de,nunc anget,nunc diminuit,nunc contrarium indicat. te nihil ſcripſiſſe poſtea ad me,præſertim rebus tam nouis, id eſt cum res tam nouæ contigerint. ASCEN.

❧EPISTOLAM tuam, quam accepimus ab L. Arruntio. Ante hæc uerba titulus nullus eſt in manu ſcriptis codicibus,quod nos quoq; ſeruauimus.nec noua epiſtola hæc eſt,ſed potius addita ſuperiori. Cum enim iam literas ſcripſiſſet,diemque,quibus dari debebant,adpoſuiſſet,aliud in mentem rediit,quod prætermittere noluit,quemadmodū ſæpe in ſcribēdo fit. Vnde apud nos quoq; pars illa epiſtolæ nomen inde accepit,quòd poſt priora illa iam ſcripta confecta ſit.Ex indice,qui ante ſingulos libros in Mediceo exemplari eſt,hoc præclare etiam intelligi poteſt:cum enim ſingulis epiſtolis tituli addantur,nulli leguntur ante uerba illa, Epiſtolam tuam , quam accepi. Quia tamen nouum hoc erat principium literarum poſt primum illud uerum initium, huius etiam membri primæ uoces adponuntur:ita enim ibi legitur. *P.V.C.

CICERO TREBATIO SAL.
ACCEPI A' TE ALIQVOT EPISTOLAS.
EPISTOLAM TVAM QVAM ACCEPI AB L. ARRVNTIO.

Adde quòd dies adſcripta non eſt,quòd in fine ſuperioris epiſtolæ iam adpoſita erat.

Cicero Trebatio S. D.

VIde quanti apud me ſis, & ſi iure id quidem:non enim amore te vinco. Veruntamen qđ præſertim tibi propè ſubnegaram,nō tribuerē

VIDE. Dicit Cic. quòd id quod fere negaret uel certe non retribueret Trebatio ſi præſens eſſet,tribui abſenti:nam cū Velia in quo oppido Trebatius diligebatur, diſcederet Cice. recordatus Trebatii propter illud oppidum, tranſtulit illud opus in latinum, quod quidem uehementer commendat: dicitque eum non debere mirari, ſi aliqua uidebuntur obſcuriora,quia in qualibet arte neceſſe eſt habere interpretes. Oſtendit tamen eum poſſe multa per ſe conſequi,ſi modo noluerit ſe exercere. Quanti apud me ſis, id eſt quanti te faciam. Id quidem. ſcilicet eſt. Iure. merito. Non uinco te amore. quia par eſt amor noſter. Prope.fere. Subnegarem.aliquo modo negarem. HVBER.

VIDE &c.Dicit Ci. quòd id quod fere negaret,uel certe non tribueret Trebatio,ſi præſens eſſet,tribuit abſenti.Nam cum Velia in quo oppido Trebatius uehementer diligebatur diſcederet Cice. recordatus Trebatii propter illud oppidum,tranſtulit Topica Ariſtotelis in latinum,quod opus ad Trebatiū miſſum uehementer commendat:dicitque eum non debere mirari ſi aliqua uidebuntur obſcuriora,cum in qualibet arte opus ſit interprete & doctore, oſtendit tamen Trebatium poſſe multa conſequi per ſe, ſi modo noluerit ſe exercere. Ordo eſt.Vide.id eſt conſydera.quanti,id eſt quam magnæ æſtimationis tu ſis apud me, & ſi,id eſt quanquam id quidem ſupple ſit iure,id eſt merito tuo,non enim uinco te amore, id eſt nō plus te amo quàm amer à te. Veruntamen quod prope,id eſt quaſi,ſubnegarem,id eſt aliquantulū negarem tibi præſenti. ASCEN.

certe.debere id absenti non potui. Itaq; vt primum Velia nauigare cœpi, institui Topica Aristotelica cõscribere, ab ipsa vrbe cõmonitus amantissima tui. Eum librũ tibi misi Rhegio scriptum, quàm plenissime res illa scribi potuit. Sin tibi quædam videbuntur obscuriora, cogitare debebis, NVLLAM ARTEM Literis sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse. Non longe abieris. num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest? qui quàquam plurimi sunt, *doctorem tamen, lumenque desyderant.

HVBER. CERTE. saltem. Non tribuerem. non concederẽ, non facerem. Non potui non debere tibi absenti.i. non potui facere quin absenti tibi deberem & tribuerem. Alii codices habent solam negationem & delere, ut si non potui delere.i.tollere tibi, sed melius placet prior seolus. Velia.ex Velia:est autem oppidum Lucaniæ. Institui. decreui,proposui. Cõmonitus. in memoriam tui adductos. Eum librum.librũ topicorum ἀπὸ τῶν τόπων.i.à loeis de qnibns in eo opere tractat:non tñ intelligẽdũ est de locis terrarũ,sed locis, artis & ad philosophos pertinentibus. Rhegio. Rhegio oppido Siciliæ:oam aliud est Rhegium Lepidi in Italia nõ longe à Motina. Quàm plenissime.qnàm apertissime. Illa res.quę natnra sui est obscura & difficilis. Obscuriora.aliquantnlũ obseura. Sine interprete.quantũ pertinet ad artes liberales. Sine exercitatione.tam ad liberales, qnã ad mœchanicas: qnoniã utræq; exercitatione indigent. Percipi.intelligi Nõ longe abieris.nõ longe discedas.q.d.exempla petantur. Num.an. Ex libris,scilicet solis,sine interprete,quasi dicat nõ potest intelligi. Desyderãt. scilicet libri iuri ciuilis. Doctorẽ. qui uiua uoce declaret. Lumen. expositionem aliquam & commeotatiunem, quæ aperiat mentem iurisconsultorum,quasi lnmen qnoddam.

*P.V.C. DOCTOREM tamen nnámque desiderant. Non displicet Pauli coniectnra.nam & uestigiis hæret priscæ lectionis,& sententiam idoneam habet.

quanquam tu si attente leges, si sæpius,per te omnia cõsequere, vt certe intelligas:vt vero etiam ipsi tibi loci proposita quæstione occurrant, exercitatione cõsequere. In qua quidem nos te continebimus, si & salui redierimus, & salua ista offenderimus. Vale. V. Calend. Sextiles Rhegio.

HVBER. SI attente si sæpins: duo dixit,qnæ necessaria sunt discere uolenti,ut stndiose attentéq; legat & sępe,neq; enim satis est oculo percurrere, sed mente respicere, neq; semel,sed sæpius. Per te. sine doctore & lumine aliquo. Ipsi loci.tractatur in eo libro de locis artis,ut supra notáuimus. Occnrrant. sint obuii & prompti. Exercitatione. quæ uincit omnia præcepta magistrorum. In qna exercitatione. Cootinebimus te. qnia interdum de his rebns tecum agam. Redierimus. Romam. Ista. res Romanas. Salua. i. integra, in statu suo. Offenderimus.inueoerimus.

ASCEN. CERTE.id est saltem aut quod certum est, non tribuerem, id est non sponte offerrem, tibi præsenti.non potui sup.negare,aut nt aliqui habent noo delere. Alii tamen habent non debere, sed non placet, tibi absenti id. Itaque ut primum,id est cum primum,aut ubi primum,id est statim postquam, cœpi nauigare.i.discedere nauigando,Velia,id est ab eo oppido in qoo Trebatins,ut dictum est,multom diligebatur, institus conscribere.s.latino sermone,Topica Aristotelica.i.libros Aristotelis philosophi nobilissimi de totis locis argumẽtationum,commonitus ab ipsa urbe amantissima tni. Ego misi tibi eum librum.s.topicorum à me tralatorum,scriptum Rhegii.i.in eo oppido,quàm.i.quantum,potuit illa res scribi plenissime. Sin.i.sed si,quædam uidebuntur sup.in eo obscuriora.s.ad intelligendum prima lectione,tu debebis cogitare nullam artem posse percipi literis.i.ex scripto sine interperte & sine aliqua exercitatione. Nou abieris looge à professione tua, ad confirmã dum quod dixi exemplo. Num.i.nonquid ius ciuile uestrum.i.quod uos iurisconsulti profitemini, potest cognosci.i.perfecte disci ex libris,quasi dicat scio qnòd nequaquam:unde addit, qui.s.libri quanqnam sunt plurimi,tamen desyderant doctorem & lumen.i.elucidationem. Quanquam.i.tametsi,tu si liges.s.librum topicorum attente.i.cum accuratione & diligentia,& sup.si leges sæpius, quia quod prima lectione capere non possumus,iterata lectione,non raro consequimur,tu cõsequere,id est obtinebis per te, id est sine interprete aut doctore,certe,ut intelligas omnia:quia perspicacissimo erat ingenio & ex legali sciẽtia ad topica uiam muniuerat. Vero.id est sed,nt etiam qnæstione proposita,scilicet postquam quæstio ae materia aliqua fuerit tibi proposita,ipsi loci oecurrant tibi,sicut eis statim uti possis,consequere sup.id exercitatione,scilicet sola,in qua quidẽ scilicet exercitatioue,nos cõtinebimus te,quia quãdo aderis,quotidie te exercebimus,& quæstiones tibi proponemus ad quos locos congruos applices,si & id est simul redierimus,scilicet Romam,salui,& offenderimns, id est quasi pręter spem inueoerimus,ista,scilicet quę suot nbi nunc es.i.res urbanas,salua,id est non corrupta nee occupata bello cinili, qood iam tunc instare formidabat. Iam enim Trebatius à Gallia redierat, & Romæ agebat,nt sequentes etiam epistolæ indicabunt. Vale Rhegio, id est ex eo oppido. Scribit antem Cicero fere locum è quo,non in qno,& ita in ablatiuo,quinto Calend.Sextiles.

Cicero Trebatio S. D.

AMabilior mihi velia fuit, q̃ te ab ea sensi amari. Sed quid ego dicam te,quem quis non amat? Rufio mediusfidius tuus ita desyderabatur, vt si esset vnus è nobis. Sed ego te non reprehendo, qui illum ad ædificationem tuam traduxeris. Quanquam

HVBER. AMABILIOR. Laudat Ci. Veliam,nt Trebatio magis persuadeat, ne uendat ea quæ Veliæ habebat,quemadmodũ illum facturum sese intellexisse dicit. Deinde more suo iocãs dicit se uidisse librum qnendam Niconis de uoracitate, seque eo delectatum,cum longe aliter sit,quia Ci.semper fuit sibi parcissimus. Velia. nrbs Lucaniæ, nt supra dictum est.
Amabilior Amabilior. magis amore digna. Sed quid dicã te.s.amari. Quem.te. Quis non amat.quasi dicat quilibet. Busius.nel ut alii codices habent Rufius. Traduxeris.transmiseris. Ad ædificationẽ. quã facis, cui nis eum præesse. Vilior.abiectior. Quàm

enim

enim Velia nō est vilior q̄ Lupercal: tamē istuc malo, q̄ hæc oïa. Tu si me audies, quē soles, has paternas possessiones tenebis,

Lupercal

lupercal. locus Romæ sub mōte Palatino, de cuius nominis ratione & deriuatione uide Quintilianum, Varronem, & Seruium in vii. Aeneid. In eo loco fortasse ædificabat domum Trebati. Istuc. uel pronomen sit pro istud. scilicet lupercal, uel aduerbium, & subaudiatur uenire. Quàm hæc omnia. quæ habeo Veliæ. Tu. hoc pronomen in principio huius clausulæ, habet hanc uim, ut ita intelligat Cic. licet malim lupercal quàm hæc omnia, tamen tu consilio meo non uendas has possessiones, quas pater tuus tibi Veliæ reliquit. Si me audies. si parebis consiliis meis.

ASCEN.

AMabilior &c. Laudat Veliam urbem Lucanię, in qua Trebatius domum amœnā habebat, eo ut uidetur animo, ne Trebatius eam uendat. Ordo est. Velia. s. urbs & portus. Vnde Aeneid. vi. Portúsq; require Velinos. fuit mihi amabilior. i. magis amabilis, quòd sensi se amari ab ea. i. ab eius incolis. Sed quid ego dicam te. s. amari ab ea, quem quis non amat? q. d. nemo: & ita non esse mirum si ab ea amatur. Busius, aut, ut alii legunt Rufius, tuus mediusfidius. i. ita mehercules Iouis filius amet, aut deus fidei, ut uerum dico, desyderabatur ita ut si esset unus è nobis. s. qui illic possessiones habemus. Sed ego non reprehendo te. qui traduxeris illum. s. Busium aut Rufium ad ædificationē tuam. Enim. i. quia quanquā Velia non est uilior q̄ lupercal. i. locus ille Romæ sub Palatino monte, tamen ego malo istuc. s. istud ipsum lupercal, quæ hæc omnia. i. quam Veliæ sunt, & ita non reprehendit q̄ ad illius ædificationem traduxerit Busium. Tu si audies me. i. si obedies mihi, quem soles. s. audire, tenebis. i. non uendes has possessiones paternas. i. à patre obtentas, quod sub. scribo.

(nescio quid enim Velienses verebantur) *neque Halethē nobilē amnem relinques, nec Papyrianam domū deseres. *quanquā illa quidē habet lotum, à quo etiam aduenæ teneri solent: quem tamen si excideris, multū prospexeris. Sed in primis opportunū videtur, his præsertim tēporibus, habere perfugiū, primum eorū vrbem, quib⁹ char⁹ sis: deinde etiam tuam domū, tuosq; agros, eaq; remoto salubri, amœnoq; loco: idq; etiā mea īteresse mi Trebati arbitror. Sed valebis, meaq; negocia videbis, meq; Diis iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sexto Fabio Niconis discipulo librum abstuli Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. O medicum suauem, meq; docilem ad hanc disciplinā. Sed Balb⁹ noster me de hoc libro cælauit, te quidē non videtur. Ventus increbescit. Cura vt valeas. XIII. Calen. Sexti. Velia.

HVBER.

Halethes

VEREBANTVR. timebant. Nescio quid de uenditione tuarū possessionū: alii codices habent. Nescio qui. i. quidam Veliētes. Halethem. fluuium Lucaniæ, iuxta quem erāt possessiones Trebatii. Papyrianam. quę olim fuit Papyrii, & adhuc retinebat nomē. Quē. locum. Excideris. patefeceris. uel ut ego puto iocans Ci. ei bene consulit. Dicit enim si excideris. i. si deieceris uel dirueris, ab eo quod est excido, ut illud Virgil. Et negat excisam uitā producere Troia. Multū prospexeris. usus est uerbo ambiguo: nam significat & uidere, & prouidere: tamen autē intelligit multū. praeuideris. magnum tibi commodum feceris, quia dixit aduenas ab eo loco teneri. i. eo loco delectari, qui erant ei magnæ impensæ, ideo per iocum cōsulit ut eum diruat ad commodum suum. Præsertim his temporibus. i. talibus temporibus, quibus multa tristitia uidetur imminere. Tuam domo qua sine respectu possis esse, si aliquid accidat. Salubri. sano. Interesse mea. ut possim interdum tecum esse, si opus fuerit, & istis commodis frui. Diis iuuantibus. diis concedentibus & fauentibus. Abstuli. extorsi, & cum difficultate habui. Νίκωνος. Niconis. περὶ πολυφαγίας. uoracitate, & multa cōmestione. O medicum suauem. i. facetum & iocundum, qui præceperit uoracitatem. Docilem. attentum. Cælauit me. nihil mihi dixit, cum sciret iam esse scriptum. Te nō uidetur. s. cælasse. Ventus increbrescit. i. fœlix est, & me uocat: erat. n. Cic. scripta epistola nauigatur⁹ ex Velia, ideo dixit uētus increbrescit. q. d. iam nauigaturus sum. Virg. Crebrescunt optatæ auræ.

ASCEN.

ENIM. i. quia. Velienses uerebantur nescio quod. s. quod audierint te uelle alienare, neq; relinques alecem ab alex alecis, ut Strabo legit, ut Halethem ab hales, ut Theocritus, amnem nobilem iuxta domū tuam, nec deseres domū Papyrianam. i. quæ olim Papyrii fuit, quāquā illa. s. domus, quidē. i. certe, habet locū, à quo aduenę solent teneri. i. immorari delectatione capti, aut insidiis, quē. s. locum, aut periculosum aut delectabilē, si excideris. i. dirueris, prospexeris. i. porro inspexeris è domo tua multū, aut cōsulueris utilitati tuæ, si periculū dempseris. Sed uidetur opportunum in primis. i. pręcipue: præsertim his temporibus periculosis, aut propter seditiones aut propter pestes, habere profugiū. i. locum ad quem confugias, primum urbem eorum quibus sit charus, deinde etiam domum tuam, & agros tuos, habere ea, loco remoto. s. à strepitu populari aut ab urbe, salubri & amœno, & arbitror ô mi Trebati id. s. te tenere eas possessiones, interesse. i. in re & utilitate esse, etiā mea, ut. s. tecum habeā confugiū. Sed tu ualebis, & uidebis mea negocia, & expectabis me ante brumam. i. solstitiū hyemale, quo dies sunt breuissimi, diis iuuantibus. s. me, sine quo adiecto quicquā de se polliceri turpe sit christiano homini, cum ethnicus id adiiciat. Ego abstuli à Sexto Fabio discipulo Niconis librum. Niconos. i. Niconis. peri. i. de, polyphagias. i. multa comestione. O medicum. s. Niconem suauem, & me docilem ad hanc disciplinam. s. multæ comestionis, quo dicto potius Trebatium taxat q̄ se. Sed Balbus noster. s. amicus celauit me de hoc libro. i. nullam mihi mentionem fecit, quidem. i. certe, non uidetur sup. celasse te, de hoc libro. q. d. tu eius disciplinam egregie calles. Ventus. s. auster aut alios, ueneri cibis onusto perniciosus, increbrescit, id est fit crebrior. cura ut ualeas, Velia, id est ex ea urbe. XIII. Calendas Sextilis, id est quæ nunc Augusti sunt.

NEQVE Halethem nobilem amnem. Helethem legi debet, huius fluuii mētionem fecit libro. xvi. epistolarum ad Att. his uerbis: Erat enim cum suis nauibus apud Haletbē fluuiū citra Veliam: quo in loco nostrū illud exemplar Helethē habet. Strabo in initio vi. libri ubi de omni illa ora agit, plures sentētias adducit, unde Velia à Græcis Helea appellata esse possit, nonnullósq; tradit ab Helethe fluuio ei nomen inditum uoluisse. Stephanus inde nomē illum accepisse affirmat. hæc ipsius uerba sunt: [illegible]

*PETRI VICTO. CASTI. QVANQVAM illa qnidem habet lotum, à quo etiam aduenę teneri solent: quem tamen. Hæc est in Mediceo scriptura: quòd si aliquid in ea mendi est, ea parte est, quòd non eo generę Lotum appellat, quo alię arbores appellari consueuerunt, & quo hanc ipsam Vergilius in Culice appellauit:

_inter quas erat impia Lotos
Impia, quæ socios Ithaci mœrentis abegit.

Quàm nefarium facinus lucum (dicatam alicui Deorum syluam) cædere ueteres existimarent, necesse non est docere: pleni sunt huius rei omnes poetarum libri. Dionis tamen accurati historici testimonium adducemus, quod etiam utile esse poterit, quia sermo est de Turullio, cuius mentionem fecit in Episto. ad Ciceronem C. Cassius his uerbis: Sequebatur classis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber compararat, cui Turullius Quæstor præerat. Erat Turullius ex interfectoribus Iulii Cæsaris, qui in Asiam in Antonii amicitiam uenerat, & cum in multis rebus impigrè adiuuerat: quem tamen ille rebus male gestis prodidit Augusto Cæsari, ut ea ratione (si posset) sibi illum placaret. Ilico autem Turullius trucidatus est: & cum in insula Co. supplicio affectus esset, uisum est hoc non sine consilio ac uoluntate Deorum factum esse: nam nō multo ante ille ad classem ædificandam Aesculapii lucum ibi inciderat, & ex ea materia naues fabricauerat. Verba Dionis [illegible]

HVBER. SILII. Silius quidam amicus Cice. habebat litem de hæreditate quadam, cum Cic. hac epistola cōmendat Trebatio, rogátque ut ad eum ultro ueniat, eique polliceatur operā suam. Docui. plane aperui. Sponsionem. obligatoriam promissionem. Videri tibi. te existimare, tuam esse sententiam. Si bonorum. ponit uerba de quibus erat lis, & erat futura spōsio. Prætor. ad prætorem enim pertinebat dare & bonorum possessionem, & possessionem bonorum. Hæc enim inter se & secundū iurisconsultos differūt, quia

Bonorum possessio. Possessio bonorum.

bonorum possessio est iuris. Possessio uero bonorum est facti. Ex edicto. i. ex constituto prætorio. Negare aiebat. sensus est. aiebat Silius quòd Seruius Sulpitius dicebat illud testamentum esse nullum, quod esset factum ab eo qui non habuisset factionem testamenti. i. qui iure non potuisset facere testamentum. Tredecim autem sunt casus secundum iurisconsultos, quibus non licet facere testamentum, quos qui uelit uidere, legat instituta in titulo quibus non est permissum facere testamentum: & in glosa Acursii eiusdem tituli. Eas esse tabulas testamenti, id est eas tabulas habere uim testamenti.

HVBER. FACTIONEM. potestatem faciendi. Vltro. non rogatus ab eo. Pollicitus eris. operam & consilium tuum. Cumprimum. subito.

ASCEN. SILII cau. &c. Cōmendat Silii amici cōmunis causam Trebatio, dicēs. Ego docui te causam Silii. i. quid iuris haberet. Is. s. Silius postea apud me, cum dicerē ei uideri tibi. i. φ uideretur tibi nos posse facere illam sponsionem. s. quā uolebat facere sine periculo, si Cępio prætor dedit mihi ex edicto suo bonorum possessionem, quę iuris est, cum possessio bonorum sit facti: unde præposuit genitiuum bonorum. Turpiliæ. s. mulieris testantis. aiebat. s. Silius, Seruium. s. Sulpitium iurisperitissimum, negare eas tabulas esse testamenti. i. habere uim legitimę legationis, quas is instituisset, qui non habuerit factionem, id est ius faciendi testamenti, & aiebat, scilicet Offilium. i. iurisperitum, dicere hoc negabat se locutum sup. esse tecum, & rogauit me, ut commendarem tibi se & causam suam. Nec ò mi Testa. s. T. Trebati, quisquam est melior uir nec amicior mihi Silio, te tamen excepto. Feceris igitur mihi gratissimum si ueneris ultro. i. nō requisitus ab eo ad eum, & pollicitus fueris ei, sup. operá, aut consilium tuum, sed quamprimum, id est statim, si amas me, ego rogo uehementer etiam atque etiam hoc. Vale.

Cicero Trebatio. S. D.

SIlii causam te docui. is postea fuit apud me, cū ei dicerem, tibi videri spōsionem illam nos sine periculo facere posse. Si bonorum Turpiliæ possessioné Quin. Cæpio Prætor ex edicto suo mihi dedit, negare aiebat Seruium, tabulas testamenti esse eas, quas instituisset is, qui factionem testamenti non habuerit: hoc idem Offilium dicere. tecum se locutum negabat: meq; rogauit, vt se & causam suá tibi cómendarem. Nec vir melior mi Testa, nec mihi amicior P. Silio quisquá est, te tamen excepto. Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum vltro veneris, eiq; pollicitus eris: sed si amas, quamprimú: hoc te vehementer etiá atq; etiá rogo. Vale.

HVBER. ILLVSERAS. Cum cœnasset Ci. apud Trebatiū, proposuerat hoc dubium, utrū qui esset institutus hęres ab aliquo haberet actionē furti, quod fuisset factum, antequam ipse esset institutus hæres, negauerat Trebatius, & dixerat neminem id sentire, contra cuius opinionem affert Ci. sententias quorundam iurisconsultorum. Illuseras. deriseras, contēpseras, quasi uel ignarum iuris, uel ebrium. Inter scyphos. inter cyathos, id est in cōuiuio. Factū antea. de bonis eius, à quo esset institutus hæres. Bene potus. uino plenus. Id caput. eum titulum, id capitulum. Notaui, signaui. Neminem sen. neminem sententia sua & opinione sua tenuisse. Sextum Helium, M. Maniliū, hęc omnia sunt nomina iurisconsultorū. Scæuolæ. qui tenet senten-

Cicero Trebatio S. D.

ILluseras heri inter scyphos, quòd dixeram controuersiá esse, possétne hæres, quod furtum antea factum esset, furti recte agere. Itaq; etsi domum bene potus, seróque redieram, tamen id caput, vbi hæc

controuersia

controuersia est, notaui & descriptum tibi misi, vt scires id quod tu neminem sensisse dicebas, Sextum Helium, Marcum Manilium, Marcum Brutum sensisse. Ego tamen Scæuolæ & Testæ assentior. Vale.

tiam tuam. Testæ, i. tibi, nam Treba. etiam Testa dicebatur, ut præcedenti epistola patet, & superioribus epistolis alio loco.

ASCEN.

ILluseras & c. Cum cœnasset Ci. apud Trebatium, proposuerat ei hoc dubium, utrum qui esset institutus hæres ab aliquo haberet actionem furti, quod fuisset factum antequam ipse esset institutus hæres: ad quod Trebatius negatiue respondit, addiditque neminem iurisconsultorum id sentire, contra cuius opinionem affert nunc Cice. sententias quorundam iurisconsultorum. Ordo est. Illuseras. i. irriseras, heri inter scyphos. i. pocula, hoc est inter potandum, quod dixeram esse controuersiam. i. rem dubiam, & ad utranque partem probabilem, ne. i. an, hæres posset agere recte furti. i. aliquem furti accusare in iudicio, quod furtum esset factum antea, scilicet quam hæres institutus esset. Itaque & si redieram domum bene. i. multum potus. i. potu oppletus, & sero. i. tarde, quando notaui id caput ubi hæc controuersia. i. disputatio, & misi tibi descriptum, ut scires Sextum Helium. M. Manilium. M. Brutum sensisse id quod tu dicebas neminem sensisse. Ego tamen assentior Scæuolæ & Testæ. i. Trebatio, quia contra sentiunt. Vale.

Cicero. M. Fabio Gallo S.D.

TAntum ex Arpinati veneram, cum mihi à te literæ redditæ sunt: ab eodemque accepi Auiani literas, in quibus hoc inerat liberalissimũ, nomina se facturum, cum uenisset, qua ego vellem die. Fac quæso, qui ego sum, esse te. est ne aut tui pudoris, aut nostri, primum rogare de die: deinde plus annua postulare? Sed essent mi Galle omnia facilia, si & ea mercatus esses, quæ ego desyderabam, & ad eam summam, quã volueram. Attamen isthæc ipsa, quæ te emisse scribis, non solum rata mihi erunt, sed etiam grata. plane enim intelligo, te non modo studio, sed etiam amore vsum, quæ te delectarint hominem (vt ego semp iudicaui) in oĩ iudicio elegãtissimum, quæq; me digna putaris, coemisse. Sed velim maneat Damasippus in sententia: prorsus enim ex istis emptionibus nullam desydero. Tu autem ignarus instituti mei, quanti ego genus omnino signorum omnium non estimo, tanti ista quatuor, aut quinque sumpsisti. Bacchas istas cum musis Metelli comparas:

HVBER.

TAntum. Cum instituisset Cice. ornare bybliothecam suam aliquibus imaginibus, mandarat Fabio Gallo amico, ut eas sibi emeret: ille uero emit bacchas, hoc est baccharum imagines, quas Cice. ostendit professioni suæ non conuenire, quia potius conueniunt iis qui uino & ebrietate delectantur: deinde dicit se cupere exornare etiam porticum quandam picturis, quibus maxime fatetur se delectari. Postremo quia Gallus erat empturus domum iuxta Cice. ædes ostendit quantam operam dederit, ut fieret, deinde quàm gratum sibi futurum sit, q eam domum habeat. Ex Arpinati. i. ex agro. Arpinati absolute posuit & substantiue, ut si dicam ueni ex Mediolanensi, subauditur agro. Arpinum autem Volscorum oppidum, unde Cice. oriundus fuit. Tantum. solummodo, proxime tunc. Ab eo scilicet qui reddidit mihi literas tuas. Liberalissimum. plenum liberalitatis. Se fa. no. i. debita: nam nomen ut supra alio loco diximus significat & debitum & debitorem, de quibus autem rebus essent hæc nomina, utrum de signis an de aliis rebus ambiguũ est, puto tamen de signis quantum ex hoc textu coniicimus. Arpinum Nomen

Fac te esse, qui sum, eum. i. finge te esse me pone te loco mei. Est ne. t. p. tuæ modestiæ & uerecundiæ. q. d. non. Rogare de die. i. rogare ut detur nobis spacium, aut terminus aliquis ad soluendum. Plus annua. s. die. i. postulare terminum ultra annum. Ad eã summam. ad eam quantitatem. Rata firma, accepta. Studio, diligentia. Coemisse. intelligo. Damasippus ut coniicio fecerat ea signa, & se acquieturum honesto pretio, aut recepturum signa sua promiserat. In sententia. in proposito aut accipiendi honesti pretii, aut recipiendi signa sua. Instituti. uoluntatis, propositi. Sumpsisti. emisti. Genus. om. signo. i. signa & statuas cuiuslibet generis. Bacchas. scripserat Gallus ista signa Baccharum, quæ emerat, non minus esse pulchra q̃ musarum signa quæ emerat Metellus. Itaque Cice. dicit nullam esse comparationem, neq; signa baccharum suæ bybliothecæ conuenire.

TANtum & c. Cum instituisset Ci. ornare bybliothecam suam imaginibus, mandarat Fabio Gallo amico suo ut eas sibi emeret: ille octo emit Bacchas, Ascensius

hoc est baccharum Bacchi sacerdotularum imagines, quas Cice. ostendit professioni suæ non cõuenire, quia potius conueniant iis, qui uino & ebrietate oblectantur. Deinde dicit se uelle exornare porticum picturis. Postremo quia Gallus erat empturus domum iuxta Cice. ædes, ostendit quantam operam dederit ut id fieret, deinde quàm gratũ sibi futurum sit q eam domum Gallus habeat. Ordo est. Ego tantum. i. solummodo ueneram ex Arpinati. s. agro, cum literæ redditæ sunt mihi à te. s. missæ, & accepi ab eodem. s. tabellario literas Auianas, in quibus hoc erat liberalissimum se facturum nomina. i. debitores inscriptis nominibus eorum in libro debitorum, aut debita, hoc est se redditurum mihi pecuniam, cũ. i. postquam uenisset, qua die ego uellem. Quæso fac. i. finge, te esse supple eum qui ego sum, est ne pudoris tui aut nostri primum rogare de die. i. ut credatur nobis usque ad certum diem. Deinde postulare sup. diem. i. dilationem, plus. i. longiorem, annua. s. die. i. quæ post annum uenerit. Sed ô mi Galle omnia essent facilia, si & i. simul mercatus esses ea. s. signa,

quæ

quæ ego desyderabam,& ad eam summam quam uolueram,quasi dicat se eam posse præsenti pecunia solue-re. Attamen.i.licet,alia quàm desyderabam e meris,tamen ista ipsa,quę scribis te emisse:erunt mihi non solũ rata.i.approbata.q.d.nolim rescindere quod per te factum est,sed etiam grata .i.utilia & accepta.Intelligo.n. plane te usum non modo.i.non solum , studio.i.diligenti mihi obsequendi conatu , sed etiam amore,emisse quæ delectant te,hominem,ut ego iudicaui semper elegantissimum .i.curiosissimum & politissimum in omni iudicio,quæque.i.& quæ , putaris pro putaueris,digna me.i.statu meo & dignitate mea. Sed uelim sup.ut Damasippus qui eadem signa redimere aut recipere si Cice. non placerent , promisit, maneat in sententia .i.proposito.Ego enim nullam prorsus.i.omnino,desydero ex omnibus istis emptionibus.i.ex omnibus quæ emisti mihi. Tu autem ignarus instituti .i.moris & propositi mei : quia tu sumpsisti .i.accepisti, mihi per soluenda certa die , ista quatuor aut quinque sup.signa,tanti.i.tam caro pretio,quanti.i.quam magno pretio ego non æstimo,i.appretior omnino,genus omnium signorum. Tu comparas istas, scilicet quas emisti Bacchas.i. imagines Bacchi sacerdotum.& comparas sup.eas musis Metelli.i.imagines , aut signa musarum, quæ Metellus comparauerat sibi.

quid simile? Primum ipsas ego musas nũquam tanti pntassem: atque id fecissem musis omnibus approbátibus. sed tamen erat aptum bybliothecæ, studiisque nostris congruens. Bacchis vero ubi est apud me locus? At pulchellæ sunt. noui optime, & sæpe vidi. nominatim tibi signa mihi nota mandassem, si probassem. Ea enim signa ego emere soleo, quæ ad similitudinem gymnasiorum exornent mihi in palæstra locum. Martis vero signum quo mihi pacis authóri? Gaudeo nullum Saturni signum fuisse. hæc enim duo signa putarem mihi æs alienum attulisse. Mercurii mallem aliquod fuisset:* fœlicius puto cum Auiano transigere possemus. Quod tibi destinaras trapezophoron: si te delectat, habebis. sin autem sententiam mutasti, ego habebo. scilicet ista quidem summa næ ego multo libentius emerim diuersorium Tarracinæ, ne semper hospiti molestus sim, omnino liberti mei video esse culpam, cui plane res certas mandaram: itemque Iunii, quẽ puto tibi notum esse Auiani familiarem.

HVBER. QVID si.q.d.nihil tanti, quanti constiterunt bacchæ.Apptobantibus.affirmantibus sententiam meã.

Sed tamen erit aptum bybliothecæ.s. habere musas quæ conueniunt professoribus literarum. Vbi est locus apud me,quasi dicat nusquam,cum bacchis cõueniat ebriosis,& ego sim modestissimus & parcissimus uini, hoc autem Cice. quadam stomachatione dixit. At pulchellæ,scilicet sunt: est obiectio ex parte Galli. Noui.scio scilicet esse pulchellas. Nominatim . per nomina. Ad similitudinem gymnasiorum sicut in gymnasiis solet fieri,ubi ponuntur signa secundum professionem exercitii. Iuuc. Quamquam plena omnia gypso Chrysippi inuenias:nam perfectissimus horum est.Siquis Aristotelem similem uel Pitacon emit,& c. In palestra.in bybliotheca : translatiue posuit.Martis.scripserat Gallus se noluisse emere signum Martis,quod quidem Cic.dicit sibi nõ

Mars conuenire:quia Mars de9 est belli,ipse uero author pacis. Quomodo mihi.subaudi,cõuenit,quasi dicat nullo modo. Saturni.est enim tristis deus & dam-

Saturnus nosus. Persius . Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus una.Iune.Hæc tamen ignorat quod sidus triste minet Saturni.& Maro nẽ,Frigida Saturni sese quo stella receptet.Hæc duo signa.& Martis & Saturni.Attulisse mihi ęs alienũ.i.attulisse mihi debitũ pecuniæ Aliqd.signũ Mercurii.q est deus lucrorũ.Oui. v.Fastorũ.Te quicunq; suas profitetur uẽdere merces.Thure dato tribuas,ut sibi lucra rogat.& post aliquot uersus. Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro, & c.Idem etiam sentit Hora.in sermonibus. Cum Auiano.de nominibus quæ se facturum dixit. Transigere.conuenire , concordare , quia darem ei pecunias,neque peterem terminum ad soluendum.

Trapezophoron. alii exponunt mensiferum à de-

Trapezophoron nuatione græca,sed quid sit,neque intelligunt,neq; alius declaraut:alii dicunt esse uas,quod cacabum siue celdare appellant:re autem uera signum erat sacerdotis cuiusdam huius nominis,qui cum alio Cosmo nomie omnia sacra Mineruæ administrabat, author

Næ Suidas. Næ.i.certe. Terracine.apud Terracinum:aduerbialiter ponitur:est autem urbs Circæo proxima,

Terrachinæ Trachina ante Trachina.i.aspera uocata. Hospitii,apud quem sæpius diuerto. Molestus.grauis,odiosus.Esse culpam. ꝙ nondum emerim diuersorium Terracine. Item Iunii.s.culpam esse uideo.

*P.V.C. FELICIVS puto,cum auiano transigere possemus. Coniectura ductus arbitror legendum esse FACILIVS.plura hoc mihi persuadent, & ꝙ usitata peruersio est : multis enim locis has uoces cõfuderunt librarii, ut ubi FELICIOR legendum esset,FACILIOR legeretur: & contrà ubi FACILIOR, FELICIOR.præterea suprà inquit,sed essent mi Galle omnia facilia.Sensus denique totus elegantior , & uerior: nulla enim felicitas in hoc negotio reperiri poterat : sed cupiebat Cicero inuenire, quem illa capere,& delectare possent:sperabatque si illa,quæ paulo ante exposuit, Fabius emisset,facilius inuenturum fuisse,qui se omni iactura,molestiaque liberarent.

HVBER. Exedria EXedria.sedile.codex quidam uetustissimus habebat ex hedria , quod sic intelligemus , uideo esse culpam Iunii familiaris Auiani ex hedria .i.qui esset hedriaticus, sed magis probo superiorem sententiam.

Instituta.inchoata. Tabellis.pictis. Istiusmodi generis.i.tale.utputa pictura uel scriptura . Ista.talia.s. scilicet tabellæ pictæ. Quando accersantur. quando atrahantur & ducantur ad me. Quo genere uectu-

Exedria quædam mihi noua sunt instituta * in porticula Tusculani : ea volebam tabellis ornare . etenim si quid generis istiusmodi me delectat, pictura delectat.

ræ.

Sed tamen si ista mihi sunt habenda, certiorem velim me facias, vbi sint, quando accersantur, quo genere vecturæ. Si,n. Damasippus in sententia non manebit, aliquem pseudo Damasippum, vel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo scribis iterum, iam id ego proficiscens

ræ.qua conditione.s.naui, an curru, an aliquo iumento. Damasippus de quo supra etiam mentionem fecit. Pseudo.fallacem.est autem nomen commune trium generum, & inuariabile per mutationes casuum. Cum iactura.cum damno meo. De domo.quã es empturus hic. Proficiscens.discedens Roma. Pseudo

QVID simile sup.est inter ipsas, quasi dicat nihil, quod & sequentibus probat. Primum ergo nunquã putassem ipsas musas.i.musarum imagines.s. quanti emisti Bacchas longe uiliores, atque fecissem id omnibus musis approbantibus, cum.s.uerum sit, sed tamen sup.habere musas, erat aptum bybliothecæ, & congruens studiis nostris. Vero pro sed, ubi est locus Bacchis.i.sacerdotibus Bacchi apud me quasi dicat nusquam. At.i.sed sup.Bacchæ sunt pulchellæ.i.aliquantulum pulchræ.ego noui optime, & uidi sup.eas sæpe si probassem.s.emptionem, mandassem tibi nominatim.i.per propria nomina signa nota mihi. Ego enim soleo emere ea signa, quæ exornẽt mihi locum in palęstra.i.exercitatorio meo, hoc est in bybliotheca mea, ad similitudinem gymnasiorum.i.locorum exercitationis publicæ, siue literariæ, siue alterius. Vero.i.sed, quo.i.ad quid, aut ad quem usum, signum Martis sup.est, aut sit mihi authori pacis.i.cum Mars sit deus belli, ego autem semper amator pacis. Gaudeo nullum signũ Saturni sup.fuisse inter ea quæ emisti. Ego enim putarem hæc duo signa.s.Martis & Saturni, attulisse æs alienum.s.debitum, aut quia Martis & Saturni planetarum ea uis est, aut ꝙ per bellum cui Mars præest pecuniæ sæpe exhauriuntur, & Saturnus tanquam senex & auarus ærarium publicum in æde sua conseruet. Mallem aliquod sup.signum Mercurii.s.dei mercationum, reconciliationum, facundiæ, factorũ & c.fuisset, puto sup. ꝙ propter Mercurium possemus transigere.i.pacisci, cum Auiano fœlicius.i.cum minore damno. Tu habebis Trapezophoron.i.signum cuiusdam sacerdotis, qui cum alio sacerdote nomine Cosmo omnia sacra Mineruæ administrabat, authore Suida: dicitur autem quasi mensifer.i.mensam nummulariorum ferens, quod .s.signum tibi destinaras.i.animo adiudicaueras tibi. Sin autem.i.sed si mutasti sententiam.i.si nõ amplius petis ego habebo sup.ipsum. Scilicet.i.ut scire licet.ista quidem summa sup.est.i.præcipua sententia, ne.i.certe, ego emerim libentius multo diuersorium.i.hospitium aut ædes ad quas ab itinere me diuertam, Tarracinæ.i.apud Terracidam urbem iuxta Circeum, ne sim semper molestus hospiti.s.meo ad quem frequenter accedere solebat iure hospitalitatis non mercede apud eum uicturus. Nam tunc paucæ erant cauponæ murenariæ aut diuersoria omnibus pretio patentia. Ego uideo culpam sup.aliquã esse omnino liberti mei, cui mandaram plane.i.aperte res certas, hoc est ut aut cunctanter domum emeret, aut res certas quas tu mihi emeres: itemque.i.& consimiliter uideo culpam esse Iunii, quem familiarem Auiani.i.cũ sit familiaris Auiani, ego puto esse notum tibi. Quædam noua sunt instituta.i.incœpta mihi exedria.i.in sedili, aut loco ad sedendũ, i porticula.i.parua porticu, Tusculani.i.uillę Tusculanę: dici posset quędã exhedra nisi exhedra fœmininũ sit. ego uolebã ornare, tabellis.s.depictis, ea uidelicet noua. Etenim si quid istiusmodi generis, quod ad ornatum pertinet, delectat sup.me, pictura delectat. Sed tamen si ista.s.signa quæ emisti, sunt habenda mihi.i.si debebo ea habere, uelim sup. facias me certiorem ubi sint. Quando accersantur.i.afferantur, & quo genere uecturæ. Si enim Damasippus nõ manebit in sententia, quia dicebat se ea uelle retinere, nos reperiemus aliquẽ pseudo.i.falsum, Damasippum.i.qui ea signa recipiet, uel.i.etiam, cum iactura.i.damno rei nostræ, quia minoris illi uendemus q̃ nobis constent. Quod scribis iterum ad me de domo.s.tibi emenda, aut potius conducẽda, ego iam proficiscens. ASCEN.

IN porticula Tusculani, ea uolebam tabellis ornare. Porticulas appellat, quas Greci [illegible]: illas autem partes domus tabulis pictis ueteres ornabant, quod ex Diogene quoque Laërtio intelligitur, apud quem Theophrasti doctissimi hominis elegantissimique omnium philosophorum in testamento ipsius hæc uerba sunt: [illegible]. In inferiore igitur porticu Græcus homo, & ipse tabulas collocari mandauit, sed in quibus terræ ambiens descripti essent, non aliquid quod posset coloribus aut artificio magistri delectare. *PETRI VICTO. CASTI.

mandaram meæ Tulliæ. Ea enim ipsa hora acceperam tuas literas, egeram etiam cum tuo Nicia, quod is vtitur, vt scis familiariter Cassio. Vt redii autem, prius q̃ tuas legi has proximas literas, quæsiui de mea Tullia, quid egisset: per Licinium se egisse dicebat. Sed opinor Cassium vti non ita multum sorore. eam porro negare se audere, cum vir abesset, (est enim profectus in Hispaniam Dexius) illo & absente & insciente migrare.

MANdaram. dederam negociũ. Meæ Tulliæ. filiæ meæ. Quęsiui, interrogaui. De mea Tullia.i.à mea Tullia. Egisse per Licinium.s.se usam esse Licinio ad hanc rem, & per eum tractasse Cassium.is frater erat uxoris eius, qui erat uenditurus domum, neque enĩ probo, quidam dicunt Cassium nomen proprium mulieris declinatum sicut Glycerium. Eam sororem. Illo.Cassio. Primum.duas adducit causas, quibus ostendit plurimo æstimatam consuetudinem eius uitæ à Fabio Gallo. Sed plane mecum.quia ita est contigua domui meæ, quod non modo erimus uicini, sed pene in eadem domo. Deinde.secunda causa. HVBER.

Migrare, discedere, ut ad hanc domum uenias.

Sed ne uiuam.i.moriar: est autem iurantis. Experiar.tentabo, ut habeas hanc domum. Quid intersit mea.&c.q̃tum utilitatis, & mihi & utrique nostrũ hæc res sit allatura.

MANDARAM id Tulliæ meæ.s.filiæ. Ego enim acceperam literas tuas ea ipsa hora.s.qua proficiscebatur. Egeram etiam cum Nicia tuo.s.liberto aut amico, ꝙ.i.quia, is scilicet. Nicia, utitur familiariter Cassio, ut scis. Autem.i.sed, ut.i.postquam redii, prius quàm legi has literas tuas proximas, quęsiui de te. Tullia mea, scilicet filia, quid egisset.s.de negocio tuo, dicebat se egisse ASCEN.

egiſſe per Licinium. Sed opinor Caſſium.ſ.familiarem Niciæ,non uti ita multum ſorore ſcilicet ſua, aut tua. Res inter eos nota,nobis propterea obſcurior eſt. Porro.i.ſed,ea ſcilicet ſoror,negare.i.negabat,audere ſe cũ uir abeſſet. Dexius enim uir.i.maritus eius profectus eſt in Hiſpaniam, migrare, immutare habitationem. ſcilicet uiro,& abſente & inſciente.

HVBER. GRAtiſsimum eſt mihi conſuetudinem uitæ uictuſque noſtri,æſtimatam ſup.eſſe, à te tanti. Primũ ut ſumeres eam domum.i.tam uicinam domui meæ, ut non modo poſſes habitare prope me, ſed plane.i. omnino mecum, quia frequenter una ſint futuri,de inde ut feſtines tantopere migrare.i.mutare habitationem, & immigrare in eam domum.ſed ne uiuam .i.nolim ne uiuam,ſi concedo tibi , ut tu ſis cupidior eius rei ſcilicet ut mecum aut prope me habites, quàm ego ſum. Itaque ego experiar.i.tentabo,omnia.i.quæ ad hoc conducere poterunt. Enim id eſt quia,ego uideo.i.cognoſco,quid interſit mea.i.quãtum ſit mihi utile , & quid interſit utriuſque noſtrũ .i.quid utilitatis utrique afferat. Ego ſi quid egero.ſ.de ea re,faciam ut ſciàs. Tu &.i.pariter,reſcribes ad omnia,& facies me certiorem , ſi uidebitur.ſ. utile futurum , quàndu expectem.i.expectate debeam te. Vale.

Eſt mihi gratiſsimum tanti à te æſtimatam conſuetudinem vitæ , victuſque noſtri:primum vt eam domum ſumeres , vt non modo prope me , ſed plane mecum habitare poſſes:deinde vt migrare tanto pere feſtines.ſed ne viuam, ſi tibi concedo,vt eius rei tu cupidior ſis, quam ego ſum. Itaque omnia experiar. Video enim quid mea interſit , quid vtriuſque noſtrum : ſiquid egero , faciam vt ſcias. Tu & ad omnia reſcribes , & quando te expectem,facies me,ſi tibi videbitur,certiorem. Vale.

M.T.C. M.Fabio Gallo S.D.

AMoris quidé tui , quoquo me verti , veſtigia,vel proxime de Tigellio.ſenſi enim ex literis tuis valde te laboraſſe. Amo igitur voluntatem . Sed pauca de re: * citius(opinor) olim, NON omnibus dormio: ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. & ſi quæ eſt hæc ſeruitus, olim cum regnare exiſtimabamur,non tam ab vllis,quàm hoc tempore obſeruor à familiarisſimis Cæſaris omnibus , præter iſtum . Id ego in lucris pono non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua :

HVBER. AMoris.Conqueritur Cic.de leuitate Tigellii Sardi cãtoris& muſici,de quo Hora.in ſer.mentionem fecit.Is enim commotus fuerat in Cic.ꝙ quo die eius operam exegiſſet in iudicio,dixiſſet Cice.ſe præſtare non poſſe, quia neceſſe fuiſſet ei ire in conſilium pro P.Seruio , quocunque autem alio die uoluiſſet ſe præſtaturum,quare Tigel. diſceſſit à Cice.iratiſsimus. Deinde in fine epiſtolæ petit Cice. à Gallo librum quendam,quem ipſe Gallus de Catone ſcripſerat. Veſtigia.ſigna, ſubaudi uideo. Quoquo me uerti.i.quacunque parte me uerti , quocunque aſpexi. Vel,etiam. Proxime.nuperrime.De Tigel.id eſt in cauſa Tigel.ſ.uidi ueſtigia amoris tui. pauca.ſ.dicam. Citius op.deeſt uel dicendũ fuit , uel aliquid tale. Non dormio omni.i.non nego omnibus operam meam.Non ſer.omnibus.i.non expono me omnium arbitrio. Quæ eſt hæc ſcilicet quaſi dicat parua aut nulla. .Olim,libera ciuitate,& repu. nondũ à Cæ.oppreſſa. Regnare.obtinere principatum. Non tam ab ul.ſ.obſeruabar,quàm obſeruor .i.honoror. Præter iſtum.excepto iſto Tigellio Sardu.Iſtum autem ad contemptum dictum eſt. Fuit autem ut ſcribit Actun gratiſsimus Cæſa. Id in lucris pono,id eſt exiſtimo mihi eſſe magnum lucrum habere inimicum hunc Tigellium maledicum & peſtilentem,ſicut patria ſua.Sardinia autem à Sardo Her- Sardinia culis filio dicta eſt,authore Solino,duab⁹ rebus maxime peſtilens. Soli fuga ſerpente pe texigno , & herba Sardonia,quę in defluis fontanis prouenit,largius eſto,ea ſi edulio fuerit neſcientibus neruos contrahit.Deducit ora rictu,ut quę mortem oppetunt intereant facie ridentium,unde in prouerbio extat,riſus Sardonius,ut in ſequenti epiſtola uidebimus. Non ferre. non tollerare non habere amicum,ſed dixit ferre,quaſi cum moleſtia & tædio.

ASCEN. AMoris &c.Conqueritur de leuitate Tigellii Sardi cantoris & muſici, de quo Hora.libro pri.ſermonum. Omnibus hoc uitiũ cantoribus,inter amicos, Vt nunquam inducant animos cantare rogati. Iniuſſi nunquã deſiſtant, Sardus habebat ille Tigellus hoc &c. petit deinde librum quem Gallus de Catone ſcripſerat. Ordo eſt. Ego perſpexi quoquo , id eſt quocunque uerti me,quidem id eſt certe, ueſtigia amoris tui,uel, id eſt etiam,proxime de Tigellio,id eſt in eo quod egiſti pro me de Tigellio. Senſi enim ex literis tuis te laboraſſe ualde. Igitur amo uoluntatem,ſcilicet tuam, licet parum effeciſti,ſed ſup.loquar pauca de re,id eſt de negocio,quod mihi cum illo eſt, opinor citius ſupple quàm credat cogendum quod iuſtum eſt facere. Olim nõ omnibus dormio, aliis placet eſſe uerbum Cice. ut ſubaudiatur particula ut, ſic.ut mi Galle ego olim , id eſt iam à multo tempore,non dormio omnibus,id eſt non nego omnibus operam meam, ſic non ſeruio omnibus.quia Tigellio ſi opera mea eguerit non ſeruiero , aliis uidentur ut etiam mihi,uerba ſuperba Tigellii,dicentis,cum illi exprobratum eſſet à Cicerone ꝙ ad cœnam inuitatus loco cantus dormiebat , olim non omnibus dormio ut ſit,ſicut dixit ſupple Tigellius,ego olim non omnibus dormio,ſic ego ò mi Galle non omnibus ſeruio. Etſi,id eſt tametſi, quæ,id eſt qualis eſt hæc ſeruitus,ſcilicet mea in patrocinio præſtando, quaſi dicat nulla,quia ego non obſeruabar olim,cũ exiſtimabar regnare, eo ꝙ ex ſententia mea omnia fiebãt,

tam,

tam, id est nehementer ab ullis, scilicet clientibus aut ciuibus, qnam, id est quantum, ego obseruor, id est color & honoror, uunc ab omnibus familiarissimis Cæsaris, præter istum, scilicet Tigellium. Ego pono id in lucris, aut iu lucrum, non ferre, id est ꝙ non fero, aut nou cogor ferre, id est tolerare, cum nulla sit mihi familiaritas cum eo. hominem pestilentiorem patria sua, id est qui sit pestilentior ꝙ Sardinia patria sua, quæ tamen pestilens est præcipue duabus rebus. Soli fuga serpente perexiguo, & herba Sardonia, quæ si ednlio admisceatur neruos uescentibus contrahit, & diducit ora rictu, sic ut morientes ridere uideantur, unde est risus Sardonicus in Adagio. Præterea in ea est uis taxi, uude mel inficitur.

CAPIVS, nt opinor, olim. Ita scripsimus, ut ab aliis restitutnm fuetat. Medicæus tamen CITIVS. Apud Festum Pompeium, à quo hoc prouerbium explicatur, CAPIVS legitur. Nec tamen est, quòd testimonio huic firmiter credamus: ipsius enim commeutarii, ut improbe olim detruncati fuerunt ita nuuc multis maculis fœdati sunt. Plutarchus in Erotico, qui totam historiam accuratè exponit, nequam hunc homiuẽ Cabbam, uel Calbam potius appellat: totus autem locus ab Erasmo in Prouerbiis expressus est. Animaduertẽdum tamen, quis fuerit ille Mœcenas, à quo uxorem suam subagitari tam æquo animo Capius hic, siue Cabba passus sit: uon enim familiaris ille Augusti Cæsaris esse potuit, nam antiquius eius ætate hoc Prouerbium fuit: à Cicerone enim addncitur, & à Lucilio quoque, uetere poëta, celebratum fuit. Præterea in uerbis Sex. Pompeii cogitandum, an παρέγχ© legi debeat, quod puto: quem enim locum ibi pararencho hoc casu habeat non uideo: quamuis docti uiri mendum in illis esse suspicati non sint. *P.V.C.

eumque addictum iam tum puto esse Calui Licinii hypponacteo præconio. At vide quid succenseat. Phameæ causam susceperam: ipsius quidem causa. erat enim mihi sane familiaris. Is ad me venit, dixitque iudicem sibi operam dare, constituisse eo ipso die, quo de P. Sestio in consilium iri necesse erat. * respondi nullo modo me facere posse. quem vellet alium diem si sumpsisset, me ei non defuturum. Ille autem, qui sciret se nepotem bellum tybicinem habere, & sat bonum vnctorem, discessit à me, vt mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venaleis, alium alio nequiorem. Cognouisti meam causam, & istius Saiaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte, cupio enim legere: me adhuc non legisse, turpe vtrique nostrum est. Vale.

EVM. Tigellium. Addictum. astrictum, destinatũ. Calui Licinii. hunc coniicimus fuisse hominem mordacem & maledicum. Præconio. publicæ detractioni. HVBER.

Hyppouacteo. i. aspertimum, quali utebatnr Hypponax poeta Iambographus. Stra. lib. xiiii. & Pli. lib. xxxvi. authoribns. Ephesius patria fuit notabili uultus fœditate, qui in statuarios Bubalum & Athenidẽ qui statuas ipsius desormosissimas in eius contumeliam affixeraut, acerrime iuuectus est, & qui imaginem eius lasciuia iocotum proposuerat ridentium circulis, eos Hypponax indignatus tanta amaritudine carminum distinxit, ut credatur aliquos ad laqueum compulisse, ꝙ salsum est, & Ioannes cognomento Cæcus author græcus iu Hesiodum scripsit, qui in Catalogo omuium poetarum cum Iambographorũ mentiouem faceret iuquit λαμβογράφους πλάτωνο... καὶ πάρρ τε ἀρχίλοχον... lambographos lingua ferieutes, uide Parim & Archilocum turpem in uerbis & grauem Hypponacta amaritudine plenum. Vide. intellige. Quid. cur, ob quàm causam. Succenseat. irascatur mihi. Hyppo-nax

Receperam. susceperam defendendam. Dare o. curaturum auditum. De P. Sest. id est propter. P. Sestium. Iri. à me. Quem u. quem cuperet pro eo facere. Me nõ des. ei. me futnrum ei paratum. Sumpsisset. Alium d. præter illum. Ille autem. per contemptum hoc dicit quasi dicat uide quid fecisset, si habuisset aliquos ex suis magnos, cum ita esset superbus, qui haberet suos uilissimos. s. Tibicines & Vnctores. Bellum. ironice. Tibicinem. peritum tibiæ.

Bonum unctorem. Vnctor dicebatur, qui in gymnasio palæstritas ungebat. Mar. Nec rapit immeritas sordidus unctor opes. græce dicitur aliptes. Erant autem iuter uilis officii homines. Discessit ita. quia non impetrauit, ut uellem dimittere causam. P. Sestii, pro qua necesse erat iri in consilium, ut agerem causam Phameę, pro qua ipse me adiuuerat. Habes. cognoscis, intelligis. Venalis. quasi dicat seruilis conditionis. Aliũ alio nequiorem, quasi dicat omues pessimos. Iniquitatem. iniustitiam in suscipiendis inimicitiis contra me ob hanc causam. Salaconis. i. arrogantis superbi, Salacon enim uir fuit, qui cum pauper esset, se diuitem simulabat, unde Salacones superbi, & Salaconia superbia dicta est, author Suidas. Catonem. librum quem de Catone scripsisti. Turpe utrique nostrum. quia tu uideris negligere amicitiam meam, cui nondum ostenderis, ego esse negligens, qui noudum curauerim uidere. Vnctor Aliptes Salacon Salacones Salaconia

ET puto eũ addictum. i. destinatũ, iam tum. i. iam ab eo tempore, qno mihi inimicari cœpit, præconio Hyppouacteo. i. carmiui iambico graui & mordaci, quali Hypponax usus est. Calui Licinii. i. quo Caluus Licinius Hypponactis imitator eum proscindet. At. i. sed, uide. i. animaduerte aut ignosce, quid. i. propter quid, succẽseat. i. irascatur mihi. Ego receperam, aut susceperam scilicet protegendam causam Phameæ, quidem. i. certe, causa ipsius. s. Phameæ, erat enim mihi familiaris, sane. i. ualde. Is. s. Phamea uenit ad me, dixitque iudicem constituisse dare operam sibi, eo ipso die, quo. s. die necesse erat iri iu consilium de Publio Sestio. i. propter negocium Publii Sestii, respoudi me uullo modo posse facere. i. agere causam ipsius, & respondi si sumpsisset alium diem, quem uellet me non defutnrum ei. Ille autem qui. i. utpote qui sciret se habere tibicinem. i. canẽtem in tibiis, bellum. i. aliquantulum bonnm, & unctorem. s. palæstritarom, hoc est aliptem, quod uile & sordidum erat officium, sat. i. satis bonum. i. peritum, utpote Tigellinm, nepotem. i. qui sibi nepos esset, discessit à me iratior. i. aliquantulum iratus, quasi qui minitaretur se expostulaturum eam iniuriam coram nepote suo, ut uidebatur mihi scilicet ex uultu eius. Habes Sardos. s. duos, Phameam & Tigellium, uenaleis. i. facili precio corruptibiles, & quasi seruilis conditionis, alium neqniorem alio. Valla diceret alterum altero, ni ASCEN.

si plures

si plures sint quã duo. Tu ô Galle cognouisti causam meam, & iniquitatem istius Salaconis, id est arrogantis & inaniter superbientis, utpote de propinquitate Tigellii. Salacon enim uir fuit, qui cum pauper esset se diuitem simulabat, unde Salacones inaniter superbi, & Salaconia superbia dicitur, authore Suida. Mitte mihi Catonem tuum. i. librum quem de Catone scripsisti, cupio enim legere sup. eum, quem sup. me non legisse adhuc, est turpe utrique nostrum. Vale.

Salacones

*PETRI VICTO. CASTI. ☞ REspondi nullo modo me facere posse, quum uellem. Ita olim emendaui, imprimique iussi: nam quemadmodum nunc ostendam, in melioribus libris hæc ferè scriptura inuenitur, quam Manutii probant quamuis insimulent me alium sensum ex iis uerbis accepisse, quod culpa impressorum non bene interpunctionib⁹ distincta sint: quasi ab ullo, qui penitus stultus non sit, alius ullus sensus ex iis uerbis elici possit. Ego autem impressioni non interfui, nec quæ istud hominum genus cotidie turbaret, corrigere potui: nam sæpe me questum esse de istorum negligentia in meis scriptis omnibus notum est. Sed his relictis: Mediceus codex hanc scripturam retinet: Respondi me nullo modo facere posse quem uellem alium diem si sumpsisset. & quæ sequuntur. Non sine aliqua omnino peruersiõe: aliquid enim necessario in ea uitii est, siue prior illa, siue posterior lectio magis probetur. Quare sæpe de hoc loco solliciti fuimus: ac quandoque ueriti sumus, ne peccauerimus, quòd aliquid tunc immutarimus: nam ita peccatum esse potuit ab uetere librario à dictione illa VELLEM, ut in altera QVEM: peccatum enim omnino fuit: aut enim legendum est QVVM VELLEM ut nos tunc scripsimus, aut QVEM VELLET, quemadmodum antea in impressis libris legebatur, nam recepta lectio non malum intellectum habebat: declaratur enim magis per illam liberalitas Ciceronis, & cupiditas satisfaciendi Phameæ, quæ affirmat enim uno illo excepto omnibus aliis diebus in potestate ipsius fore. Hæc omnia accuratius acuti, ac docti uiri perpendent: & quid de tota hac re faciendum sit, statuent.

HVBER. QVod. Mandarat Gallus Cice. ut quandam suam ad eum epistolam laceraret. Deinde pœnituerat, & scripserat se dolere illam epistolam laceratam. Itaque adhuc Cice. ostendit epistolã integram esse apud se, & nõdum scissam: deinde quædam dicere uidetur de Cæ. nouo quodam more & sibi insinuato, ne ab ullo præter quàm ab ipso Gallo intelligatur, & re uera obscura est hæc epistola. Noli labora. noli angi, noli cruciari. Salua. integra. Petes. s. eam, cum libebit. Me mones. quantum possumus coniicere monebat eum Cice. ut uideret quomodo loqueretur de Cæ. Vereri mihi. mea causa uereri & timere. Istum. quidam intelligunt Cæsa. Rideamus γέλωτα σαρδόνιον. i. rideam⁹ risum Sardonium, quẽ aliqui dicunt eos tenere usque ad mortẽ, quos tarcontella animal momorderit, puto tamen intelligi risum Sardonium, propter herbam Sardoniam, quam qui insciens comederit, mortem obit facie ridentis, ut in præcedenti epistola diximus. Sed heus nõ tã uocantis, q̃ monentis est. Manum. s. aufer. De tabu. s. ne scribas contra eum.

M.T.C. Fabio Gallo S.D.

QVod epistolam cõscissam doles, noli laborare: salua est domi: petes, cum libebit. Quod autem me mones, valde gratum est: idque vt semper facias, rogo. * Videris enim mihi vereri, ne, si istum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδόνιον. Sed heus tu manũ de tabula,

ASCEN. ☞ QVod epistolam & cæ. Mandarat Gallus Ciceroni quandam epistolam lacerare, deinde petierat id eum non facere, unde scribit se eam integram habere. Deinde quædam obscura quæ erant in illa epistola sic tangit, ut præter eos uix quisquàm intelligere possit, nec mirum cum secretum id haberi uelint. Veruntamen illud quod Huber. penitus incognitum censet, ne in Catonium & c. Beroaldus explicare uidetur, dicit enĩ Catoniũ Laberianũ esse uocabulũ, hoc est, quo Laberius usus est pro inferno, in illo uersu. Tollet bona fide nos orcus nudas in Catoniũ. i. infernũ. Et legit non Catonios, sed Cato nos, ut sit uerear ne Cato nos sup. deducat in Catonium. i. quasi ad orcum aut mortem. Si quis tamen Catonios malit legere non absurdus fuerit sensus, ut cum ordine aperiam. Ordo autem est. Quod doles epistolam. s. quam iusseras conscindendam, conscissam sup. esse, noli laborare. i. propterea dolore affici. ipsa sup. est domi. s. meæ, salua. i. adhuc integra, petes supple eam à me, cum. i. quando lubebit. Valde gratum est sup. mihi, q mo nes me. s. cauere aut prospicere mihi, & rogo ut facias id semper. Tu enim uideris mihi uereri, nisi habuerimus istum. s. defensorem, aut alium quem impune ridere possemus, rideamus. i. q rideamus, τὸν γέλωτα. i. risum σαρδόνιον. i. perniciosum, qualem rident qui herbam Sardonian comederont, & facie ridentibus simili moriuntur aperto ore. Sed heus tu, reuocantis est uox, & adhortantis, sup. retrahe manum de tabula. s. lusoria, aut ut quidam opinantur. i. noli iocari, cum lupus sit in fabula, aut de tabula in qua quicquam in Cæsarem scribas.

Catoniũ

* PETRI VICTO. CASTI. ☞ QVOD epistolam conscissam doles, noli laborare: salua est domi, petes cum libebit. Ita legitur in cunctis impressis, â quibus Mediceus dissentit: DOMO enim, non DOMI habet. quæ scriptura si attente consideretur, fortasse peior, inelegantiorque non erit: ita autem distingui debet: Salua est: domo petes cum libebit. Cũ enim dixit, SALVA EST, eripuit illi errorem, in quo erat, qui arbitrabatur illam conscissam, & ex ea re dolorem capiebat: cum addidit, DOMO PETES, declarauit penes se illam esse, seque illius copiam ei facturum semper esse: Domo petes, dictum est, quemadmodum etiam Petere à Græcis, Petere è macello, aliis in locis Cicero dixit: est enim peculiaris ipsius locutio, non alia ratione, quàm Adferre domo, Depromere domo. Locus in Bruto deprauatus est, ubi hoc sermone Cicero usus fuerat cum causam redderet, cur ueteres numeris usi non essent, alia autem ornamenta orationis maturè usurpassent: inquit enim, Itaque translata, aut facta, aut iuncta uerba facilè sunt cognita, quia sumebantur è consuetudine, cotidianoque sermone: numerus autem non domo depromebatur, neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cum oratione. Ideo inquit, oratio ueterum numero caruit, quia unde numeros discerent non habebant: fuit enim res operosa & difficilis: præterea necessitas non cogebat illos uti numeris, quemadmodum sæpe cogit uti uerbis translatis aut factis, aut iunctis cum propria & usitata non sunt, non depromebatur domo: non accipi poterat à consuetudine, domesticoque sermone, sed à doctoribus petere necesse erat uel potius diuturna accurataque obseruatione

seruatione notare. In cũctis impressis MODO DEPROMEBATVR legiturque quæ peruersio alios quoque Ciceronis locos occupauit. Annus est, cum hoc animaduertimus, cumque non multis post diebus Petr⁹ Bembus Romam proficiscens hac iter faceret (uir summo studio ab omnibus, atque uno ore semper laudatus, nunquam tamen satis laudatus) nosque in itinere illum salutassemus, me autem ille humanissimè accepit, familiariterque mecum diu locutus est: orto sermone de studiis literarum, & Ciceronis scriptis, dixi me putare hunc locum ita legi debere, & alterum etiam in oratione de Aruspicum responsis, quem parua quædam labes, quę tamen omnes fefellisset, fœdabat: atque ita fœdabat, ut splendidissimum lumen orationis obrueret. Ne id quidem sentis, conniuentis illos oculos abaui tui magis optandos fuisse, quàm hos flagrantis sororis. In cunctis autem impressis o s, mendosè legitur: sunt enim antitheta, respondetque HOS, superiori uoci ILLOS. FLAGRANTIS autem dictioni CONNIVENTIS: neque enim est, ut imperiti crediderunt, generandi casus: neque pertinet ad SORORIS, sed ad OCVLOS. Nam pro Cælio etiam Cicero inquit, Non flagrantia oculorum: cum de eadem muliere loqueretur: & Catullus, Flagrantia lumina Ariadnæ, Thesei amore correptæ, appellauit. HOS autem, & ILLOS sæpe dixisse Ciceronem cum contraria contrariis redderet, declarat etiam locus hic, qui ab ipso quoque adducitur, cum de hoc ornatu orationis loqueretur in Oratore: Conferte hanc pacem cum illo bello, huius Prætoris aduentum cum illius Imp. uictoria, huius cohortem impuram cum illius exercitu inuicto, huius libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas. Sed non fuit in his confirmandis tantopere laborandum, cum eos doctissimo, ac maximi iudicii uiro probauerimus: uisus est enim illis delectari, & non parum industriam nostram laudauit. In episto. autem ad Fabium, qui receptam lectionem retinere uolet, non magnopere me aduersum habebit: atque his tamen non molestè feret, me ea occasione alium locum manifestò corruptum restituisse.

☞ Videris enim mihi uereri, ne si istũ habuerim⁹. Medicæus liber, nisi istũ habuerimus. semper mihi suspect⁹ hic locus, ac merito quidem, fuit: & sanè tota epistola obscurior. Quid mihi in mentem non multo antè uenerit, libet narrare. Arbitr[illegible]rgendum esse, Nisi istum cauerimus. Quibus autem argumentis ductus hoc faciam, cum exposuero, qui non probabit, totã opinionem meam reiiciat. sententia, ut patet, egregia est. intelligit enim per istum Cæsarem, cuius uoluntatem lædebant, quòd perpetuum inimicum eius laudabant, quẽ Gallus putabat cauendum, ac pertimescendum, quòd quibus uellet incommoda multa conciliare posset. In dictione etiam illa immutanda nulla, aut parua licentia nos usos nunc ostendemus. Obseruauimus aliis in locis in Medicæo codice H, pro C, positam esse, ut in epistola Lẽtuli ad Ciceronem locus ille sic legitur. clxxix. Præterea mihi promiserunt Pansa, & Hirtius horam. In antiquis etiam lapidibus ita quãdoque scriptum est, ut docti, & diligentes uiri adnotarunt: nam sæpenumero ueteres librarios pro V, B, scripsisse, & contra, magis notum est, quàm ut exemplis confirmari oporteat. Addam (quanquam uereor ne hæc mea diligentia nimia nonnullis in re satis aperta uideatur) aliis in locis in Medicæo me obseruasse duo VV, posita esse, ubi unũ satis erat, ut in epistola ad Cælium sic locus ille legitur xxviii. Præsertim contra eum, cui spero me satisfecisse. Nam aptè respondere hoc uerbum superiori perspicuum est. sic enim crebro Cicero locutus est secun. Philip. Et simul admonet quicquã, quod cauebimus. II. A quo admoniti, diligentius & uigilantius caueamus Antonium. Memini disertum nobilissimum uirum, & summa ingenii laude florentem, cui ego & in secunda, & in aduersa fortuna ualde amicus fui, sed magis in perditis ipsius rebus officii gratia familiaris, qui & ipse hũc locum depranatum esse censebat, sic eum emendare solitum, Ne si stilum acuerimus. Nondum autem quæ à me supra exposita sunt, excogitaueram, ut uidere potuerim, quid ipse acutissimi ingenii uir de hac mea suspitione sentiret. illum autem nomine etiam appellarem, si arbitrarer hãc rem posse ei aliquam laudem afferre. *PETRI. VICTO. CASTI.

magister adest citius, quàm putaramus.* Vereor ne in Catonium Catonios. Mi Galle caue putes quicquam melius, quàm epistolæ tuæ partem ab eo loco: cætera labuntur. Secreto hoc audi, tecum habeto, ne Apellæ quidem liberto dixeris. præter duo nos, loquitur isto modo nemo. bene, male ne, videro: sed quicquid est, nostrum est. Vrgeo igitur, nec transuersum vnguem (quòd aiunt) à stilo. is enim est dicendi opifex. atque equidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Vale.

☞ MAGister. Cæsarem intelligit, quem magistrum appellat, quia eum timeant tanquam discipuli magistrum. In Ca. Ca. ita scriptum erat ĩ codice uetustissimo, quidam hoc loco somniant Catonios intelligi seueros, ut sit, uereor ne Catonios in Catonium. i. Cæ. seuerum, subaudi uideamus aut moneamus, ego autem nihil adhuc inueni, aut audiui, aut excogitaui, quod mihi satisfaciat, puto enim Cice. ita de industria locutum esse ne intelligeretur, sunt tamen q ita legunt, uereor ne in Catonem Cato in nos, quæ lectio est tolerabilior, sed ut dixi fateor me non satis intelligere quid Cic. sentiat. Quicquam me. i. esse. Ab eo lo. in eo loco, & in ea parte episto. quæ incipit. Cætera la. Hæc cui uerba erãt in epist. Galli. Hoc qđ dixi, nihil esse melius q̃ ptem epistolæ tuæ ab eo lo. Cætera labuntur. Præter nos duo. duo pro duos dixit in accusatiuo more græco, sic Horati. Duo si discordia uexet inerteis, & Vir. Si duo præterea tales Idæa [?] tulisset Terra uiros. Isto modo. ita obscuro. Ne an. Quicquid. i. scilicet quod loquimur isto modo. Nostrum est. nostræ inuentionis est. Vrgeo. s. me, alii intelligunt urge quod minus placet. Transuersum unguem. s. moueam, & est translatio à marmorariis, qui lapidum commissuram & æqualitatem digito experiuntur, unde homines ad unguem facti dicuntur ad perfectionem. Hora. Fonteis [?] ad unguem factus homo. Quod aiunt, quod est in prouerbio. Is. Cæsarem significat, ut diximus. Opifex. artifex, magister. HVBER.

Assumo aliquantulum noctis. i. etiam multum uigilo in nocte, quia uideo quo cum homine mihi sit res, aliqui tamẽ uolunt allegorice intelligi. Aliquantulum noctis. i. aliquantum obscuritatis. i. obscure loquor propter hoc, placet tamen melius. Aliquantum noctis. i. aliquantulum uigiliarum, ne negligentiæ ab eo notetur, qui est dicendi artifex.

ASCEN. Magister.i.quem ut magistrum timere debeamus, Cæsar adest citius q̃ putaueramus.s.affuturum, uereor ne Cato.s.cuius nos imitatores sumus, trahat aut ducat aut præcipitet in Catonium.i.orcum aut baratrum inferni, hoc est ne eius imitatio sit nobis causa mortis. Si legatur Catonios pro Catonianos sensus est, uereor ne sup. Cæsar mittat Catonios.i.Catonis partes sequentes, aut facta probantes, ut Gallus qui in Catonis laudem librũ cõposuerat, ut patet in fine superioris epistolæ, & Cice. ob quẽ Anticatones scripserat Cæsar. Alludit ergo ad uocabulum Catonium, uocans Catonios Catonis amicos, id autem potius dixero, quàm Catonos, iam enim mortuus fuerat, sed tamen Cato.i.laus quæ de eo scribebatur & studium eius, poterat mittere in Catonium, quod uocabulum non est à Catone deductum quando infernum significat. Omi Galle caue putes quicquam melius, q̃ partem epistolæ tuæ, ab eo loco cætera labuntur. Audi hoc secreto, & habeto tecum, ne quidem.i.non saltem, dixeris Appellæ liberto tuo. Nemo loquitur isto modo, præter nos duo, id est duos, antiquus est accusatiuus, authore prisciano, quo & Virg. utitur in æneide. Si duo præterea tales idea tulisset Terra uiros. Et Hora. in ser. Duo si discordia uexet inertes &c. Videro.i.permitte ut uideã, ne.i.an, sup. nos sic loquamur, bene an male. Sed quicquid est.i.siue rectum siue prauum genus loquendi, sup. ipsum est nostrum.i.nobis peculiare. Vrgeo igitur ne sup. quidem, unguem transuersum à stilo.i.non exorbito à stilo in transuersum ad latitudinem unguis, quod est in prouerbio, hoc est, ego sino stilum libere fluere, & non cogo cum ullius metu. Is enim.s.stilus, est opifex.s.optimus, quod etiam Fabius, ait dicendi, atque equidẽ assumo iam etiam aliquantum noctis.i.aut noctu scribo, aut obscure.

* PETRI VICTO. CASTI. VEreor ne in Catonium Catoninos. Medicæus codex VEREOR NE IN CATOMVM CATONINOS. Ita accuratè olim de hoc loco disserui, ut necessarium esse non existimem, uerbum, de hac re addere: omnino enim censeo CATONINOS pro CATONIANOS scriptum fuisse, & intelligi debere Catonis studiosos. Nam quin, siue Catomum siue Catonium legendum sit, (nihil enim certi de hac uoce afferre possum) ea dictione inferos, & sedem mortuorum intelligat, non dubito.

HVBER. CVm iam. Scribit Ci. se petiuisse Tusculanum rus suum, quia cum iam decem dies laborasset ex fluxu uentris, & febre tamen caruisset, nõ poterat persuadere iis, qui suam operã exigebant se esse ægrotum, quia careret febre, exponit autem quemadmodum in quadam cœna augurali contraxit hunc morbum, holusculis quibusdam auidius comestis. Postremo dicit se commoraturum in Tusculano, donec se refecerit, quia erat admodum debilitatus eo morbo. Ex inte.i.ex morbo intestinorum.i.ex fluxu uentris. Neque pro.i.neq; ostenderem & persuaderem. Non ua.id est me nõ esse sanum. Quia febrim non ha. multi enim putant eum qui non habeat febrem, non esse ægrotum, cum tamen multæ ægritudines sint sine febribus. Ne aquam quidem. quæ maxime solet ægrotantibus cõcedi, & maxime coctæ. Confectus. debilitatus. Languore. ægritudine. Et fa. inedia, quia per duos dies nihil penitus gustaueram. Tuum offi. ut tu ad me scriberes, uel ut ad me uisendum uenires. Quam meum re. à te. quia in tali casu debueras existimare me non posse præstare officium, & ideo non putaui illud à te requiri. Ego autem. dicit Cice. se timere omnes morbos, sed præcipue duos.s.dysuriam.i.difficultatem urinæ, uel (ut alii uolunt) excoriationem uesicæ, & dysenteriam.i.

Dysuria
Dysenteria

intestinorum morbum, uel uentris fluxũ, quia stoici ascribunt hos duos morbos duabus turpissimis causis, alterum intemperantiæ, alterum edacitati.

Male accipiunt. reprehendunt, notant. Tuum. latẽter accusat Gallum uoluptatis. Dicant stoici. δυσουρικὰ. Δὺς in compositione apud græcos malum semper aliquid significat, οὖρον urino, unde δυσουρία.i. grauitas siue difficultas urinandi, uel (ut diximus) excoriatio uesicæ, eadem ratione δυσεντερία morbus intestinorum, nam ἔντερον intestinum significat, πάθη.i. passione, dysurica & dysenterica adiectiua sunt.i. passiones urinales & intestinales, ut ita dixerim. Alterum edacitatis.s.dysenteriam.i.crapulæ & nimiæ comestionis, quia ex nimia repletione plerunq; prouenit fluxus uentris. Intemperantiæ turpioris, id est libidinis & actus Venerei, ex quo prouenit excoriatio uesicæ. Iam senescentis. quia uincitur tempore morbus sicut homo. Remissio. diminutio. Ne mirere. cũ dixerim hæc ex duabus rebus turpissimis ꝓuenire, quibus scis me nõ delectari. Commiserim. peccauerim.

Cicero Gallo S.D.

CVm decimũ iam diem grauiter ex intestinis laborarem, neque iis qui mea opera vti volebant, probarẽ me nõ valere, quia febrim non haberem: fugi in Tusculanum. cum quidem biduum ita ieiunus fuissem, vt ne aquam quidem gustarem. Itaque confect⁹ languore, & fame, magis tuum officium desideraui, q̃ abs te requiri putaui meum. Ego autem cum omneis morbos reformido, tum quod Epicurum tuũ Stoici male accipiunt, * quia dicant δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη sibi molesta esse, quorũ alterũ morbũ edacitatis esse putãt, alterũ etiã turpioris intemperãtiæ. Sane δυσεντερίαν pertimuerã. Sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiã relaxatio, vel ipsa fortassis iã senescẽtis morbi remissio ꝓfuisse. Attamẽ ne mirere, vnde hoc acciderit, quóve cõmiserim: lex sũptuaria, quæ videtur λιτότητα attulisse, ea mihi fraudi fuit. nã dum volunt isti lauti terra nata, quæ lege excepta sunt, in honorẽ adducere, fũgos, heluellas, herbas oẽis ita cõdiunt, vt nihil possit esse suaui⁹. in eas cũ incidissem in cœna augurali apud Lentulũ, tãta me διάῤῥοια arripuit, vt hodie primum videar cœpisse consistere. Ita ego, qui me ostreis, & murenis facile abstinebã, à beta etiã, & malua decept⁹ sum. Posthac igitur erimus cautiores. Tu tamẽ cũ audisses ab Anitio (vidit eni me

nauseantem) non modo mittendi causam iustam habuisti, sed etiá uisendi. Ego hic cogito cómorari, quoad me reficiá. ná & uireis & corp⁹ amisi. Sed si morbú depulero, facile (ut spero) illa reuocabo. Vale.

Lex sumptuaria, id est de sumptu quæ moderabatur sumptum conuiuiorú & uictus, & numerum conuiuarum præscribebat, fuit autem prima lex Orchia, deinde Fania, & postea aliæ multæ, ut scribit Macro. io Saturna. λιτότητα. frugalitate λιτότης, frugalitatem significat. Isti lauti. id est isti qui laute & [illegible] uiuunt. Terra oata.i. ea quæ ex terra nata sunt [illegible] ea quæ subdit, scilicet fungos &c. Quæ excepta [illegible]
ge. quæ nou cootineutur in lege sumptuaria, quia per eam non probibemur eis uesci. Heluellas. [illegible]ellæ Heluellæ
(authore Festo) dicuntur olera minuta. Herbasque omnes. post speciem transiuit ad genus, ne singula commemoraret. Condiunt. cooficiunt, sapide componunt. In cœna augurali. aut quæ fiebat inter augures, aut quæ fiebat causa ooui auguris. διάῤῥοια. fluxus, effusio uentris. Hodie primum. tantum hodie, nam superioribus decé diebus coactus sum iacere. Ostreis & murenis. cibis delicatiorib⁹, ostreæ enim in maguo luxu & exprobra Ostreæ
tione apud antiquos fuerunt. Sergius Orata, ut scribit Plin. io baiano ostrearum uiuaria instituit, primumq;
docuit optimum saporem esse Lucris. Murenæ uero anguillis similes, olim io delitiis fuerunt, præcipue ex fre- Mureoæ
to siculo missæ, illic enim saginabantur, ut in summo pelagi emergerét & fluitarent, inde á græcis plotæ, á πλεῖν, Plotæ
id est nauigo, á nostris flutæ á fluendo dicuntur, nam torrefacta pelle sole, mergi iterum ooo possunt, & manu Flutæ
capiuntur. Mar. Quæ natat in siculo grandis murena profunda, Noo ualet exustam mergere sole cutem. Murenarum autem uiuaria primus (authore Plin.) excogitauit Curius, qui triumphalibus cœnis Cæs. dictatoris septem millia murenarum appendit. Beta & maluæ. herbæ suot uiles & quibuslibet hortis familiares. Deceptus Beta
sum, quia comessem auidius, eo quód non uidereutur esse gulositatis, mouerunt fluxum uentris. Cautio. ne- Malua
que credemus facile quibuslibet cibis. Nauseátem. nausea dicitur ex graui odore perturbatio stomachi ad uomitum, dicta á naui, ex cuius sentina moueutur uomitus, inde oauseare stomacho, perturbari, & ad uomitum Nauseare
moueri dicitur, Iuue. Ergo maritus nauseat. Mitteodi. aliquem ad me. Hic. in Tusculano. Quoad. quousq;, donec. Et uires & corpus. uires corporis. Morbum. hunc fluxum uentris. Reuocabo. recipiam, resumam. Illa. uires & corpus. Vale.

☞CVM decimum &c. Dicit se petiisse Tusculanum suum, quia iam decem dies laborauerat ex fluxu uentris ASCEN.
quem in cœna augurali cootraxerat, docétque se inde nó abiturú donec conualeat. Ordo est. Cum ego laborarem grauiter ex intestinis, id est dolore & profluuio alui, iam decimú diem, neque probarem, id est persuaderem, iis qui uolebant uti opera mea, me ooo ualere. i. non sanum & ualidú esse, quia noo haberem febrim, non eoim putabant morbum alui sine febre satis grauem, ut á causis dicendis abstineá, fugi, scilicet á frequétia populi, in Tusculanum, scilicet agrum & uillam, cum quidé fuissem iam ita ieiunus, ut oe quidem gustarem aquá. Itaque, id est & ita, ego confectus, id est fere coosumptus languore et fame, desideraui magis officium tuum, ut, scilicet me sustentes, quám putaui officiú meum requiri abs te. Ego autem cum, scilicet ita sit, quód reformido omnes morbos, tum quód, id est quia Stoici male accipiunt, id est tractant, hoc est carpuot & arguunt Epicurum tuum. i. cuius sectam sequeris, quia dicant, scilicet Stoici, πάθη. i. passiones & morbos, δυσουρικά. i. male urinandi aut mingendi, cum grauitate & excoriatione uesicæ, καὶ. i. &, δυσεντερικά. i. intestinorum male se habentium, esse molesta, propter uitia unde procedunt, saue particula δυς dys, græcis in compositiooe malum notat, sicut interdum per nobis, ut peruersus, perfidus &c. Vode δυσουρία disuria. i. mala aut difficilis urioatio & mictio, cum uesicæ excoriatione adiectiue aut dicitur dysuricus. Vnde quia pathos ocutri est generis, & io plurali dicitur pathe, dixit dysurica pathe molesta, similiter entera dicuntur intestioa, uode dysenterica iotestinorum morbus, & adiectiue dysenterica pathe, aut ut Græci pronunciát pathi, quorum, scilicet dictorú, ipsi putant. Alteram. scilicet dysenotericum pathos, esse morbum edacitatis. i. auidæ ac nimiæ cumestionis, alterum. s. dysuricum pathos, intemperantiæ etiam turpioris, utpote ueneriæ, quæ nimiam potationem sequitur. Saoe ego pertimueram dysenteriam. i. malum iotestinorum & alui profluuium, sed uisa est mihi profuisse uel mutatio loci, uel relaxatio etiam animi, uel etiam fortassis remissio morbi iam senescétis. i. debilitati per diuturnitatem. Attamé ne mirere. i. mireris, unde hoc. s. geous morbi aut pathos acciderit, ue pro uel, quomodo commiserim. lex sumptuaria. i. lata de sumptibus io coouiuiis imminuendis, quæ. s. lex uidetur attulisse λιτότητα, profertur tamen græcis litotyta. i. frugalitatem, uam λιτότης litoteros &c. frugalitas est. ea fuit mihi fraudi. i. detriméto sospitatis. i. imposuit mihi. Nam dum isti lauti. i. elegantes & exquisiti conuiuiorum instructores uolunt adducere io honorem uata terra. i. fruges, herbas & similia, quæ sunt excepta lege, quia de corú sumptu lex non loquitur, ipsi condiuot fungos, heluellas. i. minuta holera, authore Festo, & herbas omnes, ita ut nihil possit esse suauius. Cum incidissem in eas. s. herbas dictas, aut in ea. s. terra nata, in cœna augurali. i. quæ augurum collegio erat apposita, apud Lentulum, tanta diarroia. i. effusio aut profusio alui, arripuit me, ut uidear cœpisse primum hodie consistere. i. fluxum repressisse & stare fecisse. Itaque. i. & ita, ego qui abstinebam me ostreis. i. delicatis illis & lubricis coochiliis, & murenis. i. delicatis piscibus, quas Lampredas quidam, alii flutas, græci plotas uocant, deceptus sum etiam á beta & malua, herbis notis & uulgaribus. Igitur nos erimus posthac. i. deinceps cautiores. Tu tamé cum audisti. s. morbum meum ab Anitio. Enim. i. quia anitius uidit me nauseantem. i. é languore, babuisti causam iustam, oou modo mittendi. s. aliquem ad me, sed etiam uisendi. i. ueniédi uisum, quasi dicat quorum neutrum fecisti. Ego cogito cómorari hic. i. in Tusculano, quoad. i. donec, reficiam me. Nam amisi & uires & corpus, id est corpulentiam, sed reuocabo, id est recuperabo facile illa, scilicet uires & corpus, ut spero, si depulero morbum uidelicet fluxum alui. Vale.

☞QVIA dicat δυσουρικὰ καὶ δυσεντερικὰ πάθη sibi molesta esse. Multis modis quidá peccát in hoc loco: tria enim *P.V.C.
uerba nullorum antiquorum codicum testimonio citato, neque ullis etiam argumentis, quæ id saltem confirment, adlatis, contaminant, aut tollunt. Nam quod erat io omnibus & manu scriptis, & impressis libris QVIA DICAT commutant, & ex illis uerbis, CVI DICANT, faciunt: præterea SIBI ab ipsis etiam in priore sua editione receptam uocem deleot, scriptura, quam secuti sumus, in omnibus uetustis exemplaribus est. Sententia quam habet diligenter á nobis in prioribus nostris scriptis exposita est, & authoritatibus doctissimorú uirorum cófirmata. Quod in epistola sua confessus est Epicurus, se torminibus, ac stillicidio laborare, acerrimi

ipsiua aduersarii Stoici, occasione ea arrepta, maledicebant illi, & affirmabant; merito id ipsi euenire, quod intemperantissimus esset, ac obscœnis uoluptatibus deditus, res tota à nobis tunc explicata. Indicauimus epistolam Epicuri, in qua uerba illa erant, expressamque esse ducimus à Cicerone elegantissime: cuius tamen nunc (ut quærendi labori alios liberemus) partem illam adducemus, quæ hoc narrat; [illegible] Ita autem à Cicerone reddita est. Cum ageremus uitæ beatum, & eundem supremum diem, scribebamus hæc: Tanti autem morbi aderant uesicæ, & torminum, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere.

HVBER. MIROR. M. Gallus cum esset in exilio, quia Pompeii partibus fauisset, acerbius questus fuerat de Cicerone accusaueràtque grauiter, quamobrem Cicero ei rescribit etiam acerbius; & huius acerbitatis causam in eum transfert, à quo fuerit lacessitus. Non liceat tibi: non deceat te. Obseruaram honorauerám. Et ais. sensus est, dicis quod Cæ. te restituet in patriam. Interesse. apud Cæsa. ut ipse te restituat. Quasi responderim pa. for. id est tanquam nō responderim tibi magno animo, cum tu sine uerecundia me rogares. Purga. excusassem. Quæ fe. contra me. Molesta. grauia. Quæ scri. acerbius de me conquerendo. Propter quem Cæ. quia liberaui patriã, & uniuersos ciues à coniuratoribus. Non ui. non existimatum. Liberum. liberi animi, qui non audeam dicere quod sentiam, sicut tu scribis. Quæ de. ad me, id est quæ mihi attribuisti, nam Gallus multas laudes attribuebat Cic. & præsertim de liberatione patriæ, deinde dicebat se admirari talem hominem esse ita timidum, ut non auderet sent. etiam suam dicere. Dicit ergo Ci. quod si ea sunt falsa quæ ei attribuit Gallus, nihil ei debet. Sin autem sunt uera non debet ignorare quid ei debeat populus Rom. quod autem exponatur. Detulisti. denunciasti, non satis probo, quia non uideo qua ratione. Tu es opti. tu optime scis. Quid. quantum.

ASCEN. MIROR &c. Reiicit culpam acerbitatis epistolæ scriptæ in Gallum sic meritum, dicens. Miror cur accuses me, cum non liceat tibi facere id, id est accusare me, quia in me culpa non est, quod si liceret tamen nō debebas, scilicet accusare me. Ego enim obseruauerã, id est honorauerãm, te in consulatu. Et ais fore, id est futurum, ut Cæs. restituat te, scilicet patriæ, aut pristinæ dignitati. Tu quidem dicis multa sed nemo credit tibi. Tu dicis te petisse mea causa tribunatum, utinã tu esses semper tribunus, quia sup. non quæreres intercessorem. Negas me audere dicere quod sentiam, quasi responderim tibi parum fortiter, cum rogares me parum prudenter. Ego scripsi tibi hæc, id est has acerbas literas, ut cognosceres te nihil esse, id est nihil posse aut ualere, in isto ipso genere, scilicet accusandi & maledicendi aut minitandi, in quo uis posse aliquid, quod si questus esses mecum, id est de me, sed mecum, id est scribendo ad me, humaniter, id est mansuete & benigne, ego purgassem me tibi libenter & facile: Non enim ea quæ fecisti sunt ingrata mihi, sed ea molesta sunt quæ scripsisti. Autem, id est sed, ego demiror me non uisum tibi liberum, sed more seruili sub Cæsare degere, propter quem, id est cuius in consulatu uigilantiam cæteri liberi sunt. Nam si falsa fuerunt ea scilicet præconia, quæ tu detulisti ad me, ut ais, quid debeo ego tibi? q. d. nihil boni, sin uera sup fuerunt, tu es optimus, testis quid populus Roma. debeat mihi, quia dixisti ꝙ plurimũ tum per me saluus sit. Vale.

M. Cicero Gallo S. D.

Miror cur me accuses, cum tibi id facere nō liceat: quod si liceret, tamen non debebas. Ego enim te in Consulatu obseruaram: & ais fore, ut te Cæsar restituat. Multa tu quidem dicis, sed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea causa petisse: utinam semper esses Tribunus, intercessorem non quæreres. Negas me audere quod sentiam dicere: quasi tibi, cum impudenter me rogares, parum fortiter responderim. Hæc tibi scripsi, ut isto ipso in genere, in quo aliquid posse uis, te nihil esse cognosceres. Quod si humaniter mecum questus esses, libenter tibi me, & facile purgassem. Non enim ingrata mihi sunt quæ fecisti, sed quæ scripsisti molesta. Me autem propter quem cæteri liberi sunt, tibi liberum non uisum demiror. Nam si falsa fuerunt quæ tu ad me, ut ais, detulisti, quid tibi ego debeo? si uera: tu es optimus testis quid mihi populus Romanus debeat. Vale.

Ex Epistola Miror cum me.

Quasi tibi, cum parum impudenter me rogares, parum fortiter reprehenderim.

*P.V.C. MIROR cur me accuses. Si semel, aut in tam longa oratione, aut sexcentis aliis in locis Cic. ubi de Sestio agit, ipsum Gallum appellasset, acutissimi, ac diligentissimi uiri sententiam ualde probarem, quam tamen nulla in re accuso. Quod communem opinionem, non recentiorum modo, sed etiam ueterum quorundam secutus, in hac re aliquantulum deceptus sum (si aliquis in ea error est) non me pudet. Qui enim post superiores duas ad Fabium Gallum missas, statim duas has collocarunt, uidentur & ipsi eundem esse hunc, & illum Gallum existimasse. Me certe semper obscuram hanc epistulam putasse, & nihil certi de illa statuere ausum esse, priora mea scripta declarant. Nam illius partem, & ipsam huiuscemodi, quæ multos fallere potuisset, me non insulse interpretatum esse, nemo inficias ibit: Nedum aliorum industriæ inuideamus, uolumus afferre locum ex epistulis ad Qu. Fratrem, qui suspicionem illam acutissimi hominis adiuuat: aperit enim multo ante obscuras simultates inter Ciceronẽ, & P. Sestium fuisse, quæ postea (si de his cum illo Cicero expostulat) eruperint, cclxxxii. Idque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure succensere putabant, ut humanissimi, gratissimique & ipsi, & omnibus uideremur, itaque fecimus. Et infra: Quæ tibi au scribo, quod me de retinenda Sestii gratia literis sæpe admonuisti.

M. Cicero

M. Cicero Curio S. D.

MEmini quum mihi desipere uidebare, quòd istic potius uiueres, quàm nobiscũ. Erat enim multo domicilium huius urbis (cum quidem hæc urbs) aptius humanitati & suauitati tuæ, quàm tota Peloponnesus, nedum Patræ. Nunc contra, & uidisse mihi multum uideris, cum prope desperatis his rebus, te in Græciam contulisti, & hoc tempore nõ solum sapiens qui hinc absis, sed etiam beatus. quanquam quis, qui aliquid sapiat, nunc beatus esse potest? Sed quod tu cui licebat, pedibus es consecutus, ut ubi esses, ubi nec Pelopidarum: nosti cætera, nos idem propemodum consequimur

MEMINI. Curius Cæ. rerum potitore, se in Græciam contulerat, neq; curabat Ro. reuerti, quod propositum scribit Cic. se prius improbasse & existimasse Curium dementẽ, qui mallet uiuere in aliena patria quàm in sua. Nunc autem dicit se laudare, quia nõ uideat multa, quæ Ro. crudeliter fiunt. Ostẽdit autem Cice. se omissis negociis publicis dare operam studiis literarum, quibus dicit curas suas uehementer leuari, dicit enim se scribere multa, quibus ostendit animum suum magnum & fortem in rebus aduersis. Desipere id est parũ sapiens esse, insanire. Istuc. in Græcia. Domicilium. habitatio. Humanitati. doctrinæ. Peloponnesus. insula est a Pelope qui in ea regnauit dicta, de ea Plini. iiii. & Strab. scribunt. Nedum. multo minus, & ut loco supra notauimus, & docet Lau. Val. semper postponitur. Patræ. nomẽ est urbis Pelopõnesi. Nedum patræ. scilicet sunt aptæ tuæ humanitati. Nunc cõtra. id est econtrario, aliter atque primo. Vidisse. pro uidisse, prospexisse. Prope. fere. Non solum sapiens, scilicet uideris. Beatus. fœlix. Quanquam, corrigit quod dixit eum esse beatum, dicit enim neminem qui aliquid sapiat posse esse beatũ amissa repub. sua. Sed. scilicet uideris mihi beatus. Quod. id est quia. Cui licebat, qui potuerit, cui erat permissum, scilicet discedere. Es consecutus pedibus, id est profectione & discessu tuo ab urbe Roma, hoc effecisti, ut esses ubi nec pelopidarum &c. Pelopidarum. uel subaudi mores, aut scelera, aut nomen, & intelligemus pelopidarum, id est sceleratissimorum hominum, quales fuerunt Atreus & Thyestes fratres, qui cum in discessione sibi nocere non possent, simulata gratia sceleratissime egerunt, nam Thyestes Atrei fratris uxorem Aeropem nomine turpiter amauit, & cum ea concubuit. Atreus autem filios fratri comedendos apposuit, quam rem cum uidisset sol, dicitur fugisse, ut scribit Seneca in Thyeste. & Vir. Nec tam auersus equos tyria sol iungit ab urbe. Oui. lib. iii. tri. Si non Aeropem frater sceleratus amasset, Auersos solis non legeremus equos. uel ut alii uolunt pelopidarum, scilicet animos & causam, nam Pelopidas uir Trebanus fuit, qui patria pulsus, ut scribit Plutar. eam opera quorundam aliorum exulum liberauit, sed prior sensus magis conuenit. & est uerus, ut secunda sequenti epistola uidebimus. Propemodum. fere. Consequimur, efficimus. Idem, scilicet quod tu, ut non audiamus nomen aut facta Pelopidarum.

HVBER. Peloponnesus Nedum Patræ Pelopidæ Pelopidas

MEMINI &c. Dicit se laudare absentiam Curii propter acerba quæ Romæ contingebant, licet prius eam condemnauerat, dicitque se ad literas contulisse. Ordo est. Memini. i. memoria teneo, quòd uidebare, id est uidebaris, mihi desipere, id est male sapere, quòd uiueres potius istic, scilicet in Græcia ubi nunc es, quàm nobiscum, hoc est Romæ. Enim. id est quia, domicilium, id est habitatio huius urbis, scilicet Romæ, quidem, id est certe, cum, id est quando, hæc sup. erat urbs, & non spelũca latronum, ut regum, dominorum, aut quid simile intelligit, aptius humanitati & sanitati tuæ, q̃ tota Peloponnesus. i. insula à Pelope dicta, nedum, id est non solum, sup. quàm Patræ, quæ sunt in ea urbe una. Nunc contra, id est econtrario tu uideris mihi, & id est simul, uidisse, id est perspexisse multum, cum contulisti te in Græciam his rebus, scilicet urbanis, prope, id est quasi, desperatis, & id est simul, uideris hoc tempore non solum sapiens, qui, id est quòd absis, hinc, id est ab his malis, sed etiam beatus, quanquam quis, qui sapiat aliquid, potest nunc esse beatus? quasi dicat nemo. insipientes autem qui nesciunt quantum amiserint repub. oppressa, sibi beati frustra uidentur. Sed quod tu cui licebat, scilicet abire, cõsecutus es pedibus, id est abeundo, hoc est ocium securum, ut esses ibi, ubi nec Pelopi, qui insulã à se denominauit, datum est secure uitam agere, aut quid simile, nosti cætera, scilicet quæ ad historiam Pelopis pertinent. Nos consequimur idem propemodum, id est quasi.

ASCEN.

alia ratione. Cũ enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius q̃ solebat, quod quasi auem albam uidentur bene sentientẽ ciuẽ videre: abdo me in bibliothecã. Itaq; opera efficio tanta, quãta fortasse tu senties. Intellexi enim ex tuo sermone quodã, cum mœstitiã meã & desperationem accusares domi tuæ, diceres te, ex meis libris animum meum desyderare, sed mehercule & tũ remp. lugebã, quæ non solũ suis erga me, sed etiã meis erga se beneficiis erat mihi carior: & hoc

ALIA ratione. alia uia, alio modo, tu enim hæc consecutus es discedendo Roma, nos autem manendo Rom. sed latendo in bibliotheca nostra. Dedimus nos. exhibuimus nos. Amicorum. salutantium, & uisentium nos. Quasi auem albam. uel probabiliter dixit rarissimum tanquam coruum album, ut Lu. Fœlix ille tamen coruo quoque rarior albo, uel certe. Quasi auem alb. id est tanquam auem fœlicissimi augurii, qualis solet esse Cygnus de quo scriptum legimus, Cygnus in auguriis nautis gratissimus ales. Hunc optant semper, quia nunquam mergitur undis. quasi dicat uidentur uidere rem egregiam & uenerandam, cum uident ciuem bonum. Ciuem bene sen. id est ciuem bene affectum erga remp. quia fere nullus reperitur. Abdo. occulto, recipio. In bybliothecã, in plutheum meum, ubi sunt libri mei, nam βίβλος librũ significat, θήκη repositionẽ. Tanta. tã magna, ut ipse in procemio.

HVBER.

procemio.2.offi.Nos antem qui nō tantum laboris habemus,ut cogitatione tacita à ſolicitndinc abſtrahamur, ad hanc ſcribendi operam omne ſtudium curámque connertimus. Itaqne plura breui tempore euerſa, quam multis annis ſtante repub.ſcripſimus. Ex ſee.quodam tuo.ex quibuſdam nerbis quæ de me habuiſti. Cum ac. reprehenderes. Deſperarionem meam. quam haberem de amiſſa rep. Te deſyderare animum menm ex meis libeis.i.te cupere,ut talis eſſet animus meus,qnalem eum oſtenderem in libris,in quibus ſemper laudarem foetitudinem & animi magnitudinem in rebus aduerſis. Tum.cum tu accuſares meam mœſtitiam.

*P.V.C. SVIS erga me. Adnotauimus olim in antiquioribus libris hæc uerba deſiderari, in Medicæo certe non leguntnr:neque tamen cuiqne autores fuimus,ut ea delerent: propoſitum nobis fuit, uitia etiam illius codicia indicare.Alii poſtea in nonnullis ea ſe inueniſſe affirmant:qui codices utinam ſemper, quemadmodū hic foetaſſe ſunt,noſtris meliores eſſent.

HVBER. RATIO. prudentia. Diea. tempus. Mederi ſtul. quo.ergo multo magis ſapientibus. Dilapſam. diſſipatam. Aliquando fore me,id eſt ei rei communi, & P.id eſt ut nulla ſit ſpes,quod unquā ſit habitura melius. In eo.Cæſa. Idipſum. ſcilicet nt omnia eſſent in eius poteſtate,quia ipſe ſolus non debuit ſibi ſubmittere tot ciues. Caſu.fortuna,quę multum in rebus humanis dominatue. Noſtra culpa. qui tarde prouidimus rebus noſtris,néque obſtitimus potentiæ Cæ.antequam tantas aſſumeret nires. Reliquam ſpem.i. reliquum & in futnrum. Ad prima.ad ea quæ dixi circa initium epiſtolæ.ſ.nunc contra,& nidiſſe mihi multum uideris &c. Sapienter. cum magna ſapientia. Si conſilio.ſ.reliquiſti.i.ſi conſideratione diligenti prius facta. Fœliciter.ſ. reliquiſti. Si caſu. ſi fortuito, ſine alia conſideratione.i.fuiſti ſapiens, ſi conſideraſti iſta relinqnenda,ſin autem non cōſideraſti & caſu qnodā reliquiſti,fuiſti fœlix,qnia bene tibi euenit. Vale.

tempore, quanquam me non ratio ſolum cōſolatur quæ plurimum debet valere,ſed etiam dies, quæ ſtultis quoque mederi ſolet: tamen doleo ita rem communem eſſe dilapſam,vt ne ſpes quidē melius aliquando fore relinquatur.Nec vero nunc quidē culpa in eo eſt, in cuius poteſtate oīa ſunt (niſi forte idipſum eſſe nō debuit) ſed alia caſu,alia etiam noſtra culpa ſic acciderunt, vt de præteritis non ſit quærendum. Reliquam ſpem nullam video: quare ad prima redeo. Sapienter hæc reliquiſti,ſi conſilio:fœliciter,ſi caſu. Vale.

ASCEN. ALIA ratione.ſcilicet quam petimus. Enim.id eſt quia,cum,id eſt poſtquā dedimus,id eſt adhibuimus, nos ſalutationi amicorū, quæ prima diei hora fiebat, quæ ſalutatio amicorum fit etiam frequentius, quam ſolebat, hoc, id eſt propter hoc,quòd.ſ. diuites amici qnos ſaluto,uidētue uidere ciuem bene ſentientem.ſ. de repu.quaſi auem albam.i.auſpicatiſsimam, ut eſt Cignus nautis,quòd nunquam mergitur,aut rariſsimam, ut eſt Coruus albus,abdo.i.abſcondo,& includo, me in bibliothecam, quam librariam dicunt. Itaque efficio tanta opera, quanta tu ſenties.i.percipies fortaſſe, quia miſſurus erat ea ad Curium. Intellexi enim quodam ſermone tuo,cum accuſares mœſtitiam meam & deſperationem.ſ.de ſalnte reipub.te dicere.i.ꝙ tu diceres, domi tuæ.i.inter familiares tnos,te deſiderare animum meum ex libris meis.i.ut talem animum haberem qualem ſcribendo oſtenderem, aut potius ut animū meum ſcribēdo indicarem. Sed meheculc,ego lugebā,&.i.ſimul, tum,id eſt tunc,rempub.quæ erat carior,ſcilicet quam celiquis nō ſolum beneficiis ſuis erga me, quia per eam conſulatum obtinuerat,ſed etiam meis erga ſe,quia in conſulatu eam ab iniuria coniuratorum defenderat, res autem quibus multa impendimus nobis cariores ſunt.&.i.ſimul,ſup.lugeo, hoc tempore, quanquam non ſolum ratio.i.prudentia,quæ debet ualere plurimū,ſed etiam dies.i.diuturnitas, quæ ſolet mederi quoque.i.etiā ſtultis, conſolatur me, tamen doleo communem.i.publicam.ita delapſam ut ne ſpes quidem relinquatur,fore, id eſt futurum eſſe, ſup. aliqnid melius. Nec uero culpa eſt nunc in eo, in cuius poteſtate ſunt omnia, hoc eſt in Cæſare, niſi forte idipſum, ſcilicet ut omnia in eius poteſtate ſint non debuit eſſe, ſed alia acciderunt caſu, alia etiam culpa noſtra, ſicnt non ſit quærendum de præteritis. Ego nullam ſpem uideo reliquam, id eſt relictam,quare ego redeo ad prima,id eſt quæ in principio epiſtolæ tibi commendaui,& in te laudaui. Tu reliquiſti hæc,ſcilicet urbana,ſapienter,ſi reliquiſti ea conſilio,& fœliciter,ſi caſu. Vale.

Ex Epiſtola.Memini qnod mihi deſipere.

Memini cum mihi deſipere nidebaris. Alii annoſiores codices,ſic legunt.Memini,ꝙ nihil deſipere uidebare.

Curius M. Ciceroni ſuo S. D.

SI vales bene eſt,Sū enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus,mancipiū illius:

HVBER. SI nales.Curius cum eſſet in Græcia,ut ſupra diximus.cupiebat impetrare à Cice. literas commendatitias ad eum qui erat ſucceſſurus Seruio Sul. qni præfuerat ipſi Græciæ,nt ſupra in epiſtolis ad eum ſcriptis uidimus,quare adblādirur Cicero.& oſtendit qnàm ſe illi obligatum putet,deinde ab eo petit literas cōmendatitias ad ipſum ſucceſſorem Sulpitii,poſtremo iocans cum Cice. dicit, ne oſtendat has literas Attico, ne intelligat ſe deceptum, quia credebat ſe magis amari à Cnrio, quàm alium quemlibet quod cognoſceret,non ita eſſe ex hac epiſtola,in quam Curius fatetur ſe debere Cice.qnicqnid ſit. Sum enim hic,non male locatur, qnia non eſt principium epiſtolæ, ſed iungitur cum ſuperiori clauſula ſit. Si uales bene eſt. Sum enim &c. ſicut diximus ultima epiſtola.1.libr.χρήσει uſura, χρῶμαι, id eſt utor, μὲν quidem, κτήσει δὲ poſſeſſionem autem. Fructus eſt tuus,id eſt tu es fructuarius,quia habes me ad uſum tuum. Mancipium. ſeruitus, obligatio,proprietas. Illius.ſcilicet Attici,qnia habet poſſeſſionem tantū iuris,non etiam facti. dicitur autem mancipium,qnod manu capitur.

ASCEN. SI uales &c. M.Curius Cice.blandiens dicit ſe totum eſſe ipſius & Attici,petitque literas commendatitias, iocans in fine. Principium autem epiſtolæ exponit uir doctiſsimus Guilelm̄. Budæus in annotationibus in Pandectas legales argute dicens. Mancipium & κτῆμα ſignificat,id eſt ἀνδράποδον & αἰχμάλωτον, hoc eſt hominem in bello captum & ſeruituti mancipatum,& κτῆσιν,id eſt dominii comparationem poſſidendique ius,atque etiā δεσποτείαν,

δεσποτείαν, id est dominium, & χειρώσιν, id est mancipationem. Mancipium latine dici debet id quod Sæsinam lingua nernacula dicimus, & mancipare Sæsinæ, cum, scilicet aliquem rei sub titulo iusto quæsitæ possessorem effi cere uolumus &c. Ordo est. Si uales benes est, quasi dicat omnes ualemus. Sum enim μὲν, id est quidem, χρήσει chresi, id est usufructus tuus, quia tu uteris me quando nales, δὲ de, id est autem, κτήσει, id est mancipio, hoc est dominio & iure possessionis, Attici nostri, id est cõmunis amici. Ergo fru. i. usufructus est tuus mancipium, id est ius possidendi & dominium mei, illius, scilicet Attici est.

quod quidem, si inter senes coemptialeis vænale proscripserit, egerit non multum. At illa nostra prædicatio quanti est? nos quòd simus, quod habeamus, quòd hoĩes existimemur, id omne abs te habere. Quare Cicero mi perseuera constanter nos conseruare, & Sulpitii successori nos de meliore nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtemperare possimus, teque ad ver lubenter videre & nostra defigere, deportareque tuto possimus. Sed amice magne noli hanc epistolam Attico ostendere: sine eum errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene vale, Tironémque meum saluta nostris verbis. Dat. ad IIII. Calend. Nouemb.

QVOD. mancipium. Si inter nos, uidi in quodam codice non infideli scriptum, qui inter uos. Qui proscri. proposuerit, subhastauerit. proscribebantur enim bona uenalia, ut etiam nunc. Concionales. qui delectamini concionibus. in codice netustissimo scriptum erat compertionales, sed non placet nisi intelligamus, qui ambo partem habetis de mea, alter in usu, alter in possessione. Non ege. mul. quia sum patui precii, neque multum poterit de me lucrari. Quanti est, quasi dicat plurimi faciendo. Perseuera. ut cœpisti. De me. no. de meliori scriptura, & ut dicitur de meliori attramento, nam nota pro literis ponit. O ui. Inspicit acceptas hostis ab hoste notas. Obtemperare. obsequi, obedire. Ad ur. pro in urbe. Defigere. collocare, firmare. Tuto. sine periculo. Sed ami. uocatur Curius. Non nis er. esse in erroré. Et pu. subaudi uis Nec so. prouerbialiter dixit, quasi dicat si uis eum putare me non solere eundem amorem duodus promittere, sicut qni uno colore dnos muros dealbat. Fide. genus est uasis. Persi. Disce nec inuideas, quod multa fidelia putet In lo. pe. hic ponitur pro uase ubi teuentur colores ad pingendum. Tironem. libertum tuũ. Nostris uer. meo nomine, mea parte. Vale. HVBER. Fidelis

QVOD. scilicet domininm, & ius possidendi, quidem, id est certe, is qui proscrpserat uenale inter uos concionales, id est qui frequentatis conciones & præconia, scitisque qnæ uenalia sunt, egerit non multum, qnia neuter uestrum uelit me emisse. At quanti, id est estimatur à te illa prædicatio, id est confessio nostra? quasi dicat merito plurimi, prædicatio antem est, nos quod simus in rerum natura, quòd habeamus, scilicet aliquod existimemus homines habere id omne abs te. Quare ò mi Ci. perseuera constanter nos conseruare, & commenda de meliore nota, id est qua uinnm optimum signari solet, id est uerbo ex animo prolato, Sulpitio successori, scilicet tuo, quo, id est ut possimns facilius obtemperare præceptis tuis, & uidere te lubenter ad, id est prope ner, alii urbem legunt, & defigere, id est transmutare & deportare tuto nostra, id est res nostras, id est ad alium dominium transire. Sed ò magne amice, noli ostendere Attico hanc epistolam, sine, id est permitte, eum errare, & putare me esse uirum bonum, nec solere dealbare de eadem fidelia, id est testa, qua colores continentur, duos parietes, id est duobus inseruire. Ergo ò patrone mi bene uale, & saluta Tironem libertum tunm uerbis nostris &c. ASCEN.

Cicero Curio S. D.

EGO vero iam te nec hortor, nec rogo vt domũ redeas: quin hinc ipse euolare cupio & aliquo peruenire, vbi nec Pelopidarũ nomen, nec facta audiá. Incredibile est quàm turpiter mihi facere videar qui his rebus intersim. Næ tu videris multo ante prouidisse quid impenderet tum cum hinc profugisti. quanquam hæc etiam auditu acerba sunt, tamé audire tolerabilius est quàm videre. *In cãpo certe non fuisti, cũ H. I I. comitiis quæstoriis institutis, sella Q. Maximi, *quem illi C O S. esse dicebãt, posita esset. quo mortuo nunciato, sella sublata est. *Ille aũt qui comitiis tributis esset auspicatus, cẽturiata habuit cos. H. VII. renũtiauit.

EGO nero. Sicut alia epistola. iii. ab hac, Cic. laudat propositum Curii, qui in desperatione reip. malit abesse Roma, quàm uidere multa, quæ inique fiunt, cum etiam dicat se cupidnm abeundi, ne ea uideat. Deinde narrat qnædam ridicula facta in campo Mar. in comitiis quæstoriis, dicitq; se in tantis perturbationibus cõtulisse da portũ philosophiæ, habereque socinm studiorum Atticum uirum doctissimum. Postremo scribit se eum commendasse diligenter Attilio, qui proficiscebatur in Græciã cum exercitu. Iam uero hortor, sicut antea feci cum mirabar, & accusabã te quod abesses. Quin. id est immo. Euolare. celeriter discedere. Hinc. Rom. Pelopidarum. diximus supra in epistola ante præcedentem. Quam turpiter. id est contra dignitatem & honorem meum. His rebus. quæ Romæ inique & inhoneste fiunt. Næ. certe. Quid impenderet, quid imminetet, quid mali futurũ esset. Audire tolerabilius. sententiæ pro locis uariantur, hic enim dicit tolerabilius audire quàm nidere, quia uult persnadere Curio, ut absit. Supra uero lib. iiii. ad. M. Marcellum, cui uolabat psuadere, ut reuerteret i patriã, dixit. Sed cũ leuiora non multo essent, quæ andirentnr, quam quæ uiderent Idẽ alio loco ad eundẽ. Nõ est porro tuũ nno oculorũ sensu moneri, cũ illud idẽ auribus pcipias &c. In campo. s. Martio, ubi congregabat populus ad comitia. Institutis co. quæsto. id est paratis comitiis quæstorum causa. HVBER.

causa. Sella.sedes. Sublata remota. Qui esset au.qui cœpisset auspicia. Centuriata.scilicet comitia,de quib9 diximus abunde lib.1.Consulem,scilicet Caninium. Renuntiauit.declarauit.

ASCEN. EGO uero &c. Laudat iterum quòd Curius tanta mala quanta Romæ contingebant non uideat, recitátq; ridiculum facinus in comitiis euenisse,& se ad philosophiæ portum collatum. Ordo est.Ego uero, id est pro uero & certo,nec cohortor iam te,nec rogo,ut redeas domum.i.in urbem,quin.i.quinimmo,ipse.i.egomet,cu pio euolare,id est celeriter discedere hinc, id est ab urbe ubi sum, & peruenire aliquo , ubi nec audiam nomen Pelopidarum,id est nepotum Pelopis Thiestis & Atrei, de quibus frequens in Peloponneso fit mentio,nec facta,eo quòd turpissimo inter se odio,inter se certarunt, cum essent fratres:nam Thiestes Aeropem Atrei coniugem incœsto polluit,& Atreus Thiesti proprios filios epulandos apposuit. Simile autem quiddam inter Cæsarem socerum,& Pompeium generum eius contigit,& quotidie tunc inter Cæsarianos & Pompeianos contingebat. Incredibile est quàm, id est quantum turpiter uidear mihi facere,qui intersim his rebus ,scilicet pene tragicis. Ne.id est certe,tu uideris prouidisse multo ante,quid, scilicet mali, impenderet,id est immineret,ab impendo,unde media est longa,tracta metaphora á gladio in caput familiaris Dionysii Tyranni Sircusani impendente,tum,id est tunc,cum,id est quando,profugisti hinc, quanquam hæc, scilicet quæ Romæ fiunt, licet ea non uidras:sed etiam acerba auditu,id est dum audiuntur,uel ad audiendum, tamen tolerabilius est audire sup.ea,quàm uidere. Certe licet forte audiuisti quid actum sit, tu non fuisti in campo, id est Martio tempore comitiorum,cum,id est quando,comitiis quæstoriis, id est conuocationibus populi ad eligendos quæstores, sella Quinti Maximi,quem illi,scilicet fautores eius dicebant esse consulem,esset posita hora secunda,qua scilicet Quin. Maximo,nunciato mortuo,sella,id est sedes illi posita,est sublata,id est clausula ablata. Autem.id est sed,ille qui esset auspicatus, id est per auspicia initiatus , & habilis factus, comitiis tribunitiis.i.ad comitia tribunitia habenda. Habuit centuriata, scilicet comitia , id est per centurias plebe uocata ad consules legendos, renunciauit,id est suffragiis declarauit consulem,scilicet Caninium hora septima,scilicet diei. Renunciare dicitur,qui quod aliis accepit,aliis renunciat.

*P.V.C. IN campo certe non fuisti,cum H.II. comitiis Quæstoriis institutis. Historia obscurior,& quæ si ignoretur,magnas tenebras huic loco offundat.Dion historicus rerum Rom. non indiligens scriptor , totum negotium,quemadmodum gestum sit,exponit,& iocum etiam Ciceronis adducit,qui ab ipso in hac epistola Curio narratur (nam Plutharchus , & alii autores breuiores in hac re explicanda sunt) tradit enim quemadmodum Cæsar absens fieri uoluit C O S. & antequam urbem ingrederetur magistratum cepit: nec tamen ad exitum anni tenuit,sed postea quam Romæ fuit,repudiauit,& Qu.Fabio,& C.Trebonio tradidit. Verum cum Fabius postremo Consulatus die mortuus esset,subito illius loco alium, C.inquam Caninium,Consulem fecit,qui reliquas horas Consulatum gereret , sed melius erit Dionis ipsius uerba adponere . Dion libro XXXIII. Τὴν δ' ἀρχὴν τὴν ὕπατον παραχρῆμα μὲν καὶ πρὶν ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν ἀνέλαβεν, οὐ μέντοι καὶ διατέλους ἔσχεν, ἀλλ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος ἀπεῖπεν αὐτὴν καὶ τῷ Φαβίῳ τῷ Κοΐντῳ, τῷ τε Τρεβωνίῳ τῷ Γαΐῳ ἐνεχείρισε. καὶ ἐπειδὴ ὁ Φάβιος τῇ τελευταίᾳ τῆς ὑπατείας ἡμέρᾳ ἀπέθανεν, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον πρὸς τὰς περιλοίπους ὥρας Γάιον Κανίνιον ἀνθείλετο. πρῶτον μὲν δὴ τότε τοῦτο παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐγένετο καὶ τὸ μήτε ἐτησίαν, μήτε ἐς πάντα τὸν λοιπὸν χρόνον τοῦ ἔτους τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τὸν αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ ζῶντα τινὰ αὐτῆς, καὶ μὴ ἀναγκασθέντα, μήτε ἐκ προφάσεως, μήτε ἐξ αἰτιάσεως τινὸς ἐξιέναι, καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἀντικαταστῆναι. ἀνέγνων δὲ ὅτι ἀπεδείχθη ἅμα ὕπατος, καὶ ὑπάτευσε καὶ ἐπαύσατο ὅπερ καὶ ὁ Κικέρων διασκώπτων, τοιοῦτον ἔφη τὸν ὕπατον καὶ ἀνδρίᾳ καὶ φροντίδι ἐν τῇ ἀρχῇ κεχρῆσθαι ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐν αὐτῇ κοιμηθῆναι. Hunc etiam Ciceronis iocum in Caninium Rebilum celebrauit Macrobius,qui ostendit hunc tantum,sed alios etiã illa occasione á Cicerone,ut erat uir fœcundi ingenii,in Caninium dictos esse. Scrupulum alicui iniicere possent uerba illa Dionis,cum dicit,Cæsarem duos creasse Consules , qui pro se magistratum eum gererent, qui historia cognita eximitur:factus enim C O S. Cæsar erat sine collega, quod etiam ex antiquo lapide intelligitur,qui est in hortis Colotianis:sic enim est in illo:

C. IVLIVS CAESAR IIII. SINE CONLEGA DICT.
Q. FABIVS MAXIM. C. TREBONIVS. C. F. V. F.
C. CANINIVS. C. F.

Qui mirifice utilis esse potest ad hanc Ciceronis epistolam declarandam. uides enim Caninium locum Fabii mortui occupasse,& pro illo substitutum esse,quamuis spatio.H.XVII.consulatum gesserit,

*P.V.C. QVEM illi consulẽ esse dicebant. Ita loquitur Cicero,quia contra leges ac instituta ciuitatis factus erat, ut uere Consul uocari non posset:tunc enim primo inceptũ est,quod postea ab Imp. Rom.qui totam Remp. occuparunt,frequẽter usurpatum fuit:quempiam habere magistratum, quem aliquis uiuus adhuc sua sponte non aliqua re coactus,reliquisset.Quamuis enim Maximus á Cæsare cum collega ipsius Trebonio Cõsul factus esset:uiuente Cæsare,qui eo anno Consul legibus creatus erat,magistratum illum habere non poterat.

*P.V.C. ILLE autem. Cæsarem intelligit,quem sæpe ita appellat, quemadmodum docuimus in prioribus castigationibus,cum locum illum explicaremus.Est igitur aduentus in expectatione,neque tu id ignoras: Sed tamen cum ille scripsisset.Quin hic certe per ILLE Cæsar intelligatur,negari non potest.

HVBER. QVI esset.id est futurus. Quę.calendæ. Mane postridie,id est mane sequentis diei. Scito neminẽ prandisse Caninio consule,quia fuit tantummodo consul per unam noctem, quo tempore nullum est prandiũ. Nihil tamen mali.iocatur Ci.fuit enim uigilantia mirifica,id est ualde uigil: est autem scomma in hunc Caninium. qui tam breui tempore consul fuit, ut nunquam in cõsulatu suo dormierit: huiusmodi enim scõmatibus & Plu.& Macro.scribunt Ci.promptissimum fuisse. Ridicula . digna risu. Non teneres lachrymas. non putares ridicula , sed lachrymabilia , quia ostendunt ciuitatẽ male gubernari. Generis eius,id est talis. Portum-quasi profugiũ quoddam & locum quie-

qui vsque ad Calend.Ianu.esset,quæ erant futuræ mane postridie.Ita Caninio COS. scito neminem prandisse . nihil tamen eo C O S. mali factum est.fuit enim mirifica vigilantia,qui suo toto Consulatu somnum non uiderit. Hæc tibi ridicula uidentur.non enim ades:quæ si videres, lachrymas non teneres. Quid si cætera scribam? Sunt enim innumerabilia generis eiusdẽ,

quæ

quæ quidem ego non ferrem, nisi me in philosophiæ portum contulissem, & nisi haberem socium studiorũ meorum Atticum nostrũ. cuius quum proprium te esse scribis mãcipio & nexu, meum autem vsu & fructu, contentus isto sum. Id enim est cuiusque proprium, quo quisque fruitur atque vtitur. Sed hæc alias pluribus. Acilius qui in Græciam cum legionibus missus est, maximo meo beneficio est. bis enĩ est à me iudicio capitis rebus saluis defensus, & est homo non ingratus, meque vehementer obseruat. Ad eum de te diligentissime scripsi, eamque epistolam cum hac coniunxi: quam ille quomodo acceperit, & quid tibi pollicitus sit, velim ad me scribas. Vale.

tis, qualis solet esse portus nauibus. Cuius. Attici. Quando. quoniam. Scribis. ot in præcedenti epistola uisum est. Nexo uel nexu. utrunqoe enim dicitur in obligatione. Ci. peo Murena. Quod si in his repetũdis, qoæ mancipi suot, iis periculõ iudicii præstare debet, qui se nexu obligabit &c. Contentus isto sũ. ex seqnẽti clausula, quæ noo recte huic coniuogitur, uidet hic aliquid deesse, siue enim contentus siue cõtemptus legas: nõ potest perfectus elici seusus. Iudicio ca. in poena capitali. Rebus saluis. i. sine diminutione, aut amissione rerum suarum. De te. propter te, ad cõmendationem tui. Coniunxi. alligaoi, posui in eodẽ fascicu lo. Quid pollicitus sit. quid promiserit se pro te factorum propter meam commendationem.

ASCEN. ☙QVI. scilicet cousul, esset futurus usque ad Calen. Janua. i. primum Januarii diem, qoæ scilicet Caleodæ erant futuræ postridie. i. die sequente diem electiunis, mane. i. prima luce, & ita paulo ona nocte plus consul futurus erat. Itaq; scito neminẽ prandisse, id est prandium fecisse, Caninio cõsule, quia post prandium erat creatus, & ante prandium sequens abrogatus. Prima enim hora in ortu solis erat, & ad quintam ea tempestate meridies erat, tamen nihil mali factum est eo cõsole, quod difficile esset probare. Enim. id est quia mirifica oigilantia fuit, scilicet Caoinii, qui curis distentus, non uiderit, id est perceperit somnum toto consulatu suo. Hæc uidentur tibi ridicula, id est digna risu, nõ enim ades, qoæ si nideres, nou teneres, id est contineres, lachrymas. Qoid sup. faceres si scribam cætera? Suot enim ionumerabilia eiuldem generis, qoæ ego quidem non ferrem. i. tollerarem, nisi coutulissem me in poetum philosophiæ. i. studium eius, & nisi haberem Atticũ nostrum suciũ studiorum meorum, cuius quando, id est qoonıam, tu scribis te esse proprium mãcipio, id est dominio, & oexu, id est deuinctiooe, meum autem osu & fructu, id enim est cuiusque proprium, quo quisque fruitue. Sed supple scribam hæc alias pluribus, scilicet uerbis. Acilios qui missus est in Græciam cum legionibus, affectus est maximo beneficio meo. Enim. id est quia, defensus est bis à me iudicio capitis, id est in uitæ periculo, rebos saluis, & est homo non ingratus, & obseruat, id est ueneratue me. Scripsi ad eum diligentissime de te, & coniunxi eam epistolam cum hac, quam uelim scribas ad me, quomodo ille acceperit, & quid sit pollicitus tibi, aut qoando accepit, ecquid, id est quid sit pollicitus tibi &c.

Cicero Curio S. D.

FAcile perspexi ex tuis literis, quòd semper studui & me à te plurimi fieri, & te intelligere quàm mihi charus esses. Quod cum vterque nostrum consecutus est, reliquum est vt officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincã te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis non multum opus fuisse, propter tuas res ita contractas, vt quemadmodum scribis, nec cap[illegible]c pedes. Equidẽ vellem vti pedes ha[illegible]nt, vt aliquando redires. Vides enim [illegible]xaruisse iam veterem vrbanitatẽ: vt Pomponius noster suo iure posset dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur quæso, ne tamen semen vrbanitatis vna cum Repub. intereat. Vale.

HVBER. FACILE. Testatus fuerat Curius suis literis suam erga Ci. beneuoleotiam, admonuerátque eum se omoia fuisse obtenturum ab Attilio, quæ uoluisset etiã sine literis Ci. qoibus omnibus respondet Ci. se gaodere. Deindè com eo iocatue, hortaturq;, ut domum redeat, oe omnino illa orbanitas & Attica dicendi gratia, qoa se Curium & Atticum præcipue oalere dicit, admittatur. Studui. optaui. scilicet. Et me. &c. Quod. quãrem, scilicet nt ego intelligerem me à te plurimum fieri, & tu intelligeres, quàm mihi chseus esses. Est consecutus. effecit. Officiis. beneficiis. Certemus. amice contendamus, & uideamus uter utri possit plura præstare. Quibus officiis: declarat autem qoomodo sit certandum. Facile patior. ualde contentus sum. Meas literas. de te com meodatitias, quas in præcedenti epistola uidimus esse scriptas. Noo fuisse opus. non fuisse necessariũ. Operam. fauorem, laborem. Contractas. implicatas. Nec caput nec pedes, scilicet habeãt: prouerbialiter dixit, id est nullum ordinẽ oec principiõ nec finem. Equidem. iocatur Ci. Haberent pedes. ut eis posses uti ad redeundum. Exaruisse. exicasse, & exhaustam esse, & defecisse: metaphora ab aquis. Pomponios qui cognominatus est Atticus. Suo iure. merito quodam, & quadam prærogatioa. Atticam. cultam, tersam, quali utuntur Attici, qui cæteris omnibos Græcis coltiores habentue, unde & eloquentia Attica [illegible] dicitue, id est per excellentiam. Ergo is. scilicet Atticus. Tibi. scilicet succedit, qoia tu es primus in urbanitate, Nos ei. Attil. succedimus post ipsom. Semen. materia copia. Tantum. qoantum, scilicet est in te. Jotereat. pereat, & penitus amittatue.

ASCEN. FACILE perspexi, ex literis tuis sup. id, quod studui, scilicet asseqni semper, uidelicet &, id est simul, me fieri plurimi à te, & te intelligere quám, id est quantum charus esses mihi. Quod quando, id est qnoniam, uterque nostrum est assecutus, reliquum est, id est restat, ut certemus officiis inter nos, id est mutuis, quibus ego uel uincam te, uel uincar à te, æquo animo, id est inoffenso. Facile patior non fuisse necesse dari literas meas ad Attilium. Intelligo ex literis tuis, non fuisse tibi opus multum opera, id est labore & industria Sulpitii, propter res tuas contractas ita, id est attractas, ut nec haberent caput nec pedes, id est nec principium nec finem, quemadmodum, scilicet Sulpitius scribit. Equidem, id est ego quidem, uellem uts, id est ut, haberent pedes, ut redires aliquando .i. tandem. Tu uides enim ueterem urbanitatem .i. leporem & sales urbis exaruisse iam, ut Pomponius noster .s. Atticus, posit dicere iure suo .i. autoritate sibi debita, quod aliquando dixisse uidetnr. Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam .i. Atheniensem. Ergo is .s. Atticus, succedit tibi, scilicet in urbanitate, nos succedimns ei, scilicet Attico. Veni igitur quæso ne tantum semen urbanitatis intereat una cum rep.

M. Cicero Volumnio S. D.

QVod sine prænomine familiariter, vt debebas, ad me epistolam misisti, primum addubitaui num à Volumnio senatore esset, quocum mihi est magn⁹ vsus: *deinde εὐτραπελία literarum fecit vt intelligerem tuas esse. Quibus in literis omnia mihi periucunda fuerunt præter illud, quòd parum diligenter possessio salinarum mearum à te procuratore defenditur. Ais enim, vt ego discesserim

HVBER. QVOD sine. Laudat Ci. Volumnium facetiarũ præstantia, cũ enim dno essent Volumnu alter senator, & hic qui scripserat epistolam de Cic. sine prænomine: dicit Ci. se cognouisse eius epistolam tantummodo ex facetiis, deinde cõmendat etiam facetias suas, qnas ostendit esse non ineptas sed artificiosas, & quales .2. libr. de oratore dicit esse oportere, quas dicit se uelle à Volumnio defendi, quem cæteris omnibus anteponit. Postremo petit ab eo sæpe ad se scribat, sibi enim gratissimas dicit eius literas. Sine prænomine. sine appositione prænominis tui, quod ad differentiam ponitur: sunt enim proprium nominum species quatuor. Nomen quod nnicuique est necessarium: prænomen quod ponitur differentiæ causa, ut puta filii Cn. Põ. magni, cũ proprio nomine decernerentur ambo Põ. ut decerneretur prænominis alter, alteri fuit prænomen Cn. alteri Sextio. Reliquæ duæ species cognomen, & agnomen, quorũ primum est familiæ, alterum fortunæ, licet interdum abutantur autores, & præcipue poetæ. Virg. Cui nunc cognomen Iulo. Vt de. quia scribebas ad amicissimũ. Esset. s. epistola missa, uel data. Vsus. consuetudo, conuersatio. Deinde post hanc dubitationem. εὐτραπελία. urbanitas, uel festiuitas, uel faceta comitas. Tuas esse. quem sciebam natura facetissimum. Possessio. proprietas, translatio à rebus, de quibus proprie possessio dicitur. Salinarum. salina proprie dicitur locus ubi sal fit, sed quoniam sal pro facetiis posuit Cic. intelligit salinas translatiue apophthegmata & facetias suas. Te procuratore, id est à te quem reliqui quasi procuratorem mearum facetiarum. Vt. postquam.

Nomen / Prænomẽ / Cognomẽ / Agnomen / Possessio / Salina

*P.V.C. DEINDE Eutrapelia literarum fecit. Quid Eutrapelia sit, notissimum est: utitur Aristoteles hac uoce sæpe libro VIII. ἠθικῶν, in secundo autem de arte dicendi, quo loco de motibus singularum ætatum differit, naturam, uimq; huius nominis expressit: quum enim adulescentes risus studiosos esse dixisset, addidit, διὸ καὶ εὐτράπελοι· ἡ γὰρ εὐτραπελία πεπαιδευμένη ὕβρις, nihil aliud est, inquit, εὐτραπελία, nisi eruditum & urbanum conuicium. Mirifice igitur quadrabat cognomen hoc Volumnio (eutrapelus enim ille dicebatur, ut ostendit Cicero in epistolis ad Pætum: Quæres ubi? apud Volumnium eutrapelum) si ex leporibus, quibus usus est in epistola, & salibus à quo scripta erat, intelligi potuit, cum aliter sciri uix posset. Erat enim Volumnius quidã senator temporibus iisdem, Ciceroni ualde familiaris. Hic eutrapelus, de quo loquitur, est Volumnius ille, (ut puto) qui cum Antonium in castra secutus esset (delectabatur enim huiusmodi hominibus: neq; in maximis etiam rebus has uoluptates, quas mimi & scurræ præbent, spernebat) incidit in manus Bruti, & ab amicis ipsius trucidatus est, cum non bene illi uocem imperatoris accepissent, & antea Volumnio huic irati essent, & alteri eiusdem studii homini Saculioni appellato, quod dicacitatem eorum, qui in ea etiam fortuna à scõmatibus non abstinerent, ferre non possent. Hæc tradit Plutarchus in M. Bruti uita his uerbis: ἦν δέ τις Σολούμνιος μῖμος καὶ Σακκουλίων γελωτοποιὸς ἀκολουθῶν, οὓς ἐν ἄλλοις λόγοις τιθεμένους τῷ Βρούτῳ. & quæ sequuntur. Nam fuisse illum Antonio familiarem, testimonio Ciceronis cõfirmatur, qui in XIII. Philipp. inquit, Addite Antonii collusores, & sodales, Eutrapelum, Melam, Cælium.

omnia omnium dicta, in his etiam Sestiana, in me cõferri. quid? tu id pateris? nonne defendis? non resistis? equidem sperabam ita notata me reliquisse genera dictorum meorum, vt agnosci sua sponte possent. Sed quum tanta fæx est in vrbe, vt nihil tam sit ἄκυρον, quod non alicui venustum esse videatur: pugna, si me amas: nisi acuta ἀμφιβολία, nisi elegans ὑπερβολή, nisi παράγραμμα bellum, nisi ridiculũ παρὰ προσδοκίαν, nisi cætera, quæ sunt à me in secũdo libro de Oratore per Antonii personam disputata de ridiculis,

HVBER. OMNIA omium dicta, id est omnia apophthegmata cuiusque, scilicet scommata & facetias omnium mihi attribui, cum mea dicta posint ab aliis facile discerni, propter quandam elegantiam. Etiam Sestiana, id est etiam dicta Sestii, quæ nullam habent comparationem cum eis. Quid. cur. Pateris id. ut omnia omnium dicta attribuantur mihi, & præcipue Sestiana. quæ maxime sunt inepta. Resistis. iis qui ea in me cõferunt, & negas esse mea. Innotata. ita signata. Sua sponte. per se ipsa, ut qui ea uideret aut audiret etiam sine inscriptione mei nominis, posset nosse & dicere, hæc sunt Cice. Tanta fex. tanta uilitas & sordes. Tam ἀκυρολογον. hæc est communis lectio, sed quid significet ἀκυρολόγον, nec ex libris nec ex uiris Græcis, satis mihi cognosci potuit, puto autem melius legi, uel ἄκυρον, id est abrogatum non autenticum, improprium, absonum, uel ἀκάθαρτον, id est sordidum, impurum, immundum.

diculis εὔτεχνα, & arguta apparebunt, vt sacramento contendas mea non esse. Nam de iudiciis quod quereris, multo laboro minus: trahantur per me pedibus omnes rei, sit vel Selius tam eloquens, vt possit probare se liberum, non laboro. Vrbanitatis possessionem

Pugna enitere. Ordo est, pugna ut cooteudas sacramento oon esse mea.s.dicta nisi acuta & c. ἀμφιβολία. ambiguitas. Acuta.iugeniosa, qualis fuit in eum, cuius matrem cũ uellet significare impudicam, & quæsitum esset quis fuisset ei pater, respondit Cice.respõsinn: m hanc difficiliorem efficit mater tua. Elegãs. oon uulgaris. . ὑπερβολή, superlatio. παράγραμμα.i.inscriptio. Ridiculum. res ridicula, ut in eum, qui tres filias detormnsissimas habebat de qno cum tibi obui9 esset ita submissa uoce apud quosdam dixit, bic aut nriẽte inle liberos genuit. παρὰ προσδοκίαν.præter expectatinuẽ. Per Antnnii personam.i.introducto Autnnio, qui in en libro de his disputat. εὔτεχνα.artificiosa, Argnta.subtilia, callida, quodã certn iudicio probata. Sacramento.aureiurãdn. Contendas. afferas. Nam de iudiciis.dicit se his urbanis dictis delectari, iudiciis uero, hoc est causis iudicialibus non multum.

QVOD &c. laudat Volumnium ob facetiarum præstaotiam: cum enim dun essent Volumnii, dicit se cognouisse utrius esset epistola ex snlis facetiis quas cnmmeodans innuit librns suns de oratore uelle defendi à Volumoio, mnoetq; ut adse scribat. Ordo est. Qund misisti ad me epistnlam familiariter, ut debebas, sine p̃ nomine.qun eiusdem nominis homioes discerni iolebant: primum addubitaui, num.i.nuuquid, supple epistola esset à Volumnin senatore, cum quo est mihi maguus usus.i.magna consuetudo uiuendi. Deinde εὐτραπελία.i.faceta urbanitas & comitas literarum, fecit ut intelligerem esse tuas. In quibus literis omnia fuerũt mihi periucuoda, præter id qund pnssessio.i.ius possdiendi, siluarum mearũ, aut salinarum.i.locorum in quibus sal fiebat, sed malim siluarum legere, & pro uariarum rerum congerie, in uoum codicem potius, quàm p̃ siluis arboreis, defenditor parum diligẽter à te procuratore. Ais enim oĩa dicta.i.apophthegmata & scommata omnium, cnnferri in me, ut.i.postq̃, ego discesserim, & ais iu his.s.dictis, etiam Sestiana.s. dicta cõferri.i.iaculari, in.i.contra me. Quid: modus iuterrogãdi ex indignatiooe, tu pateris id? quasi dicat nou deberes pati, noooe defendis? onooe resistis? Equidem.i.ego quidem sperabam me reliquisse genera dictnrum .s.urbanorum, ita notata.i.signata, ut posseot cognosci sua non te.i.per se sine defẽsnre, cuius essent pnssessoris, hoc est ut possent aguosci mea uude de syluis dictnrum prius locutus est. Sed quando.i.quoniam, Nota fex.i.corruptio & infectin linguæ Romanæ: est in urbe, scilicet Roma, ut nihil sit ἄκυρον akyron.i.abrogatum, aut ἄκτιστον, aktiston.i.fabricatum, aot ἄκρητον akretno.i.imperfectum, qund oõ uideatur alicui esse uenustũ, pugna scilicet acriter insta, si amas me, nisi supple in dictis meis sit amphibnlia, id est dubia locutio, aut ambiguitas sententiæ acuta, id est subtilis, & oisi sit hyperbnle, id est superlatio sẽtentiæ, seu locutio per hyperbnlem, elegãs id est apta & culta. nisi paragramma, in est inscriptio ueousta, nisi bellum, oisi ridiculum, id est risum excitas, paraprosdokian, id est præter expectationem, nisi cætera quæ suot disputata à me in secuudo librn de nratore per persooam Antnnii, scilicet oratnris clarissimi, de ridiculis, scilicet dictis, apparebunt eutechna.i.artificiosa & arguta, id est subtilia & callida. Vt cootendas sacramento, id est affirmes iuramentn nou esse mea. Nam qood quereris de iudiciis, id est q̃ in eis dicat dormitasse, laboro multn miuus, nnn labnro, trahaotur, id est si trahaotur omnes rei, id est accusati, per me, id est quantum est de iudiciis per me traditis, pedibus, scilicet anterinribus ioiecto uoco, uel id est etiam, Selius tam eloquens, ut possit probare sicut iactat se liberum supple esse. ASCEN.

IN his etiam Sestiana. Quis fuerit hic Sestius, cuius dicta ita insulsa essent, ot prouerbio locum fecerint, quæreodũ. Suspicor illum iutelligi, quẽ politissimus poëta Catullus & ipse deridet, & secum pessimè actũ esse tradit, q̃ eius couuiua esse uoluerit: cum io illius scripta uciderit, quæ tantum morbum repentè ei conciliarent, ut uix in agellum suum confugieos, atq; ibi se diligenter enrans, illum pellere potuerit: +P.V.C.

Nam Sestianus dum uolo esse conuiua. HVBER.

cum enim iisddem temporibus Cicero, Catullusque uixeriot, de iisdem etiam hominibus mentinnem faciunt: nam Sestium insulsum hnmioem fuisse, & ineptum scriptorem, ex loco illn ad Att. perspicium est, 405. in quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui cum scriptnr luculentus esset, tantas res, atque eas, quę in omniũ mauus ueuturæ essent, Sestio onstro scribendas dederit: itaque nihil uuquam legi scriptum Σηστιωδέστερον, id est insulsius. quod facilius probari pnsset ab illn scriptum esse, quod melius illum redderet: lusit enim in Latina uoce Cicero Græcorum more illam conformans.

amabo, quibusvis interdictis defendamus in qua te unum metuo, contemno cæteros. Derideri te putas? nunc demum intelligo te sapere. Sed me hercule extra iocum, valde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesque visæ sunt. Illa quamuis ridicula essent, sicut erant, mihi tamẽ risum nõ mouerunt. Cupio enim nostrum illum amicum in tribunatu quamplurimum habere grauitatis: id cum ipsius causa (est enim mihi vt scis, in morib9) tum me her-

AMABO.blandieotis est. Quibusuis iuterdictis. tractum à iure, quo quidem solẽt fieri iuterdicta ad prohibẽdam turbatinnem possessiooum, unde dicit facienda esse interdicta, ue quispiam usurpet urbanitatem suam. In qua. urbanitate. Te uuum.te solũ ne à te uiocar. Cõtemnn.paruifacio. Cęterns.quos nnu uideo multum ualere. Derideri.quia dico te solum à me metui. Extra iocum.sine iocn.i.ut serio loquar. Illa quanuis ridicula.scripserat ut coniicim9 de aliqun quod leuissime aliquid egisset, de qun Cice.dicit se ooo risisse, licet uideretur fuisse ridendũ.
Illum amicum.ignotum, de quo dicat reipub.scilicet causa, cuius iuterest habere uiros graues & optimos. Quam.rempub. Ingrata.quia nou cngnoscit, & quantum ei profuerim, & prodesse pnssim. ASCEN.
Sermo tuarum literarum, id est qun mecũ colloquaris per literas, cohortare, ut in amore men perseueret. Redde.effice. Quicquam desit quomious

sit

cule etiam reipub. quam quidem, quanuis in me ingrata sit, tamen amare non desinam. Tu mi Volumni quando & instituisti, & mihi vides esse gratum, scribe ad me quàm sæpissime de Rebusvrbanis, de repu. Iucundus est mihi sermo literarũ tuarum. Præterea Dolabellam, quem ego perspicio & iudico cupidissimum esse, atque amantissimum mei, cohortare, & confirma, & redde plane meum. Non me hercule, quo quicquam desit, sed quia valde cupio, non videor nimium laborare. Vale.

Cicero Volumnio. S.D.

QVod declamationibus nostris cares, damni nihil facis. Quod Hircio inuideres nisi eum amares, non erat causa inuidendi: nisi forte ipsius eloquẽtiæ magis, quàm quod me audiret, inuideres. Nos enim plane mi suauissime Volumni aut nihil sum⁹, aut nobis quidem ipsis displicemus, gregalibus illis, quibus te plaudente uigebamus amissis: ut etiam siquando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus, quod hæc* pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur: ut ait Philoctetes apud Accium abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, si tu ueneris, hilariora. quanquam venis, vt ipse intelligis, in maximarum quasi concursum occupationum. quas si ut uolumus,

sit meus. Laborace.curare. Vale.

AMABO, blandientis unx. ô Volumni, defendamus possessionem urbanitatis.i.ut nostra dicatur propria, quibusuis ioterdictis, io qua scilicet possessione, metuo te uuum scilicet oe eripias eam mihi, contemno cæteros. Putas te derideri? quasi dicat etiam. Vode dicit. Ego intelligo nunc demum te sapere, sed me hercule sup. loquor extra iocum, tuæ literæ uisæ sunt mihi ualde facetæ & elegantes. Illa.s. alia in epistola tua scripta, quanuis essent ridicula, sicut erant, tamen oon mouerunt mihi risum, cupio enim illum amicum nostrum babere quamplurimũ grauitatis io tribuuatu, cuoi.s.ita sit, ꝙ uelim id, causa ipsius: est enim mihi ut scis in maioribus.s.amicis tum me hercule, etiam reipu.s.causa, quam.s.rempu. quanuis sit ingrata in me, tamen oon desinam amaee. Tu ô Volumni, quaodo.i.quoniam, &.i.simul, instituisti.i.ioccepisti, & uides esse gratum mihi scribe ad me q̄ sæpissime de rebus urbanis, de repub. Sermo literarum tuarum est iocũdus mihi. Præterea cohortare & coofirma & redde plane meum Dolabellam.s.generum meum quem ego uideo esse cupidissimum atq; amantissimum mei. Me bercule, non sup. id peto quo legam ꝙ quicq̄.s.amoris eius in me desit, sed quia cupio ualde, nõ uideor laborare oimiũ.

HVBER. QVod declamationibus. Scripserat Voluminus ad Ci.se cupidum eius declamatiooum. Deinde ꝙ oisi esset amicus Hircii. ei inuideret, quia esset auditor Cice. rescribit declamatioues suas noo esse tales, ut damoum sit Volumnio eis carere, & oullam esse causam quare inuideat Hircio, quod sit auditor suus, quia noo sit ipse Ci. præceptor inuidios⁹, sed potius furtuoam suam talem dicit, ut sibi ipse displiceat, maxime amissis sodalibus & æqualibus suis, quorum cõsuetudine frui solebat. Deinde dicit se desiderare aduentum Volumnii, seq; habere adiutores etiam Cassium & Dolabellam, quibus ipse Volũnius suo polito iudicio plurimum prodesse possit. Postremo ostendit se cupidum relinquendi taodem causas & negocia ciuilia, & tradendi se totum literis.

Declamatiooes. Declamatiooibus. declamatiooes dicuntur exercitatiooes ad diceodum in ficto themate: sumuotur autẽ interdum ex fabulis oõnunq̄ etiam ex historia, ut de Iasone & Medea. De Haunibale, ut osteodit Iuue. I nuoc & sæuas cure per alpeis, Vt poeris placeas, & declamatio fias. Damoi nihil facis. oullum est tibi damnum, quia ooo suut tãtæ utilitatis. Inuidendi. ei q̃d me audiret. Displicemus oo.ooo sumus cooteoti sorte oostra. Gregalibus, sodalibus æqualibus ex eodẽ grege. Te plau. te gaudeote & gratulaote oobis. Vigebamus. stabamus io statu oostro. Emisimos. edidimus, diuulgauimos.

Pœniget. Pœuigero. pleno pœnis & cruciatibus. quidam leguot peuoigero.i.apto peooæ.i.calamo, hoc est ad scribendum, sed priorem seusum uerum puto.

Philoctetes. Philoctetes. is fuit Pæantis filius Herculis socius, & eius sagittarum hæres, quarum uoa lapsa ita pedem lernæo ueneoo, qoo erat infecta corrupit, ut oidoe ferri oon posset, ob quam causam: Græcis in Lenoo relictus est, ut ostendit Oui. lib. xiii. Meta. eum autem in tragœdia quadam inducit Accius poeta, diceotem tela exerceri io corpore suo peooigero, noo autem aemigero. Abiecti, s. nos. Coocursum. coogregatiooem, multitudioem, quia undique ad te cooeurrent.

ASCEN. QVod decla. & c. Scripserat Volumnius se cupidum esse declamationum Ci. & ꝙ nisi esset amicus Hircii ei inuideret ꝙ esset auditor Ci. Respondet igitur Ci. se & sua ooo esse tanti. Ordo est. Quod cares declamationibus oostris, nihil facis damni, ꝙ inuideres Hircio oisi amares eum: oonerat causa inuideodi, nisi forte inuideres magis eloquentiæ ipsius, ꝙ audiret me. Suut autem declamationes orationes iu scholis rhetorum habitæ, quibus oratorie studentes ad uteamque partem argumentantes se exercẽt in fictis caosis, ut ad ueras habiles fiant. Se autem extenuat, dicens. Enim.s. quia ô mi suauissime Volumoi, nos aut oihil sumus.i. nullius artificii, aut displicemus nobisipsis & hoc gregalibus.i. sodalibus illis gregatim oos frequentare solitis, quibus uigebamus te plaudente.i. applaudente, amissis.i. postq̄ eos amisimus, ut ingemiscamus etiam si quando.i. aliquando, amisimus aliquid dignum oomine oro, q̃d tunc celebre erat, & nunc celeberrimum est: ingemiscamus inquam, ꝙ hæc tela. Allegorieos loquitur, alludens ad uerba Acciani in Philoctet. uode duplicitee exponam: primo secundum historiam accipienda suut: deinde ut secundum allegoriam. Secundum historiã igitur sic.s. fatalia ad euersionem Troiæ destinata execrantur, ot ait Philoctetes apud Accium poetam Tragicum,

cum, io corpore pennigero.i.in auibus sagitta petendis, noo in corpore armigero.i.belligero, gloria abiecta, quia auem deiecisse parum est gloriæ, uirum bellicosum multũ. Alii in corpore pennigero legunt, quia in suo corpore ærumnoso exercuit. Secundum allegoriam autem sic, ꝙ hæc tela.i.uerba acuta & oratoria exerceantur in corpore pennigero.i.in anditorio molli & indocto, & nõ in corpore belligero.i.auditorio acri, & ad oratoriam apto, gloria amissa, ut ait, licet in alio sensu Philoctetes comes Herculis apnd Accinm in fabula. Sed tamen omnia eruot mihi hilariora.i.lætiora quàm nnnc sint, si tu ueneris, quamquam uenies, ut .i.quemadmodnm, ipse.i.tute intelligis, qnasi in cõcursum maximarum occupationum, qnas.s.occupatiões.

PINNIGERO, non armigero in corpore. Quemadmodum io antiqnis codicibus scriptum in oeni, ita scripsi· præcipue enim Medicæi scripturam animaduersione digoam iudicaui: eadem enim est, quæ in uetustis lapidibus. Nam paulo supra INGEMESCEMVS, in eo legitur, ut io epistola Cęcinnæ CONTREMESCO, & non multo ante ad Curium AVEM ALVAM, pro albam. nec me latet, ueteres literatos uiros de hac uoce, quomodo scribenda esset, inter se concertasse. Accurati quoque ac docti hominia uerba sunt super illo Vergilii, formidine pennæ. In Romano pinnæ more suo, contra Capri sententiam. * PETRI VICTO. CASTI.

exceperimus, ego vero multam salutem & foro dicam, & curiæ: viuamque tecum multum, & cum communibus nostris amatoribus. Nam & Cassius tuus, & Dolabella noster, vel potius vterque noster, studiis hisdem tenentur, & meis æquissimis vtuntur auribus. Opus est hic limatulo & pollito tuo iudicio, & illlis interioribus literis meis, quibus sæpe verecũdiorem me in loquẽdo facis. Mihi enim iudicatum est, si modo hoc Cæsar aut patietur, aut volet, deponere illam iam personam in qua me sæpe illi ipsi probaui: ac me totum in literas abdere, tecumque, & cum cæteris earum studiosis honestissimo ocio perfrui. Tu vellem ne veritus esses, ne pluribus legerem tuas literas, si mihi (quemadmodum scribis) longiores forte misisses: ac velim posthac sic statuas, tuas mihi literas longissimas quasque, gratissimas fore. Vale.

EXceperimns.superauerimus, nt excipit locautũ. HVBER.
Dicãm salutem, salutabo.i. dicam curiæ & foro ualete. Eisdem studiis.quibus ego quoque delector. Vtuntur me æquissimis auribus.i. me libentisiime audiunt, & sine ulla molestia. Limatulo.terso & subtili: blandimenti gratia usus est diminutiuo. Limatnlus Quibus sæpe me uerecundiorem.quia eas tãtum laudas, ut plerunque erubescam loqni. Judicatum.decrètum. Persooàm.oratoriam. Probaui.cum laude, honeste. Ocio lit.qno nullum potest esse honestius. Te uelim.dicit literas uolumnii noo posse sibi uideri nimis loogas, sed quanto fuerunt longiores, tanto gratiores fore. Hoc autẽ dixit, quia scripserat Volum.se uereri, ut Ci.fastidio quodam noo legeret epistolas suas, si forent longiores, ideoque se breuiores scribere.

SI exceperimus.i.superauerimus, ut apnd Virgil. ASCEN. Excipit incautum, aut expleuerimus, ut uolumus. Ego dicam uero.i.ex animo, & pro nero, multam salutem & foro.s.iudiciali, & curiæ.i.senatui: coram illis enim orandum est, & io concione, & uinam tecum, & cum omnibus amatoribus.i.quos possidemus, aut oostri.i.qui nos amant. Nam & Cassius tuus.s.amicꝰ, & Dolabella noster, uel potius uterque noster, tenentur eisdem.i.hisipsis studiis, & utuntur me auribus æqnissimis.i.libentisime audiunt me. Opns est huic, uidelicet Dolabellæ, iudicio tno limatulo.i. belle limato & terso, & pro.i.polito, qnia non est tanto iudicio ut tuo, & illi.s.Cassio opus est literis meis interioribus.i.secretis & arcanis, quas non omnibus communico, aut qnas non omoes imitari possunt, quibus scilicet literis, facis me sæpe uerecundiorem in loquendo, ut ꝙ ea sic imiteris, ut me superes, at ꝙ me iocommode ob eas extollas. Enim.i.qnia, iudicatum.i.penitus decretũ est, mihi si modo.i.dummodo, Cæsar patietur, aut uolet hoc depouere iam.i.deinceps illam personam.s.oratoriam & causidicam, in qua.s.persona, ego probaui.i.commeodatum feci me sæpe illi ipsi.s.Cæsari, ac indicatum est mihi, abdere.i.abscondere, me totum in literis.s.ocio literario, & perfrui hooestisimo ocio tecum, & cum cæteris studiosis earum.s.literarum, pręcipue ethicarum. Vellem ne.i.ut non, esses ueritus, ne.i.ꝙ nõ, legerem literas tuas, pluribus supple uerbis scriptas, si forte misisses mihi longiores, quemadmodum scribis, aut pluribus sup.uicibns, & nõ semel, ac uelim statuas.i.constituas & persuadeas tibi posthac sic, literas tuas longisimas quasque.i.ut qnæque eruot longisimæ, fore mihi gratisimas.i.ita futuras mihi gratisimas.

NOo minore equidẽ aliorum utilitate, q̃ labore meo bone Accursi mi doctisime atque optime, puto me septem M.C.epistolarũ familiarinñ libros explicasse, ut te & nosse & p̄dicare audio, in qno nõ tan mea q̃ cõmuni oĩm causa tibi gratias ago. Nos enim tam uostra causa, q̃ te mnltum uelle scio, q̃ commnni omninm ntilitate studinm laboremq; nostrum à te probari intelligo, ꝙ uides me adolescentibus nr̃is, qni prius fragili inermiq; quadam cymba fluitabant, nuoc remigium, & tutam firmãq; nauem ædificasse, atq; dedisse, per q̃ hoc ingens & dubium epistolarum pelagus non modo nauigare, uerum etiam ad optatum portum peruenire possit, ex quo non tam mihi gratiam haberi opto, q̃ ne inuidia magis q̃ merito meo in detractores incurram, ut si opus hoc minime laudandnm pntabitur, certe studium uolũtasque mea nõ improbetur, quæ profecto tantum negocii non suscepisset, uisi magis pub. q̃ priuatæ ntilitatis causa suasisset atq; impulisset. Quamobrem, qui meam causam aduersns inuidos obtrectatores meos oõ tuebitur, is commnois utilitatis, se noo amicum arguet, qui oon magis fauore digna existimabit, si quibns locis defecimus, q̃ reprehẽsiooe. Nam cuiusnis hominis castigationem æqnisimo animo me accepturum polliceor, si modo liuore caruerit, si existimauerit quanto plura bona q̃ mala in hoc tempore fiut, si quæ aliĩ scripsernot, ita cum nr̃is compararet, ut ad iudicandum nõ hominum, sed rerum ratio habeatur, sunt eoim qui magis autoritate quorundam

cor te in hoc,ne condemnes hoc officium meum arrogantiæ,scilicet uitio, ꝙ delegaui, id est commisi alteri, huoc laborem,scilicet ad te scribendi,quæ hic gerantur. Non supple delegaui alteri hoc officium, quin,id est ꝙ non,fit suauissimum mihi,&,id est simul,aut licet occupato, & pigerrimo ad literas scribendas, ut nosti, scilicet per experientiam.dare operam tuæ memoriæ,scilicet excitandæ. Sed ipsum uolumeo,scilicet reꝛum urbanarum,quod misi tibi,excusat me facile,ut ego arbitror,quasi dicat talia scripta in eo esse,ut Ciceꝛo non censeat ea à Cælio fuisse scribenda. Nam nescio cuius ocii esset, id est quis tanto ocio redundaret, ne dicet,non modo,id est non solum perscribere hæc.i.huiusmodi nugas,& res nullius momenti; sed omnino animaduertere.i. animo complecti, & considerare. Omnia enim sunt tibi.i.in eo uolumine, utpote Sena tusconsulta.i. decreta,fabulæ dictæ.s.in senatu,rumores.s.incerto autore perlati. Quod exemplum.i.quæ forma scribendi res urbanas etiam minimas,si non delectant te,fac me certiorem,ne exhibeam tibi molestiam.i. tædium,cum impensa mea.i.pecunia, quam his rebus scribendis impendi & impendam. Si quid.i.aliquid, maius.i.maioris momenti erit actum in repub.quod isti operarii.i.scriptores rerum leuiũ, possint persequi minus.i.non satis commode,& id est, simul quemadmodum sit actum,& quæ existimatio.i.opinio sit consecuta.i.actionem talem,& quæ spes est de eo.s.quod inceptum est,nos perscribemus tibi sup.hæc omnia diligentec. Vt nunc est.i.secundum ꝙ res nunc habent, nulla expectatio.s.magnæ rei est magnopere. Nam & il

spadanorum,Cumarum tenus caluerunt. Romam cũ venissem,ne tenuissimã quidem auditionem de ea re accepi. Præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de successione prouinciarum Galliarũ, & in Cal.Iun.vt mihi ipse dixit, eam distulit relationem: sane quàm eos sermones expresſit, qui de eo tum fuerant, cum Romæ nos essemus. Tu si Pompeium,vt volebas, offendisti, qui tibi visus sit, & quam orationem habuerit tecum, quamq; ostẽdet itvoluntatẽ (solet enim aliud sentire,& loqui:neq; tãtũ valete ingenio, vt non appareat, quid cupiat)fac mihi perscribas. Quod ad Cæsarem crebri,& nõ belli de eo rumores,sed susurrationes duntaxat ven iunt: alius equitem perdidisse,quod opinor certe factum:ali9 septimam legionem vapulasse, ipsum apud Beluacos circunsideri interclusum ab reliquo exercitu:neq; adhuc certi quic quam est, neq; hæc incerta,tamen vulgo iactantur, sed inter paucos, quos tu nosti, plane secreto narrantur. Domitius, cum manus ad os apposuit. Te ad.ix. Calen. Iunii. subrostrarii (quod illorum capiti sit) dissiparant periisse, ita vt in vrbe,ac foro totomaximus rumor fuerit, atque à Pompeio in itinere occisum. Ego qui scirem Qu. Pompeium Bauli schœnobaticam facere, & vsque eo, vt ego misererer ei9 esuriei, nõ su cõmot9: & hoc mẽdacio,si qua pericula tibi impẽderẽt, vt defungeremur optaui. Plancus quidem tuus Rauennæ est, & magno congiario donatus à Cæsare,nec beatus, nec bene instructus est. Tui pollitici libri omnibus vigent. Vale.

li rumores.i.sermões ab incerto autore orti,de comi tiis Transpadanorum.i. eorum qui Trãspadum ineo lunt,habendis.s.an deberent in ciuitatem recipi,aut ad bellum mitti, aut quid simile, caluerunt.i.increbuerunt.

¶CVMArum te.i.usque cumas. Tenus autem geni tiuo iunxit more Græco, sic Virg.ter.Geor.Et crurũ tenus, à mento palearia pendent. Te tenoisse audi.i.audiuisse. Marcellus.s.M.Mar.qui consul erat. — HVBER. Tenus

Retulit. proposuit in senatu. De suc.Gal.i.quis successor mitteretur in Gallias, quibus iam multos annos præfuerat Cæ. Expressit.aperuit,declarauit, Offendisti.inuenisti. Qui.qualis. Aliud sem.& lo.i.aliud habere in animo, & aliud dicere. Vale re.i.inge.i.esse ita ingeniosum.. Vt non ap.quid cupiat.ut non detegatur eius uoluntas, multi enim solent simulare ita ut non appareat quid cupiãt,quod Pompeium non posse facere dicit. Quod ad Cæ.s. attinet. Non belli.non boni. Susurratores. murmuratores,qui non audent aperte dicere: nam susur eus dicitur paruum & submissum murmur. Duntaxat.tantummodo. Alius.s.susurrator,subaudi dicit. Vapulasse.cæsam & percussam esse abhostibus. — Susurrator. Susurrus

Beluacos.populos Galliæ in Belgis.author Strab. Circunsideri.obsideri. Neq; ita.uul.neq; passim, & ubiq; dicuntur & sparguntur. Inter pa.inimicos Cæ.qui uellent ita esse. Secreto.occulte, non mulieis pñtibus. At Domitius cum manus.irridet hũc Domitium,cuius erat mos cum loqueretur manus ad os apponere. At Domi.deest uerbum.q.d.quid iactat.Subrostrarii.qui erant infra senatores, hoc est qui sub rostris sedebant. Dissiparant.diuulgauerant,disparserant famam.Quod.quæ res.s.ut pateat. Sit.accidat. Capiti.uitæ.Virg.Quod dii prius omen in ipsum conuertant. Illorum.subrostrariorũ: rostra enim erãt sedes ante curiam, ubi concionabatur,à rostris nauium captarum,de quibus primo fixæ fuiot,authore Varrone. Pompeiũ. Qu.Pom. Bau li.i.locus apud Baias dictus,quasi boauli,ꝙ illic Hercules boum stabulum fecit, quas Gerioni abstulit. — Subrostrarii. Rostra. Bauli

Schœnobaticam facere artem.i.qui scirem eum,ꝓpter paupertatẽ factum schœnobatem.i.funabulũ: nam schœnobates dicitur qui per funes graditur:nã σχοῖνος funem significat,βαίνω gradior. Vsq; eo.adeo, intantum. Esuriei.inediæ,famis. Et hoc mendacio.i. etiam hoc mendacio. Impenderent.imminerent. In de fu.alii codices habent,ut defungeremur optaui. Defungeremur.non moreremur,ut quidam interpretantur,sed potius liberaremur,ut apud Virg. O tandem magnis pelagi defuncte periclis. Terẽ. De functus iam sum. Rauennæ.quæ urbs est Italiæ à Thessalis condita,authore Stra. Congiario.congiarium proprie dicitur munus pricipum siue imperatorum,ut sæpe apud Tranquillum in uitis Cæs.Macro. — Schœnobates. Rauenna Cõgiariũ

hercules, nihil enim vnquam tam præter opinionem, tam quod videretur omnibus indignum, accidit. quin ego cum pro amicitia validissime fauerem ei, & me ad iam dolendum præparassem, postquam factum est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios putas? clamoribus scilicet maximis, iudices

mo quia Cice. ad eum scripserat, ut se certiorem faceret de rebus urbanis: dicit se fecisse commentarios rerum urbanarum, dedisseque primum L. Castrinio secundum uero ei qui attulit has literas ad ipsum Cice. Certe inquam quasi dicat admiratiue affirmat absolutum quendam, quem non nominat. potest tamen intelligi Messala, de quo dicit in epistola quæ incipit, fuit ideo tibi. Pronunciatum est. de eius absolutione. Omnibus or. s. iudicium, uel ordinibus, senatorio, equestri, plebeio, licet iudices eligerentur maxime ex ordine equestri. Singulis. non enim sententia fuit uniuersalis pronunciata ab omnibus ordinibus, sed singulæ sententiæ ab unoquoq; ordine dictæ sunt. Vide mo lauent hunc locum. ita mendosum & uarie scriptum, ut non putem esse frustra laborandum ad interpretandum. Præparassem ad do. instituissem fortiter pati dolorem, quod putarem illum non posse impetrare, quod uellet: præparassem autem dixit, quia leuius doletur, cum ita est omnino institutum: unde Dido apud Virg. Dum mea me uictam doceat fortuna dolore. Obstupui. fui quodammodo alienus a me ipso. Quid alios putas fecisse, cum ego qui ei fauebam pro amicitia ita obstupuerim. Scilicet. certe.

corripuerunt, & ostenderunt plane esse, quod fieri non posset. Itaque relictus lege Licinia maiore esse periculo videtur. Accessit huc, quod postridie eius absolutionis, in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto vt suum gaudium gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor, tonitruum, & rudentum sibilus. Hoc magis animaduersum est, quod intactus a sibillo peruenerat Hortensius ad senectutem. Sed tum ita bene, vt in totam vitam, cuiuis satis esset, & pœniteret eum iam vicisse. De repub. quod tibi scribam, nihil habeo. Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed (vt mihi videbatur) consilio. De comitiis consularibus incertissima est existimatio. Ego incidi in competitorem nobilem, & ignobilem egentem. Nam M. Octauius Cn. filius. & C. Hirrus mecum petit. Hoc ideo scripsi, quod scio te acriter propter Hirrum, nuncium nostrorum comiciorum expectaturum. Tu tamen simul ac me designatum audieris, vt tibi curæ sit, quod ad Pantheras attinet, rogo. Singrapha Sitianam tibi commendo. Commentarium rerum vrbanarum primum dedi L. Castrinio Pæto: secundum ei, qui has literas tibi reddet.

Vale.

HVBER. CORripuerunt. accusauerunt, reprehenderunt. Iudices. qui eum absoluissent. Esse quod. f. n. p. i. non tolerabile quod egissent. Lege li. nescio an fortasse hic quæreret ius ciuitatis Romanæ. i. fieret ciuis Rom. id quod prohibebatur per legem quam Licinius Crassus tulerat. Hortensius. orator, qui egerat causam eius qui fuerat absolutus. Suum g. gaudium ad æmulationem. Teren. qui in Andria sic inquit. Nam hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

Hic. tunc. Strepitus. dicit multos infremuisse & sibilasse uiso Hortensio, quod quidem animaduersum est maxime, quia Hortensius nunquam antea tota uita sua fuerat exibilatus. Tonitruum. i. quasi tonitruum. i. magna uoce clamabant. Et ru. uel est participium, & significat asinorum more rudentium. i. clamantium. nam rudere asinorum est. Persius, Findor ut Arcadiæ pecuaria rudere dicas, quod magis probo, substantiuum est, & exponitur rudentum. i. funium, ut quasi stridor funium. Virg. pri. æneid. Insequitur clamorque uirum, stridorq; rudentum. Sibilus. exibilatio, sibilo enim maxime contemnebantur homines, unde exibilari dicebantur histriones aut actores imperiti cum e scæna per contemptum expellebantur. Hora. in pri. sermo. Populus me sibilat At mihi plaudo ipse domi; simulac nummos contemplor in archa. Animaduersum. cognitum. Intactus a si. i. nunquam exibilatus & sibilo derisus. Sed tot bene. & mendosis & obscurus textus. Pœniteret ui. i. obtinuisse causam illius qui fuerat absolutus, quia propter hoc exibilabatur, uel uixisse, quia uidebat se in senectute exibilari, quod nunquam ei ante acciderat. Resederunt. quieuerunt, ut, omnisque repente resedit flatus. Non inter. non quia ei deest animus. Consilio. prudentia. Existimatio. opinio, nescitur enim quando sint futura. Competitorem. qui simul ædilitatem mecum petit. Egentem. alii codices habent agentem. Comitiorum. i. quæ fient causa nostræ ædilitatis. Simulac. ut primum, postquam. Designatum. s. ædilem curulem. Ad pantheras, quas a te petiui mihi mitti. Syngrapham. bulletam, notam. Commentarium. dicit misisse duos commentarios rerum urbanarum, & primum dedisse Castrinio, Secundum. s. commentarium.

Rudere

Sibilus

Exibilo

Simulac.

Syngrapha

Ex secun. Epistola. Certe inquam absolutus.

Certe inquam absolutus est, me repræsentante renunciatum est, & quidem omnibus ordinibus, & singulis in unoquoque ordine sententiis. Vide modo in quibus mihi literis ostenderis, me isto missurum alios. Marcum secundum equitem Romanum amici

ASCEN. CErte inquam. Scripserat Cice. se mirari quendam utrique notum absolutum, unde confirmans id, dicit Cælius. Certe inquam absolutus est, pronunciatum est. s. iudicium de eius absolutione, me præsentante. i. exhibente reum, aut supplicationem, & quidem sup. absolutus est, omnibus ordinibus. i. ab iudicibus omnis ordinis, sed & i. etiam, singulis sententiis in unoquoque genere. s. iudicum. Vide modo inquis

quis.ſ.an nequid utrum uerũ addas,aut quid ſimile. Reſponſio.Non,ne mehercule ſup. quicquam addo aut mentior, nihil enim accidit unquam tam præter opinionem & quod uideretur omnibus tam indignum. Hæc eſt uera lectio, quam non intelligentes, credebant deeſſe uerba,quæ alii ſuppoſuerunt ſic.uide modo inquis mihi literis,oſtendens me iſto miſſurum alios.alii ſic, uide modo inquis mihi &c.habentq; ante hãc epiſtolas octo, quas aliis poſtponũt. Quin.i.quinetiam, ego cũ fauerẽ ei ualidiſsime pro amicitia.ſ.nr̃a,& p̃paraſſem me ad dolendũ.ſ.de cõdẽnatione eius obſtupui.ſ.de eius abſolutione,& uiſus ſũ mihi eſſe captus.i.priuat⁹ ſẽſu,aut intellectu p̃ ſtupore.Quid putas alios ſup.feciſſe? Rñſio,alii ſup.corripuerunt.i.reprehenderũt iudices maximis clamoribus, & oñderunt plane eẽ.ſ.iudicatũ,aut iudiciũ,aut

ci mei filiũ bonũ,& ſtrenuũ adoleſcentẽ,qui ad ſuũ negotiũ iſtuc uenit,tibi cõmẽdo & te rogo,ut eũ in tuórum nũero habeas,agros,quos fructuarios habẽt ciuitates,multos,tuo uult bñficio, quod tibi facile, & honeſtum factũ eſt,in munus eſſe gratos,& bonos uiros,tibi obligari. Nolo te putari fauolum à colſinatiis præteritum optimus quiſq; eũ nõ fecit.Pompeius tuus aper te Cæſarẽ & p̃uinciã tenere,cum exercitus,& cõſul.ipſe tamẽ ſententiam hãc dixit.Nullũ hoc tempore ſenatusconſultum faciẽdũ. Scipio hãc,& ut Cal.Martias de p̃uinciis Gallicis,neu quid coniũctum referretur. Cõtriſtauit hæc ſñia Balbum cornelium,& ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione callidius. in defẽſiõe ſua fuit diſſertiſsimus, in accuſatione uero ſatis frigidus.

facinus,quod non poſſet ferri.i.tollerari æquis aïs.Itaque ſup.abſolutus illo iudicio,relictus.ſ.à iudicibus uidetur eſſe maiore periculo,lege Licinia.p̃ quã cõtra ſuiam populi abſoluti iterũ in iudicium uocabãtur. Acceſſit huc.i.ad hãc rem.ꝙ Hortenſius.ſ.orator inſignis.qui abſolutum defenderat, introiit poſtridie eius abſolutionis.i.die q̃ p̃xime abſolutionem eius ſecutus eſt,in theatrum Curionis,puto ſup.introiſſe ut gauderemus gaudium ſuum.i.ut ſibi gratularemur.Sic & Comicus in andria locutus eſt. Nullum eſt.n.uerbũ ꝙ non regat accuſatiuũ proportionabilis ſignationis,ut gaudeo gaudium, eo iter, curro curſum,uiuo uitam miſerã &c.Hic ſup.factus & factũ eſt tibi,uacat tibi, qđ tñ ex more loquendi apte additũ eſt,quo mõ dicimus,hic mihi ſemp dormit &c.ſtrepitus.ſ.pedũ,fremitus.ſ.oris,clamor tonitruũ.i.tãtus ſonus ex reflexione uocũ in theatro,ut tonitruum putetur,& ſibilus rudentum.i.more aſinorum obſtrepentium. Hoc aïaduerſum.i.annotatum eſt à populo,magis ꝙ Hortenſius p̃uenerat ad ſenectutem.i.ſenex factus erat,intactus à ſibilo.i.nunquam adhuc exploſus, exibilatus,aut irriſus ob turpem aut iniquam actionem.Sed ſup.egerat tot bñ.i.decẽter,ut ſatis eſſet.ſ.ei laudis,in totam uitã,q̃uis.i.q̃tumuis ſup.longã,& pœniteret eũ uiciſſe iã.ſ.in cauſa illius rei iniq; abſoluti quia niſi uiciſſet ſibilum paſſus non eſſet. Nihil habeo de repub. quod ſcribam tibi. Aut ſi eſt quid, legi ſi.Quid ſcribã tibi de rep.nihil habeo. Impetus Marcelli reſederunt.i.ſedati ſunt,nõ inertia.ſ. Marcelli,ſed cõſilio,ut uidebatur mihi. Exiſtimatio.i.diiudicatio de Comitiis cõſularibus.ſ.hũdis eſt incertiſſima. Ego incidi in cõpetitorem.ſ.ædilitatis mecum,nobilem & ignobilẽ,quia egentem,alii legunt & nobilem agentem.i.præ ſe ferentem. Nam Marcus Octauius filius Cnæi,& Caius Hirrus, petit mecũ.ſ.ædilitatẽ. Ego ſcripſi hoc ideo,ꝙ ſcio te expectaturum acriter p̃pter Hirrum,nũcium comitiorum nr̃orũ.ſ.ædilitiorũ. Tu tñ ſimulac.i.eodem tempore,quo,aut ſtatim poſt q̃ audieris me deſignatũ.ſ.ædilẽ, fac ſup.alii hñt rogo,ſed ſic diceretur te,niſi græco more quem Comici ſequunt p̃rimo dederit qđ ſequentis eſt, dicũt.n. me ſcis quid uelim,p̃ eo qđ eſt,ſcio quid ego uelim. Hoc aũt loco,quia Cœlius multa ſubaudire ſolet,credã uerbũ omiſſum, ut curæ ſit tibi ſup.id qđ attinet ad Pantheras.ſ.in Cilicia capiẽdas,& ad ædilitatis põpã Cælio mittẽdas,de quib⁹ lib.ii.ſæpe meminit Ci. Ego cõmẽdo tibi,ut.ſ.abſoluas ſyngraphã Sictianam .i.quã Sictius ad te afferret, petiturus pecuniã,uulgus bulletã aut cedulã obligatoriã uocat , ut lib.vii. in epiſto.ad Trebatiũ patuit. Ego dedi prim cõmentarium rerum urbanarũ Lucio Caſtrinio Pæto. Secũdũ ſup.dedi ei qui reddet tibi has literas. Vale.

M.Cælius Ciceroni S.D.

EST ne?vici, & tibi ſæpe, quod negaras diſcedens curaturum , literas mitto. eſt,ſiquidem perferuntur, quas do. Atq; hoc eo diligentius factito,quod cũ otioſus ſum,plane vbi delectem otiolum meum,non habeo. Tu cum Romæ eras,hoc mihi certũ, ac iucundiſsimũ vacanti negotium erat, tecum id otii tempus conſumere:idq; nõ mediocriter deſydero , vt non modo mihi ſolus eſſe,ſed Romæ te profecto, ſolitudo videatur facta:& qui(quæ mea negligentia eſt)multos ſæpe dies ad te , cũ hic eras, non accedebam,nunc quotidie non eſſe te,ad quem curſitem,diſcrucior. Maxime vero vt te dies noctesque quæram, competitor Hirrus curat. Quomodo illum putas auguratus tuum competitorem dolere,& diſſimulare me certiorem , quã ſe, candidatum ? de quo , vt quem optas, quamprimum nuntium accipias , tua mediusfidius magis, quàm mea cauſa cupio.

HVBER. EST ne? Primum Cælius ſcri.ſe eo diligentius ad Cic.ſcribere , quod nihil aliud habet quo otium ſuum delectet,accuſatque ſeipſum , quod cum eſſet apud eum non uſus ſit frequentius eius conſuetudine , deinde ſcribit de competitione Hirri, & poſt quædam alia eum hortatur,ut aliquid ſcribat,quod teſtificetur eorum amicitiam. Eſt ne ? cum diſcederet Cice. ab urbe dixerat Cælium non curaturum ad ſe ſcribere, & dixerat ſe curaturum , & intelligimus eos quaſi ſponſionem de hac re feciſſe, unde cum Cælius nunc ad eum ſcriberet , quaſi conuincat Cice. mendacii dicit. Eſt ne.i.ut tu dixeras, quod ego non curarem ad te ſcribere. Vici.ſum uictor ſponſionis quam fecimus. Quod.quam rem.i.mittere literas. Curaturum,ſcilicet me. Et ſi quidem.pro ſi. Tu.ordo eſt,cum tu eras Romæ hoc negocium erat certum ac iucundiſsimum mihi uaganti.i. cõſumere tecum id tempus otii, puto tamen melius legi uacanti

.i.otioſo

id est ocioso. Id.scilicet consumere tecum tempus otii. Et mihi.sensus est,non solum uidetur mihi me esse solum, sed te absente solitudo uidetur esse facta Romæ, id est Roma uidetur esse deserta. Te profe. id est te digressio Roma.Postquam es profe.id est discessisti. Quæ mea neg.id est ea negligentia,id est propter eam negligentiam,quæ negligentia est mea,id est ea erat negligentia mea,quod ad te non accedebam, cum eras hic. Discrutior.ualde crutior. Te non esse.scilicet hic. Auguratus tuum competitorem, id est fingens esse competitorem tuum. Quomodo pu.do.id est quo dolore eum affici putas. Et dissimu.se incer.id est magis incertum de eo quod intelligit se nun posse obtinere. Quem optas.qualem desyderas, ut ille habeat repulsam, & ideo designer ædilis.

EST ne? Cælius gestit & pene exultat ex uoto suo ut constituerat euenisse & uicisse. Cice. enim abiens dixerat & quasi sponsionem fecerat & deposuerat non nihil, Cælium ad se absentem non daturum literas, quod cum Cælius curasset faciendum, se uicisse gestit, & causam affert cur diligentius scribat, uidelicet quód aliud non habeat quo otium suum oblectet. Nam cum Cice. Romæ esset interdum negligebat uti eius consuetudine, qua nunc uti uelit, demum nonnihil de competitore Hirri locutus, monet Ci.ut ad se scribat. Ordo est. Est ne: id est euenit ne ue dixeram, hoc est scribo ne ad te, quasi dicat planissime, unde addit ni ci, & pro, id est mitto literas tibi, quod tu discedens negaras sup. me curaturum. respondet autem ipse ad interrogatum illud. est ne: dicens. Est.id est euenit ut dixeram, quidem, id est certe, si sup. literæ quas do.id est mitto ad te perferuntur. Atque facio hue, id est curo ad te literas daudas, eo, id est propterea libentius, quód cum, id est quando, sum ociosus, non habeo plane, id est omnino, ubi delectem, id est cum delectationem transigam otium meum. Cum.id est quando, tu eras Romæ, Hoc negocium erat mihi uacanti, scilicet á cæteris negociis, certum ac iucūdissimum, uidelicet consumere tecum id tempus otii, id est uacationis à publico præsertim negocio, & desydero non mediocriter, immo uehementer, id, uidelicet consumere otium tecum, ita sup. ut non modo, id est non solum, sup. uidear mihi esse solus, sed solitudo uideatur esse facta Romæ, te profecto, id est postquam tu es profectus, & discessisti Romæ, quasi dicat quia tecum non sum, solus mihi esse uideor, & est adamantee dictum. Et qui, quæ negligentia mea est, non accedebam ad te, sæpe multos dies, id est per spatium multorum dierum, cum eras hic, id est ubi nunc sum, hoc est Romæ, discrutior in uariis tormentis animi & quasi cruciatibus quibusdā torqueor, nunc quotidie, te non esse, scilicet Romæ, id est non ad esse, ad quem cursitem, id est frequenter curram. id autem frequenter usu uenit, ut dum copiam rerum habemus eas contemnemus, quas eis carentes desyderamus postea. Vero.id est sed, Hirrus competitor, scilicet ædilitatis mecum, curat, id est efficit etiam, si non curet, maxime, id est præcipue, ut quæram te dies & noctes. Quomodo putas illum. id est temerarium & insanum competitorem tuum auguratus, id est qui ausus est tecum petere auguratum, uidelicet Hirrum, dolere, & dissimulare, quasi dicat egerrime, licet plurimum conetur, me candidatum, id est designatum futurum ædilitatis competitorem, accepto candido habitu, quem accipiebat præcipue duabus de causis, altera ut cādido animo, & è repub. petere indicarent, altera ut non ex meritis suis, quæ in uestibus insignibus conspici poterant, sed ex mero populi dono sperare profiterentur. De quo.scilicet Hirro, ut accipias nuncium sup. eum, id est talem, quem.i.qualem, optas, hoc est eum esse à me uictum, ego cupio mediusfidius magis tua causa quàm mea quasi dicat scio te magis gauisurum, quàm meipsum.

Nam mea, si fio, forsitan cum locupletiore referam: sed hoc vsq; eo suaue est, quod si acciderit, tota vita risus nobis deesse non poterit. Sed tanti mehercule non multum M. Octauius eorum odia, quæ Hirrū præmunt, quæ permulta sunt, subleuat. Quòd ad Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet, dedimus operā vt & Philotimus quàm honestissime Miloni absenti, eiusq; necessariis satisfaceret, & secūdum eius fidem & sedulitatē existimatio tua cō seruaretur. Illuc nunc à te peto, si eris (vt spero) otiosus, aliquid ad nos, vt intelligamus tibi curæ esse, syntagma conscribas. Quid tibi istud, inquis, in mentē venit homini nō inepto, aliquid ex tam multis tuis monimentis extare, quod nostræ amicitiæ memoriam prosteris quoq; prodat? Cuiusmodi velim, puto quæris. Tu citi[9], qui omnem nosti disciplinam, quod maxime conuenit, excogitabis, Genere tamen, quod ad nos pertineat, & διδασκαλίαν quandam, vt versetur inter manus, habeat. Vale.

NAM mea si fio. sic est legendum. Nam mea, scilicet causa. Si fio. scilicet ædilis, nam quidam codices mendose habent, nam me à si fio. Forsitan. &c. ex his uerbis non uideo posse elici sensum, qui mihi satisfaciat. Vsque eo. intantum. Quod sed tam. scilicet est ut possumus eidere tota uita nostra. Sed meherc. iurantis est. M. Octa. hoc dicit, quód M. Octauius, qui etiam erat competitor, multum subleuat, & sustinet odia eorum, qui præmebant Hirrum. Officium. debitum erga Milonē. Existimatio. authoritas. Illud. nūc petit à Ci. si erit ociosus, ut aliquid scribat, ut intelligat se & curæ esse. Aliquod syn. aliquam ordinationem rerum, nam συντάσσω ordino, constituo, inde σύνταγμα, id est ordo, constitutio. Quid ti. obiectio, quasi dicat quomodo hoc cogitasti, quia es homo nō ineptus. Aliquid ex tam, quasi responsio obiectionis. Tuis. mo. tuis scriptis. Prodat. tradat. Cuiusmodi uel, id est posses fortasse quærere cuiusmodi & quale monumentum uelim à te prodi in memoriam amicitiæ nostræ. Tu Ci. dicit Cælius Cice. melius posse cognoscere quo genere scriptorum debeat uti, qui optime nouerit omnem disciplinam. Genere. id est in generali. Habeat quod pertineat ad nos. quod sit accommodatum nobis. Didascaliam. doctrinam. διδάσκω enim doceo significat, inde διδάσκαλος. i. doctor magister, & διδασκαλία doctrina. Vt uersetur inter manus, id est ut multi delectētur habere in manibus, & frequenter legere. Vale.

NAM, affert causam dicti superioris quæ sane obscura est, dicens, si forsitan fio, scilicet ædilis, mea, scilicet causa, id est quantum ex ea re utilitatis capiam, ego feram, scilicet utilitatem cum re locupletiore. i. abundantiore utilitate, aut si referam, una est dictio fere-

ASCEN. HVBER. Syntagmā Didascalia ASCEN.

ci. feram,

ſeram,id eſt recẽſebo & commemorabo forſitau cum locupletiore,id eſt tecum, qui plus commodi ex ea re capies quàm ego, eo quòd ultus fueris etiam inimicũ tuum in petitione auguratus. Sed hoc.ſcilicet uiciſſe Hirrum,eſt ſuaue,id eſt delectabile,uſq; eo,id eſt ualde,quod ſi acciderit,riſus, id eſt occaſio ridendi, ooo poterit deeſſe nobis,tota uita,id eſt per totam uitam. Alii leguut poſsit,& quòd ſic uſque eo,id eſt in tantũ, quòd ſi acciderit,ſcilicet Hirrum uiuci, riſus noo poſſie deeſſe oobis tota uita, ſed tanti ſup. fuerit riſus,id eſt tanti momenti ut ſemper ridere uelimus. Sed mehercule.M.Octauius,qui etiam competitor erat, & ita odio habendus,tameo nõ mulium ſubleuat,id eſt imminuit odia eorum, qui præmunt , id eſt opprimuut Hirrum,quæ,ſcilicet odia ſunt permulta, & tameu minus ſolet eſſe odium in aliquem ſi ſociũ habuerit cul

Ex.iii.Epiſtola.Eſt ne?uici?

Eſt ue?uici? Hæc epiſtola,quæ qootidianis io libris legitur iu epiſtolarum familiarium Ciceronis lib.viii. At in autiquiori meo hanc legi eſſe uoo octaui libri, ſed.xv.noni,quod mirum uideri debet,cur taota uarietas . Sed alii iudicent , quo in libro ſit perlegeoda. Eſt oe?uici?& tibi ſæpe quod negares diſcedens,curarum literas mitto. Quomodo illum putas auguratus tuum competitorem delere & diſsimulare me incertiorem,quàm ſe candidatum? Et ſecundum eius fidẽ, & ſedulitatem exiſtimatio tua conſeruaretur. Illud ouoc à te peto,ſi eris,ut ſpero ocioſus,aliquid ad noa ut iutelligamus nos tibi curæ eſſe ſyutagma couſcribas.Quidam uero ſyotagma legũt. Cuiuſmodi uelim puto quæras ocius,tu citius,qui oẽm oosti diſciplinã.

pæ,quàm ſi ſolus peccauerit, parcitur eoim ſæpe multitudini. Quod attiuet ad officium, id eſt debitum obſequium,philotimi liberti,ſcilicet tui,& ad bona Milonis,ſcilicet amici tui, quoi contra Clodium defenderat Ci.nos dedimus operã,id eſt curauimus,ut &,id eſt ſimul,Philotimus ſatiſfaceret quàm hooeſtiſſime, id eſt decentiſſime,Milooi abſenti & neceſſarius eius,& id eſt ſimul,exiſtimatio tua,id eſt authoritas & reputatio, conſeruaretur ſecundum fidem,id eſt fidelitatem & ſedulitatẽ eius,ſcilicet Philotimi,hoc eſt,ut fides quidem eius & ſedulitas agnoſceretur, ſed tamen totum officium tibi acceptum ferretur. Ego peto nuuc illud à te, ſi eris, ut ſpero ocioſus,ut ſcribas ad nos aliquod ſyntagma,id eſt aliquam ordinationem rerum,& aliquod opus præceptorium,ut iutelligamus ooi eſſe tibi curæ. Inquis.ſcilicet ſcio quòd modo dicis,qui,id eſt quomodo,iſtuc id eſt iſta res,ut iſtud petas,uenit in meutem tibi homini oou inepto.Reſpondet Cælius,uenit ſup.in mentem aliquid ex tam multis mooumẽtis tuis,ſcilicet literariis,hoc eſt ſcriptis tuis,extare,id eſt ut aliquid extet,quod prodat,id eſt maniſeſtet,quoque,id eſt etiam poſteris,id eſt poſt nos uenturis hominibus,memoriam amicitię ooſtræ. Puto ſup.quòd tu nuuc quæris,cuiuſmodi uelim ſup.ſcriptum aut ſyntagma.Reſponſio,tu qui ooſti omnem diſciplinam,excogitabis aptius ſup.id quod cooueuit maxime ſup.uobis,tamen ſup.id habeat geoere, id eſt iu generali,aut ſi in eo genere ſcribendi,ut habeat ſup.illud autem aliquid, quod &,id eſt ſimul, pertiDidaſcalia oeat ad noi. Et.id eſt ſimul.habeat quãdam didaſcaliam,id eſt doctriuam,ut oerſetur inter manus,id eſt ſit oobis taoquam euchiridion. Nam libri iu quibus bonæ doctrinæ cootioentur debeut oobis aſſidui eſſe in manibus. Saue διδάσκω didaſco, dicitur doceo διδάσκαλος magiſter doctor, hipodidaſcalus ſubmagiſter, hoc eſt ſub alio docens. Didaſcalia doctrina διδασκαλικός didaſcalicus præceptorius doctrinalis,didaſcalice liber doctrinam tradens &c.

Vale.

HVBER. INVIDEO tibi.Scripſerat Cic. ad ſe multa deferri facta eſſe in urbe, quæ quidem enumerauerat. Itaque Cælius ſcribit ſe iuuidere tam mulia ad eum deferri, quæ ipſe mireiur, & dicit quæ ſiot ea,deinde multa narrat quæ Romæ agaotur, & de rebus Cæ. & Pomp. Poſtremo ab eo petiit paotheras ad ſe mitti, & ſe certiorẽ fieri,quomodo habeat ſe Aegyptus poſt mortem Ptolomæi , quem dicit ſe audiuiſſe eſſe mortuum. Iouideo ti. placet mihi ſors tua. Quod. quia. Iſtoc.pro iſtuc. A re.poſt repulſã. Quiudecimuirum nomen magiſtratus , ſicut enim dicimus triumuirum & decemuirum,ita & quindecimuirum, ideo quod in eo magiſtratu. xv. eſſent. Caruiſſe te, id eſt quòd carueris. Et nou uidiſſe uultum . quia erat triſtiſsimus. uidebatur enim lachrymari propter repulſam. At qua ſpe.quaſi dicat certiſsima,nou euim dubitauerat quin impetraret. Diffidente.oon ſemper ante ſe impetraturum quiudecimuiratum. Deſcenderat.ad petendum quiudecimuiratum contra Dolabellam. Noſtri a.qui fauebant Dolabel. Quam a.codex uetuſtus habebat quæ acutius,ut ſit ſenſus,niſi uoſtri uidiſſent quæ , id eſt aliqua. Coocedeote ad. uou repugnaute Dolabella eius aduerſario. Seruiom.nomeu propriũ alibi ſcriptum eſt Seruæum. Cuius . Seruii. Locum. ut deſignaretur tribuu⁹ pro eo. Quam ma.m.iucu.id eſt quàm magnum timorem iniicit. Facilitatem.manſuetudinẽ. Vt fert ipſe.ut ait, ſiue ut ſe gerit. Bonos. ſcilicet mallet,melius autem legitur bonos quàm bono,ſic,ſed ut ſpero,& uolo,& ut fert ipſe bonos & ſenatus mallet. Totus ſca.iractum à fontibus,qui aquã ſcaturire,id eſt abunde effundere dicuntur. Vt nuoe

Cælius Ciceroni. S. D.

INuideo tibi:tá multa quotidie,quæ mirere, iſtoc perferuntur.Primũ illud, abſolutum Meſſalam, deinde eundem condemnatũ.C.Marcellum c o s.factum,M. Claudium à repulſa poſtulatum à Gallis duob⁹, P. Dolabellam Quindecimuirum factum. Hoc tibi non inuideo caruiſſe te pulcherrimo ſpectaculo,& Lentuli crutis repulſi vultũ nõ vidiſſe. At qua ſpe? quàm certa opinione deſcenderat? quàm ipſo diffidente Dolabella?& hercules, niſi *noſtri equites acutius vidiſſent, pene concedente aduerſario ſuperaſſet. Illud te non arbitror miratum , Seruium deſignatum Trib.pleb.condemnatum:cuius locum C. Curio petiit. ſane quàm incutit multis qui eum,facilitatémque eius non norunt,magnum me-

gnum metum. Sed vt spero & volo, & vt se fert, ipse bonos & senatus mallet: totus, vt nunc est, hoc scaturit. Huius autẽ voluntatis & causa inest, quòd eum non mediocriter Cæsar, qui solet infirmorum hominum amicitias sibi qualibet impensa adiungere, valde contempsit. Qua in re mihi videtur illud perquam venuste cecidisse, quòd à reliquis quoque vsque eo est animaduersum, vt Curio, qui nihil consilio facit, *ratiõe & insidiis vsus videretur in euitandis iis cõsiliis qui se intenderãt aduersarios in eius Tribunatum.* Lælios & Antonios, & id genus valenteis dico. Has ego tibi literas eo maiore misi interuallo, quòd comitiorum dilationes occupatiorem me habebant, & expectare in dies exitum cogebant vt confectis omnibus te facerem certiorem. Ad Calend. Sextil. vsq; expectaui. Prætoriis more quædam inciderunt. Mea porro comitia quem euentum sint habitura nescio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem Aed. pl. comitiis nacta sunt. Nam M. Cælium Viciniarum mentio illa fatua, quam deriseramus olim, & promulgatio de dictatore, subito deiecit, & deiectũ magno clamore insecuta est. inde Hirrum cuncti ad non faciendum flagitare. Spero te celeriter, & de nobis quod sperasti, & de illo quod vix sperare ausus es, auditurum. De repub. iam noui quicquam expectare desieramus. Sed cum senatus habitus esset ad Apollinis ad XI. Calend. Sext. & referretur de stipendio Cn. Pompeii, mentio facta est de legione ea quam expensam tulit C. Cæsari Pompeius, quo numero esset, quo appeteretur cum ex Gallia coactus esset dicere Pom. se legionem

est.i.pro tempore. Infirmorũ, nam Cæ. semper quæsiuit cõsiliari sibi plebẽ. His cõ.i.cõsiliis eorũ. Intẽderãt. apposuerãt. In ei.tri.cõtra tribunatũ eius, io quo dixit eum fuisse condemnatum. Lælios & Antonios, nominat qui intenderant se aduersarios tribunatui Ci. Valentis. pro ualentes, id est potẽtes. Maiore in. longiore spacio. Spectare ex. uidere qui finis esset futurus. Confectis omni. quæ in comitiis fuissene acta. Sextiles. augustas. Prætoriis mo. sic est scribeodum & intelligendum sic. Quædam mo. id est quædam dilatiooes. Inciderunt. eueneeunt. Prætoriis. subaudi comitiis. Mea. quæ propter meam ædilitatem sunt futura. Qnod. quantum. Deiecit. prostrauit. Ad nõ.s. ut non faceret. De il. Hirro, eum esse uictum. De nobis. qnod obtinuerimus ædilitatem.

INVIDEO &c. Scripserat Cice. multa ad se afferri, quæ facta erant in urbe, quaproptee ounc scribit Cælius se inuidere Cice. quòd tanta ad eum deferrentur, narrãtque, multa quæ Romæ aut agebantur, aut iam acta erant, & nonnihil de rebus Cæ. & Pom. Ec postremo petit à Ci. ut Pantheras è prouincia sibi mittat, & se certiorem faciat, quid Aegyptii post mortem Ptolomæi regis agant. Ordo est. Inuideo tibi, hoc est puto te oimis fortuoatum, quòd multa quæ mireris, sunt qui legunt mirer, perferuntur quotidie istoe pro istuc, id est in Ciliciam ubi tu es. Primum illud sup. perfertur aut perlatum est, Messalam absolutum, scilicet in iudicio, deinde eundem cõdemnatum, Caium Mae. factum sup. esse, consulem. M. Claudium seu Clodium, postulatum, id est in ius oocatũ, à duobus Gallis, scilicet cognomẽto, à repulsa, id est post repulsam. Dolabellam factum quindecimuirum, id est uoum in magistratum quindecimuirorũ, ut erant, quibus libri sibyllini curæ erant. Ego non inuideo tibi hoc, id est in ea re fuisti minus fœlix, quia fœlicibus inuidemus & oon miseris, te caruisse spectaeulo pulcherrimo, & non nidisse uultum Lent. Suræ repulsi. scilicet à quindecimuiratu. At. id est attamen, qua, id est ò quali spe, quàm, id est ò quantum, certa opinione, descenderat sup. ipse in campum Martium, locum Comitiorum & disceptationis cum Dolabella? quasi dicat cum euidentissima spe, & certissima opinione uictoriæ, quàm, id est quantum, ipso Dolabella diffidẽte? quasi dicat plurimum. Et hercule nisi nostri, scilicet amici, uidissent qua, id est aliqoa, scilicet parte, acutius, Leotolus sup. superasset, pene, id est quasi, adueesario, scilicet Dolabella. Concedente. id est locum dante. Ego arbitror te non miratum illud. Ergo in principio legendum est miteris noo mirer, uidelicet Seruium designatum, id est declaratum à populo tribunum, condemnatum, scilicet à Cæ. ut uerisimile est. Cuius. Seruii condemnati locum Caius Curio petiit. Et sup. Curio, qui oratoe fuit, & Cæsari primum aduersarius, deinde sic amicus, præsertim pecunia corruptus, ut pro eo occisus sit, incutit sane quàm multis, id est ualde multis, quàm superlatiuo construi uult, sed præcedentibus oppido, sane, per positiuo. qui non norunt, id est nooerunt, eum, & facilitatem, scilicet ad ueniam dandam, id est benignitatem eius, magnum metum. Sed ut spero & uolo, & ut, id est simul, ipse, scilicet Curio fert, id est gerit se, bono, id est in bono aut ad bonum, & sup. senatus totus mallet, hoc scaturit, id est pullulat, io aures omniũ, & diuulgatur, ut nunc est. Huber. legit booos quo modo non est legeodum se, sed ut ipse fert bonos, utcunque legatur obscura est locutio, sensus autem uidetur. Licet multi metuerint tribunatum Curionis, tamen sicut præfert & senatus mallet eum esse ita fama diuulgatur ipsum fore. Autem. id est sed, initium & caosa uoluntatis huius, scilicet nouæ à Curione acceptæ, est quòd Cæsar qui solet adiungere ualde sibi qualibet, id est quantalibet impensa, amicitias hominum infirmorum. i. minus potentium, contempsit eum. s. Curionem, nõ mediocriter. i. uehementer. Qua in re. i. in qua re iam dicta, illud uidetur mihi cecidisse. i. accidisse, perquã. i. ualde uenuste. i. pulchre, quod animaduersum. i. consideratũ est, quoq;. i. etiam, eousq;. i. cõsummate à reliquis. i. ciuibus, ue Curio qui nihil facit cõsilio. s. aliorum, uideretur usus ratiooe, id est cõsideratione propria, & insidiis, scilicet aliorum, hoc est cõuertisse insidias aliorum in utilitatem suam, nam cum senserit sibi insidias tendi attentior factus est in euitandis consiliis eorum, qui

rum,qui intenderant ſe,id eſt acriter exhibuerãt aduerſarios in tribunatum eius,ſcilicet Curionis,dico Lælios & Antonios,& ualentes,ſcilicet uiros,id genus,id eſt eius generis,hoc eſt nobiles & egregios. Ego miſi tibi has literas maiore interuallo,id eſt dilatione poſt rem geſtam,eo.i.propterea, quòd dilationes comitiorum, id eſt temporum,quibus noni eligerentur magiſtratus,quaſi dicat electionum, habebant me occupatiorem, ſcilicet in ſolicitandis rebus meis, quos Galli brigas uocant, & cogebant me expectare exitum, ſcilicet comitiorum,id eſt declarationem eorum qui electi eſſent ut omnibus confectis,id eſt plene factis & electis,ego facerem te certiorem,ſcilicet de electis. Ego expectaui.ſcilicet exitum rerum uſque ad Cal.Sextileis, id eſt primum diem Auguſti,quædam moræ,id eſt dilationes,inciderunt prætoriis,ſcilicet comitiis,id eſt habendis de prætore eligendo. Porro.id eſt ſed,neſcio quem,id eſt qualem,euentum, id eſt exitum fortuitum, cum ſit in uoluntate plebis,comitia mea,id eſt ædilitia,in quibus competitor ero,ſint habitura. Quidem.id eſt certe,ſup.comitia mea nacta ſunt comitiis ad plebem,ſcilicet habitis,antequam electio fieret,opinionem incredibilem, ſcilicet difficilem creditu,quòd,id eſt quantum,attinet ad Hirrum,quia omnes opinantur eum cum deriſione exibilandum & explodendum. Nam illa fatua mentio.id eſt commemoratio rei quam tacuiſſe melius fuiſſet,quam nos deriſeramus olim,& promulgatio de dictatore,ſcilicet creando,deiecit,ſcilicet ab ſpe & petitione. M.Cæliũ Vicinianum,qui alioqui cõpetitor fuiſſet,& inſecuta,id eſt proſecuta eſt magno clamore, ſcilicet populi explodentis deiectũ, ſcilicet M.Cælium. Inde.id eſt deinde,hoc uiſo,aut inde, id eſt ex ea re, cuncti flagitare ſup. cœperunt,aut flagitare,id eſt flagitabant,Hirrum ad non faciendum,id eſt ut non faceret, id eſt non peteret mecum ædilitatem. Spero ſup.itaque id te auditurum celeriter, & id eſt ſimul de nobis, quod ſperaſti, id eſt nos ædiles deſignatos,& de illo,ſcilicet Hirro,quod uix auſus es ſperare, uidelicet aut exploſum cum ignominia, aut damnatum. Nos deſyderamus,aut potius deſieramus, iam expectare quicquam noui de repub. Sed cum ſenatus habitus eſſet, ad Apollinis, ſcilicet ædem, id eſt iuxta undecimum Calend.Sextileis,id eſt Auguſti,& referretur,id eſt conſulsaretur de ſtipendio Cnæi Pompeii,mentio facta eſt de ea legione,ſcilicet militum,quam Pompeius tulit expenſam,id eſt tanquam eſſet expenſa,Caio Cæſari, quo numero eſſet, ſcilicet legio illa,quo, ſcilicet numero appeteretur,id eſt exigeretur eſſe,aut quo,id eſt ad quid appeteretur, cum Pompeius coactus eſt dicere.

*P.V.C. NOSTRI equites. Cuncti antea,impreſſi quoque codices, EQVITES habebant: Medicæus codex & ipſe eo loco perturbatus.

*P.V.C. RATIONE, & inſidiis uſus uideretur in euitandis eorum conſiliis. Nulla in re diſcrepat à uulgata lectione ſcriptura,quæ in Medicæo eſt:quare etſi quædam dura ſunt,nihil auſim immutare.

*P.V.C. LAELIOS. Medicæus item LAELIOS nulla uarietate, nam locus in epiſtola Metelli, ubi antea LAELIVM legebantur, nunc LOLLIVM, à nobis ope Medicæi codicis caſtigatus eſt: cui ſi fidem tunc habuimus,quòd LOLLIVM habuit,ubi cæteri omnes LAELIVM: non poſſumus nunc facile eidem non credere,quod LAELIOS, cum omnibus aliis, & impreſſis, & manu ſcriptis habet: nam coniectura illa leuis eſt, quòd LOLIOS legendum ſit, quia illi Cæſaris amici in ciuili diſſenſione fuerunt: tunc enim Pompeianus erat Curio,& ſententias illas in Repub.defendebat,quæ Cæſari aduerſarentur, quod ab omnibus hiſtoricis traditur. Repente autem ille totus mutatus eſt, quemadmodum etiam Cælius oſtendit, cum inquit. 510. Quod tibi ſupra ſcripſi,Curionem frigere,iam calet:nam frequentiſſime concerpitur: leuiſſime enim qui de intercalando non obtinueras,transfugit ad populum,& pro Cæſare loqui cœpis.

HVBER. ABDVCTVRVM. à Cæſare. Conuitium,contumeliam in Cæſa. De qua.ſucceſſione. Hoc eſt.declarat quæ ſis hæc ſucceſſio. Tranſigeretur. perficeretur. Intercederetur.fieret interceſſio,& prohibitio aliqua, ut ſupra in primo libr.Cui Cato, & Caninius interceſſerunt. Coniecit.obtulit,emiſit. Audientes. obedientes. Sic.id eſt ita.Nihil tamen expecto,quàm Paulum deſignatum conſulem. Dicentem ſententiã. ſciebat enim Cælius illum animatum eſſe contra Cæſarem. Syngrapha.Sictiana.de qua in ſecunda epiſtola huius octaui libri diximus.Cybiratas.id eſt ex Cybira, quæ eſt urbs Aſiæ auſtralis,ut ſcribit Strabo lib.iii. & Hora.in epiſto. Ne Cybiratica, neue Bithynia negocia perdas. Regem Alexandrinum .id eſt Ptolomæum regem Aegypti, erat enim Alexandria regia regum Aegypti, ut uidimus in primo libro. Mihi ſua. puto legendum eſſe ſi audeas, ut ſit ſenſus,& ordo,Perſcribas mihi diligenter ſi audeas,quomodo illud regnum,& habeat ſe, & quis procuret,id eſt tueatur nomine regis.

ASCEN. SE abducturum legionem ex Gallia, ſed non ſtatim ſup.coactus eſt dicere,aut dixit id, ſub. id eſt poſt mentionem,& conuitium obtrectatorum,ſcilicet Cæſaris,inde,id eſt deinde, Põpeius interrogatus ſup. eſt de ſucceſſione Cæſaris, id eſt an Cæſari ſuccederetur, de qua,ſcilicet ſucceſſione,hoc eſt de prouinciis omnibus placitum eſt, ſcilicet ſenatui, ut cum primum Cnæus Pompeius reuerteretur ad urbem, ageretur coram eo de ſucceſſione prouinciarum. Nam Pompei⁹

abducturum, ſed non ſtatim ſub mentionem,& conuitium obtrectatorũ. Inde interrogatus de ſucceſſione C. Cæſaris, de qua,hoc eſt de prouinciis, placitum eſt, ut cum primum ad urbem reuerteretur Cnæ. Pompeius,ut corã eo de ſucceſſione prouinciarũ ageretur.Nam Ariminũ ad exercitũ Põpeius erat iturus,& ſtatim,ut puto Idib. Sexti. de ea re factũ iri: profecto aut trãſigeretur aliqd, aut turpiter ĩtercederetur. Nam in diſputãdo cõiecit illam uocẽ Cn.Põpeius, omneis oportere ſenatui dicto audienteis eſſe. Ego tamen ſic nihil expecto,quomodo Paulum conſulem deſignatum primum ſententiam dicentem. Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sictiana.cupio enim te intelligere eam rem ad me ualde pertinere.Item de pantheris, ut Cybiratas accerſas, cureſq; ut mihi uehantur.Præterea nuntiatum nobis, & pro certo iam

to iam habetur, regem Alexandrinũ mortuũ. quid mihi suadeas, quo modo regnũ illud sese habeat, quis procuret, diligẽter mihi perscribas. Calen. Sexti. Vale.

☞Ex.iiii. Epistola Inuideo tibi, quod multa.

☞Inuideo tibi, quòd multa quotidie. Hęc epistola in antiquioribus codicibus legitur epistolarum liber.ix. Hoc tibi non inuideo, caruisse te pulcherrimo spectaculo, & Lentuli cruris repulsi uultum nõ uidisse. Sed ut spero & uolo, & ut se fert ipse bono, sed senatũ mallet, totus, ut nunc est, scaturit. Qua in re mihi uidetur perquàm uenuste fecisse. Item de Pantheris, ut tibi ratas accersas, curesque, ut mihi uehantur.

erat iturus Ariminum ad exercitum. s. Romanum, ut puto illic locatũ, ne Cæsar Rubiconẽ armatus transiret, & puto. s. C. id est senatuscon. factum iri. i. faciendũ esse de ea re, Idib. Sexti. i. August. Profecto. i. reuera, sup. tunc, aut aliquid transigetur, aut intercedetur. i. opponetur ab aliquibus, turpiter. i. inhoneste. Nam Cnæus Pompeius coniecit. i. cum aliis uerbis in mediũ iecit disputando. i. consultando de repub. illam uocẽ, oportere omnes, erga etiam Cęsarem, esse audientes. i. obedientes, dicto, id est decreto, & mandato senatus. s. Romani. Ego tamen nihil expecto sic, id est eo modo, quo modo. i. expecto Paulum. s. Aemilium, designatum. s. declaratum consulem, dicentem primum. i. ut dicunt prima uice, sententiam. s. suam de re super qua consultabitur. Deinde ad priuata negocia rediens dicit. Ego admoneo te sæpius de syngrapha, id est cedula obligatoria cõscripta a duobus. Sictiana. i. per quam Sictius à te pecuniam postulauit, cupio enim te intelligere eam rem. s. ut Sictius pecuniam recipiat, pertinere ualde ad me. Item admoneo te sæpius de pantheris. s. pro ædilitatis pompa mittendis, ut accersas. s. ad te uenire facias, Cybiratas. i. ex Cybira urbe Asię australis (authore Strabone lib.iiii.) & cures, ut, scilicet pantheræ uehantur mihi. Præterea nunciatum est nobis, & habetur id est tenetur iam pro certo, Regem Alexandrinum, id est Ptolomæum regem Aegypti, cuius regia erat Alexandrię, mortuum esse. scribas supple igitur mihi diligenter quid suadeas mihi, tentandum propter mortem eius, quomodo regnum illud habeat se, scilicet post mortem regis. Quis procuret, scilicet regnum illud, & ita quæsiuit quid sibi suaderet Cicero, an uidelicet eius procurationem sibi deposcat, Quarto Calend. Sexti. id est Augusti. Vale.

Cælius Ciceroni. S. D.

QVa tu cura sis, quod ad pacẽ prouinciæ tuæ, finitimarúmque regionũ attinet, nescio: Ego quidem uehemẽter animi pendeo. * Nam si hoc more moderari possemus, ut pro uiribus copiarum tuarum belli quoque existeret magnitudo, & quantum gloriæ triumphóque opus esset, assequeremur, periculosam, & grauem illam dimicationem euitaremus: nihil tam esset optandum. Nunc si Parthus mouet aliquid, scio non mediocrem fore contentionem, tuus porro exercitus uix unum saltum tueri potest. Hanc autem nemo ducit rationem, sed omnia desyderantur ab eo, tanquam nihil denegatum sit ei, quo minus quàm paratissimus esset, qui publico negocio præpositus est. Accedit huc, quod successionem futuram propter Galliarum controuersiam non video: tametsi hac de re puto te constitutum quid

QVA tu cura. Cum dubitaretur de bello parthico, & alii pacem conficiendam putarent, alii prælio decertandum, scribit Cælius se uehementer esse de hac re solicitum, & latenter monet Cicero. ut fugiat dimicationem. Ostendit enim eius exercitum paruum esse ad tantum bellum, neque expectandum auxilium à successoribus, quos negat futuros propter cõtrouersiam, quæ erat in senatu de Gallis, postremo dicit, quòd si haberet, quæ scriberet de republi. scriberet diligentissime, sicut solitus est, tantum dicit, quòd agat Mar. de prouinciis. Qua cura. qua solicitudine. Pendeo animi. i. animo pendeo, & solicitus sum, figurate autem dixit pendeo animi, sicut præstans animi, & discrucior animi. Hoc more. hoc modo, hac uia. Et pro uiribus &c. sensus est. si solum esset tantũ bellũ, quantum copiarũ habes. Copiarum. exercitus. Assequeremur efficeremus, haberemus. Illam dimicationem. aduersus parthos, quam etiam Cicero libenter cupiebat euitare, ut lib.ii. Magni belli timor impendet, quod uidemur effugere, si ad diem statutam discedemus. Tam optan. quam. s. ut euitaremus ipsam dimicationem. Non me. sed maximam. Vnum, scilicet quia ad saltus tuendos solent opponi milites contra hostes. Hanc ratio. quòd tuus exercitus uix possit tueri tuum saltum propter paucitatem. Saltus autem secundum Serui. Campi spacium & locus syluæ est, Virg. Georg.iii. Saltibus in uacuis pascuntur plena secundum Flumina. à saliendo autem dicitur, quòd ibi arbores saliant, id est crescant, inde saltarius camporũ custos. Desyderantur. expectantur. Ab eo, scilicet exercitu tuo. Tanquam nihil desit ei, id est tanquam omnia possit. Publico ne. i. cura, conseruatione reip. Huc. ad hoc. Futuram tibi controuersiam Gall. qui est de successione Galliarum. HVBER. Saltus Saltarius

☞NAM si hoc more moderari possemus. Ita olim in omnibus impressis necnon etiam manu scriptis codicibus legebatur: ipse coniectura ductus emendaui, si hoc moderari possemus: superuacaneamque existimaui totam uocem MORE, & ex primis syllabis consequentis dictionis negligentia librarii conflatam, quemadmodum antea arbitratus sum in uetere illa scriptura IN ANIMO MAGISTRATV, à librario peccatum esse, & INANIMAGISTRATV, legi oportere. Nonnulla sunt huiuscemodi menda in priscis exemplaribus, quæ inde in libros excusos fluxerant: eorum autem partim sublata sunt, partim adhuc manent. In Medicæo sic locus ille legitur epistola ad Cornificium, primum in spem libem libertatis ingressus sum. Id tamen erratum facile cognitum. *P.V.C.

facturus esses, habere: tamen quo maturius constitueres, cum hunc euentum prouidebam, uisum est, ut te facerem certioré. Nosti enim hæc tralatitia: de Gallis constituetur, erit qui intercedat: deinde alius existet qui (nisi libere liceat de omnibus prouinciis decernere senatui) reliquas impediat: sic multum ac diu ludetur, atque ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Siquid noui de republ. quod tibi scriberem, haberem, usus essem mea consuetudine, diligenter & quid actum esset, & quid ex eo futurum sperarem, perscriberem. Sane tanquam in *quodam silice iam omnia abhæserũt. Marcellus idem illud de prouinciis urget, neque adhuc frequentem senatum efficere potuit. Hoc sic præterito anno Curio Tribunus, & eadem actio de prouinciis introiuit, ut quàm facile nũc sit omnia impedire: & quàm hoc Cæsari, qui sua causa rempublicam non curet, superet, non te fallit. Vale.

HVBER. TE habere cõ. id est iam decreuisse. Maturius. prudentius, & grauius. Hunc euentum. quód oemo sit tibi successurus. Translatitia. fictitia, ad rem non pertioentia. De Gallis. hæc omnia, quæ oarrat, sunt qnæ trãslatitia esse dicit. Qui. scilicet alius. Impediat reliquas. successiooes, si quisquam iotercesserit Gallicis soccessiooibus. Nisi libere se. id est nisi plena libertas permittatur seoatui. Ludetur. frustra cooteret tẽpus. Persius, tibi luditur. Atq; ita diu. scilicet ludetur. Vt mo. stet, cõteratur. Plus biennium. scilicet ultra duos aooos. In his tri. in his iouolutioibus, & impedimentis. Nam (authore Nonio) Tricæ dicũtur impedimenta, & intricationes, & iotricare, impedire, morari, & per contrarium expedire, explicare, uide apud Nonium plura. (Tricæ) (Intricare) Vsus essem mea cõ. fecissem, ut soleo. Vt dili. hanc dicit suam consuetudinem. Omnia adhæserunt in Cili. omnia suot redacta in Ciliciam. Tanquam ui qoa. quasi molestia quadam propter periculum belli Parthici. Illud idem. quod aotea retulit, ut detur successor Cæ. Hoc si. puto legeodum hnc sic, ot sit sensus, Curio tri. hoc sic, scilicet ægit. Et eadem actio. id est eadem mentio, & relatio. Introiit. facta est. Vt. ordo est, ut te nõ fallat, quàm facile nunc sit impedire omnia, & quàm superet Cæsari, qui non curet rempublicam sua causa. Superet. supersit Cæsari, scilicet impedire omnia.

ASCEN. QVA tu cura &c. Cum dubitaretur de bello Parthico, scribit Cælius se uehementer de eo esse solicitum, mooẽtque Ciceronem, dimicare tam paruis copiis fretus caueat. Ordo est. Nescio qua cura tu sis, id est quam curam habeas, quod, id est quantum attinet ad pacem prouinciæ tuæ, scilicet Ciliciæ, & regionum finitimarum, ut Antiochiæ Aegypti &c. Ego quidem pendeo animi, sup. cura, sicut diserutior animi apud Comicum uehementer. (Pendeo animi) Nam si possemus moderari hoc more, id est hoc modo, aut hoc, id est hanc rem, mora, id est dilatione, & magnitudo belli existeret pro uiribus, id est secundum uires copiarum tuarum, & supple oon amplius, & assequeremur supple tantum quaotum opus esset gloriæ, & triumpho, id est ad impetratiooem gloriæ, & triumphi. Nihil esset optandum tam, id est tantopere. Nunc. scilicet ubi tibi tam paruæ sunt copiæ, si Parthus, id est populus Parthicus mouet aliquid, scilicet belli, scio cooteotiooem, id est cooertationem, fore, id est futuram, ooo mediocrem, id est uehementem, porro, id est sed, tuus exercitus uix potest tueri, id est defendere à traositu Parthorum, uuom saltum, id est locum siluosum, & spatiosum, ubi feræ, & pecora saliant. Autem, id est sed, nemo, scilicet seoatorum, aut Po. Ro. ducit haoc rationem, id est habet hanc cõsyderationem de paucitate exercitus tui, sed omoia desyderantur, id est expetuntur ab eo, qui præpositus esset oegocio publico hoc est ab imperatore in prouincia agẽte, quasi dicat à te, tanquam nihil sit denegatum ei, quomious, id est ut oon esset quàm paratissimus, id est ualde paratus ad omnem casum, & ad omnem uim hostilem repellendam. Accedit. id est additur, huc, id est ad hanc difficultatem prouiociæ, quam obiuisti, quòd oon uideo successioné futuram, scilicet tibi, propter cootrouersiam, id est disseosionem Galliarum, quas Cæsar amplius regere uolebat, uetante id Pompeio cum bona parte senatus, tametsi ego puto coostitutuio, id est decretum à te de hac re, quid facturus esses, id est an tibi succedi uelis necne, tamen uisuoi est, scilicet operæprecium, ot facerem te certiorem, quo, id est ideo, ut constitueres maturios, id est citius, sed cum maturitate. cum prouidebam, id est prospiciebam futurum, hoc euentum, id est exitum rerum Gallicarum. Tu eoim nosti hæc translatitia, id est de una re ad aliam accommodatitia, Huber. dicit fictitia, quod mihi nõ placet. Constituetur, scilicet in seoatu de Gallis, ut, scilicet successio illic fiat, erit supple aliquis nomioe Cæsaris, qui intercedat. i. obsistat, deinde alios existet, id est emerget, & exorietur, qui impediat reliquas, id est reliquarum prouinciarum successiones, nisi liceat senatui decernere libere de omnibus prouinciis. Sic. id est hoc modo, ludetur, id est frustra certabitur, multum, ac diu, atque ita diu, ut moretur, id est mora fiat in his tricis, id est difficultatibus, & nexibus prouinciarum inextricabilibus plus biennio. i. quàm biennium. Si haberem quid. id est aliquid, noui de repu. quod scriberem. i. scribere possem tibi, usus essem coosuetudine mea, ut perscriberem diligeoter, & quid actum esset, & quid sperarem futurum ex eo. s. quod actum esset. Saoe omoia adhæserunt in Cilicia. i. firma maosernot, & immutata taoquam ui quadam. Marcellus urget. id est urgenter procurat illud idem, scilicet quod antea urgebat de prouiociis, scilicet successoribus decernendis, sed oeque potuit efficere adhuc senatum frequentem, ut, scilicet de ea re senatusconsultum fiat. Hoc. scilicet factum fuisset, si Curio sup. fuisset tribuoos anno præterito, & sup. ooo isto, & eadem actio de prouinciis introiit, scilicet in curiam, ut non fallat, id est lateat te, quàm id est quantum facile sit nunc impedire, omoia, id est omoiom prouinciarum successiooẽ, & quàm, id est quantum, hnc superet, id est suppeditet Cæsari, qui noo curet rempub. sua causa, i. propriom commodum. Vale.

*P.V.C. QVODAM silice iam omoia. Qoid de hoc loco sentiremus, olim planum fecimus, & quam ad illom restituendum opem dare potuimus, tuoc præbuimus. Noo possumus in taotis angustiis temporis taotisque tenebris aliquid lucis uidere. qood de eo etiam loco dicimus, qui hunc sequitur: ille enim quoque ut olim docuimus, oon miooribus maculis inquinatus est.

Cælius Ciceroni S. D.

NOn dubito quin perlatum ad te sit, Appium à Dolabella reum factum, sanequã nõ ea, quam existimauerã, inuidia. Neq; enim stulte Appi⁹, qui simul atq; Dolabella accessit ad tribunal, introierat in urbem, triumphiq; postulationem abiecerat. Quo facto retulit sermones: paratior q; uisus est q̃ sperauerat accusator. Is nũc in te maximã spem habet. Scio tibi eũ non esse odio: quàm uelis eum obligare, in tua manu est: cum quo simultas tibi nõ fuisset, liberius tibi de tota re esset. Nunc si ad illam summam ueritatẽ legitimum ius exegeris, cauendum tibi erit ne parum simpliciter & cãdide posuisse inimicitias uidearis. In hanc partẽ porro tutum tibi erit si quid uolueris gratificari. nemo enim necessitudine & amicitia te deterritũ ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter postulationem & nominis delationẽ, uxor à Dolabella discessit. Quid mihi discedens mãdaris, memini: quid ego tibi scripserim, te non arbitror oblitum. Non est iam tempus plura narrandi. Vnum illud monere te possum, si res tibi non displicebit: tamen hoc tempore nihil de tua uoluntate ostendas, & expectes quemadmodum exeat ex hac causa denique inuidiosum tibi sit, si emanarit. Porrò significatio ulla si intercesserit, clarius quàm deceat, aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit quæ suæ spei tam opportuna acciderit: quæque in negocio conficiendo tanto illustrior erit: cũ præsertim is sit qui si pniciosum sciret esse loqui de hac re, uix tamen se contineret. Pompeius dicitur ualde pro Appio laborare, ut etiam putent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absoluimus: & hercule cõfecta omnia fœda & inhonesta sunt: COSS. autem habemus summa diligentia: adhuc senatusconsultum nisi de feriis Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni nostro

NON dubito. Quemadmodum patet lib. iii. epistola, quæ incipit. Cum est ad nos allatum &c. & in aliis duabus sequentibus prædictam, accusatus fuerat Appius à Dolabella, & à quibusdam fautoribus Dola. ambitus, & maiestatis, ex quo cum triũphum de rebus gestis in Cilicia esset petiturus, amiserat eius habendi spem, quam rem hac epistola Cælius indicat Cic. ostenditque eum plurimum prodesse posse App. sed monet eum, ut ita ei prosit, ut uideatur omnino deposuisse omnes inimicitias; & simultates, quas ante habuit cum ipso Appio. dicit autem Pomp. ei plurimum fauere, & pro eius causa laborare. Narrat preterea quædam, ob quæ erit Curio in fauorem Cæ. Postremo rogat Ci. Cælius, ut eum in gratia Appii ponat, & rursus ab eo pantheras græcas petit. Factum reum accusatũ ambitus, & maiestatis. Non ea. non tanta. HVBER.

INVIDIA. maleuolentia. Neq; enim stulte, scilicet fecit. Simulátque. cum primum statim. Ad tribunal. ubi sedebant iudices, apud quos eum accusaui. Abiecerat. deposuerat. Triumphi. de rebus in Cilicia gestis, cui præfuerat ante Cicero, ut lib. iii. uisum est. Accusator. Dolabella. Is. Appius. Eum. Appium. In tua manu, id est in potestate. Quàm. id est quantum. Velis eum obligare adiuuando eum contra Dolabellam. Liberius magis in potestate tua, ut etiam non faueres ei si uolles, qa nemo diceret te fauere hoc odio. Nunc. dicit omnino ei esse fauendum, ne uideatur aliquid retinuisse de ueteribus inimicitiis. Ius le. iustũ ius reconciliationis. Parum si. id est parum sincere. Et parum cã. id est parum benigne, & pure Hora. Albi nostrorum sermonũ candide lector. Tutum. sine periculo, & infamia tua. Deterritum ab offi. id est prætermisisse officium tuum erga Appium. Necessitudine. quæ est tibi cum Dolabella. Occurrit. in mentem uenit. Discessit à Dolabella. reliquit Dolabellam, fecit cum eo diuortium. Quid mandaris mihi. non dicit quid sit, sed intelligimus ei mãdatum fuisse à Cic. ut si quis inueniretur aptus, cuius matrimonio Tullia locaretur, se certiorẽ faceret, uel daret operam, ut etiã non admonito patre locaretur, sicut ipse Ci. lib. iii. ad Appium scribens testatus est. Vnde nunc Cælius significat Dolabellam esse sine uxore, & se memorem eius mandati. Quid scripserim. coniicimus eum scripsisse multa de Dolabella. Hoc tempore. nunc ex hac causa, quam habet cum Appio. Quemadmodũ. an cum honore, an turpiter. Inuidiosum. carum. Emanarit. effluxerit. Porro. deinde. Significatio. demonstratio tuæ uoluntatis. Clarius. manifestius. Quam deceat, aut quàm expediat. neq; decet, neque expedit res matrimoniales multis sciri, priusquam conficiãtur. Ille. Dolabella. Tam opportuna. accõmodata, utilis. Cum is sit, id est talis naturæ. Vix se contineret, quin loqueretur. Alterutrum. alterum. De filiis. id est suis uel Sextum Pompe. uel Cn. Pomp. Hic. Romæ. Nos omnes. consules prouinciarum. Concepta. facta, instituta. Et. i. etiam. Summa di. ironice, quasi dicat negligentissimos. Feriis la. latinę ferię, ut scribit Var. dicebatur dies conceptiuus, dictus à latinis populis, quibus ex albo monte ex sacris carnem petere fuit ius cum Romanis, à quibus latinis latinæ dictæ sunt. HVBER.

NON dubito. Visum est lib. iii. Accusatus fuerat Appius pulcher ambitus à Dolabella, & fautoribus eius, quare triumphum amisit, quod nunc Cælius scribit, monens Ciceronem, ut deposita simultate Appio reconcilietur. Ordo est. Non dubito quin perlatum sit ad te, Appium. scilicet pulchrum, qui ante Ciceronem Ciliciam cœperat, factum reum, scilicet ambitus, & maiestatis à Dolabella, qui postea gener Ciceroni fiet, sane non ea, id est tanta inuidia, quàm, id est quantam, existimaueram. s. Appio futuram. Neque enim Appius stulte sup. egit, qui simulátque. i. statim, postquam Dolabella accessit ad tribunal. s. accusaturus Appium, introierat in urbem, & abiecerat postu- ASCEN.

 lationem

lationem triumphi, quam qui sperabat foris manebat, donec decretum senatus fieret, quo facto Appins retulit sermones, id est respondit, & uisus est paratior, scilicet ad sese purgandū, quàm accusator, scilicet Dolabella sperauerat. Is.s. Appius, habet nunc maximam spem in te. Scio eum.s. Appium, non esse tibi odio, est in manu, id est potestate tna, obligare eum.s. tibi, quàm.i. quantū uelis, cum quo.s. Appio, si simnltates nō fuissent tibi, scilicet prius, esset tibi liberius, scilicet agere de tota re, quia posses eum iuuare, & deserere, ut uelles. Nunc si exegeris legitimnm ius.i. rigorem iuris, ad illam summam ueritatem.i. iustitiam, sicut uerum pro iusto sæpe ponitur, cauendum erit tibi ne uidearis posuisse.i. deposnisse, inimicitias parum simpliciter.i. sine dolo, & parum candide.i. sine liuore. In hanc &c. Ordo est. Porro.i. sed tutum erit tibi si quid uolueris gratificari.i. gratū facere Appio, in hanc partem, scilicet mitiorem. Nemo enim dicet te deterritū ab officio, necessitudine, & amicitia, qnæ, scilicet tibi est cum Dolabella: uidetur tamen nondnm, enm hæc scriberētur, Ciceroni gener factus, quia id post Appii libetationem purgauit lib.iii. qnod etiam sequens clausula comprobat, unde intelligā ideo id neminem dictutum eo quòd tunc nulla fuerat Ciceroni cum Dolabella necessitudo, aut amicitia. Illud.scilicet quod sequitur, occurrit mihi, qnòd nxor, scilicet Dolabellæ, discessisset, scilicet per dinortium, à Dolabella, inter postulationem.i. uocationem in ius, & delationē nominis, scilicet rei. Memini.i. memoria teneo, qnòd tu discedens, scilicet in prouinciam, mandaris pro mandaueris mihi, quasi dicat quòd Tulliam tuam idoneo marito locarem, te incōsulto. Et arbitror te non oblitū, quid ego scripserim tibi, scilicet de Dolabella quàm esset idonens gener futurus. Tempus narrandi plura non est iam. Ego possem monere te illnd unnm, si res non displicebit tibi, sup. cum Dolabella posse matrimonium contrahi: tamen nihil ostendas de uoluntate tua hoc tempore, scilicet lite pendente, & expectes quemadmodum, scilicet Dolabella accusator, exeat ex hac causa, id est accnsatione Appii. Deniq; si emanarit, id est diuulgatum fuerit, filiam tuam nnbere Dolabellæ, Appii accusatori, id sup. sit tibi inuidiosum. Porro. id est sed, si ulla significatio, scilicet uoluntatis tuæ, intercesserit, id est interuenerit, id sup. fiat clarius, id est manifestius, quàm deceat aut expediat, id est utile sit, & ita monet, ut occultissimum habeas. Neque ille. scilicet Dolabella, poterit tacere eam rem, id est tua uoluntate filiam tuā sibi desponsatam, quæ, scilicet res, acciderit tam opportuna spei suæ, scilicet de condemnatione Appii, qnæqne, id est & quæ, scilicet res, erit tanto illnstrior, id est clarior, & magis perspicua, in negocio cōficiundo, id est perficiundo, præsertim cum, scilicet Dolabella, sit is, id est talis, qui si, id est & si sciret perniciosum esse loqui de hac re, scilicet qnam inter nos agimus, hoc est de matrimonio filiæ tuæ. Tamen. id est nihilominus nix, id est cum summa difficultate, contineret se, id est abstineret à loquendo. Pompeins dicitur ualde laborare pro Appio, id est nt Appius absoluatur, quod etiam contigit, ut etiam putent, scilicet homines Pompeium sup. missurum ad te alterutrum de filiis, scilicet suis, uel Sextum, uel Cnæum, ideo autem missurus putabatur, ut Cicero qui tunc erat in prouincia, nbi Appins crimen commisisse accusabatur, facta quæstione, & ut dicunt, informatione, beneuole rem interpretetur, & ad senatū rescribat. Nos omnes absoluimus.s. quodam præiudicio, hic id est Romæ, supple Appium, hoc est opinamur eum absoluendum, & Hercule.i. per Herculem, omnia concepta, scilicet crimina, de Appio.i. quæ in eius accusationis libello continentur, supple sunt fœda, & molesta. Autem.i. sed, nos habemus consules summa diligentia scilicet præditos, quod (ut Hubertino placet) per ironiam dicit: nam addit, ipsi supple nullum, id est non ullum, non potuerunt facere adhuc senatusconsultum, id est decretum ex senatus sententia factum, nisi de feriis latinis, scilicet celebrandis.

tribunatus conglaciat. Sed dici non potest, quo modo hic omnia iaceant. Nisi ego cum tabernariis, & aquariis pugnarem, ueternus ciuitatem occupasset. Si Parthi uos nihil calefaciunt, nos hic frigore frigescimus. Tamen quoquo modo hic omnia iaceant, potuit sine Parthis. Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit. Hoc sic nuntiatum est. Quod tibi supra scripsi, Curionē ualde frigere, iá calet. nā feruentissime concerpitur. * Bellissime enim, quia de intercalendo non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæsare loqui cœpit, legemq; Viariam nō dissimilem Agrariæ Rulli, & Alimentariam, quæ iubet ædiles metiri, iactauit? hoc nondum fecerat, cum priorem epistolæ partem scripsi. Amabo te, si quid quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratia. De Dolabella, integrum tibi reserues, suadeo. & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ æquitatis, opinionique hoc ita facere expedit. * Turpe tibi erit Pantheras græcas me non habere. Vale.

HVBER. CONGLACIAT. friget. Iaceant. sint prostrata, & deiecta. Nisi ego: significat Cic. iocose homines deditos esse pigritiæ, ita nt ea marcescant. Aqnariis, iis qui uendunt aquam. Iuue. Veniat conductus aquarius. Et tabernariis, id est canponibus, qni uinū uendnnt. Pugnarem. resisterem ne facerēt copiam aquæ

Vertenus & uini. Veternus (authore Seruio) morbus est intercus, id est hydrops, qui homines efficit pigros, unde & pro pigritia ponitur apnd Virg. in Geor. Nec torpore diu passus sua regna ueterno. Bibit autē multū ueternosus, ut ostendit Hora. Crescit indulgens sibi dirns hydrops, Nec sitim pellit nisi causa morbi Fugerit uenis, & aquosns albo corpore languor. & Cato ait, Veternosus qnàmplurimum bibit, tam plurimum sitit. Occupasset. innasisset, id est omnes iam essent ueternosi. Parthi affi. nos ni. id est nihil curamus, in qno codice scriptum erat, sed Parthi uos calefacinnt. Potuit sine Parthis, scilicet esse, nt omnia iacerentur. Bibulus. qni præerat Syriæ. In Amano monte, de qno diximus in.iii.lib. Cohorticularum.i. paruarū cohortum.

Cohorticula Sic.s. eum amisisse. Quod su. cōstat hanc epistolā scriptā esse qnodā interuallo tēporis: quia ergo supra dixerat ꝙ tribunatus glaciat Curioni, nunc se corrigit, & dicit multum calere. Cōcerpitur. dilaceratur. Leuissime. stultissime. Viariā. de uiis, quæ qnid contineret, non facile scitur. Alimentariā. legē de alimētis. Agrariæ Rulli.i. legi, quam Rullns de agris diuidundis tulerat. Iactauit. publice nominauit. Quas leges. Via-

Ex.vi.Epistola.Non dubito,quin.

Scio enim tibi eum non esse odio,quàm uelim eũ obligare, in tua manu est,cum quo simulata est.Hic nos omnes absoluimus,& hercules conspecta omnia fœdera & inhonesta sunt.Quidam sic.& Hercules cõcepta omnia fœda,& inhonesta sunt. Adhuc sena tusconsul.S.G.nisi de feciis latinis nullum facere po tuerunt. Legemqne Viariam non dissimilem Agrariæ tulit,& Alimentariam.

riam & alimentariam. Iubet ædiles mentiri, falso dicere esse probatas. Hoc.ꝙ iactasset has leges. Ponito me in gratiam.dicito ei persuasum à me, ut ita faceres. Integrum.ut nihil ei ostendas de uoluntate tua collocãdæ filiæ.Huic rei matrimonio filię. Dignitati æquitati tuæ quantum spectat ad Appium.

TRIBVNATVS cunglaciat.i.friget plurimũ, hoc est abolitur,Curioni nostro, sed nõ potest dici quo modo omnia iaceant.i.neglecta sint, & torpeant hic ASCEN.
.i.Romæ, nisi egn pugnarem cũ tabernariis,& aquariis.i.uendentibus uinum,aut portantibus aquam p̃cio. Iuuenalis. Veniat conductus aquarius.ueternus.i.torpor ex morbo intercute,& hydropisi,occupasset ciuitatem, nimio potu, quocirca dicit se pugnare cum tabernariis, id est cauponibus,& aquariis, ne.i.tantum Veternus
uini potus uenditent,aut ex torpore.Vn Philippus Beroaldus ex hoc loco argumentatur lib.secun.in epistola,cuius principium est.Raras tuas quidem &c.ubi uulgo legitur.Erat in eadem epistola ueteranus ciuitatis, legendum esse ueternus ciuitatis.Hic enim inquit Pompeium appellat, quo legionum Romanarum præfecto nullum exercitamentũ populo Ro.dabatur.Hæc ex illo.Veruntamen non uidetur dicta epistola huic respondere,propterea ꝙ dicit in eadem epistola scriptum esse manu Cælii, Ciceronem non defendi à Curio, sed potuit illa pars seorsum scripta deleta esse.Veruntamen minus placet ꝙ dicat Pompeiũ Veternũ dici,cũ dicat se gaudere ꝙ amicus in ocio sit,intelligam ergo de ocio totius ciuitatis,aut intercute,ut dixi,aut nimia potatione,melius tamen de torpore,eo ꝙ præmisit quomodo hic omnia iaceant quasi dicat nullam litem agitari, nisi cum tabernariis & aquariis pugnaret.s.in foro iudiciali, accusando hos pluris iusto precio operam suam, aut aquam uendere,illas res corruptas. Si Parthi nihil afficiunt nos aut uos.i.si nullum incutiunt timorem,nos nihil frigescimus.i.frigidi simus,aut sumus,frigore.i.metu,eo ꝙ metus frigus inducit,usq; adeo ut frigus pro metu ponatur Aenei.pri.Extemplo Aeneæ soluuntur frigore membra. tamen quoquomodo.i.quomodocunque omnia iaceant hic,potuit.s.Veternus esse, sine Parthis.i.nisi Parthi nos solicitos facerent. Bibulus,qui Antiochiam curabat,amisit nescio quid cohortucularum in Amano.s.monte, in confinio Ciliciæ,hoc est nunciatum.s.senatui nunc sic,quod.i.quamquàm,scripsi tibi supra,Curionem frigere.i. in ocio esse,ipse calet iam.s.rubore,nam concerpitur.i.à multis carpitur feruentissime.Enim.i.quia,ipse non obtinuerat intercalendo.i.remittendo.ipse transfugit leuissime.constantissime,ad populum, & cœpit loqui pro Cæsare,& iactauit legem Viariam.i.de uiis faciendis,non dissimilem Agrariæ.s.legi, Rulli.i.quam Rullus tulit,& iactauit legem Alimentariam.i.de alimentis faciendis, quas.s.leges,ipse iubet ædiles metiri.i. metiendo exercere,& in usum adducere.Hubertinus legit mentiri,quod non placet. Cum ego scripsi priorem ptem epistolæ.s.huius. Nam prius unam partem scripserat, deinde post aliquot dies eam absoluit,non deletis prius scriptis,sup.Curio nondum fecerat hoc.i.nondum iactauerat, Amabo te, blandientee dictum, si facies quid.i.aliquid,quod fuerit opus,i.utile Appio,ponito me in gratiam.s.Appii suadeo sup.ut serues tibi, sup.negocium de Dolabella integrum,ita ut eum,& suscipere generum & refutare libere possis. Expedit enim & huic rei de qua loquor.i.matrimonio filiæ tuę, aut gratiæ Appii conseruandæ,& dignitati æquitatis tuæ facere hoc ita,quod opinio est. Me non habere.i.si non habuero cum munera ædilitia dabo Pantheras Græcas.erit turpe tibi,quia culpaberis defuisse amico. Vale.

LEVISSIME enim quia de intercalando non obtinuerat. Sermo est de Curione,qui cum antea senatũ defenderet, & contra Cæsarem sententias diceret,subito transfugit ad populum, & pro Cæsare loqui cœpit, *P.V.C.
quod incredibilem ipsius inconstantiam declarauit,quare uere hic Cælius inquit,Leuissime enim,& quæ sequuntur.qui locus cum mendose antea legeretur,à me purgatus est, & ratione ipsa hortante, & autoritate uetusti codicis:ita enim legitur in Medicæo:quam animaduersionem ut firmam,& apertam tunc argumentis, & testimoniis confirmandam esse non putaui.Manutii tamen BELLISSIME,in posteriore sua editione,quẽadmodum in peiore fecerant,scripserunt.

TVRPE tibi erit pantheras Græcas me non habere.Lectionem hanc inuentam à me in cunctis manu scri- *PETRI.
ptis,& impressis codicibus retinui:Pantheras Græcas appellat, quæ in Pamphilia, & Cilicia caperentur,qui- VICTO.
bus prouinciis Cicero præerat. Græci autem homines ea incolebant,ut distinguat ab Africanis:nam in Afri- CASTI.
ca etiam nascuntur, quod non multo post Cælius declarat cum inquit,Quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ, easdem à nationibus ac populis,apud quos nascerentur,uocauit Cicero, ad Atticum scribens,Cibyratas.Quàm rectè igitur fecerint,qui ex ingenio legunt, PANTHERARVM GREGES, facilè cognosci potest. Vidimus Florentiæ Africanam,quam deuicto sæuissimo archipirata,regnoque quod occuparat spoliato,Carolus Imperat.ex Africa asportauit, Florentiæque reliquit:ibi autem cum publicè aleretur,mortua est.

Cælius Ciceroni. S.D.

QVàm cito tu istinc decedere cupias, nescio:ego quidẽ eo magis, quo adhuc fœlicius res gessisti. Dum istic eris,de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc risum meum metus aliqui perturbent. Breuiores has li-

QVàm cito. Cælius primũ se cupere dicit, ut HVBER.
Cice.ex prouincia discedat,& sua, & ipsius Cice.causa, deinde quædam iocosa & risu digna scribit, & præcipue Ocellam raptum in adulterio,sed non dicit cum qua muliere, uult enim Ci. id ab alio perquirat. Hæc epistola satis faceta, & facilis est. Istinc.ex Cilicia. Ego magis.i.cupio,ut discedas. Quod.quanto. Aliquis metus.de isto bello,& periculo Parthico tui causa. Hunc risum meum.de his rebus,quæ ridendæ acciderunt. Pridie. heri. Quę certe uis.s.scribi tibi. Despondit sibi filium.non intelligo, quod fecerit filium sponsum suum, sed quod fecerit eum sponsum, ut sic dicam, ego feci mihi sponsum filium meum,non intelligo,ꝙ fit

sit sponsus meus, sed ꝙ in gratiam meam & lætitiam sit factus sponsus. Diuortium. discessionem, separationem à marito. Triarii. nomen proprium. Siue causa. quia multæ erant causæ diuortii, ut exponunt iurisconsul. digestis de diuortiis. Nondum retulerat. ad seipsum dicit, quasi nondum dixerat hoc. In hoc genere. talia qualia hæc sunt. Ocella. hic est ille, de quo Cic. libro secundo ad Cælium scribens dicit, de Ocella parum ad me scripseras, & in actis nõ erat. Nemini persuasisset. nemini fecisset credibile. Triduo. in tribus diebus. Deprehensus. in adulterio, & proprie deprehendi dicuntur nautæ, & adulteri. De nautis. Virgilius. v. Aene. Hunc ego si Getulis agerem si Syrtibus exul, Argolicoue mari deprehẽsus, & urbe Mycenæ. De adulteriis. Horatius in sermonibus. Deprehensi non bella est fama Treboni. Quæres. voles scire. Vbi. in qua domo uel in qua muliere. Minime uellem. s. esse deprehensum, ubi deprehensus est: erat enim fortasse deprehensus apud amicum. Relinquo tibi. s. hoc. Imperatorem, sicut es tu. Percunctari. interrogare. Singulos. qui Roma istuc ueniunt. Cum qua. muliere, nam hoc pacto aliquis tandem tibi dicet.

Dep̄hensꝰ

teras properanti publicanorum tabellario subito dedi, tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autem nouæ nullæ sane acciderunt, nisi hæc vis tibi scribi, quæ certe vis. Cornificius adolescens Oristillæ filiam sibi despondit. Paula Valeria soror Triarii diuortium sine causa, quo die vir è prouincia venturus erat, fecit. Nuptura est D. Bruto, nondum retulerat. Multa in hoc genere incredibilia te absente acciderũt. Ser. Ocella nemini persuasisset se mœchum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. quæres vbi? vbi hercule ego minime vellem. relinquo tibi, quod ab aliis quæras. neque enim displicet mihi imperatorem singulos percunctari, cum qua sit aliquis deprehensus. Vale.

Ex. vii. Epistola. Quàm cito tu istinc.

Dum istinc eris, cruciabor, te belli Parthici periculo, idem cruciot, ne hunc risum meum metus aliqui perturbent.

ASCEN. QVàm &c. Dicit se cupere, ut Ci. ex prouincia discedat, affertque iocosa quædam utpote Ocellam deprehensum in adulterio, nec tamen dicit cum qua, uolens Cic. id ex alio inquirere. Ordo est. Nescio ꝗ. i. quantum cito tu cupies discedere istinc. s. ex prouincia ubi nunc es, ego quidem cruciabor de periculo, id est propter periculum, belli Parthici, dum, id est donec, eris istic, id est i Cilicia, eo. i. tãto magis, quo, id est quanto, fœlicius gessisti adhuc res, quia fortuna solet motari, nec cuiquam esse perpetuo bona. Vnde Philippus Macedo, cum tres lætos nũcios uno die accepisset, deos precatus est, ut modicum supplicii ꝓ tantis bonis reponant. Ne aliquis metus per turbet hunc, id est quem hic habeo risum meum. Ego dedi tabellario, id est ad tabellarium, hoc est literarum perferendarum ministro, publicanorum, id est qui publica conduxerunt. properanti, id est festinanti subito, has literas breuiores, dederam pridie, id est die præcedenti hanc, tuo liberto literas supple scriptas pluribus uerbis. Autem, id est sed, res sane, id est multum, nouæ nullæ acciderunt, nisi uis hæc, id est huiusmodi res scribi tibi, quæ certe uis, quia ridicula putat. Cornificius adulescens despondit sibi filiam Oristillæ. Paula Valeria soror Triarii fecit diuortium, id est dissolutionem matrimonii, & separationem à uiro, sine causa, supple eo die, quo die uir, id est maritus, uenturus erat è prouincia, unde Cicero reuersus etiam repudium facturus erat, ea supple nuptura est Decio Bruto, ipsa nondum retulerat, id est ad senatum tulerat, an senatui placeret. Multa incredibilia in hoc genere, scilicet matrimoniali, acciderunt te absente. Seruius Ocella nemini persuasisset se esse mœchum, nisi deprehensus esset, s. in adulterio, bis triduo, id est intra treis dies. Quæ res ubi. s. deprehensus sit, id est in cuius domo, & cum cuius uxore. Hercule supple illic, ubi ego minime uellem. Relinquo tibi, quod quæras ab aliis. Neque enim displicet mihi imperatorem, scilicet te percunctari, id est interrogare singulos, cum qua aliquis sit deprehensus. quasi dicat, sic Ciceronem quoque uxoris suæ culpam nosciturum. Vale

PETRI VICTO. NONdum retulerat. Locus ualde obscurus: Mediceus codex (nihil enim melius mihi facere posse uideor, quàm ueterem scripturam in his difficultatibus indicare) Nondum retuleras. Aliorum coniecturas non reprehendo, etsi illis non ualde assentior.

CASTI.

ASCEN. ET si de repub. &c. Dicit Sempronium calũnias cum plausu tulisse, affertque multa de repub. de senatusconsulto, & qui scribæ fuerint in eo, quæ cum sint ipsis duntaxat nota, obscuriora uisa sũt Hubertino, ꝗ ut à se explanentur. Nobis tamen breuiter explicanda uidentur. si non plane, at qualiter poterimus. Ordo itaque est. Et si, id est quamquam, habeo quæ scribam, id est scribere possim tibi de republica. tamen nihil habeo, quo putem te gauisurũ magis, quàm hoc, scilicet quod sequitur. Scito Caiũ Sempronium Rufum, mel, id est dulcedinem, ac delitias tuas tulisse, id est accepisse calumniam, id est contumeliam, maximo plausu, non suo, sed populi eum libenter uidentis. Quæris qua causa, scilicet affectus sit calumnia. Ea supple est, ꝙ fecit Marcum Tuccium accusatorem suum, id est unde prius accusatus fuerat, reũ post ludos Romanos lege Plo-

M. Cælius Ciceroni S D.

ET si de repub. quæ tibi scribam habeo, tamen nihil, quo magis gauisurum te putẽ habeo, quàm hoc. Scito C. Semproniũ Rufum, mel ac delitias tuas calumniam maximo plausu tulisse, quod is in causa Marcum Tuccium accusatorem suum post ludos Romanos reum lege Plocia de vi fecit: hoc consilio, quod videbat, si extra ordinariꝰ nemo reus accessisset, sibi hoc an-

no cãm esse dicendã. Dubiũ porro illi nõ erat qd futurũ esset. Nemini hoc deferre munusculũ maluit, q̃ suo accusatori. Itaq; sine vllo subscriptore descendit, & Tuccium reum fecit. At ego, simulatque audiui inuocatus ad subsellia rei accurro: surgo, neque verbum de re facio. Totum Sempronium vsque eo perago, vt Nestorium quoque interponam, & illam fabulam narrem, quemadmoeum tibi pro beneficio dederit, si quid iniuriis suis esset, quod Nestorius teneretur.

tia de ui, scilicet illata, hoc consilio, q uidebat si nemo accessisset reus extraordinarios, causam esse dicendam sibi, id est se esse defendendum hoc anno. Nam causam dicit, qui se purgat, & defendit, sententiam dicit, qui indicat. Porro, id est autem supple id non erat dubium illi. Nemini, id est non alicui, non maluit, id est non magis uoluit, deferre, id est presentare hoc munusculum, scilicet ut reus extraordinarius fieret, ulli aut alicui, quam accusatori suo, scilicet Marco Toccio, per amaram autẽ irrisionem uocat talem delationem, & accusationem munusculũ.

Itaque, id est & ita, Sempronius descendit, scilicet in forum causarum ad litem fouẽdam, sine ullo subscriptore id est assensore, aut astipulatore, qui secũ sentiret. Solent enim idem sentiẽtes nomina sua subscribere, unde tractum, ut subscriptores sint superioris scripti approbatores, & subscribere superius scripta probare, & fecit Tuccium reũ. atque ego simul atque, id est eodem tempore quo aut statim postquam audiui scilicet Tuccium à Sempronio reum factum, accurro innocatus id est licet non essem uocatus, ad subsellia rei id est ubi reus sedebat causam dicturus, surgo ut more aduocati causam dicturus neque uerbum facio de re, id est causa Tuccii, aut lege de reo, scilicet Tuccio. Ego perago, id est conuinco. Peragere enim est, ad finem usque agere, tunc autem peractum est, quando quis uictus & cõdemnatus est, Sempronium totum id est ex omni parte, usque eo id est in tantum, ut interponam quoque id est etiam. Nestorium .i. calumniam Sempronii in Nestorium, narrem id est recitem, illam fabulam, quemadmodum dederit tibi pro beneficio id est loco beneficii, si quid esset iniuriis suis, quo Nestorius teneretur id est afficeretur.

Subscriptor

Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. Mar. Seruilius postquam incœperat, omnibus in rebus turbarat, nec quod non venderet, cuiquam reliquerat: maximeque nobis traditus erat inuidiæ. Neque Laterensis prætore postulante Pausania, nobis patronis, quo ea pecunia peruenisset, recipere voluit. Quod Pylius necessarius Attici nostri de repetũdis eum postulauit, magna illico fama surrexit, & de damnatione feruenter loqui est cœptũ. Quo vento proiicitur Appius minor, vt implicet de pecunia ex bonis patris peruenisse ad Seruiliũ, præuaricationisq; cã diceret depositum. H.S. lxxxi. admiraris amentiam, immo si actiones stultissimas? quid si nefarias patris confessiones audisses? Mittit in consilium eosdem illos, qui lite is æstimarant, iudices. Cum æquo numero sententiæ fuissent, Laterensis leges ignorans pronunciauit, quid singuli ordines iudicassent: & ad extremum, vt solent, non redigam. Postquam discessit, & pro absoluto Seruilius haberi cœptus, legisque vnum & centesimum caput legit, in quo ita erat, quod eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratumq; esto, in tabulas absolutũ non retulit, ordinum iudicia perscripsit.

ASCEN.

HAec quoq; magna cõtẽtio tenet .i. occupat, ouc forũ scilicet iudiciale. Mar. Seruilius .s. Sempronius incœperat .s. agere. turbarat sup. eum in oibus rebus, neq; reliquerat quicquam, quod non uẽderet, ut dixi ubscure loquitur. neque operæ precium esset mẽtem eius indagasse. Maxime .i. & sup. Seruilius, aut potius Sempronius, erat tradit9 maxime .i. præcipue nobis inuidiæ .i. ad inuidiã, id est molestiã illi excitãdam, neq; Laterẽsis, proprium est nomen, Pausania postulãte, id est cum Pausanias postularet prætorem nobis patronis, supple entibus. alii legunt Laterense prætore, Pausania postulãte nobis patronis, uoluit recipere .i. approbare, quo ea pecunia puenisset. Qd Pylius necessarius Attici nostri, scilicet cõmunis amici postulauit eum reum de repetũdis .i. pecuniis, mala arte prouincialibus ablatis, & ita iure repetendis. Magna fama surrexit illico, & cœptum est loqui feruenter, de damnatione, scilicet Sempronii. Quo uento .i. qua obiectione, Appius minor, proiicitur, id est obruitur, ut implicet, id est innuat de pecunia ex bonis patris, peruenisse ad Seruilium, & diceret causam præuaricationis, .i. quare fecerit preuaricationem, sestertium semel & octogies eẽ depositum. Dixi alibi, quia sestertiũ etiã neutri est generis, & genitiui nominũ neutri generis, habentium singularem non solent syncopari, ne cũ singularibus casibus concidãt, cum tñ uenusta sit cum numeralibus syncope, decentius dici semel & octugies sestertium, q̃ octogiesocties centum sestertia, & sestertiorũ. Scribitur autem sestertium .l 1 s. i. duæ lib. cum semis. Tu admiraris dementiam, immo actiones stultissimas. Quid supple faceres aut diceres, si audisses nefarias confessiones patris, scilicet Appii. Ipse mittit in consilium illos eosdem iudices, qui æstimarant litis pro lites, cũ sententiæ fuissent æquo .i. æquali numero .i. tot absoluentium, quot condemnantium, & econuerso. Laterensis ignorans leges pronũciauit, quid singuli ordines indicassent, & ad postremum non redigant, scilicet indices sententias uarias ad unam certam, & ut solẽt .s. redigere, postq̃ .s. Laterẽsis discessit, & Seruilius cœptus est haberi p absoluto, & legit unũ, aut primõ & centesimũ caput legis, in quo .s. capite erat ita .s. scriptum. Id qd maior pars eorũ iudicum iudicarit, esto ius, &

ius, & ratum.i.certum,& approbatũ. Laterensis sup. non retulit absolutum in tabulas.i.instrumenta publicorum actoeum, perscripsit iudicia ordinum.& Appio postulante.i.in ius uocante rursus, transegit cum Lucio Lolio,& dixit sup.se relaturũ.s.ad senatũ, aut ad iudices. Sic Seruilius,nũc neq; absolutus,neq; damnatus de repetundis tradetur Seruio Pylio.s. discutiendus.sunt qui legant tradetur saucius.i.læs⁹ in fama,sed,ut dixi, omnia obscura sunt. Nam cum Appius iurasset de calumnia.i.calumniam factam,de diuinatione non est ausus contendere.s.ultra,& cessit.i.traditus est,aut locum dedit Pylio,& ipse postulatus est à Seruilio de pecuniis repetũdis,& prę terea reus factus est de in re usuum, de quodam emissario suo.s.equo,cuius usum alter sibi uendicarat,hoc par .s.contendentium habet se recte,quia uterque cautelosus & litium amans est. Quod.i.quantum, pertinet ad rempu.nihil actum est omnino multis dieb⁹, expectatione.i.propter expętationem,Galliarum.i. sentẽtiæ dãdæ de Gallis, aut successorib⁹ committẽdis,aut Cæsari prorogandis, tamen re dilata sæpe & acta grauiter& uoluntate Cnęi Pompeii perspecta aliquando.i.tandem in eam partem,ut placeret eum decedere.s.in Galliam ad succedendum Cæsari post Calendas Martias. Senatusconsultum quod misi tibi est factum,& autoritates perscriptæ supple sunt.i. qui eius rei authores fuerunt. Authoritas.S.C.i.senatusconsulti,sup.scripta est pridie Calendas Octobris in æde Apollinis. Scribæ.i.ut dicunt notarii,aut subscriptores affuere sequentes. Lucius Domitius &c.

*P.V.C. ❧ A quodam suo emissario est factus. Peccarunt nostri librarii dum ueterem scripturam, & maximè Medicæi codicis, exscriberent: dictionem enim omiserunt, quæ ante RVSTEIO poni debebat, ea autem hæc est, EMISSA. Dolet peccatum illorum causam fuisse erroris docto, ac diligenti uiro, & tamen quod ille ex Asconii commentariis erutum huc accommodari posse censuit, adhuc, si modò uerum est, defendi potest: quod scilicet ad Tetium pertinet: legi enim potest, A quodam suo emissario est Tetio factus. nã S, significasse olim Sextum, uix credo: præterea post FACTVS in uetere exemplari EST non legitur, qđ uerbum hic necessarium est, ut fortasse possit cõcinnari ex literis illis quæ confecto emissario è priscis uestigiis, reliquæ sunt, ut nihil addi ad uulgatam lectionem nisi TETIO necesse sit, quod tamen nec ualde confirmare, nec diluere uolumus: est enim res dura, sed subtiliter excogitata.

*PETRI. VICTO. CASTI. ❧ L. Atteius L.F.A.N.Capito. Cum diu anceps in hac lectione fuissem, existimaui tandem, non incommodè ita legi posse: in qua si uitium illud est, huiuscemodi est, quod defẽdi possit, nec absurdam ullam sententiam habeat. Manutii prima sua editione literas illas, quæ scrupulum habebant, & quæ ipsis & aliis negotium facessebant, sustulerunt, atque ita se putarunt omni molestia liberare. Hanc ipsorum culpam tacui, quæ & magna est, & antiquis scriptoribus periculosa, si quis quæcunque non intelligit, in illis delet. Quanto modestius me, liberaliusque gesserim, dicere non oportet: nam me, fidemque meam laudare mihi nunc propositum non est. Quód putant literas illas sejũgi non oportere, non reprehendo: intelligo enim ipsas Tribum significare posse. Si negant ueteres in titulis, monimentisque non patris solum nomen, sed aui etiam ponere solitos, facile redargui possunt: ex Ciceronis enim libris, & aliorum optimorum autorum hoc intelligitur. Qui Romæ priscas inscriptiones curiosius legerunt; passim hoc animaduertere potuerunt. possemus infinita exempla afferre, sed non erimus nunc pluribus citandis testibus, quàm oporteat, ambitiosi. In magno illo uolumine, quod Epigrammata antiquæ urbis inscribitur, multis locis hoc obseruari potest: Sed maxime pagina CXXXII. nec nõ pagina CXXXXVI. in quibus plurima uirorum nomina scripta sunt, quæ cuncta aui quoque nomẽ retinent, & notis his semper signata, quibus ea tunc signari consuetudo fuerat.

postulante rursus Appio, cũ Lucio Lollio transegisset, & relaturũ dixit. Sic nũc neque absolutus, neque damnatus Seruilius de repetundis saucius Pylio tradetur. Nam de diuinatione Appius, cum calumniam iurasset, contendere ausus non est, Pylioque cessit, & ipse de pecuniis repetundis à Seruiliis est postulatus, & præterea de vi reus * à quodã suo emissario est factus. recte hoc par habet. Quod ad rempu. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil est. Aliquando tamen sæpe re dilata, & grauiter acta, & plane perspecta Cn. Pompe. voluntate in eam partem, vt eum decedere post Cal. Mar. placeret, Senatusconsultum, quod tibi misi, factum est, authoritatesq; perscriptæ. S.C. authoritas pridie Cal. Octob. in æde Apollinis. Scribæ affuerunt, Lucius Domitius Cnæi filius Aenobarbus, Qu. Cælius. Qu. Fabius frater, Metellus, Pius Scipio. Lucius Iulius, Lucii fil P. Annalis, Caius Septimius Titi. fil. Quirina. Caius Lucius Caii fil. Puphirus Caius, Scribonius Caii fili. Publius Curio: * Lucius Atteius, Lu. fi. A.N. Capito.

❧ Ex Epistola. VIII. Et si de repub.

❧ Quæris an causa. M. Tuccium accusatorem suum, post ludos Romanos reum lege plotia de ui fecit. Dubium porro illi non erat, quid futurum esset, nemini hoc differre muunsculum maluit. Et præterea de iure usui quodam suo emissa Rustetio factus recte hoc par habet. Scripto affuerunt Lucius Domitius Cn. Fabius. Aenobarbus. Qu. Cælius. Quintus filius. Fabius Metellus. Pius Scipio Lucius Iulius Fabius Pompe. Annalis Caius Septimius. T.F. Quirinalis. Caius Lucius. C.F. Puphirrus. C. Scribonius, Caii filius. Pomponius Curio. Lucius Atheius Lucii filius A.N.A. Capito.

Quod

M.Cælius.M.T.Ciceroni S.D.

QVod Mar.Marcel.conſul.V.F. de prouinciis conſularibus. D.E.R.I.C. vti.C.Paulus. C.Marcell9 cōſules,cum magiſtratum iniiſſent ad Calend.Martias,quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent,de conſularibus prouinciis ad ſenatum referrent, neue quid prius* ex Calend. Martiis ad ſenatum referrēt, neue quid coniunctim de ea re referretur à Cōſ.vtique eius rei cauſa per dies comitiales ſenatum haberent, ſanetum vterque conſul faceret: & cum de ea re ad ſenatum referretur à Conſ.eorum qui in.ccc.iudicibus eſſent: ſex adducere liceret. Si quid ea re ad populum,vel ad plebem opus eſſet, vt Seruius Sulpitius M.Marcellus.Conſ.Prætores,Tribunique pleb. Quibus eorum videretur,ad Po. plebemue referrent,quod ii non retuliſſent, vti quicunque deinceps eſſent ad Po.plebemue referrent.* S.C.A. prid.Cal.Octob.in æde Apollinis. Scribæ affuerunt L.D.Cn.F. Aenobarbus. Q. Met. Qu.F.Pius Scipio. L.Iulius. L.filius Pom.Annalis. C. Septimius. T.filius. Quirina.C.Scribo.C.filius Pom.Curio.L.Attilus.L.fili.An.capito,M.Oppius M. fili.Terentia.Quod.M.Mar.conſ.de prouinciis.D.E.R.I.C.Senatum exiſtimare neminem eorum,qui poteſtatē habent intercedendi,impediēdi morā afferre oportere. * Quominus de repub. Q.P.ad ſenatum referri, ſenatuſque conſultum fieri poſſit qui impedierit,ꝓhibuerit:eū,ſenatū exiſtimare contra rēp.feciſſe. Si quis huic ſenatuſcon.interceſſerit,Senatui placere authoritatem perſcribi, & * de ea re ad ſenatum populumque referre. Huic ſenatuſc.interceſſit C.Cælius. L.Vici.P. corne.C.Vbius Panſa.Item Senatui placere authoritatem perſcribi de militibus, qui in exercitu c.cæſaris ſunt:qui eorū ſtipendia,merita,aut cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeant, habeant,ad hunc ordinem referre,vt eorum ratio habeatur,cauſamque cognoſcant. Si quis huic ſenatuſconſul.interceſſiſſet, ſenatui placere autoritatem perſcribi, & de ea re placere ad hunc ordinem referri.Huic ſenatuſconſul.interceſſit C.ælius C.Panſa Tr.pl.Itemque ſenatui placere in ciliciam prouinciā, & in.viii. reliquas prouincias, quas prætorii pro prætore obtinerent, eos qui prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt,quos eorum ex ſenatuſconſulto, cum imperio in ꝓuincias pro prætore mitti oporteret,eos ſortito in prouincias mitti placere,ſi ex eo numero, quos.S.C.in prouincias ire oporteret,ad numerum non eſſent, qui in eas ꝓuincias proficiſcerentur:tum uti quodque collegium primum.P.R.fuiſſet. neque in prouincias profecti eſſent,ita ſorte in prouinciā proficiſcerentur, ſi ii ad numerū nō eſſent,tunc deinceps proximi cuiuſque collegii, qui prætores fuiſſent,neque in pro uincias

ASCEN.

QVod Marcus, Hæc quoque epiſtola propter rerum,de quibus loquitur ignorationem intacta derelinqui ſolet à commentariis, quocirca, cū uix labore ſenſum ex ea colligere poſſimus plerumque utilitatis aſſequamur,etiam ſi colligemus præter argumentū nihil dicere conſtituimus. Exponit itaq; in ea obſcure iis qui negocia de quibus agitur ignorant,quid in ſenatu,& comitiis actum ſit,qui interfuerunt ſenatuſconſulto & quid de prouinciis decretum ſit,& quid Pompeius in Cæſarem Senatui non parentem dixerit,ex quibus dictis in Cæſarem populus intellexit Pompeio negocium cum Cæſare futurum,demum de Curione,& rebus familiarib9 loquitur,ut legenti conſtare poterit.Quia è poſtrema parte huius epiſtolæ facile eſt excerpere ſententiā, & nō illepida eſt locutio,poſsimus ordinem ſic contexere, Cum.ſ.Pompeius interrogaretur ſi qui intercederēt ſcilicet pro Cæſare,tum.i.tunc,dixit non intereſſe.i. Nullum eſſe diſcrimen,aut nihil referre,utrum Cæſar non eſſet futurus audiens.i.obediens,dicto,id eſt mādato,& decreto ſenatus,an pararet ſup. aliquem, qui nō pateretur.ſ.per interceſſionem ſuam,Senatū decernere,ſcilicet q̄d uellet. Quid ſup.dices, inquit alius.Si ſup.Cæſar uolet ſimul,& conſul eſſe, & habere exercitum.At ille q̄.i.quantum, clementer ſupple reſpondit.Quid ſup.dicendum,aut faciendum eſſet, ſi filius meus uolet impingere.i.incutere,mihi fuſtē, id eſt colaphum. Pompeius ſup.effecit his.i.huiuſmodi uocibus,ut homines exiſtimarent negocium .i.diſſidiū,& certamē, eſſe.ſ.futurū Pompeio cū Cæſare.Itaq;.i.& ita,ut uideo,& Cæſar uult deſcendere iam ad ulterutram.i.unam aut alteram conditionē,ut aut maneat.ſ.in prouincia.Cætera notoria ſūt.

uincias profecti essent,in sortem cóiicerentur,quoad is numerus effectus esset,quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Si quis huic senatusconsulto intercessisset, authoritas perscriberetur. Huic sanatusconsulto intercessit c.cælius .c Pansa Tri.pl.ILLA præterea cn.Pompeii sunt animaduersa, quæ maxime confidentiam attulerunt hominibus, vt diceret se ante cal.Mar.non posse sine iniuria de prouinciis cæsaris statuere.Post cal.Mar.se non dubitaturum. cuminterrogaretur si qui tũ intercederent:dixit hoc, nihil interesse vtrum c.cæsar senatui dicto audiens futurus non esset, an pararet qui senatum decernere non pateretur. Quid si, inquit alius,& COS.esse & exercitum habere volet? At ille quàm clementer, Quid si filius meus fustem mihi impingere volet?His vocibus ut existimarent homines Pompeio cum cæsare esse negotium, effecit.Itaque iam, vt video,alteram vtram ad conditionem descendere vult cæsar,vt aut maneat,neque ho anno sui ratio habeatur:aut si designari poterit,decedat. curio se contra eum totum parat:quid assequi posit,nescio.Illud video,bene sentientem,etsi nihil effecerit,cadere nõ posse.Me tractat liberaliter curio,& mihi suo munere negotium imposuit.Nam si mihi non dedisset eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ,potuit supersederi. Nunc quum dare necesse est,velim tibi curæ sit,quod à te semper petii, vt aliquid istinc bestiarum habeam⁹:Sitianã que syngrapham tibi commendo.Libertum Philonemisthuc misi & Diogené Græcum,quibus mandata & literas ad te dedi: eos tibi & rem,de qua misi, velim curæ habeas. nam quam vehementer ad me pertineat, in iis quas tibi illi reddent, literis descripsi. Vale.

¶ Ex.ix.Epistola.Quod M.Marcellus Cos.

¶ Cum magistratum inissent à A.D.Ex.x.Cal.Mar. Neue quis conuinctum de ea re referretur consiliis utique eius rei causa per dies comitiales senatum baberes. Et cum de ea re ad senatum referretur,qui eorum in ccc.iudicibus esseut, Sex adducere liceret. Si quid de re ad populum Pl.uel ad opus esset,uti Sex.Sulpitius, M.Marcel.Coulules.Prætores.Tribunique Ple.quibus eorum uideretur ad P.Plebemue referrent.i.ii.Pr. Cal. Octob.in æde Apolliuis scripta. affueruut L.Domi.Cn.Fab.Atheno Balbi. Q.Metellus Q.F.Pius Scipio.L.Iulius.L.F.An.capito.M.Eppius.M.F.Terentina quod M.Marcellus Consul,ut de prouinciis D.E.R.I.C.Senatum existimare neminem eorum. Qui impedierit,prohibuerit,tum senatum existimari contra remp.fecisse.

*PETRI VICTO. CASTI.

¶ Ad ex kal.Mart.Locus Varronis restitutus magno auxilio est ad docendum, immutari debere ordinem priorum haru m uocum,& pro ad ex kal.legi debere EX AD KAL. quemadmodum Paulus quoque emendat.Illum autem iampridem nos castigauimus, statimque suspicati sumus, haue esse huius loci germanam lectionem.Cum Romæ, xxx.fere menses sunt,fuissem, sępe, multumque cum Marcello Ceruino,qui postea in amplissimum ordiuem à Paulo III. Ponl.Max.cooptatus est,de studiis literarum locutus sum: cumque semel sermo incidisser de uetustis exemplaribus,dixi Florentiæ priscum codicem Terentii Varronis inueniri, librorum quos scripsit de agricultura: magno statim desiderio ille affectus est librum hunc uidendi, à meq; diligenter petiit, cum Floreutiam rediissem,darem saltem operam ut cum impresso aliquo cõferrem,& ad se cuncta accurratè adnotata mitterem. Nou potui boc amicissimo, & optimo uiro deuegare. Cumque in antiquo docuissem menda quædam reperiri,uoluit ille notari à me locos,quos putarem castigatius illic legi, in impressis autem deprauatius:in quo ei quoque morem gessi.Hunc autem in primis notaui,quem ibi sincere legi,in impressis uero mẽdosissime iudicabam.Volui autem codicem illum summo studio à me, cum antiquo collatum communem illi esse cum Angelo Colotio,sancto,ac docto uiro.Citaui igitur buius rei optimos,ac locupletissimos testes.Sed aliud etiam auxilium habebam,non minoris momenti, quo locum bunc Cælii ita castigandum esse animaduerteram.nam eodem illo in lapide Colotiano,de quo supra mentionem feci,ita legitur,EX A.D.V.K. DEC. AD PR. K.IAN. SEXT.Vtinam integer esset, magnam utilitatem studiosis literarum afferret: est enim Ciceronis temporibus exaratus. Vtut autem est, & ut à meex scribi potuit,hic eum adponemus,nam huic præcipue loco accommodatus est, in quo etiam bis sunt literæ illæ,quæ in illo lapide sæpe leguntur, id est.V.F.Quin autem VERBA FECERVNT,significent,dubitari nou potest:id enim Cicero infinitis locis declarat:apertè autem in x.Philip.cccccccxcii. Quod Pansa COS. uerba fecit de literis:& quæ sequuntur.

C.IVLIVS CAESAR IIII.SINE CONLEGA DIC.	IL.SESTIVS P.F.I.
V.F.Q.FABIVS MAXIM. C.TREBONIVS C.F.	M.CLAVDIVS M.F.LAP.
C.CANINIVS C.F.	L.MVNATIVS PAVL.AEMILIVS.
IVLIVS CAESAR DICT.IV.M.AEMILIVS M.BQ.	Q.AEMILIVS LEPID.MLO
C.IVLIVS CAESAR V.M.ANTONIVS M.F.	M.APPVLEIVS SEX.F.P.SI
VF.P.CORNELIVS P.F.	C.SENTIVS SATVRN.Q.LV
C.VIBIVS C.F.PANSA. A.HIRTIVS A.F.	VF.M.VINVCIVS P.F.
	C.IVLIVS

C. IVLIVS CAESAR. Q. PEDIVS. Q. F. V. F.
C. CARRINAS. C. F. P. VENTIDIVS. P. F.
M'ILIVS M. ANTOIVS
EX A. O. V. K. DEC. AD. PR. K. IAN. SEXT.
MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F.
ANTONIVS P. SVLPITIVS CEN. LVSTR. N. F.
ANTONIVS P. SERVILIVS. P. F.
N. DOMITIVS M. F. C. ASINIVS CN. F.
VF. L. CORNELIVS. L. F. VF. P. CANIDIVS P. F.

P. CORNELIVS P. F. CN. C.
C. FVRNIVS C. F. C. IV.
CL. L. DOMITIVS CN. F. P. CO. V. F. L. TA
M. DRVSVS L. F. L.
M. LICINIVS M. F.
TI. CLAVDIVS TI. F.
M. VALERIVS M. F.
V. F. C. VALGIVS C. F.
C. CANINIVS

S.C.A. Pridie Cal. Oct. in æde. Medicæus codex cum suprà nihil ab impressis hac parte discreparit, hic ab illis dinersus est est: neqne enim habet tres illas priores literas, sed earum loco I.V. sic enim in eo scriptum est, I.V.PR. C A L.OCT. quam rem explicare, ut uerum fatear, non possnm. *P.V.C.

QVO Minus de R.P. quamprimnm ad Senatnm referri. Ita in Medicæo scriptum est. quominus de Rép. Q.P. ad Senatnm referri. Hoc autem adnotaui, non qnód in impressis ullum mendnm sit: sed ue notæ illæ ex hoc loco percipiantur, nam maiorem partem huiuscemodi notis in S. Consultis, & huiuseemodi rebus nsos fuisse neteres, plannm est. *PETR. VICTO CASTI.

DE ea re ad Senatum, popnlumque referri. Medicæus liber. De ea repnblica adhnc ordinem referri. Arbitror legendum, De ea re ad huncordinem referri. *PETRI. VICTO. CASTI.

M.Cælius. Ciceroni S.D.

SIc, tu inquis, Hirrum tractasti? immo, si scias quàm facile, quàmue contentionis quidem minime fuerit, pudeat te ausum illum vnquam esse incedere tanquam tuum competitorem. Post repulsam vero risus facit: ciuem bonum ludit, & cõtra Cæs. sententias dicit: expectationem corripit, * Curionẽ prorsus non mediocriter obiurgatus, hac repulsa se mutauit. Præterea qui nunquam in foro apparuerit, non multum in iudiciis versatus sit, agit causam liberaliter, sed raro post meridiem. De prouinciis quod tibi scripseram Idibus Sextilis actum iri, interpellat. Iudicium Marcelli cons. designati in Caléd. reiectum ne frequentiam quidem efficere potuerát. Has literas ad .iiii. Non. Septembris dedi, cũ ad eam diem ne promulgatum quidem quicquam esset. Vt video, causa hæc integra in proximum annum trasferetur: & quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat. Nam non expeditur successio, quãdo Galliæ, quæ habẽt intercessorem, in eandem conditionem, quam cæteræ prouinciæ, vocantur. Hoc mihi non est dubium: quo tibi magis scri[psi], vt ad hunc euentum te parares. Fere literis omnibus tibi de Pantheris scripsi: turpe tibi erit Patiscum Curioni decem

SIC tu inqnis. In duabns superioribus epistolis cum longe plus difficultatis uideam q̃ utilitatis, nõ putaui frustra elaborandum, præsertim cum multa sint, quę nullo pacto itelligi posse puto: hac autem epistola, quæ etiam qnibusdam locis est mendosa, edocet Cælius Ciceronem multa, quæ Romæ agantur, & instãter ab eo petit rursus Pantheras qnas dicit ei facilimum esse parare. Deinde commendat ei Marcum Fetidium equitem Romanum. HVBER.

Sic. ut eum niceris in contentione & competitione ædilitatis. Quàm facile, scilicet tractauerim. Ne minime quidem. i. nullius. Post repulsam. postquã non obtinuit ædilitatem. Corripit. accusat. Obiurgatus, hic actiuæ est significationis. Profligatũ. i. confectum: nam id præcipne significat, ut profligatũ est bellum. i. confectum. Interea. sine deliberatione. Diuino. i. præuideo, præcognosco, uel prænuncio: est enim uerbum. Dinino Obtineat. administret locó tui. Vocentur. trahantur. Te non plures. s. mittere. Ne putes. iocatur, quia fortasse Curio donauerat aliquod præmium. Et Cybiratas. s. Pantheras. i. ex Cybira urbe Asiæ supra diximus Pamphiliam. quæ est finitima Ciliciæ. Plures. Pantheras. Laboro. curo. Seorsum. separatim. Amabo. blandientis est Impera. tibi. i. nelis hoc facere. Nulla cnra. nullus labor. Mandandi. dandi mandatũ. Simulatque, statim, ut postquam. Deportent. aduehant. Ad Sictianam singrapham. i. propter Sictianam syngraphã, de qua iã bis fecit mentionem superius, fortasse erat hæc syngrapha de pecuniis aliquibns.

SIC tu inqnis &c. Hac epistola etiam subobscura docet Cælius quid Romæ agebatur, instat de Pantheris captandis, & cõmendat Ciceroni. M. Fetidium. Ordo est. Tu inqnis. s. in epistola, quæ nõ extat. Tu ô Cæli tractasti Hirrum sic. i. superasti eum cum explusione. Immo supple id dicas, aut mireris, si scias q̃. i. quantum facile sup. tractauerim sic Hirrum, q̃q; i. & quantum fuerit nequidem. i. nõ saltem minimę contentionis. i. laboris, ac difficultatis, pudeat te illum. s. Hirrum ausum esse unquam incedere. s. pompose, tanquam competitorem tuum, hoc est, q̃ eum non sic uicisti, ut non ausus sit se amplius tecum conferre. Vero. i. sed. Hirrus supple facit nobis risus. i. præbet materiam risus, post repulsam, ludit. i. ad ludum nobis faciendum agit bonum ciuem, i. reipub. fauentem, & dicit sententias contra Cæsarem, & corripit expectationẽ. i. dilationem exe ASCEN.

cutionis

eutionis sententiatnm coutra Cæsarem laturum ob iurgatus:deponentaliter pouit, cum etiam actiue dicatue obiurgo,prorsus.i.io omnem partem, Curionem, nou mediocriter.i.uehementer, ꝙ.s.lentiis iu Cæsarem agat. Nam in supeeiore epistola dictum est. Curio se cootra eum,uidelicet Cæsarem, totum parat,sed tamen idem postea corruptus pecuuia Cæsaris,totus à Cæsare stetit. Vnde Luca. Venalis Curio linguæ. Hirrus sup.mutauit se.i.mores suos, hac repulsa.s.ædilitatis petitione accepta. Præterea ipse.qui nunquam apparuerit in foro,nou uersatus multum in iudiciis,agit causam liberaliter.q.d.sine exactione magnæ pecuniæ,quia si eam exigeret oollam causam agendam haberet, sed earo agit post meridiem, aut quia uentris causa agit,& ita prausus nihil facit, aut quia potus agere nihil potest,aut quia hora nona claudebatur forum,onde meretrix tuuc prostrare permissa nouaria.dicta est. Quod scripseram tibi actum iri.i.ꝙ agatur de prouinciis,. Idibus Sextilis,aut sestilibus.i.Augusti meusis, iudicium Marcelli coosulis designati reiectum io Calend.Feb. eiusdem mensis,ioterpellat.i.impedit,oe quidē.i.ot nou saltem,potuerit efficere frequentiam.i.senatus. Ego dedi.i.misi,tibi bas literas ad.iiii.nooas Septembeis, cum ue quidem.i.noo saltem,quicq̃ esset profligatū .i.coofectum ad eam diem.i.usq; ad.iiii.nooas Septēbris. Vt.i.q̃tō uideo , hæc causa transferetur integra .i.intacta proximum annum,ut qoātum diuioo.i.futurum Antomuo,sop.aliquis locū toū tenturus, erit eelinquendus tibi,qui obtineat prouiociā.i.regat eam dooec successor mittat, uā successio non expeditur.i.nou fit mature,qū.i.qnoniam,Galliæ,quæ habeot ioteecessorem.i.oppositorem,& impeditorē successioois, uidelicet Cæsarem,uocantue iu eandē cooditiouem,in quam cætere prouinciæ,& ita si Gallis noo detne successor,nec aliis dabitut. Hoc oon est mihi dubium,quo.i.quo circa,aut quanto magis scripsi tibi, ut parares te ad bunc eueotum. Ego scripsi tibi fere omoibus literis de Pantheris.s.capiēdis,& mittcudis ad ædilitatis pōpam exhibendam. Turpe erit tibi Patiscum.i.minus potentem amicum , misisse Curioni decem Panthetas, te non sup.misisse,aut mittere plures.s.q̃ decem,multis partibus,id est ē multis locis prouinciæ tuæ. Quas ipsas scilicet decem pantheras, Curio dooauit mihi,& alias decem Africanas. Ne putes illum scilicet Curionem,scire dare taotum prædia rustica,quæ uidetur Curio in detrimentum suum dedisse, unde tacite ridet eom. Tu,si modo teooeris memoria,arcersieris.i.aduocaris,&.i.etiam,Cybiratas.s.uenatores ex Cybira urbe Asiæ,aut ot Huber.oult,arcersieris.i.adduci feceris,&.i.Cybiratas.s.pantheras,iuxta Cybira captas itemq; miseris literas in Pamphiliam quæ oou procul à Cilicia est. Nam aiunt.s.qui illinc ueninut,plures capi ibi,tu efficies quod uoles. Ego laboro.i.curo hoe ouncuebementius,ꝙ puto omnia paranda mihi seorsum à,collega.i.coædili. Amabo te,blaodientis uox,impera tibi,cura id est,ut cures hoc, tu soles libenter uihil curare, ut ego maiorem partem, sup.curare soleo , & non totum negocium, aut ut ego uihil curare soleo maiorem partem. Nulla cura tua estio hoc negocio.s.mittendi pautheras,oisi loqueudi.i.mandaodi. Nam simulatqne.i.statim postquam cœptæ eeaot,habes eos qui alaot, & deporteut eas,qnos misi ad Singrapham Sictianam.i.ex pecunia ex illius obligatiooe recipienda impensas faciant Puto etiam si nullam spem.s.in syngrapha haberem,sup.te pecuniam expeosurum,aut quid simile more suo inuoluit,deiode obscurius addit, ut in tecto uitum.sup.nihil est cætera probabuntur,mihi.i.mihi placebnut.

Pantheras misisse,te non multis partibus plureis : quas ipsas Curio mihi , & alias Africanas decem donauit, ne putes illum tātum prædia rustica dare scire. Tu, si modo memoria tenueres, & Cybiratas arcersieris, itemque in Pamphiliam literas miseris(nam ibi plureis capi aiunt)quod voles efficies . Hoc vehementius laboro nunc,quod seorsum à collega puto mihi omnia paranda . Amabo te, impera tibi: hoc cura. soles libenter , vt ego maiorē partem, nihil curare. In hoc negotio nulla tua, nisi loquendi cura est, hoc est imperandi & mandandi. Nam simulatque erūt captæ , qui alant eas , & deportent habes eos, quos ad Sictianam Syngrapham misi. puto etiam , si vllam spem mihi literis ostenderis , me isto missurum alios.

PETRI VICTO. CASTI. CVrionem prorsus oon mediocritet obiurgatus hac repulsa se motauit, Medicæus liber. Corionem prorsus Curionem non mediocriter obiurgatus hac repulsa se mutauit. Quare non assentior illis qui ooce hac OBIVRGATVS offensi, censent aliter legendum esse: uulla enim illius lectionis in antiqois codicibus uestigia inuenio.

HVBER. MAR. Fetidium.alia pars epistolæ,io qua commēdat ei M.Fetidiū omicū. Strenuū.fortē. Istoc. istuc. Ad suū uegotiū.ut agat negotiū suū. Immuuis.sine onere,sine tributo. Obligaris.ꝑ obligaoeris. Faoolnm.nomen propriū. præteritum.omissū.Colomnariis.licet à colūna colūnarius descendat, obseurū tamen est,quid Cice.intelligat. Pompeius tuus.hæc clausula ita claudicat,puto defectu aliquorum uerborū,ut nihil perfecti seosus afferat.Hāc.s. sententiā dixit.Cōiunctim.simul.sed separatim de Gallis solū. Cotristauit.tristem reddidit,pturbauit.Disertissimus.facūdissimus. Frigidus.negligens. Vale.

ASCEN. MAR.&c. Aggredit secūdā partē epistolæ, dicēs. Cōmēdo tibi Mar.Fetidiū,aut Fetidiū,eqnitē Romanū,filiō amici mei,adulescentē booō & strenuum, q̃ uenit istuc.i.ad te ad oegotiū soō.s.curaodū.Et rogo tē,ut habeas eū in numero tuorū, uult agros scilicet

M.Fetidium equitem Ro.amici mei filium,bonum & strenuum adolescentē ;qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo,& te rogo,vt eum in tuorum numero habeas. Agros,quos fructuarios habent ciuitates,vult tuo beneficio,quod tibi facile,& honestum factu est,immuneis esse:gratos,& bonos viros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium à columnariis præteritum : optimus quisq; eū nō fec. Pōpeius tuus nō vult apte Cæsarē,& p̃uinciā tenere cū exercitu,& Cōsulē eē.tamē

suns

hanc ſententiam dixit, nullum hoc tempore ſenatuſconſultum faciendū. Scipio hāc vt Cal. Martiis de prouinciis Galliis, neu quid coniunctim referretur. Contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium: & ſcio eum conqueſtum eſſe cum ſcipione. Callidius in defenſione ſua fuit diſertiſsimus, in accuſatione ſatis frigidus. Vale.

Ex.x. Epiſtola. Sic tu inquis Hirrum.

Nam ſimulatque erunt captæ, qui alant eas, & deportent, habes eos quos ad Seithianam Singrapham miſi. Puto etiam ſi nullam ſpem, aut in tecto uitii, cætera mihi probabūtur in hac. deſinit epiſtola hæc in antiquioribus, ubi multa, quæ in cæteris leguntur, deficiunt. Oēs igitur epiſtolę ab, ea quæ ſic incipit. Eſt ne? uici? ad hanc uſq;. Sic tu inquis Hirrum. in antiquioribus libris leguntur lib. ix. epiſtolarum. nō autem. viii. ut plerique habent, quod mirum uideri debet.

ſuos, quos ciuitates, ſcilicet Ciliciæ habēt fructuarios, id eſt fructum pendere obligatos, eſſe immunes, id eſt liberos, ab ea penſione tuo beneficio, id eſt per beneficium tuum quod eſt tibi facile, & honeſtum factu, id eſt ut fiat, uidetur tamen hic accipi, ut facias. Tu. ſup. ſi id feceris, obligaris pro obligaueris tibi uiros, ſcilicet patrem & filium gratos & bonos. Nolo te putare Fauonium, aut, ut alii legunt Fauolum, eſſe præteritū, id eſt neglectum à colūnariis, id eſt aut ad columnas ſcribentibus, aut opus columnarum curantibus, optimus quiſque non fecit eum, ſcilicet obnoxium, aut tanti. Pompeius tuus, aperte ſup. pronunciauit Cæſarem. &, id eſt ſimul, tenere prouinciam cum exercitu, & conſulatum, ipſe tamen dixit hanc ſententiam, uidelicet nullum ſenatuſconſultum faciendum hoc tempore. Scipio ſup. tulit, hanc, ſcilicet ſententiam, ut referretur, id eſt conſultaretur Calend. Martiis, de prouinciis Gallicis, neu, id eſt neue, quid referretur coniunctim, ſcilicet de aliis prouinciis, hoc eſt quāuis in Galliam non mitteretur ſucceſſor, non ideo in alias prouincias non eſſe mittendum. Hæc ſententia, ſcilicet Scipionis cōtriſtauit Balbum Cornelium, & ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione, ſcilicet eius ſententiæ authore. Callidius fuit diſertiſsimus, id eſt facundiſſimus in defenſione ſua, id eſt in ſe defendendo, & fuit ſatis frigidus, id eſt negligens in accuſatione, ſcilicet aduerſarii ſui. Omnia autem obſcure dicit quia de rebus Ci. facile notis loquitur. Vale.

Cælius Ciceroni S. D.

SAne quàm literis C. Caſſii, & Deiotari ſum⁹ cómoti. Ná Caſsius cis Euphratem copias Parthorū eſſe ſcripſit: Deiotarus profectas per Comagené in prouinciá noſtrá. Ego quidé præcipuū metū, quod ad te attinebat, habui, qui ſcirem quàm paratus ab exercitu eſſes, ne quod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. Nam de vita ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem: Nunc exiguitas copiarū receſſum, non dimicationem mihi tuam præſagiebat. Hæc quomodo acciperét homines, quàm probabilis neceſsitas futura eſſet, vereor etiam nunc: neque prius deſinam formidare, quàm tetigiſſe te Italiá audiero. Sed de Parthorum tranſitu, nuntii varios ſermones excitarunt. Alius enim Pompeium mittendū, alius ab vrbe nō renouendū, alius Cæſaré cum ſuo exercitu,

SANE quàm. Scribit Cælius ſe commotum eſſe uehementer nuncio, quem acceperat de parthis, qui ferebantur tranſiſſe Euphratem, idque maxima cauſa Ci. quem ſciebat non eſſe paratum idoneo exercitu aduerſus tātum bellum. Exponit deinde qui ſermones eſſent in urbe ꝑpter huiuſmodi nuncios de tranſitu Parthorum. Itaq; rogat Ci. ut ſcribat diligenter, quomō ſe habeat in prouincia. Deinde dicit quid putet deliberatum iri Romæ. Poſtremo quia ſcripſerat Ci. ad Cælium, ut daret operam, ut ſibi ſuccederetur, pollicetur ſe eſſe factutum diligenter. Quam cō. ualde commoti. Cis. citra. Euphratem. fluuium Armenię maioris, ut ſcribit Solinus, cuius ortus eſt ſupra Zizamam ſub radicibus montis, quem Catonem accolæ nominant. Scythis proximum. Hic receptis in ſe aliquot amnib⁹ conualeſcit, & ſtipatus conuentis aquis, luctatur cum montis tauri obiectu, quem apud Elegeam ſcindit, licet reſiſtat. xii. milium paſſuum latitudine, longiſque excurſibus, dextra Comogenem, Arabiam læua relinquit. Deinde prælabens plurimas gentes Babyloniam quondam Chaldæorum caput diuidit & cætera. Deiotarus, ſcilicet ſcripſit, is fuit rex Armeniæ, ut ſcribit Cæſar libro quarto Alexandrini belli. Comagena. pars eſt Syriæ. HVBER.

QVOD. id eſt quia. Quam para. ſciebat ſe male paratum, ut ſupra. Tuus porro exercitus uix unum ſaltum tueri poteſt. Quod. aliquid. Tumultus, proprie dixit de ſubito, & repentino bello. Dignitati, honori, ſi eſſes fuſus, aut fugatus. De uita, ne fortaſſe obiiceres te nimium periculis, ſi haberes maiorem exercitum. Exiguitas, paucitas. Præſagiebat, prædiuinabat. Potius receſſum, quàm di. id eſt potius, quod eſſes diſceſſurus, quàm dimicaturus. Quomodo. in quā partem exiſtimarent, ne id à te conſilio an timore fieri. Neceſsitas tua. diſcedendi potius quàm dimicandi. Sed de Par. dicit quæ ſententiæ fuerint Romæ de prouidendo huic bello. HVBER. Tumultus

SANE quàm &c. Scribit Cælius ſe commotum eſſe uehementer ob nuncium, quem acceperat de Parthis, qui ferebantur tranſiſſe Euphratem, idque cauſa Ciceronis, quem ſciebat non habere exercitum idoneum ad tantum hoſtem repellendum. Deinde exponit, qui ſermones eſſent in urbe ſup huiuſmodi terrore. Rogátq; Cic. ut ad ſe ſcribat diligenter, quomodo ſeſe res habeat, polliceturq; ſe curaturū, ut ipſi ſuccedat. Ordo eſt. Nos ſumus ſane quàm. i. ualde, cōmoti, literis Caii Caſsii, & deiotari. ſ. regis Armeniæ. Nam Caſsius ASCEN.

ſcripſit copias,id eſt exercitns copioſos Parthorum, eſſe cis Euphratem, id eſt traoſiſſe Euphratem Romanam prouioeiā uerſus. Deioratus,ſup.ſcripſit profectas, ſcilicet copias Parthorum, in prouinciam noſtram, id eſt Romanam per comagenam,ſcilicet partem illam Syriæ,ego quidem habui præcipuum metum, quod.i.quantum attinebat ad te,id eſt ſpectaret ad periculum tuum,qui ſcirem,quàm,id eſt quantum,hoc eſt quantum parum paratus eſſes ab exercitu,id eſt qnaotū ab exercitu auxilii ſperares,ne hic tumultus afferret digoitati tuæ, quod,id eſt aliquod, periculum, ſcilicet aut uitæ, aut famæ. Nam ſi eſſes pararior ab exercitn, id eſt ſi haberes exercitum ſatis iuſtructum,& copioſum,timoiſſem de uita,ſcilicet tua,quia ſciebam te puguam non detrectaturum. Nnne exigui.eo.præſagiebat, id eſt qnodam præſagio futurum denunciabat, receſſum, ſcilicet tuum, non dimicationem tuam. Vereor etiam nuoc quomodo homines accipereot,id eſt interpretarentor hæc,ſcilicet te,ob paucitatem copiarum receſsiſſe, ſi forte receſſeris, & quàm, id eſt quantum, probabilis neceſsitas, ſcilicet recedendi futura eſſet. Neque deſinam formidare priuſquam audiero te tetigiſſe Italiam. Sed nuncii excitarunt ſermooes uarios,& ita minus conſtantes,de tranſitu Parthorum. Enim pro quia.alius ſup.Cenſet, aut dicit,Pompeium mittendnm,ſcilicet contra Parthos,alius,ſup.ceoſet Pompeium noo remouendum ab urbe,alius ſup.cenſet Cæſarem ſup.mitteodum,cum ſuo exercitu,ſcilicet quem habet io prouincia.

HVBER. ALLVS conſulea.ſcilicet mittendos cenſet. Priuatos, ſcilicet cenſet mittendos. Paludati, id eſt paludamento ornati. Nam paludamenta ioſignia ſunt,
Paludamenta ac ornamenta militaria ex croco & purpura, qnibus imperatores induebantur.Iuuen. Cumque paludatis ducibus præſente marito Auſa loqui.ideo ad bellum cum exit imperator ac lictores mutaruot ueſtem,& ſigna inſinuarunt,paludatus dicitur proficiſci.quę propterea quod conſpiciuntur, qni ea habent ac fiunt palam, paludamenta ſunt dicta, ergo conſules timentes ne paludati exirent, qui mitterentur, nolebant quòd ſenatus haberetur,ordo eſt, conſules autem nolunt ſenatum haberi, quia uerentur, ne fiat illud ſenatuſconſultum ut paludati &c. Ad ali. præ. eos, id eſt ad
Vſque eo alium qnàm ad ipſos,uoluiſſent enim ipſi mitti. Vſq; eo,intantum,ſcilicet nolunt ſenatum haberi. Ille me. ne exeant paludati,qoi mittātur. Exiſtimatione.opinione,prætextu. Nolle pro. id eſt qnod non uideantur curare uelle prouinciam. Diripuiſſet. depopulaſ
Aarbas ſet. prædatus eſſet. Arabas. populos finitimos Ciliciæ. Eos ar. quos immiſiſſet in prouinciam. Renun-
Velificor ciaſſe. ſignificaſſe. Velificatus, id eſt nauigaſſe. Velificor enim nauigare ſignificat.interdum paſſiue accipitur,ut apnd Iuuen.Creditur olim uelificatus Athos. in quibuſdam codicibus erat bellificatus quod ita intelligetnr ne dicaris bellificatus, id eſt feciſſe bellum & pugnaſſe. Quod referret. quod intereſſet, quod utile eſſet. Exitus.finis.

HVBER. POSSE agi. de ſucceſſoribus mittendis.Tardus. negligens. Parum effi. parum uehemens in agendo. Seruius Sulpitins,is enim erat collega Marcelli. Cunctator,morator,dubius. Cuiuſmodi.quale. Aut qui id eſt quomodo,& eſt ſenſus,quomodo putas eos poſſe conficere,id quod nolit, id eſt quod fiat contra eorum uolnntatē, cum ea quæ cupiunt ita frigide ab eis agantur,ut nos exiſtimemus eos nolle ea fieri. Occupabit primos mēſes magiſtratibus,id eſt detinebit primos mēſes anni in magiſtratibus deligēdis. Succeſſores.qui mittuntur in prouincias loco ueſtro. Suſtinere tueri. defendere. Additis adiunctis ad ueſtras. Iactaturum. exercitaturum. Adimat. auferat, minuat. Quoduis monuſculum. quodlibet paruum munus. Quamlibet.quantumlibet. .Non humane.acerbe. Occurſurus. oppoſiturus impedimentum. Plures.ſcilicet occurſuros cupiditati Pauli,præter Furnium. Noui.ſcio. Certo.manifeſte. Multa.ſententia eſt exornatio,& eſt ſenſus,ſcio te perſpicere,quod tempus multa affert noua, multa quæiam præparata mutat. Infra hos fines,id eſt uel ita, ut dixi, uel noo procul ab his, qnæ dixi. De agro campano.quem ut oſtendimus libro primo curabat Cæ. diuidendum. Vacuus. noo occupatus. Prorogetur. differatur. Tui conſilii. id eſt tuæ deliberationis,& eſt ordo, tui conſilii eſt, uelisne perſeuerare ſi tempus, ſi ſenatus coget &c. Qua obteſtatione.quibus precibus,qua rogatione,& quo-

alius conſules: nemo tamen ex ſenatuſcōſulto priuatos. Conſules autem, quia verentur ne illud ſenatuſconſultum fiat, vt paludati exeant, & contumelioſe præter eos ad alium res transferatur, omnino ſenatum haberi nolunt: vſque eo, vt parum diligentes in repub. videantur: ſed honeſte,ſiue negligentia, ſiue inertia eſt, ſiue ille,quem propoſui,metus latet ſub hac temperātiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. A te literæ non venerunt, & niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent, in eam opinionem Caſſius venerat, quæ diripuiſſet ipſe, vt viderentur ab hoſte vaſtata, finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe, eoſque Parthos eſſe, ſenatui renunciaſſe. Quare tibi ſuadeo, quicunque eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter & caute perſcribas, ne aut velificatus alicui dicaris: aut aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe. Nūc exitus eſt anni, nam ego has literas ad. XIIII. Cal. Decembris ſcripſi. Plane nihil video ante Cal. Ianuarias agi poſſe. Noſti Marcellum, quàm tardus & parum efficax ſit: itemque Seruius quàm cunctator. Cuiuſmodi putas hoc eſſe? aut qui id, quod nolint, conficere poſſe, qui quæ cupiunt, ita frigide agunt, vt nolle exiſtimentur? nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſa, primos menſeis occupabit. Sinautem aut non erit iſtic bellum, aut tum erit, vt vos, aut ſucceſſores paruis additis copiis ſuſtinere poſsint. Curionem video ſe dupliciter iactaturum: primum, vt aliquid Cæſari adimat: inde, vt aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munuſculum. Paulus porro non humane de prouincia loquitur.huius

tur.huius cupiditati occursurus est Furni9 noster: plureis suspicari non possum. hæc noui. Alia, quæ possunt accidere, non cerno. Multa tẽpus afferre, & præparata multa esse scio, Sed intra fines hos, quæcunq; acciderint, vertentur. Illud addo ad actiones C. Curionis de agro Cãpano, de quo negant Cæsarem laborare, Sed Pompeiũ valde nolle, ne vacuus aduenienti Cæsari pateat. Quod ad tuum decessum attinet, illum tibi non possum polliceri me curaturum, *vt tibi succedatur: illud certe præstabo, ne amplius prorogetur. Tui cõsilii est, si tempus, si senatus coget, si honeste à nobis recusari non poterit, velis ne perseuerare: mei officii est, meminisse qua obtestatione decedens mihi ne paterer fieri, mandaris. Vale.

Ex.xi.Epistola.Sanequam literis

Sane quam literis C.Cæsaris, & Deiotari sumus cõmoti. Deiotaris profectas per cognominem in prouinciam nostram. Nunc hæc exiguitas copiarũ excessum, non dimicationem mihi tuam præfigiebat. Hoc quomodo accipient homines, quàm probabilis necessitas futura esset. Vereor etiam nunc, neque prius desinam formidare, quàm attigisse te Italiam audiero. Consules autẽ quia uerentur, ne illud senatus cõsultum fiat, ut paludati exeant, & contumeliose præter cõsules ad alias res transferatur. Quid uis? quamlibet tenue uinculum. Multa tempus afferre, & præparata mutare te scio. Sed intra fines hos quæcunq; acciderint uererentur. Quod ad tuum accessum attinet, illud tibi nõ possum polliceri. Si honeste à nobis recusari nõ poterit, uel ne perseuerare me, officii est meminisse, qua ostentatione decedens, mihi paterer fieri, maudaeis.

dammodo adiuratione. Ne paterer. ne sinerem. Fieri. scilicet ut perseuerares ultra tempus tibi decretum. Vale.

ALIVS. sup. censet consules mittendos, nemo tamen ex senatusconsulto censet, sup. priuatos, id est nõ fungentes sup. magistratu, sup. mittendos. Consules autem nolunt omnino senatum haberi, id est consultationem de ea re fieri, quia uerentur ne illud senatus consultum, id est decretum senatus fiat, scilicet ut consules exeant in bellum paludati, id est ueste imperiali, ut ad publicos hostes proficiscẽtes insigniti, & uel aut uerentur, ne res transferatur ad alium, scilicet imperatorem præter eos, contumeliose, id est quod in contumeliam eorũ cederet, si senatus plus spei in alio reponeret, usque eo, id est intantum, sup. nolunt senatũ haberi, ut uideantur parum diligentes in repu. Sed siue negligentia est, siue inertia, siue ille metus quem proposui. i. modo dixi sup. ea aut is latet. i. occultatur honeste, sub hac existimatione. i. opinione temperantiæ, nolle. i. quòd ipsi nollẽt obire, aut eripere tibi prouinciam. Literæ non uenerunt. i. non sunt missæ ad senatum à te, & nisi literæ, sup. Deiotari. s. regis essent subsecutæ. s. literas Cassii, Cassius uenerat. i. uenisset in eã opinionem, finxisse. i. quod finxisset bellum, ut ea quæ ipsa rapuisset uiderentur uastata ab hoste, & immisisse Arabas in prouinciam. Cic. autem confirmauit Arabas fuisse in habitu Parthico, & renũciasse. i. significasse senatui eos esse Parthos. Quare ego suadeo tibi, quicunque iste status rerum est, sup. ut perscribas diligẽter, & caute, ne uidearis alicui, aut uelificatus. i. uelo tect9 detulisse, sicut apud Maronẽ. Velificat9 athos. per uelum autem tentorium intelligo. Huberti. nauigasse exponit, aut reticuisse aliquid. Quod referret. i. expediret scire. Exitus anni. s. tui in prouincia, est. i. appropinquat nũc. Nam ego scripsi has literas ad. xiiii. Cal. Decemb. & plane. i. omnino nihil uideo posse agi ante Cal. Ianua. in quibus est noui anni principiũ. Tu nosti Marcellum, quàm. i. quantum tardus sit, & quàm parum efficax, scilicet ad procurandum tibi successorem, itémque. i. & similiter, nosti, quàm. i. quantũ, Seruius. s. Sulpitius sit cunctator. i. immorator. Cuiusmodi putat hos esse, aut qui. i. quomodo, putas eos, sup. posse cõficere, id est perficere, id quod uelint, scilicet confici, qui agunt ita frigide ea quæ cupiunt, ut existimentur nolle. Autem. i. sed, si bellum Parthicum erit hæc causa occupabit nouis magistratibus primos menses. Si autem. i. sed si, aut non erit istic bellum, aut tum. i. tunc. post nouos magistratus erit, ut successores, scilicet uestri, possint sustinere. i. defendere contra Parthos uos, paruis copiis additis. Ego uideo. i. considero, Curionem iactaturum, id est periculo obiecturum se dupliciter, primum ut adimat, id est auferat aliquid Cæsari, cui tunc aduersabatur, id est deinde, ut tribuat Pompeio aliquod munusculum, quoduis id est quodlibet, & quamlibet, id est quantumlibet, tenue, id est exile, & modicum. Porro. id est sed, Paulus, scilicet Aemilius, loquitur de prouincia nõ humane. Furnius noster. scilicet communis amicus, occursurus est, id est obstabit cupiditati huius, scilicet Pauli, ego non possum suspicari plures, scilicet occursuros. Ego noui hæc, & non cerno, scilicet animo alia quæ possunt accidere. Scio tempus. scilicet noui anni, afferre multa, scilicet noua, & multa esse præparata, scilicet ut fiant, sed quæcunque acciderint uertentur intra hos fines, scilicet præsentis anni. Illud addo ad actiones C. Curionis de agro Campano, scilicet ad uoluntatem Cæsaris, diuidendo, de quo, scilicet agro negant, scilicet plerique Cæsa. laborare, id est solicitum esse, sed Pompeium ualde nolle, scilicet ut diuidatur. Ne pateat Cæsari uenienti, scilicet ex Gallis uacuus, scilicet Romano milite. Quod. id est quantum, attinet ad decessum tuum, scilicet ex prouincia, ego non possum polliceri me curaturum illud, ut succedatur tibi certe. i. haud dubie, præstabo. i. exhibebo, illud, ne. s. prouincia prorogetur. i. extẽdatur tibi amplius. Est tui consilii. i. pertinet ad consilium tuum, si tempus coget, & si non poterit recusari à nobis. s. qui pro te precamur honeste, ne, id est an, uelis perseuerare, scilicet in prouincia. Mei officii est meminisse, qua obtestatione tu decedens mandaris pro mandaueris mihi, ne paterer fieri, scilicet prorogationem imperii. ASCEN.

Cælius Ciceroni S. D.

NOn diu, sed acriter nos tuæ supplicationes torserunt. Incideramus enim in difficilem nodũ. Nam Cu-

NON diu. Rebus bene gestis à Cic. in Ciliciam, ut lib. 2. uisum est rogauerat Ci. Cæl. ut daret operã supplicationes sibi decerni, scripseratq; idem ad alios quosdam amicos suos. Itaque Cælius ostẽdit qd quisq; aut dixerit, aut fecerit pro Ci. exponitque contentiones, quæ in senatu fuerunt, maximéque dicit quid Curio pro Cæ. egerit. Non diu. quia cito HVBER.

d.ii.

cito expeditæ sunt,ut ipse Ci.lib.ii. Non potuit accuratius agi nec prudentius, quàm est actum à te cum Curione de supplicatione, & Hercule cõfecta res mea ex sentẽtia est cum celeritate, quod tum is &c. Torserunt, cruciarunt. Nondum . difficultatem , impedimentum. Comitiales, dies, quia nolebant, quod propter eiusmodi res fierent comitia. Præuaricator. desertor, nam præuaricatores eos dicimus, qui aduersariis suis causam donant, & ex parte actoris in partem rei concedunt, à uaricari autem dicitur præuaricari. Varicari uero à uaricibus, quæ (authore Nonio) dicuntur uenæ in suris inflexæ & obtortæ. Est quod agas gra.id est debes agere gratias. Paulo magis.scilicet est quòd agas gratias. Respondit ei. scilicet Paulo. Dicturũ.scilicet dicit de supplicationibus tuis. Diutius .longius quàm in hunc annum. Non fecit.non dixit diutius. Prehendimus. familiariter allocuti sumus. Cum age.de ho.id est cum fieret mentio de hostibus à te fictis. Vt nu. nam cum supplicationes præcederent triumphum, lege cautum erat,ut constaret de numero hostium, & ne quis triumpharet,nisi qui quinque milia hostium in acie cæcidisset. de his moribus,& institutis uide Vale. Maxi. libro secundo capitulo tertio de iure triumphandi. Tacuit. non postulauit, ut numerarentur. Honorifice . de te. Accessit. aditus est. Non pugnauerunt.id est non contenderunt,ut impedirent. Curioni uero. scilicet agendæ sunt gratiæ.

Præuaricator

Varicari

rio tui cupidissimus, cui omnibꝰ rationibus comitiales eripiebãtur, negabat se vllo modo pati posse decerni supplicationes ne quod fauore Pauli adeptus esset boni, sua culpa uideretur amisisse, & prævaricator causæ publicæ existimaretur. Itaque ad pactionem descendimus:& confirmarunt Consules se his supplicationibus in hunc annũ non vsuros. Plane quod vtrisque consulibus gratias agas, est: Paulo,magis certe. nam Marcellus sic respondit ei, spem in istis supplicationibus non habere. Paulus se omnino in hunc annum non edicturum. Renunciatum nobis erat Hirrum diutius dicturum: prẽdimus eum: non modo non fecit, sed cum de hostibus ageretur, *& posset rem impedire, si vt numeraretur, postularet, tacuit. Tantum Catoni assensus est, qui & locutus honorifice non decreuerat supplicationes. Tertius ad hos Fauonius accessit. Quare pro cuiusque natura, & instituto gratiæ sunt agendæ. His, quòd tantum voluntatem ostenderunt: pro sententia, cum impedire possent, non pugnarunt: Curioni vero, quod de suarum actionum cursu tua causa

ASCEN. NON diu. Rebus bene gestis in Cilicia, ut uisum est libro secundo, Rogauerat Ci.Cęlium, ut ille curaret, sibi supplicationes decerni, idque alios itidem rogauerat non ignorante Cælio qui nunc scribit quid quisque,aut dixerit, aut fecerit pro Cicerone. Exponitque contentiones, quæ in senatu factæ erant, & quod pro Cæsare Curio fecerat. Ordo est. Supplicationes tuæ, id est quas petisti tibi decerni, torserunt, scilicet angore, nos non diu sed acriter. Enim.id est quia,nos incideramus in nodum difficilem,id est in rem cuius difficilis erat exitus. Nam Curio cupidissimus tui. Cui comitiales,scilicet dies eripiebantur,quia differebantur,aut absumebantur omnibus rationibus, negabat se posse pati ullo modo supplicationes decerni. Ne si adeptus esset quid, id est aliquid boni,fauore,id est per fauorẽ Pauli,scilicet Aemilii,uideretur amisisse,sup. illud sua culpa,& existimaretur,id est iudicaretur præuaricator.i.desertor causæ publicæ, id est ad rempub. spectantis. Itaque. id est & ita nos descendimus,id est deuenimus ad pactionem,id est ut dicunt compositionem, & confirmarunt pro confirmauerunt,sup. se non usuros in hunc annum de his supplicationibus. Plane.id est omnino est,quod,id est propter quod,agas gratias utrisque consulibus,certe magis Paulo. Nam Marcellus respondit ei sic sup.se non habere spem in istis supplicationibus. Paulus,sup.respondit se, non dicturum, scilicet sententiam de supplicationibus omnino in hunc annum. Renunciatum erat nobis Hirrum dicturum diutius, id est quòd uellet diutius dicere, quàm in hunc annum. Nos pręhendimus eum,id est obuiam factum complexi sumus, deprecantes ne id faceret,& ipse non modo, id est non solum, non fecit, scilicet quod renunciatum erat eum facturum, sed cum ageretur de hostibus, scilicet à te deuictis, & posset impedire rem, scilicet quam petis, hoc est supplicationem, si postularet, ut sup. hostes numerarentur, tacuit, id est noluit hoc postulando impedire, tantum,id est solummodo. assensus est Catoni,qui etsi locutus honorifice,scilicet de te,non decreuerat,sup. tamen supplicationes. Fauonius accessit ad hos,scilicet duos, Hirrum & Catonem, tertius, id est eiusdem cum eis sententiæ. Quare gratiæ sunt agendæ,sup.à te,pro natura,& instituto,id est moribus uniuscuiusque. His. scilicet posterius nominatis,sunt agendæ gratiæ,quòd tantum, id est duntaxat,ostenderunt uoluntatem,scilicet suam,& sup.non pugnarunt,id est non acriter contenderunt pro sententia,scilicet sua stabilienda,cum possent impedire.s. supplicationem. Curioni uero,sup. agendæ sunt gratiæ,quòd deflexit,sup. se,causa tua,id est propter te,de cursu suarum actionum,quæ differebantur,eo quòd de rebus tuis referebatur.

*P.V.C. ET posset impedire, ut si numeraretur postularet. Ad Atticum. cccxciii. de hoc ipso negotio agitur, & de Hirri uoce, qui & ipse affirmabat in potestate sua fuisse, si noluisset impedire, cuius uoluntas mirifice Ciceroni grata fuit:& cum uideret incipere illum sibi placari,studiosius ei rei operam dedit, si posset illius gratiam diligentia amicorum sibi reconciliare. In Mediceo nulla uarietas est: quod alii excogitarunt legi debere, NVMERVS DARETVR, non reprehendo,nec magnopere laudo:tota res melius perciperetur, si mos ille numerãdi hostias cognitus esset,de quo hic & ad Qu.Fratrem agitur. Nam HOSTIBVS, nullo pacto legendum censeo, & iis argumentis ductus quæ à me olim adlata sunt, & authoritate priscorum codicum, qui duobus in locis ubi impressi omnes corrupti erant,fideliter,ut puto ueram lectionem custodierunt. Vtinam autem tam facile meam lectionem tueri possem, quàm uulgatam refellere.

deflexit. Nam Furnius & Lentulus, vt debuerunt, quasi eorum res esset, vna nobiscum circũierunt & laborarunt. Balbi quoque Cornelio operam & sedulitatem laudare possum. Nam cum Curione vehemẽter locutus est, & eum, si aliter fecisset, iniuriam Cæsari facturum dixit. tum eius fidẽ in suspicionẽ adduxit. Non deerant quidem qui neque transigi volebãt, Domitii, Scipiones, quibus hac re ad intercessionẽ euocandam interpellantibus, venustissime Curio respondit se eo libentius non intercedere, quòd quosdam qui decernerent, videret cõfici nolle. Quòd ad remp. attinet, in vnam causam omnis contentio coniecta est de prouinciis: inquam adhuc incubuisse cum senatu Pompeius videtur, vt Cæsar Id. Nouemb. decedat. Curio omnia potius subire constituit, quàm id pati: cæteras suas abiecit actiones. Nostri porro, quos tu bene nosti, ad extremum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hæc, Pompeius tanquam Cæsarem nõ impugnet, sed quod illi æquum putet, constituat, ait Curionem quærere discordias. Valde autem non vult, & plane timet Cæsarem consulem designari prius quàm exercitum & prouinciam tradiderit. Accipitur satis male à Curione: & totus eius secũdus Consulatus exagitatur. Hoc tibi dico: si omnibus rebus prement Curionem, Cæsar defendetur. si intercessorẽ (quod videntur) reformidarint, Cæsar quoad volet, manebit. Quã quisq; sententiam dixerit, in cõmentario est rerũ vrbanarũ. ex quo tu quæ digna sunt, selige: multa trãsi, in primis ludorum explosiones, & funerũ & ineptiarũ cæterarũ. plura habet vtilia. Deniq; malo in hanc partẽ errare, vt quæ nõ desideres, audias: q̃ quicquã, quod opus est, prætermittatur. Tibi curæ fuisse de Sitiano negocio, gaudeo. Sed quum suspicaris minus certa fide eos tibi visos, tanquam procurator sic agas, rogo. Vale.

HVBER. ❧ DEFLEXIT de cursu suarum actionum. i. prætermisit actiooes suas Tua causa. ut ageretur de supplicationibus tuis. Circumierunt. s. huoc & illum adierunt, & allocuti sunt pro te. Sedulitatem. diligentiam. Inter pellaotibus. impedientibus, interrumpẽtibus. Venustissime, facetissime. Non inter. noo prohibere. In quam. causam. Incubuisse, dedisse operam, intendisse, dicimus autem incumbo huic, & in hanc rem. Decedat, ex Gallia. Quam pati id, ut Cæ. discedat ante idus Nouembris. Abiecit, deposuit. Qnos tu bene nosti. noo uult eos nominare. Scena, actio, & est traoslatio, quia actiones fabularum in scenis fiebant. Tradiderit, deposuerit hanc materiam, uide apud Appia. lib. I. & apud Plutar. in uita Cæsa. & Pomp. Accipitur, tractatur. Exagitatur, uexatur, impugnatur. Quod ui. quam rem, scilicet intercessorem uidetur reformidare. Quoad, quamdiu, quoadusque. Manebit. io prouincia. Commentario, registro. E quo, id est ex quo, scilicet commentario. Selige. secerne, excipe. Transi: omitte. Explosiones, explodere est eiicere, uituperare. Hora. Explosa arbuscula dixit. Cic. primo offi. Aristonis, Pyronis, & Herili, iampridem explosa sententia est, facti enim fuerant ludi à multis improbati. Et funerum, explosiones funerũ autem, id est funebriũ pomparum. Ineptiarum cæterarum, id est cæterorum quæ inepte sunt acta, & in ipso commentario rerum urbanarum scripta. Habet, scilicet commentarium. Plura uti. scilicet quàm inutilia, uel quàm ea quæ dixi de ludis & de funeribus &c. Quæ nõ desyderes, id est quæ non cures audire. Quod opus est, quód utile est. De oegocio Sitiano. de quo supra dixit Sitianã syngrapham. Minus certa fide. i. ooo fideles. Tanquam procurator, tanquam gestor alieni negocii. Vale.

Incumbo huic rei
Incumbo hanc rem

Quoad

Explodere

ASCEN. ❧ NAm Furnius & Lentulus circumierunt & laborarunt pro laborauerunt, una, id est pariter oobiscum ut debuerunt, qnia tibi obnoxii erant, quasi esset ius, id est oegocium eorũ. Ego possum quoque laudare operam, & sedulitatem Balbi Cornelii, nam ipse locutus est uehementer cum Curione, scilicet pro te, & dixit eum facturũ iniuriã Cæsari si fecisset aliter, quàm dictum est. Tum, id est insuper, adduxit fidem, eius scilicet Curionis, in suspitionem, ut si nocere uoluisset noo potuisset. Quidem, id est certe, non deerant qui uolebant rem transigi iniquã, utpote Domitii, & Scipiooes, quibus ioterpellantibus, id est inter agendum assereotibus, hanc rem euocandã, sup. esse, ad intercessionẽ, id est impeditionẽ, Curio respondit uenustissime, se non intercedere, id est impedimentũ facere, eo libentius, q̀ uideret quosdã, qui decernerent, id est adiudicarẽt tibi supplicationẽ, nolle, sup. eam coofici, id est executioni mandari. Quod, id est quantũ, attinet ad rempu. omnis cootentio, scilicet Cæsaris & Pompeii, coniecta est, id est redacta, in unã causam, id est actionem, de prouinciis, scilicet nõ prorogãdis, io quam, scilicet causam, Pompeius uidetur adhuc incubuisse, id est inclinatus esse, cũ senatu, id est ut sentit senatus, scilicet ut Cæsar decedat, scilicet de prouiocia, ante Idus Nouembres. Curio cõstituit potius subire omnia q̃ pati id, & adiecit cęteras actiões suas, quas supra dixit dilatas. Porro, i. sed, nostri. s. amici, quos tu nosti bene, oon audent deducere rem ad extremum certamen. s. cum Cęsare futurum. Summa. id est finalia sententia totius rei sup. est hæc, Pompeius tanquam noo impugnet Cæsarem, sed constituat, quod putet æquum illi, aut Curionẽ quærere discordias. sup. negando Cæsarem debere decedere. Autẽ. id est sed, Põpeius nõ uult ualde, & timet plane. i. manifeste, Cæsarem designatum, sup. iri consulem prius, q̃ tradiderit

❧ Ex. xii. Epistola. Non diu sed acriter.

❧ Nam curio tui cupidissimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiantur, negabat se ullo modo pati posse decerni supplicationes, ne qd fauore Pauli adeptus esset boni sua culpa uideretur amisisse, & præuati

 exercitum,

exercitum,& prouiuciam. Sup.Pompeius,accipitur, id est tractatur satis male à Curiooe,& totus secuudus consulatus eius,scilicet Pōpeii,exagitatur,id est ab eo turpiter depellitur. Ego dico,id est denuucio tauquā certum, tibi hoc, si, scilicet Pompeius & senatus præment Curiooem omnibus rebus,Cæsar defendetur.s. à prouiociæ cootinuatione, si reformidarint intercessorem,scilicet Curionem, quod uideutur, scilicet facturi,Cæsar manebit.s.in ꝓuincia,quoad,id est quaodiu uolet.est,id est babetur,in cōmentario rerum urbanarum ad Cicero.tuuc misso,quam seutentiā qoisque dixerit,è quo,scilicet commentario,tu selige,id est seorsum ab aliis elige,quæ suot digna, scilicet lectione, traosi multa,io primis explosioues.i.coutumeliosas exagitatioues,ludorum,aot ludiorum, id est actorum & fabularum,& sup.narratioues funerum,& cæterarum ineptiarum,sup.commeutarium,aut commentarius, habet plura,id est multa utilia. Deoiqoe ego malo.id est magis uolo,errare iu hanc partem,scilicet uimis multa scribeudo,ut audias ea qoæ nou desydetes,quam sup.ut quicquam , quod sit opus, scilicet scitu, prætermittatur. Gaudeo fuisse tibi curæ de oegocio Sictiaoo,ut Syugrapha Sictiana persoluatur. Sed quaodo.id est quooiam, suspicaris eos,scilicet qoi attuleruut uisos tibi fide minus,id est uon satis certa,rogo agas sic taoquam procurator,scilicet eorum,non iudex. Vale.

cator causæ publice existimaretur. Et confirmauit cōsules esse his supplicationibus in huuc anuum oon usuros. Plaue quod utrisque consulibus gratias agas cum Paulo magis certe. Renonciatum oobis erat Hirtium diutius dicturum. De quo prouinciis inquam adhuc cum incubuisse cum senatu Pompeius uideretur,ot Cæsar idibus Nooēb.uō decedat,eo Curio omnia potius subire coostituit q̄id pati,cæteras suas adiecit actiones.Sed quomodo suspicaris, minus certa fide,eos tibi uisus,tanquam procurator sic agros rogo.

HVBER. PVDET.Primum Cęlius expooit magnā Appii erga se ingratitudinem , qoi cum ei plorimum deberet,cœpit eum odisse, & primum exponit quomodo id fecerit. Deinde uarrat quemadmodum Appius subornauit , qui eum accusaret , coutra quem dicit se defensum esse retorquēdo accusatiouem in eum cum magna eius infamia. Confiteri.dicere.Impetrare si.se adducere. Iudixit.denūciauit,uel mouit. Ego ip.ego Male co.de me.i.malam habere de me opiuiooem,male affectum esse erga me. Ouid. Nou tameu Aeneam quamuis male cogitet odi. Teutasse.solicitasse cūtra me.Vt nunc est.s.inimicissimus. Deferre hoc mu. Cu. Pompe.facere hanc gratiam Pomp. Deprecarer iniu. ab eo.i.cum ab eo peterem ne hanc iniuriam mibi ioferret. Noo po.s.impetrare.Ordo est. Cum ab eo deprecarer iniuriā putarem me impetrare. Quod.i.quia debere mihi uitam. Quasi am.taoquam amicis. Aliquot.quibusdam. Qui te.er.me.qoi sciebaut mea erga illum merita & beneficia. Satisfacere illi.facere qđ ille uellet.Digoum me.quod me deceret. Noo æquis. mi.i.ioquissimo & inimicissimo , & pessimo animo. Quam subire uul. quàm adire conspectum. illius si.

Incanduit per cootemptum appellauit eum simiam. Incanduit. iucensus est , tractum à ferro quod cum calet,candet. Per haoc speciem.Per huue prætextum. Accersere. incitare,subornare. Iuire.cō.capere consilia.s.non destitit. Cum Do.inimicissimo meo. Quibus. cousiliis. Cum proce.pa.i.cum nou efficeret,quod uolebat. Vt po.mi.accu.i.ut accusaret me. Vlla le.i.aliqua lege.Cōpellari.accusari. Postulandū.accusaudum. Ludis me. quos ego exhibui. Iusolētissimi.superbissimi.s.Ap.& Domi. Lege scan.quod hæc lex ferret contra Cælium

Scantinia lex non facile scitur. Alia fuit lex Scautinia contra concubitores puerorum,de qua Iuue.Quod si uexaotur leges ac iura,citari ante omues debet scautiuia.Potest tamen iotelligi hæc lex de qua uunc dicit contra immoderatos sumptus ludorum. Eadem lege. qoa me accusauerat. Caderet.occideret.Ordo est.Nihil uidi qood melius caderet,id est quòd melius esset ad propositū, quàm ut ille accusaretur à me, ea lege qua me accusaret. Approbatum.affirmatum.s.ꝙ dixi coutra Appiū

Sacellum Fama.iufamia. Sacellum, locus erat sacer, in quo seruabantur imagiues deorum penatium, & colebautur. Conturbat.affert mihi molestiam. Mora.quia nō reuertitur. Scis diem.s.dictum, qoia accusatus est. Timor est.de eo die. Videre.illum diem. A te peto. sensus est , oelim eum dolorem de iniuriis io me illatis capias,quem ego de tuis capio, & ita doleas,sicut ego ulciscor iniurias tuas. Vale.

M.Cælius Ciceroni S.D.

PVdet me tibi confiteri , & queri de Appii hominis ingratissimi iniuriis,qui me odisse, quia magna mihi debebat beneficia , cœpit : & cum homo auarus,vt ea solueret, sibi imperare nō posset , occultum bellum mihi indixit: ita occultum tamen,vt multi mihi renunciarent,& ipse facile animaduerterem,male eum de me cogitare . Postea quàm vero comperi eum collegium tentasse , deinde aperte cum quibusdā locutum,cum L. Domitio (vt nunc est) mihi inimicissimo homine deliberare.velle hoc munusculū deferre Cn. Pompeio;tum ipsum reprehende,vt ab eo deprecarer iniuriam, quem vitam mihi debere putarem,impetrare à me nō potui. Quid ergo est?tū quidē aliquot amicis, qui testes erāt meorū in illum meritorum,locutus sum . postea quam illum, ne cui satisfaceret quidem me dignum habere sensi:malui collegæ eius homini alienissimo mihi, & propter amicitiam tuam non æquissimo me obligare , quàm illius simiæ vultum subire. Id postquam rescuit, excanduit, & me causam inimicitiarū quærere clamitauit , vt si mihi in pecunia minus satisfecisset,per hanc speciem simultatis eum consectarer. Postea non destitit accersere palam Seruium accusatorē , inire cum Domitio consilia: quibus cum parum procederet,vt vlla lege mihi poneret accusatorem: compellari ea lege me voluerūt, qua dicere nō poterāt.insolētissimi hoīes summis Circensib⁹ ludis meis postulandū

me lege Scantinia curant. * Vix hoc erat prælocutus, cum ego Appium Censorem eadem lege postulaui. Quod melius caderet, nihil vidi. Nam sic est à populo, & non infimo quoque approbatum, vt maiorem Appio dolorem fama, quàm postulatio attulerit. Præterea cœpi sacellum, in domo quod est, ab eo petere. Cõturbat me mora serui huius, qui tibi literas attulit. nam acceptis priorib⁹ literis amplius quadraginta dies mansit. Quid tibi scribam, nescio. Scis Domitio diem timori esse: te expecto valde, & quàmprimum videre cupio. A te peto vt meas iniurias perinde doleas, vt me existimas & dolere, & vlcisci tuas solere. Vale.

Ex.xiii.Epistola.Pudet me tibi.

Pudet me tibi confiteri & exquiri de Appii hominis ingratissimi iniuriis. Ipsum reprehenderem, & ab eo deprecacer iniuriam, quem nitam mihi debere putarem. Tamen quasi aliqnot amicos, qui testes erant meornm in illum meritorum, allocutus sum Posteaquam illi oequeo satisfacere, quid me dignum habere sensi. Noonulli sic. Posteaquam illum, ne qoo is satisfacere quidem me dignum habere seosi. Est expectatio ualde, & quàmprimnm uidere cupio.

PVDET me &c. Cælius primo loco huius epistolæ exponit magnam Appii cognomento pulchri erga se ingratitudinem, qui cum plurimũ deberet gratiæ, cœperat odisse. Deiode narrat quemadmodum idem Appius subornauerat quendam, qui ipsum Cæliũ accusaret, cõtra quem dicit se defensum esse, retorquendo accusationem eandem actionis in eum qui accusarat cum insigni eius infamia. Erat autẽ Appius, ut ex superioribus patet, homo superbo, & mobili ingenio, Ciceroni magis proptee nobilitatem, & potẽtiam, quam ob uirtutem obseruatos. Ordo est. Pudet me confiteri tibi, scilicet rei ueritatem, & queri, id est cõqueri, de iniuriis Appii, scilicet pulchri, hominis ingratissimi, qui cœpit odisse me, quia debebat mibi beneficia maxima, scilicet à me recepta, qui enim accepit beneficium etiam gratis collatum, obligatur si potest saltem paria referre. Et cum homo auarus, scilicet ipse Appius, non posset imperare sibi, id est adducere animum suum, auaritia captum ad hoc, ut solueret ea, scilicet debita beneficia, indixit mibi bellum occultum.i.simultates latentes. Tameo.i.nihilominus, ita occultũ, ut multi renunciarent mibi, & ipse.i.egomet, animaduerterem facile eum cogitare male de me, id est ut faciat mihi malum. Vero.i.sed, posteaquam comperi eum tentasse.i.solicitasse contra me collegiũ, ut opinor augurum, nam ipse augur fuit, ut prius uisum est, deinde locutũ aperte cum quibusdam.i.etiã mihi notis, & aoimaduerterem deliberare cum Lucio Domitio homine inimicissimo mibi, ut nunc est, quia nõ semper ita fuit, uelle deferre. Cnæo Pompeio etiã inimico, quia Cæsari fauebat Cælius, hoc munusculũ, id est facere hanc gratiolam libenter enim uidisset Cælium accusari, tum reprehendente ipsum, scilicet Appium, non potuit impetrare, ut deprecarer.i.præcando amouerem ab eo iniuriam, scilicet mihi inferendã, quam putarem debere mihi uitam. Quid ergo est? sup. inquies.i.quid contigit postea. Responsio. Tum.i.tũc quidem locutus sum aliqnot amicis, qui testes erant meorum meritorum in.i.erga illum posteaquam sensi illum.s.Appium, ne quidem.i.non saltem, habere.i.æstimare me dignũ, cui satisfaceret.i.reponeret debitum, malui me obligare.i.deuincere, collegæ.i.concensori eius, homini alienissimo mihi. & non æquissimo.i.non plurimum faventi, nec rectissimo in me animo, propter amicitiam tuam.i.quia noui me tibi esse amicũ, quàm subiee uultum.i.me offerre tanquàm supplicem, conspectui illius simiæ.i.turpissimi homiois, nihil præter figuram hominis habentis, uidetur autem inuidiose Simiam dicere cum illi cognomentum pulchri fuerit. Postquam. sup. Appius rescierit.i.postquam cognouit id.s.me obligatum collegæ suo. Resciri proprie est percipere rem aliquam postquam facta est. Deprehendere autem in ipso facto, ut in adulterio, aut furto. Et ideo quia nautæ in mari sunt quasi in alieno elemento, dicuntur à tempestate deprehendi, unde Maro. Deprebensis olim statio tutissima nautis, excanduit.i.inflammatus est, & multa ira incensus & clamitauit.i.frequenter clamauit, me quærere causam inimicitiarum, ut si ipse Appius minus.i.non, satisfecisset mihi in pecunia, quam uidetur mutuo accepisse à Cælio, eo consectarer.i.persequerer eum per hanc speciem simultatis.i.latentis odii. Postea.s.quàm in apertas, inimicitias res deuenit, ipse Appius nõ destitit accersere.i.incitare, aut in auxilium suum aduocare, palam.i.manifeste, Seruium accusatorem, & inire consilia cum Domitio.s.homine inimicissimo, quibus.s.consiliis, cum procederet parum, ut poneret mihi accusatorem, ulla lege.i.per ullam legem, uoluerunt me compellari.i.in ius uocari ea lege, qua.i.per quam, ipsi non poterant dicere.i.agere contra me. Insolentissimi &c. probat, quod dixerat eos iusta lege se accusare non posse, sed iniuste agere, quia ipsi homines insolentissimi.i.proteruissimi, & superbissimi, curant me postulandum.i.in ius uocandum & accusandum summis Circensibus ludis meis.i. quo tempore summo ædilitatis meæ honore fungar, quia Circenses ludos populo exhibebo, lege Scantinia, quæ lata est in pedicones, & masculorum concubitores, omnium facile turpissimos, sed Romæ saltẽ illis temporibus frequentissimos, unde Iuueñ. Quod si uexantur leges, & iura, citari ante omnes debet Scantinia &c. Sup. Appius uix erat prælocutus hoc.i.ut me lege Scantinia postularent, cum ego postulaui eadem lege.s.Scantinia Appium censorem. Nihil uidi, quod caderet melius, quia ea lege in alium agere curabat, qua ipse reus faciendus erat, nam, sup. id factum meum, est approbatum sic à populo, & quoque à non infimo.i.à summo quoque homine, ut fama.i.diffamatio, attulerit Appio maiorẽ dolorem quàm postulatio.i.uocatio in ius, aut accusatio. Præterea.i.insuper, cœpi petere ab eo sacellum.i.locum sacris addictum uulgus Capellam uocat, quod est in domo.s.Appii. aut quia eius ornamenta Cælii erant, aut quia in eo turpiter uixerat, & pueros ad sacra inuitatos corruperat, ut sit cœpi petere ab eo, quod.i.quale, sacellum est in domo, scilicet eius.q.d.bachanalium, aut impudicorum. Hactenus autẽ de Appio & eius inuidia locutus, conuertit sermonem ad alia negocia dicens. Mora serui huius.id est mei, qui attulit tibi literas, conturbat.i.multum turbat, me. Nam prioribus literis acceptis.i.postq̃ acceperat priores literas, mãsit amplius quadraginta diebus. Nescio quid scribã tibi.s.de exitu litis nr̃æ. Tu scis diẽ.s.iudicii futuri, esse timori.i.ad timorẽ, Domitio. Expecto ualde te, & cupio uidere quãprimũ, id est ualde cito, quia iam expleta fuerat Ciceroni prouincia. Peto à te ut doleas, id est dolenter & cũ

dolore feras iniurias meas,id est mihi illatas ab Appio,ut existimas,id est indicas & censes ac opinaris me solere,& dolere, & ulcisci tuas, scilicet iniurias, id est tibi illatas. Notum est doleo cum datiuo & cum accusatiuo construi posse,sed cum datiuo,quasi absolute positum,unde dicimus,dolet mihi aduersus casus tuus, id est dolori est,& ita uerbum ipsum adiungitur rei dolorem inferenti,interdum etiam parti dolorem patienti,ut dolet mihi caput,dolent tibi ilia &c. quod non dicemus poetice doleo caput, doles ilia &c. Cum accusatiuo autem additur rei accipienti dolorem,ut doleo iniurias tuas &c. Vale.

*P.V.C. ¶ VIX hoc erat Pola elocutus. Hanc olim ipse lectionem adnotaui ex Medicæo libro,quam tunc non restitui: quia non incideram in locum illum ad Qu. Fratrem, ubi de Pola accusatore mentio est, quod tamen non multo post feci. Neque tamen is sum, qui aut omnia legerim, aut quæcunque legerim memoria firmiter teneã: Vnum intelligi potest,hanc sinceram lectionem (ut ipsi quoque affirmant) in nullis à quibusdam inuentam esse uetustis codicibus:quos tamen,ut aiunt,& multos,& uetustissimos habuerunt:non enim testimonium citarent Medicæi codicis. Hoc autem ideo adnotaui,ut omnes intelligant,unum hunc & uetustate, & fidelitate longe omnibus aliis antecellere.

Cælius Ciceroni S. D.

GRatulor tibi affinitate viri mediusfidius optimi. nam hoc ego de illo existimo. cætera porro,quibus adhuc ille sibi parũ vtilis fuit,& ætate iam sunt decursa, & consuetudine atque authoritate tua: pudore Tulliæ si qua restabunt,confido celeriter sublatũ iri. Non est enim pugnax in vitiis, neque hebes ad id quod melius sit, intelligendum. Deinde (quod maximum est) ego illum valde amo. Velles C. Curionem nostrũ lautum intercessionis de prouinciis exitum habuisse. Nam cum de intercessione referretur: quæ relatio fiebat ex s. c. primáque M. Marcelli sententia pronunciata esset, qui agẽdum cum Trib. Pleb. censebat, frequẽs senatus in alia omnia iit, Stomacho est scilicet Põpeius magnus nunc ita languenti,vt vix id quod sibi placet, repetiant. Transierant illuc,vt nec ratio esset eius habenda,qui neque exercitum,neque prouincias traderet. Quemadmodum hoc Pompeius laturus sit, cum cognoscat quidnam reipub. futurum sit,si aut non possit,aut non curet, vos senes diuites videritis. Qu. Hortensius,cum has literas scripsi,animam agebat. Vale.

HVBER. GRATVLOR. Cum Ci. preesset Ciliciæ,eius filia Tullia Dolabellæ matrimonio coniuncta est, opera amicorum quibus id mandauerat quemadmodum ipse supra ad Appium scripsit. Itaque ei hac epistola Cælius gratulatur, laudátque Dolabellam,& ostendit à se amari. Deinde scribit de Curione, quid egerit de prouinciis,& de Cn. Pompe. Mediusfidius. per Iouis filium, iurantis est. Existimo hoc. habeo hanc de eo opinionem,scilicet quòd sit optimus. Cætera alia, quædam uitia. Aetate. per ætatem, quia etat iuuenis,& pene adolescẽs. Decursa. participium sine uerbi origine. Pudore. uerecundia prudentia,sic libr.ii. Nam ea quæ speras Tulliæ meæ prudentia temperari posse scio,est enim illa epistola quæ incipit. Nõ diu sed acriter. Sublatum, remouenda est ab eo. Non est enim. laudat Dolabellam. Pugnax. contumax, perseuerans. Neq; hebes. tardus, obtusus. Maximum. præcipuum. Intercessiones. puto melius legendum intercessionis,ut sit sensus. Vides ò Cice. nostrum Curionem lautum, habuisse exitum intercessionis de prouinciis, ironice dixit, quia cum intercessione. In alia omnia. id est hanc sententiam penitus aspernatus est. Stomacho. trãslatio est. Languẽti. debilitato. Trãsierãt. trib. pleb. Eius. Cæsaris. Quemadmodum. quo animo quàm patior,quasi dicat male. Vos senes diuites. quasi dicat qui & ætate debetis plus sapere,& multum habetis quod possitis amittere. Qu. Hortẽsius. orator fuit clarissimus. Agebat animam. et dabat uitam, expirabat. Vale.

ASCEN. ¶ GRATVLOR &c. Cum Ci. preesset Ciliciæ Tullia filia eius post mortem Crassipedis nupsit Dolabellæ,opera amicorum,quibus id oneris abiens dederat, ut etiam iureconsulto filiam locarent,si uirum illa dignum inuenerint,ut Cice. ipse supra ad Appium scripsit purgans,quòd Dolabellæ Appii inimico nupserit. Itaque Cælius Appii inimicus,ut proxima epistola uisum est,gratulatur id ei,laudátque Dolabellã,& ostendit se ab eo amari,deinde scribit de Curione quid egerit de prouinciis,& addit nonnulla de Cn. Pompeio. Ordo est. Gratulor tibi, id est fœlicitatem tuam mihi gratam prædico,affinitate,id est propter affinitatẽ,aut de affinitate,uiri, mediusfidius, id est ita me deus fidei, aut Iouis filius Hercules iuuet,ut uerũ dico,optimi, scilicet Dolabellæ. Nam ego existimo, id est iudico hoc de illo, scilicet quòd sit uir optimus. Porro. id est sed, cætera, scilicet instituta eius, quæ ad rem domesticam pertinẽt,aut ad bona fortunæ augenda,quibus ille fuit adhuc parum utilis sibi,sunt decursa, id est transacta,& abolita iam,&,id est simul,ætate,quia non est amplius adulescens. adulescẽtibus autem raro est animus ad rem auidior,& consuetudine,id est conuersatione cum maturis uiris,atque siqua.i. aliqua restabunt, ego confido, sup. ea sublatum iri,id est abolenda celeriter,authoritate tua,quia uerebitur sub tali socero luxuriose aut prodigaliter uiuere,& pudore Tulliæ, scilicet filiæ tuæ prudentissimę,in cuius præsentia non audebit post hac peccare. Enim. id est quia, ipse non est pugnax, id est pertinaciter addictus uitiis,aut pugnax, id est contumax in uitiis,neque est hebes, id est tardus,& obtusus ad intelligendum id quod sit melius, deinde quod maximum est, quia quos amamus nõ sinimus faciliter corrumpi,& optimos indicamus, ego amo illum ualde. O Cic. tu uelles Curionem nostrum, ironice dicit,quia contra sentiebat. habuisse exitum intercessionis, id est obstaculi de prouinciis, lautum, id est pulchrum. Nam cum referretur, id est consultaretur, de intercessione, quæ relatio fiebat ex senatusconsulto,& sententia M. Marcelli, esset pronunciata prima,qui cẽsebat agendum cum tri. pleb. senatus iit frequens in alia omnia,id est aliter censuit. Scilicet. id est scire licet,qui id uiderint, Pompeius magnus, scilicet prius habitus, est nunc stomacho, id est animo, ita languenti, ut uix reperiat, quod placet sibi.

Transierãt.

Transierat.i.confugerat illoc, ut ne ratio esset habenda illius scilicet Cæsa.qui neque traderet exercitum neque prouiocias. Vos senes dioites uideritis,quemadmodum.i.quomodo,Pompeius laturus sit hoc, cum cogooscat quidnam futurum sit reipub.si aut non possit,aut non curet.s.iuuare eam. Quiotus Hortensius agebat animam.i.expirabat,cum scripsi has.s.literas. Vale.

Cælius.M.Ciceroni.S.D.

TAnti non fuit Arsacen capere, Seleuciam expugnare, vt earum rerum, quæ hic gestæ sunt, spectaculo careres. nunquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitii vultũ vidisses. Magna illa comitia fuerunt: & plane studia ex partium sensu apparuerunt. perpauci necessitudinem secuti, officium præstiterunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus, vt ne familiarem quidem suum quemq̃ tam oderit, quàm me: atque eo magis quòd per iniuriam sibi putat ereptũ, cuius ego author fuerim. Nunc furit tãgauisos homines suum dolorem, vnumque me studiosiorem Antonii. Nam Cn. Saturninum adolescentem ipse Cn. Domitius reum fecit, sane quàm superiore vita inuidiosum: quod iudicium nunc in expectatione est, etiam in bona spe, post S. Peducei absolutionem. De summa repub. sæpe tibi scripsi, me annum pacem non videre, & quo propius ea contentio, quam fieri necesse est, accedit, eo clarius id periculum apparet. Propositũ hoc est, de quo qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi, quod Cn. Pompeius constituit non pati. C. Cæsarem consulem aliter fieri, nisi exercitum, & prouincias tradiderit: Cæsari autem persuasum est, se saluum esse non posse, si ab exercitu recesserit. Fert illam tamen conditionem, vt ambo exercitus tradant. Sic illi iam amores, & inuidiosa coniunctio non ad occultam recedit obtrectationem, sed ad bellum erumpit: neq; mearum rerum quid consilii capiã, reperio, quod ne dubito quin te quoq; hæc deliberatio sit pturbatura. Nam mihi cũ hoĩbus his & gratia, & necessitudo

TAnti noo fuit. Expooit Cælius q̃ iucuodum spectaculum præbuerit Domitius, qui ægerrime tulit repulsam de quodam magistratu, optatq; Ciceronẽ interfuisse, deide dicit queãdmodum oon solum suspicatur, sed etiam aperto quodã modo uidet bellum futurum inter Cæsarem & Pompe. & dicit quid putet futurum io hoc bello. Arsacẽ. regem Persarum, uode omoes reges Persarum Arsacidæ dicti sunt. Seleuciam. urbem Syriæ. Expugnare. pugoando uiocere. Noo fuit tanti.i.tantæ gloriæ. Spectaculo careres.i.ut oon uideres ea, quæ hic gesta sunt. Repulsa. dicitur quotiens quis à magistratu uel honore quem petit repellitur. Illa comitia. quibus Domitio data est repulsa. Magna. præclara. Ex seo. ex animo, ex uoluntate. Partium. factionum. Secuti oecessitudioem.i. ualde pauci habẽtes respectum necessitudiois suæ cum Domitio fecerunt, quod debuerunt. Quenq̃ fa. quem cognouit non habuisse ratiooem necessitudinis. Ereptũ .s. magistratum quem sperabat habere. Cuius. erepti magistratus. Ego fue. au.i. causa ut ipse putat. Nunc fu. insaoit impatienter dolet. Homioes tam ga. suõ do.i. impatienter fert, ꝙ homines ita gauisi siot, quia uiderint eum dolere. Vnumque mouet. huius particulæ uerba iotelligi quidem uix possunt, sensus autẽ mioime. Inest in bona spe.s. Saturninus, ut absoluatur, quia Sex. Peduceus de eadẽ causa absolutus est est. Anoum.i. per annum. Non ui. non sperare. Id periculum. belli futuri & perturbationis reipu. Qui po. re. qui obtineot summam imperii. Non pa. non permittere. Aliter. alia coodıtione. Prouincias. Gallias. Saluum iocolumeo, & iotegra dignitate. Fert. patitur. Ambo. ipse Cæ. & Pom. Illi amores qui erant ioter Cæ. & Pomp. Cooiuoctio. affinitas, quia Iulia filia Cæsa. uxor erat Pompeii. Occultam obtrectationem.i. ad simultatem, ad occultam maleuoleotiam. Erumpit. exit. His omoibus. Cæsare & Põ. Et gratia & oecessitudo.s. est.

TAnti &c. Narrat risum quem Domitius repulsa accepta præbuerat, denũciatque bellum futurum ioter Cæsarem, & Pompeium. Ordo ẽ. Capere Arsacem regem persarum, & expugnare.i. pugnando superare, Seleuciam, non fuit tanti.i. tanto precio æstimandum, ut careres.i. deberes uelle carere. Spectaculo earum rerum quæ gestæ sunt hic.i. Romæ. Oculi ounquam doluissent tibi, sed semper excitasset te ad risom si uidisses uultum Domitii in repulsa.s. magistratu petito. Illa comitia quibus populus conuenerat ad creandos magistratus, fuerunt magna quia multi conueneraot, & studia.i. fauores apparueruot plane.i. omoino, aut euidenter ex senin.i. sententia partium.s. competitorum, perpauci secuti oecessitudinem.i. eo ꝙ esseot oecessarii præstiterunt officinm. Triplex est sensus, aut ꝙ pauci præstiterũt officiũ alicui, quia plurimi secuti erãt necessitudioẽ, aut ꝙ pauci præstiterunt officium Domitio, ut pote soli secuti oecessitudinem, aut ꝙ perpauci secuti oecessitudinem.i. etiam de oecessariis Domitii, præstiteruot officium Domitio, qui sensus congruit ei quod sequitur. Itaque Domitius est inimicissimus mihi, ut oe quidem.i. non saltem oderit quemq̃ familiarem suum, tam.i. tãtum, q̃.i. q̃tum me. Ideo autem odit familiares, ꝙ licet essent oecessarii, non tameo præstiteruot officium Domitio. Atque Domitius odit eo magis me, ꝙ putat.s. magistratum, ereptum sibi per iniuriam, cuius.s. iniuriæ, ego fuerim author. Nunc Domitius furit homines, tam.i. taotum gauisos, dolorem suum.i. propter dolorem soum, quia sicut dicimus gaudeo gaudium tuum, ita & dolorem toum.i. cum gaudio oideo, sup. furit me uoum.s. gauisum dolorem suũ

HVBER. Arsacidæ Repulsa ASCEN.

ut studiosiorem Antonii.i.magis fauentē Antonio. Nam ipse Cn.Do.fecit Cn.Saturninum adulescentem,ee um.i.accusauit eum. Vita,sup.erit ei inuidiosa,sane q̄.i.multo magis,q̄ superior,quod iudicium.s.de Saturnino,est nunc in expectatione, sup.Saturninus inest etiam in bona spe.s.absoluendi, post absolutionem Sesti Pedocei,scripsi tibi sæpe de summa reipu.me nō uidere pacem annuam.i.quæ duret annum,aut intra hūc annum. Et quo.i.q̄to,ea contentio.s.Cæ.& Pom.accedit propius, q̄ necesse est fieri,eo.i.tanto,id periculum apparet clarius.i.euidentius.Propositum de quo sunt dimicaturi,qui potiuntur rerum est hoc.i.huiusmodi, ꝙ Cn.Pomp.constituit non pati.C.Cæsarem consulem fieri aliter,nisi tradiderit exercitum & prouincias Cæsari.aut persuasum est,se non posse esse saluum si recesserit ab exercitu, tamen ipse fert.i.offert illam conditionem,ut ambo tam ipse q̄ Pompeius tradant exercitus.s.senatui. Sic.i.intantum, illi amores scilicet Soceri & generi,& coniunctio.s.affinitatis,inuidiosa.i.cui plurimi inuiderunt, nō recedit ad obtrectationem occultam,sed erumpit.i.extendit se ad bellum. Neque reperio quid consilii mearum rerum copiam,quod.i.propter quod,ne sup.quidem dubito,quin hæc liberatio perturbarit quoque te sic scilicet ut me. Nam & gratia & necessitudo est mihi cum his omnibus scilicet qui bellum accepiant.

est tum causam illam,nō:homines odi. Illud te arbitror fugere, QVIN homines in dissensione domestica debeant, quandiu ciuiliter sine armis certetur,honestiorem sequi partem:ubi ad bellum & castra ventum sit,firmiorem:& id melius statuere,quod tutius sit. In hac discordia, video C.Pompeiū, Senatum, quique res iudicant,secum habiturum:ad Cæsarem omnes,qui cum timore,aut mala spe viuāt, accessuros:exercitum conferendum non esse omnino. sat spatii sit, ad consyderandas vtriusque copias, & eligendam partem. Prope oblitus sum, quod maxime fuit scribendum. Scis Appiū censorē hic ostenta facere de signis & tabulis, de agris modo, de ære alieno acerrime agere. Persuasum est ei censurā loramentū, aut vitrū esse:errare mihi videtur. Nā sordescit vt vere vultu,&venas sibi omneis, & viscera aperit. Curre per deos, atq; homines,& q̄primū hæc risū veni,legis Scātiniæ iudicium apud Drusum fieri, Appium de tabulis,& signis agere:crede mihi est properandū. Curio noster sapiēter id, quod remisit de stipēdio Pompeii, fecisse existimatur. Ad summam,quæris quid putē futurū? si alteruter eorū ad Parthicū bellum non eat, video magnas impendere discordias,quas ferrum,& vis diiudicabit. vterque & animo, & copiis est paratus. Si sine tuo periculo fieri posset, magnum & iucundum tibi fortuna spectaculum parabit. Vale.

HVBER. SECVM. præterea. Odi causam qua mouentur ad discordiam. Non homines.s.odi.i.non odi ipsos,sed causam. Illud. nune quodammodo dat consilium Ciceroni,quid ei sit agendum. Domestica.ciuili.Sine armis.tantum uerbis & sententiis.Honestiorem. iustiorem. Firmiorem.i.fortiorem.s.partem debeant sequi. Statuere.iudicare. Melius. honestius, & ita innuit,ut potius sequatur Cæsarem,q̄ Pompe. Senatum.senatores. Ad Cæsa.s.uideo. Accessuros. ituros. Conferendum.comparandum,quia robustior erit exercitus Cæsa.q̄ Pom. Sat spatii sit.i.satis spatium datur nobis ad considerandum exercitum utriusq;, & ad eligendum eum, qui uidebitur posse nos magis defendere.Prope.fere. Ostenta.prodigia, mōstra. De signis & tabulis.i.de imaginibus, & tabulis pictis,quibus ita Romani delectabātur,ut eas magna pecunia compararent, hanc autem impēsam uolebat moderari Appius creatus censor. De ære alie. de debito pecuniæ,ut remitteretur debitoribus.quēadmodum scribit ipse Cic.li.offi.esse factum,eum esset consul,cui ordinationi restatur se restitisse, quia erat iniqua, quod alii eriperetur, quod alii daretur.

Loramētū Loramentum.i.rem quandam mollem,quam posse flectere in quācunque partem uelit,á loro.n.dicitur loramentum. Aut nitrum.i.fragilem,ut uitrum.

Nam textus hic erat mendosus,debet autem ita legi.nam sordescit uere uultu, & uenas sibi omnes, & uiscera aperit:metaphorice autem ita intelligit:detegit istis malis actionibus malos & corruptos animi sui sensus,ita ut ex exterioribus iudicetur, quid habeat interius. Per deos atq; ho.subaudi oro, uel obtestor. Risum.ad ridendum. Ad summam.deniq;,in conclusione. Eorum.s.Cæsaris,& Pom. Impendere.imminere. Vindicabit.ulciscetur,puniet. Iucūdum si possi.pe.quia cum sit futurum cum periculo, nemini uiro bono poterit esse iucundum. Spectaculum,res digna spectari. Fortuna.quia non uincet, qui iustiorem habebit causam,sed quem fortuna nolet. Parabit.dabit.

ASCEN. SECVM.i.insuper, ego odi causam illam.s.certaminis non homines.s.ipsos. Ego non arbitror illud fugere te.i.non dubito te scire, quin homines debeāt, sequi partem honestiorem in dissensione domestica .i.ciuili,quandiu certetur ciuiliter sine armis, ubi.i. postq̄,uentum sit ad bellum,& castra,sup.sequi partem firmiorem.i. fortiorem, & statuere.i.existimare id melius,quod sit tutius. Ego uideo Cn. Pompeiū habiturum secum in hac discordia,senatum.i.omnes senatores,& qui iudicant res.i.iudices, & omnes qui uiuant in timore,aut mala.i.dubia spe,accessuros ad Cæsarem. Exercitum,sup.eorum non esse conferendum.i.comparandum omnino,cum longe melior sit Cæsarianus,aut conferendum ad dimicādum, modo.i dummodo,sat.i.satis spatii sit ad consyderandas copias utriusq;,& ad partem eligendam. Ego prope.i.quasi oblitus sum,quod erat maxime scribendum. Scis Appium censorem facere hic ostenta.i. monstra in censendo & agere acerrime de signis.i.effigiebus rerum,de tabulis.s.pictis,de agris modo.i.interdum,de ære alieno.i.debito.persuasum est ei censuram esse loramentum.i.extendi posse ut loramenta, aut uitrum.i.frangi posse,

posse,ut uitrum. Nam.s.Appius sordescit.i.fit uinidus uere uultu, & aperit sibi uenas omnes,& uiscera.i.inti ma animi sui manifestat.Curre.s.admonitus,per deos atq; homines,& ueni risum hæc q̃plurimum. Iudicium legis Scantiniæ.i.de turpi libidine,fieri apud Drusum.s.surpissimum. Appium.s. censorem agere de signis & tabulis.s.non posidendis, Crede mihi properandum.s.est tibi. Curio noster existimatur fecisse sapienter id, quod remisit.i.detraxit de stipendio Pompeii. Ad summam.i.finaliter quæris,quid putem futurum,si alteru rer scilicet aut Cæsar,aut Pompeius,non eat ad bellum Parthicum,utdeo impendere.i.imminere magnas discordias,quas ferrum,& uis.i.uiolentia,uindicabit.i.ulciscetur. Vterque est paratus,& animo & copus,si possit fieri sine periculo.s.reip.fortuna parabit tibi spectaculum maguum & iucundum,qui enim in arena dimicantes spectant extra periculum sunt. Vale.

Cælius.M.T.Cicero. S.D.

Cquando tu hominem ineptiorem, quàm tuum Cn. Pompeium uidisti, qui tantas turbas, qui tam nugax esset, cómorit? Ecquem autem Cæsare nostro acriorem in rebus gerendis:eodem in uictoria temperatiorem,aut legisti aut audisti? Quid ẽ? núc tibi nostri milites,qui durissimis,& frigidissimis locis teterrima hyeme bellum ambulando confecerút,malis orbiculatis esse pasti videntur? quid iam inquis? gloriose omnia, si scias quam solicit⁹ sũ, tum hác meam gloriam,quæ ad me nihil pertinet,derideas:quæ tibi exponere nisi coram non possum, idque celeriter fore spero.Nam me cum expulisset ex Italia Pompeium constituit ad vrbem reuocare: idque iam existimo confectum,nisi si maluit Pompeium Brúdusii circúsedere. Peream si minima causa est properádi isto mihi,quod te videre, & omnia intima conferre, discupio. habeo autem q̃ multa? hui vereor (quod solet fieri)ne cum te videro, omnia obliuiscar. Sed tamen quodnam ob scelus iter mihi necessarium retro ad alpeis vers⁹ incidit?adeo quod Intimelii in armis sunt, neque de magna causa.Bellienus verna Demetrii, qui ibi cum præsidio erat,Domitium quédam nobilem illic Cæsaris hospitem à contraria factione nummis acceptis cóprehendit, & strangulauit. ciuitas ad arma iit.eo cum quatuor cohortibus mihi per niueis eundú est.Vsquequaq;, inquies, se Domitii male habent. Vellem quidé verna propugnaturus tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum ipse catenatus in hoc habuit. Ciceroni F.S. D.Vale.

Cquando. Laudat Cælius Cæsarem, & uituperat Pom.qui populum Romanum ad arma excitauerit.Deinde scribit se ualde solicitum esse,optareque aduentum subitum Cic.ut cũ eo posit omnia secreta conferre.Postea dicit accidisse,ut sibi sit eundum Transalpis propter tumultus quosdã motos in Gallia propter quẽdam Domitium Gallicum uirum nobilem interfectum. Ecquando.i.nunquando,nam hæc particula adiuncta dictionibus incipientibus à q interrogatiue positis,significat an, uel num, ut ecquis.i.nunquis,ut dicit Donatus ergo ecquando.i.an aliquando,& aliquo tempore. Ineptiorem.i.stultiorem. Tuum.quem tanti facis. Turbas.turbationes. Acriorem.sapientiorem.Confecerunt.finierunt, Teterrima.pessima. Malis. pomis. Orbiculatis.rotundis,uel sunt genera pomorum quæ orbiculata dicũtur:significat autem eos macilentos esse. Inquis. obiectio. Quid iam.s.quereris. Gloriose omnia.s. eueniunt. Quæ.quales res. Fore.futurum, ut tibi coram exponam. Expulisset.eiecisset. Circunsedere.i.obsidere detinere.s.me. Peream,moriar,optãtis est. Isto.astuc: est enim aduerbium. Discupio. ualde cupio. Intima.secreta. Quàm multa.s.quæ tecum conferre cupiam. Hui.quasi timentis est interiectio. Quod solet fieri.nam cum paranimus nos dicturos multa alicui,accidit plerumque, ut eum sumus in eius præsentia obliuiscamur multa. Quoddã ob scelus.i.quoddam scelus & propter flagitium.Adeo.ualde. Intimidi.audaces. Sunt populi transalpini:alii uolunt intimidos nomen esse ipsorum populorum, ut sit.Intimidi sunt in armis.i.sumpserunt arma. De.propter. Bellienus. nomen proprium. Verna,significat seruum, sed hic puto esse cognomen. Ibi.transalpis. Cum præsidio.cum militibus positis ad tutelam loci. Quendam.ne putetur esse Domitius Romanus. Hospitem.amicum,apud quem Cæ.solebat hospitari. Factione.parte. Ad arma.s.surreait,uel mota est:est enim ecclypsis. Vsquequaq;.semper. Domitii malim.quia de altero Domitio dixit superius,qui Cn.Saturninum adolescentem accusauit.Propugnaturus,pugnando defensurus. In nostro. Romano. Catenandus:ligand⁹. In hoc. Domitio Gallico. Ipse.Bellienus,uel Demetrius. Vale.

HVBER. Ecqnãdo Ecquis Discupio Hui Verna Vsquequaque

ECquando.Laudando Cæsarem uituperas Pompeium, qui excitauerit populum Romanum ad arma:dicit se optare aduentum Ciceronis, & queritur sibi transalpes proficiscendum esse. Ordo est.Ecquando.i.nunquid aliquando, uidisti hominem ineptiorem,q̃ Cneum Pompeium tuum,qui commorit,pro commouerit, tantas turbas.i.turbationes rerum, qui esset tam nugax.i.tam uanus,& futilis,quasi dicat non. Ecquem nũquid aliquem, aut legisti, aut audiuisti acriorem Cæsare nostro, in rebus gerendis,scilicet fortiter, & temperatiorem eodem in uictoria quasi dicat,scioq; nullum.Quid est? hoc est quæris cur sic gestiam,milites nostri.i.Cæsariani,qui ambulando locis durissimis & frigidissimis, hyeme

ASCEN.

hyeme teterrima.i.asperrima, confecerunt.i.finiuerunt, nunc tibi, ad nullam personam spectat illud tibi, bellum, uidentur esse pasti malis orbiculatis.i.pomis rotundis: sunt qui allegorice mundum intelligere dicant.q.d.mundi imperium obtinuisse, alii è pomorum pastu macilentos factos. Quid inquis iam sumpsit. Respondet omnia gloriose, si scias q̃.i.quantum, sollicitus sum, cum derideas hanc gloriam meam, quæ nihil pertinet ad me. Quæ.i.quales res, ego non possum exponere tibi, nisi coram.i.in præsentia, & spero id.s.ꝙ possim coram exponere fore celeriter. Nam cum Cæsar expulisset ex Italia Pompeium, constituit uocare me ad urbem.i.Romam, & existimo id esse confectum.i.peractum modo, nisi maluit sup.me circumsedere.i.obsidere, Pompeium Brundusii. Peream.si est causa minima. Properandum est mihi istu.i.ad istum locum ubi tu es, ꝙ.i.quia, discupio.i.anxie cupio, uidere te, & conferre.s.tecum omnia intima. Habeo autem q̃.i.ô quantum multa, hui uereor ne obliuiscar omnia, cum uidero te, quod solet fieri. Sed tum.i.insuper, iter necessarium incidit mihi ob quoddam scelus retro.i.retrorsũ ad alios uersus, adeo.s.necessarii, ꝙ intermelii populi transalpini sunt in armis. Neq; de magna causa.i.ob magnam causam. Bellienus Verna.i.seruus Demetrii, qui erat ibi cum præsidio, comprehendit, & strangolauit illic Domitium quendam nobilem hospitem Cæsaris, nummis acceptis.i.eo, quod nummos acceperat, á factione contraria. Ciuitas iit, confluxit, ad arma, eundum est mihi.i.debeo ire, eo.s.ad eum locum, cum quatuor cohortibus per niues, quia hyeme. Inquis.i.tu forte modo dicis. Vsq;quaq;.i.an semper tibi laborandum erit.q.d.uellem quidem aliter esse, sed Domitii mali.i.perniciosi dant.s.ad mali, aut negocii. Vellem quidem, sup.ut Verna.s.Bellienus propugnaturus, habuisset tãtum animi in Domitio nostro.s.Romano, aut hospite, & amico, quantum ipse catheoatus, alii legunt catheoaodos, habuit in hoc Cicerone fratris filio. Vale.

☞ Ex.xvi.Epistola. Ecquádo tu hominem.

☞ Quid tãtas turbas? qui tam nugax esset cõmouit.

*P.V.C. ☞ IPSE catenatus. Hunc totum locum pessime acceptum olim restitui, ac declaraui, & nisi fallor neque ad sententiam, neque ad elegantiam uerborum aliquid desiderari poterat: fuere tamen, qui legi melius putarint, pro IPSE CATENATVS, PSECADE NATVS, quorum acumen non contemno: maluissem tamen eos tantam ingenii aciem, ubi opus erat exercere: hoc enim ab illis excogitari nullo pacto hic necessarium fuit: ex uetere enim lectione egregios sensus ducitur, & illa nimis dura, & uiolenta est. Quod autem facere uoluit Cælius, si ita legeretur, non fecisset: studuit enim afferre antitheton superioribus illis uerbis, VENERE PROGNATVS. nec maius excogitare potuit, quàm appellare Bellienum ipsum, catenatum: quæ fortuna etiam in seruis deterrima est. Nam quòd ancilla natus esset, iam ante ostenderat, cum eum uernam appellauerat, neque hoc conterere, ac deprimere conditionem illius erat: Dolet ac uehementer quidem dolet, mihi eam necessitatem impositam, ut iis aduerser à quibus nulla in re dissentire uellem, id tamen feci quàm parcissimè potui. Nam quod in antiquis CADENATVS legitur, nullo discrimine ueteres librarii duabus illis literis utebantur, quod ex Mediceo facile colligitur: nam crebro INQVID scriptum est, & contra ILLVT, ALIVT, ANIMATVERSVM, AT, pro AD, in episto. Cælii, Paucis uerbis iterum, qui multos sæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam. nunc cotidie non esse te, at quem cursitem, discrucior.

Cælius. M. T Ciceroni S.D.

EXanimatus sum tuis literis, qbus te nihil nisi triste cogitare ostẽdisti, neque id quid esset, perscripsisti, (non enim quale esset quod cogitares, aperuisti.) Has illico ad te literas scripsi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos oro, obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos, homines, amicitiamque nostram testificor, me neque temere prædixisse, neque temere monuisse: sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq́ꝫ eius, qualis futura esset, parta victoria cognouerim, te certiorem fecisse. Si existimas eandem rationem fore Cæsari in dimittendis aduersariis, & conditionibus ferendis, erras. Nihil nisi atrox, & sæuũ cogitat atqꝫ etiã loquitur. Irat⁹ senatui exiit

HVBER. EXanimatus. Cum uersaretur resp. in magnis periculis propter discordias Cæ.& Pom. questus fuerat Cice. de miseria ipsorum, dixeratq; sibi incertum esse, & difficile, quod consilium suis rebus caperet. Itaque suspicatus est Cælius Cice. aliquid mali cogitare, & maxime ne se transferret ad Pomp. quod ne faciat nititur multis causis dissuadere, ne euertat, & se, & omnes suos, si ad desperatos accesserit: censet autem Cælius potius ei eligendum esse aliquem locum solum, & uacuum, quo se conferat, donec bellum confectum fuerit, huic epistolæ Cice. respondet lib.ii. episto. quæ incipit Magno dolore me affecissent literæ tuæ &c. Exanimatus. territus, perturbat⁹. Aperuisti. declarasti. Illico. statim. Per fortunas. adiurat Cælius Cic. ne aliquid faciat contra salutem suam. Per liberos. per filios. Consulas. deliberes, cõsilium capias. Prædixisse. quæ essent futura, & maxime de uictoria Cæ. Conuenerim. allocutus sim. Fecisse te certiorem.i. testificor deos & homines. Dimittendis ad.i. dimittendis his, qui eum persecuti fuerint. Atrox. crudele. Senatui. quia assentitur Pom. magis q̃ sibi.

ASCEN. ☞ EXANIMATVS &c. Cum uersaretur resp. in magnis periculis propter discordias C.& Pompe. idque questus esset Cice. suspicatus Cælios ipsum à Cæ. ad Pom. defecturum, monet ne id faciat. Huic autem epistolæ respondet illa lib.ii. Magno dolore & c. Ordo est. Ego sum exanimatus.i. factus expers animi, tuis literis.i. per literas tuas, quibus ostendisti te nihil cogitare nisi triste, neque scripsisti, quid id esset, non enim aperuisti quale esset, quod cogitares. Scripsi illico has literas ad te, quibus, sup. ô Cicero oro te, & obsecro per fortunas.i. facultates tuas, & per liberos tuos, ut consulas.s. per deliberationem incipias. ac facias, quid.i. aliquid, grauius de salute, & incolumitate tua, hoc est, ne aut tibi per desperationem manum inferas,

aut ea

aut ea incipias,uñ ſaluti tuæ timendũ eſſet.Nã ego teſtificor.i.teſtes facio, deos & homines,& amicitiã nr̃am, me neq; temere p̄dixiſſe.ſ.quicq̃,neq; monuiſſe. Sed poſtq̃ cõuenerim,i.allocutus fuerim Cæſarẽ, & cognouerim ſn̄iam eius qualis eſſet futura : parta uictoria .i.ſi obtinuerit uictoriam,teſtificor ſu p.me feciſſe te certiorem.i.tibi eã ſignificaſſe. Si exiſtimas eandẽ rõnẽ fore Cæſari in dimittẽdis aduerſariis.i.iis,qui eũ pſecuti fuerint,& ſn̄p.in ferẽdis.i.offerẽdis, cõditionib⁹.ſ.concordiæ,erras,qa ſi uictor fuerit i eos nihil agit, niſi atrox, & ſæuum , atque etiam nihil loquitur,ipſe iratus ſenatui exilit.i.ſe proripit è ſenatu, ipſe eſt plane.i.omnino,incitatus.ſ.ad iram.

his interceſſionibus plane incitatus eſt: non erit deprecationi locus. Quare ſi tibi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi charæ ſunt, ſi aliquid apud te nos, ſi vir optimus gener tuus valet,eorum fortunas non debes velle conturbare, vt eam cauſam in cuius victoria ſalus noſtra eſt,aut odiſſe, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. Denique illud cogita: quid offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te prius ſubiiſſe, nunc TE CONTRA victorem facere,quẽ dubiis rebus lædere noluiſti:&ad eos fugatos accedere, quos reſiſtenteis ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide,ne dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter,quid optimum ſit,eligas. Quod ſi totum tibi perſuadere non poſſum: ſaltem dum quid de Hiſpaniis agamus ſcitur,expecta:quas tibi nuntio aduẽtu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpaniis,neſcio. Quod porro tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere,non medius fidius reperio.Hoc,quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat:ac ſimulatque hæc mihi dixit, ſtatim quid de te audiſſet,expoſuit. Negaui me ſcire: ſed tamen ab eo petii, vt ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum cõmoueri poſſes. Me ſecum in Hiſpaniam ducit. Nam niſi ita faceret, ego prius q̃ ad vrbem accederem, vbicunque eſſes ad te percurriſſem:& hoc à te præſẽs contendiſſem, atq; omni vi te retinuiſſẽ. Etiam atque etiam Cicero cogita, ne te, tuoſq; omneis funditus euertas: ne te ſciens prudenſq; eo demittas, vnde exitum vides nullum eſſe. Quod ſi te aut voces optimatum commouent, aut nonnullorũ hominum inſolẽtiam & iactationem ferre non potes,eligas cenſeo aliquod oppidum vacuum à bello,dum hæc decernuntur.quæ cum confeceris, & ego te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

HIS interceſſionibus.quæ factæ ſunt,ne decernatur conſul,niſi tradat exercitum & prouincias. Non deprecationi locus.nullius precibus flectetur, oeminem deprecantem exaudiet. Quare.concludit ex utilitate omnium ſuorum oe à Cæſa.diſcedat ad Pompeium. Eam cauſam.ſ. Cæſarianã. Sequere.adiuua partibus,& fauoribus tuis. Odiſſe ſcilicet te. Aut relinquere.ſ.ſi tu fueris Pompeianus,eum nos ſimus Cæſariani. Aut habeamus impiam cupiditatem cõtra ſalutem tuam.i.optemus mortem tuam,quod eſt impium,quia te paterno amore proſequi debeo.Cũctatione.mora,cum nondum eſſet aperta bella: aliàs legitur concitatione.i.perturbatione, ſed magis probo priorem lectionem. Quid offenſæ. quæ iniuria, quæ læſio. Nunc.cum res eſt non in cunctatione, ſed diſcrimine Pompeianorum. Victorem. Cæ.noluiſti lædere.quia Cic.in principio bellorum ciuilium neutrum ſequebatur. Dubiis.cum nulla ſpes eſt de uictoria Pompeii. Fugatos.Pompeianos,iam uictos à Cæſare. Parum optatum.i.non electum.ſ.à Cæſare. Expecta.priuſquam ſequaris Pompeium. De Hiſpaniis.ubi erat exercitus Cæſaris contra Petreiũ, & Affranium duces Pompeianos. Quas. Hiſpanias. Nuncio.certifico. Fore.futuras, Noſtras.i. Cæſarianas,quia Cælius Cæſarianus erat. Iſti,Pompeiani,ſed per contemptum dixit iſti. Porro.certe uel deinde. Quid tale. quaſi dicat niſi ſtultum. Deſperatos.pro quibus nulla eſt ſpes:tranſlatio eſt ſumpta ab ægrotis,qui in extremis laborantes,& iam morituri deſperati dicuntur. Hoc.te ſecuturum Pompeianos. Audierat.ab aliis. Simulatque.cum primum. Negaui me ſci.dixi me non intelligere, quid eſſes facturus. Quibus. literis Cæſa. Commoueri.perſuaderi,incitari. Ad remanendum, ne accederet ad Pompeianos: id autem diximus alio loco factum fuiſſe à Cæ.qui hortatus eſt Cice.ne exiret ad bellum,& neutrum omnino ſequeretur, cui Cic.maximo animo reſpondit,ut ſcribit Plutarchus in eius uita. Niſi ita faceret.niſi duceret me Cæſar ſecum in Hiſpaniam. Contendiſſem, uehementiſsime poſtulaſſem. Omni ui.omni uiolentia.i.contra uolũtatem tuam. Etiam atque etiam.repetit Cælius admonitionem ſuam,ne Cice.ſequatur Pompe. Funditus.penitus:tractum ab ædificiis. Sciens.à mè admonitus. Prudens. per teipſum intelligens. Demittas.cõmittas. Eo.ad id. Vnde.ex quo.Nullum exitum.i.unde uides te non poſſe exire, cum ingreſſus fueris: eſt enim cauſa Pompe. quaſi Labyrinthus quidam, unde non eſt regreſſurus.Voces.ſermones, exhortationes. Optimatum.i.principum in ciuitate,& eſt confutatio contra id quod poſſet dicere Ci. quod non poteſt ſuſtinere uocem optimatum increpantium ipſum, q̄ ipſe ſolus diſſentiat ab uniuerſo ſenatu:dicit Cælius ad fugiendas has uoces, eligendum eſſe aliquem locum uacuum. Inſolentiam. ſuperbiam. Vacuum à bello, quod non ſit Cæſarianum,aut Pompeianum. Decernuntur.bello determinantur. Quæ,tua.ego.quæ ad te pertinebunt, in codice

HVBER.

Funditus

codice scriptum legi, quæ cum erunt confecta. Et te sapienter.i.& iudicaberis sapiens, si nihil feceris contra Cæ. quod eum offenderit, quia dummodo non sequeris Pompe. non curat, ut ei faueas, aut eum sequaris.

ASCEN. HIS intercessionibus.i. obstaculis à senatu factis. Locus non erit deprecationi.i. purgationi culpæ, aut petitioni ueniæ si uicerit. Quare si tu, sup. es curæ tibi si filius unicus, scilicet Marcus Cicero, si domus.i. familia, & si reliquæ spes tuæ sunt tibi curæ, si nos sup. ualemus, & si gener tuus, scilicet Dolabella amicus Cæsaris, uir optimus, non talis tamen omnibus nisus, ualet aliquid apud te.i. habemus aliquid.i. authoritatis, tu non debes uelle conturbare fortunas eorum scilicet tibi charissimorum, & maxime necessariorum, ne cogamur, aut odisse, aut relinquere eam causam Cæsaris, in cuius uictoria salus nostra est, aut ne habeamus impiam cupiditatem contra salutem tuam scilicet adhærendo Cæsari, & inimicis eius omnibus exitum optando. Denique cogita illud, uidelicet quid offensæ .i. læsionis, Cęsari fuerit in ista scilicet tua cunctatione.i. mora, te subisse.i. paruisse prius, & supple facere nūc contra uictorem, quem noluisti lædere rebus dubiis.i. cum adhuc dubius esset belli exitus, & accedere ad eos scilicet Pompeianos, fugatos scilicet a Cæsare, quos nolueris sequi resistentes .i. cum adhuc resisterent, est summæ stultitiæ. Vide.i. attende, & prospice, ne dum pudet te esse parum.i. non satis, optimatem.i. haberi in numero optimatum, & primorum ciuitatis, eligas parum diligenter sup. id quod sit optimum, quia melius esset in media dignitate secure uiuere, quàm ad summam properantem interfici. Quod si non possum persuadere tibi totum.i. ut omnino Cæsari reconcilieris, expecta saltem dum.i. donec, sciatur quid agamus de Hispaniis, quas, scilicet Hispanias, ego nuncio.i. indico tibi, fore nostras.i. nostrarum partium, aduentu Cæsaris scilicet in eas, quod etiam euenit. Nescio quam spem, isti scilicet temerarii Pompeium sequentes habere possint, Hispaniis amissis. Porro.i. sed, medius fidius non reperio.i. non possum cogitare, quod.i. quale, consilium tuum sit, accedere ad desperatos scilicet de salute tuenda. Cæsar audierat hoc, quod tu significasti mihi non dicendo.i. uehementem dolorem tuum propter Pompeii aduersitatem, aut debilitatem, quam non es ausus mihi scribere, sed solummodo signis ostendere, ac simulatque dixit mihi hæc, exposuit statim quid audisset de te, negaui me scire, sed tamen petii ab eo, ut mitteret literas ad te, quibus scilicet literis, posses commoueri maxime ad remanendum scilicet in prouincia, donec res cum Pompeio transigatur. Cæsar ducit me in Hispaniam secum: nam nisi faceret ita, ego percurrissem ad te, prius quàm accederem ad urbem, ubicunque esses, & ego præsens.i. coram, contendissem.i. diligenter impetrare studuissem hoc à te, at retinuissē te oi ni. O Cicero cogita etiam atque etiam.i. sæpe, & diligenter, ne euertas funditus te, & tuos omnes, ne tu sciens, & prudens.i. prouidens periculum, demittas te eo.i. ad id periculi, unde uides nullum exitum esse. Qđ si, aut uoces optimatum te ad Pompeium inuitantium, commouent te, aut potes ferre.i. tolerare, insolentiam.i. superbiam, & iactationem.i. quorundam hominum Cæsari adulantium, censeo sup. ut eligas aliquod oppidum uacuum.i. immune à bello, dum.i. donec, & quandiu, hæc scilicet negocia bellica decernuntur scilicet utri cadant, quæ cum.i. postquam, aut quando, erunt confecta.i. expleta, &.i. pariter, ego iudicabo te fecisse sapienter, & non offendes.i. non lædes Cæsarem, qui permittet te neutrius partes sequi. Vale.

HVBER.

Ex.xvii. Epistola. Exanimatus sum tuis literis.

Non enim qualis esset, quoue cognita res perscripsisti. Nam deos, hominesque, amicitiamque nostram testificor, me, quæ tibi prædixi, neque temere monuisse.

ERgo ne. Cælius, cum scripsisset superiore epistola se duci à Cęs. in Hispaniā, non inerat, sed remanserat Formiis, mandato Cæsa. Cic. autem, qui se iam ad Pompe. contulerat, scripserat, ꝙ melius fecisset Cælius ire in Hispaniam, quàm remanere Formiis, ad quod cum quadam indignatione Cælius respondet. Deinde cō queritur de Cic. ꝙ cum ante fuisset in proposito pacis, non petiuerit ab eo consilium, quid esset agendum. Deinde significat se pœnitere, ꝙ secutus fuerit Cæ. & dedisse operam, ut multi qui erant Cæsariani efficerentur Pompeiani, postremo se optare ut Pompeiani sint uictores, non spe alicuius præmii, sed propter indignitatem causæ, & incitat Pompeianos aduersus Cæsarianos.

Ergo

Formiæ

Ergo. non est hoc loco illatiua coniunctio, sed inceptiua maxime conueniens indignationi. Iuue. Impune ergo mihi recitauerit ille togatas. Fuisset p.i. melius. Formiis. quod est oppidum Campaniæ. Profectus. discessisti. Prohibuisset scilicet te proficisci ad Pomp. uel melius scilicet me esse Formiis. Cuius. Curionis. Imposuit. deduxit. Cur enim, ut supra diximus in epistolis ad Cu. & Cæ. in partes suas tractus fuerat, cum antea ei esset inimicissimus, hic Cur. postea traxit etiā in partes Cæ. Cælium. Paulatim. multis suasionibus. Bonam men. bonam dispositionem animi, & iam damnat causam Cæ. Tumore. ira. Ira enim facit hominem tumidum. Tu porro. accusat nunc Cælius Ci. ꝙ ab eo consilium non petiuerit, cum ipse ad eum

Tumor

Cælius. M. T. Cicero. S.D.

ERgo me potius proficisci in Hispaniā fuisset, quàm Formiis esse, ante quàm tu profectus es ad Pompeium? quod vtinam aut Appius Claudius in ista parte prohibuisset, aut C. Curio, cuius amicitia me paulatim in hanc partem causæ imposuit. nam mihi sentio bonam mentem iracundiæ timore ablatam. Tum tu porro, cum ad te proficiscens noctu Ariminum venissem, dum mihi pacis mandata das ad Cæsarē, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexisti, neque mihi consuluisti.. Neꝗ hæc dico, quod diffidam huic causæ: sed crede mihi, perire satius est, quàm hos videre. Quod si timor vestræ crudelitatis non esset, eiecti iam pridem hinc essem? Nam hic nunc præter fœneratores paucos,

cos, nec homo, nec ordo quisquam est, nisi Pompeianus. Equidem iam effeci, vt maxime plebs, & qui antea noster fuit populus, vester esset. Cur hoc inquis? immo reliquias expectant. Vos inuitos uincere coegero: irritaui in me Catonē. Vos dormitis, nec hæc adhuc mihi uidemini intelligere, quàm nos pateamus, & quàm simus imbecilli, atque hoc nullius præmii spe faciam: sed, quod apud me plurimum solet valere, doloris, atque indignitatis causa. Quid istic facitis? prælium expectatis, quod firmissimum est? Vestras copias non noui: nostri valde depugnare, & facile algere, & esurire consuerunt.

Vale.

Ex.xviii. Epistola. Ergo me potius.

Nam mihi sentio bonam mentem iracundiæ tumore ablatam. Vos inuitos uincere coegero Arruntanum me Catonem.

uenisset Ariminum, & Cice. dixisset ei, ut consuleret Cæ. φ potius sequeretur pacem, quàm bellum. Officium amici. quia uoluisti communicare tua mecū. Neque me con. i. non petiuisti à me consilium, & est declaratio neglecti officii. Huic. causæ. Satius. melius. Hos. Cæs. pœnitebat enim se secutum Cæ. quod declarauit, cum dixit, mihi sentio bonam mentem iracundiæ tumore ablatam, sed timore crudelitatis Pomp. non audebat discedere, & hoc est qđ dicit. Quod sit ti. & cætera. Vestræ. Pompeianorū. Hinc. à Cæsa. Eiecti essemus. discessissemus. Hic. in parte Cæsa. Nec ordo quisquam. i. nullus magistratus: nam supra dixit, in hac discordia uideo ad Cn. Pompe. senatum, quique res iudicant secum obituros, ad Cæsa. autem omnes, qui cum timore, aut mala spe uiuant accessuros. Nisi est Pompe. i. nisi fauet Pompe. Noster. Cęsarianos. Esset. uester. fieret Pompeianus. Cur hoc inquis. obiectio, quę posset fieri sic, quare hoc fecisti, ut qui erant Cæsariani fierent per te Pompeia. Reliqui qui adhuc sunt cum Cæsa. Vel re. quæ sunt apud Cæsa. Inuitos. etiam contra uoluntatem nostram. Coruncanos. puto mendosum esse textum, alibi scriptum erat irritaui. M. Cato. Vos. Pompe. Dormitis. estis negligentes. Nos. Cæsa. Quàm pateamus. i. quàm simus expositi, ut à nobis uincamur. Imbecilli. debiles. Atque hoc faciam. ut uos sitis uictores. Non spe præ. non expectatione alicuius remunerationis, id enim mihi turpe putarem. Doloris. quòd uideam rempubli. opprimi. Indignitatis. iniustitiæ.

Quid facitis? uos Pompeiani. Excitat enim nos ad prælium. Quod firmissimum est. i. quod est certissimum. Nostri. Cæsariani. Algere. pati frigus. Esurire. tolerare famem. Vale.

ERGO ne & cætera. Scripserat Cælius se cum Cæsare abducendum in Hispania, quo tamen abductus non erat, sed Formiis manserat, quod Cicero improbarat, unde Cælius nunc dure ad eum scribit incusans eum neglectæ amicitiæ, se tamen Pompeianum effectum dicit, sed ut risisle putari possit. Ordo est. Ergo ne fuisset potius proficisci in Hispaniam, quam esse Formiis? quasi dicat sic, licet Cicero aliter consuluerat, antequam tu profectus es ad Pompeium, tamen nō erat profectus ad eum, quod utinam, aut Appius Claudius prohibuisset in ista parte, aut Caius Curio, cuius amicitia imposuit me paulatim in hanc partem scilicet causæ scilicet Pompeianæ. Nam sentio mentem bonam ablatam mihi tumore. i. inflatione iracundiæ. Nam impedit ira animum. Tum, id est, insuper, tu porro cum proficiscens ad te uenissem noctu Ariminum, dum das mihi mandata pacis. i. ut te pacificum nunciarem ad Cæsarem, & agis ciuem mirificum. Ironia est. neglexisti officium amici: neque id est, quia, non consuluisti, id est, consilio prospexisti mihi. Neque dico hoc, quòd diffidam huic causæ scilicet Cæsar. Sed (crede mihi) satius id est, melius est perire, quàm uidere hos, id est, nostros milites & fautores tam insolentes. Quod si timor crudelitatis uestrę id est, quam exercetis in uictos, ut Cicero ipse non semel futurum fuisse testatus est, non esset, nos essemus iampridem, id est à pluribus diebus eiecti hinc, id est ex urbe, aut per superbiam Cæsarianorum, aut sponte, sed inuidiose eiectos fuisse dicit. Nam nec homo, ne ordo quisquam est nunc hic, præter paucos fœneratores, nisi Pompeianus. Equidem, id est, ego quidem, effeci iam maxime, ut partes supple sint uestræ, & ut populus, qui fuit antea noster esset uester. Cur inquis, immo reliqui expectant supple scire, cur hoc scilicet effecerim. Ego coegero uos inuitos uincere scilicet nos, uos inquam Corruncanum & M. Catonem in me, ut expergiscatur. Vos dormitis nec uidemini mihi intelligere adhuc, quàm id est, quantum, nos pateamus scilicet iniuriæ, & quàm, id est quantum, simus imbecilli. i. debiles. Atque faciam hoc, id est, cogam uos inuitos uincere, nullius, id est non alicuius, non spe alicuius præmii, sed quòd. i. quia, aut quod id est quæ res solent ualere plurimum apud me causa doloris, atque indignitatis id est indignationis. Quid facitis istic. Expectatis prælium, quod est firmissimum id est, certissimum futurum. Ego non noui copias uestras, nostri scilicet milites, uidelicet Cæsariani. consueuerunt ualde depugnare, id est, detrectare pugnam, aut finire pugnam fugiendo, ut innuit, sed sic tamen, ut nescias utri parti faueat, propterea quòd alea belli incerta erat, & consueuerunt algere, & esurire id est, pati frigus, & inediam. quod etiam duplicem habet sensum, aut per inertiam, aut per fortitudinem, quia assueti sint malo, & ita ad militiam aptiores. Vale. ASCEN.

EX his

HVBER. EX his literis. M. Varro uir doctissimus fuit, qui de lingua latina libros ad Cice. scripsit, is studiosissimus reipub. secutus fuerat Pomp. psrtes, sicut & multi alii boni ciues. Cũ igitur abesset ab urbe scribit Cice. se ex eius literis sibi ab Attico redditis, intellexisse ubi esset, sed non quando uenturus esset: optat autem eius aduentum fore sibi solatio in tantis malis & miseriis reipub. quæ iam tenebatur oppressa à Cæsa. superatis Pompeianis: deinde dicit quemadmodum retulit se ad libros, quos aliquantulum intermiserat, ex quibus dicit se sperare magnum adiumentum ad frrenda aduersa: præsertim si ipse Var. uenerit, & ostendit quo maxime uelit eum uenire. Atticus Atticus Pomponius, qui propter singularem doctrinam literarum græcarum, quibus Athenis operam dedit, Atticus cognominatus est, ut testatur Cice. in procemio Catonis maioris. Suspicari. coniicere, putare. Appropinquare. propinquũ esse. Qui. aduent. tuus. Quisquam. non stul. i. quisquam, qui aliquid sapiat. Alleuationem. recreationem, sed dixit alleuationem, quia dixit, Vrgemur. i. præmimur. Aut ego. s. possum. Id est cum li. declarat qui sunt ueteres amici, hoc est libri. Succenserem iis, essem eis iratus. Subpuderet Subpudebat. aliquantulum pudebat. Præceptis il. qui me mouebant, ne quid temere facerem: ex libris enim philosophorum discimus, quid nobis sit agendum. Sociis. propter socios. Ignoscunt. dant ueniam: iocatur autem Cice. qui dat libris quasi sensum quendam. In con. quæ mihi fuerat cum eis. In ea con. quia non intermisisti eos sicut ego. Quando. quoniam. His. libris. Placatis. factis amicis, quia eis do operam, sicut ante cõsueueram. Transiturum. superaturum, euasurum.

Quæ præ. quæ nunc fecimus. Quæ impen. quæ immineant, & futura sint nobis mala. Cumano & Tusculano. in his enim habebat Cicero prædia sua. Quod minime uelim, quod non ualde placet. Simul simus. i. dummodo conueniamus. Vt. i. sicut: est enim hoc loco aduerbium, non autem coniunctio.

ASCEN. EX his &c. Mar. Terentius Var. uir doctissimus, qui de lingua latina libros ad Cice. scripserat, cum esset studiosissimus reipub. secutus erat partes Pompeia. ut plurimi alii. Cũ igitur abesset ab urbe, scripsit Cic. se ex eius literis ab Attico acceptis intellexisse ubi esset, sed non quando uenturus esset. Optat autem eius sibi aduentum solatio fore in tantis reip. malis. Deinde se contulisse ad literarũ studia, docetque quo eum uenire uelit. Ordo est. Ego cognoui ex his literis, quas missas à te Atticus legit mihi, quid ageres, & ubi esses. Autem. i. sed, nihil sane. i. nullo modo, potui suspicari ex iisdem literis, quando essemus uisuri te, tamen uenio in spem. incipio sperare, aduentum tuum appropiqnare, q. s. aduentus tuus, utinam sit solatio. i. ad solatium. i. tibi tam prosper, ut mihi solatium afferat. Et si. i. quanquam, urgemur. i. præmimur, tot & tãtis rebus, scilicet aduersis, ut quisquam non. i. qui non sit stultissimus, nullam. i. nõ ullam, non debeat sperare. possit tamen optare, ullam alleuationem. i. diminutionẽ mali, & recreationem animi, sed tamen aut tu potes iuuare me, aut ego fortasse sup. possũ iuuare te aliqua re. Scito enim me postquam uenerim in urbem, redisse cum ueteribus amicis. i. cum libris nostris, in gratiam. i. cum eis consuetudinem innouasse. Etsi. i. quanquam, non dimiseram usum eorũ, idcirco, quod succenserem. i. subiratus essem iis. s. li-

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIB. IX.

M. T. C. M. Terentio Varroni. S. D.

EX his literis, quas Atticus à te missas mihi legit, quid ageres, & vbi esses, cognoui: quãdo autem te visuri essemus, nihil sane ex eisdem literis potui suspicari. In spẽ tamen venio appropinquare tuum aduentum, qui mihi vtinam solatio sit. & si tot, tantisque rebus vrgemur vt nullam alleuationem quisquam non stultissimus sperare debeat. Sed tamẽ aut tu potes me, aut ego te fortasse aliqua re iuuare. Scito enĩ me, posteaquam in urbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris in gratiam: & si non idcirco eorum vsum dimiseram, quod iis succenserem, sed quod eorũ me subpudebat. Videbar enim mihi, cum me in res turbulẽtissimas infidelissimis sociis demisissem, præceptis illorum nõ satis paruisse. Ignoscunt mihi, & reuocant in consuetudinem pristinam, teque quod in eo permanseris, sapientiorem quàm me, dicunt fuisse. Quamobrem quando placatis his vtor, videor sperare debere, si te viderim, & ea quæ præmant, & ea quæ impendeãt, me facile transiturum. Quamobrem siue in Tusculano, siue in Cumano adire te placebit, siue (quod minime velim) Romæ, dummodo simul simus, perficiam profecto, vt id vtrique nostrum commodissimum esse diiudicetur. Vale.

Nicolai Secelsii Lut. super M. T. Epistolarum Familiarium libr. IX. additationes ex uetustiore codice.

Ex.1.Epiſtola.Ex his literis,quam.

Vt nullam ad leuationem quiſquam niſi ſtultiſsimus ſperare debeat. Videbar enim mihi cum me in res turbuleotiſsimas infideliſsimis ſociis demiſſum. Et ea quæ præmant,& ea quæ impendaot,me facile laturum. Perficiam profecto, ut id noſtrum utrique commodiſsimum iudicetur. Vale.

bris noſtris, ſed quod ſuppudebat,id eſt aliquãtulum pudebat me,eorum, id eſt quòd ex eis pudorem contraxerim, ſicut ſolemus ab iis, quos offendimns , non qui nobis dedecori ſiot quod probat dicens. Videbar enim mihi cum demiſiſſem me in res turbuleotiſsimas,id eſt in bellum contra Cæſa.ſociis infideliſsimis, aut qui temere rempub.periculo obiecerunt, aut qui eam defendere non potuerunt,noo paruiſſe, id eſt oõ obediuiſſe ſatis præceptis illorum,id eſt librorum noſtrorum, netantium oil temere agere. Libri. ſup. ignoſcunt mihi,& reuocant ſup.me.in conſuetudinem priſtinam,hoc eſt libenter mecum connerſantur,hoc eſt ego cum illis libenter uerſor, & dicunt te fuiſſe ſapientiorem quàm me,quòd permanſeris in ea,ſcilicet,coonſoetudine cum libris.Quamobrem quando,ideſt quoniam,ego utor iis,ſcilicet libris,placatis , id eſt pacificatis,ego uideor debere ſperare,ſi niderim te,me facile tranſiturũ,& ea,ſcilicet mala,quæ præmãt,id eſt in præſeotia nos nrgeaut,& ea quæ impendeant, id eſt immineant. Quamobrem ſiue placebit te adire ſop.me,ſiue in Cumano ſup.agro,nbi uillam habebat Cice.ſiue in Tuſculano,ubi alteram habuit,& Tuſculanas qoæſtiooes ſcripſit, ſiue quòd minime uelim Romæ,dnmmodo,id eſt ſi modo ſimus ſimul,perficiam profecto,ut id uideatur commodiſsimum eſſe utrique noſtrorum. Vale.

Cicero Varroni S. D.

Caninius idem tuus, & idem noſter,cum ad me veſperi veniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet, dixi ei me daturũ aliquid mane;vt peteret,rogaui. Conſcripſi epiſtolam noctu, nec ille ad me rediit, oblitum credidi. Attamen eam ipſam tibi epiſtolã miſiſſem per meos , niſi audiſſem ex eodem poſtridie te mane è Tuſculano exiturum.At tibi repente paucis poſt diebus,cum minime expectarem,venit ad me Caninius mane: proficiſci ad te ſtatim dixit,etſi erat ἕωλος illa epiſtola,præſertim tantis poſtea nouis rebus allatis:tamen perire lucubrationem meam nolui,& eam ipſam Caninio dedi:ſed cum eo & cum hoie docto & tui amãtiſsimo loquutus ea ſum quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. Tibi autẽ idem conſilii do quod mihimet ipſi,vt vitemus oculos hominum , ſi linguas minus facile poſsimus. Qui enim victoria ſe efferunt,quaſi victos nos intuentur . qui autem victos noſtros moleſte ferunt, nos dolent viuere. Quæres fortaſſe cur cum hæc in vrbe ſint,non abſim,quemadmodum tu. Tu enim ipſe,qui & me &alios prudentia vincis,omnia credo vidiſti:nihil te omnino fefellit.Quis eſt tam lynceus,qui in tãtis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat? ac mihi quidem iampridem venit in mentem,bellum eſſe aliquo exire , vt ea quæ agebantur hic,quæq́ dicebantur , nec viderem , nec audirem . Sed calumnia-

CANINIVS. Primum Cic.excuſat ſe de epiſtola ad Varronem miſſa , quæ iam multis diebns antea fuerat ſcripta.Deinde ei conſulit,ut oppreſſa repub. conferat ſe in aliqoẽ locum,ubi non uideatur à ſuis inimicis, quemadmodum dicit ſe etiam facere decreuiſſe. Reddit aotem rationes quare adhuc non diſceſſerit Roma, deinde hortatur eum,ut ſtet in propoſito uiueodi ſimul cum ipſo Cice.oſtendit enim quantum ſint profutura ſtndia ipſa literarum,ſi bis dederint operam,ut conſuerunt. Idem tu.& idem noſter,id eſt & tnus,& ooſter ornate, & ſignificanter dictum. Virg.Rex Anius, rex idem hominum Phœbique ſacerdoa. Veſperi . aduerbialiter ponitur,id eſt circa noctem.Poſtridie,ſeqnenti die daturum aliquid , quod ad te deferret. Rogaui. ipſum. Vt peteret.à me. Oblitum.ſcilicet ad me redire. Exiturum diſceſſurum. Et ſi erat ἕωλος oana,ioanis. Præſertim. oſtendit quare eſſet illa epiſtola ioaois , quia poſtquam fuerat ſcripta,multa erãt nouata. Lucubrationem meam , uigilias meas , id eſt meam epiſtolam, quam lucubrauerã.i. noctu ſcripſeram. Pertuliſſe ad te. nnnciaſſe tibi . Quod . conſilium. Mihi me.ſ. do. Vitemus oculos hominum.fugiamus conſpectum hominum, oe ab eis uideaotur. Si minus linguas poſſumus.ſ.uitare.ſi nihil poſſomus facere quin de uobis loquantur. Effrrunt ſe.ſoperbiont. Noſtros. Pompeianos. Dolent nos ui.uellent nos eſſe mortuos. Quæres.facit obiectionem , & ei reſpondet. Reſpondent. Lynceos, acutis oculis. Lynx enim animal acutiſsimo uiſu eſſe perhibetur. Nihil.of.i.nihil ceſpitet. Incurrat.enim.i.qui in nullum malũ non incidat. Venit in meo.cogitaui. Hic.Ro.Calũniabar.accuſabar,reprehendebar. Vt cu.cõ.eſſet.ſicut cuiq; uiſum fuiſſe,aliũ alio mõ,& aliũ alio. Hic.Cic. Nanẽ pa.qua diſcedat ex Italia.Qui ſu.le.i.q minus male de me opinaref.Oculi mei nõ poſ.ferre quoſdã.q nõ poſſẽt qooſdã uidere.

HVBER.

Veſperi

Lynx

Calumnia

CAninius tnus &c. Excuſat ſe de epiſtola tardins ad Varrooem miſſa,deinde conſulit Varroni,ut oppreſſa rep.conferat ſe io aliqoem locum,ubi non uideatur à ſuis amicis . Quod ſe facturum dicit. Reddit ad hoc ratiooes, quare adhnc non diſceſſerat. Roma,& demum monet,ot perſiſtat io propoſito oiueodi ſecum in literarũ ſtudiis,quæ cõmendat. Ordo eſt.Caoinius tuus.ſ.amicus,& idem noſter, cum ueniſſet ouper,id eſt paulo ante hac ad me,neſperi.i.tempore ueſpertino,& dixiſſet ſe eſſe iturum ad te poſtridie die proxime ſeqnente,mane,dixi me daturũ ei aliqoid literarum,& rogaui,ut peteret.ſ.eas à me. Cooſcripſi epiſtolam noctu,nec ille.ſ.Canioius rediit ad me: ego credidi oblitũ.ſ.promiſsi,aut ad me redire,attamẽ miſiſſem eam ipſam.i. eandem epiſtolam per meos,niſi

ASCEN.

bar ipſe:putabam, qui obuiam mihi veniſſet, vt cuiq; cómodum eſſet, ſuſpicaturum, aut dicturum etiam ſi nó ſuſpicaretur. Hic aut metuit, & ea refugit, aut aliqd cogitat, & habet nauem paratam. Deniq; leuiſsime qui ſuſpicaretur, & q fortaſſe me optime nouiſſet, putaret me idcirco diſcedere q quoſdá hoies oculi mei ferre nó poſſunt.

audiſſem ex eodem te exiturum poſtridie.i. die proxime ſubſequente, é Tuſculano.ſ.agro cum uilla. At.i. ſed, tibi uacat illud tibi, cum ad nullum referatur, ſed tantum ex modo loquendi additum ſit, non omnes tamen textus ipſum habent. Caninius uenit ad me repente, id eſt celeriter, paucis diebus poſt, cum expectarem minime, dixit ſe proficiſci ſtatim ad te, & ſi illa epiſtola, ſcilicet quam noctu ſcripſeram: erat ἑῶλος eolos.i. antiqua non recens, & marcida, & ita uana, præſertim tantis rebus nouis allatis poſtea.i. cum eſſent tátæ res nouæ allatæ poſtea, tamen nolui meam lucubrationem, id eſt operationem, quaſi ad lucernam, perire id eſt perditum ire, ſi nullo uſui eſſet illa epiſtola, & dedi Caninio eam. Eam tamen his inſertam non puto forte, quòd fuit raptim ſcripta, de rebus autem ſcitu dignis. Sed locutus ſum cum eo.ſ. Caninio, &.i. ſimul, homine docto, &.i. ſimul, amantiſsimo tui, id eſt qui te maxime amat, ea quæ exiſtimo illum pertuliſſe ad te, id eſt denunciaſſe tibi, quaſi dicat ſe ideo nunc breuiorem eſſe, quòd illius uerbis multa Varroni nunciata putet. Affert tamen conſilii ſui rationem coniungens. Tibi &c. Autem, id eſt ſed, ego do me Hercule, ſcilicet ita conſeruante, ut uerũ dico, tibi id conſilii, quod mihimetipſi, uidelicet, ut uitemus, id eſt fugiamus, oculos hominum, ſi minus, id eſt non ſatis facile poſſumus, ſcilicet uitare linguas hominum. Enim.id eſt quia, ſup. ii qui efferũt, id eſt extollunt ſe, uictoria, id eſt propter uictoriam Cæſaris, intuentur, id eſt inſpiciunt nos quaſi uictos, & ita decipiunt nos. Autem.id eſt ſed, ii qui moleſte ferunt noſtros, id eſt Pompeianos, eſſe uictos, dolẽt, id eſt ægre ferunt, nos uiuere, aut quia nos in culpa putant, aut quia indignos uita cenſent, quòd cum aliis non perimus. Tu forte quæres, cum hæc, ſcilicet mala ſint in urbe, ſcilicet Roma, cur non abſim, ſcilicet ab urbe quemadmodum tu ſup. abes. Tu enim ipſe, qui uincis, & me, & alios prudentia, uidiſti credo omnia, nihil omnino fefellit te, id eſt fugit prudentiam tuam. Quis eſt tam lynceus, id eſt tam acute uidens, tracta metaphora, aut à Lynce animali acutiſsimi uiſus, aut à Lynceo uiro, qui in portu Carthaginenſi ſtans naues à Sicilia proficiſcentes cernebat: unde Horatius in epiſtolis. Non poteris oculis quantum contendere Lynceus &c. qui nihil offendat.i. peccet, aut erret in tantis tenebris.i. ignoratione rerum futurarũ, & qui nuſquá incurrat.ſ. damnũ.q.d. nullus. Ac quidem.i. certe, in mentem uenit iampridem mihi.i. cogitaui, eſſe bellum.i. aliquantulũ bonũ, exire.ſ. urbe, aliquo.i. in aliquem locum, ut nec uiderem ea, quæ agebantur hic, nec audirem quæ dicebantur hic. Ipſe.i. egomet, calumniabar.i. per modum cauillantis, licet me ſcirem recte ſentire, arguebam tamen meipſum, quia putabam eum qui ueniſſet obuiam mihi.ſ. egredienti urbem, ſuſpicaturũ, aut dicturum etiá ſi nõ ſuſpicaretur, ut cuiq; eſſet cómodum.i. opportunũ uiſum, hic.ſ. Cicero ex urbe fugiens, aut metuit, & fugit ea re.i. ob eam cauſam, aut cogitat aliquid.i. mali in Cæſarem. Et habet nauem paratam.ſ. qua ad hoſtes tranſfugiat. Denique is, qui ſuſpicaretur leuiſsime.i. de leuiſsima culpa, & qui fortaſſe nouiſſet me optime, putaret me diſcedere iccirco, quòd oculi mei non poſſent ferre, id eſt pati, quoſdam homines, ſcilicet inſolentes propter uictoriam.

Hæc ego ſuſpicans adhuc Romæ maneo: & tamen λαθιώτως conſuetudo diuturna callum iam obduxit ſtomacho meo. Habes rationem mei conſilii. Tibi igitur hoc cenſeo, latendum tantiſper ibidem dum efferueſcit hæc gratulatio, & ſimul dum audiamus quemadmodum negotium cófectum ſit. confectum enim eſſe exiſtimo. Magni auté intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum: quanquam quo me ducat coniectura, habeo: ſed expecto tamen. Te vero nolo, niſi ipſe rumor iam raucus erit factus, ad Baias venire. Erit enim nobis honeſtius etiam, cum hinc diſceſſerimus, videri veniſſe in illa loca ploratum potius quàm natatum. Sed hæc tu melius. Modo ſtet nobis illud, vna viuere in ſtudiis noſtris, à quibus antea delectationé modo petebamus, nunc vero etiam ſaluté. Non deeſſe, ſiquis adhibere volet non modo vt architectos, verum etiam vt fabros ad ædifi-

*P.V.C. CANINIVS idem & idem noſter. Hæc eſt Medicæi codicis cum aliis, quos uidi, manu ſcriptis lectio, iam tunc à nobis reſtituta: quam ueriorem credimus, quia eadem eſt in indice ante librum illum poſito: unde facile exiſtimari nõ poteſt, culpa librarii hoc commiſſum eſſe, cum duobus locis nulla uarietate eadem uerba ſcripta ſint: nam quomodo locus ille de Diuinatione ſimilis priſtinæ huius loci lectioni dici poſsit cogitent doctiores.

HVBER. HAEC. quæ de me poſſunt, aut dici, aut putari. λαθιώτως, id eſt latenter. Obduxit. ſuperimpoſuit. Callum. quandam duriciem, ut nihil faſtidiam: eſt tranſlatio ſumpta à corpore, quod exercitatione crebra callum, id eſt duriciem carnis facit. Tantiſper. tandiu. Efferueſcit. refrigeratur. ceſſat. Gratulatio. Cæ Confectum. finitum. Qui. qualis. Quo có. du. id eſt quod coniectura aſſequar futurum eſſe. Rumor. fama, quæ eſt de iis, qui ſecuti ſunt hoc bellum. Raucus. defeſſus: nam ex aſsiduo clamore rauci efficimur: dicit ergo, niſi cum ipſe rumor iam defecerit. Hinc. Roma.

Tantiſper

Efferueſcit

Raucus

HVBER. IN illa loca. id eſt Baias. Quam na. quia Baiæ erant in littore loca amœna propter mare, & balnea, quibus abundat, dicit ergo Ci. erit honeſtius ueniſſe illuc cauſa deflendæ miſeriæ reipub. quàm cauſa uoluptatis. Tu me. ſcilicet indicas, uel noſti. Modo ſtet uo. dummodo conſtet, & permaneat nobis hoc firmũ. Modo ca. id eſt tantummodo capiebamus delectationem cum res erant proſperiores, ut ſupa ad Oppium Balbum. Sed unum eſt perfugium doctrina, ac literæ, quibus ſemper uſi fuimus quæ in ſecundis rebus delectationem modo habere uidebãtur, nunc uero etiam ſalutem. Non modo, ut ar. non modo, ut conſiliarios in rep. ſed tranſlatione uſus eſt. Architecti. n. dicuntur qui fabricandi artem habent. Fabri uero, qui ipſi ma-

Architecti

Fabri

candam rempub.& potius libenter accurrere. Si nemo vtetur opera, tamen & scribere & legere πολιτείας & si minus incuria atque in foro, at in literis & libris, vt doctissimi veteres fecerunt, *nauare reipu. & de moribus ac legibus quærere. Mihi hæc videntur. Tu quid sis acturus, & quid tibi placeat, pgratũ erit si ad me scripseris. Vale.

☞Ex.ii.Epistola.Caninius idem tuus.

Caninius idem tuus, & idem noster, cum ad me heri uesperi uenisset, & se postridie mane ad te iturum esse dixisset, dixi ei mandaturum aliquid literarum mane, & ut peteret, rogaui, conscripsi epistolã in ortu. Quæres fortasse, cur cum hæc in urbe sint, non absim, quẽadmodũ tu abes. Hic aut metuit, & ea refugit. Hæc ego suspicaus adhuc Romæ maneo, & tamen λανθάνως. Consuetudo diurna calumniam obduxit stomacho meo.

nu aliquid faciunt in ædificiis, alteri igitur ingenio, alteri opera ualent. Vtetur opera.s.nostra. Politias.ciuilitates, nam πόλις ciuitatem significat. Si mi.in cu.in genere deliberatiuo. Atq; in fo.i.forensibus causis, & in genere iudiciali. At certe.saltẽ. Nauare. diligẽter agere, & tractate remp. Hæc uidentur mihi.s.facienda. At

☞EGO suspicans hæc.s.de me suspicanda, maneo adhuc Romæ & tamẽ cõsuetudo diuturna obduxit.i.opprimendo imposuit, λανθάνως.i.latenter, iam stomacho meo callum.i.partem induratam ex frequentia malorum. Tu habes rationem consilii mei. Igitur sup. scribo, aut consulo tibi hæc, alii dicunt, censeo tibi hac censeo.i.iudico, latendum sup. esse tibi tantisper ibidem.s.ubi es, tantisper.i.tandiu dum.i.donec, hæc gratulatio.s.quæ fit Cæsari.& Cæsarianis de uictoria, effer nescit.i.feruent er fit aut donec feruorẽ amittit & refrigeratur.& dum.i.donec, audiamus quemadmodũ, id est qualiter negocium fit, confectum.i.absolutum, existimo enim esse confectum. Aut.i.sed, intererit magni.i.multum referet, qui.i.qualis, fuerit animus uictoris.s.Cæsa. qui.i.qualis, exitus rerum.s.bellicarum, quanquam habeo, quo coniectura ducat me.i.ꝙ per ASCEN.

coniecturam de exitu iudicem, sed tamen.i.attamen, expecto.s.exitum rerum. Vern pro sed, nolo te uenire ad Baias.i.locum illum amœnissimum, unde Satyricus, Ianua Baiarum, & gratum littus amœni Secessus &c. nisi ipse rumor.s.de uictoria, erit iam factus raucus.i.defessus, multo clamore, ita ut non amplius diuulgetur. Enim. id est quia, honestius erit nobis, cum decesserimus hinc.i.ab urbe, uideri uenisse in illa loca.s.amœna, potius ploratum.s.calamitatem reipu. quàm natatum.i.balneatum. Sed tu melius sup. considerabis, aut iudicabis hæc. Ista sunt pensanda nobis, modo.i.in hoc rerum statu, Illud.i.firmum sit propositum, & stet, placeat, ac constitutum sit, nos uiuere una.i.pariter, in studiis nostris, à quibus.s.studiis nos petebamus, aue ut plures habẽt, capiebamus antea.s.dum respub. floreret, & nos in ea delectatinnem, & modo.i.pauloante solatium.s.malorum. Vero pro sed, à quibus nos arbitramue etiam nunc salutem non deesse. Si quis uolet adhibere.s.literatos, non modo.i.non solũ ut Architectos.i.magistros ædificiorũ, & principes in ædificando, uerumetiã, ut fabros.i.operarios, ad remp. ædificandã, poterimus, &.i.etiam, nos accurrere libenter. Sin.i.sed si, nemo utetur opera.s.nostra, tamen sup. poterimus & legere, & scribere politias.i.gubernationes ciuitatum, & si minus.i.non poterimus id facere in curia.i.coram senatu, atque in foro.i.coram iudicibus, at.i.saltem, poterimus in literis, & libris, ut ueteres doctissimi.s.Plato, Aristo.& alii philosophi fecerunt, nauare.i.dare operam reipub. & quærere.i.disquirere, & disputare de moribus, ac legibus. Hæc uidentur mihi.scilicet uerisimilia, aut facienda. Pergratum erit si tu perscripseris ad me quid sis acturus, & quid placeat tibi. Vale.

☞NAVARE Reipub. Priscam huius loci scripturam iam pridem notam fecimus, & quid turbatum in ea esset docuimus, ac pene inuiti ac coacti: tamen quandam suspicionẽ nostram expoluimus, cui nihil nunc addimus, nisi quod locus est in procemio secundi libri de Diuinatione, qui huic similem, uel eandem potius sententiam habet: illum igitur adscribam, uidetur autem mirifice hanc sententiam adiuuare. In libris enim sententiam dicebamus, concionabamur, philosophiam nobis pro reipub. procuratione substitutam putabamus. In communi lectione manifestum uitium, quomodo enim recte nauare reipub. dictum esse possit, nisi intelligatur opus, aut studium, nõ uideo: hoc autẽ nimis durũ. *P.V.C.

Cicero Varroni S. D.

*ET si quid scriberem non habebam, tamen Caninio ad te eunti non potui nihil dare. Quid ergo potissimum scribam? quod velle te puto, cito me ad te esse venturum. Et si vide quæso, satisne rectũ sit, nos hoc tanto incendio ciuitatis in istis locis esse. Dabimus sermonem iis qui nesciunt, nobis, quocunque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert?

ET si. Pollicetur Ci. se celeriter uenturum ad Var. ostendit tamen sibi non placere, ut sint in his locis ubi tunc erat Var. & adducit huius suæ sententiæ rationes postremo ostendit se capere magnũ fructũ ex studiis literarum. Quid igitur. interrogatiue. Potissimum. præcipue. Quod puto te uelle.i. desyderare, scilicet scribam. Cito. hoc est, quod putat eum uelle. Incendio, ut diximus sæpius, comparat miserias ciuitatis, aut tempestatibus, aut incendio. Dabimus ser. dabimus causam loquendi de nobis. Cultũ, obseruationem uitę. Quid refert, quid interest, quid hoc ꝓdest, quod idem sit nobis cultus, & uictus ubicunq; simus. HVBER.

ET si pollicetur se celeriter uenturũ ad Var. significat tamen locum ubi tunc erat Var. sibi displicere, & demum dicit se magnum fructum ex literis capere. Ordo est Et si, id est quanquam, non habebam quid scriberem, tamen non potui nihil, scilicet literarum dare amico eunti ad te. Quid ergo scribam potissimum? Scribam sup. id quod puto uelle, uidelicet me uenturum esse cito. Etsi.i.tametsi, quæso uide.i.considera, ne.i.an sit rectum.i. non erroneum, nos esse in istis locis.s.tam notis, aut delitiosis tanto incendio.i.ardore irarum, & persecutionũ ciuitatis.s.Romanæ. Nos dabimus sermonem.i.occasionem de nobis loquendi, iis qui nesciunt eundem cultum, & eundem uictum esse nobis in quocunque loco sumus, hoc est philosophiæ uacare, & putabunt nos contra se consilia agere, Quid refert sup. inquies, quid dee eloquantur homines, dummodo tu bonus sis, tamen ASCEN.

 id est ni-

id est nihilominus,incidemus in fermonem,quem bonum effet deuitare, quia cura habenda eft de nomine bo oo, & ideo liceat etiam noftra afferre. diuus pater Auguftinus dicit bonam uitam noftram nobis effe neceffariam bonam famam noftram proximo.Eft tamen etiam aliena expofitio fic. Quid refert.f.an una fimus necne.

P.V.C. ET fi quid fcriberem non habebam,tamen Caninio ad te eunti. Ita olim emendauimus,& authoritate ueterum codicum moti, qui huius lectionis non parua ueftigia retinent, & elegantiore hoc fermone delectati. Medicæus igitur liber,ut alios taceam, tamen animo ad te euoti. Quod fi primam literam huius nominis illi unci addas,& ex penultima duas facias,qui error procliuis eft:prorfus CANINIO effeceris.Quod fi cui audax meum inceptum uidetur,cogitet eundem librarium eodem pacto non multo poft in eodem nomine fcribendo peccaffe:ubi enim in impreffis omnibus Caninius legitur, fed plus facio, quàm Caninius mandauit.in Medicæo, ANIMVS MANDAVIT. Quemadmodum olim feci de hac tenui animaduerfione,nunc uerbum non feciffem,nifi Manutii uulgarem lectionem meæ,non infipienter excogitatæ præpofuiffent.

HVBER. TAMEN incidemus in fer.id eft nihilominus loquentur de nobis. Laborandum.curandum. Voluten- tur.uerfentur,fed uolutari proprie dicimur in fordibus,& rebus turpibus.Inde uolutabra dicuntur loca, ubi fues uolutantur. Nobifcum per nos folos. Aut in nos inter te, & me. Infcitia. ignorantia. Barbarorum.inuidorum noftrorum,qui indocti funt,& quafi Barbari. Quæ funt mi. quæ non poffent effe miferiora. Artes noftræ. liberales. Nefcio quomodo . quafi dicat occulta quadam ratione. Vberi.maiores, fertiliores. Siue.ponit rationes quare fertiliores fructus afferāt artes fuæ,quàm ante. Grauitas mor. per quam intelligit maximam miferiam, & calamitatem ciuitatis. Cuius.medicinæ. Vim.uirtutem,poteftatē,quia non facile apparet in fano,quid poffit medicina. Hæc præcepta philofophica. Cuius domi nafcuntur. apud quem abundant, & qui aliis dare confueuifti. γλαῦκας. noctuas, εἰς in ἀθήνας. Athenas, prouerbium erat,quoniā Attica regio abundat noctuis,ideo prouerbialiter dixit,porto noctuas athenas , quafi dicat aquā mari addo,qui tibi hæc dico,quę melius me nofti. Scilicet.certe. Nihil.fcilicet fuit fcribendum ad te. Sic. ut refcribens aliquid me expectes.

(Volutari; Volutabra — marginal notes)

tamen in fermonem incidemus. Valde id credo: laborandum eft, ne cum omnes in omni genere & fcelerum, & flagitiorum volutentur,noftra nobifcum,aut inter nos ceffatio vituperetur . Ego vero neglecta barbarorum infcitiate perfequar.quanuis enim fint hæc mifera, quæ fūt miferrima: tamen artes noftræ nefcio quo modo nūc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebāt: fiue quia nulla nunc in re alia acquiefcimus,fiue quòd grauitas morbi facit vt medicinæ egeamus: eaq; nunc appareat,cui⁹ vim nō fentiebam⁹ cū volebam⁹. Sed quid ego nunc hæc ad te, cuius domi nafcuntur γλαῦκας εἰς ἀθήνας: nihil fcilicet,nifi vt refcriberes aliquid,me expectares. fic igitur facies. Vale.

ASCEN. TAMEN. i.nihilominus, incidemus in fermonem, fcilicet hominum de nobis. Ego credo,inquit Cic.id laborandum.i.annitendum, eft nobis ualde , ne cum omnes.f.alii, nolutentur.i.frequenter inuoluantur,in omni genere,& fcelerum,& flagitiorum, ceffatio noftra uituperetur nobis,aut inter nos. Vero pro fed,ego perfequar.i.donec te conuenero fequar te,infcitia Barbarorum.i.ineptorum hominum neglecta.i.contempta. Enim.i.quia, quamuis hæc quæ funt miferrima, quia remp.peffundederunt,fint mifera.i.nobis,tum artes noftræ.f.liberales, & philofophicæ uidentur nunc nefcio quomodo ferre fructus.i.utilitates uberiores,q̄ ferebant olim,fiue quia nunc in nulla alia re quiefcimus, fiue quòd grauitas morbi facit,ut egeamus medicinæ,& ea.f.medicina,appareat nunc,cuius uim.i.potentiam,non fentiebamus,cum uolebamus,id eft fani eramus. Sed quid.i.ad quid,ego fup. fcribo hæc ad te,cuius domi.i.in cuius domo nafcuntur. γλαῦκας εἰς ἀθήνας.i.ao,ut feram, γλαῦκα.i.noctuam,εἰς.i.in atheuas,ubi plurimæ fint noctuę q.d.fruftra laborem,ficut qui noctuā inferat athenas, aut aquam in mare. Nihil.f.ad nullum cōmodum id facio,nifi ut tu refcribens aliquid expectares me. Facies igitur fic.i.me expectans aliquid refcribes Vale.

Cicero Varroni S. D.

HVBER. Ἐπὶ δυνατῶν. Iocatur.Ci.cum Varrō.de eius aduentu, inducens duas fentētias de poffibilita te,& neceffitate.περὶ de δυνατῶν poffibilibus,κατὰ fecundum,Διόδωρον Diodorum philofophum, κρίνειν iudicare.dicebat.n.Diodorus,φ quicquid erat uenturum,neceffe erat.i.non poterat aliter effe.Chryfippus uero dicebat nō effe neceffe,quod effet uenturū,licet effet poffibile.Sin autē.f.nō effet uenturus. Nō eft τῶν δυνατῶν.i.nō eft poffibiliū.f.te uenire. Chryfippias fententias Chryfippi Nō cō.i.nō admittebat,tractū à ftomacho,quia nō cōcoquit,hoc eft nō digerit ea,quæ afpernatur. κατὰ χρύσιππον ἀδύνατον fecūdō Chryfippū impoffibile. De Cofti.qd egifti. Si minus.fi nō. Ad nos. fubaudi accurre. Hortum.delectationē,amœnitatem.

Ἐπὶ δυνατῶν me fcito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. Quapropter fi venturus es,fcito neceffe effe te venire. Sin autē non es, τῶν ἀδυνάτων eft te venire. Nunc vide vtra te κρίσις magis delectet χρυσίππου ne, an hæc quā nofter Diodorus nō cōcoquebat. Sed de his etiā rebus otiofi cum erimus loquemur. hoc etiā κατὰ χρύσιππον δυνατόν eft. De Coftio mihi gratū eft nā id etiā Attico mādaram. Tu fi minus ad nos, nos accurremus ad te:fi hortum in bibliotheca habes, deerit nihil. Vale.

ASCEN. Ἐπὶ &c. Iocofe ad Var. fcribit de eius aduētu, inducēs fentētias de futuris cōtingētibus, ut cum ordine aperiā.Ordo aūt eft.Scito me κρίνειν.i.iudicare,περὶ peri.i.de,δυνατῶν.i.poffibilib⁹ aut cōtingētibus,κατὰ,cata.i.fcdm Διόδωρον Diodorū,q dicit quicqd uenturū eft neceffe effe euenire. Quapropter fi es uen.fcito neceffe effe te uenire. Sin autē.i.fed fi,nō.f.es uēturus,eft τῶν δυνατῶν.i.cōtingentiū te uenire Nūc ui.i.cōfidera utra crifis.i.iudicatio,& fnia delectet magis te,an hæc.f.pofterior,qua etiam non fit uenturus contra

contra gentium,esset te uenire chrysippias,id est à Chrysippo edita. Est antem Chrysippias forma patronymici fœminini pro nomine possessiuo positi,quasi sit Chrysippea,aut chrysippica,an,scilicet prior,quam Diodorus noster,id est præceptor in philosophia,non coocoquebat, id est oon satis digerebat, & ad uerum enucleabat. Sed nos loquemur etiam de his rebus,cum erimus ociosi. Hoc.id est nos locuturos esse de his rebus est etiam κατὰ Χρύσιππον,id est secundum Chrysippum ἐνδεχόμενον,id est contingens,ut dicuot ad utrūlibet,sup. quod scripsisti te fecisse de Costio,nt opinori.unguento ex Costio,est mihi gratum,nam ego mandaram etiam id Attico,scilicet ut emat,aut trāsigat si de negocio cum ostio transigeodo loquitur. Si tu mi.id est ooo sup.accurres ad nos,nos accurremus ad te. Si habes hortum.id est locum amœnum,aut deambnlatorium,in bibliotheca,id est loco bibliothecæ uicino,nihil deerit,scilicet ad uoluptatem. Vale.

M.T.C. Varroni S. D.

Mihi vero ad Non. bene maturū videtur fore, neque solum propter reipub. sed etiam propter anni tempus. Quare istum diē probo:itaque eundem ipse sequar. *consilii nostri,nisi eos quidem qui id sequuti non sunt pœniteret, nobis pœnitendum putarem. Sequuti enim sumus non spem sed officiū: reliquimus autem non officium,sed desperationem. Ita verecundiores fuimus,quàm qui se domo non commouerunt: saniores, quàm qui amissis opibus domum non reuerterunt. Sed nihil minus fero, quàm seueritatem otiosorum: & quoquo modo se res haberet,magis illos vereor qui in bello occiderunt, quàm hos curo, quibus non satis facimus quia viuimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum ante Nonas veniendi, istic te videbo:sin minus, persequar in Cumanum,& ante te certiorem faciam, vt lauatio parata sit. Vale.

❧Ex.v. Epistola. Mihi uero.

❧Sed nihil minus fero, quam si ueritatem ocio solum,& qnoquo modo res haberetur.

Mihi uero. Constituerat Var. cum Ci. se uenturum ad nonas mensis, quem non nomioat.Itaque Cice.probat eum diem, deinde excusat Cice. factum utriusque. quod secuti essent Pompe.partes,& mortuo Pomp.deposuissent arma. Vero.expletiua particula,quæ ad ornatum tantum ponitur. Bene ma. bene in tempore tempestiuum, nam ut alio loco ex autoritate.Au.G. diximus, maturum dicitur, quod nec tardius,nec citius fit,quàm debet. Tempus an. intelligimus enim fuisse satis commodum ad ueniendum. Probo.affirmo,laudo. Eundem.diem nonarum. Nisi non pœ.i.nisi non reprehenderet ab bis,qui noo sunt secuti illod, quia etiam qni non facerent, quod nos, dicunt tameo nos non male fecisse. Non spem uictoriæ aut prædæ. Sed officium.qno cogebamur defendere patriam, si boni ciues esse uolebamus. Relinquimus. cum discessimus ab armis. Desperationem. defendendæ patriæ,unde illud Virgi. Sat patriæ Priamóque datum. ut honestus uideatur discessus amissa spe subueoiendi patriæ. Verecuodiores.modestiores, quia puduit nos sequi officium patriæ. Saniores. sapientiores. Non re.do. sed contulerunt se ad Catonem,& Iubam,& bellum renouare conati sunt. Nihil mi.fero,id est oihil est mihi molestius. Sæueritatem. derisiue dixit. Ociosorum. horum qui nihil habent, quod cureot,qui de nobis loquuntur, cauendum ne legatur occisorum. Occiderunt.perierunt. Quibus non sa.quia uiuimus, id est qninon possunt beoe sentire de oobis,qnia uiuimus amissa repub. Istic.in Tusculaoo. Lauatio. balneum, est autem formatum ab aotiquo participio lauatus lauati. Vale. HVBER. Vero Maturum

Mihi ue.&c. Constituerat Var. Cice.conuenire ad nooas cuiusdam meosis,quem non nomioat, uode respondet se diem illum probare. Deiode purgat factum utriusque, quòd secuti essent Pompeianas partes, & quòd eo occiso arma deseruissent,io quibus ooo erat salus. Ordo est. Vero.i. pro certo,quicquid tibi uidetur, uidetur mihi bene, id est multum maturum,id est tempestiuum,neque citius,neque serius sup.te uenire ad nonas,scilicet mensis per Varronem significati,neque solum, sup. uidetur, id propter tempus, id est oportnnitatem reipub. sed etiam propter tempus anni qnare.i.quamobrē, ego probo.i.approbo istum diem, itáq;.i.& ita, ego sequar eūdem.s.diem Nooarum. Ego putarā pœniteodum esse.i.pœnitudinē habendā esse nobis,consilii nostri,nisi nō Pœniteret eos,qui nō sont secuti id,quia etiā illi,qui seqni noluerunt,uel ausi non sont,dicuot sequeodū fuisse. Nos.n.secuti sumus noo spem,quia maior spes erat de uictoria Cæsaris,sed officiū.s.debitum reip. Autem id est sed, oos reliquimus nō officiō,quia nemo ultra q̄ potest tenet,sed desperationē,qua alii ultima audebāt. Itàque nos fuimus uerecuodiores.s.erga temp.q̄ qui oō cōmouerunt se domo.i.ab orbe, & fuimus saniores.i. prudentiores,quā qui non reuerterūt domō opibus.i.facultatibus belli amissis. Sed nihil fero minus.s.patienter,q̄ seueritatē ociosorū.i.qui nihil egerūt,& tamē alios taxant, & quoqno.i.quocunq; modo, res haberēt se ego magis uereor taoq̄ iustiores cēsores,illos q occiderunt in bello,q̄ curo hos qbus nō satis facimus,qa uiuimus. Si spatiū fuerit mihi ueniēdi in Tusculano ante Nonas,uidebo te istic,si minos.i.si nō,persequar te in Cumanum,& faciam certiorem antea ut lauatio sit parata. Et ita de Costio ooguento locutus oidetur. Vale. ASCEN.

❧CONSILII nostri. Hieronymi Ferrarii,magni ingeoii,ac multarum literarum iuuenis,animaduersionē laodo eiusque sententiam,& ot amici hominis,& ueritatis defensoris libenter seqoor, sane in Medicæo ita legitur, Consilii oostri, nisi eos qui id secuti non sont non pœniteret n. p. p. Quare mioos à uetere lectione discedit,qoi eam quam Hierooymos excogitauit lectionem sequitur, quam qui uolgatam lectionem retioere uellet: ex illa enim & non tollendum esset quod fecerant, & fortasse etiam plura: oam illud quidem non parum mihi quoque ipsam turbare uidetur,in noua igitur (nouam appello,quæ nuper exorta est) & elegantior sensus est,& plura priscæ scripturæ uestigia. *P.V.C.

Cicero Varroni S. D.

CAninius noſter me tuis verbis admonuit,vt ſcriberem ad te, ſiquid eſſet quod putarem te ſcire oportere. Eſt igitur aduentus Cæſaris in expectatione, neque tu id ignoras. Sed tamen cum ille ſcripſiſſet, vt opinor, ſe in Alſienſe venturum: ſcripſerunt ad eum ſui ne id faceret, multos ei moleſtos fore, ipſumq́ multis *Oſtiæ videri commodius eum exire poſſe. Id ego non intelligebam quid intereſſet. Sed tamẽ Hirtius mihi dixit,& ſe ad eum,& Balbum,& Oppium ſcripſiſſe vt ita faceret,homines (vt cognoui) amantes tui. Hoc ego iccirco noſſe te volui, vt ſcires hoſpitium tibi vbi parares,vel potius vtrobiq́.quid enim ille facturus ſit incertum eſt. & ſimul oſtentaui tibi me iſtis eſſe familiarem, & conſiliis eorum intereſſe.Quod ego cur nolim nihil video. Nõ enim eſt idẽ ferre,ſiquid ferendũ eſt:& probare,ſiquid nou probandum eſt.etſi quid nõ probem? Quid enim iam ſcio præter initia rerum? Nam hæc in voluntate fuerunt. Vidi enim (nam tu aberas) noſtros amicos cupere bellum: hunc autem non tam cupere, quàm non timere.

HVBER. CANINIVS. Diuerterat Var. in Tuſculanum ubi cum ageret,miſerat ad Cice. per Caninium amicum communẽ, ut aliquid ad ſe ſcriberet, quod putaret ei,cum ſcire oportere.Quamobrẽ ſcribit Cice.aduentum Cæſa.ex Gallia expectari, ſed dicit non placere quibuſdam eius amicis, ut in Alſienſem agrum, ſicut ille conſtituerat, ueniret, deinde dicit quare utatur familiariter Cæſarianis. Poſtea uero dicit, quòd quamuis uiuat in perturbata repub. tamen æquius fert, quia parauit ſe ad omnem ſtatum uitæ, laudatque conſilium Var.qui in Tuſcula. daret operam literis, non autem uoluptatibus, ſicut quidam ocioſi, cuius uitæ dicit ſe eſſe cupidiſsimum. Admonuit. in memoriam adduxit.

HVBER. Alſia ALSIENSE. abſolute dixit pro in Alſienſem agrũ, uel in Alſienſe ſolum, ſicut ſupra. tantum ex Arpinati ueneram, ſcilicet agro, eſt autem Alſia nomen loci in Italia. Ne faceret id. id eſt ueniret in Alſienſe. In ex. eſſe ad, ſcilicet ſcripſerunt, id eſt quod eius aduentus ſpectatue Romæ. Quod intereſſet. utrum ueniret in Alſienſe, an Romam. Amantes tui. id eſt qui te diligunt. Hoc.ſcilicet ſcriptum eſſe ad Cæſa. ne in Alſienſe ueniat. Vel potius utrique.correctio, quia dixerat tibi,ideo ſubdit,uel potius utriſque,ſcilicet tibi,& mihi. Ille.Cæ. Oſtentaui.iactaui,dixi. Iſtis.Cæſarianis. Quod. quam rem, ſcilicet eſſe familiarem iſtis. Non eſt.ratio quare liceat ei eſſe familiarem Cæſarianis, quia illud eſt ferre,quod eſt ferendũ,& probare,quod non eſt probandum,quia alterum uiri ſapientis & foetis,alterum non boni ciuis. Dicit ergo Cs.nõ eſt idem & cætera. quia licet ferat,quod eſt ferendum, non tamen probat,quod non eſt probandũ. Quid nõ probem.quia dixerat,quod licet ferat,quod ferẽdum eſt, tamen non probat ſi quid non eſt probandum,ne uideatur aliquid fieri, quod non ſit probandum, dicit quid non probem, id eſt quid eſt quod non debeam probare. Quid enim ſcio.ſcilicet de rebus Cæſarianis. Hæc initia. potuimus enim non ingredi bellum. Nam tu aberas. Roma, & eſt parentheſis. Noſtros. Pompeianos. Hunc.Cæſarem.

ASCEN. CANINIVS. Admonitus per Caninium Cice.à Varrone,qui in Tuſculano erat, deſyderare ſiquid noui acceperit uelle certiorẽ fieri,ſcribit aduentum Cæſaris ex belli reliquiis expectari, docétq; ut Cæſarianis utatur,& quòd in re turbata conſolationem capiat,ex eo,quòd ſe ad omnem ſtatum præparauerat, laudátque Varronẽ,quòd ocio ſe dediderit. Ordo eſt. Caninius noſter admonuit me uerbis,id eſt ex mandatis tuis,ut ſcriberem ad te,ſiquid eſſet, quod putarem oportere te ſcire. Igitur,hoc eſt ut aliquid eiuſmodi ſcribam,aduentus Cæſaris eſt in expectatione,ſcilicet multorum,neque tu ignoras id. Sed tamen cum ille.ſcilicet Cæſar,ſcripſiſſet,ut opinor,ſe uenturum in Alſienſe, ſcilicet ſolum,aut in Alſienſem agrum Italiæ,ſui,ſcilicet amici,& neceſſarii, ſcripſerunt ad eum,ne,id eſt ut non, faceret id,hoc eſt ne diuerteret ſe ad Alſienſem agrum,ſcripſerunt enim aut dixerunt, aduentum eius eſſe in expectatione,& multos fore moleſtos ei,& ipſum fore moleſtum,ſup. multis, & ſcripſerunt eum poſſe exire commodius in Pontinum,ſcilicet agrum,unde non placet, quod Huber. dicit ex Gallia expectari Cæſarem. Ego non intelligebam,quid intereſſet, ſcilicet in Alſienſẽ agrum,an in Pontinum exiret, ſcilicet è naui Sed tamẽ Hirtius dixit mihi, & dixit ſe ſcripſiſſe ad eum,hoc eſt ad Cæſarem,& Balbum, & Oppium, qui cum Cæſare erant, ut faceret ita,Balbum inquam,& Oppium homines,ut cognoui. Amantes tui. id eſt qui te amant. Ego uolui te noſſe hoc iccirco,ut ſcires ubi parares tibi hoſpitium,ſcilicet procul à Cæſaris itinere,uel potius,ſup.ut parares hoſpitium utrique,ſcilicet noſtrum. Incertum enim eſt,quid ille ſit facturus, & ſimul oſtentaui me eſſe familiarem iſtis,ſcilicet Cæſarianis,& intereſſe cõſiliis eorum. Quod.ſcilicet eſſe illis familiarem, nihil uideo cur nolim. Non enim idem eſt ferre,ideſt tolerare,& pati,ſiquid eſt ferendum.i.neceſſe ut feratur &probare.i. approbare,ſi quid.i.aliquid nõ eſt probandũ. Etſi.i.tametſi,quid non probem.i.quid eſt, quod dicere poſsim me non probare.q.d.neſcio. Enim.id eſt quia,quid ſcio iam præter initia rerum,quaſi dicat nihil, & de initiis nihil eſt,quod recte damnare poſsit in Cæſare. Nam hæc.ſcilicet initia,fuerunt in uoluntate, id eſt libera electione. Vidi enim.nam tu aberas,quaſi dicat dixiſſem nos uidiſſe, ſed non dico te uidiſſe quia aberas. amicos noſtros,ſcilicet Pompeianos cupere bellum. Autem.id eſt ſed,hunc,Cæſarem,non tam,id eſt intantum, cupere,ſcilicet Bellum,quàm non timere,ſi neceſſe eſſet gerere.

*P.V.C. OSTIAE uideri cõmodius. Ita olim ex uetuſtis libris ſcripſimus: Medicæus certe OPTIAE habet:quare mendum omnino in uulgata, & Communi lectione eſſe arbitramur, cum tantopere à uetere diſſentiat. Qui noſtram non probat,ipſe meliorem ex antiquis ueſtigiis eruat.

Ergo hæc

Ergo hæc consilii fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos necesse esse. Scio te semper mecum in luctu fuisse, cum videremus, quam illud ingens malum alteriusutrius exercitus ex ducũ interitu: Tum vero extremum malorum omniũ esse ciuilis belli victoriam: quamquidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. Crudeliter enim ociosis minabantur: eratq; iis & tua inuisa voluntas, & mea oratio. Nunc vero si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissent. erant enim nobis perirati, quasi quicquã de nostra salute decreuissemus, quod non idẽ illis censuissemus: aut quasi vtilius reip. fuerit, eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, q̃ vel emori, vel cum spe, si nõ optima, at aliqua tamen viuere. At in perturbata rep. viuimus: quis negat? sed hoc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad omneis vitæ status parauerunt. huc enim vt venirem, superior longius, quàm volui, fluxit oratio. Cum enim te semper magnum hominem duxi, tũ quod his tẽpestatibus es prope solus in portu, fructusq; doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, aut ea consyderes, eaque tractes, quorum & vsus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusculanenseis dies instar esse vitæ puto: libenterque omnibus omneis opes concesserim, vt mihi liceat, vi nulla interpellante, isto modo viuere. Quod nos quoq; imitamur vt possumus, & in nostris studiis libentissime cõquiescimus. QVIS ENIM hoc nõ dederit nobis, vt cum opera nostra patria siue non possit vti, siue nolit, ad eam vitam reuertamur, quam multi docti homines, fortasse non recte, sed tamen multi, etiam rei pub. præponendam putauerunt? Quæ igitur studia magnorum hominum sententia vacationem habent, eandẽ publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur? Sed plus facio, q̃ Caninius mandauit. Is.n. si quid ego scirẽ, rogarat, q̃d tu nescires. ego tibi ea narro quæ tu melius scis q̃ ipse q̃ narro. faciã ergo illud q̃d rogatus sum, vt eorum, quæ temporis huius sint, quæ tua esse audiero, ne quid ignores. Vale.

HVBER. HAEC. initia. Coosilii. deliberationis, quia potuimus desyderare facienda, an non facienda essent. Reliqua, quæ postea suot cõsecuta. Necessaria, quia postquàm ingressi sumus, necesse fuit sequi. Aut hos, aut illos, aut Pompeianos, aut Cæsarianos. Interitum. amissionem. Alterutrius. Cæsa. & Pompe. Illorum. scilicet uictoriam. Ociosis. qui non im miserant se bello. Nostri. Põpeiani. Essent potiti. id est obtinuissent uictoriam. Intemperantes. incootinentes in ipsa uictoria, & crudeles. Quod idem. scilicet quod esset decretum de oostra salute. Non cen. il. non fuisset etiã decretum pro eis. Eos. qui Pompe. secuti fuerant. Bestiarum. elephantorum propter Iubam Regem Africæ, qui elephantis in bello utebatur, ad quem mortuo Pompeio Pompeiani se contulerunt. Vel uiuere. i. uel quasi utilius fuerit uiuere cum spe &c. Cum spe. quia saltem aliqua erat nobis proposita spes. At. obiectio, quod ducam nitam in repub. perturbata, & oppressa. Sed hoc uiderit, scilicet quod repu. perturbata uiuãt. Qui para. nul. sup. i. qui oon ita se instituerunt, ut tam aduersa, quàm prospera ferre possent, quod faciunt tantummodo sapieotes. Nam conscientia rectorum coosiliorũ, & factorum, & studium ac doctrina bonarum artium dicuntur subsidia, idest præparationes, & munitioues quędam contra res aduersas. Hora. in carmini. Speret infestis, metus secundis Alteram sortem bene præparatum Pectus. significat ergo Cice. quod si uiuit quis turbata rep. habet tamen quomodo eruat hanc reipublic. perturbatiouem, sicut sępe antea scripsit. Fluxit. descendit. Vt uenirem huc. ut tangerem hanc sententiam. Magnum. excellẽtem, & diguum laude. In portu. in trauquillitate, in tuto, tractum à nauãgantibus, qui portum habent salutis locum. Qui ma: sunt, quia ut supra uidimus in prosperis rebus afferuut tantummodo delectationem, in aduersis autem etiam salutem γρωμένων, excogitas intentus es. Vsus. utilitas. Istorũ. qui malũt sequi bellũ. Dies tu. quos agis in Tusculano. Instar uitæ. i. posse proprie uitam dici. Concesserim. pro concedam, ut omnes alii sint diuites, dummodo possim ita uiuere, sicut in studiis literarum. Interpellãte. impediente, prohibente. Imitamur. sequimur. Non dederit. nou concesserit. Ad eam uitam. coutemplatiuam, & quietam, quæ uertitur in studiis literarum. Multi docti. Plato & alii Academici. Fortasse nou recte. ut ipse in. i. officio. disputat his uerbis. Itaque uidendum est, te non satis si id quod apud Platonem est in philosophos dictũ, quod inuestigatione uersentur, quódq; ea quæ plerique; uehementer expectant, de quibus inter se digladiare homines soleant contemnãt, & pro nihilo putent propterea iustos esse, nam cum alterũ iustitiæ genus assequuntur in inserẽda oe cui noceat iniuria, in alterum incidunt, dicẽdi enim studio impediti, quos tueri debent, deserũt. Itaq; ne ad remp. quidẽ accessuros putat nisi coactos, æquius autem erat id uoluntate fieri &c. Vacationem. cessationẽ, intermissiouem. Eadem. puto melius legendum esse tandem, ot sit sensus, cur nõ abutamur repub. cõcedente his studiis, quæ studia tandem habent uacationẽ publici muneris sententia magnorum hominum. osteodit enim Cic. in. i. offici. ut diximus, fuisse sententiam Platonis, ot liceret deserere rempu. & tradere se studiis literarum, & philosophiæ. Muneris publici. i. administratioois reip. Abutamur. i. otamur præter coosuetudinem nostram. Rogarat. s. ot scriberem. Tua. i. ad te pertinere. Vale. Vacatio

ASCEN. ERGO hæc. scilicet initia fuerunt consilii, id est deliberationis liberæ, reliqua, scilicet quæ secuta sunt, sup. fuerunt necessaria. Autem. id est sed ubi duo pugnant necesse est, aut hos, aut illos uiocere, aut applicemus no-

cemus notis, aut hos, scilicet Pompeianus, aut illos, scilicet Cæsarianus. Sciu te semper fuisse mecum io luctu, cum uideremus, quàm, id est quaotũ, ingens, sup. furet illud malum exercitus alterius ex interitu ducũ. Vero.i.sed, nos uidimus. tum.i.præcipoe, sup. uidimus extremum.i. maximum omnium malorum esse uictoriam belli ciuilis, quam.s.uictoriam, ego quidem timebam etiam illurum.i.si cõtigisset illis ad quos ueoeramus.s.Pompeiaois. Ipsi enim mioabantur crudelitee ociusis.i. ooo gerentibus secum bella aduersus Cæsarem. & tua uoluntas, & oratio mea.s.cohortãtis ad pacem, erat iouisa iis.s.cupientibus bellum. Nuoc uero si nustri.i.Pompeiani, essent potiti.s.oictoria, aut imperio: ipsi fuissent ualde intemperantes.s.ultiooe facienda. Ipsi enim eraot perirati nobis: quasi decreuissemus quicquam de salute nostra, quod oõ idem censuissemus.i.adiudicassemus illis.s.bella gerentibus, ut quasi fuerit utilius reipub. eos confugere etiam ad auxilium bestiarum.s. elephantorum regis iubæ, qui rex erat io Africa, aut etiam serpentũ Africæ, per quos Cato traosiuit bellum in Cæsarianos gesturus, quam oel mori, uel oiuere cum spe, si non uptima attamen aliqua. At.i.sed, nos uiuimus.s.nunc ut illi dicunt, in repub. perturbata, quis negat, sup. illud.q.d.oemu. Sed ii uiderint hæc.s.mala reipu. qui oulla.i.ouo olla, nun parauerunt, sup. sibi, ulla subsidia.i.subterfugia, aut substeoracula, ad umnes casus oitæ, hoc est qui in sulo foro uitam tutari poterant. Oratio superiue fluxit.i.deducta est lungius quàm uolui, ut uenirem huc.i.ad bue dicendum. Cum enim ita sit, quòd dixi.i.æstimaui semper te hominem magnum, tum sup. uerum est, quòd te duco magnum hominẽ his tempestatibus, ꝗ es prope.i.quasi solos in purtu, & percipis eus fructus doctrinæ, qui maximi sunt ut cõsideres ea, & tractes ea. Quorum, & usus, & delectatio est anteponenda omnibus, & actis, quòd uoluptatibus isturum.s.contemneodorũ, cum se beatus putant. Equidem.i.ego quidem, puto hos dies tuos Tusculaneoses.i.quos io Tusculaoo cum literis ducis, esse instar.i.ad itatum & æquiualentiam uitæ, & egu cuocesserim libenter umnibus.q.d.etiam inimicis, omoes opes.i.facultates meas, ut liceat mihi uiuere isto modu.i.io ocio literariu, oulla ui.i.uioleotia, ioterpellante.i. impediente, quod.i.quam rem, nos quoque imitamur, ut possumus, & conquiescimus libenter in studiis oostris. Quis enim oon dederit.i.permiserit & cuocesserit oobis, hoc, ut cum patria siue oon posit, siue oolit uti opera nostra.s.io reipub. administratiooe, nos reuertamur ad eam uitam.s.philosuphicam, quam multi homines docti, ut Plato, & alii furtasse non recte.i.noo deceoter, ut disputat in libris offi. Sed tamen multi putauerunt præpooendam etiam reipub.i.administratiuni eius.q.d.nullus iustus iudex noo dederit, sed omnes dederiot. Igitue quæ studia habent uacationem. i.cessatiouem, & intermisiiunem, seotentia.i.secundum senteotiã magnurum humioum.s.Platonis, & aliorum, cur ooo abutamue eadem.s.uacatiuoe muneris publici, repu. coocedente iis.s.studiis.s.uacatiuoem, hoc est cum philusuphi plurimi dicant ab repu. cessandũ, interdum prupter ueri inquisitiouem, quare oon possimus cessare ab eadem, eadem coocedente, cum nolit, aut oõ posit uti opera nostra? Sed egu facio plus quàm Caninius mandauit. Is eoim eogarat, sup. ut scriberem ad te, si ego scirem, quid.i.aliquid.quod tu nescires. Ego autem narro tibi ea quæ tu scis melius, quam ipse.i.egumet, qui oarro.s. ea. Faciam ergu illud, quo rogatus sum, ot nequid, id est nun aliquid, noo ignures aliquid eorum, quæ sint huius temporis, id est tempestatis, quæ audiero tua, scilicet interesse. Vale.

Ex. 6. Epistola. Caninius noster me.

Scripserunt ad eum sui, ne id faceret, in expectatione esse eius adueotum, multos ei molestos fore, ipsumque multis: optime uideri commodius eum exire posse. Hoc ego idcirco oosse te uolui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, uel potius utar ubique, quid eoim ille facturus sit, iocertum est, & simul ostentaui tibi, me istis esse familiarem, & consiliis eorum interesse. Quam quidem ego etiam illorũ timebam, ad quos oeneramus. Crudeliter enim ociosis ii minabantur, eratque iis & tua iouisa uoluotas, & mea oratio. Aut quasi utilius reipub. fuerit, eus etiam ad bestiarum auxilium coofugere, quàm uelle mori. Vt posimus & in nostris studiis & in oostris cunsiliis libentisime cõquiescimus. Sed plus facio, quàm animus mandauit. Iure eoim is, si quid egu scirem, rugarat, quod tu nescires. Fac[...]m illud ergo quod eogatus sum, ut eorũ, quæ temporis huius sint, quæ tua interesse audiuero, scias, ne quid ignores, tu. Vale.

HVBER. COENABAM. Scripserat Cic. ad Varro. ooodum esse tempus ueniendi ad eum, accusaueratque eum, quod tantu tempore accelararet. Itaq; nuoc scribit id fecisse, ut uideret, si interea aliquid salutis accidisset, ut puta per murtẽ, Cæ. de cuius aduentu scribit se ignorare per quæ luca sit futurus. Vtrique. mihi & Seio. Maturum. tempestiuom.s.uenire. Calumniatus sum. te accusaui. Indicabo ma. meã. dicam qua causa & astutia id fecerim. Prope. oõ longe ab urbe. Si quid bu. salu. scilicet eueoisset nobis.q.d.si interea dii uoluissent nobis prouidere per murtem Cæs. σύν τε δύ' ἐρχομένω.i. duobus simul euntibus, & est thmesis. συνερχομένω simul euntibus δύο duubus, est autem apud Home. seolus perfectus, quẽ Cice. abscissum protulit, quia luquebatue apud eum, qui optime tenebat Home. ut si apud aliquem Virgi. familiarem dicam. Si qua fata sinant, intelliget, quid præcedet, & sequatur ex. x. Iliadus Home. sunt autẽ uerba Vlisis renuentis ire exploratum res Troianorũ, oisi habeat socium, & comitem, est autẽ dualis oumerus & ooiatiuus ꝑ gtõ, q apud eos pooit eu luco qnonos pooim⁹ ablatiuũ absulute, uel in cõsequẽtia, uuluit ergo dicere Ci. simus simul, quia tutiores erimus duo ꝙ oous. Cũfecta sunt uia. datus finis belli. Aequis amicis.s.Cæsarianis, & subaudi utamue, & tñ irooice dicit.

N.T.C. Varroni S. D.

COEnabam apud Seiũ, cum viriq; nostrũ redditæ sunt à te literæ. Mihi vero iam maturũ videtur. Nam quod antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam. Volebam prope alicubi esset, si quid bonæ salutis σύν τε δύ' ἐρχομένω. nunc quum confecta sunt omnia, dubitandũ nõ est *quin æquis viris. Nam vt audiui de Lu. Cæsare filio, mecum ipse, Quid hic mihi faciet patri? Itaque nõ desino apud istos qui nunc dominantur, cœnitare. Quid faciam? tempori seruiendum est. Sed ridicula missa, præsertim cum sit nihil quod rideamus, Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

Itaque nullum est ἀποπροηγμένον quod non verear. Sed quod quæris, quando, qua, quo, nihil adhuc scimus. Istuc ipsum de Baiis, nonnulli dubitant an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum non inspexit: nec ullum habet deterius, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam, vel iam sciemus. adventat enim. Dolabella. eum puto magistrum fore πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. Sed tamen si sciam quid tu constitueris, meum consilium potissimum accommodabo ad tuum. quare expecto tuas literas. Vale.

De filio. L. Cæ. quomodo eum tractauerit Cæs. Mecum ipse. dixi uel cogitaui. Quid mi. fa. pa. uerba sunt Simonis apud Terentium in andria, de filio familiariter flentis nomen Chrysidis, quæ nunc Cice. accõmodat proposito suo quasi dicat si tractauit ita L. Cæsaris filium. quid faceret mihi, quasi dicat multo peius, est enim sensus hic contrarius Terentiano sẽsui. Cœnitare. frequenter cœnare, ut eos retineã mihi amicos. istos. Cæsarianos. Quid faciam. q. d, necesse est ita facere quod declarat dicens. Seruiendum. obsequendum. Missa. fa. i. dimittamus.

Africa terribili. uersus est Ennii. quem Cice. ponit ad probandum, quod nihil sit ridendum, quia tumultus bellicus omnia perturbauerit. Nullum ἀποπροηγμένον, ita inueni scriptum multis codicibus, & declaratum eiectum, nam ἡγοῦμαι præcedo significat præcedo προηγοῦμαι. inde ἀποπροηγμένον. i. nõ propositum. ergo reiectũ, reiecta enĩ à philosophis dicũtur bona externa. Quod non uerear. quod non timeam. Quã do scilicet sit uenturus Cæsa. Qua. per quam regionem. Quo. ad quem locum. Illud prædium suum, hoc dicit Cice. quia Cæ. possidebat totam Sardiniam, ideo appellauit eam prædium Cæs. Deterius. quia supra dixit Sardos esse pessimos. Non contemnit. i. diligit. Per Siciliam uenturum. Vel etiam. Iam. i. mox, statim. Dolabella. qui erat ex intimis Cæsaris. Magistrum fore. qui instruat Cæsarem qua sit uenturus. πολλοί. multi, μαθηταὶ discipuli, κρείσσονες meliores præstantiores, διδασκάλων magistris. Quid constitueris. quid decreueris facere. Accommodabo, aptabo. Ad tuum consilium. i. faciam quod tu consulueris. Vale.

Reiecta

Iam

ASCEN.

COenabam & c. Dicit se non probasse properationẽ Varronis in urbem propter speratam necem Cæsaris, quem dicit uenturum, sed nescire quando. Ordo est. Ego cœnabam apud Seium, cum literæ redditæ sunt à te. s. missæ, utrique nostrum, hoc est, & Seio, & mihi. Vero pro sed, aut certe, sup. te uenire in urbem, uidetur mihi iam maturum. i. tempestiuum, nam ꝙ calumniatus sum. i. iniuste arguerim te antea, indicabo maliciam meam. Ego uolebam esse alicubi prope, scilicet te, si quid bonæ salutis, supple contingere possit syntedyercomeno. i. duobus simul euntibus, aut dum duo simul eunt, ne apud Homerum inquit Vlysses, nunc quoniam omnia sunt confecta. i. sopita bella, non est dubitãdum quin scilicet aliquid bonæ salutis sit uiris æquis. i. iustis, & integris quasi dicat tibi & mihi, aut nõ est dubitandum quin oĩa fiut. Cõfecta uiris bonis, & integris. i. per bonos &c. Nã ut. i. postquam. ego audiui de filio Lucii Cæsaris, scilicet quomodo benigne tractauerit aliquem ex hostibus, ipse. i. egomet, sup. aiebam mecum, quod Simo Terentianus in andria ait de Pamphilo suo qui nimis familiariter complexus fuerat Glycerium, quam Simo non putauit illi notam, nisi propter familiaritatem eorum, qui Chrysidem amabant. Quid hic scilicet tam pius in hostes faciet mihi patri. i. patris loco, post reconciliationem habendo? Itaque non desino cœnitare apud istos, qui dominantur nunc. Fingit autem per imaginationem id Varronem reprehendere, unde addit. Quid faciam? Seruiendum. i. inseruiendum est tempori. Sed faciamus missa. i. omittamus ridicula, præsertim cum nihil sit quod rideamus. i. recte ridere possimus, ergo superiora per risum dixit, nam ut cecinit Ennius prius de bello, quod Scipio in Africa gessit. Africa terra horrida, tremit terribili tumultu. Itaque. i. & ita, nullum est, apoproegmenon. i. non propositum sed reiectum, quod non uerear. Sed ꝙ quæris quando, qua, quo scilicet Cæsar ueniet, nihil scimus adhuc. Istud ipsum scilicet quod dicis te audiuisse de Baiis, nonnulli dubitãt an ueniat per Sardiniam. Ipse enim non inspexit adhuc illud prædium suum, scilicet quod in Sardinia per uictoriã acquisiuit, nec habet ullum deterius, quia terra ueneni ferax est, sed tamen non contemnit. Ego arbitror omnino scilicet magis uenturum per Siciliam, uel. i. etiam, iam sciemus. Enim. i. quia, Dolabella scilicet gener meus, aduentat id est, appropinquat. Ego puto eum fore magistrum scilicet itineris, polli id est, multi, mathetæ. i. discipuli, creissones id est, meliores, didascalon. i. magistris, supple suue. Apud Græcos comparatiua genitiuos regunt, apud nos ablatiuum comparatiue posita, itaque genitiuum in ablatiuum conuerti. Sed tamen si sciam, quid tu constitueris, ego accommodabo consilium meum potissimum ad tuum, quare expecto literas tuas. Vale.

*P.V.C.

❧ QVIN æquis uiris. Communem lectionem cum liber editus est, secuti sumus, nam in omnibus impressis (exceptis Manutianis in quorum priore, ac posteriore editione mendosius adhuc E Q V I S V E L I S scriptum est) A E Q V I S V I R I S perperam legebatur: animaduertimus tamen non multo post in Mediceo codice E Q V I S V I R I S, scriptum esse, longe diuerso prioris uocis significatu: & de tota re accuratius disseruimus in fine nostri libelli, ubi errata impressorum correximus, Quare in ea sententia perduramus, & hic omnino E Q V I S V I R I S legendum esse putamus, quemadmodum ad Q. Fratrem etiam & in oratione V I I I. contra Antonium. Locus etiam ille in extremo I I I. libri de officiis, qui mendose in cunctis impressis legitur, in manu scriptis nonnullis integer est, Cum his uiris equisque ut dicitur, &c. Quare hoc exemplia quæ hanc lectionem confirmant, addere nunc libuit, quum olim relictum esset. Quòd si ullus mihi scrupulus restabat, statim euulsus est, quòd uidi Iacobum Sadoletum sanctissimum atque integerrimum uirum (quem honoris, & amplitudinis causa nomino) ita scripsisse, cum hoc prouerbium in suis illis elegantissimis libris usurparet, quibus desiderium nobis lenire uoluit, quo conficiebamur libri Ciceronis Hortensii appellati, & quod cupit mirifice consecutus est. Quis enim nunc librũ Cicero. magnopere non desiderat? Cur autem autoritatem, & iudicium illius uiri in purgandis Ciceronis scriptis non sequar? qui non tantum menda tollere consueuit, sed totos etiam libros uetustate amissos uobis restituit.

ET si

M.T.C. Varroni S.D.

Et si munus flagitare, quã quis quis ostenderit, ne populus quidẽ solet, nisi cõcitatus: tamen ego expectatione promissi tui moueor, vt admoneam te non vt flagitem. Misi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos. Nosti enim profecto os adolescẽtioris eius Academiæ. Ex ea igitur media excitatos misi, qui me tuo ne te forte flagitẽt: ego autem mandaui vt rogarent. Expectabam omnino iandiu, meque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quàm aliquid accepissem, vt possem te remunerari quàm simillimo munere. Sed cum tardiꝰ faceres, id est, vt ego, interpretor diligentius tenere non potui, quin coniunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem literarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset vna Pomponius: tibi dedi parteis Antiochenas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumpsi Philonis. Puto fore, vt cum legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nũquam locuti sumus. sed nosti morem dialogorum. Posthac autem mi Varro

HVBER. Et si munus. Quia. M. Varro promiserat se scripturum aliquid, quod ad Cice. mitteret, idqoe distulerat. Ideo Cice. nunc exigit promissum, quod ideo magis dicit esse debitum, quia ad eum miserat libros quat. Academicorum, quos dicit esse tanquam admonitores obligationis Varronis, ostendit igitur illud opus Academicorum factum esse per dialogum, quia introductæ sunt personæ loquentes, pollicetúrque se scriptũrum alias plura, & præsertim quia cum alio tempore possit fortasse habere honestas aliquas curas uel actiones, nunc dicit se sine literis nullo modo uiuere posse. Et si. ponit similitudinem, cuius contrariũ dicit se esse facturum, est autem sensus, licet populꝰ non audeat postulare munus aliquod ludorum etiã ab aliquo propositum & promissum, nisi aliquis incitauerit ipsum populum ut flagitet, tamen spe muneris ipsius Varronis se ita moueri scribit, ut audeat enim non flagitare, sed admonere ut præstet promissum. Munus intelligimus non pecuniarum, sed ludorum, qui populo exhibebantur, ut diximus lib. secũ. ea epistola quæ incipit. Nempe non defuit studiom declarandorum munerum. Flagitare, exigere, instãter petere. Nisi con. nisi compulsus persuasione tribunorum, aut alicuius uiri grauis. Quis. aliquis. Ostenderet. declararet, proponeret se esse exhibiturũ.

Flagitare

Expectatione. spe. Mooeor. adducor. Admoneam, faciam te memorem. Quatuor admonitores intelligit. q oat. libros Academicorum, quos ad Varronem scripsit. Non nimis uere. aliquantum audaces in petẽdo. Nosti enim hos. s. libros uel admonitures, in alio codice scriptum erat os sine aspiratione, quod mihi non displicet, ut sit sensus, nosti os. i. audaciam loquendi. Adolescentioris. i. iunioris, quia uetustior, cuius fuit aothor Plato, erat uerecundior, mediam ferunt fuisse Archesilai, ultimam Carneadis. Ex ea. adolesceotiore. Excitatos. commotos. Media. s. Academia. i. misi eos libros ex adolescẽtiore Academia, sed excitatos ex media. i. capientes audaciam ex media Academia, quæ est etiam liberior ueteri. Qoi. s. monitores. Ne flagitent. astute Cice. ostendit obligationem Varro. eum dicit uereri ne libri sui eum flagitent, quia acceptis iis libris intelligat obligationem suam. Sustinebam mẽ. reprimebam, ne scriberem aliqd ad te. Remunerari actiua sigoificatione dixit. i. redonare, ut ita dicam. Tardius faceres. i. cum differres in lõgum, sed ne oideatur eum accusare negligentiæ qua differt promissa, statim correxit dicens. Id est diligentius, nam plerunque differimus aliquid eo ꝙ diligentius uolumus id facere. Teneri. prohiberi. Feci. finxi. Pomponius Atticus. Partes Antiochenas. i. ut defenderes, quod Antiochus sentiebat. Quas. partes Probari à te. quia intelligebam tibi placere eius sententias. Philonis. is enim doctus uir fuit. Nos locu. esse. s. in ipsis libris. Quod nunquam sumus locuti. cum essemus in Tusculano, quia molta finxit nos locutos, & addidit, quæ tamen non locuti sumus. Dialogorum. i. quibus multa adduntur, Præter ea, quæ ante dicta sunt.

Remunerari

quàm plurima, si videbitur, & de nobis inter nos: sero fortasse. sed superiorum temporum fortuna reipub. causam sustineat. Hæc ipsi præstare debemus: atque vtinam quietis temporibus, atque aliquo si non bono, at saltem certo statu ciuitatis hæc inter nos studia exercere possemus. Quam quam tum quidem vel aliæ quæpiam rationes honestas nobis & curas, & actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur viuere velimus? Mihi vero cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix

HVBER. QVAM plurima scilicet dicemus, uel colloquemur. Fortasse se. nimis in longum. Sustineat, defendat, tueatur. Præstare, efficere. Certo. stabili, non ita dubio, ut nunc est. Tum. si status reipub. esset, uel bonus, uel certus. Quæpiam. aliquæ. Rationes. uiæ, modi. Curas. cogitationes. Actiones. negocia, operationes. Nunc. his miseris temporibus. Quid dem, quasi dicat nihil. Vix scilicet est cur uelim uiuere. Cum his. studiis. Detractis. remotis. i. si non essent hæc studia. Nec uix qui. s. uiuerem sed prorsus nullo modo. Migrationem. discessum tuum ex Tusculano. Emptionem. emerat enim uillam, ad quã se conferebat. Volo. opto. Tuum consilium. i. iudicium. Vale.

ASCEN. ET si &c. Qoia. M. Varro promiserat se scripturũ aliquid, quod ad Ciceronem mitteret, idque distulerat. Cice. nunc exigit promissum, quod ideo magis dicat esse debitum, ꝙ ad eum miserat libros quatuor

quidem, Sed hæc coram. & sæpius. Migrationem & emptionem feliciter euenire volo, tuum in ea re consilium probo. Cura vt valeas.

Ex.viii.Epistola.Et si munus.

Et si minus flagitarem, quanuis quis ostenderet.s. Academicorum, quos dicit esse tanquam admonitores obligationis Varronianæ. Ostendit autem opus Academicorum factum esse per dialogum, quia introductæ sunt personæ loquentes, pollicetur que se scripturum plura alias. Ordo est. Etsi.i.quãquam, ne populus quidem, tamen inuerecundior esse nidetur quàm uiri graues, solet flagitare.i.instanter, & urgenter exigere, munus.s.publicum, ut ludorum scenicorum, & gladiatorum, aut circensium, quanuis quis ostenderit.s.ludos, paratos, aut munus paratum, nisi, sup.sit concitatus.s.ad flagitandum, aut à tribunis, aut ab rei spectabilitate, tamen ego moueor expectatione promissi tui.s.de libris ad me scribendis, ut admoneam te, nõ ut flagitem. Misi aũt ad te quatuor admonitores, uidelicet quatuor libros Academicarũ disputationum. Non nimis uerecundos.q.d.satis audaces exactores ꝑmissi, quia qus munus accipit se ad referendum obligat. Tu.n.ꝑfecto nosti os.i.impudentiã Academiæ adulescentioris.i.recentioris. Igitur ego misi.s.quatuor admonitores excitatos ex ea media.s.recentiore academia, qui metuo ne forte flagitent te, ego autem mandaui, ut rogarent te, quod modestius est. Expectabam oĩno iamdiu.s.ut per te ꝑmissum exhiberes, & sustinebam me.i.repressi auiditatẽ meã, ne ipse scriberẽ, quid .i.aliquid prius ad te, quã accepissem aliquid.s.à te ut possem remunerari.i.redonare te, munere, quam simili mo.i.perquã simili, quia etiam literario, & philosophico, sed cum tu faceres tardius.s.promissum.i.ut ego interpretor, cum faceres diligentius, non potui teneri.i.contineri, quin declarem cõiunctionem studiorũ, & amoris nr̃i, sup.eo gñe literarũ, quo possem. Feci igitur sermonẽ habitũ inter nos, in Cumano.i.uilla nr̃a Cumani agri, cũ Põponius.s.Atticus esset una.s.nobiscũ, ego dedi.i.assignaui, tibi.s.in disputãdo, partes Antiochenas.i.munus defendendi ea, quæ ab Antiocho dicta afferentur, quas.s.partes, ego uidebar intellexisse probari à te, quia uisus est, tibi bñ locutus, ego sumpsi mihi, sup.ꝑtes Philonis.s.defendẽdas. Puto fore.i.futurum esse, ut mirere cum legeris nos locutos esse.i.introductos esse tanq̃ loquentes, id quod nunq̃ locuti sumus. Sed tu nosti morem dialogorũ.i.uariorũ sermonum, & disputationũ fictarum. Autẽ.i.sed ò mi Varro, sup.ego scribã ad te, aut nos colloquimur, quod uerbũ quidã adiecerunt, alii maluerũt intelligere, eo ꝙ uerba ad loquelã spectãtia sępe subaudiãtur, post hęc quãplurima.s.alia, si uidebitur.s.cõgruũ, aut opportunũ, & colloquemur, sup.aut cõmentabimur inter nos de nobis.i.de rebus nr̃is, & calamitatibus tẽporũ nr̃orũ, fortasse sero.i.nobis tarde, sed fortuna superiorũ temporũ.s.tristissimorũ sustineat cãm reipu.i.faciat, ut reip.satisfiat de iactura accepta.ipsi.i.nos, debemus præstare, hęc.s.nostra, hoc est, ut scribendo sustineamus commoda nr̃a. Atque utinam uos possemus exercere inter nos hæc studia.i.literaria, temporibus quietis, atq; aliquo statu ciuitatis.s.Romæ, si non bono, At.i.sed, saltem certo, ut possit quis licet misere secutus tamen uiuere. Quã quã.tametsi uel.i.etiam, aliæ quępiam rationes, darent nobis, tum.i.tunc, certus esset reipub. status, honestas curas, & actiones. Autem.i.sed, quid est nunc cur uelimus uiuere, sine his.s.curis, & actionibus literariis.q.d.nihil. Vero.i.pro certo, uix est mihi cur uelim uiuere, cum his ipsis.s.literis. Autẽ.i.sed, his detractis, nec quidem uix, sed nullo modo, quod enim uix fit, fit quidem licet cum difficultate, quod quasi sit non sit. Sed, sup.dicã hæc corã s.te, & sæpius. Ego uolo.i.opto, migrationem.i.mutationem habitationis, & emptionem.s. nouæ domus, euenire fœliciter tibi, & probo consilium tuum in ea re. Cura ut ualeas.

Dolabella Ciceroni S.D.

SI vales, gaudeo, & ipse valeo, & Tullia nostra recte valet. Terẽtia minus belle habuit, sed certũ scio iam cõualuisse eam. Præterea rectissime sũt apud te omnia. Et si nullo tempore in suspitionem tibi debui venire, partium causa potius quàm tua tibi suadere, vt te aut cum Cæsare, nobiscunque cõiungeres, aut certe in ocium referres: præcipue nunc, iam inclinata victoria, ne possum quidem in vllam aliam incidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tibi suadere videar, quod pie tacere nõ possum. Tu autem mi Cicero, sic hæc accipies, vt, siue probabũtur tibi, siue non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditissimo tibi & cogitata, & scripta esse iudices. Animaduer-

Si uales. Postquam Pomp. aliquot cladibus bellicis perculsus est, expulsusq; est Italia, amisisq; Hispaniis, superatis ducibus suis, Dolabella gener Cice. hac epistola conatus est per suadere Cice. qui erat in castris Põ. ut discedat ab ipso Pomp. in quo iã nullam uideret esse spem, transferretque se uel Athenas, uel in aliquem alium locum uacuum bello, pollicetur autem se impetraturum omnia à Cæs. quæ ad Ciceronis dignitatem pertineant, & de iis rebus petit sibi rescribi per eundem tabellarium. Minus belle.nõ satis bene. Iam conualuisse.iam bene habere, & facta bene ualente, & sana. Apud te.domi tuæ, in rebus tuis. Et si.hoc dicit, quanuis Cic. nunquam debuerit suspicari Dolabellam suadere ei, ut esset potius cum Cæ. quàm cum Pomp. magis, quia ipse Dola. esset Cæsarianus, q̃ ꝙ sua utilitatis cupidus esset: hic tamen dicit se multo magis eandem habere opinionem, cum uideat uictoriam inclinatam erga Cæ.

Causa partium.i.causa Cæs. quia sequar partes ipsius Cæs. Quam tua.s.causa. Nobiscum.mecum. Certe.saltem, si nolles te coniungere Cæsari. In ocium.in pacem, non sequeris castra. Inclinata.pendere. Pie.ex pietate: quia sumus affinitate coniuncti, & eam pietatem tibi debeo, tanquam patri. Siue pro.i.siue placebunt. Ab optimo animo ab optima intentione. Animaduertis.iam enumerat causas, quibus suadeat discedendum à Pompe. Gloria.rerum gestarum. Quæ est iam imminuta, ut nullus iam mul

tum

tum eum admiretur. Clientelis.amicitiis,obſequiis. Oſtentare.iactare. Cuiq; ioſimo cuiq; etiam minimo uiro. Honeſte.quia ſine maxima infamia fugere noo poteſt. Veterano.optimo,laboribus militiæ exercitato.

ASCEN. SI uales & c. Vbi res Cæſaris creſcere, & Pompeii decreſcere cœperunt. Dolabella Ciceronis qui in caſtris Pompeianis erat gener,cohortatur hac epiſtola eum,ut diſcedat illinc ubi nullam ſpem ſalutis uideat,transferatque ſe Athenas, uel in aliquem alium locum bello uacuum, polliceturq; ſe impetraturum omnia à Cæſare, quæ ad Ciceronis dignitatem pertineant, petitq;,ut Cicero reſpondeat. Videtur autem hæc epiſtola ſcripta ante pugnam Pharſalicam, ſed Pompeio iam obſeſſo. Ordo eſt. O Cicero gaudeo ſi uales.ſ.bene,equidem.i.ego quidem,ualeo,& Tullia noſtra,quia filia tua,& coniunx mea,& Cicero ſ.filius tuus ualet. Terentia.ſ.uxor tua,& ſocrus mea,habuit,ſup.ſe minus belle.i.bene,quia ualetudinaria fuit aut finxit.turpiter enim uixit,ſed ſcio certum,ſup.eſſe,eam conualuiſſe iam. Præterea.i.præter ualetudinem Terentiæ, omnia ſunt rectiſſime apud te.i.in domo tua. Etſi.i.quamquam, ego nullo tempore debui uenire tibi in ſuſpitionem.i.ut ſuſpiceris me, ſuadere tibi potius cauſa partium.i.ut parti Cæſarianæ proſim,q̄ cã tua.i.ut tibi conſulam,ut coniungeres te,aut cum Cæſare nobiſcum, aut certe referre.ſ.te in ocium ſ.literarum,& uacationem à bello. Ego ne quidem.i.non ſaltem poſſum, præcipue tunc iam uictoria inclinata.ſ.ad Cæſarem, incidere in ullam aliam opinionem,niſi in eam in quam ego uidear.ſ.ſuadere tibi, ſup. id quod non poſſum tacere pie.i.ſalua pietate in te ſocerum meum. Tu aũt ô mi Cice.accipies hęc ſic.in eam partem,ut ſiue probabuntur.i.placebũt tibi,ſiue non ꝓbabuntur,iudices certe.i.nihilominus eſſe,& cogitata,& ſcripta ab animo optimo,& deditiſſimo tibi. Tu animaduertis.bene conſideras, Cnæum Pom.nõ eſſe tutum,nec gloria nominis ſui,quæ tanta eſt,ut magnus ab oibus nominetur,nec gloria rerũ geſtarũ,quæ etiam incomparabilis erat nec etiam clientelis.i.obſeruantiis,& cultibus tanq̃ patrono debitis, regũ & nationum, quas ſolebat oſtentare.i.iactanter oñdere,crebro.i.frequenter,dum Ro.floreret, & animaduertis hoc etiam, quod contingit infimo cuiq;,nõ poſſe cõtingere illi,uidelicet,ut poſſit honeſte effugere,illi inq̃ pulſo,.i.expulſo Italia,ſ. patria ſua,ad quam non auderet ſe recipere, Hiſpaniis,quas prius teuuerat, amiſſis,quia Cæſar Pompeianos ante bellum Pharſalicum illinc expulerat,& Hiſpaniam totam in deditionem receperat,& illi capto,quia ueterani exercitu circumuallato,id eſt obſeſſo nunc denique,id eſt tandem,ut Hubertinus ſentit,circa Brunduſium, quod.ſ.capi cum exercitu ueterano.i.eum obſideri,& circumuallari, neſcio an acciderit unquam ulli Imperatori,quia ueterani milites ea erant animi præſtantia,ut mori maluerint,q̃ obſideri.

tis Cn. Pompeium necnominis ſui,nec rerum geſtarum gloria, nec etiam regum ac nationum cliẽtelis, quas oſtentare crebro ſolebat, eſſe tutum: & hoc etiam, quod infimo cuique contigit, illi non poſſe contingere, vt honeſte effugere poſſit, Pulſo Italia, amiſſis Hiſpaniis, capto exercitu veterano,

HVBER. CIRcumuallato.obſeſſo à Cæſare.Brunduſii. Sic ani.& tuam & illius ſpem. Hoc periculum.præſentis obſidionis. Abdiderit.artificioſe dixit non contulerit, ſed abdiderit quaſi fugiens & timens occultauerit. Conſulas.prouideas, conſilium capias. Aliquando. tandem.Cuiuis.cuilibet, etiam iis qui nõ curant ſalutem tuam. Satiſfactum.occurrit obiectioni,quia ſciebat ſe loqui cum uiro forti, & amico reipub.ſic illud ad Aeneam apud Virg. Sat patriæ Priamoque datum. Officio.quo eras aſtrictus erga Põpe.propter beneficia ab eo in te collata. Familiaritati.erga Pompeium. Partibus.quia oſtẽdiſti te male defendere eam partem, quæ eſſet iuſtior. Vbi eſt reſp.quia eſt cum uictore. Illam ueterem.quæ olim eſſe conſueuerat. Simus in nulla.amittamus & ueterem & nouam. Mi iucundiſsime Cicero. blanditur ei. Quauis.quamlibet,potius q̃ ſis cum Pompeio. Quod ut recipias te Athenas, uel in aliam quemuis locum quietum. Aduolem. celeriter accurram, & ueniam. Imperatore.Cæſare. Qua eſt humanitate.id eſt pro ea humanitate qua eſt. Tibiipſi.i.tibi ſine alterius auxilio. Et meis.pollicetur ſe tamen precaturum Cæſa.pro eo. Tabellarius.qui fert literas. Referat.reportet. Vale.

Tabellari⁹

ASCEN. Quamobrem aduerte animũ.i.cõſidera, pro tua prudentia.i.ſecundum prudentiam tuam, quid aut ille.ſ.Pompeius poſſit ſperare,aut tu enim capies facilime ſic,ſup.id cõſilii, quod erit utiliſſimum tibi. Autem.i.ſed, ego peto à te illud,ut ſi ille.ſ.Pompeius,euitauerit hoc periculum.i.ab obſidione liberatus fuerit,& abdiderit ſe in claſſem.i.per mare aufugerit meticuloſus,tu cõſulas.i. proſpicias tuis reb⁹, & ſis aliquando.i.tandem,potius amicus tibi.i. plus facias pro ſalute tua, q̃ cuiuis.ſ.alteri.i. q̃ facias pro amicitia alterius. Satiſfactũ eſt iam à te, uel officio,

circumuallato nunc denique: qđ neſcio, an ulli unquam noſtro acciderit Imperatori. Quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit,aut tu,animum aduerte pro tua prudentia. Sic enim facilime,quod tibi utiliſsimum erit, conſilii capies. Illud autẽ à te peto, ut ſi iam ille euitauerit hoc periculum,& ſe abdiderit in claſſem, tu tuis rebus conſulas: & aliquando tibi potius, q̃ cuiuis ſis amicus. Satiſfactum eſt iam à te uel officio, uel familiaritati: ſatiſfactũ etiam partibus, & reipub.quam tu probabas. Reliquum eſt, ubi nunc eſt reſpu.ibi ſimus potius,quam dum illam ueterem ſequamur,ſimus in nulla. Quare uelim mi iucundiſsime Cicero,ſi forte Pompeius pulſus his quoque locis rurſus alias regiones petere cogatur,ut tu te uel Athenas, uel in quamuis quietam recipias ciuitatẽ. Quod ſi eris facturus, uelim mihi ſcribas:ut ego,ſi ullo modo potero,ad te aduolem. Quæcunque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua eſt humanitate Cæſar, facilimum erit abeo tibi

biipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum authoritatis ha bituras puto. Erit tuæ quoque fidei & humanitatis curare, vt is tabellarius, quem ad te misi, reuerti posſit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

ſi fuiſti obnoxius Pompeio. Vel familiaritati, ſi nihil debes prætee conſuetudinis uicem, ſatiſfactum etiam eſt.ſ.à te partibus, & reipub. quam tu probabas.i. pro qua Pompeius ſe dicit militare, reliquum eſt.i.id reſtat, ut nos ſimus ibi.i.in illis partibus, ubi .i.in cuius poteſtate reſp. eſt nunc, hoc eſt ſimus cum Cæſare potius, quam dum ſequamur illam ueterem ſcilicet rempu.i.collegium illorum qui iamdin rēp. tenuerunt: ſimus in nulla.ſ.repub. quia uetus periit, & nouæ expertes ſimus. Quare uelim ô mi Cicero iucundiſſime, ſi forte Pompeius pulſus his quoque.i.etiam, locis: quia aliis multis, ut Hiſpaniis totis, & Italia iam pulſus fuerat, cogatur rurſus petere alias regiones, ut tu recipias te uel Athenas, uel in quamuis.i.quālibet aliam, ſup. ciuitatem quietam ſcilicet ab hoc bello. Quod ſi eris facturus, uelim ſcribas mihi, ut ego ad uolem ad te ſi potero ullo modo. Facilimum erit impetrare tibiipſi, quæcunque erunt impetranda ab imperatore de tua dignitare, qua humanitate Cæſar eſt, id eſt tam magna eſt Cæſar humanitare ab eo, ſcilicet imperatore Cæſare, quod relatiuum poſtpoſuit, ut habeat quo referatur. Et tamen.i.licet, facilimum fuerit impetrare tibiipſi, id eſt per teipſum, omnia à Cæſare, quia tibi bene uelit, ſi Pompeium deſerueris, tamen ego puto preces meas habituras apud eum non minimum, immo plurimum authoritatis. Erit quoque, id eſt etiam fidei, & humanitatis tuę, id eſt pertinebit ad fidem, & ad humanitatem tuam, ut is tabellarius.i. nunciua qui tabellas, hoc eſt literas, quia olim in tabellis ſcriptitabant perferendas ſuſcepit, quem ego miſi ad te: poſſit reuerti ad me, quia periculum erat ne detineretur captus, eo ꝙ ab aduerſæ partis homine miſſus uenerat. Et referat mihi literas à te. Vale.

Cicero Dolabellæ S.D.

NOn ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te literarū dare: nec mehercule habebam quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari: de quo etiā nihil ſcribente me, te non dubitare certo ſcio. Omnino mihi literæ magis ſunt expectādæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire vis, me inter Niciam noſtrum, & Vidium iudicem eſſe. Profert alter (vt opinor) duobus verſiculis expenſum Niciæ. alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus ſum, vtrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι, Puto nūc dicere: oblitus ne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam, & ingentium culinarum cum ſophia Septimæ? Quid ergo? adeon tu mihi excuſſam ſæueritatem veterem putas, vt ne in foro reliquiæ priſtinæ frontis ap

HVBER. NON ſum. Cum non haberet Cicero aliquid graue, quod ad Dolabellam ſcriberet, & tamen Saluio ad eum proficiſcenti non audet negare literas, ſcribit rem facetam, ſe delectum iudicem inter Niciam & quendam Vidium, de quadam controuerſia pecuniaria, quam alter duobus uerſiculis probare uolebat, alter negabat: ſignificabatque cauſam eſſe pro Vidio, idque ſe iudicaturum, licet à Nicia aliquando cœna fungorum fuerit acceptus, dicit tamen ſe ita damnaturum Niciam ut non ferat magnum damnū hæc autem cum ioco quodam dicit: deinde oſtendit ſe breuius ſcribere, quia incertum habet, an Dolabella læto an ſolicito ſit animo. Poſtremo dicit cum acceperit Pomp. Romæ mortem P. Syllæ. Mirabiliter.uehementiſſime. Nihil ſcribere me, id eſt etiam ſi ego nihil ſcriberem. Romæ.ubi ego ſum. Niſi forte.quaſi dicat quod eſt dignum riſu. Noſtrum, amicum & familiarem. Duobus uerſiculis.id eſt breui ſcripto, quaſi uerſiculis quibuſdam. Expenſum pro.id eſt ſcribit, & ſcripto oſtendit ſe pecuniam dediſſe: id enim (authore Aſconio) ſignificat expenſū ferre. Alter. Nicia. Ariſtarchus. id eſt tanquam Ariſtarchus.

Expēſum fero.

Ariſtarchus.

ASCEN. NOn ſum auſus &c. Cum nihil ſcribere non audeat, rem ridiculam ſcribit, ſed ideo breuiter, quod neſciat quo animo ſit Dolabella. Ordo eſt. Non ſum auſus nihil literarum dare Saluio ſcilicet uenienti à te. Nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te amari mirabiliter à me, de quo ſcio certo te non dubitare etiam me nihil ſcribente. Literæ ſunt omnino, mihi magis expectandæ à te, quàm tibi à me. Nihil enim geritur Romæ, quod putem te curare ſcire .i.ut tu ſcias, niſi forte ſcire uis me eſſe iudicem inter Niciam noſtrum, & Vidium. Opinor alter.ſ. Vidius, profert.in libello poſtulatorio, expenſum Niciæ .i.pecuniam in rem eius expoſitam, & ita ſibi debitam, alter.ſ.Nicias, Ariſtarchus.i.tanquam eſſet Ariſtarchus, ſicut Horatius dicit de eo qui carmina nō placentia ueru aut ſtellis, hoc eſt obeliſco, aut aſteriſcis notaret, fieret Ariſtarchus.i. Ariſtarchi ſimilis, obelixi.i.ueru tranſfigit hos.ſ.uerſiculos, hoc eſt negat debitum, & dicit delendum: obelus dicitur ueru uel haſta, obelizo iugulo, hoc eſt ueru tranſfigo.

Obelizo

HVBER. ὀβελίζει.i.negat, obliterat. Ariſtarchus enim, ut diximus lib.iii.ad Appium, interpretatus eſt Homerū: & quoniam multi uerſus putantur additi Homero, qui ab eo facti non ſunt, quos minime probabat Homeri eſſe, negligebat, ſic Cic. Vt enim Ariſtarchus Homeri uerſum negat, quem non probat. Sic tu, libet enim iocari, ꝙ directum non erit, ne putaris meum. ὀβελὸς autem ueru ſignificat uel haſtam, ὀβελίζω uero iugulo, ſed hoc loco ſignificat oblitero, deleo, reprobo: nam antiqui corrigentes codices, ꝙ improbabant, ſigno oblongo notabant in modum haſtæ, idq; appellabāt obelum.i.ueru à ſimilitudine, ꝙ uero probabant, ſi-

gno

pareant? Sed tamen suauissimum συμβιώτην nostrum præstabo integellum: nec committam, vt si ego eum condemnaro, tu restituas, ne habeat Plancus Bursa apud quem literas discat. Sed quid ago? cum mihi sit incertum, tranquillo ne sis animo, an vt in bello, in aliqua maiuscula cura, negotio ve versere, labor longius. Cū igitur mihi erit exploratum te libenter esse risurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populum solicitū fuisse de P. Syllæ morte ante, quàm certum scierit. Nunc querere desierunt, quomodo perierit. satis putant se scire, quod sciunt. Ego cætera qui animo æquo fero, vnum vereor, ne hasta Cæsaris refrixerit. Vale.

gno paruæ stellæ, quod appellabant asteriscum, ut ostendit Diuus Hieronymus in epistola ad Desiderium, ergo nunc dicit Cic. sicut Aristarchus uersus Homeri, quos nō ꝓbabat, obelo notabat, sic alter Nicia improbans uersiculos Vidii de expenso ὠβέλισε.i. notat obelo, & obliterat. Criticus iudicaturus, nam

Critici Critici proprie dicebantur, qui iudicabant de poematibus. Hora. Ennius & sapiēs, & fortis, & alter Homerus, Vt Critici dicūt leuiter curare uidetur. Quo promissa cadunt, & somnia pythorea. τοῦ ποιητοῦ.i. poeta, sicut Aristarchus iudicabat utrum essent Homeri. An παρεμβεβλημένοι.i. interpositi, & inserti, cum nō sint poetæ. Puto nunc: quia Nicia dederat cœnam Cice. ideo dicit: posset fortasse mihi dicere, oblitus ne es fungorum, quos dedit Nicias, ut uelis contra eum iudicare. Quos apud Niciam. s. edisti. Et ingentium culinarum.i. plenissimarum culinarum: alii co

Coclea dices habent coclearum: est autem coclea testudo, quam limacem appellant. Cum sophia Septimæ.i. filia: sunt autem Sophia & Septima nomina propria. Erat autem Sophia uel uxor uel propinqua Niciæ, apud quem Cice. cœnauerat, & comederat cocleas.

Quid ergo. respondet Cice. credis ne me ita allectum his cibis, & cœnis, ut non seruem grauitatem meam iudicando: corrumpebantur enim iudices carminum cœnis, & aliis muneribus. Persius. Calidum scis ponere sumen, Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Hora. in epistolis. Non ego uentosæ plebis suffragia uenor. impensis cœnarum, & tritæ munere uestis. Quid ergo. s. dicis. Excussam. eiectam, amissam. Seueritatem. grauitatem. Pristinæ frontis. quæ solebat esse grauis, neque mutari huiusmodi illecebris cœnarum. Vt non appareant. ut non ostendam me eundem esse, qui eram. Sed tamen. licet uelim retinere pristinam seueritatem. συμβιώτην. conuiuam. s. Niciam,

Integellus apud quem comedimus fungos. Præstabo. reddam. Integellum.i. indemnem, diminutiuum enim est, ab integro. Nec committam. non sinam. Tu restituas. tu facias eum indemnem. Ne habeat. s. non immittam ne. Plancus Bursa. nomen proprium: alio codice erat Bursæ, & tunc intelligitur filius. Apud quem. iocatur Cic. erat enim ut cōncimus Nicia præceptor Planci imperitus. Sed quid ago. corripit seipsum. ꝙ scri-

Labor batiocosa ad Dolabellam, quem ignorat, quo animo sit. In aliqua cura maiuscula, in aliqua grandiuscula solicitudine, & tristitia. Vt in bello solet fieri. in quo nunquam possumus esse sine cura. Labor. defluo, descendo. s. scribendo, & loquendo. Est enim uerbum labor. Exploratum. certum. Risurum. te esse animo trāquillo, ut ridere possis. Publii Syllæ. hic erat de genere Lucii Syllæ. Scierit certum scilicet eum mortuum.

Desierunt. omiserunt, cessauerunt, est autem synthesis, populus desierunt, quia cum significat non cum uoce concordat uerbum. Quod sciunt. s. esse mortuum. Vnum, tantum, solum. Vereor. timeo. Ne hasta Cæsaris refrixerit.i. quam adhuc seruat Cæsar, non adhuc refrixerit.i. cessauerit: incertum autem utrum intelligat hastam Cęsaris de bello, an de subhastatione bonorum proscriptorum, quam fecit Cæ. Ci. ii. offi. Sic par est agere cum ciuibus, non ut iam bis uidimus hastam in foro ponere, & bona ciuium uoci subiacere præconis. Vale.

ASCEN. Ⅎ EGO iudicaturus sum tanquā Criticus.i. iudex literarum antiquus, utrum. s. uersiculi illi, quibus Vidius sibi Niciam obligatum dixit, sint τοῦ ποιητοῦ. s. poetæ, hoc est Homeri. Nam Aristarchus receperat uersus Homeri recognoscendos: erant enim plurimi Homero ascripti, qui eius nō erant, ea lege, ut addititios transfigat, & deleat, hoc est an sit Niciæ sapere obligantis, an παρεμβεβλημένοι.i. interpositi, & ab alio inserti.i. non scripti à Nicia, sed Vidio, aut altero eius nomine. Puto, sup. te nunc dicere ô Cice. es ne igitur, quia te seuere dicis iudicaturum, oblitus fungorum illorum. s. tam delicatorum: sunt autem fungi boleti, quos. s. cœnasti, aut comedisti apud Niciam, & ingentium coclearum.i. limacū, supple comestarū cum Sophia. s. matre Septimæ, quæ erat uxor Nicię. Sunt qui legant culinarum.i. coquinarum, sed aptius laudātur ingentes cocleæ ꝙ culinæ. Quid ergo ô Dolabella, tu putas ueterem seueritatem.i. obseruationem, & sequelam ueri, & æqui esse excussam mihi adeo.i. intantum, ut ne.i. non saltem in foro. s. iudiciali appareant reliquiæ frōtis.i. seueritatis pristinæ? Sed tamen.i. licet, nolim obscœnas perperam iudicare, ego præstabo.i. exhibebo iudicando, Symbioten.i. conuiuam nostrum. s. Niciam, suauissimum.i. iucundissimum, integellum.i. in modica illa re indemnem. q. d. iudicabo scriptum illud esse adulterinum, nec committam, ut si ego condemnaro eum, tu restituas.i. facias eum indemnem, ne Plancus Bursa aut Bursæ. s. filius, habeat. s. Niciam, apud quem discat literas. q. d. per risum inuidere Planco talem præceptorem, tamen non dubito quin si litem amiserit, ad te confugiturus sit, & ita ad Plancum, ut ab illo iterum audiatur accessurus, unde uidetur Plancus uir multò doctior, aliquando Niciam præceptorem habuisse, aut constituisse habere, quod Cicero nunc ridet. Sed quid ago, alii habent ego, sed opinor legendum ego, ut per parenthesim multa sint incerta: & ordo sit, labor.i. dicēdo progredior longius, cum incertum sit mihi, ne.i. an, sis animo tranquillo, an uerseris, ut in bello in aliqua cura maiuscula.i. aliquantulum magna, ue, pro uel, in negocio. Igitur cum erit exploratum mihi te risurum esse libenter, scribam ad te pluribus. Tamen uolo te scire hoc populum fuisse solicitum uehementer de morte Publii Syllæ, qui erat de genere Lucii Syllæ, antequam scierit certum. nunc, scilicet postquam sciunt mortuum esse, desierunt quærere quomodo perierit, satis putant se scire quod sciunt.i. mortuum esse, unde uidentur soliciti fuisse, quia timerent ꝙ non esset mortuus. Ego qui fero cætera æquo animo, uereor, unum oe.i. ut non hasta Cæsaris, sub qua ipse proscriptorum bona uendebat, non refrixerit, sed adhuc ferueat.i. feruenter exerceat.

ceat. Sane quia idem dicimus cum uerbo uereor, cum negatione, & sine negatione dubius est sensus. Nam si dicit se uereri ꝙ refrixerit, ironia est certum enim est ꝙ malit refrixisse, & ideo exposui sic ut negatio in particula ne referatur ad uerbum refrixerit, ut sic uereor quòd non refrixerit. Mutauit autem supra numerum dicens sciuerit, & statim post desierunt, eo ꝙ duplex est numerus in uocabulo populus, & similibus collectiuis, singularis in uoce, unde dixit scierit, & pluralis in re, unde per synthesin addidit desierunt. Vale.

DE P. Syllæ morte. Trib. locis Syllę huius sectoris à Cicerōe mentio facta est, quamuis semper diuersis prę nominibus ille distinctus sit, quod culpa librariorum factum puto: eundem omnino hominem in iis omnibus locis affirmarim: nam, quin in epistolis ad Cassium idem, de quo nunc sermo est, intelligatur, dubium esse non potest: tempora enim conueniunt, & iisdem pene uerbis tota res narratur: iam iocatus est de morte illius Cicero cum Cassio, quemadmodum nunc cum Dolabella facit. Tertius locus est, ubi auaritia illius accusatur in I. libro de Officiis, sic enim inquit: De hasta autem agebat, quam L. Sylla cum uibrasset, dictatore propinquo suo, idem sexto & trigesimo anno post à sceleratiore hasta non recessit: nihil mirum igitur, si magno odio erat apud omnes, cum calamitatibus aliorum ciuium patrimonium suum constituere soleret, & in eodem nefario quæstu auide post tot annos iterum uersaretur. *P.V.C.

M.T.C. Dolabellæ S.D.

VEL meo ipsius interitu mallem literas meas desyderares, quàm eo casu, quo sum grauissime afflictus: quem ferrem certe moderatius, si te haberem. Nam & oratio tua prudens, & amor erga me singularis, multum leuaret. Sed quoniam breui tempore, vt opinio nostra est, te sumvisurus: ita me affectum offendes, vt multum à te possim iuuari. non quo ita sim fractus, vt aut hominem me esse oblitus sim, ant fortunæ succumbendum putem: sed tamen hilaritas illa nostra & suauitas, quæ te præter cæteros delectabat, erepta mihi omnino est. Firmitatem tamen & constantiam, si modo fuit aliquando in nobis, eandem cognosces quam reliquisti. Quod scribis, prælia te mea causa sustinere, nō tam id laboro, vt si qui mihi obtrectent, à te refutentur: quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me à te amari, quod vt facias, te etiam atque etiam rogo. ignoscasque breuitati mearum literarum, nam & celeriter vna futuros nos arbitror, & nondum satis confirmatus sum ad scribendum. Vale.

VEL meo. Tantum ut alio loco diximus: amauit Tulliam filiam uxorem Dolabel. ut quidam etiam de eo falso turpissime suspicati sint, eius enim mortem, ut ipse supra ad Sulp. scripsit, molestissime tulit, quod idē hac epistola ostendit. Dicit enim ꝙ mallet Dolabel. accipere literas de interitu suo, q̄ de obitu filiæ suæ, cuius casu dicit se grauissime affectum. ostendit autem se desyderare aduentum Dolabel. Postremo, quia Dolabel. scripserat se sustinere multa bella, ut defenderet Cice. aduersus obtrectatores: dicit Cice. se gaudere non tam ꝙ Dola. refutet, si qd falso adscribitur sibi, q̄ ꝙ cognoscit se ab eo amari. Vel. etiam. Meo ipsi. meo proprio. Interitu. morte. Eo casu. i. de morte Tulliæ filiæ meæ, uxoris tuę. Afflictus. perculsus. Moderatius. ęquius, modestius. Si te haberem. i. si adesses. Multum leuaret. s. de dolore. Offendas. inuenies. Ita affectum. ita dispositum, ita dolore commotum Hominem. q. d. subiectū omnibus telis fortunæ, & legibus naturæ. Succumbendum fortunæ. uincendum à fortuna. Hilaritas. iucūditas, quæ mihi aspectu Tulliæ offerebatur. & su. propter elegantissimos mores, & mirabilem facundiam ut ipse supra ad Sulpi. Habebam quo con. ubi conquiescerē, cuius sermone & suauitate omnes curas, doloresque deponerem. Firmitatem. constantiam, fortitudinem, in ferendo hoc casu, sic etiam ad Ser. Sulpi. Turpe enim esse existimo me non ita ferre hunc casum meum, ut tu, sapientia præditus ferē dum putas, sed opprimor interdū, ut uix resisto dolori. Eandem quam re. i. talem qualem reliquisti. HVBER.

Prælia. contentiones cum multis, qui mihi detrahunt. Mea causa. quia amas me. Laboro. curo. Refutentur. conuincantur. Obtrectant. detrahunt, male dicunt. Intelligatur me à te amari. Vna. simul. Confirmatus. propter dolorem, quem accepi de obitu filiæ meæ.

VEL meo &c. Ostendit mortem Tulliæ filiæ suæ sibi maximo esse dolori, usque adeo, ut ad scribendum inutilis sit. gratum præterea sibi esse, ꝙ à Dolabella contra detractores defenditur, non tam ꝙ maleuoli refutantur, q̄ ꝙ per hoc se à Dolabel. amari intelligat. Ordo est. Ac si dicat Ci. scio ô Dolabel. ꝙ tu desyderas literas meas, quia multis diebus ad te non scripsi, uerum. Mallem sup. ut desyderares literas meas, uel. i. etiam, interitu meo ipsius. i. propter interitum proprium, quia si interiisset, amplius scribere non posset. q̄ eo casu. i. propter eum casum. s. mortis filiæ, quo sum afflictus grauissime. q. d. ꝙ ad te non scripsi pluseulis diebus, est propter mortem filiæ meæ. Velim autē sit potius propter mortem meam. Quem. s. casum de morte filiæ meæ, ferrem certe moderatius, id est temperantius, si haberem te. i. si mecum esses. Nam & oratio tua prudens & amor scilicet tuus singularis erga me, leuaret dolorem multum sup. dolorem meum. Sed quoniam ego sum uisurus te breui tempore ut opinio nostra est, tu offendes. i. inuenies me affectum. s. dolore, ita ut possim iuuari multum à te, non ꝙ sim fractus, ita ut aut sim oblitus me esse hominem, aut ut putem succumbendum sup. esse. i. necesse esse succumbere fortunæ. Sed tamen illa hilaritas nostra, & suauitas. i. comitas, & affabilitas morum, quæ delectabat te præter cæteros, est mihi omnis. i. tota erepta: tamen tu cognosces in nobis eandem firmitatem & constantiam, quam reliquisti, si modo. i. mō demus, ꝙ ita sit, quòd firmitas & constantia fuit aliquando in nobis. Quod scribis te ASCEN.

ſuſtinere prælia.i.certamina,mea cauſa.i.pro me ab obtrectatoribus defendendo,ego non tam laboro id, ut ſi qui obtrectent mihi.i.de laude mea ob inuidiam detractent, refutentur à te.q.d.non ſum appetens uindictæ,aut non tanti eos facio,ut magni faciam eorum refutationem,q̃.i.quantum cupio intelligi.ſ.ab omnibus.q.d.ego enim certo ſcio,ſup.id,quod certe intelligitur,me amari à te. Quod ut facias.i.ut me ames ego rogo etiã atq; etiã,& ſup.ut ignoſcas breuitati mearum literarum.Nã &.i.ſimul,arbitror nos futuros celeriter.i.breuiter,una.i.pariter,& nondũ ſum ſatis confirmatus ad ſcribendum,propter dolorem de morte filiæ.

M.T.C.Dolabellæ S.D.

GRatulor Baiis noſtris,ſiquidem, vt ſcribis, ſalubres repente factæ ſũt. niſi forte te amant,& tibi aſſentantur: & tandiu,dũ tu ades,ſunt oblitæ ſui. Quod quidem ſi ita eſt,minime miror,cælum etiam, & terras vim ſuam,ſi tibi ita coueniat,dimittere.Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecum, quod non putarã.Itaq; eam tibi miſi, quã uelim ſic legas, vt cauſam tenuem & inopem,nec ſcriptione magnopere dignã. ſed ego hoſpiti veteri,& amico * munuſculum mittere volui leuidenſe, craſſo filo, cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu velim animo ſapienti,fortique ſis: vt tua moderatio & grauitas, aliorum infamet iniuriam. Vale.

HVBER. Gratulor.Contulerat ſe Dolabel. Baias ad balnea,ſed cum antea fuiſſet illic aliquantulum morboſus & moleſtus, ſcripſerat Dolabel.factum eſſe ſalubrem.Itaq; hac epiſto.Cic.ei gratulatur, & ei aſſentatur, cum dicit ſe nõ mirari aerẽ, & terras mutare naturã ſuã ad cõmodũ ipſius Dolabellæ. Deinde quia petiuerat Dola.orationem,quam Cice.habuerat pro Deiotaro rege.Reſponderatque Cice.ſe nõ habere eam: hac epiſtola dicit ſe habuiſſe apud ſe:ſed non ſciuiſſe extenuatque Cic.orationem illam,ut uitet arrogantiam. Siquidem.quoniam. Salubres.ſanæ, ſalutiferæ. Niſi forte.ac ſi dicat,niſi id fiat in gratiam tuam. Aſſentantur.blandiuntur. Oblitæ ſui.i.niſi reliquerunt naturam ſuam propter te.Vir. Oblitus ne ſui ita eſt Itachus. Cælum.aera. Vim. poteſtatem. Dimittere. non exercere. Si ita conueniat tibi. ſi ita tibi conducat,& utile ſit. Oratiunculam: uſus eſt diminutiuo arrogantiæ uitandæ gratia. Pro Deiotaro.quã habui pro Deiotaro rege Armeniæ, qui accuſatus fuerat à nepote ſuo apud Cæſ.quod ei paraſſet inſidias,& dixiſſet Cæ.plauſum nõ eſſe factum à po.Ro. tanquam tyranno. Requirebas.exigebas. Quod.haberem eam mecum. Tenuem.paruam, non multam locupletem copia orationis. Nec di. ſcri.nec ualde dignam,cuius exemplum accipias eam tranſcribendo. Hoſpiti.Deiotaro,qui eſt uetus hoſpes,& amicus meus. Munuſculum, ut haberet hãc orationem qualemcunque pro munuſculo meo. Leuidenſe.Leuidenſa genus ueſtis eſt,authore Seruio,ita dicta quoniam filo admodum raro & leuiter denſata,& texta ſit,& pertenuis. Ordo eſt.Sed ego nolo mittere ueteri hoſpiti,& amico munuſculum leuidenſe.i.hanc orationem tanquam munuſculum.leuidenſe.i.uilis ueſtis,tranſlatiue intelligit orationem craſſo filo ſermonis contextam,non q; ita ſit,ſed quia non uult extollere res ſuas. Ipſius.Deiotari, quia & ipſe dabat munera parua. Infamet aliorum iniuriam.i.faciat, ut qui tibi iniuriam faciunt,infames ſint,faciat decus aliorum iniuriæ.

(margin: ſcriptione) (margin: Leuidenſa)

ASCEN. GRATVLOR & c.Gratulatur Cice.Dolabel.q; apud Baias priſtinam receperit ſoſpitatem,deinde dicit orationem pro Deiotaro rege à ſe habitam,quam ſecum habere non putarat ſe ad eum mittere, ſed non plurimi faciendam.Vnde modeſte ſua extenuat. Ordo autem eſt.Gratulor Baiis noſtris.i.nobis,aut familiaribus,quidem.i.certe,ſi ut ſcribis factæ ſunt ſupple tibi,repente.i.ſtatim, ubi in balnea earum te immiſeris,ſalubres.i.ſalutem & ſoſpitatem afferentes,niſi forte ſup.Baiæ,aut balnea apud Baias, amant te, id eſt captæ ſunt amore tui,& ſunt oblitæ ſui,id eſt naturæ ſuæ,tantiſper.i.tandiu,dum.i.donec,tu ades.Latenter autem quantum perſpicere poſſum,hoc dicit, Baias quidem corporibus ſolere ſoſpitatem afferre,ſed cum delitias immodicas afferant,animos eneruare.Grauior autem eſt animorum,q̃ corporum morbus. Vnde ſi plenam ſoſpitatem attulerunt Dolabellæ,dicit eas mutaſſe naturam ſuam.Aut potius,nam ſic Dolabel.niſi manifeſte carperet Dolabel.eo genere morbi laboraſſe,qui apud Baias potius augeri,q̃ leuari ſoleret.Vnde ſi leuatus eſt Baiæ naturam ſuam mutauerant. Quod quidem,ſcilicet eas oblitas ſui,ſi eſt ita,ego miror minime cælum etiam,& terras dimittere uim ſuam,ſi conueniat ita tibi.i.ſi tibi utile ſit.Ego habebam mecum oratiunculam,id eſt paruam orationẽ pro Deiotaro,perbreui,rege Armeniæ habitam,quam requirebas,id eſt exigebas à me.

Quod non putaram. Itaque.i.& ita miſi tibi eam,quam ſcilicet oratiunculam uelim ſupple, ut legas ſic, ut cauſam tenuem.i.exilem,& inopem,id eſt non argumẽtoſam,de qua difficile ſit copioſe dicere: nec dignã magnopere ſcriptione,id eſt ut ſcribatur. Sed ego uolui mittere hoſpiti ueteri,& amico, ſcilicet Deiotaro, munuſculum leuidenſe,id eſt habens formam leuidenſem.i.ueſtis leuiter denſatæ craſſo filo,hoc eſt orationẽ leniter contextam,& rationibus parum acutis.cuiuſmodi munera ipſius,ſcilicet Deiotari ſolent eſſe, hoc eſt modici ualoris,& parum elegantiæ.Leuidenſa genus eſt ueſtis,authore Seruio,ita dicta q; leuiter denſata & texta ſit. Ego uelim ſup.ut tu ſis animo ſapienti,& forti,ut moderatio,& grauitas tua infamet.i.infamia afficiat iniuriam aliorum,ſcilicet qui de te male loquuntur.

* PETR. VICTO CASTI. MVNVSCVLVM mittere nolui. Officii mei quondam eſſe putaui,ueterem huius loci ſcripturam notam facere,quod nunc repeto,quia alii in pluribus antiquiſsimis uocem,quam tunc diximus,in noſtris melioribus non inueniri,inueniſſe ſe affirmant,quibus fidem deeſſe non credimus,quemadmodum nos etiam hæc non fingimus.Medicæus certe codex ita legit.munuſculum mittere leni denſæ craſſo filo.Nihil tamen ne nũc quidem immutamus. Eruditiſſimi illi, atque humaniſsimi uiri, de quibus antea locutus ſum, qui plura manu ſcripta exemplaria huius mei laboris adiuuandi cauſſa accurate inſpexerunt,affirmant ſe in nullo VOLVI inueniſſe.

Suberimus

Cicero Dolabellæ S. D.

CAius Subernius Calenus & meᵍ est familiaris, & Leptæ nostri familiarissimi perenecessarius. Is cū vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, vt in ea prouincia esset, in qua nemo nostrum post Afranium superatum, bellum vllum fore putarat, incidit in ea ipsa mala quæ summo studio vitauerat. oppressus est enim bello repentino, quod bellum commotum à Scapula, ita postea cōfirmatum est à Pompeio, vt nulla ratione ab illa miseria se eripere posset. Eadem causa fere est M. Planii hæredis, qui est item Calenus, Leptæ nostri familiarissimus. Hosce igitur ambo tibi sic cōmēdo, vt maiore cura, studio, solicitudine animi commendare non possim. Volo ipsorum causa: meque in eo vehementer & amicitia mouet & humanitas. Lepta vero cum ita laboret vt eius fortunæ videantur in discrimen venire, non possum ego nō aut proxime atque ille, aut etiam æque laborare. Quapropter etsi sæpe expertus sum quantum me amares: tamen sic velim tibi persuadeas, id me in hac re maxime iudicaturum. Peto igitur à te, vel si pateris oro, vt homines miseros, & fortuna, quam vitare nemo potest, magis quàm culpa calamitosos, conserues incolumeis, velisque per te me hoc muneris cum ipsis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quo cum mihi magna necessitudo est,

HVBER. SVBERNIVS. Cum plurimū posset Dolabel. apud Cæ. cōmeodat ei Ci. Suberniū, & M. Planiū, non solum familiareis suos, sed etiam Leptæ, quem Cice. plurimum diligebat. Cum igitur post deuictum Afranium hi confugissent in Hispaniam taoquam in locum tutum, & ibi repentino bello fuisseot oppressi, rogat Ci. Dolabel. ut eos cōmeodatus habeat & quoniam prohibebantur patria quia secoti erant Pompe. partes, rogat etiam, ut & sua, & Leptæ causa det operā cum Cæ. ut restituantur in patriā: præsertim cum oon sint diuites, ut Cæ. posit eis multum adimere. Calenus. ex Caleno, quæ est, ut scribit Strab. urbs Campaniæ adiuncta Casilino utroq; ex latinę latere dextror sum. Nostr. utriusque amicissimi. Pernecessarius. magna necessitudioe coniunctus. M. Varro. is est ad quem Cicero. supra scripsit epistolas. In ea prouincia. Hispania. Afranium. ducem Pompe. Superatū. uictum simul cum Petreio ab exercitu Cæsa. Putarat quia existimabamus illam prouinciam superatis illis duobus fore uacuam bello. In ea ipsa mala. in bella. Vitauerat. uitare curauerat. Oppressus. circumuentus. Commotum. excitatum. A Scapula. is unus ex Pompe. factionis ducibus fuit; qui bellum in Hispaniam excitauit, quod postea sextus Pompe. filius Cō. cōfirmauit, & secutus est, superatus postea apud Mundam. Nulla ratione. nulla uia, nullo modo. Eripere. liberare. Ab illa miseria. infœlicitate bellorum. Eadem causa, id est similis, quia & ipse profectus est in Hispaoiam, ut etiam uitaret bellum, in quod incidit. Hæredis. puto esse cognomen. Idem etiam. sicut Subernius. Studio. amore. Hos amb. Subernium, & Plaoium. Volo. cupio. Ipsorum causa. id est eorum respectu, scilicet ut siot tibi commendati, uel uelo ipsorum causa, ipsis bene cupio. In eo. ut ipsorū causa uelim. Amicitia est mihi cum eis. Et hu. quia hominis est, homini prodesse. Lepta ne. addit, & aliam causam quia uidet hanc rem magnæ curæ esse Leptæ. Cum Lept. ita la. id est curet, & ita curet, & ita sit solicitus pro eis. Eius for. res eius. In di. in periculum, id est ita ut uideatur agi de periculo rerū suarum. Proxime atque il. id est paulo minus, aut æque, id est taotum, & ęqualiter. Laborare. aogi, curare. Id quod me. amas. In hac re. si habueris commendatos hos duos. Vel. Correctio. Si pateris. quia amicus non debet pati se orari. Calamitosos. infœlices infortunatos. Nemo uitare potest. quia omnes sumus subiecti fortunę, & ita excusat eos, oe uideatur incidisse in calamitatē epistola sua, quia ita esset: essent mious digni fauore & auxilio. Velisque. ostendit Ci. hoc beneficio non solum illos duos, in quos conferetur, sed etiam totum oppidum Calenum, & maxime Leptam obligatum iri: est igitur ordo, & peto ut uelis me dare hoc muneris per te. Cum. id est &. Ipsis amicis. Subernio & Planio. Municipio. oppido.

ASCEN. CAIVS Subernius &c. cum apud Cæsarem plurimum posset Dolabella, cōmendat ei Ci. C. Subernium, & M. Planium tā suos, quàm Leptæ familiares, rogátque, ut in Hispania commendatos habear & apud Cæsarem pro eis restituendis patriæ diligenter agat. Ordo est Caius. Suberuius Calenus, id est ex Caleno urbe Campaniæ Italiæ est, is est & simul familiaris meus, & pernecessarius, id est ualde oecessarius Leptæ. familiarissimi nostri. Is. scilicet Subernius cum profectus esset in Hispaniam cum M. Varro. causa uitandi belli, ante bellum, ut in ea prouincia, in qua nemo post Afranium nostrum, id est Romanum imperatorem superatum, putaret ullum bellum fore, id est futurum esse, incidit in ea ipsa mala, scilicet belli, qui uitauerat summo studio. Ipsa enim oppressus est bello repentino, quod bellum commotum. i. incitatum à Scapula, scilicet duce à Pompe. misso, coofirmatum est postea, à Pompe. scilicet Sexto Cnæi filio, ita ut nulla ratione posset eripere se ab illa miseria. Eadem causa fere Marci Planii Hæredis, scilicet cognomioati. Nisi sit legendum Plaoci hæredis. i. qui est hæres Planci, sed si id esset Ci. eum potius propter Plaocum, quàm Leptam commendasset, qui est item, id est similiter Calenus familiarissimus Leptæ nostri. Igitur egò commendo tibi hos, aut hosce ambos, sic ut oon possim cōmendare sup. eos maiore cura, studio, solicitudine aoimi. Volo. scilicet eos tibi cōmendatos esse, causa ipsorum, quia ita de me meriti sunt, & amicitia, & humanitas mouet me uehementer, scilicet ut uelim causa ipsorum etiam, si non essent familiares Leptæ. Lepta uero cum laboret, scilicet pro eis

f.i. ita, ut

cuiusquam egere consilio:tamen neq; plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur : neque valde nego, sum enim auidior etiam quàm satis est,gloriæ.Et tamen non alienum dignitate tua,quod ipsi Agamemnoni Regum Regi fuit honestum , habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem:

cipere: diximus alio loco plura ex authoritate Festi & A Gel. Quin.qui non. Continuo.statim. Obtemperans.parens,auscultās. Te spon. per teipsum , scilicet ne monitis meis. Tuo iudicio . tuo consilio. Neque assentior eis,quod præceptis obtemperans te præbiturus sis singularem consulem. Omnis.tota,sit laus tua. Profecta.deducta processisse. Neque nego.neque recuso. Etiam quàm,scilicet est, id est etiam aliquanto plus quàm deceat. Est tamen . probat Ci. exemplo q non modo Dolabella non debeat indignari,si Ci. consilio multa recte facere dicitur & putetur uerumetiam potius debeat gaudere. Non ali.à di. non contra honorem. Quod ipsi,argumentum à maiori ad minus. Ipsi.emphasin habet. Regum re.sic Oui.in Heroi. Tantalida omnes ipsumque regebat Achillem,His pars militiæ duxerat ille ducum. Aliquem ne,id est aliquem similem. Nestori.qui sæpe dabat consilia Agamenoni,ex cuius Nestoris lingua,ut ait Hora.Dulcior melle fluebat oratio & dux ille Græciæ nunquam optauit ut Aiaci similes haberet , at ut Nestoris , quod sibi si accideret non dubitabat quin breui esset Troia peritura.

Quin

ASCEN. ❧E T si contentus.Cæsare in senatu interfecto cum quidam eidem aras & diuinos honores decernerent, Dolabella consul singulari animi magnitudine eis restitit,& puniēdos curauit,quod factum summa æquitate populus censuit , unde nunc eidem Ci. uehementer gratulatur , docetque laudem quodammodo in se conuerti, atque ita se multum adiecisse ad amorem suum in eum.Ordo est.Et si.id est quanquam ò mi Dolabella,ego cōtentus eram,gloria tua.& capiebam ex ea satis magnā uoluptatem & lætitiam,tamen ego non possum non confiteri,id est quin cōfitear,me cumulari, id est augeri maximo gaudio quòd opinio hominum adscribat me uulgo, id est passim quasi per totum uulgus, socium tuis laudibus , id est participem esse debere in laudibus tuis tanquam socium & adiutorem præclari facti. Ego neminem conueni.colloquendi gratia adii. Conuenio autem quotidie plurimos. Sunt enim permulti uiri optimi,qui causa ualetudinis,scilicet malæ, id est ægritudinis,conueniant in hæc loca, scilicet ubi sum, uidetur autem Baiis tunc fuisse, aut in Cumano , seu Tusculano: præterea necessarii mei conueniunt frequenter ex municipiis, scilicet proximis, quin omnes cum , id est postquam extulerunt te summis laudibus ad cœlum. Agant mihi continuo maximas gratias. Negant enim,scilicet omnes , se dubitare quin tu obtemperans præceptis & consiliis meis præbeas.i.exhibeas te ciuem præstantissimum & consulem singularem,id est egregie excellentem. Quibus ego quanquam possum respondere uerissime te facere ea quæ facias iudicio tuo & sponte tua,quod dicunt proprio instinctu, nec agere consilio cuiusqnam tamen neque planr,id est omnino & aperte assentio, ne imminuam laudem tuam, quia ut docuit Isidorus primus nirtutis gradus est per se bene agere . Secundus consilio alterius, si omnis, scilicet laus uideatur profecta,id est orta à consiliis meis,neq; nego ualde. Sum enim auidior gloriæ etiā quàm satis est. Est tamen non alienum à dignitate tua habere aliquem Nestorem , id est senem prudentem ut Nestor erat qui iam tertiam uiuebat ætatem, in capiundis cōsiliis,quod,scilicet habere Nestorem,fuit honestum.i.pulchrū & honore dignum Agamemnoni regi regum,id est summo imperatori Grȩcorum in quorum exercitu multi erant reges.

mihi vero gloriosum,te iuuenem Consulem florere laudibus,quasi alumnum disciplinæ meæ.L.quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem,quanquam erat oppressus totius corporis doloribus: tamē ante quàm me plane salutauit , O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellā , quātum si ego apud sororis filium valerem,tam salui esse possemus . Dolabellæ vero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulē solum possumus vere Consulem dicere. *Deinde multa de facto ac de re gesta:tum nihil magnificentius , nihil præclarius actum vnquam,nihil reipub.salutarius. Atque hæc vna vox omnium est . A te autem peto,vt me hāc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere : mēque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare.quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus sum)libentius omneis meas,

HVBER. M I H I uero,quasi dicat nec tibi est turpe, & mihi est magnæ gloriæ. Quasi alumnum disciplinæ meæ,idest tanquam mea disciplina institutum. L.Cæ.auunculus M.Antonii. Tantum uales.tantum potes , tantum habes authoritatis. Apud filium sororis.apud M.An.natum ex sorore mea. Vere, id est reipsa multi consules sunt solo nomine, qui tamen reipsa non consulunt, reipub. sicut tu fecisti & nunc Dola. De facto . de eo quòd egisti in puniendis iis qui uidebantur contra libertatem Romanam sentire & facere. Salutarius . id est utilius. Vna uox omnium , id est omnes uno ore ita dicunt. Atque.nunc Cice. petit admitti in partem gloriæ ipsius Dolabellæ. Hanc falsam hæreditatem.id est licet non merear,nec debeam esse particeps glorię tuæ , tamen patiaris me esse hæredem huius tuæ gloriæ. Quanquam.nunc Cice.artificiose se corrigit, dicens se potius daturum omnes laudes suas si quas habet ipsi Dolabellæ quàm diminuturum aliquid de illis laudibus. Transfuderim.pro transfundam,& transmittam, uel transfunderem. Exhauserim.abstulerim, amouerim. His.quę gessisti in consulatu tuo. Nihil fuerit ar. in amo.id est nihil magis fuerit incensum amore, quàm ego sum incensus amore tuo. Nihil est enim . ostendit Ci. amorem suum excitatum esse erga Dolabellam propter solam uirtutem. Amabilius. quòd magis mereatur amari. Semper amaui. probat quòd nihil sit uirtute amabilius:quia propter eam dicit Brutum à se plurimum amari,& præcipue postquā interfecit Cæsarem,quia eo die ostendit uirtutem suā cum tyrānide rēp.liberauit. Idibus Mar.xv.die Mar-

ansfuderim
hauserim

si modo sunt aliquæ meæ laudes, ad te trás fuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum, vt nihil vnquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amaui, vt scis, M. Brutum propter eius summum ingenium, suauissimos mores, singularem probitatem atque constantiam. tamen Idibus Martiis tantũ accessit ad amorem, vt mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum etiã videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter vt dignitati & gloriæ seruias? proponam tibi claros viros: quod facere solent qui hortantur. Neminem habeo clariorem quàm teipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes: ne licet quidem tibi iam tantis rebus gestis non tui similem esse. quod cum ita sit,

tii cum Cæsarem interfecit. Accessit. additum est. Augendi. amorem. Cumulatum. plenissimum, quod nullum augmẽtum accipere posse uideretur. Quis erat. sicut dixit auctum fuissa amorem suum erga Brutum propter mortem Cæ. ita dicit auctum amorem, qui uidebatur cumulatissimus erga Dolabellã. Nunc amare. ponit apertissimam differentiam inter amare & diligere, quoniam amare maiorem uim habet. Seruias. obtemperes, id est facias id quod & dignitas & gloria tua exigit. Proponas. subaudiendum est, ꝙ est quod horter te, ut proponas tibi &c. Quod. scilicet proponere claros uiros. Te cum c. st. uim. reipub. & quotidie aliquid melius facere. Non licet non esse tui similem, id est non potes non esse is, qui es. i. clarissimus.

Amare

ASCEN. § VERO pro sed, gloriosum est mihi te iuuenem consulem florere laudibus quasi alumnum disciplinę meæ. Lucius Cęsar auunculus Marci Antonii quidem, id est certe, quasi dicat ut de aliis taceam, cum uenissem Neapolim ad eum ægrotum, quanquam esset oppressus doloribus totius corporis, tamen antequã me salutauerit plane, id est plene, inquit ô mi Cicero, ego gratulor tibi. cum, id est quoniam tantum uales apud Dolabellam, quantum si ego ualerem apud filium sororis. s. meæ, hoc est apud M. Antonium, qui Cæsarem occisum mirifice extulit, nos possemus esse salui, quia respub. reciperet pristinas uires. Vero. i. sed aut ad uerum, ego gratulor & ago gratias Dolabellę tuo. s. quondam genero & adhuc necessario. Quem quidẽ. s. Dolabellam, nos possumus dicere, id est appellare uere cõsulem solum post te consulem, quasi omnes intermedii non fuerint ueri consules, quia non consuluerint reipu. sed nocuerint. Deinde sup. adiecit aut locutus est multa, de facto, scilicet tuo ac de re gesta, tum sup. adiecit nihil actum sup. esse magnificentius, nihil præclarius, nihil salutarius reipub. Atque hæc una uox omnium. id est quod Lucius Cæsar de te præiudicauit omnes prædicant. Autem. id est sed, ego peto à te ut sinas, id est permittas me cernere hanc quasi falsam hęreditatem gloriæ alienæ, hoc est gloriæ à te partæ, me succedere tanquam hæredem cum non sim uerus hæres, non enim è me nata est: & ita non debet ad me reuerti, & pro. id est pati are me ex aliqua parte, in societatem tuarum laudum, quanquam ô mi Dolabella. Sum enim iocatus, id est per iocum locutus, hæc, scilicet superiora, ego transfuderim, id est quasi de uase in uas fundendo addixerim libentius ad te, omnes laudes meas si modo aliquæ, sunt laudes meæ, quam exhauserim aliquam partem ex tuis, scilicet laudibus. Nam cum ego dilexerim te semper tantum, quantum tu potuisti intelligere. Valla dicit, Cum & tum sic posita solo indicatiuo congruere, unde hic legendum putaret dilexi, tum, id est multomagis incensus sum his factis tuis. Si quæras à Valla quomodo his dicat & tuis, dicet his de quibus loquor, & tuis quæ fecisti, sicut nihil fuerit mihi unquam ardentius in amore. Enim. id est quia, crede mihi nihil est formosius uirtute, quæ ut ex sententia Platonis inquit in offici. si oculis cerni posset admirabiles excitaret amores sui. Nihil est pulchrius, nihil amabilius uirtute, id est animi fortitudine quæ à uiribus proprie uirtus dicitur. Ego amaui semper, ut tu scis M. Brutum interfectorem Cæsaris, propter summum ingenium, eius suauissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam eius, tamen tantum accessit ad amorem, scilicet eius, Idibus Martiis quibus cum Cassio & aliis coniuratis Cæsarem interemit, ut mirarer locum augendi, id est ut augeatur fuisse in eo, id est in ea re, hoc est uehementissimo amore quod uidebatur mihi iampridem, id est à pluribus diebus etiam cumulatum, id est sic refertum & plenum ut nihil posset superaddi, metaphora est à mensura referta & cumulo desuper aucta. Quis erat qui putarat aliquid posse accedere, idest addi ad eum amorem quem habebam erga te: quasi dicat nullus. tamen. i. attamen, tantum accessit, ut uidear mihi nunc denique, id est tandem amare, scilicet te, quod longe plus est quàm diligere, nam diligere, id est seorsum quemuis legere ut cum sit dignus si dignum sit amemus, & sup. uidear dilexisse sup. te antea, id est ante hoc tempus. Quare quid est, scilicet causæ aut rationis, qd, id est propter quod, ego hortee te ut seruias, id est inseruias dignitati & gloriæ, & sup. proponas tibi tanquam exemplar, claros uiros, quod solent facere sup. ii. qui hortantur, quasi dicat nihil est causæ, quia neminem habeo clariorem quam teipsum. oportet sup. ut imitere te, scilicet ipsum, & sup. ut ipse certes tecum, quidem, id est certe, licet tibi, tantis rebus gestis, id est postquã tantas res gessisti, non esse similem tui, id est degenerare deinceps à præclaris inceptis tuis. Sæpe admonui cum de moribus loquimur nomen simile aptius genitiuo iungi, unde hic similem tui dixit, de corporis similitudine cum datiuo. Quod. id est quæ res, cum sit ita, scilicet ut dictum est.

+P.V.C. § DEINDE multa de facto, ac de re gesta. Interpretatur Græcam uocem [illegible], quia in epistolis ad Atticum in hac re exponenda non semel usus est: multis etiam aliis in locis eodem Latino uerbo Græcum expressit. In Philip. prima: Erectus enim maximi, & pulcherrimi facti cõscientia. Ad Att. [illegible]. & si cum

commode

commode facere potest, Græco potins nititur. Reccotiores interpretes Aristotelis in libris, qnos confecit de uita & moribus, actionem potius appellarent: putas enim distingui oportere apud Latioos diuersas res diuersis nominibus, quemadmodum apud Græcos fit: illi enim habent ποίησιν & πρᾶξιν, posterioremque semper seruarunt, ut actionem redderent: quod Cicero, quemadmodum apparet, neglexit: nam hic non de manuum opere, sed de ciuili facinore agitur.

hortatio non est necessaria: gratulatione magis vtendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer fœlicitati tuæ: sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concioné tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim & gradatim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, vt res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omniũ concessu daret. Liberasti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu. neque solum ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti. Intelligere debes in te positam esse rempub. tibique non modo tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, vt spero. Tu, quum rempublicam nosq; cóseruas, fac vt diligentissime teipsum mi Dolabella custodias. Vale.

HVBER.

Innidia

Accessus

Pedetẽtim

vrbem
Ciuitatem

ASCEN.

❧ Ex.xiiii.Epistola.Et si contentus.

❧ Deinde molta de facto, ac de re gesta, tom nihil magnificentius, nihil præclarius unquam, nihil reipublicæ salutarius testatus est. Semper amaui, ut scis Marcũ Brutum. Proponas tibi claros uiros, quod facere solent, qni hortantur. A quibus initium libertatis profectum est.

❧ HORTATIO. ad dignitatem & gloriam comparandam. Magis. potius quàm hortatione. Ao ne. scilicet contingerit. Seueritas. asperitas. Animaduersionis. punitiunis in eos qui aram & columnam & reliquos honores Cæ. decreuissent, uel in eos qui contra libertatem patriæ sentirent. Non in. id est oon odiosa. nam inuidia ut alio loco diximꝰ, interdũ pro odio ponitur. Popularis. grata popnlo, fauoribus plena. Infimo, id est etiam plebeis. Consilii. sapientiæ. Contentiunem. orationem licet alia etiam ioterdum significet, ut alio loco diximus. Accessus. ingressus, exordium. Recessus. cõclusio. Pedetentim. paulatim. Res. id est rei honestas. Consensu. o. id est omnibus concedentibus & probantibus. Vrbé. ædificia ipsa. Ciuitatem. ciues. At t. scilicet aliquid, id est ad præsens. Repositam in te. i. in te habere magnum præsidiũ & esse sub tutela tua. Illos ui. Brutum & Cassium. Profectũ est. processit, factum est. Plura. scilicet dicam. Quando. quoniam. Nos. ciues Romanos.

❧ HORTATIO. scilicet tui non est necessaria sed sup. utendum est magis gratulationi, scilicet ob præclara ioccepta à quibus degenerare non liceat. Cootingit enim tibi, quod aut scio, id est nescio an oemini. s. alteri contigerit, uidetur dicendum alicui, scilicet alteri, sed utrunque nescisse & dubitasse potest Cicer. an, scilicet alicui alteri contigerit & an oemioi, sup. alteri quia duarum contradictoriarũ ueritas est æque incerta, nota eoim oeritate unius, statim scitur falsitas alterius. Et ita qoicunque nescit an alicui, etiam nescit an nemini, nam altero scito alterum ignorari oon potest. Consuetior tamen modus loquendi esset, an alicui, sed interdum duæ negationes non plus efficiunt quàm una. Contigit autem ut summa seueritas, id est summus rigor animaduersionis, id est iustæ punitionis in eos qui Cæsari diuinos booores decreuerant, non modo, id est non solum non esset inuidiosa, sed esset etiam popularis, id est plausibilis & placens populo, & ita fit qoòd esset gratissima omnibos bonis tum, id est mnltomagis fuit gratissima infimo cuique; id est maxime plebeio. Si contigisset hoc tibi quadam fortuna. i. fœlici euẽtu, ego gratularer fœlicitati tuæ, sed cootigit magnitudine, id est propter magnitudinem tum animi, scilicet tui tum etiam ingenii atque consilii. Ego enim legi concionem tuam, id est orationem quam habuisti ad populum, nihil sup. fuit aut legi sapientius illa, scilicet concione tua. Ergo etiam sapientia dici possunt, ita, id est usque adeo, pedetentim, scilicet quasi tenendo ingressum pede, hoc est ita gradatim sup. factus est tum accessus à te ad causam facti, tum regressus, scilicet facti ad te, ut ispa res, id est casus qui eueoerat, daret tibi maturitatem. i. celeritatem animadnertendi, id est puniendi, concessu, id est permissione seu, ut alii legunt consensu omnium. Notum est ex præceptis rhetoricis, quaodo caosa turpis est à causa ad personam traoseuodum esse, & rursus quando persona iouidiosa ad necessitatem facti, itaque Dolabellæ non accessus causa ad se fuit, nunc recessus à se ad causam facti, ut persuaderet maturandum fuisse. Igitur hoc facieodo, tu liberasti & urbem periculis, scilicet pereundi & ciuitatem, id est popnlum metu, oeqoe, id est & non, & attulisti non solum ad tempus, id est pro temporis parte maximam utilitatem, sed etiam debes iotelligere rempub. id est salutem reipub. esse repositam, id est collocatam in te ad exemplom facti, scilicet tui, quia facto tuo ostendisti aliis quid facere debeaot, & debes etiam intelligere illos uiros, scilicet Brutum Cassium & reliquos coniuratos, à quibus initium libertatis, scilicet à Tyrannide Cæ. est profectum, id est ortum non solum tuendos, id est protegendos esse tibi, sed etiam ornandos, scilicet dignitatibus & honoribus publicis. Sed sup. nos loquemur propediem de his rebus plura ut spero. Tu ò mi Dolabel. quando, id est quando quidem conseruas rempub. & nos, fac ut custodias, id est ab insidiis Antonii & Augusti diligenter teipsum. Vale.

te quenquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ & vernaculæ festiuitatis agnoscere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione valetudinis tuæ tam grauiter exanimatum fuisse? Quòd autem altera epistola purgas te, non dissuasorem mihi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed authorem moderationis vrbanæ, neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non existimasse te mihi licere id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, sed magnã partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora? quid simile? ne mihi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse ab reipublicæ custodia, Sedebamus enim in puppi, & clauum tenebamus:

& Caium, Gracchos uiros eruditissimos & facetos. Vere ut di. Cras. id est crassum oratorem intelligit de quo ipse in primo offi. erat in L. Crasso in L. Philippo multus lepos. Et le. propter C. Lælium de quo eodem lib. de offi. At iisdẽ temporibus in M. Scauro & in M. Druso adolescente singularis seueritas. In C. Lælio multa hilaritas, comparat igitur Pætum Ci. his claris oratoribus. Moriar. iurantis est. Vernaculæ. domesticæ, tractũ à seruis, qui in domo nascuntur qui Vernæ appellantur, inde uernacula lingua dicitur, quam alii maternam, alii uulgarem appellant. Ad hos le. id est ad tales facetias. Accedat, addatur. Tanta pertur. supra dixit curam, id est solicitudinem. Exanimatum, attonitum perculsum. Quod autem. respondet secundæ epistolæ. Purgas, excusas. Emptionis Neapol. id est eius, quod Neapoli eram empturus. Authorem. suasorẽ, consultorem. Aliter. in aliam partem, scilicet, quàm tu dixisti. Non li. mi. non me posse facere id. Quod ar. scilicet me facturum. Has rei. scilicet quas habeo Romæ. Non omni. nõ in totum. Catulum. confutat rationem, quàm Pętus confirmauerat exemplo Catuli, qui nunquam censuit uendendum esse Romæ, ut emeretur alibi, dicit ergo quòd illa tempora alia erant quàm nunc, illis enim temporibus dicit talem fuisse statum reipub. quod ipsi placebat abesse diutius ab urbe, quemadmodum nec Catulo. Sedebamus in puppi. in loco honoratiore nauis, quasi dicat eramus tunc magistri & gubernatores nauis per quam intelligit rempub. Clauum. gubernaculum, Temonem, quem tenet gubernator. Virg. v. Aeneid. Tali. di. da. clauúmque affixus & hærent. Nusquam amittebat. Idem lib. vi. Námque gubernaclum multa ui forte repulsum, Cui datus herbam custos.

Vernaculę Vernæ Vernacula lingua

NAM quòd tu amas me, & quòd facis, id est quòd amas me, etiam pridem, id est à pluribus diebus, & constanter, id est perseueranter est quidem, id est certe magnum, atque haud, id est non scio, an, scilicet sit maximũ, sed est tibi commune cum multis quia multi me & colunt & amant. Sed quod tu ipse es tam amandus, id est amabilis, támque, id est & tam dulcis tanque, id est & tam iucũdus in eo genere, scilicet dotium & charitatum, prope id est peculiariter tuum. Accedunt. scilicet ad mores tuos iucũdissimos, sales, id est lepores dicendi, hoc est sermones bene conditi lepore & acrimonia, non attici, id est Atthen̄. sed ueteres Romani atq; Vrbani, id est in urbe Romana, id est salsiores, id est aptius conditi quam illi, scilicet nobilissimi sales attici, Ego autem, licet existimes, id est ut iudices, quidlibet, id est quicquid lubet, capior, id est afficior delectatione mirifice facetus maxime nostratibus, id est Romanis, præsertim cum uideam eas oblitas, id est obliuioni traditas latio, id est in latio, Huber. aũt exponit oblitas latio, id est latiis moribus refertas ab obliuiscor participio, id est cũ uideas eas esse uetustissimas & sapere latinum, id est tales, inquit quales erant tunc cum primum peregrini immissi sunt in Italiam &c. Quæ expositio mihi non placet primum quòd non diceret oblitas media breui de facetiis quibus nihil tam alienum quam esse oblitum, deinde quòd manifeste dicat paulatim abolitas & demum quod aptior est sententia si obliuioni traditas quam si illatas latiis moribus dicas. Nam pœnuria rerum solet earum excitare caritatem, neque possent esse urbanæ, si nõ essent latinis moribus congruæ. Accipitur ergo ab obliuiscor passiue, sicut in buco Virgi. Nunc oblita mihi tot carmina. Tum, id est tunc primum, cum peregrinitas, id est ratio loquendi externa præsertim græcanica, est infusa in nostram urbem, scilicet Romam, nunc uero uideã eas oblitas nationibus etiam braccatis, id est bracciis, hoc est longioribus tunicis utentibus, à quibus dicta est Gallia braccata. Et pro. id est nationibus transalpinis, unde uidentur sicut Nanclerus, ita tunc totus po. Ro. Gallicanus Romanam linguam accepisse, quæ in eam quæ nunc est degenerauerit, ita ut nullum uestigium ueteris leporis appareat, scilicet alibi. Itaque, id est & ita. cum, id est quando, ego uideo te, ego uideor mihi uidere omnes Graccos, omnes Lucilios, & ut dicam uere, id est syncere & non ficte, ego uideor mihi uidere, omnes Crassos quoque & Lælios, id est omnes priscos Romanos facundia & lepore dicendi nobilitatos, quales fuerunt Gracchi Lucilii Crassi & Lælii. Moriar. id est permitto ut moriar, si habeo quenquam reliquum præter te, in quo ego possim agnoscere imaginem, id est imitatricem speciem festiuitatis, id est ut dicunt solennitatis loquendi antiquæ, id est priscæ, & uernaculæ, id est natiuæ & domesticæ, non peregrinæ, sed quasi inter uernas, id est natos domi nostræ ex ancillis nostris. Cum tantus amor, scilicet tuus erga me, accedat, id est addatur ad hos lepores, id est sales & festiuitates docendi, miraris me fuisse exanimatum, id est omnino priuatum tam grauiter, tanta perturbatione, id est ob tantam perturbationẽ ualetudinis tuæ? quasi dicat non debes mirari, deinde transiens ad alteram epistolam dicit quod autem purgas, id est excusas te altera epistola, te non fuisse mihi dissuasorem .i. dehortatorem emptionis. Neapolis tantæ. id est nouæ domus Neapolis habendæ, sed authorem, id est approbatorem moderationis urbanæ, id est quæ esset in urbe Ro. Neque ego accepi, id est interpretatus sum aliter, scilicet quàm tu dicis intelligendum, intellexi tamen idem quod intelligo his literis, scilicet ultimo datis, te non existimasse. i. iudicasse licere mihi id quod ego arbitrabar, uidelicet non licere relinquere has res, scilicet urbanas omnino, id est penitus, sed magnã partem, scilicet earũ. Tu narras. id est adducis mihi in exemplum Catulum, qui nunquam uoluit penitus rem suam urbanam distrahere & alienare. Quid simile sup. est de Catulo & de me, quasi dicat nihil, quia, ne quidem, id est non etiam aut non saltem; placebat mihi ipsi tunc cum essem exilio damnatus, abesse diutius ab custodia reipub. Nos enim sedebamus, scilicet tunc in puppi, & tenebamus clauum. i. gubernaculum nauis. i. regebamus ad nutum rempu. ut Nauclerus seu patronus nauem.

ASCEN.

 Nunc

ne esse, quod fieri non posset. Itaque relictus lege Licinia maiore esse periculo uideretur. Accessit huc, quod postridie eius absolutionem, in theatrū Curionis, Hortensius in introitu, puto, ut suum gaudium gauderemus. Hic ibi strepitus, fremitus, clamor tonitruum, & rudentum sibilus. Hoc magis animaduersum est, quod intactus à sibilo peruenerat Hortēsius ad senectutem. Sed tota pene, ut in totam uitā, quo ius satis esset, & pœniteret eum iam uixisse (uel uicisse legatur). De Republica, quid tibi scribam, nihil habeo. Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed, ut mihi uidebatur, cōsilio. De comitiis consularibus in certissima est existimatio. Ego incidi in competitorem nobilem, & nobilem agētem. Nam. M. Octauius Cn. filius, & C. Hyrrus mecum petit. Hoc ideo scripsi, quod scio te acriter propter Hirrum nuntium nostrorum comitiorum expectaturum. Tu tamen simulac designatum audieris, ut tibi curæ sit, quod ad pantheras attinet. Syngrapham Scythianam tibi commendo. Commentarium rerum urbanarum primum dedi. L. Cratinio Pæto, secundum, ei, qui has literas tibi dedit, tradas. Vale. Hæc epistola legitur secundo loco libri sexti & incipit. Certe inquam absolutus est, cuius loco in meo, quem habeo, manu scripto codice, alia uerba legūtur. Ego uero confundor tanta in uarietatis confusione, lectoris iudicium sit, utro quod melius.

M.T.C. Papirio Pæto. S.D.

DElectauerunt me tuæ literæ, in quibus primum amaui amorem tuum, qui te ad scribendum incitauit, uerētem, ne Silius suo nūtio aliquid mihi solicitudinis attulisset: de quo & tu mihi antea scripseras, bis quidē eodem exemplo, facile ut intelligerem te esse cōmotum: & ego tibi accurate rescripserā, vt quoquo modo in tali re atque tempore aut liberarem te ista cura, aut certe leuarem. Sed quū proximis quoq; literis ostēdis, quantæ tibi curæ sit ea res: sic mi Pæte habeto, quicquid arte fieri poterit (non enim iam satis est consilio pugnare, artificium quoddam excogitandum est) sed tamen quicquid elaborari aut effici potuerit ad istorum beneuolentiam conciliandum & colligendum, summo studio me consecutum esse: nec frustra, ut arbitror. sic enim color, sic obseruor ab omnibus his qui à Cæsare diliguntur, vt ab his me amari putem. Nam etsi non facile diiudicatur amor uerus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, ut quasi aurum igni sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspici possit: cætera sunt signa

quem nosti, erat hic, scilicet Romæ, ego parebo auctoritati tuæ id est migrabo nec discedam ab urbe. Vero id est sed, cum, id est quando ipse aberit, conferam me ad fungos tuos, id est boletos optime conditos, hoc est ueniam ad te. Si ego habebo, id est Neapoli domum, ego conferam singulos dies legis sumptuariæ id est scriptæ de sumptibus moderandis, in dies denos, id est tam parcus ero, ut quæ lex sumptuaria permittit expendere in singulos dies expēde à tantū in denos, sin autē. i. sed si, minus, i. non inuenero quod placeat. i. domū quæ placeat, ego decreui habitare apud te. Scio eni me nihil posse facere gratius tibi. Ego desperabam, id est nullo modo sperabam iam ut scripsi tibi proxime domum Syllanam, sed tamen non abieci eam, id est si præter spem mihi offeratur acceptare eam. Ego uelim sup. ut tu perspicias eam cum fabris scilicet iuratis, ut scribis, scilicet te facturum. Si enim nihil uitii. id est corruptionis est in parietibus aut in tecto, cætera probabuntur, id est placebunt mihi. Vale.

HVBER.

DElectauerunt. Quum nosset Pætus libertatem Cice. in loquendo & dicendo sententiam suam, uerebatur ne fortasse aliquid diceret quod animum Cæsa. aut eius amicorum offenderet, quia tunc rerum potiebatur Cæsar, qui multis Pompeianis male erat amicus. Itaque cum de ea re locutus esset cum Silio, timens ne Silius ei aliquid solicitudinis afferret, si ei hoc nunciasset, scripserat ad Ciceronem binas literas eodem exemplo, ut saltem unæ redderentur, altera amissæ fuissent, quibus consulebat quid esset agendum, ad quas primum Cice. dixit se rescripsisse diligenter. Deinde narrat quo artificio & moderatione utatur in uiuendo cum Cæsa. & Cæsarianis à quibus dicit se & coli & amari, quoniam nihil dicat quod merito eorum amicos offendat, quod si fortasse aliqua sua dicta acuta & faceta, quæ uideantur habere aliquid aculei ad Cæsa. referantur, dicit eum non capere in malam partem, & facile secernere dicta Cice. à dictis aliorum. deinde dicit à quibus rebus consolationem capiat his temporibus. Postremo iocatur multum cum ipso Pæto de uictu & cibariis utriusque. Amaui a. tu. id est fuit mihi gratus & iucundus amor tuus. Bis qui. f. scripseras. Eodem exem. eadem, ut ita dicam copia.

Commotum propter me, ne quid solicitudinis mihi nunciaretur. Quoquomodo, qualicunque ratione. Liberarem, penitus tollerem. Leuarem, minuerem, alleuarem. Ista cura, quam de me habebas.

Sic habe. sic tibi persuade. Non enim, parenthesis usque ad eum locum, sed tamen. Consilio, prudētia. Artificium, industria. Excogitandum, inueniendum cogitatione. Elaborari, summo labore curari. Istorum, Cæsarianorum. Me cō. esse. Ordo est.

Sic me pæte habeo, me consecutum esse summo studio quicquid arte fieri poterit, quicquid elaborari aut effici potuerit ad conciliandam & colligendā beneuolentiam istorum, reliqua dicta sunt propter parēthesim, sed quoniam propter parenthesim clausula uidebatur longior, repetiuit dicens, sed tamen quod sæpe rem apud alios idoneus inuenitur. Nec fru. sū consecutus. Nam & si, sententia est per similitudinē. Sic Ouid. lib. pri. qui inscribitur tristium, Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum. Tempore sic duro est inspicienda fides. Periculo, experientia. Teren. fac periculum in literis. Cætera. præter tempus aliquod malum, & aduersum. Signa communia, quę omnes possunt ostendere quæ non habent multum certitudi-

Periculū

meum non sit, reiicere solere. quòd eo nunc magis facit, quia uiuunt mecum fere quotidie illius familiares. Incidunt autē in sermone vario multa, quæ fortasse illis cum dixi, nec illiterata nec insulsa esse uideantur. Hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipse mandauit. sic fit, ut si quid præterea de me audiat, nō audiendum putet. Quamobrem Oenomao tuo nihil vtor: etsi posuisti ioco uersus Accianos. Sed quæ est inuidia? aut quid mihi nunc inuideri potest? Verum fac esse omnia. Sic uideo Philosophis placuisse iis, qui mihi soli uidentur vim uirtutis tenere. Nihil esse sapientis præstare, nisi culpam. qua mihi uideor dupliciter carere: & quòd ea senserim, quæ rectissima fuerunt: & quia cū viderem præsidii non satis esse ad ea obtinenda, uiribus certandum cum valentioribus non putarim. Ergo in officio boni ciuis certe non sum reprehēdendus. Reliquum est, nequid stulte, nequid temere dicam aut faciam contra potentes. Id quoque puto esse sapientis. Cætera vero, quid quisque me dixisse dicat, aut quomodo, ille accipiat, aut qua fide mecum viuant ii, qui me assidue colunt, & obseruant, præstare non possum. Ita fit vt & superiorum & consiliorum conscientia, & præsentis temporis moderatione me consoler: & illam Accii similitudinem

Plauti ita Cæsar cū audit aliquod dictū aut apophtegma, quod mihi adscribatur, quod non sit meum statim solet reiicere & cognoscere non esse meum. Tritas.i.usitatas, tractum à rebus quę usu teruntur, unde & uestis trita dicitur longo fere usu consumpta. Notandis.i.iudicandis, inspiciendis, sic adaptat similitudinem Cæsa. ad Seruium. Confecerit. composuerit. ἀποφθέγματα sententia breuis, acutum dictum, alius codex habebat ἀσυνετώτερα.i.obscurius, nam ἀσύνετος significat sine intellectu. Reiicere. respuere familiares illius q testificantur ei de facetiis, & acumine meorum dictorum. Incidunt, casu dicuntur. Vario ser. inter loquendum uariis de rebus. Nec insul. insipida aut infaceta. Nec il. nōn illiterati hominis. Cum reliquis actis.s.publicis, quæ uult ad se deferri. Præterea. quæ sint nec insulsa nec illiterata. Non pu. au. nō delectaretur audire. Oenomao tuo. œnomaus nomē est tragœdiæ, sicut & Orestes, fuit autem Martis filius, rex Elidis & Pisæ, Hippodamiæ pater, quem Accius poeta in tragœdia introducit de inuidia cōquerentem de qua dicit Cice. non esse sibi querendum, quia nihil habebat, quod sibi inuidendum sit. Posuisti loco.i.notasti. Quid potest inuideri, quid est qd sit mihi inuidendum. q.d. nihil. Fac. pone, finge. Iis. stuicos intelligit. Vim uirtutis, quia ualeat uirtus. Nihil præ. nihil esse ad quod sit obligatus. Qua culpa. Dupliciter, duplici ratione. Et quod. prima ratio. Senserim, iudicauerim. Et quod cum. secunda ratio. Ad obtinenda ea.i.ad sustinenda ea, quæ essent rectissima. In offi. boni ciuis, in eo quod debet facere bonus ciuis. Temere. inconsiderate. Potentes: Cæsarem, & Cæsarianos. Cætera uc. hęc sūt quæ sequuntur. Quomodo. in quam partem. Præstare non pos.i. non est in potestate mea. Consciētia, quia rectissime sensi. Moderatione. modestissimo regimine quo utor. Illam similitudinem Accii, scilicet de inuidia q̄ adducis.

Trita

Oenomaus

ASCEN.

SI AVTEM.i.sed, si ego uelim effugere offensionem nonnullorum dictorum acute aut facete, fama ingenii est abiicienda mihi quod.s. abiicere famam ingenii si ego possem, id ego non recusarem. Sed tamē ipse Cæsar habet peracre iudicium, & ut Seruius frater tuus, quem iudico fuisse literatissimum dicere facile, hic uersus non est Plauti, q.s. Seruius haberet aures tritas.i.assuetas notandis generibus.i.notando genera poetarum, & cōsuetudine legendi, sic audio Cæsa. cū iam cofecerit.i.ex diuersis collegerit, uolumina.i.libellos apophtegmaton.i.acute & sententiose, ac mordaciter dictorū, solere.i.q ipse Cæsar soleat reiicere.i. abiicere & nō recipere, si quid.i.si aliquid dictū afferatur ad eū præ me quod non sit meū.i.a me dictū & excogitatū. Quod.i.quā tē. ipse facit nunc eo.i.tanto magis, quia fere.s. oēs familiares eius uiuūt mecū quotidie. Aut.i.sed multa incidunt in sermone uario.i.in loquendo aut dū loquimur de uariis rebus, nō dicit in sermonem quia de uno eodemque sermone loquimur, citra transitionem in alium, quæ fortasse cum dixi illis.s. familiaribus Cæsaris, uideantur nec illiterata nec insulsa, immo sapere literaturam & sales. Hæc.s. dicta mea perferentur ad illum uidelicet Cæsarem, cum reliquis actis.i.publicis meis dictis & iam in acta relatis, ipse enim mandauit.s.suis, ita sup. facere. Sic fit ut si Cæsar audiat præterea.i.præter ea quæ a suis afferuntur quid.i.aliquid de me, ipse putet non audiendum sup. esse. Quamobrem ego nihil utor Oenomau tuo.i. tragœdia tua scripta de Oenomao Martis filio rege Elidis & Pisæ & patre Hippodamiæ, quem Actius in tragœdia inducit de inuidia conquerentem, de qua dicit Cice. non esse sibi querendum cum nihil habeat cui inuidendum sit, etsi.i.q̄q̄ potuisti.i.inseruisti uersus Actianos.i.Actii poetę tragici. Sed quæ est inuidia, aut quid potest inuideri nunc mihi. q.d. nulla & nihil. Verum fac esse.i.esto ut sint omnia.i.inuideatur mihi immerito. Ego uideo sic placuisse iis philosophis, uidelicet stoicis, qui soli uidentur mihi tenere uim.i.potestatem uirtutis.i. cognoscere quantum ualeat & quid sit uirtus, nihil esse sapientis pertinere ad sapientem, præstare.i.persoluere, & quod dicunt facere bonum, est enim præstare quod ab alio aut à se peccatum est emendare & reparare, nisi culpam.i.sapientem nulli rei esse obnoxium quæ præter culpam suam euenit, qua.s.culpa ego uideor mihi carere dupliciter, &.i.simul q senserim ea.s. de bello ciuili fugiendo, quæ fuerunt rectissima, & cum uiderem non satis præsidii.i.roboris militaris, ad obtinenda ea.s. sensi obtinenda. putarim pro putauerim non sup. esse certandum cum uiribus ualentioribus quales erant Cæsa. Ergo cum.s.ita sit ego non sum certe reprehendendus in officio.i.facto ciuis boni. Reliquum est.i.restat cum nihil male fecerim in remp. nequid dicam stulte, nequid dicam temere, ut pro uel nequid faciam stulte & temere contra potentes, quales sunt Cæsariani,

apud me declamitare, me apud eos cœnitare. Tu autem *, quòd mihi bonam copiam eiures, nihil est: tum enim * cum rem habebas quæstiunculis te faciebam attentiorem. nunc cum tam æquo animo bona perdas, non eo sis consilio, vt cum me hospitio recipias, existimationem te aliquã putes accipere. etiam hæc leuior est plaga ab amico, quam à debitore. Nec tamen eas cœnas quæro, vt magnæ reliquiæ fiant: quod erit, magnificum sit & lautum. Memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperius fiat, cætera eodem modo. Quod si perseueras me ad matris tuæ cœnam vocare, feram id quoque. Volo enĩ videre animum, qui mihi audeas ista quæ scribis, apponere: aut etiã polypũ Miniani Iouis similem. Crede mihi, non audebis. Ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia veniet: eã extimesces.

mus Cice. sqisse inuitatum à Pæto. Cum rem ha. cum eras ditior. Nunc ostendit Pætum male agere rẽ suam. Tam æquo. tam sine solicitudine, & cura. Tã .i. non sis eo consilio, non hoc credas non tibi hoc ꝑsuadeas. Vt cum. id est ut putes augere reputationem tuam si accipias me hospitio, & des mihi cœnã. uult enim Cice. significare se excipiendum familiariter sine ambitione, & impensa Pæti ab amico, qui erat sponte & non inuitatus. Quam à de. id est q̃ ab eo, qui ex debito erat. Eas, tales. Fiant ma. re. id est ut multa supersint, ut solet fieri in magnis cõuiuiis.

Et. id est etiam. Lautum. mundum. Fiat tem. id est temperatius, q̃ scilicet cœna Phaniæ, id est minori impensa uel melius. Temperius. id est magis in tempore uel citius. Ouid. iiii. metamor. Modo surgis eo temperius æuo, idest citius. Cœna ma. t. quam intelligimus esse sumptuosam. Feram. iocatur, quasi dicat ueniam ad eam. Videre. experiri. Audeat. quasi in rem magnam. Polypum. genus est piscis, à multitudine pedum sic dicti. Miniani Iouis. sic ex aliqua comœdia est hic locus ubi fortasse polypus Ioui appositus scribebatur, aut qualis polypus qui appositus est in cœna Iouis Miniani, quem Minius aliquis scripsit, aut representauit, alii legunt minuam, ut sit sensus, minuam .i. consumam. Non audebis. s. inuitare ad cœnam matris. De mea noua lautitia. nunciatur tibi quòd sim nimium lautus. Eam. lautitiam.

Et | Polypus | ASCEN.

❧NON modo non, ad inuidiam .i. non imputabo factum meum inuidiæ, sed transferam ad fortunam .i. imputabo fortunæ, quam. s. fortunam, ego existimo leuem & imbecillem .i. debilem, oportere frangi ab animo firmo & graui tanquam fluctum, à saxo .i. à scopulo in mari posito. Etenim .i. non certe, cum plena sint monimenta .i. scripta ad memoriam rerum, Græcorum. s. authorum, quemadmodum uiri sapientissimi tolerunt regna .i. dominia & tyrannides, uel Athenis uel Syracusis, cum ipsi. s. sapientissimi uiri fuerint quodammodo liberi, quia animus eorum non seruiebat, cum liberaliter quæ imperarent ue facerent, ciuitatibus suis .i. reliquis ciuibus quibus præsidere debebant, seruientibus, quia inuite imperata obeuntibus. Ego non putem sup. me posse tueri statum meum sic, ut neque offendam .i. lædam, & ad succensionem prouocem animum cuiusq̃. nec frangam .i. non imminuam dignitatem meam. Quia necesse est sub tyranno alterum facere, aut illũ offendere seruando dignitatem, aut illi obsequendo dignitatem diminuere. Nunc uenio ad iocationes tuas. Quando .i. quandoquidem tu introduxisti secundum Oenomaum .i. fabulam illam ab Oenomao, ut iam dixi, denuminatam, Accii .i. poetæ, non attellanam. s. actorem uerbis rudibus & incomposito gestu, ut solebat olim. s. introduci, sed ut nunc fit, mimum .i. gesticulatorem, qui gestu uerba & mores eorum quos agit, imitatur. Quem Popilium narras tu mihi, quem Denarium super. narras tu mihi: locus obscurus est, quia desyderantur Accii tragœdiæ, quibus notis, locus erit aptissimus: sicut qui diceret Catonem Terentii plane agis, ꝙ & periit eunucus Terentii plane obscurus esset locus, nunc clarissimus. Dubium est an Denarium pro homine, an potius pro nummo accipiat, & dicat Ciceronem more Popilii emisse denario patinam Tyrotarichi .i. casei salsi & uetusti, unde ait, quam patinam Tyrotarichi sup. narras mihi. Ista. s. commata amara faciebantur facilitate .i. leuitate mea, nunc res est mutata. Ego habeo Hircium & Dolabellam discipulos dicendi, & sup. magistros cœnandi quia sumptus faciunt aut coquendi peritiores sunt. Puto enim audisse te, si forte omnia. s. quæ Romæ fiant perferantur ad uos, illos declamitare .i. frequenter se exercere in dicendo per causas fictas apud me & me cœnitare .i. frequenter cœnare apud eos. Autem .i. sed, nihil est ꝙ tu eiures .i. iurando eripias, & extorqueas mihi bonam copiam scilicet obsoniorum. Hubertinus intelligit eiures .i. expresse iures per bonam copiam deam. Ego enim faciebam te attentiorem quæstiunculis .i. paruis quæstionibus tũc cum habebas rem .i. diuitias, hoc est te exercebam ut hominem qui mihi curæ esset, nunc cum perdas bona scilicet tua tam æquo .i. in utranque sortem parato animo: non sis eo consilio .i. ne hoc tibi persuadeas ut cum recipias me hospitio putes te accipere aliquam existimationem aut potius æstimationem. s. obsoniorum tuorum. Etiam .i. præter hoc quòd bona tua mihi facis, hæc plaga .i. pœna & mulcta, est leuior ab amico quàm à debitore, quia leuius est nihil ab amico quàm à debitore recipere. Nec tamen quæro .i. exigo eas cœnas ut magnæ reliquiæ fiant. Id quod erit, sic magnum & lautum: omnia accipi debent ioco dicta. Memini te narrare mihi cœnam Phameæ scilicet lautam & immensam, sup. cœna tua sit temperius .i. non sit tam magna, cætera supple fiant eodem modo .i. æque laute. Quod si perse. uocare me ad cœnam matris scilicet tuæ, ego feram .i. patiar quoque .i. etiam id, uolo enim uidere animum sup. tuus qui audeat apponere mihi ista quæ scribis, aut etiam polypum .i. piscem multorum pedum similem Iouis Miniani .i. rubicundi quasi minio tincti, an e miniani à Mimo introducti in fabula, crede mihi non audebis sup. talem apponere. Fama de mea lautitia ueniet ad te ante aduentum meum. tu extimesces eam.

❧QVOD mihi bonam copiam iures. Probo Ferrarii declarationem, diligentiam ipsius ualde amo, qui ex laceris, decurtatisque Terentii Varronis commentariis huius loci interpretationem sedulo eruerit: & ne ullus alicui scrupulus relinquatur, affirmo infinitis locis in Medicæo ubi I, esse debebat E I, scriptum esset: ut in epistola D. Bruti, sine eiumentis, ad Lentulum, iei declarant. paucis post uersibus. eidem ille Plato. & ad * P.V.C.

Q. Valerium,

Q.Valerium, Municipibus uolaterraneeis. Id etiam Latini librarii in Græcis uocibus faciebant; ut sæpe non suis locis hanc diphthongum ponerent, ad Gallum, Quæ uidetur λωτόνειαι attulisse. ad Trebatium, Si tu statue ris πολιτευέσθαι non oportere. Quod in priscis etiam lapidibus non semel obseruaui. Quibus omnibus exemplis, & sexcentis aliis, si opus esset, planum fit, peruersionem hanc nullam uim habere ad labefactandam neeam lectionem.

P.V.C. CVM rem habebas, quæsticulis te faciebam attentiorem. Hæc est Medicæi codicis lectio, quam uehementer probo: deque ipsa olim accuratius disputaui. cum rem habebas, cum diues eras: quæsticulis, & lucellis te attentiorem faciebam: ut enim à lucro lucellum, ita à quæstu quæsticulus ὑποκοριστικῶς. Verbum præterea ATTENTIOREM, quod quasi patrimonii augendi rationem docet, & quo in hac re exprimenda optimi autores passim utuntur, ualde ueterem scripturam confirmat. Terentius in Adelphis, Attentiores sumus ad rem omnes, quàm sat est. Cicero ipse in Verrem: Qui in re aduentitia, & hæreditaria tam diligens: & attentus fuisset.

HVBER. Promulside. Lucanica. PROmulside. genus est liquaminis, ut quidam uolunt ex mulso. Sustuli. amoui: quia non amplius delector. Oleis, aqua & sale conditis. Lucanicis. lucanica gen⁹ est farciminis ex porcinis carnibus à Lucanis populis, unde primum fuit inuenta sic dicta.

Abstergere. pœnitus amouere antiquum, quo solebam delectari. i. ad tyrotarichum: erat enim cibus pauci sumptus, quem prius dixit Cice. se iam fastidire cum antea ferret: nunc autem dicit Pæto, ut illud sibi paret. Vnum. precipuum. More nostro. ut consueuimus. i. moderate. Illa su. cum diximus nō esse lautos. Lusimus. ex ioco diximus. Prætermissurum. s. uillam felicianam. Satis. facetiarum. Sannionum. Sanniones, qui sunt in dictis fatui, & moribus obscœnis. Cice. libro secundo de orato. Quid porro tam ridiculum, quàm Sannio: hoc Græci appellant βωμόλοχον, quorsum autem subdiderit. Satis enim salis est. Sannionum parum: non facile potest intelligi.

Neque est, quòd in Promulside spei ponas aliquid, quam totam sustuli. Solebā enim antea debilitari oleis & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo istò venire. Tu vero (uolo enim abstergere animi tui metum) ad Tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi vnum sumptum afferam, quòd balneum calefacias oportebit: cætera more nostro, superiora illa lusimus. De villa Seliciana & curasti diligenter, & scripsisti facetissime. Itaq; puto me prætermissurum. salis enim satis est, sannionum parum. Vale.

ASCEN. NEQVE est ꝙ ponas aliquid spei in promulside. i. dulciario illo, aut liquamine ex mulso, hoc est ꝙ putes me promulside contentum fore, quam scilicet promulsidem ego sustuli, id est depolui de cœna mea totam. Ego enim solebam delectari antea oleis & lucanieis scilicet illis tuis salsis ex carne suilla rubente. Sed quid. i. ad quid loquimur hoc, liceat modo uenire isto. i. ad illum locum ubi tu es. Tu uero redi ad Tyrotarichum. i. caseum salsum antiquum: uolo enim abstergere metum animi tui. Ego afferam tibi unum sumptum, quia oportebit ꝙ calefacias balneum, cætera supple facias & pares; more nostro: nos lusimus. i. per iocum diximus illa superiora. Tu & curasti diligenter & scripsisti facetissime de uilla Seciliana. Itaque ego puto me prætermissurum. i. dimissurū eam. Salis enim satis. i. facetiarum est, parum sup. est Sannionū. i. fatuorum obscœnorum, quos Græci bomolochos uocant.

Ex XVI. Epistola. Delectauerunt me tuæ literæ.

Delectauerunt me tuæ literæ. Hæc epistola ut in omnibus diuulgatis libris est uidere. xvi. loco aliarū legitur, subsequiturque, quæ incipit. Duabus tuis epistolis. In manu scripto codice nostro, & antiquiori, & fide digno, post eam subsequuntur complures aliæ, quæ ut diximus. viii. in libro leguntur, ut sunt, Est ne? uici? Inuideo tibi, quid multa quotidie. Qua tu cura sis. Non dubito quid perlatum ad te sit. Quam cito tu istinc. Et si de rep. quæ tibi scribā. Quod M. Marcellus Cos. filius. Sic tu inquis, Hirrum tractasti? Et has quidem omneis post, Delectauerunt me tuæ literæ accedit. Sed de ordine neque tantopere insudandum, cum præsertim non adeo continuæ sint, ut ordine quodam certo legi debeant. Sunt enim ut casus puto, obtulerit eę in corpus congestæ. Nunc uero ad uarietatem uerborum accedamus, cum cætera dixisse uolo, ut lectores admoneam, quanta sit temporum incuria & uarietas bonis in libris. Reliquum est, ne quid stulté, ne quid temeré dicam faciamue contra potentes, quos puto esse sapientes. Aut qua fide mecum uiuant hi, qui me audisse aiunt, & assidue colunt, & obseruant, præstare non possum. Quem tu mihi Popilium, quem Denarium narras? Tu antem, quod bonum cupiam euites, nihil est. Memini te mihi Phaniæ cœnam narras. Tu autem, quod bonum cupiam euites, nihil est. Memini te mihi Phaniæ cœnam narrare. temperius fiat, cętera eodem modo, quod si perseueras, me ad matris tuæ cœnam reuoca, referam id quoque. Volo enim uidere animum, qui mihi audeat ista, quæ scribis, apponere, aut etiam Philippum Miniani ioci similem. Liceat modo isto uenire citius. De uilla Feliciana & curasti diligenter, & scripsisti facetissime.

M.T.C. Lucio Papirio Pæto. S.D.

HVBER. NVM tu. Romanis motis fuit militib⁹ ueteranis post confectam militiā agros aliquos dare, quorum prouentibus possent senectutē suam & familiam sustentare, ut ostendit Iuue. Tandē pro multis uix iugera bina dabantur Vulneribus. & Luca. lib. i. Pharsalię. Quæ sedes emeritis erit, quæ iura dabuntur, Quæ noster ueteranus aret? Id igitur quum Cæ. facturus diceretur, petiuerat Pætus à Cic.

NVm tu homo ridiculus es? qui cum Balbus noster apud te fuerit, ex me quæras, quid de istis municipiis, & agris futurū putem? quasi aut ego quicquam

quicquam ſciam quod iſte neſciat: aut ſi quid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. Immo vero ſi me amas, tu fac ut ſciam quid de nobis futurum ſit. Habuiſti enim i tua poteſtate, ex quo vel ex ſobrio, vel certe ex ebrio ſcire poſſes: Sed ego iſta mi Pæte non quæro: primum, quia de lucro prope iam quadriennium viuimus: ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc vita, ſuperſti

quid putaret eſſe facturum de iis agris. Itaque Cice. reſcribens oſtendit eum melius ſcire debere qui Balbum Cæſ. intimum & familiarem apud ſe habuerit. à quo potuit omnia multa melius intelligere. Itaque ab Pæto petit quid putet non de agris, ſed de ſeipſis eſſe futurum Cæſare tenente omnia: deinde tamen dicit Cice. quid intelligat de diuiſione agrorum, & licet ager ſuus Tuſculanus propter uicinitatem immineat periculo diuiſionis, dicit tamen ſe non timere, ſed ut uirum fortem & philoſophum exiſtimare ſatis ſibi eſſe ꝙ uiuat, ſeque amare Cæſ. cuius beneficio habeat uitam. Poſtremo dicit non ſolum ſibi, ſed etiam ipſi Cæſa. qui omnia regit incertum eſſe quid ſit futurum, quia res ipſę pro temporibus mutantur.

Num tu. interrogatiue legendum eſt nonne homo es dignus uideri: quaſi dicat ſimplex. Balbus qui Cæſaris conſilia nouit. Municipiis. oppidis quæ aſſignabantur ad habitationem militum. Luca. an melius ſi ent pyratæ magnæ coloni. Et agris, diuidundis. Iſte. Balbus. Ex iſto. quia quicquid de factis Cæſaris ſcio, Balbus mihi dicit, immo petit à Pæto quid putet futurum de ſeipſis. Si me amas. adiuratio. Habuiſti. Balbum. Vel ebrio. quia bene poti facilius reuelant ſecreta. Hora. Quid non ebrietas deſignat, operta recludit. uult autem intelligere habuiſti eum apud te qui uel deliberata mente quod faciũt ſobrii, uel ex caſu & temerè, ut faciunt ebrii, tibi dixit quid ſit Cæſar facturus. Iſta. i. talia. De lucro. i. ultra q̃ ſperabamus & optamus. Teren. Quicquid præter ſpem euenerit, id in lucrum deputato. Quadriennium. quatuor annos prætẽtos. Si aut. quaſi correctio, quia dixit lucrum eſſe ꝙ uiuat. Aut uita poteſt appellari uiuere poſt rempub. amiſſam. q. d. quæ potius eſt mors. Municipiis

❧NVM tu homo &c. Mos erat Romanis, ut ueteranis militibus aliquot agros ad uitæ ſuſtentationem darent, quod & Cæſar ſe facturum decreuerat, quod cum Pætus à Cicerone doceri uoluit. Scribit eum melius debere ſcire, qui Balbum conſulere potuerit, aperit tamen quid ſentiat, & quo animo quod euenerit ferendum ſit docet. Ordo eſt. Num. i. nonne tu ô Pæte es homo ridiculus. i. riſum excitans & ridendus, qui cum Balbus noſter fuerit apud te, quęras ex me quid putem facturum de iſtis municipiis. i. oppidis municipalib9 & agris. ſ. illis adiacentibus, quos rumor erat Cæſarem uelle ueteranis ſuis diſtribuere, quaſi aut ego ſciam quicquam quod iſte. ſ. Bal. neſciat, aut ſi ego ſcio quid. i. aliquid aliquãdo, ego non ſoleam ſcire ſup. illud, ex iſto. ſ. qui apud te fuit, hoc eſt ex Balbo. Immo uero. i. econtrario, ſi tu amas me fac tu, ut ſciam quid ſit futurum de nobis. i. de agris noſtris. Tu enim habuiſti in tua poteſtate. ſ. Balbum, ex quo tu poſſes ſcire, uel ex ſobrio, uel certe ex ebrio: quia ebrius, inſipiens, pueri, dicent tibi uerum. Sed ô mi Pæte ego non quæro iſta. i. non ſum ſolicitus de iſtis rebus. Primum quia uiuimus iam prope. i. quaſi quadriennium, de lucro. i. ultra q̃ putauimus nos uiuere poſſe, ſi aut hoc eſt lucrum, aut hæc eſt uita uidelicet uiuere ſuperſtitem reipu. i. poſt interitum reipub. ASCEN.

tem reipu. viuere. Deinde quòd ſcire quoque mihi uideor quid futurum ſit. fiet enim quodcunque volent qui valebunt: valebũt autem ſemper arma. Satis igitur nobis eſſe debet, quicquid conceditur. hoc ſi qui pati nõ potuit, mori debuit. Veientem quidem agrum & Capenatem metiũtur: hoc nõ longe abeſt à Tuſculano. Nihil tamen timeo: fruor dum licet: opto ut ſemper liceat. Si id minus contigerit, tamen quum ego vir fortis, idem quod Philoſoph9 viuere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere, cuius beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe rempub. qualem fortaſſe & ille uult, & omnes optare debemus, quid faciat tamen non habet: ita ſe cum multis colligauit. Sed longius progredior: ſcribo enim ad te. Hoc tamen ſcito, non modo me, qui conſiliis non interſũ, ſed ne ipſũ quidem principem ſcire quid futurum ſit. Nos enim illi ſeruimus: ipſe temporib9.

❧DEinde. ſ. non quæro iſta. Quòd. i. quia. Videor ſcire. coniicio quodammodo quid ſit futurum. HVBER.

Fiet enim. i. quod uidetur ſcire ꝙ omnia regentur arbitrio eorum qui habebunt potentiam. Valebunt. poterunt. Valebunt autem. ſignificat ꝙ magis regentur res ui quadam q̃ iuſtitia. Quicquid con. q. d. ſola uita etiam ſub imperio Cæſ. quando uiuendo aliter facere non poſſumus. Hoc. ſic oſtẽdit Catonẽ non ſine cauſa periiſſe, ne ueniret in hanc ſeruitutem. Si quis. Significat Catonem, qui ſeipſum Vticæ interemit, ne Cæſaris tyrannidẽ uideret. Veientem agrum. agrum Veiorum, qui populi ſunt finitimi Romanis. Capenatem. à Capena oppido, unde & porta, quæ illuc ducebat Capena appellata eſt. Iuue. Subſtitit ad ueteres arcus madidamq; Capenam.

Metiuntur. menſurant, ut diuidant. ſ. Cæſariani.

Hoc. ſ. quod metiuntur iſtos agros. Non ab. longe à Tuſcu. quia propinquum eſt: imminet periculo Tuſculanum propter uicinitatem. Virg. Mantua uę miſeræ nimium uicina Cremonæ. Fruor. capio uoluptatem, & fructum ex eo agro. Dum licet. dum permittitur mihi, dum poſſum. Semper liceat. ſ. frui. Id. ut fruar meo agro. Minus. non quando, quoniã. Vir fortis. bene armatus contra omnia aduerſa. Duxi. exiſtimaui. Pulcherrimum uiuere. uitam eſſe pulcherrimam omnium, quæ nobis contingunt: pro locis mutat Cice. ſententias: alibi enim oſtendit uitam amiſſa dignitate, & honeſtate, nullo pacto eſſe appetendam. Eum. Cæſarem. Beneficio, liberalitate: quia poterat mihi eripere ſi uoluiſſet. Id. i. uiuere. Qui. excuſat Cæſa. ꝙ licet bonam habeat uoluntatem, neceſſe tamen ſit eum multa facere ad arbitrium alio-

rum

rum,quos habet sibi coniunctos & amicos.Quid faciat.i.aliquid quod posit facere,ut uult. Colligaoit.q.d.implicuit. Longius progredior.plura dico, q̄ upus erat. Ipsum prin.ipsum Cæ.qui est prioceps cōsiliorum.Nos enim ratio quare Cæ.nesciat futura.

Ipse temporibus, scilicet seruit. Tempora. quæ assidne mutantur.Ille.Cæ.Cogitet.habeat in animo, quia cogitatiunes alieni cordis oobis sunt ignotæ.

Non rescripsi.cum à me petisses.Antea.olim.Cessator. piger. Nihil explorati.nihil certi. Nec.duplicem assignat rationem quare citius oon rescripserit,quia cum oihil haberet explorati,noluit exponere rem in dubio,ne ex dubitatione daret ei solicitodinem, nec uoluit etiam affirmare,quod erat incertum,ne ex affirmatione daret spem uanam. Adscribam.subiungam,quasi post omnia scribam. De isto periculo,quod tu times imminere nobis. Tu tamē. consilium sapientis,ut optemus ab eis semper optima,& tamen cogitemus potius mala posse euenire q̄ bona,quia si ita cogitabimus minus nos opprimēt, qnia precogitata euenicot,etiam si erunt mala.Si autem euenient bona,id erit in lucro, quia cum cogitatio oostra esset de malis , superuenerint. Quæcunque erunt , siue bona siue mala.Virg. Qoicquid erit,superanda omnis fortuna ferenda est.

ita nec ille quid tempora postulatura sint: nec nos quid ille cogitet,scire possumus. Hæc tibi antea non rescripsi,non quò cessator esse solerem , præsertim in literis: sed cum explorati nihil haberem, nec tibi solicitudinem ex dubitatione mea, nec spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen adscribam , quod est verissimum , me his temporibus adhuc de isto periculo nihil audisse . Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima,cogitare difficillima , ferre quæcunque erunt.

Vale.

§ Ex.XVII.Epistola. Num tu homo ridiculus es?

§ Num tu homo ridiculus es? qoi cum Balbos nosterte apud fuerit.

ASCEN. § DEINDE oon qoæro,sup.φ.i.eo φ ego uideor mihi scire,quoque.i.etiam quid sit futurum. Enim.i.quia, id sup.fiet quodcunque nolent,qui ualebunt.i.plus poterunt,autem.i.sed,arma.i.in armis præstantiores, ut Cæsariaoi ualebont semper.Igitur satis debet esse nobis quicquid cooceditur. Si quis non potuit pati hoc .i.ut habeat satis ex eo quod sibi conceditur,ipse debuit mori. Quidem.i.certe sup.Cæsariani,metiuntur.i. metiendo inter se diuidunt agrum Veientem & Capenatem.i.iuxta Veios & Capeoas iacentem, bic.s.ager noo abest looge à Tusculano.s.agro,ubi Ciceronis erat possessio. Tamen.i.oihilominus ego nihil timeo.s. de ablatiōe agri mei.Ego fruor.i.ex eo fructū capio,dō.i.q̄diu licet,opto ut liceat semper.Si id.i.semper licere frui meis,minos.i.nō,contigerit.i.datum sit,tn̄ quando.i.quoniā,ego uir fortis scilicet habitus,aut haberi cupidus.i.philosophus,duxi.i.existimaui,uiuere esse pulcherrimum,non possum non diligere eum scilicet Cæsarem,cuius beneficio ego consecutus sum.id.s.ut uiuam. Qui si cupiat rempub.esse qualem &.i.etiam ille uult fortasse,& oos omnes debemus optare. Tamen non habet quid faciat , quia nun posset etiam si uellet rempub.restituere pristinæ libertati,ita.i.osque adeo culligauit.i.deuinxit se cū multis,qoi scilicet si resp. uigeret,deponendi essent. Sed ego progredior longius scilicet quàm necesse est. Scribo enim ad te , cui scilicet pauca sufficerent,cum sis uir prudens , & perspicaci ingenio. Tamen scito hoc oon modo me, qui non intersum consiliis non scire quid futurum sit,sed ne qoidem , id est oon etiam ipsum principem.s. Cæsarem scire quid sit futurum. Vbi est oon modo,oon me:legi posset non modo me,ut illa negatio ne utrique particulæ seruiret. Nos seruimus illi.s. Cæsari. ipse supple seruit.i.inseruit temporibus.i.rebos se pro tempore habentibos. Ita nec ille supple scire potest quid tempora sint postulatura,nec nos possumus scire quid ille cogitet. Ego non scripsi hæc antea,non φ melius q̄ quo solerem esse cessator.i.pigritans præsertim in literis , scilicet scribendis, sed cum nihil haberem explorati.i.certi.oec uolui afferre tibi solicitudinem ex dubitatiooe mea,nec spem ex affirmatione,scilicet de re dubia. Ego tamen adscribam,id est scribendo addā illud,qood est oerissimom, me nihil aodisse adhuc his temporibus de periculo isto,scilicet quod times de agris nobis eripiendis,tu tamen debebis optare optima pro sapientia tua,i.secuodū quod exigit sapientia tua, & debebis cogitare difficillima,scilicet explicata posse euenire,& debebis ferre quēcunque erunt,siue difficillima,siue mediocria.

Vale.

P.V.C. § NON modo me.Hic qooqoe locus à me ope Medicæi codicis iam tum purgatus fuit:cum io cuoctis antea impressis mendosé,noo modo non me,legeretur.

HVBER. CVm essem.Occupata rep.à Cæ.cū Ci.arti nullus esset locus io curia,aut i foro,ut ipse multis locis cōquestus est se totom abdidit in studia literarum,ot ex eis aliquā medicinam miseriarū acciperet , & quosdam adolescentes oobilissimos in arte dicendi docendos accepit,nō tn̄ multos ut multi sospicantur,qui credunt eum aperuisse ludom omnibus oenire oolentibos:habebat.n.paucos, ot Balbum , Hircium,& Dolabellam , licet ipse gratia ioci dicat se aperuisse ludū , itaq; hac epistola iocatur cū Pæto,& ostendit se sapientius fecisse , qui secutus sit tempora,q̄ eos q seipsos interemerunt. Cōmooerat cōmoditates,quas ex hoc exercitio coosegoitur.Posteéo irridet Pætū,q bona sua paulatim cōsumeret:significat.n.eum aliqn̄ deuenturum ad eundem exitō, ad quem ipse peruenit,ut aperiat ludū literarum,sed

M.T.C.Pæto S. D.

CVM essem otiosus in Tusculano , propterea quòd discipulos obuiam miseram,vt iidē me quàmmaxime conciliarent familiari suo: accepi tuas literas plenissimas suauitatis:ex quibus intellexi probari tibi meum consilium,quod vt Dionysius tyrannus , cum Syracusis ex-

pulsos

pulsus esset Corinthi dicitur ludum aperuisse: sic ego sublatis iudiciis, amisso regno forensi, ludum quasi habere cœperim. quid quæris? me quoque delectat consiliũ. multa enim consequor: primum id, quod maxime nunc opus est: munio me ad hæc tempora. Id cuiusmodi sit, nescio: tantum video nullius adhuc consilia me huic anteponere, nisi forte mori melius fuit in lectulo. fateor: sed non accidit: in acie non fui. Cæteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius fœde perierunt: at Cato præclare. Iam istuc quidem cum volemus, licebit. Demus modo operã, ne tam necesse nobis sit, quàm illi fuit, id qđ agimus. Ergo hoc primum. sequitur illud: ipse melior fio, primũ valetudine, quàm intermissis exercitationibus amiseram: deinde ipsa illa, si qua fuit in me facultas orationis, nisi me ad has exercitationes retulissem, exaruisset. Extremũ illud est, quod tu nescio an primum putes: plureis iam pauones confeci, quàm tu pullos columbinos. Tu istic te Atheriano iure delectato, ego me hic Hirciano. Veni igitur, si vir es, *& disce iam προλεγομένας, quas quæris:

minore tamẽ authoritate. Ociosus. sine occupatione. Discipulos. Hirtium & Dolabellã, quos supra dixit se habere dicendi discipulos, & cœnandi magistros.

CVM essem. Amissa republi. se dicit ad literarum studia conuersum, Balbo, Hirtio, Dolabellæ ludũ aperuisse, eo quòd illos in arte dicendi exercuit. non tamen post consulatũ mercede præcepit. Ordo est. Cum essem otiosus in Tuscul. s. agro cum domo, propterea quòd miseram discipulos. s. meos obuiam. s. ostieri gratia ut opinor Cæsari, ut iidem, scilicet discipuli mei Balbus, Hircius, & Dolabella. ASCEN.

FAMILIARI. Cæsari cui miserat eos obuiam, cum intelligeret eum uenire Romam, ut conciliarẽt ipsum alienatum propter partes Pompeianas, quas secutus fuerat. Probari. laudari. Consiliũ meũ. id qđ institui facere. Quod. quia. Vt Dionysius. honestat Cic. factũ suũ illustri exẽplo à rege sumpto, & simul per transitũ, oñdit principib⁹ & regib⁹ ꝓdesse interdũ etiã sciẽtiã, & literarũ cognitionẽ. Diony. filius prioris Dionysii, de quo Ci. mentionem facit lib. iii. Tuscul. quæstionũ qđ ludũ aperuerit Corinthi cum Syracusis expulsus fuisset, & Oui. lib. iiii. de Põto. Illa Syracusia modo formidatus in urbe, Vix humili duram reppulit arte famem. Corinthi, in Corintho, aduerbialiter posuit: est autem urbs Achaiæ, de qua supra alio loco plura memorãda diximus. Ludũ. scholã, ponit. n. ludus ꝓ loco ubi exercet aliqua ars, unde diximus ludũ palestræ, ludum literarũ. Sublatis. ammotis. Iudiciis. causis iudicialibus, quas solebã agere. Regno forensi. ad laudem suã dixit, quia ita obtinebat principatũ inter oratores Cic. ut diceret regnare in causis. Quasi. ut oñderet se non penitus esse magistrũ docendi. Quid quæ. genus dicendi, cum uolumus breuiter aliqd cõcludere. q. d. nõ est opus pluribus, sic Hora. in epi. Quid quæris uiuo, & regno simul ista reliqui, Quæ uos ad cælũ fertis rumore secundo. Multa. s. cõmodat. Munio. facio me fortem. Ad hæc tẽpora. cõtra conditionẽ horũ temporum, quæ est pessima. Cuiusmodi. quale. Id. s. quod sequor literas. Me an. i. plus laudo consiliũ meũ, q̃ aliorũ quicquid alii faciunt. Nisi forte. occurrit obiectioni. In le. fa. i. si mortuus essem in lecto meo, ut dici solet febri uel alio morbo cõsumptus, fateor ꝙ melius fuit mori. Sed nõ ac. fortuna noluit, ut in lecto morerer. In acie. i. in bello, quia poterat etiam obiici, quare non potius uoluisti perire in bello pugnando pro libertate, ꝙ fuisset tibi summę laudi, ut, pulchrumq; mori succurrit in armis, respondet se non fuisse in bello. Lentulus af. isti fuerunt duces Põ. Põ. s. magnus. Fœde. crudeliter, uel certe turpiter & ignaue. Mors Põ. à Plutar. & Appiano, & ab aliis ita scribitur ut hic nõ sit memoranda, unde etiam Lu. Scipio, pater Corneliæ uxoris Põ. cum enim esset Cæ. post mortẽ Catonis, qui seipsum uticæ interemerat ex trecentis, qui senatus formam præferebant quoscunque reperiret, morti traderet L. Scipio, qui eo in bello imperator erat hyemem in mari agens, hostium nauibus casu obuius paragrasse iussit, donec fortuna aduersante eius naue superata seipsum interemit, spontéq; in mare præcipitem se dedit. At Ca. pa. s. periit. cum magna laude, quoniam maluit mori liber, quàm uiuere seruus. Istuc. s. perire. Licebit enim cum uo. erit semper in potestate nostra quotienscunque placebit Demus ope. Curemus. Illi Ca. ne ita sit nobis necessitas nos interficiendi sicut illi fuit. Id ne sit nobis necesse. Primum. quod diximus munire nos ad hæc tempora. Illud. quod mox dicam. Melior. s. melius habeo, & uulgarius dicam, melius sto. Valetudine bona. s. fio melior. i. quantum ad sanitatem. Exercitationibus, quæ plurimum conferunt ad cõseruationem humani corporis, ut infra ipse scribet ad Ti. Deinde. alia ratio, quòd nisi dedisset se exercitationi, amisisset omnem facultatem dicendi, quam habebat. Audiat enim de li. immo, & ociosa iuuentus quæ satis putat semel in anno scribere epistolam aut carmen, & posse retinere dicendi facultatem cum fons eloquẽtiæ uereret ne parua intermissione exaresceret. Exaruisset. exsiccata esset, tractum ab aquis. Extremum. ultimum, & incipit iocari. Primum, id est præcipuum & anteponẽdum omnibus aliis commodis. Pauones, qui ita essent in delitiis, ut pontificali cœnæ apponerentur. Primus autem posuisse dicitur Horten. cum augur esset, ut scri. Ply. apud quem uide plura de pauonibus. Confeci. consumpsi, qui mihi sunt donati à discipulis meis. Pullos eo. qui sunt uiliores. Atteriano. quidã somniauit Atterium & Hirtium fuisse coquos qui bene fercula condirent, re autem uera, Atterius familiaris erat Pæti. Hirtio uero Ci. ut supra dixi, dicit ergo Ci. utere tu iure, quod dabit tibi Atterius tuus: ergo autem iure quod dabit mihi Hirtius meus. Delectato. fruitor. Iure. brodio, aqua condita & pingui. προλεγομένας, προλέγω prædico significat. Intelligit autem Ci. propositiones, id est sententias quas Hirtius & Bal. præponebant, ad quas audiendas inuitat Pætum, sed ne eum ad indignationem moueret, subdit. HVBER.

Dionysius

Corinth⁹

Ludus

Fœde

Pauones

CONCILIARENT. id est amicitia coniungerent me, quàm maxime familiari suo, scilicet Cæsari, accepi literas tuas plenissimas suauitatis. Ex quibus intellexi consilium meum probari, id est approbari, tibi, id est à te, quòd ut, id est quemadmodum Dionysius tyrannus cum esset expulsus Syracusis, urbis Siciliæ ubi tyrannidẽ exercuerat: ASCEN.

exercuerat:

exercuerat: dicit aperuisse, id est omnibus patefecisse, ludum, scilicet literariũ, hoc est scholas publicas, sic ego iudicus. s. fori sublatis & regno forensi. i. actione causarũ in qua Cicero nuper regnauerat, amisso cœperim habere quasi locum. i. locum exercitationis in arte dicendi. Quid quæris. i. quid uis ut amplius dicam, consilium sup. hoc delectat quoque. i. etiam me. Ego enim consequor. i. obtineo multa. Primum munio me ad hæc tempora, uitam tuendo & amicos cõparando, quod est maxime opus nunc. Id euiusmodi &c. Ordo est. Nescio cuiusmodi. i. quale sit id. s. se munire ad tempora tantum. i. duntaxat uideo. i. cognosco me nullius consilia anteponere. i. preferre adhuc huic. s. consilio meo nisi forte melius fuit mori in lectulo. i. non uiolenta morte, fateor. s. melius fuisse si accidisset, sed non accidit, & non fui in acie. s. ut uiolẽta morte perirem. Cæteri quidem sup. nobiles uiri ut Pompeius, Lentulus tuus, Scipio Africanus, perierunt fœde. i. ignominiose, autem. i. sed Cato sup. dices, quòd periit præclare, quia Vticæ ne in potestatem Cæsaris ueniret sibi manum intulit. Alii autem aut fugam meditantes, aut non fortiter bellantes perierunt. Augustinus tamen sanctus in libr. de ciuitate dei, docet Catonem, neque fortiter, neque prudenter, neque iuste egisse inferẽdo sibi manum. Iam quidem istuc, id est sic præclare perire, ut Cato Vticeñ. periit, licebit, concedetur sup. nobis cum uolemus, modo, id est solummodo demus operã, id efficiamus ne sit tam necesse nobis, scilicet sic perire, quàm fuit illi, scilicet Catoni, qui perpetuum tenorem uitæ suæ conseruare non potuisset nisi mortẽ sibi consciuisset, id quod. i. quam rem agimus, id est curamus, ergo hoc, scilicet quod dixi me munire ad hæc tempora est sup. primum, illud, scilicet manum inserre in summa necessitate, sequitur, id est, est secundarium. Ipse. i. ego fio melior, primum ualetudine quia sanior fio. quã. s. ualetudinem amiserã exercitationibus. s. in dicendi arte amissis, deinde illa ipsa facultas, id est facilitas & potestas orationis, si qua fuit in me, exaruisset, id est extincta fuisset nisi retulissem me ad has exercitationes, scilicet dicendi, declarandi, scribendi. Illud, scilicet quod iam dicam, est extremum, quod nescio an tu putes primum. i. primo eligendum, ego iam cõfeci. i. absumpsi, deuoraui iam plureis pauones, quã tu sup. confecisti pullos columbinos. Delectato tu istic, scilicet ubi es tu, iure, id est succo seu brodio, hoc est aqua, in qua carnes sunt decoctæ. Alteriano, id est quod Alterius tibi apponit. Ego sup. delectabo me hic sup. iure Hirciano. i. qd̃ Hircius familiaris meus, & Cæsaris amicus mihi apponet. Igitur ueni si es uir, id est uirilis animi, & disce prolegomenas, id est prædicationes, & declamationes præuias, quas quæris.

*P.V.C. ET disce iam προλεγομένας quas quæris. Vereor ne hic locus aliquid mendi contineat, quod tamen ubi sit indicare non possum: in tantis angustiis temporis, nihil melius mihi facere posse uideor, quàm ueterem scripturam notam facere, maioris ingenii, ac doctrinæ uiri totum hoc diligentius considerabunt. In Græcis autem, & Latinis uerbis uarietates aliquæ cernuntur: nam sunt etiam qui Græca uerba commutent, & neutro genere προλεγόμενα scribant qui etiam cõsequens Latinum uerbum, ita conformant, ut Græco respondeat. Mediceus codex, Et disceam, προλεγομένας quas quæris, & si sus Mineruam, sed quomodo uidero, si æstimationes tuas, & quæ sequuntur.

etsi sus Mineruam. Sed quando, vt video, æstimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quàm istic fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiareis tuos. Actum igitur de te est, nisi prouides. potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quum cantherium comedisti, Romã peruehi. Sella tibi erit in ludo, tanquam hypodidascalo proxima: eam puluinus sequetur. Vale.

Ex. xviii. Epistola. Cum essem ociosus.

Sic ego sublatis iudiciis, amisso regno forensi, ludũ quasi habere cœperim. Sed quoniam uideo si æstimationes tuas uendere non potes, neque ollam denariorum implere Romam tibi remigrandum est.

HVBER. ETSI sus mineruam. Licet ego imperitus doctissimum uelim docere. Suis enim ad Mineruã deam sapientiæ nullam comparationem. Sus. id est ego imperitus tanquam sus. erat autem prouerbium. Quando. quoniam. Aestimationes. quidam diuinant significare, quæ uulgo præcipue Mediolani appellãt libella uel augmenta facta super bonis emphiteoticis: ego autem puto Ci. intelligere per estimationes censum omnem, quem per iocum dicit Petum non posse uendere, quia ille consumpserat fere omnia bona, aut paulo post apertius dicet. Non po. uen. quia nulle iam tibi relicte sunt. Ollam. unam. Remigrandum. reuertendum. Hic. Romæ, scilicet laborare uel perire. Cruditate. ingurgitatione & repletione ciborum: nam crudus dicitur, qui tantum comedit, ut nõ facile concoquat. Iuue. Et crudum pauonem in balnea portas: pauonẽ enim dicit crudum non duræ digestionis, ut quidem putant cum sit cibus delicatissimus, sed propter repletionem sic Hora. Crudi tumidiq; lauemur.

Spero Spero. pro timeo: est autem acyrologia, ut, Hunc ego si tantũ potui sperare dolorem. Factum de te. id est actum de te, id est nulla spes est de te, & rebus tuis. Prouehi. portari. Mulo isto. iocatur Ci. quia Pætus uendiderat equum, & scripserat reseruare sibi tãtum mulum.

Cãtherius Cantheriũ. equum cui testiculi amputati sunt, qui ideo fit mansuetior: distat autem ab equo, quòd maialis à uerre, capus à gallo, ueruex ab ariete. Reliquũ. relictum, superfuisse tibi. Comedisti. facete, quia pecuniã quã ex cauterio uendito conducto contraxerat, in uentre consumpserat, sic Iuue. Quis enim te deficiẽte crumena, Et crescente gula manet exitus ære paterno. Ac rebus mersis in uentre fœnoris atque argenti grauis, & pecorum agrorumque capacem. Sella. incipit iam eum deridere, quia dixit se aperuisse ludum. significat Cicer. quod etiam cogetur Pætus idem facere.

Hypodidascalus Dicitur ergo sella catedra à sedendo. Hipodidascalo. secundo magistro, qui enim primo de generali magistro subest, dicitur hypodidascalus ab ὑπὸ, sub, & διδάσκαλος magister, uulgo appellant repetitorem. Proxima. pro me.

Puluinus Puluinus. totus, quasi pluminus, solet autem supponi catedris, ut mollior sit sessio. Vale.

ASCEN. ET si. id est quanquam hoc ego uideor, facere quòd sus, id est imperitissimum animal, sup. faceret docendo, Mineruam, id est deam scientiæ, & artificii omnis inuentricem. Sed quando. id est quoniam, ut uideo, id est cognosco, tu non potes uendere æstimationes tuas, id est pretia rerum tuarum neque implere ollam, id est

fideliam

fideliam,hoc est uas terreum in terram defodiendum . denariorum,id est nummis, remigrandum sup. est tibi Romam. Satius est,sup.perire hic,id est Romæ cruditate,id est cibo indigesto propter crapulam, quam istic.s. ubi es fame. Ego uideo, id est intelligo te perdidisse bona. Et spero istos familiares tuos idem,scilicet fecisse. Igitur factum est te de. id est tu peristi,nisi prouideas.Omnia ioense sunt dicta,non tamen sine notatione Peti. Tu poteris prouehi Romam isto mulo,quem dicis relictũ fuisse tibi,quando,id est quoniam,comedisti,id est pretia in obsoniis absumpsisti,cauterium.i.equum castratum,& molliter ingredientem,ideo autem castratum ne inter equas petulantior sit. Sella.id est sedes erit tibi in ludo literario,hoc est in scholis meis, proxima,scilicet mihi præceptori, tanquam hypodidascalo , id est submonitore seu submagistro. Puluinus. id est plumis oppletum sedis fulcimentum sequetur eam,scilicet sellam,hoc est habebis super sellam puluinum. Vale.

Cicero S. D. L. Papirio Pæto.

TAmen à malitia nõ discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentũ: hoc videris dicere, cum Reges tam sint continentes , multo magis Consulareis esse oportere . nescis me ab illo omnia expiscatum ? recta enim à porta domum meam venisse: neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius: sed illud, quòd non ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Pætus ? at ille adiurás, nusquam se vnquã libentius. Hoc si verbis assecutus es , aureis ad te adferam non minus elegáteis. Si autem obsonio, peto à te ne pluris esse balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, vt in ista loca venire possim, non committam vt à te sero à me certiorem factum putes. Vale.

Ex.xix.Epistola.Tamen à malitia nun.

At ille adiurans, nusquam se eum, quàm libentius, hoc si uerbis assecutus es, aureis ad te afferam non minus eleganteis. Sinautem impensius obsonio.

HVBER. TAMEN. Scripserat Pætus ad Cic.Balbum à se conuiuio modico,& tenui acceptum contentum fuisse,sed quoniam ipse Ci.uturus erat ad Pætum,dicit eum hoc astute & malitiose scripsisse, ut significaret, quod sibi Balbus qui erat uir magnæ autoritatis apud Cæ. fuerat contentus tenui apparatu. multo minori deberet esse contentus ipse Ci. dicit autem se locutum esse cum Balbo , & omnino ab eo cognouisse,qui multum laudauit Pætum : unde non uidetur esse uerum,quod apparatus fuerit tenuis . Petit autem ab eo ne eum minoris æstimet quàm Balb. hæc autem omnia ex ioco dicta sunt. Tamẽ.inceptiua est particula,sicut etiam sæpe hæc dictio ergo. Non di.a.m.pergis in malitia,& astutia tua. Tenuiculo. modico,paruulo. Hoc ui. di. das mihi hoc intelligendum. Reges.diuites,ut est Bal. nam rex pro diuite ponebatur. Continentes.moderati,frugales in uictu. Consulares. sicut ego sum : sunt enim consulares minores regibus. Expiscatum , id est diligenter inuestigatum, tractum à piscatoribus,qui arte pisces inquirunt & capiunt. Venisse.scilicet nescis. Recta , scilicet uia, sed magis intelligit, quàm apponitur. A porta ur. illinc enim accepit iter domum meam. At t. scilicet ueuerit. Quid.scilicet facit adiurans.scilicet dixit. Vsquã. apud aliquem. Libentius fuisse. Hoc si. iocatur Cic. & hoc dicit,quòd Bal.tantum te laudet,aut uerbis blandis,& dulcibus,quæ dixisti,hoc assecutus es, aut obsoniis,id est delicata cœna,si assecutus es,ego etiam præstabo tibi aures non minus ad audiendum elegantes, quàm ipse,si autem fuerunt obsonia, quibus eum ita cœperis , noli me minoris facere , quàm ipsum. Balbos quàm di.id est ipsum quàm me,quasi dicat si ipse est Bal.ego sum Cic.iocatus est autem in numen proprium illius,trahẽs ad appellatiuum.Bal.enim dicitur qui non bene exprimit uerba,disertus autem,qui eleganter, & expedite dicit , ita autem plerunq; solemus iocari,ut puta si quispiam longioris corporis dicatur de eo qui proprio nomine uocetur picininus , nuli pluris facere picininos,quàm magnos,id est quàm me,qui sum magnus,& ita Ci. quàm disertos, id est quàm me, qui sum disertus. Aliud ex alio,id est innumerabilia negocia,id est aliud post aliud. Sic Vir.Nus alia ex aliis in fata uocamur. Non committam.non faciam,sed quasi de malo dixit cõmittam. Sero.ne possis postea te excusare,quod melius parasses,si citius factus esses certior. Vale.

Tamen

Rex

Cõtinẽtes

Expiscatũ

Balbus

Disertus

ASCEN. TAMEN à malitia &c.Scripserat Pætus Balbum à se tenui mensa acceptum,& contentum fuisse. Sed quoniam Ci. iturus erat ad Pætũ ipsum dicit eum hoc fecisse astute,ut Ci.qui minor Balbo erat , cogatur minore sumptu contentus esse.Verum quia Balbo laudata est cœna, petit se non minoris à Pæto fieri quàm Balbum fecerit.Omnia autem per iocum scripta puto . Ordo est. Tamen,id est tametsi,te sæpe admonui,ut simplicius & benignius mecum agas,tu non discedis à malitia,id est fraude & uersutia tua. Tu significas Bal.fuisse contentum apparatu tenuiculo aliquantulum tenui,& hoc dicendo,uideris dicere, hoc cum reges,id est opulẽtissimi uiri,& magnifici cœnarum datores,aut reges,hoc est Cæ.familiares,sint continentes,id est modici sumptus oportere consulares,sup.uiros,qualis erat Ci.multo magis,sup.continentes esse. Tu nescis me expiscatum, id est quasi per inescationem qua pisces capiuntur omnia subtiliter extorsisse,ab illo,scilicet Hircio. Enim.id est quia,nescis, sup. uenisse domum meam,recta,id est nullam partem exorbitando, à porta, scilicet urbis. Neq; admiror, hoc quod non potius, sup. ueuerit ad tuam,scilicet domum Sed illud, sup. admiror, quod nec, sup. ueuerit prius ad suam,sup. dumum quàm ad meam. Ego autem, sup. allocutus sum , aut percunctatus tribus primis uerbis. Quid noster Pætus,sup.egit te recipiendo: at ille Balb. adiurans, sup. dixit nusquam libentius, scilicet cœnaturum,aut cœnatum fuisse.Si tu assecutus es hoc,id est tale testimonium Balbi , aut talem prædicatiouem Balbi uerbis,id est sermonibus, ego adferam ad te non minus elegantes aures , scilicet quàm Balbus. Sinautem.i.sed si,sup.assecutus es,obsoniu.i.genere cibi,ego peto.i.exigo à te,ne putes Balbos.q.d.balbutientes:alludit enim ad uocabulum,cum Balbus minime balbutires,quàm disertos.q.d. quàm me diserte luquentem. Aliud.s.impedimẽtum , sup.ortum ex alio.i.unum natum ex alio.impedit quotidie me,sed si expediero

 me,id est

me,id est,liberauero his impedimentis,ita,sup.ut possim uenire in ista loca,scilicet ubi tu es,non committam. id est,non faciam,aut non dabo occasionem,ut putes,id est,putare possis te factum certiorem à me,scilicet de aduentu meo,sero,id est,nimis tarde.ne,scilicet excusandus sit si nihil parauerit. Vale.

M.T.C.Papirio.S.D.

DVpliciter delectat⁹ sum tuis literis:& quod ipse risi,& qd te intellexi iam posse ridere. Me autem à te,vt scurrá veli tem, malis oneratum esse,nó moleste tuli: Illud doleo,in ista loca venire me, vt constitueram, non potuisse. Habuisses enim non hospitem,sed contubernalem. At quem virum?non eum, quem tu es solitus promulside cóficere. Integram famem ad ouum affero: itaq; vsq; ad assum vitullinú opera perducitur.Illa mea, quæ solebas antea laudare,ô hominem facilem, ô hospitem non grauem: abierunt. Nam omnem nostram de repub.curam, cogitationem de dicenda in senatu sententia,cómentationem causarum abiecimus. In epicurei nos aduersarii nostri castra coniecimus:nec tamen ad hanc insolentiam, sed ad illam tuam lautitiam,veteré dico, *cum mecú sumptus habebas: etsi nunquá plura prædia habuisti.Proinde te para:cum homine edace tibi res est, & qui iam aliquid intelligat. * ὀψιμαθεῖς autem homines scis quàm insolétes sint: dediscendæ tibi sunt

HVBER. DVPLICITER.locatus fuerat liberius cum Ci. Pætus,& cum aliquantulum,ut coniicimus ex hac epistola,tetigerat, qđ Cic.non sibi molestū fuit. significat deinde quia promiserat se iturum ad Pætū dicit se debere non posse ire, & cum eo iocatur de re faceta quædam narrans. Postremo scribit quæ uita sit id est quid agat in miseriis patriæ, quam dicit se plus luxisse, quàm mater soleat lugere filium mortuum Dupliciter.duabus de causis. Vt.scilicet tanquam mi
Velitatio mum.Velitem.iocularibus uerbis expositum:nam ue
Velites litatio (teste Festo) dicta est ultro citroque probrorum obiectatio, ab exemplo uelitaris pugnæ. Velites enim erāt milites ad pugnam agiles,qui prælium lacessebant & inchoabant.Naso in Ibin.Vtque petit primo plenum flauentis arenæ nondum calefacti uelxis ha-
Velitari sta solum.Inde uelitari,agiliter pugnare, & contendere significat. Malis.maledictis, probris. In ista ubi tu es. Non hospitem, id est nō commoratus essem apud te paucos dies,ut hospes,sed multos, ut contubernalis,qui ideo dictus est,quod iisdem tabernis utatur.Di
Tabernæ cuntur autem tabernæ (authore Vlpiano iurisconsulto) omne utile ad habitandum ædificium,ex eo quòd taberna tabulis claudebatur. Constitueram. tecum pepigeram. At quem uirum?scilicet habuisses. Pro-
Promulsis mulside.diximus supra esse genus liquaminis, uel salsamenti. Conficere. saturare, implere. Integram to-
Vitellus tam. Vitellus.oui pars rubra. Hora.in ser. Quaten⁹ ima petit noluens aliena uitellus.Idem,Namque marem cohibent callosa uitellum. Opera mea,edendi. Illa mea.dicit nunc Ci.se amplius non habere quæ solebant in se laudari à Pæto,quæ cōmemorat,scilicet.O hominem facilem.solebat enim ita dicere Pętus de Ci. Non grauem.lætum,& facetum,deposita omni seueritate cum es apud me,ita dicebat Pætus. Nunc hæc uerba Ci.nunc non sunt amplius in me ita. Commentationem, id est mentionem & sermonem. Abiecimus. deposuimus. In ca. Epi. facti sumus milites Epicuri, qui antea erat aduersarius noster,factus sum transfuga,de quo accusauit superius Trebatium. Nec tamen. ordo male intellectus & distinctus facit textum obscurum, puto autem sic ordinandum:nec tamen proinde te para ad hanc insolentiam,scilicet Epicuri, sed ad illā tuam lautitiam:deinde correxit dicens:ueterem dico,scilicet lautitiam, non autem qua nunc uteris, si enim ad hanc insolentiam subaudis dico,quæ erit hæc insulentia cum nullam nominaueris,& hic pronomen sit demonstratiuum. Cum mecum sumptus habebas,id est cum certabas mecum conuiuiis. Et si nunquam, id est licet nunquam feceris plures sumptus,quàm nunc. Plura prędia,idest plures impensas,translatiue dicit. Cum homine edaci.i.comedone,uoraci,& multi cibi. Qui aliquid intelligit.qui nouit differentiam ciborum,& scit qui sint delicati,& qui uiles, quē non facile possis fallere. Insolentes. arrogantes. Dediscendæ. obliuiscendæ.

ASCEN. DVPLICITER &c. Locutus fuerat Pætus liberius in Ciceronem,& eum quodammodo momorderat,quod sibi minime molestum fuisse,nunc scribens Cicero uicissim in eum iocatur. Ordo est.Ego sum delectatus literis tuis dupliciter.& quod ipse, id est egomet risi, & ꝙ intellexi te posse iam ridere. Autem.id est sed,ego tuli non moleste,me oneratum esse à te malis,id est maledicis, probris,& conuiciis, ut Scurram uelitem, id est uelitari solitum, hoc est leuiter referre, & ita contemptibilem. Leuis enim armaturæ milites uelites dicuntur, per metaphoram, ergo dicit se uelitem æstimatum, ut qui non nisi lenia conuicia referre ualeat. Ego doleo illud,me non potuisse uenire in ista loca,scilicet ubi tu es,ut constitueram,scilicet uenire. Habuisses enim non hospitem,id est amicum hospitio susceptum,& cito recessurum, sed contubernalem.i.cohabitatorem assiduum eiusdem contubernii. At.id est sed,quem,id est qualem uirum,sup.habuisses,non eum quem tu solitus es conficere,id est exsaturare promulside,id est liquamine, aut alio cibo dulciario,& uili. Manet autem in metaphora à uelite incœpta, nam uelites uulneribus confici solent, ubi autem fames sedata est,uidentur mandueones confecti,& quasi enecti. Ego adfero,hoc est attulissem famem integrā. ad ouum,id est ad primum ferculum.Nam ab ouo cœnas incipere solebant,& finire pomis,ut attestatur Horatius primo sermonum,& ita opera,scilicet edendi,perducitur usque ad assum uitulinum, credam esse nouissimum genus obsonii,quod ex carne uitellini, quæ facilis digestionis est,apponebatur. Hubertinus autem de uitello oui intelligit, sed modica esset opera, quę ab ouo ad uitellum perduceretur. Illa mea scilicet sobrietatis pręconia,quæ solebas laudare.s.dicendo de me,ô hominem facilem ô hospitem non grauem,id est non molestum,abierunt.i.recesserunt,nunc, scilicet à me. Nam nos abiecimus omnem curam nostram de republica, & omnem cogitationem de sententia dicenda in senatu, & omuem commentationem .i. in-

uentionem

uentionem dicendarum.ſ.cauſarum. Sententiam dicit iudex, cauſam reus, aut eius ſor. Nos coniecimus.i.intruſimus nos in caſtra Epicuri aduerſarii noſtri, hoc eſt militamus nunc ſub Epicuro, ſummum bonum in uoluptate ponente, cuius ſententiæ maxime refragantur noſtri, hoc eſt Stoici, in uirtute & honeſtate ſummũ bonum locantes. Nec tamen ſup. coniecimus nos ad hanc inſolẽtiam.ſ.ad huncimmodicum ſumptum, quem nuper cœpi facere, ſed ad illam.i.nobilem lautitiam tuam: dico ueterem nõ recentẽ cum habebas prædia in ſumptus.i.quæ ſatis eſſent ſumptibus faciendis. Etſi.i.quanquam, nunquam habuiſti plura prædia ſcilicet quàm nunc habes. Innuit ergo quòd animus non copia rerum diuitem faciat: nam quæ olim in ſumptus ſufficiebãt Pæto prædia, nunc nõ ſufficiunt. Proinde.i.ideoq; paratæ res.i.negociũ eſt, tibi cum hoĩe edaci.i.aſsidue, & multũ edente, & qui intelligat iam aliquid.ſ.de lautitiis cœnarum, licet tarde incœperit diſcere. Autem.i.ſed, tu ſcis, q̃.i.quantum, inſolentes.i.importuni, & proterui ſunt hoĩes ὀψιμαθεῖς.i.qui iam grandes natu diſcunt. Aliter legitur ab Hubertino, à quo in multis diſcedo ſciens, & forte non inſcienter.

CVM in ſumptus habebas. mendoſiſſimus antea erat, hunc locum reſtituimus, quod ita in noſtris priſcis exemplaribus ſcriptum offendimus, quem tamen leuiter ſuſpectum immeritò habuimus. Non ægrè ferimus, ſi aliquos huius laudis ſocios habemus, qui ſaltem nos amare deberent, quòd induſtriæ ipſorum locum inuenimus. Medicæus codex (illum autem ante oculos habemus, quo fidelius hoc opus nauemus) ut nũc animaduertimus. IN SVMPTVM, unitatis numero habet. *P.V.C.

Ὀψιμαθεῖς autem homines. Expreſſit ut opinor Græcam uocem Horatius Sat.x. prioris ſermonum libri, cum inquit, O ſeri ſtudiorum. Multa autem Græca uerba Horatius elegantiſſime expreſſit: cum enim plures ſententias ab eius nationis philoſophis, ac poëtis acciperet, conſuetudinem quoq; ſermonis ſtudioſè imitatus eſt. *P.V.C.

ſportellæ & artolagani tui. Nos iá ex areis tantum habemus, vt Verrium tuum & Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? vocare ſæpius audeamus. Sed vide audaciam, etiam Hirtio cœnam dedi ſine pauone: tamen in ea cœna cocus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. Hæc igitur eſt nunc vita noſtra. mane ſalutamus domi bonos viros multos, ſed triſteis: & hos lætos victores, qui me quidem perofficioſe & peramáter obſeruant. Vbi ſalutatio defluxit, literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiunt quaſi doctum hominem, quia paulo ſum, quàm ipſi, doctior. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi iam & grauius & diutius, quàm vlla mater vnicum filiũ. Sed cura, ſi me amas, vt valeas: ne ego te iacente, bona tua comedam. ſtatui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.

Ex.xx. Epiſtolas Dupliciter delectatus ſum.

Et qui iam aliquid intelligit. ὀψιμαθεῖς. Dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ, & artolagani tui. Nos iam ex areis tantum habemus, ut Vrerium tuum, & Camillum. Patriam eluxi iam.

SPORTELLAE. conuiuiola tua diminutiuũ enim eſt à ſportula, de qua & inue. mentionem facit, & Tranquillus dicit Neronem ad ſportulas reuocaſſe, & Domitianum ſportulas ad rectas cœnas. Artolagani. genus cibi, ab ἄρτος, id eſt panis, & λάγανον, quod græce dicitur, ut exponit Heſychius author Græcus, genus placẽtæ ex ſimula in oleo coctæ in parella: eſt etiam eodem authore genus panis oleo aſperſi. Nos. iocatur Cice. & dicit ſe tantos habere reditus ex areis ſuis, ut audeat inuitare lautiſsimos & elegãtiſsimos homines Verriũ & Camillum. Qua mun. magis admiratiue quàm interrogatiue dictum eſt. q.d. maxima, quia aſpernantur cibos niſi delicatiſsimos & elegantiſsimos. Ex areis. Areæ proprie loca in urbe pura, ab arendo, quod ardore ſolis areſcant. Serui. quoq; dicit Aream locum eſſe in urbe ſine ædificio, qui rure ager appellatur, & Feſtus ſcribit, ex areis autem locatis magni prouentus capiebantur, ut oſtendit Cic. ultimo paradox. his uerbis. Et enim ſi iſti calidi rerũ æſtimatores prata & areas quaſdam magni æſtimant, quòd ei generi quaſi nocere nihil poteſt: quanti æſtimanda eſt uirtus, quæ neque naufragio, neque incẽdio amittitur? Dicuntur tamen etiã areæ in agris ubi frumenta areſcunt & teruntur, de quibus Virg. in Georg. & Varo de re ruſtica: quidam corrupit hunc locum, & pro areis facit arcis, ut eſſet ablatiuus ab arca non intelligens areas fuiſſe in ſumma æſtimatione, ut probauimus ex ſententia Cice. Sed uide aut. ſ. meam, quaſi dicat maius etiam feci qui dedi cœnam Hircio ſine pauone, cum eo libenter ueſcetetur. Ius. condimentum eſt ex aqua adipata. Feruẽs. calidum. Nihil po. imi. nihil potuit facere ex iis quibus libẽter ſolet ueſci Hirti. præter ius calidum. Hæc. talis qualem mox dicam. Mane ſalu. id enim ſolebat fieri prima & ſecũda hora. Martia. Prima ſalutante atque altera continet hora. Virg. Mane ſalutatum totis uomit ædibus undã. Sed tri. propter oppreſſam tẽpub. & quia fuerunt uicti. Hos lætos. ſ. Cæſarianos. Perofficioſe. ualde humane. Vbi. poſtquam. Defluxit. præteriit. Literis mè inuoluo. trado me totum literis. Hora. in ſer. Aut ego lecto, aut ſcripto quod me tacitum iuuet. Paulo doctum, q̃ ipſi, quia ſcio aliquanto plus q̃ ipſi, audiunt me tanquam doctum. Inde. ultra hæc. Corpori. ualetudini uel uoluptati: ſic Hora. Vngor oliuo. & circa finem eius ſermonis oſtendit quæ corpori tribuantur. Eluxi. ſicut tanquam mortuam: nam luctus de mortuis proprie dicitur: dicitur tamen & de cęteris rebus nobis chariſſimis. Vlla mater. cuius fletus non poteſt cohiberi. Ouid. Quis matrem niſi mentis inops in funere nati Flere uetet? Vnicum, cuius magis doletur amiſſio. Virg. de Pallante, Mea ſola & ſera uoluptas. Vnicum fil. ſubaudi luxerit. Nec ego, id eſt, ne ego conſumam comedendo bona tua, dum tu iacebis, & eris ægrotus. Statui enim, dicit enim decreui etiam ſi tu ægrotaueris nullam habere rationem ægritudinis, quo minus etiam te ægrotante comedam bona tua.

HVBER. Sportella — Artolaganus — Area — Ius — Perofficioſe — Luctua — Eluxi

SPORTELLAE. id eſt minime portiones pecuniariæ, quæ ſalutatoribus dabãtur à diuitibus, ſunt dediſcendæ.i. abolendæ tibi, & artolagani tui.i. cibi ex pane, & placentis, ſup. ſunt dediſcendi tibi. Nos habemus iam tantum. ſ. uectigalis aut penſionis, ex areis.i. tritura quę fit in areis, ut audeamus ſępius uocare. ſ. ad cœnam, Ver ASCEN.

Curſore magiſtro equitum factus eſt, annis poſt Romam conditam cccc xv. & quadriennio poſt conſul cum C. Duillo. Hunc ſecutus eſt Curſor homo ualde honoratus: deinde Lucius Maſſo Aedilitius: inde multi Maſſones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas volo. Deinde Carbones & Turdi inſequũtur. Hi plebeii fuerunt: quos contẽnas cenſeo. Nam præter hũc C. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis ẽ republica Carbonum nemo fuit. Cognouimus Cn. Carbonem & eius fratrem ſcurram: quid his improbius? de hoc amico meo Rubriæ. F. nihil dico. Tres illi fratres fuerunt. P. C. M. Carbones: Marcus P. Flacco accuſante cõdemnatus, fur magnus ex Sicilia: Caius accuſante Lucio Craſſo cantharidas ſumpſiſſe dicitur. Is & Trib. pleb. ſeditioſus, & P. Africano vim attuliſſe exiſtimatus eſt. Hoc vero, qui Lilybei à Pompeio noſtro eſt interfectus, improbior nemo meo iudicio fuit. Iam pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio atramẽto abſolutꝰ putatur. Quare ad Patres cẽſeo reuertare: Plebeii q̃ fuerint importuni, vides. Vale.

☞ Ex.xii. Epiſtola. Ain' tandem inſanire tibi.

☞ Marcus Publio Flacco accuſante condemnatus, fur magnus fuit.

piriorum. Niſi ple. de ordine plebeio. Patritii. nobiles quorum maiores patres appellati ſunt. De gen. m. quia erant & de gẽte maiore à Romulo inſtituta. Cũ eo. Sempronio. Tum. eo tẽpore. xiii. ſ. fuerunt. Sella cu. ſ. decorati. i. fuerunt ædiles curules. Qu. L. Papirius Craſſus. Eſt de. uocari Papirius. i. fuit ultimus qui uocatus eſt Papirius. Dictator. cui ſumma poteſtas fuit, & non creabatur niſi cum aliqua uis maior oburta de improuiſo ingentẽ urbi cladẽ minari uideret, de quo uide plura apud Feneſtellã & de officio magiſtri equitũ cuiata in oẽs milites ius fuit, ſicut dictatoris in populũ. Cum C. Duillo, is fuit qui primus Carthaginẽſes bello nauali ſuperauit, cui permiſſum eſt primũ & tibicine & funali uti. Aedilitius. ædilitiæ dignitatis. Inſequunt. ſunt poſt hos. Contẽnas. paruifacias. Rei pub. i. de repu. hoc eſt amicus reip. Is. Cn. Carbone & eius fratre ſcurra. adducit in contemptũ familiã Papiriorum, quorũ qui fuerũt plebei oſtendens eos fuiſſe & uiles & improbos. De hoc ami. ironice, nõ erat amicus, ſed ita eſt mos dicendi, cum aliquẽ nolumus notare pro indignatione. Rubriæ. nomen mulieris. Tres. cõmemorat tres Carbones improbos, & malos exitus aſſumptos. Cantharidas. uermes quidã ſunt terreni, quorũ ſuccus in uenas ingreſſus ut uenenũ interimit, hoc genere mortis interiit Magnetes filius Gelonis, & Neteidos filiæ Pirrichi, ut Ouid. in Ibin, Vtq; nepos dicti noſtro modo carmine regis Cantharidum ſuccos dante parẽte bibas. à matre enim propter negatum ei inceſtum dato poculo cantharidum interemptus eſt. Vim attu. exiſtimatur is eſſe qui Scipionem Africanũ nocte necauit. Lilybei. promontorium eſt Siciliæ, ſed hic pro oppido eiuſdẽ regionis poſuit. Sutorio atra. quaſi dicat uano iudicio, ſutorium atramentũ appellauit tincturam, quam ſutores, hoc eſt calcearii pelles & calceos tingunt, eſt autem peſsimi coloris. hortatur nunc C. Pætũ ut malit eſſe de Papiriis patriciis, quàm de plebeis, qui fuerunt peſsimi. Ad pa. ad patritios. Importuni. mali improbi. Inerat in manus impreſſoris exemplar quoddam meum mendoſum, ubi erat circa principium huius epiſtolæ locus male expoſitus, cũ aduerti non eſſe datum exemplum fidum. Itaque ſtatim reuocaui & correxi, antequam omnes chartæ fuiſſent impreſſæ, eum locum declarandum putaui fideliter, ne quiſpiam ex ignorantia factum eſſe putaret ſimul ne ad quos peruenient priores impreſsiones fallantur. Locus ubi [illegible] erat ſcriptum debuerat enim [illegible] id eſt in aſſecutio ut ita dicam, quod illa uerba Græcã quæ ſuppoſuimus declarabant. ſ. [illegible], hoc eſt non aſſequi. ſ. me uel quod magis placet opus eſt tibi [illegible] meum, id eſt opus eſt tibi inaſſecutio & quodammodo impoſsibilitas mea quia non aſſequor illa fulmina quæ ſcribit, deriuatur enim à uerbo [illegible] quod ſignificat impos ſum non aſſequor.

Patritii

C. Duillus

Cantharides

Lilybeium

Sutorium atramentũ

☞ AIN' tandem. Scripſerat Pætus ſe imitando uehementiam dicendi Ci. uiſum ſibi inſanire, ad quod reſpondet Cic. ſimulque redarguit, quòd dixerat Papirios omnes plebeios fuiſſe. Ordo eſt. Ain, id eſt aiſne tandem, ut tu uideris tibi inſanire quòd mirere, ut ſcribis, fulmina, id eſt uehemẽtem impetũ uerborũ meorum. tum inſanires, tum. i. tunc, ſi non poſſes, & ſup. uelles conſequi. i. obtinere uim meam dicendi. uero pro ſed, cum. ſ. ita ſit quòd, uincas. i. ſuperes me oportet ſup. ut irrideas prius me, quàm te. Quare cũ ſis in dicendo acrior quàm ego, nihil opus eſt tibi illud à trabea. i. ſumptum ab oratione habita in trabea. i. in ueſte regali, & augurali, & ita tranquillum & ſedatum ſed potius apophtegma. i. acre dictum meum, & ſententioſum. Verumtamen quid uideor tibi agere in epiſtolis, nonne uideor agere tecum ſermone plebeio. i. uulgari. Nec enim ſup. decet loqui ſemper eodem modo. Enim. i. quia, quid ſimile habet epiſtola, aut iudicio aut concione, quaſi dicat nihil, & ita nihil & ita licet ſumus in iudicio aut concione acuti & uehementes non continuo tales erimus in epiſtolis. Quin. i. quia etiam nos non ſolemus tractare ipſa iudicio uno modo etiam omnia quia nos agimus cauſas priuatas & omnes tenues. i. modici momenti ſubtilius. i. deductius & magis tenuiter. ſ. id eſt ſcire licet eo id faciamus, quia agimus cauſas capitis aut famæ. i. ubi aut uita, aut fama in periculo eſt ornatius, uero. i. ſed nos ſolemus texere. componere epiſtolas uerbis quotidianis. Sed tamen ò mi Pæte quid, id eſt ad quid aut legamus qui. i. quo modo, uenit tibi in mentem negat quenquam Papirium fuiſſe unquam niſi plebeium. i. humilem & ignobilem. fuerunt enim ſæpe Papirii, patritii. i. de genere patrum conſcriptorũ ſeu ſenatorũ gentium minorum. i. poſteriorũ non ab illis centũ quos Romulus patres legerat orti quorũ Lucius Papirius Mugilanus ſup. fuit princeps. i. principiũ capiens & primus, qui fuit cõſul cum Lucio Sempronio Atracino, cum fuiſſet anteà cenſor cũ eodẽ. ſ. Sẽpronio, annis trecentis duodecim, ſed nos qui eſtis de genere Papiriorũ dicebamini tũ. i. tunc Papiſii. Sic Valeſii dicebant, q poſtea Valerii, & Fuſii q fuerint. Tredecim. ſ. magiſtratꝰ de gñe Papiriorũ fuerũt ſella curuli. i. q ædiles facti eo q̃d nobiles ſella curuli gaudebãt poſt hũc. ſ. Sẽproniũ, aũ Luciũ Papiriũ Craſſum

ASCEN.

qui primus est desitus, id est debuit uocari Papirius, quia sumpsit cognomentum Crassi. Is. Papirius factus est dictator cum Lucio Papirio cursore magistro equitum quadringentis, seu treecentis quindecim post Romam conditã, & factus est consul cum Caio Duello quadriennio, id est spacio quatuoe annoeũ post Cursor, scilicer altee de genere Papiriorũ, homo ualde honoratus seeutus est, scilicet in magistratu, hunc, scilicet Lucium Papirium. Deinde sup. secutus est Luci⁹ Masso ædilitius, idest ædilitiæ dignitatis inde sup. secuti sunt multi masſones quorũ quidẽ omniũ, ego uolo sup. ut tu habeas imagines, scilicet cæreas in stẽmate tuo quia omnes sunt de progenie tua. Deinde insequuntue, scilicet in locum Papiriorũ, Carbones & Turdi, id est sic cognominati, hi, scilicet Carbones & Turdi, fuerunt Plebeii quos eẽseo sup. ut contẽnas, id est uilipendas. Nam nemo Carbo nũ fuit ciuis è eepub. per publicũ magistratũ quẽ gesserit, præter hunc Cnæũ Carbonẽ quem Damasippus occidit. Nos cognouimus Cnæum Carbonẽ & eius fratrem scurram, id est infami uita & sermone uictum quæritãtem. Quid sup. fuit improbius iis, quasi dicat nihil. Ego mibi dieo de hoc, scilicet Carbone amico meo, filio Rubriæ. Tres fratres fuerunt illi. Publius, Caius, Marcus Carbones. Publius condẽnatus Flacco accusatore, id est accusante, fugit, id est ab urbe. Marcus sup. fugit ex Sicilia. Caius Lucio Crasso accusante, id est cum ab illo accusaretur, dicitur sumpsisse cantharidas, id est uermiculos uenenatos in ficis interdũ nascentes, quorũ succo homines cito enecantue. Is. scilicet Caius sup. erat tribunus plebis seditiosus & existimatus est attulisse uim, id est necẽ Publio Africano, qui domi suæ inuentus est extinctus. Vero pro sed, nemo fuit meo iudicio, id est quantum ego iudico improbior hoc, scilicet Marco Caebone, qui interfectus est Lilybæi cum fugã pararet, à Pompeio nostro, scilicet amico. Iam. id est deinde pater eius accusatus à Marco Antonio putatur absolutus

Atramentũ sutoriũ atramento sutorio, id est cum nota infamiæ, sicut improbi sutorio atramento, id est quo sutores pelles denigraut suggillari solent, quare ego censeo sup. ut reuertare ad patres, id est ad primos illos Papirios, qui patricii ac uiri boni fuerunt, hoc est te de illorum genere etiam moribus asseras, quia tu uides quàm, id est quantum importuni fuernt plebeii, scilicet Papirii, id est qui è plebe in familiã Papiriorum asciti sunt. Vale.

✝P.V.C. SED potius ἐπιτίμημα meum. Medicæus liber ναπιτιμημα. quare iam tunc ἐπιτίμημα censuimus esse legendũ: ita autẽ uetrrem hanc lectionẽ confirmauimus, ut miremur aliquos deteriorẽ meritoq; eiectã sequi maluisse.

Cicero Pæto S. D.

AMO verecundiam, vel potius libertatem loquendi. atqui hoc Zenoni placuit homini mehercule acuto, etsi academiæ nostræ cum eo magna rixa est. Sed vt dico, placet Stoicis suo quanq; rem nomine appellare. Sic enim differũt, Nihil esse obscœnum, nihil turpe dictũ. Nam si quod sit in obscœnitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo, nihil esse tertium. In re non est: itaque non modo in comœdiis res ipsa narratur, vt ille in Trinũmo, virgo modo (forte nosti canticũ, meministi Rosciũ) Ita me destituit nudũ: tot⁹ est sermo verbis tectus, re impudẽtior: sed etiã ĩ tragœdiis. qd est. n. illud, quæ mulier vna? quid inq̃ est, Vsurpata duplex cubile?

HVBER. AMO uerecundiã. sicut de rebus & de sententiis magna fuit inter diuersarum sectarum philosophos dissensio, ita etiam de uerbis. Academici enim & Peripatetici existimauerunt multa esse, quæ licet essent re honesta, tamen suis uocabulis non essent appellãda contra, Stoici nihil esse re honestum, quod suo uocabulo non esset appellandum, idque probãt argumento sumpto à contrario, nam si res turpes ut adulteriũ & furtum & homicidiũ & similia proprio uocabulo non inhoneste dicuntur, quanto honestius erit suo uocabulo appellare rem honestam. Quæsiuerat igitur Pætus à Ci. utra sententia uideretur honestior, & scripseeat ad eum quædã obscœna suis nominibus. Itaq; Cice. primum excusat in quibusdã sententiam Stoicorũ. Dicit tamen se malle imitari scholã & opinionẽ Academicorum, qui sunt uereeundiores, est autem tota faceta hæc epistola. Vel potius. correctio.

HVBER. ZENONI, hic enim Stoicæ sectæ princeps. & magistee fuit ex Cypro. Acuto. ingenioso, subtili. Nostræ. quã nos imitamur, nam Cic. interdum fuit Stoicus, in multis etiam Academicus, ut ipse in procemio primi offic. quoniã utrique Socratici & Platonici esse uolumus. Rixa. contentio. Stoici. hoe idem & Cynici, qui à Stoicis tantũ uestibus distabant, quoniã nullis utebantur. Iuuenã. Dolia nudi non ardent cynici. Idem. Et qui nec Cinycos nec Stoica dogmata legit. à cinycis tunica distantia Cice. I. officio. Quæ enim natura occultauit, omnes qui sana mente sunt remouent ab oculis, ipsique necessitati dant operam, ut q̃ occultissime pareãt, quarumque partiũ corporis usus sunt necessarii, eas neque partes neque earũ usus suis nominibus appellant quodque facere non turpe, modo occulte, id dicere obscœnum. Itaque nec actio rerũ illarum aperta petulantia uacat, nec orationis obscœnitas. Nec uero audiendi sunt Cinyci qui reprehendunt, & irrident quod ea quæ turpia non sunt uerbis flagitiosa dicamus. Illa autem quæ turpia sunt, nominibus appellemus suis &c. Nam si. utitur argumento quod dilemma appellant, quod ex utraque parte concludit, obscœnitatem enim omnem dicit esse aut in re aut in uerbis nihil esse tertium, sed neque in re neque in uerbis probat esse obscœnitatẽ, ergo nulla est, idque exemplis probat ut patebit. Itaque. probat quòd in re non sit obscœnitas, quia non solum in comœdiis narratur res ipsa, uerumetiã in tragœdiis quæ sunt seueriores. Trinummo. nomen est comœdiæ. Forte nosti can. id est forte scis ò Pæte carmen illud. Meministi. quia aderas cum egit illam comediã. Rosciũ. comœdũ de quo diximus lib. VII. Ita me. hæc sunt comœdiæ uerba. quæ Roscius pronunciauit. Nudum. erat enim aliquis introductus in comœdia qui dicebar, ita me destituit nudum, quæ uerba in antecedentibus & sequentibus si inueniretur comœdia facilius intelligerẽtur, habent enim nescio quam turpitudinẽ, quæ uerbis tegitur, sicut apud Terent. in Eunu. Quid tum fatue, & apud Virgil. Fuit aut tibi quicquã dulce meũ, & item, Speluncã Dido dux & Troianus eandem Deueniunt, subticuit enim quod uidebatur obscœnũ dictu. Re. quia aliud intelligitur q̃ destitutũ esse nudum. Sed etiam in tra. quæ sunt seueriores. Quid est enim quale est. q. d. satis obscœnũ. Quæ. mu. una, scilicet cõcubuit, uel aliud etiã turpius intelligitur, est enim eclypsis. Quid inquam. repetit Cicero interrogationem ex admiratione obscœnitatis.

Vsurpato

Vſurpato duplex cubile,eſt ne aliud dicere q̃ obſequitur duobus uiris uel ſi de uiro intelligimus,duabus cō cubito mulieribus? ASCEN.

AMo uerecundiam & c. Sicut de rebus ita de uerbis erat inter philoſophos controuerſia.Academici enim & Peripatetici exiſtimauerūt multas eſſe res non inhoneſtas cum ſint naturales & neceſſariæ,quæ tamen non ſint propriis uocabulis appellandæ.Contra ſentiebant Stoici,quia ſi turpia, ut ſunt adulterium,inceſtus,homicidium,patricidium,furtum,ſacrilegium & ſimilia,inhoneſte ſuis uocabulis exprimuntur,quæ turpia non ſunt inhoneſte explicari non poſſunt ſi ſuis explicentur.De quibus ſententiis cum Pætus quæſiuiſſet,utra placeret Cice.excuſatis nonnihil Stoicis dicit ſe in Academicorum potius iturum ſententiam, qui uerecundiores q̃ Cynici ſunt.Ordo eſt.Ego amo uerecundiam loquendi,quam Academici commēdant,uel potius libertatem quā Stoici.Alii legunt,uel potius libertatem.i.q̃ libertatem,quia Cice.alibi ſignificat uerecundiam ſibi potius placere q̃ libertatem loquendi. Atqui,obiectio eſt,ſed quomodo hæc ſcilicet rem quoque appellare ſuo.i.proprio nomine placuit Zenoni.ſ.principi Stoicæ ſectæ,homini,me hercule,acuto.i.ſubtili,& ſi.i.q̃q̃ magna rixa.i.lis & controuerſia eſt Academiæ noſtræ.i.quam frequentius imitamur cū eo.ſ.Zenone,ſed ut dico placet Stoicis,quia Zenoni placuit,ipſi enim ſtoici diſſerunt.i.argumentantur ſic.

Nihil eſſe obſcœnum,nihil eſſe turpe dictu.i.dum dicitur aut ad dicendum. Nam ſi quod.i.aliquod flagitium.i. peccatum magnum ſit in obſcœnitate,ipſi ſupple diſſerunt.id eſſe aut in re aut in uerbo, nihil eſſe tertium.ſ.præter rem aut uerbum,quod poſſit eſſe obſcœnum.Sup.obſcœnitas non eſt in re. Itaque.i.& ita, res ipſa narratur non modo.i.non ſolum in comœdiis,ut ille ſu.inducitur dicere in triuummo in comœdia illa à qua Plautus titulum trinummi mutuatus eſt.Virgo.i.puella modo.i.paulo ante, deſtituit.i.fugiens dereliquit me nudum.Tu forte noſti canticum.i.carmen poetæ in comœdia & meminiſti Roſci.i.cum Roſcius illud recitaret agendo perſonam iuuenis id dicentis. Sermo totus eſt tectus uerbis,ſed ſup.eſt impudentior re,quia ſignificando ſe nudum à uirgine nuda deſtitutum innuit ſe prius rem cum ea habuiſſe , ſed etiam in tragœdiis ſup.narratur res ipſa, eo ꝙ turpis non ſit.Quid enim eſt illud quod dicit in tragœdia. Qua mulier una.i.cum ſit una,quid inquàm eſt.Vſurpato.i.conuertito duplex cubile quaſi dicat uidetur quidem res turpis,& tamen non eſt ſecundum Stoicos,quia tam in comœdiis q̃ in tragœdiis ſatis exprimitur,nam dicendo.qua mulier cum ſit una intelligitur,aut à duobus ſimul ſtuprum paſſa,aut duobus uiris ſuccubuiſſe,cum duplex uſurpet cubile, quaſi de cubili mariti dormientis ad cubile mœchi ſe tranſtulerit. Itaque poterit unum eſſe exemplum,& duo ſi unum,ſenſus eſt quòd mulier cum ſit una duplex cubile uſurpet.i.duos uiros appetat , ſi duo,ſenſus eſt prioris,quòd mulier una duobus ſimul operam turpē nauarit , poſterioris,ꝙ mulier una duplex cubile frequentarit.

Quid?huius Phærei hic cubile inire eſt auſus. Quid eſt ? virginem me quondam inuitam per vim uiolat. Iupiter bone violat? Atqui idem ſignificat, ſed alterum nemo tuliſſet. Vides igitur cum eadem res ſit,quia verba non ſint, nihil videri turpe,ergo in re non eſt,multo minus in verbis. Si enim quod verbo ſignificatur , id turpe non eſt:verbum quod ſignificat turpe eſſe non poteſt. Anum appellas alieno nomine, cur non ſuo potius? ſi turpe eſt, ne alieno quidem:ſi non eſt, ſuo potius. Caudam antiqui penem vocabāt, ex quo eſt propter ſimilitudinem * penicillus. At hodie penis eſt in obſcœnis . At vero Piſo ille frugi in annalib⁹ ſuis quæritur, adoleſcēteis peni deditos eſſe. Quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine,ille tectius penem: ſed iam multis factum eſt tam obſcœnum,quàm id verbum,quo tu vſus es,quid quod vulgo dicitur,* cum nos te volumus conuenire,num obſcœnum eſt? Memini in ſenatu diſertum conſulatorem ita eloqui . Hanc culpam maiorem, an illam dicam? potuit obſcœnius ? non, inquis.Non enim ita ſenſit.Non ergo in

QVID il.Phe.quos hactenus audiui, & quorum HVBER.
ſcripta ad manus meas peruenerunt , affirmauerunt Phereum nomen eſſe poetę , de quo nuſquam legi. ego uero affirmo non temere, ſed magna authoritate uſus,ita diſtinguendum eſſe. Quid il.ſ.quale illud.ſ.dictum erat autem alicuius comici,qui quoniam eo tempore erat tritus & familiaris,non nōminatur à Cice. erat autem hoc dictum quod ſequitur.ſ. Phereus

Pherei.hic cubile inire auſus eſt , hæc enim uerba licet uideantur honeſta ſignificāt Pherei uxorem uitiatam fuiſſe.inire enim cubile alicuius uiri ſignificat uim uxori afferre, de hoc autē Phereo qui Ale- Alexáder
xander appellatus eſt.Cic.ſecun.of.ita inquit. Quid Alexandrum Phereum, quo aío uixiſſe arbitramur, qui ut ſcriptum legimus cum uxorem Threbei admodum diligeret,tamen ad eam ex epulis in cubiculum ueniens barbarum & eum quidem, ut ſcriptum eſt,compunctum notis threiciis diſtricto gladio iubebat anteire,premittebatq; de ſtipatoribus qui ſcrutarentur arculas muliebres , & ne quid in ueſtimētis telum occultaretur,exquirerent.ó miſerū qui fideliorem & barbarū & ſtigmaticum putaret , q̃ coniugē nec eum ſefellit opinio , ab ea eſt enim ipſe propter pellicatus ſuſpitionē interemptus,ut etiam Ouid.in Ibin teſtatur.Inque tuo thalamo iuguleris more Pherei,Qui datus eſt leto coniugis enſe ſuæ.poſſumus tamen intelligere , quod illud Pherei.i. ꝙ phereus in tragœdia dicit ut queratur. phereus ꝙ aliquis cubile ſuum inire auſus ſit. Quid eſt uir.me.aliud exēplum.Iupiter bo.exclamatio. Verba non ſint.ſ.turpia.Ergo.concluſio huius partis. Si enim. ratio quare turpitudo non ſit in uerbo. Vuum.podicem.Cūr non ſuo proprio, utputa , culum. Ne ali.q.d.quia etiam alieno uocabulo non poterit uitari obſcœnitas,quæ eſt. Si enim eſt.ſ.turpe. Suo proprio.ſ.appellandum eſt,quia ſi res non eſt turpis, ne uocabulum quidem erit turpe. Penem cau.uo.i.ab antiquis cauda appellabatur penis, inde & peniculos dicim⁹, quibus calciamenta texuntur,quæ de caudarum extremita-

verbo est: docui autem in re non esse: nusquam igitur est. Liberis dare operam, quàm honeste dicitur: etiam patres rogant filios, eius operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen, is Connus vocitatus est. num id obscœnum putas?

tremitate fiunt, & inde etiam peniculi spongiæ longæ propter similitudinem caudarum appellatæ. Vnde Teren. in Ennu. Quid ignaue peniculum pugnare qui istuc huc portes cogitas. Hodie. tempore nostro. In obscœ. quia significat membrum uirile. Salu. in Catilinã. Nam quicunque impudicus adulter ganeo, manu, uentre, alea, pene, bona paterna lacerauerat. Piso. non gener Ciceronis, sed alius uir doctus qui scripsit annales, Peni. i. libidini, coitui. Tectius. quia penis significat caudam, & translatiue, nõ autem proprie, intelligit membrum sicut etiam cauda hodie interdũ ponitur pro mẽbro. Hora. in ser. Quæcunque excepit patenter uerbera caudæ. Idẽ. Quin etiam illud accidit, ut quidã testes caudamq; salacẽ, demeteret ferro. Verbũ. uocabulũ quod aũt uocabulũ sit neq; dicit neque possumus intelligere. Cum nos, fit enim cacephaton pronunciatione harum duarum dictionum. Non ob. est. q. d. non, tamen uidetur obscœnum, quia uidemur dicere cunnos. Cunnus enim est mu-

Cunnus lierum rima. Hora. Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli Causa. Memini. probat ab authoritate uteutis quod non sit obscœnum. quia uir grauis & disertus in senatu ubi erant uiri grauissimi dixit cũ & c. quod non f cisset in eo si existimasset obscœnum illam. Illam cul. illius uiri consularis, qui ita elocutus ẽ.

An. an tue qui in epistola tua obscœno uerbo usus es. Potuit obscœnius. s. dici. Non. responsio & excusatio. ꝙ nonnulla sit obscœnitas. Non enim ita sen. i. non putabat se dicere cunnos. Nusquam igitur. conclusio & consequens bonum, si enim obscœnitas non est in re, neque in uerbo, nusquã est, quia nihil est tertium, in alio esse non potest. Liberis dare operam. hoc eodem exemplo utitur Cice. lib. pri. offi. contra quam hic liberis inquit dare operam re honestum est nomine obscœnum liberis enim dare operam est mulierẽ subagitare liberorum creandorum causa. Nomen eius operæ, qua scilicet susceperunt filios. Non audent, quia opera suscipiendorum liberorum est mulierem futuere, ꝙ non audent dicere, quia putant turpe. Socratem.

Fidẽs aliud exemplum quod quædam uideantur turpia dictu quæ non sunt. Docuit scilicet subauditur cane-

Fidicen re. i. docuit eum canere cithara, nam fidis pro cithara sæpe ponitur, unde & fidicen. i. citharedus. ut nunc intelligitur hic. Is. fidicen. Vocitatus cunnus, proprio nomine appellabatur Cunnus. Num, an. quasi dicat minime.

ASCEN. QVid illud. s. in alia tragœdia. hic ausus est intrare cubile Pheræi. s. tyrãni & Zelotipi, qui nunquã ad uxorem ingressus esse fertur nisi stipatus armatis, & excussa muliere & toto cubili, an telũ aut ferrum aliquod lateret, & tamen ab ea interfectus est. Alii legunt, ut inducatur Pheræus dicere in tragœdia. Hoc modo, quid illud Pheræi. i. quid dicit Pheræus in tragœdia. s. hic ausus est inire cubile. q. d. certum est ꝙ significat coniugẽ eius uiolatam. Quid est sup. illud in tragœdia. Violat per uim, me quondam uirginem, Iuppiter bone uiolat. Atqui. i. sed, quomodo idem significat scilicet quod dicitur sicut uerbis tectis, & apertis sed nemo tulisset. i. passus fuisset, alterum. s. uerbum quod proprium est, forte, honor sit auribus, futuit, aut quid simile. Tu igitur uides cum res sit eadem, quia uerba non sint. s. turpia nihil uideri turpe, ergo sup. turpitudo aut obscœnitas non est in re, quia res satis indicatur, & multo minus est in uerbis. Si enim id quod significatur uerbo. i. res significata non est turpis, uerbum quod significat sup. illud non potest esse turpe. Tu appellas anum. i. podicem aut culum, alio nomine. s. circunlocutione, ut posterior aut clunes &c. cur non appellas sup. eum potius suo. i. proprio nomine. Si turpe est. s. quod dicitur. ne quidem. i. nõ saltem sup. dici aut nominari debeat alieno. s. nomine, si non est sup. turpe dici aut uocari debet potius suo. s. nomine. Antiqui. s. Romani, uocabant caudã penem, ex quo est penicillus quo pictores utũtur propter similitudinem. s. cum cauda. At penis est. i. connumeratur, hodie in obscœnis. s. uocabulis quia accipitur pro cauda salaci, hoc est pro mentula. At. i. sed Piso ille frugi. i. parcus & ad frugem intentus, queritur. i. conqueritur in annalibus suis, adulescentes esse deditos peni. i. libidini & uirgæ salaci. Id quod tu appellas in epistola nomine suo. i. proprio utpote mentulam, ille. s. Piso sup. appellat tectius. i. coopertius, penem, sed sup. nomen penis, factũ est iam multis tam obscœnum, q̃ illud uerbum. s. mentula, quo tu usus es. Quid sup. dices de illo quod dicitur uulgo, nos uoluimus conuenire te, num. i. nunquid obscœnum est q. d. quia memini cõsularem. s. uirum disertum eloqui in senatu ita. s. conuenire te uoluimus, & tamen conuenire uulgo accipitur sicut à nobis coire, unde sunt qui putant hic legendum coire pro conuenire. Dicam. Hanc culpam maiorem quam illam, potui. s. dicere obscœnius? non inquis. Non sensit ita. Ergo sup. obscœnitas est in uerbo, quia idem uerbum significat rem honestam & inhonestam, autẽ pro sed, docui sup. obscœnitatem non esse in re. Igitur nusquam est per locum ab inductione sufficienti, quia non est dabile tertium. Etiam patres rogant filios dare, id est ut dent operam liberis. & tamen dare operam liberis, est generare, & non audent dicere nomen eius operæ scilicet quam rogant ut filii dent hoc, id est habendi rem cum muliere. Nobilissimus fidicen docuit socratem fidibus. s. canere. Is. s. fidicen, uocitatus est Connus, aut, ut alii scribunt, cunnus, quod membri mulieris nomen est, sed Græci n non habent, uerum eodem fere modo profertur, licet per u scribatur membrum illud, num. i. nunquid id sup. est obscœnum. q. d, nequaq̃, quia proprium est uiri nomen.

*P.V.C. PENIcillus. Non uideo cur necesse sit receptam lectionem mutare: in nostris sane priscis exemplaribus eam inuenimus: potuit enim quemadmodum Sex. Pompeius Peniculus inquit, ita Cicero ὑποκοριστικῶς Penicillus dicere. Medicæus hic nulla in re ab impressis discrepat, nisi quòd PENVM habet, non PENEM: quod an probari possit, doctiores uidebunt.

*P.V.C. Cum nos te uolumus conuenire. Quintilianus lib. VIII. (qui & ipse de hac re doctè, & accurate disseruit) siue iunctura deformiter sonat, ut si cum hominibus notis loqui nos dicimus, nisi hoc ipsum hominibus medium sit, in præfata uidemur incidere.

Cum loquimur terni, nihil flagitii dicimus: at cum bini obscœnum est. Græcis quidem, inquies. Nihil est ergo in verbo, quum & ego Græce scio, & tamen tibi dico bini. idq; tu facis, quasi ego Græcè, non latine dixerim. Ruta et menta recte utrunque. Volo mentam pusillam ita appellare, vt rutulam: non licet. Bella tectoriola: dic ergo etiam pauimenta isto modo: non potes. Viden' igitur nihil esse, nisi ineptras? turpitudinem nec in verbo esse, nec in re: itaque nusquam esse. Igitur in verbis honestis obscœna ponimus. Quid enim, * non honestum verbum est diuisor? At inest obscœnum: cui respondet intercapedo. num hæc ergo obscœna sunt? Nos autem ridicule: si dicimus, ille patrem strangulauit, honorem non præfamur. sin de Aurelia aliquid aut Lolia, honos præfandus est. Et quidem iam non etiam obscœna verba pro obscœnis sunt. battuit inquit impudenter, depsit multo impudentius. Atqui neutrum est obscœnum. Stultorum plena sunt omnia. Testes, verbum honestissimum in iudicio: alio loco non nimis: at honesti, colei Lanuini: Cliternini, non honesti. Quid? ipsa res modo honesta, modo turpis? suppedit, flagitium est. iam erit nudus in balneo, non reprehendes. Habes scholam Stoicam ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστί, quàm multa ex vno uerbo tuo. Te aduer-

HVBER.

CVM lo. hoc exemplum satis est obscurum ignorantibus græcitatem, licet quidam conati sint interpretari contra mentem Cice. ut ostendimus, inquiunt enim. Cum lo. ter. i. tres. Nihil fla. nihil obscœnitatis & turpitudinis. At cum bini. s. loquimur quia per binos intelligimus testiculos, qui duo sunt, quod si quis habet treis ut quidam dicuntur habere, ridiculus est hic sensus, præcipue cum subdat, Græcis quidem inquies, quod bini cum duo significat non est Græcum. puto autem sic intelligi, quædam uerba uidentur habere obscœnitatem uoce ipsa, quædam non habēt, ut cum loquimur terni. i. cum diximus hanc dictionem terni, nullam facimus obscœnitatē, at cum bini, cum dicimus bini obscœnum est. βινῶ significat futuo, βινεῖ tertia persona uidetur dicere bini & significat futuit uel futue, potest enim eē etiam prima persona imperatiui per synæresin, & ideo dicit. Græcis. s. obscœnum, quia apud eos significat futuit uel futue, non autem latinus quia significat duos. In uer. in uocabulo. sed in significatu. Scio græ. i. græcitatis cognitionem habeo. Ruta & men. pergit ostendere in aliis uerbis nullam esse obscœnitatem, in aliis esse, cum tamen sint eiusdem formæ ruta & menta nomina herbarum honeste dicuntur primitiua, at in diminutiuis rutula honeste dicitur, mentula uidetur obscœnitatem habere quia aliud uidetur significare. s. membrum uirile. Mar. Mentula cum doleat puero tibi Neuole culus. Non sum diuinus, sed scio quid facias. Non lib. non debet. Bella te. sensus est tectóriola bella. i. honesta sunt nomine, sed pauimentum non ita honeste dici potest, licet fere idē significet. dicuntur enim tectoria illinimenta quædā & quasi pauimenta parietis atque incrustationes. Iune. Tectoria prima reponit, tectorium à tegendo dicitur, pauimentum à pauiendo. i. feriendo, quod licet significet incrustationem tamen quia à feriendo dicitur, poterit tamen uideri habere significationē minus honestā, quia partes muliebres actu uenereo feriuntur, ut ex uersu Horatiano supra adducto ostēditur. Quæcunque excipit patienter uerbera caudæ, id significat Iuue. Antiquum & uetus est alienō post hunc lectum Concutere. Ineptias, stultitias, quia putamus ea turpia quæ non sunt. Num ho. probat Cice. quod in uerbis honestis obscœna ponantur. Num est? quasi dicat immo est. Diuisio. quid enim habet turpitudinis. Cui res. cui æquaret. Intercapedo, significat intersticium, interuallum, & denique idem quod diuisio. Cice. filius ad Tyronem li. ulti. itaque me iam non pœnitebat intercapedinem scribendi fecisse. Inest. ob. quia uidetur significare rimam & scissuram muliebrem. Nos autem, ostendit Cice. ineptias esse nostras, qui præbeamus honorem turpibus, & honesta turpia putemus, ordo est, nos ridicule non præfamur honorem, si dicimus ille strangulauit patrem, quod quidem re turpe est. Sin dicimus aliquid de Aurelia & Lolia honor præfandus est. præfari honorem est quod dicimus loqui cum reuerentia eius qui audit. Aurelia & Lolia nomina impudicarum mulierum inquit Academicus uel quispiam. Batuit, uerberauit, quia in bagitando uerberantur nates, ut supra diximus. Depressit. calcauit. Multo impu. s. dicitur. Atque. certe. Neutrum. nec batuit, nec depressit. Stultorum. quia omnia peruertunt. Simile est illud. Iuue. Nō unus mentes agitat furor. Testes. probat quod dixit uerba nō obscœna iam esse pro obscœnis, si enim iudicio nominemus, testes intelligimus eos qui ob dictū suū ad alicuius rei probationē deponuntur, sin uero extra iudicium non uidetur honestum, quia uidemur coleos siue testiculos, ut diximus esse. apud Hora. Accidit ut quidam testes caudamque salacem Demeteret ferro. At ho. secū dum ea tempora κολεὸν uaginam significat, colei etiam uel collii dicuntur testiculi. Lanuini. cliternini, ita enim tunc honeste uocabantur testiculi, lanuini aut à lana, eo quod lana hoc est pilis circundentur. Cliternini. uero à κλείω. i. claudo, aut quasi clitellini, nam clitella significat sarcinam, aut quasi cliternini, nam κλιντὴρ lectū significat, quod iis maxime in lecto utamur concubitus gratia. Non ho. sicut nunc cacius pro pene in obscœnis est, licet latine docti non utantur. Modo ho. per se enim nullam habet turpitudinem sicut gladius neque bonus neque malus est, sed sicut quis eo utitur ita est. sic etiam & hæc sunt supra nominata. Suppellit uerbum erat obscœnum compositū ex sub & pello, suppellit capiebatur, pro supponit, uel inferiori parte sursum agit. Non re. quia ex consuetudine uidetur hoc licere. Habes cognoscis. Scholam sto. i. sententiā sectæ stoicæ, quæ suis uerbis omnia putat appellanda ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστί. i. sapiens rectiloquos eris. i. si fueris sapiens, scies recte loqui. i. cognosces quid deceat & quid non deceat. Quam mul. ex. u. uer. tuo sunt à me scripta, quia scripsisti unum uerbum, quod uidebatur obscœnō, & petiuisti quid sentirem tam multa postea scripsi.

Tectoria
Pauimentum
Intercapedo
Præfari honorem
Colei
Cliternini
Clitella
Suppellit
Silua galli oaria.

NON

*PETRI VICTO. CASTI. NOn honeſtum uerbum eſt diuiſor. Medicæus codex DIVISIOR, quare D I V I S I O legendum fortaſſe ſit: accurate tamen uiden dum, quid ſit obſęni in hoc uerbo DIVISIO, ita enim loquitur Cicero, ut ſignificare uideatur, quamuis totum honeſtum ſit, in eo tamen deformitatem aliquam latere. nam in dictione Intercapedine, ſi nominatino caſu quis utatur, manifeſtum eſt: tunc enim pedodicetur, quod obſcœnum eſt, quia rem fœdam ſignificat: & ſi multi hunc locum ridicule interpretantur, & ut ego quid ſentio, libere exponam, arbitror, qui D I V I S I O utitur in ſermone pudorem uiolare, ꝙ in ea uoce pronuncianda dicat diuiſi, quod non aliter, ac Pedo obſcęnum eſt, quamuis diuerſum flagitium denotet: qui enim Diuiſi inquit, nefariam rẽ ſe feciſſe oſtendit. Plautus hoc uerbo eodem intellectu uſus eſt. Pol equidem dicam palam, me non diuides: ut in uerbis etiam illis quæ honeſtiore ſignificatu huic reſpondent, quibus uſi ſunt qui confecerunt epigrãmata in cuſtodem hortorum.

Precidêre puer moneó. & in alio,
Furum ſcindere podices ſolebam.

Ideoque niſi fallimur, Cicero inquit, cui reſpondet intercapedo. Nam ut qui INTERCAPEDO dicit, extrema nominis illius parte peccat: ita qui D I V I S I O priore. An non oportet uerbum D I V I S I O frangere, ac diſſecare: ut obſcenitas in eo intelligatur, in intercapedo ſane neceſſe eſt, deformitas enim in eo diſſecto ac diſiuncto eſt, ſed in toto uerbo D I V I S I O obſcenum ineſt, quod rem nefariam alio occultiore ſignificatu contineat. hæc autem uitia in oratione fiunt, cum aut coniungitur, quod ſeparatum eſſe debet, aut quod coniunctum diſſecatur. Illis quæ quondam excogitata à nobis ſunt ad purgandam, & explicandam hanc epiſtolam neceſſaria (quæ doctrinæ, & elegantiæ plena eſt) hoc addere non inutile eſſe exiſtimauimus.

ſus me omnia audere gratum eſt. Ego ſeruo & ſeruabo (ſic enim aſſueui) Platonis verecundiam. Itaque tectis verbis ea ad te ſcripſi, quæ apertiſſimis agunt Stoici. Sed illi etiam crepitus aiunt æque liberos, ac ructus eſſe oportere. Honorem igitur. Calend. Martiis. Tu me diliges & valebis.

HVBER. AVDere. audenter ſcriberè. Gratum eſt. ſic etiam ſupra, me autem ut ſcurram, uel item malis oneratũ eſſe non moleſte tuli. Tectis. oculis. Sed illi. q.d. ſunt inuerecundi. Crepitus. ſ. uentris. Atq; li. i. ita dicere & licerè ſicut ructus qui ore emittentur, propter frigiditatem & repletionem ſtomachi. Iuue. Si bene ructauit ructum ſi minxit amicus. Honorẽ igitur. quidam expoſuit, ꝙ quando emittimus crepitus uentris, aut ructus dicimus ad honorem. calend. Martii, ego nunquam ſum ſolitus ita dicere, nec audiui quemq̃ ita dicentem, itaque ſic eſt diſtinguendum. Honorem igitur, ſcilicet ſeruemus uel præferamus, deinde Calend. Martiis. ſ. ſcripta eſt, uel data hæc epiſtola.

ASCEN. CVM nos loquimur. i. loquendo proferimus terni. i. illud nomen nihil dicimus flagitii. i. turpi flagitio digni. at cum ſup. loquimur bini. i. dicendo illud uerbum, quod Græce ſcribitur βινῶ. i. ſutui aut ſutue. i. agit aut agerem neneream, inquies, obſcœnum eſt quidem Græcis, licet non Latinis. Ergo nihil eſt. ſ. obſcœni in uerbo quando & . i. ego ſcio Græce. i. loqui & tamen dico tibi bini, & tu facis id, quaſi ego dixerim Græce non Latine. Ruta, & menta utrunque dicitur, recte. i. honeſte, ego uolo. i. demus ut uelim mentam puſillam. i. per diminutionem appellare ita ut rutulam. ſ. puſillam appello, nõ licet, quia mentula obſcœnum eſt uocabulũ.

Volo ſup. appellare tectoriola. i. parua tectoria hoc eſt incruſtationes & cooperimenta, bella. i. bona & uenuſta, dic ergo etiam pauimenta iſto modo. i. per diminutionem uidelicet pauimentula, non potes: quia ſic iterum profertur mentula, nomen obſcœnum. Tu igitur uides nihil eſſe. ſ. in uitanda tali turpitudine, niſi ineptias, quia licet dicendo pauimentula ſignet in fine id quod turpe putatur, tamen non illud ſignificatur, uides igitur turpitudinem nec in uerbo eſſe, nec in re, & ita nuſquam eſſe, quod pro Stoicis concludit. Ergo nos qui dicimus in uerbis obſcœnitatem eſſe ponimus obſcœna. i. res obſcœnas in uerbis honeſtis. i. dicimus per uerba honeſta ſignificari. Quid enim. i. quomodo non ponamus, diuiſio non. i. nonne eſt uerbum. i. uocabulum honeſtũ. q.d. etiam. At. i. attamen obſcœnum ineſt. ſ. in eo, aut quia capitur per circunlocutionem pro rima & fiſſura muliebri, ut ſentit Huber. aut quia. ſ. dure ut à Græcis profertur prolata, diuiſio ſonat ut diuitio. i. in diuerſis uitio & corrumpo, quod nimirum obſcœnum eſt, cui. ſ. uocabulo, reſpondet. i. ſynonymum eſt intercapedo. i. diſtantia, ſpacium, aut loci, aut temporis intermedii, nunquid hæc quoque. ſ. intercapedo obſcœna ſup. eſt ſicut diuiſio. q.d. minime, & tamen eadem ſunt. Autem. i. ſed, ſi nos dicimus ridicule. i. ad excitandum riſum, ille ſtrangulauit patrem, non præfamur. i. fando non præmittimus, honorem. i. honor ſit auribus ueſtris aut tuis, aut ſaluo honore ita loquar cum tamen turpiſſimum ſit, quia immaniſſimũ peccatum, ſtrangulare patrem ſuum. Sin. i. ſed ſup. nos dicimus aliquid. ſ. libidinoſum de Aurelia, aut Lolia. i. meretriculis illis famoſis ſed minus flagitii admittentibus, honos eſt præfandus. i. ne aures audiẽtis lædam⁹ præmittendus. Et quidem uerba non obſcœna ſunt. i. habentur iam pro obſcœnis. Inquit. ſ. Comicus quidam aut Tragicus. batuit. i. percuſſit, ut opinor, Salacis uerberæ caudæ, quia additur impudẽter, & ſuppreſſit. i. ſubagitauit uuclio impudentius. Atqui. i. ſed quo modo pro obſcœnis habentur, neutrum. i. nec batuere, quod eſt percutere nec ſupprimere eſt obſcœnum. ſ. ex propria ſignificatione. Sed omnia ſunt plena ſtultorum. i. turpitudinem cenſentium ubi nulla eſt. Teſtes eſt uerbum. i. uocabulum honeſtiſſimum in iudicio ubi citantur & audiuntur teſtes, alio loco. i. extra illam ſignificationẽ eſt. ſ. uerbũ non nimis. ſ. honeſtum, qa teſtes & teſticuli ſunt uirilitatis indicia & q̃ſi teſtes uidelicet colei. At. i. ſed, colei ſup. ſunt honeſti. i. honeſte nominãtur, aut quia κωλῆ, coleos græce uaginam ſignificat, aut quia in conſuetudine loquentium non inhoneſte uominabantur etiam pro teſtibus ſeu teſticulis. Lanuini. i. colei lanugine. i. pube tecti, & cliternini. i. colei ſic alio nomine dicti, ſup. ſunt non honeſti. Quid ſup. dices, ipſa res eſt modo honeſta modo turpis. ſ. ſecũdum æſtimationem hominum. Suppendit eſt flagitium. i. qui dicit hoc uocabulum ſuppendit, aut, ut alii legunt, ſuppellit quaſi flagitium committit, tam obſcœnum eſt dictu, ſonat. n. idem quod ſubagitat & quaſi pellem ſubigit aut qui deſuper pependit. Iam erat nudus in balneo. ſ. ſi quis hoc dixerit, tu non reprehẽdes, quia non uidetur obſcœnum, cum tamen nudum eſſe homini pudori ſit, taceo ſi quid turpius celat, nã

pro

pro eodem suppellere aut suppendere & esse nudum in balneo accipit, cum dicat eandem rem modo honestam modo turpem. Tu habes scholam Stoicam. o, articulus & sicut gallice le, & theutonice de, sophos.i.sapiens euthirimon.i.rectiloquus es.i.eris, hoc est ex Stoicorum schola poteris rectiloquus euadere. Quàm.i. ò quantum multa sup. attulimus uerba, ex uno uerbo tuo.s.quo usus es obscœne putans ꝙ in uerbis non sit obscœnitas. gratum est.i.acceptum.mihi te audere omnia aduersus me.i.ausum esse obscœnis uerbis uti. Ego seruo & seruabo uerecundiam Platonis.s.in loquendo.ego enim assueui sic.s.facere. Itaque ego scripsi ad te uerbis tectis.i.coopertis ea sup.quæ Stoici agunt apertissimis sup.uerbis. Sed illi.s.Stoici aiunt crepitus .s.natium aut culi, hoc est pedendi sonitus oportere esse ęque liberos ac ructus.s.oris. Igitur honor est Calẽ. Martiis, quibus rei uxoriæ operam dabant. unde Flaccus, Martiis celebs quid agam Calẽdis. q.d. loqui obscœnè & re uenerea, est apud Stoicos honestum, cum nullum censent uerbum turpe, cui res sit licita. Tu diliges me & ualebis. Non ergo semper ponitur in fine uale, nec solæ sunt uoces uale & ualete.

M.C. Papirio Pæto. S.D.

HEri veni in Cumanum, cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te paulo ante certiorem. Etsi M.Ceparius, cum mihi in sylua Gallinaria obuiã venisset, quæsissemque quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares. tuli scilicet moleste, vt debui: sed tamen constitui ad te venire, vt & viderem te & viserem, & cœnarẽ etiam. Non enim arbitror cocum etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. ¶ Vale.

Ex.xxiii. Epistola. Heri ueni in Cumanum.

Non enim arbitror coquum etiã te architiriticũ habere. Alii sic. Arthriticum habere.

HVBER. HEri. Laborabat Pætus pedibus. itaque Cic. cum eo iocans dicit se nihilominus ad eum iturum, quia licet ipse laboret podagra, non tamen credit eum habere coquum laborantem eodem morbo, ut possit parare cœnas. Ad te.s.ueniam. Faciam cer. ita enim præmisit supra. Sed si me expediero ut in ista loca uenire possim, nõ cõmittam. ut te sero à me certiorem factum putes. In syl.gal. Quidã exposuerũt siluam esse non longe ab urbe olim latronibus refertã, eã uidelicet quæ erat ad nonũ ab urbe lapidẽ à uilla, quæ Cæsarũ dicebat, (Sylua gal licana) sed nõ aduertunt ꝙ illic propter locum celebrem latrones esse non poterant. est ergo hæc gallinaria silua in sinu Cumano, ut scribit Strabo li.v. his uerbis. In hoc sinu Cumano fruticosis uirgultis frequens & & arboribus silua est multis porrecta stadiis, aquarũ indiga, cæterum sabulosa quam gallinariam uocant siluam. hic Sexti Põpeii, classis præfecti pyratica struxere nauigia, qua tempestate Siciliã ab Romano descilcere fecit imperio. de qua Iuue. Et pontina palus, & gallinaria pinus. Laborares ex pedi.i.ægrotares morbo pedum.i.prodagra. (Videre) Viderem & uiserem. uidere est naturæ. uisere est officii. (Visere) Non enim. iocatur. Arthricum.i. articulari morbo laborantem, intelligit autem uel chiragram uel podagrã, nam utraque articulos solet uexare. Persius. Sed cum lapidosa chiragra Fregerit articulos ueteris ramalia fagi. ἄρθρον enim græce articulum significat. Minime edacem. id est non multi cibi. Sumptuosis. in quibus multum expenditur.

ASCEN. HERI &c. Laborabat Pætus ut Cice. audiuerat pedibus, ipse tamen more suo iocans dicit, se nihilominus ad eum iturum, quia credit coquum eius nõ laborare eodem morbo nec lecto teneri quo minus ualear cœnam parare. Ordo est. Ego ueni heri in Cumanum.i.in possessionem meam apud Cumas. Cras sup. ueniam fortasse ad te. Sed cum sciam certum.i.ut rem certam, ego faciam te certiorem.i.significabo tibi paulo ante .i.quàm uenturus sim. Et si Marcus Ceparius cum uenisset mihi obuiam in silua gallinaria, & quæsissem pro quæsiuissem sup. ab eo, quid ageres, dixit te esse in lecto, ꝙ laborares ex pedibus.i.dolore pedum. Scilicet.i.scire licet, quid fecerim eo audito, quia tuli.i.portaui ut dicunt, seu passus sum, moleste, ut debui.i. portare morbum amici, sed tamen.i.nihilominus constitui uenire ad te, ut &.i.simul, uiderem te, tanquam amicum, cuius uidendi essem cupidus, & uiserem.s.tanquam ægrotum, & cœnarem etiam tanquam apud bonum cõuiuiorum instructorem. Non enim arbitror te habere etiam coquum arthricum.i. articulari morbo laborantem. Nam ἄρθρον dicitur articulus. Igitur expecta hominem minime.i.neq̃uaquam edacem.i.multum comedentem tum.i.insuper inimicum cœnis sumptuosis.i. magnorum sumptuũ in quibus.s.multæ maneãt reliquiæ. nam ut alibi iocose dixit tales cœnas odit, innuens se potius gaudere cibo delicato & modico, q̃ multo & uulgari. Nam licet pluris bos q̃ turdus constet, delicatus tamẽ malit ad turdũ inuitari q̃ ad bouẽ. Vale.

M.T.C. Impe. Pæto. S.D.

RVsum istum amicum tuum, de quo iterum iam ad me scribis, adiuuarem quãtum possem, etiam si ab eo læsus essem, cum te tantopere uiderẽ eius causa laborare. cum vero & ex tuis literis &

HVBER. RVsum. Scribit Cice. quàm iustis causis debeat habere commendatum Rufum, quem Pætus suis literis commendauerat, deinde quia scripserat Pætus se omisisse ire ad cœnas amicorum, Cice. iocando nititur eũ reuocare ad morem solitũ cœnarum, idque dicit faciendum esse non tam causa cibi, q̃ conuictus & consuetudinis & collocutionis amicorum. postremo dicit se non abiecisse curã reipub. licet iocetur. Iterum. secundo. Si læsus essem ab eo. si accepissem ab eo iniuriam. Cum te. id est cum uiderem ꝙ tantam curam de eo susciperes.

Eius

Eius,scilicet Rufi. Indicio, propria dispositione. Initium,principium. Cautionis,ut cauerem mihi, nam ut ipse scribit. Aquinates & Frabaterni consilia cœperant de opprimendo Cice.quod cum intellexisset Pætus,scribit ad eum ut sibi caueret, quod idem postea multi alii scripserunt,dicẽ ergo initio suæ cautionis profectum esse ex literis ipsius Pæti quibus est admonitus de insidiis quæ sibi parabantur, Opprimerent,interimerent. Aquinum & Frabateria,urbes Italiæ. Frabateria autem teste Prisciano frabaternus facit possessiuum. Non suspicans, non putans.

Aquinum Frabateria Frabaternus

Incautior fuissem,non prouidissem mihi. Fortuna,conditio,status. Ire desiisse, ire omisisse. Illud nescio,quid quod solebas.q.d.nihil.parum esset.Nã si,sensus est si non faciebas cœnas multum lautas,cũ habebas quos posses imitari,quid putem te nunc facturum,quum desieris ire ad cœnas? Non mul.proficiebas,non tamen multum laudabaris in cœnis faciendis,quia eras parcus. Quid pu.q.d.multo peius.

Spurina

Spurina,aruspex fuit, qui Cæsari diem mortis prędixit ut scribit Tranquil. Superiorem, ex ante acta enim uita potes iudicare aliquid de futuris. Fauonius, uentus qui tempore ueris maxime flat. Fieri posse, demonstrabat Spurina ut reuerteres ad priscam consuetudinem cœnarum. Aptius uitæ,quia homo natura est animal sociale. Ad uolu.cibi & potus qđ esset fere beluarum. Remissionem,relaxationem.

Fauonius

Quæ,remissio amicorum. Dulcissimus,plus enim sapit quàm omnia genera ferculorum,ostendit Macro.in Satur.& ipse Cice.in Catone maiore his uerbis. Neque enim conuiuiorum delectationem uoluptatibus corporis magis quàm cœtu amicorum & sermonibus, Bene enim maiores accubationem epularem amicorum,quia uitæ coniunctionem haberet conuiuium nominauerunt melius q̃ Græci,qui hoc idem tum concœnationem compotationem uocãt quod in eo genere minimum est id maxime probare uideantur. Ego propter sermonis delectationem tẽpestiuis quoque conuiuiis delector,nunc igitur eandem fere sententiam exequitur Cice.quod latini sapientius appellauerint accubationes epulares quam Græci,nostri enim conuiuia dixerunt, quod uitæ cõiunctionem habebant.Græci uero σύνδειπνα.i.concœnationes,uel συμπόσια.i.compotationes. Philosophãdo,afferendo rationes philosophicas. Reuocare, reducere.Foris,apud amicos. Id,ut ualeas. Sed caue,remouet à se suspitionem neglectæ reipubli.quæ posset haberi de eo quia scribit iocose. Quod, quia. Abiecisse,omisisse. Vita sit po.si fit.i. bene euenisse.

ASCEN. HO V E R O pro sed,cum ego intelligam.i.cum ita sit q intelligam.& iudicem.i.censeam, &.i.simul literis tuis & illius.s.Rufi, missis ad me,salutem meam scilicet cum essem in exilio, fuisse ei magnæ curæ, non possum non esse.i.non possum quin sim amicus ei, neque solum commẽdatione tua.i.propter commẽdationem tuam, quæ ualet plurimum, apud me, ut debet.s.ualere, sed etiam uoluntate.i. propria inclinatione & sponte mea, ac iudicio. Enim.i.quia, ò mi Pæte ego uolo te scire literas tuas fuisse mihi initium suspitionis, & cautionis.i.cautelæ & custodiæ, & diligentiæ, quibus.s.literis tuis multæ aliæ.i.literæ multorum,fuerunt postmodum congruentes.i.concordes & consonæ. Nam consilia sunt inita de me .s.opprimendo aut capiendo,&.i.simul. Aquini.i.in eo oppido Italiæ per.d. Thomam nobilitato. & Frabateriæ etiam oppido Italiæ,quæ.s.cõsilia ego uideo .i.intelligo etiam te audisse, & quasi diuinarent, q̃.i. quantum molestus essem futurus his, nihil legetur aliud nisi,ut opprimerent me. Quod.i.quam rem,

ex illius ad me missis intelligam, & iudicẽ magnæ curæ ei salutem meam fuisse: non possum ei non amicus esse: neque solum tua commendatione, quæ apud me, ut debet,ualet plurimum,sed etiam uolũtate ac iudicio meo. Volo enim te scire mi Pæte,initium mihi suspitionis & cautionis & diligẽtiæ fuisse literas tuas. quibus literis congruentes fuerunt aliæ postea multorum.Nam & Aquini & Frabrateriæ consilia sunt inita de me,quæ te video inaudisse: & quasi diuinarent, quàm his molestus essem futurus, nihil aliud egerunt nisi me vt opprimerent. Quod ego non suspicans,incautior fuissem,nisi à te admonitus essem. quamobrem iste tuus amicus apud me non eget commendatione. Vtinam ea fortuna reipu. sit, ut ille me quàmgratissimum possit cognoscere.Sed hæc hactenus. Te ad cœnas ita re desisse moleste fero.magna enim te delectatione & voluptate priuasti. Deinde etiam uereor(licet enim verũ dicere)ne, nescio quid illud quod solebas, dediscas & obliuiscare cœnulas facere. nam si tũ, cum habebas quos imitarere, non multũ proficiebas, quid nunc te facturum putẽ? Spurinna quidem, cum ei rem demonstrassem, & vitam tuam superiorem exposuissem, magnum periculum summæ reipu.demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tum, cum Fauonius flaret, reuertisses.hoc tempore ferri posse, si forte tu frigus ferre non posses: Sed mehercule mi Pæte extra iocum, moneo te,quod pertinere ad beate uiuendum arbitror,vt cum viris bonis,iucundis,amãtibus tui uiuas. nihil est aptius vitæ,nihil ad beate viuendum accommodatius.Nec id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitæ atque victus,remissionemq; animorum,quæ maxime sermone efficitur familiari,qui est in cõuiuiis dulcissimus: vt sapientius nostri, quàm Græci: illi συμπόσια aut σύνδειπνα, id est compotationes aut concœnationes: nos conuiuia, quòd tum maxime simul viuitur. Vides vt te philosophando reuocare coner ad cœnas?

nas? Cura vt valeas: id foris cœnitando facilime consequere. Sed caue, si me amas, existimes me, quòd iocosi⁹ scribam, abiecisse curam reipub. Sic tibi mi Pæte persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut mei ciues salui liberique sint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, prouidendi. Hoc denique animo sum, vt si in hac cura atque administratione vita mihi ponẽda sit, præclare actum mecum putem. Etiã atque etiam Vale.

Ex.xxiiii.Epistola. Rufum istum.

Te ad cœnas redisse moleste fero. Hoc tempore ferri posse, si forte tu frigus ferre non posses. Nec ad uoluptatem refero, sed comitatem uitæ.

ego non suspicans, fuissem iucantior nisi esset admonitus â te. Quamobrem iste animus tuus.i.tam beneuolus & fauorabilis mihi non eget commendatione apud me. Vtinam ea.i.talis sit fortuna reipub.ut ille.s.Rufus quem mihi commendasti, posit cognoscere me q̃ gratissimum.i.ualde gratum. Sed hæc hactenus sup.de Rufi cõmẽdatione dicta sũt. Fero moleste desisse ire ad cœnas. Tu enim priuasti te magna delectatione & uoluptate. Deĩde.i.insuper etiam uereor, licet enim dicere uerũ, ne dedifcas illud nescio quid quod solebas, hoc est, laute instruere cœnam, & obliuiscare.i.obliuiscaris facere cœnulas.s.modicas. Vnde diminutiuo utitur quasi per cõtemptum. Nam si non proficiebas multum, tum.i.tunc cum.i.quando habebas quos imitarere.i.posses imitari.s.frequẽtando eorum cœnas, sed modicas pro oppiparis reponendo, quid putent te facturum nunc.s.cum non amplius aliorum cœnas frequentes.q.d.nihil aliud q̃ obliuisci conuiuandi rationem. Quidem.i.certe.Spurinna.s.medicus & aruspex peritissimus cũ demonstrassem ei & exposuissem.i.declarassem uitã tuam superiorem, demonstrabat magnum periculũ summæ rei.i.uitæ tuæ impendere, nisi reuertisses ad superiorem.i.priorem consuetudinem.s.conuiuandi. Tum.i.tunc, cum Fauonius.i.uentus ille à fauendo aut fouendo dictus ab occidente tempore uerno flãs, flaret quod ut iã dixi in ueris principio fieri solet, sup.demonstrabat quod nunc facis.i.non ire ad cœnas aliorum.posse fieri hoc tempore, si tu non posses ferre frigus. Sed ô mi Pæte mehercule, modus est iurandi sæpe à nobis expositus, ego moneo te extra iocum, ut uiuas cum uiris bonis, iucundis & sup.Amantibus tui. Nihil enim sup. est aptius uitæ, nihil est accommodatius ad uiuendum beate.s.in hac uita, nec ego refero.i.reduco id ad uoluptatem, sed ad comitatem.i.affabilitatem & mansuetudinem uitæ atque uictus, & ad remissionem.i.relaxationem animorum, quæ.s.remissio fit maxime.i.præcipue sermone familiari, qui.s.sermo familiaris est dulcissimus in conuiuiis, ut nostri.i.Romani, aut Latini sapientius sup.uocauerunt q̃ Græci, nam illi sup.uocauerunt Symposia.i.compotationes, aut syndipna.i.concœnationes, nos sup.uocamus conuiuia, ꝙ uiuitur simul maxime tum.s.dum comeditur, aut compotatur. Tu uides.i.intelligis, ut.i.qualiter ego philosophando coner reuocare te ad cœnas.s.solito more frequentandas. Cura ut ualeas, tu consequere.i.obtinebis facilime id.s. ut ualeas, cœnitando.i.frequenter cœnando foris, quod quidem uerum si sobrie. Sed si tu amas me, caue sup.ut aut existimes me abiecisse curam reip.eo ꝙ scribam iocosius. O mi Pæte persuade tibi sic.i.fac ut sic credas, me nihil aliud agere dies & noctes, Admonui sæpe contra Vallæ opinionẽ, ubi tempus est continuatum, frequentiorem esse per accusatiuum temporis locutionem etiam apud Ciceronem, ut hoc loco cui simile est illud vi.Aenei.Noctes atq; dies patet atri ianua ditis nihil curare sup.aliud, nisi ciues mei.i.quorum iam consul fui, sint salui & liberi. Ego nullum.i.non ullum, non prætermitto ullum locum monendi, agendi, prouidendi.s.ut salus & libertas ciuium seruetur. Denique ut uno uerbo concludam, ego sum hoc animo.i.habeo hunc.i.huiusmodi animum, ut si uita sit ponenda mihi.deponenda, in hac cura atque administratione.s.reipub. Et reuera non multo post pro rep.extinguebar sed iam oppressa, primum à Cæsare, & deinde à triumuiris, & potissimum ab Antonio ego putem.i.existimem & censeam etiam atque etiam.i.frequenter & accumulate actum mecum præclare.i.præclare mihi contigisse, quia dulce & decorum est pro patria mori. Non opus est admonitore quod sæpe tibi dixi Romanos gaudere sexto.i.ablatiuo, quod Græci carent casu, quocirca dixit hoc, denique sum animo .i.huius sum animi, quod etiam dicere liceat, sed minus Romanè, magis tamen fortassis grammatice, si quid Seruio credimus. Notum præterea puto tunc quemuis apte dicere, ut ciues mei & c.cum ipse est eorum princeps, aliter diceret conciues mei & cæ.

M.T.C. Impe. Pætó. S.D.

SVmmum me ducem literæ tuæ reddiderunt. plane nesciebam te tam peritum esse rei militaris. Pyrrhi te libros & Cineæ video lectitasse. Itaque obtemperare cogito præceptis tuis. hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima, cõtra equitẽ Parthum negant vllam armaturam meliorem inueniri posse. Sed quid ludimus?

SVmmum. Quia Pætus scripserat ad Ci. multa præcepta de re militari, Ci.cum eo iocans scripsit se multum adiutum eius literis, in quibus scripserat illa p̃cepta. Postea uero commendat etiam M.Fab. quendam amicum suum qui habebat controuersiam cum fratre de agro quodam. Reddiderunt me summum ducem.i.ita erudierũt me, ut sim iam summus imperator rei militaris. Reddiderũt. effecerunt. Plane.profecto: iocatur Ci. Pyrrhi.regis Epirotarum qui uidetur scripsisse de re militari: cum enim optimum imperatorem fuisse constat.cũ enim, ut scribit Liui.lib.iiii.belli Macedonici, Hannibal à Scipione Africa.legato Ephesum ad Antiochum misso interrogatus esset quem primum imperatorem crederet, respondit. Alexandrum Macedonum regem, quod parua manu innumerabiles exercitus fudisset, quodq; ultimas oras quas uisere supra HVBER.

spem

ſpem humanam eſſet, peragraſſet, quærenti deinde quem ſecundum pnneret, Pyrrhum inquit caſtra me tari primum docuiſſe, ab hoc uemiuem loca elegan-tius cœpiſſe. nec præſidia diſpoſuiſſe. Vñ & apud Te rent. Gnato glorię militi adulatus ait. Sic olim Pyrrhus factitauit qui locus nõ fuit fortaſſe à multis an te hac intellectus. Cineæ. hic Theſſalus fuit ut ſcri-bit Ci. in Catone Maiore, qui ut ait Solinus tanta ui memoriæ fuit, quod Pyrrhi legatus Romam fuerat, & equeſtrem ordinem & ſenatum propriis nnibus ſa lutauit, fuit uir doctus & ſapiẽs qui de re militari, ſi-cut & Pyrrhus libros ſcripſit. Hoc ampl. ſ. cogito face re. ſ. Habere aliquid nauicularũ. i. aliquas nauiculas.

neſcis quo cum Imperatore tibi negotiũ ſit? παιδείαν κύρου quam contriueram legẽdo, totam in hoc imperio explicaui. Sed iocabimur aliàs coràm, ut ſpero breui tempore. Nunc ades ad impetrandum vel ad parendum potius. ſic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod ſcire te arbitror) mihi ſummus uſus eſt: valdéq; eũ

In ora mari. in regione uicina. & iocatur Cice. nam cum Parthi pugnent tantummodo terreſtri prælio, naues paratæ potius eſſent ad fugam q̃ pugnam. Meliorem. ironice. Parthi maxime equis pugnant & ſagittis, contra quæ omnia nihil ualent naues. Virg. Fidentemque fugam Parthum, uerſisque. Itemq;. Ocior, & miſſa Parthi poſt terga ſagitta. Ludimus. iocamur. Quo cum. i. cum quali. quaſi dicat peritiſſimo, hoc de ſe dicit. παιδείαν κύρου. id eſt Pædiam Cyri, quam Xenophon ſcripſit Græce, quæ hodie latina facta eſt à uiro ætatis noſtræ doctiſsimo Franciſco Philelpho παιδεία autem eruditionem ſignificat: deſcripſit enim qualis in omni genere uitæ, & præſertim in adminiſtratione imperii & rei militaris fuerit Cyrus rex perſarum, non tamen quod omnino talis fuerit, qualem ſcripſit, ſed ꝙ talem oporteret eſſe optimũ regem uoluerit ſignificare. Cõtriueram, contractaueram aſſidua lectione, ita ut pene contritam reddidiſſem. Explicaui. aperui, oſtendi, & ut ita dicam experientia ipſe declaraui, hoc imperio quod in Ciliceia nunc gero. Ades. ueni. Vel potius. correctio. Cum M. Fabio. altera pars epiſto. in qua commendat Fabium. Summus uſus. maxima conſuetudo.

ASCEN. SVMMVM me ducem. Quia Pætus ſcripſerat ad Cic. multa præcepta de re militari, quã non exercuerat, Cicero iocans ſcribit ſe multũ adiutum illius præceptis quæ ex alicuius magni ducis ut Pyrrhi & Cyneæ libris eum excerpſiſſe autumat, innuens plane experimento ea non didiciſſe. Deinde commendat ei M. Fabiũ quendam amicum ſuum qui habebat controuerſiam de agro, rogatque ut eum adiuuet. Eſt autem non uulgaris commendatio, ſed digna quæ ab legentibus memoriæ mandetur. Ordo autem eſt. Literæ tuæ quibus plurima præcepta rei militaris ſcripſiſti reddiderunt. i. effecerunt. Tracta metaphora à ludimagiſtro qui cum puerum erudiendum acceperit, reddit eruditum: hic autem Ci. è literis Pæti lectitandis didiſcerat, unde reddiderunt ipſum ſummum, quia peritiſſimum ducem ſcilicet exercitus. Ego plane. i. omnino neſciebam te eſſe tam peritum rei militaris. Ego uideo te lectitaſſe. i. frequenter legiſſe libros Pyrrhi. ſ. regis Epirotarum, quẽ Hannibal ſecundum in præſtantia rei militaris cenſuit, eo ꝙ caſtrametari primus docuiſſet, unde de ea re aut libros ſcripſiſſe, aut ſcribere potuiſſe ueriſimile eſt. Præterea optime diſpoſuiſſe præſidia indicat illud. Gnatonis Terentiani in Eunucho. Sic olim Pyrrhus factitauit. i. ſic diſpoſuit & inſtruxit aciem, ut tu ô Thraſo nunc feciſti, & Cyneæ qui Pyrrhum uidetur docuiſſe, & de re militari ſcripſiſſe. Fuit authore Cice. in li. de ſenectute Theſſalus, uir ut ait Solinus tanta memoriæ ui præditus, ut Pyrrhi legatus Romam miſſus, poſtero q̃ ingreſſus erat die & ſenatorum & equeſtrum ordinem totum propriis nominibus ſalutauerit. Itaque. i. & ita, quia in præceptis tuis optimos præceptores ſecutum arbitror, cogito obtemperare. i. obedire præceptis tuis. & ſup. cogito, quod ridicule dicit hoc amplius. ſ. quam præcepiſti, habere aliquid nauicularum in ora maritima. i. iuxta littora, quia. ſ. eius rei periti negant ullam armaturam poſſe inueniri meliorem contra equitem Parthũ: non enim equis in nauiculis quibus aufugitur pugnatur. Unde non reſiſtendo ſed fugiendo Parthum uicerit. Sed quid. i. ad quid ludimus. i. iocotecum agimus. Tu neſcis cum quo. i. quali imperatore negocium ſit tibi. i. qualis ego ſim imperator, ego explicaui. i. exercui in hoc imperio Pædiam Cyri. i. librum Xenophontis de eruditione Cyri regis Perſarum, quæ adhuc extat, & his diebus cum aliis, tum à Franciſco Philelpho tranſlata eſt. Eſt autem παιδεία cum diphthongo in media, diſciplina & eruditio præſertim puerorum. Nam παιδία pædia ſine diphtongo in media dicitur infantia, & παῖς pæs pedes, puer. In eo autem lib. Xenophon non tam qualis Cyrus fuit q̃ qualem eſſe decuit deſcripſit, quam. ſ. pædiam ego cõtriueram. i. frequẽti attractu abſumpſeram totam, legendo. i. cum eam legerem. Sed nos ioca. alias. i. alio tempore, coram. i. in mutua præſentia quaſi facie ad faciem, ut ſpero breui. Nunc ades. i. adſis adueni ad impetrandum. ſ. mecum, uel potius ad parendum. i. obediendum. ſic enim antiqui loquebantur, libere. ſ. loquentes, & ſe cum aliis imperaret, alii utpote ſenatui & legibus parere dictitantes. Summus uſus. i. ſumma conſuetudo uitæ, eſt mihi cũ M. Fab. quid. i. quam rem ergo arbitror te ſcire & diligo eum ualde.

HVBER. PRopter ſummam probitatem, laudat perſonam amici, ut probet eum dignum commendatione ſua.

Cõbibonibus Combibonibus. compotoribus, quos Græci συμπότας dicunt: oſtendit autem & Pætum epicureũ fuiſſe. Vellem eum eſſe mecum. uellem eum habere apud me. Percuſſus. perturbatus. Atrociſſimis. acerbiſſimis literis. Fundum herculanenſem. ita cui apppellabatur ille fundus fortaſſe ab aliquo templo Herculis illi uicino, aut à loco. Proſcriptum. expoſitum uenalem. quia quæ extant uendenda ſcribebãtur publice, ut etiam hodie ſolet. Communis. non dum diuiſus. Non ſapientem. ſtultum. En ad id. ut proſcriberet quod eſſet etiã ei commune cum fratre. Inimicorum qui uellent diſcordiam inter duos fratres eſſe. Autoritate. qua ſuadeas qui nolint

diligo, cum propter ſummam probitatẽ eius ac ſingularem modeſtiam, tum quòd in his cõtrouerſiis, quas habeo cum tuis cõbibonibus Epicureis, optĩa opera eius vti ſoleo. Is quum ad me Laodiceam veniſſet, mecumque ego eum eſſe vellem, repente percuſſus eſt atrociſsimis literis: in quibus ſcriptum erat fundum Herculanenſem à Q. Fabio fratre proſcriptum eſſe, qui fundus cum eo communis eſſet.

emere

Id M. Fabius pergrauiter tulit, existimauitq; fratrem suum hominem non sapientem impulsu inimicorum suorum eo progressum esse. Nũc si me amas, mi Pæte, negotium totum suscipe: & molestia Fabium libera. Authoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & iudiciis turpibus cõflictari. Mathonem & Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa? non mehercule tam perscribere possum, quàm mihi gratũ feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te positũ esse putat, mihiq; persuadet. Vale.

Ex. xxv. Epistola summum me ducem.

Nunc ades ad imperandum uel ad parendum.

emere ne id faciant. Consilio. quomodo possit explicari hæc res. Gratia. quam habes maximam apud omnes. Turpibus. nihil enim est turpius quàm quos natura coniunxit eos cupiditate & stultitia diuelli, & inter se contendere. Conflictari. contendere. Mathonem & Pollionem. nomina oratorum siue causidicorum. Non tam præscribere possum. id est nõ tam possum explicare scribendo quàm erit mihi re ipsa gratum si feceris, ut Fabius non litiget. Ociosum. sine lite. Esse positum in te. id est esse in potestate tua ut nõ litiget. Vale. — Cõflictari

TVM. id est simul propter probitatem ac singularem modestiam eius, tum quòd soleo uti optime opera eius in his controuersiis, id est cõtentionibus quas habeo cum Epicureis, id est hominibus gulæ & uoluptati deditis, cõbibonibus. i. compotoribus tuis, hoc est quòd potens potator est uini & æqualis haustus quos ipse expectare non possum pro me ebibit. Omnia autem ioco dicit. Is cum uenisset Laodiceam. id est ad eam urbem in prouincia Siciliana, ad me, & uellem eum esse mecum ipse percussus est, id est attonitus factus repente literis atrocissimis, hoc est inimicissimis quibus scriptum erat, fundum Herculanensem esse proscriptum, id est uenalem inscriptum à Qu. Fabio fratre, scilicet suo. Qui fundus est communis, scilicet M. Fabio. cum eo, scilicet Qu. Fabio. M. Fabius tulit id pergrauiter, & existimauit fratrem suum hominem non sapientem progressum esse eo, id est ad eam impudentiam & iniquitatem impulsu inimicorum suorum. Nunc ò mi Pæte si amas me, suscipe, id est ad te cape, totum negocium, scilicet Marci, & libera Fabium, scilicet Marcũ molestia, scilicet litis aut contra uenditorem aut contra emptores accipiendæ. Opus est nobis authoritate tua & consilio & etiam gratia. Noli pati fratres litigare, & conflictari turpibus iudiciis. Fabius, scilicet Marcus, habet Mathonem & Pollionem, scilicet aduocatos inimicos. Quid multa sup. scribam de eo ad te. Mehercule, Ego non possum perscribere tam, id est tam diligenter, aut tam plene, quàm, id est quantũ gratum feceris, scilicet mihi, si reddideris, id est effeceris Fabium ociosum, id est absolutum omni negocio. ille, scilicet Fabius putat & persuadet mihi id positum esse in te, id est in tua potestate. Vale. — ASCEN.

Cicero Pæto S. D.

Accubuerã hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaraui. dices, Vbi? Apud Volũnium Eutrapelum: & quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. Miraris tam exhilaratam esse seruitutem nostram? Quid ergo faciam? te consulo, qui philosophũ audis. Angar? excruciamne me? Quid assequar? deide quẽ ad finẽ? Viuas, inquis, in literis. An quicquam me aliud agere cẽses? Aut possem viuere, nisi in literis viuerẽ? Sed est earũ etiã, nõ satietas, sed quidã modus. A quib⁹ cũ discessi,

ACCVBVERAM iocatur Cic. cum Pæto scribens se acceptum fuisse ab Eutrapelo in cœna admodum iocosa, in qua interfuerunt & familiares eius Atticus & Verrius & Cyteris meretrix in qua cœna dicit se præstitisse miram fortitudinem & continentiam, quia ad nullam turpitudinem aut libidinẽ potuit commoueri ab ea meretrice: postremo quædã faceta commemorat de Pæto. Accubuerã. id est eram in conuiuio: cubabant enim antiqui uescentes & cœnantes. Virgil. Tu das epulis accumbere diuum. Valerius de insti. anti. Fœminæ uiris cubantibus sedentes cœnitabant. Hora nona. tunc enim incipiebant cœnare. Martial. Incipit extructos frangere nona thoros. Hora. Post cœnam uenies. Exaraui. scripsi. Codicillis. tabellis. Vbi. scilicet accubueram. Eutrapelum. alias significat facetum, hic est nomen proprium, de quo etiam Hora. Eutrapelus cuicunque nocere uolebat uestimenta dabat preciosa. Supra. describit ordinem discumbentium. sic Hora. in ultimo sermonũ. Summus ego & prope me fuscus Turinus, & infra, si memini Vatius cum Seruilio Balatrione Vibidius, quos Mœcenas adduxerat umbras. Momentane⁹ erat super ipsum, Persius infra, O diculus totas semel absorbere placentas. Tam exhilaratam. tam in hilaritatem & lætitiam effusam, & seruitutem, uitam meam ita seruam & subiectam. Quid assequar. scilicet si excruciem uero me, id est quid proficiam, quid lucrabor, ad quem finem, id est ad quid licet enim angi quotiens ex angore nostro, haud honoris aliquid potest peruenire. Viuas. responsio quam posset facere Pætus aliud quàm uenire literis. Non satietas. non fastidium. Sed modus. mensura moderatio. A quibus. quasi dicat quas literas cum aliquantulum reliqui. — HVBER. — Entrapel⁹

ACCVBVERAM &c. iocatur rursus Ci. cum Pæto scribens se acceptum fuisse ab Eutrapelo in cœna admodum iocosa, in qua interfuerunt familiares eius Atticus & Verrius, & Cyteris meretricula: In qua cœna dicit se præstitisse magnam fortitudinem ac continentiam, addens nonnulla faceta de Pæto. Ordo est. Ego accubueram, id est in conuiuio fuerã, nam ueteres accubabant comedentes, hora nona quæ conuiuiis addicta erat. — ASCEN.

h.i. unde

uode Martia. Imperat extructos frangere nona thoros. cum exaraui, id est scripsi stilo proscindendo cœnã, ut aratro sulcamus terram in codicillis, id est sabellis ceratis exemplum literarum ad te, scilicet mittendarũ. Dices.id est quæres, ubi, scilicet accubueram, sup.accubueram apud Volumnium Eusrapelum, & quidem Atticus sup.accubabat supra me, id est io parte superiore, & Verrius infra, scilicet me, id est in parte ioferiore, familiares tui, id est qui duo sunt familiares tui. Miraris seruitutem nostram, quia tunc quodammodo ieeuiebant Romani, esse tameo tam, id est in tantum eahilaratam, id est lætificatam. Ergo si noo lices læte uiuere, consulo se, id est peto consilium à te, qui audis philosophum, scilicet in ea re, hoc est Epicurenm, quid faciam, id est quid consulis ut faciam, angar.i.dolore constringar, excruciem ne me. Quid assequar.i. quid lucrer? Deinde ad quem finem sup. faciam id. Tu inquis.i. respondere potes, uioas in literis. An censes me agere quicquam aliud. Ego haud.id est non possum uiuere nisi uiuerem io literis, id est in studio literario. Sed esiam noo satiesas, sed modus quidam, id est mensura certa, earum, scilicet literarum, à quibus.s.literis in libeis cum discessi.

HVBER. ❧ E T si minimum. id est licet in cœna haberem minimam quæstionem quam su proposuisti Dioni philosopho, tameo uellem ipsas literas seqni quia non reperio quod poti⁹ faciam priusquam eam dormitnm, significat autem quæstionem Pæti propositam Dioni fuisse paruam & nugatoriam. ζήτημα. quæstionem. ζητῶ significat quæro. Voum. solum. Priusqnam conferã me dormitum.s.priusquam dormiam, quod est ociosorum & ignauorum. Hora. Ni melius dormire putem quàm scribere uersus. Reliqua. quia nondum descripserat totum ordinem conuiuarũ. Cytetis. tres uno tempore notissimæ meretrices fuerunt hæc Cyteris quam Virg. æglog. ultima Lycorim appellauit & Orgo, de qua Hora. ut quondam Marseus amator Orgiois ille, & arbuscula, de qua idem Hora. Explosa arbuscula dixit. In eo. quia dixit ei conuiuio interfuisse meretricem, ne uideatur ipse fecisse cootra dignitatem suam, laudat suam cootioentiam. Inquis. ò Pæte. Ille. q. d. tam celebris. In eo. in tali esse ubi meretrix. s. interfuit. Quem graii. quem Græci aspiciebao: præ admiratione dicitur Cice. tantum profecisse, non solum cognitione lisecatum græcarum cum esset Athenis, sed etiam imitatione uocis & gestus, ut Græcis ipsis esset admirationi. Ob os. ob oris & uultus aptissimos mosus, & elegantissimã pronuociationẽ. Obuertebãt, quia dolebãt aspiciẽtes.

& si minimum mihi est in cœna, quod tu vnum ζήτημα Dioni philosopho posuisti: tamen quid potius faciam, priusquã me dormitum conferam, non reperio. Audi reliqua. Infra Eutrapelũ Cyteris accubuit. In eo igitur, inqs, cóuiuio Cic. ille, quẽ spectabã, cuius ob os Graii ora obuertebant sua?

HVBER. ❧ N O N hercule. excusatio per iusiuraodum, quòd noo credidit ipsam Citheridam interfuturam eo coouiuio. Sed tamen. alia excusasio cum laude sua exemplo Aristippi philosophi socratici, q uixit apud Dionysium Syracusanum. Non erubuis. oon ueritus est, neque existimauit sibi turpe. Obiectum. uitio datũ. Habere eum Layda. cum ambigue hoc dicatur utrum eum habere Layda, an Layda habere eum intelligam⁹, ille expressis his uerbis, habeo Layda, non habeor à Layde, id est non sum in potestate sua, quia non potest me peruertere. Fuit autem Lays scortum Coriothi notissimum. Ouid. in. I. amorum. Qualiter in thalamos formosa Semiramis iste dicitur, & multis Lays amata uiris, Græce hoc melius. sic enim dicit, ἔχω μὲν τὴν λαΐδα, οὐκ ἔχομαι. Istorum. talium sicut est uersari cum mulieribus. Ne iu. qui. cum magis calebam sanguine & debueram esse ad talia pronior. In gemitus & risus. quia & doleo incommodis reipubl. & irrideo qui stulte agunt, cum se sapieotes putent: possumus tamen legere & in gemitus & io risus, id est quòd faciat me & ridere & flere, ideo ioserposuit ut dicit, quia ita solemus plerunq; dicere, loquor quòd faciat mihi & fletum & risum, & hanc lectionem magis probo. Id melius. scilicet fecisti. Philosophum. quidam intelligunt Dionem, de quo supra. Dixisti si quis quę. id est dixisset si quis quærere, ut, scilicet quęreret se enim te sponsurum. Quæreret cænam à me, id est dixeris te quærere an ego cœnam darem: alii legunt amœne, ut sit iucunde & facete dixeris te quærere cœnam. Ille uero utpote qui erat philosoph⁹ credebat te quæsiturum ab eo res philosophicas, nõ autem cœnam. Vnũ Cæ. an innumerabilia, hæc enim quæstio ad philosophum pertinet. Aduertendum est autem cælum neutri generis in plurali, cum dixit innumerabilia, ubi subaudiendum est cæla, nisi nelimus credere Seruio, qui dicit in subauditione ea poni, quæ dici non possunt, ut apud Virg. in Bucoo. Bisque die numerant ambo pecus, alter & hœdos. ubi uult alter de nouerca intelligendum apud idoneos, tamen in plurali ra-

Layda

à me

Non mehercule suspicatus sum illam affore. sed tamẽ ne Aristippus quidem ille socraticus erubuit, cum esset obiectum habere eũ Laida. *Habeo, inquit, non habeor à Laide. Græce hoc melius: tu si voles interpretabere. Me vero nihil istorum, ne iuuenem quidem mouit vnquam, ne nunc senem. conuiuio delector: ibi loquor, quod in solum, vt dicitur, & gemitum & in risus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam in philosophum irriseris? Cum ille, si quis quicquid quæreret, dixisset, *cœnam te quæsiturum mane dixeris. Ille vero te putabat quæsiturum, vnum cœlum esset, an innumerabilia. Quid ad te? At hercule cœna nunquid ad te? ibi præsertim. Sic igitur viuitur: quotidie aliquid legitur aut scribitur. dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur vna, non modo non contra legẽ (si vlla nũc lex est) *sed etiam intra legem, & quidẽ aliquanto. quare nihil est qđ aduentum nostrũ extimescas. non multi cibi hospitem accipies, multi ioci. Vale.

❧ Ex. xxv s. Epistola. Accubueram hora nona.

❧ Infra Eustrapelnm Cytharista cubuit. In eo igitur, quis conoiuio, Cicero ille quem expectabã. An su id melius, qui etiam in philosophũ irriseris. Cum ille, si ro reperitur.

quis, quicquid quæreret, dixisset, cœnam te quærere à me ne dixeris. Ille uero te putabat quæsiturum, unum an cælum esset: an innumerabilia? quid ad te? At hercle cœna, non quid ad te, tibi præsertim. ro reperitur. Quid ad te.s. pertinebat quærere esset ne unum cælum an plura. At cœna nunquid à te.i. pertinebat quærere. Tibi. pro te.q.d. immo pertinebat. Sic igitur redit ad conclusionem suæ uitæ. Sic ut dixi in conuiuiis amicorum, uel sic, ut iam dicam. Ne nihil tribuamus amicis ut etiã obsequamur amicis, ut ne uideamur eos omnino negligere. Epulemur. faciamus cõuiuia. Non contra le.i. non solũ, non plusquã cõcedat lex sumptuaria de cõuiuiis. Sed etiã intra legẽ.i. frugalissime & parcissime. Si ulla nũc lex est. quia ut alio loco supra diximus ex authoritate Macro. nõ multæ leges sumptuariæ latæ essent: ita tamen obsoleuerant propter luxuriã gulæ illius seculi, ut fere abrogatæ uiderẽtur. Aduentum nostrũ. promiserat enim se iturũ ut eum uiseret. Non multi cibi. quod dicit in alio loco non edacem. Sed multi ioci.i. facetum & iocosum.i. habebis hominem ualde facetum, non autem ualde edacem.

ET si, id est quanquam, minimum, id est minima pars esset mihi in cœna. Quod ζήτημα, id est quam quæstionem, unum.i. solum, tu posuisti.i. proposuisti, Dioni philosopho, hoc est si minimũ esset in cœna, quid faciendum sit tamen.i. licet minimum sit, non reperio quid faciã prius quàm conferã me dormitum.s. quòd melius esset quàm cœnare utcunq; si non lautissime. Audi reliqua. Citheris meretricula famosissima, accubuit infra Eutrapelum.s. Volumnium, quod uocabulum significat facetum. Igitur, inquis, Cicero ille.s. nobilissimus orator, quem expectabam.i. de quo quidem in eius laudem ut tunc notum erat retulit, quòd eum unum expectabat.i. ex omnibus unum aspiciebat, & ob cuius os.i. oris facundiam & uultus eloquentiam, Graii.i. Græci obuertebant ora sua, dolebant.s. se etiam eloquẽtia ab Romanis uinci, sup. accubuit aut fuit in eo cõuiuio, in quo scilicet meretricula aderat. Mehercule. inquit Cicero, ego non sum suspicatus illam affore, sed tamen.i. nihilominus, sup. nõ fui tanto dedecori mihi: nam Aristippus quidẽ ille.s. notissimus, Socraticus.i. Socraticæ disciplinæ nõ tamen uitæ sectator. quia Socrates summopere continentiã laudabat, unde in eos qui uerbo & nõ facto eum imitabantur dicit iuuenalis. Cum sis inter Socraticos notissima fossa Cynedos. nõ erubuit cum esset obiectum, cum habere Layda, meretricem Corinthiam superbissimam, quia inquit, habeo Layda, non habeor à Layde, quia non cœpit me hoc sup. dicitur melius.i. elegantius græce: tu interpretabere.s. latine si uoles, me uero nihil horum mouit.i. affecit unquam, ne quidem.i. non etiam iuuenem.i. cum essem iuuenis ne.i. nedum nunc senem. Ego delector non meretrice, sed conuiuio. Ego loquor ibi aliquid, quod.s. dictum in solum ni dicitur.i. quod nullius testimonio possit redargui, cum unius testimonium nullum sit: solent autẽ qui liberius loquuntur in mappam se inuoluere, sicque dicta sua præfari, & transfero.s. in cœnam, & gemitus & risus maximos, id est omnia tam tristia quàm læta. An sup. fecisti melius, qui &c. Reliqua aperta sunt. ASCEN.

HABEO inquit, non habeor à Layde. Sic omnes ueteres libri, non ut Manutii iterum iam impresserunt. *P.V.C.
Habeo, inquit, Laida, non habeor à Laide. Suspicari potius aliquis posset, ne semel quidem Laidis nomen ponendum esse, ne dum bis collocetur: nam in Græco Aristippi dicto, quod à nobis apud Athenæum inuentum est, nusquam est, & hæ uoces, quanto magis breues, concisæque sunt, tanto magis elegantes, & acutæ uidentur. Quod ex plurimis ueterum apophtegmatibus facile intelligi potest: sunt enim illa pronunciata mira breuitate. Demetrius etiam ille Phalereus hoc aperte docet: ipsius enim uerba sunt in commentario περὶ ἑρμηνείας: Ἐν δὲ ἀποφθεγματικὸν ἡ βραχύτης, præterea Cicero in Lælio, cum naturam apophtegmatis exprimeret, inquit: Multa breuiter, & commode dicta memoriæ mandabã. Et hæc fortasse causa est, cur Cicero existimarit, melius hanc sententiam Græce dici posse, quam Latine, quòd breuius, concisiúsque eo sermone enuncietur: nisi potius quia non eandem uim apud Latinos homines habet HABEO, quam apud Græcos ἔχω: & HABEOR, quàm ἔχομαι: doctiores hoc iudicabunt: Clemens etiam ipse in II. Stromate uocem hanc Aristippi, non tam presse tamen concinnéque eam protulit: hæc ipsius uerba sunt. [Greek text partly illegible] Sententia igitur hic contentus fuit uerba non ualde eleganter composuit.

ET gemitum, & in risus maximos transfero. Hæc nostra est in cunctis à nobis antiquis codicibus inuenta lectio: alii & gemitũ etiam emendant, quos nec reprehendo, nec laudo, locus sane obscurus est. Quare cum ante de omni hac parte accurate disseruerim, uerbum de ea amplius non faciam. *P.V.C.

CENAM te quærere à mane dixeris. Ita sane olim imprimi iussimus, quam lectionẽ alii postea probarunt ac receperunt: ueruntamẽ cũ accuratius de hac re cogitaremus, animaduertimus omnibus in locis ubi A MANE est, sequi statim AD NOCTEM, aut AD VESPERVM, quemadmodum Plautus sæpe locutus est: quod scrupulum mihi iniecit an cum id seruatum bĩ nõ sit, mendum insit: & nunc prior lectio accõmodatior sit. Hirtius tamen libro dixit: Præsertim cum milites à mane diei ieiunii sub armis stetissent defatigati. *P.V.C.

FINIS

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LI. X.

Cicero Planco S.D.

ET abfui proficiscens in Græciam: & postea quàm de meo cursu reipublicæ sum uoce reuocatus,

ET abfui. Quoniam huius libri & sequentis epistolarum omnium argumenta ex historia sumunt, ne in qualibet epistula idem narrare opus sit historiæ seriem paulo altius repetendam putaui, quo facilius omnium epistolarum argumẽta pateant, quę multis aut incognita sunt, aut falso exposita propter ignorantiam historiæ, quàm breuissime igitur fieri potest enarremus, maxime Appianum secuti. occiso C. Iulio Cæ. in senatu cum uarii motus amicorum essent, & alii laudarent interfectores, à quibus uideretur initium libertatis profectum esse, alii irritati oratione M. An. qui explicita ueste Cę. cruenta & ensibus perforata, de tanti uiri crudeli cæde conquestus erat, ortæ sunt magnæ sedi- HVBER.

gnæ seditiones, & deinde etiam inter ipsos bella ciuilia, de prouinciis enim contendebant. Siquidem M. Anto. D. Bruto diffidens Celtas ei eripere conatus est, ac pro eis Macedoniam tradere ut ipse testatus est in oratione, quam babuit ad populnm. Factæ igitur sunt uariæ partes: nam Ant. bellisimornm nirorum legiones quatnor adhæserant. Lepidus uero quatuor in Iberia legiones habebat. Asinius Pollio duas. Plancus in altera Celtarum prouincia tres, qui Antonii partes, ut scribit Appianus electuri uidebantur. Cæs. autem Octauianum duæ legiones delectorum sequebantur, quæ ab Antonio ad ipsum transierant. Tironum item una. Duæ ex primis cũ eo militantibus, nec hæ numero perfectæ ut armis instructæ omnes. Sed ex nouiter delectis snppletæ fuerant. M. autem Anto. in Celtas profectus cum Decio persuadere nequisset, ut in Macedoniam transiret, ubi eum superauit, ad ciuitates ire properauit, à quibus cum esset accedens & ueritus esset Decius, ne ab omniñ prohiberetur introitn: itaque fictis literis sibi à senatu redditis, à quo cum exercitus prope Romam euocaretur, eo modo in Italiam ire peregerit. Recipientibus illum cunctis neluti redeuntem usqne Mutinam progressus est, ubi statim portas concludi imperauit, & Mutinensinm omnia ad uictum necessaria in medium afferre, & eo modo Anto. expectauit, contra quem Anto. ira delatus, Mntinæ urbem muro, fossaque præcinxit, sic ut Decius obsidione premeretur. Quare Ci. pro Decio agente, ut Anto. hostis iudicaretur cum Pisone An. partes defendente, id impetrari potuisset: promissum est tamen Ci. ut legatis mandata tradenda perscriberet, qni ita dicitur scripsisse, ut Ant. confestim Mutina discederet, Celtica prouincia Decio concederetur, quæ intra Rnbiconem amnem, qui Italiam Celtis diffinit, sita est: his mandatis Anto. traditis, Anto. uehementi ira concitus, mnlta in senatum, multa etiam in Cice. acerbissime dixit, & cum mandatis parere nolnisset, senatus eum statim hostem iudicauit, & omnem exercitum, qui cum eo erat, nisi statim ab eo discederet. Verũtamen discedẽre An. ab obsidione inclinante iam hyeme Decius fame laborat. Itaqne Hircins & Cæsa. propins Mutinam castra mouent, ne deficiente Decio exercitum An. sibi uindicaret. Liberato itaq; Decio Mutinensi obsidione à Cæ. senatus nõ satis gratus in eum fuit, qui decreto honore triumphi Cæ. militũmque eius, mentionem non satis gratam habuit, ob quæ Cæsa. reconciliata per M. Lepidum cum M. Anto. gratia Romam cum exercitu uenit, & perculsus aduentu eius iis qui in eum iniqui erant, cum. XVIII. annos haberet consul creatus, qui statim tulit legem de quæstione habenda in eos, quorũ opera pater occisus est, postulátque nt ea lege M. Bru. C. Cas. D. Brutus absentes damnati sunt, cum M. Anto. & Asinius Pollio, & Mnnatins Plancus cum exercitibus suis coniuncti uires amplıassent. D. Bru. cui senatus, ut sequeretur Anto. mandauerat, relictus à legionibus suis cum profugisset iussn An. in cuius potestatem uenerat cæsus à Capeno Sequanæ interfectus est. reliqua quæ sequũtur sunt de triumniratu Cę. & An. & Lep. quæ quia non multum pertinent ad hunc locum & ad has epistolas, silentio prętereibo, Quæ autem hoc loco narrata sunt, partim ad decimi, & partim ad undecimi lib. argumenta pertinebunt: alia qne pars uni epistolæ pertinet alia alii, cum igitur in his tantis periculis reipub. nereretur Ci. ne Plancus coniungeret se cum M. Ant. neque id aperte diceret M. An. in odium adducens hortatur Plancum, ut in remp. tuendam & conseruandam incumbat præcipue cum speraret habiturum consulatum in annum sequentem, se autẽ pollicetur habiturum eum charum tum eius causa, tum etiam causa reipub. Postremo ostendit ea sibi gratissima esse quæ Plan. in Furnium conferat. At absui. quidam dicunt Ci. tædio discordiarum urbanarum se in Græciam consulto contulisse, sed hoc constat esse falsum, nam legatus in Græciam profectus est, ut ipse ad Atticum scribit ea Epistola quæ incipit, Mi Attice uereor, sic enim inquit proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciam credis, impendentis periculi nonnihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, ꝙ reipub. defuerim, tam graui tempore &c. Ergo proficiscens, id est abiens, scilicet legatus: non autem dixit profectus, quia antequam functus esset legatione, coactus est redire ut reipub. prodesset, ideo dixit non hominum, sed reipub. se uoce reuocatum.

PHI. | Plancus | Plotus | Symphotium | Cossus | Agrippa | Pansa | Flaccus | Lentuli | Pisonea | Fabius | Maximus | Cicero | Naso | Nero | Cato | Scipio | Tudides | Cecilii | Cecilia | Serpens | Lncii | Lucani | Manii | Sexti | Quítiliani | Titi | Tulii | Cæsares | Messanæ | Aphricanꝰ

ET si absui. Igitur de insolentia atque crudelitate M. Antonii, quemadmodum tunc consul omnes leges iudicia, & sanctos ciuitatis mores ita pessundabat, ut ne uestigium quidem ullum ciuitatis relinqueretur, & sic eum adducit ad odium, ueritus ne Plancus cum M. Anto. coniungeretur aduersus rempub. agitur inde de expectatione consulatus Planci in annum sequentem, & quantopere consulem ipsum uidere cuperet, nt reipub. subueniret, quam M. Anto. occupare conabatur. Postremo Furnium familiarem suum illi ualde commendat, & dicit esse sibi grata quæ in illum contulerat. Cn. Plancus ciuis Ro. fuit, & qui Ci. in Macedonia exulantem hospitio suo benigne suscepit. Sed qnoniam ficta quædam Romanorum nomina, & audiuimus sæpe & legimus ut Plancus Plotus, eorum originem nosse non iniucundum puto. Plancus ꝙ planis sit pedibus est appellatus Planca enim plauæ cuiusdam tabulæ significationem capit. Plotus qui spatiosus est plantis & amplus. Vt illa Virgilii spaciosa prodiga planta. Vnde plantus est dictus quasi Plotus, ut plaustrum plostrum. Vnde symphotium calciamenti genus, quo uenatores utuntur, utrique pedi aptum. Cossus qui rugosus esset. Sunt enim cossi uermes quidam rugosi, qui in codice resident. Agrippa, qui ante pedibus quam capite ex utero matris oritur, quem partum difficilem & periculosum esse commemorant, qnòd ægre nascitur. Pansa à propenso uentre. flaccus à flaccidis & languidis auribus. Item à leguminum generibus illa sunt inuenta uirorum nomina Lentuli, Pisonis, Fabii. At Plutar. in uita Fabii Maxi. dicit quendam tradidisse ab agrorum fossione fodios olim appellatos fuisse. Postea dnabus literis commutatis, Fabios dictos. Item maximum appellatum dicit illnm qui nobis cunctando restituit rem à maximo Raylo, à quo Fabiorum genus descẽdit. Ci. uero dictus quòd nescio quid in speciem ciceris in extrema parte nasi ortum sit illi, qui primus ex illa familia Cic. nominatus est, à quo omnes deinde Cicerones appellati. Nasoni Ouidio nomen indidit nasi magnitudo. Sabinos uiros fortes Neronis nomine appellabant, & sapientes Catonis appellatione dicebãtur. Scipioni nomen dederunt Græci, qui baculum Scipionem dicunt: & is Cornelinm patrem luminibus captum tanqnam baculus regebat. Tuditani à capitis forma nomen acceperunt. Antiquitus enim Mallei Tudides dicebantur, & in mallei similitudinem caput illius familiæ primus haberet, nisns est à cæcutientibus oculis Cecilii. Vnde serpens sine oculis Cecilia nominatnr. Lucii & Lucani à luce. Manii à mane. Sexti Quinti Decii à numero appellati, & à Quintilio Quintiliani ipsi Lupercinii, quibus præerat Quintilius. Titi à titis militibus, qui à tutando patriam Titi sunt appellati. ut Persius. Ingentes trepidare Titos. Lege festum. Tulii ab aquarum riuis, qui Tulii nuncupantur. Cæsares qui & Cæsones à cæso uentre matris appellantur. Messani à Messana urbe Siciliæ nobilissima, quam Valerius Maximus cœpit, nomen adiunxit, ut Scipionibus Aphricanis deuicta Carthago in Aphrica, Metello Numidico

lo Nomidico, Numidia. Item Asia auri pondus in forum deferens dedit Cornelius cognomentum. Quid quod etiam uiro insigni Tremellio Scopha, quē famuli sui occideeant cognomētum fecit. Lege Macrobium, huius nominis appellationem inuenies, & factum Cais à gaodio parentum dicti. Hæc autem nomina quæ diximus, ferme omnium in epistolis Ciceronis leguntur, ideo hic apponenda putaui, & quod promisimus in pr.ncipio huius operis seruaeemus. Sed redeamus ad inceptum. Absui. agnominatio. In Græciam. quando uidit Antonium consulem post mortem Cæsaris mutasse uoluntatem & ;eursus ad seruitutem spectare, Cassiumque & Brutum Cæsaris interfectoees tuto Romæ esse non posse, & ipse hoc uidens in Græciam proficisci constituit, cum legatus fuisset à senato electus, ut iret io Græciam, cuius legationis io epistola ad Atticum meminit his uerbis. Mi Attice proficiscoe, ut constitneram legatus in Græciam, impendentis periculi non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd eeipubli. defuerim tam graui tempore & in Leucopetram tunc uento asportatus Romam redire decreuit. Immo à senatu reuocatus est in urbem, ut in præsidiu esset labenti reipub. & sic nondum functus legatione reuersus est, ot inquit, non hominum uuce sed reipub. reuocatus, uerum non melior inuenit quàm discedens reliquerat. Tunc enim Anto. sibi oon obscuee dominatum parabat, & reditum Ciceronis molestissime ferens multa minatus est. Accessit in senatum Cic. & de Anto. cōquestus est ac de repub. retulit longa quadam oratione à morte repetens Cæ. usque ad illum diem, & mutatam An. uoluntatem oon trepide accusauit, & sententiam suam de republi. omnibus patefecit, qua otatione Aotonius nehementer aecensus inuectiuam in Ciceronem per. XVIII. dies meditatus in curia recitauit, postea in scriptis edidit, nec amplius à maleuolentia destitit. Numidic Caii

ET absui. Si argumenta huius libri & undecimi agnoscere uis, Hubertinum legito, qui plura nareat. Igitur de insolentia atque crudelitate M. An. quemadmodum tunc cōsol omnes leges iudicia & sanctos mores ita pessundabat, ut ne uestigium quidē ullum ciuitatis relioqueretur. & sic addncit in odium ueritus ne Plancus cum M. An. coniungeretur aduersus rempub. deinde de expectatione consulatus Planci, in aonum sequentem, & quantopere eom consulem uidere cuperet ut reipub. subuenitet, quàm M. Anto. occuparet conabatur. Postremo Furnium familiarem suum illi commendat Cn. Plancus ciuis Ro. qui Ci. in Macedonia exulantem hospitio suo suscepit. Plancus autem, ut ioquit commentarius, à planis pedibus cognomen sumptum, nam planca est tabula. Ordo est. Et absui, id est utrunque oerum est, & quòd absui, scilicet Roma proficiscens in Græciam ut uero simile est Athenas, & quòd postea quàm reuocatus sum de meo cursu, id est incœpto itinere, uoce reipub. non quòd eespub. uocem habeat. sed quòd præsentiam suam reipu. necessariam & ab ea expeti nosset. ASCEN.

ET absui proficiscens in Græciam. Vnum est, quod qoamuis parui omnino ponderis fortasse multis uideatur, com plurimis in locis inuenerim, hic potissimum annotare uolui, in Medicæo codice A F V I, scriptum est: quod semper ille seruat: cum F sequitur, ut posteriorem præpositionis literam abiiciat: cuios rei Grammatici si cum causa factum est, rationem inuenient: ego tamen hanc animaduersionem spernere nolui ad Appiū, Vt cum tam looge afuturus essem. ad Trebatium, Sin frustra diutius afueris. ad eundem: Eram enim mense Decembri ad Cornificium, si culpa à quibusdam afuisset. in epist. Lentuli. Tantum enim afuit. & aliis omnibus in locis. In Pandectis etiā Florentinis idem semper obseruatum est, quo libro nullus nec antiquior, oec integrior esse existimatur. Hoc tantum uariatum est hac parte in antiquis qoos uidi: nam non multo post uulgatam lectionem habent. +P.V.C.

nunquam per M. Anto. quietus fui: cuius tanta est non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, nō modo vt vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam. Itaque mihi maxime curæ est nō de mea quidem vita, cui satisfeci vel ætate, uel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria, sed me patria solicitat, imprimisque mi Plance expectatio Consulatus tui: quæ ita longa est, vt optandum sit, vt possimus ad id tempus reipub. spiritum ducere. Quæ potest enim spes esse in ea repu. in qua hominis impotentissimi atq; intēperantissimi armis oppressa sunt oia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet vllam? nec leges vllæ sunt, nec iudicia, nec omnino simulachrum aliquod, ac vestigiū ciuitatis? Sed quum quoniam acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod singulis de reb⁹ scriberem. Illud autē erat amoris mei, quē à tua pueritia susceptū nō seruaui solū, sed etiā auxi: monere te atq; hortari, vt in rēp. omni cogitatiōe, curaq; incūberes. Quæ si

NVNQVAM per M. An. quietus fui. i. onnqoā M. An. reliquit me quietū, sed assidue uexauit. Insolētia. arrogantia, temeritas. Vt ooo modo. i. non solū non possum pati, φ quisqnam libere loquatue, sed nec etiā quòd quisquā uultu ipso ostendat hilaritatem & constantiam aliquam, uellet enim omnes esse mutos & exanimatos. Vel ætate. quia iam sum senex. Vel factis. quia quādocuoq; nō moriat sine gloria & laude rerū gestarom: mori autem terribilis est iis, quorū cū uita omnia extinguuntue, non his quorum laus emori nō potest. Patria. amore patriæ. Expectatio. spes ita longa est: ad effectum enim hoc dixit erat enim futura in sequentem annum. Spiritum ducere. uiuere, proferre uitam. Hominis. M. Anton. significat. Vllam uim. ullam potestatem. Simulachrum. imago. Vestigium. signum. Ciuitatis. ciuitas enim est hominum cœtus congregatus ad iore uiuendum. hic autem nullo iure uiuitur. Acta omnia. gesta quæ scripta sunt, appellabantur enim acta. Iuue. Cupient & in acta referri. Susceptum. inchoatum. Incumberes. in rempub. Eniteris. pro repu. HVBER. Insolentia Ciuitas Acta

PER M. Antonium, qui me nunquam quietum esse permisit. De meo cursu, usque ad Leucopetram. Voce reipub. quam consequentem & me reuocantem audiui. Fui. absui, & fui, agnominatio. Insolentia. arrogantia, superbia. Vulgare. omnibus notum quòd sit insolens & superbus. Immanitas. ab in, & mano, quod antiqui dicebant bonum. Ferre. uellet enim ut omnes essent muti, & quasi mortui. Vel ætate. quo- PHI.

 niam sum

uiam sum iam senex,satisfeci inquit nitæ meæ, his tribus ætate factis & gloria quod diu uixi, multa feci & maximam gloriam consecutus sum. Vel factis.rebus gestis,quæ immortalitatis gloriã pollicentur. Sollicitat.mordet me patria,quam uideo in seruitutem cadere. Longa.iu futurum proxime annum,sed longa uidebatur expectanti. Spiritum ducere mnere usque ad diem consulatus tui. Hominis.M.Antonii. Nec senatus. Repetitio.Sic in paradoxis. Vim.potestatem. Ciuitatis.quia ciuitas non est nisi iure uiuentium. De singulis rebus, particulatim. Nihil erat inquit quod particulatim ad te scriberem,cnm omnia generaliter acta á te mitti arbitrabar.Verum ad me pertinebat,ut te mouerem. Incumberes. Pro statu reipub.studeres.

ASCEN. ❡NVNQVAM fui quietus per M.Antonium.id est propter molestiam M.Antnnii:cuins,scilicet M.Antonii tanta est insolentia,scilicet in dicendo:nam id qnidem,scilicet insolentiæ uitium,est uitiũ uulgare,sed tanta est immanitas,id est ferocitas efferata,ut non modo non posit ferre,id est pati uocem,id est loquelam cuiusq; sup.librram,sed ne quidem,id est nõ saltem uultum liberum,id est libertatis animi indicem, quasi dicat lætum & ingenuum. Ita.id est ita maxime curæ est mihi,non quidem de uita mea cui satisfeci,hoc est quam consummaui,uel ætate,uel factis,uel gloria,si etiam hoc, scilicet gloriam assecutum esse pertinet : quod, id est aliquid, ant in aliquo:ad rem non dicit quid sibi curæ sit,sed intelligimus Antonii immanitatem frangere, aut rempu. liberari ab eo,aut qnid simile,quod ad alia transiens neglexit dicere.Sed patria sollicitat me,& imprimis,id est præcipne ô mi Plance,expectatio est ita longa ut sit optandum,id est nt habeamus optare, possumus dicere, id protrahere spiritum,scilicet uitalem,id est producere nitam,sup. usque ad id tempus, scilicet quo consul erit, quod panlo pnst euenit.Docet autem cur eius consulatnm tantopere desyderer dicens. Enim.id est quia,qnæ spes,scilicet libertatis potest esse in ea repub. in qua omnia snnt oppressa armis hominis impudentissimi atq; intemperantissimi,scilicet M.Antonii,qnasi dicat nulla. Et in qua,scilicet repub.nec senatus nec populns habet ullam uim, id est potestatem , cum tamen per senatum senatusconsulta & per populnm plebiscita soleant & debeant fieri. Et in qua supple nec ullæ leges sunt,sup.quæ seruarentur,nec iudicia,scilicet iusta & libere ac legitime prolata,nec omnino simulacbrum,id est imago ac uestigiũ aliquod ciuitatis, id est communitatis ciuium sub unis mœnibus legibus uiuentium. Sed quando. id est quoniam ego arbitrabar omnia acta , scilicet in repub. hoc est in publica instrnmenta, & scripta actorum mitti ad te, scilicet per amicos & familiares tuos, nihil erat quòd scriberem,id est scribere deberem de rebus singulis, id est seorsum de unaquaque re. Transit autem ad alteram partem epistolæ,quæ est amoris cõfirmatiua dicens. Illud autem.s.qnod sequitur,erat amoris mei.s.in te,quem.s.amorem susceptum.i.pie & beneuole receptum à pueritia.s. tua, nam Plaucus longe iunior erat non solum seruaui,sed etiam auxi,illud inquam,uidelicet monere atque hortari te,ut incumberes.i. innitaris in remp.omni cogitatione & cura,quæ scilicet respu.si producitur.i.manet in uigore & libertate sua.

HVBER. ❡TVVM tempus.i.ad tempus tui consulatus. Facilis gubernatio est.quia sapirns & bonus ciuis. Vt perducatur autem.sensus est,si poterit resp.perduci ad cõsulatum tuum,optime gubernabitur ,sed opus est magna diligentia nostra, & etiã fauore & fortuna perducatur,ut ne ante opprimã penitus. Aliquanto. antequam geras consulatum. Habebimus. hic Romæ. Et præterquam.i.& licet propter remp. cui es profutur⁹ debeam curare dignitatẽ tuam,tamẽ etiam propter te hoc facio,quia ita reip. satisfaciam & amicitiæ nostræ. Humanitas . uel mansuetudo. uel doctrina. Nec mieor.quia noui sapientissimum. Iudicii.brne de eo sentiendo. Officii.benefaciendo. Ita in eam partem.

PHI. ❡AD tuum tempus.ad consulatum tuum. Ante.scilicet quàm ueniat tempus consulatus. Vt perducatnr hinc opus hic labor est , ut deduci posit ad consulatũ tuum,qnod si poterit optime gubernabitur. Præterquam,hoc est tametsi pro repub.debeam omnia facere:tamen dignitas tua in primis me mouet, ut hoc faciam,& sic tam reip. qnam tibi me satisfacturum intelligo.Consiliũ.articulus. Sanctissime.sine corruptione. Colendam.amandam.Terent.Quippe forma impnlsi nostra nos amatores colunt. Furnium.gratiosa commendatio. Iudicii. de eo bene iudicando. Officii.magna in eum beneficia conferendo.

ASCEN. ❡AD tempus tuum.i.donec consul eris gubernatio est facilis.s.deinceps futura. Autem.i.sed , est magnæ tum.i.pariter diligentię , tum.i.pariter fortunæ, id est prosperi euentus, quia non omnia quæ diligenter conamur,assequimur,refragante fortuna,ut.s.resp. perducatur usque ad tempus tuum . Sed & habebimus te aliquando ante.s.quàm consul fias,ut spero,& pręterquam ꝙ debemus consulere.i.prodesse & prospicee reipnb. Tamen aut cum.i.insuper,fauemus dignitati tuæ,ita ut cõferamus omne consiliũ,studinm,officiũ nostrũ & sup.oẽm operã,laborẽ,diligentiã ad amplitudinem tuam.s.fouendam. Ita.i. & sic intelligo facilime me satisfacturum,&,id est simul,reipub.quæ est charissima mihi,& amicitię nostræ,quam puto colendã nobis sanctissime,id est inuiolatissime. Ego nec miror & gaudeo, scilicet insuper Furnium nostrũ.s. cõmunẽ amicum,

ad tuum tempus perducitur,facilis gubernatio est : vt perducatur autem , magnæ diligentiæ est, tum etiam fortunæ. Sed & te aliquanto ante (vt spero) habebimus:& præterquàm quòd reipub.consulere debemus,tamẽ tuæ dignitati ita fauemus,vt omne nostrum consilium, studium, officium, operam,laborem,diligentiam,ad amplitudinem tuam conferamus . Ita facilime & reip.quæ mihi charissima est:& amicitiæ nostræ , quam sanctissime nobis colẽdam puto,me intelligo satisfacturum.Furnium nostrum tanti á te fieri, quantum ipsius humanitas & dignitas postulat, nec miror & gaudeo:teq; hoc existimare volo,quicquid in eum iudicii officiiq; cõtuleris:id ita me accipere , vt in meipsum te putem contulisse. Vale.

N.Scœlsii Luttarei super M.T.C.Epistolarum familiarium Lib.x. Variationes.

❡Ex.t. Epistola.Et absui proficiscens.

❡Quæ potest enim spes esse in ea repub. in qua hominis imperiosissimi,atque intemperantissimi aemis oppressa sunt omnia? Vt in repnb.omni cogitatione, curaque incumberes. Sed & te aliquando , ut spero, habebimus.

amicum, fieri à te tanti, quantum humanitas & dignitas ipsius postulat, & uolo te existimare, idest opinari hoc, quicquid iudicii, id est bonæ æstumationis, & officii, id est beneficii contuleris in eum, me accipere id ita ut putem te contulisse in meipsum, id est beneficium impendisse mihiipsi. Vale.

Cicero Planco S. D.

MEum studium honori tuo ꝑ necessitudine nostra nō defuisset, si aut tuto in senatum, aut honeste venire potuissē. Sed nec sine periculo quisquam de Repub. libere sentiēs versari potest in summa impunitate gladiorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Repub. dicere, vbi me & melius & propius audiant armati, q̃ Senatores. Quapropter in priuatis rebus, nullum neq; officium, neq; studium meū desyderabis: ne in publicis quidē, si quid erit in quo me interesse necesse sit, vnquā deero, ne cū periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis aūt rebus, quæ nihilominus vt ego absim, cōfici possunt, peto à te vt me rationē habere velis & salutis & dignitatis meæ. Vale.

Ex. 11. Epistola. Meum studium honori tuo.

Sed nec sine periculo quisquā libere de rep. sentiēs uersari potest in summa immunitate gladiatorum.

HVBER. MEVM studium. Scripserat Plancus ad Cicero. se intellexisse honorem suum non fuisse ab eo desensum sicut promiserat. Itaque Cic. hac epistola se purgat; & dicit nulla alia causa id prętermissum esse, nisi quia non licuisset ei tuto in senatū ire, aut libere sententiam dicere propter M. Anto. qui armatos in senatum introducebat, contra quem si quispiā dixisset, uidebat sibi manifestissimū periculum uitæ. In iis autē in quibus & cum honore & sine periculo uitæ posit ei prodesse, pollicetur omnem operam suam, & etiam cum periculo, si fuerit necesse eum interesse. In iis aūt quibus non fuerit necesse eū interesse, petit ut habeat excusatus, habeatúrq; respectus eius honoris & dignitatis. Studium. fauor, diligentia. Tuto. sine periculo propter armatos, qui impune interficiebāt aduersantes M. Anto. Honeste. quia cōtra dignitatē est eo uenire, ubi sententia tua condemnatur. Sed. probatio utriusq; causæ. Impunitate, licentia, temeritate, sine punitione. In priuatis. reb9 domesticis, propter quas nō sit opus uenire in senatum. Desyderaberis. deerit tibi. Id enim desyderatur à nobis, quod nobis deest. Nec in pub. quia fortasse posset ille dicere se in priuatis nō egere. Necesse. si non poterit fieri sine me. Ne enim periculo quidem. s. desyderabis officium meum si tales erūt res in quibus necesse sit me interesse. Vt. quamuis. Nihilominus. i. quæ possint fieri nō minus in absentia mea, quàm si essem præsens. Rationem. respectum. Et salutis & dignitatis. i. ut uelis me nihil facere contra salutem aut dignitatem meam.

PHI. MEVM studium. Cōmendauerat Ciceronī dignitatem suam Plancus, ut in senatu laudarētur, quæ ipse pro rep. faciebat. Imperator enī erat exercitus in Gallia. At Cicero cum Antonius consul esset, & ipsius ac libertatis inimicus nullam habebat in curia potestatem. Quapropter Planco seipsum excusat. Tantúmq; illi pollicetur quantum potest, sed parū se posse demonstrat Antonio consule, quem ipse latrocinii ducem appellat, à quo & armatos in senatum duci conspiciebat, inde eum rogat tantum sibi oneris imponat, quantum pro eius dignitate moliri poterit, & suę saluti atque dignitati consulat. Honori. famæ & dignitati. Tuto. ideo quoniam tenebant omnia Antoniani obsessa armis. Conuocauerat enim undique per Italiam Antoni. ueteranos milites. In senatum. eo die potissimum, quo Antoni. inuectiuam egit contra Ciceronem, in senatum ire noluit, sed amici noluerunt, quoniam Antonius cum magna armatorum copia in senatum ascenderat. Armati, contra morem ciuitatis. In senatū enim armati prodire non poterant. Sed. utriusque causæ probatio. Desyderabis. non deerit tibi: id enim desyderari dicitur quod deest. In priuatis. ob quas uenire in senatum necesse non erat. In publicis. quoniam dicere potuisset in publicis egeo opera tua, non in priuatis quasi obiectioni responsio. Ne in periculo quidē scilicet deero tuæ dignitati. Nunquam deero. Pollicetur se nunquam defuturum dignitati ipsius Planci, uel si necesse fuerit mortem adire. Sed unum orat, uelit Ciceronem suæ saluti consulere, nolitque eum illis interesse negociis, quæ uel absente ipso Cicerone consequi poterit. Timebat enim arma Antonii non parum. Vt ego absim, tanquam absens sim, nihilominus hæc omnia confici possunt. Desyderari

ASCEN. MEVM studium &c. Scripserat Plancus ad Cice. se intellexisse honorem suum non fuisse ab eo defensum Quocirca se purgat hac epistola Cicero, & dicit nulla alia causa id prætermissum à se nisi quòd non licuisset sibi tuto in senatum ire, aut libere sententiam dicere, propter M. Antonium: pollicetur autem operam suam. Ordo est. Studium meum. id est diligens fauor & concertatio, non defuisset honori tuo, scilicet protegendo si potuissem uenire in senatum aut tuto, id est sine periculo, aut honeste: tuto autem non potuit tantisper dum Antonio, honeste uero non potuisset, si astipulatus fuisset. Sed nec quisquam sentiens libere, id est ut liberum hominem decet de repub. potest uersari, scilicet in senatu, sine periculo, scilicet uitæ, in summa impunitate, id est ubi summa est impunitas gladiorum, id est uiolentiæ armis illatæ: nec uidetur esse nostræ dignitatis, id est pertinere ad nostram dignitatem, dicere ibi sententiam de repub. ubi armati audiant & melius & propius, id est de minore distantia me quàm senatores. Quapropter tu nullum, id est non ullum, non desyderabis, quia præsens erit tibi, desyderamus autem absentia, aut non extantis. ullum neq; officium neq; studium meum, in rebus priuatis, id est non pertinentibus ad remp. quæ in senatu agantur, nec quidem, id est non etiam deero unquam dignitati tuæ in publicis, si quid erit in quo necesse sit me interesse, nec quidem, id est nō etiam cum periculo meo. Sunt qui legant nunquam, quod si legendum est, ita distinguam. Nec in publicis quidem si quid sit in quo necesse sit me interesse: quia nunquam deero dignitati tuæ, nec quidē cum periculo meo. Autem. id est sed, ego peto à te ut uelis habere rationem, id est beneuolum respectum & curam & salutis & dignitatis meæ, in his, id est huiusmodi rebus, quę possunt confici, id est complete fieri, nihilominus ut, scilicet demus quòd ego absim, id est licet absim. Vale.

Cicero Planco S. D.

CVm ipsum Furnium per se vidi libentissime, tum hoc libentius, quòd illum audiens te videbar audire. Nam & in re militari virtutem, & in administranda prouincia iustitiā, & in omni genere prudentiam mihi tuā exposuit: & præterea mihi nō ignotā, in cōsuetudine & familiaritate suauitatē tuā adiūxit: præterea summā erga se liberalitatē. Quæ oīa mihi iucūda:

HVBER. CVM. qnum esset Plancus in Celtis cum tribns legionibns, nt diximus, neque Cice. satis ei fideret, idque nō auderet aperte dicere, nititur eum occulte retinere iu amore reipubl. primum igitur dicit se libēter uidisse Furninm, tum per seipsum, tum quia narrauerat incuudissima de Plan. & in re militari & administratione prouinciæ, postea uero ex beneuolentia quam sibi netustissimam fuisse dicit cum Plan. eum hortatur, nt incumbat diligenter in tuendā & conseruandam patriam, ex qua re dicit eum summam & dignitatem & gloriam adepturum, postremo ne uideretur ex diffidentia scripsisse, dicit se amore compulsum esse hæc scribere. Furninm, is erat iu exercitu cum Plauco eins legatus, nt infra nidebimns. Per se. id est sui ipsins causa. Hoc. propter hoc. Pronincia. Gallia Celtica. Non ignoram mihi, quia sum iam expertus. Snanitatem. scilicet exposnit, id est exposuit mihi qnàm suauis & incunda sit consuetudo & familiaritas tua. Snmmam liberalitatem erga se, id est quàm fueris in eo tractaudo liberalis & benignus. Quæ omnia. scilicet de uirtute tua in re militari de iustitia & prudentia, in administranda prouincia, & de snanitate consuetudinis tuæ.

PHI. CVM ipsum Furninm. clarissimas imprimis Planci uirtutes ostendit ex eo quod à Furnio audiuit. postea uetustam amicitiam, quam Ci. cum parenre ipsius iniuerat, Inde cum eo ipso ab ineunte pueritia confirmauerat, & hominem ad capessendam reipub. defensiouem uebementer hortatur, & item ille denunciat se designatum esse consulem atque ostendit amplissimam aiam nou modo sempiternæ laudis & gloriæ cōsequendæ, sed immortalitatis. Postremo hæc oīa amore coactus ad eum scripsisse demonstrat, & seipsum omuia pro bonore ipsius studiose facturum esse pollicetur. Verebatur aliquantulum Ci. ne Plancus à repub. deficeret, & M. An. adhereret, Quum quinq; Plancus legiones apud Celtas haberet. Erant enim tuuc in armis multæ Roma. legiones, quarum quinq; Plancus, quatuor Lepidus iu Hispauia, quatuor M. An. in Italia, & duas Asinius pollio. Item quinque Octauius, duas quidem Veteranorum Cæ. militum, qui ab Antonio ad ipsum se contuleraut tanquā Julium Cæ. uiuentem. Huiusmodi autem nariæ factiones post Cæ. mortem secutæ sunt, ex quo M. Au. explicata Cæsaris ueste cruenta de nefaria cęde illius couquestus est. Bella deinde ciuilia juter eos nata suut. Cœpit in primis M. An. uelle D. Btuto Celtas eripere, & eorum loco Macædoniam tradere, quod quum persuadere nequiuisset ad eum profectus uicit. Fugieus Btutus Mutinæ se recepit, & ibi ab Antonio obsessus, & uix faueute Ci. per Hircium & Octauium liberatus est, & Autonius cum exercitu hostis à Senatu iudicatus, quomodo senatui parere noluisset, inde fugere coactus est, Ob quod beneficium in rempub. collatum à Cæ. Octauio haud satis gratus in eum Senatus uisus est cum de triumpho Cæs. & militum eius iam decreto mentiouem fecisset, non benigne auditus est, & ex eo iratus Cæsar cum M. Au. & M. Lepido societatem iniuit, & Romam cum exercitu reuersus non plures qnàm decem & octo annos natus consul creatus est, & quamprimum de quæstioue habenda contra Cæ. patris eius interfectores legem tulit. Qua lege D. Brutus C. Cassius, & M. Brutus absentes postulati & damnati sunt, & quomodo Senatus D. Bruto iussisset ut iusequeretur Antonium à legionibus relictis fugere coactus est, & Antonii iussu, quum in eius potestatem deuenisset à Capeno Sequanę occisus est. Inde triumniratus dominatio secuta est Antonii, Cæsa. & Lepidi de qua loco suo aliqua dicturi sumus, nunc ad Plaucum redeamus. Furnium. Legatum Planci. Per se. gratia suiipsius. Libentius. adnerte animū, quòd qnomodo primum dixerit libentissime addidit iude libentius, fit autem boc licenter, ut comparatiuum transcendat aliquando superlatiunm. Virtutem. fortitudinem, quàm illis uerbis ostendit, quibus est usus in epistola ad Senatum. ut ipse ita snm animo paratus uel prouinciā tueri nel ire quo respub. uocet, uel tradere exercitum auxilia prouinciàmqne, ut nel omnem impetum belli in me conuertere nou recusem, aut confirmare patriæ salutem aut periculum possem morari in re militari, erat enim tunc imperator exercitus in Gallia Celtica, & in Castris quinque legiones babebat. Legiones inqnit habeo qninque sub signis, & ita sua fide, uirtutéque respub. coninnctissimas. In admi. prouin. iu. nnicuique tribuendo quod suum erat. Vnde paratissimi prouinciales erant ad omnia obeunda pro repnb. Romana. Ex quo illud est in eius epistola ad Senatum. Prouinciā, omnium ciuitatum consensu paratissimam habeo, & summa conteutioue ad officia certantem. Liberalitatē. qua non solum Furnium obligauerat, sed totam proninciam, quod ipse in eadem epistola de se dicit. Et nostra liberalitate nobis obsequentes.

ASCEN. CVM ipsum &c. Cnm esset Plancus in Celtis cum tribus legionibus, neque Ci. ei satis fideret, neqne tameu auderet id aperte dieere, nititur eum occulte retinere in amore. Primum itáque dicit se libenter nidisse Furnium narrantem iucunda de Planco, quod ex arte facit qna præcipimus ea quæ ab aliquo desyderamus aut obtinere uolumus, significare penes illum esse, unde qui misericordiam petunt misericotdiam laudare solent, sicut etiam in psalmo. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Quinetiam quem immitem putamus si opus sit ab co misericordiam implorare, misericurdem fingimus. Quia ergo Plancum in fide & studio erga rempnb. maximopere manere cupit, dicit se bene de eo sperare, monétque, quod ex more se facere dicit, ut patriam tueatur. Ordo est. Cnm. scilicet ita fit quòd uidi Furnium libentissime per se, id est sua ipsius causa, tum, scilicet multomagis est quòd uidi eum libentius, hoc, id est propter hoc quod ego audiens illnm, uidebar, scilicet mihi audire te. Nam ipse exposuit, id est expresse uarrauit mihi, &. i. simul, uirtutem tuam in re militari & iustitiā tuam iu pronincia administranda & prudentiam tuā in omni genere. Pulchre assignat rebus qnalitates cōgruas. Nā in re militari maxime utilis est uirtus. i. fortitudo, quæ ꝓprie nirtus à uiribus dicit. in ꝓuincia administrāda, nt in alia omni administratiōe pnblica maxime opus est

iustitia,

iustitia, prudentia autem ad omnem rem gerendam utilis est. Nam fortitudo sine prodentia, temeritas est. Iustitia autem sine prudentia esse non potest, non enim potest ius suum cuique reddere qui nesciat quid suum cuiusque sit. Sicut & fortitudo, quæ uirtus est, sine iustitia non est, immo uirtutes illæ quatuor principales fortitudo, prudentia, iustitia, & temperantia sic se habent ut alia sine aliis nulli plene contingat. Et præterea. i. præter dictas uirtutes tuas, ipse adiunxit. s. narrando mihi suauitatem tuam in consuetudine & familiaritate non ignotam, immo notissimam mihi. Præterea. i. pretee hæc omnia adiunxit summam liberalitatem. s. tuam erga se, quæ omnia sup. fuerunt iucunda mihi, quia attulerunt uoluptatem.

hoc extremum etiam gratum fuit. Ego Plance necessitudinem constitutam habui cum domo vestra ante aliquanto quã tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua, confirmata iam ætate familiaritatem, cum studio meo, tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faueo dignitati tuæ: * quã mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa es cõsecutus, virtute duce, comite fortuna, eaque adeptus es adolescens, multis inuidentibus, quos ingenio industriaque fregisti. Nunc me amantissimum tui nemini concedentem, qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquæ vitæ dignitatem ex optimo reipublicæ statu adquires. Scis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddã tempus, cum homines existimarent, te nimis seruire temporibus: quod ego quoq; existimarem te, si ea quæ patiebare, probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem quid sentires, te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est, omnium rerum tuum iudicium est, idque liberum. COS. es designatus, optima ætate, summa eloquentia, maxima orbitate reipublicæ virorum talium. incumbe per deos immortaleis in eam curam & cogitationem, quæ tibi summam dignitatem & gloriam afferat. Vnus autẽ est hoc præsertim tempore, per tot annos rep. deuexata. reipublicæ bene gerendæ cursus ad

HVBER. ☞ HOC extremum. de libealitate tua in eum. Ego. artificiose allicit Plan. ad sententiam suam longius repetens initium amicitiæ. Domo. familia. Ab ineunte pueritia. i. ab initio pueritiæ cœpi amare te. Familiaritate. s. huius. Aetate confir. i. postquam factus es adultus, hoc antem dixit ut ostendat eam maxime debere durare, & esse perpetuam, nam & ipse in Lel. sic præcipit. Omnino amicitiæ corroboratis iam confirmatisque ingeniis ætatibus iudicandæ sunt. Constitutam. confirmatam. Studio. m. quia diligenter eam colui. Iudicio tuo. quia existimasti me dignum familiaritate tua. Consecutus. adeptus. Duce. quasi præcipua causa. Comite for. quia foe tuna cum uirtute coniuncta multum ualet. Adolescens. cum adhuc esses iuuenis. Multis in. cum inuidia multorum. Fregisti. uicisti, deiecisti. Ingenio & in præclare te gerendo, non autem uindicta. Nemini cõ. qui. i. qui nõ sum inferior amore erga te aliquo, qui possit esse uetustior necessitudine tibi coniunctus. Reliquæ. i. futuræ. Fugere te. latere te, tibi esse ignotum. Te ni. ser. tẽ. te nimium sequi tempora & respectu quorũdam qui plurimum poterant, te nõ audere facere, quod decebat uirum bonũ, Quod. s. te nimium seruisse temporibus. Ego quoque. sicut quidam alii. Si ea. i. si existimarem ea placuisse tibi, quæ ferebas. Probare. tibi placere. Ea quæ pa. seruitutem ciuium & oppressionem legum & iudiciorum. Quid sen. quid iudicares, & in animo haberes, qui bene sentiebas de rep. licet taceres, & uideres nimis sequi tempora. Alia. quia petiit Cæ. Tuũ iu. ut facias quod sentis. Est id libe. quia nullum habem⁹ dominium. Designatus. in annum sequẽtem. Dicebantur designati consules qui erant electi in futurum. (Designati consules) Optima æta. iuuenta iam matura. Maxima or. i. quo tempore respu. est orbata, & priuata talibus uiris. s. bonis & sapientibus, qualis tu es. Orbitate. translatio sumpta à parentibus qui proprie filiis orbati dicuntur. Commode igitur transtulit ad patriam, quæ omnium parens est. Incumbe. iam incipit eum hortari. Per de. adiuratio. Vnus cur. i. sola uia est ad gloriam comparandam hoc tempore rempub. bene gerere.

ASCEN. ☞ HOC ex. quod esses tam liberalis in Furnium. Necessitudinem. amicitiam uetustam repetit. In hoc illud Isocratis dici potest. Quod non solum patrimonii sed amicitiæ paternæ heredes esse debemus, cuius uerba sunt hæc. Amorem. Duo dicit se habere à Planco. (Amor) Amorem à teneris annis & familiaritatem iam ætate prouecta. Amor sine amicitia esse potest, Amicitia uero sine amore esse non potest. (Amicitia) Confirmata iam æta. ut demonstret eam fore perpetuam, ut ait in Lælio, omnino amicitiæ corroboratis iam confirmatisque ingeniis, & ætatibus iudicandæ sunt, Studio meo. eam me colentem diligenter iudicio tuo, te maxime iudicante me dignum amicitia tua. Comite for. ita ut uirtus præcederet, fortuna sequeretur. Nunc si me audies. consilium meum sequi uoles. Concederem me. ut in te amãdo uincar ab aliquo. Et. incipit hortari ad capessendam reip. defensionem, quam. M. Anto. occupare conabatur. Seruire temporibus. ut quomodocunque tempora sese haberent te non curare, & labi sinere sine animi tui perturbatione. Nunc uero talis ratio est habenda ut nullo pacto patiaris ista tempora hoc pacto sese habere ꝙ Antonius occuparet remp. Patiebare. s. oppressionem legum & iudiciorum, atque seruitutem ciuium tempore Caii Cæsaris. Quid sentires. quoniam bene de rep. sentiebas, licet tacendo nimis sequi temporum cõditionem uidereris.

Te probare. non arbitror te nunc laudare, quæ olim patiebaris mala, Insurges enim contra latronum ducem, hoc est. M. Anto. libertatis occupatorem. Quid posses. arbitrabar etiam te uidere quid facere posses. Alia ratio. quoniam Cæsar non extat amplius. Omnium rerum. publicarum rerum, nam sub tuo iudicio iacet.

cet. Talium.qualem te esse cognoscimus. Optima ætate.adulta iuuenta. Orbitate.cum priuata sit talibus uiris qualis es tu', & est apta metaphora à parentibus ad patriam. Incombe, non modo hortantis est, sed impellentis. In eam curam, in defendendam patriam. contra latronum ducem, in quo summam gloriam consequeris. Cursus ad gloriam. à facilitate gloriæ comparandæ, & dicit unam esse uiam ad gloriam comparandam hoc tempore.s.bene gerere rempu.

ASCEN. ❧HOC extre.s.ꝙ liberalis in amicum fuisti, fuit etiam gratum, quia attulit utilitatem. Ego ô Plance habui necessitudinem.i.necessariam coniunctionem amicitiæ constitutam.i.communi consensu statutam, cum domo.i.familia uestra.i.maiorum tuorum, aliquanto antequam tu natus es. Autem.i.sed, habui sup.constitutum amorem erga te, ab pueritia tua ineunte.i.ab eo tempore quo puer esse incipiebas transacta infantia, & sup.habui familiaritatem ætate.s.tua.iam confirmata.i. stabilita, constituta, tum.i.simul studio meo, tum.i. simul iudicio tuo.s.quo studium meum comprobasti. Ego faueo de his causis.i.ob has causas, mirabiliter dignitati tuæ, quam.s.dignitatem, ego statuo.i.constituo & propono habere communem mihi tecum. Tu cõsecutus es omnia summa, ita uerius legitur, cum sint qui legant, omnia sum consecutus, sed de se non loquitur Ci.uerum de Planco, qui iam consulatum adeptus erat. Notandum autem omnia interdum cum superlatiuo congruere, uirtute sup.existente tibi duce, & fortuna comite, & ita quasi inseruiente, & tu adeptus es ea .s.summa, adulescens.i.adhuc in adulescentia, multis inuidentibus, quos fregisti ingenio & industria. Nunc si audies me amantissimum tui & nemini cedentem qui posset esse tibi potior uetustate necessitudinis, tu adquires tibi omnem dignitatem uitæ reliquæ ex optimo statu reip. Tu profecto scis. Nihil enim potuit fugere .i.latere te, quoddam tempus fuisse, cum homines existimarent.i.iudicarent te nimis seruire.i.obsequi temporibus.i.dispositioni temporum, hoc est hominibus tunc plurimum potentibus, quod ego quoque existimarem.i.iudicarem te fecisse, si ego arbitrarer te etiam probare.i.approbare & ex iudicio tuo facere, quæ patiebare.i.patiebaris.i.coactus faciebas. Sed cum ego intelligerem quid sentires.i.faciẽdum, ego arbitrabar te uidere.i.cognoscere quid posses.q.d.eum plura potuisse quàm putaret, quia aliter non fecisset quæ fecit.

Nunc.alia est ratio, omnium rerum, iudicium est tuum, & id iudicium est liberum.i.tu potes libere ex sententia tua omnia iudicare & facere, tu es designatus.i.declaratus consul, ætate optima, quia adhuc fere adulescens, eloquentia summa, & maxima orbitate.i.spoliatione aut carentia reip.i.quam passa est aut accepit resp. talium, uidelicet fortium uirûm. Incumbe.i.toto pectore & conatu intende, per deos immortales.s.rogamus, in eam curam & cogitationem, quæ afferat tibi summam dignitatem & gloriam. Autem.i.sed, unus cursus est ad gloriam præsertim hoc tempore repu.deiecta.i.pessundata.i.eo ꝙ fuit per tot annos deperdita .s.cursus reipu.gerendæ bene, hoc est per solam reipu.rectam administrationem potest nunc quispiam celeriter ad gloriam peruenire.

*PETRI VICTO. CASTI. ❧QVAM mihi tecum statuo esse cummunem. Medicæus liber.statuo habere esse communem.ut arbitror legendum est, debere esse communem, elegantius omnino quod tamen doctiores iudicabunt. Nunquam fere tam deprauatum hunc codicem inueni, quin aliquid commodi ex eo capi posit, ad restituendos locos illos, qui integri falso existimantur.

gloriam. Hæc amore magis impuls⁹ scribenda ad te putaui, quàm quo te arbitrarer monitis & præceptis egere. sciebam enim ex iisdem te hæc haurire fontibus ex quibus ipse hauseram. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putaui, vt potius amorem tibi ostenderem meum, quàm ostentarem prudentiam. Interea quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, studiose diligenterque curabo. Vale.

HVBER. ❧HAEC.remouet Cice.à se suspitionem diffidentiæ. Ex iisdem fon.s.philosophiæ. Haurire.sumere. Modum.finem. Significandum ineundum. Ostẽtare.iactare. Prudentiam. dando & monita & præcepta ad bene gerendam remp.ut uiderer prudens. Interea, donec ad nos ueneris. Ex sermone Furnii.i. ꝓpter ea quæ furnius de me locutus est tecum. Excusationem quod nihil ad te scripserim. Profectũ abiisse.s.in Græciam. Nec mi.qui multominus, ergo maximum. Præterire.omittere. In quo.officio. Tuendo.seruando. Paternæ.ꝗ habuisti cum patre meo, ut ipse supra scripsit. Obseruantiæ.honoris reuerentię erga te. Mutui.qualem tibi præsto. Mea & tua ætas.quia ego sum iuuenis & tu senex, unde debeo habere te loco patris. Patriam.paternam.

PHI. ❧HAEC.conclusio est, qua remouet suspitionem, quam forte habebat Ci.ne à repu.ad Antonium deficeret. Ex iisdem fon.doctrina uirtutis amore & desiderio immortalitatis. Modum.finem scribendi. Ostẽ-
Ostentare tarem pru.demonstrarem me aliquid sapere & de his publicis intelligere quid faciendum sit. Ostentare enim semper est ad inanem quandam gloriam atque iactantiam. Terent. Cicatrices suas ostentat. Interea.dum ista tractabuntur, & ad nos te contuleris. Superiorem enim & inferiorem temporis conditionem amplectitur ut Vir. Interea medium Aeneas iam classe tenebat Certus iter. & interea loci & interim dicitur. Animaduerti.aduorti uel aduerti animum etiam dicimus pro cognoui, intellexi, uidi. Cic. aduorti hercle animum, & animaduerti Brutum. Quando uero cum præpositione in actum damus punire significat, ut animaduerto in te, hoc est punio. Excusationem.ꝙ nihil ad te scripserim. Profectum.ut absui proficiscens in Græciam. Sine culpa prætermitterem ego maximum scelus, si quid officii præterirem, quod tibi præstare possem. Vel paternæ amicitiæ, ad illud retulit, quod inquit ipse necessitudinem constitutam habuit cum domo uestra. A pue.ad illud quod inquit Cice. Amorem erga te ab ineunte pueritia tua. Obseruantiæ.pietatis, reuerentiæ ac uenerationis. Nam obseruare interdum significat colere, uenerari, Ci.sic ut aliquo honore aut imperio affectos obseruare & colere debemus. Vnde nascitur obseruantia, alias est recognoscere. Virg. Vestigia retro obseruata sequor. Plerunque uero diligenter aspicere atque custodire. Plautus, oculos ego tibi istos effodiam, improbe ne me obseruare possis Quid rerum geram. Vnde dicitur obseruatio, quæ omnino differt ab obseruãtia. Mi Ci.habet talis uocatiuus gratiam conciliandæ beneuolentiæ.

Aduerti animum animaduerto cũ in | Obseruare | Obseruantia

ASCEN. ❧EGO putaui hæc scribẽda sup.esse ad te, magis impulsus.i.eo ꝙ essem impulsus amore.s.tui, ꝗ ꝙ arbitrarer

te egere præceptis & monitis.ſ.cuiuſpiam. Ego enim ſciebam te haurire h[illegible] fontibus, ex quib[illegible]go hauſeram, quia ex libris philoſophorum & ex conſyderatione reipu.Roma[illegible], quare.i.quamobrem ego faciã modum id eſt fininam. Ego putaui nunc tantum.a.duntaxat ſignificandum.ſ.quid ſentirem, ut oſtenderem tibi potius amorem meum, q̃ oſtentarem.i.iactanter demonſtrarem prudentiam.ſ.meam. Ego curabo interea ſtudioſe & diligenter ea quæ arbitrabor pertinere ad dignitatem tuam. Vale.

Cn. Plan. Impe. M.T.C.S.D.

GRatiſſimæ mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnii ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. Ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quòd te profectum audieram: nec multo ante rediiſſe ſciui, quàm ex epiſtola tua cognoui. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa videor poſſe præterire: in quo tuendo habeo cauſas plurimas, uel paternæ neceſſitudinis, vel meæ à pueritia obſeruantiæ, vel tui erga me mutui amoris. Quare mi Cicero, quod mea tuaque patitur ætàs, perſuade tibi te vnum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. Omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena (quæ ſumma eſt) uidentur, quàm fidelitatis, quam ego ex mea cõſcientia metior. Quare ſi aut aliter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere: aut ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet ut id ſequerer quod tu optimum putares. Nũc vero quid eſt quod me in aliam partem trahere poſſit? Quæcũque in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi à te propter amorem carius ſunt æſtimata: tamen uel inimiciſſimi iudicio tãta ſunt, vt præter bonam famam nihil deſyderare videantur. Quare hoc vnum tibi perſuade: quantum viribus eniti, conſilio prouidere, autoritate mouere potuero, hoc omne reipubli. ſemper futurum. Non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neque ſi facultas optabilis mihi quidem tui præſentis eſſet, vnquam à tuis conſiliis diſcreparem: nec nunc committam vt vllum meum factum reprehendere iure poſſis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in vrbe menſe Ianuario geratur, vt ſciam. Interim maximam hic ſolicitudinem curamque ſuſtineo, ne in-

HVBER.

GRatiſſimæ. Hæc epiſtola reſponſiua eſt ad ſuperiorem, in quam ſcripſerat Ci.ſe intellexiſſe ex Furnio uirtutẽ Planci in re militari, & iuſtitiam in adminiſtranda prouincia. Deinde eũ hortatus fuerat ad curam & defenſionem patriæ. Itaq; reſcribens Plan. dicit ea ſibi fuiſſe gratiſſima, quæ Ci. ex uerbis Furnii ad ſe ſcripſerat. Quod autem ipſe antea non ſcripſiſſet, dicit ſe habẽdum excuſatum propter ꝙ intellexerat Cic. profectum in Græciam, nec prius cognouit eum rediſſe. q̃ Cic. ad eum ſcripſit. poſtremo pollicetur ſe in omnibus obtemperaturum præceptis ipſius Cice. Oſtenditque optimas & iuſtiſſimas cauſas eſſe quia id facere debeat, ſe tamen dicit eſſe ſolicitum & de rebus urbanis & de ipſa prouincia propter diſcordiam quæ erat inter ipſos Romanos. Sanctitatem. pietatem uenerationem. Quam. fidelitatẽ. Metior ex.m.cõ.i. quã puto ita eſſe, quia ſcio me ſemper meruiſſe, ut mihi fideliter cõſuleres, quia te ſemper colui. Metior. æſtimo. Aliter, i.q̃ ſentio & tu ſuades. i. ſi eſſem male affectus erga remp. Reprimere. retrahere à mala ſententia. Impellere. mouere, incitare. Quid eſt. quaſi diceret nihil. Fortunæ. b.t.a.m.l.p. quia ipſe dixerat omnia ſumma adeptus es uirtute duce, comite fortuna. Carius, quia à te dicuntur eſſe ſumma. Vel. i. etiam. Inimiciſſimi. M. An. Quare. concluſio. Viribus. corporis. Conſilio. prudentia. Senſus. ſententia, cogitatio. Neque ſi. hoc eſt ſi te poſſem habere præſentẽ ſicut opto, nunquam diſcederem à conſiliis tuis. Diſcreparem. diſſentirem, facerem aliter q̃ tu conſuleres. Nec nunc. cum abſum à te. Vrbe. Ro. Menſe Ia. quo ſolebant noui magiſtratus creari, ut alio loco plenius dictum eſt. Hæ. gentes celticæ, in quibus ſũ. Noſtra mala. noſtras diſcordias.

Metior

PHI.

GRatiſſimæ. Non minori eloquentia, & uerborũ atque ſententiarum grauitate literas Planci q̃ Cice. eſſe iudico. Aduertite quæſo animum parumper q̃ta ſuauitate dicendi, quanta prudentia rerum omnium in his ad Cic. literis eſt uſus. Reſpondet enim omnibus illis partibus, quas Ci. ſuperiore epiſtola dixerat, excuſans ſe etiam, quod non antea ad eum ſcripſerat cum audiuerit in Græciam fuiſſe profectum. Et plurimas in eo colendo rationes eſſe demonſtrat Cice. conſilia uehementer extollit, & ſe illa ſecuturũ, atque pro rep. facturum eſſe pollicetur. Poſtremo in maxima rerum omnium expectatione ſe dicit eſſe ut quid in Gallia Ciſalpina, quidue in urbe agatur, intelligat, & ſe præterea ſperare non parum Cice. & omnibus bonis ſatiſfacturum. Sanctitatem. obſeruantiam, & pietatem tanquam in patrem meum. Omnia con. tua. quæ literis tuis accepi in defendenda libertate & in capeſſenda mihi gloria. Cõmendat ipſa cõſilia & prudentia, atque fidelitate. Ex mea con. cum ego te ſemper loco patris coluerim, ſcio me dignum fuiſſe, ut fideliter conſuleres. Metior. puto. Aliter. ſ. q̃ ſentio, & tu me admones. Reprimere. admouere à mea ſententia. Quæcunque in me bona ſunt: ad illud reſpondet, quod Cice. dixit. Nam & in re militari uirtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſcit. Beneficio fortunæ. ad illud retulit, quod dixit Cice. uidelicet omnia adeptus es uirtute duce comite fortuna. Inimiciſſimi. ſ. M. Anto. Quare. concluſio.

siquidquid ipse facere pollicetur ostendit. Gallia cit. Cisalpinam dicit, ubi Brutus erat suus collega. Neque si fa. sensus est. Si te præsētem habere possem. nū q̄ à consiliis dissentirem. Nec nunc. à te sum absens. Hic oltra Rhodanum. ubi habebat exercitum, ut cū copia Rhodanum traiecissem. Mense Ia. hoc enim mense magistratus noui creari solebant. Nostra ma la. discordias dicit. Occasionem. opportunitatem faciendi quod uolunt nobis dissentientibus perinde significat, ideo quando ex se ponitur ut Tranquillus in Galba. Aduentus eius non perinde gratus fuit. Quando autem iungitur cum ac si uel atque si, tunc significat tanquam ut perinde ac si Eunuchus foret. Subinde uero significat crebro & sæpe, quo frequēter utitur Martia. alias uero statim post Hora. sic dicet. Recte primum gaudere subinde perceptum auriculis hoc instillare memento. Successerit. prospere euenerit. Teren. Hac non successit, alia aggrediamus uia.

ter aliena vitia hæ gétes nostra mala suá putent occasionem. Quod si proinde, vt ipse mereor, mihi successerit: certe & tibi cui maxie cupio, & omnib⁹ viris bonis satisfaciá. Fac valeas, meq̀ mutuo diligas.

Perinde
Subinde

ASCEN. GRatissimæ & c. Respondet Plancus superiori epistolæ ostendens gratum sibi esse admonitionem Cic. & se libenter pariturum, dicens. Literæ tuæ fuerunt mihi gratissimæ, quas. s. literas ego animaduerti te scripsisse ex sermone. i. ut dicunt relatione Furnii. Ego autem affero excusationem, temporis præteriti. i. q̀ prætee miserim hactenus respondere, & ita multum temporis sit præteritum, q̀ audieram profectum. i. discessisse nec sciui multo antequam cognoui ex epistola tua. s. post reditum ad me scripta. te rediisse. Enim. i. quia nullum. i. non ullum ego non uideor posse præterire sine maxima culpa ullum officium in te, nec quidem. i. non saltem autem non esset minimum, in quo. s. officio in te tuendo. i. conseruando, ego habeo causas plurimas, uel. s. causam necessitudinis paternę. i. quā cū patre meo contraxisti, uel obseruantiæ meæ. i. quate obseruaui & ueneratus sum à pueritia. uel mutui amoris tui erga me, uidetur redundare erga me, aut particula mutui, nam erga unum non est mutuus amor, sed utriusque duorum erga alterum. Quare ò mi Cice. quod mea & tua ætas patiatur, persuade tibi te unum esse in quo colendo ego constituerim. i. uelim constituisse. Sanctitatē patriam. i. patri debitam. Igitur omnia consilia tua uidentur mihi non magis plena prudentiæ quæ summa est, quam fidelitatis, quam scilicet fidelitatem seruatam patri in me, ego metior ex mea conscientia. i. tam magnam iudico quantam uolo tibi seruare. Quare. i. quamobrem, si aut sentirem aliter. i. quam tu iudicas sentiendum præsertim de rep. certe admonitio tua posset me reprimere, ne. s. quod sentirem executioni mandarem aut si dubitarem. i. anceps & dubius essem utram partem debeam sequi, adhortatio tua posset impellere me ut sequerer id quod tu putares optimum. s. ex omnibus. Honesta est locutio, & amoris plena, si forma dicendi conspiciatur. Nunc uero. s. cum neque aliter sentiam neque dubitem, quid est quod possit trahere me in aliam partem? q. d. nihil, quia. Quæcunque bona sunt in me, aut tributa. s. mihi beneficio fortunæ, cui Romani semper plurimum tribuebant, ut docet Plutarchus in libello de fortuna Romanorum & uirtute Alexandri, aut parta meo labore, debebat loco fortunæ patrem luminum ponere à quo omne datum optimum & omne donum perfectum, sed uanum erat illi ante lucem surgere. Et si. i. quamquàm sup. bona mea sunt æstimata. i. appretiata à te carius. i. pluris quam sint, propter amorem. s. tuum in me tamen tanta sunt, iudicio uel. i. etiam inimicissimi, ut nihil uideantur desyderare. i. putare sibi deesse præter bonam famā.

Quare persuade tibi hoc unum, quantum potuero alii legunt potero. i. datum fuerit eniti uiribus, prouidere consilio, tua mouere, authoritate. s. mea, hoc omne futurum sup. esse semper reip. i. ad utilitatem reipub. Sēsus tuus non est ignu. i. perfectus est mihi, neque discreparem unquam à consiliis tuis si facultas optabilis mihi quidem licet forte non omnibus, tui præsentia esset mihi. Nec committam. i. & non patiar, nunc. s. cum absero, ut possis reprehendere iure ullum factum meum. Ego sum in expectatione omnium rerum, ut sciam quid geratur in Gallia citeriore. i. cis alpes Italiam uersus ubi sunt Ligures & Insubres & ubi tunc Brutus erat quid geratur in urbe. s. Roma. Ianuario mense. s. proxime futuro in quo comitia haberi solebant. Ego sustineo interim hic. i. in Gallia ulteriore, maximam solicitudinem & curam, ne agentes. s. Romæ inter aliena uitia. i. qui in hoc bello neutris fauent, putēt mala nostra. s. quæ ob discordiam patimur coacti abesse ab urbe, esse occasionem suam. s. petendi consulatus nobis debiti, quod si successerit mihi perinde. i. ita ut mereor, ego certe satisfaciam, & tibi cui maxime me copio. s. sati facere, & omnibus uiris bonis. s. aliis, nam Ciceronem quoque uirum bonum putat. Fac ualeas & diligas me mutuo. s. ut te diligo.

HVBER. Binas. Respondet nunc Cice. literis quas illi Plancus miserat: demonstrat enim in primis quantum & lætitiæ & fructus, ex illis acceperat, cum intelligeret quo animo in eū & in remp. fuisset affectus. Inde ad remp. defendendam, immortalemque sibi gloriam comparandam uehementer hortatur. Postremo de odio in. M. Anto. de spe in Plancū, de singulari etiam expectatione ipsius apud exercitum certiorem facit, & ne captandæ gloriæ tempus omittat, uehementer rogat. Eodem exemplo. eiusdem formæ, atque sententiæ. Est enim exemplum qđ continet, exemplar uero quod continetur, uel pagina sit exemplar. Sententia sit exemplum. Itaque dicimus. Multa epistolarum exemplaria fecimus eodem exemplo, hoc est multas epistolas eiusdem sentētiæ. Sed apud authores indifferenter ista poni comperi-

Exemplū
Exemplar
Pagina
Sententia

M.T.C. Cn. Planco Impe. con. des. S.P.D.

Binas à te accepi literas eodem exemplo: quod ipsū argumento mihi fuit diligentiæ tuæ. Intellexi enī te laborare vt ad me mihi expectatissimæ literæ perferrentur. Ex quibus cepi fructū duplicé, mihiq̀ in cóparatione difficilem ad iudicádum, amorem ne erga me tuum, an animum in rem publicam pluris æstimandum putarem.

EST OMNINO patriæ charitas meo quidem iudicio maxima: sed amor voluntatisque coniunctio plus certe habet suauitatis. Itaque commemoratio tua paternæ necessitudinis beneuolentiæque eius, quam erga me à pueritia contulisses, cæterarumque rerum, quæ ad eam sententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam attulerunt. Rursus, declaratio animi tui quem haberes de republica, quemque habiturus esses, mihi erat iucundissima: eoque maior erat hæc lætitia, quòd ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum mi Plãce, sed plane etiam oro, quod feci his literis, quibus tu humanissime respondisti, vt tota mente omnique animi impetu, in rempublicam incũbas. Nihil est quod tibi maiori fructui gloriæque esse possit: nec quicquam ex omnibus rebus humanis est præclarius aut præstantius, quàm de repulica bene mereri. Adhuc enim (patitur tua summa humanitas & sapientia, me, quod sentiá, libere dicere) Fortuna suffragante videris res maximas consecutus; quod quanquam sine virtute non potuisses, tamẽ ex maxima parte ea, quæ es adeptus, fortunæ temporibusque tribuuntur. His temporibus difficilimis reipublicæ quicquid subueneris, id erit totum & proprium tuum. Incredibile est omnium ciuium, latronibus exceptis odium in Antoniũ. Magna spes in te & in tuo exercitu, magna expectatio, Cuius per deos gratiæ gloriæque caue tempus amittas. Sic moneo, vt filiũ: sic faueo, vt mihi: sic hortor, vt & pro patria & amicissimum. Vale.

mus. Item exemplarium pro exemplari apud Plini. legimus. Quod autem Græci παράδειγμα, Nostri, ut inquit Quin. fere similitudinem uocare maluerunt, quod enim nos proprie uocamus exemplum, est rei gestæ aut non gestæ utilis ad persuadendum id quod intẽderis commemoratio. Festus tamen inquit exemplũ esse quod sequamur, aut uitemus exemplar quo simile aliquid faciamus. Illud animo existimat, hoc oculis conspicitur. Quod ipsum scilicet binas ad te literas scripsisse eodem exemplo. Argumento. ad intelligentiam. Diligentia, accurati laboris est Sed hæc distant cura, opera, diligentia quòd cura ad animum, opera ad corpus, diligentia ad utrunque refertur. In comparatione difficilem. quod sit mihi difficile iudicare pluris ne amor in me tuus, an animus in rẽp. existimandus sit. Est omnino. aperit iudicium qđ dicit esse difficile, & ait charitatem patriæ esse profecto maximam, Sed amicitiam plus omnino suauitatis habere. Amor. uoluntatis coniunctio. Circuitio est amicitiæ. Commemoratio tua. repetit paucis, quę Plancus scripserat. Nihil est. quantum inde utilitatis, & gloriæ capere posset paucis ostendit, quo attẽtum & diligentem facit. De rep. benemereri. in rẽp. beneficia conferre, ut si bene quid de te merui. Suffragante. auxiliante. Libere dicere. excusatio uerecũda, cum in eo quod dicturus erat aliquantulum uirtuti detrahere uidebatur, attribuens temporibus, & fortunæ gloriam potius q̃ uirtuti cum Plancus uirtute magis q̃ fortuna fuerat gloriam consecutus. Sed intelligendum sane de præteritis temporibus & fortuna, quæ ad comparandam gloriam molissima fuerunt. Sed hæc ciuilis belli tempora dicit esse asperrima, & in his quicquid egerit, sibi totum & propriũ, non fortunæ & temporibus tribuendum putet. Latronibus. istorũ ducem Antonium dicit esse, ut idẽ ait in paradoxis. Magna spes. Sunt enim ista duo sic iungenda. Magna spes. magna expectatio est in te, & in tuo exercitu. Speramus incerta, expectamus certa. Speramus longinqua, expectamus propinqua. Tẽpus. opportunitatem. quã in opprimendo. M. Ant. habere poteris, & tibi ex eo maximam gloriam comparare. Sic. repetitio. Filium. quasi φίλον charũ & amatum. Proprium. quod est unicuique suum Virgil. Hunc mihi da proprium uirgo sata nocte laborem, alias perpetuum. Terent. Ego uitam propterea deorum sempiternam arbitror, quod uoluptates eorum propriæ sint.

Exẽplarium *Cura* *Opera* *Diligẽtia* *Expectamus* *Speramus* *Propriũ*

PHI.

¶ BINAS. Superiori epistolæ uidetur Cice. respondere, ostendens q̃ gratus sibi sit amor quem Plan. erga eum se habere ostendit, deinde etiam erga rempublicã. postea uero iterum eum hortatur sicut & alia epistola, ut tota mente totisque uiribus incumbat in rempu. ex qua affirmat eum consecuturũ maximam gloriam. Quod ipsum. s. scripsisse binas literas eodem exemplo. Laborare. uehementer curare, dare operam. Expectatissimæ, desideratissimæ. Difficilem in comparationem ad iudicandum. i. qui si ponatur in comparatione, difficilis sit iudicatu. Amor. mihi à te præstitus. Patriæ necessitudinis cæterarumque. hæc enim omnia in epistola Plan. commemorata sunt. Declaratio. demonstratio, quia scripserat plene se omnia reip. præstiturum, quæ uiribus, consilio & authoritate posset. Accedebat. adiungebatur. Ad. il. su. quæ erant erga me. Impetu. motu, impulsu. Fructui. utilitatis. Præclarius. pulchrius. Bene mereri de repu. bene facere reipu. Patitur. quia non dedignaris, neque moleste fers, q̃ omnia tibi libere dicam ut filio. Suffragante. fauente. Temporibus. conditionibus temporum. Id erit totum proprium & tuum, de quo fortuna nullam partem habebit, sed totum uendicabit sibi uirtus tua. Incredibile est. sensus est, non posset satis credi quantũ omnes oderint. M. An. exceptis latronibus qui ei fauent quoniam & ipse est tanquam latro, & omne simile, appetit suum simile. Cuius gratiæ & gloriæ. i. comparandæ. Tempus. opportunitatem. quia facillime poteris eam comparare. si M. An. oppresseris. Moneo. consulo. Proprium. si esses meus.

ASCEN.

¶ BINas &c. Respondens Ci. literis à Planco receptis dicit se ex illis plurimum gauisum ob illius beneuolentiam in se, deinde ad remp. defendendam & ad immortalem gloriam comparandam, cohortatur & postremo de odio in. M. Anto. & de spe atque expectatione Planci agit, dicens. Ego accepi à te binas literas. i. duas epistolas eodem exemplo. i. ea forma & iisdem uerbis scriptas, quod ipsum fuit mihi argumento. i. approbationi di

i. de

ligentiæ tuæ. Iotellexi enim te laborare.i.affectanter curare,ot literæ expectatissimæ perferrentor ad me inde .i.de eo loco,aut de ea re unde scriptæ sunt. Ex qoibus.s.lris cœpi duplicem fructũ.Difficilem mihi ad iudicã dum in comparatiooe.i.ad discernendum interfuerit maior, hoc est ne pro an,putarem amorem tuum erga me,an animum tuum in remp.æstimandum.i.appretiandum esse pluris.Charitas patriæ est oĩno meo qoidẽ indicio,maxima,sed amor & coniunctio uoluotatis habet certe plos suauitatis.i.hoñestæ delectationis.Itaq; commemoratio tua necessitudinis paternæ.i.quæ fuit cum patre tuo & beoeuolentiæ eius qoam tu contulis ses erga me,à pueritia.s.tua,& sup.commemoratio cæterarum rerom quæ pertinebant ad eandem sententiã, attulerunt mihi incredibilem lætitiam. Rursus.i.ex altera parte declaratio aoimi tui qoem haberes de repu. & quem esses habiturus si.s.pro meritis tibi successerit,erat mihi iucundissima, & hæc lætitia erat eo maior, ꝙ aut quo.i.quaoto sup.magis accedebat ad illa superiora.i.de oecessitudioe patris tui & obseruaotia tua in me.Itaque ô mi Plance ego noo solum hortor te,sed plaoe etiam oro,quod.i.quam rem feci his literis qoib⁹ respondisti humaoissime,ut incumbas in remp.i.sis procliuis ad eam seruandã tota mẽte & omnĩ impetu anĩ mi tui.Nihil est quod posiit esse tibi maioris fructus.i.utilitatis & gloriæ,nec quicq̃ ex oĩbus rebos hũanis ẽ præclarius aut pstantius q̃ beoe mereri de rep. Eoim.i.quia,sũma humanitas & sapiẽtia tua,patiẽ adhue dicere libere qd̃ sẽtiam,tu uideris cõsecutus maximas res fortuoa suffragãte.i.aspirante & faueote tibi, qd̃.i.maxi mas res cõsequi,q̃q̃ nõ potuisses sine uirtute,tñ ea quæ adeptus es,tribuõtur fortunæ & tpibus,sed sup. quic quid subueoeris reip.his tpibus difficillimis.i.piculosissimis reip.quia alii eã defeodere alii iooadere moliũtur,id erit totũ tuõ & ppriõ.Odiũ io Antoniõ oim ciuiõ exceptis latrooibus est iocredibile, magna spes est ĩ te,& magoa expectatio io exercitu tuo.Cuius grãe & gloriæ tempus,caue per deos.s.rogatus oe amittas. Ego moneo sup.te,sicut filiom,& ego faueo sup.tibi ut mihi,ego hortor sup.te ut propriũ & amicissimum. Vale.

HVBER. QVæ locutus sum.cum Furnius retolisset Romę Plaocum esse paratissimo animo ad omnia pericula pro defensione rei pu.superuenerunt postea literę Plaoci, quibus dicebat se suadere,ut fieret pax cum M.An.qui Decium Brutom Mutinæ obsederat. Itaque ueritus Ci.ne Plancus se cum M.An. coniungeret, quod semper timuerat ei dissuadet hanc pacẽ facieodam, & societatem ioeundam cum M.Anto. qoam dicit fore turpissimam & iniquissimam, quia sit futura contra salutem reipu.neque esse facieodã ullo modo pacem,dooec respu. io eo sit statu ut nullo seruitutis metu prematur, aliter omoes hooores quos ante adeptus sit fore ei sũmæ turpitudioi.Probatissima.acceptissima,quæ ualde ei placueruot.Literæ.tuæ Nequaquam. mioime. Consentire . conoroire cooeordare.

M.C. Cn. Planco Impe. consf.def. S. D.

QVAE locutus est Furnius noster de animo tuo in rẽp. ea gratissima fuerunt Sena. P.Q.R. probatissima.Quæ autem recitatæ sunt literæ in senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visæ sunt. Pacis enim

Vocabula , oomina taotummodo.

PHI. QVAE locutus.Mar.Ant.Mutinæ D.Brutum eo tempore tenebat obsessum,qoo Furnius Romã reoersos retulit Plau.omnia pro repu.facturum,uel uitæ periculum aditurum,'ut saluam remp.redderet: allatæ postea suot literæ, quæ pacem cum Mar.Anto.facieodam senatui suadereot, & Plao.hoios pacis autuorem polliceerentur,quo Cice. perturbatus est noo parum,ueritus quidem oe Plan. Mar.Aoto.seipsũ cum copiis suis adiuogeret.Quare hac ad eum epistola huiusmodi pacem magnopere fugiendam esse demonstrat.Com propter salutem reipub.cui & turpissimum hoc facere,& pernitiosissimum esse putator,etiam propter hooores Planci,qui huiusmodi pace pollui uidebatur oel maxime ꝙ eius collega D.Bro.ab Ao.obsideretur.Dat inde Planeo præceptum,& quid in hac sibi & tãta rerum perturbatioe fieri oporteret, hoc ad argumentum.Sed ut facilius quod scribit , iotelligas aliquantulum ex historia repetendum est. Cice.singulari odio Mar.Aotoñ.persequens iussu senatus ad eum literas dedit,ut à Mutinensi obsidione cessaret,& Celticã prouinciam Decio cederet.quod cum facere noluisset , hostis iudicatus , dedit & ad Bru.literas ot prooinciã pro republi.retineret, Antonioqoe tametsi consul esset,armis omnioo resisteret,nec Senatus sententiam expectaret.quæ omnia Bru.effecit,& cum propter loogam obsidionem iam fame laboraret Hyrcius & Cæ.Octauius cum copiis suis arcesseroot timentes ne sibi Anto. deficientem Bruti exercitum oendicaret. & sic Brutõ obsidiooe liberarunt. Sed nondum intellecta uictoria cũ ad subueniendum tres illuc legiooes mitterentur, in itinere hostes fusos audiueruot.Ex quo frater inquit.Cum iter ad Mutinam dirigerẽ in itinere de prælio facto Brutumque & Mutinã obsidione liberatos audiui.Et io alia ad eum epistola Cice.sic habet,Bis gratam famam,biduo ante uictoriam de subsidio tuo,de studio,de celeritate,de copiis atque etiam fusis hostibus oobis innotuit.Spes omnis in te est. Fugisse eoim prælio Mutioensi dicuntur ootissimi latrooom duces.In qoo tameo prælio Pansa & Hyrcius consules cecidere, Anto.cum omnibus copiis præter æquitatum io fugam se dedit,Apeoninum transgressus ad uada se recipit,cum uero copias transalpes ducturum se dixisset,omnes negaueruot seqoi uelle iam Bru.cum exercitus appropinquabat. Sic enim ad Cice.scripserat se facturom. Ego enim inquit oe consistere possit io Italia Anto.dabo operam sequar eõ confestim.Anto.desperatis rebus ad M.Lepi.mutata ueste coofugit,cumque orauit,ut à persecutionibos defenderet.In castris ab eo receptus ab iotegro bellum cum lepido repararunt,de quo idem Bru.dubitans ad Cice.sic ait.Io primis rogo te ad hominem uentosissimum Lepi. mittas ne bellum nobis reiotegrare possit Aoto.sibi coniuncto, multæ & bonæ & firmæ sunt legiones Lepidi & Asinii.Idem persuasum est ioquit Lepidum recte facturum nuoqam, & tunc Octauius ad dominatus adipiscendi opportunitatem aspectam sententiam motauit. copiasque cootra senatum & rempu.couuertit inita cum Mar.Aoto.&.M.Lepi.ad delendam libertatem.& sibi tyranoidem uendicãdam societatem in agro Bonooiensi coouenerunt.atque facta ciuium proscriptione rempubli. occuparunt. Furnius.Legatus tuus.Probatissima,acceptissima & quæ multum senatus commendaret , cum ab eo accepissent

ſeot mentem Planci non eſſe diſpoſitam ad paeem cum Mar. Anto.

❧ QVæ locutus &c. Cum Furnius retuliſſet Romæ Planeum eſſe paratiſsimum ad omnia pro reip. defenſio ne ſuſtinenda, ſuperuenerunt literæ Planci ſuadentis, ut pax eum Antonio fiat, quam pacem Cicc. ne Planeus adhæreat Aotonio nunc improbat adducens Antonium in odium. Ordo eſt. Ea quæ Furnius loeutus eſt de animo tuo in rempu. fuerunt gratiſſima, ſup. mihi, & probatiſſima ſenatui populoque Romano. Autem, id eſt ſed literæ, ſcilicet tuæ ſed caute ſupprimit pronomen, quæ fuerunt recitatæ io ſenatu oequaq̃ uiſæ ſunt cõ ſentire cum oratione Furnii. ASCEN.

author eras, cum collega tuus vir clariſſimus à fœdiſſimis latronibus obſideretur: qui aut poſitis armis pacem petere debent: aut ſi pugnantes eam poſtulant, victoria pax, non pactione parięda eſt. Sed de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ, quam in partem acceptæ ſint, ex viro optimo fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoſcere. Me autem impulit tui charitas, vt quanquam nec tibi ipſi cõſilium deeſſet, & fratris Furniique beneuolentia, fideliſque prudentia tibi præſto eſſet futura: vellem tamen meæ quoque autoritatis pro plurimis noſtris neceſſitudinibus præceptum ad te aliquod peruenire. Crede igitur mihi Plãce, omnes quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis (es autẽ adeptus ampliſſimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate Pop. Rom. & cum ſenatus autoritate coniunxeris. Seiunge te

❧ AVTHOR. ſuaſor, ſeilicet in literis tuis. Collega. D. Bru. qui fuerat deſignatus eonſul eum Planco. Fœdiſſimis. crudeliſsimis. Latronibus. Antonio & Aotonianis militibus. Obſideretur. Mutinæ. Qui, ſcilicet Antonius, probat autem pacem non fuiſſe eis cõcedendã ſecundũ eius uoluntatem, nam dicit eũ aut debuiſſe deponere arma, aut fuiſſe uincendum. Vel id eſt etiam. Lepidi uel tuæ, utrique enim ſcripſeeant. Charitas. amor. Præſto. prompta, parata. Meæ authoritatis. i. mei, cui plurimum tribuit. Crede. repetit quę in aliis epiſtolis ſuperioribus dixit, ut cõ incitet ad tuendam remp. Authoritate. graui ſententia & iudicio. Seiunge. id eſt ſepara te. HVBER.

❧ AVTHOR. ſuaſor pacis eras in tuis literis. Latronibus. Antonio & ſuis ut ſupra. Poſitis armis. Ratio quare non eſſet cum eo pax facienda. Collega. Decius Bru. qui deſignatus erat conſul cũ Plao. Vel Lepi. nondum Lepidus Antonium in eaſtris aceeperat, nec adhue oiuo cõtra remp. ſentiebat, de quo io alia epiſtola ſie habet. Sperabam etiam Lepidum tẽporibus admonitum tecum & reipubli. ſatis eſſe facturum & Plan. Namque aſſiduis internuntiis eum Lepi. egi, ut omiſſa omni contentione, reconciliataque uoluntate noſtra communi conſilio reipu. ſuccurret. Vterque enim ad Senatũ ſcripſerat. Vellem. uult dare conſilium Planco quid in tali re ſibi faciũdum eſſe uideretue. Eos hoaorum uocabula habituros, es inquit ampliſſimos dignitatis gradus conſecutus. Sed ſie habeto niſi cum authoritate ſenatus, te coniunxeris, duntaxat uocabula honoris, nõ autem inſignia & effectum dignitatis ipſius habebis. hoc autem i. ideo dicebat, ut eorum conſuetudinem atque coniunctionem fugeret, qui dubii in repub. eſſe uidebaotur. Inter quos Lep. ſentiebat quem inconſtantem & ancipitem eſſe cognoſcebat, de cuius uoluntate multa in aliis epiſtolis ſcripta ſunt. Honorum uo. nomina tantummodo, non effectus, de uero autem honoee ſie ait. Hoaos mihi uideri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficii, ſed propter magna merita claris uiris affertur & datur. Quare ſit modo aliqua res. in qua honos elucere poſsit, omnibus mihi crede ampliſſimis honoribus abundabis. Is autem qui uere honos appellari poteſt non iouitamẽtum ad tempos ſed perpetuæ uirtutis eſt præmium. PHI.

❧ ERAS. enim ſcilicet in illis literis, author id eſt approbator pacis, ſcilicet cum Antonio. cum collega tuus uir clariſſimus. ſ. Decius Brutus tecum conſul deſignatus obſideretur. ſ. Mutinæ, à latronibus fœdiſſimis. i. Antonianis, qui. ſ. latrones debent aut petere pacem, armis depoſitis. ſ. prius, aut ſi poſtulant eam. ſ. pacẽ pugnantes, pax eſt parienda. i. acquirenda eis, uictoria. i. per uictoriam, non pactione. i. nõ ex cõditionibus pacis ante uictoriam oblatis. Sed tu poteris cognoſcere ex uiro optimo fratre tuo & ex Caio Furnio in quam partẽ literæ, uel Lepidi, uel tuæ de pace ſint acceptæ. q. d. in peſſimam. Autem. i. ſed charitas tui. i. quæ eſt mihi in te impulit me, ut q̃q̃ nec conſiliũ deeſſet tibi ipſi, quia potes tibi ipſi conſulere, & beneuolentia & fidelis prudẽtia fratris & Furnii eſſet futura tibi p̃ſto. i. parata auxilio. Tamen uellem pro pluribus neceſſitudinibus noſtris, aliquod præceptum quoq; i. etiam noſtræ authoritatis peruenire ad te. Igitur ò mi Plan. crede oẽs gradus dignitatis quos conſecutus ſis adhuc. i. ad hanc uſque diem. Tu autem adeptus es quã ampliſsimos. i. imprimis amplos, ſcilicet gradus, eos habituros uocabula hoaorum, non inſignia dignitatis, hoc eſt magiſtratus quidem & honores uocabuntur, ſed nihil ex eis tibi dignitatis accedet, niſi cõiunxeris te cũ libertate populi Romani. & cũ authoritate ſenatus. Quæſo, i. exigo & requiro à te, ſeiũge. i. ſepara te aliquando. i. tandem. ASCEN.

quæſo aliquando ab iis, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum vincula coniunxerunt. Complures in perturbatione reipub. C O S S. dicti, quorum nemo Conſularis habitus niſi qui animo extitit in rempu. cõſularis. Talem igitur

❧ AB his. ſignificat Antonianos, & oẽs q̃ fuerant Cæſariani. Tempora. neceſſitas temporum, quia cum ipſi omnia poſſent uidebatur ita eſſe faciendum. Non tuum iudicium, non quia iudicauerunt eos dignos tua coniunctione. Conſularis. dignus conſulatu. Impiorum. impugnantium patriam ſuam. Diſſimillimorum tui. ſceleſtiſſimorum, eum tu ſis bonus. Ducem. ut non ſolum ſequaris ipſum ſenatum, ſed etiam regas tanquam dux. Abiecto metu ſeruitutis. i. repub. in eo ſtatu collocata, ut patria nullam ſeruitutem timeat, HVBER.

gnum aliquid & Consulatu meo, & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non fefellerit, me consecuturum: vt maximo præsidio reip. nos fuisse & nũc sentiant hoies, & in posterum memoria teneāt. A te peto, vt dignitati meæ suffrageris: & quarum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Nō minus posse te, quàm velle, exploratum mihi est. Fac valeas, mēque mutuo diligas. Vale.

sidiis opprimere. Virg. Exceptum Triton si credere dignum est, Inter saxo uirō spumosa immerserat unda. Et subsequi, ut, tunc sic excepit regia Iuno. Et suscipere, ut, Quis te casus deiectam coniuge tanto Excipit. Et remouere. Cicero, Platonem semper excipio. Tibi recepi. hoc est promisi. Publicis literis. ad Senatum, quarum initium est, Si cui forte uideor. Persecutus literis. hoc est scripsi, ut persecutus conuitio .i. uituperaui. Eodem mōdicimus in prosequor te laudibus qđ significat te laudo. Prosequor te amore, te amo. Et mul tum habent uenustatis in dicendo. Equitum Ro. ad ordinem equestrem, & ad militarē disciplinam referri potest. Nam eques is est qui equo militat, & qui ordine equestri nobilitatus est. Nec tn militē pro eo dices qui ordine equestri est. Sunt enim milites oēs qui militant à millenario numero appellati. Sed proprie q pedibus militant, milites appellantur, sed ista confunduntur. Iussi. uo. Iubeo Chremetem saluere. Est etiam hortari. Virg. Sed uotis precibúsque iubent exposcere pacem &, Infandum regina iubes renouare dolorem. aliàs decernere. Liui. Ratum haberetis si populus iuberet. In prima uero significatione est imperare. Sed aliquantulum plus est imperare quàm iubere. Terent. Iubes ne? iubeo immo cogo, atq; impero. Differunt etiam constructione. Nam impero mihi, tibi, sibi, hanc rem dicimus. Quint. Imperauit sibi ne quas admitteret amplius preces. Sed iubeo mihi non dicimus. Præsidio. auxilio. sed proprie est custodia militum alicui oppido, & huiusmodi loco impositum præsidio appellatum. Sicut auxilium ab augendo dictum, & qui auxilium succedunt, subsidium appellantur. Temperaui. sustinui meipsum. Eo. ad id. Expectationem. quam de me habebatis. Sentiant. cognoscant, & iudicent. Alacriorem. promptiorē. Exploratum diligenter obseruatum & cognitum & inuentum. Cice. hac ui non mutantur, nisi exploratū quidem habeat: id omnino neminem unquam suspicaturum. Et idem est, quod exploraui, ut compertum est mihi & cōperi idē sunt. Sed explorare proprie est diligenter inquirere. Vnde exploratores nominantur in castris.

Persecut9 literis. Prosequor te amore. Eques. Miles. Iubeo. Impero. Præsidium. Auxilium. Subsidiū. Exploratū. Explorare. Exploratores.

☞ PLVRA tibi &c. Admonitus Plancus & stimulatus adhortatione Ciceronis ad rempub. tuendam dicit se scripturum fuisse pluribus uerbis quid esset acturus nisi & scripsisset publice & dedisset mandata Varisidio: paucis tamen dicit se ita facturum ut homines perspiciant beneuolentiam suam in rempub. rogatque ut dignitatem suam defendat. Ordo est. Ego scriberē tibi plura de consiliis meis, & redderem uerbosius, id est pluribus uerbis, rationem omnium rerum, quo, id est ut, iudicares magis me præstitisse, id est exhibuisse, causa reipub. omnia quæ &, idest simul excepi, id est ex multis intellexi præcipue facienda, exhortatione tua. Et recepi. idest promisi tibi, scilicet perficienda, affirmatione, id est per affirmationem meā, non enim nolui minus probari, id est approbari & commendari à te, scilicet in hoc facto quàm diligi semper. Nec paraui magis mihi te defensorem in culpa, id est si admisissem culpam, quàm uolui esse prædicatorem, id est buccinatorem meritorum meorum. Sed duę res faciunt me breuiorem, scilicet in scribendo, una, scilicet res facit me breuiorem quòd sum persecutus omnia literis publicis, id est publice ad Senatū missis. Altera quòd iussi M. Varisidium equitem Romanum familiarē meum, transire ipsum, id est in propria (ut dicunt) persona ad te, ex quo posses cognoscere omnia. Ego mediusfidius afficiebar dolore non mediocri, sed ingenti, cum alii uiderentur occupare, id est tanquam uacuam sibi uindicare possessionē laudis, sed temperaui mihi, id est compesçui impetum meum, usque dum perducerem rem eo .i. ad id, ut efficerem aliquid dignum & consulatu meo & expectatione uestra, quod spero me consecutum si fortuna non fefellerit, id est deceperit me ut homines. &, id est pariter sentiant & nunc, & teneant in memoria in posterum, id est tempus adueniens, nos fuisse reipublicæ maximo pręsidio, id est protectione ab ingruentibus occupatoribus. Ego peto à te ut suffrageris, id est auxilium & fauorem præbeas dignitati meæ, & quarum rerum spe tu uocasti me ad laudem, facias me alacriorem in reliquum, scilicet tempus fructu harum, scilicet rerum. Exploratum est sup. mihi, id est certo scio te non minus posse quàm uelle. Fac ut ualeas, & diligas me mutuo.

ASCEN.

Cn. Plan. Impe. Conf. Desi. S. P. D. Consf. Præ. Tri. ple. Sen. Pop. plebiq; Romanæ.

SI cui forte videor diutius & hominum expectationem & spem reipu. de mea voluntate tenuisse suspensam, huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequēti officio quicquā vlli pollicendum. Non enim præteritam culpam viderivolo redemisse: sed optimæ mētis cogitata iampridē maturo tempore enuntiare. Non me præteribat in tanta so-

SI cui forte. Plancus absens cōsul designatus cum diu post designationem consulatus tacuisset, neque quicquam ad senatum populúmque Ro. scripsisset de animo suo erga remp. qualem deceret consulem præstare: hac epistola excusat tarditatem suarū literarum & promissionis animi sui erga remp. ostendens optima causa esse dilatas, ut ante cōfirmarentur ciuitates, quæ superioribus annis fuerant ab aduersariis spe præmiorū solicitatæ, & allicerētur animi præfectorum, prouinciam finitimarum, ut potius secum & cum repub. sentirent & cōiungerentur, quàm paucis latronibus. præterea ut seipsum muniret aucto exercitu & multiplicatis auxiliis, quæ omnia postquā nunc se fecisse dicit, pollicetur omnē bonā spem & certissimum iudicium de animo suo in repub. habendū esse. Declarat enim qualem & quantum exercitum sibi cōparauerit. postremo petit à Rom. ut æque iudices sint eius consiliorum & animi optime affecti, & ut eos habeant commendatos, qui nulla re moti à republica defecerunt.

HVBER.

nestam orbi terrarum *victoriam partiremur. Muniendi vero nosmetipsi fuimus aucto exercitu auxiliisq; multiplicatis: vt cum præferremus sensus aperte, tum etiã inuitis quibusdam, sciri quid defensuri essemus, non esset periculosum. Ita nunquã diffitebor multa me, vt ad effectum horum consiliorum peruenirem, & simulasse inuitum, & dissimulasse cum dolore: quòd præmatura denuntiatio boni ciuis imparati, quàm periculosa esset, ex casu collegæ videbam. Quo nomine etiam C. Furnio Legato viro forti atque strenuo plura etiam verbo quàm scriptura mandata dedimus: vt & tectius ad vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibusq; rebus & cõmunem salutem muniri, & nos armari conueniret, præcepimus. Ex quo intelligi potest curam reipub. summe defendendæ iampridem apud nos excubare.

lasse, id est occultasse. Vt peruenirem ad effectum horum consiliorum, id est ut possem hæc mea consilia & has meas deliberationes ad effectũ perducere. Quod. quia. Præmatura. Accelerata. Iuue. nõ præmaturæ cine- Præmatura res, nec funus acerbum Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus. Denuntiatio. declaratio & permissio. Boni ciuis imparati. i. ciuis habentis bonã uoluntatem, sed non parati rebus necessariis. Ex casu. ex infortunio. Collegæ D. Bru. qui Mutinæ obsessus est: quia aperte ostendit se esse defensurum rempu. antequam parasset quæ erant necessaria ad resistendũ hostibus. Quo nomine. id est qua causa, ob quam remp. Tectius. secretius quàm per literas quæ possunt intercipi. Muniri. corroborari. Ex quo. ex qua re. Excubare. uigilare, assidue esse.

EXPEDITIVS. id est facilius & paratius iter, id ASCEN. est ingressum salutis communis quàm meę laudis, hoc est malui tardando facere unde reipublic. prodessem, quàm cito pollicendo mihi laudem prosequi. Nam quis potest aut pati sordidum, aut cõcupiscere perniciosum, scilicet in repu. in ea fortuna quæ mea est, hoc est qui imperium Po. Ro. adeptus sit, & ab ea uita quã ego arbitror cognitam omnibus in me, quasi dicat honestissima & innocentissima, & cum ea spe quam habeo in manibus, quia uideor posse cõstituere aut euertere rempub. Sed opus fuit nobis aliquantulum temporis & magni laboris & multæ impẽsæ, ubi opus cum Opus genitiuo construitur, & cum nominatiuo aut accusatiuo, nisi aliquantulum aduerbium sit: sic enim cum genitiuo locutio fieret: nam non possumus dicere, opus est aliquantulum magni laboris &c. ut præstaremus exitu, id est in fine, ea quæ pollicemur, scilicet nunc reipublicæ & omnibus bonis, scilicet ciuibus, ne quòd accederemus nudi cum bona uoluntate ad auxilium patriæ, sed cum facultate, scilicet auxiliandi. Ad huc autem, Exercitus quia dubiæ fidei erat confirmandus, solicitatus sæpe uobis, id est á uobis magnis præmiis, ut speraret potius ab repub. moderata, scilicet munera, quàm infinita ab uno, scilicet tyranno Antonio. Complures ciuitates quæ erant obligatæ, scilicet Antonio superiore anno largitionibus & concessionibus præmiorum, sup. erant confirmandæ, ut putarent & illa, scilicet promissa uana, & existimarent eadẽ petenda à melioribus authoribus, quia reipub. fautoribus. Etiam uoluntates reliquorum qui præfuerunt prouinciis finitimis, id est á finibus & exercitibus sup. erant eliciendæ, id est ex hominibus iam Antonio addictis eliciendæ, ut sup. nos omnes, hoc est nos simul cum illis iniremus, id est contraheremus & faceremus potius societatem libertatis defendendæ, id est ad defendendam libertatem Popu. Rom. hoc est nostram, quam pateremur cum paucioribus, scilicet Anton. Lep. Augusto, & eorum fautoribus, uictoriam funestam, id est perniciosam orbi terrarum. Muniendi. Prosequitur reliqua quæ necessaria uisa erant priusquam animum suum in rempublicam aperiret, dicens. Vero. id est sed, nosmetipsi fuimus muniendi, scilicet ab inimicorum incursione, exercitu aucto, & auxiliis multiplicatis ut cum proferremus, id est publicaremus aperte sensus, id est sententias nostras, tunc non esse periculosum sciri quid essemus defensuri etiam sup. à quibusdam inuitis, id est inuite audientibus nos à repub. stare, & reipub. fauere. Itaque quia hoc consilio meorem celaui, unquam diffitebor, id est negabo, me & id est simulasse multa, scilicet quæ non essent, esse inuitum, id est contra uoluntatem meam, & dissimulasse, id est finxisse non esse quæ erant cum dolore, quia doluit non audere aperte fauorem suum in rempublicam ostendere, ut peruenirem ad effectum horum consiliorum, scilicet proxime dictorum, hoc est ut interea sic se muniret & instrueret, ut uel inuitis hostibus rempublicam defendere posset. Ideo autem dissimulaui, inquit, quòd, id est quia ego uidebam, id est cognoscebam ex casu collegæ, scilicet D. Bruti, quàm, id est quantum periculosa esset præmatura, id est accelerata, & ante maturitatem ostensa, denunciatio, id est declaratio ciuis boni: quia reipublicæ studiosi, imparati, scilicet ad resistendum inimicis. Quo nomine. id est sub quo prætextu aut cuius ratione, nos dedimus etiam Caio Furnio legato uiro forti atq; strenuo plura mandata uerbo, quàm scriptura, scripto publicanda, ut, scilicet ea mandata, &, id est simul, perferrentur rectius, quia tutius ad nos & nos essemus tutiores, quia minus suspecti, sed literæ fuissent deprehensæ. Et nos præcepimus, scilicet Furnio ut diceret quibus rebus conueniret, id est utile esset, & id est simul, salutem communem muniri, & nos armari & protegi. Ex quo. id est ex qua re, potest intelligi, scilicet ab omnibus, curam reipub. defendendæ summe, id est summopere excubare, id est uigilare iampridem, id est iam à pluribus diebus apud nos.

VICTORIAM partiremur. Cum docuissem in Mediceo, & aliis uetustis PATIREMVR scriptum *P.V.C. esse, nõ uideo cur nonnulli me ex ingenio PARTIREMVR legere dicant: nam quod iidẽ rationes quibus usus sum parum firmas appellant, non sunt fortasse tam inanes, quàm putant: non possunt autem hæc ostendi γραμματικῶς, & si argumentis (ut illi dicunt) usus non sum, sed potius authoritate priscorum codicum. addam exemplum Ciceronis, quod aliquam uim habet ad hoc confirmandum. In Philipp. Partirenturque inter se, qui Capitolium, qui Hostia, qui urbis partas occuparent.

Nunc cum Deûm benignitate ab omni re ſumus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis homines, ſed explorate iudicare volumus. Legiones habeo quinque ſub ſignis, & ſua fide virtuteq́; reipublicæ coniunctiſsimas, & noſtra liberalitate nobis obſequentes. Prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſsimam, & ſumma cõtentione ad officia certantem: equitatus auxiliorumq́; tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem libertatemq́; conficere poſſunt. Ipſe ita ſum animo paratus vel prouinciam tueri, vel ire quo reſpub. vocet, vel trahere exercitum, auxilia, prouinciamq́;: vt vel omnem impetum belli in me conuertere non recuſem, ſimodo meo caſu aut confirmare patriæ ſalutem, aut periculũ poſsim morari. Hæc ſi iam expeditis omnibus rebus, tranquilloq́; ſtatu ciuitatis polliceor, in dãno meæ laudis, reipu. commodo lætabor: ſin ad ſocietatem integerrimorum & maximorum periculorum recedam, conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda cõmendo. Mihi quidẽ ipſi fructus meritorũ meorũ in reip. incolumitate ſatis magnus eſt paratus. Eos vero qui meã authoritatẽ & multo magis veſtram fidem ſecuti, nec vlla ſpe decipi, nec vllo metu terreri potuerunt, vt commendatos vobis habeatis, petendum videtur. Vale.

HVBER. NVNC. iam dicit tempus eſſe declarandi uoluntatem ſuam quam oſtendit eſſe paratiſsimam erga rempub. quandoquidẽ omnia habet parata. Deum. deorum. Explorate. indubitate. Legiones. exponit apparatum ſuum. Sub ſignis. id eſt in caſtris, ſub uexillis. Vexilla enim uon tollebantur, niſi cum iam erat deueniendum ad manus. Luca. Tollite iampridem uictritia tollite ſigna. Obſequentes. obedientes promptos ad mea iuſſa. Prouinciam. Galliam. Omnium ci. cõ. omnes enim ciuitates prouinciæ conueniunt, ad faciendũ omnia quæ uelim. Certantem ad offi. id eſt enitẽtem ut faciat quod debet erga me, & Pop. Ro. quia certãt omnes ciuitates inter ſe quæ magis poſsit præſtare officium ſuum. Hæ gentes. Gallicæ. Conficere. ſimul ponere. Reſpub. id eſt cauſa. reipub. Vocet tra. & egeat opera mea. Vel. id eſt etiam. Conuertere in me. id eſt ſuper me, ut ita dicam ſuſcipere, & ut audeam ego ſolus reſiſtere omnibus hoſtibus cum periculo uitæ meæ. Morari. differre, in longius ducere. Periculum, quod eſt in repu. euenturum. In damno meæ laudis. quia nimium tardauerim declarationẽ huius meæ uoluntatis. Lætabor cõmodo reipub. gaudebo profuiſſe reipub. licet ego nullam laudẽ aſſecutus ſim. Accedam. adiungar. Integerrimorum. optimorum ciuium, qui omnino rempub. defendere velint. Commendo mea cõſilia &c. uelim ut de meis conſiliis ęquũ iudicium afferatis. Mihi quidem. ſenſus eſt. ego ſatis magnos fructus pro meritis meis me adeptum putabo, ſi reſpu. fuerit incolumis. Vlla ſpe. promiſſorum quæ faciebat M. Anto. Vllo metu. amittendarum fortunarum ſuarum, niſi ſequerentur Antonium, ut ille eis minabatur.

ASCEN. NVNC cũ benignitate deũ. i. deorũ nos ſumus paratiores. i. inſtructiores ad bellũ ab omni re. i. ex omni parte & re neceſſaria, uolumus hoĩes non ſolum bene ſperare de nobis. i. de uictoria nr̃a, ſed iudicare explorate. i. certe, tanquã de re explorata. Ego habeo quinque legiones ſub ſignis. ſ. militaribus coniunctiſsimas reipub. & fide & uirtute ſua, & obſequẽtes. i. obedientes & inſeruientes nobis noſtra liberalitate. Et habemus prouinciam paratiſsimã cõſenſu omniũ ciuitatũ, & certamen cõtentione ſumma ad officia, ſcilicet pręſtanda, hoc eſt quæ prima aut maxima præſtare poſsit, & habemus tãtas copias equitatus & auxiliorum. i. auxiliariorũ militũ, quãtas. ſ. copias hæ gentes. ſ. in prouincia Gallicana poſſunt, conficere, id eſt ſimul facere & præſtare ad ſalutem & libertatem ſuam defendendam. Ipſe. id eſt egomet, ita ſum paratus animo uel tueri prouinciam, ſcilicet cõtra Antonianos, uel ire ſup eo quo reſpu. uocet, uel tradere, ſcilicet ſucceſſori à ſenatu miſſo, exercitum, auxilia, & prouinciam ut non recuſem conuertere in me, uel, id eſt etiam omnem impetum belli, ſi modo, id eſt dummodo, poſſem aut confirmare ſalutem patriæ, aut morari, id eſt in mora tenere periculum, ſcilicet patriæ caſu, id eſt interitu meo. Si ego polliceor hæc iam omnibus rebus expeditis, & ſtatu ciuitatis, tranquillo, id eſt ſi forte iam debellatum eſt aut pactum cum Antonio, ego lætabor commodo reipublicæ in damno laudis meæ, quia adhuc nihil præclari egerat, ſed ſe duntaxat accinxerat & inſtruxerat. Sin. id eſt ſed ſi, accedam ad ſocietatem integerrimorum, id eſt nulla parte imminutorum & maximorum periculorum ego commendo mea conſilia defendenda æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum. Quidem. id eſt certe fructus ſatis magnus eſt paratus mihiipſi in incolumitate, id eſt proſpero ſtatu reipub. Vero pro ſed uidetur petendum ſup. eſſe, id eſt oportere peti ut habeatis commendatos uobis eos qui ſequuti meam authoritatem & multomagis fidem ueſtram, nec potuerũt decipi ulla ſpe, ſcilicet remunerationis ab aduerſariis pollicitæ, nec terreri ullo metu, ſcilicet ab iiſdem illato, quales erant Furnius & frater eius ac Laterenſis. Vale.

Plancus Ciceroni S. D.

Nihil me tibi temere ſcripſiſſe, aut te cæteris de me fruſtra recepiſſe lætor. Certe hoc maius habes teſtimoniũ amoris mei, quo maturius tibi quàm

HVBER. NIHIL me. Primum oſtendit Plancus Ci. debere habere certiſsimum amoris ſui teſtimoniũ quod ei prius indicauit cõſilia ſua quã m aliis quibus ſe lætari dicit ꝙ non fuerint à Cic. temere promiſſa aliis: poſtea uero dicit ſe quotidie magis auctum eſſe merita ſua erga remp. Poſtremo ſcribit ubi habebat exercitũ. Temere Temere. inconſulto, improuide: quia prius quàm ſcripſerit Plancus, ut uiſum eſt in præcedenti epiſtola, diligenter omnia conſultauit & proui-

bi, quàm cæteris cõsilia mea volui esse nota. In dies vero meritorum meorum fieri accessiones peruidere te spero, cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet mi Cicero, ita ab imminentibus malis respub. me adiuuante liberetur, sic honores, præmiaq́ vestra suspicio, conferenda certe cum immortalitate: vt sine his nihil de meo studio perseuerãtiaq́ sim remissurus. Nisi in multitudine optimorum ciuium impet⁹ animi mei fuerit singularis, & opera præcipua, nihil ad meam dignitatem accedere volo suffragatione vestra. cõcupisco autem nihil mihi: contra quod ipse pugno, & temporis & rei te moderatorem facile patior esse. Nihil aut sero, aut exigue à patria ciui tributum potest videri. Exercitum ad VI. Cal. Maias. Rhodanum traieci magnis itinerib⁹. Viennã equites mille via breuiore præmisi, ipse si à Lepido non impediar, celeritate satisfaciam: si autem itineri meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & numero & genere, & fidelitate firmissimas. Te vt diligas me, si mutuo te facturum scis, rogo. Vale.

dit. textus autem ita legendus est. Nihil me tibi temere scripsisse, aut cæteris de me frustra recepisse lætor. Recepisse. promisisse. Maturius. celerius. Meritorũ. beneficiorum erga rempub. Accessiones. augmenta. Recipio. promitto, affirmo. Cogniturum. s. futurum, quàm uideris hactenus. Ita respub. est quædam adiuratio, id est sic auxilio meo fiat libera respub. Iurat autem Plan. se ita existimare immortalia præmia quę à senatu & à populo Roma. conferãtur, ut tamen sine his nihil sit imminuturus de studio & perseuerantia sua erga rempublic. & nolle ullam dignitatem eo fauore sibi dari, nisi opera sua appareat singularis erga rempub. inter uiros optimos. Imminentibus. accisuris. Suspicio. miror, magnifacio. Remissurus. diminuturus. Impetus. effectus. Opera. factum. Accedere. addi, adiongi. Mihi. sed reipu. Contra quod. scilicet ne concupiscam mihi. Pugno. resisto: quia omnia facio pro repub. & pugno, ne cupiditas meorum cõmodorum me uincat. Moderatorem temporis & rei. qui disponas & tempus & res meas, ut quando uoles & quod uoles, facias pro iudicio meo. Nihil autem. sententia est. Sero. tarde. Aut exigue minus quàm det, quia quandocunque tribuat patria, aut quodcunque tribuat, debet uideri bono ciui & satis & cito tributum. Traieci Rhod. misi ultra Rhodanum fluuium, qui est Galliæ Narbonensis ex alpibus præcipitatus per Heluetios ruens inter Europæ maximos fluuios nominatus. dicitur autẽ surgere non longe ab Histri Rheniq; fontibus & Lemano lacu acceptus tenet impetum, seq; per medium inter aggeres quantus uenit egreditur, de quo plura uide apud Cosmographos. Viennã. urbs est in Allobrogibus, ut scrib. Pomp. Celeritate. quia cito aliquid egregii faciam. Opposuerat, ut me impediat. Ad tempus. pro tempore. Copias. exercitum. Si. quia: affirmantis enim non dubitantis est. Rhodanũ Vienna

NIHIL &c. Primo ostendit Plãcus amoris sui certitudinem ex consilii apertione, deinde pollicetur se in dies magis de repub. meriturum, & demum scribit ubi nam habeat exercitum. Ordo est. Ego lætor mi nihil scripsisse tibi temere. i. inconsiderate ac uane, aut te recepisse, id est promisisse de me frustra, hoc est sic euenisse ut lego tibi ut tu aliis promisisti. Certe tu habes hoc id est tanto maius testimonium amoris mei, quo, id est quanto maturius, id est citius uolui cõsilia mea esse nota tibi quàm cæteris. Vero. id est sed, spero te præuidere accessiones, id est incrementa meorũ meritorum. i. in rempub. fieri in dies. s. singulos, & recipio. i. polliceor te cogniturum. s. adhuc magis. Quod. i. quantum attinet ad me. ò mi Cic. ita sup. opto ut resp. liberetur ab malis imminentibus me adiuuante, sic suspicio. i. cum ueneratione tanquã supra me posita aspicio, uestra præmia cõferenda certe cum immortalitate, nam cuicunq; consulatus ob merita in rempu. decretus fuit, immortali honore donatus uideretur, ut nihil sim remissurus de studio meo iuuandæ reipub. & perseuerantia mea in fide, sine his, scilicet præmiis, hoc est etiam si nulla præmia contuleris. Nisi impetus animi mei fuerit singularis, & opera mea præcipua, in multitudine optimorum ciuium, ego nihil. i. non aliquid. non uolo aliquid accedere, id est addi ad dignitatem meam, suffragatione uestra id est uestro fauore & suffragio. Autem. i. sed, concupisco nihil mihi sup. eorum contra quæ quidem ipse pugno, quasi dicat non uolo per uim quicquam præmii extorquere, aut honores assequi quia contra eos qui talia uolunt pugno, sed ego patior facile te esse moderatorem & temporis & rei. i. te discernere & quando quid mihi conferendum sit. Autem. i. sed nihil potest uideri tributũ ciui à patria, aut sero. i. nimis tarde quo ad tempus, aut exigue. i. nimis modice quo ad rem. Ego traieci. i. traduxi Rhodanum. i. ad alteram partem Rhodani, exercitum, scilicet meum ad. VI. Calen. Maias, hoc est. XXV. diem Aprilis, magnis itineribus, scilicet ot dicunt dietis. Ego pręmisi uia breuiore, id est per uiam breuiorem, Viennam. id est ad eam urbem super Rhodanum sitam, mille equites. ipse, id est ego satisfaciam, celeritate, id est longiorem uiam celeritate superabo, si non impadiar à Lępido, si autem Læpidus opposuerit se in itinere meo. Ego capiam consilium ad tempus, id est pro qualitate temporis & rei. Ego adduco copias firmissimas, & genere, quia ueteranos aut Gallos, & numero, quia copiosas, & fidelitate, quia liberalitate deuictas. Ego ut tu diligas me, si scis, id est confidis te facturum mutuo, id est in eum à quo tantundem amaris. ASCEN.

Cicero Planco S. D.

ET si satis ex Furnio nostro cognoram quæ tua voluntas, qđ consilium de rep. esset: tamen tuis literis lectis, liquidius

ET si. scilicet cum post Furnii relationem de uoluntate Plan. erga remp. ipse & Plan. scripsisset senatus & cõsilia sua Ci. eum summopere laudat, ostenditque eum non cariturũ meritis præmiis, si modo sit aliqua respub. Itaq; hortatur ut pergat subuenire patriæ & opitulari D. Bru. qui erat obsessus Mutinæ ab Ant. Se autem pollicetur Ci. fore fautorem dignitatis Planci, & amicissimũ in omnibus, HVBER.

nibus.textus satis est planus. Liquidius.clarius.In unn prælio,si uincatur An. Disceptat.periclitatur,certat. Decretum.s.tibi:oam senatusc̃no. maodatum est Plancn,ut prosequeretur M. Aot. Percrebuit. nntius fuit, & uulgatum. Si habnissemus cnnsulem, qui aberat, sine cuius præseotia oon licuit declarari de apparatu tun. Cuius.consolatur ipsum ꝙ nnndũ fuerit declaratum de eius apparatu, quia dicit tempus nõ snlum adhuc nnn præterisse, sed neq; etiam adhuc esse matutum declarandi,quæ Plan.pro repu.apparasset. Is de. sententia est exnrnatin:est autem sensus:is uidetur mihi uere hnnnr,qui nno datur prnpter spem beneficii, qund aliquis sit facturus,sed propter beneficium iam acceptum qualis erit hnnnr qni tibi conferetur propter beneficia iam in remp.præstita. Mndn dũmndn.

Innitamen tam Innitamentum.incitameotum. Ad tempus.s.certum. Incumbe.subueni, dissolutum est exornatum. Opitulare auxiliare, npem fer. Conseoſũ & cõ.i.cooiunctã uoluntatem omninm gentium ad defendendum rem pnb.Rn. Anteferrem.præponerem.

ASCEN. ☛ET si &c. Cum pnst Furnii legati relatinnem de unluntate Planci erga rempub.ipse Plancus scripsisset soa consilia Cicernni,ipse Cic.eum hac epistola summopere laudat,nstendltque eum nnn cariturum meritis pręmiis si mndn aliqua sit respu.futura,qund tnoe merito uereri potuit, cum pauln post sit à triumuiris occupata,& Cicero ipse proscriptus & mox deprehensus cap.est plexus.Ordn est.Et si.id est quanquam egn cognnueram satis ex Furnio nnstro,scilicet cnmmuni amicn,quę unluntas tua,& qund cnnsilium.s.tunm esset de rep. tameo literis tuis lectis.i. pnstquam legerẽ literas tuas. Iudicaui liquidius,id est clarius & defecatius de toto sensu tun.i.senteotia de repub. Qnamobrem quanquam omnis fnrtuna reipub.disceptat,id est uersatur in ambigno, ut qui in iudicio disceptaot ante sententiam latam in uno prælio,scilicet ad Mutinam cõmitteodn,qund quidem, scilicet prælium egn arbitrabar,scilicet cum hæc scriberem fore,id est futurum iam decretum, id est alteri parti adiudicatum & ita profligatum & finitum. Huber. intelligit à senatu per decretum mandatum Plancn, qund noo placet:si enim senatus mãdasset,frustra Ci. indicasset:prætcrea decernitur armis utrius partis res sit, aut utra uiuat: unde illud Maronis, Inter se coisse uiros & decernere ferrn.licet Seneca cernere pro decernere legat:nult erdo dicere quòd propediem futurũ esset prælium cum Antonianis, in qun decernatur utrum respub. ao tyranni rerum potituri sint,decretum ergo,id est profligatum & finitum,iam cum leges hæc,id est has literas, tamen tu es consecutus magnam landem ipsa fama,id est per ipsam famam,quæ percrebuit, id est multũ diuulgata est de unluotate tua,scilicet procliui in rempub. Itaqne si ego habuissem Rnmæ consulẽ,declaratum esset à senatu,id est publicn decretn cum authnritate consulis cum magnis honoribus tuis,quàm, id est quaotũ gratus esset conatus & apparatus tuus,scilicet prn iuuanda repub.quia ut uisum est sciplerat se collegisse maximas & fidelissimas copias. Cuius rei.s.faciendæ,tempus nnn modo.i.nnn snlnm, nnn præteriit, sed ne quidem non fuit maturum.i.tempestiuum etiam nunc iudicin meo quia melius fieret repub.stabilita,quod propediem futurum sperauit Ci.nunquam tamen uidit. Enim.i.quia. Is denique hnnos uideri mihi.s.uerus qui defertur & datur claris uiris,nno propter spem futuri beneficii cum nihil adhuc præclari fecerint,sed propter magna merita,quasi dicat expectandum esse dnnec qnnd paratus erat faceret. Quare modn.id est dnmmodo aliqua respub.sit,in qua hnnos possit elucere, id est resplendere, crede mihi tu abundabis nmnibus amplissimis,id est summis honnribus.Vbi nmnis cum superlatiun nnn inepte iungitur,quod Vallam nnn notasse mireris. Autem.i.sed is.s.honns qui pnteſt appellari uere hnnos.i.hnnnr:idem enim sunt, nñ est inuitamentũ.i. prouncamentum ad tempus.s.duraturum, sed pręmium uirtutis perpetuæ. Quamobrem ò mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. Subucni patriæ. Opitulare.i.opem fer collegæ.s.tuo iam nblessn,adiuua consensum omniũ gentiũ bene de rep.sentiẽtium, & conspiratinnẽ incredibilẽ omniũ gentiũ,ubi cõspiratio dicitur de cõmuni studio in remp.& ita in bnnã partem accipitur. Tu cognosces me adiutnrẽ consilinrũ tuorũ,fautorem dignitatis tuæ & amicissimũ & fidelissimũ tibi in omnibus rebus,intelligit si toto pectore ad ueram laudem incubuerit.Causam hniusmodi fanoris affert subdẽs. Enim.i.quia, charitas patriæ.i.quã simul habemus in patriam accessit.i. addita est adnenit ad eas causas, quibus sumus coniuncti inter nns,amnre.s.mutun,officiis,beneficiis ex debito mutun,& uetustate.s.amnris & necessitudinis:nã ut supra uisnm est,pater Planci erat

de toto sensu tuo iudicaui. Quamobrem quanquam in vno prælio omnis fortuna reip. disceptat (quod quidẽ cũ hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore) tamen ipsa fama, quæ de tua volũtate percrebuit: magnã es laudem consecutus. Itaque si cõsulem Romæ habuissemus, declaratum esset à senatu cum tuis magnis honoribus, quàm gratus esset conatus & apparatus tuus. Cuius rei non modo non præteriit tẽpus, sed ne maturum quidẽ etiã nunc meo quidẽ iudicio fuit. IS ENIM DENIQVE honos mihi videri solet, qui non ꝓpter spem futuri beneficii, sed ꝓpter magna merita clarisviris defertur & datur. Quare, sit modo aliqua resp. in qua honos elucere possit: omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. Is autem qui vere appellari potest honos, non inuitamentum ad tempus, sed perpetuæ virtutis est præmium. Quãobrem mi Plãce incumbe toto pectore ad laudẽ, subueni patriæ, opitulare collegæ, omnium gentiũ consensum & incredibilem conspirationem adiuua. Me tuorum consiliorum adiutorẽ, dignitatis fautorẽ, omnibus in rebus tibi amicissimum fidelissimũq; cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate coniuncti, patriæ charitas accessit: eaq; effecit, vt tuam vitam anteferrẽ meæ. IIII. Calend. April. Vale.

☛Ex Epistola. Et si satis ex Furnio.

Is autem q̃ uere appellari pnteſt hnnos, nñ inuitamentum ad tempus, sed perpetuæ uirtutis est præmium.

Ciceroni

Ciceroni maxime necessarius, & Plancus ipse à puero charissimus. Ea ea. scilicet charitas patriæ effecit ut anteferam, id est præponerem tuam uitam meæ, scilicet uitę, quod difficile est creditu, & difficilius factu, facile tamē dictu. ueruntamen quia non pauci Romanorum uitam suam pro patria exposuerunt, & uitam Planci Cicero putat magis patriæ necessariam quàm suam, non est omnino incredibile, sup. scriptum aut datum esse, quod tamen non putem à Cicerone additum. 1111. Cal. Aprilis. Vale.

Plancus Ciceroni S. D.

IMmortaleis ago tibi gratias, agamq; dum viuam: nam relaturum me affirmare non possum. tantis enim tuis officiis non videor mi respondere posse: nisi forte (vt grauissime disertissimeq; scripsisti) ita sensurus es, vt me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilius certe nihil facere potuisses. Primæ tuæ sententiæ infinitis cum muneribus, posteriores ad tempus arbitriumq; amicorum meorum compositæ, oratio assidua & perpetua de me, iurgia cum obtrectatorib⁹, propter me, notissima mihi sunt. non mediocris adhibenda mihi est cura, ut reipub. me ciuem dignum tuis laudibus præstē, in amicitia tua memorem atq; gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere: & me, siquem esse voluisti, eum exitu rebusq; cognoscis, defende ac suscipe. Cum Rhodanum copias traiecissem, fratremq; cum tribus milibus equitū præmisissem, ipse iter ad Mutiná dirigeré, i itinere de prælio facto, Brutoq; & Mutina obsidione liberatis, audiui. Animaduerti nullū alium receptum Antonium, reliquiasq;, quæ cum eo essent, habere nisi in his partibus. duasq; ei spes esse propositas: vná Lepidi, ipsius alterá exercitus. Quòd quædá pars exercit⁹ nó min⁹ furiosa est, q̄ qui cum Antonio fuerūt, equitatū reuocaui. Ipse in Allobrogibus constiti, vt

IMMORTALES. scripserat Ci. ad Plan. se diligēter omnia fecisse pro tuenda eius dignitate, dixisse enim sententias multas in senatu, pro eo suscepisse iurgia cum eius obtrectatoribus, quæ omnia scit. Plā. esse sibi notissima, neque posse referre dignas gratias, incumbere autem sibi magnum onus tuendæ reipub. propter laudes ipsius Cic. admonet præterea Cic. quid speret se factur ū aduersus An. quibus in rebus dicit se haubere adiutores & interpretes Laterēsem & Furniū. Immortaleis, æternas. Ago. dico. Relaturū. redditurū re ipsa. Alio loco diximus de hac differentia. Respondere. satisfacere uel par referre. Sensurus. iudicaturus. Primæ. id est sententiæ, quas pro me dixisti. Posteriores. scilicet sententiæ. Compositæ. accommodatæ. Arbitrium. uoluntatem ut ipsi uoluerūt. Oratio, quam semper habuisti de me honorificentissima. Iurgia. cōtentiones, lites. Obtrectatoribus. inuidis maledicis meis. Præstem. exhibeam, reddam. Memorem. tuorum beneficiorū erga me subaudi præstitorū. Tuere. serua. Munus. officium. Quod reliquum est. id est in eo quod restat pro me agēdum. Quem. qualem. Defende eum exitum. id est defendendo fac ut habeant eum exitum. Cum Rhodanum. dicit quando factus sit certior de liberatiōe Decii Bruti ex obsidione Mutinensi. Præmisissem. scilicet Viennā ut supra uisum est. Ad Muti. ut succurrerem. De Bruto mu. liberatis ope. Octa. Cæ. ut diximus in argumentum epistolę. Receptum. redactum. Reliquias. paucos illos milites qui ei relicti essent. Partibus. Galliæ ubi sum. Exercitus, nostri Romani. Quædam pars, quæ olim militauerat sub Cæ. quā appellat furiosam, quia erga rempubl. male esset affecta. Equitatum. quem præmiseram. Reuocaui. iussi redire. Constiti. commoratus sum. In Allobrogibus. ii populi sunt Galliæ, qui olim ut scribit Stra. militandi studio multis mortalium millibus tenebantur: hac autem ætate rei rusticæ deditis campos & alpinas ualles arant, Vienniam metropolim habentes: hæc autem urbs sita est ad Rhodanū, à qua urbe non longe abest Lugdunum. hæc Strabo. HVBER. Iurgia Allobroges Vienna

IMMORTALES &c. Scripserat Cic. ad Plancum se omnia diligenter fecisse pro tuenda eius dignitate; & pro eo fortiter certasse, de quo Plancus gratias agit, dicitque sibi rempub. eo maiori curæ futuram, simulque docet quid speret se facturum aduersus Antoniū adiuuantibus Laterense & Furnio. Ordo est. Ego ago tibi. scilicet uerbis aut scriptis, gratias immortales, id est non intermorituras, nec in memoria abolendas, & agam dum, id est donec uiuam, non possum adfirmare me relaturum, id est reipsa paria beneficia redditurum. Ego enim non uideor mihi posse respondere, id est satisfacere, tantis officiis tuis, nisi forte ut tu scripsisti grauissime & disertissime. Vt sensurus es. id est indicaturus, ita ut putes me referre gratiam, id est re ipsa satisfacere, cum, id est quando tenebo memoria, scilicet beneficia in me collata, hoc est quando habebo gratias, ut memorem esse sit instar relationis beneficii. Si actum. id est transactum & constitutum de dignitate filii tui, tn nihil potuisses facere amabilius sup. mihi. Primæ sententiæ tuæ sup. de me compositę sunt, id est cōstitutæ cum muneribus, id est officiis infinitis, id est plurimis in me liberaliter collatis, posteriores, scilicet sententiæ tuæ compositæ sunt ad tempus, id est pro ratione temporis & ad arbitrium amicorum meorum. Oratio. scilicet tua assidua, id est sermo quotidianus, & iurgia, scilicet tua perpetua, id est continua cum obtrectatoribus sup. meis propter me, scilicet habita sunt mihi notissima. Quare nō mediocris cura adhibenda est mihi ut præstem, id est exhibeam reipub. me ciuem dignum laudibus, & sup. memorem atque. i. gratum in amicitia tua. Quod reliquum est tuere. i. defende munus tuum. i. partes & officium, & defende ac suscipe me si cognosces, id est cognoscere uoles eum exitum rebus quē uoluisti esse. Cum traiecissem copias Rhodanum qui fluuius est Galliæ Lugdunen. & præmisissem fratrem cum tribus millibus equitum, & ipse. i. ego dirigerem iter ad Mutinam ubi D. Brutus obsidebatur. Notandum autem proprio nomini ciuitatis licere præpositionē adde ASCEN.

re,audiui itinere de prælio facto & de Bruto & Mutina liberatis obsidione. Animaduerti nullum, id est non ullum, Antonium & reliquias, id est copiarum quæ essent cum eo nonhabere ullum alium receptum, id est locum refugii, nisi in his partibus, scilicet in quibus essem. Et duas spes esse propositas ei, scilicet Antonio, unā Lepidi, scilicet ad se trahendi, alteram exercitus ipsius quod quædā pars exercitus non minus furiosa est, id est mala sentiens de repub. quam qui fuerunt cum Antonio. reuocaui equitatum, id est equitum exercitum, ipse, id est egomet, id est mansi stans in Allobrogibus, id est Gallis circa Vienam & Lugdunum, ut essem paratus ad omnia.

*P.V.C. ☞ VNAM Lepidi, ipsius alteram exercitus. Ita puto legi debere, Vnam Lepidi ipsius, alteram exercitus: nam elegantior multo hæc est lectio, & nullo periculo corrigi potest: nulla enim deprauatio in uerbis, in distinctione tantum peccatum fuerat.

proinde ad omnia paratus essem, ac res me moneret. Si nudus hic se Antonius confert, facile mi videor per me sustinere posse, remque pub. ex vestra sententia administrare, quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. si uero copiarum aliquid secum adducet, & si decima legio veterana, quæ nostra opera reuocata, cū reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen nequid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idq; me præstaturum spero, dum istinc copiæ traiiciantur, coniunctæq; nobiscum facilius perditos opprimant. Hoc tibi spondeo mi Cicero, neq; animum, nec diligentiam mihi defuturam. Cupio me hercules nullam residuam sollicitudinē esse. sed si fuerit: nec animo, nec beneuolentiæ, nec patiētiæ cuiusquam pro vobis cedam. Do quidē ego operam, vt etiam Lepidum ad huius rei societatem incitem: omniaq; ei obsequia polliceor, si modo rempub. respicere volet. Vtor in hac re adiutoribus interpretibusque, fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro. Non me impedient priuatæ offensiones, quo minus pro reipub. salute, etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil profecero, nihilomin' maximo sum animo, & maiore fortasse, cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valeas, meq; mutuo diligas. Vale.

HVBER. Proinde ☞ PROINDE. ita. Ac res me moneret, ut uiderem esse utile. Nudus. sine exercitus multitudine. Per me id est sine aliorum auxiliis, aut coniunctione alterius. Lepidi. de quo dubitabat ne cum Antonio coniungeretur. Copiarum. exercitus. Veterana. quæ ex ueteranis militibus. Reuocata. ne transiret ad Antonium. Ad eundem furorem, ut etiam nunc sit contra remp. sicut fuit uiuente Cæsa. Detrimenti. damni. Fiat reipub. per transitum decimæ legionis ad M. Antonium. Traiiciantur. transmittant ultra alpes. Istinc. ex Italia. Residuam. reliquam esse remanere. Nec cedam patientię, id est nemo uincet me patientia. Obsequia. id est me facturū quicquid uoluerit. Laterensis huic Appia. appellat Laterensem uirum clarum. Priuatæ. quæ mihi factæ sunt in rebus meis priuatis. Etiam cū inimicissimo. uel generaliter cū quolibet qui sit mihi inimicissimus, uel cum Lepido. Si nihil profecero. si non potuero trahere Lepidū in hanc societatē. Cum me. ma. gloria. si fuero solus quàm si habuero alios socios, qui nolunt partem gloriæ meæ, si quid præclari fecero.

ASCEN. ☞ PROINDE. id est perinde ac, id est sic. ut res, id est utilitas rei moneret me, si Antonius conferret se huc, id est ad hunc locum ubi essem, nudus, id est inermis. Ego uideor posse suscipere, scilicet negocium capiendi aut debellandi Antonii facile per me, id est sine adiutorio & administrare rem, ex sentētia. i. uoluntate nostra quamuis supple Antonius recipiatur ab exercitu Lepidi. Si uero adducet secū aliquid copiarum, & si decima legio ueterana. i. ueteranorum militum quæ præcipuę fortitudinis habebatur, quæ reuocata est cum reliquis, scilicet legionibus, opera, id est diligentia nostra, quia nolebat ad Antonium transire, redierit ad eundem furorem, id est transeundi ad Antonium. Tamen. id est nihilominus, opera dabitur à me ne quid detrimenti, id est damni fiat, scilicet reip. & spero me præstaturum, id est exhibiturum & effecturum id, dummodo copię, scilicet nouæ traiiciantur istinc, id est ex Italia trans alpes, & coniunctę nobiscū opprimāt facilius perditos, scilicet milites, qui rempub. perdunt. O mi Cicero ego spōdeo tibi hoc, neque animum, neque diligentiam defuturam mihi: cupio mehercule, nullam solicitudinem esse residuam, id est reliquam, hoc est uolo penitus extirpare inimicos reipub. Sed si fuerit. scilicet aliqua solicitudo residua, ego nec cedam animo nec beneuolentiæ, nec patientiæ, id est perseuerantiæ cuiusquam, pro nobis, id est de relictis uobis. Ego quidem do operam, ut incitem etiam Lepidum ad societatem huius rei, scilicet opprimendi Antonii. Et polliceor ei omnia obsequia, si modo uolet respicere, scilicet misericorditer & fauenter rempub. Ego utor in hac re fratre meo, & Laterense nostro & Furnio nostro, scilicet communibus amicis, adiutoribus & interpretibus, id est quasi intercessoribus & significatoribus uoluntatis meæ. Offensiones priuatæ. id est lesiones priuatorum hominum, aut quas priuatim fecero, non impedient me quo minus sentiam pro salute reipubl. etiam cum inimicissimo. Quod si nihil profecero. scilicet sic enitendo pro rep. nihilominus ego sum maximo animo, & satisfaciam uobis, id est, uestræ cupiditati fortasse maiore animo, cum gloria mea, hoc est si uincere non potero, & alios in sententiam meam attrahere, paratus sum pro republica fortiter pugnando si sors dabit cadere, quod gloriosius erit quā uerbis uicisse. Fac supple. ut ualeas & diligas me mutuo, id est mutuo quód facturus es.

☞ Ex Epistola. Immortales ago tibi gratias.

☞ Quæ nostra opera reuocata cum reliquis, est eundem fauorem redierit.

M.T.C. Cuxo

M.T.C. Cn. Planco Impe.

Conf. Des. S. D.

ET si reipu. causa maxime gaudere debeo, tátum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis pene temporibus: tamen ita te victoré complectar repu. recuperata, vt magná partẽ mihi lætitiæ * tua dignitas afferat: quam & esse iam, & futuram amplissimá intelligo. Caue enim putes yllas vnquam literas grauiores, quàm tuas, in senatu esse recitatas: idque contigit cum meritorũ tuorum in rempub. eximia quadam magnitudine, tum verborum sententiarumque grauitate. Quod mihi quidem minime nouum qui & te nossem, & tuarum literarũ ad me missarũ promissa meminissem, & haberem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita, sed senatui maiora visa sunt, quàm erant expectata: nõ quòd vnquam de tua voluntate dubitasset: sed nec quãtum facere posses, nec quoad progredi velles, exploratũ satis habebat. Itaque cum ad V I I. Id. Apr. mane mihi tuas literas M. Varisidius reddidisset, easque legissem, incredibili gaudio sum elatus. Cumque magna multitudo optimorum virorum & ciuium me domo deduceret, feci continuo omneis participes meæ voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, vt cõsuerat, at ei ego literas tuas: nihil dum enim sciebat: nam ad me primum Varisidius, idque sibi à te mandatum esse dicebat. paulopost idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipsi miseras, & eas quas publice. Placuit nobis vt statim ad Cornutum Preto. Vrb. literas deferremus: qui, quod G O S S. aberant, Consulare munus sustinebat more Maiorum. Senatus est continuo conuocatus, frequensque conuenit propter famam atque expectationẽ tuarum literarum. Recitatis literis obla-

HVBER. ET si reipub. cum scripsisset Plan. primum ad Ci. de uoluntate sua erga rempub. Deinde ad. S.P.Q. R. ostendit Cic. quanti fecerit illas literas ad se scriptas, deinde quanti etiam senatus eas quas publice scripserat, unde hortatur eum ut pergat ita facere sicut instituit, & existimet ueram gloriam in uirtute positam, postremo declarat Munatii incredibilem erga eum beneuolentiam. Præsidii. tutelæ ad terendum hostes. Opis at. ad eos frangendum, qui rempu. oppugnarent. Pene ex tẽ. cum uideret eum in summa desperatione. Ita com. ita carum habeo. Amplissimam, maximam. Caue pu. i. noli putare. Magnitudine tuor. me. quia contulisti maxima beneficia in remp. ex quo omnia tua uidentur maioris grauitatis. Promissa tu. li. i. ea quæ mihi in tuis literis promiseras. A Furnio. cui tua cõsilia mihi exponenda mandaueras, ut supra uisum ẽ. Expectata. sperata. Quo. quousque. Elatus. suble natus, est autem mos ita dicendi. Deduceret. comitaretur. Feci. p. o. omnibus ostendi literas tuas ex quibus tantum uoluptatis capiebam. Nihil sci. te ad me scripsisse. Primum antequam ad Munatium. Quas pu. i. miseras. Cornutum præs fuit qui postea, ut scribit Appianus, seipsum interemit. Consulare munus, onus & officiũ consulum. Consules. Hyrcius & Pausa qui Mutinam uersus ierant. frequens, omnis. Famam, quæ iam erat de literis tuis. Expectationẽ, de aliquibus rebus nouis. Oblata. obiecta. Religio. ne eo die recitarentur literæ tuæ, quia esset contra auspicia, sicut pullarii admonuerant, erant aũt Pullarii aruspices, qui pullis ex quibus auspicia captabãt, præerant. pullis autem in auspiciis, ut scribit Festus, potissimum dabatur plus. Non dedisse operam auspiciis. i. non recte captasse auspicia. Collegiũ, augurũ inter quos Cic. erat. Gratia fecisset. i. gratia obtinuisset. Assentiretur, approbaret eam. Intercessit, impediuit, de quo uerbo diximus satis multa in primo lib. In templo, quia eramus in capitolio, quod est consecratum Ioui. Fregerim. uicerim deiecerim. Intercessorem, impeditorem sententiæ meæ ut supra Titius intercessit. Ex me. s. uolo te cognoscere. Tum. eo die. Omnium generum, nobilium. & plebeiorum. Ordinum, senatorum, equestrium &c. Conspirauit, cõsensit. Speciem apparentiam, non enim sunt uera bona, sed opinatiua. Inanibus. uanis. Verum de. sententia exornatio. Maxime præcipue licet & aliis rebus. Id cum. i. existimo me esse obligatum ita pro te facere, tum causa reipu. cuius desensor, tum propter necessitudinem, quæ inter nos est.

ASCEN. ET si reipu. Cum scripsisset Plancus ad Cice. & senatum de uoluntate sua in rempu. ostendit Ci. quanti literas illas fecerit, hortaturque ut pergat ueram gloriam uirtute assequi docetque Munatii erga ipsũ beneuolentiam. Ordo est. Etsi. i. q̃q̃ ego debeo maxime gaudere causa reip. te attulisse ei pene. i. quasi extremis. i. ultimis temporibus temporis. i. quibus prouincia habenda est, tunc autem cum sentirent ad successorem perfecte rei peruenturam raro magna inceptare solebãt, tantum præsidii & protectionis honorifice & custodiæ & tantum opis. i. auxilii, tamen ita. i. sic, &. i. comprecatiua locutio, complectar te. i. precor ut detur mihi te complecti repu. recuperata, ut tua dignitas. s. quã ex ea uictoria cõsequaris, adferat mihi magnam partem lætitiæ, quam. s. dignitatẽ tuam ego intelligo & esse iam & futuram, amplissimam. Enim. i. quia, caue sup. ut aut ne putes ullas literas, unquã grauiores esse recitatas ĩ senatu q̃ tuas.

Et

Et id.s.q̄ grauissimæ æstimatæ sunt, contigit tum.i. simul, eximia quadam magnitudine meritorum tuorum in remp. tum.i. simul grauitate uerborum & sententiarum, quod minime nouum sup. fuit quidem, i. certe aut saltē ut de aliis taceam mihi qui &.i. simul nossem te, & meminissem.i. memoria tenerem, promissa literarum tuarum missarum ad me, & haberē à Furnio nostro consilia tua penit⁹ cognita. Sed sup. quæ scripsisti erant uisa senatui maiora, quā erant expectata, non q̄.s. senatus dubitasset unq̄ de uoluntate tua, sed sup. q̄ nec habebat satis exploratum.i. cognitum quantum posses facere. Nec quo.i. usque ad quantum laboris & periculi uelles progredi.s. pro rep., scripserat enim q̄ ad mortem usque pro ea certare uellet. Itaq; cū Varisidius reddidisset mihi literas tuas ad.viii. Idus, hoc est ad. vi. diem Aprilis, & ego legissem eas, ego sum elatus.i. supra me raptus incredibili gaudio. Cumque.i. & cum magna multitudo optimorum uirorum & ciuium deduceret me.s. in senatum aut forum de domo.s. priuata, ego feci continuo omnes participes uoluptatis meæ.i. indicaui omnibus tuam uoluntatem in rēpu. de qua æque gauisi sunt ac ego. Interim Munatius noster uenit ad me, ut consueuerat, ac ego dedi ei literas tuas, nihil enim sciebat dum.i. tūc adhuc. Nam Varisidius, sup. uenerat primum ad me, & dicebat id.s. ut primum ad me ueniret esse mandatum sibi à te. Idem Munatius dedit mihi paulopost legendas eas literas quas tu miseras ipsi, Et eas quas miseras publice.i. recitandas in senatu. Placuit nobis ut deferremus statim literas ad Cornutum prętorē urbis.s. Romæ, qui.i. Cornutus. Sustinebat munus consulare.i. fungebatur officio cōsulari, eo q̄ consules aberant more maiorum.i. sicut apud maiores & priscos Romanos, pretor urbanus fungebatur officio consulum absentium. Senatus est continuo conuocatus & conuenit frequens propter famā atque expectationē literarum tuarū. Literis.s. tuis, recitatis.i. postq̄ erant recitatæ, religio.i. metus de non seruato auspitio, est oblatus.i. obiectus Cornuto: admonitu pullariorum.i. eorum qui pullos ad auguria & auspicia nutritos obseruabant, eum non dedisse, satis diligenter operam dedisse, est comprobatum sup. a collegio nostro uidelicet augurali. Itaque.i. & ita res est dilata in posterum.i. in diem sequentem. Autem.i. sed magna contentio sup. fuit mihi, eo die.s. postero, cum Seruilio, pro dignitate tua.s. tuenda, qui.s. Seruilius cum effecisset gratia.i. fauore quorundam, ut sentētia sua pronunciaretur prima, frequens senatus.i. plurima pars senatus, reliquit eum.i. non est secutus aut secuta sententiam eius, & discessit in alia omnia.i. probasset potius alia omnia quam quæ à Seruilio dicebantur, & cum frequens senatus assentiretur meæ sententiæ quæ pronunciata erat secunda. Publius Titius intercessit.i. se apposuit, rogatu.i. ob preces Seruilii. Res est dilata in posterum.i. in diem rursus sequentem. Seruilius uenit paratus.s. ad resistendum sententiæ Ciceronis, iniquus ipsi Ioui.s. Autori reipub. Romanæ, in cuius exemplo res agebatur. Ego malo.i. magis uolo te cognoscere ex literis aliorum sup. q̄ ex meis, quēadmodum ego fregerim hūc.i. impetum huius.s. Seruilii, & quanta contentione abiecerim Titium intercessorem.i. repugnatorem sentētiæ meæ. Volo sup. te cognoscere, aut cognosce hoc unum ex meis sup. literis. Senatus non potuit esse grauior, constantior amicior tuis laudibus quam fuit tum, id est tūc. Nec uero senatus sup. est amicior.i. fauentior tibi, quam tota ciuitas. Enim.i. quia, Populus Romanus uniuersus & consensus omnium generum & ordinum con

ta religio Cornuto est, pullariorum admonitu, non satis diligenter eum auspiciis operam dedisse. idque à nostro collegio comprobatum est. Itaque res dilata est in posterum. Eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Seruilio: qui cum gratia effecisset, vt sua sententia prima pronunciaretur, frequens eū senatus reliquit, & in alia oīa discessit, meæq; sentētiæ, quæ secunda pronūciata erat, cum frequenter assentiretur senatus, rogatu Seruilii P. Titius intercessit. Res in posterum dilata. Venit paratus Seruilius Ioui ipsi iniquus, cuius in templo res agebatur. Hunc quemadmodum fregerim, quantaque contentione Titium intercessorem abiecerim, ex aliorum te literis malo cognoscere: vnum hoc ex meis, senatus grauior, constantior, amicior tuis laudibus esse nō potuit, quām tum fuit. nec vero tibi senatus amicior, quām cuncta ciuitas. Mirabiliter enim Populus Ro. vniuersus, & omnium generum ordinumque consensus ad liberandam remp. conspirauit. Perge igitur, vt agis, nomēque tuum commenda immortalitati, atque hæc omnia quæ habent speciem gloriæ, collecta inanissimis splendoris insignibus, contemne: ✶ breuia, fugacia, & caduca existima. VERVM DECVS in virtute positum est, quæ maxime illustratur magnis in remp. meritis. Eam facultatem habes maximam. quam cum complexus es & tenes, perfice vt ne minus reipubl. tibi, quām tu reipub. debeas. Me tuæ dignitatis non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognosces. id cum reipu. quæ mihi vita est mea carior: tum nostræ necessitudini debere me iudico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem: quod bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam & fidem, magis etiam perspexi in eius incredibili erga te beneuolentia & diligentia. III. Id. Apr. Vale.

❧Ex epistola. Et si reipubli. causa.

❧Eam fœlicitatem habes maximam, quam cum complexus es,

spirauit

ſpirauit.i.conſenſit mirabiliter ad liberandum rempubli. Pergê.i.procede & perfice inceptum, igitur ut ais, & commenda nomen tuum immortalitati, quia conſtituerat Plancus aut remp. cum ſolicitudine liberare aut pro ea mori. Atque contemne hæc omnia quæ habent ſpeciem.i.ſimilitudinem gloriæ, ſed non ueram gloriã, utpote collecta inſignibus inanibus.i.friuolis, ſplendoris.i.magiſtratus clari, hoc eſt ex honoribus ſine uirtute acquiſitis, & exiſtima breuia, quia diu durare non poſſunt, cum breuis ſit hominis uita, fugacia, quia etiam ſi uita perduceret hominem deſtituere ſolent, & cito ad alium transfugere, & caduca, quia per naturam ſuam ſunt inſtabilia, ſplendor enim ille qui in principio magiſtratuũ eſt cito langueſcit. Verũ.i.ſolidũ & perpetuũ decus eſt poſitum in uirtute, quæ.ſ.uirtus illuſtratur maxime magnis meritis in rẽp. Tu habes eam facultatem.ſ.conferendi magna merita in rempu. maximam, quam.ſ.facultatem.quando.i.quoniam complexus.i.aggreſſus es, tene & perfice, ut ne.i.non minus reſp. debeat tibi quàm tu debeas reipu. Tu cognoſces me non modo.i.non ſolum fautorem, ſed etiam amplificatorem dignitatis tuæ. Ego iudico me debere id.ſ.ut ſim amplificator dignitatis tuæ, tum.i.ſimul.reipub. quæ eſt mihi charior uita mea, tum.i.ſimul neceſſitudini noſtræ.ſ.à patre tuo primum contractæ. Atque ego cœpi magnam uoluptatem in his curis quas contuli ad dignitatem tuam, ꝙ perſpexi prudentiam & fidem Titi Munatii cognitam mihi bene.i.multum, etiam magis.i.amplius ꝗ prius, incredibili beneuolentia & diligentia eius erga te. Datum & c.

☛ TVA dignitas adſerat. In Medicæo adſerat ſcriptum eſt: A F F E R T igitur legi debet: contaminata ab imperito uera lectio fuit, qui dum credidit ſe emendare, corrupit: quod Paulus etiam animaduertit. *P.V.C.

☛ BREVIA, fugacia, caduca. Receptam iampridem lectionem retinendam cenſeo, & ſi fuit cum & ipſe FVCATA legi poſſe exiſtimarim, quod tamẽ nunc non ualde probo: hæc enim ſententia eſt (ut opinor) huius loci, ut oſtendat, inanem gloriam ὀλιγοχρόνιον eſſe, & paruo tempore perdurare: cum enim ſupra inquit, Atque hæc omnia, quæ habent ſpeciem gloriæ, intellexit res fucatas, & quæ ſplendidæ, ac honeſtæ uidentur, non tamen habent ueram ac ſolidam gloriam, neque ueram dignitatem, quas omnes imbecillas recte dixit, & facile euolare è manibus. Si enim hic F V C A T A legeretur, cum uerba illa, quæ habent inanem ſpeciem gloriæ, nihil ſignificẽt, niſi quæ fucata ſunt (ſi quis μεταφορικῶς loqui uult) dixiſſet Cice. quæ fucata ſunt, fucata ſunt, quod probari nullo pacto poteſt. *P.V.C.

Cn. Plan. Impera. Conſu. Deſi. M.T.C. S. D.

VT primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermiſi in te ornãdo, quod poſitum eſt aut in præmio uirtutis, aut in honore uerborum. Id ex ipſo S.C. poteris cognoſcere: ita enim eſt perſcriptum, ut à me de ſcripto dicta ſententia eſt, quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio magnoque conſenſu. Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexerã te magis iudicio bonorum, quàm inſignibus gloriæ delectari: tamen conſiderandum nobis exiſtimaui, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi à repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit. Itaque Homerus non Aiacem, nec Achillem, ſed Vlyſſem appellauit πτολίπορθον. Vale.

VT primum. Scribit Cice. ſatis cognoſci poſſe ex ſenatuſconſulto quod de Planco præſcriptum eſt, quanta diligentia uſus ſit in augẽda eius dignitate. Poſtremo eum hortatur, ut conficiat bellum incœptum, hoc eſt ut M. Anto. opprimat, ſi uelit ſummã gloriam aſſequi. Ornando. cõmendando. Terent. munus noſtrũ ornato uerbis. Senatuſcõſulto, quod de tua dignitate factũ eſt, præſcriptum, notatum cũ conſenſu totius ſenatus. Vt à me di. eſt ſen. ſicut ego ſenſi & dixi. Iudicio b. quod boni uiri de te recte ſentiant. In ſignibus. ornamẽtis, ſunt enĩ laudes ſenatorũ ſtatuæ, & ſimilia ornamẽta. Oppreſſerit. deuicerit, ſubegerit. Confecerit, finierit. Itaque Ho. oſtendit ſũmam gloriam eſſe in fine rerum, non in principio. Aiacem & A. licet fuerint fortiſſimi, πτολίπορθον urbis expugnator qui finem dedit bello, πορθέω enim pugno ſignificat πόλις urbs, poetę interdum addunt πτόλεμος pro πόλεμος, & ita πτόλις pro πόλις dicitur etiam πτολίπορθος ſumpſit ex hom. colorẽ. Ouid. lib. xii. metamor. ut introduceret Vlyxem iactantem ſe his uerbis. Iam labor in fine eum obſtantia fata remoui. Altaque poſſe capi faciendo pergama cœpi. HVBER.

VT primum &c. Dicit Plancum ex ſenatuſconſulto perſpicere poſſe quantum ipſe Cic. pro eius dignitate contenderit. Hortaturque ut bellum cum Antonio conficiat. Ordo eſt. Vt.i.ubi primum, poteſtas augendæ dignitatis tuæ eſt data.i. conceſſa & facta mihi: nihil prætermiſi in te ornando, quod poſitum eſſet aut in præmio uirtutis aut in honore uerborum. Tu poteris cognoſcere id.i.ꝙ ita fecerim ex ipſo ſenatuſconſulto: quod miſſum erat ad Plancum & de Planco augendo. Ita enim ſup. ſenatuſconſultum eſt perſcriptum, ut ſentẽtia dicta eſt à me de ſcripto.i. de eo ſcribendo, quam.ſ.ſententiam meã ſenatus frequens.i. plurima pars ſenatorum, ſecutus eſt ſummo ſtudio & magno conſenſu. Ego ꝗꝗ perſpexerã ex literis tuis quas miſiſti, te magis delectari iudicio bonorum, ut ſunt reip. fautores ꝗ inſignibꝰ gloriæ. tñ exiſtimandum cõſiderandum ſup. eſſe nobis, etiam ſi tu nihil poſtules, ꝗtum deberetur tibi à rep. Tu contexes.i.conferes. extrema.i. præmia & gloriam, cum primis.i.cum ſudore & labore ac periculis. Labor autem erit in opprimendo Antonio. Præmium, ſummus in rep. locus. Quis enim oppreſſerit M. Antoniũ, is cõfecerit.i. finiuerit bellum. Itaq; Home. non Aiacem nec Achillẽ, appellauit πτολίπορθον.i. urbis populatorẽ & expugnatorem, quanuis uterque eſſet fortiſſimus bellator, ſed Vlyſſem, qui callido conſilio plus ualuit ꝗ illi uiribus. Quaſi dicat cõſilio potius ꝗ uiribus contra Antonium cõtendendum. πτολίπορθος & pro eodem πτολιπόρθος dicitur à nomine πτόλις, quod eſt oppidum ſeu urbs, & uerbo πορθέω, quod eſt populo.i. oppugno. ASCEN.

O Gratam

M.T.C. Cn. Planco Impe.
Conſ. Deſ. S. D.

GRATAM famã biduo ante victoriam, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copiis, atque etiam hoſtibus fuſis. Spes omnis eſt in te. Fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. Eſt autem non minus gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem expectabam iam tuas literas, idq; cũ multis, ſperabamque etiam Lepidũ reipu. temporibus admonitum, tecum & reipub. ſatis eſſe facturum. In illam igitur curam incumbe mi Plãce, vt ne quæ ſcintilla teterrimi belli relinquatur. Quod ſi erit factum, & rempub. diuino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequere. D. III. No. Mai. Vale.

HVBER. Gratam. ſicut Plau. ſupraſcripſit ad Cic. di rexerat iter Mutinã uerſus, ut ſuccurreret Bru. obſeſſo cum in itinere factus eſt certior M. Anto. fuſum & Bru. liberatum. Ci. igitur ita laudat eius propoſitum & uoluntatem ſuccurrēdi Bru. ut præ lætitia exclamet: oſtendit autē quanta ſpes ſit in eo & in eius exercitu, hortaturque ut ita incumbat in curam reip. ut nullæ reliquiæ belli reſteut. O gra. fa. exclamatio præ lætitia. Victoriam. contra M. Anton. apud Mutinam. De ce. uenien di ut Bru ſubuenires. Hoſtibus fuſis à te in Gallia. Latro. qui contra rempub. pugnat. Delere. tollere. Extrema. finem. Cum. ſ. expectabam literas tuas. Temporibus, cum uideret Mar. Ant. male ſucceſſiſſe. Scintilla, particula, bellum enim comparatur igni ſiue incendio, particula igitur belli recte comparata eſt ſcintillæ, quæ eſt particula ignis.

ASCEN. Gratam. Gratulatur Plãco quod bonam famam conſecutus ſit ſine diſpendio, nam bellũ ad quod operam ſuam pollicitus erat confectũ erat biduo poſt. Hortatur tamen ad reliquias delendas, dicens. O famam gratam ſup. ſparſam biduo ante uictoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio in rempu. de celeritate, de copiis, atque etiam de hoſtibus fuſis. ſ. à te in Gallia. Spes omnis eſt in te. Enim. i. quia, notiſſimi duces latronum. i. Antonianorum dicuntur fugiſſe ex prælio Mutinenſi. i. apud Mutinam commiſſo. Autem. i. ſed, non minus gratum. i. utile & acceptũ eſt, delere extrema. ſ. belli quã depellere prima. Equidem. i. ego quidem expectabam iam literas tuas idque. i. & id ſupple feci cum multis, quia etiam alii multi eas expectabant. Et ſperabam etiam Lepidum admonitum temporibus, quia res Antoniana cœperat labi, eſſe ſupple tecum & ſatiſfacturum reipub. Igitur ô mi Plance incũbe in illam curã ut ne qua. i. non aliqua ſcintilla. i. particula uel minima pars quæ ut ſcintilla magnum poſſet incendium excitare. bellum autē nunc diluuio nunc incendio cõparari ſolet. belli teterrimi. i. execrandi eo quòd contra rempublicam cœptis reliquatur. Quod ſi erat factum ſcilicet per te tu affeceris, id eſt, afficies rempubli. beneficio diuino, id eſt æterno aut diuino incomparabili, & ipſe conſequere, id eſt obtinebis gloriam æternam. Datum & cætera.

Plancus. Præ. M.T.C. S.D.

His literis ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent ſcire te, ad rempu. putaui pertinere. Sedulitas mea (vt ſpero) & mihi & reip. tulit fructum. Nã que aſſiduis internuntiis cum Lepido egi, vt omiſſa omni contentione, reconciliataque voluntate noſtra, communi cõſilio reipu. ſuccurreret: ſe, liberos, urbemque pluris quàm vnum perditum abiectũque latronem putaret: obſequioque meo, ſi ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profeci itaque per Laterenſem internũcium, fidem mihi dedit ſe, Antonium ſi prohibere prouincia ſua non potuiſſet, bello perſecuturum. Me vt venirem, copiasque coniungerem, rogauit: eoque magis quòd & Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur: & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam

HVBER. His literis ſcrip. quicquid alii dicãt ego ita ſentio hanc epiſtolam ponendam fuiſſe ſtatim poſt illã, quæ incipit immortaleis ago tibi gratias, idque utriuſque epiſtolæ materia facile declarat, immo uidetur hoc potius fuiſſe finis, & pars illius epiſtolæ quàm epiſtola ſeparata. Nam cũ illic ſcripſiſſet ſe daturum operam, ut traheret Lepi. in ſocietatem ſuam ad tuendum rē pu. depoſiturumque omnes priuatas offenſiones pro reipu. ſalute, in hac parte ſcribit ſe id effeciſſe, ſe enī cum Lepi. coniunctum eſſe quod cur fecerit, reddit rationem, dicit quid egerit & acturus ſit, ut M. Antoni. opprimatur. His. intelligit eas quas diximus, poſt quas etiam antequam miſiſſet, ſubiunxerat hác partem de cõiunctione ſua cum Lepi. Internunciis, mediatoribus. ſ. Laterenſe & Furnio. Omni con. quã mecum habebat. Liberos. cum quibus male eſſet actum ſi reſpub. periiſſet. Vnum latronem. An. Abuteretur. i. bene & male uteretur, dummodo reipu. ſuccurreret. Prouincia. Hyberia, ut ſcribit Ap. Firmos ab e. i. munitus equitibus, firm⁹ per equites. Eſt autem ornatus dicendi mos, ut Cice. fuit clarus ab eloquentia. i. per eloquentiam. Ne mediocrem q. id eſt etiam nimium. Ex paucitate. i. ex paucis quos habebat. Decem, equites. Non ſum. non feci morã. In cur. b. c. in expediendis bonis conſiliis. Eam partem. exercitus Lepi. quæ eſt corrupta, quidam enim ex militibus Lz. male ſentiebant de repub. quos uidebat ſe poſſe corrigere, & ad remp. reducere, ſi ad Lepi. ueniſſet. Forum iulii. urbs Gal. Octauianorum Colonia non longe ab antipoli, quæ alpes tangit, ne que ut quidam expoſuit, eſt, quam nunc uulgo ap-

etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem qui optimi fuerant, ad me transierunt. Quibus rebus ego cognitis, * cunctatus nō sum in cursu bonorum cō siliorum: Lepidum adiuuandum putaui. Aduentus meus quid profecturus esset, vidi: vel quòd equitatu meo persequi, atque opprimere equitatum eius possem: vel quod exercitus Lepidi eam partem, quæ corrupta est, & ab repub. alienata, & corrigere & coërcere præsentia mei exercitus possem. Itaque in Hisara flumine maximo, quod in finibus est Allobrogū, ponte vno die facto, ad IIII. Id. Mai. exercitum traduxi. cum vero mihi nunciatum esset L. Antonium præmissum cum equitibus & cohortibus, ad Forum Iulii venisse: fratrem cum equitum quatuor milibus, vt occurreret ei, misi ad V. Id. Mai. Ipse maximis itineribus cum IIII. legionib⁹ expeditis, & reliquo equitatu subsequar. Si nos mediocris modo fortuna reipubli. adiuuerit, & audaciæ perditorū, & nostræ solicitudinis hic finem reperiemus. Quòd si latro præcognito nostro aduentu, rursus in Italiam se recipere cœperit, Bruti erit officiū occurrere ei: cui scio nec consilium, nec animum defuturum. Ego tamen, si id acciderit, fratrem cum equitatu mittam qui sequatur, Italiā à vastatione defendat. Fac valeas, meque mutuo diligas.

☞Ex Epistola. His literis scriptis.

☞Proficisci itaque per laterensem internuncium. Quod & Antoni⁹ ab equitatu fortis esse dicebatur. Si nos mediocris modo fortuna reipubli. adiuuerit. Italiamque à uastatione defendat.

pellāt Friuolum cum longissime à Gallia distet, obi tunc erat Plancus. Occurreret ei, opponeret se ei. Maximis itine. i. celerrimis, confectis multis miliaribus in nno die. Legionibus. peditum. Modo. tantummodo. Perdito. sceleratorum, qui remp. oppugnant. Latro. Antonins, qnem nbique pee cōtumeliam appellat latronem. Rursus sicut fecerat. Cnm ex Gallia secutus fuerat Bru. cum eum obsedit Mntinæ. Animū. audaciam. Quise. s. ipsum Antonium. A uasta. à populatione quam facturus esset Anto. si rursus in Italiam se recepisset.

☞HIS literis &c. dicit se fecisse quód pollicitus erat in epistola cuins principium est. Immortales & c. nnde uidetur post illam ponenda. Ordo est. Ego putaui pertinere ad rempu. te scire ea quæ accidissent his. s. superioribus literis immortales & c. scriptis. Sedulitas mea tulit. i. attulit, ut spero fructum. i. ntilitatem & mihi & reipu. Namque egi cum Lepido assiduis inter nunciis, ut omni contentione omissa, & nolnntate nostra, benenolentia inter nos reconciliata ipse succurreret reip. consilio communi, & putaret. i. existimaret plnris. se. s. ipsum, liberos. s. suos, & urbem. s. totam quam unum latronem perditum & abiectum nidelicet Antonium, & sup. diu agendo cum eo; ꝙ abuteretnr. i. ad uoluntatem suam nō parcendo uteretur, nam abuti est absumere res utendo eis, unde abutimur uino, oleo & c. utimnr uestibus, & domo &c. neque capitur hic in malam partem, sed in liberā obsequio meo ad omnes res si faceret ita. Itaque ego profeci per Laterensem internuncinm, nam sup. dedit mihi fidem. i. sancte promisit se persecuturū bello Antonium, si non posset prohibere. i. arcere prouincia sua. Rogauit me nt uenirem & coniungerem copias. i. meas cnm suis, & eo magis sup. rogauit, ꝙ & Antonins dicebatur esse firmus. i. firmiter mnnitus ab equitatu. & Lepidus nequidem. i. non saltem mediocrem habebat eqnitatum. Nam etiam decem. s. equites qui fuerant optimi transierūt ad me ex paucitate eius. i. quam ipse habebat, non multis diebus ante. s. q̄ me rogaret. Quibus rebua cognitis, ego non sum cunctatus. i. immoratns, putaui Lepidum adiuoandum in cursu. i. tantisper dum esset io cursu bonorum consiliorum. Vidi. i. animaduerti, quid adnētus meus esset profecturus. i. utilitatis facturus, uel ꝙ possem persequi, atque opprimere equitatum eius equitatu meo, uel ꝙ possem & corrigere & coercere præsentia. i. per præsentiam exercitus mei causa, partē exercitus Lepidi quæ est corrupta. s. donis aut pollicitationibus Antonianis & alienata ab repu. Itaque ponte facto uno die in Isara flumine maximo quod est in finibns Allobrogum, est tamen minus Rhodano, sed Rhodanns secat Allobrogas ab Gallis. traduxi exercitum ad quartum Idus Maii. Cum uero onnciatum esset mihi Lucinm Antooium fratrem Marci præmissum com equitibus & cohortibus uenisse ad forum Iulii urbem Galliæ non longe ab Alpibus, misi fratrem sup. meum cum quatuor milibus equitum ad secundum Idus Maii, nt occurreret & ei subsisteret, ei. s. Lncio Antonio. Ipse. i. ego subsequar maximis itineribus cum quatnor legionibus expeditis & reliqno equitatu. Si modo. i. dummodo mediocris fortuna reip. adiuuerit, nos reperiemus hic. i. io hoc conflictu finem & i. simnl andaciæ perditorum. s. hominū, & solicitudinis nostræ, quod si latro. s. Antonius cœperit recipere se. i. redire tanquam in locum tutiorem in Italiam, rursns. i. iterum cognito aduentu nostro, erit officium Bruti occurrere ei cui. s. Bruto, scio nec consilium, nec animnm defuturum. Ego tamen si id acciderit, id est si redierit in Italiam, mittam fratrem sup. meum cū equitatu, qui seqnatur sup. eum, & defendat Italiam à uastatione qnam Antonins esset facturus. Fac ualeas, & diligas me mutuo.

ASCEN.

☞CVNCTATVS non sum in cursu bonorum consiliorum: Lepidum adiuuandum putaui. Interpunctiōes non suo loco collocatæ, nt puto, corrūpnnt elegantissimam sententiam: ipse enim prorsus ita legendū existimo. Quibus rebus ego cognitis cunctatus non sum: in cursu bonornm consiliorum Lepidum adiuuandum pntaui. Quamuis omnia nnne plana & aperta esse opiner, præclareque intelligi, ac probari etiam iudicium meum, tamen sensum meæ lectionis breuiter exponam: Quibus reb⁹ cognitis, summam celeritatem adhibui, *PETRI. VICTO. CASTI.

putaniq;

putanique officium meum esse Lepidum adiuuare, dum bona ac reip. utilia consilia animo uersaret: quod non sæpe ille faciebat: Nam si legemus quemadmodum ante in cunctis impressis erat, Cunctatus non sum in cursu bonorum consiliorum: aut nullus, aut durus, & insulsus prorsus ex hac lectione sensus elicietur.

M.T.C. Cn.Plan. S. D.

Nihil post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere vidi, quam tuas Plance literas. Redditæ sunt enim frequenti senatu Cornuto, cum is frigidas sane & inconstanteis recitasset literas Lepidi: sub ea statim recitatæ sunt tuæ, non sine magnis quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis essent & studiis beneficiisque in rempublicam gratissimæ, * tum erant grauissimis verbis ac sententiis. Flagitare senatus institit Cornutum, vt referret statim de tuis literis: ille se considerare velle. Cum ei magnum conuitium fieret cuncto à senatu, quinque Tribuni Ple. retulerunt. Seruilius rogatus rem distulit. Ego eam sententiam dixi, cui sunt assensi ad vnum. Ea quæ fuerit, ex S.C. cognosces. Tu quanquam consilio non eges, vel abundas potius, tamen hoc animo esse debes, vt nihil huc reiicias: néve in rebus tam subitis, tamque angustis, à senatu consilium petendum putes. Ipse tibi sis senat⁹: quocunque te ratio reipublicæ ducet, sequare. Cures vt ante factum aliquod à te egregium audiamus, quàm futurum putarimus. Illud tibi promitto, quicquid erit à te factum, id senatum non modo vt fideliter, sed etiam vt sapienter factum cóprobaturum. Vale.

HVBER. Nihil. Hæc epistola eiusdem fere est argumenti, cuius illa quæ incipit. Et si reipub. causa. ostendit enim q̃ gratæ fuerint Planci literæ in senatu, quibus declarauerat animum suũ & uoluntatem erga remp. hortatur autem ut pergat, neque petat consilium à senatu quid sit facturus, quicquid fecerit affirmat approbatum iri à senatu tanq̃ & fideliter & sapienter gestum. Cornuto. prætori qui ut supra uidimus gerebat uices consulum absentium. Frigidas. non multum graues, uel certe in quibus non declarabatur promptus animus Lepidi. Sub eas. s. literas frigidas Lepidi. Clamoribus. fremitibus ex lætitiæ plausibus. Studiis, quia ostẽdebas uoluntatem tuam promptissimam. Referret. proponeret. Ad u. i. omnes, nemine excepto, sic Vir. Iuppiter omnipotens, si nondum exosus ad unum Troianos. Ex senatusconsul. quod est perscriptum. Reiicias. huc remittas, huc, ro. ut non remittas ad senatũ Ro. quando aliquid eris facturus, ut ipse deliberet. Angustis. parui temporis. Ipse tibi sis senatus. i. cape consilium à te ipso loco senatus. Ratio, utilitas. Non modo ut fi. &c. i. promitto senatum comprobaturum quicquid feceris non solum quod feceris fideliter, sed etiam quod feceris sapienter. Comprobaturum, confirmaturum.

ASCEN Nihil. Eiusdem est fere argumenti cũ illa. Etsi reipu. causa. ostendit enim q̃ gratæ fuerunt senatui Planci literæ, hortatur ut pergat hostes persequi, neque differat donec consilium à senatu acceperit. Ordo est. Nil uidi accidere gloriosi⁹, nihil gratius, ne quidem. i. & non etiam tempore ipso oportunius post memoriam hominum. i. post tantũ temporis quantum homo posset memoria complecti. q̃ ò Plance literas tuas. Sunt enim redditæ, senatu sup. frequenti, Cornuto. i. à Cornuto p̃tore urbis & consulis officio fungente. Cum is. s. Cornutus recitasset literas Lepidi frigidas sane. i. ualde frigide operam suam pollicentis, & inconstantes quia ambigue scriptas, tuæ s. literæ recitatæ sunt statim, sub. i. post eas quidem id certe nõ sine magnis clamorib⁹ . i. acclamationibus. Cum enim literæ tuæ essent gratissimæ, rebus ipsis & studiis & beneficiis in remputum. i. multo magis erãt plenę grauissimis uerbis ac

Plenus sententiis, ubi plenę cum ablatiuo contra Vallæ opinionem. Senatus instituit. i. cœpit flagitare Cornutum, ut referret. i. cõsultationem faceret statim de literis tuis. Ille ait. i. respondit se uelle considerare, & cum magnum conuitium fieret ei cuncto. i. simul toto senatu, quinque tribuni plebis retulerunt. i. in cõsultationem attulerunt quid de literis tuis sentiendum esset. Seruilius quia aduersarius rogatus. s. sententiam distulit rem. i. noluit tunc dicere. Ego dixi eam sententiam cui assensi sunt. s. senatores ad unũ . i. uno duntaxat Seruilio excepto. Tu cognosces ex senatusconsulto. s. ad te misso, quæ fuerit ea. s. sententia mea. Tu q̃q̃ non eges uel potius abundas consilio, tamen debes esse hoc animo, ut nihil reiicias. i. ex humeris tuis excussum transferas huc. i. ad nos. one putes consilium petendum à senatu in rebus tã subitis. i. subitu faciendis, & tam angustis. i. tam modicum tempus ad deliberationem habentibus. Ipse. i. tute sis tibi senatus, sequere te. i. consilium tuum, quocunque ratio reipu. deducet te. Cures ut audiamus aliquid factum egregie à te anteq̃ putaremus futurum. Ego promitto tibi illud quicquid factum erit à te, id senatum comprobaturum non modo ut factum fideliter, sed etiam ut factum sapienter.

☞ Ex Epistola. Nihil post hominum memoriam.

☞ Flagitare senatum institit Cornutum. Quocunque te ratio reipub. ducet, sequare, tuere rempubli. cures ut ante factum aliquod à te egregium, q̃ futurum putarimus.

*P.V.C. ☞ TVM erant grauissimis uerbis, ac sententiis. Ita hunc locum emendauimus, cum in omnibus impressis, sẽtentiis plenæ legeretur: id autem fecimus, secuti fidem priscorum codicum, in quibus postremæ uocis uestigium

giũ uullum reperitur &.Quiutiliani autoritatem, qui affirmat, Ciceronem ita semper hoc uerbo usum esse, ut diceret, Plenum uini, & nnn Vinn, ut posteriores fecerunt: uou dixisset igitur Plenæ uerbis, ac sententiis Cicero. Quemadmodum autem siue ea uoce sensus mauere posit, obscurum uon est. Quod in Catoue maiore Cicero inquit. Haud magna cum re, sed fide plenus, nou est septimus casus FIDE, ueque contra testimonium Quintiliani hoc facit: sed ita ab eo dictum est, ut iu epistnla quæ haue sequitur à Planen dictum fuit, quo obside fide illius ac sncietatis. Qund uos olim accurate aduotauimus, nullam huius loci mentinnem fecissemus, uisi Manutis in posteriore, quemadmodum in priore sua editiuue feeeraut, Verbis, ac seuteutiis plenæ, legerent.

Plancus Ciceroni. S.P.D.

ANTONIVS Idibus Maiis ad Forum Iulii cũ primis copiis venit. Vẽtidiꝰ bidui spacio abest ab eo: Lepidus ad Forũ Voconii castra habet, q locus à Foro Iulii quatuor & x x. millia passus abest: ibiq; me expectare constituit, queádmodũ ipse mihi scripsit. Quòd si omnia mihi integra, & ipse, & fortuna seruarit, recipio vobis celeriter me negotium ex sentẽtia confecturum. Fratrem meum assiduis laboribus, concursationibusque confectũ grauiter se habuisse antea tibi scripsi: sed tamẽ cum primum posse ingredi cœpit, non magis sibi, quàm reipu. se conualuisse existimás, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solum hortatꝰ sum, verum etiam coegi isto proficisci: quòd & illa valetudine magis conficere se, * quàm me iuuare posset in castris, & quòd acerbissimo interitu C O S S. rempu. nudatam, tali ciue Prætore ĩ vrbanis officiis indigere existimabam. Quod si quis vestrum non probabit, mihi prudẽtiam in cõsilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desyderabam, fecit, vt Apellam ad me mitteret: quo obside fidei illius & societatis in repub. administranda vterer. Studium mihi suum L. Gellius, * de tribus fratribus Segauiano probauit, quo ego interprete nouissime ad Lepidum sum vsus. amicum eum reipu. cognosse videor, libenterque ei sum testimonio, & omnibus ero qui bene merentur. Fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemq́; meá, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cum beneuolẽtia fecisti.

ANtonius. postq̃ Ant. apud Mutinã superatus est celeri curſu ad Alpes se pnoripuit, sperãs fore ut Vẽtidius ei amicissimus ex piceno ubi erat cum tribus legionibus ad se ueniret, & Lepidus & Plancus secum cuniungerentur, si autem pergeret morari circa Mutinam, sicut quidam eius amici ei consulebant, fore, ut contemueretur à Lepido, & à Planco. Scriptum enim fuerat à senatu Lepi. Plau. & Asinium Pollionem, ut cum Antonio proximi forent illo depugnarent. Plancus igitur scribit ad Ci. ubi sit Antonius, & ubi sit Lepi. & quemadmodum speraт se omnia consecturum ad utilitatem reipu. Deinde quia miserat fratrem suum Ro. dicit quare miserit, quod si quispiam improperet id factum, dicit se nõ fratrem suum accusaudum. Idus Maias. puto deesse ad, ut sit ad Idus Maias. Primis. electis uel quia Ventidius erat postea uenturus ex Picęno cum tribus legionibus. ut scribit Apiauus. Ventidius. is primũ fuerat mulio, deinde militauerat sub Cæ. eratque amicissimus M. An. is fuit qui postea de Parthis triũphauit, de quo Iuue. Ventidius quid enim quid Tullius an ue aliud q̃ Sidus & occulti miranda potentia fati. Spatio bidui. i. quantum duobus diebus possit ad eũ accedere. Ad forum. i. apud, ut, prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Est autem forum Voconii, ut hic docet Cice. oppidum transalpis. Integra. sine aliquo impedimento, uel ita ut ego deliberaui, ut nihil aliud innouetur. Ipse Lepi. ut non mutet sententiam. Recipio. promitto. Ex sententia. ut uolumus. Concursa. itinerationibus eundo modo huc modo illuc. Confectum. debilitatum. Grauiter se ha. i. uehementer & periculose ægrotasse. Ingredi incedere. Sibi propter se. Princeps pri. ut Primus ante omnes densum Palinurus agebat agmen. isto. i. istuc. s. Ro. ubi tu es. Conficere. debilitare. Consulum. Hyrtii & Pansæ. Tali. qualis est frater meus, qui posset esse optimus pretor deficientibus consulibꝰ. Quod. s. fratrem meum esse missum Romam. Mihi pru. i. adscribat imprudentiæ meæ, nõ autem fidelitati illius erga patriam. Apellam. nomen propriũ fortasse legati Lepidi, uel alicuius ei charissimi. Obside. idem apud me manente loco obsidis. dicuntur enĩ Obsides, qui dantur in tutelam fidei. Illius. Lepidi. Studium. uoluntatem. Quo. gel. Interprete. nũcio. Sum te ꝙ sit amicus reipub. Quin bene. m. de repub. idem qui ei benefaciunt. Singulari. maxima, præcipua.

HVBER. Obsides

ANtonins & c. postq̃ Antonius apud Mutinam superatus est, celeri cursu ad alpes se pnoripuit sperans Ventidium ad se uenturum ex Picęno cum tribus legionibus, & Lepidum ac Plancũ sibi coniungendos. Scribit ergo ad Cic. Plancus ubi sit Antonius & ubi Lepidus, & quid speret se pro repu. facturum. deinde docet cur fratrem Romam miserit. Ordo est. Antonius uenit ad forum Iulii. i. urbẽ illam Galliæ cisalpinæ. i. Italiæ, Idibus Maiis, cum primis. i. expeditissimis copiis. Ventidius abest ab eo spacio bidui. i. itineris duorum dierum. Lepidus habet castra ad forum Voconii, oppidũ trans alpes, qui locus abest à Foro iulii, quatuor & uiginti millia

ASCEN.

☙ Ex Episto. Antonius Idibus Maii.

☙ Quod & illa ualetudine eius magis conficere se, quàm me iuuare posset in castris.

lia passuum & constitnit expectare me ibi, qnemadmodum ipse scripsit mihi, quod si & ipse.s. Lepidus & fortuna seruauerit mihi omnia integra.i.non impedita nec niolata aliqna perfidia. Recipio.i.polliceor uobis confecturum celeriter negocium.i.totum bellum ex sententia.i.arbitrio nostro. Ego scripsi tibi antea, ex tamen literæ non extant, fratrem menm confectum.i.debilitatum, desatigatum assiduis laborib9, & concursationibus, præmiserat enim eum nt uidimus, habnisse se grauiter.i.multum ægrotasse, sed tamen cum primum cœpit posse ingredi, existimans se connaluisse non magis sibi.i.ad utilitatem suam, q̃ reipnb.i. ad utilitatem reipu.non recusabat esse princeps ad omnia pericula. Sed ego non solum hortatus sum eum, nerum etiam coegi proficisci isto.i.istuc, hoc est ad nos Romam, ꝙ ipse &.i.simul, posset magis conficere.i.interimere se illa ualetudine.s.tam aduersa, q̃ tueri me in castris, & ꝙ existimabam rempu.nudatam.i. orbatam & spoliatam, acerbissimo interitu cousulum.s. Hyrcii & Panſæ qui in conflictu cum Antonianis ceciderant, ut Apianus late recitat, indigere in officiis urbanis, tali.i.tam fideli & prudenti ciue prætore. Quod.s.consiliũ meum & factum fratris.si quis uestrum non probabit.i.non approbabit, sciat prudentiam defuisse mihi in cõsilio, nõ fidelitatem illi.s.fratri meo, erga patriam, Lepidus tamen fecit quod ego desyderabam, nt mitteret Appellam legatum sunm ad me, qno obside sup.ant habito.ego uterer fide illius & societate in repn.administranda. Lucius Gellius probauit.i.ostendit mihi in ea re studium suum.s.in remp.Segauiano.s.uno de tribus fratribus, hoc est, ut intelligo, Segauiano mihi obside dato.quo.s.Gellio interprete.i.internuncio, ego sum usus nouissime.i.ultime ad Lepidum. Ego uideor cognoscere eum.s.Gellium amicum reipn.& libenter sum ei testimonio.s.fidelitatis, & ero omnibus qni bene merentnr. Fac ualeas & diligas me mntno & tuearis dignitatem meá si mereor sicut fecisti adbuc.i.in hunc nsque diem eũ singulari benenolentia.i.ea comitãte.

* P.V.C. ☙ QVOD me iunare posset in castris. Nõ receperunt hanc à me restitutam lectionem Manutii, quæ mihi ualde probatnr: aperui antea unde mendnm, quod impressos codices occupanerat, ortum esse posset: i antiquis enim libris IVVARE semper scriptnm est: ut in loco, de qno paulo ante egimus: In cursu bonorum consiliorum Lepidum adinnandnm putaui.

* P.V.C. ☙ DE tribus fratribus Segauiano probauit. Vereor sane, ne aliqua macula hunc locum fœdauerit: sed cum ita in cunctis manu scriptis legatur, & negotium de quo agitur obscurum sit, periculosnm esse puto aliquid immutare.

Plancus Ciceroni. S.P.D.

QVid in animo habuerim cũ Læuus Neruaque discessérunt à me, & ex literis quas ei dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi quod homini pudẽti, & cupido satisfaciẽdi reip. bonisq̃ oĩbus accidere solet: vt consilium sequerer periculosum magis, dum me probarem, q̃ tutum, ꝙ habere posset obtrectationẽ. Itaq; post discessum Legatorum cum binis cõtinuis literis & Lepidus me vt venirem rogaret, & Laterensis multo etiam magis, prope implorans obtestaretur, non vllam rẽ aliam extimescens, quàm eandem quæ mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus eius, nõ dubitandum putaui quin succurrerem, meque communi periculo offerrem.

HVBER. QVid in animo &c. Cum rogatus fuisset Plancus à Lepi.ut ad se ueniret, secunq; coniungeretur, ut M.A.posset occurrere, licet Plancus ei diffideret snspicaretnrq; aliqnid frandis subesse, tamen ne postea sibi imputaretur, si Lepidus qui à multis credebátur bene sentire aliqnid detrimenti accepisset, dicit se malnisse sequi consiliũ sibi periculosum dũmodo reipu. probaret fidem suam & animum q̃ tutum de quo posset ab aliqno accusari. quod autem esset periculosum & tutum declarat. Itaq; dicit se cõiunctum iri cum Lepido, ꝙ sperat fore octo diebus post has literas scriptas: eius fere argumenti est superior illa epistola quæ incipit, His literis scriptis, nbi narrat fere idem cõsilium. Leernns & N. quos ad uos misi cum literis meis & mandatis. Pudenti.i.uerecũdo, timenti dedecus. Dnm pro.me, dum ostenderẽ me uirum bonum. Obtrec.reprehensionem. Continuis lite.post alteras statim missis. Implo.cum misericordia petens. Obtesta.adiuraret. Varietatem.hæc est illa res, quæ & Laterẽsi & ipsi Planco timorem faciebat, quod exercitus Lepi.erat narius & infidelis. Communi.& Lepi.& meo.

ASCEN. QVid in animo &c. Rogatus fuerat à Lepido Plancus ut se cum eo adiungeret adnersus Antonium quod consilium licet suspectũ haberet Plancus dicit se maluisse sequi quam accusari detrimento fuisse reipu. si per se stetisset qnominns Antoninm Lepidus persecutus fuisset, dicit ergo se coniunctum iri cum Lepido octo diebus postq̃ has dederat. Ordo est. Tu potuisti cognoscere qnid habuerim in animo, cum Leernns & Nerua discesserunt à me, &.i.simnl, ex literis quas dedi eis snp. ad te, & ex ipsis.i.ex eorom relatione, qni interfuerunt omnibus rebus & consiliis meis. Accidit mihi.i.deinde sup. id quod solet accidere homini pudenti.i.nerecundo, & cupido satisfaciendi reipub.& omnibus bonis, ut sequerer magis consiliũ periculosum, dũ.i.dummõ probarem.i.probatum ant probũ facerem, ostenderẽ me, quã scilicet consilinm tutũ.i.sine periculo, quod posset habere obtrectationem. Consiliũ antẽ aperui in argumento & statim explanabitur. Itaqne post discessum legatorum, nidelicet Leerni & Neruæ, cũ scilicet ita esset, quod & Lepidus rogaret me binis literis continuis.i.alteris super alteras missis, & Laterẽ.multo magis etiam prope.i.quasi plorans obtestaretur.i.deos & fidem meam in testes addncẽs rogaret ut uenirem.s.ad Lepidum, obtestaretur inquam Lateren.nullam aliam rem extimescens qnam eandem, quæ mihi quoqne facit timorem. Multi textus habent implorans pro plorans, & nonnullam pro nullam, sed minus probantur, qnia

si

quam aliam extimuisset Laterensis,non tam excusabilis esset plaucus,quod inquam eandem quæ &c. Hoc est quàm uarietatem,id est uariabilitatem.Nam uarium quoque dicitur, quod est uariabile, ut Aeneid.iiii. Variũ & mutabile semper Fœmina,unde uarietas mutabilitas. atque infidelitatem exercitus eius ; id est Læpidi, qui pollicitationibus Antonii fere corruptus erat:,non putaui dubitandum, quin, id est quominus, succurrerem, scilicet Lępido quem fidum uterque existimabat,& offerrem me periculo communi, scilicet mihi & Læpido,si non possent inducere exercitum in sententiam suam,nihil autem de Læpido tunc timebat.

Sciebam enim, & cautius illud erat consilium expectare me ad Hisaram, dum Brutus traiiceret exercitum,& cum collega cõsentiente sicut milites faciũt hostibus obuiam ire.Tamẽ si quid Læpidus bene sentiens,detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinaciæ meæ,aut timori videbam,si aut hominem offensum mihi, coniunctum cum repub. non subleuassem: aut ipse à certamine bellı tã necessarii me remouissem. Itaq; potius periclitari volui, si possem mea præsentia & Læpidũ tueri, & exercitum facere meliorẽ, quàm nimis cautus videri.Solicitiorem certe hominẽ non suis contractis,neminem puto fuisse. Nam quæ res nullam habebat dubitationẽ si exercitus Læpidi absit,ea nunc magnam affert solicitudinem, magnúmque habet casum. Mihi enim si contigisset vt prior occurrerem Antonio, non mehercule horam constitisset.tantũ ego & mihi cõfido, & sic perculsas illi[9] copias, *Ventidiũque Mulionis castra despicio. Sed nõ possum non exhorrescere,si quid intra cutem subest vulneris: qđ prius nocere potest, quàm sciri,curariq; possit. Sed certe nisi vno loco me tenerem, magnum periculum ipse Læpidus,magnum ea pars exercit[9] adiret, quæ bene de repub.sentit.Magnam etiam perditi hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias à Læpido abstraxissẽt. Quæ si aduentus meus represserit, agam gratias fortunæ,cõstantiæq; meæ quæ ad hanc experientiã excitauit: *Itaque ad XII. Ca. Iunias ab Hisara castra moui: pontẽ tamen, quem in Isara feceram,castellis duobus ad capita positis reliqui: præsidiaq; ibi firma posui,vt venienti Bruto exercituiq; eius sine mora trãsitus esset paratus.Ipse,vt spero,diebus VIII.quibus has literas dabam, cum Læpidi copiis me coniungã. Vale.

* Ex Epistola. Quid in animo habuerim.

* Dum Brutus traiiceret exercitu concordi, ac bene de republica sentiente.

* SCIEBAM. iam incipit exponere tutum consilium. Traiiceret. transmitteret exercitum suum huc ex Italia.Brutus.Decius. Collega. decio. Sicut mi.fa. id est armis intentis,& animis arrectis ut est mos militum. Assignatum.id est assignandum ; est enim futurum infinitiui passiui. Pertinaciæ ob. quòd non uoluissem succurrere. Aut.id est quod timuissem.Si aut ho. of. hæc est ratio pertinaciæ. Aut. id est à certamine.ratio timoris. Periclitari. experiri , inde periculũ experimentum,ut fac periculum in literis,inde autem dicitur, quia rerum est experimentum sine periculo. Meliorem.qui ut supra dixit erat corruptus,& à repu. alienatus. Nimis cau.nimis astutus ostendens me uidere omnia pericula quæ imminebant. Solicitiorem. scilicet quàm me,est autem sensus nunquã puto fuisse hominem qui maiorem capiat solicitudinẽ ubi nihil admisit quàm ego facio, uel qui magis sit solicitus suis contractis , id est suis rebus non congregatis non compositis.Et hic est fortasse melior sensus quàm dicere contractis. Admis.id est peccatis. Casum. fortunam,momentum. Non cõ.h.l.Anto.id est non potuisset per unam horam se sustinere contra me & exercitum meum quin fuisset uictus.Mihi.meis cõsiliis, quæ aduersus eum præparaui. Illius . Antonii. Perculsas. iam terrore concussas , quia fuerunt uictæ apud Mutinam. Ventidii Mu. ad cõtemptũ dixit, fuerat enim mulio non autem tunc erat. Despicio.paruifacio. Si quid in c.i.si quid est occultum & latet,tractum à morbis,quia intra cutẽ latentes sunt periculosiores, unde illud Persii.Ego te intus & in cute noui. Subest.latet. Quod.uulnus. Nocere.ut puta si putrescat, & ut uulgo dicunt chirurgi,si infistuletur. Perdidi.b.Antoniani. Accessionem . incrementum , id est auxissent res suas. Quas.aliquas. Quę.q.r.ne qui bene de repu.sentiunt periculum adeunt , & ne hostes nostri augeantur abstractis aliquibus copiis à Læpido. Excitauit.cõmouit. Ab hisara fluuio, quem supra dixit esse in finibus Allobrogum. Ponte.supra enim dixit . Itaque in flumine hisara quod in finibus est allobrogum ponte uno die facto exercitum ad.iiii.Idus Maii traduxi. Castellia.turribus,propugnaculis,præsidia, milites ad custodiam illius pontis. Transitus esset paratus. ut posset transire nullo impediente. Octo diebus . ad octo dies. Quibus.id est ex quib[9],scilicet diebus. Copiis. exercitui. HVBER.

Periclitari Periculũ

* SCIEBAM enim, & illud cõsilium erat cautius, id est hominis magis caute agentis, me expectare ad, id est iuxta Hisaram aut Isaram flumen.dum,id est donec Brutus,scilicet Decius traiiceret exercitum, scilicet transalpes & ire obuiam hostibus cum collega, scilicet Bruto consentiente, sicut milites faciunt, scilicet dum pari consensu in hostem inferuntur , id est tunc uidebam si Læpidus bene sentiens,scilicet de repub.ut putabatur,cœpisset quid,id est aliquid detrimẽti,hoc omne assignatum iri,id est quòd assignetur, aut pertinacię meę aut timori,scilicet meo,pertinacię si aut nõ subleuassem, id est adiuuissem in onere belli portando,hominẽ offensum, id est inuisum mihi cõiunctum cum resp.i.licet esset cõiunctus cũ rep.noluerim tñ iuuare eo q̃ esset inuisus multis aut sup.timori,si remouissem me à certamine belli tam necessarii. Itaq; ego uolui potius periclitari.i.experiri,si.s.an,mea præsentia posset:&.i.simul,tueri.i. ꝓtegere Læpidũ, & facerẽ ASCEN.

k.i. exercitum

exercitum sup.eius meliorem, quàm uideri nimis cautus, si, scilicet nollem aut non auderem me Lępido coniungere. Ego puto certe neminem fuisse hominem felicitiorem, id est magis felicitum sup. quam me, non iuis contradictis, id est ob res quas ipse non contraxit. Nam ea res quæ nullam dubitationem habeat si exercitus Lępidi absit, scilicet longe à prouincia, quia tunc certum fuisset quòd Bruto coniungi deberet, aut Antonium oppugnaret: affert nunc magnam solicitudinem, & habet magnum casum, quia incertum est an Lępidus Antonio iungi uelit, quod si faciat, non tutum sit utriusque exercitui occurrere, sicut solius Antonii. Enim.id est quia, si contigisset mihi ut occurrerem prior Antonio, scilicet antequam ille cum Lępido coniungeretur, mehercule, sup. Anton. non constitisset, id est mansisset stans, horam, id est per spacium unius horæ, tantû, id est tam multum, &, id est simul, confido mihi, id est uiribus meis, & despicio, id est contemno & uilipendo, copias illius, scilicet An. perculsas, scilicet ex clade apud Mutinam accepta, & Castra, id est exercitus, qui in castris sunt Ventidii Mulionis, id est qui aut Mulio fuerat, id est agitator mulorû, aut sic cognominatus, aut per contemptum dictus, quòd nihil militare sciret, q̃ multos Clitellarios agere. Sed non possum exhorrescere, quia quod latet timere nequimus, uerum idipsum exhorrescere possumus, hoc est ne quid lateat tantum legendum putem propter particulam aduersatiuam, sed non exhorrescere: negauit enim se aut Anto. aut Ventidium timere. Sed inquit, non possum non exhorrescere, id est quin exhorrescam, id est cum horrore quodam formidem, si quid uulneris subest intra cutem, id est latet in Lęp. uoluntate, quod nocere potest prius quàm posit curari, quia non potest sciri nisi cum summo periculo. Sed certe nisi tenerem me uno loco, scilicet cum Lępi. ipse Lępid. adiret magnum periculum, scilicet ab Anto. & ea pars exercitus, scilicet Lępid. quæ bene sentiret de repub. adiret magnum periculum, quia ab Anto. cum aliis non bene sentientibus oppugnaretur. Et hostes perditi, id est in quibus nihil est boni, fecissent etiam sibi magnam accessionem, id est magnum incrementum, si abstraxisset à Lępido quas, id est aliquas copias. Abstracturi autem non sunt, sed omnes cum Lępido attracturi, quæ, scilicet dicta, hoc est periculum bonorum & accessionem malorum, si aduêtus meus represserit, agam gratias fortunæ & constantiæ meæ, quæ excitauit me ad hanc experientiam, scilicet faciendam. Itaque.id est & ita, in hoc proposito, ego moui castra ab Isara ad duodecimum Calendas Iunias, tamen reliqui pontem quem feceram in Isara, duobus castellis, id est ut dicunt fortelicis positis ad capita, id est extremas partes pontis, & posui ibi præsidia firma ut transitus esset paratus sine mora Bruto & exercitui eius. Ipse.id est egomet, ut spero, coniungam me cum copiis Lępidi, octo dies sup. post illos, quibus dabam has literas. Vale.

*P.V.C. ❧ VENTIDII QVE mulionis castra despicio. De admirabili huius fortuna plurimi ueteres authores locuti sunt: nota sunt omnibus quæ Gellius, quæ Dion, quæ alii quoque tradidere: cum infimo loco natus esset, consecutum fuisse summos honores: & gentem, cui nulli antea Romani Imp. pares fuerant, ipsum profligasse, ac tribus maximis prælius uicisse. Quemadmodum necesse erat, hæc res insitata, ac noua inuidiam illi faciebat: & non sine stomacho, quibus cognita erat obscuritas parentum ipsius, uidebant eum in maximis honoris, ac dignitatis gradibus collocatum. Plures in illum uersus facti sunt, quorum nonnullos etiam A. Gellius adponit, qui grauiter eum perstringerent. Puto etiam elegantißimum epigramma, quod post lusus in Priapum Vergilii nomine scribitur, eundem accusare: quamuis enim nomen eius in quem factum est, positum non sit, si quis tamen acute perspiciet, uidebit omnia illa mirifice Ventidio huic conuenire. intelligo epigramma cuius initium est, Sabius ille.

quod imitatione nobilißimi illius iambi Catulli factum est.

Phaselus ille, quem uidetis hospites.

elegantis enim ingenii uir, quicunque ille fuit, uerbis pene Catuli ei ignobilitatem generis, & surdidißimam artem obiecit. Quòd Sabinum ipsum appellat, existimo à regione, in qua ortus erat, ita appellatum fuisse, nam Gellius Picentem illum tradit, qui populi uicini Sabinis sunt. Neque repugnat, ut arbitror, quòd testes adducit, qui epigramma confecit Galliæ Cisalpinæ ciuitatis sordium istius, & uilißimæ artis quam tractauerat: quàuis enim in Sabinis ortus esset, in Gallia Cisalpina artem mulionicam exercere potuit: aut si non in illis locis exercere, illac saltem sæpe iter facere, ut incolæ eorum locorum ipsum hunc quæstum facientem uidere potuerint. Gellius tradit, ipsum curandis mulis uictitasse: nam quæ in fine epigrammatis exponuntur, de altißimo dignitatis gradu ab ipso occupato, respondent felicitati istius, & mire quadrantiis, quæ ab aliis de ipso tradita sunt. Sunt maculæ plures in epigrammate, quarum nonnullæ facile tolli possunt, aliæ ægre ut puto, sed omnia doctiores, acutioresque uiri accuratius considerabunt. Postquam autem mentio semel elegantißimi carminis facta est, non malum erit, locum in eo deprauatum restituere: omnem enim occasionem studiosos adiuuandi arripiendam puto. In Iambo igitur cuius initium est.

Quid hoc negotii est: ita hic uersiculus legitur.

Vuæque quales flaua non legit Crete. legi autem debet.

Vuæque quales flaua legit Crete.

Ham ueriorem esse lectionem dicimus, nam in manu scriptis libris eam inuenimus, & habemus etiam non parua argumenta, quibus confirmetur: quemadmodum enim si ita legamus, omnia conueniunt, ita si modo repositam sequamur, nonnulla parum respuudent: nomen in primis quod ad CRETE adiunctum est, non bene quadrat prouinciæ, mulieri autem aptißimum est: neque quamuis nunc Cretense uinum in honore sit, quę optimum uinum fundunt uites, eædem uuas τρώξιμοι, ita enim appellant Græci edules, gignunt. Sed iis argumentationibus relictis concinnior est hæc sententia, & poetæ familiarior. Arete enim uxor Alcinoi Phæacum regis fuit, cuius horti nobiles erant, & ab omnibus poetis decantati, nam in iisdem his lusibus duo illi uersiculi leguntur.

Si quot habes uersus, tot haberes poma Priape,

Esses antiquo ditior Alcinoo.

Acuti ingenii, ac politæ eruditionis uir, hęc olim epigrammata castigauit, ac multa ex ipsis menda sustulit: hûc tamen locum, dum corrigere uoluit, nisi fallor, deprauauit.

*P.V.C. ❧ ITAQVE ad XII. Cal. Iun. Mediceus codex A. D. XII. K. Iun. Quemadmodum in lapide Colotiano legi ante ostendimus: E X. A. D. V. K. D E C. id est, ante diem X I I. K. Iun. Quam interpretationem harum literarum Paulus quoque probat. Ex his locis intelligi facile potest integritas, ac fides Medicæi codicis.

Cicero

Cicero Planco S. D.

QVanquam gratiarum actioné à te nó desyderabam, cum te re ipsa, atq; animo scirem esse gratissimum, tamen (fatédú est enim) fuit ea mihi periucunda. Sic enim vidi, quasi ea quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, Quid antea? Semper equidé, sed nunquá illustri⁹. Literæ tuæ mirabiliter gratæ sunt senatui cum rebus ipsis quæ erant grauissimæ, & maxime fortissimi animi, summiq; consilii: tum etiam grauitate sententiarum atq; verborum. Sed mi Plance incumbe vt belli extrema perficias: in hoc erit summa & gratia & gloria. Cupio omnia reip. causa: sed mehercule in ea conseruanda iam defatigatus, non multo plus patriæ faueo, q̃ tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi Dii immortales, vt spero, dedere, quam complectere obsecro. Qui enim Antoniú oppresserit, is hoc bellum teterrimú periculosissimumq; confecerit. Vale.

Ex Epistula. Quaoquam gratiarum actionem.

Qui enim M. Antonium oppresserit, is hoc bellum teterrimum, periculosissimúmque confecerit, crede mihi. Vale.

HVBER. QVANQVAM gratiarum. Quia Plancus egerat gratias Cice. per literas de iis quæ pro eius dignitate egerat, Scribit Ci. quòd licet ab eo non expectaret gratiarum actioοem, quia sciebat eum re ipsa & animo esse gratum, tamen sibi fuit iucunda illa actio gratiarum. Deinde dicit quàm gratę fuerint eius literæ senatui, postremo hortatur ut incumbat dare finem huic bello. Re. effectu, fine uerbis. Animo. uoluntate. Quasi. tanquã. Quid antea. scilicet non uidisti te à me amari. Semper quidem. responsio, subaudi uidi me à te amari. Extrema. finem. In hoc ut extrema perficias. Defatigatus. fessus assidue pro ea laborando. Non multo plus. sensus est, licet omnia cupiã reipub. causa, tamen non multo plus cupio eius causa quanta, ut gloriam assequaris. Cuius. scilicet gloriæ. Quam. facultatem. Complecte. accipe. Confecerit. finiuerit.

ASCEN. QVANQVAM. Dicit se non expectasse à Planco gratiarum actiones, gratũ tamen fuisse, cohortatúrque eum ad respub. defensionẽ dicens. Quanquam non desyderabam à te actionem gratiarum cum scirem te esse gratissimum re ipsa, & animo, tamen, scilicet gratiarum actio fuit mihi periucunda, quod sup. dico fatendum est enim quia uerum est. Ego enim uidi sic quasi ea quæ cernuntur oculis, scilicet exterioribus, me amari à te. Dices quod antea sup. tibi uisum est. Semper quidem sup. idem uisum est, sed nonquam illustrius, id est clarius. Literæ tuæ sunt gratæ senatui mirabiliter, cũ, scilicet ita sit quòd fuerant gratæ rebus ipsis, id est propter res ipsas quæ erãt gratissimæ & maximæ, & fortissimi animi & summi consilii, tum etiam grauitate uerborum & sententiarum. Sed ò mi Plan. incumbe, id est enitere ut perficias, extrema belli, summa, & gratia & gloria erit in hoc, id est in hac re. Ego cupio omnia. scilicet prospera, causa reipub. sed mehercule ego iam defatigatus, id est usque ad extremum fatigatus in ea, scilicet repub. cõseruanda nõ faueo multo plus patriæ q̃ glorię tuę, cuius, scilicet gloriæ Dii immortales dedere tibi, ut spero, maximam facultatem, quam complectere obsecro. Qui enim oppresserit Anto. is confecerit. i. finierit hoc bellum teterrimum. i. execrabile, & periculosissimum.

Cicero Planco S. D.

ITA erant omnia quæ istinc afferebantur, incerta, vt quid ad te scriberé, non occurreret. Modo enim quæ vellem⁹ de Læpido, modo contra nuntiabantur. de te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorú alterius fortuna partem habet quandam, alterum proprium est prudétiæ tuæ. Sed accepi literas à collega tuo datas Idibus Maiis: in quib⁹ erat te adscripsisse, à Læpido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. sed minus audes fortasse propter inanem lætitiam literarú superiorum. Verum vt errarem, id Pláce voluisti (quis ení id effugerit?) sic decipi te nó potuisse, quis nó videt? Núc vero etiá iá erro

HVBER. ITA erant. Binis literis declarauerat Plancus se coniunctum iri cum Læpido, idq; fore propter utilitatem reipub. ut M. An. facilius opprimeretur, qua re intellecta uehementer lætatus fuerat senatus, sed postea nuntiatum est Læpid. cum M. Anton. coniunctum esse, quæ cũ diu fuissent incerta, quia uario modo nuntiabantur, Scribit Cice. scriptum fuisse à Bruto collega Planci non esse uerum, quòd Læp. esset coniunctus cum M. Anto. id enim sibi à Planco scriptum fuisse, quare Cice. ab eo petit ut si ita est, literis Popu. Rom. & Senatum certiorem reddat. Deinde hortatur, ut incumbat finire hoc bellum. Istinc, ex Gallia ubi tu es. Incerta. uaria. Quæ uelle. quæ optaremus, scilicet quod tecum coniungeretur. Modo. interdum. Contra. aliter, scilicet quam uellemus. Constans, firma, certa. Alterius fortuna. i. quorum alterum est magna ex parte in fortuna. s. ut nõ uincaris. Alterum est proprium prudentiæ, scilicet te non posse decipi. A collega. Decio Bruto. Non recipi, scilicet in societatem suam, in prouinciam. Ascripsisse. annotasse tuis literis. i. te ad eum scripsisse. Quod. s. Antonium non recipi à Læpido. Idem. quod scripsit Brutus. Minus. i. non. Inanem lætitiam superiorũ literarũ. i. quia superioribus tuis literis fecisti nos frustra lætari, cum scripsisti te coniunctũ cum Lępido, cum postea ille mutauerit propositũ. Verũ ex Plan. q̃d spõte deceptus sit, nõ per imprudentiã, & q̃d noluerit & ipsum Ci. errare

Minus pro non

Quis enim id effugerit? ut interdum non erraret. quasi diceret, nemo. Sic. s. ut uelles me errare credendo tibi. Quis non uidet? quasi dicat quilibet. Sublata. remota. Illa culpa. s. errandi. Est reprehensa bis uulgari prouerbio. i. ut semel deceptus, nō credat secundo, nisi uelit haberi imprudens, quia qui secūdo fallit uitium est, secundū illud quod uulgo dicitur, semel falli humanum esse, secundo inconsiderati tertio, uel dementissimi uel obstinati. Ad collegam. Decium Brutum. Ita se habet. quod Anto. non recipiatur à Lepido. Nec tamen erit. s. libertati. Reliquias. quia fuerat iam fusus Anto. apud Mutinam. Confectorem. finitorem. Quem. scilicet confectorem belli. Confido. indubitanter credo. Studia. respondet nunc particulæ epistolæ Planci qui scripserat officia Cice. erga se sibi gratissima, quod Cice. scripsit se non admirari, uehementer autem lætari. Quæ. studia in ista prouincia, ubi tu es.

ASCEN. MITA erat &c. Binis literis declarauerat Plancus se coniungendum breui cum Lepido, sed intellexisse Lepidum ad Antonium transisse, quod Cice. nunc scribit non ita esse. Monet ergo ut bellum conficiat dicens. Omnia quæ afferebantur istinc, id est à te & ab exercitu tuo erant, ita incerta ut nō occurreret quod scriberem. i. scribere deberem ad te, enim. s. quia modo. i. interdum ea nuntiabantur de Lepido quæ nollemus modo. i. interdum contra. i. contraria, utpote quæ nollemus, tamen costans fama est de te. s. te nec posse decipi. i. capi per insidias, nec uinci. i. per uim apertam, quorum. s. duorum fortuna habet partem quādam alterius. s. eius quod est uinci non posse, alterum. s. decipi non posse, est proprium prudentiæ tuæ. Sed accepi literas datas à Collega tuo. s. D. Bru. Idibus Maiis in quibus erat te scripsisse Anto. non recipi à Lepido, quod erit certius si tu scripseris idem ad nos, sed fortasse minus. s. non audes, propter inanem lætitiam literarum superiorum, in quibus scripserat se propediem coniungendum cum Lep. Vero ô Plance tu noluisti id, scilicet ut errarem, uel ut errarem id, id est in ea re. Quis enim effugerit id, scilicet aliquando errare, aut potius id quod scriptum erat in literis tuis nobis quia eas non habemus, ignotum. Quid non uiderit te potuisse decipi sic, scilicet per tantā fraudem cum haberes obsides & Laterensem interpretem & authorem, sed quia prius dixit famam constantem esse ipsum non posse decipi. Legunt hic quidam non potuisse. Verum quia dicit sic, stare potest ipsum non plane deceptum, sed sic, id est ex parte. Nunc uero etiam causa erroris est sublata iam, hoc est crudelitas quæ nulla esse debet de homine semel fidefrago. Culpa enim illa bis ad eundem, scilicet scopulum nauem impingere, aut ad eundem insidiatum locum incidere, aut ad eandem causam erroris eiicere, est reprehensa prouerbio uulgari, scilicet dictanti non dandam ueniam excusantibus eundem errorem. Sin. id est sed si, sup. prius non errasti, sed res habet se ita ut scripsisti ad Collegam, scilicet Bru. non sumus liberati omni cura. Nec tamen erimus, scilicet securi, aut certiores priusquam feceris nos certiores ita esse. Sententia mea quidem est hæc ut scripsi sæpius ad te, qui oppresserit reliquias huius belli, scilicet cum Anto. eum fore confectorem, id est finitorem totius belli, quem, scilicet confectorem totius belli ego & opto & confido te futurum esse. Ego minime miror, & uehementer lætor, studia mea erga te quibus certe nulla potuerūt esse maiora, esse tibi tam grata, quàm id est quantum ego putaui fore, id est futura esse. Quæ quidem, scilicet studia mea erga te, tu cognosces maiora & grauiora, si recte erit istic, id est tecum & cum exercitu tuo. Quarto Calendas Iunias.

ris causa sublata est. Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehēsa prouerbio est. Sin, vt scripsisti ad collegam, ita se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus prius, quàm ita esse, tu nos feceris certiores. Mea quidē, vt ad te sæpius scripsi, hæc sententia est, Qui reliquias huius belli oppresserit, eum totius belli cōfectorem fore: quem te & opto esse, & confido futurum. Studia mea erga te quibus certe nulla esse maiora potuerunt, tibi tam grata esse, quàm ego putaui fore, minime miror, vehementerque lætor. Quæ quidem tu, si recte isthic erit, maiora & grauiora cognosces. IIII. Calend. Iunias.

HVBER. PVDERET me. Quia ut supra diximus, scripserat Plancus se sperare habere Lepidum & coniunctum & fidum ad rempubli. defendendam, cum inuenisset se ab eo deceptum, hac epistola se excusauit, omnemq; culpam transtulit in leuitatem & perfidiam Lepidi, à quo dicit omnia demōstrata fuisse quibus facile potuisset credere. Narrat autē quō deprehēderit eius perfidiam, tum ex ciua Statore, tum ex literis Laterēsis. Deinde exponit quo animo essent quidā ex militibus Lepidi, ulxq; se continuisse quia ad eum uenerit, sed uidisse esse summæ dementiæ obiicere se & exercitū suum tantis periculis, si Lepidus cum Antonio coniunctus fuisset, pollicetur tamen se defensurum prouinciam quantum poterit, seruaturūmq; omnia integra donec ad eū transmittatur exercitus, qui erat in Italia ꝙ ut ꝗprimum fiat, rogat Cice. postremo excusat fratrē suum quod non citius uenerit, quia laborabat febri, quem ostendit esse paratum ad omnia commoda reipub. petitq; à Cic. ut eum commendatū habeat, & si poterit substituat eum in locum Hyrcii consulis qui perierat in bello Mutinensi. Incōstātia Inconstantiæ. instabilitatis, uarietatis, quia cum scripserim pri-

Plancus Ciceroni S. D.

PVderet me incōstantiæ mearum literarum, si non hæc ex aliena leuitate penderēt. Omnia feci, quare Lepido coniuncto ad remp. defendendā minore solicitudine vestra perditis resisterem. Omnia ei petenti recepi, & vltro pollicit⁹ sum: scripsiq́ tibi biduo ante: confidere me bono Lepido esse vsurum, commūniq́ consilio bellum administraturū. Credidi chirographis eius, affirmationi præsentis Laterensis, qui tum apud me erat: reconciliarémque me Lepido, fidémque haberem, orabat. Non licuit diutius bene de eo sperare. Illud certe caui, & caue-

bo, ne mea

bo,ne mea credulitate reipu. summa fallatur. Cum Hisaram flumen vno die, ponte effecto,exercitũ traduxissem, pro magnitudine rei celeritatẽ adhibens, ꝙ petierat per literas ipse vt maturarẽ venire: præsto mihi fuit stator eius cũ literis,quibꝰ ne venirẽ,denuntiabat:se posse per se conficere negociũ:interea ad Hisarã expectarẽ.Indicabo temerarium meum consilium tibi,nihilominus ire decreuerã, existimans eum

mum Lepidum coniunctum esse mecum,postea scribam non ita esse. Penderent. procederent. Aliena.s. Læpidi. Quæ.ob quam rem. Præsentis.sceleratis.Recepi.promisi cum obligatione. Pollicitus sum.obtuli. Bono. fido amico reipub. Communi. & suo & meo. Chirographis scriptis manu eius. Affirmationi attestationi, qui dicebat eum omnino ita esse facturum. Reconciliarem.ut redirẽ in gratiam. Fidem haberem id est ut crederẽ Læpido. Non licuit.non potui, quia statim mutaui propositum. Summa re.id est status ipse rei. Cum Hisaram. nunc Plancus dicat quomodo mutationem Lepidi intellexerit,quia cum iret ad eius auxilium,sicut ab eo rogatus fuerat statim admonitus est ab eius nuncio ne iret,sed eum ad Hisaram expectaret. Quod petierat per literas. quia ipse ad me scripserat,ut quamprimum ad eum uenirem. Præsto fuit.obtulit se mihi,occurrit. Stator.cubicularius:est enim nomen officii:dicitur autem stator,ut supra plenius diximus,qui apud imperatorem uel prætorẽ assidue stat, quales sunt cubicularii. Se posse.scilicet scribebat. Per se.sine auxilio meo. Perficere resistere M.Anto. & sustinere omnem impetum belli. Indicabo fatebor. Nihilominus.licet scripsisset ne irem. Statur

PVDERET me &c. Quia scripserat Plancus se sperare ut haberet Læpidum & coniunctum & fidum ad rempub.defendendam,ideo cum inuenisset se ab eo deceptum, hac epistola se excusauit, omnémque culpam transtulit in leuitatem & perfidiã Læpidi,quam quomodo deprehenderit etiam scribit,& se uix continere potuisse quin ad eum iuerit,sed uidisse fore summæ dementiæ obiicere se & suos tantis periculis. Purgátque fratrem quòd nõ citius uenerit,cõmendátque eum rogátq; ut ipsemet in Hircii locum substituatur. Ordo est. Puderet me inconstantiæ literarum mearum,si supple literæ meæ,non penderent ex leuitate, id est incõstantia aliena,scilicet Læpidi. Mallem tamẽ legere penderet, ut sit si ioconstantia literarum mearum non penderet ex leuitate aliena. Feci omnia,quare,id est quamobrem,Læpido coniuncto,scilicet mihi est ad defendendã rempu.ego resisterem perditis, scilicet ciuibus Antonio & eius fautoribus supple cum minore solicitudine uestra. Ego &.id est simul,recepi,id est promisi omnia supple Læpido petenti,& scripsi tibi biduo ante,me confidere, me usurum Læp.bono,id est amico & fauorabili,& administraturum bellum consilio cõmuni,id est cõmunicato cum Læpido. Credidi,id est fidem adhibui, Chirographis,id est scriptis manu eius.s. Læpidi credidi affirmationi Lateren.qui erat tum,id est tunc apud me,& orabat,sup.ut reconciliarem, id est in amicitiam coniungerem me Læpido,& haberẽ fidem.i.confiderem. Non licuit.i.non est datum aut concessum, sperare bene de eo.s.Læpido diutius.i.multum diu. Ego certe caui.i.cauendo insidias effeci,& cauebo.s.deinceps, ne summa.i. suprema salus reipub.fallatur.i.decipiatur,& fraudetur,credulitate mea.i.per credulitatem meam,hoc est facilitate credendi. Cum traduxissem exercitum Hisaram aut Isaram.i.duxissem trans Isaram flumen in delphinatu ponte effecto uno die, in quo commendat celeritatem: mirum est tamen quod alibi dicit duobus castellis, & multo præsidio capita pontis multa reliquisse, si uno die pontem fecerit adhibens celeritatem pro magnitudine rei,quæ,scilicet id exigebat,utpote accessio Læpidi & exercitus eius ad rempub.uti sperabat, quòd,id est quia,ipse,scilicet Læpidus caput rei petierat per literas ut maturarem uenire. Stator.id est minister publicus, dictus à stando,quòd stet paratus ad eundum quo mittatur,fuit præsto,id est præsens cum literis eius, quibus denuntiabat,id est contrariæ sententiæ factus significabat, ne uenirem, scilicet ad ipsum. Et denuntiabat se posse conficere,id est absoluere negocium,id est expugnationem Antonii,& deliberationem reipub. per se, & sup.ut spectarem sup.eum ad Isaram. Indicabo tibi ò Cicero, consilium meum temerarium, ego decreueram ire,scilicet ad Læpidum.nihilominus,id est quamuis denuntiasset mihi iram existimans eum uitare, id est fugere socium gloriæ,hoc est uelle se solum habere laudem deuicti Antonii. ASCEN.

socium gloriæ vitare. Putabam posse me nec de laude ieiuni hoīs delirare quicquã: & subesse tamen propinquis locis,vt si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem.Ego nõ malus homo hoc suspicabar. At Laterensis vir sanctissimus suo chirographo mittit mihi literas,meisque desperãs de se,de exercitu, de Læpidi fide,quærensq; se destitutũ. in quibꝰ aperte denuntiat,videam ne fallar: suam fidem solutam esse,reipu.ne desim.Exemplar eius chirographi Titio misi. Ipsa chirographa omnia,& quibꝰ credidi,& ea quibus fidẽ non habendã putaui,Læuocispio dabo pferenda,qui oĩbus his interfuit rebus. Accessit eo,vt milites eius,cum Læpidus cõciona-

SOCIVM glorię.participem gloriæ,id est existimans quòd ipse solus uellet habere gloriam de superato M. Anto. Delibare,degustare,sumere. Ieiuni. insatiabilis,quia omnia sibi appetit ieiunus. Subesse. latenter esse,scilicet putabam. Durius.asperius, id est si aliquid periculosius eis immineret. Non malus homo id est bonæ intẽtionis. Suo chirographo:propria manu scriptas. Desperans. spem amittens. Destitutum. acceptum.derelictum à Læpido. Ne fallat. Læpidum. Suam fidẽ solutã esse. suam fidẽ quam mihi dederat, cum affirmaret de Læpido esse fractam:quia non posset eam præstare, quia Læpidus eum decepisset: supra enim dixit credidi chirographis eius affirmationi præsentis Laterensis. Leuocispo.legato meo, de quo supra in epistola quæ incipit,Quid in animo habuerim. Præferenda.ad uos. Concionaretur. orationẽ haberet pro cõcione. Improbi per se.i.sua natura mali,corrupti facti mali. Per eos qui præsunt. i. ab iis qui eis præsunt & declarat qui sint. Canidios & Rufrenos. pluralẽ posuit pro singulari inuidiose.Nam Canidius & Rufrenus mali uiri tribuni corrumpebant milites, & eos à rep.alienauerant. Quos.cæteros. Viri boni ironice. Duobus cõ. Hircio & Pansa. Occisis. in bello Mutinensi. HVBER.

retur, improbi per se, corrupti etiam per eos qui præsunt Canidios, Refrenosq́; & cæteros quos, cum opus erit, scietis, cóclamarint viri boni pacem se velle, neq; esse cum illis pugnaturos, duobus iam c o s s. singularibus occisis, tot ciuibus pro patria amisis, hostibꝰ deniq; omnibus iudicatis, bonisq; publicatis: neque hoc aut vindicarat Læpidus, aut sanarat. Huc me venire, & duobus exercitibus coniunctis obiicere exercitū fidelissimum, auxilia maxima, principes Galliæ, prouinciā cunctam, summæ dementiæ & temeritatis esse vidi: mihiq́; si ita oppressus essem, remq́; pub. mecum prodidissem, mortuo non modo honorem, sed misericordiā quoq; defuturā. Itaq; rediturus sum, nec tanta munera perditis hominibus dari posse sinam: vt exercitum locis habeā opportunis, prouinciā tuear, etiā si ille exercitus desciuerit, oĩaq; integra seruem, dabo operam, quoad exercitus huc summittatis, pariq; felicitate rē pu. hic vĩdicetis. Nec depugnare, si occasio tulerit: nec obsideri, si necesse fuerit: nec mori, si casus inciderit pro vobis, paratior fuit quisquam. Quare hortor te mi Cicero, exercitum huc traiiciendū quamprimum cures, & matures prius q̃ hostes magis corroborētur, & nostri pturbentur.

Mutinensi. Amissis.mortuis. Iudicatis.à senatu.Hoc quod dixerant milites se nolle pugnare aduersus aliquem pro rep. propter causas supradictas. Vindicarat.punierat. Aut sanarat. mitigauerat aliqua exhortatione, unde & ipse uidetur assentiri uoluntati militum ne pugnent contra Anto. Huc.pro illuc.s.ad Læpidum. Duobus. Læpidi & Antonii. Obiicere. tanq̃ uilem. Maxima au.s.obiicere.i.eos qui uenissent in auxilium meum. Principes Galliæ. qui fauebant mihi. Ita.s. obiiciendo temere duobus exercitibus coniunctis. Oppressus.fusus deletus cum exercitu. Perdidissem.deleuissem. Non modo ho.mor. quia iis qui pro repub.mortui fuissent, magnificentissima funera sciebant, qui uero eam perdidissent nulla oratio. Misericordiam defuturā.i. fore ut nemo misereretur mei, sed potius dicerent me merito periisse. Rediturus.reuersurus, ut nullo pacto eam ad ipsum Læpidum. Tanta munera.tantas occasiones.s. ut obiicerem eis exercitū meam prouinciam & principes Galliæ & Cæ. quæ ipsi munera existimarent. Perditis. sceleratis. Opportunis. comodis. Ille exercitus. scilicet Læpidi. Desciverit.defecerit, rebellauerit. Integra.sine detrimento, in

Quoad eo statu in quo nunc sunt. Quoad.quousque. Submittatis.celeriter mittatis. Exercitus.Bru.& Cæ.Octauiani. Pari.sicut uindicastis apud Mutinam. Nec depugnare.pollicetur Plancus se paratissimum esse pro republica ad omnia, ad mortem usque nec cuiquàm cessurum. Traiiciendum. transmittendum. Corroborentur. confirment, capiant uires nobis quiescentibus. Perturbentur, uidentes q non mittant auxilia.

ASCEN. PVTABAM. id est secundo loco, me nec deliberare, id est degustare quicquam de laude hominis ieiuni, id est sic auidi ad laudem, ut ieiunus est ad cibū, & putabam tamen subesse, id est clam inesse locis propinquis, ut si aliquid esset, id est accideret durius, hoc est si forte succūberet Læpidus, possem succurrere celeriter. Ego homo non malus, id est minime astutus, suspicabar hoc, at Laterensis uir sanctissimus, id est integerrimæ fidei, mitti mihi literas suo chirographo, id est scripto manus suæ, & desperās meis, scilicet copiis, de se, de exercitu, de fide Læpidi, & quærens se destitutum, derelictum solum in fide. In quibus, scilicet literis, ipse denuntiat aperte supple ut uideam, id est prospiciam, ne fallar, fidem suam esse solutam, aut à se aut à Læpido: si à se, sensus est fidem suam non esse obligatam ad præstanda quæ non posset, non denunciaret se amplius non posse: si à Læpido, dic solutam, id est uiolatam & interruptam, ne desim, id est ut consulam reipubli. Ego misi Tyrio, exemplar, id est ut dicūt duplum chirographi, id est manu scripti eius. Ego dabo Lenocispio perferenda, scilicet ad senatum, omnia chirographa, id est scripta manibus Læpidi, Laterensis, & aliorum ex quibus credidi, scilicet promissis eorum, & ea quibus putaui fidem non habendam, id est nō credendum esse, qui scilicet Lenocispius interfuit omnibus his rebus. Accessit.id est additum est, eo, id est ad eam infidelitatem Læpidi, ut cum Læpidus concionaretur, id est orationem haberet ad milites suos: milites eius improbi per se, id est propria natura & corrupti etiam per eos qui præsunt, utpote per Canidios, Rufrenos, & cæteros quos scietis cum opus fuerit, conclamarint supple tanquam uiri boni se uelle pacem neque esse pugnaturos cum illis & hoc duobus cōsulibus singularibus, scilicet Hircio & Pansa iam occisis, tot ciuibus amissis pro patria. Denique omnibus, scilicet Antonianis iudicatis, scilicet à senatu hostibus, & bonis, scilicet eorum publicatis neque Læpid. aut uindicarat hoc aut sanarat, id est ad sanum consilium conuerterat. Ego uidi.id est consideraui, me uenire huc, id est ad talem exercitum, & obiicere, scilicet trucidandam duobus exercitibus coniunctis, scilicet Anton. & Læpid. exercitum fidelissimum, & ita diligendum, & maxima auxilia Galliæ, & cunctam prouinciam, esse summæ dementiæ & temeritatis, & uidi si oppressus essem ita, & perdidissem rempublicam mecum, non modo honorem. Sed quoque. id est etiam, misericordiam defuturam mihi mortuo. Itaque rediturus sum, scilicet in prouinciam, nec sinam, id est patiar, tanta munera, id est tam fidelem & bene instructum exercitum posse dare, id est obiici, hominibus perditis. Ego habebo exercitum locis oportunis, tuear, id est protegam prouinciam, etiam si ille, scilicet Læpidi exercitus desciuerit, id est defecerit à repub. ad Antonium, & dabo operam ut seruem omnia integra, id est neque imminuta. Quoad. id est donec mittatis huc exercitum, & uindicetis, id est libertati restituatis rempublicam pari felicitate qua, scilicet apud Mutinam. Nec quisquam fuerit paratior, scilicet quàm ego depugnare. id est excidionalem pugnam obire, si occasio tulerit, id est dederit, nec obsideri si necesse fuerit, nec mori pro uobis si casus inciderit. Quare ó mi Cice. ego hortor te sup. ut cures exercitum traiiciendum, id est trans alpes mittendum huc, id est ad nos, quamprimum, id est ualde cito & matures, id est acceleres priusquam hostes corroborentur, nam & nostri qui pauciores & debiliores sunt, perturbantur.

In quo si

In quo si celeritas erit adhibita, resp. in possessione victoriæ deletis sceleratis permanebit. Fac valeas, mêque diligas. Fratrê meum tibi, fortissimum ciuem, & ad omnia paratissimum excusem literis, qui ex labore in febriculam incidit assiduam & satis molestam. Cum primum poterit istuc recurrere, non dubitabit ne quo loco reip. desit. Meam dignitatem cômendatam habeas, rogo. Concupiscere me nihil oportet: habeo te & amátissimum mei, & quod optaui, summæ authoritatis. Tu videris, quantum & quando tuum munus apud me velis esse. Tátum te rogo, in Hirtii locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meá obseruantiam. Vale.

IN quo. in qua re, scilicet ut traiiciantur exercitus. In possessione. quia iam habuerat unam uictoriam apud Mutinam. Fratrem meum. Plancum. In febriculam. sic supra, fratrem meum assiduis laboribus conuersationibus confectum grauiter se habuisse antea tibi scripsi. Istuc. istuc. Concupiscere. i. mihi optare. Habeo te. i. relinquo iudicio tuo, q me plurimû amas, ut quantum tu uelis & quando tu uelis mihi conferatur: sic supra. Concupisco autem mihi nihil contra quod ipse pugno, sed & temporis & rei moderatorê te facile patior esse. Subdas. substituas. Hircii. consulis, qui in bello interiit. HVBER.

IN quo. i. in qua re, hoc est exercitus traiectione, si celeritas erit adhibita, resp. manebit in possessione uictoriæ. s. apud Mutinam initæ, & hac sceleratis. s. reliquis deletis. Fac sup. ut ualeas & diligas me. Hic uidetur finis superioris epistolæ, ut sequentia nouam constituant, aut saltê seorsum scripta censeantur. Sunt enim alterius argumenti, & quæ sic scripta uidentur, ut á solo Cic. legantur, cum superiora ab omnibus legi possunt. Ordo autem est. Excuses literis. s. mittendis ad senatum fratrem meum ciuem fortissimum, tibi & paratissimum ad omnia. s. mandata obeunda, qui. s. frater incidit ex labore. i. fatigatione, in febriculã assiduam & satis molestam. Cum primum poterit non dubitauit recurrere istuc. i. ad nos ne quo. i. aliquo loco desit reip. Ego rogo sup. ut habeas dignitatê meam cômendatam. s. tibi, hoc est suscipias eam protegendã ab obtrectatoribus. Sed sup. nihil oporteret me concupiscere. nam supple habeo te &. i. simul, amantissimum mei, & quod optaui, summæ authoritatis. q. d. qui uelis cum sis amantissimus mei, & possis me defendere cum sis summæ authoritatis. Tu uideris. id est tuum fuerit uidere &, iudicare, quantum id est quàm magnum, & quãdo, id est quo tempore, uelis tuum munus esse apud me, id est me tibi esse obnoxium, aut tuum munus esse apud me, id est me obire munus & partes tuas quasi dicat, fuero semper & in omnibus paratus, ut sit simile illi postea ab Aeolo apud Ver. ad Iunonem dicto, Tuus ô regina quid optes Explorare labor, mihi iussa capessere fas est. Et rogo te tantum. id est duntaxat sup ut subdas, id est sufficias & substituas me in locum Hircii, id est sim pro Hircio consul. &, id est simul ad amorem tuum. scilicet augendum in me, & ad obseruantiam meam, scilicet augendam in te obseruãdo, quasi dicat cum id & amor tuus in me, & obseruantia mea in te exigat. ASCEN.

Ex Epistola. Puderet me inconstantiæ meæ.

Putabam posse me, nec de laude ieiuni hominis deliberare quicquã. Huc me uenire, & duobus exercitibus, & ducibus coniunctis obiicere exercitum firmissimû.

Cicero Planco S. D.

IN te & in collega omnis spes est, Diis approbantibus. Côcordia vestra, quæ senatui declarata literis vestris est, mirifice & senatus & cuncta ciuitas delectata est. Quòd ad me scripseras de re agraria, si consultus senatus esset; vt quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset, eam secutus essem, qui certe ego fuissem. sed propter tarditatem sententiarum moramq́ue rerum, cum ea quæ consulebantur, ad exitum non peruenirent, commodissimû mihi, Plancóque fratri visum est, vti eo, quod ne nostro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento; arbitror te ex Planci literis cognouisse. Sed siue in senatuscon-

IN te & in collega. Cum Bru. recepisset se in Gallia ad Plancum, scripserat Plancus magnam esse inter se concordiam ad defendendam patriam, quare dicit Cic. & senatum & totam ciuitatem uehemêter lætatã esse. Deinde quia rogauerat Plãcus Ci. ut si senatus fuisset interrogatus de re Agraria assentiretur ipse Ci. iis qui honorifice dixissent pro Plan. qui hanc curabat magis propter milites suos quàm propter se, ut infra alio loco dicet: respondet Cic. se fuisse paratissimum, sed cum nihil côcluderetur in senatu propter tarditatem eorum qui dicebant sententias, uisum fuisse & sibi & Planco Planci fratri ut facerêt id quod non potuit componi arbitratu ipsorum quodam impediente, de quo dicit se putare esse ad eum scriptum à Plan. eius fratre, Postremo dicit eum non debere dubitare tantam esse ea charitatê apud omnes bonos, ut non possit oîa obtinere. Collega. D. Bru. Omnis spes. conficiendi belli. Diis ap. diis fauentibus. Côcordia uestra. tua & collegæ Bru. De re ag. quærebat. n. Plancus ut in distributione agrorû qui erant uiritim diuidendi inter bonos ciues ipse esset commendatus. Consulatus. interrogatus, ut diximus in primo libro. Vt. sicut. Honorificentissima cum laude & cômendatione tua. Eam secutus essem. i. eam approbassem. Qui fuissem. i. ille qui dixisset sententiam honorificentissimam pro te, & non solum essem locutus sententiam aliorû. Sed. dicit Ci. quare nô potuerit dicere sentêtiã pro Plãco. Quæ côsulebant. que interrogabant à senatu. uel quæ deliberantur. Fratri. tuo. Vti eo. i. id cape. Quod ne. i. quod quidã de quo ad te pro fratrê HVBER.

tuũ scripsisse, impediuit oos oe fieret, ut uolebamus. Est aotem ordo: usum est mihi & Planco fratri uti eo, quod nt ne componeretur arbitratu nostro arbitror te cognouisse ex literis Plaoci fratris, qui fuerit impedimento: impediti enim fuerant à quodã quẽ ooo nominat, ne illa res Agraria cõponeretur, ut uolebãt ipsi Ci. & Plan. frater. In senatus c. i. in his quæ à senatu deliberaoda sunt. Charitatem tui. amorem erga te. Taleis. scilicet quæ declarẽt mihi Antoniom oppressum.

sulto, siue in cæteris rebus desideras aliquid: sic tibi persuade, tantũ esse apud omneis bonos tui charitatem, vt nullum genus amplissimæ dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas tuas vehementer expecto, & quidem taleis qualeis maxime opto. Vale.

ASCEN. IN re &c. Cum Bru. recepisset se in Galliam ad Planςum, scripserat Plancus se cum eo ad patriæ defensionem consentire, de qua re nunc dicit Ci. senatum populũmq; Ro. mirifiee lætatum. Deinde quod de Agraria lege rogatus erat, dicit se ad id paratum fuisse, sed opportunitatẽ defuisse, iterum inflãmans bominem ad reipu. protectionem, & ad literarum scriptionem. Ordo est. Omnis spes. s. reip. aut salutis est in re ò Plance, & in collega, scilicet tuo Bru. diis approbãtibus. i. nota oostra & uestra secundantibus. Et. i. simul senatus & cuncta ciuitas, scilicet Romana, delectata est mirifice, concordia uestra. i. propter uestram concordiam quę declarata est. i. clare significata senatut literis uestris. Quod tu scripseras ad me de re agraria. i. de agris diuidendis militibus tuis, ut bene de repub. meritis, si senatus esset consultus. i. rogatus sententias, ut quisq; dixisset sententiam hooratissimam. s. tibi secutus essem eam, qua. s. sententia honoratissima tibi aut de te, ego certe fuissem, sed cum ea quæ consulebantur. i. de quibus fiebat cõsultatio nõ peruenireot ad exitum. i. ad decretionem, usum est mihi & fratri. s. tuo Planco, cõmodissimum uti eo. s. quo ut scis usi sumus, quod. s. decretum quo usi sumus, ego arbitror te cogoouisse ex literis Plaoci. s. fratris tui, quis fuerit impedimento. i. impediuerit, oe. cõponeretur. i. fieret & absoluęretur, arbitratu nostro. s. secundum arbitratũ & uoluntatẽ oostrã, hoc est Planci & meam. Sicut in multis aliis epistolis, quia res erat oota scribenti & ei ad quem scribit, oobis mansit ignota. Quis enim diuioauerit quid fuerit quo usi sint, aut quis impediuerit quo minus senatusconsultum ex sententia utriusq; factum fuerit. Sed siue tu desyderas aliquid in senatusconsulto, siue in cæteris rebus, persuade tibi sic, charitatẽ tui. i. in te esse tantã apud oẽs bonos, utpote reip. amatores, ut nullũ geous dignitatis amplissimæ, possit excogitari. s. à te, quod noo sit paratũ tibi. Plus est quod dicit excogitari, q̃ si diceret posci: facilius eoim est aliquid excogitare q̃ poscere. Plus etiam est quod dicit quod tibi cõparatum sit, q̃ si diceret, quod tibi non detur, quia quod paratũ est, expectat habiturũ etiam si non petierit. Ego expecto uehementer literas tuas. Et quidem taleis qualeis maxime opto, hoc est quibus significas te hostes deleuisse aut quid simile. Vale.

HVBER. NVNQVAM. quia cum Plancus putaret se coniunctum esse cũ Læ. fuerat ab eo deceptus, hac epistola primũ se excusar ne uideaᵗ per imprudentiam fuisse deceptus. Deinde scribit quemadmodũ & sibi & exercitui suo ꝓuiderit, posteaquã cognouit perfidiam Læ. & excusat Latereosem, qui affirmauerat de Læp. nõ malitiose ut deciperet Plan. sed propter nimiam indulgentiã suã erga Læ. à quo posteaquã uidit se deceptum dicit eum tantũ dolorẽ accepisse, ut uoluerit seipsum interficere, incertũmq; adhuc sibi esse utrum sit uicturus. Narrat quantũ doluerint Læ. & M. An. ꝙ non potuerunt intercipere ipsum Plan. & exponit aliquas causas odii Læ. erga se. Hortatur postremo Cic. ut det operam Cæ. Octauianũ ad se mitti cum exercitu aut saltẽ eius exercitũ: dicit enim ꝙ si ipsi recte gesserint res Romæ ipse beoe tuebitur prouinciã. Acciderit. male euenerit. Absim à reprehensiooe temeritatis. i. non reprehendar fuisse temerarius, & imprudenter fecisse.

Plancus Ciceroni S. D.

NVnquam mehercule mi Cicero me pœnitebit maxima pericula pro patria subire, dũ si quid acciderit mihi, à reprehẽsione temeritatis absim. Confiterer imprudentiam me

HVBER. LAPSVM. id est cespitasse. Credulitas, facile credere. Error. cum casu quispiã decipitur & aliud pro alio accipitur, culpa uero cum ob negligentiã quispiã peccat. Irrepit. ingreditur. Cuiusque optimi, ut enim quisque optimus est, ita facillime credit, quoniã alios ex iogeoio suo iudicat, & plerũq; errat. Pene hoc uitio non sum deceptus. i. fere noo peccaui etiam per errorem credulitatis, quia nunquã credidi Læpidum bonum. Noram. s. malum & iocoostantem. Quid. s. est, si oon fuit credulitas error, quid ergo est quod te decepit. Pudor, respondetur sicut supra accidit mihi ꝙ homioi pudenti & cupido satisfaciendi reipub. accidere solet. Vno loco. ne cõiungerem me cum Lepido. sicut ille orabat. Pertinaciter. obstinate, indurate. Alere. fouere, in longum deducere. Offensus. iratus, inimicus. Mea patientia. si paterer ipsum esse solum aduersus Anto. Prope. fere. Consedi. coostiti cum exercitu. Eo consilio. ea deliberatione. Accedere ad ipsos, uel recipere, retrahere. Est sa. & me & exercitu meo incolumi. Adiunxi. pergit probare se omni prudẽtia usum esse oe captaretur insidiis à Lepido. Oppositũ. à Læpido. Mora. aliqua dilatio, ne tã cito posset trãsire. Vt essent. subaudi adiunxi hoc, uel prouidi, ut essent. Voconii. populi Galliæ. super quæros non lon-

Error — Culpa — Pertinaciter — Alere — Voconii

lapsum, si vnquam Læpido ex animo credidissem. Credulitas enĩ error est magis, quàm culpa. & quidem in optimi cuiúsque mentem facillime irrepit. Sed ego nõ hoc vitio pene sum deceptus. Læpidum enim pulchre noram. Quid ergo est? pudor me, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire. Nam si vno loco essem, verebar ne cui obtrectatorum viderer & nimium pertinaciter Læpido offensus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias prope in conspectum Læpidi Antoniíq; adduxi, quadragintaq; millium passuum spatio relicto consedi: eo cõsilio, vt vel celeriter accedere, vel salutariter recipere me possẽ. Adiũxi hæc in loco

eligendo, flumen oppositum vt haberem, in quo mora transitus esset: Vocontii sub manu vt essent, per quorum loca fideliter mihi pateret iter. Lepidus desperato aduentu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio coniunxit ad IIII. Cal.Iun. eodemque die ad me castra mouerunt. viginti millia passuum cum abessent, res mihi nunciata est. Dedi operam Deûm benignitate, vt & celeriter me reciperem: & hic discessus nihil fugæ simile haberet: non miles vllus, non eques, non quicquã impedimẽtorum amitteretur, aut ab illis feruẽtibus latronibus interciperetur. Itaque prid.Non.Iun. omnes copias Hisarã traieci, pontesque quos feceram, interrupi, vt spatium ad colligendum se homines haberent: & ego me interea cum collega coniungerem, quem triduo cum has dabam literas expectabam. Laterensis nostri & fidem & animum in rempublicam singularem semper fatebor. sed certe nimia eius indulgẽtia in Lepidum, ad hæc pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret, manus quas iustius in Lepidi perniciem armasset, sibi afferre

ge à Druentia fluuio. de quibus Strabo libr.iiii. Sub manu, prouerbialiter dixit.i.apud, prope. Pateret, esset apertum, & facile sine cuiusquam impedimento. Fideliter sine insidiis cuiusquam. Captabat, insidiose quærebat. Res, quod erant coniuncti, & quod mouerent castra contra me.

NVnquam & cæ. Quia Plancus ab Lepido ut uidimus deceptus erat, hac epistola se purgat, ne putetur per imprudẽtiam suam fuisse deceptus. Deinde scribit quemadmodum sibi & suis prospexerit postquàm perfidiam Lepidi cognouerat, purgatque Laterensem qui Lepidum commẽdarat non malitiose quo Plancum deciperet, sed propter nimiam indulgentiam suam erga Lepidum. Dicit autem ex ea fraude se tantum doluisse ut parum abfuerit quin sibi mortem inferret. Narrat etiam quam ægre tulerint Lepidus & Antonius quod se, id est Plancum, non circunuenerint. Hortaturq; ut Cæsarem octauium ad se mittat. Ordo est, unde unquam, ô mi Cicero, non penitebit unquam mehercule me subire maxima pericula pro patria, dum.i.dummodo, si quid scilicet aduersitatis acciderit mihi, ego absim.i.immunis sim à reprehensione temeritatis, id est si non uererer temeritatis argui, si præter opinionem quicquam acciderit. Ego confiterer me lapsum imprudentia si unquam credidissem ex animo, id est syncere & plene Lepido, dico sup. me lapsum fuisse non peccasse. Enim.i.quia credulitas.i.facilitas in credendo, est magis error quàm culpa, & quidem.i.certe ipsa irrepit, id est tacite illabitur, facilime in mentem optimi cuiusque. Quod perquam uerum est: Nam mali cum credant omnes sui similes non facile decipiuntur. Sed ego sum pene, id est quasi deceptus non hoc uitio scilicet credulitatis. dices sup. ergo quid est, scilicet quod errasti. Responsio. Pudor qui est maxime periculosus in bello, quia audacem fortuna iuuat, coegit me ad hunccasũ. Nam si essem uno loco.i. si manerem in prouincia mea uerebar ne uiderer cui id est alicui obtrectatorum id est inuidorum famæ meæ detrahentium, infensus.i.iratus Lepido nimis pertinaciter, si scilicet pro communi salute nollẽ me illi coniungere, & uiderer etiam alere bellũ, mea patientia.i.longanimitate aut tarditate, quòd perterra hostẽ tamdiu uiuere quẽ coniunctus cum Lepido possem statim opprimere. Itaque adduxi copias supple meas prope.i.quasi in conspectum Lepidi & Antonii. Consedi.i.locum quietis cepi, a consido quod sic accipitur Aenei.i. Vultis & his mecum pariter cõsidere regnis. unde uerum est sido quoq; sedi habere in præterito quod docet Valla spatio quadraginta quinq; millium passuum relicto. s. à castris Lepidi, eo consilio ut possem uel accedere celeriter. s. ad Lepidum si fuisset in ea sententia in qua esse debebat, uel posset recipere me, id est à conflictu eripere, cum salute scilicet mea & exercitus. Ego adiunxi, id est addidi, hæc id est has res, quas res dicam, in loco scilicet considendi eligendi, in eligendo, ut haberẽ flumen oppositũ. s. exercitui Lepidi, in quo. s. flumine, esset mora trãsitus id est in quo transeundo moram traheret Lepidi exercitus, & supple adiunxi, hoc est effeci, ut Voconii, alii legunt Vocontii populi in illis partibus Galliæ, essent sub manu.i.in potestatẽ mea, per quorum loca iter pateret mihi fideliter. Lepidus aduentu meo quem captabat non mediocriter, immo ardenter desperato, coniũxit se cum Anto. ad quartum Calendas Iunias, &. s. ipsi coniuncti mouerunt castra. s. sua, ad me. s. procedendo, res est nunciata mihi cum abessent uiginti millia passuum. ASCEN.

DEVM deorum. Reciperem. retraherem in locũ tutum. Nihil simile fugæ.i.ne uiderer fugere, timore eorum. Impedimentorum. sarcinarum. Dicuntur enim impedimenta onera militaria. Interrupi. fregi, disieci. Colligendum se, intra urbes suas priusquã opprimerentur repentino aduentu hostium. Fatebor, dicam protestabor, licet deceptus sit à Lepido: indulgentiam, obsequium. Minus sagacem, minus acutum, & diligentem. Iustius honestius. In Lepidum. quia fuit perfidus contra eum. Afferre manus. inijcere manus. s. uiolenter se manibus propriis interficere. Conatus est. tentauit. Interpellatus. impeditus. De hoc. quod sit occiturus. Parricidarũ. proditorum. dicuntur quasi enim parricidæ & interfectores parentum & patriæ proditores. quia patria parens est uniuscuiusq;. Cum dolore. dolent enĩ summopere quod non potuerint me excipere & opprimere. His. eis. s. parricidis. Recentes. nouas: exponit autem causas iracundiarum. Castigare. obiurgare, reprehendere. Extingueret. sopiret penitus tolleret. Improbabam. accusabam. Colloquia, ipsius Lepidi cum An. secreta contra tempus. Fide Lepi. data eis fide à Lepido. Vestinum. ex Vestinis populis qui sunt Italiæ ultra picenum finitimi Amiternis, ut scrib. Strab. Petiuerunt me. insidias in me intenderunt: nam petitiones propriæ gladiatorum dicuntur: & petere est inuidiose aut uiolenter aggredi, ut apud Virg. Regina petit. Cice. pro Qu. Ligario. Quid enim Tubero tuus ille destrictus in acie HVBER.

Impedimenta

Petitiões

Petere

Pharsalica

Pharsalica gladius agebat: cuius latus ille mucro petebat. Frustratio.inanis conatus eorum. Neruose.fortiter. Subornes.adiuues, instruas. Cæsar. Octauianus adolescens. Cuius ipsius, uel Cæ.uel exercitus eius, sed melius Cæsa. quia fuderat Anton.apud Mutinam. Agitur, est, impendet. Quicquidcensus est, quicquid necessarium fuit sceleratis & perditis contra patriam, omne paratum est, ita ut nihil desit. Nos autem pro defendenda salute cur non ponamus omnes facultates nostras, quas habemus. Perditorum.parricidarum. Id totum conuenit.i.concordauit, concordatum & compositum est. Istic.

Indies Romæ. Indies.per singulos dies.i.dietim. Merita.beneficia. Exacuunt.incitant; legitur tamen & excutiunt, ut sit sensus, tua merita quotidie magis amouent mihi solicitudines.i.anxietates meas: si autem legitur exacuunt intelligemus solicitudines.i.curas bene administrandæ reipu. & hic sensus est uerior, ut declarant sequentia cum dicit quæ sint solicitudines.s.ne perdat aliquid de amore, aut de opinione Ci.erga se. Indicio tuo.s.de me: quia scio te bene de me sentire. Præsenti pietate præsenti animi affectione.i.opto facere ut cum uideas nunc meam pietatẽ erga te & patriam, iucundũ tibi sit in me beneficia contulisse.

ASCEN. ☙EGO dedi operam benignitate deûm.i.deorum, qui eam mentem dederant ut &.i.simul reciperem.i.in loca tuta retraherem me celeriter, & hic discessus nihil haberet simile fugæ, & ullus miles, non admitteretur, eques ullus non amitteretur, quicquid impedimentorum.s.itineris, hoc est machinarum & sarcinarum bellicarum non amitteretur, aut interciperetur.i.in medio itinere per insidias caperetur ab illis latronibus feruentibus.i.ardentibus ad prædam. Itaque ego traieci pridie nonas Iunias.i.die præeunte nonas Iunias.i. quarto die Iunii. copias meas Hisaram.s.flumen Galliæ in delphinatu, & interrupi põtes quos feceram, ut homines.i.milites mei haberent spatium ad colligendum se.i.ad resumendum animũ & ad componendas res turbatas ex celeri profectione. Ego coniungerem me interea.s.cum hostes põtes reficerent, cum collega.s.Bruto, quem ego expectabam triduo.i.intra triduum affuturum, cum ego dabam.s.ad te has literas. Ego fatebor.i.protestabo e semper & fidem & animum singularem in.i.erga rẽpu. Laterensis nostri.s.communis amici. Sed certe nimia indulgentia.i.immoderatus amor eius in Lepidum, fecit eum minus sagacẽ.i.prouidentem ad hæc pericula perspicienda. Qui.s.Laterensis.quidem.i.certe, cum uideret se deductum in fraudem.i.deceptum à Lepido conatus est afferre sibi manus.i.seipsum interficere inferendo sibi manus, quas armasset iustius in perniciem.i.cædem & interitum Lepidi, in quo tamen casu ipse interpellatus.i.impeditus uiuit adhuc, & dicitur uicturus, quia non adegerat adhuc uulnus satis altum. Sed tamen parum certum est mihi de hoc.s.an uicturus & conualiturus sit, & ego elapsus sum his.s.malis & insidiis.cum magno dolore parricidarum.s.Antonii & Lepidi patriam persequẽtium & eius defensores trucidantium. Ipsi enim ueniebant incitati in me eodem furore quo in patriã, i.ut me penitus opprimerent. Autem.i.sed.ipsi habebant iracundias harum rerum.i.ob has res recentes, ꝙ non destiteram.i.desiueram aut prætermiserã, castigare.i.obiurgando monere Lepidum ut extingueret bellum, ꝙ improbabam colloquia facta.s.inter ipsum & missos ab An.ipsumquẽ uetueram legatos dimissos.i.à diuersis missos ad me fide Lepidi.i.data eis fide à Lepido, nihil molestiæ à me passuris,

conatus est. In quo casu tamen interpellatus & adhuc uiuit, & dicitur victurus. sed tamen de hoc parum mihi certum est. Magno cùm dolore parricidarum elapsus sum his: veniebant enim eodem furore in me quo in patriam incitati. Iracũdias autem harum rerum recenteis habebant: quòd Lepidum castigare non destiteram vt extingueret bellum: quòd colloqui facta improbabam:* quòd Legatos fide Lepidi missos ad me, in conspectum uenire vetaueram: quod C. Catium Vestinum Trib. mil. missum ab Antonio ad me cũ literis exceperam. In quo hanc capio voluptatem, quòd certe quo magis me petiuerunt, tanto maiorem his frustratio dolorem attulit. Tu mi Cicero, quod adhuc fecisti, idem præsta: vt vigilanter neruoseque nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Cæsar cum copiis, quas habet firmissimas: aut si ipsum aliqua res impedit, exercitus mittatur, cuius ipsius magnum agitur periculum. Quicquid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne iam conuenit. Pro vrbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, vtamur? Quòd si vos istic nõ defueritis, profecto quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reipublicæ satisfaciam. Te quidem mi Cicero in dies mehercules habeo chariorem: solicitudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore aut ex iudicio tuo perdam. Opto vt mihi liceat iam præsenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. VIII. Idib. Iun. Cularone, ex finibus Allobrogum. Vale.

☙Ex Epistola. Nunquam mehercules mi Cicero.

☙Consedi eo consilio, ut uel celeriter accedere, uel salutari loco me recipere possem. Dedi operam deũ benignitate ut & celeriter me reciperem, & hic discessus meus nihil fugæ simile haberet. non miles ullus, non eques, non quicquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis feruentibus latronibus interciperetur. Sed tamen de hoc mihi parum certum constat. Iracundias autem harum rerum recenteis habebam.

ueni-

uenire in conspectum.s.meum, & ꝙ interceperam id est in medio itinere ceperam Caium Catininm nestinũ .i.ex nestinis populis Italiæ ultra picenũ iuxta amitternos missum ad me ab An. In quo.s.facto, aut in qua re ego capio hanc uuluptatem ꝙ certe quo.i.qnanto magis petiuerunt me.s.capere aut occidere, tanto maiorẽ dolorem frustratio.i.irritus conatus attulit iis. Tn ó mi Cicero, præsta sup.mihi id sup.quod fecisti adhuc, nt subornes.i.per subsidia adiuues uigilanter & neruose.i.firmiter & solide, nos qui stamus in acie.s.pro patria contra hostes. Veniat Cæ.s.Octauius adnlescens tunc adhuc, & ab repu. stare uisus, sed mox cum An. & Lepido conspiratnrus cum copiis quas habet firmissimas aut si aliqua res impedit eum, quo minus possit uenire. mittatur exercitus.s.eius. Cuius ipsins.s.Cæsaris magnum periculum agitur.i.impendet, fuderat enim An.copias apud Mutinam, & ita pntanit Plan.ꝙ non esset eũ illo in gratiam rediturus, & hostes omnes uires suas collegerant. Vnde addit. Quicqnid futurum fuit aliquando.i.quouis tempore, in castris proditorum cõtra patriam, hoc omne connenit iam.i.congregatum est. Vero.i. sed econtrario, cur non utamur omnibus facultatibns.i.copiis & opibns qnas habemus, pro salute nrbis.q.d.nullam esse rationem, tacite tamen saluti snæ consulere uidetur. Quod si nos non defueritis.s.reipnb.istic.s.Romæ, aut istic.i.in ista re, profecto ego satisfaciam abunde reipu.in omnibns rebns, quod.i.q̃tnm attinet ad me. Qnidem.i.certe, ó mi Ci. ego habeo te indies chariorẽ.i.te diligo per singulos dies cum quodam incremento, & merita tua.s.in me exacuunt.i.uegetant & instigant quotidie magis solicitudines meas, ne quid perdam aut ex amore tno.s.in me, aut ex iudicio tno.s.de me. Opto ut liceat mihi facere beneficia tua in me, iucundiora.s.tibi, & etiam mihi, pietate.i. pia exhibitione meorum officiorum iam præsenti, quæ nunc est futnra, iucundum autem est in gratos beneficinm conferre, & gratos referre.

☞QVOD legatos fide Lepidi missos. Antea Lepidi dimissos. Quis non nideat, qni attente legat, ita scribendum esse mendumqne ortum, qnòd negligenter libratins postremam syllabam Lepidi bis scripserit. Exponit Plancus, cur tantopere sibi Antonius, ac Lepidus infensi sint, & in aliis rebus narrat sibi illos ualde iratos, quod Antonii legatos ad se missos Lepidi fide, nedũ audire noluerit, in conspectnm suum uenire prohibuit. Lepidi antem fide: quia fidem suam Lepidns interposuerat, à Planco illos uiolatum nõ iri. Legatos missos, ut paulo post inquir, C.Catienũ missum ab Antonio ad eum cum literis. * P.V.C.

Cn.Plan. M.T.C. S.P.D.

FAcere non possum quin in singulas res meritaque tua tibi gratias agam. Sed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantum tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem. Nec ego lubenter pro maximis tuis beneficiis tam vili munere defungor orationis: & malo præsens obseruantia, indulgentia, assiduitate memorem me tibi probare. Quòd si mihi uita contigerit, omneis gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates, in tua obseruantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus ac iudicium de me, vtrum mihi plus dignitatis in perpetuũ an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ causa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari volui à senatu, sed primum quòd ita meritos iudicabam: deide quòd ad omnes casꝰ coniunctiores reipu. esse volebam: nouissime, vt ab omni omnium solicitatione auersos eos, taleis vobis præstare possem quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra sustinuimus. Quod consiliũ nostrum, etsi quãta sit auiditas hominum (non sine causa) talis victoriæ scio: tamen

ASCEN.

FAcere. Cnm egisset Ci. omnia diligẽter pro dignitate Planci, & maxime de re agraria, de qua alia epistola mentio facta est. Plan. artificioso quodammodo se erga Ci. memorem & gratum ostendit. Nam dnm significat non esse ei satisfaciendum actione gratiarum, agit quidem, & habet maximas gratias, postea uero ostendit quàm diffidat copiis suis, in quibus maxima pars sit tyronum, dicitq; Cæ. Octauiannm causam esse quare Mar. Anto. & Lepidꝰ nondum sint oppressi, significat enim latenter se intelligere eum consentire cum An. dicit aũt se misisse ad ipsum Cæ, Furnium cum mandatis suis. In sin.id est pro singulis. Neq; enim, ratio quare faciat cum pudore, quia amicitia magna quanta erat inter eos non patitur gratiarum actionem. præterea quia dicit se nolle maximis beneficiis uerbis satisfacere. Ego.q sum & magno & grato animo. Vili mu. est enim uile mnnus orationis & nerbnrum pro beneficiis acceptis, quia non sunt reddenda uerba pro rebus. Probare. cum laude ostendere. Defungor. ntor. Et.m. sensus est, potins nolo cum ero Ro. in præsentia tna tibi contemperando in omnibus quæ à me uoles, & honorando te ostendere me esse memorem beneficiorum tnorum, q̃ nunc satisfacere uerbis. Obseruãtia. honore reuerentia erga te. Indulgentia. obsequio. Quod si. sensus est, si dens concesserit mihi nitam, præstabo tibi maiorem obseruantiam, indulgentiam & assidnitatem, q̃ omnes grati amici amicis suis ant pii propinqni propinquis suis unquam ostẽderint. Amor ac iud. quæ duo dixit superius afferre sibi magnas solicitudines, ne imminuantnr. Cõmodis.i. quod supra dixit de re agraria. Cnrabat Plã. ut militibus snis darentur, cum ob remunerationẽ pristinnrnm laborum, tnm uero nt magis excitarentur in futurum ad defendendam rempn. Ornati. honorati muneribus agrariis eis datis. Cansa.p.meę, ut uiderer esse potentior. Nihil enim, parẽthesis est, est autem sensus nihil cogito quod non sit reipubli. Ita me. scilicet milites meos. Coniunctiores. magis astrictos propter maxima pręmia accepta. Defungor

Nouissi-

Nouissime.i.postremo, hoc est fioali causa. Aduersos.amotos. Ab omni soli.quā faciebat assidue M.An.qui solicitabat eos assidue promittendo maxima, quæ uidebam eos esse aspernatoros, si à senatu fuissent nunc oe nati, eos autem solicitatos fuisse ab An. supra ostendit his oerbis, confirmandos erat exercitus nobis magnis sæpe præmiis solicitatus ut à repu. moderata potius q̄ ab uno infinita speraret. Præstare. ceddere, ostendere. Tales.i.promptos manu pro rep.& fidos. Adhuc.hucusq;. Sustinuimus.tutati sumus. Quod cōsi. quod sustinuerim omnia integra potius sapienter defendendo, q̄ periculose cum hoste dimicando. Scio pro bari à uobis.scio oobis placere. scio à uobis landari.licet aliqui ita sint auidi huius uictoriæ, q̄ nolent me amplius sustinere, sed iam dare finem.

Præstare

Adhuc

ASCEN. Facere &c. Cum egisset Cic.omnia diligenter pro dignitate Planci & potissimum de re agraria. Plancus se artificio arguto memorem ostendit. Nam significaos non esse satisfacieodum Ciceroni p actiooē gratiarum, gratias agit & se habere indicat maximas, deinde ostendit q̄ diffidat copiis suis in quibus pluri mi erant tyrones. Dicitque Cæsarem Octauiū esse causam quare Antonius & Lepidus nondum sint oppressi, significat enim eum latenter consentire cum Anton. Dicit autem se misisse ad Cæsarem eum maodatis suis. Ordo est. Ego ooo possum facere quin agam gratias tibi in.i.ob singulas res & merita tua. Sed me hercule, facio sup.illud enim podore. Neque enim tanta necessitudo.i.necessaria conciliatio amicitiæ, quanta tu uoluisti esse mecum uidetur desiderare.i.poscere actionem gratiarum. Neque ego defungor libenter tam nili munere orationis.i.uerborum, pro maximis beneficiis tuis.i.agendo pro beneficiis gratias quas referre deberem, & malo.i.magis uolo probare.i.ostendere me tibi memorem scilicet beneficiorum.i.gratum, præsens.i.quando ero præsens, obseruantia.i.ueoeratione & cultu, quibus sic obseruamus aliquem, ut caueamus quicquam aut dicere aut facere qood illum offendat. indulgeotia.i.concessione obsequi etiam ultra quàm oporteat, assiduitate scilicet obsequiorum. Quod scilicet præseotem esse, si contigerit mihi in uita. Ego uincam.i.superabo, omoes amicitias gratas, alii legunt omnes gratias, amicitia & cætera.utrunque placet, sed quia ad propinquitates addidit pias, puto, ad amicitias etiam gratas addidisse. atque etiam omoes propinqui tates.i.consaoguinitates & cōiunctiones sanguinis, pias.i.pietate obsequiosas io maiores suos, oincam inqoit in obseruantia tua. Valla diceret tui, sed tua quam tibi impeosam à me possidebis, in indulgentia & assiduitate, quibus se memorem probare iam dixit. Enim.i.quia, ego noo dixero.i.diiudicauero facile utrum amor tuus ac iudicium scilicet tuum de me sit allaturus, oouæ figuræ locutio, oam per zeugma diceret allaturum, & per syllepsim allaturi aut quia res sunt ioanimes, allatura.s.amor unde procedit iudicium, mihi plus digni tatis in perpetuum.i.quæ sit io perpetuū doratura, an uoluptatis, quotidie.i.quæ quotidie ionouabitur. Fuit tibi curæ.i.haboisti curam de commodis militum. Rogauerat enim Plancus ut per Cice.militibus diuiderentur agri, quos.s.milites ego uolui ornari à seoatu eum potentiæ meæ.i.ut poteotior euadam. Scio enim me nihil cogitare oon salutariter.i.quod noo sit eum salute reip.coniunctum. Sed sup.uolui eos ornari primum q̄ iodicabam eos meritos esse ita, deinde q̄ uolebam eos esse coniunctiores reipu.ad omnes casus nouissime.i.postremo loco, ut possem præstare.i.exhibere nobis, eos aduersos.i.abhorrentes omni solicitatione omnium tales quales fuerunt adhuc.i.reip.fideles. Nos sustinuimus hic.i.in prouiocia adhuc omnia integra .i.salua & nulla imminuta, quod consilium nostrum.s.sustinendo omnia integra. Etsi.i.quamquām.scio quāta sit auiditas hominum talis uictoriæ.s.habendæ non sine causa, quia in ea tota salus reipu.pendebat, tamen spero probari.i.approbari, uobis.i.à uobis.

vobis probari spero. Non.n.siquid in his exercitibus sit offensum, magna subsidia respublica habet expedita, quibus subito impetu ac latrocinio parricidarum resistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror: In castris meis legiones sunt veteranæ tres. tyronum vel luculentissima ex omnibus vna. in castris Bruti vna veterana legio: altera bina: octo, tyronum ita vniuersus exercitus numero amplissimus est firmitate exiguus. Quantum autem in acie tyroni sit committendum, nimium, sæpe expertum habemus. Ad hoc robur nostrorum exercituum, siue Africanus exercitus, qui est veteranus, siue Cæsaris accessisset, æquo animo summam rē publi. in discrimen deduceremus. Aliquanto autē propius esse, quod ad Cæsarem attinet, videbamus. Nihil destiti eum literis hortari, neque ille intermi

HVBER. NON enim.dicit quare potius hactenus sustinuerit quàm extremo prælio expertus sit fortuoā.quia si male ei conuenisset, oon uidebat rempu.habere alia subsidia parata quæ possent resistere impetui Antonii & Lepidi, & ideo dicit noluisse se exponere periculo. Si quid esset offensum.si quid nobis male accidisset. In his exer.nostris quibus ego præsum. Subsidia.auxilia ad succurrendum. Expedita.parata. Notas.quales sint. Veteranæ.ueteranorum militum.licet essent cognitæ Cice.tamen dicit quas copias habeat Tyronum.nouitiorum militum. Luculentissima.splendidissima. Nam luculentus à luce dicitur, lutulentus uero à luto.i.cœno, & significat immundum fœdatum. Bima.duorum anoorū .i.quæ duos annos tantum militauit. & exercuit se. Firmitate.fortitudine. Exiguus.quia ex maxima parte sunt tyrones. Contra est illud Virg. Exigui numero sed bello uiuida uirtus. Nimium.quia cum lande nostra. Ad.h.r.i.ad has uires quas habemus, maxime propter paucos ueteranos. Accessisset.adiunctus esset. Africanus.qui fuerat in Africa. Aliquanto antem.seorsus est. Videbamus sub.Cæsa.esse nobis propriora q̄ Africanum. Qood atti.ad Cæ.s.ut nobis succurrat. Siue Cæ.s.Octaui. Aequo animo.nō magoa cura aut timore. In dis.in periculum, quia minus dobitaremus suscipere prælium adoersus hostes. Eum.s.Cæs.Octa.lotermisit.destitit.cessauit. Ad nersum.admotum. Ab hac cogi.ueniendi ad me. Ad alia consilia.ut Anto.conseotiret. Proficere.persuadere ei. Scis remoue. Plan.à se suspitionem odii erga

Luculentus

Lutulentus

sit affirmare se sine mora venire, cum interim auersum illum ab hac cogitatione ad alia consilia, video se contulisse. Ego tamen ad eum Furnium nostrum cum mandatis literisque misi, si quid forte proficere posset. Scis tu mi Cicero, quod ad Cæsaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum, vel quòd in familiaritate Cæsaris viuo illo, iam tueri eum, & diligere fuit mihi necesse: vel quòd ipse quoad ego nosse potui, moderatissimi atque humanissimi fuit sensus: vel quòd ex tam insigni amicitia mea atque Cæsaris, hunc filii loco & illius & vestro iudicio substitutum non proinde habere, turpe mihi videtur. Sed quicquid tibi scribo, dolenter mehercule magis quàm inimice facio. Quòd viuit Antonius hodie quòd Lepidus vna est, quòd exercitus habent non contemnendos, quòd sperant, ꝙ audent, id omne Cæsari acceptum referre

Octaui, ne uideatur hæc ex maleuolentia dicere. Societatem esse mihi te.i.me esse coniunctum tecum ad eum amandum. Cæsaris.s.Iulii. Viuo. illo.i.cum uiueret Iulius Cæsar. Quod.i.inquantum. Loco fi.quia Cæsar adoptauerat Octauianum in filium iudicio & sententia senatus. Dolenter magis quàm inimice.i.magis cū dolore q̃ cum odio & inimicitiis .i.ut hæc dicam magis mouet me dolor quem capio pro repu. quam odium aut inimicitiæ, quæ mihi sint cum Cæsare. Quod. repetitio est, hæc autem omnia quæ habent hostes, dicit ascribenda esse Octauiano, quasi noluisset iam fuissent oppressi. Quod.n.qđ habet uitam, quia potuisset eum interficere. Est una.i.coniunctus cum Anto. Non cōt.i.fortissimos. Quod spe.de uictoria & de opprimenda patria. Qđ au.quod habent animos & non fugiunt. Id omne Cæ. acceptum re.pos.i.possunt id omne attribuere Cæsa.à quo acceperunt.i.possunt dicere se accepisse id omne à Cæsa.Octa.

NON enim &c. Affert rationem quare probabile putet consilium suum ꝙ nondum commiserit pugnam dicens. Enim.i.quia, si quid sit offensum.i. peccatum & erratum in his exercitibus.s.quos habemus, hoc est si male esset nobis pugnatum, Mitioribus tamen id uerbis.ad uitandum malum omen ꝙ sequitur resp.nō habet magna subsidia.i.magnas copias subsidio uenturas, expedita id est.parata, quib9.i.subsidiis ipsa resistat.i.resistere possit ad latrocinia parricidarum, impetu subito, alii legunt ac latrocinio, ut sit, quibus.resistat subito impetu pro impetui declinatione antiqua, ac latrocinio parricidarū ASCEN.

.s.Antonii Lepidi, & aliorum patriam persequentium. Vero pro sed, ego arbitror copias nostras esse notas tibi. In castris meis sunt legiones ueteranæ tres, tyronum.i.nouitiorum militum una.s.legio, uel.i.etiam luculentissima.i.clarissima ex omnibus. In castris Bruti est sup.una legio neterana.i.ueteranorum militum.i. qui multos annos in militia exegerunt, altera.i.adhuc una bima.i.duorum annorum.i.eorum qui Biennium militauerunt, octo sup.legiones Tyronum sup.sunt. Itaque uniuersus exercitus est amplissimus numero, exiguus firmitate, quia plurima pars Tyronum est. Autem.i.sed nos habemus nimium expertum.i.compertū cum malo nostro, quantum sit committendum Tyroni.i.nouo militi in acie. Siue exercitus Africanus.i. ex Africa reductus, qui est ueteranus, siue exercitus Cæsaris.s.Octauii, accessisset id est additus fuisset, ad hoc robur exercituum nostrorum, nos deduceremus in discrimen.i.periculum, summam reipub.hoc est salutem eius, æquo animo.i.libenter congressi essemus cum hostibus, conflictu pernicioso. Autem.i.sed nos uidebamus.i.considerabamus id quod attinet.i.spectat ad Cæsarem, esse aliquanto propius.i.coniunctius saluti reip. Et ita ego nihil.i.nulla re, aut nullo modo.destiti.i.prætermisi seu intermisi, hortari eum literis, neque ille.i.Cæsar, loquitur ut notum de Octauio, qui postea Augustus dictus est intermisit.i.interdum omisit, affirmare se uenire sine mora, hoc est ad singulas literas meas respondit se uenire, cum ego uideo illum.s.Cæsarē, auersum.i.alienatum interim.i.interea temporis, ab hac cogitatione.s.fauendæ reip.contulisse se ad alia consilia. Ego tamen misi ad eum Furnium nostrum.s.amicum, & ut opinor legatum, cum mādatis & literis sup. nřis, si forte possit proficere quid.i.in aliquo. Scis tu ó mi Cicero, quod.i.quatenus aut quæ res attinet ad morē Cæsaris.s.Octauii, societatem esse mihi tecū.i.me habere in ea re te sociū, uel ꝙ.i.quia in familiaritate Cæsaris.i.Iulii sup.fuerim, uiuo illo.i.dum ille uiueret, necesse fuit mihi, si uidelicet uir bonus & fidelis amicus uelim haberi, tueri & diligere iam.s.post cædem eius, cum uel ꝙ.i.quia ipse.s.Cæsar, quoad.i.quatenus potui nosse.i.nouisse fuit sensus moderatissimi atq; humanissimi, quia nō superbe nec immaniter dnatus est, immo fuit usq; ad pœnitudinem clemens uel ꝙ turpe uidetur mihi ex tam insigni amicitia mea.i.post tā insignem amicitiam meam atq; Cæsaris.s.Iulii, nō habere.i.æstimare, & amplecti hunc.s.Octa.Cæsa.substitutum.s.testamento Iulii Cę.loco filii, iudicio & illius.s.Cæsaris cæsi, perinde.i.ita ut substitutus est, hoc est in filiū Cæsaris nobis dum uiueret amicissimi. Sed quicquid scribo tibi, ego facio mehercule magis dolenter.i.quia dolet mihi Cæsarē non recte sentire de repu.q̃ inimice.i.quasi sim inimicus Cæsaris. Quod Antonius uiuit hodie.i.adhuc, & Lepidus est una.i.simul cū Antonio quod habent exercitus non contemnendos, ꝙ sperant.s. uictoriam, ꝙ audent.s.nos lacessere, possunt referre acceptum.i.agnoscere se debere ut à quo acceperint id omne Cæsari.s.Octauio. Acceptum ferre, est facere se accepisse etiam si quis non acceperit. Pulchre autem cum datiuo dicitur, quando nolumus innuere beneficio alterius nos aliquid habere ut hoc loco.

possunt. Neque ego superiora repetam. sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum iam bellum esset, aut in auersissimam illi Hispaniam cum detrimen-

NEque repetam.i. neque recensebo. Superiora, quæ antea fecit. Professus, pollicitus. Oppressū, extinctum. Aut in aduer.i.inimicissimam subaudi fugissent uel essent expulsi, & rursum sensus; & etiam non possum satis putare qua mente sua, aut quorū cōsiliis sit adductus, ut efflagitet consulatum tantūmodo duorum mensium qui superant ad finiendū cōsulatum Pansæ & Hyr. qui perierant in bello Mutinensi, HVBER.

tinensi,iu horum aotem locum subſtitui petiuerat Planc.ut ſupea oiſum eſt,& ut ſcribit Appiaous petioerat etiam D. Bru.Itidem petiuerat Cæſac adoleſcens non ad ſenatum,ſed ad Cice.priuatim mittens.

Auocarint,auerterint,amouerint. A tanta,quãta erat comparaturus ſi perrexiſſet, ut cœpecat. Salutari.utili. Cum ſummo terrore hominum,oeſcribit Appia. percuſſorum cognati & amici ueciti oe Cæſac conſul effectus ſupplicium de illis ſumeret, dilatiooibus in ereatioue factis uariis de cauſis ex lege rem peetrahebant. Inſulſa,uel quia ad ſolum Ci. ſcribat,uel certe quia pee ætatem uon licebat ei gerere conſulatum,quia adhue erat adoleſcens. Expu-

Exputare tare,diligeotee putare, excogitare. Quorum ac. qui turmarum eius duces ad ſeoatum uenerunt Cæſa.cõſulatum petẽte & ſeuatus eius ætatem aecuſaote illi q̃ edocti fuecant,exponunt Cor uinum iampridem ætate iuniorem geſſiſſe cooſulatum. De hine Seipiones primum ae ſecuodum,cum adhue uterqoe adoleſcens eſſet,multa patriæ adeptos eſſe. Ad recentiora deinde progreſſi Pompe.magnum & Dolabellam protulere,ipſi etiam Cæſati pee Decẽnium ante tempus conceſſum eſſe ut conſulatum peteret. Hæc Appianus. Io hac re. ne præſtet in efflagitatione couſulatus. Eius. Cæſaris. Neceſſarii.amici. Proficere.retrahendo eum. Tu quoque ò Cice.plurimum .ſ.poteris profieeee,quia multum tuis conſiliis parebit,quoniam tibi plurimum debet, cui autem plurimum debemus, ei plurimum credimus. Merita. præſtita beneficia. Exigeret,tractaret. Iuuero ipſum.ſi potero eum retrahere ab hac ſententia, quæ eſt contra eius & hooorem & ſalutem. Duriore. aſperiore. Qood oeque.i.quia non putamus uoo eſſe expeditos & aptos ad dimicaodum,neque tamẽ uolumus fugere, oe reſp. ex fuga nr̃a maius detrimẽtum accipiat. Reſpexerit.i.habuerit reſpectũ ſui, ut nihil agat,niſi qood eſt ſe dignũ. Africanæ le.exercitus qui eſt in Africa, de qoo ſupra. Securos, ot nihil timeatis. Inſtituiſti.incepiſti.Proprie tuũ, id eſt oino & inee tuum tanq̃ res quarũ peoprietas ſit tua.

to eorum maximo detruſum. Quæ mens eum, aut quorum conſilia à tanta gloria, ſibi vero etiam neceſſaria ac ſalutari auocarit,& ad cogitationem conſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominum, & inſulſa cum efflagitatione tranſtulerit; exputare non poſſum. Multum in hac re mihi videntur neceſſarii eius & reipub.& ipſius cauſa proficere poſſe plurimum, vt puto, tu quoque: cuius ille rãta merita habet, quanta nemo præter me. Nunquam enim obliuiſcar, maxima ac plurima me tibi debere. De his rebus vt exigeret cum eo, Furnio mandaui. Quod ſi quantum de beo, habuero apud eum autoritatem, plurimum ipſum iuuero. Nos interea duriore conditione bellum ſuſtinemus, quòd neque expeditiſſimam dimicationem putamus: neque tamen refugiẽdo commiſſuri ſumus, vt maius detrimẽtum reſpub. accipere poſſit. Quòd ſi aut Cæſar ſe reſpexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint, ſecuros vos ab hac parte reddemus. Tu, vt inſtituiſti, me diligas rogo, proprieque tuum eſſe tibi perſuadeas. V. Calenda. Sextiles ex caſtris.

ASCEN. NEQVE ego repetam ſuperiora, id eſt, quæ multum præceſſeruut, ſed ex eo tempore quo ipſe ſcilicet Cæſac profeſſus eſt mihi ſe uenire ſi uoluiſſet oenire aut bellum eſſet iam oppreſſum, id eſt ſopitum, aut extruſum, id eſt, ui eiectum ex Italia cum maximo detrimeuto eorum ſcilicet Aotonii & Lepidi, in Hiſpaniam aduerſiſſimam illi ſcilicet bello gerendo. Ego nou poſſum exputare id eſt, exeogitare aut comminiſci quæ mens, aut quorum cooſilia auocariut eum à tanta gloria ſcilicet libertate patriæ neceſſaria etiam ac ſalutari ſibi, & tranſtulerint eam cogitatiooem conſulatus bimeſtris, id eſt duos tantum menſes ducaturi per mortem cooſulum obtinendi, cum ſummo terrore hominum ſcilicet qui uerebantur ne coosul effectus pereuſſores Iulii Cæſaris perſequeretur, quod etiam euenit eiſque deletis monarchiam inuaſit, & cum efflagitatioue inſulſa id eſt, inſipienti. Neceſſarii id eſt, cooiunctiſſimi amici & conſanguinei eius uidentue poſſe proficere, id eſt profectum facere multum in hac re ſcilicet ut à conſulatu deſiſtat & antonio oou adhereat, & id eſt, ſimul, cauſa reipubli.& ipſius ſcilicet Octauii, & ut puto tu quoque ſupple uideris poſſe proficere plurimum, cuius ille ſcilicet Octauius habet tauta merita, quaota oemo ſupple habet præter me, ſupple quod dico. Enim, id eſt, quia ego ouuquam obliuiſcar me debere tibi maxima ae plurima ſcilicet à te ſuſcepta beoeficia. Ego maudaui Furnio ſcilicet legato meo, ut exigeret, id eſt poſtularet & quaſi quereretue eum eo ſcilicet Octauio, de his rebus ſcilicet ut ad ſaniorem mẽtem eedeat. Quod ſi habuero apud eum tantam authoritatem quantum debeo ſcilicet habere id eſt meritus ſum de eo ut habeam. Ego iooero ipſum plurimum, quia ad ſaoiora conſilia reduxero. Nos ſuſtinemus interea ſcilicet dum Furnius cum eo aget, bellum couditioue duriore.i.multum aſpera quòd neque putamus dimicatiooem.i.præliatiooem expeditiſſimam.i.maxime utilem fore, neque tamen commiſſuri.i. paſſori ſumos, refugiendo.ſ.dimicationem, ut reſpub. poſſit accipere maius detrimentum. Quod ſi aut Cæſar.ſ. Octauius reſpexerit.i.miſeratus remp.aſpexerit, aut lege reſipuerit, ant legiooes Africanæ.i.quæ in Africa nunc ſunt oenerint celeriter, nos reddemus uos ſecuros ab hac parte.ſ.quam tuendam recipimus. Rogo ſup. ut diligas me, ut inſtituiſti.i.data opera cœpiſti, & perſuadeas ſup.me eſſe tuum proprie.i.peculiariter ſicut noo alterius. Quinto & c.

HVBER. SI intereſt; Furnius Planci legatus, de quo ſupra ſæpe mentio facta eſt, diligentiſſime ſe pro rep. geſſerat, & in Gallia Narboneuſi multa prælia egerat, itaque com appropinquantibus comitiis cuperet petere præturam, uelletque relicto negocio

M.T.C. Cn.Furnio. S.P.D.

SI intereſt, id quod homines arbitrãtur, reipu. te, vt inſtituiſti atque feciſti,

ſti,nauare operam,rebusq́ maximis, quæ ad extinguendas reliquias belli pertinét, intereſſe: nihil videris melius neq́ lauda bilius,neque honeſtius facere poſſe. Itaque operam tuam,nauitatem, animum in rempu. celeritati præturæ anteponendã cenſeo. Nolo enim te ignorare,quantam laudem conſecutus ſis.mihi crede, proximam Planco,idque ipſius Planci teſtimonio, præterea fama ſcientiaque omnium. Quamobrem ſi quid etiam operis tibi nunc reſtat, id maximo opere cenſeo perſequendũ. Quid enim honeſtius? aut quid honeſto anteponédũ? Si nauté ſatiſ factum reipu.putas, celeriter ad comitia, quum mature futura ſũt,veniendũ cẽſeo: dummodo nequid hæc ambitioſa feſtinatio aliquid imminuat eius gloriæ quam conſecuti ſumus. Multi clariſſimi viri cum reipubli. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. Quod eo facilius nobis eſt,quoód non eſt annus hic tibi deſtinatus: vt ſi Aedilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. Nunc nihil prætermittere videbere vſitati & quaſi legitimi temporis ad petendum. Video autem Planco C O S.etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes,tamen ſplendidiorem petitionem tuam, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſiliũ iudiciumque ſit, arbitrabar non ita neceſſe: ſed tamen ſentẽtiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. Cuius hæc eſt ſumma, vt omnia te metiri dignitate malim, quã ambitione:maiorem que fructum ponere in perpetuitate laudis,quàm in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domi meæ adhibito Q. fratre meo, & Cecina & Caluiſio ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus libertus tuus intereſſet.omnibus probari videbatur oratio mea: ſed tu optime iudicabis. Vale.

Ex Epiſtola. Si intereſt id,quod homines.

Nauare operam rebusq; maximis,quæ ad belli reliquias extinguendas pertinent,intereſſe putas. Iſtãq; operam tuam,nauitatem,animum in rempublicã celeritati præturæ anteponendam cenſeo. Quid enim honeſtius?aut quid honeſto melius anteponendum eſt? Tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore,ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent.

prouinciæ Romam ad comitia uenire. Cic.hac epiſtula ei diſſuadet, ne ueniat oſtendens ſore cũtra honorem & dignitatem eius,ſi omiſerit rem magnę gloriæ pro cupiditate præturæ, fore autem,ut cum maiore honore ſuo petat pręturam,cum Plancus fuerit conſul, quod erat futurum breui. idem autem dicit ſentire Qu.fratrem ſuum,Cæcinam, & Caluiſium eius amiciſſimos. Si inter.ſi utile eſt. Id quod.i. quod, Nauare,diligenter & ſtudioſe præſtare. Intereſſe.præſentem eſſe. Reliquas, particulas quæ reſtant in bello. Nauitatem, induſtriam tractum à naui. Anteponendam ce.præ.i.pluris faciendam q̃ quod celeriter aſſequaris præturam. Cenſeo.iudico. Proximam Plan.i.ſecundam poſt Planc. Fama. ſermone. Sententia.iudicio. Operis.negocii.Perſequendum.ad exitum deducendum. Satiſfactum. præſtitum à te quod debuerat. Quando.quoniam. Nauitas

Mature.cito. Comitia,de quibus ſatis multa diximus lib.pri.Hic autem intelligit comitia, quæ erãt futura prætorum creandorũ cauſa. Quid.aliquid.

Conſecuti.adepti, perſonam autem ſuam tanquã amiciſsimi inſerit laudibus Furnii quoniã amicorũ oĩa ſunt communia. Cum da.o.reip.i.cum agerent negocia reip. & pro ea laborarent. Non ob.nõ audierunt,nam antiqui interdum ob pro ad ponebant,unde obire mortem eſt ad mortem ire,unde & apud Vir. Hectora circum. Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta,& Cice.in Lelio.Qui illum diem & illud munus ſemper ſolitus es obire. Annum pe.ſuæ .i.annum ſibi deſtinatum & deputatum ad petendũ magiſtratum ſuum. Deſtinatus.deputatus, ut putas nunc præturam. Ordo eſt. Hic annus non eſt deſtinatus tibi,ut eſſet tuus annus poſt biennium.i.duobus annis poſt ædilitatem adminiſtrandam poſſes petere præturam. Si.i.quanuis fuiſſes ædilis hoc uult dicere,quod quanuis poſt ædilitatem ſequeretur p̃turam,tamen nõ erat hic annus ei deſtinatus,ut poſt biennium peteret præturam,licet geſſiſſet ædilitatẽ. Nihil uſitati.i.nihil conſueti,ſed id quod & alii ſoliti ſunt prætermittere, ut poſt ædilitatem non petãt præturam. Video autem. hortatur ut differat petitionem præturæ uſque ad conſulatum Planci,quia licet haberet Furnius optimas rationes petendi præturam ſine Plan.tamen dicit eius petitionem fore ſplẽdidiorem ſub eius conſulatu, qui poterit eſſe teſtis uirtutum ipſius Furnii, & eorum quæ pro repu.geſſit. Iſta.quæ agitis in Gallia contra hoſtes. Confecta.finita. Cum tuum iu.& cõ.ſit tantum.i. cum ita ſis ſapiens,& habeas tam magnum iudicium de reb⁹ omnibus. Cuius.ſententiæ meæ. Hæc eſt ſumma. hæc concluſio. Metiri.definire,conſiderare. Dignitate mali q.i.magis reſpicere quid ſit te dignum quã quid tu cupias. Fructum uoluptatem, uel lucrum.

In perpetuitate laudis.i.in perpetua laude, quam comparabis ſi feceris quæ inſtituiſti pro rep. Quã in celeritate.præ.i.q̃ in obtinẽda prætura potius hoc anno ſequenti. Adhibitis.aſſumptis in communicationem ſermonis mei. Studioſiſsimis tui.amantiſſimis tui. Dardanus.nomina ſeruorum plerũq; à regionibus ſumebantur,ut ſæpius diximus,hic autẽ factus erat libertus nomine Dardanus. Probari omnibus.placere omnibus. Iudicabis.an recte conſulam. Optime.i.omnium.i.melius quàm ceteri omnes.

SI intereſt &c.Furnius Planci legatus diligentiſſime ſe pro repu.geſſerat,præſertim in Gallia Narbonenſi.itaque cum proximis comitiis præturam eſſet petiturus,uelletque ob id relicta prouincia in urbẽ uenire,Cice.hac epiſtola ſuadet ne id faciat, cum ho ASCEN.

nori

stultissimus sis? Non arbitror te ita sentire. omneis enim tuos ad laudem impetus noui. Quod si, vt scribis, ita sentis: nõ magis te, quàm de te iudicium reprehendo meũ. Te adipiscendi magistratus leuissimi & diuulgatissimi, si ita adipiscare vt plerique, præpropera festinatio adducet à tantis laudibus: quibus te omnes in cælum iure & vere ferunt? Scilicet id agitur, vtrum hac petitione an proxima Prætor fias, nõ vt ita de repub. mereare, omni honore vt dignissimus iudicere? Vtrũ nescis quàm alte ascenderis? an pro nihilo id putas? Si nescis, tibi ignosco: nos in culpa sumus. sin intelligis, vlla tibi est Prætura, vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes sequũtur, dulcior? Hac de re & ego, & Caluisius homo magni iudicii, tuíque amãtissimus, te accusamus quotidie. Comitia tamen, quum ex his pendes, quantum facere possumus, quod multis de causis reipub. arbitramur conducere, in Ianuarium mensem protrudimus. Vince igitur & Vale.

Ex Epistola. Lectis tuis literis, quibus declarabas.

Verum nescis, quàm alte ascenderis. Comitia tamẽ, quoniam ex his pendes, quantum facere possumus, quod multis de causis reipub. arbitramur conducere in Ianuarium mensem protrudimus.

ITA sentire. id est habere eum animum quem dicis. Impetus, motus animi. Meum iudicium, quisemper de te recte iudicauerim te esse hominem magis cupidum laudis quàm ambitionis. Te adipiscendi, argumentum ab honesto, est autem sensus si tu velis adipisci hunc magistratum leuissimum, & uulgarissimum eo modo quo multi alii, ista festinatio ita ꝑperabit adducet, & abstrahet te à tantis laudibus quibus omnes te iure extollebant. Scilicet id agitur, ironia est, quasi dicat non agitur. Virgil. Scilicet his superis labor est. Idem. Scilicet id magnum sperans fore munus amanti. Quam alte. in quantam æstimationem apud populum & senatum deueneris. An putes id pro nihilo. an id nihil impedit, quòd in tanta sis existimatione. Nos sumus in culpa, quam tibi nõ declarauimus, quàm alte ascenderis. Tibi ulla. cum interrogatione legendum est sic, sin intelligis quàm alte ascenderis, debet ne ulla prætura esse tibi dulcior & carior officio & debito tuo erga rempub. Quod pauci assequuntur. idest pauci quærunt & præstant. Vel debet ne esse dulcior gloria, quàm omnes assequuntur, idest quærũt. nam omnes trahimur cupiditate gloriæ. Quando. quoniam. Pendes ex his, ea expectas, & propterea solicitus es. Quod. quia. Conducere. utiles esse. Protrudimus. reiicimus, differenda mittimus. HVBER. protrudimus

LECTIS &c. Rursus deterret Furnium à petitione præturæ. Hortatúrque eum ut potius & prius expediat quæ pro repub. instituerat, ex eo enim dicit eum maiorem laudem assecuturum. Hortatúrque ne domum re nondum confecta redeat, cum non minus honorifice alias prætor fieri possit. Pollicetur autem se daturum operam ut comitia in Ianuarium differant. Ordo est. Literis tuis lectis. id est postquam lectæ sunt literæ tuæ, quibus declarabas aut Narbonenses, scilicet Gallos dimittendos, aut dimicandũ sup. esse cum periculo, ego magis timui illud, scilicet pugnari cum periculo, quod ego fero non moleste uitatum sup. esse. Ego pono uel, id est etiam maximam spem uictoriæ, in eo quod scribis de concordia Planci & Bruti. Nos cognoscemus, idest disquiremus aliquando de studio Gallorum, quos Furnius ad defectionem spectare scripserat, & ideo ab exercitu amouendos, cognoscemus inquam cuius opera id, scilicet studium Gallorum in Ant. maxime excitatum. Sed crede mihi nos iam cognouimus, quasi dicat propter ambitionem tuã ab æmulo tuo ad hoc sunt incitati. Itàque stomachatus, id est indignatus, & ira commotus sum literis tuis iucundissimis, in extremo, id est calce earum. Scribis enim si comitia, scilicet sint differenda in Sextilem. scilicet mensem, hoc est qui nunc augustus dicitur, te cito, scilicet affuturum, si comitia sup. sint iam confecta, te sup. rediturum citius ne sis diutius fatuus cum periculo, scilicet tuo quia fatuus uidetur, sed fatuus, qui neglecto proprio bono communi inseruit, cum commune quodammodo proprium fit. O mi Furni, quàm, id est ò quantum tu nosti causam tuam qui discas tam facile, alienas, scilicet causas. Tu putas me nunc candidatum, id est candida ueste ad petitionem præturæ indutum. Et cogitas. id est solum id in animo habes, scilicet ut aut curras ad comitia, aut ut sis domi tuæ, si comitia sup. sint iam confecta, scilicet, Ironiæ apta uox, ne sis stultissimus, ut scribis cum maximo periculo, quia in bello periculosissimo. Ego non arbitror te sentire ita. Ego enim noui omnes impetus tuos ad laudem. Quod si sentis ita ut scribis, ego non magis reprehendo te, quàm iudicium meum de te, quo, scilicet te bonum ciuem & prudentem uirum existimo. Festinatio præpropera, id est, ante tempus properata, adipiscendi magistratus leuissimi & diuulgatissimi, adipiscare, id est obtineas sup. eum ut plerique, scilicet per importunas preces, aut per ambitum aliquem occultum, abducet te à tantis laudibus, quibus omnes ferunt te in cœlum iure, quia per ipsum præcipue Plancus in fide manserat. Scilicet, iterum indignantet & Ironicos loquentis uox, quasi dicat scio cur ita properes, quia, scilicet id agitur, id est in eo omnis uis iacet, utrum fias prætor hac petitione, scilicet quæ nunc fiet. an proxima, id est in proximis comitiis, & non sup. id agitur, ut ita mereare de repub. ut iudicere. i. iudiceris dignissimus omni honore. Verum nescis quàm alte ascenderis? an putas, id est reputas id pro nihilo? Si nescis, scilicet quàm alte ascenderis, ego ignosco tibi, nos sumus in culpa, quia tibi non significauimus. Si intelligis, est ulla prætura dulcior tibi, uel officio quod pauci assequuntur uel gloria, quàm omnes assequuntur, id est ad obtinendam sequuntur, quasi dicat certe nulla esse debet, quia melius est officium fecisse, aut gloriam meruisse sine præture, quam præturam sine illis. Et ego & Caluisius homo magni iudicii & amantissimus tui, accusamus te quotidie de hac re, id est ob hanc rem. Nos tamen protrudimus aut protendimus comitia in mensem Ianuarium, quantũ possumus facere, quod arbitramur conducere, id est utile esse reipub. multis de causis, id est ob multas causas, quod sup. dico aut facio, quando, id est quandoquidem, tu pendes, id est suspansus as ex his, scilicet comitiis. Igitur uince, scilicet & ambitionem tuam & hostes, & Vale. ASCEN.

Cicero Læpido. S. D.

QVod mihi pro summa erga te beneuolentia magnæ curæ est, vt quàm amplissima dignitate sis, moleste tuli, te senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter ciues conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à seruitute seiungis, consules & reip. & dignitati tuæ. sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito omnes sanos, vt mortem seruituti anteponant. Itaq; sapientius meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque senatui, neque Populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. Vale.

HVBER. QVOD mihi. Læpido á senatu mádatum erat, ut Antonium oppugnaret, ille uero animo corruptus, & male reip. affectus cum iam decreuisset se cum Antonio cōiungere, priusquam id faceret, scripserat Romam se cupidum esse conciliandæ pacis inter ciues Ro. facturúsque ut Anto. desisteeet à bello. Itáque Ci. qui intelligebat quorsum intenderet intentio Læpidi, qui Anto. fauebat & eum sustinere cupiebat, rescribit aliquanto acerbius primum accusans Læpidum, quòd non egerit gratias senatui, á quo esset ornatus, cum erat factus imperator aduersus Aot. Deinde dicit se lætari qnòd uelit esse author pacis, si modo illa paa non afferat periculum seruitutis Pop. Ro. quòd si est futura in rem M. An. cootra Po. Ro. hortatur ut eam amittat, neque se tali paci immisceat, quia sapientius faciet. Quod mihi. sensus est quia ualde curo & laboro, nt tu sis in magna dignitate, ideo dolui ꝙ non egeris gratias senatui, á quo ordine ornatus es, & accepisti dignitatem. Maaimis ho. quia praes execcitibus Roma. conciliandæ: componendæ. Si seiungis. eam pacem à seruitu. si facis quod per eam pacem non redigamur in seruitutem Anto. Cōsules. prouidebis, facies: quòd & reipub. & tibi sit utile. Perditum, scele ratum Anto. Impotentissimi. incontinentissimi, superbissimi: nam impotentes dicuntur qui ab appetitibus uincuntur. Dominatus. tyrannidis & uiolenti imperii. Restitutura. repositura. Sanos. fane meotis, bñ sentientes. Vt mortem. id est ut malit mori, quàm se effici seruum. Ioterponeaes. intermitteres. Istam. talem. Probatur. placet. Ex aliis, quàm ex me. Literis, quia ad te scribetnr ab aliis sicut ego nunc dico.

ASCEN. QVOD mihi &c. Læpido á senatu mandatum erat, nt Antonium oppugnaret. Ille uero corrupto animo & in rempnb. male affecto se cum Antooio coniuncturum decreuit. Scripsit autem se uelle Romã uenire coociliandæ pacis inter ciues gratia, quam nequam cum intellexisset Cice. acerbe accusat Læpidum ingratitudinis, & pacem laudat modo bona sit. Ordo est. Quod. i. quia summæ curæ est mihi, ut sis quàm amplissima dignitate, id est habeas amplissimam dignitatem, pro summa beneuolentia mea erga te, sup. ideo, tuli moleste, te nō egisse senatui gratias, cum esses ornatus ab eo ordine, scilicet senatorio summis honoribus. Ego lætor te esse cupidum paeis conciliandæ, id est componendæ inter ciues, si tu seiungis, id est separas eam pacem à seruitute, hoc est si uis ut illi cum pace rempublicam tractent qni eam liberam esse uelint, tu consules, id est proderis & reipub. & dignitati tuæ. Sin. enim, id est sed si ista pax, scilicet qnam conciliare uis, est restitutura hominem perditum, scilicet Antonium, in possessionem dominatus, id est tyrannidis impoteotissimi, id est superbissimi, scito omnes sanos hoc animo sup. esse, ut anteponant seruituti mortem, id est potius morian tur quam illi seruiit. Itaqne tu facias, meo quidem iudicio, sapieotius, si oon interpones te in ista pacificatione, quæ neque probatur, id est bona uidetur senatui, neque popnlo, neque cuiqnam bnno. Sed tu andies hæc ex aliis, aut fies certior, id est disces literis. Tu nidebis, id est considerabis pro prudentia tua, id est secundum prudentiam tuam, quid sit optimum factu, id est ut fiat.

Cicero Trebonio S. D.

QVam vellem ad illas pulcherrimas epulas me Idibus Martiis inuitasses? reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum negotii est, vt vestrum illud diuinum in remp. beneficiũ nonnullã habeat querelã. Quòd vero à te viro optimo seduct⁹ est, tuóq; bñficio adhuc viuit hæc pestis: iterdũ,

HVBER. QVAM uellem. Cum nideret Cice. quantum. M. An. uexaret rempub. post mortem Cæ. coo queritur de Trebonio, qui eum detinuerat ante fores senat⁹, donec Cæsar interficeretur, quòd & illum nō interfecissent, ne superessent aliquæ reliquiæ tyrannidis quas dicit non fuisse superfuturas, si ipse Cice. interfuisset illi coniurationi, quam appellat epulas & quasi conuiuium quoddam. Deinde dicit quam fortiter dixerit in senatu pro repnb. præcipue aduersus Anto. Enomerat autem quosdam, quales sint erga rempublicam inter quos præcipne laudat Bru. & Cæsa. iuniorem. Inuitasses. uocasses, est autem uecbum epulis & conuiuio aptum. Idibus Mar. eo enim die, nt Tranquil. & Plu. & Ap. scribunt interemptus est Cæsa. Nihil reliquiarum, perseuerauit io translatione. Reliquias enim epulis dicit, apulas autem intelligit cædem Cæsa. reliquias uero M. Anto. quia & ipse fuerat Cæsarianus, eodem autem argumento epistolam uide libro duodecimo ad Cassium quæ incipit. Vellem Idibns Martiis, me ad cœnam inuitasses, reliquiarum nihil fuisset &c. Cum iis, scilicet reliquiis, id est cum Antonio & cæteris amicis Cæsaris. Tantum negocii. tantum laboris. Beneficium. liberatio à seruitute & tyrannide. Nonnullam. quandam ut possit ex aliqua parte accusari. Sednctus. seorsum ab alia ductua, quia nt scribit Appianus relictus fuerat Trebonius, qui Anto. ante fores senatus detineret. donec Cæsar interficeretur. Tuóque beneficio. quia si fuisset ingressus, uoluisset fortasse defendere Cæsa. & fuisset cum eo trucidatns.

Sedoctua

QVAM

QVAM uellem &c. Cum uideret Ci. quantum Antonius uexaret rempub. post mortem Cæsaris, conqueritur de Trebonio qui eum detinuerat ante fores senatus donec Cæsar interficeret: per hoc enim factum est quo minus ille quoque occideretur & respu. mere liberaretur, quod factum uelit, scribitq; quàm fortiter in Antonium in senatu dixerit, laudans bonos. Ordo est. Quod, id est ò quantum uellem sup. ut inuitasses me, Idibus Martiis quibus Cæsar à coniuratis discerptus est, ad illas pulcherrimas epulas, scilicet quibus Cæsarem absumpserunt coniurati, nos nihil haberemus reliquiarum, quia etiam Antonium delēdum curasset. Satis autem crudeliter Cæsaris cædem epulis comparat. At. id est sed, tantum, id est tam multum negocii est nunc cum his, scilicet reliquiis, ut illud diuinum beneficium uestrum in rempub. habeat nonnullam, id est quandam querelam, scilicet non consummationis. Quod uero. scilicet Antonius seductus est, id est ab oculis coniuratorum abductus: capitur enim in bonū, à te uiro optimo, id est de rep. optime sentiente, & quòd hæc pestis uiuit adhuc beneficio tuo, ego subirascor tibi interdum. ASCEN.

Quod mihi vix fas est, tibi subirascor. Mihi enim negotii plus reliquisti vni, quàm præter me omnib9. Vt enim primum post Antonii fœdissimum discessum senatus haberi libere potuit, ad illum animū meū reuerti pristinum, quem tu cum ciui acerrimo patre tuo in ore & amore semper habuisti. Nam cum senatum ad. xiii. Calend. Ianua. Trib. ple. vocauissent, déque alia re referrent, totam rempub. sum complexus, egique acerrime, senatúmque iam languētem & defessum ad pristinam virtutem cō suetudinémque reuocaui, magis animi quàm ingenii viribus. Hic dies meáque contentio atque actio spem primum Po. Ro. attulit libertatis recuperādæ. Nec vero ipse postea tempus vllum intermisi de repu. non cogitandi solum, sed etiam agendi. Quòd nisi res vrbanas actáque omnia ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem: quáquam eram maximis occupationib9 impeditus. Sed illa cognosces ex aliis: à me pauca, & ea summatim. Habemus fortem senatum, Consulares partim timidos, partim male sentientes. Magnum damnum factum est in Seruio: Luci9 Cæsar optime sentit: sed quòd auunculus est nō acerrimas dicit sententias: Consules egregii, præclarus D. Brutus: puer egregius Cæsar, de quo spero equidem reliqua. hoc vero certum habeto, nisi ille veteranos celeriter conscripsisset, legionésque duæ de exercitu Antonii ad eius se authoritatem contulissent, atque is oppositus esset terror Antonio, nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuisse. Hæc tibi, etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, si plus otii habuero. Vale.

QVOD uix possum, aut uix fas est, quod uix decet quia sum tibi amicus, & tu pro salute patriæ hoc fecisti. Præter me, me excepto, id est plus infestat me Anto. quàm omnes alii. Reliquisti. scilicet seruando ipsum à morte. Illum animum pristinum, amatorem & defensorem libertatis, Habuisti in ore. id est laudasti & extulisti semper uerbis. Habuisti in amore, id est amasti. Vocauissent. congregassent. De alia re, quàm de libertate tuenda. Complexus. suscepi defendendā. Egi. dixi. Acerrime. animosissime. Languētem. quasi debilitatum. Virtutem. fortitudinem. Consuetudine, tuendæ libertatis, quæ proprie est Popu. Ro. Animi ui. quam ostendebam inflammatum & promptissimum erga rempub. Quàm uiribus ingenii. eloquentia & ui dicendi. Summatim. breuiter. Fortem. magno & prōpto animo. Timidos. qui non audent defendere, quod est defendendum. Male sen. male affectos erga rempub. In Ser. Sul. is enim optime de repub. sentiebat, & ex labore nimio, cum ad M. An. missus fuisset legatus, interiit. Auun. scilicet Cæsa. erat frater matris. Egregii. optimi. Puer. Cæsar Octauianus, qui adhuc erat pene puer. De quo. Cæsa. Spero re. id est quod erit in futurum egregius, & opprimet Anto. Conscripsisset. stipendia conduxisset. Is terror. scilicet Cæsa. ita instructi. Præteriturum. amissurum. Nota. ex sermone & literis aliorum. HVBER.

QVOD uix est mihi fas. idest licitū & permissum. Tu enim reliquisti mihi plus negocii, id est curæ & laboris, quàm omnib9 præter me. Enim. id est quia, ut, id est postquam senatus potuit libere primum post discessum fœdidissimum Antonii, scilicet Marci, ego reuerti, id est iterum cōuerti, pristinum animum meū ad illum, scilicet senatum, quem, scilicet senatū tu habuisti semper in ore & amore, cū patre tuo ciue acerrimo, id est maxime strenuo. Nam cum tribuni ple. uocauissent senatum ad. xiii. Calend. Ianuarias, & si tribuni referrent, id est consulerent senatum de alia re, ego sum complexus totam rempub. & egi acerrime, scilicet pro repub. contra Antonium, & reuocaui senatum iam languentem & defessum, id est extreme fessum; ad uirtutem & consuetudinem pristinam, magis uiribus animi, id est affectionis, quàm uirib9 ingenii. Hic dies & contentio mea, scilicet in Antonium, attulit Popu. Ro. spem libertatis recuperandæ. Nec uero ipse, id est ego prætermisi postea, id est deinceps ullum tempus, non solum cogitandi, sed etiam agendi, scilicet in senatu, de repub. id est de eius libertate tuenda. Quod nisi arbitrarer res urbanas & omnia acta, id est in senatu & iudicio preferri, scilicet scripto ad te, ipse egomet perscriberem, quanquam eram impeditus, scilicet cum hæc scriberem, occupationibus maximis. Sed tu cognosces illa ex aliis, sup. cognosces pauca à me, aut ex me. Et ea sup. cognosces summatim. id est per summas non per singulas particulas. Nos habemus senatum fortē, & habemus cōsulares. i. qui aliquando cōsules fuerūt partim timidos, partim sentiētes male, quia contra bonū publicum. Magnum damnū factum est in Seruio. i. Seruii morte. Luci9 Cę. sentit optime, sed q. i. quia, ipse est auūculus. s. M. An. ipse nō dicit sentētias ASCEN.

acerrimas. Consoles sup.sunt egregii,scilicet Hircius,& Pansa,Decius Bru.sup.est præclarus,Cæsar.f.Octauius est puer egregius,de quo,scilicet Cæsare,eqnidem,id est ego quidem, spero reliqua,hoc est quod perseuerabit in amore reipub.qni tameo solum dominatnrus est,sed clementer. Vero pro sed habeto hoc certum,nisi ille, scilicet Cæ.conscripsisset celeriter ueteranos,scilicet milites,& oisi duæ legiooes de exercitu Antonii contulissent se ad authoritatem eius,atque is,scilicet Cæsar esset oppositns terror Aoto. Antonium nihil sceleris & oihil crudelitatis fuisse præteriturum,id est prætermissurum. Ego & si arbitrabar hæc esse audita tibi,tameo uolui esse notoria tibi. Ego scribam plus si habuero plus ocii.

Cicero Appio S. D.

DE meo studio erga salutem& incolumitatem tuam, credo te cognosse ex literis tuorũ, quibus me cumulatissime satisfecisse certo scio. nec his concedo,quanquam sunt singulari in te beneuolentia, vt te saluum malint,quàm ego. Illi mihi necesse est cõcedant,vt tibi plus, quàm ipsi hoc tempore prodesse possim. quod quidem nec destiti facere, nec desistam.& iam in maxima re feci,& fundamẽta ieci salutis tuæ. Tu fac bono animo magnoq; sis,meq; tibi nulla re defuturum esse confidas Pridie.No.Quintiles. Vale.

☞Ex Epistola.De meo studio erga salutem.

☞Quanquam sunt singulari in te beoeuolentia, ac beoeficio affecti,ut te saluum malint. Tu fac hoc,bono animo,magnóque sis.

HVBER. DE meo. Ad eundem Appium puto Cice. scribere,ad qnem scripsit lib.iii. Sed oescio quo pacto hęc epistola io huoc librũ reiecta est,nisi quód illę de tebus prouinciæ tractant: io hac antem cum ageretur de salute & incolumitate Appii,quia patria aberat,Cic.e.scribit studium in desendeoda eius salute,seq; iam iecisse optima fundamenta, oec defuturum post hac. Salute.uita. Incolomitate.tui corporis & fortunarum tuarum: quibusdam placet hãc epistolã scriptam fuisse,quo tempore respubli.opprimebatur á Cæ. Satisfecisse,quia oon possunt plus exigere á me quàm prę stiti iis,scilicet tuis propioquis. Concedo.fatebor ab eis. Posim prodesse, qnia maior est mea authoritas, quàm ipsorum. Feci fundamenta, id est feci optima initia,tractum ab ædificiis quornm prius fuodamenta iaciuntur.

ASCEN. DE meo &c. Ad eundem Appium uidetur scribere,ad quem scribit lib.iii. agens de rebns prouinciæ,nuoc autem de salute eius scribeus dicit se pro ea iecisse optima fundamenta,nec cessaturũ deinceps. Ordo est. Ego credo te cognoscere de studio meo erga salutem & incolumitatem tuam,ex literis tuorum, quibus ego scio certe me satisfecisse cum latissime,id est abuodantissime,nec concedo iis,id est eis,id est non fateor me ab eis uinci, quanqoam suot singulari beneuolentia io te,ut maliot,id est magis uelint te supple esse quàm ego. Necesse est supple ut cõcedaot,id est attribuant mihi illud, scilicet ut,id est ꝙ posim prodesse tibi hoc tempore plns quàm ipsi. Quod.scilicet tibi prodesse quidem,id est certe, ego nec destiti facere,nec desistam,& feci iam in maxima re,id est pro maxima parte,& ieci fundamenta,id est posui ioitia salntis tuæ, tracta metaphora á fuodameotis ædificiorum quæ quód in imo fiuot desuper iaci solent. Tn fac supple,ut sis animo bono & magno & coofidas me oulla re defuturum tibi.Pridie nooas Quintiles, id est quæ postea Iuliæ dictæ sunt. Vale.

Galba Ciceroni S. D.

*DEcimoseptimo Calen. Maii. quo die Pãsa in castris,& Hircius erat futurus,cum quo ego eram (nam ei obuiá processeram milia passus centum,quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, secundam & quintam trigesimam: & cohortes prætorias duas,vnam suam, alterá Syllani, euocatorum partem. Ita obuiam venit nobis,quòd nos quatuor legiones tyronum habere solú arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in castra possemus,legionem Martiam,cui ego præesse solebam,& duas cohortes prætorias miserat Hircius nobis. Cũ equites Antonii apparuissent, cõtineri neq; legio Martia, neq; cohortes prætoriæ potuerunt: quas sequi cœpimus coacti, quum eas retinere non poteramus.

HVBER. DEcimoseptimo Calend. Maii, &c. Galba unus fuit ex iis qui in Cæsa. coniurauerat, cui post eius mortem, cum Auto. desciuisset á uoluote senatus, commissæ fuerant quædam legiones aduersns eum qui Mutinæ Brutum obsidebat. Narrat igitur Galba quemadmodum eo die, qno Pansa & Hircius consules erant futuri in castris contra Antoninm, Antonius existimans eos habere tantũmodo quatuor legiooes Tyronũ eos aggressus est, exponitq; uires Antooii,& suas,& cõflictum ioter se acerrimum, ex quo dicit Aoto.superatum cum magna iactura,& amissione snarum copiarum neteranarum recepisse se in castra sua ad Mutinam. Nam ei. parenthesis. Processerim. progressus eram. Veoire. scilicet in castra in quibus ego eram aoteqoam ipse. Secundam & quintam, ita erant apud Romanos oomina legioonm. Syllaoi. is erat ex eius dncibus. Partem. id est qoæ legio Syllani erat pars enocatorum, qui antem dicerentur milites euocati, snpra diximus. Apparuissent. de improuiso se ostendissent. Contineri, á nobis qnin irrueret in hostes. Continebat. seruabat. Sciri á nobis. Forum Gallorum, oomen est oppidi in Italia,ita dicti, qnoniam á Gallis fuit cooditum. Appiaous appellat Celtarum forum seu oillam. Leuem armaturã,id est milites lenis armaturæ, qui prę mittebantnr.ut essent agiliores ad iocipseodum prælinm. Tantum.solnmmodo. Angustias. difficultates,loca angusta & difficalia:sic enim sunt ubi commis

sum est

sum est prælium, ut declarat Appianus his uerbis de hoc ipso prælio loquens.

DECIMO septimo K.Mai. Medicæus codex in hoc loco. Galba Ciceroni Sal. XVII. K.Mai. In indice: Galba Ciceroni Sal. ad XVII. K.Mai. patuo omnino discrimine, sed quod adnotati debuit. *P.V.C.

Antonius ad Forum Gallorũ suas copias continebat, neque sciri volebat, se legiones habere: tantum equitatum & leuem armaturam ostendebat. Posteaquam vidit se inuito legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tyronum. posteaquam angustias paludis & syluarũ transiimus, acies est instructa à nobis, XII. cohortium. Nõdum venerant legiones II. repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine mora concurrit. Primo ita pugnatum est, vt acrius non posset ex vtraq; parte pugnari. & si dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigesimam quintam Antonii, vt *amplius passus centum vltra aciem quo loco steterat, processerit. Itaq; cum equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorũ equitibus, ne euersos nostros aggrederentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniũmque post me esse aliquanto: repente equum immisi ad eam legionem Tyronũ, quæ veniebat ex castris, scuto reiecto. Antoniani me insequi: nostri pila cõiicere velle. Ita nescio quo fato sum seruatus, ꝙ sum cito à nostris cognitus. In ipsa Aemilia, vbi cohors Cæsaris prætoria erat, diu pugnatũ est. Cornu sinisteri⁹, qđ erat infirmi⁹, vbi Martiæ legiõis duæ cohortes erãt, & cohors ꝑtoria pedẽ

ANTONIVS angustias locorum non multi faciens quasi nihil amplius q̃ ab accessu eos esset prohibiturus, & pugnæ ductus desiderio, cum equitatu anteiret per campum plaustrum & fossis præpeditum duas ex præstantioribus legiones in occulto collocat uersus iter, quod angustum & manufactum utraque ex parte harundinibus circunscriptum aderat. Duæ legiones, quas Pansa iusserat se sequi. De uico. de foro Gallorum. Martiæ, ita appellabantur fortasse quasi bellicosæ. Cornu. diuidit enim exercitus in duo cornua, dextrum & sinistrum. Luc. Cornu tibi cura sinistri Lentule. Processerit, processum sit, scilicet cornu dextrum. Circunuenire, insidiis circunuallare. Recipere. retrahere. Equitibus Maurorum. quos habebat M.Anto. Aduersos. à tergo, quia se recipiebant, ut iusseram. Reiecto. post terga posito, ne feriretur à sequẽtibus hostibus. Pila. proprie sunt tela Ro. ut pila minantia pilis. Velle, uolebant. Coniicere in me. quem credebant esse hostẽ, quia uiderant me in medio Antonianorum. Nescio quo fato. nescio qua fortuna, ita diis uolentibus. HVBER.

DECIMO septimo &c. Galba unus fuit ex his qui in Cæsarem coniurauerant, cui post eius mortem cum Antonius desciuisset à uoluntate senatus, commissæ sunt quædam legiones aduersus eundem Anto. qui Mutinæ obsidebat Brutum. Narrat autem hac epistola quemadmodum eo die de quo Pansa & Hircius consules erant futuri in castris, Antonius eos aggressus sit, & quid in eo conflictu effectum. Ordo est. Antonius eduxit legiones duas XVII. Calen. Maii, hoc est in Aprili septemdecim diebus ante primũ diem Maii, quo die Pansa erat futurus in castris, & sup. etiam Hircius qui cõsules erant, cum quo, scilicet Pansa ego eram. Nam præcesseram ei obuiam scilicet officii & honoris gratia, centum milia passuum, quo, id est ut ipse ueniret maturius, idest citius, sed tamen in tempore oportuno. Antonius inquam eduxit legiones duas, scilicet secundam & trigesimam quintam, & duas cohortes prætorias, unam, scilicet cohortem suam, alteram Syllani, id est cui præerat Syllanus, appositorie partem euocatorum. Ita quia bene instructus uenit obuiam nobis, id est quia arbitrabar nos habere tantum, id est duntaxat quatuor legiones Tyronum, id est nouitiorum militum. Sed Hircius miserat nobis noctu, id est tempore nocturno quo. i. ideo ut possemus uenire tutius in castra, legionẽ Martiam quæ præstantissima habebatur, & duas cohortes prætorias, quæ ueteranorũ erant. Cum. id est postquam, equites Anto. apparuissent, neque legio Martia neque cohortes prætoriæ ab Hircio missæ, potuerunt contineri, scilicet quin in hostes irruerent. Quas. scilicet legiones, nos coacti, ne eos turpiter deseramus, cœpimus, id est incœpimus sequi. Docet quomodo coacti, quando, id est quandoquidem nos non poteramus retinere, scilicet sub signis & in statione sua eas. Antonius obtinebat copias suas ad forum Gallorum, quòd Galli in ea regione condiderant oppidulum dictum Celtarum forum seu uillam ab Appiano, eo quòd Celtæ condiderant, aut frequentare solebant, neque uolebant sciri, id est ut sciretur. Est autem uerbum impersonale. se habere. id est quòd ipse haberet legiones. i. exercitum pedestrem quia ostendebat, scilicet nobis, tantum, id est duntaxat, aut solummodo, equitatum, id est exercitum equestrem, aut equitatum seu equo merentium, & armaturam leuem, id est uelites, qui equitatum comitabantur quia cum leuiter essent armati cum equis fugere & inuadere poterant, ideo autem noluit sciri ut incideré in insidias. Posteaquam Pansa uidit legionem ire, id est proficisci in Antonium se inuito, iussit duas legiones Tyronum sequi se. Posteaquam trãsiuimus angustias paludis & syluarum, acies duodecim cohortum est instructa à nobis. Nam sup. duæ legiones, ut opinor, prætorianæ nondum uenerant, Antonius produxit de uico. s. fori Gallorum repente copias suas in aciem, & concurrit. s. nobiscum sine mora. i. dilatione facta. Pugnatum est primo. s. concursu, ita ut non posset pugnari ex utraq; parte acrius. Et. i. tametsi. cornu dexterius. i. dexterum, in quo ego eram, inquit Cicero, cum octo cohortibus legionis Martiæ, fugauerat trigesimamquintam legionem Antonii, ita sup. ut processerit amplius centũ passus ultra aciem, quo loco steterat. s. prius. Itaq; cum equites uellent circũire cornu nostrũ, qđ persequendo hostẽ processerit longius, ego cœpi recipere me. i. retrocedere, ad castra tanq̃ in loca tutiora, & opponere equitibus Maurorum armaturã leuem. i. uelites leuiter

 armatos

armatos ne aggrederentur aduersus nostros. Interim. id est inter id faciendum, nideo, id est agnoscome esse inter Antonianos,& Antouinm esse aliqnanto post me,ego immisi repente equum , scilicet meum ad eam legionem Tyronum,quæ ueniebat ex castris scuto reiecto, id est post tergum iacto , ne ferirer ab insequentibus Antonianii,supple cœperunt insequi me,aut insequi pro insequebantur me.

*P.V.C. ❧AMPLIVS passus ultra aciem. In Mediceo ,& in aliis uetustis libris numerus defecit : alii reposuerunt qningentos,qni nullum locum lacerũ nideri nolunt:nobis diuersum studium,atq; illis esse,iam omnibus manifestum esse potuit:magnopere nos laboramus,neqnid cõmentitium ac nouum in his epistolis legatur:illi nõ sine causa omnia integra uideri nolnnt,quasi non multis in locis,& apnd Græcos, & apud Latinos anthores, & numeri,& notę põderum defecerint:melius autem nobiscum ageretur,si ut sunt manci illi,& lacera à typographis traderentur.In apophtegmatibus Plutarchi,qnis non nidet, qni subtiliter illum locum animaduertit, notas defecisse, quæ pondus significarent: uerba snnt ex epistola Alexandri magni ad Leonidem pædagogum, ἀπέσταλκά σοι τάλαντα λιβανωτοῦ καὶ κασίας. hic enim prorsus põdus esse debebat, in ipsius uita idem author cum pondus ponere nollet,aliter locutus est, ἀπεστάλκαμέν σοι λιβανωτοῦ ἄφθονα καὶ σμύρναν.misimus inquit tibi magnam uim & uberem copiam thnris,& myrrhæ.Sexcenta alia exempla huius erroris afferre possemos.

referre cœperunt,quòd ab equitatu circuibãtur, quo vel plurimum valet Antonius. cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me nouissimus cœpi ad castra. Antonius tanquam victor, castra putauit se posse capere. Quo cum venit,complureis ibi amisit, nec egit quicquam. Audita re Hircius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiásque eius omnes deleuit,fugauítque eodem loco vbi erat pugna tum ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta, se in castra sua ad Mutinam recepit.Hircius in ea castra rediit vnde Pansa exierat,vbi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua iactura cohortium prætoriarum nostrarum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. Ad XII. Calend. Maii ex castris. Vale.

HVBER. ❧REFERRE pedem. retrahere sese retro. Equitatu.eqnitibus Antonianis. Qno.equitatu. Nostri ordines.nostræ acies. Nouissimus.ntilissimns omnium. Quo.ad castra. Iactura.amissione. Prætorianarũ nostrarum.nam pretoria Cę.cohors integra conscisa est, & cecidere in prima pogna ad dimidiam fere partem ex utroque exercitu,ex Hircii militibus panci interiere. Signa.uexilla. Relata.reportata, scilicet à nostris. Bene.fœliciter. Gesta.à nostris : hanc pugnam scribit planissime Apul lib. iii. sed tñ nominat hunc Galbã.

ASCEN. ❧NOSTRI. scilicet milites uelle sup.cœperunt aut uelle pro nolebant,coniicere,id est simul iacere in me pila.id est tela sua oblonga . Ita nescio qno facto sum seruatus , qnia petitus tam à meis quàm ab hostibus, sum autem seruatus,quòd,id est quia sum cognitus cito à nostris. Pugnatum est din in ipsa Aemelia , scilicet uia,ubi erat cohors prætoria Cæsaris, scilicet Octauii. Cornu sinistrins.id est qni erãt in cornu sinistro: capitur enim collectiue pro iis qui in cornn snnt:unde cœperũt dicere,quòd, scilicet cornu erat infirmi⁹, id est qui erant infirmiores,ubi erant duæ cohortes legionis Martiæ, & cohors prætoria , cœperunt referre pedem,id est retrocedere,quòd, id est quia circuibantur,id est concludebantur ab eqnitatn quo Antonius ualet.uel,id est etiam, plurimum cnm omnes ordines nostri,id est milites in ordines dispositi,recepissent se scilicet in castra: ego nouissimus , id est ultimus cœpi recipere me ad castra. Antonius tanqnam uictor,scilicet esset,posse capere castra. Quo.id est ad qnæ cum id est postqnam uenit , amisit ibi complures nec egit quicqnam,idest nihil cœpit. Hircins audita re occurrit cum uiginti cohortibus Anto. redeunti in sua castra,& deleuit omnes copias eius, fugauitque ab eodẽ loco ubi erat pugnatum,sup. nsque ad forum Gallorum. Anto. recepit se cum eqnitibns hora qnarta noctis,id est in castra sua ad,id est apud Mutinam. Hircius rediit in castra nnde,id est è quibus Pansa exierat,ubi, scilicet Pãsa reliqnerat duas legiones quæ erant oppugnatæ ab Anto. Sic Antonius amisit maiorem partem copiarum suarum ueteranarum. Nec tamen id potuit fieri sine aliqua iactura, id est detrimento cohortũ prætoriarum nostrarum & legionis Martiæ. Duæ aquilæ,id est nexilla magna sexaginta signa,scilicet minora nexilla Anto.sunt relata,scilicet ex conflictu. Res est gesta bene,id est fœliciter. Ad. XII. Calend.Maii,sup.dedimus has ex castris.

C. Asinius Pollio Ciceroni S. D.

MInime mirum tibi debet videri nihil me scripsisse de repu. posteaq̃ itum est ad arma. Nam saltus Castulonẽsis,qui semper tenuit nostros tabellarios,etsi nũc frequẽtiorib⁹ latrociniis infestior fact⁹ est:tñ nequaq̃ tãta in mora est, q̃ta qui locis oĩbus dispositi ab vtraq; parte

HVBER. MINIME. Cnm tumnltus bellorum ciuilium aduersus M.An.post cædem Cæ.Asinius Pollio esset Cordnbæ, quæ urbs est in Hispania Bætica , neq; postquã illuc iuerat quicqnã scripsisset Romam,ne haberetur suspectus,quia fnerat Cęsarianus,hac epistola se excusauit transferens culpã suę cessationis in latrones,à quibus literæ intercipiebãtur. Postqnã uero cœptũ est nauigari,ita ut literæ possint naui deferri:dicit se q̃ crebereime scripturũ, conqneritur antẽ de Balbo quæstore suo,de quo sequẽti epistola plura dicet:oñditq; se cupidissimũ esse pacis,& dicit se olim necessitate nõ uoluntate secutũ fuisse partes Cæsaris, quas q̃ta moderatione seruauerit declarat,ex quo ostendit quẽ

animum nunc habeat, ne rursus omnia io potestate unius ueniaut. Dicit autem se prohibitum à Læp. ne transiret in Italiam aut etiam scriberet, ex hoc autem testatur fidem suam erga rempu. quod cum iuissent qui uelleot ei succedere io prouincia peterent dari sibi ab eo legiooem trigesimam ducendam contra An. respoodit se nemini traditurum prouinciam, nisi senatus misisset eum, neque etiam traditurũ legionem trigesimam, quę erat pugnacissima: dubitabat eoim Pollio de rorum animo & fide erga remp. qui uenirent ooo missi à senatu, coocludit autem se cupidissimum pacis & uindicaodæ reipub. in libertatem. Postremo dicit quantum cupiat consuetudioem ipsius Ci. quanti faciat, ostendet si aliquaodo pax fuerit, petit autem à Cice. fieri certior an utilius sit futurum quod ueniat in Italiam, ao quod remaneat in prouincia. Itum est ad arma. i. ueni ad bella, ut io hac prouincia obsisterem Antonianis & omnibus hostibus reipub. Nam sal. ponit causam quare non scripserit, quia apud Castulooem oppidum Hispaniæ silua quædam per quam oecesse erat transire, ita esse referta latronibus, qui iotercipiebant tabellarios & literas, ut oemo posset tuto transire. Saltus autem pro silua & loco nemoroso ponitur, ubi solent insidiari latrooes. Iuue. Quotiens tuto custode teoentur. Te Pootina palus & gallinaria pinus. Nam quod saltus legeodum sit, & si oomeo Icarii qui apud Castulonem latrocinabatur, absurdissimũ est, quod & uerba textus declarant, quibus ostendit saltum omoem ooo uno latrooe sed multis latronibus fuisse infectum eum dicit latrociniis, & dicit aliis etiam in locis dispositos esse multos latrones. Teouit. impediuit. Frequentioribus. quàm solebat. Infestior. periculosior. Tanta mora est. scilicet saltus Castulonensis taotum moratur, & detinet nostros tabellarios. Dispositi. collocati, scilicet latrooes. Saltus

MINIME &c. Cum iu tumultibus bellorum ciuilium post cædem Cæsaris contra Aotonium Asinina Pollio esset Cordubæ io Hispania, ueque quicquam à profectioue sua Romam scripsisset, oe haberetur suspectus, quia fuerat Cæsarianus, hac epistola se excusat traosferens culpam cessationis suæ io latrooes à quibus literæ iotercipiebãtur. Postquã uero cœptũ est nauigari dicit se quamprimũ scripsisse. Scribit autem se cupidissimum pacis & Cæsaris partes necessitate secutum. Dicit etiam se à Læpido oe in Italiam transiret prohibitum, nec cuiquam se traditurum prouinciam sine iussu seoatus, demũ se cupere uehementer cõsuetudinem Cic. dicit. Ordo est. Minime mirum debet uideri tibi me nihil scripsisse de repub. posteaquam itum est ad arma, scilicet cootra Aotoniũ. Nam saltus Castuloneñ. i. locus siluosus & est saltuosus in Hispania iuxta Castulooem oppidum qui tenuit semper, id est omni tempore, tabellarios oostros, id est eos qui feruot tabellas, hoc est literas uostras, & si, id est quanquam factus est ounc infestior, id est maiorem uim inferẽs frequentioribus iis, tamen ipse oequaquam est in tanta mora, id est impedimento oostros temoranti, quanta sup. suut si qui dispositi omoibus locis scrutantur ab utraque parte aut factionis aut regioois tabellarios & retioent. ASCEN.

scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi naue perlatæ literæ essent, omnino nescirem quid istic fieret. Nunc vero nactus occasionem, posteaquam nauigari cœptũ est, cupidissime, & quàm creberrime potero, scribam ad te. Ne moueare eius sermonibus, quem tametsi nemo est qui videre velit, tamẽ nequaquam proinde ac dignus est, oderunt homines: periculum non est. Adeo est enim inuisus mihi, vt nihil non acerbum putem, quod commune cum illo sit. Natura autem mea & studia trahunt me ad pacis & libertatis cupiditatem. Itaque illud initiũ ciuilis belli sæpe defleui. Cum vero non liceret mihi nullius partis esse, quia utrobiq; magnos inimicos habebam, ea castra fugi, in quibus plane tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum: cõpulsus eo, quo minime volebam, ne in extremis essem, plane pericula non dubitanter adii. Cæsarem vero quòd me in tanta fortuna, modo cognitum vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi summa cũ pietate & fide. Quæ mea sententia gerere mihi licuit, ita feci vt optimus quisq; maxime probarit. Quod iussus sum eo tempore, id ita feci, vt appareret inuito imperatum esse. Cuius facti iniustissima inuidia

SCRVTANTVR. soquirunt. Istic. in Italia, quia noo potuissent perferri mihi literæ ex Italia, uisi perlatæ essent oaui. Cupidissime. libentissime. Periode. ita, quia maiore etiam odio homioũ dignus est quàm eum prosequãtur. Videtur autem significare Balbum quæstorem suum pessimo ingenio qui quaotũ conii cimus male dixerat de Pollione. Periculum ooo est. s. io eo quod ipse de me dicit. Non acerbum. graue. i. oihil est, quod non uideat infœlix, quod eum illo sim gestus. Natura autem. significat Balbum discordiarũ amatorem, seu ero pacis & concordiæ cupidum, quod probat ex ante acta uita, etiam temporibus Iulii Cę. & Pom. Defleui. iodolui. Illud. i. cum orta suot bella inter Cæ. & Pom. Vtrobique & apud Cæ. & Pom. In ea Cæs. Inimici. s. cuiuslibet inimici mei. Eo. ad Cæs. In extremis. i. omnino cootemptus. Nou dubitanter. sine dubio certissime. Modo cognitum. i. paulo ante cognitum, nou autem multo aote. Vetustissimorum quos iam diu cognouerat, & expertus erat. Mea seotentia. iudicio meo. Ita. ea moderatiooe. Probarit. affirmarit me beoe fecisse. Iussus sum à Cæ. Ita. eo modo ut homines intelligere possent me nou gaudere, quod imperatum esset mihi. Cuius facti. s. quod licet iouitus, tameu fecissem quę imperasset. Inuidia iniustissima. odium quo me hoĩes iniustissime prosequebantur quia facerẽ quę mihi imperaret: iniustissimã autem inuidiã dixit, quouiã quod spoote oõ faceret, nõ merebatur odium quod licet nõ mereref, quia oõ potuit effugere dicit se ouoe intelligere ex eo q̃ iucuodũ sit uiuere io libertate, ubi nullius imperio cogaris aliquid facere qđ oolis: itaq; ꝓfitef se fore inimicũ ei q rẽp. opprimere uoluerit quicunq; is fuerit. Erudire. docere. In potestate unius. ut uous sit oĩum dñs, sicut fuit Cæ. Quicũq; is est. q. d. nullo excepto, etiã si esset mihi frater. Refugi. uitẽ. Aut deprecer. aut recusem ꝓcãdo ne mihi impooaf, sicut eqdẽ merui, nec dep̄cor inquit. Post Id. Mar. i. postq̃ Cæ. est ioterfect⁹. Quod. dicit ualde sibi oocuisse, qđ Læp. in cõcione dixit suis militibus Pollionẽ esse io ptãte senatus, & scripsit etiã ad multos se cõsentire cum An. Fuit contrariũ. i. nocuit. HVBER. Perinde.

erudire me potuit quàm iucunda libertas, & quàm misera sub dominatione vita esset. Ita si id agitur, vt rursus in potestate omnia vnius sint, quicunque is est, ei me profiteor inimicum. Nec periculum est vllum, quod pro libertate aut refugiam, aut deprecer. Sed consules neque senatuscon. neque literis suis præceperant mihi quid facerem. Vnas enim post Id. Mar. demum à Pansa literas accepi, in quibus hortatur me vt senatui scribam, me & exercitum in potestate eius futurũ. quod cũ Læpidus cõcionaretur, atq; oĩbus scriberet se cõsentire cũ Antonio, maxime contrariũ fuit. Nã quibus commeatibus inuito illo per illius prouinciam legiones ducerem? aut si cætera trãsissem, num etiam Alpeis poteram transuolare, quæ præsidio illius tenentur?

cuit. Quibus. interrogatiue, quasi dicat nullis quia nulli dati essent mihi cum ille iam diuulgasset se consentire cum Ant. Cõmeatus Commeatibus. cibariis datis exercitui meo. Illius. Læp. Cætera. eius prouinciam & uim militum Læp. Num. au. Poteram transuolare. tanquã uolucris, quasi dicat non, quia non habeo alas. Præsidio. militibus. Illius. Læp. qui disposuit milites ad seruandas Alpes, ne quisquam posit transire.

ASCEN. ITAQVE nisi literæ essent perlatæ, naue, id est nauigio, ego nescirem omnino quid fieret istinc. s. Romæ ubi tu es. Nunc uero nactus occasionem, posteaquam cœptum est nauigari, scribam ad te cupidissime & quàm. i. quantũ potero creberrime. nemo uere sermonibus eius. s. pessimi delatoris, uidelicet ut opinio est Balbi quęstoris eius, quẽ tametsi nemo est qui uelit uidere, tamen homines non oderunt perinde ac. i. tantum quantum dignus est. Periculum non est. s. si eum oderint aut si male de me loquatur. ipse est mihi adeo inuisus. i. in odio habitus, ut nihil putem nõ acerbum quod sit cõmune cum illo. Autem. i. sed natura mea & studia mea. i. inclinatiões naturales & exercitia mea trahunt me ad cupiditatem pacis & libertatis. Itaque ego defleui sæpe illud initium belli ciuilis. s. inter Cæsarem & Pompeium. Vero. id est sed, cum non liceret mihi esse, nullius, id est neutrius partis, quia tales pro hostibus Pompeianis iudicabãtur, sed hic affert aliam occasionem dicens, quia habebam utrobique, id est ab utraque parte, magnos inimicos ego fugi in ea castra, scilicet Cæsaris, in quibus sciebam me non futurum tutum plane. i. omnino, ab insidiis inimici, scilicet à Põpeio stantis compulsus eo quo nolebam minime. i. ad bella ciuilia gerenda, ne essem plane. i. omnino in extremis. i. deputarer cum abiectissimis, & pessimis militibus adii, non dubitanter pericula. Vero pro sed, ego dilexi cum summa pietate & fide Cæsarem, scilicet Iulium. quòd. i. quia, ipse habuit me cognitum. Modo. i. paulo ante, in tota fortuna, loco, id est æstimatione familiarium, scilicet suorum uetustissimorum. Ego feci ea quæ licuit mihi gerere sententia mea, id est ex arbitrio & iudicio proprio, ita ut optimus quisque probarit, id est laudarit maxime. Ego feci id quod iussus sum sup. facere eo tempore, ita ut appareret imperatum esse inuito, quasi dicat si quid hostile gessi, id coactus feci, & ita frigide feci, ut coactus uiderer. Cuius facti inuidia iniustissima quia quod potuit fecerat, potuit erudire, idest docere me, quàm, id est quantum iucunda supple esset libertas, & quàm, id est quantũ misera uita esset sub dominatione, id est tyrannide. Ita pro itaq;. id est & sic, si id agitur, id est prætenditur, ut omnia sint rursus, id est in potestate unius, ego profiteor me inimicum ei quicunque is est. sciebat autem Antonium esse. Verũtamen postea sub Augusto rerum domino suauissime uixit. Nec ullum est periculum quod aut fugiam aut deprecer, id est precer ne sit mihi obeundum, pro libertate, scilicet publica. Sed consules, scilicet Pansa & Hircius, atque præceperant mihi quid facerem per senatusconsultum, id est mittendo ad me senatusconsultum, id est decretũ senatus, neque literis suis. Ego enim accepi demum post Idus Martias unas literas à Pansa, scilicet consule, in quibus hortatur me ut scribã senatui me & exercitum, scilicet meum, futurũ in potestate eius, scilicet senatus, quod, scilicet significasse me futurum in potestate senatus fuit maxime contrariũ, id est nociuum cum Læp. cõcionaretur, id est uerba ad milites suos faceret atque scriberet omnibus se consentire cum Anto. Nam quibus commeatibus. id est ut dicunt uictualibus pro itinere necessariis ego ducerem, id est ducere possem legiones per prouinciam illius, scilicet Læpid. illo inuito, quasi dicat nullis aut si sup. Læp. uitans transissem cætera, scilicet loca, unde. id est nunquid poteram transuolare etiam alpes quæ tenẽtur præsidio illius. s. Læp. q. d. minime.

Adde huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt. Sexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiã retinentur à Læpido tabellarii. Illud me Cordubæ pro cõcione dixisse ne vocabit in dubium, prouinciam me nulli nisi à Senatu missus venisset, traditurum. Nam de legione trigesima tradenda quantas conciones habuerim, quid ego scribam? Qua tradita, quanto pro republic. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? Hac enim legione noli acrius aut pugnacius quicquam putare esse. Quare eum me existima esse, qui primum pacis cupidissimus sim: Om-

HVBER. ADDE. subiungit aliam causam, quare non potuerit declarare senatui & exercitum suum in potestate eius futurum. Huc. id est ad hæc. Sexcentis. numerus finitus pro infinito ut in pluribus locis. Sexcentis autem non sexcenis legendum est: quia numerabiles dictiones inter se integræ compositæ innumerabiles sunt per casus, ut, Hic iam trecentum totos regnabitur annos. sin uero cum corruptis componantur, uariantur: ut Virgil. x. Aeneid. Sexcentos illi dederat Populonia mater, Expertos belli iuuenes ast illa trecentos. & sic, ducentos & bis centum quatercentũ & quadringenti, & sic de reliquis. Excutiuntur, uiolenter inquiruntur. Cordubæ Cordubæ. in Corduba quæ urbs est Hispaniæ Bæoticę ædificiũ Marcelli hodie duorum Senecarum, & Lucani poetæ nomine percelebris. Pro concione. id est in concione. Nemo uocabit in dubium. id est non dubitabit. Prouinciam meam. Hispaniam cui præsum. Conciones. orationes qui dicebant me nunquam cuiquam traditurum esse. Hac legione. trigesima. Tradita. alii data. Pugnacius. bellicosius.

neis enim

neis enim ciueis plane studio esse saluos: deinde qui & me, & rempubli. vindicare in libertatem paratus sum. Quòd familiarem meum tuorum numero habes opinione tua mihi gratius est. inuideo illi tamé quòd ambulat & iocatur tecum. * quæ res quanti æstimem, si vnquam licuerit viuere in otio, experieris. Nullum enim vestigium abs re discessurus sum. Illud veheméter admiror non scripsisse te mihi, manendo in prouincia, an ducendo exercitum in Italiam, Reipubli. magis satisfacere possim. Ego quidem etsi mihi tutius ac minus laboriosum est manere, tamen quia video tali tempore multo magis legionibus opus esse quàm prouinciis, quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt, constitui, vt nunc est, cum exercitu proficisci. Deinde ex literis, quas Pansæ misi, cognosces omnia: nam tibi earum exemplar misi. X V I I. Calend. Aprilis Cordubæ: Vale.

☞ Ex Epistola. Minime mirum tibi.

☞ Etsi nunc frequentioribus latrociniis infectior factus est. Quod iussus sum eo tempore, atqui ita feci. Quæ præsidio illius tenerentur. Sexcentis eni locis discutiuntur. Quas res, quanti æstimem, si nnquàm licuerit uiuere in ocio, experieris. Nullo enim uestigio abs te discessurus sum.

Acrius. animosius & fortius. Deinde. post cupiditaté pacis. Qui. i. eũ qui uelim & me in libertatem meã defendere & restituere. Familiarem me. de quo dicat, non satis intelligitur. Quæres. petes, intertogabis. Quanti æstimem. quanti faciã. s. ambulare & iocari tecum. Si licuerit uiuere in ocio, si unquam potero in tranquillitate uiuere. Experieris. re ipsa cognosces. Nullum uestigium. nullum passum, id est non mouebis pedem sine me. Magis prodesse & præstare officium meum & facere quod illa me exigat. Nullo enim. i. nullo labore, hoc est sine difficultate. Tutius. quia non ita exponam me periculo bellorum. Et minus laboriosum. quia non ibo per hostes, & per alpes. Legionibus. exercitibus, qui subueniãt reip. Vt nũc. i. sc'dm cõditionem horũ temporum. Proficisci. discedere in Italiã. Pansæ. consuli ad eum. n. scripserat Pollio plenius. Exemplũ. i. eas lr̃as trãscriptas, sic. n. appellamus exemplũ, qđ est ad similitudiné alterius, neq; solũ factorũ, sed etiã rerum dicimus exẽpla, utputa si uelim uendere uinũ aut frumentũ, aut pannũ quod damus, & monstramus ꝓ similitudine illius appellatur exẽplũ, qđ uulgo appellãt mõstrationé, ut dabo tibi exemplum panni qué sum uenditurus. i. monstrabo tibi qualis sit. Cordubæ. subaudi scripta é hæc epistola, uel data. Exemplũ

☞ ADDE huc. i. ad hanc rõné aut excusationé, ꝙ lr̃æ nulla cõditione potuerũt ꝑferri Literæ. n. excutiũtur. i. inuestigãtur & leguntur sexcentis. i. plurimis locis: deinde. i. insuper tabellarii retinẽtur etiã à Læpido. ASCEN.

Nemo uocabit illud in dubiũ. i. nemo poterit asserere illud dubium, me dixisse Cordubæ, quæ ciuitas est Hispaniæ Bæoticæ pro concione. i. ante omnes ad cõcionem concitatos me traditurum nulli prouinciã nisi qui uenisset missus à senatu. s. Romano. Nam quid. i. ad quid scribam quantas cõciones habuerim de legione trigesima tradenda. i. ꝙ nolim cuiq̃ tradere? Qua. s. legione tradita. i. si fuisset alteri ut Læpido aut Antonio tradita, quis ignorat quanto infirmior pro rep. fuissẽ futurus? q. d. nemo. Eni. i. quia, ô Cicero, noli putare quicquam esse acrius aut pugnacius. i. affectatius ad pugnam, hac. s. legione trigesima. Quare existima. i. iudica me esse eum primum qui sim cupidissimus pacis. Ego enim studeo, id est studiose cupio, omnes ciues esse saluos. Deinde sup. eum, qui sim paratus uindicare. i. asserere & me, & remp. in libertatem, quod habes familiarem meum opinor de Appio loqui, in numero tuorum est mihi gratius opinione tua. i. quam opinaris. Inuideo tamen illi ꝙ ambulat & iocatur tecum, hoc est uelim id mihi contingere. Quod. s. tecum ambulare & iocari quanti æstimem. i. appretiandum iudicem, tu experieris si licuerit sup. nobis uiuere unq̃ in ocio. Ego enim nullũ uestigiũ discessurus sum à te. Ego admiror uehemẽter illud te non scripsisse mibi utrum sup. ego possum magis satisfacere re ip. manẽdo in ꝓuincia, hoc est in Hispania, an ducẽdo exercitum in Italiã. Ego quidem, etsi. i. q̃q̃ tutius ac minus laboriosum est mihi manere. s. in ꝓuincia, tamen quia uideo multomagis opus esse. s. reip. tali tempore. s. quo disceptatur ꝓ libertate, legionib9. s. quibus defendatur resp. quã ꝓuinciis qbus augeatur, ꝑ sertim sup. illis ꝓuinciis, quæ pñt recuperari nullo negocio: constitui ut nunc est. i. ut res se nunc habent, ꝓficisci. i. discedere hinc in Italiam cũ exercitu. Deinde. i. insuper, tu cognosces ea. s. quę decreuerim facere ex literis quas misi Pansæ. s. cõsuli, à quo literas acceperat. Sunt qui legant quas Pansa mihi, sed non procedit: nouit enim quæ Pãsa scripserat etiã prius Cicero. Nam misi tibi. exẽplar. i. dyploma aut duplum earum. Datum sup. aut scriptũ Cordubæ. XVII. Calend. Aprilis.

☞ QVAE res quanti æstimem. Culpa librariorum primæ uoces disiunctæ in nostris sunt, quod nisi quæres legi debere uidissem, nunquam receptam lectionem, quæ commodum habet sensum reiecissem, ut hanc nõ bene sibi hærentem reponerem. Eadem locutio est in episto. ad Catonem, Quæres fortasse quid sit quod ego hoc nescio quid gratulationis, & honoris, à Senatu, tanti æstimem. * P.V.C.

C. Asinius Pollio. M. T. C. S. P. D.

BAlbus Quæstor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne stipendio quidem militibus reddito, duxit se à Gadibus, &

BAlbus. cõmemorat Pollio Balbi quæstoris sui fugam ex Hispania, & rapinas, & quasdam crudelitates quas exercuit in quosdam. deinde & ineptias i ludis, quas iactabat se fecisse exemplo Cæ. Postea uero Pollio exponit se totum arbitrio senat9 & Po. Ro. diciteq; se facturum quicquid ab his constitutum fuerit, ostenditque qué exercitum habebat, & quemadmodum eum uix retinuerit aduersus pollicitationes, quas ei faciebat M. An. Postremo declarat qua moderatione usus sit, & in retinendo exerci HVBER.

tu,

triduum tempestate retentus ad Calpen, Calend.Iun.traiecit sese in regnum Bogudis, plane bene peculiatus. His rumoribus vtrum Gadeis referatur, an Romá

tu, & in conseruanda prouincia. Quæstor meus.in hanc prouinciam. Numerata.sibi. Coacto. congregato, ut Tytire coge pecus. De exactionibus publicis.s.de uectigalibus quę fuerant exigenda oomine Po. Ro. exigere.n.est ex debito petere; licet & alia ꝑ loco significet. Ne stipendio quidem militibus reddito.i.defraudatis etiam militibus suo stipendio, quia eis non dedit quod debuerat. Duxit.monit. A Gadibus.Gades, ut scribit Strabo lib.iii.angusta discreta freto insula distans a Turdetania Calpe stadia circiter septingenta & quinquaginta, seu ut alii perhibeot octingenta: est autē eadem Turdetania Hispaniæ regio, quæ & Bæotica. Calpe uero mons est circuitu quidem non admodum magnus altitudine uero ingens & arrectus, in cuius radicibus sita est urbs Calpe uetustum haud abiectum oppidum. Bene peculiatus.bene nummatus, pecunia bene munitus. His rumoribus.qui ex Italia referuntur de M. Antoni.superato. Referatur. reuertatur.

(margin: Coactus; Exigere; Gades; Calpe)

ASCEN. BALbus &c.Commémorat Pollio Balbi quæstoris sui fugam ex hispania, & rapinas, & quasdam crudelitates, quas exercuit in quosdam. Deinde etiam ineptias eius in ludis quos iactabat se fecisse exemplo Cæsaris. Postea uero exponit se totum arbitrio senatus populique Roma.dicitque se facturum quicquid ab his constitutum fuerit, ostenditque quem exercitum habeat, & quemadmodum eū uix retinuerit propter pollicitationes quas ei M.Antonius fecerat. Et postremo declarat qua moderatione usus sit, & in retinendo exercitu, & in conseruanda prouincia, quæ omnia ad sui commendationes & studii sui in rempu.ostentationem facit.

Ordo autem est. Balbus quæstor.i.receptor, accumulator pecuniæ publicæ io Hispania, duxit.i.proripuit se à Gadibus.i.ultima parte Hispaniarum, magna pecunia numerata.i.ut dicunt monetata sup. coacta.i.coaceruata, & magno pondere auri, & maiore pondere argenti coacto de exactionibus publicis.i.quas publico nomine fecerat, ne quidem.i.non saltem stipeudio.i.mercede militari, reddito militibus, & ipse retentus tempestate.s.aduersa triduum.i.per tres dies.ad Calpem.i.montem illum in finibus Hispaniæ, traiecit se Calēdis Iuniis in regnum Bogudis.i.in Mauritaniam, peculiatus.i.nummatus, aut peculatus.i.depredatus prouiociā plane.i.omnioo, bene.i.multum.

(ad singulos enim nuntios turpissime cō silia mutat) nondum scio. sed præter furta & rapinas, & virgis cæsos socios, hæc quoque fecit, vt ipse gloriari solet, eadem quæ C.Cæsar ludis quos Gadibus fecit. Herennium Gallum histrioné summo ludorum die anulo aureo donatum in XIIII. sessum deduxit. tot enim fecerat ordines equestris loci. Quatuoruiratum sibi prorogauit: comitia biennii biduo habuit, hoc est renuntiauit: quos ei visum est, exules reduxit, non horum téporum, sed illorum quibus à seditiosis Senatus trucidatus aut expulsus est, Sexto * Varro Procos. Illa vero iam ne Cæsaris quidem exemplo, quòd ludis prætextam de suo itinere ad L. Lentulum Procos. solicitandum posuit. Et quidem cū ageretur, fleuit memoria rerum gestarū commotus. Gladiatoribus autem Fadium quendam militem Pompeianum quia cū depressus in ludum bis gratis depugnasset, autore sese nolebat, & ad populum confugerat: primum Gallos equites immisit in populum (coniecti enim lapides sunt in eum, cum arriperetur Fadius) deinde abstractum defodit in ludo, & viuum combussit: cum quidem prásus nudis pe-

HVBER. AD singulos. parenthesis est. Præter furta. exceptis furtis, quæ fecit in prouincia. Furta dicūtur quæ occulte fiūt, rapinæ quæ ꝑ uim. Socios.amicos Po.Ro.fœdere nobis coniunctos. Cæsos uirgis.acriter diuerberatos uirgis publice, quod solet fieri iis q̄ aliquid sceleris ad miseruot. Gloriari.cū sua gloria iactari quasi potuerit æquare factis suis uirum maximū C.Cæ. Fecit Gadibus.in Hispania, cū in ea fuisset quæstor. Herēnium Gallū.i. quod iactabat Balbus se fecisse exemplo Cæ.nā ultimo die quo ludi finiti sunt donauit Herēniū Histrionem annulo aureo, & deduxit eum ad sedendum in quartodecimo gradu, quo solebāt tantummodo sedere equites Romani, q quadrāgiota milia sestertiū possiderent. Cæ. autē, ut scribit Tranquillus edidit spectacula uarii gñis, munus gladiatorū, ludos etiā regionatim urbe tota, & quidē per oim linguarū histriones, quibus ludis Laberius eques Ro.mimum suū egit, donatusq; est quingentis sestertiis & annulo aureo sessum in xiiii.scæna ꝑ orchestrā transit, in quo dicebat Balb⁹ se imitatū Cæ.qui idē fecisset Herēnio Gallo histrioni. Quatuoruiratū.magistratus erat ita dictus, quia quatuor uiros ad eum gerendū eligerentur. Prorogauit. ꝑlongauit, in longius tp̄s produxit. Comitia biénii biduo habuit.i.duobus diebus fecit comitia quę io duobus annis solebāt fieri. Renūciauit.ꝑ denunciauit se facere comitia. Quos est uisum ei.s.reducere.i. quos ip̄e suo iudicio putauit reducēdos, reduxit. Nō horū temporū.s.exules reduxit. Sed illorū.q.d.non reduxit exules horū temporū, qui parū sontes sunt, sed eos q̄ per seditionē olim aut trucidauerūt, aut expulerunt. Illa. dicit quædā à Balbo facta quæ oō potest iactare se fecisse ad exemplū Cæ. quoniam tentauit solicitare, L.Lentulū ꝑficiscentē ꝑcoosulem in Hispaniā, quominus iret. Illa uero oe exēplo quidē Cæ.subaudi fecit, Posuit.exposuit. Prætextā.uestē. Solicitā.ut de suo itinere reuocaretur. Hāc autē prætextā posuerat in ludis, quia posset solicitare ip̄m Leotulū ab itinere. Ageretur.i. cum ludi agerētur. Depressus.compulsus. Gratis. sine mercede, & aliqoo munere. Sese authore.sese impulsore. Nolebat.s.amplius pugnare. Immisit.s.Balbus. Gallos equites.quos secum habebat. In populum, ut ei eriperent Fadium. Collecti.s.à populo. In eum.in Balbum. Defodit.demisit in foueā. Viuum.adhuc uiuentē,

(margin: HVBER.; Furta; Rapinæ; Quatuoruiratum; Gratis)

ut maiorem sentiret pœnam. Cum quidem.i.cum interea dum combureretur Fadius, ipse ambularet circa pyram bene potus & pransus. Nudis pedibus.sine calceis.

EGO nondum scio his minoribus sup. diuulgatis utrum referatur Gadeis an Romam: mutat enim turpissime, ut uir nullius fidei & cōstantiæ, consilia ad singulos nuncios.s.quos mittit diuersa nunciantes. Sed sup. Balbus fecit præter furta & rapinas, & socios cæsos uirgis quoque.i.etiam, hæc eadem quæ Caius Cæsar sup. factitauit, ut ipse solet gloriari.i.iactanter dicere fecit dico ludos quos fecit Gadibus. ASCEN. Ipse deduxit Herennium Gallum Histrionem, donatum.i.pro dono auctum & decoratum annulo aureo, summo.i.ultimo die ludorum, in decimumquartū sessum.i.sedile, aut deduxit sessum, ut sederet in quatuordecim.s.gradibus theatri. Enim.i. quia tot.i.xiiii.erant ordines.i.gradus loci equestris.i.in quibus habentes censum equestrem .i.quadragies mille sestertium, solummodo sedebant lege lata ab Othone. unde Iune. Sic libitum uano, qui nos deduxit Othoni. Reliqui autem in ea cauea sedebant. Ipse prorogauit sibi.q.d.propria authoritate, quatuoruiratum .i.magistratum quem quatuor uiri simul gerunt. Ipse habuit biduo.s.spatio duorum dierum comitia biennii.i.duorum annorum, hoc est renunciauit.i.significauit saltem se habuisse comitia. ipse reduxit exules quos uisum est.i.placitum est ei reducere, non horum temporum.s.inquibus etiam boni uiri exulant, sed illorum.s. temporum, quibus senatus scilicet prouincialis est trucidatus aut expulsus à seditiosis, Sexto Varo proconsule.i.consulari potestate in Hispania fungente. Vero pro sed, ipse fecit illa.s.quæ sequūtur, ne quidem.i.non etiam exemplo.i.ad exemplum Cæsaris, ꝙ posuit, aut proposuit, ludis.s. factis, prætextam.i.uestem illam nobilem, ad solicitandum Lucium Lentulum proconsulem de itinere suo.i.proferret iter suum donec ludi essent peracti, aut posuit de itinere suo.i.qua iter esset facturus ad solicitandum.i.afficiendum sorte inuidia Lucium. Et quidem.i.certe, ipse commotus memoria rerum gestarum.s.ab ipso Cæsare, fleuit cum ageretur.i.interagendum. Autem.i.sed, posuit gladiatoribus.i.inter gladiatores quendam militem Pompeianum Fadium.s.nomine, quia cum ipse Fadius depressus.i.ui intrusus in ludum.i.in harenam depugnasset.i.ad finem usque, hoc est ad uictoriam pugnasset, bis gratis.i.sine mercede, nolebat.s.amplius pugnare, authore sese.s.Balbo, & .s.Fadius confugerat ad populum, ut ab eo defenderetur, ipse Balbus, immisit primum in populum Gallos equites .s.ad recipiendum Fadium, ideo autem immisit Gallos. Enim.i.quia, lapides sunt coniecti.s.à populo in eum.s.Balbum, cum.i.quando, Fadius acciperetur.s.ab eo. Deinde ipse Balbus defodit.i.in terra fodit.i.Fadium abstractum.s.per Gallos populo, & combussit uiuum, in ludo.i. in publico spectaculo, quidem.i.certe, cum pransus, & ita potus ac ebrius inambularet.s.circa rogum, perinde ac sacrificium facturus nudis pedibus, quia saltem alterum nudum habebant sacrificantes, ut Aenei.iiii. de Elyssa dicitur. Vnum exuta pedem uinclis in ueste recincta.i.soluta, ne quid non solum.i.non liberatum uideretur in sacrificio unde addit.

VARO procons. In Medicæo sunt hæc uerba, & in cunctis quos uidi manu scriptis. hoc autem adnotaui; * P.V.C. quia nonnulli tradunt se uetustissimum codicem habere, in quo non legantur.

dibus, tunica soluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, & illi misero quiritanti, * Ciuis Romanus natus sum: responderet, Abi nunc, populi fidem implora. Bestiis vero ciueis Romanos, in his circulatorem quendam actionum notissimum hominem Hispali, quia deformis erat, obiecit. Cum huiusmodi portéto res mihi fuit. Sed de illo plura corá. Nunc quod præstat, quid me velitis facere, constituite. Tres legiones firmas habeo, quarum vnam XXVIII. cum ad se initio belli arcessisset Antoniꝰ hac pollicitatióe, quo die in castra venisset, * denarios quingenos singulis militibus daturum: in victoria vero eadem præmia quæ suis legionibus, quorum quis vllam finé, aut modum futurum putauit? incitatissimam retinui, ægre mehercules: nec retinuissem, si vno loco habuissem, vtpote cum singulæ quædam cohortes seditionem fecerint. Reliquas quoque legiones nó destitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. Nec vero minus Le

TVnica so. ueste rescisa, aut more furiosi, aut more sacrificantis, quasi illū immolaret, ut Virg. de Didone. Ipsa mala manibusq; piis altaria iuxta. Vnum exuta pedem uinclis in ueste recincta, Testatur moritura deos, & alibi, Aut ante ora deum pinguis spaciatur ad aras. Manibus rei. ad ter. quod apud quosdam habetur inurbanum, licet is mos sit satis familiaris Genuensibus. Queritanti. conquerenti, lamētanti, uel certe melius legatur quiritanti, nā ut scribit Varro, quiritare dicitur is, qui quiritum fidem clamans implorat, ergo quiritanti fidem populi inuocanti. Ciuis Ro. quem non licet tali supplicio afficere. Responderet. Balbus. Abi nunc. uade nunc & inuoca populi fidem, ut te defendat. Implora. implorare est cum miseratione auxilium petere in rebus malis & aduersis, neque enim recte diceretur, imploro te ad nuptias. Vero. indignationem quandam indicat. Bestiis. obiecit & non est legendum bestias, sicut à quibusdam deprauatur textus. Circulatorem. circunforaneum, hi enim circulatores dicūtur, qui circa fora concionari solent, & multis fabellis & adulationibus uictum mendicare. Hispali. quæ urbs est, ut scribit Pomp. in bætica Hispania. fuit autem authore Stra. olim īsignis, & romana Colonia.

HVBER. Implorare Circulator Hispalis

Quia deformis erat. quia aliquantulum monstruoso corpore quasi ideo non esset homo. Huiusmodi. tali quo homines tam crudeliter necarētur. Res mi. fu. cum hu. por. i. monstro. i. fuit mihi tolerādum tale monstrum potius q̄ homo, monstrum autem appellat propter feritatem. Plura. s. dicam. Accessisset. aduocasset, inuitasset. Singulis mili. unicuiq; militi. Denarios. denarius genus monetæ, inde dictꝰ ut uoluit Var. quod denos æris ualebat. Quingētos. quinque centū, nam quinquaginta dicimus de quinquies decem. Quorum. q. n. s. quarum rerum ab eo Denarius

Anto.

Anto.promissarum.Modum.mensuram. Incitatissimam.inclinatissimam, ualde motam & stimulatã erga. Ant. Aegre.difficile.Vtputa.declarãtus est uerbũ. Seditiouem. tumultum quod fuisset periculosius, si fuissent omnes uno in loco. Reliquas. præter uigesimam octauam, de qua dixi. Destitit. cessauit.s. Anto. Vrsit.stimulanit. Protendebantur.denũciabantur,intelligebantur futura. Illis ui.si illi habuissent uictoriam.est enim ablatiuus casus. Reipu.i.pro rep. Credere.s.debetis. Si feci. quia iam feci. Iu ocio

Nusq̃ .i.pace. Nusquam.in nullum locum, significat enim in loco & ad locum,ut alio loco probauim9 aliis ex emplis. Legionarium.qui esset ascriptus alicui le-

Auxiliarii gioni,qui esset de legione. Auxiliarium.ex his qui

Auxiliares in auxilium uenerant, dicuntur autem & auxiliarii & auxiliates. Quoquam.in aliquo loco. Nactus. inueni,deprehendi.Ftuctum,utilitatẽ, remuneratio

Prætextã nem. Tulisset.percepisset. Prætextam, comœdiam aliquam dicit, nam erant comœdiæ quæ prætextatę siue prætextæ dicebantur à ptætexta ornamento nobilium Romanorum.Hora.Et qui docuere togatas. Sunt & alia genera comœdiarum, de quibus non est nuuc dicendi locus.

ASCEN. TVNICA so.i.habens tunicam solutam, & manibus reiectis ad tergum, ut.s.nulllam hostiæ uim inferre putaretur,responderet illi misero.s.Fadio quiritanti.i.inuocando quiritum nomen & opem clamanti ac dicenti natus sum ciuis Romanus,responderet inquam, abi nũc implora fidem populi.s.ut te à dimicando defendaut qui non possunt ab igne defendere. Bestiis uero sup.obiecit ciues Romanos,& obiecit in his.i.iuter hos ciues Romanos. Hispali.i.in eo oppido Hispaniæ bęoticæ quendam circulatorem.i.circũforaneum excitatorem auctionũ .i.uenditionum sub auctione, aut sectatorem, auctionum.i. fabularum ridicularum, hominem notissimum, quia erat deformis, quæ causa erat ꝙ notissimus esset,aut ꝙ obiectus bestiis deuotãdus ab eis. Cũ &c.Ordo est,Res.i.cõmerciũ,fuit mihi,quia quæstorem eũ sortitus erat, cum huiusmodi portento.i. monstro hominis. Sed sup. dicam plura de illo coram.i.cum adero. Nunc,quod præstat.i.de quo utilius est loqui,constituite quid uelitis me facere. Ego habeo tres legiones firmas,quarum unam, uidelicet uigesimam octauam cum Antonius accersisset.i.allexisset & uocasset ad se initio belli,hac pollicitatione.s.se daturum singulis militibus quingentos denarios, sup.eo die quo.s.legio illa uenisset in castra. Vero pro sed,pollicitus est se daturum, in uictoria eadem premia quæ legiouibus suis. Quorum.s.militum sic solicitatorum quis putauit ullam fidem aut modum.i.moderamen futurum? q.d.nemo,& tamen retinui,inquit,incitatissimam.s.legionem.i.maxime inclinatam ad præmia illa,hercule.i.per herculem,ægre.i.cum difficultate,nec retinuissem si habuissem.s.omnes legiones uno in loco,utputa cum singulæ cohortes seiunctæ.s.ad cautelam ab aliis fecerint quandam seditionem,sed non perfecerunt timentes alias in fide mansisse & in se immittendas,sed si simul fuisseut conspirare impune potuissent quia Autonius non destitit incitate quoq;.i.etiam reliquas legiones literis atque infinitis pollicitationibus,

Nec uero minus.i.& æque Lepidus ursit.i.urgenter solicitauit me,literis & suis & Autunii,ut mitterem sibi legionem trigesimam,quæ firmissima erat.Itaque uos debetis existimare exercitum,quẽ neque uolui uendere ullis pręmiis, nec diminuere metu eorum periculorum quæ portendebantur illis uictoribus.i.si forte fuerint uictores esse retentum.s.à me & conseruatum reip.atq; ita sup.debetis credere sup. me fuisse facturũ quodcunque imperassetis,si feci quod iussistis. Nam ego tenui &.i.simul prouinciam in ocio.s.pacis,& exercitum in potestate mea nusquam excessi finibus prouinciæ meæ. Non modo.i.non solum sup. non misi quoquam.i.ad quemuis locum militem legionarium.i.ad legionem pertinentem qui sub sacramento legitime militabant,sed ne quidem.i.non saltem.misi quoquam ullum auxiliarium.i.missum auxilio,& qui cum eius auxilio opus non esset alio mitti posse uidebatur.Sane.negatio quæ est iu particula ne,debet utrique particulæ seruire. Et si nactus sum.i.depręhendi quos.i.aliquos milites,descendentes.s.de prouincia, ego affeci sup. eos supplicio. Quarum rerum.i.quorum studiorum in rempub.ego putabo me tulisse.i.reportasse aut accepisse satis magnum fructum .i.utilitatem repu.salua.i. si respu.fuerit salua. Sed respu.si nouisset me,& maior pars senatus. sup.nouisset me.i.animum meum, tulisset ex me maiores fructus. Ego misi tibi legendam epistolam quam scripsi Balbo cum esset etiam nunc.i.adhuc in prouincia. Si etiam uoles legere prætextã .i.comœdiam & fabulam agendam in prætexta quia est de argumento Romano, præsertim hominis nobilis, utpote Balbi,hoc est de Balbi insolentia in quæstura,poscito sup.eam Cornelium Gallum familiarem meum, qui Virgilio,summe dilectus erat poeta insignis.Scriptum.sup. Cordubæ.vi.Idus Iunias. Vale.

pidus vrsit me suis & Antonii literis, vt legionem X X X.mitterem sibi.Itaque quẽ exercitũ neq; vẽdere vllis præmiis volui, neq; horũ periculorum metu quæ victoribus illis portendebantur,diminuere,debetis existimare retentum & conseruatum reipub.esse,atque ita credere quod cunque imperassetis, facturum fuisse, si quod iussistis feci. Nam & prouinciam in otio,& exercitum in mea potestate tenui:finibus meæ prouinciæ nusquam excessi. Militem non modo legionarium, sed ne auxiliarium quidem vllum quoquam misi: & siquos equites decedentes nactus sum,supplicio affeci. quarum rerũ fructum satis magnum repub.salua tulisse me putabo. Sed respu.si me satis nouisset, & maior pars Senatus,maiores ex me fructus tulisset. Epistolam quam Balbo cum etiam nunc in prouincia esset, scripsi,legendam tibi misi: etiam prætextam si voles legere Cornelium familiarem meum poscito. V I. Id.Iun.Cordubæ. Vale.

Ex Epistola.Balbus quæstor magna numerata.

Tot enim fecerat ordines equestris ioci. Quia cum depressus in ludum bis gratis depugnasset, obiecit, authorem sese esse uolebat. Collecti enim sunt lapides in eum. Cum qui deprehensus nudis pedibus,tunica soluta.

☞ C.R.natus sum. Ita in Medicæo hic locus scriptus est. Ingeniosus,& eruditus iuuenis Hieronymus Cruc- * P.V.Cr rigiensis suspectum hunc locũ, ut audio, habet,neque ut ego arbitror,sine causa, cum aliis in locis, in quibus Cicero induxit aliquos quiritantes,& hanc uocem edentes, NATVS non ediderit: Cũ tamen in nostris, ut omnes uidere iam possunt,non contẽnendis, ut in impressis legatur,uidendum est an ideo senatum Fatidius ciuem Rom. diceret, ut magis Balbum absterreret:quòd maiore scelere,ei qui ciuis Ro.natus esset, manus afferretur,quàm illi qui factus:nam plurimis, uariisque de causis ciues Ro. fiebant, ut omnibus planum est: & in oratione pro L.Balbo diligentius de hac re disputatur. Domitius etiam Cos. Nouocomensem pulsauit,beneficio C.Cæsaris ciuem Ro.factum,ut ostenderet,quòd à malo autore factus esset,illum ciuem Ro. non esse,& in beneficiis Cæsaris nullam uim esse.

☞ DENArios quingenos.Codex uetustus qui quingentos habet, mendosus est,& coniectura, quam nonnul- * P.V.C. li sequuntur,inanis:qualis enim grandis illa pecunia sit, tamen non sine magna mercede legiones à Senatu defecissent,& imperatorem suum prodidissent. Quàm aperte autem decepti sint, hic locus è libro X V I.ad Att.ostendit,de Octauiano puero sermo est. Veteranos quiqui Casilini,& Calatiæ,perduxit ad suam sententiam,nec mirum,quingenos denarios dat.

C.Asinius Pollio. M.T.C. S.P.D.

QVò tardius certior fierem de prælijs apud Mutinam factis, Lepidus effecit,qui meos tabellarios VIIII.dies retinuit. Tametsi tantam calamitatem reipub. quam tardissime audire optandum est:sed illis qui prodesse nihil possunt, neque mederi. Atque vtinam eodem S. C.quo Plancum & Lepidum in Italiam arcessistis,me quoque iussissetis venire:profectò non accepisset respu.hoc vulnus.quo si qui lætantur in præsentia,quia videntur & duces, & veterani Cæsaris partium interisse:tamen post modum necesse est doleant, cum vastitatem Italiæ respexerint. Nam & Robur & soboles militum interiit: si quidem quæ nunciantur, vlla ex parte vera sunt. Neque ego non videbam quanto vsui reipu. essem futurus, si ad Lepidum venissem: omnem enim cunctationem eius discussissem, præsertim adiutore Planco. Sed scribenti ad me eiusmodi literas quas leges,& concionibus videlicet quas Narbone habuisse dicitur, similis, palmarer plane necesse erat, si vellem commeatus per prouinciam eius iter faciens habere. Præterea verebar ne si ante quàm ego incœpta perficerem,prælium confectum esset,pium consilium meum raperent in cõtrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam quæ mihi cum Antonio, non maior tamen,quàm Planco fuit. Itaque à Gadibus mense Aprili binis tabellariis in duas naueis impositis, & tibi & COS.& Octauiano scripsi,vt me facere tis certioré, quoná modo plurimũ posse

HVBER. QVo tardius. De M.Anton.apud Mutinã ab Octauiano Cæ.& consulibus superato, interfectis tamen in prælio ipsis cõsulibus Pollio se tardius intellexisse scribit propter Lepidum,qui tabellarios ex Italia uenientes nouem dies retinuit. Dicit autẽ quæ audierit de illo conflictu.ob quæ cum decreuisset ad Lepidum uenire,dicit se à proposito reuocatum,ne obtrectatores sui in aliam partem eius cõsilium acciperent,ostendit autem acerbissima multa de reip. calamitate ad se delata esse,quibus dicitur ab omnibus,qui possunt succurrendam esse.Quo.i.ut. Meos tabel.qui ex Italia ueniebant. Quam tar.dis.quæque enim tristissima semper optare debemus,ut tardissime nuncientur,& quã diutissime possunt differantur. Eodem senatuscon.nam per senatusconsul.Lepidus & Plancus qui erãt in Gallia iussi sunt Italiam uenire ut succurrerent Bruto obsesso. Vulnus.i.cladem,est autem translatio sumpta à corpore. Quo. uulnere. In præsentia.i.hoc tempore,& est recte dictum,male enim quidam dicunt in præsẽtiarum. Cæsaris peritum.i.ex his qui fuerant Cæsariani, significat autem quosdam ex his, qui fuerant Pompeiani gauisos fuisse clade Romanorum, qui perierãt apud Mutinam,quoniam fuerãt uel duces uel milites Cæsariani. Vastitatem. destructionem, calamitatem. Robur militum.i.robustissimi milites. Soboles. Soboles successio,dicta est autem à subolescendo. Si quidem.pro si. Vsui.utilitati. Cunctationem.dubitationem, tardationem, discussionem. Deiecissem. amouissem. Scribenti. Lepido. Eiusmodi. tales & similes concionibus.i.tales quales fuerunt conciones & orationes, quas dicitur habuisse. Narbonæ. quæ urbs est Galliæ, quæ aliquando brachata Gallia appellata est, nunc à ciuitate Narbonæ, Narbonensis dicitur. Commeatus. cibaria uictus. Per eius prouinciam,per Galliã Narbonensem. Incepta. ut ad Planc. uenissem. Prælium. Mutinense. Pium. reipu. officiosum & patriæ & debitum. Incon.par .S.atque ego fecissem.i.dicerent me fecisse contra rẽpub.Binas.duos.notandum autem iunctum cum nomine etiam singulari declinato. In duas.ut si una capta aut detenta fuisset, saltem altera ad nos ueniret cum tabellario. Quonammodo. an manendo in prouincia an ueniendo in Italiam, an alio modo.

Quo

Cũctatio

☞ QVO tardius & c.De Marco An.apud Mutinam ASCEN. ubi.Bru.obsessum tenuerat ab Octauio Cæsare & cõsulibus superato,interfectis tamen in prælio ipsis cõsulibus, Pollio se tardius intellexisse rem omnem dicit,propter Lepidum qui tabellarios ex Italia uenientes nouem dies retinuerat. Dicit autem quæ audierit de illo conflictu ob quæ decreuisset ad Lepidum uenire,sed dicit se reuocatum à proposito ne obtrectatores sui in aliam partem eius consilium acciperent.

pereut.Ostendit aotem acerbissima de reipu. calamitate ad se delata esse qoibos sentit succurreodum esse ab omoibos, qui bns facultas fuerit. Ordo est.Lepidus effecit,quo.i.nt,fierem certior.i.cogooscerem tardius de præliis factis apud Mutiuam,qui.s.Lepidus retinuit tabellarios meos.i.ad me missos,uouem dies tamet si.i.quamquam tamen optandum est audire tantam calamitatem reipu.q̃ tardisime. Sed ne qoo mederi illis aut occisis aut perditis bomioibos,qui uullo modo possunt prodesse. Atque utinam iussissetis me quoque uenire in Italiam eodem senatusconsulto,quo accersistis.i.aduocastis Plancum & Lepidum in Italiam.s. ex Gallia. Profecto respu.non accepisset hoc oulnus.i.hoc detrimentum,qoia innuit se Aotonium aut absterruisse aut recounciliasse reipu.si interfuisset,quo.s.uulnere.i.strage tot cioium siqui lætautur in præsentia .i.præsenti tempore,quia & duces & ueterani milites partium Cæsaris uidentur interisse, tamen necesse est sup.ut doleant postmodum cum respexerint uastitatem.i.desolatiooem Italiæ. Nam & robur & soboles.i.ꝓpagatiua ortus militum interiit,quidem.i.certe,si illa qoę nontiantur sunt oera ex nlla parte. Neque ego non uidebam.i. & ego bene cognoscebam quanto usui futurus essem reipu.si uenissem ad Lepidum. Enim .i.quia discussissem.i.amouissem omuem cunctatiouem.i.moram aut dubitationem eius, præsertim Planco adiutore. Sed necesse erat sup.ut simularem Plauco.s.me in illius sententiam concessurum, scribenti.i.cum Lepidus scriberet ad me eiusmodi literas quas leges, quia eas ad Ciceronem aut missurus aut allatorus erat & concionibus.i. propter conciooes quas dicitur habuisse. Narbonæ, si uellem habere commeatum.i. uiaticum cibom facieos iter per prouinciam eius.Si hæc uera est lectio,illud scribenti meo iudicio positum est absolute sicut Aenei.pri.dicitur.Talia iactanti.i.cum talia iactaret, nam si in datiuo cum uerbo simularet posueris,dure poneretur uox concionibus nisi sunt concionibos utenti ubi est uidelicet. Sunt ramen quile gant non simularem, sed similis parerem.ur si uecesse est parerem scribenti eiusmodi literas,qoas leges & similes concionibus uidelicet quas &c. Præterea.i.insuper uerebar,ue si prælium esset confectum antequam ego perficerem incepta.i.pertraherem Lepidom in partes uostras, obtrectatores mei caperent consilium meum pium.s.in patriam,in partem contrariam.i.ad impietatem contra remp.propter amicitiam, quæ fuit mihi cum Autouio,noo tameu maior q̃ cum Planco. Itaque imposui menle Aprili binos tabellarios in duas naues.i.singulas duas,à Gadibus ultima parte Hispaniarũ.Scripsi & tibi & coosulibus,& Octauiano.s.Cæsari, qui raro alibi Octauiauus sed fere Octauius dicitur.Virg.Lusimus octaui &c.ut faceretis me certiorem,qoonam modo possem prodesse plorimum reipubli.

HVBER. SVT ineo ra.i.sicut computo, ineo aotem oerbũ est.legẽdum est enim sic, sed ut rationem ineo quo die &c. Profectæ suur. discesserunt. Remotus ab omni.s.nihil omuiuo suspicans de cioili tumultu futuro i Lnsitania,

Lusitania est autem Lusitania pars Hispaniæ, diuiditur enim Hispania io Bæoticam siue Turdetaniam Tarraconensem, & Lusitaniam,authot Pompooius. In Hybernis.i.nt hyemarent,sunt enim Hy

Hyberna berna loca ubi milites tempore hyemis esse solent,dicuntur tamen etiam abusiue ubicunque soleot esse milites ocii & qoietis gratia. Vterque.s. consulũ.i. Hyrtius & Pausa. Compoueretur.finiretur. Nihil enim.s.d.c.i.omnia prudentissime, & eo cousilio quo sõmos dux gerere debet. Gallia Le.s.Narbouẽ

Cõcisum si. cui præerat Lepidus. Concisum.cõminutũ,ex magna parte trucidatõ. Hyrcino prælio.i.prælio quod Hyrcius fecit,qui erar collega Pansæ. L. Fabatum C.Peduceũ &c.hæc omuia suut uomina ductorum, qui erant in castris consulum aduersus Antonium.

Peræque Omnes Antouii.s.legiones. Peræque.i.æqualiter, sicut & quartam legiooem nostram. A quiuta legione,Antonii.Dici.subaudi nunciantur.Quod dii prolubeant,qood dii auertant, ut ita uon sit, est autem parenthesis. Antonium.s.nuociabatur. Turpiter.cum magoo dedecore suo. Pupilli Bagieni. nomen proprium ducis cuiusdam. Bene.ualde.Vẽtidiũ.de quo diximus sopra, qui fuerat ante mulio.

Si nihil spei sit in Lepido.ut secum cooiungatur. sicut tentauerat,& tandem nt supra oidimos,effectũ est. Descensurum ad extrema.i.experturum omnia pericula. Seruitia.i.seruos. Parmam.urbem. Direptam. depopulatam. Occupasse. innasisse, & in potestatem suam redegisse. Cessandum. morandũ.

Non fre.nõ integras,nõ plenas.Qui supersiut.post prælium Mutinense.Confluant.undique concurrãt.

Delectus militum In dele.quem decreuerant facere per Italiam, dicitur autem delectus militum collectio ex uariis locis à deligendo,quod ex qoolibet oppido aliquot deligantur. Spatium.moram. Confirmandi se colligendi uires suas, quod fortasse faciet interea dum fiet delectus. Tempus.oportunitas,erat enim æstas.Pro-

prodesse reipubli. Sed vt rationem ineo quo die prælium Pãsa commisit, eodem à Gadibus naues profectæ sunt. nulla enĩ post Hyemem fuit ante eam diem nauigatio.Et hercules longe remotus ab omni suspitione futuri ciuilis tumultus, penitus in Lusitania legiones in hybernis collocaram.Ita porro festinauit vterque confligere,tanquam nihil peius timerẽt, quàm ne sine maximo reipu. detrimento bellum componeretur. Sed si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nunc hæc mihi scribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiãtur.Pansæ exercitum concisum esse, Pansam ex vulneribus mortuum, eodem prælio Martiam legionem interiisse, & L. Fabatum,& C. Peducæum, & C.Carsulenum. Hirtino autem prælio & quartam legionem, & omnes peræque Antonii cæsas.item Hirtii.Quartam vero cum castra quoque Antonii cepisset,à quinta legione concisam esse. Ibi Hirtium quoque perisse,& Pontium Aquilam:dici etiam Octauianum cecidisse.Quæ si(quod Dii prohibeant)vera sunt,non mediocriter doleo. Antonium turpiter Mutinæ obsessionem reliquisse,sed * habere equitum legiones sub signis armatas tres, &

Popilli

Pupilli Bagienni vnam, inermeis bene multos: Ventidium quoque se cum legione VII. VIII. IX. coniunxisse: si nihil in Lepido spei sit, descensurum ad extrema: & non modo nationes, sed etiam seruitia concitaturum: Parmam direptam: L. Antonium Alpeis occupasse. Quæ si vera sunt, nemini nostrum cessandū est, nec expectandum quid decernat Senatus. Res enim cogit huic tanto incēdio succurrere omneis, qui aut imperium, aut nomen denique populi Rom. saluum volunt esse. Brutum enim cohorteis XVII. & duas non frequenteis tyronum legiones quas conscripserat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito quin omneis qui supersint de Hirtii exercitu cōfluant ad eum. Nam in delectu non multū spei puto esse, præsertim cum nihil sit periculosius, quàm spatium confirmandi sese Antonio dari. Anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis sunt. itaque proximis literis consilium meum expedietur. Nam neque deesse, neque superesse reipub. volo. Maxime tamen doleo, adeò & longo & infesto itinere ad me veniri, vt die quadragesimo post aut vltra etiam quàm facta sunt omnia, nuntientur. Vale.

❧ Ex Epistola. Quo tardius, certior fierem.

❧ Hac in epistola in aliquibus sic est principium. Si uales. bene est, ego quidē ualeo. Quo tardius certior factus sum. Atque utinam eodem senatusconsulto, quo Plancum, & Lepidum arcessistis. Nam & robur, & soboles militum interiit omnis. Quas Narbonæ habuisse dicitur, similis palma rerum, necesse erat, si uellet commeatus per prouinciam eius, iter faciens habere, etiam Lepido parere. Sed ut rationem comperi eo die, quo prælium Pansa commisit Antonium turpiter Mutinæ obsessionem reliquisse. Sed habere equitum cohortes. v. legiones sub signis armatas treis.

ximis. quas mox scribam post has deesse ad succurrēdum. Superesse. superstites esse, quia si ipsa interirit & ego uolo una interire. Infesto. difficili, periculoso propter hostes & latrones qui retinent tabellarios. Aut ultra etiam. i. etiam post quadraginta dies intelligam, quæ istic facta sunt, quæ multo citiꝰ deberem intelligere, si iter non esset ita longum & infestum.

❧ SED ut ineo rationem. i. ut coniectura cōsequor naues profectæ sunt à Gadibus eodem die, quo die Pansa commisit prælium. Nulla enim nauigatio. i. facultas nauigandi fuit post hyemem ante eam diem. i. id tempus. Et hercule, ego remotus longe ab omni suspitione tumultus ciuilis collocaram legiōes in Hybernis. i. locis tutis in quibus hyemem transigerent penitus. i. omnino intus, in Lusitania. Poero. i. sed uterque. s. tam Pansa q̄ Antonius, festinauit confligere. i. pugnare, ita tanquam nihil timerent peius. i. grauius & tanquam magis malum, quàm ne bellum componeretur. i. finiretur, sine maximo detrimento reipu. Sed si fuit properandum. i. necesse properare, ego nihil uideo Hirtium gessisse non consilio. i. quod non gessisset consilio summi ducis. Nam hæc scribuntur & nunciantur mihi ex Gallia Lepidi. i. Narbonensi, cui Lepidus præest. Exercitum Pansæ esse concisum i. simul cæsum, Pansam esse mortuum ex uulneribus, Martiam legionem interiisse eodem prælio, & Lucium Fabatum, & Caium Peducæum, & Decium Carsulenum, sup. interiisse. Autem. i. sed & quartam legionem, & omnes sup. legiones Antonii esse cæsas, pereque. i. consimiliter sup. in prælio. Hirtiano. i. q̄ Hirtius cōmisit. Item quartam sup. legionē Hirtii ergo superior Antonio erat. cum cœpisset quoque. i. etiam castra Antonii esse concisam. i. totam simul cæsam à quinta legione. s. Antonii. Et sup. scribitur mihi, Hirtium quoque periisse ibi, & Pontium Aquilam dici etiam, quod tamen uerum non fuit, Octauianum etiam cecidisse ibi. Quæ si uera sunt, quod dii prohibeant, doleo non mediocriter. Et sup. scribitur Antonium reliquisse turpiter obsessionem Mutinæ, sed habere equitatum & treis legiones armatas sub signis, & unam. s. legionem Pupilli Bagienni. i. quam ille duxerat, & sup. milites inermes, bene. i. ualde multos. Ventidium quoque se cōiunxisse. s. Antonio, cum legione septima, octaua, nona. Et sup. Antonium descensurum ad extrema. i. ultimam fortunam tentaturum, si nihil spei sit, in Lepido. s. attrahendo. Parmam direptam sup. esse L. Antonium fratrem. s. Antonii occupasse alpes, ita ut Antonius per eas liberum habeat transitum. Quæ si sint uera nemini nostrum. s. qui reipu. fauemus ē cessandum, nec expectandum est quid senatus decernat. Res enim cogit omnes qui uolunt aut imperiū, aut denique nomen populi Romani esse saluum, succurrere. s. ad extinguendum, huic tanto incendio. s. tumultui bellico quo ut ędificia incendio, respub. sit subito peritura. Enim. i. quia, ego audio Brutum habere decem & septem cohortes, duas legiones Tyronum. i. nouitiorum militum, non frequentes. i. non plenas, aut militum non semper præsentium, quas Antonius conscripserat. s. sibi non Bruto. Neque tamen dubito quin omnes qui supersint de exercitu Hirtii, confluant ad eum uidelicet Brutum. Nam non mudo puto multum spei esse in delectu. i. conscriptione nouorum militum. Præsertim cum nihil sit periculosius q̄ dare Antonio spacium confirmandi. i. corroborandi sese. Autem. i. sed tempus anni dat mihi maiorem libertatem, propterea, q. i. quia frumenta, ut triticum, ordeum, auena, siligo & similia, sunt aut in agris. s. matura & demessa, aut in uillis. i. domibus in agro positis. Itaque consilium meum expedietur. i. explicabitur proximis literis. Nam neque uolo deesse. i. quod dicunt deserere reipu. neq; superesse. i. superstes esse illa cadēte. Significat etiam. ut Gellius docet, superfluum esse, sed sic non uidetur hic accipiendum. Doleo tamen maxime, uenire. i. q uenitur ad me itinere adeo & longo & infesto. i. uim inferente, quia ab latronibus obsesso, ut omnia nunciētur die quadragesimo. Scriptum reperi quadragesima, post aut etiam ultra, id est supra quadrage-

ASCEN.

Textus habet per equites

enim & illa ſuperiora quæ abs tua volun-
tate profecta ſunt, ad meam dignitatem
augendam & ornandam, quæ perpetuo ani
mo meo fixa manebunt. Abs te mi Cicero
magnopere peto, ſi meam vitam, ſtudium
diligentiſsime ſuperioribus temporibus
in repub. adminiſtranda, quæ Lepido di-
gna ſunt, perfecta habes, vt paria, aut eo
ampliora reliquo tẽpore expectes. & pro-
inde tua authoritate metuendum exiſti-
mes. quo tibi plura tuo merito debeo.
Vale. D. X I I. Calen. Iunias ex caſtris ex
Ponte argenteo.

☞ Ex epiſtola. Cum audiſſem Antonium.

☞ Et ex reliquis legionibus magoam multitudinem,
ſed ioermem equitatum habet magnum. Et ſi omni
tempore ſumma ſtudia officii mutui inter nos conſti
teruut certatim.

hoc eſt in Galliam, ego moui caſtra cum exercitu meo
à Rhodano confluente, id eſt ſimul cum Arari ad eum
locum ubi nuoc Lugduuum eſt confluentem faciente.
Confluens enim eſt quo duo flumina conueniuot, il- Confluẽs
lis autem temporibus dicitur Plancus iecisſe funda-
menta urbis Lugduni, ſed iu colle, quæ centum annis
poſtea (ut author eſt Seneca) penitus incẽdio periit,
nunc autem inter flumina duo & in ripis utriuſq; in-
ſtaurata eſt, ac inſtitui, id eſt prupoſui uenire cootra
eos, ſcilicet Antonios & Antonianũ. Itaque ueni cõ-
tinuis itineribus ad forum Vocontium quod circa al
pes eſt, & feci caſtra, meatus ſum ultra, id eſt paulo ul-
terius ad flumen argenteum, ſcilicet nomine, contra
Antonianos. Publius Ventidius coniunxit tres legio
nes ſuas cum eo, ſcilicet Ant. & poſuit caſtra ultra me,
id eſt adhuc ulterius quàm ego. Sup. Aotoo. habebat
aotea, id eſt ante aduentum Ventidii legionem ſecun
dam, numero enim ſignabantur legionẽs, ut iam uide
re fuit, nam alia dicebatur prima, alia ſecunda &c. alia
etiam trigeſima, interdum étiam uirtute ut Martia le-
gio, & nõnullæ dignitate, ut legiones prætorianę quæ
ad prætoris, hoc eſt imperatoris cuſtodiam erant ad-
dictę, & ſup. Antonius habebat magnam multitudinẽ,
ex reliquis legionibus, ſed ſup. habebat mult itudinẽ
inermium, id eſt nõ armatorum, & ſup. habebat equi-
tatum magnum, quod tamen Plancus aliter ſcripſit;
uerum Lepidus Antonii uires oſtentare uidetur, ut uideatur conſuluiſſe ſaluti ſuorum, & ut indicet ſuos for-
te terrore ad miſericordiam motos. Nam omnis, ſcilicet equitatus Antonii, diſceſsit ex prælio, ſcilicet ad Mu
tinam cõmiſſo. Integer, id eſt noo diminutus nec mutilatus, ita ut ſint amplius ſup. quam triginta millia No-
rit grammaticus, plus amplius, & ſimilia aduerbia, noo ſemper regere rem exceſſam in ablatiuo eo quòd uide- Plus
tur ſubaudiri particula quam. ut ſi dicas, plus decem millia deſyderata ſunt. Itaque complures milites, ſcilicet Amplius
pedeſtres, cum tamen ſint qui pro decurione aut equite aurato militem dicant Recte ergo Valla dicit militem
potius peditem ſignificare & equites, tranſierunt ab eo ad me, & eius copiæ, minuuntur in dies ſingulos, quia
Syllanus & Culleo diſceſſerunt ab eo. Nos & ſi, id eſt quanquam eramus læſi, id eſt offenſi, grauiter ab his, ſcili
cet Syllano Cullione aut etiam aliis, quòd ierant ad Aotonium contra noſtram uoluntatem, tamen habuimus
ratiooem, id eſt pium reſpectum ſalutis eorum, cauſa noſtræ humanitatis & neceſsitudinis, ſcilicet quam ha-
buimus cum eis. Verius tamen ex his quæ ſecuta ſunt dicere potuit, ideo recepiſſe ut animos cæterorum mili
tum ad Antonii partes allicerent, quod ne quis ſuſpicetur addit. Nec tamen utitur opera eorum. ſ. qui tranſie
runt ad nos. Neque habemus ſup. eos in caſtris, neq; præfecimus ſup. eos, ulli negocio quod attinet ad hoc bel-
lum, nec deerimus ſenatui nec reipu. id eſt utrique ſemper auxilio erimus, ego faciam te certiorem ſup. eorum
quæ egerimus poſtea. Hactenus narrauit, deinceps, doloſe factum ſuum purgat, dicens. Et ſi ſumma ſtudia, ſup.
& officia mutua, conſtitere, id eſt apparuerunt inter nos certatim, omni tempore pro noſtra familiaritate inter
nos, & proinde, id eſt adeo ut ſint ſimiliter conſeruata, ſiot diligenter ab utroque, ſcilicet noſtrum tamen non
dubito, quin in tanto, id eſt tam in magno, & tam repentino motu reipub. nonnulla de me indigna me. i. fide
& integritate mea, ſint delata ad te falſis rumoribus ab obtrectatoribus meis, quæ mouerent, id eſt poſſent mo
uere, perturbare animum tuum pro amore tuo, id eſt propter, aut iuxta uehementiam amoris tui in rempub.
Ego factus ſum certior, id eſt intellexi, aut accepi à procuratoribus meis, te accepiſſe ea moderate, id eſt tẽpera
te, neque, id eſt & non, & indicaſſe non credendum ſup. eſſe, temere. id eſt inconſiderate & leuiter, quæ. ſ. facta
tua ſunt mihi gratiſsima ut debent. Memini enim & illa ſuperiora quæ profecta ſunt à uoluntate tua ad au-
gendam & ornandam dignitatem meam quæ manebunt fixa perpetuo animo meo. O mi Cicero, ego peto ma
gnopere abs te, ſi habes perſpecta, id eſt cognita diligentiſsime, quæ digna ſunt Lepido, ſcilicet uitam meam &
ſtudium in adminiſtranda repub. temporibus ſuperioribus, ut ſup. expectes paria aut ampliora, tempore reli-
quo, id eſt quod deinceps erit. Et proinde, id eſt pro tanto exiſtimes me tuendum. i. protegendum authorita-
te tua, quo. i. quanto, plura debeo merito tuo. Ex ponte Argẽteo, id eſt qui eſt ſuper argenteũ flu. extructus &c.
☞ I M P E R. iterum. Cur nonnulli hanc caſtigationem tantopere criminentur, non uideo: ſi caſtigatio appel *P.V.C.
lari poteſt, & non potius antiqua, & ſyncera lectio, fideliter in Medicæo codice quatuor locis cõſeruata, & nũc
in ſuam ſedem in omnibus libris reſtituta. quemadmodum enim hic ante epiſtolas ipſas bis I M P. I T E R. legi
tur, ita etiam in indice libri bis, ubi & tituli, & initia epiſtolarũ adnotantur. Cur igitur credendũ eſt nonnegli
gentem omnino librarium in eadem uoce ſemper peccaſſe, & eodem etiam pacto peccaſſe? In quibuſdã manu
ſcriptis libris T E R legi, me nunq̃ latuit, quin explicaui unde iſtud ortũ eſſet accurate. An alii hoc uſurparint
ante Rẽp. ab Auguſto oppreſſam: ut quoties Imp. appellati ſint ob rem bene geſtam, toties in titulis, monumẽ-
tiſq; id notari uoluerint, mihi compertum non eſt. Vſurpaſſe Lepidum quamuis nullum aliud teſtimoniũ ha-
beam, q̃ priſcorum codicum, affirmarem: nam in S. C. quod de ipſo factũ eſt, & à Cicerone in oratione. v. con-
tra Antonium poſitum, nidi antiquos libros, qui eundem hunc titulum ſeruarent. Quod ſi argumentis in ho-
iuſcemodi rebus locus eſt, quamuis à nullis antea hoc Imperatoribus uſurpatum eſſet, non mirarer Lepidum
leuiſsimum, & uentoſiſsimũ hominẽ, hoc primũ uſurpaſſe: ab aliquo enim hæc cõſuetudo fluxerit, neceſſe eſt.
☞ A B confluente Rhodano. Tantæ apud me authoritatis eſt, ac merito quidem Medicæus codex, ut ſcriptu- *P.V.C.
ram eius nunquam penitus negligam, quamuis in ea, quam hic habet macularum aliquid omnino ſit. Sic au-
tem in illo legitur Ab confluente, ab Rhodano, ut fortaſſe poſteriores duæ uoces ambæ uacẽt: & illud ab Rho

 dano de-

dano declaratio ſit priorum uocum: nam ſi tertia ſyllaba ex eo tollenda eſt, ut in impreſsis nunc eſt, RHODANI fortaſſe melius legeretur, ſic enim Tacit. lib. XVII. locutus eſt: Confluentes Padi & Aduæ fluminum. XVI. inde millium ſpatio diſtantes petebantur. Nihil certi habemus, & tamen hanc tennem, & fortaſſe inanem animaduerſinnem honeſtaſſe qnid obfuit?

M. Lepidus Impe. Iter. Ponti. Max. S.D. Senat. Popu. Ple. Roma.

SI vos liberíque veſtri valetis, bene eſt: ego quoque valeo. Deos hominéſque teſtor patres conſcripti, qua mente & quo animo ſemper in rempu. fuerim, & quàm nihil antiquius communi ſalute ac libertate iudicarim. quod vobis breui probaſſem, niſi mini fortuna proprium conſilium extorſiſſet. Nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuam in ciuibus obſeruandis, communíque pace, ſeditione facta, retinuit, méque tantæ multitudinis ciuium Romanorum ſalutis atque incolumitatis cauſam ſuſcipere, vt vere dicam, coegit. In qua re ego vos Patres cõſcripti oro atque obſecro, vt priuatis offenſionibus omiſsis, ſummæ reipub. conſulatis: néue miſericordiam noſtram, exercitúſque noſtri, in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis. Quòd ſi ſalutis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius & vobis & reipub. conſuletis. Data III. Calen. Aprilis à Ponte argenteo. Valete.

¶ Ex epiſtnla. Deos, hnminéſque obteſtor.

¶ Nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuam in ciuibus nbſeruandis, communíque pace ſeditione facta retinnit.

HVBER. SI ualetis. Cum M. Anto. poſt Mutinenſe prælium ut ſupra diximus, in Galliam fugiſſet, ut ſecum iungeret Lepidnm, potuiſſetque Lepidus eum omninn cõterere, hac epiſtnla excuſat ſe, quod non pugnauerit contra M. Ant. qnia exercitus ſuus coegerit eum cõſulere incolumitati & ſaluti tot ciuium Romanorum, & uoluerit potius pacem componi, quam pugnam fieri contra ciues. Ita petit, nt non exiſtimetur ſe pacificatnm cum Antnnio & Antnnianis magis perfidia, ſcelere aliqno, quam miſericordia, qund non putarit in ſuos ſæuiendnm eſſe. Teſtor, teſtes adduco alias iuro. Quo, qnali. Antiqnius. carius. Probaſſem oſtendiſſem. Fnrtuna, caſus quidam potius quàm uoluntas. Extorſiſſet, per uim eripuiſſet. Proprium cõ. cogitationes meas, & ea quæ decreuerã facere. Nam. ex. dixit quemadmndum exercitua ſuus dixit ſe nolle pugnare aduerſus ciues ſuns, ſed malle pacem quàm bellum, ſic ſupra dixit accidiſſe Plan. in epiſtola quę incipit, puderet, ſic enim inqnit. Acceſsit eo, nt milites eius cum Lepidus concionaretur improbi per ſe, corrupti etiam, per eos, qui præſunt Catudios Rufrenoſque & cæterns, qnos cum opus erit, ſcietis, conclamarunt uiri bnni pacem ſe uelle, neque eſſe cum illis pugnaturos duobus iam conſulibus ſingularibus occiſis tot ciuibus pro patria amiſsis &c. confert igitur nunc Lepidus culpam ſuæ coniunctionia cum Anto. in exercitum ſuum. Conſuetudinem, ſcilicet quia conſueuit conſeruare ciues, non autem perdere. Seditione fa. inter nos duces, id eſt cum nos diſcerneremus, & ciuilem ſeditionẽ feciſſemus. Cnegit ſu. cauſam, id eſt coegit me defendere ſalutem & incnlumitatem tot ciuium Ro. In qua re. orat ſenatum & ut ipſe priuatas offenſiones omittat reipub. cauſa, ſignificat autem latenter quoſdam eſſe, qui non propter remp. ſed propter odium quorundam gauderent hoc bello. Miſericordiam, clementiam & benignitatem animi noſtri, & exercitus mei. Loco ſceleris, id eſt pro perfidia, id eſt ne quod miſericordia fecimus, appelletis perfidiam proditionem & ſcelus.

ASCEN. ¶ SI uos &c. Quia Antonius ſuperatus apud Mutinã in tranſalpinam Galliam ſe recœperat, ſpe coniungendi ſecum Lepidum, ipſe Lepidus hac epiſtola docet Ciceronem quid egerit in aduentu Antonii, & ubi aduerſus caſtra fecerit & qualem quantúmq; exercitum habeat Antonius, à quo ſcribit ad ſe multos perfugiſſe. Ordo eſt. Si uos. S. P. Q. R. naletis & liberi neſtri, aut per ſylepſim uos & liberi neſtri, naletis bene eſt, ego quoque ualen. O patres conſcripti ego teſtor. i. teſtes cito deos & homines, qna mente & quo animo fuerim ſemper in rempub. & quàm, id eſt qnantopere, nihil indicarim, Antiquius, id eſt charius & obſernabilius ſalute ac libertate communi quod probaſſem, id eſt effectu demonſtraſſem unbis, niſi fortuna extorſiſſet, id eſt ni eripuiſſet mihi conſilium proprium, id eſt quod meapte natura & propria ſponte ſecutus fuiſſem. Nam exercitus cunctus retinuit ſuam conſuetudinem in ciuibus conſeruandis, & communi pace, ſcilicet conſeruanda, facta ſeditione, id eſt licet facta eſſet ſeditio inter ciues tamen milites mei conſueti concordiam ſeruare ſaluti ciuium conſulere, non potuerunt à me induci ut contra conciues pugnarẽt. Et ut dicam uere, id eſt fatear qnod uerum eſt ingenue, exercitus coegit me ſuſcipere cauſam ſalutis atque incolumitatis tantæ multitudinis, id eſt quæ eſſet tantæ multitudinis ciuium Ro. In qua re ô Patres conſcripri ego oro uos, atq; obſecro, id eſt ob ſacra precor, ut offenſionibus priuatis omiſsis, hoc eſt quibus aliqui ueſtrum ab Antonio forte offenſi ſunt, & Antonius ab ipſis, conſulatis, id eſt proſpiciatis & opem feratis ſummæ, id eſt maximæ & ſupremæ ſaluti reipub. Eſt qnidem ſumma hic ſubſtantiuum, ſed ſicut qnando de rationibus loquimur, ſumma accipitur pro ultima quę omnes alias complectitur ſupputatione, ita dum dicimus ſummam reipub. eam rationem intelligamus in qua tota ſalus eius continetur. Neue ponatis loco ſceleris, id eſt reputetis uti ſcelus, miſericordiam noſtram & exercitns noſtri in diſſenſione ciuili, id eſt qua uſi ſumus non in hoſtes externos, ſed in conciues licet diſſentiẽtes, quod ſi habueritis rationem, id eſt reſpectum ſalutis ad dignitatem omnium uos conſuletis melius & unbis & reipub. Data &c.

Summa

M.T.CICE-

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM Familiarium. Lib. XI.

D.Brutus M. Bruto, & C.Casʃio. S.D.

QVO in ſtatu ſimus, cognoſcite. Heri veſperi apud me Hircius fuit: qua mẽte eſſet Antonius, demonſtrauit, peſſima, ſcilicet & infidelisſima. Nam ſe neque mihi prouinciam dare poſſe aiebat, neque arbitrari tuto in vrbe eſſe quenquam noſtrum: adeo eſſe militum concitatos animos & plebis. Quod vtrunque falſum eſſe, puto vos animaduertere: atque illud eſſe verum quod Hircius demonſtrabat, timere eum, ne ſi mediocre auxilium dignitatis noſtræ habuiſſemus, nullæ partes iis in reipubli. relinquerentur. Cum in his anguſtiis verſarer, placitum eſt mihi vt poſtularem negationem liberam mihi, reliquíſque noſtris, vt aliqua cauſa proficiſcendi honeſta quæreretur. Hæc ſe impetraturum pollicitus eſt, nec tamen impetraturum confido: tanta eſt hominum inſolentia, & noſtri inſectatio: Ac ſi dederint quod petimus, tamen paulopoſt futurum puto vt hoſtes iudicemur, aut aqua & igni nobis interdicatur.

HVBER. QVO in ſtatu, interfecto. C. Iulio Cæſare, in ſenatu à D.Bruto, & Caſſio & cæteris coniuratis M.Anto. ut Plutarchus author eſt magiſtratus inſignia depoſuit, erat enim conſul & mutata ueſte ſe occultauit, deinde ut audiuit illos nemini nocere, ſed globo facto in capitolium ſe recepiſſe, egreſſus è latebris quo confugerat filium ſuum ad eos miſit in capitulium, ut eum pro obſide tenerent, & è capitulio deſcenderent, quo facto ipſe C.Caſsium in cœna apud ſe eo die habuit, Lepidus uero Brutum, Poſtridie frequenti ſenatu retulit de obliuione diſcordiarum déque prouinciis diuidundis, cui quidem ſummo ſtudio aſſenſus eſt mox uero principatus cupiditas ab hac ſententia illũ deiecit. Nam cum Cæſarem ut mos erat in funere pro roſtris laudaret, animaduertens multitudinem oratione ſua mirabiliter ductam, admiſcuit laudibus cõmiſerationem ſtimulóſque animorum, & in perorando ueſtem Cæſaris explicuit ſanguine fœdatam & multis in locis gladiis cæſam & laniatam, & qui ea patraſſent impios ſceleſtóſque nocans, quod Cæ. ſanctum re ipſa & culendum uirum interemiſſent, tantũ furorem multitudini iniecit, ut corpus Cæ. in foro cremarent ſubſelliis, menſiſque undique ad Pyram raptis, accenſiſque facibus ad occiſorum domos percurrerunt, quibus rebus Brutus cæterique ex urbe migrarunt, ad quos abſentes D. Brutus ſcri. ſe ex Hircio intellexiſſe M.Anto. peſsima mente eſſe in omnes qui coniuraſſent in cædem Cæ. neque eos tuto Romæ eſſe poſſe, quia Anto. & militum & plebis animos oratione ſua uehementer concitaſſet, ut ſcribit Appia. Deinde dicit quid in his difficultatibus tentauerit, oſtendítque ſe non impetraturum ea quæ petiuit. Itaque ſuadet diſcedendum ex Italia quia uidet futurum ut hoſtes iudicentur & diem in quibus maxime ſpem aliquam habere poſsit. Quo in ſta. in qua conditione, quaſi dicat peſsima. Cognoſcite, intelligite. Veſperi. dictus eſt aduerbialiter poſitus. Apud me. domi meæ. Demonſtrauit. expoſuit. Qua mente. in nos. Peſsima. culpa nocendi nobis.

HVBER. INFIDELISSIMA, quia primum promiſerat ſe acturum de communi concordia & pace, & tamen poſtea irritauit populum. Prouinciam, Galliam celticam, Italiæ finitimam, Noſtrum. percuſſorum Cæſ. aut qui in eius cædem conſenſimus. Tuto, ſine periculo. Adeo. tantũ. Concitatos. cõmotos in nos. Vtrunque, ſcilicet & quod nõ poſsit mihi dare prouinciam, quod non animi militum & plebis ſint concitati contra nos. Animaduertere, intelligere. Illud eſſe uerũ. ſubaudi puto uos animaduertere. Demonſtrabat, aperte dicebat. Eum. Anto. Timere, id eſt puto nos intelligere id eſſe uerũ quod dicebat Hircius, quod M. Anto. timet, ne ſi nos retineamus mediocre auxilium noſtræ dignitatis, ipſe & alii qui eum tuentur, nullas partes habeant in rempub. Nullæ pa. quia omnes nobiſcũ ſtarent & tenerent à noſtra. Iis, Cæſarianis. Anguſtiis, moleſtiis, difficultatibus. Verſarer, eſſem. Legationem, miſsionem in prouinciam, id eſt ut liberé mitterer in prouinciam. Reliquis noſtris, ut Trebonio Aſiam, quæ circa Ioniam eſt, Tullio Cimbro in Bithiniam &c. Proficiſcendi, diſcedẽdi. Honeſta, ne uideremur fugere. Policitus eſt. promiſit, ſcilicet Ant. Inſolentia, temeritas, ſuperbia. Inſectatio, perſecutio. Noſtri id eſt noſtrum, id eſt tantum perſequũtur nos. Quod pe. ſcilicet liberam legationem. Hoſtes, Popu. Ro. Aqua & igni, id eſt mittamur in exiliũ, ubi etiam aqua & igni prohibeamur, & ut ſupra alio loco diximus dicitur interdico tibi aquam & ignem, ſed interdico te aqua & igni melius. Interdico

ASCEN. QVO in ſtatu &c. Interfecto Cæſare, & eodem ab Lepido laudato, & honorifice à plebe concitata cremato. Bru. profugit, de cuius calamitate D.Brutus nunc cõqueritur ſuadétque, ut cum Caſsio Italia abeat, quia Anto. eis aduerſatur, & futurum uidet ut hoſtes iudicentur. Aperit etiam in quibus ſpem præcipuam habeant. Propterea autẽ uidetur Ciceronianis inſerta epiſtola cum ſit Decii Bruti, ut argumentum appareat, aut quia Tyro uiſa eſt ſatis luculẽter ſcripta. Ordo autem eſt. Cognoſcite ò Marce Brute & C.Caſsi in quo ſtatu nos. ſ. percuſſores Cæſaris ſimus. Hircius qui reip. amator paulopoſt conſul futurus erat, fuit apud me heri ueſperi. i. cum eſſet ueſper, & ſup. demonſtrauit qua mente Ant. ſ. Marcus, erat ſup. in nos ſcilicet. i. ſcire licet qua mẽte, quia peſsima & infidelisſima. Nam aiebat ſe neque poſſe dare mihi prouinciã, ut. ſ. ab oculis militum abſim, neque. i. & non, & aiebat arbitrari quenquam noſtrũ, qui. ſ. coniurauimus in Cæſarẽ & occidimus eum, eſſe in urbe. ſ. Roma, tuto. ſ. ſine periculo ſup. aiebat animos militũ

&plebis esse coocitatos,id est commotos,adeo,id est intantum. Quorum utruoque esse falsum puto oos animaduertere,atqoe illud esse uerum quod Hircius demonstrabat,eum,scilicet Anto.timere,ne si babuissemus, scilicet in senatu,mediocre auxiliom digoitatis oostræ.s.habendæ,aut protegendæ, nullæ partes.i.nulla officia relinquereotoriis.s. Cæsaris ultoribns in repub. Cum ego uersarer in his.i. huinsmodi angustiis placitum est mihi ut postularem legatioo em liberam, id est quocunque ire uellemus, aot liberam,id est sine persecutione, mihi & reliquis nostris,nt Trebonio,Tullio Cimbro &c.ut aliqoa hooesta causa proficiscendi,idest discedendi ab urbe quereretur.i.acquireretur nobis. Hircius pollicitus est impetraturum hæc.s.postulata mea,nec tamen confido sup.eum impetraturũ sup.esse. Tanta.i.tam magna est, insolentia.i. superba & immoderata cupiditas ulciseendi,bominum,scilicet Aotonii,& aliorum per Anto.incitatorum, & insectatio, id est persecutio oostri. At.i.sed si.s.Anto.& fautores eius dederint sup.iam quod petimus.i.liberam legatiooẽ tamen.i.nihilominus pnto futurum paulopost,nt iudicemnr hostes.s.Po.Ro.aut sup.ut interdicator oobis aqua & igni.i.nequis oobiscum cõmunicet aut nobis accõmodet usum aquę & ignis sine quibos uita oostra constare non potest.Nam omnes qui uiuimus oescimur aura.Et licet aeris nsum à nemine petimus, tamen grauius est aqua & igni interdici quàm hostem iudicari, cum etiam hosti aquam & ignem accommodare soleamus. Notum est eleganter dici interdico tibi aqua & igni &c.

Quid ergo est,inquis,tui consilii?dandus est locus fortunæ,cedendum ex Italia,migrãdum Rhodum,aut aliquo terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, reuertemur Romam:si mediocris,in exilio viuemus:si pessimus,ad nouissima auxilia descendemus. Succurret fortasse hoc loco alicui vestrum, cur nouissimũ tempus expectemus potius,quàm nũc aliquid moliamur. Quia vbi consistamus non habemus præter Sextum Pompeium & Bassum Cælicium, qui mihi videntur hoc nuntio de Cæsare allato firmiores futuri. satis tempore ad eos accedemus,vbi qui valeant scierimus. Pro Cassio & te,si quid me velitis recipere, recipiam. postulat enim hoc Hircius vt faciam. Rogo vos quamprimũ mihi rescribatis. nam non dubito quin his de rebus ante horam quartam Hircius certiorem me sit facturus, quem in locum conuenire possimus:quo me velitis venire,rescribite. Post nouissimum Hirtii sermonẽ, placitum est mihi postulare vt liceret nobis Romæ esse publico præsidio: quod illos nobis concessuros non puto. magnã enim inuidiam iis faciemus. Nihil tamen non postulandum putaui quod æquum esse statuerem. Vale.

HVBER. ☙QVID ergo. interrogatio. Inquis. pro inqnies. Daodus lo.abeundum est. Cedendum for. non repugnandum ipsi fortunę,tractum autem à militibus,qui cedere dicuotur,cum non repugnant. Migrandũ,discedeodum. Rbodum,urbẽ Lyciæ sitam in promontorio orientali,de qua dictũ lib.iiii.in epistola ad Marcel. Aliquo ter.i.in aliqua terra, est autem terrarum additio,sicut nusquam gentinm,nblq; locorum. Melior, quam nunc est. Casus, fortona. Si me.s.casus.i. noo ualde malus. Nouissima. ultima.i.uibil relinquemus intentatũ. Sncc urreret,occurreret io mentẽ ueniret. Alicui ue. uel tibi Bruto, uel Cassio. Tempus nouissimum.ultimum.i.ut tantum differamus descendere ad auxilia oonissima. Moliamur,faciamus,aggrediamur. Quia.bæc est ratio,quare expectetur nouissimum tempus, potius quàm aliquid in præsentia agatur, quia dicit ꝙ non habet quibus posit fidere præter Sextum Pompeiũ Pompeii filium qui erat in Hispania,& Bassum Cæliũ qni erat io Syria. Firmiores.s. coostantiores in tuenda rep.& seruanda coniunctione nostra. Tempore.i.io tẽpore & opportune. Vbi.postea quàm. Quid ualeãt,quid possint. Recipere.spondere,mea fide promittere. Vt faciam,ut recipiam pro te & Cassio. Esse Romæ publico præsidio.i. morari Romæ cum aliquibus nobis à repu.concessis,qui sint ad tutelam & custodiã nostram. Quod.ut simus Romæ publico præsidio. Illos.Antonianos, & alios Cæsarianos. Inuidiam.dolorem. Faciemus his Cęsarianis. si erimus Ro.publico pręsidio,tamen licet etiam noo sint concessori. Nihil oon postulandum.i.omne postulandum putaui,quod esset honestum & instum.

ASCEN. ☙QVID ergo est inquis,sic puto legendũ:qnia seorsum ad fratrem oone loquitur,consilii tni.i.de coosilio tuo aot quod est consilium tuum ô Deci? Responsio. Dandus est locus.s.furori,cedendum est fortunę, migrandum arbitror ex Italia Rhodum, aut aliquo.s. alio terrarum,si casus.i.euentns fuerit melior,nos reuertemus Romã.si casus erit mediocris, nos uiuemns in exilio.si possimus, uos descendemus ad nouissima auxilia.s.cootra seuitiam inimicnrum,hoc est moritnri in media arma ruemus. Fortasse boc loco.i.cũ hæc legetis, succurret.i.io mentem ueniet alicui uestrum, cur expectemus tempus oouissimũ.s.quo nil amplins possimus, potios quàm moliamur nuoc aliqnid.s.ad nos liberandos? Respoosio. Qnia non habemus ubi consistamus, præter Sextũ Pompeiũ Pompeii filium, qui erat in Hispania,& Bassum Cæliũ qni erat in Syria qui oideotur mihi futuri firmiores.i.fortiores in seruanda rep. hoc onncio de Cæsare.i.de cæde Cæsaris allato. Nos accedemus ad eos satis in tempore,ubi sciemns quid oaleant si oelitis me recipere quid.i.aliqd hoc est pollicerі,& spondere pro Cassio & te.s. M. Bruto, ad quem præcipue loquimur, recipiam.i.spondebo. Hircius enim postulat ut faciam hoc.i. recipiam aliquid pro uobis. Rogo uos supple, ut rescribatis quàm primnm, id est ualde cito. Nam non dubito quin Hircius facturus sit me certiorem de his rebus ante boram quartam.s.

☙Nicolai Scoelsii Luttarei Barolitani super Cicerõis Epistolarum Familiariũ Lib.x1. additiooes.

☙Ex Epistola.I.Qno in statu simus.

☙Nam se neque mihi proniociam dare posse aiebat. Quorum utrunque falsum pnto uos animaduertere, atque illud esse uerum. Hæc se impetraturum pollicitus est. Tanta est bominum insolentia,& nostri insectatio ut si dederint,quod petimns.

quartam,scilicet diei sequentis,hoc est post ortum solis. Rescribite in quẽ locum possimus conuenire,& quo id est ad quem locum uelitis me uenire, Placitum est mihi postulare.s.ab Hircio post nouissimũ sermonẽ Hircii,hoc est cum à me discederet, ut liceret nobis esse Romæ præsidio publico.i.sub custodia & protectione publica,quod puto illos non concessuros nobis. Nos enim faceremus iis.s.Cæsarianis magnã inuidiam.i.molestiam & dolorem,quia graue fuerit eis uidere publico præsidio munitos, aut inuidiam,id est odium, quia qui nos libertatis auctores sine præsidio in urbe esse non posse uiderẽt,eos oderint. Tamen, ego nihil putaui nõ postulandum quod statuerem esse æquum.i.iustum ut impetremus. Vale,aut potius quia ad duos scribit.

M.Brutus & C.Cassius Præt. Antonio Cons. S. D.

De tua fide & beneuolentia in nos,nisi persuasum esset nobis, nõ cõscripsissemus hæc tibi.quæ profecto, quũ istum animum habes, in optimam partem accipies. Scribitur nobis magnam ueteranorum multitudinem Romam conuenisse iam, & ad Calend. Iunias futuram multo maiorem. De te si dubitemus, aut vereamur, simus nostri dissimiles.

HVBER. De tua fide.cõcitatis à M.Antonio animis militum & plebis,ut supra dictum est cõtra interfectores Cæsaris Brutus & Cassius ex urbe cesserunt, ut cederent iræ: hac igitur epistola blandiuntur M. Antonio,& ostendunt se magnam in eo spem & fiduciam habere,eúmque orant ut reddat eos certiores,an tuto Romæ esse possint & excusant factũ dicentes se tantũ spectasse publicam utilitatem,& significant se dubitare quare illi milites & ueterani congregati sint Romę. Conscripsissemus, id est simul ambo scripsissemus de comuni consensu. Istum animũ. talem animũ ut nos ames,& sis nobis fidelis. Conuenisse iam.congregatũ esse usque ad hunc diem. Simus nostri dissimiles. id est faciemus contra naturã nostram: non erimus quales existimamur,& esse debemus.

ASCEN. De tua fide &c.Concitatis à M.Antonio animis militum in interfectores Cæsaris, & Bruto ac Cassio urbe egressis,consilium inierunt sciscitandi per literas humaniores quo in se esset animo Antonius,itaq; significãtes se summam in eius fide fiduciã habere,interrogant certiores faciat an tuti sint Romæ futuri,apud tot ueteranos milites.Ordo. Nos non conscripsissemus hæc tibi,nisi persuasum esset nobis,de fide & beneuolẽtia tua in nos,quæ.s.scripta nostra,tu profecto,quando.i.quoniam habes istum.i.tam beneuolum animum in nos, accipies in optimam partem. Scribitur nobis magnam multitudinem ueteranorum.s.militum qui sub Cæsare meruerant,conuenisse iam Romã, & futuram multo maiorem ad,id est circiter Calend.Iunias. Si nos dubitemus, aut uereamur de te nos simus dissimiles nostri,id est facientes contra naturam nostram,quæ fidelis est & omnibus bonis confidit.

Sed certe cum ipsi in tua potestate fuerimus, tuoq; adducti consilio dimiserimus ex municipiis nostros necessarios, neque solum edicto,sed etiã literis id fecerimus: digni sumus quos habeas tui consilii participes,in ea præsertim re quæ ad nos pertinet. Quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in nos. Putésne nos tutos fore in tanta frequentia militum veteranorum,quos etiam de reponenda ara cogitare audimus?quod velle te probare vix quisquam posse videtur qui nos saluos & honestos velit. Nos ab initio spectasse otium,nec quicquam aliud libertate cómuni quæsisse, exitus declarat. Fallere nemo nos potest,nisi tu:quod certe abest à tua virtute & fide. sed alius nemo facultatẽ habet decipiẽdi nos. tibi enim vni credidimus, & credituri sumus. Maximo timore de nobis afficiuntur amici nostri,quibus etsi tua fides explorata est,tãmen illud in mentem venit, multitudinem veteranorũ facilius impelli ab aliis quolibet,quàm à te retineri posse. Rescribas nobis ad omnia, rogam⁹. Nam illud valde leue est ac nugatorium,

HVBER. IPSI nos. In tua potestate. ut dictum est in argumento præcedentis epistolæ. Adducti. persuasi moti. Necessarios.propinquos, quos causa tutelæ nostrę cõgregaueramus. Edicto. mandato,publice facto. Literis tuis.quibus nos hortabaris,ut id faceremus,uel literis nostris quib⁹ ad eos scripsissemus,ut discederẽt. Quos habebas participes tui cõsilii.i. meremur ut nobiscum cõmunices ea quæ agere deliberes. In ea re.in salute nostra,in constitutione reip. Fore tutos. futuros sine periculo. Frequẽtia.multitudine. Quos. ueteranos. Reponenda.reficienda,instaurãda. Ara.quę facta fuerat in honorẽ Cæs.& primũ deiecta,quã nunc dicunt intellexisse ueteranos uelle. Vix quisquã uidetur posse credere.i.uix cuiquã est credibile ꝙ tu uelis eam aram reponi,quia sciunt te curare honoré reipu. contra quẽ esset si ara Cæsaris tyranni poneretur. Te probare.tibi placere. Qui nos saluos & honestos uelit.i.qui salutẽ & honorem nostrũ cupiat. Nihil aliud à libertate.i.aliud ꝗ libertatẽ,nõ nostrũ,sed omnium. Honesta autẽ est elocutio,quæro nihil aliud ab honore.i.nihil aliud ꝗ honorem. Ab initio.cum cœpimus consiliũ de interficiendo Cęsare. Quod.s.fallere. Abest.alienum est,rémotũ est. Tibi enim.cui enim plurimum credimus, ab eo facile decipi possumus. De nobis.propter nos. Explorata.cognita. Impelli.cõmoueri,incitari.s.contra nos. Ab alio quolibet.i.quouis alio,ut puta Cæsariano. Retineri.probiberi,ne nobis uim inferant. Leue.nanũ. Nugatorium. ridiculũ,fabulosum. Denunciatum,ut conuenirent ad urbẽ.Fingebant enim quidam Cæsariani militibus ueteranis denunciatum esse ab Antonio ut cõuenirent Romá, quoniam ipse laturus esset de præmiis eorum, cum re uera eos congregasset aduersus interfectores Cæsaris, quod nunc se intelligere significant Brutus & Cassius. Quieturos. nullum impedimentum facturos. Videri cuiquam.existimari à quoquam. Nimium cu-

ea re denunciatum esse veteranis, ꝙ de cõmodis eorũ mense Iunio latur⁹ esses. Quẽ enim impedimento futurũ putas, cũ de nobis certũ sit nos quieturos? Non debemus cuiquã videri nimiũ cupidi vitæ, cum accedere nobis nihil possit sine pernicie & confusione omnium rerum. Vale.

pidi uite, id est nimium curare uitam nostram, quàm malum nostrum est futurum cum pernicie & cõfusione omnium rerum.

ASCEN. ¶ SED certe cum ipsi.i.nos fuerimus in tua potestate, & nos adducti consilio tuo dimiserimus ex municipiis.i.oppidis Italiæ municipalib⁹, necessarios nostros ut familiares & propinquos cum seruis & clientibus, neq; solũ fecerimus id edicto.i.publico mandato, sed etiam literis.s. tuis priuatis nos sumus digni quos habeas participes tui consilii, prȩsertim in ea re quȩ pertinet ad nos. Quare petimus à te sup. ut facias nos certiores uoluntatis tuæ, in.i.erga nos. Ne.i.an, putes nos fore.i.futuros tutos in tanta frequentia militũ ueteranorum, quos audiuimus etiam cogitare de ara reponenda.s. Cæsari, quã tamen Dolabella prohibuerat, quod.s. reponere aram Cæsari, uix quisquã qui uelit nos saluos & honestos sup. uiuere, uidetur posse credere te uelle probare.i.approbare. Exitus declarat nos spectasse & quæsiuisse ab initio.s. coniurationis ocium.i. pacem cõmuuem, aut uitam priuatã in ocio, nec quæsisse quicquã aliud à libertate cõmuni.i.q̃ libertatẽ cõmuuem. Nemo potest fallere nos nisi tu, quia non alteri confidebant, ꝙ.s. fallere, abest certe à uirtute & fide tua, sed nemo alius habet facultatem decipiendi nos. Nos enim credimus tibi & sumus credituri. Amici nostri afficiuntur maximo timore de nobis, quibus.s. amicis nostris, & si.i. quanquã fides.i. fidelitas tua est explorata, tamen illud uenit in mentem, & multitudinẽ ueteranorũ posse impelli.s. in nos facilius à quolibet alio q̃ retineri à te. Nos rogamus sup. ut rescribas nobis omnia. Nam illud est ualde leue & nugatorium, denunciatũ esse ueteranis.s. ut ueniant in urbẽ, eã re.i. propterea ꝙ laturus esses.s. legem aliquã de cõmodis eorum, mẽse Iunio.s. proximo, quod adeo nugatoriũ censet, quia superuacaneum innuit addens. Quem enim putas futurum impedimento, cum sit certum de nobis, nos quieturos sup. esse? Nos nõ debemus uidere cuiquam nimium, cupidi uitȩ, cum nihil possit accidere nobis, scilicet pernitiosum, sine pernicie & confusione omnium rerum. Vale.

M. Brutus & Cassius Præt. M. Antonio Conss. S. P. D.

LIteras tuas legim⁹ similimas edicti tui contumeliosas, minaces, minime dignas quæ à te nobis mitterẽtur. Nos Antoni te nulla lacessimus iniuria: neque miraturum credidimus, si prætores & ea dignitate homines aliquid edicto postulassemus à consule. Quòd si indignaris ausos esse id facere, concede nobis vt doleamus ne hoc quidem abs te Bruto & Cassio tribui. Nam de delectibus habitis, & pecuniis impetratis, exercitib⁹ sollicitatis, & nunciis trans mare missis quòd te questum esse negas, nos quidẽ tibi credimus optimo animo te fecisse: sed tamen neque agnoscimus quicquam eorum, & te miramur, cum hæc reticueris non potuisse cõtinere iracundiã tuam, quin nobis de morte Cæsaris obiiceres. Illud vero quẽadmodũ ferendũ sit tute cogita: nõ licere Prætoribus concordiæ ac libertatis causa, per edictum de suo iure decedere, quin cõsul arma minetur. Quorũ fiducia nihil est quod nos terreas. Neq; enim decet aut cõuenit nobis periculo vlli submittere animum nostrum. Neq; est Antonio postulandum vt iis imperet quorum opera liber est. Nos si alia hortarentur vt bellum ci-

HVBER. LITERAS tuas. Cum Bru. & Cassius territi multitudine ueteranorum ex urbe migrassent, scripsit ad eos An. literas minaces & contumeliosas, quibus appellabat eos homicidas & ꝓditores, obiiciebátq; aperte mortẽ Cæ. pro cuius uindicta eis minabatur. Itaq; ei respondẽt animose si qui sint uiri liberi, & authores libertatis, non terreri talibus minis, hortanẽ autem eum, ut recte cõsulat rebus suis, & meminerit quid acciderit Cæ. qui noluit uiolẽter dominari. Similimas.i. tales edicti, quale fuit edictũ quod in nos fecisti. Contumeliosas plenas cõtumeliis, quia apellas nos parricidas. Minaces. quia dicis te ulturũ mortem Cæsaris. A te, cõsule. Nobis. prætoribus urbanis. Lacessimus. prouocamus, incitamus. Ea dignitate.i. tali dignitati, quali sumus.i. prȩtura. Edicto, per edictum tuũ, ut per illud liceret nobis ire quocunq; uellemus. Id, petere aliquid à te. Hoc.i. ut doleamus. Ne.i. non. Tribui.s. debet. Bruto & Cassio. q. d. qui non solum hoc meremur, sed omnia maxima: est enim uis magna in nominibus propriis multo plus q̃ si dixisset nobis. Nam. responsio ad quandã excusationem An. qui scripserat se nunquã questum esse, ꝙ Brutus & Cas. fecissent delectus, impetrassent ꝓuinciis pecunias parãdas Po. Ro. & ꝙ exercitus solicitassent, & ꝙ nuncios trans mare misissent, ut admonerent oẽs de eo ꝙ fecissent. Dicunt autem se mirari, ꝙ cum hæc recitauerit, obiecerit eis mortẽ Cȩsaris, sed tamẽ se nihil eorũ scire, quia neq; impetrauerunt pecuniã, neq; fecerunt aliquid ex iis, de quibus dixerat M. Antonius se non esse questũ. Eorum. quæ supradicta sunt, de quibus negas te questum esse. Obiiceres. improperares, exprobrares. Cõcordiæ. non belli. Libertatis. quid si seruitutis. Per edictũ. tuum. Quorum. armorũ, nobis qui prò libertate contẽnimus uitam nostrã. Neq; est postulandũ Anto.i. neq; Antonius debet postulare, aut quȩrere esse dominus eorũ, per quos factus est liber, interfecto tyranno, à quo oẽs opprimebantur. Alia. aliæ causæ. Nihil proficerent. nihil mouerẽt nos. Nulla enim sententia, exornatio: est autẽ frustra quẽlibet etiã magnæ authoritatis minari hoibus liberis, quia non terrentur minis. Impelli. induci. Quoquã. in aliquam sententiã, quæ sit contra libertatẽ. Ea re. propter eam causam. Agis. loqueris. Vt iudiciũ nostrum.i. ut id quod

uile ſuſcitare vellem⁹, literæ tuæ nihil proficerent. Nulla enim minantis authoritas apud liberos eſt. Sed pulchre intelligis nõ poſſe nos quodam impelli: & fortaſsis ea re minaciter agis, vt iudicium noſtrũ metus videatur. Nos in hac ſententia ſumus, vt te cupiamus in libera republica magnum atque honeſtum eſſe: vocemus te ad nullas inimicitias: ſed tamen pluris noſtram libertatem, quàm tuam amicitiam æſtimemus. Tu etiá atque etiam vide quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſsis: neque quamdiu vixerit Cæſar, ſed quàm nõ diu regnarit, fac cogites. Deos quæſum⁹ cõſilia tua reipu. ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, vt ſalua atq; honeſta republica tibi quam minimum noceant optamus. Pridie Nonas Sextileis. Vale.

☞ Ex Epiſtola. Literas tuas legimus ſimilimas.

Concede oobis, ut oon debeamus, ne boc quidem abs te Bruto, & Caſsio tribui. Quin conſul arma minetur.

iudicio & certa ſententia ooſtra facimus, oideamur facere metu. Nos. dicunt ſe optare bonorem M. Anto. dummodo ciuitas ſit libera, ſed ſi uelit facere aliquid cõtra libertatem ſe pluris facere libertatẽ quàm eius amicitiam. Hooeſtum. honoratum. Vocemus. ut oocemus. i. innitemus, adducamus. Suſtinere. tueri, deſeodere. Neque quamdiu. pulcherrimum documentum ut intelligatur uiolentum imperium diuturnum eſſe ooo poſſe. Quamdiu, quia modicum tempus & uix triennium. Salutaria. utilia. Si minus. ſcilicet fuerint ſalutaria. Quàm mioi. admodum paruum. Noceant. ne fortaſſe accidat tibi, quod Cæſari.

☞ LITERAS &c. Reſpooderat Anto. ſuperbe literis Bruti & Caſsii qui nuoc etiam animoſe reſcribuot ſe uere liberos & libertatis authores uec cum ſint prætores ab eo cootẽnendos, præcautúrq; ci meotem boüam. Ordo eſt. Nos legimus literas tuas ſimilimas edicti tui cõtumelioſas, minaces minime dignas quæ mitterentur oobis à te. O Antoni, nos nolla. i. non ulla laceſsimus. i. iniurioſe prouocauim⁹ te ulla iniuria, oeque credidimus ſup. te miraturũ ſi oos prætores & homines ea dignitate qua. ſ. nos ſumus, poſtulaſſemus aliquid à conſule edicto. i. publica poſtulatione, quod ſi iodignaris oos auſos eſſe facere, id coocede nobis ue doleamus, ue quidem. i. oon ſaltem, hoc, ſcilicet edicto aliquid poſtulare, tribui abs te Bruto & Caſsio. Nam quòd negas te eſſe quæſtum. i. feciſſe querelã de delectibus, habitis. ſ. à nobis. i. de acquiſitiooe militũ & de pecuniis impetratis, ſcilicet à ciuibus ad ſtipẽdia militum, & de ouocus miſsis. ſ. à oobis trans mare. nos quidem credimus tibi te feciſſe optimo animo, uerisſimilius tamen eſt peſsimo animo feciſſe: nam qoi iniuſte quenquã calumniatur, ſolet ſic dicere, oõ queror aut nihil dico, de delectibus babitis &c. ſed tamen oeque agnoſcimus, id eſt fatemur feciſſe quicquã eorum, & miramur tecum reticueris hæc, id eſt nihil queſtus ſis de his potuiſſe continere iracuodiam tuam, quin obiiceres nobis de morte, id eſt de cæde Cæſaris. Vero. id eſt ſed, tute, ideſt euipſe cogita quemadmodũ illud ſit ferendũ non liceret. i. quod dixiſti noo licere prætoribus decedere per edictũ de ſuo iure cauſa coocordię ac libertatis, quaodo conſul minetur. i. tu conſul mineris arma, quorũ. ſ. armorum fiducia oihil eſt ꝙ terreas oos. Neq; enim decet. i. decens eſt, aut coouenit nobis, ſubmittere, id eſt ſubiicere animũ uoſtrum ulli periculo. Neq; eſt poſtulaodum Aotooio, id eſt Antonius oõ debet poſtulare, ut ipſe imperet his, quorum opera liber eſt. Si alia bortaretur nos ut uellemus ſuſcitare, id eſt excitare bellum ciuile, literę tuæ, ſcilicet tam minaces nihil proficerent. Eoim. id eſt quia, authoritas mioaotis apud liberos debet eſſe oulla, id eſt oullius momeoti. Sed tu intelligis pulchre. i. euideoter oos oon poſſe impelli quoquã, & fortaſsis tu agis minaciter ea re. i. propter eam rem, ut iudicium noſtrũ uideatur metus. i. ut qood certo iudicio facimus, metu facere uideamur. Nos ſumus in hac ſeoteutia, ut cupiamus te eſſe etiam repub. libera, magoum atque hooeſtũ, id eſt eſt decoratũ honoribus, & ſupple ut uocemus, id eſt prouocemus te ad nollas inimicitias, ſed tamen æſtimemus pluris libertatẽ noſtram, quàm amicitiam tuam. Tu uide. id eſt conſydera, etiam atque etiam, id eſt iterum atque iterum, quid ſuſcipias, ſcilicet ſacieodum, quod poſsis ſuſtinere, id eſt ut dicuot portare & efficere, ueque fac cogites quãdiu uixerit Cæſar, ſed ꝙ non diu. i. ꝙ parum regnarit. Nos quæſumus deos ſup. ut conſilia tua ſint ſalutaria reipu. atque tibi. Sin minus. i. ſi ooo, ſup. ſiot ſalutaria tibi, uos optamus ut ipſa ſalua & houeſta. i. booorifica rep. noceãt tibi ꝙ minimum, id eſt ualde parum, Pridie Nooas Sextiles. id eſt eius meoſis qui oonc Auguſtus dicitur. Vale.

D.Brutus Impera. M.T.C.S.P.D.

SI de tua in me volũtate dubitarem, multis à te verbis peterem vt dignitatẽ meá tuerere. ſed profectò eſt ita vt mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad tranſalpinos cum exercitu, non tam nomen imperatorium captans, quàm cupiens militib⁹ ſatiſfacere, firmóſq; eos, tuẽdas ad noſtras res efficere, qđ mihi videor cõſecutus. Nam & libertatem noſtrá, & animũ ſunt experti. cum oĩm bellicoſiſſimis bellũ

SI de tua. D. Brutus, ut in decimo libro diximus, aoteꝗ Mutinę obſeſſus ſit, in Galliam traoſalpinam, ut ipſe ouuc ſcribit, ſe receperat, ubi cum proſpere egiſſet, breuiter à Cicerooe petit, ut Romæ digoitatem eius tueatur, & ſentẽtia ſua eum adiuuet cõtra Cæſarianos, qui eum criminabantur, ꝙ Cæſarẽ iuterfeciſſet. Tranſalpioos ad Gallos, qui trãſalpis incolunt. Captans. querens oomen imperatoriũ. i. ut ooiaretur impetator. Satiſfacere militib⁹, facere qđ uellent milites, qui me poſcebant imperatorẽ. Firmos, fortes, intrepidos. Quod, ut ſint fortes ad tuẽdas res noſtras. Videor cõſecutus, oideor effeciſſe. Bellicoſiſſimis omoiũ, cum pugnacisſimis, & in bello fortisſimis. Vaſtaui, dirupi & euerti. Noo ſine cauſa, poſt magnas & præclaras uictorias. Tua ſententia, ſeotiendo & bene dicendo de nobis. Inſeruieris. i. beneficium præſtiteris. Commuoi cõmodo, pro quo ego laboro, adiuuando igitur me adiuuabis cõmunem utilitatem. HVBER.

gessi: multa castella cepi: multa vastaui. Non sine causa ad senatú literas misi. Adiuua nos tua sententia. quod cum facies, ex magna parte communi commodo inseruieris. Vale.

ASCEN. S I de tua &c. Brutus aotequam Mutinæ obsidebatur se in Galliam transalpioam, ad Italos spectantem, contulerat, unde ad Ciceronem scribens suam dignitatem ab eo confidit defensum iri. Ordo est. Si dubitarem de uoluntate .i. beneuoleotia tua io me .i. erga me, ego peterem à te multis nerbis ut tuerere .i. defenderes & protegeres dignitatẽ meam. Sed profecto est .i. res se habet ita, ut .i. quòd persuasi mihi me esse tibi curæ. Ego progressus sum ad transalpinos .s. populos cum exercitu oon tam captans .i. affectans nomen imperatorium quàm cupiens satisfacere militibus & efficere eos firmos ad tuendas res oostras. Quod .id est quā rem ego uideor mihi consecutus, id est obtinuisse. Nam sup. milites sunt experti, id est re ipsa cognouerunt &, id est simul, libertatem nostram, qua milites multum deuinciuntur imperatori, & animum, id est aut beneuolentiam oostram in se, sed sic concideret cum libertate, aut igitur propositum & quo animo bellum susceperim, sed potissimum animum, id est animositatem, quia sequitur, gessi bellum cum populis bellicosissimis omniū, cepi multa castella, uastaui multa, misi literas ad senatum noo sine causa. Adiuua nos senteotia tua, quod cum facies, inseruieris communi commodo ex, id est pro magna parte. Vale.

M.T.C.D. Bruto Impera. S. D.

LVpus familiaris noster cum à te venisset, cúmque Romæ quosdam dies commoraretur, ego erá in iis locis in quib[9] maxime tuto me esse arbitrabar. Eo factum est, vt ad te Lupus sine meis literis rediret, cum tamen curasset tuas ad me perferendas. Romam auté veni ad v. Id. Decemb. nec habui quicquam antiquius, quàm vt Pansam statim conuenirem, ex quo eá de te cognoui, quæ maxime optabá. Quare hortatione tu quidem non eges, si ne in illa quidem re, quæ à te gesta est post hominum memoriá maxima, hortatorem desiderasti. Illud tamen breuiter significandum videtur, Pop. Ro. omnia à te expectare, atque in te aliquando recuperandæ libertatis omnem spem ponere. Tu si dies noctésque memineris (quod te facere certo scio) quantam rem gesseris non obliuisceere profecto quantæ tibi etiam nunc gerendæ sint. Si enim iste prouinciam nactus erit, cui quidé ego semper amicus fui antequá illum intellexi nó modo aperte, sed etiam libenter cum rep. bellum gerere: spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdé precibus, quibus S.P.Q.R. vt in perpetuú rép. dominatu regio liberes: vt principiis consentiant exitus. Tuum est hoc munus, tuæ partes: à te hoc ciuitas, vel omnes potius gentes non expectát solum, sed etiam

HVBER. LVpus familiaris. Excusat se primum Cic. quare nõ rescripserit Bruto per Lupum, qui eius ad se literas attulerat. Deinde hortatur Brutum, ut iactis tam maximis fuodamentis libertatis interfecto tyrãno perficiat & reliqua, ut oppresso M. Anto. liberet rempub. dominatu regio, ut finis factorum suorum respõdeat principio. Postremo pollicetur ei omnia, quæ ad eius laudem & gloriam pertineant, quem sibi esse carum dicit & reipubl. causa, cuius ille est defeosor & quòd ei fauet, & eius dignitatem amplificari cupit. Lupus. nomen uiri utriusque familiaris & amici. Tuto. sine periculo, aberat autem ab urbe Cice. ut ex sequentibus cognoscitur, cum dicit se uenisse Romá ad quintum Idus Decembris. Eo. propter id, quia aberam ab urbe. Hortabar. scilicet ut faceres. Sine m. illa quidem re arguit á maiori ad minus: est autem sensus. Tu oon eges hortatione, quia nec in illa re, quæ erat maxima expectasti hortationem, sed sponte tua fecisti. Si quia: affirmationem enim significat. In illa re. in interficiendo Cæsarem. Post hominum memoriá. postquam homines possunt meminisse: quia nullus meminit tantam unquam rem factam esse. Significandum. inueniendum. Quod. scilicet meminisse. Quantam rem. interfecto Cæsa. feceris. Gerendæ. ut & reliqui tollantur, qui rempublicam parant opprimere. Iste. inuidiosum pronomen, & ad contemptum positum: significat autem Antonium. Prouinciam. Galliam Cælticam, quam sibi petebat. Spem oullam. reliquam spem oullam oobis relictam, & in futurum esse. Exitus. opprimendo M. Anto. qui appetit tyrannidem. Principiis. sicut interfecisti Cæsarem. Munus. onus, officium. Vel potius. correctio. Omnes gentes. oon solum Italiæ, sed etiam cuiuscunque nationis. Ea. hortatione. Pluribus. scilicet uerbis. Quod meum est. quod ad me pertinet. Tibi faueam. tui sim studiosus & amator. Optimis consiliis, defendens libertatem. Ordo est. Quamobrẽ uelim tibi persuadeas me defuturum oullo loco tois optimis consiliis amplitudini & gloriæ cum causa reipublicæ tum quòd tibi ipsi faueam.

Ro

ASCEN. LVPVS &c. Excusat se primum Cice. quare non rescripsit Bruto per Lupum, qui literas eius ad se attulerat, dicens se Romæ non fuisse: deinde hortatur Brutum ut iactis tam magnis fundamentis libertatis reliqua perficiat Antonium opprimendo qui solus libertati obstet, pollicetúrque se omnia pro eius dignitate facturum. Ordo est. Lupus familiaris noster cum uenisset ad te, & cum commoraretur Romę quosdam, id est aliquot certos dies: ego eram in his locis in quibus arbitrabar me esse maxime .i. p̃cipue, tuto .i. sine periculo. Eo .i. per id factum est, ut Lupus rediret ad te sine literis meis cũ tamẽ curasset tuas .s. literas perferen

principijs consentiat exitus

postulant:

postulant: quanquam cum hortatione nõ egeas, vt supra scripsi, non vtar ea pluribus verbis: faciam illud quod meum est, vt tibi omnia mea officia, studia, curas, cogitatiões pollicear, quæ ad tuam laudem & gloriam pertinebunt. quamobrem velim tibi ita persuadeas, me cum reipubli. causa, quæ mihi vita mea est charior: tum quòd tibi ipsi faueam, tuamque dignitaté amplificari velim tuis optimis consiliis, amplitudini, gloriæ, nullo loco defuturum. Vale.

Ex Epistola. Lupus familiaris noster.

Ex quo ea de te cognoui, quæ maxime hortabar. Me tuis optimis consiliis, amplitudini, gloriæ, nullo loco, nulloque tempore defuturum.

das.i.ut perferantur ad me. Autem.i.sed. ego ueni Romam ad quintum Idus Decembris, nec habui quic quam antiquius.i.charius, eo q antiquissimos habere solemus, quàm ut conuenirem.i.collocandi gratia adirẽ statim Pãsam.s.consulẽ, ex quo cognoui de te ea, quæ optabam maxime. Quare tu quidem nõ eges hortatione si nequidem.i.non saltem desiderasti hortatorem in illa.i.in cæde tyranni utpote Cæsaris, quæ gesta est à te maxima. Post memoriam hominum. Tamẽ.i.nihilominus illud uidetur significãdum breuiter Pop.Ro.expectare à te omnia, atque ponere.i.collocare in te omnem spem libertatis recuperandæ aliquando.i.tandem. Si tu memineris dies & noctes.i.per totum tempus cõtinuum, quod scio te facere, quantam rem gesseris profecto.i.reuera, non obliuiscere.i.obliuisceris quantæ.s.res, sint tibi gerendæ etiam nunc.i.adhuc. Si enim iste.s.Antonius homo contemptibilis, cui quidẽ ego fui semper amicus, antequam intellexi bellum gerere cum rep.i.contra remp.eam pugnando non modo aperte.i.manifeste, sed etiam libenter nactus fuerit prouinciam.s.Gallicanam nullam.i.non ullam, non uideo nllam spem salutis.s.reliquam.i.relictam. Quã obrem obsecro te iisdem precibus quibus senatus populusque Roma.ut liberes rempub.in perpetuũ dominatu regio.i.tyrannide, ut exitus.i.fines consentiant.i.concordent principiis, quibus.s.unum regem sustulisti. Hoc est munus tuum hę sup.sunt partes tuæ.i.officia tibi à repu.assignata.ciuitas.s.Romana uel potius omnes gentes.i.nationes mundi, non expectant solum.i.duntaxat hoc à te, sed etiam postulant.i.quasi debitum exigunt. Quanquam cum non egeas hortatione, ut scripsi supra.i.paulo ante hac epistola: non utar ea .s.hortatione pluribus uerbis. Faciam illud quod est meum.i.officii mei. Non legi ubi mea dixerit cum uerbo est, ut pollicear tibi omnia officia mea, studia.s.omnia, curas omnes, cogitationes sup.omnes, quæ pertinebant ad laudem & ad gloriam tuam. Quamobrem uelim, sup.ut persuadeas tibi ita, me nullo loco defuturũ .i.omni loco auxilio futurum tuis optimis consiliis & supple amplitudini gloriæ tuæ, tum.i.pariter causa reipub. tum.i.pariter q faueam tibiipsi, & uelim dignitatem tuam amplificari. Vale.

M.T.C.D Bruto Impe.

S. P. D.

LVpus noster cum Romam VI. die Mutina venisset, postridie me mane conuenit, tuaque mihi mandata diligentissime exposuit, & literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitaté commendas, eodem tempore existimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua chariorem: Quare mihi gratissimum facies, si exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec consilium, nec studium meum defuturum. Cum Tribb.pl. edixissent, senatus adesset ad XIII. Calend.Ian. haberentq́ in animo de præsidio COSS. desig. referre: quanquam statueram in senatum ante Calend.Ian. non venire, tamen cum eo die ipso edictum tuum propositum esset, nefas esse duxi aut ita haberi senatum, vt de tuis diuinis in rempub.

HVBER. LVpus noster. Cum Brutus literis suis per Lupum missis commendasset dignitatem suam Ciceroni, respondet Cicero. se existimasse non Bruti, sed suam propriam dignitatem sibi commendatam fuisse, affirmatq; se eius laudibus nullo loco defuturum. Deinde dicit se eius causa iniisse in senatum citius q̃ proposuerat, ibique defendisse acerrime dignitatem Bruti: malle autem ut ab aliis q̃ à seipso intelligat quæ de eo dixerit, hoc autem affirmat se summo studio defensurum quæcunque ad eius dignitatem pertinebunt: quod & si cognoscit multos alios facturus, tamen dicit se uelle esse primum in ea re. Sexto die.i.sex diebus postquam Mutina discessit. Postridie.postero die, q̃ uenit. Mandata, quæ uerbis ei commiseras.

Eodem tempore, simul & semel. Quam.meam.

Exploratum habe.certissimum tenebis. Edixissent, fecissent edictum & decretum, ut senatus conueniret. Referre.proponere. De præsidio consulum designatorum.ut liceret cõsulibus designatis habere præsidium militum ad tutelam suam, ne interficerentur à Cæsarianis, qui eos persequebantur: erant autẽ Cons.Desi.Cn.Plan.& D.Bru.qui ut uisum est in prima epistola huius.xi.lib.postulauerat, ut liceret interfectoribus Cæsaris esse Romæ cum præsidio. Edictum.i.de te, uel quod proposuerat de præsidio. Vt si.ut nemo diceret de immortalibus tuis in rempub. beneficiis. Quod factum esset. quia nemo dixit de tuis meritis præter me. Aut etiam me non adesse, subaudi nefas esse dixi. Esset animaduersum.intellectum me uenisse in senatum. Frequentissimi.omnes. Literis aliorum. ne uideat obiicere tibi officium meum si commemorauerim, quæ te dixerim. Cum multis, qui sunt parati ad idem faciendum. Principatum huius rei.i.tamen uelim tibi persuadeas

meritis sileretur (quod factum esset, nisi ego venissem) aut etiam siquid de te honorifice diceretur, me non adesse. Itaque in senatum veni mane: quod cum esset animaduersum, frequentissimi senatores conuenerunt. Quæ de te in senatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ est per se amplissima, summo semper studio suscepturum & defensurum: quod quanquam intelligo me cum multis esse facturum, tamen appetam huius rei principatum. Vale.

deas me uelle esse in hac re principem.i.primum omnium.

ASCEN. ❧Lupus & c. Respondens Bruti epistolæ dicit sibi Bruti dignitatem non minus q̃ suam esse commendatam ac charam: dicitque eius causa iuisse in senatum & ibi dignitatẽ eius acerrime defendisse quod ex aliis potius quàm ex se illum discere uelit, pollicetur que se omnia quæ ad eum pertinebunt, pro uirili sua defensurum. Ordo est. Lupus noster cum uenisset Romam Mutina.i.ab urbe in Italia non longe à Rhegio, sexto die.i.spatio sex dierum, conuenit me.i.ad me postridie.i.die qui proxime secutus est mane. & exposuit mihi diligentissime mandata tua, & reddidit literas, quod ut erat in literis, tu commendas mihi dignitatem tuam. Ego existimo te cõmendare mihi meam dignitatem eodẽ tempore, hoc est quasi eadem opera, quam.s. dignitatem meam non habeo chariorem tua.i.quàm tuam, mehercule.i.ita prosequente ut uerum dico. Quare tu facies mihi gratissimum si habebis exploratum.i.omnino certũ nullo loco nec consilium meũ nec studium meũ defuturum tuis laudibus. Cum tribuni ple. edixissent .i.denunciassent publice sup. ut senatus adesset, ad. xiiii. Calend. Ianuarias, & haberent in animo referre .i.consulere senatum. De præsidio consulum designatorum.i.quod præsidiũ illis addiceretur statueram, q̃q̃ non uenire in senatum ante Cal. Ianuarias, tum cum edictum tuum esset propositum ego ipso die, duxi.i.existimaui nefas esse, aut senatum haberi, ita ut sileretur de tuis diuinis meritis in rempu. quod factum esset.i.si ita dicere liceat, silitum aut tacitum fuisset de te, nisi ego uenissem, aut etiam me non adesse si quid diceretur honorifice de te. Itaque ego ueni mane in senatũ quod cum esset animaduersum, senatores frequentissimi conuenerunt. Sed sup. ego malo te cognoscere literis aliorũ.s.q̃ meis, ea quæ egerim de te in senatu, & quæ dixerim in concione.i.congregatione hominum maxima. Ego uelim sup. ut persuadeas tibi illud, me suscepturum sup. esse, & defensurum semper summo studio, omnia quæ pertinebunt ad augendum dignitatem tuam, quæ est amplissima per se.i.absque alicuius suffragio. Quod quanquam intelligo me esse facturum cum multis, tamen appetam.i.conabor habere principatum.i.primum locum huius rei.i.in hac re. Vale.

❧Ex Epistola. Lupus noster cum Romam.

❧Quid mihi tuam dignitatem commendas?

M.T.C. Bruto Impe. S.P.D.

CVM adhibuisset domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium consobrinum tuum, quæ mea fuerit sententia, cognosse te ex M. Seio arbitror, qui nostro sermoni interfuit. Reliqua, quanquam statim Seiũ Græceius est subsecutus, tamen ex Græceio poteris cognoscere. Caput autem est hoc, quod te diligentissime percipere & meminisse volam: vt ne in libertate & salute P.R. conseruanda autoritatem Senatus expectes nondum liberi, ne & tuum factum condemnes (nullo enim publico cõsilio rempu. liberauisti, quo etiam & res illa maior & clarior) & adolescentem vel puerum potius Cæsarem iudices temere fecisse, qui tantam causam publicam priuato consilio susceperit: denique homines rusticos, sed fortissimos viros ciuesque optimos deméteis fuisse iudices, primum

HVBER. CVm adhibuisset. cũ in domo Cic. multi ex amicis Bruti congregati essent ut consultarent quid à Bruto agendum esset scribit Cice. Brutum posse intelligere sententiam suam ex M. Seio, qui omnibus rebus interfuit. illud autem suadet, ut in conseruãda libertate & salute Po. Ro. non expectet authoritatem & iussa senatus, sed ipse faciat quod putabit & iudicabit esse faciendũ, quia satis intelligitur senatus iussisse, cum habet uoluntatem, sed non audet ob aliquem metum iubere, postremo ostendit omnino perseuerandum esse Bruto ad defendendam libertatem cum iam bis id inceperit, à quo incœpto nõ potest bonus ciuis sine infamia desistere. Adhibuisset. adiunxisset, aggregasset. Sententia iudicium de eo quid sit agendum. Subsecutus est, successit statim, post Seius discessit. Caput, summũ principium. Percipere, intelligere. Vt ne. ordo est, ut ne expectes authoritatem senatus in libertate conseruanda. Autoritatem. sententiam senatusconsultum. Nondum liberi.s. senatus.i. qui adhuc non est in libertate, ut audeat decernere quid tibi sit agendum. Ne & tuum, subaudi uelim. Ne damnes tuum fa.i. pœniteat te & putes me male fecisse quod Cæ. interfeceris. Nullo pu. sed tuo. Quo. ob quam rem, quia tuo consilio & non publico usus es. Clarior, illustrior, quia si publico consilio id fecisses, esset tua laus cum multis communicanda.

Et adolescentem, subaudi uelim, ne iudices Cæsarem adolescentem. Temere fecisse.i. imprudenter.

Tantam causam, defendendæ reipu. Priuato suo. non committente ei senatu. Denique, subaudi uelim ne iudices. Homines rusticos. homines imperitos & timidos, quales solent esse rustici. Sed uiros

ut aut e Soc

mum milites veteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem IIII. quæ suum COS. hostem iudicauerunt seq́ ad saluté reip. defendédá cótulerunt. Voluntas Senatus pro autoritate haberi debet, cum authoritas impeditur metu. Postremo suscepta tibi causa iam bis est, ut non sit integrum. primum Id. Mart. deinde proxime exercitu nouo, & copiis comparatis. Quamobrem ad omnia ita paratus & animatus debes esse, non vt nihil facias, nisi iussus: sed vt ea geras, quæ ab omnibus summa cum admiratione laudentur. Vale.

fortißimos. bene uiros dixit contra homioes, quia ad nirtutem refertur. Fortißimos, maximi animi, contra qood dixit rusticos. Fuisse dementes, sed potius sapientes. Commilitones, qui tecum militauerunt sub Cæsare in Gallia primnm, subaudi oe iudices dementes fuisse. Suum consulem M. Anto. qui erat consul cum Cæ. est interfectus. Voluntas, intẽtio. Pro an. pro decreto. Metui, timore alicuius, ne audeat ea dicere & decernere quæ sentit & nellet fieri, sicut tunc propter Anto. timorem non audeat senatos dicere qnod oolebat. Causa, tuendæ reipubli.

Vt nõ sit. i. nt iam noo liceat tibi desistere, si uelis, nõ sit amplius in potestate tua omittere causam bis susceptam. Primom, suscepta est tibi causa. Idibus Martiis, qno die Cæ. interfecisti. Proxime. nnperrime. Exercitu nouo. à te collecto. Animatus. inflammatus. Ita ooo ut nihil facias nisi iussus. i. non ita nt oihil facias, nisi quod iusserit sena t⁹, sed ita debes esse animatus. Vt ea geras. s. iudicio tuo. Cum summa admiratione. quia fint & subito & optime facta: talia enim solent esse admirationi.

Ex Epistola. Com adhibuisset domi.

Cũ adhibuisset domi meæ Lupus me & Liboné.

CVM adhiboisset & c. Cum multi ex amicis Bruti domi Cice. coosultarent qnid Bruto agendom esset intererat Marcus Seios é quo dicit Brutum posse omoia intelligere. Monet antem ut pergat oec expectet aotoritatem & iussa senatus qui satis insisse oisos est cum se oelle significaret, licet ob metum palam oon anderet. Ordo est. Cum Lopus adhibuisset. s. ad consultationem aggregasset domi meæ me & Libonem & Seruinm consobrioom tunm, ego arbitror te cogooscere ex Co. Seio qui interfuit sermoni nostro, quæ fuerit senteotia mea & to poteris cognoscere reliqua ex Græceio, quámquam Græceius subseqnutus est statim Seium. aotem. i. sed capot. i. principalis cooclusio: est hoc. i. huiusmodi, qood uelim te percipere & meminisse diligeotissime. Vt ne. i. expectes antoritatem seoatus nondum liberi in libertate & salute Po. Ro. conseruanda, ne. i. simul, coodemnes factum tuum: nullo enim coosilio pnblico liberasti rempu. quo. i. per qnod, res illa. s. quam egesti est sup. etiam maior & clarior. i. illustrior q̃ si alterius aotoritate eam suscepisses, & iudices Cæsarem. s. Octauium adulescentem uel potius puerum, fecisse temere. i. incoosyderate, qui susceperit tátam causam publicam. s. quantam peregerat. Deoique tu iudices. s. sic homines rusticos, sed niros fortißimos & ciues optimos, primum milites ueteranos commilitones, tnos deinde legionem Martiam, legionem quartam, quæ indicauerunt. Suum consulem. s. Antonium, hostem. s. Po. Ro. & contulerunt se ad salutem reip. defendendam, hos inquam omnes iudices fuisse dementes. Sed non est ita iudicandum, quia ooluntas senatus debet haberi pro autoritate cum autoritas. i. pubbica approbatio impeditur metu. Postremo. i. quod ultimo loco dico, causa est suscepta tibi. i. à te iam bis ut noo sit. s. tibi, iotegrum. i. mere liberum utrum pergas an desistas, quia necesse est pergere. Primum sup. suscepta tibi, Idibos Martiis quibus Cęsarem occidisti, deinde ꝓxime exercitu nouo & copiis comparatis. Qoamobrem tu debes esse paratus atque animatus ad omnia ita, non ut facias nihil oisi iussus, sed ut geras ea quæ laodentur ab omnibos cum summa admiratione. Vale. ASCEN.

M.T.C.D.Bruto Impe. S. P. D.

CO tempore Polla tua misit, vt ad te siquid vellem daré literarũ, cũ quid scriberem non habebá. Omnia. n. erant suspẽsa ꝓpter expectationẽ legatorũ, qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. Hæc tamen scribenda existimaui: Primum, S. P. Q. R. de te laborare, non solum salutis suæ causa, sed etiam dignitatis tuæ. Admirabilis enim est quædam tui nominis charitas, amorque in te singularis omnium ciuium. Ita enim sperant, atque confi-

CO tempore. Quo tempore Bru. maximis uiribus per Antoniũ opprimebatur Mutinæ, ostendit Cicero Brutũ magnæ curæ esse senatui noo solom propter salutem publicá, sed etiam propter dignitatem ipsius Bruti, quem dicit esse omnibus ciuibus charissimum, in quo maximam habeant spem perpetuæ libertatis: monet autẽ eum quid sciat in Italia, & petit se ab eo certiorem fieri quid & ipse & Hyrcius & Octauius agant. Postremo pollicetor se oulla re defuturum eius diginitati. Polla tua. s. oxor. Cum. i. qoo. s. tempore. Suspensa. adhuc iocerta & dubia: Legatorũ, q missi fuerãt ab An. nt obsidione desisteret. Nihildum, ꝓ nihil: nã dũ adiectio est sicut ades dum, uel certe oihildum pro nõdum more Græco nam & [illegible] & [illegible] pro nondũ dicitor apud Græcos. Confidunt, certissimum habent sine dubitatione credunt. Vt. sicut. Rege. Cæ. erat antem regium nomen apud Romanos inuidiosum, unde ad fugiendom inuidiam Cæs. imperator quàm rex appellari maluit. Regno, dominatu quorundam. Delectus, qui ut supra diximus ex diuersis locis electis fit, sed quoniam omnes & non quidam se offerebant ad libertatem, ideo correxit dicens, si hic delectus appellãdus, cum potius sit appellanda HVBER.

Nihil dũ Dum

Vltro landa communis omnium conspiratio. Vltro, sponte, non inuiti. Relictum est, superest.

ASCEN. EO tempore & cætera. Quo tempore Mar. Anton. maximis niribus opprimebat Mutinam scripsit ad Brutum Cic. dicens eius salutem maxime curæ esse senatui, omnique populo, cũ spõte sua oomina darent, & ad militiam scriberentur pro liberando eodem, & per enm rẽp. sublenanda à regno ut liberata erat à rege. Ordo est. Polla tua. s. uxor misit ad me ut si quid literarum uellem sup. ad te, darem. Sunt qui legant dare, quomodo subandiendum esset aliud uerbum quale esset, ut sup. admoneret aut sciret & cætera eo tempore, cum. i. quo, non habebam quid scriberem. Omnia enim erant suspensa propter expectatiooem legatorum, qui missi fuerant ad Anto. ut desisteret ab obsidione, qui. s. legati quid egissent. s. apud Anton. nihil dum. i. nihil adhuc nunciabatur. Ego tamen existimaui hæc scribeoda. S. P. Q. Ro. laborare de te non solum causa salutis tuæ, sed etiam dignitatis tuæ. Enim. i. quia, Charitas quædam nominis tui est admirabilis, & amor omnium ciuium est in te singularis. Ipsi enim sperant atque confidunt ita te ut antea. s. liberasti remp. rege. i. tyrãno, ita te liberaturum sup. esse hoc tempore remp. regno hoc est nullus deinceps se regem profiteri audeat. Delectus. conscriptio militum qui de multis legitur habetur Romæ & in tota Italia, si hic. i. huiusmodi conscriptio est appellandus delectus, cum omnes se offerunt ultro.

* P.V.C. Sic autem hoc tempore. Qui dum liber ederetur purgari non potuit locus, quomodo restitui deberet in castigationibus nostris perscriptum est: quem tamen nonnulli uideri uolunt ope se aliorum librorum castigasse, cum pusilla tantum in re, ac fortasse sine causa, à me dissentiant, temporis causa sæpe etiam Cicero dixit, ut ad Q. Fratrem cclxx. Si temporis causa constituerentur, leuis. Et in Verrem, cii. Fingi à me totum temporis causa putatote.

HVBER. TANTVS ardor. admiratine ut, Tantæ molis erat Romanam condere geotem. Diuturnæ. longe. Hirtius. consul qui erat in castris Cæsa. Octa. Societate uictoriæ. quia simul erunt uictores.

ASCEN. TANTVS ardor occupauit. i. innasit animos hominum desyderio libertatis & odio seruitutis diutinæ. Nos debemus expectare à te literas de reliquis reb⁹, quid scilicet ipse, id est tu agas, quid Hirtius noster supple agat, quid Cæsar meus, scilicet singularis amicus: dicit meus, quia propter interfectum Cæsarẽ à quo hæres scriptus erat, & filii loco habitus non audet cum Bruto dicere amicum supple agat, quos spero breui tempore fore copulatos tecum societate uictoriæ. Reliquum est, ut scribam id de me, qđ ego & spero & malo te cognoscere ex literis tuorum neque deesse, neque defuturum ulla in re dignitati tuæ. Fac ualeas.

dunt, vt antea Rege, * sic hoc tempore regno te remp. liberaturũ. Romæ delect⁹ habetur, totaq; in Italia, si hic delectus appellandus est cum vltro se offerunt oẽs. tantus ardor occupauit animos hominũ desyderio libertatis, odioque diutinæ seruitutis. De reliquis rebus à te iam expectare literas debemus, quid ipse agas, quid noster Hirtius, quid Cæsar meus: quos spero breui tempore societate uictoriæ tecũ copulatos fore. Reliquum est vt de me id scribam, quod te ex tuorum literis & spero, & malo cognoscere: me neque deesse ulla in re, neque unquã defuturũ dignitati tuæ. Fac valeas.

Ex Epistola. Eo tempore polla.

Eo tempore Polla tua misit, ut ad te, si quid uellem dare literarum eum quid scriberem, non habebam. Omnia enim erant suspensa propter expectationem legatorum, qui quid egissent, nihil denunciabatur. Ita enim sperant, atque confidunt, ut ante à rege, sic hoc tempore regno te rempu. liberaturum. Romæ dilectus habetur, tanquam Italia, si hic dilectus appellandus est, cum ultro se offerrent omnes.

HVBER. PAnsa. Fuso & superato Antonio apud Mutinam non sine clade & uulnere uictorum, quia in eo prælio præter multos milites interierunt etiam consules Hirti⁹ & Pansa. hortatur Brutus Ciceronem, ut prouideat ne cæde consulum hostes uires accipere possint, dicitq; qđ ipse sit facturus, & quid sentiat de Lepido pollione & Planco, nam de Planco se bene sperare dicit eum de aliis duobus & præcipue de Lepido dubitet. Amisso. interempto. Detrimenti. damni. Non præterit te, scis. Inimici. Antoniani. Consulibus. Hirtio & Pansa. Sublatis interemptis. Conualescere ualidiores fieri. Confestim. statim. Vtrunq;. quod sequitur. s. ne aut Ventidius ela. i. effugiat, ut Antenor potuit medius lapsus achiuis. erat enim Ventidius Anto. amicissimus. Præstaturũ effecturum. Ventosissimum. uanissimum mendacissimum, & leuissimum. Reintegrare. renouare. Prospicere. prouidere, & eum puto coniunctum iri cum Anto. Nunquam re. sa. quia uideret inclinari ad Anto. Persuasissimum. certissimum. Confirmetis. ut perseueret tuenda libertate, ut ante cœpit. Traiecerit. transmiserit. Præsidium, milites qui seruant ipsas alpes. Rhegii. quæ urbs est non procul à Mutina.

ASCEN. PAnsa & cætera. Fuso Anto. apud Mutinam. Nõ sine clade eorum qui uicerunt quia Hirtius & Pansa coosules in eo conflictu ceciderant, hortatur Bru. Cice. ut prospiciat ne per necem consu-

D. Brutus. M. T. C. S. P. D.

PAnsa amisso, quantum detrimenti respu. acceperit, non te præterit: nunc autoritate & prudentia tua prospicias oportet, ne inimici nostri COS S. sublatis, sperent se conualescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia Antonius, dabo operam. sequar eum confestim. vtrunque me præstaturum spero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. In primis rogo te

te ad hominẽ ventosissimũ Lepidũ mittas, ne bellum nobis redintegrare possit Antonio sibi coniuncto. Nam de Pollione Asinio puto te perspicere quid facturus sit. Multæ & bonæ & firmæ sunt legiones Lepidi & Asinii. Neque hæc idcirco tibi scribo, quòd te nó eadem animaduertere sciam: sed quòd mihi persuasissimum est Lepidum recte facturum nunquam, si forte vobis id de hoc dubium est. Plancum quoque confirmetis oro: quem spero pulso Antonio reipubl. non defuturum. Si se Alpeis Antonius traiecerit, constitui præsidium in Alpibus collocare, & te de omni re facere certiorem. III. Calend. Mai. ex castris Regii.

lum hostis uires augeantur. dicitque quid ipse sit facturus, & quid sentiat de Lepido, Pollione, & Planc. Ordo est. Non præterit te. i. scientiam tuam non fugit, hoc est bene fis, quantum detrimenti respu. acceperit Pansa. s. consule amisso, quia occiso, non oportet sup. ut prospicias authoritate & prudentia, ne inimici nostri sperent se posse conualescere. i. fieri ualidiores, consulibus. s. Pansa & Hirtio sublatis. s. de medio uiuentium. Ego dabo operam ne Anto. posit consistere. i. sedem figere in Italia, sequar enim confestim, hoc est cum festinatione, ego spero me præstaturum, id est effecturum utrunque ne aut Ventidius elabatur, aut Anto. qui iam elapsus erat moretur in Italia, neutrum tamen prestitit. In primis rogo te sup. ut mittas ad Lepi. hominem uentosissimum. i. leuissimum & inconstantissimum, ne posit reintegrare nobis bellum, Anto. coniuncto sibi, id autem euenit. Nam ego puto te prospicere de Asinio Pollione qui proconsul in Hispaniis erat quid sit facturus.
Multæ & bonæ & firmæ legiones sunt legiones Lepi. & Asinii. Neque scribo id tibi idcirco, ꝙ sciam te non animaduertere eadem, sed ꝙ persuasissimum est. i. omnino creditum mihi, Lepi. nunquam facturũ recte. i. pro repu. Si id forte dubium est uobis de hoc scilicet Lepi. confirmetis oro Plancum, quem spero non defuturum reipubli. Ant. pulso, ita autem simulauit se facturum, sed nihil boni effecit. Sed si Anto. traiecerit alpes, ego constitui. i. proposui, collocare in alpibus præsidium. i. militum custodiam qui transitum prohibeant, & facere te certiorem de omni re. Quæ fere tota contra constitutum bonorum euenit. Nam Lepi. & Anto. etiam Cæsarem in partes suas traxerũt, & simul triumuiratum inierunt. Ex castris regiis. i. quæ sunt regii. quod oppidum est non longe à Mutina, dictum Regium Lepi. Vale.

D. Brutus. M.T.C. S.P.D.

NOn mihi rempu. plus debere arbitror, quàm me tibi. gratiorem me esse in te posse, quàm isti peruersi sint in me, exploratum habes. Si autem hoc tempore ab his videatur dici causa simulationis, mallem mehercule tuum iudicium, quàm ex altera parte omnium istorum.

NOn mihi M. Anton. ut sæpe supra diximus, postquam superat⁹ est apud Mutinam, semper quæsiuit secum Plan. & præcipue cum Lepi. coniungere. Itaq; cum Romæ ageretur de dignitate Bru. multique ei aduersarentur. Primum ostendit Bru. se male defensorem suum solum Cice. q̃ omnes alios. Deinde ostendit quanto periculo sit respu. exponitque quid fecerit Ant. post fugam suam ex Mutina, cui dicit potuisse obsisti, si Cæsar Octa. uoluisset ei parere que omnia dicit, ut à Cice. diligenter exponantur in senatu. Postremo dicit ad quam difficilem pecuniã sit redactus. Rempu. debere mihi, propter assiduam curam meam erga eam & propter immortale beneficium, quod ei præstiti, cum meo periculo eam ex tyrannide liberaui. Quam me tibi. s. arbitror debere. HVBER.
Peruersi. iniqui, malo animo. Dici causa. s. mea. i. uideatur esse agendum de me uel. Si. i. quamuis. Mea con. u. dum uideatur defendi & agi. Ab iis. s. peruersis ciuibus, qui non sunt in me ualde grati omnium istorum. s. iudicium.

NOn mihi & cætera. Dicit se plurimum debere Ciceroni à quo grauissime defensus erat. Ostendit etiã in quanto periculo sit respu. & quid moliatur Antonius, cuius inceptis facile obsistere potuisset si Cæsarem Octauium adiutorem habuisset, quod & senatui indicari petit, & in quanta sit pecuniæ penuria. Ordo est. Non arbitror rempub. debere mihi plus q̃ me tibi, tu habes exploratum. i. perspectum & cognitũ, me posse esse, uidelicet si libere in ciuitate libera uiuere possem, gratiorem. i. magis memorem beneficii in te, quam isti peruersi, qui. s. obliteratam rempub. pro qua immortales mihi gratias debent, ut hostem patriæ persequuntur sint in. i. erga me. Autẽ. i. sed, si uideatur hoc tempore. s. adhuc dubio & incerto de exitu belli dici. s. sententia honesta de me, ab his scilicet peruersis, causa simulationis. i. ut simulent se amicos reipubli. ego me hercule. Mallem. i. pluris æstimem. iudicium tuum scilicet solius de me, quam supple iudicia omnium istorum. s. peruersorum ex altera parte. s. si iudicium tuum ponatur ex una parte quasi bilancis, & iudicia omnium peruersorum in altera parte, ego pluris faciam iudicium tuum solius quàm omnium istorũ, etiam si causa simulationis pro me iudicent. ASCEN.

Tu enim á certo sensu & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa maleuolentia & liuore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dum

TV enim. ratio. A certo. s. ex certa & uera sententia & ex cognitione rerum. Quod. s. iudicare ex certo sensu. Maleuolentia. odio in me. Liuore. inuidia. HVBER.
Interpellent. impediant. q. d. nihil quæro mea causa, sed omnia causa reipub. Quam potero breu. quanto breuiori sermone potero. Obitus. mors. Consulum, Hirtii & Pansæ, qui Mutinensi prælio interierunt.

terierunt. Vacuitas.locus conſulum uacuus, quærebant enim multi ſubſtitui in eorum locum, ut ſupra uidimus de Plãco & Octauio. Quæ poſ.con.lite.i.poſsint ſcribi quia reliqua potius ſunt tacenda q̃ ſcribenda. Cui.q.d.amiciſsimo & fideliſſimo. Ex fuga.poſt Mutinenſe prælium. Paruula ma. exigua multitudine. Ergaſtula.ſeruos qui ergaſtulis erãt,

Ergaſtula poſuit autem locum pro ipſis ſeruis. Soluendo.liberando uinculis & ſeruitute. Huc.ad ſupradicta. Traus appenninum.ſ.montem omnem in longum tendens Italiam in partes duas diuidit, à dextra inferum.i.tuſcum mare ſpectans, à ſiniſtra uero ſuperũ, quod hadriaticum uocant, in ſiculum uſque fretum progreditur, capitur autem initium, ut uoluit Strabo à Genua ſicut alpes à ſabbatiis, inter Genuam uero & ſabbatios ducenta ac ſexagita ſtadia interſunt.

Sabbatia uada Ad uada.quæ Sabbatia Strabone teſte nuncupantur, quidam dicunt hodie appellari portum uadorũ apud Saonam, quæ Sabbatia dicta eſt. Ad Lepidum. qui tenebat Galliam Narbonẽſem, ut ſæpe diximus.

Decurſionibus. ſubitis & improuiſis ſuaſionibus. Si Cæ.audiſſet me, ſi paruiſſet mihi Cæſ.Octauianus. Anguſtias.difficultates. Conficeretur. cõſũmaretur. Exercitui ſuo.ſ.poteſt imperari. Ad me.ad honorem & rem meam. Hæc.ordo eſt. Timeo quemadmodum hæc poſsint explicari.ſ.ut debent, & ut ſunt uera. Impediantur.à peruerſis & malenolis uiris. Alere.uictu ſuſtentare, paſcere. Cum acceſſi.dicit quantum detrimẽtum rerum ſuarum fecerit, quia cum incepit liberare rempu.habebat ſupra quadraginta milia ſeſtertiorum, nunc autem dicit Brutus ſe nihil liberum habere in re familiari ſua ſed etiam accepiſſe mutuo omnibus amicis ſuis pro ſe fideiuſſione obligatis. Tantum abeſt.i, tantum non eſt uerum. Liberum.ſine obligatione. Vt obſtrinxerim.obligauerim. Aere alieno.debitis, pecunia mutuo accepta ſub eorum fideiuſſione. Septenum numerum leg.i.ſeptem legiones, quæ continebaut ſupra quadraginta milia militum. Varronis. qui illis temporibus fuerat ditiſſimus. Exploratum. certum, quod conſilium ſit capturus rebus ſuis.

ASCEN. ☞ TV enim iudicas de nobis à ſenſu certo, & uero .i.non ficto nec pro tempore aſſumpto, quod iſti.ſ. peruerſi impediuntur ne faciant.i.impediunt facere, non quia illis iuſta cauſa deſit, ſed ſumma. Maleuolentia & liuore.ſ.ſummo.i.tetra inuidentia, quæ hominem liuidum facit, hoc eſt plumbei coloris qualis fit ex morſu nõ aperta cute, aut ex congreſſu uiolento, unde Tibullus. Tum ſuccos herbaſque dedi, quis liuor abiret, Quem facit impreſſo mutua dente Venus. Et iuue. Vnaque conſpecta liuorem ducit ab una. Interpellent.i.innuo aut concedo ut interpellent.i.diſturbent & impediant me, quominus .i.ut non ſim honoratus, dum ne.i.non interpellent .i.impediant quominus.i.ut non reſpub.non poſſit adminiſtrari commode à me. Quæ.ſ.reſp.in quanto ſit periculo ego exponam.i.declarabo, q̃.i.quantum potero breuiſsime. Primum omnium non fugit te .i.ſcientiam tuam, hoc eſt bene ſcis quantam perturbationem omnium rerum urbanarum, hoc eſt urbis Romæ, quæ per excellentiam dicitur urbs, obitus.i. interitus & cædes conſulum.ſ.Panſæ & Hirtii in bello occiſorum, adferat.ſ.modo, eſt enim præſentis cõiunctiui non futuri optatiui, & quantã cupiditatem nouitas.ſ.ſtatuũ & gubernatorum iniiciat .i.quam cupidi & auidi ſint homines, ut ſemper fuerũt innouandarum rerum, iniecta.ſ.ſpe per mortem conſulũ.

Et ſup.aut de qua re. Ego arbitror me ſcripſiſſe ſatis multa quæ poſſunt commendari.i. tuto credi li

ne interpellent quo minus reſpu.á me cõmode adminiſtrari poſsit. Quæ quanto ſit in periculo, quàm potero breuiſsime exponam. Primum omnium quãtam perturbationem rerum vrbanarum afferat obitus Conſulum, quantamque cupiditatem hominibus iniiciat uacuitas, non te fugit. Satis me multa ſcripſiſſe, quæ literis commendari poſsint, arbitror. Scio enim cui ſcribam. Reuertor nunc ad Antonium, qui ex fuga cum paruulam manũ peditum haberet inermium, ergaſtula ſoluendo, omneque genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum videtur effeciſſe. Huc acceſſit manus Vẽtidii, quæ trans Appenninum itinere facto difficilimo, ad Vada peruenit, atque ibi ſe cum Antonio coniunxit. Eſt numerus veteranorum & armatorum ſatis frequẽs cũ Ventidio. Conſilia Antonii hæc ſunt neceſſe eſt: aut ad Lepidũ vt ſe cõferat, ſi recipitur aut Appennino Alpibusque ſe teneat, & decurſionibus per equites quos habet multos, vaſtet ea loca in quæ occurrerit: aut rurſus ſe in Etruriã referat, quòd ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. Quòd ſi me Cæſar audiſſet, atque Appenninum tranſiſſet, in tantas anguſtias Antonium compuliſſem, vt inopia potius, quàm ferro conficeretur. Sed neque Cæſari imperari poteſt, nec Cæſar exercitui ſuo, q̃d vtrunque peſſimum eſt. Cũ hæc talia ſint, quo minus quod ad me pertinebit homines interpellent, vt ſupra ſcripſi, non impedio. Hæc quemadmodũ explicari poſſint, aut á te cum explicabuntur, ne impediãtur, timeo. Alere iam milites non poſſum. Cũ ad remp. liberandã acceſſi, H S mihi fuit pecuniæ C C C C. amplius. Tãtum abeſt, vt meæ rei familiaris liberum ſit quicquam, vt omneis iá meos amicos ære alieno obſtrixerim. Septem numerũ nunc legionum alo: qua difficultate, tu arbitrare. Non ſi Varronis theſauros haberem, ſubſiſtere ſumptui poſſem. Cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis ita, ſi hoc idem me in te facere ſenſeris. III. Non. Mai. ex caſtris Derthoma. Vale

Ex Epiſtola. Nun mihi rem pub.

Sí tan hue tẽ pute is uideatur dici cauſa malle me tuum iudicium, q̃ ex altera parte omnium iſtorum. Quantamque cupiditatem hominibus iniiciat ſua charitas. aliter ciuitas. Qui ex fuga, cum paruulam manum militum, peditumque haberet inermium. Et decurſionibus per equites, quos habet multos, uaſtet ea luca, io quæ ipſe iocurrerit. Septeoarum oumerum leginoum alu. Non ſi Varonis theſauros haberem, ſubſiſtere ſumptui poſſem.

teris. Scio enim cui ſcribam quia amatori reipu. & humini ſapientiſsimu. Reuertor ouncad Antonium, qui cum haberet paruuulam manum militum ioermium ex fuga. ſ. collectorum, uidetur effeciſſe ſatis magnum numerum. ſ. militum, ſuluendu. i. aperiendu ergaſtula. i. ſeruos ipſos qui in ergaſtulis ligati tenebantur ad faciendum opus dominis ſuis, & arripiendo omoe geous homioum, ut ſunt latrunoes, ſiecarii, exules, particidæ, qui ſolum uerteruot & ſimiles. Huc. i. ad hoc malum, aut ad hanc uim militum, acceſſit. i. addita eſt maous. i. execcitus Ventidii, quæ. ſ. maous itioere difficilimu facto traos Appenninum. ſ. montem quí italiam dirimit á Liguſtico mari in adriaticum tere protenſus, peruenit Vada. ſ. Sabbatia ounc quidam portum Vadorum ad Saonam dici uolũt, atq; coniunxit ſe ibi cum Aotonio. Numerus ueteranorum & armaturum. ſ. militom cum primis paucos armatus habuiſſet eſt ſatis frequens. ſ. io exercitu Antoon poſt aduentum Veotidii. Neceſſe eſt ut conſilia Aotonii cum Ventidio ſint hæc. aut ut. ſ. Antooius cooferat ſe ad Lepidum ſi recipitur. ſ. à Lepido aut tcoeat ſe Appenoino. i. monte & alpibus, hue eſt in Liguria ioter Appeooinum & alpes, & uaſtet ea loca quæ iocurrerit decurſionibus per equites quus habet multos, aut referat ſe rurſus in Hetruriam, quud ea pars italiæ eſt ſioe exercitu, quod. i. quam rem ſi Cæſar. ſ. Octauius, audiſſet me, atque tranſiſſet in Apenoioum precluſurus. ſ. iter Ventidiu, ipſe compuliſſet Antunium io taotas anguſtias, ut cooficeretur. i. coolumeretue & periret putius inopia. ſ. cummeatus q̃ ferto. Sed oeque poteſt. ſ. à me, aut quoquam imperari Cæſaei, nec Cæſar ſup. poteſt imperate ſuo exercitui qood utrunque eſt peſsimum. Cum hæc ſint talia. i. tam periculoſa oon impedio. i. nõ obſtu ut ſcripſi ſupra quo. i. ut, homioes minus. i. nun ioterpellent. i. diſturbent quod pertinebit ad me. i. ad honurem meum. Egu timeo. ſ. nuo inueoiri, aut timeo pru dubitu, ſicut dubito pro timeo interdum accipitur quemadmodum hæc. ſ. quæ impendent mala poſſint explicari. i. abſolui, aut oe impediantur cum. i. quando explicabuntue à te. Ego noo puſſum iam alere milites quia pecuniæ defeceruot. Cum. i. qñ acceſſi ad rẽp. liberandã, fuit mihi amplius quatuor millibus ſeſtertium ꝓ ſeſtertiurũ, quod ſi noo dicitue, dicere tñ licet, quia ſeſtertius reperitur, ſit ordo ſeſtertiũ fuit mihi amplius quatuur millibus. Tantũ abeſt ſup. nõc ut quicq̃ rei meæ familiaris ſit liberũ. i. noo ubligatũ ære alieno, ut obſtrinxerim, iam omoes amicos meos ære alieuo. i. debito quu ſe pro me obligauerunt. Ego alo oumerum ſeptenum leginoum. i. legiones ſeptem oumeco, in quibus ſuot ultra quadragiota millia militum. Arbitrare tu. i. exiſtima, qua diffieultate. q. d. nimirum maxima. Ego noo puſſem ſuſtioere ſupeus. i. impeodia, ſi haberem theſauros Varroois, homiois ditiſsimi. Ego faciam te certiorem cum primum habuero ſup. aliquid exploratũ de Antoniu. Tu amabis me ſi ſeoſeris ſup. me facere hoc idem io te Datũ ſup. aut ſcriptum Derthuoæ. alii habent Dertbooa ſubaudieodo é, ex caſtris. I I I. Nuoas Maias.

D. Brutus. Imper. & Conſ. Deſ. M. T. C. S. D.

Codem exemplo à te mi literæ redditæ ſunt, quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere exiſtimo, quantum perſoluere difficile eſt. Scripſi tibi quæ hic gererentur: in itinere eſt Antonius, ad Lepidum proficiſcitur: ne de planco quidem ſpem adhuc abiecit, vt ex libellis eius animaduerti qui in me inciderũt. In quibus quos ad Aſinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, ſcribebat. Ego tamen non habui ambiguum, & ſtatim ad Plancum miſi, & biduo ab Allobrogibꝰ, & totius Galliæ Legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari, proſpicies, vt ex tua voluntate, reique publicæ commodo fiant. Maleuolentiæ hominum in me, ſi poteris, occurres: ſi nõ poteris, hoc conſolabere, quòd me de ſtatu meo nullis contumeliis deterrere poſſunt. Prid. Non. Mai. ex caſtris, finibꝰ Statiellenſiũ.

HVBER.

EOdem. Cum Antu. puſt cladem Mutioenſem alpes uerſus fugiſſet, ſcribit Brutus ſe dubitare de Lepido, & Plaoco, ne cum eu cõiungaotue, quia miſerat Anto. ad eus nuocius occulte, ſicut Bru. ſe cugnouiſſe dicat ex quibuſdam ſcriptis Aoto. quæ ad eius manus perueoerunt, dicit tamen ſe expectare & ex Allobrogibus, & ex omoi Gallia legatos, quos ſperat remiſſurum domum confirmatos. Poſtremo orat Cicerooẽ, ut eum Romę defeodat. Quo, ſcalicet exemplu. Pueri. ſerui. Perſoluere. ſatiſfacere. Ex libellis. codicillis literis. Eius. Antooii. Incideruot in me. caſu quodam neoeruot ad manus meas. Io quibus. libellis. Quos, ſcilicet ouocios ſecretus. Aſioium. Pullionem, qui præeeat Hiſpaniæ, ut ſupra libto decimo. Noo habui ambiguũ. noo poſui io dubio, ſed ſtatim credidi. Miſi. ſ. numine meo nuocium. Biduo. intra duos dies. Ab Allobrogibus. populis quí ſtatim occurrunt ſuperatis alpibus, de quibus lib. x. Et totius Galliæ. ſ. legatos. Confirmatos. bene perſuaſos, ad defendẽdam libertatem Rumanam ne faueant Antooi. Iſtic. Rumæ. Adminiſtrari. geri. Proſpicies. prouidebis. Occurres. reſiſtes. Hoc. hac re. Cooſolabere. ſ. te Deterrere. remouere ab officio & defenſione libertatis. Cootumeliis. iniuriis.

ASCEN.

EOdem &c. Ex Alpibus ſcribeos Brutus dicens ſe dubitare de Lepido & Planco oe cum Ant. coniungantur, quia miſerat ad eoa nuncius occulte, dicit ſe expectare Allobrogas, & petit á Ci. defendi.

desendi. Ordo est. Literæ sunt redditæ mihi à te.s.missæ, eodē exemplo.i.eadem forma scribendi & eudē ar-
gumētu quo pueri mei.i.serui, attulerūt.i.annunciauerūt mihi uerbis, hoc est id quod pueri mihi annuncia
uerant de te, perspexi in literis tuis quæ fuerunt coosuoæ uerbis eorum, & ideo. Ego existimo.i.iudico, me
debere tibi tantum, quautum difficile sit persoluere. Scripsi tibi quæ gerentur hic. Antonius est in iti-
nere, proficiscitur ad Lepidum, ue quidem.i.uoo etiam aut saltem abiecit spem de Plaoeo.s.io partes suas uo-
cando, ut animaduerti ex libellis.i.epistolis eius, qui incideruot io me.i.in manus meas aut meurum. In qui
bus.s.libellis scribebat, quos.s.nuocios, aut solicitatures mitteret ad Asinium.s.Pullionē in Hispaniam, quos
mitteret ad Lepidum, quos ad Plancum. Ego tameo ouo habui ambiguum.i.dubium, & misi statim ad Plā
cum, & expectu biduo.i.intra biduum, legatos ab Allobrogibus populis Galliæ inter alpes & Rhodanum, &
legatos tutius Galliæ, quus.s.legatus, obi uenerint, ego mittam dumum.s.suam, eu ufirmatus.s.io fide reipub.
Romanæ, si prospicies, quæ opus eruot administrari istic.i.Romæ, ut fiaut ex uuluntate tua, & cōmodo reip.
Tu occurres.i.resistes, si poteris maleooleotiæhomiooum in me, si ooo poteris eoosolabere sup.te, hoc, in
hae re, ꝙ ipsi maleuoli oullis contumeliis possuoedeterrere mede statu meo. Vale & c.

HVBER. TRes uno die. Cum scripsisset Brutus Cice. & Græceius coram retulisset, Mar. Anto. ita fugisse ex prælio Mutineosi, ut aduersus eū uoo posset sine periculo pugnari, Cice. qui credebat eum penitus fractum, dicit oune uideri sibi eum fugisse, sed potius mutasse locum ad bellum gerendum. Itaque dicit multos queri de Bruto, quod eum statim ooo persequutus sit antequam permitteret eum uires recipere, quod iam est opinio hominum, quod si usus esset celeritate in persequeodo, facile potuisset eum opprimere quam querelam dicit esse ex iogratitudine. Sed tamen hortatur eum, oe det alicui iustam de se querelę causam. Pleniores. longiores. Restinctum, sopitum, penitus amotum. Inflāmatum incensum ut augeatur & bene restioctū & inflāmatū dixit, quia ut sæpius diximus, cōparatur bellum incendio. Nactus sit. acceperit. Illa. quæ tamē huc fecisti. Fracto animo. debilitato & sine ulla spe. De Græ.i.à Græceio, amabant enim antiqui frequenter poocre de pro a. Confligi. certari pugna. Locum. aptiorem sibi eum esset Mutioæ. Fracti.s. ceciderūt animo. Queruntur de te & exercito tuo. Opprimi. Auto. Populi cuiuslibet generaliter, unde est ꝓuerbium. Beneficia quæ in populum cooferuntur, in oullum couferuotur. Hoc. hic mos. Nostri. Romani. Abuti liber. esse nimium liberum & ingratū contra ratiunem iu male diceodo & male facieodo ei per quem libertatem eousecutus sit, de multis talibus exemplis lege Vale. Maxi. in capitulu de iugratis. Sir, pro erit. Coofecerit. Quam uim ha. qood poudus, sic enim supra scripsit ad Plane. id pro baos authoritate Hora. qui solum Vlyxem euersorē Troiæ appellauit. Apertius. ploribus uerbis.

ASCEN. ❧TRES & c. Cum iotellexisset Cice. quas uires haberet Mar. Ao. dicit eum oon fugisse, sed locum mutasse oideri, itaque Brutū, quod eum ouo sit statim persecutus, mooet caueat dare iustam querelæ causā. Ordo. est Ego accepi à te tres epistulas uno die, unā breuem, quam dederas.s. perfereodam Flacco Volumnio. Duas pleniores.i. Plenius rēm declarantes, quia proliziores. Quarum.s. duarum, tabellarius Titi Vibii attulit alteram, Lupus misit ad me alterā. Bellum uidetur ex literis tuis.i. ut sooaot literæ tuæ, & oratione Græcei.i. secuudum ꝙ Græceius locutus est, noo modo ooo restinctum, sed etiam inflammatum. Noo dubito autem quin perspicias pro singulari prudeutia tua, si Antonius nactus sit.i. adquisiuerit aliquid firmitatis, omnia illa præclara mērita tua in rempu. esse ueutura ad oihilum, quia nunc oidearis tātum peccasse quaotum prius demeruisse. Enim .i. quia nuociatum erat Romam ita, persuasum erat omnibus ita, Antoniū fugisse animu fracto.i. habeus animum fractum, cum paucis.s. militibus, ioermib9, & sup. perterritis meto. Qui.s. Antonius, si habet se ita ut oō posiit confligi.i. cooflictus fieri, hoc est pugnari cum eo sine periculo, quemadmodum audie-

M.T.C. D.Bruto.Impe. S. D.

TReis vno die àte accepi epistolas: vnam breuem, quam Flacco Volumnio dederas: duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibii attulit, alteram ad me misit Lupus. Ex tuis literis, & ex Græcei oratione, non modo non restinctum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia tua illa præclara in rempu. merita ad nihilum esse ventura. Ita enim Romá erat nuntiatum, it a persuasum omnibus, cum paucis inermis, perterritis metu, fracto animo, fugisse Antonium. Qui si ita se habet, vt (quemadmodum audiebam de Græceio) cōfligi cum eo sine periculo nó possit: nó ille mihi fugisse à Mutina videtur, sed locum belli gerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt: nonnulli etiá queruntur, quòd persecuti nó sitis: opprimi potuisse si celeritas adhibita esset, existimant. Omnino est hoc populi, maxime ꝙ nostri, in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit. Sed tamé prouidendum sit, ne quæ iusta querela esse posit. Res se sic habet. Is bellum confecerit, qui Antonium oppresserit. Hoc quá vim habeat te existimare malo, quâm me apertius scribere.

❧Ex Epistola. Treis uno die.

❧Treis oou die à te accepi epistulas, unā breuem, quā Flacco Vulumnio dederas, duas pleniores, quarum alteram ad me misit Lupus. Opprimi potuisset, si celeritas adhibita esse existimatur. Quacuoque ut ergastula soluit, homines abripuit. Et se iam Vē. tidius coniuxisset. Hora oooa ante præsidium meū Polleotiam ille uenit, quam Trebellius cum equitibus obtinebat.

bam

bam de,id est ex uel à Græccio.ille,scilicet Antonins, non uidetur mihi fugisse de Mutina, sed mutasse locum gerendi belli.Itaque,id est & ita homines,hoc est ciues Romani,alii,id est aliqui sunt fracti, scilicet animo.i.desperantes de uictoria. nonnulli queruntur.i. conqueruntur etiam quòd non sitis persequuti eos.s. fugientes,tantisper dum erãt trepidi & inermes. Ipsi sup. existimant eos potuisse opprimi.i.ui expugnari & occidi,si celeritas.s.persequendi eos esset adhibita. Callide quod ipse opinatur ne Brutum lædat dicit alios opinari,ueruntamen fieri potuit ut alii opinarẽtur. Hoc.s.quod dicet uidelicet abuti libertate.i.nimis libere loqui, potissimũ.i.præcipue in eo uidelicet in te,per quẽ cõsecutus sit eam.s. libertatẽ, Est oino.s.propriũ populi,& maxime nostri.i.nobis fauẽtis. Sed tñ.i.tametsi forte populus id inique fecerit,tñ ꝓuidendũ sit,ne qua iusta querela possit esse. Res.i.negociũ hoc,habet sic se,sup.ut is cõfecerit.i.finierit bellũ,qui oppresserit Antonium. Quam uim.i.efficaciã habeat hoc.s.consiliũ aut dictum,malo te existimare.i.iudicare quã me scribere apertius. Vale.

D. Brutus Impera. Cons. Desig.
S. P. M. Ciceroni.

IAM non ago tibi gratias. Cum enim re vix referre possum, hunc verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo quæ in manibus sunt: qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis Cicero non potui, eram sine equitibus, sine iumentis. Hircium periisse nesciebam: Cæsari non credebam prius, quàm conuenissem, & conlocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postero die mane à Pansa sum accersitus Bononiam. Cum in itinere essem, nũciatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas. sic enim vere eas appellare possum: sunt extenuatissimæ, & inopia omnium rerum pessime acceptæ. Biduò me Antonius antecessit, itinera multo maiora fugiens, quàm ego sequens. Ille enim iit passim, ego ordinatim: quacunque iuit, ergastula soluit, homines arripuit, constitit nusquam, priusquam ad vada venit: quem locum volo tibi esse notum. Iacet inter Appenninum & Alpeis impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se iam Ventidius coniunxisset, concio eius ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, vt se trans Alpeis sequerentur, sibi cum M. Læpido conuenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis (nam suos valde quàm paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse aut vincendum. Etiam orare cœperunt, vt Pollentiam iter

HVBER. IAM non ago. Quia Cice. in præcedenti epistola familiariter monuerat Bru. ut daret operam ne iustam querelæ causam de se daret, quia dixerat quosdã questos esse, quod nõ statim persecutus esset eum exercitu suo An. ex Mutinensi conflictu fugientem, sic enim potuisse facile opprimi. primum Bru. ostendit se tantum debere Cice. ut actione gratiarum non putet satisfaciendum cui rei uix satisfieri possit, deinde excusat se quare statim non persecutus sit Antoniũ adducitque ad excusationẽ suam multas & iustas rationes, dicit quo se receperit M. Anto. & quid haberet, se facturum aduersus eum, hortatur autem ut oẽs bonam spem habeant de rep. & tamen ut semper sint parati & exercitu & cæteris rebus aduersus eos, qui sub ꝑtextu defendendæ reipub. magnas sibi uires comparant, ut eam opprimant. Res. honestas. Attendere. diligẽter cõsiderare. In manibus. In potestate.i. quæ fieri pos sunt. Nihil te fugiet. nihil te latebit, nihil ignorabis. Qua.i. ea prudẽtia qua es. Sequi. incipit se excusare. Sine iumentis, quę deferrent impedimenta & sarcinas militares. dicunt enim iumẽta tantũmodo ea animalia quæ iuuant humeris ferre onera, ut equi, muli, asini, cameli &c. huius generis non etiã quæ trahunt nisi fortasse improprie ponãtur, quod rarissimũ est. Non credebã. non fidebam. Hic dies. primus quo fugit Antonius, & quia occurrebat quare non persecutus es sequẽti die, adducit etiam causas. Ad Pansam. alterum consulem, qui grauiter uulneratus fuerat & Bononiã statim delatus. In itinere. ut ad eum irem. Copiolas. paruum exercitũ. Extenuatissimę. ualde tenues & imminutæ. Male ac. male tractatę. Maiora itin. quia plura miliaria faciebat ipse fugiens, quàm ego persequẽs ipsum. Passim. uage. nulla seruata uia. Ergastula. seruos, sicut supra dictum est. Ad ua. ad Sabbatios, ut supra diximus, ubi sunt uada dicta Sabbatia apud Saonam. Apenninum. quem supra diximus authore Strabo. incipere à Genua, Alpeis uero à sabbatiis, in medio sunt sabbatia uada. Concio. oratio. Eius. Antonii, petere, exhortãdos eos. Conuenire sibi.i. se cõcordare & habere ut ita dicam intelligentiam cum Læpido. Nam su. parenthesis. Habet. Antonius. Iter face.i. irent. Pollentiam. hoc tempore etiam extat oppidum in liguribus loco edito habens à sinistra Tanarum fluuiũ distans circa sexaginta stadia ab Alba lygustica. possidetur autem id oppidum & comitatus titulo & dominatus iure à magnifico & generoso uiro & sapientissimo iurisconsulto An. Romano olim ducali Sabaudiæ scriba secretario nunc Mediolani Ducali senatore grauissimo: cuius singularem æquitatẽ & sapientiam omnes admirantur, laudant, amant: errat autem qui dicit Pollentiam esse, quæ hodie corrupto uocabulo Valentia uocatur in ripa Padi, cum & ambo oppida extant, & multum inter se distent. Sustinere. retiner[illegible] Contulit, scilicet pollentiam. Eo. aduerbium e[illegible] illuc, scilicet pollentiam. Hora ante præ. [illegible] hora ante uenit præsidium meum. Pollẽtiam, quam Trebellius dux Antonii cum equitibus suis. Pręsidium.i. milites mei quos ad muniendã pollentiã contra Anto-

Iumenta

Copiola

Pollentia

n.i.

facerent. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nuntiata, statim quinque cohorteis Pollentiam præmisi, meumque iter eo contuli. hora ante præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus, sane quàm sum gauisus. in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum traiici posse credebant. quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis, qui eo præmissus erat à nobis, sustinebant: nostróque aduentus sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Hisaram se traiecerint, ne quod detrimentum reipublicæ iniungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimámque spem de summa republica habere volumus, cum & nos, & exercitus nostros singulari concordia coniunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, daréque operam, vt quamparatissimi & ab exercitu, reliquísque rebus pro vestra salute contra sceleratissimam cóspirationem hostium confligamus: quiquidem eas copias, quas diu simulatione reipublicæ comparabant, subito ad patriæ periculum conuerterunt.

Vale.

tra Antoniũ præmiseram. Sane quá.i.ualde. In hoc. quod mei citius aduentarunt pollentiam: quàm equites Antonii quos ducebat Trebellius. Allobroges. quos ego confirmaueram. Satis arro.constanter, audacter. Nostro aduentu.quia præsentia mea fient fortiores. Hisaram. fluuium in finibus Allobrogum ut lib.x.dictum est. Iniungant. inferant. De summa. de statu. Remittere. diminuere, id est propter hoc non debetis esse negligentiores. Conspirationem.coniurationem, sed quoniam conspiratio etiam in bonum dicitur, ideo dixit sceleratissimam. Confligamus.præliemur. Simulatione.prætextu. Periculum.discrimẽ, quia Ventidius coniunctus erat cum Anto. & de fide Læpi.dubitatur.

Conspiratio

ASCEN. SI I A M &c. Quia in præcedenti epistola Cic.familiariter monuerat brutum ut daret operam ne iusta habeatur de eo querela, Brutus se tantum debere Ciceroni fatetur ut agendo gratias non putet se satisfacturũ. Purgat autem quòd non statim persecutus sit Antoniũ adducens uarias rationes & bonam de se spẽ cõcitans. Ordo est. Iá nõ ago gratiss tibi.i.iam nõ est mihi honestum, aut satis possum agere.i.uerbis dicere tibi gratias. Enim, id est quia, res non patitur satisfieri uerbis, huic, cui uix possum referre.i.tantundem ferre atque acceperim re.s. ipsa reddendo.s. rem aut operam æquiualentem. Ego uolo te attendere.i. animaduertere, quę sunt in manibus.i.parata & ꝓxime fient. Enim, id est quia qua prudentia es.i.secundum eam prudentiá qua polles, nihil fugiet.i.præteribit aut latebit te.i. rem omnẽ intelliges, si legeris literas meas diligenter. O Cicero, ego non potueram sequi Antonium confestim.i.cum festinatione statim post cladem apud Mutinam ab eo acceptam his causis.i.propter has causas sine equitibus & sine iumentis.i.eum non haberẽ equites ut ille, & deessent iumẽta quæ impedimẽta nostra ferrent. Vna causarum est quôd nesciebam Hircium scilicet consulem perisse. Ego non credebam Cæsari, scilicet Octauio, priusquam conuenissem sup. eum & locutus essem, scilicet eum eo. Hic dies.s.qui tunc erat, abiit.i.transactus est hoc modo.s.eum auxilia & cõsilia deessent. Ego sum accersitus.i.uocatus Bononiam.i.in eam urbem, pôstridie, scilicet eius diei, hoc est die proxime sequẽti, mane.i.cum prima luce á Pansa.s.consule. Cum essem in itinere nũciatum est mihi sup. Pansam esse mortuum.s.ex uulnere accepto. Ego recurri ad copiolas, id est modicas copias meas, id est uires exercitus mei. possum appellare eas uere sic, id est per diminutionem copiolas non copias. Nam sup. ipsę sunt extenuatissimæ, id est maxime extenuatæ & imminutæ, & acceptæ, id est affectæ pessime, id est incommodissime, inopia, id est propter inopiam omnium rerum. Anto. antecessit me biduo, id est spacio duorum dierum. fugiens, id est fugiendo faciens itinera, id est ut dicunt dietas, multo maiora, quia fugientibus semper comes est celeritas, Vnde facete Maro, pedibus timor addidit alas. quàm ego sequens, affert rationem. Enim, id est quia ille, scilicet An. fugiens it, id est iter fecit, passim, id est uage per quácunque uiam reperiebat, alii legunt sparsim, id est disperso exercitu ex fuga, ego sup. iui aut processi ordinatim, id est agmine in ordinẽ instructo. Quacunque, id est per quencunque locum, Anto. sup. iuit, soluit ergastula, id est carcerem seruorum ad opus faciendum in ergastulis cathenis uinctorũ, arripuit homines, scilicet prius iunctos, aut alios se sibi iungentes. Nusquá constitit, id est mansit stans priusquam uenit ad uada, scilicet Sabbatia. Quem locum uolo esse notũ tibi. iacet inter Apẽninum & Alpes, eas sup. impeditissimas ad iter faciendum. Cum.i.quando, ego abessem ab eo, scilicet Anto. aut ab loco iam descripto triginta millia passuum, & sup. Anto. coniunxisset se iam Ventidio, concio.i.oratio quam ad milites suos habuit, est allata ad me.s.per occultos exploratores, aut per tráffugas, in qua.s.concione Anto. cœpit.i.cœperat petere à militibus, ut sequerentur se transalpes, quia sup. dixit conuenire.i.concordiam esse sibi cum Mar.Læ. Succlamatum.i.statim post concionẽ clamatum est, &.i.etiam frequenter à militibus Ventidianis, i.quos Ventidius adduxerat. nam habet ualde quam.i.per quá paucos suos.i.quos ipse ex fuga eduxerat præter equites, aut pereundũ esse sibi.s.militibus in Italia, aut uincendũ in Italia. Etiam sup. milites cœperunt orare ut facerent iter Pollentiam.i.ad eam urbem Liguriæ in loco alto ad Tanarum fluuium quẽ à sinistra habet. Cum sup. An. non posset sustinere eos.i.impetũ eorum, quin irent quo uellent, ipse contulit iter suũ in diem posterũ.i. proxime secuturũ. Hoc renunciato mihi. præmisi statim quinq; cohortes Pollentiã. & cõtuli iter meũ eo.i.ad eam. Præsidiũ meũ præmissum.s.ad custodiá urbis illius, uenit Pollentiá hora.i.spatio unius horæ, anteq̃ Trebellius sup. uenit cũ equitibus.s. Antonianis. Ego sum sane quá.i.perquá gauisus. Puto.n.uictoriã cõsistere in hoc.i.in occupatione Pollentiæ. Ipsi sup. uenerát in spem.s.uictorię aut

præuentionis

præuentionis quòd neque arbitrabantur quatuor legiones Planci pares omnibus copiis suis, neque credebant exercitum posse traiici tam celeriter ut subuenire posiit Planco ex Italia. Quos.s. Antonianos, ipsi Allobroges populi.s.Galliæ, & omnis equitatus qui præmissus erat á nobis sustinebāt adhuc satis arroganter, id est iactanter. uullo modo dimissis animis, & confidimus sup. eos posse sustineri facilius nostro aduentu, id est per aduentum nostrum. Tamen si ipsi, scilicet hostes, traiecerint se qun, id est aliquo casu etiam Isaram, scilicet flu uium inxta Granopolim. summa opera dabitur á uobis, ne iniungant aut potius ingerant aliquid detrimenti reipub. Nos nolumus uos, scilicet qui in orbe estis, habere magnum animum, & optimam spem. De summa, id est præcipua salute reipub. cum uideatis & nos & exercitus nostros coniunctos singulari concordia paratos uobis, ad omnia, scilicet subeunda. Sed tamen nihil debetis remittere de diligētia, & sup. debetis dare operam, ut nos confligamus quam paratissimi ab exercitu & reliquis rebus, id est in his quæ concernunt exercitum & reliquas res pro salute nostra contra sceleratissimam conspirationem hostium. Qui, scilicet hostes, quidem, id est certe conuerterunt subito ad periculum patriæ eas copias, quas comparabant diu simulatione, id est per simulationem reipub. scilicet iuuandæ. Vale.

IAM non ago tibi gratias. Post hanc de D. Bruti epistolam alia eiusdem erat, quæ uetustate, aut negligentia librariorum periit. eius autem initium fuit, Parmenses miserrimos. Cognouimus hoc ex indice libri, de quo sæpe mentionem fecimus. post titulum enim & initium huius, Iam non ago tibi gratias, ita in eo scriptum est: D. Brutus COS. DESIG. M. Ciceroni S. D. Parmenses miserrimos. in libro autem ipso, ubi esse debuit, nullum uestigium illius apparet. Credimus omnino hanc D. Bruti epistolam amissam esse, neque temere initium illius in indice Medicæi libri scriptum fuisse. Id etiam res ipsa declarat: scimus enim Parmenses ab Antonii his temporibus his magnis incommodis affectos esse. In Philip. XII. Quæque esset facturus in hac urbe, nisi eum hunc ipse Iupiter ab his mœnibus repulisset, declarauit in Parmensium calamitate. Et non multo post: Refugit animus P.C. atque reformidat dicere, quæ L. Antonius in Parmensium liberis, & coniugibus effecerit. Sed etiã Asinius in epistola ad Ciceronem scripsit, se audisse Parmam direptam: quod tamen potuit falsum esse, quemadmodum nonnulla alia, quæ rumor ad illum pertulerat. *P.V.C.

M. T. C. D. Bruto Impe. S. D.

MIrabiliter mi Brute lætor, mea consilia, meásque sententias à te probari de Decemuiris, de ornãdo adolescente. Sed quid refert? mihi crede homini nõ glorioso, plane iam Brute frigeo. ὄργανον enim erat meum Senatus, id iam est dissolutum. Tantam spem attulerat exploratæ victoriæ, tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonii conciso exercitu, vt omniũ animi relaxati sint, méque illæ vehementes contentiones tanquam σκιαμαχίαι esse videantur. Sed vt ad rem redeam, legionẽ Martiam & quartam negant, qui illas norunt, vlla conditione ad te posse perduci. Pecuniæ, quàm desyderas, ratio potest haberi, eáque habebitur. De Bruto arcessendo, Cæsaréque ad Italiæ præsidium tenendo, valde tibi assentior. Sed vt scribis, habes obtrectatores, quos equidem facillime sustineo, sed impediunt tamen. Ex Aphrica legiones expectantur. Sed bellum istic renatum homines mirãtur. nihil tam præter spem vnquam. Nam die tuo natali victoria nunciata, in multa sæcula videbamus remp. liberatam. Noui timores rete-

MIrabiliter. Scripserat Ci. ad Bru. quid sentiret de decemuiris creandis, uel dignitate concedenda Cæsari de qua in processu epistolæ dicam. eique rescripsisset Bru. ea probari á se quæ Cice. consuluisset, dicit Ci. se ea re plurimũ gaudere, ostenditque in quantam spem de Bru. uenerit Popu. Rom. postquam liberatus est obsidione Mutinensi, & Antonius cum exercitu suo fusus, deinde petiuerat Bru. ad se mitti duas legiones & pecuniam, rescribit Cic. quid iis de rebus fieri posit, deinde ostendit aliquam spem esse certę uictoriæ, si uerum est quod Lepi. non coniunctus sit cum Anto. sicut ipse Bru. scripserat. Postremum dicit plurimum in uirtutem Bru. cõfidere, quẽ sperat se uisurum cum uirum clarissimũ. De decemuiris. uel qui creati fuerãt ut scribit Appianus ad punitionẽ An. magistratus, ea autẽ figura quædã erat abolitionis eorum, quæ Cæsar decreuisset. nam Ant. nulla ex se aut parua quædam uerum uniuersa ex commentariis Cæsaris ediderat & cætera, uel certe quia ut idem Appianus scribit cum senatus per legatos sollicitasset duas legiones, quæ ad Cæsarem ab Ant. recesserant, edocẽs ne in uno solo spem poneret, sed senatũ qui potestatem immortalem solus haberet potius sequerentur, accederéntque ad De. Bru. quo loco pecunias sibi ablatas inuenirent. Iam enim dimidiũ muneris ad eos attulisse, decemuiros ad distributionem creauerunt, quos nunc possimus intelligere, nam decemuiros electos ad agros diuidundos sicut Cæsar instituerat, nõ cõuenit, cũ senat⁹ uellet nĩa aboleri quæ Cæsa. fecisset. Adolescente Cæsa. Octauio. Ornando. uel consulatu, que postulabat in locum Hyrcii & Pansæ maxime fauore Cice. ad quem solum scripserat. ut dicit Appianus, uel ornando prætura. nam eodem Appiano authore cum Cæsarẽ uererentur, ne se cum An. coniungeret, prætorẽ enim denuo in Au. satis indecenter creare decreuerunt. Quid refert. quid interest, orneturne an non. Non glorioso. nõ iactabundo. Frigeo. cesso ocio sus sum, hoc dicit ne uideat ualde curare honorem Cæsa. cum de eo maxime laboraret. Optarādicunt hic aliquid deesse, quod quidẽ mihi ita uidetur. Meum. ex sententia mea, quod autem senatusconsultum esse non constat, quia nihil ante dixit. Dissolutum, irritum, annihilatum, non habuit locum. Explorata. indubitata. Eruptio. Euasio. Præclara. & fortis, & astuta. Relaxati. recreati, exhilarati, cum antea HVBER.

 essent

essent nimia solicitudine contracti. Tanquam si iam, ἀκάλαι iea habẽt quidã codices.i.tanquam si iam quiete sint, nam ἀκάλοις quietũ significat, alius codex ex uetustissimo transcriptus habebat tanquam si annihilata esse uideantur, qui tamen sensus idem erit.i.quasi non oporteat me uehemẽtioribus contentionibus uti ut

Ratio solebam. Ratio. nia, modus Aeq;.s.ratio habebitur. Bru.M.qui tũc erat in Sardinia ut infra patebit. Quos fusti.quibus obsisto. Istuc.istud. Vnquã, scilicet fuit. Nam.ratio quare nihil fuerit tam præter spem quàm illud bellũ esset renouatum, ꝙ credebant esse omnino extinctum intellecta uictoria ipsius Bruti.eius die natali, ita ut respub.per multos annos crederetur esse liberata. Die natali.cum enim omnium Romanorũ natales dies celebrarentur, tamen eorũ maxime qui de rep. benemeriti essent.iuuena. Quare coronati Heluidius. Traseàsque bibebant, Brutorũ & Casii natalibus. Retexunt, quidã exponunt manifestauerũt, sed magis placet retexunt. i. remouent & destruunt, sicut infra in epistola Martii. An nunc ætate precipitata commutẽ, ac me ipse retexam ut eo loco exponimus plenius. Iis scilicet literis tuis. Modo.nuper. Nõ recipi. in societatem ut ferebatur. Magnum negocium, magnus labor. Cuius.negocii. Tuæ partes sunt.i.ad te pertinent.

xunt superiora. Scripsisti autem ad me iis, quas Idibus Mai.dedisti, modo te accepisse à Planco literas, non recipi Antonium à Læpido. si ita est, omnia faciliora: sin aliter, magnum negotium, cuius exitum non extimesco, tuæ partes sunt. Ego pl⁹, quàm feci, facere nõ possum. Te tamen id quod spero, omnium maximum & clarissimum videre cupio. Vale.

☞Ex Epistolá. Mirabiliter mi Brute lætor.

☞Non enim erat mens senatus, id iam est dissolutũ, tantam spem attulerat explorata uictoria, tua pręclara Mutinæ eruptio, fuga Antonii conscio exercitu. Męque illæ uehemẽtes cõtentiones. Vnde tibi assentiar. Sin aliter, magnum negocium eestat, cuius exitum nõ extimesco, in quo tuæ partes sunt.

ASCEN. MIRABILITER &c. Scripserat consilia sua de decemuiris creandis uel dignitate concedenda Cæsari, quę placuisse Bruto dicit se gaudere, addens quantum de eo speret & quid de libertate publica. Ordo est. O mi Brute, ego lætor mirabiliter consilia mea & sententias meas de decemuiris & de adulescente.s.Cæsare adornando probari.i.approbari à te. Sed quid refert, id est interest, scilicet sic se res habere an aliter. Responsio. O Brute crede mihi homini non glorioso, id est non affectanti gloriam, sed quod uerum est simpliciter petenti, ego iam frigeo, id est in ocio sum plane, id est omnino. Enim, id est quia ad organum meum senatus, id est quo sonabã in senatu excitando, erat iam dissolutum, idest non amplius tensum, quia sicut chordæ tensæ acutius sonant, solutæ lenius: ita homo curis agitatus ad concionem acrior est, securus remissior, se autem securiorem factum docet addens. Victoria tua explorata est.i.manifesta, præclara eruptio tua Mutinæ, ubi obsessus obsidentes in fugam uertisti. Fuga Antonii, exercitu sup.conciso.i.simul cæso, attulerat sup.nobis tantam spem, ut animi omnium sint relaxati, & illæ uehementes conciones meæ, uidentur esse tanquã σκιαμαχίαι sciamæ.i.umbratiles pugnæ, id est in cubiculo aut scholis excogitatæ σκιὰ dicitur umbra σκιαμάχια pugno cum umbra. nam μάχη pugna dicitur. Sed ut redeam ad rem pro ueniam ad rem.i. principale institutum, negant legionem Martiam & quartam perduci.s.posse ad te ulla conditione, negant inquam qui norunt illas. Ratio, id est inuentio aut supputatio pecuniæ quã desyderas, & ea habebitur. Ego assentior tibi ualde, de Bruto, scilicet Marco accersendo, & de Cæsare tenendo ad præsidium, idest custodiam Italiæ. Sed ut scribis, tu habes obtrectatores, quos equidem.i.ego quidem sustineo.i.perfero ita ꝙ me defensorem tui non uideant facillime. Sed homines mirantur bellum renatum istic.s.cum Antonio. Nihil sup. accidit, unquam tam præter spem. Nam uictoria nunciata.i.postquam erat nunciata. Die tuo natali, qui.s.celebrabatur ab omnibuscũq; benemeritis de patria, unde iuue. Quale coronati Heluidius Trasceàsq; bibebant, Brutorũ & Casii natalibus. nos uidebamus rempub. liberatam, multa sæcula, sed sup. timores noui retexunt.i.destruunt superiora.s.gaudia. Scripsisti antẽ ad me iis, scilicet literis quas dedisti ad me Idibus Maii, te recepisse ciuem.i.paulo ante literas à Planco, Antonium.i.quæ dicebant Antoniũ non recipi à Læpido. Si.i.ita sit, omnia sup.erunt faciliora, sin.i.sed si, aliter sup.sit magnum negocium sup.erit.i.difficile bellum, cuius exitum.i.finem ne extimescam sunt tuæ partes, id est ad tuum officium pertinet. Ego non possum plus facere quàm feci. Tamen cupio id quod spero, scilicet uidere te maximum & clarissimum omnium, scilicet mortalium. Vale.

HVBER. ET si. Cum non potuisset Brutus ad Cic. scribere, mandarat collegę suo Planco, ut eum apud Ci.excusaret. quòd cum fecisset scribit Cicero. sibi gratissimam fuisse talem diligentiam, deinde quoniam publice scripserant Brutus & Plancus se optime inter se conuenire, dicit Ci. senatum uehementer gaudere ea concordia. Postremo hortatur ipsum Brutũ ut pergat imitari nõ alium quã seipsum. Cum col. Planco, Certa te.i.innitere uincere teipsum, & quotidie melius facere. Magistro bre.i.à quo uolo discere esse breuis, sicut tu es, vñ inferi⁹ appellat eius sermonẽ laconismũ.

ASCEN. ET si &c. Mandauerat Planco Brutus ut se apud Ci.excusaret, ꝙ ad eum nõ scripserat, quod factum esse sibi placere dicit, sicut & concordiam Planci ac Bruti monens Brutum ut se solum miretur. Ordo est. Et si, id est quanquam literę tuæ sunt iucundissimæ mihi, tamen iucundius fuit quòd mandasti in summa occupatione tua Planco collegæ, scilicet tuo ut excusaret mihi te per li-

M.T.C.D. Bruto Impe. S.P.D.

ET si mihi tuæ literæ iucundissimæ sunt, tamen iucundius fuit, quòd in summa occupatione tua Plãco Collegæ mãdasti, vt te mihi per literas excusaret. quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Coniunctio tua cum Collega, concordiaꝙ; vestra, quæ literis cõmunibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge mi Brute: & iam nõ cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scri-

bere non

bere non debeo, præsertim ad te, quo magistro breuitatis vti cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem taleis, quales maxime opto. Vale.

teras, quod ille, scilicet Plancus fecit diligenter. Antē, id est sed, nihil sup. est mihi amabilius officio tuo & diligentia. s. in uindicanda liberiate reipu. Coniunctio tua cum collega. i. cū imperatore Planco, & cōcordia uestra quæ declarata est omnibus literis. i. per literas, accidit Senatui Populóque Ro. gratissima. Quod superest, id est restat ò mi Brute perge. id est perfice & procede, & certa iam non cum aliis. s. quos superasti, sed tecum. Ego non debeo scribere plura, præsertim ad te, quo cogito. i. propono uti magistro breuitatis. Ego expecto uehementer literas tuas, & quidem. i. certe tales, scilicet uictoriæ tuæ indices quales opto maxime. Vale.

M.T.C.D.Bruto Impe.S.P.D.

PER magni interest, quo tibi hæc tempore epistola reddita sit, vtrum cum solicitudinis aliquid haberes, an cum omni molestia vacuus esses. Itaque ei præcepi quem ad te misi, vt tempus obseruaret epistolæ tibi reddēdæ. Nā quemadmodum coram qui ad nos intempestiue adeunt molesti sæpe sunt: sic epistolæ offendunt non loco redditæ. Si autem, vt spero nihil te perturbat, nihil impedit: & ille cui mandaui, satis scite & commode tempus ad te cepit adeundi: cōfido me, quod velim, facile à te impetraturū. L. Lamia Præturā petit: hoc ego vtor vno oim plurimum. Magna vetustas, magna consuetudo intercedit: quódque plurimum valet, nihil mihi eius est familiaritate iucūdius. Magno præterea beneficio eius magnóque merito sum obligatus. Nam Clodianis temporibus cum equestris ordinis princeps esset, próque mea salute acerrime propugnaret, à Gabinio Consule relegatus est: quod ante id tempus ciui Romano Romæ contigit nemini. Hoc cum Populus Roma. meminit, meipsum non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi mi Brute, me petere Præturam. Quanquam enim Lamia summo splendore, summa gratia est vsus magnificentissimo múnere ædilicio: tamen quasi ea ita nō essent, ego suscepi totum negocium. Nūc si me tanti facis, quanti certe facis, quūm equitum centurias tenes, in queis regnas: mitte ad Lupum nostrum vt is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo, quod sentio. Nihil est Brute, cum omnia à te expectem, quod mihi gratius facere possis. Vale.

HVBER.

PER magni. Hæc epistola inter omnes cōmendatitias paucis uerbis uim maximā obtinet. Cum enim Ci. plurimum deberet L. Lamię, qui, quod olim ei fauerat cōtra Clodiū, fuerat à Gabinio consule relegatus, isque L. Lamia cū peteret præturā, uelletq; Ci. beneficii se memorem ostendere, commendat diligentissime Bruto absenti hunc Lamiam, orátque Brutum ut scribat Romam ad Lupum familiarissimum suum, ut oēs centurias, in quibus Brutus plurimum poterat, congreget ad fauendum Lamię ut pręturam obtineat, cum nihil sit quod ei omnino gratius facere posit. Permagni interest, magni est momenti. Obseruaret, diligenter consyderaret. Tēpus. quo esses lætus & uacuus ab omnibus molestiis. Loco. i. tempore. Terent. Veni in ipso tempore, quod omniū rerū est maximū. Hora. in episto. Augusto reddes signata Volumina Iuni, Si ualidus, si lætus erit, si denique poscet, Ne studio nostri poscet, odiúmque libellis Sedulus importes. nam plerunq; ex importunitate nuncii aut tabellarii odiosior est q scribit, & minus gratæ literæ. Offendūt. displicent. Scite prudenter. Vetustas. quæ magnam uim habet in amicitia: nam ut ipse in Lælio inquit Veterrima quæque ut ea uina quæ uetustatem ferunt, esse debent suauissima. Consuetudo. cōuersatio. Merito, quod plus est quàm beneficium, ut alibi sæpe diximus, & in sequenti epistola apparebit. Clodianis temporibus, id est quibus Clodius me oppugnabat, & ex urbe etiam eiecit. Princeps. ex primis. Propugnaret. contenderet me defendendo. Relegatus. ex patria eiectus. Ante id tempus, primus enim fuit qui relegatus sit usque ad id tempus. Meipsum. pro quo ei id contigit: notandum autem contingit de malo dictum, sicut aliis multis locis, & cōtra accidit de bono sæpe notauimus. Me, quasi dicat non ipsum Lamiam Splendore. nobilitate, nam Lamiarū familia uetustissima fuit, & nobilissima. Hora. Heli uetusto nobilis ab lamo. Summa. gratia ualde gratus populo. Munere magnificentissimo. quia in ędilitate exhibuit splendidissimos ludos, quod conciliabat magnum fauorē populi, ut alio loco probauimus ex authoritate Cice. in officiis. Tenes. habes. In quis, in quibus. Regnas. habes maximam potestatem. Eas centurias, id est ipsos equites ad centuriata comitia nobis congreget. In extremo, in conclusione epistolæ.

Meritum

Relegatus

Contigit

Accidit

Lamiarū familia

ASCEN.

PER magni &c. Hæc epistola cōmendatitia, paucis uerbis uim amplissimam continet. Cōmendat autem Lamiam Bruto absenti, petens ab eo ut Lupus pro eo centurias conueniat ad præturam eidem impetrandam. Ordo est. Interest, id est refert per magni, quo tempore hæc epistola sit reddita tibi, utrū cum haberes aliquid solicitudinis an cum esses uacuꝰ ab omni molestia. Itaque ego præcepi ei quem misi ad te ut obseruaret, id est custodiret tēpus. i. opportunitatem epistolæ reddendæ tibi. Nam quemadmodum qui corā, id est cum sint in præsentia adeunt nos intempestiue. i. nō suo tempore, sunt sæpe molesti. sic epistolæ offendūt redditæ nō loco. s. suo. i. non opportune. Autē. i. sed, si nihil perturbat te ut spero, & sup. nihil impedit, & illa cui mandaui cœperit satis cōmode tempus

de tempus adeundi ad te, ego confido me facile impetraturum quod confido, scilicet posse impetrare. Lucius Lamia petit præturam, ego utor hoc uno, scilicet uiro, plurimum: aduerbium est, id est frequentissime omniū. Magna uetustas, scilicet amicitiæ, & magna consuetudo, id est conuersatio intercedit, id est inter nos cōmunis est, & quód ualet plurimum, scilicet ad amorem & gratiā nihil est mihi iucundius familiaritate eius. Præterea ego sum obligatus magno beneficio & magno merito eius. Nam Clodianis temporibus, id est cum persequeretur me Clodius, cū, scilicet Lamia esset princeps ordinis equestris, & propugnaret acerrime pro salute mea, relegatus est, id est in alienā prouinciā legatus est à Gabinio consule, quód nemini, id est non alicui, non contigit alicui ciui Romano ante id tēpus. Cum populus Romanus meminit hoc, scilicet ipsum fecisse, & possum esse pro se, turpissimū est meipsum non meminisse. Quapropter persuade tibi ó mi Brute, me petere preturā, id est ac si peterē pro me. Enim, id est quia, quanquā Lamia est summo splendore & suprema gratia, id est ad summam gratiā in populo magnificentissimo munere ædilitio, id est propter munus ædilitium ab eo magnificentissime exhibitū, tamen ego suscepi, id est ad mē cœpi, totum negociū quasi ea, scilicet iam dicta, hoc est splendor, gratia, & munus ædilitiū præclare exhibitū, non essent ita. Nunc si tu facis, idest æstimas me tāti quāti certe facis, quando, id est quoniā tu tenes, id est in potestate habes centurias equitū, in quibus regnas, quia imperator es, mitte ad Lupum nostrū, ut is conficiat, id est fauorabiles faciat centurias. Ego non tenebo te pluribus, scilicet precibus occupatum. Ego ponā in extremo, id est in fine epistolarū, quod sentio, ó Brute cū ego expectem, id est sperem omnia á te, nihil est quod possis facere mihi gratius. Vale.

HVBER. LAMIA. Eodē argumēto quo & in præcedenti epistola cōmendat Cicero Lamiam D. Bruto, ut eum adiuuet in obtinenda prætura, quo nihil sibi gratius fieri posse affirmat. Præfunctus munere ædilitatis, quia ut uidimus supra lib. decimo ad Furniū, dabatur prætura post ædilitatē. Is ambitus multorū qui petunt hanc præturā ambientes hunc & illum. Sustinendā mihi. tuendā, meis humeris suscipiendam. Opibus. facultatibus, & auxiliis.

ASCEN. LAMIA &c. Cōmendat eodem argumento eundem Lamiā quem in superiori epistola Decio Bruto, ut eum adiuuet in obtinenda prætura, quia nihil sibi grati⁹ fieri posse affirmat. Ordo est. Ego. utor Lamia, scilicet Lucio, uno id est solo familiarissime omniū, magna sunt eius in me, non dico officia quæ sunt quasi debita, sed merita, id est beneficia gratis impensa, & ea sunt notissima Populo Romano. Is perfunct⁹ magnificētissimo munere ædilitatis, petit præturā. Omnesque intelligunt, nec dignitatē ei dedisse nec gratiā. Sed is ambitus, id est corruptio suffragiorū per munera aut preces, uidetur extare, id est eminere, ut ego pertimescā omnia, scilicet pro amico, & putē totam petitionē Lamiæ sustinendam mihi, id est tanquā meam iuuandam, ego facile perspicio quantū possis iuuare me in ea re, nec uero dubito quantū uelis causa mea. Velim igitur ó mi Brute, scilicet ut persuadeas tibi, me nihil petere à te maiore studio, te nihil posse facere mihi gratius, quàm si iuueris Lamiam in petitione, scilicet præturæ, omnibus opibus, id est facultatibus tuis, & omni studio, scilicet tuo. Quod ut facias rogo uehementer. Vale. dubitet forsitan quispiā cum de eadē prætura eiusdē anni pro eodem amico ab eodē Bruto petat, cur duabus id faciat epistolis, sed potuit alteram amicis Lamiæ dedisse ad Brutum, aut per suos misisse, alteram ipsi Lamiæ dedisse perferendam, aut forte ne altera periret duas scripsisse, non eiusdem penitus exempli ut res magis cordi uideretur, nec ipse uerborum inops. Vale.

M. T. C. D. Bru. Impe. S. P. D.

LAmia vno omnium familiarissime vtor. Magna eius in me non dico officia, sed merita, eáque sunt Popu. Roma. notissima. Is magnificentissimo munere Aedilitatis perfunctus petit Præturam: omnésque intelligunt nec dignitatem ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus excitare videtur, vt ego omnia pertimescam, totámque petitionem Lamiæ mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adiuuare, facile perspicio. nec vero, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur mi Brute tibi persuadeas, nihil me iuuare, studio âte petere, nihil te mihi gratius facere posse, quàm si oībus tuis opibus, omni studio, Lamiā in petitione iuuaris. qđ vt facias, vehemēter te rogo. Vale.

HVBER. ET si. per Galbam & Volumnium miserat Brutus ad senatū se timere, ne Antonius uires reciperet, præsertim cum timeret, ne Lepidus fidē mutaret, & cum eo coniūgeretur. Quamobrē rescribit Cice. molestū fuisse senatui quód ipse Brutus nunc profligato M. Anto. se timidū ostendat, cum existimaretur fortissimus, & in eo maxima spes esset, cum obsideretur adhuc florente & integro Ant. ex quo arguit non decere eum timere, pro cuius uictoria tantæ gratulationes factæ sint, dicit autem non deesse animum senatui, nec defuturum contra Anto. si forte uires receperit. Timendum. de Lepi. quem nunquam recte facturum putasti. Suspicandum. uel de eodē Lepido, uel de Octauio, quia postquā Brutus de obsidione Mutinensi liberatus missis caduceatoribus ad Cæsarē, per quos rogabat, ut quoniā flumen in medio esset, ad colloquiū accedere una uellet, ille con

M. T. C. D. Bruto Impe. S. P. D.

ET si ex mandatis, quæ Galbæ Volumnióque ad Senatum dedisti, quid timendum suspicandúmque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quàm erat dignum tua, populique Romani victoria. Senatus autem mi Brute fortis est, & habet fortes duces. Itaque moleste ferebat, se à te, quem omnium quicunque fuissent, fortissimum iudicaret, timidū atque ignauū iudicari.

dicari. Etenim cum te incluso spem maximam omnes habuissent in tua virtute florente Antonio: quis erat qui quicquam timeret, profligato illo, te liberato?

sulibus è medio sublatis. Brutum uelut hostem metuens respondit, non Brutum salutaturus huc accessi, sed Anto. oppugnaturus, cum quo conciliari non impium mihi fuerit. ob hæc igitur uerba eum suspectum habuit Decius. Fortis. intrepidus. Incluso. obsesso. Profligato. fuso.

❧ ET si &c. Scripserat Brutus se timere uires quas colligebat Antonius, quod displicere senatui int pote quod profligatum timeret nunc scribit Cic. cum tantam de eo spem cœeperit. Ordo est. Et si, id est quanquã nos suspicabamur ex mandatis quæ dedisti Galbæ & Volumnio ad senatum, id est recitanda senatui nos suspicabamur quod putares timendum & suspicandũ pro suspicioso habendum, aut ut suspiciosum timendum, tamen mandata uidebantur timidiora, id est magis timida, quàm erat dignum uictoria tua & Popu. Romani, scilicet habita de Antonio. Autem, id est sed, ó mi Brute senatus est fortis, & habebat duces fortes. Itaque, id est & ita ferebat moleste, se iudicari timidum atque ignauum, à te, quem iudicaret fortissimum omnium quicunque fuissent. Etenim cum te incluso, scilicet Mutinæ, omnes habuissent spem maximam in uirtute tua, florente Antonio, id est cum Antonius floreret quis erat qui timeret quicquam, illo, scilicet Antonio, profligato, id est de cusso & pulso, & te liberato, quasi dicat nullus. ASCEN.

Nec vero Læpidum timebamus. Quis enim esset, qui illum tam furiosum arbitraretur, vt qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reipublic. indiceret? Nec dubito quin tu plus prouideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quàm tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam molestiam afferebat. Quare velim equidẽ, id quod spero, vt plane abiectus, & fractus sit Antonius. Sin aliquid virium forte collegerit, sentiat nec Senatui consilium, nec Populo Romano virtutem deesse, nec reipubl. te viuo, Imperatorem. IIII. Calend. Iunii. Vale.

❧ NEC uero nunc respondet ad suspitionem de Læpido. Furiosum insanum, mente captum. Pacem uelle, quia ut libro decimo uisum est epistola quæ incipit. Quod mihi pro summa. uoluerat Læpidus conciliare pacem inter Pop. Romanum & Antonium, idem etiam ostendit epistola ultima eiusdem libri. Optatissima. qua uehementer optauit. Ad omnia deorum templa. quia ut scribit Appianus supplicationes quinquaginta dierum anniuersarias Senatus habendas cẽsuit ob res in Antonium gestas, quòd nec unquã bello Cæltico nec aliis prælijs decreuere Romani: præterea uota publice suscepta sunt, si Antoniũ Decius opprimeret. Renouatio. quam feceras per mandata ad senatum missa, scilicet Per Galbã & Volumnium. Velim. cupio. Consilium prudentiam. Virtutem. animositatem & fortitudinem. Te uero donec uixerit. nam Decio omnem consulum exercitum concesserũt Romani, eúmque solum imperatorem in Antonium decreuere. HVBER.

❧ NEC uero timebamus Læpidum, quis enim esset qui arbitraretur illum, scilicet Læpidũ tam furiosum, ut qui dixissent se uelle pacem in, id est durante maximo bello, is indiceret, id est denunciaret reipub. bellum, in pace optatissima, quasi dicat nullus, & tamen secus euenit. Nec dubito quin tu prouideas plus, id est quàm ut hoc perspicias. Sed tamẽ renouatio timoris, adferebat magnam molestiam, sup. in gratulatione tam recenti, id est tam paulo ante habita, quàm feremus tuo nomine ad omnia templa deorum per supplicationes, scilicet indictas, quinquaginta dierum. Quare ego uelim quidem id quod spero, ut Antonius sit plane, id est omnino fractus & abiectus. Sin, id est sed, si ipse colligerit forte aliquid uiriũ, sentiet nec consilium deesse senatui, nec uirtutem, scilicet bellicam, id est animositatem & fortitudinem deesse Popu. Romano, nec imperatorem deesse reipub. te uiuo, id est tantisper dum tu uiues. XIIII. Calend. Iunii. Vale. ASCEN.

D. BRVTVS IMPE. COS. DESIG. S. D. M. CICERONI.

AD senatũ quas literas misi, velim priꝰ perlegas, & si qua tibi vidẽbuntur, commutes. Necessario me scripsisse ipse animaduertes. Nam cum putarem quartam & Martiam legiones mecum futuras, vt Druso Pauloq; placuerat, vobis assentientibus: minus de reliquis rebus laborãdũ existimaui. nunc vero cum sim cum tyronibus egẽtissimis, valde & meam & vestram vicem timeam

AD senatum. Cum scripsisset Decius ad senatum de opinione quã haberet de bello conficiendo, & suspitione sua de Cæsare & Læpido, & ut mitterent ad se duæ legiones, misit prius eas literas ad Ciceronem, rogãtque ipsum ut commutet quidquid uidebitur priusquam recitentur in senatu. Necessaria. ex necessitate. Vobis assentientibus, uobis approbantibus, scilicet ut illæ duæ legiones essent. De reliquis, si minus habuissem reliqua, ut uellem. Minus laborandum. minus curandum. Egentissimis. omni facultate militari carentibus. Vicem. periculum, ut Virgilius in quarto. Nec tela, nec ullas uitauisse uices Danaum. significat etiam incommodum & pœnam, ut Horatius primo carminum, Vicésque superbę Te maneant ipsum. Obseruant. habent in magno honore. Quam. aliquam. Iniuriam. iniustitiam. Vernarum. seruorum. Optimam. iustissimam. Genus aduersariorum. adducit in odium eorum aduersarios dicens seditiosos esse. item in contemptum, cum dicit eos esse inertissimos, id est sine ulla industria & uirtute. Vercellis. nomen oppidi. quod strabo non longe esse à Placentina ostendit libro quinto his uerbis, Su- HVBER. Vicem

necesse est. Vicetini me & Marcum Brutũ præcipue obseruant. His ne quam patiare iniuriam fieri in senatu vernarum causa, à te peto. Causam habẽt optimam, officium in rempub. summum, genus hominum aduersariorum seditiosum & inertissimum. XII. Calend. Iunii Vercellis. Vale.

periorib us uero annis opera dabatur, cum Vercellæ
Vercellæ anri fodinam haberent, & in ictu multorum uico & alio huic uicino: uterque uero Placẽtiæ finitimus est: sunt & Vercellę supra Nauariam circa. x. millia passuũ: alia ut puto urbs ab hac.

ASCEN. AD senatum quas &c. Scripserat ad senatũ Brutus literas de belli cõficiendi opinione, de Cæsaris & Læpidi coniunctione, quas à Cicerone commutari petit. Ordo est. Ego uelim, sup. ut perlegas prius eas literas quas misi ad senatum, supple quàm reddantur senatui, & oelim sup. ut commutes si qua uidebuntur tibi sup. commutanda ipse, id est tute animaduertes, id est animaduertendo intelliges me scripsisse necessario. Nam cum pntarem quartam & Martiam legiones futuras mecum ut placuerat Druso & Paulo Vobis assentientibus. Ego existimaui minns laborandum, id est minus anxie agendum & curandũ de reliquis rebus. Nunc uero cum sim cum Tyronibus, id est nouitiis in re militari, egentissimis, scilicet armorum commeatus, & stipendii: necesse est sup. ut timeam ualde & meam & uestram uicem, id est sortem aut periculum quod per nices obitur dum enim uices alterius obimus eius quoque pericula obimus: nnde uices pro periculis quandoque ponimns, ut Aeneid. ii. Nec tela nec nllas nitauisse uices Danaum &c. Vicentini, scilicet populi. de certis tamen ciuibus loquitur, non de omnibus obseruant, id est colunt, & honorant me & Marcum Brutum, scilicet fratrem, peto à te snp. ut nequaquam patiare iniuriam fieri his in senatu causa uernarum, id est eo quod leserunt uernas, id est seruos ex ancillis alterius familiæ poteutis natos. Ipsi habent optimam causam, iudicio, scilicet Bruti habent officium, scilicet suũ, summum in. i. erga remp. & habent genus hominũ aduersariorum seditiosum & inertissimum. i. minime industriũ.

HVBER. QVOD pro me. Labeo Segulins quidã homo nequam & discordiis gaudens finxerat Cæsarem octauianum domi suæ dixisse Ci. dixisse Cæs. ornandũ & tollendum, quod quidem uerbum cum Cæ. accepisset in aliam partem, ac dictum esset: molestissime tulit preterea ueteranos male loqni de Ci. quia prohibuisset Cæsarem & Decium in decemuiris esse qui electi fuerant ad pecuniam distribuendam militibus. Itaque Decius his de rebus Cice. certiorem facit, monétque ut nitet pericula, faciátque de decemuiris quòd ueterani uelint: deinde ut assentiatur de agris ueteranis dãdis in ipso Decio & à Cæsa. & de legionibus quibus agri erant assignandi. Postremo dicit quid agat & quid acturus sit. petitque ut si quid sit secretius eum certiorem faciat. Amor cogit. sic Cice. in Lælio de amicitia. Quàm multa enim quæ nostra causa nunquam faceremus, fecimus causa amicorum. Neque contemptũ. neque paruifactum, qnia res erat magni ponderis. Homo sni similimus, quia à paruo ingenio suo nõ discedit. Apud Cæsa. domi Cæsaris. Multum sermonem. multa uerba. Dictum, scilicet à Cæsa. Ornandum. honorandum. Tolleudum. hoc uerbum dixerat Ci. pro extollendum, sed cum sit ambiguum acceperat Cæsar in malam partem tollendum, id est interficiendum. Sic illud de Nerone. Quis neget Aeneæ magna de stirpe Neronem, Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. Cõmissurum. permissurũ, daturum copiam facultatẽ. Non prolatum, scilicet credo pessime loqui, sed ad te. Instare. imminere. Habiti. electi: dicit enim Appia. decem præterea uiros ad distributionẽ creauerunt, quibus nec Cęsarem undecimum addidere. Ad nestrum arbitrium, nt uos uelletis nobis exclusis. In itinere. ut irem in Galliam trausalpinam. Eos. ueteranos. Iactatione uerborum, id est iactando & spargendo uerba, quibns te perterrere faciant. Et denuntiatione periculi. minando tibi malum & mortem. Impulso, incitato propter uerba tua in eum dicta. Cautilenam. sermonem, fabulam quam de te fingunt. Prendere ex hoc, inde prouenire. Tamen. licet causa lucri hoc faciant. Cogare timere, dando, scilicet causam timoris. Occurri. prouideri. De decemoiris. ut ego & Cæsar in eis simus. De præmiis quæ eis promissa sunt, ut reddantur. His nostris. ueteranis. Ab utrisque nobis. à me & à Cæsare. Lente. scilicet agas. Ac senatum constitutum, scilicet dicas.

D.Brutus S. D. M. Ciceroni

QVod pro me nõ facio, id pro te facere amor meus in te, tuáque officia cogunt, vt timeã. Sæpe enim mihi cum esset dictum, neque à me contemptum, nouissime Labeo Segulius, homo sibi simillimus, narrat mihi apud Cæsarem se fuisse, multúmque sermonem de te habitum esse. Ipsum Cæsarem nihil sane de te questum, nisi dictum quod diceret te dixisse, laudandum adolescentem, ornandum, tollendum: se non esse cõmissurum vt tolli possit. Hoc ego Labeonẽ credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos vero pessime loqui volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculum: maximéque indignari, quòd in decemuiris neque Cæsar, neque ego habiti essemus: atque omnia ad vestrum arbitrium essent conlata. Hæc cũ audissem, & iam in itinere essem, committendum nondum putaui, prius vt Alpeis transgrederer, quàm quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, credere mihi, iactatione verborum, & denuntiatione periculi, sperare eos te pertimefacto, adolescente impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere, vt quamplurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum esse volo, &

insidias vitantem. Nihil enim tua mihi vita potest esse iucundius, neque charius. Illud vide, ne timendo, magis timere cogare: & quibus rebus potest occurri veteranis, occurras. Primum quod desiderant de Decemuiris, facias: deinde de præmiis. Si tibi videtur, agros eorum militum qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos censeas ab vtrisque nobis. De nummis lente, ac ratione habita pecuniæ senatum de ea re constituturum. quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuistis, video facultatem fore ex agris Silani & agro Campano. Aequaliter, aut sorte agros legionibus assignari puto oportere. hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te & cupiditas otii, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam: legiones armo, paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omneis casus, & impetus hominum. de exercitu quem Pansa habuit, legionem mihi Cæsar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribe, tuorumque aliquẽ mitte, siquid reconditum magis erit, meque scire opus esse putaris. Vale Septimo Calendas Iunias. Eporedia.

☙Ex Epistola. Quod pro me non facio.

☙Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente probatum. Committendum nondum putaui, prius ut alpes trsnsgrederetur, quàm quid istic ageretur, scirem. Legiones armo, paro, spero me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus atque impetus hominum, sed promptissimum.

Consueuistis. iudicastis, decreuistis. Facultatem. cõmoditatem. Ex agris Syllanis, quos olim Sylla suis militibus distribuerat. Ex agro Campano. quem Cęsar etiam uiuens militibus suis distribuendum curauerat, ut scribit Appianus. Aequaliter. ut tantũ detur uni q̃ alii. Aut sorte. per iactum sortium, ut nemo possit queri factã sibi fraudẽ aut iniustitiam quæ uel per æqualem diuisionem, uel per sortem fieri non potest: inde Virgi. Iustam reginam describens primo Aeneid. dixit. Operumque laborem Partibus æquabat iustis aut sorte trahebat. Prudentia, quia plus uideam quàm tu. Valde necesse. maxima necessitas coegerit. Non pessimum. Lipote. i. optimũ. Reconditum. secretum.

QVod pro & c. Audierat Brutus Octauiũ Cæsarem ægre ferre ꝙ Cicero dixisset eum tollendum ꝙ uerbum in malam partem acceperat, & ꝙ Cæsarem ac Decium in decemuiris esse prohibuisset, quocirca monet eum amice ut pericula deuitans de decemuiris, ueteranos sequatur, & illis pręmia assignet. Ordo est. Amor meus in te, & tua officia sup. in me & in remp. cogunt me facere id pro te quod ego non facio pro me uidelicet ut timeam. Cũ enim dictum esset mihi sæpe. Neque contemptũ. i. pro nihilo habitum, sed magni æstimatum à me. Labeo Segulius homo simillimus sui. i. ut uidetur ita ꝑfidus, narrauit mihi nouissime. i. ultimo tempore, te fuisse apud Cæsarem. s. Octauium, & multum sermonem esse habitum de te. Et narrauit ipsum Cæsarem nihil questum sane. i. omnino de te, nisi dictum. i. ob dictum, ꝙ diceret te dixisse sup. Cæsarem adulescentem laudandum, ornandum, tollendum, quod ultimum potest dupliciter intelligi in bonã partem, ut sit extollendum & augendum sicut prius tolluntur dum educantur. unde Comicus. Quicquid peperisset, decreuerunt tollere, aut in malam, quasi de medio auferendum, sicut illud in euangelio. Tolle, tolle, crucifige eum. Potuit autem fieri, ut Cicero qui petulanti satis fuit ingenio, & se ut in superioribus patuit, nõnunquam iactauit ob sales suos, tale quid de Cæsare per ambages dixerit ꝙ ille in peiorem partem acceperit, unde Cæsar indignatus responderit se non esse commissurum. i. passurum, ut possit tolli. i. auferri de hoc mundo. Ego credo Labeonem retulisse. i. narrasse, illa. s. Cęsari, hoc. s. à te dictum esse, aut finxisse dictum esse à Cæsare non prolatum ab adolescente. s. Cæsare. Vero pro sed, Labeo nolebat me credere. i. ut crederem ueteranos. s. milites loqui pessime. s. de te, & periculum instare. i. imminere tibi ab iis & supple eos indignari. i. ægre ferre maxime. i. præcipue, ꝙ neque Cæsar neq; ego essemus habiti in decemuiris. i. inter decem uiros creatos ad reipub. gubernationem donec consules crearentur, atque uolebat eos maxime indignari, quòd omnia essent collata. i. redacta ad arbitrium uestrum. s. qui decemuiri estis. Cum ego audissem hæc, & essem iam in itinere. i. proficiscerer, non putaui cõmittendum. i. ꝙ deberem pati, ut transgrederer prius alpes, q̃ scirem quid ageretur istic, hoc est Romæ. Nam crede mihi, eos. s. ueteranos sperare te perterrefacto. i. si fueris perterrefactus ex iactatiõe uerborũ, id est iactando uerba, de tuo periculo, id est quibus innuant te uersari in magno periculo. Et denuntiatione. i. insinuatione periculi. s. in quo uerseris, & adolescente scilicet Cæsare impulso, scilicet per eos in uos decemuiros, sperare dico posse consequi magna præmia, & crede mihi istam totam cantilenam, id est istam fictionem indignationis Cæsaris pendere, id est esse ortã ex hoc ut lucrifaciant, scilicet ut lucrentur quamplurimũ. Petierunt enim agros sibi diuidi. Neque tamen uolo te non esse, immo uolo te esse cautum & uitantem insidias. Nihil enim potest esse mihi neque iucundius neque charius uita tua. Vide, id est considera & caue illud, ne cogare, id est cogaris timere magis timendo id est si percipiaris timere. Et supple ut occurras id est obsistas, ueteranis supple omnibus rebus quibus potest occurri supple eis. Et supple ut facias primum, quod desiderant decemuiris, id est ut ego & Cæsar in eis simus, deinde de præmiis, id est quod attinet ad præmia, censeas, si uidetur tibi, scilicet utile agros eorum militum qui fuerunt ueterani cũ Antonio, dando his scilicet ueteranis nostris. Et censendo supple agi ab nobis utrisque, id est me & Cæsare lente id est tarde ac ratione, id est consideratione pecuniæ, scilicet publicæ quæ minima est habita de nummis scilicet dandis militibus, hoc est licet ueterani

cantilena

rani & agros & pecunias sibi decerni in præmia petant,nos duntaxat de agris agimus nobiscum, de nummis autem lente,& censeas aut dicas senatum constitutum de ea re. Ego uideo facultatem fore ex agris Syllanis .i.quos olim Sylla suis distribuerat, & ex agro Campano,iis quatuor legionibus quibus censuistis agros dandos,aut puto forte oportere agros assignari legionibus æqualiter. Prudentia mea , quasi dicat, quæ magna non hortatur me tibi scribere hæc, sed amor in te, & cupiditas ocii, id est cessationis á bello, quod scilicet ocium non potest consistere,id est firmum & stabile esse sine te. Ego non excedam ex Italia nisi fuerit ualde necesse. Ego armo,& paro legiones, & spero me habiturum exercitum non pessimum.i.satis utilem ad omnes casus,& impetus hominum. Cæsar non remittit mihi legionem de exrcitu quem Pansa habuit,quia renera iam tum Cæsar sperare cœperat ad defectionem. Rescribe mihi statim post has literas, & mitte mihi aliquē tuorum si quid erit magis reconditum.i.occultū, & putaris opus esse me scire.i.ut ego sciam.Poredia locus est ubi castra habebat.

Vale.

* P.V.C. ☞Video facultatem fore,ex agris Silani, & agro Campano. Hæc est Medicæi codicis, & aliorum etiam manuscriptorum lectio:nā in impressis,ex agris Sylanis , legitur. Accurate animaduertendum,utra lectio melior sit.Non me fugit, de agris Sylanis in Senatu sæpe actum esse,& qui eos possidebant,magna inuidia eos tenuisse:nescio tamen , an his his temporibus cogitauerint eos ueteribus possessoribus eripere : & quicquid de illis agendum fuit,uerisimile est multo ante constitutum fuisse.Quare cum meliores libri SILANI habeant, uidendum est, an intelligat Brutus Silanum illum Lepidi legatum:qui cum ab eo cum legionibus in Italiā missus esset,& ipse,& Culleo alter legatus,ad Antonium ierant, de quo in epistola sua ad Ciceronem Lepidus queritur,Silanus & Culleo ab eo discesserunt:nam ita eo loco scriptum est,non Sylanus,ut impressis codicibus:uerisimile enim est,ob id factum hostem illum appellatum,& bonis multatum. Priuati autem homines nonnulli magnas sæpe possessiones habebant:dabat enim Senatus agros eorum, qui Antonium secuti essent,& à Repu.desciuissent,iis qui Remp.& senatus autoritatem defendissent.Res tamen obscura , & de qua nihil certi tradi possit.

M.T.C. D. Bruto. Imper. S. D. P. .

DIi isti Segulio male faciant homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerūt, qui que futuri sunt. Quid?tu illum tecum solum, aut cum Cæsare,qui neminem prætermiserit,qui cum loqui potuerit,cui non eadem ista dixerit? Te tamen mi Brute sic amo, vt debeo, quòd istud quicquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quòd idem Segulius ait veteranos queri, quòd tu & Cæsar in decem viris non essetis, vtinam ne ego quidē essem. Quid enim molestius? Sed tamē cum ego sensissem de iis qui exercitus haberent sententiam ferre oportere: iidē illi qui solent,reclamarūt. Itaq; excepti etiam estis me uehementer repugnante.Quocirca Segulium negligamus, qui res nouas quærit: non quòd veterem comederit, nullam enim habuit: sed hanc ipsam recētem nouam deuorauit. Quod autem scribis,te,quod pro te ipso non facias, id pro me facere,vt de me timeas aliquid:omni te vir optime,mihique charissime Brute, de me metu libero. Ego enim quæ prouideri poterunt, non fallar in iis : quæ cautionem non habebunt de iis non ita valde laboro. Sim etenim imprudens,si plus postulem, quàm homini

à rerum

HVBER. DIi isti.respondet Cicero superiori epistolæ Decii , ostendens Segulium non solum locutum cū Cæsare id quod scripserat Brutus epistola sua, sed etiam cū omnibus quibus cum locutus est, quæ tamen uana & falsa esse ostendit , cum appellat nugas : deinde respondet sigillatim ad reliqua & præcipue quia scripserat ut caueret ne timendo magis timeret , dicit se imitari ipsum Deciu m in hac re,quia nunquam fuit timidus,se tamen uitaturum pericula,assentiturque ei de legionibus,& agris , quod scripserat. Dii.legitur & dei : est autem execratio & imprecatio. Tecum , subaudi locutum putas. Illud nugarum , istas nugas & ineptias siue uanitates. Ne ego essem.s.in decem uiris:nam Cic. in eis erat. De iis erat.i.ab iis.i.cum iudicassem nos qui habetis exercitus oportere dicere sententiam uestram,sicut & reliquos decem uiros,quidam reclamarunt contra meam sententiam. Qui solent.notat aliquos inuidos Decii. Excepti.i.exclusi.s.ex decemuiris. Me repugnante. ne exciperemini. Res nouas. allusit ad uocabuli equiuocationem:nam res multa significat, inter alia negocium & patrimoniū, ergo res nouas.i.noua negocia , nouas inuentiones.

Res

Non ꝙ ueterem.s.rem.i.patrimonium & substantiam. Nullam rem.significat maiores eius fuisse paupertimos. Deuorauit,indicat fuisse gulosum. Libe.me.de.i.nolim propter me aliquid timeas. Cautionem.prouisionem ut possint caueri. A rerum natura.i.quæ neminem facere potest plusquam prudētem, ergo esset impudentia mea si uellem esse plusq̄ sapiens. Constet. notissimum sit. Nunquam per. quod officium est fortitudinis. Accedere proxi.esse secundum post te. Ligurirent.assumerent gulose uiuendo. Reconditum. quod non facile propaletur, & in lucem ueniat. Quo.i.ut.

ASCEN. ☞DIi isti & c. Respondens superiori epistolæ Decii Cicero ostendit Segulium cum multis uana locutū. respondens deinde ad reliqua quæ scripserat Brutus, & ad id præcipue ꝙ scripserat ut caueret ne timēdo magis timeret dicens se imitari in hac re Deciū qui nunquam fuit timidus,uitaturus tamen sit periculū, demum probat quod de legionibus scripserat. Ordo est. Dii male faciant,isti.s.contemptibili & perniotioso Segulio .s.Labeoni homini nequissimo.i.minimæ uirtutis,omnium qui sunt,qui fuerunt,& qui fu

à rerum natura tribui potest. Quod mihi præcipis vt caueam, ne timendo magis timere cogar: & sapienter & amicissime præcipis. Sed velim tibi persuadeas, cũ te constet excellere hoc genere virtutis, vt nunquam extimescas, nunquam perturbere: me huic tuæ virtuti proxime accedere. Quamobrem nec metuam quicquam, & cauebo omnia. Sed vide, ne tua iam mi Brute culpa futura sit, si ego quicquam timeam. Tuis enim opibus & Consulatu tuo, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem abiiceremus: præsertim cum persuasum omnibus esset, mihi que maxime, à te nos vnice diligi. Consiliis tuis, quæ scribis de quatuor legionibus, deque agris assignandis ab vtrisque vestrum, vehementer assentior. Itaque cum quidam de Collegis nostris agrariam curationem ligurirent, disturbaui rem, totamque vobis integram reseruaui. Siquid erit occultius, & (vt scribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Pridie nonas Iunii.

turi suot. Hiperbolicos dictum, quid sup. putas tu il lum sup. locutum solum.i.duntaxat. Mecum.aot cũ Cæsare.i.Octauio, qoi nemioem prætermisit, qui cum.i.cum qoo potuerit loqui, cui noo dixerit illa eadem. Tamen.i.licet ille futilis & cootemneodus sit, tamen ô Brute ego amo te sic ut debeo, ꝙ.i.quia tu uoluisti me scire istud quicquid esset ougarum. Dedisti enim.s.hoc faciendo magnum signum amoris. Nam ꝙ idem Segulius aut ueteraoos queri.i. conqueri ꝙ tu & Cæsar nõ essetis in decemuiris.i ou mero decemuirorum. Vtinam oe quidem.i.non etiã ego essem. Quid enim sup. est molestius.s.q̃ eum magistratum nunc gerere.q.d.nihil. Sed tamen cum ego sensissem oportere seotentiam ferri de iis qui haberent exercitus quales eraot Brutus & Cæsar, illi iidem qui solent.i.noti obmurmuratores, reclamaruot. Itaque uos estis excepti.s.è decemuiratu, me etiam repugnãte uehementer. Quocirca.i.quapropter, negligamus.i.cootemnamus Segulium, qui quærit res nouas.i.immutatiooem statuum, non ꝙ comederit rem.i.substantiam suam ueterem: data opera utitur uocabulo equiuoce: nam res oouæ dicuotur nouæ rerum administratiooes, sicut rerum potiri est earum administratione aut imperio fungi. Res autẽ singulariter est aut Veous aut lis, aot substantia: alludit ergo ad uocabuli equiuocationem: nullam enim habuit.s.rem ueterem, sed deuorauit hãc ipsam.s.modicam quam habuit recentem.i.receoter à patre per mortem eius acceptam, & ita ooo permisit eam fieri ueterem. Quod autem scribis.s.in principio epistolæ, te facere id pro me, qui.i.de te nihil timeas, ô Brute uir optime & charissime mihi, ego libero te omni metu de me.i.nolo, quicquã metuas de me, aut pro me, & est stomachose satis dictum. Ego enim noo fallar in iis quæ poterant prouideri, & ego oon laboro ita.i.multum ualde, de iis.s.si decipiar in iis qui oõ habebuot cautiooem.i.quę nullo humano consilio caueri poterunt. Enim.i.qoia ego sim imprudens.i.inuerecuodus ac petulans io petendo, si postulem plus q̃ potest tribui homini à natura rerum, quæ unicuique rei limites constituit, ita ut minus uideant homines quã dii. Quod præcipis mihi ut caueam ne timeodo cogar magis timere, tu præcipis.i.mooes, & sapienter & amicissime, sed uelim sup. ut persuadeas tibi, cum coostet te excellere hoc genere uirtutis, ut oũquam extimescas & supple nuoquam perturbere, me accedere.i.appropinquare proxime huic uirtuti tuæ, hoc est me ooo multo mious imperterritum esse quã m te. Quamobrem, oeque metuam.i.non timebo quicquam, & cauebo omnia scilicet metuenda. Sed ô mi Brute, uide ne tua culpa futura sit si ego timeam quicquam. Et enim.i.quia, etiam si essemus timidi scilicet à natura, tamen abiiceremus omnem timorem tuis operibus.i. potentiis & coosulatu tuo scilicet fræti, præsertim cum esset persuasum omnibus, & maxime mihi, nos diligi unice à te. Ego assentior uehemeoter coosiliis tuis quæ scribis de quatuor legionibus, & de agris assignandis ab utrisqoe uestrum.i.te & Cæsare. Itaque cum quidam de collegis nostris.i.de decemuiris ligurirent .i.iam quasi rem dulcẽ lingerent & degustarent, sperantes ex ea re lucrum aut fauorem sese capturos, curationem agrariam.i.agrorum distribueodorum curam. ego disturbaui rem, & reseruaui sup. eam uobis totam integram. Siquid erit occultius, & ut scribis reconditum. ego mittam aliquem meorum, quo.i.ut literæ perferantur ad te fidelius. Pridie. & c

M.T.C. D.Bruto.Impe.S. P.D.

CVm Appio Claudio C.P. summa mihi necessitudo est, multis eius officiis, & meis mutuis constituta. Peto à te maiorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, vt eum autoritate tua, quæ plurimum valet, conseruatum velis. volo te, cum fortissimus vir cognitus sis, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, no-

CVM Appio. Commendat Cic. diligentissime De.Bru. Appium quendam, quo cum maximam sibi & iustissimam necessitudinem esse dicit. Rogat autem Decium ut eum contra aduersarios, qui eum uehementer oppugnabant, & urbe eiicere studebant, tueatur, & in urbe retineat cum facilime id facere possit quem eo beneficio dignum esse ostendit. Meis mutuis. in eum uicissim collatis. Constituta. coofirmata. Volo. sensus, uolo quòd homines ita existiment te clementissimum sicut existimauerunt fortissimum, quod assequeris si huoc defendes. Patris scilicet sui. Minus ueram, minus bonam & iustam. debuerat enim quaotũ conijcimus aliquid mali admisisse. Probabilem. proximã uero, uerisimilem, quod patrono cuique cõceditur. Mitius potes. alius codex satis emendatus habebat ontus tuus potest, quod magis placet, ut sit sensus, solo anutu- HVBER.

lo nutu tuo potes hominem incolumem in patria retinere.

ASCEN. CVm Appio & cæt. Commendat diligentissime Decio Bruto Appium quendam qui cum maximam sibi dicit necessitudinem, rogatque ne eum tueatur, contra aduersarios qui eum eiicere urbe cõtendebant, dicens. Summa necessitudo.i. necessaria coniunctio amicitiæ est mihi cũ Appio Claudio filio Caii.i. Claudii instituta.i. inita & comparata, multis officiis eius. Et meis. mutuis. Peto à te maiorem in modum.i. obnixe, uel causa humanitatis tuæ uel meæ, ne uelis eum cõseruatum.i. saluum esse autorisate tua quę ualet plurimum. Volo te cum sis cognitus uir fortissimus, existimari.i. iudicari etiam clementissimum. Erit tibi magno ornamento adolescentem nobilissimum, esse saluum.i. conseruatum beneficio tuo. Cuius scilicet adolescentis causa debet quidem esse melior, hoc.i. propter hoc, ꝙ ipse adductus pietate.s. in patrem, coniunxit me cum Antonio, propter restitutionem patris.s. sui. Quare etsi.i. quanquam, habebis causam minus ueram.i. nõ satis iustam, tamen poteris inducere uel.i. saltem aliquam probabilem. Nutus tuus.i. solum iudicium uoluntatis, potest retinere incolumẽ in ciuitate, hominem natum summo loco.i. clarissimis natalibus, & summo ingenio, & summa uirtute, præterea.i. præter illas dotes, officiosissimum, scilicet in conferendis beneficiis, & gratissimum in reddendis. Quod ut facias.i. ut incolumẽ retineas, ego peto à te ita, ut non possim petere maiore studio, ue pro uel magis ex animo, id est sententia mea. Vale.

HVBER. NOs hic. Hortatur Decius Ci. ut bono sit animo, & nihil de republi. timeat: dicit autem Lepidum bñ de se sentire, de quo antea suspicatus fuerat, ut supra sæpe uisum est: iustam autem causam nullius timoris esse ostendit, cũ habeat treis exercitus ita fortes: præterea quæ supra scripserat dicit homines loqui & diuulgare, ut terreant ipsum Cice. Hortatur autem ut in eos sit fortis. Commode, bene. Libere, sine cuiusquam respectu, Si omnia essent aliena, id est si alia nobis deessent, uel essent contraria. Tribus, mei Cæsaris & Planci. Valentibus, fortibus. Augere, habere maiorem quàm unquam habueris. Quæ scripsi, scilicet fuisse dicta à Segulio. Si frenum momorderis, id est si eos contempseris. translatio sumpta ab equo, qui cum sessorem uel equitem contemnit, frenum mordet.

Peream. iurantis est. Quotquot sunt.i. si etiam essent infiniti. Conantem. uolentem, tentantem.

bilissimum adolescentem beneficio tuo esse saluum. Cuius quidem causa hoc melior debet esse, quòd pietate adductus propter patris restitutionem, me cum Antonio coniunxit. Quare etsi minus veram causam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea & gratissimum, incolumẽ in ciuitate retinere. Quod vt facias ita à te peto, vt maiore studio, magis ve ex animo petere non possim. Vale.

☞ Ex Epistola. Cum Appio Claudio.
☞ Vnde queas mitius hominem summo loco natũ, summo ingenio, summa uirtute.

D. Brutus M. T. C. S. D.

NOS hic valem⁹ recte, et quo melius ualeam⁹, operam dabimus. Lepidus cómode de nobis sentire videtur: omni timore deposito debemus libere reip. consulere. Quòd si omnia essent aliena, tamen tribus tantis exercitibus propriis reipu. valentibus, magnum animum habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc fortuna adiuuante augere potes. Quæ tibi superioribus literis mea manu scripsi, terrendi tui causa homines loquuntur. Si frænum momorderis, peream, si te omnes quot sunt, conantẽ loqui ferre poterint. Ego, tibi vt antea scripsi, dum mihi à te literæ veniant, in Italia morabor. Vale. VIII. Calend. Iunias. Eporedia.

ASCEN. NOs &c. Hortatur Decius Ciceronem ut bono sit animo, ꝙ de repu. bene speret cum Lepidus iam bene sentiat, & ipse bonas habeat copias. Ordo est. Nos ualemus hic recte, & dabimus operam quo.i. ut ualeamus melius. Læpidus uidetur sentire commode.i. bene & utiliter de nobis, nos debemus consulere reipub. libere, omni timore deposito. Quod si omnia essent aliena.s. à nobis, tamen tu debebis habere magnum animum, tribus tantis exercitibus propriis reipub. ualentibus.i. cum treis tales exercitus reipub. proprii sint ualentes.s. meus, Cæsaris & Planci, quem scilicet animum, tu & simul, habuisti semper, & potes nunc augere fortuna fauẽter aspirante. Homines loquuntur causa tui terrendi.i. ut te terreant ea quæ scripsi tibi mea manu literis superioribus. Propria autem manu secreta & recondita scriptitabant. scribæ sui manibus uulgatoria. Si momorderis frenum.i. pertinaci animo contra omnia terricula restiteris, tracta metaphora ab equo qui dum equiti obtemperare non uult frenum mordet, & dentibus tenet, peream si omnes quot quot sunt, poterunt ferre te conantem loqui. Ego ut scripsi tibi antea, morabor in Italia, dum, donec, literæ ueniant mihi à te. Octauo &c.

HVBER. NArro. respondet Ci. superiori epistolę breuiter, ut dicit imitatione ipsius Decii: dicit tamen omnem timorem si modo esset timidus potuisse sibi penitus amoueri illa eius epistola. Narro. q.d. fateor tibi legitur, tum in aliis codicibus, parum tibi subirascebar. Breuitati. quod minus breuiter scriberes. Loquax. nimium uerbo-

Cicero D. Bruto. S. P. D.

NArro tibi, antea subirascebar breuitati tuarum literarum: nunc mihi loquax esse videor. te igitur imitabor. quàm multa, ꝗ paucis? te recte valere, ope-

ramque

ramque dare, vt quotidie melius: Lepidum commode sentire: tribus exercitibus, quiduis nos oportere confidere. Si timidus essem, tamen ista epistola mi omnem metum abstersisses. Sed, vt mones, frænum momordi. Etenim qui in te incluso omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Cupio iam vigiliam me am Brute tibi tradere, sed ita, ut ne desim constantiæ meæ. Quòd scribis in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant: si per hostem licet, non erraris. Multa enim Romæ. Sin aduentu tuo bellum confici potest, nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Seruium: nos non desumus. Vale. Octauo Idus Iunias.

sus. Imitabor te. breuibus scribam. sicut soles q̃ multa scilicet dicam nel scribam. Paucis.uerbis. Te recte ualere.ordo est. si timidus essem, tamen abstersisses mihi omnem metũ ista epistola, scilicet quod nis nos recte confidere, te recte ualere.i. ꝙ recte naleas. Læpidum sentire commode, sentiat de te &c.

Frenum momordi. frenum accepi dentibus. Est enim. ratio à minori ad maius est autem sensus, si andebam spe tui cum eras obsessus, quid nunc putas me facere cum obsidione liberatus, potes me multo magis defendere, quasi dicat multo magis audeo. Vigiliam. custodiam reipub. uigilare enim pro diligenter seruare ponitur. Iuuena. Sed uigilat consul. Vt nõ desim cõstantiæ.i. ne uidear facere ex leuitate. Si per hostem licet.i. si hostes te permittent morari. Multa, s. sunt noua. Confici finiri. Antiquius, charius. s. q̃ conficere bellum.

IN PARVM &c. Respondet breuiter superiori epistolæ, dicens se imitari in breuitate epistolarum ipsum Brutum, & omnem timorem si modo timidus fuisset, potuisset ista epistola deponere. Ordo est, Ego subirascebar, id est succensebam tibi parum antea brenitate.i. propter breuitatem literarum tuarũ, & ego uideor mihi nunc esse loquax. Ego igitur imitabor te, scilicet breuiter respondebo ad ea quæ breuiter scripsisti. Quam.i. ò quantum, multa sup. scripsisti, quàm paucis, sup. nerbis. Scripsisti enim te recte ualere, & dare operam, sup. ut ualeas qnotidie melius. ASCEN.

Læpidum sentire commode.i. utiliter pro repu. nos oportere confidere quiduis.i. quodlibet bonum trib⁹ exercitibus. s. Bruti. Planci & Lepidi. Si essem timidus tamẽ tn abstersisses mihi omnem metnm ista epistola. Sed ut mones, ego momordi frenum.i. contra impetum nires assumpsi sicut equus recalcitrare oolens contra sessorem, ne freno obedist frenum mordicus tenet. Etenim quid putas sup. nunc facere aut quam spem habere, me qui habuerim omnem spem in te incluso, & Brute, ego cupio tradere iam tibi uigiliam meam.i. solicitudinem & curam pro te. q.d. non opus est, ut ipse uigilem, dum tu pro repu. excubabis, sed ita sup. cupio tradere nt non desim constantiæ meæ. Quod scribis te moraturnm in Italia, dum.i. donec literæ meæ ueniant.i. afferantur tibi, non erraris pro erraueris, si licet per hostem.i. hostis quoque in ira manserit. Multa enim sup. dicuntur & fiunt Romæ seditiose, aut quid simile intelligit. Si bellum potest confici.i. finiri, in aduentu tuo.i. statim cnm ad hostem perueneris, nihil sit antiquius.i. charius. Pecunia quæ erat expeditissima.i. paratissima, est decreta tibi. Tu habes Seruilium amantissimum scilicet tui, nos non sumus sup. tibi. Vale. &c.

M.T.C. D. Bruto. Imper. S. D. P.

EXpectãti mihi tuas quotidie literas Lupus noster subito denunciauit vt ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem etsi quid scriberẽ, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam) inanem autem sermonem literarum tibi iniucundum esse audiebam: breuitatem secutus sum, te magistro. Scito igitur in te, & in Collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum commune vocare non desino, qui vtinam iam adesset: intestinum vrbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non

EXpectanti. Hac episto. hortat̃ Ci. Brutũ ut diligentissime agat pro rep. spẽ. n. totam esse in eo & in Planco, deinde dicit M. Brutũ uocari ad hoc bellũ italicum, quoniã si adesset, min⁹ mali timeretur. HVBER.

Acta, quæ in urbe fiunt & inscripta redigũtur quę acta appellantur. De Bruto. s. Marco. Priuatis, meo nomine scriptis nõ aũt noie senatus. Intestinum, ciuile. Acta

Nõ est me.i. maximũ est, liptote. Sed quid ago, uidebat Ci. se nimiũ multa scripsisse, ideo repsit λακωνισμὸν id est breuitatẽ. Lacones. n. breuiloqui esse cõsueuerũt, uñ laconismos breuiloqniũ dicitur. Altera, secunda. Iam ꝓcedit. s. plena iam prima pagella: Laconismos

EXpectanti &c. Hortat̃ Cic. Bru. ut diligentissime agat ꝓ rep. cũ in eo & Plãco, tota sit spes, dicitq; M. Brutũ uocandũ ad id bellũ quia si adesset min⁹ mali timeret̃. Ordo est. Lupus nr̃ denũciauit subito mihi expectãti quotidie lr̃as tuas, nt scriberem ad te, si quid uellẽ, ego aũt & si nõ hsbebã qd scriberẽ. Sciebã enim acta.i. publica mitti ad te. Autẽ id est sed, audiebã sermonẽ literarũ inanẽ.i. minime necessariũ, esse iniucundũ tibi, secutus sum breuitatẽ te magistro.i. qui id re ipsa docuisti. Scito igitur omnem spem esse in te & in collega. s. Planeo. Aũt.i. sed nihil sup. habeo aut audiui adhuc certe de Bruto. s. Marco, qnem ego nõ desino nocare ad bellũ commnne quemadmodũ ꝑcipis, literis. s. meis priuatis.i. mea autoritate nõ pub. scriptis, qui ntinã adessẽt iã, nõ timeremus minus. s. quã nũc facimus malũ urbis intestinũ.i. internũ qđ est inter ciues quæ sunt sub unis mœnibus nt intestina sub una pelle. Sed quid ago. ASCEN.

Ego

Ego non imitor.ſ.ut cōſtitueram. Laconiſmon.i.foemam ſcribendi breuitate laconica. Altera pa.ſ.tabellę ꝓcedit.i.occupaſ ſcriptura. Vinee.ſ.hoſtes,& Va.

HVBER. IN maximo,cum ſemp habniſſet Decius ſnſpectū Lepidū ne ſe cōinngeret cū Ant. moleſteq; tuliſſet quidam eius timorem,qnē antea credebant eſſe intrepidū,poſtq̄ Lepi.ſe coniunxit, dicit ſe hac re conſolari dolorem ſuū.ꝙ hoïes intelligunt eū nō ſine canſa timuiſſe,dicit aūt quæ ſcripſerit ad ſenatum & ab eo petiuerit,qnæ oïa niſi fiant,ut ſcripſit,oſtendit rēp.in maximo periculo fore,& quoniam duas legiones ad ſe mitti petiuerat, rogat ut fidelibus uiris mādetnr id negociū. Quæ aeci.de cōiunctione Lepi. & An.licet poſſum⁹ intelligere de mntatiōe Cæ. Traiiciant,trāſmittāt.Bru.M.Necne,an nō.Qnib⁹,q̄lib⁹. Negociū,curā.Fide,nt ſint fideles,& celerſ adducāt.

ASCEN. ☞IN maxio &c. Cū Deci⁹ habniſſet Lepi.ſemper ſuſpectū ne An.ſe cōiungeret & ob id meticuloſior haberetur , poſtq̄ Lepi.illi cōiunctus erat,hac epiſtola dicit iā patere ꝙ nō ſine cauſa timuerit &c.Ordo eſt. Ego utor in maximo dolore meo hoc ſolatio ꝙ homines intelligunt me timuiſſe iſta qnæ acciderunt.ſ. de perfidia Lepidi,nō ſine cā. Ego miſi lr̄as ad ſenatū ut ſup.deliberent,ntrū traiiciāt legiones.i.tranſmittant in Italiā ex Africa,nec ne.i.an nō,& an accerſant .i.uocent ad ſe Brutū ex Sardinia necne,& ſup.an dēt mihi ſtipendiū,an nō decernāt.ſ.dandū. Crede mihi ò Cice.niſi iſta oïa fiunt ita quemadmodum ſcribo ,i.niſi legiones accerſnntur & ſtipendium decernitur,mihi , nos omnes aditnros magnnm periculū. Rogo te uidere.i.nt attendas, quibus hominibus detis negocium qni addncant legiones ad me,opus eſt & fide & celeritate.Tertio &c.

HVBER. MAgnam,Matius ciuis Ro.cum apud Cæ. multos annos in ſumma gratia fuiſſet plurimnmqne apud eum ualuiſſet & in Gallia,& poſtea Romæ , non immemor acceptorum beneficiorum, neq; ingratus mntuo amore Cæ.ſemper proſecutns eſt, cumq; eo interfecto nehementer angeretnr,& de eius cæde conqnereretur, percuſſores indignabantur obiiciebantque Matio ꝙ fleret mortem Cæſa.quia doleret remp. liberatam tyrannide & ob id ei minabantur. Itaque hac epiſtola oſtendit ſe ſemper fuiſſe amatorem cōcordiæ potius q̄ belli ciuilis neq; ſe ſecutnm Cæ.ꝙ gauderet rempu.opprimi, ſed ne amicitię officio deeſſet liceret autem nnne flere eum mortuum, à qno antea tot cinium ſalntē impetrauerit , in quo accuſat ſnperbiam eorū.qni eum ab hoc officio hnmanitatis deterrere conantne,à quo affirmat nnllis terroribus ant minis ſe unquam deterritnm iri,deinde excuſat etiam ſe,ꝙ eaculabatue curaſſe lndos.qni facti fuerant in honorem Cæ. Poſtremo dicit ſe eſſe uicturum in exilio quod reliqnnm eſt nitæ ſuæ. Sin autem id non licuerit,ſe ita futurum Rnmæ nt ſemper bene cupiat reip. Incorrupta, inuiolata talis,qualis fuerat antea. Offenderet, lęderet. Tibi plurimis atq; optimis artib⁹ornato,tibi doctiſſimo niro,qui propter mnltarum rerum peritiam & doctrinam nō facile omnia credis. Temere, ſine cauſa. Propenſa, magna inclinata. Atqne eſſet,etiā hoc tempore. Omnibus.ſ.qnæ mihi obiiciātur. Vt par erat , ut decebat amicum facere. Reſtitiſti , refellendo ceſpondiſti.

Nota ex eelatione amicnrum,& potiſſimnm Trebatii. Contulerunt in me,impntauerunt mihi.ſ.maleuoli & aduerſarii mei. Vitio dant,culpant , tanquā male factum. Proinde,ac ſi,tanquam. Vicerint.i. rationibns ipſis obtinuerint & probauerint. Non agam aſtute,non ſimulabo. Iſtum gradum ſ.a. co-

imitor λακωνισμὸν tuum : altera iam pagella procedit. Vince, & Vale. XIII I. Calē. Quintileis.

M.T.G. D. Brutus. S. P.D.

IN maximo meo dolore hoc ſolatio vtor , quòd intelligunt homines nō ſine cauſa me timuiſſe iſta quæ acciderunt. Deliberent vtrum traiiciant legiones ex Aphrica , nec ne , & ex Sardinia:& Brutum accerſant, necne:& mihi ſtipendium dent,an decernant. Ad ſenatum literas miſi. Crede mihi,niſi iſta omnia ita fiunt, quemadmodum ſcribo, magnum nos omneis adituros periculū. Rogo te,videte quibus hominibus negotium detis,qui ad me legiones adducant: & fide opus eſt, & celeritate. Vale. III. Nonas Iunias ex caſtris.

C.Matius. M.T.C. S.P.D.

MAgnam voluptatem ex tuis literis cepi,quòd quam ſperaram atque optaram habere te de me opinionem, cognoui. De qua etſi non dubitabā,tamen quia maximi æſtimabā, vt incorrupta maneret laborabā. Conſcius autem mihi eram nihil à me cōmiſſum eſſe quod boni cuiuſquam offenderet animū. Ego minus credebā plurimis atque optimis artibus ornato tibi temere quicquā perſuaderi potuiſſe, præſertim in quem mea propenſa & perpetua fuiſſet atque eſſet beneuolentia. Quod quum, vt volui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus , quib⁹ tu pro me,vt par erat, tua ſingulari bonitate & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti. Nota enim mihi ſunt quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint . Vitio mihi dant quòd mortem hominis neceſſarii grauiter fero: atque eum quem dilexi, periiſſe indignor. aiunt enim patriæ amicitiam præponendam eſſe: proinde ac ſi iam vicerint, obitum eius reipublicæ fuiſſe vtilem. Sed non agam aſtute . Fateor me ad

iſtum

istum gradum sapientiæ non perueniſſe. Neque enim Cæsarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus: ſed amicum, quanquam re offendebar, tamen non deſerui. neque bellum vnquam ciuile, aut etiam cauſam diſſenſionis probaui, quam etiam naſcentem extingui ſumme ſtudui. Itaque in victoria hominis neceſſarii, neq; honoris, neque pecuniæ dulcedine ſum capt⁹: quibus præmiis reliqui, minus apud eum quàm ego, cũ poſſent, immoderate ſunt abuſi. Atque etiam res familiaris mea, lege Cæſaris diminuta eſt: cuius beneficio plerique, qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in ciuitate. Ciuibus victis vt parceretur, æque ac pro mea ſalute labora

rum qui præponaot patriam amicitiæ. Noo ſum ſe. Cæ. ſ. tanquam Cæſa. & oppugnatorem patriæ. Sed amicum, ſed ut amicum, cui noo debueram deeſſe etiam io ſummis periculis. Re, oppugnatione patriæ. Cauſam ut propter oegatum triumphum deberet coouerti in patriam ſuam. Naſcentem. ſ. cauſa diſſenſionis. Extingui. deleri, omnino tolli. Studui, diligenter, curaui. Itaque, iofert ex his quæ dixi feciſſe, ꝙ amicum ooo hominem ſit ſecutus, quia non fecerit id propter honorem & præmia ſicut alii qui cum minus poſſeot apud Cæ. quàm ipſe, præmiis tamen immoderate abuſi ſuot & honore. Suot abuſi, qui omoino noluerunt habere. Cuius, Cæſa. Beoeficio, clementia & liberalitate. Aeque ac pro mea ſalute. i. tantum quantum pro ſalute mea propria.

ASCEN. MAgnam & c. Matius ciuis Ro. cum apud Cæſa. multos aooos in ſumma gratia fuiſſet, & mutua beneuolentia euodem ſemper perſecutus, & eo interfecto uehementer cooturbatus & queſtus fuiſſet percuſſores Cæſa. obiiciebant id illi quod fleret oecẽ Cæſ. & reipu. liberatiooem iniquo animo ferret, quocirca hac epiſtola oſteodit ſe ſemper fuiſſe amatorẽ concordię, oeque ſecutum Cæſarem ut rempub. opprimat, ſed ut officio ſatiſſaciat, Purgans ꝙ ludos io hooorem Cæſaris faciẽdos curauerit, demum dicit ſe aut in exilio aut Romæ ſi detur uicturum amatorem reipu. Ordo eſt. Ego cœpi magnam uoluptatem ex literis tuis, ꝙ cognoui te habere de me ſup. eam opioionem quam ſperabam atque optaram. De qua. ſ. opinioοe, & ſi noo dubitabam, tameo quia maximi æſtimabam, laborabam ut maneret incorrupta. i. integra. Autem. i. ſed ego eram cooſcius mihi, othil eſſe commiſſum à me, quod offenderet. i. læderet & ad iram prouocaret animum cuiuſquam boni. Eo. i. taoto, aut propterea credebam mious quicquam potuiſſe perſuaderi te temere. i. ioconſyderate & ſine certa ratione tibi ornato plurimis atque optimis artibus, præſertim in quẽ mea beneuoleotia fuiſſet ſcilicet prius atque eſſet ſcilicet adhuc propenſa. i. prooa & inclinata, & perpetua. i. intermiſſa. Quod quando. i. quooiam ſcio eſſe ut uolui reſpondebo crimioibus. i. crimioationibus quibus tu reſtitiſti ſæpe pro me, ut par. i. æquum erat, pro tua ſingulari booitate & amicitia ooſtra. Enim. i. quia, ea quæ ſcilicet obtrectatores contulerint io me. i. obiecerint mihi poſt mortem Cæſaris, ſuot uota. i. manifeſta. Ipſi ſupple dant mihi uitio. i. dicunt mihi uitioſum eſſe, ꝙ fero grauiter. i. moleſte, mortem hominis oeceſſarii ſcilicet Cæſaris, atque ſup. ꝙ indignor. i. iodignanter patior eum quem dilexi ſcilicet Cæſarem periſſe. Ipſi eoĩ aiunt, Patriam eſſe præpooeodam amicitiæ. i. plus diligendam quam amicum. Proinde. i. perinde ac ſi uicerint. i. probauerioẽ cootra aliter ſentieotes oeceſſariis argumeotis, obitum eius. ſ. Cæſaris fuiſſe utilem reipu.

Sed non agam aſtute, quia ooo ficte oec diſſimulanter. Fateor me oou perueoiſſe ad iſtum gradum ſapiẽtiæ ſcilicet ut cognoſcam Cæſaris mortem fuiſſe utilem reipub. Neque eoim ſecutus ſum Cæſarem in diſſenſione ciuili. i. io eo animo ut fouerem diſcordiam ciuilem, ſed quamquam offendebar re. i. ipſa diſcordia, tamen non deſerui amicum. Neque probaui. i. oon approbaui neque laudaui unquam bellum ciuile aut cauſã diſſenſionis, quam ſcilicet diſſenſiooem aut cauſam eius, ego ſtudui ſumme extingui. i. ut extingueretur, etiam oaſcentem. i. in primis exordiis. Itaque neque ſum captus dulcedine honoris neque pecuniæ, io uictoria hominis neceſſarii. ſ. Cæſaris, quibus præmiis ſcilicet honoris & pecuoiæ, reliqui ſcilicet Cæſa. aſſeclæ, cum poſſent minus apud Cæſarem quam ego, tamen ſup. abuſi ſunt immoderate. Atque etiam. i. inſuper res mea familiaris eſt diminuta lege Cæſaris. i. per Cæſarẽ lata. Cuius beoeficio plerique qui letantur morte. i. de morte Cæſaris, remanſerunt in urbe. Ego laboraui æque ac pro mea ſalute ut parceretur ciuibus uictis.

*P.V.C. PATRIAE amicitiam. Si amicitiam appellauit amorem, ut nos credimus, Matius (oam Græci quoque φιλίαν ſæpe τὴν φιλίαν uocant) oon uideo cur priſca lectio reiici debeat. Quòd ita olim ſcripſimus, dedimus id ueſtuſtati, ac fidelitati librorum, cum quibus poſtea minoris autoritatis codices conſentire cognouimus, uel potius in nullo aliter reperimus. Sed magnum negotium eſt, receptam aliquam opinionem, niſi prorſus abſurda ſit, ex animis hominum euellere.

ui. Poſſum igitur, qui omneis voluerim incolumeis, eum, á quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari? cum præſertim iidem homines illi & inuidiæ & exitio fuerint. Plecteris ergo, inquiunt, quũ factum noſtrum improbare audes. O ſuperbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunite licere. At hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent

HVBER. POſſum igitur. q. d. noo poſſum, interrogatiue legendum eſt. Fuerint ſcilicet ipſi Cæſa. Plecteris, punieris. Factum ooſtrum, Cæſaris cædem. Alios, interfectores Cæſa. In facinore, in homicidio. Aliis, ut mihi. Hæc quæ ſe. ſ. timerẽt, gauderent & c. Quę, gaudere, dolere. Extorquere, eripere. Periculi, etiam ſi mortem mineotur. Appetendam, ultro quęrendam. Sui facti, interfeciſſe Cæſarem. Acerbam, grauem, moleſtam. At debeo, obiectio quæ poſſet fieri. Id quidem, reſpooſio obiectionis, eſt autem ſenſus noo quęro probare uerbis me cupere remp. eſſe ſaluã oĩs uita mea ante acta & reliqua ſpes mea ſatis id probet, etiam me nihil dicentem. Rem, uoluntatem intentionem meam. Expedire, utile eſſe. Recte ſie. bene uiuere. Communiooem, commee

tium

tinm coninnctionem. An,ſenſus eſt an debeo nūc commutare ætate iam matura, quod ſeci in adoleſcentia cum potuiſſem excuſari ſi erraſſem.q.d.non. Quod præſtiti. quod effeci, ut recte uiuerem. Ipſe me eetexam.i.faciam contra natueam. Nam Retexere contrarium eſt ſuo ſimplici, ut de multis uerbis diximus, ſicut Reuello & Retego contraria ſunt ſuis ſimplicibus, eſt autem tractum à telis quę deſtruuntur, cum retexuntue, uel retexam.i.iterum texam & renouem,& ut ita dixerim faciam me nouum hominem. Grauem caſum, crudelem cædem. Si eſſem aliter animatus.i.ſi haberem alium animum. Nunquam ne. quod facerem.i.aperte cōfiterer id quod facerem. Ne & in pec.i.ne putaeer eſſe audax malefaciendo. Et ti.in diſſimulando.i. non audendo fateri,quod faceeem. Vanus, mendax. At ludos, alia obiectio. Feci, in honorem Cæſa.patris in quibus in meridie dicitur apparuiſſe ſtella qua Cęſaris anima credita eſt in cælum tranſlata.de ea Virgil. Ecce dionæi proceſſit Cæſa.aſtrum. Ad id.diſſoluit obiectionem.Eſt autem ſenſus,quod curauerim ludos factos in honorem Cæſ.nihil pertinet ad ſtatutū reip.quia nihil contra eam feci curando illos ludos, ſed pertinet tātummodo ad priuatum officium meum. Quod tamen,dicit ſe duplici de cauſa debuiſſe præſtare id officium & propter ipſum Iulium Cæſarem,cuius memorię & honori debebat, & proptee Cæſa.Octauium hoc petentem, cui negare non potuit. Repetenti, Sæpius petenti. Salutandi,uiſendi pro officio meo.

Retexere
Reuello
Retego

ASCEN. POſſum igitue ego qui uolnerim omnes incolumes ſup.eſſe non indignari,eum à quo id impetratū .i.obtentum eſt,periiſſe?q.d.merito non poſſum nō indignari,ſed cogor indignari,præſertim cum iidem homines. Fuerint illi.ſ.Cæſari.& inuidiæ & excidio .i.cauſa inuidiæ & excidii,Inquiunt ergo tu plecteris .i.punieris,quando.i.quandoquidem audes improbare ſactū́m noſtrum. O ſuperbiam.i.inſolentiam inauditam,alios gloriari.i.gloriantes ſe iactare,in facinore.i.facto ſcelerato & non liceret aliis ne quidē .i.non ſaltem dolere impune.i.ſine punitione aut pęna. At.i.ſed, hæc.ſ.ſequentia fuerunt ſempee ſeruis libera.i.impune permiſſa,aut.ſ.timerent, gauderent,dolerent potius arbitrio ſuo quam alterius.

Quæ nunc,ut quidem iſti.ſ.maleuoli dictitāt.i.frequenter dicunt , autores libertatis conantur extoequere.i.eripere nobis metu.i.per metum. Sed nihil agunt.i.inuanum laboeant. Ego nullius.i.non ullius non deſiſtam unquam ab officio,aut humanitate terroribus.i.propter terrores,ullius periculi.Ego enim nunquam putaui mortem honeſtam fugiendā ſup.eſſe,& putaui etiam ſæpe appetendam pro expetendā ſup.eſſe Sed quid ſuccenſent.i.occulte iraſcuntur mihi,ſi ego opto id,ut pœniteat eos facti ſui. Cupio enim mortem Cæſaris eſſe omnibus acerbam. At.i.ſed,debeo uelle eempu.ſaluam ſup.eſſe,pro parte ciuili.i.eo ꝙ ſum pars ciuitatis,& ita particeps reipub.eius. Quidem.i.certe ego non poſtulo uincere.i.neceſſario probare dicendo.i.argumentando,me cupere,id.ſ.remp.eſſe ſaluam,niſi & uita mea acta.i.tranſacta,& ſpes mea reliqua.i.quæ eſt de reliqua parte uitę probat id,me tacente.i.quamuis tacerem. Quare ò Cicero,ego rogo te in maiorem modum.i.magnopere, ut ducas.i.æſtimes rem.i.effectum,potiorem oratione.i.uerbis meis & credas ſi ſentis expedire.i.utile eſſe fieri recte nullam communionem poſſe eſſe mihi cum improbis. An ego commutem nunc ætate præcipitata.i. ad exitum accelerante.id quod præſtiti,exhibui & effeci,adoleſcens.i.cum eſſem adhuc adoleſcens,cum poſſem errare etiam cum excuſatione,quia facilius ignoſcitur adoleſcentiæ peccanti,quam uirili ætati, ac retexam.i.diſſoluam deſtruam,meipſum.i.priſtinos mores meos. Non faciam, neque committam quod diſpliceat,præterquam ꝙ doleo caſum grauem hominis coniunctiſsimi mihi ac uiri ampliſsimi. Quod ſi ego eſſem animatus aliter,ego nunquam negarem quod facerē & ne.i.non exiſtimarer.i.iudicarer improbus in peccando,& timidus ac uanus.i.mendax & futilis in diſſimulando.i.ſimulando me non facere ꝙ facerem. At.ſ. ſed ſup.dicunt aduerſarii,ego curaui.ſ.ut fierent decenter ludos quos Cæ.adoleſcens.ſ. Octauius fecit uicto

rıæ

ſuo potius quàm alterius arbitrio, quæ nunc vt quidem iſti dictitant, libertatis autores metu nobis extorquere conātur. Sed nihil agunt. Nullius vnquam periculi terroribus ab officio,aut ab humanitate deſciſcam. nunquam enim honeſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam oppetendam putaui. Sed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto,vt pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſſe acerbam. At debeo pro ciuili parte remp. velle ſaluam. Id quidem me cupere, niſi & ante acta vita, & reliqua mea ſpes tacente me probat, dicendo vincere non poſtulo. Quare maiorem in modum te rogo, vt potiorem oratione ducas: mihique ſi ſentis expedire, recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. An quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem: id nunc ætate præcipitata commutem, ac me ipſe retexam? Non faciam, neque quod diſpliceat committam, præterquam quod hominis mihi coniunctiſſimi ac uiri ampliſſimi doleo grauem caſum. Quòd ſi aliter eſſem animatus, nunquam quod facerem negarem: ne & in peccando improbus, & in diſſimulādo timidus ac vanus exiſtimarer. At ludos, quos Cæſaris victoriæ Cæſar adoleſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad ſtatum Reipubli. pertinet. Quod tamē munus, & hominis amiciſſimi memoriæ ac honorib9 præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcenti ac * digniſsimo Cæſari petenti negare non potui. Veni etiam Conſulis Antonii domum ſæpe ſalutandi cauſa: ad quem, qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant,

riæ, id est propter uictoriam Cæſa. ſcilicet Iulii à quo adoptatus fuerat. At, id eſt ſed, id, ſcilicet curare illius ludos, pertinebat ad officium primum non ad ſtatum reipub. Quod tamen munus. i. ludos funebres debui præſtare. i. exhibere, &. ſ. ſimul memoriæ ac honoribus hominis amiciſſimi. i. Cæſaris, etiam mortuo. i. eum iam eſſet mortuus. Abſolutius & apertius legeretur mortui & non potui negare Cæſari. ſ. Octauio adoleſcenti optime ſpei. i. de quo optime ſperamus, ac digniſſimo. ſ. cui obſequar, repetenti frequēter exigenti. Veni etiā ſæpe &c.
DIGNISSIMO Cæſari petenti. Medicæus liber Cæſare repetenti: quod Pauli lectionem adiuuat, ut tantum à librario peccatum ſit, quòd extremam prioris uocis ſyllabam iterum ſcripſit: multæ huiuſcemodi maculæ in antiquis, & in impreſſis libris inueniuntur. Simile huic erratum erat, de quo antea locuti ſumus, quod in cunctis libris fide Lepidi dimiſſos, legebatur: cum Lepidi miſſos, legi debeat. apud Tacit. libr. IIII. (uolo enim à me quoque aliquid opis capere ſtudioſos literarum) eodem modo peccatum fuit. Circumgredi terga hoſtium iubet, qui iam acie compoſiti pelluntur: turmas ſociales, equiteſque ſubſidio miſſos: legi enim debet, pellunt turmas ſociales. ut Matius inquit, digniſſimo Cæſare, adoleſcenti. ita etiam Cicero ad Alienum *P.V.C.

rogandi quidē aliquid, aut auferēdi cauſa frequētes ventitare reperies. Sed quæ hæc eſt arrogātia, ꝙ Cæſar nunq̄ interpellauit, quin q̄b⁹ vellē, atq; etiā quos ipſe nō diligebat, tñ iis vterer: eos qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me efficere conari, ne quos velim diligā? Sed non vereor ne aut meæ vitæ moleſtia parū valitura ſit i poſterū cōtra falſos rumores, aut ne etiā ii, qui me nō amāt, ꝑpter meā in Cæſarē cōſtātiā, nō malint mei, q̄ ſui ſimiles amicos habere. Mihi quidē ſi optata cōtingēt, qđ reliquū eſt vitæ, i otio Rhodi degā: ſin caſus aliqs interpellarit, ita ero Romæ, vt recte fieri ſemp cupiā. Trebatio noſtro magnas ago gratias, ꝙ tuū erga me aim ſimplicem atq; amicū apuit: & ꝙ eū, quē ſemp lubēter dilexi, quo magis iure colere atq; obſeruare deberem, fecit. Bene vale, & me dilige.

proconſ. eius filios digniſſimos illo patre dixit. HVBER.
ROGANDI, interrogandi. Aut auferendi, aut eripiendi aliquid. Sed quæ, dicit hos eſſe multo arrogātiores, quàm fuerit Cæſar, quem regem fuiſſe queruntur, quod Cæſa. nunquam prohibuit, quo minus amaret Matius, quos uellet cum iſti qui eripuerunt ſibi amicum Cæſarem uelit efficere ne eos diligat quos uelit. Carpendo, reprehendendo me. Modeſtia, moderatio. Similes mei conſtantes, qui nulla re poſſint deterreri ab officio amicitiæ qualē me eſſe uident. Quā ſimiles ſui, qui putauit amico mortuo nullā eius memoriam ſeruandam eſſe. Rhodi. de qua dictum eſt lib. IIII. in epiſtolis ad Marcellum. Degam, uiuam. Interpellarit, impedierit. Simplicem, ſincerum uerum, Simplex
cōtra duplex pro fallaci ponit. Horatius. Aut curſus Duplex
duplicis per mare Vlyſſei, licet quidā aliter exponāt. ASCEN.
Rogandi, aut auferēdi aliqd ab eo. Sed quæ. i. qualis eſt hæc arrogātia. i. ſupbia ꝙ Cæ. ſ. Iuli⁹ nunq̄ interpellauit. i. impediuit, qu uterer qbus uellē, atq; etiā iis, tñ. i. nihilomin⁹, quos ipſe nō diligat, eos q eripiūt mihi amicū, conari efficere carpēdo. i. rodēdo & reprehendendo me, ne diligā quos uelim. Sed nō uereor, ne aut modeſtia uitę meę, ſit ualitura parū in poſterū contra falſos rumores, aut ne etiā ii q nō amāt me ꝑpter conſtantiā meā. i. conſtantē amorē meū & fidē in Cæ. eius inuiſum, nō malint habere amicos ſimiles mei. ſ. q amicū poſt mortē amore ꝓſequor, quę ſui. ſ. q incōſtantes ſunt. Quidem. i. certe, ſi optata cōtingent mihi, degā. i. tranſigā Rhodi in ocio. ſ. uacatione à munere publico & negocio militari, id ſup. uitę, qđ eſt reliquum. i. reli

Es Epiſtola. Magnam uoluptatem.
Reſpondebo criminibus æmulorum meorum.

ctū mihi adhuc uiuendū. Sin. i. ſed ſi aliquis caſus interpellarit. i. impediuerit quomin⁹ uiuā Rhodi in ocio, ego ero Romę ita ut cupiā ſup. oia fieri ſemp recte, aut ut cupiā recte. i. nihil fieri ut ſim illic in ocio. ſicut in Terēt. Tū qđ illi dē recte eſt. i. nihil eſt, q̄re aūt recte ꝓ nihil dixerit oſtēdit ſubdēs, nā nihil dicere. i. dicere ꝙ nihil mihi ſit ꝙ dē illi, eſt religio. i. metu mali ois cauendi. Putabāt. n. ſupſtitioſi illi mortales ſi dixiſſent ſibi nihil eſſe. nihil etiā futurū, & ſi interrogāti qs me petiit, nullus rñdiſſet puer, ſe à nullo deinceps expetēdos vñ rñdere ſolebat, bona fortuna here. i. nullus. Ego ago Trebatio nro magnas gratias, ꝙ aperuit aim tuū ſimplicē. i. non doloſum amicū erga me, & fecit quo. i. ut deberē iure. i. merito magis colere atq; obſeruare. i. cauere ne led. &c.

M. Cicero Matio. S. D.

NOndū ſatis cōſtitui, moleſtiæq; plus an voluptatis attulerit mihi Trebatius noſter hō cū plenus officii, tū vtriuſq; noſtrū amātiſſim⁹. Nā cū in Tuſculanū veſperi veniſſem, poſtridie ille ad me, nondū ſatis firmo corpore cum eſſet, mane venit. Quē cū obiurgarē ꝙ parū valetudini parceret: tū ille nihil ſibi logius fuiſſe, q̄ vt me videret. Nūqd, nā inq̄, noui? Detulit ad me querelā tuā: de qua pri⁹ q̄ rñdeo, pauca præponā. Quātū memoria repetere præterita poſſū, nemo eſt mihi te amic⁹ antiqor: ſed vetuſtas habet aliquid cōe cū multis: amor

Nondū. Hęc epiſtola uidet̃ præponenda ſuperiori, HVBER.
nā cū Trebatius in Tuſculanū ad Ci. ueniſſet, expoſuit ei querelā Matii de Ci. ꝙ Ci. tuliſſet ſuffragiū legi, quę facta eſſet de efficiēdis oibus quę Cę. inſtituerat cōmētariis ſuis. Itaq; Ci. ſe excuſatur⁹ lōgi⁹ repetit & initiū & cauſas amicitię, quę ſibi cum Matio fuit, oſtēdit nō mō eū non accuſaſſe, ſed potius defendiſſe, & quō defenderit exponit, & præcipue qđ ei obiiciebatur, ut ſupra uiſum eſt ꝙ Cæ. mortuū diligeret, & amiſſum doleret. Optat aūt Ci. ad eū delatos fuiſſe ſermōes quos de eo habuerit, & præcipue de eius moderatione & initio bellorū ciuiliū: & poſt ipſa bella. Cōſtitui, iudicaui. Firmo, ualido, ſano. Obiurgarē, reprehenderē. Parceret, rationē haberet. Tū ille. i. reſpōdit. Longius, deſideratius qđ uideret̃ longioris moræ. Detulit. denunciauit. Cōmune cum multis, quia multi poſſunt uetuſti eſſe.
NONDVM &c. Hæc epiſtola uidetur ſuperiori ASCEN.
præponenda. Nam cum Trebatius in Tuſculanum ad Cice. ueniſſet expoſuit, & querelam Matii de Cice. quòd tuliſſet ſuffragiū legi de efficien-

dis omnibus,quæ Cæsar instituerat commentariis suis,unde se excusaturus Cice. repetit longius causam amicitiæ cum Matio,docetque se eum potius defendisse quàm accusasse, optátq; ad eum delatos fuisse sermones quos de eo habuerit,& potissimum de moderatione eius circa bella ciuilia. Ordo est.Ego nondũ constitui, id est definiui ac decreui satis,ne,id est an Trebatius noster attulerit mihi plus molestiæ an uoluptatis. Trebatius inquam homo tum plenus officii,tum amantissimus utriusque nostrum,id est tui & mei. Nam cum uenissem uesperi,id est hora uespertina, in Tusculanum, scilicet prædium & uillam meam, ille uenit ad me postridie,id est die proximo secuto,cum esset mane,existens sup. corpore nondum satis firmo, id est adhuc aliquantulum infirmo præ ualetudine,ægrotauerat enim. Quem cum obiurgarẽ quód parceret parũ ualetudini,scilicet infirmæ,tum ille,supple respondit mihi nihil fuisse sibi longius, id est desideratius, quia quæ longe absunt maiore cruciatu desideramus,quã ut uideret me inquã.id est ex animo,tunc illi nunquid nam noui sup.esset,aut afferret. Et sup.ille tunc.Detulit ad me,id est enarrauit mihi,querelã tuã, de qua priusquã respondeã, id est me purgem,præponã pauca,scilicet ad purgationẽ accommoda, & fidẽ factura. Quantũ ego possum repetere memoria,id est recordari præterita,nemo, id est nullus est mihi amicus antiquior,id est uetustior & charior, nam utrunque significat antiquum, mihi te,id est quàm tu. Sed uetustas habet aliquid commune cum multis quia multos æque diu amaui ac te, amor non habet, scilicet quicquam commune cum multis, quia te plus quàm cæteros amaui.

HVBER. ☞NON habet, id est aliquid commune cum multis, quia amo singulariter. Diuturnius, longi temporis dum esses in Gallia cum Cæ.per decenniũ. **Ambitio** Ambitio. honorum petitio. Dissimilitudo,quia tu peregrinatione ego ciuitate delectatus,tu re militari ego ocio & ciuilibus officiis. Conglutinari, coniungi colligari. **Gluten** Gluten enim genus est collæ tenacissimæ, ut ostendit **Formiæ** Virg.lib.iiii. Georg. Grauiora, maiora,in Formianũ, rus meum apud Formias,quod oppidum est Campaniæ. Hoc ipsum,scilicet quod ueneris ad me. Quanti,scilicet putas, me fecisse. Illis. quibus eras in magna autoritate apud Cæ. Consilii,quod dabas mihi. **Trebula** Trebulano,trebulæ,est autem Trebula oppidum campaniæ mediterraneum,ut scribit Ptolemæus non autẽ **Trebia** idem fluuius qui Trebia dicitur,ut quidam falso opinantur. Pudor,quia pudebat me deesse ei, cui multũ debebam. Officium,tuendæ reipub.Fortuna, fœlicitas mea. Quod studiũ. quasi dicat nullũ. Aduolaris, **Tarentum** celeriter ueneris. Tarento, quæ ciuitas est Calabriæ dicta à Tara filio Neptuni. aucta deinde à laconibus, qui duce Pallanto illuc aduentantes expulsis incolis **Assessio** eam tenuerunt,ut Iustinus lib.iii. Assessio,familiaris **Assidere** apud me sedendo cõmoratio. Assidere enim est iuxta sedere Hora.in ser. Habes qui assideat, fomenta paret. Aliquanto,post longum tempus, postquam Cæsar re**Aduersus** rum potitus est. Quid defuit,quasi dicat nihil. Aduersus,erga, & notandũ aduersus in bonã partem dictum esse. sic Terent.in Andr. Et id gratũ fuisse aduersum te habeo gratiã. Cui tri.s.officiũ,quasi dicat nulli. Præter me,preter φιλοσοφούμενα à philosophis tractata à uerbo φιλοσοφέομαι καὶ φιλοσοφούμενον. est participiũ passiuũ, intelligit autẽ ut puto officiorũ libros quos temporibus illis scripsit. Reditũ.i.in urbẽ ex bello ciuili. Effeceras ut essẽ illi familiarissimus. Quorsum,scilicet dicta est à me,id est quã ob causam,ad quẽ finẽ. Quia, responsio causę. Hæc quę à me supra commemorata **Testatus** sunt. Testata manifestata in significatione passiua,sicut notauimus etiam lib.ii. Illustria.clara.

ASCEN. ☞DILEXI, qui primus gradus amoris est te sup.eo die quo cognoui,scilicet primũ te, & iudicaui me diligi à te. Deinde discessus tuus,scilicet à patria & is diuturnus, idest diu durans,ambitio nostra.i.æmulatio in obtinendis honoribus, quas brigas Galli uocant. Et dissimilitudo uitę quia ego domi, tu foris agere delectabaris, non est passa uoluntates nostras conglutinari.i.cõsolidari cõsuetudine.i. cõmercio & cõmunione uitę. Ego tũ cognoui animũ tuum.i.beneuolentiã tuã erga me multis annis ante bellũ ciuile.s.inter Cęsarẽ & Põpeiũ, cũ Cæsar esset in Gallia. Tu enim perfecisti.s. tunc id quod putabas esse ualde utile mihi,nec inutile ipsi Cęsari.s.ut ille diligeret,coleret, haberet in suis.i. inter sibi charissimos me. Ego pretereo.i.pertranseo multa quæ dicta, scripta cõmunicata sunt inter nos illis tpibus,familiarissime.i.ut inter maxime familiares.

non habet. Dilexi te quo die cognoui:méque à te diligi iudicaui. Tuus deinde discessus, ísque diuturnus, ambitio nostra & vitæ dissimilitudo non est passa voluntates nostras consuetudine conglutinari. Tuum tamen erga me animũ agnoui multis annis ante bellum ciuile, cum Cæsar esset in Gallia. Quod enim vehementer mihi vtile esse putabas, nec inutile ipsi Cæsari, perfecisti vt ille me diligeret, coleret, haberet in suis. Multa prætereo quæ temporibus illis inter nos familiarissime dicta, scripta, communicata sunt. grauiora enim consecuta sunt. Et initio belli ciuilis cum Brundisium versus ires ad Cæsarem, venisti ad me in Formianum. Primum hoc ipsum quanti, præsertim temporibus illis? Deinde, oblitum me putas consilii, sermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus interesse memini Trebatium. Nec vero sum oblitus literarum tuarum, quas ad me misisti, cum Cæsari obuiam venisses in agro (vt arbitror) Trebulano. Secutũ illud tempus est, cum me ad Pompeium proficisci, siue pudor meus coegit, siue officium, siue fortuna. quod officium tuum, quod studium vel in absentem me, vel in præsentes meos defuit? quem porro omnes mei & mihi & sibi te amiciorem iudicauerunt? Veni Brundusium: oblitúmne me putas, qua celeritate, vt primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miseriarum metu? Tandem aliquando Romæ esse cœpimus: quid defuit nostræ familiaritati

liaritati

liaritati in maximis rebus? Quonammodo gererem me aduersus Cæsarem, vsus tuo consilio sum. In reliquis officiis cui tu tribuisti excepto Cæsare, præter me, vt domum ventitares, horásque multas sæpe suauissimo sermone cósumeres? tum, cum etiam, si meministi, vt hæc φιλοσοφούμενα scriberem, tu me impulisti. Post Cæsaris reditum, quid tibi maiori curæ fuit, quàm vt essem ego illi quam familiarissim⁹? quod effeceras. Quorsum igitur hæc oratio longior quàm putaram? Quia sum admiratus te, qui hæc nosse deberes, quicquam à me cómissum, qđ esset alienū nostra amicitia, credidisse. Ná præter hæc, quæ cómemoraui, quæ testata sút & illustria, habeo multa

Enim, id est quia grauiora, scilicet maiora testimonia familiaritatis & amicitiæ sunt consecuta ex initio belli ciuilis cum ires Brūdusium uersus ad Cæsarem, uenisti ad me in formianum, id est agrū & uillam primum. quanti sup. putas æstimandū hoc ipsum, scilicet deflectere se de uia ut uisas amicum, præsertim temporibus illis, scilicet tam dubiis & suspectis, quasi dicat haud dubio maximi. Deinde putas, quasi dicat scio quòd non putas aut non debes putare me oblitū consilii, sermonis, humanitatis tuæ? Quibus rebus memini Trebatium interesse. Videmus quod Agræcius adnotauit memini fere præsenti coniungi. Necuero oblitus sum literarū tuarum quas misisti ad me cum uenissem obuiam Cæsari in agro Trebulano ut arbitror, id est si recte recordor, illud tempus est secutum cum, id est quo tempore, siue pudor meus siue officiū, siue fortuna, id est sors iniqua mihi coegit me proficisci ad Pompeium, non dicit Contra Cæsarem, quasi non tam odio Cæsaris quam amore Pompeii in bellū profectus sit quod officium tuum, & sup. quod studiū tuum, defuit uel in me absentem, uel in meos præsentes quasi dicat nullum. Porro, id est sed quem omnes mei indicauerunt amiciorem, id est magis amicum & mihi, & sibi, te, id est quam te, quasi dicat nullum profecto. Ego ueni Brundusium, putasne me oblitum qua celeritate aduolaris pro aduolaueris, id est accurreris Tarento, id est Tarentum, est autem datiuus localis quem octauum casum quidam uocant, ut, It clamor cælo, id est in cælum ad me, ut primum audieris, scilicet me adesse, & quæ, id est qualis fuerit assessio, id est apud me sessio tua quæ sup. oratio, scilicet tua, quæ confirmatio animi mei fracti metu cōmunium miseriarum, quasi dicat iucundissima & amicissima. Nos tandem cœpimus esse aliquando Romæ. quod defuit familiaritati nostræ in maximis rebus. Ego usus sum consilio tuo quonámodo gererem me aduersus Cæsa. ubi aduersus non capitur in malam partem. In reliquis officiis, cui tribuisti præter me, id est præter quam mihi, excepto Cæsare. ut uentitares, id est frequenter uenires, domū, scilicet eius, & cōsummares sæpe multas horas sermone suauissimo, tum, id est tunc, qnū, id est quando tu impulisti me, si meministi, id est si forte tenes memoria, ut scriberē hæc φιλοσοφούμενα, id est à philosophis tractata, aut hos philosophicos tractatus, ut libros officiorum, de amicitia, de senectute, de paradoxis, de quæstionibus Tusculanis. Quid fuit tibi maiori curæ post reditum Cæsaris, scilicet è pugna Pharsalica feliciter pugnata, quàm ut ego essem familiarissimus illi, scilicet Cæsari quod effeceras. Aliter tamen ad Cassium & Brutum scribet. Quorsum igitur, id est mea oratio longior sup. tendat, quæres sup. respōsio. Quia sum admiratus, te qui deberes nosse, id est cognoscere hæc, scilicet dicta testimonia amoris, credidisse quicquam commissum esse à me, quod esset alienum ab amicitia nostra. Nam ego habeo multa. Memini

occultiora, quæ vix verbis exequi possum. Omnia me tua delectant, sed maxime, maxima cum fides in amicitia, consilium, grauitas, constantia, tum lepos, humanitas, literæ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in illa lege, primum non credidi: deinde si credidissem, nunquā id sine aliqua iusta causa existimarē te fecisse. Dignitas tua facit, vt animaduertatur quicquid facias: maleuolentia autem hominum, vt nonnulla durius, quàm à te facta sint, proferantur. Ea tu si non audis, quid dicam nescio: equidem si quádo audio, tam defendo, quàm me scio à te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex. alia sunt quæ liquido negare soleam: vt de isto ipso suffragio. alia quæ defendam à te pie fieri & humane: vt de curatione ludorum. Sed te hominem doctissimum non fugit, si Cæsar rex fuerit (quod mihi quidem vi-

¶ Occultiora. secretiora. Consilium, sapientia. Grauitas. constantia. Lepos. suauitas morum & uerborū. Literæ. cognitio literarum. Quapropter post longā digressionem reuertitur Cic. ad responsionē querelæ Matii. tulisse suf. dedisse uocem tuam, approbasse illam legem, qua decernebatur ut quæ Cæ. statuisset efficerentur. non cre. id enim est proprium uiri sapientis non facile credere criminationibus oblatis. Dignitas facit ut animaduertatur, quia omnia facta eorum qui excelso loco sunt obscura esse non possunt. Iuue. Omne animi uitium tanto conspectius in se crimen habet quanto maior qui peccat habetur. Maleuolentia, scilicet facit. Durius, asperius, in peiorem partem, quia cum aliquē odimus, quicquid facit etiam si rectū sit, semper in deteriorem partem accipitur sicut utilissimi labores mei & uigiliæ ab inuidis meis. Ea quæ de te proferuntur. alia quæ dicaris fecisse. Pie. ex officio. Curatione. ludorum de qua ipse Matius in præcedenti epistola mentionem fecit. Sed ho. cum Cice. proponit duplicem opinionem de officio Matii, latenter innuit utrum magis sit sua sequendum. Illa duo, scilicet quæ sequuntur. Expertē. immunē. Scilicet te fuisse authorē, suasorem. Moderandæ. ne Cæsa. faceret in uictos omnia, quæ iure uictoriæ potuisset. Qui non as. mi. id est qui idem nō faterentur. Habeo gratiam. obligatus sum. Causam. quia retulit mihi querelam ex qua inductus sum ut ad te scriberem. Nisi cre. nisi admiseris eam excusationem quam afferunt. Expertem. immunem. Grauius. molestius. Alienius à te, id est quod minus ad te pertineat. HVBER. Lepos

detur) in vtranque partem de tuo officio disputari posse: vel in eam, qua ego soleo vti, laudandam esse fidem & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli vtuntur, libertatem patriæ, vitæ amici anteponendam. Ex his sermonibus vtinam essent delatæ ad te disputatiões meæ. Illa vero duo quæ maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius quàm ego, commemorat aut sæpius: te & non suscipiẽdi belli ciuilis grauissimum authorem fuisse, & moderandæ victoriæ? In quo qui mihi non assentiretur inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio familiari nostro, qui mihi dedit causam harum literarum: quibus nisi credideris, me omnis officii, & humanitatis expertem iudicaris: quo nec mihi grauius quicquam potest esse, nec te alienius. Vale.

ASCEN. OCCVLTIORA. id est secretiora indicia necę amicitiæ quæ uix possum exequi, id est exprimere uerbis præter hæc quæ cõmemoraui, quæ sunt testata, id est testibus cõprobata, & pro, id est, illustria. i. clara & manifesta. Omnia tua. scilicet dicta & facta delectãt me sed maxime, id est precipue, maxima cũ, scilicet ita sit quòd me delectent, fides in amicitia, consiliũ, grauitas, constantia, tum sup. uerũ est apertius quòd me delectent, lepos, id est suauitas loquẽdi, humanitas, id est suauitas uiuendi, & literæ. i. eminentia doctrinæ, quæ licet maiora non sunt quàm fides, consiliũ, grauitas, constantia, plus tamen earundẽ rerũ studiosos delectare solent. Quapropter redeo nunc ad querelã, scilicet quã dicunt te de me fecisse. Ego primũ non credidi te tulisse suffragiũ, id est assensum & fauorẽ in illa lege, scilicet qua decretũ est ut quæ Cæsar statuerit rata haberentur. Deinde si credidissem ego nunquã existimarem te fecisse id sine aliqua iusta causa. Dignitas tua facit, ut animaduertatur, id est diligenter consideretur, quicquid facias, maleuolentia autẽ hominũ facit ut nonnulla proferantur, id est diuulgentur durius quã sint facta à te. Si tu nõ audis ea, scilicet quæ proferuntur durius quã sint facta à te, nescio quid dicam, quasi dicat si auderẽ dicere te surdastrũ. Equidẽ, id est ego quidẽ, si audio quãdo, id est quandoq; sup. ea ego tam, id est tantopere defendo sup. ea, quã, id est quantopere, ego scio me solere defendi à te cõtra iniquos, scilicet de me censores. Autem, id est sed defensio est duplex, quia alia sunt quę soleã aliquando negare, ut de isto ipso suffragio. s. facto in legem latam, alia sup. sunt quæ defendã, id est defendendo asserã fieri à te pie & humane, ut de curatione ludorũ, scilicet funebriũ in honorẽ Cæsaris. Sed non fugit te hominẽ doctissimum, id est tu bene scis cum scis homo doctissimus, si Cæsar fuerit rex, quod quidem uidetur mihi posse disputari de officio tuo, scilicet in illum exhibito, in utranque partẽ, & bonam & malã, uel in eam sup. partem qua ego soleo uti, uidelicet fidem & humanitatẽ tuam in Cæsarẽ esse laudandã qui diligas amicũ etiam mortuum uel in eam su. partẽ, qua nonnulli utuntur, sup. dicentes, libertatẽ patriæ esse anteponendã, id est præferendam, uitæ amici, scilicet Cæsaris tibi. Vtinam disputationes meæ essent ad te, ex his sermonibus. Vero, id est sed quis cõmemorat, aut libentius, aut sæpius quàm ego, illa duo quæ sunt maxima. i. præcipua capita laudum tuarum te fuisse grauissimũ authorẽ belli ciuilis non suscipiendi, scilicet à Cæsare contra Pompeiũ, & uictorię moderandæ. i. modeste habendæ, in quo. s. iudicio de te, ego neminẽ inueni qui non assentiretur mihi. Quare ego habeo gratiam Trebatio familiari nostro, qui dedit mihi causam, harum literarũ. s. ad te scribendarũ, quibus nisi credideris, tu iudicaris pro iudicaueris, me expertem. i. sine participatione hoc est habentem nihilominus officii & humanitatis, quo. s. iudicio tuo nec quicq̃ potest esse grauius. i. molestius mihi, nec alienius à te.

Cicero Oppio S. D.

DVbitanti mihi (quod scit Atticus noster) de hoc toto cõsilio profectionis, quòd in vtranq; partem i mentẽ multa veniebant, magnũ pondus accessit ad tollendam dubitationem, iudicium & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte quid tibi videretur: & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicaui in te, & in capiendo consilio prudentiam summam esse: & in dando, fidem. Maximéque sum expertus, cum initio ciuilis belli per literas te cõsuluissem, quid mihi faciendũ esse cẽseres: eundúmne ad Pompeium an manendum in Italia. Suasisti vt consulerẽ dignitati meæ: ex quo quid sentires intellexi, & sum admiratus fidem tuã, & in consilio

HVBER. DVBITANTI. Profecturus Cic. legatus in Græciã, ut in argumento epistolæ primę. lib. diximus, essetque in dubitatione iret ne an non, cõsulit Appiũ qui per literas, & per Atticũ quid sentiret de ea profectione, ita aperuit ut Ci. faciendũ putaret quod ille cõsuluisset, quod hac epistola fatet, & cõmemorat aliud consiliũ, quod olim sibi datũ est sapientissime ab eodem Oppio, simul & quàm iustis causis eũ semper dilexerit. Postremo eũ orat, ut & amorẽ suũ erga se seruet, & omnia sua tueatur. Quod scit. quam rem scit. Consilio. deliberatione. Profectionis. in Græciam, ut supra, & absuit proficiscens in Græciam. In utranque partẽ. ut uulgo dicitur pro & contra. i. ut irem, ut non irem. Magnũ pondus. magnus affectus, magnum momentũ. Ad tolerandã dubitationẽ. nam cum animus est in dubio paulo momento huc uel illuc impellitur. Quid uideretur tibi. quid iudicares. In capiendo pruden. quod temere omnibus nõ crederes, quod non facile supplantari posses. Fidem. fidelitatẽ, quia consuleres tantummodo quod uideretur esse & honestum & utile. Consuluissem te, interrogassem petiuissem à te consilium. Consulerem dignitati meę, id est ut facerẽ quod dignitas mea exigeret. Quid sentires, quid iudicares, quid in animo haberes. Nam cũ scires non licere mihi nõ præstare officiũ meũ, & Põpeio cui plurimũ debebã & reip. quæ mihi semper charissima

& in cõsilio dando religionem: quòd cum aliud malle amicissimũ tuum putares, antiquius tibi officium meum, quàm illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi, & semper me à te diligi sensi. Et cum abessem, atque in magnis periculis essem, & me absentem, & meos præsentes à te cultos & defensos esse memini. Et post meum reditum, quàm familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & senserim & prædicarim, omnes qui solẽt hæc animaduertere, testes habemus. Grauissimum vero iudicium de mea fide & de cõstantia fecisti, cum post mortem Cæsaris & totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudiciũ nisi mea summa beneuolentia erga te, omnibúsque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu mi Oppi cõseruabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quàm quo te admonendum putẽ) meaq; omnia tuebere, quæ tibi ne ignota essent, Attico mãdaui. A me autem, cum paulum otii nacti erimus, vberiores literas expectato. Da operam vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

fuit, non aperte dixisti ut irem ad Pompeium, ne uidereris mihi contra Cæsarem consulere quo cum tunc eras, sed fideliter consulere cupiens suasisti, ut faciam quod dignitas mea postularet, quod æque fuit, ac si dixisses ut irem ad Pompeium. Religionem, sanctitatẽ, quia neque contra Cæs. mihi consuluisti, neque contra dignitatem meam. Quod. i. quia, est autem probatio religionis & consilii neque exponendũ est quod pro sed, ut quidam dicit. Amicissimum. Cæsa. Mallẽ aliud. s. ut ad se irem. Equidem. cõmemorat Ci. & amicitiam & causas amicitiæ inter se & Oppiũ. In magnis periculis. aut tempore bellorũ ciuilium, cum eram cũ Pompeio, aut tempore exilii mei. Præsenteis. qui erãt Romæ. Reditum. in patriam. Senserim. iudicauerim. Prædicarim. publice dixerim. Animaduerterem. considerarem, attenderem. Grauissimũ. maximum. i. maxime iudicasti me & fidelem & constantem. Comprobaro. mihi placere & gratum esse ostendero. Non putabo me hominem. existimabo me alienũ ab omni humanitate. Etsi quasi. parenthesis quædam. Magis more. i. magis ex consuetudine, quia ita mos est scribẽdi, licet non sit opus. Quæ, scilicet mea tuenda à te. Erimus nacti. habebimus. Vberiores, id est prolixiores & pleniores. Hoc. quantum des operam bene ualere.

DVBITANTI &c. Profecturus Cic. legatus in Græciam, dubitánsque utrum iret, consuluit per literas Appium de ea re, qui & per literas & per Atticum quid sentiret ita aperuit ut Cic. sibi faciendum putaret, quod ille cõsuluisset quod hac epistola fatetur cõmemorans & aliud consiliũ ab Oppio datum. Oràtque demũ ut amorem sui cõseruet. Ordo est. Iudicium & consilium tuum accessit mihi. Magnũ pondus, id est momentum ad tollendam dubitationẽ mihi dubitanti, quod, id est quam rem Atticus noster scit, de hoc tuo consilio profectionis, scilicet in Græciam, quòd, id est quia multa ueniebant mihi in mentem in utranque partẽ, id est eundi & non eundi. Accessit dico, magnum pondus omnia & scripsisti aperte quod uideretur tibi, & Atticus pertulit ad me sermonem tuum. Ego iudicaui semper summam, &, idest simul prudentiam esse in te in consilio capiendo, & fidem in dando, scilicet consilio & sum maxime expertus sup. illud, cum consuluissem te initio belli ciuilis, quid censeres, faciendum esse, ne. i. an eundum sup. esset ad Pompeium, an manendum in Italia. Suasisti ut cõsulerem, id est prodessem dignitati meæ, ex quo intellexi quid sentires, & sum admiratus fidem tuam & religionem, id est metum deorũ, in consilio dando, quòd cum putares amicissimum tuum, scilicet Cæsarem, malle. aliud, officium meum, id est debitũ munus, fuit antiquius, id est carius quàm uoluntas illius. Equidem ego quidem dilexi te, &, id est simul ante hoc tempus, & sensi semper me diligi à te, & memini cum abessem, & essem in magnis periculis, &, id est simul me absentem, & meos præsentes cultos & defensos esse à te. Prudenter cõmemorat beneficia eius anteacta, ut inuitet ad noua: turpe enim uidetur in tam gratos non augere beneficia. Et quàm, id est quantum familiariter uixeris mecũ post reditum meũ, & quæ ego & senserim & prædicarim de te habemus testes omnes, scilicet homines qui solẽt animaduertere, id est considerare hæc, id est huiusmodi officia hominum inter se. Vero, id est sed, tu fecisti gratissimũ, id est maximi momenti & ponderis iudiciũ de fide & constantia mea, cum contulisti te totũ & amicitiã meam post mortem Cæsaris. Quod iudicium tuum nisi cõprobaro, id est cõprobauero, summa beneuolentia mea erga te & omnibus meritis, ipse, id est egomet, putabo me non esse hominem sed pecudem sup. O mi Oppi tu conseruabis amorẽ tuum, scilicet in me. Et si, id est quanquã, ego scribo hoc quidẽ magis amore, id est ex uehementia amoris mei in te, quàm quo, id est ut aut lege quòd, id est quia putem te admonendũ sup. esse, & tuebere, id est proteges omnia mea, quæ ne essent incognita tibi mãdaui Attico, scilicet ut tibi patefaceret. Autem. i. sed expectato à me literas uberiores, cum, id est quando nos erimus nacti, paulum, id est modicũ ocii. Da operam ut ualeas, & nihil putes facere mihi gratius hoc, scilicet quàm ut eam operã des, scilicet ut ualeas. Quotiens autem illam aut similẽ particulam adpositã uidemus, superfluum fuerit addere Vale. Est autem amantius dictum Cura, aut da operã ut ualeas, quàm illud tritũ Vale. Sane in tota hac epistola Cicero id agit ut se in amicitiam Oppii insinuet. Cõmemorans eius fidem & religionẽ, & sanctissimam amicitiã cum potius iudicarit Ciceroni faciendũ quod ex officio debuit hoc est Pompeiũ sequi, cui plurimũ deuinctus erat, quàm quod nouit amico sibi charissimo, hoc est Cæsari magis placiturũ fuisse. In quo facto dicit se admiratũ eius religionẽ, hoc est ut Hubertinus interpretatur sanctitatẽ, ut mihi autem placet, metum deorũ, quos amicitiæ inseruiendo ultra id quod uerum & iustũ est læderet. Scitum enim est apud A. Gellium præceptũ, Amicis inseruiendũ usque ad aras seu deos, id est sic ut propter amicitiam iustitia & ueritas nõ lædantur. Vnde & ipse Cicero in Lælio seu libro de amicitia dicit primã esse legem amicitiæ nequid inhonestum engemus ab amico, nec faciamus rogati. Hæc autem & huiusmodi breuitati studens lubens prætereo.

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM Familiarium. Lib. XII.

M. T. C. C. Casſio. S. P. D.

FINEM nullam facio, mihi crede, Caſsi de te, & de Bruto noſtro, id eſt de tota repub. cogitãdi: cuius omnis ſpes in vobis eſt, & in D. Bruto: quam quidem iam habeo ipſe meliorem, repub. à Dolabella meo præclariſsime geſta. Manabat enim illud malum vrbanum, & ita corroborabatur quotidie, vt ego quidem & Vrbi, & otio diffiderem vrbano. Sed ita compreſſa eſt, vt mihi videamur omne iam ad tempus ab illo duntaxat ſordidiſsimo periculo tuti futuri. Reliqua magna ſunt ac multa, ſed poſita omnia in vobis: quanquam primum quidque explicemus. Nam vt adhuc quidem actum eſt, non regno, ſed rege liberati videmur. Interfecto enim Rege, regios omneis nutus tuemur. Neque vero id ſolum, ſed etiam quæ ipſe ille, ipſe ſi viueret, non faceret, ea nos quaſi cogitata ab illo probamus. nec eius quidem rei finem video. tabulæ figuntur, immunitates dantur, pecuniæ maximæ deſcribuntur, exules reducuntur, ſenatuſconſulta falſa referuntur: vt tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe videatur: Reſpublica iaceat in his perturbationibus, in quas eam ille

HVBER. FINEM. Ex argumentis primarum epiſtolarum, & x i. lib. facilius eugnoſcuntur ſequentium epiſtolarum argumenta. Suot enim ex eadem hiſtoria, itaque breuius referẽtur, cũ interfectores Cæſ. ex urbe profugiſſeot, & Aoto. qui iam animum ad principatum intenderat pro libidioe ſua omnia in urbe ageret, quemadmodũ olim egerat Cęſar, Ci. cum maguo dolore ea commemorat, & oſteodit omnem reliquam plenę libertatis ſpem eſſe io M. Bru. ipſo Caſsio & Decio Bruto, quos ita inceudit ut oſtendat eos fruſtra ioterfeciſſe Cæ. oiſi rempub. etiam regno M. An. liberent, quem adducit io odium, & inuidiam commemoraos eius tum inique, tum arroganter facta. Facio nullum finem, quia ſemper te amabo, id eſt maxima laus Bruti & Caſsii, de quibus cum ſe cogitare dicit de tota repu. ſe cogitare affirmat, quaſi reſp. in eis conſiſtat. Præclariſsime. cum magna laude, quia tutos reddiderat interfectores cum eo cooſiſi. Caſſius & Brutus deſcendiſſeot, uel quia ut ſcribit Appia. cum ſenatu ſecreto conſentiebãt aduerſus Aot. priuſquam Syriam, ab eo petere perſuaſus eſſet. Maoabat. fluebat. Vrbanum ma. ſeditio quæ erat io urbe, & metus ſeruitutis. Corruborabatur. confirmabatur. Diffiderem. nullam fiduciam aut ſpem haberem. Compreſſa, ſcilicet eſt urbs, id eſt compoſita. Reliqua, quę ſuperſunt facienda. Io uobis. te & M. Bru. Quanquã explicemus, id eſt quanquam expediamus & dicamus. Quidque primum, id eſt quodcunque maximum: eſt autem explicemus imperatiui modi. Tuemur. ſeruamus. Regios outus. uoluntates regias. Id ſolum, ſcilicet outus regius. Ille. Cæſar. Probamus. confirmamus. Ab illo. Cæſare. Tabulæ. leges nouæ: hæc autem omnia quæ ab Antooio fieri dicit, regiæ ſuot uoluntatis & poteſtatis. Immunitates dãtur, id eſt exemptiooes & uacationes munerum & onerum publicorum. Deſcribuntur. aſsiguaotur. Falſa. quia dicuotur eſſe conſtituta & decreta à ſenatu cum oon ſiut. Suot aotem in ſupradictis orationibus diſiunctum & ſimiliter deſinens, exornatiooes. Hominis. Cæſaris. Iacet. depreſſa eſt.

Immunitates

ASCEN. FINEM nullum facio &c. Argumeota huius libri conſonant argumeotis. x. & x i. librorũ. Nam cum interfectores Cæſaris ex urbe profugiſſent, & Antonius qui iam ad imperium animum adieceratomoia pro libidiue ſua in urbe ageret, Cicero ad profugos ſcribeos ea dolenter cõmemorat, docens omnẽ libertatis ſpem eſſe in Decio & Marco Brutis & Caſsio, quos etiam ad Antonii cædem inceodit. Ordo eſt. O Caſsi crede mihi, ego oullum fioem facio cogitandi de te & de Bruto noſtro & de tota republi. Cuius omnis ſpes eſt in uobis, ideſt in te & Marco Bruto, & in Decio Bruto. Quam. ſcilicet ſpem, quidem, id eſt certe, ipſe, id eſt ego habeo iam meliorem, repub. geſta, id eſt adminiſtrata præclariſsime, à Dolabella meo, ſcilicet genero qui uetuit aras Cæſari extrui & occulte cootra Autooium ſenſit. Enim, id eſt quia, illud malum urbanum, id eſt ſeditio excitata in orbe per Aotonii concitaotem ueteranus in ultinoem Cæſaris, maoebat. i. extendebatur & corroborabatur quotidie, ego quidem diffiderem & urbi, id eſt ſaluti urbis, & ocio urbano, id eſt tranquillitati futuræ io urbe quam oullam fore fidebam. Sed ſup. urbs, id eſt commotio incepta fieri in urbe, eſt compreſſa, id eſt ſimul ſedata & ſupita, ita ut uideamur futuri tuti iam ad omne tempus, duotaxat, id eſt ſaltẽ ab illo periculo ſordidiſsimo, id eſt turpiſſimo, quod imminebat ab Autunio in Cæſaris interfectores. Eo tamen noo erat defunctus nec liberatus Cicero, ſed oeſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ. Reliqua, id eſt quæ reſtaut ultra ea quæ Dolabella fecit, ſunt magna & multa, ſed omnia ſunt poſita in uobis, id eſt io poteſtate ueſtra, quanquam, id eſt tametſi explicemus, id eſt expediamus primum quicqoam, id eſt quodlibet quod primom expedieodũ eſt, aut explicemus, id eſt declaremus primum quicquam. i. quod primum explicandum occurrerit. Nam ut quidem. i. ſecundum quod actum eſt adhuc, nos uidemur liberati noo regno, quia adhuc reſpub. libera oon eſt, ea autem potiturus rex futurus fuerit, ſed rege. ſ. Cæſare. Enim. i. quia, rege interfecto. i. poſtquam rex eſt ioterfectus, nos tuemur, id eſt inſpicimus omoes nutus. i. geſtus magnificos quaſi ad outum cuncta regentium, regios. i. quales haberẽt reges. Aduotaodum dico uerſiculum illum. Dic tuor inſpicio, tueor defendere dico, noo ſic eſſe admittendũ. ut prouenio inſpicio non dicamus etiam tueor: nam hic dixit tuemur, non tuimur. Neque nero ſup. tuemor id eſt inſpi-

id est inspicimus solum hoc,id est nutus regios,sed etiam nos probamus,id est comprobamus ea quæ ille ipse, scilicet Cæsar rex nō faceret si uiueret. comprobamns dicit,quasi cogitata,id est præmeditata ab illo,nec quidem uideo finem eius rei,id est buiusmodi mali eorum qui referunt nutus regios. Tabulæ,id est leges nouæ, aut tabulæ proscriptionis,figuntur,scilicet ad publicas columnas. Immunitates dantur, scilicet militibus Cæsaris mortem ulturis,pecuniæ maximæ distribuuntur sup.ipsis,exules reducuntur.s.in urbem,senatusconsulta falsa.i.nunquam à senatu probata referuntur.s.ad populum,ut ab eo adprobentur,ita sup. ut tantummodo illud odium hominis impuri,scilicet Cæsaris nihil uerentis rempu.per quam ita creuit opprimere & dolor seruitutis uideatur esse depulsus.Respub.iacet in his perturbationibus,in quas ille,scilicet Cæsar enniecit eam.

coniecit. Hæc omnia vobis sunt expediēda:nec hoc cogitandum, satis iam habere rempub.à vobis. Habet illa quidem tantū, quantum nunquam mihi in mētem venit optare.sed contenta nō est:& pro magnitudine & animi & beneficii vestri à vobis magna desyderat. Adhuc vlta suas iniurias est per vos interitu tyranni: nihil amplius. Ornamenta vero sua quæ recuperauit? An quòd ei mortuo paret, quem viuū ferre non poterat?cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? At enim ita decreuimus: fecimus id quidem temporibus cedentes, quæ valent in repub.plurimum:sed immoderate quidam,& ingrate nostra facilitate abutuntur. Verum hæc propediem, & multa alia coram. Interim velim sic tibi persuadeas,mihi cum republic. quam semper habui charissimam, tum amoris nostri causa, maximæ curæ esse tuam dignitatem. Da operam vt valeas. Vale.

CONIECIT.immisit,quia nihil utile reip.post eius mortem constitutum est.expedienda,expedite facienda. Satis habere.esse à uobis ei satisfactum. Pro magnitudine,quia plura & potest & uult præstare anim9 uester maximus. Adhuc.usque. Vlta iniurias suas,fecit tantummodo uindictam de oppressione sua. Per uus.opera uestra nihil amplius.s. habuit, q̄ ultionem iniuriarū suarum. Quæ ornamēta.q.d.nulla:est enim interrogatiue legendum. An.quod pro per irrisionē dixit an recuperauit ornamēta sua, cum efficiat decreta Cæsaris,quo uiuente ferre non potuit. Cuius.Cæsaris. Aera. leges ære incisas. Ouid. primo Metamorpho. Nec uerba minantia fixo Aere legebantur. Refigere.auellere,tollere. Chirographa.scripta. cōmentarios,in quibus decreta sua manu propria scripserat. At enim.obiectio,quasi dicat aliquis,cur nō debemus ita facere,si ita semel decreuimus, ut quæcunque Cæsar ordinasset,ea efficeremus, & rata haberemus. Fecimus.responsio ad obiectionem. Cedentes temporibus.id est sequentes tempora, quia nunc cum decreuimus facere necesse fuit ita facere, non autem uoluntate adducti,quasi innuat Ci. quod necessitate sit promissum aut f·ctum non esse præstandum. Quæ. tempora. Abutantur. quia plus nolunt fieri quàm honestum sit,quia uiderunt nos faciles fuisse in promittendo. Coram,scilicet dicemus. HVBER. Refigerē Chirographa

HAEC omnia sunt expediēda.i.abolenda à nobis, nec cogitandum est.s.uobis hoc,uidelicet remp.habere iam satis.s.officii à uobis. Illa quidem habet, tantū quantum nunquam uenit mihi in mentē.i.cogitauerim & ausus fuerim optare,sed non est contenta,& desyderat à uobis magna,pro magnitudine & animi & beneficii uestri. Ipsa ulta est adhuc, id est hactenus iniurias suas per uos interitu,id est per cædem tyranni,nihil amplius,scilicet assecuta est, uero pro sed, quæ ornamenta sua recuperauit?quasi dicat nulla. An sup. illud ornamētum,quod paret,id est obtemperet ei mortuo quem non poterat ferre,id est tolerare, uiuum?& sup.quòd defendimus etiam chirographa, id est manu scripta eius.cuius æra,id est leges in æra incisas,debebamus refigere,id est euellere ex columnis & tabulis. Etenim, id est sed certe nos decreuimus,id est approbauimus æra,id est leges eius. Responsio.fecimus quidem id cedentes temporibus,quæ ualent plurimum reipu. Sed quidam,ut Antonius & eius sequaces, abutuntur facilitate nostra immoderate & ingrate. Verum sup. nos dicemus propediem hæc & multa alia coram, id est in mutua præsentia,loquentes alter ad alterum. Ego uelim sup.ut persuadeas tibi interim sic, tuam dignitatem esse.mihi maximę curę,tum,id est pariter causa reipub.quam habui semper charissimā,tum,id est pariter causa amoris nostri,scilicet mutui aut mei in te. Da operam,ut ualeas. ASCEN.

Cicero Cassio S. D.

VEhementer lætor tibi probari sententiam & orationem meam: qua si sæpius vti liceret, nihil esset negotii libertatem & rempub.recuperare: Sed homo amens & perditus, multóque nequior, quàm ille ipse quem tu nequissimum occisum esse dixisti; cædis initium quærit: nullámque aliam ob causam me autorem fuisse Cæsaris interficiendi criminantur,nisi vt in me veterani incitētur.

VEHEMENTER. Absentib9 Cæsaris percussoribus ab urbe,cum Cic. assidue eos tueretur, & de eorum incolumitate seruanda excogitaret, & aperte publicéque ageret. Marcus Antonius nimia ira odióque in ipsum incendebatur, minabatúrq; ei mortē,& meditabatur quotidie quomodo posset eum è medio tollere,quia uidebat suæ uoluntati aduersantem. Hæc igitur Cice.exponit Cassio,& qui sunt consulares uiri qui recte sentiant,& in senatu sententiam suam dicere audeant,quos cum admodū paucos rebus ita perditis esse dicat, ostendit omnem spem esse in eo & ambobus Brutis. Sententiam,quod ea non probem quæ Antonius facit. Nihil negocii.nihil laboris, quia traherem reliquos in sententiam meam. Homo. Anto. Amens.insanus. Ille ipse.Cæsar. Initium cædis quærit.male exponunt qui dicunt,quærit quis fuerit causa,author cædis Cæsaris:nam affirmat Cice.non fuisse, HVBER.

ſed ita eſt intelligendum. Qnærit initinm cædis, ſcilicet quærit incipere aliquam cædem qnam uellet à me incipere, cum criminantur me fuiſſe authorem & ſuaſorem interficiendi Cæſaris, ut Veterani Cæ. odio incitati me interficiant & dicant aperte cõtra Antonium, non licet uenire in ſenatum.

Quod ego periculum non extimeſco, modo veſtri facti gloriam cum mea laude cõmunicet. Ita nec Piſoni, qui in eũ primus inuectus eſt nullo aſſentiẽte: nec mihi, qui idẽ. x x x. poſt die feci: nec P. Seruilio, qui me eſt cõſecutus, tuto i ſenatũ venire licet.

ASCEN. VEhementer lætor &c. Quia Cæſatis percuſſores Cicero defendebat, Antonius in eum atrociter ſęuiens, excidiũ minabatur, unde ad Caſſium ſcribens, exponit qui ſint conſulares uiri in rempnb. bene animati & qui audeant apte ſententiam dicere, addens rurſus omnem ſpem eſſe in ipſo Caſsio & duobus Bntis. Ordo eſt. Ego lætor uehementer, ſententiam & orationem meam probari, id eſt approbari & laudari, tibi, id eſt à te, ſcilicet oratione mea, ſi liceret uti ſæpius, nihil negocii, id eſt facilimum eſſet recuperare libertatem & remp. Sed homo amens, id eſt ſine mente & ratione, & perditus, id eſt deſperatæ ſalutis, ſcilicet Antonius, & nequior, id eſt peior multo, qnàm ipſe, ſcilicet Cæſar, quem tu dixiſti eſſe occiſum neqniſiimum, id eſt eo quòd eſſet aut cum eſſet nequiſsimus. Quærit initinm cędis, ſcilicet faciendæ in me, & nullam, id eſt non ullam, ipſe criminatur me fuiſſe authorem Cæſaris interficiendi non ob ullam aliam cauſam, niſi ut ueterani, ſcilicet milites Cæſarem ſub quo militauerant adhuc amantes. Qnod periculum ego non extimeſco modo, id eſt dummodo commnnicem gloriam facti ueſtri cum mea laude, id eſt dnmmodo, ut particeps fuero pœnæ & ultionis ſubeundæ ita ſim particeps gloriæ ueſtrę de tyrannicidio, quod tamen me neſciente commiſiſtis, quaſi dicat tam glorioſum eſt factum ueſtrum, ut uitam uelim pro tali laude paciſci. Ita, id eſt & ſic nec licet Piſoni qui inuectus eſt primus in eum, ſcilicet Antonium aut Cæſarem, nullo aſſentiente, nec mihi qui feci idem trigeſimo die poſt. i. qni inuectus ſum in Antonium aut Cæſarem. Neć Publio Seruilio qui eſt conſecntus me, id eſt ſententiam meam, aut poſt me idem dixit, licet uenire tuto, id eſt ſine periculo in ſenatum.

Cædem enim gladiator quærit, eiúſq; initium ad XIII. Calend. Octob. á me ſe facturum putauit. * Ad quam paratꝰ venerat, cum in villa Metelli complureis dies commentatus eſſet. Quæ autem in luſtris, & in vino cõmentatio potuit eſſe? * Itaque omnibus eſt viſus, vt ad te antea ſcripſi, vomere ſuo more, non dicere. Quare quòd ſcribis te confidere, authoritate & eloquentia noſtra aliquid profici poſſe: nonnihil, vt in tantis malis, eſt profectum. Intelligit enim populus Rom. treis eſſe Conſulares, qui, quia de repu. bene ſenſerint, libere loquuti ſunt, tuto in ſenatum venire non poſſint. Nec eſt præterea quod quicquam expectes. Tuus enim neceſſarius affinitate noua delectatur. Itaq; iam non eſt ſtudioſus ludorum, infinitoque fratris tui plauſu dirumpitur. Alter item affinis nouis commentariis Cæſaris delinitus eſt. Sed hæc tolerabilia: illud nõ ferendum, quod eſt, qui veſtro anno filium ſuum Conſulem futurum putet, ob eámque cauſam ſe huic latroni deſeruiri præ ſe ferat. Nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam deſperatione, vt ait, minus in Senatum venit. L. Cæſar optimus & fortiſſimus ciuis valetudine impeditur. Seruius Sulpitius, & ſumma authoritate, & optime ſentiens, non adeſt. Reliquos, exceptis deſignatis (ignoſce mihi, non

HVBER. ❧ CAEDEM gladiator quęrit. iniurioſe gladiatorẽ appellat Antonium, quia gladiator uiliſsimæ profeſſionis nomen erat. Primus inuectus eſt. primus in eũ acerbiſsimam orationem dixit, licet poſtea pro Anto. Ci. acerrime dixerit, ut teſtatur Appia. lib. iii. Idem feci, acerrime quoq; inuectus ſum. Eius initium quod ſupra dixit quærit initium cædis. Commẽtatus eſſet. de ea re cogitaſſet, & mentionem feciſſet. In luſtris in lupanaribus. Sunt enim luſtra & loca ferarum & loca meretricum. Quæ. i. qualia, quaſi dicat fœdiſsima, & omnino nullius honeſtatis participes. In uino. in crapula, in cõuiuiis, ubi inebriatur, carpit Antonium & ebrietatis & libidinis inhoneſtæ, ſicut in paradoxis, & multo magis in Philippicis. Vomere. oſtendit geſtũ ebriorũ in dicendo, qui ita effundunt uerba cum ructibus, ut potius uomere quàm dicere uideãtur, quod & in Philippicis Antonio obiicit. Vt in tantis malis, id eſt ſecundum quod in tantis malis profici potuit. Profectum. aliquid utilitatis factum. Tres. quos ſupra nominauit. i. ſe, Piſonẽ & Seruilium. Libere. ſine reſpectu Antonii & cuiuſquam alterius pro utilitate reipu. Præterea. i. præter nos tres. Tuus neceſſarius, credo Lepidũ intelligi, qui erat affinis Caſsii, ut infra in aliis epiſtolis patebit. Noua. quam nouã facit cum Antonio. Ludorum, tranſlatiue dixit pro plauſibus & lætitiis, quæ fiebant de morte Cæſ. Dirumpitur. dolore frangitur. Plauſu. quem facit frater tuus de liberatione patriæ & cæde tyranni. Nam de ludis nõ eſt hic credendum, quibus repub. tam perturbata nullus erat locus. Alter. fortaſſe Paulus Lępidi frater. Commentariis. non his quibus ſcripſit hiſtoriam bellorum à ſe geſtorum, ut quidam opinãtur, ſed quibus ſcripſerat teſtamentum ſuum, & omnia quæ ſe facturum decreuerat. Non ferendum. nullo pacto tolerãdum. ſ. eum, Qui. incertum eſt de quo dicat. Putant quidam intelligi Philippũ uitricum Cęſaris Octauiani, quia ſuadebat ei petere conſulatum loco Hircii & Panſæ, ut ſupra diximus. Veſtro anno. quo nos conſules eſſe debetis. Ob eam cauſam. ut filius ſuus habeat conſulatum ueſtro anno. Latroni. Antonio. Fatali deſperatione. quia uidet omnia male accidere. Valetudine. mala ęgrotatione. Exceptis deſignandis. Planco & D. Bruto. Si non numero. i. ſi non nomino ſingulatim & numeratim. Habes. intelligis. Qui numerus. ſupradictorum. Bonis rebus, id eſt bono ſtatu, in quo nõ eſt opus mul

numero)

numero)Consulareis habes,autores consilii publici:qui numerus etiam bonis rebus exiguus esset, quid censes perditis? Quare spes est omnis in vobis: qui si idcirco abestis vt sitis in tuto, ne in vobis quidem:sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis, velim saluis nobis:sin id minus,res tamen pub.per vos breui tempore iussuum recuperabit. ego tuis neque desum,neque deero:qui siue ad me referent,sine non,mea tibi tamen beneuolentia fidesque præstabitur. Vale.

torum consilio. Quid censes perditius.i.esse,quasi diceret si esset exiguus rebus bonis, multo magis exiguus est rebus perditis, quæ indigeot plurimnm coosilio ut seruentur. Idcirco.ob eam causam. Ne in uobis quidem scilicet est spes si enim abestis,quia timeatis unbis,quomodo saluabitis alios?Cogitatis. ioterea dum abestis. Velim saluis nobis.i.cupio cũ salute nostra.f.cogitetis.Sin minus.i.si nõ.Id scilicet ut saluis nobis cogitetis dignum uestra gloria. Siue non .f.refereot.i.nnn dicent quid eis sit opus. Præstabitur.osteodet.

¶ ENIM.i.quia gladiator.f.Antonius, quem per cõtemptũ gladiatorem appellat, quærit cædem sup. facere,& putauit se facturom initium eius scilicet cædis à me.i.incipiendo à me,ad decimnm tertium Calend.Octobris,ad quem scilicet me,ipse uenerat paratus cum esset commentatus.i.excogitasset modum mei interficiẽdi,dies complures.i.per plusculos dies in uilla.i.domo rustica Metelli. Et si dicas si paratus & commentatus ac præmeditatns uenit, quo modo ergo non effecit qnod noluit? Responsio.autem.i.sed quæ commẽtatio.i.subtilis medii excogitatio potnit esse io lustris.i.lupanaribus & in uioo?quasi dicat nulla. Itaque ut scripsi ad te aotea,ipse est uisus omnib⁹ non dicere sed uomere suo more. Quare quod scribis te confidere aliquid posse profici authoritate & eloquentia oostra uõ nihil.i.aliquid est profectum.i.utilitatis factum, ut scilicet fieri potuit in tãtis malis.Enim .i.quia Populus Romanus intelligit tres scilicet uiros in senatorio ordine,scilicet me, Pisonem & Seruilium esse consulares.i.consulari aoimo,& dignos qui coosules fuerint, qui quia locuti sunt libere qnæ senserint bene de repub.non possuot nenire tuto.i.sine periculo, in senatum. Est autem tuto aduerbium, sed oe coincidat cum pronomine compositæ figuræ tute: frequentius tuto qnàm tute legimus. Nec est præterea .i.præter nos tres qni sumus quodammodo prohibiti à senatu eo,ꝙ libere locuti ꝙ expectes, quicquam scilicet pro te fieri aut dici. Enim.i.quia necessarins tuus scilicet Læpidus, delectatur noua adfinitate, scilicet cum Antooii propinqnis. Itaque.i.& ita,ipse iam oon est studiosus ludorum.i.non studet sic iis ludis, id est plausibus qui fiuot ob cædem Cæsaris,ut studuit olim ludis Romanis.aut funebribus io laudem Cæsaris celebratis,& dirumpitur f.inuidia & dolore infioito plausu.i.propter infinitum plausum & lætitiam fratris tui. Item alter adfinis scilicet tuus,ut opinor Paulus Læpidi frater est delioitus.i.inescatus & oblectatus nonis commentariis Cæsaris.i.tabnlis testamentariis & de rebus à se si uixisset gerendis. Sed hæc.i.huiusmodi insolentia gaudia & studia, snp.sunt tolerabilia:illud non sup.est ferendum, qnod est scilicet quidam, nt uero simile sit Philippus uitricus Octauii Cæsaris qni pntet filium suum saltem priuignum futurum consnlem,anno uestro.i.quo uos merito consules sitis,& præ se ferat.i.iodicet se deseruire huic. Latrooi scilicet Antooio,ob causam.Nam Lucius Cotta familiaris meus.minus.i.oon aut frequẽter uenit in senatnm, quadam desperatiooe fatali,ut ait.i.quam à fato & astris,aut deorum præfinitione dependere putat,ut respubli. Romana à tyraoois occupetur. Lucins Cæsar, auuoculus Antonii ciuis optimus & fortissimns scilicet animo,impeditur scilicet uenire in senatum,ualetndioe.i.ægritudine,Serui⁹ Sulpitins,supple ciuis & summa authoritate & optime seotieos scilicet de republi.noo adest scilicet in nrbe. Tu habes reliquos consulares, id est qui consules aliquando fuerunt,ignosce mihi si noo numero eos,nidetur hoc ironice precari quasi paucissimos aut nullos uere consulares censeat,authores ac probatores consilii publici.i.quod à maiore numero decernitur, id enim ignari & imperiti retum sequi solent, exceptis designatis,scilicet consulibus in proximum annum,Decio Bruto & C.Planco,qui nnmerus,scilicet uere consulatium, esset exiguus.i.modicus, etiam boois rebus.i.in bono statu reipnb.quid censes,sup.eum esse,perditis sup.rebus?Quasi dicat aut minimum aut nullum,& ita non opus esse ut nnmerentur reliqni consulares.Quare cum alii non sint,omnis spes est in uobis,qui si abestis scilicet ab urbe idcirco ut sitis in tnto,oe quidem.i.noo etiam in uobis supple spes est. Sin.i.sed si,uos cogitatis aliquid dignnm gloria uestra.f.iam parta uelim sup. id faciatis nobis saluis.i. tantisper dum salui sumus. Sin.i.sed si,id sup.fiet minns.i.non saluis nobis, tamen respu.recuperabit breui per uos ius suum. Sed ego non desum.i.semper anxilio sum tuis,scilicet necessariis,oeque deero.f.unq̃.qui scilicet tui,siue referent ad me.i.consultabunt me, siue non,tamen.i.nihilominus beneuolentia mea & fides prestabitur tibi. Vale. ASCEN.

¶ AD quem paratus nenerat. Ita in manu scriptis legimus: arbitramur tamem AT QVAM legendum esse,unius tantum literæ immntatione: nam D, pro T, in antiqnis libris frequenter ponitur, ut in C.Matii epistola hæc ipsa dictio bis eodem pacto scripta est, Ad ludos, quos Cæsaris nictoriæ Cæsar adolescens fecit, curaui,ad id.& qnæ sequuntur.cum utroqne in loco AT, intelligi debeat. nam quòd nonnulli putant per QVAM,cædem intelligi,hanc ipsorum interpretationem non probamus:in uilla enim Metelli Antonius orationem commentatus erat, non cædem,& in dicendo se exercuerat,ut qni cogitaret Ciceronem accusare, & contra eum in Senatu accurate dicere.Hoc aperte ostendit Cicero in secnnd. Philipp.cum inquit: Hæc ut colligeres,homo amentissime, tot dies io aliena uilla declamasti.Ideo autem nunc ioquit illum paratnm uenisse,quia commentatus erat:addit igitur,Itaque omnibus est nisus nomere suo more,non dicere.Huic similis est locus ille ad Att.At quam iratus uenit?Nec non ille secun.Philipp.At quam multos dies in ea uilla turpissime es perbacchatus? *P.V.C.

¶ ITAqne omnibns est uisus uomere suo mnre,non dicere. Multa à Cicerone dictà sunt in Antonii ebrietatem,quæ omnibus nota,& manifesta sunt:sed nihil acerbius, qnodq; eum magis multis modis uulneraret, qnàm quod in XII. Philipp.de illo loquens,inqnit,Cuius acerbitas morum, immanitasque naturæ ne uino quidem permixta temperari solet: ut cum multis detrimentis illum affecerit uinum,quemadmodum omnes *P.V.C.

facit,

facit, qui cupiosius bibant: quud bonum in se illud habet, propter sæuissimum ingenium Antonii nullum ei commodum afferre potuerit: uicit enim diritas illius, & feritas morum uini ipsius uim. Omnes autem autores tradunt quud Cicero hic significat uinum lenire mores, & omnem ingenii asperitatem tollere, unde sapiens uir Zenu, ille sectæ Stoicę princeps, aiebat uinum in se efficere, quud aqua in lupinis: quæ cum amara sint, macerata dulcia redduntur. Hoc intellexit Vergilius, cum inquit mitem Bacchũ, mitem uindemiam: & Catullus mitem uuam. accepta autem omnia sunt ab Homero, qui primus uitem ἡμερίδα appellauit, ut gratissimam stirpem, quemadmodum dignitas illius puscebat, urnaret: animaduersum enim hoc est à doctissimis hominibus, qui affirmant, Homerum amore fructus illius captum, summis laudibus eam extulisse. Plutarchus in elegantissimo sermone, quem appellauit ἐρωτικὸν inquit, ἀλλ' ἥμεροι ἡμερίδα ... Ita autem ipsam appellauit quinto libro Odysseæ, ubi agit de antro Calypsonis:

Ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπείους γλαφυροῖο
Ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι.

Sed alio etiam in loco de hac uoce Homeri Plutarchus egerat: uerum ille ita deprauatus est ut omnes lateat. In commentario igitur, quo præparat adulescentes ad lectionem poetarum, cum docuisset Lycurgum stulte fecisse, qui cum uideret uinum lædere, uites inciderat, cum potius fontes admouere debuisset: temperamẽtum enim hoc pellere omne detrimẽtum poterat, & multas utilitates eius retinere, inquit, Neque igitur nos poëticam amputemus ἡμερίδα μοῦσαν, neque ipsam penitus extinguamus, sed ea remedia adhibeam⁹, quibus incommoda que afferre solet iis, qui imparati ad eam accedunt, euitemus, & fructus ipsius retineamus. Vocauit autem poëticam doctissimus uir, Musarum uitem, propter suauitatem: pendet enim totus sermo à superiore illo exemplo Lycurgi, qui pessimo consilio uites sustulerat. Multi autem erant, qui Lycurgum imitati, poëticam omnem eiicerent, atque delerent: quos non minus quàm Lycurgum stulte facere ostendit Plutarch⁹. In impressis codicibus μερίδα legitur, quasi particulam, cum manu scripti, qui melioris notæ sunt, ἡμερίδα retẽneant. dictio autem hæc deprauata corrumpit omnem sententiam, quæ elegantissima est, & summo artificio expressa.

HVBER. AVget. Adducit Cice. Anto. in maximum odium Cassii, ostendens quid fecerit in honorem Cæs. mortui contra dignitatẽ interfectorũ, inter quos dicit se ab An. numerari. q. d. eum fuisse authorem illius cædis, cui optat se interfuisse: dicit autem ꝙ consilium istorum, qui tuentur acta Cæsaris, & ei etiam mortuo fauent, quia nihil aliud cogitant q̃ ulcisci eius mortẽ. cõmemorat iniurias illatas pręcipue in ipsum Cassium, cuius legato dicit uiaticum quod ad eum mittebatur ab Anto. & eius amicis ereptum quasi ad hostem mitteretur, non ad ciuem. Indignatur postremo Cic. tantam Anto. arrogantiam ita patienter ferri. Amicus. ironice. Auget fu. in dies fit furiosior. Statua. Cæsa. Inscripsit. titulum fecit. Parẽti. i. Cæsari patri patriæ. Optime me. quia multa beneficia in patriam contulit. Sicarii. sica genus est gladii. quasi seca. à secando dicta. quicũque igitur gladio hominem interfecerit sicarius & homicida appellatur. Parricida uero, qui patrem interfecit, ergo Anto. significabat per eam inscriptionem eos nõ modo sicarios, qui hominem interfecissent, sed etiã parricidas, quia parentem patrię cecidissent. Quid dico. correctio, ut immisceat etiam personam suam in numero horum. Principem. primum. Non essent mo. no. quia eũ sustulissemus. sicut & Cæsarem. Præteriit. non est factum. Reperio. s. consilium. Vim sine ui. uim etenim ui repellere licet. Illorum sce. inimicorum patriæ. Prosequantur. ulciscantur persequendo qui eum interfecerint. Canutio. is erat tribunus aduersarius Anto. ut scribit Appia. Ille. An.

Seca

Sicarina

Parricida

Conseruatoribus nobis: nam dixit sceleratos fuisse, qui uirum sanctum & de repub. bene meritum interfecissent. Faceret. cum eum produceret in concionem. Cuiusmodi. qualia. q. d. q̃ pessima & malę spei. Viaticum. pecuniam quæ ad te mittebatur pro impensis uiæ & peregrinationis tuæ. Interpretari. intelligere sentire Scilicet. cum stomacho dixit. Ad hostem quem te iudicant, cum sis defensor patriæ. O rem. exclamatio ex indignatione. Dominum. Cæsarem. Conseruo. Antonio, qui & ipse erat in seruitute Cæsaris, sicut & nos. Conserui enim dicuntur qui simul seruiunt domino. Fauente. adiuuante, non deserente. Residet. remanet. Sed ubi. quasi dicat nusquam.

Conserui

M.T.C.C.Cassio. S.P.D.

AVget tuus amicus furorem in dies. primum in statua quam posuit in rostris, iscripsit PARENTI OPTIME MERITO. vt non modo sicarii, sed iam etiam parricidæ iudicemini: quid dico iudicemini? iudicemur potius. Vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me principẽ dicit fuisse. Vtinam quidem fuissem, molestus nobis non esset. Sed hoc vestrum est: quod quum præteriit, utinam haberẽ quid vobis darem consilii. Sed ne mihi quidem ipsi reperio quid faciendum sit. Quid enim est, quod contra vim sine vi fieri possit? Consilium omne autem hoc est illorum, vt mortem Cæsaris persequãtur. Itaque ante diem VI. No. Octobris productus in concionem à Cannutio turpissime ille quidem discessit: sed tamen ea dixit de conseruatoribus patriæ, quæ dici deberẽt de proditoribus. De me quidem non dubitanter, quin omnia de meo consilio, & vos fecissetis, & Cannutius faceret. Cætera cuiusmodi sint, ex hoc iudica, quòd Legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos interpretari putas cum

hos

hoc faciunt?ad hostem scelicet portari. O rem miseram?dominum ferre non potuimus,conseruo seruimus.Et tamen me quidem fauente magis, quàm sperante, etiam nunc residet spes in virtutete tua. Sed vbi sunt copiæ? De reliquo, malo teipsum tecum loqui, quàm nostra dicta cognoscere. Vale.

ASCEN. AVget &c. Adducit Antonium io maximum odium Cassii, ostendens quid fecerit in hoorem Cæsaris,& in contumeliam Cassii,unde ægre fert ꝙ tantam arrogantiam sic patiatur. Ordo est.Amicus tuns,per ironiam.i.summus inimic9, nidelicet Antonius anget in dies furorem, primum in statua.s.Cęsaris quam posuit in rostris,inscripsit.i.titulum posuit,patenti.i.patriæ,optime merito.s.de patria,nt nos occisores Cęsaris, iudicemini non modo sicarii.i.dolosi homicidæ sica.s.pugione usi,sed etiam parricidæ.i.percussores parẽtis patriæ. Quid dico iudicemini?iudicemur potius.Enim.i.quia,ille furiosus.s.Antonius dicit me fuisse principem.i.ptincipalem authorem facti uestri pulcherrimi. Vtinam quidem foissem,ipse sup.non esset molestus nobis, quia ipse interfectus fuisset.sed hoc est uestrum.i.uestræ negligentiæ qui noo abstulistis simul omne malum è rep. quod quando.i.quoniam præteriit.s.opportunitas aut occasio eius, utinam haberem quid consilii darem.i.dare possem uobis.Sed oe quidem.i.oon saltem reperio mihi ipsi quid sit faciendũ. Quid enim est qood possit fieri contra uim siue ui?q.d.nihil. Antem.i.sed,consilium istorum.s.qui remp.oppugnant est,ut prosequantur.s.ultione,mortem Cæsaris. Itaque sup.Antonius productus à Canutio.i.tribuno plebis aduersario Antonii authore Appiano.i.certum Po.Ro.congregati ad audiendam orationem eius, ante diem sextum nonarum Octobris,ille.i.Canutius,equidem,certe discessit turpissime,quia debebat resistere, aut præsentia sua deterrere,sed tamen Antooius sup.dixit ea de conseruatoribus patriæ,quæ deberent dici de proditorib9.

Non dubitant.s.aduersarii,quidem.i.certe de me qnin nos fecissetis,& quio Canutius faceret omnia de cõsilio meo. Iudicia ex hoc scilicet quod dicam, cuiusmodi.i.qualia sint cætera,ꝙ eripuerũt. Legato tuo uiaticum.i.pro uia facienda sumptum necessarium. Quid putas eos interpretari.i.innuere cum faciunt hoc scilicet.i.scire licee quid interpretantur,quia portari.s.uiaticum,ad hostem? O rem miseram, nos potuimus ferre dominum.i.tyranoum Cæsarem,& seruimus conseruo.i.Antonio qui nobiscum sub Cęsare seruierat & tamen me quidem magis fauente.i.optante q̃ sperante,quia ooo uero simile hoc malum posse expugnari, spes residet etiam oune in uirtute tua. Sed ubi sunt copiæ,quasi dieat nusquam. Ego malo.i.magis nolo teipsum loqui de reliquo.i.quod restat,q̃ cognoscere dicta oostra. Vale.

M.T.C.C. Cassio S. P. D.

VEllem Idibus Martiis me ad cœnam inuitasses: reliquiarum nihil fuisset. Nunc me reliquiæ vestræ exercent & quidem præter cæteros me. quanquam egregios Consules habemus, sed turpissimos Consulareis: Senatum fortem, sed infimo quenque honore fortissime. Populo vero nihil fortius, nihil melius, Italiaque vniuersa. Nihil autẽ fœdius Philippo & Pisone Legatis, nihil flagitiosius: qui, cũ essent missi vt Antonio ex Senatus sententia certas res nũtiarent, cum ille earũ rerum nulli paruisset, vltro ab illo ad intollerabilia postulata retulerunt. Itaque ad nos concurritur, factique iam in re salutari populares sum9 Sed tu quid ageres, quid acturus, vbi denique esses, nesciebam. Fama nunciabat te esse in Syria: autor erat nemo. De Bruto, quo propius est, eo firmiora videntur esse quæ nuntiantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non insulsis, quòd tibi tam cito succederet, cum tu vix dum XXX dies in Syria fuisses. Itaque

HVBER. VEllem. Dolet Cice. Antonium non interfectum fuisse qno die Cęsar. fuit interemptus, quod quidem dicit futurũ fuisse si interfuisset, nt etiam supra li.x.scripsit ad Trebonium. Drinde dicit quales sint sententiæ singulorũ in his ciuilibus dissensionibus in quibus maxime qnæritur de Philippo & Pisone legatis. Postea uero qnia Dolabella in Syriam proficiscebatur, dicit q rumores de eo sint. Postremo qualis opinio de iplo Cassio & Bru. Vellem. recurre ad lib.x.ad episto. quæ incipit. Quam uellem. Reliquiæ M.An. quem incolnmen reliquistis fuisset cum Cæsa. interficiendus. Exercent. fatigant nexant. Virg. Exercent odiis. Præter cæteros. præcipue plus q̃ alios. Turpissimos. qui male sentiuot. Infimo honore.i.qui gerunt minores magistratus ædiles, quæstores. Italia uniuersi.quæ tanquam ad extinguendum commune incendium conspirauit.

Philippo. is erat uitricus Cæs. Octauiani. Pisone. socero Cæs. Legatis. missis ad M. Anto. ut Mutinensi obsidione desisteret, & ot faceret qnæ decreuisset senatus. Certas. qnaldam. Vltro, sponte, cum debuisset ipse mitteret proprios legatos, si quid uoluisset postulare. Intolerabilia. inhonesta, minus superba. Postulata. quæ fecit Anto. præter responsa ad mandata, qnæ scribũtur ab Appia. lib. iii. Ad nos. ad me tanquam qui solus audeam adnersari Antooio. Facti su. pop.i. populo accepti. Author. s. famæ.i. nullus certus nuncius. Bruto, Marco. Propius. erat enim in Sardinia, ut uisum est lib. superiore epistola qnæ incipit, Maximo meo dolore. Succederet. in Syria quam uolebat obtinere cũ fuisset decreta Cassio, & in ea paulum admodum esset moratus. Rccipi. à te. Comparasse. collegisse: oam ot scribit Ap. Brutus præter exercitum quem antea habebat sex legiooes qnę fuerant Caii Antonii mansuetudine sua deuictas sibi adiunxit. Deinde in Macedoniam transgressus duas alias legiones Italorum more pugnantes in unum collegit. Rem. quid agatis.

tis. Causam.cur tantut exercitus tam subito sit cō paratus.

ASCEN. Vellem & c.Dolet Ci.φ non intersectus sit Antonius cū Cæsare,quod fuisset, si interfuisset: docetque quales sint sententiæ in dissensionibus ciuilibus,& qualis de Cassio & Bruto opinio.Ordo est.Vellem inuitasses me ad cœnam.i.mactationē Cæs.Idibus Martiis, nihil reliquiarum fuisset: quia etiam Antonium assumpsissem.i.interfecissem. Nūc reliquiæ uestræ.i.quos reliquistis percutiendos, exercent.i.persequuntur & cura afficiunt me, & quidem me sup.exercent,præter cæteros.i.plus q̄ omnes alios,quamuis.i.licet habemus egregios consules.s.Hirciū & Pansam,sed turpissimos consulares.i.consulatu functos,habemus senatum fortem, sed quemq̄ infimum bonore,fortissimum, boc est ut quisque infimus est honore,ita fortissimus est. Vero pro sed, nihil sup. est aut habemus fortius & nibil melius populo.s.Roma.& Italia uniuersa. Nihil autem fœdius Philippo & Pisone legatis.s.concordiæ faciendæ causa ad Anto.missis, & nihil flagitiosius.i.scelestius & increpatione dignius .s.legatis,qui cum essent missi ut nuntiarent Antonio res certas.i.specificas et non alias, ex sententia senatus, cum ille.s.Antonius nulli.i.non ulli,non paruisset ulli earum rerum.s.quas nuutiabant ex sententia senatus, retulerunt.i.reportauerunt ultro.i.insuper,ab illo.s.Antonio,intollerabilia.s.mandata,ad uos postulantia.s. caput uastrum aut quid simile. Itaque concurritur.s.ab omnibus ad uos,& nos facti sumus populares.i.de secta populi & eius fautoret in re salutari.i.quæ ad salutem publicam spectat. Sed nesciebam quid tu ageres,quid & acturus sup.esses, deniqua ubi esses.Fama nuntiabat te esse in Syria,nemo erat autbor.i.certus assertor. Ea quæ nuntiantur de Bruto.s.Marco,uidentur eo.i.tanto,firmiora.i.certiora,quo.i.quanto sup.Brutus est propius. Dolabella uituperatur ualde ab bominibus non insulsis.i.non imprudentibus,φ succederet tibi tam cito,φ tu uix dum.i.uix adbuc fuisses triginta dies in Syria. Itaque constabat.i.constans opiuio erat,aut manifestum erat, non oportere eum recipi in Syriam ut laus est & tua aut, sere textus babent, tui.s. de te,& Bruti φ existimam ini comparasse.i.acquisiuisse exercitum,præter spem.s.Summa,omnium. Ego scriberem plura,si nossem.i.cognoscerem rem & causam.s.rei. Nunc scribo ea quæ scribo ex opinione atque fama bominum.i.ex opinione. Ego expecto auide literas tuat. Vale.

constabat eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua & Bruti est, quòd exercitum præter spem existimami ni comparasse. Scriberem plura, si rem causamque nossem. Nūc quæ scribo, scribo ex opinione hominum atq; fama. Tuas literas auide expecto. Vale.

M.T.C. C. Cassio. S. P. D.

Hyemem credo adhuc prohibuisse, quo minus de te certū haberemus quid ageres, maximeque vbi esses. Loquebatur omnes tamen (credo quod volebant in Syria te esse) habere copias. id autem eo facilius credebatur, quia simile vero videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consecutus. Res enim tantas gessit, tamque inopinatas, vt eæ cum per se gratæ essent, tum ornatiores propter celeritatem. Quòd si tu ea tenes quæ putamus, magnis subsidiis fulta respub.

HVBER. Hyemem. Primum Cicero dicit ex communi rumore & fama nūciari Cassium esse in Syria, quæ ei decreta fuerat à senatu. Deinde laudat Mar. Brutum, qui C. Antonium, M. Antonii fratrem cum sex legionibus ad sese sua man'uetudine conuertit, ut in præcedenti epistola dictum est: magnamque spem ostendit in D. Bruto si ex mutinensi obsidione eripiat, commemorat quas uires & copiarum, & populorum sibi fauentium baberet Antonius: item quas senatus, & qui apparatus fiant contra Antonium. Postremo quales in senatu sint omnes. Hyemem qua nauigatio impeditur. Ouid. in Heroi. Quo fugis obstat hyems. Virg. lib. quar. Dū pelago deseuit hyems. Volebant. optabant. Simile uero. probabile, uerisimile. Brutus, Marcus. Res tantas gessit. Nam ut scribit Appia. lib. ter. C. Antonius, M. Antonii frater cū Bruto discedens bellum agitabat, legionem unam ex ciuibus secum agens, & Brutum acie inferior obseruat, Brutus contra simulata fuga insidias illi struebat, nec congressum hostium euitans quicquam moliebatur: immo suis militibus præceperat, ut hostes alloquerentur & amplecterentur, recusantibus hostibus, neque se huiusmodi experimento credentibus ex insidiis tutos permisit abire cum nocere posset. Deinde ad alia itinera progressus subito increpitudine quadam micuit, neque tamen eos est aggressus, sed summa hilaritate suscepit. Illi Brutum ut ciuibus mansuetissimum, & ea sapientiæ & charitatis opinione quæ ferebatur, præditum intuentes uicissim complexi sunt, & ad eum se conuerterunt omnes. Caius etiam se illo trahit, quē apud se in maguo bonore habuit donec eum exercitum corrumperet, neque reprebensus desisteret, tandem interfectus est, hoc igitur est ex quo egregiam laudem consecutum dicit Cicero.

ASCEN. Hyemem &c. Dicit nuntiari Cassium esse in Syria eidem ab senatu decreta, laudat Brutum qui C. Antonium, M Antonii fratrem ad se conuertit: iterum quales sint in senatu aperiens. Ordo est. Ego credo byemem prohibuisse adhuc, quominus.i.ut non haberemus de te certum quid ageres, & maxime .i.præcipue esses, tamen.i.tametsi nibil certi haberemus, omnes loquebantur credo φ.i.quia uolebant.i.optabant aut opinabantur te esse in Syria & sup. habere copias, id est collegisse exercitum. Autem, id est sed, id credebatur eo facilius, quia uidebatur simila. Quidem, id est certe quicquid tu feceris. Brutus noster, scilicet Decius consecutus est laudem egregiam: gessit enim tantas res, & tam inopinatas, ut eæ, scilicet res cum essent gratæ, id est utiles & acceptæ.

HVBER. Sv PER se, sua natura, quia omnis uictoria siue celeris siue tarda grata esse solet. Celeritatem, quia celerius q̄ quisquam opinatus esset, eas affecit. Tenes, in potestate tua habeas. Quæ putam⁹. s. totam Syriā. Fulta. sustentata. Iuue. Nos urbem colimus tenui

respu.est. A prima enim ora Græciæ, vsque ad Aegyptum optimorum ciuium imperiis muniti erimus & copiis. Quanquam nisi me fallebat, res se sic habebat, vt totius belli omne discrimen in D.Bruto positum videretur: qui si, vt sperabam, erupisset Mutina, nihil belli reliqui fore videbatur. Paruis omnino iam copiis obsidebatur, quòd magno præsidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autem Claternæ noster Hirtius, ad forũ Corneliũ Cæsar, vterque cum firmo exercitu: magnasq; Romæ Pansa copias ex delectu Italiæ cõparat. Hyems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil nisi consyderate, vt mihi crebris literis significat, acturus videbatur. Præter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus studiosissimam reip. Tuos etiam cliẽteis Transpadanos mirifice coniunctos cum causa habebamus. Erat firmissimus senatus exceptis Cõsularibus: ex quibus vnus L. Cæsar firmus est & rectus: Ser. Sulpicii morte magnum præsidium amisimus. Reliqui partim inertes, partim improbi: nonnulli inuident eorum laudi quos in repu. probari vident. Populi vero Rom. totiusque Italiæ mira consensio est. Hæc erant fere quæ tibi nota esse vellem. Nunc autem opto, vt ab istis Orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat.

Vale.

tibicine fulta. Ora. confinio, termino, siue regione. Discrimen. periculum. Belli reliqui. i. belli remansuri & futuri. Paruis copiis. paruo exercitu Antonii, quia Antonius posuerat magnam partem suarum copiarum Bononiæ pro præsidio. Claternæ, ad forum Cornelii. i. foro Cornelii, uel apud forum Cornelii: existimabatur autem esse urbs, quam nunc dicimus Imolam. Considerate, cum magno consilio. Regium Lepidi, ad differẽtiam Regii, quę est in Sicilia. Cum causa. cum defensione reipu. & libertatis. Rectius, bene sentiens. Inertes. ignaui, nullius consilii. Probari, bonos haberi, laudare. Lumen eluceat ab partibus oriẽtis. i. aliquid præclarum à te factum ad nos deferatur: allusit autem ad solem, qui ex oriente primum lumen mittit. — Forum Cornelii Regium Lępidi

SVPER se, tum supple erant ornatiores propter celeritatem, quod si tu tenes ea quæ putamus, respubl. est fulta. i. sustentata & munita magnis præsidiis. i. custodiis & protectionibus. Enim. i. quia, nos erimus muniti à prima ora, id est extremitate Græciæ usque ad Aegyptum imperiis & copiis optimorum ciuium quamquam nisi. i. res aut opinio fallebat me, res habebat se sic ut omne discrimen. i. periculum totius belli uideretur positum in D. Bruto, qui si erupisset. i. ui in hostes impetum fecisset. Mutina. s. ex ea urbe, ubi obsessus erat ab Antonio nihil belli reliqui. i. relicti, aut nihil reliquum belli uidebatur fore . i. futurum. Ipse obsidebatur iam paruis copiis, q. i. quia Antonius tenebat Bononiam magno præsidio. i. multitudine militum ad custodiam urbis impositorum. Autem. i. sed, Hircius noster. s. consul erat Claternæ. i. in eo oppidulo, cui Imolæ nunc nomen putāt, Cæsar. s. Octauius, sup. erat ad forum Cornelii, uterque supple erat tam Hircius q̃ Cæsar cum firmo exercitu, & Pansa alter consul, compararat Romæ magnas copias ex delectu Italiæ. Hyems prohibuerat rem geri adhuc. Hircius nihil uidebatur acturus nisi cõsyderate, ut significat mihi literis crebris. — ASCEN.

Nos tenebamus totam Galliam. s. Cisalpinam, præter Bononiam. Regium Lepidi: nam est etiam in Sicilia Rhegium, sup. & Parmam. Nec habemus transpadanos tuos clientes. i. tuo patrocinio dum Romæ agebas utentes & ita tibi addictos, coniunctos mirifice. Cum causa scilicet quam fouemus, id est cum defensione reipu. Senatus erat. s. tunc cum Decius Brut. obsideretur fortissimus, exceptis consularibus . i. iis qui consolatum gesserant, ex quibus unus. i. solus Lucius Cæsar est firmus & rectus. Nos amisimus morte. i. per mortem Seruii Sulpitii magnum præsidium, protectorem & custodem salutis nostræ. Reliqui scilicet consulares, partim supple sunt inertes. i. sine arte & industria, partim improbi. i. improbi sodi, quia pro republi. facere quæ sciunt & possunt nolunt: nonnulli inuident laudi eorum quos uident probari. i. ad probari in repub. Vero pro sed, mira consensio est Popu. Roma. & totius Italiæ. Hæc erant fere scilicet omnia quæ uellē esse nota tibi. Nunc autem opto, ut lumen uirtutis tuæ eluceat ab istis partibus orientis, unde sol oriens totum illuminat hemispherium nostrum: pulchre ergo ad solem alludit, cum in Syria parte oriẽtali esset Cassius. Vale.

M.T.C.C.Cassio. S.P.D.

QVi status rerum fuerit tum, cum has literas dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone viro bono, & optime de rep. sentiente. Nam quid dicam cupidissimo tui, qui domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque eum tibi ne commendo quidẽ: aduentus ipsius ad te satis eum commen-

QVi. Commendat Cice. Cassio C. Tidium Strabonem ad eum proficiscentem, ut cum eo esset: dicit autem posse ex eo intelligere præsentium rerum statum, affirmat deinde magnam spem & profugium esse omnium bonorum in eo & M. Bruto, nā D. Brutus scribit eum laborare extremo obsidionis periculo, qui si fuerit oppressus confugient omnes ad Bru. & Cassium. Strabone. cognomē est. Cupidissimo, amantissimo. Domo, familia sua: est autem magnum argumentum beneuolentiæ relinquere domum & res suas propter aliquem. Potissimum, præcipue cum ad alios proficisci posset. Aduentus, quia uenit ad te. Quod olim, quod deus auertat. Si quid euenerit: est aposiopesis: tacētur eni uerba. q. d. — HVBER.

actum

actum erit de nobis. Sustinebat.quia extrema fama laborat. Quod omen, quod augurium malum. Proinde.igitur. Vniuersam.totam si oppressus fuerit Decius.

ASCEN. QVi status &c.Commendat Cassio C. Tidiū Strabonem ad ipsum Cassium proficiscentem ut cum eo esset:dicit autem eum posse ex ipso intelligere præsentium rerum statum,deinde dicit magnam spem esse in ipso Cassio & M.Bruto. Nam decium Brutum dicit obsidione teneri, itaque ad illos perfugiū fore,si Decius uincatur. Ordo est. Tu poteris scire ex Caio Tidio Strabone uiro bono & optime sentiente de republica, qui, id est qualis. Nam.frequenter,scilicet sæpe qui pro quis legitur, status rerum fuerit,tum id est tunc,cum,id est quando,ego dedi has literas,scilicet ad te dico sup.sentiēte op.&c. Nam quid,id est ad quid dicam cupidissimo,id est ꝙ possis scire ex uno cupidissimo tui, qui profectus est potissimum ad te,domo & fortunis,id est diuitiis omnibus relictis. Itaque ego ne quidem,id est non etiam commendo eum tibi, quia aduentus eius ad te,commendabit satis eum. Ego uelim supple ut tu existimes, & persuadeas tibi sic,omne perfugium bonorum, id est spem se conseruandi perfugam, esse positum in te & in Bruto.si quid id est, aliquid aduersi euenerit scilicet bonis, hoc est reipublic.fautoribus, quod nolim scilicet euenire. Res scilicet bellica,erat cum scribebam hæc deducta in extremum discrimen id est,summum periculum.Brutus enim uix sustinebat iam mutinæ scilicet nim obsidētium,qui scilicet Brutus,si erit conseruatus uicimus,non dicit uincemus,sed propter certitudinem uictoriæ uicimus. Conseruatus autem fuit nec tamen uicit. Sin.i.sed si,ipse erit oppressus ibi,quod omen dii auertant,omnis cursus hominum est ad uos.s.à facie Antonianorum. Adnotandum omnis mali amouendi gratia quotiens triste quid quod impenderet dicturi erāt solitos præmittere,quod nolim,quod dii auertāt &c. Proinde.i.& ideo,fac sup. ut habeas tantum aim,& tantum apparatū,quantū opus est.s.habere,ad recuperandā uniuersam remp. Vale.

dabit, Tu velim sic existimes, tibique persuadeas, omne perfugium bonorum in te & Bruto esse positum, si (quod nolim) aduersi quid euenerit. Res, cum hæc scribebam, erat in extremum adducta discrimē. Brutus enim Mutinæ vix iam sustinebat. Qui si conseruatus erit, vicimus: sin (quod Dii omen auertant) omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac animū tantum habeas, tantumque apparatum, quanto opus est ad vniuersam rempublicam recuperandam. Vale.

HVBER. QVanto.Cum pugnaret in Asia Cassius contra Dolabellam, Cice.eum uehementer laudauerat, promiseratque eum facturum per se quicquid uideretur fore utile reipubli. nec expectaturū senatus decreta ut liberaret Asiā à Dolabella, qui fuerat iudicatus hostis. Itaque licet Cic.simulet se nolle dicere quæ pro eo egerit,tamen latenter signat, immo quodammodo breuiter commemorat, & ab eo petit ut ea præstet,quæ ipse Cice.senatui de eo promisit,& quasi data fide affirmauit. Postremo dicit se sperare totam Asiam propediem ab eo liberatam fore. Malo,uolo potius. Quam ex me.ne uidear iactare officium meum. Facile, nullis aduersantibus.
Pansa,consul. Productus.in publicum ductus.Cōtentiune,uehementi oratione. Quantum est forū, quantum totum forum poterat audire, id est tanta uuce quanta poterat totum forum implere.
Nihil si. quia nunquam populus magis consensit ad rem aliquam. Socru.matre uxoris tuæ. Inuita,nolente. Offenderetur,si te laudassem. Hæc, quæ socrus tua & mater dicebant se nolle. Fauebam & reipu.i.faciebam causa reipu.& causa tuæ dignitatis.
Liberes fidem meam,absoluas me fide, quam pro te dedi. Promisi enim. dicit nunc quæ sit ea fides.
Tuo more, ut consueuisti. Nihil dum.pro nondum. Statuebam,iudicabam. Istis,Asiaticis.Recuperatam,ab inuasione dola. Vincas teipsum,faciam etiam ultra uires.

ASCEN. QVanto stu.&c.Defenderat Cassium pugnantem cum Dolabella quod nunc paucis tangit,monens ut ea præstet senatui quæ Cice. de eo promisit cum speret totā Asiam ab eo propediem liberandam. Ordo est.Ego malo.i.magis nolo, te cognoscere ex tuis.s.necessariis,quam ex me,quanto studio ego defenderim dignitatem tuam & in senatu & ad populum. Quæ sententia mea.s.de te, naluisset.i.adprobata fuisset facile in senatu, nisi Pan-

M.T.C. C. Cassio. S. P. D.

QVanto studio dignitatem tuam & in senatu & ad populum defenderim: ex tuis te malo, quàm ex me cognoscere. Quæ mea sētentia in senatu facile valuisset, nisi Pansa vehemēter obstitisset. Ea sententia dicta, productus sum in concionem à Trib.pl. M. Seruilio. Dixi de te quæ potui, tanta contentione, quātum forum est: tanto clamore consensuque populi, vt nihil vnquā simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quòd inuita socru tua fecerim. mulier timida verebatur ne Pansæ animus offenderetur. In concione quidem Pansa dixit matrem quoq; tuam, & fratrem, illam à me sententiam noluisse dici. Sed me hæc non mouebant: alia malebam. Fauebam & reipu. cui semper faui & dignitati ac gloriæ tuæ. Quod autem & in senatu pluribus verbis disserui, dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes.

Promi

Promisi enim & prope confirmaui te nõ expectasse,nec expectaturum decreta nostra sed teipsum tuo more rempu.defensurum.& quanquam nihil dum audieramus,nec quas copias haberes: tamen sic statuebam,omnes quæ in istis partibus essent opes copiæque, tuas esse: per teque Asiam prouinciam confidebam iam reipulicæ recuperatam. Tu fac in augenda gloria te ipsum vincas. Vale.

sa obstitisset uehementer.Ea sententia nõ.scribit eã, quia scit ab amicis Cassii perscriptam, dicta.i.postq̃ erat dicta. Ego productus sum in concionem.i.cœtum populi, à marco Seruilio tribuno ple. Dixi de te quæ potui.i.decenter dicere, tanta contentione.i.uocis extensione & auctione, quaotum est furũ io quod populus conuenit,tanto clamore & consensu populi, ut nihil uiderim unquam simile. Velim sup.ut ignoscas mihi,id uidelicet ꝙ fecerim.i.ita contenderim, socru tua id est matre uxoris tuæ inuita: Mulier timida uerebatur ne animus Pansæ qui in senatu obstiterat, offenderetur. Pansa quidem dixit in concione matrem quoque tuam & fratrem, noluisse illam sententiam dici à me. Sed hæc, scilicet obstacula non commouebãt me, ego mallebam,id est magis uolebam alia.Faoebam &, id est simul reipubli.cui faui semper & gloriæ tuæ. Autem,id est sed,ego uelim sup.ut liberes fidem meam,id est facias ut pollicitus sum te facturum,in eo ꝙ & disserui uerbis pluribus in senatu, & dixi io concione. Promisi enim & prope confirmaui, id est asserui ita fore, te non expectasse nec expectaturum esse. Decreta nostra,sed teipsum,id est proprio iudicio & authoritate defensurum sup. esse rempu.tuo more,id est sicut incœpisti Cæsarem occidendo. Et quaoquam nihil dum,id est oihil tunc adhuc audieramus,oec ubi esses,nec quas copias haberes,tamen statuebam,id est in animo proponebam sic,omnes opes quæ essent in istis partibus,scilicet ubi tu es,& copias sup.omnes esse tuas & coofidebam Asiam iam esse recuperatam reipu.per te. Tu fac sup.ut uincas teipsum,id est plus facias quam hactenus fecisti,cum tamẽ ea faciendo alios superaris,in augenda gloria,scilicet tua. Vale.

M.T.C. C.Cassio. S. P. D.

SCelus adfinis tui Lepidi,summamq; leuitatem & inconstãtiam, ex actis quæ ad te mitti certo scio, cognosse te arbitror. Itaq; nos confecto bello,vt arbitrabamur, renouatum bellũ gerimus, spemq; omnem in D.Bruto & Planco habemus:si verum quæris, in te, & in meo Bruto non solum ad præsens perfugium, si(quod nolim) aduersi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus quæ vellemus: sed certos tutores non habebamus. Te quidem magnum hominem, & præsenti iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito fac vt ad summa contendas. Nihil est tantum quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse iudicet. Vale.

SCelus. post liberationem Bruti ex obsidione Mutinensi Lepidus se cũ Antonio coniunxit,quem dicit ualde nocuisse Po.Ro.quia cum credidisset se finisse bellum superato M. Anto. apud mutinam coactus est gerere bellum renouatum per perfidiam Lepidi Antonio coniuncti. Itaque dicit spem esse in M.Bruto & Cassio, quem non solum dicit nũc creds magnum hominem,sed etiam ĩ futurum, nihil enim esse tam magnum quod Po.Ro. non confidat eum non posse præstare. Scelus.perfidiam,quia Antonium fusum apud Mutinam in societatem & prouinciam suam recepit. Coufecto, finito, Decio liberato,& Antonio fugato. Renouatum, per consunctionem Lepidi. Quæ uellemus, qualia optabamus scilicet quod esset à te oppressus,cuoi enim Cassius in Laodicea obsederat. Expectatiooe, spe bona. Contendas,enitaris. HVBER.

SCelus & c.Dicit perfidia Lepidi iam cũ Antonio coniuncti plurimum noceri populo libertatique Romanæ, unde spem reliquã dicit in Cassio & M.Bru. Ordo est. Ego arbitror te cognoscere scelus & summam leuitatem.i.mutabilitatem ĩ fide, & pro.i.inconstantiam,adfinis tui Lepidi, ex actis id est,scriptis de rebus in acta relatis, & de his quæ publice aguntur,quæ scilicet acta, ego scio certo mitti id est,quòd mittantur ad te. Itaque quia Lepidus in fide non mansit gerimus bellum renouatum, bello confecto,id est postquam bellum erat confectum & finitum,ut arbitramur,& habemus omnem spem in Decio Bruto & Plaoco, & supple si quęris uerum id est ut quod uerum est dicam, habemus supple in te& in Bruto meo scilicet familiarissimo Marco. non sulum perfugium, id est ad quos fugere poterimus ad præsens id est,ad euitandum instans periculum, aut ad tutelam parum duraturam, si quid aduersi acciderit scilicet oobis & reipublic.quod nolim,sed etiam ad confirmatiooem id est,stabilitionem perpetuę libertatis. Nos audiebamus hic de Dolabella quæ uellemus, uidelicet quòd à republi.staret, sed noo habebamus certos authores. Scito te quidem esse magnum hominem,&.i.simul iudicio præsenti.i.quod fertur iam de te ob res peractas & expectatione temporis reliqui.i.ob ea quæ homines sperãt te gesturum.Hoc, scilicet præmio proposito tibi,fac supple ut contendas.i.toto conatu eas ad summam.i.consummationem. rei. Nihil est tantum.i.tam magnum,quod Popu. Rom.non iudicet,posse perfici atque obtineri à te. Vale. ASCEN.

HVBER. Breuitas.eodem eſt argumento hæc epiſtola, quo & ſuperior niſi quod oſtendit aduentum Caſſii plurimum profuturum reipu.in parua ſpe quæ relicta ē. Breuiorem,quia breuiter ſcripſiſti,breuiter qnoque tibi reſpondendum duco.Clauſa. uel circumſeſſa,uel muro ut ita dicam circũdata,ut nũc uenire non poſſint. Conſtantes,eodem tenore nõ uariato. Sed tamen.ut. Vt.i.q̃uis. Intereſt,refert, utile eſt. Deſpondetur,promittitur,deputatur. Va.

Vt

Deſpondetur

ASCEN. Breuitas &c.Eodem eſt argumento cum ſuperiore niſi ꝙ oſtendit aduentum Caſſii plurimum profuturum reipu.in parua ſpe quæ relicta eſt,dicitque in principio cur tam breuis ſit. Or do eſt.Breuitas literarum tuarum facit quoque.i.etiam me breuem in ſcribendo. Et ut dicam uere,nõ occurrit ſatis quid ſcribam.Scio enim certo res noſtras perferri ad te in actis.i.inſtrumentis de actis publicis. Autem.i.ſed,nos ignoramus, tuas.ſ.res.Enim id eſt quia,nihil perfertur ad nos ſic, tanquam Aſia ſit clauſa,preter rumores de Dolabella oppreſſo,quidem,id eſt certe.illos, præter Rnmores illos ſatis cõſtantes.i.continuatos,ſed adhuc ſine authore , id eſt certo aſſertore. Nos eum putaremus bellum confectum.i.finitum eſſe,adducti ſumus repente à Lepido tuo,ſcilicet affine in ſolicitudinẽ ſummam.i.maximam. Itaque perſuade tibi,maximam ſpem reipu. eſſe in te & in copiis tuis. Nos habemus exercitus.ſ.Bruti & Planci omnino firmos.ſed tamen nt.i. demus , aut ponamus.ut omnia procedunt proſpere,ut ſpero.ſ.ea proceſſura tamẽ multnm intereſt.i. multæ utilitatis eſt te uenire. Enim id eſt quia,ſpes reipub.eſt exigua,nam non libet dicere nullam ínp. ſpem reip.eſſe,ſed quæcunque eſt ea deſpondetur,id eſt promittitur futura anno conſulatns tui. Vale.

HVBER. Lepidus. Certiorem reddit Cic. Caſſium quemadmodum Lepidus iudicatus eſt hoſtis,præſcripto tamẽ ei termino quo poſſit adhuc redire ad ſanitatem, hoc ē ad ſocietatem populi Ro. dicitque eius coniunctione cum Antonio bellum mnltum auctũ eſſe.Deinde quid nũciatum ſit dè Dolabella, poſtea nero ipſum Caſſium & M.Brutum expectari in Italia propter maximum incendinm belli renonati pee fidia Lepidi, contra quem dicit oppoſitos eſſe Plancum,&.D.Brutum conſules deſignatos, ſed maximã ſpem eſſe in ipſis Caſſio & M.Bruto. Defecerunt.reliquerunt fidem po.Ro. Sanitatẽ.qui fuit furor deficere,ſanitatem aũt animi,nõ corporis intelligimus hoc loco. Sine capite,ſine origine, quia neſcimus quis fuerit,à quo hic rumor proceſſerit. Rumore nun.i.tantummodo fama nunciante. Literis tuis. quæ ſequuntur inferius incipientes legi tuas literas. debuerant enim præcedere hanc epiſtolam,ſed ut ſæpe diximus,non eſt ſeruatus rectus ordo harum epiſtolarum. Illnm,Dolabellã. Ex ſententia.ut noluimus. Titubatum.erratum,ceſpitatum. Niteremur, ſuſtentaremus. Cuins rei.ſ.ornandi exercitum tuũ. Apparatus,uolnntates. Geſta.perfecta. Vos.te & M. Brutum.Quanto,ſcilicet odio. Ille.Antonius. Hic. Lepidns. Conſules deſi.Plancum & D.Brutum. Iam iamqne.i.celerrime,nunc nnnc uenerat enim in Sardiniam,ut uidimus lib.ix.Quo ſi,òbiectio, quia poſſent dicere deuictis hoſtibus quid eſt opus nos uenire.Ci. dicit antoritatem eorũ poſſe plurimum erigere remp. Exurget erigetur,cum iaceant,quaſi preſſa.Tolerabili.mediocri,ſi minus optimo. Medendum.prouidendum,tranſlatio ſumpta à corporibus ægrotis,

Tributum

Iam iamqne

M.T.C.C.Caſſio. S.P.D.

Breuitas tuarum literarum me quoque breuiorem in ſcribendo facit, & vere vt dicam, non ſatis occurrit quid ſcribam. Noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio: tuas autem ignoramus. Tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine autore. Nos confectum bellum cum putaremus, repente à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. Itaq; tibi perſuade, maximam reipu. ſpem in te & in tuis copiis eſſe. Firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen vt omnia, vt ſpero, proſpere procedant, multum intereſt te venire. Exigua enim ſpes eſt reipublic. nam nullam, non libet dicere: ſed quæcunque eſt, ea deſpondetur anno Cõſulatus tui. Vale.

M.T.C.C. Caſſio. S. P. D.

Lepidus tuus adfinis, meus familiaris, prid. Calẽ. Quint. ſententiis omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt. cæteri que qui vna cum illo à repu. defecerunt: quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante Calend. Sept. poteſtas facta eſt. Fortis ſane ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidii tui. Bellum quidem, cũ hæc ſcribebam, ſane magnum erat ſcelere & leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie quæ volumus, audimus: ſed adhuc ſine capite, ſine autore, rumore nuncio. Quod cum ita eſſet, tamen literis tuis quas No: Mai. ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati vt illum iam oppreſſum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam venire cum exercitu: vt ſi hæc ex ſententia confecta eſſent, conſilio atque autoritate tua: ſin quid forte titubatũ (vt fit in bello) exercitu tuo niteremur. Quem quidem ego exercitum, quibuſcunque potuero rebus, ornabo, cuius rei tum temp. erit, cum quid opis reipu. laturus is exer-

citus

citus sit, aut quid iam tulerit, notū esse cœperit. Nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem & præclarissimi, sed gesta res expectatur. Quam quidē, aut iam esse aliquam, aut appropinquare confido. Tua virtute, maguitudine animi nihil est nobilius. Itaque optamus vt quàm primum te in Italia videamus: rempu. nos habere arbitrabimur si vos habebimus. Præclare viceramus, nisi spoliatum, inermem, fugiētem Læpidus recepisset Antonium. Itaque nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto est Læpidus. Ille enim ex turbulenta repu. hic ex pace & victoria bellum excitauit. Huic oppositos consules designatos habemus, in quibus est magna illa quidem spes, sed anceps cura propter incertos exitus præliorum. Persuade tibi igitur, in te & in Bruto tuo esse omnia: vos expectari, Brutum quidē iam iamq́. Quòd si, vt spero, victis hostibus nostris veneritis, tamen authoritate vestra resp. exurget, & in aliquo statu tolerabili consistet. Sunt enim permulta quibus erit medendum, etiam si respu. satis esse videbitur sceleribꝰ hostium liberata. Vale.

ASCEN.

LEPIDVS &c. Certiorem facit Cassium quemadmodum Lepidus declaratus sit hostis præscripto tamen ei termino quo possit adhoc redirē ad sanitatem mentis, hoc est ad societatem populi Romani, dicitque eius ad Antonium accessione bellum multum auctum esse, deinde quid nunciatū sit de Dolabella, & demum eum cum Bruto expectari in Italia scribit. Ordo est. Lepidus affinis tuus familiaris meus iudicatus est hostis à senatu omnibꝰ sententiis, pridie Calen. Quintilis .i. Iulii nunc dicti mensis, & cæteri qui defecerunt una .i. pariter cum illo à rep. quibus tamen potestas redeūdi ad sanitatem .i. meliorem mentem & saniora consilia ante Calen. Septem. est facta .i. promissa à senatu. Senatus sup. est, sane .i. multum fortis, sed maxima spes sup. est subsidii tui .i. in subsidio tuo. Bellum quidem erat sane .i. ualde magnum, cum scribebā hęc, scelere & leuitate .i. perfidia & inconstantia Lępidi. Nos audimus quotidie quę uolumus de Dolabella .i. eum oppressum esse, sed adhuc rumore nuncio .i. nunciante, sine capite sine authore .i. certo assertore, quod cum .i. quamuis esset ita, tamen persuasum erat ciuitati ex literis quas acceperamꝰ datas Nonis Maiis ex castris, ita ut omnes arbitrarētur illum iam oppressum, sup. esse, te autem uenire in Italia cum exercitu, ut si hæc essent confecta .i. absoluta ex sententia .i. uoluntate, roborarētur .i. confirmarent, consilio atq; authoritate tua, sin .i. sed si, quid .i. aliqd, esset titubatū .i. uacillatū forte, ut fit .i. fieri solet in bello, nos niterentur .i. coroboraremur & fulciremur tuo exercitu, quē quidem exercitū .s. tuum, ego ornabo quibuscunq; rebus potero. Cuius rei exercitus .s. ornandi, tēpos erit, sup. tunc, cum .i. quando cœperit esse notū .i. constare quid opis .i. auxilii, exercitꝰ sit allaturus, aut quid attulerit iam reip. Nā conatus tantū & nō effectus audiontur adhuc, illi quidē .s. conatus audiunt optimi & pręclarissimi, Sed res gesta expectatur. Quam .s. rem gestam, quidem .i. certe, ego confido, aut aliquā esse iam aut appropinquare .i. proxime futuram. Nihil est nobilios .i. illustrius & notius uirtute tua magnitudine animi. Itaque nos optamus, ut uideamus te quamprimum in Italia. Nos arbitramur habere remp. si habebimus uos .i. te & Brutū. Nos uiceramus præclare, nisi Læpidus Antonium spoliatū, inermem fugientē excepisset. Itaq; Antonius nunquā fuit ciuitati tanto odio, quanto Lępidus est. Enim, id est quia, ille, scilicet Anto. excitauit bellum ex repub. turbulenta, hic, scilicet Læpidus, excitauit bellum ex pace & uictoria .i. ubi pacem habuisset resp. propter uictoriā. Nos habemus consules designatos, scilicet Decium Brutum & Plancum oppositos huic, scilicet Læpido, cum Antonio, in quibus, scilicet consulibus designatis est quidem magna spes, sed cura anceps propter incertos exitus præliorum. Persuade igitur tibi, omnia esse in te & in Bruto, scilicet Marco, & nos expectari, sed Brutum iam iāmque, id est in singula momenta. quod si ueneris hostibus nostris uictis ut spero, tamen respub. exurget, id est extolletur, authoritate uestra, & consistet, id est stabilietur, aliquo statu tolerabili. Sunt enim permulta quibus erit medendum, id est quibus erunt remedia adhibenda etiam si, respub. uidebitur liberata satis sceleribus hostium. Vale.

C. Cassius Procōs. M.T.C. S.P.D.

SI vales bene est: ego equidē valeo. In Syriam me profectum esse scito ad L. Murcū & Qu. Crispū Imperatores. Viri fortes optimique ciues postea quàm audierunt quæ Romæ gererentur, exercitus mihi tradiderunt, ipsique mecum vna fortissimo animo rempublicam administrant. Item legionem quàm Qu. Cæcilius Bassus hăbuit, ad me venisse scito. Quatuórque legiones quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito.

HVBER.

IN Syriam. Cassius Cic. certiorem facit se uenisse in Syriam, deinde quid ibi egerit, firma enim præsidia se habere dicit ad defensionem reipub. hortatur eum latenter ut eum & rempub. tueatur. Crispum, qui Bitiniæ præerat. Murcum, qui & ipse in Syria erat. Quæ gererentur, quia decretum erat per senatum ut omnes Bruto Cassio parerent. Legionem quam Qu. Bassus, hæc olim fuerat Iulii Cæsa. qui cum per Syriam proficisceretur, causa illic reliquerat iam tum in parthos meditatus belli huius cura Cæcilio Basso mandata fuerat. A. Allienus, hic enim nuper à Dolabella missus in Aegyptum quatuor legiones è prouincia duxerat, quas ex Pompeii clade crassique dispersas Cleopatra sub Cę. collectas retinuerat, hunc igitur nihil suspicantem Cassius in Palæstina adortus legiones sibi tradere coegit quatuor legionibus contra octo pugnare ueritum. Firma. ualida habet enim xii. legiones Cassius. Aget, loquetur. Taricheis, ad Taricham Syriæ ciuitatem positis.

ad rempub. libertatemq; defendendam cõ parauí, sed etiam crudelissimis tyrannis eripui. Quos si occupasset Dolabella, non solum aduentu, sed etiam opinione & expectatione exercitus sui, Antonium cõfirmasset. Quas ob res milites tuere, si eos mirifice de rep. meritos esse animaduertis: & effice, ne quẽ pœniteat, rempu. quàm spem prædæ & rapinarum, sequi maluisse. Item Murci & Crispi Imp. dignitatem, quantũ est in te, tuere. Nam Bassus misere noluit mihi legionem tradere. Quòd nisi milites inuito eo legatos ad me misissent, clausam Apameam tenuisset, quoad vi expugnata. Hæc à te peto, non solũ reip. quæ tibi semper fuit charissima: sed etiã amicitiæ nostræ nomine, quam confido apud te plurimum posse. Crede mihi, hunc exercitum quem habeo, senatus atq; optimi cuiusq; esse, maximeq; tuum. De cuius voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit, charũq; habet. Qui si intellexerit cõmoda sua curæ tibi esse, debere etiam se tibi omnia putabit. Literis scriptis audii Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis copiis: proficiscar in Ciliciam. quid egerim, celeriter vt scias dabo operam. Ac velim vt meremur de repu. sic fœlices simus. Fac valeas, meq; ames. No. Mai. Ex castris. Vale.

Trebo. particeps fuisse dicebatur, & quod dum interficeretur, Antoniũ ad senatus fores urbis detinuisset, in reliquũ corpus eius crudeliter sæuit, caput in morem sphæræ siue pilæ in strato lapidi cũ risu iniicẽ diu prouolutũ, donec cõtritũ effusumq; est, & hic primus ex percussorũ nũero tales pœnas dedisse dicit. Habui paululũ moræ, paululũ moratus sum anteq̃ pugnarẽ. Si. affirmatiua ponit pro quia. Importunissimos, infestissimos. Crudelissimis tyrannis, Antonio & aliis, qui remp. occupare nitebant. Quos. exercitus. Confirmasset, animosiorẽ reddidisset si parasset aduenturum eius exercitum. Quam spem prædæ & rapinarũ, quę promittebant eis ab An. & Dolabella, & aliis hostibus reip. si eos sequi uoluissent Murci & Crispi de quibus in pręcedenti epistola uidimus, qui Cassio tradiderant exercitus suos. Nam Bassus, is erat in Apamea, cumq; recusaret tradere exercitũ Cassio eius milites miserunt legatos ad ipsum Cassium se omnino transituros ad eũ, & ita uel inuitus coactus est tradere. Misere noluit. i. ualde noluit, ualde recusauit, nam misere pro ualde sæpe ponitur. Terent. misere hanc amat, nec legendus est misero pro malo & scelerato uel astuto, ut quidam somniat, cum nusquã id significet. Quod, quousq;. Expugnata, ui capta. Cuius. s. cui. Sic fœlices simus, sic nobis omnia prospere eueniant. Misere

Si uales. Hæc epistola uidetur ponenda post illam quę superius incœpit quanto studio. Cum enim Cic. significasset quæ pro Cassio egisset, & quid de eo senatui promisisset, respondit Cassius se cognouisse amorem eius in se, & statim respondisse, & petiisse ut literas suas ad senatũ det, & inspiciat, rogãs ut dignitatem suam tueatur, & Marcum cõmendatum habeat, additque se Dolabellã persecuturũ. Ordo est. Si uales bene est, ego quidem ualeo, familiaris salutandi forma. Ego legi literas tuas in quibus recognoui mirificũ amorẽ tuum erga me. Videbaris enim non solũ fauere nobis id quod fecisti. i. qui fauisti nobis semper & nostra causa & reip. causa. i. tam ob bonum nostrũ priuatũ quàm ob publicum, sed etiam suscepisse Grauem curã, & esse solicitus uehemẽter de nobis. Itaque q. i. quia ego putabam te existimare, primũ nos non posse quiescere rep. oppressa. i. si resp. sit oppressa deinde cũ suspicarere. i. suspicareris, nos moliri. i. aliquid magnum conari, q. i. quia putabam te esse solicitum, & de salute nostra, & de euentu rerum, simulac. i. eodẽ tempore quo, accepi legiones. s. quatuor, quas Aulus Alie. eduxerat ex Aegipto, scripsi ad te, ac misi Romã complures tabellarios. i. nuncios qui tabellas. i. literas in tabellis more antiquo scriptas perferrent ideo autem cõplures, ut saltem unus ex illis literas perferret. Scripsi etiam literas ad senatum, quas. s. literas, uetui reddi. i. tradi senatui, priusquã essent recitatæ tibi, si forte mei. s. tabellarii qui ex meis, utpote seruis aut libertis erant, uoluerunt obtemperare. i. obedire mihi. Quod si literæ sunt perlatæ, nõ dubito quin Dolabella qui occupauit Asiam Trebonio occiso nefarie. i. per nefas, deprehenderit. i. in itinere comprehenderit, tabellarios nostros, & interceperit literas. s. nostras. Ego teneo omnes exercitus qui fuere in Syria ego habui paululum moræ. i. difficultatis aut dilationis dum persoluo militibus promissa. i. quę promiseram, ut in uerba mea reipu. iurarent. Ego sum nunc iam expeditus. Ego peto à te ut habeas dignitatem meã commendatam tibi, si intelligis me, nullum neque periculum neque laborem denegasse patriæ, & sup. si cœpi arma contra importunissimos latrones. s. Antonios & Dolabellã, qui tunc rempu. oppugnare inceperunt, cum ab illis præcipue fuit defendenda, te hortante & authore, & sup. si non comparaui. i. conquisiui exercitum ad rempub. & libertatem defendendam, sed etiam eripui. s. exercitum tyrannis crudelissimis. s. iam dictis Antoniis & Dolabellæ, qui tamen ab initio pro reipub. defensoribus sensit. Duplex autem beneficium facit reipub. qui è manibus hostium copias illi allicit, & etiam dupliciter quodammodo auget, nam si utriq; triginta fuerint millia, ablatis decem millibus uni parti, altera erit duplo numerosior quod nũ esset si aliunde cõparauerit. Quos, scilicet milites, prius autem dixit exercitum qui erant in exercitu, si Dolabella occupasset. i. priusquam Cassius sibi assumpsisset confirmasset Antonium non solum aduentu. s. suo, sed etiam opinione & expectatione exercitus sui, quia animosiores sumus dum propediem auxilia affutura speramus. Ob quas res ò Cic. tuere, id est defende & protege, milites, si animaduertis eos esse meritos mirifice & mira faciendo de repub. quàm spem prædæ & rapinarum. Item tuere. i. protege dignitatem Murci & Crispi imperatorum, qui Cassio statim exercitum tradiderant, quantum est in te. i. quantum fieri potest per te. Nam Bassus. q. d. ideo eum non cõmmendo, quia noluit misere. i. misere & affectanter resistendo, tradere mihi legionẽ, qđ si milites misissent legatos ad me. s. de reconciliatione ipsorũ, eo. s. Basso inuito. i. renuente, tenuisset Apameã. s. urbẽ clausam, quoad. i. donec esset expugnata ui quia ipsõte nunquã se aut suos tradidisset. Ego peto hæc à te. nõ solũ noie reip. quę fuit semper charissima tibi, sed etiam amicitiæ nostræ, quam. s. amicitiam nostram ego confido posse. i. ualere, plurimum apud te. Certe

ASCEN.

dicatque enm esse causam libertatis Rnmanæ, petit autem ab eo ut testis sit amnris sui erga remp. dncens quid in Asia egerit, & deoium booam spem de repub. eoocipiendam prędicat. Ordo est. Si uales bene est, ego qnidẽ ualen. Cum, lcilicet ita sit quód gaudemus uel salute uel uictoria reipub. tum, id est multo magis. Lætamur instauratione, id est in pristinnm statum restitutinne laudum tuarum, qund tu maximus conlularis, id est quia conlulatum gesseris, consulari hnoore præditus, fecisti teipsum consulem. i. plus quam eum esses coosul, & nõ pnssum satis mirari nescin qund fatale, id est à fatis defendens, datũ, id est concessnm tuæ nirtuti, & nns expertulumus sæpe id, scilicet onmini tuo fatale quippiam esse. Toga enim tua est fœlicinr, id est tu in tnga, id est habitu pacis es fœlicinr, armis, rebus in belln gestis nmniũ, quæ, scilicet tnga tua eripuit ex manibus hnstium ac reddit nunc qunque nnbis, id est ad utilitatem nostram rempub. pene uictam, id est depressam. Nns ergo uiuemus nunc liberi. Nnne ò ciuis maxime nmnium & charissime mihi cõ. id est consecutus es id qund tenebaris, id est debebas maxime reipub. scilicet liberatinnem eius. Nos habebimus nunc te testem amoris onstri, & .i. simul in te & in rempub. cnniunctissimam tibi, & quæ pollicitus es sæpe, te & taciturum .i. celaturum dum essemus serui. s. sub Cæ. & dicturum de me tunc cum essent prnfutura mihi nno desyderabn tantnpere illa quidẽ nunc dicit quàm sentiri à te ipsn. Neque enim malim me commẽdari à te iudicin nmniũ, quàm ipse .i. egnmet, sup. malim esse cõmendatus digoe, ac .i. sicut mereor, iudicio tun, ut iudicea hæc nnuissima facta nostra. s. de nece Cæsaris noo fuisse. Subita .i. ex ioopinato concepta, nec inconnenientia .i. dissona cæteris factis aut cogitatis meis, sed similia illis cngitatinnibus, quarum tu es testis, & putes me producendum .i. proferendum & propnnendum tibi ipsi ono mioimũ imnn primariũ & principem ad nptimam spem patriæ. Aut produceodũ .i. prnmouendnm nno mioimum .i. non minimi emnlumenti, in futurũ tibi ipsi ad optimam spem patriæ .i. ad id quod optimum speratur de patria. O Marce Tulli, liberi & propinqui digni quidem te, & merito charissimi tibi, sunt tibi & .i. sup. debent etiam esse chari tibi proxime hos, A prope aduerbiũ qund uirtute positiui unde deducitur accusatiuum regit, scilicet propioquos tuns, qui sunt æmuli, id est imitatnres studiorum tunrom, scilicet in rempub. quntum, scilicet æmulntũ studiorum tnorũ, ego cupio copiam, id est abundaotiã esse tibi.

☞ N O N subita oecincoouenoientia. Non nidebar mihi peccasse, qui recepta lectinne conseruata, fidelissimi codicis scripturam (præsertim cum in aliis etiam minnris anthnritatia libris eam inuenerim) nota esse noluissem, déque ea nnn negligenter disseruissem; oon desunt tamen qui reprehendant. *P.V.C.

Sed tamen non maxima me turba puto excludi, quo minus tibi vacet me excipere, & ad omnia quæ velis & probes, producere. Animum tibi nostrum, fortasse probabimus. ingenium diutina seruitus certe qualecunque est, minus tamen quàm erat, passa est videri. Nos ex ora maritima Asiæ prouinciæ, & ex insulis, quas potuimꝰ, naueis deduximus. Delectum remigũ, magna contumacia ciuitatum, tamen satis celeriter habuimus. Secuti sumus classem Dolabellæ, *cui Lucilius præerat: qui spem sæpe transitionis præbendo, neque vnquam nó decedendo nouissime Corycum se contulit, & clauso portu se tenere cœpit. Nos illa relicta, quòd & in castra peruenire satius esse putabamus, & sequebatur classis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber comparat, cui Turulius Quæstor præerat, Cyprum petiuimus. Ibi, quæ cognouimus, scribere ad vos quam celerrime voluimus. Dolabellam vt Tarsenses pessimi socii, ita Laodiceni multo amentiores vltro accesierunt. ex quibus vtrisque ciuitatibus, Græcorum militum numero speciem exercitus effecit. Castra habet ante oppidum Laodiceã posita, & partem muri demolitus est, & castra oppido coniunxit. Cassius noster cum decem legionibꝰ & cohortibus, viginti auxiliaris,

☞ S E D tamen, id est nnn puto me esse extra numerũ eius turbæ, quæ est æmula tunrum studinrum. Qnomi nus, ut non. Vacet, liceat. Excipere. recipere. Probabimus. demonstrabimus. Diutioa, longi temporis, à diu, sicut & diutnrous, nàm diuturnus à die deriuatnr. Ora, regione, nt Troiæ qui primns ab nris. Maritima, mari nicina. Quas naues potuimus, id est qnales & quo potuimus. Delectum, delectationem. Remigum, nautarum, neque legendum est remigium. Contumacia. repugnantia. Transitinois, simnlabat enim se discessurum, & transiturum in aliam regionem, cum tamen nnoquam discederet, & tandẽ transiuit in Coricum oppidnm, ubi clausn pnrtu ne ab hostibus inuaderetur, se tenet. Coricus autem nppidum Siliciæ por tu snlúque cinctum, angustn tergnre continenti adnexum. Circa hnc oppidum Crocum nptimum plurimúmque oascitur qund nmnibus anteponitnr, cnlore, odnre, & succo, qund etiam prnficit ad medelam, supra specus est Coricius, de qun cum alii tum Pompo. & Solinus multa & mirabilia scribnnt, quæ qni nosse cupit apud eos legat. Illa re. scilicet classe Lucilii præfecti Dnlabellæ. Satius, ntilius. Seqnebatnr, scilicet Lucilium. Classis al. nnstra. Cui præ. quam ducebat. Cimber, hic unus ex percussnribus fuit. Ibi, in Cipro. Tarsenses, pnpuli Ciliciæ. De Tarso diximus supra libro tertin in epistnlis ad Appium, & de Landicea. Accersiuerunt ad se uncaueruot. Vltro. illo ooo hoc pnscente. Ex quibus utrisque, Tarsn, & Laodicea. Speciem. exercitua, id est quandam apparentiam & formam exercitus. Demolitus est, diruit. Castra, exercitum suum ὅτρα quidam codices habent sic scriptũ qnnd interpretabimur cum ualn, nam ὅτρα significat iaculum, sed potest poni pro ualln cum etiã in qundam codice iouenerim latine scriptũ cum uallo. Sine prælin, sine conflictu. sperant enim se eum oppressurum fame. Ternis tetradrachmis, ut libr. iii. diximus genus est nummi, eodẽ mndo tetradrachma, quæ continet quatunr drachmas. Dicitur igitur triticum, id est frumentũ esse apud Dnlabellã iam in precin trium tetradrachmarum, qnod quidem maximũ & carissimũ preciũ. Quid .i. aliquid. s. frumenti. Cassii, fratris mei. Pręstabunt, efficiẽt prnuidebũt. Ordn est classis Cassii & tres Classes, quas adduximua ego Tu-

HVBER.
Prnxime
Quominꝰ
Diutius
Diuturniꝰ
Coricum
Coricua
Crocum
Cnricina specus
Drachma
Tetra- drachma

rulius & Patiscus facile præstabunt ne Dolabella possit supportare frumentum. Istic, in Italia. Pro nostra parte. quantum in nobis erit, sicut & nos in Italia pro uestra parte. Expedistis, id est confecistis.

& quatuor milium equitatu, à milibus passuum uiginti *castra habet posita cum vallo: & existimat se sine prælio posse vincere. Nam iam ternis tetradrachmis triticũ apud Dolabellam est: nisi quid nauib⁹ Laodicenorum supportarit, cito fame pereat necesse est. Ne supportare possit, & Cassii classis bene magna, cui præest Sextili⁹ Rufus, & tres quas nos adduximus, ego, Turullius, Patiscus, facile præstabũt. * Et volo bene sperare: & rempubl. vt vos istic expediistis, ita pro nostra parte celeriter nobis expediri posse, confidere. Vale. Data Id. Iun. Cypro à * Crommiu acride.

ASCEN. SED tamen non puto me excludi maxime turba. i. ob copiã ut minus, uacet. i. libeat, aut sat temporis ac ocii sit tibi excipere. i. ex multis illis recipere me & producere ad omnia quæ uelis & ꝓbes. Nos probabimus, id est demonstrabimus, fortasse tibi animũ nostrum. seruitus diutina. s. sub Cæsare. minus. i. non, erat passa ingenium nostrũ certe qualecũque est. i. licet fortasse tenue aut rude sit, tamen quale est nõ est passa uideri. Non enim sub Cæsa. fiebant iudicia nec iuuenũ ingenia sese exercitabant ut antea, hactenus autẽ ad sui cõmendationem locutus est, deinceps res à se gestas prosequitur, dicẽs. Nos deduximus ex ora. i. regione maritima. i. ad mare iacente, ubi fere sunt naualia Asiæ prouinciæ, & ex insulis. s. uicinis naues quas potuim⁹. Nos habuimus delectum. i. ut dicunt monstram & electionem remigum. i. eorum qui naues impellerent remis magna contumacia. i. in contumaci repugnantiã ciuitatum, tamen, id est licet repugnarẽt habuimus satis celeriter. Nos secuti sumus Classem Dolabellæ, cui. s. Classi Lucilius præerat, qui præbendo sæpe spem transitionis. s. ad nos, aut ut alii intelligunt ad aliam regionẽ, neque unquam non. i. & semper decedendo, hoc est non faciendo copiam pugnæ, consulit nouissime. i. ultimo loco se Corycum. i. ad illud oppidum Ciliciæ ubi magna uis boni croci nascitur, & cœpit se tenere portu clauso, ne. s. quisquam ingredi posset. Nos illa. s. classe Dolabellæ, relicta sup. ideo, quod &. i. simul putabimus esse satius. i. cõducibilius peruenire in castra. s. nostra & altera classis sequebatur, quam Tullius Cimber cõpararat. i. construxerat & cura sua parauerat anno priore. i. primo elapso, in Bithynia, cui Turulius quæstor præerat, nos petiuimus Cyprum, putãtes. s. duarum classiũ uictores fieri difficile esse. Nos uoluimus scribere ad uos quàm celerrime. i. maxime celeriter, ea quæ cognouimus ibi. Vt. i. quemadmodum Tarsenses. i. ciues Tarsi pessimi loci. s. populi Ro. ita Laodiceni amentiores. i. insensati magis, accersierunt pro accersiuerunt. i. ad se uocauerunt Dolabellam, ultro. i. non rogati ab eo. Ex quibus utrisque ciuitatibus Tarso & Laodicea, Dolabella effecit speciem. i. imaginem exercitus numero. s. iusto, militum Græcorum. q. d. contemptibilium, quia ut dicit Ouid. Græcia facundum sed male forte genus. Et sup. Dolabella habet castra posita ante oppidum Laodiceam. s. nomine. Et demolitus. i. deiecit partem muri & coniunxit castra oppido ita ut castra essent oppido præsidio, & oppidũ castris Cassius noster. s. amicus & frater. Nam tota epistola Cassio adscribitur, unde necesse est alterum fuisse Cassium de quo loquatur, ut dixi de fratre suo loquitur, habet castra posita cum uallo, cum decem legionibus & uiginti cohortibus auxiliariis. i. eorum qui auxilio uenerint, & equitatu quatuor milium. s. equitũ aut capitum. s. à castris Dolabellæ, uiginti millibus passuum, & existimat se posse uincere, id est expugnare Dolabellam sine prælio, quia fame. Nam triticum est, id est æstimatur & uenditur penes Dolabellam, ternis tetradrachmis, id est singulos modios. xii. drachmis, nam tetradrachma est nummus. iiii. drachmarum, ter autem. iiii. xii. sunt. Certum est ualde charum significare triticum, sed de qua mensura loquatur incertum uidetur tamẽ tunc fere una mensura uendi solitum, alioqui enim expressisset. Necesse est sup. ut pereat cito fame nisi supportarit. i. occulte importarit quid, id est aliquid, scilicet tritici aut frumenti alterius, nauibus Laodicenorum. Sed sup. &, id est simul, classis Cassii, scilicet fratris bene, id est multùm magna, cui Sextilius Rufus præest & tres sup. naues quas ego Turulius & Patiscus adduximus, præstabunt, id est efficient facile, ne, scilicet Dolabella possit supportare, id est clanculum inferre frumentum. Et uolo uos bene sperare & rempub. confidere ut & uos expedistis istic, scilicet ubi uos estis, sup. omne negotium quod tamen longe secus erat. Ita iter posse expediri uobis celeriter, pro parte nostra, id est quantum ad nos attinet.

*P.V.C. CVI Lucilius præerat. Dion huius præfecti classis Dolabellæ non meminit. Appianus lib. iiii. τῶν ἱππέων L. Figuli mentionem fecit, qui mercede classem conducebat Dolabellæ: inquit enim καὶ ναυτικὸν ἤγειρεν ἐπὶ μισθῷ ... Φίγλου παρόντος ... καὶ ... Videndum igitur accurate, an L. Lucilius Figulus appellatus sit: non facile enim credo in cunctis, & impressis, & manu scriptis Ciceronis libris mendum esse, neque satis mihi uidetur illo prænomine tantum significari potuisse.

*P.V.C. CASTRA habet posita πάλτῳ. Locum hunc, qui multis seculis iacuerat, ope meliorum codicum restitui: qui non uestigium aliquod sinceræ lectionis ut sæpe, retinebant, sed ipsam incorruptam, integrámque conseruarant, πάλτῳ enim in illis est. Sunt tamen qui παλτῷ malint. qua autem ratione hic πάλτῳ dictum esset, exposui. Quantum ego existimo cum ι quod nunc subscribunt in illo exemplari, ut in Mediceo codice ultimum esset Græcæ uocis, & à librariis in penultima litera peccatum esset, quòd paruam illam pro magna fecissent, credide runt nonnulli παλτῷ scriptum fuisse in Mediceo tamen nihil maculæ.

*P.V.C. ET uolo bene sperare. Arbitror legendum esse TE VOLO, non ut alii, qui cum antea in impressis libris, Et uolo uos bene sperare, legeretur, maluerunt hanc delere, quæ pene in antiquis libris conseruatur, & illam retinere, cuius in eisdem exemplaribus uestigium nullum; qui etiam IGITVR addiderunt.

*P.V.C. CYPRO à crommyu acride. Quibus argumentis authoritatibúsque censuerimus ita legendum esse, explicauimus antea diligenter. Qui Acamantide magis probant, non uere iudicant: satis certum huius rei signum est, quòd quid Acamantide sit ignorant: nemo enim unquam ueterum autorum Acamantida promontorium esse dixit, quod illi credunt, Acamas promontorium est, à quo, ut tradit Plinius, tota insula quandoque Acamantis appellata fuit. Strabo lib. xiiii. pag. xc. ὁ δ' Ἀκάμας ἐστὶν ἄκρα δύο μαστοὺς ἔχουσα, καὶ ὕλην πολλήν. Si legeretur igitur Acamantide cum ante Cypro dixerit, inanis, ac nimis otiosus sermo esset.

Lentulus

Lentulus Ciceroni S.P.D.

CVM Brutum nostrum cōuenissem, eúmq; tardius in Asiam venturū animaduerterem, in Asiam redii vt reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quamprimum Romam mitterem. Interim cognoui in Lycia esse classem Dolabellæ, ampliúsque centum naueis onerarias, in quas exercitus eius imponi posset: Idque Dolabellam ea mente cōparasse, vt si Syriæ spes eum frustata esset conscenderet in naueis, & Italiam peteret, seq; cum Antoniis & reliquis latronibus cōiungeret. Cuius rei tanto in timore fui, vt omnibus rebus relictis, cum paucioribus & minoribus nauibus ad illas ire conatus sim. Quæ res, si à Rhodiis non essem interpellatus, fortasse tota sublata esset: tamen magna ex parte profligata est. Quum quidem classis dissipata est, aduentus nostri timore milites ducésque effugerunt: onerariæ omnes ad vnā à nobis sunt exceptæ. Certe, q̄ maxime timui, videor esse consecutus, vt non possit Dolabella in Italiam peruenire, nec suis sociis firmatis durius vobis efficere negotium. Rhodii nos, & rempub. quām valde desperauerint, ex literis, quas publice misi, cognosces. *Et quidem multo parcius scripsi, q̄ re vera fugere eos inueni. quòd vero aliquid de his scripsi, mirari noli: mira est eorum amentia. nec me meæ vllæ priuatim iniuriæ mouerūtvnq̄: malus anim⁹ eorū in nostra salute, cupiditas partiū aliarū, pseuerātia in cōtēptione optimi cuiusq;, ferēda mihi nō fuit. Nec tñ oés pditos esse puto.

CVM Brutum Hæc epistola licet longinscula sit oon multum tamen habet difficultatis: consumitue enim fere tota in rerum narratiooe quemadmodum & sequēs. Cum enim præesset Asiæ proquestoe P. Leotulus oarrat quemadmodum com à Bruto in Asiam reuertisset, ut reliquū pecuniæ, quæ colligenda fuerat colligeret, & Romam mitteret intellexit Dolabellam esse in Lycia cum magoo numero nauiom ooersrium, cōtra quem se fuisse dicit & cū paucioribus & minoribus oauibus, facilèque fuisse ei ablaturum totam classem, nisi impeditus fuisset à Rhodus, de quotum perfidia uehemētee queritue, commemorans alias eorum iniurias illatas olim in Pompeium & alios clarissimos uiros Romsnos, quos Rhodios dicit omnino esse puoiendos, ne impunitate eorū improbitas aogeatur. Deiode qoia Asia erat decreta Hircio & Pansæ consulibus cum ex Italia oō commode discedere posseot in prouinciam, rogat Lentulus Cic. ut id agat quod coosules ei concedaot procurationem prouinciæ loco suo. Adducit autem rationes & causas plurimas quare id facere debeant & peomissiooem consulum, quam ei fecerant & oeebo & scripto: cōmendat officium suum & cōmemo rat multa beneficia à se collata in rempub. cum iuuit Cassium & pecunia & coniunctiooe omoium exercituum qui erant in Asia, deiode quia pro repu. suscepit bellum aduersos Dolabellā cuius erat sodalis & familiarissimus, & aduersus Antonios, quibus etiā dicit se sanguine conioctū, & licet sit perseoeratus semper in eodē studio & amore libertatis & susceptur⁹ oia peeicula pro rep. tameo dicit se multo facilius & alacrins esse facturum, & cum maiori autoritate si respu. eum aliquibus meritis affecerit. Postremo laudat filiū Cic. qoi militabat sub Bruto, quem frateis loco se hsbere dicit, & quia sit eo dignus. Brutum. qui præerat Macedoniæ, mei laboris, mei oegocii: est autē labor quæstoris & proquæstoris colligere pecuoias & uectigalia populi. Onerarias. meecatorias ad onera ferenda aptas. Id.s.ut haberet bas naoes. Ea mente. eo consilio & proposito Antooiis. Marco & rius fratre C. An. frustrāsset, eom decepisset, oon successisset ei. Cuius rei.s.ne peteret Italiam, & se cum Antoo. coniiogeret. Tota, oe aliquid faceret ex his quæ haberet in mente. Sublata. ex eius potestate erepta. Profligata. confecta: ita.n.& hic & multis aliis in locis significat: alias autē ꝓfligare est fuodere uincere. Ioterpellatus. impedit⁹ Disiipata. dispersa. Ad unā.i. usq; ad unā, nulla excepta. Exceptæ. depræhensæ. Qood. quam rem, oe peeueniret io Italia. Nec effi. scilicet possit. Durius, laboriosius, difficilius ad uioceodum. Publicæ. quæ infra sequootue. Multo parcins. multo modestius & mious Mira. maxima. Nec ullæ iniuriæ priuatim me unquā. subaudi mouerunt.i. unquam motus sum ioiuriis in me priuatim illatis. Malus animus eorum.s. non fuit ferēdus. Cnpiditas partiū aliarum.s. noo fuit ferenda.i. quod nimiū fauerēt partibus Dolabellæ nobis cōtrariis. In cootēp. opti. cu.i. eorū cōtumacia & perseuerātia in cōtemnēdis quibusq; optimis & studiosis reip. Oēs, Rhodios: qa in tāto numero necesse est esse aliquos booos.

HVBER.

Profligat⁹

Profligate

CVM Brutum &c. Hæc epistola fere tots licet longiuscula sit consumitur io rerum narratione quemadmodum & seqoēs. Cum enim præesset Asiæ proquæstoe P. Lentulus, narrat quemadmodū cum à Bruto io Asiam reuertisset, ut reliquum pecuoiæ qoæ colligenda fuerat colligeret & Romā mitteret, intellexit Dolabellā esse in Lycia cum magno numeto oauium onerarium, cootra quem se iuisse dicit cum paucioribos & minoribus nanibus, facilèque ei ablaturum fuisse totam classem oisi impeditus fuisset à Rhodiis, de quibus qoeritor, rogaos ut coosules sibi coocedant procuratiooem proniociæ addens & alia quæ legeoti patebont. Ordo est. Cum.i. quando aut postquam cooueoissem, id est adissem colloquendi gratia, Brutum nestrum, scilicet Marcum, & animaduerterem.i. ex uerbis eius cognoscerem, eum nenturum tatdios in Asism, ut colligerem reliquias laboris mei, & ot mitterē quamprimom.i. ualde cito pecuniā Romam cogooui interim classem Dolabellæ esse in Lycia nō eoim Cilicia, uidelicet amplius q̄ centō naues ooerarias.i. onera negociatorum ferre solitas in quas.s. naues, exercitus eius posset impooi & cognoui Dolabellam comparasse id, idest eam classem. Ea mente, ut si spes Syriæ, scilicet potiundæ esset frustrata eum, conscenderet in oaues & peteret Italiam, & cōiungeret se cum Antoniis.s. duobus frateibus, & reliquis lateonibus. Cuius rei ego fui in tanto timore, ut om- ASCEN.

nibus rebus relictis ego conatus sim ire ad illas, scilicet centũ naues onerarias, cum paucioribus & minoribus, scilicet nauibus. Quæ res si non essem interpellatus.i.impeditus à Rhodiis esset fortasse sublata tota, tamen.i. nihilominus licet Rhodii interpellarint, ipsa est profligata.i.afflicta ex magna parte. Quandoquidẽ classis est dissipata, & milites ducésq; effugerunt timore aduentus nostri, onerariæ sup. naues sunt exceptæ.s.captæ à uobis omnes ad unam.s.inclusiue, hoc est nulla excepta. Certe ego uideor cõsecutus quod timui maxime ut Dolabella non posit peruenire in Italiam nec efficere nobis negocium.s.bellicum, durius.i.difficilius sociis.s.Anto.& Lep. firmis.i.firmioribus factis. Tu cognosces ex literis quas misi publice.i.ad senatum publice legẽdas, quàm.i.quantum ualde, Rhodii desperauerint, nos & rempub.i.salutem nostram reipub. Equidem.i.ego certe scripsi multo parcius.s.quàm res se habet, noli mirari, amentia eorum.s. Rhodiorum est mira. Nec ullæ iniuriæ meæ priuatim.i.quæ inferebantur in me nomine priuato sup. mouerunt unquam me, animus eorum malus.i.peruersus in salute nostra, cupiditas.i.nimium studium eorum, aliarum partium.i.in aduersas partes perseuerantia.s.eorum.i.contumacia in contemptione.i.uilipensione, optimi cuiúsque.s.ex nostris, non fuit ferenda, id est toleranda mihi, nec tamen puto omnes, scilicet Rhodios esse perditos, id est peruersæ mentis.

*P.V.C. MVLTO parcius scripsi, mirari noli. Nonnulli hic plura uerba inculcant, quæ tradunt in manu scripto codice se inuenisse. de quorũ fide non dubito: uidendum tamen est, an nouæ sint, & ab aliquo adpositæ, quod quidem ego facile credo, nam duriusculus in illis sermo est, neq; satis concinnus. Existimarũt fortasse imperiti aliqui omnes elegantẽ locutionem, MIRARI NOLI, sine illis mancã esse: ideóq; quod deesse crediderũt, restituere. Mirari autem noli, arbitror hic dictum, ut in epistola ad Sulpitium, Noli quærere. Nihil tamẽ de hac re statuimus. Quid suspicaremur solum enunciare uolumus: multæ huiuscemodi maculæ sunt in impressis libris, quorum maior pars ab aliquo manu scripto fluxit. Accepi postea à doctis uiris qui summo studio has epistolas cum manu scriptis sex septémue exẽplaribus contulerunt, in nullo eorum aliter atque in Medicæo legi.

Sed iidem illi qui tum fugientem patrem meum, qui Lu. Lentulum, qui Pompeiũ, qui cæteros viros clarissimos non receperunt, iidem tãdem aliquo fato & nunc aut magistratũ gerunt, aut eos qui sunt in magistratu, in sua habent potestate. itaque eadem superbia in prauitate vtuntur. Quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non solũ vtile est reipu. nostræ, sed etiam necessarium. De nostra dignitate velim tibi vt semper curæ sit: & quocunque tempore occasionẽ habueris, & in Senatu, & cæteris rebus laudi nostræ suffragere. Quum Consulibus decreta est Asia, & permissum est his, vt dũ ipsi venirent, darem negotium qui Asiam obtineant: rogo te petas ab his vt hanc dignitatem potissimum nobis tribuant, & mihi dent negotium vt Asiam obtineam, dum ipsorum alteruter venit. Nam quòd huc properẽt in magistratu venire, aut exercitum mittere, causam non habent. Dolabella enim in Syria est: & vt tu diuina tua mente ꝓspexisti & prædicasti, dum isti veniunt, Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confisus vrbe, Laodiceã quæ est in Syria ad mare, se contulit. ibi spero celeriter eum pœnas daturũ. Nam neq; quo refugiat, habet: neq; diutius ibi poterit tantum exercitũ Cassii sustinere. Spero etiam confectum esse iam & oppressum Dolabellã. Quare non puto

HVBER. IIDEM illi. Rhodii. Pomp. fugientẽ ex bello Pharsalico, & quosdã alios clarissimos Romanos non receperunt tunc temporibus bellorũ ciuilium inter Cæ. & Pom. Aliquo fato. quasi fataliter semper debeant nobis esse aduersi. q.d. mala quadã fortuna, aut magistratum gerunt.i.aut ipsi sunt in magistratu, ut possint iubere, aut habent in potestate eos qui sunt in magistratu. Retundi. reprimi, repercuti & castigari. Necessarium, quia cum impunitate & licẽtia omnes fiunt deteriores, non potest respub. consistere, ubi nõ puniuntur peccata. De nostra. cõmendat nunc Lentulus dignitatem suã Cice. cum omni tempore & locorũ uero ut nunc obtineat Asiam loco consulũ, quibus decreta erat illa prouincia post consulatũ. Occasionẽ. opportunitatem. Suffragere. faueas. auxilieris. Permissum est iis.i.concessum est à senatu ut donec ipsi ueniant possint dare negocium administrãdæ prouinciæ aliis. Alteruter. alter aut Hircius aut Pãsa. In magistratu.i. dum adhuc sunt consules. Debent enim expectare ut functi sint cõsulatu. Pœnas daturũ suæ perfidiæ, quia spero ꝙ Cassius eum omnino uincet. Ibi. apud Laodiceam. Acturos. gesturos, profecturos. Coram. uerbis, cum istic essem, ne succedatur mihi in cõsulatu ne quispiam mittatur in prouinciam loco mei donec ipse fuerit cõsul. Produci. prorogari, differri. Longius spatium. administrandæ prouinciæ. Cupiditate. quia libenter in ea sim. Periculi. propter multos hostes reipublicæ contra quos necesse fuit me pugnare & uerbis & rebus. Detrimenti. damni: quia multum etiam de meo diminutum est mihi, dum sum in hac prouincia. Consequar reliquias, id est ut efficiam quod restat meæ diligentiæ. Laboro. curo. Morte Trebo. quẽ diximus supra in Smyrna fuisse interfectũ. Non præstiterunt fidem reipub. non seruarunt quod reipubl. promiserant. Reficere. resarcire, instaurare.

ASCEN. SED illi iidem qui nõ receperũt tum.i.tunc uidelicet tempore belli ciuilis cum Cæ. patrẽ meum fugientem.s.à Pharsalica clade qui nõ receperunt Lu. Lentulum, qui non receperunt Põpeium.s.magnũ, qui non receperunt cæteros uiros clarissimos iidem tanquã aliquo fato.s.reip. nostræ inimico, & nunc gerunt magistratũ aut habẽt in sua potestate eos qui sunt in magistratu. Itaque ipsi utuntur eadem superbia in prauitate. Quorum improbitatem retundi.i.frangi & repelli, & non pati sup. eum augeri impunitate, non solum est utile reipublic. sed etiam necessarium. Ego uelim ut tibi sit semper curæ de dignitate nostra & ut suffragere, id est suffragium & fauorem præbeas nostræ

Pansam &

Pansam & Hirtium in consulatu properaturos in prouincias exire, sed Romæ acturos Consulatum. Itaque si ab his petieris vt interea nobis procurationẽ Asiæ dent, spero te posse impetrare. Præterea mihi promiserunt Pansa & Hirtius coram, & absenti mihi scripserunt: Verrioque nostro Pansa affirmauit se daturum operam ne in suo Consulatu mihi succedatur. Ego porro non mediusfidius cupiditate prouinciæ produci longius spatiũ mihi volo. nam mihi fuit ista prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. quæ ego ne frustra subierim, neve prius, quàm reliquias meæ diligentiæ consequar, decedere cogar, valde laboro. Nam si potuissem quam exegeram pecuniam vniuersam mittere, postularem vt mihi succederetur. Nunc quod Cassio dedi, quod Trebonii morte amisimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorũ qui mihi fidẽ reiq́ pub. non præstiterunt, id cõsequi & reficere volo. Quod aliter nõ potest fieri, nisi spatiũ habuero. id vt p te consequar, velim, vt solet, tibi curæ sit.

laudi & in senatu, & in cæteris rebus, quocunque tẽpore habueris occasionem. Quando. i. quoniam Asia decreta est. i. decreto addicta consulibus, & permissũ est iis, ut dum. i. donec ipsi uenirent, darent negociũ. i. commissionem iis sup. qui obtineant Asiam, rogo te petas ab iis, ut tribuant hanc dignitatem potissimum nobis & dent negocium, ut obtineam Asiam, dum id est donec alteruter eorum uenit. Nam non habent causam ꝙ properent. i. festinent uenire hue in magistratum. i. suum, aut ꝙ properent mittere exercitũ huc. Dolabella enim est in Syria, & ut prospexisti diuina mẽte tua, & prædicasti Cassius opprimet eum. dum. i. donec isti. s. consules uenient, Dolabella enim exclusus ab Antiochia, & acceptus. i. tractat⁹ male in oppugnando. s. Antiochiam, nulla. i. non ulla, non confisus alia urbe. i. ꝙ possit ab alia recipi, cõtulit se Laodiceam quæ est in Syria ad mare. Ego spero eum daturum ibi celeriter pœnas. s. perfidię suę in patriam. Nã neq; habet supple alium locum quo refugiat, neque poterit sustinere. i. tolerare, resistendo impetui eius, tantum exercitum Cassii, Spero etiam sup. negocium esse confectum iam, scilicet eum hæc legis & Dolabellam esse oppressum. Quare non puto Pansam & Hirtiũ in consulatu. i. cum erant consules, properaturos exire, scilicet Italia, in prouincia sed acturos consulatum Romæ. Itaque si petieris ab iis, ut dent interea nobis procurationem Asiæ, spero te posse impetrare, scilicet ab eis. Præterea, id est insuper. Pansa & Hirtius promiserũt mihi, & id est simul, coram, id est cum præsens essem, & scripserunt mihi absenti & Pansa affirmauit Verrio nostro, scilicet cõmuni amico, se daturum operam ne succedatur mihi, id est ut permanerẽ in magistratu meo, in suo cõsulatu, id est durante consulatu suo. Ego porro, id autem non uolo mediusfidius id est per Herculem Iouis filium, aut ita me iudicet deus fidei prospector spatium tuendæ prouinciæ produci mihi longius, cupiditate, id est propter cupiditatem prouinciæ. s. regendæ: nam ista prouincia fuit mihi plena laboris, periculi, & supple detrimenti, quę scilicet dicta labores, pericula detrimenta, ne ego subierim, id est passus sum frustra, id est sine fructu aliquo, neue cogar decedere priusquam consequar reliquias diligentiæ meæ ego laboro, id est contendo ualde. Nam si potuissem mittere pecuniam uniuersam quam exegeram, scilicet à prouincialibus ego postularem ut succederetur mihi, nunc uolo, id est paro, consequi & reficere, id est reparare, id quod dedi Cassio, quod amisimus, scilicet omnes qui rempu. fouemus morte Trebonii, etiam ꝙ amisimus crudelitate. i. propter crudelitatem Dolabellæ, aut perfidia eorum qui non præstiterunt. i. non exhibuerunt fidem mihi & reip. Quod si illud consequi & reficere non potest fieri aliter, nisi habuero spatium. s. temporis ego uelim ut tibi curæ sit ut solet tibi res mea esse curæ, ut consequar. i. impetrem id. s. spatium.

Ego me de republi. puto esse meritum, vt non prouinciæ istius beneficium expectare debeam: sed tantum, quantum Cassius & Bruti, non solum illius facti periculique societate, sed etiam huius temporis studio & virtute. Primus enim ego leges Antonias fregi: primus equitatum Dolabellæ ad rempublicam traduxi, Cassioq́ tradidi: primus delectus habui pro salute omnium contra coniurationem sceleratissimam: solus Cassio & republic. Syriam exercitusque, qui ibi erant, coniunxi. Nam nisi ego tantam pecuniam, tantaq́ præsidia, & tam celeriter Cassio dedissẽ, ne ausus quidem esset ire in Syriam: & nũc nõ minora pericula reip. à Dolabella

☛EGO ita. Commendat Lentulus officia sua, ut sibi non minus deberi dicat & probet, q̃ uel Cassio; uel ambobus Brutis. Illius facti. cædis Cæsaris, quia etiam fuit inter coniuratos. Leges quas Antonius fingebat deseruandis decretis Cæs. Traduxi. quia ab eo alienaui, & reip. coniunxi. Cõiunxi auxilio pecuniæ quam ad eum misi, ut declarat cum dicit, nã nisi & c. Ab Ant. qui Deciũ oppugnabat. Atque hæc oia. q. d. quanto magis eram cõiunctus, iis quorũ postea sum factus hostis causa reip. tanto maiora beneficia mea uideri debent. Is. habet emphasim. i. ego is. Beneficio illorum, qui fueram causa ut daretur mihi, cum nondum fuissent iudicati hostes. Sed [illegible]. i. patriam [illegible] meam: est autem genitiuus. i. patriam meam, quod apud Latinos non satis ornate dicitur, sed potius meam [illegible] magis [illegible] amo. i. plurisfacio patriam meam quam omnes uel familiaritates, uel consanguinitates. Indixi. denunciaui, feci. Virg. Hoc aut Aeneadis indicere bella Latinis More iubebatur. Hæc, quæ feci pro repu. Fructum. utilitatem. Prouocabimur, inuitabimur. incitabimur. Mediusfidius. per Iouis filium: iurantis est. Opinione. existimatione & spe. Pergæ. quæ est Pamphylia ciuitas.

HVBER.

Indixi

Mediusfidius

☛EGO

instarent, quá ab Antonio. Atq; hæc omnia is feci, qui sodalis & familiarissimus Dolabellæ eram, coniunctissimus sanguine Antoniis, prouinciam quoque illorũ beneficio habebam, sed πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primus indixi. Hæc etsi adhuc non magno opere mihi tulisse fructum animaduerto, tamen non despero: nec defatigabor permanere nõ solum in studio libertatis, sed etiam in labore & periculis. Attamẽ si etiam aliqua gloria iusta & merita prouocabimur, Senatus, & optimi cuiusque officiis, maiore cum autoritate apud cæteros erimus, & eo plus prodesse reipu. poterimus. Filium tuum, ad Brutum cum veni, videre non potui, ideo quòd iam in hiberna cum equitibus erat profectus, sed mediusfidius ea esse eum opinione, & tua & ipsius, & in primis mea causa gaudeo. Fratris enim loco mihi est, qui ex te natus, teque dignus est. Vale. Data IIII. Calendas Iunii. Pergæ.

ASCEN. EGO puto me esse meritũ de rep. ita ut nõ debeam expectare solum beneficium istius prouinciæ. s. prorogandæ, sed tantum. i. tam magnum præmium, quã tum Cassius & Bruti. s. Marcus & Decius non solum societtate illius facti & periculi, quo Cæ. abstulerunt, sed etiã studio & uirtute huius temporis. i. quo utor erga remp. hoc tempore periculosissimo. Ego enim primus fregi leges Antonianas. i. quas Anto. tulit in ultionem interfectorum Cæsaris. Ego primus traduxi equitatum Dolabellæ qui aliter tunc erat consul ad rempu. & tradidi sup. ipsum Cassio Ego prim⁹ habui delectus. i. electionem militum pro salute omnium. s. bonorum contra coniurationem sceleratissimam. Ego solus coniunxi Cassio & reipu. Syriam & exercitus qui erant ibi. i. in Syria. Nam nisi ego dedissem Cassio tantam pecuniam & tanta præsidia, & tam celeriter, ne quidem. i. non saltem ausus esset ire in Syriam. Et non minora pericula instarẽt nunc reipu. à Dolabella, q̃ ab Antonio scilicet instãt, si scilicet Dolabellam, non expulissem è Syria. Atq; ego feci hæc omnia, is. i. ens, aut si dicaturi hoc significatu, existens is qui eram sodalis. i. socius dapis, hoc est cõuictor & familiarissimus Dolabellæ, & qui erã coiunctissimus sanguine. i. cõsanguinitate Antoniis, habebam quoque. i. etiam beneficio illorum qui tũc consules erant prouinciam scilicet Ciliciam. Sed φιλῶ. i. amo μᾶλλον. i. magis πατρίδα. i. patriam, ἐμὴν. i. meã, Græce autem primitiuum est mei aut mis. Ego primus indixi omnibus meis. s. necessariis Antonio fauentibus bellum. Etsi. i. quamquám, ego animaduerto, hæc. i. huiusmodi studia mea in rẽpub. non attulisse mihi fructum. i. utilitatem, magnopere. i. abũde, tamen ego non despero, nec defatigabor. i. non desistam præfatigatione, permanere non solum in studio libertatis, sed etiam in labore & periculis scilicet pro ea obeundis. Attamen. i. licet hoc sim animo, tamen si prouocabimur. s. ad talia studia, aliqua gloria iusta & merita. s. à nobis, officiis. i. debita exhibitione, senatus & optimi cuiusque nos erimus apud cæteros cum maiore autoritate, & poterimus prodesse reipu. eo plus. Argutissima forma petendi beneficii, cum illud quod petimus ad rem conferentis facturum probamus. De his autem rebus pulchre locutus, transit ad commendationem filii Ciceronis non minus arguto consilio, sciens non posse melius placere Ciceroni quàm ut illi bona de filio denuntiet, dicit igitur sic. Cum. i. quando, ueni ad Brutum. s. Marcum, non potui uidere filium tuũ. s. Marcum Ciceronem, ideo ꝙ erat profectus iam cum equitibus in Hyberna. i. loca tuta ubi hyemem transigant cum equis suis. Sed mediusfidius. i. ita me filius Iouis amet aut iudicet, ut uerum dico, uidelicet Hercules ultor perfidorum, aut ita media sit fides, ego gaudeo eum. s. filium tuum, esse ea opinione. i. in æstimatione hominum, aut in eo proposito iuuandæ reipu. & . i. simul causa tua, qui pater eius es, & ita illius gloria in te redundat, & ipsius. s. filii tui qui ex bono studio & bona æstimatione fructum aliquando consequatur, & in primis. i. præcipue, quod amanter dicit, causa mea. Enim. i. quia qui natus est ex te, & dignus te. s. patre, est mihi loco fratris: frater autẽ dicitur

Frater. fere alter quasi inter se coniunctiores sint fratres, q̃ pater & filius. Pergæ quæ est ciuitas Pamphiliæ.

*P.V.C. SED πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν. Non sunt hæc Græca uerba à Lentulo ipso composita, sed sumpta è Tragœdia: priscis autem temporibus illa propter sententiæ grauitatem ualde celebrabantur, nam à Plutarcho etiam in commentario, quo præcepta dat ad Rempu. administrandam utilia recitantur: ἐν τοῖς ἐμοῖς ... φρονήματος μεγάλου ... ἀναφωνοῦσι, φιλῶ τέκν᾽, ἀλλὰ πατρίδ᾽ ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ, πῶς ἂν &c. Nec tamen autor eorum adducitur. Ego sane uersiculos ipsos in his, quæ conseruatæ sunt, Tragœdiis me legisse non memini. Huiusmodi sane multas grandes, generosasque sententias pronunciari facit Euripides à Praxithea Erechthei uxore, quæ libens, uolensque filiã suam pro salute Athenarum morti obtulit. Cum autem Tragœdia ipsa, in qua erant, perierit, leguntur apud Lycurgum acerbum illum accusatorem in oratione quam scripsit contra Leocratem, quamuis in uersiculis ipsis, qui plurimi sunt Praxithea ostendat, se unam tantum filiam ad supplicium tradere, Cicero autem in prima quæstione Tusculana, & in oratione quoque pro P. Sestio narrat plures Erechthei regis filias cupide mortem pro uita ciuium oppetisse.

P. Lent. Pub. Fi. Proquæstor. Po. Ro. Cons. Præt. Trib. Ple. Senatui Ple. Roma. S. P. D.

SI valetis, liberique. V.V.B.E.E.V. Scelere Dolabellæ oppressa Asia, in proximam prouinciam Macedoniam, præsi-

HVBER. SCelere. eodem argumento scribit Len. hanc epistolam publice quo superiorẽ ad Ci. nisi quod cum Dolabella inuasisset Asiam eamque uastasset, & uectigalia Pop. Rom. corripuisset, & ciues Ro. spoliasset, & uẽdidisset & celerius decessisset ex Asia præsidium in eam adduci potuisset, dicit Lentu. non putasse sibi expectandum præsidium mittendum à Bruto ex Marcedonia. Itaque reuersurum esse ad officium suum perficiendumque & cognoscẽdum qui fuissent illi perfidi, qui pecuniam tradidissent Dola-

præsidiaque reipu. quæ M. Brutus. V. C. tenebat, me contuli: & id egi, vt per quos celerrime posset, Asia prouincia, vectigalia in vestram potestatẽ redigerentur.

bellæ, quam ipse Lentulus apud eos deposuerat, itaque rogat ut isti qui tradiderunt eam pecuniam puniantur, ut facilius possit reliqua uectigalia exigere, & prouinciam ab iniuria tueri. Postremo se intellexisse ex quibusdam militibus qui fugerant à Dolabella quamplurimos milites ab eo fugisse, cum expulsus & exclusus fuisset ab Antiochia, itaque se sperare eum celerius daturum pœnas quam putauerat.

ASCEN. Si ualetis & c. Scribit eodem argumento fere hanc epistolam publice quo superiorem scripserat ad Ci. nisi ꝙ cum Dola. inuasisset Asiam eamque uastasset, & ciues Ro. spoliasset. & uenditis spoliis celerius decessisset ex Asia q̃ præsidium in eam adduci potuisset, dicit non putasse sibi præsidium mittendum à Bru. omnem autem diligentiam facere & fecisse ad inquirendum scelus Dolabellæ. Ordo est. Si ô patres conscripti & popule Romane ualetis & liberi uestri ualent bene est ego ualeo. Asia oppressa. s. cum Asia esset oppressa scelere Dolabellæ, contuli me & præsidia reipublicæ quæ Mar. Bru. uir clarus tenebat, in prouinciam proximam, uidelicet Macedoniam, & egi. i. effeci id ut Asia prouincia, & uectigalia. s. Asiæ, redigerentur in potestatem uestram sup. per eos per quos possent redigi, celerrime.

Quod cum pertimuisset Dolabella, vastata prouincia, correptis vectigalibus, præcipue ciuibus R. omnibus crudelissime denudatis ac diuẽditis, celeriusque Asia excessisset, quám eo præsidium adduci potuisset: diutius morari aut expectare præsidium non necesse habui: & quamprimũ ad meum officium reuertendum mihi esse existimaui. ut & reliqua vectigalia exigerem, & quam deposui pecuniam, colligerem: quicquid ex ea correptum esset, aut quorum id culpa accidisset, cognoscerem quamprimum, & vos de omni re facerem certiores. Interim cum per insulas in Asiam nauiganti mihi nũtiatum esset classem Dolabellæ in Lycia esse, Rhodiosque naueis complureis instructas & paratas in aqua habere, cum his nauibus quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiscus Proquæstor homo mihi cum familiaritate, tum etiam sensibus in repu. coniunctissimus, Rhodum reuerti confisus autoritate vestra, S. que C. quo hostem Dolabellam iudicaratis, fœdere quoque quod cum his M. Marcello, Seruio Sulpitio COSS. renouatum erat, quo iurauerant Rhodii eosdem hosteis se habituros quos S. P. Q. R. Quæ res nos vehementer fefellit. tantum enim abfuit vt illorum præsidio nostram firmaremus classẽ, vt etiam à Rhodiis vrbe, portu, statione quæ extra vrbem est, commeatu, aqua denique prohiberentur nostri milites: nos vix ipsi singulis cum nauigiolis reciperemur. Quam indignitatem diminutionemque maiestatis non solum iuris nostri, sed etiam imperii populique

HVBER. CORREPTIS. sublatis. Morari. differri reuerti ad exigenda uectigalia. Id accidisset, ut esset correpta. Interim. narrat quæ etiam in superiori epistola narrauit, conqueriturque de perfidia & improbitate Rhodiorum. Sensibus. uoluntate sententia. Cũ iis. Rhodiis. Quos. S. P. Q. Ro. s. haberet hostes. Abfuit. defuit. Statione. habitatione: est enim statio locus commorandi non perpetuo, sed ad tempus. Cõmeatus. alimentis cibariis. Nos ipsi. ego qui essem magistratus Pop. Roma. Ipsi. habet emphasim. Nauigiolis. paruis nauibus. Indignitatem. opprobrium, dedecus. Iuris nr̃i. i. officii & dignitatis quæsturæ nr̃æ. Interceptis exceptis tabellarius Dola. Nulla minor erat duum millium amphorarum. i. nulla erat quæ ad minus non contineret & caperet duo millia amphorarum: magnitudo enim nauium solet maxime à numero amphorarum designari: est autem amphora genus uasis uinarii, non autem frumentarii: duum uero syncopatur tantummodo in neutro genere. Contractas. collectas. Eius. Dola. Obsideri. s. cognoueramus. Percitus. commotus. Ad illorum uoluntatem rum ipsi noluerunt. Egi, dixi. Instaret. immineret. Latro. Dola. Ordinum omnium. magistratuum Romanorum. Propense. uehementer inclinate & cum animi affectione. Patientiam senatus manere. i. ꝙ senatus posset adhuc pati Dola. & Ant. perfidiã, nec quisquam auderet ipsum Dola. cons. Ro. hostem indicare. Improbi fingebant. s. ꝙ nos ex nostra uoluntate non ex senatusconsulto perseqneremur ipsum Dolabel. Quam quæ uere facta erant. ꝙ senatusconsulto essent iudicati hostes Ant. & Dola.

Morari

Statio

Cõmeat[9]

Amphora

Duum

Propense

ASCEN. QVOD cum Dolabella timuisset. s. me facturum. prouincia uastata, uectigalibus. i. pensionibus publicis correptis. i. simul raptis, omnibus ciuibus præcipue Romanis denudatis ac diuẽditis crudelissime, q; pro &, excessisset Asia celerius q̃ presidium potuisset adduci. eo non habui necesse morari aut expectare presidium diutius, & existimaui. i. iudicaui, reuertendum esse mihi ad officium meum, quamprimum. i. ualde cito, ut &. i. simul exigerem pecuniam quam deposueram, & sup. ut cognoscerem quicquid esset correptũ ex ea. s. pecunia deposita, aut quorum culpa id accidisset, & ut facerem uos certiores quamprimum. i. ualde cito, de omni re. Interim cum nunciatum esset, mihi nauiganti in Asiam, classem Dola. esse in Lycia, & Rhodios habere naues complures instructas & paratas in aqua. i. super aquã, reuerti Rhodum cum his nauibus quas aut adduxeram mecum, aut Patiscus proquestor homo coniunctissimus mihi cum. s. ita sit ꝙ familiaritate, Tum etiam sensib[9]. i. consensu in repu. comparauerat. i. adquisiuerat, reuerti inquam Rhodum, cõfisus authoritate uestra, & senatucõsulto, quo iudicaratis Dolabellam hostem, confisus quoque fœdere quod renouatum erat Mar

co

co Marcello & Seruio Sulpitio, cũ iis. s. Rhodiis, quo. s. fœdere Rhodii iurauerãt se habituros eosdem hostes quus senatus Populusq; Romanns. Quæ res fefellit uos uehementer. Tantum enim absuit nt firmaremus classem nustram præsidio eorum, ut etiam milites nostri prohiberẽtur à Rhodiis urbe. i. ingressu urbis, portu scilicet diuturno, statioue. i. loco ubi ad tp̃s possent stare iu nanibns, commeatu. i. uictnalibus deniq; aqua. s. dulci, aut omni cõmnniune, & nos ipsi scilicet duces, uix reciperemnr cum singulis nauigiolis. i. paruis nauigiis. Quam indignitatẽ dimi. i. diminutiouem maiestatis non solum inris nostri, sed etiã imperii & Pop. Roma. nos tulimus. i. tolerauimus idcirco ꝙ cognoramus pru cognouueramus, literis interceptis. i. per literas à Dolabella missas interceptas à nostris, Dolabellam si desperasset de Syria & Aegypto. s. retinendis, quod erat necesse fieri, quia potentior erat in Syria Cassius, paratũ esse conscendere in naues cum omnibus latronibus suis, atq; omni pecunia. s. surrepta, & petere Italiam. Et coguoueramus idcirco etiam naues ouerarias, quarum uulla erat minor dunm millium amphorarum, id est quæ non caperet bis mille amphoras contractas, id est in unum locum tractas, obsideri iu Lycia classe eius, ô patres conscripti ego percitus timure huius rei, ne. s. iu Italia traiiceret. malui perpeti iniurias, & experiri prius omnia, etiam cum contumelia nostra. Itaque ego introductns ad uoluutatem eorum scilicet Rhodiorũ in nrbem scilicet Rhodnm, & in senatum eorum, egi q̃ potui diligẽtissime causam reip. & exposui omue periculũ quod instaret, si ille scilicet latro Dolabella conseeudisset naues cum suis. Autem. i. sed, egu animaduerti Rhodius in tanta prauitate. i. peruersitate, ut putarent omnes, scilicet alios esse firmiores, scilicet in defendenda causa sua q̃ bonos id est reipub. fantores, ut non crederent hanc concordiam & conspirationem omuium urdinum esse factam prupense id est affectanter, & ex inclinatiõe animi, ad defendendam libertatem, nt confiderent patientiam tolerantiam senatns & optimi cuiusque, id est omnis boni manere etiam uunc id est in eum usque diem, uec qnenquam potuisse audere iudicare Dulabellam hostem. Deniqne animaduerti Rhodios tanta prauitate, ut existimarent omnia qnæ improbi fingebant supple esse magis nera, q̃ quæ erant nere facta, & quæ dicebantur à nobis.

HVBER. ❧QVA mente. subandi fuerunt Rbodi. q. d. perfidissima etiam ante nustrum aduentum, & hic est nerus sensus: quidam autem hune locum falsa quadam interpretatione ita peruerterant, ut ne si qnidem ipsi intelligerent. Binæ legationes. probatio, ꝙ pessima mente essent, qnia contra leges suas miseraut duas legationes ad Dolabellam postqnam Trebonins fuerat interfectus iussu Dolabellæ, ut diximus, qnem ex eo debebãt cognoscere esse hostem Pop. Ro. Nono. inusitato. Hæc. quæ ab his facta diximns. Siue timore. dicit causas qnare illi ea fecissent, scilicet aut timore aut furore: ipsi autẽ dicebant se fecisse timure, propter agros qnos in continenti habebant, ne à Dolabella uastarentur. Incontinenti. in terra firma, cui cõtrarium & fere correlatiuum est insula. Viros clarissimos. patrem menm & Pompeium & L. Lentulum, de quibus supra dictum est. Et nune maximos magistratus gerentes. i. uos & proconsules Romanos contnmelia affeceraut. Ille parricida. Dolabella. Ipsi magistratus. Rhodiorum. Veniebant in suspicionem. erant suspecti. Demorati esse. i. tenuisse nos in mora. Res. effectus. Inquibus. onerariis nauibus. Colligendis. congregandis. Dominis ipsarum na-

Incõtinẽti

mani, idcirco tulimus, quod interceptis literis cognoramus Dolabellam, si desperasset de Syria, Aegyptoque (quod necesse erat fieri) in naueis cum omnibus suis latronibus atque omni pecunia conscendere esse paratum, Italiamque petere. Idcirco etiam naues onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorum contractas in Lycia à classe eius obsideri. Huius rei timore, P. C. percitus, iniurias perpeti, & cum contumelia etiam nostra omnia prius experiri malui. Itaque ad illorum volũtatem introductus in vrbem, & in Senatum eorum, quam diligentissime potui causam reipub. egi: periculumque omne, quod instaret, si ille latro cum suis omnibus naueis conscendisset, exposui. Rhodios autem tanta in prauitate animaduerti, vt omneis firmiores putarent, quàm bonos: vt hanc concordiam & conspirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem, propense non crederent esse factam: vt patientiam Senatus, & optimi cuiusque manere etiam nunc confiderent, nec potuisse audere quenquam Dolabellam hostem iudicare: vt denique omnia, quæ improbi fingebant, magis vera existimarẽt, quàm quæ vere facta erãt, & à nobis docebantur. QVA mente etiã ante nostrum aduentum, post Trebonii indignissimam cædem, cæteraque tot, tamque nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorum, & quidem nouo exemplo, cõtra leges ipsorum, prohibentibus iis qui tum magistratus gerebant. Hæc siue timore (vt dictitant) de agris quos in continenti habent, siue furore, siue potentia paucorum, qui & antea pari contumelia viros clarissimos affecerant, & nunc maximos magistratus gerentes, nullo exemplo, neque vestra ex parte, neque nostro præsentiũ, neque imminenti Italiæ, vrbique nostræ periculo, si ille parricida cum suis latronibus, nauibus ex Asia Syriaque expulsus Italiam petiisset, mederi cum facile possent, noluerunt. Nonnullis etiam ipsi magistratus veniebãt in suspitionem, detinuisse nos, & demorati esse, dum classis Dolabellæ

certior fieret de aduentu nostro. Quam suspitionem consecutæ res aliquot auxerunt: maxime quòd subito ex Lycia Sext. Marius & C. Titius legati Dolabellæ á classe discesserunt, nauique longa profugerunt, onerariis relictis, in qbus colligẽdis nõ minimũ tpis labori͛sque consũpserunt. Itaque cum à Rhodo cum quas habueramus, nauibus in Lyciam venissemus, naueis onerarias recepimus, dominisque restituimus: idemque, quod maxime verebamur, ne posset Dolabella cum suis latronibus in Italiam venire, timere desiimus: classem fugientem persecuti sumus usque Sidam, quæ extrema regio est prouinciæ meæ. Ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugisse, reliquas Syriam Cyprumque petiisse. Quibus disiectis, cum scirem C. Cassii singularis ciuis & ducis classem maximam fore præsto, in Syriam ad meum officium reuerti: daboque operam vt meum studium, diligentiam vobis P.C. reique pub. præstem: pecuniamque quam maximam potero, & quam celerrime cogam, omnibusq; rationibus ad vos mittam. Si percurrero prouinciam, & cognouero qui nobis & reip. fidem præstiterunt in conseruanda pecunia à me deposita, quiq; scelere vltro deferentes pecuniam publicam, hoc munere societatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam vos certiores. De quibus, si vobis videbitur, si vt meriti sunt grauiter constitueritis, nosque vestra autoritate firmaueritis: facilius & reliqua exigere vectigalia, & ex acta seruare poterimus. Interea quo commodius vectigalia tueri, prouinciáq; ab iniuria defẽdere possim, præsidiũ necessariũ volũtariumq;

uium.i.mercatoribus, quorum erant. Desiuimus.omisimus. quia uidemus non esse opus timere receptis nauibus onerariis, quas ille habuerat. Sydam. quæ urbs est Lyciæ portum habens. ut alibi supra diximus. Disiectis. dissipatis, dispersis. Præstiterunt. seruauerunt noluerunt eam dare Dolabel. Scelere. perfidia. Deferentes. ipsi Dola. Inierunt societatem. coniuncti sunt cum sceleratu Dola. oblatione pecuniæ publicę. De qui. quã detulerãt pecuniã Dola. Cõstitueritis, iudicaueritis. Firmaueritis. firmiorem reddideritis approbando quæ fecerim. Exacta. ne amittant͂ sicut amissæ sunt reliquæ. Voluntariũ. prõptũ. ☞QVA mente.i.affectione & uoluntate, binæ lega- ASCEN.
tiones eorũ profectæ erant ad Dolabellã etiam ante aduentum nostrum, post indignissimam cædem Trebonii & cætera tot & tam nefanda facinora, & quidẽ .i. certe legationes erant profectæ nouo.i.insolito exemplo, quia contra leges ipsorũ prohibentibus iis q̃ gerebant tum.i.tũc magistratus.s.Rhodios. Hæc sup. fecerunt, siue timore ut dictant de agris.i. propter agros, quos habent in continenti.i.terra partim mari septa, partim se cum alia terra tenenti, timebant autem ne uastarentur à Dolabella, siue furore, quo correpti nesciunt quid faciant, siue impotentia.i.superbia & insolentia paucorum: dicuntur autem impotẽtes qui irę & animo suo moderari nequeunt, qui affecerant antea pari contumelia qua.s. nunc nos afficiunt, uiros clarissimos.s. patrem Lentuli, Pompeiũ & Lucium Lentulũ, & nũc sup. afficiunt gerentes maximos magistratus, uidelicet nos proconsules Romanos nullo exemplo sũpto.s. ab aliis, neque ex parte uestra, qui abestis, neq; nostra.s. ex parte præsentium .i. qui præsentes sumus Neq; uoluerunt eum possẽt facile mederi.i.remedium facere, periculo imminẽti Italiæ & urbi nostræ, si ille parricida.s. Dolabella expulsus ex Asia & Syria, petisset nauibus cum suis latronibus Italiam. Ipsi etiam magistratus.s. Rhodii qui uidebantur in aliis fauere nobis, ueniebãt nõnullis suspitionẽ detinuisse nos & esse demorati nos.i. donec classis Dolabellæ fieret certior de aduentu nostro. Quam suspitionem res aliquot cõsecutæ.i. quæ secutæ sunt, auxerunt maxime ꝙ Sextus Martius & Caius Titius, legati Dolabellæ, discesserunt subito ex Lycia à Classe, & profugerunt naui longa, onerariis.s. nauibus relictis in quibus.s. nauibus onerariis colligendis ipsi consumpserunt.s. prius, non minimũ imo plurimũ temporis & laboris. Itaq; cum uenissemus à Rhodo in Lyciam, cũ iis nauib⁹ quas habueramus, nos recepimus naues onerarias quia derelictas, & restituimus dominis à quibus illas abstulerãt. Itemq;.i. similiter nõ desiimus timere quod uerebamur maxime.s. priusquam onerarias recepissemus ne Dolabella posset uenire in Itáliam cum latronib⁹ suis, nos persecuti sumus classem.s. Dolabellæ, fugientem usq; in Sydam quæ regio est Lyciæ.s. extra mare & prouinciæ meæ. Ibi cognoui partẽ nauiũ Dolabellæ diffugisse, reliquas petisse.s. consilio, Syriam & Aegyptum. Quibus disiectis cum scirem classem Caii Cassii singularis ciuis & ducis, maximam fore præsto.i. paratam sup. proficiscendi in Syriam, reuerti.i. redii ad officium meum.s. tutandæ prouinciæ. Et dabo operam ô. P.C.i. patres conscripti ut præstem studium meum sup. & diligentiam uobis & reip. & cogam.i. congregabo, pecuniã quam potero maximam & q̃ celerrime sup. potero, aut & ualde celeriter. & mittam ad uos omnibus rationibus.i. uiis & mediis. Si percurrero prouinciam, & cognouero, qui præstiterunt fidem nobis, & reipu. in conseruanda pecunia deposita à me, quiq;.i. & qui deferentes.s. ad Dolabellam ultro scelere.i. per scelus pecuniam publicam.i. reip. inierunt.i. contraxerunt societatem.i. participationem facinorum, cum Dolabella hoc munere.i. dono pecuniæ publicæ. De quibus si uidebatur nobis.s. utile, si constitueritis .i. indicaueritis animaduertendum, grauiter.i. acerbe ut meriti sunt, & firmaueritis.i. corroboraueritis nos authoritate uestra, nos poterimus facilius, &.i. simul, exigere uectigalia reliqua.i. nondum recepta & poterimus seruare exacta. ne.s. alteri dentur q̃ à repu. misso. Ego comparaui.i. accumulaui. præsidium necessarium, quia sacramento

mento astrictum aut stipendio obnoxium,& uoluntarium.i.eos qni sponte obtulerunt,quo possumus com modius tueri.i.conseruare interea nectigalia.s.publica,& defendere prouinciam iniuria.

HVBER. HIS literis.cum iam esset clausurus epistolam adiunxit hanc particulam,de his quæ à quibusdam mi litibus Dolabel.intellexerat. Pamphyliam. regionē uicinam Syriæ. Relictis ægris.labore confectis & uulneratis. Discessisse.i.renuntiauerunt. Illi urbi. Antiochiæ. Dicebant.i.illi milites.xxx,qui fugerant à Dolabel. in Pamphyliam. Iter quatridui.i.tantum quantum quatuor diebus posset ire. Celerius opinione.citius quàm putabamus de Antiochia Laodicea,Syda,Amano, & cæteris his locis diximus plene. libro tertio.

ASCEN. HIS literis scriptis.i.postq̃ literæ erant scriptæ,sed nondum signatæ,milites circiter triginta quos Dolabella ex Asia conscripserat,fugiētes è Syria, uenerūt in Pamphyliam. Hi scilicet milites nūtiauerunt Dolabellam uenisse Antiochiam , quæ.s.urbs est in Syria.non receptum.s.in eā urbē,conatum esse aliquoties introire ui.i.per uim ac uiolentiam,& sup repulsum esse semp cū magno detrimēto.i.dāno ac deuūtiatiōe sua,hoc est suarū copiarū, quia semp multos è suis amisit.Itaq; sup.nuntiarunt eum hoc est Dola. amissis.s.militibus circiter centum,& ægris.s.alus relictis,profugisse noctu Antiochia nersus Laodiceā. Et sup.nuntiauerūt fere oēs milites Asiaticos discessisse ab ea nocte.s.qua aufugit,& octingentos ex his .s.Asiaticis rediisse Antiochiam & tradidisse se sup. iis qui relicti à Cassio , præerāt illi urbi.s.Antiochiæ aut tradidisse se Cassio,qui relicti &c.sed id minꝰ placet: non enim uero simile est transfugis urbē relictā esse. Et sup.nuntiauerunt,cæteros.s.Dolabellæ milites descendisse in Ciliciam per Amanum.s.montem intermedium,ex quo numero.s.cæterorum dicebāt se quoq; esse. Autem.i.sed,nuntiatum est.s.ab aliis. Cassiū absuisse iter.i.per spatium itineris,quatridui .i.quod quatuor diebus fieri solet,à Laodicea.s.urbe cum omnibus copiis suis, sup.tunc cū Dolabella tēderet eo.i.ad eam urbem. Quamobrem ego confido latronem sceleratissimum.s.Dolabellam, daturū pœnas.s.scelerum suorum,celerius opinione.i.quam opinari potest.Datum sup. aut scriptum Pergæ,quarto nonas Iunii.

HVBER. AThenas.Cum occiso Cæs.eius percussores in uarias prouincias quæ ex senatusconsulto ei decretæ fuerant proficiscerentur. Trebonius Asiam petens cum iter per Athenas faceret,ubi M.Cic. Ci. filius sub Cratippo philosophorū eius ætatis principe philosophiæ operam dabat, scribit ad Ciceronē, se uidisse eius filium quem summopere laudat, ꝙ & optimis studiis deditus esset,ut eū omnes ualde modestum prædicarent,qua de re ei gratulatur. Deinde dicit,ꝙ cum quibusdam coniecturis intellexisset eū cupidum uisendi Asiam, inuitauit eum , & hortatus est ut faceret:interea dum ipse Trebonius ei prouinciæ præesset,se enim habiturum eum loco filii curaturūmque,ut & Cratippus unà iret.ne interea tempus amitteret. Deinde dicit se audisse quædam turbulenta fuisse in urbe quæ falsa esse cupit.Postremo dicit se quibusdam uersiculis inscriptis ad Cice.inuectum esse in Cæ.imitatione Lucilii satyrici poetę, cum ipse habeat multo iustiorem causam inuehendi libere in Cæsarem oppressorem propriæ patriæ quā ille in quosdam ciues aliquo scelere pollutos,rogatque ut eum inserat sermonibus suis & scriptis , sicut ei pollicitus est. Quod.quam rem,scilicet uidere filium tuum deditum optimis studiis.Summa fama.ꝑ summæ famæ,ablatiuus ꝑ genitino.i.de quo omnes

comparaui. His literis scriptis, milites circiter X X X, quos Dolabella ex Asia conscripserat,è Syria fugientes in Pamphyliam uenerunt.hi nuntiauerunt Dolabellam Antiocheam , quæ in Syria est, venisse: non receptum, conatum esse aliquoties vi introire,repulsum semper esse cum magno suo detrimento.Itaque centum circiter amissis,ægris relictis, noctu Antiochea profugisse Laodiceam versus.Ea nocte omneis fere Asiaticos milites ab eo discessisse : ex his ad octingentos Antiocheam rediisse, & se iis tradidisse qui à Cassio relicti , urbi illi præerant : cæteros per Amanum in Ciliciam descendisse : quo ex numero se quoque esse dicebant: Cassium autem cum suis omnibus copiis nuntiatum esse quatridui iter Laodicea abfuisse tum, cum Dolabella eo tenderet.Quamobrem opinione celerius confido sceleratissimum latronem pœnas daturum. Quarto Nonas Iunias Pergæ. Vale.

C. Trebonius. M.T.C.

S. P. D.

SI vales bene est:ego quidem valeo.Athenas veni ad XI. Cal.Iun. atque ibi quod maxime optabam,vidi filiú tuú deditum optimis studiis, summaq́ꝫ modestiæ fama. Qua ex re quantam voluptaté ceperim,scire potes etiam me tacente.non enim nescis quanti te faciam,& quàm pro nostro vetetrimo, verissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono gaudeam. Noli putare, mi Cicero,me hoc auribus tuis dare. nihil adolescente tuo , atque adeo nostro(nihil enim mihi à te potest esse seiunctum)aut amabilius omnibus iis,qui Athenis sunt est: aut studiosius earum artium quas tu maxime amas,hoc est optimarum.Itaque tibi, quod vere facere possum, libenter

quoque gratulor, nec minus etiam nobis: quòd eum, quem necesse erat diligere, qualiscunque esset, talem habemus vt libenter quoq; diligamus. Qui cum mihi

optime loquuntue esse modestissimum, dno autem dixit in eo fuisse, quæ maxime probautur in adolescente, studium bonarum artium & modestiam. Nõ modo. pro nedum. Dare aucibus tuis. demulcere aures tuas: tibi assentiri. Atque adeo nostro. quasi quædam correctio. Nihil. ratio quare dixerit nostro. Seiunctum. separatum, ꝙ non fit utriusque, nam amicorum omnia communia. Necesse. quia cum te diligam necesse erat res tuas qualescunque diligere.

ASCEN. Si uales &c. Trebonius post cædem Cæsaris ex decreto Asiam petens uidit Athenis Ciceronem Ciceronis filiũ philosuphantem sub Cratippo, nt in principio officiorum meminit Cicero, Eum ergo sibi uisum laudat, dicitque inuitasse ad Asiam secum uisendam, tum dicit se audisse turbulenta ad urbem, seq; inuectum in Cæsarem. Ordo est. Si uales, bene est, ego ueni Athenas ad undecimum Calen. Iunii, atque quod optabam maxime, uidi ibi filium tuum. s. Marcum Ciceronem, deditũ optimis studiis, & summam famam modestiæ. i. moderatæ uitæ. Qua ex re tu potes scire, etiam me tacente, quantam uoluptatem ceperim. Non enim nescis, id est quia bene scis, quanti faciam, id est æstimem te. & q̃, id est quãtum, gaudeam pro nostro ueterrimo & uerissimo amore. i. propter uetustissimum & uerissimum amorem nostrum. Quod nunc dicitue uetus olim dicebatur ueter. quocirca in ablatiuo proprie tantum facit uetere, & in plurali ueteta, unde etiã superlatiuum ueterrimus, omnibus commodis tuis etiam minimis non modo. i. ne dum tanto bono quantũ est habere filium talem. Vbi notandum nos etiam alienis gaudere bonis præsertim dum ea nostra censemus, ô Cicero noli putare me dare hoc auribus tuis. i. tibi blandiri dicendo quod libentee audias. Nihil est, aut amabilius omnibus iis qui sunt Athenis, aut studiosius earum artium quas amas maxime, hoc est optimarũ adulescente tuo atque adeo. i. omnino nostro. i. nobis communi. Nihil enim potest esse seiunctum. i. diuisum mihi à te, quia amicorum omnia sunt communia, itaque quod possum facere uere, gratulor quoque. i. etiam libenter tibi, uec etiam minus gratulor nobis. s. ambobus, ꝙ habemus eum. s. filium tuum quem necesse erat diligere qualiscunque esset, habemus dico talem ut diligamus quoque. i. etiam libenter.

in sermone iniecisset se velle Asiam visere, non modo inuitatus, sed etiam rogat⁹ est à me, vt id potissimum nobis obtinẽtibus prouinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuũ officium præstaturos non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, vt Cratippus vna cum eo sit, ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis in quæ tua cohortatione incitatus, futurum. Nam illum paratum vt video, & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoque se, procedat. Vos quid agereis in repu. cum has literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa: vt aliquando otiosa libertate fruamur, quòd vel minime mihi adhuc contigit. Ego tamen nactus in nauigatione nostra pusillũ laxamenti, concinnaui tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore à te dictum, conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis ἐχυρωτέρος videbor: turpitudo personæ eius, in quam liberius inuehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ iusta est in eiusmodi & homines & ciues. Deinde qui magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis quàm nobis? cum etiam si odio

HVBER. INIECISSET. latenter significasset. In sermone. inter loquendũ. Nobis ob. i. dum ego p̄essem illi prouinciæ. Tuũ. Paternum. Feriatum. ociosum, nam ferias antiqui festa uocabant. Ingressu. qui iam incepit. Pleno gradu. i. citato gressu, translatio sumpta à uiatoribus uel ab equis. Procedat lon. progrediatur ulterius ad maiora. Turbulenta. credo intelligẽdum de M. Ant. qui cum primum ostendisset se defensorem libertatis, postea cõcitauit populum contra interfectores, ut sæpius supra diximus. Ociosa. quieta, pacifica. Quod. ut fruamur ociósa libertate. Laxamenti. recreationis. Concinnaui. composui, confeci, dicitur autem concinnare non à cano quia non posset geminare n, sed à con & cino, quod erat potionis genus ex multis liquoribus confecta. Tibi. ad te ἐχυρωτέρος. i. turpior, petulantior, nam τὸ ἐχυρῶς. i. turpiter & inhoneste ago significat, alius codex habebat λαιότερος quod significat sinisterior. Non uin. nos excusabit & liberabit à reprehensione. Et ci. qui cum debeant tueri libertatem patriæ eam opprimunt. Deinde. alia probatio licẽtiæ suæ loci ab exemplo. Qui. unde qua causa, ut Hor. Qui fit Mœcenas. In eos quos læsit. carmine suo ut Lupum & Mutiũ & alios, ex primoribus urbis, de quo Persius. Secuit Lucilli⁹ urbem te Lupe te Muti, & genuinum fregit in illis. fuit autem ex aruncis, qui & Ausonii dicuntue populi Italiæ, ut exponit Seruius super illud Virgilii, Arũcæque manus, & primus scripsit Satyram apud Latinos, ut ostẽdit Hora. in sermonibus & Iuue. Cur tamẽ hoc potius libeat decurrere campo, Per quem magnus equos aruuca flexit alumnus. Incurreret, inueheretur, impetũ faceret oratione sua. Ferre. habere, nominando me & immiscendo me eius consilio. Rei. cædis Cæsaris, cuius fuerim inconscius.

Feriatum

Concinnare

Lucillius

Arunci

Ausonii

ASCEN. QVI cum iniecisset mihi in sermone. i. interloquendum dixisset se uelle uisere Asiam, non modo inuitatus, sed etiam rogatus est à me ut faceret id potissimum nobis obtinentibus prouinciam. s. Asiam. Cui non debes dubitare nos præstaturos & charitate & amore officium tuum. i. paternum. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratipp⁹. s. præceptor eius sit una. i. simul, cum eo, ne putes illum futurum feriatũ. i. ociosum in Asia, ſ iis studiis, in. i. ad quæ, incitatue cohortatione

cohortatione tua. Nam uos non intermittemus co hortari illum paratum ut uideo, & ingressum. s. ad dicta studia pleno gressu. i. qui tam multum processit aut profecit, quo. i. ut procedat indies longius, discẽdo & exercendo se. Ego non sciebam, quid uos egeritis in rempub. cum dabam has literas. Ego audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut fruamur aliquando. i. tandem libertate, ociosa. i. sine negocio belli, quod cõtigit mihi adhuc uel. i. etiam minime. Ego tamen nactus in nauigatione nostra. i. dum essem in naui, pusillum. i. modicum. laxamenti. i. recreationis & relaxationis, concinnaui. i. cõposui tibi. i. ad honorem tuum, munusculum. i. paruum mun⁹ literarum. s. ex instituto. i. more & studio meo, & conclusi. i. in fine posui, dictum. i. elegans uerbum, dictum. i. pronunciatum à te, cum magno honore nostro, & subscripsi. i. assensum præbui tibi infra. i. ab inferiori parte, hoc est subsequenter. In quibus uerbis si uideor tibi ἀχημονέστερος. i. inuerecundior aut turpior. nam ἀχήμων dicit turpis. ἀχήμων. inuerecũdus aut turpis turpitudo personæ in quam inuehimur liberius. i. nimis libere, uindicabit nos. s. à reprehensione digna.

Tu ignosces etiam iracundiæ nostræ quæ iusta est in eiusmodi & homines & ciues, deinde quid. i. cur, nisi ut legendũ qui licuerit magis Lucilio. s. Satyrico, assumere hoc libertatis ut aperte uitiosos taxet, cũ etiam si. i. quamuis fueris, per. i. qualis mihi sup. odio in eos quos læsi, tamen certe non habuit magis dignos in quos incurreret tanta libertate uerborum, sup. quam tu adiũges me. quamprimum. i. ualde cito ad sermones tuos. i. ad scripta tua sicut pollicitus est mihi. Namque ego non dubito illud, quin si quid scribas de interitu Cæsaris, non patiaris me ferre minimam partem, & rei. i. facti, uidelicet cædis Cæsaris, & amoris tui. Vale. & habe. matrem meos. s. domesticos commendatos tibi. Data. & c.

par fuerit in eos quos læsit, tamen certe non magis dignos habuerit in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adiunges me quãprimũ ad tuos sermones. Nanq; illud nõ dubito, quin, siquid de interitu Cæsaris scribas, nõ patiaris me minimam partẽ & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosque tibi commendatos habe. D.VIII.Calend.Iunias.Athenis.

M.T.C.Cornificio Collegæ. S.D.

GRata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti literis: quam vt cõserues (non quo de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogãdi) rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nũtiata sunt: quæ quia tibi sunt propiora, quàm nobis, tua me causa magis mouent, quàm mea. Romæ summum otium est, sed ita, vt malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore, video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu abs is, quasi occasionem quandam & licentiam nactum, scribere audacius: & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes. sed proxime scripsi de optimo genere dicẽdi, in quo sæpe suspicatus sum te à iudicio nostro, sic scilicet, vt doctum hominem à non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro maxime velim ex animo: si minus, gratiæ causa, suffragere. Dicam tuis, vt eum, si velint, describant, ad teque mittant. Puto enim, etiam si rem minus probabis, tamẽ * in ista solitudine quicquid à me profectum sit, iucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatemque cõmendas, facis tu quidem omnium more:

HVBER. GRata est. Post uictum Pompeium cum Cæsar rerum potiretur, Cornificius uir doctissim⁹ & præcipue in poeticis clarus Lybiæ præpositus fuit. cui etiam præfuit post mortem Cæ. ut quibusdam epistolis infra uidebimus eum igitur scripsisset ad Cice. dicit Cice. sibi gratum esse, quod ex eius literis cognouit eũ sui memorem esse & se ab eo amari, rogat autem eum ut pergat. Deinde cum audiuisset quoldã tumultus fuisse in Syria dicit se magis timuisse eius causa quadam sua, ostenditque ocium esse Romæ non satis honestum Cæsare omnia faciente, non solum pro libidine sua, uerumetiam arbitrio corũ quos habuit adiutores suę uictoriæ. Post ea monet eum sese scripsisse librum de optimo genere dicendi, cui rogat ut faueat ex animo, pollicetur que se daturum exemplum ipsius libri domesticis Cornificii, ut illum transcribant, & ad eum mittant. Postremo declarat quam opinionem habeat de eius ingenio, studiis optimis & dignitate. Memoria nostri. quam de nobis habes. De constantia. qua perseueres. Propria propinquiora, quia Syria uicinioe est Lybiæ quàm Romæ, eum autem præfuisse Lybiæ ostendit Appianus, & infra epistola quæ incipit. Anitius. Salubre. utile. i. ita ut melius esset habere aliquod honestum, & utile negocrũ & laborem, quàm tale ocium quód est contra dignitatem nostram. Malis. pro malit aliquando secunda persona pro tertia eleganter posita, ut sæpius diximus. Occasionem. quia nihil aliud habeo quod curem. De optimo genere dicendi, quod opus inscribitur ad Brutum elegantissimum & utilissimum ut titulus ipse declarat.

A non in. i. à me non indocto uitauit arrogantiam, & tum modeste de se locutus est, ut neque doctum neque indoctum se diceret. Suffragare. faueas. Causa gratiæ. quia non sit tibi gratus, neque placeat. Rẽ. opus ipsum. Quicquid. qualecunque sit. Omnium mo. quia omnes solent ita facere, etiam si non dubitẽt de amicis suis. De spe amplissimæ digni. quod sis futurus multo maior quàm es.

MART. GRata & c. Cæsare rerum potito Cornificius uir in poetica clarus Lybię p̄positus illi etiã post necem Cæsa. p̄fuit, qui cũ scripsisset ad

sed velim sic existimes, me, cū amori, quē inter nos mutuum esse intelligam, plurimū tribuam, tum de summo ingenio, & de studiis tuis optimis, & de spe amplissimæ dignitatis ita iudicare, vt neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

Cice. rescribit Cice. sibi gratum esse quòd sui memorem nnscat, timuisse illi tumultū nrtum in Syria nō in bnnestum esse Romæ, seq; scripsisse de nptimn genere dicendi qund nt laudet eius ingenium miratnr. Ordo est. Memoria tua nostri. i. quam habes de nnbis, est mihi grata uehementer, quam. s. memnriā significasti literis quam rogn ut conserues. Nnn q. i. quia dubitem de constātia tua, sed quia mns est rogandi ita. Quædā sunt nuntiata nnbis ex Syria tumultuosinra. s. quàm nelimus, aut aliqnantulnm tnmultuosa quæ quia sunt propiora. i. uicininra tibi quàm nnbis, mnuent. i. timnre afficiunt, me magis causa tua q̄ mea. Summum ncium est Rnmæ, sed ita, ut malis. i. magis uelis aliquod negocium salubre. s. patriæ & honestum, qund spero fore. i. futnrum breui, quia uiden. i. considero id esse Cæsari. s. Iulio curæ. Scito me dum. i. interea dum tu absis. s. ab nrbe quasi nactum occasionem quandam & licentiā scribere audacius q̄. s. si adesses, unde innuit se eum uereri, dncuerat enim Cornificius publice literas, & sunt qui eius putent ad Herennium libros rhetoricntū qui Ciceroni ascribuntnr, & quidē fnrtasse, sup. scribere audacius cætera, quæ etiam tu, si publicus censnt, cōcederes, sed scripsi proxime de nptimn genere dicendi, in qno. s. npere, egn suspicat⁹ sum sæpe, te dissidere. i. dinersum esse & dissentire panlulū maxime. i. præcipne ex animn. i. uero iudicio, si minus. i. si nnn sup. posis id facere, causa gratiæ. i. beneuolentiæ tuæ in me. Ego dicam tuis. s. ministris & seruis, ut describant. i. de meo scribant si uelim eum. s. librum, & mittane. s. eum ad te. Puto enim etiā si. i. quanquā minus. i. nnn satis prnbabis rem. i. npus ipsum tamē iucundū fnre tibi quicquid profectū. i. nrtum sit à me, in ista solicitudine. Qnod tu commendas mihi æstimatinnē & dignitatem tuā, tu quidem facis sup. id mnte nmnium. s. qui absunt à patria. Sed uelim sup. ut æstimes sic, me cum. s. ita sit q tribuam plurimū amori quem intelligam esse mutuum inter nos, tum. s. multn magis est, me iudicare de summo ingenin. s. tun, de nptimis studiis tuis & de spe amplissimæ dignitatis, scilicet quam consecuturum speramus, ita ut neminem antepnnam tibi, & comparem, id est cnmparandns & similes qnndam mndn putem paucos. Vale.

IN ista solitudine. Ita iampridem castiganimus, in nnstrisque libris scribi iussimns, secuti Mediceæ codicis, & alinrum manu scriptnrum autboritatem, nec non ratinnem ipsam: nihil enim certius hac lectione, nihil clarius esse potest: &, boc est cur in explicationibus nostris eam silentin præteriimus: neque enim confirmatione egebat, quam tamen alii sibi postea uendicarunt. *P.V.C.

M.T.C. Cornificio Colle.S.P.D.

QVod extremum fuit in ea epistola quam à te proxime accepi, ad id primum respondebo. Animum aduorti enim hoc vos magnos oratores facere nōnunquam. Epistolas requiris meas: Ego autem nunq̄, cum mihi denunciatum esset à tuis ire aliquem, nō dedi. Quòd mihi videor ex tuis literis intelligere, te nihil commissurum esse temere, nec ante quàm scisses quo iste nescio qui Cælicius Bassus erumperet, quicquam certi constituturum: id ego & sperarā prudentia tua fretus: & vt confiderem, fecerunt tuæ gratissimæ mihi literæ. Idq̄ vt facias quam sæpissime, vt & quid tu agas, & quid agatur scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me cōsolabar, q & in summum etiam otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negocius discedere. Vtrunq̄ cōtra accidit. Istic enim bellum est exortum, hic pax cōsecuta: sed tamē eiusmodi pax, ī qua si adesses, multa te nō delectarēt, ea tamē, quæ ne

QVOD extremnm. Responsiua est hæc epistola in qua primum se excusat Cice. apud Cornificium requirentem eins literas quòd nunquam permiserit aliquem qnem sciret ad enm iturū, cui literas nō dederit, Deinde dicit quòd ex eius prudentia spetatit eum facturum. Pnstea uero quòd etiam in superinri epistola fecit, damnat ociū, qund erat in urbe Rnma, qund sit contra dignitatem, optatque ipsum Cornificium adesse quo cum ridere possit, quæ in urbe fiunt. Facere hnc. ui mutetis nrdinem, & respōdeatis primū iis, quæ erant extrema in epistnla amici. Vns. assentatur ei. Fuit autem Cnrnificius & oratnr & poeta, nt Ouid. memorat. Ego autem. Ordo est. Ego autē nunquam non dedi cum esset denunciatū mihi à tuis aliquem ad te ire. Quod respnndet ad aliam partem epistolę Cnrnificii, qua dixerat se fore cautum, nec quicquam temere & inconsiderate facturum, qund Cic. se semper sperare dicit, fretū eius prudentia. Quo erū. qun euaderet, qnnrsum cnnatus suns dirigeret. Iste nescin qui, cum cnntemptn dixit. Cæcilius Bassus. hic erat in Syria, ut supra uisum est, coniicimns antē eum aliqnid conatum esse contra Cnrnificium. Et si. nunc damnat ociū urbis. Digredi. discedere en tempnre cū discedebas. Impendentibns. imminētibus, ut arbitrabar, iis qui remanserunt in urbe. Cnntra. aliter atq; arbitratus sum. Istic. declarat qnare utrunq; cnntra acciderit. Istic. in puiucia tua, qnia Sestins qni Lybiæ, quæ nnua dicitur profectus erat Cornificium ex ueteri Lybia expellere conabatur, ut scribit Appianus lib. iiii. apud quem uide plnra de his bellis. Ne ipsum qni dem Cæsarem autborem buius pacis. Obdurui. assne factus sum, & nt ita dicā calum feci. T. Plancum. hunc intelligimus histrinnem egisse. Laberii & Publii. hi mimngraphi fuerūt, ut alin loco diximus de Laberio, fuit autem eques Rnmanus. Tam desse mihi tam desiderari à me. Dncte. sine scurrilitate, ingennis scommatibus. Is. qui cum rideam.

HVBER.

Digredi

Obdurui

ipſum Cæſarem quidem delectant. Bellorum enim ciuilium hi ſemper exitus ſunt: vt nó ſolum fiant quæ velit victor, ſed etiã vt his mos gerendus, ſit quibus adiutoribus ſit parta victoria. Equidem ſic iam obdurui, vt ludis Cæſaris noſtri animo æquiſſimo viderem T. Plancum, audirem Laberii & Publii poemata. Nihil mihi tam deeſſe ſcito quàm qui cum hæc familiariter docteq; rideam. Is tu eris, ſi quamprimum veneris. Quòd vt facias, non mea ſolum, ſed etiam tua intereſſe arbitror. Vale.

ASCEN. QVOD extremum &c. Excuſat ſe primo quòd Cornificius literas à ſe non acceperit, cum nullum qui eas ferret prætermiſerit, damnat ocium urbis ut quod putat contra dignitatem ſuam, mallet enim in rep. floreret. Optátque ipſum Cornificium adeſſe, qui cum ridere poſsit quæ in urbe fiant. Ordo eſt. Ego reſpondebo primũ ad id quod fuit extremum.i.ultimum.in ea epiſtola quam accepi proxime à te. Ego enim animaduerti nos magnos oratores, facere hoc.i.reſpondere primum extremo loco dictis aut obiectis. Incipiens autẽ reſpõdere dicit. Tu requiris nonnunquam.i.interdũ epiſtolas meas, hoceſt accuſas ꝙ non ſcripſerim ad te. Ego autẽ nunquam non dedi.i.ſemper dedi, cum denunciatũ eſſet mihi aliquẽ à tuis.i.tuorum ire.i.proficiſci.ſ.à me ad te. Quod uideor intelligere ex literis tuis, te nihil cõmiſſurum.i. facturum eſſe temere.i.incõſiderate, nec conſtituturũ quicquam certi.i.firmi propoſiti anteqnã ſciſſes.i.sciuiſſes, quo.i.in quam partem. Iſte neſcio qui uulgarius diceretur neſcio quis, & ita innititur contemnendus. Cæcilius Baſſus erumperet.i.diu celatum ac tecum conſilium ſuum, tandẽ ut reuelaret ego, &.i.ſimul, ſperarẽ id.i.te ita facturũ, fretus.i.confiſus & adiutus prudẽtia tua, & literæ tuæ gratiſsimæ mihi fecerũt, ut confiderẽ.ſ. te id facturum. Et ego rogo te ualde ut facias quàm ſæpiſsime.i.frequentiſsime, id, ut poſsim ſcire, &.i.ſimul, quod agas, & quid agatur.ſ.ab aliis, & etiam quid ſis acturus. Et ſi.i.quanquam patiebar animo periniquo te digredi à me, tamen ego conſolabar eo tempore me ꝙ arbitrabar te ire & in ſummum ocium, & diſcedere magnis negociis impendentibus.i.imminentibus. Vtrunque accidit contra.ſ. opinionem meam. Bellum enim eſt exortum iſtic.ſ.ubi tu es, & pax eſt conſecuta hic, ſed tamen pax huiuſmodi in qua ſi adeſſes, multa non delectarent te. Tamen.i.ſed ea, quæ ne quidem.i.non ſaltem, delectant Cęſarẽ ipſum.ſ.caput rei. Bellorũ &c. probat aſſumptum dicens. Enim.i.quia, hi.i.huiuſmodi ſunt ſemper exitus bellorũ ciuilium, ut non ſolum ea quę uictor uelit fiant, ſed etiam ut mos gerendus ſit.i.ut obſequendum ſit, iis quibus adiutoribus uictoria ſit parta.i. adquiſita. Equidem.i.ego quidem, obdurui.i.in uidendis rebus inuiſis ſic animum obdurui, ut uiderem iam animo æquiſsimo ludos Cæſaris noſtri.i. quos Cæſar uictor agendos curat, & ut uiderem.ſ.agentem. Titum Plancum.ſ.hiſtrionem, aut audirem Titum Plancum.ſ.poetam & poemata Laberii & Publii, qui ſunt mimographi. Et ſcito nihil tam deeſſe mihi quàm ſup.aliquem, qui cum.i.cum quo, ego rideam hæc familiariter & docte.i.ex iudicio arguto. Tu eris is, ſcilicet qui cum ridebo, ſi ueneris quamprimum, id eſt ualde cito, quod ut facias ego arbitror intereſſe, id eſt in re eſſe, non ſolum mea ſed etiam tua. Vale.

M.T.C. Cornificio. S.P.D.

LIbentiſsime legi tuas literas: in quibus iucúdiſsimum mihi fuit, quòd cognoui meas tibi redditas eſſe. Non enim dubitabam quin eas lubenter lecturus eſſes: verebar vt redderentur. Bellum quod eſt in Syria, Syriámque prouinciam tibi tributá eſſe à Cæſare ex tuis literis cognoui. eandem rem tibi volo bene & fœliciter euenire. Quod ita fore confido, fretus & induſtria & prudentia tua. Sed de Parthici belli ſuſpitióe quod ſcribis, ſane me commouit. Quantum copiarum haberes, cum ipſe coniectura cóſequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. Itaq; opto ne ſe illa gens moueat hoc tempore dum ad te legiones hæ perducantur, quas audio duci. Quòd ſi pares copias ad cóſligendum nó habebis, nó te fugiet vti cóſilio M. Bibuli, qui ſe oppido munitiſsimo & copioſiſsimo tandiu tenuit quandiu in ꝓuincia Parthi fuerút. Sed hæc melius ex

HVBER. LIbentiſsime. Cum Cęſar pręfeciſſet Cornificium Syriæ, in eaque timeretur, aut certe iam eſſet bellum optat Cice. eam rem illi fœliciter euenire, poſtea uero contra bellum Parthicum monet quomodo agere debeat, oſtenditque ſe cupidum eſſe ſcire, quid egerit. Volo, cupio. Quod. ut tibi bene & fœliciter eueniat. Fretus. confiſus. De ſuſpitione belli parthici. ſcripſerat enim ſe ſuſpicari Parthos moturos eſſe bellum. Cum idem &c. Illa gens. Parthorum. Dum. donec. Pares, æquales parthis. Vti conſilio M. Bibuli.i.facere ſicut fecit Bib. Oppido, munitiſsimo. Antiochia cum præfuiſſet Syriæ, ut uiſum eſt lib.ii. In prouincia. in Syria, expulit autem eos Caſsius, ut uiſum eſt. Ex re, ut uidebitus rem indigere conſilio. Conſtitues. conſilium capies. Vſque. ſemper aſsidue. Item facias. ut des ad me literas omnibus quibus dare poteris.

Conſtituere

Vſque

ASCEN. LIBENTISSIME legi tuas literas &c. Cum Cæſar præfeciſſet Cornificium Syriæ & in ea bellum timeretur, aut iam eſſet, optat Cic. eam rem illi fœliciter euenire, poſtea uero contra bellum Parthicũ monet quomodo agere debeat, oſtenditque ſe cupere ſcire quid ille hactenus egerit. Ordo eſt. Ego legi libentiſsime literas tuas, in quibus fuit mihi iucundiſsimũ quòd cognoui meas, ſcilicet literas eſſe redditas tibi. Non enim dubitabam quin eſſes lecturus eas libenter, uerebar, id eſt formidabã ne redderentur ſcilicet tibi. Ego cognoui ex literis tuis. Bellũ quod eſt in Syria & Syriã prouinciam eſſe tributam tibi à Cæſare. Ego uolo, id eſt opto eandem rem, ſcilicet belli & prouinciæ adminiſtrationem euenire tibi bene & fœliciter. Quod cõfido fore, id eſt futurum ita, fretus, id eſt confiſus & induſtria & prudẽtia tua. Sed quod ſcribis de ſuſpitione belli Parthici, ſcilicet quod inſtare ſcribis, commouit me ſane.i. multum, quia ſup. cum.ſ.ita ſit, ꝙ ipſe.i.

re & ex tempore constitues. Mihi quidem vsque curæ erit quid agas, dum quid egeris sciero. Literas ad te nunquam habui cui darem quin dederim. A te, vt idem facias, peto. in primísque vt ita ad tuos scribas, vt me tuum sciant esse. Vale.

ego per meipsum, poteram consequi, id est cognosce-re, coniectura, id est per coniecturam, tum, id est multo apertius cognoui ex literis tuis. Itaque opto ne, id est ut non, ut illa gens, scilicet Parthica, non moueat se hoc tempore, dum .i. donec eę legiones quas audio, dicia ut duci .i. diligẽ perducantur ad te. Quod si non habebis copias pares .i. satis magnas ad confligendum non fugiet te, id est memineris, uti consilio M. Bibuli, qui retinuit se oppido munitissimo, & copiosissimo tandiu quandiu Parthi fuerunt in prouincia. Sed tu constitues hoc, id est quid de hoc sit faciendum melius ex re .i. ex dispositione negocii, & ex tempore .i. qualitate tẽporis. Quidem .i. certe, quid agas erit mihi curę usq; .s. illud tempus dum sciero quicquid egeris. Nunquam habui cui darem literas ad te, quin dederim. Peto à te ut facias idem, id est simile. Et sup. peto in primis ut scribas ad tuos ita, ut faciant me esse tuum. Vale.

M.T.C. Cornificio Colle. S.P.D.

GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diuersoriolum contempsisti. Quam quidem cõtumeliam vlla pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enĩ respondere facilius possum, quàm prouocare. Quòd si, vt es, cessabis, lacessam: nec tua ignauia etiam inertiam afferet. Plura otiosus. Hæc cum essem in senatu exaraui. Vale.

GRATAE. Cum proficisceretur Cornificius per Campaniã noluit diuertere in Sinuessanũ uillam Cic. quare Cic. iocans dicit uillam suã paruam non passuram hanc iniuriam, nisi recompensauerint omnia in Cumano & Pompeiano. Postremo rogat Cornificiũ, ut se literis lacessat, se enim facilius posse respondere quàm prouocare propter occupationes, sed si fuerit ignauus in scribendo, se ultro eum prouocaturum, ne & ipse iners fiat. Diuersoriolum, hospitiolum. Sinuessanum, est autem Sinuessa ciuitas mediterranea campaniæ, uino satis abundans, quod Sinuessanum dicitur. Villa pu. s. Sinuessanum. Cumano & Pomp. uillis meis de Cumano alio loco diximus plenius. πάντα περὶ πάντων, id est omnia de omnibus, est autem prouerbialiter dictum, idest nisi de omnibus & singulis, in quibus defecisti in Sinuessano satisfacias in Cumano & Pompeiano, quo uelim diuertas. Lacesses, prouocabis ad scribẽdum. Vt es. s. cessator, uel piger. Inertiam. s. mihi. Plura, scribam. Exaraui, scripsi, sed scribere est etiam ex ingenio facere, exarare uero nude figuras literarum facere quasi ergo hęc non sit epistola, dixit exaraui, & non scripsi. HVBER. Diuersoriolum Sinuessanum Lacessere Scribere Exarare

GRATAE &c. Iocatur quòd in uillam suam non diuerterit & ad scribendũ inuitat dicens. Literæ tuæ fuerunt gratæ mihi nisi quod contempsisti diuersoriolum Sinuessanum, id est quod habeo Sinuessæ. Quã quidẽ contumeliam uilla, id est domus mea rusticapusilla, id est exigua ferret iniquo animo, alludit ad pauperes qui se contemni ægre ferunt, nisi reddideris, id est sis redditurus in Cumano & Pompeiano, sup. diuersoriis meis. πάντα, id est omnia περὶ, id est de πάντων, id est omnibus. Tu igitur facies sic, & amabis me, & lacesses, id est prouocabis aliquo scripto. Ego enim possum facilius respondere quàm prouocare. Quod si cessabis ut es, scilicet tardus ad scribendum, ego lacessam, id est prouocabo ne ignauia tua afferat etiam sup. mihi inertiam. Plura sup. scribam ociosus, ego exaraui, id est scripsi hęc cum essem in senatu. Vale. ASCEN.

M.T.C. Cornificio Colle. S.P.D.

CAius Anitius familiaris meus, vir omnib⁹ rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africã legatiõe libera: eum velim rebus omnibus adiuues: operamq́ue des vt quàm commodissime sua negocia conficiat. In primísque quod ei charissimum est, dignitatem eius tibi cõmendo, idque à te peto, quod ipse in prouincia facere sum solitus non rogatus, vt omnibus Senatorib⁹ lictores darem: quod idem acceperam & cognoueram à summis viris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies: cæterisq́ue rebus omnibus, eius dignitati, reiq́ue, si me amas, consules. erit id mihi gratissimum. Da operam vt valeas.

CAIVS Anitius. Commendat Ci. hac epistola Cornificio præfecto Africæ. C. Anitium familiarem suum proficiscentem legatum in eam prouinciam propter negotia quędam sua. Rogat autem Cornifi. ut eum omnibus rebus adiuuet ut possit negocia commodissime conficere, deinde commendat etiam eius dignitatem rogans ut ei lictores det: quod se sua sponte facere consuetum esse dicit: cum præfuisset Ciliciæ: quia intellexerat summos uiros id fecisse. Omnibus rebus: uirtutibus: doctrina: ingenio: nobilitate: & cęteris similibus. Libera, larga: quia non est præscriptum tantum unum negocium agẽdum, sed quicquid necesse fuerit in prouinciam. Non rogatus, sponte mea. Acceperam, intellexeram. Factitatum hoc, ut des ei lictores, de qua dictione alio loco plene dictum est. HVBER.

CAIVS. commendat Cornificio pręfecto Africæ. C. Anitium familiarẽ suum dicens. C. Anitius familiarius meus ornatus omnib⁹ rebus, legatus est in Africam legione libera: quia causa negociorum suorum nõ publicorum. Velim adiuues eum rebus omnibus, & des operam ut conficiat, id est perficiat negocia sua, quàm cõmodissime & in primis cõmendo tibi dignitatem eius, quod, scilicet eam esse cõmendatam est ei charissimum. Et peto à te, id quod ipse .i. ego solitus sum facere in prouincia nõ rogatus, ASCEN.

ut darem, id est solitus sum dare lictores, id est ministros publicos omnibus senatoribus, id est senatorii ordinis uiris quòd .i. quia acceperam idem, scilicet beneficium .i. ab aliis & cognoueram id factitatum .i. frequentee factum, à summis uiris. Tu igitur ò mi Cornifici facies hoc, ꝙ consules .i. prouidebis & proderis, cæteris rebus eius omnibua, & dignitati & rei eius si amas me, id erit gratissimum mihi. Da operam, ut ualeas.

M.T.C. Cornificio. S.P.D.

NOS hic cum homine gladiatore omniũ nequissimo collega vestro Antonio bellum gerimus: sed non pari conditione contra arma verbis. At etiam de te concionatur, nec impune: nam sentiet quos lacessierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab aliis: à me futura debes cognoscere. quorum quidem non est difficilis

HVBER. NOS hic. Occiso Cæ. scribit Cic. se habere magnum negociũ & bellum cum C. Antonio & M. Ant. fratre, sed se agere uerbis, illum armis, dicit etiam eum oblocutum esse de Cornificio, deinde ostẽdit omnia oppressa esse deesseq; decẽuiros bonis & patriæ defensoribus. Brutos enim & Cassium & cæteros interfectores Cæ. abesse à patria, se autem defensurum rempubli. quantum in se erit. Deinde dicit quid decretum sit à senatu de prouinciis, in quas quidem nolebat nouos successorea mitti, quod dicit Ci. non placuisse senatui, te ita sentiẽte, ne prouinciæ traderentur, nisi iis qui ex senatuscõsulto missi essent ad succedendum. Superiores omnes epistolę ad Cornificium uidentue scriptæ fuisse ante mortem Cæsaris, sequentes uero post eius mortem. Collega nostro. non in auguratu, ut quidam falso putãt, sed collega quondam, scilicet in consulatu meo cũ oppressi Catilinã, tunc enim C. Ant. collega fuit Cic. Verbis, scilicet gerimus bellum. Contra arma, quia ille telis mihi minatur, & sic est declaratio imparis conditionis. Concionatus est, orationem habuit. De te, tibi detrahendo, Quos, quales uiros. Quorum, futurorum.

ASCEN. NOS &c. Scribit se post cædem Cæ. habere magnum bellum cum Anto. sed se agere uerbis, illum armis. Queruùrque rempu. desolatam cum Brutus & Cassius absint. Deinde scribit de decreto senatus unde uidetur epistola scripta paulo post necem Cæsaris, superiores ante eam. Ordo est. Nos gerimus hic bellum cum Ant. collega nostro, id est consenatore, homine gladiatore, id est uiro & gladiatorio animo arma tractanti, utpote nequissimo omnium. Sunt qui putent Ci. de collega consulatus sui loqui quod minime placet. Sed gerimus bellum conditione non pari, id est impari utpote uerbis contra arma. At, scilicet Anto. concionatur, id est uerba ad populum facit, contra te, nec impune, id est non sine punitione futura, nam sentiet quos lacesserit hoc dicit ut cornificium ad ultionem stimulet. Ego autem arbitror acta perscribi ad te ab aliis. Tu debes cognoscere à me futura; quorum quidem, scilicet futurorum coniectura non est difficilis.

coniectura. Oppressa omnia sunt: nec habent ducem boni: nostríque τυραννοκτόνοι lõge gentium absunt: Pansa & sentit bene, & loquitur fortiter: Hircius noster tardius conualescit. Quid futurum sit, plane nescio. Spes tamen vna est, aliquando Populũ Ro. maiorum similem fore. Ego certe reipublicæ nõ deero: & quicquid acciderit, à quo mea culpa absit, animo forti feram. Illud profecto quòad potero, tuam famam & dignitatem tuebor. Ad XIII. Calend. Ianuarias senatus frequẽs mihi est assensus, cum de cæteris rebus magnis & necessariis, tum de prouinciis ab iis qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradẽdis, nisi qui ex senatusconsulto successisset. Hoc ego cum reip. causa cẽsui, tum meher cule in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quamobrem te amoris nostri causa rogo, reipu. causa hortor, vt ne cui quicquam iuris in tua prouincia esse patiare: atq; vt omnia referas ad dignitaté, qua nihil esse potest præstãtius. Vere tecũ agam, vt necessitudo nostra postulat: in Sẽpronio si meis literis obtẽperasses, maximã ab oĩb⁹ laudẽ

HVBER. ☞ CONIECTVRA, iudicium ex quibusdam signis. Boni, defensoris patriæ & libertatis. Tyrannoctoni, interfectores tyrannicidæ, scilicet Brutus & Cassius. Longe gentium, pro longe. nam gentium additio est, sic nusquam locorum & nusquam gentium. Conualescit, quia solitus est esse timidus & perseuerat. Maiorum, qui ob animi magnitudinem seruitutem ferre non potuerunt. A quo mea culpa absit, id est in quo non sit culpa mea. Retinendis, in futurũ. Retinendæ tuæ di. ut non cogaris discedere, & ex magistratu fieri priuatus. Quicquam iu. aliquid potestatis. Vere, sincere, sine simulatione. In Sempro. cui ut traderea prouinciam ad te scripserã. Illud, quo traderetue Sẽpronio. Magna res est, quia nescimus cui sit habenda fides. Festinarent, accelerarent uenire. Cherippo, ad quem propter festinationem tuorum scribere nõ potui, is erat missus à Cice. in Africa cum Cornificio.

Cõiectura. Tyrannoctoni

ASCEN. ☞ OMNIA sunt oppressa nec boni habent ducem, & Tyrãnoctoni, id est tyrãnicidæ nostri, absunt longe gentium, scilicet in longinquis regionibus, Pansa & sentit bene & loquitur fortiter. Hircius noster conualescit, scilicet ex ægritudine tardius. Quid futurum sit plane nescio. Atque dixerat se futura dicturum: sed ea duntaxat quorum non difficilis esset coniectura. Est tamen una spes Pop. Ro. futurum aliquando, id est tandem similem maiorem, scilicet suorum, id est libertatis uindicem. Ego certe non deero reipub. & feram, id est patiar animo forti quicquid acciderit à quo culpa mea absit. Profecto sup. faciam, illud quoad potero, hoc est tuebor famam tuam & dignitatem. Senatus frequens est assensus mihi ad. XIII. Calend. Ianua. cum, scilicet ita sit quòd assensus de cæteris rebus magnis & necessariis, tum, id est multo euidentius est assensus de prouinciis retinendis ab iis qui obtinent. s. eas, neq; tradẽdis cuiq̃ nisi qui successit ex senatuscõ.

adeptua

adeptus esses. Sed illud & præteriit, & leuius est. Hæc magna res est. Fac vt prouinciam retineas in potestate reip. Plura scripsissem, nisi tui festinarent. itaque Cherippo nostro me velim excuses. Vale.

Ego censui, id est dicendo sententiam cus senatus assensus est iudicaui, hæc cum causa reipub. tum mehercule in primis causa dignitatis tuæ retinendæ. Quamobrem ego rogo te causa amoris nostri, & hortor te causa reipub. ut ne patiare cui, id est alicui, quicquam iuris in prouincia tua. Atque & ut ceteras omnia ad dignitatem, non ad utilitatem qua. s. dignitate, nihil potest esse prestantius. Ego agam tecũ aperte: i. ex animo & aperte ut necessitudo nostra postulat Si obtemperasses, literis meis in Sempronio. i. in eo, quod mãdaui de Sempronio, tu adeptus esses ab omnibus maximam laudem. Sed illud & præteriit & leuius. i. modici momenti est, hæc res est magna fac ut retineas prouinciam in potestate reipub. Ego scripsissem plura nisi tui festinarẽt. Itaque uelim excuses me Cherippo nostro, scilicet quód nihil ad eum scribo. Vale.

M.T.C. P. Cornificio S.P.D.

OMnem conditionem imperii tui statúmque prouinciæ mihi demõstrauit Stratorius. O multa intollerabilia locis omnibus. Sed quo tua maior dignitas, eo quæ tibi acciderunt minus ferẽda. Neq; enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenii moderate fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non sunt dolenda. Sed hæc posterius. Vale.

OMNEM. scribit Ci. se intellexisse ex Stratorio quodam omnem conditionem prouinciæ Cornificii in qua intellexerat eum perpessum esse multa indigna quæ licet nõ uideantur ualde dolenda dicit tamen ei esse ulciscenda, deinde licet sciat Cic. acta rerum urbanarum mitti ad Cornificium, perscribit tamen multa quæ fiebant, & ab An. & ab Octa. de quo dicit magnam esse spem Anto. aut magno esse odio omnibus quem dicit tentasse solicitare pecunia legiones quatuor, quę ex Macedonia ueniebant ut eas haberet ad oppressionem suæ ciuitatis, hæc autem mala dicit se ita ferre, ut ualde sit obligatus philosophiæ, quæ eum ab omni solicitudine abducit, & armat cõtra impet⁹ fortunæ. cõmendat postremo diligentiam, & prudentiã Stratorii in rebus Cornificii. O. exclamãtis est. Sed quo. dicit quód licet multis locis multa sint tolerabilia, tamen quanto maior sit dignitas Cornificii, eo minus ei ferẽda esse quæ acciderunt. Intellligimus autem aliquas molestias sibi factas in prouincia quas Ci. Cornificio ulciscendas esse dicit. Propter ma. ani. quia quanto quisque est maioris animi, tanto moderatius fert iniurias & facili⁹ remittit, ut & Aristoteles, & Ci. scribunt, & Ouid. in lib. quem de Tristibus appellat. Quo quisque est maior, magis est placabilis irę. Et faciles motus mens generosa capit. ordo est, neque enim à te ulciscenda sunt, quæ tu propter magnitudinem animi, & ingenii moderate fers. Posterius, scilicet scribemus. HVBER.

OMNEM &c. Dicit ex Stratorio se omnia intellexisse quæ intollerabilia quidem sunt, sed quæ speret ab eo ulciscenda. Ordo autem ẽst. Stratorius tuus, scilicet amicus demonstrauit mihi omnem conditionem imperii tui & statum prouinciæ, scilicet tuæ. O exclamandi particula multa intollerabilia omnibus locis &c. Cætera patent. Sed hoc posterius, sup. scribam &c. ASCEN.

M.T.C. Cornificio Colle. S.P.D.

REum vrbanarũ acta tibi mitti certo scio. quod ni ita putarem, ipse perscriberẽ, in primisq; Cæsaris Octauiani conatum, de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, vt in pecuniam adolescentis impetũ faceret. Prudentes autem & boni viri, & creduut factum & probãt. Quid quæris? magna spes est in eo. nihil est quod nõ existimetur laudis & gloriæ causa facturus. Antonius aũt noster familiaris, tanto se odio esse intelligit, vt cum interfectores suos domi cõprehenderit, rẽ proferre non audeat. Ad VII. Idi. Octo. Brundusium erat profectus obuiam legionibus Macedonicis. IIII. quas sibi conciliare pecunia cogitabat, easq; ad vrbem adducere, & in ceruicibus nostris collocare. Habes formam reip. si in castris

COnatum, id est M. Ant. In pecu. ado. ut usurparet pecuniam Octauiani, quam cum Ant. uellet habere dicebat se eam dedisse Dolabellæ præfecto Syriæ & legatis Po. Ro. Credunt factum, scilicet quód uoluerit opprimere Anto. In eo. Octauiano. Noster familiaris, puto ironice dictum quia esset ab eis alienissimus. Interfectores, qui credebantur missi ab Octa. Ad. VII. Calend. hanc rem uide plenissime apud Appia. In cer. no. quasi iugum quoddam imponere ne possemus ei resistere. Nullam par. reipub. sanæ & saluæ, id est incolumis non diminutæ. Id, scilicet spetare. Abducit, attrahit de laudibus philosophiæ & in officiis suis, & in Tusculanis quęstionibus & supra in multis epistolis multa dicit. Quicquam, à quo culpa absit, id est in quo non sit culpa nostra. Probassem, bonum iudicassem. HVBER.

RERVM &c. Hanc epistolam quædam exemplaria habẽt superiori annexam. In qua scribit acta rerũ urbanarũ licet ea putet ad Cornificiũ mitti, scribit autem præcipue de Antonio & Cæsare Octauiano. Ordo est. Ego scio certo. i. ut certum, acta rerum urbanarum mitti tibi; quod ni. i. nisi putarem. Mire subiũgit putarem cum se certo scire præmiserit, ipse. i. egomet scriberem sup. ea & in primis sup. scriberem conatum Cæsaris Octauiani. i. Octauii filium, de quo uidetur multitudini, crimen fictum ab Antonio, ut faceret impetum in pecuniam adulescentis. i. derelictam ei testamento à Cæsare, unde Antonius magnam uim sustulit. Autem. i. sed uiri prudentes & boni, & credunt factum, scilicet à Cæsare ex animo, & probãt, ASCEN.

 scilicet

potest esse respub. in qua tuam vicem sæpe doleo quòd nullam partem per ætatem sanæ & saluæ reipu. gustare potuisti. Atque antehac quidem sperare saltem licebat: nunc etiam id ereptum est. Quæ enim est spes, cum in cócione dicere ausus sit Antonius, Cannutium apud eos locum sibi quærere, quibus se saluo locus in ciuitate esse non posset? Equidem & hæc, & omnia quæ homini accidere possunt, sic fero, vt philosophiæ magnam habeá gratiam, quæ me non modo a solicitudine abducit, sed etiá contra omneis fortunæ impetus armat: tibique idem censeo faciundum, nec á quo culpa absit, quicquam in malis numerádum. Sed hæc tu melius. Stratorium nostrum cum semper probassem, tum maxime in tuis rebus summam eius fidem, diligentiam, prudentiamque cognoui. Da operam vt valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes.

scilicet commendant. Quid quæris, scilicet ut multa scribam. Magna spes est in eo, scilicet Cæsare, nihil est quod non existimetur esse facturus causa laudis & gloriæ. Anto. autem noster familiaris, ironia est, intelligit se esse tanto odio ut cum comprehenderit interfectores suos .i. ad se interficiendum á Cæsare missos domi .s. suæ non audeat proferre, id est diuulgare rem. An. sup. uenerat ad VII. Id. Octob. Brundusiũ profectus .i. egressus obuiá, quatuor legionibus Macedonicis, quas cogitabat cóciliare sibi pecunia, & adducere eas in urbem, scilicet Ro. & locare in ceruicibus nostris, ut nobis sint grauamini. Habes, id est intelligis formam reipub. si respub. potest esse in castris. In qua scilicet re, ego doleo sępe uicem, id est sortem tuam, q̃ nullam, id est non ullam nõ potuisti per ætatem, quia cum respub. uigeret nimis iuuenis eras, & postquàm uir esse cœpisti, resp. oppressa fuit, gustare ullam partem reipub. sanæ & saluæ. Atque licebat quidem ante hac .i. ante hoc tempus, saltem .i. ad minimũ, sperare .i. gustare aliquando partem reipub. saluæ & sanæ, nunc etiam illud .s. sperare talia, est ereptũ. Quæ enim spes est, cum Antonius ausus sit dicere in cócione .i. sermone ad populum conuocatum Cauntium quærere sibi locum apud eos .s. perditos homines, quib⁹ te saluo .i. donec fueris saluus, locus non posset esse in ciuitate? Equidem .i. ego quidem fero & hæc, & omnia quæ possunt accidere homini, sic, ut habeá magnam gratiá philosophiæ, quæ non modo .i. non solũ abducit me á solicitudine, sed etiam armat me contra omnes impetus fortunæ, & ego censeo idem faciendum tibi, nec numerandum quicquã in malis, id est quæ uera censenda sunt mala, á quo culpa absit. Id autem ex Stoicorũ dicit dogmate. Sed tu melius sup. nosti aut diceres hæc. Cum, scilicet ita sit quôd probassem, id est approbassem semper Tratorium nostrum, scilicet communem amicum, tum cognoui maxime summam fidem, diligentiam & prudentiam eius in rebus tuis. Da operam ut ualeas. Nihil potes facere mihi gratius, hoc, id est quam hoc, scilicet ut ualeas, id autem amãter dictũ est, quo addito frustra immo inepte adderetur Vale. nam eius loco ponitur, habétque quandam uim accuratiorem.

M.T.C. Cornificio. S.P.D.

EGO nullum locum prætermitto (nec enim debeo) nó modo laudandi tui, sed ne ornádi quidé. Sed mea studia erga te & officia malo tibi ex tuorum literis, quàm ex meis esse nota. Te tamen hortor vt omni cura in rempubl. incumbas. Hoc est animi, hoc est ingenii tui, hoc eius spei, quam habere debes amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hac de re alias ad te pluribus. cum enim hæc scribebam, in expectatione erant omnia. nondum Legati redierant, quos senatus non ad pacem deprecandá, sed ad denunciandum bellum miserat, nisi Legatorum nuncio paruisset. Ego tamen vt primú occasio data est, meo pristino more remp. defendi: me principé senatui populoque Ro. professum sum: nec postea, q̃ suscepi causam libertatis, minimú tempus amisi tuendæ salutis, libertatisque cómunis. Sed hæc quoque te ex aliis malo. T. Pinarium familiarissimum meũ

HVBER. EGO. scripta est hæc epistola quo tempore Anto. obsiderat Decium Mutinæ. Primum igitur scribit Ci. se assidue curare & laudes & ornamenta Cornificii, sed male quæ pro eo agit, ab aliis ad eũ referri, quàm ad se scribi. Deinde hortatur eũ ut incũbat in remp. Postea uero ostendit nihil esse certi Romæ, quia nondum redierant legati qui ad An. iuerant, denunciaturi ut desisteret ab obsidione, se autem dicit diligentissime suscepisse curam tuendæ libertatis. Postremo commendat ei T. Pinariũ quendam procuratorem cuiusdam Dionysii, ut amborum causa & Pinarium & negocia omnia, quę procurat commendata habeat. Animi .s. magni, qui maxime probatur ex defensione reipub. Spei, amplificandæ dignitatis, quia nihil magis affert dignitaté quàm protectio reipub. Nuncio, mandato paruisset, An. ut desisteret ab obsidione. Occasio, opportũitas. More meo. ut semper consueui. Professus sum. palam obtuli & exposui. Minimum, pusillum. Propter studia cõmunia, quia literis & philosophiæ dat operá, sicut ego

Procurare Procurat. gerit. inde procurator proprie negociorum

Procurator gestor, quem uulgus factorem appellat. Ea negocia. Non debeo. quia debent tibi commédata esse sponte tua. Illum. pinarium. Studium, fauorem.

ASCEN. EGO &c. Scripta est hæc epistola quo tempore M. Anto. obsidebat Mutinæ D. Brutũ, in qua dicit se tueri dignitatem Cornificii, Hortatur ut in rempub. incumbat, dicit nihil certi esse Romæ, cum legati ad Antonium missi, ut desisteret nondum redierint, ac demum cõmendat ei T. Pinarium. Ordo est. Ego nullũ .i. non ullum, non prætermitto ullum locũ, nec enim debeo, uõ modo laudandi tui, sed ne quidé quod magis liceret, ornandi tui. Sed ego malo mea studia & officia erga te esse nota tibi ex literis tuorum .s. amicorũ

simum meũ

ſimum meum, tanto tibi ſtudio cõmendo, vt maiore non poſsim. Cui cum propter omneis virtutes, tum etiam propter ſtudia cõmunia ſum amiciſsimus. Is procurat rationes negociaq́ Dionyſii noſtri, quẽ & tu multũ amas, & ego omniũ plurimũ. Ea tibi ego non debeo cõmendare: ſed cõmendo tamen. Facies igitur, vt ex Pinarii gratiſsimi hominis literis tuũ erga illum, & erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. Vale.

& familiarium quàm ex meis. Tamen ego hortor te, ut incumbas.i.propenſus ſis omni cura, in rempub.ſ. iuuandam. Hoc.i.incumbere in rempub. eſt.ſ.officiũ animi tui, hoc eſt ingenii tui, hoc eſt eius ſpei.i.pertinet ad eam ſpem dignitatis tuæ amplificandæ, quam debes habere. Sed ſup.ſcribemus aut loquemur alias.i. alio tẽpore, pluribus.ſ.uerbis de hac re. ad te enim.i. quia oĩa erant in expectatione, & ita nihil certi neque peracti, cum ego ſcribebã hæc. Legati.ſ.ad Anto. miſsi nondũ redierãt, quos ſenatus miſerat, non ad pacẽ deprecandam.i.precibus impetrandã, ſed ad bellum denunciandum.i.indicendũ, niſi.ſ.Ant.paruiſſet nũcio.i. mandato, legatorũ. Ego tamen ut primũ occaſio data eſt.ſ.libere loquendi, defendi remp. more meo priſtino.i.in priore ſtatu cõſueto, & profeſſus ſum me, principem ſenatus populi Ro. neq; amiſi poſteaquã ſuſcepi cauſam libertatis.ſ.tuendę. Sed ego malo te cognoſcere, quoque, id eſt etiam hæc, ex aliis. Ego commendo tibi T.Pinarium familiariſsimum meum tanto ſtudio, id eſt molimine, ut non poſsim, ſcilicet eum commendare, maiore, ſcilicet ſtudio. Cui ego ſum amiciſsimus eum, ſcilicet ita ſit quòd propter omnes artes, tum etiam propter ſtudia communia, ſcilicet in rempub. Is, ſcilicet Pinarius procurat, id eſt quod dicunt ſolicitat, rationes & negocia Dionyſii noſtri, ſcilicet communis amici, quem &, id eſt ſimul tu amas multum, & ego amo plurimum.i.abundantiſsime omnium. Ego non debeo commendare tibi ea.i.eiuſmodi quæ tantopere ſunt cordi, ſed tamen cõmendo. Tu igitur facies ut perſpiciamus.i.euidenter cognoſcamus ex literis Pinarii hominis gratiſsimi, ſtudium, id eſt fauorem diligentem tuum, &.i.ſimul, erga illum.i.Pinarium tanquã ſolicitatorem & procuratorẽ, qui ſi rem amici bene procurauerit emolumentũ ab eo conſequeretur, &.i.ſimul, erga Dionyſium.ſ.cõmunem amicum, cuius rationes & negocia ille agit. Vale.

M.T.C. P.Cornificio. S.P.D.

Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero vicesimo die, vt dicebat, reddidit. Eo die nõ fuit ſenatus, neq; poſtero. Quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi non inuita Minerua. Etenim eo ipſo die ſenatus decreuit, *vt Minerua noſtra, cuſtos vrbis, quã turbo deiecerat, reſtitueretur, Panſa tuas literas recitauit. Magna ſenatꝰ approbatio cõſecuta eſt cũ ſummo gaudio & offenſiõe Minotauri, id eſt, Caluiſii & Tauri. Factũ de te s.c. honorificũ. Poſtulabatur autẽ, etiã illi notarentur: ſed Panſa clementior. Ego mi Cornifici quo die primũ in ſpẽ libertatis ingreſſus ſum, & cũctantibꝰ cæteris ad XIII. Cal. Ian. fundamẽta ieci reip. eo ipſo die ꝓuidi multũ, atq; habui ratiõnẽ dignitatis tuæ. Mihi.n. eſt aſſenſus ſenatus de obtinẽdis ꝓuinciis. Nec vero poſtea deſtiti labefactare eũ qui ſumma cũ tua iniuria cõtumeliaq́ reip. ꝓuinciam abſens obtinebat. Itaq; credas vel potiꝰ quotidianas cõpellatiões meas nõ tulit, ſeq́ï vrbẽ recepit inuitꝰ: neq; ſolũ ſpe, ſed certare iã & poſſeſsione deturbatꝰ eſt.

Liberales. Docet Ci. quã diligenter egerit cauſã Cornificii, & vt multũ Cornificii literæ approbatæ ſint, quas Panſa recitauerat. Deinde idem dicit eſſe decretum, de prouinciis retinẽdis, quod etiã dixit, ſupra in alia epiſtola, poſtea uero admittit excuſationẽ quam ille de Sempronio fecerat, & ãdit non defuturũ reip. quęcunq; fortuna futura ſit nec ſe defatigatũ iri. Poſtremo cõmendat ei quoſdã amicos ſuos, qui habuerãt hęreditatem in Africa, quę eis impediebatur à quodam Erote Turii teſtatoris liberto. Liberales, die feſto liberi patris. ſunt qui putãt principiũ huius epiſtolæ eſſe. Literas accepi, liberalibus autem finem precedentis quod ego non probo, ſed puto liberales eſſe principiũ huius epiſtolę. Altero uigeſimo.i.quadrageſimo. Cornificius, filius tuus. Quinquatribus, die feſto Mineruæ: de hac dictione plura diximus alio loco. Non inui.M. non repugnante natura.i.magna gratia & ſapientia. Minerua noſtra, noſtrũ ingenium, noſtra conſuetudo dicendi pro repu. ſe alluſit ad Miner. Phidiæ quæ in arce poſita erat tanquã cuſtos urbis, ita dicit ſuam Mineruam cuſtodẽ eſſe urbis. Turbo.impetus malorum. Deiecerat, oppreſſerat, terruerat minis. Reſtitueretur, redigeretur in priſtinum ſtatum. Panſa, credo alium eſſe quam cõſulem: quoniam conſul iam perierat ut infra hac epiſtola. Summo gaudio ſcilicet ſenatus. Offenſione, moleſtia, diſplicẽtia. Minotauri, per contemptum appellauit Anto. Minotaurum à ſimilitudine feritatis: nam quod ſequitur.i.clauis & tauri nõ puto eſſe textum Ci. alius codex habet Clauiſsii & Tauri, quæ puto eſſe omnia propria, ſed non probo. Clementior, ſcilicet fuit: quia non ſentiebat eos notãdos infamia. Cunctantibus. ceſſantibus. Mihi eſt aſſenſus ſenatus, ut ſupra in epiſtola quæ incipit, Nos hic cum homine. Labefactare, commouere, à propoſito auertere. Eum, nõ dicit quis fuerit, ſed intelligimus aliquem fuiſſe qui nuntius, de quo infra. Compellationes, ſermones reprehenſiones. Deturbatus, deiectus, ut puppi deturbat ab alta. Conuitio, reprehẽſione, quod nõ diceret eum ſibi appetere, quod erat tuum. Tenuiſſe, conſeruaſſe. Purgas, excuſas, ꝙ non tradideris ei prouinciam licet ex ſenatuſcon. eam peteret, ut penultima epiſtola huius lib. uidebimus.

HVBER.

Labefactare

Conuitiũ

Meo iustissimo honestissimoq́ conuitio te tuã dignitatẽ summa tua virtute tenuisse, prouinciæq́ honoribus amplissimis affectũ, vehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sẽpronio purgas, accipio excusationẽ:

ASCEN. LIBERALIBVS &c. Narrat ut diligenter egerit causam Cornificii, & ut literæ eius commendatæ fuerint cum eas Pansa recitarit. Deinde dicit decretũ esse de ꝓuinciis retinendis. Admittit excusationem de Sempronio, pollicetur se reipub. non defuturum, ac demum commendat amicos suos qui hereditatem habebant in Africa. Ordo est,: ego accepi literas tuas liberalibus.s. festis.i. die liberalium, quas Cornificius tuus, scilicet filius reddidit, ut dicebat, altero uigesimo die.i. quadragesimo die postquam scriptæ erant. Senatus non fuit, scilicet habitus aut collectus eo die.i. liberaliũ, neq; postero.i. proxime sequenti. Ego egi causam tuam frequenti senatu.i. cum multi adessent senatores, quinquatribus, id est festis Mineruæ, quæ quinto quoq; anno celebrabantur, non inuita Minerua, id est naturali ingenio astipulante: alludit autem ad quinquatria quasi Minerua eo die præcipue fauerit. Etenim senatus decreuit eo die, ut Minerua nostra.i. facunda sapientia custos urbis, ut patuit in detestatione coniurationis Catilinariæ quàm turbo id est tumultus belli ciuilis deiecerat, id est de sede sua expulerat, ut turbo, id est uis uentorum deiecerat prius Mineruam Phidiæ opus quæ in arce posita fuerat tanquam custos eius: ad eam ergo alludit. Pansa recitauit literas tuas. Magna approbatio senatus est consecuta cum summo gaudio, & cum offensione Minotauri, id est clauis & tauri, sic fere textus habent nonnullis dicentibus non esse uerba Cicę. sed adposititia. quod facile crederem si Minotaurum in proprio significatu accepisset, sed quia metaphoricos non ociosum fuerit rem aperire Minotauri, igitur uidelicet Antonii, id est clauis & tauri, id est qui claue potentiæ rempub. occludere uult, & cornibus tauri, id est petulantiæ suæ impingere, sicut Minotaurus labyrintho inclusos opprimebat. Senatuscõ. honorificum factum sup. est de te, autem, id est sed postulabatur, scilicet à me, aut ab iis qui causam tuam agebant, ut etiam illi, scilicet quos criminatus es notarentur, scilicet infamia, sed Pansa, ut putatur iunior non consul qui iam ceciderat in prælio, supple fuit. Clementior.i. omnis clemens. Ego ò mi Cornifici quotidie ingressus sum primum in spem libertatis, scilicet publicæ, & cæteris cunctantibus, id est hæsitantibus, & immorantibus in dubiis quid agerent iecei fundamenta reipub.i. incepi facere quę pertinebant ad statum reipub. ad xiii. Calend. Ianua. aut Ianuarii mensis, eo die prouidi prospexi multum, atque habui rationem dignitatis tuę. Enim id est quia, senatus est assensus mihi de prouinciis obtinendis. Nec uero destiti postea labefactare.i. debilitare & ab instituto amouere eum, scilicet quem nosti, qui absens obtinebat prouinciam cum summa iniuria tua, & contumelia reipub. Itaque ipse non tulit, id est non potuit perferre compellationes, id est molestationes uerbales aut increpationes meas crebas uel potius quotidianas, & ipse inuitus recepit se in urbem. Neque solum deturbatus, id est eiectus est spe, sed certa re quòd pro. id est possessione, scilicet prouinciæ quam iam tenebat. Ego gaudeo uehementer te tenuisse conuitio, increpatione mea, iustissimo & honestissimo, scilicet mihi inferenti: nam ei cui intuleram, dignitatem tuam, uirtute tua per uirtutem tuam, & affectum esse amplissimis honoribus prouinciæ. Quod, id est quia, tu purgas te mihi de Sempro. accipio.i. approbo excusationem.s. tuam.

*P.V.C. VT Minerua nostra custos urbis. Libro. II. de legibus, de Pallade hac custode urbis egit: Ita autem illam appellauit, opinor, ut memoria suorum beneficiorum semper recens esset, qui ope huius sapientissimę Deæ patriam conseruarat. Nominabantur autem Dii à priscis illis quemadmodum á nobis etiam in nostra religione, uel à munere aliquo, quo putarentur iuuare mortales: uel à locis, in quibus tẽpla illis erecta essent, & ubi præsentiores esse consueuerant. Cicero Mineruam suam Custodem urbis appellauit. Cisalpinæ Galliæ populi Mineruam quam & ipsi ualde colebant, Memorem appellabant, quòd uota precesque mortaliũ audire, nec obliuisci soleret. Templum autẽ illi in agro Placentino ædificauerant, putabantque eam morbos curare. Infra Cabardiacum, non longe à Trebia, lapides plures uisuntur, in quibus uota huic Deæ soluta incisa sunt. E remotis etiam locis ad opem illius confugiebant, nec tantũ uicinæ gentes præsidio ipsius fidebant, quod ex epigrammatibus illis intelligitur: unius lapidis inscriptionem ponemus.

MINERVAE
MEMORI
COELIA IVLIANA
INDVLGENTIA
MEDICINARVM
EIVS INFIRMITATE
GRAVI LIBERATA
D. P.

Sed etiam alterius, quæ ostendit eandem illam Cabardiacensem appellatam, quam mulier quæ uoti compos facta erat, dedicauerat.

MINERVAE
CABARDIACENSI
MARIA. C. MARI
VMBONIS F.
V. S. L. M.

Vt autem hæc Minerua à sede Cabardiacensis appellabatur, Ita Diana quædã Limnatis dicebatur, de qua potissimum nunc mentionem facimus: ubi enim de ipsa agitur in IIII. libro historiæ Taciti, scripturæ peruersio est: uolumus autẽ eam tollere. Audite dehine Lacedemoniorũ, & Messeniorum legationes, de iure templi Dianæ Limenitidis: legendum enim est Limnatidis, priscũ sane illud exemplar, unde exscripti sunt primi quinq; libri, quod in Medicæa bibliotheca seruatur, Limnatidis habet. Quamuis autẽ à diligente, & erudito uiro libri editi sint, mendum tamen hoc cauere ille non potuit: manu enim ipsius in margine ueteri codicis ἀρτέμιδος λιμενίτιδος, scriptum est, quam putauit uerã esse lectionẽ. Quantopere autẽ deceptus sit ostendunt Gręci authores. Pausanias in Messeniacis 89. ἔστι [illegible] ἱερὸν ἀρτέμιδος [illegible] λιμνάτιδος, Item 109. [illegible] λιμνάτιδος ἱερὸν ἀρτέμιδος. Sed etiam Strabo libro. 8. pag. 154. superiores duas, & nõnullas alias uoti solutiones è uetustis lapidibus acceptas dedit mihi Hieronymus Fondulus excellẽtis ingenii, & multarum literarum uir, qui paucis his mensibus morte obita magnum sui desiderium amicis reliquit.

Fuit quod

fuit enim illud quoddam egregium tempus seruitutis. Ego tuorum consiliorum autor dignitatisque fautor, iratus temporibus in Græciam desperata libertate rapiebar, cum me Etesiæ quasi boni ciues relinquentem rēpu. prosequi noluerunt: Aûsterque aduersus maximo flatu me ad tribuleis tuos Rhegium retulit: atque inde ventis remis in patriam omni festinatione properaui, postridieque in summa reliquorū seruitute liber vnus fui. Sic sum in Antonium inuectus, vt ille non ferret, omnemque suum vinolentum furorem in me vnum effunderet: meq; cum elicere vellet ad cædis causam, tum tentaret insidiis: * quem ego ructātem & nauseantem conieci in Cæsaris Octauiani plagas. Puer enim egregius præsidium sibi primum & nobis, deinde summæ reipu. comparauit. qui nisi fuisset, Antonii reditus à Brūdusio, pestis patriæ fuisset. Quæ deinceps acta sint, scire te arbitror. Sed redeamus illuc vnde diuertimus. Accipio excusationem tuam de Sempronio: neq; enim statuti quid in tanta perturbatione habere potuisti. Nunc hic dies aliam vitā defert, alios mores postulat, vt ait Terentius. Quam ob rem mi Quinte, conscende nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium: * quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus: vtinam prospero cursu. Sed quicunque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Quid enim præstare aliud virtus potest? Tu fac vt magno animo sis & excelso: cogitesq; omnem dignitatem tuam cum republica coniunctam esse debere. P. Luccium mihi meum commendas: quem quibuscunq; rebus potero, diligenter tuebor. Hirtium quidem & Pansam collegas nostros homines in Consulatu reipu. salutareis alieno sane tempore amisimus, repu. Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum omnino explicata: quā nos, si licebit, more nostro tuebimur: quanquam admodum sumus iā defatigati. Sed NVLLA LASSITVDO impedite officium & fidem

HVBER.

* FVIT quoddam tempus Græcum seruitutis. i. fuit quoddam tempus quo cum essemus in seruitute in Græcia mallemus uiuere. Rapiebar, ferebar, celerrime ibam. Cum Etesiæ, quasi boni ciues. i. cum uenti Etesiæ tanquam haberēt sensum, & essent ciues boni noluerunt me sequi, quia relinquebam remp. Boni enim ciues relinquentem remp. prosequi non debent sicut Ci. in Lęlio de amicitia ostendit. De Etesi diximus li. ii. epistola ad Cœlium Ruffum, quæ incipit, Non potuit accuratius agi in fine. Auster, uentus meridionalis, qui & notus dicitur. Aduersus, contrarius nauigationi meæ. Retulerunt, reportauerūt, retroduxerunt. Tribules. i. ad tuos qui sunt eiusdem tribus. In sum. ser. i. cum reliqui omnes essent serui ego solus fui liber, qui sine ullo timore in Antonium reipub. inimicum uehementissime inuectus sum. Sic. tanta contentione, & uehemētia orationis. Vinolentum, quia supra dixit eum euomuisse in senatu. Effundere, euomere. Elicere, trahere. Ructātem, ructus emittentem: sunt enim ructus crepitus uentosi, qui ore remittuntur ob crapulam & nimiam repletionem. Nauseantem, nauseam habentem. i. uomitum. Dicitur autem nausea à nautea quæ est aqua de coriis, uel uerius sentina licet Pomponius uidebatur dicere nauteam à nausea dictam. Qui. Octauianus. Reditus Antonii à Brundusio fuisset pestis patriæ. i. Antonius à Brundusio reuersus, quo fuerat, ut supra uisum est: & scribit Ap. ut quatuor legiones ex Macedonia redeuntes solicitare euertisset patriam, sed Octauianus ei resistit. Statui quid. i. aliquid deliberaui. Ad puppim. in qua parte nauis stat gubernator. q. d. nō in proram, ut rexeris, sed in puppim, ut regas. Vna na. comparat, ut sæpius notauim⁹ supra remp. naui. Alieno incommodo, cum maxime essent necessarii reipu. Amisimus, fuerant enim interfecti in prælio Mutinensi. Expli. quia sunt adhuc, qui putentur recepturi Anto. ꝙ propter Læpi. uidetur dixisse, qui ut supra diximus An. fugientem recepit. Cn. Minutio. is tunc erat in Africa, puto autem eum esse, quem postea prætorem urbis in foro concionantem, cum Anto. esset triumuir. milites An. interemerunt. Q. Tucius, ultima pars epistolæ, in qua commendat hæredes Qu. Tu. amicos suos, & uiros optimos. Caput. summa. Erotem. nomen proprium liberti: Græce autem significat amorem. Auertere, auferre, eripere. Hæredibus, quos sibi instituit. Quod ut ue. s. habere eos commendatissimos.

Auster

Notua

Effundere

Ructus

Nausea

Nautea

ASCEN.

* ENIM. i. quia, illud tempus fuit quoddam temp⁹ græcum. i. quo uiuendum fuit nobis in Græcia seruitutis. i. eo ꝙ esset tempus seruitutis & non licebat nobis libere uiuere in patria. Ego autor. i. approbatoe consiliorum tuorum, & fautor dignitatis tuæ & natus temporibus. i. qualitati temporum, rapiebar in Græciam libertate desperata, cum Etesiæ. s. uenti illi à tergo euntibus in Græcia ab Italia flantes, quasi boni ciues. i. tanquam essent boni ciues noluerunt prosequi me relinquentem remp. i. noluerunt à tergo flare, & auster. s. uentus aduersus. i. cōtrarius retulit me maximo flatu Rhegium. i. ad illud oppidum in ora Siciliæ. ad tribules tuos. i. eos qui tecum eiusdem sunt tribus, atque properaui inde, Rhegio, uentis & remis omni festinatione in patriam, quando aliquid plena opera & summa properatione fecerimus pulchre remis, & uelis nauare dicemur, & ego postridie. i. die sequēti ingressum meum, ego unus. i. solus fui liber, in summa seruitute aliorum. Ego sic sum inuectus in Anto. ut ille non ferret, & effunderet, omnē furorem suum uinolentum. i. contractum ex ebrietate cui sæpissime indulgebat cum & uellet tū. i. simul

elicere

debet. Verum hæc hactenus. Ab aliis te de me, quàm à me ipso, malo cognoscere. De te audiebamus ea quæ maxime vellemus. De Cn. Minucio quem tu quibusdã literis ad cœlum laudibus extulisti, rumores duriores erant. Id quale sit, omninoque quid istic agatur, facias me velim certiorem. Q. Turius, qui in Africa negotiatus est, vir bonus & honestus, hæredes fecit similes sui Cn. Saturninũ, Sex. Aufidium, C. Anneum, Q. Confidium Gallum, L. Seruilium Posthumum, C. Rubellinum. ex eorum oratione intellexi gratiarum actione eos magis egere, quàm commendatione. Tanta enim liberalitate se tua vsos prædicabant, vt iis pl⁹ à te tributum intelligerem, quàm ego te auderem rogare: audebo tamen, scio enĩ quantum ponderis mea commendatio sit habitura. Quare à te peto vt ad eam liberalitatem, qua sine meis literis vsus es, quam maximus his literis cumulus accedat. Caput autem est meæ commendationis, ne patiare Erotem Turium Q. Turii libertum, vt adhuc fecit, hæreditatem Turianam auertere, cæterisque omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos. Magnam ex eorum splendore & obseruantia capies veluptatem. Quod vt velis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

elicere i. foras attrahere me ad causam cædis. i. ut me interficeret, tum. i. simul, tentare. i. circumuenire in urbe, insidiis, quem eructantem & pro. i. nauseantem egn confeci. i. contudi & repressi, in plagas. i. in me retia tãquam feræ tensa Cæsaris Octauiani. i. de domn Octauianorum. Sæpe tamen Octauius quàm Octauianus dicitur, aut in plagas. i. uulnera, hnc est detrimenta ab Octauiano illata. Puer enim egregius, postea tamen mutauit animum, & Ciceronem penscribi permisit, comparauit præsidium. i. custodiam militarem, primum sibi & nnbis, deinde summæ. i. ultimæ saluti reipu. φ. s. Cæsar nisi fuisset, reditus Anto. Brundusio fuisset pestis patriæ, Ego arbitror te scire quæ acta sunt deinceps. Sed redeamus unde diuertimus. Accipio excusationem tuam de Sempronio, neque enim potuisti habere quid. i. aliquid statuti. i. firmi propositi in tanta perturbatione. Nunc, ut ait Terenti. i. Simo Terentia. in Andria, Hic dies defert aliã uitam, & postulat alios mores. Quamobrem ô mi Quinte gaudent prænomine mnlles auriculæ, ut dicit Hor. conscende nobiscum & quidem. Ad pupim. i. summa gubernacula. Vna nauis est iam omniũ bonorum, quam quidem. s. nauem, nos damus operam, ut teneamus rectam. utinam sup. in cursu pnspero. Sed quincunque uenti erant siue prosperi, siue aduersi, certe ars nostra non aberit. Quid enim potest uirtus præstare aliud. s. q̃ obniti aduersis, & decenter uti prosperis. q. d. nihil. Tu fac, ut sis animo magno, & excelso, & cogites omnem dignitatem tuam debere esse coniunctam cum rep. Tu commendas mihi Publium Lentulum meum. s. summum amicum quem ego tuebor. i. protegam, diligẽter quibuscunq; rebus pntero. Nos quidem amisimus tempore sane. i. multum, alienn. i. importuno. Hirtium & Pãsam collegas nnstros. i. uobiscum senatores & reipu. defensores, homines salutares reipub. in consulatu. s. suo. Amisimus inquit, Repu. quidem. i. certe liberata latrnnínio Antoniano, quia Antn. in fugam uersus erat, sed nnndum explicata. i. expedita omnino. s. curis & æmulatinnibus, quam. s. rempub. nos tuebimur mnre nnstro si licebit, quamquàm nos sumus admodum. i. ualde defatigati. i. ad extremam potentiam usque fatigati, sed nulla lassitudo debet impedire nfficium & fidem. s. in rempu. Ego malo te cognoscere de me ab aliis q̃ à meipso. Nos audiebam⁹. i. cũ has scriberem, de te ea quæ uellemus maxime. i. optima. Rumores erant duriores. i. non satis boni, de Cn. Minutio, quem tu extulisti ad cælum laudibus. i. laudando eum sup. in quibusdam literis. s. tuis. Velim sup. ut facias me certiorem, quale sit id. s. quod rumores sparserunt de Minutio, & nmnino quid agatur istic. s. ubi tu es. Quintius Turius uir bonus & honestus qui negociatus est. i. mercaturam agit in Africa, fecit hæredes similes sui. i. uiros bonos & honestns, Cn. Saturnium, Sextum Aufidium, Cn. Anneium, Q. Cnnfidium Gallum, Lucium Seruilium, Posthumanum, C. Rubellium. Ego intellexi ex nratione. i. uerbis eorum eos magis egere actione gratiarum. s. tibi agendarum quã commendatione. Prædicabant enim se usos tanta liberalitate tua, ut ego intelligerem plus tributum esse iis à te, q̃ ego auderem rogare. s. à te, tamen audebo. s. rogare. Scio enim quantum ponderis commendatio mea sit habitura. Quare peto à te. ut q̃ maximus cumulus. i. summum incrementum accedat his literis meis. i. propter has literas meas. Sunt enim septimi casus non datiui, ad eam liberalitatem quam usus es sine literis meis. Autem. i. sed, caput. i. principale propositum, commendationis meę est ne patiare Erotem Turium Libertum, Q. Turii auertere. i. a ueris hæredibus ad se trahere, hæreditatẽ Turianam. i. quã Q. Turius reliquit, ut fecit adhuc, ut habeas eos cõmendatissimos à me sup. in cęteris rebus omnibus. Tu capies magnam uoluptatem & ex splendore. i. honestate uitæ, & ex obseruantia. i. cultu eorum quo te obseruabunt & colent. Quod ut uelis, ego rogo te etiam atque etiam id est, iterum atque iterum uehementer. Vale.

* P.V.C. QVEM ego ructantem, ac nauseantem conieci in Cæsaris Octauiani plagas. Qnamuis, ex recepta hac lectione commodus sensus eliciatur, consilium tamen non fuit ueterem præterire, quæ diuersa est: CONFECI enim in Mediceo legitur, & in alio quoque satis probato, non CONIECI. Quôd nisi postrema dictio eo casu posita impediret, hanc ueriorem putarem. doctiores uidebunt, an tolerari posit, & num aliis etiam in locis probi autores ita locuti sint: nam uis illius uerbi CONFECI, præclare hic conuenit, nisi fallor, ut de Aruspicum responsis inquit: Haud potest grauiorib. à me uerbis uulnerari, quàm est statim in facto ipso à P. Seruilio confectus. Sed infinita exempla huius locutionis esse possent. Illud autẽ CONFICERE IN PLAGAS, dictum uidetur, ut insuere in culleum, & ut in epistola Asinii deprensus in ludum: ita enim

arbitror

arbitror: In cumillam legi debere, DEPRESSVS, quemadmodum alias ostendimus, nam sic fere in Medicæo, & uerbum ipsum DEPRENDO, & quæ ab eo deriuantur, scribuntur. Quintilianus quoque libro IX. ostendit, utroque modo sine culpa dici posse cum inquit: Vtrum uolet, sumat compositio, Vitauisse, uel uitasse: Deprehendere, uel deprendere: ut Vementer quoq;, & aliæ etiam huiuscemodi dictiones, eruditiores de tota re nunc statuent. Sensus autem huius loci facit, ut recorder aliũ item deprauatum in Epitome primi libri Δειπνοσοφιστῶν Athenei: ille tamen, quemadmodum puto, satis tuto emendari potest. Priscum autem quẽdam Macedonum morem exponit: qui, ut ad fortitudinem iuuenes excitarent, non patiebantur in conuiuiis accumbere, qui extra plagas aprum unu confecisset: sed in mensa, donec hoc præstassent, sedere uolebant: id enim multo minus in se dignitatis habebat. Quàm deprauata autem apud eum autorem uerba sint, quæ hanc sententiã exprimere debebant, facile animaduerti potest, ut non sine causa in impressis libris ad locum tot maculis inquinatum menda nota apposita fuerit: ita autem totus legi debet, [illegible]. Addit idem quemadmodum Cassander annorum triginta quinque adhuc iuxta patrem ipsa sederet, quòd nunquam certamen conficere potuisset, quamuis & uir fortis, & bonus uenator esset.

QVAM quidem nos damus operam, ut rectam teneamus. Alludit ad sententiam illam Græci poëte, quam ad Q. Fratrem scribens tetigit: eiusque quam hic Latinis uerbis exprimit græca uerba posuit, uel potius initium ipsius ὀρθὰν τὰν ναῦν. De illa autem nos in eo loco copiosius disseruimus. * P.V.C.

M.T.C. C. Cornificio. S. P. D.

SExtus Aufidius & obseruantia qua me colit, accedit ad proximos: & splendore Eq. Rom. nemini cedit. Est autem ita temperatis moderatisque moribus, vt summa seueritas, summa cum humanitate iungatur. Cuius tibi negotia quæ sunt in Africa, ita commendo, vt maiore studio, magisve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris si dederis operam vt is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rógo. Vale.

HVBER. SExtus Aufidius. Cõmendat Ci. Cornificio Sextũ Aufidium equitem Romanum pro hæreditate Turii obtinenda, pro qua etiam cõmendauit in fine præcedentis epistolæ cum suis cohæredibus. accedis ad proximos, id est inter proximos potest enumerari. Est autem. Laudat eum à moribus, & à uirtutibus animi.

ASCEN. SExtus Aufidius &c. Commendat Cornificio Sextum Aufidium equitem Romanum pro hæreditate Turii obtinenda, pro qua etiã commẽdauit eum ĩ fine præcedẽtis epistolæ cũ aliis cohæredibus. Ordo est. Sextus Aufidius. &, id est pariter accedit ad proximos, id est mihi coniunctissimos, obseruantia. i. ueneratione qua colit, & nemini cedit. i. partẽ dat unicuiq; splẽdore equitis Rom. Est autẽ moribus ita temperatis & moderatis ut sũma seueritas .i. grauitas & rigor, iungatur cum summa humanitate, id est clementia. Cuius negocia quæ sunt in Africa ego commendo tibi ita ut non possim commendare sup. ea, maiore studio ue pro uel, magis ex animo. Tu feceris mihi pergratum si dederis operã, ut is intelligat literas meas habuisse maximum pondus. i. plurimum ualuisse apud te. O mi Cornifici ego rogo te hoc uehementer.

M.T.C.C. Cornifi. S. P. D.

ADsentior tibi, eos quos scribis Lilybæo minari, istic pœnas dare debuisse: sed metuisti, vt ais, ne nimis liber in vlciscẽdo viderere. Metuisti igitur ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Quòd societatem reipu. conseruandæ tibi mecum à patre acceptam renouas, gratũ est: quæ societas inter nos semper, mi Cornifici, manebit. Gratum etiam illud quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos fa-

HVBER. ADsentior. Acceperat Cornificius quosdã qui Lilybæo oppido Siciliæ minabant, quos cum debuisset punire ubi acceperat, quia erant Romani, scripserat se maluisse mittere Romanis, quod factum Cicero ascribit eius humanitati & clementiæ. Deinde ostendit se recipere eum libenter socium in conseruanda rep. deĩde quia petiuerat Cornificius quasdam pecunias à Senatu, dicit Ci. nihil per se datũ agi posse. hortatur autem ut sumat mutuum alicunde: postremo laudat Ci. officium suum erga remp. Lilybæum, promontorium est Siciliæ, & oppidum eiusdẽ nõis de quo nũc intelligit. Dare pœnas, puniri. Nimis liber, nimis audax, nimis dissolutus. Grauis, acerbus. Nimis dignus te, nimis iustus. Quod, respõdet aliæ parti. à patre, tuo. Tuo nomine. tua causa. Inter nos amicos. Id, agere gratias. Aguntur enim gratiæ inter eos qui non sunt multum familiares. Appellaretur, postularetur. Vnquam, aliquando. Cogeretur. congregaretur. De sestertiis, quæ postulaueras. Imperandum tibi. i. à te imperium & magistratum gerendum. Mutuum sestertiorum, quibus opus est tibi. Præ me fero, ostendo, aperte declaro. Res, uictoria nostra, & bona constitutio reipu. Lilybæus

ASCEN. ADsentior &c. Cœperat Cornificius quosdam Siculos è Lilybæo quos cũ Romanos intellexisset eos à Romanis puniendos misit, quod factum eius pusillanimitati adscribit Cic. ostendens

sa eum

se eum libenter recipere socium in repub. conseruāda. De pecuniis autem quas à Senatu petierat dicit se nihil posse. cōsulit aūt aliunde mutuo accipiat. Ordo est. Ego assentior tibi.i. sentio tecū eos quos scribis minati Lilybeo.s. oppido & promōtorio Siciliæ, debuisse dare pœnas istic.s. ubi tu es, sed ut ais, tu metuisti ne uidererere nimis liber.i. asper, ulciscendo & ergo miseras eos Ro. Igitur hoc metuēdo, metuisti ne uidererere ciuis grauis, ne uidererere nimis fortis, ne uidererere nimis dignus te id est quæ te digna sunt facere. Quod renouas societatem reipublicæ conseruandæ mecum acceptam, id est derelictam tibi à patre, s. tuo, est gratū, quæ societas ô mi Cornifici, manebit semper. Illud etiā supple fuit in epistolis tuis gratū, quod non putas gratias agēdas tuo nomine, id est, pro beneficiis abs te acceptis. Nec enim debemus facere id inter nos.i. sic debemus esse officiosi alter in alterū ut nō sit necesse gratias agere. Senatus appellaretur scilicet à me, id est cōueniretur sæpius pro dignitate tua, scilicet tuenda, si cogeretur, id est cōgregaretur unquam, id est aliquo tempore, cōsulibus absentibus, id est tantū per dū consules absunt nisi ad rem nouā

cere debemus. * Senatus sæpius pro dignitate tua appellaretur, si absentibus C O S S. vnquam nisi ad rem nouam cogeretur. Itaque nec de H S X X. nec de H S D C C. quicquam agi nunc per Senatum potest. Tibi autem S.C. imperandum, mutuumque sumendum censeo. In repu. quid agatur, credo te ex eorum literis cognoscere qui ad te acta debent perscribere. Ego sum spe bona: consilio, cura, labore non desum: omnibus inimicis reipu. esse me acerrimum hostem præ me fero. Res neque nunc difficili loco mihi videtur esse: & fuisset facilima, si culpa à quibusdam abfuisset. Vale.

Itaq; nec de HS.i. sestertiis uiginti, nec sestertiis decem. s. à te petitis, potest nunc quicquam agi per senatum. Ego autem censeo imperandum tibi, id est à te, supple prouincialibus tuis, ex senatuconsulto, & sumendū mutuum. s. publico nomine. Ego credo te cognoscere quid agatur in repub. ex literis eorū qui debent perscribere ad te acta. s. publica. Ego sum spe bona. s. de repu. non desum consilio, cura, labore supple reipubli. ego præ me fero, id est palam ostendo me acerrimum hostem omnibus inimicis reipub. Res, id est negocium quod agitur de libertate publica, neq; uidetur mihi esse nunc loco difficili.i. uidetur facile posse transigi, & fuisset facilima si culpa abfuisset a quibusdam, ut à Læpido & Ventidio. Vale.

P.V.C. * SENATVS sæpius pro dignitate tua appellaretur. Diximus olim Mediceum, & alios manu scriptos habere: APPELLARET, quam lectionem si tunc non contempsimus, nunc multo magis probamus: uidetur enim hic Cicero dixisse, Senatus appellaret: ut in epist. ad Tironem: nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitauit triumphum. statuant nunc eruditi.

HVBER. NOn modo. commendat C. Cornificio. L. Lamiam amicissimum suum, quem etiam pro alia causa cōmenendauit lib. X. D. B. Vbi easdem causas amicitiæ ea ponit, quas etiam hic exponit, commendat autem non solum eum, uerum etiā negocia, procuratores, familiam denique omnem, & diluit quandam suspitionem quam habuerat Cornificius quod Lamia affuisset cuidam senatuconsulto de scribendo contra eius dignitatem, quod Cic. omnino negat, & etiam addit omnia senatuconsulta quæ tunc fiebant, fuisse falsa. Spectata. probata cognita. Magno theatro. pleno populo. Ex eo, quod defenderit salutem meam. Vetus amor, noster. Consuetudo. conuersatio. Quæ. uerba quasi dicat uehemētissima. His omnibus scilicet uerbis quæ desyderātur causa talis amoris. i. finge & existima me esse usum. Petiuisset, præstita esset. Quod tuum est iudicium. i. pro eo iudicio quod iudicium habes de hominibus. Quamquàm, incipit diluere suspitionem. Nisi forte genus est quoddam negandi factum fuisse aliquando ab alio, cum ostendimus suspitionem aliquando nobis fuisse de eo, quod actum à nobis non sit, ut hic Semproniano, ut est factū de Sempronio ut tibi in prouincia succederet, ut supra uisum est. Nec recenti. i. adhuc noua. Vsui. utilitati.

ASCEN. * NON modo & c. Commendat Cice. Cornificio L. Lamiam amicissimum suum quem etiam lib. x. commendauit D. Br. & purgat suspitionem quam habuerat Cornificius quod Lamia interfuisset senatuconsulto contra dignitatem suam decreto. Ordo est. Ego arbitror non modo. i. non solum te, cui omnia nostra scilicet acta sunt notissima, uidetur dicendum non modo te non esse, sed ut doctissime adnotauit Budæus sæpe altera negatione contenti sunt authores præsertim accedente negatione quæ ad plura posset referri, ut hoc loco, sed neminem arbitror esse in Pop.

M.T.C.S.P.D.Cornificio.

NON modo tibi, cui nostra omnia notissima sūt, sed neminem in populo Rom. arbitror esse, cui sit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia est. Etenim magno theatro spectata est tum cum, est ab A. Gabinio COS. relegatus, quòd libere & fortiter salutem meam defendisset. Nec ex eo amor inter nos natus est: sed quòd erat vetus & magnus, propterea nullum periculū pro me adire dubitauit. Ad hæc officia vel merita potius iucundissima consuetudo accedit, vt nullo prorsus plus homine delecter. Non puto te iam expectare quibus eum tibi verbis commendem: causa enim tanti amoris intelligis quæ verba desyderet: iis me omnibus vsum putato. Tantum velim existimes, si negotia Lamiæ, procuratores, libertos, familiam, quibuscunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quàm si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito

quin si

quin sine mea commendatione(quod tuũ est iudicium de hominibus) ipsius Lamiæ causa studiose omnia factur⁹ sis, quã quam erat nobis dictum, te existimare alicui S C. quod contra dignitatem tuam fieret,scribendo Lamiam adfuisse:qui omnino C O S S. illis nunquam fuit ad scribendum.deinde omnia tum falsa S. C.deferebantur.Nisi forte etiam illo Sẽproniano S.C.me censes adfuisse,qui ne Romæ quidẽ tum fui, deque eo ad te scripsi re recenti. Sed hæc hactenus . Te mi Cornifici,etiam atque etiam rogo vt omnia Lamiæ negotia,mea putes esse : cures que vt intelligat hanc commendationem maximo sibi vsui fuisse. Hoc mihi grati⁹ facere nihil potes.Cura vt valeas.

Ro.cui ea familiaritas quæ mihi est cum Lucio Lamia,sit ignota. Etenim.i.quia certe , ipsa est spectata magno theatro.i.in conspectu totius populi tum.i. tunc,cum.s.quando relegatus est.i.in exilium missus ab Aulo Gabinio consule ꝙ defendisset libere & fortiter salutem meam.Nec amor est natus inter nos ex eod.facto eius,sed ꝙ amor.s.erat uetus & magnus:ꝑpterea nullum dubitauerat adire periculũ pro me. Consuetudo iucundissima,accedit.i.additur ad hæc potius merita : Officia enim sunt quæ ex debito fiunt,Merita quæ ex libertate,quę debitorem faciunt, sup.ita,ut nullo.i.non ullo, non delecter ullo prorsus homine plus scilicet quàm Lamia. Non puto te expectare iam.s.postquam docui quàm charus mihi sit, quibus uerbis commendem eum. Tu enim intelligis causam tanti amoris,putato me usum omnibus,iis uerbis. Quæ uerba desyderet. Tum.i.duntaxat uelim sup.ut existimes , si defenderis negocia. procuratores,liberos,familiam,quibuscunque reb⁹ opus erit,sup.id futurum gratius mihi quàm si ea liberalitas.s.tua pertinuisset ad rẽ familiarem meam.

Nec dubito quin facturus sis omnia studiose.i.diligenter,causa ipsius Lamiæ,quia.s.uir dignus tibi uidebitur,sine commendatione mea quod.i.quale hoc est quia tale est iudicium tuum de hominibus , ut.s. facilime iudices qui digni sint auxilio tuo. Quanquàm erat dictum, te existimare Lamiam affuisse alicui senatusconsulto, scribendo.i.dum scriberetur, quod fieret contra dignitatem tuam,qui.s.Lamia,nunquam fuit.i.paratus aut præsens ad scribendum scilicet aliquid,omnino illis consulibus.i.quandiu illi essent consules sub quibus scriptum est. Deinde.i.secundo loco omnia senatuscõsulta deferebantur.i.nunciabantur tum.i.tunc falsa aut falso,nisi forte censes etiam me, ut delatum est,affuisse sup.in illo senatusconsulto Semproniano.i.quod sub Sempronio, aut Sempronio referente factum est,qui ne quidem.i.non saltem fui.s.tunc Romæ,ut scripsi ad te tum,id est tunc de eo recenti,id est recentius facto. Sed hæc hactenus supple dicta sint. O mi Cornifici ego rogo te etiam atque etiam, ut putes omnia negocia Lamiæ esse mea,curesque ut intelligat hanc scilicet meam commendationem fuisse sibi maximo usui.i.summæ utilitati. Tu nihil potes facere gratius mihi, hoc , est id est quàm hoc.Cura ut ualeas.

M.T.C.S.P.D.Cornificio.

ITA ne? præter litigatores, nemo adte meas literas ? multæ istæ quidem.tu enim perfecisti, vt nemo sine literis meis tibi se commẽdatum putaret . sed quis vnquam tuorum mihi dixit esse cui darem, quin dederim?aut quid iucundi⁹, quàm cum coram tecum loqui non possim,aut scribere ad te, aut tuas legere literas?Illud magis mihi solet esse molestum tantis me impediri occupationibus , vt ad te scribendi meo arbitratu facultas nulla detur. Non enim te epistolis , sed voluminibus lacesserem: quibus quidem me à te prouocari oportebat. Quanuis enim occupatus sis, otii tamen plus habes. Aut si ne tu quidem uacas , noli impudẽs esse,nec mihi molestiã exhibere , & à me

ITA ne. Huius epistolæ argumentum multiplex est, maxime circa finem : uariis enim rebus respondet Cice.quæ à Cornificio duabus epistolis scriptæ fuerant. Primum enim se excusat Cice.ꝙ à Cornificio fuerat accusatus nullas ad eum misisse epistolas nisi commendatitias pro litigatoribus,quia ut supra uisum est commendauerat omnes hæredes Q.Turii, & seorsum Sex.Aufidium cohæredem , cõmendauerat etiam quendam Pinarium procuratorem & gestorem negociorum Dionysii sibi amicissimi:postremo L.Lamiam habentem etiam in eius prouincia negocia plurima.Itaque Cic. ostendit se scripsisse i alio genere multas epistolas,& multo plures q̃ ab eo acceperit, cum potius deberet prouocari ab ipso Cornificio,qui minus est negociosus:negociorum suorum autem causas esse dicit reuocationem bellorum ciuilium culpa & scelere Læpidi qui Anto. apud Mutinam uictum & inermem fugientem recepit,& cum eo se coniunxit.Postea uero accusat Cornificiũ,ꝙ eodem exemplo ad se literas dedisset, quo ad alios ad quos scripserat cum ipse Cice.proprias literas ab eo expectauerit.Deinde dicit nõ posse ei ꝓuideri à senatu de pecunia quam petiuerat,quia omnia sunt turbulenta propter mortem consulum , & cum etiam senatus quærat pecunias ut satisfaciat militibus excusat etiam nescio quid de Dionysio, cui⁹ procuratorem ei supra commendauerat . Dicit etiã Luceium sibi à Cornificio commendatum ut uisum est epistola quæ incipit,Liberalibus oportere Romá uenire si uelit negocia sua se recte conficere , quem à se nõ minus amari dicit,q̃ à Cornificio . Postremo quid sentiat de quibusdam quos exautorauerat , & ex prouin- HVBER.

ex prouiucia amouere uolebat,& ꝙ legatis suis licto
res eripuisset. Ita ne.s.dicis uel est. Nemo ad te
.i.fert. Præter litigatores,quorum causas tibi tuen
das commendo. Istæ.s.literæ litigaturum. Multæ
pu.su.irouiee dictum. Voluminibus, libris magnis
Vacas. scriptis. Oportebat,decebat. Vacas.ocium habes
Impudens Impudeus, qui cum sis in culpa me accuses . tales
enim.impudentes dicuntur. Distineor.occupor.Vt
enim prubatio per simil.tudinem sumptam ab ægru
tantibus, quurum periculosiur est murbus si postꝗ̃
De integro leuati esse putautur reciderint.De integro.deuuo. In
eum.morbum. Sic,adaptatio similitudinis.Labora
mus,negucium habemus, & occupati sumus. Profli
gato,coufecto. Pene sublato. Propter Autu.uictũ.
Renouatum,scelere Dolabellæ , qui Auto.recepit.
Nou dubitabam.s.de amore tuo. Cherippus : is ut
supra uidimus fuerat in Africa cum Coruificio, cun
que Romam uenisset,expusuit Cic.qualis esset Cor
Aptus nificius erga eum. Aptum,modestum facetum, eius
Ineptus coutrarium est ineptus. Vultus, hilaritatem quã uul
tu exhibes,cum de me audu,aut loqueris. Verba,
quæ de me honorifice dicis.Eodem exemplo.i.scri-
pseris.Quo exemplo. Proprias , speciales quæ non
essent eudem exemplo quo erant aliæ. Requisiui.i.
desideraui,non autem te accusaui. Neque uehemen
ter.i.neque cum magna instantia.s.requisiui. Orbus
.i.quasi orphauus sicut filii qui patres amiserunt. Au
Angustiæ gustiæ,tenuitates,necessitates. Sine tributo,quin exi
gatur tributũ per capita uel per ostia. A magistris,
ab arbitris eius causæ. Contenderem, efflagitarem.
Probaueruut,usteuderuut. Cum promisso, qđ
erat factum iu eus ab ipso Luccio , & ab aduersariis.
Veniendum, oportere eum uenire. Meis literis,
quibus iam multu aute eum mouui ut ueniret. Nou
fefellissent,nou fuissent coutra opiuionem tuam. Si
uiueret,Pausa. De Venuleio,Latino,Horatio, hos
ut coniicimus ex sequentibus amouerat. Cornificiꝰ
ex magistratu uel eis eripuerat lictores,quod Cice.se
laudare dicit. Quo,ut. Illi, Venuleius & Horatius
ferrẽt se esse exauturatos,& amotos magistratu. Ad-
emisse,abstulisse. Honore.subaudi digni scilicet le-
gati. Cum dignis ignomiuia. cum Venuleio & Ho-
ratio iufamia dignis. Eos.ordo est:existimo eos co-
gendus ex seuarusconsulto ut decedant.s.ex prouin-
cia. Si uou deceduut, sponte uel tuo iussu. Hæc.s.
responsa suut.

ASCEN. ITA ne &c.Respondet potissimum in fine uariis
rebus,itaque facilius legenti patebit argumentũ
ꝗ̃ ex huiuscemodi collectiuue:ne tameu nihil di-
cam,primum se excusat ꝙ à Cornificio fuerat accusa
tus ꝙ nullas misisset epistolas nisi commendatitias,
doceus se etiam alias scripsisse. Ordo est. Ita ne sup.
scribis,aut uerũ putas, ꝙ nemo præter litigatores.i.
qui pro lite sua commendari uoluut sup. adferuut
ad te literas meas.Istæ quidem.s.commendatitiæ liti-
gatorum sup.sunt multæ. Tu enim te facilem præ-
bendo effecisti , ut nemo putaret se commendatum
tibi siue literis meis. Sed quis uuquam tuorum di-
xit mihi esse sup.aliquid , cui darem.i.dare possem,
quin dederim? Aut quid sup.coutingere potest mi-
hi iucundius, ꝗ̃ cum non possem loqui tecum corã
.i.in præsentia,& ut dicuut ore ad os,aut scribere ad
te,ut legere literas tuas.q.d.uihil. Illud solet mihi es
se magis molestum me impediri tantis occupationi-
bus,ut uulla facultas detur sup.mihi scribeudi,ad te
arbitratu meo. Nou enim si facultas detur lacesserẽ
.i.prouocarem te ad scribendum epistolis. Sed uo
luminibus.i.integris libris , quibus.s.uoluminibus
quidem.i.certe oporteret.i. deceret me prouocari

literas crebriores,cum tu mihi raro mittas,flagitare . Nam cum antea distinebar maximis occupationibus,propterea quòd omnibus curis rempubli.mihi tuendam putabam:tum hoc tempore multo distineor uehementius.Vt enim grauiꝰ ægrotant ii,qui cum leuati morbo uidentur,in eum de integro inciderunt:sic uehementius nos laboramus, qui profligato bello ac pene sublato renouatum bellum gerere conamur. Sed hæc hactenꝰ. Tu tibi mi Cornifici,fac vt persuadeas,non esse me tam imbecillo aĩo, ne dicam inhumano, vt à te vinci possim aut officiis aut amore.Non dubitabam equidem:veruntamẽ multo mihi notiorem amorem tuum effecit Cherippus.O hominem semper illum quidem mihi aptum,nunc vero etiam suauem.Vultus mehercule tuos mihi expressit omnes:non solum animũ ac verba pertulit. Itaque noli vereri ne tibi succensuerim ,quòd eodem exemplo ad me quo ad cæteros. Requisiui equidem proprias ad me vnũ à te literas:sed neque vehementer & amanter. De sumptu quem te in rem militarem facere & fecisse dicis, nihil sane possum tibi opitulari, propterea quòd & orbus Senatꝰ COSS. amissis:& incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ,quæ conqueritur vndiq;,vt optime meritis militibus promissa soluatur. quòd quidem fieri sine tributo posse non arbitror.De Attio Dionysio nihil puto esse:quoniam mihi nihil dixit Stratoriꝰ. De P.Luccio nihil tibi concedo,quo studiosior eius sis quàm ego sum. est enim nobis necessarius . Sed à magistris cum contenderem de proferendo die, probarunt mihi sese , quo minus id facerent,& compromisso & iureiurando impediri.Quare veniendum arbitror Luccio.quanquam si meis literis obtemperauerit,cum tu hæc leges,illum Romæ esse oportebit.Cæteris de rebus, maximeque de pecunia, cum Pansæ mortem ignorares,scripsisti quæ per nos ab eo consequi te posse arbitrarere:quæ te non fefellissent,si viueret : nam te diligebat.post

mortem

mortem autem eius quid fieri posset non videbamus. De Venuleio, Latino, Horatio: valde laudo. Illud non nimium probo, quod scribis, quo illi animo æquiore ferrent, te tuis etiam Legatis lictores ademisse. Honore enim cum ignominia dignis non erant comparandi: eosque ex S.C. si non decedunt, cogendos vt decedât existimo. Hæc fere ad eas literas quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo velim tibi persuadeas, non esse mihi meâ dignitatem tua chariorem. Vale.

à te. Quamuis enim sis occupatus, tamen habes plus ocu. s. q̃ ego, aut sane tu quidẽ qui magis uideris posse uacare, uacas. i. cessas ooli esse impudeos. s. exigrodo quod præstare oequeas, oec sup. uelis: nam nolle aut uoli oon dicitur, exhibere mihi molestiam. i. exigẽdo literas, & noli flagitare literas crebriores à me, cum tu raro mittas mihi. Nam cum distioebar aorea occupatiuoib⁹ maximis, propterea quod putabã remp. tuendam mihi omoibus curis, tameo ego disti oeor. s. occupatiooibus hoc tempore uehementius multo. s. q̃ autea. Vt eoim grauius ægrotaut ii, qui cum uideotur leuari morbo, iucideruot io eum de integro. i. de oouo: sicoos laboramus uehementiua qui bello profligato. i. oppresso ac pene sublato, conamor gerere bellum reoouatum. Sed hæc hacten⁹. Tu ô mi Cornifici fac, ut persuadeas tibi sup. me, ooo esse animo tam imbecillo. i. debili, ne dicam iohumano. i. duro, ut posim uinci à te, aut officiis aut amore. Equidem. i. ego certe, oon dubitabam. s. de amore tuo, uerumtameo Cherippus qui à te uenit, esse cit amorem tuum multo ootiorem mihi. s. q̃ prius erat. O bominem, lætitiæ causa eaclamat, illum quidem . s. Cherippum semper apertum mihi, nunc uero etiam suauem. Mehercule ipse expressit. i. effioxit mihi omnes uultus tuos, noo solum. i. nedũ pertulit animum ad uerba. Itaque ooli uereri si succeosuerim. i. subiratus fuerim tibi ꝙ sup. misisti literas ad me eodem exemplo quo ad cæteros, id est eadem forma scriptas. Requisiui equidem literas à te proprias ad me uoum. s. datas, sed oeque requisiui sup. uehemeoter, sed amaoter. i. ut earum amator si fuisseot, noo uehemens exactor quia ooo fueruot. Ego nihil saoe. i. omnino possum opitulari. i. opis afferre tibi, de sumptu quem dicis te facere & fecisse in rem militarem, propterea ꝙ senatus orbus sup. est. i. quasi sioe patre cousulibus. s. Pansa & Hirtio amisis. i. cæsis & iocredibiles sup. sunt angustię. i. pœnuriæ pecuniæ publicæ. i. ad remp. pertinentis, quæ cooqueritur uodiq; ut promissa soluaotur militibus optime meritis. Quod quidem ego arbitror ooo posse fieri sine tributo. s. per tribus dato. Ego puto oihil. s. eorum quæ agebamus, esse de Accio Diouysio, quooiam Stratorius oihil dixit mihi, uoo taciturus tameo si aliquid fuisset. Ego oihil concedo tibi de Publio Luceio, quo. i. per quod autut sis studiosior eius. i. commodi illius q̃ ego sum. Est enimnecessarius oobis. Sed cum cootenderem. i. obo ixe peterem à magistris. i. arbitria causæ eius, de die profereudo. i. prolongaodo, probaueruot. i. satis ostenderunt, mihi sese impediri compromisso & iureiuraodo quominus. i. ut oon facerent id. i. non proferreot diem. Quare ego arbitror Luceio ueoieudum sup. esse quamquàm si obtemperauerit literis meis oportebit illum esse Romæ, cum to leges hæc . s. scripta mea. Tu scripsisti de cæteris rebus, & maxime de pecuoia . s. tibi mitteoda, cum ignorares mortem Paosæ. s. coosulis & amici tui, sup. ea quæ tu arbitrabare te posse consequi ab eo per oos. i. per oostram intercessionem aut solicitatiooẽ quæ ooo fefellissent te, si u iueret: nam te ipse diligebat, autem. i. sed, uidebamus quid aut qui. i. quomodo id scilicet quod postulasti posset fieri pòst mortem eius. s. Paosæ. Ego ualde laudo supple quæ scripsisti de Venuleio Latino & Horatio. Ego ooo probo. i. laudo nimium, illud quod scribis te ademisse etiam legatis tuis lictores. i. publicos mioistros cum insigoibus, quo. i. ut illi. s. iam dicti, ferrent animo æquiore. i. minus molesto, se scilicet lictoribus carere. Enim, id est quia suple digni hooore, ut legati à republi. stantes, non erant comparaodi cum dignis ignominia scilicet Veouleio, Latioo, Horatio. Vbi notaudum etiam de digniore dici quòd ooo sit comparandum cum digniore. Ego existimo eos scilicet iam dictos, eogendos ut decedaot, si ooo deceduot ex senatusconsulto, id est pareotes illi. Hæc fere supple suot respousa ad eas literas quas accepi binas eodem exemplo. De reliquo uelim persuadeas tibi, dignitatem meam oon esse mihi chariorem tua. Vale.

M·T. CICERONIS EPISTOLARVM Familiarium. Lib. XIII.

M.T.C.S.P.D.C.Memmio.

ET si non satis mihi constiterat, cum aliqua ne animi mei molestia, an potius libẽter te Athenis visurus essem, quòd iniuria, quam accepisti, dolore me af-

ET si. Hi duo sequẽtes libri, quàm faciles tam utiles mihi esse uidentur, quod commeodationum uarias & elegantes imitatiooes habent, quibus docemur & ornate dicere, & amicorum causas diligeoter commeodare, idque cum delectatione maxima quando iostruimur oõ ut boues eodem mugitu (ut aiuot) semper eisdem uerbis uti. Itaque assidue pueris propoueodos ceoseo, oec minus etiam doctoribus pertractandos, qui si mio⁹ ornatu oerborum egeot: humanitatis tameo, & officii sui ratioue ioceuduotur, diligeotiores fiunt amicorum commeodationibus, sed iam ad argumẽtum epistolæ ueoiamus. C. Mẽmius uir oobilissimus & ciuis Romaous Athenis domum inceperat ædificare iuxta hortos uel ædes Patronis philosophi Epicurei amicissimi Ci. qui ad eum scripserat, ut se Mẽmio diligenter commeodaret, ne queodam parietem impediret, qui erat ei contiguus, quod Cic. dicit se noluisse ab eo petere, ueritus oe fortasse impediret ædificationem ipsius Mẽmii, sed postquam intellexit Memmium HVBER.

mium non esse ędificaturum, eum rogat, ut uelit morem gerere patroni Epicureo, quem laudat summopere excusans eius opinionem Epicuream, accenditque Memmium ad obsequendum Patroni ꝙ dicit eum esse charissimum Pomponio Attico, à quo dicit se rogatum esse, ut eū commendaret diligentissime. Vtitur tamē summo artificio cum dicit se nihil impetrare uelle, quod inuitus faciat, ut magis eum inuitet facere libenter quod petit, cum autem fuisset Ci. Athenis, nec uidisset ipm Mēmiū qui quadam iniuria affectus fuerat. Primū dicit ꝙ nō licet satis habeat certū utrum cū maiore molestia animi sui uisurus esset, cuius iniuria summopere doleret an cū maiore uoluptate propter sapientiam eius qua magnam lætitiam se capere dicit ꝙ per eam fortiter ferat iniuriam, tamen mallet eum uidisse, quia non multominus molestiæ capit in eius absentia, uoluptas autem uidendo eū fuisset maior. Cōstiterat. certum & manifestum erat. Quod iniuria. ratio molestiæ. Sapientiæ. ratio quare libenter uidisset eū. Lætitia. s. afficeret: est enim ablatiuus casus. Quod molestiæ est. i. ea molestia quæ est.

ficeret: sapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen vidisse te mallem. Nam quod est molestiæ, non sane multo leuius est, cum te non video, quod esse potuit voluptatis: certe si vidissem te plus fuisset, Itaque non dubitabo dare operam vt te videam, cum id satis commode facere po-

ASCEN. ET si non satis & c. Hi duo sequentes libri ut facilimi ita utilissimi sunt, eo ꝙ commendationum uarias & elegantes imitationes habent, quibus docemur & ornate dicere, & amicorum causas diligenter commendare, idq; cum delectatione maxima. In hac autē prima hoc est argumenti. C. Memmius uir nobilissimus Athenis domū cœperat ædificare ad ædes Patronis philosophi Epicurei amicissimi Ciceronis, qui ad Ciceronem scripserat ut à Memmio exoraret ne quendam parietem impediret, de quo negocio tota fere hae agitur epistola. Ordo est. Et si. i. quanq̄ non satis constiterat. i. euidens fuerat, mihi ne. s. an ui surus essem te Athenis cum aliqua modestia animi, an potius libenter, quòd. i. quia iniuria quam accepisti, id est passus es, afficeret me dolore, sapientia tua qua fers iniuriam sup. afficeret me lætitia, tamen mallem uidisse te. Nam sup. id molestiæ quod est, scilicet ob iniuriam tibi illatam. nō est sane multo leuius cū non uideo te id supple uoluptatis quod potuit esse, fuisset certe plus si uidissem te. Itaque non dubitabo dare operam, ut uideam te, eum potero facere id satis commode.

HVBER. INTerea. ecce q̄ artificiose allicit Memmium ad uoluntatem suam. Sed id. i. facias id quod intelliges ad me pertinere, ad te autem non multum. Ordo est. sed id. s. facias. quod intelliges mea interesse, & in nullam partem interesse tua. Cum patrone. exponit causas commendationis. Dissentio. quia Peripateticos & Socraticos sequor, ut in procemio primi officiorū ostendit. De su. n. nam assecutus fuerat stipendium publicum. Phædro. primo præceptore meo in philosophia. Vt phi. propter doctrinam. Illud ne. q. d. attenuat rem ut facilius impetret. q. d. minimum quiddam. Parietinarum. subauditur rerum. i. id quod ptinet ad parietem: quidam dicunt esse diminutiuum à pariete, cuius formationem & rationem nusq̄ inuenio. Consilium. deliberationem ne propter commēdationem meam desisteres facere ꝙ instituisses. Ab

Offensiuncula iecisse. deposuisse, nolle amplius ædificare. Offensiuncula. iniuriola. Gente il. græcam. s. leuem ad iniurias promptam. Des te. ad le. fias mitis & placatus. Cōtendat. efflagitet. Repugnes. neges. Concedi. s. ut repugnes. Quam il. s. potest concedi. Quanquam pa. enumerat multas causas quibus probat ignoscendū esse patroni si eā rem quę parua uidebatur tanta cōtentione petit. Honorem. s. suum & totius senectæ & in omnibus sequentibus dictionibus subauditur tuendum esse dicit. Ius te. quod inuiolabile esse de-

Obtestatio bet. Obtestationem. i. deprecationem maximam pro eo. Sedendo. est quasi inculcatio dictionum. Vestigia sum ho. i. imitationes maximorum hominum. Totā hois. sēsus est licet deridere totā hois uitā & opinionē in philosophia si nolumus rep̄hendere hāc eius petitionē, sed si nō habemus odio eos, qui eadē curāt ignoscēdū etiā puto huic si tātopere petit hāc.

ASCEN. INTEREA agam quod agi potest tecū, & ut arbitror, cōfici. i. absolui & perfici, per literas. Ego rogabo nunc à te illud primum, ne quid facias inuitus. i. contra placitum tuum mea causa, sed des mihi id qđ intelliges multum interesse mea, hoc est mihi utile esse, & in nullam partem multum interesse tua, ita scilicet des mihi, si persuaseris tibi ante. i. si te ad hue adduxeris, ante ut facias id libenter. Incipiens autē

tero. Interea quod per literas & agi tecū, & vt arbitror, confici potest, agam nunc. Ac te illud primum rogabo, ne quid inuitus mea causa facias: sed id quod mea intelliges multum, tua nullam in partem interesse, ita mihi des, si tibi vt libenter facias, ante persuaseris. Cū Patrone Epicureio mihi omnia sunt: nisi quòd in philosophia vehemēter ab eo dissentio. Sed & initio Romæ, cum te quoque & tuos omneis obseruabat, me coluit in primis: & nuper cū ea quæ voluit de commodis & præmiis consecutus est, meme habuit suorum defensorum, & amicorum fere principem, & iam à Phædro, qui nobis cum pueri essemus, ante quàm Philonem cognouimus, valde vt philosophus, postea tamen vt vir bonus & suauis & officiosus probatur, traditus, mihique commendatus est. Is igitur Patro, cum ad me Romam literas misisset vti te sibi placarem, peteremque vt nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concederes: nihil scripsi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ cōnsilium commendatione mea nolebam impediri. Idem vt veni Athenas, cum idem ad te scriberem rogasset: ob eam caussam impetrauit, quòd te abie-

cisse

cisse illam ædificationem constabat inter omneis amicos tuos. Quod si ita est, & si iam tua plane nihil interest, velim, siqua offensiuncula facta est animi tui, peruersitate aliquorum (noui enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter summam humanitatem, vel etiam honoris mei causa. Equidem si quid ipse sentiam quæris, nec cur ille tantopere cõtendat video, nec cur tu repugnes: nisi tamen multo minus tibi concedi potest, quàm illi laborare sine causa. Quanquam Patronis & rationem & causam tibi cognitam esse certo scio: honorẽ, officium, testamentorum ius, Epicurei authoritatem, Phædri obtestationẽ, sedem, domicilium, vestigia summorum hominum sibi tuẽda esse dicit. Totam hominis vitam rationemq́ue, quam sequitur in philosophia, derideamus licet, si hanc eius contentionẽ volumus reprehendere. Sed mehercules quum illi cæterisque, quos illa delectant, nõ valde inimici sumus, nescio an ignoscendum sit huic, si tãtopere laborat,

ordiri rem quam prætendebat, dicit omnia sunt mihi communia, cum Patrone Epicureo, nisi quòd dissentio uehementer ab eo in philosophia, quia Stoicus potius aut Academicus erat Cicero, sed & initio, scilicet coniunctionis nostræ cum obseruabat quoque te & tuos omnes Romæ, coluit me in primis, id est præcipue, & nuper, id est nunc parum est temporis, cum cõsecutus est de cõmodis & præmiis suis ea quæ uoluit me fere principem defensorẽ & amicorum suorum, & ipse traditus & commendatus est mihi iam, id est his diebus. Phædro, qui, scilicet Phædrus, probabatur, id est laudabatur & placebat nobis cum essemus pueri antequam cognouimus Philonem, scilicet philosophũ probabatur, inquã, ut philosophos, postea tamen probabatur ut uir bonus & suauis & officiosus, quasi dicat propter illius qui nobis communiter est obseruandus debere commendatiorem esse. Is igitur Patro cum misisset Romam literas ad me, uti, id est ut, placarem, id est reconciliarem & placatum facerem te sibi, & peterem, scilicet, à te, ut sup. cõcederes sibi illud Epicurei, id est quod ad Epicureum hominem pertineret, nescio quid parietinarum sup. rerum, id est ad parietem communem pertinentium, sic legitur & exponitur fere sed lectio parum placet, expositionem autem meliorem cuique inueniendã relinquimus ego sup. tunc, nihil scripsi ad te, ob eam rem, quòd nolebã consilium ædificationis tuæ impediri cõmendatione mea. idem, scilicet Patro cum rogasset ut, id est postquam ueni Athenas, ut scriberẽ ad te idem, id est eandem rem, scilicet ut se tibi placarem, & de parietis parte concedenda rogarem impetrauit, scilicet petitum suum à me ob eam causam quòd constabat, id est notum erat inter omnes suos, te abiecisse, id est ut displicentem reiecisse & dimisisse illam ædificationem. Quod si est ita, & si, id est quanquam iam nihil est plane, id est omnino tua, uelim siqua, id est aliqua ostensiuncula, id est læsiuncula animi tui facta est peruersitate aliquorũ, noui enim gentem illam, scilicet mendacem & ad discordiam seminandam procliuem, des, id est accommodes te ad leuitatem, id est placabilitatem, uel propter summã humanitatem. s. tuam, uel etiam causa honoris mei, ne uidear frustra à te petisse. Equidem, si quæris quid ipse, id est ego sentiam, nec uideo cur ille contendat, id est instet tantopere, nec cur tu repugnes, nisi tamen concedi potest multominus tibi, scilicet qui uir prudẽs haberis, quàm illi, scilicet homini Epicureo laborare sine causa, Quanquam ego certo, scio & orationem & causam Patronis esse cognitam tibi, tamen sup. repetam tibi. ipse dicit honorem, scilicet suum, eo quod Philosophus est, turpe fuerit alteri de suo iure cedere, & officium, quia debet pro sectę totius honore contendere, & ius testamentorum, quibus sibi illæ ædes erant relictæ, authoritatem Epicurei, quem imitatur, obtestationem, id est maximam precationẽ cum fidei attestatione, Phædri, scilicet Philosophi & communis amici, sedem, id est longam & firmam habitationem domicilium, id est propriam habitationem, uestigia, id est imitationes summorum hominum, aut qui in iisdem ędibus habitarunt aut qui simile. factitarunt dicit inquam hæc omnia esse tuenda, id est protegenda sibi. Licet, id est licitum est sup. ut derideamus totam uitam hominis & rationem quam sequitur, si uolumus reprehendere hanc contentionem, id est petitionem eius. Sed mehercule quando, id est quandoquidem seu quoniam, nos non sumus ualde inimici, id est aliquantulum fauemus illi, uidelicet Patroni, & cæteris quos illa, scilicet quæ illi sibi tuenda dicit, delectant, nescio an ignoscendum sit huic, scilicet Patroni, si laborat tantopere, scilicet tueri dicta.

in quo etiã si peccat, magis ineptiis, quàm improbitate peccat. Sed ne plura (dicendum enim aliquando est) Pomponiũ Atticum sic amo, vt alterum fratrem: nihil est illo mihi nec charius nec iucũdius. Is (nõ quod sit ex istis, est enim omni liberali doctrina politissimus: sed valde diligit Patronem, valde Phædrum amauit) sic à me hoc contẽdit homo minime ambitiosus, minime in rogando molestus, vt nihil vnquam magis. nec dubitat quin ego à te nutu hoc consequi possem, etiam si ædificaturus

IN quo. io qua re petenda. Laborat, curat. Ineptiis, simplicitate. Dicendum aliquando, id est etiam addenda est alia maxima causa. Ex istis, scilicet Epicureis. Politissimus. ornatissimus. Liberali, Socratica & Platonica. Vt nihil unquam magis, scilicet contenderit à me. Nutu, id est facilime uel solum innuendo tibi. Etiamsi, ergo multo facilius cum non sis ædificaturus. Si audierit. Pomponius. Negligẽtem, quod noluerim te pro eo rogare. Tua uoluntate, te cõsentiente ὑπομνηματισμὸν sic enim Græci uocant decretum quasi monitum & commentarium. HVBER.

IN quo. scilicet studio, etiam si peccat, scilicet per cupiditatem, tamen peccat potius ineptiis, quia est homo minus culto ingenio, quàm improbitate, id est malitia. Sed sup. dicam dicendum est enim aliquando, id est tandem finiendum est, ego amo Pomponium Atticum sic ut alterum fratrem, nihil est illo mihi nec charius nec iucundius. Is, scilicet Pomponius non quòd ASCEN.

rus esses. Nunc vero si audierit te ædificationem deposuisse, neq; tamen me à te impetrasse: non te in me illiberalem, sed me in se neglegétem dubitabit. Quamobrem peto à te vt scribas ad tuos posse tua voluntate decretú illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocant, tolli. Sed redeo ad prima. Prius velim tibi persuadeas, vt hoc mea causa libenter facias, quàm vt facias. sic tamen habeto, si feceris quod rogo, fore mihi gratissimum. Vale.

ut ex istis, scilicet Epicureis porcis. Est enim politissimus omni doctrina liberali, sed sup. quòd ualde diligit Patronem, & amauit Phædrum qui pro eo rogauit ualde, existens sup. ant cum sit, homo minime ambitiosus, & minime molestus in rogando cõtendit. i. instanter petit hoc à me sic ut nihil. s. cõtenderit unquã magis. i. instantius, nec dubitat quin ego possem consequi hoc à te nutu, scilicet solo. Etiam si esses ædificaturus. Nunc uero si audierit te deposuisse ædificationem, neq; tamen me impetrasse à te. s. quod Patro petit ipse non putauit te illiberatiorem in me, sed me negligentem in se. Quamobrẽ peto à te ut scribas ad tuos, decretum illud Areopagitarum. i. iudicum Athenien. in uico Martis qui Areopagus dicitur, quem hypomnematismon, id est decretum illi, scilicet Athenien. uocant, posse tolli, id est amoueri & abrogari tua uoluntate, id est te uolente. Decretum autem uidetur fuisse ut in fundo suo sine respectu uicini ad placitum ædificẽt. Sed redeo ad prima, id est ad illa quæ in principio huius epistolæ scripsi. Ego uelim prius, id est potius ut persuadeas tibi ut facias hoc causa mea libenter, quam ut facias, hoc est uelim quidem te facere, sed potius ut libenter, scias quam ut facias etiam si libenter, habeto tamen sic si feceris quod rogo, fore, id est futurum gratissimum mihi. Vale.

M.T.C. Memmio S.P.D.

CAio Auianio Euandro, qui habitat in tuo sacrario, & ipso multum vtor, & patrono eius M. Aemilio familiarissime. Peto igitur à te in maiorem modú, quod sine tua molestia fiat, vt ei de habitatione accómodes. Nam propter opera instituta multa, multórum, subitum est ei remigrare Calend. Quintilibus. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito quin si tua nihil aut nó multum intersit, eo sis animo quo ego essem si quid tu me rogares: mihi certe gratissimú feceris. Vale.

HVBER. CAIO Auiano. Commendat Cic. Memmio. C. Auia. quendam statuarium, ut ei cõcedat Memmius habitationem quod dicit se non dubitare obtenturum, quia id multum, aut nihil intersit ipsius Memmii. Sacrario, id est templo loco ubi sacra reponuntur. Tuo. per te ædificato. Ac commodes. commodum facias. Instituta, incerta, uel proposita ad faciendum. Subitum est ei re. id est contingit, uel licet ei subito redire.

Socrariũ

HVBER. CAIO &c. Commendat Memmio C. Auianum statuarium quendam ut ei concedat Memmius habitationem, quod cum citra iacturam Memmii fiat facile impetraturum confidit. Ordo est. Ego utor multum, & ipso Caio Auiano Euandro qui habitat in sacrario tuo, id est loco ubi conseruantur sacra per te ædificata, & utor familiarissime patrono eius Mar. Aemilio. Peto igitur à te in maiorem modum, id est obnoxius, ut ei accommodes de habitatione, quod fiat sine molestia tua. Nam subitum, id est festiuum aut propinquum aut necessarium est ei remigrare, id est redire in pristinam habitationem, propter multa opera multorũ, instituta, id est incepta ab eo. Ego impedior uerecundia ne rogem te pluribus uerbis Neque tamẽ dubito quin si nihil, aut non multum intersit tua, id est si parum aut nihil detrimenti ex ea re habiturus sis, sis eo animo quo ego omnino essem, si tu rogares me, quid, id est aliquid, certe tu feceris, scilicet hoc faciendo gratissimum mihi. Vale.

M.T.C. Memmio. S.P.D.

AVlum Fusium vnú ex meis intimis obseruantissimum studiosissimúmq; nostri, eruditum hominé, & summa humanitate: tuáque amicitia dignissimú, velim ita tractes vt mihi coram recepisti. Tam gratum mihi id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum præterea summo officio & summa obseruantia tibi perpetuum deuinxeris. Vale.

HVBER. AVLVM Fusium. Cõmendat Cice. Memmio per literas A. Fusium quem etiam coram commendauerat, ut eum ita tractet, sicut coram promisit, fore enim sibi gratissimum & obligatum sibi hominẽ perpetuo. Recepisti, promisisti.

ASCEN. AVLVM &c. Commẽdat Aulum Fugium per literas, quem etiam coram commendauerat, ut eum ita tractet, ut promisit, dicens. Ego uelim tractes A. Fusium unum ex intimis meis, scilicet amicis, obseruantissimum, id est maximum cultorem & studiosissimum nostri, hominem eruditũ & dignissimum summa humanitate & amicitia tua, tractes dico ita, ut recepisti, id est promisisti mihi coram, id est in præsentia tecum agenti. Id erit mihi tam gratum quàm quod sup. erit aut est gratissimum, præterea tu deuinxeris. i. obligaueris ipsum perpetuum, tibi summo officio & summa obseruantia, id est ad prosequẽdum te summo officio & summa obseruantia. Vale.

M.T.C. Qu.Va.Qu.Orcæ.Fi.
Leg.Propræ. S.P.D..

CVM municipib9 Volateranis mihi summa necessitudo est: magno enim meo beneficio affecti, cumulatissime mihi gratiã retulerunt: nam nec in honoribus meis, laboribus, vnquam defuerunt. Cum quibus, si mihi nulla causa intercederet, tamen quòd te vehementissime diligo, quódque me à te plurimi fieri sentio, & monerem te, & hortarer vt eorum fortunis consuleres, præsertim cum prope præcipuam causam haberét ad ius obtinendum. Primum quòd Syllani téporis acerbitatem Deorum immortalium benignitate subterfugerunt. Deinde quòd summo studio Po.Rom. à me in consulatu meo defensi sunt, cum Tribuni pleb. legem iniquissimam de eorũ agris promulgauissent, facile. S.P.Q.R. persuasi, vt eos ciues quibus fortuna pepercisset, saluos esse vellent. Hanc actionem meam C. Cæsar primo suo cõsulatu in lege agraria cõprobauit, agrũmque Volateranum & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit: vt mihi dubium non sit quin is qui nouas necessitudines adiungat, vetera sua beneficia conseruari velit. Quamobrem est tuæ prudentiæ, aut sequi eius authoritatem, cuius sectam atque imperium summa cum tua dignitate secutus es: aut certe illi integram omnem causam reseruare. Illud vero dubitare nõ debes, quin tam graue, tã firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligare velis. Sed hæc quæ supra scripta sunt, eo spectant, vt te horter & suadeam. Reliqua sunt quæ pertinent ad rogandum: vt non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiam quòd mihi opus sit, me à te petere & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volateranos omnibus rebus integros incoluméisque esse volueris. Eorũ ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ & à diis immortalibus & à præstantissimis in nostra repu. ciuibus. summo. S.P.Q.R. studio cõseruatæ sunt, tuæ fidei, iusti

HVBER. CVM municipibus. Cum uolaterani uexarentur de rebus suis publicis, Ci. hac epistola eos ita diligenter commendat Qu.Valerio proprætori, ut diligeotius commendare non possit, ostendit enim eos gratos & uiris bonis & maximis acceptissimos, quos omnino debeat sibi Vale. suo bñficio obligare. Volateraois, uolatera oppidũ, quod est Ethruscorum in collis plaoitię sitom, ad quod stadiorum.xv. ascensus est. Retuleruot, reddiderunt. Consuleres, prouideres causa honoris tui. Præcipuam, singularẽ. Subterfugerunt, euitauerunt. Temporis Syllani acerbitatem, quia ex proscriptis à Sylla plerique illic confidentes, per obsidionem prælsit, tandem per inducias discedẽtes locum illum relinquere, author Stra. De eorum agris diuidendis nostris militibus. Promulgassent, pronunciassent, protulissent, pepercisseot, quia non potuerant capi. Liberauit, quia uoluit esse immunem. Is.Cæsa. Cooseruari, nunc per nos, ut adiunemus ipsos uolateranos. Eius.Cæsaris. Sequi au. id est facere quod ipse fecit, cum semper secutus sis eum in cæteris rebus. Sectam. factiooem, partes, tractum à philosophis, qui sectas habent. Secta Illi inte. ut nihil eis nonouetur, donec Cæsar cognouerit eorum causam. Municipium. oppidum. Sed hæc, auget Cic. commendationem post exhortationes subiungendo preces. Certamen. contra eos qui illos oppugoareot. Quando, quooiam. De uolateranis mereare, id est ita Volateranis beneficium præstes. Eum, scilicet te. Apud quem unum, scilicet te.

ASCEN. CVM municipibus &c. Cum Volaterani uexarentur de rebus suis publicis. Cice. hac epistola eos diligenter commendat. Qu.Valerio pro prætori ut diligentiũs commendare oon possit. Ostendit enim eos gratos & uiris optimis acceptissimos, quos omnino debeat idem Valerius suo sibi beneficio deuincere. Ordo est. Summa necessitudo est mihi cũ municipibus uolateranis, scilicet incolis Volaterarum oppidi Ethruriæ, ipsi enim affecti magno beneficio meo, retulerunt cumulatissime mihi gratiam, nam nec defuerunt unquam in honoribus meis, scilicet augendis & in laboribus, scilicet ferendis, cum quibus si, id est tametsi nulla causa intercederet, id est media esset ad coociliationem amoris, tamẽ quòd, id est quia ego diligo te uehementissime, & quòd sentio me fieri, id est ęstimari, plurimi à te, & monerem & hortarer te, ut consuleres, id est consilio & ope prodesses fortunis eorum præsertim cũ habereot causam prope, id est quasi præcipuam, id est potissimam ad obtinendum ius. Primum quòd subterfugerunt acerbitatem temporis Syllani, id est quo Sylla tyrannidem exercuit benignitate deorum immortalium, quia cum ille proscriptos obsideret & illi factis iudiciis abirent nihil oocuit urbi, quod deorum beoignitati ascribit, ut quibus dii faueriot turpe sit hominem nõ fauere. Deiode quòd defensi sunt à me in coosulatu, scilicet meo, summo studio, id est fauore Popu.Rom. cum tribuni ple. promulgassent legem iniquissimam, de agris eorũ, scilicet aliis dispartiendis persuasi facile populoque Roma. ut uellent eos ciues esse saluos, quibus fortuna, prius tamen deos dixit eos seruasse, pepercisset C.Cæsar cõprobauit hanc actionem meam primo consulatu suo in lege agraria, id est cum ferret legem agrariam, & liberauit agrum & oppidum Volateranum omni periculo in perpetuum, ut non sit dubium mihi, quin is qui adiungat oouas necessitudines, oelit uetera beneficia sua conseruari. Quamobrem est prudentiæ tuæ, id est ad prudentiam tuam refertur, aut sequi authoritatem eius, scilicet Cæ. cuius sectam, id est partialitatẽ, atque imperium tu secutus es cum summa dignitate

tiæ, bonitatique commendo. Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tépore daret vt ita defendere possem Volateranos, quemadmodum consueui tueri meos, nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis ꝓdesse possem, prætermitterem. Sed quum apud te nihilominus hoc tempore valere me confido, quám valuerim semper apud omneis, pro nostra summa necessitudine, parique inter nos & mutua beneuolétia abs te peto, vt ita de Volateranis mereare, vt existiment eum quasi diuino consilio isti negotio præpositum esse, apud qué vnum nos eorú perpetui defensores plurimú valere possemus. Vale.

tua, aut certe reseruare illi omné, id est totam causam integram. i. ita quòd de ea oihil adhuc sit per te actú. Vero, id est sed, tu non debes dubitare illud, quin oelis. i. debeas uelle obligare tibi io perpetuum summo beoeficio tuo, illud municipium, id est oppidum mooerum Romanorum capax, tam graoe. i. coostaos, tam firmum & tam honestom. Sed bæc quæ scripta sunt sopra, id est in priori parte huius epistolæ spectant, id est tendunt eo, ut horter te, & suadeam. s. tibi. Reliqua. i. quæ deinceps dicam, suot quę deioceps pertinent ad rogandum, ut putes me dare cõsilium, ooo solum causa. i. pro utilitate tua, sed me petere & rogare tua à te quod opus sit mihi. Tu igitur feceris mihi gratissimú si uolueris Volateranos esse integros. i. iodênes & incolomes sup. in omoibos rebus. Ego commendo toę fidei iustitiæ & bonitati, & domicilia, & sedes, id est maosiooes præturas aut sepulchra, ut Aeoeid. vi. Sedibus huoc referante suis. rem, id est quas habeot fortuoas, quæ cooseruatæ suot à diis immortalibus & à præstantissimis ciuibus io oostra. i. Romaoa repub. uidelicet à Cæsare & ipso Cicerõe, summo studio, id est faoore. S. P. Q. Ro. Si res, id est copia rerum daret mihi facultatem boc tépore pro pristinis opibus meis, id est iuxta pristinas opes meas, ut possem defendere Volateranos ita quemadmodum cõsueui tueri meos, scilicet elientes, ego oullum officium, deniqoe, id est ut uno uerbo dicam nullum certamen prętermitterem io quo possem prodesse illis. Sed quaodo, id est quaodoquidem ego confido me oihilo, id est in oullo minus ualere apud te hoc tempore, quam ualuerim semper apud omnes, ego peto abs te, pro oecessitudioe, id est necessaria cõiunctione io amore & amicitia, summa & pari, id est æquali ioter nos & mutua beneuolentia, ut mereare de oolateraois, ita ut existiment eom, scilicet te, præpositum esse, scilicet à me, isti oegocio, scilicet de eorum cooseruatione, qoasi diuino consilio apud quem ooom nos perpetui defensores eorum possemus ualere plurimum. Vale.

M.T.C. Qu.Va.Qu.Orcæ.Fi. Leg.Proprę. S.P.D.

NON moleste fero eam necessitudinem quæ mihi tecú est, notá esse quam plurimis. neqꝫ tamen ob eam causam, quod tu optime existimare potes, te impedio quo min⁹ susceptum negociú pro tua fide & diligentia ex voluntate Cæsaris, qui tibi rem magnam difficilemque commisit, gerere possis. Nam cum multi à me petant multa, quòd de tua erga me voluntate non dubitent, nó cómitto vt ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineute ætate familiarissime sum vsus. Eius & Syllani temporis iniustissima calamitate dolui: & quum iis qui similem iniuriam acceperát amissis omnibus fortunis reditus tamé in patriam volútate oím concedi videretur, adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterano possessionem, cum in eam tanquam è naufragio reliquias cótulisset. Hoc aút tépore eum Cæsar in senatú legit: qué ordiné ista possessione amissa tueri vix potest. Grauissimum autem est cum superior factus sit ordine,

HVBER. NON mole. Pręfecerat Cæ. Valeriú diuiduodis agris Volateranorum. Itaq; cum in ea regiooe haberet agrum C. Curtius, qui tempo ribos Syllaois proscriptus fuerat, & postea restitutus io patriam à Cæs. io seoatum fuerat electus. Ci. hac epistola nititur persuadere honestissimis rationibus Valerio agrum Curtii ooo esse dandú aliis, quia licet illa diuisio agrorum fiat iussu Cæ. noo tamé deceat eú moueri ex agro suo eius iussu cuius beneficio sit fact⁹ senator, id. n. nõ esse uerisimile placere Cę. sed quoniá negociú diuidendi agros à Cę. ei maodatú fuerat. Ci. in principio epistolę ostẽdit se nihil esse petiturum cõtra bonestaté, aut fidé ipsius Valerii, ut ex rationib⁹ in epistola positis ꝓbat. Ob eá causam. qđ oostra amicitia sit nota multis. Pro tua fi. fideliter ut debes. Rem ma. diuisiooé agrorú. Ambitione. uolens ostendere me plurimú apud te. Iniustissima cala. quia proscriptus fuit. Incolumitatis. restitutionis. Volaterano. s. in agro. Reliquias, quicquid potuit ex bello Syllano eripere & seruare. Tanquá ex naufra. translatio. Ordiné, senatorõ. Tueri. sustentare, quia oõ potest uiuere ut senator. Grauissimú, pessimõ. Superior or. i. aoctus dignitate. Ioferioré for. pauperioré, quia aocta dignitate debent etiá augeri fortunæ, ut possit honeste seruari ipsa dignitas. Minime cõ. nõ decet oec hooestõ est. Moueri. remoueri. De æqui. rei. i. de iustitia, qua uult ut nõ moueatꝛ ex agro suo. Ne causa po. i. oe oidear obtinuisse à te hanc rem potius, quia non potueris aliter facere iustitia ita uolẽte q̃ quod uolueris mihi morem gerere. Causa. iustitia causæ. Gratia, ut mihi gratificeris. Per me, id est opera mea.

ASCEN. NON mole. &c. Præfecerat Cæ. Valerium dioidundis agris Vólateranorum. Itaq; cum in ea regioñe C. Curtius baberet agrum. nititur Ci. persuadere hooestissimis rationibus eidem Valerio Agrum illum Curtii non esse dandum aliis, quod in principio protestatur æquom & hooestum. Ordo est. Ego non fero moleste, eam necessitudinem quæ mihi

inferiorem esse fortuna: minimeq́ conuenit ex eo agro qui Cæsaris iussu diuidatur, eum moueri qui Cæsaris beneficio Senator sit. Sed mihi minꝰ libet multa de æquitate rei scribere, ne causa potiꝰ apud te valuisse videar quàm gratia. Quamobrẽ te in maiorem modum rogo vt C. Curtii rem, meam putes esse: quicquid mea causa faceres, vt id C. Curtii causa cum feceris, existimes quid ille per me habuerit, id me habere abs te. Hoc te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

tecum est, notam esse quamplurimis, neq; tamen impedio te. Ob eam caosam .i. propter necessitudinẽ uostrã quod tu potes existimare .i. iudicare optime quia optime scis quominus possis gerere negociũ susceptũ, tua fide & diligẽtia, ex uoluntate Cæsaris, qui cõmisit tibi rem magnã & difficilem. Nam cum multi petũt à me multa, ꝙ .i. quia non dubitent de noluntate .i. beneuoleotia tua erga me, nõ committo, id est non patior, ut cõturbem ambitione .i. oportuna petitione mea, officium tuum. Ego sum usus familiarissime ab inenute ætate C. Curtio. Ego &. i. simul dolui iniustissima calamitate eius .s. Cortii, temporibus Syllani .i. quæ erat tẽpore Syllano, & sui adiutor incolumitatis .i. salutis eiꝰ cum .i. qnando, reditus io patriã uideretur cõcedi noluntate omniũ iis qoi acceperant similẽ iniuriã, omnĩbns fortunis amissis .i. licet oẽs fortunas amiseruot tamen reditos &c. Aliter illnd tamẽ redundat. Is .s. Curtius, habet possessionẽ in Volaterano .s. agro, cum contulisset in eam .s. possessionem reliqnias .s. rerum suarum, tanquam è naufragio .s. receptas. Autẽ .i. sed, Cæ. elegit eum hoc tempore in senatũ, quem ordinẽ .i. ut diennt statũ ille uix potest tueri .i. seruare in uictu & uestitu, ista possessiooe amissa .i. si eam amiserit. Antem .i. sed, granissimnm .i. molestissimum est .s. Cortio, cum factus sit superior .i. altior ordine .i. statu esse inferiorem .i. minorem fortuna .i. rerum possessione, & minime conuenit eum qui factus sit senator beneficio Cæsaris, moueri .i. pelli ex eo agro, id est eius agri possessione, qoi diuidatur, scilicet militibus, iussn Cæsaris. Sed libet mihi scribere minus multa de æquitate rei, scilicet quam postulo, ne uidear ualuisse potius apud te causa, id est propter æquitatem causæ, quam gratia. Quamobrem ego rogo te in maiorem modum, id est egregie, ut putes rem, id est oegocium aut possessiooem Caii Curtii esse meã, ut quicquid tu faceres, causa mea, id est si res mea esset, cum feceris id causa Caii Curtii existimes meum supple esse, & putato me habere abs te, quod ille habuerit per me. Vale.

M.T.C. Qu. Va. Qu. Orcæ. Fi. Leg. Propræ. S.P.D.

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Credo te memoria tenere, me & coram P. Cuspio tecum locutum esse, cum te prosequerer paludatum: & item postea pluribus verbis tecum egisse vt quoscunque tibi eius necessarios commẽdarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me beneuolentia, perpetuaque obseruantia mihi liberalissime atque humanissime recepisti. Cuspius homo in omneis suos officiosissimus mirifice quosdam homines ex ista prouincia tuetur & diligit, propterea quòd fuit in Africa bis, cum maximis societatis negociis præesset. Itaque hoc eius officiũ quod adhibet erga illos, ego mea facultate & gratia soleo quantum possum adiuuare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putaui. Reliquis epistolis tantum faciam vt notam apponam eam quæ mihi tecum conuenit, & simul significem de numero esse Cuspii amicorũ. Sed hanc commendationem quam his literis consignare volui, scito esse omnium

CREDO. Miro qoodam artificio utitnr Cicero in commeudatione L. Iulii pro Cuspio amico suo ita ut uerbis suis qnodammodo cogat Valerium præstare qnod petit. Postremo commendat etiam nomine Cnspii P. Cornelium harum literarum latorem. Recepisti. promisisti. Ex prouicia ista. ex Africa ubi nunc es propretor. Illos. homines istius prouinciæ Cuspianorum amicorum Cuspii. Notam, signum aliqnod tãtummodo. Eam .i. notam. Quæ conoenit mihi tecum, quã habemus inter nos ex conuentione, ut solet fieri de zifris. Deprompturum, emissurum. Quiddam. aliquid. Potestate, quæ est tibi promissa à Cæsa. Expresseris, declaraueris. Quæ uerba, & nultus pro amicis. Suspicor. puto uel spero utruoq; enim significat. Hominẽ L. Iuliũ. Mihi dicit .s. illum iulium esse dignũ tua amicitia. Satis, habere testimoniũ Cuspii. Quãta fuerit uis, quantum ualuerint. P. Cornelius subiũgit etiã cõmendationem pro latore harũ literarũ. Cuins causam .s. Cnspii. Cognosti me, supra in epistola. Quã sæpissime, ꝓpter multos eius amicos à te mea cõmendatione adiutos. HUBER.

CREDO te &c. Miro qnodã artificio utitur Cicero in cõmendatione L. Iulii pro Publio Cuspio amico suo, ita nt nerbis suis qnodãmodo cogat Valerium præstare quod petit. Postremo commendat etiam nomine Cuspii Corneliom harum tabellarinm, sed diuersa putatur epistola. Ordo est. Credo te tenere memoria, id est oon oblitum me, & id est simul locutum esse tecum corã Publio Cnspio, cum prosequerer tẽ paludatum, id est ornatum paludamento, id est ueste imperiali proficiscentem in bellum comitarer, &, id est simul, egisse postea tecum pluribus uerbis, ut quoscunque necessarios eius, scilicet Pub. Cuspii, commendarem tibi, ut haberes eos in numero necessariorum meorũ, tu recepisti, id est promisisti mihi id pro summa beoeuolentia tua erga me, & perpetua obseruãtia. Cuspius homo officiosissimus ita omnes suos tuetur & diligit mirifice quosdã homines ex ista, scilicet tua Africana prouincia, propterea ꝙ fuit bis in Africa, cũ præesset maximis negociis societatis, scilicet negociatorum. Itaq; ego soleo adiuuare quantũ possum, mea ASCEN.

 facultate &

facultate & gratia hoc officinm eius qnod adhibetur erga. Illos, scilicet homines istius prouinciæ. Qnare ego putaui causam cõmendationis omnium Cuspianorum, id est necessariorum Cuspii, esse exponẽdam, id est declarandã tibi hac epistola. Ego faciam ut apponam, id est ego apponam reliqnis epistolis tantum, eam notam, id est id signum, qnæ cõuenit mibi tecum, id est quam ex cõuentione duximns apponendam, & significem simnl esse de numero amicorũ Cuspii. Sed scito banc commendationem qnam nolui consignare his literis, ntopinor quædam notæ literarum erant appositæ, quas, cum uideret Valerins sciret intimam esse commendationem, & gratissimam omnium. Nam Publius Cuspius contendit à me singulari studio, ut cõmendarem tibi quàm diligentissime Lucium Iuliũ. Ergo, ego uix nideor mihi posse satisfacere stndio, id est fanori eius. s. Cuspii in Iuliũ, si utor iis nerbis quibus solemus uti, agimus quid diligentissime. ipse postulat quędam noua, scilicet uerba, & putat me tenere, id est callere, qnoddam artificium eius generis, scilicet nouorum uerborum. Ego pollicitus sum ei, me depromptnrum, id est hansturum, mirificum genus cõmendationis, ex intima arte nostra. Quando. i. quoniam, ego non possum assequi. i. attingere, id. s. cõmendationis genns, uelim tute. i. ut tu ipse efficias, ut illi arbitretur qniddam. i. quid certi, perfectum incredibili genere literarũ mearum. Certe negando se posse assequi id mirifice assequitur. Tu facies id, si expresseris, idest significaneris, omne genus liberalitatis, quod poterit proficisci ab humanitate & potestate tua, nõ modo. i. non solum re. i. effectu ipso, sed etiam uerbis & denique nultu. Quæ. s. uerba & nnltus beneuoli, uelim expertus esses quantum ualeant in prouincia. q. d. pro fuinrum amico si experiri uoluerit. Sed tamen suspicor ipsum hominem, scilicet Iulinm, quem commendo tibi, esse perdignum amicitia tua, non solum credo qnia Cuspius dicit, tametsi id debeat esse satis, sed quia noui iudicium eius, scilicet Cuspij, in hominibus & amicis delegendis. i. de multis legendis. Ego iudicabo propediem. i. statim, ubi Iulius rescripserit, quanta fuerit uis. i. potentia harum literarum, & agam tibi gratias ut confido. s. te promeritnrum. Ego curabo omnia studiose & diligẽter quæ arbitrabor te nelle & pertinere ad te. Cura ut ualeas. Pub. &c. Hęc pars uidetur superiori annectenda, quia bic dicit seorsum tamen scripta. Ordo est. P. Cornelins qui reddidit tibi has literas, cõmendatus est mihi à P. Cuspio, cuius. s. Cuspii quantopere cuperem & deberẽ cansam, tu cognosti profecto ex me. s. per literas superiores. Ego rogo te uehemẽter ut cures, ut Cuspius agat mihi qnã primum. i. ualde cito, qnàm sæpissime. i. ualde frequenter, quàm maximas. i. ualde magnas gratias. Vale.

HVBER. CVM. Ager Athelanns uectigalis erat cunq; exigendis uectigalibus ex oĩbus municipiis quæ in Gallia Cisalpina erant, Clunius præpositus fuisset à Cæ. & Atbelani ualde essent oppressi angustiis rei pecuniariæ cum essent magna necessitudine Ciceroni coniuncti, eos Cic. diligentissime cõmendat Cluuio, ut licet à Cæsare sibi sit præscriptũ, quod sit agendum, tamen reseruet rem Athelanorum integram, ne exigat ab eis uectigalia, donec à Cæ. ei mandatum fuerit, sperare enim se impetraturũ à Cæ. ut eis condonet ea uectigalia, qđ si impetrarit dicit se maximas gratias habiturũ ipsi Cluuio existimaturumq; se eius beneficio id impetrasse, si Athelanorũ rem integrã referuanerit quod tum facere debere probat qđ idem Rhegiensibus fecisse dicitur. In Galliam Cisalpinã. Vecti

Athelani gali. tributario reddenti uectigalia. Athelani. Athela urbs est Cãpaniæ mediterranea, nt scribit Ptolomeus.

grauissimam. Nam Pu. Cuspius singulari studio contendit à me vt tibi quam diligẽtissime L. Iulium commẽdarem. Eius ego studio vix videor mihi satisfacere posse, si vtar verbis iis, quibus cum diligentissime quid agimus, vti solemus. Noua quædam postulat: & putat me eius generis artificiũ quoddam tenere. ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte depromptur ũ mirificum genus commendationis. Id quum assequi non possum, tu re velim efficias, vt ille genere mearum literarum incredibili quiddam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate tua & potestate proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique exprompseris. quæ quantum in prouincia valeant, vellem expertus esses. Sed tamen suspicor ipsum hominem quem tibi commendo, perdignum esse tua amicitia: nec id solum quia mihi Cuspius dicit, credo (tametsi id satis esse debebat) sed quia noui eius iudicium in hominibus & amicis dirigẽdis. Harum literarum vis quanta fuerit, propediem iudicabo: tibique vt confido, gratias agam. Ego quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, omnia studiose diligenterque curabo. Cura vt valeas. Pu. Cornelius qui tibi literas dedit, est à P. Cuspio commendatus: cuius causa quanto opere cuperem deberẽque, profecto ex me facile cognosti. Vehementer te rogo vt cures vt ex hac commendatiõe mihi Cuspius quàm maximas, quamprimum, quam sæpissime gratias agat.

Vale.

M.T.C. Cluuio S.P.D.

CVM in Galliam proficiscẽs pro nostra necessitudine (quæ tua summa in me obseruãtia) ad me domum venisses, locutus sum de agro vectigali municipii Athelani, q̃ esset i Gallia: quantoq; opere eius municipii causa laborarem, tibi ostendi. Post tuam autẽ ꝓfectionẽ, cum & maxima res municipii honestissimi, mihiq; cõiũctissimi, & summum meum officium ageretur,

pro tuo animo in me singulari existimaui me oportere ad te accuratius scribere. etsi non sum nescius & quæ temporum ratio, & quæ tua potestas sit, tibiq; negocium datum esse à C. Cæsare, non iudicium, præclare intelligo. Quare à te tantũ peto quantum & te facere posse, & libenter mea causa facturum esse arbitror: Et primũ velim existimes, quod res est, municipii fortunas omneis in isto vectigali consistere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis, tamen mihi crede singulareis huic municipio calamitates accidisse. quas idcirco non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines quos volo, videar offendere. Itaque nisi magnam spem haberem C. Cæsari nos causam municipii probaturos, non erat causa cur à te hoc tempore aliquid contenderem: sed quia cõfido, mihique persuasi illum & dignitatis municipii, & æquitatis, & etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem, ideo à te non dubitaui contẽdere vt hanc causam illi integram cõseruares. Quod etsi nihilominus à te peterem, si nihil audiuissem te tale fecisse: tamẽ maiorem spem impetrandi nactus sum postea quàm mihi dictum est hoc idem à te Rhegienses impetrauisse: qui etsi te aliqua necessitudine attingunt, tamen tuus amor in me sperare me cogit, te quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurũ meis: præsertim cum ego pro his vnis petam, habeam autem qui simili causa laborent, compluereis necessarios. Hoc me non sine causa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te contẽdere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmãti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum vnquam fuisse tẽpus neq; honorum, neq; laborum meorum, in quo non huius municipii studium in me extiterit singulare. Quapropter à te etiam atq; etiã pro nostra summa cõiunctione, proq; tua in me ꝑpetua & maxima beneuolẽtia, maiorẽ in modum peto atq; contẽdo, vt cum fortunas agi eius mu-

Profectionem, discessum. Res otilitas. Accuratius. diligentius, quàm locutus essem coram. Negociorum, exigendi uectigalia. Non iu. discernendi utrum debeat soluere ao non. Facere posse. sine offeosiooe Cę. Difficultatibus, angustiis rei pecuoiariæ. Singulares, præcipuas maiores, quàm aliis. Homines, quos oolo qui suot, causa aliarum miseriarum, sigoificat aũt pręcipoe Cæsarẽ. Comprobaturos, demoostraturos hooestam & iustam. Non erat causa, quia frustra à te peterem si ille non esset persuasus eos habere iustam causam. Iotegram, nonam, ut de ea oihil facias. Rhegienses, municipes regii ciuitatis. Meis. Athelanis. Pro biannis, pro his solis. Cõplureis, pro quibus possem etiã petere, & tamen nõ peto, intelligas hos esse mihi multo cooiuoctiores. Agi fortuoas, id est in eo considere fortuoas municipii. Tuo beneficio, tua gratia. Sin minus, id est si non impetrauerimus. Tamen habeamus id pro eo, id est existimemus id ꝑ impetrata causa tua quia dederis operam ut impetrarem. Deuinxeris, obligaueris.

CVM io Galliam. Ager Athelanus uectigalis erat uectigalibus autem omnibus io Gallia cisalpina Cluuius prępositus à Cęsare erat, uode cum Athelani oalde esseot oppresi peouria pecuoiæ eos Cicero diligeuter commẽdat dicto Cluuio. Ordo est. Cum tu proficisceos in Galliam uenisses ad me domũ meam, pro oecessitudine. i. oecessaria si officio fuogi uolumus, io amicitia coniuoctiooe oostra, & summa obseruantia tua io me, locutus sum tecum de agro oectigalis municipii. i. oppidi municipalis. Athelani. i. debenti uectigal Athelaois, qui. s. ager esset in Gallia. & ostendi tibi quaotopere laborem. i. solicitarer & io labore essem causa eius municipii. Autem. i. sed cum post tuam profectiooẽ, &. i. si res maxima muoicipii. s. Athelani hooestissimi, & coniuoctissimi mibi summũ officium meum ageretur. i. uersaretur in ambiguo existimaui oportere me scribere ad te accuratius. i. multũ accurate & diligenter, pro aoimo tuo siogulari in me. Et si, quanquam, ooo sum oesciua. i. bene scio, & quæ idea, & quæ potestas sit temporum, & intelligo pręclare oegocium datum tibi à C. Cæsare noo iudicium. s. libere iudicaodi potestatem. Quare ego peto à te tantum quantum arbitror te posse facere, & factorum esse libenter causa mei. Et primum uelim sup. ut existimes sup. id qood res est. i. sicut est, omoes fortunas. i. facultates monicipii coosistere in isto uectigali. Autem id est sed, existimes hoc muoicipiũ præssum maximis ooeribus, affectũ esse maximis difficultatibus. Et si. i. quanquam, hoc. s. affectum sic esse uidetur esse cõmooe. s. Athelaois, cum multis. s. aliis ciuibus, tameo crede mihi siogolares calamitates accidisse huic municipio quod oon cõmemoro, idcirco oe conquereos de miseriis oecessariorum meorum uidear offeodere homines qoos oolo. s. offendere, hoc est Cæsarianos. Itaque oisi haberem magoam spem, nos probaturos, id est quòd simus probaturi. C. Cæsari causam mooicipii, sup. iustam esse, noo erat causa cur cooteoderem. i. cum cõtentione peterem aliquid à te, hoc tempore. s. turbolento. Sed quia coofido, & persuasi mihi. i. indixi io animum ut crederem illum. s. C. Cæs. habiturum esse rationem. i. respectum pium & considerationem. Et. i. simul dignitatis muoicipii quod olim floruit, & æquitatis. s. causæ, & etiam uoluntatis. i. beoeuolentiæ studii erga se, ideo oon dubitaoi cootendere. i. animose petere à te, ut cooseruares haoc causam illi. s. Cæsa. integram. i. intactam iudicio tuo, ꝙ facilius datur oeoia ubi nihil actũ est de causa, ꝙ̃ reuocaretur, quod à iudice delegato licet durius iam iudicatũ est, quod & peterem à te nihilominus, si audiuissem te nihil tale

nicipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, officiis, beneuolentia coniunctissimum, id mihi des. Erit huiusmodi, vt si à Cæsare quod speramus impetrarimus, tuo beneficio nos id consecutos esse iudicem⁹: sin minus, pro eo tamen id habeamus, quũ à te data sit opera, vt impetraremus. Hoc cum mihi gratissimum feceris, tum viros optimos, homines honestissimos, eosdẽque gratissimos & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuũ tibi tuisque deuinxeris. Vale.

fecisse. tamen uactus maiorẽ spem impetraudi, posteaquam dictum est mihi. Rhegienses impetrauisse à te huc idem, scilicet reseruatiouem cognitionis causę ad Cęsarem, qui, scilicet Rhegienses, & si, idest quaoquam aitinguot te aliqua oecessitndiue tamen amor tnus iu me, cogit quod plus est quàm facit, me sperare te tributurum esse idem necessariis meis, quod tribueris necessariis tuis, præsertim eum ego petã pro his unis, ist est solis. Autem, id est sed cum sup. haheam complures, scilicet alios, neeessarios qui laborarent, id est in periculo diuersarentur, simili causa. Ego & si arhitror te existimare, id est iudicare me facere hæc uoo si oe causa, neque conteodere, id est instauter petere à te commotum aliqna ambitione, id est cupiditate glorię leui, id est modica, tamen uelim sup. ut credas mihi affirmãti me dehere plurimum huic mnoicipio, & suo, nullum tempos fuisse unquam, ueq; honorum, id est cum adirem hooores, aut cum aecumulareotur mihi hooores, ut io consulatu & reductione, neque laborum meorum, id est cum afficerem laboribus ut ex filii & periculorum in hello eiuili, in quo. s. tempore studium huius municipii. s. Athelani, noo extiterit. i. apparuerit siogulare. i. egregium, quia siugularia. i. unica fere egregia suut ind. erga me. Quapropter ego peto atq; conteodo. i. instaoter exigo à te io maiorem modum, etiam atqoe etiam. i. iterum atq; iterum, pro summa couiunctioue uostra, & pro perpetua & maxima heueuolentia tua io me ut cum iutelligas fortuuas eius municipii qđ sit mihi conıunctilsimum oecessitudiue, officiis, beneuoleutia, agi. i. io periculo uersari, tu des. i. coneedas mihi id qnod erit huiusmodi, ut si impetraoerimus à Cæsare quod speramus, uos iudicemus, nos consecutos esse id beoeficio tuo. Sin. i. sed si, minus. i. nou impetrauerimus à Cæsa. tamen habeamus. i. reputemus id pro eo. i. tauquam sit tuo beneficio impetraodũ, quaudo. i. cum opera data sit à te ut impetraremus. Com. s. ita sit, φ feceris mihi, hoe gratissimũ tum. i. multo magis, deuinceris tibi & tuis in perpetuum summo heneficio. i. tuo, quod firmissimum est uinculũ, inter uiros optimos, homiues honestissimos, & eosdem gratissimos & dignissimos tua necessitudine, id est quibuscunque necessitudinem cootrahas, hoe est ciues Athelanos. Vale.

M.T.C. M.Rutilio. S.P.D.

CVM & mihi cõscius essem quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiam expertus essem, nõ dubitaui à te petere quod mihi petendum esset. P. Sestium quanti faciam, ipse optime scio: quanti autem facere debeam, & tu & omnes homines sciunt. Is cum ex aliis te mei studiosissimum esse cognosset, petiuit à me vt ad te quàm accuratissime scriberẽ de re C. Albini Senatoris, *cui⁹ ex filia natus est L. Sestius optimus adolescẽs, filius P. Sestii. Hoc idcirco scripsi, vt intelligeres non solum me pro P. Sestio laborare debere, sed Sestiũ etiam pro Albinio. Res autem est hæc. à M. Laberio C. Albinius prædia in æstimationem accepit, quæ prædia Laberi⁹ emerat à Cæsare de bonis Plotianis: ea si dicam non esse è rep. diuidi, docere te videar, non rogare. Sed tamen quũ Cæsar Syllanas venditiones & assignationes esse velit ratas, quo firmiores existumẽtur suæ: si ea prædia diuidentur, quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandem in eius venditionib⁹ esse poterit authoritas? Sed hoc quale sit, tu pro tua prudentia cõsiderabis.

Ego te plaoe

HVBER. CVM & mihi. Rogatiooe P. Sestii Cic. cõmendat P. Rutilio C. Alhini seuatoris causam de quibusdã prędiis, quę olim fuerãt ut iu ipsa epistola expouitur Laherii, rogàtque ut ea prædia noo attingat diuidẽda, cum à Cæ. etiam sit præpositus huic oegocio diuideudorũ agrorum, exponit autem causas gratissimas, & quare ipse deheat pro P. Sestio laborare, & quare P. Sestius pro Albinio. Peteudum esset, propter hooestatẽ. Faeere de, propter eius in me merita, oam Cic. Plurimom fauit, nt ah exilio reuocaretur & contra Clodium. Hæc autem pleuius expoouotur in elegaotissima oratioue pro P. Sestio. quę ıucipit. Si quis antea iudiees miraretur &c. Coius ex familia. uam P. Sestius, pro quo extat illa oratio, ut Cice. iu ea testatur haboit uxorem filiam Alhini, qua mortua duxit uxorem C. Scipionis filiam, & lieet mos filię soceri nomeo Alhioıo ademerit, charitatem tamẽ illius necelsitudinis & beneuoleutiam ooo ademit. In æsti. ınsolutiouem, secundũ æstimationẽ. De bo. Plo. quę olim fuerãt Plotii, cuius hona Cęsar fisco addixit. Prædia. possessiunes. Laherius. eques Romanus.

ASCEN. CVM &c. Rogatus à P. Sestio commendat Ci. P. Rutilio causam C. Albioi de quibusdam prædiis quæ quondam fuerãt Labirii rogàtque ut ea uõ prædia attingat diuidẽda licet diuidundis agris esset præpositus. Ordo est. Cum &, id est simul, ego essem conscius mihi quauti facerem, id est æstimarem te & expertus essem henenolentiam tuam erga me, noo dubitaui, id est nou sum ueritus petere à te, qood petendum esset, id est quod decuit peti, mihi, id est per me. Ipse, id est egomet scio optime, scilicet hominum qui secreta cordium seruari oequeam, quaoti faciam, id est æstimem Publium Sestium. Autem, id est sed, & tu & omnes homines seiunt, quæ locutio zeugmatica est: nam per cõceptionem diceret scitis, quaoti deheã facere, scilicet eum. Is, scilicet Sestius, cum cognosceret ex aliis studiosissimum mei, petiuit à me, ot scriberem ad te quàm accuratissime de te Caii Albiui Senatoris, ex cuius familia natus est, Lucius Sestius opti-

Ego te plane rogo, atque ita, ut maiore studio, iustiore de causa magis ex animo rogare nihil possim, ut Albinio pcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me afficeris non modo lætitia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sestius homini maxime necessario satisfecerit, per me ut ego illi uni plurimum debeam. Quod ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Maius mihi beneficium dare nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimum. Vale.

mus adulescens fili⁹ Pub. Sestii. Ego scripsi hoc idcirco ut intelligeres me unn solum debere laborare pro Sestin, sed Sestium etiam bebere labnrate prn Albinio. Res autem. s. de qua deliberaudū est, est hæc .i. huiusmndi Cai⁹ Albini⁹ accepit à Marco Laberio prædia in æstimatiouem. i. ad persolueudum quauti æstimarentur, quæ prædia Laberius emerat à Cæ. de bonis Plntianis. i. quæ fuerāt Plotii priusquam ea Cæsar fiscn addiceret, si egu dicam uon esse è repu. i. utile reip. ea diuidi. s. militibus Cæsaris quæ semel à Cæsare data suut, ego uidear docere te non rogare. Sed tu cum Cæ. uelis ueoditinoes & assignatinoes Syllanas. i. quas Sylla perpetuus dictatnr factus fecerat esse ratas firmas & approbatas, quo. i. ut suæ. s. uenditiones & assignationes, existimentur. i. iudicētur firmiores, si ipsa prædia quæ ipse Cæ. ueudidit diuidentur, quæ tandem authoritas poterit esse in uenditinnib⁹ eius. q. d. uulla. Sed tu cōsyderabis prn prudentia tua .i. secuudum prudentiam tuam, quale hoc sit. i. qnantæ efficaciæ sit bne argumentum. Ego rogn te plane. i. omuiun, atq; ita sup. rogo, ut nihil pnssim rogare mainre studin, de causa iustiore supple & magis ex animn, ut parcas Albinin, ne attingas. s. in diuidendn, prædia Laberiana, id est à Laberio empia. Tu afficeris me magna unn modo lætitia, sed etiam quodammndo gloria, si Publius Sestius satisfecerit pro me hnmini maxime necessario, ut ego debeam plurimum illi uni. Qund ut facias ego rogo te uehemeuter etiam atque etiam.
Tu uullum. i. nnn ullum, unn pntes dare mihi ullum beneficium maius, & sup. tu intelliges id beneficium esse gratissimum mibi. Vale.

CVIVS ex filia. Si aliqua in re, quæ inscitiam literarum, ingeniique tarditatem argueret reprehenderet, æquo animn paterer, uel potius gratias agerem: uihil eoim tam cupin, quàm doceri, & de sententiis illis, quib⁹ antea multum tribuerim, si falsæ suut depelli. Cum autem in rebus, quæ ad uitam, moresque pertineot iniustè accusor, ferre non possum: nnn sum aden augustn, & ieiunn animo Paule, ut mihi aliorum industria inuētas res uendicem ipse pntius. siquaudn aliquid labore, ac diligentia mea è tenebris ernn, aliis deferre cnnsueui: cuius rei mihi multi testes esse possunt: neque enim tu obscuris locis uiximus, & multorum etiam doctnrum, clarnrumque uirotum amicitia floremus. Non uiden cur quæ à te, ut ais excngitata sunt, mihi quoque io mentem uenire nnn potuerint. Ipse sane arbitror, siquid eruditum, & acutum unquam inueni, ab aliis prius id, meliusque excogitatum fuisse. Qund me cupide dicis librum tuum reptehendere, falleris: nuuquam enim istius laudis maguopere auidus fui, neque uero esse debui. Odinsum genus hoc est scribendi mi Paule, nec potest ita tractari, ut nnn uoluutas alicuius offendatur: neque egn hnç nnn uidebam, sed mos gerend⁹ fuit amicis. putn etiam me apud alins nffendisse, postquam tu contra quem dicere uunquam cngitaui, tam grauiter tibi læsus uideris. Falsum etiam illud est, me de te male existimasse, quem ue nntum quidem habebam: quòd tua saue culpa factum nnu est: omuia enim fecisti, ut ab nmnibus cnguoscaris: neque ego tam negligens fui, ut non editn tun libro, de dnctrina, & ingenio tuo percunctatus sim: culpa illius fuit, quē interrogatus ea mihi cnufirmauit, quæ ipse falsn credebat. postquam te cogunui, ac de ingenin, & eruditiōe tua multa amelinribus autnribus accepi, de te mehercule semper bene existimaui, & mirifice amare cœpi, cuius rei argumentum esse potest, quòd cum audissem te Cicerouis epistolarum libros imprimere, dixi me libēter tibi, si id scissem, nonuulla traditurum fuisse, quæ uidebar mihi nō inusulse post primam illam editinnem animaduertisse: qund statim tibi per uirns hnnestissimns, amicissimnsque tuos significatum est. Et nunc qunque à te prouncatus, ac scriptis lacessitus, non pussum tibi nnn amicus esse semperque ero, dum te tanto studio scripta antiqunrum multis modis deprauata castigare, & castigata ad communem fructū edere cognnuern, quamuis mihi placatus nnn sis. Quòd si animum tuum, tam infensum mihi, aut leui, aut nulla de causa scissē, nperam dedissem, ut tibi satisfacerem: ueque enim mihi unquam cum literatis & ingeniosis hnminibus inimicitias esse gerendas putaui: sed eos & amandns, & omui nfficin coleodos perpetuo duxi. Nam quòd quereris me nonnulla pntius Germanis accepta referre, hnc me penitus omni culpa liberat, dncetque, nunquam dissimulasse, à quibus adiutus sim. cur enim pntius Germanis quàm Italis hnminibus? qui mecum nulla re, neque publice, neque priuatim coniuncti sunt. Amn saoe natiouem illam, ut nno minus belli artibus quàm pacis studiis claram: nec tamen Italos homines ndin prosequi deben. nmnibns deniq; me magno beneficio nbstrictum fatebnr, quicunque hāc partem literarum impigrè adiuuerint. Hic pntissimm purgare nos unlusmus, quia hnc in lncn acerbissime nos accusaueras. * P. V. C.

M. T. C. Crassipedi. S. P. D.

QVanquam tibi præsens cōmendaui, ut potui, diligentissime socios Bithyniæ: te que tum mea commendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscunque rebus posses cōmodare: tamē cū ii quorū

QVanq. Publicaui exigentes uectigalia habebaut inter se sncietates in proninciis. cum igitur Crassipes, qui & Piso dictus est gener Cic. quæstor esset in Bithynia. commendat ei Cice. sncietatem publicaoorum Bithyniæ quam ex magnis & honestis ciuib⁹ Rnmanis constare dicit, in eaque esse multns sibi familiarissimns pręcipue P. Rutilium quē in ea sncietate magister erat. Socins Bithyniæ, id est qui in Bithynia habebaut societatem. Cnmmodare. commndum facere, ut sæpius expnsuimus. Ii. publicani. Res, nego. utilitas. Sua interesse utile sibi esse. HVBER.

Quanq

res agitur, magni sua interesse arbitrarentur, me etiam per literas declarare tibi qua essem erga ipsos voluntate, non dubitaui hæc ad te scribere. Volo enim te existimare me, cum vniuerso ordini publicanorum semper libentissime tribuerim, idque magnis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicum eē huic Bithynicæ societati: quæ societas

ASCEN. QVanq̃ & c. Publicani exigentes uectigalia habebant inter se societatem in prouinciis. Cũ igitur Crasipes qui piso dictus est gener Ci. quæstor esset in Bithynia: commendat ei Cice. societatem publicanorum Bithyniæ, docens eam extare ex præclaris ciuibus Roma sibique coniunctissimis. Ordo est. Quanquam præsens.i.cum essem præsens cõmendaui tibi diligentissime ut potui, socios Bithyniæ.i.mercaturæ in Bithynia, & intellexi tecum.i.ita sit ꝙ commendatione mea.i.propter commendationem meam, tum.i.multomagis etiam tua sponte.i. propria natura, cupere commodare.i.commodum facere & prodesse, ei societati quibuscunque rebus posses, tamen cum ii quorum res agitur, arbitrarentur interesse.i.in re & utilitate sua esse, magni.i.magnopere, me declarare tibi etiam per literas, qua uoluntate essem erga ipsos, non dubitaui scribere ad te hoc.i.qua uoluntate in eos sim. Volo enim te existimare.i.iudicare & sentire, me cum tribuerim.i.concesserim & indulserim semper libentissime uniuerso ordini.i.statui, & ut dicunt collegio publicanorum.i.publicorum uectigalium redemptorum, qui simul negociatores erant. nam pecuniam quam in prouinciis acceperant mercibus commutabant pro quibus alteram Romæ recipiebant, & debuerim facere id magnis meritis ordinis.i.totius collegii erga me. quia cum exularet ab illis pecuniam mutuatus erat, tum uolo te existimare, me esse i primis.i.præcipue amicum huic societati Bithyniæ.

HVBER. ☞ ORDINE ipso, qui est ualde utilis reip. & magnꝰ. Hominem genere, quia multi sunt claro loco nati. Magister, rector: est autem nomen officii inter ipsos publicanos, sicut nunc appellant priorem, & talibus quibusdam uocabulis. Inoper. ablatiuus est.i.qui gerit negocia ipsius societatis. Non sum ignarus: quia quæstores quorum est colligere uectigalia possunt multum fauere, & prodesse publicanis. Et gratos, allicit eum ad illorum fauorem spe præmii.

ordine, ipso hominum genere pars est maxima ciuitatis. constat enim ex cæteris societatibus: & casu permulti sunt in ea societate valde mihi familiares: in primisque is cuius præcipuum officium agitur hoc tempore, * P. Rupilius P.F. Mē. qui est magister in ea societate. Quæ cũ ita sint, in maiorem modum ā te peto, Cn. Pupiũ, qui est in operis eius societatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tueare: curesque ut eius operæ, quod tibi facile factu est, quàm gratissimæ sint sociis: remque & vtilitatem sociorum (cuius rei quantam potestatem Quæstor habeat, non sum ignarus) per te quammaxime defensam & auctam velis. Id tum mihi gratissimum feceris, tum illud tibi expertus promitto & spondeo te socios Bithyniæ, si his commodaris, memores esse & gratos cogniturum. Vale.

ASCEN. ☞ QVAE societas est ipso ordine & genere hominũ maxima pars ciuitatis.s. Romanæ, constat enim ex cæteris societatibus, & casu.i.à casu: multi sunt in ea societate ualde familiares mihi. Et in primis. P. Rupilius filius Publii, qui est magister.i. est primarius in ea societate, cuius.s. Rupilii, officium præcipuum agitur hoc tempore. Quæ cum ita sint, peto à te in maiorē modũ.i.obnixe & nõ uulgariter sup. ut tueare omnibus officiis tuis, atque omni liberalitate. Cn. Puppium, qui est in operis.i.industriis & laboribus, aut familiaribus eius societatis. Est enim operis ablatiui casus ab operæ operarum & cætera. & cures ut operæ.i.labores & industriæ eius, quod est tibi facile factu.i.ut fiat à te, sint gratissimæ.i.utilissimę & acceptissimæ sociis, & uelis rem & utilitatem sociorum, cuius rei quantam potestatem prętor habeat scilicet in prouincia, non sum ignarus sup. esse defensam & auctam per te quàm maxime. Tum scilicet ita fit quòd tu feceris id gratissime mihi, tum ego expertus promitto tibi illud, & spondeo, te cogniturum socios Bithyniæ esse memores & gratos si commodaris.i.commodum feceris, his.i.eis.

* P.V.C. ☞ P. Rupilius P.F. men. In uetustis libris ita scriptum offendimus. quam lectionem uariare, cum nihil certi haberemus, consilium nun fuit: qua in sententia permanemus, præsertim cum alios in hac re ualde inconstantes uideamus.

M.T.C. Bruto. S. P. D.

CVM ad te tuus Quæstor M. Varro proficisceretur, commendatione egere eum non putabam. Satis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipso more maiorum: qui vt te non fugit, hanc Quæsturæ con-

HVBER. CVM ad te profectus. M. Teren. Varro in Gal. quæstor Bruti qui ei præerat, quia sciebat quanti interesset habere primos aditus fauorabiles apud prætorem curauit habere Cice. commendationem, quam apud Bru. multum ualere sciebat. Itaque Cice. hac epistola eum ita commēdat Bruto, ut expositis multis & maximis causis probet illum dignum cõmendatione sua & beneuolentia atque coniunctione Bruti. More, consuetudine, instituto. Qui, mos. Proximam.i.secundam post coniunctionem filiorum.i.essent post filios charissimi. Vt igitur, exponit causas quibus ad eum commendandum impulsus sit. M. Teren. sic enim appellaba-

junctionem

iunctionem, liberorum necessitudini proximam voluit esse. Sed cũ sibi ita persuasisset ipse, meas de se accuratè scriptas literas, maximum apud te pondus habituras, à meque contenderet vt quam diligẽtissime scriberem: malui facere quod meus familiaris tanti sua interesse arbitraretur. Vt igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forũ venit, ad amicitiam se meam contulit. Deinde vt se corroborauit, duæ causæ accesserunt, quæ meam in illum beneuolentiã augerẽt. Vna, quòd versabatur in hoc studio nostro: quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, vt nosti, nec sine industria. Deinde quòd mature se contulit in societates publicanorum, quod quidem nollem. maximis enim damnis affectus est, sed tamen causa communis ordinis mihi commendatissimi, fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde versat⁹ in vtrisque subselliis optima & fide, & fama iam ante hanc commutationem reip. sese petitioni dedit, honoremq́ honestissimum existimauit fructum laboris sui.

His autem temporibus à me Brundusio cum literis & mandatis profectus ad Cæsarem est. qua in re & amorem eius in suscipiẽdo negotio perspexi, & in conficiẽdo ac renunciando fidem. Videor mihi cum separatim de probitate eius & moribus dicturus fuissem, si prius causam cur eum tantopere diligerem, tibi exposuissem, in ipsa causa exponenda satis etiam de probitate dixisse. Sed tamẽ separatim promitto, in meque recipio fore eum tibi & voluptati & vsui. Nam & modestũ hominem cognosces & prudentem, & à cupiditate omni remotissimum. præterea magni laboris summæque industriæ. Neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipsi, cũ bene cognoris iudicanda sunt: sed tamen in omnibus nouis coiunctionibus iterest qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitiæ fores aperiantur. Quod ego his literis efficere volui, etsi id ipsa per se necessitudo Quæsturæ effecisse debet: sed tamẽ nihilo in-

tur M. Teren. Varro de eius genere, qui aduersus Hãnibalem apud Cannas infeliciter dimicauit. In eorũ, ad agendas causas. Vt, postq̃ Corroborauit. s. amicitiã. Studio, literarum & philosophiæ. Industris, honesto & solerti labore. Publicanorum, qui mihi sunt amicissimi. Quod no. s. ut contulisset in ordinem publicanorum. Vtrisque sub. scilicet fori & curiæ uel subsellis fori & publicanorum. i. uersatus in utraque causa, uel in utroque officio, nam ponitur interdum locus uel sedes pro officio: sunt enĩ Subsellia, Subsellia
ut uoluit Asco. sedes tribunorum, triumuirorum, quæstorũ, & huiusmodi minora iudicia exercentiũ, qui non in sellis curulibus nec tribunalibus, sed in subselliis sedebant: de subsellis diximus in alio loco. Renunciando. quæ cum Cæ. egisset. Videor. ordo est. Videor mihi in ipsa causa exponenda satis dixisse de probitate eius & moribus, cum fuissem dicturus separatim de probitate eius & moribus. Si prius exposuissem tibi causam cur eum tantopere diligerem. Vsui. utilitati. Nam & modestum, dicit eum praditum iis uirtutibus quæ maxime solent magistratus ornare. Modestum. nulli deditum turpitudini. Remotissimum ab omni cu. i. nullis auaritiæ stimulis obnoxium. Iuue. Pone iræ frena modumque pone & auaritiæ. Magni la. i. laboriosum. s. cognosces hominem. Iudicanda cum bene cognoris. i. iudicanda postquam eum expertus fueris. Qualis. an gratiis & cum fauore, an aliter quia raro accidit, ut qui primo fuerit ingratus, postea fiat gratus, & contra. Quasi fores translatio à domo. principium enim amicitiæ fores appellauit, quasi domus. Quod fores amicitiæ tuæ aperiantur M. Var. Sed tamẽ nihilo infirmius illud hoc addito. i. illud quod debuerat fecisse necessitudo quæsturæ, nõ est diminutũ & factũ infirmi⁹ addita mea cõmendatione. Sentio. i. mihi persuadeo.

C. Vm ad & c. M. Terentius Varro profecturus ASCEN.
in Galliam quæstor Bruti, quia sciebat quanti esset habere primos aditus ad prætorem commendatos curauit habere Cic. commendationẽ quem apud Brutum plurimum ualere sciebat. Quocirca eum Cice. Bruto hac epistola commendat docens se id non ab re facere. Ordo est. Cum M. Varro quæstor. i. conquisitor & receptor pecuniæ in stipendium & onera militiæ expendendæ, tuus. i. publico nomine tibi assignatus proficisceretur ad te, non putabam eum egere commendatione, arbitrabar enim eum satis commendatum tibi ab ipso more. i. instituto maiorum. i. priscorum Romanorũ, qui. s. mos antiquorum uoluit, ut non fugit te. i. ut bene scis, hanc coniunctionem quæsturæ. i. ex eo ꝙ quispiam alterius quæstor fuerit, contractam esse proximam necessariæ coniunctioni liberorum. i. prolis legitimæ. Sed cũ ipse. s. Varro persuasisset sibi ita meas literas scriptas accurate de se, habituras maximum pondus. i. plurimum ualituras ad sui commendationem apud te, & contẽderet. i. obnixe peteret à me, ut scriberem quàm diligentissime, malui facere sup. id quod necessarius meus. s. Varro arbitraretur interesse. i. in re esse sua, tanti. i. tantopere. Igitur ut intelligas me debere facere hoc. s. quod ille contendit. Cum M. Terẽt. s. Varro uenit primum in forum. s. iudiciale, dictur⁹ causas pro altero, ipse contulit se ad amicitiam meã, deinde ut. i. postquam ipse corroborauit. i. confirmauit se per notitiam & experientiam factus potentior, duæ causæ accesserunt. i. additæ sunt, quæ auxerunt beneuolentiam meam in illum. Vna ꝙ uersabatur in hoc studio nostro. s. philosophico, quo delectamur maxime etiam nunc. i. adhuc, & . i. etiam cum ingenio ut nosti, nec. i. & non sine industria. i. cum industria,

hoc

hoc est ingenio & industria, comitibus deide quôd .s.Var.contulit se maore.i.cito iu societate publicaoorum.i.qui publica nectigalia redimunt & portatotia cooducuot, quod quidem oollem.i.uellem cũ ooo fecisse ubi negatio noo agit in uerbum, sed in adiectum, esse enim affectus maximis damnis, sed tamẽ communis.i.cum esset communis socius ordinis scilicet publicauorum, coniuoctissimi mihi mallem tameu legere communio.i.commercium ordinis cõiuoctissimi mihi fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde uersatus.s.agens in utriusque subselliis.s.caufidicorum & publicaoorum optima & fide & fama, id est habens optimam fidem & famam de fide.i.fidelitate, ipse dedit.i.adduxit se petitioni.i.supplicatiooibus faciẽdis aut requestis ut Galli dicunt, pro aliis, iam ante haoc commutationem reipu.i.priusquam resp. per te liberata esset à tyrannide Cæsaris, & existimauit fructum laboris sui.i.quem ex labore suo assequeretur, honestissimum sup.esse. Autem.i.sed, ipse profectus est his diebus Bruodusio ad Cæsarem.s.Octauium, cum mandatis à me.s.acceptis, in qua re ego perspexi.i.euidenter cognoui aut animaduerti, & amorem eius.s.io me, in suscipiendo negocio.i.eo quod suscepit negotium tantum libenter, & fidem.i.fidelitatem in conficieodo.i.traosigendo & expediendo. Et renunciando.i.reportaodo responso. Quia multi libenter suscipere nidentur, sed susceptum oegliguot, alii etiam susceptũ mnous conficiunt diligeoter, sed renuociando oegligeotes sunt, ubi sciemus renunciare proprie esse outum reportare & re significare quod nunciatum est, iis præmissis commeodatiooem ipsam aggredietur, præmittens tamen noo impertioenter cur superiora prælocutus sit. Videor mihi cum fuissem dicturus separatim .i.diuisim de probitate eius.s.Varronis, & de moribus, si exposuissem tibi causam cur diligerem eum taotopere, dixisse etiam satis de probitate .s.eius in ipsa causa expoueodo causam amoris, quę in probitate eius fundatur, sed tameo ego promitto separatim & recipio io me scilicet onus præstans, hoc est spondeo pro Varrone, eum fore, i.futurum tibi, & uoluptati & usui, id est utilitati. Nam tu cognosces sup.eum homiuem & modestum & prudentem & remotissimum à cupiditate omni. præterea magni laboris, & summæ industriæ.i.grauitatis & solertiæ. Neque ego debeo polliceri tibi hæc quæ iudicanda suot tibiipsi cum.i.ita sit ꝙ bene cognoueris, sed tameo iotereſt.i.refert, in omnibus cooiuoctionibns nouis, qualis sit primus aditus, & qua cõmendatione aperiaotur quasi fores amicitiæ. Quod.s.aperire fores amicitiæ, ego uolui efficere his literis, &.i.tametsi, ipsa necessitudo quæsturæ debet effecisse id, ex more maiorum, ut præmisit, sed tameo illud sup. erit nihilo.i.nullo iofirmius, hoc.s.commendationis oostræ addito. Igitur cura, si tu facis me taoti & quanti Varro existimat. & ego sentio, ut intelligam quamprimum.i.ualde cito, hanc commendationem meam attulisse illi.s. Varroni, tantum utilitatis, quantũ & ipse sperarit: nec ego dubitarim.s.illi allaturam fuisse. Vale.

firmius illud hoc addito. Cura igitur si me tanti facis quanti & Varro existimat, & ipse sentio, vt quamprimum intelligam hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attulisse, quantum & ipse sperarit, nec ego dubitarim. Vale.

HVBER.

QVia. Arpinum oppidum est Voscorum, inde oriundus fuit Ci.eius oppidi municipes uectigalia habebant in Gallia cisalpina, quib⁹ & sacras ædes & locos cõmuoes tuebãtur, cumque difficile exigereotur ea uectigalia illi populo admodũ necessaria: essetque Bru.eius prouinciæ præfectus: rogat eum Cicero, ut uelit fauere Arpinatium legatis, quos nominat, ut illas uectigales pecunias facilime eius fauore exigere possiot: ostenditque q̃ gratum id habiturus sit, si fecerit cum multis aliis de causis, tũ uero quia eius filius & fratris filius facti erant eo anoo ædiles illius muoicipii, quorum hoori dicit Br. posse multum coosulere, si respu.illius muoicipii p eos bene admiuistrata fuerit diligeotia & beneficio ipsios Bru. Meorum, mearum rerum. Arpinatis, ex Arpino municipio: est autem accusatiuus. Sarta te .i.tecta refecta, tractum à uestibus quæ sarciuntur: suot tameu codices qui habent sacrata tecta. Vectigalibus tri.& ut nuoc dicimus datis. Visenda, cogooscenda. Colonis, illius prouinciæ. Negotium, exigendi illa uectigalia. Quamprimum, cito, sine dilationibus. Noo constituendi, reddit rationem quare hic annus magis pertineat ad eius curam. Constitueodi, aute regendi in bonam formam, ut ita dicam redigendi. In magistratu.s.ædilitatis. Nec ullus alius, sicut fit Romæ, ubi sunt multi ordines magistratuum. Quos. filium meum & filium fratris & Cæsium. Cohooestaris, hooore affeceris.

Arpinnm

sarta

Quamprimum

ASCEN.

QVia & c. Arpinates compatriotæ Cice. habebãt in Gallia cisalpina q̃tum ad Italos uectigalia quibus publi. sustiuebãt oegotia, quocirca Brutum rogat ut in eis recipiendis faueat, dicens. Quia ego aoimaduerti semper te dare operã studiose, ut ne quid meorum.i.eorum quæ agerem esset

M.T.C. Bruto. S. P. D.

QVIA semper animaduerti studiose te operam dare, vt nequid meorum tibi esset ignotum, propterea non dubitô quin scias, non solum cuius municipii sim, sed etiam quàm diligenter soleam meos municipes Arpinates tueri. Quorum quidem omnia commoda, omnesque facultates, quibus & sacra conficere, & sarta tecta ædium sacrarum locorumque communium tueri possint, consistunt in his vectigalibus quæ habent in prouincia Gallia. Ad ea visenda, pecuniasque quæ à colonis debentur exigendas, totamque rem & cognoscendã & administrandam, Legatos Eq. Ro. misimus Q. Fufidium Q.F.M. Faucium M.F.Q. Mamercum Q.F. Peto à te in maiorem modum pro nostra necessitudine, vt tibi ea res curæ sit, operamque des vt per te quam commodissime negotium municipii administretur, quamprimumque conficiatur: ipsosque, quorũ nomina scripsi,

psi vt quam honorificentissime pro tua natura, quàm liberalissime tractes. Bonos viros ad tuam necessitudinem adiunxeris: municipiúque gratissimum beneficio tuo deuinxeris: mihi vero etiam gratius feceris, quòd cũ semper tueri municipes meos consueui, tum hic annus præcipue ad meam curam, officiumque pertinet. Nam constituendi municipii cau sa hoc anno ædilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Cæsium hominem mihi maxime necessarium. is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet, quos cohonestaris. In primisque me, si respubli. municipii tuo studio, diligentia bene administrata erit. Quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

ignotum tibi, propterea non dubito quin scias non solum cuius municipii sim, quia Arpini, sed etiam q̃, id est quantum diligenter solesm tueri, id est protegere Arpinates municipes: uidetur secundum Vallã dicendum commnnicipes meos, non enim Cicero princeps eorum erat. Quorum. s. Arpinatium quidem. i. certe, omnia commoda, & omnes facultates quibus possint &. i. simul, conficere. i. perficere sacra. i. res sacras, ut sacrificia & templa, & tueri. i. conseruare tecta ædium sacrarum. i. sacrorũ & locorum cõmunium. i. ad ciuitatem communiter pertinentium, ut sunt fora, mœnia, & similia sacra. i. cõcinnata & integra, consistunt in iis uectigalibus quæ habent in ꝓuincia Gallica. Nos misimus Qnin. Suffidinm filiũ Quintii, Marcum Fantium filium Marcii, Quintum Mamertium filinm Quintii equites Ro. legatos, ad uisenda ea. s. uectigalia Arpinatinm, & ad exigendas pecunias quæ debent̃ à colonis, & ad cognoscendam & administrandam totam rem. i. totum negotium. Ego peto à te in maiorem modum pro necessitndine nostra. i. propter necessitudinẽ nostram, ut ea res sit tibi curæ & des operam, ut negotinm mnnicipii administretur per te. i. tuo præsidio q̃ commodissime, & ut conficiatur. i. absoluatur & expediatur, q̃ primum. i. ualde cito, & ut tractes ipsos quorũ nomina scripsi q̃ honorificentissime & quàm liberalissime ꝓ natura tua. i. iuxta naturam tuã, tu adiunxeris. i. hoc faciendo uiros bonos ad necessitndinem tuam. i. cumnlum tuorum necessariorum, & deuinxeris. i. obligaueris beneficio tuo municipium gratissimum: uero. i. sed, tn feceris mihi etiam gratius ꝙ cum. s. ita fit ꝙ consueui semper tueri mnnicipes meos, tum hic. i. præsens annus pertinet præcipue ad curam meam & officiũ. s. meũ. Nam ego uolui filium menm. s. M. Ciceronem & filium fratris snp. mei, & M. Cassium hominem necessarium mihi maxime, fieri hoc anno ædilem. i. curatorem ædium & edendorum in eo mnnicipio, causa mnnicipii cõstitnendi. i. ad meliora instituta redigendi. Enim. i. qnia, is magistratus nidelicet ædilitins nec ullus alins solet creari in municipio nostro, quos scilicet omnes tu cohonestaris. i. simul honestaueris, & ĩ primis. i. præcipue me, si resp. municipii erit administrata bene, studio tno & diligentia tua. Quod ut facias rogo te uehementer etiam atque etiam. i. iterum atque iterum. Vale.

M.T.C. Bruto. S. P. D.

ALia epistola cõmuniter cõmendaui tibi legatos Arpinatiũ vt potui diligentissime: hac separatim Q. Suffidiũ, quo cũ mihi oẽs necessitudines sunt diligẽtius cõmẽdo: nõ vt aliquid de illa cõmendatiõe cõminuã, sed vt ad hanc addã. Nã & priuignus est M. Cæsii mei maxie & familiaris & necessarii, & fuit in Cilicia mecum Trib. Mil. quo in munere ita se tractauit, vt accepisse ab eo beneficiũ viderer, non dedisse. Est præterea (quòd apud te valet plurimũ) à nostris studiis nõ abhorrens. Quare velim eũ q̃ liberalissime cõplectare: operãq; des, vt in ea legatiõe quã suscepit cõtra suum cõmodũ, secutus authoritatẽ meã, q̃ maxie eius excellat industria. Vult. n. id qđ optimo cuiq; natura tributũ est, q̃ maximã laudẽ cũ à nobis qui eũ impulimus, tum à municipio cõsequi: quod ei cõtinget, si hac mea cõmendatiõe tuũ erga se studium erit consecutus. Vale.

ALia epistola. Q. Suffidins qui legatus pro Arpinatinm causa, qnæ superiore epistola narrata est, in Galliam missus est tribunus militum: fuerat cum Cic. in Cilicia. Accedebant & aliæ necessitudinis causæ, quæ eum Cicc. redderent gratnm qnas commemorat. Itaque licet Ci. superiore epistola commnniter commendauerit omnes legatos Arpinatum, tamen separatim & præcipue commendat hũc Snffidium Bruto, eius opera & fanore cõsequatur. Suffidins ab omnibus maximam laudem huius legationis quod diligenter egerit. id pro pter qnod missus sit qnod facile eũ consequi posse dicit, si Brutns ei stndium & fanorem sunm præstiterit in exigẽdis, & commode, & subito uectigalibus. Separatim, seorsum, præcipue præter cæteros. De illa commẽdatione, commnni. Nam adducit causas separatæ & diligentis commendationis. Munere, officio. Tractauit, gessit. Vt accepisse. quia bene se gesserat, ex hoc cognoscitur qnantum prosit bene se gerere i aliquo magistratu cum Ci. qui dedit magistratnm existimet se obligatum ei, qui illnm bene gesserat, quia eius honori consulnerat. Accepisse, cum fecit mihi honorem bene se gerendo in magistratn. Studiis, literis. Non abhorrens, non alienus. Anthoritatem meam, ut iret legatus. Excellat, appareat præter cæteros. Impulimus, indiximus nt iret legatns. Cnique optimo à natnra tributnm, datum est, ut se landari cupiat. Vnde illnd Virg. Vincit amor patriæ laudumq; immensa cupido. HVBER. Separatim

ALia epistola & c. Qn. Snffidius dicta Arpinatnm causa ad Brntnm legatus fuerat tribunus militum, cum Cic. in Cilicia imperasset, quocirca hunc singulariter commendat eidem Bruto, ASCEN.

to rogans ut sic eius legatione sua ope iuuet,& inde laudẽ consequatur Suffidius & ipse gratiam. Ordo est. Ego commendaui tibi alia epistola,legatos Arpinatum communiter.i.simul omnes diligentissime ut potui, & commendo tibi diligentius. Separatim.hac epistola Qu.Suffidium,qui cum.i.cum quo omnes necessitudines.i.necessariæ amoris & amicitiæ coniunctiones sunt mihi,non ut cõminuam.i.detraham aliquid de cõmendatione illa.s.communi,sed ut addam sup.aliquid ad hanc.Nam ipse.Suffidius est & prinignus.i.ex uxore ab alio niro genitus Marci Cæssii mei maxime & familiaris & necessarii,& fuit mecum cum essem imperator in Cilicia tribunus militum in quo munere.i.officio aut magistratu, ipse tractabat.i.regebat se ita ur uiderer accepisse beneficium ab eo,non dedisse sup.ei.Præterea ꝙ plurimum nalet apud te,ipse est,non abhoerens.i.non alirnus à studiis nostris.s.Philosophiæ Stoicæ præsertim sectæ.Quare ego nelim sup.ut complecta re eum q̃ liberalissime,& des operã ut eius industria excellat.i.præemineat q̃ maxime in ea legatione quã suscepit contra suum cõmodũ,secutus autoritatem meam. Vult enim id quod tributum est optimo cuique à natura consequi q̃ maximam laudem tum à nobis qui impulimus eum,tum à mnnicipio,Quod continget ei si consecutus erit studinm.i.fanorem tunm erga se,hac commendatione mea.

M.T.C.Bruto. S. P. D.

LVcius Castronius Pætus lõge princeps municipii Lucensis, est honestus, grauis, plenus officii, bonus plane vir, cũ virtutibus, tũ etiã fortuna, si quid hoc ad rẽ pertinet, ornatus: meus autẽ est familiarissimus, sic prorsus vt nostri ordinis obseruet neminẽ diligentius. Quare & vt meum amicum, & tua dignũ amicitia tibi cõmẽdo. Cui quibuscunq; rebus cõmodaueris, tibi profecto iucundũ, mihi certe erit gratũ. Vale.

HVBER. LVcius Castronius. Paucis quidem uerbis,sed tñ satis efficacib⁹ commendat Ci.Bruto Castroniũ Pætũ Lucensem ciuẽ quẽ & moribus & nirtutibus ornatum,idẽ etiam fortuna quæ maxime solet trahere homines ad sui fauorem. Lucensis. ex Luca,Etruscorum mediterranea ciuitate: nam Lucanus à Lucania regione possessinum est. Fortuna, diuitiis. Siquid ad rem pertinet.i.si quid pertinet ad commendationem esse diuitem:quia scit multos moueri fortuna,qui non mouentur uirtutibus.Inde illud Iusti.Quo se fortuna eo se fauor hoim inclinat. Nostri ordinis,senatorii. Vt sicut,tanqnam. Vale.

ASCEN. LVcius &c. Paucis sed efficacibus uerbis cõmendat Cicero ipsi Bruto L.Castronium Pætum Lucẽsem ciurm, quem & moribus & nirtute & fortuna quæ multum allicere solet ornatum dicit sic.Lucius Castronius Pætus longe.i.facile aut eminenter princepi mnnicipii Lucensis est uir honestus,grauis,plenus,officio,& plane bonus & ornatus,tum.i.pariter uirtutibus, tum etiam fortuna.i.diuitiis, si quid pertinet ad rem.i.ad eius commendationem,autem.i.sed ipse est familiarissimns meus,ita nt neminem ordinis nostri.s.senatorii, obseruet.i.colat & offendere metuat,diligentius sup.q̃ me.Quare ego commendo tibi eum,ut & amicum meũ, & dignum amicitia tua quibuscunque rebus commendaueris.i.commodum feceris erit profecto,re uera iucundum tibi, & erit certe id est haud dubie mihi gratum, id est utile. Vale.

M.T.C.Bruto. S. P. D.

LVcio Titio Strabone Eq. Ro. in primis honesto & ornato familiarissime vtor. Oia mihi cũ eo intercedunt iura summæ necessitudinis. Huic in tua prouincia pecuniam debet P.Cornelius. Ea res à Volcatio,qui Romæ ius dicit reiecta in Galliã est. Peto à te hoc diligentius, q̃ si mea res esset, quo est honestius de amicorũ pecunia laborare, q̃ de sua: vt negotiũ conficiendũ cures, ipse suscipias, transigas, operamq; des quo ad tibi æquũ & rectũ videbitur, vt quam commodissima cõditione libertus Strabonis, qui eius rei causa missus est, negotiũ conficiat, ad nũmosq; perueniat. Id & mihi gratissimũ erit, & tu ipse L. Titiũ cognosces amicitia tua dignissimum. Quod vt tibi curæ sit, vt omnia solent esse quæ me velle scis; te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVBER. LVcio &c.Cornelius quidam debebat pecuniã Ti.Stra.i Gal.cui præerat Bru. cuuq; cõuenisset Strabo debitorẽ suũ sub Volcatio ꝑtore urbano,Volcatius cãm remiserat in Galliã, ut fuerat factũ debitum, ad quod exhibendũ cum Strabo mitteret libertum suum Ci.eũ diligenter cõmendat Bruto,ut illũ adiuuet in exigenda illa pecunia. Intercedunt.sunt. Iura.causæ rões. Reiecta,remissa. In Galliã,cui tu præes.Honestius de amicorũ pecunia.quia si quispiã laboret pro pecunia sua affert suspitionẽ auaritiæ,sin uero pro amico,significat se officiosum & gratum, Negociũ conficiat,ut pecuniã suã consequatur. Transigas, proficias.Oia solent esse.s.curæ.

ASCEN. LVcio & c.Cornel.quidam debebat pecuniam L. Ti. Strab.in Gallia cui præerat Brutus,cunq; cõuenisset ipse Strabo debitorẽ suũ sub Volcatio ꝑtore urbano. Volca.can.remi.in Galliam ad debitũ recuperandum,quo cũ Strabo mitteret libertũ suum Ci.eũ diligenter cõmendat. Ego ntor familiarissime Lu.Ti.Strab.equite Roma.bonesto & ornato in primis.i.præcipue. Omnia iura summæ necessitudinis.i. coniunctionis necessatiæ amoris & amicitiæ,intercedunt.i.cõmunicantur mihi cum eo Publi.Cornelius debet huic pecuniã in prouincia tua.s. Gallia. Ea res .i.cognitio exactiõis eius pecuniæ est Reiecta in Galliam à Volcatio qui dicit Romæ ius.i.qni iudicis fungitur ufficio. Ego peto boc à te diligentius q̃ si res mea esset quo.i.quanto,aut ꝙ.i.quia honestius est laborare id est anxium esse de pecunia amicorũ q̃ de

ſua.i.propria,peto inquam ut cures negocium conficiendum.i.expediendum aut finiendum,& ſup.ipſe.i.tu, quod dicunt in propria perſona,ſuſcipias ſcilicet negocium tranſigas,id eſt abſoluas,& des operam, quo ad, id eſt quatenus uidebitur tibi æquum & rectum,ut libertus Strabonis,qui miſſus eſt,ſcilicet ad te i Galliam, eius rei cauſa,conficiat id eſt perficiat aut finiat negocium, conditione commodiſſima i.utiliſſima, & perue niat ad nummos . id &.i.ſimul erit gratiſſimum mihi,& tu ipſe cognoſces Lucium Titionem gratiſſimum & digniſſimum amicitia tua.Quod ut ſit tibi curæ, ut omnia quæ ſcis me uelle ſolent eſſe, rogo te uehementer etiam atque etiam,id eſt iterum atque iterum. Vale.

M.T.C. C.Cæſari Imper. S. P. D.

PRæcilium tibi commendo vnice,tui neceſſarii,mei familiariſſimi, viri optimi filium. quem cum adoleſcentem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatem, animum & amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tũ patrem eius re doctus intellexi & didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. En hic ille eſt de illis maxime qui ridere atq; obiurgare me ſolitus eſt, quòd me non tecum, præſertim cum abs te honorificentiſſime inuitarer, coniungerem, ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν, ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. Audiebam enim noſtros proceres clamitantes, ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. Sed tamen idem me conſolatur: etiam * hominem peruſtum etiamnũ gloria uolunt incendere:atque ita loquuntur, μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην. Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, Sed minus iam mouent,vt vides. Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. quem verſum ſenex Præcilius laudat egregie:& ait poſſe eundem & ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω videre : & tamen nihilominus αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Sed vt redeam ad id vnde cœpi : vehemẽter mihi gratum feceris , ſi hunc adoleſcentem humanitate tua,quæ eſt ſingularis,comprehenderis:& ad id quod ipſorum Præciliorum cauſa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere nouo ſum literarum ad te vſus , vt intelligeres non vulgarem eſſe commendationem.

PRæcilium.Cæſari Imperatori iam rerum potito poſt mortem Pompeii commendat Cicero Præcilium adoleſcentem quendam nobiliſſimũ,quem & eius cauſa & etiam patris optimi uiri,& ſibi amiciſſimi à ſe amari dicit,ut autem Cæ. eum habeat commendatiorem,dicit fuiſſe unum ex iis qui in ciuilibus diſſenſionibus hortatus eſt eum,ut ſe cũ Cæſare coniungeret cũ ab ipſo Cæ.& literis & nunciis inuitaretur,& etiam coram blandis uerbis,ut primo libro in epiſtola longa diximus, ſe autem excæcatum nunquam adduci potuiſſe,ut id faceret, cum quidam ex primoribus Romanis ei diſſuaderent, quæ græce exequitur. Re.experientia. En,demonſtrantis eſt cum laude.Inuitarer,promiſſionib⁹ tuis, & ſuauiſsima oratione incitarer ἀλλ' ἐμὸν dicit culpã ſuam fuiſſe,cui nunq̃ potuerit perſuaderi, ut cũ Cæ. coniũgeret ἀλλ' ἐμὸν pro ἀλλὰ ἐμόν.i.ſed meum, οὔποτε nunq̃,θυμὸν animũ ἐνὶ στήθεσσιν pectoribus τὸ στῆθος pectus, ἔπειθεν,perſuaſit:eſt autem aoriſtus ἀόριστος, nam πείθω perſuadeo,horum autem uerborum ſenſus. ſed nunquam mihi animũ inducere potuit.Noſtros pro.Romanos principes. Clamitãtes,dicentes mihi ἄλκιμος fortis ἔσσο ſis uel es ἵνα ut τίς quis σε te καὶ ὀψιγόνων poſteriorum ſero naſcentium,nam ὀψὲ ſero ſignificat, εὖ bene,εἴπῃ dicat.i.fortis ſis, ut aliquis poſterorum te benedicat.i.laudet,ut Intõſum pueri dicite Cynthium. ὡς, dicit ſe his perſuaſionibus eſſe execatum, ὡς ſic νεφέλη nebula, ἐκάλυψε texit,uelauit. καλύπτω enim tego, μέλαινα nigra nebula me texit , ut non uiderem utilitatem meam ſequendo te. μὴ μὰν ſuris, πω forte uel quodammodo δεῖ oportet , γε adiectio eſt nihil ſignificans,ſicut apud nos huiuſce ce ſyllaba , dicdũ pro dic, καὶ &, ἀκλειῶς ingloriæ, ἀπολοίμην.ſ.perire, ἀλλὰ ſed, ῥέξας faciens,ῥέζω facio, τι aliquid,καὶ &, ἐσσομένοισι futuris , πυθέσθαι perſuaſum iri.i. credendum à poſteris.

Sed me minus mouent,quæ dicuntur mihi. Magniloquentia,præſtantia dicendi : ſupradicta enim uerba ex homero ſunt. Vera uti Εὐριπίδου Euripidis poetæ, Μισῶ ponit uerba Euripidis , quorum ſenſus hic eſt:odi ſapientem qui ſibiipſi nõ eſt ſapiens , ſcilicet eſt μισῶ,id eſt odi:dicitur etiam μισέω.σοφιστὴν ſapientẽ, ὅστις qui,οὐχ αὑτῷ non ſibi,σοφὸς ſapiens ſcilicet eſt, ἅμα ſimul, πρόσσω ante,καὶ ὀπίσσω retro, αἰὲν ſemper,ἀριστεύειν, optime agere,ὑπείροχον præſtantem ſummum, ἔμμεναι exiſtere,ἄλλων. Comprehenderis,complexus fueris.Nouo genere,nouo more & inſitato, quia multa de me inſerui,quæ tñ mẽ ad Præcilii cõmẽdationẽ pertinẽt.

PRæcilium & c.Commendat Cæ. iam rerum potienti Præcilium,à quo ſe ut Cæ.ſequeretur ſæpe admonitum fruſtra fatetur,dicens. Ego cõmendo tibi unice.i.ſingulariter , filiũ uiri optimi neceſſarii tui & familiariſſimi mei , quẽ tum.i.pariter, adoleſcentem ipſum diligo mirifice propter modeſtiam eius humanitatem,animum.i.beneuolentiam, & amorem ſingularem erga me, tum doct⁹.i.certior factus re.i.effectu ipſo intellexi & didici patrem eius fuiſſe ſemper amiciſsimum mihi.En hic eſt ille maxime.i.præcipue de illis, qui ſolitus eſt irridere atque obiurgare me,ꝙ non coniungerem me tecum,præſertim cum inuitarer.ſ.ad talem coniunctionem tecum, abs.i. à te honorificentiſsime,ἀλλ' ἐμὸν pro ἀλλὰ.i.ſed ἐμὸν.i.meum οὔποτε.i.nunq̃ θυμὸν,id eſt animũ ſeu uoluntatem,ἐνὶ στήθεσσιν, pectoribus,ἔπειθεν.id eſt perſuaſit.Eſt autem ἀόριστος δεύτερος,aoriſtus ſecundus.nam πείθω dicitur perſuadeo.Senſus autem horum uerborum inquit Hubertinus eſt. Sed nunquam mihi animum inducere potuit. Sunt uerba Homeri Cæ.nota quocirca maluit græce quàm latine rem exprimere, præſertim cum propoſito maxime

HVBER.

ASCEN.

maxime conducunt. Audiebam enim proceres nostros, id est principes Romanos clamitantes ἄλκιμος, id est fortis, ἔσσ', id est sis uel esto, ἵνα, id est ut, τὶς, id est aliquis, σε, id est te, καὶ, id est &, ὀψιγόνων, id est sero nascentium, hoc est posteriorum, εὖ, id est bene, εἴπῃ, id est dicat: hoc est, sis fortis ut aliquis posteriorum te benedicat. ὣς, id est sic, νεφέλη, id est nebula, ἐκάλυψε texit aut uelauit, μέλαινα, id est nigra, με, id est me. hoc est, caligo menti addita fecit ut sanum consilium non uiderem, μέμονας, id est furiæ, πῶς, id est est quodammodo, δεῖ, id est oportet γε, adiectio est ex modo loquendi sumpta per se nihil significans, καὶ, id est &, ἀκλειῶς, id est inglorie, & est aduerbium, ἀπολέσθαι, id est aboleri & perire. Sed tamen idem consulatur me: etiam uoluit hominem perustum, id est desiccatum aut qui perfricuit frontem, & inanem, id est uacuũ gloria incendere. s. ad gloriam, atq; loquũtur ita, ἀλλὰ, id est sed, ῥέξας. i. facias, τι id est aliquid, καὶ id est &, ἐσσομένοισι, id est futuris, πυθέσθαι, id est persuasũ iri, hoc est quod credendum sit. Sed supple eiusmodi uerba minus, id est non mouent iam me, ut uides. Itaque confero me ad magniloquentiã Homeri, cuius sunt superiora uerba, ad uera præcepta, Εὐριπίδου id est Euripidis, μισῶ, id est odi: dicitur & μισῶ. σοφιστὴν sapientes, ὅστις, id est qui. οὐχ non, αὑτῷ id est sibi, σοφός, id est sapiens supple est, hoc est odi sapientem qui sibi non sapit. Quem uersum Præcilius senex, scilicet pater, & ait eundem posse uidere, ἅμα id est simul, πρόσσω id est ante, ϛ' id est &, ὀπίσσω id est certo, & tamẽ nihilominus αἰέν, id est semper, ἀριστεύειν. i. optime agere, καὶ id est & ὑπείροχον summum, ἔμμεναι. i. existere ἄλλων id est aliorum. Sed ut redeã ad id unde cœpi, scilicet scribere aut loqui. Tu feceris mihi gratum uehementer, si comprehenderis id est complexus fueris hunc adolescentem, scilicet Præcilium humanitate tua, quæ est singularis, & addideris ad id quod ego arbitrabor te uelle causa Præciliorum ipsorum, hoc est propter amorem ipsorum. cumulum, id est magnam accessionem commendationis meæ. Ego sum usus ad te nouo genere literarum, ut intelligeres supple hanc commendationem, non uulgarem suple esse, sed egregiam. Vale.

✱P.V.C. ✱PERVSTVM, etiam num. Quidam lectionem quam antea amarant sine causa damnant, eam nos quoque in Mædiceo inuenimus, ideoque tũc recepimus: Sic enim in illo est. etiam hominem perustum, etiam nũ gloria. nam aliis quoque locis animaduerti in illo exemplari hanc uocem ita scriptam esse, ut in prima epistola ad Brutum huius libri, quo etiam nunc maxime delectamur. Ipsi quàm deprauati sint libri, quibus magnã fidem habent, nolentes ostendunt.

HVBER. Publium Crassum. Apollonius quidam Publii Crassi Libertus cum res gestas Cæs. monumentis literarum Græcarum mandare cuperet, ut id Cæsa. gratius accideret: testimonium. Cic. per literas commendatitias ad Cæ. optauit. Itaq; Cicero hac epistola uehementer laudat eius ingenium doctrinã & exercitationem dicendi, putatque idoneũ ad scribendas res gestas Cæsa. cui eum uehementer commẽdat. Repetit autem in principio epistolæ causas commẽdationis ab eius patrono Crasso, deinde ꝙ Cæsa. non defuerit & fide & diligentia in bello Alexandrino, ex eo dicit illum debere esse uehementer ei commendatum. Ab ineunte ætate, ab adolescentia. Bene sperauissem: quia ea ætas solã spem potest dare. Existimare, opinionem habere, iudicare. Ille, Crassus. Aptus, utilis. Alexandrino. quod apud Alexandriã ciuitatem Aegypti gestum est à Cæsare, ut ab eo in commentariis plene scribitur. Consequi, efficere. Non defuit, exhibuit se tibi promptum. Suo consilio, proprio motu. Autore, suasore. Crassi, quem tu amasti. Id consequi posse, id est habere ab aliis ad te cõmendationes. Testimonium iudicii de eo ei dedi libenter, id est uolui libenter testificari his literis apud te, quod iudicium de eo habebam. Magni æstimabat, multifaciebat. Eram expertus, quia credidisti iudicio meo de aliis. Studio, amore. Posse, id est idoneum esse. s. mandare res tuas literis Græcis. Vsum, exercitationem. In eo genere, scribendi. Quod negaueram, scilicet me commendare eum. Maiorem in modum, id est uehementissime.

ASCEN. Publium Crassum & c. Apollonius Pub. Crassi libertus cum res gestas Cæsaris monumẽtis literarum Græcarum mandare cuperet, ut id Cæ. gratius accideret per testimonium Ciceronis literas commẽdatitias ad Cæsarem optauit, quas nunc exhibet Cicero dicens. Ego dilexi plurimum ex omni nobilitate. i. inter omnes nobiles. Publium Crassum adolescẽtem, & cum bene sperauissem ex eo ab ineunte ætate, scilicet eius, tum id est multo magis cœpi existimare, id est iudicare per me. s. ipsum, ex iis iudiciis, quæ feceram de eo, cognitis, id est exploratis & cõpertis. Ego & faciebam, id est existimabam magni & probabam, id est laudabam & approbabam Apollonium libertum eius, id est eius libera

M. T. C. C. Cæsari Impe.

S. P. D.

PVblium Crassum ex omni nobilitate adolescentẽ dilexi plurimum, & ex eo cum ab ineũte eius ætate bene sperauissem, tũ ꝑ me existimare cœpi ex iis iudiciis quæ de eo fecerã, cognitis. Eius libertũ Apollonium iam tum equidem cum ille viueret, & magnifaciebã, & probabam. Erat enim & studiosus Crassi, & ad eius optima studia vehementer aptus. Itaque ab eo admodum diligebatur. Post mortem autem Crassi, eo mihi etiam dignior visus est, quem in fidem atque amicitiam meã reciperem, quòd eos à se obseruandos & colendos putabat quos ille dilexisset, & quibus charus fuisset: Itaque & ad me in Ciliciam venit: multisque in rebus mihi magno vsui fuit & fides eius & prudentia: &, vt opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum studio & fidelitate consequi potuit, non defuit. Quod cum speraret te quoque ita existimare, in Hispaniam ad te maxime ille quidem suo consilio, sed etiam me autore est profectus. Cui ego commendationem non sum pollicit⁹: non quin eam valituram apud te arbitrarer: sed neque egere mihi commendatione videbatur, qui & in bello tecũ fuisset:

&

& propter memoriam Craſsi de tuis vnus eſſet: & ſi vti commendationibus vellet, etiam per alios eum videbam id conſequi poſſe. Teſtimonium meum de eo iudicii, quod & ipſe magni æſtimabat, & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognoui, & ſtudiis optimis deditum, idq́ à puero. Nam domi meæ cum Diodoro Stoico homine meo iudicio eruditiſsimo, multum à puero fuit. Nunc autem incenſus ſtudio rerū tuarum, eas literis Græcis mandare cupiebat. poſſe arbitror. valet ingenio, habet vſum, iampridē in eo genere ſtudii literarumq́ verſatur: ſatiſfacere immortalitati laudum tuarū mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ teſtimonium: ſed tu hoc facilius multo ꝓ tua ſingulari prudentia iudicabis. Et tamen, qđ negaueram, cōmendo tibi eum. Quicquid ei cōmendaueris, erit id maiorem in modum gratum. Vale.

litate libertate donatum, quidem, id eſt certe, iam tum cum ille, ſcilicet Craſſus uiueret. Enim, id eſt quia, ſupple Apollonius erat ſtudinſus Craſsi. i. ſtudioſe fauens & inſeruiens Craſſn, & erat uehementer aptus ad nptima ſtudia eius, ſcilicet Craſsi adiunanda. Itaq; id eſt & ita ipſe Apolnnius diligebat admodum, id eſt perfecte quaſi uſque ad iuſtum mndum, ab eo, ſcilicet Craſſo. Autem, id eſt ſed ipſe uiſus eſt mihi poſt mortem Craſsi eo, ideſt propterea dignus quem reciperē in fidem atque amicitiā meam, quòd putabat eos obſeruandos, id eſt nerendos, & cnlēdos ſupple eſſe, à ſe, quos ille, ſcilicet Craſſus dilexiſſet, & quibus fuiſſet charus. Itaque cum nenit ad me in Ciliciam. ſ. prouinciam, qund. i. & fides eius & prudētia fuit mihi magno uſui, id eſt multū utilis, in multis rebus, & nt opinnr, non defuit tibi, id eſt etiam auxilio fuit in bello Alexandrinn, id eſt quod Alexandriæ, quæ regia eſt Aegypti geſsiſti, quātum potuit cōſequi. i. efficere, ſtudin & fidelitate, qund, id eſt quam rem, cum ſperaret te quoque exiſtimare. i. iudicare ita ipſe eſt profectus in Hiſpaniam ad te, quidem. i. certe, ille inquā profectus eſt, maxime conſilio ſuo, ſed etiam me autore. i. apprnbatore eius conſilii. Cui egn non ſum pollicitus cōmendationem, nō quin arbitrarer, eam. ſ. cōmendationem meam ualituram apud te, ſed ſup. Apollnnius neq; uidebatur mihi egere cōmendatione, qui & fuit tecū in bello, & qui eſſet unus de tuis. ſ. familiaribus aut neceſſariis, propter memoriam Craſsi. Et uidebam ſi uellet uti cōmendationibus, Eum pnſſe conſequi id. i. uti cōmendationibus etiā per alios. Egn dedi ei libenter teſtimonium meum, aut mei iudicii de eo, qund, ſcilicet indicium, & ipſe æſtimabat magni, & egn eram expertus ualere apud te. Igitur, ut, ſcilicet teſtimnuium perhibeam, ego cognnui ſup. enm hominem dnctum, & deditum optimis ſtndiis, & id à puero. Nam fuit multum à puero, id eſt pnerili ætate domi meę cum Diodoro Stoico homine meo iudicio eruditiſsimo. Nunc autem incenſus ſtudin rerum tuarum, cupiebat maudare ea literis græcis, egn arbitror ſup. eum poſſe, ſcilicet mandare græcis literis, nam ſup. ualet ingenio, haber iampridem, id eſt à pluſculo tempore, uiſum, id eſt experientiam, & ut dicunt practicam, & uerſatur in eo geuere ſtudii, & literarum cupit mirabiliter ſatiſfacere, id eſt ſufficientia alimenta præbere, immnrtalitati laudum tuarum. Tn habes teſtimonium npinionis meæ, ſed tu iudicabis hoc multn facilius, pro ſingulari prudentia tua, id eſt per ſingularem prudentiam tuam. Et tamen quod neganeram, ſcilicet me facturum ego commendo tibi eum. Quicqnid cōmendaueris, id eſt commēdatu feceris ei erit mihi gratum maiorem in modum. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de cauſis à me diligitur. Nam & amicitia peruetus mihi cum eo eſt, vt primum in forum veni, inſtituta: & Patris tum aliquoties antea, tū ꝓxime hoc miſerrimo bello, domus eius tota mihi patuit: qua ſi opus fuiſſet, tam eſſem vſus, quàm mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo eſt quaſi ſanctioris cuiuſdam neceſsitudinis, ꝙ eſt Attici noſtri familiariſsimus, eumq́ vnum præter cæteros obſeruat ac diligit. Quem ſi tu iam forte cognoſti, puto me hoc, qđ facio, facere ſerius. Ea eſt enim humanitate & obſeruā-

MARCVS Curius. Seruins Sulpi. Gręciæ pręerat, ut lib. iiii. diximus, eunq; Patris quę eſt Pelnpnnneſi ciuitas in reginne quę proprie appellatur Achaia authore Ptolo. M. Curius multa uegocia haberet magna & ueteri amicitia Cice. cōiunctus & Attico utrinſque familiariſsimo ualde dilectus. Cic. hac epiſtnla diligēter enm cōmendat Seruin, ut ſi pro eo aliquid unquam efficere uoluit accedat ad id maximua ſua cōmendatione cumulus, ſi uern Curins ſe uerecūdia ſua nondnm obtulit Seruio nec ei notus eſt. Dicit Cice. eum non minus à ſe cōmendari, quem affirmat Cice. fore dignnm ſua tam diligenti commendatione & amicitia ipſius Seruii. Et patris cum aliquo, patris non eſt geuitiuus nt quidam putant ſed ablatiuus. Patris, in patris ciuitate. Patuit, fuit mihi expoſita. Sanctioris, firmioris. Attici, cuius cauſa me nmnia debere puto. Cnmulus, augmentum accedat, adiungatur. Obtulit, ad te uenit. Satis, bene. Aut qnæ cauſa, ideſt aut ſi cauſa eſt, ſcilicet aliqua, qnæ indigeat mainris commendationis, id eſt quæ uebementius ſit commendanda. Religioſe, pie ſincere. Eos, tales. Accurata, diligenti ſtudioſa. HVBER.

MARCVS &c. Sernius Sulpitins Græciæ præ- ASCEN. etat. igitur cum Patris urbe Achaiæ in Pelnponneſo M. Curtius multa negocia haberet, commendat eum Seruio nt amico ſibi & Attico iucundiſsimum dicens, M. Curius qui negociatur, id eſt

ſi. mercationi

tia, vt eum tibi iam per se ipsum commendatum putem. Quod tamé si ita est, magno pere à te quæso vt ad eá voluntaté, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quammaximus postea cómendatione cumulus accedat. Sinautem propter verecundiam suá minus se tibi obtulit, aut nódum eum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur maioris cómendationis indigeat: sic tibi eum commendo, vt neq; maiore studio quenquam, neque iustioribus de causis cómendare possim. Faciamq; id quod debent facere hi qui religiose & sine ambitione commendant. Spódebo enim tibi, vel potius spódeo, in meq; recipio, eos esse M. Curii mores, eamq; cum probitaté, tum etiam humanitatem, vt eum & amicitia tua, & tam accurata cómendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero has literas tantú, quantú scribens cófidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

mercationi incumbit Patris urbe Achaiæ, diligitur à me de causis multis & magnis, id est ob causas mnltas & magnas, nam & amicitia peruetus, id est ualde uetusta est mihi cum eo, instituta, id est incepta cum eo, nt primum ueni in forū, scilicet iudiciale & domns eius tota patuit mihi Patris in ea urbe, cum, scilicet ita sit ꝙ aliquotiens antea tnm, id est multo magis, hoc bello miserrimo, scilicet ciuili cuius miserrimus est exitus. Qua, scilicet domo ego fuissem tam, id est tantū, quā, id est quantnm mea, si fuisset opus. Autem, id est sed, maximum uinculū quasi necessitudinis cuiusdam sanctioris, id est minime uiolabilis, est mihi cum, eo ꝙ.i. eo quòd ipse est familiarissimns Attici nostri.s. Pomponii, & obseruat, id est offendere timet, ae diligit eū unum præter cæteros. Quem.s. Curtium si tu cognouisti forte iam.s. anteqnam hæc legeris, ego pnto me facere qnod facio.i. eum cōmendare serins.i. nimis tarde. Ipse enim est ea hnmanitate & obseruantia.i. obseruandi suos studio, nt putem ipsum iam, si eum cognouisti, commendatum tibi per se.i. sine literis meis, quod tamen si est ita.i. si eum nosti & cōmendatū habes, ego quæso.i. reqniro à te magnopere, ut quā maximus cumulus.i. maximum incrementū accedat.i. addatur ant adueniat, ad eam uoluntatem quam contulisti ante has literas meas in illū, si quam.i. aliquā contulisti. Autem.i. sed si ipse propter nerecundiam suā minns.i. nō obtulit tibi se, aut si nondū habes eum satis cognitum, aut quę.i. aliqua causa est, legerē una dictione, aut quam, cur indigeat maioris cōmendationis. ego cōmendo eum tibi sic, ut neque possim commendare qnēquam maiore studio.i. affectu, neque de instioribus causis.i. ob iustiores causas. Et ego faciam id, qnod debent facere ii qui cōmendant Religiose.i. sancte & cum timore & sine ambitione.i. affectione nimia. Spondebo enim tibi uel potius spondeo.s. iam, & recipio in me.i. polliceor me præstatnrem, ros esse mores M. Curtii, & eam tum probitatem tum etiam humanitatem ut sis existimaturus, id est iudicatnrus si sit cognitus tibi eum dignnm & amicitia tua, & tam accurata cōmendatione, scilicet mea. Certe tu feceris mihi gratissimum si intellexero has literas habuisse apud te tantum pondus, id est tantum nalorem, qnantum scribens, id est cum eas scriberem, confidebam, scilicet eas habituras. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

NON concedam vt Attico nostro, quem elatum lætitia vidi, iucúdiores tuæ suauissime ad eum & humanissime scriptæ literæ fuerint, quàm mihi. Nam etsi vtriq; nostrum prope æque gratæ erát, tamen ego admirabar magis te, quasi rogatus, aut certe admonitus, liberaliter Attico respondisses (quod tamen dubium nobis, quin ita futúrum fuerit, non erat) vltro ad eum scripsisse, eiq; nec opinanti voluntaté tuam tantam per literas detulisse. De quo non modo rogare te, vt eo studiosius mea quoque causa fácias, nó debeo (nihil enim cumulati9 fieri potest, quâm polliceris) sed ne gratias quidem agere quòd tu & ipsius causa, & tua spóte feceris. Illud tamen dicam, mihi id quod fecisti, esse gratissimú. Tale enim tuú iudiciú de homine eo qué

HVBER. NON concedam. Pōponius Atticus in Epyro negocia habebat quæ pars est prouinciæ, cui præerat Seruius. Itaque cum Seruius id intelligens nltro scripsisset ad Atticum non rogatus, neqne admonitus ab eo se omnino paratum esse ei fanere quibuscunqne rebns posset. Cic. ostendit has tam liberales literas Seruii non minus sibi gratas fuisse qnàm Attico, quem eius mira quadam lætitia affectum atque elatum dicit. Quamobrem & ei commendat Atticum, cnins tamen causa se omnia facturū pollicitus fuerat, & gratiam agit de tam liberali pollicitatione animi eius erga Atticum. Non cō. non sinam ut uincet me Atticus in hoc. Prope, fere. Aeqne, æqualiter. Quasi, tanquam. Rogatus, ab eo, tum nihil ad te scripsisset. Vltro, sponte tua sine eius rogatione ant admonitione. Agere, scilicet debeo. De ho. eo, Attico necesse est. nihil enim potest esse iucundum quod idem non sit gratnm. Quando, quoniam. Et, id est etiam. Peccare, errare. Vtrunque rorum, declarat quæ sint ea. Nam & ad id quod Attici causa, hoc enim negauit se factnrum, cum dixit supra, de quo non modo rogare te, ut eo studiosius mea quoque causa facias non debeo. Accessionis, augmenti. Modo, paulo ante, non dixit, sed ne gratias quidem agere debeo. Epiroticis, quas in Epiro habet.

Vltro

Accessio

ASCEN. NON &c. Pomponius Atticus in Epiro negocia habebat. Cui Seruius tūc præerat, ita cum Seruius id intelligens ultro scripserat ad Atticū se paratum esse ipsum iuuare quibuscunque rationibus posset, ostendit Cice. has seruii liberalissimas lite-

ego vnice diligo non potest mihi nō summe esse iucundum. Quod cum ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen quum mihi pro coniunctione nostra, vel peccare apud te in scribendo licet, vtrunq; eorum quæ negaui mihi facienda esse, faciam. Nam & ad id quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum ex nostro amore accessionis fieri potest. Et qđ modo verebar, tibi gratias agere, nunc plane ago: téq; ita existimare volo, quibuscunque officiis in Epiroticis reliquisque rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

tas sibi gratissimas esse nec minus Attico, quo tamē ei cōmendatiorem facit, dicens non concedam ut literæ tuæ suauissimæ & scriptæ humanissime ad Atticō fuerint iucundiores Attico nostro, scilicet Pomponio, quem uidi elatum, id est exulantē lætitia, quàm mihi. Nam & si, id est quanquā, literæ tuæ erant prope, id est quasi æque gratæ utrique nostrū tamen ego admirabar magis te scripsisse ad eum ultro & detulisse per literas tuas ei nec opinanti tantam uoluntatem tuam, quasi rogatus, aut certe, id est saltē admonitus respondisset liberaliter, Attico, id est uotis Attici. De quo nō modo, id est non solū non debeo rogare te, ut faciaa quoque, id est etiam causa mea eo, id est tanto, studiosius, id est fauorabilius & diligentius. Nihil enim potest fieri cumulatius, id est auctius quam polliceris, scilicet te sponte facturū, sed ne quidem, id est non saltē sup. debeo agere gratias quòd tu feceris, aut quod, id est de eo quod tu feceris, & id est simul causa ipsius, scilicet Pomponii Attici, & tua sponte, id est propria inclinatione aut naturali uolūtate. Ego tamē dico illud, id quod fecisti mihi esse gratissimū mihi. Tale enim iudicium tuum de eo homine, quē ego diligo unice non potest esse nō summe iucundū mihi. Quod cum sit ita, necesse est esse gratum.i.utile. Sed tamen quādo, id est quandoquidē, licet mihi pro coniunctione nostra, uel.i.etiam peccare in scribendo, ego faciā utrunq; eorū quæ negaui.i.dixi non esse facienda mihi.i.à me. Nam ego uelim sup. ut addas ad id quod ostendisti te facturum causa Attici tantū, quantum accessionis.i. incrementi, fieri potest ex amore meo.i.propter accessionem amoris mei. Et quod uerebar modo.i.pauloante, uidelicet agere tibi gratias, ago plane.i.ex animo aut manifeste & uolo te existimare ita, quibuscunq; officiis.i.beneficiis quasi ex debito aut honesto factis, obstrinxeris.i.deuinxeris Atticum in rebus Epiroticis, id est quas curandas habet in Epyro, & reliquis, scilicet rebus me fore obligatum tibi iisdem, scilicet rebus. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

CVM Lysone Patrensi est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sancte colendam puto: sed ea causa etiam cum aliis compluribus, familiaritas tanta nullo cum hospite: & ea tum officiis eius multis, tum etiam consuetudine cotidiana sic est aucta, vt nihil sit familiaritate nostra coniunctius. Is cum Romæ annum prope ita fuisset, vt mecū viueret, etsi eramus in magna spe, te meis literis, commendationéq; diligentissime facturum id quod fecisti, vt eius rē & fortunas absentis tuerere: tamen quòd in vnius potestate erant omnia, & q̄ Lyso fuerat in nostra causa, nostrisq; præsidiis, cotidie aliquid timebamus: effectum tamen est & ipsius splendore, & nostro reliquorumq; hospitū studio, vt omnia quæ vellemus, à Cæsare impetrarentur. quod intelliges ex his literis quas Cæsar ad te dedit. Nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex nostra cōmendatione, quasi adepti iam omnia: sed eò vehemētius à te cōtendimus, vt Lysonē in fidē necessitudinemq; tuā recipias. Cuius dubia fortuna

HVBER. CVM Lysone. Lyso Patrensis ciuis ueteri hospitio & familiaritate officiis & cōsuetudine quotidiana aucta, Cice. coniunctus erat. Is in dissensione ciuili inter Cæsa. & Pomp. pompeianis partibus maxime studuerat. Itaque licet speraret Cice. Seruium eius causa omnia facturum esse, tamen quia omnia erant in potestate Cæ. aliquantulum uerebatur, sed postea impetrauit omnia à Cæsa. pro ipso Lysone, quare Ci. hac epistola ita eum cōmendat Seruio, ut licet Cæ. omnia ei cōcesserit, ipse nihil minus sibi pro eo agendum putet, sed impetrata eius incolumitate à Cæ. petit Cice. à Seruio, ut omnia eius magis commendata habeat, & præcipue faueat eius filio, qui adoptatus fuerat à quodam C. Memmio Gemello, qui Patris in exilio fuerat. Sancte co. idest religiose, & immobiliter seruandam, quod fiebat apud antiquos, unde & Iuppiter hospitalis colebatur qui præesset hospitiis. Virgili. Iuppiter hospitibus nam te dare iura loquuntur. Is, scilicet Lyso. Vnius, Cæsa. In nostra causa, in Pompeianis partibus. Timebamus, ne Cæ. male consuleret eius rebus. Splendore ipsius quo Cæsa. motus est. Studio, fauore. Quæ ue. incolumitatē uitæ & fortunarum suarū. Remittimus, dimittimus, quasi adepti omnia, id est tanquam omnia obtinuerimus à Cæ. & non egeamus fauore tuo. Eo, propter id, quia à Cæsa. obtinuimus, quæ uoluimus. Dubia fortuna, cū nōdum sciebamus mentē Cæ. & an ei esset cōcessurus incolumitatem. Mederi, prouidere. Explorata, certa. Domum, familiam, ut Virg. Dum domus æneæ capitoli immobile saxum Accolet. Adolescentem, scilicet cōmendo. C. Mēmius, is ciuis Ro. Patris in exilium missus adoptauit in filium Lysonis filium. Cumulate, plene. Me il. id est putet me usum esse negligentia in commendādo, non autem te esse oblitum mei, quem scit à te plurimum diligi. Cumulate

ASCEN. CVM Lysone &c. Lyso ciuis Patrensis Cice. ueteri hospitio & consuetudine coniunctus, is in dissentione ciuili Pōpeianas partes secutus erat, quo circa licet putet Seruiū eidem fauturū, tum quia omnia erant in potestate Cæ. aliquātulum uerebatur,

hunc Cic. diligenter cõmendat in præsenti epistola, dicens, Hospitium uetus, idest ius hospitalitatis est quidem mihi cum Lysone Patrensi, id est ciue Patrarũ in Achaia, quam necessitudinẽ, scilicet hospitalitatis ego puto colendam sancte, id est inuiolabiliter, nam Iouis curæ est, unde Dido, Aene. i. Iuppiter hospitibus nam te dare iura fatentur. Sed ea causa, scilicet necessitudinis, est sup. mihi etiam cum compluribus aliis, qui etiã illius hospites sunt. familiaritas tanta sup. est mihi cum nullo hospite, scilicet quanta cum ipso, & ea, scilicet familiaritas aucta est tum officiis multis, tum etiam cõsuetudine, id est cõmunicatione uitæ quotidiana, sic ut nihil sit cõiunctius familiaritate nostra. Is, scilicet Lyso cum fuisset Romæ prope, id est quasi annum, ita ut uiueret meeũ, & si eramus in magna spe te facturũ diligentissime id quod fecisti, literis meis & cõmendatione mea, id est propter literas meas & cõmendationem meam uidelicet, ut tuerere, id est protegeres rem & fortunas eius absentis, tamen quòd, id est quia omnia erant in potestate unius, scilicet Cæsaris, & φ Lyso fuerat in causa nostra, idest Pompeianas partes nobiscum secutus & in præsidiis nostris, idest nostrarũ partium nos timebamus quotidie aliquid. s. aduersi illi posse contingere. Tamen effectũ est, &. i. simul, splendore. i. eminẽti honestate uitæ ipsius, & studio nostro & reliquorũ hospitum, ut omnia impetrarentur à Cæsare, quę uellemus. Quod intelliges. s. uerissimũ esse ex literis quas Cæsar dedit ad te. Nunc. s. quando tuto scribere possumus, non modo. i. non solũ non remittimus. i. relaxamus aut detrahimus tibi aliquid ex commẽdatione nostra, quasi adepti sup. simus iam omnia, sed contendimus. i. petimus à te eo. i. propter ea uehementius, ut recipias Lysonẽ in fidem. i. in fidelẽ tutelã & necessitudinẽ tuam. Cuius fortuna sup. existente dubia. i. tantisper, dũ dubia erat nos agebamus tecũ timidius. i. magis timide, quam tunc, aut aliquantulum timide, quia nunc timide non agit, uerentes. i. formidantes nequid eiusmodi accideret, ut ne tu quidem, qui maxime posse uideris, posses mederi. i. curare & incolumitati restituere. Vero. i. sed incolumitate. i. salute cum fortunis eius explorata. i. comperta, ego peto à te omnia summo studio & cura, scilicet summa. Quæ, scilicet petita ne enumerẽ singula, ego cõmendo tibi totam domũ, id est familiã & rem familiarẽ eius, & cõmendo in his. Non dicit in hac, quia ad rem respicit, sic domus Aaron sperauit in domino, adiutor eorum & protector eorũ est, id est inter hos qui sub nomine domus cõprehenduntur, filium eius adulescentẽ, quem C. Mẽmius Gemellus cliens meus, id est qui me colit eo quòd patrocinio meo utitur, cum factus esset ciuis Patrensis sup. in calamitate exilii sui adoptauit, id est in filium assumpsit legibus, id est secundũ leges Patrensiũ, scilicet ciuium ut tueare, id est defendas ius & causam hæreditatis ipsius, scilicet filii Lysonis quę obueniret illi ex Mẽmio. Illud est caput, id est pręcipua pars petitionis meæ, ut recipias in necessitudinem tuam, id est inter necessarios tuos, aut in uinculũ necessitudinis tuæ, Lysonem quẽ ego cognoui uirum optimũ & gratissimum. Quod si feceris, non dubito quin in diligendo & cõmendando, scilicet eo, cæteris, sis habiturus idem iudicii & uoluntatis. s. de eo & in eum, quod ego. s. habeo. Quod fieri, id est ut fiat studeo. i. studio laboro, tum uehementer, tum etiam uereor illud ne si uideberis fecisse aliquid minus cumulate, id est aucte, causa, id est in causa eius, ille putet me scripsisse negligenter nõ sup. putet te oblitum mei. Enim, id est quia ipse potuit cognoscere quanti, id est quam magno feceris, id est æstimaueris me tum, id est pariter, id est pari mensura ex sermonibus meis quotidianis, quia quotidie de beneficiis tuis in me aliquid loquor. tum etiam ex epistolis tuis, quibus omnia mihi defers &c. Vale.

timidius tecum agebamus, verẽtes nequid accideret eiusmodi vt ne tu quidem mederi posses. Explorata vero eius incolumitate, oĩa à te studia summa cura peto. Quæ ne singula enumerem, totam tibi domum commendo. In his adolescentem filium eius, quem C. Mæmius Gemellus cliens meus, cum in calamitate exilii sui Patrensis ciuis factus esset, Patrensiũ legibus adoptauit, vt eius ipsius hæreditatis ius causamq́ue tueare. Caput illud est, vt Lysonem, quem ego virum optimum gratissimumq́ue cognoui recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non dubito quin in eo diligendo, cæterisque postea cõmendando, idem quod sis iudicii, & voluntatis habiturus. Quod cum fieri vehemẽter studeo, tum etiam illud vereor, ne si minus cumulate videberis fecisse aliquid eius causa, me ille negligenter scripsisse putet, nõ te oblitum mei. Quanti enim me faceres, cum ex sermonibus cotidianis meis, tum ex epistolis etiam tuis potuit cognoscere. Vale.

HVBER. ASCLAPONE. Asclaponem Patrensem ciuem & medicum commendat Cice. Seruio, huius autem medici artem laudat & fidelitatem quorum utcunque dicit se expertum, cum sui ægrotarent, quoniam eos diligenter curauit & fideliter. Ars, medendi, Scientia, doctrina. Valetudine, ægrotatione. Notandum autem tria in medico, scientiam fidem, beneuolentiam, sine quibus non bene satisfacere potest.

ASCEN. ASCLAPONE. Cõmendat Asclaponem medicum bene de suis, ut inquit, meritũ dicens. Ego utor familiariter Asclapone Patrensi. i. ex Patris oppido Achaiæ medico, & tum consuetudo. i. conuersatio & cõmunicatio eius, fuit mihi iucunda tum etiã ars, uidetur addendum secundum Vallã elegantius grata, quam sum expertus in ualetudine. i. mala dispositione meorum. In qua, scilicet ualetudine meorum ipse satisfecit mi-

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

ASclapone Patrẽsi medico vtor familiariter: eiusq́ue cum cõsuetudo mihi iucũda fuit, tũ ars etiã, quã sum expertus in valetudine meorũ. In qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate beneuolentiaq́ue satisfecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto vt des operam vt intelligat diligenter me scripsisse de se, meamq́ue commẽdationẽ vsui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

hi,tum,id est paritee ipsa scieotia,tum etiam fidelitate & beneuolentia. Igitue cum fuerit talis in meos ego cōmendo tibi huoc,& peto à te nt des operam, ut intelligat me scripsisse diligenter de se, & cummeodanooem meam fuisse sibi magno usui,id est magoæ utilitati,id erit mihi uehementer gratum. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

MArcus Æmilius Auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit, sempérque dilexit: *vir cum bonus, tū perhumanus,& in omni genere officii diligēdus. Quem si arbitrarer esse Sycione,& nisi audiré ibi eum etiá nunc, vbi ego reliqui, Cybiræ commorari, nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profectò suis moribus suaq; humanitate, vt sine cuiusquam commendatione diligeretur abs te nō minus quàm & à me, & à cæteris suis familiaribus. Sed cum illū abesse putem, cōmendo tibi in maiorem modum domū eius quæ est Sycione, remq; familiarem: maxime Caium Auianum Hammonium libertum eius, quem quidem tibi etiam suo nomine cōmendo. Nam cum ꝑpterea mihi est probatus, q; est in patronū suum officio& fide singulari: tum etiam in meipsum magna officia cōtulit, mihique molestissimis temporibus ita fideliter beneuoleq; præsto fuit, vt si à me manumissus esset. Itaque peto à te vt eum Hammoniū & in patroni eius negotio sic tueare, vt eius procuratorem, quem tibi cōmendo, vt ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum. hominem pudentem & officiosum cognosces,& dignum qui à te diligatur. Vale.

MARCVS Aemilius. Inscriptio huius epistolæ ut plurimū est Octauio, sed puto factum errorem, ut pro Seruio scriptum sit Octauio quod ex epistola quadam inferius posita, quæ incipit, licet eodē exemplo,&c. cognosci potest, in qua Cic. non Octauio, sed Seruio agit gratias, quòd hanc cōmeodationem suam diligentet obseruauerit, primum igitur Cic. cōmemorat causas beneuolentiæ suæ erga Auianō, & antiquas, & iustas. Deinde quia aberat Sycione urbe ubi erat Seruius Sulpitius commendat eum diligenter Seruio, & præcipue Hāmonium eius libertum, quem summopere laudat, ab eoq; se magna officia accepisse dicit tempore exilii sui. Itaque Cice. à Seruio, ut hunc Hammonium libertum, & io rebus patroni adiuuet, & eius nomine charum habeat & diligat, digoō enim eius amore pollicetur. Sycione, quæ ciuitas est mediterranea Sycione partis Achaiæ, ut scribit Ptolomeus, alia est in Lacooia. Cybira autem, ut alio loco diximus ex authoritate Strab. urbs est Asiæ australis. Cuius administratio inter maximas totius Asiæ censebatur. Inde Hora. in epistolis. Ne cybiratica, ne bithyna negocia perdas. Perficeret, si præsens esset. Libertum quem manumisit, id est ex seruo libertum fecit. Abesse. Sycione. Etiam suo oo. id est propria causa ipsius liberti, non modo patrooi causa. Nam laudat libertum ipsum. Probatus mi. id est placet mihi, est mihi gratus. Molestissimis, aduersissimis quibus eram in exilio. Præsto, paratus. Vt. sicut. Manumissus, scilicet liber factus. Patronus, Aniaous patrono enim opponitur libertus, sunt enim nomina ad aliquid dicta, sicut dominus & seruos. Ipsum. libertum. Suo nomine propria causa. Prudentem, uerecundum & modestum.

Sycione
Cybira
Præsto
Patronus
Libertus
Dominus
Seruus
ASCEN.

MARCVS &c. Cōmeodat diligenter & accuratis uerbis M. Aemilium Auianum & domum eius, & præcipue Hammonium libertum eius ob præclara utriusq; merita, dicens M. Aemilius Auianus, obseruauit, id est coluit me cauendo offendere adulescentia, scilicet sua ineunte, id est incipiēte. Et dilexit me semper, scilicet deinceps, uir, id est qui est uir, tum bonus, tum perhumanus & diligendus omni genere officii. Quem si ego arbitrarer esse Sycione, id est in ea urbe Achaiæ. & nisi audirem eum cōmorari etiam nunc, id est adhuc Cybiræ, id est in ea urbe Asiæ australis, ubi ego reliqui eum, scilicet tunc cum essem Imperator Ciliciæ nihil esset necesse me scribere plura de eo, enī, id est quia ipse perficeret profecto suis moribus & sua humanitate, ut diligatur, à te sine commendatione cuiusquam non minus sup. quàm diligitur à me, & à cæteris familiaribus suis. Sed cum putem, scilicet eum abesse ego cōmendo tibi in maiorem modum, id est non uulgariter domum, id est familiam eius quæ est in Sycione & rem familiarem sup. eius, & maxime C. Auianum Hammooium libertum eius quem quidē ego cōmendo tibi etiam suo, id est proprio oomine nedum patrooi. Nam cum, scilicet ita sit, quòd est probatus, id est probus habitus mihi, quòd, id est quia est officio & fide singulari in, id est erga patronum suum, tum etiam contulit magna officia in meipsum, & fuit mihi præsto, id est auxilio paratus temporibus molestissimis aut exilii, aut post cladem Pharsalicam, ita fideliter & beneuole, ut sup. esse deberet, si esset manumissus à me. Itaque peto à te, ut tueare, scilicet eum Hammonium &, id est simul negocio patroni eius, scilicet Marci Aemilii sic ut diligas, eius procuratorē, quem cōmendo tibi, & ipsum, scilicet Hammooium, suo, id est & proprio, nomine, id est respectu, & habeas in numero tuorum, quia sup. tu cognosces eum hominem pudentem & officiosum & dignum, qui diligatur à te. Vale.

*VIR cum bonus, tum perhumanus, & in omni officii genere diligendus. Rectum non puto, receptam lectionem cum antiqua consentientē immutare, quæ præsertim egregiū sensum habeat: neq; enim semper eodē pacto loquitur Cicero, & frustra tam eloquēs habitus esset si elocutionē uariare non potuisset. In omni igitur officii genere diligendus, qui ita se gerit in omni officii genere, ut merito amari diligiq; possit, qui cumulate omnibus officiis satisfacit: non pauci enim in hoc, aut illo officio laudari, in aliquo tamen (non enim perfecti & absoluti sumus) nō ualde cōmendari possunt: ex iis erat Auianus, qui uno tenore in oībus officiis rńderet. *P.V.C.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

TItum Manlium, qui negociatur Thespiis, vehemẽter diligo. Nam & semper me coluit, diligẽtissimeq́ obseruauit, & à studiis nostris non abhorret. Accedit eo quòd Varro Murena magnopere eius causa vult omnia. qui tamen existimauit, etsi suis literis quibus tibi Manliũ cõmendabat, valde confideret: tamen mea cõmendatione aliquid accessionis fore. Me quidẽ cum Manlii familiaritas, tum Varronis studium cõmouit vt ad te quã accuratissime scriberẽ. Gratissimũ igitur mihi feceris, si huic cõmendationi meæ tantum tribueris, quantũ cui tribuisti plurimũ. Id est si Titũ Manliũ quãmaxime quibuscũque rebus honeste ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. Ex ipsiusque præterea gratissimis & humanissimis moribus confirmo tibi, te eum, quẽ soles fructum à bonorũ virorũ officiis expectare, esse capturum. Vale.

HVBER. TITVM Mao. Laudat Ci. Manlii erga se beneuolentiam dicitque eum ualde ebarũ esse Varroni Murenę à quo fuerat cõmendatus ipsi Seruio, qui Varro licet confideret multum literis suis cõmendatitiis, tamen existimaoit cõmendatiooem Cice. posse aliquid addere. Itaque Cice. dicit & Maolii familiaritate, & Varronis studio cõmotum esse, ut eum cõmendaret diligentissime, affirmat enim fore, ut officium uiro neque ingrato neque immemori sit præstaturus. Negociatur, mercatur, habet negocia. Thespiis, quod est oppidum Heliconi proximum quod etiam singulari numero Thespia, ut scribit Stra. libr. ix. qui de eo loco plura dicit. Noo abhorret, nou est alienus, id est studiosissimus, liptote. Eo. ad id. Confideret suis literis, haberet magnam fiduciã in literis suis. Studium, amor. Qoantum cui tri. ple. id est si eum tanti feceris quanti unquam feceris aliqoem. Pro tua di. id est quantum tua dignitas patitur. Fructum, utilitatẽ, & uoluptatem.

Negociari *Thespiæ*

ASCEN. TITVM &c. Cic. commendat Titum Manlium omoiàqoe negoeia eius Seruio Sulpitio cõmoni amico & homini docto ac probo, dicẽs: Ego diligo uehementer Titum Manliom qui negoeiatur, idest mercaturã agit Thespiis, idest in eo oppido iuxta Helieooem, unde Musæ Thespiades interdum dicuntur. Nam ipse &, id est simul coluit, & obseruauit me semper diligentissime, & oon abhorret, id est non est alienus à studiis nostris aut legalis, aut oratoriæ, aut stoicæ disciplinæ. Aeeedit, sd est additur eo, id est ad eam cõmendationem, quòd Varro Murena uult magnopere omnia, scilieet fieri, aut facere causa eius, id est propter eum, qui, seilicet Varro tamen & si pro tametsi, confideret ualde literis suis quibus cõmendabat tibi Manlium tamen existimauit aliquid accessionis, id est augmenti fore, cõmendatione mea, id est per commendationem meam. Quidem, id est certe, tum familiaritas Manlii, tum stodiũ Varronis, scilicet Murenę cõmouit me, ut scriberẽ ad te quã aecuratissime. Igitur tu feeeris mihi gratissimũ, id est rem gratissimã si tribueris huic cõmendationi meæ tãtum quantõ sup. illi eui tribuisti plurimũ, id est si iuueris atque ornaris pro ornaueris Titum Manlium, qoibuscunque rebus poteris honeste pro dignitate tua, id est seruata dignitate tua. Ego præterea confirmo tibi ex gratissimis & humanissimis moribus eius te capturum esse rum fructum, id est eam utilitatem, quem, scilieet fructom solrs expectare ab officiis booorum uirorum. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

LVcio Cossinio amico & tribuni tuo valde familiariter vtor: nam & inter nosmetipsos vetus vsus intercedit, & Atticus noster maiorẽ etiam mihi cum Cosinio consuetudinẽ fecit. Itaque tota Cosinii domus me diligit, inprimisque libertus eius Lucius Cossinius Anchilaus, homo & patrono & patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita cõmendo, vt si me⁹ Libertus esset, eodemque apud me loco esset, quo & est apud suum patronũ, maiore studio cõmendare nõ possem. Quare pergratũ mihi feceris, si eum in amicitiã tuã receperis: atq; eum qđ sine molestia tua fiat si qua in re op⁹ ei fuerit, iuueris. Id & mihi vehemẽter gratũ erit, & tibi postea iucũdũ.

HVBER. COSSINIO. Commendat Ciee. hac epistola Seruio L. Cosinium L. Cosinii amici, & tribulis sui libertum non minos quam si esset libertus suus, causas aotem commendationis sumit, tum à patrooo, tum abipso liberto. Tribuli. ex tribu mea. Vsus. consuetudo. Quo in numero, scilieet necessariorum. Probatissimus, gratissimus. Qood, scilicet iuuare ipsum, ubi opus fuerit.

ASCEN. LVCIO &c. Commendat Seruio Sulpitio. L. Cossioium Lucii Cosinii amici & tribulis sui, id est eius qui cum de eadem tribu erat, libertum perinde ac si proprius esset, dicẽs. Ego utor ualde familiariter Lucio Cosinio amieo & tribuli tuo .i. uiro de tribu tua. Nam uetus usus, id est mutuum obseqoium intercedit, id est medium est, inter oosmetipsos, & Attieus noster, seilicet Pomponius, feeit mihi etiam maiorem cõsuetudioem eum Cosinio. Itaque tota domus Cosinii diligit me, & in primis, id est præcipue libert⁹ eius. L. Cosinius Anebilaus homo probatissimus, &, id est simul patrono, scilicet suo, & necessariis patroni. s. sui, in quo oumero ego sum. Ego cõmendo tibi hunc. s. Libertum eius, ita ut si esset libertus meus & si esset apud me eodem loco .i. in eadẽ charitate, quo & .i. etiam est, apud patronũ suũ, ego non possum cõmendare eũ maiore stodio. Quare tu feceris mihi pergratum si receperis eum in amicitiã, atq; iuueris eũ, quod fiat sioe molestia tua, si op⁹ fuerit ei qua .i. in aliqua re. Id erit.

Hominem

Hominem enim summa probitate, humanitate obseruantiaq; cognosces. Vale.

Et si. id est simul gratum mibi nehementer, & erit postea iucundum tibi. Tu enim cognosces sup. eum esse hominem summa probitate, humanitate, & obseuantia. Vale.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

CVM antea capiebam ex officio meo voluptatē, quòd meminerim quàm tibi diligēter Lysonem hospitem & familiarem meum commendassem: tum vero posteaquam ex literis eius cognoui tibi eum falso suspectum fuisse, vehemētissime lætatus sum, me tam diligētem in eo commendando fuisse. Ita enim scripsit ad me sibi meam commendationem maximo adiumēto fuisse, quòd ad te delatum diceret, sese contra dignitatē tuam Romæ de te loqui solitum esse. De quo etsi pro tua facilitate & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tamen primū vt debeo, tibi maximas gratias ago, cū tantum meæ literæ potuerūt, vt his lectis omnem offensionē suspitionis, quam habueras de Lysone, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc nō pro Lysone magis, quàm pro omnibus scribere, hominem esse neminem, qui vnquā mentionem tui sine tua summa laude fecerit. Lyso vero cum mecum prope cotidie esset, vnàque viueret, non solum quia libenter me audire arbitrabatur, sed quia libentius ipse loquebatur, omnia mihi tua & facta & dicta laudabat. Quapropter etsi à te ita tractatur, vt iam non desisteret cōmendationem meam, *vnisque se literis meis omnia consecutum putet: tamen à te peto in maiorem modum, vt eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Scriberem ab te qualis vir esset, vt superioribus literis facerē, nisi eū iam per seipsum tibi satis esse notū arbitrarer. Vale.

CVM antea. Seruius suspectum habuerat Lysonem Patrensem ei à Ci. supra commendatum quòd ad se delatum fuerat eum Romæ locutū contra dignitatem suā quod falsum erat, cumque ille se apud Seruium excusasset, Seruius propter literas Ci. commendatitias omni offensione deposita Lysonem commendatum habuit. Quamobrem Cice. hac epistola dicit se semper accepisse magnam uoluptatē de eo quod scripsisset diligenter de Lysone ad ipsum Seruiū, sed magis se lætatū posteaquā intellexit eum fuisse falso suspectum Seruio. nam si neglīgēter scripsisset, uisus fuisset quodammodo conscius huius rei. Itaque primum agit gratias Seruio, qui omnem suspitionis offensionem deposuerit propter literas suas commendatitias. Deinde excusat ipsum Lysonē quod non modo nunquam dixerit aliquid contra dignitatem Serui. Sed semper omnia cum summa eius laude, quod idem ab omnibus factum dicit. Postremo rursus commendat ei hunc Lysonem. Purgatum, excusatum. Offensionem. molestiam, displicentiā, ut ita dicam. Affirmanti. testificanti, certificanti. Neminē, scilicet esse. Non solum, id est non tātum, quia sciret me libenter audire laudes tuas, sed etiam quia ipse libentius de te cum laude loquebatur. Ita. cum tanta humanitate & liberalitate. Literis meis. quibus eū antea tibi cōmendaui. HVBER.

CVM antea &c. Seruius suspectū habuerat Lysonem quod audierat cōtra dignitatem suam Romæ locutum, quam suspitionem pro commendatione Ciceronis deposuerat quod factum sibi gratissimum nunc dicit Cicero, Ordo est. Cum, scilicet ita sit quod capiebam antea uoluptatem ex officio meo, quòd meminerim quam diligenter commendassem tibi Lysonem hospitem & familiarē meum. Tum uero, id est tunc multomagis, & quasi ex uero aut ad uerum, posteaquam cognoui ex literis eius eum fuisse suspectum tibi falso, lætatus sum nehementissime, me fuisse tam diligentē in eo cōmendando. Itaque enim scripsit ad me meam commendationem fuisse sibi maximo adiumento, quòd, id est eo quòd diceret delatū, sup. fuisse ad te, sese solitum esse loqui Romæ de te cōtra dignitatem tuam. De quo etsi, id est quanquā scribit se purgatum esse tibi pro facilitate & humanitate tua, tamen ego ago primum tibi maximas gratias ut debeo, cum, id est quandoquidem literæ meæ potuerunt tantum. i. tam multū, ut iis lectis, id est postquam eas legeres poneres omnē offensionem suspitionis, id est ortam ex suspitione quā habueras de Lysone. Deinde uelim sup. ut credas mihi affirmanti me scribere hoc non magis pro Lysone, scilicet purgando, quàm pro omnibus, scilicet Romæ agentibus, hominem neminem, id est nullum esse qui fecerit unquam mentionem tui sine summa laude tua. Vero, id est sed, Lyso cum esset mecum prope, id est fere quotidie, & uiueret una, id est pariter, non quia arbitrabatur, id est putabat me audire libenter, sed quia ipse libentius loquebatur, laudat mihi omnia facta & dicta tua. Quapropter & si, id est quanquam, tractatur à te ita, ut iam non desideret commendationem meam, & is putet se consecutum, id est obtinuisse omnia, scilicet quæ uelit literis, id est per literas meas, tamen peto à te in modum maiorem, id est formam non uulgarem, ut complectare eum etiam atque etiam, id est frequenter tuis officiis, sup. & liberalitate. Ego scriberem ad te qualis uir esset, ut feceram superioribus, scilicet literis nisi arbitrarer iam esse satis notum tibi per seipsum. Vale. ASCEN.

*VNISQVE se literis meis. Ita olim ope nostrorum antiquorum codicum hunc locū castigauimus, nonnulli tamen affirmant, se nunc cum in omnibus impressis antea iisque se literis, legeretur, unisque se literis, emendasse: in nostro autem libello de hac, ut plana, certaque animaduersione non disputaramus. *P.V.C.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

HAgeſaretus Lariſſæ⁹ magnis meis beneficiis ornatus in Cóſulatu meo memor & gratus fuit, méque poſteá diligétiſsime coluit. Eum tibi magnopere commendo, vt hoſpitem meum & familiarem & gratum hominem, & virum bonum, & principem ciuitatis ſuæ, & tua neceſsitudine digniſsimum. Pergratú mihi feceris, ſi dederis operam vt is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

HVBER. HAGESARETVS. Laudat Cic. multũ Hageſareti Lariſſæi gratitndinem & beneuolentiã erga Sulpi. Deinde commendat eum ſeruio Sul. Lariſſæus. ex Latiſſa ciuitate Theſſaliæ in ſinu pelaſgico, unde & Achiles Latiſſæus, ut Virg. lib. ii. Aeneid. quẽ non mille rates nec Latiſſæus Achilles.

Latiſſa

ASCEN. HAGESARETVS &c. Laudat Hageſareti Lariſſæi gratitudinem & beneuolentiam atq; ita eum Sulpitio facit cõmendatiorem, dicens Hageſaretns Latiſſæus, id eſt ex Latiſſa oppido Theſſaliæ in ſinn pelaſgico unde Achilles Lariſſæus uocatus eſt, ornatus magnis beneficiis meis in conſulatu meo, fuit memor & gratus, & coluit me poſtea diligentiſsime. Ego cõmendo tibi eum magnopere, ne & hoſpitem meum & familiarẽ meum, & ſup. ut hominem gratum, & uirum bonum, & principem ciuitatis ſuæ, & digniſsimum neceſsitudine, id eſt arcta coniunctione tua. Tn feceris mihi pergratum ſi dederis opeeam nt intelligat hanc commendationem meam habuiſſe apud te magnum pondns, id eſt momentnm in commendando. Omnia ſunt tam aperta ut expoſitione non egeant, nec in ordine quiſquam primas modo literas doctus errare poſsit, nolui tamẽ propter facilitatem unius aut alterius epiſtolæ ab incepto deſiſtere.

M.T.C. Seruio Sulpitio. S.P.D.

LVcius Meſcinius ea mecum neceſsitudine cõiunctus eſt quòd mihi quæſtor fuit. Sed hanc cauſam quam ego, vt à maioribꝰ accepi, ſemper grauem duxi, fecit virtute & humanitate ſua iuſtiorem. Itaque eo ſic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius. Is quáquam confidere videbatur, & ſua cãuſa quæ honeſte poſſes, libenter eſſe facturum: magnum eſſe tamen ſperauit apud te meas quoque literas. Id cum ipſe ita iudicabat, tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat quâm ſuauis eſſet inter nos & quanta coniunctio. Peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudiò, quáto intelligis debere me petere pro homine tam familiari, vt eius negotía quæ ſunt in Achaia, ex eo quòd hæres eſt M. Mindio fratri ſuo qui Heli negociatꝰ eſt, explices, & expedias cum iure & poteſtate quam habes, tum etiam authoritate & conſilio tuo. Sic enim præſcripſimus iis quibꝰ ea negocia mandauimus, vt omnibus in rebus quæ in aliquam controuerſiam vocarentur, te arbitro, &, quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore vterentur. Id vt honoris mei cauſa ſuſcipias, vehementer te etiam atq; etiam rogo. Illud præterea, ſi non alienum tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergatum: ſi qui difficiliores erunt, vt rem ſine controuerſia confici

HVBER. LVCIVS Melcinius. M. Mãdius Meſcinii quæſtoris Cice. frater Helidæ negociatus fuerat, illic periit, quare cum Meſcinius hæreditatem fratris peteret, quoſdam habebat adnerſarios in bae cauſa, & præcipue Oppiam, quæ uxor fuerat ipſius Mandii. Itaq; Cice. expoſitis cauſis ſuæ coniunctionis cum Meſcinio, commendat eum Seruio, ut in obtinenda hac hæreditate enm adiuuet, ſitque in omnibus eius rebus que in contronerſiam nocabuntur arbiter & diſceptator, deinde ſi aliqui ex aduerſariis ſuerint duriores, qui nolint cauſam componi ſine cõtrouerſia, petit à Seruio nt eos Romam remittat ad litigandum ſi id ſine præiudicio dignitatis ſnæ fieri poterit, & ut id liberius facere poſſet, dicit ſe habuiſſe literas à M. Lepido conſule, ad ipſum Seruium, non quæ cogant illum aliquid facere, qnoniam exiſtimaſſet contra eius dignitatem, ſed quæ hortentne & cõmendent Meſcinium, pro cuius cauſa & rebus dicit Ci. ſe nõ minus laborare, quàm enm ipſum. Grauem. magnam. Vt à maioribus accepi. ſic enim ſupra ad Bru. in cõmendatione M. Var. inqnit ſatis enim tibi cõmendatnm arbitror ab ipſo more maiorũ qui ut te nnn fugit, hanc quæſturę coniunctionem liberorum neceſsitudini proximã noluit eſſe.
Helis Achaia. prouincia tua. Helide. regione Achaiæ, ut ſcribit Ptolomeus, in qua eſt Helis ciuitas. Negociatus eſt. mercaturam exercuit. Explices. liberes. Poteſtate proconſnlari, de iure dicendo in prouincia tua. Conſilio. prudentia. Authocitate, qna plernnque tol
Prȩſcripto lnntur multæ lites. Prȩſcripſimus, iuſsimus, ordinauimus, & quaſi legem dedimus. Iis, procuratoribus. Cõtrnnerſiam. litem. Vocarentur. traherẽtue. Arbitro.
Diſceptator mediatore & iudice. Diſceptatore, diſcuſſore, compoſitore. Aliennm tua digni. i. remotum à dignitae tua, hoc eſt contrarium tuæ dignitati. Difficiliores, duriores & pertinaciores. Confici. cõponi. Reieceris, remiſeris. Qnando, quoniã. Res eſt cum ſenatore. i. qnoniã lis & cõtrouerſia eſt cũ Meſcinio ſenatore, & ita poteris te honeſtare reiiciendo Romã eos, qui cũ ſenatore litigant, inberet te. ſ. facere. Bene poſiturus, bene collocaturus tanquã apud gratũ & memoeẽ. Et peterẽ mihi. ſ. hoc beneficiũ. i. pro me. De ſua. de propria ee ſua.

ASCEN. LVCIVS Meſcinius &c. M. Mindius Meſcinii quæſtoris Ci. frater Helide perierat quocirca cum L. Meſcinius fratris hæreditatem peteret Oppiam uxorem Mindii aduerſariam habuit, contra quam hic Meſcinium commẽdat

nolint,

nolint, si eos, quum cum Senatore res est, Romam reieceris. Quod quo minore dubitatione facere possis, literas ad te à M. Lepido Consule, non quæ te aliquid iuberent (neque enim id tuæ dignitatis esse arbitramur) sed quodammodo quasi commendatitias sumpsimus. Scriberem quàm id beneficium bene apud Mescinium positurus esses, nisi & te scire confiderem, & mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quàm ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facilime ad suum peruenire: tum illud laboro, vt non minimũ hac mea commendatione se consecutum arbittetur. Vale.

Cice. dicẽs. L. Mescinius est coniunctus mecum ea necessitudine. i. uinculo amicitiæ ꝙ fuit mihi quæstor. s. in Cilicia, sed fecit uirtute & humanitate sua hanc causam quam ego duxi. i. æstimaui semper grauem. i. magni momenti, & ponderis. Vt accepi sup. eam à maioribus. i. prædecessorib⁹ nostris, feci dico instiorẽ. i. meliorem. Itaque ego utor eo sic, ut neque sup. utar ullo familiarius nec libentius. Is. s. Lucius, q̃q̃ uidebatur confidere te facturum esse libẽter causa sua. i. amore sui, quæ posses. i. facere honeste, tamen sperauit meas literas habituras sup. esse magnum pondus apud te. Cum. s. ita sit ꝙ ipse iudicabat id sup. esse ita, tum. i. multo magis, audierat sæpe ex me, pro consuetudine familiari. i. propter consuetudinem familiarem quam mecum habet, audierat inquam, q̃. i. q̃tum, suauis. i. dulcis, & quanta. i. quæ magna coniunctio esset inter nos. i. inter te & me. Peto igitur à te. s. tanto studio quanto intelligis me debere petere. pro homine, tam necessario mihi, & tam familiari, ut explices & expedias. i. omni impedimento liberes, negocia eius quæ sunt sup. ei in Achaia, ex eo ꝙ est hæres M. Midiu fratri suo qui negociatus est. i. mercaturam gessit. Heli. i. in eo oppido in Helide regione Achaiæ, sunt qui Helide legant, expedias, inquam tũ iure & potestate quam habes. s. illic, tum etiam auctoritate & consilio tuo. Nos enim præscripsimus. i. præcepimus iis quibus mandauimus ea negocia scilicet solicitanda & procuranda, ut uterentur in omnibus rebus quæ uocarentur in aliquam controuersiam i. litem aut diuersas assertiones iuris, te arbitro, & quod. i. quoad possit fieri commodo tuo, te disceptatore. i. litigatore & causæ discussore. Ego rogo uehementer etiam atque etiam, ut suscipias id scilicet ueris causa honoris mei. Præterea tu feceris mihi pergratum illud non putabis esse alienum à dignitate tua si qui erunt difficiliores scilicet in hæreditate assignanda ita sup. ut nolint. i. non patiantur rem confici. i. transigi & finiri sine controuersia. i. siue lite si reieceris eos Romam. i. ad forum Romanum, quando. i. quoniam. res. i. negociũ & lis est eis cum senatore. s. Mescinio. Quod. s. reiicere litigatores Romam, quo. i. ut, possis facere minore dubitatione scilicet an liceret tibi nos scripsimus literas ad te à M. Lepido consule, non quæ. i. non tales quæ iuberent te sup. facere aliquid q̃ aliter diceret tibi. Neque enim arbitramur id scilicet iubere aliquid tibi qui in prouincia consularem habes potestatem, esse dignitatis tuæ, sed quodammodo quasi commendatitias. s. negocii. Scriberem quàm bene positurus. i. locaturus esses id beneficium apud Mescinium, nisi & confiderem te scire, & peterem mihi, i. reputarem mihi impensum quod Mescinio impenderis. Velim enim existimes. i. iudices sic me non minus laborare de re illius, q̃ ipsum de sua. s. re. Sed tum. i. pariter studeo. i. cupio illum. s. Mescinium peruenire q̃ facilime ad suum. s. ius, aut bonum hæreditarium, tum laboro, i. contendo, illud ut arbitraretur se consecutum non minimum. i. non minimam partem hac commendatione mea. Vale.

M. T. C. Seruio Sulpitio.
S. P. D.

Licet eodem exemplo sæpius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, quód meas commendationes tam diligenter obserues, quod feci in aliis & faciam vt video sæpius: sed tamen non parcam operæ, & vt vos soletis in formulis, sic ego in epistolis, de eadem re alio modo. C. Auianius igitur Hammonius incredibiles mihi gatias per literas egit, & suo & Aemilii Auiani patroni sui noĩe, nec liberalius, nec honorificentius potuisse tractari nec se præsentem, nec rẽ familiarẽ

HVBER. Licet. Agit Cic. gratias Seruio, quod liberalissime & honorificẽtissime tractasset Caium Auianum Hammonium & suo nomine, & nomine etiã patroni sui Aemilii Auiani, quos supra commendauerat, ut uisum est in epistula quam falso inscriptam diximus Octauio pro Seruio, ostẽdit autem Cicero, quàm sibi id iucundum & gratum fuerit, & rursus eos eorumque negocia commendat. Obserues. efficias. Sed tamen. pro tamen utitur interdum Cice. his aduersatiuis geminatis pro simplici. Vos. iurisconsulti. In formulis. in uestris legibus. Alio modo diuerso modo, cum tamen eadem res sit. Absentis. q supradixerat eum non esse Sicyone, sed Cibyre. Eorum. & liberti & patroni. Deuinctus. astrictus. Quid mea. s. causa faceres. Te obtinente Achaiam. dum es in Achaia proconsul. Cum tuo Seruio, filio tuo. Ingenio. quo plurimum ualet.

ASCEN. Licet & cę. Agit Seruio gratias ꝙ C. Anianum Hammonium liberalissime tractarat & suo. i. Ciceronis nomine, atque respectu & patroni ipsius Auiani. Ostenditque quantum sibi id gratũ & iucundum fuerit: & rursus tam patronum q̃ libertum & utriusque negocia eidem Seruio Sulpitio cõmendat, dicens: Licet ego mittam tibi sæpius literas eodem exemplo, id est eadẽ forma scriptas, & fere iisdem uerbis huius generis, cum sunt hæc cum agam gratias. Quod obserues. i. perficias tam diligenter cõmendationes

mendationes meas, quod .i. quam rem. feci in aliis. f. literis meis, & faciam ut uideo sæpius, sed tamen .i. at tamen non parcam operæ .i. labori. Et ut sup. uos iurisconsulti, soletis in formulis, id est instrumentis uestris. f. scribere de eadem re alio modo, sic ego sup. scribam in epistolis. Igitur ut rē exequar. Caius Auianus Hammonius homo Libertinæ conditionis egit mihi per literas gratias incredibiles, & suo nomine & nomine Aemilii Auiani patroni sui cum scilicet ita sit ꝙ id est mihi iucūdum causa eorum quos ego cōmendauerā tibi adductus summa necessitudine & summa coniunctione, ꝙ Marcus Aemilius unus ex meis familiarissimis atque intimis, homo maxime necessarius, & deuinctus maximis beneficiis meis, & gratissimus prope .i. quasi omnium qui uidentur debere mihi aliquid, tum sup. est mihi multo iucundius te esse tali uolūtate in me ut prosis plus amicis meis q̄ ego præsens, id est si essem præsens prodessem fortasse supple eis. Causam addidit dicens. Credo, &. i. propterea ꝙ ego magis dubitarem quid facerem causa illorum, scilicet meorū, q̄ tu quid sup. faceres, mea scilicet causa. Sed non dubito quin existimes hoc, scilicet beneficium tuum esse gratum mihi. Ego rogo te illud, ut putes, illos quoque homines gratos, quod esse ita, ego probo, id est approbo utque confirmo quare uelim sup. ut des operam, sup. ut conficiant, id est absoluant & perficiant, te obtinente, id est tantisper dū obtinebis Achaiam si quicquām negocii habent scilicet in ea. Ego uiuo iucundissime cum Seruio tuo, scilicet filio, & capio magnam uoluptatem, tum ex ingenio eius & studio singulari, tum ex uirtute & probitate. Vale.

absētis patroni sui. Id mihi cū iucundū est eorū cā quos tibi ego sūma necessitudie et sūma coniunctione adductus cōmendaueram, ꝙ M. Aemilius vnus est ex meis familiarissimis atque intimis, maxime necessarius homo, & magnis meis beneficiis deuinctus, & prope omnium qui mihi debere aliquid videntur, gratissimus: tum multo iucūdius, te esse in me tali voluntate, vt plus prosis amicis meis, quàm ego præsens fortasse prodessem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum causa facerē, quàm tu quid mea. Sed hoc non dubito quin existimes mihi esse grātum. Illud te rogo, vt illos quoque gratos esse homines putes. quod ita esse tibi promitto atque confirmo. Quare velim qui cquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, vt te obtinente Achaiam, conficiant. Ego cum tuo Seruio iucūdissimo coniunctissime viuo: magnamque cum ex ingenio eius, singularique studio, tum ex virture & probitate voluptatem capio. Vale.

*P.V.C. *ET ut nos soletis in formulis. Antea in omnibus impressis legebatur, et ut uos in uestris formulis. corruptus est hac parte Medicæus codex: ita tamen corruptus, ut arbitrer ex ipso elegantiorem uulgata lectionem elici posse, quam ipse sane probaui: an peccauerim nunc eruditi cognita illa animaduertent, & ut nos soletis in formulis, eius igitur autoritatem secutus, tollendam censui dictionem VESTRIS, & EX VOLETIS, nos SOLETIS, feci. Sic etiam cum Trebatio, qui & ipse iurisconsultus erat, locutus est. Hoc (quemadmodum nos scribere soletis in uestris libris) idem Q. Cornelio uidebatur.

HVBER. ET si. Exposuerat L. Mescini⁹ Cicero. literas eius pro se commendatitias ad Seruium, quas ante superiorem uidimus tantum sibi profuisse ut statim iis lectis Ser. eius procuratoribus omnia pollicitus sit, & etiam multo plura & maiora effecerit q̄ promiserit. Quare Cice. hac epistola ostendit q̄ gratum sibi fuerit, & q̄ recte collocauerit id beneficium. Deinde laudato plurimum Mescinio petit à Seru. ut augeat sua erga illum beneficia, & transmittat Romā Oppiam, quę fuerat uxor Mindii, quæ auertebat illā hæreditatem. Postremo commendat ei ciuitatem Lacedæ. rogatu cuiusdam Philippi Lacedæ. ut licet ipse eos diligat, & pro iustitia sua sit omnia facturus, tamen significet eis se etiam facere aliquid causa Cice. cui intelligit fore gratissimum. Multo libentius. q̄ peto. Vt legeris .i. postq̄ legeris. Etiā atq; etiam dicēdum .i. sępius repetendum, ut intelligas me esse memorem & gratum beneficii. Studia nostra. f. sunt in Mescinio. Antea. temporibus fœlicibus erant nobis delectationi. Nunc etiam uiuimus. nunc sunt nobis saluti: quia nisi nos consolarentur, & à curis abducerent uiuere non possemus. Hanc sententiam multis locis supradixi literas temporibus secundis esse ornamento & delectationi, aduersis uero etiam saluti. Quæ erunt digna. quæ non erunt contra honorem & dignitatē tuā. Noīatim. noīe declarando quæ sint. Satisdandū. Fideiubendū & re ipsa certificandū. Eo nomine. ea causa eo debito. Fide mea .i. sub fide mea promittente tibi. Ordo est. Siquid erit satisdan

M. T. C. Seruio Sulpitio. S. P. D.

ET si libenter petere à te soleo, si quid op⁹ est meorum cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cū fecisti aliquid cōmendatione mea, quod semper facis. Incredibile est enim quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter à me tibi cōmendati. quæ mihi omnia grata: sed de L. Mescinio gratissimum. Sic enim est mecum locutus, te vt meas literas legeris, statim procuratoribus suis pollicitum esse omnia: multo verò plura & maiora fecisse. Id igitur (puto enim etiam atq; etiā mihi dicendum esse) velim existimes, mihi te fecisse gratissimum. Quod quidem hoc vehemētius lætor, quòd ex ipso Me-

scinio

scinio te video magnam capturum voluptatem. Est enim in eo cum virtus, & probitas, & summum officiũ, summaque obseruantia: tum studia illa nostra quibus antea delectabamur, nunc etiam viuimus. Quod reliquũ est, velim augeas tua in eum beneficia oibus rebus, quæ te erũt dignæ. Sed duo quæ nominatim rogo. Primum, vt si quid tibi satisdandũ erit amplius eo nomie nõ peti, cures vt satisdetur fide mea. Deinde cum fere consistat hæreditas i iis rebus, quas auertit Oppia, quæ vxor Mindii fuit: adiuues, ineasque rõnem, quẽadmodum ea mulier Romam perducatur, quod si putarit illa fore, vt opinio nostra est negotium cõficiemus. Hoc vt assequamur, te vehementer etiam, atque etiam rogo. Illud qđ supra scripsi, id in me recipio: te ea, quæ fecisti Mescinii causa, quæ quæ feceris, ita bene collocaturũ, vt ipse iudices homini te gratissimo, iucundissimo benigne fecisse. Volo enĩ ad id, quod mea causa fecisti, hoc etiã accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipsi sua maiorumque suorũ autoritate satis cõmendati sint fidei, & iustitiæ tuæ: & ego qui te optime nouissem, nõ dubitaui, quin tibi notissima & iura & merita populorũ essent. Itaque cũ à me peteret Philippus Lacedæmonius, vt tibi ciuitatẽ cõmendarem, & si memineram me ei ciuitati oĩa debere tamẽ respõdi cõmendatione Lacedæmonios nõ egere. Itaque sic velĩ existimes, me omnes Achaiæ ciuitates arbitrari pro horũ temporũ perturbatione fœlices, quod tu his præsis eundemque me ita iudicare, te (quod vnus optime nosses, nõ nostra solum, sed etiam Græciæ monimẽta omnia) tua sponte amicum Lacedæmoniis & esse & fore. Quare tantum à te peto, vt cum ea facies Lacedæmoniorum causa, quæ tua fides, amplitudo, iustitia postulat: vt his, si tibi videbitur, significes te non moleste ferre, quod intelligas ea quæ facias, mihi quoque grata esse. Pertinet enim ad officium meum, eos existimare curæ mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam, atque etia rogo. Vale.

dum amplius ooo peti eo oomine, eures nt satisdetur fide mea. oportebat enim Mescioium dare fideiussorem, quod non peteret amplius eo debito.i. quod non peteret amplius eo debito & hæreditate, quæ ad se perueniebat. ita eoim inter litigaotes fieri solet, maxime ab eo qui petit. Auertit. amouitẽ domo mariti sustulit, ut saciuut plerunque uxores mortuis maritis. Illa mulier. Oppia, Benigoe. liberaliter.i. præstitisse beoeficium. Maiorum. fuerunt epim clarissimi & imperium Græciæ, ut Trogus scribit, multos aonos teouerunt. Iura. quæ habent specialia, quibus regaotur. Ne de. omnia à qua fueram meis aduersissimis temporibus humanissime exceptus. Nooege. quia propria uoluotate es ioclinatus ad eorum fauorem. Pro perturbatiooe.i. quaotum patitur perturbatio eorum temporum quibus bella ciuilia fueruot inter Cæsarem & Pompeium. Nostra mooomẽta.i. scripta & historias oostras.i. Romanas. Significes. demoostres, facias eos intelligere. Officium meum. qui eis debeo.

ASCEN.

Etsi & c. Exposuerat Lucios Mescioius Ciceiooi literas eius pro se commendatitias, ad Seruium Sulpitium, tãtum sibi profuisse, ut statim illis lectis Seruius omoia pollicitus sit, & maiora effecerit q̃ pollicitus fuerit. quamobrem Cicero gratias agit, peteos tamen ut beoeficiom in eundem augeat. Ordo est. Et si.i. q̄q̄, soleo libeoter petere à te si quid opos est cuipiam.i. alicui meorum, tamen ego ago molto libeotius tibi gratias, cum fecisti aliqoid cõmendatione mea, id est propter cõmendatiooem meam, quod facis semper. Enim.i. quia iocredibile est quas gratias agaot mihi commendati à me tibi etiam mediocriter, quæ omnia suot grata mihi, sed gratissimum supple est de Lucio Mescioio .i. quod factom audio per te de illo. Ipse eoim locutus est sic de te. ot id est postq̃ legeris literas meas statim pollicitum esse procuratoribus suis, omoia per se fecisse multo plura & maiora. Ridicolum uideretur nisi ex more loquendi sit, quod plura quàm omnia fecisse dicat: sed iotelligamus omoia quæ polliceri debebaoe pollicitum, fecisse autem longe plura. Igitur ego uelim existimes: puto eoim dicendum esse mihi etiam atque etiam.i. frequenter te fecisse mihi id gratissimum, qood.i. quam rem, equidem.i. ego quidem, lætor.i. lætitia prosequor, hoc.i. eo oehementius, quod uideo te capturum magnam uolupatatem ex ipso Mescinio. Eoim.i. quia tum.i. simul, uirtus & probitas animi est in eo, tom.i. si sup. suot in eo illa. Studia oostra.s. philosophica, quibus delectabamor aotea.i. aote occupatiooem reip. ounc etiam oiuimus, quia sioe illis uiuere oollemus. Quod.i. quaotum ad id quod reliquum est.i. adhuc restat, ego uelim supple ut augeas beoeficia toa io eũ .s. Mescioium, omnibus rebus, quæ.s. beneficia erunt digna te.i. quæ à te fiãt. Sed rogo te duo quidem oominatim.i. per oominis expressiooem. Primum ot si qoid erit satisdandum.i. polliceodum præstare, ob peti amplius.s. q iustum est, eo nomie.s. hæreditatis, ot sup. cures sup. ot id satisdetur.i. compromittatur, fide mea. Videretur omoia diffidere Mescioio si ordo sit, peto ut cures si quid amplius erit satisdandũ eo oomine noo peti ut satisdetur oomioe modo. legamus ergo priore meo. Deiode cum hæreditas consistat fere io iis rebos quas. Oppia qoæ fuit uxor Miodii.s. fratris Mescinii, aoertit.i. abstolit in suum usum uertendo, adiones.s. procuratores & ioeas.i. inuenias, rationem.i. modom & oiam, quemadmodom ea mulier perducatur Romam. Qood.s. eam perduci

perduci Romam, si illa putarit fore.i.futurum, nos conficiamus.i.absoluamus negocium, ut opinio nostra est, quia malit restituere ablata q̃ Romam proficisci. Ego rogo te uehementer etiam atque etiam ut assequamur.i.obtineamus hoc. Ego recipio in me.i.polliceor me præstare id quod scripsi supra te collaturum ea quæ fecisti quæque.i.quæ feceris.i.facturus fueris causa Meseinii, ita bene, ut ipse.i.tute iudices te fecisse benigne homini gratissimo. Volo enim etiã hoc accedere.i.addi aut aduenire ad id quod fecisti causa mea, hoc est ut etiam Miscinius tibi gratias agat. Nec arbitror Lacedæmonios dubitare, quin ipsi satis commendati sint fidei & iustitiæ tuæ, authoritate sua & maiorum suorum. Et ego qui nouissem te optime, non dubitaui quin & iura & merita populorum.s.Lacedæmoniorum essent notissima tibi. Itaque cum Philippus Lacedæmonius peteret à me, ut commendarem tibi ciuitatem.s.Lacedæmoniam hoc est Lacedæmonem. Et si memineram me debere ciuitati omnia tamen respondi Lacedæmonios non egere commendatione. Itaque ego uelim sup.ut existimes sic me arbitrari omnes ciuitates Achaiæ fœlices, sup.esse pro perturbatione.i.secundũ perturbationem, aut secundum φ possit esse in perturbatione horum temporum, in quibus scilicet Cæsar omnia tenet, φ tu præsis iis.s.ciuitatibus. Et me eundem iudicare, te aut me iudicare te eundem, φ.i.quia, tu unus.i.solus, nosses optime non solum omnia monimenta.i.omnes antiquitates & antiqua instituta, nostra .i.Romana, sed etiam Græciæ, esse & fore.i.futurum esse amicum Lacedæmoniis, tua sponte.i.propria uoluntate & inclinatione. Quare peto à te tantum.i.duntaxat, ut cum.i.quando, facias causa Lacedæmoniorum ea quæ fides, amplitudo, iustitia tua postulat, significes iis.s.Lacedæmoniis, si uidebitur tibi.s.honestum ac utile & ferre non moleste φ intelligas ea quæ facias esse grata quoque.i.etiam mihi. Enim.i.quia, pertinet ad officium meum eos existimare res suas esse mihi curæ ego rogo te.hoc.i.uehementer etiam atq; etiã. Vale.

HVBER. NOn dubito. Hac epistola cognoscitur q̃ difficile sit aliquid ab eo aperte postulare quem læseris, quod & sic nonnunquam sit faciendum, & longa & insinuata oratione potius quàm breui & aperte uti, cũ ex huius epistolæ imitatione tum uero ex præceptis artis ipsius Cice.docemur. Argumentum autẽ huius epistolæ hoc est. C. Capito institutus fuerat hæres ex dimidia, & tertia parte ab Antistio propinquo suo, qui aliquando quæstor Macedoniã obtinuerat. In sextante uero instituerat fiscum publicũ, dummodo id posset sine cuiusquam querela fieri, uerum cum hanc hereditatem Capito sine magno fauore Cæsaris impetrare non posset, & plancus multum ualeret autoritate & gratia apud Cæsarem. Ci. amicus Planci qui sciret & se & Capitonem aduersus Cæsarem fuisse in bellis ciuilibus, primum placat sibi Plã cum longa repetitione & commemoratione ueteris & magnæ suæ cum eo & eius patre necessitudinis. Deinde excusat Antistium propinquum Capitonis. Primum φ semper desyderauit Capitonem ad Cæsarẽ reuerti, deinde φ Macedoniam non sponte concesserit Pompeio sed ab eo oppressus, & exponit causam Antistii & eius testamentum, commendatque ipsum Capitonem Planco ut det operam ut Cæsaris beneficio C.C. hæreditatem fratris sui obtineat: hoc enim beneficiũ si impetrauerit, in se collocatum existimaturum dicit: postea uero Ci. excusat quod fecerit in bello ciuili contra Cæsaris uoluntatem, sed id fecisse non proprio motu, sed aliorum consilio hortatu & authoritate. Capitonis autem nullum consilium unquam fuisse contra Cæsarem significat. Postremo affirmat ipsum Capitonem fore gratissimum & memorem tanti beneficii. Vel.i.etiam, ut in Priamo miserã da manus. Speciẽ.apparentiã. Quam consuetudinẽ. Profectus. qui processit. Vt primum.cum primum Per ætatem.firmiorem: hæc enim apta est ad amicitiarum iudicium. Hora. in arte poetica, Conuersis studiis ætas animusque uirilis, Quærit opes & amicitias, inseruit honori. Commisisse cauet φ mox mutare laboret. Graue.magnum per se, sua causa eorum .s.ea arte significat studia humanitatis & artes liberales. Nam & si omnium studiorum similitudo beneuolentiã conciliat, præcipue tamen eorũ quæ de humanitate, de moribus, de disciplinis tractant. Repetita. supra commemorata. Quo.ad quem finem.

Principia. exordia. C. Attico. incipit exponere causas commendationis. Meorum temporum.mearum fortunarũ, quas diuersis tẽporibus sum passus,

M. T. C. L.Planco. S. P. D.

NOn dubito quin scias in his necessariis, q tibi à patre relicti sunt, me tibi esse vel coniunctissimum, nõ his modo causis quæ speciem habeant magnæ coniunctionis, sed iis etiam quæ familiaritate & cõsuetudine tenentur: quam scis mihi iucundissimam cũ patre tuo & summam fuisse. Ab his initiis nôster in te amor profectus auxit paternam necessitudinem: & eo magis, quòd intellexi, vt primum per ætatem iudicium facere potueris quanti quisque tibi faciendus esset, me à te in primis cœptum esse obseruari, coli, diligi. Accedebat non mediocre vinculum cum studiorum, quod ipsum est per se graue, tũ eorum studiorum earumque artium quæ per se ipsæ eos qui voluntate eadem sunt, etiam familiaritate deuinciunt. Expectare te arbitror, hæc tam longe repetita principia quò spectent. Id primũ ergo habeto: nõ sine magna iustaque causa hanc à me commemorationẽ esse factam. C. Atio Capitone vtor familiarissime. Nôtæ tibi sunt varietates meorum tẽporum in omni genere & honorum & laborum meorum, & animus, & opera, & autoritas, & gratia, & etiam res familiaris C. Capitonis præsto fuit, & patuit & temporibus & fortunæ meæ. Huius propinquus fuit T. Antistius, q cum sorte Quæ

stor

ſtor Macedoniam obtineret, neque ei ſucceſſum eſſet, Pompeius in prouinciã cum exercitu venit: facere Antiſtius nihil potuit. Nam ſi potuiſſet, nihil ei fuiſſet antiquius, quàm ad Capitonem, quem vt parentem diligebat, reuerti: præſertim cum ſciret quanti is Cæſarẽ faceret, ſemperq; feciſſet. Sed oppreſſus tantum attigit negotii, quantum recuſare non potuit. Cum ſignaretur argentum Apolloniæ non poſſum dicere eum præfuiſſe, ne q; poſſum negare eum affuiſſe. Sed non plus duobus an tribus menſibus. Deinde abſuit à caſtris: fugit omne negociũ. hoc mihi ut teſti velim credas: meam enim ille mœſtitiam in illo bello videbat, mecũ omnia cõmunicabat. Itaque abdidit ſe in intimam Macedoniam, quò potuit longiſſime à caſtris, non modo vt nõn præeſſet vlli negotio, ſed etiam vt ne intereſſet quidem. Is poſt prælium ſe ad hominem neceſſarium A. Plautium in Bithyniam contulit. Ibi eum Cæſar cum vidiſſet, nihil aſpere, nihil acerbe dixit. Rom. iuſſit venire. Ille in morbũ cõtinuo incidit, ex quo non conualuit. Aeger Corcyram venit: ibi eſt mortuus. Teſtamento quod Romæ Paulo & Marcello COSS. fecerat, hæres ex parte dimidia & tertia eſt Capito. in ſextante ſunt ii, quorum pars ſine vlla cuiuſquam querela, publica poteſt eſſe, ea eſt ad H S. X X X. Sed de hoc Cæſar viderit. Te mi Plance pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudiis & omni curſu noſtro totius vitæ ſimilimo rogo, & à te ita peto, vt maiore cura, maiore ſtudio nullo poſſim, vt hanc rem ſuſcipias, meam putes eſſe: nitare, cõtendas, efficias vt mea commendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hæreditatẽ propinqui ſui C. Capito obtineat. Omnia quæ potui in hac ſumma tua gratia, ac potentia à te impetrare, ſi petiiſſem, vltro te ad me detuliſſe putabo ſi hanc rem im petrauero. Illud fore tibi adiumento ſpero, cuius ipſe Cæſar optimus eſſe iudex poteſt, ſemper Cæſarem Capito coluit & dilexit. Sed ipſe hui⁹ rei teſtis eſt: noui

Animus. uoluntas, diſpoſitio. Paruit. obſecuta eſt, inſeruiuit. Reuerti. ſ. ad Cæſarem. Attigit, aſſumpſit.

Signaretur. imprimeretur. quoniam ſignaretur pecunia, uel facie alicuius uel titulis, ut bigis, quadrigis, boue, annona, & uictoria, unde & nummos uictoriatos dicit Pli. appellatos. Iuue. Concilium argentum in titulos faciesque minutas. Nam non intelligunt uerbi proprietatem, qui exponunt ſignaretur pro aſſignaretur. ſ. à Pompeio ſuis militibus. Appolloniæ. unam ponit Ptolomæus in Thracia, alteram in Midonia, aliam in Piſidia Galatiæ, aliam in Macedonia, de qua hic intelligit. Præfuiſſe. curaſſe illam pecuniam ſignandam. Plus duobus. ſ. affuit. A caſtris. Pompeii. In in. Ma. in interiorem partem Macedoniæ. Poſt præ. quo Pompeius uictus eſt in Theſſalia. Bithyniam, quæ regio eſt in Aſia. Incidit. deuenit. Corcyram. ea quæ magna eſt: adiacet Epyro, inſula in qua authore Ptolomæo ciuitas eiuſdem nominis. Corcyra In ſe. omnis hæreditas ſecundum iuriſcon. libra dicebatur ſiue as: quia ſicut libra in duodecim uncias diuiditur, ita & hæreditas. Aſſis autem partes ſunt ſecundũ Varro. uncia quæ ab uno dicitur, deunx quaſi uncia dempta ex aſſe, dextans unciæ decẽ, dodrans unciæ nouẽ, beſſis unciæ octo, ſeptunx unciæ ſeptem. ſemis unciæ ſex. i. media libra, quæ & ſalibra, dicitur, quincunx unciæ quinque, triens unciæ quatuor, quadrãs unciæ tres, ſextans unciæ duæ. i. ſexta pars aſſis. As autem ſiue libra continet totum. De his uide Varronem in lingua latina, & iuriſcõſultos: dicit ergo eum inſtituiſſe hæredem Capitonem ex parte dimidia & tertia, hoc eſt ex decem unciis, nam dimidia pars ſemis. i. ſex unciæ. Tertia pars libræ triens. i. quatuor, & ſic reſtant unciæ duæ quæ ſextunx dicũtur, in quo erant hæredes ii quorũ ſine cuiuſq; querela potuerat eſſe publica. i. ad quos potuerat publice peruenire. Ad tri. ſeſter. i. illæ duæ unciæ ſunt triginta ſeſtertia. Hoc ui. utrũ ſine illa querela poſſit eſſe pu. Te mi. adiurat Plancũ. Enitare. con. Cæ. diſſolutio. Detuliſſe ad me. in me contuliſſe. Nihil do. te. nihil præpono tibi, quid agas. Summitto. ſuggero, & quaſi in memoriam redigo. In eo. in ſententia. Quam partẽ. ſ. Pompeianam. Steterim. fuerim in magiſtratu.

Aſſis partes
Vncia
Deunx
Dextans
Dodrans
Beſſis
Septunx
Semis
Salibra
Quicunx
Triens
Quadrans
Sextunx
As
Libra

Non dubito & c. Hac epiſtola docemur q̃ difficile ſit aliquid ab eo poſtulare quem læſeris in qua poſtulatione ſæpe longa opus eſt inſinuatione qua utitur Ci. quum cauſã Capitonis in hæreditate adeunda quam ſine fauore Cæſ. impetrare non poterat, Planco Cæ. familiari commendat, dicens: non dubito, quin neſcias me eſſe tibi uel. i. etiam coniunctiſſimum in iis neceſſariis. i. inter eos neceſſarios, qui relicti ſunt tibi à patre, hoc eſt qui patri neceſſarii etiam propterea ſunt tibi neceſſarii habendi. Non. ſ. coniunctiſſimum eſſe me tibi iis de cauſis. i. propter eas cauſas, quæ habẽt ſpeciem. i. imaginem magnæ coniunctionis, ſed etiam iis quæ amen tur familiaritate, & conſuetudine, quam. ſ. conſuetudinem ſcis fuiſſe mihi cum patre tuo iucundiſſimam & ſummam. Amor noſter in te profectus ab his. i. huiuſmodi initiis auxit neceſſitudinem paternam. i. à patre relictam, & eo magis q; intellexi me cœptum eſſe obſeruari, coli, diligi à te in primis. i. inter primos, ut primum potueris per ætatem facere iudicium. i. diiudicare quanti quiſque faciendus eſſet tibi. i. à te: Non mediocre. i. magnum, uinculum. tum. i. pariter, ſtudiorum. ſ. conſiliorum quod ipſum eſt per ſe graue. i. magni ponderis ac momenti, tum eorum ſtudiorum. ſ. humanitatis & earum. i. eiuſmodi artium. ſ. liberalium, quæ ipſe per ſe. i. ex propria natura deuinciunt ASCEN.

hominis memoriam. Itaque nihil te doceo: tantum tibi sumitò pro Capitone apud Cæsarem, quantum ipsum meminisse senties. Ego quod in me ipso experiri potui, ad te deferam: in eo quantum sit pôderis, tu videbis. Quam Partem in repu. causamque defenderim, per quos homines ordinesque steterim, quibusque

deuinciunt.i.ligant eos qui sunt eadem uoluntate.i. qui habent idem propositum, etiam familiariter, ac cedebat.i.addebatue ad ueterem côiunctionem. Ego arbitror te expectare cum hæc legis, quo.i.ad quem finem, spectent hæc principia.i.exordia orationis re petita tam longe. Ergo ne diutius hæsites, habeto.i. ut certum teneto primum id, uidelicet hanc comme morationem.s.necessitudinis nostræ esse factam.s.à me, non sine magna & iusta causa, quid? Ego utoe quâ familiarissime Caio Atteio Capitôe. uarietates.i. mutationes meorum temporum.s.nunc lætorum nunc tristium sunt notæ tibi. Et animus & opera, & authoritas, & gratia res familiaris etiam Caii Capitonis fuit præsto.i.parata, mihi in omni genere & honorum & laborum meurum. Et paruit.i.obsecuta est & temporibus & fortunæ meæ.i.inseruiuit mihi pro con ditione mea. Titus Antistius fuit propinquus.i.consanguinitate coniunctus huius.s.talis amici mei qui.s.Antistius cum quæstoe obtineret sorte Macedoniam, neque successum esset ei, Pôpeius uenit in eam prouinciâ cum exercitu. Antistins nihil potuit facere, quia potentior erat Pompeius. Nam si potuisset nihil fuisset ei antiquius.i.charius q̃ reuerti ad Capitonem, quem diligebat ut parentê.i.patrem, præsertim cum sciret quanti is.s.Capito faceret & fecisset semper Cæsaeem. Sed oppressus.s.à Pompeio attigit tantum negocii.i.administrationis publicæ quantum non potuit recusare.i.quantum coactus est suscipere. Cum argentum signa retur.i.cum fieret moneta argentea Apolloniæ, quæ urbs est in Macedonia: nam sunt eiusdem nominis aliæ ut in Thracia, Migdonia, Pisidia &c. non possum dicere eum præfuisse scilicet ei rei, neque possum negare eum affuisse, sed sup. non affuit plus duobus aut tribus mensibus, deinde abfuit à castris, fugit omne negocium, uelim credas hoc mihi ut testi.s.iurato, ille enim uidebat meâ mœstitiam in illo hello, & sup. communicabat mecum omnia. Itaque ut fugeret negocium, ipse abdidit.i.proripuit sese in intimam Macedoniâ, quo.i.quanto longissime potuit à castris.s.Pompeianis, ut non modo.i.non solum non peeesset ulli negocio .s.bellico, sed etiam ut nequidem.i.non etiam interesset.i.præsens esset. Is.s.Antistius contulit se in Bithyniâ, post prælium.s.Pharsalicum, ad Aulum Planeum hominem necessarium.s.sibi, aut suum. Cæsae cum uidisset aspere neque acerbe, iussit.s.duntaxat uenire Romam. Ille.s.Antistius incidit continuo.i.statim post in moe bum, uenit ægee Corcyram urbê in Corcyra insula iuxta Epirum mortuus est ibi. Capito est hæres sup. eius, testamento.i.per testamentum quod fecerat Romæ Paulo & Marcello consulibus, ex parte dimidia & tertia sup. assis hoc est ex decem unciis iis quorum pars potest esse sine ulla querela publica.i.de iure cômuni, sunt in sextante.i.sexta parte assis, hoc est duabus unciis, ea.s.pars est ad triginta sestertia de hoc.i.de illa parte uiderit Cæsae.s.quod statuere uoluerit. O mi Plance ego rogo te pro necessitudine paterna, pro amore nostro, pro studiis & pro omni cursu nostro totius uitæ simillimo, & peto à te ita ut nullo.i.nô ullo, non possim .s.petere sup. ulla cura maiore, & ullo studio maiore, ut suscipias.i.defendêdam capias hanc rem, & sup. ut putes meam sup. esse, ut enitare, contendas, efficias ut Caius Capito obtineat hæreditatem peopinqui sui.s.Antistii, commendatione mea, studio too, sup. & beneficio Cæsaris. Ego putaho te detulisse ad me ultro omnia quæ potui impetrare à te in hac summa gratia tua, scilicet quam habes in oculis Cæsaris, ac potentia.s.tua si impetrauero hanc rem. Ego spero illud fore tibi adiumento.s.ad impetrandum à Cæsa. potest esse optimus iudex quia poscit an uerum sit, uidelicet Cæsar, qui omnes memoria tenet à quibus obseruatus est. Itaque nihil doceo te, sumito tibi pro Capitone.i.in defensione Capitonis quantum ipse.i.tute senties sup. Cæsarê meminisse. Ego deferam ad te.i.tibi significabo tu uidebis.i.indicabis quantum pondeeis sit in eo.s.quod indicabo tibi. Tu non ignoras quam partem & causam ego defenderim reipub. & pee quos homines & ordines steterim.s.in honoee & dignitate, & quibus fuerim.

HVBER. MVNITVS. defensus. Minus ex uoluntate Cæs. .i.quod Cæ. nollet, nam minus pro nô ponitne. Quo fuerim.i.si quid fecerim in quo fuerim moderatior, uelim credas me id fecisse maxime. Authoritate.i. suasione. Cuius. Capitonis. Similes. Ita moderatos, neque ualde incensos contra Cæsarem. Non nihil. aliquantulum.

ASCEN. MVnitus.i.protectus ac confisus, ego uelim credas mihi hoc siquid fecerim in hoc ipso bello minus .i.non, aut non satis ex uoluntate Cæs. quod intellexerim ipsum Cæs. scire me fecisse inuitissimum, id feci consilio, hortato, authoritate aliorum ut Pompe. Lentuli. Catonis & c. Quod fuerim moderatior & têperatior.s.in oppugnando Cæ. q̃ quisquam.s.alius in ea parte.s.Pompeiana, credas inquam, me fecisse id maxîe autoritate Capitonis. Cuius.s. Capitonis, ntitue genitiuo, quia de morib[9] loquitor, si habuissem reliquos necessarios similes, ego profuissem fortasse nonnihil reipu. quia pauciores boni ciues periissêt, & profuissem, certe.i.sine dubio, plurimum mihi. O mi Plance si tu effeceris hanc rem, to confirmaueris .i.corroboraueris spem meam de beneuolentia tua erga me, & adiunxeris summo beneficio tuo ad necessitudinem tuam, id est ad necessarios tuos, aut ad

munitus fuerim, non ignoras. Hoc mihi velim credas, si quid fecerim hoc ipso in bello minus ex Cæsaris voluntate, quòd intellexerim scire ipsum Cæsarem, me inuitissimum fecisse: id feci aliorum consilio, hortatu, autoritate. quòd fuerim moderatior temperatiorque, quàm in ea parte quisquam: id me fecisse maxime autoritate Capitonis. cui[9] simileis si reliquos necessarios habuissem, reipubl. fortasse non nihil, mihi certe plurimum profuissem. Hanc rem mi Plance si effeceris, meam de tua erga me beneuolentia spê confirmaueris, ipsumq; Capitonem gratissimum, officiosissimum, optimum virum, ad tuam necessitudinem, tuo summo beneficio adiunxeris. Vale.

M.T.C. Achilio

M T. C. Acilio Procon. S. P. D.

LVcius Manlius est Sosis: is fuit Catinésis: sed est vna cum reliquis Neapolitanis ciuis Romanus factus, Decurióque Neapoli. erat enim adscriptus in id municipium ante ciuitatem sociis & Latinis datam. Eius frater Catinæ nuper mortuus est: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controuersiam eum habiturum: & est hodie i bonis. sed quum habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hanc hæreditaté fraternam, omnia eius tibi cómendo in primisque ipsum virum optimum mihiq́ familiarissimum, his studiis literarum doctrinaq́ prædictum, quibus ego maxie delector. Peto igitur abs te, vt eum siue aberit, siue non venerit in Siciliam, in meis intimis maximeque necessariis scias esse: itaque tractes, vt intelligat meam sibi commendationem magno adiumento fuisse. Vale.

M.T.C. Acilio Procon. S.P.D.

CAio Flauio honestò & ornato Equite Romano vtor valde familiariter. Fuit enim generi mei C. Pisonis pernecessarius: meque diligentissime obseruat & ipse, & L. Flauius frater eius. Quapropter velim honoris mei causa quibus rebus honeste, & pro tua dignitate poteris, quam honorificentissime & quam liberalissime C. Flauium tractes. Id mihi sic erit gratum, vt gratius esse nihil possit. Sed præterea tibi affirmo, neque id ambitione abductus facio, sed cum familiaritate & necessitudie, tú etiá veritate, ex C. Flauii officio & obseruantia, & præterea & splédore atq́ inter suos gratia, magnam voluptatem esse capturum. Vale.

deuinctionem amicitiç quasi necessariæ, ipsum Capitonem, uirũ gratissimũ, officiosissimũ, optimũ. Va.

HVBER.

MAnlius. Commendat Cice. Acilio proconsuli in Sicilia Manlium quendam ut ei faueat in consequẽda hæreditate fratris qui Catinæ perierat, & ut ostendat dignum commendatione, laudat eius probitatem & doctrinam. Sosis. nomen urbis ut puto quç & Susa dicitur in Susania parte Asiæ maioris. Catinensis. ex Catina, quæ urbs est Siciliæ. Reliquis Nea. qui ciuitate Romana donati fuerant. Decurio, nomen est magistratus, de quo aliquo loco plenius diximus. Ascriptus. receptus. In id municipium. Neapolitanum. Est in. b. in possessione bonorum.

Sosæ · Susa · Catina · Decurio

ASCEN.

LVcius Manlius & c. Commendat Acilio proconsuli in Sicilia Mãlium quendam ad obtinẽdam hæreditatem literis Catinæ defuncti, dicens: Lucius Manlius est Sosis. i. in ea urbe Asiæ quæ & Susa dicitur: is. s. Manlius fuit Catinẽsis. s. ciuis, hoc est Catinæ ciuitatis Siciliæ sed est factus ciuis Roma. una. i. simul, cum reliquis Neapolitanis, ergo & ipse Neapolitanus, quomodo ergo Catinẽses docebit id statim. & factus est decurio Neapoli. i. ea urbe, quæ noua urbs dicitur, cum prius Parthenope diceretur.

Ipse enim erat ascriptus. i. scripto receptus in id municipium. s. Neapolitanum, & ita licet Catinæ natus, Neapolitanus dici potuit ante ciuitatẽ. s. Romã, datam sociis & latinis frater eius. s. Manlii, mortuus est nuper Catinæ, nos nullam. i. non ullam non arbitramur eum habiturum omnino ullam controuersiam. i. litem de ea hæreditate, & est hodie in bonis. i. in bonorum possessione, sed quando. i. quoniam habet præterea. i. præter hæreditatem illam uetera negocia in Sicilia sua. s. patria, ego commendo tibi & hanc hæreditatem fraternam, & omnia eius. s. bona, & in primis. i. præcipue commendo tibi ipsum, uirũ optimum & familiarissimum mihi, præditum his studiis literarum & delectoe maxime. Igitur peto abs te, ut scias eum esse in intimis meis & maxime necessarius, siue aderit. i. præsens erit, siue uenerit in Siciliam & tractes eum ita ut intelligat meam commendationem fuisse sibi magno. adiumento. Sunt qui legant siue aderit, sup. te, siue non uenerit in Siciliã, sed si non uenerit quomodo Acilius eum tractabit. Vale.

HVBER.

CAio Flauio. Commendat Ci. Flauium equitem Romanum qui fuerat ualde necessarius Caii Pisonis olim generi sui, ostendit autẽ eũ fore magnæ uoluptati ipsi Acilio.

PHI.

CAIO Flauio. Siciliam tunc proconsul Acilius ministrabat, cum Ci. has ad eum literas dedit, quibus C. Flauium equitem Romanum ualde necessarium Cn. Pisonis diligentissime commendauit. In primis hominem laudat in quem beneficium cõferendum est, ut eo dignus esse uideatur. Inde quod uult postulat, demum remunerationem ostendit. C. Pisonis duos habuit ut ante diximus generos. Pernecessarius. ualde familiaris. Obseruat. ueneratur, amat. Causa, ut si dicas respectu, ab eo deducitur causat, quod in futuro facit, φ est cõburo, habet enim uim quandã ardoris causa. Ambitione. cupiditate honoris & laudis uiciosa & differt ab ambitu. Nam ambitio in uoluntate est, ambitus in actu. Qui enim pro aliqua dignitate adipiscenda largitur, peccat ambitu quem iuniores simoniam appellare consueuerunt.

Pernecessarius · Obseruo · Ambitio · Ambitus · Simonia

ASCEN.

CAio & c. Eidem proconsuli in Sicilia commendat Caium Flauium equitem Romanum necessariũ Cnæi Pisonis, dicens. Ego utor ualde familiariter Caio Flauio equite Roma. honesto & ornato. i. decorato

to.s.moribus & uirtute. Fuit enim pernecessarius.i.ualde necessarius Caii Pisonis.s.Crassipedis generi mei.i. mariti filiæ meæ Tulliæ,& obseruat,id est cauet offendere me diligenter. Et.idest simul ipse, & Lucius Flaui⁹ Frater eius. Quapropter uelim, causa honoris mei sup.ut tractes Caium Flauium q̃ honorificentissime,& q̃ liberalissime,quibus.i.quibuscũque rebus poteris sup.eum sic tractare honeste, & pro dignitate tua.i.secũdum dignitatem tuam,id erit mihi sic gratum,ut nihil possit esse gratius. Sed prætereа.i.præter hoc erit mihi gratissimum.neque affirmo tibi,neque facio id adductus ambitione.i.nimia cupiditate impetrandi quæ uellem qua ducuntur ambitiosi, sed sup. adductus tum familiaritate & necessitudine tum etiam ueritate, te esse capturum magnam uoluptatem ex officio Caii Flauii quod scilicet tibi reponet & obseruantia scilicet eius in te,& præterea ex splendore atque gratia inter suos.i,quàm habet inter suos. Vale

HVBER. IN Halesina. Hac epistola commendat quosdam hospites & familiares suos ex Halesina urbe, petitque ut non minus putet commendatos, eo q̃ plureis commendet, sibi eum gratissimũ fore quicquid Acilius in illam familiã contulerit. Halesi possessiuũ est ab Halesa, quæ est Siciliæ ciuitas, autores Ptolo. & Strab. Exæquare, æquales facere. Ambitione,ut uidear à multis.

ASCEN. IN Halesina. Cõmendat hospites suos Halesinos quos hoc loco noiat,dicens. Ego habeo in ciuitate Halesina.i.Halesæ oppidi in Sicilia,tam lauta .i.splendida & culta, q̃ nobili coniunctissimos sup. mihi & hospitio & familiaritate Marcũ & Clodium Archagathum & Philonẽ. Sed uereor ne. quia cõmẽdo tibi præcipue cõplures, uidear exæquare.i.æquales facere commendationes meas quadam ambitiõe .i.cupiditate gloriæ. gloriosum enĩ uidetur multos habere æqualiter commendandos,quanq̃ satisfit quidem.i.certe à te & mihi & meis omnibus. Sed uelim sup.ut existimes sic hanc familiam.i.Archagathaoam & hos.s.supra nominatos,esse maxime cõiunctos mihi,uetustate,officiis sup.& beneuolentia.Quamobrẽ peto à te in modum maiorem.i.non uulgarẽ, ut cõmodes.i.commodum facias,his.s.supradictis, in omnibus rebus q̃tũ dignitas tua & fides patietur.Si tu feceris, id erit mihi gratum uehementissime. Vale.

HVBER. CN.Octacilio,clara est hæc epistola de cõmẽdatione Octacilii Nasonis quem Ci.sibi & familiaritate & consuetudine maxima coniunctũ esse dicit. Ordinis,equestris.

PHI. CN.Octacilio. Alia est epistola ad eundem cõmendatitia,in qua eandem seruat cõmendationis formam. Fuit is Octacilius Naso Cice. ualde familiaris. Prorsus,ualde omnino,quasi porro uersus appellatum. Ordinis senatorii, aut equestris. In prouincia,Siciliam dicit. Ilarius. non apponas aspirationis notam,græcum ἱλαρὸς lætum significat,factum inde nomen uiri propriũ Ilarius. Antigonus,ab ἀντὶ contra,& γονὸς malitia. Demonstratus à δήμου dictõ,& στρατὸς quasi in exercitu fortunatus. Pondus, existimationem metaphoricos dictum ab auro ponderato.

Prorsus

ASCEN. CN. & c.Cõmendat Octacilium & negocia eius p treis libertos eius, quos nominat curanda paucis quidem sed electis uerbis,dicens. Ego utor familiarissime C. Octacilio Nasone , ita prorsus.i.oĩno & in cõmunem partem uersus, ut nullo illius ordinis sup.utar familiarius,nã ego delector magnopere & humanitate ei⁹ & probitate,in cõsuetudine.i.conuersatione quotidiana. Nihil opus est iã expectare te,quibus uerbis cõmẽdem tibi eũ quo utor sic ut scripsi.q.d.scis q̃ exquisitis cõmendatum uelim. Is habet in prouincia.s.tua Siciliensi negocia, quæ procurãt liberti scilicet eius. Hilarius , Antigonus,demonstratus , quos & negocia omnia Nasonis ego comendo tibi non secus.i.non aliter, ac.i.quàm si essent mea. Tu feceris mihi gratissimum si intellexero hanc commendationem habuisse magnum põdus apud te. Vale.

M. T. C. Acilio.Procon. S. P. D:

IN Halesina ciuitate tam lauta tamque nobili coniunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M.& C.Clodios Archagatũ,& Philonem. sed uereor ne quia compluresis tibi præcipue cõmendo, exæquare videar ambitione quadam cõmendationes meas, quanquam à te quidem cumulate satisfit & mihi & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam & hos mihi maxĩe esse cõiunctos vetustate, officiis, beneuolentia. Quamobrem peto à te maiorem ĩ modũ, vt his oĩbus in rebus, quantum tua fides dignitasque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissime gratum. Vale.

M.T.C.Acilio Procon. S.P.D.

CNeo Octacilio Nasone vtor familiarissime, ita prorsus, vt illius ordinis nullo familiarius. Nã & humanitate eius, & probitate in consuetudine cotidiana magnopere delector. Nihiliã opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic vtar vt scripsi. Habet is in prouincia tua, negotia, quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demonstratus: quos tibi, negotiaque omnia Nasõnis non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

Auitum

M.T.C. Acilio Procõſ. S.P.D.

AVitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lylibætano, valdeque ab eo obſeruor, cognouique dignum & patre & auo. eſt enim nobiliſsima familia. Quapropter commendo tibi maiorem in modum rem domumque eius, Magnóque opere à te peto, cures vt is intelligat meã cõmendationẽ maximo ſibi apud te adiumento & ornamento fuiſſe. Vale.

HVBER. AVITVM. dicit Ci. Lyſonem Lyſonis filium ſibi Acilio commendandum iure uetuſtiſsimi hoſpitij & magnæ erga ſe beneuolentiæ & obſeruantiæ. Auitum. uſque ab auo inceptum: eſt enim ab auo deriuatiuum nomen. (Auitus)

ASCEN. AVITVM &c. Non minus accurate commendat Lyſonem Lyſonis Lylibetani filium ac domum & negocia eius dicens, Hoſpitium auitũ, id eſt ab auo uſque inceptum ius hoſpitalitatis, eſt mihi cum Lyſone Lyſonis filio Lylibetani, & ego obſeruor, id eſt ueneror ab eo ualde, & cognoui ſupientum dignum & patre & auo. Familia enim ſup. eorum eſt nobiliſsima, ſcilicet in Sicilia. Quamobrem ego commendo tibi in maiorem modũ rem & domum eius, & peto à te magnopere ſup. ut cures, ut is, ſcilicet Lyſo intelligat cõmendationem meam fuiſſe ſibi apud te maximo & adiumento & ornamento. Vale.

M.T.C. Acilio Procõſ. S.P.D.

CAius Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, & præter hoſpitium, valde etiam familiaris, quem Cæſar meo beneficio in Nouocoméſeis retulit. Nomẽ autem Auiani ſecutus eſt, quòd homine nullo plus eſt vſus, quàm Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſsimo. Quæ ego omnia collegi, vt intelligeres non vulgarem eſſe cõmendationem hanc meã. Peto igitur abs te, vt omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſsis, ei cõmodes, habeaſq́ in nũero tuorũ: perficiaſq́ vt intelligat has literas meas magno ſibi vſui fuiſſe. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

HVBER. CAIVS Auianus. Auianũ quoque Siculũ iure hoſpitij & familiaritatis commẽdat, quẽ dicit à Cæſare in nocouomenſibus eſſe relatum. Deinde exponit cauſam quare Auianus ſit nominatus. Philoxenus. poteſt eſſe cognomẽ: græce autem ſignificat hoſpitalem, ſiue amatorem hoſpitij. (Philoxenus) Meo beneficio, meo fauore. Retulit, tranſtulit, propoſuit. In nouoco. id eſt numero eorum quos ciues Nouocomenſes fecit. Comum enim ciuitas in radicibus mõtium, qui Rhetos fuit olim, ut ſcribit Stra. lib. v. mediocris Colonia fuit, ſed Pompeius Strab. magni Pomp. pater Colonos in eam reſtituit, quam incũbentes Rheti uaſtauerant. Inde C. Scipio tria hominũ milia inſuper adiecit, poſtquam diuus Cæ. quinq; Inquilinorum milia ad inhabitandum deduxit è quibus quingenti illuſtriſsimi fuere Græci: hos etiam ciuitate donatos inhabitatorum numero deſcripſit. non tamen ibi domicilium habuere, ſed oppido nomen relinquentes & nouum Comum appellantes Nouocomenſes oppidanos uocauere, huic loco finitimus Larius eſt lacus, quem Addua fluuius auget, inde flumen Padum ingrediens. Hæc Stra. Secutus. adeptus. Vale. (Comum; Nouum Comum; Larius)

ASCEN. CAIVS &c. Cõmendat C. Auianum Siculum iure hoſpitij, quod plurimum apud priſcos ualuit, præſertim longa ſerie deductum, dicens. Caius Auianus Philoxenus eſt antiquus hoſpes meus, & ualde familiaris, etiam præter hoſpitium, quem Cæſar retulit, id eſt recenſuit & adnumerauit, in Nouocomenſes, id eſt inter ciues Nouicomi urbis in radice montium iuxta Rhetos, beneficio meo, id eſt interceſsione mea. Autem, id eſt ſed ipſe eſt ſecutus nomen Auiani, quòd nullo homine uſus eſt plus quàm Flacco Auiano meo familiariſsimo, quemadmodum arbitror te ſcire. Quæ omnia, ſcilicet uincula amicitiæ, ego collegi, id eſt ſimul citaui & adduxi, ut intelligeres hanc commendationem meam eſſe non uulgarem, id eſt egregiam. Peto igitur abs te ut cõmodes, id eſt commodum facias ei, ſcilicet Auiano omnibus rebus quod, id eſt quoad poſsis facere ſine moleſtia, & habeas ſup. eum in numero tuorũ, & perficias ut intelligat has literas meas fuiſſe ſibi magno uſui, id eſt magnæ utilitatis. Id erit mihi gratum in modum maiórem, id eſt ad menſuram non uulgarem. Vale.

M.T.C. Acilio Procõſ. S.P.D.

CVM Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium eſt: familiaritas autẽ tanta quãta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cæſare impetrauit. qua in re ego interfui. Itaq́ nunc P. Cornelius vocatur. Cũq́ propter quoſdã ſordidos hoĩes, q̃ Cæſaris bñficia

HVBER. CVM Demetrio. Hunc Demetriũ Siculum hominẽ Cæſ. beneficio & Dolabellæ à Ci. rogatu ciuẽ Ro. fecerat, cumq; Cæſa. indignatus, quod nonnulli ſordidi homines ciues facti beneficio ſuo abuterẽtur reuulſiſſet tabulas in quibus erant ſcripta nomina eorũ qui facti erant ciues, dicit C. Cæ. uoluiſſe omnino Demetrium remanere in numero ciuium. Itaque tanquã ciuẽ Ro. cõmendat eum Acilio. Quanta, ſcilicet eſt. Ciuitatẽ, ut fieret ciuis Ro. Nunc poſtquam eſt donatus ciuitate. P. Cor. quia id proprium eſt nomen maxime ciuium Ro. neque Publij alij uocantur quàm Romani iidemq; liberi. Perſius, libertate opus eſt nõ hac quã quiſq; Velina Publius emeruit &c. Reuelli, refigi: affigebãtur enim in foro, ut ab omnibus poſſet legi. Manere. ſe enim nolle mutare factũ.

vendebant,tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum incisa essent, reuelli iussisset:eidem Dolabellæ, me audiente, Cæsar dixit, nihil esse quod de Mega vereretur: beneficium suum in eo manere. Hoc te scire volui, vt eum in ciuium Romanorum numero haberes. Cæterisque in rebus tibi eum ita commendo, vt maiore studio neminem commendarim. Gratissimum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt intelligat meam commendationem magno sibi ornamento fuisse. Vale.

ASCEN. CVM &c. Commendat Demetrium Siculum, sed ciuem Ro. effectum, dicens. Hospitium, id est ius hospitalitatis, per oetustum, id est antiquum, est mihi cum Demetrio Mega, autem, id est sed, tanta familiaritas sup. est mihi cum eo, quaota cum nullo siculo, scilicet alio, nam & ipse siculus est. Dolabella qui geoer Ciceronis fuit impetrauit à Cæ. ci ciuitatē, id est Romanam, rogatu meo, id est ꝓpter preces meas. In qua re, id est in donatione ciuitatis eius ego interfui. Itaque ipse uocatue nunc, scilicet ciuis effectus P. Cornelius. Cumque, id est & cum, hoc est quando, Cæsar sup. iussisset tabulam in qua nomina donatorum, id est eorū qui donati fuerunt ciuitate, incisa essent reuelli, id est à loco eminenti in quo fixa erat euelli propter quosdam homines sordidos, id est turpiter auaros, qui uendebant beneficia Cæsaris, idest ius ciuitatis gratis à Cæsare donatum, Cæsa. dixit eidem Dolabellæ me audiente, nihil, id est oullā causam esse quod uereret de Mega, scilicet Demetrio, beneficium, scilicet donatæ ciuitatis, manere, id est reuocaturum esse in eo. Ego uolui te scire hoc ut haberes, id est reputares eum io oumero ciuium Romanorum, & commeodo tibi eum io cæteris rebus ita, ot neminem commendarim, maiore studio, id est affectu & conatu. Tu feceris mihi gratissimum, si tractaris pro tractaueris eom ita, ut intelligat meam commendationem fuisse sibi magoo ornamento, id est ad hoc. ut oroetur honore & æstimatiooe. Vale.

M.T.C. Acilio Proconſ. S.P.D.

HIppiá Philoxeni filium Calatinū, hospité necessariū meū, tibi cómendo in maioré modū. Eius bona, quemadmodū ad me delata res est, publice possidétur alieno noie contra leges Calatinorū. Id si ita est, etiá sine mea cómendatione ab æquitate tua res ipsa impetrare debet vt ei subuenias: quomodo auté se res habet, peto à te, vt honoris mei causa eū expedias, tantumq́ꝫ ei cómodes & in hac re, & in cæteris, quantum tua fides dignitasq́ꝫ patietur. Id mihi vehementer gratum erit. Vale.

HVBER. HIPPIAM. Commendat Hippiam quendam, cuius bona usurpabaotur, rogatqne Acilium, ut pro æquitate & pro eius amore eū tueatue.

ASCEN. HIPPIAM &c. Commendat Hippiam amicū cuius bona usurpabantue inique dicens. Ego commendo tibi in maiorem modum. Hippiá Calatinum filium Philonexi. scilicet Auiani, hospitem & oecessarium meum. Bona eius possidentue, scilicet ab iniustis occupatoribus, publi. id est manifeste, quia nomio e alieno contra leges Catilioorum quemadmodum res est delata ad me, id est ut accepi. Si id est ita, ees ipsa debet impetrare ab æquitate tua, ut subuenias ei, etiam sine commendatione. Autem, id est sed, quoquo, id est quocuoq; modo res habet se, peto à te causa huooris mei expediat, id est lite liberes eum, scilicet Hippiam, & commodes, id est commodum facias ei in hac re & in cæteris, tantum quantum fides tua & dignitas patietur. Id erit mibi gratum uehemeotee. Vale.

M.T.C. Acilio Proconſ. S.P.D.

LVcius Bruti[9] eques Romanus adolesceus omnibus rebus ornatus, in meis familiarissimis est, meq́ꝫ obseruat diligentissime. Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde à Quæstura mea Siciliensi. Omnino nunc ipse Brutius Romæ mecum est: sed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi sic commendo, vt maiore studio commédare non possim. Gratissimū mihi feceris, si curaris vt intelligat Bruti[9], id quod ei recepi, hanc meá cómendationem sibi magno adiumento fuisse. Vale.

HVBER. LVcius Bru. Ex lectione textus facilime cognoscuutur argumenta in plerisque epistolis commendatitiis. Itaque omissis his quæ necessaria interpretatiooe non indigēt ea duntaxat quæ obscuriora sunt declarabimus. Commendat igitue quendā Bru. adductus secundum morem suum causis commendatitiis. Iam inde, id est usque. Siciliensis, quam gessi in Sicilia. Domum eius, quam habet in Sicilia.

PHI. LVCIVS Bru. quæ summopere delectant, idem in multis facit epistolis nune hos, nōe illos cōmendando, & semper uariis uocabulis, uaria dicendi copia in eadem materia uti uidemus. Commendat hic. L. Bru. equitem Roma. Iam inde, id est osque. A quæstura.

Iam inde

In Sicilia quæstor fuit. Est enim Sicilia à Siculo sicanorum doce appellata. Pars olim fuit Italiæ, nunc iosula, unde Virgil. Hæc loca ui quoodam uasta conuulsa ruina, Tantō æui louginqua ualet mutare uetostas, Dissiluisse ferunt cum protinus utraq; tellus Vna foeet. Vnde Siciliensis & siculus. Domum, in Sicilia.

Sicilia

Siciliensis

ASCEN. LVCIVS &c. Commendat Lu. Bru. equitem diligeotissime, dicens. L. Bru. eques Romanus adolescēs ornatus omnibus rebus est in familiarissimis meis, idest inter familiarissimos meos, & obseruat, id est cauet offendere & ita ueneratur me diligentissime. Cum cuius patre fuit mihi

tre fuit mihi magna ami citia, iam inde à quæstura mea Siciliensi, id est statim ab eo tempore q̃ quæstor in Sicilia fui. Ipse Bru.est nunc omoino Romæ mecum, sed tameo ego commendo tibi domum eius, & rem fami liarem, & procuratores sicut nõ posim cõmendare maiori studio. Tu feceris mihi gratisiimum, si curaris pro eo quod est curaueris, ut Bru.intelligat id quod recepi, id est promisi ei, haoc commendatiooem meam fuisse maguo adiumento. Vale.

M.T.C. Acilio Proconſ. S.P.D.

CVM familia Titurnia neceſſitudo mihi interceditvetus: ex qua reliquus eſt M.Titurnius Rufus, qui mihi omni diligētia atq; officio eſt tuendus. Eſt igitur in tua poteſtate, vt ille in me ſatis ſibi præſidii putet eſſe. Quapropter eum tibi commẽdo in maiorem modum, & abs te peto, efficias vt is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſſe. Erit mihi vehementer gratum. Vale.

CVM familia. Argumentum commendationis per se patet. Reliquus est, relictus cæteris mortuis. Præsidii, tutelæ adiumenti. HVBER.

CVM familia &c. Commendat M. Titurnium diceos. Vetus necessitudo. i. necessaria quodammodo amicitiæ coniunctio intercedit, id est communis est mihi cum familia Titurnia ex qua M.Titurnius Rufus est reliquus, id est solus superstes, qui est tuendus, id est protegeodus mihi omni diligeotia atque officio. Igitur est in potestate tua, ut il le, scilicet M.Titur.putet satis præsidii, id est tutelæ & protectionis hooestę esse sibi in me. Quapropter ego commendo tibi eum in modum, id est formam aut meosuram, maiorem, id est ooo oulgarem aut ingeotem. Et peto abs te, sed aote q & t ueouste dicitur abs. ut efficiat, ut is iotelligat hanc commendationem, scilicet meam fuisse sibi maguo adiumento. Id erit mihi gratum oehementer. Nihil est quod expositionis egeat. Vale. ASCEN.

M.T.C. Anchario Quæſt. F. Proconſ. S. P. D.

LVcium, & Caium Aurelios Lucii Filios, quibus & ipſis, & patre eorum viro optimo familiariſsime vtor, cōmendo tibi maiorem in modum, adoleſcenteis omnib⁹ optimis attibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia dignisſimos. Si vlla mea apud te commendatio valuit, quod ſcio multas plurimum valuiſſe: hæc vt valeat rogo. Quòd ſi eos honorifice liberaliter que tractaris, & tibi gratiſsimos optimóſque adoleſcenteis adiunxeris, & mihi gratiſsimum feceris. Vale.

LVcium & Caium Aurelios, ex familia Aureliorum. Quod scio, quia scio. HVBER.

LVÇIVM & Caium Aurelios commeodat diecos. Ego cõmendo tibi in maiorem modum Lucium & Caium Aurelios, filios Lucii, quibus & ipsis & patre eorum uiro optimo utor familiarisime, commeodo ioquam eos adolescentes ornatos omnibus optimia artibus. Vbi omuis cum superlatiuo iungitur, sed uidetur illud complexum optime artes quasi pro uno uocabulo poui, sicut artes liberales, peroecessarios meos dignisiimos tua amicitia. Si ulla commendatio mea ualuit apud te, quod scio, utpote multas, scilicet commeodationes meas ualuisse plurimum, scilicet apud te, rogo ut hæc ualeat, scilicet apud te plurimum. Quod si tractaris pro tractaueris eos hooorifiee, & liberaliter tum &, id est simul coniunxeris tibi adulescentes gratisimos & optimos, & feceris mihi gratisimom. Vale. ASCEN.

M.T.C. Culeolo. S.P.D.

QVæ feciſti Lucii Luceii cauſa, ſcire plane volo, te homini gratiſsimo commendaſſe. & cum ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt, tum Pompeius quotieſcunque me vidit (videt autē ſæpiſsime) gratias tibi āgit ſingulareis. Addo etiam illud quod tibi iucundiſsimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Luceium benignitate, maxima voluptate affici. Quod ſupereſt, quanquā mihi non eſt dubium quin cum antea noſtra cauſa, nunc iam etiam tuæ conſtantiæ gratia, manſurus ſis in eadē iſta liberalitate: tamē abs te ve-

QVAE fecisti. tractauerat Culeolus liberalisime. L.Luceium uirum doctisimum, ad quē Ciee.scripsit lib.v.illam epistolam coram me tecum &c.Itaque ostendit Cic.hoc beoeficiū culeo.in Luceium collatū gratum fuisse oon solum ipsi Luceio sed etiam Pōpe.& sibi. Itaque hortatur ipsum, ut peeseueret eadē liberalitate benefacieodi Luceio. Id eosm & Pomp.gratum fore & beoeficium collatum iri bene io uiro grato. Ipsi, Luceio. Tuæ cō.gratia, ut uidearis esse uir cōstaos. Deinceps, postea. Cumulari, abunde impleri. Pueris, seruis. HVBER.

QVAE fecisti &c. Gratum sibi dicit quòd C.Culeolus, Luceium ad quem lib.v.scripsit epistolam Coram me tecum &c. liberaliter tractauerat dicens. Ego uolo te seire plaoe cōmendasse, id est ad cōmodum impendisse, homini gratisimo sup.ea quæ fecisti causa Lucii Luceii. & tum. i. pariter ea quæ fecisti suut pergrata ipsi, tum Pōpeius. s. magnus quotieoscunq; uidee me, uidet autem sæpisime, agit tibi gratias singulares. Addo etiam illud, quod scio certo gratissimū esse tibi, me ipsum affici maxima uoloptate, ex dignitate tua. i. propter benignitatē tuam erga Luceiū. Quod supereft. i. ASCEN.

t.ii, quod reli-

qood reliquum est, qoanquam non est dubium mihi, quio eum antea, eansa ooltra, nūc iam.i.deineeps etiā gratia constaotiæ tuæ sis mansurus io eadem ipsa libe ralitate, tamen peto abs te uehementer etiam, ut nelis augeri.i.perduci ad exitum & cumulari.i.multiplicari per te, ea quę ostendisti initio.s.te facturū, deinde quę fecisti. Ego confirmo & spōdeo id &.i.simul fore oalde gratum Loceio & Pompeio, & te positurum.i.locaturum apud eos præelare, qoia apod gratissimos. Ego perseripserā ad te diligeoter paucis diebns ante.i.quā has scriberem, de republ. & de iis negociis & cogitatioonibus nostris, & dederam eas literas pueris.i.seruis tuis, uode noo est opus oune scribere. Vale.

hementer etiam atq; etiam peto, vt ea quæ initio ostendisti, de inceps fecisti, ad exitū augeri & cumulari p te velis. Id & Luceio & Pompeio valde gratum fore, teq; apud eos præclare positurum confirmo & spondeo. De repub. deq; his negociis cogitationibusq; nostris perscripserā ad te diligenter paucis ante diebus, easq; literas dederā pueris tuis. Vale.

M.T.C. Culleolo. Procō. S.P.D.

LVcius Luceius meus familiarissimus, homo omnium gratissimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cum diceret omnia te accumulatissime & liberalissime procuratoribus suis pollicitum esse. Cum oratio tua tam ei grata fuerit, quām gratā rem ipsam existimas fore, cum, vt spero, quæ pollicitus es feceris? *omnino. Ostenderunt Bulliones sese Luceio Pompeii arbitratu satisfacturos. sed vehementer opus est nobis, & voluntatem, & authoritatē, & imperium tuū accedere. Quod vt facias, te etiā atq; etiam rogo. Illud mihi gratissimū est, ꝙ ita sciunt Luceii pcuratores, & ita Luceius ipse ex literis tuis quas ad eū misisti, intellexit: hominis nullius apud te authoritatē aut gratiā valere plus, q̄ meā. Id vt re experiatur, iterū & sæpius te rogo. Vale.

HVBER. L Vcius Loceius. cum L. Luceius ab eo quē scribit haberet in pronincia Loce, qnandam eausam pecuoiariam adoersus belliones quosdam oominatos, licet belliones dixisset se satisfacturos L. arbitratu & iudicio Pōp. tamen rogat Ci. huoe ad quē scribit ut ioterponat authoritatē suā. id faciant quod se facturos promiserāt procuratoribus eius, quos miserat propter eam causam. In quibusdā endieibus inuenio iuseriptionē epistolæ huius esse Culeolo quod magis probo. Quam.g.exi. qnasi dicat multo gratiorem, est cum interrogatiooe legendum. Arbitratu, iudicio uoluntate.

ASCEN. LVCIVS &c. Loceium commendat, dicens. Lucius Luceius familiarissimos meus, & sup. bomo gratissimus omniū egit tibi apud me, id est me audiente, gratias mirificas, dicebat te pollieitum esse cumulatissime & liberalissime, pcuratoribus suis omnia, scilicet quæ petebāt. Cum oratio, id est pollicitatio tua, fuerit tam grata ei quām, id est quantum gratam existimes rem ipsam fore, eum feceris omoino, ut spero, scilicet te facturum, ea quę pollicitus es, quasi dicat certum esse ꝙ gratissimum. Belliones.s.debitores sie uocati osteoderunt sese satisfacturos Luceio, arbitratu Pompeii. Sed opus sup. est nobis uehementer, & uoluntatem & authoritatem, & imperiū tuum accedere, id est adire. Vero simile est uon esse Lucium Luceium ad qnem scribat, eom etiam si alter eius nominis fuisset, non tacuisset Cicero de nominis saltē cōmunicatione, quocirca maloi ad eum ad quē superior scripta est datā dieere. Quod ut facias.i. authoritatē & imperiū tuum addas, rogo te etiam atque etiam. Et illud est gratissimō mihi ꝙ procuratores Luceii seiunt, & ipse Luceius intellexit ita, ex literis quas misisti ad eum, authoritatem ant gratiam oullius homiois ualere plus apud te quam meam. Ego rogo te iterum & sæpius, ut, scilicet Luceius experiatur, id est experimento cogooseat id. Vale.

*P.V.C. OMNINO ostenderunt Bulliones. Impressi ante meum BELLIONES, mendose habebāt, meus BVLLIONES, ut in antiquis libris recte. Si literam V, pro Y, frequeoter ponebant ueteres, ut nonoulli eaemplis quoq; cōfirmant, oō uideoeur priscā scripturā damnent, & ueram lectiooē uelint esse BYLLIONES. Si Græci suo sermooe Byllionespronunciabant, nihil absurdū, ac oouū Ro. homines faciebant, cum Bulliones dieebant: erat hæc ipsorum in Græcis nominibus consuetudo, ut Y, in V, uerterent. Eadem ratiooe Plinius eosdem populos Bullidenses appellauit. In priscis Terentii Varroois exemplaribus. Subaris & Subaritanus ager pro Sybaris & Sybariraons scriptum est: io pandectis qnoque Florentinis Berutns pro Berytos semper.

M.T.C. Qu. Gallio. S.P.D.

ET si plurimis rebus spero fore vt perspiciam, quod tamē iampridē perspicio, me a te amari: tamen ea causa tibi datur, in qua facile declarare possis tuam erga me beneuolentiā. L. Oppius Marci F. Philomeli negociatur, homo mihi familiaris: eum tibi vnice cōmendo. eóq; magis, ꝙ cum ipsum diligo tum ꝙ negocia pcurat Lu. Egnatii Rufi: quo ego

vno equite

HVBER. ET si. cōmendat Gallio procōsuli Ciliciæ L. Oppiō mercatorē negociorū L. Egnatii, rogátq; ut & ipsum præsentē cūmendatū habeat, & Egoatii negocia tueaf, sibi.n. gratissimū futurū. des, scribas. Aliqd lit. qb. ostēdas id ēe facturū

ASCEN. ET si &c. Commendat Gallio procoosoli Ciliciæ L. Oppiom enratorem negociorum L. Egnatii, rogatque, ut & ipsum Oppium præsentem commendatum habeat, & Egnatii absentis negocinm tueatur diceos. Ee si spero ploribus rebos fore, id est futorum, nt perspiciam iampridem, me amari à te, tamen ea causa datur nunc tibi in qoa possis declarare facile beneuoleotiam tnam erga me Lncius Opplus filios Marci negociatur.i. mercaturam agit Philomeli, in urbe illa phrygiæ maioris in planicie cuiusdam iogi sita, in cuius al-

vno equite Ro. familiarisſime vtor, & qui cõſuetudine cotidiana, tum officiis plurimis maximiſq; mihi cõiunctus eſt. Oppiũ igitur præſenté vt diligas, Egnatii abſentis ré vt tueare, æque à te peto ac ſi mea negocia eſſent. Veli memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid, quæ tibi in ꝓuincia redduntur: ſed ita cõſcribas, vt tum, cũ eas leges, facile recordari poſsis huius meæ cõmendationis diligentiá. Hoc vehemẽter etiam atque etiam rogo. Vale.

tera parte eſt Anthiochia, ut docet Stra. lib. xii. homo familiaris mihi. Ego commendo tibi eum unice, id eſt ſingularitee, & eo magis quòd cum, ſcilicet ita ſit ꝙ diligo ipſum, tum quod procurat negocia Lucii Egnatii Rufi, quo equite Rnmano ego utnr, ſcilicet ſnlo familiariſsime, & qui cuniunctus eſt mihi tum conſuetudine quntidiana, tum maximis & plurimis officiis. Igitur egn peto æque, id eſt æqnaliter à te acſi eſſene negocia mea, ut diligas Oppium pręſentem, ſcilicet tibi in prouincia, & tueare, id eſt protegas rem, id eſt diuitias & negotia Egnatii abſentis. Ego nelim ſup. uedes, ſcilicet mihi & Egnatio, aliquid literarum cauſa memoriæ tuæ, ſcilicet per eas conſeruandæ, quæ, ſcilicet literæ reddantur tibi in prouincia, hæc igitue ad eum ſcripſerat Cice. cum iam profecturus eſſet, ſed ſup. ut conſcribas, ſcilicet literas ita ut poſsis recordari facile diligentiam huius commendationis meæ tum, id eſt tunc cum leges eas, ſcilicet in prouincia. Ego rogo te uehementer etiam atque etiam hoc, ſcilicet ut id facias. Vale.

M.T.C. Qu. Gallio, S.P.D.

ET ſi ex tuis, & ex L. Oppii familiariſsimi literis cognoui te memoré cõmendationis meæ fuiſſe, idq; ꝓ tua ſumma erga me beneuolétia, proque noſtra neceſsitudine minime ſum admiratus: tamẽ etiã atq; etiã tibi L. Oppiũ præſenté, & L. Egnatii mei familiariſsimi abſentis negotia cõmendo. Tãta mihi cũ eo neceſsitudo eſt, familiaritaſq;, vt ſi mea res eſſet, nõ magis laborarẽ. Quapropter gratiſs imũ mihi feceris, ſi curaris, vt is intelligat me à te tãtũ amari, quãtũ ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes, idque vt facias, vehementer te rogo. Vale.

ET ſi ex tuis. Eodem argumento quo in præcedenti epiſtola cõmendanit Gallio eundem Oppium, quem ſuperius commendanit, & negocia Egnatii. HVBER.

ET ſi &c. Cõmendat rurſus eundem eidem dicẽs. Et ſi cognoui ex literis tuis, & ex literis Lncii Oppii familiariſsimi mei, te fuiſſe memorem commendationis meæ & egn ſum minime admiratus id, prn ſumma beneuolentia tua erga me, & pro neceſsitndine noſtra hoc eſt quia id beneuolentia tua in me & neceſsitudo mea mutua exigebat, tamen ego commẽdo tibi etiam atqne etiam Lucium Oppium præſentem, & negocia Lucii Egnatii familiariſsimi mei, abſentis, ſcilicet à ꝓuincia tua. Tauta neceſsitndo & familiaritas eſt mihi cum en, ut nñ laborarẽ, id eſt coutenderẽ, magis, id eſt ualidius aut abundantius. Quaprnpter tu feceris mihi gratiſsimum, ſi curaris pro curaueris, ut is, ſcilicet. Egnatius intelligat me amari à te tantũ. i. tam multũ aut tã impenſe, quantũ ipſe. i. ego exiſtimo. ſ. me amari à te. Tu nihil potes facere mihi gratius hoc, id eſt quá hoc & rogo te uehementer ut facias id. Vale. ASCEN.

M.T.C. Apuleio Proqueſt. S.P.D.

LVcio Egnatio vno equite Ro. vel familiariſsime vtor. Eius Anchialum ſeruum negociaq; quæ habet in Aſia, tibi cõmendo non minore ſtudio quàm ſi rem meá cõmendaré. Sic enim exiſtimes velim, mihi cum eo nõ modo cotidianam cõſuetudinem ſummá intercedere, ſed etiá officia magna & mutua noſtra inter nos eſſe. Quamobré etiam atq; etiá te peto, vt cures vt is intelligat me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe. Nam de tua erga me voluntate non dubitabat. Id vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

LVCIO Egnatio. Cñmendat Ci. Apuleio proqnęſtori in Aſia libertum Egnatii & eius negocia quæ habebat in Aſia, expnſitis cauſis commendationis. HVBER.

LVCIO &c. Cõmendat Egnatium equitem Romanum, dicens. Ego utor uel, id eſt etiam familiariſſime uno, id eſt ſolo Lucio Egnatin, equite Romano ego commeudo tibi Anchilaum ſeruum eius, & negocia quæ habet in Aſia, non minore ſtudio quam ſi cõmendarem, ſcilicet tibi rem meam. Velim enim ſup. ut exiſtimrs ſic, non modo quntidianam conſuetudinem intercedere, id eſt cõmnnem eſſe & cnninnctinnẽ facere mihi cum eo. ſed etiam officia magna & mutna noſtra eſſe inter nos. Quamobrem ego peto à te etiã atque etiam, ut cures, ut is, ſcilicet Egnatius, intelligat me ſcripſiſſe ad te ſatis diligenter. Nam ipſe non dubitat de uoluntate, id eſt beneuolentia tua erga me, & ita ſi nnn ſenſerit præſidium abs te, pntarit à me non ſatis diligeuter petitum. Ego rogo te etiam atque etiã ſup. ut facias id. Vale. ASCEN.

M.T.C. Apuleio Proquæſt. S.P.D.

LVcius Hoſtius Zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui: ea re vtrunq; ſcripſi, vt & mihi cum illo cauſam

LVcius Hoſtius iuſtitutus fuerat hæres Cice. ex parte à quodam liberto ſuncui partem hæreditatis reliquerat. Cice. hunc libertnm cohæredem ſuum Apuleio cnmmendat. Vtrunque illum eſſe cohæredem meum & hæredem patroni ſui. Ornatus, cum factus eſt hæres. HVBER.

LVCIVS &c. Diligenter cõmendat cnhæredem ſuum dicens ASCEN.

amicitiæ ſcires eſſe, & hoiem ꝓbum exiſti mares, qui patroni iudicio ornat⁹ eſſet. Eũ tibi igitur ſic cõmẽdo vt vnũ ex noſtra do mo. Valde mihi gratũ erit, ſi curaris vt in tellig at hanc cõmendationem ſibi apud te magno adiumento fuiſſe. Vale.

ſuum dicens Lucius Hoſtius Zoilus.ſ. cognomẽto eſt cohæres meus.i.mecũ hæres, hæres autẽ patroni ſui.ſ. Lucii Hoſtii, nam liberalitate donati patronorũ accipiebant noia. Ego ſcripſi utrunq;.ſ. & cohæredẽ mihi eſſe, & patroni ſui.ea re.i.propterea, ut &.i.pariter, ſcires mihi cauſam amicitiæ cũ illo eſſe, quia cohæredes inter ſe amare debẽt, uñ uobis magna neceſsitas amandi Chriſti indita, & cuius & per quẽ cohæredes dei patris facti ſumus. Et.i. pariter exiſtimares.i. iudicares ſup.eum hominem probum qui ornatus eſſet iudicio patroni, ut ab eo hæres ſit ſcriptus. Igitur ego cõmendo tibi eum ſic, ut, id eſt tanquam, unquam ex noſtra domo. Erit mihi ualde gratum ſi curaris pro curaueris, ut intelligat hanc commendationem fuiſſe ſibi magno adiumento apud te. Vale.

M.T.C. Silio. S.P.D.

QVid ego tibi cõmẽdem eum quem tu ipſe diligis? Sed tamen vt ſcires eum à me non diligi ſolum, verumetiã amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. Omniũ tuorũ officiorũ quæ & multa & magna ſunt, mihi gratiſsimũ fuerit, ſi ita tractaris Egnatiũ, vt ſentiat & ſe à me, & me à te amari. Hoc vehementer etiã atque etiam rogo. Illa noſtra ſcilicet ceciderunt: vtamur igitur vulgari conſolatione, Quid ſi hoc melius? Sed hæc coram. Tu fac quod facis, vt me ames, teque amari à me ſcias. Vale.

HVBER. QVID ego. Cic. dum diſsimulat ſe cõmendare Egnatium Silio multo magis cõmendationẽ iam oppreſſa repu. factam oſtendit. Verumetiam a. hic ſicut & alio loco oſtẽdit maiorem eſſe uim amandi quã diligendi. Illa no. ſcilicet ocioſa, & faceta, quibus uti ſolebamus. Ceciderunt, amiſſa ſunt calamitate pub. Vulgari, qua etiam uulgus utitur. Quid ſi hoc melius, hoc dici ſolet ubi nulla apparet ratio facti ſicut etiam illud ſic uiſum ſuperis.

PHI. QVid ego tibi, commendat Egnatium quodãmodo diſsimulanter non eodem ordine quo cæteros. Addidit in calce quædam de ſeipſo. Quod ego ti. Simile prope modum & illud Martia. Peccat qui cõmendandum ſe putat eſſe ſuis. Non diligi ſolum, uerumetiam amari, ut ad M. Brutum, Clodius Tribun. pleb. deſignatus ualde me diligit, uel ut ἐμφατικωτέρως, quaſi dicat plus quàm dici poſsit ualde me amat. Illa noſtra, puta iocoſa & familiaria. Etiam atque etiam rogo, quod Brutus dicit rogo, & quidem ualde rogo, eodem dicendi genere utitur in ualeo, ut etiam atque etiam uale. Ceciderunt, calamitate temporum amiſimus. Quid ſit hoc melius. Quando nullam afferre poſſumus facti rationem huiuſmodi utimur oratione. Quale eſt etiam illud apud Virgilium. Poſtquam res Aſiæ Priamique euertere gentem Immeritam, uiſum ſuperis.

ASCEN. QVID &c. Eundem quodammodo diſsimulanter commendat, dicens. Quid, id eſt ad quid, ego cõmendem tibi eum quem tu diligis, quaſi dicat fruſtra. Sed tamen ut ſcires eum, loquitur de Egnatio, nõ ſolum diligi, uerum etiam amari, quod plus eſt à me, ego ſcribo tibi hæc ob eam rem. Gratiſsimum omnium officiorũ tuorum quæ ſunt & multa & magna, fuerit mihi ſi tractaris pro tractaueris Egnatium, ita ut ſentiat & ſe amari à me, & me amari à te. Ego rogo te hoc uehementer etiam atque etiam. Scilicet, id eſt ſcire licet cur ſic præter. Illa noſtra quibus in foro nuper præſtabamus, ceciderunt. Vtamur igitur conſolatione uulgari, ut, ſcilicet uelimus id quod poſſumus. Quid ſup. dicas ſi hoc meli⁹? uoluit aliquid dicere, ſed reticuit ſubdens. Sed hæc ſup. dicam coram. Tu fac quod facis ut ames me, & ſcias te amari à me. Vale.

M.T.C. Sextilio Rufo. Quæſt. S.P.D.

OMneis tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios: quibus tu quæcunque cõmodaris, erunt mihi gratiſsima. Eóque facio libentius vt eos tibi cómendé, quòd & tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, códucere arbitror, cum prim⁹ in eam inſulam Quæſtor veneris: ea te inſtituere, quæ ſequantur alii. Quæ vt ſpero, facilius cóſequere, ſi & Pub. Lentuli neceſſarii tui legem, & ea quæ à me cõſtituta ſunt, ſequi volueris. Quam rem tibi cóſido magnæ laudi fore. Vale.

HVBER. OMNIS. Sextilio Rufo quæſtori in Cypro cõmendat Cice. generaliter omnes Cypros, ſed ſeparatim Paphios quod ei honori ceſſurum dicit, ſi inſtituerit quæ alii imitentur in quo hortatur eum, ut ſequatur legem. P. Lentuli proconſulis ipſius Cypri, ut dixit in prim. lib. ad P. Lentulum qui Cyprum Ciliciamque teneas &c. Paphios. ciues Paphi. Eſt enim Paphos ciuitas Cypri, in qua maxime colitur Venus, unde & Paphia dicitur. Hora. O Venus regina gnidi paphique, eſt autem authore Ptolomæo, & noua, & uetus paphos.

ASCEN. OMNES &c. cõmendat quæſtori omneis Cyprios, dicens. Ego cõmendo tibi omnes Cyprios, ſed magis ſup. quàm cæteros Paphios, id id eſt Paphi. ciues, quibus quæcunque tu commendaris, id eſt impartiueris, erunt mihi gratiſsima, & facio eo, id eſt propterea libentius ut commendẽ tibi eos, hoc eſt ideo eos tibi libentius commendo, ꝙ arbitror &, id eſt etiam, conducere, id eſt prodeſſe tuæ laudi, cuius ego ſum fautor. Ergo fautor etiam genitiuum regit. cum primũ ueneris in eam inſulã, hoc eſt in Cyprum quæſtor, id eſt tanquã quæſtor te inſtituere. i. ut debent à principio ordinare ea quæ alii ſequãtur. i. ſequi debeant. Quæ, ut ſpero, tu cõſequere. i. obtinebis penul. longa facilius,

longa facilius, si uolueris sequi legem Publii Lentuli necessarii tui, ad quem agentē in Cilicia cui Cyprus annexa est, iuut epistolæ.i.lib.& ea quę constituta sunt á me nam & ipse in Cilicia imperator fuerat. Quam rem.i.ea sequi, ego confido fore tibi magnæ laudi, quum etiam Lentulo & Ciceroni laudi fuerit. Vale.

M.T.C. Curio Proconſ. S.P.D.

QVintus Pompeius Sexti filius multis & veteribus causis necessitudinis mihi coniunctus est. Is cum antea meis commendationibus & rē, & gratiam, & authoritatem suam tueri cō fuerit, nunc profecto te prouinciam obtinente meis literis adsequi debet, vt nemini se intelligat commendatiorem vnquam fuisse. Quamobrem à te maiorem in modum peto, vt cum omneis meos æque ac tuos, obseruare pro necessitudine nostra debeas, hunc in primis ita in tuam fidē recipias, vt ipse intelligat, nullam rem sibi maiori vsui aut ornamēto quàm meam cōmendationem, esse potuisse. Vale.

HVBER. POmpeius. Curio Græciæ præsidenti, ut lib. vii. uidimus, cōmendat Cic. Quin. Pomp. ea diligentia qua alios sibi amicissimos cōmendari solitos uidimus. Prouinciam. Grecian.

ASCEN. QVintus &c. Cōmendat Quintum Pompeium Sexti filium, dicens. Quintus Pompeius filius Sexti, scilicet Pompeii coniunctus est mihi, multis & ueterib⁹ causis necessitudinis.i.amicitiæ necessario conseruandæ. Iam sexcēties fere exposita sunt uocabula, sed quia forte in unum epistolium incidet qui alias non legerit, eogor rem unam sæpius exponere, is cum consuerit.i.cōsueuerit, dicitur enim utrunque & sueui & suetus sum, tueri.i.protegere, & rem.i.diuitias & gratiam & authoritatem, cōmendationibus meis, debet nūc profecto te obtinente, prouinciam.i.dum tu obtines prouinciam, assequi.i.nancisci, literis meis.i. per literas meas, ut intelligat se nemini fuisse unquam cōmendatiorem.i. magis cōmēd. tum quàm tibi uidetur hoc loco passiue capi & temporis preteriti rationem seruare, ita ut participia interdum cōparatiua putes. Quamobrem ego peto à te in modum maiorem, ut cum debeas obseruare.i.colere & ut dicunt supportare, omnes meos, scilicet familiares & amicos, æque.i.æqualiter, ac.i.sicut tuos, pro nostra necessitudine.i.propter necessitudinem, hoc est necessariam coniunctionem & amicitiam nostram recipias hunc, scilicet Quintum Pompeium, in primis, id est inter primos, aut præcipue in fidem, id est fidelē protectionem & confirmationem tuam, ita ut ipse intelligat nullam rem potuisse esse sibi maiori usui, id est utilitati, aut ornamento, id est decori quantum ad bonum honestum quam commendationem meam. Vale.

M.T.C. Aristo vel Cæ.ædili. S.P.D.

MArco Fabio viro optimo & homine doctissimo familiarissime vtor mirificeq́ eum diligo: tum propter summū ingeniū eius, summamq́ doctrinam, tum ꝓpter singularem modestiā. Eius negocium sic velim suscipias, vt si esset res mea. Noui ego vos magnos patronos: hominem occidat oportet qui nostra opera vti velit, sed in hoc homine nullam accipio accusationem, omnia relinquis si me amabis, cum tua opera Fabius vti volet à te ego res Ro. vehementer expecto & desidero. In primisque quid agas cupio. Nā iamdiu propter hyemis magnitudinē nihil ad nos noui afferebatur.

M.T.C. Aristo. Proconſ. S.P.D.

SVmpsi hoc mihi pro tua in me obseruantia, quam penit⁹ perspexi, quandiu Brundusii fuimus, vt ad te familiariter, & quasi pro meo iure scriberem, si quæ res esset, de quā valde laborarē. M. Curi⁹ qui Patris negociatur, ita mi-

HVBER. SVmpsi. non indiget argumēto hæc epistola, quę textu ipso satis patet, sic & sequens de quibus nihil aliud est declarandum.

ASCEN. SVmpsi &c. Commendat Mar. Curium Patris negociantem apprime diligenter, aut Aristo. proconsuli, aut Cælio, ut quidam textus habent. Ordo est. Ego sumpsi, id est assumpsi & quasi arrogaui hoc mihi pro obseruantia tua, in, id est erga me hoc est propter eam, in dictis & factis tuis ne me lædas custodiam, ex ueneratione quadam procedentē quam perspexi, id est percepi penitus quandiu fuimus Brundusii, sumpsi inquam ut scriberem ad te familiariter, & quasi pro iure meo, si qua, idest si aliqua res est, de qua laborarem ualde, id est pro qua uellem multos subire labores, aut multum timerem. Mar. Curius qui negociatur, id est mercimonia agit Patris in ea urbe Achaię est mihi familiaris ita ut nihil possit esse coniunctius. Multa sup. sunt officia, idest ex debito benefacta, illius in me, & multa quoque sunt sup. officia mea in illum & quod maximum est, scilicet uinculum coniunctionis summus & mutuus amor est inter nos. Quæ cum sint ita, si habes ullam spem in amicitia mea, si nis efficere ea officia & studia quæ cōtulisti Brundusii in me etiam gratiora mihi, scilicet quàm nunc sint, quanquā sunt gratissima si uides me amari à tuis omnibus da atque largire mihi hoc, ut conserues Mar. Curium, sartum & tectum, ut aiunt, id est ut in uetere prouerbio ex uillarum locatione sumpto qui sic locare solemus, ut conductor eas sartas, id est omnibus partibus suis conseruatas, & clausas, ac tectas à sæuitia cęli cōseruet, alioqui locatori id præstandum esset, exponit autem Ci. subdens, ut sup. conserues eum sincerum & integrum ab omni incommodo, detrimento & molestia. Et ipse, id est egomet spondeo & omnes tui recipient, id est promittent hoc tibi pro me, te esse capturum ex mea amicitia, & ex officio tuo in me maximum fructū & summam uoluptatem. Vale.

hi familiaris est vt nihil posſit eſſe cōiunctius. Multa illius in me officia, multa in illū mea quoque: maximum eſt, ſummus inter nos amor & mutuus. Quæ cum ita ſint, ſi vllam in amicitia mea ſpem habes: ſi ea quæ in me officia & ſtudia Brunduſii contuliſti, vis mihi etiam gratiora efficere, quanquam ſunt gratiſsima: ſi me à tuis omnibus amari vides, hoc mihi da atque largire, vt Marcum Curium ſartum & tectum, vt aiunt, ab omníque incommodo, detrimentó, moleſtia ſyncerum integrúmque conſerues. Et ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximum te fructum ſummámque voluptatem eſſe capturum. Vale.

M.T.C. Cælio. S.D.

PVblium Meſſienum Equitem Romanū reb⁹ omnibus ornatū, meúmque familiarem tibi commendo ea commendatione quæ poteſt eſſe diligentiſsima. Peto à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, vt eum in tuam fidem recipias, eiúſque rem famámque tueare. Virum bonum, tuáque amicitia dignum tibi adiunxeris, mihíque gratiſsimum feceris. Vale.

ASCEN. PVblium commendat dicens. Ego cōmendo tibi P. Meſſienum, equitem Ro. ornatum omnibus rebus & perfamiliarem, id eſt ualde familiarem meum, ea cōmendatione quæ poteſt eſſe diligentiſsima. Peto à te & pro noſtra & pro paterna amicitia, ut recipias eum in fidem, id eſt fidelem protectionē tuā, & ut tueare, id eſt protegas rem & famam eius. Tu adiunxeris tibi uirum bonum & dignum amicitia tua, & feceris mihi gratiſsimum. Vale.

Cicero Regi. S.D.

AVlus Licinius Ariſtoteles Melitenſis antiquiſſimus eſt hoſpes meus, & præterea cōiunctus magno vſu familiaritatis. Hæc cum ita ſint, non dubito quin tibi ſatis cōmendatus ſit. Etenim ex multis cognoſco meā cōmendationem plurimum apud te valere. Hunc ego à Cæſare liberaui. Frequens enim fuerat nobiſcum, atq; etiam diutius in cauſa eſt, quàm nos cōmorat⁹, quo melius te de eō exiſtimaturū arbitror. Fac igitur mi Rex, vt intelligat has ſibi literas plurimum profuiſſe. Vale.

HVBER. Melitenſis. AVlus Licinius. Licinium Melitenſem, Pompeianorum partium ſtudioſiſsimum Regi cōmendat. Melitenſis ex melita inſula Ciliciæ, quæ autore Pomponio Africā uerſus eſt, & Strabo dicit eam imminere pachino, de qua Catelli portātur, quos Melitæos uocant, de hac Ouid. lib. iii. faſtorum. Fertilis eſt Melitæ ſterili uicina coſuræ, Inſula quam libyci uerberat unda freti. Nobiſcum contra Cæſarem. In cauſa, bellorum ciuilium.

ASCEN. AVLVS &c. Commendat Regi Aulum Licinium Melitenſem hoſpitem ſuum, qui Pompeianorum partium ſtudioſus fuerat, ſed reconciliatus Cæſari. uerum quia eo nomine eum commendat quòd Pompeianus eſſet, ne literæ forte deprehenſæ officiant ei ad quem ſcribit credo non nominatum à Cicerone, ſed nomine regis tantum ſignificatum. Reges enim diuites omnes & præcipue principes olim uocabant ueteres. Melite inſula eſt Ciliciæ autore Pomponio Africam uerſus. Et Strabo dicit eam imminere pachino, unde Catelli Melite aſportabantur, de qua Ouid. faſt. lib. iii. Fertilis eſt Melitæ ſterili uicina coſuræ, Inſula quam libyci uerberat unda freti. Ordo eſt. Aulus Licinius Ariſtoteles cognomento Melitenſis patria, eſt hoſpes meus antiquiſsimus, & præterea, id eſt præter eam cōiunctionem cōiunctus, ſcilicet mihi magno uſu familiaritatis. i. magna conſuetudine. Cum hæc ſint ita, non dubito quin ſit ſatis commendatus tibi. Etenim ego cognoſco ex multis cōmendationem meam ualere plurimum apud te. Ego liberaui hunc à Cæſare. i. à perſecutione Cæſa. hoc eſt reconciliaui eum. Fuerat enim nobiſcum. i. in partibus Pompeianis frequens. i. negocioſus & diligens atque moratus eſt in cauſa, id eſt ut dicunt in querela Pompeiana, diutius, ſcilicet quàm nos, quia etiam poſt mortem Pompeii, quo, id eſt propter quod, ego arbitror, ſup. te exiſtimaturum de eo melius. Igitur ô mi rex fac ut intelligat has literas profuiſſe ſibi plurimum. Vale.

M.T.C. Qu. Thermo Propræ. S.D.

LVcio Gemicilio Curuo iampridem vtor familiariſsime, optimo viro, & homine gratiſſimo. Eum tibi penitus cōmendo atq; trado. Primum vt omnibus in rebus ei te cōmodes, quo ad fides tua dignitaſque patietur: patietur autem in omnibus: nihil enim abs te vnquam, quod ſit alienum tuis,

HVBER. LVCIO Gemicilio. Thermo proprætori in Syria cōmendat Gemicilium quem dicit nihil eſſe petiturum niſi quod & ſe & Thermo dignum ſit. Nihil abs te, ſic Hora. epiſtolis. Vtere Pomp. Groſpho & ſi quid petet ultro, defer, nihil Groſphus niſi uerū orabit & æquum. Dioceſin, id eſt iuriſdictionem. Heleſponto, Heleſpontus in Phrygia eſt, ab helle ſorore phryxi dicto. Phrygia autem regio dicta eſt Aſiæ maioris quæ Phrygia etiam Troas dicitur.

Dioceſis. Heleſpontus. Phrygia.

ASCEN. LVCIO &c. Thermo proprætori in Syria cōmendat Gemicilium quem dicit nihil petiturū niſi quod ſe & Thermo dignum ſit, quo nomine Horatius, etiā

aut etiam suis moribus, postulabit. Præcipue autem tibi commendo negotia eius, quæ sunt in Hellesponto. primum, vt obtineat id iuris in agris, quod ei Patriana ciuitas decreuit & dedit, & quod semper obtinuit sine ulla controuersia. deinde, si quid habebit cum aliquo Hellespontio controuersiæ, vt in illam διοίκησιν reiicias. Sed non mihi videor, cum tibi totum hominem diligentissime commendarim, singulas ad te eius causas perscribere debere. Summa illa sit: quicquid officii, beneficii, honoris in Gemicilium contuleris, id te existimabo in meipsum atque in rem meam contulisse. Vale.

M. T. C. Qu. Thermo Propræ. S. D.

CVm mihi multa grata sunt, quæ tu adductus mea commendatione fecisti: tum in primis, quòd M. Marciliũ amici atque interpretis mei filium liberalissime tractauisti. Venit enĩ Laodiceam, & tibi apud me mihique propter te gratias maxiãs egit. Quare quod reliquum est, à te peto, quum apud gratos homines beneficium ponis, vt eo libétius his commodes: operamque des, quoad fides tua patietur, vt socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cum ante studiose commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius, quòd in longa apparitione singularem, & prope incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiãque cognoui. Vale.

Grosphũ cõmendat in epistola dicens, Vtere Põpeio Grospho, si quid petet ultra Defer, nil Grosphus nisi uerum orabit & ęquum. Ordo est. Ego utor sampridem. i. à plusculo tempore familiarissime L. Gemicilio Curuo, uiro optimo & homine gratissimo, ego commẽdo tibi eum penitus atque trado. s. fidei tuæ, primum ut commodes. i. commode exhibeas te ei in quibus rebus quoad. i. quatenus fides tua. s. interna da æquitate, quia fides fundamentum est iustitiæ, ut dicit. i. offi. & dignitas tua patietur, patietur autem in omnibus. s. quæ petet, ipse enim nihil postulabit unquam abs te, quod sit alienum tuis, aut etiam suis moribus. i. quod nõ sit honestum & æquum. Ego autem commẽdo tibi præcipue negocia eius quæ sunt in Hellesponto insula phrygiæ ab helle sorore phryxi, illic in ponto submersa denominata. Primum, ut obtineat in agris. s. hellesponticis, id iuris quod ciuitas patriana quæ illic est decreuit, & dedit ei, & qđ obtinuit semper sine ulla controuersia. i. contradictione. Deinde si habebit aliquid controuersię. i. litis & discrepationis cum aliquo Hellespontino in insula hellesponti, ut reiicias in illam dioecesim. i. in illam iurisdi. hoc est ad forũ illius iurisdi. ubi antiquum ius obtinet. Nequisertẽ dicitur dioecesis. ii. & iii. longis non diocesis, nam græce scribitur διοίκησιν. Sed ego cõmendarim tibi diligentissime totum hominem. i. omnia negocia eius non uideo mihi debere perscribere ad te singulas causas eius. Illa sit summa. i. generalis clausula, quicquid officii quasi debiti, beneficii. i. benefacti liberaliter impensi, sup. ei honoris, contuleris in Gemicilium. i. impenderis gemicilio, ego existimabo te contulisse id in meipsum atque in rem meam. Vale.

HVBER. CVm multa. Primum ostendit Cic. sibi gratũ esse quod fecerit Thermus pro M. Marcilio. Deinde eum rogat, ut det operam, ne socrus Mae. rea fiat, & ne ipsa in iudicium deducatur. Reus enim dicitur quicunque in lite deducitur, etiam si nihil admiserit. Reus

ASCEN. CVm mihi & c. Primum ostendit sibi gratum esse quod fecerat Thermus pro M. Marcilio, deinde rogat, ut det operam ne socrus Marci. rea fiat. Ordo est. Cũ multa sint grata mihi, quæ tu fecisti adductus commendatione mea. i. per me facta, tum in primis sup. gratum est, non sit, unde secũdum Vallam qui uult cum & tum indicatiuum postulare legendum esset, cum mihi multa grata sunt & c. ꝙ tractauisti liberalissime M. Marcilium filium amici mei, atque interpretis forte lingua gilicom, aut intercessores, quia per interpretem ees agete magni uiri solent. sed cõ constet deprecatoris illic eguisse, Ci. dicam linguæ alienæ expositorem fuisse, Et per regulam seruianam eo nomine quo filium uocatum, enim. i. quia M. Marci. uenit Laodiceam quæ urbs est in prouincia Ciliciæ, & egit mihi maximas gratias propterte. i. ob beneficiũ tuũ, quare ego peto à te, quod reliquum est. i. quod restat adhuc, quando. i. quandoquidem, aut quoniam tu ponis. i. collocas beneficiũ apud homines gratos, ut commendes. i. prosis & commodum facias iis eo. i. tanto libentius, & sup. des operam, quo ad fides scilicet tua patietur. Fidem ut dixi, hic eam intelligit quæ est fundamentum iustitiæ qua ea, quæ decenter promisimus fideliter seruamus, unde ad fidem iudicum pertinet nemini iniuriam facere dum alicui commodum facit, ut socrus. i. matee uxoris adulescentis. s. Marcilii ne. i. non fiat rea. i. non uocetur in iudicium, nam reus dicitur quicunque cogitur causam dicere & se defendere etiam si culpa uacet, non autem esset iudicis eam quæ sons esset facere ut insons sit, licet ignoscere possit, ego cum commendabam, ergo prius legam cum multa sunt antea M. studiose, tum supple commendo eum nunc multo studiosius, ꝙ cognoui in longa apparitione. i. obsequio quasi apparitoris, singularem, & prope. i. quasi incredibilem fidem. i. fidelitatem, abstinentiam, modestiam Marcilii patris. i. senioris. Vale.

HVBER. ET si mihi. Cice. diligenter commendat Thermo M. Anoei legati sui ogocia. De quo dicat se loeutũ esse cum eo Ephesi, quæ ciuitas est, ut supra dixim⁹, Asiæ regionis in Icario pelago. Sardiani. noo ex sardinia, sed Sardia ciuitate. Quemadmodum, qualiter, quanta moderatione. Dicasius. administres iustitiam.

Satdiaous

ASCEN. ET si mihi &c. Diligentissime commendat Thermo M. Annei, legati sui oegocia, de quo dicit se locutum esse cum Thermo cũ essent Ephesi. Ordo est. Et si nideor mihi intellexisse cum locutus sum tecũ Ephesi, quæ ciuitas est Asiæ, de re Mar. Annei legati mei te uelle uehemẽter omoia causa ipsius, tamen ego facio. i. æstimo taoti M. Anoeum, ut nihil putem prætermittendum mihi, quod ioterfit. i. in re & utilitate sit illius, & puto me fieri. i. æstimari à te tanti, ut ooo dubitem quio magnns cumulus cõmẽdationis meæ. i. qui fit commendationis meæ, malim tamẽ legere commeodatione mea. i. propter cõmeodatiooem meam, accedat. i. addatur ad uoluptatem tuam. Nam cum diligerem diu. i. per multos dies M. Anncium, & existimarem. i. iudicarem de eo sicut resdeclarat, ꝙ detulerim. i. obtulerim ei ultro. i. noo requisitus, legationem. i. ut esset mihi legatus in Cilicia, cum denegassem sup. eam multis iam peteotibus. s. eam, tum oero. i. præcipue posteaq̃ fuit mecum in bello atque io re militari, cogoou i in eo tantam uirtutem. i. fortitudioem, prudentiam. fidem & tantam beneuolentiam erga me, ut oeminẽ. i. oullum bominem faciam pluris. s. quàm eum. Tu scis eum habere cootrouersiam cum Sardianis. i. ciuibus Sardiæ ciuitatis in prouincia Cilicia: oos exposuimus tibi causam Ephesi. i. cum illic essemus, quam tamẽ tu cognosces facilius & melius coram. i. quando ueneris in rẽ præsentem aut litigatores audieris. mehercule dubium fuit diu, quid scriberẽ de reliquo. i. de eo, quod restat potissimum ad te. Enim. i. quia ius sup. eius quemadmodum dicis est clarum. i. euidens, & ootũ est. s. tibi, cum magna laude tua, quia iurisperitus eua sit. Nihil autem aliud opus est oobis in hac causa, nisi te dicere. i. ut dicas ius. i. iudices, instituto. i. more tuo. Sed tameo eum noo fugiat. i. lateat me, quanta autoritas sit in prætore, præsertim ista integritate. i. qui prætor sit istiusmodi ĩtegritate, grauitate, elemẽtia, qua cooftat te esse inter omnes. Peto abs te pro oecessitudioe nostra coniunctissima. i. arctissima, & officiis plurimis, paribus ae mutuis scilicet ioter oos, ut perficias uoluntate, autoritate, studio tuo, ut M. Annius intelligat te. Et. i. simul, amicum esse sibi, quod oon dubitat: locutus est enim sæpe mecum. s. hoe afferendo, & esse factum amicorum multo scilicet quàm fueras his literis meis. Nihil est quod possis facere mihi gratius io toto imperio tuo atque prouincia. i. tantisper dum eris in prouincia imperator. Ego non existimo te dubitare iam scilicet ubi cognoscis rem mihi tautopere cordi esse, quam bene posituros. i. locaturus sis, studium atque officium tuũ apud hominem gratissimum atque uirum optimũ. Cum uir à uirtute dicatur, frequens illi epitheton est bonus aut optimus. Vale.

Ephesus

M. T. C. Qu. Thermo propræ. S. D.

ET si mihi videor intellexisse, cum te cum Ephesi de re M. Annei legati mei locutus sum, te ipsius causa vehementer omnia velle: tamen & M. Anneium tanti facio, vt mihi nihil putem prætermittendum quod illius intersit: & me à te tanti fieri puto, vt non dubitem quin ad tuá voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ. Nam cum iamdiu diligeré M. Anneium, deque eo sic existimarem, vt res declarat, quod vltro ei detulerim legationem, cum multis petentibus denegassem: tum verò posteaquam mecũ in bello atque in re militari fuit tantá in eo virtutem, prudentiam, fidem, tantamque erga me beneuolentiam cognoui, vt hominẽ neminẽ pluris faciam. Eum cum Sardianis habere controuersiá scis: causam tibi exposuimus Ephesi: quam tu tamen coram facilius meliusque cognosces. De reliquo mihi mehercule diu dubium fuit quid ad te potissimum scriberem. Ius enĩ quemadmodum dicas, clarum, & magna cum tua laude, notum est. Nobis autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi te ius instituto tuo dicere. Sed tamen cum me non fugiat quanta sit in Prætore autoritas, præsertim ista integritate, grauitate, clementia, qua te esse inter omneis constat: peto abs te pro nostra coniunctissima necessitudine, plurimisque officiis paribus ac mutuis, vt voluntate, autoritate, studio tuo perficias vt M. Anneius intelligat te & sibi amicum esse, quod non dubitat (sæpe enim mecum locutus est) & multo amiciorem his meis literis esse factum. In tuo toto imperio atque prouincía nihil est quod mi gratius facere possis. Iam apud ipsum gratissimum hominem atque optimum virum, quàm bene positurus sis, studium tuum, atque officium, dubitare te non existimo.

HVBER. CAius Cluuius. Negocium Cluuii Puteolaoi ita commẽdat Thermo, ut dicat ipsum Cluuium de eo desperare, nisi id cõfecerit Thermo prouinciam obtinente: exponit Cice. quid fit in

M. T. C. Qu. Thermo Prop. S. P. D

CAius Cluui⁹ Puteolanus valde me obseruat, valdeq; est mihi familiaris.

ris. Is ita ſibi perſuadet: quod in tua prouincia negotii habeat, niſi te prouinciam obtinente meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis & deſperatis habiturum. Nunc quum mihi ab amico officioſiſſimo tantũ oneris imponitur, ego quoque tibi imponã pro tuis in me ſũmis officiis: ita tamen vt tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſeis Alabandeis pecuniam Cluuio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturum vt eodici Myraſii Romam mitterentur. Id factum nõ eſt. Legatos audio miſſos eſſe: ſed malo eodicos, vt aliquid confici poſſit. Quare peto à te vt & eos & Alabandeis iubeas eodicos Romam mittere. Præterea Phylocles, Alabãdenſis ὑποθήκας Cluuio dedit, eæ commiſſæ ſunt. Velim cures vt aut de hypothecis decedat, easque procuratoribus Cluuii tradat: aut pecuniam ſoluat. Præterea Heracleotæ Bargiletæ, qui itẽ debent, aut pecuniam ſoluant, aut fructibus ſuis ſatisfaciant. Caunii præterea debent: ſed aiunt ſe depoſitam pecuniã habuiſſe. Id velim cognoſcas: & ſi intellexeris eos neque ex edicto, neque ex decreto depoſitam habuiſſe, des operam vt vſuræ Cluuio, inſtituto tuo conſeruentur. His de reb9 eo magis laboro, quòd agitur res Cn. Põpeii etiã noſtri neceſſarii: & quòd is magis etiam mihi laborare videtur, quàm ipſe Cluuius, cui ſatis factum eſſe à nobis valde volo. His de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. Qu. Thermo
Propræ. S. D.

QVO magis cotidie ex literis nunciisq; bellum magnum eſſe in Syria cognoſco, eo vehementius à te pro noſtra neceſſitudine contendo, vt mihi M. Anneium Legatum primo quoque tempore remittas. Nam eius opera, conſilio, ſcientia rei militaris, vel maxĩe intelligo me, & rẽpu. adiuuari poſſe. Quod niſi tanta res eius ageretur: nec ipſe adduci potuiſſet vt à

eo negocio, & quid agendum putet. Puteolaous, ex Puteolis oppido Campaoiæ. Deſperatis, ſioe ſpe.

Milaſia, Milaſia & Alabanda ciuitates ſunt, authore Ptolomeo Lydiæ Mæoniæ. Eodici, ſiodici defenſores. ὑποθήκας, Hypothecas, quæ ſuot obligationes bonorum immobilium, ſicut contra pigoora bonorum mobilium: ſuot autem termini iuris.

Milaſſa
Alabanda
Eodici
Hypotheca

Heracleotæ, ciues Heraclẹ. Hrraclea autem & Barcilia authore Strab. ciuitates ſunt Cariæ. Cauoii, qui incolunt Cauoum oppidum Cariæ ualetudine habitaotium in famr à Cauno fratre Biblidis cognominatum. Ex edicto. prætorio. Decreto. ſenatus. Vſuræ. utilitati. Is. ſ. Pompeius.

Heraclea
Barcilia
Caunum

ASCEN.

CAius Cluuius & c. Negocium Cluuii Puteolani commẽdat Thermo, ut dicat ipſum Cluuium de eo deſperare oiſi id coofecerit, Thermo prouinciam obtioente. Exponit autem quid ſit iu eo negocio & qnid ageodum putet, ut luce clari9 patebit legentibus boc ordine C. Cluuius Puteolanus ſcilicet patria, à Puteolis urbe Campaoiæ obſeruat me ualde, & eſt ualde familiaris mihi. Is perſuadet ſibi. i. firmiter credit, ſe habiturum in perditis & deſperatis, id negocii, quod habet ĩ prouincia tua niſi confecerit. i. abſoluerit commendationibus meis. i. ob commendatiooes meas te obtinente prouiociam . i. tautiſper dum obtinebis prouinciam. Nunc qõ . i. q uandoquidem taotum oneris imponitur mihi amico officioſiſſimo. i. pleniſsimo officii io me, ego quoque imponam tibi. ſ. tantum oneris pro ſummis officiis tuis io me, tamẽ ita ſup. impooam, ut nolim eſſe moleſtus tibi. Milaſii & Alabandenſes. i. ciues in Milaſia & Alabãda ciuitatibus Lydiæ Mæooiæ debẽt pecuniam Cluuio. Euthydemus dixerat mihi cum eſſem Epheſi, ſe curaturum, & Eodici. i. ſindici defenſores, Milaſii mittereotur Romam, id noo eſt factum, ego audio legatos. i. oratores miſſos eſſe, ſrd malo Eodicos ſup. mitti, ut aliquid poſsit confici. i. traoſigi & compooi. Quare ego peto à te ut iubeas eos ſcilicet Milaſios, & Alabaodeoſes mittere Romam Eodicos. ſ. ſiudicos ſuos: præterea Philotes Alabãdeoſis dedit Cluuio hypothecas. i. obligatiooes bonorum immobilium, hæ ſcilicet hypothecæ ſuot commiſſæ. i. finitæ, Velim ſup. ut cures, ut Philotes aut decedat de hypothecis. i. obligationibus rerum immobilium ut dixi, & tradat eas procuratoribus Cluuii, oe ſcilicet amplius petautur, aut perſoluat pecuoiam. ſ. pro oonis hypothecis, aut pro termini productiõe, Præterea Heracleotæ & Bargiletẹ. i. ciues Heraclẹtẹ & Bargiliæ ciuitatum Cariæ qui item. i. ſimul, debent ſcilicet Cluuio, aut ſoluaot pecuniam, aut ſatisfaciãt ſuis fructibus ſcilicet intereſſe aut uſuram. Præterea Caunii à Cauoo oppido Cariæ debent. ſ. pecuoiam, & ut uidetur inuuere uſuram, ſed aiuot ſe habuiſſe pecuniam depoſitam ut nihil debeaut de uſura, des operam ut uſuræ conſeruentur Cluuio inſtituto. i. ex more aut conſtituto tuo. Ego laboro de his rebus eo magis ꝙ res negociõ aut utilitas etiam Cn. Pompeii oeceſſarii agitur, & ꝙ is. ſ. Pompeius uidetur mihi laborare eis magis quàm ipſe Cluuius, cui ſcilicet Pompe. ego uolo. i. cupio ualde ſatisfactum à nobis. Rogo te uebemeoter etiam atque etiam de his rebus. i. ob has res, aut ut has res cures. Vale

eodici

philotes

QVo magis. Primum rogat Cic. Thermum ut ad ſe remittat M. Anneium legatum priuſquàm proficiſcatur io Ciliciam, quod cito futurum dicit. Deinde ei commendat eiuſdem Annei oegocium, quod habebat cum Sardianis. Quod ſupra alia epiſtola commrudauerat. Erat autem Ci. eo tẽpore proconſul Ciliciæ. Adduci. perſuaderi. Va.

HVBER.

Quo

ASCEN. QVo magis &c. Primum rogat Cice, Thermũ, ut ad se remittat M. Anneium legatum prius quàm Cic. proficiscatur in Ciliciam. Deinde commendat eius negocium. Ordo autem est. Quo .i. quanto magis ego cognusco quotidie ex literis & nuntiis bellum magnum esse in Syria, eo .i. tanto uehementius contendo .i. instanter peto, à te pro necessitudine nostra, ut remittas mihi primo quoque tēpore .i. ut primum possis M. Anneium legatum .i. qui sit mihi legatus. Nam ego intelligo me & remp. posse adiuuari, uel .i. etiam maxime. opera consilio, sciencia rei militaris eius scilicet Annæi quod .i. propter quod, nisi tanta res eius ageretur .s. in prouincia tua, nec ipse potuisset adduci .i. persuaderi ut discederet à me, neque ego sup. potuissem adduci ut dimitterē eum à me. Ego cogito proficisci in Ciliciam circiter Cal. Maii. oporteret sup. ut Anneius redeat ad me ante eam diem. Illud quod egi tecum & coram .i. ĩ præsentia per uerba, & sup. absens per literas, & qđ rogo nunc etiam atque etiam sit tibi curæ, ut conficiat .i. transigat & absoluat negocium suum quod habet cum populo Sardiano conficiat inquam pro ueritate .i. æquitate causæ, & pro dignitate sua. Ego intellexi ex oratione tua cũ locutus sum tecum Ephesi te uelle omnia, causa ipsius M. Annæi, sed tamen uelim sup. ut existimes sic, te nihil posse facere mihi gratius, quàm si intellexero illum confecisse .i. finiuisse negocium ex sententia .i. uoluntate sua, per te .i. te auxiliante, idque .i. id. Et rogo sup. te, etiam atque etiam ut efficias id quamprimum .i. ualde cito. Vale.

HVBER. LVucius Custidius. Commendatitia est hęc epistola, & quæ argumento non indiget. Municeps. ex municipio .i. ex oppido meo. Habeat aditus faciles ad te .i. liceat ei ad te uenire nullo impediente, cum uoluerit. Vale.

Municeps

ASCEN. Lucius &c. Commendat L. Custidium dicens Lucius Custidius est tribulis meus .i. mecum de eadem tribu, & municeps .i. de eodem municipio .s. Arpino, & familiaris meus. Is habet causam .i. litem, quam causam .i. cuius defensionem deferret ad te. Ego commendo tibi hominem sicut fides tua, & pudor meus postulat .i. usque ad aras ut deos, tantũ .i. duntaxat, aut tantum .i. intantum ut habeat faciles aditus ad te, & ut impetret te iubente, sup. ea æqua .i. iusta, quæ postulabit, & sentiet amicitiam meam prodesse sibi in primis .i. præcipue apud te, etiam cũ absim longissime, utpote in Cilicia. Vale.

HVBER. MArcum Fabium. Iisdem fere uerbis cōmendat Cice. Fabium Curtio, quibus supra commendauit Custidium Titio Rufo.

ASCEN. MArcum & cæ. Commendat M. Fabium. Ego diligo unice .i. singulariter M. Fabium, & summa consuetudo & familiaritas peruetus .i. ualde uetus est mihi cũ eo. Ego non peto à te quid decernas .i. iudices, in controuersiis .i. litibus eius. Tu seruabis edictum & institutum .i. mandatum tuum, ut dignitas tua & fides postulat, sed ut habeat aditus ad te, q̃ facilimos, impetret te iubente .i. iussu tuo ea quæ erunt æqua, ut sentiat amicitiam meam prodesse sibi etiam cum absim procul .scilicet Roma, quia in prouincia, præsertim .i. præcipue apud te. Ego rogo hoc uehementer etiam atque etiam. Vale.

me discederet: neque ego, vt eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Calē. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud qđ tecum & coram & per literas diligentissime egi, id & nunc etiam rogo curæ sit tibi, vt suum negotium, quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate conficiat: Intellexi ex tua oratione cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Annei causa omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero per te illum, ipsum negotium ex sententia cōfecisse. idque quamprimum vt efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M T. C. Titio. L. F. Rufo, Pr. Vrbano. S. P. D.

LVcius Custidius est tribulis & municeps & familiaris meus. Is causam habet, quā causam ad te deferet. Commendo tibi hominem, sicuti tua fides & meus pudor postulat: tantum vt faciles ad te aditus habeat: quæ æqua postulabit vt iubēte te impetret: sentiatque meam sibi amicitiam, etiam cum longissime absim, prodesse in primis apud te. Vale.

M. T. C. C. Curtio Peduceano Prætori. S. P. D.

MArcum Fabium vnice diligo, summaque mihi cum eo consuetudo & familiaritas est peruetus. In eius cōtrouersiis quid decernas, à te non peto (seruabis, vt tua fides & dignitas postulat, edictum & institutum tuum) sed vt quàm facilimos ad te aditus habeat: quæ erunt æqua, iubente te impetret: vt meam amicitiam sibi, etiam cum procul absim, prodesse sentiat, præsertim apud te. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Lucius

M.T.C.C.Munatio.C.F.S.P.D.

LVcius Liuineius Trypho est omnino L.Reguli familiarissimi mei libertus. Cuius calamitas etiam officiosiorem me facit in illum, nam beneuolentior, quàm semper fui, esse non possum. Sed ego libertũ eius per seipsum diligo. summa enim ei⁹ erga me officia extiterunt his nostris tẽporibus, quibus facilime bonam beneuolentiam hominum, & fidẽm perspicere potui. Eum tibi ita commendo, vt homines grati & memores, benemeritos de se commendare debent. Pergratum mihi feceris, si ille intellexerit se, quòd pro salute mea multa pericula adierit, sæpe hyeme summa nauigarit, pro tua erga me beneuolentia gratum tibi etiam fecisse.

Vale.

M.T.C.P. Silio Proprætō.

S. P. D.

TIto Pinnio familiarissime me vsũ esse scire te arbitror. quod quidem ille testamento declarauit, qui me cum tutorem, tum etiam secundum hæredem instituerit. Eius filio mire studioso & erudito, & modesto pecuniam Nicæenses grandem debent ad HS.octogies:& vt audio, in primis ei volunt soluere. Pergratum igitur mihi feceris, quũ non modo reliqui tutores qui sciunt quá ti me facias, sed etiam puer ipse sibi persuasit, te omnia mea causa facturum esse: si dederis operam, quoad tua fides dignitasque patietur, vt quamplurimum pecuniæ Pinnio soluatur Nicæensium nomine. Vale.

LVcius Liuineios.M.Reguli familiarissimi sui libertum Tryphouem Cice.commendat diligeotissime propter eius in se beneficia. Officiosiorem.propensiorem ad benefaciendum, quia calamitosis magis debemus quàm iis qui fortuna ꝓspera utuntur. Per se.causa sua præter respectum patrooi. Booam.i.magnam, ut Hora. At bona pars populi decepta cupidioe falso, Nil satis est inquit.& persius. At bona pars procerũ tacita libabit acerra. Hic enim aliter iotelligi non potest si quidem nulla beneuoleotia potest esse nisi bona. Perspicere.cognoscere; oam ut sopra alio loco dixi, sicut aurum igni ita fides & beneuoleotia hominum rebus aduersis perspicitur. Summa byeme. in maxima maris perturbatione. Gratum tibi.nam si me amas, quod in me collatum sit debet tibi quoque gratum esse. HVBER.

LVci⁹ Liuinei⁹ Trypho est libertus L.Reguli familiarissimi mei. Cui⁹.s.Reguli calamitas .i.aduersitas miseranda facit me etiã officiosiorem io illum. Nam nõ possum esse beneuolentior.s.in illum quàm fui semper, sed ego diligo libertum eius per seipsum.i.sine respectu patrooi. Summa enim officia eius extiterunt erga me his temporibus oostris.s.tam periculosis & malis quibus potui perspicere facilime, beneuolentiam & fidem hominum, quæ io aduersis perspici solent. Ego commendo tibi eum ita ut homines grati & memores.s.beneficii accepti, debent commendare benemeritos de se. Si forte alibi non dixi, norit puer non recommendo, sed commendo in usu esse. Tu feceris mihi pergratum si ille intellexerit se ꝙ adierit multa pericula ꝓ salute mea, & sup.ꝙ nauigauit sæpe summa.i.asperrima hyeme.i.tempestate pluuiosa & frigida, fecisse gratum etiam tibi pro summa beneuolentia tua erga me. Vale. ASCEN.

Recommendo nõ dicitur

TIto Pinnio.Pinnius quidam ciuis Romanus, cui Nicenses grandem pecuniam debebant, moriens Cice.filio tutorem reliquit & secondum hæredem.Itaque rogat Cice.Silium prætorem, ut eius causa det operam ut illa pecunia soluatur Pinnio filio Titi Pinnii, sibi enim pergratum futurum. HVBER.

Tutorem.defensorẽ & conseruatorẽ booorũ eius pro filio:oam tutor dicitur is qui datur ad eũ tuendum qui se per ætatem nondum tueri potest: hæc autem ætas est secundum iorisconsultos usque ad pubertatem, quæ est ad.xiiii.aooũ: nam inde usque ad.xxv datur curator, ꝙ etiam furiosis & mente captis. Tutor Curator

Nicenses.ciues Niceæ:est autem Nicea ciuitas Prouinciç, quç ut scribit Strabo, licet in Italicis partibus sit, tamen in Massiliensium iure permanet. Ad.o.s.p. sestertiorum.& subanditur milia.i.ad octogiota milia sestertiom:elegaoter aotem io his sermonibus pooot oratores & poetæ aduerbia pro nominibus, ut debes decies sestertium, quadragies sestertium, & sic io cæteris: & utuntur geoitiuo syncopato in nominibus nummorum.dicimus etiam & hic sestertius. Volunt, habeot uoluntatem, ex quo erit tibi facilius dare operam, ut faciaot quod nolunt iam facere. Ipse puer. Pinnius filius Titi. Nomine.debito. Sestertius

TIto & c.Commendat Titum Pinnium ciuem Romanom, cui Nicenses grandem debebant pecuniam, rogans prætorẽ ut eam curet persoluendam.Ordo est. Ego arbitror te scire me usum esse familiarissime Tito Pinnio, quod.i.quã familiaritatem, ille quidem declarauit testamento qui instituerit me tum tutorem.s.filio suo, tum etiam secundum .i.secundarium hæredem, ut.s.si filius eios moriatur Cicero hæres sit.Nicenses.i.ciues Niceæ ciuitatis in Prouincia Massiliensi, debent filio eius.s.Titi Pinnii erudito mire & studioso & modesto, pecuniam grandem ad sestertiom octogies.i.ad ducentas libras. Monui prius contra non admittere syncopam genitiui si coincidant cum nominatiuo singulari, & tamen cõ nomine numerali uenuste sincopam in genitiuo fieri, unde ASCEN.

maluit

maluit Cice.dicere ad octogiota sestertia,aut sestertiorum,ant sestertium. Et ut audio ipsi nolnnt in primis .i.maxime soluere ei.s.filio Titi. Tn igitur feceris mihi pergratnm,quando.i.qnoniam noo solum reliqui tu tores qni sciunt quanti facias me,sup.persuaserũt sibi,sed etiam puer ipse persuasit sibi facturum esse omnia causa mea,si dederis operam quoad.i.quateous fides &dignitas tua patietnr ut pecunia soluatnr Pinnio.s.mi oori,qnam primnm.i.ualde cito,oomine.i.ex debito Nicensium,pro quo aliqus Nicæensinm legunt.

M. T. C. P. Silio Propræto. S. P. D.

ET in Attilii negotio te amaui : cum enim sero venissem, tamen honestum equitem Roma.beneficio tuo conseruaui:& mehercule semper sic in animo habui,te in meo ære esse propter Lamiæ nostri coniunctionem,& singularem necessitudinem. Itaque primum tibi ago gratias, quòd me omni molestia liberas. deinde impudẽtia prosequor. Sed idem sarciam.te eni semper sic colam & tuebor vt quem diligentissime. Q.fratrem meum,si me diligis, eo numero cura vt habeas quo me.Ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.

HVBER. ET si io Attilii. Ostendit Cice.ooo dubitare in numero amicorum Silium, cui agit gratias de beoeficio collato in Attilium,qnem seruauerat à magno periculo causa & respectu sni. Deinde pollicetur se amaturum enm uehemẽtissime, postremo commendat ei Ci.Qniotum fratrem suum nt eo oumero amicorum habeat, quo & se. Habui in aoimo.mihi persuasi. In meo ære.i.te esse meum,te esse in ceosu & capitali meo : & est tractum à pecuoia quæ dicitur esse in oostro ære, cum oostra est. Lamiæ.quem maxime amo,& ipse te. Proseqnoe impudeotia.i.ꝙ sum impudens erga te. Sarciam.emẽdabo,tractum à sutoribus. Idem.s.ꝙ prosequor te impudeotia. Vt.sicut. Quàm diligcotissme scilicet colo tueor.

ASCEN. ET si &c.Primum gratias agit.deinde amorẽ suum pollicetur dicens. Et si.i.quamquàm. ego amaui te io negocio.i.transactione negocii Attilii. Cum eoim uenissem sero.i.tarde, tamen cõseruaui beneficio tuo.i.per beneficium tuũ, equitem Romaoum hooestnm. Et me hercule.s.ita iudscaote ut uerum dico, ego semper habui in animo.i.iudicaui te esse i ære meo.i.meũ,ut qnæ ære oostro eminus ant deninximus, propter coniuoctionẽ & singularem necessitudinem Lucii Lamiæ oostri.

Itaque ago primnm gratias tibi ꝙ liberas me molestia, deinde prosequor impndentia.i. impudeoti petitiooe,sed sarciam, id est reficiam & compensabo idem.ego eoim colam & tuebor te semper sic,ut sup.eum quem scilicet colam diligentissime. Cnra si diligis me,ut habeas Quintnm fratrem meum eo oumero, id est ea æstimatiooe, quo, id est qua me. Tu auxeris ita beneficium tuum magnum cumulo magno. Vale.

M T. C. P. Silio Propræto. S. P. D.

NON putaui fieri posse vt mihi verba deessent: sed tamen in C.Lænio commendando desunt. Itaq; rem tibi expônam paucis verbis sed tamen vt plane perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est quanti faciamus & ego & frater meus qui mihi charissimus est, C. Læniũ.id fit cum plurimis eius officiis, tum summa probitate & singulari modestia. Eum ego à me inuitissimus dimisi, cum propter familiaritatem & consuetudinis suauitatem,tum quòd consilio eius fideli ac bono libenter vtebar. Sed vereor ne iam superesse mihi verba putes quæ dixeram defutura. Commẽdo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprà scripserim,debere commendare. A teque

HVBER. NOn putaui. Lçoiũ qnendam Cicero diligentissime commendat Silio, quem Lænium & a se & à Qu. fratre suo uehementer amari dicit:petit autem ab ipso Silio, nt illius negocium expediat, quod habet in eius prouincia, & ei dicat & consulat, quod nidebitur illi utile fore.

Fieri posse.ac dicere,esse possibile. Mihi tam in dicendo copiose. Desunt.quia non inueoio quibus nerbis eum tam diligenter tibi commendem, q & uolo & debeo. Incredibile.exponit causas commendatioois. Id fit.id accidit qnod eum tanti faciamus. Snperesse.superabuodare:quia plura de eo dicam. Solutum.expeditum.

ASCEN. NOn putaui &c.Lænium sic affectaoter commendat nt in eius commendatinne dicat sibi uerba deesse.Ordo est. Noo pntani posse fieri ut uerba deessent mihi.i.deficerent io cnmmẽdando aliquo ,sed tamen desuot io commendando Caio Lçoio. Itaque expooam tibi rem pancis nerbis,sed tamen sup.sic ut possis perspicere plane noluntatem meam. Incredibile est.i.difficile creditu, quanti & ego & frater meus qui est charissimus mihi,faciamus Mar.Lænium.Id.i.quod eũ sic amamus, fit tum plurimis officiis eius, tum summa probitate & singulari modestia eius. Ego inuitissim⁹ dimisi eũ à me tamen proptee familiaritatem & suauitatem cõsuetudinis,tum ꝙ utebar libenter coosilio eius fideli ac etiam booo. Sed uereor oe putes uerba superesse.i.reduodare,& nimia esse mihi quæ dixeram defutura.Et commendo tibi hominẽ , sicut intelligis me debere commendare eum de quo scripserim ea supra.i.quæ præmisi. Ego peto à te uehementee etiam

uehementer-

vehementer etiam atque etiam peto, vt quod habet in tua prouincia negotii, expedias: quod tibi videbitur rectum eſſe, ipſi dicas. Hominem facilimum liberaliſſimumque cognoſces. Itaque te rogo vt eum ſolutum, liberum, confectis eius negotiis per te quamprimum ad me remittas. Id mihi fratrique meo gratiſſimum feceris. Vale.

M.T.C.P. Silio Proprӕt. S.P.D.

NERO meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibiles, vt nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prӕtermiſſ⁹ eſſet. magnum fructum ex ipſo capies: nihil enim eſt illo adoleſcente gratius. Sed mehercule mihi quoque gratiſſimum feciſti. Pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. Itaque ſi ea feceris quӕ ille per me tecum agi voluit, gratiſſimũ mihi feceris. Primũ, de Pauſania Alabandẽ ſi ſuſtentes rem, dum Nero veniat. vehementer eius cauſã cupere eum intellexi. itaq; hoc valde te rogo. Deinde Nyſӕos, quos Nero in primis habet neceſſarios, diligentiſsimeque tuetur ac defendit, habeas tibi cõmendatiſsimos: vt intelligat illa ciuitas ſibi in Neronis patrocinio ſũmum eſſe prӕſidium. Strabonem Seruilium tibi ſӕpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quòd eius cauſam Nero ſuſcepit. Tantum à te petimus vt agas eam rem, ne relinquas hominem innocentem ad alicuius tui diſſimilis quӕſtum. Id cũ gratum mihi erit, tum etiam exiſtimabo te humanitate tua eſſe vſũ. Sũma huius epiſtolӕ hӕc eſt, vt ornes oĩb⁹ reb⁹ Neronẽ, ſicut iſtituiſti atq; feciſti. Magnũ theatrum habet iſta pꝛuincia, nõ vt hӕc noſtra, adoleſcentis nobilis, igenioſi, abſtinẽtis cõmendationem atq; gloriam. Quare ſi te fautore vſus erit, ſicuti pfecto & vtetur, & vſus eſt, ampliſsimas clientelas acceptas à maiorib⁹ cõfirmare poterit, et beneficiis ſuis obligare. Hoc i genere, ſi eũ adiuueris eo ſtudio quo oſtendiſti, apud ipſum prӕclariſſime poſueris: ſed mihi etiam gratiſſimum feceris. Vale.

atque etiam, ut expedias ſup. id negocii, quod habet in prouincia tua, & ſup. ut dicas ipſi id quod uidebitur tibi rectum eſſe. Tu coguoſces hominem facilimum & liberaliſſimum. Itaque rogo ut remittas eũ ad me quamprimum. i. ualde cito, ſolutum & liberũ, negociis confectis per te. Tu feceris mihi & fratri ſ. meo id gratiſsimum. Vale.

NEro. Commendat & laudat plurimum Cice. gratitudiuem Neronis, qui apud Cice. dixerat ſe omni honore à Silio affectum fuiſſe: deinde rogat Cie. ut ea quӕ cum eo egit de Nerone faciat, quӕ autem ea ſint exponit. Deinde commendat ei Niſӕos neceſſarios Neronis. Poſtea uero Strab. Seruilium. Poſtremo eundem Neronem uehementi⁹ commendat. Haberi ab ali. qui eſſet prӕtermiſſus. i. quem in eum non contuliſſes. Agi tecum. i. me te cum loqui, uel te à me rogari. Suſtentes. ſuſpendas, ſuſtineas. Dum. donec. Eiu. Pauſӕ, quӕ autem res eſſet, non facile intelligitur. Niſӕos. ciues Niſӕ, quӕ ciuitas eſt Lydiӕ Mӕoniӕ: aliam ponit Ptolomӕus in Lycia apud montem Maſſicitem. & licet dicantur & aliӕ, nunc de ea quӕ eſt in Lydia intelligit. Patrocinio. defenſione. Impenſius. uehemẽtius. Relinquas. quod fiet, niſi te obtinente prouinciam ſit liber & expeditus. Diſſimilis tui. i. auari, cum tu ſis liberalis. Quӕſtum. lucrum, quia fortaſſe alius ſuccedet tibi tui diſſimilis, qui magis delectabitur lucro quàm iuſtitia. Magnum theatrum. i. fortunam qualis in theatro eſſe ſolet: eſt enim tranſlatio. Non ut hӕc enim ſ. Cilicia: ſenſus autẽ eſt, iſta prouincia cui tu prӕes habet magnam fortunam, non autem commendationem & gloriam adoleſcentis. ſ. Neronis, ſicut noſtra Cilicia, itaque quanto maior eſt iſtic fortuna tanto magis indiget fauore tuo. Confirmare. dum eiprodeꝛis ſicut & maiores tui. Clientelas. id eſt clientũ multitudines. Hoc in genere. in huiuſmodi rebus.

NEro meus & c. Commendat & laudat plurimum gratitudinem Neronis cuiuſdam: non quidem illius tyranni qui longe poſt Cice. fuit, ſed alterius faciens per hoc eundem commendatiorem. Ordo eſt. Nero meus. ſ. amicus egit mirificas gratias apud me. i. me alloquens, ſup. & prorſus. i. omnino incredibiles, ut diceret nullum honorem potuiſſe haberi. i. impendi ſibi, qui prӕtermiſſus eſſet à te, tu capies magnum fructum ex eo. i. eius gratitudine. Nihil enim eſt gratius illo adoleſcente, ſed mehercule tu feciſti gratiſsimum, quoque. i. etiã mihi. Ego enim neminem facio pluris ex omni nobilitate. i. ex omnibus nobilibus. Itaque ſi feceris ea quӕ ille. ſ. Nero noluit agi. i. tractari & tranſigi tecũ per me, tu feceris mihi gratiſsimum. Primum ſup. ut ſuſtentes. i. ſuſpendas & protrahas, rem. i. litem & controuerſiam, de Pauſania Alabandenſi dum. i. donec Nero ueniat. Ego intellexi eum. ſ. Neronem cupere uehementer ſup. id, cauſa eius. i. Pauſaniӕ. Videbitur forte ordo melior. Primum intellexit ut ſuſtentes rem de Pauſania Alabãdenſi dũ Nero ueniat eum cupere uehementer cãm eius. ſ. Pauſaniӕ. Itaque rogo te ualde hoc, deinde ſup. ut habeas commendatiſsimos tibi, Niſӕos. i. ciues Niſӕ ciuitatis Lydiӕ Mӕoniӕ, quos Nero habet neceſſarios in primis, i. inter primos, & tuetur ac defendit diligentiſsime, ut illa ciuitas intelligat, ſummum prӕſidiũ eſſe in patrocinio Neronis. Ego commendaui tibi ſӕpe Strabonem Seruilium, ego facio nunc id impenſius. i. maiore cura & impenſa, eo. i. propterea, ꝙ Nero ſuſcepit ſ. tuendam cauſam eius. Nos petimus tantum. i. duntaxat à te, ut agas eam rem, ne relinquam hominem inno-

HVBER.

Suſtentes

Niſa

ASCEN.

impenſius

mitosos soleres esse: nisi me & patris eius quo sum familiarissime vsus, memoria, & huius fortuna ita moueret vt hominis omnibus mecum studiis officiisq́ coniunctissimi mouere debebat. A te hoc omni contentione peto, sic vt maiore cura, maiore animi labore petere non possim: vt ad ea quæ tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres, in hominem tantũ, & talem, calamitosum, aliquem afferant cumulum meæ literæ, quo studiosius eum, quibuscunque rebus possis, iuues. Quòd si Romæ fuisses, etiam salutem Auli Cæcinnæ essemus (vt opinio mea fert) per te cõsecuti. De qua tamen magnam spem habemus freti clementia Collegæ tui. Nunc quum tuam iustitiam secutus, tutissimum sibi portum prouinciam istam duxit esse, etiam atque etiam te rogo atq; oro, vt eum & in reliquiis veteris negociationis colligendis iuues, & cæteris rebus tegas atque tueare. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

non potuerat, & postea quia cum Pompeio aduersus Cæs. fuerat, & descripserat contra Cæ. ut lib. 6. uidimus, exilio molctatus est. Itaque cum in Asiam proficisceretur, ut ibi esset tutus, & reliquias Asiaticæ negociationis conficeret, Ci. eum commendat Seruilio Asiæ prętori, ut in iis reliquiis colligendis, & in cæteris rebus eum tueatur, sibi enim fore gratissimum. Calamitosos, qualis est ipse Cæcinna, ut lib. 6. uidere licet. Fortuna, calamitas. Contentione, efflagitatione, & instantia. Per te, tuo fauore. Consequi à Cæ. qui eum exilio mulctauit. Reliquiis. in his quę supersunt ei colligenda. Tegas, protegas, defendas. Virg. Nec Apollinis infula texit.

¶ AVLVM Cæcinnam &c. Commendat A. Cæcinnam, qui prius in Asia negociatus fuerat, cui præerat Seruilius: reliquerat autem in ea negociatione multa quæ consequi nõ potuerat, & postea quia contra Cęsarem scripserat, ut lib. 6. uisum est exilio damnatus fuerat. Ordo est. Ego non commendarem tibi A. Cæcinnam clientem maxime proprium nostræ familiæ cum scirẽ, qua fide, id est fideli protectione soleres, esse, in id est erga tuos, & qua clementia in calamitosos, nisi & memoria pàtris eius quo sum usus familiarissime, & fortuna huius, scilicet Auli filii eius, moueret, id est afficeret me ita, ut sup. fortuna hominis coniunctissimi mecum omnibus studiis & officiis, debebat mouere sup. me. Ego peto à te omni cõtentione, id est instantia, hoc, scilicet quod statim dicet, ita ut nõ possim petere maiore cura & maiore labore animi ut meæ literæ afferant aliquem cumulum, id est aliquod magnũ augmentum, in, id est erga hominem tantum & talem, calamitosum, quo, scilicet cumulo, aut quo pro ut iuues eum studiosius, id est maiore studio, id est fauore & conatu, quàm faceres si non esset commendatus à me quibuscunq. rebus possis, quòd si fuisses Romæ, scilicet quando in exilium actus est, nos consecuti essemus per te, ut opinor mea fert, id est ut opinor eam salutẽ, id est conseruationem in patria, Auli Cæcinnæ. De qua, scilicet salute eius recuperanda, non tamen, id est nihilominus quamuis nunc amissa uideatur nos habemus magnam spem freti, id est cõfisi & adiuti clementia, id est dignitate collegæ tui, scilicet Romæ agentis. Nunc quando, id est quandoquidem ipse Cæcinna, secutus iustitiam tuam, id est famã aut opinionem de iustitia tua, duxit, id est existimauit, & arbitratus est prouinciam istam, id est quam tu geris in Asia, esse sibi portum, id est receptaculum salutis tutissimum, rogo te etiam atq; etiam, id est iterum atque iterum, hoc est frequenter, & ita ex animo ut iuues eum. Et, id est simul, in reliquiis, id est ueteribus debitis ueteris, id est pristinæ negociationis, quia ante bellum ciuile illic negociari solitus erat, colligendis, id est coaceruandis à debitoribus, & tegas, id est protegas, ac tuere, id est defendas sup. in cæteris rebus. Tu nihil, id est non aliquid non potes facere mihi aliquid gratius, hoc, id est quàm hoc. Vale. ASCEN.

M.T.C. P. Seruilio Propr. S.D.

EX prouincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius vsus, quàm Androne Arthemonis filio Laodicensi: eumq́ habui in ea ciuitate cum hospitem, tum vehementer ad meæ vitæ rationem, & consuetudinem accommodatum. Quem quidem multo etiam pluris postea quàm decessi, facere cœpi, quòd multis rebus expertus sum gratum hominem, meiq́ memorem. Itaq; eum Romæ libentissime vidi. Nõ te enim fugit, qui plurimis in ista prouincia benigne fecisti, q̃ multi grati reperiãtur. Hæc propterea scripsi, vt & me nõ sine

EX prouincia. Andronem Laodicensem familiarem suum in Asia proficiscentẽ Ci. diligentissime commendat Seruilio, ut eum recipiat in fidem suã & quibuscunque reb⁹ poterit, adiuuet, τρεῖς διοικήσεις tris diocæses, iurisdictiones, Laodicensium ex Laodicea urbe. Multo pluris, quàm tunc, cum eram in prouincia. Non fugit te. non ignoras. Dignũ hospitio tuo, dignum quem in domum tuam excipias. HVBER.

EX prouincia &c. Andronem Laodicensem, familiarem suum in Asiam proficiscentem diligenter commendat Cice. Seruilio, dicens. Ego nullo sum usus ex prouincia mea Ciliciensi cui scis treis diocæses, id est iurisdictiones Asiaticas attributas fuisse familiarius quàm Androni Laodicensi filio Arthemonis, & habui eum, id est in ea ciuitate s. Laodicea, tum, id est pariter hospitem, tum, id est pariter, accommodum, id est applicatum & idoneum uehementer, ad rationem & consuetudinem uitæ meæ. Quem quidem ego cœpi facere etiã multo pluris posteaquã decessi, quia i. eo quod expertus sum multis rebus, sup. eum hominem gratũ & memorem mei. Itaq; ego uidi eum libentissime. Nõ enim fugit te, qui fecisti benigne plurimis in ista prouincia s. tua, q̃ multi. s. quos scio quod pauci ASCEN.

benigne facer

M.T.C. P. Seruilio Colle. S.D.

Caius Curtius Mithres est ille quidem, vt scis, libertus Posthumi familiarissimi mei: sed me colit & obseruat æque atq; illũ ipsum patronũ suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescunq; fui, tanquã domi meæ. Multaq; acciderunt in quibus & beneuolentiã eius erga me experirer, & fidẽ. Itaq; si quid aut mihi, aut meorum cuipiam opus est in Asia, ad hunc scribere cõsueui: huius cum opera & fide, tum domo & re vti, tãquam mea. hæc ad te eo pluribus scripsi, vt intelligeres, me non vulgariter nec ambitiose, sed vt pro homine intimo, ac mihi pernecessario scribere. Peto igitur à te, vt in ea controuersia quam habẽt de fundo cũ quodã Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumq; tuo commodo poteris, tantum & honoris mei causa cõmodes. etsi vt eius modestiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. Si & mea cõmendatione & sua probitate assecutus erit vti de se bene existimes, omnia se adeptũ arbitrabitur. Vt igitur eum recipias in fidem, habeasq; in numero tuorum, te vehementer etiam atq; etiam rogo. Ego quæ te velle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, omnia studiose diligenterq; curabo. Vale.

Caius Cortius. Curtium Mithrem libertum Posthumi, familiarissimi sui Ci. cõmendat Seruilio, ut in quadam controuersia, quam habebat cum quodam Colophonio de fundo quodã ei faueat, & habeat in numero suorum. Ille. habet emphasim ad laudem. Aeque, tam. Atque. quàm. Sic, tam familiariter. Scribere, ut pro me & meis agat. Vti. l. consueui. Vulgare. pro uulgariter. i. negligenter. Sed ut. i. tanquã. Intimo, familiarissimo. De fundo. i. propter fundum. i. possessionẽ. Colophonio, ciui Colophonis, quod est ciuitas in Ionia ab Andremone Pylio condita, authore Stra. de qua plura dicemus in cõmentariis epistolarum Hora. quos propediem me editurum spero. Commodes, faueas, commoditatem facias. Bene eat. benę sentias & iudices. HVBER. Aeque Atqoe Colophõ

apud eum

CAIVS &c. Curtiũ Mithrem libertum Posthumi familiarissimi sui Ci. cõmendat Seruilio, ut in quadã controuersia quam habebat cum Colophonio de fundo quodam eum adiuuet, dicens. Caius Curtius Mithres est ille quidem, uidetur uacare ille, sed quia apte cohæret particula, quidẽ, illi coniunxit, libertus Posthumi familiarissimi mei, sed colit atque obseruat me, æque, atque, id est æqualiter, ut illum ipsum. i. Posthumum patronum suum. Ego fui Ephesi in ea ciuitate Asiæ, quotiescunque fui, scilicet Ephesi, apud eum, scilicet C. Curtiũ sic tãquam, scilicet fuissem domi meæ. Et multa acciderunt in quibus experirer. i. simul beneuolentiam erga me & fidem. Itaque si quid opus est, aut mihi, aut cuipiam meorum in Asia consueui scribere ad hunc, & sup. consueui uti tum opera & fide huius, scilicet C. Curtii, tum domo & re, tanquam mea. Ego scripsi hæc ad te eo, id est propterea pluribus sup. uerbis ut intelligeres me non scribere uulgariter, id est more uulgi, aut ut de uulgo, nec ambitiose, id est more ambientis, qui digna & indigna ut impetret quod petit obire solet, sed ut pro homine intimo ac pernecessario mihi. Igitur quia honeste possum & ex officio debeo, ego peto à te, ut commodes, id est prosis, & te applices ei, causa honoris mei, quia honorificũ est magni fieri à magnis uiris, in ea controuersia, id est lite, quam habet de fundo, id est de possessione fundi, cum quodam Colophonio. i. ciue Colophonis oppidi in Ionia, & in cæteris rebus, quantum fides. i. æquitas tua patietur, & quantum poteris tuo commodo, scilicet saluo. Etsi, ut cognoui modestiam eius, in nulla. i. non ulla, non erit grauis. i. molestus & onerosus tibi in ulla re, & si assecutus erit. Et, id est simul, commendatione mea, &, id est simul probitate sua, uti, id est ut, bene existimes, id est iudices de se, hoc est iudices eum bonum, ipse arbitrabitur se adeptum, id est nactum, omnia, scilicet quæ uult. Igitur ego rogo te uehementer etiam atque etiam, id est iterum atq; iterum, hoc est frequenter & diligenter, ut recipias eum in fidem, id est fidelem protectionem tuam, & habeas in numero tuorũ, scilicet amicorum ac necessariorum. Ego curabo omnia studiose, id est affectanter & diligenter, quæ arbitrabor te uelle, quæque, id est quæ arbitrabor pertinere ad te. Vale. ASCEN.

M.T.C. P. Seruilio Colle. S.D.

Quia nõ est obscura tua in me beneuolentia, sic fit vt multi per me tibi commendari velint. Ego autem tribuõ nõnunquam in vulgus, sed plerunq; necessariis in hoc tempore. Nam cũ Tito Ampio Balbo mihi summa familiaritas, necessitudoq; est. Eius libertum Titum Ampium Menandrum hominem frugi & modestum, & patrono & nobis vehementer pbatũ tibi cõmendo maiorem in

Titum Ampium. Tit. Ampii libertum Ampium quem summopere laudat Cice. Seruilio commendat. Obscuriora: ignota. Fit. accidit. Non nunquam tribuo in uulgus, scilicet commẽdationes, id est commendo interdum uulgares. Plerunque. Persæpe. Frugi. utilem. HVBER.

Quia &c. Excusans ceu iste multitudinem cõmendationum à se cõmendat adhuc Titi Ampii libertum, dicens. Quia beneuolentia tua, in, id est erga me, nõ est obscura, sic. i. ex eo fit, ut multi uelint commendari tibi per me. Ego autem tribuo nonnunquam, scilicet beneficium commẽdationis in uulgus. i. uulgares, sed plerunque. i. plurimum, tribuo sup. necessariis, ut hoc tempore. Nam summa familiaritas & necessitudo. i. necessaria in amicitia cõiunctio est mihi cum Tito Ampio Balbo. Ego cõmendo tibi in modum. i. formã maiorẽ, hoc est non uulgarem, sed ingentem libertũ eius Titum Ampium, qui liberti pa ASCEN.

 tronorum

promisisse mihi cumulate,id est abunde,omnia quæ fides tua pateretur. Equidem, id est ego certe existimo te habere magnam facultatem. Sed hoc est consilii tui,id est pertinet ad consiliū tuū,& iudicii,scilicet ad iudiciū tuum cōmodandi,id est cōmodi faciendi Ceteliæ. Ex eo senatusconsulto, id est uirtute illius senatusconsulti, quod factū est in,id est contra hæredes Caii Venonii, quia quod in unum latū est potest in consimiles applicari, unde addit. Tu interpretabere id senatusconsultū pro sapientia tua. Scio enim authoritatē eius ordinis, scilicet senatorii fuisse semper apud te magni,id est magnæ æstimationis. Quod reliquū est,id est quantum ad id quod restat scribendum,ego uelim sup.ut existimes sic quibuscunque rebus feceris benigne, id est fauorabiliter Ceteliæ, facturum esse gratissimum,id est rem gratissimam mihi. Vale.

M.T.C. Qu.Philip.Procós. S.P.D.

GRatulor tibi q̄ ex prouincia saluum te ad tuos recepisti īcolumi fama & rep. Quód si Romæ te vidissem,coram gratias egissem,q̄ tibi L.Egnati⁹ familiarissimus meus absens, L. Oppi⁹ præsens curæ fuisset. Cū Antipatro Derbete mihi,nō solū hospitiū, verū etiā summa familiaritas intercedit. Ei te vehementer succensuisse audiui,& moleste tuli. De re nihil possum iudicare, nisi illud mihi persuadeo, te talé virum nihil temere fecisse. te auté pro vetere nostra necessitudine etiam atq; etiam peto,vt eius filios qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condones: nisi quid existimas in ea re violari existimationē tuam. Quod ego si arbitrarer,nunquá te rogaré: mihiq; tua fama multo antiqor esset, q̄ illa necessitudo est. Sed mihi ita psuadeo (potest fieri vt fallar) eam ré laudi tibi potius, quàm vituperationi fore. Quid fieri possét, & quid mea causa facere possis (Nam quid velis,non dubito) velim,si tibi graue non erit,certiorem me facias. Vale.

GRatulor. Gratulatur & Ci.Qu.Phi.q̄ bene administrata prouincia incolumi fama & repub. in patriā ad suos se recepisset , cui gratias à se agendas dicit quòd L. Oppium præsentē & Egnatium absentem familiarissimos suos cōmendatione sua curæ habuisset,deinde quia Philippus iratus fuerat cuidam Antipatro Derbeti hospiti Ci.& familiari,& eius filios detinuerat & in potestate sua habebat , petit ab eo Ci.ut sine præiudicio eius existimationis & dignitatis fieri potest,& sibi cōdonet illos filios,de quo quid acturus sit petit se certiorem fieri. Incolumi,integra, quia omnes bene de te loquuntur. Et respub.scilicet incolumi,hoc est bene administrata. Succēsuisse,iratum esse. De re.de causa propter quam ei succensuisti,utrum iusta an iniusta. Temere,sine causā. In tua po. à te detenti. Condones. ex dono dimittas. In ea re.condonando eos mihi. Violari.lædi. Existimationem,authoritatem. Antiquior,prior,charior. Potest fie.possibile est,sed oratores rarissime dicunt possibile est,sed semper fieri potest. Quod ue.scilicet facere. Non du. quia scio te omnia uelle mea causa, si modo salua fama tua facere possis. HVBER. Temere Possibile

GRatulor &c. Gratulatur Qu.Philippo quòd bene administrata prouincia incolumi fama & rep.ad suos se recepisset. Deinde eidem gratias agendas à se dicit quòd Lu.Oppium præsentem,& Egnatium absentē cōmendatos habuit. Tum antipatri reconciliationem,& filiorū eius liberationē ambit honestissimis uerbis hoc ordine. Ego gratulor tibi, q̄ recepisti,te saluum ex prouincia ad tuos, & hac fama, scilicet tua incolumi.i.integra,& repo.incolumi.i.salua quod si uidissem te Romæ egissem gratias,q̄ Luci⁹ Egnatius familiarissim⁹ meus fuisset tibi curæ absens, id est cum esset absens,& L.Oppius præsens.i.cum esset præsens.Non solum hospitiū, uerūetiam summa familiaritas intercedit.i.uinculū necessitudinis mihi, cum Antipatro Derbete ego audiui te succēsuisse.i.iratū fuisse uehementer,& tuli su.id moleste.i.dolēter. Ego nihil possum iudicare de re.i.de causis irarū,nisi sup.q̄ persuadeo mihi illud,te talē uirū.i.cum sis talis.i. tū iustus & prudēs oīr nihil fecisse temere.i.sine legitima causa. Autē.i.sed,ego peto à te etiā atq; atiā pro necessitudine nostra uetere,ut cōdones.i.dono emittas & libere abire sinas,potissimū mihi.i.p̄cibus aut amori meo , filios eius qui sunt in potestate tua.i,detinent à te captiui , nisi existimas.i.iudicas,existimationē.i.reputationē seu nomē & famā tuā uiolari quid.i.in aliquo,in ea re.i.pro eorum cōdonatione & in remissione. Qd si ego arbitrarer.s.facturū,ego nunquā rogarē.s.te id,& tua fama esset mihi multo antiquior,i.charior,eoq; antiquissimos amicos charissimos habemus,quā est illa necessitudo.s.cū Antipatro hospite. Sed persuadeo mihi ita,potest fieri ut fallar,eam rem fore tibi potius laudi.i.ad laudem,q̄ uituperationi,id est ad uituperationem.Velim si non erit tibi graue sup.ut facias me certiorem,quid possit fieri,& quid uelis facere causa mea,nam non dubito quin uelis,scilicet multa facere. Vale. ASCEN. succensuisse antiquior

M.T.C. Qu.Philip.Procós. S.P.D.

ET si nō dubito pro tua ī me absentia, pq̄ nostra necessitudine, qn cómédationē meá memoria teneas: tamé etiá atq; etiá eúdé tibi L. Oppiū familaré meū præsenté, & L. Egnatii familiarissimi mei absentis negocia cómendo. Tāta mihi cum eo necessitudo est, familiaritásq;, vt si mea res esset non magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi feceris , si cura-

ET si nō. Eidē Philippo cōmendat Cic. eosdē Oppium & Egnatiū,quos antea cōmendauerat, de quib⁹ in p̄cedenti epistola uidimus.Is.Egnati⁹. HVBER. observantia

ET si &c. Cōmendat rursus Oppiū & Egnatiū Philippo, dicēs.Et si nō dubito p̄ obseruātia tua in me,& pro necessitudine nr̄a quin teneas memoria cōmendationē meā.s.q̄ nup feci, tñ ego cōmendo tibi etiā atq; etiā eundē L. Oppiū familiarē meū p̄sentē.i. qui apud te est,& negocia L.Egnatii familiarissimi mei absentis, quia Romæ agētis. Tāta necessitudo & familiaritas est mihi cū eo,ut nō laborarē magis si esset res mea. Quapropter feceris mihi gratissimū si curaris p̄ curaueris, ut is.s.Egnatius intelligat me amari à te tantū,quantū ipse existimo. Nihil potes facere mihi gratius hoc.i.q̄ sit hoc,& rogo te uehementer ut facias id. Vale. ASCEN.

emptam, eam liberam & immunẽ habere posſit. Id ſi à vobis impetraro, ſummo me bñficio veſtro affectu arbitrabor. Valete.

M.T.C. Sulpitio Impe. S.P.D.

CVM his temporibus non ſane in Senatum vẽtitarem, tamen vt tuas literas legi, non exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ veteris amicitiæ multorumq́ inter nos officiorum facere poſſe vt honori tuo deeſſem. Itaque affui, ſupplicationemq́ tibi libenter decreui: nec reliquo tempore vllo, aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero. Atque hoc vt tui neceſſarii ſciant, hoc me animo erga te eſſe, velim facias eos per literas certiores, vt ſi quid tibi opus ſit, ne dubitẽt mihi iure ſuo denũciare. M. Bollanum virum bonum & fortem, & omnibus rebus ornatũ, meumque veterem amicum tibi magnopere cõmendo. Pergratum mihi feceris ſi curaris vt is intelligat hanc commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Ipſumque virum optimum gratiſsimumque cognoſces. Promitto tibi, te ex eius amicitia magnam voluptatem eſſe capturum: præterea à te peto in maiorem modum pro noſtra amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, vt in hac re etiã elabores. Dionyſius ſeruus meus qui meam bibliothecã multorũ nummorum tractauit, cum multos libros ſurripuit, nec ſe impune laturum putaret, aufugit. Is eſt in prouincia tua. Eum & M. Bollanus familiaris, & multi alii Narone viderunt. Sed cũ ſe à me manumiſſum eſſe diceret crediderũt. Hũc tu ſi mihi reſtituẽdum curaris, nõ poſſum dicere q̃ mihi gratum futurum ſit. Res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt. Vbi ſit, & quid fieri poſsit, Bollan' te docebit. Ego ſi hominẽ per te recuperaro, ſummo me à te beneficio adfectum arbitrabor. Vale.

ligeniñ ſcribant, Hippiaoñ, ergo de domo Hippiorũ, & cõficiatis. i. finiatis cũ eo rem. i. cõtrouerſiã, ut poſſit habere eam poſſeſsiooẽ liberã & immuoẽ. i. nulli oneri obnuxiã, q̃ babet in agro Fregellano. i. inxta Fregellas nrbem Campaniæ emptam à uobis. Si ego impetraru pru impetrauero à uobis, id ego arbitrabor me affectum, ſcilicet à nobis ſummo beneficio. Valete.

HVBER. CVM his. ſcripſit Cice. ſe præter cõſuetudinẽ ſuam iuiſſe in ſenatum frequentius, ne deeſſet hooori Sulpi. qui quantũ ex ſequẽtibua coniicimus prẹerat dalmatiæ. itaq; cum rem bene egiſſet, dicit Ci. ſe libenter affuiſſe in ſenato, & ei ſupplicationẽ decreuiſſe, Deinde cõmendat ei M. Bollanum ueterẽ amicum ſuũ, qui moltõ io eius prouincia oerſabatur, aut certe aliquẽ locũ apud eom habebat. Poſtremo rogat eum ut det operam. Dionyſiñ ſeeuum, qui anfugerat ad ſe remitti. Ventitarẽ, frequenter ueoirẽ. Supplicationem, prupter res à te in pronincia beñe geſtas. Iure ſuo. i. licẽter & ſioe ollo reſpectu. In hae re, guam modo dicam. Dionyſius. exponit in quo uelit eũ elaborare. Bibliothecam. i. librus, licet proprie ſignificet locũ ubi reponuntur libri, Multorũ nñ. i. q̃ muniuerã magna impenſa. Tractauit, curæ habuit, & in poteſtate ſua, oñ ſupra lib. v. ad Vati. appellauit eũ Anagnoſtẽ. i. lectorẽ. Surripuiſſet, furatus eſſet. Latorũ impune. i. nõ fore ſine puoitione. Naeooæ, (Narona) quæ eſt ciuitas Dalmatiæ, ot in epiſtola Vatinii in fioe cognoſcitur lib. v. Manumiſſum, liberatñ. Res ip. par. id eſt oon magni precii eſt ipſe ſeruus & quod aſportauit. Sed do. ma. quod ita ſuerim abeo deluſus & deceptus. Per te opera & cura tua.

ASCEN. ❧CVM his &c. Scribit ne deeſſet hooori ipſius Solpitii, libenter affuiſſe in ſenatu & ei ſupplicationẽ decreuiſſe. Deinde cõmendat ei M. Bollaoñ ueterem amicum ſuum, dicens. Cum non ſane. i. moltũ uentitarẽ. i. frequẽter irem aut oenirem, in ſenatũ, tamen, ut, id eſt poſtquam legi literas tuas. ſ. petentes ſupplicationem pru re bene geſta noo exiſtimaui me poſſe deeſſe, honori too. i. rei, in qua agatur de honore tuo ſaluo iure ueteris amicitię oostræ, & multorum officiorum intee nos. i. motuo exhibitorũ. Itaq; ego affui. i. præſens fui & deereui. ſ. cum aliis. Libenter tibi ſupplicationem. i. ut dicunt rogationem generalem. Nee deero ullò tempore reliquo. i. deinceps, aut rei, aut exiſtimationi. i. famæ, & reputationi, aut dignitati tuæ, atque ut oeceſſarii tui ſciant me eſſe hoc. i. boiuſmodi animo erga te, oelim ſup. ut facias eos certiores per literãs, ut ſi qnid ſit opus ne dubitent. i. uereantur, denunciare. i. indicare mihi ſuo iure. i. aodacter qnaſi ſoo iore quid denuocient. Ego cõmendo tibi magnopere M. Bollanum uirum booõ & fortem, & ornatum omnibus rebas. i. ornamentis debitis & ueterem amicum meum. Tu feceris mihi pergratum. i. rem ualde gratam, ſi coraris. i. curaueris, ut is intelligat, haoe cõmendationem fuiſſe ſibi magno adiumẽto. Et cognoſees ipſum ſup. eſſe uirum optimom & gratiſsimõ. Ego promitto tibi te eſſe capturum magnã uolnptatem ex amicitia eius, ſcilicet Bollani. Præterea ego peto à te in modom maiorem. i. non nnlgarẽ, pro amicitia noſtra & pro perpetuo ſtudio. i. fauore tuo in me, ut etiam elabores. i. enitaris efficere quod peto in hae re. Diony. ſerunsmeus, qui tractaoit bibliothecam, id eſt ut dicunt librariam meã multorum nummorum, id eſt multis nommis emptam aut cuiſtantem, erat enim ut. v. lib. ad Vatinium dictũ eſt anagnoſtes, id eſt lector, cum ſubripuiſſet, id eſt clam abſtuliſſet multos libros, nec putaret ſe laturum impune, aufugit. Is eſt io prouincia tua M. Bollanos familiaris, ſcilicet meus, & multi alii uiderunt eum Naronæ, id eſt io ea nrbe Dalmatiæ. Sed eum diceret ſe manumiſſum à me, crediderunt ſop. ei. Si curaris hunc reſtituendum mihi non poſſum dicere quàm gratum ſit futurum mihi. Res ipſa eſt parua, ſed dolor animi mei eſt magnus. Bollanus docebit te ubi ſit & quid poſsit fieri, ſcilicet pro eo comprehendendo. Ego ſi recuperauero hominem per te, arbitrabor me affectum beneficio. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM Familiarium. Lib. XIIII.

M.T.C. Terentiæ & Tulliæ & Ciceroni suis S. P. D.

ET literis multorum & sermone omnium perfertur ad me incredibilem tuam virtutem & fortitudinē esse: teque nec animi, neque corporis laboribus defatigari. Me miserū, te ista virtute, fide, probitate, humanitate in tātas erūnas propter me incidisse: Tulliolāque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? Nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum sapere cœpit, acerbissimos dolores miseriasque percepit. Quæ si tu, vt scribis, fato facta putarem, ferrem paulò facilius: sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab iis me amari putabam, qui inuidebant: eos non sequebar qui petebant. Quòd si nostris consiliis vsi essemus, neque apud nos tantum valuisset sermo aut stultorum amicorum, aut improborum, beatissimi viueremus: nūc quum

ET literis. a plixitas qua usus sum in primis libeis inteepretādis merito me breuiutem in sequeutibus facere debuit. Nam quæ pluribus epistolis á me exposita sūt ea ubique repetere non modo inutilis uerum etiam ingrati laboris & magnæ mulestiæ lectori fure existimaui. Itaque siquispiam quibusdam epistolis aliquid desiderandum putabit eum oratum uelim ne prius laboeem meum accuset quàm totum opus legerit. Inueniet enim uel uulla uel ceete admodum pauca iuterpretatioue digna á me prætermissa esse, & alium desumet ꝙ alium lucum transierat, sed iam ad iustituta pergam. ut aliquando cousūmato operi deo iuuaūte finem imponam, huius igitue. xiiii. uoluminis epistolæ uno fece suut argumento ad Tereu. à Cice. scriptę quo tempore erat in exilio, sed iu hac prima dulet Cice. & iugemiscit, ꝙ culpa sua Tereu. in tantas miserias coniecta sit, & simul liberi sui, Ostendit deinde inquibus spem reditus sui habere possit, postea ubi sit & quid agat posteemo prætermissis aliis particulis quæ ex epistola coguoscuut. quia Terent. scripserat se ueudituecam uillam, ut haberet pecuniā, ut pee eam posset sibi aliquorum fauurem eouciliare, Cic. eam obsecrat, ne id faciat, ne Cice. filius postea pauper relinquatue. Virtutem, coustautiam. Fortitudiuem, maguitudiuē animi iu aduersis toleeādis. Laboribus animi ut doluee solicitudine & cogitatioue ꝓuidendi rebus uostris. Me mi. iugemiscit Cic. se esse causam miseriarum uxoris suæ. sic Ouid. ad uxorem. Tristis es īdignoe quod sim tibi causa duloris. Isti tali. Sapere, intelligere uti eatione, & uulgarius dicam discretionem habere. Fato deorum uoluutate, & lege immutabili. Quippe, qui optabant me secum esse. HVBER.

EX literis & c. Huius decimiquarti libri epistolæ uno fere sunt argumento ad Terentiam uxorem Ciceronis missæ, quo tempore erat in exilio. Sed in hac prima dolet & ingemiscit ꝙ sua culpa Tereutia iu tautas miserias literis suis coniecta sit. Ostendit deinde in quibus spem reditus habeat, ac demum ubsecrat ue uillam uendat. Ordo est. Perfertue ad me ex literis multorum scalicet qui ad me scribuut, & ex sermone omnium scalicet qui de te loquuntue, uirtutem, & pro. i. fortitudinem tuam esse incredibilem. i. tam magnā ut nemo credere possit, id autem scribit Cic. ut talis esse uelit iuterdum enim dum immerito laudamue, ASCEN.

erubescimus uos tales uou esse quales pɪædicamur. Erat autem reuera mulier parum pudica & rei familiaris dissipatrix, quā eepudiatam Salustius factus Ciee. inimicus duxit, ut secreta eius timaretue ex ea. Et sertue ad me. te nec laboribus auimi ut curis & solicitudinibus, uec laboribus defatigari. i. ad extremum ultra quod nil posis fatigaei. Me miserum minoe est excandescentia & minus pathos inducitue quam si dixerit O me miserum, te scilicet præditam uirturte, fide, probitate. bumanitate incidisse in tautas erumnas. i. calamitstea & miserias prupter me, & Tulliolam blandieudi gratia utitue diminutiuo, uostram scilicet commuuem filiā percipeee tantos luctus ex eo patre, ex quo patre capiebat tātas uoluptates. Quia Ci. eam usque ad ortem ad amasse dicitue, casto tsmen ut boni interpretautur amore. Nam quid dicam ego, de Ciee. scilicet communi filio qui cum cœpit primum sapere. i. aliquid intelligere percœpit scilicet in patre. acerbissimos dolores & miserias. Quia ergo miuoe uatu erat quàm Tullia, eum postremum iu salutatiuue pouit & uunc cummemorat. Quæ scilicet mala aut aduersa, si ego putarem, ita ut tu scribis facta esse fato. i. ex constituto uoluutatis & fati. i. dicti deorum, ego ferrem paulo. i. mudico facilius immo si quę fato fieri sciremus modestissime ferenda essent, sed uouit Ci. se hominem, uec posse tantam suorum calamitatem æquo auimo ferre, sed omnia sunt commissa mea culpa. i. errore uon tamen peccato qui Nota eelationem fieri ad primitiuuum cum tamen poni non possit scilicet egu cum dictum sit mea, putabam me amari ab iis qui inuidebaut, & nou sequebac eos qui petebant. i. expetebant amicitiam & amorem meum, quod si usi fuissemus cousiliis nostris. i. si fecissemus, quod iudicabamus faciendum, neque sermo. i. oratio, aut amicorum stultorum si nesciuerūt se perperam consulere aut imptoborum si sciuerūt ualuisse tautum. f. quantum ualuit apud uos, nos uiueremus beatissimi.

Sperare,

HVBER. SPERare, reditum in patriam. Res. reditus meus. Lentulum. P. de quo in prima epiſtola qui conſul, ut pri. lib. diximus, tulit legẽ, de reuocando Ci. De fa. ſ. ſeruorum liberanda, ut infra epiſtola quar. uidebimus. Familia autem appellatio eſt & Vlpiano iuriſcõſulto, & Feſto Pomp. teſte qua nõ ſolum liberi homines, ſed etiam ſerui continentur. De loco. ubi fui. Nõ attigit, non læſit non nocuit. Quem di. ſ. aduentus mei in italiam. Veſtræ, tuæ & filiorum in me. Piſonis, generi noſtri. Ea rei, cura & diligentia, qua pro interpretando reditu meo utitur. De. Qu. i. quantũ coniicimus, Terent. ſcripſerat ſe non multũ uti conſilio Qu. fratris Cice. quare cum Ci. ad eam ſcripſiſſet eam malefacere, hortatuſque eſſet ut eius conſilio uteretur queſta eſt, ꝙ Cic. eã accuſaſſet, Cicero uero reſcribens dicit ſe non eam accuſaſſe, ſed uoluiſſe, ut eum fratre ſuo diſſideret, præſertim cũ ualde paucos haberet, qui pro ſalute ſua agerent. Vicum, uillã. Obſecro te, rogantis eſt. Eadem for. & ſemper aduerſa quali nunc premor. Vir. Nunc eadem fortuna uiros tot caſibus actus inſequitur. Puero. filio noſtro Cice. Tanta uis. tanta copia. Si erunt. in offi. i. ſi uoluerint eſſe quales debent. Si non erunt. ſ. officio. Non po. ſ. aliquid efficere. Per ſortunas. adiurat Ci. Terent. ne hoc damnum filio ſuo inferat alienando uicum illum. Per for. ſ. obteſtor. Perditum, perdamus, ne ex infœliciſſimo infœliciorem faciamus, plus autem ſignificat perditũ perdamus quàm ſi dixiſſet perdamus, eſt enim quaſi exaggeratio quædam ut Ouid. in heroidibus. Perdita ne perdam timeo, tale etiam illud Virgilianum. Non capti potuere capi. Si ali. ſ. bonorum aut diuitiarum. Mediocri uir. cum nihil habentibus, etiam maxima uirtus uix poſsit eſſe adiumẽto. Iuue. Haud facile emergũt quorũ uirtutibus obſtat Res anguſta domi. Cætera, dignitates & honores in urbe Et ita ſignificat Cice. plus ualere mediocrem uirtutem cum diuitiis, quàm maximam uirtutem cum paupertate. Quid agatur. in urbe per amicos meos. Et uós, ut filii. Dirrhachii, ꝙ eſt oppidum Macedoniæ, ut ſcribit Ptolo. quod etiam Epidanum.

Dirrhachium Epidanũ

ASCEN. NVNC quando. i. quoniam amici iubent nos ſperare. i. habere ſpém de reditu in gratiam, dabo operã ne ualitudo pro ualetudo, aut ualetudo à ualẽdo ducto uocabulo, eſt enim ſecunda longa mea deſit. i. nõ reſpondeat labori tuo. Ego intelligo quanta. i. quãtæ difficultatis res ſit, & quanto facilius fuerit manere domi quàm redire. ſ. domum. Sed tamen ſi habemus omnes tri. ple. ſup. ſtudioſos & fauentes, ſi habemus L. ſ. conſulem ad quem primi libri epiſtolæ tam ſtudioſum. ſ. noſtri, quàm. i. quantum uidetur. ſ. ſtudioſus eſſe, ſi uero habemus etiam Pompeium & Cæ. ſup. ſtudioſos non eſt deſperandum. ſ. de reditu. Nos faciemus de familia quomodo ſcribis placuiſſe amicis. De loco. ſ. quem dicis fugiendum, peſtilentia quidem abiit nunc, ſed non attigit me q̃diu fuit. Plancus homo officioſiſſimus cupit me eſſe ſecum & retinet adhuc. Ego uolebam eſſe in Epiro loco magis deſerto. ſ. à frequentia notorum, quo neque ipſe. ſ. præcipuus hoſtis noſter alii legũt hiſpo ueniret, nec milites ſup. uenirent. Sed Plancus, ut opinor ſenioe retinet me adhuc, & ſperat poſſe fieri ut decedat mecum in Italiam. Quem diem ſi ego uidero, & ſi uenero in complexum ueſtrum, ac ſi recuperauero uos & meipſum, ego uidebor percepiſſe ſatis magnum fructum pietatis. i. pii amoris & ueſtræ. i. tuæ & liberorũ in me, & meæ. ſ. in uos. Humanitas, uirtus, amor, Piſonis. ſ. generis noſtri Craſſipedis, eſt tantus in uos omnes, ut nihil poſſit eſſe ſupra. Vtinam ea res ſit ei uo

ſperare nos amici iubent, dabo operam ne mea valetudo tuo labori deſit. Res quãta ſit intelligo: quantoque fuerit facilius manere domi, quàm redire. Sed tamen ſi omnes Tribb. pl. habemus, ſi Lentulum tam ſtudioſum, quàm videtur: ſi verò etiã Pompeium & Cæſarem, non eſt deſperãdum. De familia quomodo placuiſſe ſcribis amicis, faciemus. De loco, nunc quidẽ iam abiit peſtilentia: ſed quandiu fuit, me non attigit. Plancius homo officioſiſſimus me cupit eſſe ſecũ: & adhuc retinet. Ego volebam loco magis deſerto eſſe in Epiro, quò neque Hiſpo veniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet: ſperat poſſe fieri, mecum in Italiam decedat. Quem ego diem ſi videro, & ſi in veſtrũ complexum venero, ac ſi & vos & meipſum recuperaro: ſatis magnum mihi fructum videbor percepiſſe & veſtræ pietatis & meæ. Piſonis humanitas, virtus, amor, in omnes nos tantus eſt, vt nihil ſupra poſſit. Vtinam ea res ei voluptati ſit: gloriæ quidem video fore. De Q. fratre, nihil ego te accuſaui: ſed vos, cum præſertim tam pauci ſitis volui eſſe quàm coniũctiſſimos. Quibus me voluiſti agere gratias, egi: & me à te certiorem eſſe factum ſcripſi. Quòd ad me mea Terentia ſcribis, te vicum vendituram: quid obſecro, te (me miſerum) quid facturum eſt? Et ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? Non queo reliqua ſcribere, tanta vis lachrymarum eſt: neque te in eũdem fletũ adducam. Tantũ ſcribo: ſi erũt in officio amici pecunia nõ deerit. ſi non erũt, tu efficere tua pecunia nõ poteris. Per fortũas miſeras noſtras vide ne puerũ perditũ perdam. Cui ſi aliquid erit, ne egeat mediocri virtute opus eſt & mediocri fortuna, vt cætera cõſequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, vt ſciã quid agatur, & vos qd agatis. Mihi oĩno iã breuis expectatio eſt. Tulliolæ & Ciceroni ſalutẽ dic. Vale. D. VI. Cal. Dec. Dyrrhachii. Dyrrhachiũ veni, quòd & libera ciuitas eſt, & in me officioſa, & pxima Italiæ. Sed ſi me offẽdet loci celebritas, aliò me conferam, ad te ſcribam. Vale.

ptati

luptati,uideo quidem fore gloriæ.i.facturum ad gloriam eiua.Ego nihil accusaui te.s.in aliis literis,de Q.fratre.i.ꝙ non adhibuissis eum consiliis uestris,sed uolui uos præsertim cum essetis tam panci,esse quàm coniūctissimos.i.uioere maxime onanimes.Ego egi gratias sup. iis quibus uoluisti me agere.s.gratias, & scripsi me esse factum certiorem à te.s.de eorum in nos fauore aut meritis.Quod ô mea Terentia,scribis ad me te uendituram uicum.i.uillam totam quam habemus in agro.Quid obsecro te,quid futurum est me.i.ô me miserō. Et si eadem fortuna præmet nos quid fiet puero misero.s.Cice.Non queo. Nimis amanter omnia scribit,ita ut etiam mollioris animi notatus fit,reliqua scribere,tanta uis.i.tam uehemens copia lachrymarum est ne ad ducam te in eundem fletum.Tantum.i.duntaxat scribo sup.id, si amici erunt officio.i.facient quod debebūt, pecunia non deerit.s.nobis ad reditum comparandum pro quo simulabat Terentia se uelle uēdere uillam, si sup.amici non erunt sup.in officio,tu non poteris efficere.s.ut sint in officio,aut quæ prætendis,pecunia.i.p pecuniam tuam.Vide.i.prospice,sup.rogata aut obsecrata per fortunas miseras ne perdamus puerum perditum.i.destitutum auxilio paterno. Cui scilicet puero,si aliquid scalicet rei erit, ne egeat, opus est mediocri uirtute & mediocri fortuna,ut consequatur cætera,quæ scilicet ad gloriā & dignitatem pertinent.Fac sup.ut ualeas & mittas tabellarios.i.nuncios scripta in tabellis perferentes,ut sciam, Quid agatur.s.Romæ de me,& quid uos agatis.Omnino breuis expectatio scilicet literarum tuarum est mihi iam. Dic Tulliolæ.i.filiæ lepidissimæ,& Ci.filio salutem.Datum Dirrhachii.i.in eo oppido Macedoniæ,quod etiam Epidanum dictum uolunt,ad VI.Calend.Decembr.Ego ueni.i.applicui me Dirrhachium, ꝙ &.i.simul est ciuitas libera,& ita non obnoxia Ro.imperio & officiosa in me,& proxima Italiæ,sed si celebritas.i.celebris frequentia loci offendet me.i.non placebit mihi.Ex hoc uidetur Cicero aut fugisse aut proscriptus esse,& non habere locum exilii in quo tutus sit,ego conferam me alio.i.ad alium locum,& scribam ad te. Vale.

M.T.C.Terentiæ,& Tulliæ & C. Suis. S. P. D.

NOli putare me ad quenquam lōgiores epistolas scribere nisi siquis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere. Nec enī habeo quid scribam: nec hoc tempore quicquam difficilius facio. Ad te verò, & ad nostram Tulliolam nō queo sine plurimis lachrymis scribere. Vos enim video esse miserrimas, quas ego beatissimas semper esse volui, idque præstare debui:& nisi tam timidi fuissemus, præstitissem. Pisonem nostrum merito eius amo plurimum. Eum vt potui, per literas cohortatus sum: gratiasque ēgi vt debui.* In nouis Tribb.ple.intelligō spem te habere:id erit firmum, si Pompeii voluntas erit:sed Crassum tamē metuo. A re quidem omnia fieri fortissime & amantissime video, nec miror:sed mœreo causam eiusmodi, vt tantis tuis miseriis meæ miseriæ subleuentur. Nam ad me P.Valerius homo officiosus scripsit, id qđ ego maximo cum fletu legi, quemadmodum à Vesta ad Tabulā Valeriam ducta esses. Hem mea lux, meum desiderium, vnde omnes opem petere solebant, te nunc mea Terentia sic vexari, sic iacere in lachrymis & sordibus: idque fieri mea culpa, qui cæteros seruaui, vt nos pe

NOli. Excusat se Cic.de breuitate literarum,cū ad omnes alios, tum uero ad uxorem suam, ad quā dicit se non posse scribere sine multis lachrymis. Deinde dicit se dolere ꝙ intellexerit eam à quibusdam uexatam esse, cum id fiat culpa ipsius Ci.postremo dissuadet ei sumptum in ædificando,hortaturque eam,ut cæteris omnibus omissis ualetudinē diligenter curet.Cui scilicet scribendi plura. Rescribe.s.plura uel longiores epistolas. Præstare,efficere. Id, ut essetis beatissimæ. Cohortatus, ut non desistat ab inceptis. Eiusmodi, talem. HVBER.

Vt me.m.i.ut uelis esse misera ut subleuea miserias meas. Officiosus qui in me beneuolentia officium prestat. Ad Vestæ, subauditur templum, sic enim ponebant antiqui. Ad Vestæ,ad Veneris & subaudiebant templum. Terent.in Adelphis,ubi ad Dianæ uenetis. Hura in sermo. Ventum erat ad uestæ mediaiā parte diei. Ad ta.ua.non erat prouerbium,ut quidam exponunt,sicut nunc dicimus à pyro ad ficum. Sed tabula pro lege ponitur, unde & tabularia dicebantur,autore Seruio,loca ubi tabulæ figebantur,& interdum ærarium publici. Maro in Georg. Insanumq; forum & populi tabularia uidit. Erat igitur tabula Valeria lex à Valerio lata de bonis proscriptorum uendendis, ut ostendit Ci.in oratione pro Sexto Roscio. Ad hanc igitur tabulam deducta erat Terentia,quia ea lege bona Ci.tanꝗ proscripti cogebantur uendi. Hem,dolentis & ingemiscentis. Vexari, distrahi,male tractari: nā uexor uerbum est,teste Asconio ingentis calamitatis,de quo alibi diximus,quid Seruius & Gellius sentiant. Proiicies,abiicies, alienabis. Reliquias tuas.i.quod tibi reliquum est. Legendum est autem etiam ne reliquias tuas misera proiicies. Versaris,es,appares. Thessalonicæ, quæ ciuitas est Macedoniæ. Tabula Tabularia Vexor Thessalonica

NOli &c.Excusat se de breuitate literarum cū ad omnes aliōs, tum u[illegible] ad uxorem suam, ad quam dicit se nō posse [illegible] sine multis lachrymis:deinde dicit se dolere ꝙ intel[illegible]it eam à quibusdam uexatam esse,cum id fiat culpa tua. Postremo suadet ne sumptum ædificando faciat,monetque ut ualetudinem curet.Ordo est. Noli putare me scribere ad quenquam epistolas longiores, scilicet ꝗ ad te, aut longiores,id est aliquantulum longas. nisi si quis scripsit ad me plura,id est ualde multa,cur puto oportere rescribi,scilicet à me. Nec enim habeo quod scribam nec facio hoc tempore quicquam difficilius.i.inuitius.s.ꝗ scribere. Vero.s.sed, non queo scribere ad te & ad Tulliolam nostram.s.filiam lepidulam, ASCEN.

riremus? Quod de domo scribis, hoc est de area, ego verò tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum hæc nō sunt in nostra manu. Illud doleo, quæ impensa facienda est, in eius partem miseram, & despoliatam venire. Quod si cōficitur negotium, omnia cō sequemur: sin eadē nos fortuna premet, etiam ne reliquias tuas misera proiicies? Obsecro te mea vita, quod ad sumptum attinet, sine alios qui possunt, si mō volunt sustinere: & valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctesque versaris. Omneis labores te excipere video: timeo vt sustineas: sed video in te esse oīa. Quare vt id quod speras, & quod agis, consequamur, serui valetudini. Ego ad quos scribam nescio, nisi ad eos qui ad me scribunt: aut ad eos de quibus ad me vos aliquid scribitis. Lōgius, quum ita vobis placet, nō discedam. sed velim quam sæpissime literas mittatis, præsertim si quid est firmius, quod speremus. Valete mea desideria valete. Datum. ad III. Non. Oct. Thessalonica. Vale.

dulam, sine plurimis lachrymis. Ego enim uideo uos esse miserrimas, quas ego uolui sempee esse beatissimas, & debui præstare, id est efficere id scilicet ot beatissime sitis, & præstitissem nisi fuissemus tam timidi. Ego amo plurimum Pisouem uostrum scilicet generum, merito eius. Ego cohortatus sum eum per literas, ut potui, & egi gratias ot debui. Ego iotelligo te habere spem. s. reductiouis meæ, in nouis tri. pleb. id est proxime creādis, id scilicet spei erit firmum, si ooluotas Pompeii, scilicet aderit, sed tamen timeo Crassum, eteuim illi tres, Pompeius Crassus & Cæ. tuue priucipes erant iu seuatu. Ego uideo omnia fieri quidem id est certe à te, ut de aliis taceā aut dubitē, fortissime & amantissime, nec miror, sed mœreo id est doleo casum eiusmodi ut meæ miseriæ subleueutur id est miuuantur, tantis miseriis tuis. Nam P. Valerius homo officiosissimus scripsit ad me, id quod legi cum maximo fletu, quemadmodum ducta esses à Vestæ. s. templo aut æde, ad tabolam Valeriam, id est eam iu qua scripta erat lex Valeria de uendendis bonis proscriptorum ac profugorum, ut ea lecta ad uenditionem bouorum compellaris. Hem. fleotis uox. O Terentia mea, lux mea, desiderium meum, onde id est à qua omnes solebaot petere opem id est auxilium, quia per coniuges sæpe ad uiros aditus patefecit te uexari sic, id est dignum ne est aot ferēdom, aot diis placitom. Est enim figuratum & elegans Pathos, ut in illo Pacuuiaoo, quod in Cæs. commiserationem recitatum est. Me seruasse ut essent qui me perdeeeut, & sup. te iacere sic iu lachrymis & soedibos, & id fieri mea culpa, noo quidem peccati, sed negligeotiæ aut meticulositatis, qui seruaui cæteros, s. à cooiuratioue Catili. ut nos periremus manifeste. Alludit ad illud quod modo citaui Pacuuianum. Quod scribis de domo, id est de area, quia uidetur domos fuisse direpta sup. soluēda ab hypotheea, aut potius fisco, ego uero id est certe uidebor mihi deuique tum id est tune restitutus. i. totus io pristiuum statum reductus si illla erit eestituta nobis. Verum hæc nou sunt iu manu id est potestate nostra, quia ut dixi, in mauu fisci erant. Ego doleo illud sup. te miseràm & spoliatam. s. bonis omnibus, uenire sopple in impensam quæ impeosa facienda est io parte eios. i. ea reparatione alterius, quam ut opiuor Terentia nomine dotis sibi ueudiderat, quod si negocium cousicitur. i. si restituimne, nos consequemur omnia. s. ablata. Sin id est sed si, eadem fortuoa premet, obsecro te. i. quæro à te ô uita mea, quod blaude dicitor, sed blaudius dicitur græce, iuxta illud Iuue. Qooties lasciuum interuenis illod ζωὴ καὶ ψυχὴ, id est uita & anima. s. mea, oe id est au, tu misera, id est miseranda. Proiicies. i. ulteo peedes etiam reliquias tuas. i. quod tibi fortunarum relictum est. Si esset proiicias, tuue exponerem, obsecro. i. per sacra rogo ue proiicias &c. Qood. i. quantum attinet ad sumptum. s. facieudum, &. i. simol, siue. i. permitte alios, ut Pisonē & fratrem sostinere. Conus, si modo. i. dummodo possunt, & uoli uexare. i. minimum torque re, ualetudinem tuam infiemam si amas me. Nam uersaris. i. præsentaris mihi ante oeulos, dies & noctes. Ego uideo te excipere. i. ex aliis adsumere omnes labores, timeo ut. i. ne non restitoas. i. possis sustinere. Sed uideo omuia. s. auxilia aut bona nostra esse iu te. Quare ut eousequamor id quod speras, & id quod agis. i. molitis adsequi, serui. i. userui ualetudioi. Ego nescio ad qoos scribam. i. scribere debeam, oisi aut ad eos qui scribunt ad me, aut ad eos de quibos uoo scribitis aliquid de me, Ego noo discedam loogius, quoniam ita placet uobis, sed uelim sup. ot mittatis literas q̄ sæpissime, præsertim si qoid est firmius qood speremus. Valete ô desyderia mea, ualete. Datum ad. III. Nonas Octob. Thessalonicæ, quæ est ciuitas Macedooiæ.

P.V.C. ☞ IN uouis Tribb. pleb. intelligo spem te habere. Auxilio huius maxime loci & alterius, qui iu sequente epistola, huie par est, emeudatur locus iuquinatissimus in epistola ad Q. Featrem, qui in cunctis, & impressis, & manu scriptis codicibus eodem pacto deprauatus est. Deuotius autem Trib. pl. est ille quidem in me officiosissimus Sestius, & spero, & c. Sic euim legendum est, De uonis autem. Tribb. pl. est ille quidem iu me officiosissimus Sestius. Quamuis coniectura tantum ac iudicio ductus ita legendum esse uiderim: oon arbitror propter claritatem quam ees habet me temerarium iudicatum iri, qui omuino affirmem ita legi debere.

M.T.C. Terē. & Tul. & C. Suis. S.D.

ACcepi ab Aristocrito tres epistolas, quas ego lachrymis ppe deleui, Cōficior enim mœrore mea Terentia: nec me meæ miseriæ magis excruciāt, quàm tuæ vestræq;

HVBER. ACcepi. Dolet Cic. sicut & superius, φ sit culpa mœroris & doloris suorum φ igoaue discesserit, cum potuerit remauere iu patria si noluisset se inimicis opponeee. Deinde quia scripserat Terentia se laborare, ut Cic. esset in tuto dicit sibi esse facilimum, quia etiam inimici sui cupiunt ut ueniat in iis miseriis. Deinde dicit se cupere fieri certiorem literis Terent. quid per eam & eius amicos actū

Ego autem hoc miserior sum, quàm tu quæ es miserrima, quòd ipsa calamitas cõmunis est utriusque nostrũ: sed culpa mea propria est. Meum fuit officium vel legatione vitare periculum, vel diligentia & copiis resistere, vel cadere fortiter: hoc miserius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficiar, tum etiam pudore. Pudet enim me vxori meæ optimæ, suauissimis liberis, virtutem & diligentiam non præstitisse. Nam mi ante oculos dies noctesque versatur squalor vester, & mœror, & infirmitas valetudinis tuæ: spes autem salutis pertenuis ostẽditur. Inimici sunt multi: inuidi pene omnes. Eiicere nos magnum fuit: excludere facile est. Sed tamen quandiu vos eritis in spe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Vt tutò sim, quod laboras, id mihi nunc facillimum est, quẽ etiam inimici volunt viuere in his tantis miseriis. Ego tamẽ faciam quæ præcipis. Amicis, quibus voluisti, egi gratias: & eas literas Desippo dedi: meque de eorum officio scripsi à te certiorem esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos & officio, & ego perspicio, & omnes prædicant. Dii faxint vt tali genero mihi præsenti tecum simul, & cum liberis nostris frui liceat. Nunc spes reliqua est in nouis Tribb. pleb. & in primis quidem diebus. Nam si inueterarit, actum est. Ea re ad te statim Aristocritum misi, vt ad me continuo initia rerum, & rationem totius negotii posses scribere: etsi Desippo quoq; ita imperaui, statim vt recurreret: & ad fratrem misi, vt crebrò tabellarios mitteret. nam ego eo nomine sum Dirrhachii hoc tempore, vt quamceleri̇me quid agatur audiam, & sum tuto. Ciuitas enĩ hæc semper à me defensa est. Cum inimici nostri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quòd scribis te, si velim, ad me venturã: ego verò cum sciam magnam partem istius oneris abs te sustineri, te istic esse volo. Si perficitis quod agitis, me ad vos venire oportet: sin autem, sed nihil opus est reliqua scribere. Ex primis, aut summum se

sit de ipsius restitutione. Ab Ar. liberto nostro non quas scripsi, sed quas attulit à te. Deleui, confeci, [Deleui] Conficior, consumor. Culpa est mea, quæ sola facit hominem miserum. [Conficior] Legatione, suscipiendo legationem aliquam, cujus prætextu uitabatur infamia & periculũ, ut diximus supra de interfectoribus Cæ. quoniam ut ostendit Liuius, ius legatorum apud omnes gentes semper inuiolatum fuit. Copiis, facta multitũdine armorum qui me tuerentur. Vel cade. uel mori. Fortiter, animose cum laude resistendo & non fugiendo. Hoc, quod feci. Squalor, sordes quæ ex luctu & mœrore fit. [Squalor] Inimici. enumerat aliquot causas quare spes salutis sit tenuis. Excludere, tenere extra urbem. Quod, quia. Viuere, ut maior sit pœna in miserrima uita quàm in morte.

Desippo, is erat unus ex domesticis Cic. Prædicãt, aperte dicunt. Faxint, faciant, quod notandum est [Faxo] apud oratorem, quoniam quidem falsò dicunt tantum esse poeticum. In pri. di. in initio magistratus eorum. In inue. i. in longius deducta sit & facta uetus. Actum est. i. nihil fiet, quia res frigescet, & deferuẽtur. Eo no. ea causa. Isti o. curandi reditus mei. Istic, Romæ. Quod agi. quod tractatis & quæritis. s. ut redire possim. Sin autem. s. non perficitis, aposiopesis est. Subauditur enim actũ est de me uel aliquid tale. Ad summum. i. ad extremum, quod uulgo dicitur ad plus. Constituere, iudicare uel certe deliberare. Rem, impetrationem reditus mei, uideor uidere ex affectu amoris, q te oculis meis uidetur subiicere. Virg. Illum absens absentem, auditq; uidet. & Oui. in Ponto ad uxorem. Te loquor absentem, te uox mea nominat unam.

Accepi & cæ. Iterum sibi dolori esse scribit q culpa sua sit causa doloris uxori & liberis, & q ignaue discesserit cum potuerit remanere in patria si noluisset se inimicis opponere. [ASCEN.] Dicit se facile uitam tutari cum etiam hostes ipsum sic uiuere uelint, certior autẽ fieri uult quid pro se egerint. Ordo est. Ego accepi ab Aristocrito, id est quas Aristocritus libertus noster attulit tres epistolas, quas ego prope. i. fere deleui lachrymis. Eni. i. quia ô mea Terentia, ego conficior, id est pereo mœrore, id est tristitia, nec meæ miseriæ excruciant me magis quàm tuæ & uestræ. s. omnium, hoc est & tuæ & liberorũ nostrorum. Ego autem sum hoc, id est tanto, aut in hoc miserior, quàm tu quæ es miserrima, q ipsa calamitas est communis utriusq; nostrum, sed culpa est mea propria. i. mea solius. Officium meum fuit euitare periculum. s. exilii aut proscriptionis, legatione. s. causa honoris in aliquam prouinciam impetrata, & pluribus contingebat, uel resistere. s. periculo, diligẽtia & copiis. i. manu armata, uel cadere fortiter si resistere nequissem. Nihil fuit nobis miserius, turpius, indignius, hoc. i. quàm hoc quod patimur. s. modo. Quare cum. s. ita sit q afficior dolore, tum etiam sup. afficior & multo magis pudore. Pudet enim me, non præstitisse. i. exhibuisse uxori optimæ, & liberis suauissimis uirtutem. i. fortitudinem animi, & diligentiam. s. in resistẽdo aduersariis. Nam squalor. i. sorditas, & situs uester, & mœror. i. mœstitia, & ĩfirmitas ualetudinis tuæ uersatur mihi ante oculos, dies & noctes

Autem, id est sed spes salutis ostẽditur pertenuis. i. ualde tenuis. Multi sunt inimici. s. aperti, & pene omnes sunt inuidi, id est inuidentes gloriæ meæ. Magnum fuit eiicere nos, quia potuissem resistere: facile est excludere. s. ereptum. Sed tamen quãdiu uos eritis in spe. s. restitutionis meæ, ego non deficiã. s. in procuranda salute ne omnia. s. & exilium & mansio in exilio uideantur cecidisse culpa mea. i. per culpam

pam meam. Id quod laboras modo. s. ut sim tuto. i. in loco tuto: est mihi nunc facilimum, ut pute, quem etiam inimici uolunt uiuere in tantis miseriis quæ morte finirentur: quia ut dicit Flaccus in epistolis, mors ultima linea rerum omnium. Ego tamen faciam sup. ea quæ præcipis. Ego egi gratias sup. illis amicis quibus uoluisti. Et dedi Desippo. s. domestico nostro, eas literas sup. quas uoluisti, & scripsi me esse factum certiorem à te de officio eorum. s. quòs mihi significasti. Et. i. simul ego perspicio & omnes, Prædicant Pisonem nostrum. i. generū, esse mirifico studio & officio in. i. erga nos, Dii faxint, faciant ut liceat mihi frui tali genero præsertim simul tecum & liberis nostris. i. prole legitima. Nunc spes reliqua est in nouis trib. pleb. & quidē in primis diebus. i. magistratus eorum. Nam si inueterarit. i. in obliuionem res abierit, actum est. i. nulla spes est reliqua. Et re. i. propterea ego misi statim ad te Aristocritum ut posses scribere continuo ad me initia rerum & rationes totius negocii. Et imperaui quoq; Desippo ita ut recurrat statim, & misi ad fratrem. s. Quintum, ut mitteret crebro. i. frequenter tabellarios. i. nūcios literarum. Nam ego sum Dirrhachii. i. in eo oppido Macedoniæ hoc tempore, eo nomine. i. ea ratione ut audiam quàm celerrime quid agatur scilicet de me Romæ, & sim tuto, id est extra periculum & in loco tuto. Ciuitas enim hæc est defensa semper à me, cum. i. quando inimici nostri dicentur uenire, tum. i. tunc ibo in Epirum Quod scribis te uenturam ad me si uelim, ego uero, i. reuera cum sciam magnam partem istius oneris sustineri abs te uolo te esse istic. i. ubi nunc es, hoc est Romæ. Si perficitis scilicet tu & tui adiutores quod agitis. i. prætenditis, hoc est reditum meum oportet me uenire ad uos. Si autem. l. sed si, sup. non perficitis, uoluit dicere miserrimum esse eam in exilio uiuere aut exulem sequi, aut quid simile, quod per aposiopesim decenter reticet. subdens: Sed nihil est opus scribere reliqua. Nos poterimus constituere. i. decernere ex primis aut ad summum. i. maximum numerum ex secundis literis tuis, quid sit faciendum nobis. Velim modo. i. solummodo sup. ut tu perscribas ad me omnia diligentissime, & si. i. tametsi, ego debeo iam magis expectare rem scilicet optatam, quàm literas. s. eā significantes. Cura ut ualeas & persuadeas tibi ita, nihil esse mihi charius te neque fuisse unquam. O mea Terentia, Vale. quam ego uideor. s. per fantasiam ex desiderio coram uidere. Itaq; . i. & ita, debilitor. i. fio debilis. lachrymis. i. ob lachrymas. Pridie Calend. Decembr.

secundis literis tuis constituere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modo ad me uelim oīa diligentissime perscribas: etsi magis iam rem, quàm literas debeo expectare. Cura vt valeas, & ita tibi persuadeas, mihi te chari⁹ nihil esse, nec vnquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego videre videor: itaque debilitor lachrymis. Vale. Prid. Calend. Decembr,

HVBER. EGo minus, Scribit Cice. ad Terent. licet inferat mentionem filiorum: ostendit autem quanto dolore conficiatur cum ad suos scribere cogitur. Deinde exponit ubi sit & quo iturus, & quia scripserat Terent. se ad eum ituram si ei uideretur rescribit Cice. quid sentiat. Postremo quid egerit de familia seruorum de qua in prima epistola ad Teren. mentionem fecit, & eam hortatur ut ualetudinem suam sustentet, reliqua ex textu colliguntur. Certe, saltem. Aut non mu. quia cito perissem. Minus est er. à no. non peccauimus, si uitæ cupidi fuimus, dummodo aliqua spes sit.

Fixa Fixa. firma, immutabilia ut aliquando non possint in melius cōuerti. In tuo complexu. in tuis ulnis. Naso ad uxorem. Atque utinam lugenda tibi non uita, sed esset Mors mea morte fores sola relicta mea, Spiritus hic per te patrias exisset in oras, Sparsissent lachrymæ corpora nostra piæ. Retulerunt, reddiderunt nobis quod metuimus. Neglexit peri. quia lata fuerat acerrima lex, ut diximus lib. I. in eos qui Cice. excepissent, quia erat ei interdictum aqua & igni. Legis, ne quispiam me reciperet. Habebimus. s. animo. i. semper erimus memores, & existimabimus nos ei obligatos. Profecti sumus, discessimus. Cizicum. Cizi

Cyzicus cus ciuitas Asiæ in Propontide ab Hemoniis condita, ut ostendit Ouid. in pri. trist. siue pō. nam utrunq; opus in Ponto factum est. Hic Propontiacis hæren tem cyzicon oris Cyzicon Hemoniæ nobile gentis opus. Rogem, cum interrogatione legendum est. Cōfectam, debilitatam, afflictam. Corpore, propter ualetudinem. Animo. propter fortunam nostram & dolores, quos capis. Sim, pro ero. Sic agam, ut sim sine te. Trans actum, actum & sine ulla spe. Sed quasi dicat Tul. lacenem subdit causam ne uadat. Misellę scilicet Tul. matrimonio, ne discedat à marito.

M. T. C. Terentiæ, & Tulliæ & Cice. S. P. D.

EGO minus sæpe do ad vos literas quàm possum, propterea quòd cum omnia mihi tempora sunt misera, tum verò cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, cōficior lachrymis, sic vt ferre non possim. Quod vtinam minus vitæ cupidi fuissemus, certe nihil aut non multum in vita mali vidissemus. Quòd si nos ad aliquam alicu⁹ commodi aliquando recuperandi spem fortuna reseruauit, minus est erratum à nobis: si hæc mala fixa sunt, ego verò te quàm primum mea vita cupio videre, & in tuo complexu emori: quum neque dii, quos tu castissime coluisti: neque hoīes, quib⁹ ego semper seruiui, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundusii apud M. Lenium Flaccum dies XIII fuimus, virum optimum, qui periculum fortunarum, &

capitis

capitis ſui præ mea ſalute neglexit: neque legis improbiſsimæ pœna deductus eſt quo minus hoſpitii & amicitiæ ius, officiumque præſtaret. Huic vtinam aliquãdo gratiam referre poſſimus, habebimus quidem ſemper. Brundiſio profecti ſumus ad v. Calend. Mai. per Macedoniam Cyzicum petebamus. O me perditum. O afflictum. quid nunc rogem te vt venias, mulierem ægram, & corpore & animo confectam? nõ rogem? ſine te igitur ſim? Opinor ſic agam: ſi eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, & rem adiuues: ſin, vt ego metuo, tranſactum eſt, quoquo modo potes ad me facvenias. Vnum hoc ſcito, ſi te habebo, nõ mihi videbor plane periſſe. Sed quid de Tulliola mea fiet? iam id vos videte: mihi deeſt conſilium. Sed certe quoquo modo ſe rẽs habebit, illius miſellæ & matrimonio & famæ ſeruiendum eſt. Quid Cicero meus, quid aget? Iſte verò ſit i ſinu ſemper & cõplexu meo. Non queo plura iam ſcribere, impedit mœror. Tu quid egeris neſcio: vtrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane ſis ſpoliata. Piſonem ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De familia liberata nihil eſt qđ te moueat. Primum, tuis ita promiſſum eſt te facturam eſſe, vt quiſque eſſet meritus. Eſt autem i officio adhuc Orpheus: præterea magnopere nemo cæterorum ſeruorum. Ea cauſa eſt, vt ſi res à nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: ſin ad nos pertinerent, ſeruirent, præterquam oppidò pauci. Sed hæc minora ſunt. Tu quòd me hortaris, vt animo

EGO & c. Scribit ad Terent. licet inſerat mentionem liberorum, oſtendens quanto dolore conficiatur cũ ad ſuos ſcribere cogatur. Deinde exponit ubi ſit & quo iturus, docens an Terentiã ad ſe uenire uelit, & alia quædam hoc ordine. Ego do minus ſæpe literas ad uos quàm poſſum, hoc eſt darẽ ſæpius ſi uellem ꝙ tum. i. pariter omnia tempora ſunt mihi miſera. i. afflicta, tum uero. i. ſed tunc maxime & quaſi ad uerum cum. i. quando, ego aut ſcribo ad uos, aut lego ueſtras. ſ. literas, conficior. i. conſumor lachrymis ſic ut non poſſim ferre. i. ſuſtinere. Quod. i. propter quod utinam fuiſſem minus. i. non tam cupidus uitæ, certe nos nihil aut non multum mali uidiſſemus in uita. ſ. noſtra. Quod ſi fortuna reſeruauit nos ad aliquam ſpem alicuius commodi recuperandi aliquando. i. tandem minus. i. non tã multum eſt erratum à nobis, ſi hæc mala ſunt fixa. i. firma & diuturna. Ego uero cupio uidere te ô Terentia mea uita, & emori in complexu tuo, quando. i. quandoquidem, neque dii quos tu coluiſti caſtiſſime, neque homines quos ego ſeruaui. i. ſaluos feci ſẽper. Retulerunt nobis gratiam. ſ. pro benefactis noſtris. Id autẽ de deo impium eſt cogitare nedum ſcribere, ſed miſeris ſæpe caligant oculi. Nos fuimus dies. xiii. Brũduſii apud M. Ennium Flaccum uirum optimum, qui neglexit periculum fortunarum & capitis ſui pro ſalute mea, quia comitatum mihi præſtitit, in quo ſi deprehenſus fuiſſet & rem & uitam amiſiſſet. Neq; deductus eſt. i. abſterritus aut amotꝰ, pœna. i. propter pœnam, improbiſſimæ legis. ſ. qua interdictum erat Ciceroni aqua & igni, & quicunq; eũ hoſpitio recepiſſet pœnæ capitali ſubiectum iri: cautum eſt quominus. i. ut non præſtaret ius & officium hoſpitii & amicitiæ. Vtinam nos poſſimus referre aliquando. i. tandem gratiam. ſ. parem quidem. i. certe, aut ſaltem habebimus. ſ. in animo ſemper. ſ. donec uiuemus. Nos ſumus profecti. i. diſceſſimus Brunduſio ad quintum Calend. Maii per Macedoniam, & petebamus Cizicum urbem Aſiæ in Propontide ab Aemoniis cõditam. ô me perditum, ô me afflictũ quid, deliberantis eſt, & neſciẽtis quid facere debeat ſup. faciã, rogem ſcilicet præcerne te nunc mulierem ægram & confectam. i. conſumptam, & corpore & animo, ut uenias ſcilicet ad me. q. d. id non decere. Non rogem. i. nunquid debeam non rogare. Igitur ſcilicet ſi non rogem ut uenias, ſim. i. oportet me eſſe ſine te quaſi dicat id triſtiſſimum fore. Opinor, quaſi inuento conſilio ego agam ſic. Si ſpes reditus noſtri eſt, ſi tu confirmes cauſam & adiuues rẽ. i. medium quo fiet aut rem familiarem. Sin, ut ego metuo, eſt tranſactum. i. penitus actum & deſperandum de reditu meo, fac uenias ad me quoquo. i. quocunque modo potes. Scito hoc unum, ſi habebo te, ego non uidebor, nihil periiſſe plane. i. omnino. Sed ſup. ſi ueneris quid fiet de Tulliola mea. ſ. filia uidete iam uos qui domi eſtis, id quia conſilium. i. uirtus deliberatiua non eſt mihi. Sed certe quoquo. i. quocunque modo res habebit ſe, ſeruiendũ. i. conſulendum eſt & matrimonio & famæ illius miſellæ. i. ne amiſſa per inopiam, aut deſolationem fama repudietur. Quid Cicero meus. ſ. faciet, ſupple. Tu uero ſcis. ſ. ſi hic eſſet ſemper in ſinu & complexu meo, uoluit addere & ille miſer mendicabit, aut quid triſtius, quia etiam pudicitiæ illius imminebat periculum. Ego non queo iam ſcribere plura, mœror impedit, neſcio quid tu egeris.

TENEAS aliquid. de bonis noſtris, propter quæ ad tabulam Valeriam eã deductam ſe audiſſe ſupra dixit. De familia ſeruorum, diximus in prima epiſtola ad Terent. Liberata. manu miſſa: ita enim ſcripſerat Cice. ſe feciſſe. Tuis. ſeruis. Vt quiſque eſſet meritus. i. te & retenturam in ſeruitute qui mererentur & manu miſſuram etiam qui bene eſſent meriti. Eſt in officio, id eſt fideliter ſeruit. Præterea. præter eum. Virg. in. xi. Si duo præterea tales idæa tuliſſet, Terra uiros. Liberti noſtri, id eſt manumiſſi. Si res à nobis abeſſet. i. ſi nihil ad nos pertineret. HVBER.

Oppido ualde, Ea cauſa, id eſt talis. Minora, id eſt parua: comparatiuum pro poſitiuo. Recte cũ aliquo effectu. Quando interrogatiue legendum eſt. quaſi dicat nunquam. Si eſſet licitum, ſi mihi permiſſum eſſet à nautis. Floruimus. tranſlatio eſt. Ouidius. Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus. Quod non amiſimus animam cum ornamentia

mentis, id est nisi in hoc quod non mortui sumus cum dignitatem amitteremus, id est cum eiiceremur ex urbe, quod facere debuimus. Me non possum. cõfirmatur. Remisit. Romam. Valetudine. morbo. Fidissima. ei blanditur, licet esset impudica, ut tali iudicio & laude eam alliceret ad honestatem. sic Ouid. ad uxorem cum esset legatus. Adde quod & rerum sola es tutela mearum. & paulo post, Nam tua dum stetimus turpi sine crimine mansit, Et tandem probitas irreprehensa fuit. Terentiam autem turpiter se gessisse scribit Plutarchus.

ASCEN. VTRVM teneas aliquid. s. rerum, an quod meo tuo sis spoliata plane. i. omnino. Ego spero, ut scribis, Pisonem. s. generum nostrũ, fore. i. futurum semper nostrum. i. nobis fauentẽ. Nihil est quod moueat, mouere & turbare debeat te de familia liberata. i. de manumissione seruorum. profugiens enim Cicero ne serui in alienam potestatem uenirent, aut spe libertatis obtinendæ in dominum insurgerent manumisit eos, sed tamen non omnes, quia qui uxoris nomine dotis erant, in eius arbitrio reliquit: unde addit: Primum. q. d. prima est ratio ut monearis. promissum est te facturam esse tuis. s. seruis, ita ut quisque est meritus. Autem. i. sed, Orpheus est adhuc in officio. i. debito seruitio, præterea. i. præter eum nemo cæterorum seruorum magnopere, sup. in officio est. Causa est ea. i. talis. i. hoc consilio id feci, ut si res. i. possessio iusta, abesset à nobis. i. essemus priuati omni re nostra, ipsi manumissi essent liberti nostri, si potuissent, obtinere. i. confirmationem manumissionis. Sin. i. sed si, ipsi pertinerent ad nos. s. iure, licet omnia nostra essent subrepta, ipsi seruirent. i. manerẽt in seruitute, præter quàm oppido. i. ualde pauci, qui forte manu mitterentur ut dominum persequerentur. Sed hæc sunt minora. s. damna. Tu ꝙ hortaris me, ut sim animo magno, & habeam spem salutis recuperandæ, ego uelim sup. ut id sit eiusmodi, ut possimus sperare recte. i. non frustra. Nunc miser, quia procul abest, quando accipiam literas tuas, quis perferret ad me. Quas. s. literas, ego expectassem Brundusii: Si licitum esset. i. licuisset. i. permissum fuisset per nautas, qui noluerunt prætermittere tempestatem. i. temporis & auræ opportunitatem, ergo tempestas etiam bona est. Quod reliquum est mea Terentia sustenta te, ut potes, nos uiximus honestissime, floruimus. s. in foro & senatu, non uitium nostrum. sed uirtus nostra, quia uiriliter cõiuratos afflixímus, afflixit nos, Nullum peccatum est. s. nobis, nisi ꝙ non amisimus una. i. simul cum ornamentis. s. nostris, animam. i. uitam sup. nostram. Sed si hoc. s. nos uiuere fuit gratius. i. utilius liberis nostris, feramus cætera q̃q̃ non sunt ferenda. Atque ego qui confirmo. i. quod dicunt conforto te, non possum. s. confirmare me. Ego remisi tibi Clodium Philaterum unum è familia, ꝙ. i. quia, impediebatur ualetudine. i. mala dispositione oculorum appositorie hominem fidelem. Salu. s. seruus aut libertus noster. Non. n. de Crispo illo historico loquitur, uincet omnes spes. s. quas de eo habuimus, officio. s. impertiendo. Gennius alter libertus est, perbeneuolus, quem spero fore semper obseruantem. i. cultorem tui. Sicca alter familiaris dixerat se fore semper mecum, sed discesserat Brundusio, ita à me qui eram Brundusii, nisi forte Brundisio legendum sit ut discesserat Brũdusii sup. à me. Cura, quoad potes ut ualeas & existimes sic, me cõmoueri uehemẽtius miseria tua q̃ mea. O mea Terẽtia fidissima atq; optĩa uxor, & filiola mea charissima. s. Tullia, & Cicero spes nostra reliqua. i. sola relicta. Valete Pridie Calendas Maias. i. ultimo Aprilis. Brundisio. i. ex eo oppido maritimo in Italia

sim magno, & spẽ habêam recuperandæ salutis: id velim sit eiusmodi, vt recte sperare possimus. nunc miser quando tuas iam literas accipiam, quis ad me perferret? quas ego expectassem Brũdisii, si esset licitum per nautas, qui tempestatẽ prætermittere noluerunt. Quod reliquum est, sustenta te mea Terẽtia vt potes. honestissime viximus, floruimus: non vitium nostrum sed virtus nostra nos afflixit. peccatum est nullum, nisi quòd non vnà animam cum ornamentis amisimus. Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos viuere, cætera quanquam ferẽda non sunt, feramus. Atque ego qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Philhetærum, quòd valetudine oculorum impediebatur, hominem fidelem remisi. Sallustius officio vincet omnes. Pescennius est per beneuolus nobis: quẽ semper spero tui fore obseruantem. Sicca dixerat se mecum fore: sed Brundisio discessit. Cura quoad potes, vt valeas, & sic existimes, me vehementius tua miseria, quàm mea commoueri. Mea Terentia fidissima atque optima vxor, & mea charissima filiola, & spes reliqua nostra Cicero valete. Pridie Calẽdas Maias. Brundisio.

HVBER. SI tu &. Primo Cicero scribit se nauigasse Athenas aduersis uentis cum haberet secum Cice. filium. Deinde significat se accepisse literas Terentiæ & aliorum multorũ ab Achasto allatas, ex quibus ostẽdit se intellexisse bella ciuilia fore. Postremo orare eam, ut sibi aduenienti q̃ longissime poterit obuiam procedat & instruit eã quod agere debeat de hæreditate cuiusdam Prætiana. Suauissimus, iucundissimus, Cicero filius.

ASCEN. SI tu & cæ. Scribit se nauigasse Athenas aduersis uentis cum haberet secum Cice. filium: deinde significat se accepisse literas ab uxore: & postremo orat ut sibi obuiã ueniat quàm lõgissime ualeat docẽs ꝗd agere debeat de hæreditate quadã. Ordo est.

M.T.C.Terent.& Tul. Suis.S.P.D.

SI tu & Tullia lux nostra valetis, ego & suauissimus Cicero valem⁹. Pridie Idus Octobris Athenas venimus, cum sane aduersis vẽtis vsi essem⁹, tardeꝗ & incõmode nauigassem⁹. De naui exeuntibus nobis, Acastus cũ literis præsto fuit.

Si tu

Si tu & Tullia Lux nostra ualetis. Conceptio est personarum. Ego & Cice. suauissimus, scilicet filius noster, ualemus: eadem est figura. Nos uenimus, applicuimus nos Athenas, pridie idus Octob. cum usi essemus uentis sane, id est multum aduersis, & cum nauigassemus tarde, & incommode, nemo tamen sit tam stolidus, ut à Calend. Ma. quibus Brundusio soluit, super aquas fuisse putet, quia tune Cic. secũ non habuit, & postea Dirrachi moratus est, unde hæc epistola longe post scripta est, neque tum seruata est ratio temporum in colligendis epistolis: Achastus, scilicet libertus noster fuit præsto, id est præsens & paratus cum literis, scilicet dandis, nobis exeuntibus naui.

SI TV, & Tullia lux nostra. Quo tempore scripta sit, patet. *P.V.C.

vno & vigesimo die, sanè strennue, accepi tuas literas, quibus intellexi te vereri ne superiores mihi redditæ non essent. Omnes sunt redditæ, diligentissiméque à te perscripta sunt omnia: idque mihi gratissimum fuit. Neque sum admiratus hanc epistolam, quam Achastus attulit, breuem fuisse. Iam enim meipsum expectas, siue nosipsos, qui quidem quamprimũ ad vos venire cupimus: & si in quam rempublicá venimus, intelligo. Cognoui enim ex multorum amicorum literis, quas attulit Achastus, ad arma rem spectare: vt mihi cum venero, dissimulare non liceat quid sentiam. Sed quando subeunda fortuna est, eo citius dabimus operam vt veniamus, quo facilius de tota re deliberemus. Tu velim quod cõmodo valetudinis tuæ fiat, quàm longissime poteris, obuiam nobis prodeas. De hæreditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori est (valde enim illum amaui) sed hoc velim cures, si auctio ante meum aduentum fiet, vt Pomponius, aut si is minus poterit, Camillus nostrum negotium curet. Nos cum salui venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu iam Roma profecta eris, tamen curabis vt hoc ita fiat. Nos si dii adiuuabunt, circiter Idus Nouéb. in Italia speramus fore. Vos mea suauissima & optatissima Terentia, si nos amatis, curate vt valeatis. Vale.

Athenis ad xv. Calend. Nouemb.

VNO & uigesimo, id est uigesimo primo post discessum suum Roma. Sane. ualde. Strenue. celeriter: nam strenuus & fortem significat, & celerem. Salustius, Nam aut quisq; strenuus ceciderat in bello. Ouidius de Galantide in mustellam mutata, Priscaq; strenuitas mansit, id est celeritas uel agilitas. Ne non essent, id est ut non essent. Siue nosipsos. correctio, quia habebat filium secum. In quam, id est qualem, quasi dicat turbulentam. Spectare, pertinere, tendere. Ad arma, ad bella, quia Cæsa. magnis rebus gestis in Celtis & Galliam Italiæ proximam circa Erydanum exercitũ duxerat, ad quem multi confluxerant: ex iis igitur suspicabatur Cice. bella futura, aut quia iam mortua Iulia magnus timor apud omnes erat dissentionis inter Cæsarem & Pompeium. Dissimulare, occultare. Illum Prætianum: hic enim moriens scripserat heredem Ciceronem: fuerat autem iurisconsultus, ut supra ad Trebatium libro septimo. quod scribis de illo Prætiano iurisconsulto, ego te ei non desino commendare. Auctio, uenditio per auctionem, ut alio loco diximus. Iuuenalis, Si coniugis auctio fiat. Eris profecta. discesseris.

HVBER. Saue Strennua Strenue

VNO aut primo & uigesimo die, scilicet post discessum suum Roma. Ego accepi literas tuas sane, id est multum strenue, quibus intellexi te uereri ne superiores, scilicet literæ tuæ non essent redditæ mihi. Omnes supple literæ sunt redditæ, & omnia sunt perscripta à te diligentissime, & id fuit mihi gratissimum. Neque sum admiratus hanc epistolam quam Achastus tulit fuisse breuem. Tu enim expectas iam meipsum, siue nosipsos, hoc est me & filium, qui quidem cupimus uenire quamprimum, id est ualde cito ad uos. Et si, id est quanquam intelligo in quam, id est qualem rempublicam nõ uenimus, media longa: est enim præsentis temporis, quasi dicat, in turbulentissimam. Ego enim cognoui ex literis amicorum, quas Achastus attulit, rem spectare, id est tendere & inclinari ad arma, id est bella ciuilia. Quia iam mortuam intellexit Iuliam Iulii Cæsaris filiam uxorem Pompeii, & Pompeium Cæsaris potentiæ, quæ in Gallia maxima erat resistere uelle, sic sentit Hubertinus. Verũtamen, quia id multo post contigit. Nam Cicero post reditum Ciliciam obtinuerat prouinciam, è qua reuersus hanc commotionem repperit: dicamus ad arma, id est ad resistendum inimicis ui, ut liceat mihi cum uenero. Dissimulare, quid sentiam. Sed quando, id est quoniam, fortuna, id est dubius euentus rei, est subeunda, nos dabimus eo citius operam, ut ueniamus quo, id est ut deliberemus facilius de tota re. Velim supple, ut tu properes obuiam nobis, quã, id est quantum poteris longissime, quod fiat cum commodo ualetudinis, id est sospitatis tuæ. Ego uelim cures de hæreditate Prætiana, id est quæ nobis obuenit per testamentum prętii iurisconsulti nuper defuncti, quæ quidem est mihi dolori. Ego enim amaui illum, scilicet Prętium ualde, hoc, si auctio, id est uenditio rerum per auctionem, qua res dantur plurimum offerẽtibus fiet ante aduentum meum, ut Pomponius, scilicet Atticus, aut si is minus, id est non poterit, ut Camillus curet negocium nostrum, ut pars hæreditatis sit nobis integra. Nos cum uenerimus, scilicet in urbem salui, agemus reliqua per nos. Sin, id est sed si, tu eris iam profecta Roma, tamen curabis, scilicet per nuncios, aut literas ut hoc fiat ita, id est ut res curetur per Pomponium aut Camillum, si dii adiuuabunt nos, speramus fore in Italiam circiter Idus Nouembris. Vos ò mea suauissima & optatissima, Terentia & Tulliola, scilicet filia si amatis nos, curate ut ualeatis. Vale. Athenis ad xv. Calendas Nouembris.

ASCEN.

letudinem tuam velim cures: deinde, si tibi videbitur, villis iis vtere quæ longissime aberũt à militibus. Fundo Arpinati bene poteris vti cum familia vrbana, si annona carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutẽ plurimã dicit etiam atq; etiam. Vale. Datum. III. Idus Iunii.

id est delectabilior uita nostra. Hubertious expooit, quibus, idest propter quas habui, id est affeci, & te &c. sed oon procedit: oon enim solicitudinibus suis afficit aut afflixit uxorem & filiam, sed inter solicitudines habuit, id est aonumerauit eas afflictas, miserrimasq;. Autem, id est sed, ego intellexi postridie proxime sequenti postquam discessi à uobis, quid causæ, scilicet quòd molestias eiecerim, quia ego eieci statim choleo. id est coleram, acraton, id est puram ac meram noctu, & sup. sum leuatus, scilicet à grauedine morbi, ita ut dens aliquis uideatur fecisse mihi medicinam, idest me curasse, quia deorum curatio est subitanea. Cui qoidẽ deo, tu satisfacias, id est persoluas uota debita, pie & caste, quemadmodum soles, hoc dicit ut si noo fuerit solicita incipiat assuescere. Sane erubescendum est nobis si Ethnici ooo putaueruot deos suos qui dęmonia sunt noo posse placari oisi pie & caste satisfiat, si putauerimus deum uerum ab impiis aut immundis placari posse. Sed dicet forte aliquis si dii gentium dęmonia suut, quõ & pietatis & castitatis amatores erant? Ad quod respondere licet, noo propter booum bominũ ab illis uirtutes laudatas, sed ideo, ut ueros dei hooores qui sine pietate & castitate oulli suot sibi usurparent, quibus oihil dulcius illis eootingere potest, nam in illa peruersa cupiditate æquandi se deo in qua acciderũt obstinati sunt, ideoque idolatriam introduxerant, oon solum ut bomioes io errore tenerẽt, & à cœlestibus sedibus arcereot, sed etiam ut deolatriam præriperẽt, aut ideo ut homines in illo errore perstriogerẽt. Sciebant eoim quia amoe uirtutum ioscriptus est pectoribus oostris, propter syoeresin oihil probari posse quod noo sit uirtuti eonsonum, atque ita mioime diis aecõmodandum uideri. Vt ergo in idolatria geous humanũ semper eroerent & ut uarias superstitiooes & Ludorũ & cerimooialium geotilium astruereot, uirtutũ quæ uegari oõ poterant se finxerũt amatores. Sed ordioem persequamur, ne forte ignoraret Tereotia cui deo satisfaciendũ sit, addit, Apollini & Aesculapio, scilicet Apolliois filio qui summi medici putati suot. Ego spero oos babere nauẽ ualde bonam. Dixi prius epistolas noo esse repositas quo ordioe scriptæ suot. Nam hæc scripta erat cum Athenas profugeret cum filio. Et in illa. Si tu & Tullia &c. significauit se redire, ego scripsi bæc simul atque, id est immediate postquam oonscendi in eam. Deiode, id est posthac eonscribam, id est simul scribam, ad familiares oostros multas epistolas quibus, scilicet epistolis, aut quibus, scilicet familiaribus ego eommendo diligeotissime te & Tolliolam nostram. Cohortarer uos quo. i. ut essetis fortiores aoimo, nisi eogooscerem uos fortiores quàm quenquam uirum. Et tamen spero negocia, scilicet oostra, esse eiusmodi, ut sperem. Et, id est simul, uos esse commodissime, Istic, scilicet Romæ, & me defeosurum aliquando rempub. cum similibus nostri, utpote commuois boni & iustitiæ amatoribus. Velim sup. ut tu eures primum ualetodinem tuam. Deinde si uidetur tibi, utere iis uillis quæ aberunt longissime à militibus. Tu poteris bene uti fuodo Arpinati, id est iuxta Arpioum cum familia urbana, id est ea quam Romæ habere solemus, si anoona fuerit carior, id est nimis cara, sup. Romæ Cicero bellissimus, id est maxime boous & lepidus filius oostec dicit tibi etiam atque etiam plurimam salutem. Vale. Datum tertio Idus Iunii

OMNES molestias. Manifesto scripta epistola cum iam oauem conscendisset, io Pompeiaoa castra nauigans. *P.V.C.

Tres pusillæ quæ sequuntur epistolæ nulla certa iodicia habeot, quibus temporibus scriptæ sint: arbitramur tamen cum Brundusii esset Ciceronem eas scripsisse. In prima agit de Cæsaris literis de quibus etiam ad Atticum scribeos illis uerbis (oisi fallimur) egit. Non meo uitio fit hoc quidẽ tẽpore (ante enim est peccatũ) ut me ista epistola oihil cõsoletur. & in Oratiooe pro Qu. Ligario: Qui ad me ex Aegypto literas misit, ut essem idem qui fuissem. Quamuis penultima huius libri epistola agat de Cæsaris literis sibi redditis, & ooo aotea Romam allatis: quas sane esse credimus illas, quas in oratiooe pro Ligario iotellexit, ut eæ fortasse de quibus Terentia, & Atticus scripserant, diuersæ ab illis fuerint, nam multis modis priores has Cicero suspectas babebat, & à Cæsare non esse iudicabat: de illis autem, quas accepit ipse uereri non uidetur, oe fictæ siot. Io secunda de ualetudine Tulliæ, de qua etiam ad Att. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat. In tertia iubet Terentiam cum Attico loqui, ab eo enim iotellecturam esse quid fieri uelit. Scribebat autem de omnibus rebus ad Pomponium, ut cognosci potest ex epistolis, quæ sunt in x1. lib. ad Atticum ipsum missis.

M.T.C. Terẽt. Suæ S.P.D.

SI vales bene est: ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim mihi cures diligentissime. Nam mihi & scriptum, & nuntiatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiorem, fecisti mihi gratum. Item posthac siquid opus erit, siquid acciderit noui, facies vt sciam. Cura vt valeas. Vale. Datum. IIII. Nonas Iunias.

SI nales. Hortatur Cic. Teren. ut curet naletudinẽ suam quam intellexerat ex febri laborare. Deinde dicit gratum sibi fuisse, quòd ab ea de literis Cæsa. certior factus esset. HVBER.

SI oales. Mooet ut salutem curet, & diligeoter quæ scire oporteat perscribat dicẽs. Si uales bene est, ego quidem ualeo, oelim sup. ut cures diligentissime ualetudinem tuam, oam & scriptum & nunciatum, scilicet ore est mihi te incidisse subito io febrim. Quod fecisti me certiorem celeriter de literis Cęsaris, id est quas Cæsar misit, fecisti mihi gratum. Tu facies item, id est similiter post hac, ut sciam si quid erit opus si quid acciderit ooui. Cura ut ualeas &c. ASCEN.

ne id consilii ceperimus, quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes adiuua. Quid auté possis, mihi in mentem non venit. In viam quòd te des hoc tempore, nihil est, & longum est iter, & nó tutum, & non video quid prodesse possis, si veneris. Valé. Datum Pridie No. Nouemb. Brundusio.

ASCEN. QVOD &c. Dicit se uereri ne profuerit in Italiam nondum uenisse cũ malo monet uxorẽ, ut medeatur si possit, dehortatur autem ne obuiam sibi prodeat dicens. Quod gaudes nos, id est me & filium uenisse saluos in Italiã uelim sup. ut gaudeas perpetuo, id est ut gaudium istud possit esse perpetuum, ita ut ex aduentu nostro nihil mali subsequatur. Sed metuo ne uos perturbati dolore, & magnis iniuriis cœperimus, id est iniuerimus id consilii, scilicet redeundi in Italiam, quod non possimus facile explicare, id est difficultatibus eximere. Quare adiuua, scilicet nos illud explicare quantum potes. Autem, id est sed, non possum considerare, quid, id est non possum considerare, quid. i. in quo possis, scilicet nos adiuuare. Nihil, id est nulla causa est, quòd des te in uiam, id est ut uenias ad nus hoc tẽpore. Et, id est simul, iter est longum & non tutum propter inimicos, & non uideo quid possis prodesse si ueneris. Vale. Datum &c.

M.T.C. Terent. Suæ. S.P.D.

QVod scripsi ad te proximis literis de nuntio remittendo, quæ sit istius vis hoc tempore, & quæ concitatio multitudinis, ignoro. si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nascetur. Totum iudicabis quale sit, & quod in miserrimis rebus, miserum putabis, id facies. Vale. VI. Idus Quint.

HVBER. QVOD scripsi. Ingressuro Cæ. Romam tempore quo bellorũ ciuilium tumultus orti sunt, cum ex Gallia reuerteretur cum Cic. abesset, scribit ad Terentiam quid agendum sit in tali perturbatione, eam quæ sit præsens iudicare posse. Concitatio, commotio. Iratus. Cæsa. Quies. pax. Minime miserum, id est utilius & melius.

ASCEN. ❧QVOD scripsi &c. Scripserat Cic. ad uxorem de nuntio remittendo, ut sciret quo animo Cæsa. siue ex Gallia, siue ex uictoria Pharsalica redierit in urbem, de qua re iterum eam monet dicens. Quod scripsi ad te proximis literis, id est in proximis literis de nuntio, scilicet quem ad te misi, remittendo, scilicet ad me, ignoro quæ sit uis istius, scilicet Cæ. & quæ, id est qualis cõcitatio, id est commotio multitudinis, scilicet populi in aduentum eius. Si, id est sed etsi sup. Cæsar iratus, scilicet ob negatum imperium, est metuendus, tamen quies, id est tranquillus status urbis, nascetur fortasse ab illo. Tu indicabis sup. mihi totum, scilicet negocium, quale sit. Et tu facies id quod putabis miserum minime, id est secundum interpretationem Lau. Vallæ, nequaquam aut in nulla parte, sed quia non est uerosimile in miserrimis rebus aliquid esse nequaquam minimũ aut in illa parte miserum, putem hoc loco minime pro minimum positum, eo quòd melius sonat minime miserum quàm minimum miserum. Minime autem secundum Vallam negat, minimum comparat, id est pro minima parte. Dicamus ergo quod putabis minime aut minimũ, id est in minima parte miserum in rebus miserrimis. Vale. &c.

***P.V.C.** ❧QVOD scripsi ad te. Incertum tempus quo scripta sit, & sane nonnullis locis obscurior epistola: quamuis suspicer cum Brundusii esset: nam in epistola quadam ad Atti. de quo hic etiam agit, inquit: Placet mihi igitur & idem etiam tibi nuntiũ remitti: non tamen affirmarim idem negotium in hac, & in illa tractari.

Tullius Terẽtiæ, & pater Tulliæ duabus, animis suis: & Cicero matri optimæ, suauissimæ sorori. S. P. D.

SI vos valetis, nos valemus. *Vestrum iam consilium est, nó solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste venturus, recte in præsentia domi esse potestis: sin homo amens diripiendam vrbem daturus est, vereor vt Dolabella ipse satis nobis prodesse possit. Etiam illud metuo, ne iam intercludamur, vt cũ velitis exire, nõ liceat. Reliquum est, quod ipsæ optime consyderatis, vestri similes fœminæ sintne Romæ. Si enim non sunt, Videndum est vt honeste vos esse possitis. Quomodo quidem nunc se res habet, mo

HVBER. VESTRVM iam. Venturo Cæsa. Romã ut supra diximus scribit Cic. ad Terent. sicut in superiore epistola eã facilius posse consultare quid sit agendum, declarat tamen consilium suum & sententiam de iis rebus, præcipue ut Terent. faciat quod facient aliæ mulieres eius similes. Vestrum est cõ. id est ad uos pertinet consultare & deliberare. Modestius. sine iniuria cuiusquam. tanquam bonus ciuis. **Recte** Recte, honeste & cõmode. Diripiendam. prædandam, depopulandam. Vt, id est ne. Dolabella, gener noster qui multũ apud Cæsa. potest. Intercludamur, scilicet in urbe multitudine militum, legitur & intercludamini. Similes ne. honestæ & alicuius dignitatis. Videndum, considerandum. Vt si, quemadmodum. Mecum. ubi ego fuero. In nostris prædiis, uel in Cumano, uel in Tusculano, uel in Arpinati, uel enim Põpeiano, hæc in prædia habebat Ci. quæ præcipue ab eo memorãtur, credo tamẽ habuisse alia. Fames, propter penuriã rerum, si Cæsar eam occuparit. Labienus. is ad Pomp. se cõtulerat, cuius consiliũ Ci. laudat. Adiuuat. causam nostrã. Piso. socer Cæ. Discedit ab urbe. in aduentu Cæ. sicut reliqui senatores. Luca. Danda tamẽ uenia est tantorũ damna malorũ, Põpe. fugiente timent. Sceleris, appellat sceleratũ Cæ. quod contra patriã arma sumpserit. Quintus. s. frater meus. Pater. quia subdit & filius, scilicet eius. i. filius Quin. fratris. notandũ est etiã supra inscri

bam: tamen nescio quo modo & ipse vestras literas expecto, & scribo ad vos cum habeo qui ferat. Volumnia debuit in te officiosior esse quàm fuit: & id ipsum quod fecit, potuit diligentius facere & cautius. quanquam alia sunt quæ magis curemus, magisq; doleamus: quæ me ita conficiunt, vt ii voluerunt qui me de mea sentẽtia detruserunt. Cura vt valeas. Pr. Non. Ian.

rali affectu animi boc faciente. Qui ferat, scilicet literas meas. Volumnia. nomen propriũ mulieris. Officiosior, liberalior, obsequiosior. Quod fecit, nõ memini legere quid sit, quid nunc dicat Cicero eam fecisse. Detruserunt, deiecerunt, uiolenter amouerunt, cum uellem aliud facere quam consuluerunt ipsi.

ASCEN. ☞ E T si. Dicit se libenter scribere & accipere literas, accusatque Volumniam neglecti officii. Ordo est. Et si tempora sunt eiusmodi ut nihil literarum habeam, quod autem expectem à te, aut ipse scribam ad te, tamen nescio quomodo. Et, id est simul, ipse, id est ego expecto literas uestras, id est ex urbe mittendas, & scribo ad uos cum habeo sup. aliquem qui ferat. Volumnia, scilicet matrona illa Romana debuit esse officiosior in te quàm fuit, & potuit facere diligentius & cautius id ipsum quod fecit, quanquam sunt alia quæ curemus magis, & doleamus magis, scilicet quàm factum priuatum Volumniæ. Quæ, scilicet alia negocia, conficiunt me, id est consumunt, ita ut ii uoluerunt qui detruserunt, id est uiolenter discedere fecerunt me de sententia mea, id est firmo proposito. Cura ut ualeas. Loquitur de rebus inter se duntaxat notis.

*P.V.C. ☞ E T si eiusmodi tempora. Non possum facile constituere quo tempore hæc epistola scripta sit, utrúmne post uictoriã Cæsaris cum Brundusii sederet, an multo tempore antea cum exularet. Verba illa, ut ii uoluerũt, qui me de mea sententia detruserunt, aperire uidentur tempus, quo scripta sit: nam aliis in locis reprehendit consilium suum, qui iis paruerit qui in uita eum retinere noluerunt, cum ipse sibi manus afferre cogitaret, postquam patria pulsus est. Quamuis accommodari etiam possint tempori, quod Brundusii mansit, ut, scilicet queratur de illis qui inuitum eum coegerunt partes Pompeianas relinquere: docet enim se supra magnis iniuriis compulsum id consilium cepisse, quod non facile explicari posset. In episto. ad Atti. inquit, Quæ me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ & quæ sequuntur, ut hoc uerius esse putem.

M.T.C. Tul. Terẽt. Suæ. S.P.D.

SI quid haberem quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis & sæpius. Nũc quæ sunt negocia vides. Ego autem quomodo sim affect⁹, ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac vt tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

HVBER. SI quid haberem. Dicit Cicero se nihil habere, quod scribat ad Terentiam, eam autem posse intelligere ex Lepta & Trebatio, quomodo ipse sit affectus, id est quomodo habeat & sit animo & corpore dispositus.

ASCEN. ☞ S I quid &c. Dicit se nihil habere quod scribat ad uxorem, eamque posse intelligere ex Lepta & Trebatio quomodo ipse sit afflictus. Ordo est. Si haberem quid, id est aliquid quod scriberem ad te, facerem id .i. scriberem ad te, & .i. simul, pluribus uerbis, & .i. simul, sæpius, nunc uides quæ sunt negocia. Autem .i. sed, tu poteris cognoscere ex Lepta & Trebatio. f. amicis nostris, quomodo ego sim afflictus. Tu fac ut cures ualetudinem tuam & Tulliæ, scilicet filiæ nostræ. Post quod dictum ut sæpe admonui frustra adderetur. Vale.

*P.V.C. ☞ S I quid haberem. Constat scriptam fuisse, cum Brundusii esset: nam ad Atticum etiã tunc scribens, inquit: 463. Quantis curis afficiar, & si profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio.

M.T.C. Tul. Terẽt. Suæ. S.P.D.

COnsiderandum vobis etiam atque animæ meæ diligenter puto quid faciatis, Romæne sitis aut mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem hæc, Romæ vos esse tuto posse per Dolabellam: eamq; rem posse nobis adiumento esse, siquæ vis, aut siquæ rapinæ fieri cœperint. Sed rursus illud me mouet, quòd video oẽs bonos abesse Roma, & eos mulieres suas secũ habere. Hæc autẽ regio, in qua ego sum, nostrorum est cum oppidorũ, tum etiam prædiorũ: vt & multum esse mecũ, & cum abieritis, cõmode & in nostris prædiis esse possitis. Mihi plane non satis cõstat adhuc vtrum sit melius. Vos videte quid aliæ faciant isto lo-

HVBER. COnsiderandum. Eodem est fere argumento hæc epistola quo illa superior quæ incipit. Vestrum iam consiliũ, nisi quod in fine monet Ci. Terentiam ut faciat quod domus habeat propugnacula, si aliqua uis militum immineret. Per Dolabellã, id est auxilio & fauore Dolabellæ. Regio. Campaniæ. Etiam atque etiam, id est sæpius & diligenter. Propugnacula, ædificia sunt, siue munimenta aduersus bellum facta, à propugnando dicta. Virgi. Et propugnacula bello tuta parant. Et prædium, scilicet habeat ꝓpugnacula, in quo ipse erat futurus. Certos, scilicet ad hoc electos.

Etiã atque etiam

Propugnacula

ASCEN. ☞ Considerandum &c. Eodẽ est fere argumento quo illa superior, quę incipit. Vestrum iam consilium, nisi quód in fine monet Terentiam ut curet domus facienda propugnacula si quam uim militum imminere intellexerit. Ordo est. Ego ó animæ meę Terentia & Tullia puto considerandum sup. esse nobis etiam atque etiam, id est frequenter & diligenter quid faciatis, ne, id est an sitis Romæ ante mecum in aliquo luco tuto. Id consilium est non solum meum, id non incũbit mihi soli, sed etiam uestrum, id est sed incumbit etiam uobis. Hæc ueniunt mihi in mentem, uos posse esse Romæ tuto, id est sub protectione, raro legitur tute propter pronomen, per Dolabellam, scilicet generum nostrum, & eam rem, scilicet affinitatem Dolabellæ, posse esse nobis adiumẽto si qua uis, scilicet militũ,

 aut si quæ

co fœminæ: & ne cum velitis exire, non liceat. id velim diligenter etiam atq; etiam vobiscum & cum amicis consideretis. Domus vt propugnacula vt præsidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios instituatis certos, vt quotidie aliquas à vobis literas accipiam. Maxime autem date operam vt valeatis, si nos vultis valere. Octauo Calend. Formiis.

aut si quæ rapinæ cœperint fieri. Sed rursus.i.econtrario illud mouet.i.turbat me, quòd oideo omoes booos.i.reipo. amatores abesse Roma, & eos habere mulieres, id est uxores suas secum. Hæc autem regio, id est iuxta Formios io qoa ego sum, est oostrorum tum oppidorum, id est quorum patroous sum, tum etiam prędiorom, ut posѕitis, &, id est simul, esse mecō moltum, & cum abieritis esse commode io prędiis oostris. Noo constat, id est oō est manifestum adbuc plaoe mihi, utrum. s.ao Romæ maoere, an ad me uenire sit melios. Videte oos, quid aliæ fœmioę isto loco, idest isti⁹ conditionis cuius uos estis faciant, ut oe oō liceat exire eum uelitis. Ego uelim sup. ut consideretis diligenter etiam atque etiam, id est frequenter, uobiscum, id est inter uos & cum amicis, id, scilicet quod dictum est. Vos dicetis, id est mādabitis Philotimo, feilicet liberto oostro, ut domus, scilicet oostra habeat propugnaeula, id est defensoria & ut dicuot fortalicia, & præsidium, id est custodiam armatorum. Et uelim iostituatis.i.ut ordioetis. tabellarios.i.literarum baiulos, certos.i.noo dubiæ fidei, ut accipiam quotidie à uobis aliquas literas. Date autem maxime.i.præcipue operam, ut ualeatis.i.sospites sitis, si uultis oos ualere. Octauo &c.

*P.V.C. ☞Coosideraodum oobis. Scripta initio belli ciuilis, quare & ipsa buc importuńe inculcata. Vnom admooere uolo, inscriptiones harum epistolarum, quæ & elegantissimæ sunt, & amoris, ac suauitatis plenissimæ, quales io meo libro suot, tales io medicæo iouenoiri: id enim summa diligentia custodiuimus. Item etiam in epistolis quæ ad Tirooē scriptæ suot obseruauimus, nam illarō quoq; inscriptiones, & suauissimæ, & ardentissimę suot.

M.T.C. Tul. Teré. Suæ. S.D.

*IN maximis meis dolorib⁹ excruciat me valetudo Tulliæ nostræ. De qua nihil est quod ad te plura scribam: tibi enim æque magnæ curæ eē certo scio. Quòd me propius vultis accedere: video ita esse faciendum: etiam ante fecissem, sed me multa impedierunt, quæ ne nūc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam vt valeas.

HVBER. IN maximis. Dicit Cicero se grauiter angi ualetudioe Tulliæ. Deinde se uenturum propius urbem sicut & Terentia, & alii, sui bortabaotur. Aeqoe, id est tam, scilicet quàm mihi quia tu es mater.

ASCEN. ☞IN maximis. Dicit sibi ualetudinem Tulliæ dolori esse, & se propios accessurum. Ordo est. Valetudo, id est mala dispositio Tulliæ nostræ, scilicet filiæ, excruciat me in maximis doloribus, scilicet aliis. De qua, scilicet Tullia oihil est, quòd, id est cur, scribam ad te plura. Enim, id est qoia, ego scio certo sup. eam esse tibi curæ æque magnæ, ut. s. mihi. Quod nulsis me accedere propius, ego uideo, id est considero facieodum esse ita, & fecissem iam ante, scilicet quàm monuissetis, sed multa impedioerunt me, quæ oe quidem, id est non etiam ounc sunt expedita, id est ut dicunt ●acuata. Sed ego expecto literas à Pomponio, scilicet Attieo. Quas oelim sup. ut eures perfereodas ad me quamprimum, id est ualde cito. Da operam ut ualeas.

*P.V.C. ☞IN maximis meis doloribus. Scripta ut arbitror cū Bruodusii esset, post deuictum Pompeiom id mihi significāt uerba illa, Quòd me propius uultis aecedere. oam ad Att. etiam scribens, eodem tempore, ioquit, Quòd scribis placere, ut propius accedam. in hac etiā epistola narrat se expectare à Pomponio literas, quid eoim de hac re ille seotiret, scire uolebat.

M.T.C. Tul. Teré. Suæ. S.P.D.

*IN Tusculanū nos venturos putamus aut Nonis, aut postridie: ibi vt sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erūt, & vt arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balneo non est, fac vt sit. Item cætera quæ sunt ad victum & valetudinem necessaria. Vale. IIII. Calen. Octob. de Venusino.

HVBER. IN Tosculaoom. Monet Cicero Terētiam ut omnia habeat parata io Tusculano, cū sit oeoturus eo cum aliis moltis & præcipue ut paret balneū. Plures.i.multi. Diutius, plures dies. Labrom. geous est oasis ad lauaodum apti, qoasi lauabrō. Virg. Sicut aquę tremulum labris ubi lumē Atheois Sole repercussum, aut radiantis imagine lumeo Omnia peroolitat late loca. Reliquæ quatuor epistolæ sequētes oulla omoioo iocerpretatiooe egeot. Neq; enim possuot fere facilioribus, aut plaioribus uerbis declarari, qua suot scriptæ à Cice. & argumentū ex lectiooe textus facile patet.

Labrum

ASCEN. ☞IN Tusculanum &c. Significat quādo in uillam suā Tusculanam ueutorus sit ut omnia parentur, etiam in balneo, sibiq; & comitibus suis dicens. Nos putamus nos oenturos sup. esse io Tusculanum, id est uillam oostrā Tusculaoam, aut ooois, scilicet istius meosis, aut postridie, id est die proxime secuturo. Fae supple, ut omnia sint parata tibi. Eoim, id est quia plores eruot fortasse oobiscum, & ut arbitror oos cōmorabimur ibi diutius. Si labrum, id est uas lauaodis aptum, oon est in balneo, fac ut sit. Item fae ut cætera quæ necessaria sd actum & ualetudioem supple sint. Vale Quarto Calend. Octobris. De Veousioo oppido inter Lucaniam & Apuliam.

☞IN Toscula-

IN Tusculanum nos uenturos. Hæc quoque nō seruato ordine hic collocata est, tempus etiam incertum, quo scripta sit: fortasse cum é prouincia rediit: potuit etiam cum ad urbem appropinquaret, post reditum Cæsaris in Italiam: nam non ante Brundisio discessit, quàm illum bello Alexandrino confecto, & Pharnace superato, uictorem Tarentum nauibus appulisse audiuit. De duabus quæ sequuntur, nihil certi tradi potest, suspicor tamen scriptas esse à Cicerone cum Brundisii maneret. * P.V.C.

M.T.C. Terentiæ S.P.D.

SI vales, bene est: ego valeo. Da operam vt conualescas, quod opus erit, vt res tempusque postulat, prouideas atque administres: & ad me de omnibus rebus quam sæpissime literas mittas. Vale.

SI uales & cætera. Monet ut saluti consulat, ut omnibus prospicere possit, & ad se crebras dare literas dicens. Si & cæt. dare operam ut conualescas, supple si min9 uales, & supple, ut prouideas & administres quod opus, id est necessarium erit, ut res & tempus postulat, & mittas ad me quam sæpissime literas de omnibus rebus. Vale. ASCEN.

M.T.C. Terentiæ. S. P. D.

SI vales, bene est: ego valeo. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores quid nobis faciendū sit, faciemusque te statim certiorem. Valetudiné tuam cura diligenter. Vale. Cal. Sept.

SI uales & cætera. Dicit se expectare tabellarios Terentiæ à quibus quid agendum habeat noscat & statim rescribat. Ordo est. Si & cæte. Nos expectamus quotidie tabellarios uestros, qui si uenerint nos erimus certiores fortasse, quia potuissent nihil scripsisse, quid faciendum sit nobis, & faciemus te statim certiorem, scilicet quid faciendum sit. Valete & cætera. ASCEN.

M.T.C. Terentiæ. S. D

SI vales, bene est: valeo. * Redditæ mihi iam tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui vtrum obuiam procedam, an hic eum expectem, cum constituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetudiné tuá cura diligéter. Vale. D. Pr. Id. Sext.

SI uales & cæ. A Cæsare se literas accepisse dicit & eum celerrime aduentare, unde dubitat an obuiam eat dicens. Literæ satis liberales redditæ sunt mihi tandem à Cæsare, & ipse dicitur esse uenturus, scilicet ad urbem celerius opinione, id est quàm homines opinentur. Cui cum constituero, id est decreuero, utrum procedam obuiam an expectem eum hic, faciam te certiorem. Ego uelim remittas mihi tabellarios, scilicet quos ad te mitto, quamprimum, id est ualde cito. Cura & cætera. ASCEN.

REDDITAE mihi iam tandem. Dubitari non potest, quin hæ literæ & inferiores post reditum ipsius in Italiam scriptæ sint, relictis partibus Pompeianis, cum iam multum tempus Brundisii mansisset. Quod autem se adhuc non statuisse inquit, utrum illi obuiam procedat, an illic eum expectet: quid postea fecit, narrat Plutarchus in uita ipsius: καταχθεὶς δ' εἰς Βρεντέσιον ἐνταῦθα διέτριβε, Καίσαρα περιμένων βραδύνοντα διὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἀσχολίας. ἐπεὶ δὲ εἰς Τάραντα καθωρμισμένος ἀπηγγέλλετο καὶ πεζῇ περιϊὼν ἐκεῖθεν εἰς Βρεντέσιον, ὥρμησε πρὸς αὐτόν. * P.V.C.

M.T.C. Terentiæ. S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos neque de Cæsaris aduētu, neque de literis, quas Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiorem. Valetudinem tuam fac vt cures. Vale. IIII. Idus Sexti.

SI uales & cætera. Dicit se nihil certi habere de Cæsaris aduentu, neque de literis quas Philotimus à Cęsare ad se habere dicebatur, unde uidetur hæc epistola scripta ante proxime præcedentem. Ordo est. Si & cætera. Nos neque habemus adhuc quicquam certi de aduentu Cæsaris, neque de literis quas Philotimus, scilicet libertus noster dicitur habere, scilicet à Cæsare. Si quid certi erit supple mihi faciam te certiorem & cætera. Vale. ASCEN.

Et si non

HVBER. ET ſi non. Libro ſecundo & tertio aperiuntur argumenta multarum inſequētium epiſtolarū, quod illic plenius de proconſulatu Cice. in Cilicia diximus. In hac autem epiſtola dicit quibus rebus adductus ſit ſcribere Ro. de tranſitu Parthorum, & quàm uarii fuerint de eis rumores. Deinde quid egerit intellecto, haud dubie tranſitu Parthorum contra quos dicit opus eſſe maiore & firmiore exercitu quàm ſibi datus ſit. Itaque rogat ut ad ſe mittatur tantus exercitus, quantus ad maximum bellum mitti ſolet. Nullā enim eſſe ſpem in militibus prouincialibus neque in ſocis, neque in regibus finitimis niſi in Deiotaro rege Armeniæ. ſe autem neque animo, neq; conſilio defuturum pollicetur. Proconſule. Syriæ. Publice. ad nos omnes.

Tanta. tam magna tanti momenti. Nondum uenit ipſe ad quem pertinebat poſſet nos reddere certiores. Pene communis. quia habemus prouincias finitimas. ita ut non poſsit agi periculum de una, quin agatur de alia. Hora. Nam tua res agitur paries cum proximus. & ipſe Ci. lib. ſecun. ad Ca. Saluſtium de Bibulo ſic inquit. Ille autem cùm ad Thermum de Parthico bello ſcriberet ad me illam nunquam miſit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere.

Commagena — Commageni. commagena pars eſt Syriæ. Minorem fidem habendam. nō credendum. Lycaoniæ & Cappa. quæ ſunt regiones in Aſia finitimæ Ciliciæ, per Cappadociam autem Cice. proficiſcebatur in Ciliciam, ut ſupra ad Appium. Iter in Ciliciam facio per Cappadociam. Tharcondimoto. nomen propium uiri ſocii & amici Po. Ro. trans Taurum montem. Tybæ. nomen loci in Syria. Philarco. præfecto. tribuno. Bene ſentire. bono eſſe animo erga Po. Ro. Infirme. tenuiter, debiliter.

ASCEN. ET ſi non dubie mihi & cæte. Argumentum dependet cum epiſtolis in ſecundo & tertio libris habitis ubi de procō ſulatu ſuo in Cilicia plenius ſcripſit. In hac autem dicit quibus rebus adductus ſit ſcribere Romam de tranſitu Parthorum, & quàm uaeis fuerint de eis rumores, deinde quid egeris perſpecto tranſitu Parthorum, cōtra quos eum opus ſit maiore exercitu rogat, ut ad ſe mittatur tantus quanto opus ſit ad maximum bellum conficiendum, cum nulla ſit ſpes in prouincialibus, nec in ſocis excepto Deiotaro, præſcriptio legetur ſic M. T. Cicero Marci Filius proconſul, Salutem plurimam dicit Conſulibus, prætori, tribuniſ plebis, ſenatui populoque Ro. quod additur. Si nos & c. addendum non eſt. Ordo eſt. Et ſi nuntiabatur mihi nō dubie. i. certe, Parthos tranſiſſe Euphratem. ſ. fluuium fere cū omnibus copiis ſuis, alibi tamen dicit, Arabes fuiſſe in ueſtitu Parthico, tamen ꝙ. i. quia, ego arbitrabar certiora poſſe ſcribi ad uos de his rebus à M. Bibulo proconſule. ſ. Syriæ, & ita uiciniore ſtatuebam non eſſe neceſſe mihi ſcribere publice. i. ad ſenatum ea quæ nuntiarentur de prouincia alterius. poſtea uero quàm ſum factus certior certiſsimis authoribus, legatis, nūtiis, literis putaui ea que delata eſſent ad me ſcribenda eſſe ad uos, uel ꝙ res erat tanta, ut cum periculo ignoraretur, uel ꝙ nondum audieramus Bibulū uenisſe in Syriam, uel quia adminiſtratio huiꝰ belli eſt mihi pene communis cum Bibulo quia proximam habebat prouinciam. Legati commageni à loco dicti regis Antiochi nuntiauerunt mihi primi magnas copias Parthorum cœpiſſe tranſire Euphratem. Quo

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Familiarium. Lib. XV.

M. T. C. M. F. Procon. S. P. D. Conſ. Præt. Tri. Plæ, Senatui, P Q R.

ET ſi non dubie mihi nuntiabatur Parthos tranſiſſe Euphratem cum omnibꝰ fere ſuis copiis: tamen quòd arbitrabar à M. Bibulo Procos. certiora de his rebus ad vos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea quæ de alterius prouincia nuntiarētur. Poſteavero quàm certiſſimis autoribus, Legatis, nuntiis, literis ſum certior factus: vel quòd tāta res erat, vel quod nondum audieramus Bibulum in Syriam veniſſe, vel quia adminiſtratio huius belli mihi cum Bibulo penè eſt communis: quæ ad me delata eſſēt, ſcribenda ad vos putaui. Regis Antiochi Commageni Legati primi mihi nuntiarunt Parthorum magnas copias Euphratem tranſire cœpiſſe. Quo nuntio allato, cum eſſēt nonnulli qui ei Regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſiquid certius afferretur. Ad XIII. Calend. Octobris, cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniæ & Cappadociæ mihi literæ redditæ ſunt * à Tarcondimoto, qui fideliſſimus ſocius trans Taurum, amiciſſimusque Pop. Ro. exiſtimatur, Pacorem Orodi regis Parthorum filium cum permagno equitatu Parthico tranſiſſe Euphratem, & caſtra poſuiſſe Tybæ, magnumque tumultum eſſe in prouincia Syria excitatum. Eodē die ab Iamblico Phylarcho Arabum, quē homines opinantur bene ſentire, amicūq; eſſe Reip. noſtræ literæ de iiſdē rebꝰ mihi redditæ ſunt. His rebꝰ allatis, etſi itelligebā ſocios infirme

nuntio

nuntio allato cum essent nonnulli qui putarent minorem.i.non integram fidem habendam.i.non satis credendum esse ei regi statui expectandum esse.s.prius quàm scriberem, si quid certius afferretur. Literæ suot redditę mihi è Cappadocia à Tarchondimoto, qui existimatur fidelissimus socius.trans Taurum.i.eorum qui habitant trans Taurum.s.montem, & amicissimos Populi Ro.redditæ, dicit sunt in finibus Lycaoniæ ad decimumtertium Cal.Octo.cum ducerem exercitum in Ciliciam, Parcodem.i.nuntiantes Parcodem, seu Pacorem filium Orodo pro Orodis, Alii tamen Orodis scribunt, regis Parthorum transisse Euphratem cum permagno.i.ualde magno equitatu Parthico, & posuisse castra Tybæ.i.in eo loco Syriæ, & magnum tumultum esse excitatum in prouincia Syria. Literæ de iisdem rebus.i. de transitu Parthorum suot redditæ mihi eodem die à Iamblico Phylarcho, id est tribuno seu præfecto Arabum, quem homines opinantur bene sentire, scilicet de nobis.et amicum esse reip.nostræ. His rebus allatis.i.postquam hæ res erant allatæ, & si intelligebam socios.s.Ro.imperii esse animatos. Infirme, id est debiliter.

A TARCONDIMOTO. Nec à uetustis codicibus discedo (nam in Mediceo, cui multum tribuo, nulla uarietas) nec receptam lectionem muto, res ipsa liberque meus testantur, nec ullo modo reprehēdi debeo, si in manu scripto Dione ostendi TARCONDOMOTVM legi: cui enim hæc pusilla in re diligētia mea obesse potest? Idem tamen in melioribus postea codicibus Dionis TARCONDIMOTVM scriptum esse obseruaui. Iofirme * P.V.C.

animatos esse, & nouarum rerum expectatione suspensos: sperabam tamen eos, ad quos iam accesseram, * quiq; nostram cōsuetudinem integritatemque perspexerant, amiciores Pop. Rom. esse factos. Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. Et ob eā causam, & vt opprimerētur ii qui ex Cilicū gente in armis essēt, & vt hostis is qui esset in Syria, sciret exercitum Populi Romani non modo non cedere his nuntiis allatis, sed etiam propius accedere: exercitum ad Taurū institui ducere. Sed si quid apud vos autoritas mea ponderis habet, in his præsertim rebus quas vos audistis, ego pene cerno: magno opere vos & hortor & moneo, vt his prouinciis seri⁹ vos quidem quàm decuit, sed aliquando tamē consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus præsidiis munitos ad tanti belli opinionē miseritis, nō estis ignari, quod ego negotium non stultitia obcæcatus, sed verecundia deterritus non recusaui. Neque enim vnquam vllum periculum tantum putaui, quod subterfugere mallem, quàm vestræ autoritati obtemperare. Hoc autem tempore res se sic habet, vt nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere soletis, maturè in has prouincias miseritis, summum periculū sit ne amittendæ sint omnes hæ prouinciæ, quibus vectigalia Po. Rom. continentur. Quamobrē autem in hoc prouinciali delectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neq; multi sunt, & diffugiunt qui sunt, metu oblato. Et quod genus hoc

SVspensos.solicitos incertos quid agerent. Integritatem. innocentiam, iustitiam. Si esset fa.perticeps æqui.i.si experta esset æquitatem meam & integram administrationem.fiunt enim & fidiores & firmiores populi ex æquo imperio & miti administratione & gubernatione. Ex cilicum gente.ex cilicibus enim quidam sumpserant arma cōtra Romanos. HVBER.

Is hostis pro ii hostes scilicet parthi. Non ced.nū.i. non terreri & fugere allatis nunciis belli. Sed pro ac. se potius adire ipsum hostem. Taurum.montem. Si quid Pomp.ha.ualet. Aliquando. tandem. Instructos.paratos, & munitos rebus bellicis. Opinionē. famam. Quod ego.occurrit obiectioni quare susceperit id negocium non satis instructus, & ex facto suo magnam sibi beneuolentiā & consulum & senatus conciliat. Negocium.expeditionem aduersus Parthos. Obcęcatus.translatio à corpore ad animum. Vestræ au.uestræ dignitati uel sententiæ. In has pro.in Ciliciā, Syriam, Cappadociam, & reliquas finitimas regiones. Hæ omnes pro. Asiaticæ quas Parthi inuadere tentant. Vectigalia Po. Ro.continentur, nam & ipse in oratione pro.Pō.imperatore eligendo quæ inscribitur pro lege manilia, postquam Asiam tuendam dixit sic subdit, præsertim cum de nostris maximis uectigalibus agatur, nam cæterarum prouinciarum uectigalia quirites tanta sunt, ut iis ad ipsas prouincias tutandas uix contenti esse possumus. Asia uero tam optima est & fertilis, ut & ubertate agrorum & uarietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum quæ exportātur, facile omnibus terris antecellat & ea. Ex hoc de.pro.eā. his militibus qui in prouinciis deligūtur. Oblato.facto.

Noluerit.quia sciebat Asiaticos inutiles esse bello. Imperii nostri.i.nostrorum imperatorum, qui male socios tractauerunt, ut ipse in prædicta oratione pro Pompeio. Itaque propter hanc auaritiam imperatorum quantas calamitates quocunque uentum sit uestri exercitus ferant quis ignorat paulopost utrum plures arbitramini per hosce annos militum nostrorum armis hostium urbes, an hibernis sociorum ciuitates esse deletas, neque enim potest exercitum is continere imperator qui seipsum non continet. Inanis.uacua. Tyran. licet apud antiquos hoc nomine reges appellarentur, ut apud Vir. At mihi satis erit dextram tetigisse Tyranni, tamen postea uiolenti regnorum occupatores tyranni nominari cœperunt. Neque uo.quia non sunt bene affecti Po. Ro. Consilium.prudentiā gubernandi. Casurum.i.euenturum. Saluti enim, ut possim incolumis euadere. Dignitati.quia omnia faciam quæ me decebunt. Inanis Tyrannua

ET suspensos.i.dubios in fidei expectatiōe.i.propter expectationem rerum nouarum, sperabam tamen ASCEN.

tidie fere afferrentur:iter mihi faciendũ per Lycaoniã & per Isauros,& per Cappadociam arbitratus sum:erat eni magna suspitio,Parthos si ex Syria egredi atque irrumpere in meam prouiciam conarentur,iter eos p Cappadociam,quòd ea maxime pateret,esse facturos. Itaq; cum exercitu per Cappadociæ partem eam quæ cũ Cilicia continens est, iter feci: castraque ad Cybistra,quod oppidum est ad montẽ Taurum,locaui:vt Artuasdes Rex Armeneius,quocunque aĩo esset,sciret non ptocul à suis finibus exercitum Populi Roma.esse:& Deiotarum fidelissimum Regem, atque amicissimum reipub. nostræ, maxĩe coniunctum haberem,cuius & consilio & opibus adiuuari posset resp. Quo cum ĩ loco castra haberem,equitatumq; in Ciliciam misissem, vt & meus aduentus his ciuitatibus,quæ in ea parte essent, nũciatus, firmiores animos omnium faceret,& ego mature,quid ĩ Syria ageretur, scire possem:tempus eius tridui, quod in his castris morabar,in magno officio, & necessario mihi ponendum putaui. Cum enĩ vestra autoritas intercessisset, vt ego Regem Ariobatzanem, εὐσεβῆ, φιλοϱωμαῖον tueret, eiusq; Regis salutẽ, incolumitatem, regnumque defenderem, Regi regnoque præsidio essem: adiunxissetisque salutem eius Regis Popu. Senatuique magnæ curæ esse, quod nullo vnquam de Rege decretum esset à nostro ordine: existimaui me iudicium vestrum ad Regem deferre debere, eiq; præsidium meum & fidem, & diligentiam polliceri:& quum salus ipsius,incolumitas regni mihi commendata esset à vobis, diceret siquid vellet.

Quæ cum essem in consilio meo cum Rege locutus, initio ille orationis suæ vobis maximas, vt debuit, deinde etiam mihi gratias egit:quòd ei permagnum & perhonorificum videbatur, Senat. Popu. Qu. R. tantæ curæ esse salutem suam meque tantam diligentiam adhibere, vt & mea fides, & commendationis vestræ authoritas perspici posset.

est Ariobarzanes comendatus Cic. εὐσεβῆ pium φιλοϱωμαῖον amico Romanorum: nam ῥωμαῖος Romanuś dicitur. Præsidio.tutelæ. De nullo rege. ut eius salus publico decreto.& senatuscon.cuiquam commẽdaretur,& esset uobis curæ.factum est de Ariobarzane. Deferre.denũciare ut intelligeret quid de eo iudicassetis. Tantam diligentiam.in offerendo præsidium. Perspici posset, ut posset cognosci quid & ego fideliter agerem, & uos its uelitis. Authoritas. uoluntas. Deferre

ASCEN.

CVm pridie & c. Quidam præpositam habent salutationem uulgarem. Si uos ualetis bene est: ego quidem ualeo. Facit autem certiorem Senatum populumq; Romanum quid egerit, cum primum in Asiam uenit imperator in Ciliciam proficiscens. Deinde quemadmodum præsidiis sui exercitus liberauerit Ariobarzanem regem Cappadociæ ab insidiis quæ illi parabãtur, cum salus illius regis fuerit sibi commendata. Postremo eiusdem regis ingenium, fidem & beneuolẽtiam erga.S.P.Q.R. se perspexisse affirmat, quibus dicit illum meruisse, ut po.Romano sit charus. Ordo est. Cum uenissem pridie.i.die qui præcessit Cal.Sextilis.i.primum diẽ Augusti,in prouinciam.s.Ciliciam, neque potuissẽ uenire maturius.i.citius,propter difficultatem itinerum per terras, & nauigationum per maria putaui conuenire maxime officio meo,& conducere.i.utile esse reipu. parare ea quæ pertinẽrent ad exercitum, & ad rem militarem. Quæ cum essent & constituta .i.ordinata & instructa à me magis cura & diligentia quàm facultate & copia, & nuntii & literæ de bello illato à Parthis in prouinciam Syriam afferrẽtur fere quotidie,arbitratus sum iter faciendum sup. esse, mihi per Lycaoniam & per Isauros, & Per Cappadociam regiones illas Asiæ. Suspitio enim magna erat Parthos si conarentur egredi ex Syria, atque irrumpere in prouinciam meam,uidelicet Ciliciam eos facturos esse iter per Cappadociam q; ea pateret maxime. Erat enim ut supra dixit inermis. Itaque feci iter per eam partem Cappadociæ quæ est continens .i.se tenens & affinis cum Cilicia, & locaui castra ad Cybistra, quod oppidum est ad montem Taurum. Cic.fere in sppositione magis commune præponit, ut Regis Deiotarij montem Taurum,prouinciam Syriam & cæ.non tamen semper,nam sequitur, ut Artuasdes rex Armenius quocunq; animo esset.i.quẽcunque animum in nos haberet sciret exercitum populi Romani esse non longe à finibus suis,& ut scilicet haberem Deiotarum regem fidelissimum atque amicissimum reipu.nostræ, coniunctum maxime, sppositoriè hominem.i.qui est homo cuius & consilio & opibus,resp.s.Romana, possit iuuari maxime. In quo loco cum haberem castra & misissem equitatum in Ciliciam, ut & aduentus meus nuntiatus his ciuitatibus quæ essent in ea parte faceret animos hominum firmiores, & ego possem scire mature.i.cito quid ageretur in Syria, putaui tẽpus eius tridui qđ morabar in his castris ponendum.i.expendendum in officio magno & necessario mihi. Cũ enim autho- HVBER.
ritas uestra intercessisset.i.confirmasset, ut ego tuerer.i.protegerem Ariobarzanẽ Euseben.i.pium cultorem & Philorimæum.i.amicum Romanorum, græca sunt uocabula & græce scribenda. Nam εὐσεβὴς dicitur pius & religiosus φίλος amicus & amator ῥωμαῖος rhomeus Romanus. Græce enim aspiratur ut Rhomæ.i.ualentia,& defenderem salutem incolumitatẽ, & regnum eius regis & præsidio.i.custodiæ & protectioni regi,& regno, & sup.cum adiunxissetis salutem eius regis esse populo senatuique Rom. magnæ curæ,

quod

patefactis iam insidiis non egere exercitu Po. Ro. sed posse se opibus suis defendere videretur: illum cohortatus sum vt in sua vita conseruanda primum regnare disceret à quibus perspexisset sibi insidias paratas, in eos vteretur iure regio: * pœna afficeret eos quos necesse esset, reliquos metu liberaret. Præsidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorem potius, quàm ad contentionem vteretur. Fore autem vt omnes quum senatusconsulto nossent, intelligerent me Regi, si opus esset, ex autoritate vestra præsidio futurum. Ita confirmato illo, ex eo loco castra moui, iter in Ciliciam facere institui: cum hac opinione è Cappadocia discederem, vt consilio vestro, casu incredibili ac pene diuino Regem, quem vos honorificentissime appellassetis nullo postulante, quemque meæ fidei commendassetis, & cuius salutem magnæ vobis curæ esse decreuissetis: meus aduentus præsentibus insidiis liberaret. Quod ad vos à me scribi nõ alienum putaui, * vt intelligeretis ex iis quæ pene acciderunt, vos multo ante, ne ea acciderent, prouidisse: eóq; vos studiosius feci certiores, quòd in Rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei, beneuolentiæq; erga vos perspexisse, vt non sine causa tantam curam in eius vos salutem diligentiamque videamini contulisse. Valete.

duxit fratrem amantissimum sui.s.regis præditum summa pietate dicere in iis.i.inter eos qui quæ scirēt detulerant, ea quæ is dicebat quoque.i.etiam me audiente, se esse sollicitatum ut uellet regnare.i.regnũ inuadere, & sup.id non potuisse accedere fratre suo uiuo, se tamen nunquam protulisse eam rem in medium.i.indicasse fratri ante illud tēpus, propter metum periculi quod imminebat ab iis qui uolebant illũ regnare. Quæ cum esset locutus, monui regē ut adhiberet omnem diligentiam ad conseruandum se & hortatus sum amicos probatos.i.fideles inuentos, in fide atque iudicio patris eius, sup.ut docti, casu acerbissimo.i.per casum acerbissimum patris ei9 defenderent omni cura & custodia uitam regis sui.

Cum rex postularet à me equitatum & cohortes de exercitu meo, & si intelligebam me nõ modo posse, sed etiam debere facere id, senatuscõsulto uestro, id est propter senatusconsultum uestrum, tamen cũ resp. postularet propter quotidianos nuntios ex Syria.s.de aduentu Parthorum, ut adducerem quamprimum exercitum ad fines Ciliciæ, & cum rex uideretur mihi iam insidiis patefactis non egere exercitu Populi Romani, sed uideretur posse defēdere de suis id est propriis opibus, id est facultatibus, cohortat9 sum illum, ut disciderет regnare primum in conseruanda uita sua, & uteretur iure regio in eos à quibus perspexisset insidias paratas sibi, & afficeret pœna eos quos esset necesse.s.afficere, & liberaret reliquos metu. Præsidio & cæ. & sup. cohortatus sum regem, ut uteretur præsidio exercitus mei potius ad timorem eorum qui essent in culpa, Quam ad contentionem.i.longam concertationem. Autem.i.sed, dixi sup.fore.i.futurum, ut omnes quando.i.quando quidem nossent senatusconsultum.i.de præsidio regi ferendo, intelligeret me futurum esse regi præsidio.i.ad præsidium si opus esset, ex authoritate uestra: illo.s.rege confirmato, ita moui castra ex illo loco, & instigui facere iter in Ciliciam, cum discederē è Cappadocia hac opinione.s.derelicta, ut aduentus meus liberaret insidiis præsentibus.i.tunc imminentibus, consilio uestro.i.propter consilium uestrum casu incredibili, ac pene.i.quasi diuino: nõ enim sciebat regem insidiis peti, regem scilicet Ariobarzanē quem uos appellassetis honorificentissime, uidelicet nomine amici sociique imperii Romani, quemque & commendassetis fidei meæ & sup. cuius salutem uos decreuissetis esse uobis magnæ curæ. Quod .i.quam rem ego putaui non alienum sup.esse.i.impertinens scribi.i.si scriberetur à me ad uos, ut intelligeretis ex iis quæ acciderunt.i.euenerunt pene.i.quasi non tamen euenerunt: loquitur autem de cæde regis Cappadocum uos prouidisse multo ante ne ea acciderent, & ego feci eo.i.propterea uos certiores studiosius.i.diligentius, q; ego uideo mihi perspexisse in rege Ariobarzane ea signa uirtutis, ingenii, fidei & beneuolentiæ erga uos, ut uos uideamini contulisse in salutem eius tantam curam & diligentiam nõ sine causa. Valete.

* POENA afficeret eos, quos necesse esset, cæteros metu liberaret. Quomodo regnare oporteret, præclare intelligebat Cicero: sciebatque inutile esse, quemadmodum non grauiter animaduertere in eos, qui in uitam principis conspirassent, ita etiam eos, qui non ualde illi culpæ affines essent, in diuturniore metu continere: homines enim propter metum sæpe fortia, & calida consilia in animo uersant: ac desperatione suadēte, ea tentant, quæ nisi omnem spem suæ salutis abiecissent, nunquam attingerent. Est igitur consilium Ciceronis, Ariobarzani ipsi, & iis, qui in eum leuiter peccassent, salutare: nam eos tantum necandos censet, quos necesse esset, reliquis autem ignoscendum: ac non solum ignoscendum, sed etiam omnem timorem illis eripiendum. Plato in epistola sua ostendit, Dionysium Syracusarum tyrannum à nullo doctum, ut ualde regnandi peritum hoc pulchre tenuisse: cum enim & se, & alios læsisset, animaduertissetque ipsos propter has iniurias male affectos esse, ueritus, ne metu inducti, audax aliquod facinus aggrederentur, conabatur blandis uerbis, & omni genere comitatis omnem metum ex animis ipsorum pellere, ipsumque in primis Platonem bene sperare iubebat. Verba Platonis hæc sunt, quæ quia elegantissima sunt, & huic loco ualde accommodata, libēter adposuimus, ὁ δ' ἐπεχείρει μηδὲν πάντας ἡμᾶς οὕτω διατεθέντας φοβούμενος μὴ μεῖζόν τι φλαῦρον γένοιτο ... πάντας ἀναλαμβάνειν καὶ δὴ καὶ αὐτὸν ἐμὲ παρεμυθεῖτο καὶ θαρρεῖν ἐκέλευεν.[illegible] *P.V.C.

* VT intelligeretis ex iis, quæ pene acciderunt. Medicæus codex VT non habet, quod culpa librarii factũ procul dubio arbitrarer, nisi in simili sententia, & elocutione hoc idem non multo post commisisset: nam in altera epistola ad Catonem sic locus ille in eo libro scriptus est: Cuius etiam interitum facile intelligerem, mihi *P.V.C.

ignorari à te, qua æquitate & continentia tuerer ſocios, prouinciámq; adminiſtrarē. His enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi quæ vellē probaturū. Cum in prouinciam Prid. Calē. Sext. veniſſem, & propter anni tēpus ad exercitum mihi confeſtim eſſe eundū viderē, biduum Laodiceæ fui, deīde Apameæ quatriduū, triduū Synnadis, totidem dies Philomeli. Quibus in oppidis cū magni conuētus fuiſſent, multas ciuitates acerbiſsimis tributis & grauiſsimis vſuris, falſo ære alieno liberaui. Cumq; ante aduentū meum ſeditione quadam exercitus eſſet diſsipatus, quinque cohortes ſine Legato, ſine Trib. militū denique etiam ſine Cēturione vllo apud Philomelū conſediſſent, reliquus exercitus eſſet in Lycaonia, M. Anneio Legato imperaui vt eas quinque cohortes ad reliquum exercitū duceret: coactóq; in vnum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconiū faceret. Quod cum ab illo diligenter eſſet actum, ego in caſtra ad VII. Cal. Sept. veni, cum interea ſupioribus diebus ex ſenatuſcōſulto & euocatorum firmam manum, & equitatum ſane idoneū, & populorum liberorum, Regumq; ſociorum auxilia voluntaria comparauiſſem. Interim cum exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſſem Calē. Septemb. Legati à Rege Cōmageno ad me miſsi, ptumultuoſe, neq; tamen non vere Parthos in Syriam trāſiſſe nuntiauerūnt. Quo audito vehemēter ſum commotus, cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua deniq; Aſia. Itaq; exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciā attingeret putaui. Nam ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturā facile tenuiſſem (Duo ſunt enim aditus in Ciliciā ex Syria: quorū vterq; paruis præſidiis propter anguſtias intercludi poteſt: nec eſt quicquam Cilicia cōtra Syriā munitius) Sed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, Regeſq; habet finitimos, qui etiáſi ſunt etiā amici nobis, tñ apte Parthis inimici eſſe nō audēt. Itaq; in Cappadocia extrema nō longe à Tauro apud oppidum

phię ſit deditus, ex quo ſe magis Catoni cōmendatum eſſe debere oſtendit. Narrationem autem multarū rerum io Cilicia geſtarum uidere licet lib. 2. epiſtola quę incipit, Tu uide ad Cælium Rufum: hæc uero epiſtola licet prolixior ſit, oon magnæ tamen eſt diffieultatis. Qua æquitate & contioentia ſicut in fine præcedeutis epiſtolæ dixit. Socios, uobis ſœdere cōiunctos. Probaturum, perſuaſurum. Laodiceę, de nominibus harū orbiom, quib⁹ io locis ſingulæ ſiot, diximus lib. 2. & 3. Itaque oe eadem repetentes moleſti ſimus qui uolet, inde ſumat quæ ad hunc locum pertinebunt. Acerbiſſimis triburis, ſic lib. 3. ad Appium. Primom eum ad me aditum eſſet ab his, quidicereot à ſe intolerabilia tributa exigi, quid habuit iniquitatis me ſcribere ne facercut. Falſo, iniuſto, ut io ſupradicta epiſtola Apameæ eſt, eſſem militaſō, ciuitatū principes ad me detulerunt ſumptus decerni legatis oimis magnos cum ſol uendo ciuitates noo eſſent. Aere alieno. debito. Cōcediſſent, conſtituiſſeot. Caſtra faceret, teneret exercitum. In Lycaonia, in qua regiooe eſt Iconium. Coacto, cōgregato. Euocatorum, militum, de qoibus alio loco plura diximus ex authoritate ſeruii. Luſtrato ou. & diligenter circūſpecto. Prouincia mea, Cilicia. Demiſiſſem, deſceodiſſem. Paruis pręſidiis, paucis militibus. Propter ao. quia loca aoguſta & ſtricta parua multitudine ſeruaotur. Intercludi, impediri. Patet, ot ſupra iter eos per Cappadociam, quód ea maxime patet facturos. A Syria. à parte Syriæ. Aperte ageotes aliquid contra eos, quia timent eorum impedimeotum propter uicioitatē. Extrema Capp. i. In extrema parte Cappadociæ. Conſilia, ſi quid tentareot cootra nos. Expectatione: ootaodum etiam de malo expectatioo ē dici. Cui. plu. tributum, id eſt qui plurimom æſtimatus eſt. Magnitudine aoimi, magna fortitudine. Magnitudine cō. ſapiētia. Id. ſcilicet uenire in caſtra mea.

Expectatio

ASCEN.

SVMMA tua &c. Scripta ſuperioribus epiſtolis ad coosules ſeoatumque, nuoc Catoni exponit: & ſimul quo cōſilio & qua arte res maximas adoerſ⁹ Parthos geſſerit, & quæ oppida cœperit, qoæ Catonis oratiooe ornata uelit. ad argumentum aūt facit epiſtola ſecuodo libro incepta, Tu uide &c. Ordo eſt, Summa authoritas toa & perpetuum iudiciom meom de tua ſiogulari uirtote fecit, ut putarem ioтereſſe, id eſt in re & otilitate eſſe mea, magni, id eſt multum, & id eſt ſimul eas res quas geſſiſſem eſſe notas tibi, & nō ignorari à te qua æquitate & cootinentia, ſcilicet appetitus praui, tuerer, id eſt defeoderem ſocios & adminiſtrarem prooinciam. Enim, id eſt quia ego arbitrabar, his cognitis, id eſt obi hæc cognoueris me probaturō facilius tibi ſup. ea quæ nellem. Com ueniſſem io prouinciā pridie Caleodas ſextilis, id eſt ultima die menſis qui nuoc Iulius dicitur, & uideretur mihi propter temp⁹ anni, qoia poſt medium erat æſtatis, eſſe euodū mihi, id eſt me debere ire, confeſtim, id eſt cum feſtinatione & ſtatim ad exercitum fui Laodiceæ, id eſt in ea orbe, biduum, id eſt per duos dies: deinde fui Apameæ io altera ciuitate ſeu urbe quatriduū, & fui Synadis. Declioatur ergo Synada Synadorum pluraliter, ut in ſecundom & tertium dicta explanāt triduum: & fui Philomeli totidem dies, id eſt tres, cum tamē prius noo tres dies, ſed triduum dixerit. Sane, ut ſæpe admooui, Ci. de tempore quamdiu præſertim continuo libentius ſemper in accuſatiuo loquitur, nec potius grę co quàm latino more. Quibus io oppidis. ergo ſoperiora omnia ſuot oppida, cum fuiſſeot magni conuentus, id eſt magni cœtus hominum ego liberaui multas ciuitates acerbiſſimis tributis & grauiſſimis uſuris, & ære alieno falſo, id eſt non uere debito. Cumq;

discederet: Rexque sine tumultu ac sine armis, omni authoritate aulæ cõmunita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognoui multorũ literis atque nũciis magnas Parthorum copias & Arabum ad oppidũ Anthiochiam accessisse, magnúmque eorum equitatũ, qui in Ciliciam transisset, ab equitũ meorũ turmis, & à cohorte Prætoria, quæ erat Epiphaneæ præsidii causa, occidiõe occisum. Quare cũ viderem à Cappadocia Parthorum copias auersas, nõ lõge à finibus esse Ciliciæ, quàm potui maximis itinerib⁹, ad Amanũ exercitum duxi. Quo vt veni, hostem ab Antiochia recessisse, Bibulũ Antiochiæ esse cognoui. Deiotarum cõfestim iam ad me veniẽtem cum magno & firmo equitatu, & peditatu, & cũ omnibus suis copiis, certiorem feci, nõ videri esse causã cur abesset à regno, mecq ad eũ, siquid noui forte accidisset, statim literas, nunciosque missurũ esse. Cumque eo animo venissem, vt vtriq prouinciæ, si ita tempus ferret, subuenirẽ: tum id quod iam ante statueram vehemẽter interesse vtriusque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuũ hostẽ ex eo monte tollere, agere perrẽxi. Cumq me discedere ab eo monte simulassem, & alias parteis Ciliciæ petere, abessemq ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem: ad IIII. Idus Octob. cum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt ad III. Idus Octobr. cum lucesceret, in Amanum ascẽderem, distributisque cohortibus & auxiliis, cum aliis Qu. frater Legatus mecum simul, aliis C. Pontius Legatus reliqs Marcus Anneius, & Lũ. Tulleius legati præessent, plerósq nec opinanteis oppressimus, qui occisi, captiq sunt interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quæ erat Amani caput: itemq Sepyrã, & Cõmorim, acriter & diu repugnantibus, Pontino illã partẽ Amani tenẽte, ex antelucano tempore vsq ad horã diei decimã, magna multitudine hostiũ occisa, cepim⁹,

A re. scilicet. i. non esse causam cur discederet à me, cũ hostes essent relicti. Vtrique prouinciæ, Syriæ & Ciliciæ. Pacare, pacificare, reddere quietũ. Tollere, smouere. Agere perrexi, id est ita agere perseueraui, scilicet amouere hostem ex monte Amano, sic in prædicto lib. 2. Interea cum meis copiis omnibus uexaui Amanenses hostes sempiternos, multi occisi, capti, reliqui dissipati. Cum aduesperasceret, cum fieret nox. Occisi, ut supra diximus. Nec opinantes, improuisos.

¶ CVM autem essem cõmoratus quinque dies ad Cybistra propter rationem belli liberaui regem Ariobarzanem, cuius salutem habebam commendatã à senatu te authore insidiis præsentibus, id est instantib⁹: neque opinaram, neque solum fui ei saluti, id est causa salutis, sed etiam curaui ut regnaret cum authoritate, id est maiestate regia, aut autoritate senatus, & constitui maxima authoritate & gratia apud regẽ Metram, & cum Athenæũ, quem tu cõmendaras mihi diligẽter, mulctatos. i. punitos & damnatos importunitate Athenaidis, scilicet urbis aut mulieris, sed quia cum Athenæum dicit, putem Athenæũ non esse propriũ, sed patrium nomeo quẽ nominare non uoluerit, ciuẽ uidelicet Athenaidis urbis. Et cum magnũ bellum concitaretur in Cappadocia si sacerdos. s. regionis maximus forte insidiator compertus, defenderet se armis quod putabatur facturus appositorie adulescens paratus & equitatu, & peditatu, & pecunia & toto. i. omni re, iis qui uolebant aliquid nouari. i. nouũ regẽ fieri. perfeci ut ille discederet regno, & rex obtineret regnum dignitate sine tumultu, ac sine armis omni authoritate aulæ. i. regiæ seu curæ suæ cõmunita. i. firmis præsidiis stabilita. Interea cognoui literis & nuntiis multorum magnas copias Parthorũ Arabum, id est eorũ qui Arabiam habitant, aut potius & Arabum, accessisse ad oppidum Antiochenũ, & magnum equitatum eorum qui transisset in Ciliciam occisum sup. esse, occidione. i. suprema cæde ab equitatu in turmis. i. qui erat in turmis eorum, scilicet Ciliciũ, & à Cohorte prætoria quę erat Epiphanæ, idest in ea urbe Ciliciæ, causa præsidii, idest custodiæ eius. Quare cum uiderem copias Parthorũ auersas à Cappadocia, esse nõ longe à finibus Ciliciæ, duxi exercitum ad Amanũ, scilicet montem in confinio Ciliciæ itineribus maximis quàm. i. quantũ potui. Quo, id est ad quem, ut, id est postquã ueni, cognoui hostem recessisse ab Antiochia, & Bibulũ, scilicet proconsulem Syriæ esse Antiochiæ. Ego feci Deiotarum uenientem iam ad me cum equitatu & peditatu magno & firmo, & cum omnibus copiis suis, certiorẽ, id est docui eum non uideri causam esse cur abesset à regno, scilicet suo, & me missurum esse statim literas & nuncios, ad eum si forte quid, id est aliquid noui accidisset. Et cum uenissem eo animo . i. proposito, ut subuenirem utriq; prouincię, si tempus. i. oportunitas ferret. i. daret aut pateretur ita. s. fieri, tamẽ perrexi agere, quod constituerã. i. indicaueram iam ante. s. interesse. i. ad utilitatẽ esse utriusq; prouinciæ. Pacare. i. pacatũ & tranquillũ reddere, Amanum. s. montẽ inter utranque prouinciam, & tollere ex eo monte hostem perpetuum. Et cum simulassem discedere ex eo monte, & petere alias partes Ciliciæ, & abessem ab Amano iter unius diei & fecissem castra apud Epiphaneam. s. urbẽ ad IIII. Idus Octob. cum aduesperasceret, feci iter noctu exercitu ita expedito ut ascenderem Amanum ad. III. Idus Octob. cum lucesceret, & cohortibus, scilicet Ro. & auxiliis distributis, id est assignatis suis ducibus cum Qu. frater sup. meus legatus præesset simul cum aliis, Caius potitus pręesset aliis. & M. Anneius & Lucius Tulleius legati præessent reliquis, scilicet cohortibus & auxiliis, quos nos oppressimus plerosque, id est complures, nec opinantes qui sunt occisi & capti reliqui interclusi, id est exitu prohibiti. Autem, id est sed nos cœpimus Eranam, quæ nõ fuit instar. i. ad magnitudinẽ uici, sed urbis, quod caput. i. precipuũ propugnaculum

Amani erat,& item,id est simul Sepyram & Ceminorim oppida sup. hostibus pugnãtibus acriter & diu & Pontino tenente illam partem Amani, scilicet montis cœpimus dico multitudine hostium occisa ex tempore antelucano, id est quod ante lucem,usque ad decimam horam diei,id est post ortum solis.

P.V.C. ET omnino iis, qui nouari aliquid uolebant. ET TOTO IIS, antea legebatur, non in impressis tantum,sed etiam manu scriptis codicibus, unum excipio, qui ET SOCIIS, habebat. Locum uitium habere suspicati sumus, & OMNINO non incommode legi posse iudicauimus: arbitrati locum quondam ita scriptum fuisse, ET OMNINO, ex qua scriptura postea ab imperitis librariis ET TOTO factum sit. Deceptine tunc simus,eruditi iudicabunt:nos quidem, nisi aliud contra nos excogitatur, in sententia permanemus.Nam quòd quidam uulgatam lectionem,à se quoque olim damnatam,tuentur, utunturque ad eam probandam loco Ciceronis ad Atticum:uerum id esse crederem,si hic ut alibi fecit,& quod totũ est dixisset.Semper enim inueni ita Ciceronem locutum esse,cum hoc significare uult,ut pręter exemplum ab illis adductum, hoc ad Qu. Fratrem aperte ostendit. 290. Totum in eo est (quod mihi erit curæ) tectorium ut concinnum sit. nam ET TOTO, hac sententia nimis durum est,& nisi ualde fallor,probari nullo pacto potest.

castellaq́ꝫ sex capta,complura incendimus. His rebus ita gestis castra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexãdri quatriduum:& in reliquiis Amani delendis agrísque vastandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ est, id tempus omne consumpsimus. Confectis his rebus,ad oppidum Eleutherocilicũ Pindenissum exercitum adduxi: quod cum esset altissimo & munitissimo loco, ab hísque incoleretur, qui ne regibus quidem vnquam paruissent: cum & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrime expectarent, ad existimationem imperii pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciã: quo facilius etiam cæterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerẽtur. Vallo & fossa circundedi: sex castellis,castrísq́ꝫ maximis sepsi: aggere, vineis, turribus oppugnaui: vsusque multis tormentis, multis sagittariis, magno labore meo, sine vlla molestia, sumptúve sociorum, septimo quinquagesimo die rem cõfeci, vt omnibus partibus vrbis disturbatis, aut incẽsis, compulsi in potestatẽ meã peruenirẽt. His erãt finitimi pari scelere, & audacia Tibarani: ab his Pindenisso capto obsides accepi, exercitum in Hyberna dimisi. Qu. fratrem negotio præposui, vt in vicis, aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nũc velim sic tibi persuadeas, si de his rebus ad senatum relatum sit, me existimaturum summam mihi laudem tributã, si tu honorem meum sententia tua comprobaris. Idque, etsi talibus de rebus grauissimos homines & rogare solere, & rogari scio, tamen admonendum potius te à me, quàm rogandum puto: Tu es enim is, qui me tuis senten-

HVBER. CASTELLA sex capta. In secundo lib. eadem epistola, Castella munita, improuiso aduentu capta & incensa. Eugeranam, oppidum in Amano. Non in uil. non ad similitudinem uillæ. Ante solem, id est ante lucem & ortum solis. Repugnantibus, resistentibus, scilicet ipsis oppidis. Fugerãt è patria & cõmor. Apud aras Alexandri, locus est ubi Alexander uicto Dario Ioui patri &c. Diis sacrificauit. Vide supra secũdo lib. ita uictoria iusta Imperator appellatus sum apud illum, quo loco sæpe ut ex te audiui Clitarchus tibi narrauit Darium ab Alexandro esse superatum. Eleutheron librum: ita enim significat græce. Est tamen Eleutheros fluuius Syriæ, cuiusque ostium est in Pamphilia, ut ostendit Ptolomęus. Acerrime. constantissime, sine terrore. Existimationẽ, authoritatẽ, & honorem. Frangerentur, caderent, non perseuerarẽt in audacia. Vallo & fossa Vide libro secũdo oppugnationem huius oppidi, in epistola quæ incipit, Tu uide: nã hic expugnatum. Vsque, assidue. Sagittariis, arciferis. Distributis, deiectis. Tebarani, populi. Ab iis, Tebaranis. Male pacatis, non bene quietis & amicis Po. Ro. Nunc uelim, expositis suis rebus gestis petit nunc Cice. à Ca. eius sententiæ authoritatem in laudãdis his rebus. Sententia, tuo iudicio, tua authoritate. Grauissimos, maximę authoritatis, ne fortasse diceret Ca. leuitatis esse rogare. Admonendum, in memoriã adducendum. Ad cælum extulisti. supra mortales me exaltasti. Virgi. Vir Troiane quibus cælo te laudibus æquem. Pondera, authoritatem. Vno, solo. Non decerneres, nõ iudicares concedẽdam. Referetur, proponetur de decernenda supplicatione. Togato, in urbe existenti. Bene gests. propter bella confecta quòd multis contingit. Bene conseruata, fortitudine & cõsiliis meis liberata à coniuratis & proditoribus patrię, cum in cõsulatu meo Catilinæ & reliquorum insidias & coniurationes oppressi. Vt memini, sicut memini aliis decreuisti unquam propter remp. conseruatam, quia ego solus id effeci. Mitto, dimittu: Phæresis. Virgil. 1. Aeneid. Mæstumque timorem mittite, & .xi. Mitto ea quæ circum pugnando Pergama passi. Inuidiã, odium eorum qui uirtuti meæ inuidebant & rebus gestis, & propterea me eiiciendum curauerunt: intelligit autem tempora Clodiana quibus à se maxime fauorẽ habuisse dicit Cato. Tempestates, aduersitates, calamitates: translatio. Virg. lib. xi. Aeneid. Parq; per omnes tempestates. Idem. Quãta per ideos sæuis effusa mis cenis Tempestas ierit campos.

Marginal notes: **Eleutheros** — **Acerrime** — **Existimatio** — **Tebarani** — **Tempestates**

ASCEN. ET Castella. id est ut dicunt fortalicia sex sunt capta, & nos incendimus, id est combussimus complura. His rebus gestis ita, id est tã uictoriose. nos habuimus quatriduum castra in radicibus, id est pede Amani, scilicet montis apud aras Alexandri, scilicet magni, qui uicto Dario illic Ioui & cæteris diis constructis aris sacrificauit. hoc autem dicendo se tacite Alexandro cõparat, & consumpsimus omne id tẽpus, scilicet quatriduum, in reliquiis Amani delendis, & in agris uastandis.

tentiis sæpissime ornasti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cœlum extulisti: cuius ego semper tanta esse verborum pódera putaui, vt vno verbo tuo cum mea laude cóiuncto, omnia adsequi me arbitrarer. Te denique memini, cum cuidam clarissimo atq; optimo viro supplicationem non decerneres, dicere te decreturú, si referretur ob eas res *quas is Consul in vrbe gessisset. Tu idem mihi supplicationé decreuisti togato, nó vt multis, rep. bene gesta: sed vt memini rep. cóseruata. Mitto quòd inuidiam, quòd pericula, ꝙ omneis meas tempestates & subieris, & multo etiam magis,

His rebus confectis, & adduxi exercitum ad Pindenisum oppidum Eleutheron, id est liberum. Alii legunt Eleuchensilium alii Eleuchencilicum quod sup. oppidum cum esset loco altissimo & munitissimo, & incoleretur ab his qui nequidem, id est saltem regibus paeuissent, eum & simul, reciperent fugitiuos, & expectaeent acerrime, id est auidissime aduentũ Parthorũ, ut cum illis finitimos spoliarent, arbitratus sum pertinere ad existimationẽ, id est famam & maiestatẽ imperii cõprimere audaciã eorum. Quo.i. etiam ut animi cæterorum qui essent alieni ab imperio nostro frangerent facilius. Ego circundedi sup. dictũ oppidũ. Vallo.i. munimẽto ex uallis, & fossa sepsi sup. ipsum sex castellis.i. oppugnaculis, & maximis castris, aggere, uineis turribus, oppugnaui sup. ipsum, usq;.i. assidue, multis tormentis, Multis sagittariis, & cõfeci.i. absolui rem septimo & quinquagesimo die, magno labore meo, sine ulla molestia uel sumptu sociorũ, ut omnibus partibus urbis disturbatis aut incensis, hostes sup. cõpulsi id est coacti uenirent in potestatẽ meã. Tebarani erant finitimi his, scelere & audacia pari. Accepi ab his, scilicet Tebaranis obsides, Piodeniso capto, dimisi exercitum in Hyberna. Præposui Quintũ fratrem, scilicet meum negocio ut exercitus collocaretur in uicis, aut captis, aut male, id est non pacatis. Nunc uelim ô Cato ut sup. persuadeas tibi sic, si relatum sit ad senatũ, id est si consultatio fiat de his rebus, me existimaturũ summam laudem tributam mihi, si tu comprobaris honorem meum, id est mihi decernendum, sententia tua. Etsi, id est quanquã ego scio grauissimos homines solere & rogare & rogari, talibus, id est pro talibus rebus, tamẽ ego puto te potius monendũ à me quàm rogandũ id. Tu enim es is qui ornasti me sæpissime sententiis tuis, qui extulisti me ad cœlum, oratione, prædicatione, summis laudibus, id est laudationibus in senatu & in cõmunionibus ad populum. Cuius pondera uerborum ego putaui semper esse tanta, ut uno uerbo tuo coniuncto cum laude mea, arbitrarer me consequi omnia. Denique memini te, cum non decerneres cuidam uiro clarissimo atque optimo supplicationem, dicere te decreturum si referretur ob eas res quas is consul gessisset in urbe, sunt qui ad Ciceronẽ hoc referunt. Tu idem decreuisti mihi supplicationẽ, scilicet diis faciendã togato, id est in toga agenti, non ut multis sup. decerni solet, republica bene gesta, sed ut memini sup. alteri, repu. conseruata. Mitto, id est omitto dicere, ꝙ subieeris.i. tanquã onus tuum esse supportaueris, inuidiam meam, id est quam patiebar ob gloriam seruatæ urbis, pericula, omnes tempestates meas.i. impetus hominũ, aut diuersitates fortunæ, & ꝙ fueris paratissimus subire etiam multo magis. *mitto*

☞QVAS is consul in urbe gessisset. Antiqui mei uulgatam, receptamque lectionem habent: alius codex (ut quidam tradunt) quas consul in urbe gessisset. Verius tutiusque de tota hac re statui posset, si uir, de quo loquitur, & negotium etiam ipsum de quo agit, intelligeretur. Quis enim scit an intelligat P. Lentulum, qui cum Ciceronis causam C O S. enixe adiuuisset, postea que fortasse ob res foris gestas supplicationes sibi decerni postulasset, aduersum habuerit Catonem, qui in re disputanda uocem illam coniecerit, Se decretorum fuisse, si referretur ob eas res, quas idem C O S. in urbe gessisset. Nam ita etiam Cato præclarum de Cicerone iudicium fecerit: cum censuerit res illas, quæ pro salute ipsius sine armis gestæ essent, dignas esse supplicatione, ac præponendas iis, quas in imperio cum exercitu idem ille, qui ei quondam saluti fuerat, pro Republi. gessisset. Neque tamen hoc, quod à nobis cogitatum est, uerum esse affirmamus, sed huiuscemodi aliquid, quod idoneũ sensum habeat, conseruata recepta lectione, intelligi commode posse, iudicamus. *P.V.C.

si per me licuisset, subire paratissimus fueris: Quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, vt facile intelligerem mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendéda approbaris. A me autem hæc sunt profecta, quæ ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii atque iudicii, vt præstantissimas tuas virtutes non tacitus admirarer (quis enim id non facit?) sed in omnibus orationibus, sententiis dicédis, causis agendis, omnibus scriptis, Græcis, Latinis, omni denique varietate literarum mearum, te nó modo iis quos vidissemus, sed iis de quibus audissemus, omnib' an-

☞SI licuisset per me, si permisissent ut etiam illas magis subires. Inimicum, Clodium. Cuius, Clodii. Interitum, cædem. Approbaris, iure factum dixeris, id est Clodium iure occisum. A me autem, cõmemorauit Cice. quæ à Catone in se collata sint, nunc autem quid ipse erga Catonẽ fecerit, ut pene uideatur obiicere, dicit se non existimare ea esse beneficia, sed uera testimonia & iudicia sua de Catone. Admirarer, amarẽ laudarem. Non tacitus, non intra me, ut plerunque fit, sed publice prædicarẽ, ut infra dicetur. Quis, quasi dicat quilibet etiam de quo non sis benemeritus. Non facit id.i. ut tuas uirtutes tacitus admiretur. Dicendis, in senatu, Varietate literarum mearum, in philosophia & libris quos de dicendi præceptis cõscribo. De quibus au. id est qui iam mortui essent & fuissent ante ætatem nostram. Quæres, licet artificio utatur, tamen aperte se agere dicit, nouerat enim Catonem ab omni ambitione abhorrere & pluris æstimare beneficia quam benefactorum laudem. Hoc uen. quasi dicat hoc paululum. Si quisquam, ut ostendat Cice. se conuenire cum ingenio Cato. dicit se maxime esse, qui sit alienus à laudibus uulgi. Ratione, cõsideratio- HVBER.

ne quæ me docet stultum esse nulgi laudibus niti. Et doctrina, id est philosophia quæ docet uirtutem ipsam per se expetendam esse sine laudibus, quod si etiá expetendæ sint laudes potius quærendas à uiris laudatis, quàm à uulgo. Per se. sua causa sed propter uirtutem. Prouinciam, quæ erat mihi decreta. Neglexi, sicut supra dixit lib. 5. epistola secunda ad Qu. Metellum Celerem. Ego si hoc dicam, me tna causa prætermisisse prouinciam tibi ipse lenior nidear esse. Non dubiá, certam. Sacerdotiū, auguratum. Ininriam acce. postquam ex urbe in exilium eiectus sum. Studui, nolui. Intercedere, esse, fieri. Quod, scilicet me fieri augnrē. Olim, in consulatu meo. Nunc rebus bene gestis in prouincia. Huic meæ, honestat Ci. hanc suam nolun tatem quod dicit hoc facere, ut præsentibus honoribus mitigetur aliquantulum uulnus ininriæ olim acceptæ, cui uoluntati rogat Cato. ut faueat. Vulnns dolorem, translatio. Virg. cum Inno æternum seruans sub pectore uulnus. Pauloante negaram rogaturum, oam paulo supra dixit, idq; & si talib⁹ de rebus granissimos homines & rogare solere, & rogari scio, tameu admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. Sed ita, extollit Cice. factum suum. Dicit enim hac cō ditione te tantum rogo, ut mihi faueas, si id qnod egi oon nidebitur tibi paruum, & cootemnendum. Non seiu. non inane, translatio à corpore quod ieiunum inane est. Tale, tam gloriosum. Tantum, tam difficile & magnum.

Vulnus

teferrem. Quæres fortasse quid sit quòd ego hoc nescio quid gratulationis, & honoris à Senatu tanti æstimem. Agam iam tecum familiariter, vt est & studiis, & officiis nostris mutuis, & summa amicitia dignum necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit vnquam remotus & natura, & magis etiam, vt sentire mihi quidem videor, ratione atque doctrina ab inani laude, & sermonibus nulgi: ego profecto is sum. Testis est Consulatus meus, in quo, sicut in reliqua vita, fateor ea me studiose secutum, ex quibus vera gloria nasci posset: ipsam quidem gloriam per se nunquá putaui expetendam: itaque & prouinciam ornatam, & spem non dubiam triumphi neglexi: Sacerdotium denique, cum (quemadmodum te existimare arbitror) non difficilime consequi possem, nō appetiui. Idē post iniuriam acceptam, quam tu reipu. calamitatem semper appellas, meá non modo non calamitatem, sed etiam gloriá, studui quàm ornatissima Senatus populiq; R. de me iudicia intercedere. itaq; & Augur postea fieri volui, quod antea neglexeram: & eum honorem qui à Senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expetendum puto. Huic meæ voluntati, in qua inest aliqua vis desiderii, ad sanandum vulnus iniuriæ, vt faueas adiutorque sis, quod paulo ante me negaram rogaturū, vehementer te rogo: sed ita, si non ieiunum hoc nescio quid, quod ego gessi, & contemnendum videbitur, sed tale atq; tantum, vt multi nequaquam paribus rebus honores summos à Senatu consecuti sint.

ASCEN. SI licuisset per me, id est si permisissem denique quòd putaris pro putaueris inimicum meum uidelicet Clodium inimicum tuum, cuius etiam interitum, id est cædem & necem tu approbaris pro approbaueris, defendenda caula, id est dum defenderetur causa Milonis in senatu, nt intelligerem facile quantum tribueris mihi. Autem, id est sed, hæc, scilicet quæ deinceps dicam, sunt profecta, id est collata, à me in te, scilicet quæ ego non pono, id est reputo in loco beneficii, sed sup. in loco ueri testimonii atque indicii, scilicet de te, non sup. ita profecta sunt, ut admirarer, id est laudem cum admiratiooe, tantas præstantissimas uirtutes tuas. Quis enim non facit idem, quasi dicat oemo, & ita omnis facit, sed ut anteferrem te in omnibus orationibus, sententiis dicendis, causis agendis, omnibus scriptis Græcis & latinis, deniq; io omni uarietate, id est diuersitate stili, literarum mearum, nō modo iis quos uidissemus, sed snp. etiam iis de quibus andissemus. Tu fortasse, queres quid sit qnod, id est propter quod ego æstimem tanti, nescio quod gratulationis & honoris, id est si in me cōferatur à seoatu. Ego agam iam tecum familiariter, scilicet ut intelligas mentem meam plane, ut digoum est & studiis & officiis oostris mntuis & summa amicitia, & oecessitudine paterna, id est à patre incepta. Si quisquam fuit unqnam remotus natnra & magis ratione, ut quidem uideor sentire mihi & doctrina, ab inani laude & sermonibus nulgi, ego sum is profecto. Testis est counlatus meus in qno fateor me secutum studiose sicut in reliqua uita, ex quibns nera gloria posset nasci, quidem, id est sed certe, nunquam putaui ipsam gloriam expetendam per se, id est sine respectu bonorum. Itaque ego neglexi prouinciam ornatam, quæ erat mihi decreta ut patuit lib. 5. epistola secunda ad Metellum Celerem, & spem non dubiam triumphi, scilicet ex illa prouincia reportandi. Deniq; ooo appetiui sacerdotium, scilicet augurale non possem consequi oon difficilime, quemadmodum arbitror te existimare. Idem, scilicet ego studui, id est uolui aut elaboraui post iniuriam, scilicet exilii acceptam, scilicet à me, qnam, scilicet iniuriam meam, tu appellas semper calamitatem reipnb. non modo, id est non solum calamitatem meam non intercedere, id est in medium adduci, sed etiam nolui gloriam meam ntpote quam ornatissima iudicia senatus populique Romani de me intercedere. Itaque uolui postea & augur fieri, & puto enm honorem, id est triumphum qui solet tribui à senatu rebus bellicis, neglectum olim à me, expetendum mihi nunc, scilicet parta uictoria. Rogo te nehementer quod negaram pauloante me rogaturum sup. esse, ut faueas & adiutor sis, huic uoluntati meæ, in qua est aliqua nis desiderii, id est copiditatis ad sanandum uulnus, id est offensionem ininriæ. Sed ita sup. peto si id quod gessi uidebitnr non nescio quid ieiunum, id est aridum & modicum facinus, & pro. id est cootemnendnm, sed tale atque tantum ut multi assecuti sint à senatu, summos honores, rebus nequaquam paribus, id est propter rea oequaqnam pares.

Equidem

Equidem etiam illud mihi animum aduertisse videor (scis enim quàm attente te audire soleam) te non tam res gestas, quàm mores, instituta, atq; vitam Imperatorum spectare solere in habendis aut non habēdis honoribus. Quod si in mea causa considerabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli, firmissimum præsidium habuisse æquitatē & continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus quæ nullis legionibus cōsequi potuissem, vt ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, animósque nouarum rerum expectatione suspensos ad veteris imperii beneuolentiam traducerem. Sed nimis hæc multa de me, præsertim ad te, à quo vno omnium sociorum querelæ audiuntur: cognosces ex iis qui meis institutis se recreatos putant. cúque omnes vno prope consensu, de me apud te ea quæ mihi optatissima sunt, prædicabunt: tum duæ maximæ clientellæ tuæ, Cyprus insula & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puto etiam Regem Deiotarum, qui vni tibi est maxime necessarius. Quæ si etiam maiora sunt, & in omnibus seculis pauciores viri reperti sunt qui suas cupiditates, quàm qui hostium copias vincerent, est profecto tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora & difficiliora sunt, genera virtutis adiunxeris, ipsas etiam illas res gestas iustiores esse, & maiores putare. Extremum illud est, vt quasi diffidēs rogationi meæ, philosophiam ad te allegem, qua nec mihi charior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à deis munus vllum est datum. Hæc igitur quæ mihi tecum cōmunis est, societas studiorum atque artium nostrarū, quibus à pueritia dediti ac deuincti, soli propemodum nos philosophiam veram illam, & antiquam, quæ quibusdam otii esse ac desidiæ videtur, in forum atq; in rempublicā atque in ipsam aciem pene deduximus, tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas esse nō puto. Quamobrem tibi sic persuadeas velim: si mihi tua sententia tributus honos ex meis literis fuerit,

HVBER.

EQVIDEM etiam, superius dixit Cice. quibus rationibus licet alienus à laudibus uulgi, debuerit tamen hunc honorem quærere, nunc uero laudat mores uirtutesque suas, quas magis à Ca. spectari solere asserit quàm gesta. Vitam continentē, integram sine cuiusquam iniuria. Imbecillo, paruo & infirmo, est enim maxima laus paruo exercitu maximum bellum sustinuisse & confecisse, quod præsidium suum dicit fuisse æquitatem & continentiam. His præ. æquitate, & continentia. Sum consecutus, effeci. Expectatione nu. rerum, qui enim expectat mutationem rerum nō potest non esse animo suspenso. Veteris, assueti. Querelæ audi. in senatu enim Cato sociorum omniū patronus erat, & quæcunque patiebantur inique, ad eum deferebant. Recreatos, refectos in optimum statum restitutos. Meis insti. quæ in prouincia feci contra ea quæ fecerat Appius, ut lib. 3. ad Appium uisum est. Clientelę, scilicet tuę nā Cappadocia & Cyprus maxime erant in tutela Ca: Cappadocia propter Ariobarzanem, Cyprus uero, quia Ca. P. Claudio pulchro authore, propter auaritiam Ptolomæi patrui Cleopatræ, qui in ea insula regnabat, quod pro eo à piratis redimēdo tam exiguam pecuniam misisset, ut piratæ accipere erubescerent, missus est decreto senatus, ut eam insulam regi auferret qđ cum intellexisset Ptolomæus, priusquā ille aduētasset, seipse interemit. Cato insulā accepit, & regis opes uēdidit omni pecunia in publicū ærarium relata, ex illo Cyprus pretoria ꝓuincia fuit, & Catoni commendata, scribunt Plu. & Stra. Val. etiam dicit Cato. ex Cypro redeunti. S. P. Q. R. & magistratus obuiam fuisse. De me loquantur, quia in eis maxime ostendi uirtutes meas. Regem Deio. i. locuturū de me. Necessarius, amicus. Maiora, id est ualde magna. Pauciores qui ui. su. cu. in quo consistit uera uictoria, ut ipse in oratione pro M. Macel. imitatiōe demosthenis, animum uincere, iracundiā cohibere, uictoriam temperare, aduersariū nobilitate ingenio uirtute prestantem non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare etiam pristinam dignitatē, hæc qui faciat non ego eum summis uiris comparo, sed simillimum deo iudico. Hæc ge. uir. quæ in oratione pro Pompe. commemorat innocentiam, temperantiam, fidem, facilitatem ingenium, humanitatem, quæ omnia uult Cice. intelligi esse in se. Rariora, in paucioribus reperiuntur. Allegem, adducam. Quasi dif. meæ ro. quasi non confidam rogationem meam apud te ualituram cum tamen confidam. Qua, philosophia. Nec. nul. m. mu. siquidem in Tusculanis quæstionibus inquit, philosophia est uirtutum indagatrix, uitiorum expultrix, cui qui pareat omne tempus uitę suæ sine molestia degat. Societas, coniunctio. Artium, liberalium. Deuincti, astricti. In forum, in causas forenses, ut in Paradoxis ostendit tentare uolui possent ne proferri in lucem. Desidiæ, inertiæ. In ipsam aciem, in certamen ciuile. Agit tecum. rogat te. ordo est, hæc igitur societas studiorum atque artium & cætera agit tecum. De mea laude, propter meam laudem. Cui, scilicet societatis studiorum & philosophiæ. A Catone, quasi dicat uiro iustissimo, & eius societatis liberalium artium professore. Ex meis; id est secundum ea quæ literis meis scripsi. Contigisse, obuenisse, datum esse.

Recreatua

ASCEN.

EQVIDEM. id est ego certe, uideor animaduertisse etiam illud, scis enim quàm attente soleam audire te, te solere spectare in honoribus habendis aut nō habendis, non tam res gestas quàm uitas atque mores imperatorum; quod si considerabis in causa mea, uidebis me habuisse æquitatem & cōtinentiam firmissimū

 præsidium,

me sic existimaturú cum authoritate tua,tú beneuolentia erga me, mihi quod maxime cupierim contigisse. Vale.

præsidium,ideſt pro firmiſſimo pręſidio,exercitu ſup. exiſtente imbecillo contra metum maximi belli. Ego cōſecutus ſum,ideſt obtinui his ſubſidiis,ſcilicet æquitate & continentia, quæ nullis legionibus potuiſſem conſequi ut redderem,id eſt efficerem ex ſociis alieniſſimis,amiciſsimos,ex infideliſſimis,firmiſſimos,ſcilicet in fide,& traducerem animos ſuſpenſos,ideſt in dubio uerſantes. Expectatione,id eſt propter expectationem rerum nouarum,ad beneuolentiam ueteris imperii,ſcilicet Romani. Sed hæc ſup.ſunt dicta aut ſcripta nimis multa de me præſertim ad te,à quo uno querelæ omnium ſociorum audiuntur,tu cognoſces ex iis qui putant ſe recreatos,id eſt reſectos & ad ueterem amicitiam reductos inſtitutis,id eſt moribus meis. Cumque, id eſt & cum.ſ.ita ſit quòd omnes prædicabunt apud te prope,id eſt quaſi,uno conſenſu,de me ea quæ ſunt optatiſſima mihi, tum, id eſt tunc multo magis, duæ maxime clientellæ tuæ Cyprus inſula & regnum Cappadociæ loquantur, ſcilicet honorifice tecum de me. Puto etiam Deiotarum regem ſup.locuturum tecum de me,qui eſt maxime neceſſarius tibi uni. Quæ,ſcilicet ab illis dicenda ſi ſunt etiam maiora,ſcilicet quàm à me dicantur, & ſi pauciores uiri reperti ſunt omnibus ſeculis, qui uincerent cupiditates ſuas,quàm qui,ſcilicet uincerent copias hoſtium,profecto tuum eſt,ſcilicet officiū,cum adiunxeris ad res bellicas,hæc genera uirtutis,ſcilicet æquitatis & continentiæ,quæ ſunt rariura & difficiliora, putare illas ipſas res geſtas eſſe iuſtiores & maiores,ſcilicet quàm ſint.Illud eſt extremum, ſcilicet ſuffragium, ut quaſi diffidens rogationi meæ,allegem,id eſt mittam ad te philoſophiam qua nec ulla res fuit mihi unquam charior in uita,nec ullum munus maius datum eſt generi hominum à diis. Hæc igitur ſocietas ſtudiorum quę eſt mihi communis tecum,atque ſocietas artium bonarum quibus nos deuincti ac deditì à pueritia, propemodum, id eſt quaſi ſoli deduximus in forum atque rempublicam atque pene in ipſam aciem, id eſt conflictum bellicum,hoc eſt ad omnem exercitationem noſtram,philoſophiam illam ueram & antiquá, quæ uidetur quibuſdam eſſe ocii ac deſidiæ,id eſt pertinere ad ocium ac deſidiam. Ea ſup.agit tecum de laude mea cui non puto fas eſſe negari,ſcilicet quicquam à Catone, quamobrem, uelim perſuadeas tibi ſic, ſi honos fuerit tributus mihi tua ſententia, id eſt per tuam ſententiam ex literis meis me exiſtimaturum contigiſſe mihi quod cupierim maxime,tum authoritate,tum beneuolentia tua erga me.

HVBER. QVOD & reſpu. Reſcribit Ca.Ci.ſe libenter feciſſe, quod ille ſuperioribus literis petierat,ut defenderet eius virtutē,innocentiam & diligentiam,ſeq; laudaſſe quę Ci.egiſſet,de prouincia ſeruata,de Ariobarzanis incolumitate,de cōfirmata uoluntate ſociorum.Deinde ſuadet Ca.Ci.ut potius contentus ſit iudicio ſenatus quàm triumpho pro eis quæ in prouincia egit ut potius iudicetur eam conſeruaſſe manſuetudine & innocentia quàm copia militum. Quod reſpub.hur.i.cauſa reipub.quia quiſq; bonus ciuis tenetur eum tueri,quem reipub.amatorem uiderit. Virtutem,fortitudinem,animi magnitudinem. Togati.ſ. tui. Domi in patria ut in conſulatu tuo cum togatus domi rem tantam feciſti oppreſſa coniuratione. Armati,bellum gerētis. Foris,in prouincia. Pari,æquali,quia & tunc domi & nunc foris fortiſſime & diligētiſſime te geſſiſti. Conſilio,ſapiētia.Defenſam,ab incurſu Parthorum & Arabum. Ad ſtu. ad beneuolentiam. Supplicationem,dicit Ca. ſe gaudere ſupplicationem ei eſſe decretam,ſi modo ille uelit potius agendas gratias diis immortalibus quàm ſibi in ea re, quæ nō furtuito, ſed ſumma ratione & cōtinentia eius ſit geſta, ſin autē habita ſupplicatione triumphū quoq; petit, diſſuadetque ei Ca. ne hoc faciat. Qua in re eſt pro.id eſt in ea re qua eſt prouiſum à te. Nihil fortuito.non caſu aut temere. Ratione,prudentia & moderatione tua. Gratulari Gratulari,gratias agere. Quam acce.refer.ti.id eſt quam reddi tibi par, & quod à te accepimus,tibi referri remuneratione triumphi.ordo eſt,ſi tu mauis non gratulari diis immortalibus, in qua re nihil eſt prouiſum à repub.ſumma tua ratione & continentia,quàm acceptū referri,tibi,ſcilicet mauis gaudeo ſupplicationem tibi decretá eſſe. Prerogatiua Prærogatiuam, præeminentiam,preceſſiuam. Caſum,fortuná, cuius fauore fueris uictor. Semper, quia multis cōceditur ſupplicatio ſine triūpho. Senatū,cuius iudiciū eſt gratiſſimum. Vi,copia. Benignitas Benignitate,fauóre.Quod.ſ.prouinciam à te conſeruatá potius manſuetudine &c. Cōtra cō. me. quia ſoleo eſſe breuiſſimus in ſcribendo. Laborare, curare. Maieſtate, & honore & dignitate. Ampliſſimum,digniſſimum. Tu ma.ut in epiſtola ſua ſuperiore Ci.ſignificauit,Seueritatem,id eſt continen

M. Cato. M. Tullio. C. Imperato. S. P. D.

QVod & reſpub.me, & noſtra amicitia hortatur,libenter facio,vt tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus, domi togati,armati foris,pari induſtria admini ſtrari gaudeam.Itaque quod pro meo iudicio facere potui, vt innocentia conſilioq́ tuo defenſam prouinciam,ſeruatum Ariobarzanis cum ipſo Rege regnum,ſociorú reuocatam ad ſtudium imperii noſtri voluntatem,ſententia mea,& decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, ſi tu (qua in re nihil fortuito,ſed ſumma tua ratione & continentia reipublicæ prouiſum eſt) diis immortalibus gratulari nos,quàm tibi, referre acceptú mauis,gaudeo. quòd ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicationem:& idcirco caſum potius, quàm te laudari mauis: neq; ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus,& triumpho multo clarius eſt, Senatum iudicare, potius manſuetudine & innocentia Imperatoris prouinciam,quàm vi militum,aut benignitate deorum retentá atq; cōſeruatam eſſe:quod ego mea ſententia cenſebam. Atq; hæc ego idcirco ad te contra cōſuetudinem meam pluribus ſcripſi: vt, quod maxime volo,

exiſtimea

existimes me laborare vt tibi persuadeã, me & voluisse de tua maiestate, quod amplissimum sim arbitratus, & quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto itinere seueritatem diligentiamque sociis & reipub. præsta.

tiam. Præsta, exhibe, ostende. Instituto iti. uel incepto itinere per prouinciam, uel certe incepta uia. i. eo more quo consueuisti, est enim & translatiue & prouerbialiter dictum, instituto itinere uel institutam uiam perge. Inue. Vt illam ire uiam pergant, & eidem incumbere sectæ. Præsta s

QVod &c. Dicit se diligenter commendasse uirtutem Cice. in senatu, dehortatur tamẽ à petitione triumphi dicens. Ego facio libẽter id ꝙ & respn. & amicitia nostra hortatur me, ut gaudeam uirtutem. i. fortitudinem tuam, innocentiam, diligentiam tuam cognitam, in maximis rebus, nam dicit. Togati domi & armati foris. i. in bello, administrare. i. gerere magistratum cuius est administrare, pari industria. Itaque feci quod potui facere iudicio meo. s. ut laudarem sententia mea & decreto prouinciã. s. Ciliciam, defensam innocentia. i. tua & cõsilio tuo. Regnum Ariobarzanis. s. Cappadociam, seruatum sup. esse ad studiũ imperii nostri. Gandeo si tu mauis. i. magis uis, gratulari. i. grato animo attribuere diis immortalibus quàm. s. nos referre acceptum tibi. i. nos æstimare accepisse à te supplicationem decretam. s. pro reb⁹ bene gestis à te, in qua te nihil sup. contigit fortuito, sed prouisum est reipu. summa ratione. i. prudentia & continentia tua quod si putas supplicationem prærogatiuam. i. quasi præiudicialem causam triumphi, & mauis idcirco casum. i. fortuitum euentum laudari potius quàm te, neque triumphus sequitur semper supplicationem & multo clarius est triumpho senatum iudicare prouinciam retentam atque conseruatam esse potius mansuetudine, atque innocẽtia imperatoris, quàm ui militum aut benignitate deorum. Quod. i. quã rem ego censebam mea sententia, atque scripsi idcirco hæc ad te pluribus. s. uerbis contra cõsuetudinẽ meã, ut, quod uolo maxime existimes me laborare ut persuadeam tibi me & uoluisse de maiestate tua, quod arbitratus sum amplissimum sup. esse & gaudere factum esse, quod tu maluisti. Vale & dilige nos, & præsta socia & reip. securitatem & diligentiam, itinere instituto. i. iuxta morem tuum inceptũ, aut ubi inceperis redire. ASCEN.

M.T.C.M. Catoni.S.P.D.

LAetus sum laudari me (inquit Hector, opinor apud Næuium) abs te pater à laudato viro. Ea est enim profecto iucũda laus quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Ego vero vel gratulatione literarum tuarum, vel testimoniis sententiæ dictæ nihil est, quod me non assecutum putem. Idque mihi cum amplissimum, tum gratissimum est, te libenter amicitiæ dedisse quod liquido veritati dares. Et si non modo omnes, verum etiam multi Catones essent in ciuitate nostra, in qua vnum extitisse mirabile est, quem ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum sensum, & ad illud syncerum ac subtile iudicium nihil potest esse laudabilius, quàm ea tua oratio quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis (nõ enim dicam cupiditatis) exposui tibi superioribus literis: quæ etiamsi parum iusta tibi visa est, hanc tamẽ habet rationem, non vt nimis cõcupiscendus honos, sed tamẽsi

LAetus sum, licet Cic. aperte dicat se contentum esse laudatione Cat. de rebus suis putaretque se omnia assecutum esse quia Cato ei per literas gratulatus fuerat supplicationem ei decretam, ut præcedenti epistola uisum est & sententia sua eius res gestas & laudes approbauerat, tamen hoc agit, ut Cato det operam, ut etiam triumphum obtineat quem dicit sperare senatum facile sibi concessurum propter sua merita in repub. Lætus sum, apud Næuium in tragœdia introducitur priamus laudans Hectoris uirtutem & probitatem, cui Hector his uerbis respondet lætus & cætera, sensus est, gaudeo ô pater aba te laudari, qui es uir laudatus, ea est enim, ois lętitiæ quod iucundum sit laudari ab iis, qui ipsi in laude uixerunt, sic ipse supra ad Luceium. Neq; enim sũ ita demens ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari uelim qui non ipse quoque in commẽdando propriam ingenii gloriam consequatur, gratulationem quam fecit Cato in præcedenti epistola, cum dixit supplicationem decretam &c. Sententiæ di. à te ut in prima parte præcedentis epistolæ uisum est. HVBER.

Amplissimum, honestissimum. Amicitiæ dedisse. i. pro amicitia nostra dixisse quod pro ueritate diceres. Liquido. clare aperte. Et si non modo. sensus est, si essent etiã multi Ca. in nostra ciuitate, pluris tamen deberem facere laudationem tuam quam omnem triumphum cum uero sis secundus, & id etiam sit mirum quod unus extiterit multo etiam de heo pluris facere, hanc enim sententiam intelligit cũ dicit in quam unum extitisse mirabile est, intelligit enim seniorem Cato. hic ad quem scribit fuit is, qui Vticensis post mortem dictus est. Currum. triumphalem. Aut lau. uel de triumpho intelligit etiam per lauream. uel ponit pro uocatiõe ut diximus lib. secun. epistola quæ incipit. Tu uide laudationẽ, quã de me fecisti, ita enim distinguuntur laus & laudatio, Laus de seipso est, laudatio de alio, ut si dicam laudes Ci. ubique celebrantur, & laudationes Cic de Pom. elegantissimę sunt, ponitur autem nunquam laus ꝑ laudatione. Quem. q. d. nullum. Conferrem. comparatem. Ad meum sensum. i. ad sententiam meã. Laua Laudatio

deferatur

Sincerum.purum ſine perturbatioue animi. Ad il lud.intelligit Cice.ſuum iudicium Catonis.i.cum & ſiucere & ſubtiliter iudico nihil & c. Non enim dicã cupiditatis.nam unluntas à ratinne prnficiſcitur, cu piditas uero ab appetitu. Quæ.uoluntas. Nou ut nimis.i.ut hnnns, & triumphua non nimis debeat cõ cupiſci, ſed tamen ſi deferatur, nnn ſit reſpuendus, hne euim ratinnis eſt. Illum nedinem ſenatorium. Hnnnre uſitatn.tei umpho, qui ſnlet dari aliis, qui etiam plerumque minnra ſecerunt quám egn. Quod

Tantum ſi ita erit.ut ſenatus me dignum iudicet. Tantum. ſnlummodn. Id qund ma.ſ.triumphus. Scribendo. cum ſcriberetue. Hæc ta. Cnius de ho. agi.ad quẽ pertinet honnr. Quam ti.quia intelligebat initia bel loſum ciuilium.

ASCEN. L Actus ſum. Gratum dicit ſibi ꝙ à Ca.laudetur, innuit tamen triumphum ſperare dicẽs. Hect ne ſup.ut opinnr inquit apud Neuium in tragœdia, ñ pater.ſ.priame egn ſum.i.gaudeo me laudaei abs te ueo laudato. Ea enim laus eſt prnſe ctn iucuuda quæ proficiſcitur ab iis qui ipſi uixerũt in laude. Nihil eſt qnod ego nnn putem me aſſecutum ſup. eſſe.i.nbtinuiſſe uel gratulatinne literarum tuarũ, uel teſtimoniis ſenteutiæ tuæ. Ee eſt mihi tum ampliſſimum, tum gratiſſimum, te dediſſe libenter amicitiæ, Quod dares liquidn.i.mauifeſtn iudicin ueritati, hne eſt tautum amicitiæ cauſa me laudaſſe, q̃tum faceres ſi ita eſſem laudaudua. Et ſi nnn modn unus, uerum multi Catnues eſſent in ciuitate noſtra, in qua unum extitiſſe.i.emerſiſſe, eſt mirabile, quem currum.ſ.triumphalem, aue quam lauream conferrem ego cum laudatinne tua.q.d. nullum & nullam. Nam ad ſenſum meum & ad illud ſyncerum ac ſubtile iudicium .ſ.Qund creditur in me eſſe laudabilius quàm ea nratin tua quæ eſt perſcripta ad me à neceſſariis meis. Sed expoſui tibi literia ſuperioribua cauſam unluntatis meæ, non enim dicam cupiditatis. Quæ cauſa etiam ſi uiſa ſit tibi parum iuſta, habet tamen hanc ratinnem, ut hnnos uideatuenon concupiſcendus nimis, ſed tamen ſi deferatur.i.præſentetur à ſenatu, uideatur nõ aſpernandua eſſe. Spero autẽ illum nrdinem.ſ.ſenatnrium prn laboribus meis ſuſceptis nb remp. nnn exiſtimatueum me indignum honore præſertim uſitatn, qund ſi erit ita, ego peto tantum à te, qnnd ſcribis amiciſſime, ut cum tribueris mihi iudicio tun id quod arbitraris eſſe ampliſſimum, hne eſt à nirtute & prudentia laudari gaudeas, ſi id maluern.ſ.ſi trinm phus acciderit, ego enim uideo.i.intellign te ſeciſſe & ſcripſiſſe & utuerius dicã, ſenſiſſe ſic. Et rei ipſa declarat, illũ hnnorẽ ſupplicationis noſtræ fuiſſe iucundum tibi, ꝙ.i.eo ꝙ affuiſti ſcribendo.i.dum ſcriberetue. Egn enim nnn ignoro hæc ſenatuſconſulta ſolere ſcribi ab amiciſſimis eiua de cuius honore agitur. Ego ut ſpero uidebo te propediem.i.ſtatim, atque ntinam repub.ſup.exiſtente melinre.i.pacatinre quàm timeo, quia bellum ciuile inter Cæſarem & Pompeium andierat excitari.

Vale.

deferatur à Senatu, minime aſpernandus eſſe videatur. Spero autem illum ordinẽ pro meis ob rempu. ſuſceptis laboribus, me non indignum honore vſitato præſertim, exiſtimaturum. Quod ſi ita erit, tantum ex te peto, quod amiciſſime ſcribis, vt cum tuo iudicio quod ampliſſimum eſſe arbitraris, mihi tribueris: ſi id quod maluero, acciderit, gaudeas. Sic enim feciſſe te, & ſenſiſſe & ſcripſiſſe video, reſque ipſa declarat, tibi illum honorem noſtrũ ſupplicationis iucũdum fuiſſe, quòd ſcribendo affuiſti. Hæc enim S.C. non ignoro ab amiciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, vt ſpero, te propediem videbo, atque vtinam repub. meliore quàm timeo. Vale.

HVBER. TE & pietatis. Gratulatur Cic. M. Marcel. quod eius frater cõſul factua eſſet prnpterea quod ipſe M. Marcel. ſe bene geſſiſſet in conſulatu, expnnit deinde ſuam intee ſe beneunlentiam, & eiꝰ cauſas, poſtea ueen rogat eum, ut det nperam, quod ſibi ſuccedatur prnuincia, pnſtremn excuſa eſe qua re nihil ad eum ſeripſerit, de iia quæ de Parthis nunciabantur. Pietatis in tuns. quia uiſus es & indicatus pius cum tua cauſa ſactum eſt ut frater tuns con-

Fructus ſul fieret. Fructum. uolnptatem, remnneeationem. Præſentes. qui ſunt Rnmæ. A teipſn. quia ſententia tua potiſsimum decretum eſt, ut in Ciliciam mitterer. In ultimas. ex affectu dixit nnn quod Cilicia ſit in ultimis terra. In omni genere. in qualibet re. Iudicio de te. cum iudicauit dignisſimum, ampliſsimo honore. Vel me tui, id eſt uel me imitatnrem tui. Lege annua. in prouinciis enim per legem non licebat proconſulem eſſe ultra annum, ut ſupra alio loco oſtendit his uerbis ad curatinnem, & ſenatuſconſultum & leges defendẽdas, eaque mihi cõditio maneat qua profectua ſum. Finiſti. determinaſti. Ad te. qui es conſul & perſnna pu. Adeõ. qui enim ad couſulem ſcribit uidetur ſeribere publice ad omnes, quia conſul eſt perſona publica.

TE & pietatis. Gratulatur M. Marcello nb conſulatum fratris & petit ſibi ſuccedi, Purgatq; ꝙ non ſcripſerit, hne ordine. Ego gauden uehementer te cœpiſſe fructum. Et id eſt ſimul, pie

M.T.C. Proconſ. M. Marcello Conſul. S.P.D.

TE & pietatis in tuos, & animi in rempub. & clariſſimi atq; optimi Conſulatus C. Marcello Conſule facto fructũ cepiſſe vehementer gaudeo. Non dubito quin præſentes ſentiãt: nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in vltimas genteis, ad cœlum mehercule tollimus veriſſimis ac iuſtiſſimis laudibꝰ. Nam cum te à pueritia tua vnice dilexerim, tuq; me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe & volueris, & iudicaris: tũ hoc vel tuo facto, vel P. R. de te iudicio multo acrius, vehementiuſque diligo: maximaque lætitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, viriſque optimis, omnibus

nibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio, vel te mei. Vnũ vero si addis ad præclarissimas res Consulatus tui, vt aut mihi succedat quamprimum aliquis, aut nequid accedat temporis ad id quod tu mihi & S. C. & lege finisti: omnia me per te consecutum putabo. Cura vt valeas: & me absentem diligas atque defendas. Quæ mihi de Parthis nunciata sunt, quia non putabam à me etiam nunc scribenda esse publice, propterea ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere: ne, cum ad Consulem scripsissem, publice viderer scripsisse. Vale.

M.T.C Proconſ. C. Marcello Consul. designa. S. P. D.

MAxima sum lætitia affectus, cũ audiui Cõsulem te factum esse: eumque honorem tibi Deos fortunare volo, atque à te pro tua parentisque tui dignitate administrari. Nam cum semper te amaui dilexique, tum mei amantissimum cognoui in omni varietate rerum mearũ, tum patris tui pluribus beneficiis vel defensus tristibus temporibus, vel ornatus secundis: & sum tot⁹ vester, & esse debeo: cum præsertim matris tuæ grauissimæ atque optimæ fœminæ, maiora erga salutẽ, dignitatemque meam studia, quàm erant à muliere postulanda, perspexerim. Quapropter à te peto in maiorem modum vt me absentem diligas atque defendas. Vale.

M·T.C. Procon. M. Marcello. S.P.D.

MArcellum tuum Consulem factum, teque ea lætitia affectum esse quam maxime optasti, mirandum in modũ gaudeo: idq; cum ipsius causa, tum quòd te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico, cuius erga me

tatis in. i. erga tuos & animi id est beneuolentiæ in rẽ pub. & consulatus. i. tui optimi atq; clarissimi & hoc Caio Marcello. s. fratre facto consule. Non dubito quin præsentes id est qui Romæ sunt, sentiant. s. aut factum tuum aut gaudium ex eo. Nos quidem longinqui & missi à te. i. tua sententia, in ultimas gentes, . i. imperii Romani, extollimus sup. te aut factũ istud, ad cælum mehercule uerissimis ac iustissimis laudibus. Nam cum dilexerim te unice à pueritia tua & tu & uolueris & iudicaris me esse amplissimũ semper in omni genere. s. honorum, tum diligo te multo acrius & uehementius uel hoc facto tuo, Vel iudicio Populi Romani de te, & afficior maxima lætitia cum ego audio ab hominibus prudentissimis, & uiris optimis uel me esse similem tui uel te meis omnibus dictis, factis, studiis, institutis id est moribus. uero pro sed, si addis ad præclarissimas res consulatus tui unũ. s. ut aut aliquis succedat mihi quamprimũ, aut nequid temporis accedat id est addatur, ad id. s. tempus, quod tu finisti. i. constituisti mihi & senatu sconsulto. s. de nouo decreto & lege. s. antiqua aut annua sit prouincia, putabo me consecutum omnia pte. Cura ut ualeas & diligas me absentem atque defendas. Ego ne quidem pro familiaritate nostra uolui ad te scribere ea quæ nuntiata mihi de Parthis. s. qui Euphratem transierunt, quia non putabam ea scribenda esse à me etiam nunc. i. adhuc publice ne cum scripsissem ad consulem uiderer scripsisse publice. Erat ergo Marcus adhuc consul, sed Caius designatus.

MAxima, Gratulatur Cice. Marcel. q; esset consul designatus, optatque eum fœliciter gerere eum magistratum, petitq; ab eo ut administraret eum pro dignitate & sua & patris, narratque Cice. causam quare hoc optare debeat. Postremo ab eo petit, ut se absentem diligat & defendat, credo hanc epistolam debuisse inscribi. C. Marcel. non autem Marco, ut præcedens satis declarat. Volo. opto. Fortunare secundare fœlicem facere. Pro tua digni. ut meretur tua dignitas & patris. Tristibus. cum multi oppugnabant, & salutem meam & fortunas. Absentẽ ab urbe qui sum in prouincia. HVBER. Volo Fortunare

MAxima & c. Gratulatur Caio Marcello q; cõsul sit designat⁹. Ordo est. Affectus sum maxima lætitia cum audiui te factum esse consulem, & uolo, id est opto, deos fortunare id est secũdare tibi eum honorem, atque administrari à te pro dignitate tua & parentis tui, nam cum scilicet ita sit, quod dilexi & amaui semper te, tum cognoui sup. te iam amantissimum mei in omni uarietate rerũ mearum, tũ id est insuper uel defensus compluribus beneficiis patris tui temporibus tristibus, id est aduersis, uel ornatus secundis id est prosperis, scilicet temporibus, & sum & debeo esse totus uester, id est tuus & patris præsertim cum perspexerim studia matris tuæ fœminæ grauissimæ, atque optimæ maiora erga salutem & dignitatem meam quam erant postulanda à muliere. Quapropter peto à te in modum maiorem ut diligas & defendas me absentem. Vale. ASCEN.

MArcellum tuum. Etiam hac epistola gratulatur Cice. M. Marcello q; eius frater. C. Mar. consul factus esset utriusque causa, etiam q; eius domum semper salutis & dignitatis suæ studiosam cognouit. Ea quàm ma. op. sicut etiam dixit in alia epistola te & pietatis in tuos & animi in rempu. & clarissimi atque optimi consulatus. C. Marcel. consule facto fructũ cœpisse uehemẽter gaudeo. Domũ. familiam. Eris gratulatus de isto honore uestro. HVBER.

Marcellum

ASCEN. MArcellum. Gratulatus est M. Marcello fratri & Caio Marcello consuli, nunc autem gratulatur ut perspicio utriusque patri dicés. Ego gaudeo mirum in modum Marcellum tuum .s. filium esse factũ consulem, & te affectum esse ea lætitia quam optasti maxime, idque sup. facio, tum .i. pariter causa ipsius .s. C. marcelli, tum quòd iudico te dignissimum omnibus rebus secundissimis .i. prosperrissimis te dico cuius perspexi beneuolentiam singularem erga me uel in labore .i. aduersitate, uel i honore meo. denique cognoui totam domum uestram studiosissimam & cupidissimam uel salutis .s. in labore uel dignitatis meæ .s. in honore. Quare tu feceris mihi gratum, si gratulatus eris uerbis meis Iuniæ uxori tuæ fœminæ grauissimæ atque optimæ scilicet de consulatu filii. Ego peto à te id quod consuesti .i. cõsuetus es, ut diligas atque defendas me absentem. Quia in superiori dixit se matri cõsulis debere, quá nunc coniugem dicit, certum est q patri non fratri gratulatur. Vale.

HVBER. QVum id. Rogat Cice. C. Marcellum consulem designatum, ut quando accidit magistratus, cum ei prodesse potest, curet ut senatusconsultum honorificentissimum de eo fiat, ut faueat, & in supplicatione decernenda, & in cæteris rebus q eum facere debere multis causis probat. Quando. quoniã. Marcellorum & Marcellinorum, erant hæ duæ inter se cognatæ familiæ nobilissimæ. Quando ergo. repetit, quoniã erat obscurum addere & post parenthesim. In quem. consulatum. Incideret. deueniret, id est in quo consulatu tuo ageretur, de rebus meis gestis & honore meo. Non aspernante. id est consentiente, Liptote, ut munera nec sperno. Faciendum. decernendum & scribendum de me honorando. Si esset minus tecum .i. minus amicitiæ haberem tecum q̃ cum omnibus tuis. Frater. M. Marcel. Concessisti cuiquam. fuisti inferior quoquam. Existimationem. authoritatem.

Incidere

ASCEN. QVum. Rogat ut sibi promisit in honore decernendo, cum quia consul sit posit, & quia necessarius debeat, dicens. Quando. id est quoniam id quod fuit optatum mihi maxime, accidit, id est euenit ut consulatus tuus posit satisfacere studio omnium Marcellorum, & etiam Marcellinorum, animus enim nominis ac generis uestri fuit semper mirificus, erga me, quando ergo ita accidit ut cõsulatus tuus posset satisfacere studio omnium uestrum, in quem .s. consulatum res meæ gestæ .s. in prouincia sup. inciderant, & laus & honor earum, incideret potissimum, peto à te id quod sit facilimum factu .i. ut fiat, senatu, ut confido non aspernante, ut literis meis recitatis .i. postquam erunt recitatæ, cures senatusconsultum .i. decretum de honore meo, faciẽdum .i. ut fiat quamhonorificentissimum. Si minus .s. necessitudinis & amicitię esset mihi tecum qui est cũ omnibus tuis .s. consanguineis. allegarem .i. intercessores mitterem ad te omnes à quib9 intelligis me diligi præcipue. Beneficia patris tui sunt amplissima in me. Ego arbitror neminem .i. nullum hominem esse qui ignoret quanti frater tuus .s. Marcus, me faciat .s. modo. Est enim præsentis subiunctiui, & fecerit semper. Denique tota domus .i. familia tua prosecuta est me semper omnibus summis officiis. Neq; uero tu concessisti .i. locum dedisti cuiquam tuorum .s. parentũ, in diligẽdo me, quare peto à te ut nelis me esse per te .i. tuo decreto, quàm amantissimũ .i. summis honoribus ut sunt supplicatio & triumphus, & putés existimationem .i. reputationem meam esse satis commendatam tibi & in supplicatione decernenda, & in cæteris rebus. Vale.

singularem beneuolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis vel dignitatis meæ studiosissimam cupidissimamque cognoui. Quare gratum mihi feceris si vxori tuæ Iuniæ grauissimæ atque optimæ fœminæ meis verbis eris gratulatus. A te id quod consuesti peto, me absentem diligas atque defendas. Vale.

M. T. C. Impera. C. Marcello Consu. Designa. S. P. D.

QVum id accidit quod mihi maxime fuit optatũ: vt oĩm Marcellorũ Marcellinorũ etiã (mirificus enĩ generis ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quum ergo ita accidit, vt omnium vestrum studio tu9 Consulatus satisfacere posset, in quem meæ res gestæ, lausque, & honos earum potissimum incideret: peto à te id quod facilimum factu est, non aspernante, vt confido, Senatu, vt quamhonorificentissimũ S. C. literis meis recitatis faciendum cures. Si mihi tecum minus esset quàm est cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima: neque enim saluti meæ, neque honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus quãti me faciat, semperque fecerit, esse hominem qui ignorat, arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis prosecuta est. Neque vero tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare à te peto in maiorem módum, vt me per te quamornatissimum velis esse: meamque & in supplicatione decernenda, & in cæteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam putes. Vale.

M.T.C. Proconſ.M.Marcello Conſuli. S. P. D.

QVantæ curæ tibi meꝰ honos fuerit, & quàm idẽ extiteris Conſul i me ornando & amplificando, qui fueras ſemper cum parentibus tuis, & cum tota domo, etſi res ipſa loquebatur, cognoui tamen ex meorum omniũ literis. Itaq; nihil eſt tantùm quod ego nõ tua cauſa debeam, facturusq; ſim cum ſtudioſe ac libenter. Nam magni intereſt cui debeas: debere autem nemini malui, quàm tibi, cui me cum ſtudia communia, beneficia paterna, tuaq; iam ante coniunxerant: tũ accedit mea quidem ſententia maximũ vinculum, quòd ita remp. geris, atq; geſſiſti, qua mihi charius nihil eſt, vt quantũ tibi omnes boni debeant, quo minus tantũdem ego vnus debeã, non recuſem. Quãobrem tibi velim hi ſint exitus quos mereris, & quos fore confido. Ego, ſi me nauigatio nõ morabitur, quæ incurrebat in ipſos Eteſias, propediẽ te, vt ſpero, videbo. Vale.

M.T.Imp.L. Paulo Con. De ſigna. S. P. D.

12 ET ſi mihi nunquã fuit dubium quin te populus Ro. pro tuis ſummis in remp. meritis, & pro ampliſſima familiæ dignitate, ſũmo ſtudio, cunctis ſuffragiis Conſulem facturus eſſet: tamen incredibili lætitia ſũ affectus cũ id mihi nuntiatum eſt: cumq; honorem tibi deos fortunare volo, à teq; ex tua, maiorũq; tuorũ dignitate adminiſtrari. Atq; vtinam præſens illũ diẽ mihi optatiſſimũ videre potuiſſem, proq; tuis ampliſſimis erga me ſtudiis atque beneficiis tibi operã meam ſtudiumque nauare. Quã mihi facultatẽ quum hic necopinatus & improuiſus prouinciæ caſ eripuit: tamen vt te conſulem rempu. pro tua dignitate gerentẽ videre poſſim: magno-

QVantæ.C.Mar.ſuperiore epiſtola à Ci.rogatus ut ei faueret in dignitate ſua id fecerat diligentiſsime. Itaque Ci fatetur ſe ei obligatum, & propter hanc cauſam & propter alias quas enumerat. Poſtremo dicit ſe propediem uēturum, niſi à uentis impedita fuerit nauigatio ſua. Idem.talis. HVBER.
Res.effectus, quia te fauente decretæ erant mihi ſupplicationes. Tantum.tam magnum & difficile. Ita.tanto conſilio & diligentia. Ii.tales. Etheſias.uentos, de quibus diximus lib.2.in epiſtola quæ incipit. Non potuit accuratius.in fine. Res Etheſias

QVantæ & c.Fatetur gratũ eſſe officium Marcelli & ſe illi deuinctum, ac demum dicit ſe propediem uenturum niſi à uentis impedita fuerit nauigatio ſua. Ordo eſt. Etſi.i.quamquam res ipſa loquebatur.i.ſatis declarabat, tamen cognoui ex literis omnium meorum, quantæ curæ honos meus fuerit tibi, & q̃.i.quantum extiteris.i.fueris aut apparueris idem.i.eiuſdem animi in me ornando & amplificando conſul.i.cum eſſes conſul qui.i.qualis fueras ſemper cũ parentibus tuis. Itaque nihil eſt tantum.i.tam magnum, quod ego non debeam cauſa.i.in re tua, & quod ego non ſum facturus ſtudioſe .i.diligenter ac libenter. Nam intereſt.i.refert magni .i.multum, cui debeas, autem.i.ſed, ego nemini malui debere quàm tibi.cum.ſ.ita ſit, ꝙ ſtudia communia, & beneficia paterna & tua coniunxerant me iam ante.i.prius, tum.i.euidentius, quidem.i.certe ſententia mea.i.quãtum ſentio, maximum uinculum acceſſit.i.additum eſt neceſſitudini amoris, ꝙ geris atque geſſiſti rempu. qua nihil eſt charius mihi ita ut non recuſem quo minus.i.ut non ego debeam tibi tantũ quantum omnes boni. Quamobrem uelim ſup. ut hi.i.tales ſint tibi exitus.ſ.conſulatus tui, quos.i.quales mereris & confido fore.i.futuros. Ego, ut ſpero, uidebo te propediem ſi nauigatio non morabitur.i.tenebit in mora me, quæ ſcilicet nauigatio incurrebat in ipſos Etheſias, ſcilicet uentos qui à Strabone ſubſolani, id eſt Euri dicuntur. Vale. ASCEN.

ET ſi mihi. Oſtendit Cic. ſe ſumma lætitia affectum eſſe ꝙ Paulum conſulem factum intellexit & optat hunc honorem ei fœlicem fore. Optat autem ſe interfuiſſe, ut potuiſſet ei præſtare operam ſuam. Poſtremo eñ rogat, ut det operam ne quid temporis ei prorogetur, Ampliſſima. familiæ dignitate. nam Paulorum familia à multis præclaris uiris nobiliſſima fuit à Paulo illo Aemilio originẽ ducens, quem Pythagoræ diſcipulum fuiſſe arbitrantur. Ex ea familia fuit ille Paulꝰ, qui ad Cãnas glorioſiſſime occubuit, ne tantæ reipu. calamitati ſupereſſet, & ille qui perſen Macedoniæ regem uicit. Cunctis ſuffragiis.i.omnium approbationi bus. Nauare.diligenter præſtare. Hic.e.quia propter imminẽtiam belli compulſus ſum uenire in prouincia. Ne quid mihi fiat iniu.iniuriam ſibi factam exiſtimat, ſi ultra ſtatutum tempus cogatur eſſe in prouicia. Munus.officium proconſulatum. HVBER. Paulorũ familia Nauare Munus

ET ſi & c. Gratulatur Paulo de conſulatu. dicit ſe uelle interfuiſſe honoribus illius, rogans ne quid tẽporis ſibi prorogetur. Ordo eſt. Et ſi nũquam fuit dubium quin Po. Rom. facturus eſſet ſummo ſtudio & cunctis ſuffragiis te conſulem pro ſummis meritis tuis in remp. Et pro ampliſſima dignitate familiæ tuæ, tamẽ ego affectus ſum incredibili lætitia cum id nũtiatum eſt mihi, & uolo.i.opto deos fortunare.i.ſecundare tibi eum honorem .i.honorificum magiſtratum, & adminiſtrari à te ex dignitate tua.i.ſecundum dignitatem tuam & maiorum tuorum. Atque utinam ego præſens potuiſſem ASCEN.

ſem uidere illum diem.ſ.comitiorum, optatiſsimũ, atque nauare.i.copioſe impendere tibi operam meá & ſtudium.ſ.meum ꝑ ampliſsimis ſtudiis tuis erga me. Quam facultatem, quando.i.quoniam, hic caſus .i.fortuitus aditus prouinciæ nec opinatus & impro niſus eripuit mihi, tamen peto magnopere à te ut des operam, & efficias ne quid iniuriæ fiat mihi, neue quid.i.aliquid temporis, accedat.i.addatur ad munus.i.onus meum annuum.i.legitime duntaxat per annum gerendum, ut poſſim uidere te conſulem gerentem remp. pro dignitate tua, quod ſi feceris magnus cumulus.i.magnum incrementum, accedet.i. addetur ad priſtina ſtudia tua erga me. Vale.

HVBER. MAxime. Dolet Cicero ꝙ non fuerit Ro: quo tempore Paulus petiuit conſulatũ, ut potuiſſet eum iuuare quemadmodũ ab eo adiutus eſt aliás, & in ſalute, & in dignitate: poſtea uero cõmendat ei honorem ſuum, ut curet ſenatuſconſultum honorificẽtiſsimum de rebus ſuis geſtis decerni, ſicut etiam ſupra ſcripſit ad Marcellum. Poſtremo ne quid temporis ſibi prorogetur, ſicut & in ſuperiori epiſtola. Ratio mihi ſemper, u ia, quia ſcio te ſumma moderatione, & uirtute fretum petiuiſſe. Minus negotii. minus laboris. Sed moleſte fero. ſenſus eſt, Doleo quod cum eſſem conſul tu adoleſcens præſtiteris mihi ſtudium tuũ, & nunc ego iam grauioris ætatis non potuerim tibi præſtare meum. Neſcio quo fato, neſcio quo infortunio, uel fatorum quadam diſpoſitione.

Suppetat Suppetat. ſufficiat, ſit. Præter uoluntatem. excepta uoluntate quę ſemper eſt promptiſſima. Conſuetudinis perpetuæ, ſcilicet me ſemper ornandi. Alii. ꝙ tu. Dignas gratulatione. ſupplicatione, in qua gratulemus diis. Valerius Maxi. lib. 1. cap. 1. Priſco etiá inſtituto opera datur cum aliquid commendandum precatione, cum expoſcendum uero conſoluendum gratulatione. Ad collegam. Mar. intelligit, ad quẽ ſupra ſcripſit. Procurationem. tutelam, defenſionem.

ASCEN. MAxime &c. Iterum ſibi debere dicit ꝙ non fuerit Romæ cum Paulus conſulatum peteret, ut ei auxilio fuiſſe potuiſſet. Deinde cõmendat ei honorem ſuum in ſenatuſconſulto habẽdo, & demum rogat ne prouincia ſibi prorogetur. Ordo eſt. O Paule. Optatum fuit maxime mihi.i.à me, eſſe tecũ Romæ ob multas cauſas, ſed præcipue, ut poſſes perſpicere ſtudium meum debitum tibi in petendo & gerendo conſulatu.i.dum peteres & gereres conſulatum. At ratio.i.ratificatio quidem petitionis tuæ fuit ſemper explorata mihi, ſed tamen nolebam.i.optabam nauare operam.i.tibi impendere magnum auxilium. Vero.i.ſed cupio equidem te habere minus negocii.i.difficultatis in conſulatu.ſ.gerendo, ſed fero moleſte me cõſulem.i.cum eſſem conſul, perſpexiſſe ſtudium tuum.i.diligentem fauorem in me adoleſcentis.i.cũ eſſes adhuc adoleſcens, & te non poſſe perſpicere ſtudiũ meum.ſ.in te cum ſim

Id ætatis id ætatis.i.ea ætate, hoc eſt tam ſenex. Figurate dicitur id ætatis, ſicut id genus pro eius generis. Sed arbitror contigiſſe neſcio quo fato.i.deorum ordinatione, ita ut facultas detur tibi ſemper ad ornandum me, & nihil ſuperat.i.facultatis ſit ad remunerandũ præter uoluntatem. Tu ornaſti conſulatum meum, ornaſti reditum meum, quia meum tempus rerum gerendarum.i.quo res geſſi.ſ.præclaras in Cilicia incidit in ipſum conſulatum tuum. Itaque cum ſumma amplitudo & dignitas tua, & magnus honos meꝰ & magna exiſtimatio.i.reputatio de me, uideatur pꝗ

pere à te peto ut operam des, efficias neqd mihi fiat iniuriæ, neve quid temporis ad meum annuum munus accedat. Quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Vale.

M. T. C. Impera. L. Paulo Conſul. S. P. D.

MAxime mihi fuit optatũ Romæ eſſe tecũ multas ob cauſas, ſed præcipue vt & ĩ petendo, & ĩ gerendo Conſulatu meum tibi debitum ſtudiũ perſpicere poſſes. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi ſemp fuit explorata: ſed tamẽ nauare operam volebam. In Cõſulatu vero cupio equidem te minus habere negotii, ſed moleſte fero me Conſulem ſtudium tuum adoleſcentis perſpexiſſe: te meum, cum id ætatis ſim, perſpicere non poſſe. Sed id fato neſcio quo contigiſſe arbitror, vt tibi ad me ornandum ſemper detur facultas: nihil mihi ad remunerandum ſuppetat, præter voluntatem. Ornaſti Conſulatum, ornaſti reditum meum. Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum Conſulatum tuũ. Itaque cũ & tua ſumma amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos, magnaq́ꝫ exiſtimatio poſtulare videatur vt à te plurimis verbis contendam ac petam, vt quá honorificentiſſimũ. S. C. de meis rebus geſtis faciendũ cures: nõ audeo vehementer à te contẽdere, ne aut ipſe tuæ perpetuæ cõſuetudinis erga me oblitus eſſe videar, aut te oblitum putem. Quare vt te velle arbitror, ita faciam: atq́ꝫ ab eo quem omnes gẽtes ſciunt de me optime meritum, breuiter petam. Si alii Conſules eſſent, ad te potiſſimum Paule mitterem, vt eos mihi quamamiciſſimos redderes: nunc cum tua ſumma poteſtas, ſummaq́ꝫ autoritas, notaq́ꝫ oibus noſtra neceſſitudo ſit, veheméter te rogo, vt & quá honorificentiſſime cures decernẽdũ de meis rebus geſtis, & quamcelerrime. dignas res

eſſe

esse honore & gratulatione cognosces ex iis literis quas ad te,& Collegam,& senatum publice misi, omniumque mearum reliquarum rerum,maximeq; existimationis meæ procurationem susceptam velim habeas. In primisque tibi curæ sit, quod abs te superioribus quoque literis petiui, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te Consulem videre, omniaque spero, cum absens, tum etiam præsens, te Consule assequi. Vale.

stulare ut contendam ac peterem à te plurimis uerbis,aut cures senatusconsultum.i.decretum senatus super ea re consulti,faciendum.i.ut fiat,quam honorificentissimum de rebus gestis meis,non audeo contendere.i.exigere uehementer à te, ne aut ipse.i.egomet uidear oblitus esse, aut putem te oblitum esse, perpetuæ cõsuetudinis tuæ erga me. Quare ego faciam ita,ut arbitror te uelle, atque petam breuiter ab eo,hoc est à te,quem omnes gentes sciunt meritum optime de me. Ideo ergo breuiter,quia quem semper munificũ in nos perspeximus, non opus est multis uerbis urgere,ingeniose ergo, ut semper petit. Si alii essent consules ô Paule ego mitterẽ .s.nuntios & literas potissimũ ad te,ut redderes eos quàm amicissimos mihi, nunc cum summa potestas & summa authoritas tua,& necessitudo nostra nota sit omnibus,rogo te uehementer ut cures decernenda quam honorificentissime de rebus meis gestis & quàm celerrime.i.ualde cito tu cognosces res esse dignas & honore & gratulatione ex his literis quas misi publice ad te & collegam.s.consulem.s.C. Marcel. & ad senatum, & uelim sup.ut habeas susceptam.i.suscipias procurationem omnium reliquarum rerum mearum. & maxime.i.præcipue existimationis meæ.i.famæ meæ,ubi meę uidetur passiue poni, inest tamen uis possidendi quedã,& sup.ut curæ sit tibi in primis quod petiui,quoque.i.etiam literis superioribus abs te ne tempus prorogetur in extendatur mihi i.administratione prouinciæ meæ.Cupio uidere te cõsulem & assequi omnia te cõsule tum absens.s.supplicationem , tum præsens.s.triumphum. Vale.

M. Cicero Impera. S. D.
C. Cassio Proquæst.

MArcum Fabium,quòd mihi amicum tua commẽdatione das, nullum in eo facio quæstum: multi enim anni sunt cũ ille in ære meo est, & à me diligitur propter summam suam humanitatẽ,& obseruantiam. Sed tamen quòd ab eo egregie diligi sensi, multo amicior ei sum factus. Itaque quanquam profecerunt literæ tuæ, tamen aliquanto plus commendationis apud me habuit animus ipsius erga te mihi perspectus & cognitus. Sed de Fabio faciemus studiose quæ rogas:tu multis de causis vellem me conuenire potuisses.primũ vt te, quem iamdiu facio plurimi,tanto interuallo viderẽ:deinde vt tibi ,quod feci per literas, possem præsens gratulari: tum vt quibus de rebus vellemus,tu tuis, ego meis inter nos communicaremus:postremo,vt amicitia nostra quæ summis officiis abvtroq; culta est,sed longis interuallis temporũ interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. Id quum non accidit , vtemur bono literarum, & eadem ferè absentes, quæ si coram essemus,consequemur. Vnus scilicet ille fructus qui

FAbium.Ante tempora bellorum ciuiliũ scripta est hæc epistola cum Cic.Ciliciæ præesset. primum autem pollicetur se omnia studiose facturũ pro M. Fabio, quem Cassius ei commẽdauerat: sui autem in eum officii multas causas commemorat : postea uero enumerat aliquot causas , quibus dicit se optasse potuisse uidere ipsum Cassium antequam ex prouincia discederet.exponit autem quid sentiat de eius aduentu ad urbem.Postremo ab eo petit ut omnem operam & diligentiam adhibeat ne quid tẽporis ad eam prouinciam sibi prorogetur & commemorat Cic. quasdam causas amicitiæ & beneuolentiæ inter se & Cassium quod , quia. Nullum in eo fa. quę hunc locum scio à multis nõ intelligi qui ita exponunt,nullum lucrum facio,quia non exigo ab eo pecuniam,quam mihi debet,sed hæc uerba longe aliter sonant:est ergo sensus huius clausulæ hic ꝙ cõmendatione tua tradis mihi amicum M. Fabium nihil lucror de eo mihi. Tua cũ.dato amico,quia iam multis annis erat meus.tunc enim lucramur quando aliquis qui non soleret esse amicus datur nobis amicus sicut cum datur nobis aliquid quod nun esset nostrum,cum enim datur nobis quod erat nostrum nihil in eo lucri fecimus. In ære meo est trãslatio sumpta à nummis.i.iam multis annis est meus & à te,ut ita dicam possidetur. Profecerunt. ualuerunt multum,ut esset mihi commendatus. Animus ipsius erga te.i.plus tamen habui commendatum ea causa ꝙ cognoui eum esse amantissimo in te animo. HVBER.

Tanto interuallo.tanto spacio temporis.nam iam diu te non uidi. Deinde.secunda causa. Gratulari.de uictoria tua & rebus bene gestis in prouincia: nam supra lib.2.sic scripsit Cic.ad M.Cæl.Cas.noster quod mihi magnæ uoluptati fuit fœliciter ab Antiochia hostem reiecerat. Communicaremus,communiter & simul colloqueremur. Postremo.ultimo. Interruptam.intermissam.Virgil. Pendent opera interrupta , minæque murorum ingentes. Id. ut potueris mecum uenire. Bono.commodo.Consequemur.comparabimus.s.per literas. Scilicet.certe affirmatiua enim particula est.Fructus.uoluptas. Alter. fructus. Exilior.tenuior,minor. Quas gessisti.reiectis Parthis ab Antiochia:nam qui dicunt intelligi Scilicet Fructus

res

res gestas à Cas.in Syria contra Dolabel.non aduertunt historiam peruerti cum Cice.præfuerit prouinciæ ante mortem Cæsa.& quæ Cas.egit contra Dola. in Syria fuerint Cæ.iam occiso,ut uisum est lib.xii.

Gratia.beneuolentia. Conficiamus idem literis, communicemus per literas de rebus nostris.Quæ reliqui.s.Romæ.i.quę agebantur Ro.cum ego discessi.

Tranquilla de te erant,quieta, ꝙ non multum de

Clarus te loquebantur homines. Recenti.noua. Clarum. illustrem,omnibus notum.quando enim aliquis uir in patriam aduenit magnis rebus gestis omnes de eo loquuntur. Si quæ sunt onera tibi.si tui quos tecũ habes aliquid agerẽt quod tibi sit defendendum.Sustinere.defendere. Maiora. quàm tu sustinere possis. Alienissimum incommodissimum. Cadat.incidat. Tuum.qui scis quam tibi tuorum onera sint.

Populare Populare.fauorabile. Non potes. sustinere. Facilius.si esses Romæ & audires: intelligimus autem aliquid minus bene factum fuisse ab iis qui erãt cum Cassio,quod ei minus bonam famam,apud homines

Neruos faceret. Neruos.uires:tractum est ab Eunucho Terent.Vbi tu neruos intendas tuos,ex hoc autem loco Ci.possumus intelligere apud Terent.ꝙ non est obscœne intelligendum ut quidam male sentiunt.

Annuam.administrationem unius anni. Contẽdo.efflagito. Fortunas meas. omnia mea. Paulũ. consulem,quem supra uidimus etiam à Ci.de hac re rogatum. Curio. ad quem libr.2.de hac re scripsit epistola quæ incipit,Sera gratulatio. De qua.confirmatione nostræ amicitiæ. Appetisti.sponte optasti amicum. Duxi,existimaui. Ornamento.honori. Præsidio.adiumento. Tristissimis temporib⁹. exilii mei cũ ut restituerer in patriam mihi fauisti.

Tuo.tibi sanguine coniuncto. Vestro.tuo & Bruti. Continuo.statim ut meas acceperis. Quàm sæpissimæ mittas literas.

ASCEN. Marcum &c.Scripta est hæc epistola ante bella ciuilia cum Cicero Ciliciæ præesset. Pollicetur itaque primum se omnia studiosissime facturum pro M.Fabio sibi à Cas commendato. Exponit etiam quid sentiat de reditu suo in urbem. Postremo ab eo petit ut diligẽtissime curet ne quid temporis sibi prorogetur.Ordo est.Ego nullum quęstum.i.lucrum facio in eo ꝙ das.i.efficis tua commẽdatione Marcum Fabium amicũ mihi. Multi enim anni sunt cum id est post quos ille est in ære meo,id est meus, & diligitur à me propter summam humanitatem & obseruantiam eius scilicet in me. Sed tũ factus sum multo amicior ei, ꝙ.i.quia, diligeris egregie ab eo. Itaque quamquàm literæ tuæ profecerũt. tamen animus ipsius erga te perspectus & cognitus, habuit plus aliquanto commendationis apud me.

Sed nos faciemus studiose ea quæ rogas de Fabio, uellẽ de multis causis.i.ob multas causas sup.ut tu potuisses conuenire.i.adire me. Primum ut niderem tanto interuallo, id est post tantum interuallum te, quem facio plurimi iamdiu.Deinde ut quod feci per literas possem.s.facere præsens.hoc est gratulari tibi, tũ.i.tertio loco,ut cõmunicaremus inter nos de quibus rebus uellemus,tu sup.cõmunicares de tuis,& ego sup.communicarem de meis.Postremo ut amicitia nr̃a quæ culta est ab utroq;.s.nostrũ.summis officiis, sed habuit consuetudinem interruptam longis interuallis temporis,confirmaretur uehementius. Qñ.i.quoniã id.s.nos cõuenisse non accidit, utemur bono.i.utilitate literarũ, & cõsequemur.i.obtinebimus fere eadem absentes,quæ scilicet consecuti esse-

in te videndo est, percipi literis non potest: alter gratulationis, est is quidem exilior, quàm si tibi, teipsum intuens gratularer. Sed tamen & feci ante, & facio nunc, tibique cum pro rerũ magnitudine quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quòd de prouincia decedentem summa laus & summa gratia prouinciæ prosecuta est. Tertium est vt id quod de nostris rebus coram communicassemus inter nos, conficiamus idem literis. Ego cæterarum rerum causa tibi Romam magnopere properandum censeo. Nam & ea quæ reliqui, tranquilla de te erant, & hac tua recenti victoria tanta clarum tuum aduentum fore intelligo. Sed si quæ sunt onera tuorum, si tanta sunt vt ea sustinere possis, propè tibi nihil erit lautius, nihil gloriosius: sin maiora, considera ne in alienissimum tempus cadat aduentus tuus. Huius rei totum consilium tuum est: tu enim scis quid sustinere possis. Si potes, laudabile atque populare est, sin plane non potes, absens hominum sermones facilius sustinebis. De me autem idem tecum his ago literis, quod superioribus egi: vt omnes tuos neruos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc prouinciam, quam & senatus & populus annuam esse voluit, temporis prorogetur. Hoc à te ita contendo, vt in eo fortunas meas positas putem. Habes Paulum nostrum nostri cupidissimũ: est Curio, est Furnius. Sic velim enitare, quasi in eo sint mihi omnia. Extremum illud est de iis quæ proposueram, confirmatio nostræ amicitiæ, de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu puer me appetisti: ego autem semper ornamento te mihi fore duxi. Fuisti etiam præsidio tristissimis meis temporibus: accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaq; in vestro ingenio & industria mihi plurimũ & suauitatis & dignitatis constitutũ puto. Id tu vt tuo studio confirmes te vehementer rogo: literasq; ad me & continuo mittas, & cũ Romam veneris, quamsæpissimè. Vale

mus

mus si essemus curam,id est præsentes. Scilicet cur fere dixerim. quia ille unus fructus , id est ea una uolupeaa quæ est in te uidendu,non potest percipi literis,alter,scilicet fructus est gratulatiunis, & is quidem exilior , id est minor est,quàm si gratularer tibi intuens teipsum. Sed tamen & feci antea,& facio nunc, ꝙ pro,id est gratulor tibi,cum,scilicet ita sit ꝙ pru magnitudine rerum quas gessisti,scilicet reiiciēdo Parthus Antiochia,tum pru oportunitate temporis quod summa laus & summa gratia prouinciæ,prosecutā est te decedentem de prouincia. Tertium est ut idem eonficiam,idest transigam literis,id quod communicassemus coram inter nos de rebus nostris. Ego censeo properandum esse tibi Romam causa certarum,melius quàm cæterarū rerum.Nam & ea quæ reliqui,scilicet exiens in Ciliciam, erunt tranquilla , id est quieta de te, id est nihil male dicebatur, & intelligu aduentum tuum fure tam clarum,hac uictoria tua receuti. Sed si qua sunt onera tuorum, aut necessariorum,aut militum si sup.ea tanta, scilicet duntaxat, ut possis sustinere, id est portare contra impetum populi ea, prope , id est quasi nihil lautius , id est splendidius aut gloriosius erit tibi, scilicet quàm ea sustinere. Sin,id est si sup.sunt maiora, quàm ut sustinere pussis , considera ne aduentus tuus cadat in tempus alienissimum,id est quu propter tuurū culpam Po. Ro. sit maxime infensus.Consilium huius rei & totum tuum. Tu enim scis quid possis sustinere,si putes sup.sustinere,est landabile atque populare,idest plausibile populo.Sin plane nun potes,scilicet sustinere præsens,tu sustinebis facilius absens sermunes hominum. Autem,idest sed, ego ago de me, tecum his literis idem quod egi superioribus, ut contendas , scilicet reuersus , omnes neruos tuos,id est uires in eu,ne quid temporis prorogetur,id est addatur mihi ad hanc prouinciam,quam & senatus & populus uolunt esse annuam,id est durare annum. Ego contendo,id est exigo à te hoc,scilicet non prorogari imperium,ut putem fortunas meas,id est omnes facultates positas sup.esse in eo. Tu habes,scilicet. Formię Paulum,scilicet consulem nostrum,id est communem amicum cupidissimū nostri. Curiu est sup. tibi Furnius est tibi.i.habes eos. Egu uelim euitare in eo sic quasi omnia sint in eu. Extremum de iis quę proposueram est illud uidelicet confirmatio amicitiæ nustræ de qua nihil opus est pluribus uerbis. Tu puer , id est cum esses adhuc puer appetisti me , id est consuetudinem meam. Ego autem duxi , id est iudicaui , semper te fore mihi ornamento,tu fuisti etiam,id est insuper præsidio,id est protectioni & custodiæ, temporibus meis tristissimis, scilicet quandu exulaui. Familiaritas mihi maxima , cum Bruto tuo, scilicet propinquo, accessit, id est addita est,post discessum suum, scilicet in prouinciam . Itaque ego puto plurimum & suauitatis & dignitatis constitutum mihi ingenio uestro,scilicet tuo & Bruti, & in industria sup. uestra. Rogo uehementer ut tu confirmes id est stabilias id,id est eam spem meam, studio,id est fauorabili annixu tuo,& ut mittas literas ad me,&,id est pariter continuo,scilicet his lectis,& quàm sæpissime cum ueneris Romam. Vale.

M.T.C. C.Cassio. S.P.D.

ET si vterq; nostrum spe pacis, & odio ciuilis sanguinis abesse à belli ptinacia voluit,tamē quum eius cōsilii princeps ego fuisse videor,plꝰ fortasse tibi præstare ipse debeo, quàm te expectare. Etsi, vt sæpe soleo mecum recordari, sermo familiaris meus tecum , & item mecum tuus adduxit vtrunq; nostrum ad id consilium,vt vno prælio putaremus,si non totam causam,at certe nostrum iudicium definiri conuenire: neque quisquam hanc nostram sententiam vere vnquam reprehendit,præter eos qui arbitrantur , melius esse deleri omnino remp. q̄ imminutam & debilitatam manere. Ego autem ex interitu eius nullā spem scilicet mihi proponebam : ex reliquiis magnam. Sed ea sunt cōsecuta,vt magis mirū sit accidere illa potuisse,quàm nos nō vidisse ea futura,nec hoies cum essemus,diuinare pótuisse. Equidē fateor meam coniecturā hāc fuisse vt illo quasi quodam fatali prælio facto,& cōuictores cōmuni saluti cōsuli vellēt,& victi suæ:vtrunq; aūt ꝓpositū esse ar-

ET si uterque. Expunit Cice. hac epistola, quæ sententia fuerit sua de exitu bellurum ciuilium inter Cæsa. & Pomp.& quid alii arbitrarentur. Deinde se non potuisse ad Cæsa. uenire quemadmodum festinauerat. Itaque petit à Cassio,ut ad se scribat quid sentiat,quid expectandum, quid agendum putet. Abesse. discedere. Pertinacia. perseuerātia. Belli,ciuilis. Quando.quoniam. Princeps,primus anthor & suasor, quia ut supra alio loco uisum est,quidam appellabant Cice.tubam ciuilis belli. Præstare , in consulandu & hortando. Mecum.intra me,in animo meo. Definiri determinari, utrum rectum fuerit an nō. Vnu pręliu, uno conflictu quo posset cognosci utrum recte iudicassemus an non. Imminutam. priuatam aliqua parte tuę dignitatis. Ego autem. ostendit suam sententiam contrariam esse superiori quia melius sit rempub. esse imminutam quàm omnino deletam,quia si aliquid remaneret esset aliqua spes si omnino interiisset, nulla omnino spes esset . Ex re. id est ex aliqua particula quæ remaneret de rep. Diuinare,prædicare futura. Cum es.ho. quibus futura omnino sunt abscōdita. Fateor. quod quasi fata instituissent. Cōmuni saluti.parcendo uictis, & seruando omnes. Suæ sa. scilicet uellent consulere diffidentes à pertinacia belli. Vtrunque, quod uictores cōsulerent saluti communi,& uicti suæ. In celeritate uictoris,si uictor celeriter fecisset. Quæ, celeritas. Africa, id est ii qui in Africam se receperūt: intelligit Ca. qui ad Iubam se receperat. Asia & A. ubi uictis pepercit. Ipsa le.ac depreca.id est ipso uictore legato ac deprecante ut clementiam eius experiri uellemus.Interpositis an.Interpositio enim temporis facit ut mutentur opiniones. Fortuna,quæ uidet̄ aduersari oībus cœptis nostris& conatibus.Nescio,quasi per contemptū dixit. Pharnacē, filiū Mithridatis, hoc est nomē in ax & penultimā corripit , cū reliqua producant, Eam partē.Cæsarianā. Currentē ut aiunt. prouerbialiter dixit,& translatū ab equo.i.optime dispositum. Absum,quia nō uenio in Italiā. Anthor.Cę.qui

HVBER. Definiri Imminuo Diuinare Pharnax

poteſt eis querelis mederi. Magni erunt literæ tuæ, id eſt magnifaciam literas tuas. Luceria, urbe.

bitrari in celeritate victoris. Quæ ſi fuiſſent, eandē clementiá experta eſſet Africa, quam cognouit Aſia, quam etiam Achaia, & vt opinor, ipſo Legato ac deprecatore. Amiſsis autem temporibus quæ plurimú valent, præſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit, vt victoriá ſperarent, alios vt ipſum vinci contemnerēt: atq; horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. Quis enim aut Alexandrini belli tātam morá huic bello adiúctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in conſilio pari, caſu diſsimili vſi ſumus: tu enim eam partem periſti, vt & conſiliis intereſſes, & quod maxime curam leuat, futura animo proſpicere poſſes: ego qui feſtinaui vt Cæſarem in Italiam viderem (ſic enim arbitrabamur) eumq; multis honeſtiſſimus viris cōſeruatis redeuntem, ad pacē currētem (vt aiunt) incitarem: ab illo longiſſime & abſum, & abfui. Verſor autē in gemitu Italiæ, & in vrbis miſerrimis querelis, quibus aliquid opis fortaſſe ego pro mea, tu ꝓ tua, pro ſua quiſq; parte ferre potuiſſet, ſi author affuiſſet. Quare velim pro tua ꝑpetua erga me beneuolētia ſcribas ad me quid videas, quid ſentias, quid expectā dum, quid agendú nobis exiſtimes. Magni erūt mihi tuæ literæ: atq; vtiná primis illis, quas Luceria miſeras, ꝑuiſſem: ſine vlla. n. moleſtia dignitatē meá retinuiſſem. Vale.

ASCEN. EV ſi uterque &c. Declarat ſententiam ſuam de exitu bellorum ciuilium inter Cæſarē & Pompeium, & quid alii arbitrarentur. Deinde ſcribit ſe non potuiſſe ad Cæſarem uenire quemadmodū feſtinauerat. Itaque petit à Caſſio ut ad ſe ſcribat quid ſentiat, & quid expectandum, & quid agendum putet. Ordo eſt. Et ſi uterque noſtrum uoluit abeſſe à pertinacia neceſſaria belli, ſcilicet ciuilis contra Cæſarem, ſpe pacis, ſcilicet cum Cæſare ineundæ & odio ſanguinis, id eſt effuſione ſanguinis ciuilis, tamen quando. i. quoniam ego uideor fuiſſe princeps. i. primus & præcipuus author eius conſiliū. ipſe. i. ego debeo præſtare, id eſt exhibere, plus quàm expectare aut expetere à te. Et ſi ut ſoleo recordari ſæpe mecum, ſermo familiaris meus tecum & tuus item. i. ſimiliter mecum, adduxit utrunque noſtrum ad id conſilium, ut putaremus cōuenire. i. decere, ſi. i. licet non totam cauſam, at certe id eſt ſed ſaltem iudicium noſtrum diffiniri. i. ad alterā partem adduci, uno prælio, neque quiſquā reprehendit unquam uere. i. iuſte hanc ſententiā noſtram. Prætereo ſup. eos qui arbitrantur melius eſſe remp. deleri omnino, quàm manere. ſ. in eſſe imminutā & debilitatam. Ego autem nullam ſpem proponebam ſcilicet. i. certe mihi ex interitu eius. ſ. reipu. & proponebam magnā ſpē ex reliquiis ſup. eius ſi Cato & cæteri uiri præſtantes ſalui manſiſſent poſt mortem Pompeii. Sed ea. ſcilicet mala ſunt conſecuta, ut ſit magis mirū illa potuiſſe accidere, quàm nos nō uidiſſe ea futura, nec potuiſſe diuinare. i. more dei prouidiſſe ſupple ea, cū eſſemus homines. Equidem. i. ego certe fateor meam cōiecturam fuiſſe hanc. i. huiuſmodi ut illo, ſcilicet Pharſalico prælio facto quaſi quondam fatali. i. à diis ſic ſtatuto, &. i. ſimul uictores uellent conſulere. i. opem & fauorem præſtare communi ſaluti, & uicti uellent conſulere ſuæ, ſcilicet ſaluti, autem. i. ſed arbitrari. i. arbitrabar utrunque. ſ. quod dictum eſt, eſſe poſitum in celeritate uictoriæ, quæ. ſ. celeritas ſi fuiſſet, hoc eſt ſi quis uicit uiciſſe exiſtimatus fuiſſet. Africa. i. Cato, & reliq qui in Africa bellum innouauerunt experta eſſet eandem clementiam, ſcilicet Cæſa. quam cognouit Aſia, quam etiā Achaia. i. qui in illis erant, &. i. etiam, ut opinor, ipſo. ſ. uictore legato & deprecatore. i. fungente officio legati & deprecatoris, hoc inuitante uictos ut clementiam expoſcerent. Autem. i. ſed temporibus amiſſis, & ita nulla celeritate uictoriæ habita, quæ ualent plurimum præſertim in bellis ciuilibus, annus interpoſitus, ſcilicet antequam ageretur de concordia, induxit alios ut ſperarent uictoriam, alios ut contemnerent, id eſt nihil facerent ipſum uinci, atque fortuna ſuſtinet, id eſt in ſe tenet, culpam omnium horum malorum. Quis enim putaret aut tantam moram belli Alexandrini à Cæſare illic geſti adiunctum iri, id eſt cōtinuandam eſſe, huic bello, ſcilicet ciuili, quaſi dicat contemptibilem Pharnacem Mithridatis filium illaturum ſup. fuiſſe Aſiæ terrorem, quaſi dicat etiam nemo. Tamen nos, id eſt ego & tu, uſi ſumus diſſimili caſu, id eſt euentu in conſilio pari. Tu enim petiſti eam partem, ut &, id eſt ſimul intereſſes conſiliis, & quod maxime leuat curam, poſſis perſpicere animo futura. Ego qui feſtinaui ut uiderem Cæſarem in Italia. Arbitrabamur enim ſic, ſcilicet futurum, & incitarem eum redeuntem & currētem, ut aiunt, ad pacem, multis honeſtiſsimis uiris cōſeruatis & abſum & abfui longiſſime ab illo, ſcilicet Cæſare. Verſor autem in gemitu Italiæ & miſerrimis querelis urbis. Quibus ſi author, ſcilicet Cæſar affuiſſet, quiq; potuiſſet fortaſſe ferre aliquid opis, id eſt auxiliū pro ſua parte, ego pro mea, tu pro tua. Quare uelim ut ſcribas pro tua beneuolentia erga me, quid uideas, quid ſentias, quid exiſtimes nobis expectandum, & quid agendū. Literæ tuæ erunt mihi magni, id eſt magnæ æſtimationis, atque utinam potuiſſem illis primis, ſcilicet literis quas miſeras Luceria ab ea urbe Italiæ, ut Strab. dicit Mineruæ fanum fuiſſe & Diomedis monumentum. Enim, id eſt quia ſi potuiſſem illis retinuiſſem dignitatē meam ſine ulla moleſtia. Vale.

M.T.C. C.Caſsio. S.P.D.

PVTO te ſuppudere, *cum hæc tertia iam epiſtola ante operis ſit quàm tu ſcidam, aut literam: ſed non vrgeo: longiores enim expectabo, vel potius exigam. Ego ſi ſemper

HVBER. PVTO te. Arguit Cice. Caſsiū negligentiæ quod ab eo nihil omnino literarū acceperit cum iam tres epiſtolas ad eum ſcripſerit: ſignificatque eum factum epicureum, & ex ſententia Epicureorum oſtendit ſe ſemper habere eius imaginem in pectore: dicit autem eum poſſe reduci in priorem ſectam, laudat tamen quæ à Caſſio ſemper facta ſunt, poſtquam

Ego si semper haberem cui darem, vel ternas in horã darem. Fit enim nescio quid, vt quasi coram adesse videare, cum scribo aliquid ad te: neq; id κατ' εἰδώλων φαντασίας, vt dicunt tui amici noui, qui putant etiã διανοητικὰς φαντασίας spectris Catianis excitari. Nam ne te fugiat, Catius insuper Epicureus, qui nuper est mortuus, quæ ille Gargettius, et iam ante Democrit⁹ εἴδωλα, hic spectra nominat. His autem spectris etiã si oculi possent feriri, quòd vel iis ipsa occurrũt: animus qui possit, ego non video: doceas tu me oportebit, cum saluus veneris, in meâne potestatẽ vt sit spectrũ tuum, vt simulac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat: neq; solũ de te, qui mihi hæres in medullis, sed si insulam Britanniã cœpero cogitare, eius εἴδωλον mihi aduolabit ad pectus. Sed hæc posterius: tento enim te quo animo accipias. si enim stomachabere & moleste feres, plura dicemus, postulabimusq; ex qua hæresi vi hoibus armatis deiectus sis, in eam restituare. In hoc interdicto non solet addi, in hoc anno. Quare si iam biẽnium aut triennium est, cum virtuti nũtium remisisti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. Quãquam qui cum loquor? Cũ vno fortissimo viro, qui posteaquã forum attigisti, nihil fecisti nisi plenissimũ amplissimæ dignitatis: in ista ipsa αἱρέσει metuo ne plus neruorum sit, quàm ego putarim, si modo eã tu ꝓbas. Quid tibi in mentem venit, inquies? quia nihil habebã aliud quod scriberẽ: de repu. n. nihil scribere possum: nec enim quod sentio, libet scribere. Vale.

cœpit in foro uersari. Suppudere, erubescere. Sic oppressit, scilicet nostra, id est sic facta & scripta. Aut litera, id est unicum elementum, unicam literam: sic enim hic intelligitur non pro epistola, sicut etiam lib. 2. ad Caninium Salustiũ epistola quæ incipit, Literas ad te. sic enim inquit. Ille autem cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me literam nunquam misit. Non urgeo. non insto, ut nunc scribas. Expectabo. postea à te. Exigam. iure ipso petam quasi debitas mihi respõsionis causa. Ternas. subaudiendũ literas, licet supra non posuerit. Adesse coram. esse ante oculos meos. Neque id, scilicet uidere, mihi adesse coram κατὰ secundum, εἴδωλα ideas, uel species quæ animo nostro repræsentantur, sicut Aristoteles in Ethicis disputat, ἢ uel φαντασίας, id est secundum phantasmata, quæ ut scribit Macrob. in somnio Scipionis à Cic. uisa, uocantur. Quæ quid sint uide apud Macro. lib. 1. Tui amici noui. Epicurei, quorum sectam & opiniones imitaris. Excitari mo. fieri. διανοητικὰς, intellectiuas. Spectris. idolis imaginibus. Catianis, de quibus Catius Epicureus Philosoph⁹ tractauit. Hic est de quo Hora. in sermo. mẽtionem facit: unde & a quo Catius εἴδωλα imagines simulachra. Hic, Catius. Spectra, scilicet nominauit, & ostendit idem esse spectrum & idolum. Feriri, scilicet aspectu simulacrorum. Quod uelis, id est quantum uelis. Ipsa currunt, scilicet idola. Qui possit, id est quomodo possit, scilicet feriri. Doceas, tamen iocatur Cic. Illud, spectrum. Hæres. fixus es. In medullis, intra ossa: medullæ enim maxime amorem sentiunt: quod Virg. ostendit dicẽs, Est mollis flamma medullas. Sed si insulam, id est si etiam remotissima, sicut est Britannia, ut, Et penitus toto diuisos orbe Britannos. Eius εἴδωλον, id est eius insulæ forma & simulachrum. Ad pectus. ad cogitationem meam. Posterius, postea alio tempore. Quo animo accipias, an irascaris mihi. Plura. ut maiorem causam habeas stomachandi. Hæresi, secta. Cic. in Parad. Cato in ea est hæresi quæ nullum sequitur florem orationis. Vi. ho. ar. irrisio est: sponte enim concesserat in sectam Epicureã à secta Stoica & Peripatetica: allusit autẽ ad legem de ui & ui armata. Hoc in. hac prohibitione ne restituaris in sectam à qua es deuictus ui & hominibus armatis. Non solet addi in hoc anno, cum sit prescriptio temporis. Cum, idest ex quo tempore. Cum remisisti nuntium uirtuti, id est cum renunciasti uirtuti, & eam respuisti. Delinitus, demolitus. Illecebris, Blanditiis. In integro in potestate, poterimus facere ut restituaris, quia nulla erit præscriptio, & ex consuetudine legum hoc dicit, ex quib⁹ deiectus etiam post aliquantulum temporis in integrum eius habet, neq; rescriptionem patitur. Quanquam, corripit seipsum Cic. quòd hæc Cassio dicat uiro fortissimo. Qui cum, cum quo? interrogatio. Cum ui, responsio interrogationis suæ. In ipsa hæresi, in ipsa secta Epicurea, quam carpo. Neruorum, fortitudinis. Quid tibi in mentem uenit, interrogatio quam Cassius facere posset, quid cogitasti ô Cicero qui hæc scribas? Quia enim, responsio. Quod scriberem, quod puto faciendum, & in animo habeo.

Spectrũ

Posterius

Heresis

Delinitus

Illecebræ

EGO PVTO &c. Arguit Cassium taciturnitatis, iocaturque Epicureum factum dicens: Ego puto te suppudere, id est aliquantulũ pudere, cum hæc tertia epistola, scilicet mea oppressit te antequam tu sup. miseris schedulã, id est breuiculum scriptum aut literatum, id est unum elementum. Sed non urgeo te, id est nolo nimis properes. Expectabo enim uel potius exigam longiores, scilicet literas. Si ego haberem semper cui darem, darem in horas, id est singulis horis, uel, id est etiã ternas sup. literas. Enim, id est quia nescio quid. s. imaginari boni fit id est contigit mihi ut uideare. i. uidearis quasi adesse coram. i. in præsentia cum scribo aliquid ad te. Neque id sup. contingit κατὰ. i. secundum, εἴδωλα. i. ideas aut figuras, ἢ. i. uel phantasias, aut amici tui noui. i. Epicurei dicunt. Qui putant etiam διανοητικὰς. i. intellectiuas, excitari spectris. i. imaginibus & idolis Catianis. i. à Catio Epicureo excogitatis, ad cuius nomen alludens inquit Hora. Vnde & quo Catius? Nam ne fugiat. i. lateat te. Catius insuper Epicureus qui nuper est mortuus, hic nominat spectra quæ ille Gargettius Democritus etiam ante sup. nominat idola. Autem. i. sed etiam si oculi possent feriri. i. percuti his spectris, ꝙ ipsa spectra currant. i. diuagẽtur per cellulas phantasiæ, uelis. i. obtegumentis uaporosis. Hubertinus interpretatur ut uelis sit uerbum, & quod nomen dicens, quod. i. quantum uelis. Ego non uideo. i. non intelligo, qui. i. quo animus possit. s. sic discurrere. Oportebit sup. ut tu qui Epicureus es, doceas me, cum. i. postquam ueneris saluus, ne. i. an, spectrum tuum. i. ASCEN.

 imago tua

imago tua sit in potestate mea, ut simul ac libitum sit mihi cogitare de te, illud, scilicet spectrum occurrat Neque solum sup. occurrat de te, qui hæret, id est fixus est mihi in medullis, sed si cœpero cogitare Britanniam insulam, εἴδωλα, idest species eius aduolabit mihi ad pectus. Sed hæc posterius, sup. discutiemus, tento enim te, quo animo accipias. Si enim stomachabere, & pro, id est feres moleste, nos dicemus plura, & postulabimus, scilicet á te ut ex qua hæresi, id est secta & professione sis deiectus ni. sup. hominibus armatis, restituare in eam id est sectam, hoc est ut qui tempore belli é Stoico Epicureus factus es: rursus Stoicus fias. in hoc interdicto, scilicet ab aliena secta, non solet addi particula in hoc anno, scilicet ut annus detur ad deliberandum. Quare si iam biennium aut triennium est, cum remisisti nuntium uirtuti, id est deseruisti Stoicos qui in uirtute summum bonum ponunt, delinitus illecebris uoluptatis in quam Epicurei idem collocant, res erit nobis in integro, id est pleni iuris nostri nulla facta præscriptione, quanquam qui tum, id est cum quo loquor. Respondet cum uiro fortissimo, qui postea quàm attigisti forum, id est Romanum, nihil fecisti nisi plenissimum amplissimæ dignitatis. Ego metuo ne plus neruorum, id est uirium sit in ista ipsa hæresi, scilicet Epicurea, quam ego putaueram, modo si, id est dummodo tu probas, id est approbas eam. Tu inquies, quid uenit tibi ó Cicero in mentem, scilicet ut ista scriberes. Respondet, Quia nihil possum sup. aliud scribere. Neque enim libet scribere quod sentio.

Vale.

*P.V.C. CVM hæc tertia iam epistola ante operis sit. Quod ita olim scripsimus, dedimus id antiquorum codicum authoritati, in quibus ita scriptum offendimus. uetustam lectionem quibus potuimus argumentis confirmauimus, quam qui non probat, receptam sequatur.

*P.V.C. QVOD uel iis ipsa occurrunt. Locum inquinatissimum ita purgari posse censuimus, non insulsè (ut opinor) neque ineleganter: alii studiosos in iisdem uolutari sordibus uoluerunt. Magnas labes in antiquis scriptoribus factas esse, quod ad imperitis librariis quandoque ex duabus una dictio facta sit, aut contra, ex una duę, fatebuntur. Quod si quis hic quoque factum esse concedit, nullus labor est reliqua restituere. Infinitis locis in Medicæo codice duarum uocalium, quas appellant, altera absorpta est. ad Pætum: Salis enim satis est, sannorum parum. ad eundem: Tenuculo apparatu significas Balbum fuisse contentum, pro SANNIONVM, & TENVICVLO. possemus infinita alia exempla afferre, & hoc frequentius. Est, cum eædem literæ sunt, ut in epistola Qu. Ciceronis. Res est aut Tribunicis, aut priuatis consiliis munienda, pro Tribuniciis. Nam de Germanorum fide bene existimo: uideo enim illos epistolarum antiquos codices habuisse, multaque adnotasse, quæ ficta non esse & commentitia ausim affirmare. De sententia horum uerborum non laborabo: puto enim me affatim ostendisse citatis testimoniis magnorum uirorum, decretisque illorum explicatis, si ita legatur, omnia opinionibus illius familiæ respondere.

HVBER. PRæposteros. Conqueritur Ci. de tabellariis Cassii. quòd ab eo postularēt ad Cassium literas, & nullas ad se deferrent. Deinde narrat quid noui in urbe esset de morte P. Syllæ & de rebus Hispanis. Postremo laudat Dolabellā, quòd se bene gessisset in malis publicis, petitque à Cassio ut nonnunquam ad se scribat.

Præposteri — Præposteros, facientes omnia in contrarium. Quidam legūt præproperos, quod satis probo. Non offendunt, me nō lędunt. Afferunt nullas, ad me à te,

Petasatus, Petasum — Petasati. accincti & apparati ad iter. Nam petasum calciamentum est Mercurii, qui deus nimiæ est celeritatis, & alas pedibus, quæ talaria dicuntur, habere dicitur. ut Virg. Et pedibus talaria nectit Aurea. Comites ad portam, uulgares & usitatæ excusationes tabellariorum & uiatorum. Alteras habebis, à me longiores literas. Has, quas nunc mitto, πάντα περὶ πάντων, omnia de omnibus, scilicet ad te scribenda. Quid, cur. Purgo, excuso.

Inanis — Tui tabellarii. Inanes, uacui, sine literis. Cum epistolis, meis ad te scriptis. Syllam mortuum habebamus, de hoc Sylla scripsit etiam Ci. lib. 9. ad Dolabel. in epistola quæ incipit, Non sum ausus his uerbis, te tamen scire uolo uehementer populum solicitū fuisse de P. Syllæ morte ante quàm certum sciuerit: nunc quærere desierunt quomodo perierit. Cruditate nimia repletione, crapula. Combustum, crematū secundum morem Romanorum, πρόσωπον personam, πόλεως ciuitatis, amisimus. Moleste laturum mortem Syllæ. Falluntur qui credunt fuisse L. Syllam faustū, qui contra Marium pugnauit, & monarchiam in urbe obtinuit: quoniā ad ea tempora non is peruenerat. Verentē. timentē. Ne hasta sua refr. sic in prædicta epistola, unum uereor ne hasta Cæ. refrixerit. Mindius. nominat quosdā, quos dicit gauisos morte Syllæ. Mindius, unus fuit frater. T. Rufi, de quo uidimus libr. 5. alter fuit frater Mescinii, de quo uisum est libr. 13. ad Seruiū

Pigmentarius — Sulpi. Pigmentarius autem qui pigmenta nunc facit. conuersum sit cognomē, quod magis probo. Aduersarium. Syllam. Rumores, nūtii fama, ἀδέσποτα, i. si-

M.T.C. C. Cassio. S.P.D.

PRæposteros habes tabellarios, etsi me quidem non offendunt: sed tamen cum à me discedunt, flagitant literas: cū ad me veniūt, nullas afferunt: atque idipsum facerēt cōmodius, si mihi aliquid spatii ad scribendum darent, sed petasati veniunt, comites ad portam expectare dicunt. Ergo ignosces, alteras habebis has breues: sed expecta πάντα περὶ πάντων. Etsi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant, ad te cum epistolis reuertantur? Nos hic (tamen ad te scribam aliquid) D. Sullam patrem mortuū habebamus, alii à latronibus, alii cruditate dicebant: populus non curabat: cōbustum enim esse cōstabat. hoc tu pro tua sapientia feres æquo animo: quanquā πρόσωπον πόλεως amisimus. Cæsarem putabant moleste laturum, verētem ne hasta refrixisset. Mindius Marcellus & Attius Pigmentarius valde gaudebant se aduersarium perdidisse. De Hispania noui nihil, sed expectatio valde magna: rumores tristiores, sed ἀδέσποτα. Pansa noster paludatus ad III. Calend. Ianua. profectus est, vt quiuis intelligere posset, id quod tu nu-

per dubitare

per dubitare cœpisti, ὃ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν esse. Ná q multos miseriis leuauit,&q se in his malis hominé præbuit, mirabilis eum virorum bonorum beneuolentia prosecuta est. Tu q adhuc Brundusii moratus es, valde pbo & gaudeo:& mehercule puto te sapienter facturum, si ἀπόλεμος fueris. Nobis quidem qui te amamus, erit gratum:& amabo te, cú dabis posthac aliqd domú literarú, mei memineris. Ego nunq̃ quenq̃ ad te, cú sciá, sine meis literis ire patiar. Vale.

ne domino, sine authore. Paludatus, idest paludamēto ornatus. Est enim paludamentū uestis ducū & imperatorum, ut alio loco diximus. Iuuena Cumque paludatis ducibus præsente marito ipsa loqui. Profectus. in Syriam. τὸ καλὸν. honestū, δι᾽ αὑτὸ per seipsum, αἱρετὸν, eligibile. Leuauit. Dolabella. Hominem, non fortem intelligere debemus: nam dixisset uirum, sed hominē, id est humanum. Terent. Homo sum, nihil humani à me alienum puto. Præbuit, ostendit. Eum. Dolabel. ἄχρηστος. inutilis, πῖλος pileus, galea, scilicet si te non immiseueris bello. Cum sciam, quando sciam, quando ero admonitus. Paludat9 Paludamentum

Præposteros. Accusans rursus Cassium taciturnitatis, scribit quædā subobscure de morte Decii Syllæ & statu reipub. Ordo est. Tu habes tabellarios præposteros, id est non suo ordine rem gerentes, ASCEN. & si, id est quanquam non offendunt me, sed tamen cum discedunt à me flagitant, id est imperiose petunt literas, & nullas afferunt cum ueniunt ad me. Atque facerent idipsum. i. peterent literas cōmodius si darent mihi aliquid spacii ad scribendum, sed ueniunt Petasati. i. parati ad iter habentes petasa. i. calciamēta ad iter apta quæ Mercurio addicunt. debent comites expectare sup. se ad portam. s. urbis. ergo ignosce has breues. i. quòd mitto has tam breues, habeas alteras, sed expectata panta profertur panda. i. omnia peri. i. de, pantun profer pando. i. omnibus: est tamen genitiuus casus, quia peri genitiuum uult, de, ablatiuum. Et si. i. quanquam quid. i. ad quid ego purgo me tibi cum tui ueniant ad me inanes. i. sine literis, & reuertantur ad te cum literis, quasi dicat stultæ, cum neque scriberem neque purgare me debeam, tamen scribam aliquid ad te. Nos habebamus. s. cum hæc scriberemus, hic, scilicet Romæ Decium Syllam patrem. i. seniorem mortuum: alii dicebant sup. extinctum latronibus, alii cruditate. i. indigestione cibi, populus nō curabat. s. qua morte perierat. constabat enim quòd populus contentus erat, combustum esse post mortem, scilicet, Tu feres hoc æquo animo pro sapientia tua, hoc est non minus gaudebis: nam gauisurum non dubitat, quanquam amisimus πρόσωπον πόλεως. i. personam urbis, hoc est unde alii exemplum sumerent: uidetur autem per Sarcasmon dictum. Vnde addit, Putabant. s. plerique, Cæsarem, scilicet Iulium laturum esse moleste, uerentem ne hasta. i. auctio bonorum proscriptorum, quorum tabellam Lu cius Sylla gentilis huius primus fixit, refrixisset. i. in desuetudinem uenisset mortuo tali patrono. Mindius Marcellus & Attius Pigmentarius gaudebant ualde se perdidisse aduersarium. s. quæstui suo: nam dum hasta proscriptionis feruet, neque Marcello, neque Pigmentario quæstus est, quocirca dubitem an Marcellus sit legendum, ut sint nomina cerdonum. Nihil noui sup. allatū est de Hispania, sed expecto ualde magna. Rumores sup. diuersi sunt, tristiores, sed ἀδέσποτοι. i. sine domino, & certo authore Pansa noster. i. amicus profectus est paludatus. i. imperiali ueste instructus ad tertium Calendas Ianuarias, ut quiuis posset intelligere id quod tu factus Epicureus cœpisti, id est incœpisti dudum dubitare. ὃ articulus est καλὸν honestum, δι᾽ αὑτὸ, id est seipsu, αἱρετὸν, id est eligibile esse. Nam quòd, scilicet Pansa leuauit, id est deonerauit multos, scilicet ciues miseriis, & quòd præbuit se hominem. i. humanum in his malis. s. quæ uictoriam Cæsaris secuta sunt, beneuolentia mirabilis bonorum uirorum est persecuta eum, s. proficiscentem. Ego ualde probo. i. laudo & gaudeo, quòd tu moratus es adhuc Brundusii, & puto, mehercule, te facturum sapiēter si fueris ἄχρηστος. i. inutilis, πῖλος. i. pileus seu galea, id est si ad bellum non accesseris, quidem, id est certe sup. id erit gratum nobis qui amamus te, & amabo te, blandienter dictū, cum dabis posthac alii, id est alicui, quid literarum, memineris mei, ut, scilicet ad me quoque des. Ego nunquam patiar quenquam ire ad te sine literis meis cum sciam, scilicet ad te ire. Vale.

M.T.C. C.Cassio. S.P.D.

LOngior epistola fuisset, nisi eo ipso tpe petita esset à me, cú iam iretur ad te. lógior auté, si φιλόλογον aliqué habuisset. ná σπουδάζειν sine periculo vix possum9. Ridere igitur, inqes, possumus nó mehercule facilime: veruntñ aliá aberrationé à molestiis nullá habem9. Vbi igitur, inqes, philosophia tua? * Quidé in culina mea molesta est. Pudet. n. seruire: itaq facio me alias res agere, ne cóuitium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abesse mea causa moleste fero, tua gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, méque, vt à puero fecisti, amabis.

LOngior. Excusat Ci. breuitatem suarum literarum ad Cassium propter celeritatē nuntii. Deinde dicit remp. esse in eo statu, ut sibi non sit ridendum. Postremo se gaudere causa ipsius Cassii, q absit à Roma, sua autem causa dolere. Iam subito φαιδρὸν hilarē, lætum, σπουδάζειν. i. studiose & serio loqui. Ridere, si nō possumus loqui possumus ridere: est autem interrogatiue legendum. Non meherc. responsio. Aberratio nem. alium discessum, separationem. Tua, qua dicis te capere solitum solatium rebus aduersis. Et quidem, responsio. In culina. q. d. abiecta iacet & secreta apud me, & non audet ire in publicum: utar enim ea tantūmodo in occulto. Facio me alias. i. fingo me agere alia quàm ago. Conuitium, reprehensionem. Platonis, qui reprehendit eos, qui relicta inuestigatione ueri, se ad negotia conferunt, & ad curam reip. ut ipse in. i. offi. itaq. uidendū est ne non satis id quod apud Pla. in philosophos dictū quod in ueri inuestigatione uersentur, quodque ea quæ plerique uehementer expectant, de quibus inter se digladiari soleant cōtemnāt, & pro nihilo putent propterea iniustos esse. Mea causa, quia careo consuetudine tua. Tua gau. quia nō uidea quæ nos uidemus. Sed flagitat. q. d. necesse est facere finem epistolæ, quia tabellarius instanter petit. HVBER. Aberratio Conuitiū

ASCEN. LONGIOR. purgat quòd longiorem non scripserit epistolam dicitque remp. in flebili esse statu:unde gratulatur Cassio quòd abest urbe. Ordo est. Epistola sup. hæc fuisset lõgior nisi esset petita à me eo tempore cum iretur iam ad te. Longioe autem sup. fuisset si habuisset aliquem φαιδρὸν.i.hilarem & alacrem sup. scriptorem aut tabellarium. Nam uix possumus σπουδάζειν spondazin.i. serio & studiose loqui sine periculo. Igitur tu inquies nos possumus ridere. Mebercule non sup. possumus facilime.i.etiam sine periculo. Verumtamen nullam aliam aberrationem.i.diuagationẽ à molestiis habemus. Igitur tu inquies, ubi sup. est philosophia? Et quidem aut ea quidem est in culina.i.coquina molesta.i.rebellis coeis pudet enim sup. eam serui tus, itaque facio.i.fingo me agere alias res.s.quàm domesticas aut urbanas, ne audiam conuitium.i.obiurgationem contumeliosam Platonis in eos philosophos qui à ueri inuestigatione ad rerum administrationẽ auertuntur. Ego adhuc nihil omnino certi noui de Hispania. Ego fero moleste te abesse.s.ab ea urbe causa mea, quia mallem talem mecum esse, gaudeo tua.s.causa, quia non uides quas nos miserias. Sed tabellarius flagitat sup. literas. Igitur tu ualebis, & amabis me ut fecisti à puero. Recte ergo ualebis. Vale.

*P.V.C. ✠ QVIDEM in culina. Quid de his uerbis sentiremus, antea locuti sumus: operam dederũt alii, ut ex hoc tam deprauato loco commodus aliquis sensus eliceretur, in quo mihi laborandum esse non putaui, in tanta enim caligine, ac tenebris, me lucem aliquam dispicere posse non speraui. Illorum lectionem, ut acute excogitatam, non reprehendo: ut ueram, germanamque laudare, nullo modo possum: nam uerba etiam illa, quæ adiunguntur, pudet enim seruire non ualde mihi uidentur sententiæ, quam excogitarunt, conuenire.

HVBER. NON mehercule. Responsiua est hæc epistola ad illam quæ incipit. Puto iam te suppudere, & ad aliam, præposteros habes tabellarios in qua Cassius, & se libenter scribere dicit ad Ci. & de reliquis quæ à Ci. scripta fuerant breuiter rescribit. Peregrinatione, itinere. Spectra, simulachra, de quibus scripsisti. Proxima, sequenti. Regeram, rememorem, contra te allegem. Secunda, prospera quia supra dixit. Mirabilis cum omnium uirorum beneuolẽtia prosecuta est. Omniũ no.s.causa. Eam, laudem & gloriã, τὸ καλὸν id est honestum, δι᾽ αὑτὸ per se, αἱρετὸν eligibile, quia pauci sunt qui credãt honestatem per se appetẽdam, quod stoici uolunt, & disputat Ci. in paradoxis ἡδονὴν, uoluptatem. Et.i.etiam δι᾽ ἀξίαν.i.etiã propter dignitatẽ. Parari, acquiri τῷ καλῷ.i.bono & honesto. Probabile, persuasibile. Catii & Amasinii.i.Catius & Amasinius philo. & quicunq; eos sequuntur οὐκ ἔστιν non est ἡδέως suauiter ἄνευ sine τοῦ καλῶς honeste, καὶ & δικαίως iuste ζῆν uiuere.i.etiam Epicurus, quem Catii & Amasiui mali interpretes uerborũ sequunt. Dicit non est suauiter siue honeste & iuste uiuere. Itaq;.conclusio præpositionis, Qui se. ἡδονὴν qui sequitur uoluptatẽ, & epicureus. φιλήδονοι.i.uoluptuosi amatores uoluptatis sunt φιλοδίκαιοι sunt iustitiæ amatores, sicut & Epicurus, quẽ sequuntur. Probare, laudare, & affirmare ironice. Dissentire, uarias habere sententias, utpote quod alii dicerent honestum per se eligibile, ut Stoici, alii ut Epicurei uoluptatem etiam propter dignitatẽ à uiro honesto parari, quia epicurus uoluit uoluptatem ubiq; querendam esse etiam in uirtutibus, ut plane in primo de finibus bono. & malo. disputatur & pręcipue his uerbis. Istę enim nostræ eximiæ pulchręque uirtutes, nisi uoluptate efficerent, quis eas, aut laudabiles, aut expetendas arbitraretur &c. Coemit, comparauit, emebat enim quæ Cæ. etiam iniuste subhastabat, unde supra uereor ne hasta Cæ. refrixerit, pro illo, Sylla mortuo restituet alios malos.

Sector Sectorem, persecutorẽ emptionum tuarum, ita enim significat secundũ Festum Pompeium. Ipse.s.Sylla.i.nõ deerit Syllę, qui persequebatur emptiones suas. Quia ui. fi.i. quia reliquit filium qui persequetur. Veterem, assuetũ, scilicet Cæ. Nouũ Pom. uel Pompeii filium. Derisum se contemptũ, ἀντὶ

Subsanare contra uicissim. μυκτηρίσαι, subsanare, deridere, idem uereor ne sicut putat se à nobis derisum, ita uelit nos

Hui gladio uicissim deridere. Hui, affectum significat desiderii & dubitationis non doloris. Soluto, libero ab omni solicitudine. Eodem tempore, cum sciam an soluto, an solicito animo mea legas.

ASCEN. SI uales, bene est: ego quidem &c. Respondet ad illam quę incipit. Puto iam te &, ad illã, p̄posteros habes tabellarius, & ad reliquas à Cicerone scriptas. Ordo est. Si uales bene est: ego ualeo, Mehercule

C. Cassius. S.P.D. M.T.C.

SI uales, bene est: ego quidẽ valeo. Non mehercule in hac mea peregrinatione quicquam libentius facio, quàm scribo ad te: videor enim cum præsente loqui & iocari. Nec tamẽ hoc vsu venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos regerã, vt Catiũ Athenis natum esse dicas. Pansam nostrũ secunda voluntate hominum paludatũ ex vrbe exisse cum ipsius causa gaudeo, tum mehercule etiam omnium nostrorũ. Spero enim homines intellecturos, quanto sit odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clemẽtia: atq; ea quæ maxime mali petãt & concupiscant, ad bonos peruenire. Difficile est enim persuadere hominib⁹ τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν esse, *ἡδονὴν vero & ἀταραξίαν virtute, iustitia, τῷ καλῷ parari, & verum probabile est: ipse enim Epicurus (à quo omnes Catii & Amafanii mali verborum interprẽtes proficiscuntur) dicit: οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. Itaq; & Pãsa, qui ἡδονὴν sequitur, virtutem retinet: & ii qui à vobis φιλήδονοι vocãtur, sunt φιλόκαλοι & φιλοδίκαιοι, omnesq; virtutes & colunt & retinent. Itaq; Sulla, cuius iudicium probare debemus, cũ dissentire philosophos videret, non quæsiit quid bonum esset, oia bona coemit: cuius ego mortem forti mehercules aĩo tuli. Nec tamen Cæsar diutius nos eũ desiderare patietur. *Nam habet dãnatos quos p̄ illo nobis restituat: nec ipse sectorẽ desiderabit, cũ filiũ uiderit.

viderit. Nunc vt ad remp. redeam, quid in Hispaniis geratur, rescribe. Pereã, nisi solicitus sum, ac malo veterẽ & clementẽ dominũ habere, q̃ nouum & crudelẽ experiri. Scis Cn. q̃ sit fatuus: scis quõ crudelitatem virtutẽ putet: scis q̃ se semp à nobis derisũ putet. Vereor ne nos rustice gladio velit ἀντιμυκτηρίσαι. Quid fiat, si me diligis, rescribe. Hui quàm velim scire vtrũ ista solicito animo an soluto legas: sciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior sim, Vale: me vt facis ama. Si Cæsar vicit, celeriter me expecta.

ego non facio quicquam libentius in hac peregrinatione mea. i. abertatione ab urbe, quã scribo ad te, uideor enim loqui & iocari cum præsente. s. quando scribo, nec tñ hoc usu uenit. i. contingit mihi, propter spectra. i. idola & simulachra Catiana. i. quæ Catius finxit de absentibus offerri, pro quo. i. pro qua re ego regeram. i. uicissim inde adducam epistola proxima. i. quã proxime scribam, non tamen existimat, & forte scripta nunquam fuit, tot Stoicos rusticos. i. ineruditos, ut dicas. s. respectu Stoicorum quos regeram, Catium, scilicet Epicureum esse natum Athenis. Ego gaudeo Pansam nostrum exsurrexisse. i. emersisse postquã diu oppressus fuit, paludatum. i. insigni imperatorio ornatũ, secunda. i. plausibili uoluntate hominum, gaudeo inquam, tum causa ipsius tum mehercule etiã causa omnium nostrum. Spero enim hoies intellecturos quanto odio crudelitas sit omnibus, & quanto amori probitas & clementia. Atque repete intellecturos ea quæ mali petãt maxime, hoc est dignitates & honores, peruenire ad bonos. Difficile est enim persuadere hominibus, τὸ articulus est καλὸν. i. honestum esse, δι᾽ αὐτό. i. per se, αἱρετόν. i. eligibile, uero. i. sed ut uerum & probabile est ἡδονὴν hedonen. i. uoluptatem. Et. i. etiam ἀνεκλεγίαν. i. propter dignitatem parari. i. acquiri uirtute iustitia, τῷ καλῷ. i. honesto ipso. Ipse enim Epicureus à quo omnes Catii & Amafinii. s. Epicurei, mali interpretes uerborum quia aliter accipiũt uoluptatem quam Epicurus, proficiscuntur. i. oriuntur, dicit οὐκ. i. non ἔστιν. i. est. ἡδέως. i. suauiter, ἄνευ. i. sine τοῦ καλῶς. i. honeste, καὶ. i. &, δικαίως. i. iuste, ζῆν. i. uiuere. Itaque &. i. etiam Pansa qui sequitur hedonen. i. uoluptatẽ, retinet uirtutem, & ii qui uocantur à nobis, scilicet Stoicis, φιλήδονοι. i. amatores uoluptatis sunt φιλόκαλοι. i. amatores honesti, καὶ. i. & φιλοδίκαιοι. i. amatores iustitiæ & colunt & retinent omnes uirtutes. Itaque Sylla, scilicet Decius, cuius iudicium debemus probare, id est laudare, est autem ironia, cum uideret philosophos dissentire, scilicet in definione summi boni, non quæsiuit quid esset bonum, scilicet summum aut uerum, & coemit, idest simul emit, omnia bona. i. omniũ proscriptorum diuitias. Cuius mortem ego tuli mehercule animo forti, nec tamen Cæsar patietur nos desiderare eum diutius. Nam habet damnatos, id est malos homines, quos restituat nobis, idest sufficiat in locum demortui. nec ipse, scilicet Cæsar desiderabit sectorem, id est diu carebit sectore, id est uenditore subl. hasta, per auctionem, cum uiderit filium, scilicet Syllę patris uestigia sequi paratum. Nunc, scilicet post iocos, redeam ad rempub. Rescribe quid geratur in Hispaniis, scilicet à Pompeianis contra Cæsarianos. Peream nisi sum solicitus ac mallo habere ueterẽ & clementem dominum, scilicet Cæsarem, quàm experiri crudelem. Scis quàm, id est quãtum putet semper se derisum à nobis, uereor ne uelit ἀντιμυκτηρίσαι. i. contra aut uicissim subsanare & deridere nos rustice, id est rustico more, gladio: quia rustici dum se rideri sentiunt, gladio ulciscũtur iniuriam, unde dici solet non esse peiorem ludum quàm rusticorum. Si tu diligis me, rescribe quid fiat Romæ. Hui. admirantis interiectio, quàm, id est ò quantum uelim scire utrum legas istas, scilicet literas ioco scriptas animo solicito, an soluto, scilicet curis. Scies enim eo tempore, scilicet quo sciam quo animo scis, quid oporteat me facere, ne sim longior, scilicet in scribendo, Vale & ama me ut facis. Si Cæsar uicit, scilicet in Hispania, expecta me celeriter, quia illum quàm Cnæum Pompeii filium tolerare maluisset, postea tamen sententiam mutauit.

ἡδονὴν uero & ἀταραξίαν. Ita accurate de hoc loco disseruimus, ut aliquid nunc addere superuacaneum existimemus. Mediceus ueræ lectionis uestigia, & ipse retinet, habet enim ΑΙΑΧΙΑΝ ut si secundæ literæ apicem addas, ἀταξίαν facias, quod in aliis etiam manu scriptis inuenitur. Animaduertimus autem librarium, qui eum codicem scripsit, in hoc sæpe peccasse, & ut imperitum Græci sermonis ι pro τ crebro sumpsisse, ut paulo supra, ... & ad Fabium ... In cunctis autem media syllaba defecit. Præclara etiam uox Epicuri à Clemente in VI. commentario de uera philosophia adducitur: qua docuit ille non paruum iustitiæ fructum esse, quòd ea reddit animum omni perturbatione uacuum: in ea autem explicanda ille hoc nomine usus est. δικαιοσύνης καρπὸς μέγιστος ἀταραξία. Sed altera etiam eiusdem à Plutarcho in commentario aduersus Colotem Epicureum: qua dignitatem huius securitatis mirum in modum celebrauerat, Plutarchi ipsius uerba sunt ... ταῦτα ... ἀταραξίαν ... λέγοντι. *P.V.C.

Hanc, & superiorem illam, de incursione simulachrorum, castigationem, quæ non paruam doctrinã continent, & ab eo qui Epicuri sententiarum rudis sit, intelligi non possunt, exposui nuper Francisco Medici optimo ac nobilissimo iuueni, ut quid de hac omni re sentiret, intelligerem: nõ quod Epicureus ille sit: est enim omni liberali doctrina eruditissimus: Sed quum omnes Peripateticorum sententias cognitas habere uoluerit: nõ spreuit etiam huius familiæ decreta, in primisque Romanum poetam qui inuenta Epicuri politissime expressit, amauit: eamque operam in eo posuit, & illi necessaria erat, & omnibus ipsius studiosis grata esse debebit. Ita autem loquor, quia spero illum cum per grauiora studia, quibus deditus est, ei licuerit, non passurum tot, tamque utiles suos labores frustra ab aliis desiderari. Vt autem omnes intelligant, me non sine causa de illius doctrina, & sedulitate tam egregie sentire, locum è multis ab ipso fęlicissime restitutis, qui nunc mihi succurreit exponam. In II. libro Lucretius, ubi docet corpora indiuidua, cum multitudine sint, figuris esse finitas narratque quod incommodum sequeretur, si formæ illorom fine fine essent: quod Democritus, & Leucippus noluerant, inquit (ut Francisci opera cognoscimus)

Aurea pauonum ridenti imbuta lepore
Secla, nouo rerom superata colore, iacerent.

Qui uersus, quàm deformati antea in omnibus libris essent, & quàm planam elegantemq; nunc sententiam habeant, omnibus notum esse potest. Præsidio autem ille antiquorũ codicum, adhibito etiam iudicio, quo plurimum ualet, oẽs illinc maculas deleuit. Hanc libenter ipsius hic castigationẽ adiunxi, quia nõ paruo ornamento

Z.iiii. huic meo

ualet, omnes illinc maculas deleuit. Hanc libenter ipsius hic castigationem adiunxi, quia nõ paruo ornamento huic meo libello fore putaui. Consultus igitur ille à me super duobus his locis iudicium meum probauit, & hanc dixit se ueram esse illorum lectionem arbitrari.

*P.V.C. IONAM habet damnatos, quos pro illo nobis restituat. Itaque in manu scriptis legitur, quam lectionẽ Paulus quoque posteriore sua editione sequitur, & illius sensum declarat cum in priore DOMINOTOS, legisset, culpa impressorum, ut arbitror cum DOMINATOS scribi uellet. Quòd si prisca exemplaria DOMINATOS haberent nõ insulsus fortasse sensus ex illa scriptura duci posset, ut appellasset dominatos paratos, qui in manu eius semper essent, quorum magna copia nunquam illum deficeret (RESTITVAT, autem supponat significaret, & in eius locum substituat) hic enim est significatus illius elegantissimæ uocis, crebro à Cicerone usurpatæ, nec tamen hanc receptæ lectioni præponendam censemus. Potiusque è genere illarũ castigatiuum esse censemus, quæ subtiliter magis, quàm uere excogitantur.

M.T.C. C.Trebo. S.P.D.

ORatorem meum (sic enim inscripsi) Sabino tuo cõmendaui. Natio me hominis impulit, vt ei recte putarẽ: nisi forte candidatorum licentia hic quoq; vsus, hoc subito cognomen arripuit. etsi modestus eius vultus, sermoq; constãs habere quiddam à Curibus videbatur. Sed de sabino satis. Tu mi Treboni, quum ad amorem meum aliquantũ olim discedens addidisti, quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos literis appellato: atq; ita si idẽ fiet à nobis, quanquam duæ causæ sunt cur tu frequentior in isto officio esse debeas quàm nos, primũ, quòd olim solebãt ad prouinciales amicos qui Romæ erant, de rep. scribere: nũc tu nobis scribas oportet. Res enim pub. istic est. deinde ꝙ nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus: tu nobis, nisi literis, non video qua re alia satisfacere possis. Sed cætera scribes ad nos postea. Nunc hæc primo cupio cognoscere. iter tuũ cuiusmodi sit, vbi Brutum nostrũ videris: quandiu simul fueris. deinde cũ processeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio, vt existimare possumus quo statu simus. Ego tantũ me scire putabo, quantũ ex tuis literis habebo cognitum. Cura vt valeas, meq; ames amore illo tuo singulari. Vale.

HVBER. ORatorem meum, primum Cice. Dicit se tradidisse oratorem suum cuidam ad Tre. deferendum, qui cupidus uidendi id opus à Cice. postulauerat, deinde rogat ut ad se crebro scribat, ut facilius ferat eius absentiam, quod duabus de causis eum facere debere ostendit. Postremo dicit se cupidum fieri certiorem de eius itinere, & de quibusdam aliis rebus, quia ea certissima putabit, quæ ab eo intelliget. Oratorem, librũ de oratore. Sic. enim inscripsi, quia in eo disputatur quibus rebus perficiatur uerus orator. Sabino, qui erat ex Sabinis. Natio, gens. Recte

Natio

Recte tuto, quia Sabini existimant uiri boni & fideles. Can-

Candidati didatorũ licen. candidati dicebantur qui candidis uestibus induti magistratus petebant, hi solebant interdum fidei & authoritatis comparandæ gratia cognomina aliunde sumere, dixit ergo licentia candidatorũ, id est qua candidati uti solent. Arripuit, usurpauit. Etsi. quanquam una enim pars est. Quiddam à curi-

Curea bus, aliquid de probitate Sabinorum. nam Cures oppidum est Sabinorum, unde Numa Põ. propter probitatis morum iustitiæ & religionis opinionẽ ad imperiũ Roma. suscipiendum accersitus est. Virgil. libr. 6. Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ Sacra ferẽs, nosco crines arcanaque mentis Regis Ro. primam qui legibus urbem Fũdabit, curibus paruis & paupere terra Missus enim imperium magnum. est autẽ ornatus dicẽdi modus, hic uidetur habere aliquid à ciuitate sua, id est uidetur imitari mores suæ ciuitatis. Discedens addidisti, quia plerũq. ex absentia crescit amor. Quo, ut. Igniculum, feruorem translatio apta amori. Desiderii, absentiæ. Appellato, alloquitor. Atque ita, scilicet appellato, id est cum hac conditione si idem, ego faciam. Officiu, scribẽdi & Lacessendi me literis. Nunc, hoc tempore. Tu qui es in prouincia. Nobis qui sumus Romæ. Istic, in prouincia quia ubi Cæ. est, ubi res pub. est, quia ubi pontifex, ut nunc dicimus ibi Roma est. Aliis, quam scribam quia possumus habere curam rerum tuarum. Alias aliter, aliis rebus. Nisi literis, nisi scribendo, quia nullum negocium mihi in ista prouincia quod me cures. Cuiusmodi te quã facile quã

Quãdiu siue periculis. Quãdiu, quãto tempore. Simul, cum Bruto. Processeris, progressus fueris. Tantum, non ultra, non plus. Illo, habet emphasim.

ASCEN. ORatorem &c. Dicit se dedisse oratorẽ suum, id est librum de oratore deferendum ad Trebonium. Deinde rogat ut ad se crebro scribat, & de eius itinere se doceat, atque alia quædam quæ cum ordine patebunt. Ordo autem est. Ego commendaui, id est sub fide commisi. Sabino tuo, familiari aut liberto Oratorem meum, id est librum de oratore ego enim inscripsi, id est nuncupaui, caue dicas intitulaui, eum sic. Natio, id est naturalis inclinatio ex patria præsumpta, hominis, scilicet Sabini, ubi uiri fideles & mulieres castæ fere habentur impulit, id est induxit me ut putarem, scilicet commisisse recte. Nisi forte quoque, id est etiam hic, usus licentia candidatorum, id est qua abutebantur cãdidati, id est magistratuum petitores qui ut se commendatiores facerent interdum alterius gentis se mentiebantur. abripuit subito hoc cognomen, scilicet Sabinorum, & si, id est quanquam uultus eius modestus, & sermo constans. i. non uacillans uidebatur habere. Quiddam, id est certam naturam à Curibus urbe Sabinorum patria Numæ regis. Sed satis sup. dictũ aut scriptũ sit de Sabino. Tu ò mi Treboni, quando. id est quoniam, tu discedens, scilicet ab urbe, olim aliquantũ, addidisti incrementi ad amorẽ meum, scilicet in te, quo, id est ut, feramus tolerabilius, id est patiẽtius igniculum, id est ardorem desiderii tui, id est quod habemus de te, appellato, id est adloquitor aut conuenito sup. me crebris literis. Itaque sup. appellato, si idem, scilicet appellare literis

lare literis fiet à nobis, quamquam duæ causæ sunt cur tu debeas esse frequentior in isto officio.s.appellandi literis, hoc est scribendi, quàm nos. Primum q olim si sup. qui erant Romæ, solebant scribere ad amicos prouincia.i.qui agebāt in prouincia aliqua de rep. oportet te scribere nobis. Enim.i.quia respu. est istic.s.ubi tu es. Deinde q nos possumus satisfacere tibi absentia alus officiis. Tu nisi sup. satisfeceris nobis literis. hic .i. in hac regione, non uideo.i. non intelligo qua alia re possis satisfacere.s. nobis. Sed tu scribes postea ad nos cætera, ego cupio nunc cognoscere primo hæc, cuiusmodi iter tuum sit ad nos, ubi uideris Brutum nostrum.s.amicum, quamdiu fueris simul scilicet cum eo. Deinde sup. scribes, cum processeris longius de rebus bellicis sup, & de toto negocio, ut possimus existimare, id est iudicare, quo in statu simus. Ego putabo me scire tantum, quantum habebo cognitum ex literis tuis. Cura ut ualeas & ames me amore tuo singulari.s.quo soles amare tuos. Vale.

ALiquantulum olim accidisti: In Mediceo nulla uarietas.

M. Cicero S. D. C. Trebonio.

ET epistolam tuam legi libenter, & librum libentissime. sed tamen in ea voluptate hûc accepi dolorem, quòd cû incendisses cupiditatem meam consuetudinis augendæ nostræ (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum discedis à nobis, meque tanto desiderio afficis, vt vnam mihi consolationem relinquas, fore vt vtriusque nostrum absentis desiderium crebris & longis epistolis leniatur. Quod ego modo de me tibi spondere possum, sed de te etiam mihi. Nullam enim apud me reliquisti dubitationem, quantum me amares. Nam vt illa omittam quæ ciuitate teste fecisti, cum mecum inimicitias communicauisti, cum me concionibus tuis defendisti, cum Quæstor in mea atque in publica causa Consulum parteis suscepisti, cû Trib. pleb. Quæstor non paruisti, cui tuus præsertim Collega pareret: vt hæc recentia, quæ semper meminero obliuiscar: quæ tua

P.V.C. HVBER. EPistolam tuam. Scripserat Trebonius librum in quo uehementer laudabat dicta Cice. quem Cice. dicit se libenter legisse cognouisseque ex illo magnum eius erga se amorem quare ostendit se uehementer obligatum esse & eũ reclamare, qui nõ solum se amantem cogitauerit, sed & scripturà amorem suum testatus sit, postea uero Ci. respondet Trebonio de quibusdã literis missis ad Caluum, & quare eum laudauerit, postremo dicit se omnia amicitiæ signa & officia seruaturum in eius absentia à quo Cice. petit, ut sua & studia & officia in ipsum Cic. collata multum recordetur. Librum tuum quem mihi legendum misisti. Incendisses. incitasses. Augendæ, ut frequentius essemus simul quàm solebamus. Nã ad amorem, parenthesis est. Desiderio, amore tui. Leniatur, mitigetur de te tanquàm amicissimo. Ciuitate plus est quàm si dixisset ciuibus testibus. Cõcionibus, orationibus. Partes consulum.i.ut faceres quę ad consules pertinebant pro me. Tribuno ple. præcipienti ne quispiam de me ageret. Tuus co. qui erat tecum quæstor.

ASCEN. ET epistolam & cæ. Scripserat Trebo. librum in quo uehementer laudat dicta Cice. quem Cic. dicit se libenter legisse, cognouisseque ex illo magnum eius erga se amorẽ. Deinde respondet Trebonio de literis missis ad Caluum, exponens quare eum laudauerit. Ordo autem est. Ego legi & epistolã tuam libenter & librum.s.tuum libentissime. sed tamen ego accepi in ea uoluptate hunc dolorem q cũ incendisses cupiditatem meam, cõsuetudinis.i.ut dicunt conuersationis nostræ augendæ. Nam ad amorem quidem nihil poterat accedere.i.addi, tum.i.tũc discedis, à nobis. & afficis me tanto desiderio, ut relinquas mihi unam sup. duntaxat consolationem, fore.i.quod spero futurum, ut desiderium utriusque nostrum utriusque absentis leniatur.i.mitigetur & minuatur epistolis crebris & longis. quod ego possũ non modo.i. non solum spondere tibi de me. sed etiam mihi de te. Tu enim nullam dubitationem reliquisti apud me quantum.i.ut dubitem quantum tu amares me. Nam ut omittam.i.prætercã illa quæ fecisti teste ciuitate.i.communitate ciuium Romanorum, cum.i.quando, communicasti mecum inimicitias.i.declarasti te inimicum inimici mei, cum defendisti me concionibus tuis, id est orationibus ad populum. cum quæstor suscepisti in causa mea atque publica, partes, id est officium consulum, cum tu quæstor & ita inferioris dignitatis non paruisti.i.obediuisti tribuno plebis, præsertim cui collega tuus.i.qui tecum quæstor erat. pareret. Et sup. ut obliuiscar hæc præsentia, quæ sup. tamen, meminero. & recordabor semper, quæ.i.qualis sup. fuit.

solicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ & dolores mei perferrentur: Brundisium denique te ad me venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses: vt hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æstimanda sunt, quanti vitam æstimo, &

HVBER. SOLICITVDO. cura animi. De me, propter me, mea causa. In armis, cum sum eiectus ex urbe. Quæ. quam, quanta, cum admiratione legendũ quasi dicat maximã. Cum cu. & do. ueri enim amici secundis rebus nostris æq; ac nos lætãtur & aduersis dolent. Venturum, subaudi ut obliuiscar, uel omittam. Vt hæc igitur omittam, repetiuit uerbum propter longam seriem clausulæ. Quantam quasi dicat maximam. Quicquid ego dixi etiam si minus facetum est. Non idem.s. uidetur. Sine sic fiunt nar. te. ue. multi. n. propter beneuolentiam solent facere

cere ſua oratione aliena dicta multo uenuſtiora
quàm ſint sd me, ad nomen meum. De unn me.de
Ferreus me ſoln. Feereus.alienus ab omni humanitate, duriſ
ſimus tanquam ex ferrn factus. Cum uero, argumẽ-
tum ratinnis, nam ſi eum amare debemus quid no-
bis bene cngitarit, quantn magis qui de nobis bene
cogitata literis mandarit, quia ſignum eſt quod quæ
ſummn cum amnre ſcripſerit non ſine ſummn amo-
re cogitaee potuerit. Plus quenquam à ſeipſo.i.cũ
quisque naturalitee ſe maxime amet, & charus ſit.
Reſpondebo, reddam parem uicem. Certe, ſaltem.
Certe Quo, amore. Epiſtolam.tuam. Calun, hic poeta
fuit. Nnu plus. Ordn eſt, nnu exiſtimans plus exi-
turas quàm has, quas nunc legis.i.nnn exiſtimans
quod magis deberent in publicum exiee quàm hæ
quas nunc legis: Aliter enim nntanda ſententia con
tra faſtidinſos iudicees alienorũ ſcriptnrum, qui æq;
uolunt de omnibus iudicatur. Vere, uero iudicin.
Peimum adducit eationes quare eũmaintibus lau
dibus extulerit, quàm Trebonius putaeet uere eſſer
Recondi- ri poſſe. Reconditæ, ſecretæ, nnu multis cognitæ.
tus Vis.ſenteutia grauis. Ad eam.uim. In excitandn
pluri.ualet ſi lau.Ouid. Laudataque uirtus creſcit, &
immenſum glnria calcae habet. Pnnfectinnem tuã.
tuũ itee.i.te abſentem, hæc autem omnia quæ com-
memnrat, amicus de abſente amico facere debet. Ab
ſentem memnria colam, ut ita te in memnriam habe
am, quod abſens uidearis eſſe peæſens. Tecum in
animo tuo. Quæ, nfficia. Cum liceat tibi.ſcilicet
nbliuiſci. Mihi nefas ſit, mihi nulln pactn conceda-
tur nbliuiſci, quia ut ipſe in nfficiis. Beneficias de-
bet commemnrare, qui accipit, nnn is qui contulit,
nec acceptorum ſine magna reprehenſinne nbliui-
ſci poſſumus.
ASCEN. SOLicitudn tua de me in aemis.i.cũ armatus me
defendeee uelles, quæ ſup.fuit lætitia tua in reditu.ſ.
meo quæ cura ſcilicet ne nimis citn eedterim, qui.i.
qualis dolnr, cũ cuez, & dnlnres mei perferrentue
ad te denique.i.demum ut nmittam ſup.te uenturũ
fuiſſe ad me Brundiſium niſi miſſus eſſes ſubito in
Hiſpaniam, ut igitue omittam hæc, quæ ſunt æſtiman
da.i.reputanda & appretianda mihi.i.à me tanti quã
ti æſtimo uitam & ſalutem meam. Iſte liber quem
miſiſti mihi quantam declaratinnem amoris tui ha-
bet? quaſi dicat maximam. Peimum ꝙ quicquid e-
go dixi uidetue tibi facetum, id eſt uenuſtum & ur-
banum, quod fortaſſe ſup. uidetue aliis nnn idem .i.
nnn ſimiliter, deinde ꝙ illa.ſ.dicta mea ſiue ſunt face
ta. ſiue ſiunt ſie, id eſt faceta narrante te & uenuſtiſſi
ma, quin etiam antequam ueniatue ad me ſcilicet ut
gratuletue mihi nb facetiam peue nmnis riſus conſu
mitue, quia te narrante inceptus eſt. Qund ſi nihil a-
liud cogitauiſſes niſi qund fuit neceſſe in his ſcribẽ
dis ſup. cogitare, de me uno tam diu, ego eſſem fer-
reus.i.duriſſimis præcoediis ſi nnn amarem te. Cum
uero nnn potueris cogitare ea quæ perſequutus es
ſcriptura.i.ſcribendn, ſine ſummn amnre, unu pnſſũ
exiſtimare, quemq̃ amari plꝰ à ſeipſo quàm me à te.
Cui quidem amnri egn utinam poſſim ſup. reſpõ
dere cæteris rebus. reſpondebo.i.ſatisfaciam, certe.i.
haud dubie, amnee.i.redamandn te, qun ipſn.i.amn-
re meo ego confidn tamen.i.nihilnminus futurum
.i.factum iri ſatis tibi. Nunc uenio ad epiſtnlam.i.ue
reſpondeam ad epiſtnlam, Poſtquam lncutus ſum de
libro, cui ſcilicet epiſtolæ, ſcriptæ ſcilicet à te copio-
ſe & ſuauiter, nihil eſt.i.nulla eſt urgens cauſa, ꝙ.i.ꝓ
pter quam. Ego reſpondeam multa. Enim.i.quia, pri-
mum.i.ut id primo reſpondeam ego miſi illas literas

ſalutem meam: liber iſte quem mihi miſiſti, quantam habet declarationem amoris tui? primum, quòd tibi facetum videtur quidquid ego dixi, quod alii fortaſſe nõ item: deĩde quòd illa ſiue faceta ſunt, ſiue ſic ſiunt narrante te venuſtiſſima: quin etiam ante quàm ad me veniatur, riſus omnis pene cõnſumitur. Quòd ſi in his ſcribendis nihil aliud niſi quod neceſſe fuit, de vno me tamdiu cogitauiſſes, ferreus eſſem, ſi te non amarem. Cum vero ea quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris, nõ poſſum exiſtimare plus quenquam à ſeipſo, quàm me à te amari. Cui quidem ego amori (vtinam cæteris rebus poſſem) amore certe reſpondebo: quo tamen ipſo tibi cõfido futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam venio, cui copioſe & ſuauiter ſcriptæ nihil eſt quod multa reſpõdeam. Primum enim ego illas Caluo literas miſi, nõ plus, quàm has quas nunc legis, exiſtimans exituras. Aliter enim ſcribimus quod eos ſolos quibus mittimus: aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quàm tu id vere potuiſſe fieri putas. Primum quod ita iudicabam, acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quod iudicio lapſus quo valebat, tamen aſſequebatur quod probaret. Multæ erant, & reconditæ literæ, vis non erat. Ad eam igitur adhortabar. In excitando autem & in acuendo plurimum valet, ſi laudes eũ, quem cohortere. Habes de Caluo iudiciũ & cõſiliũ meũ: cõſilium ꝙ hortandi cauſa laudaui: iudicium, quòd de ingenio eius valde exiſtimaui bene. Reliquum eſt, tuam ꝓfectionem amore proſequar: reditum ſpe expectem: abſentem memoria colam: omne deſiderium literis mittendis accipiendiſque leniam. Tu velim tua in me ſtudia & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat, mihi nefas ſit obliuiſci, non modo virum bonum me exiſtimabis, verum etiam te à me amari plurimum indicabis. Vale.

Caluo existimans sup.eas non exituras.i.diuulgaodas plus, quam has quas nunc legi. Nō enim scribimua aliter sup.id quod putamus eos solos quibus mittimus sup.ipsum lecturos.s.esse aliter sup.id quod putam⁹ multos lectnros. Deinde ego extoli.i.exaltaui ingenium eius scilicet Calui, & meliuribus laudibus, quàm tu putas id potuisse fieri uere. Primum iudicabam ꝙ ita ipse mouebatur acute, & lequebatur qooddam genus in quo iudicio lapsus.i.errans scilicet in eo quo uolebat, assequebatur.i.obtinebat tameo ꝙ probaret. Literæ erant multæ & reconditæ.i.secretioris scieotiæ. Vis scilicet mouendi, non erat. Igiior ego adhortabae eum ad eam. Autem.i.sed, ipse ualet plurimum in excitando & acuendo, si laudes.i.si iple laudes eum quem cohortere.i.quem ipse cohortetoe. Tu habes de Caluo scilicet poeta iudicium & cousilium meum. Consilium ꝙ laudaui eum causa hortaodi, iudicium ꝙ æstimaui ualde bene de ingenio eius. Reliqoum est sup.ut prosequar profectionem tuam amoee, & ot expectem reditum toom spe, & colam te absentem memoria, & leniam omne desiderium literis, mitteudis & accipiendis. Velim supple recoedere tecum multum officia & studia toa in me, quæ scilicet studia & officia cum liceat tibi obliuisci & nefas sit mihi obliuisci, to non modo existimabis me uirum bouum, ueeumetiam iudicabis te amati plurimum à me. Vale.

M.T. CICERONIS EPISTOLARVM

Familiarium. Lib. XVI.

TVLLIVS ET CICERO ET Q. Q. TIRONI HVMANISSIMO ET OPTIMO SAL. PLVR. DIC.

VIDE quanta sit in te suauitas. duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tā te diligit, quàm si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat si firmior esses, vt te Leucadē deportares, vt ibi te plane confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionē remittere: quem, cum meliuscule tibi esset, ad me mitteres: sed cogitaui vnas literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectare: poteris igitur & facies, si me diligis, vt quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus recte literas dare possis q ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius. Ei totum trade: malo te paulopòst valentem, quàm statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud nisi vt valeas: cætera ego curabo. Etiam atq; etiam vale. Leucade proficiscens, VII. Idus Nouembris.

HVBER.

Vide. Tironem libertnm propter doctrinoam fidemque eios singularem Cice. ita dilexit ut filium. Itaque cum ex Cilicia rediens teliquisset eum in Achaia propter ualetudinem, ad cum nunc scribit, qoid sibi uideatut de eius discessu, io quo uult eū oti cousilio Curii Lysonis Medici à quo curabatur. Deiude eum monet quomodo facere debeat, ut ab eo sæpe literas accipiat. Cōmendat autem uehemētce Curii erga eum diligeutiā, hortatur postremo cum ut ualetudinem suam curet, omues hæ epistolæ, quæ ad Tironem sctibūtur humanitatis & suauitatis pleuę sunt, ut facile cognoscamus, quanti eum Ci. fecerit. Thirei, nomen loci iu Græcia. Xeuomenes, hospes meus Thirei. Firmiot, ualidior. Deportaret, traduceret. Plane, ualde omnino. Marionem, seruum. Cum me ti.e. cum esses factus meliusculus, cum cises aliquantulum ualetudine leuatus. Acastus, seeuus noster huuc liquerat Cic. cum Tirone. Pertrauseuntem, ad te ueniruntem, illo, Curio. Mallo, sensus est potius uolo tatde te uidere sauum, quàm cito infirmum. Ptoficiscens, discedeus. Leucade, leucas & insula est Cephaloniæ teste Ptolomęo, & promontorium Epiri in sinu Ambtachiæ acarnaum.

Deportare

Leucaa

ASCEN.

Vide & cæte. Titooem libertum suum propter doctrinam fidemque eius singularem Cic. ita dilexit ut filium, quocirca cum ex Cilicia rediens reliqoisset enm in Achaia propter ualetudioē, ad eum nunc scribit quid faciat, & qoomodu saluti suæ consulat, dicens. Vide.i.animaduerte ò Tyro, quauta suauitas sit in te. Nos fuimus Thirei quis locus in Græcia est, duas horas.i.duotaxat per spatiū duarum horarum, & sop. Xenomenes hospes diligit te tam.i.tantupere, aut quātum diligeret si uixerit.i. uitam egerit tecum. Is.s.hospes pollicitus est omnia, quę esseot opus tibi puto facturum.s.quæ pollicitus est. Placebat mihi si esses firmior ut deportares te Leucadem ad promontorium illud Epiri. ut confirmares.i.firmum faceres te ibi plane.i.omoino. Videbis qoid placeat Curio, quid Lysooi, quid Medico.i.iis omnibus quibus salutem tuam commendaui. Ego uolebam remittere ad te marionem, nomē est serui, quem misteres ad me, cum esset tibi meliusculc.i. aliquanto melius, sed cogitaui Mariooē posse afferre.s.ad me unas literas, me autē expectare crebras.i.frequentes, sup. literas à te. Vult dicere si misisset Marionem, ut literas afferret dummodo unas habeeet statim rediret, nec Tiro alias scriberet dooec iterum reuersus fuerit, nunc autem uult ut quotidie oouiountii per Acastum indagentur subdens. Igitur to poteris sup. facere, & facies si diligis me, ut Acastus alter seruus sit quotidie in portu scilicet unde Romam nauigatur quia sup. Multi erunt scilicet in portu, quib⁹ possis dare literas recte.i.tuto qui perferant

ferant libenter ad me,equidem.i.ego quidem,neminem prætermittam ſcilicet quin illi literas dem , euntem Patras.i.in eam urbem Achaiæ ubi tu es.Ego habeo omnem ſpem tui curandi in Curio,nihil poteſt fieri humanius illo ſcilicet Curio. Sunt autem diuerſa nomina Curins & Curio, hic eſt à nominatiuo Curins cuius prima eſt breuis. Iuueñ. Qui curios ſimulant. Curio autem à Curia aut cura, prima longa. Lucanus. Venali Curio lingua &c. nihil poteſt fieri amantius noſtri.i.quod nos magis amet ſcilicet quàm Curins. Tradeci.i.fidei & cuſtodiæ eius te totum. Malo uidere te ualentem, Paulo.i.modico ſup.ſerius aut poſt,quam uidere ſtatim imbecillum.i.infirmum. Cura igitur nihil aliud niſi ut tu ualeas.i.ſanus ſis. Ego curabo cætera, uale etiam atque etiam. Dedi ſup. has proficiſcens.i.dum proficiſcerer, Leucade.i.ab eo promontorio Epiri , niſi forte loquatur de Leucade inſula Cephaloniæ. VII. Idus Nouemb.

HVBER. SEptimum. Scribit Cic.ſe & Qu.fratrem & eius filium in ægypto uento detentos ualde ſolicitos eſſe de ualetudine Tironis,quem hortatur,ut cum primũ confirmatus ſit, & nauigandi opportunitatem habuerit ad ſe ueniat,oſtenditque Tironem omnibus eſſe chariſſimum,à quibus ipſe Cice. amatur.
Corcyra Corcyra & Butrothum ciuitates ſunt Epiri, ſed Corcyra.i.in Corcyra inſula,quæ magna eſt,ut alibi
Butrothũ diximus. Butrothum uero eſt in Theſprotis. Soliciti,anxii. His enim uentis,ratio quare nõ mirabatur ſe accepiſſe ab eo literas, quia nauigatio per uentos facilis erat ad eum,non autem ab eo. Iis,talibus. Sederemus,moraremur.

ASCEN. SEptimum & ex. Scribit ſe & fratrẽ ſolicitos de ualetudine Tironis. Ordo eſt. Nos tenebamur Corcyræ.i.in eo oppido Corcyræ inſulæ quæ eſt in Epiro. Autem.i.ſed. Quin.ſcilicet Cicero frater & filius etiam M.Cicero ſupple tenebantur à uentis Butrothi.i.in ea urbe Epiri in Theſprotis, iam ſcilicet cum hæc ſcriberem,diem ſeptimum. Nos.ſ.omnes ſoliciti eramus.i.anxii,mirum in modum de ualetudine tua. Et mirabamur nihil literarum, ſup. miſſum eſſe à te,nauigatur enim his.i.huiuſmodi uẽtis iſtuc.i.ad ad uos,aut ad te,non iſtinc.i.à te , qui.ſ. uenti iſtinc flantes,ſi eſſent,nos non ſederemus.i.ocioſi nauigationem expectaremus Corcyræ, cura igitur & confirma te,& cum poteris nauigare commode,& per ualetudinem, & per tempus anni.i.ubi deſiuerit hyems,ueni ad nos amantiſsimos . Nemo amat nos qui non diligit te. Tu uenies charus & expectatus omnibus. Cura ut ualeas etiam atque etiam ò Tiro noſter. Vale. XV. Calend. Nouemb. Corcyræ.

HVBER. CIcero meus. Oſtendit Cic.ſe dolere quod reliquerit Tironem ,ſed id fecit quia ita uoluit Tiro,qui dixit nolle nauigare,niſi eſſet omnino cõfirmatus,hortatur autem eum , ut Patris ualetudinis curandæ gratia commoretur ſi ei ita uidetur,nihil enim ſibi gratius afferri poſſe eius ualetudine. Cicero me.ſ.filius. Et frater & fratris filius,ſubaudi ſalutem dicunt. Ad urbem, Romam. Conſilium, deliberationem. Poſtquam cibũ cœpiſti comedere,ſmiſerat enim Tiro ſtomachum,eum Cice.illic eſſet, ut non poſſet comedere , ſed poſtq̃ recuperauit ſtomachũ , ita ut inciperet comedere, reliquit in eius deliberatione,utrum uelit ad ſe uenire. Morarere,moneres ne uenires. Conſequere, comprehẽdes, inuenies. Nauem ido.cum uoles ad nos uenire.
Cõducere commoueant.perturbent. Conducet,utile erit. Obtempera.uoluntati meæ. Feceris,quod maxime nolo. Vt quàm te ualentem uideamus. Hoc gra. ſi curaueris ut ualeas.

ASCEN· PAulo facilius &c. Oſtẽdit ſe dolere ꝙ dereliquerit Tironẽ,ſed id fecerat,quia ita uoluit Tiro, qui noluit nauigare donec eſſet conualeſcens, unde hortatur ut Patris maneat dicens. Ego putaui me poſſe ferre.i.pati,paulo facilius.i.leuius & modeſtius deſiderium tui.i.abſentiam tuam , ſed non fero plane.i.omnino. Et quamquam magni intereſt.i.facit & utile eſt ad honorẽ noſtrum me uenire quam-

Tullius & Cicero S. D. Tironi ſuo.

SEptimum iam diem Corcyræ tenebamur. Q.autem pater, & filius Brutroti ſoliciti eramus de tua valetudine mirum in modum:nec mirabamur nihil à te literarum:his enim ventis iſtinc nauigatur,qui ſi eſſent,nos Corcyræ non ſederemus. Cura igitur te & cõfirma: & cum commode & per valetudinẽ & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui veni. Nemo nos amat,qui te non diligat:charus omnibus expectatusq́; venies. Cura vt valeas,etiam atq; etiam Tiro noſter. Vale. X V. Calẽ. Nouemb. Corcyra.

Tullius Tironi ſuo S. Plur. D.

CIcero meus & frater fratris filius. Paulo facilius putaui poſſe me ferre deſyderium tui:ſed planè nõ fero.& quanquam magni ad honorem noſtrum intereſt quamprimum ad vrbẽ me venire, tamen peccaſſe mihi videor,qui à te diſceſſerim. Sed quia tua voluntas ea videbatur eſſe,vt prorſus niſi confirmato corpore nolles nauigare, approbaui tuum cõſilium,neque nunc muto,ſi tu in eadem es ſententia. Sin autem poſtea quàm cibum cepiſti videris tibi poſſe me conſequi, tuum conſilium eſt. Marionem ad te eum miſi,vt aut tecum ad me quamprimum veniret:aut ſi tu morarere,ſtatim ad me rediret. Tu autem tibi hoc perſuade, ſi cõmodo valetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle,quam te eſſe mecum: ſi autem intelliges opus eſſe te Patris cõualeſcendi cau

ſa paulum commorari, nihil me malle, quàm te valere. Si ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere: ſin te confirmare vis, & comites & tempeſtates, & nauem idoneam vt habeas diligenter videbis. Vnum illud mi Tiro videto, ſi me amas, ne te Marionis aduētus, & hæ literæ moueant: quod valetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris, maxime obtemperás voluntati meæ. Hæc pro tuo ingenio conſydera. Nos ita te deſyderamus, vt amem⁹: amor vt valentem videamus hortatur: deſyderium, vt quàm primum. illud igitur potius. Cura ergo potiſſimum, vt valeas. De tuis innumerabilibus in me officiis, erit hoc gratiſſimum. III. Nonas Nouembr. Vale

primum.i.ualde cito, ad urbem.i.Romam, tamen uideor mihi peccaſſe, qui.i.ꝙ diſceſſerim à te ſcilicet ægrotante. Sed quia uoluntas tua uidebatur eſſe ea.ſ.talis, ut nolles nauigare, niſi corpore.ſ.tuo, cõfirmato.i.corroborato, prorſus.i.oĩno & in oẽm partẽ uerſus, approbaui conſilium tuum.ſ.ut iſtic manerea ego diſcederem. Neq; muto nunc.ſ.approbationem & ſententiam meam ſi tu es in eadem ſentẽtia. Sinautẽ.i.ſed ſi poſtq̃ cœpiſti cibum, uideris poſſe cõſequi me, conſiliũ eſt tuum.i.in deliberatione & prudẽtia tua, ut id facias quod expedire cenſeas. Ego miſi Marionem.ſ.ſeruum, ad te, eo.i.propter ea ut ſ.ip.ipſe aut ueniret ad mẽ tecũ quãprimũ.i.ualde cito quoad inceptionem, nõ enim penitus unum ſunt, ualde cito facere & quamprimum, nam ualde cito proprie ſignificat properanter & quaſi citato curſu, quamprimum primo quoq; tempore etiam ſilente ut ęgroto cõuenit, aut ut rediret ſtatim ad me ſi tu morarere. Tu autem perſuade tibi hoc, poſſit fieri ſ.p.cum commodo ualetudinis tuæ me nihil malle.i.magis uelle q̃ te eſſe mecum. Sinautem.i.ſed ſi intelliges opus eſſe cã conualeſcendi.i.ut conualeſcas te commorari. paulum Patris, perſuade tibi, me nihil malle q̃ te ualere. Si nauigas ſtatim conſequere.i.offendes nos.ſ.ad huc. Leucade.i.in eo promontorio. Sin uis confirmare.i.firmiorem facere te, uidebis diligenter ut habeas & comites idoneos, & tempeſtates idoneas.i.diſpoſitionem aeris idoneam, & nauẽ idoneã. O mi Tiro, uideto.i.conſiderato illud unũ, ſi amas me, ne aduentus Marionis & literæ moueant te.ſ.ad properandum quia ſi feceris quod cõducit maxime ualetudini tuæ tu obtemperaris pro obtẽperaueris maxime uoluntati meæ. Cõſidera hæc pro ingenio tuo.i.iuxta menſuram ingenii tui. Nos deſideramus te, ita ut amemus. Amor hortatur ut uideamus ualentem, deſiderium ut uideamus quamprimum. Igitur illud.ſ.quod amor hortatur potius ſup.eſt faciendum. Ergo cura potiſſimum ut ualeas, duo propoſuit, & hoc tertium eſt, unde potiſſimum dixit ut primum ſit uidere ualentem, ſecundum uidere quamprimum tertium ualentem eſſe etiam ſi non ſtatim uiderit, hoc ſcilicet officium tuum, erit mihi gratiſſimum de innumerabilibus officiis tuis in me. III. Idus Nouembris. Quamprimum

Tullius Tironi ſuo Sal.

NON queo ad te, nec lubet ſcribere quo animo ſim affectus: tantum ſcribo, & tibi & mihi maxime voluptati fore, ſi te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus: is locus eſt citra Leucadem ſtadia CXX. Leucade, aut teipſum, aut tuas literas á Marione putabá me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac vt valeas, vel quantum te á me ſcis diligi. Nonis Nouemb. Alyzia.

NOn queo. Teſtatur Cic. hac epiſtola, ſicut reliquis amorem ſuum erga Tironem, cuius ualetũdinem ſibi magnæ curæ eſſe oſtendit. Affectus, propter ualetudinem tuam. Alyziam, urbẽ Epiri in ſinu Ambraciæ arcanaum. HVBER. Alyzia

NOn queo & c. Rurſus amorem ſuum in Tironem oſtendit, monendo ut ſaluti ſuæ quę ſibi chariſſima eſt cõſulat, ut quam primũ uenire poſſit dicens. Ego non queo nec libet ſcribere ad te quo.i.quali animo ſim affectus, tantum.i.duntaxat ſcribo, fore.i.futurum maxime uoluptati & tibi & mihi ſi uidero quamprimum.i.ſtatim te firmũ.i.ualentem & fortem. Nos acceſſeramus tertio die abs te.i.poſtquam diſceſſeramus à te, ad Alyziam. Is locus eſt citra Leucadem.ſ.promontorium Epiri, ſtadia.cxx. Ego putabam me accepturum Leucade.i.cũ eſſem Leucade, aut teipſum, aut literas tuas à Marione.i.quas Marioni dederis. Quantum diligis me tantum fac ut ualeas, uel quantum ſcis te diligi à me. Non. Nouemb. Alyzia.i.ex eo loco. Vale. ASCEN.

Tullius & Cicero Tironi ſuo Sal. Dic. & Q. Pater & filius.

NOS apud Alyziam, ex quo loco tibi literas ante dederamus, vnum diem commorati ſumus, quòd Quintus nos cõſecutus non erat. Is

NOs apud. Dicit Ci. & ex quo loco & quo die dederit has literas ad Tironem, deinde hortatur eum ad curandum ualetudinem. Nondum erat cõ.nos, nondum uenerat ubi eramus. Nonæ Non. V. dies Nouembr. Suſpenſo. ſolicito. Scilicet. certe. Omnes, ego Qu. frater & filii noſtri. Properaris, properaueris.i.non acceleres Satis.i. exiſtimabo me ſatis te quotidie uidere, ſi fueris ſano corpore. Tum, deinde. Mea.ſ.cauſa, ut fruar utilitatibus tuis. HVBER.

NOs & c. Iterum amanter ſcribit nauigationẽ ſuã, & monet ut Tiro aut ſcribat, aut quamprimum incolumis redeat. Ordo eſt. Nos cõ ASCEN.

morati sumus unum diem apud Alyziam, sunt qui Aluciam scribant, ex quo loco nos dederamus tibi literas antea, q.i. quia Quin. Fra. scilicet meus non erat consecuturus.i. obtenturus sequendo nos. Is dies erat Nonæ Nouemb. Nos proficiscentes inde ante lucem dedimus has literas. 8. Idus Nouembr. ante diē .i. priusquam diesceret non posset dici antē diem. 8. Idus, quia is dies qui ante est Nonæ sunt. Tu si amas nos omnes, & præcipue me magistrum tuum scilicet in literis nō dicit patronum, ne seruitutis moneret, confirma te. Ego expecto animo ualde suspenso.i. anxio & incerto primum scilicet te, deinde Marionē scilicet seruum cum literis tuis. Nos omnes cupimus & ego in primis uidere te quamprimum, sed ò Tiro cupimus uidere ualentem. Quare nihil properaris, id est properaueris, ego uidero te satis quotidie, id est quoque die aut satis cito, si ualebis. Ego possum carere utilitatibus tuis, id est quas mihi faceres, ego uolo te ualere, ò mi Tiro primum causa tua, id est propter bonum tuum, tum.i. deinde mea.i. propter utilitatem meam. Vale.

ASCEN. VArie. Hæc epistola tota est plena suauitatis & amoris, in qua Ci. ostendit. quātam curam habeat de ualetudine Tironis, cui consulit & quomodo agendum sit cum medico & quomodo cum nauigandum, & denique hortatur eum ad curandum ualetudinem, sicut in omnibus fere epistolis. Priore pagi. debuerat enim hæc epistola Tironis ad Cice. impleuisse duas paginas in quarum prima scripserat de grauitate ualetudinis suæ in altera de cura ualetudinis & spe salutis. Itaque Cice. dicit priore pagina se perturbatum, altera recreatum. Nunc non du. quia uideo per literas tuas tibi curæ esse ut confirmeris & bene ualeas. Quo, ut. Viæ, itineri. Bene exi. bonam esse opinionem. Curatione, modus curandi & bene, quia curatio propria est medicorum. Ius, reprehendit medicum, qui dederit ius ipsi Tironi laboranti ex stomacho, cum eum maxime cibus liquidus & sine substantia debilitet. κακοστομάχοις.i. malo & debilitato stomacho. Illum, medicū cui te commendaui Lysonem amicum nostrum. Ad se, domum suam. Primum, duo argumenta affert negligentiæ, & quia omnes Græci sunt negligētes, quia literis suis nunquam rescripsit. Laudes, dicit eum esse diligentem & officiosum. Ne par. sum, ne impensam respicias. Innumerabilia, ostendit se anteponere salutem Tironis omnib[9] utilitatibus, quas ab eo uel acceperit, uel accepturus sit. Domestica, circa rem familiarem, discurrit enim per quædam eius officia.

Curatio

Forensia, in foro mihi præstita. Vrbana, in urbe Roma. Prouincia, in Prouincia, cum essem in Cilicia. Omnia ui.i. facies mihi maiora omnibus supradictis. Ego pu. hortatur Tironem ut si ei uidetur, nauiget cum Mescinio quæstore, cuius humanitatem laudat & beneuolentiam erga Tironem. Bellissime, optime. Decursurum, nauigaturum. Consulito, prouideto. Laboru, curo. Tum mul. est curæ scilicet te ualere. Adhuc. usque ad hoc tempus. Dum mi. mul. loco deesse uis, dum magnæ curæ habes res meas, & eas diligentissime uis curare. Omnia, negocia. Depone. omitte. Serui. indulge. Lepta, de quo uidimus lib. quar. qui fuerat in prouincia cum Cice. præfectus fabrorum. Et omnes, tibi salutem dicūt.

HVBER. VArie & c. Tota hæc epistola suauitatis & amoris Ciceronis in Tironem libertum suum plena est. Ostendit autem quid cum medico pro salute sua faciat. Ordo est. Ego sum affectus

dies fuit Nonæ Nouembris, Inde ante lucē proficiscētes, ante diem VII Idus Nouēbris, has literas dedimus. Tu si nos omneis amas, & præcipue me magistrum tuum, confirma te. Ego valde suspenso animo expecto, primum tè scilicet, deinde Marionem cum tuis literis. Omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te videre, sed mi Tirovalentē. quare nihil properaris: satis cotidie videro, si valebis. Vtilitatibus tuis possum carere: te vale re tua causa primū volo: tū mea mi Tiro. Vale.

Tullius Tironi suo Sal. plur. dic. & Cic. & Q. Frater & Q. F.

VArie sum affectus tuis literis: valde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. Quare nunc quidē non dubito quin quoad plane valeas, te neque nauigationi, neq; viæ committas: satis te mature videro, si plane confirmatum videro. De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio: sed planè curationes eius nó probo. * Ius enim dandum tibi non fuit, quum κακοστόμαχος esses: sed tamen & ad illum scripsi accurate, & ad Lysonem. Ad Curium vero suauissimum hominem, & summi officii, summæque humanitatis multa scripsi in his etiam, vt si tibi videretur, te ad se trāsferret. Lyso enim noster vereor ne negligētior sit: primum quia omnes Græci: deinde quòd cum à me literas accepisset, mihi nullas remisit: sed eum tu laudas: tu igitur quid faciendum sit iudicabis. Illud mi Tiro te rogo, sumptu ne parcas vlla in re, quod ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, * quod dixisses, daret medico. ipsi puto aliquid dandum esse quo sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia, vrbana, prouincialia, in re priuata, in publica, in studiis, in literis nostris. Omnia viceris, si vt spero, te validum videro. Ego puto te bellissime, si recte erit, cū Quæstore Mescinio decursurum: non inhumanus est,

teque

teq́; vt mihi visus est, diligit. & cum valetudini tuæ diligentissime consulueris, tum mi Tiro consulito nauigationi. Nulla in re iam te festinare volo: nihil laboro nisi vt saluus sis. Sic habeto mi Tiro: neminem esse qui me amet, quin idem te amet: & cum tua & mea maxime intersit te valere, tum multis est curæ. Adhuc dũ mihi nullo loco deesse vis, nunquam te confirmare potuisti: nunc te nihil impedit: omnia depone: corpori seruí. quantã diligentiam in valetudinem tuam cõtuleris, tãti me fieri iudicabo. Vale mi Tiro, vale, vale, & salue. Lepta tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VII. Id. Nouembris Leucade.

.i. dispositus narie .i. diuersimode literis tnis, pertnrbatus ualde priore pagina, recreatus paululum .i. modicum altera. Quare ego non dubito, quidem .i. saltem nunc, quin quo .i. ut, aut quo ad ualeas plane .i. omnino, neq; committas te nanigationi neque niæ. Ego enim uidero te satis mature scilicet eãto, si uidero plane confirmatum. Tn. & .i. simul scribis bene existimari .i. iudicari de medico & ego andio sic. Sed ego plane nõn probo curationes eius. Ius enim .i. succus frigidus, non fuit dandum tibi cum esses κακοστόμαχοι .i. mali stomachi & difficilis digestionis, sed tamen ego scripsi accurate & ad illum & ad Lysonem scilicet amicum. Vero pro sed, ego scripsi multa ad Curium hominem suauissimum & summi officii .i. debiti obsequii & summæ humanitatis .i. mansuetudinis & beneuolentiæ. Et sup. scripsi in his .i. inter hæc multa, si uideretur tibi scilicet utile, ipse trãsferret te ad se .i. in domum suam. Vereor enim ne Lyso noster sit negligentior scilicet in te curando & fouendo. Primum quia omnes Græci supple sunt in officiosi, & multa pollicentes, & parum facientes: deinde quod cum accepisset literas à me nullas remisit mihi. Sed tu laudas eũ. Tu igitur iudicabis, quid sit faciendũm ô mi Tiro ego rogo te illud, ne parcas sumptui in nlla re qua opus sit ad ualetudinem scilicet tuam. Scripsi ad Curium sup. ut daret medico sup. id mercedis quod dixisses scilicet illi dandum. Ego puto aliquid dandum ipsi scilicet medico, quo .i. aut propter quod sit studiosior. Officia tua in me sunt innumerabilia, domestica, forensia, urbana, prouincialia .i. impensa domi, foro, in urbe, in prouincia, in re priuata, in repub. in studiis, in literis nostris. Tu uiceris .i. superanetis omnia scilicet officia, si uidero, ut spero scilicet me nisurum te ualidum. Ego puto te decursum .i. celeri nauigatione uenturum, bellissime .i. commodissime cum quæstore Mescinio si erit recte .i. prospere tibi sup. non est inhumanus & diligit te ut nisus est mihi. Et ô mi Tiro cum consulueris .i. opem tuleris & prospexeris diligentissime naletudini tuæ, tum .i. tunc multo magis consulito nauigationi. Ego nulla .i. non ulla, non uolo te festinare iam nulla re, nihil laboro .i. laboriose prætendo, nisi ut sis saluus. O mi Tiro habeto .i. firmiter teneto sic. Neminem esse qui amet me, quin idem amet te. Tu, cum scilicet sit ita, q̃ te ualere interest maxime tua & mea, tum est multis curæ dum adhuc nullo loco nis deesse mihi, nunquam potuisti te confirmare .i. firmum efficere. Nihil impedit nunc te, depone omnia, serui .i. indulge corpori, ego iudicabo me fieri tanti à te, quantam diligentiam contuleris in ualetudinem tuam. Vale & cætera inculcatio affectum exprimunt. Lepta qui fuerat in Cilicia cum Cicerone præfectus Fabrorum & c.

IVS enim tibi dandum non fuerat, cum κακοστόμαχοι. Celsus quoque libro II. cap. 24. inter ea quæ aliena stomacho sunt, iurulenta ponit, merito igitur culpauit Asclaponem medicum Cicero: si enim firmo stomacho iurulenta non cõueniunt, quanto magis infirmum affectumque Tironis ius quod ei dederat, lædere potuit. κακοστόμαχος appellauit, qui stomacho laboraret. Idem medicinæ candidissimus author, cum inquit, at imbecillis stomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omnesque pene cupidi literarum sunt, κακοστόμαχους intellexit. * P.V.C.

QVOD dixisses daret medico, ipsi puto aliquid dandum esse. Hæc uerba (nisi fallor) perperam distincta sunt: &, ut arbitror, ita interpungi debent, Quod dixisses, daret medico ipsi puto aliquid dandum esse. ut certiorem faciat Cicero Tironem, se ad Curium scripsisse, ut ei daret, numeraretque pecuniam, quam dixisset, ac poposcisset, ut illa ipse in sumptum uti posset. Admonet tamen Tironem, ut ante omnia medico ipsi partem aliquam illius pecuniæ soluat, quo studiosior, ac diligentior ille sit. neque enim uerisimile est, iubere Ciceronem mercedem aliquam Curio dari, qui ciuis Romanus erat, & locuples homo, & Ciceronis in primis familiaris, quemadmodum ex epistolis ipsius intelligi potest, quæ sunt in Libro ad Marium, necnon ex epistola Curii ad Ciceronem: quicquid enim ille pro salute, & commodis Tironis faciebat, officii gratia faciebat & iure amicitiæ, qua cum patrono ipsius arcte coniunctus erat. Hanc etiam suspitionem confirmant uerba illa, quæ sunt in tertia ab hac epistola. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me cui iusisset curaturum. Ostendunt enim uoluisse Ciceronem in potestate Tironis nummos esse. quã nis hic ei mandet, quod prætermitti non potuit, ut medico statim mercedem dissoluat. * P.V.C.

Tullius & Cicero & Q. Q. Tironi S. P. D.

TErtiam ad te hanc epistolã scripsi eodem die, magis instituti mei tenendi cã, quia nact᷒ eram cui darem, quàm quo haberem quid scriberẽ. Igitur illa, quantum me diligis, tantum

TErtiam. Eodem fere argumento, quo superioribus epistolis hortatur Cice. Tironem ad ualetudinem curandam, & ad consulendum nauigationi, ne festinet nimium, quandò nõn potuit cum ipso Cice. nauigare. Tenendi .i. seruandi incepta mei ut crebro accipias à me epistolas. Igitur illa. scilicet scribam, quæ superioribus aliis epistolis. Quantum me diligis. hanc enim sententiam dixit Cice. supra epistola .4. & .7. quæ præcedit hanc. Adde hoc ualetudinis. diligẽtiam adhibeas ad ualetudinem tuã. HVBER.

Cum ualetu. sic in præcedenti epistola & cum ualetudini diligentissime cõsulueris, tu mi Tiro consulito

lito nauigationi. Vt.ficut. Neminem prætermitto, cni ooo dem ad te literas. Euotem Patras, ueniẽtem patras ubi tu es. Actio, urbs est in Epyri in finn Ambraciæ Acarnanum & promõtorinm, à quo non procul uict⁹ est M.Ant.cnm Cleopatra ab Augnsto.

Actium

adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium, cum valetudinis rationem, vt spero, habueris, habeto etiam nauigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, vt ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te mi Tiro, quum non contigit vt simul nauigares. nihil est quod festines: nec quicquam cures nisi vt valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Idus Nouembris. Actio, vesperi.

ASCEN. Tertiam &. Eodem fere argumento quo in superioribus epistolis hortatur Cice. Tironem ad ualetudinem curandam & ad consulendum nauigationi dicens. .Ego scripsi iam ad te tertiam epistolam eodem die, magis causa teoendi iostituti, id est moris ac propositi mei: quia nactns eram cui darem, quàm quòd haberem quid scriberẽ.

Igitnr quantum diligis me, tantum diligeotiæ adhibe, id est coofer in te. Adde ad innumerabilia officia tua in me, hoc scilicet ut in te adhibeas tantũ diligentiæ, quod erit mihi gratissimum omnium. Cnm habueris ratiooem, id est curam & respectnm ualetndinis scilicet tuæ: habeto etiam supple rationem nauigationis scilicet ut recte fiat. Tu dabis omnibus enntibns in Italiam, literas ad me, nt ego neminem prætermitto euotem Patras, id est in eam urbem ubi tu es, scilicet quin ei literas dem. Cura te ô mi Tiro, quando, id est quoniam non cootigit, id est non est datum ut nanigares simul, id est nnà mecnm, oihil est ꝙ, id est nulla est causa cur festines, nec cures quicq̃ oisi ut ualeas. Etiam atque etiam. Vale Actio, id est ab ea ue be Epyri, aut ad illud promontorium ante quod Augustus & Agrippa nicerunt Antoninm & Cleopatram. VII. Idus Nouembris nesperi, id est tempore uespertino.

Q. Cicero Tironi S. D.

Magnæ nobis est solicitudini valetudo tua. nam tametsi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant, tamen in magna consolatione ingens inest solicitudo, si diutius à nobis absfuturus est is, cui⁹ vsum & suauitatem desyderando sentimus. Attamen quanquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne tam longæ nauigationi & viæ, per hyemem, nisi bene firmum committas: neve nauiges, nisi explorate. Vix in ipsis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur: nedum in mari & via sit facile abesse ab iniuria temporis. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον inquit Euripides. Cui tu quantum credas nescio. ego certe singulos eius versus, singula eius testimonia puto. Effice, si me diligis, vt valeas, & vt ad nos firmus ac valens quamprimum venias. Ama nos, & vale. Q. frater tibi sal.D.

HVBER. Magnæ. Ostendit Cice. quantæ solicitudini sibi sit ualetudo Tironis, cuius absentis desyderio se uehementer moneri dicit, licet intelligat ualetudinem eius diuturnam fore, sed tamen sine periculo: deinde mooet oe nauiget per hyemem cum frigus ualde ooceat macilentis qualis ipse per ægritudinẽ factus erat. Postremo adiurat per eius erga se amorẽ ut det operam ut ualeat. Qui ueniunt scilicet istinc, ubi tu es. ἀκίνδυνα, sine periculo μὲν quidem κινδυνεύω, periclitor, à uero dictio est oegatiua uel priuatiua apud Græcos. χρονιώτερα δὲ. diuturniora autem χρόνιος diuturnus, & χρόνος à quo comparatiuum, hoc deductum est. Consolatione, qood de te sine periculo esse intelligo. Si diu. hoc est causa solicitudinis. Desyderando. quanto ergo magis sentiremus si esses præsens. Per hyemem, per tempus hyemis.

Explorate Explorate, consyderate & cum magna diligẽtia ut habeas nanem idoneam bonos comites, & nauicularinm noonimis festioantem. Nedum, multo minns.

Nedum Abesse ab ininria tem.i. uitare frigus, & iniuriam hyemis. ψῦχος δὲ frigus autem λεπτῷ macilento, χρωτὶ corpori πολεμιώτατον inimicissimum. loquit Euri. ut maior sit fides huic sententiæ ex Euripide sũptam dicit.

Singulare, quæ nnn nisi ab homine fido amittuntur. dicit ergo se eius uersibus habere fidem tanquã testimoniis.

ASCEN. Magnæ nobis & c. Ostendit qnantæ solicitudini sibi sit ualetudo Tironis, cuius absentis desyderio se nchemẽter moneri dicit. Ordo est. Valetudo tua est nobis magnæ solicitudini. Nam tametsi qui ueniunt scilicet Patris, nuntiant tamen.i. quidẽ ἀκίνδυνα.i. periculo carentia, δὲ.i. autem, χρονιώτερα, id est loogioris temporis seu dintnrniora supple esse nunc nanigandi oegocia, tamen ingens solicitudo est in magna consolatione quòd sine periculo sint, si is est diutins absfutnrus à nobis. Loqnitur de Tirone, cuius usũ .i. utilitatem & snauitatem sentimns scilicet per imaginationem desyderando. Attamen quamquàm cupio tota cogitatione uidete te, tamen rogo penitus ne committas te per totam hyemem longæ nauigationi & uiæ nisi bene firmum, neue.i. uel ne nauiges nisi explorato scilicet mari. Frigus uixnitatur in ipsis tectis & oppidis in ualetudine sup. ente infirma, nednm.i. ne dicam ꝙ sit facile, abesse ab iniuria temporis in mari & uia. Vbi notandum nedum poni cum una negatione negatiue. ψῦχος psycos.i. frigus, δὲ.i. autem λεπτῷ.i. macilento χρωτὶ

lento χρωτί, id est corpori sup. ἐστι, id est, est, πολεμιώτατον inimicissimum aut maxime hostile, inquit Euripides, cui, id est Euripidi, nescio quantũ tu credas. Ego certe puto singulos uersus eius singula testimonia, id est ex animi iudicio prolatos, ut dum iurati testimonia damus, quæ uera iudicamus dicimus. Effice si diligis me ut ualeas, & ut uenias ad nos quamprimum, id est statim aut primo quoque tempore firmus & ualens. Ama nos & Vale. Quintus frater, scilicet meus dicit tibi plurimam salutem.

Tullius & Cicero Tironi suo. S. P. D.

NOS à te, vt scis, discessimus ad IIII. Nonas Nouemb. Leucadem venimꝰ ad VIII. Idus Nouembr. ad VII. Actium. ibi propter tempestatem ad VI. Idus morati sumus: Inde ad quintum Idus Corcyram bellissime nauigauimus Corcyræ fuimus vsque ad XVI. Calend. Decemb. tempestatibus retenti: ad XV. Calen. Decemb. in portum Corcyræorũ ad Cassiopem stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis sumus vsque ad IX. Calend. Interea qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerũt: nos eo die cœnati soluimꝰ. Inde Austro lenissimo, cœlo sereno, nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodemq́ue vento postridie, id erat ad VII. Calend. Decemb. hora IIII. Brundusium venimus, eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad V. Calend. Decemb. seruus Cn. Planci Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Id. Nou. quæ me molestia valde leuarunt: vtinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus plane confirmat propediem te valentem fore. Nunc quid ego te horter vt omnem diligentiam adhibeas ad conualescendum? Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. Scio te omnia facturum, vt nobiscum quamprimũ sis. Sed tamen ita velim, vt nequid properes. Symphoniã Lysonis velim vitasses, ne in quartam hebdomadã incideres. Sed quum pudori tuo maluisti obsequi q̃ valetudini, reliqua cura. Curio misi, vt medico honos haberetur: & tibi daret qđ opus esset: me cui iussisset, curaturũ. Equũ & mulũ

HVBER. NOS à te. Exponit Cice. omnem rationem suæ nauigationis & uiæ Brundusium usque ex quo die discessit à Tirone, deinde eum hortatur ad curandam ualetudinem: postremo ut sit cautus in nauigando, & si possit nauiget cum Mescinio prætore, sin minus nauiget cum aliquo cuius respectum habeat rector nauis ad nauigandum moderate. Leucadem, de nominibus horum locorum diximus supra, & in hoc lib. & in aliis. Hidruntem, oppidum in finibus Italiæ quod Strab. appellat urbiculam. (Hidrus) Ludibundi ludentes, id est cum uoluptate, sine molestia nauigationis. (Ludibundus) In op. Brundusium. Leuauerunt, quia scribebas spem esse de salute, & te factum meliusculum.

Omnino. penitus. Liberassent. affirmantes te bene ualidum & firmum factum esse. Asclapo, qui erat Patrensis, ut uidimus supra & medicus ut in epistola, Asclapone Patrensi medico utor ualde familiariter.

Prudentiam. in te regendo. Temperantiam, in uictu. Symphoniam Ly. intelligimus Tironem inuitatum esse à Lyso. ad aliquos cantus & delectationes musicas quæ ei obfuerunt. Symphoniam autem posuit pro tota celebritate, quàm fecit Lyso, quia ea celebritas maxime cantu musico fuisset decorata. (Symphonia) In quart. hebdom. qua esses iam liber à febri, si uitasses illam symphoniam. Quando, quoniam. (Quando) Pudori. t. id est quoniam noluisti potius ob uerecũdiam ei obsequi q̃ cõsulere ualetudini tuæ, nam Tiro licet ægrotus non ausus est negare Lysoni. Cura reliqua, id est cura saltem ut nunc confirmeris. Me cui, id est sensus coniungitur cum superiori, misi Curio me cui iussisset, scilicet curare, ut relinquerem tibi equum Brundusii curaturum, ut relinquatur, legendum est relinqui & non se linqui, & est ordo: misi Curio me cui iussisset curaturum equum relinqui tibi Brundusii, id est ut tibi relinquatur. Ex Calend. Ianua. id est creationem magistratuum, qui Calend. Ianua. fiunt, ut alio loco diximus. Naso primo Fastorum. Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget, Et noua conspicuum pondera sentit ebur. Modice. ne nimium immisceamus nos iis tumultibus. Quæstus, lucri. Difficile, periculosum à Patris ad Italiam usque. Honesto. honorifico. Authoritate, dignitate. Moueatur, ut nauigêt moderate, & interdum petat potius. Nauicularius. rector nauis, sicut carrucarius rector carrucæ, & essedarius rector essedi. Sunt autem carruca & essedum genera uehiculorum, sed essedum Gallicum est, ut sæpius diximus. (Nauicularius, Carrucarius, Essedarius) Omnia à te hab. id est in omnibus mihi satisfeceris.

ASCEN. NOS &c. Exponit omnem rationem suæ nauigationis & uiæ Brundusium usque: deinde hortatur ad ualetudinem curandam, & ut cautus sit in nauigando cum Mescinio si potest. Ordo est. Nos discessimus à te ut scis, ad. IIII. Nonas Nouemb. nos uenimus Leucadem, id est ad eam partem Epiri ad. VIII. Idus Nouemb. & uenimus Actium, id est ad illud oppidum seu promontorium Epiri ad. VII. scilicet Idus Nouẽb. nos morati sumus ibi. Inde nauigauimus bellissime Corcyram ad. V. Idus. Fuimus Corcyræ usque ad. XVI. Calen. Decemb. retenti tempestatibus. i. uentis aduersis & processimus ad. XII. Calen. Decemb. in portum Corcyræorum ad Cassiopem: locus est iuxta portum, stadia centum uiginti. Nos retenti uentis fuimus ibi usq; ad. IX. Cal. Decemb. Interea multi qui profecti sunt. i. discesserunt cupide. i. nimis cito propter cu-

piditatem fecerunt naufragia:nos cœnati eo die,scilicet. 9. Calend.soluimus, scilicet retinacula nauium, id est discessimus nauigio,inde peruenimus ludibundi,id est assidue ludentes,austro,scilicet uento lenissimo cœlo sup. ente sereno : illa nocte & die postero in Italiam ad Hidruntem oppidũ in finibus Italiæ, quod Strab.appellat uehiculã, retinet tamen priscũ nomen, & post paucos adhuc annos è Turcis receptum est, & uenimus eodẽ uento,scilicet austro,postridie,id.erat 8.Calend.Decemb.hora.4. Brundusium: oppidum illud cum portu Italię,& Terentia,scilicet uxor,introiũt eodem tempore nobiscum in oppidum, quæ, scilicet Terentia,facit.i.æstimat te,plurimi.Seruus Cn. Planci reddidit mihi tandem,aliquando,ad.5.Calen.Decẽbr. omnia,repetit tandem,aliquando,ad.5.Calend.&c. ut desyderis sui uim explicet,Brundusii literas à te, scilicet acceptas,expectatissimas, scilicet mihi datas, scilicet à te, Idibus Nouemb. quæ, scilicet literæ leuarunt pro leuauerunt,id est deonerauerunt me ualde molestia,scilicet animi utinam liberassent me omnino. Sed tamen Asclapo medicus, confirmat, id est asserit plane,te fore prope diem ualentem,id est fortem & sanũ.

Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor ne ex Calend. Ian. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est vt te hoc rogem,& à te petam ne temere nauiges. Solent nautæ festinare quæstus sui causa. Cautus sis mi Tiro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris cum Mescinio, caute is solet nauigare: si minus, cum honesto aliquo homine, cuius authoritate nauicularius moueatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumen præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam noster Tiro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissime. Vale. Salue.

Quidem, id est certe aut præcipue nunc adhortor te ut habeas omnem diligentiam ad conualescendum. Ego noui prudentiam tuam,temperantiam,& sup.amorem,scilicet tuum erga me. Scio te facturum omnia,scilicet quæ facta oporteat,ut sis quàm primum,id est ualde cito,nobiscum. Velim sup.ut uitasses symphoniam,idest concentum & cætera oblectamenta Lysonis,id est ad quæ Lyso te inuitauit & induxit, ne incideres in quartam hebdomadam,id est quartum septenarium,scilicet dierum à febri numerum, hoc est ut opinor in eam febris speciem quam quartanam uocant, de qua in sequenti epistola. Sed quoniam maluisti obsequi pudori tuo, non audendo refragari petitioni Lysonis,quàm ualetudini,scilicet bonæ, hoc est sospitati, cura reliqua, id est quæ reliqua sunt,ne, scilicet in grauiorem morbum recidas. Ego misi, id est per epistolam significaui Curio ut honos haberetur Medico,& daret tibi quod opus esset,scilicet habere, & sup.misi, id est significaui me curaturum sup.reddere cui iussisset,scilicet reddere. Ego reliqui tibi,idest ad usum tuũ Brundusii,equum & mulum,scilicet ut eis in reditu utaris. Ego uereor ne magni tumultus,scilicet ciuiles sint Romæ ex Calen. Ianu.i. ex senatusconsultis quæ tunc fient. Nos agemus omnia modice,ne, scilicet alteri partium inuisi simus. Reliquum est ut rogẽ te hoc,& petam à te ne nauiges temere,id est inconsulte. Nautæ solent festinare,id est antequam bona sit tempestas soluere,causa quæstus, id est lucri sui. O mi Tiro sis cautus. Mare magnum & difficile restat tibi,scilicet adhuc nauigandum. Si poteris sup. nauigare cum Mescinio,scilicet quæstore sup. nauiga cum eo, quia is solet nauigare caute. Si minus, id est si non poteris sup. nauigare cum eo nauiga cum aliquo homine honesto,cuius authoritate nauicularius,id est gubernator nauis moueatur. Si tu adhibueris omnem diligentiam in hoc,& feceris te incolumen nobis,ego habebo à te omnia, scilicet quæ peto. O noster Tiro,Vale etiam atque etiam. Ego scripsi diligentissime de te Medico Curio & Lysoni. Vale & salue.

HVBER. ET si oportunitatem. Primum Ci. dicit se magis laborare de ualetudine Tironis eius causa quàm sua: deinde eum hortatur ad ipsam ualetudinem curandam, quæ conuersa erat in febrem quartanã. Postea uero exponit quem admodum aduenit Romam in initiis bellorum ciuilium,& breuiter percurrit causas & motum & apparatum ipsorum bellorum. Postremo triumphum sibi à senatu postulatum, dilatumque causa Lentuli consulis: se autem non instanter petere ex quo magnã se adeptum authoritatẽ modestiæ suæ,& in descriptione regionum Italiæ, quæ assignatæ essent unicuique defen-

Opportunitas dendæ se elegisse sibi Capuam. Oportunitatem, utilitatem & commoditatem.

Vis Vis, magnitudo, furor. Etiã sir. quia quartanæ licet diuturnæ sint, non tñ periculosæ sunt. Ex desyderio nostro, quia à nobis absis. Modestiam nauseæ. commotionis stomachi & uomitus, quæ solet fieri propter nauigationem. Proditum, exitum à ciuibus Romanis. Flammam, incendium. Vel potius belli, quia iam erant arma parata. Mederi, remedium afferre. Ex utraque, Cæsa. & Pompe. Amicus noster, qui erat amicus noster. Minaces, quia non decernebantur sibi, quæ ipse petebat, quæ uidebuntur partim in sequenti epistola, ut non referamus nunc historiam, scribunt Plu. in uita Cæsa. Appia. libro secundo. Sue. Tranquillus in uita Cæ. Exercitum, quem uidebatur deponere. Prouin-

Tullius,& Cicero, Terẽtia, Tullia Qu.Qu.Tironi S.P.D.

ET si opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desydero, tamen non tam mea quàm tua causa doleo te nõ valere. Sed quum in quartanam conuersa vis est morbi (sic enim scribit Curius) Spero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. Modo fac id quod humanitatis tuæ: ne quid aliud cures hoc tempore, nisi vt quàm commodissime cõualescas. Non ignoro quantum ex desyderio labores. sed erunt omnia facilia si valebis: festinare te nolo, ne nauseæ molestiã suscipias æger, & periculose hyemè nauiges. Ego ad vrbem accessi pridie Non. Ianuarii, obuiam mihi sic est proditum,

vt nihil

vt nihil posset fieri ornatius. Sed incidi in ipsam flammam ciuilis discordiæ, vel potius belli. cui cum cuperem mederi, & vt arbitror possem, cupiditates certorum hominum (nam ex vtraque parte sunt qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt omnino. Et ipse Cæsar amicus noster minaces ad senatum & acerbas literas miserat:& erat adhuc impudens, qui exercitum & prouinciam inuito senatu teneret, & Curio meus illum incitabat. Antonius quidē noster & Qu. Cassius nulla vi expulsi ad Cæsarem cum Curione profecti erant. *Postea quàm Senatus cōsulibus Prætoribus Tribu.pleb.& nobis, qui Proconsules sumus, negotium dederat, vt curaremus nequid respubl. detrimenti caperet: nūquā maiore in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducem. omnino ex hac quoque parte diligētissime bellum comparatur. id fit authoritate & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem sero cœpit timere. Nobis inter has turbas senatus tamē frequēs flagitauit triumphū. Sed Lētulus Cōsul, quo maius suum beneficium faceret, simulatque expedisset quæ essent necessaria de repub. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupide: eoque est nostra pluris authoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur: nos Capuam sumpsim⁹. Hæc te scire volui. Tu etiam atq; etiam cura vt valeas, literasque ad me mittas, quotienscūq; habebis cui des. Etiam atq; etiā Vale. Datum Pridie Idus Ianuarii.

ciam. Galliam. Curio, trib.pleb. qui cum esset primū Cæsa. inimicissimus, ut alio loco diximus, grandi ære alieno præssus à Cæsa. liberatus, & pecunia adiutus ei amicissimus factus est. Antonius & Qu. Cas. tribuni pleb. Nulla ui ex. atque contra Appianus sic inquit. Consules Marcellus & Lentulus Anto. & Cassium senatu excedere imperant, ne in tribunatu assidentes quicquam acerbius ab ullo patiantur. Eam ob rem Anto. è tribunali iratus descendit &c. Profecti erant, Rauennam. Consulibus. C. Mar. & Lent. erat autem is C. M. quem præcedenti libro consulem factum fuisse gratulatus fuerat Cice. non frater germanus sed frater patruelis, id est consanguineus M. Mar. qui superiore anno consul fuerat. Nequid de. erant uerba, quibus utebatur senatus ad consulendum utilitati reipubli. Paratiorem du. quàm nunc est Cæsar. quasi dicat furiosiorem quàm unquam fuerit Catilina. Ea hac parte reipublicæ. Sero. quia semper putabit nihil sibi aut reipublicæ ab eo noceri posse. Nobis, id est pro nobis. Triumphum, de rebus gestis in Cilicia. Suum beneficium, erga me. Maius, mihi charius optatius, quoniam cito data uilescunt. Simulatque, postquam. Relaturum, de triumpho, mihi decernendo. Nihil cupide agimus, non ostendo me ualde cupidum huius triumphi. Descriptæ, assignatæ. Capuam, ciuitatem Italiæ. Simulatq;

ET si oportunit. &c. Primum dicit se magis laborare de ualetudine Tironis eius causa quàm sua, deinde iterum hortatur ad curandam ualetudinem quæ in febrem quartanam conuersa erat. Postea dicit se offendisse bella ciuilia Romæ triumphūque suum dilatum causa Lentuli consulis. Ordo est. Et, id est quanquā ego desidero in omnibus locis opportunitatē, id est commoditatem tempestiuam, operæ, id est operationis diligentis tuæ, tamen doleo non tam, id est tantopere causa mea quàm, id est quantopere causa tua. Sed quando, id est quoniā uis, id est uiolentia morbi conuersa est in quartanam, scilicet febrē. Sic enim Curius scribit. Spero diligentia adhibita, id est postquam diligentia erit adhibita te fore, id est futurum. Etiam firmiorem, modo, id est solum modo fac, quòd est humanitatis tuæ, id est quòd pertinet ad humanitatem tuam, qua te & me prosequeris: uidetur enim sibi non parcens in se humanus, ut Menedemus ille Terētianus seipsum crucians, hoc est ne cures hoc tempore aliud nisi ut conualescas quàm commodissime. Non ignoro quantum labores, id est labore & molestia afficiaris ex desyderio, id est quia quantum desyderes mihi inseruire, sed omnia erunt facilia, scilicet toleratu si ualebis, id est sanus & firmus eris. Nolo te festinare, id est ut festines, ne æger suscipias molestiam nauseæ, scilicet ex aqua marina, & nauiges periculose hyeme, id est tempore hyemali. Ego accessi ad urbem, scilicet Romam pridie Nonas Ianuarias. Proditum est obuiam mihi sic ut nihil potuerit fieri honoratius. Sed incidi in ipsam flammam, id est apertissimum incendium discordiæ ciuilis uel potius belli, cui cum cuperem mederi, id est remediū afferre, & ut arbitror possem, scilicet mederi cupiditates certorum hominum. Nam sunt ex utraque parte qui cupiant pugnare, fuerunt mihi impedimento. Et ipse Cæsar amicus noster miserat minaces literas ad senatum, & erat adhuc impudens, id est sine uerecundia & pudore qui teneret exercitum & prouinciam senatu inuito. Et Curio meus, scilicet amicus incitabat illum, scilicet Cæsarem. Antonius quidem noster & Cassius profecti erant, scilicet cum hæc scriberem ad Cæsarem, cum Curione, nulla ui expulsi, quasi dicat propria sponte. Postea senatus dederat consulibus, prætoribus, tribunis plebis, & nobis qui sumus proconsules negotium, ut curemus ne respub. caperet quid, id est aliquid detrimenti, ciuitas nunquam fuit in maiore periculo. Ciues improbi.i. improbandi, quia contra rempub. sentientes, nunquam habuerunt omnino ducem paratiorem. s. quàm nunc sit Cæsar. Comparatur. s. exercitus.i. acquiritur quoq;.i. etiam, ex parte.i. nostra, & reipu. Id fit authoritate & studio Pompeii nostri, qui cœpit timere Cæsarem sero.i. nimis tarde. Senatus supple, quamuis inter has turbas. s. cogeretur, tamē frequens, flagitauit, id est exegit nobis triumphum. Sed Lentulus consul, quod.i. ut faceret beneficium maius id est auctius quia difficilius ad quæsitum, dixit se relaturum.i. consulturum, de triumpho nostro, simulatq;.i. statim postquam expedisset ea quæ essent necessaria de repu. Nos nihil agimus cupide, & eo.i. tanto aut propterea authoritas est.i. æstimatur pluris. Regiones Italiæ sunt descriptæ, quam partem quisque tueretur.i. defenderet. Nos sumpsimus Capuam. s. tuendam. Ego uolui te scire hæc. Tu cura etiam atque etiam ut ualeas, &

ASCEN.

mittas literas ad me qnotienscunque habebis cui des. Vale etiam atque etiam, id est iterum atque iterum. Datum pridie Idus, id est die qni præcessit Idus Ianuarias.

P.V.C. POSTEAQVAM Senatus COSS. Præt. Trib. pleb. & nobis, qni Procoss. sumus. Præsidio huius loci emendatur alter in Oratione, pro Deiotaro rege: qui cum eandem sententiam haberet, negligentia librariorum corruptns fuerat, uel potius uitio ueteris illius scripturæ aliquantulum perturbatus: Cum audisset senatus consentientis authoritate arma sumpta COSS. Præt. Trib. nobis imperatoribus rempub. defendendam datam. ita enim legendum est, non NOVIS, ut nunc in omnibus impressis mendose legitur. Notum antem iam omnibus est, ueteres librarios nullo pene discrimine illis literis usos esse, quæ etiam scriptura in lapidibus antiquis reperitur: Erat enim tunc Cicero cum imperio, & habebat fasces laureatos, quare & illum, & reliquos omnes, qui cum imperio essent, uoluit Senatus prouidere publicæ saluti. In 11. Philip. Tum contra te dedit arma hic ordo COSS. reliquisque imperiis & potestatibus. Cæsar etiam in primo comment. cum de hoc S. C. loqueretur, inquit: Dent operam COSS. Præt. Trib. pleb. quique cum imperio sunt ad urbem, nequid respublica detrimenti capiat. Romæ de hac re hac animaduersione cum eruditis uiris locuti sumus.

HVBER. QVO in discrimine. Hac epistola longe plenius quàm præcedenti exposuit Cic. bellorum ciuilium causas & tumultum & pericula. Deinde consilia & sententiã suam de iis bellis, rogatque Tironem ne molestiam ullam capiat de iis rebus ne impediant eius ualetudinem qnam hortatur ut diligenter curet: monetq; eum postremo qnomodo nauigare debeat, nulla fere difficultas est in nerbis. Discrimine, periculo. Diripiendam, uertendam in prædam. Reliquimus, quia fugimus Capuam, ubi sunt Pompeii exercitus. In eum locum, in talem statum. Vt ueni. postqnam ueni, Omnia sentire, & dicere. hoc enim testatur Appia. Cice. de concordia egisse. Eos, qui boni uiri habentur, notat consules, qui contra dicebant omnibus, quæ Cice. consulebat. Ariminum, Pisaurum. urbes sunt Senionum Italiæ iuxta sinnm Hadriaticũ. has autem urbes primnm occupauit Cæsar. Luca. Vicinumq; minax Inuadit Ariminum. & Sueto Picenum Vmbriã Hethruriam occupauit. Rationem autem affert Appia. cum de Octauiano loquitur: quia inde erat facilis incursus, & inuasio. & Strab. lib. 5. cũ dicit Hannibalem usum esse hac uia. Quòd sapienter, scilicet reliquerimus. Nihil attinet disputari quia constat & timide & stulte nos fecisse, sed ut inquit Lucanus, Danda tamẽ uenia est tantorum dãda malorum, Pompeio fugiente timent. Eat in Hispaniam, quam erat sortitus eo anno. Dimittãtur. ne habeamus milites in Italia. Obtigerunt, sorte euenerunt. His. Domitio & Considio. Se traditurũ. Domitio. L. Domi. Cæsari successor nominatus fuerat: & is Domitius est quem postea Cæsar Corfinii in deditionem accepit, atque dimisit. Seuenturum. Romam ad comitia consularia. Trinundinnm, nundinæ dies erat secundũ Festum feriarũ, quo populus ad urbẽ mercandi causa cõueniebat. Macro. in Saturna. negat nundinas fuisse ferias, sed Romanos instituisse nundinas, & octo quidem diebus in agris rustici opus facerent, nono autem intermisso rure ad mercatnm legesque accipiendas Romam uenirent, ut scita atque consulta frequentiore populo referrentur, quæ trinũdino die præposita à singulis atque uniuersis facile uocabantur, unde etiam mos tractus, ut leges trinundino die promulgarentur, ea re etiam candidatis usus fuit in comitium nundinis uenire, & in colle consistere, unde coram possent ab uniuersis uideri, sed hæc omnia diligentius & haberi cœpta & post abolita postquam trinundino etiam ob multitudinem plebis frequentes adesse cœperunt. Hæc Macrob. significat autem trinundinum aliud esse quàm nundinas, licet aperte non declarat quid sit: puto autem esse trinm dierum spacium ad habenda comitia creandorum magistratuum causa, nt nerba Macro. suprapposita significant. & Liui. iii. Postquam uero comitia decemuiris creandis in trinundinum indicta sunt. Lauren. tamen Valla legit trinum

Nundinæ Trinundinæ

M.T.C. C. Tioni. S.P.D.

QVO in discrimine versetur salus mea, & bonorum omnium atq; vniuersæ reipu. ex eo scire potes, q̃ domos nostras, & patriam ipsam vel diripiendam, vel inflammandam reliquimus. In eum locum res deducta est, vt nisi quis deus, vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. Equidem vt veni ad vrbem, non destiti omnia & sentire, & dicere, & facere quæ ad concordiam pertinerent: *sed mirus inuaserat furor, non solum improbos, sed etiam hos qui boni habentur, vt pugnare cuperent, me clamante nihil esse bello ciuili miserius. Itaque cum Cæsar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis atque honorum suorum, Ariminum, Pisaurum, Anconam, Arretium occupauisset, Vrbem reliquimus: quàm sapiẽter, aut quàm fortiter, nihil attinet disputari: Quo quidem in casu simus, vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, vt Pompeius eat in Hispaniam: delectus qui sunt habiti, & præsidia nostra dimittãtur: se vlteriorem Galliam Domitio, citeriorem Considio Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad Consulatus petitionem se venturum: neque se iam velle absente se, rationem haberi sui: se præsentem trinum nundinũ petiturũ. Accepimus conditiones: sed ita, vt remoueat præsidia ex his locis quæ occupauit, vt sine metu de iis ipsis cõditionibus Romæ Senatus haberi possit. Id ille si fecerit, spes est pacis, nõ

honestæ,

honestæ, leges enim imponũtur: sed quiduis est melius quàm sic esse ut sumus. Sin autem ille suis conditionibus stare noluerit, bellum paratũ est, eiusmodi tamẽ, quod sustinere ille non possit, præsertim cum à suis cõditionibus ipse fugerit, tantũmodo

nuodioum, quod minus probo. Quidam etiam accipiunt nõ pro spatio trium dierum, sed pro loco quod tribus in locis uno die fierent comitia, probo tamen magis priorẽ sensum. Ex iis locis, Arimino Pisauro &c. Non honestæ. quia uidemur ei parere, qui deberemus imperare. Leges impoountur nobis à Cæsa. & est ratio qoare pax noo sit hooesta. Qnid uis, quodlibet etiam minus honestũ. Sicut sumus. in taota perturbatiooe rerum & metu. Instare suis conditionibns, id est si ooluerit seruare conditiooes, quas fecit ut supra oidimos, & quas oos accepimos. Sustioere, tueri. Suis, quas ipse proposnit nobis, ooo autem oos ei.

QVO &c. Esponit bellorum ciuilium seminaria diceos: To potes scire in qoo discrimine salus mea & omnium bonorum, atque unioersa respub. uersetur, ex eo qoòd reliqnimus domos oostras & patriam ipsam oel diripieodam oel inflammandam, aduentaote enim Cæsare omoes sugeruot. Res est deducta in enm locũ, ut oisi quis, id est aliquis deus nel casus aliqois soboenerit, oeqoeamus esse salni. Eqoidem, id est ego qoidem, nt neni ad nrbem, scilicet ex pronincia, non destiti & seotire, & dicere, & facere omnia quæ pertineteot ad coocordiam, scilicet Cæsaris & Pompeii. Sed mitus furor iooaserat, scilicet præcordia aut lege ioaserat, nõ solum improbis, sed etiam iis qui habentur boni, ut cuperent pognare, me clamaote oihil esse miserins bello ciuili. Itaque cum Cæsar raperetur quadam ameotia, & oblitos oominis atqne booorũ snorum, occupasset Arimioum, Pisaurum, Anconam, Aretium, nos reliquimos orbem, scilicet Romam quàm, id est qnantom sapieoter aut quàm fortiter oihil attinet disputare, id est discutere. Quo qoidem &c. Ordo est. Qnidem, id est certe. Est tamen expletiua coniunctio plus ad ornatum quàm ad seotentiam facieos, tu uides, id est intelligis, in qno casu nos simns. Conditiooes, scilicet pacis, seruotur omnino ab illo, scilicet Cæsare, ue Pompeius eat, scilicet cum impetio, in Hispaniam, & sup. delectus, id est militom oouorum scriptiooes qui suot habiti, quæ iam sunt factæ, & præsidia nostra, id est quæ imposuimus urbibus cootra Cæsarem dimittant, & sup. offert, se traditurum Domitio Galliam ulteriorem, id est remntiorem ab Italia Domitio, & sup. Considio Nouiano Galliam citeriorem, id est uiciniorem, & quæ citra Alpes est. Enim, id est qoia sup. dictæ prouinciæ nbtigeruot, scilicet sorte his, scilicet dnobus Domitio & Considio, & sop. se uenturum ad petitiooem consnlatos, neque, id est & non, & sup. dixit se non uelle rationem, id est pium respectum sui, id est de se aut io se haberi se iam absente, & sup. dixit aot obtulit se præsentem petiturum trinoodinum, id est spatium trium dierum pro nundinis, id est diceodis &, id est oontiandis nouis seu legibus seu feltis populo ex agro in urbem conuocato. Nos accepimus conditiones, scilicet oblatas à Cæsare, sed ita nt remoueat præsidia, id est armatos milites ad custodiam locorum fortium impositos, ex his locis quæ occupauit, ut senatus possit haberi Romæ, de iis ipsis cooditionibus. Si ille, scilicet Cæsar fecerit id, id est amouerit præsidia spes est pacis. Non enim leges, id est conditiones pacis honestæ, id est seuatui honorificæ imponuntur, scilicet à Cæsare qnasi iam tunc domino, sed quiduis est melius, quælibet cooditio est melior quàm esse sicnt sumos. Sinaotem, id est sed si, ille, scilicet Cæsar ooluit instare, id est inniti cõditionibus snis, scilicet oon aliter admittendo pacem, bellom est paratum, tameo einsmodi, id est tale aut tam magnom cootra Cæsarem. Quod, id est quale aut quantum sop. Cæsar non possit sostinere: præsertim cum ipse fugerit, id est meticulose discesserit à cooditionibos suis, taotnmmodo, id est eo solo dato. ASCEN.

SED miros innaserat furor, non solum improbns. Admonuimus olim Medicæum codicem, & alium item bonom IMPROBIS habere, tertio multitudinis casu: & paulo post eadem ratione HIS: oec tamen tanti mihi fuit authoritas illorũ, nt ita scriberẽ, quamuis oon sioe causa id factũ esse existimarim: animaduertimus postea optimos anthores ita locutos esse. qoare netcrem omnino lectiooem, recipiendam ceosemus. citator testimonium Accii Meleagro, à Nooio Marcello io Vastities: Quæ uastitudo hæc, aut unde inoasit mihi? Item Terentii Varroois è. 4. libro de uita populi R. 143. Tanta porro inuasit cupiditas bonorum plerisque, ut nel cœlum ruere, dummndo magistratus adipiscantur, exoptent. Aliis etiam io locis apud eundem, nisi memoria me decepit, ueteres scriptores ita locuti esse reperiuntur, & (ot arbitror) exempla passim occurrerent, nisi omnia, quæ cootra certas qnasdam ipsorum regulas facerent, à recentioribus grammaticis temere deleta essent. *P.V.C.

vt eum intercludamus, ne ad vrbem possit accedere: quod sperabamus fieri posse. Delectus enim magnos habebamus: putabamusque illum metuere, si ad vrbem ire cœpisset, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimicissimas, præter Transpadanos: ex Hispaniaque sex legiones, & magna auxilia Afranio & Petreio ducibus habet à tergo. Videtur, si insaniet, posse opprimi, modo vt vrbe salua. Maximam autem plagam accepit, quòd is qui summam authoritatem in illius exercitu habebat, Titus Labien⁹, socius sceleris

INTERCludamus. impediamos, appone exercitus. Delectus. factus in Italia. Gallias, ulteriorem & citeriorem. Transpadaoos, qui Transpadaoum incolunt in Gallia cisalpina. Sex legiones habet, nõ snas, sed sibi inimicissimas & aduersarias: has legiooes postea Cæsa. appellatis partibus de republica inuasit: iis autem præerant Petreius Afranius, & M. Varro. Si insa. si quod insane & furiose fecerit cootra ea qnæ oobiscum pactus est. A tergo, à posteriori parte, scilicet à legiooibus quæ sunt in Hispaoia. à tergo autem à latere & à froote nocabola sunt commode ad exercitum translata. Maximam pla. maximnm damnũ, translatio à corpore quod plaga, id est percussione debilitari solet. Labienus. is unus ex ducibus Cæsa. in bello postquam nidit Cæsarem mouisse bellum aduersos patriam, eom reliqoit, & ad Pompeium transinit. Sceleris. impii & scelerati belli ciuilis. Loca. Insqne datũ sceleri caoimus. Molti, ex docibus & militibus Cæ. Facturi, idem quod fecit Labienus. Oræ ma. regiooi nicioæ mari. A for. or. causa. i. usq; à formiis. Quo qnæritur. HVBER.

A tergo

A latere

A froote

esse noluit: reliquit illum,& nobiscum est: multique idem facturi esse dicunt. Ego adhuc oræ maritimæ præsum à Formiis. nullum maius negotium suscipere volui, quo plus apud illum meæ literæ cohortationesque ad pacem valerent. Sinautem erit bellum, video me castris & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam molestiã quòd Dolabella noster apud Cæsarem est. Hæc tibi nota esse volui, quæ caue ne te perturbent, & impediant valetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantissimum mei cognoui, tum etiam valde tui studiosum, diligentissime te cõmendaui, vt & valetudinis tuæ rationẽ haberet, & nauigationis, & totum te susciperet ac tueretur: quem omnia facturum confido: recepit enim, mecum locutus est suauissime. Tu quum eo tempore mecum esse non potuisti, quo ego maxime operam & fidelitatem desideraui tuam, caue ne festines, aut commiras, vt aut æger, aut hyeme nauiges. Nunq̃ sero te venisse putabo, si saluus veneris. Adhuc neminem videram qui te postea vidisset, quàm M. Volusius, à quo tuas literas accepi: quod non mirabar: neque enim meas puto ad te literas tanta hyeme perferri. Sed da operam vt valeas: & si valebis, cum recte nauigari poterit, tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat: Terentia & Tullia Romæ. Cura vt valeas. Quarto Calen. Febr. Capua.

Plus ua. quia plus obtemperauit meis exhortationib9 quia uidit me non suscepisse aliud maius negociũ contra se, quàm ut seruarem illam regionem cui preeram. Certis, quibusdam. Præfuturum, facient enim me ducem quarundam legionum. Noster, & gener & amicus. Impediant, molestiæ enim & solicitudines solẽt, uel impedire ualetudinem, uel interdum renouare moebũ. A. Varroni. is erat in patria ubi ægrotabat Tiro, Totum. t. i. omnia quæ ad te pertinent. Recepit. promisit. Eo tempore, quo primum Romam adueni, de triumpho mihi decernendo agebam, in quo potuisses mihi prodesse. Caue festines, caue ne properes nimium, nam caue negationem habet sensu in se inclusam.

Committere: Committas, ne facias hoc ut nauiges æger &c. est autem interdum committere facere cum errore & reprehensione, ut, nõ committam ut me decipias.

Saluus: Saluus, incolumis. Quod neminem te uidisse post M. Volusium. Tanta hye. uel tempestate maris, uel etiam tempoee hyemis, quo difficilima est nauigatio. Iuue. Mense quidem brumæ cum iam mercatoe Iason Clausus & armatis obstat casa candida nautis Grandia tolluntur cristallina. Recte, commode & tuto. In F. in agro Formiano. Romæ, erant cum scripsi has literas.

ASCEN. VT intercludamus eum, id est ei facultatem præripiamus, ne possit accedere ad urbem, quod sperabamus posse fieri, habebamus enim delectus magnos, & putabamus illum metuere si cœpisset ire ad urbem, scilicet Romam, ne amitteret Gallias, scilicet ulteriorem, & citeriorem, quas ambas habet munitissimas, scilicet præsidiis suis, præter transpadanos, scilicet eos Gallos qui transpadum incolunt. Et sex legiones, scilicet Romanorum, & magna auxilia, scilicet sociorum, uidentur haberi à tergo, scilicet Cæsaris, id est ut instent illi à tergo ex Hispania. Afranio & Petreio ducibus, quos tamen Cæsar ad deditionem compulit, si sup. Cæsar insaniet, id est temere omnia audebit sup. uidetur opprimi, modo, idest dummodo id fiat urbe, scilicet salua. Autem, id est sed Cęsar sup. accepit maximam plagam, id est maximum incommodum, quòd is uidelicet Titus Labienus qui habebat summam authoritatem in execitu illius, noluit esse socius sceleris eius, scilicet in patriam incœpti, sed sup. reliquit illum & est nobiscum & multi, scilicet alii boni uiri, dicuntue facturi esse idem, id est relicturi illum. Ego præsum, id est protectioni sum adhuc oræ meritimæ, id est regioni ad mare iacenti, à Formiis, nullum, id est non nllum, non uolui suscipere ullum negocium maius quo id est ut literæ & cohortationes meæ ad pacem, ualerent plus apud illum, scilicet Cæ. Sinautem, id est sed si bellum erit, ego uideo me præfuturum castris & certis, id est quibusdam legionibus. Ego habeo etiam illam molestiam, id est cruciatum animi, quòd Dolabella noster quia genee Cice. est apud Cæsa. Ego uolui hæc esse nota tibi quæ caue ne pertuebent te, & impediant ualetudinem tuam. Ego commendaui te diligentissime Aulo Varroni, scilicet Patris agenti quem cognoui cum, scilicet ita fit quòd amantissimum mei, tum etiam ualde studiosum tui, id est tibi optime uolentem, ut haberet eationem, &, id est simul ualetudinis tuæ, & nauigationis, & susciperet, id est in custodiam suam assumeret ac tueretur te totum, quem ego confido facturum omnia. Enim, id est quia, ipse eecepit, id est promisit, & locutus est mecum suauissime. Tu quãdo, id est quoniam, non potuisti esse mecum eo tempore, quo ego desideraui maxime operam, id est diligentem laborem & fidelitatem tuam, caue sup. ne festinea, aut committas, ut nauiges, aut æger, aut hyeme. Ego nunquam putabo te uenisse sero, id est nimis tarde, si uenęris saluus. Ego neminem uideram adhuc, scilicet cum hæc scriberem qui uidisset te posteaquam M. Volusius sup. uidit te, à quo accepi literas tuas, quod non mirabar. Neque enim puto meas literas perferri, id est ad finem usque ferri ad te, tanta hyeme, id est tempestate procellosa durante. Sed da operam ut ualeas, & si ualebis, id est sanus eris, nauiges tum, id est tunc, cum, id est quando poterit nauigari recte, id est sine periculo Cice. meus, scilicet filius erat, scilicet cum has scriberem in Formiano, scilicet uilla nostra Formiana. Terentia, scilicet uxoe, & Tullia, scilicet filia sup. erant Romæ. Cura ut ualeas. Datum sup. è Capua. IIII. Calend. Febr.

Tullius Tironi.

Tullius Tironi S.

EGO vero cupio te ad me venire, sed viam timeo: grauissime ægrotasti: inedia, & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. graues solent offensiones esse ex grauibus morbis, si quæ culpa commissa est. Iam ad id biduum quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III. Cal. esse volo. Ibi te vt firmum offendam, mi Tiro effice. Literulæ meæ, siue nostræ tui desiderio oblanguerunt. Hac tamẽ epistola, quam Acastus attulit, oculos paulum sustulerunt. Pompeius erat apud me, cum hæc scribebam: hilare & libenter ei cupienti audire nostra, dixi, si ne te omnia mea muta esse. Tu musis nostris paravt operas reddas, * nostra ad diẽ dictam fient. Docui enĩ te, fides ἔτυμον quod haberet. Fac plane vt valeas, nos ad sum[9]. Vale. XIIII. Calend.

EGo uero Scripserat Tiro se uenturum ad Cic. si ipse uellet, itaque rescribit Ci. se cupidũ esse, ut Tiro ad se ueniat, sed timere ne ex uia periclitetur, quia omnia quæ malo regimine fiũt ab iis qui grauiter ægrotauerunt periculosa sunt, deinde facit eum certiorem se fore in Formiano, dicitque se Põpeio dixisse omnia sua muta esse sine Tirone. Vero. potest esse & expletiua & affirmatiua particula. Viã. periculum uiæ. Grauissime uehementissime, periculosissime. Consumptus, debilitatus. Inedia. fame, sed fames semper est cum appetitu edendi. Inedia uero etiam sine appetitu ut in ægrotis, unde melius inedia dicetur abstinentia uel impotentia comedendi. i. non comestio. Purgationibus. quæ medicinis fiũt. Vi. magnitudine. Offensiones. nocumenta. Si qua culpa commissa est. si quid est factum præter ordinẽ & regulam medicorum. Iam ad id. ex his uerbis intelligimus Tironem fuisse iam in Italia cum hæc epistola scripta est. Biduum. spacium duorum dierũ. HVBER. Vero Grauissime Inedia Fames Biduum

Accedent quasi dicat ad. ꝫ puto hoc uelle dicere quod quia sit debilitatus, quinque dies consumet in redeundo. Iter quod inueniendo duobus diebus confecerit. In cu. ad me. Offendam. inueniam.

Siue nostræ. correctio, quia habebat Cice. Tironẽ adiutorem studiorum suorum. Oblanguerunt. debilitatę sunt, sumptum ab ægrotantibus, qui languere dicuntur. Sustulerunt oculos. perseuerauit in translatione, nam solent ægrotantes oculos multum tenere demissos uel clausos. dicit igitur literas suas recreatas epistola Tironis ab Acasto allata eleuasse aliquantulum oculos, & quodammodo respirasse. Oblanguere

Apud me. domi meæ. Nostra. res nostras. Muta esse. tacitã. i. me nescire loqui, & aliquid dicere sine te.

Reddas operas. restituas operas intermissas. i. ut reuertaris ad musas nostras. Nostra di. nostra promissa. Ad diem. quam cõstitui. quæ autem essent hæc promissa non facile intelligi potest, quidam dicunt fuisse promissiones libertatis, sed puto eum iam fuisse liberum cum hæc scripta sunt, licet inferius sit epistola Qu. fratris ad Cice. gratulatoria de libertate Tironis, hæc autem promissa puto fuisse de aliqua pecunia ei donanda pro emptiõe fundi quem infra à Tirone emptum uidebimus. ἔτυμον promptum. Nos ad summum scilicet ualemus. id est optime, ut non possemus melius ualere.

EGo & c. Scripserat Tiro se uenturum modo Cice. id cuperet, ad quod respondet. Ego uero, id est ueraciter cupio te uenire ad me, sed timeo uiam, id est onera uiæ, tu ægrotasti grauissime consumptus, id est exhaustus es inedia, id est abstinentia à cibo, & purgationibus & ui ipsius morbi, offensiones ex grauibus morbis, id est post graues morbos, solent esse graues. Si qua, id est aliqua culpa commissa est scilicet post morbum. Dies quinque accedent iam continuo ad reditum, id est prinsquam redieris, ad id biduum quod fueris in uia dum, id est donec ueneris, id est potueris uenire in Cumanum, id est uillam Cumanam. Ego nolo esse in Formiano supple usque ad. III. Calend. scilicet sequentis mensis effice ô mi Tiro ut offendam, id est, inueniam te ibi firmum, id est ualentem. Literulæ meæ siue nostræ, id est communia studia oblanguerunt desiderio tui, tamen sustulerunt. i. erexerunt paululum oculos hac epistola quam Acastus attulit. Pompeius erat apud me cum scribebam hæc, ego dixi ei cupienti hilare & libenter audire nostra scilicet scripta, omnia mea esse muta sine te, para ut reddas musis nostris opera. i. solitas lucubrationes. Nostra dicta. i. promissa, fient ad diem scilicet statutum, docui enim te quod ἔτυμον. i. interpretamentum uere significationis haberet fides, de qua in primo offic. dicitur quod fiat dictum. non ergo legendũ ἔτοιμον. Fac ut ualeas plane. i. pene. Nos supple ualemus ad summum, id est optimam ualetudinem. Vale. ASCEN.

* NOSTRA ad diem dictam fient. Modus loquendi sumptus à Græcis: illi enim ἐς ῥητὴν ἡμέραν. Vtuntur eo sæpe Romanarum rerum Græci scriptores, Plutarchus, Dion, Appianus, Terentius, ad præstitutam diem, inquit: quemadmodum etiam sæpe Cicero, qui ad præfinitum quoque dixit. Plutar. in Cæsare, ἄχρι ἡμέρας ῥητῆς, μὴ κατάθωνται τὰ ὅπλα. Appianus in Lybicis, de Scipione, qui primus Africanus est appellatus, ... ἐς ἡμέραν ῥητήν. Dion libro XXXXVII. de Dolabella post Trebonii cædẽ. ... ἐς ῥητὴν ἡμέραν ... Et militibus certam diem præfinierunt, intra quam illis fraudi non esset, si à Dolabella discessissent. * P.V.C.

Tullius Tironi S.

AEgypta ad me venit prid. Id. Apr. Is & si mihi nunciauit te plane febri carere & belle habere: tamẽ quòd negauit te potuisse ad me scribere, curam mi attulit, & eo magis quòd Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat. incredibili sum solicitudine de tua valetudine: qua si me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura scriberem, si iam putarẽ libenter te legere posse. Ingenium tuum quod ego maximi facio, confer ad te mihi tibique cõseruandum. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale.

Scripta iam epistola, Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillantibus literulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam misi, quòd nec inhumanus est, & te visus est mihi diligere, vt is tecum esset: & cum eo cocum quo vterere. Vale.

HVBER. AEgypta. Dicit Cice. ꝙ licet ab ægypta intellexerit Tironem carere febri, tamẽ quia intellexit eum non potuisse scribere, fuit uehementer solicitus de eius ualetudine, hortatur autem eum, ut ingenium suum totum conferat ad se confirmandum, deinde dicit se accepisse ab eo epistolam literis uacillantibus scriptam quod non miratur, quia scit eum nondum posse habere manum firmam propter morbum. Aegypta. proprium nomen serui.

Plane Plane. omnino. Quod. quia. Hermia. proprium nomen serui. Quem op. ue. qui debuerat uenire. Eodem die. quo Aegypta uenit. quem existimabam non uenisse. quia propter aliquem casum tuum esset retardatus. Qua soli. si me libeearis, ut te firmum reddas. Omni cura. de eo quod tibi promisit. Libenter. ægrotis enim aut morbo debilitatis multitudo uerborũ solet esse molesta.

☞ Scripta. hæc particula addita est post finem epistolæ, ut patet, quia his scriptis uenerat Hermia, qui attulerat literas à Tirone sed male scriptas manu, propter debilitatem morbi uacillante. Vacillantibus. non firmiter neque æqualiter scriptis. Nec mi. literas tuas fuisse uacillantes. Inhumanus. durus in seruiendo. Quo uterere. quem haberes ad usum tuũ.

ASCEN. AEgypta &c. Dicit se intellexisse Tironem conualuisse, sed quia nihil scripsit deterius suspicari. Ordo est. Aegypta, proprium est serui, uenit ad me pridie. i. præcedente Idus April. Is & si nunciauit mihi te carere. i. liberum esse. plane. i. omnino febri, & habere belle. i. meliuscule tamen attulit mihi curam. i. solicitudinem, ꝙ negauit te potuisse scribere ad me, & eo. i. tanto magis scilicet attulit curam ꝙ Hermia non uenerat quem oportuerat uenire eodem die. Ego sum incredibili solicitudine de ualetudine tua, qua si liberaris pro liberaueris me, ego liberabo te omni cura. Ego scriberem plura si putarem te posse legere libenter. Confer, id est applica ingenium tuum, quod ego facio, id est existimo maximi, ad te conseruandum mihi & tibi. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale.

☞ Epistola iam scripta Hermia uenit, accepi scilicet ab eo epistulam tuam literulis uacillantibus. i. more uacillantis extra tramitem rectum scriptis, nec mirum sup. scripsisse correptum tam graui morbo. Ego misi ad te Aegyptam scilicet seruum ꝙ. i. quia ipse nec est inhumanus, & uisus est mihi diligere te, ut is esset tecũ, & misi sup. cum eo cocum quo uterere. i. uti posses. Vale.

Tullius Tironi S:

ANDRICVS, postridie ad me venit, quàm expectaram. Itaque habui noctem plenam timoribus ac miseriis. Tuis literis nihilo sum fact⁹ certior quo modo te haberes: sed tamen sum recreatus. Ego omni delectatione literisque omnibus careo: quas antequam te videro, attingere nõ possum. Medico mercedis quantum poscet, promitti iubeto: id scripsi ad Vmmium. Audio te animo angi, & medicum dicere ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex somno tuas literas hũanitatemq́, propter quam mihi es charissimus. Nunc opus est te animo valere, vt

HVBER. ANdricus. Quicquid hac epistola dicit Cice. significat solicitudinem suam de ualetudine Tironis, quem hortatur, ut curet ualere, & retineat Acastum seruum apud se. Andricus seruus. Venit. à te. Nocte. quia timui eum retardatum esse propter aliquem morbum tuum. Miseriæ. solicitudinis.

Nihilu. Nihilo. pro nihil. Quas. literas. poscet. postulabit. Ex eo, quod animo angeris. Laborare. ægrotare. Excita ex so. li. tu. i. fac ut literæ tuæ quæ sopitæ fuerunt hactenus propter morbum iam excitentur tanquam à somno.

Humanitas Humanitatem. doctrinam. Vt co. po. s. ualere. Animo uale. i. lætum esse & nulla cura affici. Ministretur. inseruiatur. Promissorum. quæ tibi feci. Quem. diem. Representabo. effectu ostendam. quia præstabo promissa.

ANdricus &c. Amatorie scribit solicitudinẽ suam de Tirone dicens. Andricus, nomen est serui forte ex Andro, ut Aegypta ex ægypto, uenit ad me postridie. i. die posteriore quàm expectaram. i. expectaueram. Itaq; habui noctem plenam timoribus ac miseriis. Tum. i. insuper nihilo. i. in nullo factus sum certior literis scilicet quas attulit, quomodo haberes te, sed tamen sum recreatus. Ego careo omni delectatione & literis omnibus,

corpore poſſis. Id cum tua, tum mea cauſa facias à te peto. Acaſtum retine, quo com modius tibi miniſtretur. Conſerua te mihi: dies promiſſorum adeſt: quem etiam repræſentabo, ſi adueneris. Etiam atque etiam vale. IIII. Id. H. V I.

Tullius Tironi S.

OMnia à te data mihi putabo, ſi te valentem videro. Summa cura expectabam aduentum Menandri, quem ad te miſeram. Cura, ſi me diligis, vt valeas: & cum te bene confirmaris, ad nos venias. Vale. IIII. Id. Apri.

Q. M. Fratri Sal.

DE Tirone mi Marce, ita te meumque Ciceronẽ & meã Tulliolam, tuumque filium videam, vt mihi gratiſſimũ feciſti, cum eum indignum illa fortuna ac nobis amicum, quàm ſeruum eſſe maluiſti. Mihi crede, tuis & illius literis perlectis, exilui gaudio, & tibi & ago gratias & gratulor. Si enim mihi Statii fidelitas eſt tantæ voluptati, quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debẽt, additis literis & ſermonibus, humanitate, quæ ſunt his ipſis commodis potiora? Amo te omnibus equidem de maximis cauſis, verumetiam propter hác, vel quòd mihi ſic, vt debuiſti, nunciaſti. Te totum in literis vidi. Sabini pueris & promiſi omnia & faciam. Vale.

quas non poſſum attingere antequam uidero te, iubeto ſcilicet tantum mercedis peomitti ſcilicet ab amicis noſtris, medico quantum poſcit. Ego ſcripſi ad Mumium, id.i, ut id faciat. Audio te angi, id eſt tot queri animo, & medicum dicere te laborare, id eſt quòd labores ex eo ſcilicet quòd angeris animo.

Si diligis me excita literas tuas, id eſt præcepta philoſophica de tolerandis aduerſis ex ſomno, id eſt ſopore oblinionis, & humanitatem ſcilicet tuam propter quam tu es charíſſimus mihi. Opus eſt nunc te ualere animo ut poſsis ſcilicet ualere corpore. Peto à te facias id.i.ut ualeas animo, cum ſcilicet ita ſit ꝙ tua cauſa. tum, id eſt multo magis, mea ſcilicet cauſa. Retine Acaſtum ſcilicet ſeruum. quo, id eſt ut miniſtretur, id eſt miniſterium fiat tibi commodius .i. magis commode. Conſerua te mihi, dies promiſſorum ſcilicet de pecunia pro fundo emendo danda, adeſt quem repreſentabo, id eſt exhibebo, aut ſint duæ particulæ, quem præſentabo etiam te, id eſt eſſe ẽtu ipſo ſi adueneris. Vale etiam atque etiam. Tertio Idus Aprilis.

OMnia. Hortatur Cice. Tironem ut det operam ualere & cum fuerit bene confirmatus ad ſe ueniat. Menandrum. ſeruum. HVBER.

OMnia. Idem fere facit dicens. Ego putabo omnia data mihi à te ſi uidero te ualentem. Ego expectabam ſumma cura aduentum Menandri quem miſerã ad te. Cura ſi diligis me, ut ualeas, & uenias ad nos, cum, id eſt poſtquam confirmaris, id eſt confirmaueris te. Vale. &c. ASCEN.

DE Tirone. Qu. Cic. frater Ci. ei gratias agit gratulaturque ꝙ Tironem manu miſiſſet, cuius Tironis fidelitatem laudat & doctrinam. Poſtremo dicit ſe omnia promiſiſſe præſtaturumque pueris Sabini, quos Cice. ei commendauerat. Ita ui. iurantis eſt. Indignum il. fo. ſe non dignum qui eſſet ſeruus. Nobis amicum. nam ſeruorum amicitia nunquam dicitur. Illius. Tironis quibus nunciauit mihi illam liberalitatem tuam. Exilui, exultaui. Statii. liberti mei. In iſto. Tirone. Hæc eadem bona. emphat. plurali numero eſt uſus pro ſingulari, cum enim dixiſſet ſolam fidelitatem ſubiunxit hæc eadem bona. Additis. ad fidelitatem. Literis. quibus ualet plurimum. Quæ ſunt his. i. doctrina uel ſuauitate ſermonis. Potiora. maiora. De. propter. Propter hanc. de Tirone. Pueris. ſeruis. Et faciam. intelligimus huius Sabini ſeruos, à Cicerone fratri fuiſſe commendatos. HVBER. Exilui

DE Tirone & cæte. Gratulatur Qu. frater Cice. quòd Tironem manumiſerit dicens. O mi Marce. i. frater ita. i. ſit, & eſt precantis utraq; particula, uideam, id eſt, Dii dent ut uideam ſcilicet incolumes Te & Ciceronẽ meum ſcilicet nepotem ex te fratre. & Tulliolam meam ſcilicet neptem ex eodem, & pro, id eſt filium tuum, niſi forte dicamus utrique Ciceronem à Tulliola liberos fuiſſe. ſed quia te præmiſit, mallem de Marci liberis intelligere. ut feciſti mihi gratiſſimum de Tirone. i. de manumiſſione eius cum maluiſti eum indignum illa fortuna, id eſt cõditione ſeruili eſſe amicum nobis quàm ſeruum. crede mihi ego exilui, id eſt extra me quaſi ſalui gaudio, id eſt pre gaudio literis tuis & illius ſcilicet Tironis perlectis & ago gratias tibi & gratulor ſcilicet etiam tibi. Si enim fidelitas Statii ſcilicet liberti mei, eſt mihi tantæ uoluptati, quantæ ſup. uoluptati hæc eadem bona ſcilicet fidelitas debent eſſe in iſto ſcilicet tuo liberto Tirone. Additis literis ſermonibus, humanitate, quæ ſunt potiora, id eſt eligibiliora his ipſis commodis quæ ſcilicet aſſequimur ex bonis ſeruis. Ego amo te, equidem pro quidem, de omnibus maximis cauſis. i. propter maximas cauſas, ubi omnes cum ſuperlatiuo, uerumetiam propter hanc uel, id eſt quòd nũciaſti mihi ut debuiſti. Ego uidi, id eſt cognoui te totum in literis. Ego & promiſi & faciam pueris, id eſt ſeruis, Sabini omnia. Vale. ASCEN.

Video.

Tullius Tironi S.

Video quid agas: tuas quoque epistolas vis referri in volumina. Sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles, vnde illud tam ἄκυρον, VALETVDINI fideliter inseruiendo? Vnde in istum locum fideliter venit? cui verbo domicilium est proprium in officio: migratiões in alienum multæ. nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam fidelis dici potest. vt sit, quomodo Theophrasto placet, verecunda tralatio. Sed hæc coràm. Demetrius venit ad me: quo quidem comitatu ἐφωμίλησα satis scis. Tu eum videlicet non potuisti videre: cras aderit: videbis igitur. Nam ego hinc perendie mane cogito. Valetudo tua me valde solicitat: sed inserui, & fac omnia: tum te mecum esse, tum mihi cumulatissime satisfacere putato. Cuspio quòd operam dedisti, mihi gratum est: valde enim eius causa volo. Vale.

HVBER. Video. Primum Cice. arguit Curionem improprietatis cuiusdam uerbi translati & ostendit qualis debeat esse translatio. deinde scribit de quodam Demetrio quem dicit fore cras apud se, ibique posse uideri à Tirone. Postremo hortatur eum ad ualetudinem curãdam & dicit sibi gratum esse, quod Tiro operam suam Cuspio præstiterit. Video quid agas familiariter iocatur cum Tirone. Vis. cupis, non autem legendum est uix, sed intelligimus Tironem fortasse petiuisse à Cice. ut epistolas quas ad eum scripsisset seruaret, ideo Cice. dicit uideo quid agas, uis tuas epistolas referri in uolumina. Quoque. etiam sicut meas & aliorum doctorum. Sed heus tu. familiaris appellatio & reprehensio κανὼν, regula corrector. Vnde. ex qua ratione, ex qua causa scilicet est tibi illud tam ἄκυρον non autenticum. Valetudine fideliter inseruiendo. hoc est quo improprie usus fuerit Tiro. dixerat enim seruiẽdo fideliter ualetudini, cum fidelitas hominibus tãtum conueniat. Fideliter. hæc dictio fideliter. Vnde. ex qua causa ex qua ratione. Venit in istum locum, conuenit isti loco ut dicas inseruiendo fideliter ualetudini quasi ualetudo sit dña cui debeatur à seruis uel à famulis fideliter inseruiri, dicitur autem quasi sit animal rationale, cui fides debeatur. Cui ue. inuoluitur, hic locus ita ab omnibus quorum scripta uidi, ut neq; ab ipsis neque ab aliis intelligatur, dicũt enim cui uerbo scilicet fideliter domicilium est proprium, id est familia est propria in officio, quia proprie fidelitas dicatur in familia, sed puto hanc esse mentem Cice. uerbum quod habet propriam sedem in significatu suo habet multas transitiones in alienum significatum per transitionem, & hic est ordo, migrationes multæ in alienum sunt uerbum, cui domicilium est proprium in officio. Domicilium. sedes in offi. in significatione sua, quam habet ex propria positione, ut puta habent in officio suo, propriam habet sedem cum de equo dicitur, transit tamen metaphorice in aliena. Virg. in. 6. Sic fatur lachrymans classique immittit habenas, ecce hic de naue dixit habenas. Itẽ. lib. 12. Et totas iratum effundit habenas, hic ad animum transtulit, quod & freno frequenter legimus. Migrationes. transitiones per translationem. In alienum. absolute dixit. i. in alienam significationem. Nam & doctrina. subdit exempla ad probationem dicti sui. doctrina & ars fidelis dicitur. quia nunquam deserit hominem. Et domus. uel familia uel certe ipsa domus fidelis dicitur, quod in ea sit tutissimus. Ager fidelis dicitur quia reddat acceptum. Verecunda. modesta non nimium licentiosa, quali usus sit interdum Ennius ut iratum quadrigas ut montes pacis & similia. Sed hæc coram dicemus. Quo comitatu. i. quo Demetrio & eius comitatu, intelligimus enim eum adduxisse secum alios usus, ἐφωμίλησα sum in loquendo & sermocinando cũ eo. Cogito nunc scilicet discedere. Perendie. post cras. Et mecum esse putato si inseruieris ualetudini. Operam dedisti. i. inseruisti, & auxilium præstitisti. Valde. multum.

Domicilium

Habenas

Migrationes

Perẽdie

Valde

ASCEN. Video & cæ. iocatur cum Tirone de impropietate uocaboli fideliter dicens. Ego uideo. i. intelligo quid agas. i. prætendas, tu uis sup. ut referam. i. colligam in uolumina. i. libellos, quoque. i. etiam epistolas tuas, sed heus tu qui soles esse κανὼν. i. regula scriptorum meorum, unde illud tam ἄκυρον. i. improprium, ualetudini fideliter inseruiendo, sic enim scripserat Tiro. Vnde fideliter. i. istud aduerbium fideliter uenit in istum locum, cui uerbo. i. parti orationis, domicilium proprium. i. proprius usus, est in officio. i. ut quis dicatur fideliter officio functus, non inseruisse ualetudini, multæ migrationes. i. translationes sup. in alienum. Nam & doctrina & domus & ars & ager potest etiam dici fidelis, ut sit quomodo placet Theophrasto, translatio scilicet à proprio ad improprium uerecunda. Sed sup. disputabimus hæc coram. i. quando coram erimus. Demetrius uenit ad me. quo quidem comitatu. i. quo comite, ἐφωμίλησα. i. usus sum, tu scis satis, & tu non potuisti, ut scripseras, uidere eum ipse aderit cras, tu igitur uidebis sup. eum. Nam ego cogito scilicet proficisci hinc perendie. i. peracto crastino die mane. Valetudo tua solicitat me ualde, sed inserui sup. ei & fac omnia scilicet illi conducibilia, & putato te tum esse mecum tum satisfacere cumulatissime Gratum est mihi ꝙ dedisti operam Cuspio, ego enim scilicet te ei operam dedisse ualde causa eius uolo. Vale.

* P.V.C. QVO QVIDEM comitatu ἐφωμίλησα, satis scis. Locus obscurus, & fortasse deprauatus, nullam in priscis exemplaribus uarietatem inueni: nam quod paulo ante dixit, doctrinam fidelem, non incommode dici posse & esse translationem qua ferri possit. ipse ea usus est, cum de Oratore inquit, & habeas qui docere fideliter possis.

Tullius Tironi S.

QVid igitur? non sic oportet? Equidem censeo sic addendũ, etiam suo, sed si placet, inuidia vitetur, quam quidem ego sæpe contempsi. Tibi διαφόρησιν gaudeo profuisse: si vero etiam Tusculanum, Dii boni, quanto mihi illud erit amabilius? sed si me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle simulas, quod tamen in modum procedit: sed vt est, indulge valetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deseruis, seruisti nõ satis. Ea quid postulet non ignoras: πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τρίψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. Fac bellus reuertare: non modo te, sed etiam Tusculacum nostrum plus amem.

QVid igitur. Primo Cice. reprobat quandam sententiam Tironis de quadam dictione, quam ille negabat ponendam in oratione. Deinde eum hortatur ad curam ualetudinis, & exponit quædam, quę ad eum pertineant. Postea uero scribit quædam de quondam iocando. Postremo se esse missurum horologium & libros, si fuerit serenum, & reddit eum certiorem de morte cuiusdam Cæsaris familiaris sui. Habet hæc epistola multum obscuritatis. Quid igitur subaudi dicis, legitur etiam quid agitur, sed idẽ est sensus. Non sic oportet. quidam existimant cõtrouersiam fuisse de hac dictione sic, quã Tiro dicebat à Cicerone male collocatam, ut Cic. nõ dicat. Se. i. hanc dictionem sic, nõ oportet scilicet poni. Equidem censeo. puto. Sic ad. i. hanc dictionem ponendam esse. Etiam so. i. lign. & ita in suo & affigo, ut nullo pacto remoueri debeat. hic est fere communis sensus. sed puto non de sic dictione sed alia uel clausula uel oratione intelligendum ut Cice. dicat. Non sic oportet scilicet ut dixi. Sic addendũ scilicet ut addidi. Etiam suo. i. etiam hanc dictionẽ suo censeo addendam, quam fortasse Tiro uolebat tollere ex oratione alicuius. Vitetur inuidia. fugiatur inuidia, quam contrahemus, si uolemus omnia fastidiose emendare. Sæpe. dum malui ueritatem dicere quàm blandiri. διαφόρησιν. i. declamationem. Etiam to. scilicet profuit. Tiro enim se Tusculanum contulerat, curandæ ualetudinis causa. Dii boni. exclamatio prælætitia. Perbelle. bene. Quod tamen, tuum simulare, ut etiam quomodocunque est, uel quod me ames, uel simules. Ea ualetudo. πέψιν digestionem. πέπτω enim digero, πόνος quietem. περίπατον deambulationem σύμμετρον mensuram moderatam. ne fit ad nimiam defatigationem τρίψιν delectatio εὐλυσίαν iucunditatem ... purgationem κοιλίας. i. uentris. Tusculanum. quo fueris confirmatus.

QVid igitur. Ridet opinionem Tironis de quadam forma loquendi adhortans rursus eum ad curam ualetudinis ac dicẽs. Quid igitur sup. ais. Nõ oportet. s. scribere aut loqui sic scilicet ut locutus sum. Equidem. i. ego censeo sup. loquendum esse, addendum sup. esse etiam suo. i. illud pronomen quod Tiro negarat. Sed si placet inuidia. i. offensa aliorum uitetur, quam scilicet inuidiam ego quidem contempsi. i. uilipendi sæpe, gaudeo διαφόρησιν. i. declamationem profuisse tibi. i. sospitati tuæ. Si uero etiam Tusculanum sup. nostrum profuerit tibi. Dii boni quanto illud scilicet te ex Tusculano nostro conualescere erit mihi amabilius. Sed si amas me, quod quidem aut facis, aut simulas perbelle, quod scilicet simulare procedit in modum. i. ualde prospere, sed ut. i. qualitercunque est, indulge. i. usque ad indulgentiam da operam ualetudini tuæ, cui tu quidem adhuc. i. hactenus dum deseruis mihi, non seruiuisti satis, tu non ignoras quæ ea. s. ualetudo postulet, postulat enim πέψιν. i. digestionem, ἀλυπίαν. i. carentiam tristitiæ, περίπατον. i. deambulationem, σύμμετρον. i. moderatam & commensuratam, τέρψιν. i. delectationem, εὐκοιλίαν. i. bonam euacuationem, κοιλίας. i. uentris aut alui. Fac sup. ut reuertare bellus. i. bellule te habens, quia plus amem non modo te, sed etiam Tusculanum nostrum in quo. s. conualueris. ASCEN.

Parhedrum excita, vt hortum ipse conducat: sic olitorem ipsum commouebis.* Helico nequissim⁹ H S. M. dabat nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa. Iste nos tanta impensa derideat? calface hominem, vt ego Mothonem. Itaque abutor coronis.* De Crabra quid agatur, etsi nunc quidem etiam nimium est aquæ, tamen velim scire. Horologium mittam, & libros, si erit sudum. Sed tu nullos ne tecũ libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. Aligurius Cæsaris familiaris mortuus est, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac vt sciam. Cura te diligenter.

Vale.

HVBER. EXCITA. instiga. quantum intelligere possumus habebat Cice. hortum locãdum in Tusculano, & holitor qui ante illum conduxerat, uidebatur eum deridere, unde scribit Cice. ad Tironem, ut excitet parhedrum quemdam ad illum conducendum, ut ille holitor commoueatur, cum intelligat alium esse qui uelit conducere quem nullum credebat. Holitorẽ. hortulanum ab holere holitor dicitur. Elico nequissimus. stomachatur Cice. quod qui dabat ducenta sestertia pro horto non clauso non aprico neque commodo, nunc derideat eum qui tantam impensam in ipsum hortum contulerit. Elico, aut nomen proprium est, aut iniuriose fictum quasi inuersor & inuolutor rerum, nam ἑλίσσω uerto, & ἕλιξιν reuolutionẽ significat non absurde tamen fortasse legeretur heluo, id est gulosus liguritor. Dabat ducenta sestertia. pro pensione. Nullo aprico horto. id est cum non haberet hortum apertum. i. soli expositum uel umbratum. nam aprica loca dicuntur soli exposita, & sole gaudentia, ut Virg. Duceret apricis in collibus uua colorem. Idem & apricis statio gratissima mergis. Persius. nostra ut floraria possint Apeici meminisse senes. Inde apricari est sole gaudere uel solem captare.

Elico

Heluo

Aprica

Apricari

Nullo emissario. hic uidentur somniare quide equo ad generandum reseruato intelligi nolunt, cum hic

Emissari⁹ hic sensus huic loco non posit accommo dari,licet Emissarius id significet sicut & cōciliatorem quoque fur torum,quæ à magistratibus uel à dominis committuntur,secundum Asconium Pędianum.& Sueto.in uita Dumitiani,Aretinum Clementem uirum consularem à familiaribusemissariis suis,sed puto nullum nomen poni pro aduerbio.ut sit horto nullo aprico pro non aprico. Nullo emissario pro non emissariu.i.ex quo
Maceria non multi fructus emitterentur. Nulla maceria.i.qui nullam haberet maceriam,est autem maceria & mace-
Maceries ries paries siue murus ex lapidibus.Terent.in Adel.Iube hanc maceriem dirui.Nulla casa.i.quis nullam habet casam sicut habet noster. Tanta impensa.quam fecimus in horto nostro. Derideat.dum simulat se nolle conducere. Calface.incende cupiditate conducendi, quod feceris si excitaueris Parhædrum ut conducat.

Vt egu Mothonem.s.calfacio.Mutho autem nomen proprium. Abutur coru.usurpo coronas non satis intelligu quorsum hoc dicat.De crabea.miror unde tanta inconsideratio, ne dicam igunrantia, sit quibusdam dicentibus abutur coronis de crabra.i.uerbis aspecis & pungētibus,primum quid corona cum uerbis habet, deinde quæ constructio esset hæc,quasi liceret dicere ut or aculeis de uespis & non potius uesparum,ita dixisset Cice.coronis crabræ & non de crabra,est autem ut puto nomē aut uiri aut loci,ordo est,uelim scire quid
Horologium agatur de crabra & si &c. Nimium aquæ.nimium pluuiæ. Horolugium , instrumentum quo horæ desi-
gnantur,dicebatur olim Solarium,ꝙ tantum in sole horarum ratio perspiceretur.Sed excogitatum est ut e-
Solarium tiam sine sole,uel ipso sunitu denuntientur horæ,erat & horologiū ex qua & Clepsydra dicitur.Sudum.sere
Clepsydra num post pluuias quasi subudum secundum seruium.Virgil.libr.octa.Arma inter nubes cæli in regione sere
Sudum na,Per sudum rutilare uident.Festus dicit sudum quasi sedudum.i.sine udo.Nonius Marcel.dicit quasi semi
Pango udum. Nullos ne te.lib.subaudi attulisti uel habes. Pangis.componis. Sophocleum uel tragicum.sicut Sophocles,qui scripsit tragœdias, uel certe egregium quale scripsit Sophocles. Virgilius in Bucculi. Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno. Opus.quod pangii à liguribus non possum non ridere stultitiā eorum,qui dicunt mortuus est à liguribus,id est interfectus est à liguribus, quasi liceret dicere morior à te, itaque sic intelligitur. A liguribus,id est qui erat ligur,ut enim supra notauimus.usitatissima est hæc oratio. Virgilius.Quorum alter Arcanaum alter ab Arcadia.id est arcadicus,& hic est ab Athenis,id est Atheniensis.

ASCEN. EXcita parhædrum,id est assessorem & proximum ut ipse conducat hortum,tu commouebis sic holitorē qui non uult iusto precio conducere. Parhædrus ille heluo, id est gulosus, aut potius Elico,id est inuersur rerum nequissimus , id est perditissimus.dabat ducenta sestertia , nullo horto aprico,id est soli exposito suple habito nullo,id est non emissariu,scilicet alicuius rei,aut dicamus patronos interdum cum possessionibus locare boues araturios & emissarius equos,id est ad generationem aptos licet reclamant commentarii nulla maceria,id est clausura firma,nulla casa id est tugurila.Ne is derideat nos tanta impensa,scilicet in uillam collata,calface,id est commoue usque ad calorem hominem ut ego sup.calfacio Mothonem uirum illum.Itaque abutor coronis quæ uirtuti non cauillationi debentur. Et si nuncquidem nimium aquæ.s.pluuialis est tamen uelim scire quid agatur de Crabra.s.lixa. Ego mittam horologium & libros si erit sudum , id est serenum tempus. Sed tu nullosne sup.apportasti libellos tecum , an pangis aliquid sophocleum.i.alti cothurni, fac sup.ut opus appareat. Aligurius familiaris Cæsaris mortuus est,homo bonus & amicus nobis. Fac ut sciā quando expectemus te.Cura diligenter te,sup.& Vale.Reliquę duæ epistolę patent.Nomine.i.debito Aufidiano.Hulitore conductore hortorum.Gladiatores,ludos gladiatorios &c.

* P.V.C. HELICO nequissimus.Sic omnes quos uidi manu scripti , Medicæus in primis:impressi enim HELVO EX uetere scriptura libenter legerem SALACO nequissimus:qua Græca uoce usus est in epistolis ad Gallum,Cognosti meam causam,& istius Salaconis iniquitatem. & in epistulis ad Att. Declaratio huius uocis qua naturam ipsius Græci interpretantur, mire quadrat huic sententiæ Ciceronis : ait enim Salaconas dici- ϐρενταινῶς,qui delicate uiuunt.καὶ οἳ μὴ δεῖ δαπανῶντες.& qui sumptum faciunt , ubi minime oportet : Cicero enim inquit, HS.C C. dabat nullo aprico loco, nullo emissario,nulla maceria,nulla casa:grandem igitur pecuniam pendebat,ubi non decebat,& in rebus quæ nihil haberent commoditatis,aut oblectationis. Arist.li. ii.rhet.ubi de morib.diuitum differit,& in quibus fere peccent,ostendit,inquit:τρυφεροὶ εἰσὶ καὶ σαλάκωνες,quo etiam in loco aperit,cur illi his uitiis ubnoxii sint. Mire igitur exprimit Græca uox huiuscemodi ingenium, quale in eo quem acerbe accusat,Cicero describit.S.autem ultima erat litera antecedentis dictionis , quæ cū geminata esse.deberet(consequens enim uox ab eadem litera incipiebat) negligentia librarii relicta est, maculæ plurimæ huiuscemodi sunt. Par huic est,& eodem pacto confirmata,quæ fœdauit locum Taciti in primo libro,ea autem tanti incommodi fuit ut persuaserit docto,& diligenti uiro locum illum stellula,ut desperatum notare.sic autem legendus totus est: Atque idem cum Valerius Messalinus huius signum aureum in æde Martis ultoris,Cæcina Seuerus aram ultioni statuendam censuissent,prohibuit:ob externas ea uictorias sacrari dictans,domestica mala tristitia operienda.Potuit etiam hæc in Cicerone peruersio nasci,quod superioribus temporibus mala quædam consuetudo erat libros corrigendi:non pauci enim fuerunt,neque hi omnino imperiti,nec parum in hoc munere iactati homines,quicuncta,quæ statim non intelligebant,tollerent: à quibus multæ,quæ nunc in bonis autoribus maculæ sunt,fluxerunt.Ostendimus aliás,non pauca in Lucretio quondam ab eo,qui corrigere uoluit,deprauata fuisse:idem etiam de Catullo dicimus:cū enim ille uetustate ex maiore parte dilapsus esset,non pauca præterea uulnera ab his sinistris correctoribus accepit.De una ipsius plaga nunc mentionem faciam,quæ ab eo imposita est,qui rariorem uocem ignorabat, & malo consilio usus eam deleuit,ac communem peruulgatamque reposuit:illum autem nomīe etiam appellare possem, quod tamen non faciam,parcamque dignitati hominis, Versiculi Catulli sunt in carmine de Atti.

Ait hæc minax Cybele:religatque iuga manu
Ferus se ipse adhortatus rapidum incitat animum.

Non solum autem manu scripti codices,sed nonnulli etiam formis excusi primis illis annis,quibus hæc ratio scribendi libros inuenta est,habent,

Ferus sese adhortatus lis,rapidum incitat animum.

quæ uera,ac germana lectio est:LIS autem Græcis leo: quod qui ignorant.parum in lectione Græcorū poëtarum uersati sunt,qui ea uoce frequenter utuntur.Theocritus certe in idillio,quem appellauit Hylam, ter ipsa usus est. Libēter aūt usurpare poëtas peregrina uerba,& ea etiā rōe solere fabulas suas ornare, qs nescit?

Hanc quōdam, cum Romæ essem, castigationem exposui Francisco Mario Molsæ, maximi ingenii, ac eruditionis uiro, ut eius iudicio potissimum uterer in eo poëta expurgando, quem ille plurimum amat, ac politissimis suis uersibus diuinitus exprimit.

DE crabra quid agatur. In oratiōe contra Rullum: Ego Tusculanis pro aqua crabea uectigal pendam, quia à municipio fundum accepi: Si à Sylla mihi datus esset Rulli lege non penderem. Quamuis in impressis mēdose C R E B R A. Frontinus quoque sæpe huius aquæ mentionem facit. * P.V.C.

Tullius Tironi suo S.

EXpecto tuas literas de multis reb⁹: teipsū multo magis. Deme triū redde nostrum, & aliud si quid pōt bōi. De Aufidiano nomine nihil te hortor: scio tibi curæ esse: sed cōfice. Et si ob eā rē moraris, accipio causam: si id te nō tenet, aduola. Literas tuas valde expecto. Vale.

Tullius Tironi S.

SOlicitat, ita viuam, me tua mi Tiro valetudo: sed confido si diligentiam, quam instituisti, adhibueris, cito te firmū fore. Libros compone, indicem cum Metrodoro lubebit, quum eius arbitratu viuendum est: cū olitore vt videtur. Tu potes Calendis spectare gladiatores, postri die redire: & ita censeo. Verum vt videbitur. Cura te (si me amas) diligēter. Vale.

C. Fi. Tironi suo dulcissimo S.

CVM vehementer tabellarios expectarē cotidie, aliquando venerunt post diē XL. & VI. quàm à vobis discesserunt: quorum mihi fuit aduentus adoptatissimus. Nam cum maximam cœpissem lætitiā ex humanissimi & charissimi patris epistola, tum vero iucundissimæ tuæ literæ cumulum mihi gaudii attulerunt. Itaq; me iam nō pœnitebat intercapedinem scribēdi fecisse, sed potius lætabar: fructum enim magnū humanitatis tuæ capiebā ex silentio mearum literarum. Vehemēter igitur gaudeo te meam sine dubitatione accepisse excusationem. Gratos tibi optatosque esse, qui de me rumores afferuntur, non dubito mi dulcissime Tiro: præstaboq́ & enitar, vt in dies magis magisq́ hæc nascēs de me duplicetur opinio. Quare ꝙ polliceris te buccinatorē fore existimationis meæ, firmo id constantiq́ aīo facias licet: tantū. n. mihi dolorem cruciatumq́ attulerunt er-

EXpecto. Hortatur Cice. Tironem, ut ad se scribat, sed multo magis ipse ueniat nisi forte detinetur causa Aufidii. Redde. restitue fac ad nos reuertatur. Nomine debito. ut sæpius diximus. quantum enim coniicimus debebat hic Aufidius Cice. Confice. perfice ut exigas quod debet. Ob eam rem. ut conficias cum Aufidio. Moraris. differs tuum ad nos aduentum. Causam. Excusationem tuæ moræ. Id. hæc res ut conficias cum Aufidio. Aduola. celeriter ueni. Vale.

HVBER. Morari Causa Aduola.

SOlicitat. Affirmat Cice. se ualde angi ualetudine Tironis. Deinde ei multa mandata breuiter dat. Ita uiuam. i. ita mihi uiuere contingat: ita deus det mihi uitam, iurantis est. Instituisti. cœpisti. Compone. collige simul pone: non autem intelligendum est compone, fac ex ingenio tuo. Videlicet. certe. Cum. quando, Metrodoro puto esse nomen medici, ut dicat: collige, & para libros tuos cum placuerit medico ut uenias. Quando. quoniam. Arbitratu eius. i. iudicio eius & uoluntate. quia ægroti medicorum arbitratu uiuere debent. Cum olitore. qui est conductor eius ortum: subaudi fac. de quo olitore supra uisum est in epistola quæ incipit, Quid igitur. Spectare. in urbem. Gladiatores. ludos gladiatorios. Vt uidebitur scilicet facito.

HVBER.

CVM uehementer. Cum esset Cice. filius à patre Athenas missus, ut sub Cratippo philosophiæ operam daret mutassetque aliquantulū mores, qui ante luxuriosissime uixerat, & præsertim, ut scribit Plin. in fine lib. 14. ebrietati deditus scripserat Tiro se ei gratulari, ꝙ grati optatique rumores de eo Romam afferrentur: & hortatus fuerat ut reliquū uitę pergeret honeste & studiose agere: se enim fore præconem eius laudum, quare rescribit Cicero adolescens se enixurum, & effecturum, ut fama quæ de eo nata est quotidie magis augeatur, & hortatur Tironē ut non dubitet eum laudare, se enim ita mutasse propositum, ut sine magno dolore non possit, aut audire, aut meminisse quę antea egit: deinde laudat humanitatem & familiaritatem Cratippi erga se: postea uero scribit de aliis pręceptorib⁹, quomodo eis utatur, & se dimisisse Gorgiam rhetorem licet utilem in declamationibus, ut patris sui uoluntati, pareret quia ita præceperat. Postremo & gaudet & gratulatur Tironi ꝙ agrum emisset, polliceturq; eum subleuaturū, si modo fortuna eum subleuauerit: petit autē ab eo, ut mittatur ad se librarius qui scribat interpretationem suorum magistrorum. Aliquando, tandem. Cumulum, plenitudinem, ut nihil addi possit. Intercapedinem, interuallū, intermissionem. Ex si. mea, ex eo, quia nihil ad te scribebam, quia postea plura scripsisti. Optatos, iucundos, quales semper optasti. Rumores, nuntios, famā. Non du. quia scio me à te amari. Præstabo, efficiam. Nascens, incipiens, noua. Duplicetur, augeatur. Virg. in Buco. Et sol decedēs crescentes duplicat umbras. Opinio, fama, expectatio. Buccinatorē, tubicinē, præconē: à buccina buccinator dicitur. Existimationis, authoritatis, opinionis. Licet, fas est. Firmo. intrepido, ut nō dubites ꝙ faciā te mendacem. Errata, peccata, quæ male feci. Meæ ætatis, adolescentiæ.

HVBER. Aliquādo Intercapedo Buccinator Existimatio Errata

rata ætatis meæ, vt non ſolum animus à factis, ſed aures quoque à commemoratione abhorreant. Cuius te ſolicitudinis & doloris participem fuiſſe, notum exploratumque eſt mihi: nec id mirum. nam cum omnia mea cauſa velles mihi ſucceſſa, tũ etiam tua: ſocium enim te meorum commodorum ſemper eſſe uolui. Quod igitur tum ex me doluiſti, nunc vt duplicetur tuũ ex me gaudium, præſtabo. Cratippo me ſcito non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum. Nã cum & audio illum libenter, tum etiam propriam eius ſuauitatẽ vehementer amplector. Sũ totos dies cũ eo, noctiſq; ſæpenumero ptẽ: exoro enim vt mecũ quã ſæpiſſime cœnet. Hac introducta cõſuetudine ſæpe inſcientibus nobis & cœnantibus obrepit, ſublataq; ſeueritate philoſophiæ humaniſſime nobiſcum iocatur. Quare dá operam vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quamprimum.

adoleſcentiæ meæ ante actæ. Animus à factis abhor. i. fugiat eam amplius facere. Abhorreant, alienæ ſint. A commemoratione, id eſt non poſſit audire ea commemorari. Solicitudinis meæ, quam cupiebã de erratis meis. Participem, ſocium: quia dolebas ſicut ego propter tuum erga me amorem.

Succeſſa Succeſſa. id eſt ſucceſſiſſe: his enim participiis utebantur, ut aliqui. ut, Cupio Virgilium aduẽtum, pro aduenisſe. Tua cauſa. Socium meorum. i. uolui ſemper te habere partem omnium mearum utilitatum. Tum, cum uidebas me multum errare. Vt, tanquam.

Amplector Amplector, aſſumo cum delectatione. Totos integ. ſine intermiſſione. Partem no. uſque ad multam noctem cum eo ſum. Exoro, impetro ab eo. Hac con. ut mecum ſæpe cœnet. Obrepet, tacite & latẽter adueniat. Iuue. Obrepit non intellecta ſenectus: tractum ab animalibus, quæ pedibus carent, quæ inceſſu tacito gradiuntur. Inſcientibus no. quod eſt ſignum magnæ familiaritatis. Sublata, amota. Grauitate, tanq; enim non ſit philoſophus, cuius proprium eſt eſſe ſeuerum, ita nobiſcum iocatur. Talem, tam ſuauem.

ASCEN. CVm eſſe & c. Cicero filius à patre Athenas miſſus ut ſub Cratippo philoſopharetur, qui mores paulum emendaſſe dicebatur: nam ebrietati deditus antea fuerat: unde ſcripſerat ad eum Tiro ſe gratulari famæ de eo ſparſæ & hortari ut pergat, quibus reſpondens dicit ſe eius conſilio paritiurum, & alia quæ ad ſtudia pertineãt declarat, dicens: Cum expectarem uehementer quotidie tabellarios. i. tabellarum ſeu literarum gerulos, ipſi uenerunt aliquando. i. tandem poſt diem quadrageſimum & ſextum q̃ diſceſſerant à nobis, quia miſerat eos, aut lege à uobis, quorum aduentus fuit mihi optatiſſimus. Nam cum cœpiſſem. i. accepiſſem maximam lætitiam ex epiſtola humaniſſimi & chariſſimi patris ſup. mei. M. Tullii, tũ uero. i. tum multo magis quaſi aduerũ literæ tuæ iucundiſſimæ, attulerunt mihi cumulum gaudii. Itaque non pœnitebat iam me feciſſe intercapedinem. i. intermiſſionem ſcribendi, ſed lætabar potius. Ego enim capiebam magnum fructum. i. magnam utilitatem ex ſilentio. i. intermiſſione literarum mearum. Igitur ut nunc reſpondeam, ego gaudeo uehementer te accepiſſe id eſt approbaſſe meam excuſationem ſine dubitatione, ô mi Tiro dulciſſime. Ego non dubito rumores qui afferuntur de me. i. de moribus meis emendatis eſſe tibi gratos & optatos, præſtaboque. i. efficiam & nitar, ut hęc opinio naſcens de me duplicetur in dies magis magisque, Quare quod polliceris te fore. i. futurũ buccinatorem. i. preconem ingentem & diuulgatorem, exiſtimationis, id eſt famæ, & reputationis meæ, licet. i. licitum eſt & tuum ut facias id animo firmo & conſtanti. Enim, id eſt quia errata ætatis meæ ſcilicet tranſactæ (quia uinoſus ſemper fuit & uecors) attulerunt mihi tantum. i. tam magnum dolorem & cruciatum, ut non ſolum animus abhorreret, id eſt alienus ſit, & abhominaretur à factis, ſed aures quoque. i. etiam abhorrerent à commemoratione. i. recitatione ſcilicet ætatis anteactæ. Cuius ſolicitudinis & doloris notum & exploratum eſt mihi te fuiſſe participem. Nec id mirum ſup. eſt. Nam cum ſcilicet ita eſſet quòd uelles cauſa mea. i. propter bonum meum, omnia ſucceſſa, id eſt proſpere eueniſſe mihi, tum etiam ſupple uolebas, cauſa tua, i. propter utilitatem tuam. Volui enim ſemper te eſſe ſocium commodorum meorum. Igitur quòd id eſt, quia tu doluiſti tum, id eſt tunc cum perditus eſſem ex me. i. propter me ego præſtabo id eſt, efficiam, ut gaudium tuum duplicetur ex me. Scito me eſſe coniunctiſſimum Cratippo ſcilicet philoſopho, de quo in principio officiorum meminit Cicero, non ut diſcipulum, ſed ut filium. Nam cum ſcilicet ita ſit, quòd & audio libenter illum, tum etiam amplector uehementer ſuauitatem. ego ſum totos dies cum eo. & ſæpenumero partem noctis, exoro enim. i. impetro precibus, ut cœnet quamſæpiſſime mecum. Hac conſuetudine introducta. i. poſtquam eſt introducta ipſe obrepit. i. clanculum interuenit nobis inſcientibus & cœnantibus, & iocatur. i. confabulatur nobiſcum humaniſſime, ſeueritate philoſophiæ ſublata. Quare da operam, ut uideas quamprimum. i. ſtatim, hunc talem uirum ſcilicet Cratippum, tam iucundum, ſcilicet in re familiari, & tam excellentem in philoſophia.

Nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tempore à me patior diſcedere: cuius cum frugi ſeueraq; eſt vita, tum etiam iucundiſſima cõiunctio. nõ eſt enim ſeiunctus locus à philologia, & cotidiana [illegible] Huic ego locum in proximo conduxi & vt poſſũ, ex meis anguſtiis illius ſuſtento tenuitatẽ: præterea declamitare Græce

HVBER. NVNQVID, laudat etiam Brutum quo magiſtro utebatur. Patior, ſino, permitto.

Frugi Frugi, modeſta. utilis.

Coniunctio Coniunctio, conuerſatio, multi enim ita ſunt ſeueri, ut eorum coniunctio nullam habeat iucunditatem.

Philologia A philologia. i. à ſtudio. dicendi. [illegible] i. conquiſitione, [illegible] inquiſit. i. iocus non eſt contra ſtudiũ dicẽdi, & contra inquiſitionẽ quotidianã, quoniã poſt iocũ recẽtiores efficiuntur ad labores. Huic, Bru. In proxi. in uicino ubi ego habito. Ex meis anguſtiis, ex pauca pecunia mea. Tenuitatẽ, paupertatem: intelligimus hũc Brutũ paupere fuiſſe. Cõduxi. mea pecunia. Vt poſſum, pro uiribus meis.

Declamitare Declamitare,

apud

apud Cassium institui: Latine autem apud Bruttium exerceri volo. vtor familiaribus & cotidianis cõuictoribus quos secũ Mitylenis Cratippus adduxit, hominib⁹ & doctis & illi probatissimis. Multũ etiã mecũ est Epicrates princeps Atheniẽsiũ, & Leonides, & horũ cæteri similes. τὰ μὲν δὴ καθ᾽ ἡμᾶς, τάδε. De Gorgia aũt quod mihi scribis, erat quidẽ ille in quotidiana declamatione vtilis: sed oĩa postposui, dummodo præceptis patris parerẽ: ἀναφανδὸν enim scripserat, vt eũ dimitterẽ stati. tergiuersari nolui, ne mea nimia σπουδὴ suspitionẽ ei aliquã importaret. Deinde illud etiã mihi succurrebat, graue esse me de iudicio patris iudicare. Tuũ tamen studium & consiliũ gratũ acceptumq́ est mihi. Excusationẽ angustiarũ tui temporis accipio: scio enim q̃ soleas esse occupatus. Emisse te prædiũ vehementer gaudeo, fœliciterq́ tibi rem istã euenire cupio. hoc loco me tibi gratulari noli mirari: eodem.n. fere loco tu quoq́ emisse te, fecisti me certiorem. Habes vbi sunt deponendæ vrbanitates: rusticus Romanus factus es. Quomodo ego mihi nũc ante oculos tuũ iucundissimũ conspectũ propono? videor enim videre ementẽ te rusticas res, *cum villico loquentẽ, in lacinia seruantẽ ex mẽsa secunda semina. Sed quod ad rem pertinet, me tum tibi defuisse, æque ac tu, doleo. Sed noli dubitare mi Tiro, quin te subleuatur⁹ sim, si modo fortuna me: præsertim cũ sciam cõmunẽ nobis emptũ esse istum fundum. De mandatis q̃ tibi curæ fuit, est mihi gratum. Sed peto à te, vt q̃ celerrime mihi librarius mittatur, maxime quidẽ Græcus: multũ mihi enim eripitur operæ in exscribendis hypónematis. Tũ velim in primis cures vt valeas, vt vna συμφιλολογεῖν possimus. Antherum tibi commendo. Vale.

exerceri, declamationibus .i. thematibus fictis: quid sit declamare & declamatio alio loco supra dixim⁹. Vtor: dicit nunc se habere in cõuictu suo quotidiano quosdam quos Cratippus Mitylenis adduxerat Athenas homines doctos, & quos Cratippus ualde probabat. Cõ- Conuictores
uictoribus, sodalibus & sociis uictus. Mitylenis. Lesbo. est enim Mitylenæ urbs Lesbi. Multum etiã: dicit Ci. se habere etiã consuetudinẽ cum primatibus Atheniensibus, & ex quibus tantũ duos nominat. Similes, horum & principes & optimi. τὰ μὲν οὖν, hec quędã igitur, καθ᾽ ἡμᾶς pro κατὰ ἡμᾶς .i. secundũ nos uel de nobis .s. dicta sint. De Gorgia, rhetore, de hoc scribebat Tiro Ci. ut eum dimitteret, quia ita placet patri eius. Itaq; scribit Ci. se eũ dimisisse, licet esset utilis ne aduersaretur uoluntati paternæ. Omnia, omnẽ utilitatem quã ab eo cõsequi potuissem. ἀναφανδὸν .i. aperte, plane. Ter- Tergiuersari
giuersari, dictũ mutare: aduersari quasi tergum uertere: tractum à fugientibus, licet alii aliter exponant. Ne mea nimia σπουδὴ .i. meum nimium studium sequendi ipsum Gorgiã. Afferret suspicionẽ pa. quod sequerer ipsum propter aliud quàm propter doctrinam, quod faciunt plerunq; dissoluti adolescentes, qui quærunt magistros, nõ tam propter doctrinam quàm propter uoluntatem, quod eorum moribus obsequãtur, secundum illud diui Pauli, Veniet enim tempus cum sanã doctrinã non audient, sed quærent sibi magistros prurientes auribus. De iudicio patris qui meritò & ætate & usu rerum melius nosse debet quid mihi sit utile, q̃ ego ipse. Consilium, quod mihi dedisti de hoc Gorgia. Angustiarum, breuitatis: scripserat enim Tiro se habere angustum .i. paruum tempus ad scribendũ ipsi Cic. qui respondet se accipere eius excusationem, quia scit ipsum esse occupatissimum in aliis rebus. Prædiũ, Prædium
possessionem. Noli mirari, me gaudere. Eodem loco, eclypsis est. q.d. quo loco scis mihi esse gratissimũ: aliquid enim erat, propter quod hic Cic. optauerat Tironem emere prędium in eo loco, sed subiicit & dicit. Habes. q.d. scis causam: fortasse enim habebat Ciceronis filius illic amicam, aut aliquid tale. Deponendæ, omittendæ. Vrbanitates, ciuilitates. more urbis: nam Vrbanitas
qui ruri uiuit, necesse est ut rustica tractet. Quomõ, iocatur Cicero cũ Tirone, & dicit uideri se habere eũ in conspectu suo, & uidere ementem res rusticas, & denique agentem quæ ruri fieri solent. Quomodo, admiratiue. q.d. cum magna delectatione animi. Res rusticas, oua, pullos, lac, & caseum & similia, uel plaustrũ uomerẽ &c. Villico, rustico cultore agri. Hora. Villice Villicus
syluarum & mihi me reddentis agelli. Lacinia, puto esse nomen loci, alii pro ueste intelligi malunt, ut si ui- Lacinia
deor uidere te in Lacinia, id est indutum Lacinia, quæ est uestis uilis. Et secunda mensa. Secunda mensa erat Secunda mensa
apud Ro. pomorũ. Martia. lib. 5. Mensæ munera si uoles secundæ marcentes tibi porrigentur uuæ, & nomẽ piro quæ ferũt Syrorum. Tum, cum emisti prædium. Defuisse, non potuisse tibi commodare pecuniam. Aeque ac. tantum quantum tu. Subleuaturus, adiu- Subleuaturus
mento futurus. Si for. me subleuauerit. Communẽ, ita pro me sicut pro te. De mandatis, quæ tibi dederam: scripserat enim Tiro se ea curare, quæ Cice. ei mandauerat. Librarius, scriptor librorum. Græcus, qui Librarius
græce sciat scribere. Operæ, temporis, laboris. Eripitur, consumitur. Hypomnematis, id est commentariis Hypomnematis
& interpretamentis, ὑπόμνημα commentarium, συμφιλολογεῖν commentari, conferre, in dicendi studio uersari.

NAM quid ego dicam de Bruto .s. Marco Stoicæ sectæ studioso, quẽ nullo tempore patior discedere à me. Cuius cum, scilicet ita sit, quòd uita est frugi .i. parca & utilitati seruiẽs, & seuera .i. rigida in sequẽdo uero & iusto. tum coniunctio est etiam iucundissima. Enim .i. quia locus .s. noster non est seiunctus .i. separatus à philologia, id est amore studii uel sermonis, & συζητήσει, id est coinquisitione quotidiana .s. ueri. q.d. nõ est scurrilis aut dissolutus iocus nobis. Ego conduxi huic, scilicet Bruto, locum, scilicet habitationis, in proximo, & sustento tenuitatem, id est paupertatem illius, scilicet Bruti, ex angustiis, id est modicis rebus meis ut possum. Præterea ego institui, id est incœpi aut proposui, declamitare, id est frequẽter declamare, hoc est in themate ficto & ca- ASCEN.

 sa non uera,

sa uon uera, me io oratoria exercere apud Cassium etiam ciuem Ro. nolo autem exerceri latine. i. in lingua latina apud Brutum. Ego utor conuictoribus, id est sodalibus & cōmensalibus quotidianis & familiaribus sup. iis quos Cratippus adduxit secum Mitylenis, id est cū rediret ex ea urbe io Lesbo oobili appositorie homioib9 & doctis & probatissimis, id est maxime approbatis & commendatis illi, scilicet Cratippo. Epicrate, princeps Atheniensium est etiam multum mecum, & Leonides, & cæteri similes horum, id est uiri apprime oobiles & spectatis moribus, τὰ. i. hæc, μὲν. i. quidem, μ...ὑμ. i. secuodum ἡμᾶς. i. nos. i. de oobis sup. dicta sint. De Gorgia autem quod scribis mihi, erat quidem ille utilis in quotidiana declamatione, scilicet facienda, quia egregius est rhethor, sed postposui sop. eum dummodo parerem præceptia patris eius, id est quia pater scripserat, ἀ...ὴν, id est palam. seu aperte, ut dimitterem eum statim nolui tergiuersari, id est dissimulanter agere, & ad tempus illudere causam, hoc est mandatum patris ne ...ὴ, id est studium & diligentia mea mioima, scilicet in Gorgiam aut eius professionem importaret ei, scilicet patri aliquam suspitiouem, scilicet leuitatis. Deinde illud etiam succurrebat, in mentem ueniebat mihi graue esse me iudicare de iudicio patris, tamē studium & iudicium tuū est mihi gratum & acceptum, uidetur consuluisse ut Gorgiam audiret. Accipio, id est probo excusatiooem angustiarum tui temporis, scilicet ad scribendum. Scio enim quàm. i. quaotum soleas esse occupatus. Gaudeo uehemeoter te emisse prædiom, idest possessionem in agro, & cupio istam rem, id est haoc emptiooem eueoire tibi fœlicitee. Noli mirari me gratulari tibi, hoc loco, id est in hac re, tu eoim fecisti me certiorem, id est significasti emisse te, id est qood emeris eeipsum eodem fere loco, quasi dicat uitam tibi nouam aut lougiorem emisti emendo prædium illod, Tu enim babes ubi urbanitates, scilicet tuæ sint deponendæ, id est ad tempus exuendæ ut indulgeutius uiuas. Tu Romaous, factus es rusticus. Cum ego præpooo ouoc mihi ante oculos conspectum tuum iucundissimum uideor uidere te ementem res rusticas & loquentē cum uillico, id est custode uillæ, seruantem in lacinia, idest ueste laxa & linea more rusticano semina. i. reliquias ex secunda meosa quæ pomorum erat, unde semina forte ad latiouem seruabant. sed quod pertinet ad rem ego doleo æque, id est æqualitee actu me defuisse tum, scilicet cum emeres, tibi sup. ô mi Tiro ooli dubitare, quin sim subleuaturus te, scilicet ab ooere æris alieui, si modo fortuna me sup. subleuarit aut cooseruarit præsertim cum sciam istum fuudum esse eum emptum communem oobis, id est ut tecum illic diuersarer. Quod fuit tibi curæ de maodatis, scilicet obeundis, est gratum mihi. Sed peto ut librarius, id est scriptor librorum, mittatur mihi quàm celerrime quidem, id est certe, maxime Græcus: multum enim operæ, id est laboris philosophiæ impendeudæ, eripitur mihi in hypone matia, id est commentariis seu dictatis ex scribeodis. Tu uelim cures imprimis ut ualeas ut possimus συμφιλολογεῖν, id est commeneari una, id est pariter, ego commeudo tibi Antherum. Sut opinot tabellarium.

I·CVM uillico loquentem. Quod in priscis aliis munimeotis adoutaui, io Medicæo hic obseruatum est, VILICO scribi couluetudinem fuisse per uuum l, tantum quod quamuis omoioo oon magni momeoti sit, tamen quia admirabile est, cum à uilla deducatur, præterire nolui. libri M. Varronis de Re rustica pleni sunt

*P.V.C. huius nominis, usquam aotem oon sic scriptum in perautiquo illo, qui est in Diui Marci bibliotheca, inueni. In Paudectis Florentinis quoties hoc uomen est, toties ita scriptum est. Romæ etiam uetere in lapide ita scriptum est DOCIMO VILICO. Rei paruæ doctissimum, & optimum uirum testem dabimus, Ludouicum Fabrum Fanensem, qui cum hoc aduotaui præseos aderat: utebar enim indicio illius summe officiosi hominis, in huiusmodi rebus, quarum ille peritissimus est, perscrutaodis. Sed aiuot etiam Capuæ in sacellu Diui Benedicti hanc inscriptionem inueniri:

EVTYCHVS VILICVS
A. · PLVMBO EVAGOGVS. A. FLAM.
FECERVNT SIBI ET SVIS.

HVBER. [S]PERO. Hortatur Cic. Tirouem, ot curet ualetudinem, nec suspicetur se facere cōtra eios uolutatem, φ uoo sit cum eo: se euim, licet eum uidere cupiat, cupidiorem tū esse eius ualetudini bonæ, q̄ præsentiæ. Deinde dat ei qoędā mandata, de librariis qui transcribebant quæ Ci. sua maou scripserat, & de Demetrio de quo petit se certiorē fieri cum Tiro cum eo locutus fuerit. Ex tuis literis, ot mihi scripsisti. Cupio tibi, melius esse. Cui rei, ut melius tibi sit. Meis oculis & auribus. i. q̄ à me uideri & audiri: ille enim seruit oculis alicuius qui se oideudū præbee. Cesso, sum ociosus. Scribo, cōpooo. Lego, aliena scripta. Librarii, transcriptores. Aliquid mea mano. s. scriptū. Vna interpositio, dicit quare debeat mōstrare librariis, qa Ci. in scriptis quæ maou sua fecerat in ordiue uersiculorū siue linearū faceret quandā interpositionē, quā etiam à seipso difficile legi solere dicit. Difficilior, ipsis librariis ad intelligendū. Ne ipse quidem. i. oe ego quidem qui scripsi. De quadrimo Catone: hæc erat illa interpositio, quam difficilē esse dixit, & quia tantummodo est principiū clausulæ noo perfectæ, nullus sensus inde elici potest. De triclinio, dederat Ci. curā

Trieliniū cuiusdā trielioii Tironi, qood se curare scripserat. Trícliniū aotē dicitur discubitoriū. s. locus ubi discumbebant & cœnabant à tribus lectis quos sternebāt. Iuoe. Tertia oe uacuo cessaret culcitra lecto. τρεῖς tres, κλίνη lectus & mensa. A. Ci. etiam dicitur hic locus conclaue.

Tullius Tironi suo Sal.

SPpero ex tuis literis tibi melius esse: cupio certe. Cui quidem rei omni ratione cura vt inseruias: & & caue suspiceris contra meam voluntatem te facere, quòd non sis mecum: mecum es, si te curas. Quare malo te valetudini tuæ seruire, quàm meis oculis & auribus. Et si enim & audio te, & video libenter: tamen hoc multo erit, si valebis, iucundius. Ego hic cesso, quia ipse nihil scribo: lego autem libentissime. Tu istic, si quid librarii mea manu nó intelligent, monstrabis: Vna omnino interpositio difficilior est, quàm ne ipse quidem facile legere soleo, de quadrimo Catone. De triclinio cura, vt facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus sit. Deme-

triusiste

trius iste nũquam omnino Phalereus fuit: sed nunc plane Biblienus est. Itaque te do vicarium:tu eum obseruabis. Etsi veruntamen de illis,nosti cætera. Sed tamen siquẽ cum eo sermonẽ habueris, scribes ad me, vt mihi nascatur epistolæ argumentum,& vt tuas quàm longissimas literas legam. Cura mi Tiro vt valeas, hõc gratius mihi facere nihil potes. Vale.

Tertia, puto esse oomen proprium. Phalereus, id est ex secta demetrii Phalerei,de qno in officus mentiooẽ facit. Phalereus antem tribus erat Athenis,ex qua cognominatos ille Demetrias φαλεύς. Bilienus,siue à loco,quod adhuc non memini legere,siue à persooa dicatur, Bilienus constat hoc loco ad uituperinm dictnm esse. Te do uicarium, id est do te ei loco mei qui meas uices geras, & pro me sis apud eum. De illis eclypsis,Deest uerbum,scilicet est uel alind tale. Quẽ, aliquem. Nascatnr, detur,eueniat tanquam ante oon inuentum. Virg.lib.8. Maior rerum mihi nascitur ordo. Argumentum,materia. Phalereus Argumẽtũ

SPERO &c. Hortatnr rursus nt naletudinem curet,dicens: Spero,id est spem capio ex literis tuis, melius esse tibi,certe,id est hauddubie cupio:cui rei,scilicet ut melius tibi sit,cura: uerbnm est nt inseruias,& caue sup. ut aut oe suspiceris te facere contra uoluotatem meam quòd non sis mecum, tu es mecum si curas te, id est sanitatem tuam. Quare malo te seruire ualetudini tuæ quam oculis, & auribus meis.enim, id est quia,& si & audio & uideo te libenter, tamen si nalebis hoc erit mihi multo iucundins. Ego eesso, id est nacuus sum labore,quia ipse nihil scribo,lego autem libeotissime. Si librarii,id est librorum transcriptores,quid,id est aliquid sup.scriptum mea manu non iotelligent,id est nescient legere tu monstrabis istic,scilicet ubi es uoa omnino interpositione,scilicet clausulæ aut partis prius omissæ est difficilior omnino,scilicet quàm ut legatur ab eis,qnam ne quidem ipse, id est non etiam egomet soleo legere facile: interpositio est. de quadrimo Catone. Cura de Trichnio,scilicet parando ut facis.Tertis,proprium est, sed oescias uiri an mulieris: aderit modo Publius. eius etiam inimicus non fit rogatus, scilicet ad conuiuium. Iste Demetrius.s. cuius meministi fuit Demetrius,id est Demetrii similis,sed est nuoc plane,id est omnino bilienus,id est bilieni similis,hoc est ineptus. Itaque do,id est constituo te uicarium,tu obseruabis eum, scilicet oe qnid auferat. Et si neruotamen de illis. Aposiopesis,id est reticẽtia est alicuins clausulæ quam dicere incœpit perducere tamen nolni, addens pro causa. Nosti cætera,id est quæ restãt,sed tamen si habueris quem,id est aliquem sermonem cum eo, scilicet Bilieno scribes ad me,nt argumentum,id est ferrago & materia epistolæ,scilicet scribendæ ad te,nascatnr mihi,& ut legam literas tuas quàm longissimas, id est ualde longas. O mi Tiro cura ut ualeas. Tu nihil potes facere mihi gratius hoc,id est qnàm hoc,scilicet ut ualeas. Vale. ASCEN.

Cicero Tironi Sal.

TV vero confice professionẽ, si potes: etsi hæc pecunia ex eo genere est vt professione non egeat. Veruntamen Balbus ad me scripsit, tãta se epiphora oppressum, vt loqui non possit. Antonius de lege quid egerit liceat modo rusticari, ad Bithynicum scripsi. De Seruilio tu uideris, qui senectutem non contemnis. Etsi Atticus noster, quia quondam me cõmoueri πανικοῖς intellexit, idem semper putat: nec videt quib⁹ præsidiis philosophiæ septus sim:& hercle, quòd timidus ipse est, θορυβοποιεῖ. Ego tamen Antonii inueteratam sine vlla offensione amicitiam retinere sane volo, scribámque ad eum, sed non ante, quàm te videro. nec tamen te auoco à syngrapha ἐν τῷ νῦν. cras expecto Leptam: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui sermonis vtendum est. Vale.

TV nero. Qnod supra scripsit Cicero de Aofidiano nomine nihil te hortor, uidetur significare intelligi de pecunia de qua in hac epistola loquitur, de qua scribit Ci. ad Tironem, ut professionẽ faciat. Deinde significat Antooium quædam contra se decreuisse, se antem contra omnia præsidiis philosophiæ mnoitũ esse, uelle tamẽ Aotonii amicitiam retinere,seq; ad eum scripturum. Tu uero: cum hæc dictio uero in principio orationis ponitur, aut ironiam continet, aut responsionẽ, nt hic, & supra lib. 4. ad Seruium Sulpitinm, Ego uero Serui uellem nt scribis in meo granissimo casu astuisses, & paulo supra io hoc libro ad Tironẽ, ego uero cupio te ad me uenire. Professionem, confessionem. Ser. dicit profiteri ex nolnntate, cõfiteri ex necessitudine. Epiphora. ophthalmia, morbo oculorum. Plinins sæpe hoc nerbo utitur pro morbo ocnlorum: dicit enim epiphoris oculorũ medetur, ex quo cognoscimns morbũ esse oculorum, nõ antem gutturis, ut quidam male interpretantur: significat etiam interdnm græce ἐπιφορὰ condemnationem. Oppressum, grauatum. Vt loqui. coniungẽdns est totus hic textus sic. Veruntamen Balbus ad me scripsit tanta se epiphora oppressum, ut loqui oõ possit quin Antonius de lege egerit. Liceat, concedatur, permittatur. Modo, tantũmodo. q.d. nihil alind qnæro. Quæ autem esset hæc lex, non facile scitor. Tu uideris. i. tu uideto. Atticus, Pompeius. πανικοῖς. repentinis rumoribus. Idem semper putat. i. putat me semper moueri. Nec uidet, nec intelligit. Quibus qualibus. quàm magnis. Præsidiis. tractum à militibns. Septus, munitus: qnia philosophia docet me, quomodo debeã omnia mihi improuiso nenientia contemnere. θορυβοποιεῖ, id est tumultuantur, rumorem facit, θόρυβον καὶ ποιεῖν. Inueteratam, iam moltis annis incœptam. Antonii. C. Antoninm intelligi pnto, cuius fui collega io consulatu. Sine ulla offensione, sine ulla iniuria. Ad eum, Antonium. Aote, citius. Anoco, amoneo. A syngrapha, scilicet facienda pro confessione pecuniæ, id est non tamen uolo discedas antequam facias syngrapham nel accipias syographam qna possis pecuniam habere: est enim proprie syographa conscriptio, maxime de re pecuniaria, ut libro septimo ad Trebatium, epistola quæ incipit. Ex tuis literis; tanquam enim syngrapham ad imperatorem attulisses non epistolam: sic pecunia abla-

HVBER. Vero Professio Profiteri Confiteri Epiphora Auoco Syngrapha

ta domum redire properabas: uulgo dicuntur literæ campsoriæ uel promutatoriæ. Legendum est autem auoco à syngrapha, non autem auoco ad syngrapha. Ad cuius. Leptæ. Rutam, id est amaritudinem. Est utendum pulegio tui sermonis, id est ad cuius sermonis amaritudinem uel acerbitatem est utendum suauitate tui sermonis: erat enim quantum conijcimus Lepta aliquantulum acerbus, Tiro uero suauis, quas proprietates significauit per rutam & pulegium.

ASCEN. TV uero &c. Quod supra scripsit Cicero de Aufidiano nomine nihil te hortor: nomen pro debito accipi solet. Hortatur nunc ut professionem, id est liberam confessionem conficiat: quasi dicat ut coram testibus id eum profiteri faciat: deinde significat Antonium cuius amicitiam retinere uelit quædam contra se decreuisse, ut cum ordine aperiretur qui talis est. Tu uero, id est quod dicunt pro uero & certo, & non opinanter tantũ, confice, id est perfice & effice, ut habeas, si potes, professionem, id est manifestam confessionem debiti. Et si, id est tametsi hæc pecunia, id est hoc debitum, est ex eo genere, id est forma aut ratione ut non egeat professione: ueruntamen Balbus scripsit ad me se oppressum tanta epiphora, id est morbo oculorum, ut non possit loqui, id est explicare quid Antonius egerit de lege, scilicet ferenda aut antiquanda: incertũ est quæ sit lex & quid de ea constituere pararit Antonius: quia de ea scripserat Tiro, rescribens ergo ut de re nota breuior est quàm ut possit intelligi ab iis quibus res alioqui non constet. Neque id uitium est scribentis. Non enim scripsit hãc epistolam ut ab omnibus, sed ut ab uno Tirone legeretur. Tiro autem ut patroni sui amorem in se patefaceret id genus omnes ad se datas collegit, atque emisit, liceat, id est permittatur modo, id est solummodo rusticari, quasi dicat non curem quid Antonius egerit de lege. Ego scripsi ad Bitinicum de Seruili, tu uideris, id est concedo aut moneo ut uideas. Est enim coniunctiui modi futuri temporis, media breui pronunciandum, to inquam qui non contemnis: immo ueneraris senectutem. Et si, id est tametsi. Atticus, scilicet Pomponius, qui intellexit quondam me cõmoueri panichis seu panicis, id est muneribus repentinis, Putat semper idem, id est me semper eodem modo commouendum, nec uidet. s. non consyderat, quibus præsidiis. i. monimẽtis philosophiæ ego septus. i. undique munitus sim, & Hercule quòd. i. quia ipse timidus est, θορυβοποιεῖ. i. tumultum facit seu tumultuatur. Ego tamen nolo sane. i. omnino, retinere sine ulla ostensione, amicitiam Antonii inueteratam, id est uetustate corroboratam. Et scribam ad eum, sed non antequam uidero te, nec tamen auoco, id est auerto te à syngrapha, id est manuscripto supple accipiendo ab eo. Ego expecto cras Leptam, etenim, id est sed tamen eum ad cuius rutam, id est amaritudinem sermonis utendũ est mihi pulegio, id est dulcore sermonis tui. Vale.

Tullius Ciceroni Sal.

ET si mane Harpalum miseram, tamẽ cum haberem cui recte darem literas, etsi noui nihil erat, iisdẽ de rebus volui ad te sæpius scribere: non quin cõsiderẽ diligẽtiæ tuæ, sed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora & pupis, vt Græcorum prouerbium est, fuit à me tui dimittendi, vt rationes nostras explicares. Ofilio & Aurelio vtique satis fiat: à Flamma si non potes omnem, partem aliquam velim extorqueas. In primisque, vt expedita sit pensio Calend. Ianua. de attributione conficies: de repræsentatione videbis. De domesticis rebus hactenus: *de publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius, quæ hominum opinio, quid futurum putes. *ego vix teneor quin accurram. Sed si literas tuas expecto, & scito Balbum tum fuisse Aquini cum tibi est dictũ, & postridie Hirtium. *Puto vtrunque ad aquas. Sed quid egerint Dolabellæ procuratores, fac vt admoneantur: appellabis etiam Appiam. Vale.

HVBER. ET si mane. Primum Cice. ostendit necessitate à se dimisisse Tironẽ, ut eius negotia explicaret, & expediret. Deinde summatim dicit quid ab eo agi uelit. Postremo admonet eum Balbum fuisse Aquini & Hircium. Harpalum, seruum. Iisdem de rebus, de quibus alias ad te scripsi. Quin. quod non. Prora & puppis, id est plana necessitatis, & rationis, atq; urgentissima causa. Vt Græcorum: cum enim Græci dicere uolunt, totum est mihi in hoc ut ita faciã, dicunt, prora & puppis mihi est, quia ex prora & puppi tota nauis significatur. Tui dimittendi à me, id est ut tu à me dimittaris. Explicares, expedires Romę. Satisfiat. soluatur id pecuniæ quod debetur. A flamma, ab incendio, id est à periculo: prouerbialiter dictum. Si nõ potes, scilicet retorquere. Extorqueas, eripias, liberes, debebant enim esse in periculo ad aliqua bona Cice. Pensio. nostræ domus. Attributionẽ, quam tibi mandaui, de qua nõ facile est intelligere quid hactenus. s. dictum sit: hæc enim quæ dixit domestica erant. De publicis, subaudi fac omnia mihi certa sint. Quid Octauius, scilicet faciat, id est Cæsa. Octauianus. Opinio, existimatio. Accurram, celeriter ueniam. Aquini, oppidum est Apuleiæ. Cum, quando. Postridie, quàm Balbus fuerat. Ad aquas Semas, locus non longe ab Aquino, à balneis ita dictus. Quod egerint. Ordo est: fac ut admoneantur, scilicet Hircius & Balbus, quid egerint procuratores Dolabellæ.

Quin

ASCEN. ET si mane &c. Primum dicit se necessitate quadam dimisisse Tironem, ut negocia sua explicaret: deinde ducet quid ab eo fieri uelit. Postremo dicit Balbum fuisse Aquini & etiam Hircium. Ordo est. Et si, id est quanquam, ego miseram mane Harpalum, scilicet seruum nostrum ad te, tamen cum haberem, scilicet tabellarium, cui darem recte, id est tute literas. s. ad te, & si nihil erat noui, uolui scribere sæpius ad te de iisdem rebus, non quin, id est quis non confiderem diligẽtiæ tuæ, sed magnitudo rei mouebat me. Prora & puppis, id est principium & finis nauis, hoc est tota ratio nauandæ operæ, ne utar prouerbio Græcorum: fuit mihi, tui dimittendi à me, ut explicares, id est ab omni intricatione absolueres rationes nostras, scilicet debitorum nostrorum. Vtique, id est omnino aut saltem satisfiat Ofilio & Aurelio. Si non potes supple extorquere, id est ui eripere à flamma. i. à perditione & consumptione manifesta: est translatio ab incendio domus, omnem

mus, omnem partem, id est supellectilis domesticæ, hoc est rei conseruandę, uelim sup. ut extorqueas. i. serues sup. saltẽ, aliquam. s. partem. Et sup. uelim, imprimis. i. præcipue. i. eo quoq; præcipue uolumus prima occurrant ut pensio scilicet domus nostræ, id est pecunia quam quotannis pendimus pro ea, sit expedita, id est absoluta & euacuata, Calend. Ianua. Vt conficias, id est absoluas totum negocium de attributione id est de eo quod attribuendum scis, uidebis: id est deliberabis & consyderabis, de repræsentatione. s. a nobis aut nobis facta quid utilitatis habeat. Hactenus supple scripsi de rebus domesticis. De publicis supple rebus, fac ut sint omnia certa mihi. Quid speret Octauius, quid Anton. quæ sup. sit opinio hominum, quid putes futurũ. Ego teneor uix. i. difficulter quin accurram. s. ad urbem: erat enim cum hæc scriberet Ci. absens & Tiro in urbe. Sed expecto literas tuas per quas omnia sciam, & scito Balbum fuisse Aquini. i. in eo oppido Apuleiæ, cum. i. quando dictum est tibi, & Hircium sup. fuisse Aquini postridie. i. die sequenti, ego puto utrunque sup. nunc esse ad aquas Semas, ubi balnea sunt non longe ab Aquino, fac sup. ipsi admoneantur quid procuratores Dolabellæ egerint, tu appellabis etiam. i. ad consilii consortium Appiam. Vale.

DE publicis omnia mihi certa. Antiqui codices cum recepta lectione consentiunt: cogitandum tamen an legi debeat INCERTA: rogat enim Tironem, ut scribat, quæ statim exponit, ut qui nihil certi de illis rebus haberet. * P.V.C.

EGO uix teneor, quin accurram: sed si. Hæc est Medicæi codicis lectio; non sine aliqua macula, ut existimare facile possemus. non displicet Pauli coniectura: nam & peruersio parua est, si ita legi debet, & idoneum sensum habet: iubet enim Tironem tacere, quod ante dixerat, se uix teneri, quin accurrat. Eodem modo locut⁹ est in epistolis ad Att. nec tamen notam ibi posuit, aut sibilo hoc significauit, sed uerbo expressit quid eum facere uellet libro 11. non libet fugere: aueo pugnare: magna sunt hominum studia: sed nihil affirmo, tu hoc silebis. * P.V.C.

PVTO utruoque ad aquas, sed quod egerint. In nostrum impressum codicem Medicæi lectionem transtulimus: quæ tamen culpa impressorum aliquantulum perturbata est: seiungere enim debebant hæc uerba ab inferioribus ut distincta essent, quemadmodum res ipsæ distinctæ sunt. Quod si hoc seruassent, nihil ut arbitror desideraretur, intelligi sane debet uerbum, quo illa regerentur, non tamen pono. uel, nõdum scio, uel, ad me scribe: aut aliquid, quod sententiam illam expleat, ut in epistola ante hanc in illo loco, Antonius de lege quid egerit. Ad aquas autem cum dicebant, quãuis nihil adderent, aquas tñ calidas, Baiasq; intelligebant. * P.V.C.

Ciceroni F. Tironi suo Sal.

ET si iusta & idonea usus es excusatione de intermissione literarum tuarum, tamen id ne sæpius facias rogo: etsi de repub. rumoribus & nũtiis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quauis minima re scripta à te ad me semper epistola fuit gratissima. Quare cum in primis tuas desiderem literas, noli committere vt excusatione potius expleas officium scribendi, quàm assiduitate epistolarum. Vale.

ET si iusta. Excusauerat se Tiro apud Cice. filium qui Athenis erat se propter angustiam temporum & magnitudinẽ negociorum intermissione ad eum scribere, quare Cice. primũ dicit eius excusationem iustam & idoneam, sed tamẽ eum rogat, ut post hac malit satisfacere officio suo scribẽdo sæpe quam se excusando. Idonea, apta nõ absurda. Id, utaris excusatione. Rumoribus. fama. Et nunciis, qui Roma huc ueniunt. De uoluntate sua quid uelit à me fieri. Imprimis, pręcipue. Expleas. perficias. Officium. tuum erga me. Quàm assiduitate epistolarũ, id est quàm assidue ad me scribendo. HVBER. Idonea

ET si iusta & c. Excusauerat se Tiro apud Cice. filium qui Athenis erat, se propter angustiã temporum & magnitudinẽ negotiorũ intermisisse ad eum scribere, quare Cic. primum dicit ei⁹ excusationẽ iustam & idoneam, sed rogat ut malit satisfacere officio suo scribendo quàm se excusando. Ordo est. Et si. id est quamquàm usus es iusta & idonea excusatione intermissionis. i. q ad tempus omiseris dationem literarum tuarum rogo ne facias id sæpius. Nam etsi. s. quàmq̃ fio certior de repub. rumoribus. i. incerto autore, sermonibus & nuntiis, & pater. s. Marcus Tullius perscribit semper ad me de uoluntate. i. beneuolentia sua in me, tamen epistola scripta à te ad me, de quauis re minima. i. q̃uis res esset minima, fuit mihi semper gratissima. Quare cũ desiderem imprimis literas tuas noli committere. i. efficere, ut expleas. i. perficias & absoluas potius officium scribendi excusatione quàm assiduitate literarum. ASCEN.

Q. Tironi suo plur. Sal. dic.

VErberaui te cogitationis tacito duntaxat cõuicio, quòd fasciculus alter ad me iam sine tuis literis perlatus est. Nõ potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Marcus est adhibendus: isq; diu & multis lucubrationibus commentata oratione, vide vt probare possit, te non peccasse. Plane te rogo, sicut olim matrẽ nostram facere memini, quæ lagenas etiam

VErberaui. Accusat Cic. Tironem negligentię, quod in fasciculo literarum, qui Roma ad se allatus fuerat nulla erat omnino epistola Tironis, qua re dicit eũ nullam posse adhibere excusationem, aut defensionem, uixq; eum defendi posse à Mar. Ci. patre suo. Itaq; eum hortatur, ut etiam si nõ habet quod scribat, tamen aliquid scribat quia & uera & iucunda ab eo semper nunciari soleant. Verberaui. seorsus est, perculsi te tantummodo tacita contumelia meæ cogitationis hoc est mecum male de te cogitaui, & in animo meo dixi te negligentem. Tacito, secreto intra me retento. Duntaxat tãtummodo, quasi dicat non etiam conuicio uerborum, sed tantũ cogitationis. Conuicio, contumelia, nam mecum cogitaui o negligens Tiro. Fasciculus, literarum multitudo literarum. Non potest, id est non potes facere HVBER. Conuiciũ

quin

inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſic tu etiam ſi quod ſcribas non habebis, ſcribito tamẽ, ne furtum ceſſationis quæſiuiſſe videaris. Valde enim mi ſemper & vera & dulcia tuis epiſtolis nuntiantur. Ama nos, & vale.

quin puniaris pro hac culpa, ſi te ipſe ſolus defenderis. quia nunquam poteris uincere, & perſuadere te non peccaſſe, ſi autem uolueris uincere, oportet adhibere te patronum & defenſorem tuum patrem meum oratorem acerrimum qui in difficilimus etiam cauſis nincere conſueuit, qui ſi orationem multum cogitatam ad defenſionem tuam afferat, tamen etiam ipſe uix probare poterit non te peccaſſe. Te patrono, te cauſam tuam agente. Adhibendus, aſſumendus. ſ. patronus. Marcus, pater meus, qui propter uim eloquentiæ in cauſis & iudiciis regnare dicitur. Commentata, meditata, præparata. Lucubrationibus, uigiliis. Probare, uincere, rationibus obtinere. Te non peccaſſe, quod nihil ad me ſcripſeris. Plane te rogo. ſenſus eſt, te rogo ut & ſi non habes quod ſcribas, tamen aliquid ſcribas ſicut mater mea olim non ſolum ſolebat ſignare lagenas plenas, ſed etiam uacuas ne ille quæ furtim fuiſſent ebibitæ, uiderentur fuiſſe uacuæ, mos fuit apud antiquos ſignare lagenas, in quibus uinũ ponebatur, ne poſſent euacuari quin cognoſceretur ſigno illo amoto, unde illud Satyricum. Et ſigno læſæ nõ in ſanire lagœnæ. Matrem. Terentiam. Olim, cum eram puer. Etiam inanes, etiam uacuas, non ſolum plenas. Furtim. occulte. Exſiccatæ ebibitæ, exhauſtæ. Iuuena. Tu bene uentani ſutoris nomẽ habentem Siccabis calicem Sic, adaptat ſimilitudinem. Furtum, latebras, ſed perſeuerat in ſimilitudine, quia dixerat, quæ furtim eſſent exſiccatæ, ideo dicit furtum ceſſationis. Dulcia, iucunda.

ASCEN. VErberaui & c. Accuſat Tironem negligentiæ ꝙ inter multas epiſtolas à Tirone nullam acceperat, quã culpam iocoſe dicit uix à patre poſſe orando purgari. Ordo eſt. Verberaui, id eſt affeci te duntaxat tacito, id eſt mentali cõuicio. i. exprobratione cogitationis. ſ. meæ, & alter faciſculus. ſ. literarum ab aliis miſſarum, perlatus eſt iam ſine literis tuis. Tu non potes effugere pœnam huius culpæ. ſ. negligentiæ, te patrono, id eſt defenſore & purgatore. Marcus, ſcilicet pater meus, eſt adhibendus. ſ. ad defenſionem tantæ culpæ, & is. ſ. Marcus pater, etiam in ſummo periculo reis auxiliari ſolitus ſup. adhibendus eſt oratione commentata. i. habens orationem cõmentatam & præmeditatam multis lucubrationibus, uide. i. conſidera, ut. i. quomodo ſup. Marcus pater poſſit probare te non peccaſſe. Ego rogo te plane, ſicut memini matrem noſtrã facere olim quæ obſignabat lagenas. i. uaſcula uinaria. Etiam inanes. i. in quibus nihil erat uini, ne aliquæ. ſ. lagenæ dicerentur fuiſſe inanes, quæ eſſent exſiccatæ. i. exhauſtæ furtim. i. furtiue, ſic tu etiam ſi non habebis quid ſcribas, tñ. i. nihilominus ſcribito, ne uidearis quæſiuiſſe furtum. i. fictitiam & quaſi furtiuam excuſationẽ ceſſationis. ſ. à miſſiõe lrarũ. Enim. i. qa & uera & dulcia nunciãtur mihi ſemp epiſto. tuis. Ama nos, & Vale.

Q. G. Tironi ſuo Sal. plur. Dic.

* MIrificam mi verberationem ceſſationis epiſtola dediſti. Nam quæ parcius frater perſcripſerat, verecundia videlicet & properatione, ea tu ſine aſſentatione, vt erant, ad me ſcripſiſti, & maxime de coss. deſſ. quos ego penitus noui libidinum & languoris effœminatiſſimi animi plenos: qui niſi à gubernaculis receſſerint, maximum ab vniuerſo naufragio periculum eſt. Incredibile eſt quæ ego illos ſcio oppoſitis Gallorum caſtris in æſtiuis feciſſe: * quos ille latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocietate vitiorũ deliniet. Res eſt aut tribunitiis, aut priuatis cõſiliis muniẽda. Nã iſti vix ſũt digni, * quibus alteri Cæſænã alteri Coſſutianarũ tabernarũ fundaméta credas. Te, vt dixi, fero oculis. Ego vos ad III. Cal. videbo: tuoſq; oculos, etiã ſi te veniẽs in medio foro videro, diſſauiabor. Me ama. Vale.

M. T. C. Epiſtolarum Familiarium Lib. XVI. & vlt. Finis.

HVBER. MIrificã. Cũ Decius Brutus Mutinæ obſideret à Marco Antonio creati ſunt authore Appiano lib. 3. Conſules anniuerſarii Hyrcius & panſa in principio anni, quantũ autẽ ex hac epiſtola conicere poſſumus. Ci. tunc aberat ab urbe, licet Appia. uideatur ſignificare eum fuiſſe Romæ. de eorum igitur deſignatione cũ Tiro ad Ciceronẽ ſcripſiſſet. Ci. reſcribẽs ſe de eis male ſentire oſtẽdit, uereriq; ne à Marco Ant. alliciatur in ſocietatem ſceleris contra rempubli. quos oſtendit uiliſſimos eſſe. Poſtremo dicit quantum Tironem ipſum uidere deſideret. Mirificam, magnam. Verberationem. percuſſionem animi. Parcius, breuius, Verecundia, timore, uel quia eum pudebat ſcribere quæ ſcripſiſti.

Parcius

Videlicet

Videlicet. ſ. certe. Sine aſſen. non aſſentando, ſed dicendo uerũ. De conſu. Hircium & Panſam intelligimus, niſi fortaſſe agitatum eſſet abſente. Cic. de deſignatione aliorum conſulũ q̃ Hircii & Panſæ, de quibus fortaſſe intelligit nunc Cice. quorũ tamen creatio non ualuerit, ut ſæpe fit, ſed tamẽ facta ſit mẽtio de eis creandis, quod ſatis eſt uerisſimile, cũ Cice. eos nõ nominet, licet mentionẽ aliorum cõſulũ illo tẽpore nõ inueniã, niſi quod poſt eruptionẽ Bruti ex Mutina facta eſt mẽtio de creãdis conſulibus. D. Bruto, & Octauio Cæ. loco Hircii, & Panſæ, ſed de iis non eſt uerisſimile Ci. intelligere cũ eſſent amiciſſimi ſui, & ab eo ubiq; maxime & laudati & adiuti, ergo uel Hirciũ & Panſam intelligamus, uel ut diximus de aliis quos licet Tiro ſcripſiſſet creatos cõſules, tñ nõ ita eſſet. Languoris deſidię. Effœminatiſſimi, molliſſimi, timidiſſimi, qualem habẽt fœminæ. A gubernaculis, ab adminiſtratione reipu. & cõſulatus. Ab uniuerſo naufra. pro uniuerſi naufragii. i. ſubmerſionis uniuerſorũ, ſed uſus eſt uerbis ſimilitudinis, quia dixit gubernaculis, quæ ſunt nauis, ſubdit naufragii, quod à naue fracta dicitur. Oppoſitis Gallo. ca. i. cũ oppugnarent aduerſus Gallos, & haberent eos oppoſitos, Ille la. Marc. Antoni. quem etiam ſupra multis in locis

Naufragium

locis latronem appellauit. Aliquid firmi.cum eis.i.nisi electi fueriot cum eis aliqui firmiores,qui noo ita facile à repub.alieneotur. Deliniat,demulceat,alliciat ad se. Societate uitio. quia laborabunt iisdem uitiis Delinire
quibus ipse Aoto.& similia similibus gaudent. Res est,sensus est,eligendi sunt ad hanc prouinciam aut tribuni,aut aliqui priuati qui consilus suis prouideant oe ii nos in oaufragium deducant.Res, creatio istorum consulum,& prouincia eis data.Est fit.quia supra dixit nisi aliquid firmius fuerit.Consiliis tribu.autoritate Cesena
tribunorum.Istic,ad cootemptum diait. Cesænam,paruam & desertam urbem in Italia in Gallia togata. Tabernarum,ut alio loco diximus,taberna dicitur omne uile ad babitandum ædificium , quod tabulis clandatur,tabernas igitur cossutianas locum aliquem ad habitaculum uitæ intelligit, cossutianas à Cossutio uel autore uel domioo earum ita appellauit. Fero oculis,habeo in oculis & in coospectu.Dissuauiaboe, deosculabor,licet aliqui dicant dissuauiari libidinis esse,quod Cicero hic contra sentiee uidetne.Io medio foro,quasi dicat in conspectu omnium,palam.In huc ostenditur oimium desyderium Ciceroois uidendi Tironem. Taberna Dissuaniari ASCEN.

Mirificam mihi & c.Dicit se mirifice concussum ea literis Tiroois quibus qui consules creati essent sigoificabat.loquens secuodum commētarios de Hircio & Pansa,de quorum fide & uirtute tunc dubitabat,cum tameo uterq;fortissime pro repub.casurus sit, cæsus ab Antonio,Mutinæ,cum D.Brutum obsideret.Hanc autem epistolam inseruisse uidetue Tiro,ut significet quam fidem sibi habuerit frater patroni sui. Ordo est.Tu dedisti mihi mirificam uerberationem, id est iocussionem uerecundiæ cessationia id est propter cessatiooem meam,epistola.s.tua. Nam tu scripsisti ad me ea quæ fratet.s.Matcus Tullius Cicero perscripserat ad me parcius.i.nimis sobrie uidelicet uerecuodia & properatiooe.i.propter uerecundiam & properatiooem suam,tu scripsisti inquàm ea sine assentatiooe ut erant,& maxime de consulibus designatis.i.declaratis in proximum aonum uidelicet Hircio & Pansa, quos ego noui penitus plenos libidinum , & languoris.i.cotruptionis animi effœmioatissimi,qui scilicet coosules nisi recesseriot à gubernaculis, scilicet reipub.maaimum periculum est ab uniuerso naufragio.i.totius reipub.Incredibile est quæ ego scio illos fecisse io æstiuis,castris Gallorum oppositis,scilicet nostris quos ille latro,scilicet Marcus Antonius detinet.i. blande attrabit societate uitiorum,oisi aliquid firmios fuerit,scilicet eis obsistens. Res est munienda.s.à periclitatiooe consiliis tribuoitiis aut priuatis.i.alicuius uiri autoritate præditi licet sit priuatus.i.extra omnem magistratum positus. Nam isti duo.s.consules designati uix sunt digoi quibus credas.i.sub fide cummittas, alteri Cesænam.i.oppidum illud desertum in Gallia togata,alteri fundamenta Taberuarum Cossutianorum .i.domiciliorum uilissimi cuiusque Cerdonis.Ego fero oculis.i.imaginor uidere te, ut dixi. Ego uidebo uoa ad quartum Calēdas.s.huius mensis,& dissuauiaboe.i.affectantee osculabor oculos tuos,etiam si ego neniēs, scilicet tibi obuiam,uidero te in medio foro.Ama me &. Vale. Finis.

MIRIFICAM mihi. Hæc Q.Ciceronis epistula acerba , & aspeta est,sic autem illum solitum scribere Marcus ostendit,cum ei præciperet,quomodo se io Asia Procos.gerere deberet,in primisque bortaretur, ut * P.V.C.
se in scribeodo maledictis abstineret.Inuehitur in consules designatos,eosque magna uerborum cōtumelia perstringit. Arbitror autē intelligere eum Hirtium, ac Pansam:in ultis hoc coniecturis ductis credo.se antē conscium esse dicit multis illurum sceleribus ac libidinibus,quibus ita dediti erant , ut in maximis periculis uia sibi à luxuria temperare possent:ipse enim una cum illis in Gallia Imp.Cæsare militauetat.

QVOS ille latro. Antooium intelligit,contra quem illi bellum gesturi erāt:existimat enim Quintus Antooium nisi copiis suis,uiribusque cofisus fuerit,alia uia illos aggressurum esse:& omnia facturum,ut illos si * P.V.C.
bi placet,& in seotentiam suam traducat , putat eum id facile consecuturum similitudine uitæ & societate uitiorum.

QVIB. alteri Cesænam,alteri Cossutianarum tabernarum.Omoib9 iniquus etat Quintus,& nemini pacebat,dummodo iræ suæ,ac furori,obtemperaret.De ambobus illis coss.dess.pessime sentiebat: ueruntamen * P.V.C.
quantum suspicari possumus,alterum illorum ignauiorem , interioremque altero existimabat : nam quem aliquid consilii habere putabat,uia dignum esse dicebat,cui Cæsena committeretut.Alterum,qui nullius cōsilii esset,sed peoitus iofirmi ingenii,ac intemperantissimæ oaturæ,uix recte posse iudicabat curare fundamēta Cossutianarum tabernarum.Alii huoc locum procul dubio corruptum esse dixerunt , quibus ooa accedo:iouenio enim uulgatam hanc lectionem nulla mendi suspitione in optimis,& antiquissimis libris. Quæ meos eum impulerit,ut poneret Cæseoam pro ignobili , & obscuro oppido , noo facile ennuciarim: neque æquum esse puto de huiuscemodi rebus quin seotias respondere cogi.Furore animi,& magna asperitate uerborum illum in epistolis semper usum,prodente M. Fratre,liquido possumus affirmare.

Τέλος εἴληφε.

M. T. Ciceronis Epistolarum
Liber Decimussextus,& vltimus Fœliciter finit.

1 5 4 5.